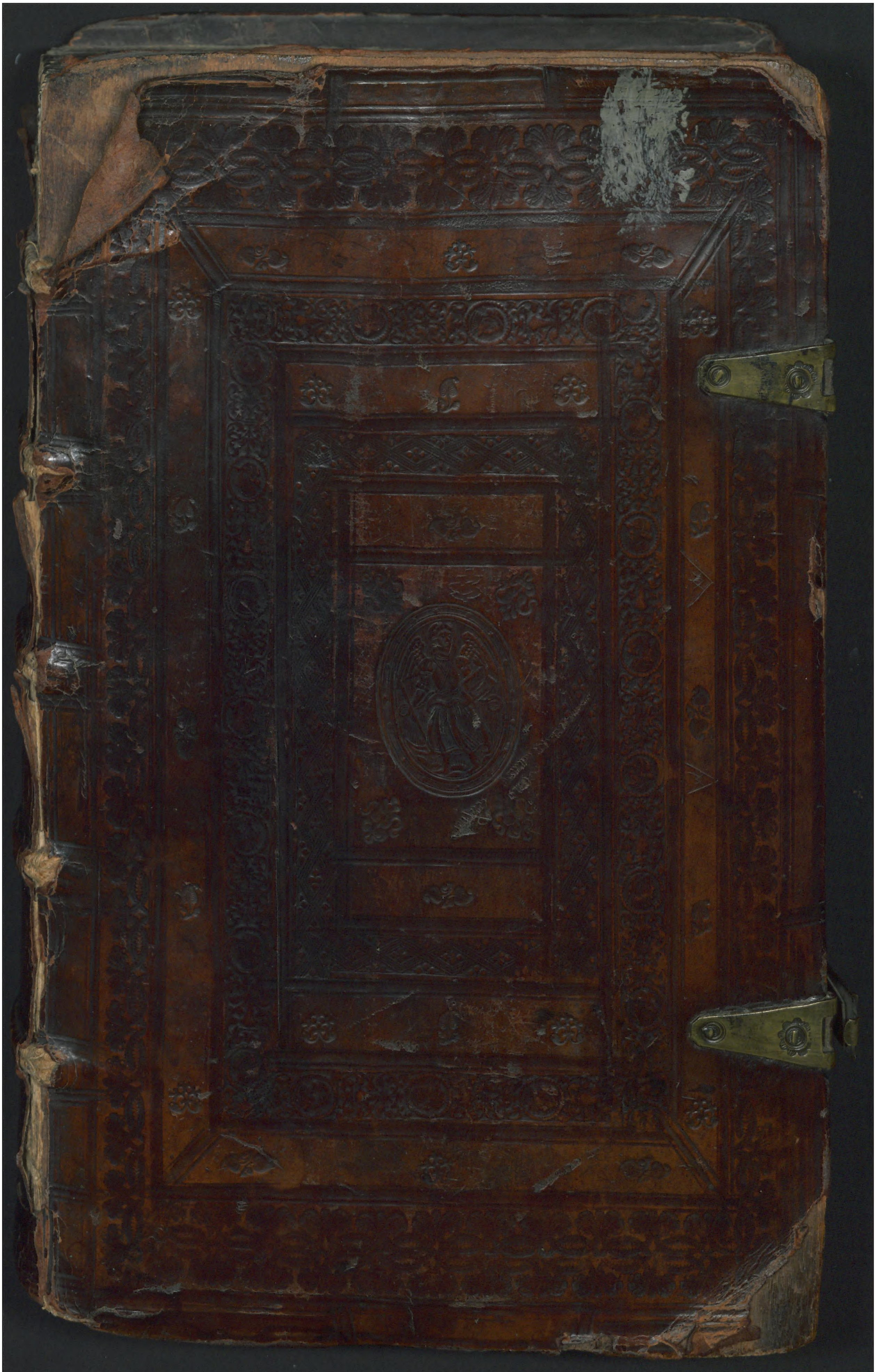

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

=Hirr

1790 A 101
(boekband)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

A. MÖRZER BRUYNS, 1923.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Zeer zeldzaam

DE ROOMSCHE HISTORIE OFT GESTEN,

door den alder vvelsprekensten ende vernaemsten Histori-schrijver *Titum Livium* beschreven.

Waer wt niet alleen alle wereltlicke staten tot vromicheyt ende ridderlicke manlicke feyten beweecht ende ghedrongen/ maer oock alle ander staten tot grooter recreatien ende geneuchten des herten getrocken sullen worden.

Van nieus hier by ghevoecht de jaer-ghetalen ende de aenvvijsinghen in margine, mitsgaders de *Lucij Flores*. Nu eerst wt den Hoochduytsche overgheset in onse Nederlantsche sprake, ende alles oversien ende verbetert door *M. E.*

TOT LEYDEN,
By Ian Paedts Iacobszoon, ende Ian Bouwenszoon.
Anno M. D. XCVII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Den Oversetter wenscht den goetwillighen Leser gheluck ende voorspoet.

ALs ick neerstelick by my selven overpeyst ende over-
dacht hebbe/hoe dat by onsen tijden alderhande ghe-
leertheyt eñ scientien haer so overvloedelick in alle na-
tien wtgestort/ende gelijck als een diluvie overloopen
hebben/also dat niet alleẽ de selve inder Hebreeuscher/
Griecscher/ende Latijnscher sprakẽ/maer oock by na
in allerhande anderẽ talen/in Italiaensch/Spaensch/
Duytsch/eñ Franchoys bevonden worden/so en can
ick niet bevinden hoe dat het comen mach/dat onse Nederlantsche tale also
arm/ongeciert/oft onbequaem gehouden wort/dat wy yet/waer in eenige
liberael consten oft oude Historien begrepẽ worden/daer met hebbẽ dorren
oversetten/daer nochtans geen van alle de voor genoemde wijcken en sou-
de dorven/waert sake datse een weynich/gelijck de andere/ geoeffent/ende
met diversche materien eñ argumenten getracteert ware : want hoe mach
men eenige tale vinden die armer van haer selven is dan de Latijnsche/ de
welcke nochtans door scherpsinnighe ende vernufte mannen nu also vol/
overvloedich/eñ volcomen is/datter alle materien niet alleen op een manie-
re/maer byna op ontallicke manieren souden verclaert ende wt gesproken
mogẽ worden:niet dat de tale van haer selven alsulcke perfectie heeft/maer
datse door diversche formen van spreken gevonden zijnde om te vullen dat
daer in gebrack(welcke formen sy Figuras heetẽ)tot alsulcker perfectien ge-
comen is. Boven dien hebben sy oock cloeck geweest in vreemde woorden
aen te nemen / ende die te ghebruycken/ waer sy gheen eyghen en hadden:
want waert datmen de Figuratas eñ de verbloemde woorden wt dier talen
name so soudemen wel sien hoe naect/onvolmaect eñ arm dat haer sprake
zijn soude. Ist nu dat de Latijnsche sprake door conste/practijcke/eñ scherp-
sinnicheyt der geenre diese geoeffent hebben / tot alsulcker perfectie gheco-
men is/ waerom hebben wy ons dan laten dunckẽ/dat onse Nederlantsche
sprake niet en soude mogen door oeffeninge ende tractatie van de gene die-
se wel verstonden/ende daer in lange haer geoeffent hebben/ tot volmaect-
heyt connen comen? Maer ist dat wy alsulcken werck(te weten/oversetten
in onser talen)niet door alsulcke persuasie/ maer om dat ons dẽ arbeyt ver-
droot eñ te moeyelick was/ achter gehouden hebben/voorwaer so moghen
wy ons onser traecheyt wel schamẽ / dat wy om cleynder moeytẽ ende ar-
beyt so costelicke eñ profijtelicke schatten onder gehouden/ ja den ghemey-
nen man ontstolen hebbẽ. Nu om dat voort aen een yegelick hem vercloec-
ken soude/so heb ick den wech voor in gegaen/eñ heb Titum Livium die dat
Roomsche Rijck eñ feyten des selfs also heerlick eñ pompeuselick beschrevẽ
heeft/dat hy in zijnẽ leven also veel lofs met de Romeynsche geschiedenissen
te beschrijven/als de stadt Roma met te onderbrengen haer vyanden/ende
triumphen vercregẽ heeft. Waer van sinte Hieronymus inde voorreden der
Bibelen getuygenisse geeft/seggende:dat sommige edele heeren wt Vranc-
rijck ende Spaengien tot desen Titum Livium als tot een honich oft melc-
vloeyende riviere gecomen zijn/eñ dat de gene die den edelen staet eñ mag-
nificentie der stadt niet trecken en conste om daer te comen eñ te besien/ die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

heeft de fame ende lof van desen eenen Titus Livius daer toe ghebrocht/ dat
hy hem sien ende hooren willen: Want Livius is onder alle ander die vander
Romeynscher natien/ geschiedenissen ende oorloochsche feyten geschreven
hebben/de voorganger/ende die het velt ghelijck eenen Hercules, tegen alle
ander Histori-schrijvers behouden heeft in manlicke eloquentie oft wtspre=
ken / waer in hy alleẽ al even sterck eñ vrolick sonder eenich verdriet voort
gaet. Geen en isser onder alle die haer in Historien te schrijvẽ geoeffent heb=
ben/die de ooren der menschen met also soeten geclanck van redenen (die in
alle zijn boecken wonderlick haer openbaren) volcomelicker verlusten ende
vervullen mach. Geen en isser oock die therte eñ den sin der menschen meer
doordringen/ende lichtelicker tot blijschap/gramschap/ende compassie be=
wegen mach. Geen en isser oock wiens Historien in grooter waerden ende
autoriteyt/om der waerheyt zijnder Historien/gehoudẽ worden/dan de Hi=
storie vã desen Livius, waerom hy wel billicx alle andere in Historiẽ te schrij=
ven voorgheset/eñ voor den besten eñ profijtelicsten ghehouden mach wor=
den. Nu en wil ick niet desen onsen arbeyt alleẽ om des auteurs wonderlic=
ke gaven ende crachten die hy daer in gheopenbaert heeft den Leser com=
menderen / maer oock om der materien wille die daer in bevangen wert/te
weten/om der Historien/want geen dinck eenen werelschen man meer tot
wijsheyt/manheyt/ende deuchdelicken leven dient/dan vlijtelick Historien
eñ oude geschiedenissen te lesen/te weten/als die bequamelick (gelijck hem
daer toe de oude Romeynen gevoecht hebben) beschreven worden/met alle
saken eñ circumstantien/woorden/eñ daden daer aen eenich groot verlanck
ghelegen is gheweest. Waer dat niet en geschiet / daer en can wt lesen der
Historiẽ niet veel profijts comen: want wat helpt my/ oft waer toe diẽt my
dat ick weet/dat de Romeynen haer Coninghen verdreven/ende een ander
regiment aengenomẽ hebben/als ick niet en weet waerom/oft wt wat oor=
sake het geschiet is/oft wat profijt coemt my daer wt als ick lese dat Scipio
de machtige stadt Cartago ghewonnen/ende onder zijn subjectie gebracht
heeft? Maer als ick considerere wat ellendicheyt eñ armoede daer geschiet
is/ende wat ongemack de Romeynen eñ Cartago daerentusschen geleden
hebben / wat tijdinghen daer tusschen gheschiet zijn : Hoe wijselick Scipio
zijn beginsel aen ghestelt heeft / hoe mannelick ende ridderlick hy dat vol=
brocht heeft/ dat dient eenen yegelicken die hem in mannelicken eñ ridder=
licken oft wereltlicken saken oeffenen sal eñ moet. Aldus moeten oock alle
Princẽ alsulcke exempelẽ wel gade slaen/waer door sy vermaent wordẽ hoe
sy geluckelic in haer regiment geprospereert/met wat middelẽ eñ manieren
sy dat op gehoudẽ hebbẽ/hoe datse niet anders dã tgemeyn profijt gesocht/
eñ justitie met groote vlijticheit bewaert/datse straffelic het onrecht gewro=
ken/eñ datse niet om cleyne saken oorlogen en begonnen/maer somtijts ooc
(midts door den vinger te sien) pays gehouden hebbẽ. Item hoe datse in te=
genspoet ongebrokẽ van moede/ in voorspoet niet te seer hooch van moede/
warachtich/beleeft eñ sachtmoedich geweest zijn. Item hoe sy haer rijcken
niet alleen met wereltlicke stercheyt/maer ooc met Godvruchticheyt/goede
wetten eñ policien gevesticht eñ sterck gemaect hebben. Waer in onse al=
der genadichste Keyser Carolus de vijfste also exceleert/ dat hy wel te rechte
niet alleen onder alle vrome eñ wijse Princen gerekent/maer boven tot een
vercieringe van allen ghestelt mach worden. Desgelijcken moetmen oock
voor ooghen setten / hoe dat tyrannen altoos quaden voortganck in haer
regiment/veel schadelicke muyterien in alle haer landẽ/ eñ ten laetstẽ eẽ on=
salich eynde gehadt hebbẽ. Dit toonen ons Pharao die inde roode zee ver=
dronckẽ is/eñ de Romeynsche Coningen die om haer hoovaerdicheyt ende
wreet=

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

wreethheyt wt Rome ghedreven zijn geweest. Als wy de Historie aldus tot onsen roepe voeghen/ so ontfanghen daer door de oude mannen wijsheyt/ de jonge manlicheyt ende geschicthheyt/ende leeren hoe sy hen tot deuchden keeren/schade ende laster vlieden eñ schouwen sullen. Daer can oock een yegelijck/die hem in wereltlicke sakē oeffent/zijn verstant door alsulcke oude ghescchiedenissen leyden/eñ daer van exempel nemen hoet hem betaemt zijn leven te schicken in allen saken die hy te handē trecken moet/eñ hoe hyt tot eenen goeden ende prijsweerdighen eynde brengen mach/niet alleen in oorloghen ende in strijden/maer oock in raet ende alle borgerlicke saken die in landen ende steden oprijsen mogen. Gelijckerwijs die aenmerct hoe de stadt Roma/die eenen cleynen oorspronck ende beginsel ghehadt heeft/door wat oeffeninge ende manieren oft policie sy so grootelick toe genomen / gewassen/ende ten laetsten alle de werelt bestreden/subject/ende gehoorsaem ghemaect heeft/ ende waer door haer gewelt ende macht verminder eñ af genomen is geweest/die leest de Historie met grooten nut eñ profijte. En houden wy niet daerom de oude luydē wijser dan de jonge/om dat sy geoeffent zijn/veel gesien ende beleeft hebben? waer wt sy tghene dat haer aencoemt so veel te beter beschicken connen eñ weten / hoe wel haerlieder ouderdom na den menschelicken levē niet over de tachtentich/oft ten lancsten hondert jaren strecken en mach/ eñ wy nochtans in so corten tijt het minste deel tot ons ende ander menschen profijt brengen connen/want de jeucht wort gemeynlick in sottichept ende ydelheyt over gebracht / eñ daer na den ouderdom met crancheden eñ gebrekelicheyt beladen/ende als een mensch hem selven ende anderen ten nutsten ware/so werpt hem de crancheyt neder/eñ wort met den doot van hier gescheyden: maer so wie vlijtelick Historien eñ oude ghescchiedenissen leest/ende daer door beproeft/niet alleen wat in eens menschen leven/oft in eender stadt/ maer oock wat in alle steden eñ landen over twee oft drie duysent jaren gheschiet is / die mach (ist sake dat hyt ter herten wil nemen)in cortē jaren vercrijgen wijsheyt ende geschicthheyt/dat hy sonder twijfel in allen saken die hem in zijnen leven aencomende zijn/so veel te wijselicker ende voorsichtelicker handelen/zijns selfs ende ander luyden nut ende profijt schaffen/eere ende prijs vercrijgen can: want een Historie en is anders niet dan een getuyge der tijden/een licht der waerheyt/een leven der gedachtenissen/een onderwijserse eñ meesterse des levens. Ende want alle consten den mensche nut ende profijtelick zijn/so is sonder twijfel wetenheyt der Historien alle menschen nut ende profijtelick/want wy daer door alle exempelen ghelijck in eenen spieghel aenschouwen ende verstaen/ welcke geschiedenissen na te volgen/ende welcke te schouwen zijn: Want dit is het propoost der Historien-schrijvers/dat wy alle gedachten/woordē/ ende wercken der voorleden werelt/die daer nut zijn eñ dienen totten menschelicken leven/lesen/ leeren/oeffenen/eñ na volgen souden/ende wt abuys ende dwalinge van anderen menschen ons leven te formelicker ende rechter overbrenghen souden. Hier mede worden de jonghers met menigherhande exempelen om haer leven wijselick over te brenghen/ toe gerust/ ende de oude vercrijghen daer meer ervarentheyt ende experientien door/dan sy door langen ouderdom vercrijgen souden moghen. Ende dit is het gene dat Cicero van Lucullo, die oppercappiteyn tegen den Coninck Mithridates vandē Romeynen gesondē wert/beschrijft/hoe dat hy als hy dien last aen nam / geheel ongeschict ende onervaren was in oorloochschen saken/ nochtans tusschen wegen eensdeels met Historien te lesen/ eensdeels met te vragen vanden genen die daer in geoeffent waren/also expert eñ practijckich gewordē is/ dat hy onder alle vrome eñ wijse Capiteynē dē oppersten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

prijs hy na ghewonnen heeft. Item Alexander Severus de Roomsche Keyser/als hy van oorloochsche saken tracteerde/ plach hy hem te bevraghen met den ghenen die in Historien ervaren waren / want die niet alleen de geschiedenisse van eender ouderdom/oft van eender stadt / maer van allen tijden ende natien voor ooghen hebben.

Nu / Historie wapent ons teghen alle het ghene dat ons in onsen leven droeffelic oft ongeluckich toe comen mach: te weten/als wy hooren/oft ons selven voorhouden hoe onse voorvaders daer tegen ghestreden/ende cloeckelick alsulcken onghemack door haer manlicke sterckheyt ende patientie verdraghen hebben: hoe en souden wy dan daer door oock niet tot gelijcke sterckheyt ende patientie ghepoort worden. Noch daerenboven en ist geen cleyn sake dat Historie goede ende deuchdelicke mannen met prijsen altijt verheft/ maer de tyrannen ende boose menschē met lasteren vervloect ende veracht. Als nu dit yemant overmerckt/denckende hoe dat den goeden eewigen lof ende glorie inder Historien bewaert wort/ wert hy oock daer toe ghepoort desghelijcken oock te verwerven. Ende dat de boose eewige infamie ende schande vercreghen hebben / wort hy daer door afgetrocken van leelicheyt: want dese twee dinghen veel doen om deuchdelick zijn leven te over brenghen : te weten/ begheerte van eeren/ende vreese van schande.

Nu/op dat door desen onsen arbeyt de kennisse van ouden autentijcken Historien in onser moederlicker sprake een beginsel hebbe. Daer beneven oock / op dat de selve onse moederlicke sprake door dese oorsake voortaen meer ende meer gheoeffent ende gheacht mach werden/hebben wy het niet alleen voor goet ende profijtich / maer oock nootwendich aenghesien dit werck in het licht te brenghen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

De Tafel des eersten Boecks Titi Livij der Roomscher Historien.

Totten Leser.

Om dit Register ghereet te vinden / so sult ghy weten / dat elck bladt vier Colomnen heeft / de eerste Colomne des bladts noemen wy A. de tweede B. de derde C. de vierde D. Alsoo cont ghy lichtelick weten het ghene dat ghy voor handen hebt.

Titi Livij voorreden op zijne Roomsche Historien Fol. 1.a
Hoe die van Rome harē oorspronck vanden Trojanē hebben. 1.d
Hoe Rhea Ilia, Romulum eñ Remum twee kinderen tot eender dracht baerde. Ende hoe die aenden Tyber om daer van onghemack te sterven / gheset worden. Ende hoese Faustulus zijnder huysvrouwen ghedraghen heeft om op te voeden. 2.c
Hoe Romulus ende Remus groot geworden zijnde / Amulium doot sloeghen / eñ Numitor haren oom wederom int rijck van Alba stelden. 2.c
Hoe Rome eerst van Romulo getimmert is. Ende hoe Remus verslaghen wert. 2.d
Hoe Romulus te Rome een regiment ordineerde / een vryheyt maecte / ende ridders vercoor. 3.a
Hoe de Romeynen de maechden ende dochteren der omligghender landen / met ghewelt namen / ende roofden. 3.b
Hoe datter een swaer oorloge op stont tusschen den Romeynen ende Sabinen / met hulpe van haren ghebueren / om dat de Romeynen haer dochteren gerooft haddē / door de welcke noch int eynde den strijt ende vyantschap ghestilt is gheweest. 3.c
Vander oorloghen die Romulus voerde teghen die vander stadt Fidenas ende der stadt Vey / ende hoe hy een eynde nam / ende doot bleef. 4.a
Vant regiment dat na Romulus doot te Rome geweest is. 4.b
Vanden tweeden Coninck Numa Pompilius. 4.c
Van Tullo Hostilio den derden Coninck van Rome. 4.d
Hoe int oorloghe tusschen den Albanen / ende den Romeynen de victorie van beyden zijden gestelt wert op drie gebroeders / op der Romeynen zijde op drie Horatien, ende op der Albanen zijde op drie Curatien, ende hoe de Romeynen de victorie vercreghen. 5.a
Hoe Horatius na de victorie te Rome binnē comende / zijn suster doorstack / ende daer om voor het recht ghestelt / ende geabsolveert worde. 5.b
Hoe de Albanen haer buyten t'contract datse ghemaect hadden / wederom tegen de Romeynen op gestelt hebben. Ende hoe Metius Suffetius de verrader met paerden verscheurt is geweest. Item noch van diversche oorlogen die Tullus gevoert heeft. 5.c
Vant oorloghe dat Tullus teghen de Sabinen gevoert heeft / ende vant eynde zijns levens. 6.b
Van Anco Martio den vierden Roomschen Coninck. 6.b
Hoe de Latijnen ende andere omligghende luyden de Sabinen ende Volscen van Anco Martio inden strijt verwonnen zijn. 6.d
Van Tarquinio Prisco den vijfsten Coninck van Rome. 7.a
Hoe de Coninck Tarquinius teghen de Latijnen ende Sabijnen / ende daer na teghen de Tuscanen ende steden in Tuscia oorloochde / ende die altemael tot ghehoorsaemheyt brochte. 7.b
Hoe Tarquinius street teghen de Hetruscen. 7.d
Hoe Tarquinius Priscus door toedoen der sonen Anci Martij van twee jonghelinghen verslaghen wert. 8.c
Van Servio Tullo den sesten Coninck van Rome. 8.d
Hoe Servius zijn twee dochteren / Tarquinius sonen ten huwelick gaf / ende hoe dat hy daer na vanden dienaren Tarquinij verslaghen wort. 9.d
Hoe Tullia de boosachtige dochter over dat doode lichaem haers vaders inder straten ligghende / den voerman d'wanck te varen. 10.b
Van Tarquinio Superbo den sevensten ende laetsten Coninck van Rome. 10.c
Vanden oorloghen Tarquinij. 10.c
Hoe Lucretia de reyne vrouwe van Sexto Tarquinio des Coninck sone met ghewelt vercracht wesende / daer om sy haer selven / nae haerder onschult by haren vader / haren manne ende vrienden met haer eyghen mes doorstack. 11.b
Vande vrijen staet der stadt Rome. 11.c
Hoe na de veranderinge des regiments / ende na de wt drijvinghe des Coninclicken geslachts Tarquinij, eerst twee Burgemeesters vanden Rade ghecoren worden / Iunius Brutus ende Tarquinius Collatinus. 12.a
Hoe sommighe jonge Burghers van Rome / onder den welcken waren Iunij Bruti des Burgemeesters sonen ende meer andere / op gheset hadden den Coninc Tarquinium wederom heymelicken binnen Rome te laten. Doen dat wt quam / wordense ghevanghen ende strangheIicken ghericht voor daensicht haers lijffelickē vaders / diese selve ter doot verwees. 12.c
Hoe de Coninck Porsenna tsamen spande met Tarquinio, om hem wederom in zijn Conincrijcke te setten / ende de stadt van Rome hert beleyde / ende hoe mannelick dat de Roomsche ridder Horatius Cocles met zijn derder de vyanden vander brugghen keerde / so langhe datse achter hem af ghewor pen wert / ende spranck daer na gheharnascht inden Tyber / ende swam ridderlick tot de zijne onghequetst. 13.a
Hoe de Roomsche Ridder Mutius Scevola inden legher den Coninck Porsennam wilde doorsteken / ende wt dolinghe doorstack hy zijnen Cancelier / daerom hy ghevanghen wert / ende doen hem de Coninck straffen wilde / ginck hy tottē vyer / dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ende tente was / ende leyde zijn rechte hant daer in/ende verbrandese selve/ om datse gedoolt hadde, daer van hem de Coninck verwonderde/ ende liet hem vry ende los gaen. 13.c

Hoe de maghet Clelia die met meer andere den Coninck Porsenna tot meerder sekerheyt der vereeninghe vanden pays tot Ostagien gegeven waren, by nachte op der vyanden paerden over den Tyber swommen/ende te Rome quamen / daer van hem den Coninck seer verwonderde / ende oorsake nam metten heyr ende leger van Rome te trecken / ende metten Romeynen een eewighe vrientschap te maken. 13.d

Van een tweedrachticheyt tusschen den Rade ende der ghemeynten. 14.b

Van eenen strijt tusschen den Romeynē ende sommighe steden. 15.a

Hoe daer een tweedrachticheyt op stont tusschen dē Rade/ende der ghemeynten van Rome, de welcke die vanden Rade ghestoort ende beswaert hadden/ende hert gevangen om schulden. Daerom de gemeynte wter stadt weeck/eñ met machte eenen berch in namen/ ende haer daer tegē den Raet stelden/ welcken oproer nochtans ten laetsten door eenen goeden man Agrippa ghenoemt/ ghestilt ende vereenicht wert. 15.b

Hoe de gemeynte door een vereeninghe metten Rade overquamen / ende begheerden datmen haer tot onderhoudinghe haerder vryheyt ende haers rechts toe laten souden te kiesen vijf Wijckmeesters/ Tribuni Plebis ghenoemt/om de gemeynte te beschermen. 15.d

Van een oorloghe der Romeynen teghen de Volscos. 15.d

Wederom van een tweedrachticheyt tusschen den Rade ende der ghemeynten. 16.b

Hoe Martius Coriolanus de edele Romeyn vanden Wijcmeesters der stadt vā Rome om tweedrachticheyt verwesen wert/ ende hem totten Volscen der Romeynen vyandē begaf / ende met grooter macht voor Rome tooch / eñ de stadt hert beleyde/ hoe hy oock door menigerhande Legaten dicmaels versocht/ maer niet beweget en wert af te trecken/ maer ten laetsten door smeecken eñ bidden zijnder moeder / zijnder huysvrouwen / ende van meer andere edele Roomsche vrouwen van daer wt den velde ghebrocht wert. 17.b

Hoe Martius Coriolanus der Romeynen vyant wort. 17.c

Hoe Martius Coriolanus voor Rome trock/eñ van zijn moeder daer af ghebrocht wert. 18.a

Van eenen strijt teghen de Volscos / Equos / ende Hernicos. 21.a

Hoe Spurius Cassius ten derden male Burghemeester ghecoren is/om dat hy de gemeynte van Rome aen hem locte met giften ende wt deylinghe der ackeren int ghemeyne / daer door hy dochte alleen heere ende een opperste te worden/ daerom over hem geclaecht wert voor den Raet/daer van hy ter doot veroordeelt/ ende ten laetsten van een steenrootse ghewopen wert. 21.b

Wederom van een tweedrachticheyt der gemeynten tegen den Raet/ende van Marco Fabio. 21.c

Hoe dat geslachte Fabiorum alleene op hem nam het oorlooch metten vyanden te volvoerē. Deser waren drie hondert ende ses strijtbaer mannen/ de selve deden eenen tijt lanck den vyanden wederstant / maer ten laetsten wordense door haer selfs verachtinge ende met listen vanden vyanden omvangen ende op een na verslagen/die niet daer by en was/ om dat hy jonck eñ totten strijt niet machtich en was. 22.b

Van Appio Herdonio. 23.c

Van Quintio Cincinnato die vander ploech geroepen / eñ vanden Rade een Dictator/ eñ opperste heere gemaect wert / eñ hem de hooftmanschap des oorloochs bevolē/ daer inne hy door sonderlinge opsettingen de vyanden verwan/ ende van haer lovelick triumpheerde/ ende daer na keerde hy weder totten ackerwerck. 23.c

Hoe dat regiment tot Rome wederom verandert wert/ ende thien mannen vanden Rade ende der ghemeynten gecoren worden/ die der Romeynen ghesetten / ende rechten schreven in twaelf tafelen / daer door sy groot gheacht waren/ ende alle de heerschappie tot haer alleene trocken. Sy ordineerden oock datmen alle andere heerschappye der Burghemeesters ende Wyckmeesters soude afstellen/ daer door sy in alsulcken grooten overmoet ende hoovaerdicheyt vielen / dat haer regiment ende heerschappye niet en mochte gheleden werden. 34.a

Hoe Appius Claudius eē vanden thien mannen begheerde de deuchdelicke maghet Virginiam, een dochter Virginij, hem door een valsch oordeel ende recht zijn eygen te maken/om zijnen wille aen haer te volbrenghen. 24.d

Hoe Virginius der maghet vader alsulcke daet clagelick voort brochte / int heyr zijnen hooftman ende ridderbroeders/ eñ hem daer mede beweechde datse tsamen swoeren met ghewelt na Rome te trecken / ende niet af laten tot dat de thien mannē van haer macht afgeset waren/ ende dat eerste regiment met insettinge der Burghemeesters wederom bevesticht worde/alst oock gheschiede/Appius Claudius wert gevangen/ende de andere vanden thien mannen worden afgheset ende wt Rome verdreven. 26.a

Hoe beyde de Burgemeesters tegen de vyandē met machte wt geschickt worden/ende hoe elck in zijn heyr de vyanden verwan / als sy om victalie wt waren/ende oock inden veltstrijt. 26.b

Hoe de ghemeynte wederom tweedrachtich wert metten Rade/ende begeerdē door eenē Wijcmeester Gaius Canuleius genoemt / gelijck eerst beyde Burgemeesters ende Raetsheeren wt den geslachtē gecoren warē/also soude voortaen een wt den geslachten / ende de andere wt der gemeynte gecoren ende genomen wordē/ daer van den Raet groote swaricheyt hadde/ende nochtans tē laetsten toe ghelaten wort/ dat een ander ghemeynte gecoren wort inde plaetse eens Burgemeesters/ ende wort ghenoemt Tribunus militum, dat is een Wijcmeester der ridders. 26.c

Hoe de stadt Fidena vanden Romeynen viel/ ende wederom gewonnen wort. 27.b

Hoe de stercke stadt Veium vanden Romeynen thien jaer lanck hert beleyt wert / ende ten laetstē gewonnen door subtijlheyt Furij Camilli des Roomschen hooftmans/die heymelick onder de mueren inder stadt graven liet/ daer inne onwtsprekelick goet ghevonden wert. 27.d

Van Marco Furio Camillo. 28.d

Hoe Marcus Furius Camillus int leger voor de stade Valisco / den schoolmeester die hem de kinderen der opperste vander stadt int heyr brochte ende leverē wilde/ hopende daer door grooten loon vā den hooftman te ontfangen/niet aen nemē noch hooren en wilde: maer hy gaf den selven gevangen ende gebonden den jongers over/om wederom te leyden/eñ hem met roeden te geesselen/ die hy haer daer toe gegevē hadde / ende beval datse haren vaders seyden watter geschiet was : door dese weldaet worden beyde den Raet ende de gemeynte beweecht/datse haer gaven onder de gehoorsaemheyt der Romeynen. 29.a

Hoe dat Camillus wt der stadt van Rome gebannen ende seer verhaet wort/ende hem schult ghegeven dat hy dat gewonnē goet tot Veium / niet tot gelijcker buyte gebrocht en hadde. 29.b

Hoe daer eē vreemt volck Galli/na Fransoysen genoemt / eerst in Italien gecomen zijn/eñ een lange tijt de stadt Clusium beleydē/ daer om de burgers van Clusium seer vervaert zijnde/ vanden Romeynē als van haren gebueren hulpe eñ bystant begeerden tegen den Fransoysen. Daerom de Romeynen haer Legatē tot haer sonden / begeerende datse haren gebueren gheen overlast en deden. Ende doen de Legaten niet wt rechten en mochtē/ quamense van beyden zijdē inden strijt/ daer inne warē de Legatē op der Clusiners zijde/ eñ stredē tegē de Franchoysen/dwelck de Franchoysen

choysen seer verdroot/ verlieten de Clusiners/ ende toghen stracx na Rome. 29.d

Hoe de Romeynen in alsulcken oproer haer vergaderden ende togen teghen de Gallen/ by een water Allia genoemt/ daer gheschiede eenen harden strijt/ ende de Romeynen worden verwonnen/ verslaghen/ ghevanghen/ ende inde vlucht ghedrevē/ daer door cregē de Frāchoysen eenē moet/ ē togen stoutelick voor Rome/ ē als sy de poorten der stadt open/ ē geen wederstant en vondē/ namen sy de stadt inne/ ende wonnense tot aent Capitolium ende aen de borcht/ daer op de jonge strijtbare mannen laghen/ ende de andere waren alle wt Rome ghevlucht. 30.b

Hoe daer na de stadt van Rome vanden Gallen gewonnen/ oock verdestrueert ende verbrant wort tot aēt Capitolium/ ende wāt sy dat niet beclimmen en mochten/ ende daer van gedrevē worden/ so maecktense pays metten Romeynen: also dat sy den Franchoysen geven souden duysent pont gouts/ datse de stadt ruymden/ ende daer af trocken. 30.c

Hoe Marcus Furius Camillus vanden Romeynen geroepen/ ende tot eenen oppersten gecoren wort/ die haestelick den Romeynen te hulpe quam/ ende de Franchoysen onversiens overviel/ een deel versloech ende wt Rome verdreef/ ende nam hen met gewelt al haren roof/ ende tgout dat sy vercreghen hadden/ ende dreefse inde vlucht. 30.d

Hoe daer veel vanden Romeynen inden wille waren/ om dat Rome verdestrueert ende verbrant was/ van daer te treeken inde wel ghetimmerde stadt Veium/ de welcke Camillus met zijn wijse woorden ende rade om keerde dat sy te Rome bleven. 31.a

Hoe de Latini vanden Romeynen af vielen/ ende van veel oorlogen daer inne Camillus teghen de vyanden victorie hadde. 32.a

Hoe Marcus Manlius die dat Capitolium ende de borcht vanden Franchoysen behielt/ om dat hy een heymelick opset gemaect hadde/ ende hem de ghemeynte met betalinghe van haren schulden aenhangich maecte/ daer door hy alleene een geweldich Heere der Romeynen dochte te worden/ opentlick beclaecht/ vander ghemeynte veroordeelt/ ende vanden berch Capitolio af geworpen dat hy sterf. 34.a

Van twee Wijcmeesters Gaio Licinio Stolone, ende Lucio Sextio. 35.a

Hoe in een sterfte te Rome Marcus Curtius om des ghemeynen profijts wille door bewijs der Priesters ē Waersegghers met paerde ē harnasch in een cuyle spranck/ daer wt eerst een fenijnighe lucht quam/ ende terstont als dat geschiet was/ dede haer de cuyle wederom toe/ ende de sterfte nam een eynde. 35.b

Hoe Titus Manlius van tghessachte Manlij, die de borcht te Rome vanden Franchoysen behielt/ met oorlof zijns Hooftmans eene campvechtinghe aen nam teghen eenen Franchoys/ ende hem opter bruggen doot sloech/ hem oock zijnen costelicken halsbant aftreckende/ int latijn torques geheeten/ daer van hy daer na met alle zijn geslachte Manlij Torquati genoēt worden. 35.d

Hoe Marcus Valerius int oorloghe tegen de Franchoysen een campvechtinge aen nam tegen eenē Franchoys/ ende den selven met hulpe eens ravens die den Franchoys voor de oogen vlooch/ ende hem int aensicht quetste/ tē laetsten verwan ende doot sloech/ daerom hy ende alle zijn gheslachte na hem Corvini genoemt worden. 36.d

Hoe dat Marco Valerio Corvino ende Aulo Cornelio Cosso om dat sy tegen de Samniten der Romeynen vyanden wel ghestreden ende victorie hadden/ vanden Raet ende der gemeyntē toe gelaten wort datse mochten triumpheren/ in welcke triumphe Publius Decius den waghen ende beyde de Burghemeesters nae volchden/ want hy inden selven strijt hem ridderlicken bewesen hadde. 37.b

Van Aulo Cornelio Cosso. 38.a

Vanden derden strijt tusschen de Romeynen ende Samniten. 39.c

Hoe de Romeynen de stadt Capua wilden innemen. 39.c

Hoe de Latini metten Volscen ende met die van Campanien een verbont begonsten te maken/ daerom hen vanden Raet gheboden wert hare Legaten tot Rome te seynden 40.c

Hoe Titus Manlius de Hooftman ende Burgemeester van Rome zijnen eyghen sone veroordeelde/ ende onthalsen dede/ om dat hy tegen zijn gebot/ ende sonder oorlof teghen de vyanden ghestreden ende die verwonnen hadde. 41.b

Hoe Publius Decius tot verlossinge der Romeynen ende des gemeynen profijts wille/ hem gewillich inden doot/ ende den vyanden oorsake gaf om hem te verslaen. 41.d

Hoe de Coninck Alexander Epyrota des grooten Alexanders oom wt Grieckenlant tschepe quam in Apulien/ daer inne hy sommige steden wan/ ende nochtans ten laetsten door listicheyt der vyanden overvallen/ ende inde vlucht by dat water Acherusia verslaghen wort. 42.c

Van twee steden Palopolis ende Neapolis. 42.d

Hoe Lucius Papirius Cursor om nootsaken tot eenē Dictator gecorē wert tegen de Samniten/ ende als hy Quintum Fabium Maximum tot eenen Hooftman maecte over de reysigers/ so geschiedet dat Papirius om sommighe saken na Rome tooch/ ende beval Fabio dat hy in zijn afwesen niet voor nemen en soude ofte strijden: maer ligghen tot op zijn toecoemste. Maer als Fabius zijn voordeel sach/ tooch hy teghen de vyanden ende verwanse/ ende versloech haerder by twintich duysent. Daer van Papirius teghen Fabium toornich werde/ ende veroordeelde hem totter doot te straffen. Maer het wort in het eynde door den ouden Fabium, door den Raet/ ende de gheheele gemeynte swaerlick verbeden/ dat hem Papirius, also veroordelt zijnde/ om haerder bede wille los gaf. 43.b

Hoe Cornelius ende Marcus Fabius wederom de Samniten verwonnen inden strijt. 44.b

Hoe dat Roomsche heyr door onvoorsichticheyt van beyde den Burgemeesteren ende Hooftluyden in een enghe gheberchte verleyt worden/ ende aldaer van den Samniten besloten ende ghevanghen: also/ dat sy ten laetsten een schandelicke vereeninghe moesten maken/ daer toe sy ghedwonghen waren/ ende worden schandelick onder het jock gebrocht/ ende al naeckt ende bloot van daer ghelaten. 44.c

Hoe die van Etruria metten Romeynen streden. 46.c

Hoe Fabius door dat wout tooch/ genoemt Sylva Ciminia. 46.d

Hoe de Samniten de Romeynen verwonnen/ ende hoe Lucius Papyrius teghen hen tot eenen oppersten Hooftman ghecoren wort. 47.b

Hoe de Samniten/ die van Etruria ende de Franchoysen teghen de Romeynen streden. 48.a

Hoe dat beyde de Burghemeesters Papyrio ende Cornelio toe ghelaten worde met ghemeynen wille des Raets ē der gemeynten/ datse triumpheren mochten. 49.d

Hoe de Coninck Pyrrhus met grooter macht wt Grecien in Apulien tooch ende der stadt Tarentum te hulpe quam/ om die te beschutten vanden Romeynen/ die tegen de Tarentinen oorloochden/ ende hy bracht met hem veel Elephanten met torrens ē pasteyen/ die voortijts in Italien noyt ghesien en waren/ daer door de Romeynen verveest ende vervaert worden/ ende inden eersten strijt verwonnen ende inde vlucht ghedreven/ etc. 50.b

De Ta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

De Tafel des tweeden Boecks Titi Livij der Roomscher Histozien.

Hoe het Insel Sicilien gheleghen is/ eñ vande zee eñ dzie geberchtē besloten/ eñ hoe sy vandē Romeynen bedwongen zijn. 53.a

Hoe de stadt Cartago in Aphzica eerst ghetimmert wert vande Coninginne Dido, ende daer na seer machtich wozt. 53.d

Hoe de Romeynen in Aphzica voeren/ ende de stadt Clupea wonnen met veel meer ander steden. 54.d

Hoe Marcus Regulus eenen wonderlicken grooten dzaeck met stozmē eñ wozpen vernielde/ die hondert ende twintich voeten lanck was. 55.a

Hoe Marcus Regulus van Xantippo den Hertoghe van Lacedemoniē met behendicheyt ende listen verwonnen wert ende den strijt verloos/ daer inne veel duysenden vanden zijnen verslagen wozden/ ende hy wozt met veel edele Romeynen gevanghen/ ende seer hart inde ghevanckenisse behouden. 55.b

Hoe Lucius Cecilius Metellus die van Cartago verwan/ ende groot goet met hondert ende vier Elephanten te Rome bzochte/ ende daer eerlick triumpheerde. 55.d

Hoe Marcus Regulus die ghevanghen was van die van Cartago/ met haer Legaten na Rome ghesonden wozt/ ende hem van die van Cartago bevolen om pays te begheeren/ ende de ghevangen te wisselen. 56.a

Hoe dat na menigerhande ongevallen ende schade vandē Roomschen Hooftluyden/ beyde de Burghemeester Caius Luctatius ende Aulus Posthumius Hooftluyden des oozloochs ghecozen wozden/ ende groote victozie teghen die van Cartago vercreghen. 56.d

Hoe dat de stadt Faliscon vanden Romeynen wederom bedwonghen wozt. 57.c

Hoe de Romeynē dooz hare Hooftluyden een swaer oozloghe ende strijt hadden tegen de Franchoysen/ ende hen int eynde verwonnen/ ende haerder veel duysenden versloeghen. 57.c

Hoe de Romeynen teghen Illyzium ende Histria oozloochden / ende dooz hare Hooftluyden de landen bedwonghen/ ende tot ghehoozsaemheyt bzochten. 58.a

Van dat tweede ende grootste oozloch tusschen de twee machtighe steden Rome ende Cartago/ dwelck dooz Hannibal als een Hooftman vanden selven sesthien jaer lanck ghevoert wozde/ ende hoe Hannibal, als hy noch een kint was/ zijnen vader eenen eet swoer ende den Goden beloofde/ dat terstont als hy vermochte wilde hy der Romeynē vyant wozden ende sterven. 58.a

Hoe de stadt Saguntum in Spaengien/ die haer inde beschuddinge ende bescherminghe der Romeynen ghegeven hadde/ van Hannibal seer hert belegt/ ende ten laetsten gewonnen wozt. 58.c

Hoe hen de Romeynen totten oozloghe stelden teghen die van Cartago. 60.a

Hoe de Romeynen treffelicke Legaten na Cartago sonden/ om te vernemen oft Hannibal de verstooringhe van Saguntum wt bevel des Raets van Cartago ghedaen hadde. 60.a

Hoe hem Hannibal totten oozloghe stelde teghen de Romeynen / ende hoe hy over lant in Italien tooch. 60.c

Hoe die van Meylanen ende meer andere steden eñ landen vanden Romeynen afvielen. 60.d

Hoe Hannibal met grooter moeyte ende arbeyt zijn volck ende heyz wt Vzancrijck over dat Italiaēsche geberchte voerde met veel Elephanten ende andere instrumenten totten strijt dienende. 61.b

Hoe Publius Cornelius Scipio der Romeynē Hooftman by dat water Padus genoemt/ tegen Hannibal eenen strijt dede / daer inne Scipio gequetst wozde/ ende vele vanden Romeynen verslaghen. 62.b

Hoe Hannibal inden tweeden strijt by dat water Trebia / de Romeynen verwan/ ende de victozie behielt teghen Cornelium Scipionem ende Lucium Sempronium. 63.b

Hoe Hannibal inden derden strijt by dat staende water Trasimenus ghenoemt / de Romeynen verwan met hare Burghemeesters Gneo Servilio ende Gaio Flamminio, de welcke hy versloech met veel duysenden / ende de andere ghevangen nam. 64.b

Hoe Quintus Fabius Maximus Cunctatoz ghecozen wert der Romeynē opperste Hooftman ende dictatoz / ende hoe hy de schade ende het ongheval der Romeynen alleene wederstont. 64.d

Vanden vierden ende aldergrootsten strijt/ die de Romeynen opt verlozen hebben/ daer inne sy vā Hannibal in Apuliē by een stedeken Cannas genoemt / verwonnen/ ende over veertich duysent met haren Hooftman verslaghen wozden / ende veel duysenden ghevanghen. 66.b

Hoe Hannibal de stadt Nola menichmael beleyde/ ende nochtans de selve niet bedwinghen en coste. 68.a

Hoe de Romeynen met haren Hooftman Posthumio in eenen bosch vanden Franchoysen omringhelt wozden / ende haerder vele duysentich verslaghen. 68.b

Hoe Hannibal vander stadt Nola verdzeven / ende daer af ghesllaghen wozde/ de welcke hy seer hart belegt hadde. 69.a

Hoe Publius ende Gneus Scipiones twee gebzoeders ende Hooftluyden der Romeynen in Spaengien/ Hastrubal inden strijt verwonnen. 70.b

Hoe het Insel Sardinia vanden Romeynen beleyt ende ghewonnen wozt. 71.a

Hoe Hiero de Coninck van Sicilien sterft/ ende na zijn doot zijn sone Hieronymus dat Conincrijcke aennam maer doen hy een onmanierlick tyrannich leven begonste te leyden / wozde hy vanden zijnen verslaghen. 71.b

Hoe na den doot des Coninck van Syracusa beyde de Hooftluyden van Sicilien Andronodorus ende Themistius dooz verweckinghe ende raet van haer huysvzouwē/ die vanden Coninclicken geslachte waren/ hen onderwondē de heerschappie aen te nemen / ende den Raet vander stadt te doodē/ eñ als haer opset wt quam/ wozden beyde de Hooftluyden met haren vzouwen/ Demorata ende Heraclea des Coninck Hiero dochters met haren ontschuldigen dochteren jammerlick doot ghesllaghen. 72.a

Wederom van Hannibal, ende van Philippo den Coninck van Macedonien. 72.d

Hoe Titus Gracchus der Romeynen Hooftman met sommighe knechten die eyghen waren / eenen grooten strijt wan tegen Hanno den Hooftman van Cartago/ by der stadt Beneventum. 73.c

oe de Romeynen dooz hare Hooftluyden de stadt Caselinum beleyden / ende met grooter moeyte ende arbeyt bedwonghen de ghene die Hannibal daer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ders Hipocrates ende Epicides die Hannibal daer henen ghesepnt hadde/ den Romeynen afvallich ghemaect wort/ daerom sy daer na seer hart van den Romeynen beleyt worde. 74.a
Hoe der Romeynen Hooftluydē Cornelius Scipio, ende Gneus Scipio twee gebroeders wederom in Spaengien/ de Hooftluyden van Cartago/ Magenem eñ Hastrubal inden strijt verwonnen/ ende Spaengien wederom onder haer ghehoorsaemheyt brochten/ ende cregen de stadt Saguntum wederom met meer andere steden. 75.c
Wederom vant oorloge in Italien. 75.d
Hoe de stadt Arpos door een machtighen burgher vander stadt / Classius Altilius ghenoemt / den Romeynen worde overghelevert. 76.a
Hoe Hannibal de machtige stadt Tarentum met listicheyt ende verraderien in nam eñ wan/ desgelijcx noch meer andere steden in creech/ als/ Metapontum ende de stadt Thurium ghenoemt. 76.c
Hoe Fulvius Flaccus der Romeynē Hooftman/ die van Capua ende Hanno Hannibals Hooftman groote schade dede/ ende hem zijnen wagenborch af wan. 77.b
Hoe Hannibal tegen Fulvium Flaccum street / hem verwan/ ende dat velt behielt. 77.d
Hoe der Romeynen Hooftluyden de stadt Capua seer hert beleydē/ ende een sonderlinck stuck van strijden ghebruyckten / want de reysighers namen de lichte voetknechten achter hen op de paerden/ ende alst totten strijt quam / lietense de selve afspringhen ende ter weere stellen / daer mede sy de overhant creghen / ende die van Capua verwonnen. 78.b
Hoe Hannibal om dat hy der Romeynen Hooftluyden van de stadt Capua keeren / ende wt den legher bringhen/ met heyrcrachten voor Rome tooch/ ende nochtans ten laetsten aldaer niet bedrijven en mochte. 78.c
Hoe na dat langhe belech der stadt van Capua / de burghers so seer benaut worden / datse den Romeynen de stadt op gaven. Ende hoe daer na de beste vander stadt aen lijf ende goet ghestraft worden. 79.c
Van de dingen die binnen deser tijt in Spaengien/ Aphrica/ ende Sicilien geschiet zijn. 80.a
Hoe de machtige stadt Syracusa van Marcello der Romeynen Hooftman gewonnen / ende dē ruyters te plonderen over ghegeven wert. Ende hoe dat oock in alsulckē oploop Archimedes de constighe werckmeester ende Geometer / onbekent doot gheslaghen worde / ende van Marcello eerlicken begraven wort. 80.b
Hoe beyde de Hooftmannen der Romeynen Publius Cornelius ende Gneus Scipio ghebroeders in Spaengien inden strijt teghen die van Cartago verslaghen worden. Ende Publius inden eersten strijt met eender lancie doorsteken. Ende Gneus Scipio inden anderden strijt oock vanden vyanden verslaghen wort. 81.a
Hoe Lucius Marcius in verschrickinge ende schade tot eenen Hooftman vercoren zijnde / beyde de heyren der Romeynen/ die na den val van de gebroeders Scipionis verstropt ende becommert waren/ tsamen brochte/ eñ henluyden wederom eenen moet maecte/ so dat hy die van Cartago in twee strijden verwan. 82.a
Hoe na den val van beyde de Scipiones gebroeders in Spaengiē geschiet/ den Raet van Rome eenen anderen Hooftman verkoos: te weten/ Publium Cornelium Scipionem , eenen mannelicken ende strijtbaren jongelinck/ Publij Scipionis des voorghenoemden sone/ de welcke die van Cartago in veel strijden verwan / ende daer na wt Spaengien gheweldichlick verdreef. 83.b
Wederom van Italien. 83.c
Hoe Hannibal Gneum Fulvium den Roomschen Hooftman in eenen strijt int lant van Apulien verwan/ ende oock dootslaen liet. 84.b
Hoe Fabius Maximus der Romeynen Hooftman/ de stercke ende machtighe stadt Tarentum belegherde / daer Hannibal zijn bewaringhe in hadde/ ende die ten laetsten met listen wan ende in nam. 85.a
Hoe Cornelius Scipio de jonghe/ tot eenen Hooftman teghen die van Cartago vercoren/ ende in Spaengien gheschict worde/ daer hy de machtighe stadt/ nieuwe Cartago genoemt/ met machte verwan. 85.c
Vande groote deuchden ende cuysheyt des Hooftmans Scipionis , die hy met sommighe schoone maechden ende vrouwen / die na het in nemen der stadt van Cartago in Spaengien ghevanghen ende voor hem ghebrocht waren / betoont heeft. 86.c
Hoe Cornelius Scipio eenen jonghelinck Massius ghenoemt/ van Coninclicker afcoemst/ die hem als een ghevanghen ghelevert was/ vry ende los maeckte / ende hem met paerde/ harnasch / ende andere dinghen besorchde ende eerde / ende met groote bewaringhe in zijn wooninghe ghelepden liet. 87.c
Hoe Hannibal by de stadt Venusium in Apulien/ beyde de Burghemeesters van Rome / Marcum Marcellum, ende Quintum Crispinum met listen omringhelde ende verwan/ ende Crispinus worde inden selven slach seer gewont/ ende Marcellus met sommighe andere treffelicke Romeynen doot gheslaghen. 87.d
Hoe tot Rome so haest als henluyden vercondicht wort / dat Hastrubal wt Spaengien tot Hannibal zijnen broeder in Italien met heyrcrachte trecken wilde/ tot Burghemeesters ende Hooftmannen vercoren worden Claudius Nero , ende Livius Salinator. Ende als Nero teghen Hannibal tooch / ende hem menichmael inden strijt verwonnen hadde / so maeckte hy hem heymelick ende met listen haestelick tot Livium , om teghen Hastrubal te strijden. Ende de Hooftman van Cartago Hastrubal worde van hem ende zijn ghesellen inden strijt verwonnen / ende zijn hooft afghesl agen/ ende voor Hannibals wagenborch (daer zijt niet en verwachten) ghewörpen/ daer van Hannibal in een vertwijfelen quam/ ende riep met grooten jammer/ dat het met Cartago ghedaen ware. 88.c
Hoe Scipio daer en tusschen dat Hastrubal van Spaengien in Italien gecomen was/ door zijns broeder Lucium Scipionem ende Marcum Sillanum als Hooftluyden dier van Cartago veel strijden af wan/ Magonem ende Hannonem , de Hooftmannen wtē velde sloech/ ende wt Spaengien gantsch verdreef. 90.a
Hoe Scipio der Romeynen Hooftman de stadt Illiturgis crachtelick beleyde / bestormde/ ende ten laetsten met machte in nam. 91.b
Hoe Cornelius Scipio door zijn cloeck vernuft ende deucht Masinissam den Coninck Numidie/ ende Siphacem den Coninck Aphrice beweechde / datse hen inder Romeynen vrientschap ende verbont gaven. 91.c
Hoe de Coninc Siphax op eenen dach Hastrubal dier van Cartago / ende Scipionem der Romeynen Hooftman te gaste geboden hadde/ ende aen zijn tafel by een brochte. 91.d
Hoe sommige Roomsche Soudeniers eñ Spaensche Vorsten / als Mandonius ende Indibilis, als sy vernamen dat Scipio in crancheden geballen was/ omme keerden ende afvallich worden. Hoe oock Scipio de selve hardelick met woordē strafte / de oorsakers ende eerste des selven oproers ten eersten met roedē slaen/ ende daer na onthalsen liet. 92.a
Hoe Mandonius ende Indibilis de twee Vorsten ende gebroeders genade van Scipione vercreghen/ ende sonder straffinge quijt ginghen. 93.b
Hoe Masinissa de Coninck Numidie van die van Cartago keerde / ende van Scipione inder Romeynen vrientschappe op genomen wort / daer hy zijn leven lanck in bleef. 93.d
Hoe Scipio met een deel schepen wt Spaengien na Rome tooch/ ende begheerde dat hy met gewelt

in das

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

in dat lant Aphricam gheschict worde / om dat selve / ende de stadt Cartago te bestrijden. Ende als daer over raet ghehouden was / worde dat van Quinto Fabio ontraden: maer ten laetsten is zijn rede verhoort / ende hy worde in Aphricam gheschict. 94.a

Hoe de twee voorghenoemde Vorsten ende gebroeders Mandonius ende Indibilis int afwesen Scipionis des Hooftmans / wederom af vielen / ende oock sommige steden vanden Romeynen afvallich maecten / daerom sy overvallen / ende inden strijt verwonnen worden : also / dat Indibilis doot ghestaghen wert / ende Mandonius vanden zijnen Scipioni over ghegheven te straffen / ende onthalst wert. 95.b

Hoe Scipio wederom van Rome in Sicilien scheepte / meynende metten Roomschen heyre in Aphricam te trecken ende Cartago te belegghen. 95.d

Hoe de Coninck Siphax door den Vorst Hastrubal, hem selven tot de hulpe van die van Cartago begaf / ende hoe Sophonisba de wonderlicke schoone jonckvrouwe Hastrubals dochter / hem tot een ghetroude vrouwe worde ghegheven. 96.c

Hoe Scipio door zijnen Hooftman Quintum Pleminium de stadt Locris wan / ende veclam / ende hem de stadt te regeren beval. Maer als de selve vele moetwillighe handelinghen teghen de burghers ende hare mede ghesellen bedreef / ende daerom beclaecht / ende niet ghestraft en was / worde Scipio swaerlick voor den Senaet gediffameert. Overmidts welcken sommighe boden tot hem geschict worden / om te vernemen oft de handelinghe also ghescheit ware. Ende als zijt alsoo bevonden / worde Pleminius ghevanghen na Rome / met sommighe zijn mede pleghers gevoert / daer hy inde ghevanckenisse sterf / ende de andere misdadighe aen dat lijf gestraft worden. 96.c

Hoe Scipio wt Sicilien in Aphricam scheepte met veel schepen ende volck / ende een groot deel des lants tonder brochte / de stadt Salerna gewan / ende voor de stadt Utica neder sloech / ende daer na inden winter op een gheberchte zijnen legher maeckte. 97.c

Vanden eersten strijt die Scipio in Aphrica wan / daer hy Hastrubal den Hooftman van Cartago / ende Siphacem den Coninck met listen tonder brochte 98.b

Hoe Scipio inden anderen strijt die hy in Aphrica hadde / Hastrubal dier van Cartago Hooftman / ende Siphacem den Coninck indē slach verwan / ende inde vlucht brochte. 99.a

Hoe Masinissa wt dat Conincrijcke van Numidia ende van zijnen vaderlande verdreven worde / eñ wederom door bystant van Scipio ende de Romeynen dat selve vercreech / ende den Coninck Siphacem eñ de zijne tē laetsten in eenen strijt verwan. So dat den Coninck levendich gebangen na Rome ghevoert / ende daer na tot Alba inde ghevanckenisse gheset worde / daer na van Alba tot Tybur / daer hy zijn eynde nam ende sterf. 99.d

Hoe Masinissa na dat Siphax de Coninck ghevanghen was / het gantsche Coninckrijcke / ende de Hooftstadt Cirtha ghenoemt / in nam. Hoe hem oock de Coninginne Sophonisba te voete viel / ende begheerde ghenade by den Romeynen te verwerven / datse niet daer henen ghevanghen ghevoert / noch van haer niet ghetriumpheert en worde. 100.c

Hoe Masinissa door de schoone woorden ende lieffelick wesen Sophonisbe beweecht wort haer troostinghe ende hulpe te doen / ende alsoo met haerder liefden bevanghen / dat hyse troude ende besliep. 101.a

Hoe Scipio groote becommernisse hadde vander daet Masinisse, dat hy de Coninginne Sophonisba ghetrout hadde / strafte hem seer met woorden / ende onderwees hem : also / dat hy de Coninginne begaf ende verliet. Maer om dat sy inde macht der Romeynen ende handen der vyanden niet comen en soude / seynde hy haer eenen dranck daer van sy sterven moeste / welcken dranck de Coninginne nae veel jammerlicke clachten ghedroncken heeft / ende terstont daer van sterf. 101. a

Hoe Scipio zijnen Hooftman Lelium met de gevangen Syphace ende andere / oock met de Legaten van die van Cartago ende Masinisse na Rome seynde. De gelegentheyt der landen Aphrica / eñ Numidia te kennen gaf. 102.a

Hoe de Senaet van Rome Masinissam tot eenen Coninck verhieven / hem groote eere boden / hem ende oock de zijne eerlick begaefden: Maer de Legaten van Cartago om haer ongheloofs ende bedrochs wille / lieten sy wederom sonder antwoort gaen. 102.b

Hoe de burghers van Saguntum in Spaengien den Raet tot Rome waerschouden / henlieden op dat bestant ende vrede van die van Cartago niet te betrouwen / want sy heymelick om souldeniers ende hulpe over al toghen ende vergaderden / waerom sy vanden Senaet te Rome grootelick ghepresen / ende rijckelick begaeft worden. 102.c

Hoe die van Cartago dat bestant ende den vrede voor den wtganck der tijt braken / ende sommighe schepen der Romeynen / die door den storm der zee verseylt waren / neder worpen ende beroofden. 102.c

Hoe de Roomsche Hooftluyden met Magone den Hooftman van Cartago streden / ende aen beyde zijden ghelijcke veel verslaghen worden : Maer Mago was so seer ghewont / dat hy vanden zijnen wt den strijt ghedraghen wort / ende tooch af / eñ bleef doot opter zee by Sardinien. 102.d

Hoe Hannibal vanden Raet van Cartago door haer Legaten wt Italien tot Cartago onboden wort. Ende hoe hy so noode wt Italien ruymde / zijn ongheluck / ende dier van Cartago grootelick beclaechde. 103.a

Hoe Hannibal na zijn afscheyden wt Italien in Aphrica scheepte / ende met Scipione vanden pays te maken tusschen de Romeynen ende die van Cartago tracteerde / ende niet en accordeerde. 103.c

Hoe Scipio ende Hannibal van een scheyden / ende een yeghelick den zijnen totten strijt vermaende / ende zijne orden stelde. 105.a

Hoe ende in wat manieren den vrede tusschen de Romeynen ende die van Cartago gemaect wort / daer Hannibal behulpelick inne was. 106.a

Hoe Scipio zijn Legaetschap ende daer toe dertich burghers van Cartago na Rome seynde totten Senaet / om den pays daer selve te bevestighen / onder welcke ghedeputeerden Hastrubal Hedus een treffelick burgher van Cartago de bootschap dede / ende van den payse wel ende beweechlicken sprack. 106.d

Hoe Hastrubal Hedes teghen Hannibal inde handelinge des paps naerstelick sprack eñ hem strafte / ende wederom Hannibal hem cloeckelick ontschuldichde. 107.d

Hoe Scipio na dat den vrede gesloten was / wederom met zijn heyr ende volck tot Rome met een triumphe ende grooter vreuchden in tooch / eenen ontallicken schat met hem brochte / ende veel gevanghenen. Daer oock Syphax de Coninck cortelinge vander werelt verscheydē zijnde / voor zijn triumphe doot inne gevoert wort. 108.b

De Ta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

De Tafel des derden Boecks Titi Livij der Roomscher Historien.

Van dat eerste oorloge der Romeynen tegen Philippum den Coninck van Macedonië. 110.a
Hoe de Romeynen tegen de Boeyers streden/ ende den strijt verloren. 110.b
Vanden aenslach des oorloochs tegen Philippum den Coninc van Macedonien. 110.b
Hoe hen de Romeynen in dat oorloge teghen Philippum den Coninck schicten. 111.b
Hoe de Romeynen tegen de Gallen/ Lamparters geheeten streden ende noot leden. 111.c
Hoe de Romeynen haer Legaten sonden tot Cartago oock tot de Coningen Masinissa ende Vermina van Numidien. 111.d
Om wat saken het oorloghe tusschen den Coninck Philippum, ende die van Athenen zijnen oorspronck ghenomen heeft. 112.c
Hoe de stadt Abidos vanden Coninck Philippo gewonnen/ ende jammerlick verdestrueert wert. 113.a
Hoe de Romeynen de Lamparters inden strijt verwonnen. 113.d
Hoe de Romeynen Nigropont de stadt ende Insel wonnen. 114.a
Hoe Philippus voor hem nam/ ende hem daer toe bereyde om de stadt van Athenen te winnen. 114.b
Hoe de Romeynen den Coninck Philippo veel steden af wonnen/ ende hen totten oorloghe schicten. 115.a
Hoe Philippus de Coninck hem teghen het oorloge der Romeynen bereyde ende schicten. 115.b
Hoe sy hen op beyde zyden Philippus de Coninc ende Romeynen totten oorloghe schicte. 116.d
Hoe de Romeynen ende de Coninck Philippus met malcanderen begonsten te strijden. 117.a
Hoe de Coninck Philippus de Romeynen op de voederinge neder wierp/ ende nochtans ten laetsten zijn paert onder hem gewont neder viel/ hy oock met grooter noot daer van quam/ dat hy niet ghevanghen oft vertreden en wert. 117.c
Hoe Sulpitius de Roomsche Burghemeester veel steden den Coninck Philippo afwan. 118.a
Hoe de Coninck Philippus aftooch van Sulpitio den Burghemeester/ hem andersins versachte/ ende wan den slach tegen die van Etolien. 118.b
Hoe die van Athenen een grouwelick ende swaer gebot wt gaen ende roepen lieten/ teghen Philippum den Coninck ende den zijnen. 119.a
Hoe de Romeynen sommighe steden beleghերden/ ende Philippo den Coninck af wonnen. 119.b
Hoe de Romeynen de stadt Orcum beleyden ende wonnen. 119.d
Hoe Cajus Aurelius de andere Burghemeester den strijt in Lombardyen ghedreven/ ende in zijn af wesen Lucius Furius zijn Hooftman den selven gheeyndet hadde/ ende daerom een yeghelick van hen beyden de triumphe te hebben/ vanden Raedt te Rome begheert heeft/ die doch ten laetsten niet den Burghemeester/ maer den Hooftman wert toe ghelaten/ met groot verdriet des anderen. 120.b
Hoe na den afganck Publij Sulpitij des Burgemeesters/ een ander Publius Iulius ghenoemt/ om te volbrengen dat oorloge tegen den Coninck Philippum in Macedonien ghesonden wert. 120.d
Hoe Philippus de Coninck na dat hy vander stadt Thaumastos getrocken was/ andere aenslagen vant.
Wat hy den anderen Burgemeester Lucium Lentulium in Gallia gheschiet is. 121.a
Hoe Attalus de Coninck zijn Legaten tot Rome seynde om een bootschappe te doene. 121.c
Hoe Titus Quintius Flaminius de andere Burghemeester in Macedonien quam/ ende tracteerde met Philippo den Coninck om eenen vrede te maken. 121.d
Hoe de Burgemeester Quintius door kennisse eens herders die de gelegentheyt des geberchten condich was den Coninck Philippum met zijn heyr over de hoochte ende inde vlucht brochte. 122.a
Wat Philippus dede/ doen hy dat velt verloren hadde ende vluchtich wert. 122.c
Hoe hen de Romeynen in dat oorloghe teghen den Coninck Philippum versterckten. 122.d
Hoe den Burgemeester Quintio te voren quam/ hoe hy die van Achaia int gheselschap ende vrientschap der Romeynen brenghen mochte. 123.c
Hoe Titus Quintius de Burgemeester de stadt Elaciam met gewelt wan ende plonderde. 124.b
Wat van Sexto Elio den anderen Burghemeester op de selve tijt in Lombardyen bedreven wert. 126.b
126.c
Hoe datter andere Burghemeesters ende Schoutheyts op dit jaer ghecoren zijn geweest. 127.a
Wat Titus Quintius die zijn macht ende Hooftmanschap verlenget was in Macedonien ende tegen den Coninck Philippum gedaen heeft. 128.b
Hoe de stadt Leucas ghestelt is/ ende hoe de burghers der selver stadt haer verweert hebben teghen den Romeynen/ ende nochtans de stadt in genomen ende gewonnen is vanden Romeynen/ ende die van Leucadien een deel verslaghen zijn gheweest/ ende dat ander deel hebben haer ghegheven inde handen der Romeynen/ oock hoe na den strijt die ghschiet was aen een eynde/ datmen heet Hantshooft/ gheheel Acarnania sich in handen ghegheven hebben.
Hoe die van Rhodis hen bereyt hebben om den Coninc Philippo af te winnen dat lant Pyrhea/ ende wie hen daer toe gholpen heeft/ ende hoe sy voor de stadt Straconicen ghetoghen zijn. 130.b
Hoe die van Dardanien den Coninck Philippo in zijn lant getogen zijn/ ende dat verwoest hebben. Ende hoe Philippus byder stadt Stobos hen verslagen ende verwonnen heeft/ ende is daer na inder stadt Thessalonica ghetoghen. 130.c
Hoe/ na dat Philippus verwonnen was/ Antiochus heeft beginnen te oorlogen tegen de Romeynen/ daer die van Rhodis teghen geweest zijn. 130.d
Hoe die van Rhodis den Coninck Antiochum met schepen tegen getogen zijn/ hem geschut/ ende de steden des Coninck Ptholomei waren geweest/ voor hem beschermt hebben. 131.a
Wanneer de Coninck Attalus ghestorven is/ ende hoe hy tot eenen Coninclicken staet gecomen is/ ende hoe langhe hy gheregeert heeft. 131.b
Van dat oorloghe in Spaengien/ ende hoe hen de Romeynen daer tegen bereyt hebben. 131.b
Hoe de twee Burghemeesters begeert hebben met malcanderen te triumpheren/ ende is belet gheweest om dat sy niet ghelijcke daet ghedaen en hadden. 131.c
Hoe de twee Burghemeesters een yeghelick bysonder ghetriumpheert hebben. 131.c
Welcke tot nieuwe Burgemeesters ende Schoutheyts gecoren zijn geweest/ Ende hoe Titus Quin- 131.d

**

tius

tius den Coninck Philippum verwonnen heeft/ ende vande lustspelen. 132.a

Hoe Claudius Marcellus deene Burghemeester begeerde in Macedonien te trecken / dwelcke twee Wijckmeesters behindert hebben / ende vanden payse in Macedonien. Beyde den Burghemeesters is bevolen Italien te bewaren. Oock wat Tito Quintio bevolen is/ ende voort den Pretoren oft Schoutheyts. 132.b

Vandē Spaenschē strijt/ hoe lange dat hy geduert heeft/ eñ hoe geopēbaert zijn de wonderlicke dingen die geschiet waren metten offeren. 132.c

Hoe Cornelius Blatio ghetriumpheert heeft / ende wat hy in zijn triumphe heeft laten dragen/oock wat Sertinius ghebrocht heeft inde ghemeyne schatkiste/ ende dat hy twee steenen boghen / in maniere van een brugge heeft laten maken vanden roof der vyanden. 132.d

Hoe Quintius die van Beotia haer gevangē wederom gegeven heeft / eñ hoe ondancbaer sy teghen hem geweest zijn/ende hadden Barcillam tot eenē Pretor onder henluyden ghemaect. 132.d

Hoe Zeusippus, Stratonides, ende Pisistratus, Barcillam ter doot ghebrocht hebben / daer door eenen oploop inder stadt Thebis ghecomen is/ ende op wien datmen quaet vermoeden als van des dootslachs wegen ghehadt heeft. Oock hoe Zeusippus inde vergaderinghe der Thebaner ghecomen is / ende hem ontschuldicht heeft van deser daet. 133.a

Hoe Zeusippus ende Stratonides by nachte ruymdē ende Pisistratus niet / ende hoe dat het wt quam wie Barcillam ter doot gebrocht hadde/ende hoe Pisistratus daerom gestorven is. 133.b

Waerom de Thebaners/ ende alle die van Beotia op den Romeynen gram zijn gheworden / ende wat sy leets den Romeynen haer crijchsluyden in haer lant hebben ghedaen/ die sy heymelick verworchden ende verdructen / ende hoe dattet openbaer is gheworden. Ende hoe dat Quintius van haer begeert heeft / dat hem alsulcke quaetdoenders ghelevert worden / ende den selven gestraft vander misdaet. 133.c

Hoe Quintius die van Beotia overtoghen heeft/ ende hoe sy haer Legaten tot Quintium sonden. 133.c

Hoe dat vande thien Legaten der Romeynen ende van Quintio pays ghemaeckt is / met sommige conditien ende articulen metten Coninck Philippo. 133.d

Hoe dat den pays gemaect tusschen den Romeynē eñ den Coninc Philippum, alle den Griecken wel geviel/sonder die van Etolien. Eñ hoe alle stedē by na in Griecken vry zijn geworden door Quintium ende de thien Legaten. 134.a

Hoe de vryheyt der steden in Griecken wt geroepen is gheweest inde spelen diemen pleech te hebben in Nemea, daer van een onsprekelicke vreucht inden lande gheweest is / ende dat Quintius by na flau is gheweest als vander menichten/ die hem begeerden aen te roeren ende de hant te gheven/ ende hoe hooch men den Romeynen gheprefen heeft vander vryheyts weghen. 134.b

Hoe Quintius ende de thien Legaten verhoort hebben de Legaten des Conincx/ ende der steden ende de natien die oock ghevrijt gheweest zijn. Ende hoe dat vanden Legaten sommighe steden Eumeni zijn beschenct gheweest / hoe wel dattet Quintio niet en beviel/ende daerom het gewesen wort voor den Roomschen Raet. 134.c

Hoe de thien Legatē van malcanderē zijn gescheyden/een yegelic in een sonderlinge plaetse/ om de vryheyt dē steden te vercondigen. Eñ hoe Cornelius den Coninck Philippum vermaent heeft/dat hy zijne Legaten tot Rome soude seynden / om een geselle der Romeynen te worden : ende diergelijcken die van Etolien/ ende hoe dat oorloghe met Philippo gheeyndet is. 134.d

Van eenen heymelicken aenslach der eygē knechtē in Etruria aenghevangen/ dwelcke Marcus Ancius heeft te niete gemaect. Ende hoe de Burgemeesters van Rome ghetoghen zijn. 135.a

Hoe dat Marcellus vele vanden Boeyers verslagē/ ende vele vaenkens/ wagens/ ende gulden ketenen henluyden af genomen heeft / ende dat beelt Iovis is daer mede verciert. 135.b

Hoe de ander Burghemeester oock in Boeyerlant ghecomen is/ende van daer wederom te rugghe ghetoghen / ende de stadt Bononien beleghert/ die haer op gaf / ende andere vlecken. Ende is daer na ghetoghen inder Ligurier lant / ende aldaer zijn de Boeyers die met eenen roof onversiens by hem quamen / gantsch verslaghen gheworden/ also dat sy geen bode en hadden die tijdinghe brochte van haer schade ende ongheval. Oock hoe een processie is ghehouden om der victorien wille. 135.c

Hoe Marcellus de Burghemeester ghetriumpheert heeft over de Melaenders ende Comesers. Ende zijn gheselle Lucius Furius over de Boeyers/ende watmen al voor gedragen heeft inder triumphen. 135.c

Hoe de Coninck Antiochus alle steden in Asia hem bestont onderdanich te maken. Ende hoe hy de sommighe belegerde/die haer niet goetwillich en wouden op gheven. 135.d

Hoe Antiochus zijn heyr over dat water heeft ghebrocht/ende belegerde de stadt in Hellesponto Abidum/ die haer hē op gaf: Oock hoe hy de andere steden in Hellesponto heeft in ghenomen/ende de stadt Lysimachia die verdestrueert was/ heeft hy wederom laten bouwen. 135.e

Hoe sommighe wt de thien Legaten ende de Coninck Antiochus te samen ghecomen zijn inder stadt Lysimachia/ende wat sy aldaer getracteert hebben/ maer daer na twistende gheworden/ doe sy begonsten te samen te spreken daer sy om gecomen waren/ ende hoe de Roomsche Legaten ghesproken hebben met Antiocho, ende wat hy gheantwoort heeft. 136.a

Hoe lange den twist der Roomscher Legaten ende des Conincx Antiochi geduert heeft. Ende vander doot Ptholomei des Conincx van Egypten/ eñ hoe sy dachten Egypten inne te nemen. 136.c

Hoe de Coninck Antiochus wederom in Asia ghevaren is / ende verhoort heeft dat Ptholomeus noch leefde / ende hoe dat hy vele schepen verloren heeft door dat onweder by dat lant vā Pamphilien/ende dat hem vele volcx verdroncken is/ ende is voort den winter over ghebleven tot Antiochia. 136.c

Hoe datter alder eerst ghecoren zijn gheweest drie mannen die sy noemden de Spijsers/ Ende hoe dat de gheestelicheyt reysgelt heeft moeten gheven / ende hoe datter sommige gheestelicke ghestorven zijn in dat selve jaer / ende wederom ander in haer plaetse ghecoren zijn. 136.d

Wie tot nieuwe Burghemeesters ghecoren zijn/ ende wie tot Pretores / die een groot deel weyts der ghemeynte wt ghedeylt ende vercocht hebben/ende hoe de Boumeesters spelen hebben laten maken. 137.a

Hoe de landen te bestrijdē gedeylt geweest zijn onder den Burgemeesters ende Pretores. 137.a

Hoe alle dyeren die inde Lenten ghevallen zijn / den Goden gheoffert worden door bevel vanden Bisschop/ ende wt beloften Cornelij : Ende hoe Caius Claudius ghecoren is tot eenen Waersegher. 137.b

Hoe Quintus Minutius brieven wt Spaengien tot Rome gesondē heeft/eñ daer inne laten wetē hoe hy victorie tegen de vyanden gehadt heeft. Van Philippo eñ Antiocho. Oock van die van Etoliē eñ den tyran Nabin van Lacedemonien. 137.c

Hoe den Raet te Rome hem beradē heeft Antiocho ende Nabin aengaende/ende datmē toesiē soude/ wat Hannibal ende Cartago doen souden indien datmen met Antiocho oorloochde. 137.c

Hoe sommige van Cartago tot Rome tegen Hannibal geschrevē hebben / dat hy metten Coninck Antiocho ghemeynschap hadde. 137.d

Hoe Hannibal een overste ghestelt zijnde over de

Rech=

Rechters tot Cartago/ die alleene daer selve gheregeert hebben/ hem de selve teghen ghemaeckt heeft om dat hy haer dieverie gheopenbaert heeft. ende haer macht gebroocken/ diet daer toe brochten/ dat teghen hem de Legaten worden ghesonden tot Rome/ ende beclaechden/ dat hy raet ghehouden hadde met Antiocho teghen den Romeynen. 137.d

Hoe datter drie Legaten der Romeynen tot Cartago ghecomen zijn om Hannibal gevangen te nemen/ ende hoe hy ontweken is. 138.b

Hoe Hannibal subtijlicken heeft doen bereyden een ontbijt den coopluydē eñ schipluyden/ daer mede maecte hy/ datmen niet terstont en mocht vernemen tot Cartago/ waer hy wech gecomen ware. Ende hoe datmen zijnder begeert heeft tot Cartago des anderen daechs. 138.b

Hoe aengebrocht wort dat Hannibal gesien was in dat Insel Cercinna/ ende wat de Roomsche Legaten van zijnent weghen voor den Raedt van Cartago ghehandelt hebben. 138.c

Hoe Hannibal voorspoedelick inde stadt Phenicie Tyrum gecomen/ ende daer eerlick ontfanghen is/ ende daer nae in Antiochia tot des Conincx Antiochi sone/ ende in Epheso totten Coninck selve/ ende hem versterct heeft in zijn voornemen tegen de Romeynen. 138.c

Hoe de Roomsche vrouwen groote naerstichheyt dedē daer mede dat statuyt/ daer door haer verboden was peerlen/ gedeylde cleederē/ ende andere costelicke cieragien/ ende juweelen te dragen wederroepen ende afghedaen worde. 138.d

Hoe Portius Catho in Spaengien met heyrscracht tooch/ ende wan de stadt Emporium. 141.a

Hoe sommige Lantsheerē haer Legaten tottē Roōschen Burgemeester Cathonem sonden/ ende zijne hulpe ootmoedelick begeerden. 141.c

Hoe Titus Quintius de Roomsche Hooftman wt kennisse ende gebot des Senaets tot Rome/ dat oorloghe tegen den tyran Nabin van Lacedemonien voerde/ ende hem ten laetsten verwan/ ende de stadt van Lacedemonia inde gehoorsaemheyt der Romeynen brochte. 143.c

In wat manieren de tyran Nabis mettē Roomschē Hooftman Quintio ghesproken heeft. 145.c

Hoe de Roomsche Hooftman Titus Quintius metten tyran Nabin vrede maeckte. 146.d

Watter by den nieuwen gecoren Burghemeesters ende machtighen te Rome geschiet is. 148.b

Wat de Burghemeester Titus Sempronius binnen den selven tijt in Italien tegen de Boeyers strijdende/ ghedaen heeft. 148.d

Hoe Titus Quintius de Roomsche Burgemeester ende Hooftman/ nae dat hy metten tyran Nabide vrede ende bestant gemaect/ ende al Griecken-lant vryheyt gegeven hadde/ eenen ghemeynen lantdach geordineert heeft/ ende daer na vrientlicken oorlof nam/ ende wederom in Italien ende na Rome scheepte. 149.b

Hoe den Roomschen Hooftman Tito Quintio Flaminio, om dat hy hem inden oorloghen in Grecia wel ghehouden ende eerlick ghedaen hadde/ een triumphe bekent ende te houden ghegheven wert. 150.a

Wat datter in dat navolghende jaer by de nieuwe Burgemeesters te Rome geschiet is. 150.c

Hoe de Legaten des Conincx Antiochi van Syria: Oock vele andere wt Asia ende Griecken-lant tot Rome quamen/ ende vanden Raet vriendelick ghehoort worden. 151.a

Hoe Hannibal na dat hy vanden Romeynen verwonnen ende verjaecht/ totten Coninck Antiochum zijn toevlucht hadde/ hem teghen den Romeynen het oorloghe aen te vanghen/ oock in veel manieren die van Cartago totten selven verweckte. 151.d

Wat doe ter tijt vanden Roomschen Hooftluyden in Spaengien voor ghenomen ende ghedaen is gheweest. 152.d

Hoe de Genevoysers de stadt Pise met grooter macht beleydē/ eñ nochtās niet en bedrevē. 153.a

Hoe Lucius Cornelius Merula dē Roomsche Burghemeester metten Boeyers sloech/ ende die verwan. 153.b

Wat op de selve tijt door de Roomsche Hooftluydē in Spaengien gheschiet is. 154.a

Van sommige wonderlicke teeckenen die tot deser tijt te Rome ghesien zijn. 154.b

Wat op de selve tijt vanden Romeynen teghen den Genevoysers geschiet is. 154.d

Hoe Nabis de tyran van Lacedemonien door die van Etolien gheoorsaeckt/ vanden Romeynen afviel. 155.a

Hoe hen de Romeynen in dat oorloghe teghen den Coninck Antiochum bereyden/ om bystant ende hulpe te seynden. 155.c

Hoe de Coninck Antiochus met Hannibal ende andere raet gehouden heeft/ hoe hy dat oorloge tegen den Romeynen mochte beginnen. 156.a

Hoe Hannibal in ongunste des Conincx Antiochi ghevallen/ ende daerom met hem ghesproken heeft. 157.a

Wat beyde de Roomsche Burghemeesters binnen desen tijt in Italien gedaen hebben. 157.c

Hoe hen de Romeynen totten oorloghe teghen den Coninck Antiochum bereyden. 157.d

Hoe de tyran Nabis de stadt Gytheum beleyde/ ende de selve met stormen wan. 158.b

Hoe Philopomenes de Hooftman ende Schoutheyt van Achaia/ van subtijlen aenslaghen was/ inde heyrvaert zijn heyr aen bequame plaetsen na groot voordeel te legheren. 159.a

Hoe Philopomenes den tyran Nabis met zijnen aēslach inde vlucht brochte ende verjaechde. 159.c

Wat de Roomsche Legatē binnē deser tijt in Griecken over al in alle steden gedaen hebben. 159.d

Wat Titus Quintius metten Roomschen Legaten opten Lantdach in Etolien gehandelt/ ende vander Romeynen wegen den selven voor gehouden heeft. 160.a

Hoe de stadt Demetrias door liste ende behendicheyt dier van Etolien in genomen wert. 160.d

Hoe de tyran Nabis met behendicheyt ende listen bedroghen/ ten laetsten int velt doorsteken/ ende de stadt Lacedemonia gewonnen wert. 161.a

Hoe die van Etoliē door haren Hooftman Thoantem de stadt Nigropont onderstonden te winnen/ ende nochtans ten laetsten niet en bedreven. 161.d

Wat Titus Quintius na dese geschiedenisse by den steden des lants ghedaen heeft. 162.b

Hoe haer de Romeynē tegen dē Coninc Antiochū, desgelijcx Antiochus hem tegen den Romeynen totten oorloghe schicten ende bereyden. 162.c

Hoe de twee machtichste van Etolien Phaneas ende Thoas, inden aenslach des oorloochs onder hen tweedrachtich waren. 163.c

Hoe de Coninck Antiochus ende die van Etolien haer Legaten seyndē tot die van Achaia om hulpe ende bystant van hen te vercrijgen. 164.a

Hoe de Coninc Antiochus eenē anderē aēslach voor hem nam/ daer mede hy de hulpe eñ bewaringe dier van Nigropont inden velde overviel ende nederleyde/ ende daer door de stadt wan. 165.a

Wat inden Roomschen raet vanden oorloge tegen den machtigen Coninck Antiochum aen te vanghen/ besloten is gheweest. 165.b

Hoe de Romeynē (na dat sy beslotē haddē een oorloge te voeren teghen Coninck Antiochum van Syria) haer heyr ordineerden/ ende de landen te regeeren wtdeylden. 165.c

Hoe de Romeynen haer Legaten seynden in Aphricam/ om coorn ende victalie te vercrijgen/ om dat haer heyr dat sy in Griecken gheseynt hadden/ geen ghebreck hebben soude/ ende bereyden hen naerstelick totten oorloghe. 166.a

Hoe sommighe Legaten tot Rome gheseynt werden die den Romeynen groote hulpe totten oorloghe toe seyden/ ende hem Coninclicke giften brochten. 166.b

Hoe de Coninc Antiochus doe hy zijnē winterleger inde stadt Chalcide hadde/ seer arbeyde dat eenighe ste-

ge stedē ende landē haer tot hem/ende tegen den Romeynen op staen wilden. 166.c

Wat de Coninck Antiochus opten Lantdach vanden oorloge tegen den Romeynen aen te vangen ghetracteert ende besloten heeft. 166.d

Hoe datter veel Heeren ende steden haer Legaten totten Coninck Antiochum seynden / om van hem te vernemen wat zijn meyninghe ware/ ende wan de stadt Pheris/ende de stadt Scotussa gaf haer op / de Coninck Aminander wan de de stadt Maleam. 167.d

Hoe de Coninck Antiochus int midden vanden oorloghe teghen den Romeynen aenghevanghen / een jonckvrouwe troude / ende costelicke bruyloft hielt. 168.b

Hoe de Coninck Antiochus de stadt Medone met verraderyen vercreech ende wan. 168.c

Hoe Marcus Bebius de Hooftman ende Philippus de Coninc van Macedoniē/beyde op der Roomscher partyen vele steden in namen. 169.a

Hoe hē de Coninc Antiochus overmidts sorge/in eē hooge eñ enge geberchte Termophile genoemt/ legerde / om dat hy vandē Romeynen niet overvallen ende verwonnen en soude worden. 169.c

Hoe Lucius Valerius Flaccus der Romeynē Hooftman/ de hulpers des Coninckx Antiochi met behendicheyt aen gegrepen / ende inden strijt ghelucklick verwonnen heeft. 170.c

Hoe de Roomsche Burghemeester Marcus Attilius na de verwinninghe veel steden in nam/ die haer aen hem goetwillich gaven. 171.a

Hoe Attilius de Roomsche Burghemeester de stadt Heracleam inden lande Thessalia beleyde / ende daer na met machte ghewonnen ende gheplondert heeft. 171.b

Hoe de Romeynē de stadt Messene/ende dat Insel Zacynthos wonnen ende in namen. 173.b

Hoe de Hooftstadt dier van Etolien Naupactum ghenoemt/ vanden Roomschen Burghemeester Marco Attilio swaerlick beleghert/ende daer na Tito Quintio den Hooftman op trouwe ende geloove op ghegheven wert. 174.a

Hoe de Roomsche Burgemeester inden lande Gallia/ nu Lombardyen ghenoemt/de Boeyers bestreden/ende verwonnen heeft. 174.c

Hoe Publius Cornelius Scipio , om dat hy de Boeyers indē strijt verwonnē hadde/met grooten arbeyt vanden Senaet vercreech/ dat hy tot Rome met een triumphe in treckē mochte/ ende vanden Boeyers triumpheerde. 175.a

Hoe de Coninck Antiochus hem met groote naerstichheyt teghen de Romeynen te schepe/ ende de Romeynen desgelijcx hen oock bereyden/om opter zee teghen hem te strijden. 175.d

Hoe de Romeynen met hulpe des Coninckx Eumenis , den Hooftman Antiochi inden schipstrijt te boven laghen / ende Antiochum over al vander zee verdreven. 176.b

Hoe Lucius Scipio de Roomsche Burghemeester voor alle dinck ten eersten als een Hooftman in Asia over scheepte/ ende het oorloghe teghen den Coninck Antiochum tot een eynde te brenghen ghesëynt wert: Hoe eerst de Bisschoppen met sacrificien ende bedevaerden de Goden versoenden. Hoe datter drie en veertich de overste van Etolien Democritus ende zijn broeder tot Rome gevangen zijn. Hoe Attilius de stadt Amphissa met groote instrumenten bestormde. 177.a

Hoe Lucius Scipio de Roomsche Burghemeester met raet zijns broeders Publij Scipionis uuten lande Grecia in Asiam tooch / ende hem teghen den Coninck Antiochum om hulpe ende bystant versterckte. 178.c

Hoe Pollixenidas des Coninckx Antiochi Hooftman met verraderye ende argelist en Pausistratum der Rhodischer Hooftman inden Schipstrijt verwonnen ende verslaghen heeft. 179.b

Hoe Seleucus des Coninckx Antiochi sone / de stadt Phoceam ende sommige andere in nam/die haer aen hem hadden ghegheven. 179.d

Wat Lucius Emilius Regillus, die tot eenen Hooftmā over de schepē gestelt was/ met hulpe vā die van Rhodis/ tegen Antiochum dē Coninck/ende den zijnen opter zee ghedaen heeft. 180.c

Hoe des Coninckx Antiochi sone Seleucus , den Coninck Eumenem in zijn lant tooch/ende hem zijn hooftstadt Pergamum beleyde / ende nochtans daer niet en bedreef. 181.b

Hoe op beyde zijden Antiochus de Coninck ende oock de Romeynen/veel steden in Grieckenlant in namen/ende op beyde zijden hen naerstich toe rusten totten schipstrijt / ende hen daer toe zeer versterckten. 182.b

Hoe die van Rhodis den Coninck Antiocho, ende den zijnen inden schipstrijt (daer inne Hannibal op des Coninckx ende die van Rhodis opter Romeynen zijde Hooftmannen waren) te boven gingen/ende den strijt behielden. 182.d

Hoe de Coninck Antiochus aen de omliggende steden om hulpe/ oock brieven ende Legaten totten Coninck Prusiam van Bithynia seynde/om van hem hulpe ende bystant teghen de Romeynen te vercrijghen. 183.b

Hoe Emilius Regillus Hooftman der Romeynscher schepen teghen Pollixenidam des Coninckx Schiphooftman eenen strijt opter zee hadde/ ende met hulpe van die van Rhodis inden schipstrijt te boven ginck. 184.b

Hoe de Hooftman Emilius Regillus de stadt Phoceam beleghérde ende bedwancse/oock na dat sy haer in ghenade ghegheven hadde / vanden knechten teghen des Hooftmans wille gheplondert wert. 185.b

Hoe Lucius Scipio de Roomsche Burghemeester over de zee Hellespont genoemt/ in Asiam tooch/ ende wat hy daer selve eerst ghedaen ende bedreven heeft. 185.c

Hoe ende in wat manieren vanden payse tusschen den Coninck Antiochum , ende den Romeynen getracteert / wat oock des Coninckx Legaet voor een middel des pays voor gehoudē wert. 186.a

Hoe Lucius Scipio de Roomsche Burgemeester/na dat hy over ghevaren ende in Asiam ghecomen was/ hem teghen den Coninck Antiochum inden laetsten strijt bereyde. 186.c

Hoe de Coninck Antiochus zijn heyr totten grooten ende laetsten strijt tegen den Romeynen van menigherley volck van Elephanten/van strijtwagens/ ende van veel gheschuts ende geweers ordineerde/ende schicte totten veltslach. 187.b

Vanden grooten strijt ende verlies / daer door Antiochus de machtige Coninck vanden Romeynē met behendicheyt ende goede aenslagen des Coninckx Eumenis (die inder hulpe der Romeynen was) verwonnen wert. 187.d

Hoe Antiochus de Coninck zijn Legaten totten Roomschen Burgemeester seynde/ om met hem vanden payse te tracteeren/ ende met wat conditien ende artijckelen den selven pays ghesloten ende ghemaeckt wert. 188.d

Hoe Marcus Attilius de Roomsche Hooftman / om dat hy den Coninck Antiochum , ende die van Etolien inden strijt verwonnen hadde / eerlick ghetriumpheert heeft. 189.b

Hoe de Legaten van Etolien inden Roomschen Senaet ende Raet gebrocht/ ende aldaer in haer bootschap ghehoort worden. 189.d

Hoe de Coninck Eumenes , ende die van Rhodis oock des Roomschen Burgemeesters Scipionis ende des Coninckx Antiochi Legaten tot Rome voor den Senaet quamen / ende aldaer in haer bootschap ghehoort worden. 190.c

Hoe de stadt Bononia eerst vanden Latijnschen ende den Romeynen gebouwet ende besettet geweest is. 192.d

Hoe Lucius Cornelius Scipio, om dat hy Asiam bedwongen ende gewonnen hadde/ Asiaticus ghenoemt wert/ende met een eerlicke ende costelicke triumphe tot Rome in tooch. 193.b

Hoe de Coninck Aminander zijn Coninckrijcke ende lant in Athamania / dat de Coninck Philippus van Macedonien in ghenomen hadde/

weder

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

weder in nam ende vercreech. 193.d

Hoe Marcus Fulvius de Roomsche Burghemeester de machtighe stadt Ambraciam beleyde/ende de selve met macht seer benaude. 194.c

Hoe die van Etolien haer Legaten totten Roomschen Burghemeester seynden / om metten Romeynẽ pays eñ eendrachticheyt te makẽ. 195.c

Wat de forme ende articulen des pays tusschen den Romeynen ende die van Etolien besloten/ gheweest zijn. 196.b

Hoe de Roomsche Burghemeester Cneus Manlius een groot oorloghe tegen de Gallogriecken ende haer hulpers ende bystanders aen nam. 196.c

Hoe de Galli die nu Fransoysen genoemt zijn/eerst in Griecken/daer na in Asiam ghetogen zijn /aldaer sommige landen in genomen ende gewonnen hebben/daer van sy Gallogrieckẽ genoemt/ ende ten laetsten vanden Romeynen bedwongen zijn gheweest. 197.d

Hoe de Priesters der Godinnen Cibeles (Galli genoemt) den Romeynen / eerlicken by dat water Sangario teghen gingen / ende hen geluck ende victorie inden oorloghe als waersegghers toe seyden. 199.a

Hoe Marcus Manlius de Roomsche Burgemeester zijn volck ordineerde om den berch te bestormen. Ende de Gallẽ ende Franchoysen die haer oock ordineerden om den berch te behouden/ maer de Gallen ende Franchoysen worden al vanden Romeynen ghevanghen ende doot gheslaghen. 199.c

Van der mannelicke daet der loffelicker vrouwen eens Franchoysen heere Orisgontis ghenoemt/ diese aen eenen Rotmeester der Romeynen / doe hy haer eere ghecranct hadde/ stoutelick begaen heeft. 200.c

Hoe hen de Romeynen totten strijt tegen de Gallogriecken (Tectosagi ende Trocini gheheeten) bereyden/ ende inden strijt den Gallogriecken te boven ginghen. 201.b

Hoe de ander Roomsche Burghemeester Marcus Fulvius de stadt Samum harde vast belegerde/ ende ten laetsten wan met stormen. 201.d

Hoe Marcus Fulvius de stadt Lacedemonia inder Romeynen macht gebrocht heeft. Hoe Philopomenes Schoutheyt van Achaia/ vele burghers van Lacedemonia onthalsde. 202.b

Hoe vele ende menigherleye Legaten totten Roomschen Burghemeester Cneum Manlium geseynt worden / om haer eerbiedinge ende geschencken teghen hem te bewijsen. 203.c

Met wat voorwaerden eñ in wat forme den pays ende verdrach tusschen den Romeynen ende den grooten Coninck Antiochum besloten ende gemaeckt wert. 203.d

Hoe Cneus Manlius doe hy met zijn heyr wech eñ na huys trecken soude / onder weghen vanden vyanden aen ghegrepen wert / ende overmidts den plonder ende ghelt dat hy met hem voerde/ in grooter noot quam / van die van Thracia in een bosch. 204.c

Wat de Roomsche Burgemeesters in Italien ende der Genevoyser lant bedreven hebben. 205.b

Hoe Marcus Fulvius door toedoen des eenen Burgemeesters Emilij Lepidi vanden burghers der stadt van Ambracia/ voorden Roomschen Raet beclaecht ende beschuldicht wert. 205.d

Hoe Cneus Manlius de Roomsche Hooftman van sommighe Legaten die den pays met Antiocho den Coninck gemaect hadden. voor den Senaet te Rome swaerlick beclaecht wert. 206.b

Hoe de tresselicke ende wel geachte Hooftman der Romeynen / Publius Scipio Aphricanus van twee Wijckmeesters swaerlick beclaecht wert/ om dat hy metten roof ende schat die hy vanden Coninck Antiocho ghenomen/ de schatcamer bedroghen hadde. 208.a

Hoe Lucius Scipio, Asiaticus Scipionis Aphricani broeder / van des opgeheven ghemeynen ghelts weghen/vanden Coninck Antiocho ontfangen/ ende inde schatcamer der Romeynen niet over ghelevert zijn en soude/swaerlick beclaecht/ ende inde ghevanckenisse ghelept / ende daer na door hulpe Tiberij Gracchi verlost wert. 209.a

Hoe de Roomsche ridders ende knechten door de wellust des lants Asie verdorven waren / die int lant der Genevoysers oft Liguria hart ghehouden ende gheoeffent worden. 211.a

Hoe Marcus Fulvius de Roomsche Hooftman / om dat hy inden lande van Etolien wel ghedaen/ ende de stadt Ambraciam ghewonnen hadde/ vanden Senaet een triumphe te houden begeerde/ ende dat ten laetsten met grooten arbeyt vercreghen heeft. 211.c

Hoe Cneus Manlius met grooten arbeyt vanden Senaet te Rome vercreech/dat hy triumpheren mochte. Hoe oock de ridderlicke strangicheyt eñ deucht onder zijne Hooftmanschap af nam/ ende de knechten gheheel traech ende verweent worden. 212.b

Om wat oorsake ende waerom het ander oorloghe tusschen de Romeynen ende den Coninck Philippum van Macedonien ende zijnen sone Perseum eerst begonnen is. 213.c

Hoe de Legaten des Coninct Eumenis, ende die van Thessaliẽ den Coninck Philippum voor dẽ Roomschen Raet swaerlick beclaechden. Ende hoe de Roomsche Senaet haer Legatẽ seynden om de sake beter te vernemẽ optẽ lantdach inder stadt Tempe in Thessalia geordineert. 214.a

Hoe hem de Coninck Philippus op de clachten der Legaten wijsselick ende hoffelick ontschuldicht ende verantwoort heeft. 215.a

Hoe Lucius Manlius vanden Roomschen Senaet een triumphe begheerde ende de selve vercreech/ nochtans dat hy de triumphe te voete soude houden. 215.c

Hoe de twee Roomsche Hooftmannen Calphurnius ende Quintius eenen perijckeloosen strijt teghen de Spaengiaerts hadden / ende nochtans de selve ten laetsten verwonnen. 215.d

Hoe de Romeynen vele ende menigherley Legaten in Macedonien/Thraciam eñ Thessaliam/den landen seynden/tusschen dẽ Coninck Philippum ende Eumenem, oock om met die van Achaia te tracteeren. 216.d

Wat daer na by den nieuwen Burgemeesters ende Schoutheyts te Rome gheschiet is. 218.c

Hoe dat inde kiesinge eẽs Schoutheyts inde plaetse des anderen die gestorven was/eenen grooten twist inden Roomschen Raet op hief. 218.d

Hoe datter eenen veel grooteren twist op ghestaen is inde kiesinghe der Reformeerders der goeder zeden / Censores ghenoemt. Hoe oock veel tresfelicke mannen het officie begheerden / welcke nochtans alle Marcus Cato door zijn deucht te boven ginck. 219.a

Wat daer na by den Roomschen Burghemeesters ende Hooftluyden in Spaengien / ende in dat Insel Sardinien geschiet is/ende hoe sy vanden Lusitaners triumpheerden. 219.c

Hoe strenge ende hart Marcus Cato, ende Lucius Valerius inde officie der Reformatores / ende inde straffinghe der quader zeden eñ manieren hen ghehouden hebben. 219.d

Wat daer nae byden nieuwen Burghemeesters ende Hooftluyden int navolghende jaer geschiet is. 220.c

Hoe menigerley Legaten van vele landẽ over zee tot Rome quamẽ/om dẽ Coninck Philippum te beschuldighen / die goedertierlick vanden Roomschen Raet ghehoort worden. 220.d

Hoe de treffelicke Hooftman Philopomenes van zijne vyanden neder geworpen ende ghevangen/ ende ten laetsten met fenijn datse hem te drinckẽ gaven gedoot wert. Ende de stadt Messene daer na ghewonnen is. 221.b

Hoe Hannibal de overste Hooftman van Cartago ten laetsten totten Coninck Prusie ghevloden/ ende van den Romeynen gheeysschet wert / hoe oock eer hy vanden Romeynen woude ghevanghen worden / hem selven met fenijn ghe-

doot heeft. 222.a

Wat daer na door de Roomsche Legaten indē lande Macedonia ende vanden Coninck Philippo ghehandelt is gheweest. 222.c

Wat de Roomsche Burghemeesters teghen de Gallen die nu Franchoysen ghenoemt worden/ ende in Italien ghevallen waren/ bedreven hebben. 222.d

Hoe Mutina ende Parma/ende sommighe andere steden/met den Roomschen burgers beset/ ende Colonien ghewordden zijn. 223.b

Hoe de Romeynen dit navolghende jaer nieuwe Burgemeesters coren/ haer landen ordineerden/ ende om te regeeren wt deylden. 223.c

Hoe te Rome inde Lenten groot onweder verhief/ ende veel schade dede. Ende hoe sommighe Legaten van over zee daer henen quamen. 223.d

Van een grouwelicke geschiedenisse ende daer die Theoxena de mannelicke vrouwe aen haer susters kinderen / ende haer selfs/ oock aen haren getrouden man Poridi bewesen heeft. 224.b

Hoe een groote tweedracht tusschen de twee sonen des Coninex Philippi op stont/ ende hoe de oude sone Perseus zijnen broeder Demetrium tot inder doot vervolchde. 224.c

Hoe ende in wat manieren van outs die van Macedonien haer heyrschouwinge ende monsteringhe/ daer nae ridderspel met rennen ende steken pleghen te houden. 225.a

Hoe ende wt wat oorsake den onwil eñ haet tusschē de twee ghebroeders Perseum ende Demetrium eerst aen gheheven ende geschiet zijn. 225.b

Hoe Perseus zijnen broeder Demetrium voor dē Coninck Philippo zijnen vader swaerlick beclaechde ende beschuldichde. 225.c

Wat dit jaer vanden nieuwē Burgemeesters ende Roomsche hooftluydē inde landē die hen inden lote toe gevallen zijn / gheschiet is. 228.b

Van vele wonderlicke teeckenen die dit jaer te Rome ende in Italien geschiet zijn. 229.a

Hoe de Coninck Philippus zijn Legaten tot Rome seynde / om te vernemen de clachten die Perseus zijn sone de oude teghen Demetrium ghedaen ende voorghehouden hadde/ oftse warachtich waren. 229.b

Hoe de Coninck Philippus eenē swaren/ ende nochtans eenen geckelicken aenslach voor hem nam/ daer mede hy Demetrium zijnen sone van hem wijsde. 229.c

Hoe de jonghelinck Demetrius des Coninex Philippi sone/door haet ende nijt zijns broeders Persei, ten laetsten van Dida den verrader onschuldich ende jammerlick verworcht ende ghedoot wert. 230.b

Hoe die wt dē lande Liguria met groote behendicheyt de Romeynen overvielen / ende haren wagenborch ende heyr belegerden ende bestonden te bestormen. Hoe oock de Romeynen inden eersten grooten noot leden / ende nochtans ten laetsten de overhant behielden. 230.c

Hoe tot Rome twee steenen kisten onder de aerden ghegraven ende ghevonden waren/ ende in deen kiste Numa Pompilius de tweede Roomsche Coninck/ende in dander sommige boecken vande gheestelicke officien ende rechten beschreven ende behouden / ten laetsten openbaer verbrant worden. 231.d

Hoe de Romeynē inden naesten lande van Hispania een groote oorloghe voerden / ende ten laetsten de Hispaners verwonnen ende te boven ginghen. 232.a

Wat int navolgende jaer daer na door den Roomschen Burghemeester ende hooftluyden inden lande Hispania het verste/ ende inder Genevoysers lant (Liguria ghenoemt) met oorloghe geschiet is. 232.d

Hoemen een ondersoeckinge ghedaen heeft vanden vergift/ ende hoe de Burgemeester Piso vergheven is van Hostilia zynder huysvrouwen / ende een ander in zyn stede gecoren is/oock hoe de oude Burgemeester Publius Cornelius , ende Marcus Bebius de Liguriers verwonnen hebben/ende daeromme getriumpheert. 234.a

Hoe Fulvius Flaccus die van Celtiberia heeft verwonnen ende verslaghen / ende heeft eenen tempel der Godinne des ghelucx ghelooft te maken. 234.c

Hoe Flaccus met zijn heyr inde stadt Tarraconem gecomen is tot Sempronio, ende sy twee hebben sommige crijchsknechten laten gaen. Ende hoe de twee Burghemeesters zijn ghetoghen in Ligurer lant/ ende haer wijngaerden ende ackeren verdorven hebben. 235.a

Hoe Lucius Duronius den Coninck van Illyrien/ Gentium ghenoemt / beclaecht heeft / ende hy heeft hem onschuldicht door zijn Legaten / ende datter te Rome in dit jaer veel vander pestilentien ghestorven zijn / oock vander gheestelickheyt/ ende hoe in haer steden andere ghecoren zijn. Hoe oock de overste Bisschop Servilius oneens geworden is met Lucio Cornelio , om des misseggħens wille. 235.c

Hoemen toe gelaten heeft die van Cumis Latijn te spreken/ende die van Pisis is gedanct gheweest/ dat sy acker ende erve gelooft hebben te gheven/ tot een besettinge eender nieuwer stadt te makē/ wat oock Caius Menius de Schouthept geschreven heeft van het vergifts weghen. Hoe Quintus Fulvius Burgemeester geworden is eñ getriumpheert heeft/van een statuyt des ouders wegen. Watmen bevolen heeft den Burgemeesters ende Schoutheypts. 235.d

Hoemen lustspelen gemaect heeft / ende eenen tempel der Godinnen des geluex. Van eenen swaren winter / ende vande seltsame wonderlicke dingē die in desen jaer gheschiet zijn / ende wie dit jaer Strafmeesters ghewordden zijn. 236.a

Hoe door de vermaninghe ende woorden Metelli de twee Strafmeesters versoent ende vereenicht zijn. 236.c

Wat Lucius Posthumius ende Titus Sempronius gedaen hebben tegen de Celtiberers in Spaengien / vande gheckelicke Legaetschap der selver Celtiberos. 236.d

Wat de Strafmeesters hebben laten maken/ ende ghedaen in haer officie. 237.c

Wat de Burgemeester Quintus Fulvius inder Ligurer lant ghehandelt heeft/ ende sommighe wt Gallia over dat gebercyte gecomen zijn/ende begheert hebben een plaetse daer sy vreedsamelick mochten woonen. 238.a

Hoe Philippus de Coninck van Macedonien ghestorven is / ende hoe hy eerst vernomen heeft dat Demetrio zijnen sone onrecht was gheschiet/ende hoe hy Antigonum voor zijnen anderen sone Perseum hadde gaerne tot eenen Coninck ghemaect. Hoe nochtans Perseus dat Coninckrijcke in ghenomen heeft. 238.b

Wat de Coninck Philippus onderstaen heeft/ indiē hy niet ghestorven en ware / als de Bastarner te verweckē tegen de Romeynen. Vande eenicheyt der Bastarners ende die van Thracia. 239.a

Hoe Perseus Antigonum heeft laten dooden / ende zijn Legaten na Rome ghesonden/vande triumphe Quinti Fulvij des Burgemeesters/ende van sommighe wonderlicke dinghen. 239.b

De Ta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

De Tafel des vierden Boecks Titi Livij der Roomscher Historien.

IN den eersten wort in het vierde boeck verhaelt hoe dat Aulus Manlius de eene Burgemeester te velde tooch tegen de Histros/ aldaer hy de nederlage hadde/ ende met zijn gantsche heyr tot aen den zeecant ghevloden is. Ende hoe de vyanden den wagenborch der Romeynen in ghenomen hebben. 241.a

Hoe dat de Romeynen haren legher wederom in namen/ ende de vyanden die daer door den dranck in slaep ghevallen waren/ het meeste deel al versloegen. Ende hoe de tijdinghe tot Rome ghecomen was/ dat de vyanden dat legher in ghenomen hadden/ ende de Romeynen al verslagen waren/ ende hoe de Romeynen sich wederom daer teghen bereyt hebben. 241.c

Hoe de Senaet gheordineert heeft dat een vanden twee Burgemeesters na Rome soude comen om nieuwe officiers te kiesen: Ende wat tydinghe datter ghecomen is wt Sardinien. Ende voort vanden Legaten wten lande Lycia. Ende hoe de Hooftluyden van Spaengien ghetriumpheert hebben. 242.a

Hoe Marcus Iunius deene Burgemeester na dat hy tot Rome gecomen was/ daer nieuwe Burgemeesters ende Schoutheyts ghecoren zijn geweest. Ende hoe de Legaten der Latijnen tot Rome gecomen zijn/ om over haer selfs burgers te clagen. Noch vanden wonderlicke teeckenen te Rome vercondicht. Ende hoe de nieuwe Burghemeesters hen totten oorloghe bereyt/ ende knechten aen ghenomen hebben. 242.c

Hoe Marcus Iunius ende Aulus Manlius teghen de Histros ghestreden/ ende ten laetsten inde vlucht ghebrocht/ een deel daer af verslaghen hebben. Ende hoe Claudius de nieuwe Burghemeester met een nieuwe heyr in Histriam ghecomen is/ de stadt Nesattium bestormt ende ghewonnen met noch twee andere cleyne steden/ daer door hy dat gheheele lant Histriam in payse stelde. 243.b

Hoe Caius Claudius, na dat hy de Histros verwonnen hadde/ teghen die van Liguria ghetoghen is/ ende heeft de selve oock verwonnen/ veel daer af verslaghen ende ghevanghen. Ende hoe de ander Burghemeester in Sardinien oock ghestreden heeft teghen de Ilienses ende Baliares/ ende heeft de selve oock verwonnen. Ende wat wonderlicke teeckenen te Rome vercondicht gheweest zijn. 243.d

Hoe de Burghemeester Caius Claudius, om dat hy de Histros ende Ligures verwonnen hadde/ te Rome ghetriumpheert heeft. Ende hoe de Ligures terstont daer na rebelleerden. Hoe datter oock nieuwe Burghemeesters ende Schoutheyts ghecoren zijn. 244.a

Hoemen de vyerdagen der Latijner gehouden heeft. Ende hoe Cneus Cornelius d'een Burgemeester ghestorven is. Ende hoe Caius Claudius de stadt Mutinam wederom met stormenderhant ghewonnen heeft. 244.c

Hoe Titus Sempronius in Sardinien voorspoedelick ghestreden heeft ende de vyanden verwonnen. Ende hoe Marcus Valerius Burghemeester gecoren wert inde plaetse Cnei Cornelij die daer ghestorven was. Ende hoe de Ligures wederom bestonden te rebelleeren/ hoe Petilius d'een Burghemeester vande Ligures gheschoten is/ ende daer van ghestorven. 244.d

Hoe Perseus de Coninck vanden Raet vermaent wort/ dat hy tverbont vast soude houden metten Romeynen ghemaeckt. Hoe de Dardaners ende Bastarners tegen malcanderen streden. 245.b

Hoe Perseus de Coninc selve te rechte geseten heeft/ ende alle saken verhoort/ ende hoe hy veel steden begaeft heeft. 245.c

Hoe de Burghemeesters ende de Schoutheyts geloteet hebben om de landen. Ende van een groote sterfte die eerst onder de beesten/ ende na onder de menschen quam. Noch van wonderlicke teeckenen die daer gheschiet zijn. 245.d

Hoe Perseus de Coninck de Dolopes onder zijn macht gebrocht heeft/ ende hoe hy vrientschap met die van Achaia begheerde te maken/ daer de sommige niet mede te vreden en waren. Ende hoe de ballinghen van Hypata jammerlick verworcht zijn gheweest. Ende hoe die van Celtiberia van Appio Claudio verwonnen zijn. 246.a

Hoe daer nieuwe strafmeesters ghecoren zijn/ ende hoe sy de stadt van Rome verciert hebben met vele costelicke timmeringhen te doen maken/ ende hoe de Burghemeesters in haer landen ghetoghen zijn. 247.c

Hoe datter nieuwe Burghemeesters ghecoren zijn. Ende hoe Titus Sempronius een costelicke tafel dede stellen inden tempel der Goddinne Matute, daer inne dede hy stellen vander victorien die hy in Sardinien vercreghen hadde. 247.d

Hoe de Burghemeesters ende Schoutheyts om de landen loteden. Hoe L. Posthumius nieuwe bewaernisse op brochte den ghesellen der Romeynen. Hoe Perseus hem bereyde totten oorloghe. 248.a

Hoe de Strafmeester Fulvius Flaccus eenen tempel dede af breken/ waer door hy vanden Senaet straffelick aen ghesproken wert/ ende hebben geboden den selven tempel wederom op te maken. Ende hoe de ackers van Liguria ende Gallia wt ghedeylt zijn. 248.c

Hoe de Legaten van Etolien ende Thessalien tot Rome gecomen zijn/ den Senaet te kennen ghevende vande twedracht binnen haren lande zijnde. Oock van Perseo die alle landen ende steden in Grieckenlant begeerde tot zynder vrientschap te trecken. Ende hoe den Raedt Appium Claudium derwaerts ghesonden heeft/ om alle tweedracht te versoenen. Ende hoe de Coninck Antiochus zijn Legaten met groote giften na Rome ghesonden heeft. 248.d

Hoe de Schoutheyt Caius Cicerus teghen die van Corsica gestreden/ ende de selve verwonnen/ Ende hoe de Burghemeester Marcus Popilius teghen die van Liguria ghestreden ende verwonnen heeft/ ende die hen daer na in handen gaven/ heeft hy al t'samen vercocht/ waer door den Roomschen Raet op hem seer ghestoort is gheweest. 249.c

Hoe daer nieuwe Burgemeesters ende Schoutheyts ghecoren zijn. Hoe daer een groote menichte van sprinchanen metten winde wter zee in Apulien zyn gecomen. Ende hoe Eumenes tot Rome is gecomen/ ende wat hy aldaer te kennen gaf/ ende hoe groote eere de Romeynen hem bewesen. Ende hoe daer noch veel Legaten wt Grecia gecomen zijn: oock de Legaten Persei, om den Coninck van alle dinghen te ontschuldighen. 250.a

Hoe de Griecsche Legaten wederom na huys ghetoghen zijn. Ende hoe Perseus wt is gheweest om Eumenem te doen vermoorden. Ende hoe

Ramnius van Brundusia alle de verraderye Persei den Romeynen te kennen gaf / ende hoe de Romeynen hen daer nae gheschickt hebben. 251.a

Hoe de strafmeesters de ackers vā Campania onder de gemeynte gedeelt hebbē. Ende hoe Ariaratis de Coninc zijnē sone na Rome gesonden heeft om goede manierē te leeren/ende noch vande Legaten wt Thracia. Ende vande wonderlicke teeckenen die daer gheschiet zijn. 252.a

Hoe de Senaet seer ghestoort was op Popilium ende op de twee Burghemeesters / overmidts dat sy den Senaet niet ghehoorsaem en wouden zijn. Ende hoe de twee Wijckmeesters een ghebot wouden wt laten gaen / in dien sy niet ghehoorsaem en waren. 252.b

Hoe de Legaten tot Rome ghecomen zijn/voor den Raet over Masinissam geclaecht hebbē/ ende hoe Gulussa des Coninck Masinisse sone daer niet sonderlinck op en wiste te antwoordē. Ende hoe den Raet beyde de partyen wederom nae huys ghesonden heeft. 252.d

Hoe de Roomsche Legaten die in Macedonien gesonden waren/wederom gecomen zijn/ ende den Senaet te kennen gheghevén wat sy daer ghesien ende ghehoort hadden van Perseo den Coninck. Ende hoe de Legaten der Issenser over den Coninck Gentium gheclaecht hebben / ende hoe daer noch andere Legaten tot Rome ghecomen zijn / ende hoe hen de Romeynen bereyt hebben teghen het oorloghe van Macedonien. 253.a

Hoe daer nieuwe Burgemeesters eñ Schoutheyts zijn ghecoren. Ende hoe daer een Bisschop ende ander Priesters gestorven zijn/in welcker plaetse andere gheordineert zijn. 253.d

Hoe de stadt Rome ende gantsch Italien/voort alle Coninghen ende steden in Europa/ Asia/ende Aphrica / een opsien hadden opt oorloghe van Macedonien / ende hoe datter gunders op beyde zijden zijn gheweest / ende nochtans niet ghe-openbaert en hebben. 254.a

Hoe de Burghemeesters na dat sy in haer officie traden/ den Goden groote offerhande ende ghebeden deden/ende hoe de Waersеggers den Raet te kennen gaben dattet een ghelucklich teecken was om yet te beginnen / dwelck datmen voort der ghemeynte te kennen gaf / ende datmen met Perseo een oorloghe soude beginnen. Ende hoe de Burghemeesters ende Schoutheyts om de landen loteden. 254.c

Hoe de Burghemeesters seer sorchvuldich waren om crijchsluyden te beschrijven ende aen te nemen. Ende hoe daer sommighe crijchsluyden voor de Wijckmeesters appelleerden/ nochtans daer na te vreden waren. Ende hoe de vyerdagen der Latijnē gehouden zijn. Ende hoe de Romeynen Legaten hebben gesonden aen den Coninck Masinissam, aen die van Cartago/ende aen die van Creta. 255.a

Hoe de Legaten des Coninck Persei tot Rome zijn gecomen / om te vernemen om wat sake de Romeynen haer volck in Grieckenlant ghesonden hadden. Ende hoe de Legaten gheen sonderlinghe antwoorde en vercreghen/ende worden ghebоden terstont wt Italien te trecken. Ende hoe de Romeynen Legaten geschickt hebben tot alle steden ende landen in Griecken / om de selve te vermanen by de getrouwicheyt der Romeynen te blijven. 255.d

Hoe de Legaten des Coninck Persei tot Quintum Martium dē Roomschen Legaet gecomē zijn/begeerende dat Martius eñ Perseus in een gesprecк by malcanderen mochtē vergaderen/ het welcke Martius toe liet / ende hoe daer int laetste een bestant wert gemaect om dat Perseus zijn Legaten noch eens na Rome schicken soude. 256.c

Hoe de Roomsche Legaten ghesonden zijn in Beotiam/om aldaer den oproer te stillen die daer int lant was / ende hoe sy alle steden bysonder hebben vermaent / om inde getrouwicheyt der Romeynen te blijven. Ende hoe sy ghecomen zijn tot die van Rhodis om de selve te vermanen/ende hoe die vā Rhodis door onderwijsinge haers oversten/veertich schepen ghereet maeckten/ tot hulpe der Romeynen. 257.b

Hoe Perseus de Coninck zijnen Legaten na Rome gesonden heeft / eñ den selven oock brieven mede ghegheven aen die van Rhodis ende Bisantijs. Ende hoe de Legatē der Romeynē/na dat sy alle steden in Grieckenlant aen gesproken haddē/zijn wederom na Rome ghetoghen. 258.b

Hoe na dat de Legaten wederom tot Rome ghecomen waren/den Raet inden Capitolio te kennen gaven/ dat sy den Coninck door een bestant ende hopinghe des vredes hadden bedroghen/ hem daer na totten oorloghe bereyden. Ende hoe de Legaten des Coninck Persei voor den Raet ghebrocht worden / ende daer na terstont ghebоden wt Italien te trecken. 258.c

Hoe ende in wat manieren de Burghemeester Publius Licinius met zijn heyr na Griecken getrocken is. 259.a

Hoe na dat de Legatē des Coninck Persei wederom van Rome in Macedonien gecomen zijn de Coninck raet gehouden/ende een yegelick zijn meyninghe wt gesproken/ende wat de Coninck daer na ghedaen heeft. 259.c

Hoe Perseus zijn heyr by een vergaderde ende monsterde / ende het selve heyr voorhielt van dat groot ongheliјck dat de Romeynen zijnen vader ende hem ghedaen hadden. 259.d

Hoe Perseus met alle zijn heyr vertrocken is/ ende sommighe steden haer met vrientschap op gaven/ende sommige met gewelt wan. 260.c

Hoe de Roomsche Burghemeester in Thessalien ghecomen is met grooter pijnen ende moeyte. Ende hoe hy hem voort totten oorloghe bereyt heeft. 260.d

Hoe Perseus de ackers om der stadt Phere heeft doen verderven / om de Romeynen wt haren leger te locken. Ende hoe hy daer selve na der Romeynen leger getrocken is/ende hoe sy aen malcanderen quamen / ende hoe datter een deel van beyde zijden gebleven zijn. 261.a

Hoe Perseus zijn heyr wt voerde tegen de Romeynen/ende hoe Perseus de victorie behielt. 261.b

Hoe Perseus de Coninck na dat hy zijn relaes hadde ghedaen/ende zijnen legher verandert hadde/ raet ghehouden heeft. Ende zijn Legaten aen den Roomschen Burghemeester ghesonden/ om vanden pays te tracteren/ nochtans niet en vercreghen. 262.b

Hoe Lucretius de Schoutheyt met grooter macht de stadt Haliartum inden lande Beotia stormender hant wan. Ende hoe die van Theba haer op gaven/ende de verdreven oft ballingen der stadt weder in ghenomen worden. 262.d

Hoe Perseus eenen aenslach maecte der Romeynen legher aen te steken / ende nochtans niet en ghe-luckte / ende hoe Perseus daer nae weder de Romeynen aen greep op de voederinghe/ende eenen hoop Romeynen op eenen berch/daer sy ghevloden waren/bestormde/nochtans door de coemste des Bughemeesters wijcken moeste/ ende groote schade leet. 263.a

Hoe dat de ander Burgemeester Caius Cassius voor hem nam / wt Gallia door Illyricum in Macedoniam met zijn heyr te trecken / maer tselve wert behindert door den Raet. Ende hoe datter Legaten wt Hispania/ Grecia / ende wt andere landen quamen ende claechden over de officiers ende Schoutheyts/ die hen van den Romeynen tot overste ghestelt waren. 264.b

Hoe datter veel Legaten wt Grecia/ Asia/ ende wt Aphrica gecomen zijn/ende hebben den Romeynen hulpe gheyresenteert van volcke / ende van cooren nae hen vermoghen / ende wat hen den Raet gheantwoort heeft. 265.c

Hoe de Legatē wt Chalcide tot Rome gecomē zijn. Eñ hoe dat Mition als overste vā deser Legaetschap in crãcker gestaltenisse/grootelic beclaecht

heeft

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

heeft Lucretium ende Hortensium, ende hoe den Raet de selve ghestraft heeft. 266.a

Hoe de Burgemeester Hostilius Appium Claudium zijnē Legaet met eenē hoop voetknechtē in Illyrien gesonden heeft/ om de Frontierē te bewarē. Eñ hoe Appius Claudius voor de stadt Uscana in Illyria gelegen/ het meeste deel van zijn volck liet/ ende int eynde de vlucht nam. 266.c

Hoe de Legaten die in Macedonien gesonden waren/ weder tot Rome ghecomen zijn/ ende den Raet te kennen gegeven hebben hoe dat Perseus de Coninck veel steden vanden gesellen ende vriēden der Romeynen gewonnen hadde/ daer door dat de vriendē in grooter sorgen warē. Ende hoe de Romeynen hen daer tegen bereyt hebben om Perseum te wederstaen. 267.a

Vande wonderlicke teeckenen die te Rome zijn vercondicht geweest. Ende hoe daer nieuwe Strafmeesters ghecoren zijn. Ende hoe de Burghemeesters den Raet over de ghemeynte geclaecht hebben/ ende wat statuyten de Strafmeesters gheordineert hebben. 267.c

Hoe Rutilius de Wijcmeester beyde de Strafmeesters voor de gemeynte beclaecht heeft/ eñ na dat sy gedaecht warē te recht te comē/ in wat manieren sy van malcanderen gescheyden zijn. 268.b

Hoe de twee Roomsche Legaten Caius Popilius, ende Cneus Octavius, de welcke in Griecken ghesonden waren/ tot Thebis aen ghecomen zijn/ ende wat sy in Griecken lant al ghedaen hebben. 268.d

Hoe Perseus de Coninc int middē vandē winter getogē is met eē groot heyr int lant Penestana/ eñ heeft aldaer de hooftstadt Uscanā gewonnē/ eñ voort noch ander steden eñ stercke sloten. 269.a

Hoe de Coninc Perseus zijn Legatē tot dē Coninck Gentio geschict heeft/ om hē in zijnder vriētschap te brengen. Ende hoe Lucius Coelius de Roomsche Legaet voor de stadt Uscana indē lande Penestis getogen is/ ende nochtans niet bedrevē en heeft. Desghelycx Appius Claudius is voor het slot Phanotum/ int lant Epyrum ghetoghen/ maer en heeft oock niet bedreven. 269.d

Hoe Perseus door Epyrio na Etoliē is getogen/ om de stadt Stratum in te nemen/ ende noch ander steden in Etolien ghelegen/ maer door Popilium den Roomschen Legaet belet zynde/ is weder vā daer na Aperantiam getogen/ ende heeft de selve stadt in ghenomen. Ende hoe Appius Claudius schandelick vanden Casteele Phanote getrocken is/ ende onder weghen veel van zijnen volcke gevanghen ende verslaghen zijn. 270.a

Hoe Quintus Martius Philippus de Roomsche Burgemeester met zijn heyr wt Rome/ na Brundusium getogen is/ ende voort int Insel Corcyra gescheept/ ende voort in Thessaliam/ ende wat hy voort ghedaen heeft. 270.d

Hoe Perseus na dat hy hoorde dat de Burgemeester te lande in Macedonien comen wilde/ de wegen daer hy meende dat hy door comen soude/ heeft met zijn volc doen bewarē. Ende hoe de Burgemeester door de wildernisse eenen sorghelicken wech aen ghenomen heeft/ daer hy nochtans sonder de hindernisse der vyanden niet en heeft moghen door comen. 271.b

Hoe de Burghemeester doen hy sach den wech niet door te comen daer de vyanden laghen/ is voort met grootē arbeyt ende perijckel stracx door dat wilde wout ghetoghen. 271.d

Hoe Perseus de Coninck/ doen hy hoorde dat de Burghemeester in zijn lant gecomen was/ terstont de vlucht ghenomen heeft. Ende hoe hy voort alle weghen open gedaen heeft/ om de Romeynen voort int lant te doen comen. 272.b

Hoe dat de Burgemeester heeft in doen nemen alle de sloten ende stercte vande Tempe ghelegen. Eñ hoe hy voort int lant getogen is/ ende sommige steden in genomē heeft. Ende voort wat Perseus tot zijn hooftluyden gesproken heeft. 272.d

Hoe de Burghemeester door ghebreck van victalie wederom achterwaerts ghetoghen is/ daer door Perseus weder eenen moet ghecregen heeft/ ende heeft de stadt Dium weder inghenomen/ ende zijnē leger gemaect by d'water Enipeus. 273.a

Hoe de Burgemeester dē Hooftman Popilium met twee duysent na Heracleam ghesonden heeft om de selve stadt in te nemen/ de welcke sy stormender hant ghewonnen hebben. 273.b

Hoe Perseus den schat die hy int water hadde laten sincken/ weder gecregen heeft. Ende hoe Gaius Martius het lant aender zee gheleghen by Thessalonicam/ Eniam/ ende Antigoniam/ gantsch verdorven heeft/ ende hoe sy wt Antigonia ghecomen zijn/ ende de Romeynen inde vlucht ghedreven. Ende hoe de Romeynē int laetste de victorie behielden. 273.c

Hoe de Schoutheyt Martius met hulpe Eumenis ende Prusie de stadt Cassandrea bestont te ondergravē eñ te stormen/ ende hoe hy daer afgeslagen is. Ende hoe hy voorts na Toronē gescheept is/ om de selve te bestormē/ ende ooc daer af getrocken is/ desgelijcx van Demetriade. 273.d

Hoe de Burghemeester Marcum Popilium met vijf duysent knechten na Melibeam gesonden heeft/ om de selve te bestormen/ nochtans niet bedrevē en heeft. Ende hoe Martius de Schouthept oock van Demetriade ghetoghen is. 274.b

Hoe datter menigerley Legaten tot Rome gecomen zijn/ ende wat een yegelick inden Raet te kennen ghegeven heeft ende wat antwoorde dat sy ontfanghen hebben. 274.d

Hoe datter brieven van Martio Philippo den Burghemeester tot Rome aenden Raedt ghesonden zijn. Ende hoe Onesimus, die een vanden oversten by Perseum gheweest was/ tot Rome ghecomen is/ sommige dinghen den Raet te kennen ghevende/ ende wat eere de Senaet hem gedaen heeft. 275.b

Hoe de Strafmeesters schattinghe gehouden hebben/ ende hoemen nieuwe Burghemeesters ende Schouthepts ghecoren heeft/ ende hoe sy om de landen ghelotet hebben. Noch vande wonderlicke teeckenen dier gheschiet zijn/ ende vande spelen dier ghehouden zijn. 375.c

Hoe Lucius Emilius Paulus de Burghemeester de antwoorde der Legaten verwacht heeft/ die in Grecia ghesonden waren. Ende hoe de Legaten Ptholomei des Conincx tot Rome gecomen zijn/ ende hebben gheclaecht over den Coninck Antiochum van Syria. 276.a

Hoe de Senaet Legaten gesondē heeft tot ten twee Coningen Antiochum ende Ptholomeum, om de selve te vereenighen. Ende hoe de Legaten wt Grecia ghecomen zijn/ ende den Senaet vertelt alle dinghen daer sy om gesonden waren. Ende hoe den Raet groote naerstichept ghedaen heeft tot het Macedonische oorloghe. 276.b

Hoe Emilius de Burghemeester een relaes voor den volcke ghedaen heeft/ ende hoe hy daer nae met dē Schouthept Cneo Octavio na Macedoniam ghetoghen is. 276.d

Hoe Perseus de Coninck/ den Coninc Gentium met grooter ghelooften tot zijnder partyen ghetrocken heeft. Ende hoe hy voort zijn Legaten na die van Rhodis/ aen Antiochum ende Eumenem ghesonden heeft. 277.b

Hoe Perseus Eumeni een somme gouts ghelooft heeft/ indien hy hem tot zijnder partyen ghecrijghen conde/ oft dat hy hem pays teghen de Romeynen mochte verwerven. Ende hoe hy de Gallos door groote ghelofte oock in zijn lande heeft doen comen. 277.d

Hoe de Gallen weder wt Macedonien ghetrocken zijn/ overmidts dat Perseus zijn gelofte niet houden en wilde. Ende hoe Perseus metter ghelofte Gentium oock bedroghen heeft. 278.b

Hoe Perseus sommige schepen wt ghesonden heeft opter zee/ om de schepen te beschermē die victalie in Macedonia brenghen souden. Ende hoe de selve schepen verslagen ende gevangen genomen hebben eenen hoop Gallen/ die van Eumene tot zijnen broeder Attalo gesonden waren. 278.d

Hoe de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Hoe de schepē wt Macedonia/ de ander schepē opter zee veroofdē/ eñ het volck verdroncken. Ende hoe de Legaten Persei tot Rhodis comende/ te kennen gaven dat de schepen Persei sontsomme de zee in hadden. 279.b

Hoe de Burghemeester ende de Schoutheyts in haer landen ghetoghen zijn. Ende vande boosheyt Gentij des Coninckx. Ende hoe hy hem teghen de Romeynen ghestelt heeft. 279.b

Hoe de Schoutheyt Anicius in Illyriam getoghen is/ende heeft aldaer de stadt Scodram belegert/ ende hoe Gentius hem metter stadt in handen gegeven heeft/ ende hoe daer nae zijn huysvrouwe ende kinderen met het gheheele lant in handen ghecomen zijn. 279.d

Hoe Perseus in grooter vreesen zijnde/ over al hulpe gesonden heeft daert van noode was. Ende hoe hy zijnen leger oock sterck gemaect heeft. 280.a

Hoe de Burgemeester Emilius, na dat hy in Macedonia gecomen was/ zijnen leger niet verre vanden leger Persei gheslagen heeft/ ende hoe hy zijn heyr veel schoon leeringē geleert heeft. Ende hoe Perseus hem oock daer na gestelt heeft. 280.b

Hoe de Legaten van Rhodis inder Romeynen legher ghecomen zijn. Ende hoe sy den Burghemeester met zijnen Raet tot grooten toorne verweckt hebben. Ende hoe de Burgemeester daer na vanden oorloghe aengaende raet ghehouden heeft. 281.a

Hoe de Burghemeester na dat hy inden wille was om zijnen legher op te breken/ sommighe hooftluyden voor ghesonden heeft/ ende daer na twee daghen lanck metten vyanden scharmutsinghe ghehouden. 281.b

Hoe de Burgemeester des derdē daechs sonder eenich rumoer wt zijnen leger getogen is na Perrhebiam. Ende hoe Perseus als hyt vernomen heeft/ oock op ghebroken is. Ende hoe de twee heyren ten laetsten by malcanderen gecomen zijn om te strijden/ nochtans beyde int laetste in haren leger ghetoghen zijn. 281.c

Hoe na dat de Burgemeester zijnen leger hadde op doen slaen/ Caius Sulpitius Gallus de Romeynen onderwesen heeft vanden Eclips der manen/ eñ hoe in beyde de leghers groote begeerte was om strijden/ daeromme sy aen beyde zijdē dē hooftluyden de schult gabē. Ende hoe hem de Burgemeester daer in verantwoort heeft. 282.a

Hoe ende waeromme beyde de deelen eerst hebben begonnen te strijden. 282.d

Hoe de Romeynē ende de Macedoniers tegē malcanderen gestreden hebbē. Ende hoe Perseus met zijn reysigers int laetste de vlucht genomē heeft. Ende hoe daer eenen grootē hoop Macedoniers verslagen ende ghevanghen zijn. 283.a

Hoe de Burghemeester na de victorien seer becommert was door dat afwesen zijns joncstē soons/ tot dat hy wederom inden legher quam. Ende hoe Diodorus de knechten wt der stadt Amphipolim dede trecken/ sorgende dat sy der stadt geweldich soude worden. 283.d

Hoe Perseus opten derdē dach tot Amphipolim gecomen/ ende een Legaetschap tot den Burgemeester gheschict/ ende hoe in weynich dagen by na gantsch Macedonia in handen des Burgemeesters ghecomen is. 284.a

Hoe Perseus de ghemeynte tot Amphipolim heeft doē vergaderē/ om den selvē goedē moet te gevē/ ende doē hys niet doen en conde/ eē ander in zijn plaetse de wtsprake doende/ de ghemeynte tselve niet en heeft willē hoorē. Eñ hoe Perseus met zijnen schat tot Samothracen gevloden is. 284.b

Hoe de Burgemeester in alle steden die haer totten Romeynen gegevē haddē/ officiers gestelt heeft/ ende zijn hooftluyden noch sommige steden gewonnen hebben. Ende hoe hy na Amphipolim ghetoghen is/ so haest hy verhoorde dat Perseus na Samothracen ghetoghen was. 284.c

Hoe de Legaten die vanden Burgemeester Emilio wt ghesonden waren/ tot Rome ghecomen zijn/ ende hebben aldaer den Raedt te kennen ghegeven/ende daer na de gemeynte/ hoe dat de Burghemeester Perseum inden strijt verwonnen heeft/ende hoe daer door groote blijschap binnē Rome gheweest is. 184.d

Hoe de twee Legaten wt Illyrico tot Rome ghecomen zijn/ ende den Raet te kennen ghegheven dat het gantsche landt onder de macht der Romeynen ware. Ende Gentius ghevanghen. Ende hoe de Legaten van Rhodis voor den Raedt ghecomen zijn. Ende nae dat sy haer relaes gedaen hadden/ wat antwoorde men hen ghegheven heeft. Ende hoe Marcus Marcellus wt Spaengien ghecomen is/ ende wat hy inde schatcamer ghebrocht heeft. 285.b

Hoe Perseus drie Legaten met eenen brief tot den Burghemeester ghesonden heeft. Ende hoe de Burghemeester oock drie Legaten tot Perseum seynde om met hem te vereenigen. Ende hoe dat hy hem niet onder de macht der Romeynen en heeft willen gheven. 285.c

Hoe door de vermaninge Luci Attilij de overste vā Samothrace Perseum vermaent heeft/ dat Evāder van Creta hem soude moeten verantwoordē. Eñ hoe Perseus door vreese hē heeft doē doodē/ ende doen hy geen plaetse en vant om te vlieden/ so heeft hy ten laetsten hem met zijnen sone Philippum, Octavio over ghegheven. 285.d

Hoe de Burgemeester de gevanckenisse Persei voor de tweede victorie gehouden heeft/ende heeft den Goden met offerhanden gedanct/ eñ hoe hy Perseum in zijn tente verwacht heeft. 286.c

Hoe Perseus in swarte cleederen in des Burgemeesters tente gecomē is/ende hoe de Burgemeester hem sommige dinghen gevraecht heeft/ daer hy niet op en antwoorde/ ende heeft hem int laetste goeden moet ghegheven. 286.d

Hoe de Burghemeester Perseum den selven dach te gaste genoot heeft/ende voort Quintio Tuberonī bevolen te bewaren/ ende hoe lange het Coninckrijcke van Macedonien gestaen heeft. 287.a

Hoe/ na dat Perseus verwonnē was/ de Legaten na Egyptē gevaren zijn/ eñ de overste van Rhodis den Legaten ghebeden hebben tot Rhodis te comen. Ende hoe de Legaten die van Rhodis met woorden gestraft hebben. Ende wat ghebot die van Rhodis gheordineert hebben. 287.b

Hoe Antiochus weder wt Egypten getogen is/ na dat hy den outsten broeder int besidt van tgantsche lant van Egypten ghestelt hadde/ behalven Alexandria/ dwelcke hy niet winnen en mochte/ ende nae dat de broeders met malcanderen vereenicht waren/ hoe Antiochus daer door seer gestoort zijnde/ in meyninghe was tgantsche lant van Egypten den broeders af te nemen. Ende hoe dat het door den Legaet Popilium ghekeert wert. 287.b

Hoe de ander Burghemeester Caius Lucinius in Lombardyen getogen is/ende zijn heyr gelegert op dat velt Macros. Ende hoe Popilius wederom wt Egypten gecomen is/ ende hoe den Raet alle dingen te kennen gegevē heeft. Ende hoe de Legaten van beyde de Coningen Antiochi ende Ptholomei tot Rome gecomē zijn/ende den Raet geluck ghewenscht ende ghedanct hebben. Ende hoe daer brieven tot Rome gecomen zijn/ hoe dat Perseus ghevanghen was. 288.b

Hoe daer een ghemeyn Legaetschap tot Rome gecomen is vande drie ghebroeders Eumeni, Attali, ende Atheneo. Ende hoe des Coninckx Masinisse sone oock tot Rome ghecomen is om den Raet gheluck te bieden/ ende hoe den Raet hem met groote schenckinghe geeert heeft. Ende hoe de ander sone Masinisse wt Macedonien comēde/ schipbreuckich is geweest/ ende is tot Brundusiē aen lant gecomen/ ende hoe den Raet hem groote eere bewesen heeft. 289.d

Hoe daer nieuwe Burgemeesters eñ Schoutheyts gecoren zijn/ eñ hoe sy om de landen geloten hebben. Eñ hoe mē de wonderlicke teeckenē tot Rome vercondicht heeft. Eñ hoe daer Legatē geordineert zijn om in Macedonien ende Illyrico alle

dinghen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

De Tafel des vierden Boecks.

dinghen te helpen ordineeren. 289.a

Hoe den Roomschen Raet sommighe statuyten ordineerde / ende den Legaten mede ghegheven/ op dat sy met de Hooftluyden alle dinghen daer na ordineren ende bestellen souden in Macedonien ende Illyrico. 289.c

Hoe Attalus des Coninck Eumenis broeder tot Rome in Legaetschap ghecomen is / aldaer hy seer eerlick van alle den Romeynen ontfanghen is. Ende hoe sommighe hem rieden zijnen broeder teghen den Raedt te vermaken / nochtans door Stratium zijns broeders medecijn anders omgeset wert/ en hoe hy den Raet gheluck gewenscht heeft/ende voort begheert dat den Raet Legaten totten Gallen seynden wilde om hem ende zijns broeders lant met vrede te laten. 289.d

Hoe die van Rhodis tot Rome ghecomen zijn om den Raedt vander victorien wille gheluck te bieden/ende hoemen hen verbodē heeft inde stadt te comen / ende hoe sy daer na door groote biddinghe voor den Raet ghecomen zijn / ende hebben daer haer onschult voor den Senaet ghedaen. 290.d

Hoe dat de Legatē van Rhodis voor den Raet wederom op haer knien gevallen zyn / ende bleven also ligghen tot datse den Raet ghebodèn heeft op te staen ende wt dat Raethuys te gaen. Ende hoe Marcus Portius Catho voor die van Rhodis ghebeden heeft / alsoo datse den Raet niet voor vyanden en bekende, ende nochtans voor gheen vrienden en hielt. Ende hoe den Raet bevolen heeft dat sy haer officiers wt Caria ende Lycia wederom te huys ontbieden souden / ende wat sy voort ghedaen hebben. 292.b

Hoe de Cauij van die van Rhodis af gevallen zijn/ ende hoe die van Rhodis de selve wederom onder haer macht ghebrocht hebben. 292.c

Hoe Lucius Anicius in Epyrum ghetoghen is ende hoe hy t'gantsche landt wederom onder de macht der Romeynen gebrocht heeft. Ende hoe hy daer na tot Illyricum ghetogen is. Ende hoe hy met de Legaten door d'bevel des Raets/ wt heeft laten roepen dat alle Illyriers vry souden zijn ende noch andere landen daer omtrent gheleghen. 292.d

Hoe de Burgemeester Emilius de drie steden Agassas/Egynum/ en Enium heeft bevolen te plonderen om sommighe misdaden. 293 b

Hoe de Burgemeester het gantsche lant van Griecken door getogen is/om alle de wonderlicke dinghen te besien die inden selven lande waren/ende hem int wederom keeren/die van Etoliē in droevighe cleederen tegen ghecomen zijn/haren noot claghende / ende hoe hyse bevolen heeft hem tot Amphipolim te volghen. 293.b

Hoe de Burghemeester alle den schat ende brieven des Coninck tot hem heeft laten brenghen/ ende hoe hy daer met thien Legatē op den rechterstoel is gaen sitten. Ende hoe hy daer heeft doen vercondigen/dat alle Macedoniers vry souden zijn/ ende dat het landt van Macedonien in vier vierendeelen soude ghedeelt worden. 294.a

Hoe die van Dardanien gheoorloft is met soute haer coopmanschap te doene / ende hoe hy ghebooden heeft/datmen geen hout af en soude houwen om schepen af te maken. 294.b

Hoe de Macedoniers seer verblijt zijn gheweest doenmense alle vry bekende / maer dat sy in vier deelen ende van malcanderē gescheyden waren/ daer inne zijn sy bedroeft gheweest. 294.c

Hoe de Burgemeester in Macedonia te kennē gaf/ dat hy in een yegelicke lantstadt statuyten ordineeren wilde. Ende hoe hy die van Etolien by hem heeft laten comen. Ende hoe de ghene die in alle steden ende landen vander Roomscher partye waren seer hoochmoedelick over de andere ghedomineert hebben/ ende hoe sommighe vande selve Legaetswijse totten Burghemeester ende tot de thien Legaten ghecomen zyn / ende wat sy daer te kennen gegeven hebben. 294.d

Hoe de Burghemeester de namen der ghenen die beclaecht waren / wt alle landen ende steden in geschrifte heeft laten stellen/ ende den selven met zyn Legaten ende andere ontboden / dat sy hem tot Rome souden volgen, om hen daer te verantwoorden. Ende hoe hy twee treffelicke mannen heeft doen onthalsen/ende een stadt gantsch dede destrueeren. 295.a

Hoe de Burghemeester eenen ghemeynen Raet in Macedonien geordineert heeft/ende hoe dat alle de Vorsten ende oversten / ende die thof ofte den Coninck ghedient hadden/bevolen wert na Rome te trecken/ende hoe hy de Macedoniers haer eyghen statuyten ghegheven heeft. 295.b

Hoe de Burghemeester tot Amphipolim costelicke spelen ende maeltyden heeft laten bereyden ende ghehouden. 295.c

Hoe de Burgemeester alle de schilden ende wapenē inde schepen heeft doen dragen / ende hoe hy het gene datter noch over gebleven was/den Goden gheoffert heeft. Ende hoe hy Cneo Octavio de selve wapenen met alle den tresoor bevolen heeft na Italien te voeren. Ende hoe hy met zynen hoop na ghevolcht is. 295.c

Hoe de Burgemeester zyn crijchsluyden alle de steden in Epyro te voren ghegheven heeft. Ende hoe sy de steden gheplondert/verdestrueert/ende de menschen ghevanghen wech ghelevt hebben. Ende hoe hy voort tot zyn schepen ghecomen is. 295.d

Hoe de Roomsche Legaten ghearbeyt hebben om den Coninck Eumenes metten Gallen te vereenigen/ maer het selve nochtans niet doen en conden. Ende hoe beyde de gevangen Coningen tot Rome gebrocht zyn. Ende hoe de Burgemeester tot Rome ghecomen is. 296.a

Hoe den Raet bekent heeft dat de drie Hooftluyden met een triumphe inde stadt souden ryden. Ende hoe Servius Sulpitius Galba, door haet ende nijt geerne belettet hadde dat de Burghemeester Emilius niet ghetriumpheert en soude hebben. Ende hoe den Raet op Galbam seer ghestoort is gheweest. 296.b

Hoe ende in wat manieren Emilius Paulus ghetriumpheert heeft. Ende hoe hy overmidts den doot van beyde zijn sonē seer bedruct zijnde/ voor het Roomsche volck een relaes ghedaen/ende aldaer zijn ongheluck beclaecht ende te kennen ghegheven heeft. 298.c

Hoe Cneus Octavius de Schiphooftman van Perseo oock getriumpheert heeft. Ende hoe Perseus inde gevanckenisse met noch andere ghedaen is. Ende hoe de Legaten wt Thracia tot Rome gecomē zyn begeerende des Coninck sone te lossen/ ende hoe den Raedt den selven vry sonder eenich rantsoen den vader wederom te huys gesonden heeft. 299.c

Hoe datmen de schepen welcke men Perseo af ghewonnen hadde / aen lant getogē heeft. Ende hoe Lucius Ancius van Gentio den Coninck / ende den Illyrijs ghetriumpheert heeft. 299.d

Hoe de oude Burgemeesters na dat sy int Liguriet lant geweest / ende niet sonderlings bedreven en hadden/wederom tot Rome gecomen zyn. Ende hoe daer nieuwe Burgemeesters ende Schoutheyts gecoren zijn. Ende hoemen tselve jaer de schrickeldaghen ghehouden heeft. 300.b

Hoe de Coninck Prusia met zijnen sone tot Rome ghecomen is / ende wat eere hem de Romeynen bewesen hebben / ende wat hy vanden Romeynen begheert heeft. 300.b

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Het eerſte boec vande warachtige Roomſche Hiſtorie ofte daden ende menigherleye lofwaerdighe gheſchiedeniſſen van d'oude Romeynen.

Door den alder vvelſprekenſten ende vermaertſten Hiſtori-ſchrijver *Titum Livium* beſchreven.

Titi Livij voorreden op zijne Roomſche hiſtorien.

ICk en weet niet of ick doẽ ſal tgene arbeyts ende loons weerdich is / indiẽ ick van eerſten af beginne der ſtadt Romen / ende des Roomſchẽ volcx handel vervolgens na den anderen te beſchrijven: Ende ſchoon of ick ſulcx wiſte / ſoo en ſoude ick nochtans tſelve niet dorven openbaren / overmits ick ſie ende bevinde een oude ende ſeer ghemeyne ſake te zijn / dat alle nieuwe Hiſtorie-ſchrijvers haer ſelven laten voorſtaen / dat ſy / of in de beſchrijvinghe der ſaken ſelfs yet ſeeckerders ende ghewiſſers voort brengen / ofte der oude Schrijvers eenvoudicheyt door gheſchickter ende conſtigher ſchrijven overtreffen ſullẽ. Dan het ſy hoe het wil / ſo ſalt my nochtans wel doen dat ick onder anderen / naer mijn beſte vermogen ſal helpen voorderen hebben de langduerighe ende onſterffelicke ghedachteniſſe ſo eens machtighen naemcondighen volcx / die de grootſte heerſchappie in de werelt gehadt hebbẽ. Ende of al ſchoon mijn naem onder alſulcken groote menichte der Hiſtorie-ſchrijvers yet minder mochte gheachtet worden / ſoo ſal ick my te trooſten hebben de groote vermaertheyt / aenſiens / ende voortreffelicheyt der gener die my / ende mijnen naem ſullen beſchaduwen.

Maer daer en boven iſt in allen ghevalle een ſaecke van ſeer grooter moeyten ende arbeyt / als die van ſeven hondert jaren herwaerts moet voort ghehaelt worden / ende die van ſeer cleynen beginſelen ſulcx toe ghenomen heeft / datſe nu haer eyghen laſts ende grootheyts halven / ſich ſelfs qualick ghedraghen can. Ick en twijfel oock niet oft den meeſten hoop der leſers ſullen weynich gheneuchte ſcheppen wt de eerſte beginſelen deſer Hiſtorien / als ſich lichtelicker wijſe haeſtende om te verſtaen den laetſten ende nieuwen handel / daer by de cracht des hier voortijts alder machtichſten volcx ſich onder den anderen beginnen te gronde te brengen / ende vernielen. Maer daer teghens ſal ick voor mijn moeyten ende arbeyt dit tot eene byſondere belooninge hebben / dat ick ymmers ſo lange / ende middeler tijt met gantſchen ghemoet beſich ſal zijn om de oude voorledene gheſchiedeniſſen te bedencken / my ſal onthouden mogen van het aenſchouwen des jammerlicken handels die te onſen tijden ſo veel jaren langhe gheduert heeft: de welcke anderſins hoe wel my int ſchrijvẽ niet vande waerheyt af kee-

ren/

rē/ nochtans hier in of daer inne souden connen sorchvuldich maken.

Wat voor de opbouwinghe der stadt Romen door Poetische gedichten meer cierlicker als warachtichlicker voor ghewendet is / en meyne ick noch te wederleggen/noch te versekeren. Men hout dat den ouden te goede / dat sy Godlicke en menschelicke saken onder den anderen vermenghende/harer steden oorspronck des te heerlicker maken. Ende by aldien het erghens eenighen volcke toe ghelaten is haren oorspronck te roemen voor heylich/ ende als van de Goden hergecomen : So is ymmers in sulcken ghevalle dat Roomsche volck hares crijchs-daden halven so vermaert/dat als sy den God Mars voor haren / en harer Stadts stichters vader wt gaven/ alle andere volcken sulcx so gewillichlickē lijden souden moghen / als sy der Romeynen heerschappie geduldelicken verdragen. Maer men houde ende oordeele van dese ende dierghelijcke saken watmen wille / ick en wilts my niet bysonders aen trecken.

Dan hier op sal een yegelick voornementlick willen letten / wat leven ende zeden / handel ende wandel de oude Romeynen hier voortijts ghevoert ende gehadt hebben: door wat luyden ende cloeckheyt sulcken gheweldighen Rijck t'huys in vreden/ ende buyten in oorloghe te wege gebracht is / ende toe ghenomen heeft. Daer na bedencke oock een yegelick dat allencxkens door het verballen der goede zeden ende disciplijnen/het selve oock heeft beginnen te dalen/ ghelijckt vervolghens hoe langher hoe meer af genomen / ende eyntlick voort ende voorts gecomen is tot op onse tijt / in de welcke wy noch onse eyghen ghebreken / noch der selver remedien verdragen connen. Want om goede kennisse ende wetenschap van alle saken te ghecrijghen / is seer nut ende goet dat ghy tghewisse bericht eens yeghelicx exempel by u selven wel aenmerct / alsu tot een spieghel ende ghedenckteecken voor gestelt/daer wt ghy namaels u ende dē ghemeynen welstant ten besten moghet aen nemen tghene om naer te volghen waerdich is / ende schuwen tghene geen eerlick beginsel/ende een schandelicke wtcoemste soude met sich brenghen.

Vorder bedriecht my / of de liefde ende groote lust des aenghevangen wercx/of daer en is noyt Republijcke gheweest van meerder / heerlicker/ heyligher / volder / ofte rijcker aller goeden exempelen/ ende daer soo laet de giericheyt en overmatighe pracht in ghecropen is / of daer de armoede ende sparighe wijse van leven so langhe tijt in eeren is ghehouden gheweest : Want hoe minder rijckdom/ hoe minder oock de begheerlickheyt was. Onlancx heeft den Rijckdom giericheyt in gebracht/ ende de overvloedighe wellusten hebben eenen lust in gevoert / om alles door pracht ende oncuyscheyt te vernielen. Maer het claghen sal by hem selven/ aldaer het oock de noot sal vereysschen / genoech verdrietich zijn : derhalvē ickt in het beginnen van een so hooghen ende grooten werck / sal aen de een zijde stellen / aenghesien wy liever (waert dat het soo wel ons Historieschrijvers / als der Poeten maniere van doen waer) met goeden ghelucwenschen / gheloften ende ghebeden tot den Goden souden beginnen / op dat sy onse beginselen eenen goeden voortganck verleenen wilden.

Dat de Romeynen haren oorspronck hebben vanden Troyanen.

Voor al ende ten eersten so is genoech bekent / dat nae het overwinnen der stadt Troja/alle de Trojaners ghedoot zijn gheweest/ behalven Æneas ende Antenor: de welcke (om dat sy altoos tot pays gheraden hadden/ en datmen Helenam, waeromme het oorloch op gheresen was/den Griecken weder om geven soude) vry zijn gelaten om nieuwe landē te soecken/ en dat Antenor na veel diversche fortuynen / ten laetstē met eenen grooten hoop Heneten / diemen nu

Vene-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Antenor ende Æneas comen van Troyen in Italien.

Venetianen noemt (de welcke nademael haer
Coninck Philemenes voor Troyē verslaghen
was / eenen nieuwen Prince ende wooninghe
sochten) over de Adriatische zee ghecomen is /

Daer nu Venegien ende naest gelegen landen ghelegen zijn. Æneas.

daer nu Venegien ghelegen is: ende verdre-
ven hebbende de inwoonders / tlandt metter
macht in gehouden heeft. Des gelijcken oock
dat Æneas ontcomē zijnde wt den Troyaen-
schen moort / eerstmael met zijn schepen aen
Macedonien ghearriveert / ofte aen gecomen
is / daer na in Cicilien / ten laetsten in Italiē.
Eñ als sy nu daer door ghebreck van spijsen /
tlant van beesten beroofden / heeft de Coninc

Aborigenes.

Latinus / eñ de inwoonders des lants / Abori-
genes ghenaemt / een groote menichte wt der
stadt eñ dorpen / om alsulcken ghewelt te kee-
ren / vergadert. Den welcken Latinus, gelijck

Latinus gaf Æneas zijn dochter ten huwelick.

de sommige schrijven / verwonnē zijnde / eerst-
mael pays met Æneas, daer na zijnder doch-
ter bruyloft ghemaect heeft. Ofte ghelijck de
andere schrijven / dat als de slachorden om te
vechten tegen malcanderen stonden / Latinus
met zijnen oppersten Heeren tot den hoop ge-
treden zijnde / der Troyanen Coninck om met
hem te spreken / beroepen ende gevraecht sou-
de hebben / wat sy voor volck warē / van waer
sy quamen / waerom sy van huys getrocken /
eñ in Italien ghecomen waren? Ende als hy
ghehoort soude hebben dat sy Troyanen wa-

Æneas eñ sone Veneris.

ren / eñ harē Capiteyn Æneas Anchisis / eñ der
Godinnen Venus sone ware / ende dat sy / om
dat haer stadt verbrant was / nieuwe lant en-
de wooninghe sochten / met haer in pays ende
vrientschappen / om der cloecheyt wille die sy
teghen de Griecken thien jaer lanck bedreven
hadden / overcomen soude zijn. Ende dat bey-
de de Princē / Latinus ende Æneas, malcande-
ren tot een teken van eewiger vrientschappē /
de rechter hant ghegeven hebben / eñ beyde de
Heyren die om teghen malcanderen te strijden
vergadert waren / malcanderen tot sekerheyt
van pays / vriendelick ghegroet hebben. Dit
aldus gheschiet zijnde / heeft Latinus Æneam
princelick in zijn Hof ontfangen / eñ tverbont
datse ghemaeckt hadden / met zijnder dochter
bruyloft bevesticht. Waerom de Troyanen
nu sekere hope ghecregen hebbende / dat sy nu
een blijvende wooninghe ghevonden / eñ haer
dwalinghe gheeynt souden hebbē / een nieuwe

Lavinium wert ghebouwet.

stadt Lavinium, ghenoemt zijnde na dē naem
Lavinia, der huysvrouwē van Æneas, getim-
mert hebbē. Daer na heeft Æneas vā zynder

Ascanius een soō vā Æneas ende Lavinia.

huysvrouwen eenen sone Ascanius ghenoemt /
ghewonnen. Dit aldus gheschiet zijnde / heeft

Turnus de Coninck.

Turnus de Coninck des volcx Rutuli genoēt /
oorloghe tegen Æneam ende Latinum aen ge-
nomen / gram zijnde dat Æneas Laviniam, die
hem ten huwelic belooft was eer dat Æneas
in Italien quam / hem ondercropen hadde.
Welcken slach oft oorloghe aen beyden zijden
veel quaets in ghebrocht heeft / want de Ruti-
li daer de nederlaghe ghehadt hebben / ende de
Aborigenes die de overhant hielden / harē Co-

Latinus wert in den strijt verslaghen.

ninck Latinum in dien slach verloren hebben.
Turnus ende de Rutili siende dat zijt te quaet

Hetruschen. Florentijnen.

hadden / hebben van de Hetruschen / het welck
nu Florentijnen / ende de omleggende steden
zijn / hulp begheert / eñ tot Mezentium haren
Coninck ghevloden: de welcke om dat hy de
Troyanen ooc begost te vreesen (die nu nuddē
int lant haer stadt ghevesticht hadden) ghe-
willichlick om toorloghe met Turnus teghen
Æneam te voeren / hem heeft begeven. Waer-
om Æneas hoorende tegen wat gheweldighe
Princen hy oorloghe voeren soude / om dat hy
zijn volck ghewillich tot zijnen dienst eñ ghe-
trouwe maken soude / heeft de tweederhande
volcken / te weten Aborigenes eñ Troyanen /

Aborigenes ende Troyanē werdē Latinen genoēt.

met eenen naem Latijnsche / na harē Coninc
Latinus ghcheeten. Waer door de Aborigenes
Æneas alsoo getrouwe / gunstich / eñ gediēstich
gheweest zijn / als zijn selfs volck de Troya-
nē. Het welcke siende Æneas, heeft hy zijn volc
teghen de Hetruscos / de welcke ghcheel Ita-
lien over ontsien waren / te velde ghebrocht:
welcken camp de Latijnsche behouden heb-
ben / nochtans haren Coninck Æneas daer in

Æneas wort indē strijt, verslaghen.

hebben verloren: die begraven wert neffens
den water Numitio / ende hebben hem Iupiter
Indigetes voortaē genoemt. Nu hadde Æneas
eenen sone met hem in Italien ghebracht / Af-
canius ghenaemt / van zijnder eerster vrouwē
Creusa, des Conincks Priamus dochter: Hoe
wel dat de sommige seggē dat de sone van La-
vinia gheboren soude zijn geweest / want dien
oock Ascanius geheeten was. Dese Ascanius,
God gheef waer / ofte van wat moeder hy ge-
boren was / scheyde hem van zijner stiefmoe-
der / ende lietse haer Conincklicke Hof inder
stadt Lavinio houden / eñ timmerde een nieu-

Ascanius timmerde de stadt Alba.

we stadt / welcke Alba genoemt is / daer in hy
zijn wooninge hadde acht ende twintich jaer.
Daer nae sterf hy / ende gaf over alle zijn Co-
nincklicke macht ende heerschappie zijnen
stief-broeder Silvius Ascanius genoemt. Van

Silvius Ascanius.

den welcken alle naervolghende Coninghen
der stadt Alba / Silvij ghenoemt worden. De
welcke ick alle te mael / omme tot Romulum
te comen / met den cortsten overloopen wil.
Als desen Silvius Ascanius neghen ende twin-
tich jaren gheregeert hadde / sterf hy / ende liet
achter eenen sone / Æneas Silvius ghenaemt.

Eeneas Silvius

Dese regeerde een ende dertich jaren lanck /
ende heeft achter ghelaten eenen sone Latinus

Latinus Silvius.

Silvius: Den welcken zijn sone Alba Silvius

Alba Silvius.

int rijck ghevolcht heeft. Van desen Alba Sil-
vius quam Athis Silvius. Van Athis, Capis

Athis Silvius. Capis Silvius.

Silvius. Naer desen quam Capetus Silvius, die

Capetus Silvius.

hadde eenen sone / ghcheeten Tiberinus Sil-

Tiberinus Silvius.

vius: Van den welcken den Tyber / eerst Al-
bula ghenaemt / den naem ontfinck / om dat
hy daer inne ghevallen / ende verdroncken
was. Tiberinus liet eenen sone achter / Agrip-

Agrippa Silvius.

pa Silvius ghenaemt / die ghecreech eenen so-
ne / Romulus Silvius ghenaemt. Naer desen

Romulus Silvius.

volchde Aventinus Silvius / die den berch A-

Aventinus Silvius.

ventino tot Romen den naem gaf / om dat hy
daer op begraven wert. Hier naer heeft Pro-

Procas Silvius.

cas Silvius gheregeert / de welcke ghecreech
twee sonen / de een ghenaemt Numitor, de an-

Numitor. Amulius.

der Amulius. Desen Procas stervende / heeft

Rhea Silvia.

het rijck Numitori den oudtsten sone over ge-
gheven / dwelck hy nochtans niet behouden
en heeft. Want Amulius de jonckste / stiet zij-
nen outsten broeder Numitorem wt den rijc-
ke / ende heeft zijnen sone ghedoot / ende zijn
dochter Rhea (die oock Ilia ghenoemt was)
maeckte hy een Nonne der Godinnen Vesta
genoemt: In welcken staet sy eewichlick rey-
nicheyt belooven / eñ houden moeste. Dwelck
hy loosselick daeromme dede / datter gheen
vrucht van zijns broeders gheslachte ghebo-

De namen eñ orden van dese Coninghen werdē in sommighe ander boecken / als in Dionysio Halicarnasso, Ovidius Naso, ende diergelijcke / in eenighe ander maniere beschreven.

ren

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ken en worde / die hem wreken mochte / ende Amulium of zijn nacomelinghen vanden rijcke wederom stooten.

Hoe *Rhea Ilia Remulum* eñ *Remum* twee kinderē tot eender dracht baerde, eñ hoe die aen den Tyber, om daer van ongemack te stervē, geset werden, ende hoese *Faustulus* zijner huysvrouwen gedragen heeft, om op te voeden.

DEse Ilia Numitoris dochter / werde na seven jaren dat sy in desen gheestelicken staet was / bevrucht / ende om haer schande te bedecken / ende haer te excuseren / heeft sy gesept dat den God Mars haer teghen haren danck eñ wille verkracht soude hebben / het welcke haer nochtans niet ghebaet en heeft: want naerdenmael sy twee kinderen ghebaert hadde / de welcke waren Romulus ende Remus, is sy in de ghevanckenisse van haren oom Amulius ghewořpen: eñ also Dionysius Halicarnasseus schrijft / levendich ghedolven / ende haer kinderen Romulus eñ Remus wech ghedraghen om inden Tyber te verdrincken. God hadt also ghevoecht / dat te dier selver tijt den Tyber over boort liep / alsoo datmen aen de principaelste diepte des waters niet comen en mocht. Waeromme de dienaren dien den last ghegheven was om de kinderkens te verdrincken / hebbense voor aē int water ghestet / hopende dat sy van onghemack ende coude sterven souden / ofte van den beesten ghegheten werden: want daer omtrent doen ter tijt groote bosschagiē ende wildernissen waren. Men sept dat als twater den kinderkens ontlopen was / een wolfinne dorstich zijnde / wt den berghen na der kinderen ghecrijsch gheloopen heeft / ende medelijden hebbende / haer de mamme alsoo vriendelick ghegeven heeft / dat des Coninckx herder / Faustulus ghenoemt / ghevonden heeft de kinderkens met haerder tonghen leckende: diese op ghenomen heeft / ende zijnder huysvrouwen Laurentia ghegeven om op te voeden. De selve vrouwe was oock Lupa gheheeten / dat is int Latijn soo veel ghesept / als een wolfinne: Daer af dat na tschrijven vanden sommighen die fabel ghecomen is / dat de twee kinderkens van eener wolfinnen ghesupcht / ende op ghevoedt souden zijn.

Rhea wort levendich ghedolven.

Romulus ende Remus wordē vandē herder Faustulus op ghevoet.

Lupa bediet eē wolfinne / eñ noch een ghemeyne vrouwe.

Hoe *Romulus* eñ *Remus* groot geworden zijnde, *Amulium* doot sloegen, eñ haren oom *Numitorem* wederom int rijck van Alba stelden.

ALs nu Romulus ende Remus tot haren dagen quamen / begosten sy haer in alle exercitien waer mede men de crachten des lichaems vermeerdert / te oeffenen / neerstelick de beesten te besorgen / ende tlant te bouwen / oock dickwils in bosschagien te jaghen. Door welcke exercitie sy alsulcke cloeckheyt ende sterckheyt vercreghen hebben / datse niet alleen de wilde beestē / maer ooc des Coninckx Amulij Sergianten vander jacht comende / hebben dorven bestormen / eñ haer van haren roof beroven / welcken roof sy onderlinge metten ghebueren parteerden / met dien sy alderhande feest-daghen hielden / gheneuchte / ende jonghers exercitie bedreven. Het is ghebeurt als Romulus ende Remus ter eeren van den God Pan, met ander jonghers naect liepē (want het spel dat in hadde) dat de Sergianten die sy van harē roof af geset hadden / haer sonder wapenen / ende met den spele becommert zijnde / onverhoedelick overvallē zijn / ende hebben Remum ghevangen ghenomen / ende den Coninck Amulio over gelevert / hem accuserende dat hy ghewelt hadde bedreven int lant van Numitor: ende dat hy met een groote menichte van jongers / tlant vyandelick beroofde. Amulius dit gehoort hebbende / om dat het zijnē broeder Numitor aē ginc / want het in zijn lant geschiet was / heeft Remum in handen van Numitor over ghelevert. Faustulus die de twee kinderen op ghevoedt hadde / vreesende dat Remus ghestraft soude werden / heeft Romulo te kennen ghegheven / hoe dat sy de neven van Numitor waren / ende hoe hijse ghevonden / ende op ghevoedt hadde. Desghelijcx heeft oock Numitor wt den wesen van Remus, vermoeden beginnen te crijghē. Waerom alle dingen ondervraecht hebbende / is hy soo verre ghecomen / dat hy ghemerckt ende verstaen heeft dat het zijn neven waren. Aldus om te wreecken het onrecht dat Amulius over zijn moeder ende hem ghedaen hadde / heeft Romulus eenen grootē hoop boeren vergadert / ende heeftse door diversche weghen op eenen seeckeren tijt t'samen aen thof Amulij ghebrocht / ende metter macht tcasteel ofte hof af ghelopen / eñ den Coninck Amulium gedoot / ende hebben haren oom Numitorem wederom int rijcke ghestelt / het welck was inder stadt Alba ghenoemt.

Desen afgod vandē Griecken Pan, ende vanden Latijnen Inuus genaemt / wort wt sommige vermeldinghe van oude hystorien bevō den / dat hy soude geweest hebbē de derde soon van den Oudtvader Noach, te weten / Cham.

Romulus wort zijn geslachte te kēnen gegeven.

Amulius van Romulo ende Remo verslagen / eñ Numitor wort Coninck van Alba.

Hoe Romen eerst van *Romulo* getimmert is, ende hoe *Remus* verslaghen wert.

DOen nu Romulus ende Remus haer eenē tijt lanc hielden by harē grootvader Numitor in der stadt Alba. Ten laetsten noch liefde draghende tot dier plaetsen daer sy op ghevoedet waren / ende tot Faustulo diemen meende dat haer vader was / hebben ghetrocken met een groote menichte aen dat selve gheberchte: ende daer toe noch vergadert hebbende vanden herders oft boeren ende innewoonders des selven gebergchts eenen grooten hoop / timmerden sy een eyghen cleyne stadt op den berch die nu Palatinus genoemt wort. Nu is onder haer tween twist ghereesen na wiens naem de stadt genoemt soude werden: want sy beyde al even veel costs ende moeyten om te timmeren ghedaen hadden / ende d'een niet ouder dan d'ander en was / soo woude elck datse nae zijnen naem soude gheheeten werden. Daeromme zijn sy tsamen overcomen / dat wie van haer beyden de gheluckichste voghelen eerst ghesien hadde / dat die der stadt den naem gheven soude. Aldus is Romulus op den berch Palatinus gheseten / om zijn voghelen daer gade te slaen: Remus op dē berch Aventinus / de welcke eerst ses Gierē gesien heeft / daer na Romulus eens so veel: Hier is wederom twist onder de partyen van beydē zijden op gestaen / want de partyē van Remus wouden tvoordeel hebben / om dat sy eerst de voghelen ghesien hadden. De partyen van Romulus om dat hijer meer dan Remus ghesien hadde. Nae veel kijvens ende woorden / zijnse malcanderen inne ghe-

Mons Palatinus.

Iaer van der bouwinghe der stadt 1.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Remus wort doot geslagen van zijnẽ broeder.

gheloopen / ende hebben wreedelick begost te vechten / in welck rumoer Remus doot gebleven is: hoe wel dat de meeste menichte seyt / dat Remus de timmeragien zijns broeders Romuli bespottende / over de vestẽ soude hebben ghesprongen / twelck Romulum also seer verdroot / dat hy selfs zijnen broeder doot gesmeten heeft. Also is tregiment der stadt alleen tot Romulum gecomen / ende de stadt na zijnen naem gheheeten.

Hoe dat *Romulus* te Romen een regiment ordineerde, een vryheyt maecte, ende Ridders verkoos.

NU Romulus trijck alleen besittende / stelde hy hem seer wijsselic aen / door den raet zijns ooms Numitoris, also dat hy seer lief ghehadt / eñ bemint worde vanden gemeynẽ volcke. Doen hy dat merckte / hielt hy haer voor hoe dat de Stadt niet sonder rechten oft sekere politie / ende een wesentlick regiment staende en mocht blijvẽ. Waerom hy haer sekere statuten of ordinantien ghegeven heeft / ende om datse te heerlicker ende te eerweerdigher zijn souden / heeft hy hem statelick ende triumphelick ghehouden ende ghedraghen: Daerenboven heeft hy noch twaelf Sergianten op haer schouderen een bijl in een bussel roeyen gebonden dragende / altoos tot meerder ontsich by hẽ gehadt. Maer eer daer noch eẽ regiment gestelt was / segghen de sommighe / dat Romulus zijn burgers voor hielt / hoe dat de stadt niet en mochte sonder wesentlicke regiment staende blijven / waeromme het van noode ware / datse dencken souden wat regiment sy aen nemen wilden. Eñ hy heeft haer drie manieren van regimenten voor gehouden. Vanden welcken d'een is: daer een Prince alleen heerschappie eñ regnatie heeft / het welck heet Monarchia. D'ander is / als een bysonder ghetal van den besten der stadt regeert / welcke heerschappie Aristocratia ghenoemt wort. Het derde daer tgeheel peupel regeert / also / wat den meesten hoop goet dunct / datmen dat doet: dit regiment wort ghehecten Democratia. Nu gaf hy haer de keure dat sy een van desen drien statẽ / die haer profijtelicste docht te zijn / aen nemen soudẽ. Ende seyde haer / datse om zijnent wille doen ofte laten en souden / maer onbevreest kiesen tghene dat tot den ghemeynen profijte haer docht nutste te zijn. Hy coste wel regeeren alst noot dede / ende ooc wel alst van noode ware / gehoorsaem ende onderdanich zijn. Hem waer daer mede eeren ghenoech bewesen / datse de stadt van Romen nae zijnẽ naem genoemt hadden / waer by men zijns eewelick gedenckẽ soude: Waer van hy haer seer danckte / ende liet hem daer mede ghenoegen / eñ stelde het gheheel in haren vryen wille om alsulcken regiment aen te nemen dat haer tprofitelicste te zijn dochte. Doẽ de Romeynẽ sulcke eerlicke eñ beleef de woordẽ gehoort hadden / so behaechdet haer seer / eñ bekenden dat hy was een beginner eñ stichter dier stadt / eñ om datse zijn vriendelicheyt eñ ghemeensaemheyt in veel saken beproeft hadden / so en begheerden sy gheenen anderen regeerder dan hem. Ende want het tot noch toe haerlieden onder hem wel ghegaen hadde / so hoopten sy dattet oock also voortaen gheschien soude. Aldus worde Romulus in zijnder jeucht van henlieden tot eenen Coninck opgheworpen ende ghecoren / die hem so wijsselick eñ mannelic hielt / dat de stadt dagelicx onder hem toe nam. Als hy nu nae de grootheyt der Stadt niet burgers genoech en hadde / so stelde hy op een seker plaetse daer eenen yeghelicken vryheyt ghegheven worde die daer toe vloot / hy hadde misdaen hoe grootelick ende hoe dickwils dattet oock zijn mochte / dat hy daer vry zijn soude. Met welcken vont ofte practijcke de stadt Romen grootelick van volck vermeerdert is geworden: want daer vergaderde eẽ groote menichte van volcke / die om haerder misdaets wille op andere plaetsen niet blijven en dorsten. Hier wt is te verstaen hoe grootelick sy dwalen / die haer so statelick beroemen van haren voorouders datse Romeynen gheweest zijn: want de eerste eñ outste Romeynen / boeren / dieven oft moordenaers / ja tgrontsop van alle boeven geweest zijn / so boven genoech verclaert is. Doe nu de stadt Rome van burgers seer toe genomen hadde / so bekende Romulus wel dattet niet geduerich blijven en mochte / ten waer dat de stadt oock met ordinantien / gesetten / eñ wetten ghefondeert ware. Daerom verkoos hy hondert vanden outstẽ / naer welcker raet alle dinghen gedaen soudẽ worden. Dese noemde hy Senatores, dat is / de outste: Men hietse ooc Patres, dat is vaders / om datse altoos haer officiẽ gedachtich zijn souden / eñ sorghe draghen voor de geheele stadt / eñ der gemeenten profijt / gelijck een vader zijner kinderen profijt soect. Daer nae verkoos hy duysent van den jonghers / die de Stadt souden met wapenen eñ vromicheyt beschermẽ. Dese noemde hy Milites, van tgetal mille, dat is so veel als duysent: also worde de stadt op ouders wijsheyt / eñ jonghers vromicheyt gesticht / daer op hem noch een yegelick regiment gronderen moet / anders en macht niet staende blijven. Hier na ordineerde Romulus dat een yeghelick (hy waer edel of onedel) hem tot acker bouwen soude gheven / want hy bekende wel dattet den burgeren tot lijfneeringhe van noode was / ende datmen gheen beter noch eerlicker oeffeninghe hebben en mochte / dat oock tot manlicker vromicheyt ende oorloghe niemant bequamer en is / dan die met arbeyt op ghevoedt wert.

Monarchia.

Aristocratia.

Democratia.

Romulus de eerste Roomsche Coninck regeerde 37. iaer.

Int jaer van der stadt 3.

Rome wert seer vermeerdert vã volck.

Romulus kiest wt den oudtsten hondert Raetsheeren / die hy noemde Senatores: oock Patres of Vaders.

Milites.

Hoe de Romeynen de maechden ende dochteren der omligghender landen met ghewelt namen ende roofden.

DOor alsulcke goede ordinantiẽ ende gesetten / worde de Stadt grootelick vermeerdert aen mannẽ / also dat sy machtich genoech was teghẽ eenige stadt van Italien / hoe groot eñ machtich sy ware / te oorlogen. Maer om dat dit niet lange staende en mocht blijven door gebreck van vrouwen / heeft Romulus na den raet der ouders / zijn Ambassatẽ aen de omliggende Steden ende volcken gesonden / versoeckende met haren dochteren in den huwelicken staet te vergaderen. Welcke Ambassatẽ sonder yet te doen / ja oock vanden sommighen Steden bespot zijnde / wederom te Romen gecomẽ zijn / want sy altemael de Romeynen onweerdich

Ambassaten gesonden van de Romeynen aen de Sabinen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der ſtadt 3.

De Romeynen en connē vande gebuer ſteden gheen vrouwen vercrijghen.

hielden om aen haer dochteren te trouwen: eñ oock om dat ſy begonſten de ſtadt Romen/ die int midden van haerluyden lach/ te vreeſen/ forghende dat ſy ſo geweldich worden ſoude/ dat haer ofte haren nacomelinghen grooten laſt eñ verdriet daer van comen mochte. Alſo ſochtē ſy alle practijcken hoe ſy die te niete doē mochten/ dwelc ſy hoopten dat geſchien ſoude/ waert datſe gheen huyſvrouwen en creghen waer van ſy kinderen gewinnen mochten die haerder ouders plaetſe vervulden. De Romeynen aldus hoveerdelick verſmaet zijnde/ hebben eenen raet bedacht waer mede ſy gheweldichlick crijghen ſouden/ dat ſy met vrientſchappen niet en conſten vercrijgen/ eñ lieten een ridder-ſpel van ſteken eñ tornoyen/ met andere luſtighe dinghen op ſetten/ dat ſy

Vanden God Conſul, of vā den raet alſo genoemt/ om dat die dē ſelven aenſlach hen in ghegeven hadde.

hieten Conſualia: ende beriepen daer toe alle de byligghende ſteden ende gebueren. Als den dach vanden ſpele ghecomen was/ is daer eē groote menichte gecomen/ niet alleē om tſpel/ maer ooc om de nieuwe ſtadt te ſien: de welcke altemael vriendelick van den Romeynen ontfangen zijnde/ haer ſeer verwondert hebben/ dat de ſtadt binnen ſoo corten tijt ſo wel betimmert ende bewoont is geweeſt. Als nu tſpel ten beſten was/ ende een yeghelick daer nae gaepte/ ende daer mede becommert was/ heeft Romulus zijnen volcke een teecken ghegheven om tfeyt te beſtaen ende te beginnen.

De roovinge van de dochters van de Sabinen.

Terſtont zijn de Romeynen metter macht in den hoop ghevallen/ ende elck heeft gherooft ende ghegrepen dat hy crijghen mochte: behalven dat ſommighe vanden ſchoonſten den opperſten van Romen toe ghedeylt werden/ vanden welcken de alder ſchoonſte/ Herſilia ghenaemt/ Romulo toe ghedeylt wert. Deſer waren in als (ſoo de ſommighe ſchrijven) ſes hondert eñ drieentachtich. De ouders vandē maechden die gheweldelick gherooft waren/ bedruct zijnde/ zijn gevloden/ groot miſbaer makende/ eñ beſchuldighende de Romeynen dat zijſe alſo bedrogen hadden. Deſghelijcken de maechden maeckten oock groot miſbaer/ eñ waren ſeer qualick te vreden: maer door de

Romulus trooſt de geroofde maechden/ ende verſoent hē met haerlieden.

woorden eñ vriendelicke trooſtinghe Romuli eñ haerder mannen/ zijn ſy een weynich verſoet ghewordden/ eñ allenſkens hebben ſy haer in liefden tot haer mans ghevoecht.

Hoe datter een ſwaer oorloge op ſtont tuſſchē den Romeynen eñ Sabinen, met hulpe van haer ghebueren, om dat de Romeynen haer dochteren gherooft hadden, door de welcke noch int eynde den ſtrijt eñ vyantſchap ghe- ſtilt is gheworden.

Int jaer van der ſtadt 5.

De ouders der maechden die gerooft waren/ thuys ghecomen zijnde/ hebben door haer clagen ende miſbaer/ de ſteden tegen de Romeynen oproerich ghemaect/ ende oock hulpe ende byſtant

Tatius der Sabinē Coninc.

begheert van Tatio den Coninck der Sabinen. Eñ om dat die daer traechlicken mede te werc ginck/ hebben drie volcken die de ſaecke aen ginck: te weten/ die vander ſtadt Cecina/ Cruſtuminum/ ende Antenna/ thooft tſamen ghesteken/ eñ met malcanderen aliance ghemaect teghen de Romeynen. Eñ als die vander ſtadt Cruſtuminum ende Antenna haer niet haeſtelick ghenoech ghereet ghemaect en haddē/ zijn die vander ſtadt Cecinum int Romeynſche lant vyandelick in gevallē/ de welcke om dat ſy ſonder ordinantien tlant bedorven/ eñ haer niet in ſeker ordenen en hielden/ van Romulo zijn verſlaghen: in welcken ſlach ooc haren Coninck doot bleef.

Die van Cecina beginnē alder eerſt dē crijch tegen de Romeynen.
Int jaer van der ſtadt 23.

Als nu de Romeynen tvelt behouden haddē/ zijnſe terſtont voor haerluyder ſtadt ghetrocken/ de welcke ſy metten eerſten ſtorm ghewonnen hebben.

De ſtadt Cecina van den Romeynen in ghenomen.

Niet langhe daer na zijn die vander ſtadt Antenna oock om tonrecht te wreecken/ int lant der Romeynen ghevallen/ de welcke oock inden ſlach verwonnen zijn/ ende noch daerenboven haer ſtadt verloren hebben.

De ſtadt van Antenna van de Romeynen ghewonnen.

Daer nae heeft Romulus zijn volck teghē die van Cruſtuminum ghebracht/ de welcke hy lichtelick verwonnen heeft/ om dat ſy den moet by nae verloren ghegeven hadden/ met dat ſy wiſten dat de twee voorghenoemde volcken van Romulo verwonnen waren.

Die van Cruſtuminū werden den Romeynē onderdanich.

Ten laetſten zijn de Sabinen teghen de Romeynen om der ſelver ſaecken wille op gheſtaen/ welck oorloch het ſwaertſte van allen was/ want ſy ſeer wijſſelicken dat ghevoert hebben/ niet doende met gramſchap/ maer met wijſen ende voorſichtighen rade.

Sabinen.
Int jaer van der ſtadt 24.

Noch hebbenſe daer toe bedroch ghebruyckt/ want doenſe de ſtadt om der Romeynen manlicke verwinninge wille met gewelt niet ghewinnen en coſten/ ſoo keerden ſy haer tot liſtichept/ eñ ſpraken met eender maghet wt der ſtadt van Romen/ Tarpeia ghenaemt/ datſe henluyden de ſtadt by nachten open doen/ ende verraden ſoude/ waerom ſy haer beloofden te geven de juweelen die ſy aen haer ſlincke armen hadden/ het welck waren coſtelicke ſpanſelen dieſe doen ter tijt na haer ghewoonte droeghen. Aldus zijn de Sabinen inde principael ſterckte der ſtadt ghecomen.

Tarpeia.

Tſanderdaechs hebbē de Romeynē haer menichte vergadert om de Sabinē wt dier plaetſen dieſe nu vaſt in hadden/ wt te drijven/ ende zijn metter macht dapper eñ onvertſaecht aē gevallen.

Dē ſtrijt der Romeynē teghen de Sabinen.

De capiteyn der Sabinen was geheeten Metius Curtius, der Romeynē Hoſtius Hoſtilius: ſo langhe als deſe vocht/ hebben de Romeynen ſterckelick ende geweldichlick teghen ghehouden: maer ſo haeſt als hy verſlaghen was/ terſtont ſo begoſten de Romeynen tvelt te ruymen/ ende de vlucht aen te nemen/ tot dat ſy aen de oude poorte des berchs Palatini quamen. Romulus was oock een van den genen die de vlucht namen.

Metius Curtius.
Hoſtius Hoſtilius.

Als ſy tot dier voorghenoemder plaetſen ghejaecht waren/ heeft Romulus den zijnen wederom moet ghegheven/ ende bevolen dat ſy ſtille ſtaen/ ende tegen de vyanden vechten ſoudē. Aldus heeft haer de fortuyne beginnen te keeren/ ende die verwonnen waren/ hebben begoſt de verwinners te verwinnen. Als ſy nu wreedelick tegen malcanderen midden op de marct vochten/ zijn de vrouwen oft gheroofde maechdē/ midden tuſſchē de twee partyē onder de meſſen ende wapenen geloopen met ongebonden hayr/ haer cleederen ſcheurende/ ende hebben den ſtrijt beginnen te ſcheyden: biddende aen d'een zijde haer ouders/ aen d'ander zijde haer mans/ dat ſy van alſulcken leelicken moort/ daer de vader zijner dochter man/ de man zijnen ſchoonvader vermoorde. Ende ſchreyden druckelick/ ſegghende: Iſt ſaecke dat ghy deſe bruylofte die wy aen ghevangen hebbē/ wre-

De onſchaeste of gheroofde dochters ofte vrouwen van de Sabinen/ biddē om vrede.

kē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ken wilt/ so werpt dẽ toorne ende gramschap op ons / wy zijn de saecke des oorloochs ende dootslaens tusschen onse vaders ende mans. Tis beter dat wy sterven/ dan dat wy sonder mans weduwen / ofte sonder ouders weesen zijn souden. Terstont werden die mannelicke herten/ door der vrouwen tranen ende beden beweecht/ datse op hielden van strijden / ende tot eenicheyt quamen / die gheschiede in sulcker manieren/ dat de Sabinen met harẽ Coninck Tatio, haer stadt Cures ghenaemt/ verlieten / ende met lijf ende goet binnen Romen quamen woonen/ by haerder dochters mannen/ende daer burghers werden / op alsulcke conditien / dat de Romeynen onder Romulo, eñ de Sabinen onder Tatio zijn souden. Daer van worde Romen wederom seer grootelick vermeerdert / ende nam toe aen luyden ende macht/ also/ datse van allen den omliggenden steden ghevreest ende gehaet werde/ waer wt swaere oorloghen op gheresen zijn / gelijck wy noch segghen sullen. Titus Tatius der Sabinẽ Coninck worde in de stadt Laurentum doot gheslaghen/ om dat hy niet straffen en wilde het onrecht dat sommighe van zijnen oppersten den Ambassaten der stadt Laurentum ghedaen hadden / alsoo quam tgheheele regiment op Romulum.

Romeynẽ eñ Sabinen vereenicht.

Int jaer van der stadt 30.

Vande oorloghen die *Romulus* voerde tegen die vander stadt Fidenas, ende der stadt Vey, eñ hoe hy een eynde nam, ende doot bleef.

SO nu der Romeynen cracht daghelicx grooter ende grooter worde/ hebbẽ die vã Fidenas / eensdeels door afgunsticheyt van haerder fortuynen/ ten anderẽ door vreese der cracht vanden Romeynen/ die begeert eñ gesocht te niete te doen / eer sy noch geweldigher eñ machtigher worden. Hierom hebbẽ sy eenẽ grootẽ hoop gewapender mannen int lant dat onder de dominie der Romeynen was / ghebrocht / ende hebbent jammerlick begost te verderven. Het welc als Romulus vanden boeren / die wt vreese der vyandẽ binnen Romen vloden/ ghehoort hadde/ heeft hy terstont zijn volck wt ghelept / ende zijnen legher ghesleghen omtrent een half mijle van der stadt Fidene / eñ eẽ weynich beschermers ofte gaysiaenders inden legher ghelaten hebbende/ is hy met dẽ geweldigen hoop daer wt ghetrocken/ eñ heeft in donckere eñ boschachtighe plaetsen een deel van zijnen volcke doen blijven / ende is also gereyst vast aen de poorten der stadt/ de vyanden wt eysschende. Als sy nu wt der stadt ghecomen waren / heeft hy practijckelick hem op de vlucht ghegeven/ eñ als de vyandẽ door vyericheyt hem vervolchden/ zijnse onwetende ghecomen/ daer Romulus d'een partie van zijnen volcke gheborgen hadde / de welcke terstõt dweers inder vyanden hoop gevallen zijn. Daerenboven tvolck dat om den legher te bewaren ghelaten was/ hebbẽ haer ooc beginnen te bereyden om van d'ander zijde in te vallen: also dat die van Fidenen siende datse van allen zijden bestormt souden worden / eer Romulus ende zijn paerde-volck haer keeren mochten / terstont naer der stadt zijn gevlodẽ. Als dit Romulus sach/ is hy haer vast achter-volcht / ende eer sy de poorten ghesluyten conden / is hy met zijnen volcke inder stadt gevallen/ ende heeft also de victorie van zijnen vyanden ghecregen. Hier nae zijn die vander stadt Vey teghen de Romeynen op ghestaen/ eñ hebben int Romeynsche lant ghevallen / dat verbrandende eñ bedervende. Ende als sy eenen grooten roof wt den lande vergadert hadden/ zijnse wederom na haer stadt met den roof getrocken. Waerom Romulus zijn crijschvolc vergadert heeft/ eñ is ghetrocken om de vyanden wt den lande te slaẽ/ de welcke hy niet gevonden en heeft: want sy terstont naedemmael tlandt berooft was/ t'huys gereyst warẽ. Romulus niet vindende de vyanden waer aen hy hem wreken mochte / is voor haer stadt ghetrocken / ende begonst daer zijn legher ende tenten voor te stellen. Als dat die vander stadt ghesien hadden/ zijnse Romulo te velde gecomen: de welcke hy sonder bedroch oft practike/ alleen door de cloecheyt ende vromicheyt zijns volcx verwonnen heeft: eñ is also vander stadt getrocken/ tlant omtrent der stadt vyandelic bedervende / niet om den roof te hebben / maer om het onrecht dat hem ghedaen was/ te wrekẽ/ eñ zijnen moet te koelen: alsoo dat die vander stadt Vey haer Ambassaten aen Romulum gesonden hebben om tot payse met hem te accordeeren: twelck toe ghegaen is op alsulcke cõditie/ dat die vandẽ Veyen een deel van haren lande den Romeynen over geven souden. Aldus heeft Romulus alle dese swaere oorloghen door zijn groote wijsheyt ende manlicke vromicheyt tot goeden eynde ghebrocht. Wt alsulcken voorspoet is hy opgheblasen ende hoveerdich gheworden / waer door hy in den haet der burghers/ eñ bysonderlic der Heeren ghecomen is. Daerom als hy op een tijt tot zijn heyr gecomen was om dat te oversien eñ te monstren / worde hy in een groot onweder vanden Heeren doot * geslagen by dat water Caprea ghenoemt. Om welcke schande te bedecken/ sy wt ghegheven hebben/ dat hy vanden Goden in den Hemel waer ghenomen/ eñ een God ghewordẽ inden Hemel/ gheheeten Quirinus. Alsoo is die opinie by den Romeynen ghebleven / dat Romulus een God ware: waeromme sy hem ghelijck den anderen Goden / eenen tempel ghetimmert hebben / daer inne sy hem aenriepen ende eerden met offerhanden/ gelijck het doen ter tijt haer gewoonte was. Alsulcken eynde heeft Romulus ghehadt / nae dat hy sevenendertich jaren te Romen gheregeert hadde.

De Fidenaten nemen aẽ d'oorloge teghen de Romeynen.

Fidena de stadt/ wort in ghenomen.

De Veyanen nemen aen d'oorloge teghen de Romeynen.

Sommighe willen seggen dat dese oorloghe soude gheweest zijn int eenẽtwintichste Jaer vander stadt bouwinghe: maer daer aẽ staet te twijfelen / om dat Livius seyt dat Romulus soude veertich jaren / of als ick wil seggẽ/ twintich jarẽ lanc daer na/ vrede gehadt hebben / aengesien dat hy in als maer seven eñ dertich iaer Coninck is gheweest. Ja het soude oock schier te vele moghen zijn/ alsmen maer twintich jaren soude lesen: Ende alsoo soude den crijch teghen de Veyanen gheweest zijn omtrent het sesthienste iaer naer het bouwen vander stadt van Rome / in welc iaer soude anders eenen crijch geweest hebben tegen de Camernen/ ghelijck doen Romulus eẽ triũphe daer af heeft ghehoudẽ/ aengesiẽ de selve in marbersteen ghehouwẽ was.

* Romulus wert by twater Caprea doot gheslaghen van den donder/ so mẽ seyde / ende voor een God ghehouden.

Int jaer van der stadt 38.

Van tregiment dat nae *Romulus* doot te Romen gheweest is.

DOe nu Romulus doot was/ eñ gheen erfghenaem achter ghelaten hadde/ isser twist tusschen de twee partyen/ te weten / de Sabinen die burghers van Rome ghewordẽ waren/ ende de Romeynen/ op geresen: Want de Sabinen lietẽ haer duncken datmen soude van haerder partyen behooren eenen Coninck te kiesen / om dat de Romeynen Romulum van haerder zijden gehadt hadden/ twelc sy meest daerom ghedaen hebben / om dat sy trecht van eenen Coninck te hebben / niet verliesen en souden. Maer de Romeynen en wilden gheenen vreemden Coninck hebbẽ. Aldus waren sy hier in twistich

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der ſtadt 38.

wat Coninck ſy hebben ſouden: maer accoꝛdeerden nochtans dattet noot waer eenen te hebben die de ſtadt / van alle omliggende natien gehaet zijnde / beſchermen ſoude. Als nu des elck al effen na zijn wilde / hebbē ſy alſulcken middel ghevonden / datſe de hondert Heeren ofte Senateurs in thien hopen ghedeylt hebben / ende wt elcken van dien thien hopen eenen wt ghenomen / die alſo tſamen regeeren ſouden. Welck regiment maer vijf daghen en duerde / ende alſo voort ginck tot thien ander / ende dan noch thien ander / tot dattet rontom gheweeſt hadde. Welck regiment een jaer lanck duerde.

Bedieninghe van het Coninckrijcke.

Van den tweeden Coninck *Numa Pompilius*.

Int jaer van der ſtadt 39.

DAer nae heeft het volck beginnen te murmureerē / ſeggende dat ſy te ſeer van ſo veel Heeren verlaſt waren / eñ dat ſy vooꝛ eenē Coninc hōdert Heeren houdē moeſtē / alſo dattet ſcheē datſe maer eenen Coninck / die van haer Coninc gemaect ware / toe laten en ſoudē. Als dit de Heeren ſagen / hebben ſy al willens vanden regiment af gheſtaen / eñ den volcke conſent ghegheven eenen Coninck te kieſen die ſy begeerden. Welcken keure of verkieſinge van weerdē zijn ſoude als ſy dat gheappꝛobeert hadden. Daer was in de ſtadt Cures die den Sabinen toe behooꝛde / een ſeer cloeck eñ wijs man Numa Pompilius, deſen riep den Senaet ofte Raet van Romen / ende vercoꝛen hem tot eenen Coninck. De welcke dooꝛ zijn groote wijſheyt eñ verſtant / dat ooꝛloochſche ſtrijtbaer volck tot ruſte ende vꝛede gebꝛocht heeft / ende gheleert hoemen deucht oeffenen / de Goden dienen / eeren ende offeren ſoude. Alſoo dat hy de Stadt wederomme op een nieuwe met ſtatuten / goede policiē / religien / ende goede manieren / geheel gebouwet heeft. Ende om dat zijn ſtatuten te eerwaerdiger eñ grooter gheacht zijn ſouden / heeft hy zijn burghers wijs ghemaect dat hy tſnachts met eender Godinnen Egeria ghenoemt / converſeerde / die hem ſeyde wat ſacrificien den Goden alder aenghenaemſte waren: ende al wat hy haer leerde of oꝛdineerde / dat hy dat dooꝛ den raet van dier Godinnen dede. Hy heeft oock eenen tempel ter eeren vanden God Ianus ghebouwet: den welcken open ſtaende / ooꝛloch / gheſloten zijnde / vꝛede beteeckende. Den welcken ſo langhe als hy regeerde / gheſloten ſtonde: het welcke vā dier tijt af maer tweemael meer al tot Auguſtus tijden gheſchiet en is. Ten eerſten / nae het eerſte ooꝛlooch doē die vander ſtadt Carthago teghen de Romeynen ghecrijcht hadden / als Titus Manlius Burghermeeſter van Romen was. Ten tweeden / inden tijden van den Keyſer Auguſtus, als hy de geheele werelt ghepayſt / eñ in vꝛeden geſtelt hadde. Hy deelde dat jaer in twaelf maenden / eñ bꝛocht veel diverſche ceremonien eñ religien inder ſtadt. Hy maecte de ſtadt van Romen noch wijder / ende begreep daer in ſommighe berghen / die hy met mueren omgreep. Daer waer veel vā zijn geſetten te ſchꝛijven / die den Heydenſchen ghelooeve ende afgoderie aen gaen / de welcke ick ſwijghen wil / om datſe dooꝛ trechte chꝛiſtelicke ghelooeve verwoꝛpen zijn. Nochtans ghelijck Dionyſius ſchꝛijft / ſoo heeft hy twee ſonderlinghe dingen ghevonden / dienende tot eenicheyt der burgheren. Ten eerſten deyl de hy de ackers ende velden onder haer / eñ ſtelde merck-ſteenen ofte palē / ende onderſcheydeſe / het welck vooꝛ hem te Romen niet geſchiet en was. Ende ſo wie die merck-ſteenē wt wierp oft verſettede / dien dede hy ſcherpelick ſtraffen. Hy hielt de goede ackerluyden in grooter eeren / ende ſtelde ſonderlinghe penen eñ ſtraffinghen / dien / die tlant niet wel en bouweden. Ten anderen ſtelde hy dat een yeghelick zijn wooꝛt vaſt houden ſoude: ende in ſaecken diemen niet bewijſen en mochte / oꝛdineerde hy den eedt / diemen by de Goden ſweeren ſoude: ende om dat tgelooeve des te meerder gheacht ende ghehouden ſoude werden / ſoo timmerde hy dē tempel Fidei, dat is / des geloofs. Want hy dooꝛ zijn groote wijſheyt wel ſach / dat deſe dinghen eenen yegelicken goeden regiment van noode waren / ſonder de welcke gheenen vꝛede noch eenicheyt onder tmenſchen leven langhe dueren en mach. Als nu Numa Pompilius dꝛieenveertich jaer gheregneert hadde / ſterf hy / eñ liet achter eē eenige dochter Pompilia ghenaemt / ende hy werde met grooter eeren op den berch Ianiculo begraven.

De boꝛghers vā Rome willē een Coninc hebben.

Numa Pompilius de tweede Roomſche Coninck.

De Romeynen woꝛdē de crijch ongheiwoon.

Numa Pompilius heeft nieuwe Godſdienſten geoꝛdonneert.

Deſen crijch wert gheeyndet / ende met die van Carthago pays ghemaect int iaer van der ſtadtbouwinghe 512. als daer tſeſſens Burgermeeſters waren Aulus Mālius ende Quintius Luctatius: eñ ſluyttē vā deſen tēpel ſoude wel mogen op den ſelven tijt getrocken woꝛden / ten ware dat Titus hier van Livius genoēt wert. Of men ſout wel daer vooꝛ moghen houdē dat het ſluyten niet terſtōt na de gemaecte vꝛede / maer ſes iaren daer na gheſchiede.

Int jaer van der ſtadt 82.

Van *Tullo Hoſtilio*, den derden Coninck van Romen.

NA Numa Pompilio, als die ooc geen manlicke erfgenamē achter en liet / wert den gemeynen volcke van Romen toe gelaten eenen anderen Coninck te kieſen. Ende ſy vercoꝛen Tullum Hoſtilium, wiens vader hem onder Romulo int ooꝛloghe teghen de Sabinen ſeer ridderlick ghehouden hadde / ende verſlaghen woꝛde. Daerom hem / eñ zijn gheheel gheſlachte ter eeren / te Romen eenen eyghen tijtel in eenen ſteen gehouwen was / tot eewigher ghedachteniſſen / op dat zijn cloeckheyt nemmermeer vergeten en ſoude woꝛden. Deſen Coninck is cloecker gheweeſt dan Romulus, tot welcke cloeckheyt hem zijn vꝛomicheyt eñ jonckheyt van lichaem / ende zijnes vaders cloeckheyt vermaende / om dat hy alleſins occaſie ſocht om ooꝛloghen te voeren. Het is ghebeurt dat de boeren die onder Romen warē / wt der Albaner lant beeſten ende andere roven haeldē: ende deſghelijcken oock de Albaenſche boeren het Romeynſche landt beroofden / waer wt ſwaer ooꝛloch op gheſtaen is. De Albaner zijn eerſt int Romeynſche lant ghevallen / eñ hebben haer legeren omtrent twee mijlē van Romen gheſleghen / ende die met grachten eñ veſten omvanghen. Hierentuſſchen is haren Coninck Caius Civilius gheſtoꝛven / in wiens plaetſe ſy Metium Suffetium gheſtelt hebben. Tullus meynende dat den Albanen den moet om de doot haers Conincks ontſoncken zijn ſoude / is tſnachts vooꝛby den leger der vyanden paſſerende / int Albaenſche lant ghereyſt. Waerom Metius Suffetius der Albaner Capiteyn / terſtont den legher vooꝛ Romen op ghebꝛoken heeft / ende is nae by they van Tullus ghecomen / ende heeft eenen Ambaſſaet aen Tullum gheſonden / begeerende dat ſy tſamen ter ſpꝛaken ſouden comen / want hy ſegghen ſoude dat alſoo wel den Romeynen / als zijn

Tullus Hoſtilius de derde Roōſche Coninck / regeert 32. iaren.

Alba de ſtadt.

De Romeynen ende Albanen crijgen vyantſchap teghen malcander.

Tſamenſpꝛake tuſſchen Tullus eñ Metius.

volck

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

volck profijtelick zijn soude. Waer toe hem
Tullus verwillicht heeft / zijn volck in eene
slachorden ghestelt zijnde/met hem brenghen-
de / owelck oock de Albaner ghedaen hebben.
Als nu de twee partyen in slachorden also te-
ghen over malcanderen stonden / zijn beyde
de Capiteynen met sommighe van haren ede-
len tsamen gecomen. Daer heeft der Albaner
Capiteyn begost te raden ende vermanē Tul-
lum, datse alle het volck niet om den hals en
brochten / want dat haer beyden seer pericu-
leus/eñ veel schaden in brenghen soude/maer
datse een ander maniere sochten waer mede
het oorloch sonder groote bloetstortinge ghe-
eyndicht mocht werden. Also vereenichdense
haer ten laetsten in alsulcker manieren/dat de
Romeynen drie wt henlieden souden verkie-
sen / desghelijcx die van Alba oock drie. Dese
sesse souden tegen malcanderen slaen eñ vech-
ten / ende welcker partye de overhant hielde/
der selver stadt soude de ander onderdanich
ende ghehoorsaem zijn.

Wonderbaerlick middel om een eynde vanden crijch te maken.

Hoe int oorloghe tusschen de Albanen ende de
Romeynen, de victorie van beyden zijden
gestelt wert op drie ghebroeders, op der Ro-
meynē zijde op drie Horatien, eñ op der Al-
banen zijde op drie Curiatiē, eñ hoe de Ro-
meynen de victorie vercreghen.

Int jaer van der stadt 86.

Curiatij. Horatij.

NU warender by groot gheluck in de
twee heyren drie ghebroeders t'een-
der dracht geboren: te weten/ Hora-
tij eñ Curiatij, de Horatij waren van
der Romeynschē partyen / de Curiatij vander
Albaenschen. Hoe wel dat de sommige schrij-
ven dat de Curiatij onder tRomeynsche heyr/
de Horatij onder tAlbaensche heyr souden ge-
weest zijn. Dese zijn altemael vroom ende on-
verbaert gheweest / ende hadden veel cloecke
feyten inden oorloch te voeren bedreven. Als
nu dese ses op den ghesetten dach by malcan-
deren quamē inde vaylien die int middel tus-
schen beyde de partyen ghemaect waren / int
bywesen van een groote menichte van volc-
ke/van Rome ende van Alba / die sien wilden
wien de Goden de victorie verleenen souden/
ende hoe die sesse van beyde zijden ridderlic-
ken vochten / soo ghesciedet wonderlick dat
vanden drie Romeynen de twee doot ghesla-
ghen werden/ende maer een daer van over en
bleef/die was noch versch ende onghequetst.
Maer op de zijde der Albanen waren de drie
gebroeders noch al int leven/maer nochtans
seer ghequetst. Doen Horatius sach dat hy al-
leen teghen drie vechten moeste / so ghebruyc-
te hy listicheydt tot zijnder sterckheyt / want
hy sorchde dat hy alleen niet teghens de drie
tsessens/hoe wel sy ghewont waren / en soude
moghen staende blijvē. Daerom/om dat hij-
se van een scheyden soude / is hy een weynich
van dier plaetsen daer hy vocht / ghevloden:
eñ als hy sach dat den eenē vast by hem was/
eñ de ander twee noch verre d'een na den an-
deren volchdē/heeft hy zijn peert om gekeert/
ende den eersten also doot gheslaghen/ ende is
voort ghereden/ende heeft den tweeden oock/
eer den derden aen quam/ desgelijckē gedaen/
also datter nu maer een en bleef daer hy teghē
vechten soude / den welcken hy de kele af ghe-
steken heeft/ende also de victorie den Romey-

Drie gebroeders van Rome vechtē teghen drie gebroeders van Alba.

nen verworven / die daerom seer blijde warē/
want sy daer door de slavernie ontgaen wa-
ren/eñ heeren geworden zijn. Ende Horatius
wert van henlieden ghecroont / ende van den
Coninck Tullo eerlick begift.

Horatius heeft de victorie vā desen strijt.

Hoe *Horatius* nae de victorie te Romen binnen
comende, zijn suster doorstack, ende daerom
voor trecht gestelt, eñ gheabsolveert werde.

NA dat de Romeynen de victorie door
Horatius vromicheyt vercregē had-
den/zijnse naer Romen met grooter
triumphen ghetrocken/ ende leyden
Horatium tot in zijnes vaders huys. Maer
tgheluck dat selden eenighen mensche in ghe-
heelder vreuchden blijven laet / heeft dat lijdē
tsamen met dese glorieuse victorie gemenget/
waer mede Horatius zijn eere die hy behaelt
hadde / eensdeels onteert heeft: want als hy
binnen Romen triumphelick ghebrocht wer-
de/so vant hy zijn suster (die eenen vandē drien
Curiatien ten houwelic belooft was) jammer-
lick beclaghende eñ beweenende den doot van
haren toecomenden bruydegom: want de ge-
meyne blijschap der stadt en ginck haer niet
soo seer te herten / als haer eyghen liefde ende
gheneuchte. Hieromme werde Horatius alsoo
gram / dat hy terstont zijn swaert wt trock/
ende doorstackse: daerenboven haer noch be-
kijvende / om dat sy haer eyghen liefde groo-
ter achtede / dan tghemeyn profijt ende salic-
heyt der stadt / segghende: Nu gaet henen tot
uwen bruydegom/ wiens ghy meer ghedach-
tich zijt dan uwer doode broeders ende my:
die oock uwe eyghen liefde grooter acht dan
uwe lants salicheyt. Aldus zijnse waerdich
getracteert te werdē/ die haers lants vyandē
beschreyen. Dit feyt docht den Heeren onver-
draghelick te zijn/ datmē daer in door de vin-
gerē sien soude: maer nochtans om der groo-
ter deuchden eñ profijt docht haer contrarie
datmen hem van dien feyte soude behooren te
absolveren. Also rees daer wt een twijfelach-
tich oordeel / want op d'een zijde oordeelde
trecht (het welcke verbiet datmen niemant
onveroordeelt dootslaen en sal/) Horatium ter
doot: op d'ander zijde stonden de verdiensten
die hem teghen trecht defendeerden: want het
docht den Romeynen groote ondancbaerheyt
te zijn/ dat sy diē dooden souden/ door dē welc-
ken sy den doot / ende alle slavernie ontgaen/
eñ heeren ende dominateurs ghewordden wa-
ren. Als sy aldus twijfelachtich vander saec-
ken waren/ is den ouden Horatius zijn vader
voor trecht ghecomen/ ende viel den Coninck
ende Senaet te voete / claghelick vertellende
zijn verlaten ouderdomme / hoe dat hy in der
camp-vechtinghe twee van zijnen sonen ver-
loren hadde / waer toe noch dat ongheval ge-
comen was/dat hy oock van zijnder eeniger
dochter berooft was: soude nu trecht hem de-
sen soon oock nemen/so waer hy die alleen int
gheluck ende blijschap der heelder stadt/ellen-
dicheyt / jammer / ende verdriet hebben sou-
de / want daer door alle zijn geslachte te niete
gaen soude. Dit segghende/heeft hy zijnen so-
ne in zijn armē genomen / haerluyden wijsen-
de de wapenen die hy den drie Curiatien af-
ghetrocken hadde/ende daer omtrent aen een
columne tot een teken zijnder cloeckheyt ghe-
han-

Horatius doorsteecket zijn suster/eñ wert voor tgerechte ghebracht.

Oratio Patris Horatij, by de welcke hy bidt voor tleven van zijnē sone.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 86.

hanghen/ende vast ghemaect hadde / seggende: Mijn lieve mede-burgers/suldy oock connen aensien dat mijn sone/die terstont soo eerlick ende triumphelick in gecomen is/nu hier so oneerlicken ghebonden ende getormenteert soude werden/het welck zijn vyandē niet met drooghen ooghen ghesien en souden connen. Gaet henen ende bindet die handen/die u luyden dominateurs ghemaeckt hebben: doodet den verlosser deser stadt. Waer ghy hem doodet / daer suldy teeckenen zijnder vromichheyt staende sien. Ist dat ghy hem binnē der stadt doodet/daer suldy de wapenen der Curiatien hanghende sien. Ist dat ghy hem buyten der stadt doodet / daer suldy de graven der selver sien op gerecht. Door dese druckelicke woorden creech de Coninck met den Senaet / ende met der gheheelder gemeynten een groot ontfermen ende medelijden met den vader / ende hebben hem zijnen sone met ghemeynen consente/niet van rechts weghen / maer om zijnder cloeckheyt/wederom ghegheven.

Horatius wort vry ghelaten door de goedertierenheyt des Coninex eñ des Senaets.

Hoe de Albanen haer buyten tcontract datse ghemaect hadden, wederom teghen de Romeynen op gestelt hebben. Ende hoe *Metius Suffetius* de verrader met paerden verscheurt is gheweest. Item noch van diversche oorloghen die *Tullus* ghevoert heeft.

Doe nu de Albanen inde gehoorsaemheyt der Romeynen/door de vromicheyt Horatij ghecomen waren / soo heeft de Coninck Tullus den Senaet ende de beste der stadt Alba / tsamen gheroepen: Vertellende hoe dat na lange tweedrachticheyt / de Goden der stadt van Romen dat gheluck ende victorie ghegheven hadden/daerom de stadt Alba voortaen onder de gehoorsaemheyt ende heerschappie der Romeynen staen soude: maer om dat de Romeynen van Alba haer afcoemst hadden / soo en wilde hy haer niet alsoo tracteren ghelijck de verwinners den verwonnenen te doen pleghen / tribuyt van haer nemen/haer rechten eñ ordonnantiē niet veranderē / maer alleen haer daer mede laten ghenoeghen / datse de Romeynen voor haer opper-heeren bekennē / ende in haren noden ghetrouwelick by staen souden. Hy consenteerde oock Metio Suffetio (die de veltheere ofte Capiteyn van Alba gheweest was) dat hy zijn officie wederom aen nemen / ende der geheelder stadt voorstaen soude. Die van Alba hebben den Coninck Tullo grootelicks gedanct: ende dit contract stont also drie jaer datse gheenen overlast vanden Romeynen en haddē/ nochtans door begeerte van vryheyt/ begonstense haer wederom tegen de Romeynen op te steken/ want het dachte haer schandelick te zijn / dat de eerlicke stadt Alba den Romeynen/die wt dier gesproten waren / onderdanich ende servijl soude zijn moeten. Also gelijck Metius te voren alst oorloch was / vrede begheerde/also heeft hy nu alst vrede was/ oorloch ende discordie ghesocht. Ende om dat hem dochte dat de stadt Alba te swack ende onsterck waer/om openbaerlick tegen de Romeynē crijch te voerē/ so heeft hy twee machtighe steden/ Fidena eñ Vey/ oproerich tegen de Romeynen ghemaect: haer belovende/dat als den slach teghen de Romeynen toe gaen soude/ hy met zijnen volcke vander Romeynē zijde tot haer om vallen soude. Als alsulcken contract heymelick tusschen de Albanen/ Fidenaten/ende die van Vey gemaect was/hebben haer de twee steden openbaerlick teghen de Romeynen oproerich ghemaect/ ende al te mael bereyt dat om den crijch te voeren nootsakelicken was. Tullus hoorende dat de stadt Fidena af ghevallen was/heeft Metium ende zijn heyr van Alba tot zijn hulpe gheroepen/ eñ is alsa teghen de vyanden ghetrocken. Als hy omtrent haer ghecomen was / heeft hy de Romeynen zijn volck tegen die vander stadt Vey ghestelt/ ende de Albaner teghen d'ander partie der Fidenaten. Alst nu aent treffen quam / doen weeck de onghetrouwe Metius met zijnen hoop op d'een zijde/ ende hielt hem recht oft hy zijn volck oock inde slachorden setten wilde/hopende dat daerentusschē d'een partie van beyden de overhant crijghen soude / ende dat hy hem dan met dier voegen soude/die de victorie verworven hadde. De Romeynen als sy ghesien hadden dat haer mede-partie van haer weeck / hebben haer seer verwondert/wat dat beduydē mochte/ want sy hoopten dat de Albanen de vyanden van een ander zijde overvallen souden. Maer alst nu seecker was dat de Albanen af weken/ zijn de Romeynen seer vervaert ghewarden. Als Tullus mercte dat zijn volck den moet geheel ontsanck/om dat de Albanen of trockē / heeft hyse ghetroost / segghende dat sy dat op een loosheyt deden / ende dattet al met zijnen wille geschiede/ ende dat hy also met Metio overcomen was / dat hy van achter soude aē vallen/hoe wel dattet also niet en was. Dit heeft hy soo luyde gheroepen/ dattet niet alleen zijn volck/maer oock de vyanden hoorden: Waer door hy den zijnen moet ghegheven / ende den vyanden vreese aen ghejaecht heeft. Also hebben de Romeynen veel cloeckelicker gevochten/dan sy te voren gedaen hadden. De vyanden vreesende datse van achter (gelijck sy Tullum hadden hooren segghen) vanden Albanen omringhelt souden werden/hebben de vlucht aen ghenomen / de welcke Tullus haestelick vervolcht heeft. Als nu d'een zijde der slachorden/ daer die vander stadt Fidene in stonden/verwonnen was / is hy aen d'ander zijde aen ghevallen / de welcke hy dies te lichtelicker verwonnen heeft/om dat sy om de vlucht van haren ghesellen verbaest waren. Als sy niet langher teghen den inval der Romeynen staen en costen/zijnse achterwaerts geweken: eñ om dat haer de vlucht benomen was / met dat achter haer den Tyber liep / zijn de sommighe int water gesprongen / meenende haer also te salveren: de sommighe op den cant ofte oever doot ghesmeten. In welcken strijt meer bloets ghestort gheweest is/ dant noch opt van dier tijt af dat Romen ghefondeert gheweest was. Als nu de Albanen ghesien hebben dat Tullus de overhant hadde / zijnse vanden berghen (daer sy toe ghewelken waren/om de fortuyne des oorlochs te wachten) af ghecomen int plat velt / ende Metius heeft hem geveynst grootelicks verblijt te zijn / om dat Tullus de victorie behouden hadde. Desgelijcken heeft Tullus zijn gramschap in ghehouden/ eñ heeft hem wederom met blijden gelate toe ghesproken/ende bevolen dat de twee volcken/ de Romeynen

Tullij oratio.

Int jaer van der stadt 89.

Metius verweect eē nieuwe oorloghe.

Vey. Fidena.

De ontrouwe Metij.

Tullus heeft victorie tegen de Fidenaten eñ Veyanen.

meynen ende Albanen/in eenen legher tſamen
ligghen ſouden/ het welck dien nacht alſo ge-
ſchiet is. Alſt nu dach ghewordden was/heeft
Tullus beyde de heyren doen vergaderen / om
openbaerlick tot haer te ſpreken/ eñ te conſul-
teren van ſaken den Rijck / ende der ſtadt van
Romen aengaende. De Albanen zijn d'eerſte
gecomen/ om den Roomſchen Coninc te hoo-
ren ſpreken/ eñ hebben tnaeſte by den preeck-
ſtoel geſtaen. Daer na zijn de Romeynẽ geco-
men / eñ hebbenſe door tbevel haers Coninex
omeinghelt/ alſo dat ſy noch haer verweeren/
noch oock de vlucht nemẽ en mochten. Doen

Oratio Tullij.

heeft Tullus aldus beginnen te ſpreken : Ghy
burghers van Romen / ick bedancke my ten
eerſten vande onſterffelicke Goden/daer naer
van uwer ghetrouwicheyt ende vromicheyt/
door welcke dinghen wy bynae teghen onſe
meyninge de overhant behouden hebbẽ/want
wy niet alleen teghen onſe vyanden te doẽ en
hebbẽ ghehadt/maer oock(daer veel meer pe-
rijckels in gheleghen is) teghen heymelicke eñ
verdecte verraderie ende ontrouwe vanden ge-

Tullus houdt een ghemeene vergaderinge/ eñ bericht Metium.

nen die onſe medehulpers zijn ſouden. Eñ om
dat ghy te recht vander ſaecken geinformeert
zijn ſoudet / ſoo weteт dat de Albanen ſonder
mijn weten/eñ tegen mijn bevel/haer van ons
ghescheyden hebben / want ick haer dat niet
bevolen en hadde / maer ſeyde dat looſlicken/
om dat ick u daer door moet gheven / ende de
vyanden verveeren ſoude. Nu deſe verraderie
ende ontrouwe en is allen den Albanen niet te
wijten / ſy hebben/ghelijckt haer toe behoort/
haren Prince ghevolcht/ ende zijnen ghebode
ghehoorſaem gheweeſt/ghelijck ghy oock doẽ
ſoudt oft ick u yet bevole. Metius is de man
diese daer toe ghebrocht heeft. Metius iſt die
deſe verraderie op gheſtelt heeft. Metius iſt die
het verbont dat tuſſchen ons ende de Albanen
was/gheſcheurt heeft/ waerom men hem tot
een exempel ſtellen moet/ dat niemant alſulcx
meer en beſtae. Terſtont zijn de hooftluyden
toe ghetreden/ eñ hebben Metium rontomein-
gelt / eñ de Coninck heeft zijn reden die hy be-
goſt hadde/volvoert/ſegghende: Al hadde hy
goede actie eñ oorſake de gantſche ſtadt Alba
om der ontrouwen die ſy ghedaen hadden / te
ſtraffen/ dat hy nochtans dat niet doẽ en ſou-
de/maer dattet zijn meyninge ware / datmen
de twee ſteden een maken ſoude/datſe alle met
lijf ende goet / wijf ende kinderen/ tot Romen
trecken ſouden / ende ghelijcke burgerſchap
gebruycken met den Romeynen die haer vriẽ-
den ende maghen waren : Hy ſoude haer een
ghemeyn Coninck zijn / ende gheen voordeel
meer den eenẽ doen dan den anderen. Hoe wel
dit ſwaer eñ verdrietelick was den Albanen
om hooren/nochtans hebbenſe van vreeſen al
te mael gheſwegen/niet dorrende haer in dier
ſaken teghen den Coninck opponeren. Doen
heeft Tullus Metium, die daer van den Ro-

Hoe Metius Suffetius ter doot veroordeelt wert.

meynſchen Capiteynen omeinghelt ſtont/toe
gheſproken/ſegghende:Ey ghy verrader/ghy
ſult voortaen eenen yegelickẽ door uwe ſtraf-
finghe die ghy lyden ſult / van alſulcken ver-
raderie af keeren/ende leeren in weerden hou-
den / dat ghy ſoo oneerlicken ghebroken hebt.
Ghelijck ghy van gunſten verſcheyden ghe-
weeſt zijt/ alſoo ſal u lichaem oock nu in twee
ſtucken gheſcheurt werden. Daer na heeft hy
zijn leden aen twee waghenen doen binden/
aen elcken wagen een been ende eenen arm/eñ
alſoo de peerden ſtouwende d'een herwaerts/

Metius wert in twee ſtucken geſcheurt.

d'ander derwaerts/tgheheel lichaem van een
gheſcheurt. Als dit gheſchiede/heeft hy ſom-

Int jaer van der ſtadt 90.

mich peert-volck nae Albam ghesonden / die
tghemeen volck daer wt na Romen brenghen
ſouden / ende daer naer zijn voet- volck om de
ſtadt gheheel te niete te doen. Alſo is Alba op
een ure bynaeſt verdeſtrueert / daermen vyer

Dẽ ſtadt Alba wert gheſliſſet.

hondert jaren over ghetimmert hadde : waer
door Romen ſeer van volcke eñ timmeragien
toe ghenomen heeft/alſoo dat de ſtadt te cleyn

So veel iaren heeft de ſtadt Alba voor de bouwinge vã Romen ghestaen: eñ werden noch van die tytvoorts tot op deſen tijt 85. iaren gherekent.

werde / ende dat den berch Celius oor daer in
ghetrocken is geweeſt/op den welcken de Co-
ninck zijn Hof gehadt heeft/ om dat hy des te
beter bewoont ſoude werden. Hy heeft oock
wt den Albanen Heeren/ Ridders / eñ crijſch-
luyden gherozen / om dat hy haer niet min ee-
ren bewijſen en ſoude/ghelijck hy haer belooſt
hadde/dan zijns ſelfs volck.

Vant oorloch dat *Tullus* teghen de Sabinen ghe-
voert heeft,ende vant eynde zijns levens.

ALs alle deſe dinghen gheſchiet wa-
ren / iſſer wederomme een oorloghe
tuſſchen de Romeynen ende Sabi-
nen op ghereſen/ want beyde de par-

Int jaer van der ſtadt 101

Oorloge tuſſchen de Romeynen ende Sabinen.

tyen malcanderen onrecht ghedaen hadden/
ende niemant van beyden door haer groot-
moedicheydt den anderen wijcken en wilde.
Eñ want de Sabinen wel wiſten dat der Ro-
meynen macht grootelick vermeerdert was/
hebben ſy oock vreemde hulpe aen geroepen.
Als ſy nu van beyden zijden neerſtelic al wat
tot den oorlooch behoorde/ bereyden / is Tul-
lus in der Sabinen lant gevallen / den welckẽ
de Sabinen te velde ghecomen zijn / alſo heb-
ben ſy crachtelick teghen malcanderen in ge-
vallen/ende wreedelicken gevochten van bey-
den zijden: Maer Tullus heeft het velt behou-
den / want zijn voet- volck vromer eñ gheoef-
fender int oorlooch was / daerenboven noch
den hoop van zijn peert-volck vermeerdert
was. Daer na heeft Tullus in grooter glorien
ende machten ghereguеert tot den eynde zijns
levens. Als hy nu trijck tweendertich jaer be-
ſeten hadde / is hy in een ſware ſiecte gheval-

Dẽ doot Tullij, die vanden blixem verſlaghen wert.

len/ende als hy daer in lach / ſloech dẽ blixem
in zijn huys/ ende ontſtack dat alſoo ſeer / dat

Int jaer van der ſtadt 114

hy met wijf eñ kinderen / ende alle zijn huyſ-
ghesin daer in verbranden. Salich waer hy
gheweeſt opter aerden / hadde het eynde zijnẽ
leven ghelijck gheweeſt.

Van *Anco Martio*, den vierden Room-
ſchen Coninck.

DAer na wert Ancus Martius een Ede-
linck van Romen/tot eenen Coninck
ghecoren van den Romeynen. Deſe
was Nume Pompilij des tweedẽ Co-

Ancus Martius de vierde Coninck / regeert 24. iaer.

ninex van Romen dochters ſone. Hy was tot
ruſte ende vrede gheneycht / ende dede groote
neerſticheyt om wederom dat regiment zijns
ooms Nume te vernieuwen / want het was
by Tullo Hoſtilio met oorloghen ſeer vergaen

Ancus Martius recht weder op de Godeſ dienſtẽ die Numa geſtelt hadde.

ende vermindert/ daerom oock de Romeynen
meenden dat hem de Goden in zijn eynde ghe-
plaecht hadden. Hy vernieude wederom dat
geſet/dat de ackerluyden gheeert eñ gheloont/
de qua-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 114

de quade veracht ende ghestraft souden werden. Daer toe onderwees hy de Romeynen dattet henluyden profijtelicker ende eerlicker ware datse haer met acker-bouwen ende met beesten gheneerden/ dan datse int oorloge met rooven ende dootslaen haer goet vermeerderẽ souden met schade van anderen menschen/ waer door grooten haet ende nijt daghelicks tusschen haer ende haer ghebueren op staen mochte/ daer af sy ten laetsten in groot perijckel comen souden/ ende by avontueren van allen verdreven ende verjaecht werden. Maer alsulcken vreedsamẽ herte wert Anco Martio van zijnen ghebueren tot vertsaechtheyt gherekent/ waerom byna alle steden af vielen/ die van Tullo Hostilio te dienst ende gehoorsaemheyt der Romeynen in genomen waren/ ende verweckten hem overdadelick tot oorloghe/ sonderlinghe de Latijnen/ meynende dat hy

De Latinen staen op tegẽ de Romeynẽ.

also seer met zijn religien ende ceremonien becommert zijn soude/ dat hem gheen pas gheven en soude/ ofte oock om zijn bloothey t wille/ om alsulcken onrecht te straffen. Eer nu de

Int jaer van der stadt 116

vyanden vermoeden/ ende niet en meendẽ dat eenich manlick herte ofte strijtbaerheyt in hẽ en ware/ tooch hy met heyrcrachten voor de stadt Politorium/ de welcke hy met cleynder moeyten ghewonnen heeft/ want sy opt oorloch gheen ghereetschap gemaect en hadden/ ende onverhoets verrast gheweest is. Daer na wan hy oock de steden Tellene ende Ficana/ den burgers niet mis doende/ dan dat hyse dwanck datse haer steden verlaten moesten/ ende te Romen trecken/ ende daer de burgherschap aen nemen/ oft poorters werden.

Ancus Martius voert oorloge teghen de Latinen/ eñ winnet de stadt Politorium: Daer nae de steden Tellene ende Ficana.

Int jaer van der stadt 118

Daer na heeft hy wederom Politorium ghewonnẽ/ want naedemmael de burghers die verlaten hadden/ waren de vyanden daer in gevloden/ ende hieldent in metter cracht/ welcke stadt hy daeromme verdestrueert heeft/ om datse niet altoos een stercte voor de vyanden zijn en soude. Hy belepde oock de stadt Medullia/ die hem de Latijnen eerst af ghewonnen/ eñ drie jaer lanck beseten ofte in ghehouden hadden/ daer hy groote moeyte voor ghehadt heeft/ want de stadt van vesten ende volck ofte garnisoen seer sterck was/ ende noch daerenbovẽ tgeheel heyr der Latijnen daer omtrent lach: alsoo dat hy niet alleen met der stadt/ maer oock teghen der vyanden legher vechtẽ moeste. Ten laetsten heeft hyse wt den velde gheslaghen. Dit ghedaen zijnde/ is hy na Romen ghetrocken/ veel duysent Latijnen met hem brenghende/ de welcke hy altemael poorters ghemaect heeft. Alsulcke groote neersticheyt dede hy om Romen te vermeerderen: ende op datse wooninghe hebben souden/ ende huysen timmeren mochten/ soo begreep hy inde mueren den berch Aventinus ghenoemt/ ende den berch Janiculus.

Medullia.

Int jaer van der stadt 127

Hostia.

Hy timmerde oock de stadt Hostia ghenaemt/ aende zee op den Tyber geleghen/ op dat de schepen vry van Romen in de zee/ ende wederom wt der zee tot Romẽ comen mochten. Hy dede oock veel merckelicke reparatien ende timmeragien binnen Romen aen de Heydensche tempelen ende kerckẽ: sonderlinghe dede hy een costelicke profijtelicke timmeragie/ want hy liet ghewelfde cannalen ende goten onder der aerden maken/ door veel straten binnen Rome/ daer door alle onreynicheyt onder der aerden wech liep/ ende gheenen quaden reuck noch stanck en maecte. Hy heeft oock eenen kercker midden in der stadt doen maken/ om daer mede de groote licentie die de sommighe aen begosten te nemẽ/ te bedwinghen.

Hoe de Latijnen ende ander omleggende volcken de Sabijnen eñ Volschen, van *Anco Martio* inden strijt verwonnen zijn.

ALs nu Ancus Martius aldus de stadt met timmeragien vercierde/ soo vergaderden de Sabijnen ende Latijnẽ haer tsamẽ/ meynende dat nu Ancus zijnen ridderlicken moet af ghelept hadde/ eñ des oorlochs moede ware/ eñ dat als sy al te mael tsamen ghespannen hadden/ de sake beter voort gaen/ ofte gelucken soude dan sy gedaen hadde. Daerom/ om haer geluck te versoecken/ soo toghense met ghemeender cracht op de Romeynen/ daeromme sy den Coninck Ancum weder verwecten om teghen haer te velde te comen. Den eersten dach vochtmen sonder te mercken wie van beyden zijden de overhant hielde: des anderẽ daechs begheerden de Romeynen wederom te strijden: want sy onverVaert ende wel gheoeffent waren in vechten/ waer door sy de vyanden verwonnẽ hebben/ maer nochtans behieldẽ sy haer waghen-perck/ ende haer wert vanden Sabinen nieuwe hulpe toe gheschickt/ alsoo datter een groote menichte was die haer by malcanderẽ niet wel houden en mochten door gebreck van spijsen/ maer moesten haer scheyden om eetwerck ende voeder te soecken. Als dit Ancus wiste/ hielt hy hem binnen zijnen tenten/ tot dat hem de bootschap quam/ dat de principaelste om eetwerck ende voeder ghetrocken waren/ de welcke hy terstont na ghetrocken heeft: ende om datse sonder ordinantie hier eñ daer verstropt waren/ zijnse meestendeel ghevanghen ende doot gheslaghen/ de ander dreef hy na haren leger/ die oock altemael den Romeynen die daer ghebleven waren/ in haer handen quamen. Aldus ginct den Romeynen op allen zijden gheluckelick. Daer nae tooch Ancus voor de stadt Veium/ die hadde groote hulp van den anderen steden/ daerom sy wt der stadt quamen/ eñ streden metten Romeynen/ maer Ancus verwonse/ ende brocht daer na de stadt met een compact oock tot gehoorsaemheyt/ maer dat en duerde niet langer dan een jaer. Doen tooch Ancus wederom voor de stadt/ eñ dwanckse ten anderen male datse haer metten Romeynen verbinden moeste.

Vey.

Noch wasser een ander volck/ Volsci ghenaemt/ nae by Romen aen de zeerant ghelegen/ welcker hooftstadt hiet Antium/ die dẽ Latinen ende oock den Sabinen int oorloge groote hulpe ende bystant ghedaen hadden/ tegen dese stelde hem Ancus ten lestenmale/ eñ tooch voor een van haren steden Velitras genaemt/ ende dwanckse datse hem sommighe wt der stadt over leveren moesten/ de welcke Ancus liet dooden. Dewijle hy voor dese stadt lach/ waren de Sabinen weder op ghestaen/ ende waren in zijn absentie in der Romeynen lant ghevallen/ ende haddent al bedorven eñ verdestrueert/ ende eenen grooten roof daer wt ghehaelt/ welckẽ haer niet te goede en verginck/ want Ancus dit ghehoort hebbende/ is

Velitras.

De Sabinen rebelleren op een nieuwe.

van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

van der stadt Velitras ghetrocken/ende setede zijn legeren vast neffens haer/ alsoo dat sy te velde comen moesten. In welcken slach Ancus de overhant behielt/ ende wan oock haren leger/ ende al wat sy vanden Romeynen hadden/dat creech hy weder/ende daerenboven noch het goet der vyanden. Doen liet hy der Romeynen vrienden ende ghebueren t'samen vergaderē/ dien hy wederomme gaf dat elck met zijnen eede sweer zijn te behooren/ ende datter over bleef/ quam al ter buyte. Doen nu Ancus dese dinghen al volbracht/ ende zijnen vrienden ende vyanden bewesen hadde/ dat hy in burgherlicke dinghen vreedsaem voorsichtich/ eñ wijs was/ ende datmen oock in oorloochs oeffeninghe zijns ghelijcken niet en vant/ want hy dede veel daden diemen van hem niet en vermoede. Doen tooch hy met blijschappen eñ victorien wederom inde stadt van Romē/welcke heerschappie ende macht hy met zijnder vroomheyt ende wijsheyt grootelick vermeerdert hadde. Ende als hy vierentwintich jaer gheregeert hadde/ sterf hy salichlicken/ ende liet twee sonen achter/ de een was noch een kint/d'ander was wat ouder/ nochtans niet tot alsulcken ouderdom ghecomen/ dat hy zijnen vader terstont int rijck succederen soude. Daerom vercoren de Romeynen Tarquinium Priscum/ die by Anco int oorloghe menighe vrome feyten ghedaen hadde/ waer mede hy hem selven grooten prijs ende eere vercreghen/ ende totten Conincklicken staet vervordert hadde/ daer van de twee kinderen Anci Martij af ghestooten worden/ ende niet hoogher dan ander burghers te Romen ghehouden worden/ waer wt veel quaets op stonde/ ghelijck wy hier na segghen sullen.

Van *Tarquinio Prisco* den vijfsten Coninck van Romen.

Lucius Tarquinius Priscus, de vijfde Roomsche Coninck/ regeert 38. iaer.

TArquinius Priscus den vijfsten Coninck van Romen/ was een vreemdelinck in Italien van buyten in ghecomen/ wiens ouders waren vander stadt Corintho in Griecken lant gheboren/ seer rijck van goede/ waer door hy hope hadde dat hy noch tot Coninclicker eeren ende staet comē soude/ welcke hope zijn huysvrouwe Tanaquil ooc vermeerdert heeft/ want sy van edelen afcoemst geboren was. Dese Tanaquil om dat haer mā inder stadt Tarquinij tot gheenē staet comen en mochte/om dat hy van vreemdelingē geboren was/seer gram zijnde/ heeft haer Vaderlant verlaten/ om dat sy haren man tot eeren eñ staet soude moghen brenghen. Als sy nu vernam der Romeynen ghewoonte datse de vreemdelinghen in haer stadt wel lijden mochten/ende datse edelder hielden die door haer eyghen deucht eñ vromicheyt edel waren/ dan die van ouden geslachten geboren waren/ende niet groots met haer eygen werckē en bedrevē/creech sy goede hope/dat haer man vandē Romeynen tot staet ende eere op getrocken soude wordē. Daeromme tooch hy door den raet zijnder huysvrouwē Tanaquil na Romen. Ende als sy binnen

Tanaquil de huysvrouwe Tarquinij.

Romen ghecomen waren omtrent dē berch Janiculus genaemt/ heeft hem eenen Arent de bonette van den hoofde ghenomen/eñ als hy boven dē waghen daer hy in sadt/ met groot geschal ghevloghen hadde/ is hy wederom neder ghedaelt/ ende sette hem den hoet ofte bonette proprelicxkens op zijn hooft/ghelijckse te voren gestaen hadde/het welcke zijn huysvrouwe Tanaquil (want sy seer cloeck ende verstandich was inder consten diemen Augurium noemt) voor ē seker teecken hielt dat Tarquinius haer man soude te Romen tot Coninclicker eeren eñ staet verheven worden. Aldusdanighen hoop hebbende/ is hy binnen Romen ghecomen/ eñ heeft daer een huys gecocht/ ende is daer L. Tarquinius Priscus gheheeten/ die eerst Lucinno was genoemt/ende hy worde om zijne rijckdommen daer groot geacht/ ende ghecreech groot faveur door zijn vriendelickheyt die hy eenen yeghelicken toonde int toe sprekē ende goetwillicheyt eñ liberalicheyt/ daer toe em dat hy eenen yegelicken vrientschap/waer hy cost ofte mocht/ bewees: also dat dē roep van desen man voor dē Coninck Ancus gecomen is/ waer door hy cortelinge soo seer vanden Coninck bemint wert/ dat hy niet sonder zijnen raet en begoste/ welcken altoots so profitelijck gheweest is/ datmen de victorien die Ancus tegen zijn vyanden vercreech/ meer Tarquinio dan hem toe schreef. Om dat hy nu zijn cloeckheyt ende wijsheyt sach/ heeft hy hem in zijnen testamente momboor oft toesiender van zijnen kinderen gemaect/ de welcke bynae tot harē jaren gecomen waren/ de welcke hy als den dach om eenen Coninck te kiesen ghecomen was/ ter jacht wt gestiert heeft/ eñ met zijnder listicheyt ende schoone facundie so verre gebrocht/ dat hy voor die/ tot eenen Roomschen Coninck ghecoren wert.

Tarquinius werr zijn toecomende geluck door eenen Arent te kennen ghegheven.

Int jaer van der stadt 137.

Hoe de Coninck *Tarquinius* teghen de Latinē ende Sabinen, ende daer na tegen de *Tuscanen* ende steden in *Tuscia* oorlochde, ende die altemael tot ghehoorsaemheyt brochte.

ALs nu Ancus doot was/ ende zijn kinderen door de listicheyt ende practijcke van Tarquinius vanden Coninclickē staet verstooten warē/ so meenden de Latinen ende Sabinen die Ancus tot ghehoorsaemheyt ghebracht hadde/ dat haer verbont metten Romeynen/ door zijn doot oock te niete gegaen was/ eñ sy vielen wederom af/ waer mede sy Tarquinio oorsaeck gaven om wederom teghen haer te oorloghen/ welcke oorsake hy seer gewillich aen nam/ want zijn herte was hem seer ontstekē met eergiericheyt ende begheerten tot vrome eñ ridderlicke feyten/ waer door hy dochte den Roomschen naem ende macht te vermeerderen/ ende hem glorie ende eere te vercrijghen/ ghelijc de voorgaende Coninghen ghedaen hadden: Daerom tooch hy alder eerst op de Latinen/ voor een stadt Appiola ghenoemt/ de welcke hy metter macht in ghenomen heeft: Wt welcker stadt hy also grooten roof ende buyt gehaelt heeft/ dat hy alle spelē veel costelicker

Int jaer van der stadt 140

Appiola met gewelt in genomen.

wt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van wt gerecht heeft/ dan de voorgaende Conin-
der stadt 140 ghen opt gedaē hadden. Daerenboven heeft
hy noch veel steden in ghenomen/ de sommi-
ghe met vrientschappen/ de sommighe met
vreesen/ want wie hem lichtelick op gaf/ die
ontfinck hy in ghenade / maer waerse hem
tegen stonden/ daer was hy straf ende stren-
ghe teghen: Hy verdestrueerde haer steden/
ende vercocht mannen ende vrouwen / ende
liet al haer goet nemen ter buyte van Ro-
men. Dit verdroot den Latinen seer/ ende op
dattet der eender stadt nae de ander also niet
en geschiede/ so maecten sy altemael tsamen
een verbont/ ende sochten daerenboven noch
hulpe aen haer ghebueren de Hetruschen,
die veel costelicke ende machtige steden had-
den / de welcke sy lichtelick daer toe bewil-
licht hebben/ want sy oock sorchden/ soude
der Romeynen macht alsoo daghelicx was-
sen/ dattet ten laetsten daer toe comen soude/
datse haer oock souden onderwerpen/ eñ tot
ghehoorsaemheyt brenghen. Also na sommi-
ghe strijden ende oorloghen/ daer in beyde de
partien schade leden/ toghen de Latinen van
allen steden vergadert/ met hulpe der Hetru-
schen ende Sabinen/ op de Romeynen/ ende
zijn onverhoedelick (eer de Romeynen ee-
nighe quade tijdinghe vernomen hadden)
Anio. al tot dat waterken Anien ghenaemt/ ghe-
comen/ het welck niet seer verre van Romen
is ghelegen. Als de tijdinghe te Romen ghe-
comen was/ is t'gheheel volck seer versle-
ghen ende verbaest gheworden/ eensdeels om
de macht der vyanden/ eensdeels om dat sy
seer nae by Romen ghecomen waren. Als
dit de Coninck Tarquinius vernam/ is hy
terstont met alle zijn macht wtghetoghen/
ende heeft zijnen legher niet verre vanden
vyanden ghesleghen/ ende heeft seer wreede-
lick teghen de vyanden ghevochten / maer
nochtans de overhant niet behouden/ want
hy so veel schaden daer in die bataillie ghele-
den heeft als de vyanden. Als hy nu sach dat
hy te swack eñ onsterck was / sonderlinghe
int peerde-volck/ om den vyanden te weder-
staen/ heeft hy noch een bende van reysigers
ofte Ridders tot dien drie benden ghecoren
die Romulus geordineert hadde. Als hy hem
Int jaer van aldus ghesterckt hadde/ is hy wederom te-
der stadt 144 ghen de vyanden ghetrocken/ eñ hoe wel hy
veel machtigher was dan hy te voren ghe-
weest hadde/ nochtans heeft hy ooc versocht
oft hy haer met listen yet schaden mochte/
ende liet boven aent water sommighe vlot-
balcken met hout eñ rijs bereyden/ dat met
sulpher eñ ander dinghen daer toe dienende/
ghevult was/ ende verbeyde eenen wint die
teghen de vyanden waeyde. Doen dien op
stont/ liet hy dat rijs ontsteken/ ende met den
winde op de vlotbalcken ghebonden zijnde/
nae der vyanden brugghe/ die sy over d'wa-
ter Anien ghemaeckt hadden/ drijven/ welck
rijs de brugghe verbrant heeft. Hierentus-
schen is Tarquinus inder vyanden hoop ge-
vallen/ de welcke seer vervaert waren om
den brant die so onverhoedelick op ghestaen
was / waerom hyse lichtelick verwonnen
heeft/ want die vander andere zijden niet te
De Sabinen hulpe comen en mochten. Aldus isser eenen
werden inden grooten moort geschiet/ niet alleē van doot-
velde geslagē.
slaen/ maer oock datter veel (die nae den an-
deren hoop meenden over te swemmen) int
water verdroncken zijn gheweest. De reste
is nae de berghen ghelopen om haer te sal-
veren. Hier nae is Tarquinius inder vyan-
den lant ghevallen / den welcken de vyan-
den (niet door hope van victorien/ maer om
dat haer den noot daer toe dreef) te gemoete
ghetrocken zijn/ onverhoedelick eenen ghe-
raepten crijchs-hoop vergadert hebbende.
In welcke bataillie sy wederom de nederla-
ghe gehadt hebben. Door dese twee nederla-
ghen is de macht der Latinen also seer ghe-
brokē/ dat haer d'oorloghe begost te verdrie-
ten/ eñ niet langer dat en costē onderhouden:
Waerom sy haer Ambassaten tot Tarqui- De Latinen
nio sonden/ om te besien oft hy lijdelicke con- versoecken
ditien oft vereeninghen van peyse gheven pays.
wilde: Waer toe Tarquinius oock gheneycht
was/ op dat hy de Hetruschen ende Sabinen
oock tot ghehoorsaemheyt brenghen soude
moghen. Also zijnse in eendrachticheyt over-
comen in alsulcker manieren/ dat de Latinē
den Romeynen alle haer schade op rechten
souden/ eñ al haer ghevanghenen los laten.
Boven dat liet hy haer toe/ dat de steden by
haer rechten/ regimenten/ ende politien blij-
ven souden/ ende geen tribuyt gheven/ maer
datse haer alleen verbinden souden/ den Ro-
meynen in alle tijden ende nooden ghehoor-
saem ende behulpich te zijn.

Hoe *Tarquinius* street teghen de *Hetruschen*.

DAer nae maeckte hem Tarquinius
toe opt alder sterckste/ ende tooch
met heyr-cracht op die vā Etruria Cereta.
voor een stadt Cereta ghenoemt/ Agylla.
die voortijt gheheetē was Agylla/ daer groef
hy zijnē leger wel/ want om dat haer macht
groot was/ soo vermoede hy wel datse tegen
hem indē strijt souden comen/ als oock ghe-
schiede / wantse brochten wel tweemael soo
veel volcx t'samen als Tarquinius hadde/
ende legherden haer neffens hem/ nochtans
begost Tarquinius als een gheoeffent crijchs-
man met haer te strijden/ ende maeckte zijn
ordonnantie als hy des morghens strijden
wilde/ soo verberch hy by nachte sommighe
van zijnen volcke te paerde ende te voete in
een bosch by der vyanden heyr/ ende gheboot
haer datse haer niet en souden roeren tot dat
hy haer ontbode: metten anderen quam hy
t'smorghens voort als de sonne op ginck/ op
een plaetse die hy wt ghelesen hadde/ daer
op hy zijn voordeel bekende. Daer by was
een cleyn berchsken daer op men de ghele-
gentheyt van beyden heyren wel sien moch-
te/ dat liet hy treysich volck in nemen. Alsoo
togen hem die van Etruria teghen / beghee-
rende te strijden/ ende elck partie ordineerde
de zijne opt beste: doent nu aent treffē quam/
ende van beyden zijden een tijt lanck ridder-
licken ghestreden wert / doen liet hy den ghe-
nen int bosch ontbieden datse aen quamen/
die quamē versch aen ende onvermoeyt met
eenen grooten roep / ende vielen van nieus
op de vyanden / desgelijcks deden oock de
reysighers die opt berchskē stonden/ dat gaf
den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

den Romeynen een herte datse des te man-
licker vochten. Daer mede ghescheide den
vyanden (die moede ende verleghen waren)
so grooten ghewalt/datse eensdeels begosten
te wijcken / ende hoe wel haerder sommighe
staende bleven / ende groote weer deden/
nochtans warense den Romeynē te cranck/
ende en mochten den ghenen die versch ende
onvermoept waren / van crachten niet ghe-
lijck zijn / van den welcken haerder eenen
grooten hoop wert doot gheslaghen/tot dat
de vyanden al tsamen tot harē wagenborch
vloden / noch duerde den strijt tot het avont
worde / soo dat Tarquinius niet meer teghen
haer doen en mochte / dan alleen dat hy de
veste plaetse behielt / de dooden plonderde/
ende de ghevanghenen in zijn waghenborch
liet voeren. Des anderen daechs quam Tar-
quinius weder op zijn wt ghelesen plaetse/
ende verwecte de vyandē totten strijt / maer
sy en wilden daer niet aen/noch wt den wa-
ghenborch comen / wantse wel de helft van
haren volck verloren hadden / ende de an-
der waren meestendeel soo seer ghewont/
datse haren waghenborch niet wel verwee-
ren noch besetten en consten / noch voor het
stormen bewaren. Doen dat Tarquinius
sach / soo en dede hy des selven daechs oock
niet meer tegen haer/maer hy ginck weder-
om in zijn waghenborch/ om te voorsien dat
de gequetsten/welcker op zijnder zijden oock
veel waren/besorcht worden / ende de doodē
na haer gewoonte verbrant ende begraven.
Des derden daechs schicten de vyandē Le-
gaten tot Tarquinio , om een vereeninghe
te begheeren / ende om van hem te weten
wat conditien dat hy daer inne lijden wil-
de. Doen lietse Tarquinius vraghen oftse
bekenden datse vanden Romeynen verwon-
nen waren. Sy antwoorden hem: Ja. Doen
gaf hy haer te kennen / hoe hy gheen schat-
tinghe noch tribuyt van haer en begheerde/
ende wildese oock by haren ghewoonlicken
regiment laten blijven / alleen datse de Ro-
meynen ghehoorsaem souden zijn in alle ma-
nieren ghelijck van te voren de vereeninghe
metten Latinen ghemaeckt was / ende hier
voor begrepē is : daer toe gaf hy haer respijt
ende dach / datse dat voort den anderen ste-
den lieten weten / ende hem in dertich da-
ghen antwoorde gaven/ die wilde hy op die
plaetse int velt van hemlieden verwachten.
Dese antwoorde ontfingen de Legaten/ om
voort te dragē/een yegelick aen de stadt van
dier wegen hy daer was. Doen dat geschie-
de/waren de steden blijde om de vereeninghe
aen te nemen/nae dat groot verlies dat haer
inden strijt overcomen was / oock was den
roep in elcke stadt(ghelijck int oorlochs ghe-
rucht geschiet)grooter wt ghebreyt/ dan dat
verlies aen hem selven was / eñ sy deden als
vervaerde menschē/ die al gelooven watmē
seyt/soo langhe als de vreese in haer steeckt/
daerom ordineerdense wt elcke stadt eenen
tot Tarquinio te rijden / met bevel datse de
vereeninghe souden aen nemen / ende om de
Romeynē te bekennen voor haer overhooft/
so schictense Tarquinio den Coninck veel co-
stelicke cleederen van purpur eñ zijde/ende
meer ander Coninclicke cleederen/ oock een
guldē croone/eenen yvoren stoel/eenen yvorē
scepter met eenē guldē arne daer op / twaelf
bijlen daer mede men de verwesen na ouder
gewoonte ter doot richtet/eñ twaelf busselē
roepen daer mede men de verwesen gheessel-
de: van een yegelicke stadt een bijle ende een
bussele/diemen van outs haren oppersten eñ
rechters placht voor te draghen/ende gaven
daer by te kennē/dat de opperste heerschap-
pie ende rechts macht van haren steden nu
voortaen de Romeynen hebben / ende dat sy
luyden metter Romeynen oorlof ende wille
die ghebruycken souden. Van dier tijt aen — *Wanneer de Roomsche Coninghen eerst begonste purpuren cleederen eñ croonen te draghen.*
ghebruycten de Coninghen van Romen dat
purpuren cleet / de gulden croone / de arne
in haer banniere/dat scepter ende wapenen/
ende lieten haer de twaelf bijlen ende busse-
len van roepen altoos voor draghen. Noch
en waren de Sabinen niet verwonnen / die
oock vanden Romeynen ghevallen waren/
ende hadden die van Etruria met volck by-
stant ghedaen. Teghen dese tooch Tarqui-
nius om den strijt te voleynden : doense dat
hoorden/togense met alle haerder macht te-
ghen hem / ende namen eenen vasten berch
in / daer op sy haer hielden / verwachtende
ofter noch yemant ware die haer wilde by-
stant doen/ofte tot haer trecken. Doen nu
Tarquinius na by den berch hem oot int velt
sloech/ ende haer daghelicx totten strijt ver-
wecte / soo en wildense doch niet daer aen/
dan alleen datse met hem vochtē met scher-
mutsen / daer door sy van beyde zijdē schade
namē. Als Tarquinius sach dat den tijt lanck
viel / ende verloren ginck / vreesde hy waer
een avontuer quame datse eenen strijt won-
nen/dat de ander steden weder soudē af val-
len/daerom leyde hy hem vast aenden berch/
die was vanden Sabinen sterck ghemaect/
ende van hem selven so vast dat hy haer dien
niet af stormen en wilde / want sonder groo-
te schade en betroude hy dien niet te winnen/
daeromme van noots weghen moest hy den
strijt met haer vertrecken / ende ordineerde
zijn volck sommighe totter weer/sommighe
te graven/also dat de Romeynen metter tijt
den berch om groeven/ende op de grachten
maecktense bolwercken ende ander weere
daer inne sy haer legherden / ende benamen
den vyanden allen toeganck van victaillien
te brenghen / daer van sy haest tot hongher
ende commer quamen. Doense nu daer toe
wel saghen dat haer niemant te hulpe co-
men en wilde/so begeerdense oock pays van
Tarquinio, die namse goedertierlicken op in
aller manieren ghelijck hy den pays metten
Latinen eñ die van Etruria gemaect hadde. — *Latini. Hetruscht.*
Daer nae tooch Tarquinius met zijn heyr
weder inde stadt Romen met grooter eeren
ende triumphe / oock met veel goets dat hy — *Int jaer van der stadt 173*
eñ den zijnen int oorloch gewonnen eñ ver-
creghen hadde/eñ keerde zijnen sin eñ moet
tot burgherlicke dinghen. Hy liet de stadt
van Romen plaveyen / de mueren beteren
met arduynen/ oock een * plaetse daer in be-
reyden vier ghemet lants lanck ende breet/
daer op men alderhande ridderspelen drij-
ven mochte/dat alle man toe sach. Hy tim-
merde drie Keyserlicke tempelen binnen Ro-
men/eenen den Afgod Iupiter op den berch — *Iupiter.*

** Dese plaetse was in de pleyne tusschē de twee bergē Aventin ende Palatin/ daer men mocht met peerdē eñ wagenē rontom loopen ende rennen.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der ſtadt 173
Iuno.
Diana.
Tarquinius bouwet in tijde van vrede.

die nu Capitolium ghenoemt wert / den anderē der Godinnen Iuno, op de plaetſe daer nu ſinte Peeters munſter ſtaet/ den derden der Godinnen Diana/ dat hadde hy al int oorloch eñ ſtrijdē den Goden belooft. Deſe Coninck vermeerderde ooc dat getal der Raetſ heeren / die Senatores genoēt waren/ deſer maecte hy twee hondert aent ghetal/ welcke na de ordinantie Romuli niet meer dan hondert gheweeſt en waren / ende hem dochte om dat de ſtadt vā Romē haer grootelick vermeert hadde / ſoo waert oock behoorlick dat der Raetſ heeren meer wordē/ met welcker verſtant eñ wijſheyt hi regeerde eerlicken ende lovelicken te Romen / tot dat hy tachtentich jaer out was / dat hem alle man gunſtich was / hy leedt alleē groote vyantſchap van den ſonen Anci Martij des vierden Coninck / die waren nu tot haren manlicken jaren ghecomen. Deſen verdroot al te ſeer dat een vreemt man te Romen in alſulcker eerē eñ Conincklickē ſtaet gehouden werde/ eñ dat ſy van Coninclickē ſtamme gheboren / welcker vader der ſtadt van Romen veel goets gedaē / ende in zijnen tijden de ſtadt ſeer vermeerdert eñ grooter ghemaect hadde / ſouden niet meer dan ander burghers ghehouden werden / ende eenen vreemdelinck ghehoorſaem zijn.

Hoe *Tarquinius Priſcus* door toedoen der ſonen *Anci Martij*, van twee jonghelinghen verſlaghen wert.

Afcoemſte vā Servius Tullus.
P. Corniculanus.
Ocretia captiva.

TArquinius de Coninck ende zijn huyſvrouwe Tanaquil / hadden by haer opghevoedt eenen jongen gheheeten Servius Tullus / een ſone P. Corniculani eñ Ocriſie ofte Ocretie, eender ghevanghener vrouwen ſone / die hieldenſe ſeer eerlick / want hy was ſonderlinge wijs ende manlick / geſchict tot alle dinghen daer toe men eenen man ghebruyckē mach / daer om ſy hem haerlieder dochter ten huwelick ghegeven hadden / daerom oock de ſonen Anci Martij ſorchden / als Tarquinius ſtorve/ dat de Coninclicke heerſchappie op den ſelven comen ſoude/eñ dat zijn ſwagher met zijn wijf hē daer toe helpē ſoudē/ſo dat ſy nemmermeer daer toe comē en mochten. Wt deſer ſaken wordenſe beweecht den Coninck teghen den Senaet / eñ dat ghemeyne Roomſche volc dagelicx te verſpreken / om hē teghē haer in eenige vyantſchap te brengen. Doē dat niet voort gaē en wilde/want de gonſte des Coninck Tarquinij was te groot by dat Roomſche volck / ſo maectenſe twee gheſellen toe / die deden boeren cleederen aen/ ende elck droech een bijle op zijn ſchouder/die begoſten voor den pallayſe eenen ghemaecten gekijf onder malcanderen/ ende hadden eenen grooten twiſt eñ roep/ ſoo langhe(als oock haer voornemen was) tot datſe van des Coninck dienaers op ghenomen / ende voor den Coninck ghebrocht worden: die vraechdeſe wat ſy daer mede voor hadden / datſe alſulcken rumoer voor zijn wooninge bedreven: eñ als ſy haer beyde ſtelden als oft ſy haer tweedracht dē Coninck vertellen wilden / eñ altoos d'een den anderen in zijn reden viel / niet roepen ende ongheſchicte woorden/ alſo dat niemant dē anderen te rechte ſpreken liet / datmen niet verſtaen en conde wat haer ſake was. Doen hieltſe de Coninck eñ zijn dienaers voor ſotten ende dronckaerts / dat duerde ſo langhe tot dat des Coninck dienaers byna alle van hem wech ginghen. Doen dede de een / als oft hy metten Coninck eerlick ſpreken wilde/ dat hy tot hem ghenaecte / doe ſloech hy den Coninck metter bijlen doot. Daer nae begonſtenſe beyde te vlien / maer den roep ginck terſtont op / daer toe was des Coninck Hof gheſloten / datſe niet wech lopen en mochten / ende worden beyde ghevanghen. Doen den roep inder ſtadt quam/ende alle man toe liep / en wilde de Coninginne Tanaquil niemant in laten / ende ſprack met dē volcke ter venſter wt / biddende datſe wech gingen/ ende haren Heere niet overlopen en wildē / tot datmen hem zijn wondē verbonde / ende hem beſorghen mochte alſt behoorde / de wonde en ware niet ter doot/ als hi in ruſte bleve/hoopteſe hy ſoude haeſt gheneſen. Alſoo liet hem dat volck papen ende af wijſen. Daer na maecteſe met haerder dochter man Servio Tullo / dat hy de moordenaers voor dē Senaet brochte/over haer clagende vander miſdaet / die claerhdē datſe door de ſonē Anci Martij daer toe beſtelt waren/om dē Coninc zijn levē te nemē. Doē wees de Senaet datmēſe cruyſē ſoude. Onder des vlodē de ſonē Anci Martij wt der ſtadt Romē/ eñ en dorſten daer na niet meer binnen comen. Noch verberchde Tanaquil al des Coninck doot / biddende den Senaet datſe haerder dochter mā Servio Tullo wilden ghehoorſaem zijn / tot dat de Coninck gheneſen ware. Onder des ſochte de Coninginne / ende oock Servius Tullus, alle liſten ende weghen tot dat Servius totten Coninckliicken ſtaet quam / hy nam doch dien aen met gonſte des Senaets / eñ hy en wert niet vanden Roomſchen volcke als ander Coninghen ghecoren. Alſoo wert Tarquinius, als hy tachtentich jaer out was / ende acht ende dertich jaer wel geregeert hadde/ jammerlicken verſlagen / ende met grooten beclagen alle des Roomſchen volcx/ na haer ghewoonte tot aſſchen verbrant / ende daer na eerweerdelick begraven.

Tarquinius Priſcus wort doot geſlagē.

Int jaer van der ſtadt 174

Van *Servio Tullo*, den ſeſten Coninck van Romen.

Servius Tullus ſeſte Roomſche Coninc.

Int jaer van der ſtadt 175
Ocriſia.

DIoniſius Halicarnaſſeus ſchrijft van Servio Tullo den ſeſten Coninck te Romen alſo: Als de ſtadt Corniculum met alle de ander ſteden vandē Romeynen af viel/ eñ de Romeynen de ſelve weder creghen eñ wonnen. Daer wert ghevanghen een wonderlicke ſchoone vrouwe Ocriſia ghenoemt / die was met een kint bevrucht / haer ghetroude man hiet Tullus, van Coninckliicken ſtamme gheboren / die wert inden ſtorme/ doen men de ſtadt wan/ verſlaghen. Deſe ſelve vrouwe wert inder buyte den Coninck Tarquinio toe ghedeylt/ die ſchonckſe zijnder huyſvrouwen Tanaquil, datſe die tot een dienſtmaghet hebben ſoude.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

soude. Corts daer nae baerdese eenen sone/ dien noemdese Servium Tullum / die wert sonderlinghe bemint vanden Coninck ende zijne huysvrouwe / want doen hy op wies/ wert hy seer deuchdelick/ schoon / ende verstandich / alsoo dat wt ontfermherticheyt de moeder ende dat kint vanden Coninck wt de dienstbaerheyt vry gelaten zijn / ende wt liefde die hy tot haer droech / van hẽ rijckelicken begift wert / maer nochtans bleef de jonge in des Coninckx hof. Eñ doẽ hy tot zijn jaren quam/ bewees hi zijnen edelẽ aert ende deuchde metten wercken / want men van manheyt eñ verstant / zijns ghelijck int Hof niet en vonde / daerom gaf hem de Coninck zijn eyghen dochter totten huwelick. Ende als de Coninck out ende onvermoghen wert / regeerde Servius alle dinghen onder des Coninckx name. Wat hem ooc de Coninck beval van burgherlicke saecken/ oft den strijt aengaende / dat wert van hem alsoo wt ghericht / dattet niemant straffen ofte verbeteren en mochte / daer van alle dat Roomsche volck groot behagen hadde/ welcker gunste hẽ oock tottẽ Coninckrijcke verworderde. Nu liet Tarquinius oock twee eyghẽ sonẽ / die beval Tanaquil de Coninginne Servio Tullo / vermanende hem der trouwen ende liefde / diese zijnder moeder eñ hem bewesen hadde/ ooc der eeren die hem met haerder hulpe eñ bystant toe gecomen was. Dese kinderẽ ontfinck Servius/ eñ hieltse tot eere ende deuchde / ende en besorchdese ooc niet anders dan of het zijn eyghen kinderen gheweest waren: Nochtans segghen sommighe dat de selve twee jongen niet Tarquinius kinderen/ maer zijns soons kinderen/ eñ zijn neven gheweest zijn/ dwelc na dat ouderdom des Coninckx Tarquinij te rekenen / meer te ghelooven is.

Doen nu Servius Tullus een tijt lanck wel gheregeert hadde / want hy was welsprekende / goedertieren / ende van grooter wijsheyt/ dat niemant zijn regiment straffen en mochte / nochtans gheschieden daer veel woorden van sommighen / die hem de eere misgunden / hoe dat hy niet recht ghecoren en was. Om dat voor te comen / so socht hy boven al de gunste des ghemeynen volcks/ want daer was noch een groot velt ledich van ackeren eñ goeden die der stadt int ghemeyne toe behoorden / die deelde hy onder de arme burghers die met gheen ackers besorcht en waren / datse die bouwen mochten. Ende hy vervatte noch drie berghen in de stadt Romen met eenen muer / die waren genaemt/ d'een Exquilie / de ander Collis Viminalis / de derde Collis Quirinalis / daer op gaf hy den armen burgheren plaetse te timmerẽ / ende dede daer alle moghelicke hulpe toe datse timmeren mochten. Daer toe maeckte hy voor hem selven oock een Coninckliche wooninghe op de selve plaetse vander stadt/ ende liet de grachten om de gantsche stadt wijder makẽ. Nu was tot dien tijdẽ toe te Romen een ghewoonte gheweest/ wat schattinghe datmen dede / of waer toe datmense gaf/ soo gaf d'een so veel als d'ander. Dat veranderde hy/ eñ maecte dat een yeghelick schattinghe gheven soude

Servius Tullus deylt sommighe ackers onder d'arme burghers.

Exquilinus. Viminalis. Quirinalis. Montes.

Servius Tullus laet een yegelick schatten na dat hy rijc is.

na zijn vermoghen eñ veelheyt zijns goets/ dat hielde hy ooc van reysen ende ander lasten der burghers / op dattet ghelijck soude toe gaẽ. Hy schattede vierentachtẽtich duysent vanden burghers inder stadt/ ende van den boeren die inde dorpen der Romeynen woonden. Met alsulcker ordinantien vercreech hy groote gunste vant gemeyne volc/ maer den rijcken ende machtigen verdroot het seer/ eñ sochtẽ hoe sy hem af setten mochten. Om dat voor te comen liet Servius Tullus alle dat Roomschẽ volck vergaderen/ eñ quam voor henluyden / niet met Coninclicken staet gecleet / maer in ghemeyne cleederen/ ende en liet hem noch bijlen noch roepen/ nae de ghewoonte der Coninghen/ voor draghen / ende stont inde hoochte dat hem alle man sien ende hooren mochte.

Vertellende hoe hy door zijn recht eñ lovelick regiment/ daer toe hy neerstich was om een ghelijck Coninck te zijn / den armen eñ den rijcken / vanden Senaet eñ sommige machtighen der stadt van Romen ghehaet wert/ daer door sy sochten (om dat hy alleen vanden Senaet toe gelaten/ eñ van dat ghemeyn Roomsche volck niet gecoren en was) eenen anderen Coninck te kiesen. Nu en ware zijnen wille ende sin noyt gheweest tegen den wille der ghemeynten / hem inden Coninckliken staet te dringhen. Maer aenghesien de moordelicke daet / die door de sonen Anci Martij aen Tarquinio zijnen swagher gheschiet was/ dat sy hẽ so schandelick haddẽ laten doot slaen / daer door zijn huysvrouwe/ de Coninginne Tanaquil ende beyde haer kinderẽ/ weesen / eñ in ellendicheyt gelaten waren/ so hadde hy henluyden te troost eñ bescherminghe gheweest / datse de moordenaers oock niet en dooden eñ vernielden/ oft ten minstẽ wt Romen en verdreven eñ verjaechden. Oock op datse door alsulcken moort (als sy ooc voor genomẽ hadden) niet tottẽ Coninclicken staet comen en souden/ dwelc des gantschẽ Roomschẽ volckx schade eñ schande ware/ dat Coninclicke regiment met wille eñ toelaten des gantschẽ Senaets aen genomen / want inden oproer en mochte men so langhe niet beyden datter een kiesinge vander gemeentẽ geschiede. Nu hadde hy geerne alle neerstichept gedaen / door een goede ordinantie / een lovelick regiment ende policie binnen der stadt van Romen te maken/ dattet eenen yeghelicken te passe eñ lijdelick ware. Maer aengesien dat hy daer mede cleynen danck / ende niet anders dan haet ende nijt en verdiende/ soo was zijn sin ende meyninghe (so verre het der ghemeynten behaechde) den Coninclickẽ staet te verlaten/ daer toe mochtense (sonder zijn belet) de sonen Anci Martij verheffen/ ende dẽ Senaet daer mede te wille zijn / hoe wel hẽ ontfermde Tanaquil eñ haerder kinderen/ want te besorghen ware datse in de ellende souden verdreven werden / ofte noch een ergher gheschien / daer mede dat gheslachte Tarquinij / van welcken der stadt van Romen groote eere ende macht toe ghecomen was / gheheel vernielt soude werden / want als de moordenaers int beginsel eenmael door de boosheyt harẽ wille vercregen hadden

Oratio Tulli tottẽ volcke.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 175

den sonder alle beschaemtheyt / soo en ware daer gheen ophouden ofte beteringe te verhopen/ dan datse door alsulcke manieren al voort ende voort souden gaen. Nochtans so bekende hy wel dat dẽ keur vã eenẽ Roomschen Coninck te kiesen/ haer toe behoorde/ die wilde hy haer bevelen eñ over gheven/ datse eenen anderen Coninck vercoren met haren vryen wille. Daer nã nam hy de Coninclicke croone/ dẽ scepter/ eñ de ander Coninclicke cieragien / die van hẽ legghende/ eñ gafse den Roomschen volcke/ daer na stont hy op vanden Coninclicken stoel / als of hy wilde wech gaen / ende hem vander boerdẽ ontlasten. Maer daer waren sommighe/ eñ dier vele/ die hem goet gundẽ ende lief hadden/ oftet wt haerder eygen beweginge ghescheide/ oft datse toe ghemaect warẽ/ des en weet ick niet. De selve riepen luyde / eñ baden hem opentlick dat hy de huysvrouwe ende kinderen Tarquinij niet also verlaten/ noch den Coninckliken staet over gheven en wilde/ want sy hem voor een gecoren Coninck altoos ghehouden / ende met swijgenden wille daer toe gheconsenteert / ende zijn verkiesinghe gheconfirmeert hadden. Dese beweechden de andere vander gemeynte/ datse oock desghelijcx deden / ende hem met ghewelt de Conincklicke croone weder op setten / met purper eñ ander Conincklicke cieragien becleeden / met grooter murmuratie ende roepen teghen den Senaet ende rijcken. Doen dat ghesch ede / stildese Servius Tullus de Coninc metter hant / voortaen segghende: Hoe wel hy hem voor genomen hadde hem selven metter grooter boerde niet meer te belasten/ ende in ruste eñ vrede te leven/ sonder haet ende nijt als een ander burgher. Nochtans als hy haren goedẽ wille / die sy teghen hem bewesen/ sach ende bekende / op dat hy des niet ondanckbaer en ware / soo wilde hy den Coninclicken staet weder aen nemen/ ende hem daer mede belastẽ/ ende neerstich zijn so veel hy vermochte / om dat ghemeen profijt te verborderen/ ende den armen ende den rijcken een gelijck Coninck te zijn: Biddende oft yemant verdriet oft mishagen hadde aen de ordinantien van hem gemaect / dat hy daerom geen haet ofte nijt tot hẽ draghen en wilde/ want hy dat nyemant te leyde / noch daerom ghedaen en hadde dat hy yemant voor den anderen soecken ofte belasten wilde / maer alleen den ghemeynen profijte te goede / ende op dat vrede ende eenicheyt des te beter onder het Roomsche volck zijn mochte / ende haer regiment vast staende blijvẽ. Daer door bevestichde Servius Tullus zijn verkiesinghe/ dat hem de Senaet/ die van beginsel daer toe verwillicht was / geẽ vyantschap meer bewijsen en dorste. Ende hy regeerde daer na veel jaren met grooter eeren eñ gonste des Roomschẽ volcx/ hi maecte veel ordinantien ende insettinghen / totten gemeynen profijte dienende/ ende voleynde veel costelicke timmeragien aen der stadt van Romen. Hy hielt hem ooc vreetsaem teghen de bygelegghende steden / also dat hy in zijn leven niet meer dan eẽ oorlooch en hadde met die van Etruria/ daer in hy in veelderhãde manierẽ zijn mannelicke vromicheyt eñ wijsheyt bewees / eñ brocht den strijt met victorie ende prijs tot eenen goeden eynde.

Oratio Tullij.

Hoe *Servius* zijn twee dochteren *Tarquinius* sonen ten huwelijcke gaf, ende hoe dat hy daer na vanden dienaren *Tarquinij* verslaghen wort.

BOven al leerde hem zijn verstant dat hy vlijtelick sorghe droech hoe hy de kinderen Tarquinij in goeden wille behoudẽ mochte/ want hy overdacht wel/ hoe de sonẽ Anci Martij niet verdraghen en mochten datse des Coninckliken staets berooft warẽ/ ende dat een vreemt man Tarquinius daer toe verheven was: alsoo mochten oock de sonen Tarquinij, die nu tot haren jaren gecomen waren / te moede zijn teghen hem: om dat voor te comen/ so veel als na menschelicken verstande ghesc hien mocht/ so dochte hy/ nademael dat hi twee dochters had / dat die beyde Tarquinius sonen trouden / daer mede sy hem om der maechschap wille/ voor eenen vader ende swagher hielden: ende want sy eñ oock haer huysvrouwẽ op beyden zijden van Conincklicken stamme gheboren waren/ datse des te meer souden hopen / na zijnen doot totten Conincklicken staet te comen. Daerom gaf hy den eenen Lucio Tarquinio zijn outste dochter/ die was eene eerbare jonck vrouwe / eñ goet van herten. Den anderẽ sone Tarquinij gheeten Aruns / een deuchdelick jongelinck/ die gaf hy zijn jonckste dochter Tullia ghenaemt/ die was stout ende hooveerdich/ haren sin stont van haerder jeuchden op/ daer toe / hoese tot Conincklicker eeren comen mochte. Dat stont soo langhe / tot dat haer vader vierenveertich jaer lovelick gheregeert hadde / eñ nu in eenen cranckẽ ouderdom was / nochtans en mochtense niet soo lange beydẽ tot dat haer vader des natuerlicken doots storve. Ende schickte haer op eenen tijt by Lucium Tarquinium haren swagher heymelick in valscher meyninge. Segghende hoe het met haer misluct was/ datse eenen man getrout hadde / wiẽs moet tot geender hooger eere en stonde: So hadde hy haer suster getrout / ende oft hem wel zijnen sin tot eeren stonde / so en costese hem doch tot gheenen dinghen verwecken / daer mede hy daer toe comen mochte / waerse hẽ metten eersten ghetrout gheweest / hy soude al langhe de Conincklicke croone op zijnen hoofde ghedraghen hebben / daer mede sy als zijne huysvrouwe oock soude gheeert zijn gheweest. Daer mede beweechdese dat herte Lucij Tarquinij / dwelck sonder dat tot sulcken dinghen stonde/ dat hy haer antwoorde hoe dat hy wel hadde moghen lijden dattet alsoo geschiet ware. Als nu tusschen haer veel woorden vielen / daer mede d'een den anderen soo langher soo meer zijn herte opende / soo vereenichdense haer een moordenaers stuck te bedrijven/ dwelc verschrickelick is te hooren. Dat hy zijn huysvrouwe haer suster doodẽ soude so hi mochte/ desgelijcx wildese haren man zijnen broeder ooc doen / ende sy daer na malcanderen

Servius Tullus gheeft ten huwelick zijn twee dochters den twee sonẽ van Lucius Tarquinius de oude.

Tullia de jonckste dochter spreeckt met Lucius Tarquinius haer susters man van gruwelicke saken.

Tullia eñ Lucius Tarquinius alle beyde van gelijcke booser aert.

trou=

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

trouwē (als doē ter tijt na de Heydēſche gewoonte geſchien mochte) eñ d'een dē anderē helpē / om datſe totter Coninclicker eerē eñ heerſchappie mochtē comē: den ſchandelicken doot wert metter daet volbracht. Daer na beſchictenſe eñ gaven in / den Raetſheerē te Romen / hoe dat haer ſwagher ende vader veel manieren voor hadde daer mede hy dē ſtaet der edelen eñ machtigen verminderē / eñ den gemeynē man binnen Romē verheffen wilde. Daer mede maecteñſe dē Coninc den gantſchen Senaet noch wederſpanniger / inden welckē noch de oude vyantſchap niet vergeten en was / hoe wel ſy die niet en dorſten openbaren. Daerom ſy Lucio Tarquinio eñ zijnder huyſvrouwe gehoor gavē / eñ lichtelickē geloofdēn. Daer na ſochtenſe hoe ſy den Coninck dat gemeyne volc oock te vyanden mochten maken / wantſe de Coninck ſeer ghebrupcte totten grootē timmeragiē vander ſtadt van Romen / daer toe ſy ſchattingen geven / eñ ooc arbeyden moeſtē.

Oratio Tarquinij.

Tot deſen ſeyde Lucius Tarquinius hoeſe niet daer toe ghebooren en waren / datſe als dienſtknechten graven / eñ ſchattinge geven moeſtē / ende haer lijf eñ goet daer aen hanghē. Haer voorvaders haddē met manheyt der ridderlicker oeffeninge / eer eñ goet gewonnen / eñ de ſtadt van Romen met ſtrijdē verhoocht eñ groot ghemaect / ſo wildeſe de Coninck met mueren vaſt maken / dwelck waer een teken der vertſaechden / die haren trooſt ſtellen op hooge eñ dicke mueren / eñ lietē haer daer in als beeſtē in eenen ſtal beſluyten. Haer vooronders warē altoos haren vyanden int velt teghen getoghen / ende nopt ſtrijt ontſeyt / daer mede ſy haer als vervaert by den vyanden ſouden ghemaect hebben / daer ware meer ſchade dan profijt aen ſulcken timmeragien gheleghen / want de Romeynen werden daer door verachtet / waer hy Coninc hy ſoudet anders voornemen / eñ den gemeynen man met ridderlicker oeffeninghe groot eñ rijck maken. Met alſulcken woorden maecte hy dat gemeyn volck ooc aenden Coninck wat teghē / want het gemeen volck is lichtelick om ghekeert met woorden / altoos wanckelbaer / ende is gemeenlick tot nieuwe Heeren gheneycht.

Dat gemeen volc is altijt wanckelbaer.

Doen nu Lucius Tarquinius eñ zijn huyſvrouwe meenden / datſe haer voornemē genoech wt ghericht hadden / wantſe niet en ruſten / den eenen met giften eñ gaven / den anderen met vriendelicke woorden eñ beloften van groote dinghen tot haer te trecken / om eenen yegelicken hoeſe beſt mochtē tot haerder partyen te brengen. Doē quam hy op eenen dach inden raet / ſittende op den Conincklicken ſtoel / eñ begoſt ſwaerlick te clagen voor den Senaet over zijn ſwagher / hoe hy begoſt den ſtaet der edelen / eerbaren / eñ welgeboren Heeren / oock den gantſchen Senaet te crancken eñ te verminderen / dat ghemeyne volck te verheffen / daer door alle heerſchappie eñ regiment der ſtadt vā Rome ſoude in twiſt comen: daer toe vertelde hy de weldaet zijns vaders Tarquinij / begheerende dat ſy hem helpen ende volghen wilden / op dat hy den ſtaet der edelen wederom verhooghen / eñ dat lovelic regiment zijns vaders wederom verheffen / eñ in zijn eerſte weſen brenghē mochte.

Lucius Tarquinius de ionghe maect hē ſelven Coninc van Rome.

Doen geſchiedet dat ſommighe van zijnder partyen hem toe vielen / dier waren ſoo veel dat de ander van vreeſe haer niet en dorſten daer teghen ſetten / dan datſe dat voornemen Tarquinij den Coninck Servio Tullo heymelick lieten te weten doen / die quam terſtont opt Raetſhuys ſo hy mochte / hopende ſulcke dinghen te keeren. Maer Tarquinius hadde hē met veel ghewapenden van zijnder partyen daer toe gheſtelt / oft hem yemant teghen ſtaen wilde / dat hy die dwinghen mochte. Daer mede ſtont hi by de trappen des Raetſhuys inder weer / ende doen de weerdige Coninck zijn ſwagher daer op gaen wilde / ſo wierp hy hem de trappen af / daer wert hy van den val alſo gequetſt / dat hem zijn dienaers thuys leyden moeſten / maer Tarquinius ſandt ſommighe ghewapende nae hem / die hem op den weghe in eener ſtratē gheheel doot ſloeghen / twelck doch wel te ontfarmen was / dat alſulcken eerlicken Coninck om zijn goet lovelick regiment / gheenen anderen loon van den Roomſchen volcke en vercreech / ende dat hy zijn leven met alſulckē ellendighē doot eyndē moeſte. Het mach noch ter tijt wel geſchiē / dat de genē die dat gemeyne profijt geerne vervorderen wilde / cleynen danck verdienen / ende niet anders dan haet ende nijt op haer ladē / maer daerom en ſalmen niet aflaten / want dat goede heeft altoos zijnen loon by hem ſelven / ende de booſheyt draecht haer ſtraffinghe op den rugge / eñ al iſt datſe inde eene maniere niet geſtraft en wort / ſo geſchietſe doch in d'ander: en ghedencken wy nu niet des Conincx Servij Tulli int beſte / ende Tarquinij ten archſten: Want dat loon der goeden is inden Hemel. Wie dan oock de hiſtorie Tarquinij tot den eynde leeſt / die vint dat zijn valſch booſachtich herte / op aerden ooc zijn ſtraffinghe ontfaen heeft.

Int jaer van der ſtadt 218

De doot S. Tullij.

Hoe *Tullia* de booſachtighe dochter over dat doode lichaem haers vaders inder ſtraten ligghende, den voerman dwanck te varen.

DOen nu Tullia dat ſchādelicke wijf Tarquinius huyſvrouwe dē tijdinghe vernā dat haer man den Coninclicken ſtaet hadde aen ghenomen / ſo ſatſe op eenen waghē / eñ voer totten Raetſhuyſe toe / om harē man geluck te bieden / ende als eenē Coninck te groetē / eñ inde weder keerē geſchiedet datſe quam inde ſtrate daer haer vader lach doot gheſlagen. Als dat de voerman ſach / wilde hy de paerden om keeren om door een ander ſtraet te varen: Doen dwanck hem Tullia dat ſnoode wijf door te varen. De paerden waren vervaert van dat doode lichaē / eñ het gheſchiede datſe over dat lijf haers vaders metten waghen voer / daer van de ſelve ſtrate den naem creech / ende wert genoemt Vicus ſceleratus / dat is ſo veel gheſeyt / als de ſondige ofte ſchandelicke ſtrate. Tis eē wreet dinc om hooren / maer men moet de waerheyt niet verſwijghen / ende beyde dat goet ende quaet ſchrijven / op dat alſmen ſiet datter

Sceleratus vicus.

Int jaer van der stadt 218

gheen dinck versweghen noch verborghen en blijft/ dat hem een yghelick dies te meer daer toe voeghe goet te doen/ende dat quaet te schuwen / want de onwtsprekelicke boosheden Tarquinij ende zijnder huysvrouwen/ cregen oock ten lesten haren loon diese weerdich waren ende verdient hadden / ghelijck dat hier na ghescreven staet.

Van *Tarquinio Superbo*, den sevensten eñ laetsten Coninck van Romen.

Int jaer van der stadt 219 Lucius Tarquinius Superbus de sevenste Roomsche Coninck / regeert 25. jaer.

HOe Lucius Tarquinius totten Coninckrijcke ghecomen zy / is ghenoech in des voorgaendẽ Conincx leven ghescreven : Wat nu met schande ende laster begost is / dat wert oock ghemeenlick also voleynt / daerom en was dat middel ende dat eynde van het regiment Tarquinij niet beter dan zijn beginsel: want terstont als hy dat rijcke met rusten besat/ eñ hem niemant meer wederstaen en mochte/ so keerde hy hem tot een tyrannich leven/ hy regeerde met overmoet ende hooveerdicheyt / daerom wert hy Tarquinius Superbus gheheeten/ dat is de hoochmoedighe. Eñ als sommighe Senatores ende Raetsheeren om zijnder grooter booshevt wille die hy bedreven hadde/met recht een mishaghen hadden van zijnen quaden regimente/waer hem een daer af mercken liet / die wert terstont ghevanghen / ende sonder sententie ghedoodet: dat gheschiede menighen goeden man / daer van de Senaet een spade berouwen creech/ ende begonsten doen eerst achterwaerts te dencken / watse aen Servio Tullo verloren hadden/maer de vreese ende verschrickinghe was in henluydẽ so groot/ dat hem niemant openbarẽ noch roeren en dorste. Want Tarquinius hadde veel boeven ende verraders van zijnder partyen / die hem alle dinghen aen brochten.

Tyrannie vã Lucius Tarquinius.

Vande oorloghen *Tarquinij*.

DAer nae voerde Tarquinius Superbus veel oorloghen teghen de byleggende steden/ daer inne het hem geluckelick verginck. Want waer hy niet soo boosachtich gheweest / soo hadde hy wel een seer goet crijchsman gheweest/ maer hy en mocht zijn booshevt oock daer in niet verberghen. Het gheschiede dat hy een legher sloech voor een stadt Gabia ghenoemt/ die seer sterck was/ ende als hy die oprechtelick ende metter macht niet winnẽ en mochte / soo begonst hy dat met bedroch ende valscher listicheyt te volbrenghen/alsoo : Hy beval zijnen outsten soon/ Sexto ghenoemt/dat hy hem soude aen nemẽ/ hoe dat hy de strafsicheyt zijns vaders niet lijden en mochte/ daeromme hy hem hatede / ende hadde nae zijn leven ghestaen/ende also vlode hy in dier meyninghe totten vyanden in de stadt Gabia/op haer betrouwende (als hy seyde) met veel lasterlicke woorden over zijnen vader claghende / ende haer biddende/ datse hem voor zijns vaders gramschap behouden ende beschermen wildẽ. Ende of het haer goet dochte datse hem gheloofden (dwelcke hy doch niet en begeerde) soo wiste hy zijns vaders sin ende voornemen/ende conste eñ wilde der stadt int oorlooch goeden raet geven/ eñ helpen. Die van Gabia / hoe wel sy metten eersten gheen groot gheloove op hem en stelden/ nochtans so conste hy door zijn listicheyt metten jonghen burghers gheselschap maken / ende hielt hem in sommighe schermutsinghen seer wel / ende maecte met haer een bysonder opset tegen de Romeynen/ daer mede sy groot goet wonnen / dat gheschiede alle met zijns vaders wetẽ ende wille. Daer mede bracht hijt ten lesten daer toe dat hem die van Gabia gheloofden / ende tot eenen Hooftman op worpen tegen de Romeynen/ dat gaf hy zijnen vader te kennen / ende accordeerde met hem/ dat hy op eenen gesetten dach/de stadt overleveren/ende by nachte de Romeynẽ binnẽ laten soude. Daer na schicte Sextus een bode tot zijnen vader Tarquinio, by dien schreef hy hem / hoe den Raet ende de beste vander stadt hem seer teghen waren / ende begheerde zijnen raet / hoe hy hem daer inne houdẽ soude. De vader ginck terstont in eenen hof daer veel maencoppen in stonden. Als hem den brief ghelevert wert/ ende de bode een antwoort begeerde / so hadde hy een stocxken inder hant/ende sloech alle de maencoppen de hoofden af / ende seyde totten bode dat hy gheen antwoorde en behoefde. Alsoo reet de bode weder omme totten sone met alsulcken bescheede sonder antwoorde. Dat verwonderde den sone / ende vraechde hem oft zijn vader soo veel te doen hadde dat hy niet schrijven en mochte. De bode seyde : Neen : Maer hy ginck in eenen hof wandelen daer veel maencoppen stonden / ende soo haest als hy den brief ghelesen hadde/sloech hy met een stocxken/ dat hy inder hant hadde / alle de maencoppẽ de hoofden af/ ende seyde/ ick en behoefde gheender antwoort. Als doen bedocht hem de sone/ ende nam dat verstant daer wt / dattet zijn meyninghe was / hy soude den machtighen ende oppersten inder stadt Gabia oock alsoo doen: Ende hy liet den Raetsheeren ende den besten vander stadt alle tsamen de hoofden af slaen/daer mede hy de stadt dies te beter in nemen mochte.

Gabia.

Sextus Tarquinius.

Sextus Tarquinius wort vãde Gabianen ontfangẽ/ eñ inde stadt ghenomen.

Sextus Tarquinius wort met list van zijnen vader onderwesen/ dat hy de principaelste vander stadt Gabium soude dooden.

Tarquinius crycht Gabium onder zijn macht.

Daer nae tooch Tarquinius weder voor een stercke stadt/Ardea genoemt/ die hy met macht oock dwinghen / ende een lanck leger daer voor houden moeste. Onder des ghe schiedet dat sommige vanden edelẽ Romeynen by malcanderen int heyr aten eñ droncken/ ende worden sprekende van haer huysvrouwen/ ende van andere vrouwẽ van Romen / die eene prees d'eene / die ander de andere/ten laetsten overquamense/dat haerder drie/te weten/Sextus des Conincx sone/ Collatinus de tweede / ende Tarquinus de derde/ een sone Egerij, des eersten Tarquinius broeder/te Romen inder stadt rijden souden/ende wie sy van haren huysvrouwen int eerlickste werck vonden / die soude den prijs boven de andere hebben. Als sy nu tot Romen quamen / soo vondense Sextus huysvrouwe met meer andere die by haer warẽ/ dansende ende in weelden levende. Ende doense in Collatinus huys quamen / vondense zijn

Ardea wort vãde Romeynen belegert.

De historie vande eerbare vrouwe Lucretia.

huys-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

hupsvrouwe Lucrecia ghenoemt (die nochtans jonck ende seer schoon was) slechtelicken ende ootmoedelicken ghecleet / by haer dienstmaechden sitten weven ende arbeyden/dier wort den prijs toe gheschreven: dat verdroot Sextus des Coninex sone alsoo seere/dat hy listichept sochte hoe hijse schenden mochte/datse den prijs verlore. Also quam hy op een tijt daer nae als Collatinus niet thuys en was / hy nachte in haer huys als een gast ghereden. Doen ontfinck hem de eersame vrouwe Lucrecia wel ende eerlick/ als eens Coninex sone toe behoorde/ende bewees hem eere ende deuchde na t'beste datse vermochte / niet wetende wat Sextus inden sin hadde. Als nu den tijt quam slapen te gaen / namse oorlof van hem / ende ginck in haer camer rusten. Doen brocht Sextus een dienstmaecht met giften daer toe/ datse hem onderwees hoe hy heymelicken in Lucrecia camer comē soude. Als dat geschiede/ quam Sextus heymelicken totten bedde daer op Lucrecia slapende lach/die weetese / ende gaf te kennen/ biddende haer datse swyghen / eñ zijnen wille doen wilde/hy soude haer groote giften gheven. Maer doen Lucrecia haer weygerde / liet hijse tasten een swaert dat hy in zijnder hant hadde / ende dreychde haer/ waerse zijnen wille niet doen en wilde / soo moestese daer van sterven. Lucrecia wert seer verschrict/als wel te dencken is/ wantse in alsulcken noot so haestelicken quam/ datse niet en wiste watse doen soude/ doch bleefse daer by/datse liever sterven / dan haer eere verliesen wilde. Ende alsse Sextus met bidden/ noch smeken / noch dreyghementen verwinnen / noch met liefde of leet daer toe brenghen en coste om zijnen wille te volbrenghen/so vant hy eenen anderen raet/aenghesien datse haer eere soo groot achtede / ende bereyt was liever eerlick te sterven / dan in schanden te leven/soo dreychde hy haer/ende seyde: Ten sy dat ghy mijnen wille doet / soo wil ick u dooden/eñ uwen huysknecht oock doot slaen/ende dien naect by u int bedde legghen / van u segghen ende uyt roepen hoe ick u beyden soo schandelicken by malcanderen ghevonden / ende Collatino uwen man ter eeren/die wrake ghedaen hebbe / ende u beyden daerom dat leven ghenomen / daer mede ghy even wel na uwer doot oneere / ende dit schandelick gheruchte met u van hier sult moeten draghen/ datmen u heeft als een overspelersse ghevonden ende gedoot. Doen dat Lucrecia hoorde / datse beyde den doot ende de schande lijden moeste / hoe haer doe te moede was / is meer te dencken dan te schrijvē/sy twijfelde watse doen soude/want de doot en vreesdese niet so seer als de schande ende oneere. Ten lesten bedwanckse dat schandelick gheruchte / datmen ten eewighen tijden van haer segghen soude / datse metten huys-knecht hadde haer trouwe gebroken / ende om dier saecken wille ghedoot ware/wantse noch als eene Heydensche/niet en wiste van dat loon dat den ghenen inden hemel bereyt is die ontschuldich lijdē. Daerom wertse van wijflicker bloodichept verwonnen/datse Sexto liet zijnē wille volbrenghen. Doen dat gheschiet was/ende Sextus van haer scheyde/ dreesse alsulcken jammer ende misbaer dattet boven mate was / ende sondt terstont om haer man Collatinum,ende om haren vader die hiet Lucretius, datse gheensins en souden achter blijven/wantse inde uyterste noot ware. Als die nu quamen/ so brachtense elck eenen goeden vrient met haer: de vader brochte Publium Valerium, haer man Iunium Brutum, twee vanden treffelicsten burgheren te Romen/ die vonden Lucreciam suchtende/ ende bitterlicken weenende.

Sextus Tarquinius. Lucrecia.

Sextus Tarquinius verkracht de eerbare Lucrecia.

Sp. Lucretius.

Hoe *Lucrecia* de reyne vrouwe van *Sexto Tarquinio* des Conincx sone met ghewelt vercracht wesende, daeromme haer selven, nae haerder onschult by harē vader, haren man eñ vrienden, met haer eygē messe doot stac.

DOe begost sy henluyden te vertellen de schande die haer van Sexto des Coninex sone gheschiet was/ ende sy betuychde metten Goden / hoe wel dat het lichaem gheschepnt ware/ dat nochtans haer herte ende ghedachten altoos reyn zijn gebleven/ende in de dinghen noyt verwillicht en hadde. Maer de schande die haer Sextus nae haer doot ghedreycht hadde aen te doen / ende de quade fame was haer meer ter herten ghegaen dan de doot: om de selve te vlien/eñ niet de doot/soo hadde de valsche man/leyder/ zijnen wille vercreghen. Nu wistse wel datmē haer dat niet ghelooven en soude/so en mochtese dat oock met geen ghetuyghen bewijsen/ maer sy wilde met haer eyghen doot ende bloetstortinghe te kennen gheven ende bewijsen/datse de schande ende oneere veel meer dan de doot ghevreest ende gheschuwet hadde/ ende sy sette op haer selven te dooden. Ende als haer vader ende man haren claghelicken jammer ende misbaer saghen/ wordense tot ontferminghe beweecht/ende begonstense te vertroosten/ segghende: Sy hadden ghetuychnisse ghenoech van haer onschult / om datse dese dinghen selve openbaerde / claghende over den vrouwen schender/ ende hem openbaer makende/soo en was oock henluyden zijn ontrouwe ende boosheyt niet onbekent/ sy mercten wel waerom hy dese dinghen gedaen hadde/te weten/dattet was alleen daerom gheschiet / dat hy haer die eere niet en gonde die haer boven de ander Roomsche vrouwen toe gheschreven was/daeromme wildense hare woorden vastelick ghelooven/ ende haer vander daet ontschuldich houden/ datse nemmermeer te ergher ofte oneerlicker zijn en soude. Daeromme en behoef dese haer selven niet te misdoen ofte te quellen. Maer de eersame Lucrecia bleef staende op haer voornemen/eñ sprack: Hoe mocht ghy Collatine lieve man/ ymmermeer eenighen goeden wille ofte liefde tot my ghehebben/ als ghy denckt dat u slaep-bedde met eens vreemden mans voeten besmet / ende alsoo onteert is? Ende ghy mijn alder liefste vader/ hoe mocht ghy my ymmermeer vrolick aensien / als ghy der lasterlicker daet ghedenckt/ die ick uwe kint ghedaen hebbe? Oft ghy wel mijne woorden ghelooven woudt/

Lucrecie doet haer clachte van t'ghene dat haer gheschiet was/ aen haer naeste vrienden.

Hoe Lucrecia van haren vader ende man getroost wort.

Oratio Lucrecie.

wie

Int jaer van der stadt 217

wie sal my ontschuldighen teghen de ander Romeynen ende Roomsche vrouwen? Ick mercke wel dat ghy my niet int leven behouden/maer in noch meerder schande eñ quade fame brengen wilt. Ten sal nemmermeer geen overspeelersse Lucrecien tot eenen exempel hebben. Ick wil met mijnen doode bewijsen/wat my tot desen dinghen ghedwonghen ende ghebrocht heeft / daer mede stackse een mes (datse heymelicken by haer hadde) in haer borst/dattet bloet van haer liep/ ende alsoo crachteloos ter aerden sonck ende sterf. Desen ellendighen (ende nochtans nae der werelt te rekenen) eerlicken doot nam de reyne Lucrecia, die meer te verwonderen is/dan dat haer yemant na volgẽ / oft desghelijcx ooc doen soude/ want het door de Christelicke ordinantie verworpen eñ verboden is / de handen aen hem selven te legghen/oft te dooden. Nochtans is de weerdighe Lucrecia als een Heydensche seer te loven ende te prijsen / datse haer eere eñ reynicheyt hoogher gheacht heeft dan haer leven. Oft God gave dat de Christen vrouwen oock sulcken sin hadden/ want daer en is geen dinck onder der sonnẽ/dat een vrouwe meer eert eñ verciert/ dan eẽ reyn cuysch leven/oock en wert inden hemel gheen dinck door t'ghetoove hoogher gheloont.

Lucrecia doot haer selven.

Doen nu haer man ende vader dese wonderlicke daet saghen / ende over dat doode lichaem grooten jammer ende misbaer dreven/met veel lasterlicke woorden over den Coninck Tarquinium eñ zijnen sone Sextum, haer oock verwonderende vander deuchdelicker Lucrecien, hoe dat in eene vrouwelicke borst alsulcken manlicken herte ende eerlicken moet comen mochte. Doen openbaerde hem Iunius Brutus de burgher/ die hem tot dier tijt toe voor eenen sot hadde wt ghegheven / op dat de Coninck Tarquinius des te min op hem achten soude / ende niet na zijn lijf ende goet staen / als zijnen broeder gheschiet was/wiens wijsheyt ende rijckdommen de Coninck vreesde/ ende liet hem sonder schult dooden. Dese sprack totten anderen:

Oratio Iunij.

Ons en behoort niet in desen dinghen te clagen noch te weenen/ dat behoort den wijven toe: Maer laet ons dencken hoe dat wy den grooten moort ende boosheyt wreken moghen: Want daer zijn oorsakẽ ghenoech teghen den Coninck ende den zijnen/dat wijse wt Romen verdrijven/ende nemmermeer wederom daer in en laten comen: wy sullen oock van alle man daer toe gheholpen worden / alsmen siet dat de kinderen niet beter en zijn dan de vader. Ist niet een schande voor ons mannen/dat dese vrouwe(die doot voor onsen ooghen leyt) soo eerlicken ende soo mannelicken ghedaen/ de doot niet ghevreest/ende so veel als aen haer gheweest is/ des Coninex ende zijns soons boosheyt verwonnen heeft/eñ wy(die mannen heeten)laten dese tyrannen met ons omme gaen hoese willen/eñ niemant van ons en derf hem roeren(wt vreese)ofte daer teghen setten / gelijckerwijs als oft de manlicke herten ons verlaten/eñ inde vrouwelicke borsten ghevaren warẽ. Och laet ons doch dese voorgangerse na volghen/ laet ons mannen oock bewijsen / dat schande ende oneere meer van de doot te vreesen ende te blieden zijn. Met desen woorden versterckte Iunius Brutus de herten der anderen / ende maeckte datse dat bloedich mes wt de borst Lucrecie trocken/ daer op eenen vasten eedt sweerende / ende haer te samen verbindende te sterven / ofte wrake te doen van dese lasterlicke daet/ ende oock malcanderen ghetrouwelicken te helpen teghen des Coninex gewalt eñ overmoet/ so langhe tot datse hem ende alle zijn vrienden wt der stadt van Romen verdreven. Daer nae gaf Iunius Brutus den raet datse dat doode lichaem van Lucrecia, ghelijct daer lach/ opentlick op de marckt droeghen voor de gantsche ghemeynte. Als dat gheschiede / ende een groote menichte des volcx toe liep/ haer verwonderende wat dat bediede/ oft hoe het de eersame Lucrecia alsoo vergaen was. Doen begost Iunius Brutus, dien sy voor eenen sot ghehouden hadden/een schoone reden te doen / ende dede een groote clachte over den Coninck ende zijnen sone Sextum. Vertellende hoe hy int beginsel met onwtsprekelicker boosheyt zijnen swagher vermoort hadde / ende hem selven inde Conincklicke heerschappie ghedronghen/hoe hy een tyrannisch leven leyde / ende so menighen goeden man binnen Romen (om dat hem zijn regiment niet aen en stonde) zijn leven sonder schult / ende sonder sententie ghenomen hadde / ende wat nu in dese voorleden daghen Lucrecie van Sexto gheschiet was/biddende haer dat se als eẽ mannelick ridderlick volck desen grouwelicken moort wreken/dẽ Coninck met al zijnẽ aenhanck wt der stadt van Romen verjagen/eñ haer selven in eenen vryen staet setten wildẽ. Ten behoorde niet dat alsulcken eerlicken ridderlicken volck yemant ghehoorsaem ofte onderdanich ware/ sy souden onder haer selven een eerlick lovelick regiment aen nemen/eñ niet toe laten dat yemant zijn macht aen haer misbruycte. Dit voornemen was der ghemeynte aenghenaem / want van natueren is een yeghelick gheerne vry / daeromme creech Iunius met den anderen eenen grooten aenhanck/ende brochtent daer toe/ datmen de poorten van Romen toe sloot/ ende gheboden den Coninck / ende wie hem aen hanghen wilde / niet meer binnen Romen te laten. Dit gheruchte quam terstont int heyr / daer de Coninck Tarquinius metten anderen Romeynen voor der stadt Ardea lach/ daerom maeckte hy hem terstont op/ende reet na Romen / om te besien oft hy den oproer stillen mochte. Doen stont Iunius Brutus op / ende maeckte hem op den wech om int heyr te rijden. Eñ doen hy een deel volcx sach hem teghen comen/soo dacht hy wel dattet de Coninck was / eñ hy socht eenen omwech om hem niet te ghemoeten/ eñ quam in des Coninex afwesen int heyr. Daer dede hy wederom een groote clachte over den Coninck eñ zijnen sone/hy gaf haer oock te kennen hoe dattet met Lucrecia vergaen was/ende van wat wille de ghemeynte ende de ander burghers binnen Romen waren / ende hy brachtse daer toe datse op

Verbont teghen den Coninck ende zijn geslachte.

Het doode lichaem van Lucrecia wort op de marckt ghedraghen voor de ghemeynte.

De clachte wort gedaen over de boose stucken van den Coninck Tarquinius d'hoveerdige.

braken/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

braken/ende met ghemeynen rade toghense met hem in de stadt van Romen / want een yegelick hadde een mishaghen vander boo- ser daet/ende hadden groot medelijden met Lucrecia / die alle man (als eene eersame deuchdelicke vrouwe) bekent was. Daer toe was wt voorleden misdaden den haet eñ vyantschap in ghewortelt onder tghemeyne volck/hoe wel hem wt vreesen niemant te- ghen den Coninck stellen en dorste / ende sy waren blijde datter yemant was die zijnder ongherechticheyt ende gewalt dorste teghen staen. Daeromme als nu Tarquinius niet min dan vierentwintich jaer lanck in zijn- der booshеyt gheregeert hadde / so nam den Coninclicken staet met hem een eynde/want de Romeynen naer deser tijt een vry wesen ende regiment aen namen/als hier nae ghe- schreven staet : ende Tarquinius vloot tot- ten Coninck van Etrurien Porsenna ghe- noemt / ende zijn sone Sextus weeck inde stadt Gabia/die hy als voorseyt is/met ver- raderien ende booshеyt ghewonnen hadde/ dien sloeghen daer de burghers vander sel- ver stadt doot/als sy hoorden hoe hy eñ zijn vader wt Romen verdreven waren/ende de booshеyt creech haren rechten loon. Hier mede worde gheeynt dat regiment der Co- ninghen te Romen / doent van dier tijt aen als Romulus de eerste Coninck te Romen ghecoren wert/tot op den tijt als de Romey- nen den sevensten ende lesten Coninck ver- dreven/geduert hadde * twee hondert ende vierenveertich jaer.

Int jaer van- der stadt 243

Lucius Tar- quinus de se- venste Coninc wort met wijf ende kin- deren wt Ro- me verdreve͂.

* De tafel va͂ marbersteen geven de͂ Co- ninck Tarqui- nius Priscus met meer dan 37. jaren rege- ringhe/ sulcr dat op sulc- ker wijse ghe- vonden wer- den/met meer dan 243. jaer dat het regi- ment onder de seven Co- ningen soude ghestaen heb- be͂. Ende hoe wel men an- ders wt eeni- ghe oorsaken volgende dese aenteeckenin- ghe van Li- vius een jaer meer rekent/ soo hebbe ick nochtans nu willen navol- ghen het in- hou͂de vande marberstene͂.

Vanden vryen staet der stadt van Romen.

Van natuerlicker toeneyginge en Zijn niet al- leen de menschen, maer oock meestendeel alle creatueren tot vryheyt gheneycht.

Hoe na de veranderinge des regiments,eñ na de wtdrijvinghe des Conincklicken ghe- slachts *Tarquinij*, eerst twee Burgemeesters vanden Rade gecoren worden *Iunius Brutus* ende *Tarquinius Collatinus*.

Int jaer van- der stadt 244

De vrye staet vande stadt van Rome.

ALsoo terwijle dat de Coninghen te Romen wel eñ eerlicken ghereegeert hebben/so bleef haer regiment wel staende/eñ de stadt van Rome͂ nam toe aen rijcdomme͂ ende macht. Maer doen dat regiment door Tarquinium den hoovеer- dighen / eñ door zijne͂ sone Sextum in een ty- ranschap verandert wert/so namt ee͂ eynde/ eñ wert gestraft/also dat de Coninc met alle zijn gheslachte wt Romen verdreven wert. Als nu de Romeynen door haer groote wijs- heyt(die henlyde͂ altoos boven ander men- schen is toe geschreven)wel mercke͂ coste͂ dat haren staet ende wesen niet langhe dueren en mochte/waer sy niet onder haer een ghesette heerschappie eñ overheyt en hadden/eñ haer nochtans daer teghen verweckte de natuer- licke toeneyginge totten vryen staet die hen- luyden seer soet ende aenghenaem was / soo verdachtense een middel/alsoo/dat sy onder haer eene ghesette heerschappie maecten / eñ nochtans in sulcker manieren / datse niet op een mensche en stonde / maer op twee/ oock niet eens menschen leven lanck dueren- de/maer alleen een jaer lanck/ ende sy ver- coren onder henluyden twee mannen / die noemdense Consules, dat is / Raetghevers: Want sy souden raet gheven eñ helpen. Die houde ick gelijck de Burghemeesteren van- den vryen steden des heylighen Roomschen rijcx. Dese selve Consules souden de opper- ste macht hebben binnen Romen/ ende met rade des Senaets alle dinghen doen/ende der ghemeynten profijt soecken ende voor staen. Twee vercorense/daerom/oft den eenen tot booshеyt keerde / datmen troost ende toe- vlucht soude hebben totten andere͂. Een jaer lanck wert daerom ghestelt/wanneer de re- geerders de cortheyt des tijts overdochten/ dat haer heerschappie maer een jaer lanck dueren en soude/dat sy haer dies te minder verheffen souden in hoveerdicheyt/ende dies te meer tot gherechticheyt/ende een goet re- giment gheneycht souden zijn. Eñ daer wor- den de eerste Consules(die wil ick int duytsch Burghemeesters noemen) vanden Romey- nen ghecoren/ Iunius Brutus ende Collatinus Lucrecien man / van de welcke voorseyt is / die hadde eenen toenaem Tarquinius, want hy was oock vant gheslachte des Co- nincx Tarquinij. Alsoo was Iunius Brutus met zijnen ghesellе Collatino, een bescher- mer ende een beginner des vryen staets ende regiments:Hy brocht dat ghemeyne volck daer toe/als Livius schrijft/ datse eenen eedt swoeren nemmermeer eenighen Coninck te Romen regeeren laten / ende sy vervulden wederom dat ghetal der Raetsheeren / die door de tyranschap des Conincx Tarquinij seer vergaen/ghedoot / ende verdreven wa- ren/die vermeerdense oock aent ghetal tot op drie hondert. Sy lieten oock alle dat goet des Conincx Tarquinij aen tasten ende ver- coopen/ ende gaven dat aenden tempel des afgods Mars ghenoemt. Maer de groote toeneyginghe die de Romeynen hadden tot- ten vryen staet / quam Collatino / die oock Tarquinius hiet/te schade/want hoe wel hy een goet oprecht man was / nochtans en dochtet de Romeynen niet datse de rechte vryheyt vercreghen hadden soo langhe als de man ende dat gheslachte Tarquinij noch inder stadt bleef/daerom baden sy hem dat hy haer met goeden wille van die sorghe ont- lasten/ende wt der stadt trecken wilde/hem soude volghen al zijn goet/ende waer hy daer aen niet ghenoech en hadde/so wildense hem noch meer daer toe gheven. Alsoo brochtense Collatinum Tarquinium den eersamen man daer toe (ter avontuere vreesde hy oock dat hem wat erghers toecomen mochte / waer hijt niet en dede) dat hy met zijnen goede ende huysgesinne tooch inde stadt Lavinia/ daer hy zijn huys ende wooninghe hielt zijn leven lanck/eñ want zijn jaer noch niet gheeynt en was/soo wert in zijn plaetse tot Bruto ghe- stelt Valerius Publicola,die was een gheheel oprecht man / ende seer totten vryen staet gheneycht. Nu hadden de Romeynen wel vermoe-

Iunius Brutus ende L. Tar- quinius Colla- tinus de eerste Burghemee- sters.

Brutus neemt den borghers van Rome ee- nen eedt af/ dat sy voort aen geen Co- ninck binnen Rome en sullen laten regeeren.

Tarquinius Collatinus wort om zijn gheslachte eñ naems wille suspect ghe- houden.

Brutus be- geert ae͂ Colla- tinus dat hy soude willen wter stadt trecken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 244

vermoeden dat Tarquinius Superbus niet rusten en soude/maer sommighe vanden bygeleggende landen verwecken / die tot twisten ende tweedrachticheyt lust hadden/ ende der stadt van Romen niet en gunden die eere datse alsoo toeghenomen ende ghewassen was/dat stont alsoo eenen tijt lanck. Daer nae meynde Tarquinius de stadt van Romen met listen weder te crijghen/ende sandt Legaten aen de stadt / opentlick begeerende/waer sy hem niet voor eenen Coninc hebben en wilden/datse hem doch van zijn goet lieten volghen.

Hoe sommighe jonghe burghers van Romen, onder den welcken waren *Iunij Bruti* des Burgemeesters sonen ende meer andere, op geset haddē den Coninck *Tarquinium* wederom heymelicken binnen Romen te laten. Doen dat wt quam wordense ghevanghen eñ strengelicken ghericht voort aenghesicht haers lijflicken vaders, diese selve ter doot verwees.

Oratio der Ambassaten Tarquinij.

Maer hy liet door de selve Legaten heymelicken versoecken by sommighe jonghe burghers vanden gheslachten gheheeten Vitellij eñ Aquilij, seggende: Hoe dat den vryen staet eñ regiment al te seer teghen haer was / want tot noch toe hadde men den Coninck eñ oock de Raetsheeren wt den geslachten genomen/ eñ sy waren de naeste by den Coninck gheweest. Souden nu binnen Romen de burghers als boeren/ de armen als de rijcken zijn/eñ niemant voordeel hebben/waer dan de ghemeyne man d'overhant name/soo souden de gheslachten ende wel-ghebooren burghers van hen verdruckt / ende ten lesten oock verdreven werden/ men vonde altoos oorsaken ghenoech alsmen yemant plaghen ofte verdrucken wilde. Het ware eenen jonghen man swaer zijn leven alsoo te leyden/ dattet in gheenen dinghen straffelick en ware/ het waer al te straf waer hem yemant eens versage eñ misdede/dat hem dan gheen ghenade meer gheschien en soude/also wast met Sexto des Coninck sone gheschiet/ den welcken de liefde tot Lucrecia (die niemant bedwinghen en can) in dolinghe ghebrocht hadde. Oock soo daer sommighe ghebreken aen Tarquinio zijnen vader gheweest waren/die souden ghebetert werden/ende in haren wille staen hoe sy dat regiment van hem wilden ghematicht hebben. In alsulcken verstande haddense eene langhe redene int besluyt daer opghestelt/dat sy den Coninck wederomme inder stadt van Romen souden helpen/ende dat Coninckliche regiment weder op rechten/ende brochten alsoo daer mede veel vanden jonghen burghers daer toe/die haer wille oock beter int Coninckliche regiment / dan inden vryen staet hebben mochten/om den Coninc wederom binnen te helpen/ende by nacht inde stadt te laten: Onder dese jonghers waren oock twee sonen des Burghemeesters Iunij Bruti, Titus ende Tiberius ghenoemt. Alsulcken verbont wert openbaer ghemaeckt door eenen ghecochten knecht Vindicius ghenoemt/

Verbont van jonghe edelmannen/om Tarquinius wederom in stadt te bringhen.

Het heymelick verbont van Tarquinius wederō inde stadt te laten comen/ wert openbaer gemaect door een slave Vindicius genoemt.

also dat de brieven diese den Coninck Tarquinio geschreven hadden/metten bode ghegrepen worden. Daerom soo worden alle de jonghe burghers metten sonen Iunij Bruti ghevanghen: de ghemeynte wert t'samen gheroepen / ende raet-vraechden watmen daer toe doen soude. Alsoo stelde de ghemeynte de sake totten Burgemeesters Iunio Bruto ende Valerio Publicola / die saten te rechte / ende gaven de sententie datmen alle de jonghe burghers eerst met roeyen gheesselen soude/ende daer na onthalsen. Ende den ghecochten knecht Vindicio wert vryheyt eñ burgher-recht vander stadt van Romen ghegheven/ende alle stadt-rechten hem mede ghedeelt. Dat voordeel begreep oock de sonen Iunij Bruti, die worden in bywesen ende voor den aenghesichte haers vaders metten anderen onthalset/daer van hem (soo het nochtans in zijnen wille stonde) zijn eyghen lijflicke kinderen ende bloet niet afwijsen noch trecken en mochten.

De t'samen ghesworen jonghe edelmannen worden lyflick ghestraft.

De gene die in deser maniere vry ghemaect werdē/ hadden den naem Vindicius, om dat sy door die Vindicta of wraecke vry gemaect werden/ eñ sulcx moest geschiē met consent vande stadtrechters. Oock en mocht gheen slave die onder de twintich iaren out was/ alsulcker vryheyt niet gegeven wordē. Sommighe seggen dat als de stadtrechter met een roeyken driemael de vrygemaecte daer mede geslagē hadde Vindicta ghenoemt wert.

Als nu Tarquinio dese dinghen voor quamen/ende hy sach dat zijne listen niet voort ghegaen en waren / soo vergaderde hy zijn vrienden ende aenhanghers met grooter macht/ende tooch met heyr-cracht voor de stadt van Romen/ende meende met ghewelt wederomme binnen te comen/ maer daer en quam niet af/want de Romeynen ordineerden den haren oock ter weer / ende toghen hem onder oogen inden strijt. Nu was Brutus geordineert over dat reysighe volck/ ende Valerius over de voet-knechten. Desghelijcks was op d'ander zijde over de reysighers gheordineert Aruns de ander sone Tarquinij/eñ zijn vader over de voetknechten. Ende als dat reysich volck op beyden zijden voor liep/eñ een schermutsen begoste/ so wordense malcanderen siende / te weten/ Aruns des Coninckx sone ende Iunius Brutus, ende rendē van beyden zijden also crachtelicken op malcanderen / datse beyde doot bleven. Daer nae trefte de ander te paerde eñ te voete/eñ streden mannelicken op beyde zijden tot aen den avont/also datmen geener partien de victorie toe schrijven en mochte/ tot inde duystere nacht/doen scheydense eerst van malcanderen. Ende als de Romeynen smorgens haer wederom totten strijt ordineerden / doen was Tarquinius wech ghetoghen/daeromme namense zijn plaetse in/ ende lasen den roof op/ ende onderscheyden de dooden van malcanderen/eñ begroevense: doen vondense aen tghetal datter maer een meer op Tarquinius zijde / dan op der Romeynen zijde ghebleven en was. Maer sonderlinghe wert Iunius Brutus doode lichaem met grooter eeren vanden Romeynen inde stadt ghebrocht ende begraven/eñ alle eerbare vrouwen vander stadt van Romen beclaechden ende beweenden hem een gantsch Jaer lanck / als eenen beschermer ende onderhouder der vrouwelicker reynicheyt. Na desen dinghen vertoefde Valerius Publicola d'een Burghemeester een tijt lanck/ niet begheerende datmen hem noch eenen Burghemeester tot eenen mede-ghesellle gave/ende hy beschicte alleen watter te doen was. Daerom quam hy in een groote

Tarquinius bereyt hem totten crych tegen de Romeynen.

Strijt tusschē den verdrevē Coninck Tarquinius, ende de Romeynē.

Niet meer dā een meer doot ghebleven van Tarquinius volck dan vande Romeynen.

suspitie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Publius Valerius coemt in een quaet vermoeden by tghemeyne volck/dat hy nae de heerſchappie ſoude ſteken/ maer onſchuldich daer af.

ſuſpitie voor de gemeynte/ dat hy wilde dat
regiment in zijner eyghen macht behouden.
Daer toe gaf noch meer oorſake dat hy een
heerlic huys inder ſtadt op eenen berch Ve-
lia genoemt/getimmert hadde gelijc als een
ſlot. Als hy dat mercte/liet hy de ghemeynte
vergaderen/beclaghende hem datſe ſo cleynē
geloove tot hem haddē/ ende hem daer voor
aen ſagen dat hy de vryheyt van Romē/daer
van hy een beginner mettē anderen geweeſt
was/ſoude willen verſtooren. Maer op dat
alſulcke quade ſuſpitie wt haerder hertē ge-
heel wtgeroyt ſoude werden/ ſo wilde hy een
geſette maken dat wie daer te Romē de vry-
heyt wilde breken/dat die lijf ende goet ſoude
verbeuren/dat behaechde der gemeyntē ſeer
wel/eñ hem wert de toenaem Publicola ghe-
geven. Daer na maecte hy noch een gheſette:
Oft yemant door de Conſules (die ick Bur-
ghemeeſters noeme) beſwaert worde/dat hy
voor de ghemeynte appelleren ſoude. Hy liet
oock zijn huys af breken/dat op den berghe
gelijck eē ſlot ſtont/ende liet een ander ſlecht
huys beneden aen den berch ſetten. Ende hy
begheerde daer nae vander ghemeynte datſe
hem eenen Burghemeeſter tot eenen mede-
ghеſelle ſouden gheven. Daer van wert hy
ſeer gheprezen vander ghemeynte/ende ver-
creech groote vrientſchap / gunſte ende ghe-
loove van haer. Alſoo wert hem gheghеven
tot eenen mede-gheſelle Spurius Lucrecius,
Lucrecien vader/ die was out ende crachte-
loos/ende ſterf oock in corten daghen/ daer-
om en wert van hem niet ſonderlincx ghe-
daen. Ende daer na wert in zijn plaetſe ghe-
ſtelt Horatius Pulvillus, die wert daer in ſeer
ghepreſen / als hy eenen Heydenſchen tem-
pel wijede/ende hem de bootſchap quam dat
zijnen eenighen ſoon int oorlooch doot geſla-
gen was/ſo en liet hy hem dat niet aen gaen/
dan alleen dat hy beval/men ſoude hem be-
graven/ anders ginck hy al voort met zijn
dinghen/ſonder alle teyckenen van eenighen
leede ofte droeffeniſſe. Alſulcken vaſten op-
gherechten moet eñ herte droeghen de Ro-
meynen int beginſel van haren vryen ſtaet/
datſe noch liefde/noch leet/ofte goet/vanden
rechten weghe trecken en mochten.

Deſen toenaē wert hem gegeven om dat hy t'gemeyne profijt voor oogen hadde. Hy wort in ſommighe marberſteenē ende oock anderſins in ſommighe hiſtorie boeckē/ Poplicola genoemt/ om dat hy ſonderlinge den burgers goet herte droech/ ende goetwillich was/ ende dat hy by henlieden lief eñ weert was gehoudē.

Spurius Lucretius,

Oft God gave dat de ghene noch alſo gheſtelt waren, die der gemeynten profijt ſullē voorſtaen, ſo ſoudet des te beter ſtaen op aerden.

Hoe de Coninck *Porſenna* t'ſamen ſpande met *Tarquinio* om hē wederom in zijn Coninckrijck te ſetten, ende de ſtadt van Romē hart beleyde, ende hoe manlickē dat de Roomſche Ridder *Horatius Cocles* met hem derde, de vyanden vander brugge keerde, ſo lange datſe achter hem afgheworpen wert, ende ſpranc daer na geharnaſcht inden Tiber, eñ ſwam ridderlick totten zijnen ongequetſt.

Int jaer van der ſtadt 245

Als nu Tarquinius noch met liſten
noch met eeniger macht te Romen
niet weder binnen comen en moch-
te / ſoo vloodt hy tot Porſenna den
Coninc van Etrurien/die in dien tijdē groot
gheacht/eñ ſeer machtich was/eñ begheerde
hulpe ende bijſtant van hem.

Vertellende zijn ellendicheyt / ende waer
die maniere op quame datmen de Conin-
ghen alſo verſtoten ende verdrijven ſoude/ſo
mochtet oock wel aen hem gheraken. Daer-
om aenghеſien dat hy verſtandich eñ mach-
tich was/ſoo behoorde hem wel toe voor an-
deren/dat ſelve te wreken. Alſoo broch hy
den Coninck Porſenna daer toe dat hy hem
onderwan Tarquinium te Romen weder
in te ſetten : ende hy tooch met heyr-cracht
voor Romen/ daer van werden de Romey-
nen ſeer verbaert/want daer was doen ter
tijt grooten hongher ende dieren tijt inder
ſtadt/ende Porſenna wachte met allen vlij-
te datmen haer niet toevoeren en mochte.
Maer deſen noot voorquamen de Burghe-
meeſters ende den Raet met getrouwer hul-
pe / wantſe den armen mede deelden / coorn
ende al dat haer van noode was. Daer nae
wan Porſenna eerſt den berch Janiculum
ghenoemt / ende begoſt de brugghe Pons
Sublicius ghenoemt/op den Tyber ghele-
ghen/in te nemen/die was beſet met ſommi-
ge Romeynen. Maer als Porſenna met zijn-
der macht aen quam/vloden de Romeynen
eensdeels vander brugghe. Doen was een
onder haer/Horatius Cocles ghenoemt / die
riepſe toe datſe ſoudē blijven ſtaen / oft dat-
ſe de brugghe achter hem af worpen / ſo wil-
de hy met zijn eenich lichaem den vyanden
teghenſtaen. Alſoo wert de brugghe achter
hem af ghеworpen/ende daer en bleven niet
meer dan twee mannen by hem ſtaen / met
welcker hulpe hy de vyanden op hielt / die
waren ghenoemt Spurius Laertius ende
Titus Herminius. Maer als noch luttel van-
der brugghen af ghеworpen was / weken
die oock achterwaerts van hem / ende Ho-
ratius bleef alleen ſtaen teghen de vyanden/
ende dede ſoo grooten weer/dat haer de vy-
anden verwonderden / tot dat de brugghe
af ghеworpen was. Ten laetſten als hem
den laſt groot wert / ende hy niet meer ach-
terwaers totten zijnen comen en mochte/
ſpranck hy inde Tyber / ende ſwam alſoo
ghewapent totten zijnen. Van deſer groo-
ter mannelicker vromicheyt ende daet/wa-
ren de Romeynen danckbaer. Sy lieten hem
een columne inder ſtadt op rechtē/ ende zijn
beelt daer op ſetten / ende gaven hem oock
alſoo veel ackers als hy op eenen dach ploe-
ghen mochte/d'welck in dien tijden voor een
groote gave gheacht was. Nu lach Porſen-
na aen den Tyber/eñ ſach dat der Romey-
nen cudde ende beeſten op d'ander zijde in-
der weyden ginghen/ ſoo liet hy zijn ſchepen
maken/daer mede over varen/ ende een deel
vanden beeſten nemen / ſoo veel alſſer inde
ſchepen gaen mochten. Dat gheſchiede ende
wert gheleden vanden Romeynen meer dan
eens/nochtans drevenſe haer cudde eñ bee-
ſten altoos voorder van daer vanden Ty-
ber / want Valerius Publicola hadde een
opſet ghemaeckt/ende wachte wanneer de
vyanden ſterck over quamen / dat hy ghe-
ſchickt ware met haer te ſtrijden/ als oock
geſchiede/want corts daer nae als ſy de bee-
ſten wederomme nemen wilden/ quam Va-
lerius metten Romeynen ter poorten wt/ eñ
omſette dat veer datſe niet wederom over

Oratio Tarquinij.

Porſenna de Coninck.

Dionyſius Halicarnaſſeus heet hem Publius Horatius daer bi voegēde dat hi was de neve van Marcus Horatius Pulvillus de voorſeyde Burgemeeſter/ namentlick zijn broeders ſone/ de toenaem Cocles wert hem ghegeven om dat hy maer een ooge hadde.

Seer cloecke vromicheyt van Horatius Cocles.

Danckbaerheyt vande Romeynen tegē Horatius.

Cloeckē aenſlach om den vyant van achter te beſluyten.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der ſtadt 264

Die van Hetrurien worden geſlagen.

den Tyber comen en mochten/hy vinck ende ſloech doot al wat op dees zijde van den Tyber was/ende dede den vyanden groote ſchade. Daer van worden de Romeynē verſterckt / ende creghen wat herts ende moets teghen de vyanden.

Hoe den Roomſchen Ridder *Mutius Scævola* inden legher den Coninck *Porſenna* wilde doorſtekē, eñ wt dolinge doorſtack hy zijnen Cancelier, daerom hy gevangen wert. Ende doen hem de Coninck ſtraffen wilde, ginck hy tottē vyere dat inde tente was, eñ leyde zijn rechter hant daer in, eñ verbrandeſe ſelve om datſe gedoolt hadde, daer van hem de Coninc ſeer verwonderde, ende liet hem los ende vry gaen.

Ende ſonderlinghe een genoemt Caius Mutius doen die ſach dat Horatio om zijner mannelicker daet wille ſo groote eere geſchiet was / dochte hy by hē ſelven ooc een groote daet te bewijſen / oft eerlick daer om te ſterven. Hy cleede hem den vyanden ghelijck/ende ſwam by nachte over den Tyber / tſmorghens quam hy in des Coninckx heyr. Als de Coninck Porſenna den ſout wt gaf /doen ginck hy oock toe inder meyninge om den Coninck doot te ſlaen.

Cloecke ende mannelicke daet vā Caius Mutius.

Soo ſadt de Cancelier by den Coninck ende gaf dat gelt wt/ende was oock ſoo coſtelick ghecleet als de Coninck / ende Mutius en wiſt niet welck de Coninck was / hy en dorſte oock niet vraghen/op dat hy hem niet openbaer en maeckte. Doen ginck hy toe ende ſloech den Cancelier doot die dat gelt ende den ſout wt gaf. Daer nae als hy de vlucht nam/ende ſocht weder over den Tyber te comen/ſoo en mocht hy doch niet door den grooten hoop des volcx gheraken. Als hy nu ghevangen eñ voor den Coninck Porſenna gebrocht/ eñ ghevraecht wert wat hy daer mede meende / bekende hy vry dat hy was Mutius een Romeyn / in ſulcker meyninghe daer ghecomē om den Coninck doot te ſlaē/oft daerom te ſterven. Eñ als hem de Coninck dreychde te pijnighē/op dat hy zijn opſet/ende der Romeynen heymelicken raet openbaren ſoude/ſprack hy tot hem alſo:

C. Mutij Scævole oratio.

Porſenna op dat ghy ſien meucht van wat ſin dat wy Romeynen zijn/ eñ dat wy gheen pijne noch de doot en vreeſen/ſo wil ick mijn eyghen hant ſtraffen om datſe ghedoolt/ende niet den rechten man heeft doot gheſlaghē/ende ſtack daer mede zijn hant int vyer dat by den Coninck brande/tot dat de hant gheheel verbrande / ende hy en roerdeſe niet eens/die thoonde hy daer nae den Coninck Porſenna, ende ſprack tot hem: En denckt dat niet dat ghy met eenigher pijne yet van my verwerven ſout/maer ick ſal u doch wel de waerheyt openbarē: Onſer zijn drie hondert vanden edelen Romeynen die in uwen doot gheſworen hebben/ ende een yeghelick heeft zijn byſonder opſet ghemaeckt teghen u: iſt my niet ghelucktt/ſo en ſult ghy nochtans den anderen niet wel moghen ontgaen. Daeromme rade ick u dat ghy pays maect/ ende u vereenicht met henluyden.

Caius Mutius verbrant zijn rechte hant.

Mutius wert Scævola ghenoemt om dat hy de rechter hant verbrant hadde.

Als Porſenna dat groot wonder van Mutio ſach/ eñ dat vaſt onberoerlick herte / ſoo docht hy warender ſulcke mannē noch drie hondert binnē Romen/ſo moeſt hy in groot peryckel zijns levens ſtaen. Eñ als hy hem de nacht over bedacht hadde/ſoo ſant hy des morghens zijn Legaten met Mutio te Romen/eñ begheerde met haer te vereenighen/ eñ pays te maken. Dat namen de Romeynen gaerne aen/ nochtans in alſulcker maniere / dat hy hem des Coninckx Tarquinij ontſlaen/noch hem teghen de Romeynē geen byſtant doen en ſoude. Alſoo bleef daer na de Coninck Porſenna in grooter vrientſchappe metten Romeynen/eñ om der daet wille die Caius Mutius ghedaen hadde/gaven hem de Romeynen een groot velt ackers ende weyden op d'ander zijde vanden Tyber / dat behielt noch langhe daer nae den naem / ende was gheheeten Mutius Beempden.

Coninck Porſenna ſent zijn geſanten aende Romeynen om pays te maken.

Deſe waren gelegen beneden den Janikel berch aldernaeſt den Tyber.

Hoe de maget *Clœlia*, die met meer andere dē Coninck *Porſenna* tot meerder ſeeckerheyt der vereeninghe van den pays, tot oſtagien ghegheven waren, by nacht op der vyandē paerden over den Tyber ſwommen, ende te Romen quamen, daer van hem de Coninc wederom ſeer verwonderde, ende oorſake nam metten heyr ende legher van Romē te trecken, ende metten Romeynen een eewighe vrientſchap te maken.

Nu waſt een ghewoonte alſmen de vereeninge ende pays maecte/datmen van beyden zijden ſommighe vanden beſten/een ſeker ghetal tot oſtagien gaf/die ſouden panden zijn tot dat de vereeninghe volmaeckt wert/ ende daer waren vanden Romeynen ſommighe jongheligen ende maechden Porſenna tot oſtagien ghegheven/onder de welcke maechden was eene Clœlia ghenoemt / die ſprack tot ſommighe ander maechden die by haer waren/datſe haer ſelven ſouden vry maken/ende ſy namen de paerden der vyanden die int heyr ſtonden/ſaten daer op/ende ſwommen by nacht over den Tyber/ende quamen alſo tſmorghens te Romen in ghereden. Als dat ſmorghens vroech den Coninck Porſenna gheſeyt wert / verwonderde hy hem/ ende ſprac: Voorwaer daer en is niet alleen mannelicke deuchde inden mannen van Romen/ maer oock inde vrouwen. Ende hy ſant Legaten te Romen/ begheerende datmen hem de oſtagien ſoude weder ſeynden/ meer om dat hy de maechden recht beſien mochte/ dan dat hy haer yet quaets ſoude doen. Ende als de Romeynen om gheloove te houden/ den Coninck Porſenna de maechden metten paerden wederom ſonden/ende ſy in grooter vreeſen ſtonden datſe de Coninc ſoude ſtraffen / ſoo quam Clœlia haer hooftmannen voor den Coninck/eñ bekende datſe van die dinghen een oorſake was / ende de andere daer toe ghebrocht hadde om haer te volghen. Daerom oft hy eenighe ſtraffinge om der ſaken wille doen wilde/ dat hy haer dan voor name/wantſe alleene/ende anders niemant vander daet ſchult en hadde. Porſenna de Coninck verwonderde hē noch meer/ eñ ſprack haer goedertierlickē toe. Hy prees haer

Lofweerdige ende cloecke daet vā Clœlia, doē ſy met ander maechden is geredē wt den legher van Porſenna, ende metten paerden over den Tyber geſwommen.

Clœlia de maghet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101.

haer/ende begaefdese om haerder deuchden
wille/ hy gaf haer ter eeren oock keur datse
een seker ghetal vander ostagiē der jongelin-
ghen eñ maechden met haer name die los eñ
vry zijn soudē/also verkoos sy alle de maech-
den. Doen vraechde haer Porsenna waerom
sy enckel maechden/eñ gheen jongheling hen
ghecoren en hadde. Sy antwoorde seer eer-
baerlick/op datse niet aē haer eere geschepnt
en worden. Also gaf haer de Coninck Porsen-
na oock alle de andere/eñ begiftese seer rijc-
kelicken/seyndende haer wederom nae Ro-
men/eñ ontboot den Romeynen by heulup-
den/hoe dat hy wel sach alsulcke manheyt
eñ deuchde van mannen eñ vrouwen onder
heulupden/dat hy gheen ostagien en behoef-
de/ende en begheerde niet meer dan haer
vrientschap te hebben. Hieromme wert de
maghet Clœlia om haerder eerlicker daet
wille oock vanden Romeynen begaeft/want
sy lieten haer een columne op rechten by den
Tyber/ende haer beelt rijdende daer op stel-
len/dwelck doch van vrouwen eer st noyt ge-
hoort en was. Alsulcke bekentenisse der wel-
daet/verweckte menighen man te Romen om
eere eñ prijs te verwerven. Daerom in eenē
goeden regimente eñ policie en soude niet al-
leen dat quade ghestraft/maer oock dat goe-
de gheloont werden/daer door de goede lust
creghen wel te doen/ ende de quade de straf-
finghe vreesden/ ende haer vander ondeuch-
de keerden.

In dien tijden sterf Valerius Publicola de
eerste Consul ofte Burghemeester te Romē/
die inden vrede ende oock int oorlooch den
Roomschen volcke veel goets ghedaen had- *Den doot Valerij Publicole.*
de/eñ daer by bleef hy in alsulcker armoede/
datmen nae zijn doot niet alsoo veel en vant
datmen hem begraven mochte/ maer dat
gelt wert vander ghemeyner stadt borssen
soo overvloedichlick daer toe ghegeven/ dat
zijn begravinghe met Coninclicken staet toe
berept wert/ ende de eerbare vrouwen van
Romen beweendē hem oock een gantsch jaer
lanck ghelijck Iunium Brutum.

Int jaer vander stadt 246

Als nu Tarquinius vanden Coninck Por-
senna gelaten wert/ eñ de Romeynen hooptē
dat haer regiment hem soude tot rusten stel-
len/so stont tegen haer op eenen grooten op-
roer ende tweedrachtichept. Want Tarqui-
nius vloot tot zijnder dochter man geheeten *Octavius Mamilius.*
Octavius Mamilius, woonende inder stadt
Tusculum/die was soo rijck ende machtich
dat hem Tarquinius inden tijden als hy noch
Coninck/eñ in zijner macht was/ zijn doch-
ter ten huwelicke gaf: ende doort ingheven
Tarquinij verweckte de selve vierentwin-
tich steden by Romen gheleghen/ van den
welcken sommighe eerst vanden Romeynen
ghedwonghen waren/ eñ met haer verbon-
den datse al tsamen begosten de Romeynen
te bevechtē/ eñ meenden om datter geen Co-
ninck meer te Romen en was/ daer mede sy
haer van beginsel verbonden hadden/dat nu
haer verbont een eynde hadde. Ende gaven
oock den ghemeynen man te verstaen/ hoe
dat de Romeynen dat verbont in sommighe
stucken ghebroken hadden. Daer toe waren
sy alle lichtelicken te verwecken / meer we
ghemeynen nijt ende afgunstichept (als noch
dicmaels ghesciet) om dattet den Romey-
nen soo wel ginck/dan dat de oorsaken van
haer selven ghenoech waren/daeromme on-
derwonnense haer Tarquinium weder in te
setten. Daer waren oock sommighe van-
den oppersten met giften daer toe ghecocht/
de andere andersins verweckt/tot datse dat
ghemeyne volck oock tot haerder meyninge
brochten.

Van een tweedrachticheyt tusschen den Rade ende der ghemeynten.

Int jaer vander stadt 248

Alsoo maeckten de Romeynen tot
Burghemeesters twee treffelicke
mannen/Publium Postumium ende
Titum Largium, ende als die te Ro-
men in der stadt haer reede maeckten teghen
de vyanden/ ende een heyr wt lesen wilden
dat totten oorlooch ghenoech ware/om dat-
ter alle hulpe ende troost op de stadt van
Romen alleen stonde/ wantter gheen stadt
noch gebueren heulupdē meer behulpelic en
waren/soo stonter op inder stadt een groote
tweedrachtichept tusschen de ghemeynte eñ
den Rade/ eñ des raets vriendē/welcke wa-
ren de burghers vanden gheslachten die in
groote goeden saten/want de gemeynte was
inde voorleden oorloghen/ eñ by diere tyden
in alsulcke schult eñ armoede gecomen/dat-
se seyden/datse niet meer en vermochten te
oorloghen/ende sy weygerden haer daer toe:
oock claechdense daer by / datse met groote
schulden belast waren/ eñ worden door haer
schuldenaers seer scherpelick ghehouden/ dat
haer lijven eñ goet daerom verset / ende aen
ghetast worden. Want in dien tyden moest
een yeghelick die totten oorlooch ghecoren
wert/op zijn eyghē costen reysen eñ wt trec-
ken sonder eenighen sout oft loon. Oock en
was dat woeckeren in der stadt van Romen
niet verboden / ende meer ander hanteerin-
ghen diemen in desen tijden niet toe en laet.
Wie oock den anderen schuldich was / ende
hem gheen ghelooue en hielt oft en betaelde/
soo sprack zijn schuldenaer metten rechte
zijn lijf aen / ende wat hy aent goet niet en
vant/so mocht hy dat lichaem daerom hou-
den/ende inden kercker werpen. Alsoo wor-
den de arme seer verdruct vanden rijcken eñ
machtighen / dattet de ghemeynte niet wel
lijden en mochte/om dier saken wille broch-
ten de Burghemeesters sulcke onghehoor-
saemheyt vander ghemeynten/ ende ooc ha-
ren noot ende claghen voor den Raet. Ende
als den Raet daeromme vergadert wert/so
worden oock de Raetsheeren twistich met
haerder meyninghe/want daer waren som-
mighe onder haer / sonderlinghe Titus Lar-
gius, ende Marcus Valerius de broeder des
Valerij, die een vanden eersten Burghemee-
sters ghewe..st/ende doot was.

Dese meendē men soude der ghemeynte te
hulpe comen / op datmense goetwillich be-
hielde/wantse hadden tot noch toe ghetrou-
welickē dat ghemeyne profijt eñ den vryen
staet vander stadt helpen beschermen / ende
oock haer bloet daeromme ghestort / ende
haer goet verteert / daerom sy in alsulcken
schult ende noot ghecomen waren / ende ten

Dese is Publius Postumius genoemt Tuberius, zijn vader als Dionisius, schrijft was genoemt Quintus Postumius.

Int jaer vander stadt 249

Waer wt tweedracht wast.

Marcus Valerius is gewecst de broeder vā Publius Valerius Poplicola, als oock Dionisius, Plinius, eñ Plutarchus claerlic seggē.

Oratio Titi Largij, Marci Valerij.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 246

behoorde niet dat een vry volc/ die om haerder vryheyt wille tegen de vreemde streden/ ende haer bloet storten/ door haer mede burghers also verdruckt/ haer goet af ghewoeckert/ ẽ haer lichamen inden kercker gheprynicht souden worden. Daerom was haren raet datmen haer schult soude quyt scheldẽ/ ende wt alsulcker noot helpen / anders en mochte den vryen staet niet staende blijven/ ẽ der stadt van Romen soude groote schade daer van comen / ende tweedrachtichept op staen/ waermen dat niet voor en quame/ soo soude de ghemeynte verweckt moghen werden om ander manieren te soecken / ende by avontuere daer toe comen datse Tarquinio weder in holpen/ ende dat Coninclicke regiment voor desen staet kiesen souden/ wat dan quaets ende jammers daer wt comen soude/ commense beter overdencken dan men daer van spreken mach. Alsulcke woorden hadden dese Raetsheeren / ende namen tot een exempel datmen cortelinghe int oorloch vanden Coninck Porsenna der ghemeynten oock met vruchten ẽ lijf-neringhe heeft moeten te hulpe comen / ende datmen oock vindet exempelen van ander steden/ die dat selve dickmaels ghedaen hebben. Daer teghen stont op inden Rade Appius Claudius, een stranck man / ende wederriet dat met aller macht/ segghende:

Applus Claudius was in tijde van oproer met zijn aenhangers wt Regillo tot Rome ghecomen.

Appij Claudij oratio.

Waert daer toe quame/ dat de ghemeynte den Raet ẽ de beste vander stadt dwinghen soude om haren wille te doen/ ẽ de schulden quijt te schelden/ soo en soude daer geen eynde noch op houden zijn / tot dat zijt daer toe brochten dattet gheheel regiment in haren handen stonde / ende den Raet metten besten vander stadt souden verdruckt ende te niet gaen / oft wt der stadt verdreven worden. Ten soude oock gheen eendrachtichept maken/ want vercreghense heden dit/ so soudense morghen oock noch een ander willen hebben. Daer waren sommighe onnutte menschen ende burghers vander gemeyntẽ/ die alsulcken oproer maeckten/ die haer goet overdadelick verteerden / dach ende nacht niet anders en deden dan datse de buyckẽ en vulden. Souden dan de ghene die soberlick leven / die door haer deucht ende manheyt int oorlooch ofte met coopmanschappe wat vercreghen ẽ ghewonnen hebben / die oock desen selven haer goet in haren nooden gheleent hebben / ende haer te hulpe ghecomen waren/ dat selve quijt schelden/ ende alle dinghen nae haren wille doen/ so soude alle gheloove inder stadt van Romen te niet gaen/ niemant en soude den anderen meer leenen noch borghen ofte te hulpe comen/ oock souden de ghene die haer goet met eeren ende deuchden wijsselick ghewonnen ẽ behoudẽ hadden/ vant haer berooft werden/ ende den ghenen wt ghedeelt ende ghegheven werden die dat niet verdient en hadden/ ende dat selve onnuttelick ẽ overdadelick door brochten. Oftmen niet henluyden ende haren vaders/ alsmen de Ackers wt deelde/ oock haer deel ghegeven en hadde als ander burgers? Oftse niet ghelijck de ander int oorloge ghelijcke buyte ende ander profijt ghecreghen en hadden? waerom verdoen sy dat selve/ ende en bewaren het niet ghelijck de ander? Ten waer zijn meyninghe noch zijnen raet niet / datmen soude den ghenen die in eere ende deuchde leven/ haer goet nemen/ ẽ dat gheven den onnutten menschen/ die beter wt der stadt/ dan daer binnen waren/ ende daer mede besloot hy zijn reden. Deser meyninghe vielen oock veel Raetsheeren toe: sommighe wilden de saecke middelen. Datmen soude alleen den ghenen te hulpe comen die haer goet niet overdadelick door ghebrocht en hadden / oft die andersins in cranckhept oft ellendichept waren. Also en coste dẽ Raet dese sake niet besluyten noch eynden/ ende beval den Burghemeesters de sake / om alsoo daer in te handelen/ datse dat ghemeyne profijt voor schade wachtẽ. Also vergaderdense de ghemeynte / ende hielden haer voor hoe sy niet en mochten op deser tijt als de vyanden voor ooghen waren/ ende haer aen tastẽden/ yet van desen twist eynden ofte besluyten/ ende sy baden haer datse wildẽ ghehoorsaem zijn/ sy wilden een ghebot laten wt gaen/ soo langhe alst oorlooch duerde / dat niemant eenen burgher zijn lijf aen tasten / ofte om schult zijn goet belasten noch vercoopen en mochte / daer nae soudense met moeyte een maniere soecken om den twist te scheydẽ na dattet recht ende behoorlick ware/ dat nam de gemeynte aen. Oock liet den Raet totter ghemeynte segghen: Aenghesien dattet oorlooch groot was/ ẽ de stadt van Romen alleen stonde sonder aller menschen hulpe / soo waert vã noode datmẽ eenen eenigen hooftman ẽ Prince maecte / die niet vander ghemeynte noch vanden Rade raet vraghen en dorste/ ende dat hem een yeghelick ghehoorsaem ware / dat oock niemant van zijn ghebot wijcken en mochte/ daer in consenteerde de ghemeynte oock/ alsoo dat zijn macht niet langher dueren en soude dan ses maenden. Ẽ de ghemeynte en verstont niet dattet gheel tegens haer was/ want daer mede was haer vryheyt benomen die haer Valerius Publicola ghegheven hadde / te weten: Ofter yemant van de Burghemeesters beswaert worde / dat hy voor de ghemeynte mochte appelleren.

a Dictator was soo vele als hooge overichept te seggẽ. De welcke gecoren wert door sommige treffelicke ende swaere oorsaken/ in haestige ende perreulose lopen van naeckende oorlogẽ, burgelicke oproeren, ẽ dier ghelycke saken. Zijn macht was meerder dan de macht vanden Burghemeesteren/ nochtans en gheduerde die niet langher dan ses maenden/ noch en streckte haer niet wijder dã in Italien.

Also verkoos den Raet tot eenen opperstẽ Prince Titum Largium, ende die wert ghenoemt [a] Dictator. Dese hadde alle de macht die eerst de Coningen gehadt hadden/ alleen datse niet meer dan ses maenden en duerde. Daer na nam de selve tot eenen Hooftman over de reysighers Spurium Casſium, die wert genoemt Magister equitum, dat verduytsche ick/ een Ritmeester ofte Hooftman over de Ruyters die te paerde waren. Ende dat wert voortaen alsoo ghehouden/ dat een Dictator eẽ ander tot hem verkoos/ die was nochtans onder den Dictator, ẽ moest hem ghehoorsaem zijn. Maer Titus Largius sach aen datter sulcke groote macht teghen de Romeynen was / welcker hy alleen niet en betroude te wederstaen/ daerom begheerde hy dat oorlooch goedertierlicken achterwaerts te stellen / ende socht veel manieren heymelick ende opentlick/ tot dat hy bestant vercreech een jaer lanc duerende. Hy brochtet oock daer toe dat de steden niet alsoo hitich en

Int jaer van der stadt 252

Titus Largius Dictator was de broeder vã Spurius Largius, Spurius Cassius, Magister equitum. Dionisius verclaert opẽtlick dat Titus Largius, als hi voor de tweede reyse Burghemeester was/ hooghe overicheit tot Rome gecoren wert/ te weten int derde jaer naer desẽ/ doe tghemeyne volck oproerich was.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

tich en waren op de Romeynen als eerſt/ eñ dat ſommige den Romeynen toe vielen. Eñ na de ſes maenden gaf Titus Largius zijn macht weder over/ ende de Burgemeeſters regeerden ghelijck eerſt.

Van eenen ſtrijt tuſſchen de Romeynen ende ſommighe ſteden.

Int jaer van der ſtadt 254

MAer doen dat beſtant ooc een eynde hadde/ ende nochtans gheen vereeninghe en gheſchiede met Tarquinio/ ſoo maeckten haer de voorſchreven ſteden ſterck/ ende trocken wederom voor Romen met grooter macht/ ſy hadden omtrent veer tich duyſent mannē te voete/ eñ drie duyſent te paerde. In ſulcker noot wert wederom een Dictator ghecoren Aulus Poſtumius/ die maeckte een Hooftman over de reyſigers Titum Ebutium/ ende ſy vercoren oock haer volck binnen Romen/ eñ ſchicten haer te weer teghen de vyanden. Ende ſy en haddē in haer heyr niet meer dan vier ende twintich duyſent te voete min drie hondert/ ende een duyſent te paerde. Metten ſelven toghenſe teghen de vyanden/ ende ſtredē met haer by een ſtaende water/ Lacus regillus ghenaemt/ ende het was eenen ſeer harden ſtrijt/ daer in de Romeynen ſeer veel doot ſloeghē: eñ ſonderlinge bleven daer twee vandē Romeynen Marcus Valerius de broeder Publicole, ende Titus Herminius die dē Hooftman vander ander zijden Octavium Mamilium doot ſloech/ ende werde weder doot gheſlaghen van den ghenen die op hem van de ander zijde gheordineert waren. Nochtans ſo behielden de Romeynen ten leſten de victorie/ ende dreven de vyanden inde vlucht/ ſy wonnen haer waghenborch/ ende verſloeghen oock van haer-luyden omtrent twintich duyſent/ ende vinghender by ſes duyſent/ daer mede brochtenſe de vyanden daer toe/ dat de vier ende twintich ſteden haer Legaten te Rome ſonden/ ende begheerden vrede/ ende wilden den ſelven aen nemen na der Romeynen wille. Ende hoe wel ſommighe inden Rade waren/ die ſeyden datmen ſtraffelicken met henluyden ſoude moghen omme gaen/ ende de Steden met ghewelt bedwinghen ende verſtooren/ nochtans ſo onderweeſſe Titus Largius een goedertieren man/ ſegghende:

Oorloghe teghen de Latinen.

Regillus Lacus.

Den ſtrijt vā de Romeynē teghen de Latinen/ in de welcke doot blevē Marcus Valerius, ende Titus Herminius, die Octavium Mamilium der vyādē Veltheere verſlagē hadde.

T. Largij oracio.

Hoe verhaet dat alſulcke ſtrafficheyt de Romeynen ſoude maken teghen haer ghebueren/ ende oock hoe datmen hem in voorſpoedighen dinghen niet te hooghe verheffen en ſoude/ want het gheluck heeft hē dickmaels verkeert/ waſt henluyden nu wel gegaen/ des ſoudenſe den Goden danckbaer zijn/ ende het waer beter datſe haer gebueren met goetheyt verwonnen/ dan dat zijſe met ſtrafficheyt inde vreeſe behouden/ want watmen met vreeſen bedwinghet ende regeert/ dat en mach niet langhe ſtaende blijvē. Deſen raet volchde de gantſche Senaet/ ende ſloten onder henluyden/ dat de Romeynen haer de ſes duyſent ſonder ontgheldinghe ofte ſchade weder gaven/ ende haer ooc in gheenen dinghē en beſwaerden/ dan datſe dat oude verbont met haer vernieuden/ ende oorloofden haer/ wie te Rome comen/ ende daer burgher werden wilde/ dat hijt doen mochte. Met deſer genaden ende weldaet brochtenſe de ſteden daer toe/ datſe langhe tijt den Romeynen groot goet deden/ eñ in allen nooden ende oorloogen haer behulpelick waren. Als nu Tarquinio hier mede alle hulpe ende trooſt benomen/ ende zijnder dochter man Octavius Mamilius inden ſtrijdt doot ghebleven was/ ende hy nu oock ſeer out omtrent van tnegentich jaren was/ ſo vloodt hy in een ſtadt Cuna genoemt/ tot den Heere vander ſelver ſtadt gheheeten [a] Ariſtodemus/ eñ hi ſterf corts daer na/ veerthiē jaer na den tijt als hy wt Romen verdreven was/ ende de Romeynen hadden langhe tijt ruſte ende vrede.

[a] Titus Livius heet Ariſtodemus een tyrā/ als de ghene die de geheele ſtadt met alle haer toebehoorende laut onder zijn macht ghebrocht hadde/ eñ alſo van eē vrye ſtadt/ eē Vorſtendom gemaect hadde. Want alſulcke werdē hier voortyts tyrannen ghenaemt/ welcken naem int eerſte ſo gruwelick eñ veracht niet en was/ als ſy namaels werd door booſe eñ oneerbare miſ bruycken.

Hoe daer een tweedrachticheyt op ſtont tuſſchen den Raet eñ der ghemeynte van Romen, de welcke die vanden Rade gheſtoort ende beſwaert hadden, eñ hart ghevanghē om ſchulden. Daerom de gemeynte wt der ſtadt weeck, ende met macht eenē berch in namen, ende haer daer tegen den Raet ſtelden, welcken oproer nochtans ten laetſten door eenē goeden man, *Agrippa* genoemt, gheſtilt ende vereenicht wert.

Int jaer vander ſtadt 258

DAer nae ſtont weder op den twiſt tuſſchen der gemeynte ende Senaet/ als voorſeyt is/ doen Appius Claudius ende Publius Servilius Burgemeeſters waren. Ende als de ghemeynte begheerde te weten hoeſe ſtaen ſouden/ ende hielden den Senaet voor wanneer ſy buyten der ſtadt om haerluyder vryheyt ſtreden/ ſo werde henluyden dat hare genomen binnen der ſtadt/ hoe datſe niet anders en waren dan knechten eñ ſlaven der machtighen ende rijcken/ dat en wilden ſy niet langher lyden. Als nu den Raet weder om der ſaken wille vergadert was/ eñ vanden dinghen raet hielden/ ſoo bleef de een Burghemeeſter Appius Claudius by zijn ſtrafficheyt van zijnder ouder meyninghe/ als voorſchreven ſtaet: Maer Servilius de ander Burgemeeſter drang ſeer daer op/ datmen metter gemeynte goedertierlick vereenighen ſoude. Ende hoe wel ſy beyde eenen grooten aenhanck hadden/ nochtans drang Appius Claudius met zijnder meyninghe door/ datmen gheen veranderinghe maken/ ende der ghemeynte niet toe laten en ſoude. Doē dat der gemeynte voor quam/ geſchiede daer eenen grootē oploop/ eñ de gemeynte vergaderde haer niet heymelicken/ maer opentlicken op de marckt. Daerom moeſten haer de Machtighen ende Raetsheeren in haer huyſen houden/ want daer en was geen gehoorſaemheyt in der ſtadt. Daer vā ſtont op een nieu oorlooch van een volck die waren der Romeynen gebueren/ Volſci genoemt/ die van deſer tweedrachticheyt wel wiſten/ ende meenden datſe in deſen twiſt de Romeynen ſouden moghen verwinnen.

Livius, Dionyſius, Suetonius ende Plinius noemen deſen Claudium met den toonaē Appius, nochtās is wt de marberſteenē van het Capitolium bewyſelic dat hy genaemt was Marcus Claudius.

Binnē Rome was een ghemeen recht/ door dwelcke een Crediteur zijn ſchuldenaer die niet betalen en cōde/ wt eyghen macht mocht vaſt nemē/ eñ in zijn huys gevangē houden tot dat hi in eeniger manieren mocht betaelt werden.

Het peryſchel van Rome vā der Volſcer crych.

In deſer noot wert wederom een Dictator ghecoren/ Marcus Valerius ghenoemt/ vant gheſlachte Publicole/ die was der ghe-

Marcus Valerius Dictator.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

meynte aenghenaem om zijner voorouders wille/die der ghemeynte veel goets ghedaen hadden. Ende hoe wel hy begeerde den twist neder te legghen/soo en mochte hy nochtans gheen consent van den Rade vercrijghen/ want des Raets meyninge was / men soude de ghemeynte tot den strijt kiesen. Als dat gheschiede/ende de ghemeynte also ghewapent tsamen quam/doen wasser een onder henluyden Sicinius ghenoemt / die riet haer datse also ghewapent met haer geweer wt der stadt ginghen. Desen volchdense/ende toghen met hem een halve mijle vander stadt/ende namen eenen berch in aent water Anienis/ doen liep eenen grooten hoop vander ghemeynte tot haer. Alsoo groevense haren legher/ende lagen inder weer eenen tijt lanck/nochtans en roofdense niet op de Romeynen/noch en deden gheen schade/dan datse namen wat haer van nootdruft ende spijse van noode was. Daer quam de Senaet in grooten angst ende noot / want sy vreesden de vyanden souden de stadt in nemen/om datse vander tweedrachticheyt wisten: oock en condense niet gheweten wat der gemeynten meyninge was die op den berch lach/want daer en was gheen hope om de vyanden te verwinnen/ten waer dat dẽ raet eñ de gemeynte met malcanderen vereenichden. [a] Daeromme docht de Senaet een bode te seynden totter ghemeynte / ende sochten eenen man die sy betrouwen mochten / ende die der ghemeynte oock aenghenaem ware/want de sake en mocht niet langher versuymt werden. [b] Also wert een gecoren Menenius Agrippa ghenoemt. Dese gaven de Romeynen sommige mede met een conditie hoese de vereeninghe maken souden die de Senaet soude aen nemen ende volbrenghen. Als nu dese totter ghemeynte op den berch quamen/doen wert de ghemeynte eerst noch straffer alsse merckten dat den Raet tot haer ghesonden hadden. Ende alsse haren noot vertelden/ende seer claechden hoe datse verdruckt worden. Nae veel woorden antwoorde haer Agrippa, ende seyde tot haer een fabel ofte ghelijckenisse:

[a] Dionysius schrijft dat vandẽ Raet ghesondẽ werden wel thiẽ treffelicke mannen/ te weten Agrippa Menenius, Manius Valerius, welcke twee tot alsulcken bootschap sonderlinghe seer gheraden haddẽ/eñ met henliedẽ Titus Largius, Publius Servilius, Publius Postumius, Titus Ebutius, Servius Sulpitius, Aulus Postumius, Aulus Virginius, ende Spurius Nantius, alle de welcke/wt genomẽ de leste allẽ/Dictateurs ofte Burghemeesters van te voorẽ geweest haddẽ/eñ dat Agrippa dese beschrevẽ harenge tot den volcke/naer Manius Valerius, ende Titus Largius gedaen heeft.

[b] Agrippa Menenius wort gesonden aen de wtgewekẽ vorgerschap.

Strafheyt van het oproerich volck.

Hoe dat op een tijt de leden van des menschen lichaem oock met malcanderen niet eens en waren/ ende claechden alle over de maghe/hoe dat de voeten tgheheel lichaem droeghen/ de handen mede arbeyden ende streden / ende dat hooft altoos met sinnen besich ware/ende watse dan daer mede vercreghen ende wonnen/ dat verteerde de maghe altemael/ ende bleef in rusten sonder arbeyden. Daeromme accordeerdense / dat de ander leden oock souden rusten / eñ der maghen niet meer voetsel beschicken ofte toebrenghen en souden. Onder des als der maghen de spijse ontrocken wert/ ende hongher leet/doen worden oock de ander leden sieck eñ crachteloos/want sy en dachten niet als de maghe de spijse verteert/dat de cracht eñ vochticheyt in alle leden ginck / eñ dat daer van vleesch ende bloet wert / sonder welcke de ander leden haer in crachten eñ ghesontheyt niet houden en moghen. Alsoo ware de gemeynte oock gesint: Sy meenden sy moesten alleen den arbeyt doen/eñ dattet al quame inde ghemeyne borsse / ende worde daer wt ghegeven ende verteert/maer sy en overdochten niet waer de gemeynte vander stadt niet altoos in arbeyde en ware / ende dat de hoofden niet en versinden wat den ghemeynen profijt van noode ware/ ende dat een yeghelick daer toe hulpe ende bystant dede dat de ghemeyne borsse ghevult worde/ soo en mochte gheen regiment staende blijven/maer alle leden vander stadt / rijcke ende arme/ souden sieck ende crachteloos werden/want int gemeyne profijt is eens yeghelicken profijt int bysonder ghelegen / eñ sonder dat en mach niemant door comen/ ofte by gesontheyt (dat is/in een goet regiment) blijven. Daeromme badt hyse datse dat ghemeyne profijt wilden aensien / ende metten Rade eñ opperste haer vereenichdẽ na dat recht eñ behoorlick ware/ende met hem weder inde stadt ginghen/ ende al tsamen haer hulpe eñ bystant deden/ op dat de lovelicke stadt van Romen/die so seer door eendrachticheyt toeghenomen hadde/door twist ende tweedracht niet tot cranckheyt / verderfvinghe/ende verstooringhe en quame.

Agrippa vertelt door een fabel wat een quaet dat wt dẽ oproer geschiet.

Hoe de gemeynte door eẽ vereeninge mettẽ Rade over quamen, eñ begheerden datmen haer tot onderhoudinghe haerder vryheyt eñ haers rechts, toe latẽ soude te kiesen vijf Wijcmeesters, *Tribuni plebis* ghenoemt, om de ghemeynte te beschermen.

ALso nae veel woorden wert de vereeninge ghemaect: Datmen voortaen gheen mensche om schult soude vanghen/of aen zijn lichaem yet misdoen: Oock de ghesetten Valerij Publicole by haer macht souden blijven / ende dat de ghemeynte een eyghen Overheyt ende Officiers onder haer kiesen soude/die de gemeynte by haer oude privilegien ende vryheyt behouden mochten. Also worden twee vander ghemeynte ghecoren / Gaius Lucinius ende Lucius Albinus/daer nae gavense haer noch drie daer toe die der ghemeynte voorstaen/ ende haer beschermen souden / ende worden ghenoemt Tribuni Plebis, die houde ick ghelijck de Wijcmeesters in sommige steden/ eñ wilse nu voortaen in duytsche Wijcmeesters noemen. Oft dit den state ende regimente der stadt van Romen profijt oft schade in gebrocht heeft/en wil ick niet wtspreken/maer een yeghelick wt dat ghene datter nae ghevolcht heeft/laten oordeelen.

Int jaer vander stadt 260

D'eerste Wijcmeesters vande gemeyne burgerschap. Gaius Licinius, Lucius Albinus.

Dionysius stellet oock vijf Wijcmeesters/ende noemtse met namen Lucius Iunius Brutus, Caius Sicinius, als twee Raetvoerders/eñ met henliedẽ Caius ende Publius beyde Licinius genoemt/ eñ Spurius Icilius Ruga.

Van een oorlooghe der Romeynen teghen de Volscos.

ALs nu den oproer ghestilt eñ neder gelegt was/vercoren de Romeynen ander Consules ofte Burghemeesters / Spurium Cassium, ende Gaium Postumium, die wert gecoren dat hy wt trecken soude om te oorlogen tegen de Volscos/ want hem alle man vanden burghers eñ de ghemeynte ghehoorsaem was. Also trock hy voor eẽ stadt Longula ghenoemt/die bedwanck hy terstont. Daer nae wan hy een stadt geheeten Polus. Ten derden tooch hy voor eẽ hooftstadt Coriolum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

riolum genoemt. Als hy daer voor zijnen le-
gher ſloech/deden die binnen der ſtadt wa-
rē groote weer ende wederſtant. Onder des
maecten haer die Volſci heymelic rede/ende
ontboden die van Coziolo/ſy wildē int heyꝛ
vallen/datſe haer daer op bereyden/alſt ge-
ſchiede/datſe dan oock wt der ſtadt int heyꝛ
ſoudē vallē/op datſe van beyde zijden t'eenen
male aen vallen/ eñ des te eer de Romeynen
inde vlucht ſouden dꝛijven. Maer dit wert
Poſtumius de Burghemeeſter dooꝛ ſommi-
ge ghevangens gewaer/eñ bereyde hem daer
toe. Als de vyanden quamen om met haer te
ſtrijden/ſoo gaf hy een deel zijns volcx eenen
jonghen burgher van Romen/ ghehceten
Martius, die was vanden gheſlachte Anci
Martij des vierden Coninck van Romen/die
int oozloghe veel mannelicke daden ghedaen
hadde. Met deſen ſoude hy wachten wan-
neerſe wt der ſtadt quamē/dat hijſe op hou-
den ſoude/ende met haer ſtrijden. Als nu de
vyanden op eenen moꝛghenſtonde quamen/
ende totten heyꝛ ghenaecten/ ſoo ſchicte hem
Poſtumius teghen haer te ſtrijden. So haeſt
als die inder ſtadt dat ſaghen/bꝛakenſe oock
op/ende quamen teghen de Romeynen: Die
ontfinck Martius, ende weerde hem crachte-
lick teghen haer/tot dat hijſe inde vlucht
bꝛochte. Ende als ſy totter poozte quamen/
ghe ſchiede daer een ghedꝛanghe/alſo quam
Martius metten zijnen oock binnen de pooꝛ-
ten/ende wan de ſtadt Coziolum/want de
burghers ſeer vervaert waren/ſo dat hy den
ſtrijt haeſtelick voleynde/ bevelende den zij-
nen de ſtadt: ende liep terſtont weder int
heyꝛ om te beſien hoe het metten ſtrijt was
tuſſchen Poſtumio ende den Volſchen. Doen
waſt eerſt ſoo verre ghecomen datmen den
ſtrijt beginnen ſoude. Alſoo vercondichde
Martius den Romeynen dat de ſtadt ghe-
wonnen was/ende gaf haer daer mede ee-
nen grooten trooſt/ende badt den Hooftman
dat hy hem oock inde ſpitſe wilde ſtellen/dat
gheſchiede/ende den ſtrijt wert begoſt. Als
ſy nu op beyde zijden mannelicken ſtreden/
doen ſachmen eenen roock binnen der ſtadt
op gaen/want Martius gheſellen ſtaken ſom-
mige huyſen aen/om datmen ſien ſoude dat
de ſtadt ghewonnen was/dat gaf den Ro-
meynen eenen trooſt/ende maeckte de ander
vertſaecht/ alſo datſe ten leſten ooc de vlucht
namen/eñ dat meeſte deel wert doot gheſla-
ghen/ende ghevanghen. Als nu de nacht aen
quam/keerdē de Romeynen wederom inden
legher ende inde ſtadt Coziolum. Des moꝛ-
ghens liet Poſtumius de Burghemeeſter de
zijne vergaderen int heyꝛ/eñ pꝛees boven al-
le andere Martium, dat hy op beyde zijden
dien dach dat beſte ghedaen hadde/ende al-
ſulcke groote mannelicke daden beweſen/
daerom gaf hy hem den pꝛijs ende een paert
eñ harnaſch te kieſen vander buyte na zijnen
wille. Daer nae oozloofde hy hem te nemen
thien gevangenen die hy wilde/eñ ſo veel ſil-
vers ende gouts als hy dꝛaghen mochte/dat
ſoude hi vooꝛ wt hebben. Martius was danc-
baer vander eere die hem gheſchiede/ende
alſoo manierlick dat hy niet meer en nam
dan een paert ende eenen ghevanghen van-
der ſtadt/die was vooꝛtijts zijn weert ghe-
weeſt/ende hadde by hem ter herberghe ghe-
leghen: Dat ander liet hy al inde ghemeyne
buyte gaen/des wert hy noch veel te meer
gepꝛeſen/eñ te beter van alle man gehouden/
alſmen ſach dat hy om zijne groote daden
gheen vooꝛdeel en ſochte/ende meer nae eere
ſtonde/dan om groot goet te vercrijghen.
Daerom behielt hy den name totten eynde
toe/dat hy genoēt wert Martius Coriolanus, — Cn. Martius Coriolanus.
om dat dit al by der ſtadt Coziolum ghe-
ſchiet was. Ter ſelver tijt ſterf Agrippa Me-
nenius, van welcken vooꝛſeyt is/ende hy en
liet oock niet alſoo veel achter datmen hem
met eeren begraven mochte. Doen verga-
derde dat ghemeyn volck onder hem groot
gelt/ende beſchicte datmen hem daer mede
eerlicken begraven ende begaen ſoude. Doen
meende dē Raet eñ de Vaders dattet ſchan-
de ware/om dat hy een goet burgher/eñ van
den gheſlachten was/dat hem de ghemeyn-
te alſoo eerde ende beſoꝛchde/ende maeckten
datſe hem van haer eyghen goet een eerlic-
ke begrabinghe aen deden. Doen gaf de ghe-
meynte dat gelt datſe onder haer vergadert
hadden zijn kinderen/op datſe niet van ar-
moede tot ondeuchde comen/ofte in een
ſchandelick leven vallen en ſoudē. Hier dooꝛ
machmen bekennen wat eerlicker luydē dat
de Romeynē geweeſt zijn/eñ datmen in dien
tijden by haer niet alleen de rijcke vooꝛ oo-
ghen heeft ghehadt/als nu ter tijt gheſchiet/
maer veel meer die van manlicken daden
deuchdelick gheweeſt zijn/ende die den ande-
ren met wijſheyt eñ deuchde zijn vooꝛ ghe-
gaen/dat oock de armoede van henluyden
niet veracht en is gheweeſt/maer vooꝛ eenen
lovelicken ſtaet ghehouden/als daer eere
ende een deuchdelick leven by was.

Martius neēt inne de ſtadt Coziolum.

De Volſcers woꝛden van de Romeynen gheſlaghen.

Jegelic man van der ghemeynte gaf daer toe een Sextans/dat was een ſeſtedeel van een Roomſch Aſſis, waer af de hondert mochten ſoo veel als een croone weerdich zijn.

Wederom van een tweedrachticheyt tuſſchen den Raet ende der ghemeynte.

NAe alle deſe dinghen als dit in den
Somer geſchiet was/ende terwij-
le de ghemeynte wt der ſtadt ghe-
weken was/laghen de ackers on-
geploecht/ende de vyanden als haer van nie-
mant wederſtaen en wert/vielenſe inde doꝛ-
pen ende hoven/ende deſtrueerden die oock/
alſoo dat omtrent de ſtadt Rome dat Jaer
gheen vꝛuchten ghewaſſen en waren/daer
van ſtonde op een ander noot/ende alſulc-
ken dieren tijt inden Winter binnen Rome/
als noyt menſche ghedocht noch beleeft en
hadde. Ende hoe wel den Raet in deſe ſaec-
ken vooꝛſichtich was/ende te lande eñ oock
te water wt gheſchickt hadde om cooꝛn te
copen/ſo en quam nochtans niet veel cooꝛns
binnen Romen/want daer inne oock een te-
ghenſpoet quam/eñ ſonderlinghe de ſchepen
die int Coninckrijcke van Sicilien gheſchict
waren/en mochten de Winter op de zee niet
varen om des onweders wille: ende de rey-
ſe viel ſoo lanck datſe eerſt op den Somer
weder quamen.

Int jaer van der ſtadt. 261

In dier tijt ſtont wederom een groot op-
roer op onder de gemeynte/ſommige meen-
den den Raet eñ Vaders en warē niet vooꝛ-
ſichtich gheweeſt/ſommighe meendē dattet
met opſet ende wille gheſchiede. Alſoo datſe
de ghe-

Opꝛoer binnen Rome.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 261

de ghemeynte door honghers noot daer toe
wilden brengen om haer vryheden te verla-
ten/ ende datse haer den Raet, eñ den vaders
wederom geheel onderwerpen souden. Dese
vyantschap wies dagelicx/ eñ stont ghelijck
als oft de ghemeente eerst daechs den Raet
overloopen/ ende haren overmoet gheheel
aen haer volbrenghen wilden. Daerom de
Burghemeesters den Raet dickwils verga-
derden/ om dese dinghen te raden eñ voor te
comen. Alsoo Appius Claudius/ die altoos
der ghemeynte teghen was met zijnen aen-
hanck/ die rieden dese meyninghe.

Appij Claudij Oratio.

De hovaerdige stoutichept van Appius teghen de gemeyne burgherschap.

Hy hadde inde Rade van eerstẽ dicmaels
ghesept/ hoe men der ghemeynten wille de-
de/ ende haer te veel toe liet. Alsoo en waer
daer gheen ophouden/ maer datse souden
d'een opt ander voort stellen/ tot datse den
Raet eñ de Vaders gheheel onderdruckten/
ende ter avontuere ten laetsten wt der stadt
dreven/ oft datse ten minsten dat gheheel re-
giment onder haer handen souden brengen/
daerom ware van eerst zijn meyninghe ghe-
weest datmen de ghemeynte haren wille niet
laten en soude/ maer datmense in ghehoor-
saemheyt hielde ghelijckt van outs gheweest
is/ maer hy en mocht niet ghehoort zijn. Nu
sachmen wel by der daet dattet also toe gin-
ge ghelijck hy voorsept hadde. Hy wilde wel
dat hy ghelogen hadde/ maer hy sorchde het
soude noch argher werden/ want der ghe-
meynten voornemen anders niet dan enckel
overdaet en ware/ ende desen lust quam haer
wt de vryheden ende toeghevinghen diemen
haer ghedaen hadde.

Het is kennelick dat alle desen dieren tijt
van haer quam/ want warense inder stadt
gheblevẽ/ eñ hadden de ackers gheploecht/
eñ haer in eendrachtichept metten Rade ge-
houden/ soo hadde men de vyanden moghen
wederstaen dat haer lant niet alsoo ellende-
lick verdestrueert eñ bedorven en ware/ en-
de aengesien datse hier van een oorsake wa-
ren/ ende selve de schult hadden/ soo wildense
dat op den Raet werpen/ ende daer toe wor-
dense verwect vanden Wijcmeesters/ die be-
geerden alle heerschappie te Romẽ te hebbẽ/
eñ boven den raet te zijn. Haerluyden macht
soude Romen tot grooter schade comen: hoe
dat nu ware/ so en coste men gheschiede din-
ghen niet veranderen/ maer zijn raet ware/
de vryheyt diemen haer ghegheven heeft/ die
soude men haer houden ende niet benemen/
maer datmen voortaen wachte datmẽ haer
niet meer toe en late/ maer haer in bedwanc
ende ghehoorsaemheyt houde so men mach.
Men soude oock de voorgangers eñ hooft-
luyden van sulcke oproer straffen/ ende daer-
om lyden watmen lyden mach/ ende met
alsulcken woorden besloot hy zijn reden. De-
sen Appio Claudio hinghen de jonghe ende
rijcke burghers seer aen/ sonderlinghe Mar-
cus Coriolanus, van wiens manlicke daden
voorsept is/ die en sprack niet alleen voor
den Raet/ maer opentlick inder stadt veel
teghen de ghemeynte/ ende sonderlinghe de-
se meyninghe:

Men heeft Tarquinium ende de Coninck-

Coriolani oratio.

licke heerschappie wt der stadt van Romen
ghedreven/ eñ niet moghen lyden. Nu soudet
daer toe comen dat Sicinius ende Lucius de
Wijcmeesters haer ghewelt te Rome wilden
drijven/ dat en waer niet te lydẽ/ noch tẽ sou-
de nemmermeer wel gaen ten waer datmen
de Wijcmeesters weder af sette/ ende liet den
raet eñ de Vaders regeeren gelijckse begost/
ende van outs gedaen haddẽ. Maer een an-
der Raetsheere Marcus Valerius de sone Pu-
blicole, die der gemeynte van eerst haer vry-
heyt ghegeven hadde/ sprack inden Rade te-
ghen Appium Claudium.

Dese Marcus Valerius, heeft den voornaẽ Manius ende niet Marcus ghehadt: hy was de broeder vã Publius Valerus Publicola, hoe wel dat Livius hẽ op een ander plaetse heet des selfs sone/ ende sommige ander Hystorischrivers voor de eerstẽ Dictator oft hooghe heerlichept schrijven: Ghelijck oock Sextus Pompeius vã hem der ghelijcke vermaẽ maeckt/ ende sept dat hy was Primus Magister populi. Maer aengesien dat die twee voorseyde Dictateurs vã burghemeesters/ Dictateurs zijn gewordẽ/ soude ick wat so te liever Sextus Pompeius meyninge aldus verstaen/ dat dese Manius Valerius soude gewreest hebbẽ d'eerste Dictator oft hooge overichept die van te voorẽ noch gheen Burgemeester gheweest en hadde/ ende nae mijn goetduncke dat hi daerom sulcx gemaect wert om dat hy om zyns broeders wille dẽ gemeynẽ mã soude aengenamer zijn.

Ende meende/ men soude de ghemeynte
met goethept daer toe brenghen/ datse ghe-
hoorsaem/ ende metten Rade eendrachtich
ware/ ende datmen haer soude vriendelick
zijn waer mede datmen mochte/ dat behoor-
de een goet regiment toe/ want de ghemeyn-
te moeste doch de meestendeel de grootste last
draghen. Sy waren den meesten hoop/ en-
de hadden tot noch toe den ghemeynen pro-
fijte veel goets ghedaen/ ende alle haer ver-
moghen ende goet daer voor ghestelt/ ende
int oorlooch haer bloet vergoten/ ende dat
al daeromme/ dat Rome in eenen vryen staet
ende regimente blijven soude. Sy waren
oock de ghene daer op Rome stonde/ ende
souden oock met rechts een vry onghedwon-
ghen volck zijn/ dat haddense met haer man-
nelicke daden verworven. Hy en hielt oock
niet dat der Wijcmeesters offitie tegen dat
ghemeyne profijt ware/ want van beginsel
der stadt Romen/ heeft een Coninck ende een
man gheregeert/ soo langhe als die recht re-
geerde/ stont het wel: Maer doense haer in
hoochmoet verhieven/ ende wilden de Ro-
meynen nae haren wille dwinghen/ worden-
se verdreven. Daer nae hebben den Raet en-
de de Vaders alleen ghergeert nu omtrent
achthien jaer lanck/ soo langhe als die recht
regeerden/ stont het oock wel. Soudense nu
oock metter tijt stout werden/ ende haer in
hoochmoet verheffen/ om de Romeynen te
dwinghen hoe sy wilden/ soo en soudet oock
niet moghen gheleden worden/ ende hoe dat
beyde regimenten wel by malcanderen dien-
den. Oft de Raetsheeren haren hoochmoet
metter gemeynte wilden drijven/ ende haer
te hart dwinghen/ ende metter tijt in een
quaet tyrannisch regiment vallen/ dat dã dat
regiment der Wijcmeesters dat keerẽ soude.
Eñ waert dat de Wijcmeesters haer te seer
verheffen wilden/ eñ tegen dat gemeyne pro-
fijt staen/ so mach dat den Raet keerẽ/ want
hy hoopte dat altoos der goeden binnen Ro-
men so veel zijn souden/ die der partien/ die
de gherechtichept voor ooghen heeft/ eñ dat
ghemeyne profijt soeckt/ sullen aenhanghen/
om de teghenstaenders die onrechte saken
voor nemen/ wederom op den rechten wech
te brenghen/ om dat regiment te onderhou-
den. Hy wilde gheerne weten waer op dat
doch Appius raet stonde. Soudemen de ghe-
meynte met ghewelt beginnen te dwingen/
so waren haerder meer dan der Vaders eñ
Raetsheeren/ eñ mochten eer/ waermen haer
daer toe oorsaecke gave/ haer ghewelt aen
den Raet bewijsen/ dan den Raet aen hen-
luyden. Oftse nu soo bescheyden waren/ ofte
als Appius meynt/ so vertsaecht/ ende niet so
manlicke herten en hadden/ datse dat doen
dorsten/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

dorsten/oft dat sy wederom wt der stadt we-
lien ghelijck sy eens ghedaen hebben. Soo
wilde hy gheerne weten oft Appius sonder
de ghemeynte/de stadt in haer wesen ende re-
giment mochte houden. Oft waer mede dat
hy de vyanden wilde teghenstant doen/men
haddet al door experientie bevonden terwij-
le de ghemeynte een corte tijt/ een deel/ende
niet alle buyten der stadt waren/hoe het ge-
gaen heeft /ende wat een dieren tijt daer nae
volchde/wildese dan Appius buyten sluyten/
ende ander inde stadt nemen/ende den sel-
ven haer huysen in gheven/ soo soude doch
wederom een ghemeynte op wassen/ alsmen
dan die eerste gheleert hadde / oft hy niet en
dochte / waermen dese ooc hert wilde dwin-
ghen / datse haer oock teghen den Raet sou-
den stellen/ ende ter avontuere niet met sulc-
ker bescheydenheyt als de eerste. Die warē
gheboren ende op ghevoedt inder stadt van
Romen / eñ hebben daer wijf ende kinderen:
Rome was haer Vaderlant / daer legghen
haer voorvaders begraven / sy hebben van
natueren meer liefde totter stadt Romen/
dan ander vreemden die daer eerst in ghe-
comen zijn.

Daer toe en mochte hy niet soo lichtelick
andere vinden/die int oorlooch alsoo gheoef-
fent waren als sy luyden. Rome heeft tot
noch toe door hen groote victorien ghehadt/
met veranderinghe der burghers mochte
haer gheluck oock een eynde nemen. Soude
men dan Soudeniers houden/ die en souden
de Ackers niet bouwen : Sy dienden oock
soo langhe als tghelt duerde/ ende en stre-
den niet om haer Vaderlant / maer sy heb-
ben alleen voor ooghen haer eyghen profijt
ende eere. Sy en moghen nemmermeer soo
ghetrouwelick dienen ofte strijden als de
burghers om het ghemeyne profijt/ goet en-
de eere / om haer selven / wijf ende kinderen
te beschermen / ende by haren vryen staet te
onderhouden / daeromme sy lijf ende goet
nae haer vermoghen hebben wt ghestreckt.
Deser meyninghe volchdē treffelicke Raets-
heeren / als Servilius, Titus Largius, ende
meer andere. In dien tijden gheschiede dat
de scheyen wt het Coninckrycke Sicilia
quamen/ die brochten by vijftich duysent
mudde coorns. Doen meynde Appius met
zijnen aenhanck / de stadt was nu ghespijst/
wie den Rade niet en wilde ghehoorsaem
zijn / die soude men wt der stadt laten gaen:
De stadt en soude in langhen tijt gheen noot
hebben / ende langher teghen moghen hou-
den/dan die buyten ginghen/ sy souden noch
blijde zijn om weder binnen te comen / daer
mede mochte den Raet de ghemeynte alder
best dwinghen/ tot dat sy weder int oude re-
giment quamen.

Hoe *Martius Coriolanus* de edel Romeyn van dē Wijcmeesters der stadt vā Rome, om tweedrachticheyt verwesen wert, ende hem tot den Volschen, der Romen vyanden begaf, ende met grooter macht voor Romen tooch, eñ de stadt hart beleyde: Hoe hy ooc door menigerhande Legaten dicmaels versocht, maer niet beweechten wert af te trecken, maer ten laetsten door smeken eñ bidden zijnder moeder, zijnder huysvrouwe, ende van meer andere edele Roomsche vrouwen, van daer wt den velde gebrocht wert.

Daer van liet hem oock Martius Co-
riolanus voor anderen mercken/
niet alleen in den Raet / maer
waer hy ginck ofte stont. Ende hoe
wel hy anders in alle manieren een treffe-
lick man was / desghelijcx men te Romen
niet en vant / nochtans hadde hy dat ghe-
breck (want niemant heel volmaeckt en is)
dat hy groot-sprekende was/ende eenē stou-
ten moet hadde/die hem in gheender manie-
ren buygen en liet: Daerom vergaderden de
Wijcmeesters de gemeynte/ haer in gevende
ende voorhoudende/hoe Martius Coriolanus
voor hadde/datmen de ghemeynte met hon-
gers noot bedwingen soude/ende nam voor
een tyrannisch wesen / ende hadde bysonder
haet ende nijt op de gemeynte/maeckte oock
alle tweedrachticheyt tusschen dē Raet ende
henluyden / ende begheerde haer vryheden
te nemen. Daerom was haer meyninghe
datmen hem dach maecten voor de gemeyn-
te/ende hem veroordeelde als een misdader/
ghelijckt oock ghesciede. Maer Martius en
quam niet voor de Wijcmeesters / eñ meyn-
de wildense hem yet / dat soudense voor den
Raet doē/daer van stont noch grooter twist
op tusschen den Raet eñ der gemeynte. Want
de Wijckmeesters vermaten hen de macht
te hebben / wie teghen de ghemeynte dede/
datse dien mochten met alle de ghemeynte
vergadert/ vonnisse gheven ende veroordee-
len : want haer macht was henluyden daer
om ghegheven ende bevolen / datse de ghe-
meynte by haer vryheden souden behouden
ende beschermen / dwelck anders niet ghe-
schien en mochte. So meynden den Raet eñ
Vaders/ sy hadden hen vryheyt ghegheven/
ende ten waer niet behoorlick datse die te-
ghen den Raet ghebruycken souden / of dat-
se soo verre gaen soude/ datse over een Raets-
heere / als Martius was / souden oordeelen/
het waer beter datse hem voor den Raet be-
claechden/wat doch anders zijn schult mach
zijn / dan dat hy ter avontuere wat teghen
de ghemeynte ghesproken heeft/ het betaem-
de wel dat in eene vrye stadt / een yeghelick
zijn goetduncken vry mach wt sprekē/ maer
het stonde in des Raets desen oft die ander
te volghen.

Doen nu de ghemeynte sach dat den Raet
Martio toe viel / wordense noch hittigher
over hem ende den Raet/ sy hieldē den gant-
schen Raet voor / dat Martius meyninghe
was/men soude de ghemeynte met hongers
noot bedwingē/daer af sy hem seer beclaech-
den voor den Raet / ende onder henlieden:
Ende eens op eenē dach haddē de Wijcmee-
sters voor genomen Martium met gewelt vā
den anderen Raetsheeren te trecken / maer
dat wert hen verboden / want veel Raets-
heeren/ ende sonderlinge de jonghe burgers
quamen Martio te hulpe / dattet niet ghe-
schien en mochte/ daerom eenen grooten op-
loop wert inder stadt. Daer nae vergader-
den de Wijcmeesters metter gemeynte inder
stadt/

Martius Coriolanus, spreect de ghemeynte tegen/ eñ ooc tegē de macht vande Wijcmeesters.

Martius Coriolanus, wort een dach van rechte gestelt.

Int jaer van der stadt 262

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van des stadt 262

stadt / ende ginghen openbaer int harnasch met haer gheweer / dat de Raetsheeren niet wel seecker en waren / ende en dorsten oock niet wel vergaderen ofte raet houdē. Nochtans stilden de Burghemeesters den oproer soo sy mochten / ende baden de ghemeynte datse te vreden ware / tot dat hem den Raet vergaderde / om te besien oft hen den Raet dat coorn mede deylen wilde ofte niet / ende hoorden doch wat des Raets meyninghe ware van Martius sake. Als nu den Raet vergadert was / hoe wel Appius seer daer teghen stont / datmen niet en soude der ghemeynte d'een opt ander toe latē / want daer en soude geen ophoudē zijn / tot dat de Wijcmeesters alle het regiment tot haren handē brochten / ende den Raet voor niet gheacht en worde / nochtans was de noot ende sorghe soo groot / datter een arger soude volghen. Daeromme den Burghemeesters bevolen wert / datse souden de ghemeynte stillen / ende eendrachtichheyt makē inder stadt hoe sy mochten.

Also lietense toe dat de Wijcmeesters Martiō dach maecten voor de gemeynte / ende dat coorn wt Sicilien ghebracht / werde onder hen ghedeylt / ende op een ghelt gheset / ghelijct voor den dieren tijt ghegolden hadde / ende meynden daer mede vrientschappe te vercrijghen / ende hoopten oock de gemeynte en soude gheen swaer oordeel tegen Martium spreken.

Martij Coriolani verantwoordinghe.

Als nu den dach quam / dat hy hem voor de gemeynte verantwoorden soude / so stont Martius daer vertellende ē overloopende alle zijn weldaden / die hy om des Roomschē volcx wille opt gedaen hadde / ē wat hy int oorlooch ē strijden hadde geleden: hy verscheurde zijn cleederē / ē thoonde zijn wonden / biddende dat sy hem niet en souden laten verwijsen / om des grooten haets ende nijts wille / die de Wijcmeesters ē meer andere op hem hadden. Ende doē hy daer mede haerder vele tot barmhertichheyt beweecht hadde / stont de gantsche Raet oock daer / ē badt de gemeynte voor Martio / seggende: Hoe sy doch alsulckē treffelicken burger / die de stadt van Rome also vercierde / mochten veroordeelen / wildense hem niet voor ontschuldich houden / datse hē doch voor schuldich den Raet over gaven / aenghesien dat hen den Raet in allen dinghen haren wille dede.

Martius wort alle zijn leven lanck wt Rome gebannen.

Alsoo quamt daer toe alsmen dat oordeel gheven ē scheyden soude / dat de stemmen seer nae ghelijck / maer nochtans dat meeste deel bevondē wert / datmē Martium wt der stadt soude bannen / zijn leven lanck. Ende van dier tijt af behieldē de Wijcmeesters de macht datse eenen yegelicken te Rome voor de gemeynte roepen / ē oordeel van zijn lijf ende leven spreken mochten.

Hoe *Martius Coriolanus* der Romeynen vyant wert.

ALs nu Martius also veroordeelt / ē vander stadt van Romen verwesen was / en verloos hy door dese teghenheyt zijnen grooten moet niet / ende liet te Rome zijn moeder / zijn huysvrouwe / ē twee jongers / gaf die over alle zijn goet / ē ginck alleen wt der stadt in de ellende / met menigherhande ghedachtē / oft hy de versmaetheyt hem vandē Romeynen geschiet / wreken mochte / ē hoe wel het seer sorghelick was / ginck hy ten eersten in een stadt Ancium ghenaemt / tot een burger van der selver stadt / Actius Tullius ghenoemt / die sonderlinghe machtich was onder den Volschen / ē der Romeynen vyant altoos gheweest / desen gaf hy te kennen:

Actius Tullius.

Martij Coriolani oratio.

Vertellende zijn ellende ē versmaetheyt die hem vanden Romeynen gheschiet was / ē hoe hy ghedwongen worde vandē vrienden totten vyanden te vlien / so hadde hi zijn deucht ende goetheyt vercoren / om hem selven in zijn handen over te ghevē / ende badt hem ootmoedelick dat hy hem gunnen wilde by hem zijn wooninghe te hebben / ē dat hy door hem sekerheyt zijns lijfs vandē anderen Volschen oock vercrijghē mochte / gebiedende hem selven oft hy hem tot eenigen dinghen gebruycken wilde / ē sonderlinge teghen de Romeynen / dat hy hē niet sparen en soude / hy wilde zijn lijf ē leven ghetrouwelick by hem setten / want hy en begeerde niet meer dan dien dach te leven / dat hy hē aen den Romeynen mochte wreken. Actius Tullius twijfelde eerst / ende en wist niet wel waer voor hy dese dinghen houden soude / ende dochte / het mocht een versierde saecke ē voornemen wesen. Nochtans als hy sach dat alsulckē vermaerden man tot hē quam in ellende / wert hy tot barmhertichheyt beweecht / ende bewees hem alle menschelicke troost ende bystant. Alst nu door alle dat lant openbaer wert / hoe het met Martio te Rome vergaen was / ende hoe het tusschen den Raet ende der gemeynte stonde / so wert hy sonderlinghe verblijt / ē achtet voor een goet gheluck / dat hem alsulcken treffelicken man / ende noothulper thuys gecomen was / die hem selven verootmoedichde / ende zijner hulpe begheerde: want hy wiste wel vande ridderlicke daden die Martius in veel oorloghen ghedaen hadde / ende hy dochte waer dese de Volschen ghetrouwelick helpen wilde / sy souden door hem alle verloren goeden weder crijghen Daerom bewees hy hem so langer so meerder vrientschap ende liefde. Hy brochtet oock daer toe by den anderen sreden / datmen hem niet en soude laten ontghelden dat hy henluyden voortijts groote schade gedaen hadde / maer datmen hem om zijner mannelicker daden wille in grooter eeren hielde. Martius conde hem oock also houden ende bewijsen tegen arme ende rijcke / dat hē alle man gunstich was. Daer nae stont wederomme van nieus een tweedrachtichheyt op tusschen den Romeynen ende Volschen.

Int jaer vā der stadt 264 Coriolanus der Volschen Capiteyn teghen de Romeynen.

Doen wert Martius van henluyden tot een Hooftman ghecoren teghen de Romeynen. In dien staet bewees hy hem also / datmen sach dat den vreemden volcke / niet de manlicke daden / maer goede Hooftluyden ē ordinantie ghebrack int oorlooch teghen de Romeynē / want eerst tooch hy met heyrcracht op de Romeynen / ende verdestrueerde in haer lant alle wat hy aē quam. Nochtans

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

tans ghebruycte hy de listichept/ en gheboot
wat den Raetsheeren ende Vaders te Rome
toe behoorde / datmen die gheen schade en
dede. Oft hy dat daerom dede dat hy alleen
de ghemeynte / ende niet den Raet en hate-
de/ oft als ick meer ghelooue / om dat hy de
tweedrachtichept die tusschen den Raet ende
der ghemeynte was / vermeeren soude / dat
en weet ick niet. Maer het gheschiede ror-
telinghe dat de ghemeynte teghen den Raet
murmureerde/ ende meynde dat den Raet en
de Vaders dit oorlooch met Martio hadden
aen ghericht / om de ghemeynte daer mede
te dwinghen / daer wt quam / dat noch den
Raet tot er ghemeynte / noch de ghemeynte
totten Rade groot gheloof en hadde. Dit
quam Martio ende den vyanden al te profij-
te / want in deser tweedracht teghen hem
niet veel wederstants en gheschiede. Daer-
om nam hy voor/ ende beleyde een stadt Cir-
ceros ghenoemt / die wan hy terstont. Daer
nae tooch hy voor een ander stadt / die was
wel besorcht met volck ende victalien. Ende
als hy die begonst te stormen meer dan op
een plaetse/ doen lieyen de burghers wt int
heyr/ op die plaetse daer Martius niet en was
ende drevense inde vlucht/ sloeghen doot/ en-
de queitsten haerder vele: Ende en waer hen
Martius metten ghenen die by hem waren/
niet te hulpe ghecomen / ende de burghers
wederomme inde stadt ghedreven en hadde/
soo waer dat heyr gheschent gheweest/ daer
van verhieven hen de burghers inder stadt.
Maer Martius en was daer van niet ver-
saecht/ maer hy maeckte daer teghen een
opset/ ende liet corts daer na de stadt weder-
om aen vallen ende bestormen ghelijck eerst/
en dochte/ alst oock gheschiede / dat de bur-
ghers weder wt souden loopen/ ende beschic-
te op die plaetse daerse wt quamen / datse
daer wederomme souden vlieden ghelijck
eerst/ op dat daer mede de burgers wat ver-
der vander stadt comen souden / daer op
wachte hy met sommighe vanden besten/
met desen voorliep hy hen de poorten / ende
als sy wederomme inde stadt wilden keeren/
ontfinckse Martius, sloechse doot / datse niet
meer in de stadt en quamen/ ende wan also
de stadt/ daer inne vercreech hy metten zy-
nen groot goet. Daeromme wert Martius
vanden Volschen seer verheven/ want hy op
allen plaetsen daer perijckel was / persoon-
lick de eerste in de weere was. Ende tooch
alsoo met victorie vander eender stadt tot-
ter andere / tot dat hy den Romeynen thien
steden af wan / alsoo dat hem de Romeynen
inder tweedrachtichept geenen strijt leveren
en dorsten.

Hoe *Martius Coriolanus* voor Romen trock, en
van zijner moeder daer van gebracht wert.

Int jaer van der stadt 265

Daer na tooch hy voor de stadt van
Rome/ daer van worden de Romey-
nen seer vervaert/ ende daer was al-
sulcken vreese/ tweedrachtichept/ en
vertsaechthept binnen Romen/ als van te vo-
ren noyt ghehoort en is. Daerom hem den
Raet ende de ghemeynte vergaderden/ om te
besien hoe sy hen in desen nooden houden
souden: Ende hoe wel vele van dier meynin-
ghe waren/ datmen soude teghen hem trec-
ken/ en met hem strijden/ nochtans riet den
meesten hoop/ men soude Legaten tot hem
seynden/ ende begheeren met hem te veree-
nighen / ende hem gunnen wederomme in
de stadt Rome te comen/ ende in alle zijn eer-
ste eere ende staet weder te gaen. Alsoo wor-
den ghecoren vijf vanden outsten Raetshee-
ren/ die hem aenghenaem ende van zynder
partien gheweest waren. Als dese in zyn heyr
quamen / sprack een van hen Martius Mi-
nucius ghenoemt/ alsoo:

Den Raet ordonneert sommige gesanten/ om te gaen aen Martius Coriolanus.

Wy weten wel lieve Marti, dat ghy wt
Rome met onrechte ende sonder schult ver-
dreven zijt/ ende ons en verwondert niet dat
ghy daer door tot wraecke verweckt wert/
want van natueren een yeghelick also ghe-
sinnet is/ den ghenen goet oft quaet te doen/
van welcken hem dat selve gheschiet. Maer
nae uwer grooter wijshept hadden wy ghe-
meynt dat ghijt niet alsoo en soudet hebben
voor ghenomen / ende u eenen ghemeynen
vyant van allen Romeynen ghemaeckt/ so u
gunnet noch ghedaen en heeft / oft noch van
alsulcker meyninghe is / wat beschuldicht
ghy dan dat ghemeyne Vaderlant/ ende en
onderschept niet den goeden vanden qua-
den/ oft de vyanden vanden vrienden? En
weet ghy niet waer uwe voor-ouders be-
graven/ ghy ghebooren/ ende op ghevoet zijt?
En comet u niet voor/ dat noch te Rome int
leven zijn uwe oude moeder Veturia, ende
uwe reyne ghetrouwe huysvrouwe Volum-
nia met uwe kinderen / die altoos in droef-
hept zijn om uwent wille/ ende niet schoon-
der en begheeren dan den dach te leven/ dat-
se u wederom te Rome in uwer eeren ende
staet sien mochten/ den selven gheest ghy al-
sulcken loon/ waer ghy niet af en laet/ datse
de Romeynen vanghen ende dooden sullen:
Wat neemt ghy voor / wilt ghijt al verstoo-
ren / ende daer mede de weldaden uwer ende
onser voor-ouders wt blusschen ende vernie-
len? Denckt by u selven/ oft ghy daer van ee-
nen eerlicken name vercrijghen sult. Nu sult
ghy weten dat wy tot u comen als vrienden/
ende niet als vyanden / ende waer ghy de
redelickhept volghen wilt / sullen wy met u
een eerlicke vereeninghe maken: nochtans
op datter niet met bedwanck en gheschiede/
want de Romeynen en willen van niemant
bedwonghen zyn: Daerom treet af met uwen
heyr/ en laet ons daer na malcander spreken/
so willen wy borghen en panden zijn dat ghy
te Rome in alle uwe eerste eere en staet we-
der in ghestelt sult werden / ende tot officien
ende heerschappie comen / ende en verheft u
niet te seer van u gheluck / dat u nu een tijt
lanck toe ghecomen is.

Martij Minutij oratio.

Alle dinghen veranderen/ en dueren maer
eenen tijt lanck/ het coemt van onser twee-
drachtichept. Ist sake dat ghy op u voorne-
men blijft/ soo sult ghy ons eendrachtichept
maken/ ende wy sullen u teghen comen ghe-
lijck wy altoos onsen vyanden ghedaen heb-
ben / ende met victorie wederomme te huys
trecken/ het is kennelick hoe dickmaels dat
wy de Volschen bestreden/ ende hen verwon-
nen heb-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 265 nen hebben / waer dat noch eens geschiede/
so sult ghy qualick varen / om dat ghy hen
in alsulcken noot ghebrocht hebt / so langhe
alst u wel gaet / so wert ghy van henluyden
eerlick ghehouden : Maer dat gheluck sal
omme slaen/ende alle schult sal op u comen/
daer voor is u te kiesen dat ghy een eerlicke
vereeninghe aen neemt/ om in uwe Vader-
lant te leven ende te sterven / ende uwe na-
comelinghen eere ende goet te verwerven/
daeromme en blijft niet op uwen toorne en-
de gramschap / want gaet het u wel/soo en
meucht ghy doch gheen eere verwervẽ/gaet
het u qualick/ so wert ghy van ons/ oft van
den Volschen doot gheslagen/ofte ons over
ghelevert/daerom en werpt u niet in alsulc-
ken perijckel. Ghy hebt u ghenoech gewro-
ken / ende den Romeynen groote schade ge-
daen / ende u vermaect metter wraecke aen
uwe vyanden / ende en moget nemmermeer
met sulcker eere tot alsulcke bequame veree-
ninge comẽ/ daerom volcht onsen raet / dat
en sal u niet berouwẽ. Tot deser reden ant-
woorde Martius met luyder stemmẽ / dattet
alle de Volschi hoorẽ mochtẽ/ also sprekẽde:

Oratio Cn. Martij Coriolani. Minuti / tot u ende den anderen / die tot
my vanden Rade te Rome ghesonden zijn/
en draghe ick gheen vyantschap / want ghy
hebt my altoos gheeert / ende dewijle ick in
der ellende gheleeft hebbe / zijt ghy den mij-
nen behulpelick ende troostelick gheweest/
waer ick dat teghen u int bysonder verdie-
nen can / en sal ick niet laten. Nu ist my lief
dat ghy bekennet dat ick sonder schult wt
der stadt van Romen verdreven ben. Maer
dat ghy meynt ick en soude der gheheelder
stadt van Romen niet teghen zijn/maer de
vrienden eñ vyanden onderschepden/ ooc af
te trecken / ende dese te verlaten/die my veel
goets onverdient ghedaen hebben / daer toe
en meucht ghy my met uwen goeden woor-
den niet brengen. Ghy meynt ick soude den
vrient vanden vyant onderschepden/so sult
ghy weten / dat ick die voor vrienden houde
die my goet doen / ende daer teghen houde
ick die voor vyanden / die my quaet ghedaẽ
hebbẽ. V luyden is kenlick/ dat niet alleen
de gemeynte / maer oock ten laetstẽ dẽ mee-
stendeel des Raets daer op gedrongẽ heeft/
om my voor de gemeynte te recht te stellen/
dat welcke aen my begost/ende van beginsel
noyt met eenighen Raetsheere te Rome ge-
schiet en is. Jck heb moeten te rechte staen
voor den genen die my sonderlinghe nijdich/
oock verlaghers eñ rechters gheweest zijn/
oft dat niet met des Raets wille / maer wt
vreese der ghemeynten toe gelaten is/helpt
my luttel / ende den Raet en mach hem daer
van niet ontschuldighen/ want dat recht en
sal hem van de vreese niet verkeeren laten.

Ghy hout my voor mijn vaderlant daer ic
wt verdreven ben/ eñ en hebbe my selvẽ niet
daer van ghescheyden : Daer toe mijn voor-
ouders / die te Rome eerlick gheleeft hebben
ende begraven zijn/ ende troostet my dat ick
te Romen wederom binnen comen/ ende dat
ick in alle mijn eere ende officien in ghestelt
werden sal / dwelck ick voor groot achte/
maer ick en ben niet van alsulcker meynin-
ghe. Want Minuti wat begeerte soude ick
hebben tot sulcken vaderlant / daer inne ick
niet met eerẽ/ als mijn voorouders leven en
mach: daer inne dat de goede/ den quaden:
de wel-ghebooren/ den snoden : de wijse / den
sotten : ende de Raet / den onnutten volcke
onderworpen is.

Hebbe ick niet naerstelick nae der eeren
ghestaen / ende te Rome veel goets gedaen?
Vrienden ende vyanden hebbẽ mijn macht
geproeft: Jck en ben noyt in eenich oorloo-
ghe oft strijt gheweest / ick en hebber den
prijs verworven/ dat moet ghy selve beken-
nen/ hoe ick so veel goets hadde moghẽ ver-
crijgen / dies ick my heb geweygert/eñ noyt
eenich voordeel begheert. O Minuti, daer
teghen hebt ghijt my metten Romeynẽ wel
gheloont. Salmen de deuchden alsoo ver-
gelden? Denct doch o Minuti, waer toe ghy
my met uwe schoone ende vercierde woor-
den begeert te brengen. De Romeynen heb-
ben my om alle mijn weldaden wt der stadt
ghebannen / van allen eeren ghestooten/ op
het hoochste gheschendet / ende in de ellende
verjaecht.

Soo hebben my ellendighen/ de Volsci/ Volsci.
welcken ick om der Romeynen wille / veel
schade ghedaen hebbe/ haren vyant ontfan-
ghẽ / met eere ende waerdicheyt verhoocht/
haer lijf ende leven / haer eere ende goet / in
mijn handen ghestelt / ende op haer betrou-
wen/ my dat heyr bevolen / ende Hooftman
ghemaeckt. Jst uwe meyninghe/dat ick my
soude tot den ghenen houden/ die my quaet
voor goet ghedaen / ende die verlaten / die
my goet voor quaet ghedaen hebben? Met
wat eere mach ic dat doch beginnẽ/ oft wat
soude my daer toe beweghen? Dede ick dat/
soo waer ick waerdich des oordeels / ende
der schanden die my de Romeynen hebben
aen ghedaen.

Alle landen zijn voor den menschen ghe-
schapen/ick wil dat lant voor mijn Vader-
lant kiesen/ daer inne my goet geschiet/daer
inne ick door mijn deuchden ende manne-
licke daden loon ontfanghe / ende daer ick
met eeren leven ende sterven mach. Mijn
vaderlant Rome heeft my verloochẽt / mijn
vrienden hebben my ghelaten / wat soude
ick nu te Rome doen? Soude ick den ghe-
meynen volcke flatteren? dat en is mijns
dincks niet. Soude ick my dan wederom
teghen die stellen / ende gelijck eerst den Ra-
de over ghegheven werden / so soudense een
nieu spel met my beginnen / ende voor haer
nemen de schade / dien ick haer nu ghedaen
hebbe / soo soude ick dan moeten verwach-
ten dattet oordeel vanden gemeynen volcke
wt haet eñ nijt teghen my ghesproken wor-
de. Maer Minuti, ghy segghet dat ick my
niet en soude in gheluckigen dinghen te seer
verheffen/ ende waer ic u eendrachtich ma-
ke / sult ghy de Volschen / ghelijck eerst ver-
winnen. Hier denct Minuti, dat inden tijdẽ
als ghy de victorie vercreecht / Martius op
uwer zijde was / ende niet een Capiteyn en-
de Hooftman der Volschen gheweest en is.
Nochtans en wil ick gheen vereeninge ont-
segghen / die den Volschen eerlick is. Mijn
saecke aengaende/ en is niet van noode veel
woorden te maken. Waer de Romeynẽ hen-
luyden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

luyden willen weder gheven datse haer van eersten af ghewonnen hebben/ so sullense een vereeninge maken/ende anders niet/ dat en sult ghy Minuti, ende ghy andere niet voor ongheluck houden/ want hoe can een rechte vereeninghe (die dueren ende tot veel vrientschap dienen mach) voor ghenomē werden/ dan dat een yegelick dat zijne crijge. Ist dat het de Romeynen niet en willen aen gaen/ so en begheerense noch recht/ noch ghelijck/ eñ wy sullen op onsen voornemen blijven. Ghy en derft my oock niet voor houden mijn oude moeder/ wijf ende kinderen/ dat ick die in nooden late/ende daer toe brenghē/ datse de Romeynen vangen ende dooden sullen. Ick hebt alle den Goden gheoffert eñ over ghegevē. Ghy hebt my sonder schult verjaecht/ ende tot dese dinghen ghebrocht/ wilt ghy dan oock den mijnen quaet aen doen/ die noch minder gheheel gheen schult en hebben in eenighe dinghen. So moet de oneere ende schande u/ ende niet my toe ghereKent werden/ want Martius soude by de gherechticheyt blijven / ende daer van noch om liefde noch om leet/noch om dreyghen / noch vreese niet wijcken/ende stont daer mede op/ ende oorloofde den Romeynen wederomme in haer stadt te rijden.

Als nu de Legaten dese meyninghe den Raet te kennen gaven/ ende de gantsche ghemeynte t'samen gheroepen / ende haer dese antwoorde voor ghehouden wert / hoe wel dat een yeghelick totter vereeninghe gheneycht was / soo condense nochtans wel af nemen / aenghesien dat Rome van cleynen wesen op ghecomen / ende een cleyn begrijp hadde / van datse vermeerdert was van het ghene datse met oorlooghen ghewonnen/ eñ haer ghebueren af ghenomen hadden. Souden dan metten Volschen beginnen om henluyden dat hare weder te gheven/soo souden ander ghebueren oock begheeren de Romeynen daer toe te brenghen/ daer mede soude Rome te niete gaen. Ende sy namen den raet datse noch heerlicker Legaten tot Martiō sonden / om te proeven oftse tot lijdelicke conditien comen mochten. Maer doen die int heyr quamen / en wildese Martius niet hooren/ noch van gheen ander conditie spreken laten / dan hy den eersten Legaten gheseyt hadde. Also straf was hy vā sinnē/ wat hy voornam / daer en mochte hem niemant af keeren. Ten laetsten sonden de Romeynē haer Bisschoppen ende gheestelicke tot hem/ oft sy hem buyghen / ofte tot een lijdelicke vereeninghe brenghen mochten / maer het was al te vergheefs / want Martius stont als een steenrotse op zijn voornemen. Ende doen de Romeynen saghen dattet al niet helpen en mochte / datter oock metter tijt binnen Rome groot gebreck quam van victailien/ eñ van ander nootsaeckelicke dinghen/ ende oock sommighe steden haer af vielen/ also datse van daghe te daghe ghecrenckt/ eñ Martius stercker wert / daerom datse hem so langher so min eenen strijt leveren mochten/ so quam Rome in hongher ende oock in ander alsulcke groote noot / dat de Romeynen duchten Rome soude ghewonnen werden. Daerom warense alle verbaert / ende

Hoe de Legaten der Romeynen haer Bisschoppen eñ gheestelicheyt van Martio niet verhoort en worden.

riepen haer afgoden aen/ende alle man was in grooten druck ende droefheyt. Alsoo ghesciede op een tijt dat de Roomsche vrouwē by malcanderen waren / daer was eene onder haer Valeria ghenoemt/die sprack totten anderen vrouwen ende burgherschen also:

Dionysius schrijft dat Valeria was de suster vanden ouden Publius Valerius Publicola.

Sy saghen wel in wat sorgen dat de stadt Rome stonde / nu waert behoorlick datmen inder uterster noot gheen dinck onbesocht en liet / haer raet was / wildense haer volghen/datse al t'samen ginghen tot Veturia ende Volumnia, Martius moeder ende huysvrouwe/ende die te voeten vielen/ haer biddende datse in desen grooten nooden Rome te hulpe quamen/ ende sommige vanden besten vrouwen met haer namen / eñ int heyr ginghen: hoe wel dat Martius niemant hooren en wilde / soo hooptense nochtans wanneer zijn moeder / zijn huysvrouwe metten kinderen tot hem quamen / dat de banden der natuerlicker trouwen ende liefde hem souden dwinghen / dat hy zijn moeder eeren/ende haer voor de Romeynen biddende/ verhooren soude: desen raet behaechde hen allen seer wel. Alsse nu tot Veturia quamen/ en met eeren ontfanghen worden/ met grooter verwonderē watse daer mede voor hadden/ datse tot haren ellendighen bedructen vrouwē quamen. Doen hielt haer Valeria de meyninghe voor / wt den name van alle de andere Roomsche vrouwen. Als sy die ghehoort hadde / soo weygherde haer eerst Veturia met haren sone/ende seyde:

Oratio Valeriæ.

Plutarchus noēt de huysvrouwe van Martius Coriolanus, Virgilia.

Hoe dat haer niet behoorlick en dochte alsulcke dinghen te doen : Ten ware gheen vrouwelicke eerbaerheyt datse int heyr gaen soude/ende den Raet een schande / ende met recht niet aenghenaem dat haer de vrouwen in sulcke saken souden mengen/die den vrouwelicken ghestachte niet toe en behoorde: Daer toe soo en wasser gheen hope / als hy de Raetsheeren/ van welcken sommighe zijn alder liefste eñ beste vrienden gheweest waren/niet verhooren en wilde / datse dan yet souden moghen vercryghen: Sy mochten eer qualick ontfanghen werden / sy kenden zijn straffichheyt wel / hoe dat hy was van haer ghescheyden/ ende nu langher dan vier jaer wt/ dat hy niet meer woorden tot haer en sprack/dan slechts datse haer souden eerlick houden/ende laten haer de kinderen bevolen zijn / ende dat wy zijn ellende ende teghenspoet niet te seer ter herten en souden nemen/ende dat sprack hy alle met drooghē ooghē/sonder eenich cussen / ofte eenich ander lieffelick ghelaet ende manieren/hoe wel sy/alst niet onbehoorlick en was / een groot beclaghen bedreven/ ende de moeder dat een kint by der hant leyde/ ende de vrouwe dat ander op de armē droech/ eñ hadden geerne veel met hem ghesproken. Maer hy keerde hem slechts van haer/ende ginck eens gancx ten huyse wt / also dat hy niet eens en suchte noch en weende. Hy en hadde haer oock noyt sint dier tijt yet ontboden / daer wt sy wel merckten dat hyse gheheel ghelaten hadde/ eñ niet meer na haer en vraechde / daerom en dorsten haer de Roomsche vrouwen niet moeyen om alsulcken sake / die haer onbehoorlick / ende der stadt niet voorderlick en ware.

Oratio Veturiæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 265

ware. Maer Valeria ende de ander Roomsche vrouwen en lieten niet af / vertellende wat grooter eere dat haer/ende allen Roomschē vrouwen daer van comen soude / waer sy de sake tot eenen goeden eynde brochten. Sy bekenden wel dat Martius een straf ende stantvastich man was / die niet lichtelick te veranderen en ware van zijn voornemen/ sonderlinghe waer hy meende dat hy recht

Valeria volcomt haer Oratie.

hadde. Nochtans so hadde hy daer by vader ende moeder in eeren ghehouden / ende noyt eenighen vrouwen oneerbaerheyt bewesen. Sy bekenden zijnen oprechten ende edelen moet so eerbaer/ende hielden hem so eerlick/ dat hy den Roomschen vrouwen geen schande aen doen en soude/ ende zijnen lovelicken prijs ende eere daer mede besmetten. Soude hy yemant verhooren / dat moesten sy luydē zijn: ende drevense daer toe met smeken ende bidden/soo langhe tot dat Valeria ende Volumnia haren wille daer toe gaven / soo verre alst den Rade goet dochte. Want waer sy der stadt mochte behulpelick zijn / soo bekendese wel dattet niet recht en ware / dat sy dat weygherden. Als nu de sake voor den Raet quam / soo twijfelden sy eerst oftmen dat doen soude / want Martius soudese alle by hem moghen behouden / oft ten minsten zijn moeder/wijf/ eñ kinders/welcke de Romeynen hielden als een pant/ soo langhe als die onder haer ghewalt ende handen waren/ dat Martius zijnen toorne niet gheheelick soude volghen / maer zijn gramschap matigen/als hy dochte dat haerluyder leven ooc daer aen hinck. Nochtans lietense ten laetsten de vrouwen haer voornemen toe / ende hieldent daer voor/ dattet ware een insprekē vanden Goden. Sy wisten ooc wel dat Martius by alle zijnder straffichheyt / so deuchtsaē ende oprecht was/dat hy gheen ghewalt en bedreef aen eenighe Legaten / ofte yet dede dat zijnder eere te na ware.

Alsoo vergaderden haer een hoop vanden alder besten Roomschen vrouwen / die met

Veturia, Volumnia.

Veturia ende Volumnia op eenen morghen vroech int heyr toghen / ende Volumnia ende sommighe ander vrouwen die Martius maechschap waren/leyden haer jonghe kinderen by den handen. Doen dat Martius vernam/verwonderde hy hē wat haer voornemen ware. Maer doense by theyr genaecken/ende hy vernam dat zijn moeder/ eñ zijn huysvrouwe metten kinderen daer onder waren/soo leerde hem zijn eerbaerheyt/ende kinderlicke bekentenisse/ dat hy haer te ghemoete ginck/ ende haer met allen Roomschē vrouwen eerlick ontfinck. Ende als hy zijn moeder met begheerlickheyt wilde omvanghen/soo weygherdese haer / ende sprack tot hem: Sone laet dat wesen/ wilt ghy kinderlicke liefde teghen my toonen / soo hoort my eerst/ende dese vrouwen / ende spaert de eerbaerheyt/tot dat ick sie / oft ick tot mijnen sone/oft vyant ghecomen sy. Also leyde hyse tot zijnder tente / ende riep de oppersten ende besten vanden Volscen tot hem / ende liet zijn moeder / ende de ander vrouwen neder sitten/ gelijck dat in een heyr gemaeckt was ende wesen mochte/segghende: oftse yet hadde / datse dat vrolick sonder alle vreese segghen soude. Doen stont Veturiā, Martius moeder op/ onthielt haer een tijt lanck datse van weenen niet spreken en conste: maer als de tranen eensdeels verlopen / ende dat herte van het suchten gheopent was / so begonstese also te spreken:

Oratio Veturie tot Martium.

Marti, mijn ghetrouwe ende alderliefste sone/ick en wil u niet vermanē/ noch te kennen geven/ hoe dat ick u thien maenden lanc onder mijn herte ghedraghen / met mijn eyghen borsten ghesoocht / ende met trouwe ende alder naersticheyt op ghevoet hebbe/ want dat is allen moederen gemeyn. Maer ghy weet wel dat inden tijden als u vader wt desen leven scheyde / ende ghy noch cleyne waert/ende ick een jonghe vrouwe was/ die alle man schoone achte / ende niet arm van goede/ daerom ick wel een ander man ghecregen hadde. Doen sach ick u kintsheyt aen/daer inne ick goet behaghen hadde / ende liet dat om uwent wille achter blijven/ sorghende/ waert dat ick u met een stief-vader belaste / dat ick oock u stief-moeder soude werden. Ick en wilde oock u tijtlick goet u niet ontdraghen / ende een ander man toe brenghen/ ende nam voor my dat ick met u/ ende in u / alle mijn blijschap ende wellust hebben wilde / dat heeft een corte tijt gheduert/want terstont als ghy manlicke cleederen aen toocht/ zijt ghy vant een oorlooch int ander ghereden / eñ voor ander nae prijs ende eere ghestaen / ende de een wonde op de ander ontfanghen / van dier tijt aen ben ick altoos om uwent wille met sorghe eñ angst belast gheweest. Want ick heb wel gheweten/dat manlicke vromicheyt sonder mate/ int oorlooghe menighen jonghen man verleyt/eñ om zijn leven ghebrocht heeft. Maer alst geschiede / om uwe manlicke daden ende verdienstē/ dat ghy inder stadt Rome tot heerschappie ende officien gecomen waert/ soo zijt ghy door haet / nijt ende teghenheyt des ghemeynen volcx / wt Rome in ellende verdreven/ eñ hebt my/ dese uwe huysvrouwe ende kinderen / sonder alle troost ghelaten. Daerom van dier tijt aen / hebben wy ons altoos voor onsalighe menschen gherekent/ende gheenen troost/ hope oft blijschap moghen ontfanghen/ dan dat haer dese dinghen metter tijt souden moghen veranderen/ende wy noch dien dach leven/ dat wy u te Rome weder in comen / in eere ende heerlickheyt soudē moghen sien. Daerom ick uwe bedruckte moeder in mijnen ouderdom/ ende dese uwe huysvrouwe inden weduwelicken staet ghebleven is / eñ hebben dese uwe kinderen ghetrouwelick op ghevoet. Eñ hoe wel wy in deser teghenheyt groote droefenisse hebben ontfanghen / soo hebben wy nochtans ghedocht dat alle dese dingen menschelick/ ende menighen oprechten goeden manne toeghecomen zijn. Daerom hebben wy dat matelick ghenomen / ons gheleden/ troost ende beteringhe verwachtende/ nu tot int vierde jaer. Daer teghen is ons toeghecomen (eylaes dat wy den dach gheleeft hebben) dat ghy een vyant vander stadt Rome / ons ghemeynen vaderlants ghewoorden zijt/ende hebt de selve alsulcken schade ende verdriet aenghedaen/ dat desge-

lycks

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

lijcks van gheenen lande oft volcke van be=
gunsel opt ghesien noch ghehoozt en is. Daer
toe hebt ghy oock de Romeynen / ende al=
le haer Legaten grootelick veracht / ende
gheen redelicke vereeninghe willen aen ne=
men. Daerom wy sint dier tijt / ende noch
daghelicx verwachten / datse haer aen ons
wzeken (alsse aen u niet comen en moghen)
ende lijf ende levē sullen nemē. Als oock son=
der twijfele (ist dat ghy op u voornemē blijft)
gheschien sal. Want oft wel de Raet / de va=
ders / ende goede burghers daer tegen staen/
so sal doch dat gemeyne volck hen vertasten
eñ onser nuswuppken. Hadde nu uwe voor=
nemen / lof ende matichept aen hem / soo le=
den wy dat beste verduldelicker / wat ons
te lijden toebehoozt. Maer ghy hebt uwen
toozne te seer laten gaen / ende laet u wzake
wt gaen over goede ende quade / ende son=
der onderschept over alle Romeynen / God
ghebe sy hebben u goet ofte quaet ghedaen/
daeromme ghy gheenen prijs noch eere daer
mede vercryghen en meucht: maer ghy sult
daer mede alle u voorgaende lof besmetten
ende wtblusschen. Eñ denckt ghy niet hoe
haer de Romeynen voor u alsoo verootmoe=
dicht ende vernedert hebben/ d'eē Legaet op
de ander tot u ghesonden / ende hen meer te=
ghen u / dan opt teghen eenighen mensche
over ghegheven? Oft meynt ghy om dat u
t'gheluck een cleyne tijt lanck heeft by ghe=
staen / dat niet en mach weder om slaen / ende
dat ghy daerom alle menschen verachten
sult? Tē behoozt niet dat ghy alsulckē straf=
sen onversoenlicken herte draecht tegen uwe
vrienden eñ gemeyne vaderlant / die hen be=
kennē u onrecht gedaen te hebben / eñ gebie=
den hen u wederom in te settē / in alle eere eñ
heerlichept / daer inne ghy eerst gheweest zijt.

Ghy siet dat de Goden vergeven den ge=
nen die tegen hē misdaen hebben / eñ hen ver=
ootmoedighen / hoe veel te meer behoozt dat
den menschen toe? De Goden haten oock al=
le de ghene die onversoenlicken toozne dra=
ghen teghen ander menschen. Daerom al=
derliefste sone Marti, aenghesien / dat ghy
alle ander Legaten verachtet / ende die on=
wijsselick hebt laten van u gaen. So hebben
nochtans uwe huysvrouwe / dese edele Roō=
sche vrouwen ende ick / niet willen aflaten /
om te proeven / oft ghy dat vrouwelicke ghe=
slachte eeren wilt / oft de kinderlicke liefde /
die ghy my vander jeucht op vertoont hebt /
noch aen u blijcken wilde / ende wy bidden
u / dat ghy aen de schade ende schande die ghi
den Romeynen hebt aenghedaen / u ghenoe=
ghen laet / ende u met henluyden ende uwen
vaderlande in behoozlicker manieren verce=
nighen ende versoenen wilt.

Treet af met uwe heyz / Tē betaemt niet/
so lange als ghy in vyandelicker weer staet/
met u te vereenighen. Ghy weet dat de Ro=
meynē met wille meer toelaten / dan met be=
dwanc. Mijn getrouwe eñ alderliefste sone
Marti, hoe wel ghy de ander Legaten haer
begeerte geweygert hebt / so bidde ic u / ver=
hoozt my u bedzucte moeder / ontfermt u o=
ver uwe eerbare huysvrouwe / aensiet uwe
ellendige kinderen / eert dese edele eñ eerbare
Roomsche vrouwē / vandē welckē u altoos
eere eñ deucht bewesen / eñ noyt leet gheschiet
en is. Eñ draecht niet alsulcken bitterlicken
herte. Denckt dat noch so menich man bin=
nen Rome is / die u eere ende goet gunnet / om
welcker deuchde wille ghy met recht der
gantscher stadt behoozt genade te bewijsen.
Daer mede viel hem zijn moeder / zijn huys=
vrouwe / ende de ander Roomsche vrouwen
alle te voete / smeeckende ende biddende / met
alsulcken weenen / claghen ende jammer / dat
alle de vyanden haerder ontfermden / ende
oock Martius onberoerlick herte in sommi=
gher manieren verweckt wert / alsoo dat hy
hem vā zijnder moeder keerē moeste / eñ van
suchten ende weenen niet wel antwoordē en
conste. Ten laetsten als hy hē verhaelt had=
de / eñ dat herte geopent was / sprac hy also:

Ick bekenne wel alderliefste moeder / en= Oratio Martij.
de ghy mijn ghetrouwe huysvrouwe / ende
ghy ander edele Roomsche vrouwen / dattet
behoozlick is / u in allē biddelicken ende mo=
ghelicken saken te verhoozen. Maer dat de
Romeynen in dese noot ghecomen zijn / en=
de dat ick hen alsulcke groote schade en=
de verdriet heb aenghedaen / dat en sullense
niet my / maer hen selven wijten / want haer
eyghen ongherechtichept strafste. Ick ben
altoos goetwillich / een lief hebber des ghe=
meynen profyts / ende mijns vaderlants ge=
weest / dat can ick betuyghen metten werc=
ken / ende metten wondē / die ick in haer oor=
looghen ende strijden ontfanghen heb. Soo
en is oock in burgherlicker saken noyt men=
sche int bysonder / van my leet geschiet / noch
opt over my gheclaecht dat ick yemant ghe=
walt ofte onrecht heb gedaen. Maer als ick
dat ghemeyne profijt der stadt van Rome /
ende dat lovelicke regiment van outs heb
willen onderhouden ende beschermen / ende
des ghemeynen volcks daghelicksche op=
roer stillen teghen de vaders ende de Raet /
so ben ick sonder recht / eñ sonder alle schult /
gelijck sy nu selve bekennen / wt der stadt vā
Rome ghebannen ende verdreven / ende in
de ellende tot desen volcke ghecomen / den
welcken ick groot leet ende schade ghedaen
hadde. Daer en boven hebbense my dit oor=
looch bevolen / ende eenen Hooftman ghe=
maect / daer mede sy haer lijf ende goet / eere
ende gheluck in mijne handen ghegheven en=
de ghestelt hebben. Nu bidt ghy my dat ick
hen soude laten / ende my metten Romeynen
versoenen / die my alsulcke schande ende ver=
smaethept / als ghy wel weet / bewesen heb=
ben. Wie can dat pimmermeer houden recht
te zijn / oft hoe soude ick dat tegen de Goden
ende menschen pimmermeer mogen verant=
woorden? Overdenct doch mijn alderliefste
moeder wat ghy biddet. Ten ware gheen
goede moeder die haren sone met bidden eñ
smeeken wilde bedrieghen / eñ daer toe bren=
ghen / dat hy met geender eere en soude ver=
antwoorden moghen. Sal ick der Romey=
nen bede verhoozen / die eenen gantschē Raet
voor my biddende / niet verhoozen en wil=
den? Sal ick den ghenen vrientschap ende
goedertierenhept bewijsen / ofte my over hen
ontfarmen / by den welcken ick desghelijcks
niet bevondē en hebbe? Sal ick de gene ver=
laten / oft / als ick voorwaer spreken mach /

verraden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 265 — verraden ende leveren/ die my haren vyant/ dewijle ick inder ellende ende verdreven was/ tot haren vrient hebben aenghenomen? die my voor de misdaet die ic henluyden int oorlooch aenghedaen heb / alle deucht/ prijs ende eere bewesen hebben. Ende dat ickt besluyte / die my voor dat quade goet ghedaen hebben/ dat en sult ghy my/ mijn alderliefste moeder niet leerẽ/ oft alsulcx vã my vermoedẽ/ so lange als ick by sinnen ben. Maer aenghesien dat ghy tot my gecomen zijt / so bidde ick u / blijft by my / ende by desen volcke/ verwachtende mede / ende by my des ghelucks dat ick heb. Laet dese vrouwen wederom gaen/ in dat ondanckbaer vaderlant/ daer inne de deuchde ende manlicke vromicheyt gheenen loon en hebben.

Om deser antwoorde wert Martius van den zijnen ghepresen. Maer Veturia, ende de ander Roomsche vrouwen waren seer bedroeft. Nochtans en liet zijn moeder daer mede niet af/ maer sy sprack tot hem also:

Oratio Veturie. — Mijn alderliefste sone Marti, niet gheerne en soude ick van u sien dat ghy doen sout dat schande ware/ oft dat ghy met eeren niet en sout moghen verantwoorden. Ick bidde de Goden/ datse my dien dach te sien/ niet leven en laten. Ten is oock niet mijne meyninghe ofte sin / dat ghy de ghene die u soo veel eere ende goet doen / ende danckbaer zijn/ soudet verlaten. Daer toe ende tot allen deuchden/ heb ic u/ ter wijle ghy onder mijn roede ende straffinge waert / ghetrouwelick onderwesen ende opghevoet / hoe soude ick dan nu also verkeert zijn/ dat ick nu anders soude raden? Maer mijn alderliefste sone/ daer op mijn bede ende begheerte staet / dat meucht ghy henluyden wel met eeren ende ghetrouwelick raden/ dat is / datse hen van haer gheluck niet te seer en vertroosten noch en verheffen/ maer datse aensien de veranderinghe ende dat onghestadighe wesen/ dwelck in alle menschelicken dinghen is/ ende oock hoe dat tgheluck selden op eener plaetsen blijft. Daerom so het henluydẽ tot noch toe onder uwe regiment is wel vergaen/ soo ist nu de rechte tijt/ eer hen dat gheluck wederom keert / datse hen metten Romeynen vereenighen / terwijle datse tot een eerlicke vereeninge comen moghen. Alsulckẽ pays is henluydẽ nutter/ dant oorlooch. Ghy zijt oock danckbaer ghenoech geweest van allen weldaden die sy u bewesen hebben. Ghy hebt thien steden den Romeynen af ghewonnen / ende die henluyden onderdanich ghemaeckt. Sy hebben onder u soo menighe buyte/ ende soo veel eere ende goets ghewonnen ende vercreghen / meer dan alle haer daghen opt gheschiet is. En hebt ghy hen daer mede niet ghenoech voldaen/ wat mochtense doch meer begheeren / oft meynense / datse om uwent wille niet ophouden en moghen/ tot dat Rome geheel onder haer ghewalt come/ ende datse sien uwe vaderlant in vyer ende vlammen / nedervallen eñ verbarnen? Boven dat so en meyne ick niet/ dat ghy u met henluyden verbonden hebt/ want dat ware onbehoorlick / ende u onmoghelick. Maer hadt ghy alsulcx ghedaen/ dat ware een groote vermetentheyt. Ghy meucht hen wel voor houden wat de noot doen cã/ so soetse nauwe/ ende vereenicht de tweedrachtigen / so maeckt de vertsaechden moedich ende weerachtich.

Soude dan u gheluck om keeren/ so soude de schult op u comen / als die ghy zijt haer Capiteyn eñ hooftman. U behoort dat eynde ende alle toecomende dinghen van te voren wel te bedencken. Soude dat gheluck omslaen/ so sout ghy by hen meer/ dan by dẽ Romeynẽ in perijckel staen. Daerom alderliefste sone / willense dan u ende uwen goedẽ raet volghen/ soo meucht ghy op allen zijden met grooter eeren staen. Maer willense u niet volghen / ende hen van haer gheluck (datse doch van u hebben) te seer verheffen/ ende daer voor houden / dattet gheluck altoos by hen thuys woonen / ende nemmermeer van hen keeren en sal / soo meucht ghy met eerẽ wel afstaen haer hooftman te zijn/ ende henluyden dit oorlooch bevelen/ om dat na haren wille te voleynden. Gaet het hen dan wel / so sult ghy des oock eere ende prijs hebben van henluyden/ als ghy die dese dinghen begonst hebt / ende laetse oock des prijs met u deelachtich werden / want ick houde wel datter vele zijn onder henluyden die de eere om hooftman te zijn / liever selve souden hebben/ dan datse u als eenen vreemden dat gunnen. Gaet het hen dan qualick/ dat sal haer eygen schult zijn/ aengesien datse uwen raet niet ghevolcht en hebben.

Maer is uwe eyghen haet ende toorne teghen uwe vaderlant so groot / dat ghy noch niet aen de schade ende verdriet/ dat ghy hen nu meer dan drie jaer lanc hebt aen gedaen/ u niet ghenoegen en laet: maer dat ghy wilt Rome in de uterste noot brenghen / O sone dat en can ick aen u niet ghepriysen/ dat ghy alsulcken onophoudelicken toorn/ ende sulcken onversoenlicken herte draecht tegen alle Romeynen / vrouwen ende mannen / jonck ende out/ goede eñ quade. Hier behoort ghy te bedencken/ hoe ghy dat met eeren verantwoorden wilt / ende soo ghy daer op staende blijft/ ende laet ons alsoo troosteloos van u scheyden / soo weet sone / dat wy niet by u blijven willen: maer wederom in ons vaderlant keeren / ende daer metten anderen leven ende sterven. Oock dat ick ende uwe huysvrouwe met dese kinderen willen in allẽ strijden/ stormen/ eñ voornemen/ u voor ooghen comen / ende de eerste zijn / in welcker bloet ghy uwen handẽ sult moeten besmettẽ.

Maer / o ghy Goden / ghy die Rome tot noch toe onderhouden hebt / wilt daer voor zijn / dat gheen van desen dinghen en ghescheiden. Gheeft ende verleent Martio een goedertieren herte teghen zijn vaderlant/ op dat wy onsalighe vrouwen/ eñ dese kinderen also niet en verderven.

Op dese reden antwoorde Martius, hoe wel dat hy niet anders ghesint en was / soo wilde hy hem nochtans met den zijnen geerne bedencken/ ende ondervraghen wat henluyden in desen dinghen goet dochte / eñ dat hy niet eere gedoen conste/ ende verantwoorden mochte. Als dat ghe schiede/ soo vant hy vele onder henluydẽ/ die des oorloochs moede waren / want het langhen tijt ghestaen/ — Martius antwoort op de oratie Veturie. — Martius Coriolanus wort tot medelyden beweecht.

endemttot int vierde Jaer gheduert hadde. Sy waren oock meestendeel alle rijck ghewordē, eñ hadden groot goet ghewonnen/daerom sy wel lijden mochten/pays oft een bestant te maken/ hoe dat Martium goet dochte.

Als nu Martius henluyden van dien wille ende sinne bevant/soo maeckte hy bestant een Jaer lanck/ om tusschen dier tijt Legaten te seynden van beyde zijden/die den pays maken soudē/ende hy beloofde zijnder moeder daer op af te trecken/ daer van sy metten anderen Roomschen vrouwen seer blijde waren/ ende daerom met grooter eeren te Rome ontfanghen worden. Alsoo sietmen de verkeeringhe ende veranderinghe in allen menschelicken dinghen/hoe dat de weerachtighe stadt Rome / die door haer manlicke vromicheyt ende wijsheyt de gantsche werelt onder haer ghebracht heeft/op deser tijt daer toe quam / datter gheheel gheen weer meer binnen Romen en was / eñ moeste met vrouwelicken tranen eerst ghewonnen ende behouden werden.

Om deser daet wille worden de vrouwen seer gheeert / ende de Romeynen lieten haer een eyghen Tempel timmeren tot een ghedachtenisse/die wert ghenoemt / Templum muliebris fortunæ: dat is in Duytsche geseyt: Een Tempel des vrouwelicken gheluckꝭ. Maer hoe het met Martio daer nae vergaen is / des en zijn de Historien niet eens. Sommighe schrijven/als hy metten heyr wederom te huys tooch/dattet de ander Volschen seer verdroot / die daer heymelick ghebleven waren/ eñ sloegen hem daerom doot. Sommighe schrijven dat hy tot in zijn ouderdom by den Volschen is ghebleven : maer dat hy hem nochtans niet meer en heeft onderwonnen een Hooftman te zijn teghen de Romeynen / ende dat hy is eenen natuerlicken doot ghestorven.

Fortunæ muliebris Templum.

Van eenen strijt tegen de Volscos, Equos ende Hernicos.

Int jaer van der stadt 266

Maer des zijn de Historien-schrijvers eens / dat de pays tusschen den Romeynen ende henluydē niet langhe en duerde. Ende dat daer na Actius Tullius, tot welcken Martius eerst ghecomen was / als voor gheseyt is / haer Hooftman wert / die brochte henluyden te hulpe een volck Equi genoemt/ende noch een volck gheheeten Hernici. Teghen dese vercoren de Romeynen twee Burghemeesters tot Hooftluyden/ Gaium Aquilium, die tooch teghen dat volck /Hernici ghenoemt/ ende Titum Sicinium, die tooch teghen de Volschen/ want elck volck hadde een eyghen heyr / ende sy streden met hem. Daer hadden de Romeynen de victorie op beyden zijden / Sicinius sloech den Hooftman der Volschen Actium Tullium doot. Aquilius street oock manlick/ende als zijn volck moede was/ende hem dochte datse niet cloecklick en streden/so ghebruycte hy eenen nieuwen ende ongheWoonlicken vont. Hy nam zijn eyghen baniere/ende wierpse onder den vyanden/ghebiedende zijnen ghesellen/datse

G. Aquilius.

T. Sicinius: dese wort by Dionysius gheetē Siccius.

Een nieuwe vont des Hooftmans.

de baniere wederom soudē crijghen/ by verlies haers levens. Want het was te Rome een gheset / wie inden strijt de baniere verloos/die hadde het leven verbeurt. Also ghelucke hem zijne listicheyt/dat zijne ghesellen veel meer des te manlicker streden / tot dat sy de baniere wederom in haer handen creghen / ende de vyanden inde vlucht dreven. Daer nae toghen beyde de Burghemeesters met grooter eeren ende triumphe wederom in de stadt van Rome.

Ende int ander jaer worden Burghemeesters ghecoren/ Publius Virginius, ende Spurius Casſius ten derdenmael Burghemeesters / die toghen oock elck met een heyr op de vyanden/ende brochten dat oorlooch ten eynde/also dat hen geen strijt vanden vyanden ghelevert en wert/maer dat hen de Volschen eñ Hernice onder der Romeynen heerschappie ende ghehoorsaemheyt begaven.

Procnius Virginius. Sp. Cassius. Int jaer van der stadt 267

Hoe *Spurius Cassius* ten derdenmael Burghemeester gecoren is, om dat hy de gemeynte van Rome aen hem lockte met giften, eñ wtdeylinge der ackeren int ghemeyne, daer door hy dochte alleen Heere eñ eē opperste te werdē, daerom over hem geclaecht wert voor dē Raet, daer van hy ter doot veroordeelt, eñ ten laetsten van een steenrotse geworpen wert.

Door desen ghelucke wert Spurius Cassius verheven in hooveerdicheyt/ende begonst daer na te dencken / hoe dat hy alleen te Rome een Heere mochte werden / eñ alle heerschappie onder hem crijghen: maer hy dochte wel dat dit niet en soude mogen ghschien/ten ware dan dat hy dat gemeyne volck/ ende ooc ander steden der Romeynen/ hem met eenigen dinghen so gunstich maeckte/ dat sy hem in alle zijn voornemen bystant deden. So hadde de stadt van Rome voor dat ghemeyne profijt/ een groot acker-velt behouden / dat den vyanden af ghewonnen / ende onder de burgers niet wt gedeelt en was. Doen nam hy voor/ende brochtet aen de gemeynte / hoe dat hy wilde de selve ackers onder de arme burghers wt deylen/op datse haer oock souden moghen gheneeren ende voetsel hebben / daer mede maeckte hy hem veel aenhanghers.

Hier wort vā Livius d'eerste vermaninghe ghdaen vande wet vā ackerdeylinghe, wt de welcke namaels seer veel oproeren binnē Rome ghe resen zijn.

Maer hem gheschiede groot wederstant van den anderen Burgemeester Publio Virginio, ende vanden gantschen Raet / want sy forchden waer dat voort ginghe / datter nemmermeer yet inder ghemeyner borssen der stadt van Rome blijven en mochte/want Rome en soude nemmermeer soo machtich ende rijck werden / daer souden veel armen moetē blijvē/ die altoos begeeren soudē/ dat men haer vanden ghemeynen goede te hulpe quame. Daer mede soude hy ooc oorsake gheven/dat sommige des te min achten souden/ datse haer goet verliesen/als sy desen troost hadden/ eñ souden also te Rome traghe ende onvoorsichtighe burghers werden. Des te min en liet Spurius niet de ghemeynte te vergaderen/ ende maeckte een gheset wt eyghender ghewalt : Datmen soude dat ghe-

meyne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 267

meyne goet ende ackers den armen burgers wtdeylen. Maer hem wert teghenstant ghedaen door den anderen Burgemeester/ ende door den gantschen Raet/ die onderwesen de ghemeynte alsoo.

Oratio Virginij.

Hoe dat henluyden daer mede niet gholpen en was / want soude men soo vele deelen daer wt maken / so soude een yeghelick nauwelick een cleyn stuxken ackers crijghen/ het ware haer profijtelicker / dat zijt lietē by de ghemeyne borse blijven / alsmen reysen oft mit oorlooch trecken moeste/datmen dan de costen eñ ander nootdruftige dingen daer van beschicte / want waer die ackers niet en warē/so soude mē altoos alst oorlooch ware(eñ een yegelick dat zijne selve wel behoeft) een schattinghe moeten doen / ende een yegelick soude dat wt zijnder borse moeten geven ende betalen. Daer mede onderwesense de Wijcmeesters eñ gemeynte/ dat sy den Raet volchden / ende dat Cassius voornemen niet voort en ginck.

Also vereenichdense haer mettē Raet/ dat men thiē mannē soude ordineren /die dat gemeyn velt scheyden vant ander/ ende marcksteenen setten soudē. Doē wert bevondē dat sommige machtighe burghers vant gemeyne velt tot hen ghetrocken hadden/ ende dat tot haer eyghen profijt ghebruyckten. Dese thien souden oock de macht hebben / oft haer goet dochte/ ende datmen vanden ghemeynen velde een deel ontbeeren mochte/om onder de arme burghers wt te deylen. Als nu Cassio desen opset niet en gelucte/ so sochte hy andere menigherhande manieren hoe hijt daer toe brenghen mochte dat hy te Rome alleene gheweldich Heere worde. Dat brack wt/ende quam voor den Raet/ dat hy daer nae stont. Ende alsmen daer groot bewijs af hadde / wert hy int nae volghende jaer/als Quintus Fabius ende Servius Cornelius tot Burghemeesters ghecoren worden/ voor den Raet ende der gantscher gemeynte van zijn voornemen beschuldicht / ende met rechte beclaecht/hoe dat hy oock alle dingen daer mede hy was omghegaen/niet tot profijte der ghemeynte ghedaen en hadde: maer daer mede ghesocht hadde / dat hy te Rome alleen een gheweldich Heere zijn mochte.

Intjaer vander stadt 268

Quintus Fabius. ServiusCornelius.

Spurius Cassius wort beticht/dat hy stont nae de heerschappie.

Eñ als Spurio Cassio toe ghelaten wert hem te verantwoordē / so brochten de beclaghers veel ghetuygen voort die sy ghevondē haddē/daer mede sy hem zijn opset bewesen. Also wert hy vanden Raet ende ghemeynte met ghemeynder stemmen totter doot veroordeelt/ datmen hem vander steenrotse/die midden inder stadt stont / soude afwerpen. Oock zijn huys af breken/ dat het nemmermeer en worde op getimmert. Also stranghe was dat oordeel / dat Cassius die driemael Burghemeester geweest was / eñ tweemael vanden vyanden ghetriumpheert hadde/ eñ van grooten gheslachte ende vrienden was/ also dat in dien tijdē gheen rijcker eñ machtigher te Rome en was/nochtans en mochte hy des allen niet ghenieten. Daer by mach een yeghelick bekennen dat gheluckslighe dinghen eñ toevallen/ alsmen die misbruyct/ eñ hem te seer daer van verheft/datse dan de mensche meer schaden/dan profijt in brengē.

Dese Servius mach wel de vader geweest hebben vandē genē die indē jaere 294. naesvolgēde Burgemeester wert.

Sp.Cassijdoot. Dionysius schrijft dat hy door vonnisse vande geheele burgerschap ter doot wert verwesen/eñ vanden berch van het Capitolium/ over de steenrotse Tarpeia/op de merct afgeworpen wert.

Wederom van een tweedrachticheyt der ghemeynte tegen den Raet, eñ van *Marco Fabio*.

Doē nu Cassius also zijn eynde nam/ so merckten eerst de Wijcmeesters ende de ghemeynte wat grooten profijt dat haer de wt deylinghe der ackeren in toecomende tijden hadden moghenunbrenghen/ende het beroude haer/ dat sy dat niet en hadden toeghelaten / ende sy sochten menigherhande listen/ hoe sy dat wederom op de bane brenghen mochten/ende hielden haer daer by / dat de thien mannen ghecoren souden werden / om van malcander te scheyden de ghemeyne ackers der stadt/ende der ander Romeynē / eñ wat men ontbeeren mochte / datmen dat den armen burghers soude wtdeylen. Sy begheerden oock van de Burghemeesters dickmaels ende menichwerf / datmen de sake eynden soude. Maer de Burghemeesters ende Raet meynden/ om dat bevonden was / dat Cassius voornemen wt gheen goede meyninghe gheschiet en was : maer dat hy daer mede ghesocht hadde den vrijen staet der stadt van Rome te onderdrucken / so soude de gemeynte af laten / op dat sy niet anderen oor sulcke oorsake eñ exempel gavē/om alsulcx te doen.

Eñ daer stont om deser saken wille meer tweedrachtichheyt op/ ende onghehoorsaemheyt tusschen den Raet ende der ghemeynte/ dan van te voren opt gheschiet was : want beyde de deelē/dē Raet eñ de ghemeynte/bleven vast by haerder meyninge/ eñ het quam dickmaels daer toe / dat beyde de partyen tegen malcander handelden / daer van quamen nieuwe oorloghen eñ tweedrachticheyt teghen de ghebueren der Romeynen / want teghen haer stonden op / de Volsci/Hernici/ Veienes / ende Sabini. Oock wanneer de Burgemeesters in den strijt wilden/ gelijck haer toebehoorde / so stelden haer de Wyckmeesters eñ gemeynte daer teghen/eñ meynden dat de wtdeylinghe der ackeren soude voor gaen/dwelck alle den vyanden grooten troost gaf. Want sy saghen dat de Romeynen nu also machtich waren / dat sy niet anders dan door haer eygen tweedracht ende oneenicheyt mochten verwonnen werden.

Onder desen dinghen was te Rome een gheslachte/ghenoemt de Fabij,die onderhielden door haer manheyt ende wijsheyt / dat regiment te Romen in wesen/ende dat nochtans in grooter teghenheyt/ want sy en waren eerst vander ghemeynte niet bemint/hoe wel sy menich jaer lanck nae malcander Burghemeesters ghecoren waren:te weten/ Int jaer van der stadt:273
Quintus Fabius, Marcus Fabius, Ceso Fabius, ende Gaius Fabius: dese ghebruycktē der wijsheyt/ dat sy altoos sommighe vanden Wycmeesters te vriende hadden / ende haer aenhanghers maecten/ nochtans en verlietense den Raet niet / want sy oock altoos tegen de wtdeylinghe der ackers waren. Daer van quam eerst/ als Ceso Fabius Burghemeester / ende een Hooftman teghen de Veientes ghecoren wert / ende in eenen strijt zijn ordeninghe soo wel ghemaect hadde/ dat hy alleene door dat reysich tuych de vyanden vluchtich maeckte : doen en wilden de voet-

Ceso Fabius Burgemeester was de broeder van Quintus Fabius.

knechten

knechten haer niet achter volghen / maer sy toghen tegen dat ghebot haers Hooftmans wederom in den waghenborch/ braken in der nacht op/ende ginghen na Rome toe/ alsoo dat Fabius de victorie die hy in zijnen handen hadde/ verlaten/eñ smorghens oock op breken / ende weder te huys reysen moeste. Dat geschiede alleen daerom/ dat sy hem der eeren niet en gunden/ dattet hem so gheluckelick ginck.

M. Fabius, C. Manlius Burgemeesters. Dese Cneus Manlius wort gehoudē voor de vader van Aulus Manlius, die int jaer 302. naestvolgende/een van de thien mannen ghemaect wert.

Daer nae wert Marcus Fabius Burghemeester/ende eē Hooftman met Cneo Manlio. Dese tooch ooc met een heyr op de Veientes / dien waren die van Etruria met aller macht te hulpe ghecomen/ ende want hy wt voorseyde saecken oock vreesde de ongehoorsaemheyt der Romeynen/so maeckte hy met zijnen medegeselle een opset/om mettē vyanden niet te strijden/tot dat hy wt sommighe voorsaken ende teeckenen bekennen mochte der Romeynen wille ende gehoorsaemheyt. Also doen de vyanden den strijt begheerden/ so bleef hy in zijne wagenborch/ende en wilde niet strijden / daer van werden de vyanden moedich/ reden om den waghenborch/ met veel laster woorden / roepende: Hoe sy so vertsaecht waren / dat sy niet strijden en dorsten. Dat liet Fabius veel daghen lanck gheschien/so langhe tot dattet de Romeynen verdroot/ende ter hertē ginck / dat sy sulcke schande eñ schelt woorden vanden vyanden lijden souden / ende sy begheerden vanden Hooftman/dat hy haer liet strijden.

Misbetrouwen vande Burghemeesters teghen henlieder Crychsvolck.

Maer Fabius vertoefde noch / ende liet hem van vrienden ende vyanden schelden/ so langhe tot dat de Romeynen met ghemeynen rade voor hem quamen / eñ seyden: Hoe dat sy der vyanden overmoet niet langer en costen verdraghen / woude hyse niet totten strijt ordineren / dat hyse dan selve liet strijdē. Doen sach Fabius dattet tijt was / nochtans nam hy hem aē/als wilde hy noch langher beyden/op dat hyse so langher so toorniger soude maken.

De geschicktheyt vanden Burghemeesters/om zijn Crijchsvolck gebeten ende greetich te maken.

Ende ten laetsten vermaende hy haer der daet / die sy zijnen oom Ceso Fabio bewesen hadden/ende seyde: Hy kende wel haer manlicke vromicheyt/waert haer ernst ware te strijden / ende datse hem niet trouwe wilden bystaen / maer hy forchde voor haer ongheoorsaemheyt/dat sy by hem ooc also souden doen / als sy met Ceso Fabio zijnen oom ghedaen hadden. Ende als sy daer teghen spraken / so begonst een treffelick man onder den Romeynen / Marcus Flavoleius ghenoemt / ende boot eenen eedt te sweeren/ nemmermeer levendich binnen Rome te comen/sy en hadden eerst de vyanden verwonnen. Dat boden noch meer ander met hem te doen. Doen begonst Fabius, ende swoer oock eenen eedt/ ende gaf den eedt alle dē zijnen/die waren oock goetwillich daer toe.

Marcus Flavoleius

Also maecte hem een yegelick reede/ dat sy op den anderen dach smorghens wt den wagenborch trocken/ende gaven den vyanden strijts ghenoech: die namense oock vrolick aen/ eñ streden op beyden zijden so stoutelick / datter vele doot gheslaghen worden. Ende op sommighe plaetsen verwonnen de Romeynen de vyanden/ende op ander zijdē hadden de vyanden de overhant. Maer de Fabij waren op allen eynden de eerste / ende bewesen groote cracht ende manheyt. Soo hadde oock Marcus Fabius een hoop ghe-ordineert die was versch ende onvermoeyt/ op dat waert den Romeynen te swaer viele/ dat hy dan daer mede te hulpe quame / ende bystant dede / daer mede oock ten laetsten de Romeynen de victorie behielden. In desen strijt wert Quintus Fabius verslaghen/ des Hooftmans broeder / ende Manlius de ander Burghemeester/ende noch veel meer ander Romeynen. Maer de Fabij behielden den prijs/dat sy tbeste gedaen hadden / ende en waren sy daer niet gheweest/ bekenden sy alle/dat de strijt verloren ware.

Q. Fabij doot.

Daer wt oordeelde de Raet/ den Burghemeester ende Hooftman ter eerē / een triumphe/ die en wilde hy wt grooter manierlickheyt niet hebben/ eñ meynde dattet niet behoorlick en was / om dat hy zijnen mede Hooftman Manlium, ende oock zijnen broeder Quintum Fabium inden strijt verloren hadde / dat hy daer van eenighe eere soude ontfanghen ofte triumpheren. Alsoo om dat hy de eere vloot/soo wert hem de grootste eere toe ghereckent ende nae ghesept.

Seer groote eerbaerheyt van Marcus Fabius.

Marcus Fabius beval oock datmen de ghequetste burghers vander ghemeynte/ inder rijcken luyden huysen soude legghen/ ende haer daer wel besorghen / tot dat sy ghesont worden/ende nochtans leyde hy den meesten hoop inder Fabien huysen. Daer wt / ende oock van desen strijt / verereghen de Fabij dat haer de gemeynte seer gunstich/ende gehoorsaem wert.

Noch en was alle den twist van de wtdeylinghe der ackeren niet neder ghelept/ ende als men te ruste quam/soo vernieude de twist / daer van quam oock daghelicx nieuwe tweedrachticheyt ende oorlooch tusschen den Romeynen/ ende haer ghebueren / alsoo dat de Roomsche Dorpen dickwils verdestrueert ende bedorven worden. Dat ghe-schiede ghemeynlick vanden Veienten: daer van quam een diere tijt te Rome / ende des reysens ende oorlooghens quam so vele / dat de ghemeynte weder onwillich wert / ende als sy daer toe ghecoren worden / bleven sy te huys. Daer van quam wederomme oneenicheyt tusschen den Raet ende der ghemeynten / die altoos op de wtdeylinghe der ackeren dronghen.

Hoe dat gheslachte *Fabiorum* alleen op hem nam dat oorlooch met den vyanden te voeren, deser waren drie hondert ende ses strijtbaer mannen, de selve deden een tijt lanc den vyanden wederstant, maer ten lesten wordense door haers selfs verachtinge, ende met listen vanden vyandē omvangē, ende tot op een na verslaghen, die niet daer by en was, om dat hy noch jonck, ende totten strijt niet machtich en was.

SOo gaven hen de Fabij tot een groote sake / op dat de stadt in eenichept blijven mochte / soo wilden sy alleen met haren gheslachte int oorlooch trecken / ende den vyanden wederstandt doen/.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 274

Tghesiachte vande Fabij presenterẽ hẽ om d'oorloge tegẽ de Veianen te voerẽ.

want men vant van haren ghesiachte alleen te Rome drie hondert ende ses strijtbaer mannen / die wapenden hen een yeghelick na zijn beste / ende elck tooch alleen teghen de vyanden / meteen bysonder wtghelesen hoop. Want daer en was gheen onder de drie hondert / hy en was een goet Hooftman gheweest / nochtans so volchden hen noch vele / van haren vriendẽ ende gesellen / diese wt liefden niet laten / noch van hen wijcken en wildẽ: met desen leydense hen by een water Cremera ghenoemt / eñ deden den vyanden groot wederstant / sy bewaerden dat Roomsche lant / dattet de vyanden niet en verdestrueerden / sy drevẽ oock menigen roof vanden vyanden na Rome / also dat de stadt een langhe tijt in goeder ruste ende vrede was / ende sy vercreghen alsulcken eere by den vyanden ende vrienden / datse in dien tijden alleene onder den Romeynen eenen grooten naem droegen. Maer dat stont oock een cleyne tijt / want om dat haerder luttel / ende der vyanden veel waren / so bereyden hen de vyanden op een tijt heymelic op haer alderstercste / ende loctense met eenen roof van sommighe beesten / die sy inder weyden lieten gaen.

Tghesiachte vande Fabij treet wt tegẽ de Veianen.

Int jaer vander stadt 275

† Dionysius schrijft sommighe treffelicke oorsakẽ datter meer dan een vã so grooten ghesiachte soude over gebleven zijn / onder het welcke veel kinderẽ / crãcke ende oude lieden die tot den crijch onbequaem waren / zijn moesten.

Ende als de Fabij dat ghewaer werden / als na gheluckachtighen dingen dicmaels gheschiet / datmen de vyanden veracht / soo wildense de beesten oock nemen / als sy eerst dickwils ghedaen hadden. Onder des quamen de vyanden op hen / ende streden met henluyden / ende hoe wel dat de Fabij groote weer deden / soo en mochtense nochtans / een alsulcken cleynen hoop / de menichte der vyanden niet verwinnen / ende sy worden met allen diese by hen hadden / doot gheslaghen / dat haerder niet een int leven en bleef.

Int jaer vander stadt 276

a Dese Horatius hadde tot een voornaem Marcus, ende mach gheweest zijn vã Gaius Horatius die Burghemeester was int Jaer 296. navolghende.

b Dese Menenius was de sone van den voorseydẽ Agrippa Menenius, als men wt Livius ende Dionysius mach verstaẽ. Gellius noẽt hẽ Menenius Agrippa: ende sommige andere heeten hẽ Lucius Menenius, de welcke ic niet volghen en wil.

Daer van geschiede een groote beclaginghe binnen Rome / vanden Raet eñ der ghemeynten. † Daer en was oock niet een meer vanden geslachte Fabij binnen Rome overbleven / dan een jonghe / die in dier tijt noch gheen harnasch voeren en mochte. Door dese dinghen creghen de vyanden wederom eenen moet / ende deden den vyanden groote schade / datse hen om der noot wille daer teghen stellen moesten. Daerom worden ghecoren twee ander Burghemeesters a Gaius Horatius / ende b Titus Menenius. De eene tooch teghen de Veientes eñ die van Etruria: De ander teghen de Volscen. Maer Menenius verloos den strijt / eñ vloot metten zijnen op eenen berch / daer wert hy beleyt / eñ en hadde hem Horatius niet te hulpe ghecomen / soo hadde hy door honghers noot inder vyanden handen moeten comen. Nochtans so wonnen de vyandẽ den berch Janiculum den Romeynen af.

c Dese Burgemeesteren / als Dionysius schrijft / zijn getreden inde seste maent in den staet van Burghemeesterschap van Maerte af te rekenẽ na het Somersche Solstitium.

c Daeromme worden nieuwe Hooftluydẽ ghecoren / Aulus Virginius / ende Spurius Servilius. Maer de vyanden verwonnen Servilium oock / ende en ware hem zijn geselle Virginius niet te hulpe ghecomen / soo hadde hy alle de zijne verloren / want door zijne toecoemste keerde hem dẽ strijt omme / also dat die eerst victorie hadden / onderlagen. Daerom de oorloogen eenen tijt lanck nederghelept ende ghestilt werden.

Int jaer vander stadt 277

Appius C. Sabinus. T. Quintius Capitolinus Coss.

Ende doense weder op stonden / werdẽ te Rome Burghemeesters ghecoren / Appius Claudius Sabinus de jonghe / ende Titus Quintius Capitolinus / die malcander noch inder natuere / oft in manieren niet en ghelijcken / noch over eẽ en droegen. Want Quintius (die teghen de Equos tooch) was van natueren saechtmoedich / milde ende goedertieren / bewees den zijnen groote weldaet / daer door hyse tot allen dinghen hem goetwillich eñ ghehoorsaem maecte. Dese eenicheyt die tusschen Quintio den hooftman eñ zijn heyr was / dede dat de Equi hem niet en dorsten te velde comen / maer moesten lijden dat haer lant vanden Romeynen verdorven ende verdestrueert wert.

Quintius Servilius.

Daer nae vercreech Quintius oock de victorie teghen de Volscen / dat gheschiede (als hy met Servilio weder Burgemeester was) in deser manierẽ. Hy ordineerde sommighe vanden zijnen die de gantsche nacht met trompetten voor hen hieldẽ / met groot ghelupt eñ rumoer / daerom de vyanden de gheheele nacht int harnasch bleven sonder slapen / sorgende datse hen souden overvallen. Maer Quintius beval de zijne te slapen ende te rusten. Smorghens als de vyanden snachts vermoeyt waren / ende des daechs rusten / overvielse Quintius eñ verwanse / eñ wan hen daer na af de hooftstadt Antium. Daerom dat geslachte Fabiorum door hem weder verheven ende op ghebrocht wert.

Maer Appius was een straf ende wreet man / der ghemeynten heel contrarie / daerom hy vanden zijnen ghehaet / oock gheen gheluck int oorlooghe teghen de Volscen en hadde. Want de zijne waren hem onghehoorsaem / ende verhart teghen hem. Hy liet haerder sommige onthalsen / om datse ghevloden waren / want hy verloos den strijt / ende de vyanden verwonnen hem. Daer van quam wederom grooten twist / want Appius leyde de schult op de burgers die by hem waren / wederom gavense hem de schult.

Nieuwe onruste tusschen de Wijcmeesters ende de Raetsheeren.

T. Menenius. Sp. Servilius.

Ap. Claudius.

T. Genutius.

Doen stonden de Wijcmeesters wederom op / also dat binnen corten tijt drie treffelicke mannen vandẽ Raet / van haer lijf beclaecht werden / Titus Menenius die wert aẽ zijn goet ghestraffet / om dat hy den strijdt vertoeckeloost hadde. Spurius Servilius die ginck door trecht quijte / wãt hem zijn mede hooftman verontschuldichde. Appius Claudius ware sonder twijfel ter doot veroordeelt gheweest / maer hy sterf in zijn huys / eer dat recht een eynde nam. Oock wert een Wijcmeester Titus Genutius ghenoemt / in zijn huys doot geslagen / ende men meynde dattet was vanden jonghen Burghers gheschiet / ende het stont daerom seer qualick te Rome. Daer toe quam int ander jaer eẽ pestilentie eñ sterfte / also dat de Romeynen om dier saken wille wederom weerloos teghen de vyanden waren. Nochtans brochtese daer na weder op Lucius Lucretius Tricipitinus / die tot een Burghemeester ende Hooftman ghecoren wert / dese verwan de vyanden tweemael / eñ sloech haerder meer doot / dan binnen langhen tijt opt gheschiet was: Hy wan ooc groot goet / dat voormaels den Romeynen vanden vyandẽ was ontnomẽ /

Int jaer vander stadt 278

L. Lucretius Tricipitinus.

ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

en ghebruycte der bescheydenheyt/ dat hy alle dat liet voeren op de marct te Rome/ en wat een yeghelick burger by zijnen eede seyde dat zijne was geweest/ dat gaf hy hē weder/ datter overbleef quā totter buyte/ daer mede hy de vyantschap meer stilde dan wtbluschte.

Int jaer van der stadt 280

Want corts daer na stont wederom op de burgerlicke oneenichept/ door een Wijcmeester / die beclaechde dat de Burghemeesters macht haddē recht te houden/ na harē wille over de gemeynte / en datse haer macht misbruycken wt nijdicheyt / die sy totter ghemeynte droegen/ so was zijne begheerte/ dat sy wilden toesien / datmen sommige wijse en goede mannen vander gantscher stadt souden verkiesen / om ghesetten te maken/ ende te schrijven/ die haer macht matichden / dat een yeghelick wiste hoe verre sy streckē souden / op dat voortaen gheen misbruyckinghe en ghesciede/ en dat hem een yegelick daer na wiste te regeeren / wat hy doen ofte laten soude. Want de ghemeynte hadden doen ter tijt noch luttel ghesetten en rechten. Dit behaechde de ghemeynte seer wel / ende sy wilden de kiesinghe beginnen. Daer teghen stelden haer de Burghemeesters / ende die vanden gheslachten / wantmen van heylupden alleen/ ende niet vander ghemeynte de Burghemeesters plach te kiesen / ende sy en namen dat anders niet op / dan dat daer mede alle haer eerlicke aftoemste en staet onderdruct worde / daerom sommighe oploopen ghescheiden/ te weten:

Opzoer vander gemeynte tegē dē raet.

Als de Wijcmeesters de verkiesinge doen wilden/ en de ghemeynte daerom vergaderden/ dat sy de Burgemeesters/ ende die vanden gheslachten met ghewelt vander marct dreven. Sonderlinghe was inden selven tijde eē jonck burger Ceso Quintius ghenoemt/ die was een vromer helt/ welsprekende ende verstandich / hy was oock in allen oorloogē en strijden de eerste. Met deses cloecheyt bedreven die vanden ghislachten veel/ want hy liet hem terghen tegen de Wijcmeesters hoemen wilde. Vā desen seydē de Wijcmeesters dat hy haer en oock sommighe andere vander ghemeynte inder tweedrachticheyt gheslagen hadde/ en sonderlinge eens Wijcmeesters broeder / die was vant selve slaen ghestorven / ende sy stelden hem een rechts dach voor de gheheele gemeynte/ als de Wijcmeester ghecomen was/ wildense hem oock vangen en inder gevanckenisse behouden. Daer stelde hem den gantschen Raet teghen.

Ceso Quintius.

Int jaer van der stadt 292

Ceso wort eenen dach van rechte gestelt.

Ten laetsten quamt daer toe/ dat zijn vader Lucius Quintius Cincinnatus ghenoemt/ die een machtich burger binnen Rome was/ hem met zijnen goede verborghen moeste/ waer hy niet te recht en quame/ dat hy dat soude verbeurt hebben. Maer doen Ceso Quintius de nijdicheyt der Wijckmeesters aenmercte/ hoe wel hy hē der daet ontschuldich kende / en quam hy niet voort recht/ maer hy weec wt der stadt van Rome/ daerom verloos zijn vader alle zijn goet/ wtghenomen vier morghen lants / die nae byder stadt Rome ghelegen waren/ die lietmen hē. Daerō hy met armoede tooch wt der stadt op zijn goedeken / dat bouwede hy met zijn eyghen handen also neerstelick/ dat hy hem ende zijn huysghesin daer van gheneerde/ want te Rome wast seer eerlick wie daer ackers boude/ oft die hem inder ruyterie oeffende. Anders (als Dionysius schrijft) en was den gheboren burghers te Rome gheen ambacht toe gelaten/ maer in een van dese twee moestense haer oeffenen. In dese beyden was de voorseyde Lucius Quintius Cincinnatus seer vermaert. Inden tijt des vreets was hy een goet ackerman / ende inden tijt des oorloochs een goet hooftman / die een heyr wel voeren coste.

L. Quintius Cincinnatus, is door Ceso Quintius borghe gebleven.

Ceso trecht heymelick wt Rome in allende.

Van *Appio Herdonio.*

IN deser oneenichept der burghers gheschiede een nieu wonderlick toevallende ongheluck / dat een vreemt Sabiinsch man / Appius Herdonius ghenoemt / te Rome was / die maeckte hem aenhangich vele vanden misdadighen/ ende lichtveerdighen menschen / die vreemde / ende oock die van binnen der stadt waren/ ooch de knechten die haren heeren geerne ontloopen hadden. Den selfden beloofde hy vryheyt ende groot goet / waer sy hem volchden / ende hy vergaderde ontrent vier duysent ende een half/ met dese nam hy den berch in / binnen der stadt Rome/ [a] Capitolium ghenoemt/ ende sochte een Heer vander stadt van Rome te werden. Hy beloofde den ghenen groote dinghen die hem toe vielen / ende dreychde oock den burghers/ waer sy dat niet en dedē/ soo wilde hy den vyanden de stadt van Rome open doen / ende overghehen. Daer nae quam de stadt van Rome wederom in groote noot. Ende waer de Burghemeesters Gaius Claudius, ende Publius Valerius Publicola, niet soo haestich totter sacken ghedaen en hadden/ soo ware de stadt van Rome verloren ghewéest. Ende hoe wel de ghemeynte onwillich was/ vergaerdense nochtans van den burghers / soo vele als sy mochten ghewapent / daer mede dedense eenen harden storm tot sy dat Capitolium wonnen / daer inne wert de voorseyde Burghemeester [b] Publius Valerius doot gheslaghen/ ende Appius Herdonius metten zijnen / maer die haer gevanghen gaven/ die werden daer nae oock gherieht nae haer verdienste.

[a] Capitolium was den naē vanden heerlickē Tempel van Iupiter

Int jaer van der stadt 293

de welcke met groote costen van beyde de Tarquinijs Coningen van Rome ghesticht was.

[b] P. Valerius, was oock Burghemeester ghewéest int jaer van der stadt 278. Inde Tafereelen vanden Capitolium wort hy ghestelt/ voor de sone van Publius Valerius, die Tarquinium niet zijn geslachte hadde helpen verdrijvē. Maer aengesien dat Dionysius in zijn 6. boeck te kennen gheeft hoe de twee sonen vandē selfdē/ te weten Publius en Marcus doot bleven indē strijt aen het meyr van Regillo/ int iaer van der stadt 275 So is wel te vermoedē dat dese Publius Valerius Burgemeester van desen iare/ sal geweest zijn de neve van den ouden Publius Valerius Publicola. Wāt hy heeft in dit boec dē ouden Valerium niet als zijn vader gestelt/ maer als een van zijn voorvaders.

Van *Quintio Cincinnato* die vander ploech ghe- roepen, ende vandē Rade een Dictator ende opperste Heere gemaect wert, ende hem de hooftmanschap des oorloochs bevolen, daer inne hy door sonderlinge opsettingen de vyanden verwan, ende van haer lovelick triumpheerde, ende daer nae keerde hy weder totten ackerwerck.

IN de laetste maent vanden jare/ wert tot een Burghemeester ghecoren Lucius Quintius Cincinnatus, daer van voorseyt is: die hielt hem so wel ende onpartijdelick dat hy den Raet ende der ghemeynte aenghenaem was / want hy straftese op beyden zijden / daer inne een yeghelick te straffen was / ende beschermdese daer inne sy te beschermen waren/ ende sprack der gemeynte soo goedertierlick toe / datse haer

Lucius Quintius Cincinnatus, wert in Decembre Burghemeester ghecoren inde plaetse van Publius Valerius.

meer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 293

meer tot hē/dan tottē Wijsmeesters keerde. Hy maeckte oock een gheset / dat niemant twee jaer na malcander Burghemeester oft Wijsmeester ghecoren worde / hoe wel dat vanden Wijsmeesters niet ghehoudē en wert.

L. Minutius. Int jaer van der stadt 295 Lucius Minutius Burghemeester wert met zijn heyr vanden vyanden belegert.

Ende als daer nae int derde jaer de Romeynen veel vyanden hadden/ ende de Burghemeester Lucius Minutius ghenoemt / in zijnē waghenborch ghedwonghen eñ belept was met zijn heyr/ ende de Romeynen groote sorghe hadden datse alle verslaghen souden werden/ soo stont haren troost alleen op Lucio Quintio Cincinnato , welcx armoede sy niet aen en saghen/ ende maeckten hem tot Dictator/ die de opperste ende Coninck-licke macht hadde/te doen ende te ghebieden sonder eenich appelleren / dese wert onversiens / alsmen hem dit vercondichde op zijnen acker ghevonden ploeghende / ende Racilia zijn huysvrouwe dreef de ossen / ende hy hielt de ploech. Als hem nu vercondicht wert/tot welcker eere dat hy ghecoren was/ soo liet h yhem van zijn huysvrouwe brenghen zijn beste cleet / dat was eenen mantel/ ende eenen lijnen doeck daer mede hy dat stof ende dat sweet wat afwischte van zijn aenghesichte / ende ginck alsoo metten Legaten. Doen quamen hem te ghemoete drie van zijn sonen / die hy oock inden Raet hadde/eñ noch meer andere van zijne vrienden/ ende veel Raetsheerē / daer van wert hy eerlick ontfanghen / ende in een huys ghelept/ dat hem toe berept was. Maer terstont als hy vernam in wat nooden dat de Romeynen waren/mercte hy dattet niet langher te beyden en was / ende gheboot een yeghelick die harnasch draghen mochte / dat hy des morghens als den dach opginghe / comen soude op eē plaetse voor de stadt van Rome/ Campus Martius genoemt. Ende dat elck met spijse hem besorchde tot vijf daghen.

L. Quintius Cincinnatus Dictator ghemaeckt zijnde vanden Raet/ wort daer toe van zijnen acker ontboden.

Dese dinghen die Lucio Quintio Cincinnato gheschiet zijn/beschrijvē op de selfde maniere/ Dionysius, Plinius , Cicero , Valerius Maximus, ende sommige ander meer. Nochtans schrijft Dionysius in zijn thiende boeck wel claerlick/ dat twee jarē daer te voren de selfde Quintius tot het Burghemeesterschap insghelijcx van zijnen ploech geroepē wert.

Campus Martius.

Als dat gheschiede / so deelde hy dat volc/ ende ordineerde sommighe tot bewaringhe ende besettinghe der stadt van Rome. De ander die hem best dienden/ nam hy met hē / ende tooch terstont teghen de vyanden / al late inder nacht/doē hy stillekens nae by die quam/ liet hy de zijne stille staen. Ende hy gheboot dat sy veel cleyne grachten souden maken kniediep by malcander alomme dat heyr. Ende hy reet met luttel volcx om te besien der vyanden heyr ende ghelegentheyt/ so veel als dat by nachte gheschien mochte. Daer nae liet hy de zijne een groot rumoer maken/ daer van de vyanden ende vrienden beyde ontwaecten in haer heyren/ ende stonden op. De vyanden dochten hoe de beleyde Romeynen by nachte wt harē wagenborch na Rome vloden / ende maeckten haer reede om die te achterhalen. Ende doen sy inder nacht tot Quintius heyr quamen/ soo vielense te paerde ende te voete inde grachten / also dat sy onder malcander haer vertraden/ ende haer ordeninghe ghescheurt wert/ende vant rumoer dat de Romeynen ende oock de vyanden hadden/ en wiste niemant wat dē anderē deerde: Onder des begonste Quintius te strijden / want de zijne waren ghecordineert / ende onderwesen hoese haer souden houden/ ende sy sloeghen der vyanden vele doot. Daer onder ginck de dach op/doen bekenden de ander beleyde Romeynen aen den roep/ datmen haer van Rome te hulpe was gecomen/eñ sy maeckten oock haer ordeninghe / ende quamen van achter op de vyanden/ende streden van beyden zijden manlick met haer/also dat de vyanden metten daghe sagen hoe sy op alle zijden omcingelt waren.

Doen begonsten sommighe inden wagenborch te vlien/die worden onderwegen oock ontfangen van sommighe reysers/die Quintius daer toe ghecordineert hadde / want hy haddet al voorsien watmen nae menschelicken verstande bedencken mochte. De ander doen haerder veel doot gheslaghen wert/vielen op haer knien / ende gaven haer op/ ende baden alleen om het leven.

De vyanden wordē vandē Dictator Lucius Quintius met eenen schants in haerlieder leger omcingelt

Quintius die eersaeme manlicke ackerman namse in ghenade / ende sprack dat hy haren doot niet en behoefde / nochtans gheboot hy datter niemant meer totten wagenborch en ginghe : maer dat sy haer gheweer ende harnasch van haer legghen souden/ ende hy liet een jock daer aen de ossen trecken op twee blocken slaen / daer door sy al tsamen cruypen moesten/tot een teecken der ghehoorsaemheyt. Daer van quam dat spreecwoort / datmen noch huydens daechs seyt totten ghenen diemen wil ghehoorsaem maken. Sy moeten haer ondert jock gheven. Alsoo nam Quintius inne der vyanden wagenborch/daer inne vant hy groot goet/ dat liet hy onder de ghene die met hem ghetogen waren/ wtdeylen ter buyte : maer hy en gaf den Burghemeester ende die met hem belept waren/ niet daer van/ die straffinghe ledense verduldelick / ende toghen eerlick met malanderē na Rome. Doen desen roep inde stadt quam/ soo was een yeghelick verblijt. Ende Quintius wert vanden Raet ende der ghemeynte verheven ende gheprefen boven alle Romeynen. Sy lieten hem oock toe dat hy op den selven dach met een triumphe te Rome soude in rijden / dien vercierde seer wel der vyanden Hooftman Gracchus Cloelius ghenoemt / die metten anderen ende besten voor zijnen waghen ginghen. Alsoo gaven de Romeynen Quintio een sware gulden croone / die settense hem ter eere op zijn hooft / ende voerden hem nae haer gewoonte met grooter eere int Capitolium.

De vyanden moeten onder het jock schandelic doorgaē.

Ghemeen spreecwoort.

De triumphe van Lucius Quintius.

Een croone van goude weert zijnde hondert ende twaelf goude croonen.

Daer nae als Quintius de heerschappye xvj. daghen ghehadt hadde / daer in hy veel nootsakelicke dinghen binnen der stadt van Rome ordineerde/so ginck hy af/ende gaf selve de heerschappie over / die hy met rechts een half jaer lanck hadde mogen behouden/ als van outs te Rome ghewoonlick was. Maer hy beval den Burghemeesters ende den Raet wederom dat regiment der stadt van Rome/ ende hy haeste hem weder tot zijnder ploech/ ghelijckerwijs als oft hy die tijt niet wel besteet en hadde / maer onnuttelick verdaen / als hy niet totten ackerwerck en ginck. Ende men vindet niet beschreven dat hy zijn goet weder begheerde dat hy om zijns soons wille verloren hadde. Oft datmen hem te Rome wederom soude binnen laten : maer hy leefde in armoede ghelijck te voren/ daer inne hy om zijn simpelheyt ende

grooter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

grooter oprechticheyt wille seer te prijsen is/ want de ghene gheen cleyne eere ende lof en verdient/ die in alsulcken sakē eere ende goet versmaet / ghelijck dese edel Romeyn / ende lovelick ackerman ghedaen heeft.

Hoe dat regiment te Rome wederom verandert wert, ende thien mannen vanden Rade ende der ghemeynte ghecoren worden, die der Romeynen gesettē ende rechten schreven in twaelf tafelen, daer door sy groot gheacht waren, ende alle de heerschappye tot haer alleene trockē: Sy ordineerdē oock datmē alle ander heerschappye der Burgemeesters eñ Wijckmeesters soudē afstellen, daer door sy in alsulcken grootē overmoet ende hoovaerdicheyt vielen, dat haer regiment ende heerschappye niet en mochte gheleden werden.

NAe dese dinghen begonst de tweedrachticheyt wat te minderen tusschen de gheslachten ende der ghemeynte / want sy begheerden op beyden zijden / datter sommighe gheordineert worden / die rechten ende ghesetten maeckten / ende schrijven souden voor de stadt van Rome / die alle man ghemeyne/ oock tot bescherminghe des vryen staets dienden/ die int ghelijcke / ende te lijden waren. Alleen daer inne en waren sy niet eens/ wie dese Ghesetten maken soude. Want de edelen meynden dat de Vaders ende de oude Raetsheeren alleene daer toe souden gheordineert worden. Soo meynden die vander ghemeynte men soude sommighe van haer oock daer toe ordineren / ten laetsten accordeerdense alsoo: Dat sy souden Legaten seynden in Grieckenlant / ende totter stadt Athenis/ om van daer te brenghen de Ghesetten / die haer de wyse man Solon inghesette ende ghegheven hadde / daer toe waren drie mannen ghecoren / Spurius Posthumius Albus, Publius Sulpitius Camerinus, ende Aulus Manlius. Ende als dese van alsulcken verre reyse weder quamen/ behaechde allen Romeynen / dat sy thien mannen vanden Vaders/ ende wt den Raet ordineerden/ die wt den Griecschen Gesetten souden nemen ende schrijvē dat der stadt van Rome het beste eñ profijtelicste ware. Maer nochtans also dat de selve Ghesetten ende Rechten eerst der ghemeynte souden voorghehouden/ ende van haer oock toegelaten worden. Oock was haer meyninge dat de selve thien mannen alle heerschappye binnē Rome souden hebbē / ende recht houden sonder eenich appelleren/ ende de Burghemeesters/ Wijcmeesters/ ende alle ander officien/ ende heerschappyen wert te niete ghedaen.

Also in dier tijt als Rome drie hondert eñ twee jaer ghestaen hadde/ so wert wederom verandert dat regiment / ende den staet der Romeynen quamen op thien mannen / die waren ghenoemt Appius Claudius, Titus Ienutius, Publius Sescius, Lucius Veturius, Gaius Iulius, Aulus Manlius, Publius Sulpitius, Publius Curatius, Titus Romulius, Spurius Posthumius. Dese thiē mannen namē tot hen de drie Legaten/ die te Athenis geweest

Int jaer van der stadt 302 Thiē mannē.

waren/ oock de Burghemeesters des selven jaers / ende sommighe vanden outsten ende wijsen des Raets / met welcken Raet sy maeckten de thien tafelen daer inne sy der Romeynen rechten eñ gesetten schreven/ die hieldense der ghemeynten voor. Daer na int ander jaer als de Romeynen dochten datter noch wat ghebrack / maecktense noch twee tafelen tot de thiene / ende sy worden ghenoemt de ghesetten der twaelf tafelen. Daer wt hebben alle Wereltlicke/ ende Keyserlicke rechten haren oorsponck. Dese ghesetten worden int ghemeyne van alle Romeynen toeghelaten ende aenghenomen. Ende niemant en sadt te rechte dan dese voorseyde thien mannen / een yeghelick bysonder / nae wtwijsinghe der tafelen / nochtans lietense elck toe / oft hy dochte dat hy vanden eenen beswaert worde/ soo mocht hy voor een ander van de thiene appelleren / ende tot niemant anders. Alsoo stont dat regiment der thien mannen / d'eerste jaer in grooter ruste ende eendrachticheyt.

Int jaer van der stadt 303

Twaelf tafelē/ vande Romeynsche wetten.

Int ander jaer werden sommighe vanden thien mannen/ door toedoen Appij Claudij verandert / maer niet verbetert/ dwelck den Romeynen niet wel en behaechde/ want Appius Claudius begonst hem gheheel te verkeeren in overmoet ende hooveerdicheyt/ alsoo deden oock die ander neghen / wantse hen te seer vander heerschappyen verhievē/ ende oordeelden nae de gunste/ ende wt haet ende nijdicheyt. Sy hadden oock onder malcander ghesloten / datse gheen vergaderinge des Raets ofte burghers toe en lieten / daer door sy eensdeels / oft gheheel mochten verandert ende af ghesét worden. Wanneer oock yemant vande eene totten ander appelleerde/ so wert hy also ontfanghen / dat hem berouwde / dat hy niet by den eersten ghebleven en was. Daerom hadden de Romeynen van den gheslachten/ ende de gemeynte een groot mishaghen / ende hadden gheerne ghesien/ datse wederom by dat oude regiment der Burgemeesters ende Wijcmeesters geweest hadden: maer sy en wisten dat niet te soecken noch te vinden / want wie yet teghen de thien mannen sprack/ ofte voornam / die wert terstont scharpelick ghestraft.

De thien mānē misbruyckē henlieder macht.

Alsoo doen sy haer heerschappye drie jaer lanck dreven/ diese selve sonder eenighe verkiesinge haddē aengenomen ende onderhielden/ so geschiede daer menigerhande misdaden/ ende sonderlinge twee stucken/ daerom haer heerschappye verstoort / eñ te niet ghedaen wert. D'eerste was van een Roomsch burgher/ Siccius ghenoemt/ dese was een byſonder vroom stout man van der gemeynte/ eñ was oock voortijts Wijcmeester geweest/ hy was in hondert eñ twintich oorloogen eñ strijden gheweest/ om der Romeynen wille/ daer inne hy xlv. wonden in zijn lichaem ontfangē / eñ menigen prijs verworvē hadde. Dese sprack wat vryer ende stouter tegen de thien mannē/ dan yemant anders sprekē dorste/ daerom sochtense lagen eñ listen/ hoe sy hem door helpen mochten/ want sy kendē hem also stout/ waer hy een aenganck crege/ dat hy voor alle ander Romeynen haerder ghewalt soude dorven teghenstaen.

De thien mānen behouden henlieder ampt tot int derde jaer.

Lucius Siccius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 304

Alsoo ghebruyckten sy dese listicheyt aen hem/ als de Romeynen eenen hoop volcx wt seynden teghen de vyanden/ soo dedense hem de bedriechlicke eere / datse hem Capiteyn maeckten over een deel volcx/ op dat hy des te gewilligher soude zijn int oorlooch te gaē/ want hy was totten ouderdom gecomē/ dat hy vry was / eñ niet meer wtreysen en dorste. Als hy hem nu daer toe gaf/ ende int velt quam/ so gaf hem de hooftman te kennē (die een vandē thien mannē was) een sonderlinghe opset/ eñ badt hē dat te beschickē/ want hy hem dat voor een ander betroude/ eñ wilde hē daer toe gheven sommighe ander stoute ghesellen/ die op hem wachten souden / eñ helpen / op dat hy dat sonder perijckel volbrenghen mochte. De selve warē des hooftmans bysonder heymelicke knechten / dien beval hy / wanneer sy hem vant heyr op een ander wech ghebrocht hadden/ soo souden sy hem doot slaen / als oock gheschiede. Maer Siccius weerde hem soo ridderlick / met een knecht die hy alleen vanden zijnen met hem ghenomen hadde/ datser vijfthien doot sloeghen/ eñ by veertich quetsten/ eer sy storven.

Lucius Siccius wort door list vanden thien mannen vermoort.

Lucius Siccius weert hem ridderlick.

Eñ als de selve ghequetste met haer ghesellen wederom int heyr quamen/ versierden sy een leughen/ ende seyden / hoe de vyanden aen haer ghecomen waren/ die Siccium ende noch vijfthiene hadden doot gheslaghen/ ende hoe dat sy vermannet / ende nauwelick metten leven daer van ghecomen waren. Daerom wert Siccius van zijn ghesellen seer beclaecht/ sy en wildē oock niet aflaten men soude hen de plaetse wijsen daer Siccius lach / op dat sy zijn doot lichaem int heyr droegen/ om hem na zijnder eere / als hy wel verdient hadde / te begraven. Als sy nu nae haer begeerte/ van d'een plaetse totten ander gebrocht worden/ eñ alle dingen aenmerctē/ so consten sy wel bekennen / hoe dat Siccius op zijn voordeel ghestaen hadde/ ende hoe de vijfthien Romeynen alle teghen hem onder ooghen doot laghen/ hoe oock niemant haer ghewеer ghenomen/ noch harnasch oft cleeders wtghetrocken/ noch berooft en hadde/ oock en consten sy gheen voetstappen noch eenich teeckē sien / dat yemant vandē vyanden daer gheweest ware / maer dat hy ende zijn gheselle vanden vrienden doot gheslaghen ende vermoort was. Alsoo droeghen sy hem ende de ander met alsulcken suspecten teeckē int heyr / ende daer stont op een groote murmuratie / ende toorne onder hen allē/ ende hieldent gheheel daer voor/ ghelijckt oock de waerheyt was / dat hem de thien mannen van vreese / soo schandelick hadden laten vermoorden. Dit gerucht quam oock inde stadt van Rome onder de ghemeynte/ die Siccium voor een eerlick man altoos ghehouden hadden / daerom sy heymelick grooten haet ende nijt droeghen teghen de thien mannē/ hoe wel hem niemant en dorste laten mercken.

De bedreven moort van Siccius wort ghemerckt.

Hoe *Appius Claudius* een vanden thien mannen begeerde de deuchdelicke maecht *Virginiam*, een dochter *Virginij*, hem door een valsch oordeel ende recht zijn eygen te maken, om zijnen wille aen haer te volbrengē. Ende als hy dat oordeel selve gaf, datse zijn eygen zijn soude, begeerde haer vader datmē hem gunde zijn dochter ende haer voester selve te verhooren, eñ leydese by eenen winckel daer hy een mes creech, daer mede doorstack hy zijn dochter, eñ riep met luyder stemmen voort recht, over ghewalt ende onrecht.

Noch gheschiede daer nae een boos stuck van Appio Claudio, die oock een ende de principaelste vanden thienen was / die binnen der stadt van Rome/ om die te bewaren met een hoop volcx gheordineert was / dese viel in onbehoorlicke liefde teghen een sonderlinghe schoone maecht/ die Virginia genoemt was/ van haren vader die Virginius hiet/ een treffelick burgher vander ghemeynte / die doen ter tijt oock een Capiteyn int heyr was. Als nu Appius met veel gaven ende smeeckē aen haer versochte/ eñ nochtans zijnen wille van haer niet vercrijghen en mochte / want sy was eenen jongelinck die eens Wijnmeesters sone was/ ondertrout / die hiet Icilius, diese seer lief hadde. Soo dochte Appius hoe hy daer toe comē mochte/ dat hy der maecht machtich worde/ om haer tot zijnen wille te brenghen. Maer doen hem alle zijne opsetten begaven/ soo maeckte hy ten laetsten toe eenen lichtvaerdighen man/ ghenoemt Marcus Claudius, met sommighe valsche ghetuygen/ die de maecht int af wesen haers vaders/ souden aenvallen ende segghen / dat sy ware zijn lijf eygē/ van zijnder dienstmaecht ghebooren/ eñ Virginius dochter. Want doen ter tijt hadden de Romeynen eyghen ghebooren menschen / die sy met alle haer kinderen die sy creghen / in haer ghewalt hadden/ ende vercoopen mochten / als men noch op sommighe plaetsen in Italien/ te Venegien/ ende te Genua / alsulcken luyden vele heeft/ die noemtmen Slaven. Alst nu eens op een tijt gheviel/ dat dese maecht over de marckt ginck/ soo gheschiedet datse Claudius opentlick voor alle man aenviel / segghende/ dat sy ware zijn eyghen gheboren / daer van de maecht Virginia seer verbaert wert / ende stelde haer crachtelick daer teghen/ daer van een groot oploop quam. Ten laetsten quam oock daer toe der maecht moeders broeder/ Publius Numitorius, ende Icilius dien sy ondertrout was/ die setten haer daer teghen/ ende wilden de maecht van alsulcken ghewalt ende onrecht verlossen.

Appius Claudius eē vande thien mannē/ soecket een maecht/ die de dochter was van Lucius Virginius tot oneere te hebben.

L. Virginius.

Virginia.

Icilius.

M. Claudius, wort gheordineert om Virginia voor een slave aen te spreken.

P. Numitorius

Doen begheerde Claudius haer voort recht te brenghen / want Appius Claudius hadde hem oock op die tijt op de marct ghemaeckt met zijn ghesellen / ende sadt op de plaetse daermen het recht doet. Daer voor quamense van beyden zyden / ende Claudius begheerde te wijsen / dat de maecht zijn lijf eyghen ware/ want hy hadde daer de valsche ghetuyghen ghereet by hem. Daertegen begheerde Numitorius ende Icilius, men soude der maecht gheen ghewalt doen/ tot dat haer vader Virginius daer by ware/ die doen ter tijt inder stadts-dienst/ ende int oorlooch was/ daeromse haer moeder aengaende een weese ware / want die doot was. Dat liet Claudius

Marcus Claudius eyscht de maget Virginia met recht.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Claudius toe / nochtans meynde hy / de
maecht ter wijle in zijnder gewalt te behou=
den/ ē haer verberghen om wederom voort
recht te brenghen. Daer teghen stelden haer
der maecht vrienden / ē haer bruydegom/
die bewesen metten rechten die inde twaelf
tafelen beschreven staen/ dattet niet geschien
en mochte. Nochtans gaf Appius Claudius
de rechter dat oordeel/ om dat de maecht doē
ter tijt binnen Rome noch vader noch moe=
der en hadde/ datse dan Claudius in zijn ghe=
walt behouden soude ende verberghen/ ende
haer weder voort recht brenghen/ als Virgi-
nius wt dat legher quame.

Daer van wert de maecht verschrict bo=
ven maten/ want sy dochte wel / om dat de
rechter eerst met giften aen haer versocht
hadde/ hoe sy daer mede varen soude. Ende
als sy sulck claghelick misbaer bedreef / dat
alle man haer der ontfermde. So en mochte
Icilius haer bruydegom dat groot onrecht
niet lijden / ē stelde hem met zijns selfs pe=
rijckel voor de maecht tegen den rechter/ be=
claghende hem des onrechten oordeels voor
alle dat volck / ende sprack: Wie de maecht
wilde wech leyden / die moest hem eerst dat
leven nemen/ want hy soude dat keeren. Ē
als dat volck zijn voornemen lovede / ende
hem oock een deel beloofden bystant te doē.
Als dat Appius sach / dat daer door een op=
loop comen soude / soo stilde hy dat rumoer/
ende riep Claudium tot hem/ heymelick met
hem sprekende/ ende openbaerde daer na al=
sulcke meyninge/ hoe hy met Claudio so veel
ghesproken ende ghehandelt hadde / dat hy
soude van dit oordeel afstaen: maer also/ dat
hem des anderen daechs wederom recht ge=
schiede / ende dat sy alle souden comen voort
recht / die voor dese maecht spreken wilden.
Daer by bleeft op dien dach / ē de maecht
wert weder te huys ghebrocht. Want Ap-
pius de rechter en dochte niet/ dat Virginius
so haest wt dat heyr comen mochte.

Icilius beschermt de maecht / ende maecte dat sy in haers vaders huys gebrocht weet.

Hy vergaderde oock des anderen daechs
veel ghewapende mannen tot hem / die hy
aen den rechter stoel stelde/ op datter niemāt
teghen hem op en stonde / oft eenighen op=
loop en maeckte. Maer Icilius ende noch een
jonghelinck ē der maecht vrienden maeck=
ten haer reede inde selve ure/ ē redē terstont
int heyr / om Virginium te onderwijsen van
dese dinghen/ als voorseyt is: die reet met haer
inder nacht veel omwegen nae Rome/ want
Appius hadde de rechte weghen beset met
ghewapende/ oft Virginius wt dat heyr qua=
me/ datmen hem vanghen/ ende op een an=
der plaetse brengē soude. Als nu der maecht
vader Virginius smorghens metten daghe
aen der poorten was/ ende met zijnen ghesel=
len in ghelaten wert / so quam hy tot zijnder
dochter / die gaf hem te kennē van allen din=
ghen/ hoe Appius heymelick na haer ghestaē
hadde/ daer wt de vader wel mercken ende
bekennen mochte / dat alsulcken onbehoor=
licken voornemen teghen hem ende zijne
dochter / altemael wt den rechter quam.
Daerom vergaderde hy alle zyn vrienden
ende ghesellen/ beclaghende hem van dat on=
rechte oordeel dat Appius in zyn afwesen
ghedaē hadde / ē badtse dat sy hem bystaen

De vader vā Virginia wort tot Rome ontboden.

wildē / op dat hy ende zijne dochter by eeren
ē recht bleven / ende van ghewalt ē schan=
de mochten bevrijt werden.

Als nu de ure quam/ datmen te rechte co=
men soude / doen ginck Virginius met zijn
dochter ē vrienden voort recht / daer qua=
men oock veel burghers ende inwoonders
van Rome/ die sien ende hooren wilden / hoe
dat recht eynden soude. Doen verwonderde
hem Appius de rechter / hoe Virginius in
de stadt ghecomen was. Nochtans als een
onsinnich mensche met onbehoorlicke lief=
de verblint / ginck hy voort metten rechte/
ende vertrooste hem op de ghewapende die
hy by hē hadde. Daer nae als Claudius zyn
clachte verhaelde / ende begheerde die ghe=
tuyghen te verhooren. Soo antwoorde hem
Virginius hoe het quame / dat hy in zijn af=
wesen hem onderwonden hadde/ zijn lijflic=
ke dochter zijn eyghen te maken / ende noch
daer op stonde/ ende in sesthien jaren (soo out
was de dochter) terwyle haer moeder leef=
de/ vander saken noyt vermaent / noch haer
begheert met goetheyt ofte met rechte/
noch eenichsins daer toe ghesocht en hadde.
Daer wt ware te mercken / dat zijn voor=
nemen wt overdaet ende booshept gheschie=
de / ende anders gheen fundament en had=
de / ende waer op hy hem verliet / en ware
hem niet verborghen. Maer mochte hem
goet recht gheschien/ soo en ware hy vander
saken niet vervaert/ aenghesien datter noch
vele eerbare vrouwen int leven waren / die
indē arbeyt zijnder huysvrouwen gheweest/
ende dat Virginia zijn rechte dochter ware/
altesamen wel getuygen costē. Doen badt
hy hem oock te verhooren/ ende daer na met=
ten rechte voort te gaen.

Beydē bē partien versoecken te mogen getuyghen leyden.

Als nu op beyden zyden de ghetuyghen
verhoort worden/ soo seyden de valsche ghe=
tuyghen. Als Claudius dienstmaecht voor
sesthien jaren bevrucht was / soo ware Nu-
mitoria Virginius huysvrouwe tot haer ghe=
comē/ biddende/ wānneer sy dat kint baerde/
dat sy haer dat heymelick soude beschicken/
soo wilde sy dat onder haer legghen / ende
om dat sy gheen kinders en hadde/ dat selve
opvoeden voor haer eygen kint/ ende tot een
erfgenaem maken van haer goet / ē dat de
dienstmaecht soude segghen / dat haer kint
gestorven ware / op dat niemant meer daer
op dencken en soude / ende dattet heymelick
en versweghen bleve. Maer Virginius ghe=
tuyghen seyden opentlick / dat sy sonder ee=
nighe twijfelinghe sekerlick wisten dat Nu-
mitoria op die tijt selve bevrucht was / ende
waren oock inden arbeyt gheweest/ als Vir-
ginia ghebooren wert/ ende dat op des kints
leden/ forme / ē ghedaente van dier tijt af/
altoos wel ghemerct was / ē daghelicx by
der moeder wt ē in gegaen hadde / tot haer
ghewent/ ende ghesien dat sy t kint met haer
eyghen borsten dickmaels ghesooght heeft/
twelck doch onmogelick ware/ voor een die
niet de moeder en ware / ē een vreemt kint
aen name. Daer en boven sprack Virginius:
Het ware wel te dencken / hadde mijn huys=
vrouwe heymelick een ander kint aenghe=
nomen / sy en hadde daer toe heymelick niet
so veel luyden ghenomen/ als Claudius voor

Valsche ghetuygenisse tegen Virginia.

Numitoria.

De getuygen van Virginius verclaren dat dese maecht zijn dochter was.

C ghetuy=

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 304

ghetuyghen voort brochte. Maer hy hoopte hoe de rechter ende alle man hoorde dat zijne ghetuyghen wt eenen monde spraken / eñ de waerheyt seyden / ende badt daerom datmen hem zijne rechte dochter doort oordeel ende recht wilden toewijsen.

Appius Claudius oordeelt dat Virginia eē slave dochter / eñ onvry is.

Daer teghen maecte Claudius veel woorden / op ende neder / die gheen fondament en hadden. Ende als daer eenen grooten hoop volcx stont / om dat oordeel te hooren. Doen wees de verkeerde Appius de macht Claudio toe / datse zijn eyghen ware. Daer van quam een groote murmuratie / niet alleen van haer vader ende vrienden / maer oock van alle dat volc datter by stont: sy straften den rechter / ende beclaechden datter alsulcken onrechten oordeel binnen Rome geschiede. Ende als Claudius totter macht ginck haer aen te tasten / ende te huys leydē wilde / doen riepse moort over den rechter eñ over hem / beclaghende hoe dat hijse niet als voor zijn eyghen wech leyde / maer om haer eere ende maechdom te berooven. Sy wenschte oock haer selven dicwils den doot / ende riep haren vader aen / met alle den ghenen die daer by waren / dat sy haer te hulpe quamen. Ende als de vader dat doen wilde / soo gheschiede hem alsulcken overlast vanden gewapenden die Appius de Rechter by hem hadde / dat hijse niet verlossen en mochte. Als hy nu in alsulcken angst stont / ende sach dattet niet helpen en mochte / maer dat zijne eenighe liefste dochter tot sulcker schande comen / hem afghedronghen / ende wech gheleyt soude worden / soo nam hy een mes / ende stackt met zijn eyghen hant in zijnder dochter borst / segghende:

Hoe Virginius zijn dochter Virginiam doot stack.

Want ick u levende by eeren ende reynicheyt niet behouden en can / soo wil ick doch uwe doode lichaem voor schande bewaren. In dien tijden hadden de Romeynen oock de macht over haer kinderē die by tleven te laten oft te dooden / alsulcke strenghe eerbare luyden waren de Romeynen in dien tijden.

My verwondert hoe des vaders hant alsulcke vreesselicke daet aen zijn kint volbrenghen mochte. Daer na beval Appius de Rechter den ghewapenden die hy by hem hadde / dat sy Virginium vanghen souden. Die weerde hem vromelick ende ridderlick als een die hem zijns levens ghetroost heeft / alsoo dat sy hem niet vanghen en mochten / want hem quamen veel van zijnen vrienden te hulpe / ende om des groot ghewelts wille wert den oproer soo groot / dat de ghewapende van hem ghedronghen werden / ende Appius den Rechter wert vluchtich in zijn huys ghejaecht.

Virginius claecht voor de burgherschap over het onbehoorlick ghewelt van Appius.

Als nu daerom een groot toeloop ghe schiede vanden Romeynen / soo stont Virginius by dat doode lichaem zijnder dochter / ende dede een claechlicke reden voor allen burghers / vertellende dat groote ghewalt ende onrecht / niet alleen aen hem ende aen zijnder dochter / maer oock aen veel Romeynen van Appio ende zijn ghesellen gheschiet / verweckende haer om de heerschappye die op thien persoonen (als voorseyt is) ghestelt was / wederom af te setten / ende dat sy dat oude regiment der Burghemeesters ende Wijcmeesters (dat beter was) wederom als te voren wilden aennemen. Hy reet oock nae der verscher daet / met bloede bespreughet / dat van zijnder dochter borst op hem ghesprongen was / int heyr / daer inne hy ende meer ander vander Romeynen weghen laghen / vertellende zijnen ridderbroeders ende mede ghesellen / de handelinghe die te Rome inder stadt gheschiet was / ende in wat noot dat hem Appius met zijn valsch verkeert oordeel gebrocht hadde / ende dede een groote clachte over hem ende zijne ghesellen / die met hem haer macht misbruyckten tegen de oude Rechten ende ordinantien / daer door haer die niet langher dan een jaer tijts toe ghelaten en was. Ende hy gevoelde dat hem zijn reden aenghenaem was. Doen sprack hy tot haer:

Virginius treckt indē leger / eñ claecht voor dē crijchslieden over desen handel.

De reden eñ clachte van Virginius over tgewelt vandē thien mannē.

Wat helpt ons ghy edele ridderbroeders dat wy alsoo sonder alle sorghe dagheliex ons bloet vergieten / voor de ghene die ons teghen alle recht met ghewelt willen verdrucken / voor den welcken onse vrouwen eñ kinders haer eere ende fame niet behouden en moghen: hoe langhe sullen wy doch sulcx lijden / wat ist ons nut dat wy over ander luyden Heeren werden / ende ons selven voor onbehoorlick ghewelt niet beschermen en moghen: dat wy in knechtelicker vreese ghehouden werden / ende alle overdaet der ghewaldigen moeten lijden? Waer zijn onse Wijcmeesters die ons beschermen soudē? en wil gheen mannelick herte dese dinghen ter herten nemen? Ist u vergheten hoe dat onse voorvaders om eender vrouwen wille / die van des Coninex Tarquinius sone ghescheynt wert / de heerschappye der Conninghen afstelden / alle haer gheslachte verdreven / eñ haer selven in eenen vrijen staet ghe set hebben / daer aen doch niemant meer dan een man schuldich en was? Dunct u dan nu recht zijn / dat ghy thien Tyrannen eñ hoofden voor een hebben ende lijden wilt?

Waerom en houden wy ons niet by dat regiment der Burghemeesters ende Wijckmeesters / gelijck dat van onsen voorvaders aen ons eerlick ghecomen ende aenghestorven is / daer inne een yegelick by zijnē rechte blijven mochte / daerom dat wy van noots wegen voort beste bekennen moeten? Nu en spreke ickt niet om mijnent wille / ick en heb eylaes / noch wijf noch kint meer / die my Appius scheynden mach / mijn huysvrouwe is my af ghestorven. Soo heeft my Appius daer toe ghebrocht / dat ick den ellendighen moort aen mijne eyghen dochter ende eenich kint ghedaen heb / want ick dochte dattet beter ware eerlick sterven / dan schandelick leven. Ick en ben niet daerom tot u ghevlucht om mijn leven te vrijen / dwelck my Appius oock begheert te nemen / maer ick wilt met mijn eyghen hant voorcomen / op dat hy zijnen moetwille aen my niet en volbrenghe.

Hoe soude my doch voortaen mijn leven soete oft lustich zijn / ten waer dan dat ick my met uwer hulpe aen Appio ende aen zijnen ghesellen wreken mochte? Dencket aen u / ende aen uwe eyghen wijfs ende kinders / tis met my begost / ten sal aen my niet op

houden /

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

houden/ende waer de boosheyt niet gestraft en wert / soo wortelt se inne/ende neemt de overhant / datse niemant meer wtropen noch ophouden en can.

Hoe *Virginius* der maecht vader alsulcke daet claghelick voort brochte int heyr zijnen hooftman ende ridderbroeders, eñ hen daer mede beweechde datse tsamen swoeren met ghewelt na Rome te trecken, ende niet af laten tot dat de thien mannen van haer macht afgheset waren, ende dat eerste regiment met insettinghe der Burghemeesters wederom bevesticht worde, alst oock gheschiede. Ende *Appius Claudius* wort ghevangen, ende de andere vanden thien mannen worden afgheset, ende wt Rome verdreven.

MEt alsulcke woorden beweechde Virginius dat gantsche heyr / dat sy de banieren vanden hooftluydē namen / ende haer vereenichden/ soo haest alst smorghens den dach op ginge/ datse also gewapent onder de banierē stracx na Rome trocken / ende haer harnasch ende geweer niet wt doen / noch af leggen en wildē / sy en haddē dan eerst haer Wijcmeesters ghecoren met hulpe der gemeynte die te Romē ghebleven / eñ van haer daer toe gedwongen was. Ende sy seyden oock Virginio hulpe / troost ende sekerheyt toe / ende beloofden hem / dat dat ghewalt aen hem geschiet / niet en soude onghewroken blyven. Alst nu ghe-schiede dat sy te Rome quamen / soo namen sy inne den berch Aventinum / daer op lagen sy soo langhe / tot dat de Senaet ende sy vereenicht waren / ende bedwonghen de thien mannen / dat sy haer macht laten ende overgheven moesten.

Int jaer vander stadt 305

Romeyns crijchsvolck neemt in den berch Aventin / so langhe tot dat de thien mannen henlieder macht afleyden ende verlieten.

Also worden opt nieuwe Burgemeesters ghecoren / Lucius Valerius, ende Marcus Horatius, welcke geslachten haer altoos by der ghemeynte ghehouden hadden. Ende daer worden tot Wijcmeesters ghecoren Aulus Virginius, Lucius Icilius, Publius Numitorius, Caius Appronius, Appius Iulius, Caius Sicinius, Marcus Duellius, Caius Oppius, Marcus Titinnius, ende Marcus Pomponius. Dese thien metten Burghemeesters / die oock der gemeyntē gunstich waren / lieten de rechten der twaelf tafelen in coper graven eñ snydē / ende die alsoo oprichten tot een eewighe gedachtenisse / dat hem een yeghelick daer nae wiste te regeeren. Sy vernieuden oock alle vryheden ende gesetten / aengaende de Wijcmeesters ende ghemeynte / dat niemant geen officie ofte heerschappye overt jaer draghen en soude. Datmē oock van allen heerschappyen ende officien voor de ghemeynte des Roomschen volcx appelleren mochte / ende wie daer teghen dede / die soude zijn leven verbeurt hebbē. Ende want hier voormaels eenen twist gheweest was / oft oock de Burghemeesters ende de Senaet de Ghesetten vonden die de Wijckmeesters met der ghemeynte des Roomschen volcx vergadert / inghesett hadden / dat wort der ghemeynten oock toe ghelaten / alsoo / dat wat door de gemeynte voor ghenomen ofte inghe-set worde / dat soude boven allen dinghen macht hebben / ende alle man binden / ende sulcke Ghesetten noemden sy Plebiscita, daer mede de Senaet zijne macht vermindert / ende dat swaert gheheel inder ghemeynten handen ghegheven wort / daer van oock namaels grooten twist ghecomen is.

Burghemeesters regiment weder inghestelt.

Int jaer vander stadt 306

Plebiscita of wettē die der Romeynē gemeyne vryheyt aen gingen.

Als nu alle officien van nieus beset / ende de Rechten gheconfirmeert waren / doen nam Virginius Appium voort recht / ende claechde over hem / dat hy met trecht inden kercker ghewesen wort. Daer nae wort een van zijn gesellen Spurius Oppius van Publio Numitorio oock voort recht ghenomen / ende inden kercker verwesen / daer inne sy beyde storven / ende als sommighe schryven / datse hen selven ghedoot hebben. Doen dat de ander saghen / ende wel dochten dat sy ooc daer toe comen souden / soo vluchtense wt der stadt van Rome in ellende / ende lieten haer goet achter / dat wort alle aenghetast ende ter buyte ghegheven. Alsoo nam de tyrannische heerschappye der thien mannen een eynde.

Appius Claudius ende Spurius Oppius zijn inde gevangenisse gestorven / die ander vande thien mannē zijn wter stadt in allende ghedreven.

Hoe beyde Burghemeesters teghen de vyanden met machte wtgheschict worden, ende hoe elck in zijn heyr de vyanden verwan, als sy om victalie wt waren, ende oock inden veltstrijt.

IN dese merckelicke twedrachten ende twisten die inden tyden tusschen de Romeynen ghescheiden / waren der Romeynen jaerlicksche vyanden / de Equi / Volsci / ende Sabini weder opghestaen / ende hadden den Romeynen groote schade aenghedaen / daerom werden beyde de Burghemeesters ghecoren / dat sy met heyrcracht teghen haer wt trecken souden / Valerius worde door loth de Equi ende Volsci toe ghedeylt / die by malcander laghen / ende Horatio de Sabinen. Valerius ghebruyckte der listicheyt / hoe wel hem de vyanden seer lockten totten stryt / soo en wilde hy haer die nochtans niet ghevē / so lange tot dattet zijn eyghē volck begonst te verdrieten / die geerne ghestreden hadden / daer en vraechde hy niet nae / maer hy verbeyde de rechte tyt. Want doen de vyanden saghen dat hy niet stryden en wilde / so dochten sy dat hy wilde alsoo by haer blyven legghen / eñ den stryt te langhe vertrecken. Daerom seyndense eenē grooten hoop haers volcx wt den waghenborch op de Romeynen / eñ haer aenhangers om victalie te roovē / op dat sy haer heyr ooc spijsen / ende dat oorlooch alsoo met den Romeynen volherden mochten.

De Equicianē / Volscen eñ Sabinen zijn wederom teghen de Romeynen opghestaen.

Doen dat Valerius vernam / schickte hy hem metten zijnen totten stryt. Eñ hoe wel de vyanden ghedeelt / eñ niet by malcander en waren / nochtans wt voorleden dinghen hielden sy dat Valerius ende de Romeynen gantsch vertsaecht waren / daerom sy haer verachten / ende streden eer haer ghesellē by haer quamen / dat diende haer tot verlies / want Valerius metten zijnen verwanse / ende sloech haerder vele doot / eñ maectese vluchtich / drijvende haer weder inden waghenborch. Smorghens als de ander die om vic-

Valerius verwint d'Equicianen ende Volscen met listicheyt.

Int jaer van der stadt 306

talie wt den waghenborch ghetrocken waren wederom quamen / soo ghemoete haer Valerius oock op den wech / vinckse / ende versloech haerder oock vele / ende nam haer den roof/ende victalie die sy den Romeynen afgherooft hadden. Daer nae bestormde hy den waghenborch/ende vercreech over al de victorie.

Doen desen roep te Rome / ende oock int heyr quam / daer Horatius teghen de Sabinen lach/ soo dochte Horatium ende zijne gesellen/hen schande te wesen/ waer sy metten strijt langer beyden / ende Valerio den prijs alleen lieten. Daerom streden sy oock metten vyanden : maer ten ginck niet soo rasch toe/alst met Valerio, want sy en hadden dat voordeel niet / daerom wasser grooten noot in haren strijt / ende daer worden op beyden zijden veel verslaghen/ nochtans creghen de Romeynen de victorie int eynde. Alsoo toghen beyde de Burghemeesters met grooten lof ende eere / oock met veel goets datse in beyde de strijden gewonnen hadden / na Rome / ende begheerden vanden Senaet een triumphe / die wert haer gheweyghert/ niet om datse die indē strijt niet verdient en hadden / maer haer wert de oorsaecke voorghehouden / datse de macht ende waerdicheyt des Senaets ghemindert hadden / ende den Wijcmeesters ende der gemeynte des Roōschen volcx te veel toe gelaten. Dat claechdē de Burghemeesters voor der ghemeynte. Ende doen die sach datse haerder triumphen teghen de ghemeynte ontgelden souden / soo ghebruycte de ghemeynte haer macht / kenden ende lieten toe / datse triumpheren souden / dat was de eerste triumphe die de ghemeynte toe liet / want eerst en dorst niemant triumpheren / ten ware hem vanden Senaet toe ghelaten. Als nu de eendrachtichept der Romeynen tot int vierde jaer duerde / soo verwonnense alle haer vyanden door een van haer hooftmans Quintium Capitolinum ghenoemt / die den Romeynen veel goets/ ende den vyanden groote schade dede.

De Burghemeester Horatius verwint de Sabinen.

De Burghemeesters houden triumphe niet met oorlof vanden Raet/maer vande ghemeynte.

Titus Quintius Capitolinius.

Int jaer van der stadt 309

Victorie van Capitolinus tegē de vyanden.

Hoe de ghemeynte wederom tweedrachtich wert metten Raet, ende begeerden door eē Wijcmeester *Caius Canuleius* genoemt, gelijc eerst beyde Burgemeesters ende Raetsheeren wt den ghestachten ghecoren waren, also soude voortaen een wt den geslachten, ende de ander wt der ghemeynte ghecoren ende ghenomen worden, daer van den Raet groote swaricheyt hadde, ende nochtans ten laetsten toe ghelaten wort dat een vander ghemeynte ghecoren wort inde plaetse eens Burghemeesters, ende wort ghenoemt *Tribunus militum*, dat is een Wijcmeester der Ridders.

Int jaer van der stadt 310

Caius Canuleius.

Tweedracht tusschen den Raet ende de ghemeynte.

DAer na stont wederom een twist op tusschen de Vaders / ende der ghemeynte / die worr op de bane ghebracht door eē Wijcmeester genoēt Caius Canuleius. Want de gemeynte laghen noch twee dinghen inden wech / diese niet wel lijdē en mochten. Dat eerste dat in harē Ghesetten ende statuyten stont / datmen de Burghemeesters kiesen soude vanden gheslachten/ ende niet vander ghemeynte. Dat andere/ dat die vander ghemeynte haer onder de edele geslachten door huwelick niet menghen en mochten. Doen gaf Canuleius der ghemeynte in / datse de selve statuyten ende ghesetten te niete deden/ ende daer voor stelden/ dat geenē burger te Rome den wech tot eenighe officien soude besloten zijn. Oock dattet huwelick alle man soude vry zijn / eñ wat yemant met wille vercreghe / en soude men hem niet misgunnen noch keeren. Dat verdroot de Vaders ende de gheslachten al te seere/ende sy waren heel ghestoort/ want het was hen swaer te lijdē dat de minste tot Rome henluyden gelijck soude n zijn/ ende datse geheel geen voordeel hebben en soudē. Daer door mē voort aen niet meer wistē en mochte/wie vanden gheslachten ofte vander ghemeynte/edel ofte onedel ware: eñ sy beclaechden haer voor de gemeynte / elck by den ghenen daer hy meest ghehoort was / hoe dat haer voornemen niet op en hielde/ ende aen gheen dinghen ghenoegen en lieten/tot datse de opperste heerschappye tot hē gebrocht haddē/ eñ datse de ghestachten gheheel verdrucken/ eñ wt Rome verjagen wildē/daer door haer nochtans in ridderlicken saecken veel goets toegheecomen was/ hoe sy doch dat verdient hadden/ datmense van haer edelheyt / ende van alle eere berooven soude : sy waren wel gheneycht tot eendrachtichept/ende hadden der ghemeynte veel toe ghelaten / daer door haren staet verheven / ende der edelen staet eñ macht vermindert was. Maer dit voornemen ware haer onlijdelick/ende diende tot alsulcken oproer /dat de een partye de ander wt der stadt soude drijven / wat schade dat daer door comen mochte/soudense wel overdencken / ende hoe dat manlicke ridderlicke moet ende eere haer daer door benomē worde / wanneer niemant d'een boven d'ander gheeert en worde/ende dat hem de minste by den meesten gelijcken soude/dwelck daer wt quame/ om datse niet ophouden en consten/ maer altoos d'een nae d'ander voorquamen/ tot dat de geslachten geheel onderdruct worden/dan souder van noots weghen daer toe comen / dat de edel stadt van Rome vergaen moeste. Ende dat de victoriē / ende alle heerschappye ende heerlichept tot den vyanden comen soude. Als nu Canuleius sach dat dese redene sommighe vander gemeynte beweechde / soo liet hy de ghemeynte vergaderen/ende sprack also tot haer:

Caius Canuleius maect ordonnantien dat de ghemeynte soude macht hebben onder henlieden een Burghemeester te kiesen/ eñ dat oock de burgherie soude mogen onder den edeldom hylicken.

Van wat wille ende sin dat de geslachten teghen de ghemeynte dus langhe ghewest zijn / daer van hebben haer wercken met voorleden daden ghetuyghenisse ghegeven/ hoe snoodelick dat wy oock van henluyden gehouden waren/ waer wy ons niet en hadden teghen haer gheset / dat is u allen wel kennelick. Sy misgunnen ons dat wy in ghelijcken burgherrecht met haer sitten / eñ dat de poorten totten officien/ende tot heerschappye te comen/ons ghelijck als henluyden open zijn/eñ dat wy ons also houdē om daer toe te comen. Sal nu de stadt van Rome een vrye stadt heeten ende zijn/ alsse van onsen voorvaders gehouden is/hoe can dan

Oratio Canulei.

Caius Canuleius claecht over den edeldom/van dat sy haogher willen geacht zijn dan hen lieder medeburghers.

een

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ren deel daer in domineren / ende dat ander deel knechten eñ ſlaven zijn? Sy claghen den Goden/ eñ den menſchen van onſen voorne- me/ hoe dat wy in deſer ſtadt van aller twee- drachticheyt een oorſaecke zijn / daer doch niet meer aen en is / dan dat wy gheerne in ghelijcken burgherrecht/ by hen ſoudē woo- nen/ ghelijck dat in een vrye ſtadt behoorlick is. Wy ſouden oock gheerne tot eere ende heerlickheyt comen/ende ons met henluydē door de houwelicke trouwe vergaderen/ om vrientſchap ende maechſchap met hen te maken / dwelck haer eere niet en vermin- dert/ want niemant van henluyden en wert van zijnder eere ende heerlickheyt verſtoo- ten. Soo en wert oock niemant daer toe be- dwonghen / waer hy niet goetwillich en is/ dat hy hem onder ons doort houwelick ſoude moeten mengen. Het ſtaet vry in eens yeghelicken goetwillicheyt.

Maer dat is onſe verſmaetheyt eñ ſchan- de/ dat ons de Gheſetten daer van ſcheyden/ ende ons alſulcx verbieden ſouden / als of- ter niet goets aen ons en ware. Waerom en verbiedenſe ons oock niet/ dat wy niet haer ghebueren en zijn/ ofte dat wy lancx de ſtra- ten gaen / daer ſy haer wooninghe hebben? En mach niet yemant vander ghemeynte oock verſtandich ende mannelick zijn / ende niet deuchde ende gherechticheyt verciert/ alſoo wel als een vanden gheſlachten/ waer- om ſoude hy dan van eere ende heerlickheyt verſtooten worden?

En hebt ghy niet ghehoort van Numa Pompilio die niet vanden gheſlachten / noch gheen Roomſch burgher : maer een vreem- delinck was / hoe dat hy om zijnder wijſ- heyt ende gherechticheyt wille wt eē vreem- de ſtadt gheroepen / ende tot een Roomſch Coninck ghecozen wort. Desghelijcx Tar- quinius Priſcus , ende Servius Tullus die te Rome als een ghevanghen quam/ende noyt menſche en wiſte wie zijn vader was / door welcker deuchde / vromicheyt ende wijſheyt is Rome op ghecomen / ende wt een cleyne ſtadt groot ghewozden/ ende ſoo verre ghe- comen/ dat haer in Italiē van machte gheē ſtadt ghelijck ghevonden en wert. Iſt nu recht dat vreemde onbekende luyden van onſen voorvaders tot Coninckliker heer- lickheyt verheven zijn.

Ende de ghebozen Roomſche burghers/ welcker ouders alle haer vermoghen om dat ghemeyne profijt ghetrouwelick heb- ben wtghestreckt / ende haer bloet alſoo wel als de edelen daerom vergoten / ſouden die van de minſte eere/ende jaerlicke heerſchap- pie der Burghemeeſters verſtoten zijn? Eñ ons dat houwelick onder onſe medebur- ghers/ dat door een Gheſet Appii eñ zijnder ghesellen (welcker overdaet ende onbehoor- lick ghewalt / noch den Raet / noch de ghe- meynte niet langher lijden en mochte) ver- boden / eñ dat wy daer van alle berooft ſou- den werden/ als oft wy onreyne waren/ hoe mach dat goet ofte vrientſchap in brengen/ wat ongheliijcx hebben wy doch den ghe- ſlachten ghedaen ? oft wat ſchande is haer oyt van ons gheſchiet ? Hoe mach doch ym- mermeer vaſte eenicheyt in deſer ſtadt ſtaen- de blijven / ten ſy datter een ghelijckformic- heyt tuſſchen allen burgheren ghehouden werde / dat niemant den anderen ſcheynde noch verachte/ oft argher en houde dan hem ſelven. Sy wilden gheerne wt eender ſtadt twee maken. Sullen wy binnen eener mue- ren ſitten ende woonen / een vrye ſtadt ende weſen hebben / in de ridderlicke daden ende were daghelicx ons ſelven oeffenen / eñ ons lijf ende goet om dat ghemeyne profijt alſoo wel als ſy luyden wtſtrecken / waerom en ſouden wy dan oock niet tot eeren ende heer- lickheyt moghen comen ? Ofte doort hou- welick ons niet maechſchap ende vrient- ſchap onder onſe medeburghers vermen- ghen? En werden wy niet alle ghelijcke goet wt moeders lichaem ghebozen ? en hebben wy niet alſoo wel vleeſch ende bloet als ſy luyden ? ofte waer aen macht dan ghebre- ken? dan alleen daer aen/ datſe niet en willen onſe medeburghers/ maer onſe Heeren zijn.

Wat helpet ons dan dat onſe voorvaders de Coninghen verdreven hebben ? als wy voor eenen Heere/ hondert Tyrannē hebben moeten / die onſe vrouwen ende kinderen ſcheynden/ende haren moetwille teghen ons misbruycken / waerom noemē wy ons vry/ ſoo het doch niet alſoo en is? Daerom ghy waerde Romeynen bedenckt u wel/ hoe veel dat u aen deſer ſaecken gheleghen is. Ten ſy dat wy ons ſelven by den vryen ſtaet eñ we- ſen behouden/ als dat door onſe handen tot ons ghecomen ende verworven is/ ſoo ſullen wy van henluyden argher dan haer eyghen ſlaven ghehoudē werden. Ick ſegt u toe: Sy miſgunnen dat ons de ſonne beſchijnt ghe- lijck henluydē / eñ dat wy gelijcformich met haer een menſchelicke forme ende ghedaen- te hebben. Van deſer redene wert de ghe- meynte in haer voornemen ſeer verſterckt/ alſoo dat ſy noch te harder daer op ſtonden. Aldus na veel handelinghen die daer onder gheheurden/ ſo vercreech de ghemeynte we- derom haren wille / datmen voortaen wt den Raet ende wt der ghemeynte mochte Burghemeeſters kieſen. Nochtans wor- denſe nae haer ſprake niet Conſulus , maer Tribuni militum genoemt/ dat is/ niet Bur- ghemeeſters / maer Overſte der Ridders/ eñ waren nochtans van eender macht ende heerlickheyt.

Int jaer van der ſtadt 311

Burghemeeſters vyter gemeynte gecozen/ die ge- noemt werdē Tribuni Militum.

Hoe de ſtadt Fidena vanden Romeynen viel, ende wederom ghewonnen wert.

Daer toe en halp niet luttel / dat in alſulcker tweedrachticheyt de ſtadt Fidena van haer af viel/ ende daer toe alle Romeynen die by haer woonden doot ſloech. Desghelijcx dede oor de machtige ſtadt Veium genoemt/ welcker te hulpe quamen die van Capena/ ende de Salentini. Ende als de Romeynen drie hooftmannen tegen haer wtſchickten/ Titum Quintium Penum, Gaium Furium, eñ Marcum Poſthumium, ſo verlozenſe dē ſtrijt/ ende de vyanden creghen de victorie. Daer van quam de ſtadt van Rome in groote ver- ſchrickinge ende noot/ ende maeckten weder een Dictator (op welcx eenighe perſoone

Int jaer van der ſtadt 329

De Fidenaten vallen af van de Romeyns.

De Romeyns inde vlucht gheſlaghen.

alle

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 329 Mamercus Emilius Dictator.

alle heerschappie stont) Mamercum Emilium die voormaels teghen de selve steden gheluckelick ghestreden hadde / ende alle ander heerschappie vanden Raet ende der ghemeynte deden sy te niete. Dese tooch met heyrcracht voor de stadt Fidenam/ daer inne oock eenen grooten hoop lach vanden anderen steden / ende als haer de vyanden troosten van d'eerste victorie teghen de Romeynen / ende quamen met alsulcken hoop om teghen haer te strijden/ soo vertrooste se Mamercus, ende sprack:

Vermaninge vã Mamercus Emilius aẽ zijn Crijchsvolck.

Sy en souden niet verschricken vanden val ende nederlaghe die vander oneenicheyt der drie hooftluyden gheschiet was/ want de menichte der hooftluyden doet selden goet: maer sy souden ghedenckẽ dattet haer voormaels onder zijn hooftmanschap wel ghegaen was / ende dat hy ware effen de selve Mamercus Emilius, soo warent oock effen de selve vyanden/ die hy met henluyden eerst driemael bestreden/ ende ridderlick verwonnen hadde : waer sy nu in haer ordeninghe wilden blijven / soo souden sy sonder twijfel wederom eere ende goet vercrijghen. Daerom souden sy dencken op haer manlicke deuchden eñ ridderlicken moet/ dat niemant een voet breet achterwaerts en weke/ hy wil de metten reysighers op allen zijden waert noot ware/ toe springhen / eñ haer ghetrouwelick bystaen / om wederom de victorie te vercrijghen/ oft daerom sterven.

Daer na ordineerde hy de zijne/ die togen vrolick teghen de vyanden/ eñ als sy metten eersten op beyden zijden ridderlick streden/ soo hadden de vyanden vander stadt eenen Raet gheordineert/ dat sy alle gewapent met vyerighe ende barnende fackelen op de Romeynen liepen / haer metten vyere verblinden/ eñ grooten overlast deden/ alsoo dat sy nu begonsten achterwaerts te wijcken ende te vlien. Doen spranck Mamercus Emilius ter rechter zijden toe / roepende met luyder stemmẽ / watse dochten datse so schandelick achterwaers weken / ende haer met roock als de bijen/ verdrijven lieten/ ende gheboot dat sy den vyanden de fackelen wt den handen namẽ / eñ hen metten vyere bedwongẽ/ also wel als sy haer deden.

Hoe veel aen een manlick ende troostelick Capiteyn gheleghen is.

Daer aen machmen sien wat een vroom stout man int oorlooch profiteren mach/ want terstont als sy zijn stemme hoorden/ so veranderde hem den strijt. Hy dede oock selve met zijn eyghen lijf alsulcke ridderlicke weere/ dat hem alle man den prijs gaf/ daer mede brochte hy de vyanden in de vlucht/ eñ versloech haerder vele/ tot dat sy totter stadt poorten genaeckten. Doen dronghen de reysighers met haer ter poorten inne/ ende wonnen de stadt/ die sy met haer eyghen vyer verbranden. Ende toghen alsoo met grooter eere ende goet nae Rome met een triumphe/ sulcx gheschiede al te mael in seSthien daghen.

Daer nae verliet Mamercus Emilius selve goetwillichlick zijn heerschappye / ende gaffe over den ghenen diese eerst ghedraghen hadden / hoe wel hijse een gantsch jaer lanck hadde moghen behouden / daer van hy seer gheprefsen wert / om dat hy hem van zijn geluck niet en verhief. Alsoo stont Rome twee jaer lanck in vrede / daer inne wert de oude twist weder opghebrocht/ van een Wijcmeester Spurius Melius ghenoemt / datmen alle ackers/ weyden/ eñ velden/ den vyanden af ghewonnen/ onder de burghers int gelijcke wt deylen soude/ daer inne wert de gemeynte haren wille oock volbrocht.

Hoe de stercke stadt Veium, vanden Romeynen thien jaer lanck hart beleyt wert, ende ten laetsten gewonnen door de subtijlheyt *Furij Camilli* des Roomschen hooftmans, die heymelick onder de mueren inde stadt graven liet, daer inne onwtsprekelick goet ghevonden wert.

Int jaer van der stadt 349

De Raet tot Rome wil de stadt Veium belegert hebben.

IN dien tijden waren noch drie machtige steden der Romeynen vyanden: te wetẽ/ Veium / Capena/ ende Salentum/ int lant van Etruria. Onder desen was Veium totten sevenstẽ male metten Romeynen verbonden gheweest/ ende altoos weder af ghevallen/ dwelck hen seer verdroot/ ende dochten hoe sy de stadt souden mogen dwinghen. Maer om dat sy seer machtich was van stercken timmeragie / ende noch met twaelf stedẽ des selvẽ lants verbondẽ / so en was sy niet wel te winnen. Nochtans was des Senaets meyninghe datmen daer voor trecken soude / eñ niet af laten tot datmense hadde ghewonnen eñ ghedwonghen. Daer teghen stelden haer de Wijckmeesters / ende gaven der ghemeynte in/ ende seyden:

Oratio Tribuni.

De Wijckmeesters [illegible] gemeynte [illegible] ende maken [illegible] ongewillich tot den crijch.

Hoe dat des Senaets voornemen wt listichheyt geschiede/ dat sy alle jaer de gemeynte wt der stadt int oorlooch seynden / op dat sy eensdeels verslaghen/ ende ooc met alsulcker grooter cost belast werden/ dat zijt niet langhe en souden moghen herden/ en dattet altemale daerom geschiede/ op dat de machtighen vanden ghestachten des te beter haer onderdrucken souden / ende over die domineren / ende ter wijle sy int oorlooch laghen/ haren wille inder stadt van Rome hebben mochten/ ende te doen/ al dat sy begheerden/ daerom de ghemeynte dencken soude om haer selven te beschermen/ ende haer vrijheyt ende oude rechten te onderhouden. Als nu de gemeynte vanden Wijcmeesters also onderwesen was / dat de Senaet haren quaden wille sach/ ooc wel bekende dattet een swaer oorlooch ware/ dat niet haest een eynde nemen en soude / soo dachtense de ghemeynte goetwillich te maken / want tot op die tijt maeste een yeghelick die totten oorlooch ghecoren wert/ hem selven berostighen/ sonder eenich bystant vanden ghenen die inder stadt bleven: dat veranderde de Senaet / eñ stelde van nieus / datmen allen den ghenen die totten oorlooch ghecoren worden / sout soude gheven wt de ghemeyne borsse/ eñ dat een yeghelick de last soude helpen draghen/ elck nae zijn vermoghen/ dat raeckte de ghestachten alder meest / ende de ghene die rijck van goeden waren. Daer mede maeckte de Senaet de ghemeynte/ ende sonderlinghe de armẽ seer goetwillich/ also dat sy geheel niet meer op de Wijckmeesters en achten: maer sy hielden haer geheel totten Raet/ ende waren danck-

Dat voortaen de crijchsluyden wt de gemeyne borse betaelt werden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 352

ren danckbaer datmense soo trouwelick besorcht hadde/ men vanter oock meer dan genoech die hen met goeden wille totter reyse int oorlooch gaven.

De vyanden worden belegert / welcke beleghueringhe thiē jaer lanc duerde.

Also wert om de stadt van Veium een legher gemaect met een groot heyr/ daer voor menighen slach ende vechten ghescheide/ daer van vrienden ende vyanden schade ontfinghen/ dwelck te lanck soude vallen te verhalen / ende verdrietelick om te schryven/ want die vander stadt dickmaels int heyr quamen teghen de Romeynen inden stryt. Alsoo bereyden haer oock die van Capena/ de Falisci / ende meer ander wt Etruria/ ende begonsten oock dickmaels int heyr te vallen / daerom de Romeynen haer heyr teghen de stadt/ende oock te veldewaerts graven / ende bewaren moesten / hoe wel haer gheen ghemeyne hulpe vanden anderen steden en ghescheide / wt dier oorsaken om dat sy haer metter stadt Fidene wt eyghen wille/ sonder raet der ander steden totten oorlooch gaf/ende daer toe een onder henluyden Lartes Tolumnius gheheeten/ tot een Coninc hadde opgeworpen/ dwelck verdroot de ander steden / want sy den Coninclicken name ende heerschappye seere haten. Nochtans hoe wel de Romeynen den gheheelen somer ende winter voor de stadt laghen / soo en hebben sy doch niet vele/ want de stadt machtich sterck was.

Lartes Tolumnius.

Doen nu den anderen winter oock aenquam/ ende haer dochte dien oock int velt te eynden/ so saeydē de Wijcmeesters wederom een nieuwe twist onder de ghemeynte/ ende claechden dat de gemeyne man so lange van wijf ende kinders waren/ somer eñ winter int velt ligghen moesten / dwelck doch voormaels te Rome noyt geschiet en was/ want dit was de eerste winter reyse / die vanden Romeynen aenghenomen wert / ende seydē dattet al vanden Senaet daer om gheschiede / om den ghemeynen man crachteloos te maken / ende dat sy hem met stadighen oorlooghen wilden bevanghen/als voorseyt is.

Daer quam oock onversiens een sterfte eñ pestilentie/ daer door veel Romeynen inder stadt eñ int heyr storven/daer van groote tweedracht opstont / eñ t'meeste deel van den wille was datmen den legher soude af stellen/ eñ met den vyanden vereenigen ende pays maken/daerom de gantsche ghemeynte t'samen gheroepen wert/daer onder stont op Appius Claudius des ghenen oom die (als voorseyt is)te Rome ghevanghen wert/ende inden kercker sterf / dese sprack alsoo totter ghemeynte.

Oratio Appij Claudij, by de welcke hy de gemeynte raet datmen met de belegeringe vander stadt Veium soude voort varen.

O ghy Romeynen die u daer toe verwecken ende radē laet / dat de onse int heyr voor der stadt Veium opbreken / dat legher ruymen/ende weder te huys trecken souden/ die en overdencken niet wijsselick genoech/ wat ons/ onsen nacomelinghen/ ende der gheheeler stadt van Rome daer aen gheleghen is. Ende sy saeyen de tweedrachticheyt onder u wt haet ende nijt / die sy totten Raet ende totten hooftluyden des oorloochs draghen. Daerom bidde ick u / dat ghy metten cortsten wilt hooren/ wat ongeluck/ schade ende schande dat ons daer van comen mach. Wy weten dat de stadt Veium also beleyt is/ dat haer de burghers binnen der mueren houden moeten / ende haer velt niet bouwen/ oft yet anders voornemen / noch doen en moghen dat haer tot daghelicksche neeringhe ende onderhoudinghe dienen mach. Daerom/ waermen daer voor blijft liggen/ soo salse sonder twijfel des honghers noot/ ende andere ghebreken daer toe dwinghen/ datse haer int eynde moeten opgeven / want haer de ghemeyne hulpe vanden steden in Etruria ontseyt is / daerom sy gheen verlossinghe verhopen en moghen. Soo is oock onsen legher met grooter moeyte/ coste ende arbeyt nu voortaen alsoo ghetimmert / bewaert ende gegraven / datmen winter ende somer daer inne seker legghen / ende blijven mach.

Oock zijn de schantsen ende wallen even hooghe / ende alle dinghen daer mede men een stadt dwinghen mach / zijn in haer ordinantie ghestelt ende opgherecht. Waermen nu opbreeckt/ende daer af treckt/ soo is alle dese moeyte / cost ende arbeyt verloren/ ende het ware beter datment eerst overdachte/ ende gheen legher voor de stadt ghemaeckt en hadde/ dan datmen so schandelick soude daer af trecken. Men heeft van te voren wel vermoedet dat alsulcken stercken stadt in corter tijt niet te bedwinghen noch te winnen en is.

Doen heeft den Raet oock wel overdocht/ eñ daerom gheordineert datmē alle den ghenen die totten oorlooch ghecoren zijn / sout soude gheven wt der ghemeyner borssen/ dwelck voormaels noyt ghescheit en is / op dat sy int legher souden moghen volherden/ want die volherdet / die bedwinghet eñ verwint alle dinghen. Ick wilde doch gheerne hooren vanden ghenen die segghen / datmen soude op breken ende af trecken / wat goets dat daer in gheleghen ware / ofte wat profijt datter van comen mach / meynen sy de stadt van Rome daer mede tot ruste eñ vrede te brenghen / dat en is niet te verhopen/ want de Romeynen hebben haer sevenmael metter stadt Veium vereenicht / ende pays ghemaeckt/ende zijn so menichmael vanden Romeynen weder af ghevallen/ende hebben haer al willens tot desen strijt ende vyantschap begheven/ meynt ghy dat sy haer souden beteren / als sy sien dat wy haer niet en straffen/ noch haer stadt bedwinghen/ noch verwinnen en moghen. Daer toe soo ist alle verdestrueert/ wat op haer velt stont/ daerom sullense om deser noot wille wederom op de Romeynen trecken / ende haer lijfneeringhe ende spijse moeten soecken eñ roovē/ daer wt salt ghescheien / dat wy ons wederom schandelick met haer sullen vereenigen/ (dwelck doch niet dueren en sal) ofte dat wy weder eenen daghelickschen strijt met haer beginnen / ende de schade die wy haer nu ghedaen hebben/ wederom van henluydē in onse lant/ ende voor der stadt poortē verwachten moeten : by avontueren crijghense dan hulpe van de ander steden in Etruria / als sy onse weecmoedicheyt bekennen ende sien/ ende dat onse voornemen niet duerachtich en is/ ende wat wy inden eersten loop (als

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 352

de Lupaert doet) niet en vanghen / dat wy ons daer af keeren / ende niet meer daer na en jaghen / om dat ghene te voleynden dat wy eens voor ghenomen hebben / daer door sullen wy oock voor eene stadt twaelve tot vyanden crijghen / daer toe salt ons in een quaet gheruchte brenghen / ende in verachtinghe teghen onse vrienden ende vyanden / ende wy sullen haer daer mede meer tot oorlooch / dan tot vrede een oorsake ghevē. Daer teghen / ist dat wy in ons voornemen volharden / ende soo haest niet af en trecken / soo sullen wy sonder twijfel de stadt winnen / grooten prijs / eere ende goet vercrijghen / ende onse vyanden bevreest maken / als sy sien dat wy geen tijt noch arbeyt en sparen / ende oock dat wy ons noch door hitte / noch coude / ofte ander teghenheyt van ons voornemen laten af keeren / ende niemant en sal hem lichtelick teghen ons stellen.

Maer ist dat wy doen ghelijck de somer voghels / die metten opvaers inden Meye comen / ende teghen den winter wederom wech vlieghen / so sal ons gheschien ghelijck den crancke die in corten tyt genesen mochten / als sy des medecijnmeesters raet volghen wilden: maer eer sy haer een corte tijt lijden eñ abstineren souden / etense dat haer lust / ende dat haerder crancheyt teghen is / ende brenghen haer daer mede in een langhe sieckte / dat zijt daer na driemael dubbel met smerten betalen moeten / ende te langher int bedde blijven / eñ weder wt vasten. En hebt ghy noyt ghehoort hoe de Griecken om een vrouwe alleen die haer ontnomē was / voor de stadt van Troyen togē / die verre van haren lande op d'ander zijde vander zee gelegē was / eñ bleven daer thien jaer voor leggē / eñ leden menigen noot / eer sy de stadt wonnen?

Ende u verdriet dat ghy om noch grooter oorsaken wille niet verder dan een dachreyse van uwe vaderlant / tegen de ghene die u so groote schande ende schade gedaen hebben / noch noyt gheloove gehouden / nu inden tweeden winter legghet / ende om prijs ende eere een weynich arbeyts lijdet / achtet ghy u minder dan ander natien ende volcken? Wat helpet u dat van uwen ouders alsulcke groote eere ende lof in ridderlicken daden op u geerft is / als ghy haer niet na volgen en wilt: maer met u weeckmoedich herte / ende eygen wercken haren grooten prijs wtblusschen ende vernielen / ende u selven by uwen ghebueren in verachtinghe brenghen / eñ in alsulcke schande ende schade / dien ghy in langhen tijt daer nae niet verwinnen / ofte weder op rechten meucht?

Het is by ons een gheset ende een oude gewoonte / ist dat een persoon alleen van zijnen Hooftman eñ baniere sonder oorloof wt den velde wijckt / die heeft dat leven verbeurt. Wat nu de ghene verdient hebben die een gantsch heyr wederspannich maken / eñ met haren onnutten woorden daer toe vermanen / dat sy tot schade des ghemeynen profijts / ons / eñ onsen nacomelingen tot schande ende laster sonder den strijt te voleynden / van harē Hooftman ende baniere wijcken / dat wil ick u te oordeelen gheven? Met deser reden versterckte Appius Claudius de Romeynen in haer voornemen / ende brochtet daer toe / dat hen de Raet ende ghemeynte verbonden van der stadt Veium niet af te trecken / sy en ware eerst ghewonnen. Ende men vindet beschreven / dattet legher thien jaer lanck gheduert heeft / ende dat de Romeynen meer schade voor der stadt ontfinghen / dan sy den vyanden ghedaen hadden / ende dattet meer wt tweedrachticheyt der hooftluydē (der welcker meer dan een was) gheschiede / dan wt eenighe ander oorsake.

Romeynen inden groote schade voor de stadt Veium.

Van *Marco Furio Camillo.*

DAer nae namen de Romeynen eenen anderen raet / om eenen onder heuluyden Marcus Furius Camillus ghenoemt / tot een Dictator te maken / op welcx eenige persone alle heerschappie ende heerlicheyt stont / welcken sy daerom namē / om dat hy in dien tyden / boven de ander Romeynen in saken van oorloghen meest verstandich was: dese greep dat oorlooch dapper aen / ende arbeyde sonder ophouden om de stadt te winnen. Ende als hy de muren niet breken / noch om werpē / ofte gheensins der stadt schaden mochte / soo liet hy onder der aerden eenen heymelicken ganc graven in de stadt / dattet de burghers niet ghewaer en worden / ende als die reede was datmen hem soude open doen / soo dede hy de stadt bestormen / op dat sy alle totten muerē liepen / ende ordineerde eenen hoop daer toe / die quamē in de stadt door den ganck onder der aerden / door dese stont eenen grootē strijt op binnen der stadt / tot dat de Romeynen totter poorten quamen / diese open deden / ende haer ghesellen binnen lieten. Daer nae vloden de burghers in haer tempels ende huysen / daer een yeghelick meynde alder meest seker te zijn / ende daer was een groot weenen ende claghē door alle de stadt / doense saghen dat haren lesten dach ghecomē / ende de stadt ghewonnen was.

Int jaer van der stadt 359
Marcus Furius Camillus Dictator.

De stadt Veium wort inghenomen.

Alsoo liet Camillus wtroepen ende gebieden datmense alle ghevanghen soude nemen / ende niemant meer dootslaen / dan die hem totter weere stelde. Ende doen hy dat groote goet / ende den rijckdommen der stadt sach / soo beloofde hy dat thiende deel van alle de buyten den God Appollo, ende der Godinne Iuno, die eenen sonderlinghen schoonē tempel inder stadt Veium hadde / dat hijse met hem na Rome voerē wilde / ende haer aldaer noch een schooner tempel timmeren. Daer na als Camillus Legaten nae Rome seynde / om den Senaet ende de Romeynen te vercondighen / dat de stadt ghewonnen was / ende begheerde onderwijsinghe / hoe ment metten goede eñ buyte houden soude / want daer onsprekelick groot goet was.

Furius Camillus doet den goden Appollo ende Iuno een ghelofte.

Doen wildent de Romeynen nauwelick ghelooven / ende daer was alsulcke vreuchde ende blijschappe binnen Rome / als voormaels noyt ghesien noch ghehoort en was. Daer nae ontfinghen sy Camillum met een eerlicke triumphe / ende wijfs ende mannen begonsten hem met lof te verheffen ende te prijsen boven alle Romeynen. Den Senaet gheboot oock om dat een yeghelick het zijne

Vreucht binnen Rome, eñ Camillus comt met een heerlicke triumphe binnen Rome.

ghetrou-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Dē roof vande stadt Vejum worz gedeelt onder de ghheele ghemeynte van Rome.

ghetrouwelick hadde wt ghegeven de thien jaer lanck om de ruyters te loonen / dat sy alle binnen Rome / sy waren te velde gheweest/oft inder stadt ghebleven/ een gemeyn deel vander buyte hebben souden/daer door de stadt van Rome seer toe nam in grooten rijckdommen.

Camillus verkiest de jonste van tgemeyne volc/om datter om zijn gedaen gelofte/ eenich deel vā dē roof moest gheven.

Maer doen Camillus te kennen gaf dat hy het thiende deel vander buyte den God Appollo belooft hadde / ende der Godinne Iuno eenen Tempel te timmeren / daer mede den ghemeynen man af ginghe aen het goet / doen was alle zijn weldaet verloren/ ende hy quam in groote onghenade der Romeynen/als hier nae beschreven staet. Ende daer worden nieuwe Hooftluyden ghecoren/ Marcus Valerius Maximus, ende Quintus Servilius, om de stadt Capena te bedwinghen/ende te ver[illegible]ghen.

Alsoo wert [illegible] Furius Camillus wederom tot een hooftman ghecozen teghen de stadt Valisco / om datmen meynde dat het meer van noode was daer teghen te treckē/ dan teghen de stadt Capena. Want terstont alsmen in haer lant quam/ende dat begonste te verdestrueren/doen gavense haer onder de macht der Romeynē. Maer de Valisci stredē met Camillo, ende verlozen drie strijden/daer mede bedwanckse Camillus binnen de muerē / ende maeckte een legher om de stadt in corten daghen.

Capena ghewonnen.

De stadt Valisco wozt belegher.

Hoe *Marcus Furius Camillus* int legher voor der stadt Valisco, dē Schoolmeester die hem de kinderē der opperstē vander stadt int heyr brochte, ēn leverē wilde, hopēde daer door grootē loon vandē hooftman te ontfangē, niet aen nemen noch hoorē en wilde: maer hy gaf den selven ghevangen ende gebondē den jongers over, om wederom te leydē, ēn hem met roeden te geesselen, die hy haer daer toe ghegeven hadde, ende beval datse haren vaders seyden watter gheschiet was: door dese weldaet worden beyde den Raet ende gemeynte beweecht, datse haer gaven onder de gehoorsaemheyt der Romeynē.

Int jaer van der stadt 361

De Schoolmeester van Valisco levert Camillo de kinderen vande treffelicste vander stadt.

Daer nae ghesciedet dat de Schoolmeester vander stadt Valisco / de scholieren (onder welckē der bester burghers kinderen waren) als de ghewoonte was/wt der poorten leyde wandelen / om nae haer ghewoonte haer te vermaken / ēn gaf haer goede woorden/tot dat hyse verre ghenoech vander stadt brochte. Doen bedwanck hyse voort met hem int heyr te gaen / ende begheerde daer nae met Camillo te spreken. Als hem dat toe ghelaten wert / soo gaf hy hem te kennen/hoe dat hy vanden besten burghers kinderen met hem brochte / ēn hem die in zijn handen gheven wilde / ende als hy die ghevanghen name/ soo en mochte hy de stadt niet beter dan alsso bedwingen/ want eerse haer ouders lieten / souden sy liever de stadt over geven. Ēn hy begeerde daer van gheloont te zijne / ende meynde Camillus soude hem daeromme rijckelick begaven.

Maer Camillo den eerlicken ende deuchdelicken Hooftman en behaechde de verraderie niet / ende liet den Schoolmeester de handen op den rugghe binden/ende gaf hem in het ghewelt der scholieren/ende elcken een roede in der hant om hem daer mede te gheesselen / bevelende / dat sy hem wederom met haer leyden/ende haer vaders vander saken onderwesen / segghende : Hoe dat Camillus sin ēn meyninghe niet en ware de stadt met laster ende verraderie/maer met ridderlickē daden te verwinnen.

Hoe Camillus den Schoolmeester doet straffen.

Doen dat de burghers vander stadt sagen ende hoorden/verwonderdense haer seer van Camillus rechtvaerdicheyt / ende van zijnen ridderlicken ende manlicken moet/ haer oock verschrickende / ende duchtende datse alsulcken treffelicken man niet langhe mochten teghenstaen. Daerom sy haer onder malcander bedochten / ende accordeerdē dat sy pays ende een vereeninghe van hem begheerden/ ende datse haer goetwillichlick onder zijn ghewelt gheven wilden / hopende dat zijn deuchdelickheyt henluyden ghenade soude verwerven by den Romeynen. Also bedwanck Camillus de stadt meer met deuchde/dan met gewelt / ende namse in ghehoorsaemheyt. Daer nae verreech hy haer oock by den Romeynen/ datse haer gheheel gheen schade en deden / dan alleen datse dat selve jaer der Romeynē ruyters sout gevē soudē.

De stadt Valisco wozt vā Camillus door zijn recht veerdicheyt ghewonnen.

Ēn Camillus tooch wederom met grooter eeren nae Rome/daer vant hy dat de ghemeyne man geheel onwillich was / om zijn ghelosten die hy den Goden ghedaen hadde/ te helpen volbrenghen / ende hy moeste met ghewelt dat volck daer toe bedwinghen. In dien tijden bewesen de Roomsche vrouwen haer goetwillicheyt teghen Camillum, want sy onder malcanderen accordeerden / op dat Camillus by zijnder eere mochte blijven / ende zijne beloften volbrengen/ so wilden sy alle haer juweelen van silver ende goude daer toe gheven. Nochtans soo quam Camillus om der saken wille in alsulcken ongehenade by den Romeynen/datse hē wt der stadt verdreven/ dat hy in de ellende wijcken moeste.

De Romeynsche vrouwen gheven haer lieder juweelen om dat de belofte die de God Apollo gedaen was/ soude gehouden worden.

Hoe dat *Camillus* wt der stadt van Rome ghebannen, ende seer verhaet wort, ende hem schult gegeven dat hy dat gewonnen goet tot Veium, niet tot ghelijcker buyte ghebrocht en hadde.

So wort oock over hem gheclaecht in zijn afwesen / dat hy metter buyte niet recht ghehandelt en hadde / ende hy wort met duysent sware ponden gestraft. Also ondanckbaer was de gemeynte teghen den ghetrouwen ende deuchdelicken Camillum/soo nochtans zijne ridderlicke daden den Romeynen prijs ende eere verworven/ende hy met rechts een ander loon verdient hadde/maer sy worden om haer der ondanckbaerheyt wille oock wel ghestraft/ want corts daer nae wert de stadt van Rome vanden Fransoysen ghewonnen. Doen bekendense welcke schade het was datse Camillus ghebreck hadden/want men merckte wt zijne navolghende daden waer Camillus der Romeynen hooftman gebleven/de stadt van Rome en ware noyt gewonnen geworden.

Camillus onschuldich betticht zijnde/is wt Rome in ellende vertrocken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der ſtadt 359

den. Daer by men mercken mach wat goets ende profijts dat alſulcken ſtouten wijſen man eender ſtadt doen mach / ende daer teghen wat ſchandē dat nijdighe dwaſe menſchen eender ſtadt in brenghen.

De Romeynē begeeren eens deels te gaen woonen inde ſtadt Veium.

Daer ſtont op oock een nieuwe twiſt tuſſchen den Raet ende de ghemeynte / want de ghemeynte meynde men ſoude de ſtadt Veium met enckel Romeynen beſetten / ende de helft der burghers van Rome daer henen laten trecken / aenghesien datſe van timmeragie alſoo goet ende groot was als Rome / daer toe was haer lant / ackers / eñ haer velt veel vruchtbaerder dan dat lant van Rome / ende ſouden daer mede alle die ghebreck aen tijtlick goet hadden / wel beſorcht worden / wanneer de andere die binnen Romen bleven / der ghenen goet cregen die buyten trocken / daer mede ſoude hem een yghelick beter moghen gheneeren / want de ſtadt van Rome aen haer ſelven hadde een cleyn begrijp / ende weynich vruchtbaer lants / ende dat meeſte deel was den vyanden die omtrent haer laghen / int oorlooch afghewonnē ende ghenomen. Oock was haer meyninghe dat in beyden ſteden een heerſchappie / een Raet / ende regiment blijven ſoude / aenghesien / dat ſy alle ghebooren Romeynen waren. Maer den Raet voorſach de toecomende ſchade die daer van comen mochte / daerom was ſy ſeer daer teghen / ende dochte / om datter ſo menigherhande twiſt ende tweedrachtichept binnen eender ſtadt daghelicx onder haer gheſchiede / datmen veel min in toecomender tijt twee ſteden by een regiment eendrachtelick ſoude moghen houden / ende ſoude ter avontuere daer toe comen / datſe beyde teghen malcander oorloghen ſoudē / ofte datſe haer door tweedrachtichept bedervē / ende gheheel verſtooren mochten.

Dē Raet tot Rome belet dat de ſtadt niet ghedeylt en wert.

Geſantē van de ſtadt Cluſio verſoeckē hulpe aen de Romeynen.

In deſen twiſt quamen te Rome Legaten wt een ſtadt in Tuſcia / Cluſium ghenoemt / die gaven hen te kennen hoe dat een vreemt volck / Galli ghenoemt / met grooter macht ende menichte van volcke / welcker zeden / ſtemme ende ſprake hen onbekent waren / in de landen quamen / ende haer ſtadt beleyt hadden. Daerom want de Romeynen bovē alle ander volck int ſtrijden gheprezen worden / ſoo en wiſten ſy tot niemant toevlucht te hebben / dan tot henluyden / daerom ſy haer hulpe ende byſtant begheerden.

Hoe daer een vreemt volck Galli, nu Franſoyſen genoemt, eerſt in Italien gecomen zijn, eñ een lange tijt de ſtadt Cluſium beleydē, daerom de burghers van Cluſium ſeer vervaert zijnde, vandē Romeynen als van harē ghebueren hulpe ende byſtant begheerden tegen de Franſoyſen. Daerom de Romeynē haer Legaten tot haer ſonden, begheerende datſe haren ghebueren geen overlaſt en deden. Eñ doen de Legaten niet wtrechtē en mochten, quamenſe van beydē zijden indē ſtrijt, daerinne waren de Legaten op der Cluſiners zijde, ende ſtreden tegen de Franſoyſen, dwelc de Franſoyſen ſeer verdroot, verlieten de Cluſiners, ende toghen ſtracx na Rome.

Beſchrijvinge vā het lant van Gallien / nu ter tijt Vranckrijck ghenoemt.

Nu ic van dat lant Gallia (daer vā dat ſelve volck Gallia ofte Franſoyſen ghenoemt waren) ſchrijven ſal: So eyſcht de noot / dat ic eerſt vertelle / wat lant ofte volck dattet gheweeſt is / ofte noch ſy. Daerom is te weten / dat dat lant Gallia hem ſtreckt lancx dat gheberchte daer den Rhijn wtſpringt eñ begint / tot Marſilien toe aen de zee: ende voort aen lancx de ſelve zee tot aē dat geberchte / Montes Pirenei ghenoemt / dat noemen de Duytſchen den Runtzeval / dat ſcheyde Spaengiē ende Vranckrijck van malcander. Daer nae lancks dat ſelve geberchte tot wederom aen de ander zee / eñ van daer voort aē opwaerts tot aen de plaetſe daer den Rhijn inder zee loopt / eñ van daer voort dē Rhijnſtroom op / tot zijnen oorſpronc daer hy begint: alle wat in deſen rinck ghelegen is / heeft voortijts Gallia gheheten: deſe landen (wt ghenomen wat de Duytſchen onder haer gebracht hebben) beſidt in deſen tijdē meeſtendeel den Coninck van Vranckrijck / ende dat lant wert Francia genoemt / vandē duytſchen Francken / die de ſelve landen eerſt bedwongen / ende na harē name ghenoemt hebben / ghelijck ick dat tot zijnder tijt ſchrijvē ſal / iſt dat my God int leven ſpaert.

Montes Pirenei dat Runtzevals gheberchte.

Galli de Franſoyſen. Liguria nu ter tijt Lombardie genoemt.

Nu vinde ick (als Titus Livius ſchrijft) dat niet alleen in deſe tijden de Galli (die ick voortaen de Franſoyſen noemen wil) maer oock voor ende nae overt geberchte int lant Liguria / datmē nu Lombardia noemt / getoghen zijn / ende dat ſelve bedwonghen hebben. Daerom is Lombardia voortijts ghenoemt Gallia Ciſalpina. Ende de Hiſtorien houden alſoo / dat inden tijden als Tarquinius Priſcus Coninck te Rome was / doen ſadt een machtich Coninck in Vranckrijck / inder ſtadt doen ter tijt Biturigis ghenoēt / nu Burgois / Euborri gheheeten / die was een Heere des ſelven lants / ghenoemt Ambigatus, deſe wert belaſt van de menichte zijns volcx die haer in haren eyghen lande niet gheneeren en mochten / daerom ſeynde hy twee van zijnder ſuſter ſonen wech / d'een Belloveſus, d'ander Sigoveſus ghenoemt / met een groot volck om ander lande te ſoecken / daer inne ſy haer gheneeren mochten.

Hoe de Walen of Franſoyſen eerſt in Italien ghecomen zijn.

Ambigatus de Coninck.

Sigoveſus tooch met zijnē hoop by twout / int Latijn / Sylva Hercinia ghenoemt / dat noemtmen nu dat Beemer wout / ofte den ſwarten wout / dat hem oock in Polen / Littauwen / ende door ander landen ſtreckt. Belloveſus met zijnen volck tooch over dat gheberchte Alpes Iulie int Latijn ghenoemt / in Duytſche / ſinte Bernaerts berch in Lombardien tot Taurinē toe. Eñ van daer voort aent water Ticinus ghenoemt. Deſghelijcx zijn ſommige Duytſchen voor deſen tijden oock in Lombardien ghetoghen / ende hebben een deel des lants daer nu Brixia eñ Verona ghelegen zijn / ghewonnen ende ingenomen / welcker Capiteyn ende hooftman heeft gheheeten Elitovius.

Ticinus.

Elitovius.

Ten laetſten is in deſe landē ghecomē een volck wt Vranckrijck / Galli Senones ghenoemt. Deſe hebben (alſmen telde van eerſt dat Rome ghetimmert was drie hondert

Int jaer van der ſtadt 365

ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ende vijf ende tsestich jaer) de stadt Clusium in Etruria belept/ ter avontueren met hulpe ende bystant der Fransoysen ēn Duytschen/ die eerst Lombardien bedwonghen ende gewonnen hebben / want Titus Livius ende meer ander schrijven datse eenen hooftman ēn Coninck hebben opghewoꝛpen / die was ghenoemt Brenno. Doen sondē die van Clusio Legaten totten Romeynen/ ēn hoe wel sy gheen kennisse noch vrientschap metten Romeynen en hadden / nochtans badense haer om haer vromicheyt ēn deuchden wille/ daer inne sy boven allen menschen seer vermaert waren / dat sy henluyden teghen een vreemt volck / diese wilden dwingen ēn verdrijven/ welcker zeden/ sprake ende stemme sy niet en verstonden/ te hulpe quamen/ want waer sy over dat gheberchte Montes Apennini in Latijn ghenoemt / in Duytsche dat Lombardische gheberchte quamen / ende de soete vruchten des lants proefden / so souden sy alle inwoonders des lants van Italien verjaghen / ende dat selve met haer nacomelinghen besitten.

Galli Senones belegeren de stadt Clusium.

Brennus.

Die van Clusio schicken gesanten aen de Romeynē.

Maer als haer de Romeynen van haren gheluck ende victorie die sy van der stadt Veium vercreghen hadden/ te seer verhievē/ alst ghemeynlick gheschiet/ ende meynden datse voortaē niemant meer vreesen en souden/ so seynden sy Legaten totten Fransoysen/ jonghe onverstandighe edelinghen/ dat waren drie sonen Marci Fabij, die begheerden dat sy haer vrienden ende genooten van Clusio/ die haer doch niet misdaen en haddē/ gheen schade en deden: maer dat sy van haer trocken/ waer sy dat niet en deden/ so souden haer de Romeynē bystant doen/ ende te hulpe comen. De Fransoysen antwoorden/ hoe wel dat haer de Romeynen onbekent warē/ nochtans moestense dencken / dat sy groot van machte / ende strijtbare mannen warē/ om dat sy haer onderwonden ander luyden te helpen/ ende teghen de Fransoysen te oorlooghen/ dwelc haer niet van noode en was. Daerom sy liever de Romeynen in vrientschap ende vrede kennen / dan int oorlooch en strijt proeven wildē. Sy waren eē vreemt volck/ ende en hadden gheen lant / daer inne sy haer gheneeren mochten / wilde dit volck henluyden een deel haers lants gheven/ dat sy dat met vrede besitten ende bouwē mochten/ so en ware haer wille noch sin niet haer yet te misdoen: waer sy dat niet en deden/ soo bedwongse de noot/ om dat met oorlooghen ende strijden te vercrijgen. Als haer dat ontseyt wert/ ende de Fransoysen begonsten aen te tasten/ soo stont daer een strijt op tusschen hen ende die van Clusio.

De Romeynē schicken ghesanten aen de Fransoysen.

In desen strijt waren Capiteynen ende Hooftluyden de drie Fabij, de Legaten van Rome: inden selven strijt hadden de Fransoysen de victorie / ende als sy door sommige ghevanghen vernamen dat de Legaten van Rome oock inden strijt teghen haer gevochten hadden/ dat verdroot haer machtich seere / want ten behoort niet dat de Legatē yet onvredelicks voornemen teghen de ghene daer toe sy ghesonden werden / wederom en salmen haer oock gheen ghewalt aen doen/ al ist oock aen sy vyanden zijn.

De Roomsche ghesantē treckē met die van Clusio inden strijt tegē de Walē of Fransoysē.

Hoe de Romeynē in sulcken oproer haer vergaerden, ende togen tegen de Gallen, by een water Allia genoemt, daer geschiede eenen harden strijt, ēn de Romeynen worden verwonnen, gheslagen, ghevanghen, ende in de vlucht gedreven, daer door cregen de Fransoysen eenen moet, ende toghen stoutelick voor Rome, ende als sy de poorten der stadt open, ende geen wederstant en vonden, namen sy de stadt inne, ēn wonnense tot aent Capitolium ende aen de borcht, daer op de jonghe strijtbare mannen lagen, ende de andere waren alle wt Rome ghevlucht.

Daer door worden de Fransoysen verweckt datse de stadt Clusium lietē / ēn togen stracx na Rome toe/ om hen te wreecken / ende de Romeynen te overvallen/ die tot desen dinghen onversien ende onghewapent waren. Alsoo dat de vyanden seer nae by Rome quamen/ eer de Romeynen dat recht vernamen ende ghewaer worden/ nochtans vergaderden de Romeynen wt haerder stadt soo vele als in sulcker noot geschien mochte/ een groot heyr volcx / meestendeel van alle strijtbare mannen die binnen Rome waren / daer mede quamense teghens de Fransoysen by dat water Allia/ niet verre vā daert inden Tyber loopt.

De Fransoysen treckē nae Rome.

Ende der Romeynen Hooftluyden waren wederom de drie jonghe Fabij, (die als Legaten ghewee st waren by den Fransoysen) met Quinto Sulpitio, ende Publio Servilio. Dese begonsten metten Fransoysen te strijden / welcker Prince ende Hooftman Brenno, om dat hy van volcke veel stercker was dan de Romeynen/ so deelde hy zijn heyr in twee hoopen / den eenen hoop stelde hy in de spitse teghen den Romeynen/ die alle in eenen hoop waren / den anderen hoop liet hy eenen berch in nemen / ende ordineerde/ als den strijt onder malcander gemenghet was/ dat sy dan van een zijde op de Romeynen vallen souden: dese braken door/ ende sloeghen de Romeynen inde vlucht/ daer inne sy ghedeelt worden. Sommighe vloden den rechten wech na Rome toe/ dien was dat minste deel / de ander (als dan in alsulcken nooden gheschiet datmē verbaest wort / ende dat niemant meer totter ordeninghe te brengen en is) vluchten in de stadt Veium/ die vandē Romeynen als voor ghesept is/ nieuwelicks ghewonnen was / ende daer wordender vele inder vlucht verslagē.

De Romeynē worden aende rivière Allia vande Fransoysen inde vlucht gheslaghen.

Daer van stont op groot jammer ende noot binnen der stadt van Rome/ want sy en vermoeden niet datter yemant meer int leven gheblevenware/ dan so vele als haerder in de stadt quamen. Daerom liep een yeghelick tot zijnen huyse / wijf ende kinderen/ alsoo dat onder henluyden gheen vergaderinghe noch ordinantie en was: maer alsulcke verschrickinghe/ dat niemant by der stadt poorten en bleef / die oock sonder alle bewaringhe bleven open staen.

De schrick is binnen Rome so groot/ dat sy noch poortē / noch vestē beset hebben.

Hoe daer na de stadt van Rome vandē Gallen gewonnen, oock verdestrueert ēn verbrant wert tot aent Capitolium, ēn want sy dat

niet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der ſtadt 365

niet beclimmen en mochtē, eñ daer van ghedreven worden, ſo maectenſe pays metten Romeynen, alſo dat ſy ſouden gheven den Franſoyſen duyſent ponden gouts, datſe de ſtadt ruymden, ende daer af trocken.

Hoe wel de Franſoyſen haer ſtracx na toghen / ende oock op de nacht na Romen quamen / ende de poorten open vondē / nochtans en dorſten ſy de ſtadt niet inne nemen / want ſy vorchden de Romeynen hadden de poorten al willens open gelaten / wanneerſe de ſtadt by nacht wilden inne nemen / datſe dan liſtelick met eenen hoop in de enghe ſtraten / daer ſy voordeel mochten hebben / tegen haer ſtrijdē ſouden. Alſo bleven de Franſoyſen diē nacht voor de open ſtadt leggen. Daer tegen hadden de Romeynen allen trooſt verloren / ende meynden gheheel dat de ſtadt was in ghenomen ende ghewonnen. Daerom vleden ſy inder nacht op de ander zijde wt der ſtadt / een yeghelick daer hy henen loopen mochte / alleen bleven daer ſommighe jonghelinghen vanden beſten gheſlachten ontrent een duyſent / die namen inne door den raet haerder vaders / de ſteenrotſe Capitolium genoemt / daer op brochtenſe de beſte ſchatten van ſilver ende goude / ende ſoo veel ſpijſe als ſy in ſulcker verraſſchinghe crijghen mochten. Sy maeckten oock paſteyen ende bornen / op datſe den berch des te beter voor den Franſoyſen behouden mochten.

De Romeynē vluchten wt Rome ende ſommighe op het Capitolium.

Als nu des anderen daechs de ſonne op ginck / ende de Franſoyſen gheenen wederſtant en ſaghē / doen namen ſy de ſtadt inne / nochtans met vreeſe / al ſorgende dat de Romeynen haer ſtadt ſoo lichtelick niet ghelaten en hadden / ende datſe erghens een achterhoede hadden om haer met liſten te overvallen. Maer doenſe vernamen dat de Romeynen wt der ſtadt ghevlucht waren / tot op de ghene die dat Capitolium hadden in ghenomen / doen wert de ſtadt gheplondert ende verdeſtrueert / oock veel huyſen aen gheſteken ende verbrant / daer innē ſaten de oude edele Romeynen met haer beſte cleederen / ende langhe grauwe baerden ſtilſwijghende / als oft ſy ſteenen beelden waren gheweeſt / verwachtende dat haer de Franſoyſen doot ſloeghen / des ſy haer ghetrooſt hadden / eñ wilden liever eerlick in haer vaderlant ſterven / dwelck haer voorvaders in alſulcker grooter eeren beſeten hadden (dat alſo jammerlick verdeſtrueert / ende inder vyanden handen gecomen was) dan ſchandelick ende als ghevanghen leven / hoe wel de Franſoyſen haer eerlicke ouderdom aen ſaghen / ende haer gheen quaet en deden. Ten laetſten taſte een Franſoys eenē Romeyn / Marcus Papirius ghenoemt / inden baert / dien ſtrijckende / die ſloech hem met eenen yvoren ſtock / dien hy inder hant hadde / hart op den cop : daer van wert den Franſoys toornich / ende ſloech hem doot. Alſo worden daer na de een nae den anderen doot gheſlaghen / die met rechts te beclaghen eñ te ontfarmen waren.

De Franſoyſen comē binnen Rome / eñ nemē de ſtadt in tot aen het Capitolium.

D'oude edellieden vā Rome worden vande Franſoyſen doot gheſlaghen. M. Papirius.

Och God hoe raſch ſlaet dat gheluck omme in allen menſchelicken dingen. Als men meynt datmen opt alder hoochſte ſtaet / ende ſonder ſorghe levet / ſo valtmen haeſtelick in jammer ende ellende. Want wie ſoude dencken dat de machtighe ſtadt van Rome / daer van hier voor ſoo menighe eerlicke ende ridderlicke daden gheſchreven zijn / ſoo lichtelick tot alſulcken ongheluck ſoude comen / ende ſo lichtelick ghewonnen werden? Nochtans wert van God voorſien dat de edel ſtadt van Rome / de welcke eē hooft der gantſcher werelt worden ſoude niet gheheel te niet en ginghe. Want de jonghelinghen op den berch Capitolium weerden hen alſoo ridderlicken / ende hoe wel de Franſoyſen den ſelven dickwils begheerden inne te nemē / ſo en mochtenſe hem nochtans niet vercrijghen noch winnen.

Het Capitolium vande Franſoyſen beleghert.

Daerom de Franſoyſen de ſtadt weder aen ſtaken / ende meynden wanneer dat ſy haer eyghen huyſen ſaghen branden / datſe haer dan ſouden op gheven. Maer ſy waren van alſulcken nooden ſoo gheheel verſtockt ende verhart / dattet haer niet ter herten en ginck. Ten laetſten als den Franſoyſen / ende oock den Romeynen op den berch Capitolio / victalien ghebraken / want de Franſoyſen hadden de ſtadt aengheſteken / daer mede ſy oock de victalien dieſe vonden / meeſtendeel verbrant hadden / ſo begonſten ſy de ſteenrotſe by nacht te beclimmē / op de plaetſe daerſe op het alder ſterckſte was / eñ daert de Romeynen oock niet en wachten / daer waren haerder oock vele op gheclommen / die worden vander Gans verradē / alſo dat Marcus Manlius een Romeyn / daer door ghewect / op ſtont / ende metten zijnen de Franſoyſen weder af ſloeghen.

De Franſoyſen beclimmē het Capitolium, eñ worden van Marcus Manlius weder afgheſlaghen.

Marcus Manlius.

Als nu dat Capitolium ſes maendē lanc beleyt was gheweeſt / ende de Romeynē alle haer victalien verteert hadden / doen ghebruycten ſy een liſticheyt / ende ſchuddē haer tafel-laken wt vanden berghe met ſtucken van vleeſche ende broot / die ſommighe vanden Franſoyſen op laſen ende aten. Als dat dicwils gheſchiede / dat de Franſoyſen dencken mochten / datſe aen victalie gheen ghebreck en hadden / ſoo ſy nochtans groot ghebreck leden / doen wert tuſſchen den Franſoyſen ende heuluyden pays ghemaect / alſo dat de Romeynen haer gheven ſouden duyſent pont gouts / dat ſy de ſtadt ruymden / eñ van daer trecken ſouden.

De Franſoyſen makē ... de gene die ... het Capitolium legg... een pays ... verdrach.

Hoe *Marcus Furius Camillus* vanden Romeynen geroepē, ende tot eenen opperſten gecoren wort, die haeſtelick den Romeynen te hulpe quam, ende de Franſoyſen onverſiens overviel, eē deel verſloech, eñ wt Rome verdreef, ende nam haer met gewelt alle haren roof, ende tgout dat ſy vercregē hadden, ende dreefſe inde vlucht.

Als het noch een tijt lanck rees / daer inne de betalinghe gheſchien ſoude / ende dat ſy int ghewichte niet accorderen en conſten. Onder des hadde hem Camillus, daer van voorſeyt is / die inder ſtadt Ardea inde ellende was / reede ghemaeckt / metten Romeynen die wt der ſtadt ghevloden / ende oock metten ghenen die

Marcus Fu... Camillus ... de ſtadt ... Rome te ... ye.

ken die in de stadt Veium ghecomen waren/ ende gaf dat te kennen den ghenen die op het Capitolium waren/door eenen heymelicken bode ghenaemt Pontius Cominus, die op schorsen van boomen by nachte den Tyber afswam/ vertroostende de Romeynen/ende segghende/ hoe dat haer Camillus te hulpe comen wilde: als hy ooc quam des anderen daechs/ en overviel de Fransoysen onvoorsiens/eer sy haer ordinantie maken/ en haer totten strijt bereyden consten. Hoe wel nu Camillus luttel volcx hadde/ ende der Fransoysen vele waren/ nochtans om dat hy alle plecken ende ghelegentheyt der stadt wiste/ daer inne hy zijn voordeel sochte/ sloech de Fransoysen wt der stadt/ ende jaechde haer af alle dat ghelt ende goet/ dat sy binnen der stadt ghewonnen hadden.

Camillus slaet de Fransoysen wt der stadt.

Daer na als haer de Fransoysen ontrent acht Italiaensche mijlen nae by Rome wederom vergaderden/ soo tooch Camillus teghen haer /ende street anderwerf met henluyden / ende verwanse / drijvende haer niet minder in suicken schandelicken vlucht/ als sy den Romeynen eerst by het water Allia ghedaen hadden/also datse meestendeel verslaghen worden/ende seer weynich daer van quamen.

Camillus verwint de Fransoysen.

Daer by is te mercken welckẽ troost dat alsulcken treffelicken onvervaerdẽ man alleen eender gheheelder stadt geven can/ want in het afwesen Camilli was der Romeynen manlicke cracht alle te niete ghegaen/ die door zijne toecoemste wederom vermaeckt/ ende totten voorleden ridderlicken daden verwecht wert. Alsoo tooch Camillus met grooten lof endẽ triumphe wederom in de stadt van Rome/en worde met grooter eere/ alst wel behoorlick was/vanden Romeynen ontfanghen / die gaven hem den name datmen hem den tweeden Romulum heetẽ soude. Want gelijck Romulus de stadt van Rome eerst ghetimmert hadde/ also heeftse Camillus wederom wt der vyandẽ handen gewonnen/ende tot haer eerste eere ghebracht. Nochtans alsmen Rome aen sach/ soo wast een ellendich wesen/ want hoe wel haer de Romeynen wederom in de stadt vergaderden / soo wast nochtans een verdestrueerde ende verstoorde stadt / ende meestendeel alle huysen waren verbrant.

Camillus wort de tweede Romulus gheheeten.

Daerom als de eerste blijschap verginck/ die sy van de victorie Camilli ontfangẽ hadden/so wordense wederom bedroeft/ende ten dochte haer niets waert zijn datse de stadt wederom gewonnen hadden / om den grooten jammer ende schade die daer ghescheiet was/ het welcke sy beclaechden/ en niet lichtelick vergheten en consten.

Hoe daer vele vanden Romeynẽ inden wille waren, om dat Rome verdestrueert en verbrant was, van daer te trecken in de wel getimmerde stadt Veium, de welcke *Camillus* met zijnen wijsen woorden ende rade omkeerde, dat sy te Rome bleven.

Maer als daer niemant huysen noch wooninghe en hadde / ende die eerst in grooten goeden ghesetẽ waren / onder de tenten legghen moesten / soo sy die best consten maken/ ende want sy oock gebreck hadden van vietalien / ende haerder weynich de macht hadden / datse wederom huysen timmeren mochten. Doen worden sy eerst van nieus bedroeft/ ende de schade ende ellendicheyt ginck haer ter herten / alsoo datse meestendeel den raet namen / om de stadt van Rome te verlaten / ende alle te samen te trecken in de stadt Veium diese eerst gewonnen haddẽ/ want sy was groot/ wel betimmert/ ende hadde een seer vruchtbaer lant: daer toe vermaenden de Wijcmeesters alle de gemeynte seer. Maer de edelinghen die dat Capitolium behouden hadden/ waren daer tegen. Daerom stont wederom eenen grooten twist op tusschen der ghemeynte ende de gheslachten. Also liet Camillus den Raet ende oock de gantsche ghemeynte vergaderen/ ende stont op / soo hooch dat hem alleman sien ende hooren mochte / ende sprack also tot hen:

De Romeynẽ willen Rome verlaten/ende binnẽ Veium trecken om dat de stadt verbrãt was.

Onder allẽ dinghen die ick te Rome opt ghehaet hebbe / en heeft my geen dinck meer mishaecht en verdroten / dan de tweedrachticheyt / die ick tusschen den Raet ende der ghemeynte ghesien hebbe / ende so my myne ellende in veelderhande manierẽ swaer gheweest is/ dien tijt lanck als ick tot Ardea geweest ben/ als ghy my wt der stadt van Rome verdreven haddet: soo heb ickt nochtans lijdelicker ende te min gheacht / dat ick logne een yeghelick maer ondanck en verdient/ ende vry gheweest ben in deser tijt/ daer inne een yeghelick maer ondanck en verdient/ die u totten besten raden wil. My heeft veel des te minder na Rome verlanghet/ende ick en ware ter avontuere noch niet ghecomen/ en hadde my de ghemeyne schade / ende de jammerlicke verstooringhe mijns vaderlants niet daer toe beweecht. Maer ick heb gedacht dattet my eene groote schande ware/ dat ic soude mijn vaderlant in desen nooden al wetende verlaten / ende dat ickt niet en soude met eeren moghen verantwoorden. Alsoo doen ghy allesins verdoolt/ ende van malcander ghescheurt waert/ geenen troost noch hope meer en haddet om eenighe victorie teghen de Fransoysen te vercrijghen/ so hebbe ick als een ghetrouwe Romeyn / so veel als in alsulcker noot gheschien mochte/ wederom vergadert / en met halver macht de Fransoysen verwonnen/ verdreven/ende meestendeel verslaghen. Wat helpet nu my ende u / dat wy ons in alsulcker noot gheghevẽ/ende dit alle volbrocht hebben? Oft te wat eere ende lof mach ons daer van comen/ist dat ghy de stadt/ daerom wy alsulcken noot geleden hebben/verlaten wilt? Hoe roemt u doch dat inden sin / ofte wie mach u dat in geven ofte raden/ hoe zijn wy so onghelijck ghesinnet?

Oratio Camilli, door de welcke hy de Romeynen vermaent dat sy binnẽ Rome souden blijven.

Onse vaders / de goede eerlicke Romeynen / ende de beste vanden gheslachten/ eerse hebben wt Rome levendich willen vlien/ het welcke sy doch in alsulcken nooden hadden moghen doen sonder alle schande/ nochtans hebbense daer voor ghecoren in haer huysen eerlick te sterven / ende hebben de jonghelinghen daer toe ghestelt/ datse den berch Tarpeium in souden nemen / oftse haer daer op

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 366

behoudẽ mochten/ op datter doch een hoopken vandẽ Romeynen over bleve/ ende datse niet alle vernielt en worden. De jonghelinghen hebben haer ridderlicken gheweert/ ende ses maenden lanck alle nooden gheleden/ende hebben den berch Capitolium/als dat hooft van Rome behouden. Het is ons nae dat ongeluck beter vergaen dan yemant ghehoopt hadde / maer wat helpet ons / soo ghy alle dat ghene dat noch van Rome over ghebleven is/ gheheel verstooren/verniclen/ ende verlaten wilt? En comet u niet inden sin/ ofte en gatet u niet ter herten / dat uwe vaders ende voorouders hier begraven ligghen/ die doch so menighe ridderlicke daden voor haer vaderlant ghedaen hebben? En verblijt ghy u niet dat ghy haer gravẽ aensien meucht?

Tis drie hondert ende vijf en tsestich jaer gheleden dat de stadt van Rome eerst ghetimmert was. O hoe menighen strijt/ ende hoe veel menschelicx bloet hebbẽ uwe voorvaders vergoten/ daer door Rome boven andere steden prijs / eere / ende macht verworven heeft: hoe menighen noot hebben sy gheleden/ tot dattet door hulpe ende bystant der Goden daer toe ghecomen is/dat u uwe ghebueren ende andere byligghende steden ghehoorsaem zijn / dat wilt ghy nu alsoo laten verloren gaen / ende in de stadt Veium crechen/ die ghy corts ghewonnen hebt: wie sal u meer ghehoorsaem zijn/ oft waer mede wilt ghy u behelpen? Uwe ondersaten hebbẽ den Romeynen gehoorsaemheyt beloeft/ ende niet die vã Veio. Ghy en sult niet meer Romeynen heeten noch wesen/ist dat ghy so schandelick wt uwen vaderlande vliet / dat ghy achter laet / dat sullen de Fransoysen/ ofte andere van uwe vyanden inne nemen/ die sullen dan voortaen Romeynen heeten: hoe meucht ghy dat lijden / dat uwe vyandẽ Romeynen / ende ghy Veienten ghenoemt sout worden? My berouwet wat ick opt om Rome gheleden/ ende u te goede gedaen heb. Aensiet doch de Tempelen der Goden / die uwe voorvaders lovelick ghetimmert ende geeert hebben / met welcker hulpe Rome op ghecomen ende groot ghewordden is.

Meynt ghy dat u de selve Goden oock tot Veium nae volghen sullen / wilt ghy de Godinne Iuno die ghy van Veio hier ghebrocht hebt / wederom met u wech nemen/ ende alsoo met haer achterwaerts reysen? Oft dan de stadt Veium door wint / brant / oft ander ongheluck oock bedorven worde/ wilt ghy dan wederom in een andere stadt vlien/ende also altoos lantloopers wt uwen Goden/ende van u selven maken/so sult ghy voorwaer vanden Goden ende vandẽ menschen ghehaet worden. Staet af van alsulcker lichtveerdicheyt: en moghen wy niet haest onse huysen alsoo schoone op timmeren/ als sy eerst gheweest zijn? So denct oock wat huysen dat Romulus ende de ghene ghehadt hebben/ die Rome eerst getimmert hebben / onse mueren vander stadt staen noch vaste/ oock onse Tempelen ende Gods huysen / wat een yghelick in het bysonder aengaet / daer inne moeten wy verduldich zijn. De tijt brenghet allẽ dinghen; onse voorvaders en hebben dit oock alle dat wy nu verstoort sien/ op een jaer niet ghetimmert/ doet oock wat om haren wille / ende volghet de voetstappen van uwe voorvaders / ende en doet niet daer ghy schande ende spot van hebben soudet. Waer zijn nu de Romeynen die haer met my / ende ick met haer / thien jaren lanck in het legher voor de stadt Veio gheleden hebben/ die in haer voornemen soo langhe volherden/ ende volstandich bleven? Laet u doch uwe stadt liever zijn dan een vreemde / hebt ghy u gheleden om eene ander stadt te winnen/ soo lijdet u oock in uwe eyghen stadt / om uwe vaderlant te behouden/ende weder op te brenghen/ is u een ongheluck ende schade toe ghecomen/dat lijdet verduldelick? Denckt dat u de Goden niet te onrecht ghestraft en hebben. Ghy haddet allen uwen troost op jonck volcke ghestelt/ ẽn de selve u regiment ende hooftmanschap bevolen / die teghen aller landen recht/ ter wijle sy Legaten waren/ tegen de Fransoysen ghestreden hebben. Leert dat ghy rechtvaerdighe mannen (van welcken de stadt van Rome noyt ghebreck heeft gehadt) den strijt ende uwe stadt bevelt/ die moghen onderscheyden ende weten wat in eene yeghelicke sake behoorlick is te doene. Als ghy achterwaerts op de voorleden dinghen siet/ soo vindet ghy dat u de selve noyt verleyt en hebben/ houdet de selve voor ooghen/ ende blijvet eendrachtich / en verlaet niet so lichtelick uwe vaderlant / uwe Goden / den prijs ende de eere die uwe voorvaders meer dan drie hondert jaren lanck verworven hebben. En laet u van niemant verleyden/ volghet goeden raet/ soo sult ghy gunste van den Goden ende van den menschen vercrijghen/ende de stadt van Rome corts tot aller eere ende macht wederomme op brenghen/ ghelijck sy te voren gheweest is. Eer Camillus zijne reden voleynt hadde/ soo gaven dat meestendeel vanden Romeynen met teeckenen haren wille te kennen / dat sy te Rome blijven wilden.

Also wert eendrachtelick besloten dat sy te Rome blijven/ende de stadt nemmermeer laten en wouden. Boven dat wert oock besloten / dat Camillus alleene dat selve jaer alle dat regiment ende heerschappie hebben soude/ ende dat de Burghemeesters ende Wijcmeesters/ onder welcken de stadt van Rome verloren wert/en souden gheheel niet te ghebieden hebben. Also maeckte Camillus voor allen dingen wat den Tempelen toe behoorde ẽn haren Afgoden/ dat dat wederom vernieut ende op ghericht worde. Daer na liet hy de Rechten vande twaelf tafelen/ die verbrant waren/ wederom schrijven ẽn oprichten/ ende maecte oock noch meer ander goede ordinantien inder stadt. Hy quam oock te hulpe wt der ghemeynder borssen allen burghers die haer huysen wederom timmeren wouden/ also dat de stadt van Rome seer wederom op quam/ ẽn eer op ghetimmert worde/ dan yemant ghedocht hadde.

De Romeynen beslo[illegible] eendrachtich[illegible] dat sy bin[illegible] Rome sou[illegible] blijven.

Camillus [illegible] het Dicta[illegible] torten [illegible] vanden ja[illegible]

Rome [illegible] weder gebo[illegible] wet.

Hoe de Latini vanden Romeynen af vielen, ende van veel oorlogen daer inne *Camillus* teghen de vyanden victorie hadde.

Maer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 366

MAer de Romeynen en mochtē niet langhe des vreets ghebruycken/ want gelijck als in menschelicke dinghen pleech te gheschien/ soo langhe alst het eenen wel gaet / soo heeft hy veel vrienden ende medegheselllen: maer wanneer hem teghenspoet toecoemt / so zijn daer weynich die hem helpen ofte bystant doen. Also gheschiedet den Romeynen oock/ want de Latini die daer by hondert jarē gehoorsaem ende bystandich gheweest waren/ die vielen haer af. Alsoo verbijden hen oock de Volsci ende Equi haer oude vyanden/ dat den Romeynen alsulcken ongheluck toe ghecomen was. Tot desen verbonden haer ooc de steden van Etruria. Dese alle maeckten haer ghereede om teghens de Romeynen te oorlooghen / ende sy meynden het ware nu de rechte tijt ghecomen/ datmen haer onderdrucken/ ende den gheheelen Roomschen name soude moghen vernielen. Want de Romeynen waren haer eerst te machtich gheweest / ende haddense heel bedwonghen nae haren wille. Doen stont weder op een groote vreese eñ vertsaechtheyt onder dē Romeynen / eñ en hadden gheenen troost van alleen in Camillo, daer op setten sy alle haer hope ende betrouwen / die was in allen nooden een troostelic man ende een vromer helt/ die wiste hem niet minder wijsselic dan stoutelick te weere te stellen. Want doen hy dat vernam / was hy rasch in de weere eer haer alle de vyanden vergaderden ende tsamen quamen/ also verraschte hijse/ ende wan den Volsceen eenen grooten strijt af. Desghelijcx sloech hy de Equos oock / ende wan haer stadt. Onder des waren de steden van Etruria by een ghecomen/ eñ hadden den Romeynen een stadt afghewonnen/ Sutrium ghenaemt. Want hoe wel haer Camillus ontboden hadde / dat hijse wilde helpen / soo en hooptense doch dat niet/ ende vreesdē dat hy metten anderen vyandē so veel te doen hadde / dat hy dat niet en soude doen moghen/ oft dat zijn hulpe te spade comen soude/ ende te laet vallen/ daerom gavense die vā Etruria haer stadt op / met alsulcker conditie datse met wijf eñ kinderen vry wt der stadt mochtē gaen / ende datmen eenen yeghelicken zijn goet volghen liete / alsoo vele als hy voeren ofte draghen mochte.

De Latijnen/ Volsceen ende Equanē vallen af vande Romeynen.

Camillus winnet den slach eerst tegen de Volsceen/ daer na teghen de Equanen.

Sutrium inghenomen vanden Hetrurianen.

Also ghemoeten sy Camillo als hy op den wech was om haer te beschudden / ende hy ordineerde zijn heyr / meynende dattet de vyanden waren/ die teghen hem quamen. Maer als hy tot hē quam/ eñ sy hem te voete vielen/ haren noot claghende/ soo vertrooste se Camillus, haer biddende dat sy met harē dingen dese eene nacht int velt blijvē souden/ want hy dochte als de vyanden de stadt gheplondert/ ende ghegheten ende ghedronckē hadden/ soo soudense van vermoeytheyt in eenē harden slaep vallen/ datse van dronckenschap de stadt onbewaert laten/ ende niet waken en souden/ alst ooc gheschiede/ want se luttel dochten / dat haer de Romeynen soo haeste overvallen mochten. Doen maeckte hem Camillus inder nacht op/ ende reysde na de stadt/ daer hy smorghens in clam / sloech der vyanden vele doot / ende vinck haerder oock vele/ eer sy haer vergaderden oft wisten hoe het met haer ghestelt was. Alsoo seynde Camillus weder achterwaerts tot die van Suteren die int legher de nacht ghebleven waren/ ende gaf hen haer stadt wederom in/ diese niet langher dan eene nacht verloren en hadden. Die danckten Camillo, ende eerden hem met giften opt hoochste datse costen ofte mochten.

Camillus neēt wederomme in de stadt Sutrium.

Sutrini.

Alsoo tooch Camillus met de zijne met drievoudigen triumphe wederom na Rome/ die groot goet ghewonnen hadde/ eñ haerder niet vele doot bleven en waren. Eñ hy wort oock opt alder eerlickste (als hy wel verdient hadde) van den Romeynen ontfanghen / die hadden hem alsoo lief ende waert / dat hem alle man niet anders en hiel / dan oft hy zijn lijffelick vader en ware. Ende hy vercreech vanden Romeynen / dat sy begonsten costelick te timmeren den Tempel Martis, die Camillus inden strijt teghen de Fransoysen ghelooft hadde / ende sy en saghen niet aen/ datse haer eyghen huysen niet oprechten en mochten.

Den Tempel van Mars wort opghebouwet.

Desghelijcx ommuerden sy den berch Capitolium met quadraten steenen/ ende maecten die veel stercker dan hy eerst was / aenghesien/ dat die alleen was bleven ongewonnen/ ende om dat de beste Romeynē haer leven behouden hadden. Als nu de vyanden merckten hoese Camillus verrascht hadde/ als sy nu verstroyt/ eñ met haer macht niet vergadert en waren/ so maecten sy haer wederom reede met grooter macht/ ende accoordeerden oock by malcander te blijven ongedeelt. Ende want sy aent ghetal van volcke veel machtigher waren dan de Romeynen/ so meynden sy datse niet en souden met haer derren strijden / ende waer sy haer lant verdestrueerden ende bedorven/ so soudense honghers noots tot een aengename vereeninge drijven / ofte sy soudense metten strijt daer toe bedwinghen/ datse haer voordeel souden moeten overgheven / ende eenen ongelijcken pays aen nemen.

Het Capitolium wort ommuert met viercante steenen.

Int jaer vander stadt 367

De Volscers met hulpe vande Latinē/ Hernicianen/ eñ Hetrurianen / voeren oorloghe tegē de Romeynē.

Als nu de Romeynen dat vernamen/ doē riet Camillus datse dat regiment wederom besetten souden met Burgemeesters/ Wijemeesters eñ hooftluyden/ op dat den last niet altemale op hem alleen en laghe / want hy was out / eñ den arbeyt soude hem te swaer vallen. Daer inne volchden hem de Romeynen / ende vercoren vijf mannen/ Servilium Cornelium, Quintum Servilium, Horatium Pulvillum, Publium Valerium, ende Quintium Cincinnatum, dese deden haer onschult teghen den Raet / ende seyden: ten ware niet van nooden yemant anders te ordinerē/ so langhe als Camillus leefde/ want zijns persoons aengaende/ en soudemēt niet moghē verbeteren. So ware oock alle man teghen hem so goetwillich/ dat hy met slecht heeten meer dede/ dan sy met ghebieden doen mochten/ sy en wildē dat gheen schande achten/ dat sy alle haer macht Camillo overgaven/ ende zijn ghebot volchden. Daer tegen boot hem Camillus onder haer ghehoorsaemheyt te staē / ende het was altemael eenen vriendelicken strijt onder henluyden/ om dat elck de eere den anderē overgaf. Also be-

Tribuni Militum dat zijn hoplmannen die Burgemeesters macht hadden.

Int jaer vander stadt 369

so be-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 369

Eendrachticheyt vanden Hopmannen.

so besloot den Raet / dat de vijf by haerder macht ende officie blijven souden/ nochtans datmen haer Camillum toe gave/met wiens raet sy alle dinghen doen souden/eñ voorsien dat den ghemeynen profijte gheen schade en gheschiede. Dit namen de vijf also op/ nochtans soo bewesense haer teghen Camillum, niet als oft hy henluyden / maer als oft sy hem toe ghegeven waren/want alle het doen ende laten stelden sy op hem.

Och hoe wel soudet noch toe gaen datter alsulcke goetwillicheyt eñ eendrachticheyt tusschen den Hooftluyden ende Regeerders ware / dat die het minste verstant heeft / den verstandichsten volchde : dat niemant zijn eyghen eere ende profijt/maer dat ghemeyne profijt aensaghe / noch alle de eere alleen tot hemwaerts trocke / om zijn mede-ghesellen daer van te berooven. Also vercoren dese ses mannen binnen Rome alle de ghene die totten strijt bequaem waren/ ende Camillus deeldese in vijf hoopen. Den meesten hoop nam hy ende Publius Valerius , om teghen de vyanden te trecken metten reysighers/ welcker Hooftman was Marcus Furius. Den anderen hoop gaf hy Servilio, om de stadt van Rome daer mede te bewaren / oft yemant in haer af wesen yet teghen Rome bestaen wilde. Den derden hoop gaf hy Horatio Pulvillo. Den vierden Quintio Cincinnato. Den vijfsten Cornelio, dat sy op hem ende Valerio wachten souden : met desen tooch hy wt/ ende gaf hem int velt voor een stadt ghenoemt Sutricum / daer hy zijn voordeel na gheleghentheyt ende gheschickelickheyt des lants bekennen conste/ende wiste zijn hoopen daer nae te ordineren : want hy vermoede wel/ dat haer de vyanden verheffen souden vã haer groote menichte/daer mede sy de Romeynen te boven gingen/ ende waer sy de Romeynen wisten / datse souden tot haer trecken/ ende begheeren met haer te strijden/alst oock gheschiede. Want de Latini/ Volsci/Hernici/ ende die van Etruria/ haddẽ haer met grooter menichte eñ macht vergadert/ also dattet haer swaer was spijse ende victalie te crijghen. Daerom toghen sy teghen de Romeynen/ ende sloeghen haer na by hem luyden int velt / ende en begheerden niet schoonders dan te strijden. Eñ als de Romeynẽ de vyandẽ met alsulcker macht saghen/ ende alsulcken grooten hoop eñ menichte / soo waren sy seer bevreest ende vervaert/ wãt het dochte haer swaer zijn/waer eene teghens thien vechten soude. Daer en wilde oock niemant wt den waghenborch gaen / noch hem inden strijt ordineren laten. Doen dat Camillus merckte / liet hyse door eenen trommeter op een plaetse midden inden waghenborch roepen ende vergaderen/ ende sprack also tot hen:

Camillus treet voor de stadt Sutricum.

Oratio Camilli, waer mede hy het vertsaecht crijchsvolck een cloec herte gheeft.

Wat ongheWoonlicke vreese ende verschrickinghe sie ick aen u ghy waerde Romeynen/ waer van is sulcke mistroosticheyt onder u ghecomen ? En kennet ghy my ende de vyanden niet / hoe is uwe manlicke vromicheyt ende ridderlicken moet u alsoo ontvallen ? Hebt ghy vergheten dat ghy voormaels dese vyanden onder mijn hooftmanschap ten derdenmael bevochten / ende verwonnen hebt? Het zijn effen de selve vyandẽ/ die ghy eerst ghesien/ ende de beste van haer verslaghen hebt. Dese zijn meestendeel dickmaels voor u ghevloden. En laet u niet bewegen de menichte des volcx / datse van ongheschicten ende onstrijtbaren menschen te samen vergadert zijn. Wy hebben de beste plaetse voor ons/ betrouwet my ende mijnẽ gesellen/ wy willen u also ordineren / dat het minste deel vanden vyanden sal mogen strijden/ dat ghy vry sult moghen vechten / ende uwe manlicke daden bewijsen. Ick hebbe de beste Romeynen by my. Hebt ghy my eerst alleen betrout/ so betrouwet my ooc nu niet desen/dat wy u niet bedriegen en sullen/ stellet u also/als ghy u wel weet te stellẽ. Staet vaste/ende weest gehoorsaem/ als ghy te voren dicmaels gedaen hebt : en aensiet niet de menichte der vyanden / maer siet aen mijn grauwe hooft/onder welcke het u noyt qualick vergaen en is / dat en sal u oock op desen dach niet bedrieghen. Ghy sult huyden sien wat onderschept datter is tusschen gheordineerden/ende ongeordineerden:tusschen gheoeffenden ende ongheoeffenden : tusschen stouten/ende vertsaechden:tusschen Romeynen / ende ander volcken. Ick wil de eerste zijn die den strijt beginnen sal : volghet my na/ende doet als ick. Weest stantvastich inden eersten aenloop / soo sult ghy sien dat u Camillus niet in grooten noot / maer tot een rijcke buyte ghebracht heeft.

Tis wonder om segghen hoe dat alle dat volck vertroost wert / doen sy dese troostelicke woorden hoorden / ende Camillus eerlicke grauwe hooft alsoo bloot saghen. Sy schudden haer lancien/ ende riepen alle te samen / datse waren bereyt hem te volghen/ waer henen dat hyse leyden wilde/ende haer plaetse levendich ofte doot behouden. Alsoo beval haer Camillus datse dien nacht souden rusten / ende haer smorgens totten strijt bereyden. Ende als sy wt den waghenborch toghen/ ende dat de vyanden saghen/soo bereyden sy haer oock totten strijt.

Ordeninghe Camilli.

Alsoo doen Camillus alle zijn heyr ende hoopen nae het beste gheordineert hadde/ wie van voren ende van bezijdẽ strijden/wie stille staen ende wachten soude/ om waer de meeste noot ware/ dat hy daer te hulpe quame. Doen reet hy voor aen in de spitse/ende stont af van zijnen paerde te voete / nam een cleyn vaenken in zijn hant / vermanende de Romeynen / datse hem nae volchden / ridderlicken streden / ende haer beste doen souden. Doen dat de Romeynen sagen/ hoe wel het haer seer troostelick was / nochtans badense hem al weenende dat hy hem selven in de spitse niet stellẽ en soude/ maer dat hy een ghemeyn opsien wilde hebben inden strijt/ waert van noode ware/dat hy daer te hulpe quame / want waer haer zijn eenich lijf benomen worde / so waert met haer allen verloren. Maer sy en mochten Camillum daer niet af brenghen / hy was de eerste teghen de vyanden / ende bewees oock met zijnen ouden lichaem / dat den jongen te swaer was/ ende datse haer daer seer af verwonderden. Doen oock de Romeynen Camillum so ridderlicken saghen strijden / soo dochte een yeghelick

Strijt teghen de Volscen/ in de welcke Camillus hem voren in de spitse stelde.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ghelijck dattet hem een schande ware/ waer
hy niet voor en quame / om Camillus leven
te beschutten/ ende streden voor hem niet an-
ders/ dan als oft hy haer eygẽ vader ware.
Daer van worden de vyanden op diẽ hoeck
also hart ghedrongen/ datse vander Romey-
nen invallen niet staende blijven/ maer haer
deelen/ eñ daer nae in de vlucht gheven moe-
sten. Doen dat Camillus sach / hiet hy de zij-
ne haer achter volghen / ende liet hem zijn
paert wederom brenghen / om te besien hoe
dattet op de ander zijden inden strijt stonde:
doẽ vernam hi dat de zijne opter slincker zij-
de van de menichte der vyandẽ seer gedron-
ghen wordẽ/ ende dattet daer by was/ waer
hy haer niet te hulpe gecomen en ware/ dat-
se terstont hadden moeten wijcken / ende de
vlucht gheven. Maer Camillus als een wijs
Hooftman / nam eenen verschen hoop die
gherust hadde / vanden ghenen die hy had-
de heeten stille staen / ende quam den Ro-
meynen op die zijde haestelicken te hulpe/
tot haer roepende/ oft sy niet en saghen / dat
de vyanden op de ander zijden de vlucht ga-
ven/ hoe dat sy alleen alsoo vertsaechdelick
streden.

De Volscen nemen de vlucht.

Doen de vyanden ende vrienden Camil-
lum alsoo saghen aen comen/ soo keerde hem
den strijt gheheel om / want die daer meyn-
den datse de victorie inder hant hadden / die
begonsten vertsaechdelick te strijden / ende
de Romeynen die eerst den vyanden niet ge-
lijck zijn en mochten/ worden vermaeckt/ en-
de stredẽ in de toecoemste Camilli also man-
lick / dat sy veel vanden vyanden doot sloe-
ghen / ende drevense ten laetsten alle in de
vlucht. Ende als sy haer achter volchden/
ende de vyanden malcander dronghen / ghe-
lijck in eẽ groote menichte plach te geschien/
so worden haerder vele doot ghesaghen en-
de ghevanghen. Doch soo en halp haer niet
weynich een groote reghen die henluyden te
goede haestelicken viel / ende de Romeynen
behinderde/ dat sy haer so wel niet na jagen
en mochten. Alsoo vergaderde Camillus zijn
volck ende mede-gesellen wederomme/ ende
tooch op den avont in zijnen waghenborch
met grooten prijs ende lof van den Romey-
nen. Die leyden haer des anderen daechs
voor de stadt Sutricum/ die gaf haer op eer
sy bestreden wert.

Sutricum/ wort van Camillus ghewonnen.

Alsoo tooch Camillus ende zijn volck met
grooter triumphe na Rome/ met een groote
menichte der ghevanghenen/ met groot goet
dat sy inden strijt ghewonnen hadden. Nae
desen strijt quam alsulcke groote verschric-
kinghe op de vyanden/ datse alle vluchtich
worden / waer de Romeynen op haer qua-
men. Ende de hooftstadt der Volscen / An-
cium genoemt / die tseventich jaer lanck der
Romeynen vyant gheweest was/ wert doen
ter tijt van haer gewonnen. Daer na broch-
te Camillus met eenen gheluckachtighen
strijt/ dat volck Equos tot gehoorsaemheyt/
die oock langhen tijt teghen de Romeynen
gheoorlocht hadden. Hy wan oock twee
steden van die van Etruria / ende volbroch-
te den Tempel / die den afgod Mars ter ee-
ren begost was. Ende hy liet dat Capito-
lium met quadraten steenen om timmeren/

Ancium ghewonnen.

De Equianẽ tot ghehoorsaemheyt gebracht.

ende na zijn groote vrome daden/ bewees hy
oock zijn groote wijsheyt in burgherlicken
saken, waert dẽ ghemeynen profijt van noo-
de was/ eñ waer hy der stadt van Rome goet
doen mochte. Want al wat Camillus voor
nam/ daer van quam geluck eñ victorie. In
dien tijden wonnẽ de Romeynen ooc Tuscu-
lum eñ Preneste/ met neghen steden die haer
toe behoorden. Nochtans ghescheider een
strijt onder dese dinghen/ die my dunckt dat
niet en behoort verswegen te zijn.

De Prenestiners wonnen de stadt Sutri-
cum den Romeynen wederom af/ daer te-
ghen wert gheordineert Marcus Furius Ca-
millus, hoe wel dat hy seer out was / ende
boot hem te sweeren dat hy van ouderdom
dat oorlooch niet wel wt richten en mochte/
nochtans en wilde hem de Senaet ende de
gemeynte niet ontlasten/ maer sy gaven hem
te hulpe zijnen neve Lucium Furium Camil-
lum, een jonck stout man/ om wat Camillus
voor nam/ ende van ouderdom niet wt rech-
ten en mochte/ dat hy dat met zijner vromic-
heyt soude volbrenghen. Als sy nu t'samen
haer legher maeckten teghen de vyanden/
so waren de vyanden terstont bereyt te strij-
den / dat gaf Marcum Camillum wonder/
want haer menichte niet seer groot en was/
eñ hy dochte wel dattet wat beduyden moe-
ste. Daerom behielt hy zijn volck inden wa-
ghenborch / ende en wildese niet laten strij-
den/ hoe wel de vyandẽ met schermutsen en-
de laster-woorden tot aen haer heyr renden.
Des schaemdẽ haer de Romeynẽ/ eñ claech-
den onder malcander over Camillum hoe hẽ
van ouderdom zijne manlicke vromicheyt
ontgaen wilde/ ende saghen oock wel dattet
met zijnen dinghen ghedaen ware. Hy hadde
eerst dickmaels met een cleynẽ hoop groote
menichten der vyandẽ bestreden/ ende nu en
dorste hy niet de vyanden aengaen/ so haren
hoop nochtans niet boven de mate groot en
was. Dat beclaechde oock zijn neve Lucius
Furius, ende riet haer dat sy al te tsamen tot
Camilllum ginghen / begheerende / dat hy
den Romeynen de schande niet en dede/ dat-
se de vyanden also lasterden ende scheynden
dat sy vertsaecht waren / ware hy niet ghe-
moet te strijden / dat hy haer dan gave Lu-
cium Furium zynẽ neve / ende dat hy niet ee-
nen hoop inden waghenborch bleve/ ende so
vele by hem behielde als hy wilde / ende de
ander strijden liete / sy hoopten de vyanden
sonder grooten noot te verwinnen. Camillus
die altoos wijsheyt by manlicken daden ge-
bruyckte / en dedet niet gheerne / nochtans
wert hy ten laetsten door zijnen neve Lucium
Furium, ende vanden ghemeynen hoop daer
toe ghedronghen/ dat hy haer toe liet te strij-
den nae haren wille/ ende behielt eenen hoop
by hem om den wagenborch te beware/ als
sy meynden. Maer doen de Romeynen wt
haren wagenborch quamen / desghelijcx oock
de vyanden wt der stadt / ende eerst teghen
malcander ridderlick streden.

Der Prenestiners crych.

Int jaer van der stadt 370

Het Roomsch crychsvolck begheert hem inden strijt tegẽ de wille vã Marcus Camillus, eñ comen aen de verborgen lage vande vyanden.

Onder des was Camillus oock met zijnen
hoop wt den waghenborch ghegaen/ ende
een cleyn ghetal daer inne ghelaten tot be-
waringhe/ om te besien oft den Romeynen
eenighe noot toe quame/ dat hy dan daer by

ware/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der ſtadt 370

ware/ende haer te hulpe comen mochte. Aldus gheſchiedet dat de vyanden haeſt de vlucht namen/ want ſy hadden eene achterhoede met laghen/ ende een teecken daer toe ſy vlien ſouden/ als haer den ſtrijt te ſwaer worde. Ende daer was een byſonder hoop verborghen/ die eerſt als de Romeynen ſoo verre quamen/ opſtaen ſoude. Alſo jaechden haer de Romeynen nae/ ende quamen daer mede/als in alſulcken dinghen gheſchiet/ wt haerder ordinantie. Maer Camillus en verhaeſte hem niet/ ende tooch met ordinancien allenſkens nae/ hoe wel dat hy der vyanden opſet niet en wiſte. Doen nu beyde partien totter plaetſe quamen daer de vyanden verborgen lagen/ſo keerdẽ haer de Preneſtiners wederom/ eñ daer vertoochde hem met ordinancien eenẽ verſchẽ hoop die geruſt hadde/daer van wert dẽ ſtrijt wederom verandert. Ende hoe wel de Romeynen vromelick ſtreden/ nochtans om dat ſy in gheender ordinancien en ſtonden/ende want de vyanden oock dat voordeel vander plaetſen haddẽ/ſo quam daer toe dat de Romeynen van haer in de vlucht gedreven worden/ ende datſe de vyanden jaechden wederom achterwaerts nae Camillum toe/ die oock daer by ghecomen was.

Camillus coẽt den zijnẽ weder te hulpe.

Eñ als hy de Romeynẽ ſach tot hẽwaerts vlien/ſoo ordineerde hy de ghene die by hem waren/ende gaf haer eenen moet met corten woorden/eñ riep daer na tot die daer vluchten/ vraghende waer de ghene waren/ dien hy niet manlick ghenoech en was/ die hem beſchuldichden/ dat hy de Romeynen liet ſcheynden ende laſteren vanden vyanden/ ſy ſouden nu bekennen wat ſchande ende laſter dat ſy den Roomſchen name aen deden/ ende badt haer daer nae dat ſy weder keerden/ ende haer ordinancie ſchicken wilden/hy ſoude ter wijle metten vyanden ſtrijden/ ende die op houden. Alſo doen de Romeynen Camillum ſaghen metten vyanden ſo manlick ſtrijden/ doen keerden ſy ende ordineerden haer wederom/ want Lucius Furius riep oock op haer/ dat ſy aenſien ſouden in wat ſchande eñ laſter datſe haer dwaeſheyt ghebrocht hadde/om dat ſy teghen Camillus raet ende wille hadden gheſtreden/ ende dat ſy de ſchade weder met hem ſouden helpen oprichten/want hy wilde liever doot met eeren/dā alſo levendich met ſchande tot Rome comen. Daer nae als eenen goeden hoop vanden Romeynen haer weder om vergadert hadden/ hoe wel ſy ſeer moede waren/ nochtans ſtreden ſy weder met Lucio Furio teghen de vyanden/ ende quamen Camillo te hulpe. Doen keerde hem dẽ ſtrijt ende dat gheluck wederomme/ want wat den Romeynen eerſt gheſchadet hadde/ om dat ſy ſonder ordinancie nae jaechden/ dat gheſchiede den vyanden oock/ ende die eerſt de vlucht hadden aenghenomen/ tot dat ſy tot haren verborghen hoop quamen/ die begonſten nu warachtelick te vlien/ende haerder worden int vlien veel ghevanghen ende verſlaghen.

Camillus ſlaet de Preneſtiners.

Als den ſtrijt voleyndet was/ doen quam Lucius Furius met allen Romeynen/ ende vielen Camillo te voet/ ende gaben haer ghewillichlick in zijn ſtraffinghe/ want ſy wel bekendẽ wat groote ſchade dat op dien dach de Romeynen ontfanghen hadden/ dwelck alleene haer ſchult was/ ende dat de ſtrijt ten laetſten wel gheeyndet was/ dat de eere alleene Camillo, ende niet henluyden toe en behoorde. Ende hoe wel na de ghewoonte der Romeynen/ de Hooftman eenen yeghelicken in het heyr nae zijne miſdaet ſtraffen mach aen lijf ende goet/ aen eere ende leven/ nochtans verliet haer dat de goedertieren Camillus, ende ſtrafte haer alleen met woorden/ſprekende: Dat ſy ſelve den rechtẽ loon van haerder dwaeſheyt hadden ontfangen/ want haerder niet weynich verſlaghen/ ende meeſtendeel alle ghequetſt waren. Maer hy vermaendeſe dat ſy voortaen harẽ hooftluyden ghehoorſaem waren/ ende bekenden dat ſy meer ende wijſelicker alle dingen overdochten/ dan de ghemeyne man doen can/ wat inden ſtrijt te doen ofte te laten is/ende en ſouden niet hooren noch volghen den ghenen die haer bedrieghen ende verleyden/ende anders onderwijſen wilden.

Als nu de ghevanghen inden ſtrijt ghetelt worden/ ſoo vant men onder haer ſommighe vander ſtadt Tuſculum/ die eerſt altoos metten Romeynen ghehouden hadden. Deſe worden ghevraecht/ hoe ſy totter Romeynen vyanden inden ſtrijt ghecomen waren. Doen antwoorden ſy/ dat ſy vander gemeyner ſtadt wille/ den Preneſtinen waren te hulpe gheſeynt. Dat gaf Camillum wonder/ ende hy vercondichde dat terſtont den Senaet te Rome/ die beval hẽ voor de ſtadt Tuſculum te trecken.

Camillus treckt voor de ſtadt Tuſculum.

Doen dat de Tuſculani vernamen/dachten ſy wel dat haer weere teghen Camillum te cleyne ware/ ende ſy namen den raet/ als hy voor de ſtadt quame/dat hem de gantſche raet ende de beſte vander ſtadt ſonder alle weere ende wapenen teghen ſouden gaen/eñ brochten met haer victalien in zijn heyr/ ende wat hem ende den Romeynen van nooden was. Sy hadden oock beſtelt/ dat alle poorten vander ſtadt/ met allen huyſen opẽ ſtonden/ ſonder alle bewaringhe/ende ſy begheerden van Camillo dat hy haer gheen ghewalt doen en wilde/ want ſy bereyt waren ſonder alle voorwaerden haer op te gheven/ ende dat in zijnen handen ſtonde haerder alder leven ende goet/daer mede mochte hy doen wat hy wilde. Doen Camillus haer ghebieden hoorde ende ſach/ſo prees hy haer wijſheyt/ende ſeyde:

De Tuſculanen en nemen geenen crijch aen teghen de Romeynen.

Sy waren alleene die de alder beſte weere teghen den Romeynen ghevonden hadden. Want van henluyden en ware noyt ghenade ontſeyt den ghenen dieſe begheerden/ ende haer ſchult ende miſdaet bekenden. Soo ware hy oock ſelve gheneycht hem vanden wederſpannighen/ ende niet vanden ghehoorſamen te wreken. Daerom liet hy henluyden toe/datſe Legaten na Rome ſeynden totten Senaet/ daer wilde hy oock ſommighe toe ordineeren om haer oetmoedighe ghehoorſaemheyt te kennen te gheven/ hopende dat haer de Senaet in aller ghenaden ontfanghen ſoude.

Oratio Camilli.

Als nu dit voor den Raet quam/ſo namẽſe hare

ſe hare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

se hare goetwillighe ghehoozsaemheyt aen/
sonder alle schattinghe / tribuyt ofte straf-
finghe: maer sy lietense by haren ouden ghe-
woonlicken staet ende regiment/ alleene dat
sy den Romeynen vooz haer opperste Hee-
ren bekenden. Ende sy gaven haer daer toe
dese vryheyt/ dat wie daer wilde / die mocht-
te wt zijn stadt trecken / ende te Rome Bur-
gher wozden. Dese goedertierenheyt van-
den Romeynen brochte haer groot profijt
by den anderen steden / die daer dooz ooc tot
henluyden gheneyghet wozden/ ende haer te
lichtelicker op gaven.

Tusculanen wozdē vande Romeynen in ghenade ontfanghen/ende henliedē wozt dat Burgerrecht gegevē.

Hoe *Marcus Manlius*, die dat Capitolium ende de borcht vanden Fransoysen behielde, om dat hy eenen heymelicken opset ghemaect hadde, ende hem de gemeynte met betalinge van haren schulden aenhangich maecte, daer door hy alleene een gheweldich heere der Romeynen dochte te worden, opentlic beclaecht, vander ghemeynte veroordeelt, ende vanden berch Capitolio afgeworpen, dat hy sterf.

DOoz voozseyde oozlooghen eñ wel-
daden die Camillus den Romeynen
bewees / gheschiedet dat hy alleene
boven alle menschē te Rome geeert
wert/ ende waer yet sorghelicx van burger-
licken ofte strijtbarē saken op stonde/ so was
alle toevlucht tot hem. Hy droech ooc de op-
perste heerschappie ende macht van Rome/
want hy wert oock vijf male tot eenen Dic-
tatoz gecozen / dat verdroot sommige ander
treffelicke burghers / die om zijnen wille tot
officien ende heerschappye niet comen en
mochten. Sonderlinghe was daer een Mar-
cus Manlius genoemt/ die daer/ als vooz ge-
schzeven staet / met zijnder weere alleen dat
Capitolium behouden hadde/ als de Fran-
soysen dat by nachte beclimmen eñ in nemen
wouden. Dese Manlius meynde dat hy nae
zijn verdiensten met rechts meer soude ghe-
eert wozden dan Camillus, want alle de wel-
daden die Camillus gedaen hadde/ en waren
niet/ ware dat Capitolium ghewonnen ghe-
weest/ want soo waren alle edelinghen/ ende
de beste vanden Romeynen doot gheslaghen
ende vernielt/ daer af liet hy hem dickmaels
inden Raet / ende vooz de ghemeynte merc-
ken. Maer als zijn voozhemen by den Raet
niet vooztgaen en mochte/ so wert hy in hem
selven tot haet ende nijdicheyt verweet/ ende
sochte manieren hoe Camillus eere ende lof
onderdzuckt / ende hy boven hem verheven
mochte wozden. Ende als hy dat dooz be-
quamé middelen niet en coste beschicken/
soo keerde hy hem vanden Raet totter ghe-
meynte/ ende nam een oozsake als hier nae
volget/ om een Heere ende Coninck van Ro-
me te wozden.

M. Manlius.

Want de gemeynte was in dien tijdē seer
verarmet / ende met groote schulden belast/
daer toe sy dooz dagelicx reysen int oozlooch
ghecomen was / ende meestendeel haddense
vooz andere ghesprokeen ende ghebozghet/
daer dooz sy haer in grooten schulden ghe-
brocht hadden. Daerom den menighen zijn
goet ghenomen ende vercocht wert: sommi-
ghe wozden van schulden ghevangen. Doen
gaf Marcus Manlius der ghemeynten inne/
ende seyde: Hoe dat de Senaet ende Vaders
sulcx alle met opset deden / om datse de ghe-
meynte te meer souden verdzucken / op dat-
se nae haren wille souden moghen regeeren.
Sy hadden oock groote schatten inder ghe-
meyner boissen/ daer mede men der gemeyn-
te wel mochte te hulpe comen/ alst behooz-
lick was / want sy waren de ghene die dat
met haer bloetstozten ghewonnen ende ver-
creghen hadden/ wanneert in zijnder macht
stonde/ so soude men alle schulden wt de ghe-
meyne bozsse betalen.

Marcus Manlius Capitolinus verweet oproer tegen Furius Camillus.

Int jaer van der stadt 370

Dese woozden waren de ghemeynte seer
aenghename. Daer toe ghesсhiedet datmen
eenen treffelicken ende ridderlicken man
vander ghemeynte van schulden wilde van-
ghen/ die int oozlooch veel goets ende groo-
te daden bewesen hadde. Doen stont Mar-
cus Manlius op / ende boot zijn goet te ghe-
ven ende vooz hem te betalen / dat selve de-
de hy velen. Daer dooz quam hy in alsulc-
ke gunste der ghemeynten / datse hem boven
alle Romeynen przesen ende loveden tot in-
den hemel toe. Sy hielden hem vooz een va-
der ende noothulper der ghemeynte. Als hy
alsulcken grooten aenhanck creech vander
ghemeynte / soo hielt hy eenen heymelicken
raet in zijn huys met sommige van zijn aen-
hangers / eñ begheerde dē Senaet alle heer-
schappye eñ macht te nemen / eñ die op hem
selven te trecken / eñ op de ghemeynte / hem
ghebrack alleene den name / die en conste hy
niet wel vinden / want soude hy hē een Hee-
re oft Coninck van Rome noemen / so doch-
te hy wel dattet niemant lijden en mochte.
Daerom dochtet hē best datmen hē noem-
de een Patroon ende onderhouder der ghe-
meynten. Als dat den Raet vernam/ so soch-
tense vele manieren hoe sy zijnen onrechten
voozнemen mochten wederstant doen.

Marcus Manlius vermaect den Raet tegē de gemeynte.

Marcus Manlius vercrycht de jonste vander gemeynte/ mits dat hy de schulden van sommigē betaelde.

Ten laetsten maecten sy eenen Dictatoz/
Aulum Cornelium Cossum, die liet de gant-
sche ghemeynte vergaderen / ende hielt haer
vooz hoe sy haer soo schandelick lieten ver-
leyden van Marco Manlio. Want den twist
die hy saeyde / om den Raet eñ de ghemeynte
in nieuwe tweedrachticheyt te brenghen/ en
gheschiede niet tot haren profyte: maer hy
begeerde daer dooz een Heere eñ Coninck te
Rome te wozden / ende bewees dat met vele
teeckenen. Ten laetsten sprack hy tot Man-
lio, hoe hy der ghemeynte ghesept hadde vā
grooten gelde eñ schatten/ die inder ghemey-
ner bozssen zijn souden/ soo begheerde hy dat
hy soude segghen / waer/ ofte by wien dattet
ghelt laghe / soo wilde hy bereyt wesen dat
ghelt onder de gemeynte wt te deylen: waer
hy dat niet doen en conste / soo mochte een
yeghelick wel mercken dat hy dat valsche-
lick teghen den Senaet der ghemeynte had-
de aen ghebrocht. Daerom wilde hy hem
inden kercker doen leyden / ende begheerde
dat hy daer op antwoozden soude. Als nu
Manlius veel woozden maecte / soo dzonghe
de Dictatoz hart daer op dat hy alle omwe-
ghē soude achter laten/ ende bewijsen/ waer/
ofte by wien dat de schatten laghen. Als dat
Manlius niet doen en wilde / noch en con-

Auli Cornelij Dictatozis Oratio.

Aulus Cornelius Cossus Dictatoz dede Marcus Manlius in de vanghenisse legghen.

ste/ so

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 370

ste / soo liet hem de Dictator inden kercker leyden / hoe wel dattet der ghemeynte seer verdroot/nochtans soo was des Dictators macht so groot / dat hem niemant en d'orste daer teghen stellen.

Maer de murmuratie vander ghemeynte wert alle daghe grooter/also/ dat de Dictator ende Senaet forchden/dat de gemeynte soude den kercker niet ghewalt opbreken/ ende hem daer wt halen. Daerom dochtet den Dictator ende Senaet beter wesen / datse selve hem wt lieten / hopende / dat hy soude afstaen van zijn voornemen / maer ten halp niet / ende hy namt alsoo op / als datmen hem hadde moeten wtlaten/ ende hy en hielde niet te min een eyghen raet/ dan eerst/ met sommighe vander ghemeynte in zijn huys. Ende als de ghemeynte seer tot hem liep / ende op eenen tijt haerder vele by hem waren / soo claechde hy seer over den Raet/ ende seyde:

Marcus Manlius coemt wt der gevangenisse / en verweckt weder om niet min tgemeynte teghen de Raet ende de overheyt.

Int jaer van der stadt 371

Oratio M. Manlij.

Hoe hy zijner gonsten die hy totter ghemeynten droech / ende der weldaden die hy haer menichmael bewesen hadde/ontgelden moeste/ soo hy doch veel meer des ghenieten soude/ dat hadde hy wel ghemerckt in voorleden daghen / als men hem inden kercker leyde. Daer en hadde hem niemant bystant ghedaen / noch onderwonden dat te keeren. Hy vertelde hen alle zijn weldaden/ende wat hy in de strijden ghedaen hadde / toonende hen de litteeckenen zijnder wondē/ en noemde hen drie hondert burghers vander ghemeynte / die van schulden bedorven waren/ en hadden wt Rome moeten wijcken / ofte inden kercker gaen / welcker schulden hy alle van zijnen goede betaelt/hen ghelost/ ende by eeren/wijf ende kinderen behouden hadde. Daer voor creech hy alsulcken loon/ dat men hem als een misdadighe inden kercker leyde. Het ware van outs also ghegaen / wie der ghemeynten diende / dat die niemant en diende/ ende dat sulcx niet alleen hem / maer oock ander treffelicke Romeynen gheschiet ware/die der ghemeynte veel goets ghedaen hadden / ende daer nae in haren noot verlaten waren / als Spurius Cassius , ende Melius , diese van haer eyghen goet ghespijst ende onderhouden hadden / dien hadde men haer leven daerom ghenomen/ dat moeste hy oock verwachten/hoe wel hy dat vanden Goden niet verdient en hadde / die met zijnder hant behouden waren / noch vanden Roomschē burghers/den welcken hy so menige weldaet bewesen hadde. Daerom wast hem beter dat hy gunste by den Senaet ende by den Vaders sochte/ende hen varen liete/ghelijck de andere/ hoe wel hem dat swarer ware dan te stervē. Maer waer sy eenich herte ende eenen mannelicken moet hadden/ so en soudet gheenen noot hebben.

Wie een ghemeynte diēt/ die en dient niemant.

Spurius Cassius.

Spurius Melius.

Hy en mochte hem niet genoech verwonderen / datse alsulcken manlick / ridderlick volck waren teghen de vyanden te strijdē/ en soo gheheel vertsaecht om haer eyghen eere/ heerschappye/ en om den vrijen staet te onderhouden/ voor wien het ware datse geheel Italien onder haer brochten/als sy haerder medeburghers knechten ende slaven blijven moesten, D'een worde van schulden verdreven/d'ander inden kercker ghewórpen: Oftse dat eene vrijen staet heeten wilden / hoe langhe sy verdragen mochten/dat haer medeburghers henluydē dat hare also afwoeckerden/en hen daer nae verdructen ende also verachten / als oftse gheen menschen en waren/ende henluyden ghelijck van maecksele.

Ten soude nemmermeer wel staen / ten ware dan datmen alle heerschappye te Rome afstelde/ en want men in oorloochs ende vreets tijden/ alle lasten int ghemeyn draghen moeste / so soude men oock alle wat daer ghewonnen en vercreghen worde / eenen yeghelicken int ghemeyne ghelijck wt deylen/ ende daer toe soude hijt lichtelick brenghen/ waer sy hem volghen wilden. Ende oft hen dochte datter eenich perijckel inne ghelegen ware/dat sy dan haer selven telden / ende de gheslachten. Soo souden sy altoos haerder vijftich teghen eenen vinden. Maer wat holpet dat hy hen veel goets riede/ als sy selve int ghene dat haer eyghen eere ende staet aengaet/so onachtsaem ende vertsaecht waren. Alsulcke woorden hielt hy hen voor int ghemeyne / daer mede hy de ghemeynte seer beweechde ende verweckte: maer heymelick hadde hy opgeset/als alle heerschappye te Rome neder ghelept ware/dat hy dan sommigher goeden vanden alder rijcksten soude wtdeylen onder de ghemeynte / en dat hy daer toe een oorsaecke vinden ende versieren soude. Daer na als hy die onderdruct hadde/ so soudē hem sommighe vander ghemeynte / die des met hem eens waren/ voor eenen Heere ende Coninck der stadt van Rome opworpen. Dit altemale en was dē Raet niet verborghen / maer zijnen aenhanc vander ghemeynte was alsoo groot/om dat zijn voornemen soo goet scheen / dat sy gheenen wech vinden en consten/ hoe sy dat mochten keeren ende voorcomen.

Marcus Manlius arbeyt om alleene de regeeringhe te hebben.

Ten laetsten gaft de Senaet dē Wijcmeesters te kennen/ en brochten warachtige getuygen die Manlius voornemē altemale wisten / hoe hy onder den schijn /als oft hy der ghemeynte veel goets doen wilde/alleen begeerde een Heere ende Coninck der stadt vā Rome te worden. Alsoo namen de Wijcmeesters dese sake selve onder haer handen/ende een yeghelick waerschoude die hy mochte vander ghemeynte / datse hem van Manlio niet verleyden en lieten/ ende gaven hen te kennen / waer mede dat hy om ginge. Doen de ghemeynte dat vernam / ende Manlio de gunste ontrocken wert / want den Romeynen en was gheen dinck meer teghen / dan Heeren oft Coninghen te hebben : doen stelden de Wijcmeesters Manlio eenen dach vā rechte voor de gantsche ghemeynte/beschuldighende hem/ en overtuyghende voor henluyden met wat saecken dat hy om ginghe. Also wert alle gunste ende vrientschap van hem afghekeert/ende het quam daer toe/dat de gemeynte dat oordeel over hem gaf. Men soude hem voeren opten berch Capitolium/ ende hem van boven afwerpen dat hy storve. Alsulcken eynde nam Marcus Manlius voornemen / die wel met eeren te Rome de tweede ende eerlickste nae Camillum hadde moghen wesen.

Marcus Manlius wort betieht en veroordelt/ende wort vande steenrootse Tarpeio van boven afghewórpen.

Och

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Och Marce Manli myn jammert dat uwe stoute overmoet gheen mate gehouden conste/ hoe hebt ghy u van de schandelicke begheerte der eeren laten verleyden ende verblinden/op dat ghy door onbehoorlicke manieren vercrijghen soudet/daer nae ghy ghelopen hebt. Veel beter waert u gheweest/ hadt ghy overdocht dat door menighen wijsen mont ghesproken is: Wie al te hooghe wil climmen/ die valt te harder. Want ghy dan niemant boven u en hebt moghen lijden/ende hebt voor weldoen/verkoren quaet te doen/ soo heeft uwen hooghen moet met rechter straffinge den val verdiet ende ontfanghen.

Een gemeyn spreeckwoort.

Van de twee Wijcmeesters *Gaio Lucinio Stolone*, ende *Lucio Sexto*.

NAe dese dinghen begonstet de ghemeynte te berouwen dat Marcus Manlius door haer oordeel alsoo swaerlick ghestraft was / ende want daer niemant meer binnen Rome en was/die hem der ghemeynten wilde aennemen / ofte haer bystant doen / daer door nam de macht der vaders ende der edelinghen seer toe / ende de ghemeynte wert seer vernedert ende onder ghedruckt om haerder schulden wille/ daer vanse den woecker (die doen ter tijt te Rome toe ghelaten / ende niet verboden en was) niet betalen en consten. Daerom haer ackers ende hoven beswaert waren/ ende quamen alle inden rijcken handen/dat stont ontrent ses jaer lanck.

De gemeyne man wort vā de Crediteurs ende Woeckeraers verdruckt.

Doen gaf Marcus Fabius Ambustus een edel ende machtich Romeyn oorsaecke der veranderinghe : want hy gaf zijn dochter eenen treffelicken man vander ghemeynte Gaio Lucinio Stoloni. Dese dochter schaēde haer datse niet in ghelijcker eere ghehouden wert / als haer ander suster / die eenen edelen man vanden gheslachten ghetrout hadde. Ende sy verweckte haer vader ende man/om manieren te soecken/dat haer man oock officien creghe daer door sy oock gheëert worde. Tē eerstē stont hy na dat Wijcmeesterschap/ende vercreechse oock door bystant zijns swagers /ende hem wert tot een mede-gheselle ghegheven Lucius Sextus een stranghe ende stout man/ oock vander ghemeynte. Dese begonst met Lucinio zijnmedegheselle de ghemeynte te verwecken teghen de Vaders ende Senaet/ om datse der ghemeynte seer aenghenaem waren / ende van haer groot gheacht worden. Ten laetsten vergaerdense de gemeynte / ende gaven haer inne datse haer macht souden ghebruyckē/ ende nieuwe ghesetten maken/daer door haren last vande schulden vermindert worde/ als voormaels oock gheschiet was / want haer oude Ghesetten waren te niete ghegaen/ ende alle haer heerlickheyt was hen ontnomen. Om die wederom op te richten/ dat sy souden moghen dueren ende staende blijven/ soo en mochten sy niet beters doen/ dan dat sijt daer toe brochten / datter een Burghemeester vander ghemeynte gecoren worde/ die alsulcke Ghesetten voor de ghemeynte schrijven liete. Ten eersten/dat alle

Marcus Fabius Ambustus, Gaius Lucinius Stolon.

Marcus Furius Ambustus gheeft oorsake dat ooc de Burghemeesters wt der gemeynte gecozen worde.

Lucius Sextus.

Int jaer van der stadt 378.

Gaius Lucinius Stolo, eñ Lucius Sextus Wijcmeesters / maken nieuwe wettē vande woecker/ ackermeetinge / eñ van eenen Burgemeester wt der gemeynte te kiesen.

ghegheven woecker soude in de hooftsomme gherekent worden/ende daer van af ghetrocken. Ten anderen/datter gheen burgher te Rome boven vijfhondert gemeten lants van ackers eñ hoven hebben en soude. Ten derden / datmen gheen Burghemeester van den gheslachten kiesen en soude/ ten ware dan een vander ghemeynte ghecoren.

Int jaer van der stadt 379

Dit was altemale stracx tegen den Raet/ ende de edelinghen stelden hen crachtelick daer teghen / ende brochten den ouden Camillum voort / den selven maecten sy tot een Dictator / die wilde sulcke Ghesetten wederom te niete doen. Eñ als daerom de ghemeynte ende de Vaders altemale vergadert worden / ende Marcus Fabius/ ooch Publius Manlius vanden edelinghen der ghemeynte bystant deden / soo en mochte Camillus voornemen gheenen voortganck hebben.

Camillus Dictator met den Raet stellen hen lieden teghen de drie wetten.

Publius Manlius.

Int jaer van der stadt 386

Onder des quam den Romeynen de tijdinge/hoe dat hen de Fransoysen wederom by dat water Aniens vergadert hadden/ ende alle ghewapent met gantscher macht daer laghen/ daer van de Senaet ende ghemeynte seer verschrickt ende verbaert werden / ende quamen daer door tot eendrachticheyt onder malcander/met alsulcker conditien/dat de Senaet eñ de Vaders der ghemeynte moesten toe seggen/ de voorschreven puncten te onderhouden. Daer teghen wert den edelen vanden gheslachten een nieuwe officie ende heerlickheyt toe ghelaten/datter een ghemeyn Richter te Rome zijn soude/die van allen saecken mochte oordeel houden/ die soude alleen vanden edelen / eñ niet vander ghemeynte ghecoren worden / die wort ghenoemt Prefectus pretorij.

Der Fransoysen crych.

Int jaer van der stadt 388

Prefectus pretorij.

Van dier tijt af / nam de ghemeynte wederomme machtich toe van goeden ende machten. Ende Lucius Sextus voorschreven worde de eerstē Burgemeester vander ghemeynte. Het quam oock haest daer toe datter een Dictator vander ghemeynte ghecoren wert/Gaius Martius Rutilius ghenoemt. Soo quam ooch Gaius Lucinius Stolen tot alsulcker rijckdomme / dat hy selve met den Ghesette dat hy ghemaecht hadde/aengaende dat ghetal vanden ackers / om vijf duysent penningen ghestraft wert/ want hy hadde duysent ghemeten lants / ende op dat hy niet en soude in de boete vallen / so gaf hy vijf hondert gemeten zijnen sone. Maer dat wert vanden Romeynen voor een wtvlucht ghehouden / ende hy wert ghestraft nae dat Gheset voorschreven. Eñ daer bleef altoos goeden vrede ende eendrachticheyt tusschen den Raet ende der ghemeynte/ende het stont wel binnen Rome.

Int jaer van der stadt 389.

Lucius Sextus wort wt der gemeynte Burghemeester ghecoren.

Gaius Martius Rutilius. Dictator van der gemeynte ghecoren.

Lucinius Stolo wort ghestraft wt cracht vā zijn eygen wet.

Hoe in een sterfte te Rome *Marcus Curtius* om des ghemeynen profijts wille, door bewijs der Priesters ende waersegghers, met paerde ende harnasch in de cuyle spranck, daer wt eerst een fenijnighe lucht quam, ende terstont als dat ghechiet was, dede haer de cuyle wederom toe, ende de sterfte nam een eynde.

MAer op dat dit niet langhe en duerde/ ende dat menschelick gheslachte wederom

Int jaer van der stadt 390.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 390 Groote sterfte ende peste binnen Rome.

derom in ellendichept (daer toe het gheboren is) ghestelt worde/ soo gheschiedet datter een groote sterfte binnen Rome quam / desghelijcx voormaels nopt ghehoort noch ghesien en was. Ende de aerde dede haer open midden opter marckt / ende wert eenen diepen cupl / daer wt quam alsulcken fenijnighen quaden lucht ende roock / dat alle dat inder stadt was / beesten ende menschen sieck worden. Doen sterf oock de edele Camillus,

Marcus Furius Camillus is ghestorven.

daer van veel voorschreven is / ende hy wert seer beweent ende beclaecht / ende vanden Romeynen eerlick begraven: want hy was alleene die in vrede ende oorlooghe nopt en misdede / tot welcken hem dat gheluck alsoo verbonden hadde / dattet hem in gheenderhande dinghen teghen en was / dan alleene dat hy in de ellende vanden Romeynen verdreven wert. Maer daer inne en weeck hy niet van zijne mannelicke deuchden ende wijshept / want hy hielt hem alsoo daer inne / dat hem dat meer tot prijs ende eere / dā tot versmaethept eñ schande quam. Daerom is die wel prijsens waerdich / die hem in teghenspoet / eñ voorspoedighen dinghen also onstraffelick houden can.

Als nu dese pestilentie eenen langhen tijt duerde / ende veel treffelicke Romeynen daer van storven / soo stelden de Romeynen spelen

Ludi Scenici opghestelt ter eere vanden Goden.

op Ludi Scenici ghenoemt / om de gramschap haerder Goden daer mede te verdrijven. Also wert den Romeynen door de Priesters haerder afgoden te kennen ghegheven /

Int jaer van der stadt 391

dat wanneer een Romeyn hem goetwillichlick den Goden offerde / ende hem levendich in de cuple liet graven / soo soude de sterfte een eynde nemen. Eñ alst ghemeynlick ghescхiet dat niemant gheerne zijn leven voor een andere wil over gheven / soo vantmen

Marcus Curtius springt inden diepen cupl / de welcke haer terstont heeft toegheslooten.

nochtans een jonghe edele burgher Marcus Curtius ghenoemt / die zijn leven voor dat ghemeyne profijt over gaf. Dese vercierde hem seer costelick in zijn harnasch / sittende op zijn beste paert / ende spranck int aenghesichte van allen Romeynen in den diepen

Int jaer van der stadt 393

cuple / die dede haer terstont na hem toe / eñ daer mede nam de sterfte een eynde / ende de plaetse daer dat gheschiede / wert daer na ghenoemt Lacus Curtius.

Lacus Curtius

O menschelick leven hoe zijt ghy so dierbaer ende costelick van menighen geachtet? Curtius heeft met u een goede wisselinge ghedaen. Hy hadde vander pestilentien metten anderen moghen sterven / daer door zijnder niet meer / dan der andere ghedocht en ware. Maer nu heeft hy door zijne weldaet hem selven een eewich lof ende name verworven.

Camillus heeft de Walen of Fransoysen geslagen door zijn doot / int jaer vander stadt 288.

Daer na stonden wederom strijden ende oorlooghen op tusschen den Romeynen ende haer ghebueren / oock vanden Fransoysen die noch al in Italien waren / ende haer wederom sterck maeckten / die hadde Camillus voor der sterften int lant Albanorum bestreden ende verwonnen / ende van hen ghetriumpheert. Soo worden de Hernici door Gaium Sulpitium, ende Appium Claudium verwonnen / ende haer stadt

Ferentinum.

Ferentinum ghenoemt / in ghenomen ende ghewonnen.

Hoe *Titius Manlius* vant gheslachte *Manlij*, die de borcht te Romen vandē Fransoysen behielde, met oorlof zijns hooftmans eene campvechtinghe aen nam teghen eenen Franchoys, ende hem opter brugghe doot sloech, hem oock zijnen costelicken halsbant af treckende, int Latijn *torques* gheheeten, daer van hy daer nae met alle zijn gheslachte *Manlij Torquati* ghenoemt worden.

Int jaer van der stadt 394 Der Fransoysen crijch. T. Quintius Penus Dictator. Via Salaria.

IN dien tijden hadden hen de Fransoysen wederom vergadert by dat water Anienis / daer teghen was Titus Quintius Penus tot een Dictator ghecoren / die tooch met heyrcracht teghen hen / drie Italiaensche mijlen van Rome / Via Salaria ghenoemt / by een brugghe des waters / dat tusschenschepde beyde de heyren. Alsoo haddense grooten twist om de brugghe / wie die behouden soude. Als sy dat eenen tijt lanck dreven / soo quam daer een voort vanden Fransoysen / die begheerde ofter yemant ware onder den Romeynen die hem vermate een bysonder campvechtinghe met hē te doen: want hy was seer sterck ende groot van lijve. Ende doen niemant vanden Romeynen hem bestaen en dorste / doen boot hē

T. Manlius presenteert hem om teghen de Franchoys te vechten.

Titus Manlius een jonck burgher / ende badt zijnen hooftman / dat hy hem liet de campvechtinghe volbrenghen. Hy hoopte hy wilde den Franchoys bewijsen dat hy van dat gheslachte ware / der ghenen die dat Capitolium met cleynen volcke voor haer behouden hadde. Daer toe beweechde de Dictator eene mannelicke daet die de jongelinck voormaels ghedaen hadde: want als zijn vader Lucius Manlius voortijts Dictator gheweest was / ende hem in zijn officie te stranghe ghehouden hadde teghen de Romeynen / so wert hem eenen rechts dach voor dat Roomsche volck ghestelt / van een Wijcmeester Marcus Pomponius ghenoemt / ende wert onder

Marcus Pomponius.

ander saecken oock beschuldicht / dat hy zijnen sone / desen selven Titum Manlium al te stranghe hielt / dat hy hem dwonghe tot knechtelicker arbeyt / ende hem niet eerlick op en voede. Als de sone dat vernā / so quam hy op een morgenstont in des Wijcmeesters huys / ende begheerde alleene met hem te sprekē. Dat wert hem vanden Wijcmeester toe gelaten / want hy dochte dat hy hem wat wilde claghen / van de straffichept zijns vaders. Maer doē de jongelinck alleene tot hē quā inde camer / tooch hy een swaert wt dat hy heymelic by hem droech / eñ bedwanc den Wijcmeester / dat hy hem eenen eedt sweerē moeste / dat hy over zijn vader voort recht niet claghen en soude / eñ dat hy wilde daer voor zijn / dat hem gheē leet en geschiede. Als nu dese sake wt quam / eñ voor den Raet ontdeckt wort / hoe wel het alsulcken daet was /

Titus Manlius verlost zijnen vader vande verantwoordinge / als hy om zijnē wille rechtelick beticht wert.

die nae den rechte straffelick was: nochtans soo wert de mannelicke vromichept des jonghen aenghesien / ende de wtermaten groote trouwe ende liefde teghen zijn vader. Ende hoe wel hy hem hart ghehouden hadde / soo wert nochtans den vader ende hem alle misdaet vergheven. Dese mannelicke daet beweechde Titum Quintium den Dictator /

dat hy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

dat hy Tito Manlio, die nu tot bequamen jaren ghecomen / ende sterck was / oorloof de de campvechtinghe aen te gaen. Ende als sy opten ghesetten dach int aensien van beyde de heyren / der Franchoysen ende Romeynen / op de brugghe quamen / soo hadde den Franchoys een lanck mes op der zydē / dat zijnen handen eñ sterchheyt diende. Maer de Romeyn hadde hem besorcht met eene corte spaensche dagghe. Alsoo sloech den Franchoys Manlium metten eersten slach dat hy strupckelde / ende qualick mochte staende blijven / daer van worden de Romeynen vervaert. Maer Manlius greep eenen moet / ende onderliep daer nae den Franchoys den slach / ende voerhde hem also na by hem / dat hy zijn ghewere eñ de Franchoys zijn lanck mes niet wel ghebruycken en mochte. Daer na werè de Franchoys ghedwongen zijnen schilt van hem te worpen / also dede oock de Romeyn. Ende als sy teghen malcanderen vochten / so gelucte Tito Manlio eenē steeck / dien hy den Franchoys onder het harnasch gaf / datmen dat bloet van hem sach loopen. Ende als sy also tegen malcanderē streden / so ontgingen den Franchoys zijn crachten / daer en tusschē gaf hem Titus Manlius noch eenen steeck inden hals / daer mede hy hem neder wierp / ende doot sloech. Doen ghesciede een groote blijschap onder den Romeynen. Also nam Titus Manlius den Franchoys eenen costelicken gulden halsbant af / hanghende dien aen zijnen hals / ende liet dat doode lichaem op der brugghen ligghen onberooft / dat namē de Franchoysen wech / ende wert van hen begraven. Titus Manlius worde vanden Romeynen seer schoone ende eerlick ontfanghen. Ende de Hooftman gaf hem ter eeren eene gulden croone / ende ordineerde dat hy met alle zijne nacomelingen / vanden halsbant int Latijn torques ghenoemt / Torquati souden heeten. Als nu beyde de heyren den dach over rusten / ende de Romeynen hen toe maeckten om des anderen daechs mettē Franchoysen te strijden / so toghen de Franchoysen inder nacht wech / also datter gheenen strijt meer op die tijt en gheschiede.

Titus Manlius campet teghen den Franchoys / ende slaet hē doot.

Titus Manlius woirt om den halsbant die hy op zijnen vyant gewonnē hadde / Torquatus genoemt.

De Franchoysen treckē af by nachte.

Daer nae vergaderden haer der Romeynen ghebueren / die oock haer vyanden waren / als de Hernici Tyburtes / Prenestini metten Franchoysen / ende toghen te samen voor de stadt van Rome / om te bederven ende te destrueeren alle wat buyten der poorten opt velt stont. Met desen street Quintus Servilius Hala, hart buyten de poorte van Rome (Porta Collina ghenoemt) int aensien der vaders / der vrouwen ende kinderen / eñ daer worden op beyden zijden veel doot geslaghen. Nochtans dwanck den Romeynen de schande / datse int aensiē der vaders ende vrienden begonsten manlick te strijden / tot datse de Franchoysen eñ haer ander vyanden in de vlucht dreven / die vluchten in de stadt Tibur / nu ter tijt Tiburborch gheheeten / ende quamen smorghens wederom met aller macht voor Rome / daer van sy weder ghejaecht werden vandē Romeynen na Tiburborch. Nochtans soo versterckten haer de Franchoysen so langer so meer. Want met haer worden verbonden de Tarquinienses / eñ sommighe meer ander steden van Etruria. Daer van werden de Romeynē seer vervaert / ende vercoren teghen haer eenen Dictator Gaium Sulpitium. Oor quam den Romeynen te goede / dat de Latini met haer begheerden te vereenigen / ende boden haer den Romeynen te helpen / ende ghehoorsaem te zijn / ghelijckse van outs ghedaen hadden. Also vergaderde de Dictator een groot heyr vanden Romeynen ende haren vrienden. Hy nam tot mede Hooftluyden tot hem Gaium Plautium, ende Marcum Valerium.

De Frāchoysen trecken met de Tiburtinē voor Rome.

Quintus Servilius Hala. Collina Porta.

Int jaer van der stadt 396

De Tarquinianen ende Franchoysen comen weder voor Rome.

Int jaer van der stadt 397

Onder des waren de Franchoysen gecomen tot Prenestre / ende toghen voort tot der stadt Pedum ghenoemt. Daer quam haer Gaius Sulpitius de Dictator teghen / ende gaf hem int velt / dat deden de Franchoysen oock. Ende hoe wel beyde partyen begheerlick waren te strijden / nochtans vertoefde Gaius Sulpitius al willens metten strijt / ende meynde om dat de Franchoysen in een vreemt lant waren / datse niet soo wel met victalie / ende ander nootdruft besorcht en waren / als de Romeynē / eñ dat haer dingen alle daghe souden argher worden / daerom sy so langher soo meer hare welvaert begheven souden. Ende als de Romeynen vanden Franchoysen versprokē worden datse vertsaecht waren / daer van quam een groote murmuratie onder de Romeynen / ende ginghen alle te samen voor den Dictator / daer dede het woort Servius Tullius, een welsprekende vaendrager / die stout eñ manlick was inder noot / ende sprack also tottē Dictator:

Jck bidde u waerdige Dictator dat ghy de reden die ick tot u doe / om bede wille van desen allen / die ghy hier voor uwen ooghen siet / int goede wilt op nemen. Ons geeft al te samen wonder / aenghesien dat ghy dus langhe een ridderlick leven ghelept hebt / hoe dat wy hier nu so langhen tijt by den vyanden ligghen sonder strijden. Ende wy sorgen datter coemt wt eenich mistrouwē / dat ghy tot uwē volcke hebt. Hadden wy nu opt intoorlogen oft strijden misdaē / so waert recht dat ghy ons de schade met manlicke daden wederom liet oprechten. Maer wy en weten niet datmen ons in eenigher misdact soude moghen schuit gheven. Daerom bidden wy u als onsen Hooftman / brengher ons inden strijt / en willet niet langher vertrecken / ende en twijfelt niet / wy willen u ende ons eere eñ victorie verwerven. Hoe langhe sullen wy ons als de wijfs inden waghenborch laten besluyten? Hoe langhe sullen wy de lasterwoorden vandē Franchoysen moeten hooren / eñ van hen als vertsaechde ghescholden worden / tot schande eñ laster des Roomschē naems / ende van ons allen? Wy en begeeren niet anders dan daer u eyghen eere / eñ onse aen ghelegen is. Ofte hebt ghy alsulckē mistrouwē tot ons / als oft wy geen herte noch handen en hadden / die totten strijt deughen / ofte is u yet anders vanden Senaet bevolē / waerom ligghen wy dan hier als oft ons de handen ghebonden waren? Sullen wy te velde liggen / so laet ons dien genoech doen / sullen wy oock ledich gaen / soo brenget ons wederom te Rome / het schickt hem beter te

Oratio Servij Tullij.

Servius Tullius ende alle het crijchsvolck bidden den Dictator dat hy hen oorlof gheve om te mogen strijden.

Rome

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 397

Rome op de marckt ledich te gaen/ dan hier int legher voort aengesichte van onse vyanden. Want te Rome zijn wy doch vry vanden laster-woorden die wy hier van vriendẽ ende vyanden moeten hooren.

Gaius Sulpitius is te vreden teghen de Franchoysen een slach te slaen/ ende gebruyct eẽ list/ waer door hy tvelt heeft behouden.

Als Gaius Sulpitius de groote begheerte sach vanden zijnen om te strijden/ hoe wel hy een ander opset hadde/ nochtans soo en wilde hy haer den strijt niet langer weygheren/ want hy vreesde dat sy soudẽ onwillich worden. Hy wiste wel wat ongheluck dat daer van soude mogen comen/ als dat volck tot harẽ Hooftman onwillich worde/ daerom geboot hy dat hem een yegelick soude toe maken des anderen daechs te strijden.

Des niet te min maecte hy een opset om de vyanden met listen te gemoeten. Hy hadde in zijn heyr ontrent twee duysent muylẽ/ die victalie ende andere nootdruft int heyr brochten/ daer op sette hy de muyldrijvers/ kocken/ ende ander strijtbaer volck/ eñ ghewapende de selve met blinckendẽ harnasch/ ende gaf haer eenen Hooftman met hondert reysigers/ bevelende datse inder nacht eenen berch ende wout by der Franchoysen heyr inne nemen soudẽ/ ende haer daer inne verghen/ ende niet te voorschijn comen tot dat hijt haer ontbode/ oft een teecken gave. Zijn ander volck ordineerde hy des morghens totten strijt/ ende tooch met haer van bezijdẽ des berchs/ tegen der Franchoysen heyr. Als dat de Franchoysen saghen/ so begheerdense oock te strijden/ ende quamen haer teghen. Also wert op beyden zijden ridderlicken ghestreden/ ende niet luttel doot gheslagen. De Franchoysen braken oock ter rechter zijden also sterck inder Romeynen hoop/ dat waer Gaius Sulpitius daer niet gheweest en ware/ so haddense de vlucht moeten gheven. Maer Gaius Sulpitius vermaendese der woorden die sy tot hem ghesproken hadden/ ende riep tot haer/ hoe sy inden wagenborch soo stout/ ende inden strijt alsoo vertsaecht waren. Eñ sonderlinghe sprack hy tot Servio Tullio, dat hy soude zijne stoute woordẽ macht gheven: daer mede hielt hyse in den strijt/ datse van schande wegen niet vlien en dorsten. Onder des gaf hy den hoop een teecken/ die in het wout verborgen was. Als die met een rumoer ende roepen aen quam/ ende dat de Franchoysen sagen datse na den waghenborch liepen/ soo vreesden sy dat haer voornemen was datse haren waghenborch af loopen/ ende in nemen wildẽ/ daerom lietense vanden strijt/ ende vluchtẽ na den waghenborch toe/ daer onder wert haerder dat meestedeel verslagen ende ghevangen: maer nochtans den wagenborch en wert niet gewonnen/ want het was avont. So waren oock vanden Romeynen niet luttel gequetst ende verslaghen/ hoe wel sy dat velt behouden haddẽ. De Franchoysen brakẽ snachts op/ ende toghen wech. Alsoo tooch Sulpitius wederom na Rome/ ende triumpheerde van den Franchoysen.

Hoe *Marcus Valerius* int oorloghe teghen de Franchoysen een campvechtinge aen nam teghen een Franchoys, ende den selven met hulpe eens ravens, die den Franchoys voor de ooghen vlooch, ende hem int aensichte quetste, ten laetsten verwan eñ doot sloech, daerom hy ende alle van zijnen gheslachte na hem *Corvini* ghenoemt worden.

Int jaer van der stadt 405 L. Cornelius Scipio. M. Popilius Lenas. Der Franchoysẽ crijch.

Int ander jaer als Lucius Cornelius Scipio vanden gheslachten/ ende Marcus Popilius Lenas van der gemeynte Burghemeesters ghecoren worden/ quamen de Franchoysen wederom met heyrcrachten op de Romeynen. Doen wert de Burghemeester vander gemeynte tot een Hooftman ghecoren/ want Cornelius Scipio was in een groote cranckheyt ghevallen. Dese tooch met vier legioenen vanden Romeynen teghen de Franchoysen. Maer eer hy met haer strijden wilde/ nam hy de beste plaetse op eenen berch inne/ niet verre van het heyr der Franchoysen/ daer begonst hy zijnen leger te graven. Doen dat de Franchoysen vernamen/ so begheerdense terstont te strijden. Ende alst haer Marcus Popilius niet toe laten en wilde/ so begonstẽ de Franchoysen zijnen waghenborch te bestormen. Niet te min waren daer sommighe vanden Romeynen geordineert te graven: ende sommighe totter weere/ om den waghenborch te beschermen.

Nochtans quamen de Franchoysen so na by/ dat de Romeynen vant graven moesten laten/ ende quamen tot eenen rechten strijt/ daer inne hadden de Romeynen groot voordeel/ want sy stonden op den berch/ daer van haer pijlen/ steenen/ ende watse wt der hant worpen ofte schoten/ meerder cracht hadde dan der Franchoysen/ die teghen den berch op schieten ende worpen moesten. Daer van gheschiedet dat de Franchoysen achterwaerts ghedrongen ende wijcken moesten/ dat gheschiede met alsulcker ongheschickelickheyt datse malcanderen stieten/ ende den berch af vielen. Doen dat de Romeynen saghen/ jaechdense haer nae/ wt haren wagenborch/ ende versloeghen haerder vele.

Franchoysen wordẽ te rugghe gedreven.

Maer als beyde de partyen opt effen lant quamen/ soo vergaderden ende ordineerden haer de Franchoysen wederom/ eñ daer begonst eenen nieuwen strijt/ ende sy stredẽ op beyden zijden seer mannelicken. Maer de Romeynen hadden dat ghebreck/ want haer Hooftman gequetst was aende rechte syde/ daerom hy wt den strijt wijcken moeste/ eñ de wonde laten verbinden/ daer en tusschen geschiedet dat de Romeynẽ wat traech werden int strijden. Maer terstont als de Hooftman zijn wonde verbonden was/ eñ hy wederom indẽ strijt quam/ begonst hyse te vertroosten ende mannelick toe te roepen: soo creghen de Romeynen wederom een herte/ ende streden so ridderlicken/ datse de Franchoysen wederom in de vlucht dreven/ die namen int vlien eenen berch inne Arx Albana ghenoemt/ daer vergaderdense haer weder. Maer de Romeynen lieten haer ghenoeghen/ ende namen haren wagenborch inne/ daer inne sy veel goets vonden/ ende sy en jaechden haer niet na/ want sy waren moede. Soo hinderde haer oock de wonde haers Hooftmans Marci Popilij, want sy niet gheerne sonder Hooftman en toghen/ oock

De Franchoysen worden wederom in de vlucht gheslaghen.

was

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

was de wonde soo groot dat hy niet verder reysen en mochte / daerom toghen sy wederō na Rome. Eñ doen de hooftman zijn wonde ghenesen was / triumpheerde hy oock van den Franchoysen / ende hy verreech grooten lof vander ghemeynte / also dat alleins van hem ghesept wert.

Marcus Popilius Lenas wt der gemeynte Burghemeester ghecoren / houdt zijn triumphe.

Int jaer van der stadt 406

Ten dorste den Romeynen niet berouwen wt der ghemeynte eenen Burghemeester te kiesen / om datmen alsulcke treffelicke mannen onder henluyden vant/als Marcus Popilius ware. Alsoo bleven de Franchoysen op den voorseyden berch ligghen / ende en dorsten haer niet meer erghent int velt gheven / noch en begheerden niet meer metten Romeynen te strijden. Alleene gheneerdense haer met rooven eñ stelen / waerse pet crijghen mochten/des ghesciede soo vele dattet de Romeynen oock niet langher lijden en mochten.

De Fransoysen berooven ende verderven 't lant.

L. Furius Camillus Dictator.

Daerom vercoren sy wederom een Dictator eñ hooftman teghen haer/Lucium Furium Camillum/die Camillus sone was/daer van hier voor veel geschreven is/om te proeven zijn gheluck / oft hy oock soo victorioos ware teghen de Franchoysen als zijn vader was. Dese tooch wt Rome met acht legioenen teghen de Franchoysen / ende gaf hem int velt / nae by den berch dien sy in hadden / om haer rooven ende stelen te keeren / sonder welcke sy niet leven / noch haer gheneeren en mochten. Want het was swaer ende pericuLoos haer den berch af te winnen / ten ware dan dat de Romeynen haer groot voordeel hadden willen achterlaten / dwelck haer gewoonte niet en was / want sy en pleghen niet alleene met manlicke daden / maer oock met listen te strijden / eñ sy waren altoos vlijtich datse haer voordeel niet achter en lieten / noch haer vyanden niet en verachten.

Hier en tusschen geschiedet dat wederom een vanden Franchoysen voort quam / ende begheerde door eenen taelman teghen een Romeyn / wie hy oock ware / te vechten. Dat selve begheerde onder den Romeynen oock een stout jonghelinck Marcus Valerius ghenoemt / te volbrengen met wille zijns hooftmans. Als dese nu beyde int aensien van vrienden ende vyanden te samen quamen / soo gheveurde daer een wonderlick dinck / dat den Romeyn een rave op zijn helmet vlooch / terwijle hy metten Franchoys vocht. Ende als de Franchoys zijnen slach volbrenghen wilde / soo vlooch de rave voor zijn aenghesichte / ende verblinde hem / dat hy hem niet wel weerē en mochte. Daerom verwan hem Marcus Valerius, ende sloech hem doot. Dat namen de Romeynen als een sonderlinghe teecken van haren Goden. Als nu de Romeyn dat doode lichaem des Franchoysen beroov[e]n / ende hem zijn cieragie ende harnasch wt trecken wilde / so renden de Franchoysen toe om dat te keeren. Daer teghen quamen de Romeynen den haren oock te hulpe. Ende daer begonst (als op beyden zijden soo langher soo meer volck toe liepe) eenen grooten strijt tusschen beyde de heyren / want Camillus sprack den Romeynen stoutelick toe / hoe sy ghesien hadden / dat de Goden haren vechter gheluck / ende een bysonder teecken ghegeben hadden / des souden sy ghedachtich zijn / ende mannelick strijden. Maer achter vandē Franchoysen die eerst toe gheloopen waren / en gheschiede gheen groote weere / want haren strijt was sonder ordinantie begonst / ende wert alsoo oock gheeyndet. Daer nae lieten de Franchoysen den berch / ende vluchten in Apulien tot aen de zee / ende en quamen binnen langhen tijde daer nae niet meer inder Romeynen lant. Alsoo wort Marcus Valerius begavet vanden Hooftman met een gulden croone / daer toe schonck hy hem thien ossen / ende gaf hem den name Corvinus vande rave / want corvus heet in Latijn een rave. Hy wert oock int ander jaer daer nae Burghemeester / hoe wel hy niet meer dan drie eñ twintich jaer out en was.

Marcus Valerius camp[t] teghen een Franchoys / eñ slaet hem doot.

De Fransoysen werden in de vlucht gheslaghen.

Marcus Valerius wort begift / eñ wort genoemt met toenaem Corvinus.

Daer na als de Romeynen vandē Franchoysen ontslaghen waren / wonnen sy veel steden / ende brochten meestendeel alle haer ghebueren onder haer ghehoorsaemheyt / ende het ginck met haer gheluckachtich ende seer wel voort. Dat was als men telde nae dat Rome eerst ghetimmert was vier hondert jaer / ende vander tijt dat Rome vā den Franchoysen ghewonnen ende verdestrueert was / vijf ende dertich jaer.

Hoe dat *Marco Valerio Corvino*, ende *Aulo Cornelio Cosso*, om dat sy teghen de Samniten der Romeynen vyanden wel ghestreden ende victorie hadden, vanden Raet ende der gantscher gemeynte toegelaten wert, datse mochten triumpheeren, in welcke triumphe *Publius Decius* den waghen ende beyde de Burghemeesters nae volchde, want hy inden selven strijt hem ridderlicken bewesen hadde.

Daer na binnen corten tijt als Marcus Valerius Corvinus ten derde male / ende Aulus Cornelius Cossus Burghemeesters waren / soo stont daer een nieuwe oorlooch op tusschen de Romeynen / ende een volck Samnites ghenoemt / welcker hooftstadt hiet Samnium / ende is dat selve lant dat nu ter tijt genoemt wort Ducatus Beneventanus. Dit was een vanden grootsten oorlooghen dat de Romeynen ghehadt hebben / om lanckheyt des tijts wille / want het duerde vijftich jaer lanck / oock om de hardicheyt der grooter strijden / die daer inne ghescieden / want als haer dat gheluck nu ten hoochsten gebrocht ende verheven hadde / soo keerdet hem terstont wederom / ende werpse ter aerden / also grootelick / datse seer swaerlick wederom mochten op comen / dwelck hen niet alleene in desen oorloghe / maer dickmaels gemoete. Daerom worden de Romeynen van sommighe eenen bal des gheluck ghenoemt / daer mede dat gheluck speelde / ende zijnen tijt verdreef / als met eenen balle die men in de lucht worpt / ende totter aerden vallen laet. Nochtans hebben de Romeynen door haer mannelicke stantafticheyt alle dese oorlooghen met de volherdinghe ghewonnen / ende tot een goet eynde ghebrocht.

Int jaer vander stadt 412

Samnites. Samnium.

Samnites crych.

Ende dit oorlooch en gheschiede niet om

der

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 412

der Romeynen eyghen sake wille / want de Sannites waren haer vrienden / ende met haer verbonden. Maer de Sannites oorloochden teghen dat volck van Campania / die der Romeynen gebueren waré / en druc- tense also hart / datse haren toevlucht totten Romeyn..n nemen / eñ hen om hulpe aenroepen moesten. Die worde hen vand..n Romeynen ontsept / ende gaven hen te kennen / hoe het niet en voechde henluyden bystant te doene / teghen haer vrienden die met hen verbonden waren. Nochtans gavense hen tot middelae..s om tusschen henluyden te handelen / eñ de saecken te vereenigen / so veel alst hen moghelick ware. Maer onder de handelinghe ginck dat oorlooch al voort eñ voort / daer inne de Sannites groote victorie vercreghen / daer door sy hen verhieven om haers ghelucx wille / eñ en wilden gheene behoorlicke vereeninghe aen nemen / noch bestant maken: ende bewesen hen oock soo hoochmoedich teghen de Romeynen / dattet hen verdroot. Onder des ghescchiedet / dat den noot der Campanen alsoo ..root wert / dat sy Legaten seynden tott..n Romeynen / met bevel ende bootschap also luydende.

Campania. Die van Campanié schické hen Gesanten aen de Romeynen / om henlieden te stellen met de stadt Capua ende tgeheele lant / onder de Romeynen / alleene om dat sy niet en souden comen in handen vã de Sanniten.

Oratio der Legaten van Campania.

In wat staet ende wesen dat onse saecken staen / en is niet van noode u Romeynen te kennen te gheven / want u dat wel kenlick is. Maer metten cortsten / soo zijn wy tot alsulcke noot ghecomen / waer wy van u geen ghenade ende ontfermh..tich..t en vercrijgen / dat wy ons alle tsamen in onser vyandé handen / met de edele stadt Capua / gheven moeten. Wy hebben u voormaels als uwe ghebueren ende vrienden om hulpe ghebeden / ende en hebbent niet moghen vercrijghen. Nu leert ons de noot / ende wy hebben bevel / dat wy de edele stadt Capua met alle dat ghene dat den Goden / ende den menschen daer inne toebehoort / u Romeynen toe eygenen ende overgeven / sonder alle middelen / conditien / ofte voorwaerden / begheerende dat ghy ons niet als vrienden eñ ghebueren / maer als u eyghen luyden ende lant wilt beschermen ende verlossen. Wy aensien uwe mannelicke gherechtichept ende deuchden. Tis ons beter sonder alle middelen de uwe te heeten ende te zijne / dan dat wy eene onbehoorlicke vereeninghe van onsen vyanden souden aen nemen / wy stellen alle onse hulpe ende troost op u / ende gheven ons in uwen handen met goeden wille eendrachtelick / ende met grooter begheerten beyde van armen ..nde rijcken.

Och oft ghy ghesien haddet / wat grooter menichte van vrouwen ende mann..n / met wat tranen datse ons voor de poorten nae volchden / ende met wat begheerten datse ons bevolen hebben / dat wijse met wijf ende kinderen / me.. alle haer goet ..ñ vermoghen in uwe handen eñ macht souden stellen ..nde over gheven / ende dat met alsulcker hertelicker begheerten ende tranen / dat wanneer daer eenich menschelick bloet in uwer herten ware / soudet u moeten ontfermen. Nu staet by u / oft ghijse wilt aen nemen / oft in haerder vyanden handen laten comen. Ghy hebt ghesien den hoochmoet die de Sa..nites u eñ ons bewesen hebben / waer sy nu ons eñ onse lant onder haer ghewelt crijgen / hoe wel uwe macht ende gheluck groot is: So staet u nochtans te overdencken ..nde te sorghen / datter gheen ophouden zijn en sal / tot dat haer overmoet oock aen u come / die als een barnende vyer sal voortgaen. Dat meucht ghy nu lichtelicker wt blusschen / dan dat ghy soudet verwachten tot datter in uwe lant come. De schaduwe van uwen name mach u ende ons / van aller gewelt eñ onrecht wel beschermen ende beschudden. Wy houdé dat alle onse medeburghers / jongen ende ouden / mannen eñ vrouwen / noch op de mueren eñ tinnen staen / ende haer ooghen vanden wech die ons van Rome wederom tot Capua l..yden sal / niet af en keeren / tot dat sy ons weder sien / ende ons antwoorde hooren / die meucht ghy met blijschappen / ofte met droefhept versaden.

Doen de Romeynen dese bootschap hoorden / hadden s.. groot medelijden met die van Campania. Sy overdochté oock wat grooten profijt dattet der stadt van Rome soude mogen toe comé met alsulcken rijcken lant / want Campania en is noch huyden des daechs niet anders / dan eene rijcke spijscamer der stadt van Rome te achten / daer wt sy alderhande lijftocht eñ victalie overvloedelick ontfangt. Daerom soo verre als dat verbont dat sy ende de Sannites onder malcander hadden / niet en verbode / dat sy alsulcke / die hem selven soo tot haer gaven / niet aen nemen en mochten / soo gaven sy een goede antwoorde dien van Campania / ende namense aen / ordineerden Legaten / die met hen te Capua reden / ende voort aen totten Sannites / om hen van desen dinghen te onderwijsen / ende te biddé datse die van Campania / als die hem onder de Romeynen ghegheven hadden / niet meer schade doen / noch yet quaets toe voeghen en souden / nae dat verbont datse met hen ende haren vrienden hadden / ende waerse dat met goede niet laten en wilden / so gavense hen te kennen / dat de Romeynen den haren / met haer hulpe beschermen / eñ niet laten en wilden / dat wert altemale so beschickt.

De Romeynen senden Ghesanten aen de Sanniters.

Maer de Sannites antwoorden den Legaten hoochmoedelick / ende in haren bywesen ordineerd..n sy sommighe wt henluyden die op die van Campania toghen om eenen roof te halen / diense tot hen brengen souden. Doen de Romeynen alsulcx vernamen / ordineerdense b..yde de Burgh..meesters tot hooftluyden / die ordineerden twee heyren / met dat e..ne tooch Valerius in Campania / met dat ander tooch Cornelius teghen de Sannites. Doen ghescchiedet dat de Sannites eerst op Valerium quamen in Campania / eñ datse haren legher teghen malcander maecten. Nu waren de Sannites vã paerden / harnasch / ende wapenen beter ghestelt / ende van costelicken cleederé meer verciert / dan de Romeynen / want sy waren in dien tijden rijcker eñ machtigher / eñ de victorien diese vanden Campanen vercreghen haddé / verleydese in grooter hoochmoedichept. Nu sach Valerius dat de ghemeyne man vanden Romeynen / wat vervaert ende bevreest was vanden Sanniten. Daerom nae corten da-

De Sanniters verachten de Ghesanten vande Romeyné / waerom sy oock van henlieden vercrijchwerden.

M. Valerius Corvinus. A. Cornelius Cossus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ten daghen / daer inne hy met schermutsen/ ende met andere cleyne strijden de vyanden beproefde / hoe sy haer ordinantie hielden/ ende oock om te besiē/ hoe hy hen best mochte schaden / so vergaderde hy de Romeynen/ ende sprack also tot henluyden:

Marcus Valerius Corvinus vermaent zijn Crijchsvolck tot cloecheyt.

Sy souden nu met een nieuwe volck beginnen te strijden / daer van mochten sommighe onder hen ter avontuere vervaert zijn. Nu en ware nochtans zijne meyninghe niet / dat hy haer met schoone woorden een herte wilde maecken. Sy hadden haer tot noch toe ridderlicken ende wel ghehouden/ so hoopte hy/ sy en souden onder zijne Hooftmanschap niet anders doen. Hy ware van zijn voorvaders also geboren/ dat de Valerij altoos den raet ende der ghemeynte waren aenghenaem gheweest/ ende niemant boven den anderen en setten/ dan die hem selvē met manlicke daden eñ deuchde verhoochde: hoe dat hy oock in zijner jeucht tot een Burghemeester ende Hoofman ghecoren was / dat hadde hy met zijnen handen inden strijt tegen de Franchoysen verworven/ eñ daer vā den name vercregen / dat hy Corvinus hiet/ De selve waren den Romeynen eerst als een vreemt volck met onghewoonelicker weere / ende menichte oock seer vreesselick gheweest: maer doenmense met rechten Hooftluyden / eñ met goeder ordinantie aen taste/ so mercte men datse den Roomschen volcke int strijden niet en mochten ghelijck zijn. Nu en souden sy niet aensien/ dat haer vyanden/ van paerden/ harnasch / van zijden ende geschilderden cleederen / hen seer costelick verthoonden/ want dese dingen en strijden niet/ ende ghewoonlick waren onder alsulcken cieragien / weecke herten verborghen: maer de mannelicke daden vercrijghen de overhant inden strijt / ende niet de cieragie noch costelicke cleederen.

Sy en souden hen oock niet beweghen laten / dat haer vyanden die van Campania tweemael verwonnen haddē/ want het was een weeck volck/ ende in wellusticheyt opgevoet: maer sy soudē daer tegen aenmercken/ wat sy eñ haer voorvaders indē strijden gewonnen hebben/ soo souden sy vinden dattet meeste deel van haer ghebueren ende byligghende landen/ van henluyden ghedwonghen waren / teghen de welcke sy meer strijden ghewonnen hadden / dan daer jarē waren vanden tijden dat Rome eerst ghetimmert was. Daerom souden sy haer mannelicke daden bewijsen/ eñ hen daer nae stellen om des anderen daechs te strijden/ datse dan haer vyanden manlick eñ ridderlick wilden aen tasten/ eñ hen niet alleene aen zijn woorden/ maer veel meer aen zijne wercken keeren. Hy soude hen voorgaē/ als hy dicmaels ghedaen hadde/ wie prijs/ eere ende goet verwerven wilde / die soude hem nae volghen. Want hoe hem een yegelick inden strijt hielde/ hy ware burgher oft vander ghemeynte/ daer na soude hy hē sonder onderschept loonen. Dese woorden metten persoone waren den Romeynen aenghename/ ende Valerius vant alle goetwillicheyt ende ghehoorsaemheyt aen henluyden. Daerom brochte hy zijn volck des anderen daechs wt den waghenborch / ende ordineerdese totten strijt/ daer inne voorsach hy alle dinghen die eenen goeden Hooftman toebehooren.

Slach vande Romeynē tegen de Sanniten.

Daer tegen waren de Sannites oock begeerich na den strijt / want sy de victorie die sy vanden Campanen vercreghen hadden/ niet gheerne wt haren handen nemen en lieten. Alsoo wert op beyden zijden ridderlicken ghestreden/ ende als den strijt een langhe tijt duerde/ ende gheen partye achterwaerts wijcken en wilde: Doen ordineerde Valerius eenen hoop reysighers / die hy daer toe ghehouden hadde / datse met een rumoer ende roepen op de voetknechten souden vallen/ vanden welcken om datse versch waren/ eñ gherust hadden / worden groote manlicke daden bedreven: nochtans en weken de vyāden niet / noch men en sach gheenen onder hen die zijn voeten achterwaerts keerde. Sy bleven alle in haerder ordeninghe / ende wie zijn plaetse niet levende behouden en mochte/ die behieltse doot. Als nu Valerius sach dat den strijt lanck viel/ eñ dat hy nochtans de vyanden niet van malcander scheuren en mochte / vreesde hy dat de zijne souden wijcken/ om dat voor te comen/ soo clam hy van zijn paert/ ende stont te voete/ met sommighe wtghelesen mannen / metten selven quam hy voor daer de meeste noot was / ende riep de zijne stoutelick toe/ hen vermanende/ datse van hem een exempel namen/ hoe hy dede/ datse oock also doen souden. Ende het gelucte hem door zijnen ridderlicken moet dat hy den eersten die hem teghen quam / doot sloech/ ende daer na den tweedē ooc/ dat vermaecte de Romeynen boven maten: want doen sy de manlicke daden van haren hooftman sagen / ende dat sy eenen alsulckē voorganger hadden/ so dochte een yeghelick dattet hem een schande ware/ waer hy hem niet na en volchde. Also wordender op beyde zijden vele doot ghesłagen. Nochtans so brack Valerius macht door tot aen der vyanden baniere/ ende als dat ooc onderginck/ so gaven de Sannites de vlucht/ die jaechden de Romeynen nae/ tot in haren waghenborch/ ende sloegen haerder vele doot/ eer sy dien wederom inne namen / ende hen daer inne ter weere stellen consten. Daer worden ooc vele treffelicke ridders vanden vyanden gevanghen/ die bekenden na den strijt/ dat henluyden gheen vreesselicker dinck inden strijt gheweest en ware/ dan de ooghen des hooftmans Valerij, die barnden als een vlamme. Also braken de Sannites inder nacht op/ ende toghen wech. Des morghens als den dach aenquam/ ende de Romeynen dat vernamen/ soo namen sy haren wagenborch inne sonder perijckel/ daer in en vonden sy niet meer/ dan sommighe gequetste die niet wech en mochten comen/ ende van goede datmen niet voeren noch draghen en conste / welck nochtans niet weynich en was. De Romeynen bekenden oock datse noyt harder strijt/ noch crachtigher weere ghedaen en hadden.

Sanniten worden inde vlucht geslagen/ eñ trecken van daer by nachte.

Daer nae quamen die van Capua / ende wt alle den lande van Campania/ die brochten den Romeynen spijse ende victalie/ meer dan ghenoech/ ende dancten hen/ bewijsende haer goetwillicheyt met eerbiedinghe / als den

Int jaer van der stadt 412

ghenen/ door welcke alle haer noot ghemindert / ende sy wt den handen ende ghewelt haerder vyanden verlost waren.

Van *Aulo Cornelio Cosso*.

Aulus Cornelius Cossus brengt zijn heyrcracht aē de vyanden/ die alreede alle de plaetsen van voordeel in ghenomen hadden.

DEsen grooten prijs ende loffelicke daet hadde bycans de ander Burgemeester Cornelius Cossus te niete gemaect eñ bedorven. Want als hy met zijn heyr tegen de Sannites reysde/ geschiedet dat hy door een wout eñ gheberchte reysen moeste/ daer inne was een enge valleye/ die hadden de vyanden inghenomen/ eñ alsoo beschickt/ dat eer hy daer inne quame/ omcingelt worde/ alsoo dat hy hem met zijn volck niet gheroeren noch strijden en mochte/ want sy hadden alle hoecken beset ende in genomen/ dat de Romeynē alle voordeel om te strijden verliesen moesten. Als hy nu aen de plaetse quam/ doē sach hy de vyanden onversiens/ eñ verschrickte / want hy en conste zijn volck niet ordineeren totten strijt/ ende waer de vyanden terstont teghen hem ghecomen warē/ so hadden sy hem sonder twijfel verwonnen. Onder des was daer een Romeyn Publius Decius Mus ghenoemt/ die sach eenen berch daer by de vyanden opt alder stercste laghen/ eñ datse dien berch boven verlaten / ende niet ingenomen noch beset en haddē /daer van men haer wel mochte schade doen. Ende hy sprack metten Hooftman / dat hy hem een deel volcx soude geven met lichtē harnasch/ die climmen mochten/ so wilde hy eenen omwech soecken/ ende den berch in nemen.

P. Decius Mus, neemt in eenē berch die bovē de vyanden lach / daer door dat hy den Burghemeester met zijn heyr verlost,

Daer van prees hem den hooftman/ende gaf hem een deel goeder ghesellen / daer mede veclam hy den berch terstont / ende nam dien in / eert de vyanden ghewaer werden. Eñ als sy hem op den berch sagen/ ende den hooftman in de valleye / soo verwonderden sy haer seere/ende en wisten niet met wat opsetten dat de Romeynen omginghen / ende namen menigherhandē raet / als in sulcken dinghen pleecht te gheschien. D'een riet men soude hen den berch af stormē : d'ander men soudese beleggē/ datse niet daer af en mochten / tot datse hongers noot daer toe brochte datse hen moesten op gheven. Sommighe rieden / men soude met een deel besetten/ ende metten anderen in de valleye strijden. Also viel haren raet so lanck / dat de Hooftman de weghen leerde kennen/ eñ vant buyten de valleye een plaetse / daer op hy hem gheroeren/ende dē zijnen wel totten strijt ordineren mochte / die plaetse nam hy inne. Onder des vielt so lange dattet avont wert/ ende dat de vyanden teghen hen niet anders voornamen/ dan datse den berch die Decius in ghenomen hadde / beleyden. Als nu den nacht aen quam / soo bleef een yeghelick in zijnen legher / verwachtende den toecomenden morghenstont. Maer Decius en ruste niet/ maer hy seynde sommige van zijn ghesellen in boeren cleeren / om door te cruypen eñ te proeven ofte eenighen wech mochten vinden om van daer te gheraken.

Aulus Cornelius neemt in een voordeel/ dewijle dat de vyanden vertrecken.

Als dese wederom quamen ende hem te kennen gaven / dat op eenen hoeck de vyanden niet te seer sterck en laghen/ ende datse meestendeel rusten ende sliepen. Soo vergaderde hy stille zijn ghesellen / ende gaf hen te kennen in wat perijckel dat sy stondē / waer sy op den anderen dach daer blevē/ om datse gheen victalie by hen en hadden / soo en souden sy van hongher daer niet langhe mogen dueren. Oock en consten henluyden haer gesellen niet te hulpe ghecomen. Soo waren haerder oock so luttel/datse metten vyanden niet strijden en mochten / daerom waert beter datse hen van daer maeckten / alst onder den stercken slaep ware / ende waer dat niet heymelic geschiē en mochte/ eñ dat de vyanden opwaecten / datse hen dan na volchden/ eñ met een rumoer eñ roepen op de vyanden vielen/ hē daer door slaende met geweldiger hant/ om alsoo by nachte tot haren ghesellen te comen/ende van daer te gheraken.

Decius comt by nachte vā dē berch door de vyanden.

Desen raet beviel hē allen wel. Ende Decius nam inden eersten slaep tot hem de ghene die eerst den wech besien hadden / ende de ander volchdē hē na/ tot datse byde vyanden quamen / die haerder nochtans niet gewaer en worden / eñ de Romeynē warē verdoolt/ also dat sy door sommighe haghen eñ doornen breken moesten / waer van de vyanden ontwaeckten/ende worden vanden Romeynen met een groot gheroep overvallen / ende haerder vele verslaghen / eer sy hen ter weere stellen mochten. Eñ de Romeynē braken geluckelick door / sonder eenige groote schade / ende quamen voor den daghe tot haren ghesellen / vanden welcken sy blijdelick ontfanghen worden/ seer ghepresen/ ende vanden hooftman ridderlick begavet.

Daer nae maeckte Decius metten hooftman een nieu opset/ want hy wel vermoede/ als den dach aen quame / dat hem de vyanden souden navolghen / daerom was zijnen raet / datse de beste plaetse souden in nemen/ oock sommighe int wout verbergen / eñ als de vyanden met hen streden/ dat dan de gherusten van bezijden eñ van achter soudē aen comen/ alst oock gheschiede. Des morghens alst dach wert/ende de Sannites sagen dat den berch ledich was / eñ dat de Romeynen oock haer plaetse gheruymt hadden/ soo gaf d'eene den anderen de schult / ende worden toornich over malcanderen. In desen twist toghense den Romeynen nae/ sonder alle ordinantie/ eñ terstont als sy die saghen/ so ordineerdē haer beyde de partyen tottē strijt. Als sy nu int strijden waren / ende dat den eenen gherusten eñ verschen hoop op de andere wt dat wout eñ gheberchte voort quamen / eñ met alle voordeel de Sannites bestreden / welcker was ontrent dertich duysent/ so dreven zijse ten laetsten in de vlucht/ eñ worden meestendeel alle ghevanghen eñ verslagen/ oock wert haren legher ende waghenborch ghewonnen / daer in de Romeynen groot goet vonden. In desen strijt vercreech Decius boven alle Romeynen den hoochsten prijs : want hy van beginsel inder noot zijn voordeel ghesien/ eñ daer na vā d'een opset tot het ander/ zijn voornemē ridderlick ende wel overdocht hadde / dat hem de hooftman met rechts begaefde/ eñ groot voordeel vanden buyte toe liet / dwelck hy

De Sannimiters worden gheslagen / eñ henlieder legher wert in ghenomen.

nochtans

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

nochtans niet en gebruycte/ want wat hem ter huyte quam/ dat deelde hy daer nae mildelick onder de andere die ghebreck hadden/ ende met verachtinge der eere ende profijts/ vercreech hy noch meerder lof ende danck.

Vanden derden strijt tusschen dē Romeynen ende Samniten.

De Sammitē vergaderen wederomme voor de stadt Suessula.

DEn derden strijt tusschen den Romeynen ende Sammiten en geschiede niet lange na de twee voorgaende strijden. Want als de Sammites in beyde de strijden verwonnen waren/ soo dochten sy ten laetsten male den derden strijt oock te versoecken/ oft hem ergent dat geluck wederom tot hen keeren wilde / ende sy vergaderden ende maecten hen toe opt alder sterckste: want sy bekenden wel dat aen desen strijt alle haer welvaert gelegen was/ ende waert dat sy de victorie creghen / datse alle haer schade wederom souden moghen verhalē/ende waert dattet hen misluckte/dat sy dan sonder alle middelen ende conditien hen den Romeynen souden moeten over geven. Alſo toghen sy met eendrachtigen rade voor een stadt in Campania Suessula ghenoemt. Dat wert den eenen Burghemeester Valerio gheboodtschapt / de welcke dat lant van Campania bevolen was te beschermē.

Suessula.

Marcus Valerius Corvinus treet tegen de Sammiten by Suessula.

Die maecte hem terstont op met gantscher macht die hy hebben mochte / ende liet waghens/kocken/spijse/ende alle dingen achter die hinderlick waren / ende totten strijt niet en dienden. Alleene gheboot hy dat een yeghelick voor drie daghen spijse met hem draghen moeste. Als hy nu onvoorsiens nae by de vyanden quam/so maecte hy zijnen leger/ ende gheboot alle den zijnen/ datse hen terstont souden omgraven / oftse de vyandē int legher overvallen wilden / dat hy alsulcker grooter menichte mochte wederstaen. Als nu de Sammites hem vernamen / ende saghen dat zijnen waghenborch enghe ende cleyn was/soo begheerdense terstont te strijden. Maer Valerius en wilde daer niet aen/ ende hielt hem in zijnen legher. Doen rieden sommighe vanden vyanden men soudese in het legher aen tasten / ende terstont bestormen. Maer den anderen raet ginck voor / te weten/ om dat de Romeynen hen niet besorghet en hadden met waghens vol spijsen/ ende victalien / ende oock haer voordeel niet verliesen en wilden / dat de Sammites om victalie souden reysen / ende haer heyr wel besorghen met spijse / op dat sy volherden mochten / tot dat de Romeynen van honger uyt haren legher comen moesten / ende ghedwonghen worden met ghelijcken voordeel met hen te strijden. Alsoo reden ende voeren de Sammites des anderen daechs om victalie / ende reysden verre van haren wagenborch / op dat sy des te meer victalie crijgen mochten. Ende hoe wel sy eenen grooten hoop volcx inden wagenborch lietē / so was nochtans de rechte fleur daer buyten / ende bleef meestendeel onnut / ende onstrijtbaer volck daer binnen.

M. Valerius neemt in de legher van de Sammiten.

Als dat Valerius door zijne boden vernam/ soo en versliep hy den rechten tijt niet/ als de Sammites met hem gedaen hadden: maer hy vermaende zijn volck met corten woorden / ende nam voor met henluydē der vyanden wagenborch te bestormē / ter wijle dat den besten hoop daer buyten was: dat volbrochte hy oock manlicken ende gheluckelicken. Als hy die inne ghenomen hadde/ so seynde hy dat reysige volck tegē de vyanden/ als sy van de voederinghe quamen/ dat sy die verstropt / ende buyten haerder ordinantie souden overvallen: so wilde hy metten voetknechten nae volghen / oft hen den last te swaer werde/ dat sy dā tot hem vluchten/ ende hyse beschudden mochte. Hy gheboot oock by verlies van lijf ende goet / dat alle de andere dien tijt lanc tot dat sy weder quamen / hare statie ende wake inden wagenborch/ ghelijck hyse gheordineert hadde/ niet en verlieten/ ende der vyanden goet niet aen en tasten/ noch den waghenborch en plonderden. Hadde nu Valerius den waghenborch ghelückelicken ghewonnen/ soo verginct hem noch veel ghelückachtiger int velt / want waer hy de vyanden aen quam/ die wijt verstropt ende niet by malcanderen en waren / als die alsulcken spel niet vermoedet en hadden / die dreef hy alle in de vlucht/ versloech ende ving haerder vele / ēn die totten waghenborch vloden/ die werden vanden Romeynen oock niet wel ontfangē/ dat duerde soo langhe / tot dat de nacht Valerium bedwanck / dat hy wederom totten waghenborch trecken / ende de vyanden laten moeste.

De Sammites wordē int halē vande voederinge geslaghen.

Des anderen daechs prees hy zijne ruyters met dancseggynghe/ datse hem so ghehoorsaem gheweest waren / ende liet eenen ghemeynen buyt maken / ende alle dat goet datmen inden wagenborch ende in het velt ghewonnen hadde / by een brenghen: doen vantmen ontrent tsestich duysent schilden/ die inden waghenborch gewonnen/ ende die de vyanden inder vlucht van haer gheworpen hadden/ hoe wel niet half so vele verslaghen en waren.

Dese ghelückachtighe strijden worden in verre landen wt ghebreyt/ en gaven oorsake dat de Falisci ende Latini die voormaels metten Romeynen in vereeninghe stonden/ ende nochtans twijfelachtich geloove hadden / haer begheerden metten Romeynen te vereenighen ende te verbinden.

Falisci ende Latini verbinden hen met den Romeynen.

Ende de stadt van Cartago seynde Legaten totten Romeynē met een gabe / dat was een sware gulden croone / om die in Iupiters Tempel te offeren/ ende gaven hen daer by te kennen / dat sy sonderlinghe blijschappe hadden ontfanghen van hare ghelückelicke strijden / met bewijsinghe van haerder goetwillichept teghen de Romeynen. Alsoo wert den Burghemeesteren van den Rade ēn van alle den Roomschen volcke toe gelaten / datse triumpheren mochten / ende dat Decius henluyden soude nae rijden / want hy den hoochsten prijs inden strijt verworven hadde.

Die van Cartago seynden Gesanten na Rome.

Hoe de Romeynen de stadt Capua wilden in nemen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der ſtadt 412

De Romeynē ſchicken garniſoen binnen Capua om te winteren.

ONder deſe groote victorien eñ triumphen/werp dat gheluck wat teghenſpoets/ daer door dat oorloge niet ten eynde/noch tot vrede comē en mochte / want als de winter aen quam/ daerom men voortaen niet meer crijghen noch oorloghen en mochte/ ſo begeerden die van Campania op harē coſt/dat de Romeynen den winter lanck eenen machtigen hoop ruyters in de ſtadt Capua wilden laten legghen/ oft de Sammites yet voor namē/datſe hen wederſtant mochtē doen. Dat wert hen vanden Romeynen goetwillichlick toe ghelaten. Als nu de Romeynen den winter lanc inder ſtadt laghen / ende niet te velde en toghen / noch yet teghen de vyanden en bedreven/ maer alleē in wellwſtichheyt leefden/ gelijck dan Capua boven alle ſteden in gheheel Italien met coſtelicken timmeragien verciert is / ende vol wijnen met alderhande vruchten ende wellwſtichheyt. So dochten de Romeynen wat armoede ende noot dat te Rome ware/ende wat ſy daer alle lijdē moeſten. Dat verweckte hen om te dencken hoe ſy eenighe maniere mochten vinden / daer mede haren noot ende armoede verlichtet worde. Daer toe dochte hen de ſtadt Capua rijck ghenoech te weſen. Daerom maecten ſommighe onder henluyden een verbont/ datſe de burghers wt drijven / ende de ſtadt inne nemen ende beſitten wilden / daer toe verweckte hen niet luttel / dat haer voorvaders van outs oock alſoo de ſtadt hadden in ghenomen / ende de oude burghers verdreven/ende meynden recht te weſen datſe oock alſo deden / aengheſien dattet alſulcken onnutten ongeſchictē volck ware/ datſe alſulcken coſtelicken ſtadt niet ſelve ſonder vreemde hulpe beſchermen ende bewarē en mochten. Dit voornemen wies ſoo langher ſoo meer. Ende daer quamen ſo veel Romeynen tot Capua / dat zijt lichtelick ſonder eenich perijckel doen mochten.

Het Roomſche garniſoē meynt de ſtadt vā Capua in te nemen.

Maer het quam ten laetſten wt/ alſo dattet de nieuwe Burghemeeſter van Rome Caius Martius Rutilius vernam / dien dat lant van Campania bevolē was te beſchermē. Deſe bevant datter alſulcke groote menichte was vanden Romeynen / die in dit voornemē beſtrict waren/dattet ſeer ſwaerlick was te keeren. Nochtans ſoo was hy alſo gheſchict ende verſtandich / dat hy wel bekennen conſte wat quaden exempel dat daer wt volghen ſoude / ende wat ſchande ende oneere dat den Roomſchen name daer van comen mochte. Daerom gaf hy deſe dinghen zijnen mede Burghemeeſter Quintio Servilio heymelick te kennen / ende wert met hem eens / dat hy de principaelſte van deſer ſaecken / ſommighe met bootſchappen tot hem ſeynde / ſommighe van ouderdom ofte om ander ſakē na Rome wilde ſeynden/ die ſoude zijn medegheſelle daer behouden/ ende andere manieren ende oorſaecken verdencken / dat hyſe niet wederom tot Capua en dorſte ſeynden.

Caius Marcius Rutilius Burghemeeſter brenghet met liſten het garniſoen wt der ſtadt van Capua.

Int jaer van der ſtadt 413

Quintio Servilio.

Dat gheſchiede eerſt met eenen tſeffens/ daer na met rotten ende hoopen/ alſo dat de principaelſte van der ſaecken meeſtendeel alle van daer quamen. Doen nam Rutilius voor metten anderen op de vyanden te trecken. Als hy die int velt brochte/ eñ ſach dat de vyanden ruſten / eñ niet tegen hem voort en ſtelden / doen ſuyverde hy eerſt zijn heyr/ ende ſeynde die alle vā hem / die int verbont ende voornemen waren/om de ſtadt Capua inne te nemen. Ende hoe wel hy hem aen nam / als oft hy van haren voornemen niet en wiſte. Nochtans als ſy ſaghen dat van eerſten de principaelſte die inder ſakē ſchuldich waren / de een nae den anderen te huys gheſchict werden / ende hoe dat hyſe nu wederom ghedeelt hadde / ſoo mercten ſy wel dat haer voornemen openbaer was.

Het crijchſvolc dat binnē Capua gelegen hadde vallen af van de Romeynē/ ende worpen eenen veltheere op die Titus Quintius genoot was.

Ende wt vreeſe der ſtraffinghe dieſe vermeynden/dat hen de Senaet van Rome aen doen ſoude/ ſoo vergaderden harer vele / die niet inde ſtadt van Rome trecken en wilden / ſy en wiſten dan hoe ſy ſtaen ſouden. Sy ontboden oock den anderen die van deſer ſaken ſchult hadden/ eñ met hen verbonden waren/ die liepen oock wt der ſtadt van Rome tot henluyden / alſoo dat haerder eene groote menichte worde / die wel een heyr ghelijck was / alleene ghebrack hen / datſe gheenen Hooftman en hadden. Sy moeſten oock van noots wegen toe taſten / ende victalie inder Romeynen lant ſoecken om hen te gheneeren.

Daer en tuſſchen vernamen ſy datter een treffelick Romeyn Titus Quintius hem buyten de ſtadt ghegheven hadde op een dorp/ om zijn goet ende ackers te bouwen/ die der ſtadt eere ende officien over ghegheven hadde. Deſe was vanden beſten gheſlachten/ ſeer vermaert ende gheoeffent in ridderlicken ſaken / die veel goets ende groote daden int oorlooch ghedaen hadde : maer hy was int een been ſo ſeere gequetſt/ dat hy manck ginck/ daerom hy dat oorlooch ghelaten/ ende voor ghenomen hadde te ruſten. Deſen bedwonghen ſy met gewelt / dat hy haer Hooftman worden moeſte.

T. Quintius.

Dat vernamen de Romeynē/ ende mercten wel wat ongeluck dat der ſtadt van Rome van alſulcker tweedrachticheyt comen mochte. Daerom wert Marcus Valerius tot eenen Hooftman teghen henluyden ghecoren/vanden welcken hier vooren veelgheſchreven is / onder wiens Hooftmanſchap ſy eerſt al te ſamen geweeſt waren/ ende met hem groote eere ende goet verworven hadden. Ende hem wert vanden Senaet bevolen den oproer te ſtillen / eñ voor te ſien/ dat het gemeyne profijt gheen ſchade en creghe. Deſe vergaderde terſtont een ander heyr vanden Romeynen ende haren vrienden. Daer mede tooch hy teghen de oproerders/ als oft hy met henluyden wilde ſtrijden. Als hy nu na by quam/ dat ſy malcanderen ſien mochten / ſoo maecte hem een yeghelick reede totten ſtrijt. Onder des ſach Valerius dat de ghemeyne man vanden Romeynen ſuchten / ende oock eensdeels hen claerlick lieten mercken / dat ſy niet gheerne met haren medeburghers ende vrienden en ſtreden / daerom hy quaden moet hadde met hen inden ſtrijt te comen/ ende liet vrede roepen/ dat ſy eerſt malcanderen mochten ſpreken/daer van wert de teghenpartye vanden

Marcus Valerius Corvinus coemt den afgevallen Romeynen te gemoete.

Romey-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Romeynen verblijt / want het hen oock niet
min ter herten en ginghe / dat sy teghen Va-
lerium, die henluyden altoos aenghename
gheweest was / ende teghen haer ander me=
deburghers ende vrienden souden strijden.
Alsoo quam Valerius met sommighe van-
den besten tot henluyden / ende begonst alsoo
tot hen te spreken:

Valerius Corvinus vermanet den af ghevallē tot vrede.

Hoe dat hem noyt eenich dinc waer voor
gheromen / dat hem so geheel tegen ende leet
gheweest ware / als dat hy op zijn beste vrien=
den ende gunstighe trecken moeste / ende te=
gen hen te strijden. Nochtans om dat sy met
ghewapender hant teghen haer vaderlant
ghetoghen waren / dat welcke gheenen goe=
den burger toe en behoort / so hadde hy hem
wt ghehoorsaemheyt des Senaets ende des
geheelen Roomschen volcx / daer toe moeten
gheven. Maer hy hadde in zijnen wtreysen
de Goden ghebeden / dat sy hem gheene vic=
torie en gaven inden strijt teghen zijne alder=
liefste vrienden ende medegheselllen. Maer
dat sy hem andersins ghenade verleenden /
dat hy desen oproer met goedertierenheyt
mochte stillen / vereenighen / scheyden / eñ ne-
der legghen / waerom hy nu de Goden ghe=
beden ende aengheroepen hadde / dat stonde
in haren handē / eñ ware in haerder macht /
oftse den strijt ofte vrede begheeren wilden /
wat sy doch inden sin hadden / oftse niet en
dochten dat sy niet haer heyr teghen hare
vyanden de Sannites ghestelt en hadden:
maer teghen de stadt van Rome / tegen haer
vaders / wijfs ende kinderē / tegen broeders
ende susters / vrienden ende maghen / oftse de
stadt niet en kenden / die voor haer oogen lig=
ghet / het ware de stadt van Rome / haer va=
derlant / ende niet een stadt vanden Sanni=
ten haerder vyanden.

Sy souden hem doch aensien / hy ware
Marcus Valerius Corvinus haer vrient / ende
haerluyder Hooftman / oftse vergheten had=
den wat goets ende leets dat sy te samen ge=
leden / ende wat eere ende goet dat sy onder
hem vercreghen / ende ghewonnen hadden /
ende hy sprack tot henluyden: Hebt ghy my
oyt anders in voornemen ende wercken ge=
vonden / dan getrouwe ende oprecht / so zijt u
vergheven wat ghy teghen my voor neemt.

Maer hebbē mijne voorvaders / ende ick
u luyden goet / eñ noyt quaet ghedaen / wat
beschuldicht ghy dan u / ende my / ende uwe
vaderlant / dat ghy so overdadelick daer te=
ghen opstaet. Uwe voorvaders en hebben
noyt desghelijcks ghedaen / hoe wel datter
vele twisten tusschen den Raet ende der ghe=
meynte op ghestaen zijn / soo en is nochtans
noyt strijt tusschen henluyden gheschiet. Nu
moet ghyluyden den strijt beginnen / eer dat=
ter op mijnder zijde een swaert sal ghetroc=
ken worden.

O Tite Quinti, my verwondert dat ghy
hier staet / ghy en hebt doch u leven lanck
noyt misdaen. Maer ick wil u goeden raet
gheven: Ghy zijt altoos inden strijden de
eerste gheweest: in desen strijt sult ghy de
laetste ende achterste zijn / dat sult ghy met
meerder eeren doē / dan dat ghy d'eerste zijt /
want ick wil oock alsoo doen. Ick en sie niet
leeders voor mijne ooghen / dan dat mijnder
bester vrienden ende gesellen bloet soude ver=
goten worden / daer aen en weet ick geen eere
noch prijs te verwerven.

Dese reden beweechde menighen stouten
man / dat hem de tranen wt den ooghen lie=
pen / ende sonderlinghe Titum Quintium
Cincinnatum, die keerde hem totten zijnen
al weenende / ende sprack: Lieve vrienden
ende ghesellen / ghy sult beter eenen midde=
laer / dan eenen Hooftman aen my hebben.
Ick en hebbe gheen herte tegen dit volck te
strijden: ghy siet uwen rechten Hooftman
voor uwen ooghen / volget dien / ende denckt
wat u te doen staet. Ghy kennet desen man /
hy en is gheen vanden Volscen ofte Sam=
niten / die uwe vyanden zijn / maer hy is een
Romeyn / ende effen de ghene / by den welc=
ken het u altoos gheluckachtich ende wel
vergaē is. Ghy meucht hem wel betrouwē.
Wie u raet dat ghy hem sout tot eenē vyant
maken / dat moet een ander zijn dan Titus
Quintius. Ghy hebt ghesien wat gheluck
ende victorie dat u toe ghecomen is / als hy
is by u gheweest. En laet u niet lusten te proe=
ven hoe datter u gaen sal / als hy teghen u is.
Ghy sult der ghenen meer vinden / die voor
dan die teghen haer vaderlant strijden sul=
len / daer toe is u beter te raden / een ghelijc=
ke vereeninghe aen te nemen / dan een schan=
delicke victorie te vercrijghen / al waer het
oock datse in uwen handen stonde. Al had=
det ghy nu Valerium met allen den zijnen
doot gheslaghen / soo soude het u nochtans
eer morgen berouwen. Ghy en vindet zijns
ghelijcken niet meer binnen Rome / die u al=
sulcke trouwe bewijset als hy altoos teghen
u bewesen heeft.

T. Quintius Cincinnatus raet zijn crijchsvolck tot pays.

Dese reden beweechde dat meestendeel
vanden Romeynen / datse haer geweere van
hen worpen / ende gaven daer mede te ken=
nen / dat sy gheenen wille en hadden teghen
Valerium, ende teghen de zijne te strijden /
ende baden hem met grooten roepē eñ wee=
nen / dat hy tusschen den Senaet ende hen=
luyden den pays wilde maken / sy wilden al
haer betrouwen op hem stellen: dat sy mis=
daen hadden en ware niet wt vyantlicker
meyninghe gheschiet / maer dat legher van
Capua haddese verleyt / ende hen een oorsa=
ke ghegheven / om daer na te staen / dat sy wt
haerder armoede comen mochten / hare el=
lendicheyt ware hen ter herten gegaen / dat
sy in een quade lucht te Rome woonden / en=
de niet anders dan strijden en moesten / ende
wat sy daer inne wonnen / dat moesten sy
daer nae dubbel wederom wt gheven / ende
als sy niet en hadden / moesten sy op woec=
ker leenen / door den welcken haer goet also
verteert ende verslonden ware / dat sy niet
dan haer lijven behoudē en haddē / die moe=
sten sy oock daghelicks sonder ophouden te
voren gheven / ende haer bloet vergieten /
maer int eynde quam alle eere ende goet den
rijcken te huys / ende sy moesten in ellendic=
heyt ende armoede haer leven verteeren. Hy
soude haerder met trouwe ghedencken / en=
de de nootdruftichheyt der armen burghers
ter herten nemen / ende raet soecken dat de
edelinghen ende de ghemeynte by malcan=
deren binnen eender mueren blijven moch=
ten.

Het crijchsvolck biddes om een vrede ende verlichtinghe vande burgherlicke lasten.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der ſtadt 413

ten. Dat ſy hen ter weere gheſtelt hadden/ ende op deſe plaetſe haren legher gheſlagen/ dat was om de ſtrangicheyt des Senaets gheſchiet/ ende van vreeſe der ſtraffinghe/ dieſe om haerder miſdaet wille haddẽ moeten ontfanghen/ hoe wel ſy metten wercken niet volbrocht en ware.

Verdrach tuſſchen de garniſoenen van Campanien ende den Raet vã Rome.

Valerius de Hooftman beloofde hen antwoorde/ ende badtſe dat ſy ſtille laghen/ ende geen ſchade en deden/ ſo wilde hy na Rome rijden/ ende haren noot den Senaet ghetrouwelick voorhoudẽ. Alſo ſchrijven ſommighe datſe in het velt zijn vereenicht: ſommighe ſchrijven dattet binnen der ſtadt van Rome gheſchiet is/ ende datſe daer inne ter weere quamen/ ende teghen malcanderen op ſtonden. De vereeninghe gheſchiede in alſulcker manieren/ datmen henluyden niet miſdoen en ſoude om haers af vals ende onghehoorſaemheyts wille/ ende dat hen niemant dat ſelve als oneerlick verwijten en ſoude. Jck vinde oock dat in dien tijden den woecker binnen der ſtadt van Rome is af geſtelt eñ verboden/ ende dat daer noch vele andere nieuwe Gheſetten ghemaect zijn/ die tot eendrachticheyt der burghers dienden.

Hoe de Latini metten Volſcen, eñ met die van Campanien een verbont begonſten te maken, daerom hen vanden Raet gebodẽ wert hare Legaten na Rome te ſeynden. Ende als de een Legaet veel ſtoute woorden ſprack voor den Raet, ende daerom vanden Burghemeeſter *Tito Manlio* qualick wt ghericht wert, ſo maecte hy hem vã daer, ende als hy haeſtelick van dat Capitolio gaẽ wilde, viel hy ſulcken hardẽ val vande trappen, dat hy daer doot bleef, daer vã wederom een oorlooch op ſtont tuſſchen dẽ Romeynen ende Latinen.

Int jaer van der ſtadt 414

De Latinẽ eñ Volſcẽ ſchicken hen tottẽ crych tegẽ de Romeynen.

Hoe wel dat nu deſen merckelicken oproer gheluckelicken wert neder ghelept/ nochtans maecktẽſe eenen afval/ alſoo dat hen de Latini ende Volſci vergaderden/ eñ eenẽ raet hieldẽ/ als oftſe den Romeynen wilden te hulpe comen/ teghens de Samnites. Maer inder warachticheyt ſo dochtenſe een oorlooch te beginnen tegens de Romeynen/ want ſy droeghen altoos een dubbel herte teghens haer. Hen dochte dat de Romeynen al te hoochmoedelick over haer domineerdẽ/ want als daer een oorlooch op ſtont/ ſoo moeſten ſy henluyden te hulpe comen op haer eyghen coſten/ ende alle watter ghewonnen worde/ behielden de Romeynen: daer mede maecten ſy den Romeynen rijck ende machtich/ ende hen ſelven arm ende verachtelick. Dat begonſt hen te verdrieten/ ende meynden dattet haer ſchande ware. Hoe wel ſy nu alſulcken raet heymelick hielden/ nochtans ſo en bleeft den Romeynen niet verborgen/ maer ſy hieldẽ haer als oftſe dat niet en wiſten/ ſo lange als dat oorlooch duerde mettẽ Samniten/ ende ſy en wilden niet t'ſeffens te veel vyantſchap ende oorloochs op hen laden.

De Samnitẽ ſeynden haer Geſanten aen de Romeyn‑

Onder des gheſchiedet dat de Samnites haer Legaten totten Romeynẽ ſeynden/ begheerende met hen te vereenighen/ alſo/ datſe op die van Campania niet meer oorlogen en wilden/ noch hen ſchade doen/ om datſe hen totten Romeynen ghegheven hadden/ alleene ſoudenſe haer toe laten/ om teghen de Sidicines haer oude vyanden dat oorlooch te volvoeren/ die den Romeynen niet en beſtonden/ noch opt van henluydẽ onderworpen waren. De Romeynẽ ſouden haer daer mede laten ghenoegen/ datſe hen de victorie teghen die van Campania wt den handen getrocken hadden. So en begheerden ſy niet anders dan in de oude vrientſchap ende eendrachticheyt metten Romeynen te blijven. Deſen pays vercreghen de Samnites lichtelicken/ aengheſien datſe van henluyden byſtant hadden/ daerom ſy hen te beter tegen den Latinen ende Volſcen ſtellen mochten/ om haer voornemen te breken/ ende hen te wederſtaen.

‑nen/ om datſe hen ſouden conſent geven crijch te voerẽ tegen de Sidicinen.

Die vã Campanien voeghẽ henluyden by de Latinen eñ Volſcen tegẽ de Romeynẽ.

Maer als die van Campania hoordẽ/ dat de Samnites metten Romeynen vereenicht waren/ ende dat hen toe ghelaten was tegen de Sidicines haer ghebueren/ vrienden ende mede-gheſellen te oorloghen/ dat verdroot hen ſeer/ ende vergaten alle weldadẽ die hen de Romeynen bewesen hadden/ oock haers verbonts/ daer mede ſy hen den Romeynen onder worpen hadden/ eñ vielen totten Volſcen ende Latinen/ tegen de Romeynen/ ende meynden als zijt te ſamen hielden/ dat haer macht wel ſo groot ware/ datſe den Romeynen mochten wederſtant doen. Sy en wilden oock niet gelooven dat de pays tuſſchen den Samniten ende Romeynen langhe dueren ſoude/ daerom wordenſe ſtout eñ hoochmoedich/ alſo/ datſe der Romeynen ghebot niet meer en achten/ dat was den Romeynẽ onlijdelick. Nochtans dochtenſe wijſelick deſe ſaecken te beſtaen/ ende dat oorlooch te ſchuwen/ ſoo verre als zijt voorby mochten. Maer ten halp al niet/ want der Romeynen wijſheyt eñ goedertierenheyt wert van henluyden voor vreeſe ghehouden/ ghelijck oftſe niet en betrouden alſulcker grooter machte te wederſtaen/ ende meynden dat den tijt ghecomen was/ dat de Romeynen oock nae haren wille ſouden moeten leven ende doen.

De Romeynẽ ſeynden om thien van de treffelickſte mannen van de Latinẽ/ dat ſy by henluyden tot Rome comen ſoudẽ.

Maer de Romeynen nament alſo voor/ datſe ſeynden om thien mannen vanden treffelicſten ende machtichſten vanden Latinen/ dat ſy te Rome tot henluydẽ ſouden comen/ om te vernemen van wat ſinne dat ſy warẽ. Onder deſen waren twee/ Annius Sentinus, ende Lucius Numitius die tot Hooftluyden van den Latinen ghecoren waren. Nu wiſten ſy wel waeromme datſe geroepen worden/ daerom dochtenſe eerſt eenen ghemeynen raet te houden/ daer inne hieldenſe henluyden voor/ wat hen dochte dat men den Romeynen ſegghen/ ende wat antwoorde dat men hen gheven ſoude. Als nu daer menigherhande raet viel/ ende dat Annius Sentinus de Hooftman oock zijn meyninge ſoude te kennen gheven/ ſoo ſprack hy alſoo tot henluyden:

Lucius Annius Sentinus Schoutet vã de Latinẽ/ raet dat mẽ de Romeynen ſoude voor houden/ datmẽ een van de Burghemeeſters kieſen ſoude wt de Latinen.

Hoe wel ick vanden eerſten totten laetſtẽ om ghevraecht hebbe/ wat men totten Romeynen ſegghen/ ende wat antwoorde datmen hen gheven ſoude/ nochtans ſoo dunckt my meer totter ſaken dienen om raet te nemen/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

men/wat wy doen/ dan wat wy spreken sul-
len. Want ist dat wy eens worden / wat wy
doen willen/so salmen wel soo veel woorden
vindẽ/ daer mede dattet wt ghesproken wor-
de. Ghy siet dat wy onder eenen schijn van
vereeninghe ende vrientschappen / daer me-
de wy totten Romeynen verbonden zijn/tot
noch toe haer slaven ende knechten geweest
zijn: behaecht u nu voortaen also te blijven/
wat behoeven wy dan veel woorden te ma-
ken/ dan dat wy den Romeynen in alle haer
voornemen ghehoorsaem zijn/ende tot allen
dinghen diese van ons begeeren/sullen moe-
ten ja segghen: Maer is daer yemant die een
herte heeft om vry te zijn/eñ daer nae denckt
hoe wy wederom int wesen van onsen voor-
vaders mochten comen / soo ist nu de rechte
tijt/dat ghy dat met manlicken daden/ ende
door bystant van uwen vrienden vercrijgen
meucht. De Latinẽ zijn voortijts dat hooft
van Italien gheweest : maer tis met langer
verduldicheyt daer toe gecomen/dat de Ro-
meynen dat hooft ghewordẽn zijn / tot den
welcken wy ons ghestelt eñ verbonden heb-
ben. Nu en is mijnen raet niet / dat wy de
vereeninghe souden breken / oft dat verbont
te niete doen: maer sal daer eendrachticheyt/
gheselschap/eñ vrientschap tusschen ons zijn/
so ist behoorlick dattet gelijckelick toe gaet/
dat de Romeynen ende Latinen ghelijck ge-
houden worden / ende dat wy alle beyde een
volck zijn. Maer aenghesien dat wy hen soo
veel toe ghelaten / ende in allen dinghen dat
achterdeel ghenomen hebben: Soo laet ons
oock hen ter eeren verwillighen / dat wy al-
le Romeynen / ende niet Latinen ghenoemt
worden: maer nochtans soo verre/ dattet al
ghelijckelick toe gaet. Also/ dat altoos d'een
Burghemeester oft Hooftman metten hal-
ven deele des Raets vanden Romeynen/ende
de ander Burghemeester eñ helft des Raets
vanden Latinen ghecoren werde / vanden
welcken de Romeynen ende Latinen als een
volck ghehouden eñ gheregeert sullen wor-
den. Is yemant bevreest hemluydẽ dese din-
ghen voor te houden/so laet my de bode zijn/
wort ons dat toe ghelaten / soo moghen wy
warachtelick segghen / dat wy in rechter eñ
ghelijcker vereeninghe metten Romeynen
staen: maer wort ons dat ghewygheit/ wilt
ghy dan mannen ende vrouwen zijn / soo en
meucht ghy in gheener tijt beter dan nu den
Romeynen wederstaen / eñ u selven in uwen
ouden staet ende vryheyt stellen. Met u luy-
den zijn vereenicht die van Campanien/Si-
dicinen/ ende Volsceen. Soo moghen wy wel
mercken/ dat de Samnites oock gheen goet
herte tot den Romeynen en draghen. Ende
waer sy sien dattet ons ernst is/sullen sy ons
oock toevallen/welcker macht alsoo groot
is / datse alleen den Romeynen wederstaen
mochten/ ghelijck sy oock langhen tijt/ ende
dicwils ghedaen hebben / hoe lichtelick ist
dan te doen/ als sy met ons/eñ wy met hen-
luyden vereenicht zijn / ende alle onse macht
te samen spannen.

Int jaer van der stadt 415

Dese reden behaechde allen Latinen seer
wel/ eñ de meyninghe wert van Annio Sen-
tino den Romeynen voor ghehouden : maer
qualick van hem op ghenomen. Als nu Sen-
tinus haestelick vant Capitolium de trap-
pen af ginck / doen viel hy / ende sloech zyn
hooft so hart aen de steenen trappe / dat hy
daer door doot bleef legghen/als de Romey-
nen schrijven : maer een ander mochte denc-
ken/dat hy ware vanden Romeynen / als
van onlijdelicken hoochmoedighen luyden/
de trappen af ghewortpen.

Lucius Annius Sentinus, sa hy van het Capitolium afgaet/ vallet haestich doot.

Hoe *Titus Manlius* de Hooftman ende Burge-
meester van Rome, zijn eygẽ sone veroor-
deelde, eñ onthalsen dede, om dat hy tegen
zijn gebot, eñ sonder oorlof tegen de vyan-
den gestreden, ende die verwonnen hadde.

Na dese dinghen stelden hen de Ro-
meynen terstont totten strijt / ende
want het hen swaer was teghen
alle dese volcken tseffens te strij-
den / die met wapenen ende ordinantien in-
den strijt den Romeynen gelijck waren/ om
datse hen altoos by den Romeynen met rid-
derlicken daden geoeffent hadden. Eñ want
sy oock niet en wisten wat betrouwen datse
op de Samniten stellen mochten / diese eerst
rorstelinghe met strijden/ ende met grooter
noot bedwonghen / ende tot haer ghebrocht
hadden. Daerom greyense dat oorlooch des
te scherpelicker aen / ende vercoren te hooft-
luyden twee scherpe eñ stranghe mannen/
Titum Manlium Torquatum, eñ Publium De-
cium. Desen geboot de Senaet datse alle rid-
derlicke oeffeninghe eñ ordinantie wederom
op den ouden staet souden brengen/eñ stran-
ghelick onderhouden. Dat oock een yeghe-
lick henluyden by verlies van lijf ende goet/
soude ghehoorsaem zijn.

De Romeynẽ makẽ hun gereet om te oorlogen tegẽ de Latinen.

T. Manlius Torquatus, P. Decius Mus.

Dese Hooftluyden maecten sommighe or-
dinantien ende ghesetten / van welcken dit
een was/dat niemant teghen de vyanden yet
bestaen en soude/sonder bevel der Hooftluy-
den. Onder des eermen wtreysde/ ende tottẽ
strijt quam / ghesschiedet dat de Romeynen
sommighe mannen ende verspieders teghen
de Latinen seynden / om alle dinghen te be-
sien ende te vernemen/ hoe sy hen hielden/ eñ
totten oorlooch stellen wilden. Desghelijcx
deden de Latinen oock teghen de Romeynen
om hen te wachten / ende haer wake te on-
derhouden.

Also geschiedet op een tijt dat d'een Bur-
ghemeester ende Hooftman Manlius Tor-
quatus, zijnen sone die oock na hem genoemt
was / Titus Manlius met eene rotte op de
wake seynde. Nu was daer een treffelick
man Genutius Metius ghenoemt / die hielt
de wake vander Latinen zijde. Als dese
malcander int velt siende worden/ soo kende
d'een den anderen/roepende vrede/ende ver-
eenichden haer / datse by malcander comen/
eñ te samen spreken mochten. Na veel woor-
dẽ/vraechde Genutius den Romeyn/ oft hy
met desen hoope volcx de Latinen verdrijvẽ
wilde/waerom dat de Hooftman zijn vader
niet en quame/so soudense hem ontfanghen.

Genutius Metius.

Titus Manlius antwoorde hem : Hy sal
wel tot zijnder tijt comẽ/ende de Goden met
hẽ/by den welckẽ ghy ons dat verbont ghe-
sworen/eñ niet gehouden en hebt. Also wor-
dense hittich op malcanderẽ / eñ d'een woort

quam

Int jaer vander stadt 415 Titus Manlius de sone van Torquatus verslaet een vande Latinē Genutius Mecius genoemt.

quam wt d'andere/ so dat Genutius den jonghelinck Tito Manlio een campvechtinghe boot/ met alsulcker conditien/ dat alle de hare op een zijde stonden / eñ datse beyde alleen tegen malcanderen vechten souden. Van dese woorden wert den jonghelinck beweecht/ want hem dochte dat hy eñ alle zijn geslachte souden des schande hebben / als hy hem dat weygherde/ eñ hy en dachte op dat ghebot zijns vaders niet / eñ beloofde met hem te vechten.

Als nu dat volck van beydē partien op eē zijde stont / eñ de campvechters vyandelick met haren spiessen op malcanderen renden/ soo trefte Titus Manlius een weynich te laghe/ alsō dat hy zijns vyants paert by de ooren quetste / dat selve quam hem te goede/ want het paert wert gestoort/ eñ spranc met hem op ende neder / tot dattet hem af werp. Doen rende Titus Manlius over hem / ende als hy swaerlick op stont (want den schilt eñ harnasch waren swaer / eñ hingen noch aen hem) doen stack hem Titus Manlius boven by den halse in/ dattet door de ribben weder wt ginck/ dat hy vander wonden doot lach. Alsoo nam Titus Manlius zijn swaert van hē/ eñ sommige juweelen daer hy mede verciert was/ eñ reet also tot zijnen gesellen/ van den selven wert hy met eenen vrolicken roep ontfanghen. Daer nae reet hy haestelick nae Rome tot zijnen vader/ eñ leyde voor hē/ wat hy Genutio ghenomen hadde/ segghende:

Oratio Titi Manlij.

Vader dat ghy u mijnder te minder schamen soudet/ dat ick uwe sone ben/ siet so zijn dit de teeckenen / die ick van Genutio Metio den Latiner ghenomen heb / die my int velt tot een campvechtinghe wt geroepen heeft/ den welcken ick oock met mijnder hant heb doot gheslaghen. Als de vader dat hoorde/ wert hy verschrict / ende keerde terstont zijn aengesichte vandē sone. Daer na als hy zijn ooghen wederom tot hem keerde/ sprack hy:

Oratio Titi Manlij Torquati.

Och sone dat ghy dat opt ghedaen hebt/ Wat docht ghy / dat ghy dat ghebot uwer Hooftluyden eñ ws vaders overtredē hebt. Ghy brēgt my in eē twijfelachtige noot/ dat ick de trouwe eñ liefde des ghemeynen profijts / ofte mijn vaderlicke trouwe eñ liefde/ die ick tot u draghe/ moet overgeven eñ verlaten. Wie sal voortaen zijnē Hooftman gehoorsaem zijn/ als de sone zijns vaders ende Hooftmans ghebot overtredet? Laet ick u leven/ so sult ghy allen onghehoorsamen een exempel zijn/ eñ dat gemeyne profijt sal veracht worden. Tis u eñ my loffelicker/ nuttelicker ende eerlicker / dat ghy gestraft wert/ eñ allen Romeynen een eewich exempel zijt/ datse leeren ghehoorsaem zijn / ende haers Hooftmans ghebot niet en verachten / noch over en treden. Ende nae eenen cleynen tijt/ als hy hem een weynich bedochte/ so liet Titus Manlius Torquatus den scherprichter comen / ende dede zijnen sone dat hooft af slaē/ van welcker strangichept hem een yeghelick verwonderde eñ verschrickte. Oft nu alsulcke strafficheypt te loven ofte te straffen sy/ dat bevele ick den wijsen te disputeren.

De Burghemeester Titus Manlius, doet zijn sone onthalsen.

Hoe *Publius Decius* tot verlossinghe der Romeynen, ende des ghemeynen profijts wille, hem ghewillich inden door, eñ den vyanden oorsake gaf, om hem te verslaen.

Soo ordineerde daer nae Titus Manlius Torquatus met zijn ghesellе Publio Decio, de Romeynen int velt totten strijt. De straffinghe zijns soons hadde den Romeynen gheleert/ dat een yeghelick zijnen Hooftman ghehoorsaem was. Alsoo quamen sy met een groot heyr / ende maeckten haren legher aen eenen grooten berch ghenoemt Vesuvius. Daer teghen vergaderden hen oock de Latinen/ ende versterckten haer met haren verbonden ende medeghesellen.

Vesubius mons.

Daer en tusschen geschiede daer een wonderlick visioen / dat beyde de Hooftluyden vanden Romeynen openbaerde / te weten/ een sonderlinghe groot man van leden / boven alle menschelicke forme / die seyde tot hen: Welcker hooftman van beyden partien hem om zijns volcx wille ghewillichlick inden doot gave / ende hem selven den Goden offerde / diens heyr soude victorie hebben. Daer op offerdē beyde de hooftmannē harē afgoden / ende Publius Decius offerde hem den Goden / om voor zijn volck te sterven. Als nu de strijt begonste / doen wert Titus Manlius op de rechter zijde / ende Publius Decius op de slincker zijde geordineert / ende daer worde eerst met ghelijcker macht/ ende manlick op beyden zijden ghestreden. Want ghelijck der Romeynen ordinantie was/ alsoo hadden hen oock de Latinen gheordineert/ reysighers teghen reysighers / voetknechten teghen voetknechten/ ende hoopen teghen hoopen. Soo worden de Romeynen opter slincker zijde moede / ende begonsten vertsaechdelick te strijden/ ende eens deels te wijcken. Als dat Decius haer hooftman sach/ doen riep hy de Goden ende zijn volck aē/ datse hem/ die hem selven voor hen indē doot gheven wilde/ souden na volghen/ ende zijnen doot wreken.

Publius Decius Burghemeester ghelooft voor het Romeyns Crijchsvolck te sterven.

Strijt vande Romeynē tegē de Latinen.

Daer en tusschen warp hy hem onder dē hoop daer de meeste noot was/ ende hoe wel hy metten zijnen die hem na volchdē/ ridderlicken vochten/ ende doorbraken/ so wert hy nochtans vanden vyanden omcinghelt / ende dootgheslagen. Daer van worden de Romeynē tot toornichept verwect / wāt sy ontfarmen hadden van haren hooftman/ daerom sy veel manlicker streden dan eerst.

Decius gheeft hem midden onder de vyanden.

Decius wort verslaghen.

Ende Titus Manlius dede groote ridderlicke weere op de rechter zijde / ende waer de noot eyschte/ daer liet hy altoos versche ende gheruste ruyters toe springhen / so langhe tot dat de Latinen eerst op zijnder zijde de vlucht gaven/ ende daer na op de slincker zijde oock begonsten te wijcken/ dat haerder eene groote menichte wert doot gheslaghen ende ghevangen/ sonderlinghe van die van Campania. Daer nae wert oock haren waghenborch inne ghenomen/ ende groot goet daer inne ghevonden. Als nu Titus Manlius van zijns medegesellen doot hoorde/ eñ vernam hoet ghеschiet was / so liet hy zijn lichaem soecken/ daer by stont hy eenen langhen tijt / hem beclaghende ende lovende/ ende seynde hem daer naer na Rome/ daer

De Latinen worden inde vlucht gheslaghen/ eñ haer lieder legher wort inghenomen.

wert

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Decius wort eerlick begraven.

wert hy met ridderlicke eere begraven.

Maer hy en wilde met zijn heyr noch niet na Rome trecken/ dat oorlooch en ware dan eerſt gheheel volbrocht. Ende hoe wel hen de Latinẽ wederom bereyden ende verſterckten/ om noch eens met hem te ſtrijden: nochtans ſo was haer macht vā deſen ſtrijt alſo ghebroken/ dat hy den anderen ſtrijt ſonder groot perijckel oock wan/ want hy greep alle dinghen met alſulcker goeder ordinantie aen/ ende alſo wijſelick/ dattet vrienden ende vyanden preſen/ ende bekenden dat op welcker zijde hy de hooftmā ware/ dat daer de victorie volghen moeſte.

De Latinen worden voor de tweede reyſe gheſlaghen.

T. Manlius Torquatus wort vanden ouden geeert/ maer van gẽ jonghers.

Daer nae tooch Titus Manlius Torquatus oock na Rome/ ende hy wort met grooter eere outfanghen vanden ouden luyden/ die hem te ghemoete ginghen. Maer gheen jongbelinghen vanden burghers en wilden hem eere bieden/ om der grooter ſtrangicheyt ende ſtrafficheyt wille/ die hy aen zijnẽ ſone bewesen hadde: maer ſy haten hem tot in zijn doot. Als nu de Latini tweemael inden ſtrijt verwonnen waren/ ende haer ſaken alſo ſtonden/ datſe noch dat oorlooch/ noch den pays niet wel verdragen en mochten/ want ſy wel vermoeden dat ſy gheene lijdelicke vereeninghe vercrijghen en mochten/ ſo twijfelden ſy in hen ſelven/ ende dochten watſe doen ſouden. Ten laetſten namenſe dien raet/ datſe den Romeynen gheenen ſtrijt meer leveren en wilden/ noch teghen hen meer trecken/ ofte hen meer te verwecken. Maer waer de Romeynen niet ruſten en wilden/ ſoo ſeuden ſy verwachten/ welcke ſtadt datſe belegghen wilden/ dat ſy dan daer inne alle haer hulpe ende macht ſeynden ſouden.

De Latinen houdẽ henliedẽ inde ſtedẽ.

Int jaer vander ſtadt 417 L. Furius Camillus. G. Memnius, Burghmeeſters.

Alſoo worden vanden Romeynen nieuwe Burghemeeſters ende Hooftluyden gheroren/ Lucius Furius Camillus, ende Gaius Memnius, want Titus Manlius om dat hy cranck was/ ſo en coſte hy dat oorlooch niet volvoeren. Deſe Burghemeeſters vergaderden een nieuwe heyr/ toghen ende beleyden met malcander eē ſtadt vanden Latinen/ ghenoemt Pedum/ dien ſeynden de Latinẽ van ſommighe ſteden hulpe ende byſtant toe/ maer niet alle. Corts daer nae op een tijt ordineerden hẽ die inder ſtadt/ ende liepen onverſiens op der Romeynen heyr/ daer van gheſchiede eenen grooten ſtrijt/ want de Romeynen niet in haer ordinantie en waren. Nochtans ſo vergaderde hem Camillus met een deel in de ordinantie ſoo hy beſt mochte/ ende nae langhe ſtrijden/ ſchickte hy zijnen hoop/ ende begonſt opt nieuwe mettẽ vyanden te ſtrijdẽ/ de welcke hy niet alleene en bedwanc in de ſtadt te wijckẽ: maer hy brochte oock alſulcke vreeſe ende verſtropinghe onder hen/ dat hy de ſtadt Pedum des ſelvẽ daechs met leederẽ beclam eñ in nam. Van deſer ſtadt voerde hy zijn victorioos heyr/ vander eender ſtadt tot der ander/ tot datſe hen alle op gaven/ ofte met gewalt bedwonghen worden/ eñ als hy die alle beſet hadde/ ſo tooch hy met zijnen geſellen wederom nae Rome om te triumpheren/ ende hy dede totten Senaet alſulcke relatie.

Pedum/ ende ander Latynſche ſteden wordẽ vande Romeynen inghenomen.

Wat de Senaet ende dat Roomſche volck opt van haren Goden begheert hadden/ ende henluyden als Hooftluyden bevolen/ dat ſy gheheel Italien mochtẽ machtich wordẽ/ ende onder haer ghehoorſaemheyt brengen/ alſulcx ware nu door de ghenade der Godẽ/ door haer vlijticheyt/ ende door de manlicke dadẽ der Roomſcher ridders volbrocht. Nu behoorde henluydẽ toe/ aenghesien datter vele ſteden waren diemaels van hen verwonnē/ die ſo menichmael wederom van hē afgevallen warē/ dat ſy met haren verſtande ende wijſheyt wilden overdencken ende raden/ hoe men voortaen daer mede handelen ſoude/ want het ſtonde in haren handen/ ende de Goden hadden hen de macht ghegheven/ dat ſy alle de ſteden om werpen/ ende groote verſtooringhe ende verwoeſtinge in Italien makē mochten. Maer oft dat alſoo te doen ware/ dat ſtonde in haerder diſcretie/ want dē Roomſchen volcke ware in ridderlicken tijden/ ende oock in ſommighe oorloogen veel goets/ ende groote hulpe vanden ſelven ſteden geſchiet. Haer ouders ende voorvaders hadden oock daer na gheſtaen/ dat ſy meer met goedertierenheyt eñ vergheviughe/ dan met ſtrangicheyt ende ſtraffen/ landen eñ ſteden tot hē brochten/ ende behouden mochten/ ende meynden dattet langher dueren ende gheſtadigher zijn ſoude/ waer zijſe meer met goedertierēheyt/ dan met ſtrafficheyt ende vreeſe verwonnen.

Oratio Camilli.

Lucius Furius Camillus radet de Romeynē dat ſy den Latinen ſoudē genade doen/ eñ henlieden verleenen het burgerrecht van Rome.

Daerom hadden ſy dickmaels de ſteden/ dieſe met grootē bloetſtorten/ coſten/ moeyten ende arbeyt vercregen/ toe gelaten datſe te Rome quamen woonen/ ende Roomſche burghers werden mochten/ daer van ware de ſtadt van Rome op ghecomen/ ende alſoo ghewaſſen/ datſe dat hooft van Italien ware/ wouden ſy nu haren voorvaders na volgen/ ſo mochte de ſtadt van Rome wederom grootelick vermaert worden. Wat nu in deſer ſake te doen ware/ en twijfelde hem niet/ ſy ſouden dat ſelve met haren hooghen verſtande wel aenmercken ende overdencken. Maer het ware goet dattet haeſt gheſchiede/ want de ſteden van hen bedwonghen/ waren tot grooten coſten met volcke beſet.

De Senaet danckte Camillo ende zijnen ghesellen/ ende nam oock haren raet voor goet op. Ende na veel overdenckens ende radens/ wert van henluydē beſloten/ datmē metter eender ſtadt niet als metter anders handelen en ſoude/ want elcker ſchult ware oock onghelijck. Ende van ſommige ſteden worden de principaelſte gedoot/ die eene oorſaecke des oorloochs gheweeſt waren/ ſommighe worden haer mueren af ghebroken/ ſommighe worden hare goeden ende ackers eensdeels ghenomen/ ſommighe die aen de zee lagen/ worden van haren ſchepē berooft/ ende hen verboden/ gheene neeringhe ende hanteeringhe meer op de zee te doene/ ſommighen wert toe ghelaten datſe te Rome comen/ ende daer burghers werden mochten.

Hoe men met de Latynſche ſteden heeft ghehandelt.

Ende hoe wel dat dit eenen tijt lanck van jaren goeden vrede in brochte/ daer inne de Romeynen ſeer grootelick toe namen/ nochtans en duerdet oock niet lange. Want eerſt

De crijch van Auſonien. Int jaer vander ſtadt 420.

vielen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 420
Ausonij Cales.
M. Valerius Corvinius.
M. Attilius Regulus.
Lucius Papirius.

vielē af de Ausonij/ welcker hoofstadt was gheheeten Cales / die worden door Marcum Valerium Corvinum , ende Marcum Attilium Regulum bedwonghen. Daer na vielen af de Fundani ende Priverni / die worden door Lucium Papirium tot gehoorsaemheyt ghebrocht.

Int jaer van der stadt 424
Lustighe antwoorde vanden Ghesante van Priverne voor dē raet van Rome.

Hier en is oock niet te verswijghen / hoe dat eē Legaet wt der stadt Priverne na Rome aen de Senaet gesEynt/ghevraecht wert/ wat penen ende straffinghe hem dochte dat de Priverni met haren af val verdient hadden. Doen antwoorde hy vry ende onververt/ niet meerder straffinghe/ dan de ghene die selve liever Heeren ende vry waren/ dan knechten / om anderen onderdanich ende ghehoorsaem te zijn. Ende hoe wel zijne stoute antwoorde sommigen vanden Senaet tot toornicheyt verweckte/ nochtans soo wert hy noch meer vanden wijsen ende outsten ghevraecht. Oft wy u alle uwe misdaet vergaven/ ende de straffinge verlieten/ van wat sinne soudet ghy dan teghen ons/ ende teghen de stadt van Rome zijn? Doen antwoorde hy met vrijer herten: worde de vereeninghe tusschen u ende ons alsoo ghemaeckt / dat wijse oock verdraghen mochten/so soude sy moghen dueren: Maer waer dat niet en gheschiet/ soo en sal de vrede niet langhe dueren/noch staende blijven. Alsulcke woorden des vrijen mans beweechden de Romeynen/ datse henluyden ghenade bewesen.

Sterfte binnen Rome int jaer vander stadt 423.
Minutia Vestalis wert gestraft int jaer vander stadt 418.

In dien tijden quam te Rome eene sterfte/met alsulcker suspicie/ dat de vrouwē hare mans verghevenhadden. Daer wert ooc een edele Roomsche vrouwe Minutia ghenoemt / levende ghedolven / om dat sy hare reynicheyt/daer mede sy de Godinne Vesta dienen soude/ghebroken hadde.

Hoe de Coninck *Alexander Epirota* des grooten *Alexanders* oom, wtGriecken lant tschepe quam inApulien, daer inne hy sommige steden wan, ende nochtans ten laetstē door listicheyt der vyanden overvallen, ende inder vlucht by dat water Acherusia verslaghen wert.

Cleopatra.
Olimpias.
Alexander Coninck Epyro trect in Italien ende winnet veel steden.
Sipontum.

TEn desen tijden heeft oock de groote Alexander in Orienten ghereg neert/ ende gheheel Asien bedwonghen/ dese timmerde Alexandriam de hoofstadt in Egypten. Ende hy hadde een suster Cleopatra genoemt /die gaf hy den Coninck Alexander van Epiro / wiens suster Olimpiades ghenoemt was / des grooten Alexanders moeder. Ende als Alexander so groote manlicke dad in Asia bedreef/ soo wilde zijn swagher Coninck Alexander van Epiro / Europam bedwinghen / ende tooch in Italien/int lant van Apulien / dat doen ter tijt de Griecken in hadden / teghen een volck gheheeten Lucani / daer teghen hadde hy meer dan een victorie int strijden/ ende wan de steden Consentinam/ Erniam/ ende Sipontum. Daer nae sloech hy zijn heyr aen drie eynden op de vyanden. Alsoo gheschiedet dat van onweder ende ghestadighen reghen dat lant alsoo vol waters worde / datter gheen heyr den anderen te hulpē comen en mochte.

Alexander de Coninck van Epyro wort verslaghen.
Acheron.

Onder des versterckten haer die van Apulien ende de Lucanen/dien des lants manieren ende weghen beter bekent waren/ dan den vyanden / ende versloeghen eerst dat eene heyr/ende daer na dat andere/ indē welcken de Coninck niet en was. Ten laetsten bereydense hen met aller macht/ ende stredē oock teghen dat heyr daer inne de Coninck was / die bewees groote manlicke daden/ ende versloech den Hooftman van Apulien met zijnder eyghen hant: Nochtans wert ten laetsten zijn heyr in de vlucht ghedreven/ tot aent water Acheron / eñ als hy de vaert over dwater sochte / wert hy van eenen Lucaner (die met ghelooe tot hem ghevlucht was) doot ghesaghen.

Vande twee steden Palepolis ende Neapolis.

Int jaer van der stadt 426
Palepolis.
De steden Palepolis eñ Naples voeghen haer met de Sanniten.
Parthenope/ genoemt Neapolis.

DAer nae vereenichden hen die van Apulien ende de Lucanen metten Romeynen/wtgenomen een machtighe stadt gheheeten Palepolis/ die en lach niet verre van Neapoles / ende het was een regiment ende een volck in beyden steden. Dese hadden haren oorspronck vanden Cumanen / die wt Euboea vander stadt Chalcis in Italien ghecomen waren/ eñ als sy aen die eyndē een stadt timmerden/ vonden sy eender jonckvrouwen graf/ daer van noemdē sy de stadt Parthenope / want Parthenos heet in Griecksscher spraken alsoo vele/als een jonckvrouwe. Daer na wert sy Neapolis ghe heeten/dat is int Griecx so vele/ als een nieuwe stadt. Dese twee steden en wilden de Romeynen de eere niet gunnen/ ende sloeghen totten Sanniten/ die hadden oock indē sin / dat sy vanden Romeynē wilden af vallen : dat quam voor den Romeynen/die wordē des eens / datse Legatē seynden totten Sanniten / de selve worden vanden Sanniten hoochmoedelick ontfangen/ met alsulcker meyninghe/dat de Romeynen souden te velde comen / ende legghē hen tusschen de stadt Capua/die den Romeynen toe behoorde /ende tusschen Suessula der Sanniten stadt/soo wilden sy met henluydē strijden / ende wie teghen den anderen victorie creghe/die soude over geheel Italien regneeren /ende des lants Heere zijn. De Legaten antwoorden hen/waert dat sy van alsulcker meyninghe niet af en lieten/ soo en souden de Romeynē sonder twijfel niet achter blijven/ sy souden de onghetrouwicheyt wreken / eñ comen:niet daer de Sannites begheerden/ maer daer henen/ waerse haer Hooftluyden leyden sullen.

Ghesanten gesonden aen de Sanniten.
Int jaer van der stadt 427

L. Cornelius, P. Philo, Burghemeesters.
D'orlooghe van Palepolis.

Also wordē te Rome tot Burghemeesters ende Hooftluyden ghecoren / Lucius Cornelius Lentulus , ende Publius Philo , desen wert elcken een bysonder heyr ghegheven ende toe gheschickt. Lucius Cornelius tooch metten zijnē in Campanien/want de Sannites daeromme seer arbeyden / dat die van Campania oock souden af vallen. De selve behielt Cornelius int gheloove/ende merckte oock daer op / oft de Sannites hen wilden

roeren/

roeren/ ofte yet voornemen/ dat hy hem dan met zijnder macht mochte gemoeten. Philo tooch henen / ende maecte zijnen legher tusschen de twee steden Palepolis / ende Neapolis/ alsoo datse vander eender stadt de ander niet te hulpe comen en mochten. In dese steden hadden de Sammites vier duysent mannen ghestelt/ ende die vander stadt Nola twee duysent tegen der steden wille: want sy maecten so vele oproers ende twists indē strijt / dat beyde de steden meer schade vanden vrienden/ dan vanden vyanden leden/ sy hadden hen gheerne den Romeynen op ghegeven/ maer sy waren also beset/ dattet niet wel in haerder macht en was.

Charilaus coemt totten Burghemeester Philo, ē ghelooft hem de stadt Palepolis over te gheven.

Ten laetsten worden twee vanden oppersten der stadt Palepolis/ d'een hiet Charilaus, d'ander Nymphius des eens/ dat Charilaus wt der stadt vlien soude totter Romeynen Hooftman/ ende dat Nymphius binnen der stadt bleve. Charilaus quam tot Philo den Hooftman vanden Romeynen/ ende gaf hem alle ghelegentheyt vander stadt te kennē/ ende oock wat hy met zijn geselle hadde voor ghenomen / hem biddende/ of daer eenighen toorne in hem/ ofte inden Romeynen ware tegen de stadt / dat hy dien wilde laten/ ende de stadt in ghenaden ontfanghen / hy soude met zijn ghezelle de stadt den Romeynen over gheven / zijnen troost stont op der Romeynen goedertierenheyt/ diese teghen alle verwonnen ghebruycten. Daerom badt hy dat hy de ghene die wt geloove / haer toevlucht tot hem ende der Romeynen goedertierenheyt namen/ dat hy die metten schandelicken name der verraderien niet besmetten en wilde: want waer hy de stadt in ghenaden op name / soo en soudense voor gheene verraders ghehouden worden/ maer voor de ghene die des stadts gemeyne profijt ghesocht/ ende ghevoordert hadden. Daer teghen soude hy ende de Romeynen te loone ontfangen/ dat hy ende zijn geselle souden benaerstigen/ dat de stadt Palepolis int geloove bleve / ende dat sy met eewiger hulpe den Romeynē moesten bystant doen. Philo nam de reden int goede / ē stont hem wel aen / ende beloofde hem zijnder begheerten te voldoen/ ende hiet hem goets moets/ ende ghetroost zijn/ soo verre als hy dat gheloove also bevonde/ als hy hem toe geseyt / ende te kennen ghegheven hadde.

Nymphius crijcht met listen de Sammiters wter stadt Palepolis/ ende laet de Romeynen inde stadt comen.

Daer nae hadde Nymphius eenen raet metter Sammiten Hooftman/ die inder stadt lach/ ende seyde tot hem: Nademael dat der Romeynen macht eensdeels teghens haer/ ende dat ander deel in Campania lage/ so en ware gheen groote macht binnen Rome gebleven/ daerom soude hy hem een deel volcx gheven/ soo wilde hy by nachte in de schepen gaen sitten/ ē met hen rooven alle wat lancx de zeecante van Palepolis tot Rome toe te crijghen ware/ hy hoopte groot profijt te doen/ ende de stadt daer mede te spijsen. Als dat der Sammiten Hooftman ooc behaerchde/ ē hy selve daer by wesen wilde / soo ontboot dat Nymphius zijnen ghezelle Charilao / ende gaf hem den dach ē de ure te kennen/ wanneer dat de Romeynen by nachte voor de stadt comen souden/ soo wilde hy beschicken datse in ghelaten worden. Ende als de Sammitē op de selve nacht de stadt ruymden / ende meestendeel buyten der stadt waren in de schepen ghesetē / soo wert Charilaus metten Romeynen opt ander eynde in ghelaten/ die namen de stadt in/ ende dreven de Sammites vluchtich daer wt / die oock meestendeel haer have ende goet inder stadt gelaten hadden / ende quamen met grooter bespottinghe wederom tot Nola. Daer nae gaf haer oock Neapolis op.

Hoe *Lucius Papirius Cursor* om nootsaken tot eenē Dictator gecoren wert tegen de Samniten, ende als hy *Quintum Fabium Maximum* tot eē Hooftman maecte over de reysighers, so gheschiedet dat *Papirius* om sommige saken na Rome tooch, ende beval *Fabio* dat hy in zijn afwesen niet voor nemen en soude, ofte strijden: maer stille leggen tot op zijn toecoēste. Maer als *Fabius* zijn voordeel sach, tooch hy teghen de vyandē ende verwanse, ende versloech haerder by twintich duysent. Daer van *Papirius* teghen *Fabium* toornich werde, ende veroordeelde hē totter doot te straffen. Maer het wort in het eynde door dē ouden *Fabium*, door dē Raet, ende de gheheele ghemeynte swaerlic verbeden, dat hē *Papirius*, also veroordeelt zijnde, om haerder bede wille los gaf.

Van desen dingen worden verbaert die vander stadt Tarento / want sy oock Griecken waren/ ende hadden die van Palepolis bystant gedaen / teghen de Romeynen. Daerom wt vreese dat de Romeynen teghen hen comen souden/ so sloeghen sy tot den Sammiten, ende maeckten oock dat de Lucanen weder af vielen. Daerom opt navolghende jaer worden tot Burghemeesters gecozen Lucius Furius Camillus, ende Iunius Brutus, die hen totten strijt souden stellē. Maer Camillus wert alsoo seer sieck/ dat hy dat niet doē en mochte. Daerom maeckten de Romeynen eenen Dictator / Lucius Papirius Cursor gheheeten/ die nam tot hem Quintum Fabium Maximū tot eenen Hooftman over de reysigers. So gheschiedet dat Papirius om sommighe saken nae Rome reet / ende beval Fabio dat heyr / ende ghebood hem dat hy soude stille legghen/ ende niet stryden tot dat hy wederomme quame.

De Tarentinē voeghen hen lieden met de Sammitē / tegen de Romeynen.

L. Furius Camillus, Iunius Brutus Burghemeesters.

L. Papirius Cursor Dictator.

Q. Fabius Maximus Rutilianus.

Maer Fabius en behielde dat niet / want hy was eergierich / ende hy wilde hem selven oock prijs verwerven. Daerom street hy met den Sammiten / ende het ginck hem na zijnē wille/ want hy ordineerde ende versach alle dinghen also wel/ dattet niet te verbeteren en was / daerom versloech hy/ ende vinghe vanden Sammiten by de twintich duysent / ende schreef dat te Rome aen den Senaet / daer van alle dat Roomsche volck verblijt worde.

Quintus Fabius Maximus Ridmeester doet een strijt teghen tbevel vanden Dictator tegē de Sammiten ē vecht victorie.

Int jaer van der stadt 430

Maer dat verdroot Papirius boven maten seer / ende so hy de opperste macht hadde/ dochte hy Fabium te straffen/ ende quam terstont int heyr. Dat vernam Fabius / die vergaderde dat heyr/ ende gaf hē te kennen/ hoe dat Papirius quam om hem te straffen/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 430 Quintus Fabius versocht bystant aen het heyr tegen den Dictator.

ende badtse/ datse hem wilden bystaen/ ende aensien dat hijse niet verleyt/ maer datse prijs/eere ende victorie door hem vercregen hadden/ ende dat hem Papirius alsulcke eere niet en gunde. Het ware een onbehoorlick dinck/ als yemant zijn vyanden voor hem saghe/ ende merckte dat hijse bestrijden/ende verwinnen mochte/ dat hem dat dan soude verboden worden. Maer ware daer eenich ghebreck/ versuymenisse/ofte verreuckeloosinge door hem geschiet/so en wilde hy hem niet weygheren ghestraft te worden. Maer als hy alle dat ghene ghedaen hadde/ dat eenen goeden Hooftman toe behoorde/ ende dat Papirius (waer hy selve daer gheweest ware) niet en hadde moghen verbeteren/dat sy dan metter vromichept diese inden strijt bewesen hadden/hem ooc te hulpe quamen/ ende behoeden wilden. Also gheschiede daer eenen ghemeynen roep int heyr/ dat hy niet vreesen en soude/ terwijle sy by hem waren/ en soude hem niemant ghewalt doen. Sy wilden eer haer leven voor hem stellen.

Lucius Papirius Cursor neemt voor hem dat hy Fabium soude straffen.

Terstont als Papirius int heyr quam/ liet hy Fabio ghebieden voor hem te comen/ alst geschiede. Doen seyde Papirius tot hem: Fabi ghy weet wel/ dat de Senaet ende alle Romeynen/ den Dictator sullen ghehoorsaem zijn/waerom hebt ghy dan myn gebot veracht/ende overgetreden? Fabius en wiste niet vele totter saken te antwoorden: maer hy sochte andere wtvluchten/ende meynde hy en hadde niet misdaen/ ten ware niet behoorlick dat Papirius een beclagher ende rechter teghen hem zijn soude. Also liet hem de Dictator door de dienaers aen tastē/daer

Q. Fabius brac hē wt dē dienaers handē.

wt brac hem Fabius/ alsoo dat alle zijn cleederen daer van verscheurt wordē/ ende verbarch hem onder eenē hoop vandē Romeynen/die hen by een hielden/ alsoo/dat de dienaers niet door die dringen en mochten om Fabium te grijpen. Doen dat Papirius sach/ worde hy seer toornich/ende beclaechde hem vanden ghewelt ende onghehoorsaemhept des heyrs/ende geboot hen opt alder hoochste/ dat sy hem Fabium leverden/ ende was gheheel des sins/ dat hy hem om der onghehoorsaemhept wille/ wilde doen dooden.

Daer van gheschiede eenen grooten roep int heyr over den Dictator met dreyghende woorden/ende gaven hem schult/ dat hy desen jonghen ridderlicken man/ die den gheheelen Roomschen name groote eere eñ profijt hadde ghedaen/ wt haet ende nijt wilde dooden ende vernielen/ om dat hy hem der

Het Crijchsvolck biddet voor Quintus Fabius.

eeren niet en gunde. Die naest by den Dictator stondē/die verstant hadden/keerdē haer tot hem/biddende ende smeeckende/begheerende van hē dat hy zijnen toorne matichde/ ende niet soo haestich noch soo straf en ware in deser saken/ want het zijnder wijshept ende ouderdomme niet en betaemde/ dat hy teghen den edelen jonghelinck ende ridderlicken man/ die wt jeuchde(die alle dinghen niet en versint) ende niet wt booshept misdaen en hadde/so gestoort was/ dat hy hem soo haestelicken daerom wilde doen richten. Ten ware wt gheen verachtinge gheschiet/ hadde hy ghewetens dat hy so seer tegen hem soude misdoen/hy haddet sonder twijfel gelaten/ toornichept en wijset niemant den rechtē wech/ waer hy metter saken vertoefde/tot dat hy hem beter bedochte/ soo bleve hem zijn macht ende voornemen altoos vry ende onbenomen. Maer Papirius en wilde gheen bede verhooren/ ende bleef in zijnen toorne/ nochtans speelde dat heyr soo langhe met hem/tot dat hem de nacht begreep/ daeromme hy moeste metter saecken vertoeven. Ende hy gheboot Fabio des anderen daechs wederom voor hem te comen.

Maer Fabius aensach zijne strangichept ende straffichept inder saken/daerom maecte hy hem wt dat heyr/ ende reet nae Rome tot zijnen vader/ die oock Marcus Fabius ghenoemt was/ die was te Rome een aensienlick eerwaerdich man/ dērin gaf hy zijne sake te kennen/ hoe t int heyr vergaen was/ ende riep hem aē om raet ende bystant. Also was de oude Fabius soo wel ghehoort/ dat hy den gheheelen Raet dede vergaderen/ ende badt dat sy zijnē sone vander straffichept des Dictators wilden beschermen/ zijnen ouderdom eeren/ eñ hem niet als eenen verlaten ellendighen weese en lieten worden.

Quintus Fabius vlucht na Rome tot Marcus Fabius zijnen vader. Marcus Fabius.

Daer en tusschen hadde Papirius vernomen dat Fabius nae Rome ghereden was/ dien volchde hy na/ ende quam oock te Rome voor den Senaet/ begheerende datmen de macht eens Dictators aen hem niet verminderen noch af breken en wilde: maer dat men hem Fabium gave te straffen/ ende vertelde wat macht dat eenen Dictator te Rome gegeven ware/ende wt wat oorsake dattet gheschiet ware/ ende wat schade ende onghelue dat vander ongehoorsaemhept quame/ eñ hielt hen voor tot eenen exempel hoe Titus Manlius zijnen eyghen sone om alsulcker onghehoorsaemhept wille hadde laten dooden. Alsoo gheschiede wederom groote bede vanden geheelen Senaet/ aen den Dictator Papirium/ begeerende dat hy alsulcke onghehoorsaemhept der jeuchde Fabij wilde te goede houden/hem vergeven/ eñ de straffinge verlaten. Als nu Papirius op zijn voornemen staende bleef/ ende datmen hem niet daer van brenghen en mochte/so appelleerde de oude Fabius voor de gheheele ghemeynte/ die worde oock vergadert.

Den Raet van Rome bidt voor Quintus Fabius.

Marcus Fabius appelleert vā den Dictator aen tghemeynte.

Oratio Marci Fabij.

Maer als de oude Fabius claghelick der ghemeynte de saecke voorhielde/hoe dat Papirius alle beden des gantschen heyrs/ ende des gheheelen Senaets veracht hadde/ soo nochtans oock de vyanden dickmaels door bidden beweecht worden: met bidden werden de Goden vermorwet/ ende want men met alsulcker grooter beden/ aen Papirio niet verwerven en mach/ so moeste hijt daer voor houden/ dat Papirius meer wt haet ende nijt totter wraken gheneycht ware/ dan dat hijt dede om des gemeynen profijts wille/ ende dat hy hem/ ende zijnen sone de eere niet en gunde/ die door hem den gheheelen Roomschen volcke toe ghecomen was/ hoe dat het doch betaemde/ soo alle vreuchde ende blijschap binnen Rome ware/datse haren Goden grooten danck seydē: in haren tempelen offerden/ om dat Fabius de Samniten hare vyanden soo gheluckelicken verwonnen hadde/dat de selve/door den

welcken

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

welcken henluyden alsulcke blyschappē toe ghecomen ware/ soude met gheboden handen voort recht vanden dienaers gebrocht/ ende om der selven weldaet wille/ vant leven totter doot veroordeelt worden/ ende dat hē niemant daer van beschermen en mochte/ oft men meer eens mans toornicheyt ende gramschap soude toelaten/ dan der bedē des gheheelen Senaets en eens gantschen heyrs: Waer mede mochte men doch meer alle Romeynen bedroeven/ ende den vyanden meerder blyschappe aen doen/ dan den ghenen zijn leven te nemen/ vanden welcken de vrienden alsulcke eere ende profijt/ ende den vyanden alsulcken grooten schade toe ghecomē is/ oft zijn sone/ hy/ ende alle zijne voorvaders met menigerhande weldaden die sy den Romeynen bewesen hadden/ geenen beteren loon van henluyden ontfanghen souden. Met alsulcken woorden beweechde de oude Fabius de gantsche ghemeynte tot ontferminghe/ datse oock voor den jonghen Fabium vrolicken baden/ ende dat van sommigen des Dictators strafficheyt seer ghestraft worde/ daer door Papirius bevreest wert/ ende sorchde dat hy al te groote vyantschap op hem laden soude/ waer hy alsoo onverbiddelicken den Raet ende de geheele gemeynte niet verhoorē en wilde/ daerom antwoorde hy henluyden alsoo:

Eghemeente van Rome biddet voor Fabius.

Oratio Papirij

Aengheslien dat sy niet met rechte/ noch door gewalt Fabium vant oordeel ende vander straffinghe en trocken/ maer door bede (die oock teghen den veroordeelden plaetse hadde) begheerden vry te laten/ soo wilde hy henluyden den veroordeelden Fabium overgheven/ ende in haerluyder macht stellen/ dat sy hem de verdiende straffinghe ende schult vertieten/ up dat alsoo den rechte/ ende oock haerder bede ghenoech gheschiede.

Quintus Fabius wert der Gemeente va Rome ghegeven.

Daerom wert hy vanden Senaet/ ende van alle den volcke gheprezen. Oock wert daer toe so vele ghehandelt/ dat hy ende Fabius elck met zijnder eerster macht ende officie wederom int heyr keerē souden/ om dat oorlooch te volvoeren. Ten is geen wonder dat de Romeynen alsulcke groote daden ende manlicke feyten bedreven hebben/ by den welcken alsulcke strangicheyt ghehouden worde/ daer de ghehoorsaemheyt ende ordinantie vander overheyt so groot gheacht is geweest/ dat met alsulcker grooter moeyten ende bede des heyrs/ des Senaets/ ende der gantscher ghemeynte/ dat Fabio zijne cleyne misdaet verlaten wert/ hoe hadden sy dan hem van Papirio moghen verbidden/ waer hy den strijt verloren hadde.

Als nu de Samniten Papirio gheenen strijt meer leveren en wildē/ so keerde hy wederom na Rome/ om burgherlicke saken te beschicken/ ende hy stelde in zijne plaetse tot eenen Hooftman Marcum Valerium, die en dede niet teghen de vyanden/ want hy aensach wat Marco Fabio gheschiet was/ daer door ghescheidet/ dat die op de voeringhe reden/ dickmaels worden afghedreven/ ende schade namen/ den welcken Valerius hadde moghen te hulpe comen: maer hy liet dat wt vreese des Dictators/ want hy geen slach noch strydē int afwesen des Dictators metten vyanden bestaen en wilde/ daer van dat gantsche heyr eenen onwille creech/ ende ontstelt worde teghen Papirium, alsoo dat sy hem alle quaet wenschten/ daerom moeste hy van noots weghen wederom int heyr comen/ want de vyanden waren so stout ende moedich ghewoorden/ dat sy de Romeynē gheheel verachten/ ende nu niet meer Papirio den stryt en weygherden/ maer ooc daghelicx begheerden.

Marcus Valerius.

De Sammiters deen den Romeynen schade int halen vande voeringhe.

Als nu Papirius dat sach/ soo ordineerde hy de zijne oock totten stryt/ want hy een verstandich Hooftman/ ende een wtgelesen crijschman was/ desghelijcx men by zijnen tyden binnen Rome niet en vant/ daerom hy oock de vyanden manlicken aengreep/ ende vluchtich maeckte. Maer zijn heyr en wilde den vyanden niet najaghen/ hoe wel sy dat hadden mogen doen/ maer sy en gunden hem der eeren niet/ ende en wilden niet dat hy alsulcken grooten lof ende prijs verwerven soude/ anders hadden sy op den selven dach/ dat oorlooch machtich ghewecst te volenden.

Doen Papirius dat sach/ welcke groote schade dat hem zijn strafficheyt in brochte/ so keerde hy hem wederom tot goedertierēheyt/ want hy by zijnen manlicken daden oock seer verstandich was/ ende hy dede alle wat hy mochte/ om hem dat heyr wederomme goetwillich te maken. Hy dede alsulcken grooten vlijt totten ghequetsten/ datse met medecijns besorcht ende gheheylet worden/ hy sprack eenen yeghelicken vriendelicken toe/ ende was also ghemeynsaem tot henluyden/ daer mede hy alle de vyantschap wederom af keerde/ daer door hyse van hem vervreemt/ hem teghen/ ende ongunstich ghemaeckt hadde.

Papirius maecte hem met goetheyt wederom gunstich.

Daer na dede hy twee strijden teghen de Samniten/ daer van hy groote victorien verreecht/ want aen hem en was gheen gebreck van alle dat ghene dat eenen goeden Hooftman toe behoorde. Ende hy brochte daer na dat heyr wederom nae Rome/ daer wert hy met eenen triumphe ende met grooter eeren ontfangen. Daer na verliet hy zijne heerschappie/ eñ gaf den Burgemeesters dat regiment wederom over. Eñ daer worden tot Burgemeesters gecorē Claudius Sulpitius, ende Quintus Emilius Ceritanus.

Papirius slaet de Samniten/ ende doet zijn triumphe binnen Rome. Int jaer vander stadt 438

Claudius Sulpitius Longus. Q. Emilius Ceritanus Coss.

Hoe *Cornelius* ende *Marcus Fabius* wederomme de Samniten verwonnen inden strijt.

Als de Samnites hoorden dat Papirius niet meer Hooftman en was/ worden sy verblijt/ want zijnen naem was den vrienden ende vyanden seer schrickelicken/ ende sy dochten haer gheluck oock metten anderen hooftluyden te proeven. Alst nu den Rade te Rome gheboodtschapt wert/ hoe dat hen de Samniten wederom seer machtich toemaeckten/ ende hoe sy veel vreemts volcx op sout aenghenomen hadden/ soo maeckten sy een Dictator/ Aulus Cornelius ghenoemt/ die nam Marcum Fabium tot eenen Ridtmeester over de reysigers. Ende sy togē op de vyanden die hen te gemoete quamen/ eer sy haren legher

De Samniten vallen wederomme af.

Aulus Cornelius Arvina Dictator. M. Fabius Ambustus, Magister equitum.

Int jaer van der stadt 431

legher int velt ghemaeckt/ende hen met eender waghenborch besorcht hadden / daer van stont eenen grootē strijt op/ ende terwijle dat die duerde/ so vielen de reysigers vanden vyandē op der Romeynen wagens/ ende begonsten hare have ende goet te plonderen. Als dat Cornelio wert te kennen ghegeven/ eñ de Romeynen daer van vervaert waren/ so riep hyse toe datse manlicken streden/ ende daer op niet en achten/ want wie de victorie creghe / die soudē der vrienden ende vyanden goet met hem te huys voeren/ende hy ontboot niet te min Marco Fabio, dat wanneer de vyanden gheplondert/ ende hen wel gheladen hadden/ dat hyse dan metten reysighers overvallen soude.

Als dat gheschiede/ ende dat de vyanden wt haerder ordinantien quamen/ eñ vanden roof dien sy gheplondert hadden/ ende met hen op de paerden voerden / worden sy behindert/want als sy den roof van hen worpen/ soo vielen haerder vele metten paerden daer over/ daer door hare ordinantie gebroken wert / alsoo dat Fabius met zijnen hoop daer tusschē quam/ende dreefse in de vlucht/ daer in sy alle dat ghene dat sy gerooft hadden / metten haren vallen lieten / ende haerder worden vele doot gheslaghen. Ende als noch de voetknechten van beyden zijden in desen strijt soo ridderlicken vochten / alsoo datter geen deel wijcken noch achterwaerts keeren en wilde / tot dat Marcus Fabius metten zijnen wederom quame/ eñ van besiden opt nieuwe op de vyanden viele/ eñ door brack / tot dat de Romeynen hem ende zijn baniere sagen/ daer van creghen sy eerst een herte/ ende streden also manlicken / als oftse den gheheelen dach gheenen arbeyt ghedaen/ ofte eenighen noot geleden en hadden. Daer mede brochten sy oor de vyanden in de vlucht/ also dat haerder een groote menichte verslaghen ende ghevanghen worde.

Marcus Fabius jaecht dē Sāniters wederom dē roof af.

De Samnitē wordē gheslaghen.

In desen strijt wert der Samniten macht also ghebroken / dat sy vanden Romeynen vrede begheerden/ ende daer toe weder gaven alle den roof/ dien sy vanden Romeynen gherooft ende ghewonnen hadden / ende alle ghevanghenen vanden Romeynen los lieten/ daer mede vercreghen sy een bestant een jaer lanck duerende/ daer inne men soude tusschen hen den pays maken. Ende Cornelius eñ Fabius brochtē haer heyr wederom nae Rome met grooter eeren ende goet datse vanden vyanden ghewonnen hadden/ ende henluyden worde oock vanden Senaet toe ghelaten dat sy triumpheren mochten.

De Samnitē versoecken pays aen de Romeynen.

Hoe dat Roomsche heyr door onvoorsienicheyt van beyden Burgemeesteren ende der Hooftluyden in eē enge geberchte verleydet worde, eñ aldaer vandē Samniten besloten ende ghevangen, also, dat sy ten laetsten eene schandelicke vereeninge moestē maken, daer toe sy ghedwonghen waren, ende worden schandelick onder dat jock ghebrocht, ende alle naeckt ende bloot van daer ghelaten.

Int jaer van der stadt 433

ALs nu int selve Jaer door vele ende menigherhande conditien geproeve. worde om tusschen den Romeynen ende Samniten de vereeninghe te maken/ Soo was doch op der Romeynen zijde de overmoet/ dien sy wt den gheluckachtighen strijden vercreghen hadden/ alsoo hooghe ghewassen (want de victorie en maeckt niemant ootmoedich) dat sy gheene condicien aennemen en wilden/ ten ware dat hen de Samniten gheheelick over gaven in hare ghewalt. Eer hen nu de Samniten daer toe geven wilden/ bestonden sy hen wederom ter weere te stellen/ ende de wterste noot te lijden. Ende sy versochten oft dat gheluck eens wilde wederom slaen. Alsoo begonste dat oorlooch wederom tusschen henluyden.

De Samniten ende Romeynen makē wederom/ende op een nieu ghereetschap om tegē malcander te oorlooghen.

De Romeynen maeckten tot Hooftluyden ende Burghemeesters Titum Veturium Calvinum, ende Spurium Posthumium, dese vergaderden een groot heyr / ende Posthumius tooch daer mede op de vyanden. De Samniten maeckten tot eenen Hooftman Claudium Pontium Herennium, een jonghe wijse man / diens vader Herennius by allen Samniten van verstande ende wijsheyt seer vermaert was ende gepresen: maer van ouderdomme was hy gheheel crachteloos. Met desen ginck de Hooftman te rade/ ende bevant dat de Romeynen niet wel met ghewalt ende crachten te slaen en waren/ noch te verwinnen. Maer dat hem van noode ware metten manlicken daden / oock verstant ende listicheyt te ghebruycken teghen de Romeynen. Als hy nu zijn volck oot vergaderde / eñ teghen de Romeynen tooch: so nam hy voor met rade zijns vaders / dat hy zijn volck in enghe bosschagien heymelick by nachte verberchde/ ende hem nergens sien en liete. Als nu de Romeynen eenen tijt lanck teghen de vyanden laghen/ soo bedorvense ende verdestrueerden alle watse vonden/ ende verwonderdē haer datter geenen wederstant en ghesc hiede vanden vyanden/ ende hielden datse also bevreest waren.

Titus Veturius Calvinus, Posth. Coss. Claudius Pontius Herennius.

De Samnitē nemen in een bosch byder stadt Caudium ghelegen/ende gaben eenen roep dat sy de stadt Luceria souden belegeren.

Doen beschicte Pontius Herennius thien mannen/ ende beval hen / dat hem elc bysonder totten vyanden gave/ also dat hem d'een hier / ende dander op een ander plaetse soude laten vanghen. Dese worden van Pontio onderwesen/ wanneer de Romeynen vraechden/ waer dat Pontius met zijn macht laghe / dat sy eendrachtelicken souden antwoorden/ dat hy met heyrs-cracht in Apuliē ware/ ende bestormde de stadt Luceria also hart/ datse hielden sy soudē haer haest moeten op gheven. Als nu de Romeynen haer woorden gheloofden / ende hoorden dat de stadt Luceria (die met meer andere steden in Apulien corteling e totten Romeynen ghevallen was) in alsulcker noot stonde / Soo dochtense dat het hen schande ware/ waer sy haer niet te hulpe en quamē/ ende verlosten. Nu hadden sy twee weghen/ den eenen wech was door eene effene strate / maer hy was verre omme/ dat sy meynden / waer sy dien wech toghen/ dat de stadt soude ghewonnen zijn / eer sy daer quamen. Den anderen was door bosschagien ende gheberchten/ daer door sy binnen eenen dach ende nacht comen mochten. Also namense dē raet datse

Luceria.

De Romeynen trecken na Luceria/ende comen also inde Cluse Furca Caudina ghenoemt.

daer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

daer door trecké wilde/ende hé also seer hae-
sten om daer te comen/eert de vyandé merc-
ten ofte ghewaer worden. In dese bosscha-
gien hadde Pontius zijn heyr verborghen/
ende de beste plaetsen in ghenomen/ooc had-
de hy sommige wegen verhouwen ende met
boomen verstopt / ende hadde zijn verspie-
ders ligghende op de vyanden.

Als nu de Romeynen eenen breeden wech
togen/ tot aen eene plaetse daer eene valleye
was/ ende van beyden zyden een gheberchte
ghenoemt Furce Caudine daer de wech seer
nauwe was. Doen saghen sy eerst dat de
weghen alsoo verstopt waren met afgehou-
wen boomen / datse niet door en mochten/
ende sy dochten wel dattet vanden vyanden
met opset gheschiet was. Als sy nu te rade
ginghen/ oftse achterwaerts trecken / ofte
watse doen wilden: daer en tusschen wor-
dense door Pontium metten Samniten also
omcinghelt / datse nerghens wt geraken en
mochten: maer sy waren ghevanghen ghe-
lijck een cudde van beesten. Doen bestonden
de Romeynen eerst te claghen/ ende thegonst
hen te berouwen datse daer toe ghecomen
waren / ende d'een gaf den anderé de schult/
ende sonderlinge beschuldichdense dé Hooft-
man Posthumium, dat hyse in de nauwe we-
ghen ghebrocht hadde/ ende niet de weghen
eerst door verspieders en hadde doen verspié-
ende besien laten. Ende hoe wel de Romey-
nen in menigherhande manieren bestonden
wt te breken/ so vondense nochtans dat alle
haecké also beset ende verstopt waré met af-
gehouwen boomen/dattet onmogelijc was.
Daer was een groot jammer onder henluy-
den/ wantse hen begeven moesten also door
honghers noot/sonder alle verweeringhe te
sterven. Sommighe hieldent daer voor/dat
hé de Goden geplaecht haddé/om datse gee-
ne rechte mate ghehouden en hadden teghen
de Samniten/als sy pays aen hen versochté
ende begheerden: maer datse overdaet ende
haren overmoet aen henluyden ghebruyckt
hadden. Als nu haer dinghen soo langher so
arger worden / ende datse des hongers noot
bedwanck om vereeninghe ende pays van
den vyanden te begheeren. Onder des had-
de Pontius der Samniten Hooftman om zij-
nen ouden vader Herennium gheseynt/ door
wiens verstant hem dat gheluck toe gheco-
men was. Doé hy int heyr quam/ ende sy hé
raet vraechden/watse voort aen doen soudé/
doé riet hy hen eerst/datse de Romeynen son-
der eenich leet los ende vry lieten te huys
trecken / ende datse niet meer van hen en be-
gheerden/dan pays/ alsoo datse by malcan-
der mochten woonen/ ende elcken in zyn we-
sen ende macht met vrede ende ruste blijven
sitten/ dat niemant den anderen en misdede.
Desen raet en behaechde den Samniten
niet/ want hy dochte hen nae haer gheluck
te slecht ende bespottelick te wesen/ datse de
Romeynen also souden laten gaen/ ende van
hen scheyden. Ende sy begheerden van He-
rennio, dat hy hen eenen anderen raet soude
gheven. Doen riet hy hen / datse de Romey-
nen souden altemale doot slaen / ende ghee-
ne levende van hen laten. Desen raet doch-
te hen te wreede ende onmenschelick we-

Furce Caudine.

De Romeyné worde vande Samniten inde Cluse besloten.

Herennius Pontius Vader vander Samniten Veltheere / radet ernstelick ten eersten datmé de Romeynen soude alle tsamen laté vry wech trecken/ daer nae dat men sile alle tsamen soude doot slaen.

sen / want der Romeynen was een groote
menichte/ende vanden alderbesten der stadt
van Rome. Maer Herennius sondeerde zij-
nen eersten raet daer op/wildense goedertie-
renheyt ghebruycken / datse dan met goet-
heyt souden beginnen / om der Romeynen
gunste te verwerven. Sy waren also deuch-
delick van herten/ende als sy bekenden/dat
haer leven in haerder macht ghestaen had-
de / eñ dat hen de goedertierenheyt van hen-
luyden gheschiet ware / dat sy hen sonder alle
wrake hadden los ende vry ghelaten / dat
en soudense nemmermeer vergheten: maer
vriendelicke ghebuerschap teghen hen ge-
bruycken/ende eenen eewigen vrede houden.
Maer waer sy wreedelijcké met hen handel-
den/ waer sy dan soo veel Romeynen ende de
beste vander stadt van Rome doot sloeghen/
so en souden haer de Romeynen van alsulc-
ken grooten verlies van luyden ende goeden
niet lichtelick moghen verhalen/ noch haer
schade oprechten. Sy souden oock bevreest
en verschrict worden/also dat hen de Sam-
niten te beter van hen souden moghen ver-
weeren. Ter avonture souden oock sommi-
ghe van haren ondersaten/ diese met macht
bedwongen hadden/van hé af vallen/ daer-
om sy luyden ende meer andere oock te beter
voor henluyden mochten staende blijven.

Maer doen de oude Herennius merckte dat
zijnen raet niet en mochte voortgaen/ so reet
hy wt dat heyr/ende liet zijnen sone Pontium
metten anderen Hooftluyden haren wille
doen. Dese sochten eenen middelen raet/ die
hé daer na tot schade quam. Want sy maec-
ten een vereeninge metten Romeynen/ welc-
ke de Burghemeester ende Hooftman Spu-
rius Posthumius metten besten vanden Ro-
meynen met haren eede bevestighen moe-
sten / ende hen te rantsoen gheven ses hon-
dert reysighers/ tot dat de pays ghemaeckt
ende bevesticht worde. Ende sy bedwongen
de andere datse alle haer harnasch/ haer ge-
weer/ ende alle haer goet daer laten moesté/
ende half naeckt d'een na d'andere door dat
jock cruypen/ ende also met schäde na huys
trecken. Dit ginghen de Romeynen aen/
want des honghers noot was so groot on-
der henluyden/ dat sy de vereeninghe gehee-
lijck inder Samniten macht ende handen
ghestelt hadden.

Als nu de Romeynen hen wederom ver-
gaderden eñ op den wech quamé/ ende mal-
canderen aen sagen/ende dochté wat schan-
de ende laster dat den Romeynen van deser
vereeninghe comen soude/ soo creghen sy al-
sulcken rouwe / dat sy meestendeel wensch-
ten/ datse eerlick daer voor waren versla-
ghen gheweest. Ende den roep quam in de
stadt van Rome menigherhande: sommige
seyden/sy waren alle doot gheslaghen/ som-
mighe seyden dat sy gevangen waren: d'een
seyde dit/ d'ander dat/ daer door de gheheele
stadt bedroeft ende becommert worde. Als
sy nu totter stadt ghenaecten/ doen liep een
groote menichte wt der stadt hen te gemoe-
te/ende elck wilde vernemen/hoe dattet met
zijnen kinde/vriende/ofte man stonde. Maer
sy en vernamen niet/dan datse soo jammer-
licken aen quamen: ende als men hen veel

Het Crijchsvolck vanden Romeynsché Borgemeester moet onder het jock door cruypen.

De Romeyné trecken met schaemte eñ schäde weder nae huys.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 433.

vragen wilde/ sloeghen sy haer oogen neder/ ẽn en consten van grooten leet ende jammer niemant bescheyt ghedoen/ noch antwoorde geven. Niemant en mochte hen ooc daer toe brenghen/ datse by daghe hadden in de stadt ghetoghen/ maer sy gingen by nacht in haer huysen/ ende daer en wert niemant van hen in veel daghen opter straten ghesien/ alsoo groot achten sy de schande/ die hen geschiet was. Als nu corts daer na den Raet vergaderde/ ende oock nae Spurio Posthumio den Hooftman seynden/ ende menigherhande raet sochten/ so stont Posthumius inden Raet op met treurighen aenghesichte.

Oratio Spurij Posthumij.

Eerst biddende datmen hem vergevẽ wilde dat hy voor anderen sprack/ niet datmen hem alsulcx ter eere soude doẽ/ want hy wel wiste/ hoe wel dat den Raet also bescheyden ware/ datse van geenen dingen en vermaenden/ dat hy nochtans niet alleen zijn eere/ maer ooc daer toe lijf ende leven verwrocht hadde/ om dat hy door zijn mishandelinghe ende versuymenisse/ dat Roomsche heyr in alsulcken onsalighen noot ghebrocht/ ende van wegen der stadt van Rome sulcke schãdelicke vereeninghe aen ghenomen hadde/ ten ware oock zijne meyninghe niet/ om zijn misdaet ghenade te begheeren/ ofte dat hem eenighe straffinghe verlaten worde. Maer waer sy daer aen twijfelden/ oft de pays van hem aen ghegaen ende gemaect/ de stadt van Rome bonde/ ẽn raet vraechden wat hy daer inne doen soude/ so wilde hy zijne meyninge oock te kennen gheven/ waer door sy wel mercken souden/ om dat hy door zijn versuymenisse in alsulcken noot ghecomen was/ ofte dattet ter avontuere haerder Goden wille gheweest ware/ oft hy nochtans zijn leven door den aenghenomen pays hadde willen vryen/ ofte dat hy meer hadde ghedocht/ hoe hy dat heyr hem bevolen/ daer in so veel edele Romeynen waren/ al levende wederom te Rome mochte brenghen. Sijn meyninghe ware dat desen pays ende vereeninghe de stadt van Rome niet en bonde/ want hy/ noch niemant en hadde de macht/ de gheheele stadt van Rome te verbinden na zijnen behaghen ende wille. Want waer dat zijn mochte/ soo mochte oock een Hooftman alsulcken pays hebben aen ghenomen/ dat de Romeynen wt haerder stadt souden gaen/ ende laten de Samniten daer inde trecken/ ende datse die besitten souden.

So wilde hy gheerne weten/ ofte hy dat ghedaen hadde/ oft de Romeynen alsulcken vrede souden aen nemen ofte houden/ nochtans ist behoorlick/ datse hen hier inne alsoo houden ende bewijsen/ dat den Romeynen gheen ontrouwe noch oneere en werde nae ghesept ofte op gheleyt. Dat en constense niet beter volbrenghen/ dan datse hem ende de andere Hooftluyden nemen/ die ghebonden ende gevangen den Samniten haren vyanden over gaven/ datse met hen leefden nae haren behaghen. Hy wilde den Goden bidden datse om zijne versuymenisse alle wrake ende straffinghe over hem lieten gaen/ ende daer aen hen ghenoeghen lieten/ dattet dat ghemeyne profijt der stadt van Rome niet ontgelden en dorfte: hy mochte wel tot

Spurius Posthumius radet datmẽ hẽ ende d'ander Capiteynen den Samnitẽ overlevere/ seggende dat door henlieder verdrach met de Samniters de Romeynen soudẽ onverbonden blyven.

een wtvlucht vele woorden ghebruycken/ ende dat gheluck beschuldighen/ dat zijnen voornemẽ misluct was/ want waer dat geluc dat oorlooch niet en voorderde/ soo ware allen menschelicken vlijt ende arbeyt te vergeefs/ de geluckachtige voortstellingen waren de beste inden strijt: maer wat daer mislucte/ dat maecte eenen yegelicken schuldich/ ende wert den onverstande toe ghereкent.

Wat hem oock op ditmael door ongeval toe ghecomen ware/ dat mochte hy op een ander tijt (als menich man ghedaen heeft) wederom dubbel in brengen. Hy hadde wel oorsake den Senaet om vergiffenisse te bidden/ maer ten ware zijnen sin niet/ dat hy hem selvẽ soude soeckẽ/ maer hy wilde meer dencken aen dat gemeyne profijt der gheelder stadt van Rome. Niemant en soude hier naemaels Posthumium tot eenen exempel voort brengen/ ende met hem zijne misdaet ontschuldighen/ om ghenade te verwerven. Wie gesondicht hadde/ die soude boete doen/ ende dat gemeyne profijt soude in allen manieren ghesocht werden/ ende voor gaen.

Van deser reden Posthumij hadde de gheheele Senaet groot verwonderen ende behaghen/ ende droeghen ontferminghe van zijnen ongheval le ende teghenspoet/ dwelck alsulcken treffelicken man toe ghecomen was/ ende datse hen inden doot/ ende haren vyanden souden over geven. Ende als sommige van henluydẽ wt ontfarmherticheyt/ ende Posthumio te goede seyden/ dattet niet van noode en ware Posthumium over te leveren/ ende dat hen den pays doch niet en bonde/ teghen de selve street hy crachtelicken/ ende brochtet daer toe/ dat hy eerst van zijn officie ẽn heerschappie wert afghesét/ ẽn hy worde met sommigen anderẽ aengetast/ ende door eenen Legaet Aulium Cornelium Arvinam die daer toe geordineert was/ dat hyse den Samniten haren vyanden soude over leveren/ ende hen daer mede af seggen den pays/ die van hem ghemaeckt/ ende aen ghenomen was.

De Burgemeesters Titus Veturius, ende Spurius Posthumius worden met meer andere den Samniten overgelevert.

Als nu dat geschiet was/ so en wilde Pontius Herennius der Samniten Hooftman met den zijnen de overgeleverde Romeynen niet aen nemen: maer hy begheerde dat de vereeninghe die van haren Burghemeester ende Hooftman gheschiet was/ die doen ter tijt de grootste officiẽ/ ẽn de opperste macht hadde/ ende oock door dat gheheele heyr was aen ghenomen/ soude ghehouden worden. Ofte/ als dat de Romeynen niet doen en wilden/ datse hen dan den Hooftman metten gheheelen heyr wederomme leverden op de plaetse/ ende in de selve noot/ daer sy van hẽluyden wt ghelaten waren/ waer sy dat niet en deden/ so moeste hy hem vander ontrouwen over den Romeynen beclagen voor den Goden/ ende voor der gantscher werelt.

Pontius de Veltheere der Samniten en wil d'overgeleverde Romeynen niet aenveerden.

Ende als sy hierom so twistich waren/ so betuychde de Roomsche Legaet/ dat hy hem vander Romeynen weghen voldaen hadde/ ende waert dat sy dat niet aen nemẽ en wilden/ so souden de Romeynen liever eenen eerlicken strijt teghen hen houden: ende de Legaet tooch also met Posthumio, ende metten anderen Romeynen wederom na Rome. Ofte

nu de

mi de Romeynẽ in deser saken voldaen hebben/ dat laet ic den wijsen oordeelen. Ick en vinde in geenẽ dingen meer/ daer sy der ontrouwen soo veel plaetsen ghegeven hebben.

Publius Philo. L. Papirius Cursor Coss.

Als nu dat oorlooch wederomme begonste/ soo vercoren de Romeynen tot Burghemeesters ende Hooftluyden Publium Philonem, ende Lucium Papirium. Dese vergaderden elck een eyghen heyr. Philo tooch op de Sammiten. Papirius tooch voor de stadt Luceria/ daer inne lagen ses hondert reysighers/ de besten vanden Romeynen/ die Posthumius tot rantsoene den Sammiten ghelaten hadde/ die worden aldaer ghevanghen ghehouden. De Sammiten proefden eerst haer gheluck/ ende leverden Philoni eenen strijt/ daer inne de Romeynen victorie hadden/ want sy waren alsoo begheerich om haren ouden prijs ende lof wederomme te vercrijghen/ ende de schande ende de versmaetheyt te verwinnen ende te wreken/ die sy in dat enghe gheberchte Furce Caudine ghenoemt/ gheleden hadden/ dat sy ghelijck als blinde verwoede menschen op de vyanden liepen/ dat sy gheenen angst noch perijckel aen en saghen. Daer nae tooch Philo met zijn heyr tot Papirium, voor de stadt Luceria/ ende bewaerde de weghen/ datter niemant totter stadt comen en mochte. Alsoo wan Papirius de stadt/ die haer ten laetsten op gaf. Nochtans soo mosten allen de ghene die weerachtich waren/ ontrent seven duysent/ oock doort jock cruypen/ ende haer gheweer/ harnasch/ ende goet verliesen/ daer mede wert de versmaetheyt ghelijck ghemaect/ die de Romeynen voormaels vanden vyanden gheleden hadden.

De Romeynen winnen tegẽ de Sammiten byder stadt Claudia een strijt.

Int jaer van der stadt 434 Luceria wort vanden Romeynen ghewonnen.

De Sammiters vercrijghen een bestant.

Int jaer van der stadt 436

Nae desen dinghen begheerden de Sammiten wederom een vereeninghe vanden Romeynen/ maer die en mochte hen niet gheschien nae haren wille/ nochtans soo vercreghen sy een bestant twee jaer lanck. Daer en tusschen bestonden de Romeynen de andere steden te straffen/ die den Sammiten aen ghehanghen/ ende bystant ghedaen hadden/ die en wilden de Sammiten niet verlaten/ ende quamen wederom totten strijt metten Romeynen: teghen die verlorense wederom twee strijden/ eenen teghen Lucium Emilium, den anderen teghen Quintum Fabium. Nochtans streden sy daer na wederom met Quinto Fabio by dat wout Lantules ghenoemt/ daer verloren de Romeynen veel volcx/ sonderlinghe Quintum Aulium Ceretanum, die de Hooftman was over de reysighers/ ende de nacht schepde den strijt/ datmen niet en wiste wie de victorie hadde. In deses Hooftmans stede wert gheordineert Claudius Fabius, die brochte nieuwe reysighers van Rome/ want Quintus Fabius worde door de Sammiten beleyt/ ende inden waghenborch bedwongen/ dat hy eenen tijt lanck dẽ vyanden gheenen strijt leveren en wilde/ want sy waren hẽ van volc te machtich/ ẽn de stadt Sora was vanden Romeynen tot hen gevallen. Maer doẽ hy vernam/ datter eenen hoop nieuwe reysighers van Rome hem te hulpe quam/ soo verboot hy hen datse de selve nacht niet int heyr en quamen/ maer datse hen voor de morghenstonde in de bosschen verborghẽ/ so wilde hy den strijt metten vyandẽ beginnen/ eñ als sy hẽ wel onder malcanderen gemenghet haddẽ/ datse dan onvoorsiens soudẽ aen comen.

De Romeynẽ worden vanden Sammitẽ gheslaghen.

Int jaer van der stadt 439

Smorghens vroech liet Fabius zijn volck vergaderen/ vertellende hoe sy daer niet langhe en souden moghen dueren van ghebreck der victalien: daerom ware zijnẽ wille metten vyanden te strijden/ ende op dat hem niemant op den wagenborch verlaten en soude/ so was zijn bevel/ terstont als sy daer wt quamen/ datmense soude aen steken eñ verbranden/ hy wilde op desen dach den strijt voleynden/ ende wie de victorie vercreghe/ die en dorste niet sorghen/ waer hy zijnen leger opslaen soude. Alle weghen waren hen open/ daerom souden sy dencken op hare oude manlicke deuchden/ ende ridderlicke strijden/ om dat oorlooch te volvoerẽ. Want sonder de victorie en soude hijse niet wederom na Rome/ noch in gheenen waghenborch brenghen/ oftse eenige schade namen doort aensteken vanden waghenborch/ die soudense op hare vyanden wederom verhalen. Als sy nu begonsten te vechten/ ende op beyden zijden ridderlicken streden/ soo spranck Claudius Fabius metten reysighers onder den hoop/ dat gaf den Romeynen een herte: Ende de Sammiten worden vervaert/ also datse ten laetsten de vlucht gaven/ ende de Romeynen namen haren waghenborch in/ daer in sy groot machtich goet vonden/ daer van sy hare schade wel verhaelden.

De Sammiters worden van de Romeynen gheslaghen/ ende verliesen henlieder legher.

Claudius Fabius.

Daer na wert de stadt Sora den Romeynen door verraderie over ghegheven/ van eenen die hen dat Slot in gaf/ daer van sy de stadt bedwonghen. Desgelijcx worden oock meer andere steden ghewonnen. Maer Luceria quam wederom onder der Sammiten macht/ die beleyden de Romeynẽ met cracht ende ghewelt/ ende als sy die wonnen/ soo verdestrueerden ende verstoordense die gheheel ende alle. Sy wonnen oock de stadt Nola/ Bovianum/ ende bedwonghen de Sammiten in de stadt Maleventum/ die nu Benevent gheheeten is.

Sora eñ Luceria wort gewonnen.

Int jaer van der stadt 441 Nola wert gewonnen int Jaer vander stadt 442. eñ Bovianum int jaer 444. Bovianum/ Maleventum.

Als nu de Sammiten saghen datse met strijden de Romeynen niet verwinnen en mochten/ ende datter gheene stadt van hen seker en was/ so keerdense hen tot listichept/ oftse alsoo den Romeynen mochten crencken/ ende sy dreven alle haer vee in enge bosschagien/ eñ sy dochten wel dattet de gevangen den Romeynen segghen souden/ ende sy verborgen heymelick eenen hoop ruyters inden bosch/ die alle hoecken ende wegen also op haer voordeel souden in nemen/ ende als de Romeynen daer in quamen/ dat sy haer dan onversiens souden overvallen/ om haer te bedwinghen/ ende te overwinnen/ als sy voormaels ghedaen hadden. Als nu de Romeynen dat vernamen/ hoe wel het hen eerst misluct was/ nochtans dreef haer dat profijt ende goet daer toe/ dat sy wederō bestonden int bosch te trecken. Haer hyder Hooftman was Quintus Emilius Barbula, die maeckte een sonderlinghe ordinantie ghelijckt behoort/ ende van nooden is inde enghe plaetsen/ ende hy ordineerde sommighe lichte ghewapende/ die den berch op

De Sammiten leggen dẽ Romeynen listigelagen/ maer sy wordẽ daer en boven selve gheslaghen.

Q. Emilius Barbula.

clom-

Int jaer vander stadt 444

eloinmen/ ende boven in namen/ eñ hy sochte zijn voordeel niet minder / dan de vyandē ghedaen hadden teghen hem.

Eñ als hy de vyanden ghenaecte/ so gheschiede daer eenen hardē strijt tusschen hen. Ende hoe wel dat de Romeynen in groot perijckel quamē/ ende haer voordeel op veel plaetsen verliesen moesten / alsoo dat haerder vele verslaghen worden/ nochtans soo verwan haer manlicke deucht/ ende de goede ordinantie die haerluyder hooftman hielde/alle desen noot ende perijckel / alsoo/ datse de Sammitē inde vlucht dreven/dat wout in namen/ende vercreghen alle dat vee datse daer in ghedreven hadden. In desen strijt worden by twintich duysent vanden Samniten ghevanghen ende doot gheslaghen/ende hare macht ware gheheel ende al ghebroken gheworden/ende dat oorlooch ten eynde ghebrocht/waer niet den Romeynen een andere nieuwe oorlooch van die vanden lande Etruria toe ghecomen en ware.

Hoe die Van Etruria metten Romeynen streden.

Die van Hetrurien treckē samen voor de stadt Sutrium/ waer oock gecomē is de Burgemeester Quintus Emilius.

DAt gheheele lant van Etruria/ wt ghenomen de stadt Aretium/ hadde hem tegen de Romeynen vereenicht eñ verbondē/ eñ togen voor de stadt Sutrium / die als een cluyse oft slot lach tusschen Etruria eñ den Romeynen. Daerom moeste Quintus Emilius vanden Samniten laten / ende tooch met zijn heyr om de stadt Sutrium te beschudden. Ende hy sloech zijnen leger na by de stadt/alſo/ dat de vyanden eñ hy malcanderen saghen/ eñ niet verre van een en laghē. Ende als sy hen van beyden zijden sterck maeckten/ ende die van Etruria op eenen morghenstont wt haren waghenborch togen/ ende een plaetse in namen/daer op sy wilden blijven/ende dē strijt verwachten.

So liet Emilius der Romeynen hooftmā in zijnen legher oock opblasen / ende geboot dat hem eerst een yeghelick spijsde/ende daer na wt den waghenborch treckē soude. Doen ordineerde hy zyn volck/ ende nam oock een plaetse in / daer op hy den strijt verwachte.

Den strijt vā de Romeynē tegen die van Hetrurie.

Als sy nu op beyden zijden tegen malcanderen lagen / elcke partye op haerder plaetsen verwachtende wanneer dat d'een den anderen wilde aengrijpē. Want niemant en wilde lichtelickē zijne plaetse ende voordeel verlaten/ so verliep den tijt tot na middage met schermutsen / datse niet ghcheelen hoopen niet en streden.

Ten laetsten verlieten noch die vā Etruria haer plaetse ende voordeel / toghen op de Romeynen/ende streden manlick op beyden zyden/ ende hoe wel haerder vele verslaghen worden/ so en wilden sy nochtans niet wijcken / tot inde nacht / den selven schepde den strijt / dat elcke partye in haren waghenborch tooch/ ende niet meer teghen malcander en bestonden: Want de beste van Etruria waren meestendeel verslaghen: Oock waren der Romeynen so vele ghequetst / dat haerder meer storvē na den strijt/ dan haerder int vechten was doot gheslaghen. Dit stont alsoo tot int tweede jaer. Doen toghen die van Etruria wederō met grooter macht voor de stadt Sutrium.

Int jaer vander stadt 445

Q. Fabius, Gaius Martius Rutilius Coss.

In dien tijden worden vanden Romeynen tot Burghemeesters ende Hooftluyden ghecozen Quintus Fabius teghen die van Etruria / ende Gaius Martius Rutilius teghen de Sammiten. Dese toghen elck met een sonderlinghe heyr teghen de vyanden. Als nu Fabius met zijn heyr totter stadt Strium quam/ ende sach den grooten hoop der vyanden/die hem van menichte verre te boven ginghen / soo nam hy een plaetse inne tot zijnen voordeel / ende tooch aen een steenrotse. Soo haest als die van Etruria zyns ghewaer worden/ ende saghen dat hy alsoo luttel volcx hadde / begheerden sy terstont te strijden / ende quamen teghen hem daer hy lach op zijn voordeel / want hy hielde hem by de steenrootse / die was oneffen ende vol steenen / daer mede / ende oock metten gheschutte / gheschiede den vyanden alsulcken grooten overlast / datse niet nae by comen/ noch oock hare swaerden ende ander gheweer niet wel gebruycken en mochten/ noch den Romeynen yet mis doen. Als sy nu wederom af trecken ende omkeeren wilden/ tot dat de Romeynen opt effen lant soudē comē. Doen liet Fabius eerst de zijne hen overvallen/ die braken hare ordinantie / sommighe bleven vast staende/ de andere vluchten totten waghebroch toe / die voorliepen de reysighers vanden Romeynen / dat sy niet totten waghenborch comen en mochten: maer sy moesten vlien door een wout / Sylva Ciminia ghenoemt. Alsoo hadden de Romeynen wederom de victorie / ende wonnen den vyanden af acht ende dertich baneren ende vaenkens/met groot machtich goet / dat sy in haerluyder waghenborch vonden.

Sylva Ciminia.
Die van Hetrurien wordē by de stadt Sutrium geslaghen.

Hoe *Fabius* door dat wout tooch ghenoemt Sylva Ciminia.

NV was dat wout Ciminia doenter tijt seer groot ende onbewandelt/ daer door de Romeynen noyt ghecomen en waren/daerom was het Fabio swaer den vyanden na te volgen / hy overdochte de schande die den Romeynen toe ghecomen was tusschen dat gheberchte Furce Caudine ghenoemt / daerom seynde hy eerst wt Marcum Fabium Cesonem zijnen broeder / ende Gaium Claudium met sommighe andere / om dat wout te doorsien ende te verspieden / vanden welcken sommighe die de sprake dier van Etruria wel consten / in boeren cleeren doort wout ghinghen / ende wederom tot haren Hooftman quamen / segghende / hoe dattet wout aen gheenen eynde beset / noch de boomen af ghehouwen/ maer datter wel door te comen ware.

Quintus Fabius doet dat bosch Ciminia door[illegible] eñ door[illegible]

Terstont tooch Fabius metten zijnen de gheheele nacht doort wout. Ende als hy des anderen daechs daer door quam / soo hielde hy met zijnen heyre aen den berghe / Mons Ciminius ghenoemt / ende seynde de reysighers int platte lant / die vinghen vele van de boeren / eñ brochten eenen grooten hoop

Quintus Fabius treckt door het bosch Ciminia / eñ comt met [illegible] grooten roof weder in zijn legher.
Mons Ciminius.

van

van beesten/want niemāt en was ghevlucht/
noch sy en hadden niet ghedocht/ dat de Ro-
meynen door twout souden comen. Des an-
deren daechs vergaerdē hen die van Etru-
ria/na by dat wout/ om den Romeynen we-
derstant te doen.

Teghen die quam Fabius, street met hen/
ende verwanse noch eens. Daer nae verde-
strueerde hy dat selve lant geheel ende al/ en-
de tooch wederom in zijnen waghenborch.
Daer vant hy Legaten van den Senaet vā
Rome/die hem souden gebootschapt hebbē/
om niet door dat wout Ciminia te trecken.
Maer doen sy saghen dattet hem so wel ge-
luct was/waren sy blijde datse te spade ghe-
comen waren / ende togen wederom na Ro-
me /vercondichden den Senaet de victorien
Fabij, die was sorchvuldich / eñ vreesde dat
henluyden int wedercomen door dat wout/
eenich ongheluck toecomen mochte.

Die van Hetrurie ende Umbrie trecken met grooter macht teghen de Romeynen.

Daer en tusschen so bereyden hen die van
Etruria met grooter macht / ende noch een
volck met henluyden / by dat wout gelegen/
Umbri ghenoemt / want hen oock verdroot
dat de Romeynen door haer lant ghetoghen
waren/eñ daer inne domineren souden. De-
se toghen met eenen grooten heyre teghen de
Romeynen / begheerende te stryden: Maer
Fabius aensach haer groote menichte / ende
behielt de zijne in den waghenborch / omme
die renden de vyanden / met spytighe woor-
den op hen roepende / datse alsoo vertsaecht
waren / datse niet stryden en dorsten / ende
dreychden hen / waer sy niet int velt en qua-
men/ so wilden sy den waghenborch des an-
deren daechs bestormen.

Fabius dochte opt zijne / ende gheboot des
avonts den zynen dat sy hen spijsen souden/
eñ daer nae stille zijn eñ rusten / zijn beschept
verwachtende dat hy hen in tijts doen sou-
de: Want de vyanden / als de Romeynen
niet met hen stryden en wilden/ so laghen sy
sonder leger/ ende sonder alle vreese int velt.

Quintus Fabius overvalt ende slaet die van Hetrurie bynachte.

Alsoo liet Fabius zijn heyr voor den daghe al
stillekens op wecken/als den herdē slaep is/
inden somer/ordineerde hen/ ende gaf hen eē
teecken / ende quam in den morghenstonde
teghen de vyanden/die noch slapende lagen/
sonder eenighe ordonnantie/ als die gheenes
strijdts verwachtende en waren / die ginck
hy aen met eenen grooten rumoere / henluy-
den overvallende / ende verraschtese / dat sy
niet totter weere / noch tot haerder ordon-
nantie comen en mochten. Daer gheschie-
de eenen wilden roep / ende sy en wisten niet
wie vrient ofte vyant was/ ofte waer henen
datmen loopen / ofte waer men keeren ende
weere doen soude. Alsoo werden haerder ve-
le ghevanghen ende gheslaghen / ende haren
legher inne ghenomen / met grooten goede.
De ander vluchten nae de bosschagien toe.
Ende als den dach aen quam/ so seynde hen
Fabius de reysighers na/ die henluyden noch
grooter schade deden. Door desen strijt wer-
den die van Etruria in haren moede geheel
verslaghen / ende ontstelt / alsoo datter drie
hooftsteden van Etruria / Perusia / Corto-
na/ende Aretium/ hare Legaten nae Rome
seynden / ende begheerden pays te maecken/
alsoo vercreghen sy een bestant van dertich
jaren: maer dat en worde vander stadt Pe-
rusia niet ghehouden.

Hoe de Samniten de Romeynen verwonnen,
Ende hoe *Lucius Papirius* tegen hen tot ee-
nen oppersten hooftman ghecoren worde.

Daer na als de Romeynen die van
Etruria alsoo gheluckichlicken
verwonnen hadden / so namense
tweewerf schade vanden Samni-
ten. De eerste / als Publius Cornelius de
Hooftman over de schepen van Rome/
metten schepen op de zee / meer dan eens
ghecomen was/ teghen de Samniten / ende
onversichtelicken daer wt ghegaen metten
Romeynen/ ende roofden watse van goede
ende van menschen ghecrijghen consten/
ende brochten dat totten schepen. Doen sy
nu dat profijt te seer sochten / ende dick-
maels wederom quamen / ende soo langher
soo verder vanden schepen ginghen/maec-
ten de Samniten een opset / als den roep
quame / dat de Romeynen de dorpen plon-
derden/datse dan alle vergaderden/ende tot-
ten schepen loopen souden/op dat de Romey-
nen niet meer daer in comen en mochtē/ alst
oock geschiede. Want als de Romeynen we-
deromme keerden metten roof / ende totten
schepen loopen wilden/vielense inder Sam-
niten handē/ diese alle meestendeel doot sloe-
ghen / alsoo dat haerder seer luttel inde sche-
pen comen mochten.

Publius Cornelius treckt met een vlote tegē de Samniten/eñ wert ten laetsten van henlieden tschepe ghedreven.

De andere schade ghesch iede / als d'een
Burgemeester Gaius Martius op den Sam-
niten ghetoghen was / ende hen sommighe
Steden ende Casteelen af gewonnen hadde/
ende hen de Samniten niet ter weere/noch
tot eenighen strijt teghen hem en stelden/ soo
begonste hy henluyden te verachten/ ende
meynde dat hare macht soo gheheel ghebro-
ken ware / datse niet meer voorneme en dor-
sten. Also bereyden sy haer heymelicken/ en-
de quamen teghen Gaium Martium met ee-
nen grooten heyre onversiens / ende streden
met hem. In desen strijt worden vele van-
den Romeynen verslaghen / ende sonderlin-
ghe de opperste ende alder beste die Martius
by hem hadde. Hy werde oock selve totter
doot toe gequetst. Daer van cregen de Sam-
niten wederomme eenen moet. Ende oock
die van Etruria / doen sy dit ongheval der
Romeynen hoorden/ stelden sy hen oock we-
derom te stryden.

Gaius Martius.

De Samniten verslaen vele van de treffelicste in theyr vā Caius Martius, ende hy Burghemeester wert selve ghequetst.

Desen roep quam te Rome/daeromme de
Romeynen besorchden / waer dat geluck al-
so omslaen wilde / dat der vyanden moet al
grooter worden soude/ende overdochten hoe
veel dat hen daer aen ghelegen ware. Daer-
omme hoe wel dat Fabius zynen strijt opt al-
der beste wtghericht hadde/so hadden noch-
tans de Romeynen inden sinne Lucium Pa-
pirium tot eenen Dictator te maken / want
hy was van grooten verstande eñ wijshept/
ende van lichaem also sterck ende rasch / dat
hy alle man te boven ginck. Daer toe was
hy also gheschickt met zijnen ordonnantien/
eñ soo stranghe in zijn voornemen / dat hem
vrienden ende vyanden ontsaghen.

Lucius Papirius Cursor, wort Dictator gemaect.

Oock quam den Romeynen de tijdinghe
hoe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 445 Alexander Macedonius Coninck van Macedonie.

hoe dat de groote Alexander van Macedonien / die doen ter tijt gheheel Orienten bedwanck/ in Italien comen wilde/ om zijnen oom Coninck Alexander van Epiro te wreken. Daer toe hadden de Romeynen Papirium boven allen anderen wtghelesen / teghen den grooten Alexander / om hem te wederstaen. Van desen Papirio schrijvet Macrobius / doen hy noch een jonck knecht was/ plach hy ende de ander jonghers / met haren vaders te Rome ghemeynlick inden raet te gaen. Also gheschiedet eens/ dat hem zijn moeder vraechde/ watmen doch inden Raet handelde / ende alst de jonghe niet segghen en wilde/ so quelde hem de moeder soo langher so meer daerom/ ende als sy niet af en liet / dochte hy dattet beter ware eene logene te versieren/ dan dat hy den Raet openbaren soude/ ende seyde tot zijnder moeder/ datmen hadde raet ghehouden / oftet beter ware / dat een man twee vrouwen hadde/ ofte dat een vrouwe twee mans hadde. Eñ als de moeder wederom wt curieusheyt begheerde te weten/ wat vander saken besloten ware/ seyde hy haer: Men hadde ghemeynt beter te zijne/ dat een man twee vrouwen hadde/ want daer door souden de burghers vermeert worden/ ende de Romeynen mochten te meer volcx crijgen om hare stadt ende oorlooch te volvoeren. Also ginck de moeder ende seydet den anderen burgherssen ende Roomschen vrouwen / hoemen inden Raet met alsulcken dinghen omginck.

Lucius Papirius noch een jonck knecht zijnde/ als hy met zijnen vader inden raet gheweest hadde / versierde een leughen/ om dat hy zijn moeder niet en soude segghen wat inden raet gehandelt was.

Daer van stont een groote murmuratie op/ ende gramschap onder dẽ vrouwen. Dat quam voor den Raet/ eñ men en conste nochtans niet vernemen/ van waer dese dinghen haren oorspronck hadden. Als nu de jonghe sach/ datter eenen twist wt comen soude/ soo badt hy om vergiffenisse/ ende gaft den Raet te kennen hoet geschiet was. Also wert daer eenen spot wt / ende de Romeynen maecten een Ghesette/ dat gheen jonghe meer met zijnen vader inden Rade gaen en soude / wtghenomen Papirius, die nam toe van zijnder jonckheyt op aen wijsheyt ende verstande/ daerom en ist niet te vergheefs ghesproken/ datmen seyt: Wat netelen willen werden / dat begint vroech te bernen/ ofte op te steken.

Een gemeyn spreecwoort.

Als nu Papirius Dictator was / dede hy twee groote strijden: den eenen teghen die van Etruria ende Umbria/ den anderen teghen de Samniten / die waren gheheel becomen vanden victorien diese hadden vercreghen/ ende waren met grooter weere ende cieragien van opt van te voren totten strijt bereyt / want haer heyr was gedeelt in twee hoopen: Den eenen hoop hadden alle verguldenschilden: des anderen schilden waren met silver overtoghen. Ende als de sonne daer inne scheen/ gavense alsulcken schijn van haer / dat de gene die des strijts niet gewoone en waren/ hadden daer van bevreest ende verschrict moghen worden. Maer Papirius vertrooste se / ende hielt hen voren alsulcke reden/ ende sprack:

De Samnitẽ trecken met costelicke wapenen teghen de Romeynẽ.

Hoe dattet waren effen de selve Samniten daer van sy so menigen triumphe ende victorie vercreghen hadden: Sy en souden hen niet laten beweghen van de cieragien ende schilderyen / die de vyanden aen haer droeghen: alsulcke cieragie behoorde den vrouwen toe / ende niet den ridderlicken mannen/ want die souden straf zijn/ met haerder weere ende harnasch gewapent/ eñ vrouachtighe cieragien niet aen haer dragen / want het ware een teecken van weecker herten/ die met overvloedighe cieragien bedect worden / daerom en soudense daer van niet vervaert zijn/ want hoe costelicker dat de Samniten gecleet waren/ hoe sy rijckelicker buyte crijghen souden / waer sy ridderlicken streden. Sy souden oock op hem betrouwen/ hy wildese alsoo teghen de vyanden ordineren/ eñ waer de meeste noot ware / de eerste zijn/ ende en twijfelde niet/ waer sy hem volchdẽ/ ende haren mannelickẽ moet bewijsen wilden/ ghelijck sy voormaels by hem ghedaen hadden / sy souden alle de cieragie ende costelickheyt der Samniten/ met hen te Rome brenghen. Daer nae street Papirius metten Samniten / ende hoe wel het eenen harden strijt was / nochtans verwan de manlicke deuchde / ende goede ordinantie Papirij alle swaricheyt: want daer en was gheen ghebreck van eenighen dingen/ die eenen goeden hooftman ende ridder toebehooren.

De vermaninge van Lucius Papirius aen zijn crijchsvolck.

De Samniters werden van Papirius gheslaghen.

Daer na tooch hy met grooter eeren nae Rome / ende wert met eene triumphe ontfanghen / daer in worden ghedraghen alsoo vele vergulde ende silvere schilden/ diese den Samniten hadden af ghenomen/ dat het wonder was. Daer en worden ooc niet veel huysen ofte winckels daer na binnen Rome gevonden/ daer en hinck een vanden selven schilden inne.

Papirius wort met triumphe binnen Rome ontfangen.

Daer na tooch Quintus Fabius wederom in Etruria / ende bestormde de stadt Perusium also seere/ datse haer op gaven/ ende hy bedreef groote daden/ daerom hy drie Jaer na malcander tot eenen Burghemeester gecoren wert/ tegen de Roomsche ordinantie/ die houdet datter niemant langher dan een Jaer Burghemeester zijn en mach/ ende om zijne groote weldaden wille/ wert hy Quintus Fabius Maximus, dat is de grootste ghenoemt: Welcke groote schade waert gheweest den Roomschen name / dat hem Lucius Papirius om een cleyne onghehoorsaemheyt/ om dat hy metten vyanden gestreden/ ende de selve verwonnen hadde / soude ghedoot hebben.

Quintus Fabius winnet Peruse. Int jaer van der stadt 446

Daer na worden andere Burgemeesters ghecoren/ Publius Cornelius Scipio, ende Publius Decius, oock Gaius Iunius Bubulcus, die den strijt voleynden/ ende de overgebleven vandẽ Etruschen ende Samniten bedwonghen / metten Hernicis / Equis ende Umbris / die henluyden hulpe ende bystant ghedaen hadden. Sy maeckten oock veel Colonias/ dat zijn besetten stedẽ/ met Roomschen Burgheren. Ende sy brochtent daer toe/ dat die van Etruria hare Legaten nae Rome seynden / ende vrede begheerden / dat selve deden oock de Samniten. Die van Etruria vercregen een bestant: Maer de Senaet en wilde met den Samniten gheenen pays maken/ aenghesien dat sy so menichmael vereenicht waren gheweest / ende wederom

P. Cornelius Scipio, P. Decius ...

Colonie. Die van Hetrurien werden vanden Burgemeester Decius gedwonghen/ om een bestant te bidden.

deromme

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

deromme af ghevallen. Dit ſtonde alſoo eenen tijt lanck.

Hoe de Samniten, die van Etruria, eñ de Fráchoyſen teghen de Romeynen ſtreden.

Int jaer van der ſtadt 457 Legatorum Samnit. Oratio. De gheſanten beweghen die van Hetrurien tot afval vā de Romeynē.

DAer na ſeynden de Samniten haer Legaten tot die van Etruria: Vertellende wt wat oorſakē dat de Romeynen met hen eenen beſtant ghemaect haddē/ te weten/ om dattet hen te ſtich ware dat oorlooch tegē beyde de partyen te voeren. Eñ terwijle datſe vrede hielden/ meynden de Romeynen datſe de Samniten te beter ſoudē moghen bedwinghen: wanneer dat gheſchiet ware/ ſouden ſy wederom op die van Etruria vallen/ daerom deden ſy ſottelicken/ waer ſy hen op haer bestant oft vrede verlieten/ henluydē ware wel bekent der Romeynē hoogen moet/ want ſy en ſouden niet op houden/ ſy en hadde ndan gheheel Italien onder hen ghebrocht ende bedwonghen.

Sy hadden oock menighen vrede ende bestant vanden Romeynen vercreghen: maer ſy waren daer inne van henluyden alſo ghehouden/ dat hen dat oorlooch lijdelicker ware/ dan dē vrede/ wat hen dochte/ dat ſy nu meer dan dertich jaer lanck meeſtendeel alleene teghen de Romeynen oorloochden/ eñ hadden ſo menighen treffelicken man verloren/ mochten ſy eenige redelicke vereeninghe van henluyden verrijghen die dueren mochte/ hadden ſy altoos liever vrede ghehadt/ dan te oorlooghen. Maer ſy en mochten gheenen anderen trooſt hebben/ dan inden ſtrijt. Waert dat haer ſake alſoo ſtonde/ als dier van Etruria/ ſy wilden alleene den Romeynen wederſtaen. Sy haddē door dat langhe oorloghe van volcke eñ goede af ghenomen/ van welcken beyden dingen die van Etruria gheen ghebreck en hadden.

Daer toe mochtenſe oock de Franchoyſen crijghen/ die niet verre van henluyden en waren/ die van natueren den Romeynen teghen waren/ daer van de Romeynen oock bevreeſt waren/ want ſy hen niet alleene dicmaels beſtreden/ maer oock hare ſtadt Rome ghewonnen/ ende gheplondert hadden: ende worden ten laetſten vanden Romeynen door ontrouwe bedroghen/ want als ſy hen dat gout betalen ſoudē/ daer voor ſy vā henluyden den pays ghecocht hadden/ ende de Franchoyſen op den pays betrouden/ worden ſy onverſiens vanden Romeynen overvallen eñ beſtredē/ daer door henluyden dat gout wederom ghenomen wert/ ende ſy verwonnen worden. Oft ſy niet en wiſten met wat ontrouwe dat de Romeynen teghen hen ghehandelt hadden/ na den pays/ by dat gerechte Furce Claudine genoemt/ met henluyden ingheghaen/ eñ met wat ſchande ende liſtichept datſe dien ghebroken hadden.

Ten ware niet van noode met veel woorden te bewijſen/ want het nieuwelick gheſchiet was/ ende henluyden onverborghen. Alſo ſoudet met he noock vergaen: want als de Romeynen haer voordeel ſien/ ſoo latenſe trouwe ende gheloove achter blijven. Waer nu haren moet daer na ſtonde/ datſe liever vry waren/ dan den Romeynen in ſwaerder dienſtbaerhept ende bedwanck onderworpen te zijn/ ende datſe haer oude rechten ende vryhept wilden behouden/ datſe dan gheen goet noch coſt en ſpaerden om de Franchoyſen te crijghen.

So wildenſe met een byſonder heyr vanden Samniten tot hen in Etruria comen/ haer lant laten/ ende de ſteden beſetten/ ſoo ſy beſt mochten/ ende hen met haerluyder hulpe ende byſtant alſo int oorlooch ſtellen/ dat ſy niet alleene alle Romeynen wt Etruria ſouden jaghen: maer noch met harē heyre ende macht voor de ſtadt van Rome trecken/ hopende de ſelve noch eens te winnen/ als voormaels oock gheſchiet was. Met deſe woorden maectē de Samniten die van Etruria af vallich/ dat ſy om de Franchoyſen ſeynden/ die quamen hen te hulpe met veel volcx. Sy verwecten oock de Umbren/ alſo dat in dier tijt vier heyren in Etruria lagen/ de Etruſcen/ Umbren/ Franchoyſen ende Samniten. Daerom Appius Claudius die doen ter tijt met eenen heyre lach teghen die van Etruria ende teghen de Samniten/ nae Rome ſchreef/ hoe dat van noode ware/ dat ſy haer heyr grooter maeckten/ ende dat oorlooch beter beſorchden. Daerom vercoren de Romeynen wederom eenen Hooftman Quintum Fabium, want hem alle man ghewillich was/ meer dan Lucio Papirio om zijnder ſtrangichept wille: maer hy weygherde hem/ ende badt datmen hem verlaten ſoude.

Die van Hetrurien/ Umbren/ Franchoyſen ende Samniten comen alle by een teghen de Romeynē.

Quintus Fabius wort tot een opper veltheere ghecoren/ ende hy wengert hem. Oratio Q. Fabij. Int jaer van der ſtadt 458

Vertellende hoe hy nu voortaen out was/ ende crachteloos/ eñ niet meer ſoo bequame ende gheſchict als hy gheweeſt was. Hy hadde oock binnen zijnen daghen genoech ghedaen/ ende voor hem ſelven/ ende den Romeynen eeren ghenoech vercreghen/ hy ſoude hem by den Goden ende menſchen verhaet maken/ want de Goden en wilden niet alle het gheluck op eenen menſche ligghen. Oock ware ſo menich treffelick jonck man binnen Rome/ die tot alſulcker Hooftmanſchap gheſchickt ware/ eñ gheerne nae prijs ende eere ſtonden/ de ſelven mochten dencken/ dat hy hem ſelven alleene alle den prijs ende lof wilde toe ſchrijven/ ende henluyden vander ſelver eere ende victorien berooven/ oock dat hy niemant en gunde voor hem eenen name te makē/ ende prijs te verwerven/ wat ſy hem dan daer toe trecken wilden in zijnen ouderdom. Sy ſouden henluyden aen hem laten ghenoeghen.

Maer de Romeynen en ſaghen dat niet aen/ want ſy en wilden hare vyanden niet verachten/ oock waren ſy vanden Franſoyſen vervaert/ eñ vant andere vreemt volck/ alſoo dat Fabius moeſte den laſt op hem nemen. Doen begheerde hy datmen hem doch Publium Decium tot eenen mede-gheſelle gheven wilde/ daer mede hy voormaels vele ghedaen hadde/ den welcken hy alle zijn voornemen toe betrouwē mochte/ dat wert hem toe ghelaten/ ende dat hy ſoo vele volcx vergaderen mochte als hy wilde: maer hy en vergaderde niet meer totten eerſten heyr dan vier duyſent voetknechtē/ ende ſes honderdt reyſighers.

Quintus Fabius kieſt Publius Decius tot een mede-gheſelle.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der ſtadt 458 Het Roomeins heyr wort verſterckt.

Maer als hy in Etruria quam/ende vernam dat de vyanden ſoo ſeer machtich waren/doen reet hy wederomme nae Rome/ en beſchreef noch vier legioenen/ ende duyſent reyſighers vanden Romeynen/ende duyſent paerden vanden Campanen. Oock ſeynden de Romeyne Volumnium/ met grooten volcke teghens de Samniten/ ende ordineerden noch een heyr/ dat gavenſe Marco Fulvio/ ende Lucio Poſthumio/ om te wachten/oft int afweſen Fabij/ ende der anderen/ de vyanden yet teghen de ſtadt van Rome wilden voornemen. Maer eer Fabius ende Decius met haren heyr wederomme in Etruria quamen/ doen hadde Cornelius Scipio/

Scipio verlieſt een gheheel Roomſch regiment crychſvolck.

dien ſy dat heyr in haren afweſen bevolen hadden/ een Legioen teghen de ſtadt Cluſium gevoert/ daer tegen quamen de Franchoyſen. Ende als hy eenen berch wilde in nemen/ om dat hy hem te beter tegen de menichte der vyanden behelpen mochte: Soo hadde de Franchoyſen den ſelve berch eerſt inne ghenomen/ alſoo wert Scipio van henluyden van boven ende beneden overvallen/ ende metter ſelver Legioen/ ſoo gheheel verſlaghen/ datter nauwelick ſoo vele van quamen/ diet voort ſeggen mochten watter gheſchiet was.

Daer en tuſſchen quamen de Burgemeeſters ende Hooftluyden Fabius, ende oock Decius in Etruria/ ende maeckten haren legher niet verre van den vyanden. Daer teghen quamen de reyſighers van den Franchoyſen/ ende voerden vele hoof den vanden Romeynen die ſy verſlaghen hadde/ aen hare ſadelen/ ſommighe op haren ſpieſſen. Ende daer quam oock de tydinghe van Cornelio Scipione; hoe dat hy met een gheheel legioen verſlaghen was/ daer van de Romeynen gantſch vervaert/ ende bevreeſt werde. Maer Fabius die vertrooſteſe/ ende ontnam hen de vreeſe/ maeckte hen oock veel hittigher om hare vrienden te wreecken. Nochtans bleef hy alſo tegen de vyanden liggen/ ende en wilde eenen tijt lanck niet met hen ſtrijden/ ſoo langhe als de Romeynen noch bevreeſt waren.

Fabius ende Decius ſchermutſen tegen de Franſoyſen.

Nu waren der vyanden ſo vele/ datſe haer in twee heyren ghedeelt hadden. Die van Etruria ende Ombren waren te ſamen/ ende de Franchoyſen ende Samniten oock te ſamen. Ende Fabio wert door zijnen verſpieders te kennen ghegheven/ hoe dat haer voornemen was/ dat de Franchoyſen ende Samniten met hen ſouden ſtrijden/ ende ter wijle ſy ſtreden/ ſouden die van Etruria ende de Ombren der Romeynen waghenborch beſtormen. Maer Fabius die en wilde henlieden geenen ſtrijt leveren: maer hy ſeynde tot Gneo Fulvio, ende Lucio Poſthumio, als dat ſy met haren heyre op een ander eynde in Etruria ſouden trecken/ ende daer dat lant verdeſtrueeren/ daer mede ſoo brack hy dat voornemen zijner vyanden. Want ſy meynden als de Romeynen niet met hen ſtrijden en wilden/ maer alſo den tijt verdrijven/ ende hen op hielden/ ſo waert ghenoech dat de Samniten ende Franchoyſen tegen hen laghen. Het was hen ooc ſwaer alſulcke groote menichte langhe op een plaetſe te houden ende te ſpijſen. Daeromme rieden ſy dat die van Etruria ende Ombren ſouden te huys trecken/ om haer lant te beware van de verſtooringhe der Romeynen.

Fabius maect dat de vyant zijn heyr in tween heeft ghedeelt.

Als nu Fabius hen alſoo ghedeelt/ ende van een ghebrocht hadde/ doen begheerde hy te ſtrijden teghen de Franchoyſen ende Samniten/ die waren oock daer toe bereyt. En des derden daechs quamen ſy met alle haerder macht tſamen/ daer gheſchiede een wonderlick dinck/ dat eenen wolf een hert voor hem jaechde. Als nu deſe beyde tuſſchen de heyren quamen/ doen vluchte dat hert totten Franchoyſen/ ende de wolf totten Romeynen/ daer van ſy eenen grooten trooſt namen. Nu waren de Samniten op der ſlincker zijde van den vyanden gheordineert/ daer teghen ſoo was Decius gheordineert op der Romeynen zijde/ ende de Franchoyſen waren op de rechter zijde/ daer teghen ſtont Fabius met de zijne om hen te ghemoeten. Nochtans ſprack hy eerſt zijn volck toe/ hen vertrooſtende ende onderwijſende hoe ſy hen houden ſouden/ ende ſeyde:

Slach ordeninghe ghestelt.

Hoe dat der Franchoyſen natuer int eerſte aencomen/ wel vreeſſelick ware: maer waer men den eerſten ſtorm teghen hen conſte ſtaende blijven/ worden ſy terſtont moede ende crachteloos. Daeromme ſouden ſy by haer lijf vaſt ſtaen in haerder ordonnantie/ ende haer wel by een houde/ ende ten eerſten op gheen dinck meer achten/ dan datſe vaſt teghen hielden/ ende niet van haerder plaetſe en wijcken/ ende hen niet en menghe-den onder henluyden/ noch te ſeer en vermoeyden/ op datſe mochten by haer crachten blijven/ tot dat hyſe ſoude aenroepen/ ende een teecken gheven/ ſoo ſoudenſe ſien dat haren ſtorm int eynde niet en ware/ hoe datſe inden arbeyt ende hitte niet dueren en mochten: maer ſy ſouden verſmelten ghelijck de ſnee. Sy ſouden haren trooſt ende hope op hem hebben/ waer de meeſte noot ware/ daer wilde hy by hen weſen/ ende henluyden niet laten.

Oratio Fabij aẽ zijn crychſvolck.

Alſoo wert den ſtrijt begonſt/ ende ſy ſtreden op beyde zijden manlicken ende ridderlicken. Fabius op de rechter zijde/ ende Decius op de ſlincker zijde: maer Decius en was niet alſoo voorſichtich als Fabius, want hy hem ende de zijne ſeer vermoeyde/ ende was inden eerſten aenloop ſeer heet/ hopende dat hy wilde op zijnder zijde de vyanden eerſt inde vlucht drijven/ ende daer van den prijs vercrijghen. Maer als hy ende zijn volck haer crachten verteert hadden/ doen wordenſe eerſt ſeer hert vanden vyanden overvallen/ alſoo dat de Romeynen achterwaerts weken/ ende ten laetſte de vlucht gheven moeſten. Daer teghen en halp gheen roepen/ noch eenich dinck dat de Hooftman verdencken mochte.

Strijt teghen de vyanden.

Doen Decius dat ſach/ vergaderde hy hem met ſommighe tſamen/ die by hem bleven/ daer mede ſtreet hy manlicken/ ende brack inden hoop der vyanden: Maer hy wert nochtans van haer menichte omcingelt ende verſlaghen.

Publius Decius wort verſlaghen.

Doen Fabio de bootſchap quam/ deelde hy zijne reyſighers/ ende ſeynde een deel Decio te hulpe/ om de vluchtighe wederom te vergaderen/

Fabius ende crijchſ volck vallen den vyant dapperlijck aen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

deren/ ende in hare ordinantie te brenghen/ dat ander deel beval hy/ alsse eenen nieuwen roep hoorden/ datse dan van bezijden aen zijn eynde op de vyanden souden vallen/ ende daer in brekẽ/ want hy sach dat de vyanden oock moede ende crachteloos werden. Doen quam hy voor inde spitse/ ende riep de zijne toe/ die bewesen hen aldereerst ridderlicken inde teghenwoordicheyt haers Hooftmans Fabij, ende drongen hert op de vyanden met eenen nieuwen roep/ ende de reysighers quamen oock van bezijden/ ghelijck hen Fabius bevolen hadde/ die versloeghen vele vanden vyanden/ ende bestonden aldereerst alsoo te strijden/ als oftse den gheheelen dach gheenen arbeyt ghedaen en hadden.

Daer en tusschen worden oock de reysighers die op Decius zijde ghevlucht waren/ wederom vergadert/ ende doen sy hoorden dat haren Hooftman doot ghebleven was/ doen wordense oot eerst tot wrake verwect/ wt vreese der straffinghe/ die sy om haer misdaet souden moeten lijden/ waer sy de schade niet wederom op en rechten/ want wie van zijn hooftman ofte baniere vluchte/ die hadde zijn leven verbeurt/ daerom bestondense wederom manlicken te strijden/ ende als den strijt langhen tijt duerde/ soo gaven de Franchoysen ende Samniten ten laetsten de vlucht. Ende de Romeynen creghen de victorie/ maer nochtans niet sonder groote bloetstortinghe vanden haren. Oock hielt ment vrienden ende vyanden daer voor/ waer dat Fabius de vyanden niet ghedeelt en hadde/ maer datse by malcander ghebleven waren/ soo ware den Romeynen een onverwinnelicke groote schade toe ghecomen.

De Franchoysen eñ Samniten werden inde vlucht gheslaghen.

Op dien dach worden vanden vyanden vier en twintich duysent verslaghen/ ende met Gelius der Samniten Hooftman/ acht duysent ghevanghen/ ende daer toe haren waghenborch inghenomen/ ende ghewonnen. Op Decius ende der Romeynen zijde worden seven duysent verslaghen/ ende op Fabius zijde duysent eñ drie hondert/ dat duerde inder nacht.

Gelius.

Wat volc op beyden zijden doot gebleven was.

Doen liet Fabius Decius zijns ghesellen lichaem soecken/ maer men en constet op den selven avont niet ghevinden/ des morghens vantmen hem onder den anderen Romeynen/ die op hem laghen/ ende oock verslagen waren. Alsoo en achte Fabius op gheen dinck also seere/ dan dat het lichaem Decij zijns ghesellen eerlick verbrant/ begraven/ ende beganghen worde. Ende hy tooch metter Legioen die hy met hem ghebrocht hadde na Rome/ ende triumpheerde. Maer die by Decio gheweest waren/ die moestẽ om haer der misdaet wille noch langher int velt blijven ligghen/ ende hy gaf hen tot eenẽ hooftman Appium Claudium, die en dede niet sonderlincx.

Decius lichaem wort ter aerden ghedaen.

Maer daer na tooch Marcus Attilius teghen de Samniten/ ende hoe wel sy van Fabio hert neder gheworpen waren/ nochtans settense hen teghen hem int velt. Ende op eenen morghenstont alst eenen grooten nevel was/ bestondense der Romeynen wagenborch te bestormen/ ende hoe wel haer opset niet gheheel voort en ginghe na haren wille/ nochtans quamense inden waghenborch/ ende versloeghen vele vanden Romeynen. Maer Attilius Regulus dede alsoo groote vlijt eñ arbeyt/ tot dat hy de Romeynen inden waghenborch wederom tsamen brochte in haer ordinantie/ dat hyse daer nae wederom wt den waghenborch sloech. Ende sy namen op beyde zijden groote schade. Sy waren oock op beyde zyden also seer ghewont/ dat de vierde man niet onghequetst en was/ ende d'een partye en wiste van de andere niet/ datse soo groote schade gheleden hadden/ ende elcke partye was bevreest/ waert de ander partye wiste hoet met hen ware/ sy souden wederom met hen bestaen te strijden. Daerom maeckten hen de Samniten reede/ ende wilden des anderen daechs wech trecken. Als sy nu wt haren waghenborch quamen ende hen ordineerden/ soo meynde Attilius Regulus gheheelick/ datse wederom wilden den wagenborch bestormen. Daerom liet hy oock op blasen/ ende vergaderde de zyne/ hen voorhoudende ende segghende:

Marcus Attilius Regulus Borgemeester treet tegen de Samniten de welck zijn leger bestormẽ.

Int jaer van der stadt 459

Sy sagen hoe dat de Samnitẽ wederom wilden den waghenborch bestormen/ daerom souden sy overdenckẽ/ wat groote schade ende schande dattet ware den Romeynẽ/ datse haer vyanden daer teghen sy so menighen strijt ende victorie ghehadt hadden/ niet en dorsten wt den waghenborch teghen gaen/ ende lieten hen nu ten anderen male in den waghenborch vertreden/ als oftse in eenen kercker besloten waren. Daerom ware zijnen sin/ metten vyanden int open velt te strijden. Sy souden dencken aen haer oude manlicke daden ende deuchden/ ende hen alsulcken schande niet laten na seggen/ datse vertsaechder waren/ dan de ander Romeynen/ die sy voortijts so dickmaels verwonnen hadden/ ende alsulcken prijs ende so veel goets van hen verworven.

Marcus Attilius Regulus vermaent zijn volck/ om den vyant slach te leveren.

Maer de Romeynen waren gheheel onwillich/ ende weygherden hem te strijden/ claghende/ datse noch niet gerust en waren vanden strijt die gisteren geschiet was: maer datse metten ghequetsten de gantsche nacht ghewaeckt hadden/ om hen te verbinden ende te besorghen. Daer toe waren sy oock meestendeel ghequetst/ ende soo crachteloos/ datse gheen crachten meer in haer lijf en hadden. Wilde hyse alsoo inden strijt voeren/ so ware te besorghen/ datse van vermoeytheyt de vyanden niet en souden mogẽ teghenstaen.

Het crijchsvolc excuseert hem aen dat sy ghequetst eñ vermoeyet waren.

De Hooftman antwoorde hen/ vragende: Oft de Samniten oock niet gisteren gestreden en hadden/ oftse niet en dochtẽ/ datse oock vermoeyt ende ghequetst waren/ nochtans wilden sy tegen hen strijden/ hoe dat sy dat mochten lydẽ/ dat haer vyandẽ harder souden gheacht werden/ ende meer arbeyt verdraghen dan sy luyden. Met alsulcke woorden brocht hyse wt den wagenborch/ maer nochtans onwillichlick.

Attilius sent so vele teghen zijn volc/ dat sy hem volgẽ.

Doen dat de Samniten sagen/ dochtense dat hen de Romeynen wilden na trecken/ op den wech hen achtervolgende/ als sy met haer packen ghealden/ ende sonder ordinantie wa-

Strijt tegẽ de Samniten.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 459

tie waren/ende also overvallen. Soo riepen dese malcanderen toe / ende vermaenden hen/alst ymmers moeste ghestreden zijn/soo waert beter daer dan op den wech / worpē also haer packen van hen/eñ ordineerden hen tot ten strijt. Alsoo wert daer wederom ghestreden/ ende hadde d'een partye der ander wille ghewetē / so warense beyde blijde gheweest/ datse sonder strijt warē van malcander ghetoghen. In desen strijt gaven de Romeynen de vlucht / ende hoe wel dat haren Hooftman hen toe riep ende vermaende/ soo en halpt nochtans niet. Alsoo rende de Hooftman metten reysighers/ende voorliep den Romeynen de waghenborch / eñ en wilde se daer niet in laten: maer dreychde hen/ waer sy hen niet wederom en ordineerden totten strijt/ende van de schandelicke vlucht wederom keerden / soo en wilde hy haerder gheene inden waghenborch laten / ende wie hem wederom totter vlucht stelde / die wilde hy metten reysighers doorsteken / sy souden de keur nemen/ oftse hen alleene teghen de vyanden wilden weeren / ofte met vrienden ende vyanden strijden. Met alsulcke woorden brochtse Attilius Regulus wederom inde ordinantie. Ende als de Samniten sonder ordinantie hen na jaechden / ghelijck inde vlucht plecht te gheschien/ so street hy wederom met hen / ende beval den reysighers datse van bezijden souden in breken. Also veranderde dat gheluck / dat de Samniten oock wederom inde vlucht ghedreven worden / ende dat de Romeynen dat velt behielden: Nochtans en jaechden de Romeynen den vyanden niet verre na / want sy dat van vermoeytheyt niet doen en mochten: maer sy waren blijde datse dat velt behouden hadden.

De Romeynē nemen de vlucht.

Attilius doet de Romeynen weder keeren inden strijt so dat sy voort aen druckten/ ende het velt behielden.

In desen strijt werden ontrent twaelf duysent vanden Samniten verslaghen/ eñ ghevanghen. Ende als de Romeynen haren hoop telden/ vondense seven duysent doot ghebleven. Nochtans quamen de Samniten al wederom op/alsoo/ datse noch teghen de Romeynen groote oorloghen voerden.

Wat volc op beyden zyden was doot ghebleven.

My verwondert/hoese na alsulcke groote schade van volcke ende goede gheleden/ hen soo dickmaels verhaelt ende veesterckt hebben. My verdriet schier alle de strijden te beschrijven/ick en weet niet / hoet die niet verdroten en heeft / die dat oorlooch ghevoert hebben/ datse haer bloet soo menichwerf vergoten/ende so menigherhande noot daerom gheleden hebben. Want ick bevinde als Lucius Florus schrijvet / dat de Romeynen ende Samniten ses mael met malcanderen vereenicht zijn / ende zijn soo menichwerf teghen malcander ter oorlooghe ghecomen/ende oock dat de Romeynen henluyden vier en twintich strijden afghewonnen hebben/eñ so dickmaels van hen triumpheerden / also dat het oorlooch tusschen de Romeynen eñ henluyden vijftich jaer lanck gheduert heeft.

N A Marco Attilo Regulo wert vanden Romeynen tot eenen Hooftman ghecoren Lucius Papirius Cursor, de sone van Papirij, vandē welcken veel hier voor beschreven is. Dese tooch teghen de Samniten / die versterckten hen teghen de Romeynen / alsoo / datse in alle haer lant ende steden deden ghebieden by verlies des levens / dat alle de ghene die gheweer ende harnasch draghen mochten/ inde stadt Aquilonia ghenoemt/souden tsamen comen / daer moesten sy al te samen eenen swaren eedt doen / haren Hooftman ghehoorsaem te zijn/om wt den strijt niet te vluchten/ende wie sy saghen vlien/ datse die doorsteken souden/ tot deser reysen/ende tot dit herde verbont en was niet alle mā goetwillich.

L. Papirius Cursor. wert Burghemeester ghecoren int jaer van der stadt 460.

De Samniten verbinden hē lieden met een stercken eedt tegen de Romeynen. Aquilonia.

Dat brochte den Samniten tot grooter schade/want ten mach niet gelijck zijn/ sonderlinghe int oorlooch / datmen niet vrijen wille/ ofte met bedwanck doet / ende waer men vyanden ende vrienden vreesen moet/ daer coemt selden goet af. Alsoo brochten de Samniten wederom op veertich duysent mannen/ende het was Papirio swaer teghen alsulcke groote menichte te strijden. Nu lach de ander Burghemeester Spurius Carvilius oock met een heyr tegen de Samniten/ ende hadde hen twee steden afghewonnen/ Duroniam ende Amiternium / ende lach voor de derde stadt Cominium ghenoemt/ die was seer vaste ende sterck. Also ontboot Papirius den anderen Burghemeester / dat hy de stadt hert belegghen ende bestormen soude/oft hy de Samniten also mochte deylen/datse der stadt Cominium te hulpe quamen/alst oock gheschiede: Ende hoe wel dat de andere Samniten eenen herden strijt deden teghen Papirium, nochtans worden sy vanden Romeynen verwonnen / ende dat quam vanden swaren eedt / ende van dat herde verbont/ want sy gaven de vlucht/eñ worden meer dan de helft verslaghen / ende ghevanghen/ ende eer de andere der stadt te hulpe quamen / was sy oock ghewonnen. Desghelijcx wan Papirius oock de stadt Aquilonia/ ende vant groot goet daer inne. Daer nae tooch Papirius voor de stadt Sepinum: ende Carvilius voor de stadt Volona / die worden oock ghewonnen. Daer en tusschen quam de winter aen/die worde soo hert ende stranghe/dat de Burghemeesters haer heyr met grooter eeren/ ende ghewonnen goede/wederomme na Rome brochten/ ende hen wert met ghemeynen wille vander gantscher stadt toe ghelaten / dat sy triumpheren souden.

Spurius Carvilius.

De Samniten worden vanden Burghemeester op twee plaetsen aenghetast/ waer door sy ghedeelt ende so veel te lichter geslaghen werden.

Hoe dat beyde den Burghemeester *Papirio* ende *Cornelio* toegelaten worde met gemeynē wille des Raets ende der ghemeynte, datse triumpheren mochten.

I N dat ander jaer wert tot eenen Hooftman ende Burghemeester ghecoren Quintus Fabius Gurges, de sone Fabij, van den welcken hier te voren vele gheschreven is / want die begheerde mede prijs ende eere te verwerven / ghelijck de Jonge Papirius oock ghedaen hadde/ maer ten wilde hem niet ghelucken / want hy verloos eenen strijt teghen de Samniten/ alsoo / datse onder hem hare schade we-

Q. Fabius Gurges.

Quintus Fabius Gurges verliest een slach tegen de Samniten.

deroın

Quintus Fabius Maximus bidt voor zijn sone / dat hy niet en soude afghesett worden/ende ghelooft zijn Stadthouder te wesen.
Int jaer van der stadt 461

derom verhaelden. Ende hy regeerde hem alsoo/ dat hem de Senaet van Rome wilde af setten / ende de hooftmanschap van hem nemen. Maer de oude Fabius Maximus zijn vader badt voor hem / datmen hem de schande niet doen en soude / ende boot hem selven in zijnen ouderdom/ int legher tot zijnen sone te rijden / ende hem behulpelick te wesen / hopende de schade die de Romeynen ontfangen hadden / wederomme op te rechten. Dat liet hem de Senaet toe. Hy hadde oock by alle man alsulcken gunste / dat vele Romeynen van vrientschappen met hem toghen/ende groote menichte vanden ouden Romeynen /die dat oorlooch ghelaten hadden / ende van ouderdomme vry waren. Maer sy en wilden wt grooter trouwen eñ liefde den ouden Fabium niet laten / by den welcken sy in haer jeucht prijs ende eere vercreghen hadden.

Also tooch Fabius int legher met eenen grauwen hoofde / ende daer waré oude vaders/ende gheen kinderen by hem/ daer mede quam hy tot zijnen sone / hem onderwijsende/ ende leerde hem de maniere dat hy wederom teghen de Samniten street / ende de victorie creech/ ende brochte der vyanden Hooftman Gaium Pontium met hem ghevanghen na Rome / daer mede hy wederom oprichte alle het ghene dat hy voormaels bedorven hadde/ ende hy quam oock eerlicken weder binnen Rome / ende hem worde

De Samniten worden gheslaghen/ ende heur Overste Pontius ghevanghen.

doc/ meer den vader ter eere/ dan hem/ eene triumphe toe ghelaten / daer in men oock meer aensach den eersamen ouderdomme zijns vaders/ dan hem. Ten mach noch niet schaden/ dat de jonghers vanden ouden onderwijsinghe ontfanghen / ende hen niet en verachten / want de jeucht is van natueren onbedocht van sinnen/ ende onverstandich van voornemen / ende en weet niet te overlegghen alle dinghen ghelijck den ouderdom doet.

M. Curius Dentatus treet tegen de Samniten.
Int jaer van der stadt 463

Ten laetsten wert tot een Hooftman teghen de Samniten ghecoren/ Marcus Curius Dentatus een stranghe man / die dat oorlooch volvoerde ende ten eynde brochte/ ende de Samniten also te niete maecte/haer steden omwerpende ende verdestruerende/ dat sy sint dier tijt af / gheenen naem meer ghehadt en hebben / ende datmen niet meer

Samniumgerasecrt.

en weet/ waer de hooftstadt Samnium gheleghen ofte gheweest is. Nochtans maecten de Romeynen Colonias/ dat is / besette steden van Roomschen burgers / wt der stadt Benevenctum / die voortijts Maleventum

Beneventum/ Ariminum/ Adria/ Sena/ worden met Roomsche burgers beset.

genoemt was. Desgelijcx maeckten sy oock Colonias Ariminum/ ende Adriam / ende oock van dat slot Sena/ dat nu ter tijt Senis ghcheeten is. Dit zijn in desen tijden treffelicke ende machtighe steden / wtghenomen Adria / die worde vanden Coninck Attila verstoort : maer nochtans heeft de zee / Mare Adriaticum ghenoemt / den name van haer behouden. Also worde der Sāniten strijt voleyndet die vijftich jaer lanck ghebuerel hadde/eñ men vindet niet beschreven / datter eenich volck alsulcken crachtighen weere ende wederstant teghen de Romeynen ghedaen heeft als de Samniten.

Hoe de Coninck Pyrrhus met grooter macht wt Griecken in Apulië tooch, ende de stadt van Tarentum te hulpe quam om die te beschudden vanden Romeynen, die tegen de Tarentinen oorloochden, ende hy brochte met hem vele Elephanten, met torren ende pasteyen, die voortijts in Italien noyt ghesien en waren, daer door de Romeynen bevreest ende vervaert worden, ende inden eersten strijt verwonnen eñ inde vlucht ghedrevē. Maer daer na doen sy dier gewoone worden, ende merckten hoe men de beesten wonden mochte, creghen sy de victorie teghen den Coninck Pyrrhum, ende wonnen hem af twee veltstrijden, eñ Pyrrhus wert bedwonghen wt Italien wederom in zijn lant te trecken met grooter schade.

Oorloge tegē de stadt Tarentum/ ende den Coninck Pyrrhus.
Int jaer van der stadt 471

DAt laetste oorlooch dat de Romeynen in Italien gedrevē hebben/om dat gheheele lant te bedwingen / gheschiede teghen de stadt Tarentum aen de zee gheleghen / die was in dien tijden seer machtich / ende de Hooftstadt van Apulien ende Calabrien / ende hadde een costelicke haven aen de zee. Dese stadt is eerst vanden Griecken ghetimmert van Lacedemonia/ daerom sy altoos metten Griecken vrientschap hadde / ende brochtet daer toe dat Pyrrhus de Coninck van Epiro henluyden in dese oorloghe grooten bystant dede/ende quam tot haer in eyghender persoone/ met een groot heyr vanden Griecken wt Macedonia ende Thessalia / hy brochte oock met hem achthien Elephanten / die voormaels in Italien onbekent/ende noyt ghesien en waren/op elcken was eenen torren ghetimmert / daer in ghewapende mannen stonden ende vochten.

Olifanten inden crijch ghebruyckt.

Desen Coninck was van Achilis gheslachte/die voor de stadt van Troyen boven alle Griecken gheprezen worde / ende den manlicken Coninck ende stouten helt Hector doot sloech. Dit oorlooch stont op wt alsulcker oorsaecken. Als op eenen tijt de Tarentinen vergadert/ende tsamen vrolick waren/saghen sy sommige schepen vanden Romeynen op de zee varen / ende als sy hen onbekent waren /togen sy wt met hare schepen om hen te ondersoecken/ende beroofden oock van sommighe dinghen de Roomsche schepen. Ende als de Romeynen daer nae hare Legaten tot henluyden seynden / begheerende dat sy dat ghenomen goet souden wederom gheven. Soo worden de Legaten vanden Tarentinen bespot ende qualic wtgherichtet. Daerom hen de Romeynen ontseyden / eñ togen tegē haer met heyrs crachten/ende verdestrueerden haer lant.

D'oorsake waerom de Romeynen de Tarentinen ontseyt hebben.

Maer als de Coninck Pyrrhus henluyden te hulpe quam/so stont daer eenen grooten strijt op tusschen den Romeynen ende hen/in Campania/by dat water Liris ghenoemt. Der Romeynen Hooftman was gheheeten Publius Valerius Levinus, Ende als Pyrrhus sommighe verspieders inder Romeynen heyr ghesonden hadde om te vernemen hoe hen de Romeynē hielden/so worden sy van den Romeynen verspiet / ghevanghen/ ende voor Levinum ghebrocht. Alsoo

Liris.
P. Valerius Levinus, Burgemeester laet den verspieders vandē Coninck Pyrrhus alle dingen siē in zijnē leger/ ende weder wech gaen.

 liet

Int jaer van der stadt 473

liet hyse doort gantsche heyr leyden / dat sy alle dingen besien souden. Daer na liet hyse vry gaen / ende Pyrrho segghen wat sy ghesien hadden. Want alle dinghen waren also wel gheschict / ende in alsulcke goede ordinantie ghestelt / dat het niet wel te verbeteren en was/ende wanneer de vyanden dat vernamen / mochten sy daer van meer vervaert / dan ghetroost worden. Als nu den strijt tusschen henluyden begonste / ende sy op beyden zijden ridderlicken streden / alsoo datter geene partye achterwaerts en week. Doen versterckte hem Offidius der Romeynen Hooftman over de reysighers / ende vergaderde zijn ghesellen tsamen / ende quam van bezijden op de vyanden/ ende het ghelucte hem dat hy doorbrack/ ende quam tot aen den Coninck Pyrrhum: Doen stont daer eerst eenen grooten strijt op / daer in worde de Coninck Pyrrhus seer ghequetst/ also/ dat hy wt den strijt wijcken moeste / eñ wert vanden zijnen inden waghenborch ghebrocht. Doen dat de Romeynen sagen/ namen sy eerst eenen moet / ende Pyrrhus volck worde vervaert/ sorghende dat haren Heere ende Coninck verslaghen ware / ende het quam daer toe datse bestonden te vlien.

Strijt vande Romeynē teghen den Coninck Pyrrhus ende de Tarentinen.

Daer en tusschen keerden hen die metten Elephanten inder Romeynē spitse/ die worpen ende streden boven vanden torrens / die op de Elephanten stonden/ also crachtelick/ dat het den Romeynen een vreesselick dinck was/ende voormaels noyt van hen ghesien/ ende sy en wisten niet / hoe sy de beesten souden teghenstaen / want waermense henen keerde/daer brakense door/ende vele vanden Romeynen worden van haer vertredē/ doot geworpen/eñ verslagen. Daer van quamen sy in alsulcker noot datse vluchten moesten tot haren waghenborch/alsoo/ dat Pyrrhus ende de Tarentinen dat velt behielden. Ende hoe wel datter op beyde zijden vele doot bleven / soo worden nochtans vanden Romeynen meer dan vanden vyanden verslaghen/ ende haerder so vele ghequetst/dat Valerius Levinus inder nacht op brack / ende tooch nae Rome/ ende en dorste niet meer met Pyrrho strijden. Daer worden oock vanden Romeynen duysent acht hondert ghevangen/ die hielt den Coninck Pyrrhus seer eerlicken / ende liet oock de dooden niet minder costelicker begraven / dan de zijne/ want hy hadde een edel deuchdelick herte. Also hielden hen oock de Romeynen eerlicken ende deuchdelicken teghen hem. Als oock Pyrrhus sach/ dat de doode Romeynen alle van vooren ghevallen waren/ ende eensdeels laghen op den anderen dooden lichamen/daer op sy verslaghen waren / ende noch also doot ligghende schenen sy in hare aenghesichten toornich ende vreesselick te zijne / soo begonst hyse te male seer te prijsen ende te loven / ende hem dochte waer hy alsulcke ruyters hebben mochte/ so en sorchde hy niet/hy en wilde de gantsche werelt daer mede bedwinghen. Daerom sochte hy daer na altoos vrientschappe by den Romeynen/ ende ware gheerne in betamelicker manierē met hen vereenicht gheweest.

D'olifanten brekē de slachorden vande Romeynen/ ende bringhen die inde vlucht.

Coninc Pyrrhus siet dat de Romeynē die verslagē waren alle tsamē tegen de vyādē gheheert laghen.

Na desen strijt stonden de Samniten wederom op: maer nochtans en voerden sy gheen eyghen heyr / dan dat haerder vele tot Pyrrhum versaemden/ eñ toghen met hem. Also deden oock de Lucani/ Bruti / Salentini ende Picenes / soo dat Pyrrhus eenen grooten aenhang in Italien creech / daer mede tooch hy door der Romeynen lant met heyrs crachtē/ ende verdestrueerde alle wat hy vant/sonder teghenstaen/ tot aen de stadt Preneste / daer hy van dat gheberchte de stadt van Rome sien mochte/ daer alle zijnen lust nae stont. Daer nae keerde hy hem met eene ridderliche heyrvaert in Campanien. Daer quamen tot hem der Romeynen Legaten/ eñ begheerden van hem dat hy de ghevanghen wilde laten lossen. Pyrrhus die ontfing de Romeynen seer eerlicken/eñ sprac also tot hen segghende:

De Samniters ende ander natien vā volc in Italiē voegen hen liedē mettē Coninc Pyrrhus.

De Romeynē schicken hen Gesanten aē den Conick Pyrrhus om de gevangenē te lossen / de welcke sonder eenich rantsoē vry ghelaten werden.

Oratio Pyrrhi.

Hoe dat hy niet om goets wille in Italien ghecomen en was/ofte dat hy eenighen haet ofte nijt teghen de Romeynen hadde / dan alleene / om datse in manlicke daden boven alle ander volcken vermaert waren/so was zijnen moet om prijs ende eere met henluyden te strijden / om lof eñ eer te verwerven/ ende besien / wien van henluyden de Goden dat gheluck ende victorie gunnen wilden. Daerom wilde hy hen / soo sy dat begheerden/ de ghevanghen sonder eenich ontghelden / los ende vry laten / ende conste hy den ghenen die inden strijt haer leven ridderlicken ghelaten hadden / dat leven weder gheven/ ghelijck hy dese los ende vry liete/ alsoo wilde hy hen oock doen. Eñ seyndense metten ghevanghen wederom nae Rome. De Romeynen danckten hem / ende toghen met blijschappen te huys.

Daer was oock een onder der Romeynen Legaten Gaius Fabritius ghenoemt / inden welcken de Coninck Pyrrhus een groot behaghen hadde/want hem dochte dat hy van lichaem/ende ghestaltenisse/van sprekē/seden / ende ghedaenten geenen schoonder ridderlicken man noyt ghesien en hadde. Ende als hy vernam/ dat hy arm was / quam hy met hem te woorde/ende begeerde van hem/ dat hy soude tot hem comen / hy wilde hem eerlicken begiften ende rijck maken. Fabritius weygherde hem/ eñ en wilde dat niet doen. Doen boot hem Pyrrhus wilde hy tot hem comen / ende zijn dienaer zijn / hy soude hem dat vierendeel van zijn Coninckrijcke gheven. Doen ontseyde hem Fabritius wederomme/ende seyde/ dat de Romeynen niet en achten op groot goet: maer hoe datse der ghenen Heeren mochten wesen / die groot goet hadden / ende machtich waren / hy en conste met gheender eere zijn vaderlant verlaten / ende om goets wille totten vyanden wijcken.

Gaius Fabricius.

Coninc Pyrrhus versoect met groote gelofte Gaius Fabricius op zijn zyde te trecken/ maer hy en conde hem niet ghewinnen.

Vander eerbaerheyt verwonderde hem Pyrrhus te mael seere / ende worde daer door beweecht / dat hy eenen treffelicken man/ die zijn dienaer was (Cyneas ghenoemt) na Rome seynde / eñ begheerde wederom pays te maken metten Romeynen / alsoo / dat hy dat lant dat hy in Italien ghewonnen hadde behouden wilde/ ende den Romeynen alle dat andere laten.

Cyneas Ambassaet vande Coninck Pyrrhus begheert met de Romeynen pays te maken.

Dat en wilden de Romyenen niet doen/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

hoe wel sy den strijt verloren hadden / ende gaven hem antwoorde: Sy en mochten geenen pays met hem maecken / ten ware dat hy gheheelick wt Italien weke / en liete de Romeynen daer in heeren zijn. Alsoo doen Cineas dat niet vercrijghen en mochte / arbeyde hy daerom dat de Coninck Pyrrhus selve te Rome mochte comen / om met hen te vereenighen. Dat was den Senaet wel te wille. Maer een oude Romeyn Appius Claudius Cecus ghenoemt / die van ouderdom blint / ende in langen tijt inden Rade niet geweest en was / die quam inden Senaet. Ende als hem toe gelaten worde te spreken / begonste hy / ende seyde.

Cyneas begeert dat sy den Coninck Pyrrhus souden in Rome laten comen / om van pays te spreken.

Hy ware dus langhe in grooten jammer ende droefheyt gheweest / dat hy van zijnen ghesichte berooft was / ende alsoo blint leven moeste. Maer hem quamen so wonderlicke saken te voren / die hy hoorde seggen / waert dat die also waren / ende dat de Romeynen so doen wilden / so wilde hy wel / hoe wel dat hy blint was / dat hy oock doof ware / ende niet meer en hoorde: Want hem ware te voren ghecomen / dat de Romeynen vanden wille waren / Pyrrhum inde stadt van Rome te laten comen / om met hem te spreken ende pays te maken / om dat hy vande Romeynen de victorie hadde / ende dat velt behouden. Daer van en conste hy hem niet genoech verwonderen / wat sy doch dencken mochten / want hare voorvaders en waren niet alsoo ghesint / noch oyt in alsulcker versaechtheyt bevondē / datse dē vyandē de eere souden hebben toeghelaten.

Appius Claudius raet datmen den Coninck niet en soude laten in stadt comen / noch oec niet hem van vrede handelen.

Maer oft hen somtijts in vele oorloghen eenighe schade ende verlies toe ghecomen was / dat en hadde haren ridderlicken moet gheensins beweecht / dat sy daerom metten vyanden souden pays maken: maer sy dochten meer hoe sy door hare deuchden ende manlicke daden dat verlies ende de schade wederomme mochten oprechten / deser voetstappen souden sy volghen. Want de Romeynen waren altoos daer voor gheacht gheweest / waert dat de groote Alexander in Italien quame / hy soude zijnen prijs ende victorien daer inne verliesen / ende hoe dat Papirius teghen hem vanden gantschen Roomschen volcke tot een Hooftman geordineert was. Daerom wederriede hy den Romeynen datse den Coninck Pyrrhum binnen de stadt van Rome niet en souden laten comen / want hy was seer wijs ende machtich van goede / daer toe seer milde / hy soude voor hem selven een partye binnen Rome mogen maken / ende aenghesien dat hy eenen manne dat vierendeel van zijn Coninckrijcke hadde aenghebooden / soo mochtense wel mercken / waer mede dat hy omme ginghe. Daer en waren niet enckel Fabritij binnen Rome / henluyden ware van noode / datse niet alleene teghen zijne manlicke deuchden streden / maer datse oock hen voor zijnder wijsheyt souden wachten.

Ordinantie aengaende de ghevanghen Romeynen.

Met dese woorden riede hy den Romeynen / datse Pyrrho affseyden binnen de stadt van Rome niet te comen. Daer toe wees de Senaet dat alle de ghene die Pyrrhus gevanghen hadde / eerloos souden zijn / soo langhe tot dat elck bewees dat hy eenen vander Romeynen vyanden / met zijnder eyghen hant hadde doot gheslaghen / ende daer mede zijne schande afghelept. Want de Senaet hielder voor een groote oneere / dat alsulcken grooten hoop vanden Romeynen / die harnasch ende gheweer droeghen / hen souden levendich laten vanghen.

Als nu Cyneas den Legaet wederom tot Pyrrho quam / ende hem der Romeynen meyninghe seyde: Soo vraechde hem Pyrrhus wat stadt dat doch Rome ware? Cineas antwoorde hem / dat hem dochte dat alle huysen tempelen der Goden waren / ende alle Burghers Coninghen daer inne. Cineas dede oock een dinck / daer van hen alle de Romeynen verwonderden. Want des anderen daechs als hy binnen Rome ghecomen was / ende voor den Raet quam / noemde hy alle de Raets heeren by hare eyghen namen / der welcker doch meer dan drie hondert was / die hy van te voren noyt ghesien noch ghekent en hadde.

Cyneas hadde een stercke memorie.

Also stont dat oorlooch wederom op tusschen den Coninck Pyrrho ende den Romeynen / die maeckten tot Hooftluyden Gaium Fabritium en̄ Curium Dentatum, die beschreven een groot heyr vanden Romeynen ende haren medeghenooten / ende toghen wederom teghen den Coninck Pyrrhum, die lach in Apulien / by de stadt Asculum ghenoemt. Als nu beyde de heyren niet verre van malcanderen en laghen / soo quam des nachts den Medecijn des Coninckx Pyrrhi met eerbiedinghe totten Romeynen / ende seyde: Waer sy hem wilden begiftighen / hy soude den Coninck Pyrrhum met fenijn vergheven. Fabritius ende Curius en namen dat niet aen: maer sy lieten den Medecijn vanghen / ende alsoo ghebonden den Coninck wederom over leveren / ende gaven hem daer by te kennen / wat de Medecijn henluyden aenghebooden hadde / ende nademmale dat hy een ridderlicke oorlooghe teghen de Romeynen voerde / soo en wast oock haren sin niet / hem met fenijne / maer met ridderlicke daden te verwinnen.

Vernieuwinghe vanden crijch tegē de Coninck Pyrrhus.

Int jaer van der stadt 474

Asculum.

De Burghemeester Caius Fabritius sendet den medecijn die den Coninc Pyrrhus wilde vergeven / wederom totten Coninck gevanghen.

Doen de Coninck Pyrrhus dese dinghen hoorde / ende oock dat Fabritius der Romeynen Hooftman was / sprack hy: Dat is die Fabritius, die vele minder vanden rechten weghe / dan de Sonne van haren loop mach ghekeert worden. Also gheschiede daer na den strijt / tusschen den Coninck Pyrrho ende den Romeynen / die hen oock beter voorsien hadden dan eerst. Ende sonderlinghe hadden sy sommighe met gheschutte ende met vier teghen de Elephanten gheordineert / nochtans soo duerde den strijt tot inder nacht / datter niemant en weeck. Ende Pyrrhus wert wederom ghequetst / ende by twintich duysent van zijnen volcke verslagen. Als de Roomsche Hooftluyden haer volck telden / vonden sy dat haerder vijf duysent ghebleven waren. In desen strijt worde de Romeyn Gaius Minutius ghepresen / dat hy met eenen slach / eenen Elephant den neuse hadde afghehouwen.

Strijt vande Romeynē tegen den Coninc Pyrrhus.

Int jaer van der ſtadt 474

Na deſen ſtrijt tooch de Coninck Pyrrhus inde ſtadt Tarentum/ende daer nae int lant van Sicilien / wantter vele ſteden in Sicilien henluyden tot hem ghegeven/ ende hem voor haren Coninck opghewořpen hadden. Daer verſterckte hy hem / ende tooch int ander jaer wederom in Italien. Doen quamen de Romeynen teghen hem in Lucania metten eerſten Hooftluyden/ende daer gheſchiede den derden ſtrijt tuſſchen henluyden.

Pyrrhus doet wederomme eenē ſtrijt tegē de Romeynen.

Ende hoe wel dat de Romeynen vele opſetten ende ordinantien maecten / ſoo gaf hen nochtans dat gheluck meer toe/dan hare wijſheyt ende verſtant. Want als Pyrrhus de Elephanten voor aen inde ſpitſe ghestelt hadde / ſoo gheſchiedet dat een jonghe Elephant met een ſtrale int hooft gheſchoten ende ghequetſt worde / doen keerde hy hem omme ende begonſte te ſchreyen.

D'elephanten breken op de zijde vanden Coninc Pyrrhus de ſlachoorden.

Int jaer van der ſtadt 478

Als hem nu zijn moeder hoorde / die oock inden ſtrijt gheordineert was/ liepſe totten jonghen Elephante / ende keerde haer oock teghen hare vrienden / daer mede braken ſy door / ende bedorven de ordinantie in Pyrrhus heyr / alſoo / datſe den vrienden meer ſchaden deden / dan den vyanden. Daer en tuſſchen drongen de Romeynen hert op die / ende verdrevenſe alſoo ghedeylt ende buyten haer ordinantie inde vlucht. Alſoo worden van Pyrrhus volcke wederom ſoo vele verſlaghen / dat zijne macht daer door ghebroken wert / daer en boven worde zijnen waghenborch ghewonnen ende inghenomen / daerom hy gheheelick vluchten moeſte: Ende de Hiſtorie gheeſt hem toe/ dat hy de alder laetſte was die van zijnen volcke de vluchte gaf.

Coninck Pirrhus volck neemt de vlucht.

Daer nae tooch hy wederom te huys in zijn Coninckrycke. Ende als hy hem wederom totten oorlooch bereyden wilde / wert hy inde ſtadt Argos/ die hy oock beſtormt ende inghenomen hadde/doot ghewořpen.

Coninck Pyrrhus doot geworpen.

Alſoo toghen de Romeynen met grooter eeren wederom te huys. Doen worde den Hooftluyden Curio ende Fabritio een triumphe toe ghelaten / de welcke ſy ſeer coſtelick volbrochten: Want daer was meer goets ghewonnen / dan voormaels in eenighen ſtrijt. Nochtans en ſaghen de Romeynen gheen dinck liever/ dan de Elephanten met haer torrens/van dien brochtē de Hooftluyden viere levende te Rome/ die gingē al treurende achter de cleyne paerden/ als oftſe bekenden datſe ghevanghen waren.

Elephanten door d'eerſte reyſe binnen Rome geſien.

Int Iaer van der ſtadt 479

Als nu de Tarentinen van Coninck Pyrrhus doot vernamen / ende datſe zijne hulpe verloren hadden: brochten zijt daer toe/ dat hen de ſtadt van Cartago byſtant dede / daer door worde dat verbont ghebroken / dat tuſſchen de Romeynen ende henluyden was: Maer de Romeynen ſtreden oock teghen henluyden in Italien/creghen de victorie / ende toghen daer nae voor de ſtadt Tarentum / die wert van alle man verlaten / ende oock door de Romeynen bedwonghen.

Tarentinen verwonnen.

Int jaer van der ſtadt 480

Alſo nam dat oorlooch een eynde metten Tarentinen / ende den Coninck Pyrrho, dat tot int vierde jaer gheſtaen hadde/daer door de Romeynen wederom aen macht ende goet toe namen: Ende daer en bleef niemant meer in gheheel Italien/die den Romeynen teghen ſtonden/ ende ſy deden noch ſommighe heyrvaerden teghen de Picenten ende Salentinen / die int oorlooch den Tarentinen hulpe ende byſtant ghedaen hadden/ deſe bedwonghen ſy ſonder groot perijckel / onderworpende henluyden de Pincentes met haerder hooftſtadt Aſculum. Ende maecten inden lande een Colonia van beſetten Romeynen/ Spoletum ghenoemt/ van welcker ſtadt in deſe tijden dat lant dië name heeft.

Oorloge tegē de Picenen ende Salentinen.

Deſghelijcx bedwonghen oock de Salentinen / ende wonnen haer hooftſtadt Brundiſium / die eene coſtelicke haven heeft aen de zee / door haren hooftman Narſilium.

Brundiſium.

Daer nae gaf hem alle man in Italien totten Romeynen/ die tuſſchen de zee/ ende dat Lombaerdiſche gheberchte laghen. Want de Franchoyſen hadden doen ter tijt Lombardyen inne / ende de Bope / ende niemant en dorſte hem teghen de Romeynen ſetten: Ende ſy dochten hoe ſy hen aen die van Cartago mochten wreken.

In dien tijden hadde Rome ontrent vijf hondert jaer gheſtaen / daer inne ſy ſelden vrede hadden: Want in deſer tijt zijn alderhande tweedrachten/oorlooghen/ende ſtrijden gheſchiet / daer van hier voorſchreven is. Alſoo ſwaer ende laſtich waſt Italien te bedwinghen. Daer nae binnen twee hondert jaren bedwonghen ſy de gheheele werelt / datſe henluyden ghehoorſaem ende onderdanich worde / ende hen tribuyt gheven moeſte.

Het eynde des eerſten boecks *Titi Livÿ* der Roomſcher Hiſtorien.

DAT TWEEDE BOECK VANDER ROOMSCHER HISTORIEN.

Anno M. D. XCVII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ALsoo ick wt vele ende menigherhande boecken de rechte Roomsche Histozien/vander tijt aen als Rome eerst ghetimmert werde/ seer na tot vijf hondert Jaren toe te samen gebrocht/ende beschreven hebbe: in welcker tijt de Romeynen met veel perijckelen ende menigerhande nooden/ hen hebben gheheel Italien onderdanich ghemaeckt ende bedwonghen. Nu wil ick voortvaren ende beschrijven hoe datse inde navolghende twee hondert jaren by na de gheheele werelt onder haer gebrocht hebben/ ende hen onderdanich gemaect/ met strijden ende ridderlicken daden. Soo vinde ick nu groot gebreck van Latijnsche boecken/ niet dattet der Romeynen schult is/ dat hare ridderlicke daden ẽn wercken vanden ouden niet en souden beschreven zijn/maer dat de beste boecken door onachtsaemheyt der nacomelingẽ/ veracht ende verlozen zijn. Daerom oft dit boeck van lustigen ende schoonen Histozien dat eerste niet gelijck en ware/so bidde ic datmen dat niet mijnen onvlijte ẽn gebreckelicheyt alleene/maer den gebrcke der boecken(daer in ick de Histozien niet beter beschreven en vinde)wilde toe schrijven/want ick geenen arbeyt sparen en wil: maer gelijck als ick int beginsel des eersten boecx belooft heb/wil ick alle naerstichheyt doen/ende wt allen boecken die ick vernemen / ofte vercrijghen mach/ de navolghende wercken ende ridderlicke daden der Romeynen vergaderen: ghelijckerwijs als de byen den honich wt menigherhande bloemen/ also wil ick na mijn beste vermogen dit boeck te samen vergaderen / ende wt velen Histozien by een brenghen ende vervullen.

DOen nu de victoriose Romeynen gheheel Italien, dat edele vruchtbare lant bedvvongen hadden, alsoo datter niemant meer in Italien tegen henluyden op en stont, noch hen tegen en dorste vvesen, maer dat alle steden, hen onder haer bedvvanck ende ghebodt gaven, so en vvert nochtans daer mede der Romeynen begeerte niet versaet. VVant sy bestonden al voort ende voort te tasten, ende alle daer sy aen comen mochten, hẽ ghehoorsaem ende onderdanich te maken. Op een zijde lach hen inden vvech dat groote geberchte Alpes ghenoemt, die Vranckrijck ende Duytschlant van Italien scheyden. Op de ander zijde vvas de zee, daer over sy in ander landen varen moesten, dvvelcke sy doen ter tijt noch niet vele gebruyct en hadden, noch eenighen strijt ofte ridderlicke daden opt vvater gheoeffent. Maer deuchde vervvint alle dingen, die maecte dat de Romeynen hare manlicke daden niet minder op het vvater, dan te lande en bevvesen.

Int eerste bedvvonghense de Inselen van Sicilien, de vvelcke als de oude Historien bevvijsen, voortijts een deel des lants van Italien is ghevveest, ende van tempeesten der zee daer van ghebroken ende ghescheyden: daer toe stont haer eerste begheerte, om dat de natuere dat lant van Italien gescheyden hadde, soo vvildense dat metter vveere ende met strijden vvederom tot Italien brengẽ, ẽn hen onderdanich maken: vvat oorsaken datse daer toe gecregen hebben, vvil ick hier na vertellen, ende eerst beschrijven de ghelegtheyt des lants van Siciliẽ, ende vande zee diese van Italien scheydet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Van dat Insel van Sicilien hoe dattet ghelegen is, ende van de zee, eñ drie gheberchten besloten, ende hoe sy daer na vanden Romeynen bedwonghen is.

Int jaer van der stadt 489

De gelegentheyt van het Eylant van Sicilie.

HEt Insel van Si-
cilien is costelic en-
de vruchtbaer / vā
suycker/wijn/coor-
ne/ eñ oock van al-
derhande vruchtē
die de menschen nut-
ten ende ghebruyc-
kē mach. Dit lant
wert oock vanden
ouden Trinacria
genoemt / want het driehoeckich is van drie
gheberchten die het omcinghelen eñ beslup-
ten. Dat een gheberchte heet Pachinus / eñ
staet teghen Griecken lant. Dat ander is ge-
noemt Lilybeus / ende lept teghen Aphrica
ende Libien. Dat derde is gheheeten Pe-
lorus / ende is gheleghen teghen Italien/
daer is de zee soo enghe / dat wie daer door
vaert/ dien dunckt datse gheenen doorloop
en heeft/maer dattet gheberchte van Sici-
lien ende Italien aen malcanderen stooten/
ende als men daer door vaert/ datse hen dan
van malcanderen schepdē. De zee heeft oock
op die plaetse alsulckē loop als eenē vlieten-
de water/ dwelcke men anders nerghens al-
so en vindet / ende het is seer periculeus om
varen / van tweederhande wonderen die in-
der zee zijn/dat eene wert ghenoemt Scilla/
ende is eenen berch met scharpen canten/die
de schepen aen hem treckt. Dat ander is ge-
noēt Caribdis / daer dat water sincket met
eenen omloop/ ende verslindet alle de schepē
die daer in comen.

Trinacria. — Pachinus. — Lilybeus. — Pelorus Promontoria / dat zijn voorberghen die hun wijt wt strecken inde zee. — Scilla. — Caribdis.

Daer toe is in Sicilien noch eenen berch
Ethna ghenoemt / die altoos brant. Ende
als daer eenen wint op staet / werpt hy de
vlammen wt/met swavele ende andere ma-
terien vanden berghe/alsoo verre datter nie-
mant na by woonen en mach. Van dese din-
gen hebben de Griecken ende Poeten meni-
gherhande Fabulen versiert.

Ethna.

IN dien tijden alsmen telde van der tijt
dat Rome eerst ghetimmert was / vier
hondert ende drie ende tachtich jaer/
wasser en Coninck in Sicilien Hiero
ghenoemt / die woonde inder stadt van Sy-
racusen / teghen desen warp haer op een
ander machtighe stadt / in Sicilien / Mes-
sana ghenoemt / teghen dese street de Co-
ninc Hiero, ende beleydese metter hulpe dier
van Cartago / die hem groote bystant van
volcke toegheseyt hadden. Daerom be-
dwanck de stadt van Messanen de noot/
datse haer aen den Romeynen gaven / ende
haer hulpe begheerden / daer toe vercoren de
Romeynen tot Burghemeesters Appium
Claudium, ende Quintum Fabium, die lieten
eerst / eer sy wt Italien trecken wilden/
oversien hoe vele burghers dat binnen der
stadt van Romen waren. Ende als sy ghe-
tele worden / vant men tweemael hondert
duysent / drie hondert ende vierentachtich/
hoe wel dat de Romeynen altoos gheoor-
looght hadden/ende haerder vele verslaghen
waren. Van dese namen de Burgemeesters
een heyr / ende begheerden daer toe hulpe
ende bystant vanden anderen steden in Ita-
lien / alsoo / datse met groote macht in Si-
cilien toghen onversiens / want alsulcx de
Coninck Hiero niet vermoept en hadde.
Eñ terstont als sy aent lant quamen/traden
sy wt de schepen/ eñ overvielen den Coninck
met zijn heyr onversiens / eñ strevē met hem
alsolanghe / tot dat hy met alle zijn heyr de
vlucht gaf. Alsoo dat de Coninck daer na
bekende dat hy verwonnen ware gheweest/
eer hy wiste datter de vyanden int lant wa-
ren / ofte / eer dat hy de vyanden recht ghe-
sien hadde. Daer na deylde hem de Coninck
Hiero, eñ die van Cartago met haren volcke
in drie steden/ Panormum / Drepanum en-
de Agrigentum/besettende deselve met volc-
ke. Alsoo toghen de Romeynen van de eene
stadt totter andere / eñ verwonnen de vyan-
dē aider wegen. Doch vertoefdense voor de
stadt Agrigentum eene tijt lanck/want daer
inne lach de oude Hannibal, een Hooftman
van Cartago. Als dese metten beleg so verre
gebrocht was/dat hy begonste gebreck te lij-
den van nootdruftigen dingē/ so quam haer
een ander hooftman te hulpe van Cartago/
Hanno ghenoemt / eñ brochte met hem vijf-
thien hondert paerden/ende dertich duysent
voetknechten met vele Elephanten/daer vā
wert Hannibal also versterct / dat hy dē Ro-
meynen eenē strijt leverde: Maer de Romey-
nen hadden de victorie/eñ versloegender vele
van Aphrica/ nochtans so quamē de Hooft-
luyden wech. Daer na wonnen de Romeynē
de stadt Agrigentum / ende vercochten de
vrouwen ende mannen / ende plonderden de
stadt/daer inne sy groot goet vonden/ eñ to-
gen met grooter victoriē / ende elf Elephan-
ten wederom na Rome/die sy inden stryt le-
vende ghevanghen hadden.

Hiero Syracusanorum Rex, belegheert de stadt van Messanen in Sicilien met hulpe van de Cartaginoysen.

Appius Claudius, Q. Fabius Coss.

De Romeynē varen over in Sicilie tegē den Coninck Hiero.

De Romeynē winnen de steden/ Palermine / eñ Drepanum.

Agrigentum van de Cartaginoysen versterckt van volcke / maer wort vande Romeynen ghewonnen.

Als nu de Coninck Hiero op allen eynden
verwonnen was / sochte hy manieren om
metten Romeynen pays te maken. Ende hy
verkreech den pays / also / dat de drie voor-
schreven steden met vijftich casteelen / die de
Romeynen gewonnen ende ingenomen had-
den souden haer eyghen blijven. Maer dat
ander metter stadt van Syracusa soude on-
der des Coninx Hiero gehoorsaemheyt staē.
Daer toe soude hy den Romeynen gheven
twee hondert sware ponden silvers/ende een
geselle ende een vrient der Romeynen zijn en-
de ghehouden worden.

Int jaer van der stadt 493 Hiero Coninc vā Syracuse/ maeckt pays met de Romeynen.

Maer die van Cartago en worden inden
pays niet begrepen/ noch sy en begheerdens
oock niet/ want sy waren also machtich als
de Romeynen/ ende besaten dat geheele lant
van Aphrica/ dwelck is dat derdendeel van
der werelt. Haer sinnen ende moet en stont
niet minder/ van der Romeynē daer toe/ om
Siciliē onder haer gehoorsaemheyt te bren-
gen. Daerom soo versterckte hem Hanno de
Hooftman van Cartago wederom/eñ tooch
met tseventich schepen tegē de Romeynē die
in Sicilien lagen: nochtans en quam hy niet
opt lant / maer hy hadde alleene de zee inne/
ende roofde aen allen eynden in Sicilien eñ
Italien / al waer hy daer toe comē mochte.

Die van Cartago en worden inden pays met de Coninck Hiero niet begrepē.

Hanno veltheere vande Cartaginoysen treet weder om in Sicilien teghen de Romeynē.

Daer

Int jaer van der ſtadt 493 Gn. Cornelius Aſina. Gn. Duillius Coss.

Daer tegen vercoren de Romeynẽ Hooftluyden/ Gneum Cornelium Aſinam, ende Gneum Duillium, hen bevelende / datſe terſtont deden ſchepen maken / ende tegen hem op de zee ſouden trecken / dat geſchiede met wonderlicker haeſticheyt: want binnen tſeventich daghen van dier tijt af/ dat het hout totten ſchepen gehouden was/ ſtonden daer hondert ende dertich ſchepen op haer anckeren/ niet als oft de ſchepen door menſchelicken arbeyt ghemaeckt waren gheweeſt: maer ghelijck als oft hem dat hout in ſchepen verandert hadde. Met deſe ſchepen toghen beyde de Hooftluyden op de zee: maer ſy worden beſpot ende veracht van die van Cartago: Want der Romeynen ſchepen waren ſwaer / ende de ſchepen van Cartago licht/ datſe af ende toe mochten loopen wanneer ſy wilden.

De Romeynẽ comen tegen de Carthaginoyſen met hondert ende dertich ſchepen.

Op eene tijt voer de eene Hooftman vanden Romeynen Gneus Cornelius aen lant by dat Inſel Lippara ghenoemt / met ſeſthien ſchepen. Doe begheerde Hanno tot hem te comen op gheloove / als oft hy wilde met hem in vrientſchappe ſpreken. Dat liet hem Cornelius toe. Maer doe Hanno tot hẽ quam/ brack hy dat gheloove/ eñ ving hem metten ſeſthien ſchepen/ ſeyndende hem tot Cartago/ daer ſterf hy in de ghevanckeniſſe. Daer nae beſtont hy metten anderen Hooftman der Romeynen Gneo Duillio op de zee te ſtrijden/ eñ hoe wel hy dat voordeel hadde/ dat zijn ſchepen licht warẽ/ datſe der Romeynen ſchepen niet af loopen en mochten/ ſoo hadde hem nochtans Duillius daer toe gheſtelt/ met ketenen ende haeckxkens alſt aent treffen quame / dat hy de zijne ende der vyanden ſchepen alſoo tſamen ſpande/ datſe niet lichtelick van malcanderen comen en mochten/ dwelck alſo met ſommige ſchepen gheſchiede / ende als hen de andere wilden te hulpe comen / wert daer langhe tuſſchen henluyden gheſtreden : Ende Hanno worde zijn ſchip daer hy inne voer / afghewonnen: ende hy worde bedwongen in eene barcke te ſpringhen / daer mede hy vluchte ende wech quam. Daer nae gaven de ander ſchepen die niet aengheſechtet en waren / oock de vlucht. Ende de Romeynen creghen de victorie / ende wonnen Hanno eenendertich ſchepen af / ende verdronckender derthien / verſloeghen der vyanden drie duyſent/ ende vingen haerder by ſeven duyſent. Dit was den eerſten ſtrijt ende victorie die de Romeynen op de zee hadden.

De burgheme eſter Gneus Cornelius, wort vã Hanno door bedroch gevanghen.

De Burghemeeſter Gneus Duillius verwint Hanno in een ſtrijt ter zee.

Int jaer van der ſtadt 494

Daer na toghen de Romeynen totten Inſelen Sardinien ende Corſica / die hadden meeſtendeel inne die van Cartago. Ende ſy ſeynden wederomme eenen anderen Hooftman Hanno ghenoemt. Daer teghen ſtreden de twee Hooftmannen vanden Romeynen/ Gaius Aquilius Florus, ende Cornelius Scipio in Sardinien/ ende creghen de victorie. Ende hoe wel dat Hanno groote weere dede / nochtans worde hy ten laetſten in een ghedrange / daer de ſtrijt opt alder hartſte was/ vanden Romeynen doot gheſlagen/ ende de vyanden inde vlucht ghedreven. Alſoo wonnen de Romeynen Sardinien ende Corſica / ende noch twee Inſelen die tot Sicilien behoorden/ d'een Lippara/ d'ander Melita ghenoemt.

De Romeynẽ winnen d'eylanden Sardinie / Corſica / Lippara eñ Malta.

G. Aquilius Florus. L. Cornelius Scipio.

Lippara. Melita.

Opt ander jaer daer na verleyde Attilius Collatinus der Romeynẽ Hooftman de Romeynen in Sicilien/ ende brochteſe in een enghe water / dat hadden die van Cartago in ghenomen / ende omcinghelden de Romeynen / datſe haer niet geroeren en coſten/ noch totten ſtrijt geordineren. Als hen nu de Romeynen alles ghelucx ghetrooſt hadden/ ſoo ſtont daer een Romeyn Calphurnius Flamma ghenoemt/ ende dede eene manlicke daet. Ende hy en nam niet meer tot hem/ dan drie hondert Romeynen/ daer mede beſtormde hy eenen berch / dien de vyanden hadden in ghenomen/ ende ſloechſe daer af / daer mede maeckte hy dat alle de menichte der vyanden hen teghen hem ſtelden / ende verlieten de andere. Alſoo ſloech Calphurnius metten vyanden ſoo langhe / tot dat alle de Romeynen wt dat enghe water op de ruymte quamen. Ende de drie hondert Romeynen worden alle doot gheſlaghen op Calphurnius na / dien vonden de Romeynen daer nae ſeer ghequetſt / noch levende / ende met dooden lichamen bedeckt / op zijn plaetſe ligghen/ ende verbonden hem zijn wonden dat hy ghenas.

Int jaer van der ſtadt 495

Calphurnius Flamma doet een manlicke daet.

Na deſe dinghen worde Hannibal wederom van die van Cartago tot een Hooftman ghecoren over haerluyder ſchepen/ daer mede tooch hy teghen de Romeynen/ ende ſtreet met hẽ. Maer hy worde wederom verwonnen / ende in de vlucht ghedreven. Daer van ſtont eenen oploop op in zijn heyr teghen hem/ want ſy hem alle de ſchult gaven / ende worpen hem met ſteenen doot. Alſoo behielden de Romeynen de Inſelen van Sicilien / Corſica ende Sardinien / Lippara ende Melita. Eñ Duillius tooch met groote triumphe nae Rome/ daer gheſchiede eene groote blijſchappe/ om dat hyt met zijn mãlicke daden daer toe ghebrocht hadde / dat de Romeynen niet alleene te lande/ maer ooc opt water/ eñ buyten Italien/ alſulcke prijs ende victorie vercreghen eñ verworven hadden. Daerom en wert hem vanden Romeynen niet alleene eene triumphe ghegheven/ maer oock toe ghelaten waer hy ginck/ datmen voor hem pijpen ſoude / daer mede hy zijn leven lanck triumpheerde.

Hãnibal wort van zijn volc doot gheworpen.

Gneus Duillius hout triumphe.

Hoe de ſtadt van Cartago in Aphrica eerſt getimmert worde van de Coninginne *Dido*, ende daer nae ſeer machtich wert.

Als nu de Romeynen die van Cartago te water ende te lande verwonnen hadden/ achtervolchdenſe dat geluc dat henluyden toe quam/ ende ſochten hen dat gheheele lant van Aphrica onderdanich te maken. Daer teghen ſtelden hen die van Cartago met gantſcher macht/ alſo dattet oorlooch ſo langher ſoo grooter ende harder worde: Maer eer ick daer van ſchrijve / wil ick een weynich van den oorſpronck der ſtadt van Cartago ſegghen / aenghesien datſe na Rome de machtichſte ſtadt gheweeſt is inder gantſcher werelt.

Den oorſpronck van Cartago.

Carta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Cartago is lxxij. jaer voor Rome getimmert / vande Conincginne Dido, die ooc Elysa ghenoemt was.

CArtago was twee ende tseventich
jaer voor de stadt van Rome ghe-
timmert ghewerst / van een Conin-
ginne Tiria Dido, ende oock Elysa
ghenoemt / die hadde haer vader Belus ghe-
gheven eenen Bisschop van Hercules Tem-
pel / die de naeste plaetse ende eere naest den
Coninck hadde inden landen. Dese was ge-
heeten Hiarbas ende oock Sicheus / vermaert
van grooten goeden / ende heymelicke schat-
ten / die hy by hem hadde legghende.

Sicheus.

Belus Pigmalion, soeckt te crygen de schatten van zijn swagher Sicheus.

Als nu den Coninck Belus sterf / liet hy zij-
nen sone Pigmalion tot eenen erfghename /
ende de voorseyde Dido zijn dochter. Doe
verwan den jonghen Coninck Pigmalion
de gierichheyt / dat hy laghē sochte hoe hy tot
den schatten zijns swaghers Sichei comen
mochte / ende als hy dat in gheender andere
manieren en conste by ghebrenghen / soo be-
schickte hy dat Sicheus worde doot ghesla-
ghen / ende meynde dat hy daer nae te beter
de schatten van zijnder suster Dido soude
moghen verrijgen. Also was dat overvloe-
dighe goet ende rijckdomme (de welcke hem
menich man tot troost ende salicheyt verga-
dert) een oorsake / daer door Sicheus om zijn
leven quam.

Dido bedinct hoe sy met haer schatten soude moghē wech gerakē.

Als nu Dido nae langhe rouwe / weenen
ende claghen / wederomme tot haren ver-
stande quam / dochtese wel dat haer broeder
soude na de schatten vragen / ende ter avon-
tuere daer na staen / hoe dat hy haer oock om
dat leven brenghen mochte. Daerom doch-
te sy metten goeden in andere landen te rey-
sen / om de tyranschap haers broeders te
vlien: Maer sy hadde ghebreck van volcke
ende schepen. Also vantse den raet datse ha-
ren broeder Pigmalion (die in een ander stadt
gesetē was) ontboot / hoe dattet haer swaer
ware inder stadt ende wooninghe te blijven /
daer inne sy haren ghetrouden man verlo-
ren hadde / sy worde daghelicx op dier plaet-
sen haers lydens ghedachtich. Daerom be-
gheerde sy (waert hem gheliefde) dat hy haer
schepen ende volck wilde seynden / soo soude
sy met alle datse hadde tot hem varen / ende
by hem woonen. Van deser bootschappe
worde de Coninck Pigmalion seer blijde /
want hy dochte dat zijn suster de schatten /
daer nae hy langhe ghestaen hadde / soude
met haer brenghen / daerom seynde hy haer
een deel goeder schepen / met goets volcks
ghenoech.

Pigmalion seindt zijn suster Dido schepen.

Doe dese tot Dido quamen / dede sy hen-
luyden groote eere / ende tracteerdese so wel /
datse haer beminden / ende merckten hoe sy so
goedertieren ende verstandich was / eñ hoe
dat haerluyder Heere de Coninck alsulcken
tyrannighen boosen mensche was / ende cre-
ghen eenen haet tot harē Heere. Als nu Di-
do dochte dat het tijt was / liet sy de schepen
laden met alle datse hadde / maer nochtans
dat costelickste liet sy heymelic in haer schip
verberghen. Daer by liet sy wat sacken en-
de kisten met zande vullen / ende die oock in
de schepen draghen. Daerna ginck sy met-
ten haren te schepe / in alsucken waen / als
oftse souden tot haren broeder varen.

Als sy nu op de ruyme zee quamen / doe
lietse de sacken ende kisten met zande ghe-
laden / in dat aensien der ghenen die van ha-
ren broeder Pigmalion tot haer ghesonden
waren / inde zee worpen / ende dede eerst een
groote clachte over haren broeder den Co-
ninck Pigmalion.

Dido ghelact haer dat sy haer schatten inde zee worpt / eñ beroute tvolck dat sy met haer in eē ander ghewesste varen.

Vertellende hoe dat henluyden wel ken-
nelick ware / dat haer broeder / haren man
om des goets wille hadden laten vermoor-
den / ende aen haer aller vrientschappe ende
broederschappe vergheten / daerom hadde
sy dat goet in de zee laten werpen / op dat het
haer broeder niet en creghe. Het en ware
oock haren wille niet tot hem te varen / ende
zijne tyranschap te verdragen / maer sy wil-
de haer in de zee gheven / om een vreemt lant
ende wooninghe te soeckē / daer sy voor haer
broeder seker ware / wilden sy haer daer toe
ghesel schap doen / so souden sy groote gunste
van haer verrijghen. Het ware hen oock
van noode te doen / want sy wisten wel waer
sy sonder de schatten ende goeden tot haren
broeder quamen / hy soudese laten dooden.
Daer voor ware henluyden te verkiesen /
dat gheluck met haer te versoecken / waer sy
by haer bleven / sy en soude henluyden nem-
mermeer verlaten.

Dido vaert na Aphrike.

Met dese woorden brochtese Dido daer
toe / datse hen altemale tot haren dienste bo-
den eñ overgaven. Also liet Dido de schepen
wenden totten lande van Aphrica / eñ voer
nochtans eerst tot Cyprē aent lant. Daer
nameese toe tachtentich maechden / om ha-
rē volcke te vertrouwen / datse daer van kin-
ders creghen. Alsoo / nae langhe reyse op de
zee / quamen sy op de plaetse daer Cartago
daer nae ghetimmert worde / daer voeren sy
aen het lant.

Ende doen de inwoonders des lants sa-
ghen / dat sy gheen vyanden en waren / ofte
yemant begeerden schade te doen / doe broch-
tense haer spijse ende ander nootdruft / eñ be-
wesen haer vrientschappe ende alle goeder-
tierentheyt. Daerom dochte Dido aldaer eē
stadt ende nieuwe wooninghe te timmeren /
ende gaf den haren te kennen / dat de schat-
ten haers mans noch by haer waren / diese
haer hadden aen genomen datse inde zee ge-
worpen warē / op dat waer sy niet met haer
ghevaren en hadden / maer tot haren broe-
der weder gekeert warē / datmē haer te mis
soude achtervolgen eñ na varen / als hy sage
datter gheenen troost meer tottē schatten en
ware. Daer van worden de hare seer ver-
blijt / want sy deylde die seer mildelicken wt.

Dido coopt eē stuck lants daer op sy de stadt Cartago eñ het Casteel Byrsa bouwet.

Doen begheerde sy vanden inwoonders
der plaetsen / dat sy haer niet meer dan also
veel eygen lants vercochten / als sy met een-
der ossen huyt mochte omvanghen. Als dat
so ghescheide / liet sy de ossen huyt tot smae-
len riemen snijden / ende omtooch daer mede
alsoo veel lants / dattet de inwoonders niet
toe laten en wilden. Soo overquam sy noch
met henluyden / datse vanden lande eenen
jaerlicschen chijns gaf / ende timmerde daer
eene nieuwe stadt met een slot ende Coninck-
licke wooninghe. De stadt lietse noemen
Cartago / ende dat slot Byrsa. Ende Dido
hielde haer teghen den haren / ende teghen
haren ghebueren seer vriendelicken / ende
regeerde soo wel datse alle man lief hadde /

Byrsa.

alsoo

Int jaer van der stadt 495

also dat de stadt in corten jaren van volcke ende goeden seer toe nam. Ende Dido wert alder weghen seer ghepresen vander schoonhept haers lichaems/ ende ooc van verstande ende wijshept haerder sinnen/ daer van sy rijcker ende verstandigher was/ dan andere vrouwen.

Hiarbas een Coninck in Aphrike/ begheert de Coninginne Dido tot een huysvrouwe.

Als dat een Coninck in Aphrica vernam Hiarbas ghenoemt/ wert hy tot haer beweecht/ ende begheerdese tot eender huysvrouwen te hebben/ende gaf haer daer by te kennen/ waer sy dat met goeden wille niet en dede/ wilde hy teghen haer trecken/ hare stadt verstooren/ ende haer met ghewelt nemen. Nu en dorsten de hare/ alsulcke bootschap haer niet te kennen gheven/ want sy wisten wel datse op geset hadde geenen man meer te nemen/ maer tot haren eynde toe in reynichept te leven. Daerom sochtense een listichept/ ende seyden also tot haer: Hoe dat de Coninck Hiarbas niet anders en begheerde/dan dat sy hem sommighe vanden haren soude gheven/ die hem ende den zijnen der Coninginne lants zeden leerden ende onderwesen/ want hy daer in groot behagen hadde. Ende als Dido dat toe liet/ ende nochtans niemant vanden haren een daer van zijn en wilde/om totten Coninck te gaen/ so straftese de hare seer/ende sprack: Hoe dattet eenen goeden burgher toe behoorde/ dat hy zijn goet ende leven voor zijn vaderlant behoorde te setten. Ende so sy merckten/ waer sy dat ontseydē/ dat tegen de stadt van Cartago een swaer oorlooghe op staen mochte: ende so sy noch een nieu volck waren/ ende en mochten hen des Conincx Hiarbas niet verweerē/ so en waert niet recht/ datse haer des weygherden.

Doen haer Raetsheeren dat hoorden/soo gaven sy haer eerst te kennen de rechte bootschap ende meyninghe des Conincx Hiarbas, hoe dat hy haer begheerde tot eender vrouwen/ eñ waer sy dat ontseyde/ dreychde hy de stadt te verstooren. Want haer nu recht ende behoorlick dochte/ dat een burger zijn leven voor zijn stadt soude setten/ so behoordet haer als eender vrouwen eñ Coninginne der stadt van Cartago aldermeest toe/datse alsulcx niet ontsegghen en soude.

Doen Dido dat hoorde/verschricktese/eñ en wiste niet watse hem antwoorden soude/ dan datse begeerde drie maenden respijt om haer te bedencken. Daer en tusschen so quelden haer de Raetsheeren seer radende/ datse dat huwelick niet en soude ontseggē: maer Dido was in grooter angst ende noot/ ende overdochte hoe dat groote goet haren manne Sicheo een oorsake gheweest ware des doots. Soude sy nu oock haer schoonhept bedrieghen ende in jammer brenghen/ so waert doch wel te ontfarmen/ dat alsulcke dinghen/ die de menschen aldermeest begheeren/ als schoonhept ende rijckdomme/ den selven tot ongheluck gheraken souden.

Dido heeft inden sin liever haer selven te dooden/ dan te wesen de huysvrouwe van Hiarbas.

Ende hoe wel haer menygherhande inden sinne quam/nochtans namse voor haer datse eer haer selven wilde dooden (dat welcke doen ter tijt by den Heydenen voor deuchde ghehouden wert) dan de trouwe ende liefde van haren eersten man te breken/ ende haer lichaem eenen anderen man over te gheven.

Daerom als de tijt ghenaeckte/datse den Coninck Hiarbas antwoorde soude gheven/ doen lietse veel houts vergaderen op eene plaetse der stadt van Cartago/ ende liet dat op malcander legghen. Ende op eenen dach riepse alle de hare te samen tot der selve plaetse/ ende gaf henluyden te kennen/ hoe sy na den doot haers eerstē mans/ cuyshept eñ reynichept haers lichaems belooft hadde. Ende want sy nu saghen datse de noot daer toe bedwonghe/ datse haer lichaem eenen anderen man soude moetē over gheven/ oft datse de stadt vā Cartago in groote noot ende oorlooghe moeste brenghen. Op datse dan van alsulcken jammer gheene oorsake en ware/ ende oock om haer belofte te houden/soo haddese voor ghenomen eer daerom te sterven/ eñ seyde den haren goeden nacht/ bevelende henluyden de stadt van Cartago. Daer na stackse haer selvē doot met een mes datse heymelick by haer droech. Daer van weende de gantsche stadt/ ende was jammerlick seer bedroeft/ ende verbranden de Coninginne Dido tot asschen/ nae de Heydensche maniere/ ende timmerden op de selve plaetse der Coninginne Dido eenen Tempel/ daer inne men haer (soo langhe als Cartago ghestaen heeft) als een Godinne gheeert heeft.

Der Coninginne Dido wort eē Tempel gebouwt.

Ten is niet waer (maer het zijn alle versierde fabulen) dat Vergilius van Dido beschrijvet/ hoe dat Eneas van Troyen tot haer ghecomen is/ eñ haer vercreghen hadde. Want na de rechte rekeninghe der jaren/ soo en hebben Dido ende Eneas niet in eender tijt gheleeft. Ende men vindet in allen oprechten Historien/ dat Dido een schoone eerlicke ende wijse Coninginne gheweest is. Ende na haer doot en hebben die van Cartago geenen Heere meer aengenomen/ maer regeerdē door hondert Raetsheerē/ by welcken regimente de stadt seer heeft toe ghenomen/en hebbē vele vandē lande van Aphrica onder haer ghehoorsaemhept ghebrocht.

Eneas eñ Dido en hebben op eender tijt niet gheleeft.

Hoe de Romeynen in Aphrica voeren, ende wonnen de stadt Clupea met veel meer andere steden.

SO heeftse nochtās sonderlinge machtich ghemaeckt een van haren burghers/ende een Hooftman Mago ghenoemt/ die in strijden/ ende burgherlicken saecken groote dinghen bedreef/ ende veel goede ordinantien maecte. Als die sterf/ liet hy twee sonen na hem/ die een hiet Hastrubal, d'ander Amilcar: dese erfden na harē vader niet alleen rijckdommen ende goeden/ maer oock manlicke daden ende deuchden. Van desen beyden liet elck drie sonen: Amilcars sonen waren ghenoemt/ Milto, Hanno, ende Gisco: Hastrubals sonen heeten/ Hannibal, Hastrubal, ende Papho. Door dese/ ende haer nacomelingen wert de stadt van Cartago meest gheregeert.

Mago.

Hastrubal, Amilcar.

Hanno, Hannibal.

Na dien tyden/alst den Romeynen so ghelückelicken in Sicilien vergaen was/ also/ datse alle die van Aphrica daer wt verdreven haddē/ vercoren sy nieuwe Burghemeesters

stersi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 496 L. Mamillus Vulso, M. Attilius Regulus, wort met een groote vlote van schepen in Afrike ghesonden.

sters ende Hooftluyden / Lucium Mamil-
lum Vulsonem, ende Marcum Attilium Re-
gulum. Desen worde bevolen met heyrs
cracht in Aphrica te trecken: Ende sy maec-
ten hen toe met vier hondert ende dertich
schepen/ daer mede voeren sy in Sicilien/ en
als sy voortaen na Cartago reysen wilden/
soo hadden hen de vyanden pynners alsoo
sterck ghemaeckt/ als de Romeynen / en ghe-
moeten den Romeynen op de zee / tusschen
Sicilien ende Sardinie met grooter macht/
alsoo / dat de zee aldaer gheheel vol schepen
was / ende hadden oock twee Hooftman-
nen/ deen Amilcar, dander Hanno genoemt.

De vlote van Cartago ghemoet oock die vanden Romeynen. Amilcar, Hanno.

Ende als sy malcander saghen/ so bereyden
hen beyde partyen / ende streden ridderlic-
ken teghen malcanderen. Ende als de stryt
langhe gheduert hadde/ creghen de Romey-
nen ten laetsten de victorie: ende die vā Car-
tago moesten wijcken / ende de Romeynen
wonnē hen af vier ende tsestich schepen. De
Romeynē verloren daer oock twee ēn twin-
tich schepen / die int treffen ende inden strijt
onder ghinghen ende verdroncken.

Strijt ter zee/ waer dat de Romeynen de victorie hebben.

Daer na jaechden hen de Romeynen nae
sonder toeven / ende quamen met hare sche-
pen in Aphrica aen het lant/ by de stadt Clu-
pea genoemt/ ende hoe wel dattet eene sterc-
ke ende vaste stadt was: nochtās als sy ver-
namen/ dat die van Cartago den strijt ver-
loren hadden/ ende gevlucht waren/ so wert
de vreese so groot/ dat haer de stadt den Ro-
meynen opgaf. Daer lieten de Romeynen
haer schepen ligghen met goeder bewarin-
ghe/ ende toghen met heyrs cracht opt lant
in Aphrica/ also verre tot datse drie hondert
stedekens ende casteelen wonnen/ vanden
welcken sy sommighe verdestrueerden. En-
de reysden voort met haer heyr/ tot dat sy de
stadt van Cartago int ghesichte creghen/
daer binnen was alsulcke vreese ghecomen/
dat waert de Romeynen hadden gheweten/
so hadden sy de stadt doe ter tijt gewonnen.
Maer als sy wederom keerden/ verhaelden
hen die van Cartago wederom. Want Ma-
millus de eene Hooftman vanden Romey-
nen voer metten schepen wederomme nae
Rome/ en voerde met hem seven ende twin-
tich duysent gevangenen/ met ander groot
goet. Ende Attilius bleef metten heyre in
Aphrica / ende maeckte zijnen legher by een
water/ ghenoemt Bagrada.

Clupea.

De Romeynē winnen de stadt Clupea met meer ander steden in Africke.

Die van Cartago staen in groote vreese/ overmits de victorie vandē Romeynen.

Hoe *Marcus Regulus* eene wonderlicke groo-
te draecke met stormen ende worpen ver-
nielde, die hondert ende twintich voeten
lanck was.

Marcus Attilius Regulus doodet een wonderlicken draeck in Africke.

DAer vondē zijne ruyters eene won-
derlicke groote draecke/ welckes
ghestaltenisse ende aensien was
seer vreesselic/ ende vernielde haer-
der vele/ niet alleene die hy aengreep / maer
oock de ghene totten welcken hy met zijnen
aessem geraken coste. Daer tegen tooch Re-
gulus met heyrs crachte/ ende creech groo-
te schade van hem/ want men hem met ghe-
schutte/ ghelijck men doe ter tijt ghebruycte/
noch gheensins quetsen en mochte. Ten laet-
sten beschicte Regulus sommighe hantwerc-
kers/ die met steenen worpen / om hem daer
mede te vernielen: Also ghelucKte een worp/
daer mede wert hem den rugghe gebroken/
also / dat hy niet meer cruppen en mochte/
daer na worpense hē geheel doot/ ēn trocken
hem dat vel af/ dat was seer hart van groo-
te schobben/ ende was lanck hondert ende
twintich voeten/ dat seynde Regulus na Ro-
me/ daerment langen tijt voor een wonder
thoonde.

Daer na toghen die van Cartago met
gantscher macht / ēn met drie heyren teghen
Regulum: Dat eene heyr voerde Amilcar,
De ander twee heyren voerden twee hooft-
mannen/ welcker beyder name was Hastru-
bal. Doe gheschiede daer eenen harden strijt
tusschen henluyden / die duerde tot inde
nacht / nochtans behielt Regulus dat velt/
ende dier van Cartago worden vijf duysent
verslaghen/ ende seventhien duysent gevan-
ghen/ met achthien Elephanten/ die quamē
levende inden gewalt der Romeynē. In dese
strijt wert den moet ende hope dier van Car-
tago so gheheel gebroken/ dat sy tot Regulo
seynden / ende pays begheerden. Daerom
seynde Regulus Legaten na Rome/ met veel
goets ende ghevangenen / begheerende eene
onderwijsinghe / oft hy met die van Carta-
go pays soude maken/ ende badt oock mede
dat de Romeynen eenen anderen Hooftman
in zijn plaetse ordineren souden / ende nam
eene oorsake die hy den Senaet voorhielde/
dat zijne ackers ende goeden in zijn afwe-
sen qualick ghebouwet/ ende bedorven wor-
den. Daer by is te mercken wat mannen
dat de Romeynen gheweest zijn. Regulus
hadde wel in alsulcken grooten strijden en-
de victorien die hy verworven hadde / rijck
moghen worden / ende groot goet vercre-
ghen: Maer den edelen moet ēn sin der Ro-
meynen en stonden niet daer na/ sy stonden
meer na eere dan na goet/ ende by der groo-
ter eeren die hen toequam / hadden sy allee-
ne dat ghemeyne profijt voor ooghen. Alle
haer lust ende begheerte was daer inne/ dat-
se dat lant mochtē planten ende saeyen/ ende
ackers bouwen. Als nu Regulus soo gheluc-
kelick ghestreden hadde/ soo en wilden hē de
Romeynen niet afsetten noch verlaten / hoe
wel dat zijne tijt ende jaer wt was.

Regulus verwerft eē groote victorie tegen de Carthaginoysen.

Regulus begheert by zijn ackerbouwinghe te wesen.

Sy stelden oock alsulcke conditien inden
pays/ datse dien van Cartago te swaer wa-
ren aen te nemen. Daerom wilden sy eer al-
derhande noot lijden/ eer sy dat doen soudē/
ende versterckten hen opt nieuwe/ niet allee-
ne in Aphrica/ maer oock in Vranckrijcke/
Hispanien ende Grieckenlant/ ende van de-
sen eynden cregē sy groote hulpe ēn bystant.

Die van Cartago versoecken over al bystant tegen de Romeynē.

Hoe *Marcus Regulus* van Xantippo den Her-
toge van Lacedemonien met behendicheyt
ende listen verwonnen wert, ende den strijt
verloos, daer inne veel duysendē vandē zij-
nen verslaghen worden, ende hy wort met
vele edele Romeynen ghevangen, ende seer
hart inde ghevanckenisse behouden.

DAer quā henluyden sonderlinge te hulpe
wt Grieckē lant de Hertooch vā Lace-
demonien Xantippus genoemt/ die seer strijt-

baer/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 496

haer/ eñ eē wt gelesen edel Ridder was. Desen bevolen die van Cartago de Hooftmanschap over alle haer heyr / die maecte eerst andere ordinantien onder henluyden/ dan sy so langhe tijt ghehouden hadden. Hy verbeterde ende veranderde/ watter te verbeteren ende te veranderen was: Ende tooch alsoo met alder macht teghen de Romeynen/ daer mede Regulus int velt lach / ende hadde veel steden ende sloten gewonnen/ eñ in genomen/ ende greep de Romeynen stoutelicken aen.

Xantippus hooftman vā die van Lacedemonie/ verwint Attilium Regulum, ende neemt hem ghevanghen.

In dese strijt keerde hem dat gheluck van Regulo, want Xantippus creech de overhant/ ende verwan hem alzo/ dat vandē Romeynen by dertich duysent verslaghen worden / ende Regulus de edele Romeyn wert met vijf duysent ghevanghen / ende in harder ghevanckenisse behouden. Daer mede triumpheerdē die van Cartago / ende wonnen meestendeel de steden wederom / die sy verloren hadden int thiende jaer alst oorlooch begonst was. Ende sy seynden Xantippum met grooter eere eñ giften wederomme in Griecken lant.

M. Emilius Paulus, Servius Fulvius Nobilior Coss.

Als nu dē Romeynē de bootschap quam/ bereyden sy terstont een andere heyr met schepen / eñ maecten tot Hooftluyden Marcum Emilium Paulum, eñ Servium Fulvium Nobiliorem, die reysden met drie hondert schepen wederom in Aphrica/ ende quamen inde stadt Clupea / die de Romeynen noch inne hadden. Daer voor togen die van Cartago met grooter macht/ eñ daer gheschiede wederom van henluyden eenen harden strijt op de zee: Daer hadden de Romeynē de victorie/ ende verdroncken dien van Cartago hondert ende vier schepen: Ende daer worden dertich schepen vanden Romeynen ghevanghen/ metten volcke dat daer inne was. In dese strijt worden verdroncken ende verslaghen vijf eñ dertich duysent vā Cartago. Ende de Romeynen en verlorē niet meer dā neghen schepen/ ende elf hondert mannen.

De Romeynen winnen een slach ter zee teghen de Cartaginoysen.

Int jaer van der stadt 498

Nochtans verhaelden hen die van Cartago wederom / ende seynden twee Hooftmannen / alle beyde Hanno ghenoemt / met grooter macht teghen de Romeynen / ende streden anderwerf met henluyden: Maer sy laghen weder onder / ende haerder worden by neghen duysent verslaghen. Van dese twee strijdē wert de macht vā Cartago wederom seer gebroken. Eñ de Romeynē wonnē vele steden/ ende groot goet sonder eynde.

De Romeynē winnen noch een strijt tegē de Cartaginoysen.

De Romeynen hadden oock doe ter tijt dat oorlooch ten eynde gebrocht: maer daer was alsulcken grooten hongher int lant/ datter de Romeynen niet langher blijven en mochten. Als sy nu met eenen grooten roof ende machtighen goede wederom te huys toghen/ quam daer alsulcken tempeest ende onweder op de zee/ datter van drie hondert schepen twee hondert ende twintich ondergìnghen/ ende met volcke ende goede verdroncken/ de tachtentich quamen nauwelic wech / eñ hadden inder noot alle het goet wt ghewórpen datse hadden/ want het was alsulcken grooten onweder / dat niemant in dien tijden desghelijcx ghesien en hadde.

De Romeynen lijden schipbreucke.

Doe ter tijt heeftmen eerst te Rome silveren ghelt ghemuntet / daer te voren hadden sy alle coperen m rrt / als Eutropius beschrijvet. Als nu de Romeynen wech warē/ doe tooch Amilcar de hooftman van Cartago in Aphrica / ende wan alle het ghene wederom / dat de Romeynen in ghenomen hadden/ eñ strafte dat lant met duysent sware pondē silvers/ ende om twintich duysent ossen/ datse so lichtelicken afgevallen warē: Ende de opppersten / die daer oorsake toe ghegheven hadden/ liet hy altemale cruycen.

De Silvere munte wert in desen tijt alder eerst ghebruyckt.

Hamilcar straft het [...] om datter [...] onder de Romeynen gegeven hadde.

Op dat anderde jaer daer na/ hadden de Romeynen alle haer schade vergheten / die sy op de zee gheleden hadden/ ende bereyden wederom twee hondert ende tsestich schepē/ daer van de hooftluyden waren Servilius Cepio ende Sempronius Blesus. Dese voeren wederom in Aphrica/ ende dat gheluck keerde hem wederom tot henluyden met bedriechlichept/ ghelijck als zijne ghewoonte is/ want sy wonnen wederomme vele steden eñ veel goets: Maer als sy wederom na Rome wilden varen / quam daer wederom een tempeest ende onweder over henluyden/ by dat gheberchte Palinurus ghenoemt/ daer van verloren sy hondert ende vijftich schepen / daer door het den Romeynen gheheel teghenstonde / meer op de zee te varen/ want het was henluyden swaer na de groote periculen des oorloochs / ende machtighe costen die sy aen de schepen moesten legghen / teghen de natuere ende vyanden te vechten/ die henluyden nu tweemale de verworven victorie wt haren handen ghenomen hadde. Daerom lieten sy dat lant van Aphrica varen / ende de Senaet maeckte een gheset / dat de Romeynen niet meer dan tsestich gheriste schepen en souden hebben/ om dat lant van Italien te bewaren.

Int jaer van der stadt 50[...]

Cneus Servilius Cepio, Caius Sempronius Blesus Coss.

De Romeynen crijgē wederom victorie in Africa.

Palinurus.

De Romeynen lijden wederom een schipbreucke.

Maer de begheerte van tijtlicker eeren ende goeden / vanden welcken niemant op der aerden en mach versaet wordē / dan diese verachtet / gaf den Romeynen een oorsake/ dat sy selve haer eyghen Ghesett braken/ ende seynden opt anderde jaer eenen hooftman Cotta ghenoemt / met schepen wederom in Sicilien/ die dede met die van Cartago vele strijden te water ende te lande / daer inne vele vanden vrienden ende vyandē verslaghen worden / want hy somwijlen onder lach / ende somwijlen de overhant ende victorie hadde.

Gaius Aurelius Cotta Burghemeester [...] wederom [...] victorie in Sicilien.

Int jaer van der stadt [...]

Hoe *Lucius Cecilius Metellus* die van Cartago verwan, ende groot goet met hondert ende vier Elephanten te Rome brochte, eñ daer eerlicken triumpheerde.

Daer nae vercoren de Romeynen tot hooftluyden Lucium Cecilium Metellum, ende Gaium Furium Placidum, die togen met grooter macht in Sicilien / om voort van daer in Aphrica te varen. In dier tijt hadden hen die van Cartago wederom vermaeckt / ende opt hoochste versterct. Sy maecten eenen nieuwen hooftman / Hastrubal ghenoemt / die en wilde de Romeynen niet verbeyden / tot datse in Aphrica quamen: maer hy tooch henluyden met gantscher macht teghen in Sicilien/ eñ quam aen lant by dat gheberchte Libeus

De victorie vande Romeynen teghen de Cartaginoysen in Sicilien.

Int jaer van der stadt 50[...]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

te Lilibeus ghenoemt. Hy hadde in zijn heyr
hondert ende drie ende dertich Elephanten/
ende by veertich duysent mannen te paerde
ende te voete.

Daer teghen street Metellus by de stadt
Panormium ghenoemt: Ende hoe wel dat
hy seer verbaert was vanden Elephanten/
so dede hy nochtans alle vlijticheyt / alst ee-
nen goedē hooftmanne toebehoorde/ eñ stel-
de bysonder mannen vanden Romeynen/ die
met vyer ende gheschutte de Elephanten wt
haer ordinantie brochten / datse haer om-
me keerden/ ende den vrienden meer schade
deden / dan den vyanden. Alsoo creech Me-
tellus de victorie metten Romeynen/ eñ vin-
ghen van die van Aphrica twintich duy-
sent/ eñ wonnen inden strijt ses eñ twintich
Elephanten/ de andere waren alder weghen
door Sicilien verstropt ende verdoolt / die
lieten sy vergaderen ende by een brenghen/
tot hondert ende vier toe / de andere waren
verslagen eñ doot gebleven. Met dese tooch
Metellus met groote triumphe na Rome/ eñ
deyldese daer na door gheheel Italien / daer
hen de menschen vanden grooten dieren seer
verwonderden.

Lucius Calius Metellus, brengt in een Triumphe meer dā hondert Olifantē binnē Rome.

Hoe *Marcus Regulus* die ghevanghen was van
die van Cartago, met hare Legaten na Ro-
me ghesreynt wert, ende hem van die van
Cartogo bevolen om pays te begeeren, en-
de de ghevanghenen te wisselen. Ende als
hy voor den Raet gheroepen worde, om
zijn meyninghe te segghen, soo riet hy den
Rade van Rome, sonder aensien zijnder
verlossinghe, datse geenen pays, noch wisse-
linge aen nemen en souden, ende tooch we-
derom na Cartago, daer toe hy hem goet-
willich overgaf tot groot lijden ende pijne,
om des ghemeynen profijts wille.

ALs nu dat oorlooch alsoo verliep/
ende te lanck viel met groote schade
die die van Cartago / ende oock de
Romeynen leden / ende hoe wel dat
beyde partien des oorloochs moede wa-
ren / soo lieten nochtans die van Cartago
eerst af/ ende accordeerdē onder malcander/
om Legaten totten Romeynen te seynden/
die pays begheerden: metten selven Lega-
ten sonden sy oock Marcum Attilium Re-
gulum, daer van hier voor vele is gheschre-
ven/ met alsulcken bevele/ oftse niet accorde-
ren en mochten / noch de pays vercryghen/
datse dan doch daerom souden arbeyden/
om alle de ghevanghenen teghen malcan-
der te wisselen ende te lossen. Doe de Lega-
ten te Rome quamen / ende hare bootschap
voor den Senaet dedē/ so viel daer menigher-
hande raet. Ende Marcus Attilius Regulus
wert daer inne seer ghesocht / den welcken
de Romeynen gheerne hadden los ghe-
hadt. Want hoe wel het hem inden laetsten
strijt misluct was / soo hadde hy nochtans
metten voorgaenden stryden de macht van
Cartago seer ghebroken / ende daer toe ghe-
brocht/ datse vreemder luyden hulpe soecken
moesten. Nochtans waren sommige vander
meyninghe / datmen dat oorlooch volherdē
soude/ ende geenen pays maken: Alsoo accor-

Die van Cartago senden Gesanten na Rome om te versoecken pays / ende de gevanghenen te lossen.

Int jaer van der stadt 503

deerden de Romeynen datse na Marco At-
tilio Regulo seynden/ om zijnen raet oock te
hooren. Hoe wel het nu nae menschelicker
wijse te gheelooven was / dat hy tot zijnder
verlossinghe soude gheraden hebben/ noch-
tans doe hy voor den Senaet quam / ende
zijn goetduncken oock segghen soude/ sprack
hy alsoo tot hen:

Wat quelt ghy my lieve Romeynen / dat
ghy my van desen saken niet rusten en laet/
en denckt ghy niet / waer toe dat my mijne
ellendicheyt bewegen mochte/ ende hoe dat
een yeghelijck wt menschelicker veersaecht-
heyt tot zijnder verlossinghe gheneycht is/
nochtans want ick mercke dat u betrouwē
noch in sommigher manieren tot my staet/
ende ick alle myn leven lanc mijn eygen pro-
fijt noyt gesocht en heb/ als ghy dat in uwen
oorloogen ende stryden wel hebt bevonden/
so werde ic in deser sakē wederom bedwon-
gen niet myn selven/ maer dat gemeyne pro-
fijt der stadt van Rome te soecken / hoe wel
ick voor ooghen sie/ wat straffinghe dat ick
daerom van die van Cartago uwe vyan-
den/ ende mijnen Heeren verwachtende ben.
Wanneer ghy wilt achterwaerts dencken
hoe onse (ofte dat ick recht spreke) uwe
ouders eñ voorvaders (want ick my eplaes/
als een ghevangen man/ niet meer voor een
Romeyn reeckenen en mach) alle haer oor-
looghen ende periculen met volherdinghe
verwonnen hebben/ als u daer van goet be-
wijs gheeft/ dat leger voor de stadt Veium/
dat welcke thien jaer lanck duerde/ ende dat
perijckel ende noot daer toe de Fransoyen
de stadt van Rome brochten / alsoo dat alle
haer macht alleene op duysent mannē ston-
de/ ende is nochtans met gunsten ende ghe-
nade van onsen Goden daer toe ghecomen/
oock door uwe manlicke daden ende deuch-
den / dat Rome niet alleen alle dese oorloo-
ghen verwonnen / maer oock gheheel Ita-
lien onder haer ghewalt ende ghehoorsaem-
heyt ghebrocht heeft.

Hoe meucht ghy dan in dese oorloogen eñ
stryden vertsaghen? Oft meynt ghy dat-
ter ymmermeer vrientschap tusschen Car-
tago ende Rome comen sal? Ghy hebt van
beydezijden malcander groote schade ghe-
daen/ ende so menigen treffelicken man ver-
slagen/ dattet nimmermeer en mach verge-
ten wordē/ ofte de stadt vā Rome moet Car-
tago onderdrucken / oft Cartago moet Ro-
me onderworpen. Nu meucht ghy wel over
dencken waer hare dinghen wel stonden/
datse gheenen pays begheeren en souden.
Ick en can u niet gheraden/ met henluyden
pays te maken/ ten sy dā dat ghy hen respijt
ende ruste wilt gheven/ om hen te verhalen/
op datse u daer na driewerf dubbel te har-
der moghen teghenstaen/ haerluyder macht
van volcke ende goeden/ is van u so seer ghe-
broken / dat ghyse sonder twijfel met vol-
herdicheyt wel bedwinghen meucht.

Voort wat dat inne heeft / datse beghee-
ren de ghevanghenen teghen malcander te
wisselen ende te lossen/ dat meucht ghy selve
wel mercken. Ghy hebt altoos vijf ghevan-
ghenen teghen eenen/ dat ghy my dan daer-
om sout aensien/ en can ic u niet geraden. Ic

Marcus Attilius Regulus radet datmen geē vrede maken soude met die van Cartago / noch oock de ghevangenen laten lossen.

hen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 503

ben nu voortaen in alsulcken onderdomme/ oft ick wel dat herte ende wille hadde/ dat ick u niet veel profijts doen en mach.

Wt dese woorden is wel te mercken/ wat trouwe ende liefde dat inden stantachtighen edelen herte Reguli gheweest is tot zijn vaderlant/ aenghesien dat hy meer dat ghemeyne profijt/ dan zijn eyghen leven ghesocht heeft. Ende de Senaet verwonderde hem seere van alsulcke woorden Reguli. Eñ hoe wel het hem swaer was Marcum Regulum te laten/ ende hem over te gheven/ nochtans wert zijnen raet ghevolcht. Ende seyden die van Cartago af/ datse noch pays noch manghelinghe der ghevanghenen van den Romeynen verwerven en mochten. Ende hoe wel dat Marco Attilio Regulo zijne vrienden ende gunners vermaenden eñ baden/ dat hy te Rome soude blijven/ ende hem niet wederom overleveren/ nochtans om der grooter stantachticheyt wille/ die in zijn herte was/ wilde hy liever zijn leven in perijckel stellen/ dan datmen eenighe ontrouwe van hem segghen soude. Ende tooch also metten Legaten wederom na Cartago. Doe die haer bootschap deden/ ende te kennē gaven/ datse vanden Romeynen niet vercrijgen en mochten/ ende hoe dat Marcus Attilius Regulus alle dinghen belet hadde.

Marcus Attilius Regulus treckt wederom nae Cartago.

Doe keerden sy alle harē nijt ende gramschap op hem/ ende dochtē hem eene sonderlinghe pijne ende lijden aen te doen/ om hen aen hem te wreken. Eerst lieten sy hem zijn ooghen schellen affsnijden/ dat hy niet slapen en mochte/ daer na deden sy hem eē vat maken/ dat van binnen op alle zijden langhe ende scharpe naghels hadde/ daer inne hy niet rusten/ staen/ sitten/ noch ligghen en mochte sonder groot lijden ende pijne/ daer inne lieten sy den waerdighen man sterven ende bederven/ die met rechts te beclaghen ende te beweenen was.

Marcus Attilius Regulus wort vande Cartaginoysen seer ghemartelifeert.

Och oft men noch alsulcke eerlicke stantachtighe mannen vonde/ ende de selve ghebruyckte/ men soude noch daer mede volbrenghen wat men wilde.

Na dese dinghen seynden de Romeynen eenen anderen Attilium Regulum, die des voorseyden vrient was/ ende Mamilium Vulsonen, met twee hondert schepen/ ende vier Legioenen in Sicilien/ om de stadt Libeum/ die van dat gebercht Lilibeus daer sy onder lach/ de name hadde/ ende tot dier tijt toe altoos die vā Cartago toe behoorde/ te beleggen: Daer tegen seyndē die van Cartago Hannibal Amilcars sone met een groot heyr om de stadt te beschudden. Die street metten Romeynen/ ende creech de victorie/ alsoo/ dat de Romeynen dat meestedeel van haer volck verloren/ ende dat de Hooftluyden nauwelick wech quamen. Doe de Romeynen dat vernamen/ seynden sy wederom een ander heyr in Sicilien/ ende bevalen de Hooftmanschap twee van haren Burgemeesters/ Claudio Pulchro, ende Lucio Iunio, desen gaven sy twee hondert ende twintich schepen/ ende groot volc daer inne/ die worden oock qualick ontfangen/ Want de schepen van Cartago quamen tegen hen by de haven vander stadt Drepanum/ eñ streden met hē onversiens. Daer cregen de Romeynē wederom groote schade/ want haerder worden by acht duysent verslaghen/ ende twintich duysent ghevangen/ ende Claudius en quā maer met dertich schepē vluchtich inder Romeynē heyr/ dat noch voor de stadt Lilibeum lach/ daer sy haer legher gegravē hadden. Eñ zijn geselle Lucius Iunius tooch wederom na Rome/ daer tegen quam eene tempeest ende onweder also groot/ dat hy alle zijn schepen verloos. Van dese twee strijdē wordē die vā Cartago wederom op ghericht/ alsoo/ datse opt ander jaer schepen bereyden/ ende bevalen de Hooftmanschap Amilcar, die was Hannibals vader: daer van hier na vele beschreven staet/ hoe dat hy tegen de Romeynen sesthien jaer lanck oorloochde in Italien/ eñ veel strijden ende victorien vercreech. Met die schepen toghen sy in Italien/ ende waer sy aen lant comen mochten/ bedorvense eñ verdestrueerden alle daer sy aen quamen/ ende deden den Romeynen/ ende hare vrienden groote schade. Ende die van Cartago domineerden allesins op de zee/ want de ghemeyne borsse der Romeynen was ydel/ also/ datse seer swaerlick ander schepen bereyden mochtē/ nochtans en bleeft daerō niet achter: maer sommighe rijcke ende machtighe burghers gaven haer eyghen goet daer toe/ want de Romeynen en mochten met geenē omslach des geluck verwonnē wordē: maer sy stondē altoos na haren val/ veel stercker wederō op/ eñ wordē daer door beweecht/ datse dat oorlooch met alsulcker neersticheyt aengreyen/ als oft sy noyt schade gheleden en hadden.

De Roomsche Burghemeesters worden voor de stadt Liibeū van Hannibal gheslaghen.

Claudius Pulcher, Lucius Iunius Coss.

Publius Claudius Pulcher verliest veel volck ende schepen in Sicilien.

Int jaer van der stadt 504

Lucius Iunius Pullus Burgemeester by der groote schipbreucke.

De vlote van Cartago vaert na Italien/ ende verderven veel plaetsen.

De Romeynen maken wederomme schepen gereet.

Hoe dat na menigerhande onghevallen ende schaden vanden Roomschen Hooftluydē, beyde Burghemeesters, *Gaius Luctatius*, ende *Aulus Posthumius*, Hooftluyden des oorloochs gecoren worden, ende groote victorie teghen die van Cartago vercreghen. Eñ tē laetstē ooc dit oorlooch tē eynde brochten, dat vier ende twintich jaer lanck gheduert hadde, ende toghen wederom met groote triumphe na Rome.

Sy bereyden opt anderde jaer wederom drie hondert schepen/ daer mede seynden sy Gaium Luctatium ende Aulum Posthumium in Sicilien/ die streden by der stadt Drepanum met dien van Cartago/ nochtans en ghesciede op beyde zijden gheen groote schade/ dan dat Luctatius Catullus in een bille seer ghequetst worde.

Gaius Luctatius Burghemeester teghen de Cartaginoysen. G. Luctatius Catullus, A. Posthumius Allicanus Coss.

Daer en tusschen hadden hen die van Cartago toe ghemaect met alle haerder macht/ ende met soo veel volcx als sy opbringhen mochten/ om den anderen die in Sicilien waren/ te hulpe te comen. Als nu Luctatius door zijn verspieders dat vernam/ hoe wel hy seer ghequetst was/ nochtans bereyde hy hem/ ende tooch met zijn schepen hen te ghemoete/ op datse niet by malcander comen en souden/ ende dat hyse onversiens ende na zijn voordeel mochte aengrijpen/ hy seynde sommighe jachten wt om te vernemen wanneer dat de vyanden comen souden/ ende hoe

Int jaer van der stadt 515

Luctatius heeft de vyanden verspiet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

de hoe sy hen hielden / Die brochten hem de bootschap datse des avonts by de Inselen Egades ghenoemt/die tusschen Sicilien ende Sardinien ligghen / aent lant ghevaren waren. Doe bereyde hem Luctatius, maeckte zijne ordinantie / ende voer de gantsche nacht / ende het gheluckte hem dat hy inder nacht na by de vyanden quam/die aengreep hy voor den daghe onversiens / ende street met hen. Ende hoe wel dat die van Cartago groote wederstant deden / nochtans haddese Luctatius alsoo verrascht / want sy inden eynden van gheenen strijt en vermoeyden/ datse tot gheender rechter ordinantien comen en mochten / daerom sy van hem verwonnen worden/alsó / dat Hanno met sommighe schepen vluchtich quam in Aphrica/ sommighe quamen inder vlucht in Sicilien inder stadt Lelibeum. Alsoo wonnen de Romeynen in desen strijt drie ende tseslich schepen/ende verdroncken haerder hondert ende vijfentwintich / daer toe worde van die van Cartago veerthie duysent manné verslagé/ en tweendertich duysent ghevangen. Maer vanden Romeynen schepen en verdroncken niet meer dan twaelf schepen vol volcx.

Luctatius verrascht de vyanden / en wint den strijt op zee.

Daer nae tooch Luctatius in Sicilien/ende street daer wederom met dien van Cartago/by een stadt Ericina ghenoemt / die sy in ghenomen ende ghewonnen hadden/daer verwan hyse noch eens. En hoe wel dat dier van Cartago in desen strijt maer twintich duysent verslagen en worden / so wert haerder nochtans alsoo vele ghevanghen / dat daer mede alle haer macht ghebroken worde/ dat sy Luctatio gheenen wederstant meer doen en mochten. Als de tydinghe tot Cartago quam / so was daer groot jammer ende noot inder gantscher stadt/ want hoe wel sy hen na groote schade/ die henluyden dickmaels aen volck ende goede toe ghecomen was / menichmael verhaelden ende weder om op quamen. Nochtans was haer ghelue so ongestadich / dat hoe wel het hen somtijts gheluckelicken ginghe/soo worpet henluyden nochtans daer nae te harder tonder/ datse geenen troost meer en hadde/dan alleene in Amilcar, die noch zijn schepen en volck gheheel en ongequetst by een hadde / en dede daer mede den Romeyné in Italien/ daer hy aen lant comen mochte/ groote schade.

Luctatius wint een ander slach tegé de Cartaginoysen.

De Cartaginoysen zijnde vande Romeynen ghekrenct / sende an Hamilcar.

Dese ontboden die van Cartago in wat noot ende armoede datse door dat oorlooch ghecomen waren / ende hoe sy niet meer en vermochten eenighe schepen ofte volck te vergaderen/ ende baden hem/dat hy hem de stadt van Cartago/ende dat ghemeyne profijt wilde laten bevolen zijn / want haerluyder troost alleen op hem stonde / en sy gaven hem de macht/dat oorlooch altemale te voeren/ofte metten Romeynen pays te maken/ soo hy best mochte / want hy ende de andere die in Sicilien laghen/en souden gheene hulpe meer van Cartago verwachten. Daer van worde Amilcar seer verbaert / maer hy en liet hem tegen niemant mercken/ ende hy hadde noch vele strijden teghen de Romeynen te water ende te lande: maer hy en street niet met hen met alle zijnder macht / want hy was te cranck teghen hen van volcke ende macht/ nochtans dede hy alle dat eenen goeden Hooftman toebehoorde/ ende hielt dat oorlooch alleé op meer dan een jaer lanc/ ende soo langhe als hy eenighen troost hebben mochte. Ende de Romeynen waren seer verbaert/ ende hadden groote vreese voor hem. Maer ten laetsten als hy zijn volck met victalié/ sout/ende ander nootdruft niet onderhouden en mochte / ende de Romeynen het oock by lanckheyt van tijden daer toe ghebrocht hadden / datse in Sicilien ende in Italien niet meer victalien hebben en mochten: maer datmen hen alle nootdruftichheyt met grooter cost wt verren landen moeste toebringhen.

Hamilcar is een goet crijchsman.

Doe seynde hy tot die van Cartago/ ende dede hen onderwijs van allen dingen/ daerom sy wederom te rade gingen om Legaten tot Luctatio en voort aen totten Romeyné te seynden/ om pays te begeeren/ daer toe de Romeynen oock niet qualicken gheneycht en waren / want sy dat gheluck voort meer niet geerne betrouwen en wilden/ dwelcke so dickmaels van hen omgheslaghen was/ ende als sy meynden dat oorlooch gheheel ghewonnen te hebben/ de victorie wederom wt haren handen nam/ ende sy sorchden het soude hem eens also geheelick om keeren/ en tot die van Cartago vallen/ dat henluyden dat oorlooch soude te swaer worden. Daerom werde daer pays ghemaect tusschen den Romeynen / ende die van Cartago / als dat oorlooch drieentwintich jaer lanck geduert hadde/ alsoo/ dat die van Cartago van den Inselen Sicilien ende Sardinien / gheheel souden te buyten staen/ende de selve den Romeynen over ghèven/ende daer toe twintich jaer lanck den Romeynen voor haer oorloochs costen alle jaers gheven drie duysent sware ponden silvers.

De Cartaginoysen senden an de Romeynen om pays te hebben.

De pays wort gemaect tusschen de Romeynen ende Cartaginoysen.

Dit namen die van Cartago altemale aen / ende en begheerden niet meer vanden Romeynen/ dan datse henluyden wilden toe laten hare ghevanghenen te lossen. Dat liet hen de Senaet van Rome niet alleene toe: maer beval oock dat alle ghevanghenen die noch binnen der stadt van Rome waré/sonder alle ontgheldinghe souden vry ende los ghegheven worden. De andere die in den ghewalt van sonderlinghen personen ende der burgers waren / die lietmen hen om een slecht gelt lossen / ende dat wert daer na van den Romeynen meestendeel in de ghemeyne borsse ghegeven. Want hoe wel sy seer stranghe waren int oorlooghen / nochtans als sy pays maeckten / ghebruyckten sy alderhande goedertierenheyt / ende wilden alsoo ghesien ende daer voor ghehouden worden/ datse inden strijt niemant verwinnen / ende int pays maken niemant van goedertierenheyt / ende anderen deuchden ghelijck mochte zijn.

De Romeyné geven de Cartaginoysen henlieder gevangé weder.

Also nam dat eerste oorlooch tusschen den Romeynen ende der stadt van Cartago een eynde/ende de Burghemeesters toghen met grooter blijschappe ende triumphe wederom na Rome. Ende Hiero de Coninck van Sicilien/ daer van voor beschreven is/ voer met hen/die brochte met hem in zijn schepen tweemael hondert duysent mudde corens/

Hiero Coninc van Syracuse in Sicilien voert coren na Rome.

die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der ſtadt 511

die gaf hy eñ deyldeſe wt onder dat Roomſche volck / daer van hy groote gunſte vercreech van hen / ende bleef inder Romeynen vrientſchappe tot zijn eynde toe.

Hoe de ſtadt Faliſcon vanden Romeynen wederom bedwonghen wert.

Int jaer van der ſtadt 512
Faliſci.

IN dien tijden onder deſen dinghen / was daer eene ſtadt in Italien / Faliſco ghenoemt / die doen ter tijt ſeer rijcke ende machtich was / vanden Romeynen af ghevallen. Daer teghen ſeynden de Romeynen Quintum Luctatium, ende Aulium Manlium, ende dat oorlooch wert gheeyndet in ſes daghen / want de Romeynen verſloeghen haerder vijfthien duyſent / ſy wonnen de ſtadt / ende ſtraftenſe aen de helft van haren lande / het welcke ſy in namen / ende daer wert eenen gheheelen pays / alſoo / dat de Romeynen nerghens gheen oorlooch en hadden / dwelcke hen ſint Numa Pompilius tijden / des tweeden Coninckx van Rome noyt gheſchiet en was: maer ten duerde niet langher dan een jaer lanck: want de Romeynen ſochten het oorlooch / ende ſeynden Legaten totten Coninc Ptolomeus van Egypten / dien beloofden ſy byſtant te doen teghen den Coninck Antiochum van Syrien. Maer als de Legaten tot hem quamẽ / ſo was dat oorlooch gheeyndet ende vereenicht.

Q. Luctatius, A. Manlius Coſs.
Die van Faliſco worden vãde Romeynen geſlagen.
De Romeynẽ ſenden hun Gheſanten aende Coninc Ptolomeus.

Ende op dat de Romeynen inden ſelven tijden niet gheheelick ſonder noot ende lijden zijn en ſouden / ſoo quam daer alſulcke groote waterſtortinghe / dat den Tyber te Rome inde huyſen liep / ende dede groote ſchade. Daer na quam een vyer onverſiens / dat ſy niet en wiſten van waer het gecomen was / dat dede oock groote ſchade / want het brande meeſtendel op de marct van Rome / daer de coſtelicſte huyſen ſtonden. Eñ daer verbrande oock den Tempel der afgodinnẽ Veſta genoemt / daer inne de Romeynen een eewich vyer hielden / dat worde van deſen tijtlicken vyere verſtoort ende te niete ghedaen. Om dat te bluſſchen liep daer inne een burgher Metellus ghenoemt / tot dat hy zijnen arm verbrande / ende brochte dat beelt der Godinnen daer wt.

De Tyber loopt over.
Brant binnen Rome.

Hoe de Romeynẽ door haer Hooftluyden eẽ ſwaer oorlooch ende ſtrijt hadden tegen de Franchoyſen, eñ hen int eynde verwonnẽ, haerder vele duyſent verſloegen, eñ brochten der Franchoyſen Hooftluyden gevanghen tot Rome, met veel goets ende andere coſtelicke juweelen, ende triumpheerden eerlicken.

Int jaer van der ſtadt 527
D'oorlooghe van Ligurien ende Lombardie.
Liguria.

TE deſen tijden ſtont daer een ander oorlooch op / wãt de Franchoyſen die op deſe zijde vant Lombaerts gheberchte dat lant inne hadden / dat welcke men nu ter tijt Lombardyen noemt / ende doen ter tijt Liguria ghehecten was / die verſterckten hen wt Vranckrijcke / ende toghen met een groote heyrcracht teghen de Romeynen / bedorven eñ verdeſtrueerden alle dat ſy crijgen mochten. Daer van quam een groote vreeſe binnẽ Rome ende gheheel Italien / want ſy overdochten de oude oorlooghen teghen dit ſelve volck / eñ hoet met henluyden vergaen was. Nochtans vertrooſte den Romeynen dat ſy gheheel Italien onder hen hadden / om hen byſtant te doen / ende te helpen.

Ende als Livius beſchrijft / ſeyden ſy den Romeynen toe / driemael hondert duyſent ſtrijtbaer mannẽ te hulpe te ſeynden / eñ met haerluyder byſtant tooch Paulus Emilius der Romeynen Hooftman tegen henluyden / die hadde in zijn heyr tſevẽtich duyſent mãnen: als Fabius Hiſtoricus beſchrijft / die in den ſelven ſtrijt gheweeſt is. Alſo quamen de Franchoyſen onverſiens op hem / ende hoe wel hy als een goet Hooftman / de zijne terſtont ordineerde / ende met zijn lijf ſonderlinghe groote weere dede / eñ door brack / nochtans verloor hy den ſtrijt / ende daer worden vanden Romeynen drie duyſent vijf hondert verſlaghen. Maer des anderẽ daechs ſtreet hy wederom met hẽ / ende creech de victorie / ende daer worden veerthien duyſent vandẽ vyanden verſlaghen / ende twee duyſent ghevanghen / daer mede rechte hy de ſchade wederom op die hy gheleden hadde. Maer om des eerſten ſtrijts wille / en wilden hẽ de Romeynen gheenen triumphe toe laten.

Paulus Emilius.
De Francoyſen ſlaen de Romeynen / maer ſy worden daer nae vande Romeynen gheſlaghen.

Daer na ſeynden de Romeynen twee ander Hooftmannen tegen de Gallen / Lucium Emilium Catulum, ende Gaium Attilium Regulum, die ſtreden met hen by der ſtadt Aretium. Ende Attilius Regulus worde met drie duyſent Romeynen verſlaghen / ende de andere in de vlucht gedreven / der welcker noch by tachtentich duyſent was. Dit was de alder ſchandelicſte vlucht / die vanden Romeynen oyt geſchiede. Maer de Galli en mochten hen niet langhe van haren gelucke verblijden / want corts daer nae ſtreet Emilius de Roomſche Hooftman wederom met henluyden / ende daer worden vanden Franchoyſen veertich duyſent verſlaghen / ende de andere wt Italien verdreven.

L. Emilius Catulus, G. Attilius Regulus.
De Romeynen worden wederom vande Francoyſen gheſlaghen. Daer na worden de Francoyſen wt Italien verdreven.

Op het ander Jaer daer nae en was het den Romeynen niet ghenoech / datſe alle de Franchoyſen wt Italien verdreven haddẽ / maer ſy ordineerden wederomme nieuwe Hooftluyden / Manlium Torquatum, ende Fulvium Flaccum, ende ſeyndenſe met een groot heyr teghen de Franchoyſen in Liguria / daer inne beſaten ſy de ſteden / Meylanen / Comum / Brixien / Placentien / Veronen / ende Cremona / die hare voorouders / die met Brenno in dat lant ghetoghen waren / ghetimmert hadden / ende dat lant verloos den name van Italien / ende wort daer nae Gallia Ciſalpina ghenoemt. Dit was de eerſte reyſe / die de Romeynen over dat groote water Padus deden / ende toghen tegen die van Meylanen / die doen ter tijt Galli Inſubres ghenoemt waren / die ſtreden met hen / ende de Romeynen hadden de victorie. Daer worden haerder drieentwintich duyſent verſlaghen / ende vijf duyſent ghevanghen.

Int jaer van der ſtadt 5…
Deerſte tocht die de Romeynen dedẽ over de riviere Padus.
Inſubres.
Int jaer van der ſtadt 5…
De Milaneſen worden gheſlaghen.

Ten laetſten togen twee Burgemeeſters / Marcus Claudius Marcellus, ende Gneus Cornelius Scipio, met een groote heyr vanden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

den Romeynen in Ligurien/ dese volvoerden dat oorlooch / want sy versloeghen soo vele vanden lantluyden datse henluyden moesten onder den Romeynen gheven. Ende Meylanen ende gheheel Lombardien worde van den Romeynen ghewonnen.

Meylanen wort ghewonnen/ int jaer vander stadt 532.

In dese oorlooghen waren drie vanden Franchoysen Hooftluyden ghevanghen, Viridomarus, Britomarus, ende Aristonicus, die brochten de Burghemeesters metten anderen ghevanghenen / ende met groot goet tot Rome/ eñ hen wert toe ghelaten datse mochten triumpheren.

Viridomarus. Britomarus. Aristonicus.

Hoe de Romeynen teghen Illyrium ende Histria oorloochden, ende door haer Hooftluyden de landen bedwongen ende tot gehoorsaemheyt brochten.

Int jaer van der stadt 522

VAn desen oorloghen ende strijden wert der Romeynen name ende lof in verren landen wegheberey det / ende sy creghen oorsaecken/ datse de landen Illyrium ende Histria / diemen nu ter tijt noemt Histenrijck / ende de Wendischemarck / van Forvil tot Ragus aen de zee / lanck dat gheberchte gheleghen/ oock wonnen. Want sommige van henluyden hadden den Romeynen een schip afgherovet op de zee / daerom seynde de Romeynen eerst Legaté totter Conninginne Theutana genoemt / die doen ter tijt dat selve lant besadt ende regeerde / ende begheerde datmen dat gheroofde goet soude wederom gheven.

Den crijch vã Illyrien ende Histrien.

Theutana Coninginne van Illyrien/ doet de Ghesanten van Rome doodẽ.

Ende als de Legaten wat stoutelick ende ernstelick spraecken teghen de Coninginne/ende dat goet wederom eyschten. Daerom sy meynde datse veracht/ ende haer cleynicheyt / ghescheit ware: want het is der vrouwen ghebreck ende natuere/ datse lichtelicker straffe woorden ter herten nemen/ dan de mans, daerom lietse de Legaten vanghen ende dooden.

Wt deser oorsaecken seynden de Romeynen twee Hooftmannen teghen haer/ Menutium Ruffum, ende Publium Cornelium, diese bedwonghen/ende vele steden verstoorden / ende vinghen vele groote Heeren: maer nochtans met grooter bloetstortinge vanden Romeynen. Daer na int derde jaer nam dat oorlooch een eynde door Fulvium ende Posthumium der Romeynen Hooftluyden / die triumpheerden vanden landen. Niet meer en vinde ick van dit oorlooch beschreven.

Int jaer van der stadt 525

Die vã Illyrien gedwonghen.

Van dat tweede ende grootste oorlooch tusschen de twee machtinge stedẽ Rome ende Cartago, dwelck door *Hannibal* als een Hooftman van de selve, sesthien jaer lanck ghevoert worde, ende hoe *Hannibal* als hy noch een kint was, zijnen vader eenen eedt swoer, eñ den Goden beloofde, dat terstont als hy vermochte, wilde hy der Romeynen vyant worden, ende sterven.

Int jaer van der stadt 532

IN dien tijden als de Romeynen / ende de stadt van Cartago/ den pays onder henluyden ghemaeckt/ vijf jaer lanck ghehouden hadden/ dochte den Romeynen / hoe dat die van Cartago niet gheheel goetwillich teghen henluyden en waren. Daer tegen dochten die van Cartago/ dat de Romeynen te grooten hoochmoet teghen hen bedreven/ eñ hen te seere van haer victorie ende macht verhieven/ende de selve misbruyeten. Daer van stonde op dat alder grootste oorlooch/ dat de Romeynen oyt teghen eenighe natie ofte volck ghevoert hebben. Dit oorlooch/ begonste alsmen telde vander tijt dat Rome eerst ghetimmert was / vijf hondert ende drie en dertich jaer / door Hannibal Amilcars sone/ int vijfde jaer vanden pays / de welcke vele steden van Spaengien bedwonghen/ ende die van Cartago onderdanich ghemaeckt hadde / daer door sy wederom merckelicken toe namen/ aen macht eñ goeden/ ende hy wert ten laetsten in eenen strijt versiaghen.

Tbeginsel vã de [illegible] oorloge tegen de Cartaginoysen.

Int jaer van der stadt 533

Hamilcar de vader van Hannibal groot vyant vande Romeynen.

Als nu Hannibal noch jonck/ ende niet tot zijnen jaren ghecomen en was, so langhe regeerde Hastrubal, den welcken om zijne manlicke daden wille Amilcar zijne dochter Hannibals suster ghegheven hadde totten huwelicke. Hy was een wijs ende listich man / ende sonderlinghe brochte hy vele landen ende luyden daer tot/ datse hen goetwillich sonder eenich oorlooch onder die van Cartago gaven. Oock maeckte hy eene conditie metten Romeynen / dat soo vele als van Spaengien op de ander zijde vant water Iberus gheleghen was / die van Cartago soude toe behooren / ende dat de Romeynen daer niet en souden te ghebieden hebben. Noch was daer eene machtighe stadt tusschen beyde die palen gheleghen / Saguntum ghenoemt / die soude vry / ende tot gheender partyen verbonden zijn / dat stont soo langhe tot dat Hannibal tot zijn jaren quam.

Hastrubal heeft in huwelic de dochter van Hamilcar.

Iberus/ is eẽ riviere die de palen vande Romeynen eñ Cartaginoysen scheyde in Spaengien. Saguntum.

Terstont worde hy om de liefde zijns vaders/ eñ oock om zijnder bequaemheyt wille die hy in zijnder jeuchde bewees / van die van Cartago tot eenen Hooftman opghewoorpen: Want men seyt/ dat hy zijnen vader/ doen hy maer neghen jaren out was/ eñ op den outaer den Goden offerde/ eenen eedt swoer/ dat hy der Romeynen vyant worden wilde / soo haest als hy tot zijn jaren ghecomen ware. Dat vertrooste die vã Cartago/ want haren sin stonde oock wederom totten oorlooch/ ende meynden de Inselen van Sicilien/ Sardinien ende Corsica wederom te vercrijghen. Daerom seynden sy Hannibal also jonck int heyr / dat in Spaengien lach/ daer van wert hy vrolicken ontfanghen/ want hy was zijn vader ghelijckformich/ onder wiens Hooftmanschap het hen ghelukelicken vergaen was / ende sy hoopten hy soude zijn voetstappen volgen/ende zijns vaders eere vervullẽ: Maer Hannibal brochtet haest daer toe/ dat hy boven zijnen vader hooch gheprésen worde/ want hy was vrymoedich / ende seer vondich van opsetten eñ voornemen. Waer eenich perijckel was/ daer was hy de eerste/ ende inden nooden was hy den anderen seer troostelick / hy conste ende wiste terstont zijn voordeel te mercken/ende de andere te onderwijsen/ als ofte

Hannibal doet zijnen vader eedt in zijn kintsheyt/ dat hy soude zijn een vyant vande Romeynen.

Hannibals natuere ende eyghenschap/ deucht ende ghebreken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der ſtadt 533

oft hy een out Hooftman ware/ ende dat oorlooch veel jaren gheoeffent hadde/ hem en was gheenen arbeyt te groot/ hitte ende coude mochte hy meer verdraghen/ dan de andere/ van eten ende drincken was hy ſober ende matich/ waken ende ſlapen was hẽ alleleens/ het ware dach ofte nacht ſonder onderſcheyt.

Hannibals natuere ende deucht.

Als daer niet te doene en was/ ſo nam hy zijn ruſte/ niet op weecke bedden/ maer hy liet hem een matte ſpreydẽ op de aerde/ daer op plach hy te ſlapen/ ende dat niet int heymelicke/ maer by den hoeders eñ waeckers/ die hy ſelve gheordineert hadde. Syne cleeders en waren niet ſeer coſtelick/ noch hy en achte daer oock niet op/ maer hy hadde goede paerden eñ harnaſch/ daer mede hy beyde te paerde ende te voete/ menichmael zijnẽ ridderlicken moet eñ deuchden ghebruyckt ende bewesen heeft/ want hy was altoos de eerſte inden ſtrijt/ ende de laetſte die daer van ſcheyde ende af liet.

By deſe groote deuchde/ worden daer oock ſommighe ghebreken aen hem bevonden/ want hy was onbarmhertich/ wreede ende tyrannich/ alſo dat hy hem verheuchde ende luſt hadde/ om menſchen bloet te ſtorted/ daer toe was hy onghetrouwe/ niet warachtich/ lichtvaerdich van zijnen eede/ een verachter der Goden/ ende der menſchen: Maer alle dinghen/ die eenen manlicken ridder/ ofte Hooftman toe behoorden/ daer toe was hy bequaem ende gheſchickt/ ende dorſte alle dinghen beſtaen die doenlick waren/ hy hadde grooten luſt met den Romeynen te ſtrijden/ ter wijle hy noch jonck was/ ende den arbeyt verdraghen mochte.

Hoe de ſtadt Saguntum in Hiſpania, die haer inde beſchuddinge ende beſcherminge der Romeynen gegheven hadde, van *Hannibal* ſeer hert beleyt, ende ten laetſten ghewonnen wert. Hoe oock de burghers hen onder *Hannibal* niet gheven en wilden: maer eer ſy inder vyanden ghewalt ſouden comen, hadden ſy op gheſet hen ſelven, met haren juweelen ende goeden, met wijf eñ kinderen, huys ende hof te verbernen, alſt oock inder ſelver noot gheſchiede.

Int jaer van der ſtadt 535

Ende op dattet oorlooch tegen de Romeynen niet en ſoude achter blijven/ ſo beſtonde hy eerſt de ſtadt Saguntum in Spaengien te belegghen/ die als voorſeyt is/ vry was/ ende noch onder der Romeynen/ noch dier van Cartago ghewalt zijn en ſoude: want ſy hadden hen inder Romeynen vrientſchappe eñ beſcherminghe ghegheven. Daerom dochte Hannibal wel/ datſe de Romeynen niet verlaten en ſouden: nochtans ſoo bedwanck hy eerſt in Spaengien de Olchades/ Carthees/ Vacceos/ ende Carpentanes/ die ooc op d'ander zijde vant water Iberus in Spaengien laghen/ tegen deſe quam hy te ſtrijden/ by dat water rijck van goude/ Tagus genoemt/ eñ hy gebruyckte de liſticheyt/ als de vyandẽ tegen hẽ lagen/ dat hy inder nacht alſo zijn heyr over dwater brochte/ onverſiens/ als oft hy niet ſtrijden en wilde/ maer de vyanden vlien eñ

Hannibal woort van meyninge de ſtadt Saguntum te belegheren.
Hannibal neẽt in de ſtadt Carthees/ met meer andere.
Tagus.

Int jaer van der ſtadt 536

van hen wijcken. Als hy nu des morghens weder op brack/ ende beter voort tooch/ ſoo dochte hy wel datſe hem ſouden na jaghen/ daerom beval hy den reyſighers/ dat ſy ſouden acht daer op hebben/ eñ als ſy met haerder menichte int water quamen/ dat ſy dan met hen ſouden twiſten ende vechten/ tot dat hy mochte wederom keeren/ ende hen te hulpe comen. Alſo gheſchiedet/ dat de vyanden de reyſighers verachten/ want haerder ſeer luttel was/ ende beſtonden met ghewelt over dwater te comen/ alſoo/ dat haerder oock een groote menichte daer over quam.

Hannibal ſlaet de Carpetanen met liſt.

Maer Hannibal keerde ter rechter tijt wederom/ eñ ſtreet teghen henluyden/ eer ſy half over dwater quamen/ daer van quamen ſy buyten haer ordinantie/ want ſommighe drongheen over dwater/ ende hadden gheerne den anderen te hulpe ghecomen/ eñ die op deſe zijde des waters waren/ geſchiede alſulcken ghewalt/ datſe eensdeels beſtonden wederom over dwater te wijcken/ daer mede ſy malcander ſtoorden ende behinderden: dat diende altemale Hannibal totter victorie/ ende hoe wel datter ſommige vanden Romeynen groote weere deden/ ſoo en mochtenſe nochtans int water/ dat eenen ſlibberachtighen gront hadde/ niet ſo vaſte ſtaende blijven als opt lant/ Alſoo dat Hannibal den ſtrijt wan/ ende der vyanden vele verdroncken ende verſlaghen worden. Daer van hem alle dat volck op dander zijde van dwater Iberus/ tot Hannibal gaf/ tot aen de ſtadt Saguntum: Die ſeynden Legaten na Rome om hulpe. Wat daer nu goets inden ſtrijt gewonnen worde/ dat deelde Hannibal ſeer mildelicken wt onder zijn volck/ daer mede hy groote gunſte vercreech van hen allen.

Hannibal [illegible] in alle tghene dat op gheene zijde vande riviere Iberus lige/ ende ſoeckt oorſake teghen de Saguntiners.

Daer nae tooch hy voor de ſtadt Saguntum. Als dat de Romeynen vernamen/ hadden ſy menigherhanden raet onder henluyden: ſommighe meyndẽn/ men ſoude terſtont op weſen ende in Spaengien trecken: maer de verheyt des weechs hieldeſe daer af: Sommighe riedẽ men ſoude in Aphrica trecken/ eñ de ſtadt van Cartago beſtrijden/ om daer mede Hannibal wt Spaengien te brenghen: De derde ſeyden/ welcker raet meeſt ghevolcht worde/ men ſoude eerſt Legaten tot Hannibal, ende oock tot Cartago ſeynden/ ende beclaghen datſe den pays niet en hielden/ ende teghen haer verbont deden. Tot Legaten worden ghecoren Publius Valerius Flaccus/ ende Quintus Fabius Pamphilius. Als die in Spaengien quamen/ ontboot hen Hannibal, ende dede hen ſegghen: Hoe dat hy menigherhande volck by hem hadde/ welcx hy niet machtich en ware/ daerom hy hen gheenen trooſt/ noch vry gheleyde toe ſegghen en mochte/ ſo en waert hem oock niet gheleghen in alſulcke groote handelinghe de Legaten te hooren/ want hy beſtormde de ſtadt Saguntum ſeer hert met allen inſtrumenten die men doen ter tijt ghebruyckte om de mueren te breken/ ende de ſtadt te winnen/ daer toe was alle ghereetſchap ghemaeckt ende op gherecht. Maer die binnen der ſtadt waren/ deden alſulcke

De Saguntinen ſenden Gheſanten na Rome.

Saguntum belegheret.

De Romeynen ſchicken om der Saguntinen wille Geſanten aen Hannibal ende tot Cartago.

Hannibal en laet te Gheſanten van Rome niet by hem comen.

Hannibal [illegible] ſtormt ernſtelick de ſtadt Saguntum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ſulcke groote weere / ende wederſtant / dat hy niet bedrijven en mochte. Ende Hannibal worde inden ſtorme in zijne dgye ghequetſt / dat hy eenen tijt lanck ruſte / ende de ſtadt niet beſtormen en mochte / tot dat hy vande wonde wat ghenesen ware. Ende hy liet daer en tuſſchen nae by de ſtadt ſchantſen maken / ende alle dinghen bereyden / die totten ſtorme dienden.

De Geſanten van Rome comen tot Cartago.

Daer en tuſſchen waren der Romeynen Legaten tot Cartago ghecomen: maer ſy en worden daer oock niet ontfanghen noch ghehoort / want ſy waren totten oorlooghe gheſint: Nochtans was daer een out wijs man inden Rade van Cartago / Hanno ghenoemt / die riede den pays te houden / ende was gheheel daer teghen / datſe de Legaten niet hooren en wilden / ende datmen Hannibal ſoo veel toe liete / ende ſprack alſo tot henluyden / segghende:

Hanno vermaent den Raet vã Cartago dat ſy de Gheſanten van Rome met en ſoudẽ wt ſtoten, eñ dat ſy thiele gheren vañ Saguntum ſoudẽ verlatẽ.

Wat ſy doch daer mede meyndẽ datſe der Romeynen Legaten alſo verachten / eñ niet hooren en wilden / ſo men doch der openbaren vyanden Legaten behoort te hooren / ofte ſe dencken dattet de Romeynen alſoo ſouden laten henen gaen / ende lijden / ofte dat de Goden by den welcken ſy dat verbont ende den pays metten Romeynen gheſworen hadden / alſulcx niet wreken en ſouden. Sy hadden eenen verkeerden jonghelinck tot eenen Hooftmanne ghecoren / eñ opgheworpen / die van verſtande ende ouderdomme daer toe niet en dochte / zijnen luſt eñ begheerte ſtont alleene tot oorloghen / ende en dochte niet anders / dan d'eene oorlooch wt d'ander te maken / als dat den aert ende natuere van zijn gheſlachte was. Cartago en ſoude nemmermeer vrede noch ruſte hebben by alſulcken regeerders. Hannibal ſoude henluyden een vier ontſteken / daer van Cartago verbarnen ſoude / dat voeden ſy nu / ende en wilden dat niet wt bluſſchen. Ghelijck Hannibal nu ter tijt de ſtadt Saguntum belegt / alſoo ſalt daer toe comen / dat de Romeynen Cartago ſullen beleggen. Ick ſorghe dat de mueren / die Hannabal in Spaengien af breeckt / ſullen op uwe hoofden vallen / en laet u van het gheluck niet verleyden / aenſiet niet dattet Hannibal int beginſel wel gaet: De Goden hebben een opſien op der menſchen handelinghen ende wercken / ſy en lijden niet dat onrechte ſaecken langhe dueren / ofte tot een goet eynde ſouden comen / en kennet ghy u ſelven / ende oock de Romeynen niet / hebt ghy ſo haeſt vergheten wat u in drie en twintich jaren / daer inne ghy teghen de Romeynen gheſtreden hebt / is toe ghecomen / eñ wat eynde dat het oorlooch ghenomen heeft? Waer is Sicilien? waer is Corſica eñ Sardinien? die ghy by uwen eede hebt moeten over gheven. Daer tegen hebt ghy Spaengien vercreghen / daer aen ſoudet ghy u met rechts laten genoegen / want ſoo langhe als ghy metten Romeynen hebt pays ghehouden / ſo iſt u alderweghen wel vergaen / ende hebt aen goet / eere ende macht toe ghenomen.

Daer teghen is u alle het gheluck in hare oorlooghen teghen gheweeſt / ende dat niet met onrechte / want ghy hebt hen eerſt oorſake ghegheven totten oorlooghe / doen ghy ſonder eenige noot / diẽ van Tarento byſtant dedet / eñ hebt hen uwe hulpe gheſeynt tegen hen / ſo ghy nochtans int verbont / eñ vereeninghe waert met henluyden / die wilt ghy wederom ten anderen male met Saguntum breken. Ick ſorghe (eñ begheere nochtans dat ick een valſch Propheet ſy) dat het oorlooghe dwelck met Sagunto begonſt is / dat het ſal met ſchade ende verlies der ſtadt van Cartago een eynde nemen. Daerom rade ick u Legatẽ te ſeynden totten Romeynen / om u met henluyden te verſoenen / ende waert anders niet weſen en mach / henluyden Hannibal over te leveren / als eenen vrede breker / om dat hy dat oorlooghe ſonder raet der ſtadt van Cartago begonſt heeft / ofte / dat ſy ſelve hem ſtraffen ſouden / eñ inde ellende ſeynden / in ſoo verre landen / datmen te Rome noch te Cartago niet meer van hem hooren en mochten. Alſo wilde ick dat alle den ghenen gheſchiede / die den vrede ende ruſte van deſer ſtadt verſtooren / ende niet lijden en moghen.

Antwoorde vande Cartagineyſẽ op t'verſoeck vã de Gheſanten van Rome.

Met deſen rade en richte Hanno niet meer wt dan datmen der Romeynẽ Legatẽ hoorde / ende tot antwoorde gaf / hoe dat de ſtadt Saguntum ſoude Hannibal oorſake ghegeven hebben tot deſen oorlooghe: Daerom en wilden die van Cartago vanden Romeynen niet betrouwen noch hopen / datſe hen daer tuſſchen ſouden menghen / ende haerder aen nemen: maer dat ſy de vrientſchappe der ſtadt van Cartago / de welcke ſy hen in allen anderen dinghen goetwillich waren te bewijſen / ſouden voorſetten ende grooter achten dan de ſtadt Saguntum / daer aen henluyden niet veel gheleghen en ware.

Alſo ſcheyden der Romeynen Legatẽ van daer. Ende Hannibal arbeyde altoos ſonder ophouden om de ſtadt te winnen / ſo langhe dat hy drie torens omvelde metten muere die daer tuſſchen was: ende hoe wel dat de burghers binnen der ſtadt groote wederſtant deden / nochtans quamen ſy inde laetſte noot / ende viel hen te langhe der Romeynen hulpe te verwachten. Nochtans waren ſy ſo ſtantaſtich / datſe gheenen pays en begheerden / dan alleene een burgher wt der ſtadt Alcon ghenoemt / die quam heymelick inder nacht tot Hannibal int heyr / hopende hy ſoude met bidden ende ſmeecken eenen betamelicken ende lijdelicken pays verrijghen / den welcken hy nochtans niet anders verwerven en mochte / dan dat de burghers alle haer ſilver ende gout dat in der ſtadt was / ſouden in zijn handen overleveren / ende datſe met haer daghelickſche cleederen gecleet / ſonder eenighe weere / wt der ſtadt ſouden gaen / ende een ander ſtadt timmeren / daer toe henluyden Hannibal een plaetſe wijſen / ende gheven wilde. Deſe vereeninghe en wilde de burgher Alcon niet opnemen te bootſchappen / noch wederom inde ſtadt gaen van vreeſe der burgheren / die weder-raden hadden om Legaten tot Hannibal te ſeynden. Ende hy badt Hannibal dat hy mochte by hem blijven / eñ dat hy hem tot eenen dienaer wilde aen nemen.

Alcon een burgher van Saguntum / onderwint hẽ te vergheefs met Hannibal pays te maken.

Doen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 536 Alorcus een Spaensch ridder onderwint hem de Saguntinen teraden dat sy d'artikele by Hannibal voorghelept souden aennemen.

Doen begheerde een Spaensch ridder Alorcus ghenoemt/ de bootschap wt te richten / de welcke by Hannibal int heyr lach/ ende de stadt oock goet gunde/ want sy voortijts van beyden zijden malcander groote vrientschappe bewesen hadden. Eñ als dese vrede dede roepen / ende begheerde datmen hem inde stadt wilde laten/ want hy met hēlupden hadde te spreken / dat het ghemeyne profijt vander stadt aen ginghe/ so worde hy in ghelaten / ende voor den Raet ghebrocht. Ende hoe wel datter veel volcx toe liep om zijne bootschappe te hooren/ so gheboot men hen nochtans wech te gaen / ende hy worde alleene vanden Senaet verhoort/ daer tegen sprack hy dese woorden/ segghende:

Oratio Alorci.

Hadde uwe medeburgher Alcon de antwoorde die hem Hannibal op zijne begheerte ghegheven heeft / u luyden willen aenbrinhen/ soo en waert my niet van nooden gheweest tot u te comen: maer hy en heeft dat niet willen doen/ ick en weet niet oft hy / oft ghy/ daer inne schuldich zijt. Hy / waer hy u inder noot ghelaten heeft/ ende niet meer tot u comen en wil. Ghy/ waer ghy den ghenen die uwe profijt gheerne saghen ende soecken/ so straf ende vreesselick zijt/ datse hare bootschappe niet doen / ende u gheene antwoorde segghen en dorven: alsulcx en heb ick my niet laten afkeeren / ende ben op uwe oude ghelooe eñ vrientschappe tot u ghecomen/ niet dat ick alsulcke tijdinghe brenghe / als ghy gheerne hooren soudet / ofte dat ick selve achten mach/ dat de vereeninghe eñ pays die u Hannibal aenbiet/ behoorlick ofte recht is. De conditien luyden alsoo / dat ghy hem alle uwe gout ende silver sult over leveren/ in dagelicksche cleederen wt der stadt gaen/ ende een ander stadt timmeren / daer toe hy u een plaetse wijsen sal. Ick bekenne dattet u swaer is: maer inder laetster noot moetmen aen nemen / datmen anders niet doen en soude / der menschen leven is boven al te besorghen/ dat meucht ghy beschudden/ ende uwe vrouwen ende kinderen behouden. Ick hope oock / waer ghy den pays aen neemt/ dat het metter tijt daer toe comen sal / dat Hannibal uwen last verminderen sal / eñ u genade bewijsen. Waer daer eenighen troost op den Romeynen te settē/ ic en wilde niet tot u ghecomen zijn: Maer want ick sie dat ghy u vander gewalt die tegen u staet/ niet meer verweeren meucht/ so heb ick ghedocht / dat het nochtans beter ware dat goet over te geven / dan het leven te verliesen: by u luyden staet / oft ghy mijne bootschappe int goede ofte int archste wilt op nemen. Ghy en moet niet aensiē wat ghy verliest/ maer ghy moet dat alle voor winninghe rekenen / dat ghy behouden meucht.

Overdenct doch den ellendigen jammer/ soudet ghy sien uwe vrienden / vrouwen ende kinderen voor uwen ooghen doot slaen/ ende ter neder worpen/ ghy en meucht u niet langher verweeren / hoe ghy meer der schade doet wt der stadt / hoe de gramschap in Hannibals ende uwer vyanden moet meerder wert. Hy is selve ghequetst gheworden/ eñ ghy hebt hem soo menighen stouten man doorschoten ende doot gheworpen: maer hy mach zijn schade al wederom verbullen/ dat en meucht ghy niet doen / moet hy de stadt met nooden ende stormen winnen / soo mochte wel de barmhertichept cleyne zijn/ die hy u bewijsen sal. Daerom overdenckt selve wat u tbeste ende profijtelickste te doene staet.

De Saguntinen draghen op een hoop alle tgene dat sy hebben / eñ verbrandē/ eñ dencken tot ten alder wtersten hen lieden te verweeren.

Dese reden brochte de Saguntinen meer tot vertwijfelinghe/ dan datse eenigen troost daer van ontfinghen / haer herte ende moet was alsoo verhart / datse dese vereeninghe niet aen nemen / noch Hannibal om ghenade smeecken/ noch bidden en wilden / eñ accordeerden tsamen datse liever wilden sterven/ dan inder ellende leven / ende hen inder vyanden handen ende ghenade overgheven. Alsoo lieten sy Alorcum goedertierlick van hen gaen. Daer nae namen sy eene enghe plaetse inne binnen der stadt / die om groevense/ ende maecktense sterck nae haer beste vermeughen / ende setten op aldaer te leven oft te sterven. Als sy nu de buyten plaetse ghelaten / ende Hannibal die in ghenomen hadde / soo stont daer weder op eene ander noot/ om die binnenste plaetse te bestormen/ want daer deden de burghers als vertwijfelde mannen groote machtighe weere / als de ghene die hen haers levens getroost hadden. Eñ doen Hannibal sach dattet niet anders wesen en mochte / liet hy eenen storm beginnen / ende gaf zijn volck de stadt over om die te plonderen ende te verdestrueeren. Daer teghen lieten de burghers alle haer silver ende gout / oock wat juweelen ende costelickheden datse hadden / op de marckt draghen om dat te verbranden ende te bederven / op dattet den vyanden niet te deele en quame. Als nu den storm begonst wert/ ende op beyde zijden grooten noot eñ weere ghesciede/ soo brack nochtans de menichte des volcx dat by Hannibal was / daer door/ dat hen de burghers van hen niet verweeren en mochten. Doen staken sy haer eyghen huysen aen/ datse haer wijfs ende kinderen/ oock sy selve / eñ vele vanden vyanden daer inne verbranden / nochtans wan Hannibal de stadt/ eñ gheboot sonder onderschept alle menschen die tot haer jaren ghecomen waren doot te slaen/ wt dier oorsaken / om datse hen selven niet verschoonen en wilden / eñ hen totter doot verbonden hadden / soo en dochte hem niet behoorlick medelijden met hen te hebben/ ofte henluyden eenighe barmhertichept te bewijsen. Ende hoe wel dat de burghers met vlijte ende opset dat beste goet verbrant ende bedorven hadden/ nochtans vercreghen de vyanden groot goet inder stadt / het welcke sy niet ghehoopt en hadden: Alsulcken eynde nam de stadt Saguntum. Ick en weet niet / oft haer straffichept te prijsen oft te straffen is. Daer nae tooch Hannibal totter nieuwe Cartago in Spaengien ghelegen / ende gaf zijn volck oorlof / wie daer wilde/ dat hy den winter mochte te huys reysen / om zijn vrienden/ vrouwen ende kinderen te besoecken / ende goeden nacht te segghen. Ende datse nae den winter wederom soudē tot hem comen/ toe gherust eñ gheschict om eene verre reyse met hem te doene.

De Saguntinen steecken haerlieder huysen in brant/ eñ verbranden hem selvē met wijf eñ kinderen.

Hoe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Hoe hen de Romeynen totten oorlooge stelden teghen die van Cartago.

Bestellinghe van Crychsvolck in Sicilien/Spaengien ende Lombardye.

HIer en tusschen waren der Romeynen Legaten te huys ghecomen: ende den Romeynen werde oock ghebootschapt hoe de stadt Saguntum van Hannibal ghewonnen ende verstoort ware/ daer van de Romeynen seer bedroeft worden / ende hadden groote ontferminghe met henluyden / ende waren seer onverduldich over hen selven / datse so slappelicken in deser saken ghehandelt hadden/ ende hen niet terstont te hulpe ghecomen en waren. Daerom bevolen sy haren Burghemeesteren Tito Sempronio dat lant van Aphrica / ende Publio Cornelio Spaengien/ ende gaven hen ses Legioenen te voete / die waren vanden Romeynen wtghelesen/ ende acht hondert te paerde/ende soo vele schepen als sy op brenghen mochten / bevelende hen hulpe te nemen vanden anderen steden in Italien/soo vele als hen van noode dochte. Alsoo brochten sy op vier en twintich duysent te voete/ vier duysent te paerde / twee hondert ende veertich schepen/die deylden sy onder malcanderen / ende seynden om Titum Manlium met zijnen volcke int lant van Liguria/datse cortelinghe ghewonnen hadden.

T. Sempronius, P. Cornelius Coss.

Hoe de Romeynen treffelicke Legaten nae Cartago seynden, om te verneme oft *Hannibal* de verstooringhe van Saguntum wt bevel des Raets van Cartago ghedaen hadde. Ende als sy den Legaten stoute antwoorde gaven, quam *Quintus Fabius* voort, ende voude zijnen rock, als oft hy wat inde ployen ghedraghen hadde, ende als hy haer ontleyde, schudde hy de ployen wt, ende vercondichde henluyden daer mede dat oorlooch.

De Romeyne seynden hun Gesanten na Cartago.

NIet te min hadden de Romeynen besloten noch eens treffelicke Legaten tot Cartago te seynden/ namelicken Quintum Fabium, Marcum Livium, Lucium Emilium, Gaium Licinium, ende Quintum Bebium, om te vernemē oft Hannibal met rade en wille dier van Cartago/ alsulcke dinghen ghedaen hadde/ ende waer dat alsoo gheschiet ware/ datse dan henluyden ontsegghen souden / ende rechtvaerdelick haer oorlooch beginnen. Als dese tot Cartago quamen / ende haer bootschap deden / ontfinghen sy alsulcken antwoorde.

Antwoorde vande Cartaginoysen op de vrage vande Romeynsche Gesante.

Hoe dat de Romeynen onbehoorlick vraechden / oft Hannibal zijne dinghen niet ghemeynen rade ende wille des raets ghedaen hadde / ofte niet / want dat stonde henluyden te oordeelen / ende niet den Romeynen: Maer meynden sy eenighe aenspraecke tot die van Cartago / ofte Hannibal te hebben / soo ware dat behoorlick eerst te oordelen oft Hannibal in zijnen dinghen recht hadde / ofte niet / de stadt Saguntum en ware inden vreede niet begrepen / dat hem Hastrubal met hen verbonden hadde / dat die van Cartago op d'ander zijde vant water Iberus souden blijven/ dan mochten sy selve dencken / wanneert haer saecke ware/ oftse dat voor crachtich hielden / datse daer toe souden verbonden zijn / ten worde dan vanden Roomschen volcke aen ghenomen/ dat selve recht souden sy oock dien van Cartago toe laten. Maer waert dat sy yet anders te segghen hadden / datse dat te kennen gaven/ op datse mochten mercken wat haer meyninghe ware / ende in wat saecken dat den twist van beyde de partyen ghelegen was.

Doen maecte Fabius der Romeynen Legaet eene voude van zijnen cleede / ende seyde: Ten ware niet van noode vele woorden te maken / in desen voude ofte schoot brochte hy pays ofte oorlooghe/ sy mochten een van beyden aen nemen / dat hen behaechde. Daer op antwoorden die van Cartago: Hy mochte henluyden gheven dwelck hy wilde. Doen schudde hy zijnen schoot wt/ ende seyde: Soo ontfangt dan oorloghe. Doen antwoorden die van Cartago wederom: Soo willen wy dat oock aen nemen/ende wy willen dat niet alsulcken ernste ende moede teghen u drijven ende voeren.

De Gesanten van Rome ontseggen de Cartaginoysen.

Daer na toghen de Legaten van daer/ en reysden door Spaengien ende Vranckrijcke nae Rome. Want sy hadden oock heymelick bevel om te proeven / ende neerstichept te doene / oft sy sommighe volcken ende steden inden landen mochten totten Romeynen trecken / ende teghen die van Cartago verwecken: maer sy en vercreghen niet. Sonderlinghe gaven hen de Volcianen/ die doen ter tijt in Spaengien eenen grooten name hadden/ dese antwoorde: Sy en wisten niet waerom datse der Romeynen vrientschappe begheeren souden / ofte hen met haerluyden verbindē/ sy souden elders vrientschappe soecken daer men niet en wiste / hoe sy de stadt Saguntum hare vrienden ende ghesellen verlaten hadden. Dese maeckten oock/ dat sy in ander steden gheene beter antwoorde en vercreghen.

De Gesanten van Rome soeckē vrientschap in Spāgien / die sy luttel vindē.

Daer na quamē sy in Vranckrijcke/ daer vonden sy eene nieuwe ghewoonte/ als hem dat volc vergaderde om de Legaten te hooren / soo quamen sy met haer gheweer ende ghewapent te samen/ dat welcke den Legaten wonder dochte / ende vreeselick was. Als sy nu voor henluyden den Roomschen naem seer groot maeckten ende verhieven/ ende begheerden dat sy hen totten Romeynen souden houden/ ende hen teghen die van Cartago bystant wilden doen / so spotte dat volck daer mede / ende gaven henluyden te antwoorde / segghende: Sy en wisten niet waer mede dattet de Romeynen teghen henluyden verdient/ ofte die van Cartago misdaen hadden / datse eenigher partyen teghen de andere souden bystant doen / ofte hen om haren wille tot alsulcken swaren oorlooge gheven. Het ware hen wel te vooren ghecomen / dat de Romeynē haer lantsluyden in Ligurien wt haren steden ende wooninghen van haren voorvaders ghetimmert/ verdreven hadden: waer dat also ware/ so en constet hen niet wel behaghen. Also scheyden de Romeynen van daer / ende

De Gesanten van Rome en vercrijghen in Vranckrijck niet veel vrienden.

doen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Intjaer van der ſtadt 536

doen ſy wederom te Rome quamen / gaven ſy den Senaet te kennē / hoe hen dochte / datſe niet alleene teghen die van Cartago / ende dat lant van Aphꝛica / maer oock teghen geheel Spaengien ende Vꝛanckrijcke ſullen moeten ooꝛlooghen / daer van de Romeynen ſeer vervaert waren.

Hoe hem *Hannibal* totten oorloghe ſtelde teghen de Romeynen: ende hoe hy over lant in Italien tooch.

Hannibal beſet Aphꝛica met Spangiaerts / ende Spangien met Aphꝛicanen.

ALs nu dē winter vooꝛby was / dat Hannibal zijn volck wederom vergaderde / ende hy oock vernomen hadde / hoe dat hen de Romeynen dapperlick totten ooꝛlooghe ſtelden / ſoo dochte hy niet alleene zijn heyꝛ / maer oock Aphꝛica eñ Spaengien te beſoꝛghen / eñ met volcke te beſetten / op dat / terwijle hy wten lande in Italien reyſde / de Romeynē in zijn afweſen op de zee / noch in Sicilien niet varen en ſouden / om de landen te overvallen ende te winnen. Eñ hy ſteldet alſoo aen / dat hy verthien duyſent ende acht hondert voetknechten Spaengiaerts / ende een duyſent te paerde in Aphꝛica ſeynde / om die in de ſteden te deylen ende te legghen. Daer na liet hy vier duyſent vanden jonghen edelinghen ende beſten Spaengiaerts wt leſen / die ſeynde hy na Cartago tot een toeſetſel / om daer mede de ſtadt te bewaren. Daer teghen vercoos hy wt Aphꝛica elf duyſent / acht hondert te voete / achthien hondert wt Numidien ende Mauritanien / die met de ſlingher woꝛpen conſten: noch vijf hondert te paerde / ende veerthien Elephanten / die beval hy zijnen bꝛoeder Haſtrubal, om Spaengien daer mede te bewaren / ende vermanghelde dat volck met vlijtichheyt / dat de Spaengiaerts in Aphꝛica / ende daer teghen die van Aphꝛica in Spaengien de ruyterye dꝛeven / want hy meynde dat een yeghelick ſtraffer in een vꝛeemt lant ware / dan in zijn eyghen lant / daer toe ſouden de landen te vaſter by een blijven / ende malcanderen niet verlaten / als elck lant van dat andere rantſoen ende panden hadden.

Hannibal ſendet voꝛen zijn Gheſanten in Vꝛanckrijck.

Daer nae voer Hannibal aen dꝛie eynden over twater Iberus / ende ſeynde ſommighe vanden zijnen aen de beſte ende machtichſte in Vꝛanckrijcke met giften / om die met giften ende gaven hem tot vꝛienden te maken / op datſe hem met vꝛede lieten dooꝛ reyſen / eñ oock datſe vernemen ſoudē / hoe men over dat gheberchte ſouden moghen comen / dat Vꝛanckrijcke ende Italien van malcanderen ſcheydet. Ende doen hy over dwater quam / monſterde hy zijn volck / ende bevant dat hy in zijn heyꝛ hadde tneghentich duyſent gewapende mannen te voete / eñ twaelf duyſent te paerde / daer mede bedwanck hy noch in Spaengien / alle die haer niet onder hem ghegheven en hadden tot aen t'gheberchte / Montes Pirenei ghenoemt / in duytſche de Runtſeval / dat Spaengien ende Vꝛanckrijcke van malcanderen ſcheydet.

Hannibals' Crijchſvolck.

Doen gaf hy eenen van zijnen medegheſellen thien duyſent ghewapende mannen te voete / ende duyſent te paerde / om dat gheberchte inne te nemen / ende de landen te bewaren.

Hannibal trecket over tgeberchte va[n] Rouceval / e[n] geeft ſommighe ooꝛlof die niet gheerne met hem troc[k]ken.

Doen hy over t'gheberchte quam / ontſtalē hem by dꝛie duyſent van zijnen volcke / ende ſcheyden van hem ſonder ooꝛlof / want ſy miſtrooſtich waren van de verre eñ ſware reyſe. Ende hoe wel dattet Hannibal ſeer miſhaechde / nochtans nam hy hem aen / dat hy hen met goeden wille hadde ooꝛloof ghegheven / ende liet vꝛaghen / ofter yemant meer ware / die begheerde thuys te reyſen / die wilde hy oock ooꝛloof gheven: maer wie daer begheerden eere ende goet te winnen / die ſouden by hem blijven / hy wildeſe leyden / daer ſy dat wel vercrijghen ſouden. Ende hoe wel dat de Franchoyſen onderweſen waren / dat Hannibal dat ooꝛloghe in Italien wilde voeren / ende henluyden gheen ſchade en begheerde te doene / nochtans waren ſy ſeer vervaert van dat groot volck / dat met hem tooch / eñ ſoꝛchden ſy ſouden haerluyder lant in nemen.

Ruſtino.

Daerom vergaderden ſy inde ſtadt Ruſtinone ghenoemt. Terſtont als Hannibal dat vernam / op dat hy niet te groote laſt op hem laden en ſoude / ende dat zijne reyſe niet behindert en woꝛde / ſeynde hy zijn Legaten tot hen / begeerende met henluyden vꝛiendelick te ſpꝛeken / ſoo verre het hen gheleghen ware / datſe ſouden tot hem comen: en ware des niet / ſoo wilde hy in eyghender perſoone tot hen comen / eñ met henluyden gheloove / ende ſekerheyt doen / dat niemant van zijnen volcke een ſwaert trecken ſoude / vooꝛ dat ſy in Italien quamen / want hy ware als een vꝛient / ende niet als een vyant in haerluyder lant ghecomen.

Hannibal ſendet Geſanten aende Franchoyſen / eñ ſ[y] aen Hannibal.

Daer van woꝛden de Franchoyſen beweecht groote treffelicke Legaten tot Hannibal te ſeynden: als die tot hem quamē / ontfinck hyſe ſeer wel / eñ eerdeſe met gaven / dat hem de Franchoyſen goetwillich toe lieten dooꝛ haer lant met vꝛede zyne heyꝛvaert te doene / maer nochtans alſoo / dat hy niet totter ſtadt Ruſtinone comen en ſoude.

Hoe die van Meylanen eñ meer ander ſteden ende landen vanden Romeynen af vielen.

De Boſen ende Milanen ſen vallen vande Romeynen.

ALs dat gheruchte van deſer heyꝛvaert in verre landen wtgebꝛeydet wert / ende nu in Italien ghecomen was / ſoo keerdē hen omme vanden Romeynen / dat volck Boij ghenoemt / die ſommighe ſteden in Lombardyen beſaten / oock vielen van hen af die van Meylanen / die doen ter tijt oock Franchoyſen genoemt waren / want henluyden verdꝛoot / ende en mochten niet lijden dat de Romeynē by dat water Padus / de ſteden Placentia eñ Cremona met Romeynen beſet / ende Colonias daer wt ghemaect hadden. Daerom toghen ſy met ghewapender hant int ſelve lant / ende beſtonden de Romeynen daer wt te dꝛijven / die weken wt de ſteden / ende quamen tot Modona. Daer woꝛden ſy beleyt vanden vooꝛſeyden volcke / ende als ſommighe Romeynen tot henluyden quamen om pays te maken / hieldenſe hen ghevanghen / ende en wildenſe niet los laten / ten ware dat hen

De Milanen ſen belegeren de ſtadt [...] tena / eñ [...] ghen de Geſanten die [...] henlieden [...] der ſtadt [...] ſonde [...]

de

de Romeynen sommighe wederom leverden/ die sy henluyden tot rantsoene ghegheven hadden.

Alsoo bestonde Lucius Mamilius/ die van den Romeynen oock met volcke in die landen ghesetwas/die van Mutina te hulpe te comen. Maer als hy door sommige bosschagien/ die doen ter tijt inden eynden waren/ reysen moeste/overvielen hem de Franchoysen daer mme/ ende versloeghen vanden Romeynen by duysent mannen/eñ wonnen hen ses vaenkens af/ alsoo/ dat hy met grooter noot daer door quam/ in een plaetse Cannetum ghenoemt/die by dat water Padus gheleghen was/ daer groef hy zijnen legher ende maectet vaste/ tot dat de Romeynen hem te hulpe seynden Gaium Attilium met thien duysent mannen: Maer eer dese quamen/ waren de Franchoysen wederom thuys gereyst sonder strijden.

Mutina nu Modona gheeten. De Milanesen verslaen sommige Romeynen in tbosch/ ende trecken af vā Modena.

De Romeynen hadden oock Publium Cornelium met tsestich langhe schepen wt ghesonden in Vranchrijcke totter stadt van Massilien/ die altoos met den Romeynen ghehouden hadde/ om te verneme/oft Hannibal op de reyse ware/ ende hem te keeren waer sy mochten/ dat hy niet over t'Spaensche gheberchte/ noch over dat water Rodanus genoemt/en quame. Maer doen Cornelius van die van Massilien vernam/ dat Hannibal over t'gheberchte gecomen was/ ende by dat water Rodanus lach/ hem bereydende om daer over te comē. Doē maecte hy toe drie hondert die wel geschickt waren te paerde/met sommighe andere die hem van Massilien daer toe gaven/ om te verspieden hoe dat hem Hannibal hielde. Dese vernamen hoe datter een volck in Vranckrijcke was/doē ter tijt Bulgarius ghenoemt/ die op d'ander zijde vant water Rodanus woonden/die bestonden Hannibal te keeren/ dat hy niet over dwater comen en mochte. Daer teghen stelde hem Hannibal/alsoo/dat hy den volcke die op dese zijde van dwater te kennen gaf/ hoe dat hy vanden wille ware/ dat volck selve terstont als hy mochte/ wt haren lande te voeren/ op dat henluyden gheen schade en gheschiede/ daer van hem de Bulgares behinderden/ daerom badt hy hem om schepen ende ander dingen/ daer mede hy over dwater comen mochte. Daer waren sy goetwillich toe/ op datse des volcx quijt mochten worden/ want ten mochte nochtans niet geschiedē sonder groote schade van henluyden/ daerom worden binnen corten dagen vele schepen/ hordē/ende vlothouten toebereyt/daer op men dat heyr over dwater brengen mochte. Daer toe gebruycte Hannibal de listicheyt/ dat hy by na eene dachreyse vander selver plaetsen eenē hooftman seynde/die met een deel volcx op hordē ende lederen sacken over dwater quam/ende hem was bevolen dat hy op d'ander zijde lancx dwater af comen soude/ als Hannibal met dat heyr over varen wilde/ oft hem de Burgares wederstant dedē/dat hyse op soude houden/ ende met hen twisten ende strijden/ op dat hi te beter over dwater mochte comē. Alsoo doen de lantluyden saghen datse aen twee eynden bevochten worden/ toghen sy wech/ alsoo dat Hannibal niet goeden vrede over dat water quam.

Publius Cornelius coemt tot Massiliē om Hannibal te keeren/ eñ beletten over t'gheberchte oft water te comen.

Hannibal coēt over de Rhoне.

Bulgarius.

Hoe dat *Hannibal* met grooter moeyte ende arbeyde zijn volck eñ heyr wt Vranckrijcke, over dat Italiaensche geberchte voerde met veel Elephanten, eñ ander instrumenten totten strijt dienende.

DOen vernam hy dat de Romeynen daer en tusschen tot Massilien ghecomen waren/ende sommighe verspieders wtghesonden hadden/ om zijne dinghen te vernemen. Daer tegen seynde Hannibal vijf hondert paerdē wt Numidien/ die quamen op de Romeynē/ eñ tegen de ghene die by hen waren/ eñ daer stont eenen harden strijt op tusschen hen: nochtans behieldē de Romeynē dat velt/maer haerder worden hondert eñ tsestich doot gheslagen/ ende van die wt Numidien bleven by twee hondert: Die over bleven quamē elcke partye tot haren Hooftman. Ende als Cornelius Scipio verhoopte dat hy wilde Hannibal met zijn volck verhinderen dat hy niet over t'gheberchte en soude moghen comen/ so quamen daer Legaten over t'gheberchte vanden volcke Boij genoemt/ eñ van Meylanen tot Hannibal, die dat behinderden met een van haren Heeren Matalus ghenoemt/ die boden Hannibal haer sloten ende steden open te doene/ zijne vrienden te zijne/ goet eñ quaet met hem te lijden/ oock onderwijs te doene/ hoe hy over t'gheberchte soude moghen comen. Daer van wert Hannibal beweecht over t'gheberchte te reysen/ ende niet te strijden metten Romeynen/ die int dat lant gecomen waren: Maer als zijn volck de hoocheyt des berchs aensach/ worden sy seer vervaert daer van/ ende hieldent onmoghelick te wesen/ met haer heyr daer over te comen. Doen Hannibal dat vernam/ liet hijse vergaderen/ hen straffende met alsulcke vermaninghe/ende seyde:

Roomsche eñ Numidiaensche Ruyters vechten teghē malcander.

Matalus Regulus. De Boijers presenteren Hannibal dat sy hem over t'gheberchte Alpes souden brenghen.

My verwondert van de onghewoonlicke vreese die in uwe onvertsaechde hertē ende moeden nu nieuwelinghe ghecomen is/ soo ghy doch soo vele jaren onder mijns vaders/ ende mijne Hooftmanschappe altoos ridderlick ghestreden hebt/ ende noyt verwonnen en zijt/ meynt ghy dat ick u nu bedrieghen/ oft verleyden soude/oft vreest ghy de berghen/ die ghy voor u siet? meynt ghy datmen daer over vlieghen moet/ eñ datter gheenen padt noch wech over en gaet? En siet ghy niet/ dat dese luyden ende Legaten tot ons ghesent/ daer over ghecomen zijn? eñ nochtans gheene vleughelen en hebben/ ons vertroostende/ ende datse ons de wegen willen wijsen/ oock ons biedende ende belovende hulpe ende bystant te doene nae alle haer vermoghen? Ghy weet dat in Spaengien ende Aphrica allesins pays is/ waer wilt ghy dan uwe ridderlicke daden anders bewijsen/ dan in een vreemt lant? ten sy dan dat ghy met schanden wilt achterwaerts keeren/ eñ u metten arbeyde van uwen handen gheneeren? Wat meucht ghy

Hannibal gheeft zijn volc moet eñ herte als sy hun vreesden voor t'gheberchte Alpes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der ſtadt 536

toch beters doen / dan dat ghy uwe landen in ruſte ende vrede behoudet / ende dat ghy in vreemden landen eere ende goet verkrijghet ende winnet? Iſt dat wy in Italien comen / wy willen den Romeynen ſo vele te doen gheven / datſe niet en ſullen moghen in Aphrica ende in Spaengien reyſen. En gheſchiet dat niet / ſoo ſullen wy moeten in onſe landen teghen henluyden ſtrijden / daer door onſe landen verdeſtrueert ende verwoeſt ſullen worden / als ſy vrienden ende vyanden ſullen moeten ſpijſen ende gheneeren. Hoe was u de reyſe ſoo licht int beginſele / doen ghy noch in Spaengien waert / ende wiſtet dat ghy van Weſten int Ooſten reyſen ſoudet. Ende nu ghy over t'Spaenſche geberchte / ende over dwater Rodanum gecomen zijt / daert meeſte perijckel geweeſt is / daer mede ghy den wech / ende de reyſe meeſtendeel verwonnen hebt / ſoo wilt ghy nu vertſaghen. Ick wil wel dat dit geberchte wat hooger is / dan in Spaengien: nochtans en dorſt ghy niet ſorghen / dat de aerde erghens den hemel aenroert / wilt ghy u ſelven cleynder achten / dan dit volck van Vrauckrijcke / die dickwils ende menichwerf met heyrcracht / met vrouwen ende kinderen over dit gheberchte in Italien ghecomen zijn? ende hebben landen ende steden inghenomen / ende ghebouwet / ende de ſtadt van Rome ghewonnen / de welcke wy oock begheeren: maer ten mach ſonder moeyte ende arbeyt niet toegaen / daer door men eere ende goet verwerven moet / wanneer ghy over dat geberchte ghecomen zijt / ſoo laet u duncken dat ghy alle nooden verwonnen hebt / ende dat ghy over de mueren van Rome gheclommen zijt / ende denct dat uwe reyſe ende arbeyt dan een eynde hebben ſal / als ghy comen ſult in dat lant dat tuſſchen den Tyber ende der ſtadt van Rome gheleghen is.

Hannibal treckt verre vande Romeynen / om dat hy ſonder letſel ſoude moghen over tgheberchte comen.

Met deſe woorden maecte Hannibal zijnen volcke eenen moet / ende ſeyde henluyden dat hy daer eenen tijt van dagen ruſten wilde / daer en tuſſchen ſoudenſe hen reede maken totter reyſen. Doen hy nu wederom op brack / tooch hy vier dachreyſen opt water / niet om den naeſten wech over dat geberchte te reyſen: maer om te verder vanden Romeynen te wijcken / die in dat lant gecomen waren / want zijnen ſin en was niet met henluyden te ſtrijden / ofte dat hy hem aen zijnder reyſen wilde behinderen laten. Alſo quam hy inde plaetſe daer dat water Rodanus en Arar / datmen nu ter tijt Zona noemt / in malcanderen loopen / en eene Inſele maken / dat lant beſadt een volck / die doen ter tijt Allobroges ghenoemt waren / nu ter tijt zijnſe ghenoemt Sophey / daer waren twee ghebroeders twiſtich om dat lant / ende de jonckſte hadde den outſten Brancus ghenoemt verdreven. Deſe ſochten beyde hulpe van Hannibal / dwelcke hem wel diende ende te paſſe quam / want hy vernam dat de edelingen ende opperſte vanden lande meer tot Brancum den outſten broeder gheneycht waren / daerom ſtelde hy hem wederom int regiment: Die bewees hem daer nae groote deuchde ende eere / ende beſorchde hem

Arar.

Twee gebroeders die twiſtich waren om tlant van Savoye heeft Hannibal vereenicht.

ende zijn volck met cleederen ende anderen nootdruft / die hen teghen de coude des wilden gheberchte van noode waren. Noch en wiſte niemant aen welcken eynde dat Hannibal over dat gheberchte reyſen wilde. Alſoo hielde hy hem opter ſlincker zijde / ende quam aent water Druencia ghenoemt / het welcke wt den gheberchte loopt / ende hoe wel het niet groot noch breet en was / datmen met ſchepen daer op varen mochte / ſoo liept nochtans ſo ſnellicken / dattet groote ſteenen met hem nam / daer door den wech ghebroken ende verſtoort worde / alſoo dat Hannibal groote moeyte hadde / eer hy daer over quam / want het was doen ter tijt vanden reghen ſeer ghewaſſen.

Publius Cornelius Burgemeeſter keert weder in Italien.

Als nu Publius Cornelius Scipio vernam dat Hannibal over dat water Rodanus ghecomen / ende ſo verre van daer ghetogen was / ſoo en wilde hy hem oock niet verder in onbekende landen na reyſen / ende beval zijnen broeder ghenoemt Gneus Scipio, dat volck / om daer mede in Spaengien te reyſen teghen Haſtrubal, ende hy haeſte hem over de zee wederom in Italien / om Hannibal te ghemoeten / eer dat hy over t'gheberchte quame / ende voer totter ſtadt Piſa aent lant / verſterckende hem metten Romeynen / ende tooch terſtont nae dat water Padus / int heyr dat de Romeynen van eerſten daer ligghende hadden.

Hannibal neemt in de hoochte van tgheberchte.

Daer en tuſſchen was Hannibal aen t'geberchte ghecomen / daer was dat lant woeſt ende dorre / grof onaerdich volck / de beeſten mager ende ongheſtelt van coude / daer van zijn volck wederom vertſaecht was. Doen hy de cleyne bergen inne creech / ende voort aen de rechte berghen quam / vernam hy en ſach / dat het berchvolck alle hoecken ende ſteenrotſen inne ghenomen ende beſet hadden / alſoo dattet onmoghelick was / daer over te comen. Soo vernam hy door zijne verſpieders / dat ſy alleene des daechs de wegen beſetten / ende des nachts tot haerder wooninghen ginghen. Ende hoe wel dat hem de weghen onbekent waren / nochtans brochte hy inder nacht ſommighe raſſche ende ſtoute mannen van zijnen volcke daer toe / datſe inde hoochten vanden berghen quamen / boven de tenten ende beſetſelen des berchſvolcx: Des morghens vroech beſtonde hy metten heyre na te volghen: Ende als dat berchvolck ſach / datſe beneden ende boven henluyden waren / gaven ſy de vlucht / alſo quam Hannibal boven op dat geberchte / ende nam alle hoecken ende beſetſelen inne / die eerſt de lantluyden beſaten / met een caſteel ende ſlot / dat opt gheberchte lach / en ruſte daer drie daghen.

Hannibal wort vande lieden die in tgheberchte woonden gebrocht op clippen daer geen weghen laghen.

Alſo ſeynde dat lant volck tot hem / begeerende dat hy met vrede wilde door reyſen / ſy ſouden hem victalie geven / ende den wech wijſen over t'gheberchte te comen. Dat nam Hannibal wel aen: maer hy en ſtelde gheen betrouwen op henluyden / ende hielde zijn volck in ordinantien / als hem wel van noode was / want dat berchvolck verleyde hem al willens in enghe hoecken ende weghen / daer ſy haer volck verborghen hadden / ende dochten hem te overvallen:

maer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

maer hy hielt zijne ordinantie alsoo wel/ dat hoe wel sy dat bestonden/ dattet hen nochtans niet en ghelucte. Want Hannibal liet alle hoecken ende weghen/ boven ende beneden/ bezijden ende allesins ondersoecken ende verspieden/ de Elephanten die daer toe geordineert waren/ voorgaen/ daer van dat berchvolck seer vervaert was/ ende hy was achter int heyr/ want hy groote sorghe hadde int afreysen/ datse van achter/ hem souden overvallen.

Hannibal coẽt af met grooter moeite vanden gheberchte Alpes.

Eñ hy quam aen eene steenrotse daer bleef dat heyr staende/ eñ en mochte niet verder/ want daer was eene groote snee ghevallen/ die hen seer hinderlick was/ daer toe was den wech onder de snee toe ghevrosen/ ende soo glat van ijse/ datter noch menschen noch beesten haer voeten vastelick daer op setten en mochten. Doen nu Hannibal daer by quam/ ende sach wat daer hinderde/ liet hy zijn heyr stille staen/ de snee ende dat ijs met grooten arbeyde wt den wege ruymen/ daer toe veel boomen af houwen/ ende die op de steenrotse ligghen/ ende aensteken/ eñ doen de steenrotse van het vier verhitte/ liet hy edick daer inne gieten (dien sy doen voor haren dranck met hen voerden/ eñ met water mengheden/ tot dat hy te drincken ware) daer van scheurde de steenrotse in stucken/ dat duerde tot op den vierden dach/ onder welcken tijt veel menschen ende beesten van honger storven ende verdorven/ want waer wat gras ofte weyde was/ dat hadde de snee met ijs bedeckt/ dattet de beesten niet gecrijghen en consten. Maer als hy beneden quam inde valleye/ daer vant hy water ende weyden ghenoech/ daer hen de menschen ende beesten verlustẽ mochten. Doen toonde hy zijnen ghesellen dat lant van Italien/ met blijdelicke ende troostelicke woorden/ segghende:

Hoe dat sy nu wat rusten ende hen vermaken souden/ want sy de meeste nooden verwonnen hadden. Dese reyse duer de vijfthien daghen lanck eer sy over t'gheberchte comen mochten/ eñ hoe wel dat de Historien niet eyghentlick te kennen en gheven aen wat eynde dat Hannibal over t'gheberchte ghecomen is/ nochtans want hy eerst tot den Thaurinen ghecomen is/ die in Pedemont ligghen/ soo hout men dat hy over sint Bernaerts berch ghecomen is/ hoe wel datter sommighe meynen/ dat hy ghecomen is over dat gheberchte datmen noemt Mons Cinisius. Ende met hoe veel volcx dat Hannibal over dat gheberchte ghecomen is/ beschrijvet Lucius Cinnius, die doen ter tijt leefde/ ende van Hannibal ghevangen wert/ dat hy van Hannibal selve heeft ghehoort/ dat hy tachtentich duysent te voete/ eñ thien duysent te paerde in Italien gebrocht heeft/ hoe wel hy veel volcx/ paerden ende beesten op de reyse verloren heeft/ soo zijn daer nochtans andere weder toe ghecomen/ die dat ghetal vervult hebben/ daer mede hy in Italien ghecomen is.

Waer Hannibal overtgeberchte is gecomen/ eñ met hoe veel volcx.

Hoe *Publius Cornelius Scipio* der Romeynen Hooftman by dat water Padus ghenoemt, teghen *Hannibal* eenen strijt dede, daer inne *Scipio* ghequetst worde, ende vele vanden Romeynen verslaghen.

Doen nu Publius Cornelius Scipio der Romeynen Burghemeester ende Hooftman by dat water Padus quam/ ende hem vanden anderen Hooftluyden/ dat heyr ende volck over ghelevert worde/ soo hoorde ende vernam hy dat Hannibal over t'gheberchte ghecomen was/ daerom haeste hy met hem te strijden/ eer dat heyr na den grooten arbeyde eñ reysen hem gherustet hadde/ eñ eer de paerden ende menschen wederom tot haren gewoonlicken crachten quamen: Maer doen hy tot Placentia quam/ wert hem gheboodtschapt dat Hannibal de Hooftstadt Taurinum gewonnen hadde/ ende daer nae selve opghebroken was om voort door te reysen. Want hem liep veel volcx toe vanden lantluyden/ die van te voren oock gheneycht waren teghen de Romeynen te strijden. Oock hadden hem alle steden des lants toegevallen/ waer Cornelius niet terstont met een heyr teghen hem ghecomen en ware/ wiens toecoemste maeckte datse eerst besien wilden/ hoe hen beyde de heyren teghen malcanderen stellen souden/ wie den anderen verwinnen/ ende wijcken moeste.

De Burghemeer Publius Cornelius treet teghen Hannibal.

Hãnibal heeft inghenomen de hoofstadt van Taurin.

Also brochte Scipio zijn heyr met schepen/ vlothouten ende hordẽ over dat water Padus/ ende maeckte zijnen legher aent water Ticinus genoemt/ daer over maecte hy een brugge/ op dat hy dat water van beyde zijden behouden mochte/ de brugghe besette hy met volcke/ ende maectese vaste nae dat van noode was/ ende tooch voort int lant van Meylanen/ ende sloech zijnen waghenborch op niet verre van Hannibals heyr. Hoe wel dat nu beyde de Hooftluyden malcanderen niet en kenden/ nochtans verwonderde hem d'eene vanden anderen. Scipio om dat Hannibal alsulcke groote reyse voor ghenomen ende volbrocht hadde. Oock dat hy bestonde teghen de Romeynen in Italien te strijden/ daer sy alle haer macht by een hadden/ eñ gheen ghebreck van eenighen dingen/ die totten oorlooghe van noode waren.

Padus.

Ticinus.

Hoe de [illegible] veltheere Scipio ende Hannibal vã malcander verwondert zijn.

Hannibal verwonderde hem/ dat Scipio Vranckrijcke eñ Spaengien ghelaten hadde/ ende was so haest hem op den wech voor ghecomen/ ende met heyrcracht hem te ghemoete quam om teghen hem te strijden. Soo dochte hy oock wel dat de Romeynen gheen kint/ maer den treffelickxsten Hooftman onder hen allen/ teghen hem ghesonden hadden/ daerom en verachte gheen van beyden den anderen/ ende stelden hen beyde met wijsheyt ende verstande totten oorloghe/ ende elck dochte zijn volck te vertroostẽ eer sy totten strijt quamen. Ende Scipio vergaderde zijn volck/ daer tegen hadde hy alsulcke reden/ ende seyde:

Waert ghy luyden in Vranckrijck by my gheweest/ daer ick met heyrscracht ghetoghen was/ om aldaer teghen dese vyanden te strijden/ oft wistet ghy hoe ick met luttel volcx/ daer haerder twee teghen onser eenen was/ hen by dat water Rodanus verwonnen hebbe/ ende daer toe gebrocht/ datse wt

Scipio vermaent zijn crijchsvolck om te strijden tegẽ Hannibal.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 536

breese inden selven lande my niet meer verwachten en dorsten. Soo en waert nu niet van noode veel teghen u luyden te spreken/ ofte u een herte ende moet te maecken met woorden. Maer want u dese vyanden onbekent zijn / ende by u luyden eenen grooten name hebben. Soo heb ick ghedocht dattet niet en schadet u te kennen te geven/ wat dese vyanden (die teghen u leggen) voor mannen zijn / ofte wat volck datse by hen hebben. Wanneert sorghelick ware teghen henluyden te strijden/ so ware ick wel met eeren in Vranckrijcke ende Spaengien gheblevẽ/ ende en hadde my niet soo goetwillich/ als ick ghedaen heb / hier toe ghehaest/ ende tot desen perijckel ghegheven : Maer want ick dese vyandẽ kenne/ ende weet dat de onse drie en twintich jaer lanck daer teghen ghestreden hebben / daer inne sy menighen strijt teghen henluyden ghewonnen hebben/ eere ende goet verworven/ eñ ten laetsten in eender vereeninghe de landen van Sicilien ende Sardinien met grooten tribuyte vercreghen hebben / daer mede sy den pays cochten/ so heb ick my met lusten ende blijschappen daer toe ghegheven / om met u tegen dese vyanden te strijden/ want ick weet datse een vergadert volck zijn wt allen landen/ eñ nauwelick half de macht en hebben / daer mede sy wt ghetoghen zijn. Daer toe zijn hare lichamen eñ paerden vande lange reyse soo cranck ende crachteloos ghewozden/ datse gheensins by u luyden te ghelijcken en zijn/ende ick en vreese niet meer/dan dat wy gheenen prijs noch eere ghenoech van henluyden verwerven en sullen. Maer datmen sal van ons segghen / dat wy teghen alsulcken volck/ die van vorste ende coude des gebergchts eerst verwonnen ende verteert zijn/ lichtelick te strijden hebben.

Daerom ghy waerdige ridders ende gesellen/hebt goeden moet/ende laet ons proeven oft binnen twintich jaren ander luyden inde landen ghewassen zijn / dan onse voorvaders bestreden hebben / ende soo menighe victorie hen af ghewonnen : staet daer nae/ dat ons de eere des Roomschen naems niet gheschendet noch vermindert en werde. Bewijst uwen manlicken ende ridderlicken moet teghen dese vyanden / als ghy ende uwe voorvaders voormaels dickwils ghedaen hebben. Denckt dat ghy teghen de vredebrekens ende meyneedighe menschen strijden sult / die vandẽ Goden eñ menschen verhaet zijn. Laet u ter herten gaen/ dat wy niet om Sicilien ofte Sardinien/maer om Italien ende onse vaderlant strijden sullen. Ende houdet u als oft ghy voor de ooghen ende aenghesichte des gheheelen Senaets ende des Roomschen volcx vechten soudet/ want in onse handen staet haerluyder allen geluck eñ salicheyt. Ist dat wy de vyanden verwinnen/soo vercrijghen wy lof/eere ende goet/en geschiet dat niet/soo moeten wy ons daer na vanden vyanden verweeren / daert ons niet wel gheleghen en sal zijn. Daerom laet ons hier sterven ofte ghenesen.

Alsoo vermaende ende vertrooste der Romeynen Hooftman zijn volck. Daer teghen stelde hem Hannibal oock niet minder totten strijt. Alder eerst liet hy inde vergaderinghe zijns heyrs voor hem brenghen / alle de ghene die hy int gheberchte / ende op den wech ghevanghen hadde / den selven liet hy harnasch ende ghewéer voor legghen / ende hen vraghen / wie onder henluyden ware/ die liever zijn leven inden strijt wilde waghen/dan alsoo ghevanghen blijven? Ende doen sy alle riepen ende baden dat hyse soude vry laten / sy wilden ghetrouwelick haer leven waghen/ ende op wat plaetse dat hyse stelde / daer souden sy ridderlick strijden. Doen lietse Hannibal alle los ende vry/ ende bestont daer nae zijn heyr te vermanen/ ende seyde also tot henluyden:

Hannibal laet zijn gevanghenen los gaen/ mits dat sy met hem teghẽ de vyanden souden strijden.

Siet ghy waerdighe ridders ende ghesellen / hoe dit volck soo goetwillich is haer leven te avontueren/op dat sy hen vander ghevanckenisse souden moghen verlossen ende vry maken. Nu heeft ons onse gheluck/ende reyse daer toe ghebrocht / dat wy alle van henluyden een exempel moeten nemen. Teghen ons ligghen niet verre de Romeynen/ daer van moeten wy ons met ridderlicken strijden verweeren/ofte in straffe landen ende gevanckenisse comen. Ick en weet u niet vā hen te voeren/ van achter hebben wy dat geberchte/ daer over wy met alsulcken noot als ghy wel weet/ ghecomen zijn. Voor ons ligghet dat water Padus / dwelcke grooter ende dieper is dan dat water Rodanus/wy en moghen nerghens henen wijcken noch vlien / onse gheluck ende salicheyt staet in onsen handen/ de weerachtighe handẽ moeten ons eenen wech maken. Doen wy als ridderlicke mannen toe behoort / eñ nemen voor ons/ dat wy verkiesen liever manlickẽ te sterven/dan schandelicken inde ghevanckenissen te leven/so coemt ons gheluck / eere ende goet ten handen. Ist dat wy de Romeynen eens verwinnen / soo sullen ons alle steden open doen.

Hānibals vermaninge tot zijnen crijchs volck.

Ghy en dorst niet sorgen om spijse/dranc/ paerden / harnasch / ende cleederen / het sal ons altemale toe comẽ / alle wat de Romeynen in alle haer strijden / van goeden ende costelicken juweelen gewonnen hebben / dat sal altemale ons worden / waert ons inden eersten strijt gheluckt/so sullen wy al voortgaen / crijghen wy eens de victorie / soo en sullen wy daer nae gheen groote noot hebben. Ick kenne dat volck van desen lande wel / dat volghet ende hangt aent gheluck/ wie de victorie crijcht / diens vrienden ende partye sullẽ sy alle worden. Nu is onser also vele/ waer wy staende blijven / eñ niet wijcken en willen/ so moghen wy metter gheelder werelt strijden / willen wy selve / soo staet de victorie in onsen handen / wy zijn door verre landen ghetogen / ende door menich strijtbaer volck / wy hebben dat gheberchte/dwelck sonder wech was/ verwonnen/eñ vele gheleden/ alle daerom dat wy in Italien in een goede rijcke/ ende vruchtbaer lant mochten comen / waer wy nu onse mālicke ende ridderlicke weere niet en bewijsen/ soo ist al verloren. Ten is mijne meyninghe niet dat ick u met woorden soude een herte maken. Ick weet wel dat de woorden eenen vertsaechden niet moedich en maken/ wan-

neer

neer u dat goede soete lant/eere ende goet/die ghy vercryghen sult / waer ghy de vyanden verwint/ niet en bewegen / so en mogen mijne woorden niet veel helpen. Maer ick betrouwe dat ghy uwẽ ridderlicken moet/ den welcken ghy by mijn vader ende my dickmaels bewesen hebt/ dat ghy den selven allegader altoos meer bewijsen sult/ wãt het nu voortaen daer toe ghecomen is/ dat wy voor onse ellendicheyt en armoede, die wy langhe tijt gheleden hebben/ sullen loon ontfaen/ wy hebben langhe ghenoech omme ghetoghen/ tis tijt dat wy het een eynde maken.

Voort als ghetrouwe manlicke ridders/ eñ stelt u betrouwẽ op my als uwẽ Hooftman/ onder welcken het u noyt qualick vergaen en is. Ick wil de Goden te hulpe nemen/ ende met alsulcke ordinantie ende wijsheyt de vyandẽ aen tasten/ eñ des oorloochs een eynde maken / dat ick u alle (nae dat een yeghelick zijne manlicke deucht bewijst ende verdient heeft) als wy den strijt ghewonnen hebben / rijckelicken loonen ende begiftigen mach. Hebt ghyluyden alsulcken herte ende wille totten strijt als ick doe / soo en behoeft ghy niet veel vermanens/ grijpet maer stoutelick aen/ so hebben wy onse vyanden / ende alle onsen noot verwonnen. Dese redẽ maecte Hannibals volck ende heyr also moedich/ datse nae haer ghewoonte haer lancien ende spiessen schuddẽ/ ende met gemeynder stemme den strijt begheerden.

Des anderen daechs ghevielt / dat beyde de Hooftluyden Scipio ende Hannibal haer reysich volck by hen namen/ ende elck wilde des anders heyr beschouwen/ eñ vernemen hoement soude moghen crancken. Doen sy na by een quamen/ ende dat stof dat vanden paerden opginghe / beyde de Hooftluyden een teecken gaf/ datter volck tegen hẽ quam/ doen hielden beyde de hoopen stille / eñ ordineerden hen totten strijt. Maer Hannibal was stercker van reysighen volck dan Scipio: Nochtans als sy malcander siende worden / treffelijcke van beyden zijden ridderlick/ eñ streden langhe teghen malcander. Ende doen Scipio niet alleene als een Hooftman/ maer oock als een goet ridder groote weere dede/ werde hy seer hert ghequetst/ ende was in grooter noot. Dat sach zijn sone/ die noch so jonck was/ dat hẽ zijn vader voor een jonghe hadde mede ghenomen / die rende toe eñ beschudde zijnen vader / toe dat hem de andere voort te hulpe quamen/ ende dat hy achterwaers ghetrocken worde.

De Burghemeester Scipio wort ghequetst / maer zijn sone / die namaels Aphricaen genoemt wert/ heeft hem beschermt.

Dese jonghe Scipio was de gene/ die daer na als hy manbaer worde/ dat oorlooch ten eynde brochte/ Hannibal verwan/ Cartago/ ende gheheel Aphrica onder der Romeynen gehoorsaemheyt brochte / daer van hy worde Scipio Aphricanus ghenoemt. Hy bewees in zijnder jeucht / waer toe hy in zijnen ouderdom geraken soude. Maer doen der Romeynen Hooftman ghequetst / ende wt den stryde wijcken moeste/ soo was den Romeynen haren troost ende moet benomen/ daerom sy oock de vlucht gavẽ: nochtans bleven sy by een/ tot datse tot haren waghenborch quamen / daerom hen oock gheen groote schade en gheschiede. Nochtans als Scipio merckte dat hem Hannibal met reysighen volcke te sterck was / soo en wilde hy inde plaetse daert effen velt was / niet langher blijven / eñ hy quam wederom over de waterẽ Ticinus ende Padus / tot Placentien/ daert niet so effen lant en was/ daer hy meer voordeels hadde metten voetknechten / dan metten reysighen volcke te strijden.

De Burghemeester Scipio treckt wederom nae Placentien.

Maer Hannibal was blijde vander victorie / want hy de schade die hem Scipio in Vranckrijcke met zijn reysige volck gedaen hadde/ daer wederom oprichte/ eñ hy maecte toe horden ende vlothouten om daer mede oock met zijn heyr over de wateren te comen: Eñ leyde hem teghen Placentia / begheerende te strijden: maer dat behinderde de wonde vanden Roomschen Hooftman.

Daer toe geschiede inder nacht eenen oploop / dattet volck vanden lande met twee duysent voetknechtẽ/ eñ twee hondert paerden de wakers doot sloeghen/ braken wt den heyre/ eñ vielen tot Hannibals partye / die ontfinck Hannibal goedertierlick met schoone woorden ende groote beloften/ seyndende elcken tot zijnder stadt om neersticheyt te doene / datse vanden Romeynen souden af vallen/ ende hen tot Hannibal gheven. Dit al te male en liet hem Scipio niet behinderen: maer hy brack inde ander nacht op/ ende al so noch ghequetst/ eñ ongenesen zijnde/ tooch hy met zijn heyr aen dat water Trebia ghenoemt/ daer hy sommige heuvelen eñ hoochden in nam / daer hy zijn voordeel op sach. Want men en conste metten reysighen volcke hem daer niet veel ghedoen. Daer maecte hy zijnen legher / ende en wilde noch met Hannibal niet strijden/ voor dat hy van zijnder wonden beter ghenesen ware. Dat diende Hannibal seer qualick/ want het viel hem seer swaer victalie ende spijse voor zijn heyr/ als onder de vyanden / te crijghen / ende als hy groot ghebreck hadde / soo brochte hyt nochtans met verraderye daer toe/ dat hem een casteel over gelevert worde / Clastidium ghenoemt / daer inne de lantluyden veel vruchten ghebrocht hadden / ende was met Romeynen beset geweest / daer wt spijsde hy daer nae zijn heyr.

Sommige wt Lombardye trecken wt dẽ Roomschẽ legher tot Hannibal.

De Burghemeester Scipio treckt aen de riviere Trebia.

Clastidium wort door verraet Hannibal gelevert.

Hoe *Hannibal* inden tweeden strijt by dat water Trebia de Romeynen verwan, ende behielde de victorie teghen *Cornelium Scipionem*, ende *Lucium Sempronium*.

DOen nu dese dinghen in Italien gheschiet waren / soo was d'ander Burghemeester van Rome Lucius Sempronius ghenoemt/ in Sicilien/ ende op de zee/ teghen die van Cartago ghe-ordineert. Dese verginckt seer gheluckelick/ want hy ving veel schepen vande vyanden/ ende wan sommighe strijden opt water/ want de Coninck Hiero dede den Romeynen groote hulpe ende bystant. Van daer wert hy gheroepen vanden Romeynen/ dat hy terstont met zijn heyr in Italien soude comen/ daer den gheheelen last vant oorloghe was. Alsoo ordineerde hy Marcum Emilium in zijn plaetse tot eenen Hooftman van Sicilien/ ende hy quam tot zijnen medeghesele

De Burghemeester Sempronius Longus wort ontbodẽ wt Sicilien in Italie/ om zijn medeburgemeester Scipio te helpen.

Marcus Emilius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 536 De Burghemeester Sempronius begheert teghen Hannibal te stryden.

met eenen nieuwen heyr / by dat water Trebia ghenoemt. Hy hadde noch eenen frisschen moet / ende en hadde de vyanden noyt gheproevet / als Scipio, daerom bestont hy met Hannibal te stryden / hoe wel dat Scipio seer daer teghen was / ende hem badt te wachtē tot dat hy van zynder wonden ghenesen ware / op dat hy oock zyn officie mochte ghenoech doen. Daer was Sempronius teghen / ende meynde soudē sy daer so langhe ligghen sonder stryden / soo soude so langher soo meer volcx Hannibal toe vallen / ende sy en hadden niemant meer te verwachten. Het ware hen een groote schande / souden sy de vyanden voor haer oogen alsoo door Italien laten reysen sonder stryden.

L. Sempronius.

Schermutsinghe.

Also dede hy des morgens een scharmutsen teghen de vyanden / dat gelucte hem wel / want hy den vyanden groote schade dede / dat hy sommighe vinck / eñ vele doot sloech. Als nu Hannibal sach / dat hem dat stout ende moedich ghemaect hadde / so dochte hy oock teghen hem te stryden / ende zyn voordeel te verkiesen. Hy liet des morghens vroech zyn volck spysen / ende daer nae zyn reysigers voor der Romeynen wagenborch rennen / als oftse wederom begheerden te scharmutsen / hen bevelende datse de Romeynen souden wt locken van haer heyr / eñ over een beke brengen / daer lach hy te paerde ende te voete / met zyn ander volck totten stryt gheordineert. Daer toe soo hadde hy Mago zynen broeder met duysent paerden ende duysentich voetknechten inde haghen ende bosschen verborghen / ende beval hem niet op te breken / tot dat hy saghe dat den stryt wel verminghet ware / so soude hy van achter op de Romeynen vallen. Als nu dat scharmutsen toe nam / ende dat sy op beyde zyden versterckten / soo quam Lucius Sempronius metten voetknechten oock wt den waghenborch : maer zyn paerden ende volc waren alle ongheспyset / want hy en hadde op dien tyt gheenen stryt vermoedet : maer hy wilde alleene de reysighers die te verre wt gheloopen waren / te hulpe comen. Der Romeynen waren te voete achthiē duysent / eñ vanden anderen stedē in Italien hadden sy twintich duysent / bysonder te hulpe vanden steden / die op dese zyde vant gheberchte laghen / daer toe hadden sy noch vier duysent paerden / die waren in nooden.

Hannibal legget een heymelicke laghe tegen de Romeynen.

T beginsel vā den slach.

Want Hannibal hadde wel thien duysent paerden / daer by waren vanden volcke wt de Inselen Baleares ghenoemt / die metter slinghere worpen / die deden den Roomschen reysighers groote schade. Als nu Sempronius niet en wiste dat Hannibal met zyn gheel heyr daer lach / want hy hem oock verborghen hadde / ende Sempronius de reysighers wilde te hulpe comen / doen liet hem Hannibal eerst sien : soo hadden hen beyde de partyen so gheheel verminghet / datse sonder vlien niet wycken en mochten. Daerom ordineerden beyde de Hooftluyden de hare totten stryt. Het ginck teghen de winter / ende was eenen couden dach van reghen / snee ende onweder. Soo en hadden de Romeynen den selven dach gheen spyse ghenomen / ende als den tyt lanck viel / worden

Baleares.

sy crachteloos ende onmachtich : maer Hannibal hadde op allen zyden zyn voordeel ghepast / nochtans streden de voetknechten ridderlick ende lange / datse hen vanden vyanden wel verweert hadden : maer de reysighers vanden Romeynen / worden van de menichte der vyanden overvallen / ende die metten slingers quamen van bezyden / ende worpen inder Romeynen heyr.

Den honger / coude ende de heymelicke laghe / met een groote menichte van vyandē / bringhen de Romeynen inde vlucht.

Daer toe brack Mago oock op / ende viel van achter op de Romeynen / alsoo dat sy op allen zyden grooten noot leden / dat maecte datse ten laetsten seer wycken moesten / ende bestonden te vlien / nochtans brack eenen hoop met thien duysent door de vyanden. Maer het was alsulcken onweder / datse de hare niet meer ghesien en consten / ende sy en wisten niet waer sy henluyden te hulpe comen souden / nochtans quamē sy met weerachtigher hant in haerder ordinantie wederom tot Placentia. De andere worden ghejaecht tot in haerluyder waghenborch. Sommighe vluchten tot aent water Trebia / daer worden haerder vele verdroncken ende verslaghen. Ende hoe wel dat Hannibal de victorie hadde / nochtans leet hy groote schade vant onweder / want hy verloos vele mannen ende paerden / daer toe dat meestendeel vanden Elephanten / daer door quamt dat hy hem des anderen daechs niet en roerde.

Doen braken de Romeynen op / ende toghen over dwater Trebia tot Placentia / dattet Hannibal niet ghewaer en worde. Van daer seynden de Burghemeesters half henluyden volck tot Cremona over dwater Padus / want de winter quam so hert aen / datse niet langher int velt blyven en mochten. Van desen stryt quam alsulcken gheruchte binnen Rome / dat alle man vervaert was / ende meynden dat de Burgemeesters ende dat heyr alle verslaghen waren / ende sorchden seere dat de vyanden souden nae Rome comen / ende de stadt bestaen te stormen / ghelyck de Franchoysen voortyts ghedaen hadden. Daer en tusschen quam een Burgemeester na Rome diese wat vertrooste / ende gaf henluyden te kennen hoe dat haerluyder heyr noch meer dan half int leven ware. Daer nae reet hy wederom int heyr voor Cremona / ende hoe wel dat de Romeynen den winter over gheerne gherust hadden / soo en mochte nochtans Hannibal als in een vreemt lant niet rusten / die liet zyne reysighers door alle dat lant ende dorpen ryden / die sy verdestrueerden ende verbranden / op dat de Romeynen gheen victalie en souden moghen cryghen / dan alleene over dat water Padus. Daer toe was daer een casteel met een stedeken by Placentia / daer inne de Romeynen ende de lantluyden met lyf ende goet ghevlucht waren / dwelcke sy wel vast ghemaect ende beset hadden / dat bestondt Hannibal inden winter te bestormen om te winnen.

Padus.

T gheruchte van Hannibals victorie tot Rome.

Ende als hy dat casteel bestormde / worde dat gheruchts so groot / dattet die van Placentia hoorden / ende wt quamen om den anderen bystant te doene / daer door Hannibal den storm verloos / ende oock gequetst worde / ende

Hannibal wort in [illegible] storm en van een casteel gequetst.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

de/ende af wijcken moeste. Maer corts daer nae eer hy gheheel vander wonden ghenas/ tooch hy oock voor dat stedekē Vicumvias ghenoemt/om zijn gheluck daer oor te proeven/dat selve was niet vele volcx beset. Ende als Hannibal eerst den storm voor dat casteel verloren hadde/daer van worden sy soo ghemoet / datse niet alleene haer mueren en bewaerden / maer oock met hoopen wt der stadt liepen/om met Hannibals volck te stryden. Doe Hannibal dat sach/die altoos geerne street teghen hittich ende onverstandich volc/stelde hy hem oft hy vreesde eñ vluchte/ tot dat hyse wat buyten brochte. Doe aengreep hyse sonder ordinantie / ende wan den strijt/ende des anderen daechs de stadt/ende liet al doorslaen wat daer binnen was / ende de stadt plonderen. Daer bleven by dertich duysent menschen die inder stadt ghevlucht waren / hoe wel dat Hannibal niet half soo veel volcx by hem en hadde.

Vicumvie.

De stadt van Vicumvie wort van Hannibal ghewonnen.

Daer nae ruste Hannibal, want hy van coude des straffen winters niet meer doen en mochte. Maer soo haest als dat weder wat socter worde/ bestont hy over dat gheberchte te reysen mons Appenninus / in Duytsche de Scharperie ghenoemt / om in Etrurien te comen / ende dat selve volck oock met wille/ofte ghewalt tot hemwaerts te bringhen : maer op dat gheberchte quam alsulcken grooten onweder op hem vā winden / snee / haghel ende reghen / dat hy moeste wederom keeren/ ende maeckte zijn legher voor de stadt Placentia/ daer inne lach der Romeynen Burgemeester Sempronius, die zijn gheluck noch eens met hem versoecken wilde. Also quamen sy totten strijt/ ende de Romeynen verdreven Hannibals volc inde vlucht tot in haren waghenborch/ die bestonde Sempronius oock te bestormen/ dat liet Hannibal geschien/ende ordineerde sommighe aen de poorten eñ eynden om den waghenborch te bewaren. Eñ midden inden waghenborch vergaderde hy eenen hoop volcx te paerde eñ te voete/ die liet hy rusten. Ende als Sempronius sach / dat hy zijn volck vermoeyde/ ende de wagenborch nochtans niet winnē en mochte / tooch hy af. Terstont als Hannibal dat sach/nam hy dē gerustē hoop/ welcken hy by hem tot alsulcken opset behouden hadde/ende quam wt den waghenborch/ achtervolghende Sempronium om hem te bedwinghen wederom met hem te stryden. Daer verwan Hannibal met zijn gheruste volck de Romeynen/die hen den geheelen dach vermoeyt ende verarbeyt hadden/ende dreefse inde vlucht : daer en tusschē quam de nacht aen / dat quam den Romeynen te goede / anders haddense meestendeel alle verslaghen gheworden / want Hannibals volck was seer wraeckgierich / om de schade te wreken / die sy op den selven dach vanden Romeynen gheleden hadden / nochtans worden daer vele goede mannen vanden Romeynen verslaghen.

Appenini montes.

Hannibal bestaet te bergen te trecken over tgeberchte Appennin, of Scarperie genoēt.

Sempronius slaet Hannibals volck in de vlucht/ maer wort daer nae wederom ghedreven.

In dien tijden tooch Gneus Scipio, de welcke zijnen broeder / als voorseyt is / in Vranckrijck gelaten/ende in Spaengien te varen bevolen hadde/tegen Hanno, de welcke Hannibal met eenen hoop volcx in Spaengien ghelaten hadde / daer teghen hy street/ eñ victorie vercreech. Doe Hastrubal Hannibals broeder dat vernam / die oock in die landen ghebleven was / tooch hy den Romeynen na/ende vantse aen de zee sonder alle ordinantie ligghen/ghelijck men gewoonlick pleecht te doene/ alsmen de vyandē verwonnen heeft. Daer greep hyse aen / versloech eñ ving haerder vele/ de andere jaechde hy inde schepen. Nochtans en wilde hy daer niet langher blyven / tot dat hem Scipio wederom hadde moghen versterken/eñ zijn volck te samen brenghen.

Gneus Scipio wint tegen Hanno eenen slach in Spaengien.

Hastrubal slaet de Romeynen by de zee/eñ jaechtse in haer leder schepen.

Hoe *Hannibal* inden derden strijt by dat staende water Trasimenus genoemt, de Romeynen verwan met hare Burgemeesters, *Gneo Servilio*, ende *Gaio Flamminio*, de welcke hy versloech met vele duysendē, eñ de andere ghevanghen nam. Hoe dat oock in alsulckē noode twee eerbare Roomsche vrouwen sorchden dat hare sonen inde strijt verslaghen waren, ende als de selve wederom gesont tot Rome onversiens quamen, hadden de moeders alsulcke groote blijschappe, datse terstont doot bleven.

NAe den winter terstont als de tijt aen quam/ dat Hannibal int velt blijven mochte / maeckte hy hem wederom op / ende tooch over dat geberchte daer van boven ghesept is : want die van Meylanen ende Lombaerden leden grooten overlast vanden zijnen / ende oock vander Romeynē heyr/daerom sy hem vele ontrouwen bewesen / ende menichwerf nae zijn leven stonden/des hem nochtans Hannibal niet aen en nam : maer hy bewaerde hem alsoo wijsselick datse haer voornemen ende opset niet volbrenghen en mochten.

In t jaer van der stadt 537

Hannibal treckt over tgeberchte Apennin.

De Lombaerden eñ Milanesen zijn Hannibals moeyt gheworden.

Daer en tusschen waren te Rome twee nieuwe Burghemeesters ghecoren / Gneus Servilius, ende Gaius Flamminius. Desen worde dat oorlooch ende de Hooftmanschap bevolen. Ende doe Hannibal vernam dat Flamminius met een nieuwe heyr inde stadt Aretium ghecomen was / tooch hy strack weghes door / hoe wel hy anders eenen beter wech (die hem te lanck dochte) hadde moghen vinden/ende leet veel teghenspoets. Doe hy quam aen dat water Arnus/ dwelcke nu ter tijt door de stadt Florencia/ totter stadt Pisa loopt inde zee / ende was vanden reghen seer groot ende diep gheworden / oock soo modderachtich ende slipperich / dat hy nauwelick binnen vier daghen ende nachten dat heyr met grooter moeyte ende arbeyde daer over brochte / ende hy van ghestaedighen waken ende onweder een ooghe verloos.

Hannibal verliest door zijn eenpaerich reysen door het onweder een ooghe.

Terstont als hy opt droghe quam/maecte hy zijn legher int velt / ende seynde verspieders wt/om de weghen ende ghelegentheyt des lants te verspieden / oock hoe hem Flamminius hielde / ende hoe sterck hy ware. Doen hy dat vernomen hadde/keerde hy hem op de slincker hant teghen de stadt Fesulas ghenoemt/eñ seynde zijn reysich volck tegen der Romeynē heyr/hen bevelende datse souden verdestrueren ende verwoesten al

Hannibal rooft eñ brāt dat lant / om dat hy Flamminius soude terghen om wt zijn voordeel te trecken.

waer

Int jaer van der stadt 537

waer sy aen quamen / oft hy Flamminium daer mede mochte locken ende verwecken om op te breken/ ende hem na te trecken aen de eynden daer hy te velde lach/ en zijn voordeel voorsien hadde. Doe dat Flamminius vernam (hoe wel hem van sommighen gheraden wert/dat hy soude toeven / tot dat de ander Burghemeester oock tot hem quam) en mochte hy niet lijden dat Hannibal alsoo in het velt regneerde/maer hy brac op / ende tooch teghen hem. Doe Hannibal dat vernam / verwachte hy hem tusschen de stadt Cortona / ende dat staende water Trasimenus ghenoemt/op eenen enghen wech/ daer op d'een zijde eenẽ berch was / ende op d'ander zijde dat staende water / daer verbarch ende ordineerde hy zijn volck met menigherhande laghen/alsoo/dat waer de Romeynen daer henen quamen / datse omcinghelt worden / ende dat hyse met alle voordeel mochte aen grijpen. Doen Flamminius daer henen quam/ en sach dat Hannibal weynich volcx by hem hadde (want den meestendeel verborghen was) tooch hy tot hem. Doen braken de laghen op van achter ende bovẽ hem op allen hoecken. Doen sach hy eerst dat hy hem misgaen hadde/nochtans so ordineerde hy zijn heyr / gaf henluyden goeden troost/ ende seyde:

Hannibal neemt zijn voordeel in by het meyr van Trasimene.

Daer en helpt noch suchtẽ noch wenschẽ ghy waerdighe Romeynen/ met weerachtigher en gheweldigher hant moeten wy door dit perijckel breken / en ons eenen wech maken / ghelijck de Romeynen in alsulckẽ noot dickwils ghedaen hebben / waer men recht manlick vechtet/ daer is te minder perijckel ende sorghe/ wil u de manlicke deuchde geen herte maken / soo laet u de noot een maken/ want hier moeten wy sterven ende genesen. Lieve gesellen/ en laet u doch niet als de beesten doot slaen/weerachtige handẽ verwinnen alle dinghen / ghy en meucht nerghens wijcken noch vlien/daerom blijft vast staende by malcanderen / ende strijt ridderlick/ so moghen wy alle nooden verwinnen. Als hy dit ghesept hadde / quamen de vyanden van allen hoecken/ende hoe wel dat vanden Romeynen groote weere gheschiede/ nochtans hadden sy achterdeel op allen eynden. Daer toe viel eenen nevel/die quam van dat staende water/soo dat de Hooftman Flamminius niet wel sien en conste/waer dat hulpe en bystant van noode was / ende als hy op allen eynden vernemen wilde hoe de strijt stonde (want hy duerde drie uren lanck eer de Romeynen weken) so worde hy verslagẽ. Daer na gaven de Romeynen de vlucht/ sommige int water/sommighe op de berghen/ ende sy worden op allen eynden jammerlick verslaghen: maer ontrent ses duysent braken door de vyanden / ende hieldẽ stille tot dat de sonne op brack/ende de nevel verginck/ende als sy saghen datter geenen troost noch bystant meer en was/toghen sy wech.

De Burghemeester Flamminius als hy hem sach van de vyanden omcingelt/hy stelde zijn volc in slachorden/ ende heeft se een vermaninge gedaẽ.

Flamminius wort met zijn heyr geslagẽ.

Maer Hannibal seynde hẽ na eenẽ Hooftman Maharbal ghenoemt / met den reysighers / die gaf hen goeden troost / tot datse haer geweer af leydẽ / doe liet hyse alle vanghen. In desen strijt worden vyfthien duysent vanden Romeynen verslaghen / ende de ses duysent op den wech ghevanghen/ thien duysent quamen wech.

Maharbal belooft ses duysent Romeynen dat hy die sal laten vry gaen/maer doetse daer nae alle vanghen.

Ende daer gheschieden twee wonderlicke dinghen. Dat een/dewijle den strijt duerde quam daer een groote aertbevinghe/door de welcke steden ende berghen verscheurden ende omvielen / nochtans was den strijt soo hart/en de noot so groot/ dat niemant vanden ghenen die inden strijt waren/ alsulcx en ghevoelde noch en hoorde.

Daerthevinge en wert niet gemerct door tgroot gebaer inden strijt.

Dat ander wonder was/ dat als dẽ roep te Rome quam van desen strijt/so warẽ daer twee Roomsche vrouwen/totter poorten geloopen om te vernemen ende te vragen/hoet met haren sonen stonde die inden strijt ghewest waren/ ende als sy de selve over hoop terstont sagen comen/datse noch gesont ende int leven waren/ storvẽ sy op de staende voet van grooter blijschappen.

Twee Roomsche vrouwen sterven van blijschap.

Als nu alle dese dingen gheschiet waren/ quam te Rome eenen anderen quaden roep/ hoe dat Servilius de ander Burghemeester Gaium Centonium met vier duysent paerden Flamminio hadde te hulpe gesepnt/ daer tegen waren oock Hannibals volck ghecomen/ende haddense alle gevangen ende verslaghen/ daer van stont op eenen nieuwen jammer binnen Rome/ want hoe wel dat de schade aen hen selven niet so groot en was/ nochtans soo gheschiede henluyden als den menschen die van te voren cranck zijn / dien mach seer lichtelic wat toe comen/daer door sy noch crancker worden.

Vier duysent ruyters van Hannibal geslaghen.

Hoe *Quintus Fabius Maximus* gecoren wert der Romeynẽ opperste Hooftman ende Dictator, en hoe dat hy na alsulcke schade der Romeynen ende ongevalle alleen wederstant dede, om *Hannibal* met alle zijnder macht op te houden ende te keerẽ, noch ooc tegen hem niet strijden, hoe wel hy van *Hannibal* dicmaels met groote macht daer toe versocht wert, so langhe dat hy zijnen tijt ende voordeel merckte, daer van hy groote prijs ende eere vercreech, ende wert ghenoemt *Fabius Cunctator*, dat is, een lancksaem vertoever te goede des gemeynen profijts vanden Romeynen.

IN desen noot vercoren de Romeynen Quintum Fabium Maximum tot eenen Dictator / die nam tot hem Marcum Minutium Ruffum tot eenen Hooftman over de reysighers / die liet hy by Rome sommighe brugghen af worpen: hy ordineerde ende besette de stadt van Rome/ want hy sorchde dat Hannibal straetwechs soude nae Rome comen/ dewijle dat noch de vreese ende jammer inden burghers ware. Maer Hannibal bleef achter/ ende liet zijn volck eenen tijt lanck rusten om haer wonden te ghenesen. Daer nae liet hy alle ghevangenen los / wt ghenomen die van der stadt van Rome waren/ om hẽ daer mede een goet geruchte ende fame te maken by den anderen steden / dat hy een goedertieren man ware/ ende meynde dat haer de steden te eer souden tot hem geven. Daer nae tooch hy door Umbrien voor de stadt Spoletum/ die bestondt hy aen te vallen ende te bestormen/

Quintus Fabius Maximus Dictator gecoren.

Hannibal laet alle gevangenen [illegible]

Hannibal belegert Spylerum/maer hy moet optrecken.

men/maer sy weerden henluyden soo stoute=
lick dat Hannibal van daer tooch totten Pi=
renē/daer lach hy wederom stille/ eñ liet dat
lant verdestrueren/ verbranden eñ beroovē.
Doen nu Hannibal den Romeynen oock
respijt gaf / tot datse wederom eenen moet
grepen/ schreven sy tot de ander Burgemee=
ster Servilio, dat hy met zijn heyr soude we=
derom na Rome comē / ende dat Fabio over
gheven/daer toe nam hy twee Legioenē van=
den Romeynen / ende noch meer hulpe van=
den anderen steden/ ende maeckte zijn legher
int velt / niet verre vanden lande daer Han-
nibal lach/daer teghen tooch Hannibal / be=
gheerende met hem te strijden : maer Fabius
en wilde daer niet aen / maer hy hielt zijn
volck inden wagenborch / hoe wel dat Han-
nibal met zijn heyr by nae den gheheelen dach
met schelden ende spytighen woorden tegen
hem hielde. Alsoo dat Hannibal seer luyde
riep voor zijn volck / datse hem souden ver=
blijden / want sy saghen dat de Romeynen
alsoo verwonnen ende onderdruckt waren/
dat sy henluyden gheenen strijt meer leveren
en dorsten. Maer in zijnder herten was hy
becommert / want Fabius hadde gheboden/
waer henen dat hem Hannibal keerde / of=
te toghen / datmen terstont van daer soude
vluchten / ende watmen niet wech en conste
brenghen/datmen dat soude verbranden en=
de aensteken. Daer van worde Hannibal
bevreest / ende sorchde dat hy niet lange vic=
talie voor zijn volck / als in eenen vreemden
lande/en soude moghen hebben/ eñ hy vrees=
de meer Fabius wijsheyt / dan des anderen
koenheyt / daerom brack hy op / ende tooch
herwaerts ende derwaerts / somwijlē keer=
de hy terstont wederom / oft hy Fabium er=
ghent sonder ordinantie vinden / ofte totten
strijt verweckē mochte: maer het faelgeerde
hem in allen zijnen opsetten. Want hoe wel
hem Fabius na tooch / ende keerde / dat hy
hem gheen groote noch merckelicke schade
doen en mochte / nochtans hielt hy hem al=
toos aen de berghen/eñ nam alsulcke plaet=
sen in/daer hy merckelic zijn voordeel sach/
daerom hem Hannibal niet en wilde aen
grijpen / op dat hy niet teenemale en verlo=
re / dat hy langhe tijt met eeren ghewonnen
hadde. Alsoo tooch hy teghen de Samniten
tot Beneventum / ende wan de stadt Tole=
sia/ende hoe seer dat hy oock dat lant verde=
strueerde / nochtans en mochte hy Fabium
niet tot eenen rechten strijt brenghen / dan
alleene dat hy hem somwijlen sloech op de
voederinghe met Hannibals volck / maer
dat ghescheide nochtans altoos met sorgen/
ende alsulcken voordeele / dat de Romeynen
lichtelick de victorie hadden / daer van cre=
ghen sy wederom een herte / datse gheerne
meer ghestreden hadden : maer Fabius en
wildet hen niet toe laten/ daer van wert zijn
volck onwillich/eñ seyden dat hy vertsaecht
ware / sonderlinghe Minutius de Hooftman
vanden reysighers. Dat stonde also/ tot dat
Hannibal in Campanien quam / het welcke
dat lustichste ende vruchtbaerste lant was/
dat in gheheel Italien is. Daer tooch hem
Fabius wederom na / ende sloech zijn legher
aen den berch Mons Massicus genoemt/daer

Quintus Fabius Maximus treckt teghen Hannibal, maer hy en wil niet strijden.

Hannibal en can den Dictator Fabius niet brenghen tot strijden.

De stadt Tolesia van Hannibal gewonnen.

Massicus Mõs.

saghen de Romeynen voor haer ooghen dat
rostelicke lant verdestrueeren ende verbran=
den / ende dat Fabius daer teghen niet en de=
de / dat en mochte Minutius niet langher ly=
den noch swijgen/ende sprack tot zijnen ghe=
sellen also/segghende:
Zijn wy dan vanden Romeynen hier ge=
sonden / dat wy niet anders doen en sullen/
dan toe sien / hoe men onse vrienden ende ge=
sellen doot slaet / haer lant verdestrueert en=
de verbrant / hoe langhe sullen wy doch hier
leggen/ ende niet anders daer toe doen / dan
dat wy den stof ende den roock ons inde oo=
ghen ende neusen laten comen ? tsy / dat wy
soo gheheelick onsen ouders niet nae en vol=
ghen / en beweecht ons niet dat ellendighe
roepen van onsen vrienden/die ons meer en=
de dicker aenroepen dan haren eyghen Go=
den/eñ wy en doen daer anders niet toe dan
dat wy toesien/ ende hier aen de berghen/in=
den haghen/ende struycken legghen / als de
beesten die weyde soeckē. De Romeynē heb=
ben voormaels oock vele strijden verloren/
maer sy hebben terstont daer na met andere
strijden de schade wederom op gherechtet.
Hadde Camillus de edel Romeyn alsulcken
sin ghehadt/de Franchoysen en waren noyt
wt der stadt van Rome verdreven ghewor=
den. De Goden moetent ontfermen / sal hy
de stadt van Rome daerom wt de handen eñ
macht der Franchoysen verlost hebbē/ dat=
se Hannibal soude te deyle vallen. Het is een
groote dwaesheyt/datmen met stille leggen
eñ toesien dat oorlooch voeren wil / meynen
wy daer mede de vyanden te verjagen/ daer
moet man teghen man staen / met strijden
ende vechten is de stadt van Rome op ghe=
comen ende groot ghewordeu / niet met al=
sulcken sinnen als Fabius heeft ende voor
neemt. Met alsulcke woorden maeckte Mi-
nutius datmen meer op hem sach / dan op
Fabium.
Dat leet Fabius al verduldelick / ende liet
hem schelden ende beroepen / niet alleene int
heyr/maer oock binnē der stadt van Rome/
de welcke verdroot dat hy so lancsaem was/
ende Hannibal soo veel toe liet. Daer toe ver=
meerde Hannibal dat quade gheruchte / en=
de maeckte Fabium suspect daer mede/ dat
waer Fabius ackers hadde legghende / ghe=
boot hy datmen hem daer geen schade doen
en soude. Dat duerde so lange / tot dat Han-
nibal op brack ende wech tooch / doen seyn=
de hem Fabius nae Lucium Hostilium met
vier hondert paerden / hem bevelende dat
hy hem niet te verre volghen en soude/ dan
dat hy wederom tot zyn heyr wel mochte
keeren. Maer als hy sach dat Hannibals
reysich volck alder-wegen int velt van mal=
canderen verstropt waren / begonst hy som=
mighe te vanghen ende doot te slaen / ende
dochte meer op de woorden Minutij , dan
op Fabius bevel / ende bestont naerder tot
den vyanden te comen/tot dat hy inde lagen
viel/eñ omcingelt wert vā Cartalo/ die een
Hooftman was over Hannibals reysighers/
daer van wert hy meestendeel met alle zijnen
ghesellen verslaghen / dat haerder seer luttel
van daer quamen.
Daer na ginck nochtans Fabius met Mi-
nutio

Marcus Minutius de Ruytmeester claeght over dat uytstellen vanden strijt by Fabius gebruyckt.

Fabius comt in een quaet geruchte/ om dat Hannibal zijn ackers niet en beschadicht.

L. Hostilius Mancinus loopt den vyant te verre na/tot dat hy omringt wort.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 536

nutio te rade / hoe sy Hannibal op eenen enghen wege/ daer door hy reysen moeste/ souden moghen beclippen/ dat was tusschen de stadt Cassilinum/ ende dat geberchte Montes Gallicani gheheeten. Also seyndē sy terstont eenen hoop volcx inde stadt om die te besetten/ ende Fabius nam dat gheberchte in met zijn heyr. Als nu Hannibal daer henen quam/ sloech hy zijn leger op / ende versocht wederom oft Fabius met hem wilde strijden/ daer toe maeckte hy hem rede/ eñ hadde veel twists met hem aent geberchte: maer Fabius en wilde zijn voordeel niet begheven / noch af comen opt effen lant.

Mons Gallicanus.

Hannibal besloten tusschē de stadt Cassilino/ eñ den berch Gallicula.

Doe nu Hannibal merckte ende sach/ dat den Romeynen victalien ghenoech toe quamen/ ende hy met zijn heyr in een woest lant ghebreck hadde / dochte hy hoe hy met listen over dat gheberchte comen mochte/ende dede also. Zijn volck dreef een groote menichte van beesten met hen/ die sy in Campanien gherooft hadden/ vanden selveñ liet hy twee duysent van ossen ende koeyen fackelen van dorren houte ende rijsen aen de hoornen binden/ ende tegen de nacht dede hy die altemale ontsteken / ende dat gheberchte op gaen/ tot Fabius wagenborch drijven ende jagen/ dat en was niet anders aen te sien / dan oft den berch/ ende dat gheheele wout brande.

De listichheyt van Hannibal om over tgeberchte te comen.

Als dat de Romeynen saghen/ en consten sy niet ghedencken wat dat voor een wesen ware/ sy vreesden Hannibals listicheyt / ende bleven in haren wagenborch. Ende doen de hoornen vandē ossen vandē vyere heet worden ende branden / soo bestonden sy allesins door het gheberchte te vijsen ende te loopen/ dat en scheen niet anders/ dan als oft alle het gheberchte/ ende alle hoecken van Hannibal in genomen ende omsettet waren. Door alsulcke vreese ende verschrickinghe vanden Romeynen quam Hannibal met zijn volck over het gheberchte/ende dreven de Romeynen daer af waer sy aen de eynden stonden. Des morghens inde dagheraet / versochte hy oft hy haer eenighe schade mochte doen: maer zijn heyr was also geschickt ende geordineert / dat de Romeynē meer schade leden dan Hannibal. Als dit in Italien gheschiede / soo street Gneus Scipio met Hastrubal in Spaengien te water ende te lande / totten welcken worde geseynt zijn broeder Publius Scipio met nieuwe schepen / van dien boven veel gheschreven is.

Hoe Gneus Scipio eñ Publius Scipio hun droegē in Spaengien.

Dese beyde brochtent met haer manlicke daden ende wijsheyt daer toe/ dat by na gheheel Spaengiē wederom onder der Romeynē gehoorsaemheyt quā. Om alle dese voorseyde dinghen / worde over Fabius voor den Senaet ende Romeynen seer gheclaecht / eñ daer gheschiede een veranderinghe vant regiment/ alsoo / dat Minutius ende de Dictator Fabius ghelijcke macht soudē hebben/ ende beyde te samen dat oorlooch voeren: daer van verhief hem Minutius seer / ende deylde met Fabio dat volck/ soo dat elck een eyghen heyr hadde/ die schande leet Fabius wederom verduldelick / ende bleef by zijnen sinne als te voren/ om metter tijt de vyanden op te houden ende te verwinnen. Maer Minutius was stout ende op geblasen/ eñ bestont waer het pas geven mochte/ met Hannibal te strijden. Dat wert Hannibal altemale verondicht/ daerom stelde hy hē daer toe/ hy tooch na by de Romeynen/ ende maecte aldaer zijn legher: tusschen hem eñ den Romeynen was eenen berch/ daer van men alle dat velt over sien mochte / die gaf Hannibal oorsake den selven te ghebruycken/ also liet hy den berch in nemē met luttel volcx/ dien beval hy/ oftse de Romeynen wilden daer af drijven / dat sy hen met hart daer teghen weeren / maer souden vlien. Als nu beyde partyen op den berch twistich waren / ende dat Hannibals gesellen van Minutio dickmaels daer af gedreven worden/ so maeckte hy op eenen dach zijn opset daer tegen / eñ by nachte verbarch hy sommige vanden zijnen beryden aen den berch/ den selven gaf hy onderwijsinghe/ hoe datse haer houden/ ende wanneer datse aen comen souden.

Den Ritmeester Minutius wort gelijcke macht met Fabius gegeben.

Hannibal bringt den Ritmeester Minutius tot ten stryt/ ende daer na inde vlucht.

Des morghens vroech liet hy den berch wederom in nemen stercker dan eerst/ eñ beval den zijnen datse hē daer van niet en souden laten drijven / hy soudese beschutten/ ende hen te hulpe comen. Ende hy ordineerde zijn volck inden waghenborch totten strijt. Als nu de Romeynen Hannibals volck die op den berch waren / niet soo lichtelick als eerst / af drijven en mochten / ende Minutio dat te kennē gavē / seyde hy hē meer volcx/ ende versterckte se/ desgelijcx dede oock Hannibal. Dat geschiede so langer soo meer / tot datse van beyden zijden beyde de heyren wt hare waghenborch brochten. Doe quamen de reysighers aen/ die Hannibal verborghen hadde / ende deden den Romeynen groot gewelt / die en wilde Minutius niet laten wijcken/ maer hy quam henluyden te hulpe/ desghelijcx dede Hannibal oock : also geschiedet dat sy totten rechten strijt quamen/ ende hoe wel dat de Romeynen groote weere deden/ nochtans worden sy van Hannibal, die alle zijn dinghen eerst bedocht/ eñ daer toe geordineert hadde/ in de vlucht ghedreven.

Daer en tusschen was Fabius met zijn heyr oock op ghecomen/ ende dochte wel dat zijn ghesell dat heyr soude verleyden / eñ hy tooch in zijn ordinantie af vanden berghen zijnē gesellen na. Doe hy opt effen lant quam/ sach hy de Romeynen comen al vliende tot hemwaerts. Also haeste hem Fabius/ tot dat hy by Hannibals heyr quam / dat was metten na jagen seer wt zijnder ordinantie gecomen. Daer tegen street hy ridderlick/ ende gaf den anderen Romeynen tijt ende stonde/ datse hen wederom vergaderen ende ordineren mochten totten strijt: die quamen hem daer na oock te hulpe/ eñ den strijt wert harder ende grooter dan te voren/ want die eerst ghevlucht waren/ hadden gheerne de vlucht ende schande wederom op ghERichtet / daer van Hannibal wijcken moeste / eñ wert wederom vluchtich in zijnen waghenborch gedreven/ daer en tusschen wast avont geworden. Ende de Romeynen togen oock wederom in hare waghen borch/ ende hadden dat velt behouden.

Fabius comt de Ritmeester Minutio te hulpe/ ende verlost hem.

Doe seyde Hannibal tot zijnen ghesellen: En heb ick u niet lange geseyt / dat de wolcke (daer mede meynde hy Fabium) die lancx

Hannibal [...] de/ de wo[...] Fabius [...] eens een [...] weer ge[...]

de ver-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Hannibal bringt den Veltmeester Minutius totten stryt/ende daer na inde vlucht.

de berghen omme ghetoghen is / sal ons eenen reghen ende onweder bringhen. Wy hebben teghen Minutium de victorie ghehadt / Soo heeft ons Fabius wederom verwonnen.

Als nu Minutius in zijn heyr quam / ende begoste achterwaerts te dencken/ wat hy teghen Fabium ghesept hadde / ende hoe Fabius daer teghen hem soo ridderlick gheholpen/ ende bystant ghedaen hadde so tooch hy des anderen daechs met alle zijn volck tot Fabius in zijn heyr/ ende sprack also tot hem:

Minutius gheeft Fabio zijn ghewelt ende macht weder over.

Fabi lieve vader / welcke naem ick u wel met goeden rechten gheven mach/ want ghelijckerwijs als ick eerst mijn leven van mijnen lijffelicken vader ontfangen hebbe/ also hebt ghy my ende alle mijn volck / als wy dat verloren hadden / dat selve beschuddet/ verlanghet en wederom ghegheven/ als ghy ons door uwe ghetrouwe bystant gisteren alsulcke troostelicke hulpe beweest in onse groote noot. Ick heb altoos ghehoort/ dat die de beste is / die goeden raet gheven can/ wat men doen sal/ daer na de ghene/ die den wijsten volghet. Maer wie selve gheenen goeden raet gheven en can / noch oock den wijsten niet volghen en wil / die en is nerghens toe nut. Nu ist mijne schult dat ick u niet ghevolcht / ende veel teghen u vertoeven ghesproken ende ghemurmureert heb/ Maer ic bidde u/ dat uwe wijsheyt myndet dwaesheyt dat selve wilde vergheven. Ick en weet u niet beter te vergelden / dan dat ick een danckbaer herte ende wille teghen u bewijse / dat selve verthoone ick u in alsulcker manieren. Want de Senaet ende dat Roomsche volck my ghelijcke macht als u ghegheven heeft / so gheve ick u de selve wederom over/ ende overgheve dit volck en my selven weder onder uwe ghebot en ghehoorsaemheyt. Ick bekenne u voor mijn vader ende Hooftman/ welcx verstant en wijsheyt is so groot / dat ick u met rechts behoore te volghen/ ende ick bevele my ende myne ghesellen uwer trouwe ende gheloove / hopende dat het u ende ons tot gheluc ende welvaert sal dienen/ ende profijtelick zijn.

Fabius blijft by zijn voornemen vanden strijt wt te stellen / waer om hy oock Cuntator ghenoemt wort.

Doe dit gheruchte te Rome quam/ hadde de Senaet ende dat Roomsche volck niet meer mishaghen aen Fabius vertoeven. Want sy costē mercken dat hy met verstant dat oorlooch dreef / ende dat hy alst tijt ende pas gaf / zijne manlicke deuchden oock bewijsen coste. Daer dreef Fabius dat oorlooch altoos voort / als hy begost hadde/ ende en leverde Hannibal gheenen rechten strijt: maer hy hielt hem altoos op / ende dede hem groote schade / soo dat hy gheene victalie crijghen en coste voor zijn heyr/ daer mede brochte hijt ten laetsten daer toe datter in Hastrubals heyr grooten hongher ende ghebreck quam / alsoo dat wanneer die navolghende Hooftluyden dat oorlooch ende den strijt alsoo hadden op ghehouden/ soo hadde Hannibal sonder twijfel van ghebreck van victalie moeten opbreken / ende wt Italien wijcken.

Vanden vierden ende alder grootsten strijt, die de Romeynē oyt verloren hebben, daer inne sy van *Hannibal* in Apulien by een stedeken Cannas genoemt, verwonnen, eñ over veertich duysent met harē Hooftman verslaghen worden, ende vele duysenden ghevanghen.

Int jaer vander stadt 538

In het ander jaer worden te Rome twee Burghemeesters ghecoren/ Lucius Emilius Paulus vanden gheslachten / endē Terentius Varro vander ghemeynte/ desen wert dat oorlooch bevolen / ende sy vercoren noch vier Legioenen totten heyre/ dat Fabius eerst ghehadt hadde; Ende Terentius maeckte veel woorden/ ende seyde:

Oratio Terentij Varronis. De Burghemeester Terentius Varro wil met zijnē cop door gaen.

Hoe datmen metten oorlooge niet vertoeven noch ophouden en soude / Fabius hadde wel bewijs ghedaen / dat hy de vyanden wel eer hadde mogen verwinnen/ hadde hyse met rechten ernst willen aengrypen. Ende want hy nu met zijn gesellen vier Legioenē stercker ware/ so beroemde hi hem/ eñ seyde/ dat hy des eersten daechs als hy de vyanden saghe/ soude teghen die stryden sonder eenich vertoeven ofte ophouden.

De Burghemeester Paulus Emilius gaet met verstant te wercke.

Dese voorgenomen stoutichegt verdroot Paulum Emilium gantsch seere/ want hy beter verstant hadde vant oorlooghe dan Terentius/ ende hy antwoorde hem manierlicken/ ende sprack:

Oratio Emilij

Hoe dat hem verwonderde dat hy so vermetelick vant stryden sprack / ende belooft hadde des eersten daechs / als hy de vyandē saghe / dat oorlooch te beginnen/ so hy noch de vyanden niet en kende / noch oock niet en wiste aen welcken eynden dat hyse bestaen soude / ende wat voordeels ofte achterdeels dat daer op loopen mochte. Hy moeste wel bekennen / nademale dat hy noch binnen der stadt van Rome ware / dat hy niet veel en wiste daer af te spreken: maer wanneer dat hy opt velt quame/ ende de plaetse saghe daer de vyanden laghen / ende haer heyr ende legher opgheslaghen hadden / ende bekenden zijnen ordinantie ende voornemen/ so wilde hy oor helpen dat beste doen. Maer soude zijn medeghesellle soo blindelick ende onbesint den stryt aengrypen / dat en ware dus lange niet wel ghelucт/ hem en dochte niet datmen Hannibal alsoo verachten soude. Hy nam het noch voor goet alsmen alle wijsheyt ende neersticheyt ghebruyckt hadde/ dat het dan noch ghelückte ende wel gheviele

De ghemeynte van Rome hout den edeldom suspect als oft sy d'oorlooghe met wille verlengt hadden.

Dese reden presen de ghene die verstant hadden / ende sonderlinghe Fabius: Maer daer waren sommighe die Terentio toe vielē ende bystonden/ dese meynden dat de edelinghen dat oorlooghe met opset verlangden ende ophielden/ op dat haer heerschappie eñ Hooftmanschap te langher mochte dueren/ eñ datse de ghemeynte nae haerluyder oude ghewoonte te beter souden bedwinghen ende onderdrucken / ende ghelijck als Emilius vanden edelinghen/ alsoo wert Varro vander ghemeynte seer ghepresen ende verheven. Doe nu de Burghemeesters wt reysen souden / quam Fabius die altoos sorchvuldich was / tot Paulo Emilio, ende sprack tot hem also:

Och Luci Emili haddet ghy alsulcken

ghesellle

Int Jaer van der stadt 538

De vermaninghe van Quintus Fabius Maximus aenden Burgemeester Lucius Emilius Paulus.

ghesellle die u ghelijck ware / oft ghy hem/ soo en waert niet van nooden veel met u te spreken. Want ware u ghesellle als ghy/ so hielde ick u beyde voor goede Hooftluyden/ die van selfs wel dat beste doen souden: maer waert ghy soo vermetele als uwe ghesellle/ soo ghescheieden mijne woorden te vergeefs/ want ghy soudet mijne reden verachten/ ende niet int goede nemen: Maer ick sette alleene alle mijnen troost ende hope op u/ want ick sie ende hoor dat ghy op den rechten wech zijt: maer uwe gheselle niet/ dat oorlooch en mach niet minder dan ander dinghen met wijsheyt ende verstant ghehandelt worden. Nu heb ick groote sorghe dat uwe medeghesellle u beroepen ende verbulderen sal / op dat hy u van uwer goeder meyninghe soude af keeren. Want ick sie wilt ghy recht ende wel doen/ dat ghy niet minder teghen uwen ghesellle/ dan tegen Hannibal wesen moetet.

Daer en is voorwaer gheen ander wech om Hannibal te verwinnen/ dan met toeven ende vertrecken. Wy drijven dat oorlooghe in onsen landē/ spijse ende victalien/ ende alle dinghen die ons van noode zijn / worden ons toe ghebrocht / wy moghen van eender stadt inde andere comen / ofte wijcken / ende Hannibal daer toe brenghen / dat hy zijn voordeel seer grootelicx moet verlaten ofte overgheven. Daer teghen so ligget hy in een vreemt lant/ eñ alle wat hy rontsomme hem siet / dat is altemale vyants lant. Hy moet hem vant velt gheneeren ende leven/ ende en heeft niet meer dan hy dagelicx en rooft. Hy heeft een vergadert oft vermingelt volck vā allen landen / die en sullen hem niet langher ghetrouwe zijn ende aenhanghen / dan soo langhe alst henluyden wel gaet/ eñ datse haren sout/ spijse ende victalie ghereet vinden.

Nu en is mijne meyninghe niet / datmen daer gheheel stille sal ligghen / ende de handen inden schoot houden / ofte niet met allen doen en soude: Maer en verlaet uwe voordeel niet / soo sult ghy hem haest daer toe brinhen / dat hy sal wat onghelucx moeten voornemen. Weest altoos inder weere ende bereyt / als oft ghy morghen met hem strijden soudet / nochtans verbeyt den rechten tijt ende plaetse. En laet u uwe medeghesellle niet af keeren noch verleyden: ghy moet u laten beroepen ende schelden als eenen vertsaechdē/ niet alleen vanden vyanden/ maer oock van uwe eyghen volck/ want dat meestendeel hanget dien aen/ die hem met woorden vrymoedich thoonen / dat en sult ghy niet achten / laet de woorden voorby gaen/ wie na des volcx sin strijden wil/ die moet in groot perijckel staen. Ghy en connet niet nae allemans sin / recht ende wel doen / ofte stout ende vrymoedich ghenoech wesen/ daerom en keert u niet daer aen / handelt voorsichtelick/ en achtet niet de gunste ende vrientschap van den ghemeynen volcke/ uwe lof ende eere sal des te grooter zijn/ dat ghy int eynde alle dese dinghen verwinnen sult.

Aensiet Flamminium ende meer andere/ die vele vanden Romeynen verleyt ende bedorven hebben/ alleen datse te haestich warē met Hannibal te strijden sonder noot / ende niet de rechte tijt en verbeyden. Men sal dat oorlooch ofte strijt den ghelucke niet bevelen / waer ment beteren mach. Dat gheluck doet na zijnen wille / ende vallet op allen zijden/ hem en is niet te betrouwen: Wijsheyt ende verstant regeeren in allen dinghen/ de selve ghebruyckt / ende ghedenckt dat des gheheelen Roomschen volcke salicheyt ende welvaert in uwen handen staet. Mach het niet beter wesen / soo siet toe / dat ghy niet en verliest. Ten is niet qualick ghestreden/ wie hem voor schade ofte verwinninghe wachten can.

Daer teghen antwoorde Paulus Emilius Marco Fabio, ende seyde:

Antwoorde van Emilius, bekennende dat Fabius hem goeden raet gheeft / maer dat niet wel om doen is.

Hoe dat hy wel wiste dat hy hē de waerheyt seyde / ende eenen rechten raet gaf / hy wilde hem oock volghen / soo verre het hem moghelick ware. Maer dat hy hem teghen zijnen medeghesellle / ende teghen dat gantsche heyr soude stellen / dat ware lichtelicker te raden / dan te doene. Soude hy alle dinghen keeren / soo soude hem dat gantsche heyr teghenstaen / ende segghen datse groote dinghen hadden mogen bedrijven/ de welcke hy altemale belet hadde / daerom soude hy ter avontuere hier namaels moeten te rechte staē / ende van alle man als een vertsaechde ghestraffet worden. Hy wilde nochtans het beste doen/ eñ hoopte het soude wel gaen. Maer waer men hem niet volghen en wilde / so woude hy liever eerlick vanden vyanden verslaghen worden / dan dat hem een Wijsmeester voor den Roomschē volcke soude voornemen ende beclagē/ dat hy van vreese ende vertsaechtheyt alle goede dingen gekeeret ende belettet hadde.

Doe nu beyde de Burgemeesters int velt quamen / ende dat oude heyr metten nieuwē vermeerden ende verbulden/ ghescheiedet terstont datse met malcanderen niet accorderen noch verdraghen en consten/ want haerder raet ende voornemen was onghelijck. Daerom maeckten sy eene ordinantie / dat de eene den eenen dach/ d'ander den anderen dach ghebieden soude ende regeeren. Alsoo ghescheiedet op eenen dach / dat Paulus Emilius dat regiment hadde / ende dat hy op de voorderinge Hannibals volc aengreep/ ende versloech haerder twaelf hondert / ende vanden Romeynen en bleven niet boven hondert doot. Ende als sy Hannibals volck tot haerlieder heyr jaechden / ende noch verder wilden achtervolgen/ lietse Paulus Emilius wederom keeren. Want hy vreesde dat Hannibal soude wt comen / ende hem met grooter menichte overvallen. Maer Hannibal die alsulcken cleynen schade niet en achte/ ende daer voor hielde/ dat de Romeynen/ die hem ghebeten hadden/ daer van souden verleckert worden / datse daer nae den anghel des ter eer souden aengrijpen ende verslinden / daerom maecte hy terstont zijn opset daer teghen. Op eene nacht verbarch hy twee hoopen/ eenen te paerde / den anderen te voete. Metten anderen volcke quam hy des morghens voort / ghelijck als oft hy wilde vlien ende van daer treckē. De tabernaculen liet hy inden waghenborch staen/

De twee Burgemeesters comen over een dat d'een den eenen dach ende d'ander den anderen dach soude ghebieden.

Emilius [illegible] Hannibals volck uit [illegible] te bande [illegible] beghinnen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Hannibal laet spijse ende ander dinghen in zijn legher/ eñ maect de maniere al oft hy de vlucht soude nemen.

met wijn ende spijse ende silveren croesen of-
te vaten/ ende andere costelicke juweelen in-
den weghe staen / ende alder weghen ver-
stroyt ligghen. Ende hy meynde wanneer
dat de Romeynen dat sagen ende vernamen/
dat sy souden zijne waghenborch bestaen in-
ne te nemen/ende te plonderen. Daer en tus-
schen wilde hy wederom keeren / ende stry-
den met henluyden.

Emilius Paulus heeft sorge voor listighe laghen.

Ende hoe wel dat Paulus Emilius daer te-
ghen was / ende sorchde dattet listighe la-
ghen waren/nochtans wert hy beroepen eñ
bestraft van zijnen medeghesellle/ ende vant
gantsche heyr met vele quade woorden/ roe-
pende/hoe hyse des anderen daechs ooc ghe-
keert hadde / ende niet willen gunnen datse
den vyanden verder hadden nae ghejaecht.
Sy souden anders wel groote dinghen be-
dreven hebben. Nu ware hy weder van al-
sulcken sinne / ende en wilde henluyden niet
gunnen/ datse eene buyte mochten winnen.
Daer en tusschen liepen haerder vele tot
Terentio Varrone, biddende / dat hy wilde
met hen trecken / ofte dat hy hen wilde oor-
loven Hannibals waghenborch inne te ne-
men/ ofte de vyanden te achter volgen. Die
gaf hen oorloof / ende tooch met henluyden
wt den wagenborch. Also liet nochtās Pau-
lus Emilius alle hoecken doorsien / ende hoe
wel dat de wachters wederom quamen/en-
de seyden dat Hannibal op beyde zijden zijn
volck verborghen hadde/ ende datse zijne la-
ghen ghesien hadden. Nochtans hadde Var-
ro gheerne voort ghetoghen: Maer Paulus
Emilius, wien dien dach de Hooftmanschap
bevolen was/en wilde dat niet toe laten/en-
de bedwanckse wederom inde wagenborch
te trecken.

Vander Burgemeester Terentius Varro voert dat volc uit den legher/ maer Emilius en wil niet dat sy voort trecken.

Doe nu Hannibal langhe lach ende stille
hielt / ende sach dat zijn opset niet voort en
ginck/ tooch hy met moeyte nae middaghe
wederom in zijne waghenborch: doe saghen
de Romeynen wel dattet hem niet ernst en
was geweest/op te brekē ofte te vlien. Daer
nae in corten daghen brack Hannibal recht
op / want hy en mochte in dien eynden niet
wel victalien crijghen voor zijn heyr. Ende
hy tooch in Apulien / daert meer somers eñ
warmer was/ende vroeger oogst worde/dā
op de ander eynden, want de tijt was gheco-
men dat zijn heyr sout ende victalien eysch-
ten/ende hebben wilden/ dat oock sommige
van zijnen volcke dochten eñ te rade gingē/
hoe sy van hem trecken/eñ hem verlatē wil-
den. Also toghen hem de Romeynen na.

Hannibal treect na Apulien by de stadt Cannas.

Doen sloech Hannibal zijnen legher op by
een stedeken Canne ghenoemt / by een wa-
terken Aufidius gheheeten/ende hielt hem na
den winde/ dat hy hem van achter hadde/
want het was een zandich eñ stuyvich lant.
Als de Romeynen hem na toghen/ sloeghen
sy haren leger oock by dat selve water/ daer
van Hannibal seer blijde wert / ende hoop-
te hy wildese totten strijt brenghen/daer in-
ne zijn gheluck stonde. Hy liet zijn reysigers
dick wils ende menichmael aen der Romey-
nen heyr rennē ende scharmutsen. Dat ver-
droot Terentium Varronem al te seer / ende
was vanden sinne datmen met Hannibal
soude strijden. Paulus Emilius hadde gheer-

Canne. Aufidius.

De Romeynē trecken Hannibal na/ ende hy locktse om te slaen.

ne daer teghen gheweest: Maer Varro had-
de den toeloop van het gantsche heyr / ende
leyde alle de schult op zijn medegeselle / daer
van hem alle man onguństich wert / ende
hinghen altemale den anderen aen/ die had-
de de overhant / ende wilde ymmers met
Hannibal strijden. Als hy nu des anderen
daechs doen dat regiment zijne was / wt dē
waghenborch tooch / zijn heyr ordineerde/
ende begheerde te strijden: soo en was Han-
nibal mede niet traech / ende bereyde hem
oock totten strijt. Ende alst aen het treffen
quam/nam hy een plaetse inne / soo dat den
wint dat stof ende zant den Romeynen inde
ooghen wierp / daer toe was hy met paerde
volck veel stercker dan de Romeynen. Ende
dat velt was daer nae ghestelt / dat hem de
reysighers wel weeren mochten / daer wt
maecte hy twee hoopen: den eenen beval hy
Hastrubal / den anderen Maharbal. Den ee-
nen ordineerde hy op de rechter zijde / den
anderen op de slincker zijde. Hy ende Mago
zijn broeder bleven metten voetknechten
midden tusschen henluyden / ende liet voor
aen gaen die metten slingheren worpen / die
deden den Romeynen groote schade / son-
derlinghe wert Paulus Emilius met eene
slinghere seer hart ghevvorpen. Daer nae
trefte Hannibal eerst metten rechten hoop.
Als sy nu van beyde zijden langhe vrome-
lick ende ridderlick streden / sach Hannibal
dat de voorste moede worden van beyde zij-
den. Doen riep hy totten zijnen datse hen
souden van een deylen/ ende laten in breken/
het welcke sy deden. Also hadde hy daer mid-
den inne een ander heyr gheordineert / daer
viel eerst eenen harden strijt / ende worden
vele vanden Romeynen doot ghessaghen/
want daer quamen doen de versche ende ge-
ruste teghen de moede / ende die voor in de
spitse gheweest waren / vielen van bezijden
op de Romeynen / ende deden hen seer groo-
te schade.

Strijt tusschē Hannibal ende de Romeynē.

Hannibal valt van ter zijden op de Romeynen.

Also streden oock de reysighers op beyde
zijden seer crachtelick teghen malcanderen:
Maer Hannibals paerde volck was veel
stercker / dan der Romeynen / daerom sy de
victorie vercreghen / ende de Romeynen in
de vlucht dreven. Als dat ghesciede / ende
dat oock de reysighers totten voetknech-
ten renden / ende hen seer troostelick te hul-
pe quamen / op de eyndē daer de meeste noot
was / doen leden de Romeynen groote noot/
nochtans en vluchten sy noch niet / maer
stonden vaste: want beyde de Burghemee-
sters hielden hen seer wel / ende deden groo-
te weere. Maer als den strijt te lanck viel/ so
begonste Paulus Emilius crachteloos te wor-
den / die in het beginsel vanden strijt gewor-
pen ende ghequetst was / dat hy niet meer
ghestaen / maer op eenen steen moeste neder
sitten. Doen begonsten de Romeynen op de
selve zijde oock crachteloos te worden / ende
slappelick te strijden / ende worden vele ver-
slaghen. De strijt duerde so langhe dat ghee-
ne partie en vluchte / datse van beyde zijden
moede worden / nochtans worden der Ro-
meynen so vele verslaghen / dat sy wel ghe-
voelden/dat Hannibal de victorie hadde. Al-
so begosten de Romeynen ten laetstē te wij-

M kenen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 539

De Romeynē nemen de vluht.

ken ende te vlien/ sommighe inden waghenborch/ sommighe int stedeken Canne ghenoemt. Nochtans brac d'een Burgemeester Terentius Varro daer door/ ende quam met vijftich paerden inde stadt Venusiam geheeten/ de ander Burghemeester wert doot geslaghen/ want hy en wilde niet vlien. Hem werde van eenen een paert ghebrocht/ ende ghebeden dat hy daer op soude sitten/ maer hy en wilde niet/ eñ beval hem dat hy Fabio seggen soude/ ten ware zijns doens niet meer dat hy voortaẽ soude dat beste doẽ: Hy hadde zijnen raet geerne gevolcht/ wanneert in zijnder macht geweest ware. Daer werden met hem verslagen by veertich duysent voetknechten/ ende van paerde volck twee duysent seven hondert/ daer onder waren vele goede ende edele mannen/ te weten/ Gneus Servilius/ die dat jaer daer voor Burghemeester gheweest was/ ende Gaius Minutius/ daer van boven/ ende van Fabio vele beschreven is/ tachtentich Raetsheeren/ een ende twintich vaendragers. Eñ daer werden gevangen by drie duysent voetknechten/ ende hondert reysigers. Die int stedekẽ gevlucht waren/ worden altemale verslaghen: Maer die int legher ghevloden waren/ die braken meestendeel snachts op/ eñ quamen wech in de stadt Canusium genoemt: want de vyanden waren so vermoeyt/ datse ruste begheerden/ ende op niemant meer en achten.

Venusia oppidum.

Emilius Burghemeester wort met een groot ghetal volcx verslaghen.

Canusium

Hannibal neet in der Romeynen wagenborch.

Des anderen daechs nam Hannibal der Romeynen waghenborch inne/ daer inne vant hy spijse ende goets ghenoech/ met eene groote menichte van gequetsten/ die den anderen niet volghen en mochten. Dit is den grootsten strijt ende schade die Hannibal den Romeynen aenghedaen heeft/ daer door alle haer macht ghebroken wert. Sommighe beschrijven dat Hannibal een mudde vol ringhen/ die alleene de edele Romeynen ghedraghen hadden/ by Mago zijnen broeder tot Cartago seynde/ daer mede hy henluyden niet alleene met woorden/ maer oock metter daet bewijsen soude/ de groote victorie die Hannibal teghen de Romeynen gehadt hadde. Daer by gaf hy hen te kennen/ dat door de groote strijden hem zijn volck oock vermindert was/ ende vercreech daer mede van die van Cartago/ datse veertich duysent mannen hem toeschickten om zijn heyr te vermeeren ende te versterckē/ ende zijnen broeder Hastrubal twintich duysent/ die dat oorlooch in Spaengien voerde teghen de Scipiones/ ende soo vele silver ende gout datmen dat volck daer mede betalen mochte. Als nu dese saken aldus stonden/ quam Maharbal de Hooftman van den reysighers tot Hannibal/ ende riet hem dat hy soude metten heyre opbreken/ ende den naesten wech nae de stadt van Rome trecken/ terwijle de verschrickinge ende vreese noch inden Romeynen ware/ soo mochte hy de stadt lichtelick winnen. Maer Hannibal meynde dat het niet te haesten en ware/ want de zijne waren seer vermoeyt ende ghequetst. Sy en souden hem niet wel moghen volghen/ hy moestese eerst laten rusten/ de dooden begraven/ ende dat ghewonnen goet ter buyte wtdeylen/ op datse hem daer door wederom goetwillich worden. Doe sprack Maharbal tot hem/ segghende:

Hannibal sendet een groote menichte van ringhen na Cartago/ ende crijcht meer Crijchsvolcks.

Maharbal radet Hannibal dat hy op de staende voet soude na Rome trecken/ maer hy en heeft dat niet ghedaen.

Wel aen Hannibal, Jck sie wel dat het de Goden niemant altemale en gheven. Ghy cont de victorie wel vercrijghen/ maer ghy en weet de victorien niet te ghebruycken/ wanneer ghy my hadt willen volghen/ wy wilden op den vijfsten dach binnẽ Rome int Capitolium eten. Maer Hannibal stont op zijnen sin/ dwelck hem daer na/ alst gheluck wederom sloech/ seer leet was.

Oratio Maharbalis.

Alsoo vergaderden hen de Romeynen by acht duysent inde stadt Canusium/ eñ want sy gheenen Hooftman meer en hadden/ ginghen sommighe vanden edelen te rade/ ende dochten hoe sy Rome verlaten/ wt Jtalien vlien/ ende hen ergens tot eenen Coninck gheven wilden. Dat vernam een jonge Romeyn Publius Cornelius Scipio ghenoemt: Ende sprack tot henluyden inden Rade/ ende na vele woorden die hy met hen sprack: biddende dat sy haer vaderlant in alsulcken nooden niet verlaten en wilden. Daer nae trock hy zijn swaert wt/ ende bedwanckse alle eenen eedt daer op te sweerẽ/ dat sy haer vaderlant ende dat ghemeyne profyt niet verlaten en souden/ met alsulcken dreyghementen hen bedwinghende/ dat wie dat niet en dede/ dien wilde hy metten selven swaerde doorsteken/ daerom hy daer nae vanden anderen Romeynen seer ghepresen worde/ ende wert in zijnder jeucht tot eenen Hooftman ghecoren.

P. Cornelius Scipio, dwingt [...] Edeldom [...] nen eedt te sweeren dat sy hun vaderlant niet en souden verlaten.

Alsoo doe hy vernam dat deene Burghemeester tot Venusiam noch int leven was/ seynde hy tot hem/ ontbiedende met hoe veel volcx dat sy daer laghen/ begheerende te weten/ oftse daer blijven/ oft datse tot hem comen souden. Alsoo tooch Terentius Varro met vier duysent/ die by hem te paerde ende te voete vergadert waren/ te Canusium totten anderen/ dier waren by thien duysent/ daer mede hy wederom eenen hoop volcx te samen brochte/ dat eenen heyre gelijck was/ hoe wel men te Rome niet anders en wiste/ dan datse altemale verslaghen waren. Ende hadde Hannibal Maharbals raet ghevolcht/ so hadde hy sonder twijfel Rome gewonnen ende inghenomen: Want daer was alsulcken jammer/ vreese ende verschrickinghe onder allen Romeynen/ desghelijcx men noyt te voren ghehoort en hadde. Maer doe de Romeynen hoorden/ dat deene Burghemeester/ ende een deel vant heyr noch int leven waren/ bevolense Fabio Maximo, dat hy de stadt wilde inne nemen ende bewaren. Die ghebood terstont dat een yeghelick dien dach over in zijn huys blijven soude/ ende hy ordineerde sommighe gheharnaschste mannen by de poorten ende op de mueren. Daer na seynde hy sommige wt/ die eyghentlick vernamen hoet metten anderen Burgemeester/ ende metten Romeynẽ stonde/ hoe hẽ Hannibal hielt/ ende wat zijn voornemen was/ ende beval datmẽ alle boden voor den Raet soude wijsen/ eñ niemant wt der stadt laten.

De Burghemeester Terentius Varro brengt het overgebleven volck by een.

Quintus Fabius Maximus sendet verspieders [...] om te vernemen hoe [...] met de [...] den ende [...] den was.

Daer en tusschen quamen brieven vandẽ anderen Burghemeester Terentio Varrone, die schreef eyghentlicken van allen dinghen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Appius Claudius Pulcher.

ghen hoe dattet vergaen was. Alsoo seynde
de Senaet Appium Claudium inde stadt Ca-
nusium / ende schreef den Burgemeester Te-
rentio, dat hy hem dat over ghebleven heyr
soude over gheven/ ende terstont nae Rome
comen. Daer en tusschen quam den Romey-
nen ooc de bootschappe/ hoe dat hen die van
Cartago met eenen grooten hoop schepen
hadden toe bereyt/ ende sterck ghemaect/ en-
de meynden daer mede in dat Insel van Si-
cilien te comen/ ende te overvallen.

Drusus Iunius, Dictator neēt Crijchsvolck aen.

Also vercoren de Romeynen Drusum Iu-
nium tot eenen Dictator/ die liet van nieus
een heyr beschrijven/ ende gheboot allen den
ghenen inden crijch te reysen/ die over seven-
thien jaren warē/ daer mede vergaderde hy
vier Legioenen. Daer na geboot hy datmen
alle dat silver ende gout dat de burghers in
het bysonder hadden/ der stadt souden lee-
nen / ende inde gemeyne borsse over leveren/
ende dat een vrouwe niet meer dan een unce
gouts ende silvers aen haer cleederen / ende
van juweelen behouden en mochte. Noch-
tans liet hy dat altemale op schrijven / om
wederom tot zynder tijt / alst de ghemeyne
borsse vermochte / te betalen. Oock liet hy

Slavē worde Crijchslieden ghemaeckt.

acht duysent knechten haren Heeren af coo-
pen/ ende die totter ruyterie verkiesen / ende
gaf allen den ghenen vryheyt die eenighe
misdaet bedreven haddē / ofte die om schul-
den verdreven waren/ soo langhe als sy met
hem inden strijt waren. Met desen altemale
brochte hy op dertich duysent ghewapende
mannen / daer mede tooch hy by dat andere
heyr tot Canusium.

De Romeynē en willen de ghevanghenen niet lossen.

Ende hoe wel dat Hannibal sommighe
vanden ghevanghenen oorlof gaf nae Rome
te gaen/ om te vernemen oftmense wilde los-
sen/ welcker waren by acht duysent / die in-
den strijt inden waghenborch ghevanghen
waren. Nochtans oordeelde de Senaet dat-
mense niet lossen en soude. Want Sempro-
nius haddese vermaent / datse inder nacht
als de vyanden rusteden/ met hem soudē op
breken/ ende na Rome trecken/ om der stadt
te hulpe te comen / dwelcke sy niet doen en
wilden. Eñ hadden ooc des anderen daechs
Hannibal sonder eenighen strijt ofte stormen
den waghenborch over ghegeven. Daerom
datse de Romeynen voor onnutte ruyters
achteden/ ende en wilden niet toe laten datse
haer vrienden lossen souden / ende Hannibal
metten selven ghelde rijck maecken.

Hoe *Hannibal* de stadt Nola menichmael beleyde, ende nochtans de selve niet bedwinghen, noch verwinnen en mochte.

Een ghemeyn spreeckwoort.

HEt is een out spreeck-woort der
wijsen/ dat gheluckachtighe din-
ghen veel vrienden maken : maer,
door ongheluck ende teghenspoet
worden sy alderbest beproeft ende bekent/
dat blijckt wel aen den Romeynen. Want
als Hannibal soo veel victorien teghen de
Romeynen vercreech / soo vielen veel steden

Veel steden eñ natien van volcke in Italien vallen af vande Romeynen.

ende landen van hen af. Ten eerstē de Sam-
niten/ Lucani/ Brutij/ eñ een groot deel van
Apulien. Oock dat lant Gallia Cisalpina/
dat nu ter tijt Lombardien ghenoemt wert.
Ende in Campania groote machtige stedē:
als de machtige stadt Capua/ met meer an-
der steden/ als hier na beschreven staet/ daer
mede Hannibals macht ende hulpe seer toe
nam/ ende der Romeynen seer verminderet
worde. Nochtans waren sy alsulcken vol-
hardich ende stantachtich volck/ dat sy hen
alle dese dinghen niet bewreghen en lieten/
ende geenen pays noch bestant van Hanni-
bal opt en begeerden. Also deylde Hannibal
zijn heyr met zynen broeder Mago / dien be-
val hy de steden die haer tot hem geven wil-
den/ goedertierlick aen te nemen / ende dat
hy de andere met macht soude bestaen te be-
dwinghen ende te bestormen.

Hannibal bestaet de stadt van Naples te winnen.

Ende hy tooch met zijn volck door Cam-
panien na Neapolis/ oft hy de stadt met lief-
de ofte leet tot zijnder partien brengē moch-
te. Want hy hadde seer gheerne een stadt by
de zee inne ghehadt / daer van hy te schepe
tot Cartago bootschap ontbieden mochte/
ende wederom van daer bootschap ontfan-
ghen. Alder eerst verbarch hy dat paerde
volck / ende steldese tot laghen/ ende liet de
andere met eenen cleynen hoop voor de stadt
rennen/ ende nemen watse voor der poorten
vonden / oft hyse daer mede mochte wtloc-
ken/ ende tot zynen laghen bringen/ alst ooc
geschiede. Want Egeas die op die tijt haer-
luyder Hooftman was/ liep wt/ ende worde

Egeas.

met meer andere verslaghen / ende die over-
bleven inde stadt ende schepen ghējaecht/
die tot haren ghelucke doe op de zee voeren/
daer toe sy swommen/ ende worden van hē-
luyden in genomen. Anders waren haer der
seer luttel wech ghecomen. Nochtans en lie-
ten haer die van Neapolis alsulcx niet be-
weghen/ ende bleven int ghelooue ende ghe-
hoorsaemheyt der Romeynen. Doe en wil-
de oock Hannibal niet langher voor de stadt
vertoeven/ want hy sach wel datse niet lich-
telick te bedwinghen / noch te winnen en
was / ende hy tooch in Campanien voor de
stadt Capua / daer inne was de ghemeynte
teghen den Raet/ want de ghemeynte wilde
hem binnen laten/ maer den Raet was daer
teghen: Maer ten laetsten wordet ghemaect
datse Hannibal souden in laten/ ende dat hy
hen soude gunnen ende toe laten/ by haer ou-
de rechten ende vryheden te laten blijven/
ende gheenen Stadthouder inde stadt te set-
ten / die over hen macht hadde te oordeelen
oft recht te spreken.

Capua/ wort in handen vā Hannibal ghegheven.

Daer nae tooch Hannibal voor de stadt
Nola ghenoemt / daer inne oock de Raet
gheerne int ghelooue ende vrientschappe der
Romeynen ghebleven ware. Maer de ghe-
meynte die ghemeynlick ongehestadich is/
ende begheerich van nieuwe dinghen / die
was vanden sinne datmen Hannibal soude
binnen laten/ eñ haer tot hē overgeven. Als
nu de Raet vreesde / datse der gemeynte niet
wederstaen en mochten / seynden sy terstont
heymelick boden tot een treffelick Hooft-
man vanden Romeynen Marcello Claudio/
die inder stadt lach/ Caselinum ghenoemt/
met eenen hoop volcx/ ende gaven hem te kē-
nen hoe dattet inder stadt Nola stont/ begee-
rende raet ende hulpe van hem/ ende dat hy
met zijn volck tot Nola wilde comen / ende

Nola/ wort van Hannibal beleghert.

Claudius Marcellus, coemt binnen de stadt Nola.

de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 539

de stadt henluyden helpen behouden onder der Romeynen ghehoorsaemheyt. Daer van loof dese Marcellus / ende en was oock niet traech daer toe/ maer hy quam terstont met zijn volck totter stadt Nola. Ende door zijn toecoemste nam den wille ende opset vander ghemeynte inder stadt een eynde. Alsoo verliet Hannibal ooc de stadt Nola/ende legherde hem voor de stadt Nuceria / die en hadde niet veel victalien/ ende soo haest als sy begonst honger te lijden/gafse haer op tot Hannibal. Ende hoe wel hy int beginsel ghenadelick met haer om ginck/ om de andere steden daer mede te trecken / datse haer te lichtelicker souden op gheven/ nochtans vluchten de beste alle wt der stadt / ende hielden hen tot den Romeynen. Daer door worde Hannibal beweecht dat hy de stadt liet plonderen ende aenstelen/ ende al doot slaen wat daer inne was. Noch was inder stadt Nola een edel burgher Lucius Bantius ghenoemt/ die binnen zijnen daghen groote mannelicke ende ridderlicke daden bedreven hadde: ende was oock in het stedeken Canne ghenoemt/ by den Romeynen geweest / daer op hy gevonden wert totter doot toe ghequest/ dien bewees Hannibal groote goedertierenheyt. Want als hy hoorde dat hy van goeden vrienden / ende een treffelic ridder was/ liet hy hem zijne wonden verbinden eñ heelen/ende daer nae vry ende los sonder eenich verdriet weder in zijne stadt rijden ; om dier weldaet wille hielt hy hem totter ghemeynte / ende brochtet daer toe dat Hannibal in gelaten soude worden/ende hem de stadt van der ghemeynte over ghegeven. Dat vernam Marcellus der Romeynen Hooftman / ende quam daer door in eenen twijfelachtighen raet/ wat hy doen soude: want het hem verdroot dat hy den treffelickẽ ridder/ die voormaels om der Romeynen wille veel gedaen ende gheleden hadde / soude doen vangen eñ dooden. So wiste hy oock wel hoe sorchlick dat het was hem int leven te laten / als hyt met Hannibal hielde / eñ was voor hem seer bevreest / want hy kende hem wel sodanich/ dat hy dorste voornemen alle dat een manlic herte doen mach. Ten laetsten beriet hem Marcellus oock / dat hy hem met goetheyt oock wilde verwinnen : hy seynde tot hem/ ende gaf hem te kennen/segghende:

Nuceria/ van Hannibal geplundert.

Lucius Bantius borgher van Nola wort vã Claudius Marcellus so versprokẽ dat hy afliet vã zijn voornemen/te weten/ vande stadt te leveren in handẽ van Hannibal.

Oratio Marcelli.

Hoe dat hy wel wiste met wat voornemẽ dat hy om ginghe/nochtans want hy voormaels den Romeynen veel goets bewesen hadde / so en conste hy in zijnder herten niet ghevinden / hem eenighe straffichept te bewijsen / oft te straffen / als hy verdient hadde. Maer hy badt hem wilde hy Hannibal dancbaer zijn / om de genade die hy hem gedaen hadde / dat hy dat in andere manieren doen soude/dan als hy dede. Het en ware hẽ niet eerlick/ ende en mochte daer mede gheenen prijs noch lof verdienen noch verwerven/ waert hem dus langhe niet gheloont/ dat hy den Romeynen hadde ghetrouwelick by ghestaen/ soo soude hy hem betrouwen / hy soude hem den Senaet te Rome also voor houden ende bevelen / dat hem zijne vervorderinghe wel profiteren soude. Ooc wilde hy hem selve losnen / ende boven alle andere hem zijne opsetten / van lijf ende leven betrouwen/ daer toe hem biddende/ dat hy altoos wilde by hem wesen ende blijven/ ende niet van hem gaen/ daer van soude hy prijs/ eere ende goet verwerven.

Doen Bantius des Hooftmans Marcelli goedertierenheyt hoorde ende sach / bekende hy voor hem alle dinghen / daer mede hy om ghegaen hadde/ ende badt hem om vergiffenisse/want hy verdoolt ware gheweest/ ende hadde gemeynt dat hy schuldich ware Hannibal dancbaer te zijn : Maer als hy hẽ wel bedochte/conste hy wel verstaen/ dattet niet te prijsen en ware. Daerom en soude hy gheenen twijfel aen hem hebben / hy wilde hem ende den Romeynen getrouwelick dienen/als hy te voren ghedaen hadde. Dat dede de goedertierenheyt Marcelli/metten koenen stouten man Lucio Bantio. Ende waer hy met straffichept met hem hadde om ghegaen (ghelijck hy metter ghemeynte bestrict was) en weet niemant wat eynde dattet genomen soude hebben.

Hoe de Romeynen met haren Hooftman *Posthumio* in eenen bosch vandẽ Franchoysen omcingelt worden, ende haerder vele duysenden verslaghen.

In dien tijden quam den Romeynen noch eene droevighe tijdinghe wt Lombardien/welcke lant doen ter tijt noch meestendeel in besidt hadde Lucius Posthumius vander Romeynen wege/hoe wel sommighe vanden Romeynen waren af gevallen/sonderlinge een volc die men doen ter tijt Boij noemde/ die een deel vanden lande besaten vander tijt af / als de Franchoysen eerst de landen bedwonghen / ende in ghenomen hebben. Als nu Posthumius daerom wilde teghen hen trecken / moeste hy door een bosch reysen Sylva Latina ghenoemt/ dat hadden de Boij heymelick in genomen/ ende hadden hen een stuck weechs vander straten verborghen / daer henen de Romeynen reysen moesten / ende de boomen half afghehouwen / datse nochtans staende bleven / ende lichtelick waren om te werpen.

Lucius Po[sthumius].

Latina Sylv[a]

Als nu de Romeynen midden in het bosch quamen / worden de Boomen van achteren ende van voren omme gheworpen / datse niet en mochten voort reysen/ noch achterwaerts keeren. Daer nae stonden de Boij van beyden zijden op / ende toghen totten Romeynen / ende worpen de boomen van bezijden oock omme / die sy eerst daer toe ghehouwen hadden / soo dat de Romeynen op allen zijden bestrickt ende omcinghelt waren. Ende als sy bestonden daer door te breken / hadden de Boij alle hoecken vant bosch met voordeel inghenomen / ende met laghen besettet / als die des lants beter kennisse hadden/ dan de Romeynẽ. Daer van de Romeynen eerst in honghers nooden quamen / ende worden daer na by vijf ende twintich duysent met haren Hooftman Posthumio verslagen/ dat haerder niet meer dan thiene wech en quamen/ ende sommighe ghevanghen worden / die door dat hout aen een brugghe ghecomen waren/

Lucius Posthu[mius] van[den] Franchoy[sen] ende Boy[en] in tbosch La[tina] genoe[mt] omringt/ wort met [sijn] gheheel [heyr] verslaghen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

waren/ die oock vanden Boijs in ghenomen ende beset was.

Also namen de Boij des Hooftmans Posthumij hersenpanne / die lietense drogheen ende in gout beslaen / ende gavense in eenen tempel / dien sy in grooter eeren hadden / om haren Afgoden daer inne te offeren / dat sy hen de victorie verleent hadden: Want sy wonnen alsulcken grooten goet ende rijcke buyte / als sy by menschen ghedachtenisse oock ghedaen hadden.

Als nu alsulcken nederlaghe den Romeynen vercondicht wert / ende inden Senaet raet ghehouden wert / wat men doen soude / ende hoe wel sy geerne daer toe ghedaen hadden: Nochtans was de noot van Hannibal also groot / datse over een quamen / dat selve jaer totten dinghen niet met allen te doene: Maer alle haer macht teghen Hannibal te stellen / ende gheenen Hooftman meer in Lombardien te seyndē / daerom dat selve lant byna altemale van henluyden afviel.

Hoe *Hannibal* vander stadt Nola verdreven, ende daer of gheslaghen worde, de welcke hy seer hart beleyt hadde.

Hannibal wert vā Claudius Marcellus voor de stadt Nola gheslaghen.

Als nu dat gheruchte van de nederlaghe in Lombardien gheschiet / in Italien verre wt ghebzeyt worde / ende Hannibal niet verborghen en bleef / tooch hy wederom voor de stadt Nola / ende beleyde die om te winnē / want hy was daer toe verweet van sommighe vander gemeynte / die des nachts wt der stadt quamē / ende heymelick raet hielden met Hannibal / ende seydē: waer hy de stadt met ernste aengrepe / dat hem de ghemeynte soude toevallen. Daerom corts daer nae bestonde hy de stadt te bestormen.

Doe Marcellus dat sach / ghebood hy ende liet wtroepen by verliesinghe des levens / datter gheen burgher op de mueren / noch totten poorten gaen en soude / ende dat hem niemant totter weere en soude stellen / dan die hy daer toe schickte eñ ordineerde. Daer mede maeckte hy de ghemeynte bevreest ende vervaert. Want sy merckten wel dat hy henluyden niet en betroude / ende dat alle haer voornemen hem gheopenbaert was. Maer zijn gesellen / ende die hem binnen der stadt aenhinghen / deylde hy in vier hoopen / ende gaf elcken zijnen Hooftman: Den eersten hoop ordineerde hy op de mueren om daer te weeren: De andere drie hoopen stelde hy aen de poorten / om te verwachtē wat Hannibal voornemen wilde / want het was stille / ende niemant en roerde hē inder stadt / daer van hem Hannibal seer verwonderde / ende nam nochtans voor hem den storm te beginnen / hopende dat hem de ghemeynte soude toe vallen / waer hy met ernste aenviele.

Maer so haest als den meesten roep ende noot was / liet Marcellus de drie poorten open doen / ende de drie hoopen liepen wt over Hannibals volck / ende streden teghen hen onversiens / daer mede sy haer ordinantie braken / ende deden henluyden alsulcken overlast / datse dat stormen moesten laten / ende wederomme tot haren waghenborch vlien. In desen strijt verloos Hannibal twee duysent ende drie hondert vanden zijnen: maer vanden Romeynen waren seer luttel doot ghebleven / daer van den roep grooter worde / dan de daet van haer selfs was. Dat vermaecte der Romeynen moet wat wederom / want sy saghen dattet moghelick ware Hannibal te crancken ende te wederstaen / waer men hem met rechter manieren aengrepe. Oock wert Marcellus boven alle Roomsche Hooftluyden ghepresen / want hy deerste victorie / nae de groote verschrickelicke nederlaghe tot Canne / teghen Hannibal verkregen hadde / daer van wert Hannibal zijn hope venomen / om de stadt Nola te winnen.

Daerom hy van daer keerde / ende tooch voor een stadt / Acerras ghenoemt / die niet seer starck en was / daerom vluchten de burghers wech wt der stadt in andere steden / eñ Hannibal nam de stadt inne / lietse plonderen / aensteecken ende verstooren. Daer na beleyde hy op den selven somer de stadt Caselinum / die was sterck ende wel beset / ende behoorde die van Capua toe. Ende als de burghers hoorden / dat haer Capua tot Hannibal ghegheven hadde / dee ontboden sy oock Hannibal te comen / ende de stadt inne te nemen.

Acerre van Hannibal geplondert ende ghebrant.

Caselinum van Hannibal beleghert.

Dat vernamen de Romeynen die binnen der stadt laghen / ende sloeghen de burghers vander stadt op nachte doot / ende verbranden een deel vander stadt / dat op dander zijde vant twater lach / Vulturnus ghenoemt / dwelcke door de stadt liep / ende namen dat ander deel inne / dat op dese zijde vant water lach / ende starcker was dant andere deel / dat wilden sy behouden / ende hen ghebrack niet anders dan dat de stadt niet ghenoech besorcht en was met victalie.

Vulturnus een riviere.

Als nu Hannibal daer voor quam / versochte hy in menigerhande manierē de stadt te winnen / eñ schantste na by de stadt. Maer die vander stadt groeven teghen hem van bezijden inde schantsen. Daer sloeghen sy daghelicx teghen malcanderen / ende de Romeynen deden groote weere / daerom Hannibal zijn schansen latē moeste / eñ en mochte de stadt met ghewelt niet winnen / so dat den tijt verliep / ende de winter quam.

Doe liet Hannibal een deel van zijn volc / so vele als totten belech vander stadt noch was / met eene starcke waghenborch ghe-omgraven / ende tooch met zijn ander volck inde stadt Capua / om aldaer den winter te blijven / ende te rusten / dwelck een beginsel was van zijnder verdervinghe ende onghevals: Want zijn volck dat eerst door den arbeyt was hart ghemaeckt / ende ghewoone hitte ende coude / honger ende alle noot te lijden / ende in vele jaren onder gheen dack gecomen en was / dat wert alsoo onsprekelick weeck gemaeckt van de soeticheyt des wijns / ende vanden costelicken vruchten diese tot Capua vonden / boven alle andere steden in Italien / niet alleene totten nootdruft / maer oock tot wellust ende overvloedicheyt / ende haer manlicke moet worde alsoo verkeert ende verandert door de schoone vrouwen /

Hannibals crijchsvolck wort inde winterleghes binnen Capua / door overvloedige wellust bedorven.

ende

Int jaer van der stadt 538

ende warme baden die buyten der stadt waren / datse gheenen lust noch ghedachten meer en hadden / hoe sy dat oorlooch voleynden mochten/maer sy gaven hen tot wellusticheyt des vleeschs/ en verdroncké daer inne/ daer van keerde hem oock de victorie ende dat gheluck dat Hannibal soo langhe ghehadt hadde. Ende hoe wel dat Hannibal van alder werelt voor de vermaertste ende treffelickste crijschman ende Hooftman beroemt ende gheprezen is gheweest/ so datmen zijn voornemen ende opsetten in gheen dingen verstellen noch verbeteren en mochte/ so is hy nochtans in dese twee stucké vàden crijschverstandighen straffelick bevonden. Ten eersten / dat hy nae den strijt tot Canne/ niet terstont voor Rome ghetoghen en is. Ten anderen / dat hy zijn hart straf ende manlick heyr inder stadt Capua liet rusten / ende met onghewoonlicker wellusticheyt des vleeschs bedervé. Ende dit selve is hem aldermeest verweten/ ende tot grooter schade ghecomen.

Wat al Hannibal die andersins een goet Crijchsman was / te straffen was.

Want als de winter voorby was/ brack Hannibal weder op van Capua/ ende tooch int legher voor de stadt Casilinum/om die te bedwinghen. Doe bevant hy aen der daet/ dat hem zijn volck niet meer also lijden en mochte/ alst eerst gedaen hadde: maer haerder vele liepen van hem/ende togen tegen zijnen wille inde stadt Capua/ om de wellusticheyt te gebruycken/ diese gewoone waren. Ende de stadt worde meer door honghers noot/ dan door ridderlicke ende manlicke daden ghewonnen.

Hannibal treet weders om voor de stadt Casilinum.

Int jaer van der stadt 539

T. Sempronius Gracchus.

Hoe wel datse Sempronius Gracchus, een Hooftman vanden Romeynen/ die niet verre van daer en lach / int leger by dat water Vulturnus/eene langhe tijt ophielde ende spijsde. Eerst sloech hy meel in vaten / die warp hy by nachte int water / eñ leydese tot der stadt toe/ soo hy best mochte/ eñ ontboot die van binné der stadt / datse die vaten souden visschen: Maer Hannibal wert des haest gewaer/ eñ voorquamse/dat hy de vaté eerst creech. Daer na als Gracchus niet meer doé en mochte / schudde hy nooten int water/ datse totter stadt souden drijven / ende ontboot hen datse die met corven souden vanghen: maer ten mochte al niet helpen. Want Hannibal liet alle dat lant dat na by de stadt was/omkeeren ende verwoesten/ dat sy niet een groen cruydeké noch wortelken vinden en mochten / ende hy en wilde in gheender manieren met henluyden pays maken. Doe ghebruycktense de listichcyt / datse rapen zaet saeyden opt lant by der stadt / dwelck Hannibal hadde omghekeert / als oftse de stadt noch so lange mochten houdé tot dattet raepzaet opginge ende wiesse. Daer van wert Hannibal eerst beweecht dat hy de stadt met conditien aen nam/ ende stelde een somme van ghelde/ daer mede hem een yeghelick lossen mochte/ ende datse terwijle by hem souden ghevanghen blijven. Ende sy waren meer dan de helft van daghelicxsche weere eñ van hongher binnen der stadt gestorven/ wät sy onreyne beesté hadden gegeten/eñ al watse vonden. Eñ om datse hen so vast ghehouden hadden/oordeelde de Senaet van Rome/datmé hen dubbel sout souden gheven / ende vijf jaer lanck vry houden/ datse niet inden strijt reysen en dorsten.

Het Crijchsvolck van Casilinum maeckt met Hannibal een verdrach.

Oock lietense haren Hooftman Manitio, die een schrijver was/tot eewigher ghedachtenisse een beelde houwé / eñ op een columne setten inder stadt Preneste/van daer hy gheboren was/met eenen eerlicken tijtel. Alsoo gaf Hannibal die van Capua de stadt Caselinum weder/den welcké sy eerst toe behoorde: nochtans besette hyse met eene menichte van volcke / datse de Romeynen niet weder winnen en souden. Ende hy reysde int lant Brutia genoemt/daer wan hy de steden Petelinum/Consentiam/ende Crotonam.

Manitius, stadtvoocht tot Casilinum.

Hannibal beset Casilinum/ ende wint sommighe steden.

Dewijle dat dit gheschiede/ reysde Claudius Marcellus der Romeynen Hooftman die binnen Nola lach / al om / ende dede den anderen steden die haer tot Hannibal ghegevé hadde/ groote schade. Hy worde ooc versterct vandé Romeyné met noch eé heyr dat voor Sinuessa gheleghen hadde. Daer door wert Hannibal beweecht/dat hy weder voor de stadt Nola tooch. Alsoo vermoede Marcellus wel datse na haer gewoonte eerst met roepen ende stormen soudé comen looyé totten mueren. Daerom liet hy zijn volc binné der stadt daer tegen ordineren/ ende sommighe op de mueren. Ende als sy voor de stadt quamen/ liep zijn volck tot alle poorten wt/ sloeghen de vyanden / ende drevense achterwaerts: Nochtans maectense haer ordinantie/eñ quamé wederom voor de stadt. Daer en tusschen hadde Marcellus de zijne ooc gheordineert / ende streden weder teghen malcanderen. De Romeynen troosten haer datse de stadt van achter hadden/ dwelck haer voordeel was/eñ der vyanden worden meer verslaghen dan der Romeynen/dwelcke hen stout ende vrymoedich maeckte. Also quam eenen grooten reghen / die dreef Hannibal weder in zijne waghenborch / ende de Romeynen inde stadt. Doen nu Hannibal zijn legher vast gemaect hadde / sach hy wel dat de stadt niet so haest te winné en was. Daer om des derden daechs liet hy zijn volck verre wtreysen om victalie / op dat hy zijn heyr mochte spijsen/ende eenen tijt lanck voor de stadt blijven. Als dat Marcellus vernam/ordineerde hy de Romeynen in deylen/te paerde ende te voete / ende tooch int velt/begheerende te strijdé. Dat gaf Hannibal wonder/ want hoe wel hy veel volcx om victalie wt geseynt hadde/nochtans was hy van machte ende ghetal veel stercker dan de Romeynen / daerom quam hy oock wt den wagenborch / ende ordineerde de zijne oock totten strijt. Als nu een yeghelick Hooftman de zijne gheordineert hadde / trooste Marcellus de Romeynen/ende seyde:

Sinuessa.

Claudius Marcellus strijdet tegen Hannibal voor de stadt Nola.

Claudius Marcellus treckt wederom wt de stadt Nola/ om teghen Hannibal te strijden.

Hoe sy nu met hem ende by hem Hannibals volck voor de stadt Nola gheslaghen hadden/ dwelck sy ghedencken souden/ ende ten derden male oock ridderlick strijden/ op datse den Romeynen haren ouden lof mochten weder brengen ende oprichten/ by Hannibal en ware niet datselve volck / dwelck by Canne teghen hen ghestreden hadde: Maer sy hadden tot Capua gheleghen/ daer warense vet gheworden/ende ghemester als de verckens/ datse geen macht meer en hadden/

Vermaninghe van Marcellus aen zijn Crijchsvolck.

den / ende en mochten inder hitte niet duren / noch cracht / noch aessem hebben. Sy souden bedencken wat prijs ende eere datse daer van hebben souden / waer sy Hannibal (teghen den welcken de Romeynen langhen tijt met strijden en dorsten) ten derden male verwonnen/ dat soudense sonder twijfel moghen doen/ waer se zijne ordinantie hielden/ ende vast stonden. Sy en soudē aen hem niet twijfelen / waer de meeste noot ware / daer wilde hy hen te hulpe comen / ende met zijn eyghen lichaem beschudden.

Daer teghen sprack Hannibal metten zijnen/ vertroostende hen/ ende seyde also:

Hannibals vermaninghe aen zijn crijchsvolck.

Sy souden overdencken hoe dick eñ menichwerf datse dit volck haddē verwonnen ende verslaghen / als de Romeynē veel meer volcx / ende sy luyden niet so vele en hadden/ dat soude hen met rechts verdrieten/ ende tot toornicheyt verwecken / want sy twee malen also sterck waren als de Romeynen/ dat sy bestonden teghen hen te strijden. Het ware noch om eenen cleynen tijt te doene/ soo soude dat oorlooch een eynde hebben/ waer sy dit heyr verwonnen ende sloeghen/ soo waren sy seker / dat hem de Romeynen gheenen strijt meer leveren en souden / eñ en souden niet meer te doene hebben / dan vander eender stadt totter andere trecken / om die inne te nemen: Italien te besetten / ende daer inne Heeren zijn / wien dan weder nae huys verlangde/ dien wilde hy met eere ende goet laten gaen. Daerom souden sy toesien/ datse int eynde niet minder hare manlicke daden lieten blijcken/ dan sy in tbeginsel/ ende midden hadden ghedaen / ende dat gheluck volghen ende na gaen / dat hen de Goden toe geschict haddē/ het soude hen int beginsel wat hert vallen: maer waer sy ridderlick teghen stonden ende volherden/ soo soudet haest een eynde nemen. Hy en wilde niet veel woorden maken / als oft hy hen niet en betroude/ haren eygen manlicken moet soudese selve leeren/ dat twee van hen/ eenen Romeyn bestonden.

Als men nu van beyde zijden liet op blasen / ende dat beyde de hoopen met roepen teghen malcanderen toghen / stredense seer hert/ ende stonden vast teghen malcanderen op beyden zijden: Maer ten laetsten begonste Hannibals volck te wijcken. Ende hoewel hy als een goet Hooftman / nu hier / nu daer henluydē alder weghen aenriep/ eñ by hen was / nochtans en mochtet niet helpen/ so weken sy/ ende gaven de vlucht. Daerom ghebaerde Hannibal seer claghelicken / ende riep tot henluyden:

Hannibals crijchsvolck wijcket achwaerts / ende zijn vermaninghe en helpt niet.

Oratio Hannibalis.

Och waer zijn nu de ridders / die met my door so verre landen/ ende over dat geberchte ghetoghen zijn/ dat gheenen wech en hadde / die gheen water noch perijckel behindert en heeft? Waer zijn sy die by dat water Trebia Scipionem / ende by dat water Trasimenus / Flamminium verwonnen/ ende zijn hooft af sloeghen? Waer zijn de ridders die tot Canne soo menich duysent vanden Romeynen met Paulo Emilio versloeghen? Hebbense nu gheene cracht meer/ noch handen/ ofte wat ghebreeckt hen? Tsy de groote schande/ dat haerder weynich soo dickmaels vele verslaghen hebben/ ende dat nu haerder vele voor luttel Romeynen niet en moghen staende blijven. Laet toch uwe oude mannelicke ende ridderlicke daden nu blijcken. Hier is de rechte plaetse / daer ghy alle uwen noot verwinnen meucht / waer ghy desen strijt winnet / soo hebt ghy Rome ghewonnen. Ick wil u daer toe houden hoe ghy selve wilt / ende wil met u reysen waer henen dat ghy wilt.

Maer ten halp altemale niet wat Hannibal seyde. Hy moeste oock af laten vant strijden / ende inden waghenborch vlien. Daer van creghen de Romeynen alsulcken herte/ datse haren Hooftman Marcellum baden/ dat hyse den waghenborch bestormen liete: Maer Marcellus en wilde dat niet doen / eñ tooch wederom inde stadt Nola. In desen strijt worden van Hannibals volck by twee duysent verslaghen / ende ses hondert ghevanghen/ de schade en was niet alsoo groot/ als de schande. Daer nae beclaechde hem Hannibal seer van zijnen volcke / ende bekende dat hem de stadt Capua schadelicker ware gheweest / dan den Romeynen de nederlaghe tot Canne. Ende daer en was niet alsulcke goetwillicheyt tusschen Hannibal ende zijnen volcke / alst eerst gheweest was. Oock gheveurdet corts na den strijt / datter duysent / twee hondert ende twee eñ tseventich reysighers wt Spaengien ende Numidien van Hannibal af weken / ende op Marcellus zijde quamen.

Sommighe peerden ruyters vallen af van Hannibal, ende trecken by Claudius Marcellus.

Hoe *Publius* ende *Gneus Scipiones* twee ghebroeders ende Hooftluyden der Romeynen, in Spaengien, *Hastrubal* indē strijt verwonnen.

ALs dese dinghen in Italien gheschieden / streden de Romeynen ende die van Cartago niet te min / in Spaengien / Sicilien / ende Sardinien. In Spaengien laghen twee ghebroeders/ Publius ende Gneus Scipiones, die hadden hen ghedeylt / soo dat Gneus te lande / ende Publius op de zee metten schepen dat oorlooch dreef: Want sommighe steden ende landen hinghen die van Cartago aen/ sommighe den Romeynen. Den Hooftman van Cartago in Spaengien was Hastrubal Hannibals broeder / op de zee ende te lande: Maer nae veel twists ende sommighe strijden / en mochte hijt niet langher houden teghen de Romeynen / daerom outboot hy tot Cartago / datse hem souden hulpe seynden van volcke ende schepen / ende hem en worden niet meer wt Aphrica ghesonden / dan vier duysent voetknechten / ende vijf hondert paerden / daer mede / ende met zijn ander volck quam hy wederom na by de Romeynen niet verre van de zee / om de selve landen te beschermen.

Publius ende Gneus Scipio ghebroeders voeren den crijch in Spaengien te water ende lande.

Daer nae tooch hy teghen een volck in Spaengien ghenoemt Carpesij / die waren vander Romeynen zijde/ ende hadden eenen eyghen Hooftman Galbus ghenoemt / die beleyde de stadt Asena/ ende wanse/ de welcke Hastrubal wel besorcht hadde met victalie. Daer van verhief hem Galbus, eñ tooch

Galbus veltheere vande Carpesianen wint de stadt Asena.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 539

vrij al dat lant door met zijn heyr: Daer teghen tooch Hastrubal, eñ liet de reysighers voor loopen int velt / die vinghen alle diese crijghen consten. Als nu Galbus de zijne weder vergaderde / stelde hy hem tottē strijt.

Hastrubal verwect Galbum tot strijt.

Ende Hastrubal nam een berchsken inne by twater / daer maecte hy vaste zijnē leger / ende wilde eerst vernemen / hoe hy de vyanden mochte crencken / eñ hoe sy ghestelt waren / ende hare ordinantie hielden. Dat wert hem vanden vyanden af ghenomen / oft hy vreesde ende versaecht ware / eñ sy verachteden hem / ende meynden dat hy niet strijden en dorste / ende renden oock daghelicx sonder ordinantie aen zijnē wagenborch. Daer na seynde Hastrubal zijne reysighers wederom teghen hen / die vergadert zynde / grepense aen buyten haer ordinantie / sommighe vinghense / ende sommighe sloeghense doot / ende de andere drevense vluchtich in haren waghenborch / als hem Hastrubal bevolen hadde. Doen dat Galbus sach metten zijnen / quamen sy oock haestelick wt den waghenborch / so sy mochten / om de hare te beschudden: Eñ doen sy niet meer en sagen dan de reysighers / jaechdense die wederom tot Hastrubal, die was henluyden ghevolcht met zijn heyr in goeder ordinantie.

Galbus verliest teghen Hastrubal den strijt ende legher.

Doen stont daer eenen grooten strijt op tusschen henluyden: Maer Hastrubal die in goeder ordinantie was / creech de victorie teghen de andere die sonder ordinantie waren / die vloden eensdeels int velt / ende de andere inden waghenborch / den selven volchde Hastrubal stracx op den voet na / terwijle sy bevreest ende sonder ordinantie waren: Hy bestormde eñ wan haerluyder waghenborch.

De Cartaginoysen schrijven aen Hastrubal dat hy soude na Italien trecken by Hannibal.

Nae desen tijt schreven die van Cartago tot Hastrubal, dat hy met zijn heyr sonder vertoeven oock in Italien soude trecken tot zijnen broeder / dat quam wt. Ende als de steden die haer tot die van Cartago ghehouden hadden / dat vernamen / vielen haerder vele totten Romeynen. Doen ontboot Hastrubal eerst die van Cartago / ende gaft den Senaet te kennen / wat schade dat henluyden daer wt comen soude / waer hy wt Spaengien trocke / ende hoe dat nu sommighe steden daerom waren af ghevallen / ende het soude sonder twijfel gheschien / waer hy wt Spaengien trocke / soude hem geheel Spaengien totten Romeynen geven:

Hastrubal begeert in Spaengien te blijven / of datmē eē ander veltheere met volck in zijn plaetse sende.

Maer waer sy jmmers hebben wilden dat hy in Italien trocke / datse dan eenen anderen Hoostman met een nieuwe heyr in Spaengien seynden souden / die de andere steden int gheloove behielde. Ende hoe wel dat de Senaet van Cartago daer toe gheneycht was / nochtans meynden sy dat henluyden meer aen Italien dan aen Spaengien gheleghen ware / daerom en wildense haren eerstē raet niet veranderen: Maer nochtans sonden sy eenen anderē Hoostman Himilco genoemt / met een wel ghewapent heyr in Spaengien / ende versterckten hem oock met schepen.

Himilco wort wt Cartago in Spaengien ghesonden.

Dese quam eerst tot Hastrubal, ende nam van hem onderwijs (als die des lants kennisse droech / ende langhen tijt daer inne ghelegen hadde) hoe hy teghen de Romeynen strijden soude: Maer eer Hastrubal op brack / dede hy eene schattinghe inde steden van Spaengien / die met die van Cartago hielden / ende nam groot gelt van henluyden / segghende / dat hy dies behoef hadde: want hy wiste wel dat zijn broeder Hannibal in Vranckrijcke / daer door hy reysen moeste / met ghelde veel ghedaen hadde / ende vanden lande veel mannen opgebracht hadde die met hem trocken / ende hoe wel dat hem de steden de schattinghe niet en weygherden / nochtans wordense hem ongunstich.

Hastrubal schattet de steden van Spaengien.

Als nu de twee ghebroeders Gneus ende Publius Scipio vernamen / dat Hastrubal oock in Italien reysen wilde / consten sy wel bemercken / waer dat hy met zijn broeder Hannibal met beyde heyren ende macht in Italien tsamen quamen / dat het metten Romeynen / eñ gheheel Italien gedaen ware. Want ten was hen niet verborghen wat schade ende bederfvinghe dat Hannibal den Romeynen ghedaen hadde / ende datse hem alleene niet wel wederstaen en consten / daerom lieten sy alle dinghen staen / ende toghen met haerder beyder macht / diese te lande ende te water hadden / tsamen Hastrubal na / om hē te gemoeten eñ te keeren dat hy niet in Italien comen en mochte.

Publius ende Gneus Scipio dencken de reyse van Hastrubal nae Italien te beletten.

Ende sy quamen soo na by hem datse niet meer dan een Duytsche myle van hem en laghen / ende bestonden teghen eene stadt te strijden / Ybera genoemt / die haer corps aen die van Cartago ghegheven hadde / die ontboden Hastrubal ende beweechden hem / dat hy wederom keerde / om eerst teghen de Romeynen te strijden / want sy waren van beyde zijden byna even sterck. Also stelden haer de Romeynen totten strijt / ende ordineerden van beyde zijden de voetknechten int middē / ende dat paerde volck op beyde zijden / ende daer geschiede eenen harden strijt tusschen henluyden.

Publius ende Gneus Scipio winnen een strijt teghen Hastrubal.

Die van Aphrica stonden hert / maer de Spaengiaerts die Hastrubal in zijn heyr hadde / begonsten terstont te wijcken / ende maeckten de vlucht / daerom Hastrubal verwonnen wert / nochtans bleef hy totten alder laetsten inden strijt / soo langhe dat hy nauwelick onghevanghen wech quam.

Dese nederlaghe maeckte dat Hastrubal niet alleene vander reyse in Italien behindert worde / maer oock datter wederom vele steden hen totten Romeynen gaven / soo dat Hastrubal niet wel in Spaengien blyven en dorste. Doen dat die van Cartago ghebootschapt wert / haddense ghesloten dat Mago Hannibals broeder oock wederom in Italien trecken soude met twee eñ twintich duysent voetknechten / ende vijfthien hondert te paerde / oock met elve Elephanten / ende tsestich langhe schepen. Daer toe met so veel silver ende gout / daer mede men alsulcken heyr betalen mochte. Dat veranderden sy wederom / ende seynden hem metten volcke in Spaengien / daerom Hannibal in Italien wederom gheen hulpe en creech / welcke hy nochtans seer van doene hadde / want zijn volck was door vele strijden seer ghemindert / ende hy moeste in Italien soudeniers aen nemen / den welckē hy niet soo wel en betroude / als die van Aphrica.

Die van Cartago senden Mago, die [...] ghesonden [...] hadde [...] [...] ten te [...] in Spaengien.

Hoe

Hoe de Insel Sardinia vanden Romeynen beleyt, ende ghewonnen worde.

Harsicora Sardiniæ Princeps.

OOc quam die vā Cartago de bootschappe vandē machtichsten Heere in Sardiniē / Harsicora genoēt / hoe dat Cornelius der Romeynē Hooftman / die dat lant vander Romeynen wegen beseten hadde / was wech getogen / eñ hadde luttel volcx daer inne gelaten / waer sy eenen Hooftman met een heyr tottē Inselen seynden, so soude Sardinien hen geheel toe vallē. Daer toe vercoren die van Cartago eenen Hooftman Hastrubal Caluus ghenoemt / dien gaven sy soo veel volcx ende macht als Mago / ende seynden hem nae Sardinien. Maer daer quam alsulcken tempeest ende onweder teghen hem op de zee / dat hy met zijn schepen in een ander lant ghewoꝛpen wert / daer hy langhen tijt vertoeven / ende de schepē wederom lappen ende toebereyden moeste / so dat hy niet bedrijven en mochte / ende zijn opset niet voort en ginghe.

Hastrubal Caluus, in Sardinien gesonden, wort door storm op zee elders ghewoꝛpen.

Want de Romeynen hadden binnen dier tijt dat Insel Sardinia wederom beset nae dat van noode was / met eenen Hooftman Tito Manlio, die tooch teghen Harsicoram, die hielt hem met zijn heyr in een stadt Cornus genoemt / die beval hy zijnē sone Hiostus gheheeten / ende hy reet van daer om meer volcx te vergaderen / ende verboot hem / dat hy terwijle teghen de Romeynen niet strijden en soude: Maer zijnen sone was jonck ende moedich / ende en hielt zijns vaders gebot niet / maer street teghen de Romeynen / die verwonnen hem / versloeghen ende vinghen vele van Sardinien / daer mede ware dat Insel gewonnen gheweest. Doen quam eerst Hastrubal Caluus de Hooftman van Cartago in dat Insel / daer toe versaemde hem Harsicora met zijnder macht / ende toghen beyde teghen Titum Manlium, om wederom met hem te strijden / die was oock daer toe bereyt / ende daer gheschiede eenen herden strijt / die duerde vier uren lanck. Maer Titus Manlius creech ten laetsten de victorie / want die van Sardinien vloden / ende de Hooftman van Cartago worde ghevanghen / ende Harsicore sone verslaghen. Daer van quam hy in alsulcken leet ende jammer / dat hy hem selven doode. Daer na nam Titus Manlius dat Insel gheheel inne / sonder eenighe noot oft perijckel / ende strafte dat volck / ende steden / die van den Romeynen afgevallen waren / om groot ghelt ende goet / dat voerde hy met hem nae Rome / dat selve quam den Romeynen seer wel te passe.

T. Manlius Torquatus, die wint tegen Hiosto eñ strijt in Sardinien.

Hastrubal Caluus wort in Sardiniē geslaghen.

Sardinien wort vande Romeynen weder inghenomen.

Daer en tusschen hadden der Romeynen Hooftluyden Titus Sempronius / ende Fabius Maximus, Hannibal in Italien oock wat schaden gedaen. Ende die van Campania hielden eenen raet met die van Capua / by den tempel Iunonis Lacinie / hoe zijt daer toe brenghen mochten / dat het gheheele lant Campania van eender partye ware: Eñ die van Capua hadden eenen Hooftman Marius Alfius ghenoemt / met veerthien duysent daer henen ghesonden / op datse de Romeynen niet overvallen en souden. Tot desen rade worde de stadt Cume oock gheroepen / die waren noch vander Romeynen partye / ende gavent der Romeynen Hooftluyden te kennen. Also maecte hem Sempronius op met zijn volck / ende tooch eerst inde stadt Cume / daer maeckte hy hem reede / ende gheboot den zijnen datse dien dach souden slapen ende rusten / want sy moesten inder nacht reysen. Oock liet hy alle poorten vander stadt bewaren / op dat niemant wt noch in ghelaten en worde / die die van Campanien waerschouwen mochte. Ende doent nacht was / tooch hy metten zijnen wt der stadt / ende quam voor den dage daer Marius Alfius met zijn heyr lach / dien overviel hy onversiens / ende versloech vanden vyanden by twee duysent / ende ving den Hooftman met twee eñ dertich / daer mede brochte hy de andere oock inde vlucht / so dat harē raet niet gheeyndet en wort.

Cume.

De Burghemeester Sempronius Gracchus slaet den Veltheere vā die van Campanien Marius Alfius genoēt / voor de stadt Cume.

Daer van worde Hannibal beweecht door de bede van die van Capua / dat hy tooch voor de stadt Cume / ende bestonde die te bestrijden / om met machte te winnen. Maer de Romeynen weerden hen manlicken / ende op eenen dach / als Hannibal de stadt bestormen liete / liepen sy tot twee poorten wt teghen zijn heyr / ende versloegen daer af by veerthien hondert / ende maecten Hannibals volck also bevreest / dat hy af tooch vander stadt / ende en hadde geen hope meer de stadt met ghewelt te winnen.

Hannibal belegert de stadt Cume / maer hy moet van daer trecken.

In dier tijt quamen de Romeynen in Lucanien / oock teghen Hannibals Hooftman Hanno ghenoemt / daer teghen soo streden se / ende versloeghen vanden vyanden by twee duysent / ende vinghen by derdehalf hondert. Alsoo dat der Romeynen gheluck ende macht eensdeels weder opgericht wert ende toe nam / ende dat hem het geluck van Hannibal keerde.

Hanno wort in Lucanien gheslaghen.

Hoe *Hiero* den Coninck van Sicilien sterf, ende na zijnen doot zijn sone *Hieronymus* dat Coninckrijcke aen nam: Maer doen hy een onmanierlick tyrannich leven begonste te leyden, worde hy vanden zijnen verslaghen.

ALs dese dinghen so in Italien ghescheit waren / verkeerde hem der Romeynen gheluck door den doot Hiero des Coninck van Syracusa. Want zijnen outsten sone Gelo ghenoēt / stont daer na noch by zijns vaders leven / dat hy gheerne die van Cartago ware toeghevallen: Maer de Coninck Hiero was daer tegen / ende riet oock zijnen sone dat hy dat niet doen en soude / segghende also:

Coninc Hiero van Syracuse in Sicilien / radet zijn sone Gelo / dat hy soude volstandich blijvē inde vrientschap vande Romeynen.

Hoe dat hy voor der Romeynen vriētschap gheen andere verkiesen en soude / ende vrienden waren wel lichtelick te beghevem. Hy haddet nu by de vyftich jaer lanck metten Romeynen ghehouden / ende was henluyden dickwils met coorne ende ghelde te hulpe ghecomen / daerom en twijfelde hy niet / sy souden des ghedencken teghen hem / ende alle zijne nacomelingen / ende danckbaer zijn. Soude hy hem nu mercken laten / dat zijnen sin tot die van Cartago stonde / soo ware alle

Oratio Hieronis.

dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 539

dat goet verloren/dat hy den Romeynen opt ghedaen hadde. Oock en wiste hy niet wat trouwe dat hem die van Cartago bewijsen souden/hadde hy eenich mishaghen aen den Romeynen / dat selve mochte hy aen die van Cartago dubbel vinden. Hy en soude hem oock niet beweghen laten / dat de Romeynen sommighe strijden verloren hadden/dat gheluck ware onghestadich / ende mochte hem lichtelick wederom tot haer keeren: want sy waren een ridderlick weerachtich volck / ende en mochten niet wel altemale verwonnen worden. De Franchoysen hadden henluyden voortijts hare stadt af ghewonnen / nochtans hebbense hare schade verhaelt ende hen versterct / dat hare macht daer na grooter was dan te voren. Alsulcx mochte oock wel met die van Aphrica gheschien.

Desen getrouwen raet des Conincx Hiero en halp niet vele aen zijnen sone Gelo, want zijn herte stont tot Hannibal, eñ Cartago. Nochtans worde Gelo zijn voornemen door den doot benomen. Daer nae binnen corter tijt sterf oock de oude Coninck Hiero, eñ liet achter eenen jonghen sone Hieronymus ghenoemt/dien stelde hy voochden in zijn dootbedde. Maer so haest als hy vijfthien jaer out was/en wilde hy dē voochden niet meer ghehoorsaem zijn / eñ bestont selve te regeeren/hy nam een jonck sot volck aen/ die hem niet totten besten leydē/noch onderwesen. Daer viel hy in groote lasteren ende schande/hy wert een tyran/ ende vanden zijnen verhaet. Oock seynde hy Legaten tot Hannibal, ende tot die van Cartago / ende vereenichde hem met henluyden / om haer vrient te zijne / met alsulcker conditiē/ wanneer datse de Romeynen wt Sicilien verdreven/daer toe sy hem helpen souden/ ende een heyr in Sicilien seynden/ dat dan dat water Himera/ dwelcke seer nae midden door Sicilien loopt / soude een onderschept wesen tusschen hem / ende die van Cartago / eñ dat hy dat lant op dese zijde/ ende sy op de andere zijde vant water hebben/ ende besittē souden: Maer hy en bleef daer niet by/ eñ seynde daer na andere Legaten tot die van Cartago / datse hem gheheel Sicilien souden laten / ende te vreden zijn / datse gheheel Italien onder hen brochten/daer toe hy hen helpen wilde. Ende hoe wel dat henluyden zijne onghestadichept mishaechde / nochtans vereenichden sy haer met hem so sy mochtē/ op dat hy den Romeynen soude teghen zijn. Dat stont also eenen cleynen tijt / daer nne hy teghen de Romeynen oorloochde.

Hieso eñ zijn sone Gelo zijn overleden.

Hieronymus sendet zijn gesanten nae Cartago.

Daer en tusschen hielt hy zijn eygen volc also qualick / datse zijn manieren niet lijden noch verdraghen en mochten / ende sommighe maectē een opset/met weten des Hooftmans Indigemines ghenoemt / hoe datse in eenen enghen wech den Coninck wilden dootslaen/daert soo nauwe was/datter niet meer dan een tseffens door rijden en mochte. Also doen de Coninck inden enghen wech quam / volchde hem Indigemines alder naest/die bleef stille staen/ende nam aen/ hoe dat hem de schoenen ofte leersen wronghen/ ende liet eenen knecht vant paert dalen / om hem die te ontbinden / daer en tusschen reet de Coninck voort dat hē niemant en volchde. Doen quamen de ghene die den opset ghemaeckt hadden / ende sloeghen den Coninck doot: Daer van quam een groot rumoer onder tvolck. Ende doen sy hem saghen doot ligghen/ vloot een yeghelick / ende liep daer hy meynde te blijven. Ende de machtighe die den opset hadden ghemaeckt / reden terstont nae de stadt Syracusa / om die inne te nemen.

Indigemines.

Hieronymus wort van zijn volck doot gheslaghen.

Maer als dat gheruchte ende den roep/ die seer snellick van d'eene stadt totter andere loopt / daer henen ghecomen was / so hadde Andronodorus, die des Conincx stadthouder was / ende oock des Conincx suster getrout hadde/dat slot ingenomen / eñ vaste ghemaeckt. Doen dat de andere sagen / waren sy bevreest/ eñ sorchdē dat de tweedrachtichept onder henluyden soude alle man tot groote schade comen. Daerom vergaderden sy de ghemeyute / eñ daer stont een op vande reysighers Pollineus ghenoemt / dese sprack totter ghemeynte:

Andronodorus, neemt tslot van Syracuse.

Vertellende dat lasterlick leven ende wesen dat den Coninck ghelept hadde/ daerom hy zijnen verdienden loon ende eynde genomen hadde. Nu en ware haren sin niet / teghen de stadt ende dat ghemeyne profijt te zijn: maer sy wilden hen in allen dinghen den Senaet onderwerpen / eñ ghehoorsaem zijn. Ende haerluyder raet was/dat de edele ende machtighe stadt Syracusa / gheenen Heere meer en name: maer datse haer selven souden houden ende beschermen / in eenen vryen staet ende wesen ghelijck de Romeynen.

Pollineus bermaent dat volck tot eendrachtichept ende vryheyt.

Dese reden was den Senaet/ eñ der gheheele ghemeynte seer soet ende aenghenaem/ eñ alle mans wille was daer toe gheneycht. Daer van worde eene groote eendrachtichept inde gheheele stadt / alleene dat Andronodorus noch dat slot in hadde / daer toe seynde de Senaet/ ende liet hem bidden/ dat hy hem niet teghen de gantsche stadt / ende dat ghemeyne profijt en wilde setten: maer dat hy den vryen staet dien sy aenghenomen hadden / soude helpen onderhouden. Daer toe wert Andronodorus beweecht/ want hy sorchde dat de zijne die int slot by hem waren / oock totten vryen staet soudē gheneycht zijn/daerom beriet hy hem / ende antwoorde den Legaten/dat hy wilde staen onder de ghehoorsaemheyt des Senaets / ende hem goetwillichlick daer toe gheven / al watse met hem deden.

Andronodorus wort ghebeden dat hy de ghemeyne vryheyt vander stadt niet en soude beletten.

Hoe dat nae den doot des Conincx van Syracusa beyde de Hooftluyden van Siciliē, *Andronodorus* ende *Themistius* door verweckinghe ende raet van haer huysvrouwen, die vanden Conincklicken gheslachte waren, hen onderwonden de heerschappye aen te nemen: Eñ den Raet vander stadt te dooden, ende als haer opset wt quam, worden beyde de hooftluyden met haren vrouwen *Demarata* ende *Harmonia*, oock *Heraclea* des Conincx *Hiero* dochter met haren ontschuldighen dochteren, jammerlick doot gheslaghen.

Doen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Demarata radet Androno-doro dat hy soude de heerschappie aen nemen.

DOen dat Demarata zijne huysvrouwe des Coninck suster vernam/ liepse terstont tot haren man / verheffende haer datse van dat Coninckliicke gheslachte was/ ende hadde hem gheerne van zijn opset af gheleert / ende daer toe ghebrocht / dat hy hem onderwonden hadde een Heere te worden vander stadt Syracusa/ ghelijck als voortijts Dionysius ende meer andere gheweest waren / daer toe soude hijt wel moghen brengen met des Coninckx schatten/ die hy in zijnder macht hadde/dat hy hem doch eenen tijt lanc soude bedencken / hy quame noch tijts genoech daer toe zijne heerlickheyt te verliesen / ende de schattē over te gevē/ ende en conste daer niet lichtelick weder toe gheraken/als een ander die wel bereyt was/om die aen te nemen/ eñ te ontfanghen.

Andronodorus stelt hem onder de ghehoorsaheyt vanden Raet.

Maer Andronodorus en wilde zijnder huysvrouwen raet niet volghen/eñ begheerde datmen des anderen daechs den raet vergaderen soude. Doen dat ghesciede/ quam hy metten zijnen wt dat slot/eñ liet de schatten eñ juweelen vanden Coninck mede draghen/ die leyde hy altemale voor de voeten des Senaets / ende gaf hen te kennen/ dat zijnen sin niet anders en was dan henluydē ghehoorsaem te zijn. Daer van wert hy ghepresen / ende inden raet ghecoren / ende den gantschen raet ende ghemeynte hielden hem in eeren / soo dat hy niet veel minder inder stadt gheacht en was / dan oft hy een gheweldich heere daer vā geweest ware. Nochtans quelde hem daghelicx zijne huysvrouwe Demarata, met smeecken ende bidden/ dat hy hē soude onderwinden eē Heere vander stadt Syracusa te worden/ ende dat regiment alleene tot henwaerts te bringhen/ soo langhe tot datse hem daer toe brochte/ dat hy daer inne verwillichde/ende verbant hem daer toe met eenen machtighen burgher vander stadt / Themistius ghenoemt/ wiens huysvrouwe was Harmonia eene dochter Gelonis des soons vanden Coninck Hiero, de welcke hare hoovaerdicheyt oock daer toe verwecte/ soo datse met haers vaders suster Demarata alle beyde haer mans daer toe brochten/ ende maeckten alsulcken opset / datse door de soudeniers/(die nae des Coninckx doot sonder betalinghe verlaten waren / daerom sy niet en achten watse deden / op datse wederom mochten dienst hebben/) den gantschen raet wilden laten dooden / ende alle haer goet tot henwaerts nemen/ segghende/ dat het ware daerom ghescied / datse den Romeynen wilden de stadt over gheven.

Andronodorus ende Themistius comen tsamen over een dat sy de heerschappie aen hen lieden souden brenghen.

Harmonia.

Ariston geeft aenden raet te kennen den aenslach van Andronodorus eñ Themistius.

Desen raet openbaerde Themistius eenen zijnen goeden vrient Ariston genoemt / dien jammerde der goeder Raetsheeren/eñ dochte hoe dat hy den ghemeynen profijte meer schuldich was/ dan zijnen vriende ende medegheselle / daerom brochte hy dese dinghen voor den outsten vanden Senaet / die stelden hen wijsselick totten saken / so datse alle dinghen vernamen door Aristonem, daer mede Andronodorus ende Themistius met haer beyder huysvrouwen om ginghen. Ende doen sy kennisse ghenoech daer van hadden / gavense dat den gheheelen Senaet te kennen / die sochten eenen wech om den grooten moort teghen te staen ende te keeren / want sy wa[..]en seer machtich / ende hadden eenen grooten aenhanck van volcke. Alsoo accordeerden sy op eenen ghesetten dach / als Andronodorus ende Themistius inden raet quamen / datse haer souden doot slaen. Als dat ghesciede / hieldense de doode lichamen / ende lieten de gantsche ghemeynte tsamen roepen/ daer voor stont op een out Raetsheere / die der ghemeynte seer aenghenaem was / Sopater ghenoemt / die sprack alsoo tot henluyden:

Andronodorus ende Themistius wordē doot geslagen.

Oratio Sopatris.

Vertellende der gemeynte den opset daer mede dese twee om ghegaen hadden / ende hoe sy een oorsake waren/van alle dat jammerlick wesen ende leven dat de Coninck Hieronymus bedrevē hadde/ende hoe dat hy om zijnder jeucht wille geen beter verstant en hadde: Maer dese twee waren zijnen opersten raet/ende de machtichste by hem geweest/die hem wel anders hadden moghen onderwijsen ende leeren: maer ten ware haren sin niet gheweest / sy saghen gheerne zijn onmanierlick leven ende regiment: op dat hy verstooten ende doot ghesllaghen worde/ ende dat sy als de naeste vrienden des Coninckx van haerder huysvrouwē wegen/dat regiment mochten onder henluyden brengen/ende der stadt Heeren worden/ eñ toonde daer by sommighe brieven van Harmonia ghescreven / die van dese dinghen een ghetuyghenisse gaven / ende brochten oock sommighe ghetuygen voort/op welcke Harmonia ende Demarata begheert hadden/ datse alsulcken moordadighen opset wilden aen nemen/ende volcynden / dwelck sy haer ghewey ghert hadden/want hem ontfermde der goeden ontschuldighe Raetsheeren. Alsulcken moordadigen jammer souden sy ter herten nemen / ende niet dencken ofte meynen dat de Senaet eenen bysonderen haet eñ nijt / oft vyantschappe in desen dingen ghebruyct hadde / maer datse alleene dat ghemeyne profijt hier mede hebben aengesien/ op datse haren vrijen staet mochten onderhouden ende beschermen.

Van deser reden worde de ghemeynte beweecht / datse niet alleene bekenden dat de twee voorgenoemde Hooftluyden met rechte waren doot gheslaghen/maer sy begheerden oock ende wilden hebben / datmen alle die vanden Coninckliicken gheslachte noch leefden / vrouwen ende mannen/soude doot slaen. Dat is de natuere ende raet vanden ghemeynen volcke / datse in haerder macht gheen mate ghebruycken / maer wiese gunstich zijn / die verheffen sy lichtelick/ ende worpense op / ende wiese haten/die verdruckense opt alder leechste / ende en laten hen niet ghenoeghen aen een matelicke straffinghe oft loon.

Demarata ende Harmonia dochters van Hiero ende Gelo, eñ huysvrouwen van Andronodorus ende Themistius wordē doot geslagē.

Daerom worden sommige ghe ordineert/ die de twee Coninckliicke vrouwen / Demarata ende Harmonia doot sloeghen / de welcke wel in eeren ende goeden met haer mans hadden moghen leven/ wanneer sy haer niet te seer verheven en hadden van haren gheslachte/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 539

Heraclea dochter van Hiero ende huysvrouwe van Sosippus, wort met twee dochters onschuldich doot geslaghen.

slachte / ende haerder hoovaerdicheyt te vele ghevolcht. Noch was daer inder stadt van Syracusa eene dochter des Coninckx Hiero, Heraclea ghenoemt/ die was van haren vader Hiero eenen goeden ende machtighen Heere binnen der stadt ghetrout / gheheeten Sosippus, desen hadde Hieronymus des Coninckx Hiero sone / als een Legaet tot Alexandrien gesonden/totten Coninck Ptolomeus. Eñ als hy zijne bootschappe na des Coninckx wille niet wtrechten en mochte/ eñ hem wel kende dat hy een tyran was/ soo schreef hy den Coninck antwoorde / ende en wilde selve niet thuys comen: maer liever inde ellende blijven / dan te lijden / dat de Coninck nae zijnen wille met hem soude om gaen / daerom hem de Coninck dat meeste deel van zijnen goede nam/ ende en sach niet aen / dattet zijn swagher was / daer door quam zijn huysvrouwe Heraclea tot armoede/ende leefde nochtans in grooter eerbaerheyt met twee dochters. Ende als sy hoorde ende sach / dat de dienaers tot haer quamen/ende dooden wildẽ/dedese een jammerlicke clachte met hare dochteren / vallende henluyden te voete al weenende.

Heraclis Oratio.

Ende vermaende haers vaders Hiero, biddende datse haer doch wilden te kennen gheven / om wat misdaet wille datse den doot verdient hadde / oftse alleene ontghelden moeste dat sy des goeden Coninckx Hiero dochter ware / hadden haer susters ende haers broeders dochter misdaen / waerom soudese des ontgelden/ haer man ware door den tyran haers broeders Coninck Hieronymus inde ellende ghegaen / daerom sy soo langhe in armoede gheleeft hadde/ende was van haren susteren ende vrienden veracht gheweest / daer by men wel mercken mochte / datse van haren opset ende handelinghe niet en wiste / eñ oock van haers vaders rijcke niet anders dan jammer / armoede / ende ellendicheyt beerft en hadde / van haren weghen soude de stadt sonder perijckel zijn/ eñ niemant en soude haer daer voor houdẽ/ datse na groote eere stonde/ soo en was haer man oock noyt daer toe gheneycht gewecst. Ende sonder twijfel waer hy wiste / dat de Coninck Hieronymus doot ware / ende eenen vrijen staet inder stadt aen ghenomen/ so soude hy wederom inde stadt comen / ende den vrijen staet ghetrouwelick helpen beschermen. Daerom badtse om haers vaders wille / datse haer ellendicheyt wilden aensien/ ende haerder ontfermen / datse sonder eenighe schult den doot lijden soude/ datse doch niet also met haer omgaen en wildẽ/ ende waert niet anders zijn en mochte/ datse den Raet voor haer wilden bidden / ofte datse haer selve voor den Raet / ofte ghemeynte comen lieten / ende datmense oock inde ellende tot haren man seynden soude/ ende haer daer aen ghenoeghen lieten: waer dat oock niet wesen en mochte / datse dan met haer deden watse wilden / ende haer kinderen/dese jonghe dochterkens/ die noch van jonckheyt gheen arch en wisten / noch schult en hadden/wilden sparen/ ende leven laten. Daer na riepse den Goden aen / ende al dat inden hemel/ende op der aerden was/ met een jammerlick ghelaet/datse haer wilden ontfermen over hare ontschuldige doot. Daer mede beweechdese vele vanden dienaers / dat sy wilden wech gaen / sonder haer te misdoen.

Doen quam daer een voort (hem mochtẽ wel den Wolven ende niet vrouwen borsten ghesoocht hebben) die vermaende de andere/datse haren bevel souden ghenoech doen. Eñ hy tooch zijn swaert wt / ende versloech Heracleam des Coninckx dochter ellendelick. Daer en tusschen vloden hare dochters ter cameren wt/want de andere en wilden haer niet grijpen/ die sloech daer nae de selve verwoede tyran oock doot / daer van dat gantsche huys Heraclea met ontschuldich bloet besmet ende bevuilt wert. Alsulcken ongheluck can hoovaerdicheyt in bringhen / en de onmanierlicke begheerte van hoogher eere / ende waer de kinders ende nacomelinghen haerder ouders voetstappen niet en volgen / ende hen van haer edelheyt verheffen / ende met ghewalt sonder eenich recht/ ofte verstant regeeren willen. Want de Coninck Hiero was om zijnder gherechticheyt ende wijsheyt wille/van een burgher totten Coninclicken staet ghecomen: maer zijne nacomelinghen worden om haer dwaesheyt ende schandelick levens wille / ende om hare misdaden / vander hoogher heerlickheyt ende heerschappye vernedert / ende met alle haren stamme ende gheslachte vernielt / hoe wel daer en tusschen de ontschuldighe Heraclea met hare dochteren wel te beclaghen ende te beweenen is.

Wederom van *Hannibal* ende van *Philippo*, den Coninck van Macedonien.

TErwijle dat dese dinghen in Sicilien gheschieden/ en stont dat oorlooch niet stille in Italien. Want Hannibal bleef in Apulien / eñ seynde een van zijne Hooftluyden Himilco ghenoemt / met een deel van zijn heyr teghen de Brutios, die wan eerst de stadt Petulia met grooter macht: Maer daer nae gaven haer vele machtighe steden onder hem sonder eenich bedwanc /sonderlinge Consentia/ Crotona/ Locris/ alleene de stadt Regium bleef by der Romeynen ghelooove.

Philipe Coninck van Macedonien sendet na Italien zijn ghesanten al Hannibal.

Daer en tusschen seynde Philippus de Coninck van Macedonien Legaten tot Hannibal/eñ gaf hẽ over Hannibal te helpen / hem verbindende met twee hondert schepen / de zee inne te nemen/ dat hy de steden van Italien die aen de zee gheleghen waren / soude bestrijden eñ bedwinghen. Eñ wanneer dat gheheel Italien onder Hannibals macht quame / soo soude hy den Coninck Philippo oock wederom helpen/ ende met hem reysen in wat Conincrijcke dat hy begeerde/so langhe tot hy dat selve oock wonne. Maer de Legaten worden int wederom keerẽ/vandẽ Romeynen ghevangen / soo dat vanden raet niet en quam. Maer daer na seynde Philippus weder Legaten tot Hannibal/ende verbont hem opt nieuwe met Hannibal.

De gesant... van Ma... donien wo... vande ... meynen ghe... vangen ... sy seyden das sy aen de Romeyne ge... sonden waer...

Doen de Romeynen dat vernamen / hoe wel sy grooten last hadden met dat oorlooch

in Ita-

in Italien/Spaengien/ende Sicilië/noch-
tans dochtense wel/ waer de Coninck Phi-
lippus oock teghen Italien oorloghen wil-
de/wat schade dat hem daer wt comē moch-
te. Daerom ordineerden sy eenen eyghen
Hooftman Publium Valerium Flaccum te-
ghen hem/ende gaven hem vijftich schepen
met ghewapende mannen/daer mede hy
eerst varen soude totter stadt Tarentum/
om aldaer des Coninckx opset te vernemen/
eñ waer den Coninck van Macedonien tegē
de Romeynen/ofte teghen haer vrienden in
Italien comen wilde/dat hy dan met zijn
schepen soude in Macedonien varen/om te-
ghen dat lant te strijden/op dat de Coninck
soude moeten weder keeren/ende zijn eyghen
lant beschermen.

Publius Valerius Flaccus, Overste ghemaect teghen Coninck Philippus van Macedonië.

Als nu de Romeynen in allē eynden ende
landen/die sy eerst beseten hadden/ bestredē
worden/ende den tijt quam datmen andere
Burghemeesters kiesen soude/dwelck ghe-
schiede als vijf jaren verlcopen waren/dat
het oorlooch met Hannibal begonst was.
Doen vercoren de Romeynen tot Burghe-
meesters Marcum Emilium, ende Titum
Octalitium. Ende hoe wel dattet goede op-
rechte mannen waren/ nochtans dochten
de outste vanden Senaet/datse totten din-
ghen niet bequaem ghenoech en waren.
Daerom eerse haer officie aen namen/liet
de Senaet de ghemeynte versamen/ ende
daer stont op Quintus Fabius, biddende datse
swijghen souden/ ende sprack alsoo tot hen-
luyden/ende seyde:

Marcus Emilius ende Titus Octalitius worden Burgemeesters: maer Quintus Fabius Maximus radet dat men ander soude kiesen. Int jaer van der stadt 540

Quinti Fabij Oratio.

Ghy waerde Romeynen de noot eyssechet
u luyden voor te houden/dwelck ick liever
swijghen wilde/want ick daer van cleynen
danck/ende (als ick sorghe) dat ick ongun-
ste vanden ghecoren Burghemeesters ver-
dienen sal. Nochtans ben ick van mijnen
voorvaders alsoo onderwesen/ende ben oock
selve altoos van die meyninghe gheweest/
voor eyghen profijt/dat ghemeyne profijt
eerst te bedencken. Ghy hebt twee goede
eerbare mannen tot Burghemeesters ghe-
coren/die der stadt van Rome ghetrouwe
zijn/ende goet gunnen: maer oft dat in de-
sen tijden ghenoech sy/is wel van noode te
overdencken/ghy siet ende weet/wat groo-
te last vant oorlooghe dat op onsen hals
ligghet/daerom ist van noode/dat wy ons
daer toe schicken ende stellen/in alsulcker
manieren/dat wy ons niet alleene en onder-
houden/ende voor meer schade wachten:
maer dat wy oock wederom op richten dat
dus langhe verreuckeloost is/oft door on-
gheval des gheluck ons toe ghecomen is.
Wanneer de zee stille/ende sonder groot on-
weder is/so machmē lichtelick eenen Stier-
man crijghen/die dat schip regeere: Maer
als den wint contrarie is met tempeesten eñ
waterbaren/soo neemt men den alderbesten
stierman daer toe.

Haddet ghy alsulcken Hooftman teghen
u ligghende/die traech eñ onachtsaem wa-
re/wie ghy dan teghen hem steldet/dat wa-
re te lijden/ende men soudet daer nae mogen
verbeteren: Maer nu ist Hannibal die te-
ghen u strijdet/vanden welcken uwe Hooft-
luyden dus langhe groote schade gheleden
hebben/daer van den Roomschen naem eñ
macht/by na wt ghebluschet eñ onder ghe-
comen is/daer teghen moeten wy alsulcke
crijschluyden schicken ende ordineeren/die
zijne listen ende voornemen weten te weder-
staen. Alsoo hebben onse voorvaders gedaen.
Wat tegen de Franchoysen verreuckeloost
was/dat rechte Camillus wederom op.
Wat teghen de Sanniten misluckt was/
dat verbeterde Fabius ende Papirius. De
schade teghen den Coninck Pyrrhum, ver-
beterde Curius ende Fabritius. Ick en wil
u Marce Emili, ende u Tite Octalici niet
schelden noch straffen/ghy meucht der stadt
van Rome in ander dinghen tot veel pro-
fijts profijtelick zijn/ende ghy en sult niet
meynen/dat ghy daer mede veracht wert/
waer men andere binnen Rome vindet/die
meer weten/ende verstant hebben vant oor-
looghen dan ghy. Sijt ghy wijs ende ver-
standich/so sult ghy selve begheeren/dat de-
sen last van uwen hals ghenomen worde.
Ghy waerde Romeynen/my duncket goet
ende van noode te zijn/datmen eene andere
verkiesinghe houde/eñ dat het niet meer also
toe en gae/als dus langhe gheschiet is/dat
een yeghelick segghe/die dunct my goet zijn:
maer dat een yeghelick alsoo spreecke ende
segghe/die dunckt my Hannibals ghelijck
zijn: Ende met wat angsten ende sorghen
dat ghy begaen zijt/als ghy met Hannibal
strijden sult/alsoo wilt oock de Burghemee-
sters kiesen/ende daer nae staen/dat ghy een
heyr vergadert teghen Hannibal, dattet den
zijnen ghelijck sy. Alsoo denckt oock daer na
dat ghy eenen Hooftman teghen hem schict
ende ordineert/die Hannibal ghelijck for-
mich sy/den welcken uwe kinders ende rid-
ders betrouwen ende ghehoorsaem zijn mo-
ghen/ende ghelooven dat hyse niet verley-
den en sal: maer datse troost ende hope heb-
ben/datse met hem eere ende goet verwer-
ven sullen. Want soude Hannibal noch eene
alsulcke victorie hebbē/als aent water Tre-
bia/ofte Trasimenus/ende dat wy noch
eens soudē verwonnen wordē/als tot Can-
ne gheschiet is/dat welcke de Goden keeren
willen (die Rome noyt in haren nooden ver-
laten en hebben) soo waert met Rome ghe-
daen/so dat niemant de schade wederom en
soude moghen oprechten.

Met dese ernstelicke redene beweechde
Fabius de Romeynen/datse wederom eene
andere verkiesinghe deden/ met onwille
nochtans der ghenen die eerst ghecoren wa-
ren/nochtans paydemense met andere offi-
cien. Ende daer worden tot Burghemee-
sters ghecoren de voorghenoemde Quin-
tus Fabius, ende Marcus Claudius Mar-
cellus in zijn af wesen/want hy noch voor
de stadt Nola int legher was. Doen de sel-
ve oock tot Rome quam/grepen beyde de
Burghemeesters de saken dapperlick aen.
Ende als sy vernomen hadden/datse in al-
len leghers te water ende te lande/by twaelf
Legioenen hadden/ vercoren sy noch sesse
Legioenen daer toe/eñ maeckten een gheset/
dat niemant sout en soude eyschen noch be-
gheeren/voor dat het oorlooch gheeyndet
ware/ofte dat het daer toe quame/dat de

ghemeyne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 540

Bestellinghe van Crijchsvolck ende schepen.

ghemeyne borsse wat ghevullet ware. Sy vermeerden oock dat ghetal vanden schepen/ tot hondert ende vijftich toe/ ende deylden die achthien Legioené onder de Hooftluyden te water ende te lande/ in Italien/ in Vranckrijcke/ Sicilien/ ende Sardinien/ eñ oock teghen den Coninck Philippum. In Spaengien en seynden se niemant/ want het daer wel stonde. Titus Gracchus worde met twee Legioenen tot Lucerien ghesepnt. Terentius Varro lach by den Picenen met een Legioen. Marcus Pomponius in Gallia met twee Legioenen / welcke lant nu ter tijt Lombardyen ghenoemt is. Quintus Minutius was in Sardinien met twee Legioenen.

Titus Octalitius wert een Hooftman over de ghene die de zee inne hadden tegen Cartago. Marcus Valerius wert inde stadt Brundusium gesepnt met andere schepen. Eñ een Legioen tegen den Coninc Philippum. Quinto Fabio worde de stadt van Rome bevolen met twee Legioenen.

Ende de twee Burghemeesters togen te velde met vier Legioenen/ want men hadde groot betrouwen op henluyden: Eñ sy seynden Quintum Fabium des Burgemeesters sone wt/ met twee Legioenen.

Hoe *Titus Gracchus* der Romeynen Hooftmā met sommige knechten, die eyghen waren, (den welcken hy vryheyt beloofde, waer sy de victorie creghen) eenen grooten strijt wan, teghen *Hanno* den Hooftman van Cartago, by der stadt Beneventum.

Titus Gracchus belooft zijn Crijchsliedden / de welcke slaven waren / vryheyt / in dien sy mannelick wilden strijden.

ALsoo ghebeurdet eerst/ dat Hanno, een van Hannibals Hooftluyden wt tooch/ ende maeckte zijn leger by dat water Calor ghenoemt/ voor de stadt Beneventum. Ende als dat gheruchte quam/ soo was Titus Gracchus van Lucerien daer binnen ghecomen / die hadde onder hem twee Legioenen van knechten/ die ghecochte eyghen waren/ ende hadden hen goetwillichlick tot der rupterye ghegheven / als de Romeynen na den strijt by Canne ghebreck hadden van volcke. Ende hen worde belooft / waer sy ridderlick streden / datse de Romeynen souden vry laten/ ende haren Heeré voor die betalen wter ghemeyne stadt borsse. Alsoo schreef Titus Gracchus van henluyden aen den Senaet/ ende vercreech dat hem de Senaet toe liete / dat hijse vry ende los laten mochte/ want hem dochte datse dat verdient hadden. Alsoo gaf hy hen te kennen hoe dat hy des anderen daechs teghen de vyanden strijden wilde/ ende wie dat een hooft brochte vanden vyanden/ die soude vry zijn: maer wie daer vluchte/ die soude zijn leven verliesen. Daer toe waren sy alle bereyt eñ blijde dat den dach ghecomen was/ dat elck met zijnder hant vryheyt verwerven mochte/ eñ stelden hen ter weere.

Strijt van Titus Gracchus teghen Hanno een Veltheere vā de Cartaginoysen voor de stadt Beneventum.

Des morghens als den dach aen quam/ tooch Gracchus te velde / ende ordineerde de zijne totten strijt. Also dede Hanno oock/ ende begeerde ooc niet te min te strijden. Ende als sy van beyde zijdé lieten op blasen / treffense eñ streden ridderlick vier uren lanck/ wanter geen deel wijcken en wilde/ want de knechten stredé om haer vryheyt diese meer achteden dan haer leven. Daer en tusschen worde Graccho geboodschapt/ dat vele vanden knechten die daer toe ghemoet waren/ elck een hooft vanden vyanden inde hant hadde. Eñ de andere die de vyanden niet en versloeghen / worden belettet / tot datse hen de hoofden af sloeghen. Daer door creghen de vyanden groot voordeel / want de knechten niet meer dan een hant en hadden / daer sy hen mede mochten verweeren. Alsoo quam Gracchus voort / roepende datse de hoofden souden laten vallen / ende waer sy de victorie creghen / soudense alle vry zijn/ dat gaf hen eené moet / dat sy doé eerst noch crachtelicker streden / alsoo dat de vyanden niet langher teghen hen en mochten staende blijven / ende sommighe begonsten te wijcken. Daer na gaven sy alle de vlucht/ ende de Romeynen drevense in haré wagéborch. Daer gheschiede alsulcken ghedrang dat d'eene voor d'andere niet in comé en mochte/ ende daer wordender eerst vele verslagen/ soo dat der vyanden niet meer dan by twee duysent wech en quamé/ eñ daer wordender by vijfthien duysent verslaghen oft ghevanghen. Vanden Romeynen blevender doot by twee duysent. Eñ die de vyandé niet achtervolghet en hadden / die strafte de Hooftman/ datse al staende eten moesten / so lange toe datse inden anderen strijt dat verbeterden/ welcke straffinghe sy oock met gehoorsaemheyt aen namen.

Hanno wort vanden Romeynen geslagen.

Hanno slaet de Romeynen in Lucanien.

Van desen strijt vercregen de Romeynen grooten prijs: maer ten duerde niet langhe/ want Hanno versterckte hem terstont wederom/ ende versloech in Lucanien wel soo vele vanden Romeynen/ als sy van zijnen volcke voor Beneventum verslagen hadden/ want dat onghestadighe gheluck keerde hem nu tot deser/ nu tot een ander partye.

Hoe dat de Romeyné door hare Hooftluydé de stadt Caselinum beleyden, eñ met grooter moeyte ende arbeyt bedwonghen de ghene die *Hannibal* daer inne gheset hadde, datse haer moesten op geven.

Caselinum wort vande Romeyné gewonnen.

DAer nae toghen de twee Burghemeesters Quintus Fabius, ende Marcus Marcellus voor de stadt Caselinum/ om die wederom te winné/ want Hannibal was van daer byde zee ghetoghen / om te besien / oft hy Naplis / ofte de stadt Tarentum (daer toe hy van sommighe burghers gheroepen was) mochte winnen / ofte met conditien in nemen: Maer de stadt Caselinum was wel beset met twee duysent van Campanien / ende seven hondert van Aphrica / die Hannibal tot bewaringhe daer inne ghestelt hadde. Daerom doen de Burghemeesters de stadt bestreden/ ende bestondense te bestormen / verloren sy veel volcx daer voor. Fabius raet was / dat men sonder toeven soude daer van trecken. Des schaemde hem Marcellus / ghelijck de Hooftluyden somtijts pleghen te doene/ hoe wel sy sien dat haer voornemen swaerlick te doene

te doene is / nochtans eer ſy met ſchanden wilden daer van trecken / beſtonden ſy dat te volbrenghen. Alſoo vielenſe daer aen met eenen herden ſtorm / om perijckel te lijden/ ofte de ſtadt te winnen. Doen dat die van Campanien ſaghen die binnē der ſtadt waren/ eñ hoe wel dat Hannibals volck gheerne vaſt hadden teghen gheſtaen / accordeerden die van Campania met Quinto Fabio met alſulcke conditie / datmenſe ſoude met lijf eñ goet, ſo vele als ſy voeren eñ dragen mochtē/ ſonder ſchade laten gaen tot Capua/ dwelck hen Fabius beloofde. Ende doen ſy de ſtadt open deden/ daer wt voeren ende ginghen/ ſo quam Marcellus metten Romeynen / ende dronghen ter poorten inne/ ende lieten die vā Campanien alle wt der ſtadt: Maer watter was van Hannibals volck/ daer gheen verceninghe mede ghemaect en was/ de ſelve ſloeghenſe alle doot/ ende namen de ſtadt Caſilinum wederom inne.

Hoe de eerlicke ſtadt Syracuſa door twee gebroeders *Hipocrates* ende *Epicedes*, die *Hannibal* daer henen geſeynt hadde, dē Romeynen afvallich ghemaeckt wort, daerom ſy daer na ſeer hert vanden Romeynen beleyt worde.

Tlant vande Samniten wort vande Romeynen verwoeſt / eñ ſommighe ſtedē in tſelfde lant ghewonnen.

DAer na toghen de Burghemeeſters teghen de Samniten / der welcken lant ſy gheheel verdeſtrueerden eñ bedorven/ eñ wonnen daer ſommige ſteden met ghewelt/ als Compultera/ Toleſia eñ meer andere / die haer eenſdeels met conditien totten Romeynen gaven / anders en worde indē ſelvē ſomer niet veel meer gedaen / dan dat hen beyde de partyen ſtelden totten winter leghere.

Die van Syracuſe zijn eēs deels met de Romeynen/ eñ eens deels met deē at tagnopſen.

Daer en tuſſchen als de ſtadt Syracuſa eenen tijt lanck inden vrijen ſtaet gheweeſt was/ ſo ſtont eenen twiſt op tuſſchē henluyden/ want ſommighe onder hen waren vander Romeynen partye. Oock hadde Hannibal twee mannē met liſtē inde ſtadt geſeynt/ Hipocrates eñ Epicedes ghenoemt/ die groot verſtant hadden van oorlooghen/ ende alder liſticheyt vol waren/ om burgers ofte poorters te wordē vander ſtadt / want haer oom was van Syracuſa ghebooren / eñ was van daer tot Cartago gaen woonē. Deſe quamē binnen corter tijt op / door hulpē van hare vrienden / datſe machtich ende gheweldich worden/ ende ſy verweeten alle die ſy mochten/ om Hannibal toe te vallen.

Marcus Marcellus ende Appius Claudius worden vanden Romeynen/ ende Himilco vande Cartaginenſen in Sicilien gheſonden.

Daer van beyde partyen de Romeynen eñ die van Cartago manieren ſochten hoe ſy dat Inſel van Sicilien mochtē machtich worden. Eñ de Romeynen ordineerden daer henen Marcum Marcellum, ende Appium Claudium met hondert ſchepen. Ende die van Cartago ſeynden eenen Hooftman Himilco ghenoemt / die quam aen tlant by de ſtadt Heraclea/ met vijf eñ twintich duyſent ghewapende voetknechten/ met drie duyſent paerden/ eñ twaelf Elephanten/ eñ hy hadde zijne heymelicke boden gheſeynt tot Hipocrates ende Epicedes / die des ſelven jaers Burghemeeſters waren / ende maeckten de ghemeynte wijs/ hoe dat de oude Raetſheeren wilden de ſtadt van Syracuſa onder eenen ſchijn van vrientſchappe eñ vereeninge den Romeynen over leveren/ ende maeckten dat hen de ghemeynte ende de ſoudeniers vander ſtadt aen hingen. Daer door quamt datmen de gantſche gemeynte tſamen riep/ om van deſen dinghen raet te houden: doen dat gheſchiede/ ende dat d'eene dit/ ende dander dat rieden. Doen ſtont daer een op vanden machtichſten burgeren binnē der ſtadt/ Appollinides ghenoemt / die ſprack alſo tot henluyden:

Appollinides raedt der Gemeynte van Syracuſe tot eendrachticheyt/ ende; geſtadich te blijven inder Romeynē vrientſchap.

Ghy lieve burgers van Syracuſa / Ten is noyt ſoo ſeere daer toe ghecomen/ dat beyde gheluck ende ongheluck eeniger ſtadt ſo na gheweeſt is/ als ons luydē / ende het ſtaet in onſen handen ende macht/ van beyden aen te nemen welck wy willen. Want waer wy ons eendrachtelick houden / het ſy totten Romeynen / ofte tot die van Cartago/ ſoo en mach gheener ſtadt ſtaet ſaligher ofte aengenamer zijn dan de onſe: Maer iſt dat wy onder malcanderen tweedrachtich zijn/ dat het d'eene aldus / d'ander alſoo wil hebben/ ſo en houde ick niet dat tuſſchen dē Romeynen eñ die van Cartago alſulcken ſtrijt zijn mach / als tuſſchen ons ſelven ſal opſtaen / onder den welcken elcke partye binnen eender mueren / haer eyghen Hooftluyden/ heyr ende gheweere aen neemt/ ende toe bereydet. Wy ſien dat beyde de Romeynen ende die van Cartago na ons ſtaen ende wt zijn. Iſt dat wy ons aen gheene partye ſoo gheheel en gheven / datſe onſe Heeren worden / ende dat wy onder haer ghehoorſaemheyt ſtaen moeten/ ſo mogen wy onſen vrijē ſtaet ende weſen/ dat wy aenghenomen hebben/ behouden/ eñ d'eene partye tot vrienden ende geſellen aen te nemen. Eñ welcker partye dat wy eendrachtelick aen hanghen / die ſal van ons begheeren/ dat wy de forme ende maniere ſtellen / als ons dunckt met henluyden te verbinden/ ende elcke partye en ſal niet ſchoonders begeeren/ dan datſe ons van de andere trecken mach / om hen geenen byſtant te doene.

Daerom ghy waerde burghers / het behoort ons met allen vlijte / ende voor allen dingen daer na te ſtaen/ dat wy niet twiſtich ofte partijdich en zijn / iſt dat wy anders willen ons eyghen gheluck eñ ſalicheyt voor ooghen hebben/ eñ de macht eñ heerlicheyt/ die van onſen voorvaders op ons gheerft ende ghecomen is / niet gheheel en verſtooren. Ghy hebt der Romeynen vrientſchappe by den Coninck Hiero by vijftich jaer lanck bekent / daer by iſt ons wel ghegaen/ eñ deſe ſtadt heeft daer door ſeer grootelick toe ghenomen/ daeromme en is ſy niet lichtelick te verwerpen. Wilt ghy nu eene nieuwe vrientſchappe dier van Cartago aen nemen/ daer van ghy noch niet gewetē en connet/ hoeſe ghelucken ſal / dat ſtaet in uwen wille/ ten mach niet hinderen / ſoo verre alſt eendrachtelick gheſchiet. Nochtans moeten wy oorlooch vanden Romeynen verwachten. Maer blijven wy by der Romeynē oude verbont / ſo ſullē ter avontueren die vā Cartago ſtille ſitten/ eñ ons ruſten laten/ alſt des langhe gheſchiet is/ dat ſullen wy met rech-

te in

Int jaer van der stadt 540 te in desen tijden wel bedencken.

Dese reden om datse niet anders en mochte gheacht worden/dan datse dat ghemeyne profijt sochte/so was sy alle man aenghename. Alsoo / nae vele raethoudens quam het noch daer toe / dat die van Syracusa accordeerden Legaten totten Romeynen te senden/die gavense de macht/so verre als de Romeynen de oude vereeninghe ende verbont datse metten Coninck Hiero ghehadt hadden/oock met henluyden wilden aen nemen/ so soudense dat met hen ingaen : dat namen de Romeynen aen ende waren blijde/om dat het met haren dinghen soo sorghelick stonde. Maer Hipocrates ende Epicedes en rusten niet / ende gaven daghelicx der ghemeynte inne/ datmen onder eenen schijn ende gelaet van vereeninghe ofte verbont de stadt Syracusa den Romeynen wilden overleveren. Dese twee hinghen aen de soudeniers vander stadt/ende veel jonc volcx die liever oorloghe dan vrede saghen.

Hipocrates wort met crijchsvolck wech ghesonden/om het lant vanden Coninc Hiero inne te nemen.

Alsoo vant de Senaet den raet / op datse haerder wt der stadt souden ontslagen worden/sou ordineerdense Hipocratem tot eenen Hooftman/om dat lant te beschermen/ dat de Coninc Hiero voortijts beseten hadde/en nu na dat verbont die van Syracusa toe behoorde / en gaven hem de soudeniers en dat andere onmanierlicke volck / die alsulcken oproere ende tweedrachtichept inder stadt maecten/ der selven waren by acht duysent. Daer van was Hipocrates oock blijde/ hopende wat hy inder stadt niet en mochte beschicken / dat wilde hy buyten opt lant doen/ ende tooch met de acht duysent op de Frontieren vanden lande/ na by de steden die den Romeynen toe behoorden / en liet zijn volck eerst dieflick hen overvallen/ ende heymelicken rooven en stelen waer zyt crijghen consten / en en wilde nochtans gheene woorden daer van hebben. Daer nae als hen de Romeynen daer teghen stelden/en haren legher na by hem sloeghen / wordense op eenen tijt van Hipocrates onversiens overvallen/ende vele Romeynen doot gheslaghen/ende haren legher worde gheplondert.

Hipocrates strijt tegen de Romeynen/ en verslaeter vele.

Als dat Marcellus der Romeynen Hooftman ende Burghemeester vernam / seynde hy terstont Legaten aen die van Syracusa/ beclaghende dat de vereeninghe ende dat verbont tusschen den Romeynen ende henluyden ghemaeckt/ghebroken ende niet ghehouden en ware. Wildense nu den Romeynen gheen oorsake gheven / die misdaet aen henluyden te wreken / datse dan Hipocrates ende Epicides niet alleene wt der stadt Syracusa / maer wt gheheel Sicilien souden bannen/so mochten de Romeynen sien / dat hen haerluyder misdaet leet ware.

Marcellus de Burgemeester sendet zijn Gesanten nae Syracuse.

Hipocrates, Epicides.

Op dese versoeckinghe antwoorden die van Syracusa / ende seyden : Hadde Hipocrates yet teghen de Romeynen misdaen/dat ware sonder haer weten ende bevel geschiet/ ende waren vanden sinne Legaten tot hem te seynden/ waer die bevonden dat het alsoo ware / als de Romeynen henluyden voor hielden/soo soude hy ghestraft worden/ende met haren wille niet langer in Sicilien blijven. Nu hadde Hipocrates zijnen leghere inder stadt Leontinum ghenoemt / den selven was dat profijt oock soete / want daer veel goets binnen der stadt vermanghelt / ende om cleyn ghelt vanden burgheren ghecocht worde. Sommighe vander stadt quamen daer toe / datse metten anderen oock wilden rooven/ende goet winnen. Ende eer de Legaten van Syracusa tot hem quamen/was zijn broeder Epicides oock wt der stadt gheweken / ende quam tot Hipocrites hem van allen dinghen onderwijsende. Daerom hadde hy zijnen toevlucht tot die van Leontino/ biddende henluyden / datse hem wilden beschermen / ende niet over leveren / daer toe warense lichtelick ghebrocht.

Leontinen en willen de stadt Syracuse niet ghehoorsaem zijn/ maer sel[...] v[r]ij wesen.

Also doen de Legaten van Syracusa tot hem quamen / worde hen vander stadt gheantwoort/hoe dat haren sin ware/van Hipocrates niet te scheyden. Noch sy en hadden oock die van Syracusa niet gebeden van haren weghen eenich verbont ofte vereeninge metten Romeynen te maken/sy waren haren Coninck Hiero ende Hieronymus onderdanich gheweest : maer der stadt van Syracusa en haddense niet ghehuldet / noch ges woren / haddense eenen vryen staet aen ghenomen / dat selve souden sy die van Leontino oock gunnen.

Dese antwoorde ontboden die van Syracusa Marcello der Romeynen Hooftman/ ende gaven hem daer by te kennen: Waer de stadt Leontinum de vereeninge metten Romeynen ghemaeckt / niet en wilden aen nemen/en haer daer wt scheyden/so mochte hy teghen haer doen wat hy wilde ; henluyden aengaende / soude de pays ende dat verbont ongebroken zijn. Daer van worde Marcellus verweet/ en schreef Appio die een Hooftman over de schepen was/dat hy hem soude boetknechten seynden. Als die quamen/tooch hy terstont wt/ende belepde de stadt Leontinum. Daer gebruycten de Romeynen groote straffichept / om der schade en versmaethept wille/die hen Hipocrates gedaen hadde/ also dat Marcellus de stadt haest wan. Doen namen Hipocrates en zijn broeder met sommige vanden zijnen dat slot inne/ en vluchten daer nae inder nacht van daer in een stadt Herbesum ghenoemt.

De Syracusanen doen henluyder onschult aengaende die Leontinen.

De stadt Leontinum inne ghenomen.

Daer en tusschen hadden die van Syracusa een ander volck haer lant toe gheschict te beschermen / daer van waren de Hooftluyden ghenoemt Sosis , ende Dionysius, twee burghers vander stadt. Doen nu Hipocrates sach dat hy metter macht die hy hadde/niet doen en mochte / keerde hy hem tot listen / ende seynde twee boden wt / den eenen int legher dat Sosis ende Dionysius inne hadden/by dat water Milia / ende den anderen inde stadt Syracusa/die souden beclaghen/hoe dat hem de Romeynen sonder eenige oorsake tot Leontino overvallen hadden / so hy nochtans den pays ende verbont ghehouden hadde / en dat zyt daer altemale doot gheslaghen/ de stadt in ghenomen ende geplondert hadden/daer door den pays van henluyden / ende niet van Hipocrates ghebroken ware/ daer by men mercken mochte der Romeynen goedertierenhept / ende wat herte datse teghen die droeghen / waermense bin-

Milia.

Hipocrates brengt de[...] Romeynen in een quaet ghe[...] te/segghende dat sy inde stadt Leontinum tyrannich ghe[...] leeft hadden.

se binnen der stadt Syracusa ghelaten hadde / soudense desghelijcx sonder twijfel oock alle man doot gheslaghen hebben / daerom soudense wel toesien / met wien sy omginghen/den Romeynen en ware niet te betrouwen. Dese boden beweechden vele vander ghemeynte / soo datter eenen grooten roep was over de Romeynen/ hoe wel dat Marcello onrecht gheschiede / want hy en hadde niemant laten doot slaen/ dan die inden eersten storm waren doot gheslaghen / ende by twee duysent soudeniers die Hypocrates waren toe ghevallen/ende misdaen hadden/ wantse eerst by den Romeynen ghewerst/ēn van hen af ghevallen waren. Daer na tooch Hipocrates metten zijnen int heyr dat Sosis ende Dionysius inne hadden / want hy vernam datter ses hondert wt dat Insele Creta/ nu Candia ghenoemt / int leger waren van zijnder partye. Ēn als hem eerst de selve hooftluyden wilden ghevanghen nemen/ aenriep hy die van Creta ende de andere soudeniers datse zijne onschult hooren/ ende verstaen wilden / waer mede dat den Raet van Syracusa omginghe. Daer nae stelde hy ghetuyghen / ende liet daer eenen valschen brief lesen/die hy selve gedicht hadde/ende seyde dat de zijne eenen bode vanden rade der stadt Syracusa tot Marcello met eenen brief ghesonden/ghevanghen hadden. Desen brief luyde alsoo.

Hipocrates overtuyget dē Raet van Syracuse/ ēn bewijst zijn leugenen met een valschē brief.

Literæ Syracusanorum ad Marcellum.

Wy Burghemeesters/ende Raet der stadt Syracusa wenschen Marcello veel gheluck ēn salicheyt. Ghy hebt recht ēn wel ghedaen dat ghy de onse/ die by Hipocratem laghen/ altemale hebt laten dootslaen metten Leontinen: maer tis van noode dat ghy de ghene die wy weder met Sosis ende Dionysio hebben wt gheseynt / oock onder uwe handen brenghet / want soo langhe als wy die inder stadt hebben / en moghen wy niet met allen voor hen doē. Daerom vindet eē middel daer toe/ dat wy ontlast worden / ēn dat de stadt Syracusa van henluyden / als van eenen vuylen lichaem vol quader manieren ghereynicht worde. Hout u vromelick.

Doen de soudeniers metten anderen int legher desen brief hoorden/ gheschiede daer eenen grooten roep / ende rumoer over den Senaet / ende de Hooftluyden en mochtense daer niet houden ligghen / om de waerheyt te vernemen: maer sy moestē vluchtich totter stadt loopen/ want sy oock wt den Rade waren. Den selven volchden de andere met Hypocrates ende Epicides terstont nae/ ende quamen aen de poorten / die worden voor henluyden toe ghehouden ende ghesloten. Ende daer gheschiede alsulcken oploop binnen der stadt / dat de ghemeynte van binnen/ ende de andere van buyten de poorten op braken / dat het heyr binnen quam/ daer toe vergaderden hen vele vander gemeynte/ ēn daer worden sommige Raetsheeren doot gheslagen/de andere ontliepen wt der stadt/ ende quamen totten Romeynen/ vertellende hen hoe dat het tot Syracusa soo qualick stonde / ende baden Marcellum om raet ende bystant. Alsoo worden daer Hipocrates ende Epicides tot Burghemeesters ghecoren/ende de ghemeynte vereenichde haer met henluyden/ende arbeyden dat men noch de Romeynen/ noch die van Cartago binnen laten en soude: maer datse de stadt op hen selven souden houden ende beschermen.

Een deel van de Raetsheerē van Syracusa worden doot gheslaghen/een deel verjaecht/ende Hipocrates met Epicides worden tot Burghemeesters opghewoppen.

D Aer na toghen Marcellus ende Appius met alle haerder macht voor de stadt Syracusa/ ende seynden eerst Legaten aen de stadt/ begheerende datmē die tot hen gevlodē waren/soude met vrede wederom laten binnē comen/ ēn datse de principaelste hoofdē vā desen oproer souden straffen/ die den Raet ēn de Romeynē/ der ghemeynte met valscheyt ende logheur hadden aenghebrocht: Maer de Legaten en worden niet binnen der stadt gelaten / maer het worde door de nieuwe Burghemeesters beschiet datse buyten der poorten antwoorde creghen/ ende sonder toeven van daer scheyden.

Marcus Claudius Marcellus beleghert de stadt van Syracuse.

Alsoo wert de stadt te water ende te lande vanden Romeynen beleyt: maer sy was van natuere alsoo sterck ende vaste/ende lach op een steenrotse. Daer toe haddese de Coninck Hiero alsoo ghetimmert/ datse met aller gewalt niet wel te winnen en was. Daer toe wasser een man binnen der stadt Arichimedes ghenoemt / dien hadde de Coninck Hiero daer inne ghebrocht / die was een meester van Geometrien/ ende van andere consten/daer mede hy alsulcke onghewoonlicke instrumenten ghemaeckt hadde / van schieten ende worpen/oock om de schepen te vanghen ende te verdrincken / die van te voren nopt ghesien en waren/alsoo/dat de Romeynen voor de stadt anders niet dan schade en creghen. Daerom omgroeven de Romeynen haren legher ende maeckten t vaste/ ende Marcellus nam eenen hoop volcx met hem / daer mede tooch hy voor sommighe andere steden / die haer inden oproer aen die van Cartago ghegheven hadden / Pelorum ende Herbesum gaven haer wederom aen hem: maer de stadt Megera moeste hy met ghewelt winnen / die plonderde hy/ ende verstoordese.

Archimedes een seer groot constenaer.

De steden in Sicilien/ Pelorum / Herbesus/ Megera / worden ghewonnen.

Daer en tusschen hadden die van Cartago ende Hannibal oock tydinghe ontfanghen / hoe dat Hipocrates ende Epicides de stadt Syracusa inne hadden / daerom verstercktense haren Hooftman Himilco ghenoemt/met volcke/die oock in Sicilien lach/ ende wan ten eersten de stadt Heraclea ende Agrigentum. Daer nae tooch hy voort/ ende sloech zijnen legher niet meer dan acht mylen van Syracusa/ alsoo/ dat Marcellus wederom in zijnen legher quam. Alsoo seynden die van Cartago vijf ēn vijftich schepen met eenen Hooftman Bomilcar ghenoemt/ die quam met zijn schepen tot Syracusa inde haven: Maer als hy vernam datter perijckel was / keerde hy wederom inde zee. Desghelijcx maecten de Romeynen Appium oock stercker met dertich langhe schepen/ alsoo/dat het oorlooch wt Italien gheheel in Sicilien quam. Want beyde de Romeynen ende die van Cartago / verhoopten datse in der twee drachticheyt dat Insel souden gheheel moghen in nemen. Ende veel steden gaven haer aen die van Cartago / die de Romey-

Himilco winnet de steden Heraclea ēn Agrigentum.

Bomilcar coēt van Cartago met schepen tot Syracuse.

Int jaer van der stadt 540

meynen met volcke beset haddē/ die alle verslaghen ofte ghevangen worden. Dat selve wilde de stadt Ethna oock doen / die hadde een sterc slot/ dat bewaerde eē Romeyn Lucius Pinarius ghenoemt/ daer van begheerden de burghers / dat hy hen dat slot soude over gheven/ dat zyt selve bewaerden. Alsoo nam hem Lucius Pinarius aen met henluyden te vereenighen / ende vergaderde de ghemeynte / eñ als sy sonder geweer tsamen quamen/ gaf hy zijnen ghesellen een teecken/ datse wt dat slot quamen den burgers overvallende/ eñ sloegense al tsamen doot. Daerom doen Himilco daer voor quam / hopende de stadt te winnen ende inne te nemen/ en mochte hy niet wt rechten: Maer de Romeynen worden om dier daet wille verhaet/ soo dat haer sommighe steden aen die van Cartago gaven / vanden welcken men niet vermoet en hadde.

De Burghers van Ethna worden van Lucius Pinarius doot gheslaghen.

Hoe der Romeynen Hooftluyden *Cornelius Scipio*, ende *Gneus Scipio*, twee ghebroeders wederom in Spaengien, de Hooftluyden van Cartago *Magonem* ende *Hastrubal* indē strijt verwonnen, ende Spaengien wederom onder haer ghehoorsaemheyt brochten, ende creghen de stadt Saguntum wederom, met meer andere steden.

IN desen somer veranderden oock de dinghen in Spaengien. Want eer de Romeynen over dat water Iberus quamen / soo street Mago ende Hastrubal teghen dat Lantvolck van Spaengien/ die vander Romeynen zijde waren / in haerluyder afwesen / ende versloeghen eene groote menichte. Ende en ware Publius Cornelius hen niet haestelinghe te hulpe ghecomen/ so hadde hem dat selve lant altemale/ dat op d'ander zijde vant water Iberus gheleghen was / gheheel aen die van Cartago ghegheven. Maer de machtighe edele stadt Castulo genoemt/ daer van Hannibals huysvrouwe gheboren was/ viel van die van Cartago/ totten Romeynen. De Cartaginoysen bestonden oock de stadt Illiturgum te bestormen / daer binnen quam by nachte Gneus Scipio, ende des morgens vroech overviel hy de vyanden/ loopende in haer heyr / eñ versloech haerder vele. Daer na street hy noch eens ghelucklelick teghen henluyden/ so dat op beyde reysen by twaelf duysent vanden vyanden verslagen worden/ ende thien duysent ghevanghen.

Mago ende Hastrubal voeren crijch tegen de steden in Spaengiē/ die der Romeynen partie hielden.

Gneus Scipio wint twee striden voor Illiturgum.

Daer nae tooch Gneus Scipio teghen de stadt Bigera/ die oock die van Cartago beleyt hadden: Maer sy braken op/ ende togen wech/ eer dat Gneus Scipio daer quam/ ende toghen daer nae voor de stadt Munda met alder macht. Doen volchden henluyden de Romeynen na/ ende sy streden op beyde zijdē ridderlick teghen malcanderen/ in welcken strijt de Romeynen de victorie hadden/ ende haer Hooftman Scipio / wert in d'eene bille gheschoten / ende swaerlick ghequetst/ so dat de Romeynē tot hem liepen / ende dat den strijt op beyde zijden op hielde: Ende die van Cartago wederom in haren wagenborch toghen / ende braken des anderen daechs op/ van daer reysende. Alsoo liet hem Gneus Scipio in een rosbare voeren/ ende tooch also ghequetst metten Romeynen den vyanden na.

Bigera/

Gneus Scipio ontsettet de stedē Bigerre ende Munda vande belegeringhe / ende wort ghequetst.

Daer en tusschen haddē hen die van Cartago wederom sterck ghemaeckt / ende hem waren twee machtighe Heeren wt Vranckrijcke Menicaptus ende Civismarus genoemt/ met grooten volcke te hulpe gecomen/ daerom sy hen wederom teghen de Romeynen stelden. Soo was oock Scipio bereyt teghen hen te stryden / terwijle dat de vreese ende verschrickinghe vanden voorleden stryden noch in haerder herten was. Daerom ordineerde hy zyn volck totten strijt / ende liet hem also ghequetst op de rosbare inden strijt brenghen. Daer ghesch iede eenen swaren strijt tusschen beyde partyē / die duerde vier uren lanck/ eñ daer worden der op beyde zijden vele verslaghen / nochtans creghen de Romeynen wederom de victorie/ eñ de voorghenoemde Heeren wt Vranckrijcke worden beyde inden strijt verslaghen / daer van de Romeynen den prijs wederom verworven/ ende cregen alle haer macht wederom/ ende toghen gheweldelick alle dat lant door waerse wilden/ dat niemant meer en dorste teghen henluyden stryden. Daerom toghen de Romeynen voort / ende beleyden de stadt Saguntum / die een oorsaecke ende beginsel was vant oorlooghe teghen Hannibal/ ende was acht jaer lanck onder die van Cartago gheweest / die bestormden sy soo hert / dat die daer binnen ghesét waren van die van Cartago / by nachte daer wt vluchteden / ende de Romeynen de stadt wonnen. Alsoo liet Scipio de oude inwoonders van der stadt wederom vergaderen/ al waer hyse cryghen mochte / ende gaf hen de stadt weder over / ende besettese oock met ander volck / hen behulpelick wesende so hy mochte / op datse de stadt wederom souden moghen op brenghen.

Menicaptus ende Civismarus twee Fransche Conīge comē dē Cartagenoysen tot hulpe/ maer worden vande Romeynen verslagē.

Saguntum vanden Romeynē wederom ingheno men.

Wederom vant oorloghe in Italien.

DAer werden int ander jaer Burgemeesters gheroren / Sempronius Gracchus ende Quintus Fabius, de sone Fabij, daer van hier voor bescreven is. Dese twee accordeerden alsoo/ dat Sempronius in Lucanien / ende Fabius in Apulien reysen soude / daer mede tooch de oude Fabius zyn vader / ghelijck als een ander ridder. Ende alsulcken wijsen treffelicken hooftman en schaemde hem niet onder dat ghebodt ende macht des jonghen/ ende zijns soons te zyne.

Int jaer van der stadt 541

T. Sempronius Gracchus. Q. Fabius Coss.

Ende als de oude Fabius eerst des anderen daechs met een eyghen Ros tot zijnen sone na tooch / ende by dat legher quam / eerde hem zijn sone / ende reet hem te ghemoete. Ende als hy nae by den vader quam / ende sach dat hy van zijnen paerde niet af dalen en wilde/ om hem als eenen Burghemeester te eeren/ soo seynde de sone eenen knecht tot hem / dat hy soude af dalen/ ende hem eeren als eenen Burghemeester toe behoorde: dat nam hem de oude Fabius seer wel af / ende sprack tot zijnen sone / dat hy dat wt gheen

Quintus Fabius Maximus Burgemeester beveelt zijnen vader vanden peerde te treden/ ende hem als Burghemeester eere te bewysen.

onver-

onverstant ghedaen en hadde / ofte om zijn officie eñ Roomsche heerschappie te verachten: Maer dat hy hem als zynen sone hadde willen proeven / oft hy hē ooc wiste te houdē als eenen Burgemeester toebehoorde. Alsoo hooghe hebben de Romeynen haer officien gheacht / ende in waerdicheyt ghehouden.

Hoe de stadt Arpos door eenen machtighen burgher vander selver stadt Classius Altinius genoemt, den Romeynen worde overghelevert.

Classius Altinius Arpinas, belooft den Romeynen de stadt Arpos te leveren.

ALs nu de jonge Fabius met zijn vader in een legher waren / quam tot hen by nachte de machtichste burgher vander stadt Arpos Classius ghenoemt / ende beloofde hem waer hy des ghenieten mochte / soo wilde hy henluyden de stadt Arpos overleveren. Doe nam de jonghe Fabius zynen vader tot hem / ende sommighe andere vanden oppersten / om van deser saken raet te houden. Also wilde de vader eerst zyns soons meyninghe hooren / eer hy zynen raet te kennen gaf / soo gaf de jonghe Fabius den raet datmen Altinium soude vangen / ende voor eenen vyant houden. Want doet den Romeynē qualickē ginghe inden strijt by Canne / hadde hy de stadt Hannibal overghegheven. Ende nu als der Romeynen gheluck wederom wat ghebetert was / wilde hy henluyden wederom toevallen / ghelijck als oft de trouwe ende ghelove altoos den ghelucke soude volghen ofte wijcken. Hy ware een hoovaerdich ydel mensch. De Romeynen mochten lichtelick wederom teghenspoet crijghen / so soudense moeten in sorghe staen / dat hy de stadt wederom haren vyanden soude overleveren. Men hadde daer af van Fabritio Camillo / ende van anderen treffelicken Romeynen exempels ghenoech / die alsulcke dinghen ghehaet hebben / ende de verraders die tot hen quamen / niet ontfanghen. Daer op antwoorde de oude Fabius, ende seyde:

Quintus Fabius Maximus Burghemeester radet dat men den verrader soude voor vyant houden.

Oratio Fabij Senioris.

Hoe dat hy hem van herten verblijde / dat zijn sone alsulcken oprechten eerlicken moet hadde / dat hem ghéen verraders noch verraderie en behaechde. Maer men moeste in desen dinghen den tijt aensien / ende der Romeynen gheleghentheyt oock overdencken. Soude men die altemale niet wederom aen nemen / die vanden Romeynen in voorleden tyden waren afghevallen / ende wilden nu gheheelick wederom tot hen keeren / so mochte men wel denckē wat schade dat daer van comen soude / eñ hoe seer dat het Hannibal soude profijtelick zijn int strijden teghen de Romeynen. Het soude hen swaer vallen alle dinghen met bedwanghe ende ghewalt te winnen / wie misdaen hadde / ende tot berouwe quame / so moeste men den berouwe plaetse gheven / dwelcke onse voorvaders dickmaels gedaen hebben / ende veel steden die meer dan eens van hen waren afghevallen / hebbense goedertierlicken wederom ontfanghen. Dat Fabritius met Pyrrhus Medecyn meester / ende dat Camillus metten Schoolmeester van der stadt Falisco ghedaen hebben / en ware desen niet ghelijck / want de Romeynen en waren doe ter tijt in alsulcken nooden niet gheweest. So hadde hem Pyrrhus oock seer eerlick wederom teghen de Romeynen bewesen / ende haer ghevanghen sonder schade los ghelaten.

Quintus Fabius Maximus d'oude / radet datmen de gene die hē overghheven / soude weder in ghenade nemen / maer den verrader niet betrouwen.

Sy sien wel wat wreeden ende listighen vyant datse aen Hannibal hadden / ende hoe hy daer nae stont om den Roomschen naem gheheel te verstooren / ende en achte niet in wat manieren dat hy dat volbringen mochte / het ware met listen / valscheyt / ofte met andere quade opsetten ende voornemen. Eē andere tijt ende andere persoonen eyschten dickwils anderen raet. Nochtans en ware zyne meyninghe niet datmen Classio Altinio in eenighen dinghen ghelooven soude: maer daer nae staen / hoe men de stadt Arpos wederom onder de Romeynen bringen mochte.

Also worde int eynde beslotē datmē Classium Altinium soude ghevanghen nemen / ende voor de stadt Arpos trecken / ende daer na raet houden wat hy met zijn voornemen misdaen ofte verdient hadde. Alsmen nu desen rijcken man inder stadt miste / ende daer na wtquam / dat hy by den Romeynen was / ende dat het Hannibal worde te kennen ghegheven / liet hy zijn huysvrouwe ende kinders vanghen / ende levendich verbarnen / ende was blijde dat hy een oorsake hadde hem zijn goet te nemen / want hy seer rijcke was. Alsoo toghen de Romeynen voor de stadt / ende inder nacht alst eenen grooten reghen was / die de wakers wech dreef / beclommense de mueren op den eynden daer de stadt alder stercxste was / ende opt minste bewaert worde / want de nacht was seer duyster / ende dat ghehulpt vanden reghen soo groot / datmē de Romeynē niet en sach noch en hoorde / tot datse inde stadt quamen. Also hadde Hannibal volck binnen der stadt ligghende / die quamen met drie duysent burghers / ende stonden alle inde weere. Daer bekenden eenighe vanden Romeynen sommighe burghers / die riepense aen / ende begheerden met henluyden te spreken / datse so langhe souden vrede houden / segghende also tot henluyden:

De verrader vander stadt Arpos gevāgen genomen.

Altinius huysvrouwe ende kinders ghevangen ende verbrant.

De stadt Arpos vande Romeynē beclommen eñ ingheno men.

Watse doch daer mede meynden / datse henluyden in alsulcken perijckel gaven / ende daer haer leven verliesen wilden / wat doch de Romeynen misdaen / ende Hannibal verdient hadde / datse liever onder hem / dan onder den Romeynen zijn wilden / hoe dat quame datse liever tribuyt wilden gheven eenen vreemden lande eñ volcke van Aphrica / dan den Romeynen in Italien. Oftse dochten waer Hannibal gheheel Italien vercreghe / dat hyse soude beter houdē / danse de Romeynen dus langhe gehouden hebben? Waerom datse doch wilden teghen hen selven ende teghen haer eyghen profijt strijden ende vechten.

De Romeynē berispen die van Arpos / van henlieder afval.

Also quamt daer toe / dat haerder sommighe totten Burghemeester Fabio ghesseynt worden / de selve maecten alsulcke vereeninghe / datmen de stadt den Romeynen soude op gheven / ende datmen nochtans Hanni-

De stadt Arpos maeckt metten Romeynen een verdrach.

 bals

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 541

bals volck soude gheloof houden / die om de stadt te bewaren / daer binnen gelegen hadden / datmen den selven soude de poorten open doen / ende sonder schade laten wech trecken. Dese conditie nam Fabius metten Romeynen aen / ende daer bleven nochtants duysent ruyters / die wt Spaengien gheboren waren / by den Romeynen: Maer die wt Aphrica waren / toghen tot Hannibal in zijnen legher.

Corts daer na weken oock hondert ende twaelf vanden besten burghers wt Capua tot Fabio in zijn heyr / ende begheerden by hem te blijven / ende bystant te doene / alleene dat hy hen niet meer dan dese ghenade en bewese. Wanneer dat de stadt Capua wederom onder de Romeynen quame / dat sy dan int besit van harē goede wederō mochten comen / datse hadden achter ghelaten. Oock vielen sommighe andere steden wederom totten Romeynen.

Ter wijle dat dese saken alsoo ghedreven werden / heeft Hannibal de Somer overgebrocht in het Lantschap van Tarenten / hopende de stadt van Tarente / met verraderie / te winnen. Op den selven tijt wan d'ander Burghemeester Sempronius sommighe stedekens in Lucanien / soo datmen verhoopte dat der Romeynen gheluck hem soude wederom verheffen ende op gaē / dat bederf wederom een Hooftman vanden Romeynen Pomponius Veientanus ghenoemt / die nae sommighe cleyne strijden daer inne het hem wel ginck / teghen Hanno street / die Hannibals Hooftman was by den Brutien / daer inne verloos hy een groote menichte van volcke / ende worde oock selve ghevanghen. Alsoo hoe langher dat het oorlooch duerde / hoe hem dat gheluck meer verkeerde / ende viel nu tot d'eene partye / nu totter andere. Want Hannibal lach in Apulien / ende versochte altoos / hoe hy een stadt aen de zee mochte in crijghen / die een goede haven hadde.

Lucius Pomponius Veietanus wort van Hanno geslagen ende ghevanghen.

Hoe dat *Hannibal* de machtighe stadt Tarentum met listicheyt ende verraderiē in nam ende wan, desgelijcx noch meer andere steden in creech, als Metapontum, eñ de stadt Thurinum ghenoemt.

ALsoo gheluckitet hem metter stadt Tarentum / daer inne waren derthien burghers die tsamen accordeerden / vanden welcken sommighe Hannibal oock inden strijt by Canne ghevanghen / ende van hem wel getracteert waren / ende sonder eenighe schade los ghelaten / die wilden Hannibal de stadt over leveren. Onder desen waren twee / Nico eñ Phylomenes genoemt / dat waren jagers / ende namen hem aen / datse om breese wille van Hannibal / die niet verre van daer en lach / by daghe niet wt rijden en dorsten / eñ sy begheerden datmen hen wilde by nachte door een cleyn poortken laten wt ende in rijden / om haer wiltbraet inne te brengen / ende by nachte te jaghen / dat worde hen toe ghelaten. Ende alsmē meynde datse inder jacht waren / soo redense by Hannibal int legher / ende maecten met hem een opset / hoe sy hem de stadt wilden over leveren. Ende hoe wel datmen int beginsel scherpelick toe sach op alsulcke dinghen / ende met dat wt ende in laten / nochtans alst so dicmaels geschiede / ende datmen niet ghemercken en conste dat het perijckeloos ware / en achtense dat niet meer.

Nico eñ Phylomenes, makē een aenslach met Hannibal, dat sy hem de stadt van Tarente sullen overleveren.

Ende Hannibal hadde hem altoos daer op ghestelt / wanneer dat dese twee tot hem quamen / datse wat wilts by hem vonden / datse daer na met hen voerden / als oft zijt selve ghevanghen hadden. Daer toe op dat men te minder sorghen / ende van Hannibal verwonderen soude / dat hy so langhe op een plaetse stille lach / so maecte hi hē des nachts op / eñ quam op een dachreyse na by de stadt / ende nam hem daer toe aen / dat hy seer crāc ware. Ende als den tijt quam daer op sy malcanderen beschepden hadden / soo nam Hannibal twee duysent voetknechten van den gheraschten die hy hadde / daer toe zijn paerde volck / daer mede quam hy by nachte voor de stadt / totter plaetse die hem de twee / Nico ende Phylomenes bestelt hadden / dese selve namen wat volcx tot hen / ende begheerden dat hen Hannibal stijl swijghende soude na volghen. Alsoo quamen sy by dat poortken / daerse van ghewoonte in ghelaten worden / werkende ende roepēde de wakers op / den welcken haer stemme wel bekent was. Ende als daer een dat poortken open dede / namense dat inne / tot dat de andere oock by quamen.

Nico, Philomenes.

Daer gheschiede by nachte een gherrijsch ende oproer binnen der stadt / so dat niemāt geweten en conste watter was / want Hannibal hadde verboden datmen den burgers niet misdoen en soude: maer alleene de Romeynen doot slaen / van welckē by vijf duysent binnen der stadt laghen. Maer de Romeynen waren op / eñ vluchten int slot vander stadt / dat lach op een steenrotse aen de zee / die op allen eynden daer om liep / behalven eenen enghen ganck / die vander stadt int slot ginck / ende dat slot hadde de haven inne vander zee / alsoo / dat niemant wt noch inne varen en mochte / sonder groote schade die hem ghescheide boven vant slot. Alst nu dach wert / liet Hannibal op blasen / ende de burghers vergaderen / daer teghen sprack hy alsoo:

Hannibal co[illegible] inde stadt va[n] Tarente / ende het Romeyns garnisoen [illegible] int slot van Tarente.

Hoe dat men wt alle zijnen dinghen ende voorstellen ghemerckt hadde / dat hy in dese landen alleene als een vyant vandē Romeynen ghecomen ware / om haer hooveerdicheyt te bestieren / ende niet den anderen steden van Italien te misdoen / dwelck daer by te mercken ware / so dicmaels als hy de Romeynen verwonnen heeft / dat hy altoos alleman (wtgenomen de Romeynen) sonder schade heeft vry ghelaten. Want nu de stadt Tarentum in zijnen handen stonde / wilde hy henluyden oock alsulcke weldaet bewijsen / ende en begheerde niet meer van haer / dan datse de Romeynen souden laten / ende hem ghetrouwelick aenhanghen. Daerom soude een yeghelick te huys gaen / wiel te vreden zijn / ende zijnen naem aen zijn huys deure schrijven: maer hem wachten datse de Romeynen

Oratio Hannibalis.

Hannibal ghe[loo]ft die van Tarente vry[h]eyt / so verre sy den Romeynen niet en willen aenhanghen.

meynen niet en beschudden / ofte de huysen teecκenden/ daer inne de Romeynẽ gewoont hadden. Want wie dat dede / dien wilde hy voor zijnen vyant houden ende straffen. Daer na oorloofde Hannibal den zijnen de huysen te plonderen daer inne de Romeynen ghewoont hadden.

Hannibal beleghert dat slot van Tarente.

Des anderen daechs bereyde hem Hannibal om dat slot te bestormen: maer als hy sach dat het so sterck ende vaste was/ op dat hy dan in zijnen anderen opsetten niet behindert en worde / liet hy eenen gracht met een dijck maken/tusschen tslot ende der stadt/op datmen vant slot de burghers binnen der stadt niet overvallen en mochte. Nu dochte Hannibal wel dat sy hen wt dat slot souden bestaen te verweeren/ daerom ordineerde hy eerst alle dingen met voorsichticheyt/ ende beval den ghenen die timmerden ende groeven/ waer de Romeynen wt dat slot bestonden te loopẽ/ dat sy hen niet en soudẽ tot ter weere stellẽ: maer datse inde stadt vluchten souden. Dat dede hy daerom dat hijse te varder vant slot mochte bringhen / ende hy hadde binnen der stadt zijne laghen bestelt/ die de arbeyders souden beschudden/eñ daer na staen datse den Romeynẽ dat slot mochten af loopen Desen opset ghelucte Hannibal eens deels. Want de Romeynen overvielen de arbeyders/ende sy worden vanden laghen achterwaerts gedreven/ ende haerder vele verslagen: Maer nochtans en mochtense metten Romeynen niet int slot comen/ wãt die daer binnen waren ghebleven / deden alsulcke groote weere/dat sy wederom achterwaerts wijcken moesten.

Daer na ginck dat timmeren voort sonder hinderuisse. Nochtãs en mochte om des slots wille ter zee ofte te water niet met allẽ inde stadt comẽ / daer door de stadt meer beleyt was/dant slot/want tottẽ slote was eenen vrijen toeganck opt water / ende totter stadt alleen te lande. Daerom riet Hannibal dien van Tarento/datse met haer schepen de zee souden in nemen / ende dat slot te water oock belegghen / want daer warender so vele int slot dat haer victalien ghebreken souden/ daerom sy hen soudẽ moeten op gheven. Daer toe waren de burghers goetwillich/maer sy en wistẽ niet hoe datse haer schepen voorby dat slot inde zee soudẽ bringhen / ende meynden dat het onmoghelick ware. Doe seyde Hannibal tot hẽ: Vele dinghen die men meynde onmoghelick te zijne/ heb ick met verstant ende met rechter gheschicktichept moghelick ghemaeckt. Alsoo wilde hy hier mede oac doen/ ende hy maeckte datmen de schepen opt lant tooch / ende om voerde op de waghens / dier hy twee ofte drie tsamẽ vant/ ende lietse alsoo over lant voeren / ende op een ander plaetse inde zee bringhen / daer van hen die van Tarento seer verwonderden / hoe wel het niet sonder cost ende arbeyt toe en ginghe. Daer nae tooch Hannibal by dat water Galesus ghenoemt/dat vijf mijlen vander stadt ligghet/ op dat zijn volc der stadt niet lastich en ware. Daer na gaven haer noch twee steden aẽ Hannibal/die by de zee lagen / Metapontus ende Thurinum ghenoemt.

Hannibal trecket van Tarenten/ eñ neẽt in sommighe steden.

Hoe dat *Fulvius Flaccus* der Romeynen Hooftman, die van Capua ende *Hanna Hannibals* Hooftman groote schade dede, ende hem zijne waghenborch af nam.

TErwijle dat Hannibal voor dat slot van Tarento toefde/ vercoren de Romeynen tot Burghemeesters Quintum Fulvium Flaccum, ende Appium Claudium Pulchrum, die bestonden de stadt Capua te belegghen/ want het verdroot den Romeynen seere dat de selve stadt was van hen afghevallen / ende datse nu int derde jaer onghestraft was. Dat vernamen die van Capua/ ende seynden treffelicke Legaten tot Hannibal / die gaven hem te kennen der Romeynen voornemen/ende hoe den voorleden somer de burghers ende inwoonders vander stadt Capua van ghestadighen overvallen der Romeynen in zijn afwesen / haer ackers niet en hadden moghen bouwen / daer af de stadt van victalien ende spijse seer bloot ware ghewordden. Daerom baden sy hem dat hy dat slot ende de gantsche stadt Tarentum niet hoogher dan Capua achten en wilde/ die hy altoos der stadt Cartago hadde ghelijck gheacht/ ende daer nae dencken dat hyse besette ende spijsde/ op datse den Romeynen wederstaen mochten/ ende by hem blijven. Want waer hy dat niet en dede / soo ware te besorghen / oft de Burghers wel gheerne vaste houden / ende haer beste doen wilden/datse hongers noot/ welcker niemant wederstaen en mach / andere wegen souden leeren soecken / tegen haren wille.

De Romeyns zijn van sinne de stadt Capua/ om het afvallen te straffen.

Die van Capua senden Gesanten aen Hannibal, begeerende dat hy henlieder stadt soude beschermen.

Daer op gaf henluyden Hannibal goede antwoorde / ende beloofde dat hy dese dinghen/nae dat van noode ware / wilde besorghen ende beschicken. Ende hy ordineerde terstont twee duysent paerden met eenen Hooftman / om Capua daer mede te besetten. Daer toe schreef hy tot eenen anderẽ vã zijnen Hooftluyden/ Hanno ghenoemt / die by den Brutien lach / dat hy met zijn heyr soude in Campanien treckẽ/ eñ de stadt van Capua spijsen na dat haer van noode ware. Alsoo tooch Hanno tegen de steden/die metten Romeynen hielden / ende roofde al wat hy crijghen mochte / tot dat hy by de stadt Beneventum quam. Daer maeckte hy zijnen legher aen eenen stercken berch / ende hadde by twee duysent wagens vergadert/ daer mede reysde hy daghelicx op de voederinghe / ende ontboot die van Capua/ datse alle haer waghens souden tot hem seynden om victalien te halen. Soo en seynden die van Capua niet meer dan drie hondert waghens. Daerom straftese Hanno/ want hoe wel sy van hem altemale geladen worden/ soo mochtet nochtans in alsulcker grooter stadt luttel helpen. Eñ hy sette henluyden eenen anderen dach wanneer datse souden weder comen met alle haer wagens om meer victalie te halen.

Hannibal beset de stadt van Capua/ ende maeckt datse ghespijset wort.

Hanno verseet de stadt Capua met lijftocht.

Dat vernamen die van Beneventum/die schreven totten Burgemeester Fulvius Flaccus, ende onderwesen hem van desen dingẽ/ die maecte hem op/ende tooch met zijn heyr/ so stille als hy mochte/dat hy binnen eender

De Burghemeester Fulvius Flaccus, worpt af de victalie van die van Capua / eñ slaet Hanno.

nacht

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 541

nacht tot Beneventum quam / eñ daer verwachte hy tot dat die van Capua wederom quamen om victalien te halen. Doen stont Fulvius Flaccus op / ende tooch met zijn heyr tot Hanno, ende hoe wel dat die metten waghens een stercke plaetse hadden in ghenomen / nochtans bestonden de Romeynen hen te bestormen / ende hoe wel dat haerder indē eersten aenloop vele ghequetst ende verslaghen worden / nochtans wonnen sy den wagenborch / daer inne versloeghen ser ses duysent / ende vingender by seven duysent / nochtans quam Hanno met sommighen wech. Alsoo toghen de Romeynen met der vyanden waghens ende goet / oock met veel victalien die Hanno vander Romeynen steden gherooft / ende daer gebrocht hadde / tot Beneventum.

De Romeynē verliesen eenich volck voor Capua.

Daer van verhieven hen de Romeynen / ende beyde de Burghemeesters / Flaccus ende Appius toghen voor de stadt Capua / ende de Romeynen waren blijde van haer gheluck / noch en dochten niet dat die van Capua yet teghen hen souden voort stellen. Alsoo doen sy hen allesins opt velt verstropden / roovende ende bedervende al wat sy crijghen consten. Doen quam Hannibals volck wt der stadt / daer mede hy de stadt besettet hadde / met de burghers van Capua / ende overvielense terwijle sy verstropt ende sonder ordinantie waren / die versloegender by vijfthiē hondert / tot dat hen de Romeynen wederom in haer ordinantie vergaderden / doe reden de andere wederom in de stadt.

Daer na stelden hen de Romeynē wederom / ende grepen haer dinghen aen met beter ordinantie. Ende op datse Hannibal niet onvoorsiens overvallē en soude / so ordineerden sy Gracchum, die met zijn volck in Lucanien lach / tot Beneventum te comen / ende daer op acht te hebben. Also gebeurdet datter een treffelick machtich man in Lucanien was / Flavius ghenoemt / die hem met verraderie tottē Romeynen gaf / ende quam tot Titum Gracchum, segghende: hoe dat hy beschickt hadde / datter sommighe steden die met Hannibal hielden / wilden haer tot den Romeynen gheven / waer hy henluyden beloven wilde / datse de Romeynē niet straffen en wilden / ende dat sy blijven mochtē by dat verbont ende ghehoorsaemheyt / daer mede sy voormaels metten Romeynen verbonden waren / ende daer af sekerheyt van henluyden ontfangen / soo wilde hy hem wederom sekerheyt doen / ende stelde hem een seker plaetse int velt / daerse heymelick souden by een comen om van desen dinghen te accorderen.

Titus Gracchus wort in Lucanien van eenen Flavius genoemt / verraden.

Als nu Gracchus hem gheloofde / ende op de ghesette plaetse quam / soo hadde Flavius beschickt dat Mago Hannibals Hooftman zijne laghen daer hadde / om Gracchum als hy daer quame / ghevangen te nemen. Ende als Gracchus van de menichte omcinghelt worde / nochtans bestont hy metten zijnen te ontloopen / daerom hem de vyanden van nootsaken moesten dootslaen. Ende Mago seynde dat doode lichaem tot Hannibal, wāt hy dochte dat hy daer af soude verblijt zijn / om dat hy voortijts hem inden strijt hadde verwonnē. Maer Hannibal liet hem by zijn eere: ende sommighe schrijven / dat hy hem totten Romeynen seynde / die hem eerlicken begraven lieten.

Titus Gracchus wert doot gheslaghen.

Als nu Hannibal alle dese dingen vernam / liet hy een deel volcx in het leger voor dat slot van Tarento / ende tooch met alle zijn ander macht teghen de Romeynen / om de stadt Capua te beschutten.

Hannibal trecket op de Romeynen om Capua te ontsetten.

Daer en tusschen geschiedet / dat daer een treffelick Ridder was vanden Romeynen / Marcus Centenius Penula ghenoemt / die sonderlinghe sterck was van lichame / ende mannelick ofte stout van moede / die begeerde aen den Senaet van Rome / datmen hem niet meer dan vijf duysent gewapende mannen en soude geven / hy hadde een sonderlinghe ordinantie ghemaeckt / die hy niemant openbaren en wilde / ende betroude dat hy Hannibal daer mede wilde merckelicke schade doen. Ende want hy anders een goet oprecht man was / so betroude hem de Raet / ende gaf hem acht duysent mannen / ende hem vielen noch toe andere vriendē ende gesellen / so dat hy by sesthien duysent mannen vergaderde: daer mede tooch hy tegen Hannibal, die op den wech was om Capua te beschuttē / ende street met hem / ende hoe wel dat den strijt twee uren lanck duerde / nochtans worde zijne vermetelheyt ghestraffet / want Hannibal sloech hē met alle zijn volck doot / dat daer niet meer dan thiene wech en quamen.

Marcus Centenius Penula onderwint hem Hannibal een afbreuck te doene / maer wort verslaghen.

Hoe *Hannibal* teghen *Fulvium Flaccum* street, ende hem verwan, ende dat velt behielt.

HJer en tusschen quam Hannibal oock de bootschappe hoe dat nae zijn afscheydē der Romeynē Hooftman / Gneus Fulvius in Apulien vry sonder sorghe / ende sonder ordinantie alder weghen reysde / ende seyden tot Hannibal / waert dat hy wilde wederom keeren / soo mochte hy hem wel overvallē. Daer toe liet hem Hannibal bewegen / ende tooch wederom achterwaerts in Apulien / ende als hy na by de Romeynen quam / verstack hy drie duysent voetknechten / eñ twee duysent paerden in sommige dorpen ende hagen / eñ liet de vyanden een cleyn deel volcx sien / terstont als sy die vernamen / soo vielense daer teghen / ende streden tegen henluyden. Daer nae braken de andere op die Hannibal verborghen hadde / ende quamen haren medeghesellen te hulpe. Soo quam oock Hannibal daer toe met zijn gantsche heyr terwijle den strijt gheduerde / daer van worden de Romeynen overweldicht ende in de vlucht ghedreven. Daer worden tsamen gevangen ende verslaghen van Hannibal by sesthien duysent / also / dat der Romeynen Hooftman Gneus Fulvius niet meer dan met twee hondert paerden eñ twee duysent voetknechten wech en quam.

Gneus Fulvius wort vā Hannibal gheslaghen.

Van dese twee nederlaghen quam de Senaet ende de gantsche stadt van Rome in een groote vreese / ende versterckten de twee Burgemeesters met meer volcx die alle beyde voor Capua laghen / ende den Raet beval henluyden / datse op Hannibal wel achten

souden /

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

souden / ende toesien dat het ghemeyne pro-
fijt gheene schade en creghe. Also quam Han-
nibal met zijn heyr oock voor de stadt Ca-
pua/ ende maeckte zijnen legher by de Ro-
meynen. Op den derden dach quam Hanni-
bal met zijn volck wt den Waghenborch int
velt/ende begeerde te strijden: Daer toe wa-
ren de Romeynen oock bereyt/ ende daer ge-
schiede eenen harden strijt tusschen henluy-
den/ die duerde so langhe/ datter op beyde
zijden vele verslaghen worden. Ten laetsten
toghen beyde partien een yeghelick weder-
om in zijnen Wagenborch/so datmē niet wel
en wiste wie de victorie hadde/ nochtans en
wilden de Romeynen niet meer tegen Han-
nibal strijden: maer sy braken inde andere
nacht op/ende toghen by nachte wech.

De Burghemeesters Appius Claudius Pulcher, ende Quintus Fulvius Flaccus hebben tegen Hannibal een strijt voor Capua.

De eene Burghemeester Fulvius Flaccus
tooch totter stadt Cume / de andere Appius
Claudius in Lucanien. Als nu den dach aen
quam / ende Hannibal vernam dat de Ro-
meynen gheruymt waren / ende hen op den
wech ghedeylt hadden / liet hy hem daer
aen ghenoeghen dat hy Capua beschut had-
de ende vry ghemaeckt / noch en wilde daer
oock niet langher blijven/ op dat hy die van
Campanien niet lastich en ware / ende wt
teerde datse selve van doene hadden/noch hy
en dochte oock niet dat de Romeynen soo
haest de stadt wederom belegghen souden/
daerom wilde hy den eenen Burghemeester
Appium na volghen in Lucanien. Ende als
hy daer quam / en vant hy Appium niet.
Want hy hadde metten anderen Burghe-
meester zijnen medeghesellle gheaccordeert/
dat waer Hannibal van Capua reysde/dat-
se dan stracx souden wederom keeren ende
de stadt belegghen / daerom sochte hy eenen
omwech/dat hy by Hannibal niet en quam/
die tooch wederom tot Tarentum / om dat
slot te bedwinghen.

De Burghemeesters trecken op van Capua/het welcke Hannibal oock doet.

Capua wort vande Burgemeesters wederomme belegert.

Capua worde voor de tweede reyse veel
harder belept dan eerst: Want de Romeynen
maecten een gracht met eenen thuyn rontsom-
omme de stadt / dat niemant wt noch inne
comen en mochte/ ende sy hadden voor ghe-
nomen den gantschen winter daer voor te
liggen/ende de stadt wt te hongeren. Sy be-
schickten oock datse wt Rome victalien cre-
ghen op de zee tot aen dat water Vulturnus/
dat selve hadden sy op dat eynde daert inde
zee loopt/ met een pasteye vermaect ende in
ghenomen / op dat de scheyen dat water op
totter stadt Caselinum/ende van daer voort
voor Capua int legher comen mochten.

Capua wort hart belegert/ ende rontomme beschanst.

Nochtans dedense groote weere wter
stadt / met hulpe der reysighers die Hanni-
bal inde stadt ghesonden hadde / die liepen
daghelicx wt der stadt / ende overvielen de
Romeynen. Ende het ghesciede dat die te
paerde waren / ghewoonlicken de Romey-
nen verwonnen / ende schade deden/ waerse
by henluyden quamen. Daer teghen waer
de Romeynen aen de voetknechten vander
stadt quamen / verwonnense die weder-
om / dat gheschiede dickwils ende menich-
mael / soo dat het den Romeynen verdroot/
datse eenighe schade lijden souden vanden
genen diese so hart beset ende belept hadden.
Eñ het ghebrack hen aen paerden / daerom

Die van Capua zijn van ruyterbolc de Romeynen te sterck / maer de Romeynen van voetbolc die van Capua.

hen die vander stadt te sterck warē met ha-
ren reysighers.

Hoe der Romeynen Hooftluyden de stadt Ca-
pua seer hart beleyden, ende een sonderlin-
ge stuck van strijden ghebruyckten, want de
reysighers namen de lichte voetknechten
achter hen op de paerden, ende als het tot-
ten strijt quam, lietense de selve af springen,
ende ter weere stellē, daer mede sy de over-
hant creghen, ende die van Capua verwon-
nen.

Alsoo wasser een Vaendragher on-
der den Romeynen Quintus Navius
ghecheeten / die verdachte eerst on-
der den Romeynen desen vont/
dat hy wtghelesen rassche voetknechten wt
nam/ ende gaf eenen yeghelicken seven py-
len inde hant vier voeten lanck / diemen wt
der hant wierp oft schoot/dese settē de reysi-
ghers achter hen / ende oeffenden hen eerst
daer mede int heyr/tot dat de paerden haer-
der ghewoone worden. Daer na als sy te
paerde inden strijt ghecomen waren / vielen
sy af / ende streden onder de paerden teghen
die vander stadt / ende deden den vyanden
groote schade met haren pijlen ofte geschut-
te/ aen paerden ende mannen: ende als sy te
seere ghedrongen worden/spronghen sy we-
derom achter de ruyters op haer paerden/
die holpense daer wt. Dat quam by den Ro-
meynen int ghebruyck/soo datse dat daer na
dickmaels deden / sonderlinghe wanneer sy
van paerden teghen haer vyanden te licht
waren. Ende sy keerden oock eerst voor Ca-
pua daer mede de reysighers die inder stadt
laghen / datse niet meer soo dickmaels wt
der stadt en quamen als te vorē. Ende wan-
neer sy daer wt quamen/ so creghen sy groo-
te schade / daer mede quam het daer toe dat
de stadt Capua gheheel ghestopt wert / en-
de niet meer teghen de Romeynen comen
en dorsten.

Quintus Navius, dede voetvolck achter den Ruyterbolck op de peerden sitten/ om dat sy in tscher-mutsen soude te stercker zijn.

Daer en tusschen wert Hannibal geboot-
schapt hoet met de stadt Capua stonde/ daer
van quam hy in twijffelinge/ oft hy de stadt
wilde beschudden/ dwelcke hem inden win-
ter swaer was te doene / ofte dat hy voor
dat slot van Tarentum wilde blijven om
dat te bedwinghen. Nochtans verwan hem
Capua / want die alle man groot achte-
de / om dat de Romeynen met alle haerder
macht daer voor laghen. Alsoo liet hy de
wagens / ende al wat totter winterschе rey-
se te swaer was/ achter/ by den Brutien/en-
de tooch met een wt ghelesen heyr te paer-
de ende te voete in Campanien / ende voer-
de met hem vier ende dertich Elephanten/
ende maeckte zijnen leghere in eene heyme-
licke valleye / achter den berch Tifata ghe-
noemt/ by de stadt Capua gelegē/ daer wan
hy inden eersten aenloop een casteel Galatia
ghenoemt / daer door quam hy tegen de Ro-
meynen / oock ontboot hy by nachte inde
stadt/ begheerende dat wanneer hy der Ro-
meynen Waghenborch overviele/ dat sy dan
oock wt der stadt soudē comē/ eñ op dander
zijde oock teghen de Romeynen stryden. Al-
so overviel Hannibal des morghens vroech
des

Hannibal treckt van Tarentum/ om de stadt Capua te ontsetten.

Tifata mons.

Galatia castellum.

Hannibal overvallet de Romeynē in dē leger voor Capua.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der ſtadt 543

der Romeynen wagenborch onverſiens/ eñ brochte de Romeynen in groote noot/ nochtans quamen ſy oock terſtont op de beenen/ ende maeckten haer ordinantie.

Ende Appius deene Burghemeeſter ſach daer op/ oft die vander ſtadt oock wt comen wilden/ als hy wel ſorghe hadde. De ander Burghemeeſter Fulvius worde meeſtendeel tegen Hannibal ende de zijne gheordineert. Alſo en leet Appius geene groote ſchade van dien wt der ſtadt/ want der Romeynen waghenborch was beter teghen der ſtadt/ dan te veldewaert ghegraven ende beſorghet: Maer Fulvius leet groote noot van Hannibal. Ende het ghebeurde aen dat eynde vanden waghenborch/ daer dat ſeſte Legioen der Romeynẽ lach/ dat henluyden van Hannibal alſulcken overlaſt gheſchiede/ dat de vyanden over de graven inde waghenborch quamen/ ende dat de Romeynen begonſten te wijcken/ des worde Fulvius ghewaer/ ende quam den Romeynen op dat eynde te hulpe ter rechter tijt/ ende daer gheſchiede eenen grooten ſtorm ende ſtrijt op dat ſelve eynde/ want daer was eenen Elephant inde graven ghevallen/ die maeckte den vyanden een brugghe/ datſe te beter in de waghenborch comen mochten. Nochtans wordenſe ten laetſten vanden Romeynen ſo hart gedronghen/ datſe wederom wt den waghenborch moeſten wijckẽ/ ende daer wordender op beyde zijden vele verſlaghen. Oock worde Appius op dander zijde ghequetſt onder den ſlinckeren arm/ als hy die vander ſtadt wederom totter poorten jaechde.

Hannibal wort vander Romeynẽ leger weder afghedreven.

Dit was den laetſten ſtrijt die voor Capua gheſchiet is/ want hoe wel dat Hannibal de Romeynen dicmaels locte om wt den waghenborch int velt te comen ende te ſtrijden/ ſoo en wilden nochtans de Romeynen dat niet doen/ ende bleven in hare waghenborch. Sy hadden henluyden ooc beter daer toe geſchict ende beſorcht oftſe Hannibal wederom wilde bevechten ofte beſtormen.

Hoe dat *Hannibal* om dat hy der Romeynen Hooftluydẽ ſoude van de ſtadt Capua keeren, ende wt dat legher bringen, met heyrſcrachten voor Rome tooch, eñ nochtans tẽ laetſten aldaer niet bedrijven en mochte.

Hannibal trecket voor Rome/ om dat hy daer door de Romeynen ſoude doen vertreckẽ van Capua.

Doe Hannibal dat ſach/ ende want hy oock inden eynden om der winters wille/ niet wel victalie crygen en mochte. Ende als Capua ongeholpen bleef/ ende van hongher groote noot leet/ ſochte hy menigherhande raet. Ten laetſten nam hy voor met zijnen volcke voor Rome te trecken/ meynende/ waer hy dat dede/ dat de Romeynen voor Capua ſouden opbreken/ ende der ſtadt van Rome te hulpe comen. Alſoo brochte hy veel ſchepen te ſamen by dat water Vulturnus/ daer inne voer zijn heyr over twater. Daer nae verbrande hy de ſchepen/ ende tooch met zijn volck ſtracx weechs nae Rome.

Dat vernamen de Romeynen oock door ſommige verraders ende vluchtighe wt der ſtadt van Capua. Ende de Burghemeeſters ſeynden terſtont boden door andere weghen nae Rome/ om de ſtadt te waerſchouwen/ want ſy was ſeer bloot van weerachtighen mannen/ die meeſtendeel alle voor Capua laghen/ daer van quam eenen grooten oproer ende verſchrickinghe onder dat ghemeyne volck van Rome/ ende daer wert oock menigherhande raet gehouden vanden Senaet. Sommighe rieden datmen terſtont alle heyren ende ruyters die alderwegen in Italien inder Romeynen legers lagen/ wederom inde ſtadt van Rome ſouden roepen/ om de ſelve voor alle dinghen te bewaren.

Groote ſchrickinghen binnen Rome om Hannibals toecomſte/ ende menigherhande meyninghen vanden Raet.

Daer teghen was Fabius Maximus, ende ſeyde: Wanneer dat het Hannibal daer toe brochte/ dat de Romeynen alle haer leghers ruymen moeſten/ ſo ſoude zijne macht ende aenhanck in Italien grooter worden. Want waerſe haer volck dat inden ſteden lach/ die haer aenhinghen/ daer wt namen/ ſo ſoude Hannibal daer na ſtaen/ om de ſelve in te nemen. Soude men dan dat legher voor Capua opbreken/ die ſo hart bedwonghen worden/ datſe haer haeſtelick moeſten opgeven/ ſo hadde Hannibal alle zijnen wille vercreghen/ ende der Romeynen coſt ende arbeyt ware altemale verloren. Oock en geloofde hy niet dat het Hannibal ernſt ware de ſtadt van Rome te beſtormen/ ofte lange daer voor te blijven/ want ſo hy dat niet terſtont ghedaen en hadde nae der Romeynen nederlaghe ende ſtrijt by Canne/ ſo ſoude hy nu veel minder dencken dat Rome ſo lichtelick te beſtormen ofte te winnen ware. Sy hadden noch menigen ſtrijtbaren man binnen Rome: Zijn goetduncken ende raet ware/ dat alle handelinge ende ambachten ſouden ſtille ſtaẽ/ eñ alle man/ Heeren eñ knechten van Rome ſouden op de mueren ſtaen ende aen de poorten/ ende niet varder tot Hannibal comen/ dan alleene de ſtadt mueren te behouden ende te bewaren/ dat mochtenſe ſelve wel doen/ ende ten ware niet van noode datſe eenich van haren leghers daerom ruymdẽ. Alſo worde der Romeynẽ meyninge twiſtich met menigherhanden raet.

Fabius Maximus raet dat men geen leger en ſoude opbreken.

Ten laetſten gaf Publius Valerius Flaccus eenen middelen raet/ die wert gevolcht/ ende was/ datmen de leghers niet ruymen en ſoude: maer den Burghemeeſters voor Capua ſchrijven in wat perijckel dat Rome ſtonde/ daerom ſy onder malcanderẽ beſien ſouden/ wat volck datſe wt allen legers derven mochten/ ende ofter een van henluyden te Rome comen mochte/ dat nochtans dat leger voor Capua niet geruymt en worde: datſe deſe dinghen ſouden over legghen/ ende ſorge draghen/ datter ghemeyne profijt ſonder ſchade bleve. Alſo accordeerdenſe dat Appius die noch niet gheheel van zijne quetſure gheneſen en was/ ſoude voor Capua int legher blijven. Ende de ander Burghemeeſter Fulvius vergaderde wt allen leghers vijfthien duyſent voetknechtẽ/ ende duyſent paerden. Doen hy deſe vergadert hadde/ togenſe terſtont eenen anderen wech dan Hannibal, na Rome dach ende nacht.

Publius Valerius Flaccus radet datmen eenen Burgemeeſter van voor Capua beſchrijven ſoude.

De Burghemeeſter Fulvius Flaccus coemt van Capua nae Rome.

Ende Fulvius vermaende de zijne datſe ſouden goetwillich zijn/ ende daer nae ſtaen om haer vaderlant getrouwelick te beſchermen

men ende te beſchutten / daerom haeſtenſe hen / ende quamen ter rechter tijt / voor Hannibal inde ſtadt van Rome. Want Hannibal hadde ſommighe verraders ende vluchtige beſchickt / die voor den Burghemeeſter Fulvio te Rome ghecomen waren / ende hadden wt ghegheven hoe qualick dat het metten Romeynen ſtont voor Capua / ende met wat grooter macht dat Hannibal voor Rome quame / daer mede ſy dat volck ſeer vervaert maeckten / ſo dat alle man niet anders en dede / dā datſe dach eñ nacht aen de poorten eñ op de mueren ſtondē. De vrouwē liepen met blootē hoofden inde tempelē / clagēde eñ weenēde / haer Afgodē aenroepēde met opghcheven handen totten hemel / datſe hare cleyne kinderkens / ende de ſtadt van Rome beſchermen wilden. Daer was eē groote verſchrickinge binnen Rome / dat het ware te beſorgen geweeſt / waert Hannibal ghewetē hadde / eñ dat hy ware voor de Burgemeeſter Fulvi voor de ſtadt gecomē / dat hyſe hadde moghen in nemen. Maer doe Fulvius de Burghemeeſter voor hem binnen Rome quam / worde den oproer ende de vreeſe ghestilt / ende een beter ordinantie ghemaeckt.

Groote vreeſe ende vervaertheyt binnen Rome.

Hannibal ſlaet zijnen leger aen het water Anienis.

Nochtans ſloech Hannibal zijnen legher aen dat water Anienis / drie walſche mijlen van Rome gheleghen / ende tooch met twee duyſent paerden voor de ſtadt / tot by den tempel Herculis / daer hy de gheleghentheyt vander ſtadt / ende de mueren alderbeſt beſiē mochte. Dat verdroot den Burghemeeſter Fulvium / die quam wt der ſtadt teghen Hannibal int velt / eñ ordineerde de zijne te paerde eñ te voete / die met ſcharmutſen Hannibal wederom in zijnen wagenborch dreven. Des anderen daechs ordineerden de Romeynen haer volck / ende oock Hannibal de zijne / ende toghen van beyde zijden wt hare waghenborch / metten wille om teghen malcanderen te ſtrijdē / ende doēt byna aent treffen was / quam alſulcken onweder ende reghen met ſteenen gheminget / dat beyde partyen moeſten wech trecken / ende met noodē in haren waghenborch ghedreven worden. Ende als ſy op dē derden dach wederom wt hare wagenborch togen / eñ tegē malcanderen quamē / quam daer wederom alſulcken onweder tegen henluyden noch grooter dan eerſt / ende bedwanckſe weder in haren waghenborch te wijcken ſonder ſtrijden.

Ghescheyden van Fulvius tegen Hannibal worden belet door het onweer.

Hannibal en heeft geen hope van Rome te winnen.

Dat worde van beyde partyen der Romeynen Goden toegeſchreven / eñ Hannibal liet hem mercken dat hy gheenen trooſt en hadde op die tijt Rome te winnen. Daer toe beweechden hem groote ende cleyne oorſaken: Groote / want hy vanden ghevanghenen vernam / dat op dē dach als hy voor Rome ghecomen was / de Romeynen een machtich volc vergadert haddē / om haer heyr dat in Spaengien lach / daer mede te verſtercken. Cleyne oorſakē die hy hadde / warē / dat den acker daer op hy zijn wagenborch geſlagen hadde / oock op den ſelven dach vercocht was / ende niet minder vercocht en was / dā men hem voor zijne toecoemſte hadde mogē vercoopen. Daerom begonſt Hannibal wederom op te breken om wech te trecken / eñ ſloech zijnen legher by eenen Heydenſchen tempel / ghenoemt Lucus Feronie / ſes walſche mijlen van Rome gelegen / daer toe was doe ter tijt eenen grooten loop / ende Hannibal vant daer inne groot goet van ſilver ende goude / dat nam hy altemale / ende betaelde zijn heyr daer mede.

Lucus Feronie.

Hannibal berooft den Tempel van Feronie.

Daer na tooch hy wederom in Lucanien ende Brutien / ende liet de ſtadt Capua onbeſchuddet. Alſoo tooch de Burghemeeſter Fulvius wederom totten heyre int leger voor Capua. Doe dat die vander ſtadt vernamē / ende oock ſaghen dat Hannibal wtghebleven was / daer van ſy alle haren trooſt verloren / eñ daer ſtont groot jammer op onder henluyden / wantſe alle haer gheluck hadden opghegeven / eñ als vertwijfelde menſchē en wiſtenſe niet watſe beginnen ſouden / alleene ſtonde haer hope noch op Hanno eñ Boſtar, dat waren Hooftluyden over duyſent paerden / die Hannibal tot hulpe ende beſcherminghe binnen Capua gheſet hadde. Deſe maecten heymelick eenen bode toe / ende ſchreven Hannibal ſcharpelick alſo.

Fulvius treckt wederom voor Capua / waer in dat een groote ſchrick wort.

Boſtar ende Hanno ſchrijven een ſcherpen brief aen Hannibal.

Literæ ad Hannibalem.

Hoe dat hy ſoo ſchandelick de edele ſtadt Capua / die hy altoos Cartago gelijck achtede / ende daer aen dat gheheele lant van Campanien hinge / niet alleene en liete: maer oock ſy luyden ende haer medegheſellen / die hem dus lange ghetrouwelick gedient hadden / verriet / ende zijnen vyanden overleverde: wat hy doch inden ſin hadde / dat hy zijne ooghen ende heyr vanden Romeynen keerde / alſo en hadde hy niet gheluck ende de victorien vercreghen / die hy dus lange gehadt hadde / maer altoos waer de Romeynen ope ſterckſte laghen met alle haer macht / daer was hy teghen hen ghetoghen / begheerende te ſtrijdē. Nu ſach hy wel met wat erniſte dat de Romeynen de ſtadt Capua meynden / alſo / dat terwijle hy Rome beleyt hadde / datſe nochtans niet daer van wijcken / noch ombreken en wilden: want ſy wel bekenden hoe veel dat henluyden aen Capua gelegen ware / daerom waer hy de ſtadt Capua verliete / ſoo en dorſte hy niet daer na dencken dat ter eenighe ſtadt meer in Italien int geloove blijvē ſoude: maer ſy ſouden alle tottē Romeynē vallen. Sy en haddē niet gewetē dat hy om de ſtadt Tarentum over dat gebercHte ghetogen ware / eñ alſulcken verren reyſe hadde aen ghenomen: maer ſy meynden dat het om der Romeynen wille gheſchiet ware. Daerom waer hy Capua beſchutte / en dorſte hy niet ſorghen / hoe hy Tarentum ende meer ander ſteden mochte winnen: Maer waer hyſe ſo ſchandelick inder noot verliete: ende oft hy wel ander ſteden wonne / ſo en ſouden ſy nochtans niet int geloove blijven / maer Capua altoos voor oogen hebbē / ende daer van een exempel nemen. Daerom ſoude hy noch dencken aen zijnen ridderlicken moet / ende wederom keeren met alle zijnder macht / eñ hem by de Romeynē voor Capua legghen: waer hy dat dede / ende de ſtadt verloſte / ſoo ſoude hy daer na alle voordeel hebben / ende de vyanden lichtelick verwinnen. Oock wilden ſy hem toe ſegghen alle daghe inder Romeynen legher te loopen / ende die overvallē / ende alſulcke weere doē / dat hyſe prijſen ſoude / ende eenen luſt daer van hebben.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 543 ven. Want haerder aller moet stont daer na om veel liever ridderlic te sterven / dan door langhen hongher alsulcken noot te lijden/ eñ daer na inder vyanden handen te comen / in de ghevanckenisse/ellende ende armoede/ eñ voortaen niet anders dan met grooter onsalichept haer leven te volepnden.

Hoe na dat lange beleg der stadt van Capua, de burgers so seer benaut worden, datse dē Romeynē de stadt op gavē. Ende hoe daer nae de beste vander stadt aen lijf ende goet ghestraft worden.

Als dese bode was wt gesonden/ eñ inder Romeynen legher quam als een vluchtich ende af gheweken van Capua / als hy seyde : Soo wert hy van een vrouwe/die oock wter stadt ghevlucht was / den Romeynen aen ghebrocht/ ghevanghen/ende de brieven by hem bevonden. Ende daer toe worden der henluyden noch tseventich aen ghebrocht / die wt der stadt Capua/ in haren leger als verspieders ende verraders waren ghevlucht / die lieten de Burgemeesters altemale met roedē geesselen/ ende daer na de handen af houwē/ ende hen alsoo jammerlick wederom binnen Capua jaghen.

Doe de burgers alsulcken jammer sagen/ ende oock merckten datse Hannibal niet ontbieden en mochten / worden sy gheheel vertwijfelt. Nochtans vergaderden sy eerst eenen grooten hoop volcx om raet te houden/ watse voortaen souden doen. Ende als sommighe rieden Legaten totten Romeynen te seynden / ende henluyden de stadt op genade over te gheven/ende op haer genade eñ goedertierenheyt haren troost eñ hope te setten. Doe stont onder henluyden op een treffelick Raetsheere/ Vibius Virius ghenoemt.

Vibius Virius een Raetsheere van Capua verclaert indē Raet/dat van den Romeynē geen ghenade te verwachtē is /ende dat hy was in meyninge hē selven met gift te doodē.

Vertellende van tbeginsel in wat nooden dat de Stadt Capua gheweest ware/ doe sy haer eerst totten Romeynen ghegeven hadden / wat hulpe ende vrientschappe dat haer vanden Romeynen gheschiet ware. Eñ met wat ontrouwen ende ondanckbaerheyt wt beweginghe der ghemeynte datse de Romeynen in haren grootsten nooden verlaten / ende haer tot Hannibal hadden ghegheven/ wat costen ende schade dat henluyden daer van ghecomen ware/ hoe zijt oock daer toe ghebracht hadden / dat Hannibal de stadt van Rome beleyde/ dwelck hy nochtans eerst nae alle zijne victorien ende gheluckighen dinghen noyt ghedaen en hadde. Nochtans waren de Romeynen so toornich teghen haer geweest/ datse haren leger voor Capua niet ruymē en wildē: maer eer vrouwē eñ kinderen / ende haer vaderlant verlaten/eer sy van Capua souden opbreken. Mē bedwinget ende vanget de wilde beesten met haren jongers/ datse alle dinghen varen laten/ende tot haren jongen loopen/ als sy die in noodē sien: Maer dat en heeft den Romeynen niet moghen bewegen/noch van Capua bringhen. Sy volherden nu int tweede jaer met heyr ende leger voor der stadt / daer by wel te mercken ware / wat wille dat de Romeynen teghen haer hadden / hoe seer sy begheerden hen te wreken aen henluyden / ende hoe sy dorsteden om haer bloet te storten.

Daerom hy gheen hope en hadde / dat sy eenighe ghenade van henluyden verkrijgen mochten. Want nu in zijnder macht stonde eerlick te sterven/ so ware hy van dien sinne (op dat hy den ellendighen jammer aen zijnen vaderlande niet en saghe/ hoe zijn vrouwe ende kinderen gheschendt/ de burghers/ vrienden / ende ghesellen ghevanghen ende ghebonden wech ghevoert / ende dat haer eere eñ goet de vyanden namen) eenen dranc dien hy hem hadde doen maken / te drincken / die hem eerst door den doot wt deser ellendichept verlossen soude. Wie nu onder henluyden oock vanden sinne ware/ die soude savonts met hem eten/ want daer en ware gheenen troost noch hope meer. Waert hen wel ginghe/ soo soudense ghebonden ende ghevanghen na Rome ghevoert worden/ ende der Romeynen spot ende speelvoghelen zijn/alle haer leven in jammer / ellendicheyt eñ armoede verteerē. Daer voor ware henluyden te kiesen eenen rasschen doot te sterven/ daer van soudense vriendē eñ vyanden prijsen/ ende Hannibal soude mortē sien/ dat hy alsulcke manlicke getrouwe gesellen ende vrienden met onrechte in haren noodē verlaten hadde.

Met dese woorden brochte Vibius Virius seven ende twintich Raetsheeren daer toe/ datse met hem te huys gingen/ dien liet hy eē costelick avontmael bereyden/ eñ als sy met opsette so veel geten ende gedroncken haddē/ dat haer verstant ende sinnē beswaert worden/ seydense malcanderē adieu/ ende droncken den fenijnigen dranck malcanderen toe/ datse alle daer van storven.

Vibius Virius met seven ende twintich Raetsheeren hebbē gift ghedroncken.

De ander Raetsheeren/ welcker noch by tseventich waren / troosten hen vander Romeynen goedertierenheyt/ende seynden Legaten int legher / met ootmoedigher bede ontbiedende / hen moghen de stadt op te gheven in ghenaden. Als nu dat ghesciede/ ende de Romeynen inde stadt quamen / lietense eerst alle poorten besetten / op dat niemant vluchten noch wech comen en mochte. Daer na gheboden sy den burgheren datse alle haer harnasch ende ghewer op een plaetse souden draghen/ende den Romeynen overleveren. Ten derden lietense alle die Hannibal om de stadt te beschudden gheseynt hadde/ vangen/ende na Rome voeren. Daer na gheboden sy allen Raetsheeren inder Romeynen heyr te gaen/ daer worden sy oock aenghenomen ende ghevanghen/ ende in sommige steden gevoert die na by laghen.

De stadt Capua den Romeynē opgegheven.

Doe dat gheschiet was / moesten de burghers al haer silver ende gout oock by een bringhen / ende den Romeynen overleveren. Daer en tusschen wordē de Burgemeesters tweedrachtich. Want Fulvius sin was datmen de Raetsheeren altemale soude dooden. Daer settede hem Appius teghen / ende seyde datmen eerst na Rome soude schrijven aen den Senaet/ watmen daer mede doē soude. Ende doe Fulvius daer teghen was/ schreef Appius alleene nae Rome aen den Raet. Doe dat zijn geselle Fulvius vernam/ nam hy twee duysent paerden met hem/ ende

De Burghemeesters Gneus Fulvius [illegible] de Raetsheeren van Capua [illegible] Burghemeester [illegible] den Raet.

ende reet smorghens vroech wech inde steden daer inne de Raetsheeren van Capua ghesepnt waren / ende hoe wel dat terstont een bode van Rome tot Fulvio gheschiet was/ die hem van deser saken brieven brochte/ daer hy te rechte sadt/ daer inne de Raet van Rome de saken tot henwaerts nam om te verhooren. Nochtans hielt Fulvius de brieven ghesloten/ ende eer hy die wilde open doẽ ofte lesen/ gheboot hy de ghevanghenen van Capua te binden / ende lietse altemale rechten vant leven totter doot.

Taurea Iubellius doorsteket hem selvẽ.

Onder den selven was een Taurea ghenoemt / die trat voor Fulvium ende strafte zijn tyrannichept/ende seyde hoe hy zijn eygẽ vrouwe ende kinderen eer hy van Capua schepde / met zijn eygen hant hadde doot gheslaghen / op dat sy niet onder de Romeynen en quamen / ende op datse haren wille aen hem niet al volbringen en souden / so en wilde hy niet verbeyden tot datmen hem hieve neder knielen / ende zijnen hals wt streken: maer hy wilde hem selven met zijne eyghen hant oor door helpen. Als hy dat ghesept hadde/ doorstack hy hem selven met een mes/dat hy by hem heymelic droech/ eñ viel also doot voor des Burghemeesters voeten.

Doe dese dinghen alle gheschiet waren/ quam den Burghemeester eenen brief vander stadt van Rome / datse de Raetsheeren van Capua niet doodẽ en souden/ maer verwachten wat de Senaet van Rome / ende dat Roomsche volck daer mede doen soude. Daer na worde oock raet ghehouden hoe ende watmen metten anderen burghers/ ende metter stadt van Capua doen soude. Ende hoe wel dat sommighe rieden datmen de stadt verstoorẽ soude / nochtans was dat meestedeel daer teghen/ dat het niet en ghe schiede. Alsoo worden noch by drie hondert vanden edelen Burgers ghevangen na Rome ghevoert/ende dat ander ghemeyn volck worde als beesten vermanghelt ende vercocht. Oock namen de Romeynen alle ligghende goeden der stadt van Capua/ want sy een seer vruchtbaer lant ende ackers hadden/ alsoo/ dat de stadt van Capua seer verneert worde/ want men en liet dẽ inwoonders (die meestendeel alle ambachts volck waren) gheene heerschappie noch Raetsheeren:maer men gaf hen alle jare eenen Burgher ende Richter wt der stadt van Rome/ die den inwoonders rech doen soude.

Capua wort bewoont sonder Overichept of Raet.

Van de dinghen die daer en tusschen in Spaengien, Aphrica, ende Sicilien ghefchiet zijn.

Wat saken Publius Cornelius Scipio, ende Gneus zijn broeder in Spaengien wtghericht hebben.

Int jaer van der stadt 542

In dien tijt als dese dinghen in Italien gheschiet waren/ ginckt den Romeynen oock seer wel in Spaengien. Want de twee ghebroeders Publius ende Gneus Scipio wonnen veel steden in Spaengien/ ende hadden alsoo groote victorien/ datse dochten/ende daer nae stonden dat oorlooge in Aphrica oock teghen die van Cartago te driven. Ende op dat het te beter mochte voortgaen / seynden sy treffelicke Legaten wt totten Coninck van Numidien / Siphax ghenoemt / die dien van Cartago oock teghen was/ ende seer verdroot / dat die van Cartago soo groote macht in Aphrica hebben souden. Dese Coninck gaf hem totten Romeynen teghen die van Cartago te oorlooghen: Nochtans begheerde hy eenen van der Romeynen Legaten by hem te houden/ Quintus Statorius ghenoemt/om een Hooftman over dat voetvolck te zijne. Want die van Numidien te paerde gheschiet ende goede ruyters warẽ: Maer haer voetknechten waren ongheschiet ende geheel ongestelt totten strijt / dat verbeterde Quintus Statorius in corter tijt / wãt hy ordineerde se na de Roomsche wijse/ eñ brochter daer toe/ dat de Coninck Siphax niet minder troost op henluyden en stelde / dan op de reysighers/ ende tooch met hen teghen die van Cartago int effen velt om te strijden/ende verwanse.

Gesanten vã de Scipiones aenden Coninck Siphax.

Q. Statorius.

Coninc Siphax verwinnet die van Cartago.

Daer door worden die van Cartago bedwonghen een wederpartie teghen hem te verwecken / ende seynden treffelicke Legaten wt totten Coninck Gala ghenoemt / die oock eensdeels dat lant Numidia besadt/ doe ter tijt Massulia, ende nu Barbaria ghenoemt/daer tegen Siphax met ghestadighen oorlooghe ende twist was opghewassen/ ende baden hem dat hy die van Cartago wilde toevallen ende helpen. Nu was de Coninc Gala een out man: maer hy hadde eenen sone Massinissa ghenoemt / ende hoe wel dat die niet meer dan seventhien jaer out en was/ nochtans was hy so verstandich ende geschickt / dat zijn jeucht een bewijs ende teecken gaf/ dat hy metter tijt een treffelick vermaert Hooftman ende Prince worden soude. Desen brochten die van Cartago met gaven ende groote beloften daer toe / dat hy van zijnen vader Gala begheerde / dat hy die van Cartago wilde aenhanghen ende helpen/ ende hem dat oorlooch bevelen. Als Gala de oude Coninck zijnen sone dat toe liet/ so vereenichde hy hem met die van Cartago/ ende versterckten hen op beyde zijden met haren volcke/ende toghen tsamen tegen den Coninck Siphax, eer hem de Romeynen helpen/ende in Aphrica comen mochten.

Gala.

Die van Cartago versoecken bystant aenden Coninck Gala.

Massinissa wort vanden Cartaginoysen door groote giften ende gheloften ghewonnen.

Also verhief hem de Coninck Siphax van zijne eerste victorie / ende street teghen henluyden: Maer hy wert verwonnẽ/ ende verloos van zijnen volcke by dertich duysent mannen inden strijt : Ende hy vluchte met weynich paerden aen de zee / daerse seer enghe is/ ende Spaengien eñ Aphrica vã malcanderen scheydet. Daer vergaerde hy weder zijn volck. Ende die van Cartago toghen thuys : Maer Massinissa volchde hem terstont na eer hy over in Spaengien comen mochte / eñ street daer na alleene tegen hem sonder dier van Cartago hulpe/ eñ vercreech een eerlicke victorie teghen hem.

Coninck Siphax wort vã Massinissa gheslaghen.

Siphax wort wederomme van Massinissa verwonnen.

Hoe de machtighe stadt Syracusa van *Marcello* der Romeynen Hooftman gewonnen, eñ den ruyters over gegeven wert te plonderen. Ende hoe dat ooc in alsulckẽ oploop *Archimedes* de constighe werckmeester ende *Geometer*, onbekent worde doot geslaghen, ende van *Marcello* eerlick te grave beschickt.

In dien tijden lach Marcellus der Romeynen Hoofman noch in Sicilien voor de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der ſtadt 543 Marcus Claudius Marcellus houdet de ſtadt vã Syracuſa in Sicilien belegert.

ſtadt Syracuſa. Ende als hy ſach dat hy die metter macht niet winnen en mochte / om de ſterckheyt ende hoocheyt van den mueren / ende oock om datſe op de zee eenen vryen wtganc eñ inganc hadde / eñ van die vã Cartago geſpijſt worde: ſo keerde hy hem tot liſten. Want daer waren ſommige binnen der ſtadt vander Romeynen aenhanck / maer ſy worden alſo gewacht ende int ooghe gehouden / datſe met malcanderen niet ſpreken en dorſten / noch yet voornemen. Alſoo maecte hy eenen knecht wt / die van hem gevangen / ende wt der ſtadt was / dat hy / als oft hy gevlucht ware / aen de poorte quam / ende in ghelaten wert. Deſen hadde Marcellus bevolen te ſpreken metten ghenen / die den Romeynen aen hingen / die verdachten daer na eenen vont / datſe in viſſchers booten met netten bedeckt wt der ſtadt voeren / ende alſo tot Marcello quamen.

Ende het gheſchiede dat haerder tachtentich vergaderden van die hem aen hinghen. Ende als ſy met Marcello haren opſet ghemaect / ende alle dingen beſchict hadden / om hem de ſtadt te leverē: So worde haren opſet den Hooftman binnen der ſtadt / Epicides ghenoemt / te kennen ghegeven / die lietſe alle vanghen / ſcherpelick pijnighen / ende daer na dooden. Doen dat Marcellus der Romeynen Hooftman vernam / en hadde hy geen hope meer om de ſtadt te winnen / ende dochte af te trecken / ende teghen Hipocratem ende Himilcon te reyſen / die oock in Sicilien een heyr hadden van Cartago. Alſoo hadde hy eenen ghevanghen / Damaſippus ghenoemt / den welcken die van Syracuſa gheerne van hem ghelooſt hadden. Daerom quamen ſy dicwils by malcanderen by een poorte vander ſtadt / om daer af te ſpreken / daer door hy metten zijnen de mueren des te beter beſaghen ende aenmercten. Ende hy ſach dat der ſtadt aen dat ſelve eynde beter was ſchade te doen / dan ergens elders.

Ontrent tachtentich mannen van Syracuſa die de ſtadt den Romeynen wildē overleveren / worden ghedoodet.

Daerentuſſchen worde hem oock te kennen ghegheven / hoe datſe binnen der ſtadt een groote feeſte vander Godinne Diana op eenen dach ſeer coſtelick houden ſouden: Ende wantſe gebreck leden van coſtelicke ſpijſe binnen der ſtadt / ſoo hadde Epicides de Hooftman gheordineert / datmen op den ſelven dach der gemeynte / ende alle man wijns ghenoech gheven ſoude. Daer wt maeckte Marcellus zijnen opſet / ende dochte als de feeſte voorby ware / datſe wel ghegeten ende gedroncken hadden / ſouden ſy de toecomende nacht met eenen harden ſlaep begrepen worden. Daer na openbaerde hy ſommigen dien hy betroude zijn voornemē / eñ liet veel leederē makē / om inder ſelver nacht de ſtadt heymelick te beclimmen / aen de eynden daer hy de mueren beſien hadde / alſt oock gheſchiede. Want zijn opſet ginck gheluckelick voort / ende daer clommen eerſt duyſentich vanden zijnen inde ſtadt / daer nae volchden de ander hem nae / alſo datſe een poorte open cregen. Ende eer die van Syracuſa ter weere quamen / was Marcellus met gantſcher macht inde ſtadt ghecomen / nochtans was ſy onghewonnen. Want de Coninck Hiero haddeſe ſo wel getimmert ende bewaert met

Marcus Marcellus beclimt by nachte de ſtadt van Syracuſe.

mueren ende geweere binnen der ſtadt / dat al waſſer een deel in ghenomen / ſoo en was nochtans dat ander deel niet ghewonnen. Alſoo gheſchiede daer eenen oploop ende tweedrachtichheyt binnen der ſtadt: want ſommighe ſtelden hen totter weere / de ander wilden met Marcello pays maken / ſoo dat der Romeynen aenhanck ſoo langher ſo grooter wert.

Tweedracht binnen Syracuſe.

Doen nu Marcellus de ſtadt in nam / ende op een hoochte quam / daer hy de gantſche ſtadt overſien mochte / begonſte hy hem te verwonderen vanden grooten ende coſtelicken timmeragien / ende wt ontfermen wert hy weenende / dat alſulcken coſtelicken ſtadt ſoude verbrant ende verſtoort worden / wãt hy en conſte zijn volck niet gekeeren / ſo langhe als hen de burghers eens deels tot der weere ſtelden / ſy verbranden / plonderden / ende verdeſtrueerden al waer ſy aen quamē. Alſo liet hy ghebieden datſe gheene vrye ghebooren vrouwen en ſouden ſcheynden / ende waer ſy de overhant vercreghen / datſe geen vrye menſchen doot en ſouden ſlaen / dat ſelve hielden de zijne.

Marcellus ghebiet dat men geen vrye menſchen ſouden dootſlaen.

Alſo vluchte Bomilcar (die van Cartago met ſchepen inde ſtadt ghecomen was) met vijf eñ dertich ſchepen inder nacht wech / met vryen openen ſeylen inde zee / ende liet noch vijf eñ vijftich ſchepen inde haven legghen / ende quam tot Cartago onderwijſende den Raet / hoe dattet metter ſtadt Syracuſa ſtonde / die gaf hē terſtont hondert ſchepē / daer mede ſeylde hy wederom tot Syracuſa inde haven / want de ſtadt en was noch niet al gewonnē / want Epicides beſadt noch dat ſlot / dat was ſeer ſterck / eñ met alderley nootdruft wel beſorcht. Eñ hoe wel dat die vander ſtadt met Bomilcar ende Hipocrates, die oock daer ghecomen was / teghen Marcellum groote weere deden / eñ vele verſochten / nochtans en mochtēſe hem niet ſchadē / oft wederom wt der ſtadt drijvē: maer haer dinghen worden ſo langher ſo argher.

Bomilcar vluchtet wt Syracuſe nae Cartago / ende haelt daer ſelfs hondert ſchepen.

Daer quam een peſtilentie vanden ſtanc ende quade lucht der dooder lichamen / die alder weghen inde ſtadt onbegraven lagen. Oock vreeſde Bomilcar dat hem de Romeynen met ſchepen oock ſouden verſtercken / ende hem inde haven overvallen. Daerom ſtont Epicides daer nae dat hy de ſchatten des Coninck Hiero / ende dat beſte dat binnē der ſtadt was / van volcke eñ goet inde ſchepen creech / ende beſette dat ſlot met vreemde ruyters / ende reyſde met Bomilcar wech. Doen dat de andere vernamen / die binnen der ſtadt waren gebleven / ſeyndenſe Legaten tot Marcellum / ende begeerden met hem pays te maken. Hy antwoorde de Legaten / dat het der Romeynē noch zijnen wille noyt gheweeſt en ware der ſtadt van Syracuſa quaet te doen / maer alleen daer voor te zijn / dat die van Cartago de ſtadt / ende dat gantſche Inſel van Sicilien met ghewelt niet beſitten en ſouden / wat nooden ende ſchaden datſe daer over gheleden hadden / dat ware by haer eyghen ſchulden gheſchiet / want ſoo langhe ſy hen wilden weeren / en mochte hijt niet anders maken: maer waer ſy hen totten Romeynen gaven / ſoo en ware zijnen ſin ende

Om de grooter ſterfte is Epicides met Bomilcar wt Syracuſe ghevlucht.

De Syracuſanen ſchicken hen Geſanten al Marcellum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ende wille niet anders/ dan henluyden in genaden te ontfangen/ ende by de oude vrientschappe der Romeynen laten blijven/ alleen datse met henluyden souden houden/ ende met niemant anders/ die teghen hen na der stadt stonden.

Syracusanen slaen doot haerlieder Capiteynen/ ende makẽ pays met Marcus Marcellus.

Also wert een yeghelick na alsulcken ongheval seer verblijt/ ende de burghers overvielen selve de Hooftluyden die Epicides in zijn plaetse ghestelt hadde/ sloeghense doot/ ende maeckten pays met Marcello, dat de stadt Syracusa/ ende dat gantsche Insel van Sicilien metten Romeynen soude houden: also dat hen de Romeynen souden ghenoeghen laten aen het ghene dat de Conninghen dus langhe beseten hadden/ ende henluyden niet meer besi waren/ maer vry laten blijven. Daer na worde oock dat slot Marcello over ghegheven/ van eenen Spaengiaert/ Mericus ghenoemt. Daerentusschen als de stadt van Syracusa den ruyters was toe ghelaten ende over ghegheven te plonderen/ ende hoe wel dat Marcellus ghebodẽ hadde datse niemant dooden en souden/ die hem niet ter weere en stelde/ nochtans bedreven de ruyters groote overdaet met rooven ẽ doot slaen door de gantsche stadt/ ende liepen van het een huys int ander. Want in desen oploop wert de constighe werckmeester ende

Archimedes eẽ seer constich Philosophe/ woort teghen tverbodt van Marcus Marcellus doot geslaghen.

Philosophus Archimedes, als hy arbeyde/ ende inde oeffeninghe was van zijnder conste/ ende met grooter neerstichept dat werck af paste in zijnder sale/ van eenen crijschknecht overvallen/ ende als hy hem vraechde wie hy ware/ ẽ niet en antwoorde/ wert hy vanden selven crijschknecht alsoo onbekent doot gheslaghen. Als dat Marcellus vernam/ so creech hy daer over eẽ groot verdriet ende medelijden/ ende gheboot datmen hem eerlick begraven soude.

Binnen Syracuse wort grooten rijcdom ghevonden.

Also wert de edele machtige stadt Syracusa (als de Romeynẽ tot int derde jaer daer voor gheleghen hadden) gewonnen/ ende soo veel goets daer inne ghevonden/ dat de Romeynen meynden/ al hadden sy Cartago gecreghen/ sy en souden so veel goets daer inne niet ghevonden ende ghewonnen hebben.

Hoe beyde de Hooftmannen der Romeynen *Publius Cornelius*, ende *Gneus Scipio* ghebroeders in Spaengien, inden strijt tegen die vã Cartago bleven. Ende *Publius* inden eersten strijt met eender lancie doorsteken, ende *Gneus Scipio* inden anderen strijt oock vanden vyanden verslaghen wert.

Wat saken Publius Cornelius Scipio met Gneus zijn broeder in Spaengiẽ wtgherichť hebben.

Doen nu der Romeynen sake in Italien ende Sicilien wederom wel begonste te staen/ so keerde hem dat gheluck in het lant van Spaengien wederom. Want hoe wel het den Romeynen in Spaengien oock wel ginck/ ende Publius ende Gneus de Scipiones ghebroeders menighen slach ende strijt teghen die van Cartago in Spaengien behouden/ oock vele steden ghewonnen ende in ghenomen hadden/ noch hadden die van Cartago sommighe vaste plaetsen inne/ ende laghen met drie hoopen in Spaengien. Daer eenen yeghelicken hoop zijn eyghen Hooftman hadde: Hastrubal Barchinus ende Mago laghen by den anderen vijf dach reysen vanden Romeynen: Den derden hoop hadde eenen anderen Hastrubal tot eenen Hooftman/ een sone Himilcones/ dese lach alder naest den Romeynen.

Nu hadden de Scipio gheerne des oorloochs een eynde gemaect/ want sy hadden inden sin na Aphricam te reysen/ maer sy en waren niet so sterck van volcke als die van Cartago. So waren de Romeynen ooc met anderen crijghen beladen/ datse henluyden niet so veel volcx en seynden als sy wel behoefden. Daerom namen de Romeynen in Spaengien knechtẽ aen (twelck voormaels noyt gheschiet en was) dertich duysent wt Spaengien. Dese waren een strijtbaer volc Celtiberi genoemt/ ende meynden wanneer die oock van haerder partye waren/ datse die van Cartago gheel ende al wt Spaengien drijven ende verjaghen mochten. Alsoo deylden sy haer heyr/ dat Publius Cornelius twee deelen vander Romeynen macht/ onder zijn Hooftmanschap nam/ metten welcken hy tegen de twee voorgenoemde Hooftluyden van die van Cartago/ Hastrubal ende Mago trecken soude. Gneus Cornelius nam dat derde deel vant heyr der Romeynen/ ende maecte hem op teghen den anderen Hastrubal voor een stadt Anitorgin genoemt/ ende maecte zijnen leger in dat velt/ dat tusschen hen beydẽ niet meer dan een water en was.

De Scipiones nemen aẽ Crijchs knechten in Spaengien voorsolt.

Als nu Hastrubal sach dat de Romeynen van hen selfs niet soo sterck en waren/ ende haren troost meest op de Celtiberes setten/ der welcker wijse hy beter kẽde/ dan de Romeynen/ soo beschicte hy sommighe bekende luyden/ die met haren Hooftluyden spreken souden/ ende brachtse met grootegaven ende ghelt daer toe/ dat sy op braken/ wederom te huys trecken/ ende van gheender partyen zijn en wilden/ ende leerde de Romeynen datse haer betrouwen op der vreemder macht niet setten en souden/ wanneer sy niet stercker en waren dan de vreemde. Alsoo braken de Celtiberi op. Ende hoe wel de Romeynen met menigherhande wijse versochten/ ende henluyden gheerne by hen behouden hadden/ soo en conden sy doch gheen antwoorde van hen vercrijghen/ dan dat sy besorchden/ dat haer lant in haer afwesen vande vyanden overvallen soude worden.

De Celtiberes worden van Hastrubal met gelt omme ghecocht/ om dat sy vande Romeynen souden afwijcken.

Als nu Gneus Scipio sach/ dat hy vande henluyden verlatẽ was/ ẽ met zijn menichte der knechten alleen/ den vyanden niet gelijcken en mochte/ quam hy in nooden/ ende en conde in hem selven niet ghedencken beters te wesen/ dan wederom te rugge aẽ zijne bewaernisse te keerẽ. Daerom brack hy inder nacht op/ ende tooch met grooten vlijte wech/ om te voorsien dat hy den vyandẽ tot dier tijt gheen strijt en leverde in een ghelijck velt/ ten ware dan dat hy merckelick wiste zijn voordeel te gebruycken: Maer de vyanden volchden hem so vast op den voet na/ ende en gaven hem gheenen respijt dat hy nederslaen mochte/ ofte zijn voordeel inne nemen. In de selve daghen quam Publius Cornelius Scipio noch in meerderen noot: Want tot der macht vande twee Hooftmã-

Gneus Scipio trecket op vã voor Anitorgis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 543 Masinissa coēt wt Numidien dien van Cartago in Spaē gien tot hulpe.

nen van Cartago/ was Masinissa gecomen/ dä er van hier voor beschreven is/ met eenen merckelicken hoop reysigers wt Numidia/ daer mede hy de Romeynē haer victaliē seer benam/ dat hen de Romeynen niet gelijcken/ ofte haer lichamelicke neeringhe niet ghecrijgen en mochtē/ daer mede sy ooc in harē wagenborch noot ledē. Daer toe verwachten de Hooftluyden van Cartago eenē grooten hoop knechten / die hen eenen Vorst wt Spaengien / Indibilis ghenoemt / brenghen soude.

Indibilis.

Als die op de beenen was / ende Publius Scipio des ghewaer wert/ sorchde hy / soude alle haer macht te samen comen / hoe swaer het hem zijn soude hem te wederstaen ofte strijt te leveren. Daerom nam hy in zijnen raet den waghenborch te besetten / ende hy brack heymelick al stilswijghende by nachte op / met een wtghelesen hoop knechten/ denckende Indibili te ghemoeten / om met hem te strijden/ eer hy totten anderen comen mochte/ alst oock gheschiede / ende hem ghe-luckelick verginck / want hy overviel hem als eenen die verbaest wort / ende die hem gheens strijts op dier plaetse en vermoede.

Publius Scipio winnet een slach teghen Indibilis.

Maer hier inne faelgeerde hē zijn aenslach/ dat hy niet so heymelic opgebrokē en was/ de vyanden waren dat ghewaer geworden/ daerom namē sy te rade/ datse hem terstont na volchden. Eñ als hy om der victoriē vrolick was/ die hy tegen den Vorst wt Spaengien Indibili vercreghen hadde/ ende nu weerom na zijnen waghenborch trecken wilde/ so quam hem Masinissa te gemoete mettē reysighen hoop. Als nu Publius Scipio lange met desen onledich was/ so quamen Hastrubal ende Mago metten voetknechten oock daer toe/ so dat Scipio gantsch overweldicht wert/ ende nochtans en liet hy niet af zijn volc te vermanē /ende ten besten in ordinantie te stellen/ hy was ooc selve metten lijve de voorste / daer de alder grootste noot was. Daer voechde tgeluc dat hy met eender lancie in eene van zynder zijden doorreden/ ende totter doot ghewont wort / dat hy van zijn paert viel/ ende daer doot lach. Als dat de zijne sagen/ hielden sy op van vechten eñ namē de vlucht/ so datter daer meer dan indē strijt verslaghen waren / doch quam hen dat een weynich te bate dat het avont wert / ende de nacht verborchse/ anders waren sy daer alle ghebleven.

Publius Scipio wort van Masinissa, Hastrubal ende Mago overvallē/ eñ verslaghen.

De doot P. Scipionis.

Als nu de Hooftluyden van Cartago den slach ghewonnen hadden/ ende daer toe vernamē/ hoet metten anderen Hastrubal stont/ so en toefden sy niet: maer ghebruyckten haer gheluck: want sy togen strax sonder eenich rusten oft nederslaen totten anderen Hooftman / hopende als sy vernamen hoe gheluckelick dattet hem vergaen ghen ware / ende sy alle haer macht tsamen brochten / dat sy oock nae prijs staen souden/ ende met haer hulpe eñ toe doen bestaen den anderē Hooftman der Romeynen Gneum Scipionem oock te bestrijden/ die hadde doch in dat afwijcken eenen berch tot zijn voordeel in genomen/ dat hem Hastrubal alleene niet schaden en mochte: Maer als zijn volck so grootelick toenam / ende Gneus Scipio verhoorde dat de andere Hastrubal ende Mago hem oock by ghevallen waren/ hoe wel hy niet en wiste dat zijn broeder verslaghen was/ noch seyde hem zijn eyghen herte dattet niet wel met hē en stonde. Om dat/ als dese twee met haren legher op gebroken waren/ hy met na en volchde/ noch bootschappe en seynde hoet met hē ware. Doe hē dese angst eñ sorge op zijn herte lach/ dochte hi dat hem niet beters en ware/ dan ten anderen male inder nacht al stille op te breken/ ende vanden vyandē te wijcken/ so verre als hy mochte.

De Hopmannen vande Cartaginoysen in Spaēgien comen met alle haer lieder macht tsamen.

Gneus Scipio breeckt op inder nacht/ doe de vyandē by een ghecomen waren.

Maer doe het dach wert / ende de Hooftmannen van Cartago saghen / dat Gneus Scipio opgebroken ende wech getogen was/ maeckten sy hen haestelick op/ om hen luydē te achterhalen / ende seynden den reysigher hoop voor de voetknechtē / oft sy by gevalle aen de Romeynē quamen/ datse met hē strijden/ eñ also by hen houden mochten tot dattet ander heyr oock aen quame. Maer Masinissa verhaestese so metten reysigher hoop die van Numidia quam/ die achterhaeldese eñ overvielse/ als nu van achter/ als nu van bezijden/ dat hielden sy gaende tot dat avont wort / soo dat Gneus Scipio (hoe wel hy in zijn ordinantie bleef ende voortginck / niet verre wijckē en mochte. Eñ als hē de nacht begreep/ soo nam hy ten anderen male eenen berch tot zijn voordeel inne/ so hy best mochte/ ende bleef diē nacht also liggende om zijn volck een weynich te laten rusten/ want sy so moede warē / datse niet verder comen en costen. Maer als dē dach op ginc / ende de drie Hooftmans met alle haer macht aē quamē/ bestonden sy ten eerstē dē berch te bestormē: Maer de Romeynen weerden hē so manlic/ datse binnē dien dage niet bedrijvē en mochten. Soo hadde hem Gneus Scipio geerne by nacht in gegraven ende bet versekert / maer den berch was also hart/ dat hy daer niet inne gerakē en coste. Nochtans nam hy groote swaere steenen die hy mannen dede dragē/ eñ besette hem selfs daer mede / dwelck hem des anderen daechs tegen de vyanden noch wat ontsets brachte. Maer als sy met scharmutsen vast toe quamen/ eñ sagē dat de Romeynen geen ander stercte noch voordeel en hadden / soo docht hen gheraden den berch met drie hoopen te bestormen. Ende hoe wel hem de Romeynen manlick weerden / noch worden de groote steenen van een gescheurt/ ende de vyanden quamen inden waghenborch/ dat hem man tegen man metter hant weeren moeste / ende de Romeynen worden na de groote weere die sy deden / metter menichte verwonnen / also dat sy de vlucht nemen moesten.

Masinissa berascht de Romeynen/ ende houtse besich met schermutsen.

De Romeynen worden in Spaengien vā de Cartaginoysen gheslaghen.

Ende sommige schrijvē dat Gneus Scipio in dien strijt doot bleef / sommighe dat hy inder vlucht eenen torre in ghenomen heeft/ eñ als de vyanden hem quamen ghevolcht/ ende den torre anders niet dan met stormen winnen en consten/ soo hebben sy veel houts aen den torre gedraghen/ dat aen ghesteken/ eñ den torre ende alle die met Gneo Scipione daer inne waren/ verbrant ende doorsteken. Alsoo nam Gneus Scipio oock zijn eynde den neghen ende twintichsten dach nae de doot van zijnen broeder / int achtste jaer dat zijn

Gneus Scipio in Spaengien doot geslaghen.

broe-

De doot vã de gebroeders Scipiones, wort ſo wel in Spaengiẽ als binnen Rome ſeere beclaecht.

broeder eñ hy in Spaengiẽ gecomen waren.
De doot van deſen wort verre vermaert/ niet alleene in Spaengien (daer ſy vanden ghenen diet totten Romeynen hielden ſeer beclaecht waren/ maer dat gheruchte quam oock te Rome/ hoe ſy ende alle de Romeynen in Spaengien doot ghebleven waren/ waer van de Romeynen ſeer verſchrickten/ want ſy lieten hen wel bedencken datſe gheheel Spaengien verlozen hadden/ dat keerde ende beſchudde doch een treffelick man vandẽ Romeynen Lucius Martius ghenoemt/ deſe verſaemde de Romeynen inde vlucht ſo vele als hy mochte wederom by een/ want de vyanden lieten hen ghenoech zijn/ datſe beyde de Hooftmannen der Romeynen metten meeſten deel haers heyrs gheſlaghen haddẽ/ ende en liepen hen niet ſeer verre na.

Lucius Martius een Romeyns Ridder vergadert dat overghebleven volck wederom te ſamen.

Hoe *Lucius Martius* in alſulcke verſchrickinge ende ſchade tot een Hooftman vercoren zijnde, beyde de heyren der Romeynen, die na den val van de ghebroeders *Scipiones*, verſtroyt eñ becommert warẽ, tſamen brochte, eñ henluyden wederom eenen moet maecte, ſo dat hy die van Cartago in twee ſtrijden verwan.

ALſo tooch Martius mettẽ ſelven die hy hadde verſaemt in dat heyr Publij Scipionis, daer de ander Romeynen noch vergraven laghen/ ende alle dinghen oock verſtoort warẽ: Maer als Martius tot henluyden quam/ worden ſy een weynich vertrooſt/ ende de Romeynen vercozen hem int gemeyne tot eenen Hooftmã/ die gaf henluyden metten eerſten dẽ raet den legher te verlegghen/ ende leyde hem aen dat water Yberus ghenoemt/ oft hem de Romeynen nieuwe hulpe ſeynden/ datſe des te beter te ſamen comen mochten/ daer en deden de Romeynen ſommighe daghen niet anders dan datſe haren wagenborch ſterckten/ coſt ende neeringhe daer in rochten/ eñ roofden daer mede ſy haer inder noot behelpen/ ende haren waghenborch ſpijſen mochten/ ende maectẽ een gelijckeniſſe eens heyrs/ hoe wel haer macht cleyne/ ende dat meeſte ende beſte deel van henluyden verſlaghen was.

Lucius Martius treet aen de riviere Yberus/ ende beveſticht ende ſpijſet zijnen legher.

Soo verachteden de Hooftmannen van Cartago hen oock/ en ghedachten oock niet datſe hen meer totter weere ſtellen ſouden/ ende ſeynden teghen hen eenen Haſtrubal Giſgonis ſone/ meer dat hy de Romeynen ghevanghen ſoude nemen/ dan dat hy met hen ſtrijden ſoude: Maer als hy tot henluyden quam/ eñ ſach datſe hen alſoo beveſticht ende vergraven hadden/ gaft hem wonder wat ſy daer mede meynden/ oft waer op ſy hen verlieten/ ende beval den zijnen haren waghenborch te beſtormen. Als de Romeynen ſaghen dat hen de vyanden totten ſtorme wapenden/ eñ ſy van haer rechte Hooftmannen berooft waren/ daer verhief hem alder eerſt een groot jammer onder henluyden/ want ſy en deden niet dan claghen ende weenen/ ende en wiſten anders niet dan dat dit haren laetſten dach zijn ſoude. So arbeyde doch Martius, ende ginck vander eender Rotte totter andere.

Haſtrubal de ſone van Giſgo wil der Romeynen legher beſtormen.

Hy vertrooſteſe/ ende ſtrafteſe/ watſe doch daer mede meynden/ dat ſy als de vrouwen claechden/ oft hen dochte dat hen daer mede te helpen ware/ wilden ſy ſo vertſaecht zijn/ waerom ſy hem dan tot eenen Hooftman vercozen ende gheordineert hadden/ ſy ſouden ghedencken aen hare oude ridderlicke feyten/ waer hen leet van haren Hooftmannen ende vrienden gheſchiet/ ſy ſouden bedencken hoe ſy dat wreken mochten. De Romeynen hadden menichmael nae groot ongheval/ haer ſchade geluckelick verhaelt/ ende met cleynen volcke/ groote ſlaghen volbracht. Dat ſy doch eenen moet greyen/ ende en wilden ſy metten vyandẽ niet ſtrijden/ dat ſy doch beſtonden haren waghenborch te behouden/ tot dat ſy ſaghen oft hen van eenighen hoeckẽ nieuwe hulpe oft trooſt toe comen wilde: Maer wanneert jmmers anders niet zijn en mochte/ dat ſy dan met vechtender hant ridderlick ſtorven/ ende hẽ niet als de hoenderen alſoo verworghen ende dootſlaen lieten.

Lucius Martius vermaent zijn crijchſvolck dat ſy hen tegen de vyanden ſouden weeren.

Met deſen woorden brochtet doch Martius daer toe/ dat ſy hen wapenden/ ende aen haer geweer traden. Met dien quamẽ hare vyandẽ met verachtinge eñ ſonder ordinantie toe gheloopen/ dat de Romeynen haerder vele beſchadichden/ daer van ſy int ſtormen vertſaecht worden. Doen creghen de Romeynẽ eerſt wederom een herte/ ende als de vyanden aent af treden waren/ vermaende deſe Martius, ende brack tſamen met henluyden wt den waghenborch/ eñ liepſe ſo ſtoutelick aen/ dat hyſe inde vlucht brachte/ ende haerder vele doot ſloech. Daer worden de Romeynen eerſt ſtout ende verhittet op de vyanden/ jaechden ende haeſteden hen mannelicken na/ ſo vreeſde Martius doch/ oft hy hem verſuymde/ ende te verre van zijnẽ waghenborch quame/ ſoo liet hy een ſonderling ghelupt op blaſen/ daer mede hy den zijnen/ na der Romeynen ghewoonte/ een teecken gaf/ dat ſy niet verder na loopen/ maer hen wederom by een maken ſouden/ eñ hy tooch met henluyden weder inden waghenborch. Des anderen daechs liet hy alle de Romeynen verſamen/ ende loofdeſe om haerder gehoorſaemheyt/ dieſe hem des verledẽ daechs bewesen hadden/ ende ſprack noch eene alduſdanighe reden met henluyden:

Haſtrubal wort vanden Romeynẽ inde vlucht geſlaghen.

Hy conde wel bedencken/ hoe onghewoone dat het henluyden ware/ dat ſy nae alſulcke treffelicke Hooftluyden/ ende ridderlicke mannen die ſy voormaels gehadt hadden/ nu onder zijn ghehoorſaemheyt ſtaen ſouden/ wanneer nu de oude Hooftluyden noch int leven waren/ ſoo wilde hy ſelve hen onderdanich zijn/ ende liever op henluyden wachten dan dien ſwaren laſt op hem te nemen/ dat hy na alſulcke eẽ ongheval eñ verlies/ dwelcke ſy nu ontfanghen eñ gheleden hadden/ beſtaen ſoude/ verdorven eñ verloren dinghen wederom op te rechtẽ/ ende tot eeren te brenghen. Maer nu ſy hem in deſen nooden ſelve ghecozen/ eñ daer toe bequame geacht hadden/ dat hy dat Hooftmanſchap aen nemen ende bedienen ſoude/ wilde hy gheerne dat beſte doen/ eñ hem alſo bethoonen/

Lucius Martius vermaent dat Romeyns Crijchſvolck/ dat ſy ſoudẽ dẽ vyant onverſiens by nachte in zijn legher overvallen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 543

nen/ dat sy sien conden/ dat aen hem gheen ghebreck en ware: Waert haren wille hem te volghen/ eñ ghehoorsaem te wesen/ eñ den wech te gaen die hem dat gheluck gisteren ghethoont hadde/ soo hadde hy een hope dat sy nae groot verlies/ haer schade verhalen/ eere ende goet wederom verrijghen mochten: maer daer dient een mannelick ridderlick ghemoet ende herte toe/ de welcke alle haer schade eñ verlies te rugghe setten/ ende alleen bedachten hoe verloren dinghen wederom te verrijghen waren.

De Romeynen hadden menichmael met cleyner macht groote dinghen volbrocht/ eñ waren van den Goden oock also aenghesien/ dat sy hen na groot verlies wel wederom oprechten souden. Waer mede haer vernuft ende mannelicke cloeckheyt gheprësen/ eñ haer eere ende lof dies te hoogher climmẽ mochte/ dat hadde men menichmael gesien/ ende cortelinghe nae de strijden die sy teghen Hannibal verloren/ eñ groote schade gheleden hadden/ noch en was hen haer mannelick herte niet ontweken/ noch vernuft ende raet in hen niet vergaen/ des souden sy hen beneerstighen/ eñ in haer oude voetstappen treden: Sy waren van haren vyanden gheheel veracht/ maer dat mochte hẽ tot groosten ghelucke dienen. Daer en ware nergens grooter raet van noode/ dan daer den eenen vyant den anderen veracht/ dat hadden sy gisteren ghesien. Van drie Hooftluyden was daer een voort ghetoghen/ de welcke meer dachte hoe hyse ghevangen aen name/ dan dat hy met hen strydẽ wilde/ wt alsulcker verachtinghe hadde hyse sonder ordinantie aen ghegrepen/ eñ sy hadden hen verwonnen/ ende een groote menichte der vyanden verslaghen. Maer ten ware daer mede noch niet ghenoech/ sy lagen noch voor henluyden/ sy mochten hen daghelicx versterken/ dat en conden sy niet doen/ alle haren troost moeste alleẽ op hem staen/ tot dat men te Rome vername hoet hem verginghe/ ende eenen raet hielden wat men henluyden voor een hulpe toe seynden wilde/ soo waert met henluyden ghedaen/ sy en mochten oock geene vreemde hulpe verwachtẽ. Souden sy dã also stille liggen/ tot dat de andere Hooftluyden tot desen quamen/ so soudẽ haer saecken wederom argher worden. Daerom ware het van nooden/ wat sy doen wilden dat het haest gheschiede/ ende dat sy den rechten tijt niet en versliepen/ haer sake stonde also/ dat sy een waechspel aen moesten nemen/ het ware beter ghehaest dan langhe ghebeyt.

De vyanden laghen daer met grooter macht/ ende en verdachten niet eens/ (na de gheleghentheyt aller voorleden dinghen) dat de Romeynen yet teghen hen voornemẽ souden/ sy meynden dat sy seer blijde soudẽ zijn/ ende hen daer aen ghenoeghen laten/ wanneer sy haren waghenborch behoudẽ mochten/ dat hy hem niet af ghewonnen en worde. Daerom laghen sy voor henluyden onbewaert/ ende onbegraven/ des hadde hy goede seker kennisse. Soudet henluyden nu wel vergaen/ soo moesten sy haer sake mannelick ende ridderlick voor nemen/ ende dese vyanden aen grijpen/ ter wijle sy gheen sorghe voor hen en hadden/ ende hem des niet en versaghen/ haer sake stont also/ dat sy bestaen moesten metten wercken te volbrenghen/ dat de vyanden niet en meynen dat zijt dencken dorsten. Sijnen raet/ wille eñ meyninghe ware/ henluydẽ in alsulcker verachtinghe by nachte te overvallen/ ende in haren waghenborch met hen te strijden/ wanneer sy hem volghen wilden/ souden sy sien wat voordeels dat het hadde/ als verordende luyden bedachtelick de vyanden onversiens overvielẽ/ eer sy te rechte wacker worden/ op quamen ende wisten/ hoe oft waer sy hen ter weere schicken ende stellen soudẽ. Wilden sy dit gedaen hebben/ ende hen sonder twijfel buyten aller ordinantien vindẽ/ ende inde vlucht brenghen ofte verslaen/ dat sy hem volchden/ ende met hem waechden/ Mannelicke herten en ware niet onmoghelick/ hy wilde selve/ waer de noot ten groosten ware/ de eerste zijn/ op dat sy een exempel aen hem namen. Wanneer hem de Goden de victorie verleenden/ souden sy wel bedencken wat oorboor/ lof eñ eere hen eñ den Roomschen name daer van comen soude/ wat grooten prijs ende lof sy verrijghen souden/ als sy met dat vierde deel des volcx dat sy voor ghehadt hadden/ volbrochten ende de vyanden bestreden/ daer voor hen de voorgaende dierbare ende ridderlicke Hooftluyden met alle haer macht niet en hadden mogen onthouden. Maer wanneer hen de Goden der eeren niet gunnen en wilden/ soo ware het doch beter ridderlick ghestorven/ dan dat sy hen als beesten dootslaen lieten/ ofte dat sy door noot des honghers bedwonghen worden in haerder vyanden handen te gaen/ in ghevanckenisse eñ ellende/ langhe ende hert ghepijnicht te worden. Hoet hen verginghe/ so moesten doch vrienden ende vyanden haer mannelick ende ridderlick voornemen eewelick loven/ ende hen nemmermeer vergeten/ sy souden doot ofte levende in alder menschen ghedachtenisse gheprësen worden/ ende eewelick leven ende blijven.

Met desen woorden gaf Martius zijnen ghesellen eenen moet inne/ datse hen gheheel in zijnder gehoorsaemheyt over gaven ende toe seyden/ wat hy voor hem name/ dat sy hem dat ghetrouwelick wilden helpen volcynden/ eñ van hem niet wijcken/ soo langhe daer een vonckẽ des levens/ ofte een druppel bloets in haren lichaem ware. Daerom loof dese Martius/ eñ badt henluyden/ datse hem des selven daechs toe richten eñ ghereet maecten/ ende ter goeder tijt te ruste gingen/ op dat wanneer hyse inder nacht op wecken dede/ datse ghereet ende ghewapent mochten zijn/ om hem nae te volghen/ maer hy en rustede niet/ eñ creech kennisse vanden vyanden/ dat hy eyghentlick wiste hoese hen hielden. Als nu de tijt quam/ nae middernacht liet hy zijn ghesellen op wecken/ ende gaf hen den roep ende losing/ treckende met henluyden al stille wten waghenborch/ ende ordineerde dat voetvolck aen twee hoopen/ (want der vyanden heyr hadde twee poortẽ) met desen bevele datse op eenen tijt tot beyde de poorten in breken/ ende den vyanden

Lucius Martius maecht hem gheheel ende trecht by nachte [illegible] der vyanden legher.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

over vallen souden / den reysigher hoop liet hy van buyten der vyanden waghenborch houden / oft yemant daer wt vallē oft vlien wilde / dat hy in haerder handen viel. Oock wanneer hem noot gheschiede / ende sy henluyden de bootschap deden / dat sy hem dan by stonden / ende te hulpe quamen.

Lucius Martius coemt in der vyanden leger / ē slaet die daer wt.

Als nu de Romeynen totten wagenborch quamen / soo en bedrooch hē Martius aenslach niet / want sy vonden de poorten onbeset / ende onbewaert / ē en haddē niet meer moeyten daer in / dan in haer eygen waghenborch te comen. Daer van creghen sy een herte / ende saghen dat Martius aenslach oprechtich was / ende de eene vertrooste den anderen / vermanende datse de saecke doch treffelick aen grepen / ende mannelick streden / haer saken mochten noch goet worden. Met dien liepen sy op de vyanden / ende sloeghen haerder vele doot noch slapende / ende die daer wacker worden / en wisten niet wat een oproer / ofte teghen wien dattet ware / sy en conden oock niet by een gecomen / oft hen in ordinantien stellen / daer en was anders niet dan een dootslaen / de andere vielen wt den waghenborch / die ontfinghen de reysigers / dat ghedueerde tot dat den dach aen quam: Doen saghen de vyanden eerst dat de Romeynen den waghenborch in genomen hadden / ende gaven hen ghemeyne inde vlucht: Doen haesten hem de Romeynen na te paerde ende te voete eenen langhen wech / want sy waren so hittich ende gierich op de vyanden / dat niemant achterwaerts en dochte:

Lucius Martius plundert der vyanden legher.

Maer alst nu langhe aen den dach quam / so lietse Martius wederom vergaderen / ende tooch met grooten lof ende vreuchden ten eersten wederom inder vyanden waghenborch / dien gaf hy zijnen ghesellen oorloof te plonderen / daer inne vonden sy spijse / neeringhe ende groot goet. Des avonts staken sy der vyanden wagenborch aen / ende togen in hare eyghen waghenborch.

In desen slach worden der vyanden meer dan twintich duysent verslaghen / ende niet meer dan duysent / acht hondert ende vijf ē dertich gevangen. Nochtans quam Hastrubal daer van / maer alle zijn cleynodien / ende juweelen worden in zijn hutte gevonden / bysonder eenen costelicken silveren schilt / met edele ghesteenten beset / daer inne zijn beelt ghegraven was / dat wort Martio te deyle / die gaf hem daer na te Rome in Iupiters tempel / daer inne hy namaels menich hondert Jaren hinck: Als desen slach in Spaengien vermaert wert / daer bleven der vele / die der Romeynen partye waren int gheloove / die anders van hen gewcken waren / ende de Romeynen vermeerderden hen aen ghetale / wantter daer vele wt Spaengien tot hem ginghen / so dat de vyanden in langhe tijt niet meer teghen de Romeynen yet voor namen.

Hastrubal gesceert van daer / maer hy laet achter alle zijn juweelen.

Dat ghedueerde tot dat Gaius Nero / de welcke (ter wijle Hannibal noch voor Rome lach) met ses duysent voetknechten / ende drie hondert Romeynen / ē ses duysent / ende acht hondert paerdevolcx / van anderē stedē tot Italien verordineert / ē in Spaengien beschickt worde / voor dat / ende eert de Romeynen wisten / dat Publius endē Gneus Scipio verslaghen waren.

Gaius Claudius Nero wort gheordonneert om met crychsvolc in Spaengien te treckē.

Maer als henluyden de tijdinghe quam / besloten sy in haren raet noch eenen treffelicken Hooftman tot in Spaengien te beschicken / want na dat sy Capuam in Italien / ende Syracusam in Sicilien / ghewonnen hadden / settē sy meer sorgen op Spaengien / dan op Italien oft Sicilien: Maer men vant in gheheel de stadt van Rome niemant / die na dat afscheyden van beyde de treffelicke mannen / dat Hooftmanschap begeerde / oft hem dies onderwinden wilde.

Hoe na den val van beyde de *Scipiones* gebroeders in Spaengien gheschiet, den Raet van Rome eenen anderen Hooftman verkoos, te weten *Publium Cornelium Scipionem* eenen manlicken ende strijtbaren jongelinck, *Publij Scipionis* des voorghenoemden sone, de welcke die van Cartago in vele strijden verwan, ende daer nae wt Spaengien gheweldichlick verdreef.

TEn laetsten worp hem selven op Publius Cornelius / des sone die in Spaengien verslaghen was / ende begheerde dat hem de Romeynen wt seynden / ende Spaengien bevelen wilden / het ware oock recht datter een vanden ghestachte onderstonde zijns vaders ende ooms doot te wreken. Ende hoe wel hy niet meer dan vier ē twintich jaer out en was / ē de sommighe om zijnder jonckheyt wille dat ontriedē / meynden oock dat dat geslachte geen geluck en hadde in Spaengien / oock ware het hem wat schrickelick / ē hy mocht een vergrouwen daer af hebben / dat hy op de plaetsen dat oorlooch drijven soude / daer hy de graven zijns vaders ende ooms dagelicx voor zijn oogen saghe. Nochtans als de Romeynen saghen dat hy daer toe grooten lust hadde / ē gierich ware / ē oock wel wisten / dat zijn gheschictheyt niet na zijn jaren te rekenen / noch af te meten en ware / want hy hadde in zijnder jonckheyt menichmael betoont datmen mannelicheyt / vernuft / ende trouwe van hem verwachten mochte / so wert hy tot eenen Hooftman tegen die van Cartago in Spaengien vercoren / ē tot die van te voren in Spaengien laghen / worde hem noch toe ghelaten / thien duysent voetknechten / ende een duysent paerde volcx te verkiesen / die hy met hem voeren soude. Oock worde hem noch toe ghegeven Marcus Iulius Sillanus een eerlick Romeyn / dat hy by hem doch onder zijn Hooftmanschap zijn soude.

Publius Cornelius Scipio presenteert hē om het regiment van Spaengien te aenveerden.

Publius Cornelius Scipio wort in Spaengien gesondē.

M. Iulius Sillanus.

Also maecte hem Publius Cornelius Scipio toe / ende voer met dertich schepen op de zee / ende quam inde stadt Taracone in Spaengien / die haer altijt metten Romeynen ghehouden hadde. Daer begheerde hy ten eersten / aen alle de steden die vander Romeynen partye gheweest waren / datse haer Legaten tot hem schicken wilden. Dat deden sy geerne / want sy waren blijde / dat daer wederom een vanden gheslachte / ende bysonder een sone Publij Cornelij Scipionis, dat ghewelt in Spaengien vander Romeynen weghen

Taraco.

Publius Cornelius Scipio aenhoort de Gesanten vā de steden van Spaengien.

hebben

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 543

hebben soude / want sy de voorghenoemde Scipiones om haer oprechtich eerbaer wesens wille seer hooch gheacht hadden. Als nu de Legaten alle tot Publium Scipionem quamen/loofde hy haer ghetrouwichept eñ gheloove/ dwelcke sy aen de Romeynen nae alsulcken grooten verlies gehouden hadden: Ende hy betoonde hem soo vriendelick met woorden ende werckẽ/ dat sy seer groot verwonderẽ van zijnder ordinantie inder joncheyt hadden / ende creghen een groote liefde tot hem. Want zijn redenen waren heusch/ matich / ende vernuftich/zijn woorden niet te hert noch te saechte/eñ hy worde hen gheheel aenghenaem. Alsoo lietse Scipio wederom van hem scheyden/ want het teghen den winter was/dat hy teghen de vyanden niet schaffen ofte voornemen mochte.

Nochtans tooch hy tot dat heyr dat op dat water Ybero lach / nam dat aen / ende prees haer trouwe/ eñ onvertsaecht voornemen / begaefdese nae der eeren / ende verbeterde wat daer te verbeteren was/eñ creech een liefde tot Marcio / dat hy hem voortaen altijt by hem / ende groot betrouwen op hem hadde. Daer nae tooch hy wederom in de stadt Tarecone / daer bleef hy den winter ligghende.

Wederom van Italien.

Manlius Torquatus weygert te ontfangen den staet vã Burghemeesterschap.

IN dat navolghende jaer worden te Rome tot Burghemeesters gecoren Lucius Manlius Torquatus, ende M. Claudius Marcellus. Dat ontseyde Torquatus voor den Senaet / ende nam tot een oorsake de bloodicheyt zijnder gheschictheyt/ hy en meynde niet dat het eenen Hooftman betaemde / dat hy vreemde ooghen ghelooven soude: maer het betaemde ende ware behoorlick cenẽ cloecken Hooftman / dat hy selver alle dinghen oversien ende beschicken soude. Want hy weten / ende niet wanen en sal: ende hoe wel hem den Raet ende de ghemeynte gheerne gheleden hadden/ so en wilde hy hem van zijnder meyninghe niet dryven laten / tot dat hijt daer toe brochte / dat Marcus Valerius Levinus in zijn plaetse vercoren worde.

Also deylden de Burghemeesters de landen / dat Marcellus wederom in Sicilien trecken/ende Levinus in Italien blijven soude. Maer die van Sicilien / eñ bysonder die vander stadt Syracusa seyden tot hen:

De Syracusanen clagen over Marcus Claudius Marcellus.

Beclaghende haer over zijn straffichept/ eñ baden daer voor/ want hy hadde de stadt Syracusa so gheheel gheschcyndet ende onrecht ghedaen / oock van alle juweelen ende wat daer costelicx inne ghcweest ware / de stadt berooft/ (doch sonder hare schult) wãt sy hadden de stadt Syracusa den Romeynen altijt gheerne over ghegheven : maer ten ware in haer der macht niet geweest: Want Epicides eñ die van Cartago lagen te sterc daer inne. Sy vermaenden den Senaet der ouder vriẽtschappe des Coninex Hiero/ hoe menichmael de stadt van Rome in hongers nooden van hem ghespijst /ende hoe de stadt Syracusa als der stadt van Rome brootkiste altijt gheweest ware. Soude Hiero nu inde andere werelt weten ofte sien / hoe de stadt Syracusa so gheheel gescheyndet ware/ eñ hoese Rome vã aller cieragien berooft hadde / soo soude hy hem daer af verwonderen/ende dencken dat hy wel een beter aen de Romeynen verdient hadde / sy baden oock daerom/ datmen hen doch/ al dat daer noch voor handen ware/ wederom geven wilde.

Die van Capua / claghen over Quintus Fulvius Flaccus.

Totter selver tijt quamen oock die van Capua/ ende beclaechden hen over Quinto Fulvio van zijnder straffichept / eñ hoe wel sy bekenden dat het vele door hare schult was/nochtans meynden sy/ sy waren ghenoech ghestraft aen diẽ/ dat Fulvius soo menighen eerlicken man hadde laten onthalsen/ eñ hen alle haer goet ghenomen / sy baden oock daer mede dat hem den Raet daer aen genoegen liete/ ende henluyden haer ackers eñ liggende goeden doch eensdeels wederom gave/ ende haer Capuam wederom/ als ghehoorsame der Romeynen / in nemen ende daer woonen lieten.

Marcellus ontschuldicht h[em] tegẽ de clachte vande Syracusanen.

Marcellus gaf zijn antwoorde/ ende loofde de Goden / dat het daer toe gecomen ware/ dat op eenen dach twee van haren Hooftluyden (der welcker eene de Coninclicke stadt Syracusa/ de andere Capua de machtichste stadt nae Rome in Italien ghewonnen/ eñ de Romeynen haer beyde geweldich ghemaect hadden) voor den Raet beclaecht waren. Maer de Senaet en haddet soo niet voor / dat hy vergheten hadde de majesteyt des Roomschen volcx / oft de ghetrouwichept die Hiero bewesen hadde den Roomschen name. Waer van hen die van Syracusa beclaechden/ dat ware wt crijsch rechte ghesschiet/ want hadden sy met ernste bewesen/ datse hen den Romeynen hadden willen over gheven / hy en hadde gheen noot ghehadt met soo groote cost der Romeynen tot int derde jaer daer voor te ligghen. De Senaet en soude zijnen woorden niet gelooven: maer een besoeckinghe door dat gantsche heyr doen/ met wat moeyten ende arbeyt te water eñ te lande de stadt vercreghen ware/ ende wat wederstant de burgers dan noch ghedaen hadden/ nae dat hy inde stadt ghecomen ware. Fulvius en was daer niet teghenwoordich / maer zijn vrienden verantwoorden hem oock ten besten.

De Burghe[meester] Va[lerius] Levinus wort bevolen de stadt Sy[r]acuse in ...

Also en vercregen die van Syracusa niet meer / dan dat de Senaet de deylinghe der landen / alsse de Burghemeesters ghedeylt hadden/ veranderden / ende Valerio Levino worde Sicilien/ ende Marco Marcello Italiẽ bevolen. Ende Levino worde int bywesen dier van Sicilien bevolen/ grootẽ vlijt te ghebruycken/ daer mede de stadt Syracusa wederom in haer wesen quame/ eñ dat hy haer alle deucht bewijsen soude. Maer die van Capua en consten gantsch gheen ghenade vanden Senaet van Rome vercrijghen.

Nu hoe wel het den Romeynẽ in Italien ende Sicilien ghelucckelick vergaen was/ noch was de ghemeyne borsse door dat dagheliesche oorlooghen soo leech ghemaect. Als de Romeynen wederom een deel schepen teghen den Coninck Philippo van Macedonien toe maken wilden / om te voorsien dat hy niet te seer in Italien en quame/ ende

hem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

hem met zijnder macht tot Hannibal dede/ daer en consté sy niet so vele fincrē/ daer mede sy den luyden / die de schepen souden stieren/ betalen mochten. Daerom worde daer eene geltschattinge op de ghemeynte ghesett: Dat weygherde haer de ghemeynte opentlick / eñ beclaechden haer ten anderen male grootelick over den Senaet/ segghende: So haest alst henluyden een weynich wel ginge/ keerden sy haer herte daer toe/ hoese de ghemeynte bes waren ende verdrucké mochten. Ende alsoo verhief hem daer een groot gheschil op tusschen den Raet ende de gemeynte/ daerom den Raet wederom versaemt worde/ ende nae menigherhande meyninghe die daer voor handen was.

De gemeynte van Rome wort onwillich/ door de schattinghe.

Oratio Valerij Levini.

De Burghemeester Marcus Valerius Levinus radet dat den adel soude beginnen te geven/ op dat de ghemeynte daer voor te ghewilligher soude wesen.

Riet henluyden Valerius Levinus de Burghemeester / dat de Raetsheeren / ende die van haren ghestachte waren / hen selfs aen grijpen wilden/ eñ in desen noot den ghemeynen oorboore te hulpe comen / daer mede dat gheluck dat henluyden in Italien eñ Sicilien toe ghecomen ware/ niet wederom door hare twistinghe ende oneenichheyt geenen ramp en creghe. Waer dat ghemeyne profijt in wesen bleve/ so hadden sy luttel te besorghen / hoe een peghelick eyghen goet vercreghe / alle ghebreck mochte heylichtelick wederom op ghericht worden: Maer waer dat ghemeyne profijt niet bedacht/ oft aenghesien en ware / daer soude de noot ten laetsten toe dringhen / dat niemant zijn eyghen goet behouden en soude. Het ware een seer lovelick dinck in eener stadt / waer men den ondersaten yet ghebieden wilde/ dat het de meeste / ende overste selfs voor deden. Hy ware vanden ghestachte/ dat altijt hadde gehouden/ datmen de ghemeynte met goetheyt ende voorgaen met goet exempel/ in eenicheyt eñ goetwillicheyt behoudé soude. Van alsulcker meyninghe ware hy noch / dat hy alle juweelen/ gout ende silver dat hy hadde/ daer toe leenen wilde/ tot dat het de ghemeyne borsse wederom betalen mochte. Waer de andere vanden grootsten ghestachten dit oock deden/ en hadde hy gheen twijfel/ de gemeynte en soude haer ooc hier inne goetwillich bewijsen.

Also brochte hy den Senaet daer toe/ dat men eenen dach vercondichde / so wie dé gemeyné profijte met silver/ gout/ ofte dier gelijcken te hulpe comen wilde / die soude op dien dach totter plaetsen comen/ men wildet al laten op schrijven / ende so haest alst de gemeyne luste vermochte/ wederom te betalen. Als nu opten selven dach die vanden Raet/ eñ vermaertste geslachten veel goets by een brochten/ ende de ghemeynte dat sach / doen wildense oock goede kinderen zijn/ ende daer worde so veel goets toe ghedragen/ datment nauwelick op schrijven en conde / soo dat de burghers d'een onder d'andere twistich waren/ een peghelick wilde zijn goet eerst overgheven/ ende voor int boeck staen.

Den Raet eñ de ghemeynte geven gewillich / tot voorderinghe vande ghemeyne sake.

Daer nae tooch de eene Burghemeester Valerius Levinus in Sicilien/ verstellende inde stadt Syracusa/ wat daer te verbeteren ware/ ende maecte daer na zijnen legher voor de stadt Agrigentum/ die het noch met die van Cartago hielde / die wan hy haestelick/ ende alle dat den Romeynen in Sicilien noch wederspannich was. Daer na beneerstichde hy datter eene ghemeyne vrede in dat gantsche Insele worde/ ende dat hen de inwoonders wederom totten ackerbouwé geven mochten / op dat de Romeynen (waert hen van noode ware) van dien lande gespijst mochté worden / als lange te voren geschiet was.

Valerius Levinus neemt in gheel Sicilié.

Ende op dat daer door de onghemanierde luyden niet nieus en verhieven/ so bedrijfde hy de Provincie vanden volcke dat ghewoone was van dat oorlooch te leven / ende hen metten daghelicschen rooven ende dierghelijcken gheneert hadde. Dier versaemde hy by een ontrent vijf duysent/ die beschickte hy alle over de zee inde stadt Regium / ende legherdese teghen Hannibal, die in Aprucio lach/ ende de selve steden inne hadde/ daer sy nae haren wille ghenoech te rooven ende te crijghen vonden.

Marcus Marcellus de ander Burghemeester tooch met zijn heyr teghen de Sanniten/ oft hy Hannibalem op brenghen ende derwaerts te comen bewegen mochte/ want hy ontsach dat lant van Aprucium/ om dat het vol berghen is/ ende Hannibal zijn voordeel daer inne wel hebben conde. Soo wan hy de stadt van Salapia / ende noch sommighe meer / dat het hem seer gheluckelick ginck.

Salapia met meer ander stedé vā Marcellus gewonnen.

Hoe *Hannibal Gneum Fulvium* den Roomsché Hooftman in eenen strijt int lant van Apulien verwan, ende hem oock doot slaen liet.

DAt beweechde Gneum Fulvium, die oock met een heyr in Apulien lach/ dat hy oock bestont de stadt Herdonia te ghewinnen. Dat worde Hannibal door sommighe van zijnder kennisse vercondicht/ die maeckte hem op / ende dede groote neersticheyt om in de stadt te comen/ eer de Romeynen des geware worden/ dat en mochte niet zijn / nochtans overviel hy de Romeynen onversiens/ die waren gierich om te strijden/ eñ hoe wel sy den tijt niet en hadden/ om hen na behoorlickheyt in ordinantien te stellen/ noch en achten sy Hannibal niet / als oft hy nu Capuam verlaten hadde / alle vreese in hem ghecomen ware/ ende grepen hem aen. Doen gaf hen Hannibal plaetse om te strijdé/ want hy hadde zijn volck seer wel geordineert / eñ den reysigers hoop bevolen/ wanneer den strijt onder een vermengt ware/ ende alle ooghen een opsien op de voorste hadden/ dat sy dan van achter op de vyanden vallen souden / ende een nieu gheschrey maken. Desghelijcx hadde hy eené hoop toe gemaect/ terwijlé de strijt duerde / datse der Romeynen waghenborch bestormen souden. Also hoe wel de Romeynen int eerste aencomen mannelick streden / als dat geroep van allen hoecken so groot wert/ ende sy van allen zijden bevochten waren/ begonsten sy moedeloos te worden/ ende ten laetsten te vlien / ende haer Hooftman worde met de beste verslagen/ eñ haren waghenborch van Hannibal inghenomen. De sommighe

Herdonia vā Gneus Fulvius belegert.

Hannibal overvallet de Romeynen voor de stadt Herdonia.

Gneus Fulvius wort vā Hannibal geslaghen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 543

mighe schrijven dat in dien strijt derthien duysent der Romeynen verslaghen zijn: de sommighe alleen van seven duysent: maer daer inne spreken sy ghelijck / dat daer een groot verschricken onder de Romeynen quā/ ende waren bevreest dat haer geluck teghen Hannibal wederom keeren wilde.

De Burghemeester Marcellus schrijft aenden Raet tot Rome.

Maer Marcellus de Burgemeester was daer af onvertsaecht/ende schreef na Rome/ dat hy opten weghe was teghen Hannibal te trecken/ende overmidts dat hem de Goden na dat verlies tot Canne/ de eerste victorie tegen Hannibal verleent hadden / hoopte hy datse hem ten anderen male by staen souden. Hy hadde een goet betrouwen totten Goden/ ende zijnen ridderlicken volcke/ dat hy Hannibalem de vreuchde/die hy over der Romeynen verlies verregen hadde/ wel wederom benemen soude. Maer als Hannibal sach/ dat de steden in Italien / by hem int geloove niet blijven en wildē / waer hyse niet gantscher macht niet en besette/ oft haestelick te hulpe quame/liet hy de sommighe verdestrueeren ende verstooren/ ende nam alle dat goet dat hy daer in vant/ meynende/soo sy de Romeynen schoon in namē/ so en soudense daer niet dan leghe Hooftsteden aen hebben / diese sonder cost niet en souden connen bewaren. Maer dat geschiede hem tot grooter schaden/ want hy brochte de steden / diet noch met hem hielden / in vreesen ende vertsagē/ende gaf haer oorsake wanneer sy ghelegenthepet ofte tijt crijgen mochten / datse haer gheerne wederom totten Romeynen geven wilden/want sy vreesden hy soude ten laetsten van henluyden ooc also scheyden.

Hannibal verwoest sommighe steden.

Daer na brack Hannibal op / ende tooch werch/ doē volchde hem Marcellus nae tot in Lucanien/ daer sloech Hannibal zijnen wagenborch op eenē berch / die in een effen velt lach/noch tooch Marcellus nae hem sonder eenich voordeel/ ende maecte zijnen legher op dat platte velt/ende begheerde strijt/ des en ontseyde hem Hannibal niet. Daer worden beyde de hoopen opt alder beste verordineert / ende daer gheschiede tusschen henluyden eenen herden strijt / die duerde van de derde ure des daechs tot inder nacht/ende beyde de Hooftluyden hadden beschickt/ waer de voorste moede worden / dat daer nieuwe ende versche knechten voor hen ghestelt wordē. Ende hoe wel datter van beyde de zijden veel verslagen worden/noch scheyde de nacht den strijt / datmen gheene partye de victorie toe schrijvē en mochte. Maer de Romeynen toghen des anderen daechs vroech wederom te velde: maer Hannibal hielt hem in zijnen waghenborch/ ende en wilde niet strijden / ende den anderen nacht brack hy op / ende tooch werch. Hoe wel nu Marcellus dat ghewaer wert / noch en wilde hy hem by nachte niet na jagen/want hy kende hem voor eenen listighen Hooftman/ ende hy dachte dat het daerom gheschiede/ op dat hem Hannibal by nachte brenghen wilde aen een plaetse / daert hem niet wel ghelegen en ware/ ende daer hy zijn voordeel verkiesen mochte.

Marcellus doet een strijt tegē Hannibal.

Hannibal vertreckt met zijn legher / ende Marcellus volcht hem nae.

Maer als het dach worde / seynde Marcellus de ghewonde knechten inde stadt/ ende hy tooch in zijne ordinantie Hannibal na/ tot eene stadt Venusium ghenoemt/daer geschieden sommige schermutsingen ende cleyne slaghen tusschen hen beyden. Daer nae veranderde Hannibal zijnen leger menichmael/ende brack altijt by nachte op / oft hy Marcellum erghent op een plaetse brengen mochte / daer hy zijn voordeel ghebruycken mochte. Maer Marcellus en wilde hem niet dan by lichten dage na volgē/ofte hem buyten zijne ordinantie brenghen laten / dat deden sy den gantschen somer lanck / dat daer gheenen strijt tusschen henluyden en gheschiede. Inden winter tooch een yeghelick op zijn stercte. Maer soo haest als de Lente wederom aē quam/beneerstichde hem Marcellus wederom teghen Hannibal zijnen legher te maken.

Want Quintus Fabius Maximus was in dat selve jaer Burghemeester geworden/ die hadde vereenicht met Marcello / dat hy hem vast teghen Hannibal op maken wilde/soo wilde hy bestaen de stadt Tarentum wederom inder Romeynen ghewelt te brenghen. Alsoo gheschiedet tusschen Marcellum ende Hannibalem, datse in corter tijt by der stadt Canusio/ by een quamen / ende die een den anderen totten strijde brochten/ hoe wel dat het Hannibals wille niet en was. Daer verwan Hannibal / ende jaechde de Romeynen wederom in haren waghenborch/ haerder worden oock verslaghen twee duysent ende seven hondert / daer onder vele eerlicke Romeynen waren. Des anderen daechs liet Marcellus zijn heyr inden wagenborch versamelen.

Marcus Marcellus ... de stadt Canusium ... Hannibal ... vluchtighe ... ghen.

Ende straftese met herde woorden / hoe datse op den voorleden dach soo schandelick ghevloden waren/ēn den Roomschen naem een versmaethēyt aenghedaen hadden/ daer mede alle eere ende lof die hy ende sy daer te voren aen Hannibal ghehaelt hadden / verloren ware/ hoe sy daer mede voor den Senaet ende den Roomschen volcke bestaen/ ende verantwoordē wildē / waer op sy doch ghedacht hadden? Hy danckte de Goden/ dat Hannibal alsoo vertsaecht/ende hen niet na ghevolcht en was/ ende den wagenborch bestormt hadde. Want als hem dochte/ soo soudense daer wt oock ghevloden zijn / ende alle de Roomsche eere / ende waerdicheyt Hannibal haren vyande over ghegheven hebben. Hy en wiste niet wat hy daer toe segghen ofte doen soude. Ten dochte hem niet dat hy met zijnen ridderen ende gesellen sprake/sy hadden hen verandert in eē ander volck/hy kende de cleederen wel / maer haer herte en moet waren verandert/wie mochte doch henluyden die ghenomen hebben.

Marcus Marcellus ... zijn ... volck.

Doen Marcellus vele dusdanige woorden sprack / doen seyden de sommighe voor alle de andere. Sy bekenden datse hen op dien dach niet wel ghequijt en hadden/ ende baden hem/dat hy hen dat verghеven / ende henluydē wederom indē strijt brengē wilde/ wanneert hem behaechde/ so wilden zijt alle verhalen/ofte daer voor sterven. Doen antwoorde Marcellus / sy begheerdent hen verghеven te hebben / ende daer na te strijden:

Maer

Maer zijn meyninge ware dese / sy moesten eerst strijden / eñ waer sy den strijt wonnen / ende hare schande daer mede bedecten / dan soude dat vergheven nae volghen / sy souden hen oock daer nae richten / hy wildese morghen wederom inden strijt brenghen / ende waer sy niet ridderlick en streden ende den strijt en vercreghen / soo souden sy eene harder straffinghe van hem verwachten. Daerom soudense hen bedencken alsoo te houden / dat sy den roep haerder victorien aē Hannibal vercreghen / eer dat haer schande te Rome wt comen / ende verbreyt mochte worden.

Hoe *Fabius Maximus* der Romeynen Hooftman de stercke ende machtige stadt Tarentum belegherde, daer inne *Hannibal* zijn bewaringhe hadde, ende hoe *Fabius* de selve met listen ende schalckheden wan, ende in nam.

Int jaer van der stadt 545 Hannibal vermaent zijn Crijchsvolck.

ALs hen nu de Romeynen alle ghelijck goetwillich daer toe begaven / tooch Marcellus op den derden dach wederom wt zijnen waghenborch / strijt begheerende. Soo en was oock Hannibal niet traech / ende sprack met zijnen volcke / dat sy bedencken wilden den strijt / die sy op den voorleden dach met hare weerachtighe handen ghewonnen hadden / hypden niet verminderen en wilden / eñ de vyanden die hen schier een gheheel jaer na ghetoghen waren / alsoo van hem wijsen wilden / dat het henluyden / haer voorder te volghen niet meer en luste / op dat sy alsoo aen haer andere aenslagen / om eere eñ goet te vercrijghen / van henluyden voortaen te beter onghehindert bleven. Waer sy dat deden / souden sy van zijnen wegen goede ruste hebben / want ghesciedet nu niet / soo moestet doch hier namaels ghesciehen / alst hen niet so wel gheleghen en ware / want sy saghen wel dat hyse anders niet verlaten en wilde / datse haer oude ridderlick ghemoet ghebruycken ende oeffenen wilden. Het ware beter eens mannelick ghestreden ende voleyndet / dan met eenparighen twiste te verwachten / dat hare vyanden een voordeel ghewinnen mochten.

Also ghescihede daer wederom eenen herden strijt tusschen hen beyden. De Romeynen waren bereyt om haer schande wt te lesschen: de vyanden hielden vast aen / datse haren gewonnen strijt niet wederom wt haer handen en lieten breken: nochtans so verwonnen de Romeynen ten laetsten / ende sloeghen Hannibals heyr / datse wederom in haren waghenborch wijcken moesten / eñ van Hannibals volc worde op dien dach by acht duysent verslagen / eñ der Romeynen by drie duysent / ende vele ghewont. Noch maeckte hem Marcellus des anderen daechs wederom wt den wagenborch / ende begeerde noch te strijden. Doen sprack Hannibal totten zijnen: Hy verwonderde hem van Marcello, weder hy den strijt wan ofte verloos / so ware hy smorghens wederom int velt. Sijnen raet ende meyninghe ware van hem te wijcken / ende hem zijn dulheyt te drijven laten.

Marcellus [wint] den strijt teghen Hannibal.

Alsoo brack Hannibal inder nacht op / ende tooch van Marcello / die hadde hem gheerne na ghejaecht: Maer vanden zijnen warender so vele ghewont / dat het daerom niet wesen en mochte.

Hannibal vertreet met zijnen legher by nachte.

Binnen desen tijt was Fabius Maximus voor Tarentum ghecomen / ende beleyde de stadt te zee ende te lande: maer sy was soo sterck / ende van Hannibal soo wel beset / dat het hem wel dochte / datse met machte niet so lichtelick te ghewinnen en ware / daerom keerde hy zijnen moet tot listen. De Bruttij hadden eenen hoec vander stadt innē / welcker Hooftman vrijde een vrouwe van Tarento / die hadde hy soo onmatelicken lief / dat hy haerder liefden gantsch verwonnen was. Der selver vrouwen broeder was by Quintum Fabium in zijn heyr / die gaf hem alsulcx te kennen / ende maecte met hem eenē aenslach / dat hy inden schijn / als oft hy van Fabio ghevloden ware / hem binnen Tarentum gheven wilde / ende door zijn suster / der welcker hy groote gavē van Fabio brochte / ende noch meer beloofde / arbeyden soude / datse haren vrijer bestonde daer toe te brenghen / dat hy Fabio aen dien hoeck / daer in hy zijn hoede hadde / de stadt over leveren wilde. Desen aenslach ghelucte Fabio wel / die maecte daer toe eene alsulcke ordinantie / dat hy op de nacht / als hem de stadt soude over ghegheven worden / ter zee met schepen de stadt bestormen liete / daer mede alle het volck vander stadt tot dien hoecke liep / eñ hy tooch al stille met dat ander volc aen dien hoeck daer hy zijn verraderye toe ghericht hadde / dwelck verre vander zee was. Eñ als hy ende de zijne dat ghescrey aen de zeecant hoorden / sloech hy de leederen aen / ende die de mueren te bewaren hadden / holpen hem dat hy met machte inde stadt quam / daer ordineerde hy zijnen hoop ende tooch op de marct: Doē liet hy eerst op blasen / daer worde een nieu geschrey / eñ sy keerden hen omme / die ter zeewaerts ghelooopen waren / ende bestonden met Fabio inde stadt te strijden: maer ten duerde niet lange / want de dach quam aen / ende die vander stadt / ende die daer inne laghen / merckten datse nerghent na van machte den Romeynen gelijck en warē / nochtans dedē de beschermknechten die tot Tarento laghen / groote weere / tot dat twee haer Hooftluyden Nico eñ Democrates verslaghen worden / doen vloden sy oock / de sommige staken de hant op / biddende datmense ghevanghen aen name.

Fabius Maximus winnet de stadt van Tarente door list ende verraet.

Daer en tusschen wort Cartallo / die Hannibals Hooftman over de gantsche stadt was / oock bedwonghen dat hy hem Fabio over gheven / zijn harnasch wt gedaen hadde / ende tot Fabio gaen wilde / die worde onder weghen van eenen Romeyn doot gheslaghen.

Daer nae gaf Fabius den zijnen oorloof de stadt Tarentum te plonderen / daer worde onsprekelick veel goets / van silver / gout / eñ ander ware ghevonden / soo dat het den goede / dat die van Syracusa ghewonnen hadden / wel te gelijcken ware: Maer als onder andere dinghen oock Fabio voortghebrocht worden / gulden ende silveren beelden der

Tarente wort gheplondert / maer Fabius laet daer in de silvere eñ goude afgoden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 545 — Goden die men tot Tarento gheeert hadde/ ende die nae maniere der stadt alle ghewapent in haer harnasch ghefoormeert ende gemaect waren/ wildese Fabius indẽ buyt niet laten comen: maer hietse wederom indẽ tempel draghen/ ende sprack tot zijnen ghesellen schamperlick: Ey wy en willen die toornige ende ghewapende Goden te Rome niet hebben/ wy willense die van Tarento laten/ ende ghebruyckte daer inne meer bescheydenheyt dan Marcellus, die dẽ Tempel der stadt van Syracusa metten eersten hadde laten berooven.

Als nu dese tijdinge tot Hannibal quam/ ende hem ghesept worde/ hoe het tot Tarento vergaen ware/ sprack hy niet meer dan dit: Wel aen/ soo alst ghewonnen is/ soo ist oock wederom verloren/ Rome heeft oor sinnen: Maer Hannibal ghebruycte noch haest eenen aenslach daer op. Hy hadde in dat lant noch een stadt Metapontum ghenoemt/ so liet hy eenen bode ende brief toe maken/ als oft de vernaemste vander stadt Fabio gheschreven hadden. Waer hijt hen vergheven wilde/ ende henluyden by hare oude rechten als vrye luyden wilde laten blijven/ soo wildense hem de stadt met Hannibals bescherminghe die daer inne lach/ op eenen nacht diese hem bestelden/ over ghegheven.

Hannibal bedenct eenen aenslach tegẽ Fabius, de welcke hem niet en gelucke.

Fabius ghelovede dien dinghen/ eñ meynde dat henluyden de vreese/ doen Tarentum ghewonnen was/ begrepen ende daer toe ghebracht hadde/ ende besprack met henluyden op den bestelden nacht te comen. Als zijne brieven Hannibal wederom over ghegheven waren/ liet hy zijn achterhoede toe maken/ die weghen in nemen ende besetten/ om/ als Fabius opten weghe ware/ hem onversiens aen te grijpen/ ende met listen te verwinnen. Maer Fabius wort cortelick daer nae ghewaerschout/ ende en quam opten ghesetten tijt niet/ daer mede Hannibals opset niet voort en ginck/ daerom tooch hy wederom in Brutios/ ende bleef daer den winter legghende.

Hoe *Cornelius Scipio* de jonghe, der voorgaenden *Publij Scipionis* sone, tot eenen Hooftman tegen die van Cartago vercoren, ende in Spaengien gheschict worde, daer hy de machtige stadt, ghenoemt nieuwe Cartago, met machte verwan.

SOo haest als der Lenten tijt was/ schreef Cornelius Scipio den steden diet metten Romeynen hielden/ datse haer ghetuych/ ende dat totten crijghe van noode ware/ tot Taracone beschicten/ met diẽ ginck hy te schepe/ eñ tooch tot dat heyr/ dat aen dat water Ybero lach/ eñ als hy zijn volck versaemt hadde/ liet hyse op een plaetse beroepen/ eñ sprack alsulcx met henluydẽ.

Vermaninge van Publius Cornelius Scipio aen het Romeyns Crijchsvolck in Spaengiẽ.

Ander Hooftluyden pleghen hare medeghenooten ende ghesellen te loven/ als zijse eenen tijt lanck ghebruyct/ victorie/ eere/ ende goet met hen hebben verworven: Maer zijn saecken waren soo ghestelt/ dat hyse te voren loven moeste/ eer hy yet met henluyden voor name/ oft bedreven hadde. Ten eersten/ om dat sy in gheluckighen ende onghelucklgen dingen/ so getrouwelick aen de stadt vã Rome geblevẽ/ eñ met onvertsaechder herten/ nae groot verlies/ de steden des lants Hispania/ onder der Romeynen ghehoorsaemheyt behouden hadden. Ten anderen/ om dat sy van zijn ouders eñ vrienden/ in haren noot ende strijden noyt ghewicken/ maer altijt ghetrouwelick waren by ghebleven/ ende henluyden beyde levende eñ doot/ al dat bewesen hadden/ dat vrome getrouwe ridders betamelick was. Hoe wel dat ongeluck zijnen vader ende oom/ henluyden ontnomen hadde/ eñ hem so wel in Spaengien/ als in Italien den Romeynen tegenspoedich bethoont hadde/ soo hieldet hy doch gantschelick alsoo/ dat het door een sonderlinghe beschickinghe der Goden/ alleen daerom geschiet is/ op dat der Romeynen prijs/ eere/ ende lof/ in alle de werelt verschijnen/ ende openbaer bekent soude worden/ als men hooren sal/ dat haer mannelick herte ende ridderlicke moet/ door gheen ongheluck oft teghenspoet/ hem eens verkeert is gheweest. Want alsmen ghemeynt hadde/ dat sy gheheel verdruckt/ ende opt alder nederste waren/ hebbense haer altijt in corten tijden wederom verheven/ ende door cloecheyt ende vernuft alle schade ende verlies weder verhaelt. Dat gout wert int vyer ghepr obeert: soo wert oock de deucht in teghenspoedighe dinghen geproeft. Hy hadde van zijnen ouders ghehoort/ hoe de Franchoysen Rome ghewonnen ende verstoort hadden/ hoe vele oock de oude Romeynen in hare oorloghen hadden gheleden/ ende waer haer eenich ongheluck is ghesc hiet/ dat ware altijt binnen corten tijden wederom op ghebracht/ daer wiste hy weynich af te spreken: Maer wat haer van Hannibal gheschiet is/ dat is hem al kennelick/ niet van hooren segghen/ want hy meestendeel in alle strijden daer by ende mede gheweest hadde. Als hy bedenckt hoe menighen eerbaren man zijn leven om dat ghemeyne profijt ghewaecht ende verloren heeft/ ende den ghenen die int leven zijn ghebleven/ haer cloeckheyt daer door noch niet ontvallen en is. Sy en hebben niet min dan haer ouders/ lijf ende goet/ ende meer dan in haer vermoghen gheweest is/ ghewaecht/ tot dat zijt daer toe ghebrocht hebben/ dat door der Goden verhinghen/ de macht in Italien wederom groot is ghe worden/ ende Hannibal in eenen winckel des lants van Italien tot de Brutios verjaecht is/ daer wt hy niet comẽ en dorste/ dat moeste hy zijnen ouders/ eñ dẽ anderen eerlicken Romeynen tot ghelucke toe rekenen: desgelijcx hebben de Romeynen de landen van Sicilien eñ Sardinien gheheel onder haer ghewelt ghebrocht/ datmen daer in gheen oorloge meer verwachtende en is.

Nu mogen wy wel achten eñ bedencken/ dat de doot zijns vaders eñ zijns ooms wt niemants herte min te ropen en is/ dan wt dat zijne: maer hy en wiste dat met claghen oft suchten niet wederom te brenghen. Is dat alsoo/ dat die vander ander werelt achtinge hebben/ op dat inder aerden gheschiet/ so en wiste hy zijnen ouders niet lievers oft aenghenamers te doene/ dan dat hy hen nae volghe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

volghe. Hebben sy der stadt Rome / ende den ghemeynen welvaren ghedient / dat wil hy oock doen. Hebben sy haer ridders ende ghesellen lief ghehadt / ende met trouwen ghemeynt / dat en sal niet min van hem geschiē / daer mede men sie / dat hy niet alleen haren name eñ goet / maer oock haer deucht / trouwe / ende manlicke cloecheyt beerft heeft / op dat sy vry eñ onvertsaecht mogē zijn. Waer sy hem de ghehoorsaemheyt die sy zijnen vader ende oom menichvuldelick betoont hebben / oock betoonen wilden / so hadde hy goede hope / dat hy met der Goden / eñ haer hulpe in corter tijt daer toe brenghen wilde / dat die van Cartago in Spaengien te comē / niet meer bedencken en souden,

Hebben andere Romeynen Italien / Sicilien / Sardinien wederom totter Romeynen ghehoorsaemheyt gebrocht / sy moesten met hem een alsulcken lof van Spaengien halen / eñ daer na met vreuchden / eere / ende goet wederom in haer vaderlant trecken / eñ met grooter triumphe in rijden.

Door dese redene worde menighen ouden ridder zijn herte soo vermorwet / dat sy van dat achterdencken aen de oude Scipiones, eñ daer sy aen dien jongen man / hare deuchden noch versch blincken saghen / van blijschappen ende droefheyt weenende worden / dat de tranen wt haer ooghen drongen / ende over haer gebaerde aensichten te loepen begonsten / ende riepen met ghemeynder stemmen / hy en soude aen hen gheen ghebrer vinden / sy wilden hem alle trouwe ende gehoorsaemheyt bewijsen / ende wat hi niet henluyden voor name / haer leven ghetrouwelick daer voor waghen. Soo begaefde Scipio haerder vele vanden besten na zijn vermoghen / ende waer hy sach dat yemant gebreck hadde / oft armoede leet / dien quam hy met cleederen / paerden / harnasch / ende andere nootsakelicke dinghen te hulpe / daer mede hyse gantsch goetwillich tot hemwaerts maeckte.

De mildicheyt van Scipio tegen zijn crijchsvolck.

Nieuwe Cartago / vã Scipio beleghert.

Daer na in corten daghen tooch hy voor de stadt nieu Cartago ghenoemt / die aen de zee ligget / die beleyde hy ter zee eñ te lande: Daer in was Mago een Hooftman / ende op den dach als hy de stadt belegerde / maeckte hem Mago metten zijnen wt / oft hy Scipioni eenighe schade doen mochte. Soo verhief hem daer een schermutsen / daer wt worde eenen strijt tusschen hen / daer de Romeynen de overhant cregen / eñ maeckten Mago met de zijne wederom vluchtich tot inde stadt / daer worde byder poortē eē groot gedrang / datter daer vele van henluyden verslaghen worden / ende de Romeynen waren byeans met hen inde stadt ghecomen / daer van alsulcken oproer ende ongheschicktheyt inder stadt worde / dat de sommige meynden dat de stadt gewonnen ware / ende vielen over de mueren daer wt. Doen dat Scipio sach / dochte hy dat de stadt in een alsulcke ongheschicheyt eñ verschricken wel te bestormen ware / ende riep zijnen ghesellen toe / dat sy haestelick leederen brochten ende toe dronghen. Hoe wel sy nu daer toe willich waren / noch eert ghevaen worde / hadde hem Mago met de zijne op de mueren gheordineert / die waren sterck ende hooch. Ende als Scipio den storm liet aen treden / soo mochten weynich leederen het opperste der mueren gheraken / die lanck genoech / ende soo swaerlick waren / dat de sommighe alsse metten volcke geladen waren / braken. Ende hoe wel de Romeynen manlick stormden / alst nu langhe gheduert / ende haerder vele beschadicht worden / sach Scipio wel dat sy niet schaffen en mochten. Daerom liet hy op blasen datse wederom vant stormen af laten souden / dat hadde gheduert totten middaghe / als de zee na haer gewoonte vander stadt af vloeyde / ende daer na tot haren tijt wederom quam. Onder des hadden sommighe van Spaengien / die in vischbooten om de stadt / soo vele als sy mochten gevaren waren / bevonden / dat op eene zijde / daer de zee stille stont / putten ende diepe groeven ghemaect waren met dat of vloeyen der zee / die tot aen de stadt mueren gingen / eñ dat daer oock eenen wint opgestaen was van Noorden / die dat water oock wech dreef / des waren de poelē so leech geworden / datse wel te gronden waren / soo dat dat water eenē mensche niet verder dan over den navel en ginge / nochtans en duerde dat niet langher / dan tot dat de zee weder quam / dat gaven sy Scipioni te kennen / ende hoe dat de stadt aen den selven hoeck ter wijle men stormde / onbeset was / eñ dat daer de mueren niet hooghe en waren.

Scipio besochte dat selve / ende volchde dē wech die hem dat gheluck ghetoont hadde / ende gheboot in zijn heyr / datmense haest spijsen soude / daer na liet hy op blasen ende tooch totten Romeynen met leederen ende andere dinghen / die totten storm nootsakelick waren / tot aen de stadt / eñ liet den storm wederom aen gaen als voren. Als hy nu int alder hertste was / hadde hy eenen hoop van wtghelesen knechten wt ghehouden / eñ met leederen / horden / ende ander dingen toe ghemaect / dien toonde hy den wech om tot aen de mueren door de groeven te comen / ende aldaer inne te climmen. Den selven hoeck was wederom als te voren vandē inwoonders der stadt onbewaert ende verlaten / eñ de een yeghelick was nae den storm / daer men hem ten eersten aen ghetreden hadde / gheloopen. Alsoo quam dien selven hoop sonder eenighen noot inde stadt / dat haer der de burghers niet gheware en worden / voor datse op hen van achter sloeghen ende schoten. Doen verrondichde Scipio den anderen aen den storm / sy souden haest een nieuwe gheschrey hooren / haer ghesellen waren inde stadt / ende riep hen vast aē datse cloeckelick met stormen aen hielden. Soo gheschiedet cortelinghe daer / dat hen die vander stadt van voor ende van achter weeren moesten / so dat daer een ongheschicheyt onder haer quam / die maectese inde vlucht / so dat de Romeynen aen dien selven hoeck oock op de mueren quamen. Daer na worde de poorte / by de welcke den storm gheweest was / vanden Romeynen / van binnen ende buyten der stadt verdestrueert ende ghebroken / dat de gantsche macht inde stadt quam. Nu hadden sommighe der inwoonders eenen berch inde stadt in ghenomen / so was

Nieu Cartago vã Scipio inghenomen.

oock

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 546

oock Mago in dat slot/ dat op een hoochde lach/ gheromen.

Daer nae ordineerde Scipio zijn volck wederom aen twee hoopen/ den eenen tegen die den berch in genomen hadden/ Den anderen nam hy/ ende tooch voor dat slot. Die op den berch waren/ worden haestelick af gedreven/ daer verhief hem inder gantscher stadt een dootslaghen/ daer en worde niemant ghespaert die tot zynen daghen ghecomen was.

Mago stelde hem ten eersten ter weere/ maer als hy dat ellendich geschrey hoorde/ ende sach dat de stadt te water ende te lande ghewonnen was/ vereenichde hy met Scipione, ende gaf hem op met die by hem waren/ eñ dat slot in zijn ghenade. Daer na liet Scipio wederom op blasen ende ghebieden datmen niemant meer doot slaen en soude/ daer na verhieft hem aen een plonderen inde huysen/ ende een yeghelick sach nae dat goet/ des vantmen ontallicken vele inder stadt/ want sy was ghespijst/ ende van allen dinghen voorsien dat totter oorlooghe toe behoort. Ende die van Cartago hadden oock in allen nooden een toevlucht tot dier stadt/ sy en meynden oock niet datse te winnen ware/ dat quam Scipioni al ten besten/ eñ voorsach hem totten toecomendẽ crych/ want hy creech so veel goets inder stadt/ dat hy daer na gheen ghebreck en hadde/ van al dat tot een heyr van nooden is/ te water ende te lande. Hy creech oock daer van eenen grooten roep/ dat hy een alsulcke vaste wel bewaerde stadt/ den eerstẽ dach/ als hy daer voor gecomen was/ gewonnen hadde/ daer vrienden ende vyanden hen bedacht hadden/ jaer ende dach voor te blijven.

Nien Cartago gheplundert/ ende inde selfde grooten rijcdom ghevonden.

Also besette Scipio dat slot eñ de stadt/ eñ liet de burghers/ die noch waren levendich ghebleven/ nae haer oude rechten ende ghewoonten de stadt regeeren. Oock vant hy by drie hondert luyden in nieuwe Cartago van andere steden wt Spaengien/ die haer van noots weghen/ ofte om andere saken/ aen die van Cartago beghevén hadden/ eñ inder stadt tot een gijssel lagen/ op datse des te min wederom af vallen souden/ dese vertrooste Scipio wel/ ende lietse alle onbeschadicht wederom in haer lant rijden.

Van de groote deuchden ende cuyscheyt des Hooftmans *Scipionis*, die hy met sommighe schoone maechden, ende vrouwen, die nae het in nemen der stadt vã Cartago in Spaẽgien ghevanghen, ende voor hem gebrocht waren, alsoo eerlick ende gheschictelick hielt, dat hem grooten prijs ende eere daer af ghescheide.

Onder die waren oock sommighe vrouwen ende maechden/ ende bysonder Mandonij/ eens Vorsts van Spaengien huysvrouwe/ die viel Scipioni te voete/ met tranen begheerende/ dat hy om zijnder grooter deuchden wille/ haer voorsien ende bewaren liete/ dat sy ende de edele kinderen diese by haer hadde/ aen haer eere niet verweldicht noch ghecrenct en worden: Scipio seyde haer dat toe/ en beloofdese om datse nae het verlies haerder tijtelicker goeden/ soo groote achtinghe hadde op haer vrouwelicke eere ende reynicheyt/ sy ware des wel weert/ dat hy met neersticheyt daer toe saghe/ dat haer gheene versmaetheyt en ghesciede/ eñ bevalse daer mede eenen ouden ridder/ die haer waer nemen ende bewaren soude.

Mandonius huysvrouwe biddet Scipio dat sy met haer Jonckvrouwen niet en souden geschent worden.

Daer en tusschen worde Scipioni van zijnen ridderen een seer schoone edele maecht voor ghebracht/ die sy ghevanghen hadden/ meynende dat haerder niemant weerdich en ware dan Scipio/ die wilden sy met hem vereenighen. Alsse Scipio aensach/ ende van haer lieffelicke schoonheyt verwonderde/ liet hyse vraghen wie sy ware. Sy antwoorde/ datse eens burghers dochter vander stadt ware/ vertrouwet eenen Lantsheere in Spaengien/ diese van liefden wege ghenomen hebbende/ corteljnghe voor dese daghen inde stadt gecomẽ ware/ meynende zijn bruyloft met haer te houden/ ende haer te beslapen/ die ware in dien noot oock ghevanghen. Scipio vraechde nae zijnen name. Sy sprack: Hy heet Luceius, een Heere van den lande Celtiberia. Soo liet Scipio nae hem/ ende oock der maecht vader ende moeder schicken/ die warẽ blyde/ meynende datse Scipio by ghevalle de maecht te lossen wilde stellẽ/ daerom namẽ sy een deel gouts met hen/ datse inden noot verborghen hadden/ om haer dochter te lossen. Als sy voor Scipionem quamen/ doen sprack Scipio.

Scipio wort een schoone maecht ghebracht die met een Spaensche edelman in gelofte was/ de welcke Scipio haren Bruydegom Luceius heel ongheschent weder gegeven.

Luceius.

Ick wil ten eersten met u Lucei spreken/ als den eenen jonghelinck metten anderen: Oft ick/ na dat u medeghenoot voor my gebrocht worde/ wt beweginghe mijnder jonckheyt/ yet vriendelicx (dwelck onsen ouderdom in heeft) begeert hadde/ men hadde mijne jonckheyt toe ghescreven/ ende het ware my van alle man vergheven. Maer als ick hoore/ dat sy van eerbaren vrienden/ ende ghy van goeder edelheyt zijt/ ende ick daer toe verneme de groote liefde die ghy tot malcanderen hebt/ ware my leet/ datse yemant te deele worde dan u/ diense vã rechts weghen toe behoort/ daerom neemtse aen uwe hant/ ick segghe u/ ende haer van uwer ghevanckenisse los/ ende en twijfelt niet/ sy is van my onberoert/ noch haer en is van niemant oneere aen ghedaen.

Oratio Scipionis.

Wie mochte rijckelicker verheucht zijn na groot leet/ dan nu Luceius was? Hy viel Scipioni te voete/ ende en wiste niet met wat woorden hy hem bedancken soude/ dan dat hy alle Goden ende menschen aenriep/ datse hem der grooter ghenaden/ ende goetheyt bedancken ende verghelden wilden. Daer na quamen voor hem der jonckvrouwen vader ende moeder/ ende na vele dancksegginghen/ daer mede sy hen danckbaer betoonden/ offerden sy Scipioni dat gout datse met hen ghebrocht hadden/ om hare dochter te lossen/ leyden dat voor zijn voeten/ ende baden hem/ dat hy dat/ dwelck henluyden van alle hare incomende goedẽ over blevẽ was/ voor de groote goetheyt die hy henluyden hadde betoont/ in dancke ontfanghen wilde: Dat weygherde Scipio. Maer doen hem der maecht vader ende moeder/ eñ Lu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ceius seer daer om baden/dat hijt nemẽ wilde/ ende haer cleyne bewijsen der dancbaerheyt niet verachten en wilde/ sprack Scipio: Wel aen/so neme ickt in dancke/eñ schencte dat van stonden aen der jonckvrouwen wederom/dat zijt eñ haer man tot eenen bruyt-sticke hebben souden. Van dese vroomicheyt ende mildicheyt/worde Scipio van yeghelicken gepresen/eñ de jonckvrouwe scheyde vrolick met haren man van daer/die namse mede te huys.

Als hy haer beslapen hadde/gaf hy in zijn lant te kennen / hoe daer een al te schoonen jonghen man vandẽ Romeynen in Spaengien ghecomen ware / die beter eenen God dan eenen mensche ghelijck ware / die verwan met zijnder manlickheyt ende goetheyt alle menschen/eñ hadde de vaste mächtighe stadt Cartago/ den eersten dach als hy daer voor ghecomen was/ghewonnen. Tot dien wilde hy rijden/ende hem dienen. Met dien woorden beweechde hy vele edelingen datse met hem reden. Ende hy quam in corten daghen nae dat hy van Scipione ghescheyden was/met veerthiẽ hondert paerdẽ tot hem/ eñ begeerde hem te dienen. Int beginsel van den selven somer quamen drie Vorsten wt Spaengien/Edesto, Indibilis, eñ Mandonius, die haer kinderen ooc tot eenẽ gijssel tot nieu Cartago ghegeven hadden/eñ na inder Romeynen gewalt waren / die gaven hen oock tot Scipionem, ende baden hem:

Allucius coẽt met veerthiẽ hondert peerden by Scipio om hem te dienen.

Hispanorum principum oratio.

Edesto, Indibilis, ende Mandonius geven hem selben in handen van Scipio.

Dat hy hem niet en liet dunckẽ/ datse wt lichtvaerdicheyt van d'een partye tot de andere vielen/want het ware van dier tijt aen/ dat sy der Romeynen deucht ende gerechticheyt bekent hadden / altijt haren wille gheweest/maer door herde benauwinge dier vã Cartago eñ haerder Hooftluyden/waren sy bedwonghen gheweest aen haer te houden/ ende henluyden haer kinderen daer voor tot een gijssel te setten: Maer so hy nu door zijn deucht eñ vroomicheyt haer vrouwen ende kinderen vry gelaten hadde/mochten sy wel lijden/dat hyse also behielt / tot dat hy saghe wat dienst sy hẽ bewijsen soudẽ. Want sy en begheerden niet dat hyse meer deuchden oft vrientschap bewese/dan sy van hem verdiẽsen/die gerechticheyt voor oogen hadden/eñ dienst bekennen consten.

Scipio prees henluyden/ende bedanckitese vander goetwillicheyt die sy hem ende den Roomschen volcke betoochden / eñ hy wilde daer van dancbaer zijn. Ten soude henluyden niet leet zijn datse den Romeynẽ vrientschappe bewesen/daer en ware gheen volck op aerden / die dat beter bekennen consten/ oft die haer vrienden beter vergheldẽn / dat souden sy metten wercken bevinden. Daer mede liet hy de vrouwen eñ maechden brenghen/die liet hy alle vry eñ los/ eñ lietse met henluyden thuys voeren/segghende: Dat hy geenen pant van haer en behoefde: hy hoopte soo teghen henluyden eñ andere des lants van Spaengien te leven / datse hem wt liefden/ende niet van noots weghen ghehoorsaem zijn souden. Also gaf hy henluyden oorlof thuys te rijden/ ende waert hen geleghen ware/wederom tot hem te comen. Des waren sy blijde/ende bedanckten hem so sy best consten.

Scipio gaf weder den Spaẽschen Heeren hun gijsselaers.

Also creech Scipio den loop/dat hy in langen tijt niet meer te velde en voer / maer toeleyde met pays maken/ende goetheyt de steden vã Spaengien tot hem eñ de Romeynen te brenghen. Daer mede wert der Romeynen macht in Spaengien so langer so grooter/ende dat ghewelt dier van Cartago ende haerder Hooftluyden worde so lancx so minder. Daer nae als Scipio vernam / dat de Hooftmannen van Cartago niet by malcanderen/maer ghedeylt laghen / maecte hy hem haestelick op/ende tooch teghen den eenen Hastrubal, hopende met hem te strijden/ eer hem de andere te hulpe comen mochte/ die lach byder stadt Butula ghenoemt / onbegraven / ende Scipio quam hem al na by/ eer hy zijns ghewaer worde / doen tooch hy haestelick op een hoochde/die hadde op d'eene zijde een afgheschoorden want / datmen niet wel daer op comen en mochte/ eñ meynde hem wel dat voordeel te behouden: Maer Scipio en wilde niet wachten / tot dat hy hem omgraven hadde / maer bereyde hem van stonden aen totten strijde/ eñ vermaende zijn volck / datse hen niet en lieten bewe ghen/ dat Hastrubal een cleyn voordeel inne hadde. Die over de hooge mueren van Cartago gheclommen waren/die mochten oock lichtelick op den berch comen/eñ deylde zijn volck daer mede in vier hoopen/de sommigẽ van voren teghen den berch/ de andere twee van bezijden/ den vierden van cleynen lichtẽ volcke/dat geen harnasch en hadde/op datse waer men den berch bestorme / met lederen eñ anders als sy mochtẽ/van achter bestonden op te comen.

Betulam.

So worde daer van beyde zijden ridderlick ghestreden : maer dat gheluck Scipionis was so groot/eñ zijn volck was hem soo ghewillich eñ ghehoorsaem/ datse dat voordeel oock verregen/ ende op den berch quamen. Als nu Hastrubals volck gheen voordeel meer en hadden / begonstense eensdeels te vlien/ ende de Romeynẽ dructense so vast na / dat haerder vele over de afgheschoorde steenrootse te rugghe af vielen / die quamen dien inde handen / die daer toe gheordineert waren. Soo worde daer int eynde een ghemeyne vlucht / dat de Romeynen tvelt behielden. Daer nae versaemde Hastrubal alle de zijne/so vele als hy mochte / wederom by dat water Tagus / ende tooch met henluyden aen dat gheberchte Montes Pirenei ghenoemt. In dien strijt worden ghevaughen thien duysent voetknechten / ende twee duysent paerdevolcx/ ende vele verslaghen. Also liet Scipio alle dat daer gewonnen was / inde buyte comen/ behalven de ghevangenen. Al dat die van Aphrica toe behoorde/liet hy vercoopen: Maer wat vandẽ Spangiaerts was / dat liet hy onbeschadicht / vry eñ los. Daer mede vercreech hy noch een meerder gunste in gantsch Spaengien / dat een yegelick tot hem/ende den Romeynen ghenyeght worde.

Scipio strijt tegen Hastrubal, ende verwinnet hem.

Tagus.

Hoe *Cornelius Scipio* eenen jonghelinck *Massius* ghenoemt, van Coninckllicker afcoem-

Int jaer van der stadt 545

ste, die hem als een ghevanghen ghelevert was, vry ende los maecte, en hem met paerde, harnasch, en andere dingen besorchde ende eerde, ende met goeder bewaringe tot huys ende zijn wooninghe gheleyden liet.

Massiva een jonghelinck van Coninclick geslachte/ wort vā Scipio los ende vry gelaten.

SO gheveurdet oock onder andere dinghen / alsmen de ghevanghen van Aphricavercochte/ dat onder henluyden een jonckman ghevonden is / die van Coninckliicke afcoemste was / Massiva ghenoemt. Als dat Scipio wiste / seynde hy om hem / ende vraechde wie hy ware / ende hoe hy so jonck totten crijghe getogen was: Hy antwoorde dat hy een weese ware van vader en moeder/ de Coninck Gala van Numidien was zijn oom gheweest/ van zijns moeders weghen. Als die zijnen sone Masinissa met een reysigher hoop tot die van Cartago in Spaengien tot een bystant gheschict hadde/ was hy met zijnen oom in dat lant pagewijs ghecomen/ die hadde hem verbodē dat harnasch aen te trecken.

Doen hy nu sach dat hy metten Romeynen strijden moeste / was hy toe ghevaren/ onwetende zijns ooms / ende was op een paert gheseten / ende hadde zijn eerste harnasch aen getrocken/ en was also oock metten anderen vanden Romeynen ghevanghen ghewordden.

Scipio hadde een medelijden met hem/ (want hy was fijn ende wel ghemaeckt) dat hem zijn eerste reyse soo qualick ghelucket was/ ende vraechde hem/ oft hy gheerne wederom by Masinissa ware? Hy antwoorde/ ja. Soo gaf hem Scipio een ander paert ende harnasch / een guldē rinck / ende andere juweelen/ ende maecte hem der ghevanckenisse los / ende gaf hem oock sommighe die met hem rijden / ende hem geleyden souden/ tot dat hy in zijn vrydom quame. Also scheyde de jonghelinck van Scipione, ende danckte hem met weenende ooghen / hem toe segghende: hy en wilde alsulcker weldaet nemmermeer vergheten.

Als nu Scipio alsulcken hooghen lof ende prijs van vrienden ende vyanden creech/ dat hy Spaengien meer met goethept / dan met ghewelt bedwanck / ende den Romeynen ghehoorsaem maeckte: verhieven hem die van Spaengien daer van/ die by hem waren/ ende quamen met grooter menichte tot hem/ ende vercoren hem tot eenen Coninck. Scipio stildese / ende antwoorde henluyden/ dat hy de bewijsinghe haerder goetwillicheyt in grooten dancke nam. Maer de Coninclicke name/ hoe wel sy by andere natien ende volck hooghe gheacht ware/ so waerse doch den Romeynen niet aenghename noch lijdelick. Hy liet hem aen dien name ghenoeghen / dat hem zijn ridders ende knechten/ een Hooftman noemden. Als nu dat lantvolck sach/ dat hy so bescheyden was/ en den Coninclicken name niet aen nemen en wilde/ ende dat gheen hovaerdye in hem en ware/ hadden sy noch een grooter verwonderen van hem.

Scipio wort vandē Spaēgiaerts tot een Coninck gecoren/ maer hy en wil alsulcken naem niet hebben.

Daer en tusschen waren tot Hastrubal ghecomen (maer veel te spade) de andere twee Hooftluyden dier vā Cartago/ Hastrubal ende Mago, die hielden raet met malcanderen hoe sy hen teghen Scipionem stellen souden / ende hielden voor goet dat Hastrubal de sone Gisgonis met zijn volck blijven soude in Lusitania / datmen nu noemt dat Coninckrijck van Portugale/ so soude Mago in dat uterste van Spaengien teghen de zee/ tot Gades ligghen/ en soudeniers bestellen wt dat Insele Baleares ghenoemt.

Hastrubal de sone vā Gisgo, ende Mago comen in Spaengien.

Item/ na dien dat die van Spaengiē seere op der Romeynen zijde vielen / der welcker Hastrubal Amilcars sone vele in zijn heyr hadde / so en ware niet beters/ dan dat hy met dien bestonde in Italien te trecken tot Hannibal zijnen broeder. Als dan haerder beyder macht by een quamen / mochten sy over Italien ghewelдich worden: so wie dan Italien ende de stadt van Rome inne hadde / dien souden de andere steden ende landen lichtelick toe vallen. Want soude hy in Spaengien blijven / het ware te besorghen dat die van Spaengien/ die noch in zijn heyr waren / alle de andere volghen / ende tot Scipionem ende den Romeynen keeren souden.

Hoe *Hannibal* by de stadt Venusium in Apulien beyde de Burghemeesters van Rome, *Marcum Marcellum*, ende *Quintum Crispinum*, met listen omringelde ende verwan, ende *Crispinus* worde inden selven slach seer ghewont, ende *Marcellus* met sommighe andere treffelicke Romeynen doot gheslaghen.

Int jaer van der stadt 54[illegible] Crispinus Marcellus Coss.

IN dat navolghende jaer worden te Rome wederom tot Burghemeesters vercorē Quintus Crispinus en Marcus Claudius Marcellus, want hy hadde grooten lust ende begheerte om den strijt met Hannibal te voleynden/ want hy hoopte na dien hy menighen strijt ende slach met hem ghedaen hadde/ dat hem de eere oock ghebeuren soude/ dat hy Hannibal verwon / en ten laetsten wt Italien verjaghen soude. Alsoo sloeghen beyde de Burghemeesters te samen/ hopende/ wanneer haerder beyder macht by een ware/ waer sy Hannibal aen quamen/ het soude hen ghelucken/ ende toghen so met alle haer macht in Apulien/ en maecten harē legher niet verre vander stadt Venusio.

So tooch Hannibal tegen henluyden/ oft hy ergent zijn voordeel kiesen / ende dat verlies aen de stadt Tarentum verhalē mochte. Als sy nu hare leghers d'een teghen d'andere maeckten / toghen de Burghemeesters van Rome menichmael wt hare waghenborch / strijt begheerende. Maer Hannibal onthielt hem in zijne waghenborch / ende en wilde met hen beydē niet strijden/ hy en hadde eerst voordeel / nochtans liet hy dagheliicx zijn ghesellen met hen scharmutsen ende campē/ oft hem ergent terwijle voordeel gheschien mochte. Als sy nu dat langhe hielden gaende/ ende de somer alsoo voorby ginck/ schreven de Burghemeesters den Hooftman van Sicilien Lucio Cincio, dat hy hem met schepen toe maecte/ ende ter zee voor de stadt Locrum/ in Brutijs ghelegen/ trecken wilde. Desghelijcx schreven sy aen den Hooftman

Hannibal en de Romeynsche Burghemeesters ligghē tegē malcander te velde in Apulien.

Lucius Cincius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

De Romeynē dencken de stadt Locris te belegeren/ dwelcke Hannibal heeft belet.

mā die te Tarento lach/ dat hy eene bescherminghe in dat slot ende stadt van Tarentum liete / ende zijnen legher met dat overschietende volck voor die voorghenoemde stadt maken soude / ende dat hyse te lande in Hannibals afwesen te stormen begoste. Des aenslachs worde Hannibal ghewaere door eenen ghevangen/ die in een scharmutsinghe verwonnen gheweest was/ ende schicte heymelick eenen bode van hem wt/ datse hen versterken ende de weghen bewaren souden tusschē de stadt Tarentum ende Locrum / soo wanneer de Romeynen van Tarento/ tot de voorghenoemde stadt trecken souden/ dat zijse onversiens overvallen/ende hen bestrijden souden. Desen aenslach ghelucte Hannibal wel/ want den zijnen vielē op de Romeynen/ ende sloegen haerder by twee duysent doot/ eñ vinghender by twaelf hondert. Alsoo bleef dien leger voor de stadt Locrum onderwegen / ende Hannibals gesellen quamē met vreuchdē wederom in zijnē waghenborch/ daer de Burghemeesters van Rome/ eñ hy noch tegen malcanderen lagē.

Marcellus eñ Crispinus willen eē hooghte besichtighen/ maer sy worden vanden vyanden omringhelt.

Nu was daer eenē berch/ een weynich ter zijden af tusschen beyde de heyren/ die hadde boven een wout/ dat tot aen Hannibals heyr quam/ dat hadde Hannibal met vlijte inghenomen/ oft de Romeynen dat besetten wilden/ hadde hy zijn aenslach ghemaeckt daer in zijn voordeel te verkiesen/ ende verberchde de zijne een groot deel in dat selve wout/ den rechten tijt verwachtende/ want men mochte beyde de heyren wel vanden berghe sien. Als nu inder Romeynen heyr vele ghesyt worde/ datmen den selven berch ende wout in nemen/ ende daer bovē een pasteye slaen soude/ so en wistē doch de Romeynen niet eyghentlick wat een gestelt hy hadde na Hannibals heyr gaende/ ende de Burghemeesters Marcellus ende Crispinus besloten/ dat sy het selve versoecken wilden/ ende namen twee hondert eñ twintich paerden met hen/ daer onder vele goede Romeynen waren. Als nu Hannibals gesellē haer sagen tegē den berch aen treckē/ en roerde hem niemant van henluyden / tot datse soo in handen quamen/ datse niet meer wijcken en mochten / daer omringheldense de vyanden/ ende quamen op hen van achter ende van voor / ende hoe wel hen de Romeynen ten eersten ridderlick te weere stelden / noch waren sy met so grooter menichte overballen/ dat haer stercte niet daer tegen en was/ doch hielden zijt soo langhe/ tot dat Marcellus doorsteken zijnde/ van zijnen paerde viel/ ende daer doot lach. Oock worde de ander Burghemeester Crispinus seer ghewont/ desghelijcx oock de jonghe Marcellus/ de sone van die daer verslaghen wert / ende noch meer onder henluyden. Doe namen sy de vlucht tot haren wagenborch toe/ nochtans worden haerder drie eñ veertich verslagen/ ende achthien ghevanghen/ daer onder waren drie eerlicke burghers / Aulius Manlius ende Marcus Aulius verslagē/ ende Arennius ghevanghen.

De Burghemeester Marcellus, ende meer andere worden verslaghen.

Marcelli doot.

Maer Marcellus doot wort aldermeest gheacht / ende om dat Hannibal een groote vreucht daer van creech / waren de Romeynen al te qualick daer van te moede / dat een alsulcken treffelicken Hooftman/ die so lange ende menichmael tegen Hannibal te velde gheweest hadde / hem soo versuymelick verreuckeloost hadde/ ende hem selven ende andere indē noot gebracht. Daer toe beweechde henluyden zijn ouderdom / want hy was boven tsestich jaren out / ende vanden Romeynen bevrijet dat hy niet meer te velde trecken en dorste / soo hadde hy oock binnen zijnder tijt in Sicilien ende Italien eeren genoech vercreghen: Maer de groote ernst ende goetwillicheyt die hy daer toe hadde / ende gheerne met Hannibal gestreden/ ende des stryts een eynde hadde gemaeckt/ coste hem zijn leven.

Daer na in corten daghen/ braken de Romeynen by nachte op ende toghen wech/ ende maeckten haren legher aen een gheberchte daer sy seker ligghen mochten. Doe viel Crispino den anderen Burghemeester metter tijt inne/ nae dat Marcellus lijf ende oock zijnen rinck / daer mede hy te versegheleN plach/ inden strijt gebleven waren/ so mochte Hannibal wederom zijn listen ghebruycken / ende in Marcellus name brieven wt seynden om de Romeynen te beschadighen/ daerom schreef hy aē allen stedē der Romeynen/ vercondighende haer Marcellus doot/ oft daer brieven in zijnen name gheschreven worden/ datmense niet achten en soude. Eñ als de selve bode inde stadt Salapia genoēt quam / soo hadde Hannibal oock in Marcellus name tot haer gheschreven / hy wilde op de selve nacht tot haer comen/ datse bereyt souden zijn om hem inne te latē/ ende en hadde de waerschouwinghe ghedaen/ Hannibal hadde de stadt oock in ghenomen: Maer als sy zijn aenslach ghewaere worden/ ende Hannibals volck quam/ lieten sy haerder by ses hondert in comen/ daer na lieten sy de schietgaten toevallen/ ende de poorten toesluyten/ ende de knechten worden alle van henluydē ghevanghen/ ende dootgheslaghen. Also bedrooch Hannibal zijn eyghen listicheyt.

Salapia.

Hannibal schrijft brievē inden naem van Marcellus aen die van Salapia / de welcke vandē Burghemeester Crispinus ghewaerschuwet waren.

Daer na brack hy op/ ende tooch voor de stadt Locrum/ daer Cincius der Romeynen Hooftman met schepen voor lach / ende ooc op dat lant ghetreden was / ende hy hadde die vander stadt een bootschappe gesonden/ als sy zijnen reysigher hoop saghen / dat sy terstont op de Romeynen wtliepen / ende op henluyden sloeghen/ so wilde hy haer te hulpe comen / dat worde oock vanden burgheren der stadt volbracht/ ende als sy op de Romeynen sloeghen / brack Hannibals reysigher hoop door/ ende overvielse onversiens/ ende Hannibal tooch metten voetvolcke hen na. Als dat de Romeynen saghen/ namen sy van stonden aen de vlucht na de schepen toe/ daerder vele van hen verslagen worden / eñ Hannibal nam haren waghenborch inne/ ende al dat daer inne was.

Hānibal overvallet de Romeynen voor de stadt Locris.

Daerentusschē sterf ooc de andere Roomsche Burghemeester Quintus Crispinus van zynder wonden / dat nochtans noyt ghehoort en was / dat twee Burgemeesters op een jaer soo ellendichlick dat lijf verloren. Ende aen Crispinus dootbedde worde Lucius Manlius Torquatus tot een Dictator

Quintus Crispinus Burgemeester is gestorven.

van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der ſtadt 546

van hem geſtelt. In dien ſomer en wort daer niet meer ghehandelt.

Hoe tot Rome, ſo haeſt als henluyden vercondicht wort, dat *Haſtrubal* wt Spaengien tot *Hannibal* zijnē broeder in Italien met heyrs crachte trecken wilde, tot Burghemeeſters eñ Hooftmannen vercoren worden *Claudius Nero*, ende *Livius Salinator*. Ende als *Nero* teghen *Hannibal* tooch, ende hem menichmael inden ſtrijt verwonnē hadde, ſo maecte hy hem heymelic eñ met liſten haeſtelic tot *Livium* om teghen *Haſtrubal* te ſtrijden: Ende de Hooftman van Cartago *Haſtrubal* worde van hem ende zijn gheſellen inden ſtrijt verwonnen, eñ zijn hooft afgeſlagen, ende voor *Hannibals* wagenborch (daer zijt niet en verwachten) gheworpen, daer van *Hannibal* in een vertwijfelen quam, ende riep met grootē jammere, dat het met Cartago ghedaen ware.

Tydinghe wt Maſſilien aē deñ Romeyn en geſonden/ hoe dat Haſtrubal met een groot heyr na Italien coemt.

Int jaer van der ſtadt 547

INden naevolghenden winter / quam den Romeynen de bootſchappe van Maſſilien / hoe hem Haſtrubal wt Spaengien op ghemaeckt / ende met zijn volck in Galliam ghecomen ware/ daer beſtelde hy vele ſoudeniers om groot ghelt/ende hem en ghebrack niet meer / dan dat hy te wintertijt over dat geberchte niet en mochte comen: hy ſoude doch ſo haeſt als de Lenten tijt aenquame/ beſtaen in Italien tot zijnen broeder Hannibal te trecken. Des vertſaechden hen de Romeynē ſeere/ende ſagen wel dat hem hier toe groote voorſichtichheyt van noode ware. Want de eenige Hannibal in Italien / maeckte hen ſo vele te doene / dat ſy wel dachten quame zijnen broeder oock tot hem / haer gheluck en ſoude daer van niet grooter worden / maer omme keeren / daerom beſloten ſy nieuwe Burgemeeſters te verkieſen/ die totter ſaken bequame waren / ende hen verſtaen mochten/ want het hen altijt qualick ghelucт hadde/ als ſy hittige ende onbedachte luyden tegen Hannibal wt ghemaect hadden. So worden daer tot Burghemeeſters vercoren Gaius Claudius Nero, ende Marcus Livius, opt twaelfſte jaer / nae dat het oorlooch begonſt was. Deſen worde vanden Senaet bevolen/ datſe met gantſcher macht toeleggen ſoudē/ dat haerder eē Haſtrubal te gemoete toge/ eñ met alle neerſticheyt voorſien / datſe niet by een en quamen. So ſettē de Burgemeeſters een ſchattinge op/ende wiſten daer hoe veel burghers datter noch binnen Rome waren/ daer wordender in getale bevondē/ hondert duyſent eñ ſeven eñ dertich duyſent / eñ daer worde gereckent dat den crijch der ſtadt van Rome hondert duyſent / ende acht duyſent mannen afghenomen hadde.

G. Claudius Nero, M. Livius Salinator.

Beſchrijvinge binnen Rome.

Romeyns Crijchſvolck.

So ſchreven de Burghemeeſters vander ſtadt vā Rome/met de andere ſteden in Italien diet metten Romeynen hielden / totten ghenen die van te voren te velde lagen/ datſe drie eñ twintich Legioenen van volcke creghen/die deylden ſy/ de ſommige in Sicilien eñ Sardinien/ de ander by hē in Italiē/ dat Gaius Claudius Nero met veertich duyſent voetvolcx ende drie duyſent paerden teghen Hannibal trecken ſoude. De andere nae Marcus Livius om teghen Haſtrubal te treckē. So quam Haſtrubal eer over dat geberchte in Italien / dan de Romeynen oft Hannibal gedacht hadden. Want de bergen waren een weynich goet ghewordeu / datmen daer over reyſen mochte/ ende Haſtrubal was metten berchluyden vereenicht/ datſe hem met vreden ſonder haer ſchade door lieten gaen / ende hielpen hem daer toe: Ende hadde hy ſtracx voort ghetoghen/hy ware tot zijnen broeder Hannibal gecomen/ eer de Romeynen gewapent/ende op de reyſe gheweeſt hadden. Maer hy verſuymde hem byder ſtadt Placentia / die beſtont hy (om datſe op een vlack velt lach) eerſt inne te nemen/ende als hy langhe daer voor toefde/en coſte hy daer niet toe ghedoen.

Haſtrubal coemt in Italiē/ ende belegert Placence.

Binnen deſer tijt quamen de Romeynen te velde/ ende Claudius Nero die quam Hannibalem onverſiens op/ als hy op de reyſe was om tot zijnen broeder te trecken/ eñ gecomen was tot in Salentinos/daer verhief hem eenen ſtrijt tuſſchen hen beyden/ datter Hannibal by vier duyſent afgheſlaghen waren/ daerom tooch hy wederom te rugge in Lucanien / ende maeckte zijnen legher totter ſtadt Grumentum genoemt/daer maecte hy hem noch ſtercker/ende ſeynde nae zijn volc dat hy in alle legers hadde. Maer Claudius Nero volchde hem ſtracx nae/ eñ maecte zijn legher teghens hem/ ſtrijt begheerende/ ende tooch op eene morgheſtont met zijn volck wten waghenborch / nochtans ghebruycte hy Hannibals liſten/want hy hadde eenen hoop volcx achter dē berch verborgē/ die niet aen comen en ſouden / voor dat hy henluyden een bootſchappe ſeynde. So wilde Hannibal beter verſoecken wat achter dē berch ſtake/ende ſchicte tē eerſtē zijne reyſiger hoop wten wagenborch/ om mettē Romeynē te ſcharmutſen / dien beſchicte Claudius eenē gelijcken hoop toe met Gaio Arunculeio. Doe verſterckte Hannibal de zijne met voetvolck: dat deden de Romeynen den haren oock/ſo langhe tot dattet eenen volcomen ſtrijt worde. Als die langhe duerde/ende de noot ten grootſten was / doe ſeynde Claudius dien hoop tydinghe/die hy verborghen hadde/ die braken op / ende quamen al verſch ghewapent aen. Als Hannibal ende de zijne dat ſagen / vreeſden ſy datſe tuſſchen hen ende haren wagenborch comen / eñ dien beſtormen ſouden/ende ſy keerden wederom te rugghe na haren waghenborch / maer in dat ſlaen / ende eer ſy inden waghenborch quamen / worden haerder by acht duyſent verſlaghen ende ghevanghen.

De Burghmeeſter Claudius Nero overvallet Hannibal.

Grum[illegible]

De Burghmeeſter Claudius ſtrijdet noch eens tegen Hannibal.

Als Hannibal nu ſach wat voor eē Hooftman hy teghen hem hadde ligghende / die met manlickheyt ende liſten omme te gaen wiſte / hoe wel hy daer na wederom te velde tooch/ſo wilde hem Hannibal gheenen ſtrijt meer leveren/ tot dattet hem beter ghelegen ware/ eñ hy zijn voordeel gebruycken mochte. Eñ hy brack in eender nacht op/ eñ tooch in Apulien/ hem volchde oock Claudius Nero na/ en quam hē toe niet verre vāder ſtadt Venuſio. Daer verhief hem onverſiens wederom eenen ſtrijt tuſſchen henluyden / daer de inne

Claudius [illegible] der Hanni[illegible] beſich met ſchermutſen om dat hy [illegible] zijnen broeder Haſtrubal [illegible] comen en ſo[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

inne de Romeynen wederom dat velt behielden/ ende Hannibal vele volcx verloos/ daer van hy wederom by nachte op brack ende te rugghe tooch in Brutios totter ſtadt Metapontum/ diet noch met hem hielt.

Van daer ſchickte hy Hannonem wt/ tot allen ſteden diet met hem hieldē/ om een nieu heyꝛ te beſchꝛijven. Als hen die alle verſaemden/ ende tot Hannibal ghecomen waren/ tooch hy met zijn heyꝛ in Apulien/ voor de ſtadt Canuſium. Daer maecten de Romeynen haren legher wederom teghen hem/ ende en wilden hem niet verlaten/ overmidts dat hy niet voort trecken/ eñ tot zijnen broeder comen en mochte: Maer Hannibal onthielt hem in zijnen waghenboꝛch/ ende en wilde den Romeynen gheenen ſtrijt meer leveren.

De brieuē vā Haſtrubal aen zijnen broeder Hannibal woꝛden afgewoꝛpen.

Daer en tuſſchen hadde Haſtrubal zijn broeder ſes reyſigers wt geſeynt om Hannibal brieven te geven/ oft ſy wel door mochten om tot hem te comen/ deſe woꝛden van de ghene die de victalie voerden/ afghewoꝛpen/ ende voor den Burgemeeſter Claudium Neronem ghebꝛocht. Sy en wilden ten eerſten niet ſonderlincx bekennen/ tot dat hyſe pijnigen liet/ doe gaven ſy de brieven voort/ die las Claudius door eenen beduyder/ ende ſeyndeſe daer nae totten Senaet te Rome. De brieven hielden onder andere dinghen inne/ dat Hannibal ende Haſtrubal in Umbria te ſamen comen wilden. Als nu Claudius Nero ſach dat hy Hannibal een weynich bedwonghen hadde/ dat hy hem niet meer gheenen ſtrijt leveren en wilde/ oock ghedacht hy wel dat zijn gheſelle Marcus Livius hem traechlick hielt/ ende niet merckelicx teghen Haſtrubal voornam/ want hy ſo lancx ſo meer voorwaerts tooch/ ende alreede in Etruria/ niet verre vander ſtadt Senis ghecomen was/ ſo nam hy een manlicke daet aen/ maer die vele ſoꝛgē inne hadde.

Claudius Nero treect heymelick wt zijnen leger by den anderen Burghemeeſter.

Hy verkoos wt alle zijne heyꝛ ſes duyſent voetknechten/ ende duyſent mannen te paerde/ de rechte keerne van zijn volck/ ende gaf wt/ dat hy niet henluydē by nachte een ſtadt overvallē wilde/ die daer by lach: Maer zijnen aenſlach was/ met hen tot zijnen geſelle Marcum Livium in zijn heyꝛ te trecken/ dat en betroude hy niemant te ſeggen/ dan Quinto Tatio, dien hy terwijle dat heyꝛ voor Canuſium beval/ ende verboot hem/ dat hy in zijn afweſen niet teghens Hannibal bedrijven en ſoude.

Hy ſchꝛeef oock na tot eenen Hooftman der Romeynen Lucium Portium genaemt/ dat hy hem tot Marcus Livius heyꝛ maken wilde/ ende tooch alſo met de vooꝛgenoemde ſeven duyſent dach ende nacht zijne gheſellen na/ nochtans ſterckte hy hem opten wech ſo hy beſt coſte/ ende ſchꝛeef zijnen aenſlach totten Senaet van Rome/ oock mede begeerende/ datſe eenen hoop volcx aen dat water Arnum beſchickē wildē/ om te voorſien dat Haſtrubal niet daer over en quame. De Senaet droech groote ſoꝛghe op zijn aenſlach/ en wiſte oock niet/ of hy te ſtraffen of te prijſen ware/ want ſy vreeſden waer Hannibal des gewaer woꝛde/ dat hy hem na jagen/ eñ onderweghen aengrijpen ſoude/ oft dat hy in zijn afweſen den waghenboꝛch by Canuſium beſtoꝛmen ſoude.

Alſoo quam Claudius Nero in coꝛten daghen niet verre van zijns geſellen heyꝛ/ daer opende hy eerſt zijnē aenſlach dē genē die hy met hem brochte/ ende ſchickte de ſommige van hen tot Marcum Livium/ om zijn toecoemſte te vercondighen/ ende te vooꝛſien dat hy zijnen waghenboꝛch niet vermeerderen en liete/ maer in dat heyꝛ te beſtellen/ dat een yeghelick een ofte twee van zijn gheſellen in zijn hutte aen name/ overmidts dat Haſtrubal zijnder toecoemſte niet ghewaer en woꝛde. Alſo quam hy metten zijnē al ſtille by nachte in zijns gheſellen heyꝛ/ dat was aen de ſtadt Senis/ daer van Haſtrubal niet meer dan vijf houdert ſtappen en lach. Des nachts liet hy zijn gheſellen ruſten.

Des moꝛghens hielden Marcus Livius, ende Lucius Portius, die des ſelven daechs door dat beſchꝛijven Claudij oock int heyꝛ gecomen was/ raet/ hoe zijt teghen Haſtrubal toe legghen wilden. Der andere beyder meyninghe was/ dat hy ende zijn gheſellen/ om dat ſy hem ſo ſeer ghehaeſt hadden/ ende moede warē/ een weynich dagen ruſten ſouden/ ende hen wederom te paſſe makē. Daer was Claudius Nero tegen/ vertellende met wat ſoꝛghen dat hy van zijn heyꝛ was/ waer Hannibal zijns afweſens ghewaer woꝛde/ ende hem yet tegen zijn heyꝛ ghelucktc/ men ſoude alle de ſchult op hem leggen/ ende ſeggen dat hy zijn heyꝛ verradē/ ende verreuckeloost hadde. Daer toe oock/ wanneer ſy langhe toefden/ mochte Haſtrubal zijns oock ghewaer woꝛden/ ende brochte de andere daer toe datſe hen totten ſtrijt oꝛdineerden. So toghen ſy des anderen moꝛghens wten wagenboꝛch/ oꝛdineerende haer volck/ ende begheerden te ſtrijden.

L. Portius Licinius.

Claudius Nero hout raet met d'ander Capiteynen/ hoe men Haſtrubal ſal bevechten.

Haſtrubal verwonderde hē daer af/ datſe op dien dach ſo moedich waren/ ende ſonder voordeel ſtrijt begheerden. Nochtans tooch hy oock wt zijnen waghenboꝛch/ meynende zijn gheluck met henluyden te verſoecken. Alſt nu daer toe quam/ datmen haeſt vechten ſoude/ ſo maeckte hem Haſtrubal als een cloeck Hooftman/ alder vooꝛſt totten ghenen die eerſt te ſcharmutſen begoſt hadden/ om ſelve harē hoop ende oꝛdinantie te overſien/ ende daer mede te vernemen/ hoemen henluyden ſchade doen mochte. Daer ſach hy inden vooꝛſten hoop andere ſchilden ende cleedinghen dan hy van te voren ghesien hadde/ oock dat de ſelve vander ſonnen meer gecoleurt ende verbarnt waren dan de andere/ daer aen wiſte hy datter een ander nieu volck inder Romeynen heyꝛ ghecomen was/ ende het viel hem inne dattet de ander Burghemeeſter was/ die tot deſen gecomen was. Maer hoe hy van zijn broeder ghecomen/ oft wat dat in hadde/ en conſte hy niet gedencken/ hy vreeſde dattet zijnen broeder qualick vergaen ware/ om dat hy hem niet na en quam/ ende hy creech alſulck een verſaechtheyt vanden nieuwen volcke/ dat hy den zijnē beval wederom indē wagenboꝛch te wijckē/ hy en wilde oock op dien dach niet ſtrijden/ tot dat hy de ſake beter bekende/ ſoo en woꝛde daer op dat pas niet gheſtreden.

De Romeynē maken een ſlachoꝛden tegen Haſtrubal, die zijn heyꝛ ongeſlaghen weder in zijn leger brengt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der ſtadt 547 Haſtrubal doet beſpië de gelegentheyt van het Romeyns creychſ volck.

Des morghens beval hy ſommighe reyſighers / datſe tot aen den waghenborch rijden / ende bemercken ſouden oft die verbreypt ware / ende alſmen in dat heyr op blieſe / oft dat op een / ofte op twee hoecken gheſchiede / ooc oftſe yemant by der drencke neder worpen / vanden welcken ſy de gheleghentheyt der Romeynen heyr eygentlick weten mochten. Als die wederom tot Haſtrubal quamen / ſeydë ſy: dat dat heyr niet vermeerdert en was / maer datmen aen twee hoecken op gheblaſen hadde / daer wt Haſtrubal verſtont dat beyde de heyren der Romeynen te ſamen ghecomen waren / daerom dochtet hem gheraden te zijn / niet met hen te ſtrijden / maer inde navolgende nacht op te breken / daer mede hy te voren een voorſpronck ghewonne / ende alſo met groote dachreyſen tot zijnë broeder quame / eer hem de Romeynen achterhalen conſtë. Het was wel wijſſelick bedacht / waer dat gheluck alſo gheballen ware. Maer als Haſtrubal al ſtille ſwijghende inder nacht op brack / ende een groot deel des weechs by nachte reyſde / ſoo verdoolden de ghene die hem ghelcyden ſouden / als vreemde luyden die de weghen inde landen niet wel wijs en waren / ende leyden hem ende dat heyr / dat ſy des morghens als den dach op ginck / aen een water quamen / Methaurus ghenoemt / dat ſeer crom loopt / ende weynich voederinghen heeft / ende byſonder leyde hem een bekende man na de cromheyt des waters / dat ſy ſo lancx ſo min daer over comen / ende dien dach niet verre voort reyſen en conſten.

Haſtrubal treckt op by nachte met zijnen legher / maer wort vanden Romeynen verraſcht.

Methaurus.

Nu haeſteden hem de Romeynen na met drie hoopen / de eerſte te paerde / die voerde Claudius Nero / den anderen Lucius Portius / dat waren lichte gheſellen / niet verladen met harnaſch ofte ander dinghen dieſe behinderen mochte. Nae dien volchde Marcus Livius met gantſcher heyrſcrachte / waghenen ende andere dinghen die totten heyre van noode zijn. Alder eerſt achterhaelde Claudius Nero Haſtrubal, dien gaf hy oock zijnen reyſigher hoop toe / die ſchermutſen vaſt met den anderen / dat Haſtrubal nochtans altijt voort tooch. Maer als Lucius Portius tot Claudium oock quam / ende Haſtrubal ſach dat de Romeynen met voetvolc oock verſterckt waren / dochte hy wel / dat hy ſonder ſtrijt van hen niet gheraken en mochte / ende nam eenen berch aen dat water Methaurus in / om zijnen waghenborch daer in te ſlaen / ende hem eenichſins te verſtercken ende te omgraven. Dat moeſten de Romeynen laten gheſchien / tot dat Marcus Livius oock quam / nochtans ſchermutſten ſy eenpaerlick / tot datſe haer volck alle by een creghen. Doen ordineerden ſy hen aen drie hoopen / ende begeerden te ſtrijden. Haſtrubals waghenborch en was niet gheſpijſt oft ſo voorſien / dat hy daer langhe legghen mochte / daerom ſchicte hy hem oock totten ſtrijt / ende liet de Elephanten alder voorſte aen de ſcherpte zijn / teghen den eerſten hoop die Claudius Nero voerde / daer teghen ſtelde hy dat volck dat hy wt Gallia / ende opten weghe vercreghen hadde / ende de reyſigers. Teghen den anderen hoop die Lucius Portius voerde / ſtelde hy de Ligures / ende alle die hy in Italien op gheſchreven hadde / den derden quam hy ſelfs tegen / dë welcken Marcus Livius voerde / dat was den meeſten: ende daer worde metten eerſten van alle zijden ridderlick geſtreden / ende de Elephanten maeckten Claudio eenen grooten ſchaert in zijnen hoop / daer van hy ten eerſten ſchade ontfinck / tot datmenſe vellen mochte / daer veranderde den ſtrijt / datſe Claudius achter hem te rugge dreef / nochtans namenſe wederom den berch in / daer ſtondenſe hart aen / dat hem Claudius die niet af winnen en conſte / ſy en wilden daer van niet / noch haer voordeel laten varë. So gaf hen Claudius haer ghelijcke mate van volcke / ende nam de ander met hë / eñ quam zijnen gheſelle Marco Livio te hulpe / die grooten noot van Haſtrubal leet / want hy goede ridders by hem hadde / die langhe in Spaengien by hem ghelegen / ende cloecken moet hadden / maer metter toecoemſte Claudij verkeerde hem den ſtrijt ooc / dat Haſtrubals volck te wijcken begonſte. Eñ hoe wel hem Haſtrubal by henluyden hadde als een goet Hooftman ende een manlick ridder / ende dien dach den ſtrijt lange gaende hielt / ſo en conſte hy zijn volck ſoo langhe niet behouden / ſy worden vliende.

Haſtrubal wort met [...] grooten [...] creychſvolck vanden Ro[...]meynen [...]ſlaghen.

Als hy dat ſach / ende niet meer keeren en conſte / nam hy de beſte die by hem warë gebleven tot hem / ende wert van nieus metten Romeynen ſtrijdende / dat hy verſchelick ſtrijdende / verſlaghen worde. Daer nae verwonnen de Romeynen aen allen hoecken / eñ daer gheſchiede een ghemeyne vlucht van Haſtrubals volck / die volchden de Romeynen na tot aen den avont / doen keerden ſy eerſt wederom / ende togen opten berch daer ſy gheſtreden hadden / eñ bleven dien nacht daer legghende. In dien ſtrijt verſloeghen de Romeynen haerder vyanden ſo vele / datſe de victorie rekenden tegen dat verlies dat ſy tot Cannas geleden hadden / ende byſonder achteden zijt groot / datſe den treffelicken Hooftman die in Spaengien ſo menigë ſtrijt metten Romeynen ghedaen hadde / ende nu eerſt in Italien tot een verſchrickinge der gantſcher ſtadt van Rome ghecomen was / verſlaghen hadden.

Blijſchap binnen [...] ende in [...] heel Ital[...] vande victo[...]rie tegen Ha[...]ſtrubal.

Alſoo worde de victorie te Rome vercondicht / ende de Senaet ghebood datmen drie daghen vyeren / eñ niet anders doen en ſouden / dan haer Goden vander victorien loven: Ende Claudius Nero haeſtede hem ſeer om wederomme in zijn heyr te comen / dat hy by Canuſium verlaten hadde / daer in hy ten ſevenſten daghe quam / ſoo dat Hannibal zijns af weſens niet eens ghewaere en was gheweeſt: ende hy brochte Haſtrubals hooft met hem tot een teecken der victorien / ende daer gheſchiede een groote onwtſprekelicke blijſchappe int heyr / ende in alle leghers / recht als oft dat oorloorch nu voleyndet ware / ende gheen ſorghe meer van Hannibal te hebben en ware. Claudius Nero liet oock van ſtonden aen ſommige van Aphrica / die inden ſtrijt ghevangen waren / los / die Hannibal de victorie der Romeynen vercondighen ende ſegghen ſouden / dat ſy Haſtrubals

hooft

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

hooft by Claudium ghesien hadden.

Hannibal is bedruct om de nederlaghe van zijnen broeder.

Als Hannibal dese tydinghe hoorde ende vernam/ ontfinck hy een groot leet in zijnder herten/ beyde om de ghemeyne schade/ ende dat sonderlinge verlies van zijnẽ broeder. Ende hoe wel hy geẽ vrouwelicke clachte en dede/ nochtans waren de woorden wt zijnen monde ghehoort/ dattet met Cartago ghedaen ware. Noch en waren de Romeynen niet soo lichtelick aen de victorie ghecomen/ haerder waren in dien strijt meer dan acht duysent verslaghen/ ende de andere seer ghewont.

Marcus Livius en wil den vyanden niet na loopẽ/ om dat sommige van haerlieder nederlage souden weten te vertellen.

Als nu des anderen daechs Marco Livio vercondicht worde/ dat de overghebleven van Hastrubals volck/ die vander nacht bescherint waren/ by een quamen/ ende sonder eenighe ordinantie de rechte lantstrate wech toghen. Wanneer hy nu den reysigher hoop na schickte/ mochtmense alle verslaen ende vanghen. Soo en wilde hem Marcus Livius niet haesten/ ende antwoorde den boden: daer moesten oock de sommige overblijven/ die dat verlies der vyanden/ ende de victorie der Romeynẽ op andere plecken vertellen mochten.

Daer nae tooch Hannibal wederom in Brutios (ende verliet nu voortaen gheheel Italien) ende bestont dat alleen te behoudẽ. Ende hy ende de Romeynen en namen in langhen tijt tegen malcanderen niet te doene. Want Hannibal verwachte ander hulpe van Aphrica: soo waren de Romeynen door de groote strijden des selven Jaers/ oock moede ghewordden/ ende sy hadden haer ghemeyne borsse gheheel ydel ghemaeckt ende wt ghetéert/ dat het henluyden swaer ghe weest ware noch langer met soo groote hoopẽ te velde te blijven. Daerom begeerden sy beyde te rusten.

Hoe dat *Scipio* daerentusschen als *Hastrubal* van Spaengien in Italien ghecomen was, door zijnen broeder *Lucium Scipionem*, ende *Marcum Sillanum* als Hooftluyden, dier van Cartago veel strijden af wan, *Magonem* ende *Hannonem* de Hooftmannen wten velde sloech, ende wt Spaengien gantsch verdreef.

ALs Hastrubal met zijn heyr in Italien ghetoghen was/ soo en hadde Scipio niet soo groote sorghe voor de ander Hooftluyden van die van Cartago die in Spaengien ghebleven waren/ hoe wel die van Cartago eenen anderen Hooftman/ Hanno ghenoemt/ in zijn stede in Spaengien gheschict hadden/ die vereenichde hem met Mago dẽ Hooftman. Dese brochten die van Celtiberia een nieu volc op/ die wt toghen om sout te winnen/ so dat sy een heyr versaemden: met desen bestonden sy hẽ voor de Romeynen te beschermẽ. Wãt Hastrubal Gisgonis sone/ de derde Hooftman van Cartago/ lach in Betica (dat nu Granata ghenoemt is) dat van ouden tijden oock totten lande van Spaengien ghereeckent is/ ende leyt tegen dat Westen tot Gades/ om aldaer de steden int geloove van die van Cartago te behouden/ datse niet af en

Betica/ dat nu Granata ghenoemt wort.

keerden/ als die teghen dat Oosten ende de Italiaensche zee ligghen/ diet al metten Romeynen hielden.

So seynde Scipio eenen Romeyn/ Marcum Sillanum ghenoemt/ met een groote menichte van volcke teghen de twee Hooftmannen/ Mago ende Hanno/ die tooch omweghen/ ende quam door sommighe leytsmannen van Spaengien/ eer sy des eenighe kennisse oft weten hadden/ tot haren legher/ ende bestontse te overvallen/ want sy laghen in een dal in twee leghers. Mago hadde den eenen/ ende Hanno den anderen. Mago quam eerst op/ eñ ordineerde de zijne metter haest so hy best mochte/ ende begonste metten Romeynen te strijden/ ende hoe wel sy in het beginsel ridderlick vloegen/ nochtans en duerde den strijt niet lange/ want de Romeynen hadden al te groote macht/ ende dat voordeel metter plaetsen in ghenomen/ dat hen haer vyanden door de benautheyt des daels niet wel gheroeren/ ende al tot dat strijden comen en mochten/ daerom als haerder een groot deel doot gheslagen waren/ begonsten sy te vlien.

Scipio sendet den Capiteyn Sillanus met Crijchsvolck tegen de Hooftlieden van Cartago/ Hanno ende Mago.

Sillanus coemt byden vyant/ ende maeckt hem ghereet om te strijdẽ.

Mago wort van Sillanus gheslaghen.

Terwijle was Hanno de ander Hooftman oock eerst op gecomen/ ende quam Mago ende zijnen ghesellen te hulpe/ maer als de vrienden teghen hem/ ende zijn heyr vloden/ so quam zijn volck oock buyten de ordinantie daer vã: wãt hoe wel datse de Hooftluyden toe riepen datse blijven souden/ ende Mago de zijne oock wederom te versamen begonste/ ende in ordinantie te schicken/ ende Hanno den strijt lange hielt gaende/ noch en mochtense niet staende blijven/ sy wordẽ alle ghemeyne inde vlucht verslaghen. De Celtiberi/ die des lants ghewoone waren/ vloden inde bosschen/ ende quamen also heymelick wech wederomme in haer lant. Hanno worde ghevanghen: maer Mago ontquam metten reysiger hoop/ ende by twee duysent voetknechten quamender van/ ende en hielt niet op van vlien/ tot dat hy opten thiensten dach tot Hastrubal te Gades quam. De andere/ ende bysonder die Hanno eerst met hem wt Aphrica gebracht hadden/ worden alle ghevanghen ende verslaghn.

Hanno wort ghevangen.

Daer nae maeckte Publius Scipio zijnen broeder Lucium Scipionem oock tot eenen Hooftman/ die tooch met een heyr voor een vaste stadt Oringis ghenoemt/ die wan hy oock in corten daghen/ des loofde hem zijn broeder. Ende als de winter nu aen quam/ datmen niet veel meer bedrijven en mochte/ schicte Scipio zijnen broeder met groot goet/ ende Hanno den Hooftman/ met andere edele ghevangenen na Rome/ om te vercondighen hoe ghelucklick dat het in Spaengien stonde. Daer na opten toecomenden somer/ hadden hen die twee Hooftmannen van Cartago/ Hastrubal ende Mago wt Aphrica ende Spaengien wederom opt hoochste toeghemaeckt/ ende by een ghebrocht vijftich duysent voetknechten/ vier duysent ende vijf hondert paerde volck/ daer mede bestonden sy Scipionem te bespringhen/ ende haer laetste welvaert met hem te versoecken. Als Scipio dat vernam/ hadde hy groote sorghe op dat voornemen der vyanden. Want de

Lucius Scipio winnet de stadt Oringis.

Int jaer van der stadt 548

Romey-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 548

Romeynen en waren henluyden noch van machte / noch van getale geensins ghelijck. Soo dochte hy oock / soude hy veel volcx wt Spaengien opschrijven / eñ tegen hē vechtē / soo mochte hem gheschien als zijnen vader ende oom gheschiede / datse van hem vlien / ende inder noot verlaten souden. Nochtans op dat de vyanden desen roep niet en vernamen / oft sommighe steden van Spaengien wederom tot hen en keerden / voorsach hy hem oock / ende en betroude hem niet geheel op die van Spaengien: maer hy brocht daer toe dat hy te paerde ende te voete bycans vijf ende veertich duysent mannē vercreech / metten welcken hy in eyghender persone zijnen vyanden teghen tooch / ende maeckte eerst zynen legher aen de stadt Betula ghenoemt / niet verre van zijnen vyandē: Maer terwijle hy zijnen wagenborch maecte ende versterckien wilde / hadden Mago ende Masinissa de Hooftluyden van Cartago alle haren reysigher hoop met hen ghenomen / ende besprongen de Romeynē terwijle datse groeven / ende doorstaken de sommige / sy souden oock een groot feyt bedreven hebbē / en hadde Scipio zijnen reysigher hoop niet niet neerstichept achterwaerts verborgen / die inden wagēborch niet gecomē en was / oft hē vertoont hadde / op alsulcke voorsichtichept / oft daer yet tegen hen aengegaen worde / dat hy hē by der hāt hadde. Desen beschicte hy datse met Mago ende Masinissa slaen souden / ende hoe wel sy den vyanden niet gelijck en waren / nochtans onthieldē sy hē / tot dat hē Scipio metten voetvolcke wt dē wagēborch te hulpe quā. Toe sloegen sy die vā Cartago wederom te rugge / dat hielden sy sommighe dagen gaende / dat sy niet anders dā tusschē beyde de heyren scharmutsten / daer haerder vele van beyden partyen verslagen worden / ende nochtans niemant vanden anderen dē rechte victorie verkrijghen en mochte.

Scipio schermutseert tegē de Cartaginoysen.

Daer na tooch Hastrubal eerst metter gātscher macht wt zijnē wagenborch / strijt begheerende / dat dede Scipio oock / nochtans bleef een yeghelicke partye omtrent zijnen wagenborch / verwachtende oft hem de andere partye aē wilde / maer niemant en wilde zijn voordeel verlaten. Dat drevē sy sommighe daghen na den anderen / dat altijt een yeghelick sonder strijden des avonts wederom in zijnen waghenborch keerde. Soo waren haer ordinantien op de daghen ghelijck ghemaeckt / want een yeghelick hadde zijn volck in drie hoopen ghedeylt. Inden middelsten hoop waren de Romeynē die des crijchs wijs waren / op beyde de zijden warē ghestelt alle die Scipio van vrienden ende gesellen wt Spaengiē verworven eñ versaemt hadde. Desghelijcx hadde Hastrubal oock by hem inden middelsten hoop die van Aphrica / ende al dat hem inde strijden overghebleven was / die indē crijch geoeffent warē. In de andere twee hoopen / waren oock die van Spaengien eñ andere landen / die om sout te winnen wt geloopē waren / overmits welcken / geschiedet / alst aen dat slaen quame / dat de Romeynen teghen die van Aphrica / gheoeffende luyden teghen de gheoeffende strijden souden / ende op beyde de zijden die van

Scipio maeckt hem ghereet om te strijden tegen de Cartaginoysen.

Spaengien / tegen die van Spaengien comē souden / daer op gheen partye haer betrouwen en stelde / datse hart staende souden blijven.

Daer wt nam ende bedachte Scipio eenen aenslach / ende vant een voordeel / want hy richte hem also toe. Hy gheboot zijn volck op eenen avont / datse dien nacht wel rusten souden / ende des morghens vroech wel eten souden / om hem alst dach worde / na te volghen. Ende des morghens eer de sonne op ginck / tooch hy wt zijnen wagenborch / ende veranderde zijn ordinantie alsoo / dat hy die van Spaengien alle inden middelsten hoop stelde / ende deylde dat overschot onder de Romeynen / ende maecte daer twee hoopen wt / den eenen op der slincker zijden / den anderen opter rechter zijden / ende hy beval den reysigher hoop voor Hastrubals waghenborch te rijden / op datse also hem ende zijn volc in dat velt wtlocten / alst ooc ghesciede. Want Hastrubal was op / ende brochte de zijne wt den waghenborch sonder eten: Maer noch bleef hy aen zijnen waghenborch / verwachtende oft hem Scipio aengrijpen soude. Also dede Scipio oock / ende vertoefde al willens tot na den middach / dat de vyanden hongerich / dorstich / eñ inder hitte der sonne crachteloos worden / doe tooch hy eerst van zijnen waghenborch in dat velt / strijt (alst scheen) onder eenich voordeel begheerende.

Als dat Hastrubal ende Mago saghen / bleven sy in haer oude ordinantie / ende toghen oock teghen Scipionem voort: Maer Scipio hadde bevolen / dat den middelstē hoop / daer op beyde de zijden te voiē haren troost ghestelt hadden / zijn ghemack nemen soude / eñ datse de andere twee hoopen / die aen beyde de zijden waren / een weynich voortgaen / ende voor hem vechtē lieten / ende sy gantsch stille hieldē / tot datse de vyanden aengreypen: Daer wt quāt / dat de Romeynē met die van Spaengien / gheleerde met ongeleerde volck streden / ende Hastrubal moeste metten middelsten hoop ende zijn beste volck oock stille houden / eñ den middelsten hoop der Romeynen verwachten / want hy sorchde / wanneer hy voort toge / dat de andere die voor wtgedreven waren / ter zijden in zijnen hoop breken souden. Daer wt gebeurdet dat Scipio de twee hoopē der vyādē / die ter zydē warē / eer inde vlucht sloech / dan de middelste hoopen aent strijden quamen. Als dat so gheschiede / dede hy eerst zijnen middelstē hoop de bootschappe / dat hy ooc voort quame ende strijden soude. Hoe wel nu Hastrubal metten zijnen ridderlick street / soo dat hy waert lange hadde geduert / dat velt aen den selven hoop behouden soude hebben: Maer als de ander twee hoopen ghevloden waren / liet hen Scipio zijnen reysigher hoop / ende die licht gewapent waren / nae jaghen / die nam hy wederom tot hem / ende steldese opt nieuwe in ordinantie / ende bestreet oock Hastrubals middelsten hoop van bezijden aen / eñ brochte de vyanden inder noot.

Scipio [illegible] Hastrubal [illegible] Mago [illegible] vlucht.

Ende hoe wel sy metten eersten hart stonden / so hadde den strijt so langhe gheduert / ende het was spade aen den dach / dat Hastrubals volck moede ende crachteloos worden /

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

den/daer van sy int strijden faelgeeren/ende ellendelic te wijcken begonsten en̄ de vlucht namen. Als dat Hastrubal sach / ende hijse niet behouden en mochte / riep hijse inder vlucht aen/ en̄ toonde henluyden eenē berch/ datse daer op vlien soudē/ ende hen daer wederom vergaderen ende ordineren wilden/ want hy hem te voren bespiet hadde / dat hy gheschict tot eenen leger ware: Maer de Romeynen volchden hen nae/ ende als hen de vyanden onder aen den berch te versamen begonsten/ drongen sy so hart aen/ datse dien oock verlaten moesten / ende nae haren waghenborch vlien / daer en tusschen worden haerder een groote menichte verslaghen.

Daerentusschen wast avont gheworden/ ende daer was eenen grooten reghen ghevallen / dat de Romeynen ooc wederom te rugge met victorie tot haer wallen ende tot haren waghenborch trecken moesten. Als Hastrubal ende Mago in haren waghenborch quamen/ ende saghen dat sy veel volcx ghemisten/ dachten sy wel wanneerse den toecomendē dach vertoefden/ dat Scipio den waghenborch bestormen soude / daerom braken sy inder nacht op/ ende toghen weech ter zeewaerts toe. Als dat Scipioni vercondicht worde/ beschickte hy zijnen reysigher hoop/ ende sommige lichte gewapende voetknechten na / ende hy tooch metten anderen volcke in goeder ordinantie van achter aen.

Hastrubal en̄ Mago wijckē achterwaerts tot aen d'eylant van Gades.

Ende als de eerste tot Hastrubal quamen/ stelde hy daer teghen den reysiger hoop/ dat die niet veel bedrijven en mochtē: Maer als Scipio metten anderen hoop oock van achter aen quam / ende hem de vyanden sagen/ geschiede daer wederom een nieuwe vlucht van Hastrubals volck/ daer haerder wederom veel verslaghen worden. Hastrubal ende Mago weken op eenen seer vasten berghe met seven duysent paerdevolcks ende voetvolcks/ de andere worden alle te samen ghevanghen ende verslaghen / ende de Romeynen bestonden den berch oock te winnen/ maer hy was so sterck dat het niet wesen en mochte.

De Hooftmannen van Cartago dachten wel / dat sy niet langhe daer op en mochten blijven/ daerom seynden sy heymelicke boden wt om schepen / die outboden sy aen eenen hoec vander zee / daer sy in eender nacht oock quamen / dat niet verre vanden berch en was / saten niet de sommighe daer in / en̄ scheepten in dat Insele Gades/ die op eenen hoeck van Spaengien teghen dat Westen ligghet. Die opten berch blevē / als sy haerder Hooftluyden misteden / vloden ooc vanden berch/ een yeghelick waer hy mochte. Daer na gaven haer veel steden ende volck vanden selven landen den Romeynen over.

Gades.

Ende Scipio gaf Marco Sillano een deel volcx over / daer mede hy in dat lant bleef. Metten anderen brack hy op/ ende tooch in de stadt Taracona/ ende hy dede so vele dat die van Cartago geen volck noch heyr meer in Spaengien en behielden in dat vierthienste jaer na dattet oorlooch met henluydē begonst was / ende in dat vijfste jaer nae dat Scipio van Rome ghecomen was.

Taracone.

Ende hy schicte Lucium Scipionem zijnen broeder tot eē Legaet wederom na Rome met veel goets ende gevanghen luyden/ ende liet den Romeynen te wete doen/ hoe hy gheheel Spaengien onder zijn ghewelt gebrocht hadde/ dat hy haerder oock machtich was/ ende die van Cartago geheel daer wt verdrevē hadde: daer af worde eē groote blijschappe te Rome / ende Scipio worde boven alle Romeynen ghelooft ende ghepresen.

Scipio sendet zijnen broeder Lucius na Rome.

Hoe *Scipio* der Romeynen Hooftman de stadt Illiturgis crachtelic beleyde, bestormde, en̄ ten laetsten met machte in nam.

DAer warē ooc twee steden in Spaengien/ de eene Illiturgum/ de ander Castulo ghenoemt / die altijt twijfelachtich geloove metten Romeynen ghehouden hadden / ende als de twee Scipiones in Spaengien verslaghen werden / datse vanden Romeynen tot die van Cartago gevallen waren/ ende Illiturgum hadde daer en boven de bescherminghe die vander Romeynen weghen in haer stadt laghen / ghevanghen / ende die van Cartago overghelevert. De selve steden en wilde Scipio in het eerste van zijnder toecoemste niet straffen/ oft eenighe strengicheyt tegen haer doen / daer mede hy den Romeynen gheenen afval en maecte / maer als hy nu Spaengien machtich geworden was/ dochtet hem tijt te wesen dat hyse sonder sorge wel straffen mochte.

Scipio winnet de stadt Illiturgo met ghewelt.

So gaf hy Lucio Martio een volck over/ dat hy voor de stadt Castulo/ wānneerse hem niet en wilden in laten/ daer mede toghe/ ende hy nam dat ander volck tot hem / ende sloech zijnen leger voor de stadt Illiturgum/ daer in oock sommighe/ die by de Hooftluyden van Cartago geweest waren/ haren toevlucht ghenomen hadden. Als hy voor de stadt quam / en wilden hem de burgers niet inne laten/ want sy dochten wel dat Scipio met dier meyninghe quam/ om wrake te nemen over haer oude schulden / ende besloten met malcanderen / liever ridderlick te sterven/ dan hen inde straffinghe over te geven. Also vermaende Scipio zyn volck / vertellende wat de stadt verbeurt hadde / datse doch ghedachtich wilden zijn de stadt te bestormen / op dat andere steden daer aen een exempel nemen/ niet so lichtelic vanden Romeynen te vallen / ende die in gheloove ende trouwe by hem waren/ den vyanden niet so lichtelick over te gheven.

Castulo.

Illiturgum.

So liet hy des morgens den storm beginnen / maer de burghers vander stadt weerden hen soo stoutelick ende manlick/ datse de Romeynen afdreven. Dat verdroot Scipioni seer/ die strafte zijn volck/ ende sprack: Na dien sy gheheel Spaengien vercreghen / ende de stercke machtighe stadt nieu Cartago / den eersten dach als sy daer voor ghecomen waren/ ghewonnen hadden: oft sy hen niet en schaemden datse voor dat cleyne stedeken wijcken/ en̄ hen af lieten drijvē? Daer mede bracht hijse daer toe/ dat sy des anderen dacchs wederomme stormden/ maer die vander stadt deden so groote weere als vertwijfelde luyden / dattet niet te segghen en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 548 was / daer mede dreven sy de Romeynē wederomme af. Daer van Scipio in sorghen quam / peysende / soude dat vermaert worden / dat hy de stadt niet ghewinnen en coste / het soude hem zijnen hoogen roem ende lof verclepnen. Daerom bedwanck hy zijn volck datse des derden daechs wederom eenen storm aen ginghen / eer hen de burghers int harnasch stelden.

Ende als hen de burgers so hart ter weere stelden / dat vele der Romeynen wederom te rugghe weken / ende soo verre quam datter gheen meer aen den storm traden / ofte met ernste daer aen wilden / riep hijse wederom aen: Oft sy alle haer eere ende lof aen dese stadt verliesen wilden? Ende hy nam eenen ridder de schilt uter hant / ende ginck den storm in eyghender persoone selve aen / daer mede hy hem in perijckel stelde / dat hy daer vant schieten ende werpen bynae ghebleven was. Als dat de Romeynen saghen / bedwanck hen de schande dat sy niet meer ernsten daer toe gingen / ende baden Scipionem, dat hy zijn leven niet sonder noot in perijckel en stelde / maer te rugge wijcken wilde / sy en wilden nu van stormen niet af latē / tot dat de stadt ghewonnen ware.

Soo ghesciedet nochtans dat nae tlanghe stormen / een Romeyn Lelius met sommige andere opter stadt-mueren quam / ende de burghers af dreef / datse in haer huysen vloden: Ende als de andere oock na hem op clommen / ende de stadt wonnen / sloegen de Romeynen wat inder stadt was / mannen ende vrauwen sonder onderschept doot: daer toe beweechdese de wrake ende toorn / want daer veel van hen inden storm doot ghebleven ende ghequetst waren: daer na verstoorden ende raseerden sy de gantsche stadt. — *Caius Lelius.*

Daer na tooch Scipio tot Martium voor de stadt Castulo / die gavē hem op / daerom Scipio over haer niet so groote wrake en dede / maer alleen de machtichste / ende principale oorsakers der afwijckens dooden liet. — *Castulo wort aen Scipio overgegeven.*

Hoe *Cornelius Scipio* door zijn cloec vernuft eñ deucht, *Masinissam* den Coninck Numidie, eñ *Siphacem* den Coninc Aphrice beweechde, datse hen in der Romeynen vrientschap ende verbont gaven.

ALs nu alle man dochte / dat Scipio eeren genoech verregen hadde / eñ wederomme nae Rome trecken / eñ triumpheeren soude / so en was zijn herte ende gemoet noch niet versadicht / ende nam voor hem in Aphricam te reysen / ende niet af te laten / voor dat hy Cartago ghewonnen / ende den Romeynen oock ghehoorsaem ghemaeckt hadde. Daer toe porrede hem des Coninex Galla sone van Aphrica / die met Marco Sillano (den welcken Scipio int Weste ghelaten hadde) in een heymelick ghespreck gecomen was / ende aen hem wel mercken liet / waer hy aen Scipio ende de Romeynen trouwe verwachten mochte / dat hijt met hem houden / ende van haer partye zijn wilde.

Als Scipio de bootschappe ghedaen worde / was hy seer blijde / want Masinissa was een alte eerlicken Hooftman / ende hadde altijt by den Hooftmannen van Cartago over den reysigher hoop gheweest / daer mede hy altijt groote cloecheyt bewees / daerom Scipio altijt meer sorghen tot hem / dan tot de andere keerde. Daerom beval hy Sillano, dat hy niet af en liete / hy en dede zijn beste om Masinissam tot zijn partye te brenghen. So vereenichde hy met hem dat hy eerst in Aphricam schepen / eñ hem met zijn volc bespreken wilde / op dat hy des te beter Scipioni, ende den Romeynen geloove mochte behouden / eñ daer na wederom comen om dat verbont met hem te besluyten / als hy oock dede / ende daer na by den Romeynen tot zijn eynde toe in vasten gheloove bleef.

Desghelijcx seynde Scipio den Romeyn Lelium tot eenen Legaet / met groote gaven aen den Coninck Siphax in Aphrica / die dat lant Massula in hadde / dat stracx teghen over dat nieu Cartago leyt / daer de zee seer enghe is / ende begeerde oock een vrientschappe met hem te maken / daer in verwilichde de Coninck. Maer hy antwoorde Lelio / dat hy de vrientschappe met niemant dā met Scipione selfs besluyten en wilde. Daer mede liet hem Lelius ghenoegen / ende reysde wederom tot nieu Cartago / daer hy Scipionem vant.

Als hy hem dese meyninge verclaert hadde / soo en maecte Scipio niet meer dan twee Galeyen toe / ende voer daer mede tottē Coninck Siphacem. — *Scipio [illegible] bpden C[illegible] Siphax om vrientsch[illegible] met hem te maken.*

Hoe de Coninck *Siphax* op eenen dach *Hastrubal* dier van Cartago, ende *Scipionem* der Romeynen Hooftman te gaste ghebeden hadde, ende aen zijn tafel by een brochte.

SOo gheveurdet by avontuere / dat Hastrubal Gisgonis sone die daer te voren een Hooftman in Spaengien gheweest was / ende teghen Scipionem gelegen hadde / op den selven dach oock met vijf schepen van die van Cartago totten Coninck Siphacem wt ghemaeckt ende ghecomen was / om vrientschappe met hem te maken ende te soecken. Also laghen beyde der Romeynen / ende van die van Cartago schepen inde haven: ende Hastrubal hadde gheerne (om dat hy meer schepen ende volcx / dan Scipio hadde) wat teghen hem bedreven. Maer Siphax de Coninck belette dat / ende en wildes niet ghehingen / maer hadde daer af een groote vreuchde / dat haer beyder machtichste Legaten / die tot dien tijden op aerden waren / op eene tijt tot hem gecomen waren / ende zijn vrientschappe begheerden. Daerom liet hijse beyde tot hem roepen / ende begheerde aen Scipionem ende Hastrubal, datse sonder haet met malcanderen spreken / ende haer vyantschap af wilden laten. Maer Scipio antwoorde den Coninck / dat hy gheenen sonderlingen haet tot Hastrubal en hadde / maer het en betaemde hem niet vele sonderlincx sprekens met hem te hebbē / want van zijns selfs wegen / en hadde hy niet met hem wt te richten: Maer van dat der stadt van Rome aenginc / en was hē niet geoorlooft / sonder weten des

Senaets

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Senaets van Rome daer van vele met hē te spreken. So begheerde doch de Coninck Siphax datse beyde op eēmael aē zijn tafel met hem eten wilden. Dat liet Scipio toe.

Alsmen nu aen de tafel sadt/ soo wiste hem Scipio met lieffelicke woorden ende wesen/ alsoo teghen den Coninck ende Hastrubal te hebben/ ende tot yeghelicken soo hem toe te voorde/ dat sy grootelick van hem verwonderden. Want hy was so wel ter tale/ ende van lichame so wel ghemaeckt/ dat hen beyden dochte/ datse noyt gheenen lustigheren man ghesien en hadden/ daer af Hastrubal oock tot zijnen gesellen van hem hooren liet. Hy wilde van zijnen ongheballe des te min beswaert ende treurich zijn/ om dat hy tegen so treffelicken man den strijt int velt verloren hadde. Hy hadde ooc sorge voor de stadt van Cartago/ want ten ware hem niet alleē van noode te bedencken/ hoe sy Spaengien wederom creghen/ maer oock hoe sy de stadt van Cartago ende dat lant Aphricam voor alsulcken man behouden mochten.

Hastrubal ende Scipio sitten beyde metten Coninc Siphax tsamē aende tafel.

Alsoo maeckte Scipio een verbont metten Coninck/ ende schiet van hem/ eñ quam door een onweder (daer van hy vele op de vaert te lijden hadde) opten vierden dach wederom tot nieu Cartago.

Hoe sommige Roomsche soudeniers eñ Spaēsche Vorsten, als *Mandonius* ende *Indibilis*, als sy vernamen, dat *Scipio* in cranckheden gevallen was, omme keerdē ende afvallich worden, hoe oock *Scipio* de selve hardelick met woordē strafte, de oorsakers ende eerste des selven oproers ten eersten met roedē slaen, ende daer na onthalsen liet.

Daer nae viel Scipio in eene sware cranckheyt/ daer van de fame wijt verbreyt worde/ eñ na de gewoonte der menschē/ die alsulcke dingē niet alleen voort en segghen/ ghelijckse van selfs warachtich zijn/ maer altijt grooter maken ende vele daer toe doē/ also worde tot menigher plaetsen in Spaengien ghesept/ dat hy doot was: daer van eenen grooten oproer van vrienden ende vyanden in Spaengien verhief/ ende het gaf een teecken/ wanneer de tydinghe warachtich gheweest ware/ wat schade dattet den Romeynen inbringhen soude.

Scipio wort in Spaengien doot ghesept.

Want ten eersten verhieven hen Indibilis ende Mandonius de twee Vorsten van Spaengien/ ende meynden als Scipio nu doot ware/ ende die van Cartago geheel wt Spaengien verdreven waren/ so mochten sy in desen wanckelbaren oproer/ de steden van Spaengien tot hen bringen/ ende des lants Heeren ende Coninghen worden/ sy souden oock liever henluyden/ als inden landen geboren/ dan vreemde natien ghehoorsaem zijn/ daer mede maeckten sy hen op dat hoochste toe/ ende welcke steden tot hen niet keeren en wilden/ die bestonden sy met ghewalt te bedwinghen/ ende het quam so verre datse sommighe steden in namen/ ende sommighe andere diet metten Romeynen hielden/ bestreden.

Mandonius eñ Indibilis vallē af vande Romeynen.

Noch ghebeurde daer eenen anderen oproer inder Romeynen heyr. Aen ghene zijde des waters Yberus laghen acht duysent knechten tsamen in een heyr inder stadt Sucrone ghenoemt/ om de landen voor dat om slaen te bewaren/ desen verdroot datse daer so vreedelick lagen/ want sy waren gewoon inder tijt van oorloogen veel te winnen. Als sy nu hoorden dat Scipio doot zijn soude/ vercoren sy onder hen twee vanden minsten tot Hooftluyden/ Albium Galenum, ende Actium Vmbrium, ende overmidts datse geen vyanden en hadden/ grepen sy de vrienden aen/ diet metten Romeynen hielden.

Oproer inder Romeynē legher.

Albius Galenus, Actius Vmbrius.

Als nu Scipio van zijnder cranchheyt wederom ghenas/ eñ vernam wat daer terwijle tusschen vrienden ende ghesellen gheschiet was/ hadde hy menigherhande gedachten/ want hoe wel hy naerstich was om een goet Hooftman te wesen om de gunste vanden zijnen daer mede te verwerven/ nochtans dachte hy wel datmen deser saken sonder straffinghe niet wel helpen en mochte: so gebruyckte hy matelicke naerstichheyt dat hy niet te straf en ware/ op dat hy de acht duysent Romeynen niet een oorsake en gave/ datse gheheel van hem tot Mandonium ende Indibilem en vloegen. So vreesde hy ooc wanneer hy te sacchtmoedich ware/ het mochte hem naemaels tegen thooft springhen/ ende de zijne mochten van zijnder goetheyt al te hoochmoedich worden/ ende die misbruycken/ ende des te min op zijn ghebot achten/ daerom vant hy desen raet/ dat hy sevē personen na dat heyr schicte/ daer de acht duysent laghen/ als om te vernemen/ wat hen misquame/ datse tot alsulcken eenen oproer ghecomen waren/ ende beval henluyden dat zyse goedertierlic toe spreken wildē/ eñ daer toe bringen/ datse haer schult bekennen/ ende van Scipione genade begeeren wildē. Als nu de seven personen tot hen quamen/ ende naerstichheyt deden om harē oproer te stillē/ hielden sy hen ten eersten onbedwonghen/ eñ en wildē aen hē geen schult bekennen: maer seyden/ hoe datmē haer soudye te rechter tijt niet betaelt en hadde/ eñ als sy dan ghehoort hadden dat Scipio doot soude zijn/ so hadden sy met goeden rechte onder henluydē Hooftmannen ghecoren. Desghelijcx was oock gheschiet/ als Publius ende Gneus de Scipiones doot gheslaghen waren/ daer hadden de overghebleven Lucium Martium tot eenen Hooftman vercoren/ die hadde vele goets gedaen/ ende dat meestendeel van dat lant van Spaengien inde ghehoorsaemheyt der Romeynen behouden. Hoe wel henluydē de seven personen/ wel wistē te verantwoorden/ als dat haer voornemen Martio niet ghelijck en was/ de noot bedwanc Martium daer toe/ ende hy was weerachtich teghen de vyanden/ ende goedertieren teghen de vriendē. Maer dese hadden sonder noot anders gedaen/ ende de vrienden aengegrepen ende berooft.

Scipio sendet sommige bevelhebben inden leger by Sucro/ om den oproer te stillen.

Noch en wilden henluyden de seven geen groot ongheljjck gheven/ maer hielden hen voor/ dat hen de soudye ter rechter tijt niet betaelt en was/ dat hadde Scipionis cranchheyt ghedaen. Sy wilden wel ghelooven/ dat haer opset wt gheen archeyt gheschiet

Int jaer van der stadt 548

en was/ maer waer hen yet ghebrake aen de Hooftluyden/ die hen Scipio gegeven hadde/ datse liever Albium Galenum, ende Actium Vmbrium tot Hooftluyden hadden/ so wildē sy hen raden / datse dat aen Scipionem begheerden/ sy en twijfelden niet/ wat daer lijdelic ware/ hy en soudet henluyden niet lichtelick ontseggen. Noch was ooc haren raet/ datse niemant meer aen en grepen/ noch yet anders handelē en wilden/ op datse Scipioni gheen oorsake en gaven om hen te straffen.

Met desen woorden stilden de Legatē/ de acht duysent Romeynen datse niet meer yet en bedreven/ nochtans behieldē sy de Hooftluyden die sy selfs vercoren hadden/ ende en bewesen die gheen ghehoorsaemheyt / die hen Scipio ghestelt hadde. Alsoo scheyden de seven van daer/ ende quamen wederom tot Scipionem / ende gaven hem te kennen hoet aen die hoecken stonde / maer datse niet alle aen den oproer schult en hadden/ maer alleē omtrent vertich ofte veertich waren / die dese onghehoorsaemheyt onder de andere brochten. Als Scipio dese meyninghe vernam/ liet hy alle zijn ghesellen ontbieden/ in dien schijn/ om Mandonium ende Indibilem (die oock van hem ghekeert waren) te bespringhen. Ende hy dede den acht duysent oock een bootschappe/ datse hen ooc ter reysen ghereet maeckten/ ende op eenen ghesetten dach by hem tot nieu Cartago wesen/ eñ daer haer sout ontfanghen wilden. Daer waren sy hem gehoorsaem inne/ ende en achtē haer misdaet niet meer. Ende om dat selden yemant hem selven onrecht gheeft/ ende om hem selven te ontschuldighen subtijlheyt soecken can/ so dochten sy / oftse schoon daer over geexamineert worden/ sy soudent wel connen verantwoorden.

Scipio ontbiet het oproerich crijchsvolck tot nieu Cartago.

Als sy nu tot Cartago quamen/ ende Scipio eygentlick vernam / wie de principaelste oorsakers onder henluydē des oproers waren/ gheliet hy hem dat hy sommighe voor wech seynden wilde / ende hy wilde metten anderen na comen/ ende hy gaf Marco Sillano, Lucio Martio, ende Gaio Lelio, yeghelicken zijnen hoop knechten/ ende beval hen/ datse smorghens als sy wt trecken souden/ ende onder de poorten quamen/ datse die in nemen/ ende niet verder trecken en soudē/ ende wachten datter niemant wter stadt comen en mochte/ eñ datse voort aen van hem bescheet verwachtē soudē. So hadde hy ooc beschict / dat de oorsakers vanden voorgenoemden oproer / des avonts in sommighe herbergē verspiet warē. Als sy atē eñ droncke/ eñ vrolic warē/ beschicte hy ooc alst late inder nacht ware / datmense alle aengrepe/ sy waren aē getale vijf eñ dertich. Des morgēs als de drie bovē genoemde wttogē/ eñ de poorten inne hadden/ liet hy opblasen / eñ de acht duysent mannē tot eē plaetse daerse tot hem comen souden/ beroepen/ daer hē eenen hoogen stoel opgerecht was. Ende als sy ter plaetsen quamen/ eñ sagen datse haer Hooftluyden niet en hadden / ende oock hoorden datse opghenomen waren/ so hadden sy hen ten eersten wat ommanierlicken. Maer als Scipio om hen seynden liet / die de poortē inne haddē/ eñ die also gewapent hē achter den rugghe begosten te staen / so en bestont hem niemant meer te roeren. Also stildese Scipio metter hant/ eñ begoste met luyder stemmē also met henluyden te spreken:

Vijfendertich hoofden vanden oproer worden ghevanghen.

Hoe wel ick my mijn leefdaghen altijt tot wercken ende lovelicke daden / ende luttel tot woorden ghegheven heb: Nochtans en hadde ick niet ghelooft als ick met u luyden te spreken hadde/ dat my woorden gebreken souden. Nu gheschiet my int beginsel mijnder spraken dat ick u niet noemen en can/ ende niet en weet hoe ick tot u luyden spreken sal. Want noeme ick u medeкridders/ so en ist niet also/ om dat ghy uwe ghelofte ende eedt vergheten hebt/ ende in mijne ghehoorsaemheyt niet ghebleven en zijt. Soo en can ick u oock gheen Romeynen gheheeten/ want ghy Rome / uwe vaderlant verloochent hebt/ eñ de stadt Sucrone in genomen/ meynende daer inne te blijven/ eyghen Hooftluyden/ eñ een eyghen wesen te hebben. Noeme ic u dan vyanden/ so weet ic wel dat ghy meestendeel met my wt Rome ghetoghen zijt / ende de andere by mijnen vader ende oom / in dese landen gheleghen hebt/ ende nu tot opt vijfste jaer onder mijn Hooftmanschap de ruyterie ghevolcht hebt: Maer my verwondert grootelick / wat ghy ghedacht hebt / ende hoedanich uwe opset gheweest is. Hoe zijt ghy soo koene gheweest dat ghy my/ ende die ick u luyden tot Leytsmannen eñ Hooftluyden ghestelt heb/ also veracht hebt? ende Albium Galenum, ende Actium Vmbrium, twee de snootste mannen die onder u luyden gheweest zijn / tot Hooftluyden vercoren hebt? Waer mede heb ict oft uwe vaderlāt tegen u verdient/ dat ghy hē voor my tot Hooftluyden/ eñ Sucronem voor de lovelicke stadt vā Rome tot een vaderlant vercoren hebt? Ick meynde dat ic my tegen vrienden eñ vyandē alsoo ghehouden hadde/ dat ic daer af gheen sorghe draghen en dorste. Want wiste ic dat het ghebreck aen my ware / ende ick u luydē een alsulcken onnutten man ware / onder wiens ghehoorsaemheyt ende ghebot niemant blijven en mochte / ende over wiens doot mē met rechte blijde ware/ mijn verhatet levē en soude my nemmermeer soete zijn/ ick wildet selve met mijne handen eynden. Maer ick latet soo zijn datter wat ghebreck aen my ghevonden is/ so dat u de soudye niet ter rechter tijt betaelt en is / daer van ontschuldicht my mijn cranckheyt. So en soudet ghy doch niet so ontrouwelic met uwen vaderlande omme ghegaen zijn. Ick weet wel hadde ick u willen dwinghen / dat ghy altijt inde stadt Sucrone hadt moetē blijvē/ ende van als ghenoech ghegheven/ ghy haddet den Goden ende den menschē beclaecht/ dat ghy so verre van uwen vaderlande/ van vrouwen/ kinderen / ende vrienden so lange hadt moeten zijn.

Oratio Scipionis, inde welcke hy d'oproerighe berispt ende vermaent dat sy van sulcke voornemen souden afstaē doen.

Nu meucht ghy wel bedencken/ waer ghy met uwe wesen voortghegaen haddet / dat ghy u der stadt vā Rome hadt moetē loochenen/ ghy en waert oock in Spaengien niet seker gheweest/ Want ghy weet wel/ hoe hart dat cleyne ongehoorsaemheyt hier voortijts vanden Romeynen ghestraft is ghewordden. Oft hebt ghy mijn doot so hooghe gheacht/

dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

dat ghy u daer op verlatē hebt? Hebt ghy ghemeynt/ als ic verscheyden en doot ware/ dat dat Roomsche wesen met myn vergaen en wt ware/ en datmen met myn alle der Romeynen macht/ eere/ ende victorie begraven hadde? Onse Goden wilden dat voorsien/ dat der Romeynen waerdicheyt ende hoogen staet/ niet op mijn/ oft eens eenighen menschens swack leven ghesēt worde.

Weet ghy niet/ dat in desen crijch soo menich eerlick man dat lijf verloren heeft/ als Flammineus, Paulus Emilius, Aulus Gracchus, Posthumius, Marcus Marcellus, Quintus Crispinus, ende in desen landen mijn vader ende oom/ Publius ende Gneus de Scipiones? Noch en is de Roomsche macht niet vergaen. Men heefter altijt andere in Rome ghevonden/ die in haer voetstappen ghetreden zijn. Meyndet ghy dit lant/ met acht duysent mannen/ ende Galeno ende Umbrio te ghewinnen/ dat die van Cartago met alle haerder macht/ ende so treffelicke Hooftluyden voor de Romeynen niet en hebben mogen behoudē? Hebt ghy niet eens bedacht/ al ware ick doot/ dat dā noch Marcus Sillanus, Lucius Martius, ende Gaius Lelius, mijn mede Hooftmannen/ in dese landen ghebleven waren/ daer van de eene alleen hier voortijts met zijnder weere ende cloeckheyt/ in grooten nooden/ den Romeynen dit lant behouden heeft? Siet ghy noch niet/ wat uwe voornemen mede brengt/ oft tot wat een bijster wesen u uwe dwaesheyt gebrocht heeft? Ick bidde u luydē/ segt doch dat het met met gemeynen rade gedaē en is: maer dat ghy verleyt zijt geweest/ op dat ick oorsake hebbe u te verschoonen. Segt dat ghyt niet so verre bedacht noch verstaen en hebt/ op dat ict u voor eene dwaesheyt/ ende niet voor eene boosheyt rekenen en coste. Ic ben selfs geneycht om u luyden te ontschuldigen/ en ick wil u dat wel gelooven/ dat ghy u der sakē niet so verre bedacht noch verstaē en hebt. Wāt waert voordachtelic geschiet/ ic meyne dat ghy luyden dit dwase en schandelick quaet gemijdet sout hebben. Ic en neme u niet geerne ten archsten af/ en en taste de saken niet ernstelick aen/ als seerige wonden/ die de smerten lichtelick gevoelen/ maer alsmense te vele verschoont/ so en connense niet ghenesen noch gheheylen.

Voorwaer ick en ben niet so hart van lijve/ als ghy van sinnen cranc geweest zijt/ uwe voorneme brengt eene groote schult met hem/ en ware wel grooter straffinghe waerdich: maer so verre alst u int ghemeyne aengaet: Wanneer ic dien troost hebben mochte dat het u allen berouwde ende leet ware/ ende niet meer geschien en soude/ so wilde ict u allen quijt schelden ende verghehen: Maer uwe verleyders ende Hooftluyden die u inde doolinghe ghebrocht hebben/ die moeten de moetwille ende onghehoorsaemheyt metten leven beteren ende betalen.

Van deser redenen weghen stont menich stout Romeyn voor Scipione beschaemt/ ende worden so beweecht datse alle ghenade begheerden/ ende gheloofden Scipioni, werwaerts hijse tegen de vyanden leyde/ sy wildent tegen hem verdienen/ en wederom bringen/ ofte haer leven daer voor verliesen. Soo liet Scipio de vijf ende dertich mannē voortbringhen ghebonden/ ende gaf de sententie/ datmense eerst met roedē slaen/ ende daer na onthoofdē soude. Ende hy nam de acht duysent van nieus in zijn geloove ende verbont/ ende liet daer nae een yeghelick tot zijn herberge scheyden. En alle de zyne seyden/ datse zyn aensichte noyt in geenen strijt oft slach so grousaem ende vreesselick ghesien en hadden/ als sy in dese wtsprake deden. De roervinckers vanden oproer worden gegeesselt ende onthalst.

Hoe *Mandonius* ende *Indibilis* de twee Vorsten ende ghebroeders, ghenade van *Scipio* vercreghen, ende sonder eenighe straffinge quijt ginghen.

NOch waren daer Mandonius ende Indibilis voor handen/ de twee gebroeders ende Vorsten van Spaengien/ die oock van Scipione ghevallen waren: Maer alst hen nae haren wille niet en ghelukte/ want de steden in Spaengien en wilden haer tot henluyden niet keeren: Daerom als sy hoorden dat Scipio ghenesen was/ vertwijfelden sy gheheel aen haer voornemen/ ende waren gheerne wederom tot Scipionis ghenade ghecomen/ maer sy ontsetten hen wat om de straffinghe die hy aen de Romeynen gedaen hadde/ ende en wisten niet wat hē te doene stonde. Daerom behielden sy haer volck (meer wt vreesen dan om yet te bedrijven) byeen/ die waren by ghetale vijf ende twintich duysent voetknechten/ ende derde half duysent te paerde. Tot desen schickte hem Scipio in eyghender persone te reysen/ ende sprack zijnen ridders ende ghesellen vrolick aen/ biddende hen/ datse henluyden totter reysen schicken ende voeghen wilden/ om de ontrouwe der Vorstē hem te helpen straffen ende wreken. Want hy en was so tegen hen niet gesint om hen te verschoonen/ als hy teghen de Romeynen geweest hadde/ maer hy meyndet daer toe te bringen/ dat de Romeynen geen vyantschap meer in Spaengien te verwachten en hadden. Alsoo maeckte hem Scipio opten derden dach op/ ende tooch den vyanden teghen/ die laghen in een dal dat wat enghe was. Scipio treckt tegen Mandonius ende Indibilis.

Als Scipio henluyden na by quam/ ende haren leger oversach/ so mercte hy wel datse niet alle totten strijt comen en mochten/ bysonder de reysighers/ daerom greep hy de vyanden also aen. Hy schicte sommige lichte gewapende knechtē wt/ om eē kudde beesten (die in dat dal niet verre van haer waghenborch weydē) aen te tastē en te nemen/ en hy ordineerde zijnē reysiger hoop/ oftse de vyāden na jaechden/ dat zijse dan te hulpe quamen/ en wildense hen dan alle wten wagenborch laten/ soo wilde hy hen metten voetvolcke na comen ende helpen. Maer hoe wel hen sommighe der vyanden nae trocken/ die oock van den reysighers overvallen/ ende meestendeel verslagen worden/ so onthielden hen de ander doch inden wagenborch/ ende daer en worde op dien dach niet seer ghestreden. Maer opten anderen dach schicten hen beyde de partyen totten strijde. Ende Scipio

 beval

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 548

beval Caio Lelio dat hy den reysigher hoop tot hem name/ want hy en hadde van te voren gheen plaetse om te strijden / ende met dien hoop den berch op clomme / op dat hy als den strijt ghemenghet ware / de vyanden van achter oft van bezijden aen grepe/ soo hy best mochte. Ende hy tooch metten voetvolcke teghen de vyanden / ende street met hen. Die deden ten eerstē groote weere/ ende Mandonius ende Indibilis hadden hen ridderlick / want al harē troost ende welvaren aen desen strijt lach. Maer alst eenen tijt lanck gheduerde / ende Lelius terwijle metten reysighers van achter henluyden oock overviel/ eñ dat geroep achter eñ voor was/ eñ de noot so groot worde/ dat niemant den anderen te hulpe comen en mochte/ begonsten die van Spaengien dē berch op te vlien/ met dien quamen Mandonius ende Indibilis oock van daer/ de andere worden verslagen/ ende by na drie duysent ghevangen/ haren waghenborch in ghenomen. Nochtans waren der Romeynen in dien strijt oock by twaelf hondert doot ghebleven. Door desen strijt worde den voorseyden Vorsten van Spaengien alle hare troost ende hope benomen / sonder dat hen noch gheraden dochte totter goethept Scipionis een toevlucht te hebben. Ende Mandonius de een van hen beyden/ reet op ghenaden tot hem. Ende als hy hem in zijn presentie liet comen/ ende verhoorde/ so sprack hy in deser meyninghe met Scipione.

Indibilis ende Mandonius worden vanden Romeynē gheslaghen.

Mandonius gheeft hem in handen van Scipio op genade eñ ongenade.

Mandonij oratio.

Hy en wiste zijnen broeder noch hem niet te ontschuldigen/ van dat sy tegen hem misdaen hadden: Hy en conste oock niet bedencken/ watse daer toe beweecht hadde/ dan dat hijt alleene den tijt wijten moeste/ indē welcken niet alleen sy van Spaengien/ maer ooc de Romeynen tot ontsinnichept ghecomen waren: Oft dat van dat invloepen des hemels ghesc hiede / oft anders een schickinge der Goden ware/ dat hem die niet alleene in strijden en verheffen / maer oock den menschen te kennen gheven wilden / dat hy in deuchden/ goedertierenhept ende barmhertichept voor alle menschen beroemt worde/ ende niemant zijns gelijck en ware / dat liet hy also zijn. Maer hy bekende wel/ dat hem zijn broeder ende hy/ teghens hem hooghlick ontgaen hadden/ ende waerse gheen ghenade aen hem en vonden / dat hijse aen haer leven straffen mochte / daer in sy hen tot zijnder genaden over gheven/ ende niet daer teghen segghen ofte doen en wilden. Het ware ghenoech ende te vele / dat sy eens tot alsulcken ontsinnichept gecomen warē/ datse hem wederspannich waren ghewoorden.

Maer wilde hy oock zijnen hoogen prijs ende roem / zijn goethept ende ghenade tot henluydē bewijsen / des wilden sy also dancbaer zijn/ dat sy hem haer leven (dwelcke hy hen nu gheven ofte nemen mochte) altijt nae voeren/ ende bereyt zijn wilden / dat selve in strijden ofte anders / teghen wien hy wilde/ voor hem te wagen/ ende te verliesen. Ende op dat hy des een trouwe crijghen mochte/ waren sy bereyt alle haer steden eñ sloten hē te openen/ dat hy henluyden/ ende den haren alle wapenen ende gheweer name / ende de selve besetten na zijnen wille/ ende in ostagiē name van haren vrouwen/ kinderen eñ luyden wat hem behaechlick ware.

Scipio strafte Mandonium ende zijnen broeder met haer eyghen woorden/ segghende: Hoe leet dattet hem ware / dat zijt met haerder ontrouwe soo verre ghebzocht hadden/ dat hy ongenade aen hen bewijsen soude. Nochtans om datse haer schult bekendē/ hen verootmoedichdē/ ende tot zijnder goethept toevlucht hadden / wilde hy henluyden ghenade bewijsen: maer datse hen daer inne over gaven/ dat hy haer sloten besetten/ haer vrouwen ende kinderen in ostagien nemen soude/ dat en ware zijn meyninge niet: maer oft sy hen voortaē haer trouwe niet en houden/ maer breken wilden/ so ware zijnen sin/ hem niet aen haer vrouwen/ kinderen/ ofte de ontschuldige te wreken/ maer aen hen selven: dit mael wilde hijt hen vergeven. Voort aen soudet in haren wille staen/ hen alsoo te houden / als sy belooninghe oft straffinghe vanden Romeynen ontfangen wilden. Ende hy liet Mandonium alsso van hem scheyden/ dat hy hem gheen ander straffinghe op en leyde / dan dat hy ende zijn broeder / zijnen volcke dat verloopen solt / tot dier tijt toe/ verlegghen ende betalen moesten.

Mandonius ende Indibilis vercrijgē genade van Scipio / mits zijn crijchsvolc te betalen.

Hoe *Masinissa* de Coninck van Numidie van die van Cartago keerde, eñ vā *Scipione* inder Romeynen vrientschappe op ghenomen worde, daer hy zijn leven lanck in bleef.

Nae dese gheschiedenissen seynde Scipio Lucium Martium int Westen aen de zee / ende hy volchde hem in corten daghen nae: Want Masinissa (daer af hier voor beschreven is) begheerde selve tot Scipionem te comen/ om hem selven in eygen persoone te verbinden/ dat en wilde Scipio niet weygeren/ want alle troost ende macht der vyanden / was altijt metten reysighers op Masinissa geweest. Als hem de tijdinge gedaen was/ geliet hy hem/ dat de paerden verdorven in dat Insel tot Gades/ hy wilde hem opt lant maken / yet bestaen tegen de vyanden voor te nemē. Dat liet hem Mago dier van Cartago Hooftman toe/ die noch te Gades lach.

Scipio trecht aende zee/ om met Masinissa vrientschap te maken.

Alsoo quam hy tot Scipionem / want hy hadde eenen grooten lust hem selve te sien/ om zijnen grooten naem eñ feyten die hy bedreven hadde. Als hy nu tot hem quam/ verwonderde hy niet min van zijnder persoonen weghen/ dan van zijnder daden / eñ feyten/ want boven dat hem Scipio tot alle mā gunstich maken eñ betoonen conste/ was hy van lijve seer wel ghemaeckt / niet vrouwelick/ maer mannelic/ ende hy hadde daer toe een schoon lanck hayr dat hem seer vercierde/ eñ hy was in zijnen alder besten tijt/ van lichamelicke crachten ende vernuft/ geschict om alle ridderlicke wercken te volbrengen. Met dien sprack Masinissa.

Masinissa comt tot Scipio, ende belooft dat hy de Cartaginensen verlaten / ende Romeynen sal verbalen.

Hoe dat hy vander tijt aen als hy hem zijn broeders sone sonder alle ontgheldinghe los ghelaten hadde/ altijt van den sinne ghe weest was om vriētschappe by hem te soecken/ dit hadde dus langhe vertoeft / eñ hem

Oratio Masinisse.

niet

niet daer toe willen schicken/ dat hy een heymelicke bootschap tot hem hebben mochte/ hy en hadde hem oock tot noch toe gheenen grooten dienst moghen bewijsen in Spaengien/ als in een vreemt lant: Maer hy hoopte dattet hem verhoudē ware/ de stadt Cartago inder Romeynen ghewelt te bedwinghen ende te brynghen. Waer hy dan in Aphricam toghe / daer hy van velen die van zijns ooms Gala des Coninck van Numidien Coninckrycke waren/ gheweldich ware/ so wilde hy hem van die van Cartago tot hem doen / en hem met diensten aen hem bewijsen/ die hem wel ghelijcken souden.

Scipionis antwoort.

Scipio antwoorde hem daer op alst behoorlicken was / ontfinck hem met vreuchden / ende sy beloofden beyde malcanderen trouwe ende gheloove te bewijsen / dat sy tot aen haer eynde vastelick hielden. Daer mede scheyde Scipio van hem / ende keerde wederom na de stadt Taracone / ende liet Lucium Martium in dat lant ligghen. Oock ghebeurdet met zijnen wille dat Masinissa eenen roof wt Spaengien wech dreef / daer mede keerde hy wederom tot Gades / ende tooch daer na te huys in zijn lant/ verwachtende wanneert ghelegen ware/ dat hy Scipioni ende den Romeynen zijn besproken ghelofte volbrenghen mocht.

Scipio eñ Masinissa maken vrientschap met malcanderen.

Die vā Cartago belasten hēneder Veltheer Mago, dat hy soude na Italien trecken by Hannibal.

Binnen dien middelen tijde gheschiedet dat Mago dier van Cartago Hooftmanne een bootschap van Cartago quam/ hoe dat hy met zijn volck in Italien tot Hannibal schepen / ende daer toe luyden eñ soudeniers bestellen soude/ waer hyse verkrijghen mochte. Daer toe beschicten sy silvers ende gouts ghenoech. Maer eer hy van dat Insel tot Gades tooch / verschatte hyse te voren van een groot goet/ beroofde haer tempelen ende al wat hy vant / ende scheepte na dat Insel Balcares genoemt / ende na zijn wech trecken / gaven hen die tot Gades oocover totten Romeynen/ daer mede niemant meer in gheheel Spaengien en bleef / die den Romeynen wederspannich was.

Hoe *Scipio* met een deel schepen wt Spaengien na Rome tooch, ende begeerde dat hy met ghewelt in dat lant Aphricam geschickt worde, om dat selve, ende de stadt Cartago te bestrijden. Ende als daer over raet ghehouden was, worde dat van *Quinto Fabio* ontraden: maer ten laetsten is zijn bede verhoort, ende hy worde in Aphricam gheschickt.

Publius Scipio reyset na Rome.

Also ordineerde Scipio in zijn plaetse andere Hooftluyden in Spaengien Lucium Lentulum, ende Lucium Manlium, desen gaf hy van volcke te paerde ende te voete een seker ghetal/ beval hen dat lant/ ende hy scheepte metten anderen wederom na Rome. Daer verhoorde hem den Senaet buytē der stadt/ by den tempel der Godinnen Belona genoemt. Want hy vertelde hen daer / hoe dicwils hy onder de baniere ghestreden / hoe veel steden hy bestormt / eñ anders verwonnen hadde/ eñ wat landen ende luyden hy inder Romeynen ghehoorsaemheyt ende gewelt gebrocht hadde. Daerom ware zijn begheerte/ dat se hem gunnen wilden met een triumphe in te ryden. Dat worde hem ontseyt / alleen wt dier oorsaken/ dat tot op dien dach niemant ghetriumpheert en hadde/ hy en hadde eerst Burgemeester oft Dictator gheweest. Also en drang Scipio niet seer daer op, maer stont na dat Burghemeesterschap / daer toe worde hy van een yeghelick vanden Raet ende der ghemeynten met grooter gunste vercoren / ende met hem Marcus Licinius Crassus. Eñ henluyden worde vanden Rade bevolen dat lant van Sicilien / ende Licinio Italien/ eñ daer wordē noch andere Hooftluyden in Gallia/ Apulia/ ende andere landen oock gheordineert.

Publius Scipio is on Burgemeester.

Int jaer van der stadt 549

Maer Scipio, wiens moet tot noch meerder eeren stont/ en liet hem daer aen niet genoeghen / maer begheerde dat hem dat lant Aphrica/ metter stadt Cartago toe ghedeylt ende bevolen worde / om dat te verwerven/ ende te winnen: maer dat en wilde hem de Senaet niet toe laten. Daer af verhief hem een gheschil tusschen den Senaet ende hem. Want Scipio liet wt zijne woorden mercken / waer hem den Senaet dat niet consenteren en wilde / so wilde hy de gemeynte versamen / ende dat vander ghemeynte begheeren / want hy liet hem duncken / dattet hem wt nijt ghewcyghert was / ende dat hem de Senatores de eere misgunden. Daer af creech den Raet oock een groot verdriet: daer en tusschen worde vele verhandelt. So gebeurdet op eenen dach / dat den Raet met ernste versaemde/ ende als men daer af spreken soude / worde Quintus Fabius Maximus eerst ghevraecht. Die sprack een alsulcke meyninghe wt:

Scipio begeert dat lant van Aphrica voor zyn regiment.

Ick sorghe/ waer ick rade datmē dit jaer in Aphricam niet treckē en sal/ dat my twee dinghen verweten/ ende achter rugghe gheseyt sullen worden. Dat eerste / dat ick in alle mijn voornemen te lancksaem sy / ende met ghemack doe / des ben ick vanden jonghen hittighen luyden dicwils beschuldicht ghewordden / maer men heeft inden strijden ende gheschiedenissen met Hannibal menichmael bevonden ende ghesien/ dat hem de selve jonghe luyden met haer haestich voornemen/ dicwils versuymt/ ende inden noot gebracht hebben/ eñ menichmael daer na selve bekent hebben/ dat ick op de rechte meyninghe gheweest sy / dat mach in dese saecke oock ghesc hien. Dat andere dat ick sorghe/ men sal my toe schrijven / dat ick den jonghen koenē man Scipioni, wiens lof ende roem te wassen begint/ eñ wat boven ander Romeynen te verheffen / de eere misgunne/ ende sorghe / wanneer zijn ridderlicke daden so verre vermaert worden / eñ hy vanden Roomschen volcke/ van vrienden ende vyanden in allen landen ende luyden beroemt / ende soo hooch ghepresen worde / dat de andere Romeynen/ ende mijn eygen lof daer mede verminderd/ ende te niete sal worden / daer van my/ mijn voorleden leven met rechte ontschuldighen sal / want ick hebt also leet/ dat ick niemant zijnen lof ende eere verhindert en hebbe/ de ampten ende officien dicwils eñ menichmael ghevloden ende ghewcyghert/

Quintus Fabius Maximus ontradet dat Scipio soude trecken in Aphrica.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 548

daer van my lof eñ eere voor andere luyden gheschiet ware/ maer altijt heb ick alleen dat ghemeyne profijt voor ooghen ghehadt.

Daerom ick my teghen menigen stouten Romeyn gheset/ eñ by rijden teghen den Senaet/ ende der gantscher ghemeynten onwille ende vyantschap verworven heb / tot datmen ten laetsten met wercken ende daet bevonden ende gheleert heeft / dat mijnen raet eñ voornemen recht ende goet gheweest sy/ eñ den Roomschen volck wel gheluckt heeft/ daer van my oock alsulcke eere is ghedaen/ daer aen ick my wel ghenoegen late/ ende en begheere niet meer dan met henluyden te leven ende te sterven. Ick heb alle officien te Rome bedient / men heeft my in dat velt ende raet wel ghekent ende ghesien. Ick ben de dinghen moede geworden. Wat soude my doch lusten/ dat ick een out eñ cranck man/ die voortaen niet anders dan stille te zijn en begheere/ my alder eerst teghen eenen jongen opcomendẽ man stellen soude / die in zijnen bloeyendẽ eñ besten tijt is/ eñ eerst op coemt/ ende van ouderdoms wegen mijnen kinderẽ niet gelijcken en mach / wat wil ick my sonder noot vyantschap maken?

Daerom ghy weerdighe Scipio, en sult ghy ende andere u niet laten duncken/ oft ick yet rade oft spreke / dat u niet wel en behaghe/ dattet wt nijde oft onwillen (die ick tot uwaerts gheen en draghe) ghesc hiede/ maer alleen van des ghemeynen profyts weghen/ dwelcke ick nu ende altijt aensie / eñ bedencke/ ende my daer af van niemant drijven oft wijsen late. Ick wilde dat het u desghelijcx oock ter herten ginghe / ende dat ghy uwe eyghen lof ende eere niet voor alle dinghen en bedocht / die en sullen u dan noch by mijnen rade niet benomẽ worden. Betrout ghy u niet eeren ghenoech aen Hannibal te bejaghen / ende in Italien te vercrijghen? Oft meynt ghy datter so seer cleyne te achten is/ daer teghen wy ons nu veerthien jaer / met onser ende der stadt van Rome/ groote schade ende verlies van luyden ende goede / met grooter pijnen onthouden hebben? Is de schade die wy by dat water Trebia / byder zee Trasimeno/ eñ tot Canne gheleden hebben (daerom wy noch daghelicx versuchten) soo cleyne van u gheacht? Latet u ghenoech zijn/ dat ghy hem wt Italien verjaecht. Het is een verkeert dinck / andere landen te verwinnen/ als ghy dat uwe niet eerst en versekert / ende de vyanden daer inne liggen laet. Maeckt ons eerst vrede in Italien/ eer ghy andere landen bestaet te winnen. Oft meynt ghy hoogheren prijs van andere landẽ/ dan van Italien ende dẽ vaderlande te verwerven? Dat en mach niet zijn. Als Hannibal wt Italien verdrevẽ is/ bedenct dan Aphricam te bedwingen/ ten betaemt niet datmen van dat achterste / dat voorste maecke. Bedenckt ghy niet / hoe wy van dat eenparich ende langhe oorlooghen/ aen luyden eñ goet seer af ghegaen zijn / ende dat de ghemeyne borsse daer door gheheel wt ghesoghen ende ledich sy?

Het en is in onsen vermoghen niet / soo groote heyrscrachten op een jaer in Italien/ Spaengien / Sicilien / Sardinien / Gallia/ Macedonia/ eñ andere landen te houden eñ te betalen. Wie wil ons volck / wie wil ons cost/ schepen/ silver eñ gout geven / dat wijse allen ghenoech doen/ datter gheen ghebreck aen en sy? Wat soude daer wt wordẽ (dwelck de Goden keerẽ willen / eñ mijnẽ mont verschrict daer van int wt spreken) oft ons Hãnibal (als dickwils hier voormaels geschiet is) wederom tonder brochte. Want wat niet gheschiet en is/ mach noch gheschien / waer aen souden wy ons troosten oft eenen moet vercrijghen? Souden wy dan eerst om u in Aphricam seynden / meynt ghy dattet ons niet te langhe ende te spade soude worden? Hannibal die heeft eenmael de victorie versien/ dat hy niet stracx vandẽ strijt tot Canne voor Rome ghetoghen en is / ten sal by avontueren niet meer gheschien. En laet u niet duncken mijn lieve Scipio, dat u het geluck niet een wederspel bewijsen en mach/ uwe vader ende oom / de Scipiones sullen u een exempel bewijsen / datmen hem op het geluck niet verlaten en mach. Hebben sy niet oock eenen grooten roem in Spaengien behaelt? Maer wanneer dat radt omme keerde. Als sy haer hope ende betrouwen/ niet alleen op de Romeynen/ maer op de Celtiberos wt Spaengien/ eñ vreemde luyden ghestelt hebben.

Meynt ghy/ dat Siphax oft Masinissa niet liever selve Heeren in Aphrica zijn en wildẽ/ dan dat zyt u ofte den Romeynen vergunden? Maer als sy dat niet by brenghen en moghen/ soo zijn sy dan noch liever yemant van haren lande / dan eenen vreemden ghehoorsaem. Ick seg u / ten is gheen spel in vreemde landen te velde te trecken/ den dach soude my te cort vallen/ soude ickt al seggen ende vertellen hoe menichmael/ ende op wat plaetsen dattet qualick gheluckt is. Ghy sult oock luyden in Aphrica vinden / ten is in Spaengien alsoo niet gheweest / daer ghy vele luyden ende steden ghevonden hebt / die den Romeynen goet gunden / ende die uwe voorvaders haer selven/ eñ uwen naem ende gheslachte tot vrienden ghemaeckt hadden. Ghi en sult in Aphrica niet anders dã vyanden sien. Ghy en durft Siphaci ofte Masinissa niet te verre betrouwen/ het is ghenoech dat ghy Siphaci eenmael betrout hebt / ende alle der Romeynen gheluck ende welvaren / dat aen uwen persoone stont / in twee schepen hem in zijn huys ghevoert hebt/ ghewaechdẽ spelen en ghelucken niet altijt. Een [illegible] spreec[illegible]

Men houdet dickwils yemanden in een cleyn dinck gheloove/ op datmen hem naemaels in grooter bedrieghen mochte. Ende houdet u selven niet voor een/ der ghenen/ die willen/ datmen alle dinck dat wel geluct/ haerder cloecheyt ende vernuft toe schrijvẽ: maer alst qualick gaet/ datmen niet henluyden/ maer der fortuynen wijten sal. Maer latet so zijn/ dat ghy alle Hooftluyden te boven gaet / die de Romeynen oyt gehadt hebben/ also veel te meer behoeven wy u dan in Italien. Dat ghy noch meynt / ghy wilt Hannibal daer toe brenghen/ dat hy u in Aphricam volghen moet / dat is onseker: maer oft u alsoo quame/ soo stelt ghijt nochtans daer op/ dat ghy hem daer bestrijdẽ eñ

verwin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

verwinnen wilt. Nu gebet my al te vreemt/ wat ghy daer op weet/ dat ghi hem liever in een vreemt lant / dan in Italien bestrijden wilt / daer u vander stadt van Rome/ van vrienden ende ghesellen / veel hulpe eñ voordeels gebeuren mach/ dat welcke ghy in een vreemt lant niet hebben en sult.

Hoe onghelijck zijt ghy uwen vader ghesint. Hy tooch van Italien in Spaengien/ op dat hy Hannibal beletten mochte/ dat hy niet in Italien en quame. Als hy hem daer niet en vant/ keerde hy wederom vā Spaēgien in Italien / ende tooch hem teghen in Gallia/ op dat hy met hem strede / eer hy in Italien quame/ eñ sochte hem in allen hoecken. Maer ghy weet hem in Italien te vinden/ daer hy na by ligghet / eñ ghy wilt hem in Aphrica soecken / oft daer toe brenghen/ dat hy u na volghe. Waerom anders/ dan dat ghy grooter eere meynt te verwerven/ dat ghy hem in een vreemt lant / ende niet in Italien en verwint. Maer o Scipio, ghy en sult dat voor t'ghemeyne profijt niet aensien noch bedencken: Het staet in dese vaders/ wat sy u gunnen ofte toe latē willen. Ten is binnen der stadt van Rome de ghewoonte niet / dat de Burghemeesters de Roomsche heyren ende burghers leyden daer sy willen/ maer waerse de Senaet beschicket.

Antwoorde van Scipio op de woordē vā Fabius Maximus.

Tot deser redene antwoorde Scipio also: Quintus Fabius heeft int beginsel zijnder redene laten hooren / dat hy voor twee dingen sorghe hadde/ daer af ick eenen alsulcken voornemelicken man nemmermeer en hadde dorven beschuldighen / waer hy het niet met zijnen eyghen mont gesproken/ende my daer toe oorsaecke ghegheven hadde. Want hy heeft zijnen raet ende daden soo hooghe met woorden verheven / ende dat ick in Spaengien bedreven heb/so geheel verworpen ende veracht/ my alsoo vernedert/ ende te niete ghemaect / als oft ick hem te jonck/ ende niet weerdich ghenoech en sy / metten welcken hy hem in partijdige saken berommeren soude. Maer als zijn redene inden gront aengesien wort / so vintmē datse haer ten minsten op twee dinghen fondeert. Dat eene/Hoe sorgelick mijn voornemen is. Dat andere/ dat ick mijn eygen lof ende eere soecke/ ende dat ghemeyn profijt niet aen en sie. Ende hy spreect vanden eersten also / als oft hy niet alleen dat gemeyne profijt/ maer ooc mijn eyghen persoone daer onder bedenckt/ als hy my raet dat ick my op dat gheluck niet verlaten/oft gewaechde spelen aenveerden en sal/daer vā ick hem met rechte danckbaer zijn soude / waer ick saghe ofte wiste/ dat het wt alsulcker goeder meyninghe gheschiede.

Maer waer wt coemt de nieuwe vreese/ ende sorghe in Fabio, die hy van mijn opset heeft / ende voor my draecht? Waer was die / als ick alder eerst een man van vier eñ twintich jaren / my begaf in Spaengien te trecken? Wie sorchde voor my/ als myn vader ende oom verslaghen waren / eñ die van Cartago vier Hooftmannen / daer een peghelick zijn eyghen heyr ghegeven was/ ligghende hadden / daer de landen ende luyden vanden Romeynen ghewecken waren / ende niemant noch hope noch troost en hadde/ datmen dat selve lant wederom vercrijgen mochte/ daer oock inde gantsche stadt van Rome niemant gevonden en worde/die hem met dier reyse ofte Hooftmanschap onderwinden wilde. Fabi , daer was ick out ghenoech / daer en hadde mijn voornemen geen sorghe in hem. Ick meynde dat ick my metter oeffeninghe ende jaren verbetert soude hebben / maer ghy wilt nu cleynder gheloove dan op die tijt / op my setten. Ick en can niet bedencken / dat het meer sorghen inne heeft nu in Aphricam/ dan op datmael in Spaengien te trecken. De beste Hooftluyden van Cartago zijn ghevangen ende verslaghen/haer macht is grootelick af ghenomen/ sy en moghense nemmermeer so lichtelick wederom verhalen. Siphax ende Masinissa, daer sy haren troost op gheset hebben/ zijn van hen ghewecken / ende daer en mach niet beters zijn / dan henluyden (terwijle de vreese ende verschrickinghe noch in haerder herten steect) te bespringen / terwijle de Romeynen den roep hebben.

Maer Fabius wil haer een jaer wtstels gheven. Waerom? Om datse haer te wijle met haer omligghende landen bespreken/ eñ andere hulpe moghen verwerven: Alsmen siet ende wel weet dat wy met onsen voornemen traech en leusich zijn/ende ons tegen Hannibal in Italien niet verweeren en connen. Nu meynt Fabius dat ick hem in Italien schuwen wil/ ende laten liggē. Ten ware niet vreemt / dat ick hem een jaer ligghen liete / daer hy voor Fabio, die zijn feyten soo hooghe verheft ende prijst / veerthien jaren ghebleven is. Wil hy soo hooch achten/ dat hy lancx de berghen omme ghecropen / de Roomsche heyren hier eñ daer gevoert/ ende nochtans ten laetsten teghen Hannibal niet en heeft bedreven? Zijn hem sommige strijden wel vergaen/ soo is de schade die Hannibal ontfanghen heeft / doch soo cleyne gheweest / datment in zijn heyr nauwelick ghewaer en is ghewortden. Oft is dat so hooge te prijsen / dat Fabius de stadt Tarentum met verraderye vercreghen heeft? Dat en mach dien noch niet ghelijck zijn / dat ick de stadt Cartago in Spaengien/ ten eerstē daghe als ick daer voor quam/ ridderlick ghewonnen heb. Maer mijn meyninghe en is niet dat ick mijn eyghen feyten verheffen/ ende eens anders neder drucken wil. Mach ick Fabio (als hy meynt) in ridderlicken saken niet ghelijck zijn / soo wil ick een jonck man den ouden nochtans int spreken overwinnen/ende daer inne gheschicter zijn. Ick wil my van andere schelden ende loven laten/ dat geschiet na de feyten ende wercken/ goede wercken prijsen haer selven.

Maer ick late my yimmers duncken / dat den crijch met meer eerē eñ profijt in Aphrica dan in Italien te voeren sy/ ende datmen nergent mede beter Hannibal wt Italien brenghen en mach / dan als hy hoort eñ merckt dat zijn eyghen vaderlant in nooden is. Betrouwet my toe / ghy eersame vaders: Hebbe ick vier Hooftmannen van die van Cartago met alle haerder macht in Spaengien menichmael bestredē / verwonnen/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 549 nen/ende wt den lande verdreven. Ick wil die van Aphrica soo seer benauwen / dat sy van noots weghen Hannibal wt Italien sullen moeten ontbieden. Wy hebben Spaẽgien/Sicilien ende Sardinien/ die ons daer toe behulpelick zijn. Ten is niet soo sorghelick / als Fabius segghen wil in Aphricam een vreemt lant (als hijt noemt) te reysen. Het is in voorleden tijdẽ/ als andere dingẽ/ wel ende qualick vergaen/na dat de luyden/ die tot dien dinghen geordineert waren/ der saken voor ghestaen hebben. Ick heb die dinghen omme ghegaen ende besocht. Ende ick wil my vander vrientschappe die ick met Siphax ende Masinissa ghemaeckt heb/ also verheffen/ dat ick my nochtans niet te seere op henluyden verlaten / ende my voorhaerder ontrouwe wel bewaren wil.

Laet u doch niemant van deser reysen keeren. Italien heeft langhe ghenoech ghebarnt. Ick wilt metter hulpe der Goden daer toe brenghen/dat Aphrica oock barnẽ/ ende Italien rusten sal / ende dat den crijch zijn hooft tot Aphricam sal wenden moeten. Waert soo sorghelick in vreemde landen te trecken / Hannibal die ghy voor eenen listighen Hooftman houdet / en hadde niet Aphricam ende Spaengien verlaten/ende soo verre een reyse door onweechsamige landen over water ende gheberchte in Italien ghetogen/ daer hy van niemant hulpe oft voordeel hebben en mochte. Heeft hy alsulcke in Italien ghevonden / die tot hem ghekeert zijn: Ick wilse oock in Aphrica vinden/die hen totten Romeynen gheven sullen. Die van Cartago hebben haren roep in Spaengien verloren / wat sy voor strijtbaer mannen ghehadt hebben / zijn daer meestendeel verslagen/ waermense nu niet rustẽ en laet/ so en moghen sy haer schade niet verhalen/ niemant en salt met henluyden behouden.

Ghelooves my/Aphrica is my nu lichter om winnen / dan Spaengien was / als ick eerst daer henen tooch. Heeft daer eene van Cartago by alle der Romeynen macht /hem dorven in Aphrica eñ Spaengien op makẽ/ ende in Italien trecken. Het ware ymmers een schande/ dat niemant vanden Romeynẽ dat herte en hadde/ende ghevonden worde/ die by die van Cartago der macht nu ghebroken is/als hem Spaengien/ Sicilien eñ Sardinien behulpelick waren / bestonde in Aphricam te trecken. Ten sal oock niet also veel goets costen. Ghy en hebt my voormaels in Spaengien noch silver noch gout ghesonden om dat heyr te betalen : Maer ick heb meer dan een mael uwe schatcamer ende de ghemeyne borsse wt Spaengien gespijst/ veel goets ende ghevanghenen tot deser stadt geschict. Ick hope het sal wel noch meer gheschieden. Ick en wil dat ghemeyne welvaren niet verachten/ oft (als Fabius meynt) dese lovelicke stadt / met reysen niet te seer beswaren. Waecht soo veel goets aen my/om so veel schepen toe te maken ende te spijsen / als ick van Spaengien hier gheschict heb. Laet my toe alle die ick met my hier gebrocht heb/ ende die voortijts in Sicilien/Sardinien ende Spaengien ghelegen hebben/eñ alle die goetwillich met my trecken willen /ick en wil u niet verder moeyen/ ofte anders van u begheeren.

Maer dat Fabius meynt / ick soecke mijn eyghen lof ende eere/dat wil ick hem bekennen / maer niet sonder dat ghemeyne profijt / want ick en weetse niet beter dan metten ghemeynen welvaren te verwerven. Ic meyne oock dattet eenen yeghelicken edelen ghemoet betaemt / nae lof ende eere te stane / ende te arbeyden. Daer/ o Fabi/ soo begheere ick / ende stelle my niet alleene nae ridderlicke saken / maer waer ick mochte uwen lof te boven gaen / ende ick wilde dat wy alsulcke burghers vele hadden / die alsulck een herte ende gemoet hadden/ ende na alsulcke woorden oock ghelijck deden. Ick hope het soude der stadt van Rome niet weynich baten.

Dese redene worde voor den Senaet niet wel aen ghenomen / alleen daerom dat die Senatores dat verdroot / dat Scipio henluyden dreyghde /waer hem de Senaet niet toe en liete in Aphricam te trecken / dat hy de ghemeynte versamen / ende dat van henluyden verwerven wilde. Soo quamt doch ten laetsten daer toe/dat Licinio Crasso Italien bevolen worde/ ende Scipioni dat lant van Sicilien met zijnen aenhang/ende waer hem dochte / dattet der ghemeynte goet ware/dat hy in Aphricam trecken ende schepen mochte / nochtans dat hy gheen bysonder keure van volcke in Italiẽ hebben en mochte/ maer alleene met hem nemen soude / die hen wt vryen wille daer toe gaven.

Dat liet hem Scipio ghenoech zijn / ende ginck omme onder vrienden ende ghesellen/ tot dat hy veerthien duysent mannen te weghe brochte / die met hem wt Rome trecken wilden. Oock versochte hy de steden in Italien/die om hout totten schepen/die om lijnwaet totten seylen/ die om cost / die om gelt/ die om luyden/gheweer ende wapenen / also dat hy in corten tijden dertich lange schepen toe maecte / daer mede hy in Sicilien totten anderen quam/ die in voorleden tijden tot een bewaringhe des lants / ende oock van Sardinien gheweest waren. Scipio [...] niet [...] schepen in [...] cilien.

Hoe de twee voorghenoemde Vorsten ende ghebroeders, *Mandonius* ende *Indibilis*, int afwesen *Scipionis* des Hooftmans, wederom af vielen, ende sommighe steden oock vanden Romeynen afvallich maecten, daer om sy overvallen, ende indẽ strijt verwonnen worden, alsoo dat *Indibilis* doot gheslaghen worde, ende *Mandonius* vanden zijnen, *Scipioni* over gegheven te straffen, ende onthalst worde.

Daer en tusschen gebeurdet dat Mago dier vã Cartago Hooftman met zijn schepen in Italien ghecomen was/om te reysen tot Hannibal/ eñ te versamẽ. Die gewan mettẽ eerstẽ aẽvarẽ de stadt Genua/als die onbewaert/ende niet beset en was. Daer onthielt hy hem langhe/ eñ bestont ooc wt Liguria ende Gallia soudeniers op te schrijven/daer mede hy een eyghen heyr versamen/ende hem tot Hannibal maken mochte. Des worden de Romeynen ghe- Mago [...] in Italie[...] wint de stadt [...]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ghewaerschout/ende legherden Marcum Livium tegen hem/ overmits welcken hy niet schaffen en mochte.

Na dat Scipio in Italien ghecomen was/ het geschiede in Spaengien/ dat de Vorsten Mandonius ende Indibilis, na dat afscheyden Scipionis, de andere na ghelaten Hooftluyden verachteden/ eñ de gehoorsaemheyt diese Scipioni belooft ende toe ghesept hadden/ niet alleen en braken/ maer oock sommighe steden met henluyden daer toe beweechden/ datse oock vander Romeynen gehoorsaemheyt omme sloeghen.

Oratio Mandonij ende Indibilis. die weder afvallen vanden Romeynen.

Dien hielden sy voor/hoe datse gheen sorghe meer van Scipio hebben en dorsten/ want hy vanden Romeynen af ontboden was/om dat oorlooch in Italien met Hannibal te voeren/ die hadde menighen Roomschen Hooftman ter neder ende doot gheslaghen/oft hem vander ghelijcken niet en gheschiede / so soude hem Hannibal doch soo benauwen/ dat hy henluydẽ in Spaengiẽ niet vele hinderen en mochte / ende het ware nu de rechte tijt / overmits dat die van Cartago / ende oock der Romeynen Hooftluyden ende heyr/ wtẽ lande (behalven een weynich Romeynen) geruymt waren/dat hẽ Spaengien verhieve in zijnen ouden staet eñ vrijen wesen / ende gheen vreemde macht onderdanich noch ghehoorsaem en ware. Ende sy brochtẽ daer mede te wege / by dertich duysent voetknechten / ende vier duysent mannen te paerde. Met dien maeckten sy haren legher te velde/ verwachtende dat de andere steden ende landen oock tot henluyden keeren wilden.

Als Lucius Lentulus, ende Lucius Manlius der Romeynen Hooftluyden des gheware worden / saghen sy van stonden aen daer toe/hoe sy dien oproer bedwingen ende verkeeren mochten/eer dat verder in brake/ ende sy andere landen eñ steden oock op haer vane brochten. Alsoo maecten sy hen op dat starceste toe / ende toghen op de twee voorgenoemde Vorsten met haren aenhang / ende streden met hẽ. Hoe wel haerder nu van beydẽ zijden vele doot ghesiaghen worden/noch behielden de Romeynen ten laetsten het velt/ ende wonnen den strijt. Eñ Indibilis de eene Vorst worde wel met vijfthien duysent verslaghen/ende Mandonius zijn broeder quam daer van.

Indibilis wort vanden Romeynen verslaghen.

Daer na schicten de steden ende landẽ die hen af ghekeert hadden/ Legatẽ tot der Romeynen Hooftluyden / begheerende ghenade/ende leyden alle schult op hare Hooftluyden / diese verleyt ende opten onwech ghebrocht hadden. Also worde hen vanden Romeynen gheantwoort: Wanneert soo ware/ als zijt voor hielden / dat sy daer nae deden/ ende haer Hooftluyden / wederom levende oft doot den Romeynen over leverden / soo wilden sy den ghemeynen man verschoonẽ/ ende genade bewijsen: Maer waer dat niet en ghesc hiede / so ware daer wt te mercken/ dat haer meyninghe so niet en ware / als sy den Romeynen voor hielden / ende wildense dan met machte overvallen ende straffen alst recht ware. Als de Legaten wederom te huys quamen / ende inder vergaderinghe van die van Spaengien dese meyninge vertelden / worde daer menigherley wijse ghehandelt ende ghesproken. Maer ten laetsten worde onder hen selven eenen oploop/ daer inne dat het ghemeyne volck de overhant verreech/ ende vinghen Mandonium, ende sommighe andere Hooftluyden met hem/ ende gavense den Romeynen over/ die lietense onthalsen / ende straften de andere onghehoorsame niet verder / dan datse den Romeynen de soudye des selven jaers betalen moesten / ende datse de sommighe van hen in ostagien namen. Ende voort aen bleef daer vrede ende ghehoorsaemheyt in Spaengien.

Mandonius wort, met sommige andere den Romeynen ghelevert / ende onthalst.

Hoe *Scipio* wederom van Rome in Sicilien scheepte, meynende metten Roomschen heyre in Aphricam te trecken, ende Cartago te belegghen.

Als Scipio nu met zijn schepen in Sicilien by der stadt Messana te lande voer/quam tot hem een bootschap vander stadt Syracusa / die beclaechden haer seere/hoe dat haer vanden soudeniers die in die landen laghen / grooten overlast gheschiede / ende henluyden dat hare veel gherooft ende ghenomen worde. Also voer Scipio na de stadt Syracusa/daer oock van andere steden Legaten tot hem quamen/ van dier ghelijcken haer beclagende. Hy verhoorde die dinghen/ ende maecte soo wat de soudeniers den inwoonders des lants teghen recht ghenomen ende beschadicht hadden / datse dat wederom gheven/ ende omkeeren moesten. Daer na verreech Scipio eenen goeden roep in Sicilien / ende de lantsluyden werden hem goetwillich tot allen dinghen/ daer toe hyse behoefde. Hy brochte oock de soudeniers daer toe / datse niet meer soo veel moetwillens en bedreven/ ende in ridderlicke oeffeninghe bleven / ende hem ghehoorsaem waren.

Scipio gheeft den Syracusanen weder/ tgene dat hẽ lieden ghenomen was.

Alsoo gaf Scipio alder eerst Caio Lelio sommighe schepen/daer mede hy ten eersten in Aphricam varen / ende eenen roof brenghen soude. Die voer aent lant by der stadt Hyppona/daermen zijns noch niet verwacht hadde/ ende niemant gevlucht en was/ende hy brochte so veel luyden eñ goets inde schepen als sy ghevoeren mochten. Dat seyt worde verre inde landen verbreydet / eñ bysonder inder stadt Cartago / eñ een yegelick meynde /dat Scipio selfs met alder macht op de landen getogen ware: daer van quam een groote vreese / ende verschrickinghe binnen Cartago/wãt sy dochtẽ/hy soude strax onversiens voor de stadt van Cartago comen/ende haer bespringhen / ende en wisten niet wat voor Hooftluyden sy teghen hem ordineren souden / want Mago was in Italien. Soo en stont haer herte tot Hastrubal Gisgonis sone niet/ om dat hy so langhe ende dickwils teghen Scipionem in Spaengien ghelegen hadde / met hem meer dan eens gestreden/ende den strijt altijt verloren hadde. Maer als sy hoorden dattet anders niet dan roof-schepen gheweest / ende datse wederom wech gevaren waren/worden sy eerst ver-

Gaius Lelius vaert over na Aphrica/ende roovet tlant by der stadt Hippo ghelegen.

Int jaer van der stadt 549

Die vã Cartago maken ghereetschap van crych teghen de Romeynen.

vertroost / ende bereyden hen oock totten strijt. Sy namen alle de wachten op de geberchten inne / van daer men de schepen op der zee sien mochte / ende beschicten datmen met viere altijt van dat een gheberchte totten anderen een teecken gave.

Hoe de Coninck *Siphax* door den Vorst *Hastrubal*, hem selven tot de hulpe ende vrientschappe van die van Cartago begaf, eñ hoe Sophonisba de wõderlicke schoone joncvrouwe *Hastrubals* dochter, hem tot eene ghetroude vrouwe worde ghegheven.

ENde sy schickten Hastrubal wederom totten Coninc Siphax, met groote gaven / oft hy hem bewegen mochte dat hy van haerder partye worde / ende den Romeynen verliete: dat selve rechte Hastrubal getrouwelick wt. Hy hadde oock een seer schoone dochter Sophonisba ghenoemt / ende hy wiste dat de Coninck Siphax haer lief hadde / die gaf hy den Coninck Siphax te huwelicke / daer mede niet alleen een ghemeyn verbont / maer oock een ghemeyne vrientschappe tusschen den Coninck Siphax ende Hastrubal worde / ende hy maeckte oock dat Siphax eenen Legaet tot Scipionem seynde / ende liet hem weten / Hoe hy hem met Hastrubals dochter in huwelicker trouwe verbonden hadde / daer mede hy dier van Cartago ende hem / alsoo verbonden waren / wanneer Scipio in de landen trecken wilde / dat hy henluyden niet verlaten en conste: maer met alle zijn macht behulpelick zijn soude.

Sophonisba.

Siphax Coninc van Numidien vallet af vandẽ Romeynen.

Siphax neemt Sophonisba Hastrubals dochter tot eẽ huysvrouwe.

Daer af ontsette hem Scipio seere / hoe wel hijt voor de zijne niet en liet mercken. Daer en tusschen quam Lelius metten schepen wederom in Sicilien / ende brochte also grooten roof met hem / daer af hen de Romeynen grootelick verwonderden / eñ worden alle daer door gelockt / ende begeerich in Aphricam te reysen: eñ vele vã Sicilien vloegen tot hem / verhopende goet te gewinnen / eñ baden oock Scipionem, dat hy niet langhe vertrecken / maer haest op breken wilde. Als hy haren hittigẽ wille sach / bereyde hy hem oock daer toe / eñ was van dier meyninghe / dat hy in corten daghen wt varen wilde.

Caius Lelius brengt eenen grooten roof wt Aphriken in Sicilien.

Hoe *Scipio* door zijnen Hooftman *Quintum Pleminium* de stadt Locris wan, eñ beclam, ende hem de stadt te regeeren beval. Maer als de selve vele moetwillighe handelingen teghen de burghers ende hare mede gesellen bedreef, ende daerom beclaecht, ende niet gestraft en was, worde *Scipio* swaerlick voor den Senaet ghediffameert. Overmits welcken sommighe boden tot hem ghe-schict worden, om te vernemen oft de handelinghe alsoo ghescheit ware. Ende als zijt alsoo bevonden, worde *Pleminius* ghevanghen nae Rome, met sommighe zijn medepleghers ghevoert, daer hy inde gevanckenisse sterf, ende de andere misdadige aen dat lijf ghestraft werden.

MAer daer gheschiede een ander dinck dat hem behinderde. Daer waren twee eerlicke stedẽ in Italien / omtrent daer Hannibal lach / die niet verre van malcanderen en laghen / de eene Regium genoemt / die hielt haer aen de Romeynen / de andere Locris / daer was Hannibal Heer over. Die twee steden hadden menighen slach ende strijt teghen malcanderen. In dien daghen ghelucktet dien vander stadt Regium / datse op eenen tijt vele vander stadt Locris t'onder brochten / ende vinghen / onder welcken sommighe ghevanghenen waren / die in dat slot vander stadt Locris vele ghearbeyt ende ghetimmert hadden / die lieten hen teghen sommighe burgers van Regium hooren / waermen hen sonder ontgheldinge los liete / sy wisten den wech wel / ende wildẽ hen dat slot inder stadt Locris over gheven / ende daer in brenghen.

Regium.

Locris.

De burghers vã Locris ge-loovẽ de Ro-meynen 't slot op te gheven.

Dat namen de burghers aen / eñ schicten van stonden aen Legaten tot Scipionem in Sicilien / ende gaven hem de sake te kennen / die worde daer van verblijt / want den Romeynen / eñ oock Hannibal was vele aen de stadt Locris gheleghen. Daerom gaf hy hen te hulpe Quintum Pleminium, met drie duysent mannen te paerde ende te voete / om dien aenslach te volbrenghen / ende hy bleef inde stadt Messana / van daer men in corten daghen tot Regium / ende oock tot Locris schepen mochte / wat henluyden misviele / dat hyse te hulpe comen mochte. Alsoo wan Quintus Pleminius dat slot inder stadt Locris / ende beclam dat inder nacht. Maer daer was noch een slot inder stadt / dat namen Hannibals ghesellen inne / die scharmutsten ende sloeghen dagelicx metten Romeynen / ende haddense oock wederom wt der stadt ghedreven / maer de burghers inder stadt Locris / sloeghen metten Romeynen aen / want hen dochte / datse seer benaut ende qualick ghehandelt waren van Hannibals ghesellen / ende meynden so haer sake te verbeteren. So deden die van Hannibals partye waren / hem een tijdinghe / dat hy hen ontset wilde doen / desghelijcx deden oock de Romeynen Scipioni: Maer Hannibal quam eer dan Scipio voor de stadt / ende ontboot den zijnen / wanneer hy nae by der stadt quame / dat sy dan een slaen metten Romeynen aen ginghen / ende teghen de burghers vander stadt / ende daer en tusschen sy alle daer toe liepen / wilde hy bestaen de stadt te bestormen: dat worde vandẽ zijnen cloeckelick gedaen. Maer als hy de stadt te bestormen begonste / so waren de leederen veel te cort / dat hy niet bedrijven en mochte: ende als hy hier ende daer liep om te bemercken oft de mueren nerghent leegher en waren / datse de leederen ghereycken mochten / daer worde hy met eenen pijle geschoten / datmen hem wech voeren moeste / met welcken hy ende de zijne opten selven dach niet wt richten en mochten / ende hy maecte zijn legher een weynich vander stadt / ende liet den selven nacht leederen maken / die lanck ghenoech waren / ende beval zijnen mede Hooftluyden / waer hy overmidts zijne wonde niet naerder en mochte / datse de stadt des morgens wederom bestormen souden.

Q. Plemi[nius] wint dat slot / ende [de] stadt Locris.

Hanibal [wort] voor de [stadt] Locris ghe-quetst.

Maer eer sy den storm aen ginghen / was

Scipio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Scipio neemt de stadt Locris gheheel inne.

Scipio inder stadt gecomen/ ende ordineerde de sommighe op de mueren/ de sommige aen de poorten. Ende als Hannibals ghesellen den storm aen ginghen/ hadde hy eenen hoop gheordineert/ die brac tot eender poorten wt/ ende liep op Hannibals ghesellen/ versloeghen haerder vele/ ende bedwongense soo nauwe/ dat sy dat stormen laten moesten. Als Hannibal vernam dat Scipio selve inder stadt ghecomen was/ ende hy overmidts zijn wonde/ zijn volck niet voorstaen en mochte/ ontboot hy die in dat slot waren/ datse hen beholpen/ so sy best mochten/ ende hy brack by nachte op/ ende tooch wech. Alsoo vielen die van Locris/ die in dat ander slot waren/ over de mueren wt/ ende quamē meestendeel opten selven nacht tot Hannibal. Ende de Romeynen behielden de stadt Locris.

Daer in liet Scipio Quintum Pleminium met een tresfelicke bescherminghe/ ende hy scheepte wederom inde stadt Messana/ van daer tot Syracusa. Maer als Pleminius eenen tijt lanck inder stadt Locris lach/ dede hy ende zijn ghesellen/ den burghers soo veel verdriets aen/ dattet een spel daer tegen was/ dat sy van Hannibals volck gheleden hadden.

Pleminius eñ zijn Crijchsvolck bedrijvē groote moetwillicheyt binnē Locris.

Sy schoffierden haer vrouwen/ ende kinderen/ beroofden haer tempelen/ ende namē al wat sy costelicx goets in de huysen vonden. Eñ als sy tot Pleminium quamen/ ende hem dat claechden/ worden sy qualick ontfanghen. Op een tijt ghebeurdet/ dat een soudenier eenen burgher een silveren drinckvat ghenomen hadde/ dien liep de burgher na/ ende beclaechde hem dies/ so waren daer ter avontueren sommighe eerlicke Romeynen inder straten daer dat gheschiede/ dien dat leet was/ (want men vint ghemeynlick oock vele oprechtighe ende goede luyden onder de quade) die baden den soudenier eerst/ dat hy den burger dat selve juweel wederom gave. Als hy dat ontseyde/ namen zijt hem met ghewelt/ ende gavent den burgher wederom. Soo beclaechdese de selve soudenier voor Pleminio, hoe dat sy hem ghewelt ghedaen/ ende dat zijne ontnomen hadden. Die seynde om hen/ eñ beval datmense vanghen soude. Ende doen hy haer ontschuldinghe (als sy begheerden) niet hoorē en wilde/ eñ hen nae den kercker leyden liet/ riepen sy den anderen Romeynen aen/ die spronghen hen toe/ ende maecktense los/ vanden knechten diese leyden. Als dat Pleminius hoorde/ worde hy seer toornich/ eñ maecte hem selfs op/ om de voorseyde Romeynen te vanghen. Daer af verhief hem een oproer/ dat de selve Roomsche knechten inder stadt/ de een den anderen begonsten te slaen/ ende de sommighe van hen daer doot bleven/ dat oock Pleminio den Hooftman zijn neuse eensdeels af ghehouden/ ende oock noch anders seer ghewondet worde/ so dat hy in dat slot wijcken moeste.

Dit stuck vercondichden de Burghemeesters Scipioni, die maecte hem op/ ende voer selve inde stadt Locris/ verhoorde de sake: Maer hy was Pleminio soo ghelooviche ende gunstich/ dat hy hem niet en strafte/ maer een Hooftman der stadt blijven liet/ eñ dede zijn wederpartye inden kercker legghen/ hoe wel sy gheen schult en hadden/ ende hy voer daer na weder in Sicilien. Maer als hy wech was/ soo en liet hem Pleminius niet ghenoeghen aen de straffinghe die Scipio zijne wederpartye ghedaen hadde/ maer liet hen/ ende oock de burghers die hem teghen Scipio beclaecht hadden/ na groote pijne die hy hen aen dede/ alle dooden/ eñ verdructe de burghers vander stadt noch veel meer dan te vooren.

Daer van sy beweecht worden/ eñ schickten haer bootschappe niet meer tot Scipio, maer totten Senaet te Rome/ om hem over alle dese dingē te beclagen. Eñ als sy de sake den Senaet int langhe vertelden/ ende jammerlick beclaechden/ wat schande/ smaetheyt eñ verdruckinghe sy van Pleminio ende zijn ghesellen gheleden hadden/ ende dat opt hoochsten verheven. Worden die dingen Scipioni indē Senaet hert verweten.

Die van Locris schicken haer lieder gesantē na Rome/ om te clagē over Quintus Pleminius.

Int iaer van der stadt 550 Scipio wort om dier voorsake oock beticht.

Daer van sommighe van zijn wederpartye eñ afjonstighe alte vrolick waren/ soo datse hem teghen den Senaet noch herder beclaechden/ hoe dat hy de soudeniers in Sicilien oor vele moetwillens bedrijven liete/ daer laghe/ met groot volck ende coste/ eñ niet teghen Aphricam en begonste. Tot desen sloech oock toe Quintus Fabius Maximus, ende het stont daer op/ dat hem de Senaet zijn Hooftmanschap nemen/ eñ wederom te huys ontbieden soude. Het ware oock ghedaen gheweest/ hadden sommighe vrienden Scipionis, ende die hem gunstich waren/ niet daer tegen gheweest/ ende bysonder Quintus Metellus, die sette hem inden Raet seer daer teghen/ ende sprackse aen/ dattet niet behoorlick en ware/ dat sy alsulcken vermaerdē man/ die der stadt van Rome so veel goets ghedaen/ ende hem dat machtige lant van Spaengien tonder brocht hadde/ also in zijn af wesen sonder hem te verhooren/ oordeelen souden. Sy en souden niet alle woorden glooven: maer de saecke beter ondersoecken/ Scipionem oock verhooren/ ende hem selfs verantwoorden laten.

Quintus Cecilius Metellus verantwoort Scipionem.

Alsoo wort daer besloten inden Senaet van Rome/ dat sy Marcum Pomponium den Richter te Rome/ eñ thien eerlicke mannen met hem tot Legaten wt seynden/ om eerst inde stadt Locris/ ende daer na in Siciliē te varen/ eñ die dingen eygentlick te vernemen. Ende waer sy de sake alsoo vonden/ alst den Senaet voor ghehouden was/ datse Scipionem van zijn Hooftmanschap af setten/ eñ sy terwijle over dat heyr zijn souden/ tot dat de Senaet andere Hooftluyden die tot dier saken geschict waren/ ordineren/ eñ in Siciliē seynden soudē.

M. Pomponius

Ten eersten als de Legatē in de stadt quamen/ wordet waer bevonden/ al dat totten Senaet/ van Pleminio eñ zijn ghesellen geseyt was. Daerom hem de Legaten vangen ende grijpen lieten/ met dertich van zijn ghesellen.

Pleminius wort ghevanghen nae Rome ghevoert.

Daer na vraechden sy de burghers/ oft sy hen oock van Scipio beclaechden? De burghers antwoorden/ neen. Want alle de dinghen waren in zijn afwesen gheschiet: Maer dat hy daer in versuymelick gheweest hadde/ dat hy Pleminium ten eersten als de clach-

te tot

Int jaer van der stadt 550

te tot hem ghedaen was / niet ghestraft en hadde / dat wilden sy zijnder goedertierenheyt toe schrijven / sy kenden hem so goet eñ eerbaer / datse wel wisten dat hijt in gheene archeyt ghedaen en hadde. Sy hoopten van hem meer te beter te hebben / waerse hem tot eenen vrient hielden / dan datse hem met haren claghen tot eenen vyant maecten. Soo lieten de Legaten de burghers een scherpe huys-soeckinge doen / eñ al dat daer bevonden was / dat hen ghenomen ware / dat moesten de soudeniers al wederom keeren / ende daer toe inden tempel der Godinnen Proserpina, dien sy berooft hadden / tweemael so veel goets gheven / als sy daer wt ghenomen hadden. Daer af bedanctense de burghers seere / ende Pleminius metten anderen worde na Rome beschict / daer hy indẽ kercker sterf / ende de andere waren totter doot verwesen / ende ghericht.

De Gesanten van Rome comen in Sicilien tot Scipio, eñ bevinden dat valschelick over hem gheclaecht is.

Daer na toghen de Legaten vander stadt Locris in Sicilien / om daer oock te weten / na des Senaets bevel / hoet met Scipio ende zijn heyr ware. Maer sy vondent al anders dant den Senaet voorgehouden was. Want als sy inde stadt Syracusa quamen / hadde Scipio zijn gantsch heyr versaemt / eñ hem met schepen al bereyt / dat hy in corten daghen op breken / ende in Aphricam reysen wilde. Maer als de Legaten quamen / liet hy zijn heyr voor de Romeynen monsteren / te lande ende te water. Daer verwonderden de Legaten seere / dat hy alle dinghen so eerlick toe gheschict hadde / want daer en was gheen ghebreck aen alle dat een wel gheschict heyr toe behoort. Daer toe hielt hy de soudeniers in ridderlicker hanteeringhe ghehoorsaemheyt / ende dat lantsvolck ende steden en beclaechden hem zijns niet / maer waren gheheel tot hem gheneycht / daer van de Legaten / om des ghemeynen profijts der stadt van Rome / ende oock om zijnen wille / gantsch verblijt waren / ende hem gheluckelichen wech varen lieten. Ende de Legaten toghen wederom na Rome / ende gavent den Senaet al te kennen / daerom de ghemeyne man die Scipioni gunstich was / seer verblijde.

Hoe *Scipio* wt Sicilien in Aphricam scheepte met veel schepen eñ volc, ende metten eersten eẽ groot deel des lants tonder brochte: de stadt Salera gewan, eñ voor de stadt Vrica neder sloech: eñ daer na inden winter op een gheberchte zijnen legher maecte.

Scipio vaert over met alle de macht in Afrike.

Alder eerst voer Scipio vander stadt Syracusa / teghen de stadt Lilibeum / die oock in Sicilien ligghet / ende is een Frontier stadt / eñ siet tẽ lande van Aphrica inne waerts. Daer quamen so veel luyden eñ schepen te samen / die hem wilden sien wt varen / dat de schepẽ niet alle inde havene gheligghen / noch de luyden inder stadt herberghe vercrijgheren consten. Want hoe wel Scipio met weynich schepen te Rome wt ghevaren was / noch hadde hy so vele van elders versaemt / dat hy by vier hondert schepen hadde. Ende hoe wel sy niet alle ter weere ende ten strijde toe ghemaect waren / soo diendense hem nochtans om zijn heyr / ende dat daer toe behoeffelick was / over te voeren.

Als nu de wint op hief / die totter vaert in Aphricam diende / liet hy alle Patronen ende der schepen Hooftluyden tot hem ontbieden / ende vraechde henluyden / oft de schepen / met water / spijse / ende victalie voor menschen / ende dieren genoech voorsien waren? Als sy hem antwoorden / Ja / soo gaf hy Marco Lelio twintich schepen over / die totter weere geschict waren / ende oock sommighe snelle schepen / dat hy voor alle de andere wt varen / ende de zee oversien soude. Daer nae ordineerde hy Lucium Scipionem zijnen broeder oock met soo veel schepen op de rechter zijde / ende Marcum Portium Cathonem desghelijcx op der slincker zijde / ende hy bleef met de andere schepen de alder voorste. Ende hoe wel daer eenen nevel viel / daer van seer te besorghen was / dat de schepen niet d'een teghen d'ander en voeren / nochtans quamen sy gheluckelick in Aphricam / ende voeren aen lant niet verre van de stadt Hyppona / daer ginghen sy wt opt lant / ende Scipio legerde zijn heyr al na by aen de zee / ende hy liet sommighe heuvelen ende berghen in nemen ende sterck maken. Oock ordineerde hy van stonden aen den reysigher hoop / om op de dorpen ende hoeven te vallen / te rooven / ende te nemen al dat sy mochten.

Daer af quam een alsulcken geroep ende verstoortheyt op dat lant / dat alle de luyden vloden / ende beesten ende menschẽ voor hem wech dreven / sonder eenich omme sien / als oft sy dat gheheele lant van Aphricam ruymen ende verlaten wilden. Ende de fame quam binnen corter tijt tot Cartago / die worden grootelick verslagen / want die daer vluchtich waren / maecten dat geschrey (alst ghemeynlick gheschiet) veel meerder dant in hem selven was. Soo schicten die van Cartago haren Hooftman Hanno genoemt / alder eerst met vijf hondert paerden wt / om eyghentlick te bekennen / waer de Romeynen laghen / ende om de gheleghentheyt haers heyrs te bemercken / hoe men teghen henluyden schicken ende te velde slaen mochte / ende waer mede hen schade te doen ware. Die betroude hem den Romeynen soo by te comen / dat haer reysighers die by ghevalle int velt waren / op hem vielen / ende met hem streden / ende Hannonem sloeghen dat hy daer doot viel / ende de andere daer nae oock dat meestendeel inder vlucht verslagen / ende ghevanghen worden.

Die van Cartago senden Hanno, [illegible] der Romeynen legher te besichtighen [illegible] hy wort verslaghen.

Als dese tijdinge oock tot Cartago quam / hadden sy noch meerder vreese ende verschrickinghe. Daerom maecten sy hen daer na opt sterckste toe / eñ schicten Hastrubal tot den Coninck Siphacem zijnen swagher / met groote gaven ende gheschencken / om hem te bidden / dat hijse in dese groote nooden niet verlaten / maer te hulpe comen wilde. Dese sake worde door Sophonisbam Hastrubals dochter / die de Coninck seer lief hadde / seer trouwelick door ghedreven.

Binnen dien tijden was Masinissa / des Coninckx Gala van Numidien sone oock tot-

tem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Masinissa comt inde leger vãde Romeyns.

ten Romeynen met eenen grooten hoop reysighers ghecomen. Daerom Scipio ende de Romeynen oor seer blijde waren/ om dat hy dat lant wel bekende /ende van allen saken een goet crijchsman was. In dien dagẽ hadden de Romeynen by acht duysent lantluyden ghevangen/ende eenen grooten roof van beesten eñ goets versaemt/dat seynde Scipio meestẽdeel mettẽ schepẽ die hy niet enbehoefde in Sicilien/ende voortaen de ghevanghenen na Rome/daer aen men mercken mochte/dattet hem inde eerste vaert gheluckelick vergaen was. Ende hy tooch voortaen metten heyre/ende beleghirde de stadt Utica/ te water ende te lande.

Scipio belegert de stadt Utica.

Daer en tusschen waren die van Cartago oock eensdeels op ghecomen/ende schickten eenen anderen Hooftman / oock Hanno ghenoemt/ met vier duysent paerden in een stadt Salera ghenoemt / om te verhinderen (waer hy conste) dat de Romeynen hen niet so breet op dat lant en spreydẽ / ende verdorven al wat sy mochten. Want hoe wel sy oock een groote macht van volcke by een hadden/ noch en wilden sy niet teghen Scipionem trecken / voor dat de Coninck Siphax oock met zijnder macht aen quame. Als nu Scipio alle dese dingen door bekende vrienden vercondicht waren / soo leyde hy daer op toe/ oft hy den voorseyden Hanno oock wat af slaen mochte/eer die vã Cartago met gantscher macht tot hem quamen. Hy liet dat voetvolck voor de stadt Utica ligghen/ ende nam de reysighers met hem/tot dat hy al na by der stadt van Salera quam. Daer verberch hy hem/ ende gaf de sommighe knechten Masinisse over / om een spronckreyse tot voor de stadt te doen/ ende te nemen wat hy daer vonde/ oft hy die van Cartago wt locken mochte / eñ waer hy dan te hert benaut worde/ dat hy tot hem vlode/hy wilde hem dan ontset doen.

Scipio slaet Hanno voor de stadt Salera.

Salera.

Als nu Masinissa die dinghen volbrochte / ende voor de stadt quam : maeckten hen weynighe ter stadt wt / ende begonsten met henluyden te scharmutsen/ ende als henluyden dochte / dat hy gheen laghe en hadde (want Masinissa en betroude hem niet gantschelick aen te comen / ende hy conste hem vreesachtich ghebaren) doen quamen hem die vander stadt hert aen. Alsoo weeck hy op eenen heuvel / ende bleef noch een wijle met henluyden schermutsende / tot dat die inder stadt alle wt braken/ende de hare versterckten. Doen nam hy de vlucht aen/ende keerde hem in ordinantie te rugghe / ende draeyde hem ter zijde aen eenen put tot zijnen voordeele toe/tot dat de andere vander stadt oock na quamen. Ende als hy wederom benaut wort/nam hy wederom de vlucht / eñ hielt dat soo langhe gaende / tot dat hy den gantschen hoop wter stadt Scipioni voor zijn hoede brochte / die brack doen op met zijnen hoop/ende street met henluyden / eer sy hen wel ghesch[ick]en ofte by een ghecomen consten. Want sy en waren (alsi int jaghen te gheschieden pleech) niet alle by malcanderen/ maer quamẽ (alsmen seyt) aen een seel voort. Daer af quamt datse Scipio metten zijnen haest wederom achter waerts inde vlucht sloech/ende die een luttel te voren Masinissam ghejaecht hadden/worden nu wederom van den Romeynen ghejaecht/ende by twee duysent van henluyden ghevanghen ende verslaghen.

Daer quam oock een alsulcke verschrickinghe onder die vander stadt Salera / dat de reysighers alle daer wt vloden / ende dat hen de burghers Scipioni over gauen. Die besette de stadt/ende tooch daer nae wijt ende breet / roovende al dat lant rontsom / ende plonderde de plaetsen ende dorpen / wan oock sommighe onbewaerde stedekens/ende quam eerst opten sevensten dach wederom in zijnen legher voor de stadt Utica / ende brochte boven maten veel goets ende ghevanghenen met hem. Daer nae leyde hy toe om de stadt te bestormen / op dat hy teghen den winter (die nu aen quam) zijn heyr onder dat dack/ende zijn schepen in een haven brenghen mochte. Maer als hy dat veertich daghen lanck alle versochte ende voornam/daer mede men een stadt bedwinghen mochte/en conste hy nochtans niet wt richten. Want de stadt was seer sterck / ende de inwoonders weerden hen mannelick / hopende datse die van Cartago ontset doen souden / maer daer en quam op den selven somer niet af. Want hoe wel Hastrubal dertich duysent voetknechten/ende drie duysent paerdevolcx by een hadde / noch en dorste hy hem teghen Scipio niet stellen/ maer verwachte tot dat de Coninck Siphax met zijne macht oock tot hem quame. Ende hoe wel de selve vijftich duysent voetvolcx/ ende thien duysent mannen te paerde / tsamẽ met hem brochte / ende die van Cartago te hulpe quam/noch hadde hy so langhe vertoeft/ dat Scipio vander stadt Utica op ghebroken/ende een ghebercht in ghenomen hadde/daer hy zijn schepen aen lant brenghen/ ende dat heyr oock legghen/ende teghen den winter tot eenen legher omsetten ende besorghen mochte.

De stadt Salera gheeft hem op aen Scipio.

Scipio treckt af van voor Utica.

Vanden eerstẽ strijt die *Scipio* in Aphrica wan, daer hy *Hastrubal* Hooftman van Cartago, ende *Siphacem* den Coninck met schalcheyt ende listen tonder brochte.

ALso maeckten Hastrubal eñ de Coninck Siphax haren leger niet verre vander stadt Utica: Maer sy en bedreven binnen den winter van beyde zijden niet merckelicx teghen malcanderen/dan dat de Coninc Siphax eñ Scipio d'eẽ totten anderen Legaten schicten. Scipio/oft hy hem van die van Cartago partye wendẽ/ ende totten Romeynen brenghen mochte. Siphax arbeyde om een middel aen te richten/dat Hannibal wt Italien / eñ de Romeynen wt Aphrica trecken souden. Als Scipio nu sach/ dat den tijt alsoo henen ginck / ende daer niet (soo hem dochte) dat den Romeynen oft hem eerlick ware / ghevonden worde/soo maeckte hy hem op een ander bane. Hy seynde noch eens Legaten totten Coninck/ende maecte met henluydẽ in knechtscher wijse ende cleedinghe / sommighe goede crijchsluyden te gaen/daer hy zijn betrou-

Int jaer van der stadt 551

Scipio arbeyt door bodẽ om den Coninck Siphax te trecken aen der Romeynen zijde/eñ laet met eene der vyande leger bespien.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 551

wen op sette/om de ghelegentheyt des heyrs te oversien/ eñ te mercken hoe hen de vyanden hadden / oft yet saghen daer mede men hen beschadighen mochte.

Als de andere int raetslaghen waren/ ende wijsheyt schaften/soo sluymden sy eñ ginghen dat heyr omme / soo hen bevolen was/ om dat (soo vele alst zijn mochte) te oversiene. Die bemercten/dat Siphax met zijn heyr alleene lach / ende Hastrubal oock alleene/ ende dat tusschen hen beyden een plaetse was/ die niemant inne en hadde. Oock dat des Coninex Siphax volck / hare hutten vaste met stroo/riet ende ander dorre ghetuych teghen de coude des winters bedeckt ende ghemaect hadden/ende niet wel omme ghegraven en waren.

Als de Legaten wederom tot Scipionem quamen/ende de verspieders hem alsulcx te kennen gaven / ende den winter nu wederom af te gaen begonste / soo seynde hy noch eenmael Legaten totten Coninck Siphacem/ende ooc daer toe noch listige Romeynē in knechtscher wijse / die op die dingen oock haren merck nemē souden. Ende beval den Legaten den Coninck te segghen: Hoe wel hy tot de aenrechtinghe des middels gheneycht ware / soo en waren doch de andere Romeynen van dier meyninghe niet. Daerom waer die van Cartago/dat middel/ dat hen vander Romeynen weghen voorgehouden was/niet aen nemen en wilden/ so moesten sy voortaen strijt verwachten.

Siphax de Coninck liet hem duncken/ het waren dreychwoorden / ende en meynde niet/dat de Romeynen so haest van de vredemakinghe af laten souden. Nochtans schicte hy ende Hastrubal Legaten tot die van Cartago/om te weten wat haren sin hier af ware. Als nu de Legaten der Romeynen wederom tot Scipio quamen/ ende de andere verspieders oock seyden als de eerste/ maeckte Scipio eenen aenslach/soo haest alst eenen dach goet weder zijn wilde / de vyanden in haer heyr te overvallen/ende hy ordineerdet alsoo: Hy deylde de beste van zijnen volcke in twee hoopen. Den eenē gaf hy Lelio ende Masinisse over/dē anderē behielt hy. Oock liet hy de sommige indē wagenborch/ op datse in zijnen afwesen noch beset bleve/ eñ van die vander stadt Utica niet besprongen en worde. Ende op eenen avont eer de Lente aen quam/ende de vyanden noch niet en dachten dat hy om des weders wille/ yet teghen hen voornemē mochte oft soude. Als oock Siphax noch eenen troost/ende hope op de paysmakinghe hadde/ daer van oock hy eñ andere (alst int paysmaken geschiet) leusich / eñ aent waken ende hoedē onvoorsichtich waren: Soo tooch Scipio wt zijn heyr inder nacht den vyanden toe/ die seven walsche mijlen van hem laghen/ende ordineerde eenen hoop vanden reysighers / dat sy over de stadt Utica wachtē souden/ eñ eenen heuvel in namen / om te bemercken oft die vander stadt yet voor nemen wilden / om dat te verhinderen. Eñ oft hem eñ dat heyr eenighe noot aen quame / hem dat mochten ontbieden. Daer na beval hy Lelio ende Masinisse, datse hen toe maecten om der vyanden heyr eer dat den dach aen quame/ op dien hoeck daer de Coninck Siphax lach / aen alle canten aen te steken. Eñ wanneer dat gheschrey groot worde / ende hy dat vyer op sage gaē/ dan wilde hy met zijnen hoop aen dien hoeck daer Hastrubal lach / den waghenborch bestormen. Dese dingen wordē alle met neerstichevt volbrocht. Ende als de hoopen by nachte al stille sonder eenich ghelupt tot der vyanden waghenborch quamen / voor den daghe terwijle de vyanden noch sliepen/ vielen Lelius ende Masinissa metten voetvolcke inden wagenborch/ ende lieten de reysigers daer voor wachten / oft daer yemant wten waghenborch vallen oft vlien soude. Ende als de Romeynen de hutten aen staken / ende oock sommighe daer inne noch slapende doot sloegen/eñ verbranden/ eñ dat vyer op ginck / soo dachte daer niemant inden waghenborch / dattet de Romeynen ghedaen hadden/ maer dat het verroeckeloost ware/ vanden genen die dat vyer qualick bewaert hadden. Daerom een yeghelick daer toe liep / dat meestendeel sonder gheweer ende harnasch om dat vyer te blusschen / de selve vielen den Romeynen inde handen / ende worden doot gheslaghen. Maer als dat geroep ende dat vyer soo langher soo grooter worde/ ende datmen dat vyantlick geroep hoorde/ daer en wiste niemant van waer ofte hoe. Daer en tusschen wilde Hastrubal oock den Coninc te hulpe comen/ende tooch wt zijnen leghere den Coninck na by / daer verhief hem een nieu gheschrey aen zijnen hoeck/want een yeghelick dachte ende hadde zijn ooghen op dat vyer / soo dat Scipio ooc metten zijnen inden wagenborch quam/ ende stack den waghenborch aen dat selve eynde oock aen. Daer verhief hem een doot slaghen ende jammerlick gheroep / want die inden waghenborch tot gheender ordinantien comen en consten/ die stelde hem ter weere/dese liep totten vyere/ende tot zijnder hutten. Daer van de Romeynen die dese sake met goeden rade/ ende ordinantie aen genomen hadden / aen allen hoecken de overhant namen / ende de victorie vercreghen. Dat gheduerde soo langhe/tot dat de vyanden inde vlucht quamen / die ontfinck den reysigher hoop / die voor aen den waghenborch wachten.

Lelius eñ Masinissa vallen in de Coninx Siphax leger ende steke dat in brant.

Scipio valt in Hastrubals legher.

Ende dat vyer ende de vlamme worden ten laetsten so groot / dat vrienden eñ vyanden wten waghenborch wijcken moesten. Nochtans soo quamen de Coninck Siphax ende Hastrubal daer van / ende vergaderden op den wech wederom by twintich duysent voetknechten/ eñ niet meer dan by vijf honderdt mannen te paerde/die oock meestendeel haer harnasch ende gheweer achter ghelaten hadden. De andere waren verstroyt hier ende daer gevloden/den welcken de reysighers na jaechden/vele van hen luydē vinghen / ende doot sloeghen. De andere Romeynen namen den wagenborch inne / ende moesten dat vyer selve blusschen / so vele als sy mochten. Ende daer worden den Coninc Siphax ende dier van Cartago / by veertich duysent mannen af gheslaghen / ende daer verbarnden haerder vele inden waghenborch/

Siphax ende Hastrubal ontcomē inde vlucht ende verliesen veel volcx.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

borch/ende daer warender meer dā ſes duyſent ghevanghen/daer onder veel goede luyden / ende burghers van Cartago/ ende byſonder elf Raetſheeren waren.

De Romeynen wonnen daer hondert eñ neghen eñ tſeventich banieren eñ vaenkens/ ooc by twee duyſent eñ ſeven hondert paerden van Numidia/ ende ſes levendighe Elephanten. Dat andere was in dat heyr verbrant / ſoo dat de buyte nae alſulcken eenen grooten daet eñ ſlach niet ſo groot en was. Daerom liet Scipio, alle datmen daer ghewonnen hadde/ totter buyt comen/ ende begaefde Lelio ende Maſiniſſe ſeer rijckelick/ eñ oock vele Romeynen / byſonder nae dat een yeghelick meer dan de andere/ridderlicke eñ mannelicke feyten ghedaen hadde.

Alſoo ſloech de Coninck Siphax met de overghebleveve op een plaetſe / die van natueren ſterck was/eñ acht mijlen vanden legher lach/wederom te velde/ ende Haſtrubal reet na Cartago / om raet te nemē wat hem voortaen te doen ſtonde. Maer Scipio tooch op dat lant herwaerts ende derwaerts / ende wan veel ſtedē/die hy eenſ deels met fortſe bedwanc/ eenſ deels gaven ſy haer van ſelfs den Romeynen over.

Hoe *Scipio* inden anderen ſtrijt, dien hy in Aphrica hadde, *Haſtrubal* dier van Cartago Hooftman, ende *Siphacem* dē Coninc t'onder brochte, ende hen inden ſlach verwan, ende inde vlucht brochte.

Raethoudinge van die vā Cartago/ hoe ſy voortaē de ſake ſoudē aēgrijpen / aengeſien dat de Romeynē hēlieden ſo veel volcr af gheſlagen haddē.

DOen nu de Suffeces van Cartago (alſoo hiet hy / die dat overſte ghewelt indē ſtadt hadde) den Raet ende de ghemeynte vergaderde / ende henluyden voor hielt / wat grooter ſchaden ſy vanden Romeynen ontfanghen hadden/ ende inden burghers raet ende wille ſtelde/ wat daer voortaen te doen ware/ daer worden menigen raet ghegheven / ende byſonder in drierley meyninghen. De ſommige gaven dien raet / datmen Legaten tot Scipionem ſeynden ſoude/ ende verſoeckē met hem eenen vrede te maken.

De andere hadden ſorghe/dat de Romeynen nae alſulcke groote victorien in hoochmoedicheyt comen / eñ henluyden de conditien des vredes te ſwaer maken mochten. Daerom was haer meyninghe / men ſoude Hannibal van Italien te huys ontbieden/ dat hy hem te hulpe quame. De derde meyninge / was van Haſtrubal eñ zijn vrienden/ ende goetjonſtighen. Nadenmael dat de Romeynen hen niet met mannelickē ſtrijt ende voornemen / maer met liſten ende vyer verwonnen hadden/ ſoo ſoudenſe hen wederom wapenen / ende op het alder hoochſte ſterck maken. Ende oock een treffelicke bootſchap totten Coninck Siphacem ſeynden / dat hy oock deſghelijcx doen wilde. Dat gheluck hadde den Romeynen na menige daet/ ſlach ende verlies wederomme op gheholpen/dat mochtē de Goden/ diē van Cartago/waert datſe niet en vertſaechdē / ende haer mannelick ghemoet in haerder herten niet ſincken en lieten / oock verleenen. Deſe meyninghe creech den voortganck.

Alſo ſchicten die van Cartago Haſtrubal met eerlicke Legaten tot den Coninck Siphacem, om deſe meyninghe voort te drijven. Daer toe en was niet een weynich behulpelick dat vlyelick bidden Sophoniſbe der Coninginnen Haſtrubals dochter / die met tranen ende weenen den Coninck aenhinck / dat hy haer vaderlant Cartago/ende oock haren vader in zijnen nooden niet en wilde verlaten. Want waer de Romeynen Cartago bedwonghen / het en ware niet te keerē/ hy ſoude dan ooc aenſtaen. Hy mochte hem beter met haren toe doene/ dan alleene/voor de Romeynen onthouden/ende hem verweeren/die van Cartago ſoudē een nieuwe heyr op brengen/ dwelcke hy haeſt te velde ſien / ende niet verachten en ſoude. Daer mede verreghen de Legaten een toeſeggen vanden Coninck / ſoo dat hy / ende die van Cartago heym wederom van nieus int harnaſch ſtelden. Daer toe waren henluydē behulpelick / dat hen vier duyſent jonghe ghe ſellen in Spaengien/ Celtiberi genoemt / die den langhen vrede in Spaengien niet lijden en mochten / tſamen by malcanderen ghemaect hadden / eñ totten crijch trecken wilden/ om ſolt eñ goet te gewinnē. Dies worde Haſtrubal gheware / eñ ſchicte van ſtonden aen tot henluyden/ ende lietſe aen nemē. Alſo brochte hy ende de Coninck wederom een heyr tſamen / datſe by dertich duyſent gewapende mannen by malcanderen hadden/ende ſtercten hen noch daghelicx.

Coninck Siphax ende die vanCartago/ maken henlieden wederomme gereet totten crijch.

Als dat Scipio door eenen bekenden vriēt vernam / hoe wel hy met alder neerſticheyt beſtont / de ſtadt Utica te verſortſighen/ daer hē vele aen gheleghen was/ noch docht hem beter te weſen / dat hy hem in tijts teghen de vyanden op maecte / eer ſy ſtercker worden / om met henluyden te ſtrijden. Eñ hy liet in dat heyr / voor de ſtadt liggen/ wat niet wel op te brenghen en was/eñ op dat de ſtadt noch beleghert ſoude blijven te water ende te lande / ende hy nam de fleure vande alder beſte luyden die hy hadde / te paerde ende te voete/ daer mede tooch hy teghen de vyanden / eñ maecte zijnen leger op eenen berch / daer hy zijn voordeel wel ſien conſte. Eñ vā ſtondē aen des anderē daechs liet hy ſommighe vanden reyſigers tot voor der vyanden heyr rijden / om henluyden wt den waghenborch te locken / ende beval den zijnen / datſe hen lichtelicken ſouden laten verjaghen. Des anderen daechs verſterckte hyſe noch beter. Dat deden de vyanden den haren oock. Ende de Romeynen worden wederom mettē ſchermutſen af ghedreven. Alſoo gheſchiedet oock des derden daechs. Daer van de Coninck ende Haſtrubal eenen moet creghen.

Scipio tergt den vyant met ſchermuitſeren.

Opten vierden dach liet Scipio wederom alle zijn reyſighers wt den wagenborch trecken/ den vyanden na/ om een ſchermutſinghe met henluyden te beginnen / dat was ten eerſten cleyne. Maer als een yeghelicke partye de zijne verſtercte/ quam ten laetſten eenen ſlach daer wt / dat geduerde ſo lange/ tot dat Scipio metten voetvolcke oock na by quam. Deſghelijcx hadden hen de vyanden met alle haerder macht/ wt den wagen-

Scipio wint wederom tegen Siphax eñ Haſtrubal den ſtrijt.

Int jaer van der stadt 551

borch ghemaect/ om den harẽ ontset te doene. Alsoo quamt tot eenen volcomen strijt. Maer Scipio en hadde niet dan besochte crijschluyden by hem. So hadde Siphax de Coninck ende Hastrubal oock veel nieus volcx/ die den crijch daer te voren niet gheproeft/ noch ghewoone en warẽ/ die begonsten terstont te vlien. Maer de Celtiberi vã Spaengien bleven hert staende/ ende sommighe reysighers by henluyden: Maer sy wordẽ alle metter menichtẽ overvallen/ eñ meestendeel alle doot gheslagen. Haer vechten en was nerghens toe profijtelick/ dan terwijle de Romeynen met hen becommert waren/ ende met hen sloeghen/ dat Siphax ende Hastrubal te beter wech gerakẽ mochten/ ende dat henluyden oock op den selven dach niemant na en jaechde.

Scipio neemt in sommighe steden in Africke.

Maer des anderen morgens schicte Scipio Lelium ende Masinissam met den reysighers henluydẽ na/ oft sy inder vlucht (terwijle sy noch verschrict waren) aen henluyden comen mochten. Ende hy tooch metten voetvolcke met ghemake van d'eene stadt tot der andere/ der welcker hi vele wan/ totter stadt Tuneta toe/ de welcke niet meer dan twaelf walsche mijlen van Cartago en lach/ dwelcke een vaste plaetse/ ende als een waeckhuys van die van Cartago was. Eñ het is op desen dach noch een Hooftstadt vã dien lande/ den Coninck onderdanich/ die wort ghenoemt de Coninck van Thunis.

Tuneta.

Als Scipio so na quam/ worde daer een groot rumoer inder stadt Cartago/ want sy en verwachten anders niet/ dan hy en soude zijnen legher voor Cartago maken/ ende alle man vluchtede vanden lande innewaerts wat men van spijsen ende cost versamen mochte/ ende versaghen haer torens/ gheweer eñ de mueren/ dat doch in vele jaren noyt ghesien en was. Doch besloten sy met malcanderẽ/ datse hen met alle haer schepen op maecten/ eñ meynden terwijle dat Scipio also vrijelicken op dat lant om reysde/ dat sy zijn schepẽ voor Utica/ die teghen die stadt gericht waren/ bespringhen wilden.

Maer alsse Scipio sach vander stadt Cartago wech schepen/ gaft hẽ ten eersten wonder/ ende het viel hem doch inne/ sy mochten yet teghen zijn schepen voornemen/ die en waren niet op dat stercste bewaert. Daerom schicte hy haestelick eenen bode tot henluyden/ dat sy hen daer teghen voorsien souden/ ende dat sy knechten wt den waghenborch inden schepen soudẽ doen. Eñ hy brac van voor Tuneta op/ ende tooch stracx hen na. Ende hadden hen die van Cartago ghehaest (maer sy versuymden haer onder weghen) sy mochtẽ wat goets bedreven hebbẽ/ want harẽ aenslach was goet. Maer Scipio quã in dat heyr/ eer sy harẽ opset volbrochten/ ende ordineerde zijn schepen teghen henluyden/ ende hy spranc met haesten van d'een schip inde andere/ op dat daer vele der Romeynen ter weere staen mochten. Nochtans liet hy sommighe straten tusschen de schepen/ op dat de snelle schepen wt ende in varen mochten.

Als nu dier van Cartago schepen nae by quamen/ geschiede daer een ridderlick slaen/ by de havene op dat water/ want die van Cartago/ ende de Romeynen deden groote weere op beyde zijden/ ende en ware Scipio daer niet selve in persoone ghecomen/ het en soude den Romeynen niet wel vergaen hebben. Want hoe wel sy hen ridderlick hieldẽ/ nochtans deden hen die van Cartago groote schade/ eñ namen hem ses schepen tsamen wt de andere schepen/ daer mede sy hen oock ghenoeghen lieten/ ende voeren wederom op de wijde zee/ eñ voortaen na Cartago/ daer worden sy tusschẽ veel leets vrolick ontfanghen. Want hoe wel dat feyt niet seer groot en was/ nochtans wordense daer inne vertroost/ datse doch wat victorie tegen de Romeynen creghen.

Die van Cartago vallẽ op de Romeynsche schepen voor Utica/ eñ voeren eenige vã daer.

Daer nae schickten die van Cartago Legaten te schepe nae Hannibal toe/ om hem van Italien te huys te doen comen/ dat hy met zijn heyr op brake/ ende zijnen vaderlande inden nooden daer sy in waren/ te hulpe quame.

Hãnibal wort wt Italien tot Cartago ontboden.

Hoe *Masinissa* wt dat Coninckrijcke van Numidia eñ van zijnen vaderlande verdreven worde, ende wederom door bystant van *Scipio* eñ de Romeynen dat selve vercreech, ende den Coninck *Siphacem* ende de zijne ten laetsten in eenen strijt verwan. Soo dat den Coninck levendich gevangen na Rome ghevoert, ende daer nae tot Alba inde ghevanckenisse gheset worde, daer na van Alba tot Tybur, daer hy zijn eynde nam eñ sterf.

ALs nu de Coninck Siphax twee mael den strijt tegen de Romeynen verloren hadde/ eñ na huys in zijn Coninckrijcke getogẽ was/ deylde Scipio zijn volck in drie hoopen. Den eenen liet hy voor de stadt Utica ligghen/ den anderen nam hy/ ende sloech zijnen legher wederom voor Tuneta/ want die lach also hooghe/ datmen van daer verre in dat lant sien mochte/ eñ oock op de zee/ wat schepen van Cartago wt eñ in voeren. Den derden gaf hy Lelio eñ Masinisse over om harẽ leger tegen dẽ Coninck Siphax te makẽ/ eñ in Numidien te trecken/ op dat daer mede die van Cartago zijn hulpe benomen worde/ eñ om daer by te versoecken oft Masinissa in zijns vaders Coninckrijcke/ daer hy wt verstootẽ was/ wederom comen mochte.

Scipio treckt wederom nae Tuneten/ eñ sendet de Coninck Masinissa met Lelio tegen den Coninc Siphax van Numidien.

Maer op datmen de Historie te beter verstaen mach/ eyschet de noot een weynich buyten de materie te gaen/ ende int corte te overloopen/ hoe Masinissa wt zijns vaders Coninckrijcke verdreven worde. Dat lant Numidia dat men nu Barbarien noemt/ was ghedeylt in twee Coninckrijcken: dat eene wert ghenoemt Massesylia/ daer over was Heere de Coninck Gala Masinisse vader. Dat ander behielt den name Numidia/ dat besadt de Coninck Siphax/ ende sy waren altijt d'een teghen d'ander. Binnen dien tijt dat Masinissa noch by dier van Cartago Hooftmannen in Spaengien lach/ starf zijn vader Galo, ende dat Coninckrijcke Massesylia quam op Coninck Galas broeder Desalces ghenoemt/ die sterf oock corte-

By wat maniere de Coninck zijn vaderlicke Coninckrijcke heeft verloren.

Massesylia.

linghe/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

linghe/ ende doe veersdet zijn outste sone Capusa. Tegen desen stelde hem een Heere van dien lande / die oock vanden Coninclijcken gheslachte was/ Metzetellus ghenoemt / dese versloech Capusam in eenen strijt/ eñ worp Capusaus broeder noch een jonck kint Lacumaces genoemt/ tot eenen Coninc op/ ende noemde hem selven eē mom. voor des kints/ ende een Gubernateur des Conincrijcx. Hy nam eē burgersse vander stadt Cartago/ die Hannibals susters dochter was / te houwelicke/ eñ maecte hem selven also een aliancie metter vrientschappe vā die vāCartago/ eñ maecte hem oock met de Coninc Siphax toe/ ende al daerom/ op dat hy Masinisse die des Conincrijcx rechte erfgenaem was/ wederstaen mochte.

Maer als Masinissa wederom int lant quam / ende de veranderinghe vernomen hadde/ reet hy alderreerst totten Coninc Bocchar van Mauritania / ende begheerde bystant van hem/ die gaf hem niet meer dan vier duysent witte Mooren / ende Masinissa hadde van eersten by hem by vijf hondert luyden te paerde van zijn lantvolck/ met desen viel hy by ghevalle op Lacumacem den jonghen Coninck/ by der stadt Tapsum genoemt/ ende sloech op hem / dat hy ende zijn volck vluchtich worden / ende de burghers lieten Masinissam inne / ende daer vielen vele lantsluyden die zijnen vader gedient hadden/ hem toe.

Daer na street hy oock met Metzetello dē Gubernateur des Conincrijcx/ ende hoe wel hy al vele meer volcx hadde dan Masinissa, nochtans wt grooter ridderlicker oeffeninghe/ die Masinissa int strijden teghen de Romeynen gheleert hadde / quam hy zijns te boven/ ende wan zijns vaders Coninckrijcke wederom / ende Metzetellus ende Lacumaces de jonghe Coninck quamen totten Coninck Siphax / dien riepen sy om hulpe aen/ de welcke sy niet vercreghen en hadden/ waer Hastrubal ter avontuere daer by niet gheweest en ware / die gaft den Coninck Siphax te kennen/ hoe dat Masinissa so gheheel een ridderlick man ware / ende soo menighe mannelicke daden in Spaengien voor alle de andere bedreven hadde. Hy hadde sorghe overmidts dat hem dat Coninckrijcke van Massulia altijt wederspannich gheweest was/ dat hy eenen harden nabuer aen hem hebben soude/ die hem aen zijns vaders rijcke/ wanneer hy dat met vreden besate/ hart benoeghen soude laten/ daer mede dede hy soo vele / dat de Coninck Siphax een van zijnen Hooftmannen Bocchar genoemt/ met een groot volck teghen Masinissam schickte/ de welcke met hem street ende verwan/ soo dat Masinissa inden strijt seer ghewont/ niet meer dan met zijn vierder over een water swemde/ ende also wech gheraeckte/ ende een yghelick seyde dat hy verslaghen was/ ende doot ghebleven.

Maer so haest als hy van zijnder wonden ghenas/ maeckte hy hem wederom op/ ende maeckte dat hy wederom ses duysent ghewapende mannen by een hadde. Als de Coninc Siphax vernam dat hy noch leefde/ ende soo haest opgheromen was / maeckte hy hem met alder macht daer toe/ eñ tooch met zijnen sone Vermina ghenoemt / teghen Masinissam, dien hy met eenen hoop verbergen liet/ op dat Masinissa/ als sy saghe dat zijnen hoop niet so groot en ware/ so veel te eer met hē tot dat strijden quame/ dat was dat Masinissa begeerde. Maer als hy metten Coninc ridderlicken street / doe quam eerst voort Vermina des Conincx Siphax sone met eenen verschen hoop / daer van Masinissa (hoe wel hy met zijn lijf menich ridderlick feyt dede) ten laetsten verwonnen worde / ende met pijnen met twee hondert paerden van daer geraecte / eñ gantsch verdreven worde.

Dat bleef so staende tot dat Scipio mettē Romeynē in Aphricam tooch. Doe gedachte Masinissa wat hy Scipioni toegesept hadde/ hy verliet alle dinghen / ende tooch metten genen die hy vercrijgen coste/ totten Romeynen / ende was henluyden met alder getrouwicheyt bystandich in strijden ende slaghen/ als hier voor beschreven is.

Als nu Scipio eenen hoop zijns volcx Lelio ende Masinissa hadde overghegeven om teghen den Coninck Siphax te trecken. Daer sprack Masinissa met Lelio alsoo / dat hy eerst met hē in zijns vaders Coninckrijcke Massuliam toge/ hopende als dat lantsvolc dat verlies des Conincx Siphax, eñ der Romeynen victorien vernamē/ sy soudē hē lichtelic tot hemwaerts/ als dē rechtē erfgenaē/ ende oock aen de Romeynen geven / dwelcke oot geschiede. Wāt so haest als hi met heyrs crachte in dat lant Massulia quam/ wan hy dat lant sonder eenige strijt oft fortsen. Ende hy sterckte hem wederom metten genen die hem ende zijnen vader goetjonstich waren/ ende hy tooch daer na met Lelio teghen Siphacem in zijn Coninckrijcke.

Masinissa nekt weder in zijn Conincrijck vā Massilie.

Daer en tusschen hadde hem oock de Coninck Siphax opt alder sterckste toe ghemaect/ ende in dat Coninckrijcke by een gebrocht/ alle de ghene die geweer ende wapen dragen mochten. Het was eenē grootē hoop aen te sien/ maer alle van ongheschickten volcke/ want de beste waren inde voorganghen strijden alle verslagen. Noch tooch hy met henluydē Lelio ende Masinisse te gemoete/ eñ meynde dattet hem schāde soude zijn/ daer hy voortijden die van Cartago behulpelick was gheweest / dat hy (alst zijn eygen Coninckrijcke ende vaderlant aen ginghe) hem sonder weere vinden liete.

Slach vandē Coninc Masinissa eñ Lelio tegen denConinck Siphax.

Als nu beyde de heyren al nae by een quamen/ ende niet verre van malcanderen harē legher maecten/ so wort daer ten eersten met schermutsen ende cleyne slagen begost / daer inne de Romeynen ende Masinissa als gheschicte crijschluyden dat voordeel gewonnē. Daerom bedachte hem Siphax/ ende verliet hem op die menichte zijns volcx / ende tooch wt zijnen wagenborch te velde/ ende begeerde te strijden. Des waren de Romeynen eñ Masinissa oock begheerich / ende daer gheschiede metten eersten aenloop een ridderlic ghemoeten ende slaen/ daer inne hem de Romeynen ende Masinissa van de menichte des volcx met pijnen onthouden moesten. Maer als dat eerste gedruysch vergaen was / datmen de slaghen verwachten moeste/ ende de

voor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

voorste seere doot gheslagen worden/doe begoste des Coninckx Siphax volck (dien de doode lichamen / ende dat bloetstorten onghewoone ende verschrickelick waren) af te laten/eñ ten eersten weynige/daer na so lanc so meer te vlien. Als hem nu de Coninck als een stout ridder / selfs voortwaerts maecte/ eñ de zijne in eyghener persone aenriep ende vermaende/oft hy de vlucht beletten eñ verhinderen mochte/daer worde hem zijn paert so seer ghewont / dattet onder hē neder viel. Als dat de Romeynē sagen/ drongen sy hart na hem/ende hy wert levendich ghevangen: als dat geschiede/ende die van Numidia haren Heere verloren hadden / gaf hem een yeghelick inde vlucht / ende haerder en worden niet boven vijf duysent ghevangen ende verslaghen.

Coninck Siphax wort ghevanghen.

Maer de persone des Coninckx maecte de victorie groot/want Lelio ende Masinisse en mochte niet lievers zijn / dan dat hy levendich in haer handen ende ghewalt gecomen was: Lelius ende Masinissa quamen metten anderen over een terwijle dat verschricken ende de vreese noch in dat volck was / dat Masinissa metten reysigers den vyanden na jaghen / ende Lelius metten voetvolcke van achter aen volghen soude / terwijle sy noch inder vlucht verstropt/ ende van een verscheyden waren.

Hoe *Masinissa* na dat *Siphax* de Coninck ghevanghen was,het gantsche Conincrijck,eñ de Hooftstadt Cirtha ghenoemt, in nam. Hoe hem oock de Coninginne *Sophonisba* te voete viel, ende begheerde ghenade by den Romeynē te verwervē,datse niet daer henen ghevanghen gevoert,noch van haer niet ghetriumpheert en worde.

Cirtha.

Alsa quam Masinissa alder eerst mettē reysiger hoop voor de Hooftstadt des Coninckx / Cirtha ghenoemt / ende begheerde dat de Overste vander stadt / om met hem te spreken / buyten comen wilden. Als daer sommighe toe ghecoren waren / ende sy by Masinissam quamen / gaf hy hen te kennen/als dat Siphax de Coninc gevangen was / eñ de Romeynen met gheelder macht quamē om de stadt te beleggen eñ te bedwingē/ henluydē daer om radende / datse hē tottē Romeynen keeren souden/eñ niet verbeyden/ dat de stadt met crachte ghewonnen worde / want als dan en soude hen de genade niet geschiē/ die sy nu verrijghen mochten.

De burgers vander stadt versmaden ten eersten de woorden Masinisse / ende en gaven hem gheen gheloove. Maer doe Lelius met dat voetvolck voor de stadt quam/ ende sy haren Heere ghevanghen ende gebonden saghen/ overquamen sy metten Romeynen/ lietense inne / ende gaven henluyden de stadt over. Als nu de poorten besettet waren/ dat niemant wt der stadt en mochte/ tooch Masinissa voor dat Coninclick palleys/ dwelcke hy sonder eenich wederstant in nam/ int incomen vandē pallayse stont Sophonisba de Coninginne/Hastrubals dochter/in droeffelicken ghelate met haren jonckvrouwen/ ende als sy int midden der ghewapende Masinissam seer costelick boven de andere ghewapent ende verciert sach als een Coninck/ vermoedende (dwelck hy ooc was) de Coninck te zijn/so is sy hem te voete ghevallen/ende sprack aldus:

Masinissa neemt in de stadt Cirtha.

So u de Godē door uwe deucht eñ cracht de victorie ghegeven hebben/ende mijn doot ende leven in uwe handen staet / so bidde ick u door uwe Coninclicke waerdicheyt / in welcke ick oock cortelinghe gheweest sy/ dat ghy mijnder ghevanghen vrouwe toe laten wilt met u te spreken.

Oratio Sophonisbe.

Doe Masinissa de Coninginne aensach/ die een wtnemende schoone vrouwe / ende seer lieffelick van manierē was/ consenteerde hy haer/ datse vrijelick wtspreken mochte/wat sy wilde.

Doe badt sy ten eersten/dat de Goden vā desen Coninckrijcke / hem beter ende gheluckigher ontfanghen wilden / dan sy Siphacem haren Heere wech gesonden haddē: daer na vermaende sy hem by den name des lants Numidien / het welcke doch hem ende den Coninck Siphax ghemeyn gheweest ware/dat hy hem haerder ellende ende jammer ontfermen liete / ende haer de ghenade bewese/dat sy niet inde handen ende macht der Romeynen en quame / sy woude zijn ghevanghen zijn/ende haer tot hem keeren / ende hy soude met haer leven / alsoo hy wilde/ ende want sy niet van Coninclicker afcoemste/ dan alleene Hastrubals dochter ware/ by wien hy in zijnder jonckheyt in Spaengien de ridderschap ghehanteert hadde / daeromme waer sy doch waerdich/ dat hy haer de genade ende barmherticheyt bewese/ dat sy niet inde handē der Romeynen en quame. Maer en mochte oft en woude hy haer daer af niet versekeren/soo ware haer wterste bede / dat hyse met zijnen handen ter doot brochte / sy woude liever van zijnen handen sterven/ dan den tijt verbeyden/ dat de Romeynen met haer/ haren hoochmoet bedrijven/ende triumpheren souden.

Met dese woorden soo conste de Coninginne haer so druckelicken houden/dat Masinissa niet alleene ontfermen ende medelijdē met haer hadde/ maer was gantsch in haerder liefden ontsteken / hy boot haer de hant/ ende ghelooflde haer indient hem moghelijck ware / so soude hy haer bede verhoorē/want hem dochte/dat hy noyt schoonder vrouwe ghesien en hadde/ofte die haer in eenigher manieren ghelijcken mochte.

Masinissa ge[illegible] looft Sopho[illegible] nisba dat [illegible] haer [illegible] vermogen [illegible] bescherm[illegible]

Ick geloove de vrouwen in droeffelicken wesen/ lieffelicker ende bequamelicker ghestelt zijn/ende den mannen/ eer dan op eenen anderen tijt/ haer herte vermorwen eñ verwinnen. Wanneer noch een lieffelicke vrouwe de liefde ofte leet ter herten gaet / die met soete woorden/ ende bitterlick schreyen haer so lieffelick een man bewijsende is/dat hy de tranen van haer ooghen op de wanghen vallen siet / wat can ofte mach hy haer weygheren?

Hoe *Masinissa* door de schoone woorden ende lieffelicken wesen *Sophonisbe* beweecht wort,haer troostinge ende hulpe te doene, ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ende also met haerder liefden bevangẽ, dat hijse troude ende besliep.

Coninc Masinissa neemt de Coninginne Sophonisba tot een huysvrouwe.

DAer na overdacht Masinissa in hem selven hoe dat hijt in eenigher manieren by brenghen mochte / dat hy zijn ghelofte mochte houden / die hy de Coninginne ghelooft hadde / also was hy brandende in haerder liefden / dat hy niet en peynsde wat onwillen hem daer van comen mochte. De liefde bedwanc hẽ so hart / dat hy de Coninginne gheloofde haer getroude man te zijn / na de Heydensche maniere alst doe ter tijt de ghewoonte was / ende eer dattet Lelius gewaer wort / besliep hy de Coninginne / hopende wanneert Scipio ende oock Lelius vernamen / dat hijse ghetrout hadde / dat sy daer mede te vreden souden zijn / ende de Coninginne niet met de andere ghevanghen wech schicken en souden.

Maer doe Lelius ende de andere Romeynen dat hoorden / wort daer een groote oproer onder henluyden: Lelius bestont oock de Coninginne / Masinisse wt zijnen handen te nemen. Maer Masinissa badt hem ende oock den anderen Romeynen seer vriendelick / dat sy in dese dinghen niet soo haestich zijn en wilden / maer de Coninginne inden pallayse bewaren lieten / totter tijt dat sy en Lelius by Scipionem quamen / onder zijne macht woude hy hem geven / ende zijn gebodem ghehoorsaem zijn / dat vercreech hy ten laetsten met grooter bede / ende vermaninge zijns diensts van henluyden.

Siphax coemt met ander gevangenen inden leger van Scipio.

Doe schickten Lelius ende Masinissa Siphax met veel andere ghevanghenen tot Scipionem, besetteden de stadt Cirtha / ende togen daer na van deene stadt tot d'andere int Coninckrijcke Numidien / tot dat zijt al gewonnen ende in ghenomen hadden / ende des Coninckrijcx geheel machtich waren.

Doe Scipio de tijdinghe vernam / ende de Coninck Siphax met noch andere ghevanghenen comen sach / wert hy seer verblijt / dat hy de machtighe Coninck totten welcken hy hier voortijts ghecomen was / ende biddende zijn vrientschappe begeert hadde / in zijne ende der Romeynen ghewalt sach / wãt hy wist wel / wat hem ende den Romeynen aen hem gelegen / ende dat die van Cartago haer macht niet half meer soo groot / als te voren en ware / daer van ontfinck hy een troostelicke verhopinge / dat hy dẽ crijch in corter tijt tot eenẽ eynde bringen mochte.

Hoe *Scipio* groote becommernisse hadde vander daet *Masinisse*, dat hy de Coninginne *Sophonisba* ghetrout hadde, straft hem seere met woorden, eñ onderwees hem also, dat hy de Coninginne begaf ende verliet: maer om dat sy inde macht der Romeynen ende handen der vyanden niet comen en soude, seynde hy haer eenẽ dranc daer van sy sterven moeste, welcken dranc de Coninginne na vele jammerlicke clachten dranck, ende corts daer van starf.

SCipio was in hem selven seer becommert / het ginck hem seer ter herten / dat Masinissa inder Coninginnen liefde ghevallen was / ende hem alsoo vergheten hadde / hy sorchde dat sy zijn herte ende sin omme mochte keeren / ende hem tot dier van Cartago hulpe / oock als sy Siphacem brenghen soude / wanneer dat dat gheschiede / mochte dat gantsche Coninckrijcke van Numidien aen hem keeren / ende hem voor eenen Coninck ende Heere houden. Doch waert voor niet / dat de Romeynen den Coninck Siphacem verwonnen ende ghevangen hadden / wanneer een ander also ridderlick ende gheoeffende crijschman in zijn plaetse Coninck / ende den Romeynen teghen ware. Maer doe hy hoorde / dat na het innemen des Coninckrijcx / Lelius ende Masinissa beyde tot hem quamen, wert hy wederom hertelick verblijt / hy ontfinckse seer eerlicken / ende preesse om haer ridderlick ende manlic voornemen / voor dat gantsche heyr / eñ begaefdese met grooter eeren.

Scipio prijset den Coninck Masinissa ende Lelio openbaerlick voor tgeheele heyr.

Maer doẽt avont wert / ende een yeghelick in zijn tente ginck / seynde hy alleen om Masinissam / ende sprack tot hem:

Oratio Scipionis.

Ick gheloove Masinissa / dat van dier tijt aen / als ghy u van die van Cartago ghekeert / ende in mijnen eñ der Romeynẽ dienst ghegheven hebt / niet veel eeren oft eenighe deucht / welcke ghy ghemeynt haddet by my te vinden / gevonden hebt. Nu macht zijn dat ghy bedroghen zijt / ende en hebt des niet also by my ghevonden / maer ick bekenne / dat ick als andere menschen ghebreckelick sy / nochtans ben ick altoos in dien wille gheweest / dat ick u geerne veel liefde ende vrientschappe bewijsen soude / ende u alsoo teghen den Romeynen voorderen / dat ghy wederom tot Coninclicken state ende eeren comen moghet / ghy hebt des oock wel aen my ende den Romeynen verdient / ende u in ridderlicke saken by my / ende nu in mijn afwesen by Lelium soo wel ghehouden / dat ick noyt gheen ghebreck aen u ghevonden en heb / daerom zijt ghy seer te prijsen / maer so uwe deucht ende cracht meerder eñ grooter is / so veel te meer my verwondert: Hoe ghy u selven in dien voornemen / dat ghy met de Coninginne Sophonisba ghedaen / vergheten hebt / waer zijn uwe gedachten gheweest? my waer veel liever Masinissa dat ghijt selve overdacht / dan dat ict u vermanen moet / ende moet u sien root van beschaemtheyt voor my staen.

Scipio berispt den Coninck Masinissa, dat hy de huysvrouwe van den Coninck Siphax tot eẽ huysvrouwe heeft ghenomen.

Ic en can my selvẽ niet veel lofs oft prijs toe schrijven: maer daer voor heb ick my altijt gewacht / dat ick my selven noyt in wellust der liefden ghegheven / ofte my eenighe liefde van vrouwen heb onderwonden / oft bedwinghen laten. Ende ick soude u ooc wel gunnen / dat ghy u onder uwe andere deuchden des oock beroemen mochtet. Maer ick heb vernomen dat ghy de Coninginne Sophonisba tot eender ghetrouder vrouwen ghenomen hebt / nu weet ghy wel / datse een ghevanghen vrouwe / ende inder macht der Romeynen is / en heeft sy niet Siphacem verleydet ende vervoert / dat hy zijn eer ende gelofte vergheten / ende zijn verbont aen my eñ den Romeynen ghedaen / gebroken heeft: al en ware sy niet een burgersse van Cartago /

ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer van der stadt 551

ende Hastrubals dochter / die nu tot desen tijdē/mijn / eñ der Romeynen groot vyant is/ ghy en soutse dan noch niet getrout hebben/ want wat profijt ofte eere mach u van haer/ als van eender gevangen vrouwē toecomē/ dā dat ghy in wellustе des lichaēs met haer dē tijt verdrijvēde zijt/eñ verwachtet/wanneer sy u met harē soeten woordē/met tranē oock verleyt/ende als den Coninc Siphacem/ om eere ende goet/lijf ende leven brengt.

O Masinissa/ wy jonghe mannen moeten ons van alle dinghen wachten/ dat wy niet inde macht der vrouwē en comē/ sy om keeren ende nemen onse manlicke herten / ende ridderlick ghemoet/soo haest dat vyer haerder liefden in ons ontsteeckt ende op gaet/ so ist met ons ghedaen/ sy voeren ende brengen ons daer na/ ende makē wt ons wat sy willen/ wijcket af van desen dinghen / ende bedwingt uwe sinnen / daer mede ghy uwen hoogen prijs ende lof / ende uwe menichfuldighe deucht / die ick in u bekenne / met desen eenighen laster niet en verliest eñ bevlecket. Ghelooft my/het en is ons niet minder schadelic/dat wy van vrouwen/ofte dat wy van onsen vyanden / verwonnen worden. Doe nu Masinissa dese woorden hoorde/ worden hem zijne ooghen vol tranen / ende suchtende antwoorde hy Scipioni aldus.

Masinissa wort bedroeft door de woorden vā Scipio, eñ sendet Sophonisba fenijn om haer te dooden.
Masinissa Oratio.

Hy hadde hem in zijnen dienst gegheven/ ende en begheerde niet anders / dan daer inne te blijven/ende badt hem/dat hy hem zijn onbedacht voornemen vergheven wilde/ende hem dat niet ontghelden en liet/hem hadde de Coninginne als een vrouwelick beelt/ ontfermet ende beweghet/ alsoo dat hy haer toeghesеyt hadde/in niemants anders handen te comen / in dien het mochte zijn/ soo soude hy gheerne zijn belofte houden. Scipio antwoorde hem/ het en was niet in zijnder macht/ maer inden Senaet ende des Roomschen volcx/ dien soude hijse met de andere ghevangenen oversеynden/sy mochten daer mede doen wat sy wilden. Ende liet also Masinissam van hem scheyden / die welcke ginck druckelick wech in zijn tente/eñ bedreef een groot mis baer met suchten ende clagen/dat de gene die voorby zijn tente gingen/alle tsamen wel hooren mochten/ eñ doe hy lange overpeynsde wat hy doen wilde/soo hadde hy eenen getrouwen ende secreten knecht/dien gaf hy eenē dranc met fenijn ghemengt/ ende seynde hem met aldusdanighe bootschappe tot de Coninginne Sophonisba. Sy hadde hem om twee dinghen ghebeden: Dat eerste/ dat hy haer den Romeynen niet overghеven en soude/ en mochte sy daer af niet versekert zijn / dat hijse dan met zijnder hant wilde dootslaen.

Scipionis antwoort.

Nu nam hy alle de Goden tot een ghetuyghe / dat hy alle zijn vermoghen daer toe ghedaen hadde / dat sy inde handen der Romeynen niet comen en soude/ maer hy en coste oft en mochte haer daer af niet bevrijen/ so en mochte hijt ooc niet in zijn herte bevinden/dat hy haer tweede bede verhooren soude/maer in dien sy liever sterven / dan haer inde macht der Romeynen gheven wilde/ so seynde hy haer eenen dranck / daer mede sy dat beletten mochte. Doe Sophonisba dese woorden hoorde/gheliet sy haer druckelick/ ende sprack met claghende woorden aldus:

De deerlicke oratie Sophonisbe.

Wee deser bootschappe/sal ick ellendighe vrouwe gheen ander gifte van mijnen Heere ende ghetroude man verwachtende zijn: Maer o Masinissa hebdy my niet beters moghen gheven: so neme ickt in dancke. Ick heb tot deser tijt toe noch in eeren gheleeft/ een Vrouwe ende Coninginne van desen lande gheweest / ende en weet niet datmen my eenich arch ofte boosheyt opleggen can/ dan dat ick mijn vaderlant geerne gheholpen hadde/dat is my eylacen nu qualick gelucket/soude ick nu den tijt verwachten/dat de Romeynen my wech souden voeren/ harē spot met my bedrijvē/ter tijt toe/ datse harē hoochmoet ende wille in my volbrocht hadden/soude ic verbeyden/ tot dat mijn vaderlant oock/als dit Conincrijcke/gewonnen eñ verdestrueert worde / eñ ic eens hoovaerdighen Romeyns dienstmaecht soude moetē zijn/so bekenne ick/dat ick mijn leven niet in vreuchden/ maer voortaen met leet / druc eñ lijden verlingen soude/ maer heb ic tot noch toe eerlick geleeft/ so wil ick oock eerlic mijn leven eyndē/ende ymmers so bekenne ic/ dat ick beter ghestorven ware / dat ick in mijn druck ende lijden gheen ander man getrout en hadde. Ende nam met dien den vergiftighen dranck / gheen teecken der vreesen bewijsende/dranc zijt onvertsaecht/ende stont met soo veel clagheliicke woorden so langhe/ tot dat den dranck aen haer begoste te wercken/doe leyde sy haer op eē bedde/ ende nam alsoo haer eynde. Doe nu Scipio dat vernam / ende oock hoorde / dat hem Masinissa soo druckelick hielt / sorghende oft hy hem selven dooden mochte/liet hy hem wederom roepen / ende sprack hem vriendelick aen/ badt ende onderwees hē dat hijt niet te seer ter herten en soude laten gaē/ ende hē wachtede/dat hy deene sotheyt op de andere niet en beginghe / oft het een leet opt andere en brochte/eñ des anderē daechs wederom tot hē quame/want dan soude hy hem eerlic eñ hooch begiften / dwelc hy aen de Romeynen ende hem wel verdient hadde. Also liet Scipio op den selvē dach dat gantsche heyr tsamen roepen/ ende prees daer Masinissam boven alle den genen die opt den Romeynē hulpe oft dienst bewesen hadden/ daer na ginck hy sitten opten stoel/ daermen nae gewoonte der Romeynē recht pleech te doene/bekende ende vercondichde het gantsche heyr/ dat Masinissa voor zijn loon/dat hy den Romeynen soo trouwelick ghedient hadde/een Coninck van Numidia soude heeten ende zijn/ in dien de Senaet ende dat Roomsche volck daer ooc mede te vredē waren / ende begaefde hem daer na met een gulden croone/ purpere ende andere Coninclicke cleederen ende cieragie / waer van dat herte Masinisse eensdeels wederom verheucht ende verblijt wert/hopende dat de Senaet eñ dat Roomsche volck de begheerte Scipionis niet achter houden/maer volbringhen souden.

Sophonisba drinckt den feninighen dranck/ ende sterft.

Masinissa wort van Scipio seer gheprесen ende heerlick begift.

Hoe *Scipio* zijnen Hooftman *Lelium* met den ghevanghen *Siphace* ende andere, oock met de Legaten van die van, Cartago ende *Masinissa*

sinisse nae Rome seynde. De ghelegentheyt der landen Aphrica, ende Numidia te kennen gaf.

DAer nae seynde Scipio Lelium met den Coninck Siphacem ende andere ghevanghenen nae Rome / den Senaet te kennen te gheven / hoe dattet nu in Aphrica stont. Daer en tusschen seynden die van Cartago treffelicke Legatē tot Scipio / die ontschuldichden de ghemeyne stadt Cartago van desen oorlooge / eñ leyden alle de schult op Hannibal / eñ op sommighe machtighe burghers / die nu de stadt ten anderen male verleyt / ende totten oorlooge geraden hadden / ende begeerden daerom vrede in deser manieren. Dat de Romeynen hen souden laten ghenoeghen / dat sy Heeren van Cartago souden zijn / ende over de stadt ontfarmen / datmense niet gheheelick vernielen en soude. Scipio antwoorde de Legaten daer op aldus.

Die van Cartago schicken hun Gesanten aen Scipio om vrede te maken.

Hoe wel hem zijnen sin stont / de victorie / ende niet den vrede / met hem nae Rome te voerē / ende hoe wel hy de victorie byna verkregen / ende in zijn handen hadde / maer om dat sy ootmoedelick den vrede begheerden / daer mede een yeghelick sien mochte / dat de Romeynen met rechtveerdicheyt haer oorlooghe aengrepen ende begosten / ende oock tot een eynde brochten. Daerom so en woude hy henluyden den vrede niet weygheren / maer dat sy voor alle de ghevanghenen ontsloeghen / hem de overtreders ende vluchtighen overleveren souden. Daer nae seyde hy hen den vrede toe / in deser manieren / dat sy alle haer leghers die sy tegen den Romeynen liggende hadden / wech doen souden / Spaengien ende alle Insulen tusschen Italien / eñ Aphricam verlaten / eñ te buyten souden staen / en souden over twintich lange schepen niet houdē / de andere schepen soudē sy den Romeynen overleveren / en souden den Romeynē noch daer en bovē gevē / driewerf hondert duysent mudde corens / ende garstē / silver ende gout / souden sy so veel geven / als dat den Senaet goetduncken soude / hy gaf henluyden drie daghen respijt / om daer op te beraden. Maer in dient henluyden aengenamer ware een bestant met hem te maken / eñ voort haer Legaten nae Rome te seynden om aldaer vanden payse te tracteren / daer soude hy oock mede te vreden zijn.

Oratio Scipionis.

Scipio stellet die van Cartago artikelē van vrede.

Also reysden die vā Cartago van Tuneta daer Scipio lach / wederom na huys / ende quamen ten derden dage wederom tot hem / ende brochten sommige ghevangen Romeynen met hen / die sy los lietē / ende overleverden hem eenighe overtreders ende vluchtighen / daer mede begeerende / dat hy henluyden een bestant verleenen woude / om voort hare Legaten na Rome te seyndē / ende daer vanden payse te tracteeren: maer dit deden sy al tsamen onder een schijnsel / dat sy sochtē verlanginghe des tijts / tot dat sy Hannibal ende oock Mago / die noch met twee leghers in Italien laghen / van daer roepen / ende in Aphrica bringhen mochten / nochtans consenteerdet hen Scipio.

Die van Cartago senden Gesanten na Rome.

Maer Lelius quam voor de Legaten van die van Cartago met den Coninck Siphax ende andere ghevanghenen / oock met de Legaten Masinisse / die met hem ghecomen waren tot Rome / daer wert hy ontfanghen met grooter blijschappen des Senaets / ende oock des ghemeynen volcx. Ende als hy den Senaet alle de ghelegentheyt ghesept hadde / hoe dattet in Aphrica stont / leyde hy daer inne de Legaten Masinisse oock voor den Senaet / ende begheerde datmense verhooren wilde. De selve vertelden / hoe dat Masinissa van dier tijt aen / als hy hem in haren dienst ghegeven / altijt neerstichept daer toe ghedaen hadde / henluyden trouwelick te dienen / ende om dattet nu Scipio in Aphrica soo gheluckelick vergaen was / dat hy de victorie over al verkreghen / ende daer mede dat Coninckrijcke Numidia / dat eensdeels zijn vaderlicke erve gheweest was / metten Coninck Siphax inde macht der Romeynen gebrocht hadde / so was hy wederom in zijn vaderlicke erve geset / ende daer en bovē eerlick van hē begaeft / eñ een Coninck van Numidien (maer niet anders dan soo verre alst de Senaet te Rome toe liet) gheheeten ende vercondicht / daerom baden sy ootmoedelick van haers Heeren Masinisse wegen / dat zijt hem consenteren wilden / de begheerte ende goede gunste Scipionis confirmeeren ende bevestighen wilden. Daer voor boot hem Masinissa zijn leven lanc in haren dienst te blijven / ende hem also in toecomender tijt daer inne te quijtē / daer mede hy de weldaet die hy van hem ende den Roomschen volcke vercregen hadde / danckbaer zijn soude / ende wederom verdienen.

Lelius vercondicht in Rome de victorie van Scipio in Africke / waer af groote blyschap was binnen Rome.

De Gesanten van Masinissa comen voor den Raet.

Hoe de Senaet van Rome *Masinissam* tot eenen Coninck verhieven, hem groote eere bodē, hem ende oock de zijne rijckelick begaefden: Maer de Legatē van Cartago om haer ongheloofs ende bedrochs wille, lieten sy wederom sonder antwoort gaen.

ALsodanighen antwoort ontfingen de Legaten Masinisse / dattet Scipioni in Aphrica voorspoedelick ende wel ginck / ende dat hy dat Coninckrijcke Numidien ghewonnen hadde / daer af zijn sy ende dat Roomsche volck met Masinissa seer verheucht: Maer dat hy Masinissam in zijn vaderlicke erve wederom ghestelt / ende tot Coninclicker waerde verhevē heeft / daer aen heeft Scipio recht eñ wel ghedaen / want Scipio heeft zijnen dienst door Lelium so groot gemaect voor den Senaet / dat sy met recht danckbaer eñ in hopinge warē de vrientschappe / daer in hy hē met den Romeynen begevē hadde / soude henluyden aen beyde zijdē in toecomender tijt noch beter profiterē. Daer mede begaefde de Senaet oock de Legaten Masinisse seer eerlick / eñ lietense wederom na huys varē / want sy en wilden Lelium den Romeyn niet af vorderen / voor dat de Legaten van Cartago die op wege waren / oock quamē: doe dat geschiede / en woudese de Senaet niet binnen Rome laten comen / maer herberchdēse eñ verhoordense buyten der stadt / by den Tempel der Godinne Bellona / ende haer begeerte was in

De Gesanten vandē Coninc Masinissa worden vriendelic ende eerlick afghevveerdicht.

De Gesanten van Cartago comen tot Rome.

der

Int jaer van der stadt 551

der selver manierē/als sy te voren in Aphrica aen Scipio begeert haddē. Doe nu de Romeynen van dese dingen inden Senaet sprekende waren/wert menigerhande raet daer op gehouden/maer sy wisten wel/ dat die vã Cartago Hannibal eñ oock Mago wederom ontboden haddē in Aphrica/ met haer heyrē te comen/daer by merctē sy wel/dat die van Cartago niet anders dan wtstellinghe des tijts en sochten/tot dat Hannibal ende Mago in Aphrica quamē/daerom riedē de sommighe/men soudese niet hooren/de ander / men soude de sake Scipioni over schrijven / ende hem daer mede laten begaen/ want hy lach in Aphrica/ende wiste aller best in wat meyninghe de begheerte ende Legaetschap van die van Cartago gheschiede/ ende wat daer in te doen was.

Hoe de burgers van Saguntum in Spaengien denRaet tot Rome waerschouden, henluyden op dat bestant ende vrede van die van Cartago niet te betrouwē, want sy heymelick om soudeniers ende hulpe over al togen ende vergaderden, waerom sy vanden Senaet te Rome grootelick gepresen, ende rijckelick begaeft worden.

De Gesanten dãde Saguntinen gheben in Rome te kennen/dat die van Cartago sochten in Spaengien Crychsvolck aen te nemē.

DAer en tusschen quamen de Legatē te Rome vander stadt Saguntum in Spaengien/ die brochtē sommige gevangenen van die van Cartago met henluydē/ eñ een groote somme gelts van silver eñ gout/datse by de gevangenē gevonden hadden / dat presenteerdē sy voor dē Senaet/eñ gaven henluyden te kennen / hoe sy dese/als Legaten van Cartago in Spaēgien gevangen hadden / want sy in dat lant omme ghereden waren/ende te soecken / om soudeniers teghen de Romeynen te bestellen. Waer wt de Senaet verstont / dat die van Cartago niet wt goeder meyningen dē vrede van henluyden en begeerden/ daerom lieten sy de Legaten sonder eenich antwoort te hebben/wech trecken.

Eñ bevalen Lelio met Scipio te spreken/ dat hy metten oorloge tegē die van Cartago voortvaren soude / alsoo hy begonst hadde. Daer na heeft de Senaet dē Legatē der Saguntinen hoochlick gheprefen / overmits de trouwe eñ goede wille/die sy tottē Romeynē hadden/eñ schencten der stadt Sagunto alle dat gelt/dat die van Cartago in Spaengien ghesonden hadden/ om soudeniers daer mede te bestellen / ende begaefden de Legaten noch eerlicken bysonder / ende lietense nae huys reysen.

Hoe die van Cartago dat bestant ende den vrede voor den wtganc der tijt braken, ende sommighe schepen der Romeynen, die door den storm verseylt waren, neder worpen ende beroofden.

TUsschen desen tijden waren eenige schepen van Sicilien wt geseylt met vruchtē / victalie ende andere nootdruftighe dingen / om Scipioni zijn heyr te spysen ende te voorsien / de selve schepen quam eenen storm aen opter zee / ende dreefse aē lant/ niet verre van Cartago / doe de ghemeynte dat vernam/maecten sy eenen oproer inder stadt/ sommige wilden de selve schepen beroovē eñ nederworpē/ hoe wel de Senaet daer teghen was/want het bestant welcke sy met Scipio gemaect hadden / noch niet wt gegaen en was/ eñ haer Legaten en waren oock noch niet van Rome ghecomen: maer de ghemeynte en achtes niet/ sy maecten hen gereet/voeren wt / vingen een groot getal der Roomscher schepen/ die beroofden sy/ende brochtense tot Cartago.

Die van Cartago beroof[den] de Romeyn[en]sche schep[en].

Doe nu Scipio om dies willen zijn Legatē tot Cartago seynde/eñ beclaechde/ dat hē dat inden bestande tegen alle rechten/eñ niet eerlick gedaen en was/ begeerde datmē hem zijn schade weder oprechten soude/ soo wert daer eē groot rumoer ende oploop onder de gemeynte/also dat de Legaten Scipionis by na doot geslagen waren/dan datse sommige wt den Senaet beschermdē /eñ so wech quamen. Corts nae desen quam Lelius van Rome weder tot Scipio/ende brocht de Legaten van Cartago / die te Rome geweest waren/ met hem/ voor dien beclaechde hem Scipio vander vrede-brekinge/dat hē die van Cartago gedaen hadden/ende ooc zijn Legaten/ binnē dē bestande: de Legatē ontschuldichden hen/gavē te kennē dattet hen leet ware/ ende badē Scipionem, dat hy hen eñ de stadt/ der ontsinnigher gemeynte voornemen niet ontgelden en liet/ eñ beloofdē so haest als sy tot Cartago quamen/souden sy daer af spreken/ende het beste daer inne doen/maer daer en quam anders niet af. Daerom bereydē hem Scipio wederom totter oorloogen/ende arbeyde om de twee steden/Utica ende Tuneta / voor welcke steden hy een sonderlinge legher hadde/te winnen.

De Gesan[ten] van Carta[go] zijn weder[om] keert van Ro[m]me.

Hoe de Roomsche Hooftluyden met *Mago* dē Hooftman van Cartago streden, ende aen beyde zijden gelijcke veel verslaghen worden: Maer *Mago* was so seer gewont, dat hy vanden zijnen wten strijt ghedragen wert, ende tooch af, eñ als hy wederom na huys in Aphrica wilde varen, worde de pijn der wonden so groot, dat hy by dat eylant Sardinia opt zee doot bleef.

BInnen desen tijden lach Hannibal noch in Italien in Brutijs / ende Mago in Liguria ende Lombardia: maer Hannibal en bedreef niet sonderlincx dan dat hy dagelicx hē met rooven behalp/ ooc hadde hy met Gneo Servilio den Romeyn eenen strijt/daer hy de victorie/ ende by vijf duysent mannen verloren hadde; maer aen Mago waren veel steden gevallen/in Liguria eñ Lombardia/ooc Meylanen / ende een volck diemen doe ter tijt Boij noemde/die in dat lant waren/ eñ Canetum eñ andere plaetsen in hadden. Teghen desen schicten de Romeynē twee Hooftluyden met heyrs-cracht/ Quintilium Varum, ende Marcum Cornelium, die streden met hē by Meylanen met opgerechten bannieren/ende den strijt geduerde langhe/also datmen niet wel weten en coste/ wie dat de overhant behouden soude. Marcus Cornelius bleef by dat voet-

Mago er[...] Cartago hy soude [...] Cartago [...] weghen.

Hanibal [...] van Gneo Servilio [...] slaghen.

Mago [...] vanden [...] Meylanen [...] gequetst [...] gheslaghen.

Hannibal wort weder[om] ontboden n[a] Cartago.

voetvolck hart staende: eñ Quintilius Varus by den reysigers: die af gestaen waren/ eñ te voete streden/ die liet hy wederom op haer paerdē sitten/ namse tot hem/ eñ maecte daer mede eenen nieuwen aenslach/ eñ reet van bezijden onder de vyanden/ eñ dat dede hy so ridderlick/ dat de vyandē souden hebben moeten wijcken/ en hadde Mago metten Elephantē/ die noch indē strijt niet geweest en waren/ niet te hulpe gecomen/ daer mede verstrolde hy de reysighers/ dat sy grooter noot van haer leden/ dan sy den vyandē deden/ want sy braken door den hoop van de reysigers/ tot dat sy aent voetvolck quamē/ dien bestondē sy ooc door te dringen. Maer terstont daer na worden der vier vandē Elephanten verslaghen ende gheschoten/ de ander keerden haer om/ eñ scheurden de ordinantie van die van Cartago. Doe dat Mago sach/ schicte hy hem voor/ om de zijne wederom in ordinantie te brengen/ alst ooc geschiede/ dat sy wederom ridderlickē streden/ terwijle Mago by henluyden was/ maer niet langhe daer na wert hy so seer gewont/ dat hy wt den strijt keeren/ ende de zijne verlaten moeste/ daer na begosten sy nae zijn af wesen traechlick te strijden/ eñ ten laetsten te vlien tot in haren wagenborch/ want sy meynden Mago haer Hooftman waer doot geslagen.

Also vercregen de Romeynen de victorie/ behielden dat velt/ ende versloegen de vyanden by vijf duysent/ maer vanden Romeynē en warender niet veel min verslagen/ bysonder goede treffelicke luyden vanden reysigers/ onder den welcken warē twee Hooftluyden vanden reysighers verslagen/ Marcus Gosconius, ende Marcus Menius, daer na Gneus Helvius met achthien edele Romeynen die vanden Elephanten gedoot waren: en ware Mago niet ghewont/ ende oock wt den strijt ghedraghen gheweest/ soo souden de Romeynen in grooter vreesen gheweest hebben.

Mago ertsicht tijdinghe wt Cartago dat hy soude wt keeren na Cartago/ eñ sterft onder weghen.

Mago brack inder nacht op/ ende tooch wederom in dat geberchte by Janua/ nochtans was hy soo cranck/ dat hem de zijne in zijn reys-bedde dragen moesten/ also dat hy wederom aē de zee quam. Daer vant hy de Legaten van Cartago/ die hem de bootschap brochtē/ dat hy Italien verlaten/ met zijnder macht ende heyr wederom in Aphrica schepē soude/ die bootschappe was hy gehoorsaem/ brack op/ ende voer na Cartago: Maer doen hy opter zee was/ ende neffens dat Insel van Sardinien quam/ doen wert hy van zijn wonden die hy inden strijt ontfanghen hadde soo cranck/ dat hy op de zee sterf/ eer hy tot Cartago quam.

Hoe *Hannibal* vanden Raet van Cartago door haer Legaten wt Italien tot Cartago ontboden wert. Ende hoe hy so noode wt Italien ruymde, zijn ongeluck, ende dier van Cartago grootelick beclaechde.

Hannibal wort weder ontboden na Cartago.

Binnen desen tijden was ooc een Legaet tot Hannibal gecomen/ die hem te kennen gaf/ hoe dattet met die van Cartago stont/ datse niet meer en dachten op Italien/ Spaengien ofte vreemde landen te oorloogen/ maer in grooter sorghen waren/ dat sy haer lant ende stadt (indien hy haer niet te hulpe en quame) verliesen souden/ daerom was des Raets eñ gantschē volcx van Cartago haer meyninge/ dat hy met alle zijn macht eñ heyr op breken/ eñ haer te hulpe comen soude/ want alle den troost des lants eñ der stadt/ op hem eñ Mago zijnen broeder stont/ die oock ontboden/ ende op weghe was om na huys te reysen.

Doe Hannibal dese bootschappe hoorde/ wert hy seer onverduldich/ eñ toornich in hē selven/ ende claechde over die van Cartago/ dat sy hem met volck of met goet noyt versterct en hadden/ ende hy door ghebreck van de twee voorghenoemde stucken/ meer van dien van Cartago/ dan vanden Romeynen verwonnen ware: ende indien hy noch aen den voorghenoemden dinghen gheen ghebreck en hadde/ woude hy eer Scipionem in Italien/ dan Scipio Hannibal in Aphricam brengē. Maer doe hy vandē Legaet hoorde/ dat hy hulpe noch troost vā die vā Cartago verwachtende en was/ eñ ooc dat zijn broeder Mago, daer op hy zijnen troost ghestelt hadde/ om by hē te comē/ wederom na huys ghevaren was/ versuchte hy/ dat de tranen hem inde ooghen schoten/ ende sprack.

O mijn vaderlant en mach niet so seer in mijn afscheyden van Italien/ als Scipio eñ mijn misgunders verheucht zijn/ dit is den dach welcke Scipio ghesocht ende begheert heeft/ daer van hy hem verblijden sal. Nu ist al om niet dat ick in Italien oyt bedreven heb: wat helpet my dat van my eñ mijn heyr vanden Romeynen in drie strijden/ meer dā hondert duysent verslaghen zijn? Wee my/ dat ick doen ter tijt niet stracx nae Rome en tooch/ soo soude ic dese oneerlicke wechtreckinghe ontslaghen gheweest zijn.

Hannibals clachte dat hy wt Italie wijcke moet.

Maer doe hy hem daer toe voeghen/ ende Italien verlaten moeste/ doe seynde hy dat onstrijtbaer volc inde stedē/ onder eē schijnsel als oft hijse besetten wilde/ eñ vergaderde hy een so veel schepen als hy vercrijghen mochte: daer in sette hy de beste eñ wtghelesenste van zijn heyr/ om met die in Aphrica te schepen. Also gebeurdet datter sommighe/ ende van dien een groote menichte/ die wt Italien ghebooren waren/ Hannibal niet na volgen/ eñ met hem in Aphrica reysen en wildē: eñ doe hijse bestont daer toe te dwingen/ vloden sy in eender Afgodinnē tempel/ Iuno Lacivia genoemt/ om aldaer vry te zijn/ ende niet mede te reysen/ die liet Hannibal al te mael doot slaen/ ende hy scheepte metten anderen droeffelicken van daer.

Als hy omtrent sesthien Jaer in Italien ghelegen/ ende veel ridderlicke feyten daer inne ghedaen hadde/ doe hy vanden lande scheepte/ sach hy al weenende Italien aē/ eñ men vinter nauwelick een die so druckelick vā zijn vaderlant/ als hy wt Italiē gescheyden is. Hoe wel nu zijn vertreckinge den gemeynen man groote blijschap in brochte/ so en was nochtans de Senaet daer inne niet seer verheucht: maer sy sorchden/ wanneer Hannibal ende Mago met twee heyren in Aphrica quamen/ ende de macht van Cartago daer noch by viele/ eñ soo metter gant-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Im jaer van der stadt 551

scher macht teghen Scipio strijdende worden/ dan so mochtet hem qualick ghelucken: maer sy luyden vertroosten hen daer in / om dat Scipio al besochte Hooftluyden by hem hadde/ ende geoeffende crijschluyden/ die met hem in veel strijden gheweest hadden / meer dan met die van Cartago ende den Coninck Siphax, die veel nieus volcx/ ende den crijch daer te voren niet veel gheprobeert / ofte ghewoon en waren. Noch waren daer oock inden Raet / liefhebbers Scipionis, die hadden een goede hope dat Scipio met zijnder goeder ordinantie ende costelicke Hooftmanschap / dese sorghe den Romeynen al benemen / ende de vyanden verwinnen soude.

Oratio van de goede gunners Scipionis,

Daerom gaven sy den raet / men soude in vreuchden ende hope leven/ want binnen dier tijt van festhien jaren / dat Hannibal in Italien gheleghen hadde/ soo hadde de Senaet/ ende ooc alle dat volc vander stadt van Rome haer ooghen ende handen so menichmael ten Hemelwaerts wt gereyct / de Goden aen geroepen ende gebeden/ Italien wederom in zijnen ouden staet te brengen / dat sy vanden vreemden volcke eñ vyanden / die daer in lagen/ verlost mochten worden. Nu het de Goden henluyden verleent hadden/ so souden sy des danchbaer zijn/ ende den Goden aenroepen/ dat sy in Aphrica Scipioni / ende den Romeynen oock geluck ende victorie verleenen wilden / dit heeft de gantsche Senaet ghesloten ende oock gheboden/ datmen allen dinghen achter laten / vijf de naetste daghen vyeren / ende niet anders doen dan de Goden om hulpe ende bystandicheydt aenroepen en souden. Dit wert soo eerlick ende met grooter innicheyt volbrocht van mannen ende vrouwen/ datmen binnen Rome daer te voren noyt diesghelijcks ghesien en hadde.

Hoe *Hannibal* na zijn afscheyden wt Italien in Aphrica scheepte. Doe hy aldaer te lande quam, begeerde hy met *Scipio* alleen te spreken, ende vrede te maken tusschen den Romeynen eñ die van Cartago, maer hoe wel sy beyde van vrede spraké, nochtans scheyden sy oneens van malcanderen.

Int jaer van der stadt 552 Hannibal coẽt wederom in Afrike.

Adrumentum

Doe nu Hannibal van Italien wech voer/ ginct hem al gheluckelic op der zee / eñ quam na weynich dagen in Aphrica/ aldaer tradt hy aē tlant/ by der stadt Adrumentum ghenoemt / daer dachte hy een wijle te rusten/ om hem eñ zijn volck te ververschen/ die vanden water vermoeyt waren: maer niet lange en geduerdet/ hem quamen droeffelicke bootschappen de een over d'ander / hoe dat de stadt Cartago alomme vanden Romeynen beleghen was/ daer van wert hy seer beweecht/ also dat hy terstont op brack / ende tooch over lant met grooten dachreysen tot by der stadt Zama/ die lach by vijf dachreysen vāder stadt Cartago/ aldaer quamen sommige van die van Cartago by hem.

Hannibal sendet bespieders inden legher van Scipio,

Doe seynde Hannibal sommighe verspieders uit / die in dat heyr Scipionis als vrienden souden gaen / alle dinghen doorsien ende bemercken/ wat ordinantie datmen daer hielt/ ende hoemense beschadigen soude moghen. Maer doe sy int heyr quamen / alder wegen ginghen/ ende alle dinghen wel doorsien wilden/ worden sy bekent/ ghevanghen/ ende voor Scipio ghebrocht.

Doe hijse nu vraechde/ eñ sy terstont beleden om wat saken sy in zijn heyr ghecomen waren/ ende een yegelick meende datse Scipio dooden / ofte inde ghevanckenisse stellen soude. Doe dede henluyden Scipio sommige die hen het gantsche heyr door leyden / eñ sonder vreese sien lieten al wat sy begeerden. Doe zijt al doorsien hadden/ ende wederom tot Scipio quamen / doe vraechde hy hen/ of sy genoech gesien ende bemerct hadden? Sy antwoorden/ Ja: Doe liet hijse sonder eenighe straffinghe wederom gaen / ende beval hen dat sy Hannibal souden segghen wat sy gesien hadden/ ende gaf hen gheleyts-luyden daer toe diese een stuck weechs gheleyden souden/ tot dat sy vry ende seker waren.

Doe sy nu by Hannibal quamen/ ende hy haer woorden hoorde / en was hy daer niet seer af verblijt/ want sy gaven hem te kenné dat sy noyt beter heyr gheordineert/ oft ghewapende crijschluyden ghesien en hadden/ hem en was oock in Italien noyt so wel geordineerden hoop tegen/ oft onder oogen gecomen: Daerenbové terwijle dat sy int heyr gheweest waren / was Masinissa met ses duysent te voete / eñ vier duysent te paerde/ wel gheruste ende vrome mannen int heyr by Scipio gecomen/ waer af Hannibal in hē selven seer verschricte/ hoe wel hijt den zijné niet te kenné en gaf: niet om de menichte oft rustinghe des volcx / dan dat Scipio so vrymoedich was / dat hy zijn verspieders dat heyr also hadde laten beschouwé/ waer door hy wel bemercken coste/ dat Scipio onversaert was/ ende een goet betrouwen op hem selven/ ende op zijn heyr settede/ eñ niet versaecht en was van zijnder roemste.

Hannibal begeert met Scipio sprake te houden.

Doe nu Hannibal menigherhande ghedachten hadde/ wert hy ten laetsten van rade/ dat hy eenen bode tot Scipio seynden soude/ ende begeerde met hem in een gesprek te comen/ want zijn meyninge was alsoo: Indien hy met Scipio eenen betamelické pays maken mochte/ so en wilde hy met hem niet strijden. Doe de bootschap tot Scipio quam/ soo was hy daer mede te vreden/ alsoo braken Scipio ende oock Hannibal met haré leghers op / ende maecten haer leghers naerder by malcanderen/ om dat sy te bequamer plaetse/ ende te seeckerder met malcanderen spreken mochten. Scipio maeckte zijnen legher niet verre vander stadt Nadagara / op een bequame plaetse aē een water: Hannibal sloech zijnen leger op eenen berch/ vier walsche mijlē vandē Romeynē/ daer lach hy vry ende sonder sorghe/ tusschen zijnen ende Scipionis legere was een groot ende breet velt/ alsoo dat hy vanden berch rontsomme van hem sien mochte / ende hadde zijn voordeele daer wel versien / anders dan dat hy verre vanden watere gheleghen was.

Doe nu Scipio ende Hannibal haer legers so na by malcanderen hadden ghestelt/ ende haer Legaten deen totten anderen seynden/ so ordineerden sy tusschen haer beyder heyr

een

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

een vrye plaetse / daer sy sonder eenich achterdencken oft argelist by malcanderen vergaderen soudē / elck met een cleyn getal zijns volcx. Doe nu de twee onvertsaechde vrome Capiteynen eñ crijschluyden / wiens ghelijcken men niet alleene doen ter tijt / maer daer nae noyt ghevonden en heeft / te samen quamen / eñ d'een den anderē met een groot verwonderen aen sach / en wilde een langhe tijt gheen van hen beyden eerst aenvanghen te spreken / daer na so begost Hannibal eerst / eñ sprack tot Scipio aldus:

Oratio Hannibalis.

Is nu de ordinantie der Goden also / dat ick / die van eersten het Roomsche volck ontsept / ende hen totter oorlooghen oock daer toe ghebrocht / also dat ick de victorie menichmael in mijne handen ghehadt hebbe / ende voort nu sal ende moet de vrede oor eerst begheeren / so gunne ickt u Scipio voor alle andere Romeynen / ende verblijde my des / dat ghy de ghene zijt / daer ickt van begheerende sy / het en sal sonder twyfel niet dat minste zijn / dat daer dienende is tot uwen hooghen prijs / eere / ende lof / daer na u herte dorstende is / dat Hannibal, wien de Godē so menighe victorie teghen den Roomschen volcke verleent hebben / die soo menighen stouten Capiteyn der Romeynen verwonnen heeft / nu coemt / ende hem teghen u verootmoedicht / het soude by avontueren also zijn / soo ick het oorlooghe met uwen vader Publio Scipione eerst begost hadde / dat ick dat met zijn sone / tot meerder eeren der Romeynen / dan dier van Cartago / eynden soude. Ick woude dat de Godē onse vaders ende vooruders oock dat verstant / den sin ende wille verleent hadden / dat sy tot vrede gheneycht waren gheweest / ende hen de Romeynen aen Italien / ende die van Cartago aen Aphrica hadden laten ghenoegen. O wat schaden eñ verlies souden wy daer mede aen beyde zijden beschut eñ verhindert hebben / Sicilien / Sardinien eñ Spaengien / de landen en zijn des niet waert / dat wy aen beyde zijden soo menighen stouten eñ goeden man daer door verloren / ende d'een den anderen om so veel volcx eñ goets ghebrocht hebben: maer voorleden dingen zijn beter te straffen dan te verbeteren. Wy hebben aen beyde zijdē also seer vreemde landen begeert / dat wy by na daer door dat onse verloren haddē / men heeft my voor Rome / ende u voor Cartago gesien. Nu staen dese dinghen alle aen ons tween. De Romeynen setten haren troost op u / ende die van Cartago op my / wat wy beyde onder ons daer inne doen / daer sullen de Romeynē ende die van Cartago wel mede te vreden zijn. Ende hier en is anders niet van noode / dan dat wy den sin ende wille hebben om payს te maken / als van mijns persone ben ick daer toe gheneycht. Ick heb van jonckx op metter oorlooghen omme ghegaen / ende ick hebse veel langher dan ghy geoeffent / eñ laet my duncken / ick weet wat de oorlooghe inne heeft / het gheluck heeft my alderweghen gheworpen / als nu verheven / als nu vernedert / my gheleert ende wijs ghemaeckt / dat ick sie ende verstae / dat niemant te veel zijn betrouwen op dat gheluck setten en sal / het is onghestadich / ende en duert niet lange by eenich mensche / daerom wilde ick my geerne daer toe gheven / dat my tverstant wijst ende leert / maer mijn sorghe is / dat u herte daer toe niet gheneycht en is / ghy zijt noch jonck ende lustich / de fortuyne ofte het gheluck is met u / ende meynt / het sal altoos u also gaen. Het is my swaer met u te handelen / so u het gheluck noch noyt verleyt / ofte gheen ontrouwe bewesen en heeft / daerom en bedenckt ghy niet wat ongheval u noch toe comen mach / ick weet des wel / hoe ghy in u herte gestelt zijt / het is met my oock also gheweest: also ick gheweest hebbe / doe ick met uwe vader by dat water Trebia / ende daer nae met Flamminio by der zee Trasimeni street / alsoo ist nu met u. Doe ick in mijnder jonckheyt was / ende het regiment der ridderschap ontfanghen hadde / soo aenvaerde ick alle dinck / niet alleene stoutelick / maer oock sonder eenich achterdencken: het geluck was my allesins by / so wat ick oock onderstont / ende en bedachte niet dattet ymmermeer van my keerē soude / hadde ick doe ter tijt mijn verstant ghebruyckt.

Hannibal radet Scipio dat hy met hem soude pays maken.

O wat grooter eerē mochte ick Cartago ende my selven vercreghen hebben? Wat vereeninge meynt ghy soude my gheschiet zijn / doe ick tot Canne der Romeynē so vele duysent versloech? Maer jonghe luyden worden verleyt door haer hooghe moet / verleenden de Goden de jeucht dat verstant / dat sy niet alleene en bedachten wat hen geschiet / maer wat dat hen gheschien ofte ghebeuren sal / so en hadde het gheluck niet so veel ghewalts op aerden / ende soo en soude niet soo menich mensche die hem op het geluck verlaet / verleyt worden.

O wanneer wy wanen dat het geluc ons aldernaest by is / so ist alderverste van ons. En wilt ghy niet aen uwe voorvaders ende andere Romeynen een exempel nemen? soo laet doch my u een byspel ofte exempel des goeden ende quaden ghelucks zijn: ghy en meucht niet beter doen noch voornemē / dan terwyle het u gheluckich ende wel gaet / ende ghy in u grootste eere zijt / dat ghi het oorlooghe met een eerlicke vereeninghe ten eynde brengt. En set niet alle u eere ende glorie int perijckel van eender uren / daer inne u het gheluck tegen loopen / ende nemen mach alle de eere ende lof die sy u opt ghegheven heeft. Ick segghe u / ten sal soo haest niet ghedaen zijn / als ghy meynt / ghy sult oock volck ende wederstant op deser zijden vinden / die menighen harden strijt tegen de Romeynen ghehadt hebben. Wat wildy meer? ghy hebt ws vaders ende ooms doot gewroken / ghy hebt Spaengien / dat de Romeynen wederom hadden verloren / in haer ghewalt ghebrocht / eñ vier treffelicke Hooftmannē van Cartago daer wt verdreven. Ende zijt met grooter eeren wederom tot Rome gecomen / aldaer Burgemeester gheworden. Ende doe de andere Romeynen niet moets ghenoech ghehadt en hebben / Italien te behoeden ende te beschermen / zijt ghy in Aphrica ghetoghen / twee groote steden daer inne ghewonnen. Ende den machtighen Conninck Siphacem ghevanghen: oock my / die seshien jaer in Italien ghedomineert hebbe / van

Int jaer van der ſtadt 551

Italien ghetrocken/ ende daer toe bedwonghen / dat ick in Aphrica u na volgen moet/ het is ſeer weynich ende cleyne dat u noch voor handen is/ oft dat ghy noch verwervē meucht. Dat ſtaet alteſamen aent gheluck/ dat ghy al u eere ende lof in eender uren verlieſt. Daer en is niet twijfelachtighers/dan wien de Goden de victorie indē ſtrijt verleenen ſullen. Het is u ſeer eerlick/ dat ghy ons den vrede gheeft eñ toe laet: Maer met wat eerē wy dat begeeren/cont ghy ſelve wel bemercken/het ſtaet al aē u/den vrede te makē eñ te matigē: maer de victorie coemt vandē Goden/ het ware behoorlicker dat ghy ons de maniere des vredes ſteldet/dan ic. Ic wil u nochtans de maniere oock geven/ eñ ſelve voorhouden/ het welcke u ende den Romeynen tot grooter eeren ende voordeel / ende ons van Cartago tot groot achterdeel is: Italien/ Spaengien/ Sicilien/ Sardinien/ ende wat Inſulen tuſſchen Italien ende Aphrica ligghen / alle daer wy om gheoorloocht hebben/ dat ſal u zijn. De Romeynen moghen eñ ſullen henluyden in vreemde Coninckrijcken ende landen / ſo henluyden de Goden dat ghegunt / ende dat ſy van outs in gehadt hebben / ghenoeghen laten/ eñ genoeget u niet aē deſe alle/ ghy hebt by avontueren een ſorghe / ſo de voorleden beſtandē ende vereeningen niet gantſch ende wel ghehouden en zijn/dattet nu oock ſo ſoude ghebeuren. Het ligghet vele aen den ghenen/ die den vrede maken. Wat u Hannibal belooft ende toeſeyt/dat ghelooft vrijelicken/ ben ic eerſt een aenvangher der oorlooghen gheweeſt / dat welcke nu ſeſthien jaer gheduert heeft/ ſo wil ick oock voor alle een oorſake des vreden zijn. Want ick wt mijn verſtant ende langhe oeffeninghe des oorloochs ſie ende kenne/ dat ons den vrede profijtelicker dan de oorlooghe is. Met dien woorden beſloot hy zijn redene. Ende Scipio antwoorde hem met corten woorden aldus.

Scipio en wil geenſins met Hannibal ende die van Cartago vrede maken.

My en heeft niet bedroghen Hannibal/ dat die van Cartago alleen daerom vrede ende beſtant begheert hebben / tot dat ſy u van Italien tot henluydē in Aphrica in haer hulpe ghebrocht hebben/ende dat haren ſin oft wille noyt tot rechten vrede gheneycht en is gheweeſt / ende beproeft nu vele beter ende meer / ſo ick aen uwe ſubtijle woorden hoore ende verneme/ dat ghy nieuwe conditien des vreden maken wilt / ende altemale ſwijgen oft achterlatē/dat hier te voren tuſſchen ons gehandelt / ende vanden vrede geſprokē is: Want wat ſchict ghy den Romeynen toe/ dan Spaengien / Sicilien/ Sardinien/ dwelcke dat ſy al in haren handen ende gewalt hebben / ghy meynt by avontueren/ ghy hebt die van Cartago haren angſt ende ſorghe/daer ſy inne gheweeſt zijn/met uwer toecoemſte wech ghenomen/en ſtaet uwē ſin ende wille niet anders dan my met uwe ſubtijle woorden te begrijpen/dat ic min nemen eñ eyſſchen ſoude/ dan die van Cartago hier te voren gheprеſenteert ende gheboden hebben/ſo hadt ghy dat gheſpreck wel moghen achterlaten. Die van Cartago weten hoe eñ in wat manieren ic henluyden den vrede geſtelt hebbe/ende dat en mach niet verandert zijn/dan dat ick ſo vele meer hebbē wil/ dat ſy de ſchepen/die ſy den Romeynen in dat beſtant met grooter ontrouwen ende geloove nedergheworpen ende gheplondert hebben/ voort alle dinghen wederom gheven/wat ſy daer wt ghenomen eñ afhandich gemaeckt hebbē/wederom keerē. Ghy hout my voor/ van de onghestadicheyt des ghelucx / hoe ick my niet daer op verlaten en ſal/ic en ben niet ſo onverſtandich dat ic niet en weet/dat het menſchelic leven met duyſentderley ſorge ende angſt beladen / ende een cranck verganckelick dinck in alle zijn leven is.

Maer het ware goet o Hannibal/dat ghy ende die van Cartago overpeynſdet/ dattet oock goet ware / alle dinghen eerſt te overlegghen ende te bedencken / datmen gheloove/belofte ende eedt / vrede ende beſtant / by den Goden belooft/ gheſworen/ houden ende niet ſo lichtelick breken en ſoude. Ghy en cont des niet loochenen / want wy moghent metten Goden ende menſchen betuyghen/ dat wy Romeynē den crijch noyt met u eerſt begonnē en hebben: maer ghy eerſt met ons. Eñ dat ghy dē vrede over vele jaren voorleden tuſſchen onſe voorouders vereenicht ende ghemaeckt / ſonder eenige noot overghetreden: ende doe ghy voor de ſtadt Saguntum toocht/alder eerſt gebroken hebt. Hebben nu de Godē dē Romeynē verleent/ datſe den ouden crijch tuſſchen u ende hen met eeren ende verwinninge tot eenen eynde gebrocht hebben/ſo wel ic in hopinge zijn/ dat ſy wederom ons beſtandich ſullen zijn ende helpen deſen rechten crijch/ dat wijt ooc tot een loffelick eynde mogen brengen. Ic ware wel voor hoochmoedich te achten / ende als de ghene die hem te ſeer opt ghéluc verlate / wanneer ghy in uwen voorſpoedighen tijt ghecomen waert/ende haddet u laten mercken tot vrede gheneycht te zijn/ende ick u dan met betamelicken redelicken ende ghelijcken middele niet te ghemoete ghecomen en ware/ſo mocht ick ſtraffinghe ende onеere vanden Goden ende menſchē ontfanghen: Maer nu ghy ſiet dat die van Cartago haer macht cleyne ghewordden / ende nerghens voor te achten en is / ſo wy dat meeſte verwonnen / ende gheſtreden/de victorie by na vercreghen/ in onſe handen hebben. So coemt ghy ende begheert dat wy eenen vrede aengaen ſullen / na uwen wille/ welcke vrede ſo langhe dueren ſoude/tot dat ghy van Cartago der ſchaden / die ghy aen luyden ende goet gheleden hebt / wederom verhaelt eñ becomē waert. Eñ wanneer ghy u ſelven betroudet / dat ghy ons aen machte ghelijck waert/ ende u teghen ons verweerē mochtet: Dan ſo ſoudy der Goden belofte ende eedt / eñ alle menſchelicke belofte vergheten/dien tijt en wil ick niet verwachtende zijn. Hebt ghy eenich betrouwen op uwe heyr/ſoo meucht ghy wel henen rijden/ ende voor die van Cartago dat beſte doen: deſgelijcx wil ick den Romeynen oock toonen.

Hannibals stoute antwoort

Doe Hannibal deſe ſtoute woorden hoorde ende vernam: Doe ſprack hy met corte woorden: Wel aen Scipio/ om dat ghy dan niet anders en wilt / ſo wil ick u ſtrijts ghenoech geven/ende bereyt u daer toe/dat wil ick

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Hannibal scheydet van Scipio met gramschap.

sick oock doen/ men moet eer morghen nacht weten/ oft de Romeynen/ oft die van Cartago/ de werelt te ghebieden hebben.

Hoe *Scipio* ende *Hannibal* van een scheyden, ende een yeghelick den zijnen totten strijt vermaende, zijn ordẽ stelde: maer na grooten arbeyt ende weere die op beyde zijden geschiede, wert *Hannibal* ende de zijne verwonnen, ende die inden strijt niet verslagẽ ofte ghevanghen en waren, worden in de vlucht ghedreven.

DAer mede verliet hy dat ghesprek/ ende reet tot zijnen ghesellen/ desghelijcx dede oock Scipio. Daer na maeckte hem een yeghelick in zijn legher ende waghenborch/ ende verkondichden haren volcke/ dat sy hen totten strijt bereyden souden.

Hannibal ende Scipio yeghelick van henluyden vermaent zijn volc tot stryden

Ende vermaende een yeghelick de zijne op dat alder hoochste ende beste/ vertellende wat al aen desen strijt gheleghen was/ wie daer te boven ginck/ die en soude niet alleen des anderẽ/ maer alle der werelt Heere zijn. Want daer laghen de twee machtichste steden op aerden/ Rome ende Cartago/ met alle haerder macht teghen malcanderen/ ende twee de vroomste ende beste Hooftluydẽ die inder werelt waren.

Oratio Hannibalis.

Hannibal hielt den zijnen voor manneliken te strijden/ daer mede sy alle goet/ lof ende eere/ welcke sy in sesthien jaren by hem in Italien vercreghen hadden/ niet op eenen dach en verloren. Ende wanneer hy by eenẽ quam/ die hy wist dat voortijts eenighe vrome feyten van wapenen bedrevẽ hadde/ dien vermaende hy/ sprack ende toonde al dat een goet Hooftman stont te doen.

Oratio Scipionis.

Desghelijcks vermaende ende vertrooste Scipio den zijnen oock met dier meyningen/ sy hadden den swaersten strijt verwonnen/ ende daer en ware niet meer dan dese voorhanden/ dat sy bedachten aen haer manneliicke deuchden/ ende hen ridderlick hielden/ eere ende goet te verwerven/ want daer en souden niet alleen paerden ende harnasch/ maer wat inder stadt Cartago goets ende costelicx ware/ inder buyte comen: ẽ sprack dat al tsamen met alsoo vrolicken woorden ende aenghesichte/ als oft daer gheen sorghe in dese sake en ware/ ende hy den strijt alreede ghewonnen/ ende de vyanden verslaghen hadde. Doen sy nu des anderen daechs aen beyden zijden wt haren waghenborch in dat velt quamen/ daer stelde een yegelick zijnen hoop inder ordinantie.

Slachorden van Scipio.

Scipio de Romeyn maeckte zijn ordinantie aldus/ wat van lichtẽ harnasch was/ dat ordineerde hy voor aent scherpste/ om dat sy eerst beginnen ende aen grypen souden tẽ stryde/ ende wanneer den stryt henluyden te swaer viel/ dat sy hen dan wederom achterwaerts gheven souden/ ende wijcken tot den gheweldighen hoop/ waer door den eersten slach met hen ghedaen soude zijn/ ende dan souden de vyanden eerst den grooten ẽ gheweldighen hoop teghen comen/ ende dien hoop was metten wtghelesensten ende besten Romeynen bestelt. Oock beval hy hen/ dat sy niet te vast oft te na aen malcanderen houden en souden/ oft de Elephanten in braken/ dat sy die wijcken/ ende plaetse gheven mochten/ ende dan nochtans in haer ordinantie blijven. Nae den eersten hoop/ dwelcke wy hier den verloren hoop heeten/ liet hy een weynich plaetsen tusschen hem ende den anderen hoop/ welcke wy hier den gheweldighen hoop heeten/ oft de eerste gheslagen/ oft achterwaerts ghedreven/ ende wijckende worden/ dat de vyanden dan eenen anderen gheordineerden hoop vonden/ met den welcken sy op een nieu slaen ẽ vechten moesten. Also maecte ende ordineerde hy ooc den derden hoop/ alle dat paerde volck wt Italien/ daer was Lelius overste af/ ende ordineerde hem by dat voetvolck op der rechter zijden/ ende Masinissa met zijnen reysiger getuych tooch opter slincker zijden.

Slachorden vã Hannibal.

Ende Hannibal die maeckte zijn ordinantie also/ dat die mettẽ Elephanten/ dier warender tachtentich (so veel en haddender die van Cartago te voren noyt in eenigen strijt ghehadt) eerst beginnen souden/ daerom/ oft sy ergens inder vyanden hoopen breken/ ẽ haer ordinantie scheuren mochten. Daer na ordineerde hy die van Liguria ẽ Gallia/ die by zijnẽ broeder Mago geweest waren/ dat sy dat voorvechten hebben souden/ want hy wel wist dat sy metten eersten aenloop goet/ maer niet volstandich en waren. Daer na ordineerde hy den anderen hoop/ dat waren de beste ende oude ridders/ die langhe tijt by hem in Italien gheleghen/ ẽ int hartste ende periculooste ghestaen hadden/ op den welcken hy zijn betrouwen setten mochte/ dat sy niet wijcken en souden/ dien hoop gaf hy Sopater/ welcke de Coninc van Macedonien met vier duysent gewapende ende groot goet/ tot die van Cartago te hulpe ghesonden hadde/ ende achter den selven hoop stelde hy noch eenen anderen hoop/ daer inne waren die van Cartago ende Aphrica/ dier warender so vele/ dat se den voorsten hoop/ die van Liguria ende Gallia gheheel omvinghen/ ende voor hen drongen/ also dat sy niet vlien en mochten/ daer mede hen de Romeynen aen hen moede sloeghen/ eer sy aen den rechten hoop ende scharpte zijnder ouder ẽ besochter ridders quamẽ. Tot den alder achtersten liet hy behouden/ die wt Italien gheboren waren/ ẽ hem meer in Aphrica door bedwanck/ dan door liefde ofte luste des oorloochs nae waren ghevolcht/ want hy sorchde/ indien hyse by den voorsten hoop liet/ sy mochten voor den stryt op der Romeynen zijde wijcken/ ẽ in de ander hoopen een verschrickinghe ende onordeninge maken. Oock besloot Hannibal dat voetvolc mettẽ reysigers aen beyden zijden/ ghelijck als Scipio zijn ordinantie hielt.

Sopater.

Den strijt van Scipio teghen Hannibal.

Als nu beyde de heyren teghen malcanderen quamen/ ende men begonste daer op te blasen/ was angst/ sorge ende verschrickinghe/ vreucht ende droefheyt voor ooghen/ na dien dat niet alle man ghelijck ghesint/ ende alle de hoopen tegen malcanderen vervaerlic aen te siene waren. Maer doe sy malcanderen begosten te ghenaken/ ende Scipio

sach

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 551

sach dat de Elephanten totten eersten aenstoot gheordineert waren / doe schickte hy hem voor / ende beval den ghenen die met lichtē harnasch / ende van hem ooc int voorste vanden strijt gheordineert waren / dat sy met een groot gheschrey ofte roepinghe de Elephanten aenloopē souden / dat volbrochten sy goetwillichlic / ende maecten met dien roep / dat haer de Elephanten meer dan half wederomme keerdē / ende achterwaerts inde vrienden liepen / dat was het eerste ongeval dat Hannibal daer ontfinc / want sy verstropden den zijnen aen der slincker zijden.

Doe Masinissa dat sach / die vander Romeynen partye oock op de slincker zijde geordineert was / maecte hy bloot dat voetvolck / ende brack met de Elephanten in Hastrubals hoop / verstropdese ende sloech daer vele doot / de andere Elephanten traden onder de voet sommighe Romeynen / maer daer viel meer schade vanden Elephanten op Hannibals / dan opter Romeynen zijde / want sy worden vanden Romeynen haest neder ghevelt / ende daer van oock sommige achterwaerts in Hannibals hoopen ghejaecht. Daer nae trefte Lelius met het paerdevolc / dat hē toe geordineert / en een Hooftman af was / ooc metten vyandē opter rechter zijdē / die dedē indē eerstē aenganghe groote weere: maer Lelius vercreech de overhant / ende maeckte dat paerde volck van die van Cartago vluchtich / waer door Hannibals voetvolck op beyde zijden gebloot ende verlaten wert. Noch stont dat voetvolck vast / ende de strijt gheduerde so langhe / tot dat de voorste op Hannibals zijde van Gallia ende Liguria vast verslaghen worden. Het was ooc den Romeynen een groot voordeel / dat sy van eender spraken waren / waer deē dē anderē aenriep / dat sy malcanderē verstonden. Maer in Hannibals heyr was so wilden gheschrey eñ geroep / van menigherley tonghen eñ sprakē / dat niemāt en wist / waer de meeste noot was / oft waer na dat sy hen houden souden / also quamt daer toe / dat die vā Gallia ende Liguria vast verslaghen ende vliende worden: Maer doe de Romeynen quamen aen den anderen hoop / die Hannibal met zijn e oude ridders / welcke hy met hē wt Italien ghebrocht / beset hadde / die hielden harder teghen dan de andere ghedaen hadden / den Romeynen bestont een verschrickinghe aen te comen / om dat hen soo veel dooden onder de voeten laghen / ende de plaetse so slibberich van menschen bloet geworden was / daer inne sy waden moesten / also dat sy over de doode lichamen vielen / ende quamen in alsulcker noot / dat sy eensdeels wederom te rugge weken / ende vliende worden. Doe Scipio dat sach / liet hy op blasen / dat zijnen hoop geheel achterwaerts inder orden wijcken / ende den strijt verlaten souden / want dat was de gewoonte der Romeynen / datmen henluydē van allen dingen mettentrompetten eenteecken gaf / wat sy doen ofte laten souden.

Doe dat gheschiede / lach daer eenen soo grooten hoop dooder luyden tusschen beyde partyen / dat die van Cartago oock niet wel daer over comen / ende den Romeynen niet wel vervolghen en mochten / ende bleven alſo inder ordinantie staende.

Doe Scipio dat sach / maeckte hy terstont een ander ordinantie / hy schepde de ghequetsten van de ghesonde / ende ordineerde eenē nieuwē hoop / die dat meestendeel al spiessen ende lanck gheweer hadden / die stelde hy Hannibals volck onder de ooghen / bevelende / dat sy niet op de vyanden dringen / maer in haer voordeel eñ orden staende soudē blijven ter tijt toe dat de vyanden op hen drongen / ende dat zijse dan wederstaen soudē. Nu mocht Hannibals volck oock niet wel opten Romeynen dringhen / want daer laghen soo veel dooder lichamen tusschen hen beyden / dat sy in twijfelingge waren / wie over de doode lichamen gaen / ende den anderen na soude volgen. Daer en tusschen heeft Scipio dat andere volck in twee hoopen ghedeylt / ende liet die een weynich omme drapen / tot dat sy opter rechter ende slincker zijden met Hannibals volc op een nieu treffen mochten / voorquamē eñ verhaeste in dat stuc ooc Hānibal / also was de meeste noot by dē voorstē aēt scharpste / eñ de strijt geduerde so op beyde zijden / hoe wel de Romeynen het voordeel hadden / nochtans deden Hannibals volck groote weere / want hy selfs in persoone toe spranck / waer hy sach dat de meeste noot was / eñ aenriep zijn oude ridders / daer mede wederstont hy den strijt so langhe / tot dat Lelius ende Masinissa die dat paerdevolck na ghejaecht / ende haerder vele verslagen ende ooc gevangen haddē / wederō tot dier plaetsen quamē / eñ doe sy sagen / dat de strijt noch duerde / hoe wel sy moede waren / noch steldē sy hen wederom inder ordinantie / eñ treften met een nieu geroep / aent eē eynde met Hannibals volc. Doe nu die van Cartago aen allen zijden bevochten worden / streden Hannibals volck een wijle tijts seer vromelick / maer ten laetsten namen sy de vlucht / ende de beste die staende bleven / worden alle verslaghen ende ghevanghen.

Alsoo hadden de Romeynen de overhant: Hannibal was de alderlaetste inden strijt / ende quam met weynich reysigers die noch by hem waren / van daer / want de Romeynen waren oock te paerde ende te voet seer moede / alsoo dat daer niemant en was die de vyanden meer vervolchde / ende lieten hen genoegen / dat sy dat velt behouden haddē. In dien strijt worde op Hannibals zijde meer dan twintich duysent mannen verslaghen / ende oock soo vele ghevanghen / veel vanieren ghewonnen / ende elf levendighe Elephanten. Oock wert Sopater / die de Coninck van Macedonien dien van Cartago te hulpe gheseynt hadde / ghevanghen. De Romeynen en hadden oock niet sonder schade gheweest / want sy hadden in diē strijt by thien duysent mannen verloren / eñ daer toe seer vele ghequetste. Daer nae nam Scipio Hannibals waghenborch sonder eenich wederstant inne / daer inne de Romeynen veel goets vonden. Ende hoe wel Hannibal gheen victorie en hadde / nochtans bekende Scipio / dat hy noyt gheen herderen strijt ghedaen en hadde / ende gaf Hannibal den prijs / dat hy na ghelegentheyt zijns heyrs / gheen

gheen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

gheen beter ordinantie en hadde mogen maken/oock op dien dach voor zijn persoone al ghedaen hadde / dat een goet Hooftman behoorde te doene / ende waer hy selve op zijnder zijde ghe'weest / so en hadde hijt niet mogen oft connen verbeteren. Also bleef Scipio sommighe daghen int velt ligghende/tot dat de dooden begraven/ende de ghequetste verbonden waren.

Daer nae seynde hy Lelium metten ghevanghenen nae Rome / eñ liet de Romeynen de victorie vercondighen. Nu waren hem in der selver tijt veel schepen vā Sicilien in zijn heyr dat noch voor Utica lach / ghecomen/ die hem victalie ende andere nootdruftighe dinghen aen voerden / die nam hy tot zijnen schepen/ die hy by hem hadde. Eñ brac voor de stadt Utica op/ende voer na Cartago toe/ gaf Gneo Octavio dat ander volck / dat hy met henluyden te lande oot na Cartago reysen soude. Doen sy nu te lande ende te water schier by Cartago ghecomen waren / daer quam te gemoete Scipione een schip/dat van Cartago wt gevaren was/besteken met telgeren van Olyf boomen/ welcke een teecken des vredes was/daer inne waren thien treffelicke mannen in Legaetschap/van die van Cartago tot Scipionem gheseynt / die vrede ende ghenade begheerden van hem ende den Romeynen.

Scipio trecket te water eñ te lande voor Cartago/eñ hem comē in tgemoet hun Gesanten/die den pays versoecken.

Maer Scipio en gaf henluyden gheen antwoorde/dan dat sy wederom te huys voerē/ eñ aenden derden dach wederom by hem inden leger souden comen voor de stadt Tuneta/daer souden sy hem vinden. Doen nu Scipio daer zijnē wagenborch sloech / quam hē de tijdinghe/hoe dat Vermina des Coninckx Siphax sone/niet verre in eenen leghere met eenen grootē hoop paerdevolcx laghe / met welcken hoop hy die van Cartago soude te hulpe ghecomen zijn/eñ daer verbeyden/ tot dat hy verstont eñ wiste/wat die van Cartago beginnen souden. Doen seynde Scipio alle zijn paerde volck tegen hem / eer die van Cartago eñ hy yet nieus te handen toghen/ welcke paerdevolck Verminam onversiens overvielen/doorstaken/ eñ vinghender vele/ ende dreven hem wederom te rugghe.

Vermina Siphacis sone/ coemt tot hulpe vande Cartaginoysen/ maer wort vā de Romeynē gheslaghen.

Hoe ende in wat manieren de vrede tusschen den Romeynē eñ die van Cartago gemaect wort, daer *Hannibal* behulpelick inne was, ende *Gisgonem*, die den vrede wederriet, met ghewalt behinderde, ende hem zijn woorden onderginck, hem oock met zijn cleederen van zijn plaetse tooch ende verdreef.

Die van Cartago schicken ander gesantē aen Scipio om pays te versoecken.

DAer na seyndē die van Cartago wederom dertich treffelicke mannē in Legaetschap tot Scipio in zijnen leghere voor Tuneta/ die begheerden noch ootmoedelicker genade ende vrede van hem/van weghen der stadt Cartago/dan de thiene te voren ghedaen hadden/ want haer saecke die stont alsoo / dat sy gheenen troost oft hope meer op den crijch en setteden / de selve strafte Scipio mettē eerstē seer hert met woorden om haer ongheloove / dat sy den Romeynen altijt/ende corteliughe inden bestant metten schepen bewesen hadden / ende de meeste menichte die by Scipio waren/ waren van dier meyninghe/ hy en soude gheenen vrede met haer maken. Maer Scipio liet de Legaten int heyr ligghen ende wachten / ende hy reet metten paerdevolcke voor ende al rontsomme de stadt Cartago / ende doen hyse al om wel besien hadde/sach hy wel dat sy so vast ende sterck was / datmense met gheen stormen winnen en mochte.

Doen bedachte hy/wat moeyte/cost ende arbeyt daer toe gaen soude / wanneermense met een langhe leghere (datmen daer voor ter zee ende te lande hebben moeste) soude moeten bedwinghen / daer toe wist hy / dat sommighe Romeynen langhe daer nae ghestaen hadden / eñ bysonder een Burghemeester des selven jaers / tot Rome Gneus Lentulus ghehecten / datmen Scipio soude ontbieden / ende dat Lentulus als een Burghemeester toe behoorde/ de landen bevelen soude/daerom sorchde Scipio, dat de Romeynen hem der eeren vergunnen/ende eenē anderen Hooftman vā Rome in Aphrica seynden souden / die den crijch tot eenen eynde brengen/ ende hem den prijs ende eere toe gegheven soude worden/dat hy Cartago inder Romeynen ghewalt ghebrocht hadde / hoe wel niet de selve / maer Scipio de rechte oorsake ware. Wt dier oorsaken alleene wert hy van rade/ met die van Cartago een vrede te maken/dien hielt hy den dertich mannē / die tot hem in Legaetschap ghecomen waren/ in deser manieren voor.

Scipio worde van sinne met den Cartaginoysen pays te maken.

Inden eersten/dat sy hem de schepen wederom gheven/ ende daer toe al dat daer inne gheweest ware/wederom keerden/ eñ dat sy hem inden bestande gherooft ende ghenomen hadden. Ten anderen / dat sy alle ghevanghenen/ die sy vanden Romeynen hadden/costeloos/ledich ofte vry lieten/ende alle vluchtighe eñ overtreders hem over leverē. Ten derden/ dat sy den Romeynen alle haer schepen over gaven/ die totten oorloge dienden / eñ alleene schepen behielden / om haer neeringhe/ wijn eñ vruchten inne ende wter stadt te voeren / ende daer toe alle ghetemde levendighe Elephanten / eñ belooven gheen meer tamme te maken. Ten vierden /dat sy haer met Masinissa vereenichden / ende hem wederom gaven / wat sy van zijns vaders Coninckrycke in hadden/ende met hem ofte niemant gheen oorloge nemmermeer te beginnen ofte voornemen/sonder oorlof eñ weten der Romeynen.

Scipio stelt die van Cartago voren/ d'artikels vā den pays.

Ten vijfsten / dat sy den Romeynen de naeste vijftich jaren/voor haer tribuyt / alle jaren thien duysent sware ponden silvers gheven sullen/ ende hondert mannen tot een ghijssel/die hy wt der stadt van Cartago nemen ende kiesen soude/ ende so soude hy henluyden toe laten / haer stadt Cartago te regeeren nae haer oude statuyten/ privilegien/ ende ordinantien. Oock mede alle de steden ende casteelen die sy noch inne / ende haer de Romeynen niet af ghewonnen en hadden. Dese maniere des vredes mochten sy tot haren medeburghers brenghen / ende in dien zijt onderhouden ende volbrenghen wilden/ dat sy dan zijn heyr soudye ende cost gheven

 souden/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 551

souden / tot dat hy met henluyden oot eenen Legaet tot Rome gheseynt hadde / ende de Senaet ende de Romeynen den vrede toe lieten ende bevestichden / anders en souden sy gheenen troost oft hopinge tot eenich ander bestant oft vrede hebben.

Doen nu de Legaten wederom tot Cartago quamen / soo seynden haer oversten ende Senaet om Hannibal / die noch inder stadt van Adrumentum met weynich volcx / die hy nae den strijt versaemt ende vergadert hadde / lach / om zijnen raet in desen dingen oock te verhooren. Hannibal gaf henluyden den raet / den vrede also aen te nemen. Ende als die van Cartago / de overste / ende der stadt Raet / ende de ghemeynte versamen ende beroepen lieten / ende henluydē de maniere des vredes voor hielden: Stont daer een onder hen allen op / Gilgo ghenoemt / die dede het woort totter ghemeynten / ende die ontriet henluyden den vrede aen te gaen.

Hannibal radet datmen den pays met de Romeynen soude aenveerden.

Gisgo ontradet de vrede / den welcken Hannibal van boven neder trock.

Doen Hannibal dat hoorde / sorchde hy / zijn woorden mochten de ghemeynte bewegen tegen den Raet / ende eer hy wt ghesproken hadde / ginck Hannibal daer op / ende tooch hē af met zijnder hant vander hoochten daer hy stont / ende ginck staen in zijn plaetse / daer van ghereees een murmuratie onder de gemeynte / dien verdroot / dat Hannibal alsulckdanighen ghewalt in eene vrye stadt bedrijven soude. Doen Hannibal dat sach / stilde hy de ghemeynte.

Ende badt dat sy hem verhooren wilden / begonste te spreken / ende te vertellen / hoe dat hy maer neghen jaer out en was / doen hy van zijnen vader Amilcar in Spaengien in dat heyr gevoert wert / daer hy de ridderschap geleert ende gehanteert hadde / tot dat hy van henluyden tot eenen Hooftman ghecoren / ende daer nae in Italien ghetoghen ware / ende dat is nu ter tijt drie ende dertich jaer gheleden / dat hy alle den tijt voorghenoemt int velt gelegen / ende hem in ridderlicke saken gheoeffent / ende binnen dier tijt Cartago noyt ghesien en hadde / oft in zijne vaderlant niet ghecomen en was / wat nu den oorlooghe ende het velt toe behoort / liet hy hem duncken / dat hy hem ghenoech daer af verstont: Maer van burgherlicke handelingen ende saken / hoe dat hem een yegelick inder stadt houden ende regeeren sal / daer en hadde hy gheen wetenschap van / ende moeste dat eerst van henluyden leeren / daerom badt hyse / oft hy hem aen Gisgo te vele misgaen hadde / dat sy hem dat wilden vergheven / ende niet ten archsten af en namen: Maer hem hadde verdroten / dat Gisgo, als een onbewandelt man / die altijt inder stadt van Cartago gelegen ende ghebleven ware / voor andere / die hem des veel beter verstonden / ende voor der stadt van Cartago menighen noot gheleden hadden / hem onderwonde / den pays wederom te ontraden / soude yemant teghen den pays seggen / dat soude hy doen / die sesthien jaer in Italien teghen de Romeynen gheleghen hadde / ende wist wel dat hy henluyden boven hondert duysent Romeynen af geslagen / ende tot grooter schaden ghebracht hadde / dan vander tijt af dat Rome gestaen hadde / oft in eenighen oorlooghen van yemant ontfanghen hadden. Daer by sy wel bedencken mochtē / dat de Romeynen voor yemant anders van Cartago bysondere vyantschap tot hē droegē / nochtans als hy aensach ende bedochte / hoe het op desen dach metten Romeynen ende oock met die van Cartago stont / ende wist wat haer beyder macht ende wesen ware / so wilde hy hen raden den pays metten Romeynen / also haer Scipio de maniere ghegheven hadde / aen te gaē / ende en conste niet ghedencken / dat haer tot desen tijden yet beters te raden oft voor te nemen ware.

Hannibal ontschuldicht hem / ende radet tot vrede.

Met dese woorden maecte Hannibal, dat hem vele vanden Raet ende vander gemeynte toe vielen / ende ghemeynlick besloten wert / den pays aen te nemen. Alsoo doen dat Legaetschap van Cartago wederom tot Scipio quam / de schepen ende de ghevanghenen met hem brochten / ende den pays beloofden te onderhoudē / so wert daer een bestant drie maenden lanck gemaect / ende die van Cartago moesten hem tot de boven ghescreven puncten des pays verbinden / binnē dier tijt nergens gheen Legaetschap te seynden / dan tot Rome / ofte oock eenige Legaetschap tot haer ghesynt worde / die niet te laten gaen / sy en hadden Scipioni te voren haer bootschappe te kennen ghegheven.

Die van Cartago aenveer[…] den d'artikel[…] vanden pays by Scipio voor[…] ghehouden.

Hoe *Scipio* zijn Legaetschap, ende daer toe dertich burgers van Cartago na Rome seynde totten Senaet. Den pays daer selve te bevestighen, onder welcken gedeputeerden *Hastrubal Hedus* een treffelick burgher van Cartago de bootschappe dede, ende vanden pays wel ende beweechlicken sprack.

Daer nae seynde Scipio met die van Cartago eē Legaetschap na Rome / Lucium Scipionem zijnen broeder / Veturium Philonem, ende Marcum Martium Rallam, als de selve met de Legaetschap van Cartago tot Rome quamen / verhoorde se eerst de Senaet buyten der stadt by den tempel der Godinnen Bellona genoemt. Daer vertelde eerst Veturius Philo de Senaet / hoe Scipio ende Hannibal tegē malcanderen ghestreden hadden / ende soo verre het hen gheliefde / soo hadde Scipio den sorchlicken ende swaren crijch een eynde ghemaeckt / ende vertelde nae der ordinantie vervolghende hoe se ghemaeckt ware / het middel ende de maniere des vreden / waer van de Senaet groote vreuchde ende blijschap ontfinck / ende beval de Legaetschap van Scipio / dat sy inder stadt reden / ende de gemeynte dese dinghen oock vertelden / ende henluyden de vreuchde deelachtich maectē. Doen dat geschiede / wasser een groote blijschap inder gantscher stadt van Rome / ende alle haer tempelen worden open ghedaen / in welcke tempelen een groote toeloop was van mannen ende vrouwen / die de Goden offerden / ende danckten dat dat stranghe sorchlicke oorlooch tot eenen eynde ghecomen was. Ende Scipio wort boven alle Romeynen vermaert / ghelooft ende ghepresen. Den anderen dach verhoorde de Senaet oot de Legaetschap van Cartago

De Ge[…] van Sci[…] vercondig[…] binnen [R…] zijn victo[…] in Affrike.

De Gesanten van Cartago handelen binnen Rome vã paps.

tago buyten der stadt / by den voorgenoemden tempel. Ende als inden Senaet gingen dertich oude eerlicke ende eerbare mannen/ want het waren de outste ende beste vander stadt/ alle int swert ghecleet / met treurighen aensichten ende manieren/ so beweechden sy vele andere Romeynen des Senaets tot barmhertichheyt. Doen begonst een van de eerlickste onder henluyden Hastrubal Hedes ghenoemt/ van haer alder weghen te spreken.

Oratio Hastrubalis Hedi.

So de Goden ende der Romeynen mannelicke cracht ende deucht dat also genoecht ende daer toe ghebrocht hadden / dat Cartago (die haer selven voor de machtichste stadt inder werelt ghehouden hadde) de selve Romeynen nu te huys soecken/ ende van hen nu ghenade ende vrede begeeren moeste/ so waren sy van haren mede burgeren / ende den Raet van Cartago daer toe gheordineert/ dat sy dat doen ende volbrenghen souden. Hoe wel nu de Romeynen teghen haer ende andere landen ende steden groote victorie / door haer mannelicke cracht eñ deucht verworven / ende vercreghen hadden / daer door sy voor alle andere volck ende natien/ hooch vermaert ende ghepresen worden: Nochtans so isser een ander stuck / dat henluyden tot grooter ende hooger lof ende eere dienende is/ daer van sy meer / dan om haer ridderlick voornemen ende mannelicke cracht te lovẽ ende te prijsen zijn/ dat is / dat sy henluyden in haer geluck hen selven niet te seer en verheffen / ende altijt den genen die sy verwonnen/ na der daet/ veel ghenade ende barmhertichheyt bewesen hadden/ de victorie int stormen / ende int strijden en wert niet alleene den menschẽ/ maer ooc het meestendeel den Goden toe ghegheven / maer wat sy den mensche ghenade ende goets bewesen /dat quam van haer eyghen deucht ende goetheyt: den prijs ende lof die sy daer voor ontfinghen / die behoorde hen eyghen/ eñ en dorsten daer niemãt danckbaer af zijn. Nu mochten sy hen vã die van Cartago beclagen/ ende de oorsake vertellen/ dat sy haer selven inder noot ghebrocht / ende den Romeynen altijt sonder reden ende recht totten oorloghe verweet hadden / eñ om dier saken wille mocht men bedencken/ dat sy alle ghenade ende goetheyt onwaerdich waren/ dat liet hy daer by blijven.

Maer hy badt henluyden ter herten te nemen ende te bedencken / dat tot Cartago/ als in andere groote steden / veel partyen eñ menigherleye luyden woonden / ende een onrustich ghemeynte / die ghemeynlick den ghenen die totter oorlooghen / ende onruste gheneycht waren/ aen hinghen. Ende alsoo en mochten de eerbare vreedsamighe ende wijse / die dat eynde bedochten ende te voren seyden/ wat cost ende verderbinghe ofte destructie daer van comen soude / ghehoor hebben / want de Goden gheven ende verleenen selden den menschen tot groote rijckdom ende macht / goede sinnen / verstant ende eendrachticheyt. En ware dat gebreck binnen Rome niet / te meer souden sy den Goden danckbaer zijn. Hannibal / zijn gheslachte ende aenhanck / die rijck ende machtich by henluyden gheweest waren / hadden over vele jaren tot deser tijt toe/ die van Cartago geregeert/ ende de ghemeynte waer henen sy wilden verleyt / daer by waren oock vele eerbare ende gherechte luyden in Cartago / die haer voornemen altijt leet / ende meer tot vrede dan totter oorlooghen gheneycht gheweest waren: maer men heeftse niet willen hooren / ende soo en heeft haren raet ende meyninghe gheenen voortganck moghen hebben. Nu is haerluyder hertelick ende ootmoedich begheeren / dat sy om der sommighen wille / die in dese dinghen schuldich waren/ ende oock het meestendeel verslagen/ ende haren loon ontfanghen hebben / niet de gantsche stadt soo onghenadich zijn en wilden/ dat sy den goeden de misdaet der quader ontgelden lieten / eñ haer luyden daerom alle der ghenaden berooven. Maer haer goetheyt eñ deucht/ also sy vele andere/ die sy verwonnen hadden/ oock mede deylen ende bewijsen wilden / ende de maniere des vredes niet ten strangsten ende hartstẽ ordineren / maer alsoo matighen / dat zijt oock verdragen ende lijden mochten/ eñ en souden sy niet meer ghenade verwachtende zijn/ dat sy dan die van Cartago by den middele des pays/ als haer Scipio voor ghehouden hadde/ blijven lieten / hy ware haer hert ende swaer ghenoech / oft sy haer overmidts der misdaet hatich eñ onguinstich waren/ nochtans souden sy met rechte nae wtwijsinghe des menschen wesens ontfermenisse hebbẽ/ dat een sodanighe stadt / wiens ghelijc inde gantsche werelt niet gheweest en is / die te water ende te lande so groote macht hadde/ daer toe gecomen is/ ende aldaer sy haer tot deser tijt toe mede beholpen hadden / van haer geven ende verlaten/ ende nu alle dinc/ dat den menschen troostelick ende behulpelick ware / ghebreck hebben moesten / binnen haer mueren ende poorten also besloten ende bedwongẽ worden/ tot wat poorten sy wt sagen ende gingen/ niet met allen vanden haren en saghen / want alle haer macht ende ghewelt was henluyden ontnomen/ ende henluyden en was niet meer gebleven / dan inder Romeynen wille te leven / dwelck sy met goeder herten ende gheerne doen / ende om dattet de Goden also gheordineert hadden/ so wouden sy haer goetwillich daer toe gheven/ ende den Romeynen voor alle ander volck ende natien de eere gunnen.

Doen Hastrubal zijn woorden voleyndet hadde/ ende de andere Legaten die met hem gecomen waren/ alle met woordẽ ende teeckenen seer ontfarmelick te bidden begonstẽ/ dat sy henluyden aen den middel des pays ghenoegen lieten/ ende haer niet meer en beswaerden/ oft ongenade op leggen en wildẽ/ eñ de vaders vandẽ Senaet/ vele tot barmhertichheyt ende medelijden beweechden.

So vraechde eẽ onder den Romeynen die hem oock woude hooren laten/ den Legaten van Cartago / by wat Goden sy den paya sweeren ende bevestigen wouden / soo sy den pays hier voortijts by haren Goden belooft ende ghesworen/ niet ghehouden en hadden. Doen antwoorde Hastrubal Hedes / by den Goden/ die hem also wreken/ ende den menschen/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der ſtadt 552 Hannibal Hedes gheeft op een ſpytighe vraghe een cloecke antwoorde.

ſchen/die gheen geloove en hielden/alſo hert ſtraffen conſten/als ſy geſtraft waren. Deſe antwoort wert Haſtrubal Hedes, voor een corte ende verſtandel antwoort na ghegheven/ende den Romeyn verweten/ dat hy in haer droeffeniſſe ende ellende/ haer oude gheſchiede dingen verhalen/ende henluyden daer mede beſchimpen woude.

Na deſe dinghen liet de Senaet Marcum Attilium,ende Quintum Minutium de Wijcmeeſters de gemeynte by een vergaderē/ om te doen vraghen oft henluyden goet dochte/ met die van Cartago pays te maken/ ende wie de maniere ende middel des pays gheven/ende dat heyr wt Aphrica wederom tot Rome brenghen ſoude. Dat geſchiede daerom/ want Gneus Lentulus, die een Burgemeeſter/ begheerde datmen hem dat als een Burghemeeſter/ ter ſelver tijt bevelen/ eñ de eere gunnen ſoude: maer de gemeynte riep eendrachtelick dat Publius Scipio, de maniere ende middele des pays geven/ ende dat victoriooſelick heyr wederom met een triumphe in brenghen ſoude. Doen dat den Legaten van Cartago vercondicht wort/ dancten ſy den Senaet/ ende het Roomſche volck grootelick/ende baden dat henluyden de Senaet gunnē woude inder ſtadt te gaē/ ende den gevanghenen van Cartago aen de ſpreken/welcke de ſommighe haer vrienden waren/ende ſommighe van henluyden hadden bevel van andere haer vrienden ooc aen te ſpreken/ om een middel te vinden/ hoemenſe ſoude moghen loſſen. So gaf henluyden de Senaet tot een antwoort/datſe de namen/die ſy geerne loſſen ſouden/ in geſchrifte over gaven : doen gaven ſy wel by twee hondert in gheſchrifte over/ dat alle goede eñ edele burgers van Cartago waren. Doē gebood de Senaet datmēſe alle wt de gevangheniſſe laten ſoude/ ende hen den Romeynen/die van Scipione met die van Cartago in Legaetſchap tot Rome gheſeynt waren/ over gheven/om de ſelve in Aphrica tot Scipionem te voeren/met bevel/ in dien de pays voortganck hadde/ ende volbrocht wort/ dat hijſe dan ſonder eenich rantſoen/vry ende los laten gaen ſoude. Daer van danctẽ de Legaten van Cartago den Senaet/ ende gaven den Romeynen daer af grooten prijs. Doen toghen de Legaten Scipionis, ende die van Cartago te ſamen wederom in haer ſchepen/ende voeren gheluckelic tot in Aphricam. Ende daer wert den pays/ als boven gheroert is/ van Scipio met die van Cartago beſloten/ ende ſy overleverdē/ende gaven hem by vijf hondert ſchepē/ende by vier duyſent Romeynen/die in dat oorlooge verwonnen/ende in Cartago gevangen laghen/ die lieten ſy los ende vry. Daer toe leverden ſy Scipioni veel overtreders ende vluchtighe over/ dat gheen Romeynen en waren/ die liet Scipio onthalſen/ende de Romeynen liet hy cruycen. Daer nae liet hy alle de ſchepen op een plaetſe brengen/ende al verbranden. Daer af ontfinghen die van Cartago alſo grooten druck/ende en hielden haer anders niet/ dan oft de ſtadt ſelve aen gheſteken ende verbrant ware gheweeſt. Maer doent ſoo verre quam/datmen dat heyr der Romeynen haer ſoudye betalen ſoude/ ende de ghemeyne borſſe van die van Cartago/ was overmits der oorlooghen/gheheel ydel ghewordẽ/alſo dat de burghers dat ghelt ſelve op brengen/ ende in haer eyghen borſſen taſten moeſten/ lieten ſy haer ſelvē duncken/ dat henluyden den pays veel te ſwaer was/ende beſtonden doen eerſt daer teghen te claghen.

Int Iaer van der ſtadt 553

Gneus Lentulus.

De gemeynte van Rome beveelt dat Scipio ſoude den pays maken met die van Cartago: ende het heyr wt Afrike brenghen.

De gevangenen van Cartago werden vry ghelaten.

Scipio ſluyt den pays met die van Cartago.

Hoe *Haſtrubal Hedes* tegē *Hannibal* inde handelinge des pays neerſtelick ſprack,ende hem ſtrafte,ende wederom *Hannibal* hem cloeckelick ontſchuldichde.

ALs ſy op eenen tijt inden Raet ſatē/ eñ daer van ſpraken/ ende niet wel weten en conſten/ hoe zijt beſt aen leggen ſouden: Doen dachten de Raetſheeren eerſt achterwaerts/ ende worden haerder vele noch weenende.

Doen nu Hannibal dat ſach/ die oock by henluyden inden Raet ſadt/ begonſte hy te lachen/daerom ſtrafte hem een vanden outſten/Haſtrubal Hedes ghenoemt/met woorden ſeer hert/ hoe hy in ſodanighen benautheyt ende jammer der gantſcher ſtadt alleene lachen mochte/ſoo hy doch de principaelſte eñ een oorſake van deſe dingen was/ende de ſtadt Cartago inder noot ghebrocht hadde. Daer af verantwoorde hem Hannibal voor den gheheelen Raet aldus.

Hannibal wort ghestraft, om dat hy lachet met de benautheyt der ſtadt.

O ghy van Cartago/conde ghy my alſoo wel in mijn herte/ als in mijnen mont ſien/ ſo ſout ghy wel bemercken/ dat mijn lachen niet wt eenen vrolicken/maer wt eender bedroefder herten quame/ want tot mijnder grooter ſchaden heb ick twee ghebroeders/ ende vrome ſtrijtbare mannen/ ooc vele andere vrienden ende geſellen/ eñ meer dan yemant van Cartago in deſen oorlooghe verloren. Ick ſwijge wat haet ende nijt ick van allen Romeynen op my geladen heb. Maer my verwondert/ wat ghy metten onnutten tranen meynt/ die meer dan mijn lachen/ o Haſtrubal, te ſtraffen/ ende te beriſpen zijn: ghy hebt u ſelven daer toe begheven/ ende ſonder tranen ende weenen verlaten Sicilien/Sardinien/ende Spaengien/uwe ſchepen/ende al het ghene dat de ghemeyne borſſe gheſpijſt ende gevoet heeft/ dit hebdy al te gader den Romeynen over ghegeven/dwelcke noch veel meer is/ dan daerom ghy nu ter tijt weent. Nu ghy in u eyghen borſſe taſten moet/ſo maect ghy ſo grooten miſbaer/ als oft u hier voortijts niet ſchadelickers gheſchiet en ware/ daer by te mercken is/ dat ghy u eyghen profijt/ voor den ghemeynen gheſocht ende aengeſien hebt: waer dat gheſchiet/ daer en mach geen regiment langhe dueren ende ſtaende blijven. Nu wil Haſtrubal my op leggen ende aen tijgen/dat ick uwes verdriets ende ſchaden een oorſaecke ben/dat en ſoudemē my met rechte niet ſeggen oft na geven/ want my geſchiet daer in groot onrecht. Hadde hem een yeghelick alſo int oorloge ghehouden ende beweſen als ick/ghy en dorſtet nu niet weenen/maer ghy ſout met my vrolick lachen. Jae hadde de gātſche ſtadt Cartago met alle haer macht/ ende

Hannibal verantwoort hem ſelven tegen Haſtrubal.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ende al uwe Capiteynen te ſamen ſoo vele ghedaen/als ick ſonder uwe hulpe met mijn heyz alleen/ nu ſeſthien jaer ghedaen heb/ ſo en waren deſe dinghen gheen noot.

Doen ick het oozloge aen nam eñ begonſte/doē hadt ghy noch het vierde deel in Sicilien/Sardinien ende Spaengien gheheel/ wat can ick ghebeteren/oft wat ſchuldē heb ick daer aen/ter wijle ick Italien gewonnē/ ghy deſe landen alle verlozen hebt/ van my/ ende mijn heyz zijn de Romeynen in Italien boven hondert duyſent verſlagen. Ick heb hen by tſeventich ſteden af ghewonnen/ ende henluyden (dat ict cozt make) na dē ſtrijt tot Canne/daer toe gebzocht/ dattet qualicker eñ ſozchlicker met henluyden ſtont/dant nu ter tijt met u luyden ſtaet: maer ſy en deden niet als ghy/doen ſy ghebzeck aen volck ende goet hadden/ ende gheen heyz meer verſamen ende op bzengen en mochten/doen haer ghemeyne boꝛſſe ydel ende wt gheteert was/ doen ſaghen ſy het ghemeyne pzofijt aen/ende en toefden niet/ al dat ſy hadden/ daer toe haer cleynoodyen ende andere juweelen/daer mede dat ghemeyne pzofijt ſoo vele als ſy vermochten/ wederom op ghe recht/eñ haer ſchatcamer wederom geſpyſt wozde/wat ſilver ende gout inder gantſcher ſtadt was/dat dzoechmen al op eenē hoop/ ende gaf dat den Senaet over. De vzouwen gavē haer cleynoodyen/ ende de edele kinderen haer voozſpanſelen/ ſy lietē haer knechten ende ſlavē/ acht duyſent vzy ende ledich/ gaven hen gheweer ende wapen/ dat ſy ridderſchap pleghen/ ende heeren wozden souden. Hadt ghy oock alſulcken ſin/ den wille ende liefde totten ghemeynen pzofijte/ hoe qualick het met u ſtaet/ u ware noch wel te helpen. Doen ick in Italien ſoo menighen ſtrijt hadde/ende mijn heyz niet langhen gebzuyck/als een goet cleet/ghewecr ofte wapen verſleten hadde (want deſe dinghen en moghen niet ſonder ſchade toe gaen) doen ic mijn bzoeder Mago tot u hier in deſe ſtadt ſeynde/ ende de ringen die ick den edelen Romeynen af getoghen hadde/ u ghebzuycken liet/ende van u begeerde/dat ghy my wederom met volcke ſtercken woudet/ daer mede ick het oozlooghe tot een eynde bzenghen mochte/ wat hulpe oft toeleggínghe hebt ghy my ghedaen? voozwaer gheene/ſoo lange tot dat de Romeynen hen wederom verhaelden/ ende eenen moet grepen.

O Haſtrubal/ doen waſt de rechte tijt te clagen/doen ſout ghy geweent hebben/ ende het ware oock gheſchiet/hadt ghy ende andere verſtaen/ wat grooter ſchaden eñ verlies daer dooz Cartago ende ons allen toe ghecomen is. Noch heb ick my ſonder al uwer hulpe ende toedoen in Italien onthouden/ tot dat ghy my ontboden hebt/ ende ben de laetſte geweeſt/ die Scipio beſtreden ende verwonnen heeft/ende van dat verlies/ oft ſchade en meucht ghy my oock niet de ſchult gheven: Wie is inden ſtrijt eerſt ghevloden? al die ghy my toe gheozdineert/ende daer ick my mede verſterct hadde. Ick ben alleen met dien/ die ick met my wt Italien gebzocht ende ghevoert hadde/ hert ſtaende gebleven/ ende den ſtrijt teghen ghehouden/ tot dat der Romeynen menich duyſent verſlaghen zijn/ ende hadt ghy u in deſen/ ende anderen ſtrijden opt oock alſo ghebzuyct/ de Romeynen en hadden niet ſoo menighe victozie van u ghehadt. Daerom en dozſt ghy my gheen ſchult toe gheven/ dattet u qualick ghegaen ende daer toe ghecomen is. Waer een yeghelick ghesint als ick/ ick ſoude noch dat beſte doen/ ende ſoudet oock weten aen te ſtellen/hoe hem een in nooden houden/ende wat men doen ſoude. Maer ſoo ick ſie/ hoe ongelijck ghy ende de Romeynē malcanderen/ eñ wat ghy beyde vooz luydē zijt/ eñ u alſo kenne/ſo heb ick u geraden den vzede metten Romeynen aen te nemen/eñ ſo ghy dat niet beteren en wilt oft meucht/ ſoo laet uwe onnutte tranen/die u nergēs toe en dienē/oft pzofiteren mogen, oock onder wegen.

Hoe wel deſe woozden Hannibal teghen ſommighe ontſchuldichden/ nochtans ſo en wozden ſy vanden meeſtendeel niet wel genomen/ want Hannibals gheſlachte ende vzienden waren dat meeſtendeel inder oozloghen al ghebleven ende verſlaghen/ ende oock gheſtozven. Daer mede de partye van Hanno de oude/ ende Haſtrubal Hedes, de overhant genomen hadden/ ende die waren van dier meyninghe/ dat de burgers de ſoudye op moeſten bzenghen/ ende den ſoudeniers/ die in dat heyz Scipionis laghen/ wt reyckcn ende betalen.

De Cartaginoyſen moeſt by ghebzecke van gelde een ſchattinge op den burgher legghen.

Hoe *Scipio* nae dat de vrede gesloten was, wederom met zijn heyr ende volck tot Rome met een triumphe ende grooter vreuchden in tooch, eē ontallicke schat met hē brochte, ende veel ghevanghenen. Daer oock *Siphax* de Coninck cortelinghe vander werelt verscheydē zijnde, voor zijn triumphe doot inne ghevoert wert.

Daer na ſettede Scipio Maſiniſſam in zijns vaders rijcke/ ende gaf hem oock ſommighe ſteden daer toe/ ende voozt ſadt hi ende de zijne inde ſchepen/ende voeren met gheluck eñ vzeuchden ten eerſten in Sicilien inde ſtadt Lilibeum/ daer na in Italien/daer wozt hy met grooter blijſchappen ontfanghen/ ende liepen hem vanden ſteden ende dozpen ſoo vele luyden teghen/ dattet ontallick was/ die hem ende zijn victozieuſelick heyz ſien ende ontfanghen wouden/ oock met gaven ende ſpijſe op den wech eerden/ tot dat hy by Rome quam.

Coninc Maſiniſſa wozt vā Scipio geſtelt in zyn rijcke.

Doen voer hy inde ſtadt met eē coſtelicke triumphe/ ende gaf inder Romeynen ſchatcamere/ hondert duyſent/ende dzie eñ twintich duyſent ſware ponden ſilvers/ ende begaefde daer en boven/ alle die met hem wt ghevaren waren/ met grooter eeren. De Coninck Siphax wert dooz zijns doots weghen meer ontoghen den ghesichte der menſchen/ die hem begeerden int inbzengen vanden triumphe te ſiene/ dan dat hy ontoghen was der eeren Scipionis/ daer hy triumpheerde/ want cozts daer te vozen was Siphax inder ſtadt Tybur gheſtozven/ daer henen hy vander ſtadt Alba ghevoert wozt/ nochtans was zijn doot ende af ſcheyden

Publius Cornelius Scipio coemt binnen Rome met eē ſeer groote triumphe.

ſchijn-

Int jaer van der ſtadt 553 ſchijnlick / daer door dat zijn lichaem open- baerlick/ ende met een groote navolginghe wt ghedraghen wort. Deſe Coninck (be- *Scipionis triumphe.* ſchrijft Pollibius de Leeraer) is inder trium- phe ghevoert ghewordeu/ nae Scipio/ als hy triumpheerde / volchde hem nae/ met eenen hoet bedect / Quintus Terentius Culleo, die *Q. Terentius Culleo.* oock Scipionem Aphricanum daer nae zijn leven lanck (alſt behoorlick was) waerdic- heyt ende eere beweeſs / als een oorſake zijn- der vryheyt : Maer oft den toenaem Aphri- cani hebben op gebrocht de goede wille ende gunſte der knechten/ oft des gemeyné volcx/ oft dat hy eenen aenvanck ofte oorſpronck ghenomen heeft van de goede gunſte ende ſmeeckelicke woorden der vrienden / gelijck alſt met Silla ghelchiet was / die ghenoemt wort de Salighe / ende Pompeius die ghe- noét wort de Groote / dat en is my niet wel bekent. Maer dat is warachtich / dat Sci- *Scipio Aphricanus.* pio de Hooftman metten eerſten gheeert en- de edel is ghewordden / metten name Aphri- cani, des lants ende volcx weghen Aphrica ghenoemt/ dwelcke van hem ghewonnen is ghewordden.

Deſgelijcken hebben hem daer na de an- dere gheſlachten die Scipioni inde victorie niet ghelijck en waren / coſtelicke Tytelen ende ſchijnbare toenamen laten gevé: D'ee- ne wert ghenoemt Aſiaticus van Aſia: de andere Macedonicus van Macedonia: en- de de andere Creticus van dat Inſele ofte eylant Creté/ dat nu Candia genoemt wort/ de eene Iſauricus, de andere Belearicns, oft Numantinus vanden landen/ Inſelen ende ſteden/ die ſy inder oorlogen der Romeynen ghewonnen hadden ende bedwonghen.

Daer by de Chriſtelicke Vorſten ende Heeren wel te vermanen zijn / ſoo de Heyde- nen om tijtelicke eere ende vergánckelicke rijcken/ ende weſen/ ſo vele gheleden hebben/ wat henluyden behoort te doene / om dat Chriſten gheloove wille/ daer mede ſy dat eewich leven vercrijghen moghen.

Het eynde des tvveeden boecks *Titi Livij* der Roomſcher Hiſtorien.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101.

DAT DERDE BOECK TITI LIVII VANDER ROOMSCHER HISTORIEN.

Anno M. D. XCVII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ICk verblijde my dat ick totten eynde des oorloochs van Cartago ghecomen ben, ghelijck als of ick ſelve inden arbeyt ende perijckel geweeſt ware. Wāt hoe wel ick bekenne, dat het niet en betaemde den ghenen die de geſten oft gheſchiedeniſſen der Romeynen ende Hiſtorien beſchrijven wil, dat hy in een yegelick deel des gheheelen wercx ſoude moede ende traech worden: nochtans ſoo coemt my inden ſinne dat in drie en veertich jaer (ſo lange iſt geleden van het beginſele des eerſtē oorloochs van Cartago totten eynde vandē anderē oorloge) ſoo vele boecken daer af geſchreven zijn, als in de vier hondert ende acht en tſeventich jaren, vant beginſele der ſtadt van Rome, tot den tijdē toe van Appij Claudij, die alder eerſt die van Cartago beſtreden heeft, ſo overlegge ick in my ſelven (als de gene, die daer toe gebrocht worden, dat ſy door den naeſten wech des oevers te voete inder zee gaen) ſo verre ick vorder trede, ſo ick meer inde wijde ende diepte des ſelven wercx verdole. Alſo waſt oock dit werck, twelck hier voor ſcheen te minderen, wanneer de eerſte deelen daer van volbrocht waren.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Van dat eerste oorlooghe der Romeynen teghen *Philippum* den Coninck van Macedonien.

Macedonische oorloge.

ALs nu den pays met die van Cartago ghemaeckt ende ghesloten was / begonste dat oorlooch met Philippo den Coninck van Macedonien/ welck (int aensien des perijckels/ oock na het vermogē der Vorsten) den voorgenoemden oorloghe/ dat de Romeynē met Hannibal ende die van Cartago ghehadt hebben / niet en is te ghelijcken: Maer na de achtinge der Coninghen/ oock des volcx ende de macht van Macedonien / metten welcken sy een groot deel van Europa/ ende dat grootste van Asia met gewelt bedwongen hebben / is hy veel merckelicker ghewecst/ welcke oorloghe voor thien jaren begonnen/ nu by drie jaren ghestilt ende neder ghelept was / also dat die vandē lande Etolien des oorlochs ende des pays een oorsake warē. Want doen de Romeynen in vrede / ende vanden oorloghe teghen die van Cartago gantschelick ontslaghen waren/ oock voortijts den Coninck Philippo onguonstich van des ontrouwen pays weghen/ die hy met die van Etolien ende andere byligghende steden ende Inselen / sonder weten ende wille der Romeynen gemaeckt hadde/ werdē sy verweckt teghen Philippum, om dat hy sommige steden / die haer int gheselschap der Romeynen hielden/ overlast ende verdriet aen dede. Hoe hy oock die van Athenen groote schade aē gedaen/ ende haer dorpen verdestrueert hadde. Dat oock Philippus veel volcx eñ ghelts Hannibali ende die van Cartago te hulpe tegen den Romeynen in Aphrica geseynt hadde/ dat al tsamē gaf den Romeynen een oorsake tegen den Coninck Philippum te oorloghen.

Attalus de Coninck.

Oock wordē doē ter tijt geseynt van Attalo den Coninck van Pergamo/ eñ dē Rhodischen/ sommighe Legaten totten Romeynen/ die henluyden vercondichden/ hoe datter sommige steden in Asia vanden Coninck Philippo teghen den Romeynen beroert worden. Den selvē Legaten wort geantwoort: De Senaet woude de sake van Asia in gedachtenisse hebbē / ende den Raet droech over een/ datmen dat oorloge tegen Macedonien geheel uyt stellen soude/ tot de toecomst der Burgemeesteers/ die doen ter tijt inden strijt teghen de Boyer waren.

Gesantē van Rome gesonden aenden Coninc Ptolomaeus.

Binnē desen middelē tijde wordē drie treffelijcke mannē vandē Raet vā Rome in Legaetschap tot Ptholomeum dē Coninck in Egypten gesondē/ om te vercondigē: Hoe de Romeynen Hannibal, ende die van Cartago verwonnen hadden/ ende hem de Coninck Ptholomeo danck seyden/ dat hy inden tijt des oorlochs by den Romeynen int geloove gebleven ware/ also sy oock van haren gesellen ende naesten verlatē waren / baden ende begheerden daerom oft by avontueren so ghevielc/ dat sy met gewelt ende onrecht bedwongen werden een oorloge tegen Philippum aen te nemen/ dat hy Ptholomeus zijnen goeden wille by den Romeynen woude behouden.

Hoe de Romeynen teghen de Boyer streden, ende den strijt verloren.

DOen ter tijt als Publius Elius de Burgemeester vernam/ dat de Boyer sommighe steden ende ghesellen der Romeynen in harē lande beschadichden / seynde hy met eenen hoop Caium Appium, dat hy de Boyer haer lant wederom verdestrueeren soude. Doen de selve Appius den vyanden te gemoete quam / dede hy alder eerst met voorsichticheyt der zijnē/ den Boyeren met verwoestinghe ende brant/ groote schade. Daer na vercoos hy hem een bequame plaetse/ by dat slot Mutilo genoemt / de vruchtē inden velde af te snijden/ die doen ter tijt rijpe warē/ ende doen hy aende selve plaetse quam/ de zijne op de voederinge seynde/ ende verstropt liepen/ ende geen goede waecke en hielden/ wert hy door onvoorsienicheyt vanden Gallen overvallen (die nu nu dien eynde Lamparter genoemt werden) op de voederinghe omcinghelt / daer van op der Romeynen zijde ten eerstē een groote sorge quam: daer na bestonden sy te vlien/ ende daer wordē der by seven duysent op de voederinghe verslaghen / ende met hen Caius Appius haerluyder Hooftman. De andere worden ghedronghen door groote vreese inden waghenborch te vlien. Ende des anderen daechs met gemeynen consente / haer goet ende have by nachte te verlaten / ende door bosschen ende onweghen tot haren Burghemeester te comen. Met den selven (doen hy anders niet en bedreef/ dan dat hy der Boyer lant verheerde ende verwoeste / ende met die van Genua pays maecte) alle tsamē wederom na Rome toghen.

Caius Appius wort met seven duysent mannē vande Boyers verslaghen.

Publius Elius Petus Borgermeester/ treet wederom na Romen.

Vanden aenslach des oorloochs teghen *Philippum* den Coninck van Macedonien.

SO haest als Elius Petus de Burghemeester te Rome quam / ende den Raet vergaderde/ oock alle begheerden dat hy gheen andere sake voor en name / voor dat hy ghehoort hadde de clachten haerder mede ghesellen / dat is daer sy mede verbonden waren teghen den Coninck Philippum, dwelcke terstont ghedaen wort / ende door den Raet wert besloten / dat hy eenen Hooftman diet hem beliefde in Macedonien seynden soude. Alsoo wort gheschict Marcus Valerius Levinus, ende nam met hem acht en twintich schepen / ende voer over in Macedonien. Ende doen hem van Marco Aurelio vercondicht wert/ hoe Philippus een groot heyr ende getal der schepen by een vergaderde/ hoe hy oock alle steden te lande ende te water/ door hem selven/ ofte zijne Legaten met grooter neersticheyt totten crijch verwecte.

Marcus Valerius Levinus wort gesondē met achtendertich schepen tegē Philippus Coninc van Macedonien.

Daerom na zijn goetduncken den Romeynen goet ende profijtelick ware / dat sy dat oorlooch met grooter neersticheyt aen grepen ende bestonden / want in dien sy langer vertoefden/ mocht Philippus by avontueren bestaē in Italiē te treckē/ als Pyrrhus de Coninck voortyden met cleynder macht ghedaen hadde / ende het dochte hem goet/ dat hy dese dinghen den Burgemeesteren ende den raet te Rome over schreve ende te kennen gave.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 553. D'ackers vā de Samniten eñ van Poulien worden ghedeylt.

Int eynde des jaers doen men ghetracteert eñ ghesprokẽ hadde inden Raet te Rome/ van den ackeren der onder crijschknechten die onder de Hooftmanschap Scipionis den crijch in Aphrica volbrocht ende volvoert hadden/ wort besloten dat de Schouthevt thien mannen ordineeren soude (in dient hem goet dochte) die den acker in Apulien ende inden lande Sannio deylen souden. In dien daghen als Publius Elius de kiesinghe der Burghemeesters hielt/ worden Burghemeesters ghemaect Publius Sulpitius Galba ende Cneus Aurelius Cotta, daer na vier Schouthevts vercoren/ gheheeten Quintus Minutius Ruffus, Lucius Furius Purpurio, Quintus Fulvius Gilo, Cneus Sergius Plancus. In dit selfde jaer worden oock begonnen de Roomsche spelen met personagien seer costelick/ Ludi Scenici gheheeten/ ende ghehouden twee daghen vanden twee Burgemeesterē Lucio Valerio Flacco, ende Tito Quintio Flamminio, die oock deylden een groote menichte corens onder dat Roomsche volck/ de mate om vier silveren penninghen met grooter dancksegginge ende gunsten/ welcke Cornelius Scipio, inde plaetse eens Burgemeesters/ wten lande van Aphrica ghesevnt hadde.

Int Iaer vander stadt 554

P. Sulpitius Galba. C. Aurelius Cotta.

Ludi Scenici, of schouspelen.

Graen wtgedeylt.

Daer na als men telde van dat Roome eerst ghefondeert was/ vijfhondert ende vierenvijftich jaer/ by Publio Sulpitio Galba ende Cneo Aurelio Burghemeesters tijden/ soo wert eerst aen ghenomen dat oorloghe metten Coninck Philippo, weynich maenden na dat die van Cartago den pays ghegheven was.

Beginsel van de Macedonische oorloghe.

Voor alle andere dinghen/ brochte Publius Sulpitius de Burghemeester dese dingen voor den Raet/ den vijfthiensten dach Martij/ op welcken dach dat officie des Burghemeesterschaps eerst in ginck/ eñ bekende den Raet/ dat de Burghemeesters souden laten houden Godlicke ceremonien met grooten offer/ ende met biddinghe/ dat de saken welcke dat Roomsche volck van haren staet ende wesen/ende vanden nieuwen crijch die sy op handen haddē/ dat dat selve al tsamen den Roomschen volcke/ haer mede ghesellen ende den Latijnschen name wel ende gheluckelicken vergaen mochte/ dat sy oock na dese Godlicke ceremonien ende ghebeden/ den Senaet vant ghemeyne profijt/ vanden landen daer inne de Burghemeesters souden trecken/ raet souden vraghen.

Op den selven dach seer bequamelick om de sinnen te verwecken/ der Romeynen worden brieven gebrocht van Marco Aurelio den Legaet/ ende Marco Valerio Levino, die in eens Schouthevts ofte Hooftmans plaetse was. Daer toe so quā een nieuwe Legaet vander stadt van Athenen/ de welcke vercondichde hoe de Coninck Philippus met alle zijnder macht het lant van Athenen nakende was/ alsoo dat hy in corter tijt niet alleene dat lant/ maer oock de stadt van Athenen onder zijn gewelt brenghen soude/ in dien sy vanden Romeynen gheen hulpe en vercreghen. Doen nu de Burghemeesters vercondicht hadden/ dat de Goddelicke diensten wel volbrocht waren/ ende dat de Goden hadden haer gebeden verhoort/ ende daer inne verwillicht. Daer na so worden de brieven Aurelij ende Valerij inden Raedt te Rome ghelesen/ den Legaten van Athenen ghehoort zijnde/ soo wort daer besloten/ men soude den Legaten van Athenen danck segghen/ dat sy langhen tijt van Philippo verwecket: maer door geen sorghe ofte angst vanden Romeynen niet ghevallen oft ghewelken en waren/ vander hulpe diemen henluyden soude seynden/ daer van soude de Senaet antwoort gheven/ wanneer de Burghemeesters om de landen/ daer inne sy trecken souden/ ghelotet hadden/ ende soo de selve dat lant van Macedonien in lotinghe ghevallen ware/den Roomschen volcke aen ghebrocht ende voor ghehouden hadde/ dat den Coninck Philippo den crijch vercondicht worde. Soo viel Publio Sulpitio inder lotinghe dat lant vā Macedonien/ die vercondichde ende vraechde den volcke oft sy wilden ende gheboden/ den Coninck Philippo ende den Macedoniers die onder zijn rijcke waren/ den crijch te vercondighen/ van dat onrecht ende ghewelt/ dat hy den bontghenooten ofte mede ghesellen des Roomschen volcx/ met wapenen ende geweer hadde misdaen. Den anderen Burghemeester Aurelio viel te deele dat lant van Italiē. Daer na soo loteden de Schouthevts/ ende Cneus Sergius Plancus behielt recht te spreken inder stadt van Rome: Quintus Fulvius Gilo dat Insel van Sicilien: Quintus Minutius t'lant van Aprucien: Lucius Furius Purpurio t'lant van Gallia.

Gesantē van Athenen.

Dat voornemen vanden oorloge tegen Macedonien hadde inde eerste vergaderinghe bycans by allen Centurien gheenen voortganck ende bleef achter/ende dat geschiede daer door/ dat de gemeynte haer beclaechde/ hoe de burghers door de lanckheyt des oorlochs ende beswaringe/ ooc arbeyt eñ perijckel die sy daer inne hadden/vast vermoeyt waren. Daer toe de Deken Quintius Bedius was inder meyninge den Raetsheeren te beschuldigen/ eñ claechde hoe de Senatores wt den eenen crijch eenen anderen maecten/daer door de gemeynte nemmermeer geen vrede hebbē en mochte/ waer af de Raetsheeren een groot verdriet cregen/ eñ de Deken schandelick wt ghericht wert/ begonstē oock de Burghemeesters te vermanen/ dat hy een nieuwe vergaderinge gebiedē liet/ eñ aldaer met woorden strafte des volcx traechevt/ ende henluyden onderwese/ wat grooter schanden eñ schaden het wtstellen van deser oorloghen in brenghen mochte. Ende als Publius Sulpitius tot Burghemeester ghecoren was/eñ dat volck op de plaetse vergaderde/ al eer de quartieren ende eynden der stadt hen deylden ende scheyden om met malcanderen te spreken/ soo ontboot hyse alle by hem/ ende sprack met henluyden aldus:

Oratio Servij Sulpitij.

My dunct ghy edele Romeynē/ dat ghy niet en weet/ wat datmen u in dese vergaderinghe vragen ofte te voren leggen sal/ men en vraecht u niet/ oft ghy oorloghe ofte vrede hebben wilt met Philippo den Coninck/ want hy en sal u den tijt niet gheven oft soo langhe verbeyden/ die nu op dese ure te water ende te lande een groot oorloghe teghen u aen ghenomen/ vele steden daer toe ghebrocht ende verweckt heeft: maer veel meer wert u ghevraecht/ oft ghy u hoopen ende heyr in Macedonien voeren/ oft uwen vyant Philippum in Italien verwachten ende op nemen wilt/ wat onderscheyt ende

achterdeel

achterdeel daer af coemt/ hebt ghy hier te vo=
ren inden laetsten oorloghe teghen Hannibal
ende die van Cartago wel ghevoelt ende onder=
socht. Wie twijfelt daer aen / hadden wy die
van Sagunto in Spaengien (die van Hanni-
bal beleghert waren) tot dien tijden als sy on=
se trouwe ende gheloove (als onse mede ghe=
sellen) aen riepen / onse hulpe onverdrietelick
ende terstont bewesen / als onse voorvaders
den Mamertinen deden/wy hadden dat gant=
sche oorloghe in Spaengien ghetogen/ende wt
desen landen gheleert/dat wy met langhe ver=
toeven/ende tot onser grooter schaden in Ita=
lien ontfanghen hebben.

Daer en is oock gheen twijfel aen / Philip-
pus de Coninck heeft hem met Hannibal door
zijn Legaten ende brieven vereenicht / met
hem in Italien over zee te trecken / dien wy/
soo haest als Levinus onse Hooftman met zij=
ne schepinghe gheseynt wert/dat oorloghe met
Philippo aen te vanghen/ in Macedonien heb=
ben behouden / dat wy voortijden / doen wy
Hannibal onsen vyant in Italien hadden /
ghedaen hebben / soo hy nu wt Italien ende
oock die van Cartago verdreven zijn / woude
ghy vertrecken dat selfste nu te doene? Laten
wy den Coninck Philippum metten storm de
edele stadt van Athenen winnen / als wy van
Hannibal (doen hy Saguntum stormender
hant wan) gheleden hebben / ende de Coninck
onse traecheyt verneemt / soo en sal hy niet in=
de vijfste maent (als Hannibal van Sagun=
to) maer aen den vijfsten daghe (na dat hy van
Corintho in zijn lant gheleghen wt vaert) met
zijn schepen in Italien comen. Ghy en sult
Philippum niet ghelijcken by Hannibal, oft
die van Macedonien / by die van Cartago.
Pyrrho den Coninck mocht ghy by Hannibal
ghelijcken. Ick segghe u luyden / d'een man is
veel meer te ontsiene dã de andere/ het een volc
is meer dan dat andere te achten / dat lant van
Epyrus is een cleyn aenhanck oft deel des Co=
ninckrijcx van Macedonien voortijts gheweest
ende noch is: Maer Philippus heeft dat gãt=
sche lant vã Peloponesis / ende de stadt Argos
(die vanden doot Pyrrhi die aldaer zijn eynde
nam / niet minder dan van ouden tijden tot
noch toe seer vermaert is) onder zijne macht
bedwonghen.

Pyrrhus Coninc vã Epyrus, nu ter tijt Albanien ghenoemt.

De selve Pyrrhus heeft doch onse voorva=
ders eñ Italien (tot dien tijden als sy noch in
bloependen eñ goeden wesen/doen sy noch aen
Hoostluyden eñ Heeren machtich waren/ ende
die daer na in dat oorloghe teghen die van Car=
tago gheoeffent / ghestorven eñ ghebleven zijn)
verrasschet ende verschricket / ende is als een
verwinder na by Rome ghecomen/ tottē welc=
ken daer na niet alleen de Tarentini / ende de
byliggende steden/ de welcke men noemt groot
Griecken (als die de sprake ende den naem ge=
volcht hadden) maer oock veel meer andere
steden ende lantschappen / ghelijck als de Lu=
cani / Brutij ende de Samniten ghevallen zijn.
In dien Philippus met zijnder macht in Ita=
lien schepet. Ghelooft ghy oock dat de selve
by u luyden vredelick ende int gheloove blij=
ven sullen / die in dat oorloge van Cartago niet
ghebleven en zijn? de selve en souden van ons
nemmermeer wijcken / in dien daer niemant
en ware/totten welcken dat sy vielen. In dient
u luyden vedrietelick gheweest ware in Aphri=
cam te schepen/ huyden tot op desen dach hadt
ghy Hannibal, ende die van Cartago uwe
vyanden noch in Italien: veel beter ende pro=
fijtelicker ist / dat Macedonien heeft den last
vanden oorloghe/ dan Italien / ende de steden/
dorpen ende de ackeren der vyanden worden
metten swaerde ende mettē vyere verwoest eñ
verdorven. Wy hebben nu ghenoech versocht
dat onse wapenen buytens lants veel meer/
dan binnen onsen lande gheluckigher eñ mach=
tigher zijn. Daerom so tredet te samen in een
ghesprecck met de Goddelicke hulpe / ende
dat de Raetsheeren bekent ende gesloten heb=
ben / sult ghy luyden te ghebieden doen. Van
dese meyninghe u te raden en sal de Burghe=
meester niet alleene een oorsake zijn/maer oock
de onsterffelicke Goden/die my (doen ick mijn
offerhande dede ende henluyden badt/ dat dese
oorloghe my/ den Senaet/ ende u luyden/ende
onsen mede ghesellen des Latijnschen naems/
onse schepinghe ende Heeren / wel ende ghe=
luckelicken bequame) alle vrolicke ende voor=
spoedelicke teeckenen bewesen ende ghetoont
hebben.

Na dese woorden soo ginghen sy by mal=
canderen in een ghesprecck / ende alsoo henluy=
den de Burghemeester vanden oorloghe te=
ghen den Coninck Philippum aen te grypen
den raet ghegheven hadde / alsoo hebben sy
met malcanderen ghesloten dat selve oorloch te
vercondighen. Daer na wort daer een bede=
vaert vanden Burghemeesters ghevoden/ met
consente ende wille des Raedts drie daghen
lanck gheduerende / ende den Goden ghebe=
den in allen Kercken/ dat dat oorloge/ dwelcke
dat Roomsche volck ghevoden hadden/ hen=
luyden wel ende salichlick mochte becomen.
Ende voort soo wort den Burghemeester van=
den Vaders des Raedts toe ghelaten / dat hy
seynde eenen Legaet welcke hem best ghevie=
le / die niet inden Raedt en sate / totten Co=
ninck Philippum om dat oorlooch te vercon=
dighen.

Coninck Philips wort van dē Romeyns ontsept.

Daer na worter ghetracteert van dat heyr
des Burghemeesters ende des Schoutheyts/
hoe vele datmen eenen yeghelicken toe ordine=
ren ende gheven soude / ende den Burghemee=
sters worde bevolen / sy souden op nemen en=
de beschrijven twee Legioenen / dat waren by
twaelf duysent strijtbaer mannen / ende dat
oude heyr laten trecken. Maer Sulpitio die
een nieuwe oorloghe ende eens grooten name
bekent wert te voeren/ worde toe ghelaten/dat
hy van dat heyr dat Publius Scipio wt Aphri=
ca ghebrocht hadde / van dien die goetwillich
waren te reysen / soo vele name als hy moch=
te: maer hy en soude gheen vanden ouden
crijschknechten met hem voeren / sonder ha=
ren wille.

Bestellinghe van crijchsvolck.

Hoe hen de Romeynen in dat oorloghe teghen *Philippum* den Coninck schicten.

IN de toebereydinghe des oorlochs / so wor=
den Legaten tot Rome ghesepnt vanden
Coninck Ptholomeo, om te bootschappē/
hoe die van Athenen hulpe vandē Coninck
Ptholomeo teghen Philippum begheerden /
daerom gaven sy den Raet te kennen / hoe wel

Gesantē van den Coninck Ptholomæus.

die

Int jaer der stadt 554.

die van Athenen ghemeyne ghesellen eñ vrienden waré/nochtans en wast des Coninck meyninghe niet eenighe schepen ofte heyr yemant te hulpe te seyndé / oft aen te vechten in Grieken/sonder wille des Raets van Rome/ ende so verre de Romeynen inden wille waren/die van Athenen als haer medegesellen te verantwoorden / so en wilde hijs hem niet onderwinden: maer in dien de Romeynen in ruste blijven wilden/so wilde hy alsulcke hulpe die van Athenis seynden/ daer mede sy haer teghen den Coninc Philippum lichtelick souden moghen beschermen eñ bevryen. Op alsulcke bootschap worden Coninck Ptholomeo van den Raet ghedanckt eñ gheantwoort. Des Roomschen volcx meyninghe ware / haer ghesellen daer sy mede verbonden waren/selve te beschudden: maer in dien sy hem in dat oorloghe in eenigen dingen van doene hadden / so wilden zijt den Coninck laten weten / sy bekenden zijn rijckdom ende macht/ende zijn ghestadighe hulpe by den Romeynen. Eñ de Legaten worden daer na een yegelick bysonder eerlick begaeft / ende wederom te huys ghesonden.

Godvruchticheyt vande Romeyné.

Doen de Burgemeesters heyrschouwinghe ende monsteringhe ghedaen / ende bestelt hadden al wat totten oorloghe nootdruftich was/ so wert de stadt van Rome metten eersten in den beginsele des nieuwen oorloochs gheheel gheestelick/ eñ doen men bevaerden ghehouden hadde / eñ den Goden aen gheroepen by allen tempelen / op datter niet achter ghelaten en worde / welcke hier voortijts geschiet ofte ghedaen hadde gheweest/soo wouden sy/ende ghebođen / welcken Burghemeester dat lant van Macedonien inder lotinghe toe ghevallen ware / dat die Iovi den God sonderlinghe hooghe feesten eñ spel / daer toe oock eerlick gheschenck souden ghelooven.

Hoe de Romeynen tegen de Gallen Lamparters gheheeten, streden ende noot leden.

Doen der Romeynen sin ende moet stont totten crijch teghen den Coninc Philippum in Macedonia/ende daer mede voort varen wilden / verhief daer onvoorsienlick / ende daer niemant voor ghesorcht en hadde / een nieu gheruchte ende oproer vanden Lombaerden / want de Meylanders ende Boyers / doen sy verweecten sommich ander volck omtrent Genua ghelegen/ toghen sy met Amilcar een hooftman van Cartago / die hem in dier selver contreyen tot noch toe onthouden hadde / ende overvielen de stadt Plancentia/ plonderden eñ verbranden de selve stadt/also datter boven twee duysent menschen inden brant ende verwinninge der stadt niet levendich daer van en quamen.

Oproer van Lombardie.

Amilcar.

Placence in ghenomen.

Ende scheepten daer na over dat water Padus ghenoemt / om de stadt Cremona desghelijcken te plonderen ende te overvallen / ende deden dat alsoo onvoorsienlick / dat de burghers nauwelick in tijts hen daer teghen ter weere mochten schicken / de poorten besluyten / ende het gheweer op de mueren bestellen/ eer sy overvallen ende verwonnen worden. Ende seynden na Rome haer Legaten / Lucius Furius Purpirio, die doen ter tijt daer een overste van dien lande ghestelt was / behielt

Cremona beleghert.

Ariminum

uit bevel des Raedts van Rome / van zijn heyr alleen vijf duysent / met dien hoop hy hem leghede by der stadt Ariminum / ende schreef den Raedt in wat oproer dat lantschap stont/ hoe oock de twee steden / die dat groote perijckel des oorloochs van Cartago ontgaen waren / nu daer een af ghewonnen ende gheplondert vanden vyanden / ende de andere beleghert was / ende dat zijn heyr oock niet sterck ghenoech en was / om de burghers eñ de stadt van Cremona te ontsetten / of hy en wilde de vijf duysent (die hy by hem hadde) den vyanden / die veertich duysent wel gherust eñ sterck waren / om te verworghen ende doot te slaen niet gheven / met welcke schade dat herte ende moet der vyanden / die nu sonderlinghe hoovaerdich waren (om dat sy Placentia verbrant hadden) vermeerdert souden worden.

Doen nu alsulcke brieven ghelesen worden/ beriende dé Raet/dat Cneus Aurelius de Burghemeester zijn heyr/ dat hy op eenen benoemden dach in Etruria dat lant bescheydé hadde/ na Ariminum opten selven dach bescheyden soude te comen/ eñ so verre het profijtelick ware/ dat hy met zijn heyr daer henen toghe / den oploop der Lombaerders te stillen / oft dat hy Lucio Furio den Hooftman schrijven soude/ so haest de hoopen ende Legioenen vandé lande van Etruria tot hem quamen / dat hy metten selven hoop voort toghe/om de stadt Cremona te verlossen ende te ontsetten.

Hoe de Romeynen haer Legaten seynden tot Cartago, oock totten Coningen *Masinissa* ende *Vermina* van Numidien.

Gesante van Rome aende stadt vá Carthago/ eñ aen den Coninck Masinissa.

Voort so wert oock ten selven tijde inden Raet besloten eenen Legaet in Aphricam/ eñ totter stadt Cartago te seynden/om haer te laten weten/ hoe sy Amilcar haren burgher in Lombardyen achter ghelaten hadden / die een nieu oorloghe teghen den ghemaeckten pays / oock de Lombaerders ende Genuesers teghen de Romeynen verweckt hadde. In dien sy by den pays te blijven begheerden / soo souden sy Amilcar te huys ontbieden / ende den Romeynen over leveren. Den selven Legaet wert oock bevolen te vercondighen / hoe die van Cartago na dat inhout des pays/ den Romeyné niet en hadden over ghelevert alle de overloopers. Haddé oock vernomen/ende daer worde ghesept/ dat de selve een groot deel openbaerlick tot Cartago wandelen ende ginghen / daerom souden sy de selve soecken ende grijpen laten / daer mede sy den Romeynen voldoen souden / also sy belooft hadden.

Dese Legaet wert oock tot Masinissa den Coninck van Numidien gesonden / om te vercondigen/hoe dat den Roomschen raet een blijschappe eñ vreuchde daer inne ontfinghen/ dat hy niet alleen zijns vaders rijcke wederó vercreghen/ maer oock dat met een schoon eñ groot deel des Coninckrijcx Siphacis vermeerdert hadde. Daer na den Coninc Masinisse te boodschappen / dat de Romeynen hadden een oorlooch tegen Philippum aen ghenomen/uit dier oorsaken / dat Philippus de Coninck in voorleden tijden die van Cartago hulpe ghedaen hadde / ende dat hy oock de medeghesellen der

Romey-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Romeynen veronrecht ende ghewalt hadde gedaẽ/ doe Italien met oorloghe belast was/ ende henluydẽ daer toe bedwonghẽ: dat sy haer schepen ẽn heyr in Griecke seynden moesten/ metten welcken hy den Romeynen ende haer volck op ghehouden ende oorsake ghegheven hadde/ dat sy so veel te later in Aphrica ghecomen waren / begheerde van Masinissa, dat hy zijn hulpe indẽ crijch (den Romeynẽ te goede een hoop paerde volcx) wilde seynden. Daer by worden den Legaten ghegheven groote gaven / die sy den Coninck Masinisse souden schencken/ gouden ende silveren vaten ende ander cleynodien/ met bevel / oft hy yet van nooden hadde / zijn rijcke te bevestighen ofte te vermeerderen / dat soude hy te kennen gheven/ so soude dat Roomsche volck met aller naerstichept hem daer toe behulpelick zijn / als hy dat hier voortijts aen hen wel verdient hadde.

Gesanten vã Vermina Syphax sone.

Opten selven dach quamen sommige vanden jonghen Coninck Vermina Siphacis sone in Legaetschap ghesepnt totten Senaet van Rome / ende ontschuldighen de jonckheyt des Coninex / dat hy ghedoolt hadde / ende leyden alle de schult op de listichept ende bedriechenisse dier vã Cartago/ ẽn brochtẽ dat voor een exempel by/ hoe dat Masinissa van een vyant / der Romeynen vrient ghewordden was. De jonghe Coninck Vermina wilde ooc naerstichept daer toe doen / dat hy in weldaden teghen den Romeynen / niet van Masinissa ofte yemant anders soude verwonnen worden/ badẽ daerom/ dat hy een Coninck/ eẽ vrient/ ende medegeselle int geselschap vandẽ Senaet tot Rome mochte gheheetẽ worden. Waer op den Legatẽ wort gheantwoort: Siphax des Coninex zijn vader / was sonder oorsake van eenen vrient ende ghesselle der Romeynen vyant ghewordden / ende oock soo hadde hy Vermina inden eersten aenvanck ende beginsele zijnder ridderlicker oeffeninghen in zijnder jonckheyt ghestelt teghen den Romeynen / ende hen metten crijch verweckt/ daerom behoortẽ hẽ / dat hy eerst vrede begheert vanden Roomschen volcke/ eer dat hy een Coninck / ghesselle oft eẽ vrient der Romeynen gheheeten worde. Der Romeynen ghewoonte ware / dat sy de eere des selven naems door groote verdiensten der Coninghen teghen haer bewesen/ pleghen te gheven.

De Roomsche Legaet was noch in Aphrica/ dien wilde den Raet bevelen/ dat hy dẽ jonghen Coninck Vermine eenen middel des vredes settede/ dien souden sy volcomen macht gheven / daer inne te doene alst hem goet dochte/ ende in dien hy daer wat af ofte toe doẽ wilde/ soude hy wederom vandẽ Senaet ẽn Raet begheeren ende vercrijghen.

Daer na worden inden Senaet te Rome ghelesen de brieven Quinti Minutij des Schouthepts inden lande van Apulien/ in houdende/ hoe dat ghelt wt den schat der Godinne Proserpine inder stadt Locris by nacht genomen ware/ ende men coste niet bevinden/ wie dat quaet bedreven hadde / de Raet was daer inne seer onverduldich / datmen de roovinghe der kerckẽ niet laten en wilde/ ẽn dat sy geen exempel nemen en wilden aen de straffinghe Pleminij, dat doch voor allen menschen kenlick was/ ẽn wert Cajo Aurelio den Burghemeester bevolen / dat hy soude schrijven totten Schouthept in Apulio / dat des Raedts meyninghe ware / hy soude vraghen laten ende ondersoeckinghe doen na den ghestolen ghelde in alder manieren ende wijse / ghelijck als de Schouthept Marcus Pomponius over drie jaer ghedaen hadde / ende daer na inde ghevanckenisse hadde gehadt / ẽn watmen vanden goude vonde/ soudemen daer wederom legghen/ ẽn indien daer niet ghevonden en worde/ so soudemen de voorseyde somme vanden gelde wederom vervullen ende wel bewaren / ende indien het hem ooc goet dochte te zijn/ soude hy offerhande laten doen / als de Bisschoppen hier voortijts gheboden hadden / daer mede dat ghewalt aen den tempel ghedaen zijnde/ wederom versoent worde.

Den Tempel van Proserpina wort beroost.

Binnen desen tijden zijn oock wonderlicke teeckenen van vele steden te Rome vercondicht gheweest / die gheschiet zijn indẽ lande van Lucania/ ende daer wert ghesept: hoe den hemel soude ghebrant hebben. Inder stadt Pyverni was de Sonne in schoonen lichten daghe root gheweest. Inder stadt Lavinio was inden tempel Iunonis by nachte een groot rumoer ende gherucht ghehoort / oock wordender ghebootschapt onghestelde ende schandelicke generatien van dieren. In Sabinen was ghebooren een kint dat onseker was / oft een man oft een vrouwe was. Daer wert oock noch een ander ghevonden van sesthien jaren / dat oock onseker (oft een man oft een vrouwe) als voor gesept was. Inder stadt van Frusimena was ghegenereert een lam met een verckens hooft. Inder stadt Sinuessa was ghegenereert een vercken met eens menschẽ hooft. Inden lande van Lucania opt lant in een dorp / was ghegenereert een paert met vijf voeten: Dese alle te gader waren onghestelt / ende schandelick aen te sien/ als de natuere die in vreemde generatien hadde ghedoolt. Voor alle andere wonderlicke teeckenen hadmen een verschricken voor de half-mannen/ Hermophodrite gheheeten: Ende soo werter ghevoden / men soude de selve terstont in der zee dragen/ alst laest by den tijden des Burghemeesters Caij Claudij ende Marci Livij oock gheschiet was.

Wonderteeckenen.

Int 547. jaer vande bouwinghe van Rome.

Daer na bestont te vertrecken Publius Sulpitius, die een Burgemeester ende Hooftman ghecoren was / ende tooch met zijn heyr eerlicken wter stadt/ ende quam inde stadt Brundusien / ende nam aldaer op alle de oude crijschluyden ende soudeniers/ die voortijts by Scipio int oorlooch teghen Cartago gheweest hadden/ ende goetwillich waren hem te volghen / ende verkoos voor hem wt sommighe schepen / die nam hy vanden Burgemeester Cornelio.

Publius Sulpitius Borgermeester/ vaert over in Macedonien. Brundusien

Eñ des anderen daechs na dat hy tot Brundusien ghecomen was / scheepte hy van lande/ ende voer over in Macedonien. Aldaer waren bereyt de Legaten van Athenen / ende baden hem / dat hyse vanden belegge wilde verlossen. Terstont wert daer henen ghesepnt Claudius Centimalus met twintich lange schepen ende ghewapenden. Want tot dier tijt Philippus de stadt van Athenen noch niet (maer de stadt Abidum) beleghen hadde ende bedwanck/ hoe wel hy sterckelick bevochten wort van die van Rhodis/ ende den Coninck Attalo te schepe/ ende leden aen beyde zijden groote schade: Maer zijn stoutichept die hy van natueren over hem

Legaten van Athenen.

hadde/

Int jaer der stadt 554.

hadde/ gaf hem een herte ende moet/ overmits de vereeninghe die hy met Antiocho den Coninck van Syrien gemaect hadde/ ende de deylinghe der rijckdommen des lants Egypti/ totten weicken hen beyde de Coninghen voechden ende bereyden/ soo haest als sy vernamen den doot des Coninck Pthólomei.

Om wat saken het oorloge tusschen den Coninck *Philippo* ende die van Athenen zijn oorspronck ghenomen heeft.

D'oorsake vā dē crych tusschen die van Athenen/ ende Coninck Philippus vā Macedonien.

Acarnania.

DAt oorloghe tusschen Philippo den Coninck ende der stadt van Athenen wies wt een cleyne sake/ alsoo die van Athenen van haren ouden afcoemsten ende gheluck/ niet anders dan haren moet behouden hadden/ want het gheschiede dat twee jonghe ghesellen wten lande van Acarnania gheboren/ die by ghevalle onwetende ende sonder achterdencken inden tempel tot Athenen met andere in ghegaen zijn/ ende hebben daer sommighe heymelicke ongheoorloofde dinghen vernomen ende ghesien/ ende zijn terstont ghevanghen/ ende den Bisschoppen over ghelevert/ ende als quaetdoenders ghedoot. Dese selve sake brochten die van Acarnania den Coninck Philippo over/ dat soo vyantlick ende schandelick gheschiet was/ also dat de Coninck henluydē hulpe dede van Macedonien/ eñ mocht lijden dat sy teghen de stadt van Athenen dat oorloch aen grepen/ dat selve heyr van Macedonien verwoeste ende vernielde inden eersten dat lant vā Attica met vyer ende wapenen/ ende tooch wederom met grooten roof van alderhande costelickheyt eñ goet in Acarnanien/ daer mede dat herte ende moet van die van Athenen verweckt ende beweecht wert/ ende daer na wert dat rechte oorloch met wille ende consent der stadt/ den Coninck Philippo verzondicht.

Pyreus.

Want de Coninck Attalus ende de Rhodischen volchden den Coninck Philippum nae/ die doe weeck in Macedonien/ eñ doe hy quam inde stadt Egina/ scheepte hy Attalus wederom inde haven Pyreus gheheeten/ toebehoorende die van Athenen/ om aldaer metten burghers het voorleden gheselschap ende verbindinghe te vernieuwen ende te bevestigen. Daer hem de gheheele stadt teghen ginck met haren huysvrouwen ende kinderen/ de Priesters oock met haer ghecierde cleederen ende juweelen. Ende als de Coninck Attalus inde stadt quam/ soo namen sy hem eerlicken in haer huysen. Dat gantsche volck was terstont daer vergadert/ daer mede de Coninck in haer teghenwoordichept spreken mochte wat hem beliefde. Daer na bedacht hem den Coninck/ het ware hem eerlicker te schrijven wat zijn meyninghe ware/ dan in haerluyder teghenwoordichept te vertellen met schaemte de weldaet die hy die van Athenen bewesen hadde/ oft hem met beroemighe woorden aen te roepen/ ende het gheroep der ghemeynte met onmatighen lof eñ smeeckinghe te beladen. In de brievē die vanden Coninck Attalo inde ghemeyne versaminghe die van Athenen ghesonden eñ ghelesen worden/ daer inne worden verhaelt de weldaden die hy de gemeyne stadt bewesen hadde/ ende daer na de geschiedenissen ende daden die hy Attalus teghen den Coninck Philippum ghedaen hadde. Int laetste hielden de brieven tot een vermaninghe/ dat oorloch teghen den Coninck Philippum aen te nemen/ terwijle sy hem Attalum den Coninck/ eñ de Rhodischer/ oock den Romeynen in haer hulpe hadden/ eñ indien sy metten oorloghe vertoeven/ en sullen sy hier na nemmermeer alsulcke bequaemheyt ofte oorsaecke vinden.

Daer na worden de Legatē van Rhodis ghehoort/ welcke weldaet noch in nieuwer gedachtenisse was/ daer door dat sy sommige schepen die die van Macedonien der stadt van Athenen af ghenomen hadden/ haer door die van Rhodis wederom gesonden worden. Daerom met grooter eenichept vāder gemeyner stadt Athenis het oorloghe teghen Philippum den Coninck bekent ende wtgeroepen wort. Den Coninck Attalo werde boven maten groote eere bewesen/ desgelijcx wort inden Raet van Athenen ghesproken van de Legaten van Rhodis/ datmen totten thien oude gheslachtē soude nemen dat elfste/ ende souden na den Coninck Attalo, Attali daer gheheeten worden.

Die vā Rhodis worden begaeft om haerder deucht willen/ eñ gheeert met eē gulden croone/ ende hen wort dat burgherrecht tot Athenis ghegeven/ in alder manieren also die van Rhodis hier voortijts die van Athenen in haer stadt burgherrecht ghegheven hadden.

Na desē vertroc Attalus, eñ tooch inde stadt Egina tot zijn schepen/ desgelijcx die van Rhodis scheepten van Egina door sommighe Inselen na huys toe/ ende namen de selve op in haer geselschap/ wtghenomen de drie/ Andros/ Paros/ eñ Scyros: die van Macedonien worden met ghewelt in gehouden. Maer doe Attalus de Coninck inder stadt Egina een weynich tijts vertoefde/ ende verwachte de Legaten/ die hy in dat lant Etolien ghesеynt hadde/ ende de lantsluyden totten oorloghe niet en mochte bewegen/ ende verblijden hen meer des pays (also hy oock met Philippo ghemaeckt was) moeste hy daer eē wijle tijts vertoevē/ also dat hy niet en bedreef. Ende indien hy/ ende die van Rhodis aen malcanderen ghehouden ende voort ghevaren hadden teghen den Coninck Philippum te oorloghen/ soo hadden sy eenen hooghen ende vermaerden Tytel moghen vercrijghen/ dat Griecken lant door henluyden verlost hadde gheweest: Maer doe sy toelieten ende leden/ dat Philippus wederō over dat water Hellespont gheheeten/ varen mochte/ ende de steden ende vlecken in Griecken die hem bequame waren in nam/ hem versterckte/ ende dat oorloghe volvoerde/ so weken sy ende gaven de eere der gheschiedenisse ende voleyndinge den Romeynen over.

Maer Philippus ghebruycte meer eens Conincx moet/ want als Philippus zijnen vyant Attalum den Coninck eñ de Rhodischer gheen wederstant en mochte doen/ so was hy nochtans voor dat oorloghe der Romeynē/ dwelcke hem toecomende was/ onververvaert/ ende seynde eenen van zijnen officiers/ Philoclen gheheeten/ met twee duysent voetknechten/ eñ twee hondert te paerde/ om de ackeren ende dat lant van Athenē te verwoesten ende te verderven. Zijn schepen gaf hy Heraclidi zijnen Hooftman over/ dat hy daer mede totter stadt Maronea

soude

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

soude trecken / derwaerts de Coninck Philippus over lant tooch met twee duysent te voete / ende twee hondert te paerde / ende wan de stadt Maronea inden eersten aenloop. Ende beleyde daer na de stadt Aenum / ende wan de selve met grooten arbeyt / door verraderie Ganymedis des hooftmans Ptholomei. Ende nam noch daer na in / ende bedwanck sommighe cleyne steden.

Aenum.

Ganymedes.

Hoe de stadt Abidos vanden Coninck *Philippo* ghewonnen, ende jammerlick verdestrueert wert.

Abydos beleghert.

Als de stadt Abidos niet hooren en wilde de Legaten des Coninckx Philippi, ende sloten voor hem de poorten / de stadt hielt langhe tijt teghen de aenvechtinghe des Coninckx / ende de stadt soude wel te ontsetten ende te helpen hebben gheweest / indien Attalus de Coninck / ende de Rhodischer naersticheyt daer toe ghedaen / ende ghewilt hadden. Attalus seynde drie hondert mannen inder stadt tot een hulpe ende bewaringhe. De Rhodischer uut al haer schepen die doen ter tijt niet verre van Tropen en laghen / seynden maer een schip: Maer doe de stadt dat belech niet wel en mochte verdraghen / soo scheepte Attalus over niet verre vander stadt / ende gaf haer alleen een hope om te helpen / maer sy en vernamen te water of te lande van Attalo gheen hulpe / des niet te min so ordineerden de burghers van Abidos haer instrumenten ende blijden op de mueren / daer mede sy de vyanden inden legher / niet alleen te lande / maer oock de schepen inde haven groote schade aen deden.

Tropa.

Abidos.

Daer na doe een deel vander mueren neder ghevallen / ende de vyanden totter binnenster mueren door heymelicke ganghen ende graven ghecomen waren / sonden de burghers haer Legaten totten Coninck Philippum, ende presenteerden de stadt op conditien over te gheven / ende wilden inde middele des payses besproken hebben / dat de Rhodische ende andere gesellen schepē / vry eñ sonder eenige schade wech souden varen / ende dat sy de knechten Attali, ende haer burghers / ende een yeghelick met een cleet souden laten trecken.

Maer doe Philippus niet en antwoorde dat totten payse profijtelick was / want hy wilde dese al in zijn handen hebben om zijnen wille mede te doen: ende als dese antwoort wederom vanden Legaten inder stadt ghebootschapt wert / soo wert eenen soo grooten toorn daer van ontsteken / ende worden verkeert (ghelijck als die van Sagunto) in soo grooter onsinnicheyt / dat sy alle de burgherinnen inden tempel: alle jonghe knechtkens ende maechden / oock de jonghe kinderen met hare voetsteren inde ghemeyne schole besluyten deden / alle het gout ende silver op de marct / alle costelicke cleederen inde Rhodische ende andere schepen / die inde haven laghen / draghen lieten: De gheestelickheyt ende de Priesters / daer toe de beesten welcke men offeren soude / ende den outaer des offers / deden sy in tmidden stellen. Doe worden oock ghecoren onder henluyden die (soo haest sy saghen de ordinantie ende spitse vanden haren / die op de mueren stonden / aen wat eynde sy ghebroken waren) vechten / ende dat sy verslaghen worden / soo souden sy van stonden aen alle de vrouwen ende kinderen dooden / dat gout / silver ende cleederen / dwelcke inde schepen lach / inder zee werpen: inde ghemeyne ende de burghers huysen / aen veel eynden ende hoecken het vyer legghen. ende worden oock bedwonghen by haren eedt / int bywesen der Priesteren / dat sy alsodanigen werck souden volbrenghen / de selve Priesters also den volcke met eenen grouwelicken ende verbloecten sanghe voor ginghen.

De verspera-tie der bur-ghers van Abidos.

De andere / die de Ridderschap oeffenden / wort voor gehouden te sweeren / dat gheen van hen uuter ordinantie levendich wijcken of gaen souden / hy en hadde verwonnen. Sodanighen eedt ghedachtich zijnde / vochten sy so sterckelick / dat de Coninck Philippus, als door den nacht de strijt ten eynde quam / eē verschrickinghe van de ontsinnicheyt der burghers ontfinc / eñ vanden strijt af liet. De vernaemste vander stadt / die dit grouwelick werck bevolen was / doe sy saghen datter so weynich vanden genen die totten strijt gheordineert / over ghebleven waren / die niet ghewont oft gheheel vermoeyt en waren / seynden sy metten eerstē vanden daghe tot Philippum den Coninck / de Priesteren met haer ornamenten ende cieragie / om de stadt over te gheven.

Al eer de stadt over ghegeven wert / so quam daer een vanden Romeynen / ende was eē van den Legaten die in Alexandrien gesonden waren / Marcus Emilius gheheeten / eñ als hy vernam dat belech der stadt Abidos / tooch hy door bede van de ander Legatē (hoe wel hy de jonckste vandē drien was) tot Philippum, eñ claechde vander Romeynen weghen / waeromme dat hy teghen Attalum, ende die van Rhodis oorloghe aen ghenomen / ende de stadt Abidos bestormt hadde? Eñ doe de Coninck antwoorde / hy ware van Attalo ende den Rhodischen totten strijt verweckt gheweest: Sprack Emilius, oft hem de Coninck / oock die van Abidos totten oorloghe verweckt hadden? Alsulcke woorden achtende Philippus te hoochmoedich / ende te stout te zijn om voor een Coninck te spreken / want hy onghewoon was de waerheyt te hooren / ende sprack tot Emilius aldus:

Marcus Emilius.

Uwe jeucht ende u wesen / ende boven alle / den Roomschen name maken u te stouter. Ick wilde dat ghy Romeynen ghedachtich waert den pays / ende met my pays hieldet / maer indien ghy my tot oorloghen verwecken wilt / so is mijn meyninghe oock vanden selven te doē / ende ghy sult oock inden oorloghe bevinden / dat Macedonia dat Coninckrijcke ende zijnen name / niet minder dan den Roomschen name bekent ende edel en is.

Antwoorde vanden Coninck Philippus teghen Emilius.

Ende also liet hy de Legaet van hem scheyden / ende nam tot hem al het gout ende silver dat te hoop ghedraghen was / maer gheenen roof en mochte hy hebben van den burghers ofte gevangenen / wanter alsulcke onsinnicheyt inde ghemeynte ghecomen was / dat sy meynden / haer burghers waren verraden / die inden storm verslaghen waren. De een verweet den anderen / dat hy meyneedich ghewörden ware / ende den Priesterē aldermeest / dien sy de schult gaven / dat sy den selven / die sy inden doot verbloect / den vyanden levendich eñ ghevanghen

hadden

Int jaer der ſtadt 547.

Die vā Abydos vermoorden malcanderen.

hadden over ghelevert. Met dien liepen ſy alle te gader/ om haer vrouwen ende kinderen doot te ſlaen / ende dooꝛſtaken malcanderen goetwillichlick in alle weghen ende ſtraten. Van alſulcke raſerie verſchꝛickte den Coninck / ende ſtilde de haeſtichept zijnder Ridderen ende dienſtknechten/ ende ſeyde: Hy woude de ſtadt van Abidos drie daghen tijt gheven te ſterven. Binnen dier tijt deden de burghers haer ſelven meer ſchaden/dan hen dē vyanden gedaen hadden/ſy woꝛden oock alſo verſlagen/ datter geene levendich in des Coninckx gewalt en quam/ dan die ghevanghen/ofte dooꝛ andere letſele ofte noot/ hen ſelven niet en mochten dooden.

Na deſe gheſchiedeniſſe tooch Philippus wederom na Macedonien in zijn Conincrijcke/ende ſtelde inder ſtadt Abidos een bewaringhe/ om de ſtadt te bewaren / ende doe hem de nederlaghe der ſtadt een herte ende moet (alſoo hier vooꝛ de verſtooꝛinghe der ſtadt Saguntum Hannibal)ghemaect hadde/ quamen hem den Coninck Philippo brieven ende boden/ hoe Publius Sulpitius de Burghemeeſter van Rome int Conincrijcke Epiro was/ ende zijn heyꝛ over lant totter ſtadt Appolonien/ ende zijn ſchepen tot het Inſel Corcira hadde ghevoert/ om aldaer den winter te blijven.

De Geſanten vā de Romeynē comē tot Carthago/ eñ tot den Coningen Maſiniſſa eñ Vermina.

Daer na de Legaten die in Aphꝛica geſeynt waren / outfinghen van die van Cartago alſodanigē antwooꝛt/Amilcar al was hy eē Hooftman des ooꝛloghes ende heyꝛs in Gallia ende Lombardia gheoꝛdineert/ dat was ſonder weten ende conſent van die van Cartago / die van Cartago en vermochten niet meer / dan dat ſy Amilcar zijn lant verboden/wtē lande banden/ ende zijn goet aentaſten ende vercochten. De overloopers ende de vluchtighe/ ſo vele ſy van dien wiſten ende vernemen coſtē / haddē ſy den Romeynen wederom gegeven/ende wilden om dier ſaken wille haer Legaten tot Rome ſeynden/die dē Senaet daer genoech vooꝛ doen ſouden/Ende ſeynden daer mede tot Rome tweemael hondert duyſent mudde weyts/ deſgelijcx in dat heyꝛ der Romeynen in Macedonien oock ſo vele gheſeynt wert.

Daer na toghen de Legaten in dat Conincrijcke van Numidien / ende gaven groot gheſchenck den Coninck Maſiniſſa, ende ſy deden haer bootſchappe. Ende daer woꝛdē vandē Coninck Maſiniſſa twee hondert reyſighers geoꝛdineert/ eñ den Legaten gegeven/ die hy tſcheye dede/ eñ met hē twee hondert duyſent mudde weyten / ende twee hondert duyſent mudde garſten/die hy in Macedonië ſeynde. De derde Legaet die totten Coninck Vermina gheſeynt was / ghemoete den Coninck op de fontieren ende eynden des rijcx/ eñ de Coninck was daer mede te vꝛeden/dat de Legaten der Romeynen ſelve ſchꝛijven/ende den pays een middel ſetten ſouden/ſo ſy wilden/ende ſeyde: in alder manieren ſo hem het Roomſche volc dē pays oꝛdineeren ſoude / dochte hem goet ende rechtveerdich te zijn. Alſo woꝛt den pays gemaect eñ den Coninck bevolen / zijn Legaten tot Rome te ſeynden/ende den pays aldaer te beveſtighen.

Inder ſelver tijt ſo quam Lucius Cornelius Lentulus wederom wt Spaengien / ende doe hy vooꝛ den Senaet te Rome vertelde: Hoe dat hy over veel jaren groote ooꝛlogen gehadt hadde / ende de ſelve tot pꝛofijte ende eere der Romeynen/tot eenen ghelucklighen eñ goeden eynde volbꝛacht hadde/ begheerde daerom datmen hē gunnen ſoude/dat hy te Rome met eē triumphe ſoude moghen invaren/hoe wel de Senaet bekende / dat zijn wercken eender triumphen waerdich waren / nochtans en hadden ſy dat exempel van haren vooꝛvaders noyt ghehooꝛt/ dat hy (ſo hy noch Dictator, Burghemeeſter ofte Schouthept gheweeſt) triumpheren ſoude: ten laetſten quamt daer toe/ dat hy te voete met grooter eerē in tooch / welcke incomſte in Latijne woꝛt gheheeten Ouatio.

Lucius Cornelius Lentulus hout eē [illegible] triumphe.

Ouatio.

Hoe de Romeynen den Lamparteren inden ſtrijt verwonnen.

ALs nu dat heyꝛ van Aretio tot Ariminum ghevoert woꝛt / tooch Furius mēt groote dachꝛeyſen van Ariminum teghen de Lamparteren / die doe ter tijt de ſtadt Cremona beleyden / ende bleef met zijn heyꝛ ligghende vijftich Walſche mijlen vanden vyanden / ende in dien Lucius Furius met zijn heyꝛ ſtracx henen vooꝛt ghetoghen hadde om de Lamparteren te beſtoꝛmen ende te bevechten / ſoo waert hem op dien dach een groot vooꝛdeel geweeſt/om den vyanden te verwinnen / overmidts dat de Lamparters al verſtroyt ſonder eenighe oꝛdinantie int velt toghen / ende en hadden geen bewaringe in haer heyꝛ ghelaten. Maer Lucius Furius ſoꝛchde vooꝛ den zijnen / overmidts dat ſy vanden grooten dachreyſen ſeer vermoeyt waren / vꝛeeſende daer dooꝛ in eenich perijckel te vallen.

Cremona wort [illegible]

Doe dat de Lamparters gewaer werden/ vergaderdē ſy wederom by malcanderen/ ende toghen in haer heyꝛ/lieten ligghen alle dat goet ende den roof welcke ſy vercreghen haddē/ende toghen des anderen daechs wt / ende oꝛdineerden haer hoopen: deſgelijcx hebben de Romeynen oock ghedaen / maer ſy en hadden nauwelijck den tijt om haer heyꝛ in oꝛdinantie te ſtellen/ alſo haeſtelick liepen eñ quamen de Lamparters om te ſtrijdē. Inden eerſten hielden ſy hen met alle haer volc op eene plaetſe / daer mede ſy hoopten de rechter zijde der Romeynen te overvallen/eñ van malcanderen te doen ſcheyden: doe hen luyden dat niet en halp/ ſo dachten ſy met haer menichte den vooꝛſten hoop der Romeynen te omvanghen/ die int ghetal weynigher waren.

Doe dat der Romeynen Hooftman aenſach/ beloofde hy den Goden eenen tempel te makē/ in dien hy dien dach den vyanden verſtroyde ende verwonne: ende doe hy ſach dat den middelſtē hoop der Lamparters gebloot eñ cleyner woꝛde/ghebooт hy den zijnen / met henluyden te ſlaen ende dooꝛ te bꝛeken. Ende doe de Gallen met grooter naerſtichept van allē eynden aenghegrepen ende gheſlaghen werden/ keerden ſy den rugghe / ende gaven de vlucht wederom in haer heyꝛ / ende doe volchden hen de ruyters na te paerde/ ende de hoopē der Romeynē / eñ bꝛakē in dat heyꝛ der Lamparters/ wt diē quamēder daer ſes duyſent inde vlucht/ ende daer woꝛdender vijfendertich duyſent geſlaghen ende ghevanghen/ende ſy verloꝛen tſeventich vaenkens/ daer toe meer dā twee hondert gheladen waghens.

De [illegible] gheſlaghen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Amilcar doot.

In desen strijt bleef doot Amilcar de Hooftman van die van Cartago / met drie edele Hooftluyden der Fransoysen / ende voort soo wert die van Placentia wederom ghegheven twee duysent vrye burghers / die hier te voren inde ienmeninghe vander stadt ghevanghen waren. Vander Romeynen zijde worden by twee duysent verslaghen. Doe dese victorie door brieven ende boden tot Rome vercondicht wort / was daer groote vreucht inder stadt ende op dat lant.

Hoe de Romeynen Nigropont de stadt ende Insel wonnen.

Na den wtganck des winters / doe Claudius Centimalus de Hooftman / ende met hem de Roomsche schepen van Corcira tot Athenen gezeylt / inde haven quamen / brochten sy haren mede ghesellen groote hopinghe ende troost / die nu sonder hulpe der Romeynen vertsaecht waren / want daer door worden afghestelt de daghelicksche beschadinghen ende overvallinghen des lants / die van Corintho der stadt / door Megaram over lant ghescheden / oock de roofschepen van Nigropont (die niet alleene de zee maer oock dat gheheele lantschap van Athenen / dat aender zee gheleghen was / onseker maeckten ende beschadichden) nu niet verder inde wijde zee comen en dorsten.

Totten voorghenoemden quamen oock drie van Rhodis ende drie andere open schepen / die van Athenen wt gherust ende toe ghemaeckt waren om te beschermen de landen aender zee geleghen. Ende hoe wel Claudius meynde / so vele schepen souden ghenoech zijn / de stadt ende het landt van Athenen te beschutten ende te beschermen. Nochtans soo ghescheder een groot gheluck / want sommighe burghers van Nigropont door de officiers des Coninex wtghedreven zijnde / Claudio int heymelicke te kennen gaven / ende seyden: Hoe de stadt ende dat Insel sonder alle storm ende slach ghewonnen mochte worde / want die va Macedonien / die daer inne geordineert waren om de stadt te bewaren / so sy gheen sorghe voor den vyanden en hadden / begosten sy over al te gaen spaceren / de burghers verachteden oock de waecke der stadt / ende verlieten haer op die van Macedonie. Doe dat Claudius vernam / so tooch hy terstont op teghen der nacht / dat hy met zijn schepen een weynich voor de dage aen dat eynde / daer niet vele huysen ende wooninghen en waren / tot aen Nigropont scheepte / aldaer hy met een cleyn ghetal vanden zijnen de naeste poorte ende de mueren daer neven met leederen innam / ende doe sy aen dat eynde daer de wachters sliepen / ende aen de andere daer gheen wacke bestelt en was / quamen / so toghen sy verder aen dat eynde der stadt / die wel bewoont en betimmert was. Ende als sy de wachters der stadt verslaghen / ende de poorten op ghebroken hadden / lieten sy den grooten ende ghemeynen hoop inde stadt / waer van dat verhief een gheloop in alle straten / ende so vermeerderde haer den oploop wt dien / dat de Romeynen by der marct vyer in ghelept / ende sommighe torens ende werckhuysen des Coninex / ende daer inne veel gheschuts van schermen / blijden ende andere instrumenten verbranden. Daer na begosten syse al tsamen doot te slaen / niet alleene die inde vlucht ghegrepen waren / maer oock die hen ter weere stelden / oock wert daer doot ghe slaghen Sopater de Hooftman des toesedts / die de stadt beschermen soude. Ende alle den roof wert inden eersten opter marct ghebrocht / daer na inde schepen ghedraghen / dat gevanckenisse wort op ghebroken van die van Rhodis / ende de ghevanghenen los ghelaten / die Philippus daer henen (als in een seker bewaringhe) gheset hadde.

Chalcis een stadt in Euboea / nu ter tijt Nigropont genoemt.

Chalcis wort ingenomen.

Doe sy daer na de beelden ende colummen des Coninex afghewoppen / ende vernielt hadden / lieten sy opblasen / ende ginghen wederom te schepe / ende voeren tot Athenen van daer sy ghecomen waren. In dien de Romeynen soo sterck van volcke gheweest hadden / dat sy de stadt Chalcis in Nigropont hadden mogen behouden / ende nochtans die van Athenen oock niet onbewaert ghebleven en waren / so souden sy int beginsel des oorloochs / den Coninck Philippo twee groote cleynoodien afghenomen hebben / de stadt Chalcis in Nigropont / ende de vloet der zee Euripus ghenoemt / welcke Griecherlant te water / als dat hooghe ende enghe gheberchte Termophile ghenoemt / te lande besluyten.

Euripus. Termophile.

Hoe *Philippus* de Coninck voor hem nam, ende hem daer toe bereyde, de stadt van Athenen te winnen.

De Coninck Philippus was doe ter tijt inder stadt Demetrias / ende doe hem ghebootschapt wert de schade die de stadt Nigropont ontfanghen hadde / hoe wel alle hulpe / die verdorven is / te late coemt / so begeerde hy nochtans wrake die de hulpe pleecht aldernaest te zijn en nae te volgen / so tooch hy eensgancks na Nigropont / met vijf duysent te voete ende drie hondert te paerde wel toe bereyt / hy en hadde oock gheen twijfel men mochte den Romeynen aldaer overvallen ende schade doen / maer zijn meyninghe was te vergeefs / want doe hy daer quam / en vant hy niet anders dan een ongheselde forme eender gebroken en verbrander stadt / ende daer waren soo vele burghers verslaghen / datter weynich int leven waren gebleven / so dat de selve de dooden nauwelick en mochten begraven.

Philippus trect nae Nigropont / en van daer nae Athenen.

Daerom Philippus so snellic hy daer quam / soo haestelick scheyde hy wederom van daer / over de vloet door dat lant Boecien met zijn heyr na Athenen / ende meynde / hy woude hen luyden de daet alsoo sy tot Nigropont hadden bedreven / met ghelijcken loon wederom verghelden / hy soude dat oock hebben ghedaen en volcyndet / indien de wachter van Athenen (die dat Coninckliicke heyr van een hooch waeckhuys ghesien ende overslaghen) dat voornemen des Coninex niet belet en hadde / want de selve wachter inden tijt van eenen dach eenen grooten wech ghetogen was / ende quam tot Athenen omtrent der middernacht / daer wort ghevonde de selfde slaep en versuymelheyt die Nigropont verraden hadde: van de verschrickelicke bootschappe worde gewect de Schoutheyt van Athenen / en de Hooftman over de soudeniers die daer laghen / terstont so riepen sy te

hoop

Int jaer der stadt 554.

hoop opter marct / ende gheboden op de borcht metter tromppetten op te blasen / daer door een yeghelick gewaer mochte worden dat de vyanden daer ontrent waren/ende liepen so te gader alle tsamen ter poorte ende op de mueren. Niet langhe daer na so quam Philippus totter stadt van Athenen / doch een weynich voor daghe/ ende doen hy veel lichts siende/ ende dat roepen des vreesenden volcx hoorende wert / ende vernam den oploop (als in dier ghelijcken dingen ghewoonlick is te gheschien) hielt hy op de baniere/ gheboot zijn heyr te sitten ende te rusten/ ende seyde: Hy woude zijne macht opentlick ghebruycken/ so hem zijn bedroch ende voornemen niet en mochte helpen. Doen tooch hy totter grooter poorten Dypylus ghenoemt / van welcker poorten wt ende inne een ruyme strate was / alsoo dat de burghers haer ordinantie ende spitsen vander marckt aen totter poorten toe/ende vander poorte eenen wech eender mijlen lanck al totter scholen Platonis Achademia gheheeten / maken mochten / daer de reysighers ende voetknechten goede plaetse ende ruymte hadden.

Dypylus.

Achademia.

Doen die van Athenen haer ordinantie ende spitse ghemaect hadden binnen der poorten/ toghen sy met de bewaringhe ende hulpe Attali des Conincx/ en met de hoopen des Schoutheyts van Athenen met op gherechten banieren dese strate. Doen dat Philippus sach / soo dochte hy in hem selven/ hy hadde de vyanden in zijn ghewelt / en hoopte eenen grooten slach/ daer hy langhe toe begheerich hadde gheweest/ te volbrenghen/ want hy gheen stadt moeyelicker en was in Griecckenlant / ende vermaende den zijnen / dat sy in zijn bywesen vromelick strijden souden / ende souden ghedencken ende weten/ dat daer zijn soude de hooftbaniere ende oock de spitse daer de Coninck ware: met dien so spranck hy met zijn paert onder de vyanden/ daer toe en verweckte hem niet alleen den toorne/ maer hy verhief hem oock inde eere / want hy liet hem duncken groote eere te zijn / dat hy int ghesichte ende menichte des volcx dat op der mueren lach om te aenschouwen / soude vechten/ en reet so voor dat heyr met weynich paerden/ ende rende int midden der vyanden / daer mede hy den zijnen een groote begheerte ende moet / ende den vyanden een groote vreese aen ghebrocht heeft: de Coninck heefter oock met zijnder eyghender hant vele van die hem na by waren/ ghewont / ende totter poorten toe achterwaerts ghedreven/ ende doen hy in alsulcken angst ende sorghe vanden vyanden menighen versloech / hadde hy nochtans in zijnen vermetelen voornemen een seker onthout ende wijcken/want de ghene die opter poorten ende torens ghelegen waren / onthielden hen van schieten/ daer mede sy niet den haren (so sy onder den vyanden ghemenghet waren) metten geschutte verderven souden.

Strijt teghen die van Athenen.

Maer doen die van Athenen den haren binnen der mueren hielden / gheboot de Coninck Philippus op te blasen / tooch af / en leyde zijn heyr by den Tempel Herculis, ende de schole die buyten Athenen stont/en by het bosch daer by gheleghen: de selfde timmeragie ende dat wout/ die waren schoone ende playsant om de stadt van Athenen gheleghen/ dat wert aen gesteken ende verbrant/ daer en worden oock niet

Philippus vertreet van voor Athenen.

alleen verdestrueert de huysen / maer oock de graven / daer en bleef niet staende noch bewaert voor den grooten toorne des Conincx / het was hem al ghelijcke veel / oft den Goden oft den menschen toe behoorde.

Des anderen daechs doen de poorten inden eersten ghesloten / ende daer na gheopent werden/ want de bewaringhe des Conincx Attali, ende de Romeynen wt de haven/inde stadt van Athenen quamen / soo tooch Philippus af met zijn heyr/ende legerde hem drie mijlen weechs vander stadt. Daer na vertrock Philippus, en tooch voor de stadt Eleusina / niet verre van Athenen gheleghen/hopende den Tempel ende dat casteel daer boven gheleghen / inne te nemen: maer doen hy vernam dat de stadt met hulpe versterckt/ ende de schepen van Athenen te hulpe ghesonden waren / trock hy van daer/ ende leyde zijn heyr teghen de stadt Megara/ ende van daer voort tot Corintho. Ende als hy verhoorde datter eenen Lantdach vergadert was inder stadt Argis / vanden lande Achaia/ quam hy in haren raet ende vergaderinge onversienlick/ daer sy raet hielden vanden oorloghe teghen den tyran Nabin van Lacedemonia/ de welcke soo haest hy sach dat het bevel van Philopomene den Hooftman en Schouthept van Achaia / op Cicliadem die hy Philopomenes niet te ghelijcken en ware/ ghecomen was/ ende dat die van Achaia veel hulpe af gegaen ende onthallen was / begoste hy wederom van nieus aen te oorloghen/ ende verdestrueerde de landen der naghebueren/ende de steden hadden oock groote vreese voor hem: Ende doe sy van dier saken weghen met malcanderen spraken/ hoe veel ghewapende wt een yeghelicke stadt souden teghen den selven tyran op ghescreven ende ghesonden worden / aldaer Philippus henluyden troostelicke hulpe teghen Nabin toe seyde/ dwelcke sy met grooter dancksegginghe aen namen/ende verwonderden haer der grooter eerbiedinghe.

Lantdach binnen Argos.

Nabin de tyran van Lacedemonien.

Daer op seyde Philippus: Hy woude henluyden alsulcke hulpe toe segghen / nochtans waert behoorlick / dat hy zijn steden ende lant met zijnder macht beschutte ende bewaerde/op dat zijn lant en steden (oft van doen waer) niet gheheel bloot oft ydel ghevonden en worden. Daerom sprack hy: Indien u van Achaia dat goet dunct te zijn / sult ghy luyden so veel knechten daer teghen op brenghen/ daer mede men de steden ende dat Insel Oreum/ Nigropont ende Corinthum beschutten / ende ick terugghe bewaert / ende seker dat oorloch teghen Nabin ende die van Lacedemonien voeren mochte.

Maer doen sy de schalckheyt des Coninckx Philippi merckten / dat hy de jonghe ghesellen wt den lande van Achaia / als voor ghijssel ofte borghen voeren soude / om dat sy alsoo in dier manieren met hem tegen den Romeynen verbonden souden zijn / soo wert den Coninck geantwoort. Dat lant van Achaia en woude op dese tijt van gheen ander saken spreken oft handelen / dan daerom sy te samen vergadert ende gheroepen waren/ende wert alsoo bekent en gesloten een heyr tegen Nabin den tyran te seynden / ende daer mede was den Lantdach / die daer vry ghehouden wert/ voleynder. Maer doen dat voornemen Philippi niet voort en ginck/ ende van deser grooter hopinghe af ghekeert

wert

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

wert/ ſo nam hy op ſommige ſoudeniers/ ende tooch daer mede wederom tot Corinthen/ ende in dat lant van Attica.

Binnen den middelen tijde dat Philippus in Achaia vertoefde/ ſo tooch zijn Hooftman Philocles gheheeten/ wt den lande Euboea met twee duyſent gewapende om te verdeſtrueeren het lant rontſom Athenen gheleghen/ eñ quam over de hoochte des berchs Citheron/ ende liet de helft van zijn volck van hem trecken dat lant de verderven/ ende metten anderen hoop hielt hy hem heymelic aen een bequame plaetſe/ oft hy avontueren die vanden caſteele van Eleuſina den zijnen (ſo ſy dat lant beroofden) overvallen wilden/ dat hyſe dan onverſienlick mochte aengrijpen. Maer doe zijn heymelick voornemen ende liſticheyt openbaer wert/ liet hy den zijnen die van hem in dat velt ghesent waren om te rooven/ wederom roepen/ ende ſtelde zijn ordinancie/ ende tooch met henluyden na Eleuſina dat caſteel te beſtormē/ eñ tooch terſtont wederom af ſeer gewont zijnde/ ende voechde hē by Philippum, die eerſt vā Achaia gecomen was. De Coninck Philippus beſtont oock dat caſteel Eleuſina te beſtormen.

Euboea.

Citheron.

T'ſlot Eleuſina/ van Philocles eñ Philippus te vergheefs beſtormt.

Maer doe de Roomſche ſchepen vandē lande Epiro quamen/ ende bewaringhe oft hulpe inde borcht ghelaten hadden/ ſo liet Philippus zijn voornemen achter. Daer na deylde de Coninc zijn heyr/ eñ ſeynde Philoclem zijn Hooftman met een deel na Athenen/ metten anderen tooch hy na de havene Pyreum ghenoemt/ tot dier meyninghen/ dewijle Philocles by der mueren den ſtorm aenvinge/ ende de burghers aen dat eynde der ſtadt by malcanderē hielt/ ſo mochte hy te dier wijlen Pyreum/ die met een cleyne bewaringhe beſtelt was/ lichtelicker gewinnen/ maer de ſtorm en was daer aen dat eynde niet lichter/ dant voor dat caſteel Eleuſina gheweeſt was/ daerom hy terſtont van de havene met zijn heyr voor Athenen tooch.

Philippus eñ Philocles trecken wederom voor Athenē.

Pyreum.

Ende als die van Athenen te paerde ende te voete in eenen engen wech tuſſchen de mueren (die vande havē toe aen de ſtadt ſtreecte) haeſtelick wter ſtadt quamen/ worde Philippus af ghedreven/ liet den ſtorm achter/ eñ deylde wederom dat heyr met Philocle, tooch wederom achterwaerts/ ende brack de tempelen eñ kercken die omtrent Athenen geleghen waren/ alſo hy hier voortijts de graven gebroken hadde/ eñ daer mede hy niet ongheſchent en liet/ ſo liet hy alle tempelen ende coſtelicke timmeringen/ dier vele warē inden lande Attica/ verdeſtrueerē eñ verbranden. Alſulcke onſinnicheyt gaven oorſake de coſtelicke marmelſteenē eñ den conſtelicken arbeyt des werckmeeſters/ die aldaer vele ghevonden worden. Het en was hem oock niet ghenoech alleene de tempelen ende ſteenen beelden af te breken ende omme te keerē/ maer geboot oock datmen de ſteenen ſoude in ſtucken ſlaen/ eñ zijnen toorne en was noch niet verſadicht/ nochtans en was daer niet geheels ghebleven/ daer aen hy zijnen toorne mochte bethoonen/ ſo tooch hy wter vyandē lant in Boeciam/ hadde ooc niet meer dat waerdich ware te gedenckē of yet eerlicx in Grieckē bedreven.

Hoe de Romeynen den Coninc *Philipp*o vele ſteden afvvonnen, eñ hen totten oorloghe verſterckten ende ſchickten.

Publius Sulpitius de Roomſche Burghemeeſter hadde zijn heyr aen dat water Tarſus gheheeten/ tuſſchen der ſtadt Appolonien ende Durachium (die nu ter tijt Raguſa ghenoemt wort) ligghen/ tot dier plaetſen dede hy by hem comen zijnen Legaet ende Stadthouder Titum Apuſtium, ende ſeynde hem met een deel des heyrs/ om de wterſte eynden des lants Macedonien te verdeſtrueeren. Doe Apuſtius inden lande quam/ verheerde ende herooſde hy de eynden des lants/ ende inden eerſten aenloop wan hy drie ſteden/ Corhago/ Gerunio/ ende Orreſi/ ende quam totter ſtadt Antipatria/ die in een enge geberchte gelegen was: hy riep inden eerſtē tot hē de beſte vander ſtadt/ om met henluyden te ſpreken: Maer doe ſy de woordē Apuſtij verachten/ eñ betroudē hen op de vaſticheyt eñ wel ghelegentheyt der ſtadt/ beſtormde hy de ſtadt/ eñ wanſe met ghewelt/ eñ hy liet alle die tot haren mondighen jaren ghecomen waren/ dootſlaen/ de ſtadt plonderen ende aenſteken: Met dier verſchrickinge merckte hy dat de vaſte ende welbewaerde ſtadt Codrion ſonder eenich ſtormen ofte ſlach haer totten Romeynen gaf. De ſtadthouder Apuſtius liet inder ſtadt een deel van zijn volck/ om de ſtadt te bewaren. Ende wan daer na de ſtadt Indus met ghewelt.

Het Roomſche crijchſvolck neemt in veel ſteden in Macedonien.

Antipatria inghenomen.

Codrion opgheghheven.

Maer doe hy wederom tooch tot Sulpitium met eenen grooten roof/ eñ over een water ſoude trecken/ ſo quam hem onverſiens aen Athanagoras des Coninc Philippi Lantvoocht/ ende greep aen den laetſten hoop/ ende brochtſe in een verſchrickinge. Doe Apuſtius dien roep vernam/ wende hy hē terſtont omme met zijn baniere/ eñ liet den roof int midden neder werpen/ ende maeckte zijn ordinantie ende ſpitſe: maer des Coninc volc en mochtē niet verdraghen dat aenloopen der Romeynen/ eñ van des Conincks volck wordender vele verſlaghen ende oock ghevanghen. Alſo brochte Apuſtius zijn heyr ongheſchadicht totten ſchepen der Romeynen.

Athanagoras.

Doe nu den ſtrijt deſe reyſe ghelucklick gheeyndet was/ quamen ſommighe Heeren eñ Vorſtē die na by dat lant Macedonien woonachtich ende gheleghen waren/ in dat heyr der Romeynen/ Pleuratus, Aminander, ende Bato, ende beloofden den Romeynen trooſtelicke hulpe teghen Philippum. De Burghemeeſter antwoorde henluyden/ hy en woude de hulpe Pleurati eñ Bati niet ontſegghen/ wanneer hy zijn heyr in Macedonien voeren ſoude/ ende gaf Aminander bevel/ hy ſoude die vandē lande van Etolien totten oorloge verwecken ende bringhen. De Legaten des Coninc Attali die doe ter tijt daer ooc ghecomen waren/ wert bevolen/ ſy ſouden inder ſtadt Egina (daer Attalus zijn legher de winter hadde ghehouden) op de ſchepen der Romeynē wachten/ eñ wanneer ſy dan by malcanderen quamē/ dat dan de Coninck Attalus opter zee Philippum bedwonge ende metter oorloge benaude. Oock wordender Legaten geſeynt tot die van Rhodis/ dat ſy het oorloghe oock eensdeels aen nemen ſouden.

Pleuratus, Aminander, eñ Bato, biedē dē Romeynē biſtant te doen.

Hoe *Philippus* de Coninck hem teghen het oorloghe der Romeynen bereyde ende ſchickte.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 554.
Crijchsrustinge vandẽ Coninck Philippus.
Perseus.

DAer teghen de Coninck Philippus oock niet traech en was / maer hy was nu in Macedonien gecomen / ende bereyde hem totten oorlooghe/ want hy seynde zijnen sone Perseum die noch een kint was / met sommighe hoopen inne te nemen de enghe weghen by Pelagonien der stadt gheleghen / ende gaf hem mede om hem te bewaren/ sommighe van zijne vrienden / die Perseum in zijnder jeucht souden regeeren. Sommighe vermaerde steden liet hy verdestrueeren / op dat sy niet van de schepen der vyanden en souden ghewonnen worden. Hy seynde oock zijn Legaten in dat lant van Etolien / op dat dat onrustich volck inde toecoemste der Romeynen niet af vallen en soude / daer was oock een ghemeyne versamminghe eñ lantdach van die van Etolien op geset/totten welcken hem de Legatẽ des Coninck Philippi haesteden/ daer mede sy de andere partye mochten voor comen/want vander Romeynen weghen wert geseynt in Legaetschap opten selven lantdach / Lucius Ruffus Purpurio: daer toe quamen oock de Legaten die van der stadt van Athenen ghesepnt waren.

De lantdach in Etolien.

Inden eersten worden daer verhoort de Legaten des Coninck Philippi, met den welcken die van Etolien een nieuwe vrientschappe ende verbont hadden gemaect/eñ seyden : sy en waren om eenighe nieuwe dingen ofte saken daer niet gecomen/ sy en wisten oock niet nieus voort te brenghen/ dan alleẽ wt dier oorsaken om dat sy met Philippo eenen pays ghemaeckt/ ende verhoort hadden / hoe onprofijtelick haer dat gheselschap ende vereeninghe metten Romeynen gheweest ware / eñ alsulcken aengenomen pays als sy met Philippo ghemaeckt hadden/ souden sy houdẽ/ met dien hief aen een vanden Legaten Philippi ende sprack:

Legatorũ Philippi Oratio.

Wilt ghy liever volghen den moetwilligen/ oft(als ic seggen soude) de lichtveerdichept der Romeynen / die doe ter tijt uwen Legaten tot Rome dese antwoort ghegeven hebben. Waerom coemt ghy van Etolien tot ons / sonder welcker weten ende bevel ghy met Philippo pays ghemaeckt hebbet ? de selve Romeynen begheeren nu / dat ghy een oorloghe met Philippo aen neemt / eñ die hen hier voortijts lieten duncken/als oft sy hadden om uwen wille/ ende voor u teghen Philippum ghestreden / de selve willen nu verbiedẽ dat ghy met Philippo den Coninck gheenen pays en sult houden. De Romeynen (dat ghijt weten sult) zijn inden eersten in Sicilien ghetoghen / daer mede sy de stadt Messana hulpe deden/daer na zijn sy wederom int lant gecomen/ dat sy de stadt Syracusa (die van die van Cartago benauwt wert) tot haer vryhept mochten helpen/maer sy hebben Messanam/ Syracusa/ ende gheheel Sicilien in haer ghewelt / ende haer cijns baer ghemaect/ende onder haer heerschappie gebrocht. Ende ghelijck als ghy inder stadt Naupacti na uwer ordinancien een gheimeyne vergaderinge ende lantdach houdet / ende aldaer tracteert ende kieset / wien ghy te vriende oft te vyande/ oft ghy pays oft oorloghe hebben wilt na uwe goetduncken/ also stellẽ de Romeynẽ haer lantdaghen in Sicilien / tot Syracusa / Messana/ oft andere gheleghen steden/ ende wanneer den dach ghehouden wert / so worden de lantlyden alle voort ghebodt te gader ghereepen ende vergadert / aldaer sien sy haren oversten op eenen hooghen stoel sitten/ ende de hooveerdighe rechten wt spreken / ombeset met zijnen dienaren / ende die daer den geboden wederspannich zijn/worden met roeden ghestaghen / en metter bijlen den hals voort af ghehouwen. Hebben oock jaerlicx sonderlinghe nieuwe Heeren / sy sullen ende moghen hen des oock niet verwonderen/ dewijle sy sien de stedẽ in Walschen lande/ Regium / Tarentum / Capua/ ende andere byligghende steden / door welcker steden afneminghe / de stadt van Rome ghewassen ende toe ghenomen heeft. Wee den ghenen die der Romeynen ghewalt onderworpen zijn / want de machtighe stadt Capua / die daer was een graf dẽ volcke van Campanien / eñ den vreemden inwoonders / also de burgers daer wt verdreven ende verstooten waren/was de stadt geheelick gheplupstert ende ydel ghemaeckt/ sonder Raet/sonder volck / ende sonder overhooft/ oock als een schupinsel verlaten / ende grousamer oft angstelicker daer inne te woonen/ dan oft sy gheheelick verdestrueert ware / het ware groote dwaeshept te hopen dat nu yet in zijn wesen ende staet blijven mochte / so wanneer de vreemde ende buytenlanders (die verder/niet de sprake ende met harẽ zeden oft manieren ende statuten/ dan over zee oft lant vanmalcanderen ghescheyden waren) dese landen souden inne hebben ende besitten/u duncket by avontueren/dat Conincrijcke Philippi soude in sommighe dinghen schadelick zijn uwer vryhept / die doch met rechte by uwer schulden uwe vyant wel mochte zijn. Hy en heeft nochtans niet meer van u luyden begheert dan den pays / eñ dat de beloste inden voorghemaecten pays ghehouden worde / maeckt kennisse ende vrientschappe hier in desen lande / met vreemde Legioenen oft met vreemden volcke / ende neemt op u dat jock.

Wanneer ghy den Romeynen tot Heeren hebt / salt u te late zijn/ eñ te vergheefs den Coninc Philippum tot uwẽ medegeselle te begeeren ende te soecken / het zijn lichte saken die u van Etolien/Macedonia ende andere/ die van eender spraken zijn/eenen tijt lanck tweedrachtich te zijn / ende wederomme te vereenighen: Maer met vreemdẽ volcke hebben de Grieckẽ eenen eewighen crijch/ ende sullen dat hebben vater natuere / het welcke eewich is/eñ niet wt wandelbarẽ saken/zijn sy vyant den vreemden: Maer om mijn woordẽ daer mede te besluytẽ/ daer van sy een begin genomen hebbẽ/en mach ic niet bekennẽ / waerõ ghy alsulckẽ vereenichden pays(die door u luyden voor drie jaren met Philippo dẽ Coninc/ sonder wille oft cõsent der Romeynẽ/die dẽ selven pays nu ter tijt begeerẽ te verstoorẽ/beslotẽ is)so hẽ dat geluck niet verandert en heeft/ghy des nu wilt veranderen.

Na die van Macedonien/ worden die vã Athenen (met verwilliginge der Roomscher Legaetschap / die het alsoo hebben wouden) de welcke van Athenẽ vele verdriets eñ versmaetheyts geleden hadden/eñ oock met rechte tegen de wreethept des Coninck Philippi spreken mochten/ inden Raet van die van Etolien ghelaten/ende haer bootschappe ghehoort.

Der Legaten van Athenen Oratie.

De selve van Athenen brochten claerhlick voort de ontfarmelicke verwoestinghe ende

brant

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

brant haers lantschaps / ende beclaechde niet dat zijt gheleden hadden vyantlicker wijse van Philippo haren vyant / want het waren sommighe rechten/ diemen inden tijt van oorloghe doen mochte/ so moestmẽ oec met rechte lijden/ dat zijn de vruchtẽ te verbrandẽ / de huysen neder te worpen / menschen ende beesten wech te drijven / dese waren veel meer ontfermelick dan onrechtelick. Maer dit beclaechden sy / dat Coninck Philippus, die den Romeynen wtlanders ende onnutte Barbaros ghenoemt heeft / alsoo alle Goddelicke ende menschelicke rechten bevleckt hadde / ende soo hy in zijnder eerster verstooringhe des lants Attica den helschen / also heeft hy inde anderde verstooringhe den hemelschen Goden met zijnder oorloghen toe ghevoecht/ alle graven ende oude timmeragien daer sy aen quamen / verstoort ende ghebroken / alle tomben oft kisten der ghestorven ghebloot/ ende de graven ontdeckt / alle Godshuysen ghebroken / die voortijts buyten Athenen inde casteelen eñ dorpen gewijet waren/ die haer voorvaders (hoe wel sy inde stadt woonden) noyt en haddẽ verlaten/ inde selve tempelen hadde Philippus de Coninck vyer ghelegt/ de beelden der heylighen eensdeels verbrant ende vernielt / die laghen onder de voeten ende inganck der ghebroken ende vernielder kercken/ so Philippus verstoort hadde dat lant Attica / dat hier voortijts wel gheciert ende rijcke gheweest was. Also soude hy oock dat lant van Etolien / ende gheheel Griekenlant (in dien ment hem ghehengde) verstooren ende verdestrueeren/ de stadt Athenis ware oock van hem inder selver manieren verstoort/ in dien de Romeynen haer niet te hulpe gecomen en waren/ hy hadde oock met ghelijcker onsinnicheyt den tempel inder stadt Athenis begheert te breken/ indien hem gheen wederstant ghedaen en ware/ maer hy was met machte van daer ghedreven / niet alleen vanden Godshuysen / maer oec van de mueren der stadt/ waer door hy oec ghelijckerwijs inde tempelen buyten der stadt gheleghen / grousamelicken zijn onsinnicheyt thoonde / die alleen overmidts gheestelickheyt vry ende seker zijn souden.

Daerom ware haer hertelicke bede ende begheerte aen die van Etolien dat sy hen dier van Athenẽ ontfermden / ende dat oorloghe metten haren teghen den Coninck Philippum aen namen / met hulpe der Goden ende der Romeynen/ die naest God veel vermochten.

Legati Romanorũ Oratio.

Daer op de Roomsche Legaet aenhief ende seyde: De forme eñ gesteltenisse mijnder woorden hebben my die van Macedonien indẽ eersten/ ende daer na die van Athenen gheheelijck verandert/ want na dien dat die van Macedonien hen sommighe gheweldighe daden (door haren Coninck Philippum ghesciet) by den steden ende onsen ghesellen beclaecht/ ende met wille den Romeynen beschuldicht / hebben sy daer mede gemaecht/ dat ick daer door een oorsake heb/ den Romeynen ten eerstẽ te ontschuldighen / ende oock / om dat die van Athenen te kennen ghegheven hebben / wat schandelicke ende onmenschelicke daet de Coninck Philippus bedreven heeft / also die inder hellẽ ende inden hemel zijn/ dat bethoonen moghen / soo en hebben sy my niet achter ghelaten / dat den selven Philippo mochte meer voor gehouden ofte ghebraecht worden: maer ghy sult dat voorwaer weten/ dat die vã Nigropont/ vã Abidos eñ andere steden / oec van Achaya haer swaerder ende harder van Philippo beclaghen / dan hy lichtelick meer schadens hadde moghen toevoeghen / want soo vele het den Romeynen aengaet / indien de selve daet met aller eeren waerdich waren/ bekenne ic/ dat sy met vrientschappe niet en mochtẽ vereenicht ofte verantwoort worden: De Coninck Philippus heeft ons voorghehouden de gheschiedenisse die daer den steden Regium / Capua / ende Syracusa geschiet zijn/ welcke gheschiede in deser manieren/ doe de stadt Regium / overmidts dat oorloghe des Coninex Pyrrhi vanden Romeynen begheerde/ datmen haer tot hulpe ende beschuddinge der stadt seynden soude eenen hoop volcx / dat hebben wy ghedaen: Maer de selve hulpe die wy daer ghesepnt hadden/ hebben de stadt door haer schalckheyt ende bedroch voor haer selven in genomen ende behouden / hebbẽ wy oock de selve stucken opt ghepresen oft vervolcht metten oorloge? voorwaer neen/ en hebben wy niet de selve in onser ghewalt ghebrocht / ende dese selve quaetdoenders eerst met roeden / ende daer na doen onthalsen / ende den burghers van Regium haer ackeren ende alle haer goet/ oock haer vryheyt ende alle haer rechten wederom ghegheven? Doe oock de stadt Syracusa van vreemdẽ tyrannen verdruckt ende bedwonghen wert / ende wy Romeynen haer te hulpe/ de stadt te water ende te lande by drie jaren beleghert / ende seer ghearbeyt hadden: maer doe sy liever dẽ tyrannẽ dienen/ dan vanden Romeynen wouden verwonnen worden/ hebben wy de selve stadt met onser macht ende ghewelt in genomen/ ende haer (den burgeren) der stadt wy wederom toe ghestelt ende ghegeven/ oock begeeren wy dat niet te loochenen/ dat lant van Sicilien behoort ons toe/ ende alle de steden die inde hulpe van Cartago gheweest zijn / ende met haer teghen ons gheoorlocht hebben/ sy zijn ons cijnsbaer/ ende gheven ons tribuyt.

Syracuse. Sicilie.

Daer teghen willen wy u eñ alle menschen laten weten / dat een yeghelick gheluck ende ongheval heeft vanden Romeynen / na zijnder verdienste / houdet ghijt daer voor / dat wy de Campaniers te hart gestraft hebben? dat ware onreden/ dewijle van alsulcker straffinghe sy haer selfs niet en moghen beclaghen / die oock (als wy Romeynen van haren weghen dat oorloorch teghen den Samniten aen ghegrepen/ ende dat selve oorloghe by tseventich jaer met onser grooter schaden ghedreven hebben/ met henluyden oock een verbont ende pays ten eersten ghemaeckt / daer na met houwelicken ende maechschap ons toe ghevoecht / ten laetsten zijn sy in onser stadt tot burghers op ghenomen gheweest) nu in onse teghenspoet ende ongheval/ onder allen volcke in gheheel Italien de eerste van ons tot Hannibal onsen vyant ghevallen zijn/ ende onsen toesedt ende hulpe in haerder stadt jammerlick verworghet / oock daer na ghestoort zijnde / datse van ons beleghert waren / hebben sy Hannibal ons toe gesepnt de stadt van Rome te stormẽ / eñ oft vanden Campaniers weder stadt oft burger in levende lijve/ maer alle vergaẽ warẽ/ mocht doch yemant daer een verdriet vã hebbẽ/ oft seggen/

Campanie. Capua.

Int jaer der ſtadt 554.

dat ſy harder dan ſy verdient hadden/ gheſtraft waren? veel meer burghers hebben haer ſelfs int overdencken des nijſdaets ghedoot / dan daer vanden Romeynen gerecht zijn geweeſt. Ten anderen was de ſtadt ende haer ackeren benomen / nochtans alſo dat haerluyder ſtadt ende plaetſe te woonen ghegeven wert / verlieten oock de ſtadt (die des geen ſchult en hadde) onbeſchadicht blijven / alſoo wie die aenſaghe/ mochte gheen teecken eender ghewonnen ofte beſtormder ſtadt daer aen bekennen: wat ſoude ick meer ſeggen van Capua? ſo wy Romeynen der verwonnen ſtadt Cartago / pays ende vryheyt ghegeven hebben / ſorchlicker iſt / dat wy den verwonnen nu te vele vergheven ende quijtſchelden/ eñ daer door vele luyden verwecken/ dat ſy hen teghen ons metten gelucke des oorloochs verſoecken / dat ſoude geſeyt zijn tot ontſchuldinghe der Romeynen.

Dat navolghende teghen den Coninck Philippum, welcken dootſlach ende moort teghen zijn naeſte medegheſellen ende beſte vrienden ende welluſt (die meer onmenſchelicker / dan zijn grouſamicheyt te achten is) ſoo vele meer ghy naerder dat lant van Macedonien zijt geſeten/ te beter ghy dat meucht weten.

Philippus.

Maer dat u van Etolien aengaet/ ſo hebben wy Romeynen voor u het oorloghe teghen den Coninck Philippum aen ghenomen/ maer ghy hebt ſonder onſe weten ende wille met hem pays ghemaeckt / ende oft ghy ſegghen woudet / ghy waert door ſorghe daer toe bedwonghen (doe wy Romeynen metten oorloghe teghen Cartago becommert waren) ſommighe artikelen des pays met eender manieren / van dien die doe ter tijt meer vermocht / aen te grijpen / ſoo wy dat ſelve oorlooch achterlieten/ om dat ons groote nootſakē daer toe bedwonghen: Maer nu dat oorlooch met die van Cartago / door de goetheyt der Goden gheeyndet ende ghedaen is / zijn wy met alle onſer macht in Macedonien ghetoghen / ende is u luyden daer mede opghedaen ende ghegheven dat geluck ende voordeel / u wederom inde vrientſchap ende gheſelſchap der Romeynen te ſetten ende op te nemen / oft ghy en woudet liever metten Coninck Philippo verdervē / dan metten Romeynen verwinnen.

Doe de Roomſche Legaet zijn meyninghe geſeyt hadde / eñ gemeynlick alle den omſtaenders met goeden wille totten Romeynen gheneycht warē/ dā alleē Democritus de Schout-

Democritus Schout.

heyt van Etolien / die (alſomen ſeyde) ghelt vanden Coninck ghenomen hadde / ende en woude noch der Romeynen oft aen Philippus zijde toevallen/ maer hy ſeyde:

Oratio Democriti.

Dat in allen ſaken ende dinghen daer groot perijckel op ſtont / gheen grooter vyant ware den Raet/ dan haeſticheyt/ want na der haeſticheyt volcht de na-rouwe/ maer veel te late ende te vergheefs / want eenighe raet die inder haeſticheyt gegeven wort / mochtmen niet wederroepen oft in haren voorſten ſtaet bringen / die bedachte tijt (die hy meynde met naerſticheyt te verwachtē) mochte als nu genoemt worden/ om dat in haren rechten ende ſtatuten gheordineert was/ datmen van payſe oft van oorloghe niet en ſoude tracteeren/ dan inden ghemeynen Raedt/ Panetolicon ghenoemt.

Raet Panetolicon of Pylaicon ghenoemt.

Doe de Legaten alſo met een twijfelachtige antwoort waren laten gaen/ ſprack Democritus, die van Etolien ware voor het beſte gheraden/ ſo wie inder oorloghen de overhant hadde/ tot dies gheſelſchap ſouden ſy hen keeren ende begheven.

Hoe ſy hem op beyden zijden, *Philippus* de Coninck ende de Romeynen, tottē oorloghe ſchickten ende verſterckten.

ALs deſe dinghen inden Raet van Etolien gehandelt waren / ſchickte hem Philippus met naerſticheyt ende onverdroten totten oorloghe te lande ende te water / ende brocht te ſamen zijn ſchepen byder ſtadt Demetriade in Teſſalien gheleghen/ want hy hielt het daer voor/ Attalus de Coninck ende de ſchepinge der Romeynen/ ſouden inden beginſele vander Lenten voortvaren. Daerom ſtelde hy Heraclidem tot eenen Hooftman opter zee / hy tooch over lant / ende verſaemde een groot heyr / hy gheloofde oock dat hy den Romeynen een groote hulpe ontoghen hadde / op een deel dat volck van Etolien / op de andere zijde / die van Dardanien/ die hy alſoo door zijnen ſone Perſeum by Pelagonien / inden enghen wech hadde beſloten / dat ſy totten Romeynen niet comen en mochten.

Coninck Philippus maeckt hem ghereet totten crijch.

Vander andere zijden der Romeynē/ bereyde hem de Bughermeeſter Sulpitius niet alleene/ maer handelde ende dreef het oorloghe: ſommighe vlecken ende ſteden gaven haer op met wille: ſommige door angſt: ſommighe worden ghewonnen met crachte / ſommighe worden oock ydel ende verlaten ghevonden / daer af de inwoonders op de naeſte berghen ghevloden waren / eñ Sulpitius legherde hem by de ſtadt Lincum/ aen dat water Bevus genoemt/ ende ſeynden een deel al rontſom om voederinghe.

Dē tocht vā den Borghermeeſter Sulpitius.

Bevus.

Doe Philippus de Coninck ſach over al groote verſchrickinghe ende vreeſe der inwoonders/ en wiſte hy nochtans niet in wat lant Sulpitius metten zijnen ghetoghen was / ſoo ſeynde hy ſommighe reyſighers wt om te vernemen welckē wech de vyanden wt ghetogen waren. Deſghelijcx ſoo twijfelde oock de Burghemeeſter vander Romeynen zijde/ ende en wiſte niet wat wech dat Philippus wt ghetoghen was/ ſchickte oock ſommighe reyſighers wt om dat ſelve te vernemē eñ te beſien. Doe die van beyde partien langhe omwegħen ghereden hadden/ quamen ſy ten laetſten te ſamen in eenen wech ſo na/ dat aen beyde zijden dat geluyt der paerden/ eñ der reyſighers gehoort wort/ eñ geware worden dat de vyanden voor handē waren/ ende eer ſy deen den anderen ſiende wordē/ bereyden ſy hen ter weere te ſtellē/ ende ſo haeſt ſy malcanderen ſagen/ renden ſy te hoope/ ende als ſy van beyde partien aē getale ende ſterckte gelijck waren/ ende wtgeleſen/ ſo ſtreden ſy een langhe wijle met gelijcker macht / ſo langhe ſy aen beyde zijden moede waren / ende vanden ſlagen aflieten: Vande Romeynen zijde bleven der doot vijf ende dertich gewapende: vander zijdē Philippi veertich. Eñ op deſe tijt en wort niet vernomen/ waer de vyandē met haer heyr lagen / daer wert oock vanden Romeynen ofte den Coninck van haren wtgheſchickten niet verder meer verſpiet / maer door de overloo-

Schermutſinge vāde Macedoniaēs ēde Romeynen.

pers

pers vernomen (die door lichtvaerdicheyt der sinnen te vernemen der vyandẽ aenslach/ in allen oorloghen worden ghevonden.)

Begravinghe vandẽ verslaghenen.

Daer na om dat de Coninck Philippus in vrientschap hy dẽ zijnen/ eñ hem des te williger maecte/ in allen perijckelen met hem te gaẽ/ indien hy de reysighers die inden slach doot ghebleven waren/ begraven liet: so dede hyse in dat heyr draghen/ dat een yeghelick sien mochte de heerlicheyt der begravenisse. Het is nochtans niet onsekerders te schatten/ noch so onmoghelick te achtẽ/ als dẽ moet oft herte eender grooter menichtẽ/ want doe Philippus meynde/ hy woude den zijnen goetwillich/ eñ bereyder maken/ hem in allen strijdẽ by te staen met vreuchden/ dat selve gesichte brochte henluyden in alle traecheyt ende angst/ want de ghene die hier voortijdts ghewoon waren te vechten ende te strijden metten Griecken eñ Windisschen/ Illirij ghenoemt/ ende niet veel wonden ghesien en hadden/ dan die met spietsen/ pijlẽ/ ende lancien ghemaeckt waren/ doe sy saghen hoe dat de lichamen der selver reysighers met Spaensche swaerden ghequetst waren/ de armen oft dat ghcheele hooft/ oock dat lijf op ghehouwen/ datmen de darmen ende andere vreeselicheyt der wonden sien mochte/ ende en wistẽ teghen wat wapen ende gheweer/ oock teghen welcke mannen sy vechten souden/ worden sy vreesende ghemeynlick: de vreese ombinc oock den Coninck Philippum al eer hy opt recht metten Romeynen hadde gestaghen/ daerom ontboot hy wederom zijnen sone Parseum, met de hulpe die hy geleyt hadde inde nauwe cluysen by Pelagonien/ dat hy metten selven zijn heyr vermeerderde/ ende opende daer mede die van Dardanien den wech/ dat sy in Macedonien comen mochten.

Hoe de Romeynen eñ de Coninck *Philippus* metten anderen begosten te strijden.

Beschermutsingẽ eñ strijden van der Macedoniaenen ende Romeynen legers.

Daer nae tooch de Coninck Philippus wt met twintich duysent te voete/ ende vier duysent te paerde/ eñ wert ghelept van sommighe overloopers/ die hem den wech wijsden/ ende legherde hem by twee hondert schreden vanden Roomschen heyre/ op eenen heuvel/ dien hy met graven ende schutten bevestichde. Ende doen hy dat Roomsche heyr onder in den gront sach ligghen/ heeft hy hem daer af (alsoomen seyde) verwondert vander ghestaltenisse des selven/ dat een yeghelick op zijn oort ghestelt was/ de ghetelde in ordonnantie ghemaeckt/ ende dat de straten in dat heyr onderscheyden waren/ ende sprack: niemant mocht dat heyr ansien oft achten/ datter waren de ongheschickte (die Barbari ghe heeten worden.) De Coninck ende Sulpitius de Burghemeester vertoghen twee daghen/ dat d'eene op des anderen aenslach ende voornemen wachtede/ ende hielden den haren op achter de schaussen ende den wal. Des derden daechs tooch Sulpitius met zijnen hoopen wt/ ende stelde zijn ordonnantie. Maer doe Philippus sorchde dat hy den gheheelen strijt ende het heyr in een onghevall mochte brenghen/ schickte hy vier hondert van Trallis in Illiria ghelegen/ ende drie hondert van Candia met sommige voetknechten tot ten Velthooftman Athanagora, eẽ van zijnen oversten/ om te bestoten den reysighers der Romeynen/ ende des Coninckx heyr en was niet boven een half mijle weechs vanden Romeynen ghelegen: also wordender twee ghelijcke hoopen gheschiet vanden Romeynen teghen die van Macedonien/ den eenẽ van reysighers/ den anderen van rasschen voetknechten. Doe dat des Coninckx volck sach/ meynden sy dat sy ghebruycken souden des ghewoonlicken strijts ende schermutsens/ also/ dat de reysighers den anderen gints ende weder jaghen/ ende des gheschuts ghebruycken/ ende hem in tijts keeren/ dat henluyden van de Windisschen met haren rasschen loopen profijtelick zijn souden/ ende die van Candia inde vyanden/ soo sy verstropt henen reden/ schieten ende werpen mochten: maer den harden aenloop der Romeynen brac de ordinantie des strijts/ want de Romeynen en hielden hen niet anders/ dan oft sy souden met het ghcheele heyr/ hoop ende macht strijden: ende doe de voetknechten de spietsen verschoten haddẽ/ beholpen sy hen metten swaerden/ desghelijcx doe de Romeynen eens metten vyanden ghetreft hadden/ hielden sy eensdeels stille op haer paerden/ de andere vielen af vanden paerden/ ende mengden hen onder de voetknechten ende vochten/ alsoo dat de reysighers des Coninckx/ als des vasten ende stilhoudenden vechtens ongheyoon/ den reysighers op der Romeynscher zijden onghelijck waren/ ende oock de voetknechten/ die met loopen ende wederom keeren/ rasch/ half naeckt ende bloot van harnasch waren/ den Roomschen voet-knechten henluyden niet en mochten ghelijcken/ die schilden ende swaerden by hen hadden/ ende ghewapent waren/ hen te verweeren/ ende den vyanden te beschadighen ende aen te grijpen/ daeromme sy oock niet den strijt ende dat slaen en mochten verdraghen: ende doe sy hen anders niet dan met behendicheyt des loopens en mochten beschermen/ toghen sy wederomme vluchtich in haer heyr. Daer na des derden daechs doe de Coninck Philippus inden wille hadde met allen hoopen zijnder reysighers/ ende lichten voetknechten te strijden/ verberchde hy by nachte sommighe voetknechten tusschen beyde de heyrẽ/ in een bequame plaetse/ eñ geboot Athanagore zijnẽ Hooftman ende den reysigers/ indien den open strijt wel verginge/ dat sy dan des gheluckx gebruycten/ maer indien des niet wel en verginghe/ soo souden sy heusschelick ende gemackelick wijcken/ ende de vyanden nae hen inde laghen leyden. De reysighers bestonden te wijcken/ maer de Hooftluyden des voet-volcks doe sy niet en verwachten des waerteeckens/ ende den haren voor den rechten tijt weckten/ soo was haren aenslach te vergheefs ende verloren. Ende de Roomsche Burghemeester als verwinner inden openen strijt/ ende seker vanden listighen aenslach der vyandẽ/ tooch hy wederom in zijn heyr/ eñ onthielt hem daer dien nacht over wel bewaert: Des anderẽ daechs tooch Sulpitius met alle zijn hoopen/ ende ordineerde zijn ordinantie/ stelde oock sommige Elephantẽ voor de eerste baniere/ met welcker hulpen hen de Romeynen doe ter tijt alder eerst beholpen hebben/ want sy daer voor sommighe in dat oorloghe teghen die van Cartago hadden ghewonnen/

Trallis.
Candia.

Int jaer der stadt 554.

nẽn/ende tooch voor den wal ende schansse der vyanden / daer inne sy verborghen laghen/ ende verweet den vyanden haer vreese schandelicken.

Ende doen hy oock daer mede niet doen en mochte / noch den vyandẽ totten strijt verwecken/om dat oock de voederinghe onseker was/ daer sy so na malcanderen met beyde de heyrẽ laghen/eñ de selve die om de voederinghe gints ende weder int velt verstroyt toghen / vanden reysighers van stonden aen bestooten worden/ brack de Burgemeester op / ende tooch tot eender stadt/ Atabolum gheheeten / ende legherde aldaer zijn heyr / daer hy seecker voederinghe mochte hebben.

Hoe de Coninck *Philippus* den Romeynen op de voederinghe neder wierp, ende nochtans ten laetsten zijn paert onder hem gewont neder viel, hy ooc met grooter noot daer van quam, dat hy niet ghevanghen of vertreden en wert.

Doen de Romeynen so na by voederden / onthielt de Coninck den zijnen achter den walle / daer mede de verachtinge der vyanden ende der koenheyt toe name: maer doe hy sach dat sy hen gints ende weder verstroyt hadden / tooch hy snellicken met alle den reysighers/ ende de hulpe van Candia / die seer rasch te voete waren/ ende hielt met zijnen banieren tusschen der Romeynen heyr/ ende den ghenen die inde voederinghe waren ghetoghen/ deylde daer nae zijn hopen / ende schickte sommighe die den vyanden op de voederinghe nae toghen/ bevelende/ dat sy vanden selven gheen levendich en lieten/ met dat andere deel bleeft Philippus houdende/ ende beleyde dẽ wech/daer door de Romeynen vander voederinghe wederomme in haer heyr comen souden/ ende doe terstont daer nae den slach ende vlucht vanden Romeynen ghe-

De Romeynen int halen vã voederinghe worden gheslaghen.

schiede / soo en wasser noch niemant die in dat Roomsche heyr ghecomen was / ende henluyden den slach vercondichde / want alle die daer vloden / vielden inde laghen die de Coninck bestelt hadde / ende worden meer in den selven laghen ghedoot / dan op de voederinghe verslaghen: nochtans quamen daer sommighe door/ ende braken heymelick door de laghen / ende brochten den roep in dat Roomsche heyr. Van stonden aen ghebootSulpitius den reysigers/ dat een yeghelick te hulpe quame den vriendẽ/ waer hy mochte / ende tooch daer na met zijn heyr inder ordinantie totten vyanden.

Doe de reysighers alsoo int velt verstroyt/ sommighe vanden wech doolde/ende van menigerley roep bedroghen worden/eñ de sommighe den vyanden teghen quamen/ verhief daer een strijt aen veel eynden / dẽ hoop daer de Coninck onder was/ dede groote weere / want sy te paerde ende te voete in grooter menichten waren/ende doe sy int midden den wech in genomen hadden / worden veel Romeynen daer henen verleyt /die van Macedonien hadden de overhant / om dies wille dat Philippus de Coninck by hen was/ ende altoos vermaende ende moet gaf/ ooc daerom dat de hulpe vã Candia met haren gheschutte wonden den Romeynen onversiens/ want sy hen daer toe geschict/ ende vast te samen ghedaen hadden/ daer mede sy den verstroyden mochten verwinnen/ indien sy oock int vervolghen mate ghehouden hadden / en hadden sy niet alleen in dien schermutsen / maer oock indẽ meestendeel des oorloochs eere ende profijt verworven. Maer doe sy met onmanierder begheerten des doorslaghens te seer na volchden / stieten sy op de uterste hoopen ende Hooftluyden des voet-volcks. Maer doe de reysighers (die eerst ghevloden waren) sagen de Roomsche baniere / keerdẽ sy hen wederomme teghen den vyanden / ende in eenen ooghenblick tijts veranderde hem dat gheluck des strijts / alsoo dat de selve / die eerst den Romeynen naghejaecht hadden/ terstont den rugghe keerden/ sommighe oock int slaen/ de sommighe inde vlucht doot bleven / de sommighe die inde marasschen daer neven reden/ginghen te gronde int slijck mettẽ paerden. De Coninc Philippus quam oock in perijckel / want doe zijn paert ghewont neder viel / storte hy daer mede ter aerden/ het en schilde ooc niet veel/ hy en ware alsoo ligghende / vertreden gheweest: maer hem quam een reysigher te hulpe/die terstont van zijn paert spranck/ende den Coninck (die in grooter noot was) daer op sette. Doe nu de Ridder te voet was / den reysighers die op zijnder zijde waren de vlucht gaven / ende hyse met loopen niet achtervolgen en mochte / wort hy vanden Romeynen (die op den Coninck/ doe hy ghevallen was/ renden) doorsteken. Philippus reet omme door dat broeclant / sy waren weechsaem ofte niet/ ende quam ten laetsten in zijn heyr/ daer vele aen twijfelden/ hy en soude niet levendich daer van comen.

De Macedonianen nemen de vlucht.

Coninck Philippus comt in noot.

In dien slach bleven doot van die van Macedonien twee hondert reysighers / eñ hondert ghevanghen/ daer toe tachtich die wel ghiciert waren / worden ghedwongen haer paerden eñ harnasch te verlaten/ ende wech ghevoert: daer warender die op dien dach dẽ Coninc de schult gavẽ/ hy was te onvoorsichtich ende te hoochmoedich. De sommighe beschuldichden Sulpitium den Burgemeester/hy ware te traech gheweest / ende seyden: Philippus soude stille zijn ghelegen / want hy wiste dat in weynich dagen grooten hongher ende ghebreck inder Romeynen heyr zijn soude aen victalie eñ provande/want de ackeren al rontsomme ghelegen/ af ghegheten waren. Ende Sulpitius soude met rechte inder Macedonien waghenburch ende heyr gevallen zijn / doe hy dat reysich getruych/ ende de lichte voetknechten verdreven eñ verjaecht hadde / daer toe den Coninck by na ghevanghen: de vyanden en waren oock daer niet ghebleven / maer in corter tijt hadmense moghen verwinnen ende verdrijven. Maer in dese saken ende crijch loopen (als in vele andere) ist veel lichter wat te spreken/dan te doẽ/ want doe de Coninck met alle zijn hoopen ende voetvolck vloech/ ende sy inden oploop by aventueren alle verwonnen / ofte van vreesen alle verschrict waren geworden/ ende in haer schansse waren ghewecken/ ende de vyanden ghevloden hadden/mochte Philippus by aventuerẽ zijnẽ waghenburch verloren hebben. Maer soo zijn voetvolck gheheel binnen der wallen bleef / ende haer wakers voor de poorte hielden / hadden de Romeynen niet veel moghen bedrijven/ oock en was den eersten raet ende aenslach des

Coninc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Coninck niet te straffen / doen hy die op de voe-deringhe waren overviel / indien hy mate inde navolginghe ende strijt ghehadt hadde / het en is oock gheen wondere / dat Philippus zijn gheluck versochte / so dat gherucht quam / hoe Pleuratus de Vorst / ende met hem die van Dardania met groot volck wt ghetogen / ende in Macedonien ghecomen waren / daer mede hy met alsulcken hoopen niet gheheelick om-ringhelt en worde / ofte hy den Romeynen te voren mochte bestrijden ende verwinnen.

Coninck Philippus trecht heymelick op. Doen nu Philippus twee ongeluckige strij-den des reysigen getuyghs metten Romeynen ghehadt hadde / so bedachte hy / ten ware hem niet wel seker langhe inden leger te blijven / soo woude hy daer van treckē / eñ zijn vyanden den Romeynen bedriegē. Hy seynde tot Sulpitium eenen Heraut / die tijt eñ dach begheerde de rey-sighers te begraven / bedrooch daer mede den vyandē / eñ ter middernacht tooch hy stil swij-ghende met zijn hoopen van daer / ende liet veel vyers achter hem int heyr aen steken eñ bran-den / eñ als de Burgemeester Sulpitius over ta-fel sadt / eñ men hem bootschapte / dat een He-raut daer ware / eñ waerom hy gecomen was / wert hem antwoort gegevē / opten anderē dach vroech soudemē daer vā sprekē / also wert Phi-lippo dien nacht / eñ een deel des navolghenden daechs tijt gegeven / dat hy hem in tijts / eñ ten eersten opten wech maecte / eñ tooch op dat ge-berchte door eenē wech daer hy wist dat de Ro-meynē met haer swaer getuych niet comen en mochten / des morghens gaf Sulpitius dach ende tijt / ende liet hem gaen.

Hoe *Sulpitius* de Roomsche Burgemeester vele steden den Coninck *Philippo* af wan ende in nam.

CORts daer na vernam Sulpitius dat de Coninck daer van getogen was / ende doen hy niet en wiste waer hy hem soude na volgen / bleef hy sommige da-ghen in zijn leger / eñ liet den zijnē trecken op de voederinge. Tooch daer na totter stadt Stu-barra / eñ liet te hoop vorrē alle de vruchten die om de stadt Pelagonien gewassen warē. Van *Sulpitius neemt in sommighe stedē in Macedonien.* daer tooch hy totter stadt Pluvina / eñ en wiste noch niet / in wat cōtreyen de vyandē wt geto-gen warē / daer en tusschē was Philippus on-voorsienlick wech getogē / eñ hadde hem ghele-gert by de stadt Bruanna / ende jaechde dē Ro-meynē een vreese aen / daer om togē de Romey-nē van Pluvina der stadt / eñ legerden haer heyr *Osphagus.* aen dat water Osphagus ghenoemt / niet verre *Erigonium.* vā daer tooch de Coninc eñ maecte eē bolwerc nevē t'water / dat de lantluydē Erigonū heetē.

Eñ doen Philippus vernam / dat de Romey-nen totter stadt Erduenna woudē treckē / brac hy op eñ tooch voor / daer mede hy de enge we-ghen inne nam / also dat de vyandē den inganc des selven weechs niet en mochten becliunmē / de selve wegen maecte hy sterck op sommighe eyndē met bolwerckē ofte palen / de andere met graven / de sommige met steenhoopen / als voor een muer / de sommige met boomen / die hy ter aerden dede vallen / eñ stopte so de weghen daer mede / na de gheleghentheyt der plaetsen / eñ hy totten wercke ghereetschappe mochte vercrij-ghen. Eñ als de Coninc meynde / dat hy woude den wech (die van eyghender natueren quaet te winnen ware) met alsulcken werck onwin-nelick maken / daer by waren oock vele bossche-gien / die seer hinderlick eñ onbequaem waren voor de reysighers / eñ die van Macedonien om haer ordinantie te stellen / in welcke ordinantie wanneer sy niet haer lancien mogen ghebruyc-ken (dat alleen ghescien can in vrye velden) so ist henluyden gheen voordeel / oock hinderden de tacken vande boomen die van Tracien met haren grooten eñ langen swaerden / alleen den hoop van Candia en wast niet schadelick in deser manieren / wanneer sy aen liepen de paer-den oft de reysighers / die niet wel ghewapent en waren / de selve mochten met haer pijlē quet-sen / maer door de Roomsche schilden en moch-ten sy niet schieten. Daerō so haest dat die van Macedonien merckten / worpē sy met steenē na den vyanden (die int dal over al genoech lagen) ende daen de worpen opten schilden grooter ghelupt / dan wonden gaven / vertoghen de Ro-meynen een wijle met stormē / terstont daer na verachtē sy ooc dat worpen / also datter een deel een gewelfte oft schermsel maecten / daer mede sy door de vyanden ginghen / de andere toghen omme eenen corten wech / ende doen sy op de hoochte des berchs quamen / dreven sy de ver-saechde Macedoniers wt haren leghere / ende also aenden eynden eñ quade weghen swaerlic te vlien is / worden haerder vele verslaghen / eñ worden also de enghe ende hooge berghen ende clupsen met mindere schermutsen / dan sy ghe-meynt hadden / gewonnen ende inghenomen / ende quamen inde stadt Erduenna / daer sy dat velt al rontsomme verwoesten.

Voort tooch de Burghemeester Sulpitius voor de stadt Celetrum / die gheleghen is gelijck een half eylant / want de zee omvinck de mue-ren / also datter een nauwe inganck is / daer van men te lande inder stadt coemt / de burgers der stadt troosten haer selven ten eersten des vasten leghers / sloten de poorten toe / eñ verachtedē de Romeynen / maer doen sy de baniere saghen / eñ dat sy metter slecken bedect / totter poorten traden / eñ dat de vyanden niet haer hoopē den enghen wech ende inganck der stadt beleghert hadden / eer sy dat werc sie metten strijde wou-den versoecken / gaven sy haer met vreesen der Romeynē over. Van Celetro tooch Sulpitius verder / eñ met ghewelt wan hy de stadt Peliū / eñ voerde met hem wech de eyghen ende ghe-meyne luyden / de vrye liet hy los sonder ghelt / gaf henluyden de stadt wederom / eñ leyde daer inne een groot deel van zijnen volcke / want sy wel ghelegen was / om in Macedonien met machte te trecken. Doen nu Sulpitius doorto-ghen hadde der vyanden lantschap / voerde hy zijn heyr wederom aen de frontierē daert vrede was / eñ totter stadt Appolonien / van daer het oorloghe metten eersten begonnen hadde.

Hoe de Coninck *Philippus* af tooch van *Sulpitio* den Burghemeester, hem andersins versochte, ende wan den slach teghen die van Etolien.

DEsghelijcken de Coninck Philippus af tooch in een andere contreye / daer hē toe porredē die vā Etolien / vā Dar-daniē eñ andere / oock vele oorlogen eñ *Die vā Dardanien / Etolien eñ Athamanien / stellē henlieden tegen Coninck Philippus.*

 oproers

Int jaer der stadt 554.

oproers die aen vele eynden ghevielen / teghen die van Dardanien (die nu wederom wt den lande van Macedonien toghen) seynde Philippus zijnen Hooftman Athenagoram ghe heeten / met veel gheriste ende lichtvaerdige voetknechten / daer toe een groot deel reysighers / bevelende / dat hyse int aftrecken te rugghe / ende inde laetste hoopen aengrijpen soude / henluyden daer mede te versaechder te maken / een heyr van soo verren wech te beweghen oft op te brenghen.

Die van Etolien worden daer toe verweect door Democritum haren Schoutheyt / want also de selve voortijts opten ghemeynen lantdach (doen men inden Raet tracteerde / tot wien hem die van Etolien in hulpe souden begeven) dese sake vertooch / als nu brocht hyse int harnasch / doen hy hadde vernomen / dat de reysighers des Coninckx Philippi inden slach schade hadden gheleden / dat oock die van Dardanien / ende de Windischen in Macedonien ghetoghen / ende de schepen der Romeynen gecomen waren / waer door men sorchde / de vyanden souden Philippum te lande ende te water beleghеren / dit was de oorsake dat hem Democritus ende die van Etolien wederom van Philippo, inde hulpe der Romeynen begaven / ende met Aminandro den Coninc / die hem met die van Etolien verselde / ende te gadere de stadt

Cercinium wort inghenomen.

Cercinium beleghеrden / de burghers der stadt sloten de poorten toe / maer oft sy dat ghedaen hebben met goeden wille / en is niet te weten / want sy by hen hulpe hadden vanden Coninc Philippo ghesеynt / nochtans wort de stadt binnen corten dagen gewonnen / met vyer aenghesteken / die daer over ghebleven waren / ende niet verslaghen / sy waren vry ofte eyghen luyden / worden alle wech ghevoert.

Bebis.

Dese vreese brochtet daer toe / dat alle die daer woonden byder zee Bebis ghеheeten / verlieten haer steden / ende namen op dat geberchte de vlucht / daerom dat die van Etolien van gebreck weghen wederom keerden / ende wonnen de stadt Cereciam / plonderden ende verdestrueerdense jammerlicken. De andere daer ontrent gaven haer goetwillich onder dat ghеselschap der Romeynen / doen sy haer ghegeven hadden / daer na so riet henluyden Aminander de Coninck / voor de stadt Gomphos te trecken / om dat de selve stadt henluyden naest gheleghen was / ende mochte sonder grooten strijt worden ghewonnen. Maer die van Etolien toghen in dat vruchtbare lant van Thessalien / daer men eenen rijcken roof halen mochte. Aminander volchde henluyden na / hoe wel hy den aenslach niet en prees / hem en behaechden oock niet de aenslagen van die van Etolien / die wijtloopich dat lant verheerden / haer heyr ende ghetelden sloeghen aen allen eynden / daert henluyden te passe quam / sonder eenich onderschept / ende en hadde gheen sorghe die te bevestighen.

Maer op dat dier van Etolien haer ghecke voornemen ende versuymelheyt / hem ende den zijnen tot gheenen schade en brochten / doen hy sach dat sy haer heyr sloeghen in dat effen velt / onder der stadt Phecado / tooch Aminander de Coninck van Athamania op eenen heuvele / niet verre van daer gheleghen / nam dien inne om hem ende den zijnen te versekeren / hoe wel de selve plaetse lichtelick bevesticht was. Doen oock die van Etolien weynich ghedachten dat sy inder vyanden lant waren / alleene dat zijt over al verwoesten / de sommighe half weerloos hier ende daer dolende liepen. De andere in dat heyr gheen wake en bestelden / maer den gheheelen dach ende nacht henen brochten met slapen / ende wijn te drincken. Daer en tusschen

Philippus overvalt die van Etolien.

so quam Philippus onversiens / doen dat henluyden vercondicht wert / vanden ghenen die wt den velden ghevloden quamen / dat Philippus daer omtrent ware / begonste Democritus ende de andere Hooftluyden een vreese aen te comen / ende alst was omtrent den middach / also datter vele met eten ende drincken in slape waren / deen den anderen op wecte / werden sy gheboden haer ghеweere toe te rusten / oock werden daer sommighe wtgeseynt / de andere te roepen / die op t'lant al omme togen om te rooven / met dien quam in dat heyr henluyden alle gader een groote vreese aen / also datter sommighe reysigers wt haren legere renden sonder sweert / ooc vele die gheen pansijser aen en hadden / dat sy also haestelick wt dat heyr togen / ende en hadden niet boven ses hondert reysigers ende voetknechten by malcanderen / doen stieten sy op de reysighers des Coninckx / die hen metten ghetale / cloecheyt / ende harnasch overleghen waren / ende worden also inden eersten aenloop verstropt / ende eer sy te recht met malcanderen gheslagen hadden / begonsten die van Etolien schandelicken te vlien in dat heyr / onder den welcken de sommighe ghеslaghen / de sommighe gevangen worden / die de reysigers vanden anderen inde vlucht hadden af ghedronghen.

Maer Philippus de Coninck / doen de zijne de schantsen oft bolwerck der vyanden genaecten / dede hyse metten trompette wederom roepen / want beyde man ende paert moede waren / niet alleene vanden vechten / maer oock door de lancheyt des weechs ende der haesticheyt wegen / daerom bestelde hy dat de reysighers met hoopen de eene na den anderen / desghelijcken oock den hoop van lichten harnassche / deen na den anderen te water rijden / ende eten souden / de andere behielt hy op de wake / ende verwachtede dat voetvolck / dat lancsamer trecken moeste / om de swaerheyt des harnaschs wille / ende doen de selve quamen / wert henluyden ooc geboden / dat sy de baniere neder stelden / de wapenen voor hem neder leyden / haestelick aten / ende worden vanden selven ten meesten twee ofte drie hoopen water te halen / totter drencke ghelaten / daer en tusschen wachten de reysighers ende waren ghereet / oft de vyanden yet voornemen wouden / want die van Etolien / ende die rontsomme op dat lant verstropt liepen / waren wederom in dat heyr gecomen / de poorten ende haer bolwerck met gewapende beset / ende hen inde weere gestelt / ter wijlen sy de vyanden rusten saghen. Maer doen die van Macedonien de baniere op rechten / inde ordinantie aen de bolwercken ende schantsen der vyanden traden / van stonden aen weken die van Etolien van haren voordeel / ende vloden totten anderen eynde des leghers wt / op eenen heuvel / daer op de Coninck Aminander zijnen legher hadde / inder selver vreesen worden die van Etolien vele inder vlucht ghevanghen ende verslaghen / in dien oock Philippus soo vele daghes meer ghehadt hadde / soo hadde hy sonder twijfel den voorghenoemden

Die van Etolien nemen de vlucht.

Coninck

Coninck / zijnen legher wel moghen af winnen. Maer doe den dach mettē strijt ende plonderinghe des leghers wech ginck / bleef hy onder den heuvel int effen velt legghen / meynende den vyanden des anderen daechs vroech aen te grijpen. Maer die van Etolien / alsoo sy eerst haren waghenburch ende heyr door de vreese verlaten hadden / so vloden sy oock den selven nacht van daer heymelick. Dese vluchtinghe quam Aminander grootelick te bate / want hyse door sommighe bekende ende heymelicke weghen over dat geberchte in Etolien liet voeren / sommighe nochtans weynich die in de vlucht waren / doe sy doolden / quamen sy ende stieten op de reysighers des Coninck / die den selven wech des morghens (doe hy den heuvel verlaten / ende ledich sach) seynde den hoopen der vyanden aen te grijpen.

Die vā Dardanien worde in het aftreckē verrascht.

Opten selven tijt vervolchde Athanagoras des Coninck Philippi Hooftman ende Lantvoocht / die van Dardanien / die daer in des Coninck lant ghecomen waren / ende greep aen den laetsten hoop. Maer doe die van Dardanien hen keerden / ende ordineerden haer ordinantie / quamen sy tot eenen rechten ende ghelijcken strijt / ende doen sy begonsten voort te trecken / worden sy (als die met velen onghewoonlicken harnasch beladen waren / ende gheen ander hulpe en hadden) vanden reysighers Philippi, die licht harnasch hadden / verwonnen / de sommighe doorsteken / veel gewont / ende gheen ghevanghen / want haer gewoonte is / datter niemant en wijcket uter ordinantie / maer sy strijdē ende wijcken alle metten hoopen: Alsoo verhaelde Philippus wederom inde twee bequame reysen / alle de schaden die hy voormaels inden slach teghen de Romeynen gheleden hadde.

Ende doe hy die van Etolien ende Dardanien ghestillet hadde / hief hy wederom aen dat oorlooch / niet alleen mannelick / maer met gheluckigher fortuynen / oock ghevielhem dat geluck / dat zijn vyanden die van Etolien aent getal minderden: want de Vorst Scopas vanden Coninck Pthomeo van Alexandria ghesondē was met een groote somme gouts om te bestellen ses duysent reysighers ēn voet-knechtē: Daer en ware oock niemant vanden jonghers inden lande van Etolien ghebleven / indien Democritus de Schouthenyt dat niet behindert en hadde / des toecomenden oorloochs / den eedt ende eenicheyt des lants henluyden vermaende / strafte den selven alsoo / dat sy den meestendeel te huys bleven: Of hy dat gedaen heeft tot profijt des lants / of dat hy Scope den Vorst tegen was / om dat hy hem met gheschencke niet begift en hadde / en is niet te weten.

Hoe die van Athenen een grousaem ēn swaer gebot wt gaen ēn roepen lieten, tegen *Philippum* den Coninck ende den zijnen.

Doe dese dingen den Somer over vanden Romeynen ende den Coninck Philippo ghesciet waren / quamen de schepen der Romeynen (die int beginsel des Somers met Lucio Apustio vā dat Insel Corcira wt gevaren waren) by dē berch Scylleum genoemt / totten Coninck Attalum, daer door verhief haer de stadt van Athenen / de welcke eenen tijt lanck den haet / die sy tegen den Coninck Philippum ghedragen / ende van sorghe weghen ghematicht hadden: den selven haet (doe sy hopinghe der hulpen aensaghen) begonsten sy gheheel te openbaren / daer oock gheen ghebreck aen de clappaerts / ende behende tongen en is / die dat volck daer toe verwecken / welcke gheslachte der menschen in alle vrye steden ghevonden wert / ende principalick tot Athenen / daer de woorden wel gheacht ende machtich / oock door gunste der ghemeynten wel ghehouden worden. Daerom sy ordineerdē ende ghebooden / dat ghemeyne volck oock daer toe verwillichden / dat alle wapenen / beelden / ende namen des Coninck Philippi, oock zijnder voorvaders / manlick ende wijfs gheslachte / worden wech ende afghedaen / sy onteerden oock de vyerdaghen / den dienst des Priesterschaps / die hem ende zijnen voorvaders ter eeren gheordineert ende ghestelt waren / oock de steden daer in yet Philippo ter eeren ghesét oft gheschreven was / waren vervloecht: ghebooden oock datmen op de selve plaetsen niet setten oft wijen en soude / ende soo menichmael de gemeyne Priesters voor dat volck van Athenē / ofte voor haer ghesellen / haer heyr oft schepen een bede deden / so dickwils vervloecten ēn vermaledijdē sy den Coninck Philippum, zijn kinderen / zijn rijcke / zijn macht / ende heyr / te lande ende te water / oock dat gheheele lant van Macedonien ende zijnen naem. In dat selve gebot wert oock begrepen / oft hier namaels yet gheordineert worde vanden Raet / tot schande ende versmaetheyt Philippi, soude cracht hebben / oft vanden gheheelen volcke van Athenen ghesét ware: so wie oock teghen alsulcke versmaetheyt Philippo op ghelept / sprake / oft dede / ende daerom van een ander gheslagen worde / soude met rechte gheslaghen zijn. Ten laetsten wert in dat selve ghebot begrepen / dat alle de gebooden die teghen den tyrannen Pisistratum ende den zijnen voortijden wtghegaen waren / souden teghen Philippum oock ghehouden worden / want die van Athenen oorloochden tegen den Coninck met brieven ende woorden / daer inne sy alleen machtich zijn.

Tgebodt van die van Athenen tegē Coninc Philippū ende die van Macedoniē.

Maer Attalus ēn de Romeynen / doe sy van der stadt Hermione tot Athenē inde havē quamen / ende aldaer een weynich vertoefden ende bleven / worden sy al te samen beswaert met so groote eerbiedinghe van die van Athenen / die sy den ghesellen ende vrienden ter eeren / als sy eerst Philippo den Coninck tot grooten toorne ende oneere ghekent hadden.

Hoe de Romeynen sommige steden belegerden, ēn *Philippo* den Coninck afwonnen.

Terstont daer na voeren sy wt de haven van Athenen / in dat Insel Andros / ende als sy inde haven Saureleon quamē / schicten sy sommige om te versoecken wat der burghers meyninghe ware / oft sy liever de stadt met wille oft met gewelt daer toe bedwonghen / over gheven wilden. Ende doe sy antwoort gaven / dat des Coninck volck het slot in hadde / also en wast niet in haerder macht / haer op te gheven: van stonden aen legherden haer de hoopen / ende met aller ghereetschappen / dat tot den storm ende

Het Eylandt Andros wort vanden Romeynen ingenomen.

Scylleus mōs.

om een

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 554.

om een stadt te winnen van noode is / tooch de Coninck Attalus ende de Roomsche Hooftmã aen twee eynden voor de stadt.

Doen de Griecken aensaghen de Roomsche wapen ende baniere / diergheliicken sy te voren noyt ghesien in hadden/ende den moet der Romeynen/ die so haestich ẽ bereyt aenden storm traden / dat sy daer van een groote verschrickinghe ontfinghen / namen sy de vlucht van stonden aen inde borcht. Alsoo wonnen de vyanden de stadt / ende doen de Griecken hen twee daghen int slot onthouden hadden / meer doort betrouwen der vasticheyt dan door haer wapenen / ten derden daghe maeckten sy eenen pays / voor hen ende haer medehulpers/ datmen hen gunnen ende toe laten soude / dat een yeghelick met een cleet van daer soude gaen / ende inder stadt Delium ghenoemt varen mochten. De Romeynen gunden Coninck Attalo den roof/ ende sy namen alleene de cleynoodien ende juweelen der stadt met henluyden van daer. Maer overmidts dat dat Insel niet ledich ende woest verlaten en worde/ sprac Attalus metten Macedoniers / ende sommighe van Andria / dat sy daer souden blijven/ daer na worden die / die inder stadt Delium ghescheept waren/ door beloften des Coninckx wederom in dat Insel Andros ghebrocht / want de begheerte haers vaderlants maeckte dat sy hem lichtelick ghelooſden.

De stadt Sepyrum belegert.

Van dat Insel Andros scheepten sy totter stadt Sepyrum / ende doe sy sommighe daghen daer voor gelegen/ende niet bedrijven en mochten/want het den arbeyt niet waert en was/ so togen sy af in een stadt Prassias genoemt/ende quamẽ daer tot henluydẽ twintich cleyne schepen der Romeynen / die daer henen ghesonden waren/ om de lantschappen van die van Caristien te verdestrueeren: De ander schepen doe sy wederom keerden van Caristo / wonnen sy/ ẽ namen in de edele haven des lants Euboien/ Gerestum ghenoemt. Daer na toghen sy op alle haer seylen / ende togen inde diepte der zee/ voeren over voor dat Insel Sciro / ẽ quamen totter stadt Icum / aldaer vertoefden sy sommighe daghen/om des quaden wints wille/doe dat weder gestilt was / scheepten sy totter stadt Sciatum / die corts daer te voren vanden Coninck Philippo verdestrueert ende gheplondert was / de reysigers toghen rontsomme opt lant om voederinghe te halen / ende te nemen wat goet was om te eten/ ende brochten dat te schepe / maer daer en was niet te rooven / oock en hadden de Griecken niet verdient / datmense soude plonderen ost verderben.

Mendium inghenomen.

Van daer toghen sy totter stadt Cassandria/ ende namen in de vlecken Mendium genoemt/ opter zee gheleghen/ende quamen daer na over dat gheberchte/ende doe sy de mueren der stadt met haer schepen omlegheren wilden / verhief hem daer eenen grooten storm van winde / also datse by na te gronde waren ghegaen / de schepen daer door verstroyt / ende verlorẽ dat meestendeel van haer gherreetschappe/ende worden te lande ghestaghen. Doe hielden zijt daer voor/ dat onweder ware een beteeckeninge/ dat sy de stadt te lande souden belegghen / maer doe de schepen tsamen quamen/ ẽ de hoopen te lande traden/ de stadt bestormden/ worden sy af ghedreven met veel wonden vander Coninckliker hulpe / die machtich inder stadt lach: ende doe haren aenslach verloren was / keerden sy wederom / ẽ scheeptẽ totter stadt Acanthum/ daer verwoesten sy eerst dat platte lant / ende wonnen daer na de stadt met ghewelt/ẽ plonderdense/doe en togen sy ooc niet verder/want sy hadden haer schepen vanden roove wel vol ghelladen. Daerom keerden sy ende toghen tot Sciato/van daer sy gecomen waren/ ende van Sciato in dat lant Euboea/ aldaer lietẽ sy haer schepen legghen / ende namen daer van thien schepen wel toe bereyt / ende voeren tot eenen lant-dach / hen met die van Etolien te bespreken/hoe sy te samen dat oorlooch beginnẽ wilden. Een vanden oversten van Etolien quam in Legaetschap gesondẽ/ inder stadt Heracleã/ hem metten Coninck Attalo, ende den Roomschen Legaet te beraden / die van Etolien begheerden vanden Coninck Attalo, dat hy hen dede duysent knechten/welcke ghetal hy schuldich ware(wanneer sy teghen Philippum oorloochden na dat inhout der vereeninge)te seynden:het selve wert afghestaghen ende gheweyghert die van Etolien / daeromme datse hen te soecken gemaeckt hadden hier voormaels / om dat lant van Macedonien te verwoesten ende te verheeren / terwijle Philippus de Coninck om de stadt Pergamum / ende dat rijcke Attali verbrant hadde / alle dat daer was ghewijet oste onghewijet / der Goden ost der menschen/ dien sy doch (na wtwijsinghe haerder macht) wel hadden van daer moghen houden.

Acanthus met ghewelt inghenomen.

Also scheyden die van Etolien vanden lantdach sonder hulpe/ nochtans niet goeder hope/ want de Romeynen hen troosten ende groote hulpe toe seyden/doe tooch Apustius de Roomsche Legaet wederom metten Coninck Attalo totten schepen.

Hoe de Romeynen de stadt Oreum beleyden ende wonnen.

Hier na berieden sy henluyden / ende droeghen over een hoe sy de stadt Oreum wilden bestormen / die seer sterck was van mueren / ende hadden inder stadt een stercke hulpe/ want sy was hier voortijts oock met stormen besocht gheweest / daer waren oock by ghecomen die van Rhodis/met harẽ voocht Agesimbro,die twintich Rhodische schepen seyndẽ den Romeynen tot een achterhoede / aen een plaetse Isthmon ghenoemt/die alle verdeckt waren/ aldaer hielden sy haer bequamelick ende verborghen / ost de schepen van Macedonien yet aenhievẽ ende beginnen wilden/dat sy dan den haren te hulpe comen mochtẽ/want Heraclides de voocht des Coninex Philippi hadde aen dat selfste eynde zijn schepen/ende wachte meer ost hy de vyanden door haer versuymelheyt yet af trecken mochte/dan dat hy de vyanden met macht aengrijpen wilde.

Isthmon.

De stadt Oreum wert bestormt aen twee eynden / vanden Romeynen ende den Coninck Attalo, de Romeynen bestormden de stadt ter zeewaerts daer dat casteel gelegẽ was/ des Coninex volck teghen de valeye/ die tusschen twee sloten was/ ende met eender muerẽ onderscheten/ende also de plaetsen ende leghers ongelijck zijn/also wert oock den storm ongelijck begonnen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

nen. De Romeynen schansten totter mueren
met haren sonderlingen instrumenten/ bedeckt
ende geschickt/als met stecken ende horde/daer
onder sy seker gaen ende staen souden/ende met
bocken daer mede sy de poorten ende mueren
mochten breken/ des Coninck volck schoten en
worpen met reys-armborsten/met blijden ende
ander gheschut dat tot alsulcken storm dienen
mochte / daer mede worpen sy groote steenen/
lieten oock heymelick inde stadt graven / ende
namen voor/al wat in alsulcken storm versocht
mochte worden.

Daer tegen niet alleen die van Macedonien
in grooter ghetale dan voormaels de stadt be=
schermden / maer oock met cloecker herten /
om der straffinghe ende dreyginghe wille des
Coninckx Philippi, indien sy haer saken niet
recht en deden/ oock de beloften die sy in toeco=
menden tijden ghedachtich waren / also datter
weynich hopinge ware/datmen de stadt Oreum
in corter tijt mochte bestormen ende winnen.
Daer en tusschen bedachte hem de Roomsche
Hooftman Apustius, hy woude binnen mid=
delen tijde wat anders te handen trecken / liet
inden legere ende totten voorgenoemden werc=
ke so vele als hen van nooden zijn dochte / ende
scheepte over op dat naeste lant / ende onvoor=
sienlick met zijn snelle toecoemst / nam hy inne
ende wan de stadt Larissa genoemt / behalven
dat slot / doch niet die in Thessalien ghelegen
is / maer de andere die Cremasten ghenoemt
wort. Desgelijcken Attalus de Coninck over=
viel die van Agelion / doen sy hen (ter wijlen
Oreum de stadt belegert was) alder minst
daer voor hoeden. Maer doen de ghereetschap=
pen voor de stadt Oreum gemaeckt waren / en
de hulpe inder stadt met stadigher arbeyt / met
waken dach ende nacht vermoeyt / ende met=
ten wonden sy die opter weere ontfangen had=
den/gecrancket waren/oock doen de muer eens=
deels metten bock ghestooten / aen vele eynden
neder viel / begonsten de Romeynen aen d'een
eynde / daer haer de val der mueren den wech
gheopent hadde / ende oock by nachte in dat
slot te vallen. De Coninck Attalus, doen hem
des morghens vroech de Romeynen een teec=
ken wt dat slot gegeven hadden/bestont hy oock
aen de stadt te stormen / ende doe hy een groot
deel der mueren neder ghewo rpen hadde / vlo=
den de hulpe/ende de burgers in dat ander slot/
waer door sy hen over twee daghen op gaven.
Den Coninck Attalo quam tot zijnen deele de
stadt / ende den Romeynen de ghevanghenen/
na dien dattet inden Herfst was / ende sy aen
een eynde met haer schepen lagen/dat voor den
schiplupden seer sorchlick is / daerom begheer=
den sy voor den winter wech te varen tot Athe=
nen / inde haven Pyreum / alst oock gheschie=
de/ want sy voeren daer henen/van daer sy ge=
comen waren. Apustius liet aldaer dertich
schepen/ende voer tot Maleon/de Coninck At=
talus vertoefde eenen tijt lanck in dat Insel
Corcira / ende dede aldaer zijn offerhande de
Godinne Cereri. Doen dat ghedaen was/voer
hy voort in Asien. Agesinber de Hooftman en=
de die van Rhodis worden te huys ghesent/
ende dese dinghen gheschieden al inden selven
somere / teghen den Coninck Philippum ende
zijn medehulpers / te lande en te water vanden
Roomschen Burghemeester ende Legaet/ met
hulpe ende bystant des Coninckx Attali, ende
die van Rhodis.

De stadt Larissa Cremaste genoemt/ wort ingenomen.

Egeleon ghewonnen.

Hoe *Caius Aurelius* de andere Burghemeester den strijt in Lombardyen gedreven, ende in zijn afwesen *Lucius Furius* zijn Hooftman den selven gheeyndet hadde, ende daerom een yegelick van hen beyden de triumphe te hebben, vanden Raet te Rome begheert heeft, die doch ten laetsten niet den Burgemeester, maer den Hooftman wert toe gelaten, met groot verdriet des anderen.

Doen de Burghemeester Caius Au-
relius in Lombardien quam / int
lant dat hem te deele ghevallen was/
ende hy vant dattet oorloghe ten
eynde was / mochte hy zijnen toorne die hy
hadde teghen Lucium Furium den Hooft=
man / niet verberghen / om dat hy het selve
oorloghe ghedreven hadde in zijn afwesen /
daerom seynde hy Lucium Furium in dat
lant van Ethrurien. Ende Aurelius voerde
zijn heyr inder vyanden lant / ende vercreech
daer meer roofs met verwoesten ende bran=
den / dan eere ende prijs met oorloghen. Lu-
cius Furius, doe hy niet bedrijven en mochte
in Ethrurien / soo dachte hy om de triumphe
te vercrijghen / ende hoopte die int afwesen
des Burghemeesters (die op hem toornich en=
de nijdich was) lichtelicker te vercrijghen / hy
quam onversiens tot Rome / soo wert voor
hem den Raet vergadert inden tempel Bellone,
ende doen hy daer selve verteide / wat hy in dat
oorloge teghen de Lombarders ghedaen had=
de / begheerde daerom dat hem worde toe ghe=
laten / dat hy inder stadt van Rome met een
triumphe mochte in varen / sommighe vanden
Raet souden wel toeghelaten hebben/om zijns
der vromer daet willen/ende waren hem gun=
stich / de outste vanden Raet weygherden hem
de triumphe/ ende seyden:

Lucius Furius begheert een triumphe te houden.

Lucius Furius hadde dat oorloge gedreven
met een vreemt heyr / ende hadde dat lant daer
inne hy gesent was/ verlaten/daer door hy de
triumphe met eere hadde moghen vercrijghen/
het ware een nieuwe maniere dat hy voorna=
me/ ende seyden/men soude den Burgemeester
verachten / hy mochte zijn heyr buyten der stadt
Cremona hebben laten ligghen / de stadt be=
schermet / ende niet ghestreden/ ende alsoo den
tijt verbeyt / tot op de toecoemste Caij Aurelij
des Burghemeesters / ende om dat Furius
niet ghebeyt en hadde/daerom soude den Raet
vertoeven/ende so syse beyde den Burghemee=
ster ende den Hooftman teghenwoordich ghe=
hoort hadden / dan so mochten sy beter de sake
verhooren ende vernemen / een groot deel des
Raets meynden/den Raet en soude anders niet
aensien/dan de ghescheidenisse/en oft de Hooft=
man in zijn officie ende name ghedaen hadde/
wt twee steden / die den Romeynen onderda=
nich ende cijnsbaer / als twee cluysen waren/
ende wel ghelegen te verhoeden den overloop
der Gallen. Doe d'eene gheplondert ende aen
ghesteken / ende dat vyer als van dat een huys
in dat andere / alsoo oock vander eender stadt
in d'andere/ na by malcanderen ghelegen/ge=
comen ware / wat dan de Hooftman te doene
schuldich

Oratio Senatorum [illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 554.

schuldich hadde ghewcest: want soudemen niet doen dan sonder Burghemeester / so hadde den Raet onrecht gedaen/ dat sy den Hooftman dat heyr ghegheven hadden/ ende in dien sy gewilt hadden/ datmen niet met des Hooftmans/ maer met des Burghemeesters heyr yet doen oft bedrijven soude/ soo soudemen de boden ofte kennisse des Raedts veranderen / dat niet door den Hooftman/ maer door den Burghemeester alle dinck beschickt worde / die Furio niet geboden en hadde metten heyre wt Tuscaner-lant in Gallien/ dat nu Lombardien ghenoemt wort/ te trecken: maer bevolen / dat hy tot hem byder stadt Ariminum comen soude / dat hy by dat oorlooch tegenwoordich ware/ welck hem sonder den Burgemeester niet en behoort te doene oft te bedrijven/ men soude niet verwachten alle weghen den tijt des strijts / noch dat vertreck der Hooftmannen / maer men moet strijden somtijts niet wanneer men wil/ maer wanneer een de vyanden daer toe bedwonge/ men soude den strijt eñ den wtganck des strijts aensien/ de vyanden die verstropt ende verslaghen waren/ dat heyr so in ghenomen ende gheplondert / de voorghenoemde stadt vanden belegghe verlost / de ghevanghenen van de ander stadt wederom vercregen/ ende den haren wederom ghegheven / dat oorloghe hadde oock niet eenen slach oft strijt een eynde ghenomen. Het waren verblijt door dese victorie ende verwinninghe/ niet alleene de menschen/ maer oock de Goden/ die men drie daghen met neerstichheyt ghebeden hadde / om dat het ghemeyne profijt wel ende gheluckelick van Lucio Furio den Hooftman/ ende niet qualick oft vermetelick ghehandelt en ware / dit oorloghe teghen de Gallen oft Franchoysen / was oock door voorsichticheyt der Goden / den ghesiachte Furij toe ghegheven ende gheeyghent.

Met dese ende diergelijcke woorden Lucij Furij ende zijnder vrienden/ is verwonnen gheworden door de gunste des teghenwoordighen Hooftmans / de heerlickheyt eñ majesteyt des Burghemeesters / die niet teghenwoordich en was/ alsoo dat het meeste deel des Senaets/ Lucio Furio den triumphe bekenden. Ende triumpheerde alsoo vanden Gallen in zijnder Hooftmanschap / ende brochte inde ghemeyne schatcamer der Romeynen/ hondert ende seven duysent pont silvers ende eertsche / maer daer en zijn gheen gevanghenen voor zijnen wagen inder triumphe ghevoert / noch vanden roove oft buyte en wert daer niet mede voorghedraghen/ desghelijcx en zijnder gheen crijchsknechten den waghen na ghevolcht / also dat alle dat ander / sonder alleene de verwinninge ende de victorie / by Cajo Aurelio den Burghemeester ghesien worden.

De Spaignaers geslaghen.

In dat selfste jaer versloech Gajus Cornelius Cethegus (die in Spaengien gheseynt wert) een groot heyr der vyanden/ by vijfthien duysent / ende wan acht en tseventich vaenkens. Cajus Aurelius de Burgemeester/ doen hy wt Gallien tot Rome om der verkiesinghe wille quam / doen vernam hy int seker / dat hem te voren in den sin ghevallen was / doen beclaechde hy hem / dat dē Raet na hē niet vertoeft / hem oock niet toe ghelaten/ dat hy hem teghen den Hooftman Lucium Furium hadde moghen verweeren/ maer hadden hem ghegunt de triumphe / also dat sy niemants woorden (dan alleene dies die triumpheeren soude/ oft inden crijch gheweest waren) ghehoort en hadden. Haer voorvaders hadden daerom op gheset / dat de Legaten / de Ridtmeester/ Zentgraven / eñ crijchsknechten souden byder triumphe zijn/ op dat de deucht van de ghescheide den selven dinghen / die soo groote eere geschiet / mochte openbaerlick ghesien worden / daer en was oock niemant wt dat heyr/ die teghen den Lombaerders gheslaghen hadden/ daer gheweest / die den Raedt hadde moghen ondervraghen / ofte daer nae vernemen/ oft warachtich hadde gheweest ofte niet/ dat de Hooftman den Raet ghesept ende voorghebrocht hadde.

Aurelius beclaecht hem vande triumphe van Furius.

Int jaer vander stadt 555.

Daer nu hadde den Raet gheset eenen dach tot verkiesinghe der nieuwen Burgemeesters/ ende daer zijn tot Burghemeesters ghecoren Lucius Cornelius Lentulus, Publius Iulius Appulius, ende doen sy in haer officie ghetreden waren / hebben sy om de landen / die sy regeeren souden/ ghelotet/ ende Lentulus is dat lant van Italien / ende Iulio dat lant Macedonien te deele ghevallen. Dit selve jaer was oock de vrucht soo goet coop / dat de bouwmeesters een groote somme onder dat Roomsche volck/ ende een yeghelick de mate om twee silveren penninghen deelden.

De tweede Borghemeester wort van anderen gheheetē Publius Iulius Apulus.

Hoe na den afganck *Publij Sulpitij* des Burgemeesters, een ander *Publius Iulius* genoemt te volbrengen dat oorloch tegen den Coninck *Philippum*, in Macedonien geseynt wert.

ALs int begin vander Meerte Publius Iulius, inde plaetse Sulpitij tot een Burghemeester ghecoren / ende hem dat lant van Macedonien / ende dat oorlooch daer selve bevolen was / wort hem bevolen dat hy dat heyr Sulpitij aen hem nemen soude / ende om voort te volvoeren: wert hem oock toe ghelaten / dat hy daer toe nemen soude / soo vele hem van reysighers ende voetvolck nootdruftich ware. Ende doen hy in Macedonien quam / vant hy een groot oproer onder de knechten / welcken oproer by zijnen voorvaders aen ghehevén hadde / ende noch niet gheheelick ghestilt en was. Alsulcken oproer was ghecomen vanden ghenen die wt Aphrica (nae dat Hannibal verwonnen was) in Sicilien met haren wille / ende een jaer daer na in Macedonien gheseynt worden.

Oproer [illegible] cedonien.

Ende seyde het en ware met haren wille niet ghieschiet / maer de Rot-meesters haddense teghen haren danck inde schepen ghestelt / maer hoe dattet sy / die met wille ofte onwille alsulcken reyse aen genomen hebben / so waert doch behoorlick / dat alsulcken reyse eens een eynde nemen soude/ sy en hadden in vele jaren Italien haer vaderlant niet gesien / sy waren onder dat harnasch in Sicilien/ Aphrica/ ende in Macedonien veroudert / waren oock door veel arbeyts ghecrenckt / ende vanden wonden die sy inde oorlogen ontfangen hadden/ gheheel machteloos ghewoorden. De Burghemeester seyde daer toe/ sy hadden een ridderlicke oorsaecke te bidden/ datmense te huys trecken liet/ indien sy

Oratio [illegible]

dat

dat niet manieren begheerden: Maer daerom een oproer te maken/ daer toe waren die/ ende oock andere oorsaken niet ghenoech/ daerom wouden sy blijven by de baniere/ en zijne gheboden gehoorsaem zijn/ so woude hy tot Romen aen den Raet schrijven/ dat sy mochtẽ te huys trecken/ sy souden alsulcx veel beter met goetheyt/ van niet wederspannicheyt ende hardicheyt vanden Raet verkrijgen. Op de selve tijt stormde de Coninck Philippus de stadt Thaumastos met grooter macht/ ende woude terstont steken/ korven ende andere ghetuych/ daer toe den oock aen de muieren drijven/ maer de snelle overcoemst dier vã Etoliẽ/ die met haren Hooftman door de waecke der Macedoniers inde stadt ghecomen waren/ ende soo dach ende nacht inde hutten ende schantsen der vyanden liepen/ gaven een oorsake dat Philippus van stormen af rooch/ daer toe halp hem oock de gelegentheyt der plaetsen/ want de stadt hooch/ ende op eenen enghen onwechsaem berch gheleghen was/ ende soo men totter stadt coemt/ terstont soo sietmen daer een groot wijt effen velt/ alsoo datment niet wel oversien en can/ niet alleene en is de stadt sterck om der hoocheyt wille/ maer sy is oock gheleghen op een steenrootse/ die rontsomme is af ghesneden/ dese oorsake/ ende oock dat de stadt alsoodanighen arbeyt ende perijckel niet waerdich en was/ brochten de Coninck Philippum daer toe/ dat hy vant stormen af liet.

Die stadt Thaumastos vanden Coninck Philippus beleghert ende bestormt.

Hoe *Philippus* de Coninck na dat hy vander stadt ghetrocken was, andere aenslaghen voornam ende vant.

TErstont daer nae dat de winter aen quam/ ende Philippus zijn heyr wederom in Macedonien gebrocht hadde/ ende aldaer den tijt over legherde/ so ghebeurdet/ doen de andere haer sinnen ende lichaem tot ruste gaven/ ende te gemake deden/ dat alleene Philippus, so vele hy van stadigen arbeyt des reysens ende strijdens ledich was/ soo vele meer angsten ende menigherley sorge hadde hy/ doen hy overdochte den geheelen uytganck des oorloochs/ hy en vreesde niet alleene de vyanden/ die hem te water ende te lande bedwonghen/ maer oock so sorchde hy voor de wanckelbare sinnen zijnder medegheselIen/ ende des ghemeynen volcx/ dat die afvallen mochten/ ende hen totten Romeynen gheven/ ende oock of de Macedoniers yet nieus voornamen. Daerom seynde hy zijn Legaten in dat lant Achaia/ bevelende/ dat sy den eedt van hen (als sy ghelooft hadden/ jaerlicx Philippo te sweeren) begeerden ende daer verwillichden/ dat sy oock die van Achaia sommighe steden/ Orhomenon/ Theream/ ende Triphiliam wederom gaven. Hoe wel die van Elide seyden/ men soude hen de stadt Triphiliam wederom geven/ want het was een van haren steden/ die vanden geheelen Raet van Achaien hen ghegheven ware/ de stadt Megalopolim te bouwen. Daer mede maeckte hem de Coninck Philippus vrientschappe metten lande Achaia. Maer die van Macedonien hielt hy in vrientschappe/ ende maeckte hem den selven gunstich metten Vorst Heraclide, want doen Philippus merckte/ dat sy grooten haet ende nijt op Heraclidem, ende hem met vele stucken beschuldichde ende beswaert hadden/ werp hy Heraclidem inde ghevangenisse/ met grooter blyschappen der ghemeynte/ oock hadde Philippus de Coninck noyt te voren hem met alsulcker voorsichticheyt ende neersticheyt totten oorloghe gheschickt/ als nu/ hy monsterde niet alleene de Macedoniers/ maer oock de soudeniers/ ende int begin vander Lenten/ seynde hy zijnen Hooftman Athanagoram met alle de uytlandische hulpe/ ende wat daer oock was van lichten ghewere/ in dat lant Chaoniam/ oock de cluysen ende enghe weghen/ die daer waren by Antigonia der stadt inne te nemen. Corts daer na volchde hy mettẽ grooten hoop/ doen hy de ghelegentheyt des lants oversien hadde/ hiet hy Athanagoram in nemen eenen berch/ aen een enge dal by een water Aoum genoemt/ geleghen/ ende geboot den selven berch te bebolwercken.

Coninck Philippus maeckt hem ghereet totten crijch.

Coninck Philippus maeckt vrientschap met die van Achaien.

Doen tooch Philippus verder/ ende leyde zijn heyr byder stadt Eropo op eene geheele afghesnedene steenrotse/ maecte die sterck/ ende stelde scherpe waecke aende eynden die niet wel seker en waren/ de andere maeckte hy sterck/ eensdeels met graven/ de sommighe met bolwercken ende torens/ hy hadde oock veel gheschuts gheordineert/ daer mede sy de vyanden af drijven mochten/ den Coninckliken leghet wert ghelept op eenen hooghen ende verresiendẽ berch/ daer mede hy den vyanden een vreese/ ende den zijnen eenen goeden troost ende moet maeckte.

Eropus.

Doe de Burgemeester Iulius door eenẽ verspieder vernam/ hoe de Coninc Philippus hem met zijn heyr neder geslagen hadde/ ende doen hy in dat Insel Corcire den winter over gheleghen hadde/ soo tooch hy int begin vander Lenten op dat lant/ ende genaeckte den vyanden/ eñ doe hy op vijf mijlen na by des Coninex heyr quam/ liet hy de hoopẽ op een welbewaerde ende seker plaetse ligghen/ ende so tooch hy met sommighe wel gheruste verder/ de ghelegentheyt des leghers Philippi te besien/ den anderen dach hielt hy raet/ oft hy versoecken soude door de hoochte/ die de Coninc met zijnen leghere inne hadde/ te trecken/ hoe wel daer grooten arbeyt ende perijckel in ghelegen was/ ofte dat hy zijn heyr soude voeren door de weghen/ daer door Sulpitius het jaer daer te voren in Macedonien ghecomen was/ eñ doen sy sommige dagen besich warẽ/ om daer inne raet te houden/ daer en tusschen so quam een bode/ eñ brochte de nieumare/ hoe Titus Quintius Burghemeester gemaeckt/ eñ inde lotinge dat lant van Macedonien te deele ghevallen was/ ende eensganex in dat Insel Corcira over ghevaren was. Maer Valerius Ancias beschrijft/ hoe Iulius inde hoochte ghecomen was door een dal/ daer door dat water Aous ghenoemt/ door dat midden loopt/ want hy en mochte den rechten ende stracken wech niet daer henen comen/ overmidts dat de Coninck de selve alle in ghenomen ende besettet hadde/ daerom liet hy haestelick een brugge maken op dat lant/ daer de Coninck zijn heyr ligghende hadde.

Aous.

Ende doe Iulius over de brugge getoghen was (schrijft Valerius) so heeft hy metten Coninck geslagen/ ende Philippo zijn ordinantie ghescheurt/ hem oock inde vlucht ghebrocht/

Coninck Philippus verliest eenen grooten slach.

X

ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 555.

ende den leghere af gewonnen / daer warender twaelf duysent verslaghen / twee duysent ende twee hondert ghevanghen / hondert ende twee en dertich vaenkens ghewonnen. De andere die van de Griecsche ende Latijnsche Histozien ende geschiedenissen beschzijven/ en segghen niet merckelicx dat van Iulio den Burghemeester in deser oozloghe gheschiet is/ maer de navolghende Burghemeester Titus Quintius heeft dat gheheele oozloghe aen hem ghenomen.

Wat by den anderen Burghemeester *Lucium Lentulum* in Gallia gheschiet is.

ALs dese dinghen in Macedonien geschiet waren / ende ter wijlen Lucius Lentulus noch te Rome was/ nam Cajus Bebius Pamphilius aen hem dat heyz / dat Caius Aurelius het jaer daer te vozen ghehadt hadde / ende toech vrymoedich in Gallia / inder vyanden lant / ende wert hy na met zijn heyz gheheel omcinghelt / ende verloos aldaer over ses duysent/ ende ses hondert knechten / ontfinghen alsoo daer een groote schade vanden oozloghe / het welcke niemant ghedacht / oft daer vooz ghesozcht soude hebben. Dese nederlaghe verweerte den Burghemeester Lentulum, dat hy van Rome in Gallia (dat hem bevolen was) treccken moeste / ende doen hy dat lant in grooten oproer vant / ende met een verbaert heyz/ rechte hy den Hooftman Bebium schandelicken ende qualicken wt/ beval hem wten lande ende tot Rome te trecken / oock en bedreef de Burghemeester Lentulus niet merckelicx / ende wert wederom tot Rome ontboden om der kiesinghe willen / het welcke dooz Marcum Fulvium, eñ Marcum Curium (de twee wijcmeesters) behindert wert / ende niet lijden en wouden/ dat Titus Quintius vanden rentmeester (des Burghemeesters) ampt ofte officie soude bidden oft begheeren / want tot dien tijden begostẽ de edelen des Bouwemeesters eñ Schoutheyts officie cleyne te achten/ ende niet vanden eenen grade totten anderẽ aen de Burgemeesters officie te comen. Maer vanden nedersten quamen sy totten hoochsten/ ende overginghen den middelsten.

Die vã Lombardiẽ hebbẽ den Romeynen veel volcx afgheslaghen.

De kies-dach wozt vanden Wijckmeesters belet.

Dese tweedzacht/ die daer inde kiesinghe begonnen was / quamen vooz den Raet / ende so kenden de Vaders des Raets/ wie daer begeerde een officie / dat hy met rechte hebben mochte/ so waert behoozlick/ dat dat volck tot Rome macht hadde den selven (dien sy wouden) tot eenen Burgemeester te maken/ het selve volchden de Dekens/ ende waren mettẽ Raet te vreden / also wozden ghecozen tot Burgemeesters Sextus Elius Petus, ende Titus Quintius Flaminius. Doen de selve in haer officie traden / ende den Raet vergadert hadden / ghebоden de Raetsheeren ende Vaders / dat sy onder malcanderen om de landen Italien ende Macedonien loten soudẽ/ eñ wien dat Macedonien ghebiel/ dat de selve tot vervullinge zijns heyrs op name ende in schreve/ drie duysent knechten vanden Romeynen/ eñ drie hondert reysigers/ vanden anderen steden ende medeghesellen des Latijnschen naems/ vijf duysent te voete / ende vijf hondert te paerde. Den anderen Burghemeester is vanden Raet gheboden een nieu heyz te beschzijven. Lucio Lentulo de Burgemeester des voozledẽ jaers / is zijn tijt verlangt ghewozden/ ende gheboden/ dat hy wt dẽ lande hem toe gheozdineert / niet en toghe / ofte het oude heyz daer niet wt en voerde/ eer dat Elius Petus de Burghemeester metten nieuwen heyre daer inne quame. Doen nu de Burghemeesters om de landen ghelotet hadden / viel Elio Peto dat lant van Italien / ende Tito Quintio dat lant van Macedonien. Daer nae hielt men een nieuwe monsteringhe / ende tot des Burghemeesters heyz wozden oock bevolen de andere Hooftluyden / dat sy soudeniers ende knechten op namen ende beschzeven. Marcello in Sicilien vier duysent voetknechten vanden medeghesellen des Walschen naems/ Cathoni wt den selven lande duysent te voete/ ende twee hondert te paerde / alsoo dat de selve Hooftluyden/ soo haest sy in haer lant quamen/ dat sy de oude voetknechten ende reysigers van hen lieten trecken.

Int jaer vãder stadt 556.

Lantvoochdẽ ghemaect.

Hoe *Attalus* de Coninck zijn Legaten totten Raet vã Rome seynde, om een bootschap te doene.

DE Legaten des Coninex Attali wozden vandẽ Burgemeester inden Raet tot Rome ghevoert / deden daer haer bootschappe ende seyden: Hoe de Coninck Attalus met zijn schepen / ende alle zijn heyz/ te water ende te lande den Romeynen geholpen / ende wat de Roomsche Burgemeester geboden hadde / heeft hy onverdzoten ende ghehoozsamelick tot op desen dach toe volbzocht/ maer nu sozchde hy / dat hijs voozt niet wel en soude connen gedoen/ om des Coninex Antiochus willen/ die in dat Conincrijcke Attali (dat welcke nu van eenighe hulpe / ende oock van schepen ledich ware) ghetoghen was. Daerom badt Attalus de Vaders des Raets / wouden sy zijne schepinghe ende zijne hulpe ghebzuycken in dat oozloghe teghen die van Macedonien / ende den Coninck Philippũm, dat sy hem dan hulpe seynden/ om zijn Conincrijcke te beschermen/ indiẽ sy dat niet doẽ en wouden/ dat sy hem dan met zijn schepen ende hoopen wederom te huys lieten reysen/ het zijne te bewaren ende te beschermen.

De Gesanten vanden Coninck Attalus comen tot Rome.

Coninck Antiochus valt int lant van den Coninck Attalus.

Daer op de Roomsche Raet den Legaten dese antwoozt te geven beval / dat de Coninck Attalus met zijn schepẽ eñ hoopen den Roomschen Hooftluyden gheholpen hadde/ dat ware den Raet seer aenghenaem/ maer sy en wouden Attalo teghen Antiochum den Coninck (als een vzient ende mede gheselle der Romeynen) gheen hulpe seynden / sy en wouden oock de hulpe Attali niet langher by hen houden / dan so lange dattet hem bequaem ware/ dat Roomsche volck ghebzuycken haer in vzeemde saken/ ende in vzeemde hulpe / altijt eens vzeemden willes/ sy setteden het begin/ ende het eynde in de macht vandẽ selven/ die met haerder hulpen den Romeynen behulpelick waren/ ende wouden haer Legaten seynden totten Coninck Antiochum, hem te vercondighen/ hoe sy de schepen ende de knechtẽ ende oock de hulpe Attali, teghen den Coninck Philippum haren gemeynen vyant ghebzuyckten.

Gesanten der Romeynen aendẽ Coninc Antiochum.

Pp

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Hy Antiochus dede den Roomschen volcke ende den Raet een groote vrientschappe/ indien hy dat Coninckrijcke Attali met vreden liete/ eñ vanden oorloghe af stont/ het ware behoorlick dat de Coninghen/ die daer waren medegheselllen ende vrienden des Roomschen volcx/ onder malcanderen oock vrede hielden.

Doen de kiesinge der knechten also geschiet was/ dat de Burghemeester Titus Quintius byna de selve utgelesen knechtẽ/ die in Spaengien ende in Aphrica vromelick ende wel ghevochten hadden/ ende die boven andere daer voor aengesien waren/ ende sonder eenich vertoeven terstont in Macedonien trecken woude/ so worden hem vercondicht wonderlicke teeckenen/ die hem te Rome eenen tijt lanck behielden/ ende soo wert om des wonders willen een ghemeyne bedevaert ende processie gehouden/ ende de Burghemeesters deden haer offerhande. Doen dat ghescheit was/ tooch een yeghelick in zijn lant/ dat hem bevolen was. Elius in Lombardyen met zijnen broeder Cajo Elio den Hooftman/ eñ nam aen dat heyr van Lucio Lentulo den Burghemeester voorleden/ eñ gaft Cajo Lelio te bewaren/ eñ nam voor hem dat nieuwe heyr/ dat hy met hem ghebrocht hadde/ daer mede te strijden/ nochtans en bedreef hy daer mede niet merckelicx.

Wonderteeckenen.

Elius Petus treckt in Lombardyen.

Hoe *Titus Quintius Flaminius* de andere Burghemeester in Macedonien quam, ende tracteerde met *Philippo* den Coninck, om eenen vrede te maken.

Quintus Flaminius reyset na Macedonien.

ALs Titus Quintius de andere Burghemeester/ tijtlicker dan zijn voorvaders te doene pleghen/ van Brundusio der stadt over scheepte in dat Insele Corcira/ voer hy met achte duysent te voete/ ende vijf hondert te paerde in dat lant van Epirum/ dat nu Albanien genoemt wert/ ende quam met grooter dachreysen in dat Roomsche heyr/ liet van hem Iulium den voorleden Burghemeester trecken/ ende vertoefde daer sommighe daghen/ tot dat zijne hoopen van dat Insel Corcira hem by ghecomen waren/ ende hielt raet aldaer/ oft hy den rechten wech inne door der vyanden heyr nemen soude/ oft dat hy alsoodanighen arbeytsamen periculoosen wech niet versoecken/ eer door een sekerder ommewech op de stadt Lingum/ in dat landt Macedonien trecken soude: de selve meyninghe soude hy oock hebben ghevolcht/ indien Quintius niet besorcht en hadde/ wanneer hy soo verre vander zee toghe/ dat hem de vyanden dan ut de handen ontginghen/ indien de Coninck (als hy voormaels oock ghedaen hadde) hem met der wildernissen ende bosschagien woude beschudden/ ende dan den somer alsoo verginghe/ ende niet bedreven en worde/ ghelijck alst met alle de andere ghescheit was: hoe dattet quame so dochtet Quintio goet/ dat hy den vyanden aen de plaetse (die hem doch onbequaem ende ongheleghen was) soude aen grijpen/ desen aenslach dochte den Burghemeester beter te zijne dan de andere/ ende dattet oock ghenoech profijtelick ende van nooden ware/ overmidts dese groote twijfelinghe/ ende dat langhe beraden/ soo laghen sy stille veertich daghen den vyanden onder de ooghen/ dat sy malcanderen niet en versochten.

Epirus.

Lingus.

Daer na wert Philippo den Coninc goeden troost ghegheven/ door die van Epiro te versoecken/ oft sy vrede mochten maken/ eñ doen daerom raet ghehouden wert/ waren ghecoren tot desen saken Pausanias ende Hispellus, die des grooten Alexanders Ridders geweest waren/ brochten den Burghemeester Quintium ende den Coninck Philippum te samen/ by dat water Aous ghenoemt/ daer dat selve water ghedronghen wert door twee seer enghe strangen oft oevers. Ende de Burghemeester begeerde met corte woorden/ dat de Coninc Philippus alle zijn hulpe soude wech doen voeren ut de steden/ ende soude ooc het goet wederom gheven/ wat noch voor ooghen ware/ den ghenen die hy haer landen ende stedẽ verdestrueert hadde/ het andere dat niet voor ooghen ende verloren ware/ souden men schatten na dat redelick ware.

Coninck Philippus houde sprake met Quintius.

Pausanias. Hispellus.

Daer teghen seyde Philippus, d'eene stadt heeft een ander wesen dã de andere/ welcke steden hy gewonnen hadde/ die woude hy vry laten/ maer die hem van zijnen voorvaders ghegheven waren/ woude hy van erffelicken ende rechten besidts wegen vanden selven niet wijcken/ beclaechden eenighe steden van schade/ die sy inden crijch ontfangen haddẽ/ daer af woude hy staen tot goetduncken vande andere steden/ metten welcken sy aen beyde zijden vrede gehadt hebben. Daer op antwoorde Quintius eñ seyde/ het en ware van geenen noode eenige schepdinghe ofte rechters/ want het was hen allen kennelick/ dat het ghewelt ende onrecht/ van hem eerst aenghevanghen ende begonnen ware. Philippus en was van niemant totten oorloghe verweckt/ maer hy hadde alle andere eerst ghewelt aenghedaen.

Daer na alsmen handelde/ welcke stedẽ Philippus de Coninc soude vry laten/ ende Quintius ten eersten de steden van Thessaliẽ noemde/ wert de Coninck met gramschappen alsoo beweecht/ dat hy luyde riep: Wat meuchdy Tite Quinti die ghelijck verwonnen ware/ swaerders ghebieden? daer mede tooch hy af/ ende en spraken niet meer vanden payse/ want het en schilde niet vele/ dat sy niet metten gheschutte totten strijde en quamen/ doen sy alleene door een water Aous genoemt/ van malcanderen ghescheyden en waren. Daer nae des anderen daechs/ doe sy aen beyde zijden ut hare leghers renden/ ghescheiden daer vele cleyne slaghen int effen velt dat daer toe ruym ghenoech was/ maer doe des Coninc volck hen gaven in sommighe nauwe weghen ende eynden/ ende sochten vast rouwe steden/ soo worden de Romeynen door de gierichept des strijts alsoo ontsteken/ dat sy oock daer henen quamen/ de Romeynen hadden tot haren voordeel haer goede ordinantie/ cunste ende weteuhept der ridderschap/ ende haer ghetuych oft gheweere van wapenen dat daer wel gheordineert was/ ende diende tot groote slaghen. hier teghen hadde des Coninc volck tot haren voordeel/ de enghe plaetsen ende weghen daer sy laghen/ haer blijden ende armborsten/ die op alle steenrootzen gherecht/ ghelijck oft sy op de mueren gheordineert waren/ ende doen sy van beyde zijden vele wonden

Die vã Macedonien ende de Romeyns schermutsers.

 ontfin-

Int jaer der stadt 556.

ontfinghen / daer toe sommighe doot gheslaghen worden / alsoo oft ware in eenen rechten strijt ghesciet / maeckte de nacht een eynde des strijts.

Hoe de Burgemeester *Quintius* door kennisse eens herders, die de gheleghentheyt des geberchte condich was, den Coninck *Philippum* met zijn heyr over de hoochte, ende inde vlucht brochte.

De leger van Philippus wort dē Romeynen vercondicht.

DOen dese dinghen aldus geschiet waren / soo quam een Herder die vanden Vorst wt Epiro / Charopus ghenoemt / totten Burghemeester gheseynt was / ende seyde / hoe hy inde hoochte / daer des Coninck heyr lach / de beesten hoede / ende wiste alle de cromme ende opclimmende weghen vanden gheberchte / woude hy sommighe met hem seynden / soo woude hyse sonder swaren toeganck / ende sonder perijckel boven de hoofden der vyanden leyden / dat selve hadde hem Charopus de Vorst bevolen te vercondighen / ende souden dat alsoo ghelooven / op dat alle dinghen meer in zijn / dan in eens anders macht comen soude. Ende doen Quintius den Herder meer woude ghelooven / dan alsulck versoecken / ende zijne sinnen met blijschappe ende sorge beswaert waren / nochtans door de achtbaerheyt Charopi des Vorsts wert hy beweecht / dat hy den voorgenoemden aenslach versoecken soude / ende om dat niemant suspitie daer op hebben en soude / liet hy den tweeden dach daer na den vyanden aengrijpen / ende schickte de hoopen alsoo / datter terstont andere inde plaetse vande moede sonder vertreck gheordineert waren.

Daer na las hy wt vier duysent voetknechten / eñ drie hondert reysighers / die gaf hy te bewaren een Hooftman / eñ beval hem / dat hy de reysighers leyde so verre sy rijden mochten / eñ wanneer hy quame aen de eynden daert voor den reysigers onwechsaem ware / soude hy dat reysich getuych legeren in eenich effen velt / ende hiet dẽ voetknechten gaen den wech / die hen van haer leytsman gewesen soude worden / ende wanneer sy quamen bovẽ der vyandẽ hooft / also de herder gelooft hadde / souden sy hem een teecken metten roock geven / eñ dat sy geen geluyt en maeckten / eer hy dat teecken vernomen hadde / eñ sy wel bedenckẽ mochten dat de strijt ware begonst. Hy beval hen oock / dat sy by nachte inder manen-schijn gaen / eñ des daechs hen spijsen ende rusten souden. Hy beloofde den leytsman groot gheschenck / indien hy geloove by hem vonde / nochtans leverde hy hem over den Hooftman ghebonden / als ghevanghen te bewaren / doen de hoopen alsoo wech gheseynt waren / so veel te neerstigher waren de Romeynen dat leger inne te nemen. Ende doen de Romeynen des derden daechs teecken gaven metten roock / dat sy de hoochte in ghenomen hadden / deelde de Burghemeester zijn heyr in drie hoopen / eñ hy bleef midden inde valeye byden stercsten / eñ tooch voort metten rechten / slinckeren eñ middelen hoop al even ghelijck / ende genaeckte also der vyanden leger / niet minder quamen hem oock de vyandẽ tegen / eñ doen sy met begeerlickheyt des schermutsens voort toghen / eñ buyten haer stercte streden / waren de Romeynen / des Coninck volck niet crachte / cunste eñ niet geweer overlegen / ende doen des Coninck volck wederom keerden in haer legere / die van sterckheyt der natueren wegen seker warẽ / keerde hem dat perijckel totten Romeynen / die sonder eenich achterdenckẽ inde ongelijcke ende enghe plaetsen / van daer sy niet lichtelick comen en mochten / gheloopen eñ gedoodt waren / sy en waren oock niet onghestraft by malcanderen ghecomen / indien des Coninck volck dat gheroep te rugghe niet ghehoort en hadden / ende daer na vanden selven eynde de strijt niet en ware aengevangen / daer af sy door de onversienlicke verschrickinghe also versaecht worden / datter een deel van henluydẽ de vlucht gaf / sommighe staende bleven / meer daerom / datse gheen plaetse en hadden te vlien / dan dat sy ghemoet waren te strijden / ende worden soo vanden Romeynen haer vyanden / van achter ende van voor / ende rontsomme omcinghelt ende gheslaghen / dat gheheele heyr souder oock ghebleven hebben / indien de Romeynen als verwinders / den vluchtighen nae ghevolcht hadden / maer de enghe ende scherpe weghen verhinderden den reysighers / ende de swaerheyt des harnaschs verhinderde oock dat voetvolck / dat sy niet en mochten volghen.

Coninck Philippus wort in de vlucht gheslaghen.

Inden eersten vloot de Coninck Philippus gints ende wederom sonder onderscheyt / doen hy daer na gereyst was vijf mijlen weechs / ende de quade enghe wegen door was / so dochte hy (als hy tot hem selven quam) de Romeynen en mochten hem niet na volghen / ende bleef houdende op eenen heuvele / eñ seynde de zijne op alle hoochten ende dalen. De andere die noch inden lande doolden / ende omme toghen te vergaderen / ende bleven verloren vanden volcke Philippi niet meer dan twee duysent mannen / de andere menichte die daer volchde / als oft sy na toghen de baniere / doen sy tsamen quamen / toghen sy metten grooten hoop in Thessalien. De Romeynen (so verre het hen seker ende sonder sorghe was) volchden na den vyanden die vloden / ende beroofden den verslaghenen / plonderden oock dat legher des Coninck / in welcke sonder were op de hoochte swaerlick te comen was / ende bleven den selven nacht in haer legher ligghen. Des anderen daechs haeste Quintius na den vyanden / door enghe wegen ende dalen / daer door dat water Aous loopt. Des eersten daechs quam Philippus vluchtich aen de stadt in Triphilia / ende inden lande Melotide gheleghen (de plaetse wort genoemt dat heyr Pyrri) den anderen dach tooch hy met grooter dachreysen met zijne hoopẽ / want de sorghe bedwanck hem / ende quam op den berch / die wort vanden inwoonders ghenoemt Lingon.

Den handel van Philippus in zijn vertreck.

Wat *Philippus* dede, doen hy dat velt verloren hadde, ende vluchtich wert.

TUsschen den landen Macedonien ende Thessalien / zijn de bergẽ des lants Epiri also / dat de zijden die daer strecken in Thessalien / tegen den opganck der sonnen / ende Macedonien tegen dat Noorden gheleghen / ende de gheberchten zijn met vele wildernissen inder hoochten becleedet / ende dat velt met wateren (die altoos loopen) verciert /

tiert / op dese selve plaetse sloech Philippus sommighe dagen zijnen legere/ende was twijfelachtich in hem selven/oft hy in Macedonien zijn Coninckrijcke / oft in Thessalië wederom keeren soude. Daer na viel hy op de meyninghe/dat hy zijn heyr seynde in Thessalien/ende hy tooch den naesten wech op de stadt Triciā/ ende doorwandelde metter haest de steden / die hy onderweghen vandt. Maende op alle die hem volghen mochten/ ende stack voort aen de steden / gaf oock macht den selven burghers/ dat sy van haren goeden met hen namen / wat sy voeren mochten/ dat andere wert den vyanden te voren ghelaten / daer en was oock niet/ dat sy harder eñ vreesselicker vanden vyandē/ dan van haren vrienden eñ medehulpers hadden moghen lijden. Dese dinghen waren oock Philippo den Coninck geheel bitter ende tegē/ maer des Coninckx meyninghe was/dat hy uit dat lant/dat corts den vyanden te deele worden soude / doch dat lichaem zijnder medeghesellen ende vrienden van daer brenghen ende verlossen mochte.

Also zijn verdestrueert ghewordden de steden Phacium/Iresie/Euchedrium / Erethria ende meer andere: Maer doē hy quam voor de stadt Pheras / en wert hy niet inne gelaten/ maer de poorten ghesloten / ende om dat hy daer tijt toe moeste hebben/ indien hy de stadt soude bestormen/ so liet hijt staen /eñ tooch metter haest in Macedonië. Want den roep ginck/ hoe dat die van Etolien oock aen quamen / die so haest sy ghehoort hadden vanden slach/ die daer by dat water Rous ghenoemt / geschiet was / verdestrueerden eñ verwoestē sy de naeste landen by den steden Sperchia ende Mecranen/ togen in Thessalien / ende inden eerstē aenloop wonnen sy Cymenes ende Angriam/maer vander stadt Metropoli/ doen sy het lant bedorven/ worden sy af ghedreven vanden burgers / die toe liepen de mueren ende de stadt te beschermen.

Die vā Etolien vallen in Macedonië.

Doen sy verder toghen / om de stadt Caithera te bestormen / leden sy craftelicker eenen ghelijcken aenloop der burghers / toghen oock wederom inde stadt die uit ghelopen waren/ versadet metter victorien/ende togen af / want sy gheen hope en hadden de stadt te gewinnen. Daer na wonnen sy de cleyne steden Theuma ende Calathana/ ende plonderden de selve/ desgelijcx de stadt Xienie/ doen sy vanden burgers verlaten ende verwoest was / ende met eenen hoop / die van haren lande eñ huysen geweken waren / vielen sy inde handen vanden ghenen die inde stadt Athamanum ghevoert worden om de stadt te beschermen/daer mede de voederinghe des te sekerder ware / maer de ongheschickte ende ongheewapende menichte die met onstrijtbaer mannen vermenghet was / wert vanden ghewapenden verslagen/ ende de stadt Xinie gheplondert. Acharas de stadt gaf haer op den vyanden / oock gaf haer op Ciphara/ welck slot over de stadt Dolopia seer bequamelick gheleghen is. Dese dinghen zijn gheschiet van die van Etolien haestelick ende in weynich daghen.

Die vā Athamanië vyanden van Philippus.

Desgelijcken Aminander de Vorst eñ Athamanes, doen sy vernamen dat gheruchte des geluckisalighen strijts der Romeynen/ en rusteden sy niet/ maer doē Aminander zijn volck niet vele en betroude / begeerde hy vā Quintio een cleyne hulpe/eñ als hy tooch totter stadt Gomphos/wan hy terstont de stadt Phecra genoemt/ die tusschen Gomphos ende de enghe weghen/ die daer scheyden Athamaniam vanden lande Thessalia / gheleghen is. Daer na liet hy aen treden ende stormen Gomphos/ eñ doē de burghers met grooter macht sommighe dagen de stadt beschermt hadden/ eñ Aminander de lederen aen de mueren op rechte / brocht hyse in een groote vreese/ also dat sy haer op gaven.

Dese overghevinge brocht die van Thessalien in grooter sorgen / also dat haer daer na op gaven / Pherinum / Lisinas / Strimon/ ende andere cleyne stedekens. Doen nu Athamanes eñ die van Etolien / van hen de vreese van die van Macedonien afgelept hadden/ eñ maecten uit vreēde verwinninge haer profijt mettē roove / eñ doen dat lant Thessalia van drie heyren verwoestet wert/ eñ niet en wistē/wien sy voor haer vrienden oft vyandē souden houden/ tooch de Burghemeester Quintius in dat lāt/ door de enghe weghen ende cluysen/ hie hem den vyanden met haer vlucht geopent hadden / ende hoe wel hy wiste/wat deel die van Epiro (uitgenomen den Vorst Charopum) gunstich waren gheweest / maer om dat hy doch sach/ dat sy goetwillich waren hem te gelieven ende te voldoen / dat hy hen geboden hadde/ so achte hyse meer uit haren teghenwoordighen goetwille/ dan uit voorleden gheschiethept/ ende met dese goedertierenheyt ende genade maeckte hy dat die van Epiro haer herte ende sinnen gheheelick tot hem keerden.

Quintius treckt int landt van Epiro.

Daer na seynde Quintius boden in dat Insel Corciram/dat de lastschepen quamē in Ambraciam / eñ tooch voort sommighe corte dachreysen/ ende opten vierden dach legerde hy zijn heyr opten berch Cercetio genoemt / daer dede hy oock by hem comē Aminander den Coninc met zijnder hulpe/ meer daerom dat hy Hooftluyden hebben mocht int lant van Thessalien/ dan dat hy des selven Coninckx hulpe van doen hadde / vanden selven raet gaven hen vele van den lande Epiro goetwillich inde hulpe Quintij, ende worden ontfanghen.

Inden eersten onder den stedē in Thessalien gheleghen / tooch hy voor de stadt Phaleriam/ die haddē tot haerder hulpē twee duysent Macedoniers/die neerstelic met grooter macht wederstant deden / so vele de wapen ende de mueren beschudden mochtē/ maer sy stormdē dach eñ nacht sonder ophouden / eñ doen Quintius bedachte / dat het herte eñ moet der andere steden van Thessalien daer aen ware gheleghen/ indien de eerste geen wederstant doen en mochten der Romeynē macht/ so verwan hy de herdichept van die van Macedonien/ ende wan de stadt Phaleria. Doen quamen de Legatē van Metropoli ende Piera/ eñ gaven haer selvē op. Ende doen sy genade begeerden/ wort haer die ghegheven / de stadt Phalera wort verbrant ende gheplondert. Daer na tooch hy na Eginium / eñ doen hy sach / dat de stadt ooc seker/ eñ met een cleyne hulpe onwinnelick ware/ soo schoot hy een deel schotē inde naeste schantse/ eñ keerde zijnē hoop op Gomphos / tooch verder in lant van Thessalien/ende doen alle dinck int heyr gebrec was/ daerom dat hy tlant Epiro gespaert ende verschoont hadde / liet hy eerst vernemen / ofs de lastschepen tot Leucade oft

Phaleria beleghert.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 556.

Ambracien lagen / eñ hy seynde sommige hoopen omtrent Ambracien op de voederinghe/ welcke wech vander stadt Gomphos na Ambracien al is hy cort/so is hy oock oneffen/ ende oec swaer. Daerom in weynich dagen/ als alle victalie vander zee toegevoert wert/so was dat heyr genoech van als vervult. Die van Thessalien en hadden inde toecoemste der Romeynē alder eerst gheen sorghe/eñ de Coninck Philippus als hy in Thessalien niet cloeck ghenoech en was verder te trecken/legherde hy in een lustige stadt des lants Thessalie Tempe genoēt/ ende na dat een yegelicke vlecke vanden vyanden versocht wort/ daer na seynde hy daer inne na gheleghentheyt oock hulpe.

Hoe hem de Romeynen in dat oorloghe teghen den Coninck *Philippum* versterckten.

Behiprustinge tegen Macedonien.

OMtrent den selven tijt doe de Burghemeester zijn heyr inde enghe weghen ende cluysen des lants Epiri/ tegen den Coninck Philippum gheleyt hadde / ende Lucius Quintius des selven broeder (dien de schepen te bewaren/ ende de Hooftmanschap ter zee vanden Raedt bevolen was) met twee Galeyen in dat Insele Corciran scheepte. Doen hy hoorde dat de andere schepen van daer ghevaren waren / soo dochte hy / hem en dochte niet langher te toeven / ende doen hy dat Insel Zamam nae ghevolcht hadde / liet hy van hem trecken Lucium, in wiens plaetse hy ghecomen was / ende quam vast lancksaem in dat gheberchte hy Maleum met schepen / die dickwils ende menichmael worden ghetoghen met eenen aenhanck / ende die na volchden met victalie. Van Maleo hiet hy de andere schepen nae volghen / soo haest sy mochten/ ende hy Quintius voer voor den anderen / met drie wel gheruste Galeyen/ inde haven van Athenen/ Pyreum ghenoemt/ ende nam daer tot hem de schepen / die aldaer van Lucio Apustio tot een verwaringhe der stadt van Athenen ghelaten waren.

Lucius Quintius vaert na Athenen.

Ter selver tijt quamen van Asia de Coninck Attalus, met vier en twintich schepen/ende die van Rhodis seyndē Agesunbrotum met twintich gedecte schepen/eñ de schepen vergaderden by malcanderen by dat Insele Andros/eñ voerē over dat enge Meyr/ tot dat Insel Euboea/ metten eersten verwoestē sy het lant rontsomme der stadt Caristos/ doen sy daer na saghen/ dat de stadt met de hulpe die daer in quam van dat Insel Nigropont / versterckt was/ toghen sy voor de stadt Erethria/ daer by quam oock Lucius Quintius met de schepē/ die inde havē Pyreo gheweest waren. Soo haest hy hoorde vande toecoemst Attali, bestelde hy dat de schepen/die van zijnder zijden gecomen waren / in dat Insel Euboea voeren. Also wert de stadt Erethria met grooter macht bestormt / want daer waren drederley schepen/eñ alderley ghetuych eñ gheschut/dat sy met hen voerden/ om de steden daer mede te winnen. Daer toe creghen sy wt dat lant alle gereetschap / daer van men nieu ghetuych ende werck mocht maken.

Erethria inghenomen.

De burghers beschudden / ende bewaerden haer mueren onverdrietelick / doen sy daer nae moede ende sommige gewont waren/ ende saghen dat een groot deel vander muerē vanden gheschutte neder ghewoppen was / wouden sy haer op gheven. Maer de bescherminghe van Macedoniē was daer tegē/ die sy niet minder/ dan den Romeynen moesten ontsien. Daer toe de Coninclicke Hooftman Philocles genoemt/ seynde tot haer zijn boden van Nigropont / in dien sy de stadt tegen houden mochten/ woude hy corts eñ ter rechter tijt haer te hulpe comen. Dese hopinghe die met sorghe vermengt was/ dwanck den burghers / dat sy den tijt langher vertoghen / dan sy wouden ofte wel vermochten. Als sy daer na vernamen / dat Philocles af gedreven / ende door vreese wederom na Nigropont gevloden was/seynden sy haer Legaten totten Coninck Attalum , begeerden ghenade/ende dat hyse in gheloove op name.

Doen sy alsoo in hopinghe des vredes / oock in sorghe stonden / ende traechlick totter weere deden/ende alleene aen dat eynde/daer de muer gebroken was/ haer wake met gewapende bestelden/ende de andere eynden verlieten. So gebeurdet/dat Quintius by nachte aen d'een eynde des muers (daermen alderminst voor hoede)de leeders dede op rechten/ ende metten eersten aenloop de stadt in nam. De burghers met vrouwen ende kinderen namen de vlucht in dat slot / ende gaven haer daer na op inde handen der Romeynen/ daer en is niet vele gevonden van ghelt / gout / ofte van silver / maer beelden ende tafelen / van ouder cunsten ende andere ghesnijde / cleynodien ende juweelen/ van diesghelijcken is daer meer ghevonden/ dan men na de grootheyt oft rijckdom der stadt ghemeynt hadde.

Daer na tooch Quintius wederom voor de stadt Caristos/ eñ eer de hoopen wt de schepen opt lant quamen / nam dat volck alle de vlucht inde borcht/ ende lieten de stadt ydel staen / ende seynden daer na haer Legaten totten Burghemeester / biddende / dat hyse int gheloove woude op nemen/ dwelcke alsoo ghesch iede/ eñ so wert henluyden dat leven eñ de vryheyt toe ghesept/ eñ ghegheven. Die van Macedonien die tot verwaringhe der stadt daer gheleyt waren/ worden gheschat een yegelick op drie hondert penninghen / ende dat sy sonder gheweer ende harnasch wech souden gaen. Doen sy nu om alsulcken somme ghelost waren / scheepten sy over sonder gheweer in Boeciam/ ende doen dese twee heyren te schepe/ twee machtige ende vermaerde steden in weynich daghen ghewonnen hadden/ voeren sy om dat gheberchte Sunium/int lant van Attica ghelegen/totter stadt Cenchras / daer die van Corinthen jaermarct hielden / daer voor hadde de Burghemeester Titus Quintius veel herder storm dan yemant ghemeynt hadde/ ende de vyanden deden groot wederstant op sommighe eynden/ dat niemant ghelooft en soude hebben : maer de Burghemeester dachte also/wanneer hy den gewapenden eenen inganck inde stadt ghemaect hadde/ so souden de vyanden de vlucht nemen / eñ verslagen worden/ alst inde steden die gewonnen worden / plach te geschien. Maer doen een deel vander mueren neder ghewoppen was/ende de ghewapende over de ghebroken stucken inde stadt clommen / soo vonden sy daer een begin van eenen nieuwen arbeyt: Want die van Macedonien/ ende die tot bewaringe der stadt daer lagen/ dier vele eñ wtgelesen waren / meynden het

Caristos gheeft haer op.

Cenchras te verghees bevleghert eñ bestormt.

het ware hen groote eere / dat sy hen onder dat harnasch / ende met haren crachten meer dan achter de stadt-muere weerdẽ. Doe sy haer ordinantie enghe/eñ vast by een binnen der mueren / ende haer spitse gemaeckt hadden/ende sy vernamen dat de Romeynen over de gebroken stucken der mueren clommen/ dreven sy de selve af door eenen engẽ wech/ daert den Romeynen swaer was wederom by haer gheselschap te comen. Dat selve verdroot seer Quintium dẽ Burgemeester/ende meynde dat dese schande niet alleen een versuymenisse soude zijn/ om een stadt te ghewinnen/ maer oock hindernisse des gheheelen oorloochs / welcke oorlooch dickwils hinck aen cleyne dinghen / daerom liet hy ruymen dat selve eynde/daer de steenhoop lach vanden val der ghebrokender mueren/ende liet op rechten eenen torren seer hooch / belept met veel bodemen/ ende die veel ghewapenden dragen mochte. Hy seynde oock voor / ende ordineerde sommighe hoopen onder de vaenkens/ dat de selve(oft sy mochten) de ordinantie ende hoopen van die van Macedonien met machte scheuren ende doorbreken/maer inde enghe gaten/ daer de mueren niet wijt neder gheworpen en waren/ wast den vyanden bequamer met ghelijcker weere ende wapen te vechten/ want doe die van Macedonien hen vast by malcanderen hadden gheschict/ende lange spitsen voor hen hielden / ende de Romeynen daer tegen als in een dick gheweer van veel schilden gemaect/ te vergheefs ende ommet schoten/doen sy daer na haer messen togen/ en mochtẽ sy de vyandẽ niet daer mede reycken / oock de spitsen niet af houwen/eñ wanneer sy sommige afgehouwen hadden/maeckten die van Macedonien van de gebroken eñ scharpe eyndẽ/ die sy staken onder de geheele spiessen/ ende verbulden die voor een bolwerck/ daer toe noch een deel der muerẽ dat noch gheheel was/maeckte beyde de zijden der vyanden seker. Alsoo dat om de lanckheyt der plaetsen / of aenloops willen / de vyanden niet en mochten bedwonghen worden te wijcken / oft eenighen oploop te doen / welcke twee stucken de ordinantie des heyrs pleghen te breken.

Daer toe geschiede daer noch een ander dinc dat den vyanden eenen moet maecte/want doe men den torren soude brengen over den wal/eñ sommige plaetsen des weechs te weeck zijnde/ also dattet een radt een weynich inde diepe wagenspooren begonst te sincken/eñ den torren aen d'een zijde helde/doe meyndẽ de vyandẽ hy soude vallen/ eñ brocht den Romeynen die daer op stonden met haer geweer/ in een groote vreese. Doe dese dingen geen groote voortvoet en hadden/ en woude de Burghemeester niet lijden de ghelijckinghe der knechten/des stachs/ende der wapenen / ende en sach oock gheen hope dat de stadt corteinghe mochte ghewonnen worden. Eñ hy en vernam oock geen hoede oft wachte verre vander zee ghelegen / ende inde plaetsen die door de oorlogen verwoest waren / eenighe bequaemheyt aldaer den winter over te leggẽ/ daerom verliet hy den legher.

Ende doe daer geen haven en was indẽ lande Acarnania oft Etolia / die alle de ghebladen schepen (die den Romeynẽ victalie toe voerden) mocht behouden/ oock huysinghe oft dack den hoop inde winter legher gheven mochte / soo docht hem de stadt Anticira/ inden lande Phocis/teghen der stadt Corintho / totten aenslach seer wel gelegen/ want sy aldaer niet verre van Thessalia / ende der vyanden lant en toghen/ ende hadden teghen hen over de enghe zee / dat lant Peloponesum/ te rugghe Etolien eñ Acarnanien / ende aen beyde zijden dat lant Locris ende Boetien. Inden eersten aenloop indẽ lande Phocide/ wan hy sonder strijt de stadt Phanoceam / doe en hielt de stadt Anticira niet langhe teghen / ende wert metten storm ghewonnẽ. Daer na Abrussium ende Japolis/ de stadt Daculisia(om dat sy op eenen hooghen heuvel ghelegthen was / mochte noch met leederen oft met eenich ander gereetschap gewonnen worden)ende doe de Romeynen den genen/die daer tot bewaringhe der stadt ghestelt waren / met gheschut verweckten/ende wt lockten / ende sy hen om wt te loopen oorsaecke gaven/brochten sy den selven met vlien ende wederom jaghen/ ende met cleyne schermuesen tot alsulcker verachtinghe/dat de Romeynen metten vyanden/ die wederomme vloden/ vermenghet / tot aen de poorten met malcanderen trefen. Ses ander cleyne casteelen hebbẽ haer den Romeynen op ghegeven / meer om vreese willen des lants Phocis / dan met ghewalt oft macht bedwongen. De stadt Elacia sloot de poorten toe/ wilden oock niet inne laten / noch den Burgemeester/noch dat Roomsche heyr/ sy en wordẽ met machte daer toe bedwonghen.

De Romeynen winnen sommige steden indẽ lande Phocis.

Hoe den Burgemeester *Quintio* wat anders te voren quam, daer mede hy die van Achaia in ghesellschap ende vrientschap der Romeynen mocht brenghen.

Doe Quintius de Burghemeester de stadt Elaciam belept hadde/quam hem te voren een hoop van een groote sake/de sake was dese/dat hy dat lant vã Achaiam mocht brengẽ in dat geselschap eñ vriẽtschap der Romeynẽ/want die van Achaia haddẽ wt gejaecht Cicliadem dẽ meesten vander partie des lants/diet met noch meer andere met den Coninck Philippo hielden / eñ andere daer toe brengen wilden om Philippum hulpe ende bystant te doen. Vander ander zijden soo was Aristhenus de Schoutheyt / die naersticheyt dede/eñ wilde die vã Achaia opter Roomsche zijden trecken. Doe ter tijt laghen de schepen der Romeynen / met des Coninck Attali, ende die van Rhodis schepen by der stadt Cenchreis/ende maeckten haer ghereet eendrachtelick / de stadt Corinthum te beleggen / nochtans docht Quintius het beste te zijn/ eer sy yet begonnen/tot die van Achaia haer Legaten te seynden/ die hen gelooven souden/indien sy den Coninck Philippo af ginghen / ende hen inde vrientschap der Romeynẽ gavẽ/wilden sy henluyden de stadt Corinthum wederom gheven ende toevoeghen / inden ouden Raet des lants Achaia/ eñ daer worden gesonden Legatẽ van Lucio Quintio des Roomschen Burghemeesters broeder vanden Coninck Attalo ende van die van Rhodis / ende den raet wert bestelt ende ghelept inde stadt Sicione: de gedachten ofte sinnen van die van Achaia en waren niet geheel eendrachtich ofte slecht / als vander eender zijdẽ vreesden sy haer nagebuerẽ vanden lande

Elatia belegheert.

Landdach vã Achaien tot Sicione ghehouden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der ſtadt 556.

van Lacedemonia / die haer ſware ende dagelickſche vyanden waren / vander andere zijden vreeſden ſy de Roomſche wapenen. Die van Achaia waren oock in die van Macedonien / eñ inden ouden volcke van dien eynde ghehouden om haerder weldaets willen / hieldē nochtans den Coninck Philippum ſuſpect om zijnder ontrouwen ende wreetheyt wille / eñ meynden / ſoo Philippus nu ter tijt gheen gheloof en hielt / ende met valſcheyt omme ginck / hy ſoude hen nae dat oorloghe veel herder vallen / ſy en wiſten oock niet wat eenen yeghelicken raet in zijnder ſtadt / oft den gemeynē Raet des lants voor een meyninghe ſegghen ſouden / ſy en wiſten oock niet / doe ſy hen by hen ſelven bedochten / wat ſy wilden / oft begeeren ſouden. In deſen raet van Achaia / die niet en wiſtē wat ſy in deſe dingen doen ſouden / worde gelept de Legaten / ende gheoorlooft te ſpreken.

T'voorhoudē vandē Geſantē aendē Raet van Achaien.

Inden eerſten ſprack de Legaet der Romeynē Lucius Calphurius, daer na de Legaet des Coninex Attali, eñ daer na die vā Rhodis / daer na wert de Legaet des Coninex Philippi gheoorlooft te ſprekē / ten laetſtē zijn die van Athenen (daer mede ſy tegen ſpreken ende aenvechten mochtē de woorden dier van Macedonien) ghehoort ghewordeu / die ſeer ſtraffelicken ende hart teghen den Coninck Philippum (want zijnder dan niemant oft grooter verdriet gheleden hadden) gheſproken hebben / ende ſoo wert deſen raet tegen der nacht (doe de Legatē met haer langhe oratien oft woorden den gheheelen dach over brochten) gheeyndet eñ gelaten. Des anderen daechs wert den Raet wederom vergadert / ende alſt door den bode oft wtroeper (alſoot de Griecſche ghewoonte is) wt gheroepen was / dat een yegelick door conſent vanden Raet ende de overſte macht hadde / in deſe dinghen te raden / ende doe niemant voort treden en wilde: ſo wert daer langhe een ſtil-ſwijghen / ende d'een begonſt den anderen aen te ſien. Het en was oock gheen wonder / oft de ſommighe dat herte ende moet verkout ende verſchrickt was / in alſulcken ſake / daer tweederley willen d'een tegen d'ander waren ende vochten / oock in grooten twijfel / ende in hen ſelven verſtoort worden / door de woorden die vanden Legaten den gheheelen voorleden dach ghehouden ende ghedaen waren / dwelcke op beyde zijden / wat laſt daer noch af comen mochte / gheſproken eñ gheraden wert. Ten laetſten hief aen Ariſthenus de Schoutheyt van Achaia / daer mede dē Raet niet ſo ſtil-ſwijghende en verginghe ende gheeyndet worde / ende ſprack:

Ariſtheni pretoris oratio.

Ghy mannen van Achaia / waer zijn nu de twiſtighe woorden / die ghyluyden menichwerf in maeltijden / ende oock by malcanderen vergadert zijnde / op de marct (ſo wanneer men vā den Coninck Philippo, ende den Romeynen begonſt te ſpreken) pleecht te ghebruycken? alſo dat ghy u ſelfs van ſlaen nauwelick en condet onthoudē? Nu ſwijcht ghy ſtille indē Raet / die alleen om deſer oorſaken wille is ghelept eñ op gheſtelt: ſo ghy de Legaten van beyden zijden hebt hooren ſpreken / ende de Overſten dat ſelve oock van u vraghen / ende de bode dat ſelve wt gheroepen heeft / om in deſe dinghen te raden oft nu de ſorghe des ghemeynen profyts eñ ſalicheyts / oft de naerſticheyt eñ goedē wille / die u ſinnen tot deſer oft ghener zijden gheneycht heeft / van u eenige ſtemme brengē moghen / dewijle doch niemant ſoo onverſtandich en is / die niet en weet dattet nu eē bequame tijt is om te ſpreken eñ te raden wat een yeghelick zijnen wille is / oft wat hem dat beſte dunckt te zijn / al eer daer yet af gheſloten of gheordineert wort / want wanneer dat eens gheſloten is / iſt noot dat ſelve van u allen / oock die eerſt miſhaghen daer inne hadde / voor een goede ende profijtelicke vrede te beſchermen. Deſe vermaninge des Schoutheyts / en heeft niet een menſche verweckt om te raden / oock gheen grimminghe oft murmureringhe van de gheheele vergaderinghe (daer in nochtans menigherley volck by malcanderen vergadert was) mocht hy daer toe brenghen. Ariſthenus de Schoutheyt hief wederom aen ende ſeyde:

Oratio altera Ariſtheni.

Ghy overſten vanden lande Achaia / u en gebreeckt niet minder den raet / dan de ſprake / want ſo een yeghelick om zijns ſelfs perijckels wille / het ghemeyne profijt niet raden en wil / ſo ſoude ick met rechte oock wel ſwijghen / indien ick gheen officie en hadde: Maer nu ick Schoutheyt ben / ſo is mijn goetduncken / men ſoude den Legaten gheenen raet hebben doen vergaderen / oft hen ſonder antwoort niet af ſcheyden laten / maer hoe mach ick antwoort ſonder u conſent gevē? eñ wanneer geen onder u / die tot deſen raet geroepen is / zijn meyninge wil / oft derf ſegghen: laet ons te voren bedencken de woorden der Legaten / die ſy den naeſtē voorleden dach ghedaen hebben / als oft ſy niet begheert en hadden / dat hen profijtelick / maer gheraden ende wat ons profijtelick ware. De Romeynen / die van Rhodis / ende de Coninck Attalus, begeeren onſe geſelſchap ende vrientſchappe / ende het dunckt hen oock behoorlick te zijn / dat wy hen in dat oorloghe (dat ſy teghen den Coninck Philippum voerē) onſe hulpe doen. Philippus vermaent ons den vrede ende vrientſchappe / met hem ghemaeckt / oock den eedt / eñ begeert nu dat wy by hem blijben willen / oock ſeyt hy nu / hy is wel te vreden dat wy ons metten oorloghe niet en moeyen: en denct niemant waerom de gene / die noch in onſer gheſelſchap ende vrientſchappe niet en zijn / meer begheeren / dan onſe mede-gheſellen daer wy mede verbonden zijn? voorwaer dat gheſchiet niet door de heuſcheyt Philippi des Coninex / oock niet met ſchaemten der Romeynē / de haven des lants van Achaia geeft eñ neemt troost den ghenen / die ons ghebeden hebben. Wy en ſien niet dan alleen de Legaten Philippi, maer de ſchepen der Romeynen legghen by der ſtadt Cenchreas / gheladen zijnde metten roove der ſteden inden lande van Euboea / die ſy bedwonghen hebben: Wy ſien den Burghemeeſter Quintium ende zijn hoopen / van ons over een cleyne wijde der zee legghende / ende dat hy door-treet de landen Phocis eñ Locris / verwondert u / waerom Cleomedon van Coninc Philippo als Legaet geſondē / ſo verſaechdelick ſpreect / ende begheert dat wy voor Philippo, ende tegen den Romeynen oorloghe aennemen / ende indien wy doch door cracht des ſelven verbonts eñ eedts (die hy ons voor houdet) begheeren ende bidden / dat ons Philippus voor den tyran Nabis, voor die vā Lacedemonien / ende den Romeynen woude beſchermen ende beſchutten / ſo en ſal hy niet eenighe hulpe /

daer

daer hy ons mede mochte beschermen / maer oock gheen antwoorde vinden / die hy ons met eeren mocht gheven / voorwaer niet meer / dan de Coninck Philippus selve / die int voorleden Jaer ons toe ghesept ende belooft hadde / hy wilde dat oorlooch aen nemen teghen den tyran Nabin, ende versocht daer mede / dat hy de jonghers uit onsen lande in Euboeam dat lant brenghen ende trecken mochte. Doen hy sach dat wy hem dat selve niet consenteeren / eñ ons oock in dat oorloghe teghen den Romeynen niet verbindē en wilden / hadde hy gantsch vergheten de vrientschappe ende gheselschap daer hy hem nu af beroemt: Heeft oock ons / ende ons lant verlaten / den tyran Nabin, eñ die van Lacedemonien te verwoesten. My dunckt / de woordē Cleomedontis zijn gantsch onbequaē in haer selven: Hy heeft veracht den Roomschē crijch / ende ghesept / het soude eenen ghelijcken uytganck ende eynde hebbē / gelijck als het eerste oorloghe / welche sy metten Coninck Philippo ghedreven hadden / waerom begheert hy doch onse hulpe meer in zijn afwesen / dan dat hy ons (die zijn oude gesellen ende vrienden zijn souden) in zijn bywesen voor den tyran Nabin ende den Romeynen beschermt / ons segghe ick beschermt? Hoe heeft hy also de stadt Erethriā ende Caristum / waeromme soo veel steden in den lande van Thessalien laten winnē? Waerom de landen Locris ende Phocidis? hoe lijt hijt nu / datmē also de stadt Elaciam bestormt? waerom is hy ghewecken uit de enghe weghen des lants Epiri / eñ uit de onwinnelicke cluysen? hoe heeft hy verlaten de hooghte ende dat bosch over dat water Aoum ghenoemt / die hy in hadde / ende geheel daer van in Macedonien ghetoghen? isset gheschiet door ghewalt / door vreese / ofte met goeden wille? Heeft hy met wille soo veel vrienden ende ghesellen verlaten ende begheven / den vyanden te plonderen? wat can hy nu daer teghen seggen / oft vrienden ende gesellen haer selfs raden? Heeft hijt oock ghedaen door vreese / soo soude hijt ons oock vergheven / oft wy ons oock vreesen / ende is hy oock ghewecken uiten velde / als verwonnen? Hoe mogen wy van Achaia dan de Roomsche macht ende wapenen verdraghen / o Cleomedon, die ghy van Macedonië niet en hebt connen verdraghen? Oft wy die meer ghelooven sullen / dat de Romeynē niet met grooter macht ende menichte desen oorloghe voeren / dan sy dat eerste ghevoert hebben? oft sullen wy meer de dinghen in haer selven aensien? De Romeynen hebben doe ter tijt die van Etolien met haren schepen hulpe gedaen / ende gheen oorlooch noch teghen den Burghemeester / oft met hem heyr ghevoert / de steden der ghesellen Philippi die oock aender zee legghen / zijn in vreesen ende oproer geweest / maer die binnen lants laghen / zijn also van de Roomsche wapenē beschut geworden / dat Philippus de selve van Etolien (doen sy te vergheefs de hulpe der Romeynen aenriepen) jammerlick verdestrueerde. Doen nu de Romeynen dat oorloghe met die van Cartago een eynde ghemaeckt / dat sy sesthien jaer in Italien gheleden hadden / hebben sy die van Etolien / doen sy oorlocchdē niet een sterch te hulpe ghesonden / maer de Hooftluyden des crijchs hebben teghen die van Macedonien te water ende te lande gestreden. De derde Burghemeester Sulpitius voerde dat oorlooghe oock in Macedonien met grooter macht / ende als hy metten Coninck Philippo street / heeft hy hem ende de zijne verwonnen / ende den Coninck verjaecht / oock dat rijcste deel zijns Coninckrijcx verdestrueert.

Daer na de Burghemeester Quintius, als Philippus de cluysen des lants Epiri (die van natuere seer sterck zijn) in hadde / ende hy zijns heyrs ghebruycken mochte / heeft hy den Coninck oock dat selve af ghewonnen / ende Philippo als hy vliēde was / in dat lant van Thessalien na gevolcht / ende de hulpe des Coninckx / oock de steden die met hē in vrientschappe waren / byna int aensien Philippi verwonnen / en ist niet warachtich / dat de Legaet van Athenē van de wreetheyt ende gierichheyt / oock van de wellust des Coninckx ghesproken heeft? Het en behoort oft en gaet ons niet aen / wat hy inden lande Attica sonde ende schande / den oversten ende ondersten Goden ghedaen ende bewesen heeft / veel minder dan de Chivij ende die van Abidos (die verre van ons ghesetten zijn) gheleden hebben. Laet ons vergeten (oft ghy wilt) onse eyghen wonden / dootslaghen / ende plonderinghe van ons goet / also inder stadt Messene (midden in dat Insel Peloponeso gelegen) geschiet zijn / ende dat Garihenes van Cyparissa van hem (teghen alle reden ende recht) by malcanderen sittende onder dat eten / is doorsteken gheweest. Hoe oock Aratus met zijnen sone beyde van Sicyone der stadt (die Philippus een oude ende onsalige vader plach te noemen) van hem wert doorsteken / ende zijn huysvrouwe Polycratia om zijn wellust daer mede te bedrijven / met hem in Macedonien ghevoert heeft / andere schoffieringhe van maechden ende vrouwen willen wy vergheten / laet ons den Coninc in zijn wesen laten / om welcher wreetheyt ende vreese willen ghy alle stom zijt / want wat is anders de oorsake (die inden Raet gheroepen zijn) te swijghen? Laten wy ons duncken / dat wy desen twist hebben metten goeden ende gerechtsten Coninck Antigono zijnen vader / diet by ons wel verdient heeft / ofte die van ons begheert / dat wy doen souden dat niet zijn en mach? Peloponesus is een half Insel / ende paelt aen dat lant met eenen enghen wech ende eynde Isthmos genoemt / ende gheen dinck bequamer / dan een oorloghe te voeren met schepen / indien nu hondert bedeckte / ende vijftich lichte ende open schepen / oock hondert ende dertich barckē / om de contreyen aen der zee / ende de stadt aenden oever der zee begonsten te verwoesten / souden wy dan oock wijcken inde steden die binnens lants zijn gheleghen / ghelijck als oft wy niet en worden verbrant met een binnen oorloghe die ons aen staet? Soo de tyran Nabin, ende die van Lacedemonien op dat lant / ende de Romeynen opter zee ons bedwinghen. Waer sal ick dan aenroepen mogen de vrientschappe des Coninckx Philippi, oft de hulpe van Macedonien? Oft sullen wy oock met ons selfs macht mogen beschermen de steden / wanneerse de Romeynen beleghen ende bestormen? Want wy hebben de stadt Dymas int eerste oorloghe seer wel beschut / ander luyden schade ende nederlage geven ons exempels genoech / laet ons niet soeckē / hoe dat wy ander oock tot een exempel sullen zijn / ghy en sult niet

De boose wercken van Coninck Philippus.

af slaen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 356.

af slaen oft verachten de vrientschappe der Romeynen/ die sy met wille begeeren/ die ghy selve ghewenscht / ende met grooter naersticheypt om ghebedē sout hebben. Meyndy dat de Romeynen als ghedwonghen in vreemde landen/ ende als de ghene die onder de schaduwe uwer hulpe hen wilden verberghen / een toevlucht tot uwer vrientschap ende gheselschap hebben? daer door sy in onse haven op genomen worden / ende sich uwer voederinghe ende victalie ghebruycken mogen? sy hebben doch de zee in haer ghewelt / in wat lant sy trecken dat brengen sy van stondē aen onder hare gehoorsaemheypt/dat sy u bidden te doen/daer moghen sy u toe bedwingē: maer daerom dat sy u verschoonen ende sparen willen/hierom en sullen sy niet lijdē dat ghijt also maect/daer door ghy meucht verderven/ want de meyninghe die u Cleomedon als den middelen ende sekersten wech inden Raet gewesen heeft/dat ghy u vander oorloghen wachtet / stille sittet ende rustet / en is niet een middel/ maer geen wech/ want indien wy aen nemē/noch af slaē de Roomsche vrientschap ende gheselschappe / wat sal ons anders ghebeuren / dan dat wy van niemant eenighe ghenade verseeckert zijn / maer sullen zijn als een roove des verwinders (als die opten wtganck des oorloochs eñ des ghelucx ghewacht hebben) ghy en sult niet verachtē ende versmaden/ dat u ghewillich wert gheboden / dwelcke ghy met aller naersticheypt selve soudet begheeren/ het en sal u altoos niet ghebeuren / als nu/ de keure van twee deelen te hebben / alsulcke bequaemheypt en sal voor u niet langhe gheduerich zijn / ghy hebt tot deser tijt toe u van Philippo meer met aenroepen der Goden / eñ met bidden / dan met gheweer ofte cracht moeten lossen ende vryen. De Romeynen/die u wederom vry mogen maken sonder uwen arbeypt oft perijckel/ zijn over zee ghecomen met veel schepen /ende een machtich heyr te water eñ te lande/indien ghy de selve voor vriendē ende ghesellen verachtet / en zijt ghy niet wijs / maer ghy moetse doch als uwe gesellē/ oft als uwe vyanden houden.

Na dese woorden des Schoutheypts verhief daer een murmureringe / daer waren sommighe die de selve meyninghe volchden/ende daer in consenteerden / soo waren daer oock andere dies niet volgē en wilden/ende d'ander daerom hert straften / alsoo dat sy tweedrachtich worden onder malcanderen/ oock niet sonderlinghe persoonen/maer de gheheele ghemeynte worde twistende/ d'een metten anderen. Ende so worden onder de overste des volcx (die sy noemden Demiurgos) ghecoren thien mannen/ende den twist en begonste niet minder te zijn tegen een/ dant eerst onder de ghemeynte gheweest was/ vijf van de thien seyden / sy wilden raet vraghen/ ende haer stemmen gheven tot de Roomsche vrientschappe ende gheselschap: De ander vijf bewesen contrarie/ende seyden: het was in de lantrechten gheordineert / dat den Raet ofte de overste vanden Raet niet en mochten yet ordineeren ofte insetten inden Raet/ dan tegen de vrientschap Philippi des Coninckx zijn mochte/eñ so wert desen dach al met twistige woorden over gebrocht. Nu wasser noch eenen dach des rechten Raets voor handē / want dat lantrecht wilde ende gheboot / dat ten derden daghe den raedt ghesloten soude worden/ in welcken daghe de partien soo d'een teghen d'ander ontsteken waren/dat de vaders sich teghen hare sonen nauwelick onthouden costen. (Demiurgi.) Een onder hen allen Rhisiasus van Pellene der stadt/ hadde eenen sone Memno ghenoemt/ een vanden voorgenoemden Demiurgen / vander partien die niet en wilde datmen inden Raet soude yet omme vragen tegen de vrientschappe Philippi, oft oordeel gheven. (Rhisiasus. Memno.) Rhisiasus vermaende zijnen sone langhe tijt / hy wilde wel toe laten/ dat die van Achaia mochten het gemeyne profijt raden/ende en soude dat gantsche volck niet also met zijnen straffen voornemen verderven. En doe hy met bidden niet en vorderde/ swoer de vader / hy wilde hē met zijnder eyghen hant verworghen: wilde hem oock niet voor zijnen sone / maer voor zijnen vyant houden. Met alsulcke dreygende woorden verwan hy den sone / dat hy des naesten daechs daer na hem tot den ghenen voechde ende hielt/ metten ghenen die aen de Roomsche zijde waren.

Doe nu dat selve deel dat meeste wert / ende hieldent inden Raet voor / eñ by na alle de stedē de selve meyninghe presen/ eñ ordineerden wat sy inden Raet wilden kennen / ende eer de kennisse des ghemeynen raedt gesloten wert/stonden op die van Dyme/die van Megalopel/ende sommighe van Argos/ende ghinghen wt den Raet / also datse niemant en hinderde / oft daer omme en strafte/want Antigonus de Coninck van Macedonien hadde die van Megalopoli/ die by zijnen voorvaders tijden wt den lande van Macedonien verdreven waren / wederom in haer vader-lant ghesett / ende Philippus de Coninck/doe de Romeynen de stadt Dyme gewonnen/ende gheplondert hadden / liet hy de burgers der selver stadt wederom lossen/ waer sy dienden: ende gaf hen niet alleen de vryheyt/ maer holpse wederomme in haer vader-lant oock die van Argos/ noch boven dat sy geloofden/ de Coningen van Macedonien waren wt haer ghesproten / soo warender oock veel wt haer met sonderlinghe werschappen ende daghelicscher vrientschappe inden Coninck Philippum ghehouden ende verbonden / daerom sy wt den Raet/die daer gheneycht was totter Roomscher vrientschappe/weken/eñ hen wert alsulcx/ als den ghenen die in Philippo om zijn groote ende versche weldaet ghehouden warē/ gheoorlooft. (Afval vā sommighe steden. Megalopolis. Dyme. Argos.)

De ander steden in Achaia doe de meyninghe des volcks omme ghebraecht wert / bevestichden dat gheselschap ende vrientschap met den Coninck Attalo ende die van Rhodis / dit teghenwoordighe verbodt eñ geselschap / wert metten Romeynen (overmits dat dese dinghen sonder consent eñ wille des Roomschen volcx niet en mochten van ghemaect zijn) vertoghen ende wt ghesett / so langhe datmen de Legaten om dier saken wille tot Rome seynden mocht/ ende soo wert besloten / datmen drie Legaten tot Lucium Quintium soude seynden / eñ dat gheheele heyr van Achaia voor de stadt Corinthum brengen / om de selve stadt te beleggheu. (Afscheyt van de Achaische lantdach.)

Doe nu de stadt Cenchreis gewonnen was/ eñ Lucius Quintius de stadt Corinthum bestormde/legherden haer die van Achaia teghen de poorten der stadt/ daer men wt gaet na Sicione ter stadt-waert/de Romeynen legherden (Corinthus beleghert.)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

aen de zijde/daermē van Cenchreis coemt/ At-
talus de Coninck/doe hy zijn heyr gelept hadde
over een enge plaetse tusschen twee armē van=
der zee/Isthmos genoemt/maeckte hy zijnen le=
ger voor de stadt / ende vande haven des ande=
ren zijde de zee/ die sy heeten Lecheum / storm=
den sy traechlick/ eñ hoopten de burghers van=
der stadt/ ende des Coninckx volck die daer ghe=
stelt waren tot beschuddinge vander stadt/sou=
den van binnen tweedrachtich worden: maer
doe die van Macedonien alle met eendrachti=
gen wille de stadt Corinthum/ als haer gemey=
ne vaderlant bescherndē/ eñ die van Corintho
hielden den Hooftman des Coninckx Andro-
sthenem gheheeten/niet anders dan haren bur-
gher/ende dien sy met ghelijcker stemmen ghe=
coren hadden: die voor de stadt gelegert waren/
hadden al haer hope in haer macht geweer en=
de instrumenten/van allen eynden schansten sy
aen de mueren met schans-korven/ metter boc=
ke/daer mede men de poorten ende mueren ne=
der stiet/ daer wert een deel der muerē/ daer de
Romeynen laghe/ghebroken/ ende als daer he=
nen liepen de Macedoniers/het selve eynde met
haer wapenē te beschudden/dat daer open lach/
verhief een groote schermutsinghe tusschen de
Macedoniers ende den Romeynen/ eñ sy wor=
den inden eersten de Romeynen afgedrevē/door
de menichte der vyanden. Doe sy daer na tot
hen namen de hulpe des Coninckx Attali, ende
dier van Achaia/ so wort den strijt gelijck/daer
en was oock geen twijfel aen/de Macedoniers
ende Griecken / waren van haer plaetse lichte=
lick ghedreven gheworden. Maer daer wasser
een groote menichte van de overloopers wt
Italien/sommige waren wt Hannibals heyr/
die door vreese dat sy ghestraft souden worden/
vanden Romeynen geweken waren/ende Phi-
lippum den Coninck volchden / de sommighe
waren gesellen te schepe/die nu de schepen ver=
laten / ende hen ghegheven hadden tot een eer=
licke ridderschap/ op dat lant te strijden / de sel=
ve worden door versaechtheyt des levens(indiē
de Romeynen de stadt ghewonnen hadden)
meer tot eenen onsinnicheyt/ dan tot cloecheyt
ontsteken/oock is daer eenen berch teghen der
stadt Sicion/die sy heeten Iunonis/die streckt
tot inder zee / van daer heeftmen tot Corin=
thum seven mijlen over te varen / daer henen
quam Philocles des Coninckx lantvoocht / met
duysent ende vijf hondert knechten/ die hy ley=
de door dat lant Boeciam/ doe waren daer ter=
stont die van Corintho met haer barcken / na=
men in de selve hulpe / ende voerdense over in
haer haven / Lecheum gheheeten. Attalus de
Coninck gaf den raet / men soude terstont af
trecken vanden leghere / ende verbrande dat
werck / dat hy int belech hadde laten maken.
Maer Quintius hielt harder aen d'ander zijde
der stadt/ende als hy sach/dat de verwaringhe
der stadt voor alle poorten der stadt geseynt en=
de gheordineert waren/ ende dat hy niet wel en
mochte wederstaen den aenloop / van die wter
stadt dronghen/ viel hy oock op de meyninghe
des Coninckx Attali, ende als dat begin vant be=
lech verloren arbeyt was/ liet hy van hem trec=
ken die van Achaia / ende sy toghen wederom
te schepe. Attalus voer inde haven tot Athenen
Pyreum gheheeten / ende de Romeynen in dat
Insel Corciram.

Hoe *Titus Quintius* de Burghemeester de stadt Elaciam met gewelt wan ende plonderde.

DOe dese dinghen gheschiet waren/
vanden heyre te schepen ende op dat
water / binnen dien middelen tijde
versochte Titus Quintius (die zijn
heyr ghelegheert hadde voor de stadt Elaciam
inden lande Phocide ghelegthen) oft hy de stadt
door een gespreck/dat hy metten oversten van=
der stadt hielt / mochte in zijn ghewelt vercrij=
ghen. Doe sy hem antwoorden / het en ware
niet in haerder macht / des Coninckx volck wa= Elatia wort met ghewelt ingenomen
ren oock meer ende machtigher inde stadt dan
de burgers/tradt hy aen de stadt aen allen eyn=
den met ghetuych ende wapenen / ende doe hy
den bock daer toe brochte/ eñ een deel der mue=
ren tusschen den torre neder geworpē was met
grooten ghehuyl ende verschrickinghe / ende de
stadt aen dat selve eynde bloot ghemaeckt had=
de/oock den hoop der Romeynen door dat eyn=
de/doet daer open was/metten anderen liepen/
ende de burghers van allen eynden der stadt
(ende een yeghelick zijn hoede verliet) aen dat
selve eynde liepen/ dat vandē vyandē bedwon=
gen wert/daer en tusschen liepen de Romeynen
over de ghebroken mueren / ende droeghen de
leederen op de andere zijde/die noch over eynde
stondē/ ende doe de strijt der vyanden/ der bur=
gers ooghen ende sinnen aen een eynde keerde/
daer en tusschen wort de muer aen vele eynden
metten leederen in ghenomen / ende clommen
met haer gheweer inder stadt / doe den oploop
gheschiede/worden de burghers vervaert/ ver=
lieten dat eynde dat sy met een beschermt had=
den/ende vloden alle in dat slot/ daer henē oock
den onweerachtighen ende blooten hoop nae
volchde. Also wan de Burghemeester de stadt
Elaciam/ende doe die wert gheplondert/ seyn=
de hy sommighe in dat slot / die des Coninckx
volck / indien sy sonder gheweer wouden van
daer gaen / dat leven ende den burghers vrij=
heyt beloofden/ ende doe hen Quintius dat be=
looft hadde / wert dat slot in weynich daghen
daer na inghenomen.

Doe des Coninckx voocht Philocles quam
in dat lant Achaia / wert niet alleen Corinthus
vā dat belech verlost/maer de stadt Argos wert Argos door
door sommighe vanden oversten Philocli over verraet den
ghegheven / maer niet sonder weten ende con= Coninck Phi-
sent des ghemeynen volcx / het was een ghe= lippus ghele-
woonte by henluyden/op welckē dach datmen vert.
Schoutheyts kiesen soude / soo plachmen om
der eeren willen inden eersten/als voor Schout=
heyts wt te roepen/Iovem, Appolinem, en=
de Herculem. Nu was daer een statuyt ghe=
maeckt / men soude den Coninck Philippum
oock daer toe doen ende noemen. Maer doe de
bode ende wtroeper des Coninckx name(na dat
de vrientschappe ende het verbont metten Ro=
meynen ghemaeckt was) niet daer toe ghedaen
een hadde/verhief ten eersten een murmurerin=
ghe onder dat volck/ daer na eenen roep / dat=
men den name Philippi daer toe dede/ende ge=
boden / men soude Philippo zijn rechte eere
wederom gheven/ so langhe dat den name met
grooter blijschappe ende wille ghenoemt wert.
Door betrouwen van alsulcker gunste / wert
ontboden de voocht Philocles, ende nam in=
ne by nachte eenen berch boven der stadt ghe=

leghen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 556.

leghen/ ende een slot Larissa gheheeten/ ende dede dat besetten van zijn volck/ ē doe hy int opgaen vanden daghe met opgerechter banieren tooch op de marckt/ onder dat slot gheleghen/ so quam hem teghen een hoop knechten inder ordinantie/ ende waren van die van Achaia daer gheseynt/om de stadt te verwaren/ die sy cortelinghe daer te voren eerst inde stadt geleypt hadden/ ende waren vijf hondert jonghe ghesellen/wtghelesen van alle haer steden/ vanden selvē was Hooftman Enesidemus. Daer wert een van Philocle de vooght tot henluyden ghesent/die hen geboot wter stadt te treckē/want sy en waren den burghers niet gelijck sterck/ al waren de burgers daer maer alleene/ dat wistē die van Macedonien wel/so vele te min waren sy dan sterck ghenoech/ soo sy die van Macedonien by hen hadden/ die hier voortijts de Romeynen by der stadt Corinthum niet en hadden moghen wederstaen. Dese vreese en beweechde ten eersten noch den Hooftman noch den ghenen die by hem waren. Terstont daer na als sy die van Argos met weerachtiger hant opter ander zijden met eenen grooten hoop saghen comen/ ende saghen dat sy daer teghen niet en souden moghen blijven staende/ so souden sy nochtans gheavontuert hebben/ indien de Hooftman daer toe goet willich geweest ware/de Hooftmā (daer mede de bloeme der jeucht des lants Achaia metter stadt Argos niet met een verloren en ware) overquam hy met Philocle, dat hyse daer van trecken liet/ ende hy bleef staende met zijn gheweer met noch sommighe andere/ende en woude vander stadt niet wijcken. Daer wert een van Philocle tot hem ghesent om te vraghen/ wat hy daer mede meynde. Hy en antwoorde niet anders (als hy stont ende hadde den schilt voor hem gheworpen) dan hy seyde: Hy woude sterven ghewapender hant/ ende inde hulpe der stadt die hem getrouwelick bevolē was. Daer na door gebot Philoclis, worden indē hoop der jonger knechten vele pijlen geschoten/ē alle gedoot/ ende so quamen na dat gheselschap ende vrientschap/ tusschen den Romeynen ende die van Achaia ghemaeckt/ twee edele ende treffelicke steden/ Argos ende Corinthus/ inde macht des Coninck Philippi. Dese dinghen zijn al den selven somer inden lande Grecia vanden Romeynen te water ende te lande gheschiet.

Wat van *Sexto Elio* de ander Burghemeester op de selve tijt in Lombardien bedreven wert.

IN Gallia datmen nu noemt Lombardien/ en is niet sonderlinck gheschiet van Sexto Elio de andere Burghemeester/ die nochtans met twee heyren in dat lant lach/ dat een behielt hy dat hy soude ghelaten hebben Lucio Cornelio voor zijn soudie/ende maeckte over dat selve heyr tot eenē Hooftman Cajum Elium, dat ander heyr dat hy met hem van Rome in dat lant van Lombardien voerde/ wert binnen een jaer (doe hy die van Cremona ende Plancentia wederom bedwanck in haer steden te trecken/ daer sy wt verjaecht ende verstropt waren) by na gheheel verslaghen.

Een oploop der slaven.

Als oock dat selve jaer dat lant Lombardia (dwelck men niet vermoedet en hadde) stille ē in rusten was/ soo verhief daer niet verre van Rome eenen oploop der eyghen knechten. In der stadt Secia ghenoemt/ worden verwaert sommige van Cartago/ die den Romeynen tot ghijsel ghegeven waren/ende daer gheleypt. By den selven als der Vorsten ende oversten kinderen/ so waren een groot getal ende menichte van eyghen knechten/ ende haer ghetal wort vermeert van der nieuwe oorloghe van Cartago/ ende oock daer door/ dat de burgers van Secia cochten vanden roof sommighe eyghen knechten wten selven lande. Doe sy nu eenen heymelicken aenslach ghemaeckt/ende te hoop ghesworen hadden/ seynden sy sommighe wt harē hoop inde landen om de stadt Secia/ daer na om de stadt Norbam ende Circeios/die souden de andere knechten op bringhen/ ende als alle dinck genoech bestelt was/hadden sy eenen aēslach op het spel/dat corts daer na inder stadt Secia zijn soude/dat sy dat volck aldaer/ wanneer sy dat spel meest gade sloeghen/overvallen souden/ē wanneer sy de stadt Secia also metten dootslach ende behenden oploop gewonnen haddē: Daer na woudē sy de twee steden Norbam ende Circeios oock in nemen.

Desen schandelickē ē boosen aenslach wert tot Rome dē Schouthеyt der stadt Lucio Cornelio Lentulo geopenbaert ende aengebrocht/ want des morghens voor den daghe quamen tot hem twee knechten/ ende vertelden hem altemale watter gheschiet was/ende watter gheschien soude. De Schoutheyt hiet de selve in zijn huys verwaren/ vergaderde den Raet/ ende gaffe te kennen wat de knechten geseyt hadden. Den Schoutheyt wert vanden Raet bevolen/dat hy derwaerts soude trecken/ ē daer na vernemen/ oock desen aenslach te niete te brenghen. Ende hy tooch met vijf Hooftluyden/ende alle die hem opt lant teghen quamen/ vermaende hy des eedts/ ende bedwanckse na te volghen/ in dese haestige rustinge/ brocht hy op inde wapen/ by twee duysent mannen/ende quam also (dat niemant en wiste waer hy henē woude) inde stadt Secia/ ende ving terstont de meeste oorsakers ende oversten vanden gheselschap/die te hoop gesworen hadden/daerom de andere wter stadt vloden/ den selven seynde de Schoutheyt sommige op na dat lant/ diese souden vervolghen.

Dit is een sonderlinghe groote naersticheyt geweest vanden twee eygen knechten/de welcke dese dinghen gheopenbaert hebben/ ende eenen vryen. De Senaet gheboot/ datmen den vryen soude gheven hondert duysent des swaren ghelts/den twee eyghen knechten vijf ende twintich duysent des selven ghelts/ē daer toe de vryheyt/ē so wert desen knechten haer vryheyt ghecocht/ ende haer heere betaelt wten gemeynen buydel.

Ander oploop vanden slaven.

Niet lange daer na wert te Rome gheboodschapt/ hoe dat dat andere deel vanden eyghen knechten/ souden de stadt van Preneste in ghenomen hebben. Lucius Cornelius tooch derwaerts/ ē liet haerder vijfhondert (die der saken schuldich waren) doodē. De stadt van Rome was in vreesen/ende meynden de gijsel ende gevangen van Cartago brochten alsulcke dinghen te weghe/ daerom hieltmen wake door alle straten/ ende daer wert ghebodden den onder officiers/ dat sy de wake omme souden la-

ten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ten gaen/oock worden de drie geboden / die dat gevanckenisse inde steenbrugghe bevolen was/ dat sy dat selve naersligher bewaren eñ toesien souden / eñ oock so worden vandē Schouthept door dat lant Lacium brieven gesept/datmen den ghijsels oft borghen inde huysen houden/ ende niet wt en soude laten gaen / ende dat de gevangenē ghebonden souden worden aen ketenē/die niet min dan thien pont swaer en warē/ende souden nerghens/ dan in open ende ghemeyne ghevangenisse verwaert worden.

De Legaten Attali brengē een croonhau gende tot Rome.

In dit selve jaer quamen de Legaten vandē Coninc Attalo tot Rome/ ende brochten in dat Capitolium een guldē croone vā twee hondert eñ sessenveertich pont/eñ dancten den Senaet/ dat den Coninc Antiochus bewecht ware geworden / door de machte eñ woordē der Roomscher Legaten/ ende ware met zijn heyr vandē eynden des Coninckrijcx Attali af ghetoghen.

In desen somer quamen ooc in dat heyr der Romeynē/dat in Griecken lant lach/twee hondert reysighers/thien Elephantē/ eñ twee hondert duysent mudden weyts/die vandē Coninc Masinissa daer henen ghesept waren/ desghelijcken wt dat Insele Sicilien ende Sardinien/ worden in dat heyr ghesepnt vele victalie ende cledeeren. Dat Insel Sicilien hadde te bewarē vander Romeynen weghen Marcus Marcellus. Dat Insel Sardinien Marcus Portius Catho de heylighe eñ onnoosele man/die nochtans geacht wert seer strange tegen den woeker/ dwelcke hy seer af brocht eñ matichde / wt dat selve Insel worden alle woeckenaers verjaecht/ eñ de oncosten die de vrienden ende ghesellen der Romeynen totten dienste oft eenighe der officiers te doene pleghen / zijn ghemiddelt oft afghedaen gheworden.

Cato mindert de woecker.

Hoe dat andere Burghemeesters eñ Schoutheyts op dit jaer ghecoren zijn gheweest.

Kiesdach.

Int Iaer vander stadt 557

Doe Sextus Elius de Burghemeester om de kiesinghe wille wt Lombardien tot Rome gecomen was / maecte hy tot Burghemeesters Cneum Cornelium Cethegum ende Quintium Minutium Ruffum. Daer na over twee daghen wort ghehouden de kiesinghe des Schoutheyts / ende so worden dit jaer ten alder eersten ghecoren ses Schoutheyts / doe de Romeynen meer Provincien ende landen onder hen cregen / ende haer heerschappie verder streckte: voor alle andere dinghen wert naerstelick van den landen (die den Burghemeesters ende Schoutheyts souden toe geordineert worden) raet ghehouden / ende eerst vanden landen des Schoutheyts/dwelcke men metten lote mochte wtrechten / ende soo ghebiel dat Schoutheyts officie binnen der stadt Rome Marco Sergio: de macht vandē gerichts buyten Rome Quincto Minutio Thermo: dat lant Sardinia Lucio Attilio: Sicilien Lucio Manlio Volsconi: Spaengien dat naeste Tito Sempronio: dat wterste Spaengien Sempronio Elio. Eñ doe de Burghemeesters om haer landen / die hen te deel vallen souden/loten wouden/ so waren de twee Wijckmeesters daer teghen / Lucius Oppius ende Quintus Fulvius, om deser saken wille/want sy seyden:

Des Lantregeerders ghecoren.

Dat lant Macedonia ware seer verre ghelegen/ ooc en was daer niet dat tot op desen dach toe dat oorlooch meer behindert hadde/ dan somen de sake nauwelick hadde begonnen ende aen ghegrepen / ende alsmen inden begin des oorloochs ware / so wort de Voorburghemeester terstont wederom ontboden / het was nu int vierde jaer / datmen dat oorloch aen te grijpen inden Raet besloten hadde / Sulpitius de Burghemeester / ter wijle dat hy den Coninck Philippum ende zijn heyr sochte / hadde hy dat meeste deel des jaers over ghebrocht.

L. Oppij & Q. Ful. Trib. Oratio.

Raetslach aengaende den crijch so van Macedonien als anderen.

Iulius, doe hy metten vyanden getreft soude hebben/ so wert hy ontboden. Quintius, na dat hy den meesten tijt des jaers/ zijn offer ende Gods dienst te volbrengen/hem tot Rome onthouden hadde / so heeft hy nochtans also vele ghedaen/ indien hy tijtlijcker int lant van Macedonien gecomen / oft de winter wat later gecomen ware/so mocht hy den Coninck Philippum verwonnen hebbē. Nu was Quintius in zijn winterlegher ghetoghen / ende daer wert ghesept/hy woude hem also schicken (indien hē de navolghende Burghemeesters niet hinderē en woude) so hoopte hy inden naestē somer den crijch ten eynde te brenghen.

Met dese woordē brochtent de Wijcmeesters daer toe/ dat de Burghemeesters beloofden / sy wouden staen onder de gebodē des Senaets/eñ wat die daerinne deden/sy waren daer mede te vredē / indiē de Wijcmeesters dat selve ooc doē wouden/ eñ doe beyde de deelē toe lietē in desen vry te raden / so kenden ende gaven de Vaders des Raets / beyde den Burgemeesters dat lant Italien / Ende verlangden Tito Quintio zijn macht ende Hooftmanschap inden lande Macedonien/ so langhe een navolghende Burghemeester daer henen comē soude: beyde de Burghemeesters werden ghegheven twee Legioenen/dat waren by twaelf duysent mannen/dat sy metten Lombarden/die vanden Romeynen afghevallen waren / oorloghen souden. Ende Quintio worde int lant Macedonien voor een vervullinghe ende beteringhe zijns heyrs ghegeven ende gheordineert/ vijf duysent te voete/ drie hondert te paerde/ ende drie duysent schipgesellen/ eñ dat Lucius Quintius over de schepen/als voor/Hooftman zijn soude.

Den Hooftluyden in Spaengien wordē toe gegheven acht duysent te voete ende schipghesellen vandē Latijnschen name/ ende vier hondert te paerde / also datse de oude crijschluyden wt Spaengien wederom te huys lieten treckē/ ende hen worde bevolen / sy souden de landen scheydē ende deylen/daer beyde Spaengien/de naeste ende de wterste haer eynde nemen.

Inden lande Macedonien gaven sy toe den Hooftman twee stadthouders / Publium Sulpitium ende Publium Iulium, die hier voormaels inden lande Burghemeesters gheweest waren. Eer de Burghemeesters ende Schoutheyts in haer gheordineerde landen toghen / so wert inden Raet besloten/men soude overdencken ende met offer volbringen de wonderteekenen / die gheschiet waren / want also men seyde: Inder stadt Frusinone ginc de sonne op inder nacht. Inder stadt Asculo was geworpē een lam met twee hoofden eñ vijf voetē. Inder stadt Forme liepen twee wolven/ ende hebben sommighe menschen/die haer teghen quamen/ verscheurt. Inder stadt van Rome niet alleene/

Wonderteekenen.

Int jaer der stadt 557.

maer oock in dat Capitolium daer is een wolf ghecomen. Doen nu de Burghemeesters haer monsteringhe ende andere Godlicke eñ menschelicke diensten / ende wat te doen van noode was/ volbrocht hadden / toghen sy beyde in Lamparten. Cornelius tooch strax den rechten wech na die van Melanen / die doe ter tijt inde weer waren / ende tot haerder hulpe hadden die Cenomannos by Brixen ghelegghen.

De Borgermeester Quintus Minutius neemt in veel stedẽ in Lombardien ende Liguriẽn.

Quintus Minutius de ander Burghemeester tooch opter slincker zijden van Italien/ ende nam zijnen wech totter onderste zee/ende voerde zijn heyr na Genua/ ende int selve lant/ van daer haer de oorloge eerst aenghevangen hadde. Eñ doe de steden Clastidium eñ Litubium/ die beyde totter stadt Genua behoorden / ende twee ander steden des selvẽ lants Celelates ende Cerdiciates/oock nu alle dat ghene/over den Pado ghelegghen/wat aen de Boyer / die onder de Lamparters: eñ Jluates die onder de Genuesers macht/ daer nochtans by vijfthien steden/ ende daer in (alsmen seyde) twintich duysent mannen waren/haer den Romeynen ghegheven hadden : daer nae tooch Minutius de Burghemeester inder Boyer lant/de selve Heere en was niet langhe daer voor over dat water/de Padua ghenoemt/ ghescheept/ende hadde hem ghevoecht totten Melaenders ende Cenomanners / want sy hadden vernomen / dat beyde de Burghemeesters te gader / ende ghelijck teghen haer wilden strijden / daer mede sy haer macht/ wanneer sy haer te samen deden/ oock versterctẽ. Maer doe dat gheruchte quam dat de een Burghemeester verbrande de landen der Boyer / verhief daer terstont onder haerluyden een tweedracht/want de Boyer begeerden/dat sy so wel den eenen als den anderen dis noot leden/ te hulpe souden comẽ. De Melaenders weygherden dat selve / ende seyden: sy en wilden het hare niet verlaten.

De Boyers ende Milanesen scheydẽ van malcanderen.

Alsoo scheyden haer de hoopen/ ende soo toghen de Boyer te huys haer lant te beschutten/ maer de Melaenders eñ Cenomanni sloeghen haer legher op dat water Mantium genoemt: aen dat selve water vijf walsche mijlen daer af/ legherde de Burgemeester zijn heyr/ ende seynde rontsomme in de steden der Cenomannen eñ tot Brixia / dwelcke de Hooftstadt des lants was / ende doe hy vernam/dat de jonghe ghesellen sonder bevel ende consent der ouders/ inde weere eñ int harnasch waren/ dat haer oock de Cenomanni niet met ghemeynen raet totten afvallighen Melaenders ghedaen hadden/ ontboot Cornelius tot hem sommighe vanden oversten / begonst met hen te spreken ende te versoecken / dat de Cenomanni vanden Melaenders af vielen / ende met opgherechter banieren te huys / oft totten Romeynen toghen/ hy en mochte dat niet vercrijghen : maer sy beloofden den Burghemeester/ dat sy aen de spitse ende int treffen wilden stille staen / oft dat zijt in eeniger manieren doen conden / wilden sy den Romeynen helpen. De Melaenders en wisten van desen aenslach niet / nochtans begonst hen te twijfelen / dat haer ghesellen vanden geloove wilden vallen / daerom doe sy haer spitse ordineerden / en dorsten sy hen gheen eynde bevelen om dies willẽ / wanneer sy met bedriechnisse worden wijckende/dat sy dat geheele heyr oock niet en deden [illegible] / ende stelden se nae

Cornelius als slach met de Cenomannẽ.

de vaentkens / tot een achter-hoede.

Iuno de salighe.

Cornelius de Burghemeester beloofde int beginsel vanden strijde / de Godinne Iunoni de salige/eenẽ tempel te maken/ indien hy den selven dach den vyanden slaen / ende inde vlucht brenghen mochte: vanden knechten verhief hẽ daer eenen roep: Sy wilden den Burghemeester zijnen wille volbrenghen / ende liepen also met een gedruysch aen den vyandẽ. De Melaenders en mochten den eersten aenloop niet wel verdragen. De sommighe seggen hoe datter een deel vanden Cenomannen inden schermutsen van achter te rugghe den Melaenders aen gheloopen / ende eenen twijfelachtigen oploop tusschen henluyden gemaect hebben / eñ so zijn in desen slach verslaghen gheweest vyfendertich duysent vanden vyanden / vijf duysent ende seven hondert levendich ghevanghen/ onder dẽ welckẽ was Amilcar de Hooftman van Cartago/die een oorsake des oorloochs gheweest is / hondert ende dertich vaentkens / ende veel waghens zijnder oock ghewonnen gheweest: de Steden die den af val der Melaenders ghevolcht waren/ hebben haer den Romeynẽ over ghegheven.

Milanesen gheslaghen.

Minutius trect int [illegible] vãde Boyers.

De ander Burgemeester Minutius tooch in den eersten door dat Boyer lant/eñ verderf dat aen allen eyndẽ: daer na als sy vandẽ Melaenders af gescheyden / eñ te huys ghetoghen waren / het hare te beschuttẽ / hielt hem Minutius in zijn legher/ meynende dat hy metten Boyeren soude slaen/sy en hadden hem ooc den strijt niet ghewaygert / indien dat gheruchte dat tot henluyden quam (dat de Melaenders verwonnẽ warẽ) haer stoutichept eñ moet niet en hadde te niete ghemaeckt/verlieten daer om haren Hooftman eñ dat heyr / eñ also verstropt toghẽ sy in haer plaetse / een yeghelick dat zijne te beschutten eñ te bewaren. Ende so verwandeldẽ de Romeynen harẽ aenslach/dien sy in dat oorloghe haddẽ voor genomen / want de Burghemeester verliet de hope/ die hy hadde met eenen aenslach de sake wt te richten/eñ begost wederom dat lant te verwoesten / de huysen te verbranden/ende de steden te bestormen.

Clastidium verbrant.

De [illegible] geven [illegible] den [illegible] ren.

Binnen den selven tijt wert met vyer aen ghesteken de stadt Clastidium / eñ dat heyr daer nae gevoert tegen de Jluates/ inde Genuesers lant gelegen/die alleen ongehoorsaem waren/ de selve gaven haer ooc den Romeynẽ op/doe sy verhoorden dat de Melaenders inden strijt verwonnen / eñ de Boyers also verschrict waren/ ende haer vreesden dat geluck des strijts te versoecken. Op dese selve tijt worden des Burghemeesters brievẽ wter Lamparter lant tot Rome gebrocht / van desen gheluckigen dinghen/ die Marcus Sergius de vooght tot Rome in den Raet / ende daer nae wt ghebot des Raets den Roomschen volcke dede voor lesen/ so wert gheordineert ende ghebodeu / datmen de tempelen besoecken / ende een ghemeyn bedinghe ende vyerdaghen houden soude.

Wat *Titus Quintius*, die zijn macht eñ Hooftmanschap verlangt was, in Macedonië eñ tegen den Coninc *Philippum* gedaen heeft.

INden winter doen Titus Quintius de stadt Latella inden lande Phocide gewonnen/ eñ zijn leger in Locri bestelt hadde / stont daer op

aen

Quintius wort ingelatē bui- te Opunthe.

een tweedracht inder stadt Opunthe genoemt/
een deel ontbodentot haer die van Etolien/die
haer na by ghesetenwaren/ dat ander deel der
stadt en wilden die van Etolien niet inne laten/
maer seynden eenen Legaet totten Roomschē
Hooftman / ende hielden de stadt tot der toe-
coemst Titi Quintij.

Des Coninck volck hadden dat slot inne/en
mochten oock noch door dreyginghe der bur-
ghers/ ofte door ghebot des Burghemeesters/
daer toe gebrocht worden/ dat sy daer wt tree-
ken oft wijcken wouden / ende dit was de hin-
dernisse / waer door dattet slot niet bestormt en
worde / dat een Heraut vanden Coninck Phi-
lippo ghecomen was / die tijt ende plaetse be-
gheerde / om met den Hooftman der Romey-
nen te spreken/dat wert denConinck swaerlick
toe ghelaten / niet daeromme dat de Burghe-
meester Quintius niet begheerde/dat oorloghe
eensdeels door hem met geweer/ende eensdeels
door verdrach mochte geeyndet worden/ want
hy noch niet en wiste/oft hem een van de nieu-
we Burghemeesters tot eenen navolgher ghe-
sonden / oft dat hem zijn macht eñ Hooftman-
schap verlanghet soude worden / welcke ver-
langinge hy zijnen vrienden ende ghesellen be-
volen hadde met grooter naerstichevt te ver-
crijgen/ Quintius docht het oock goet ende be-
quaem te zijn / een ghespreck met Philippo te
houden/op dat hy de sake(indien hy by zijn of-
ficie bleve) tot een oorloghe/ oft dat hy af gin-
ghe/ tot eenen vrede mochte rechtē/eñ vercoren
een plaetse in eenen hoeck aen den oever der zee
Maliacum gheheeten/ by der stadt Nicea ghe-
leghen / daer henen quam Coninck Philippus
vander stadt Demetriade met vijf barcken en-
de een groot schip/eñ daer waren by hem over-
ste wtenlande van Macedonia/ende de ballin-
ghen wten lande Achaia/ oock de wel-ghesien-
de ende gheachte man Cicliadas.

Coninck Philippus versoect sprake te houden met Quintius.

Cicliadas.

Maer by den Roomschen Hooftman waren
de Coninck Ar:inander, Dionisiodorus des
Coninck Attali Legaet / Agesimbrotus eenen
Hooftman van de schepen van Rhodis / Pha-
neas de overste inden lande van Etolien / ende
twee wten lande Achaia/ Aristhenus ende Xe-
nophon, vanden selven ginck de Roomsche
Hooftman optē oever/ als de Coninck Philip-
pus in dat wterste deel zijns schips(dat aen den
ancker lach) ghegaen was / ende sprack: Veel
bequamelicker spreken wy ende hoorē malcan-
deren/ Philippe na by een zijnde/indien ghy op
dat lant wildet wten schepe comen. Doen dat
de Coninck Philippus weygherde/eñ niet doen
en wilde / seyde Quintius: Wien vreest ghy?
Daer op antwoorde hem Philippus met een
hoovaerdich eñ Coninclicke moet / ick en vree-
se voorwaer niemant dā de onsterffelicke Go-
den/maer ick en betrouwe ende ghelooſ niet al-
le die ick by u sie staen/ende die van Etolien al-
derminst. Dit voorwaer (seyde de Roomsche
Hooftman)is een ghemeyn perijckel / alle den
ghenen die in een ghespreck met haren vyandē
comen/dat sy in gheen dinghen te ghelooven en
zijn. Doen antwoorde Philippus: O Tite
Quinti,het en is nochtans gheen ghelijck loon
des ongheloofs / Philippus ende Phaneas, in-
dien men bedriechlick wil handelen / want die
van Etolien souden lichtelicker een ander
Schouthept inde plaetse Phanee, dan die van

Coninck Philippus ende Quintius houden met malcander sprake.

Macedonien een anderConinck van Macedo
nien in mijn plaetse setten ende kiesen. Na dese
woorden so wert daer een stilswijgen / doe Ti
tus Quintius meynde / het ware behoorlick/
dat hy ten eersten sprake/ die dat gespreck had-
de begeert / ende de Coninck Philippus meyn-
de/dat hy soude eerst spreken/die daer gave en-
de settede den pays / ende niet de ghene die den
pays aen name.

Daer op de Roomsche Hooftman seyde/zijn
woorden waren een slechte meyninghe / want
het ghene dat hy soude segghen / indien dat sel-
ve niet en ghe schiede/ so en souder gheen vrede
ghemaeckt worden/ men soude wt allen steden
in Grieckenlant / de hulpe des Coninck Phi-
lippi wech voeren/ de ghevangenen ende over-
loopers den gesellen des Roomschen volck we-
derom gheven / den Romeynen alle steden die
Philippus inden Windischen lande (Illirium
gheheeten) geleghen/die hy na den pays inden
lande Epiro in ghenomen hadde/ overleveren:
Den Coninck Ptholomeo van Egyptē/soude
hy wederom gevē de steden/ die hy Philippus
hadde in genomen na Ptholomei Philopatris
des Coninck afganck ende sterven. Dit was
zijn ende des Roomschen volck begheeren ende
eysch / voort soudet behoorlick zijn den ande-
ren ghesellen te hooren wat sy eysschende wa-
re. De Legaet des Coninck Attali begheer-
de/dat de schepen ende gevangenen/ die hy dat
Insel Chium inden schip-strijt gewonnen wa-
ren/oock Nicephorium ende den Tempel Ve-
neris, die hy berooft ende ghebroken hadde/
wederomme ghetimmert ende ghelevert wor-
de. Die van Rhodis begheerden een lant tegen
haer Insel over gheleghen/Pirrhia gheheeten/
het welcke onder haer macht van outs geweest
was/ende begeerden dat de hulpe des Coninck
Philippi vanden steden Jaso/ Bargilijs/ Eu-
romenis / oock van Hellesponto/ Sesto ende
Abido ghenomen ende wech ghevoert soude
worden / dat hy oock de stadt Penopolum die
van Bizancio / nu Constantinopel gheheeten/
wederom in haer oude forme ende rechten stel-
len soude / ende datmē alle marcten ende habe-
nen in gheheel Asia vry liet. Die vanden lande
Achaia eyschten wederom de stedē Corinthum
eñ Argos. De Schouthept van Etolien Pha-
neas, doen hy begheerde/ ende zijn meyninghe
was het selve ghelijck des Roomschen Hoof-
mans / dat Philippus wt Griecken met zijn
hulpers aftrecken soude / ende dat hy die van
Etolien de steden / die voortijts onder haer
macht gheweest waren/wederom gheven sou-
de: Soo ondernam Alexander (een vanden
oversten van den lande Etolien/ ende wel spre-
kende) de woorden Phanee, ende seyde:

T. Quintij oratio.

Den eysch van Quintius.

Den eysch van Attalus.

Den eysch vande Rhodianen.

Dē eysch van die vā Achaie.

Dē eysch van die van Etolien.

Hy hadde langhe ghesweghen/niet daerom
dat hy meynde/ dat in alsulcken ghespreck yet
goets dat tot payse dienende ware gedaen sou-
de worden / maer dat hy zijnen ghesell in zijn
woorden niet stooren ofte hinderen en soude:
Want Philippus de Coninck en handelt niet
met goeden gheloove vandē payse / hy en had-
de oock noyt crijch met rechter macht gevoert/
hy plach int ghespreck wanneer men yet trac-
teerde / altoos wat achterwaerts te houden/
oock niet te vechten met opgherechter banie-
ren /maer alsvluchtich so hier eñ daer / de ste-
den aen te steken ende te plonderen / ende dat

Oratio Alexandri.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vā der stadt 556.

des verwinders loon zijn soude / dat verderft hy inde vlucht als verwonnē. De oude Coninghen van Macedonien en hadden nochtans so niet ghedaen/ maer plegen te strijden voor aen de spitse/ ende de steden te verschoonen soo veel sy mochten/daer door sy een rijck lant eñ heerschappie hadden / want wat dit voor een raet ware/seyde hy/so men den genen al name/ om welcker heerschappie wort ghevochten / ende men hem niet anders en liet dan de oorloghe. Meer steden zijnder vrienden eñ gesellen heeft Philippus dit voorleden jaer verdestrueert inden lande van Thessalien / dan alle die oyt des lants vyant gheweest hebben. Hy heeft oock die van Etolien (als zijn vriendē) meer dan den vyanden afghenomen. Hy heeft de stadt Lisimachum in ghenomen/den Hooftman ende de hulpe dier van Etolien daer wt verdreven/desgelijckē de stadt Chium / die onder haer macht gheweest hadde/gheheel te niete gemaect/ met ghelijcken bedroch heeft hy oock in ghenomen de steden/ Thebas/ Pithias / Chinum/ Larissam/ ende Pharsalum.

Philippus antwoort die van Etolien.

Door dese woorden Alexandri wert Philippus beroert / ende liet zijn schip naerder te lande voeren/ daer door hy ghehoort mochte worden : Ende doē hy vermetelick bestont te spreken (ende aldermeest teghen die van Etolien) ondervinck hem Phaneas, ende sprack: De saken en zijn met gheen woorden wt te rechten/ Philippe, hier behoort yemant metter oorlogen te verwinnen/ oft den beteren eñ dē machtighen te wijcken ende gehoorsaem te zijn. Dit soude oock een blinde bekennen (seyde Philippus) ende bespottede Phaneam, om het gebreck willen zijnder ooghen : ende Philippus hadde oock meer woorden over hem / dan een Coninck wel betaemde/die hem oock in sonderlinghe dinghen te handelen / met lachen niet en mocht onthouden/eñ hy begonste daer na toornich te worden/dat die van Etolien (gelijckerwijs als de Romeynen) gheboden hem wt geheel Griecken af te trecken / die niet en wisten te segghen/ waer haer Griecken lant eyndede. Want de Griecken van Ayadocte/ eñ der stadt Amphilocho/ waren een groot deel vandē lande van Etolien / ende en waren nochtans niet in Griecken gheleghen / oft sy oock een rechtvaerdighe sake teghen my hebben mogen/seyde Philippus, dat ick haer ghesellen aengegrepen ende bestreden heb? So sy voor een oude statuyt dese gewoonte houden/dat sy tegē haer eyghen ghesellen de jonghers vanden lande laten ridderschap oeffenen / alleen ende wtgenomen den ghemeynen raet oft ghewelt/ende also dat dickwils twee contrarie partyen in haer spitse/hebben van beyde zijden hulpe van Etolien? Ick en heb oock niet gewonnen dat Insel Chium (seyde Philippus) maer gheholpen mijnen ghesellen ende vrient den Coninck Prusiam van Bithinien diet bestormde. De stadt Lisimachum heb ick wederomme van die van Thracia ghewonnen/ eñ so my de noot van de bewaringhe der selver stadt/tot desen oorloghe af ghekeert heeft / hebben die van Thracia de stadt wederom in: dit seyde hy tot die vā Etolien.

Philippus op den eysch vā Attalus ende Rhodianen.

Attalo ende die van Rhodis en bē ick van rechts niet schuldich / want het begin der oorloghen en is niet van my / maer van henluyden eerst begonnen/maer den Romeynē ter eeren / wil ick wederom gheven die van Rhodis het lant Pyrrhenm/ ende den Coninck Attalo zijn schepen eñ ghevangenen/ so veel daer noch voor handen zijn. Maer dat ghesproken woort van de oprechtinge Nicephorij ende des Tempels Veneris, wat soude ick antwoorden den ghenen die alsulcx begheeren ? dan alleen door een maniere / dat is het bosch ende boomen die afghehouwen zijn / wederom ghestelt moghen worden/ick wil oock den arbeyt ende de costen betalen/ want dat genoecht my/ dat de Coningen alsulcx onder hen begeeren ende antwoorden. Dese laetste woorden des Coninck Philippi waren tegen die van Achaia/inden welcken hy eerst began by te brenghen van des Coninck Antigoni, daer na van zijnē verdiensten teghen die van Achaia / eñ hietse vertellen alle haer ordinantien ende statuyten/inden gemeynen raet besloten/ die in haer hielden alle Godlicke ende menschelicke eere / ende brocht daer by eē sake cortelinck geschiet van dat heyr/ dat van hem was afgevallen / ende sprack straffelick tegen haer ontrouwe / nochtans seyde hy/ woude hy hē de stadt Argos wederom geven/ maer metter stadt Corintho woude hy hē beraden mettē Roomschen Hooftman / ende van hem vragen / oft dat behoorlick soude zijn / dat hy wijcken soude vanden steden/die hy metten oorloghe ghewonnen ende in ghenomen hadde/ende van dien oock/ die hy van zijnen voorvaders ontfangen hadde. Doe die van Achaia ende Etolien daer op wilden antwoorden/ende den avont ghenaecte / was dat ghesprec verlept tot opten anderen dach. Philippus tooch in zijn legher. De Romeynen ende hare gesellen keerden wederom in haer heyr/van daer sy ghecomen waren.

Antwoorde van Coninck Philippus aen die vā Achaia.

Des anderen daechs quam Quintius totter stadt Nicea (die beyde partien ghenoechde) op de selve tijt alst gheordineert was / maer van Philippo en quam oock in sommige uren geen bode/ende doen de andere twijfelden oft hy comen soude / van stonden aen worden zijn schepen ghesien. Ende doen hy quam seyde hy/om dat hem so sware ende onbehoorlicke dinghen opgeleyt ende geboden worden / hadde hy (als den ghenen die des raets van doene hadde) den dach met overdencken over gebrocht/ maer de gemeyne man geloofden beter / dat hy de sake met wille also langhe vertogen hadde / daer mede die van Achaia ende Etolien gheen tijt hebben en souden om te antwoorden. De selve meyninge stercte den Coninck Philippus, doe hy begeerde dat hem toe ghelaten worde / met den Roomschen Hooftman te sprekē / ende dat de ander daer niet by zijn en souden/ om dat sy den tijt met tweedracht niet over en brochten/ ende de saken ten eynde brengen mochten. Alsulcken raet was inden eersten niet wel ontfangen/ om dat de ghesellen niet daer voor aengesien en souden worden/ als oft sy warē vanden ghesprec wt gesloten. Ende doen de Coninck niet af en liet te bidden/so consenteerden zijt alle met eenen gemeynen raet / dat de Roomsche Hooftman/ doē de ander achterwaerts traden/ met Appio Claudio den voocht/ende met drie Rotmeesters/ op dat wterste oever / ende Philippus met twee/die hy den voorledē dach oock met hem ghenomen hadde / op dat lant ginghen/ende aldaer een wijle tijts heymelick met

Philippus [illegible] Quintius al[leyne] te spreken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

malcanderen spraken / maer wat de Coninck
zijnen ghesellen ende vrienden over ghebrocht
heeft/ en is niet openbaer. Quintius de Hooft=
man brocht zijne gesellen voor dese meyninge/

Wat artikelen van hede Philippus voor gheboude had= de.

Hy de Coninck woude wijcken de gheheele
Windische vryheyt/ oft tlant Illirium ghehee=
ten / hy woude oock de overloopers wederom
seynden / ende de ghevangenẽ indien daer noch
eenige waren/ oock Attalo de schepen/ ẽ daer
mede de ghevangenẽ van de schipgesellen we=
derom gheven. Hy woude oock die van Rho=
dis wederom geven dat lant Pyrheum/ Van=
den steden Jaso ende Bargilijs en woude hy
niet wijcken. Die vã Etolien woude hy Phar=
salum ende Larissam wederom gheven / maer
de stadt Thebas niet : Die van Achaia woude
hy niet alleen de stadt Argos/maer ooc de stadt
Corinthum wederom gheven. Niemant van
hen allen en gheviel dese meyninghe Philippi,
dat hy van desen steden wijckẽ/ende vande an=
dere niet wijcken en woude / want sy souden
meer in desen verliesen van winnẽ/ sy en soudẽ
ooc de oorsake des oorloochs niet wech legghẽ/
ten ware dat de Coninck zijn hulpe voerde uut
alle de Griecsche landen.

Doe sy alle dese meyninghe inden raet over
luyde riepen / quam dat ghelupt totten Coninc
Philippum, die verre van daer stont / daerom
begheerde hy van Quintio, dat hy de sake tot
morghen soude uutstellen/ hy woude hem voor=
waer selve raden/ oft raden laten. Den oever by
der stadt Atonio/ wert totten ghespreck als be=
quaem daer toe gheordineert/ daer henen qua=
men beyde partien wel vroech. Aldaer begoste
Philippus te bidden Quintium, ende allen den
anderen die daer waren/ dat sy de hopinge des

Philippus be= geert tijt/ om Gesanten nae Rome te seyn= den.

pays niet en wouden verhinderen/ ten laetsten
begheerde hy tijt ende dach / in welcke hy zijn
Legaten na Rome totten Senaet seynden
mochte/ hy soude by avontuerẽ met dese voor=
sproken woorden ende condicien als hy ghe=
hoort hadde/ pays vercrijghen/ oft eenen pays
aen nemen/ met welcken voorwaerden hem die
vanden Senaet ghegheven worde / dat en beviel
den anderen niet met allen/ ende seydẽ: Philip-
pus en socht niet anders dant vertreck / daer
door hy hem binnen dien tijden versterrken
mochte. Quintius seyde : het mocht wel also
zijn/ datter daerom gheschiede/ indien de somer
langer duerde / also datmẽ yet bedrijven moch=
te / maer nu de winter aenstaende ware / so en
ware daer niet aen verloren / oftmen Philippo
tijt gave zijn Legaten na Rome te seynden/
want sonder de macht ende consent des Raets
en soudet van gheender waerden zijn / hoe oft in
wat manieren sy oock metten Coninck over eẽ
quamen/ ende so mocht binnen dien tijden (ter=
wijlen men om des winters willẽ vander oor=
loghen rusten moeste) des Senaets meyninghe
ende wille wel bevraecht worden.

Philippus ver= crijcht een be= stant vã twee maenden.

In dese meyninge consenteerdẽ ooc de over=
ste vanden ghesellen / alsoo worden hem twee
maenden tijts ghegheven / ende wert besloten/
dat de ghesellen ende vrienden een yeghelick
bysonder zijn Legaten soude seynden/ den Se=
naet in dese saken te berechtẽ ende te onderwij=
sen/ om dat sy vanden Coninc niet met bedroch
verleyt en worden / in dese condicie vanden be=
stande wert oock begrepen / dat des Conincx
hulpe uuten lande van Phocide ende Locris vã
stonden aen soude wech gevoert worden / met=
ten Legaten der ghesellen seynde Quintius de
Roomsche Hooftman Aminander den Co=
ninc Athamanum, om dat hy vervullẽ soude de
maniere vant Legaetschap/ so dede hy daer toe
ende seynde Quintum Fabium, die zijnder
huysvrouwẽ susters sone was/ Quintum Ful-
vium ende Publium Claudium. Doe sy tot

Verclaringhe der Gesanten tot Rome.

Rome quamen / zijn de Legaten der landen ẽ
steden vanden vrienden eer gehoort gheweest/
dan des Coninck: Maer haer woorden worden
volbracht ẽ geeyndet met kijvinge ende sma=
dicheyt des Coninck / ẽ beweechden den Se=
naet het meestendeel daer door / doe sy bewesen
de gelegentheyt der lantschappen te water en=
de te lande/ dat alle menschẽ mochten mercken/
alsoo langhe de Coninck Philippus de stadt
Demetriadem in Thessalien / Nigropont in
Euboen/ ende Corinthum in Achaia inne had=
de/ so en mocht Griecxẽlant niet vry zijn/ ende
hy Philippus selve / pleecht deselve drie steden/
niet minder met lasteringhe van metter waer=
heyt/ de vaten ende banden des lants Grecia
te heeten.

Daer nae worden de Legaten des Coninck
inden Raet gelaten/ ẽ doe sy begosten een lan=
ge relaes te doen / wert het selve met een corte
vraghe (oft Philippus oock vanden drie steden
afscheyden woude) ondernomen ende ghebro=
ken. Doe de selve seyden/ hen en ware vanden
steden niet sonderlinck bevolen / worden sy also
met onvereenichden pays van daer ghelaten/
Ende Quintio den Hooftman wert ghegeven
volcomen macht oorloghe oft pays te maken.
Doe nu de Raet inden oorloghe (alst genoech
blijct) gheen verdriet / ende de Hooftman groo=
ter begheerte totter overwinninghe/ dan totten
pays hadde / en woude hy daer nae Philippo

Quintius en maeckt gheen pays met Phi= lippus.

den Coninc gheen gespreck meer gheven/ noch
eenighe andere Legaten van hem niet hooren/
dan die hem toeseyden ende vercondichden/ dat
hy woude afwijcken vander Griecken lant.
Doe Philippus vernam ende sach dat hy moe=
ste strijden / ende daerom hulpe van andere tot
hem trecken / ende principalick vanden steden
des lants Achaia dat hem contrarie was / ende
doch meer sorghen droech voor de stadt Ar=
gos/ dan Corinthum/ ende so docht hy het sou=
de beter zijn / dat hy Argos de stadt Nabin den
tyran van Lacedemonien (als totter trouwer
hant) overgave/ op deser conditien/ indien Phi-
lippus in deser oorloghen te boven quame / dat
Nabin hem de stadt Argos wederom gheven

Coninck Phi= lippus presen= teert Nabin de stadt Argos.

soude / ende indien hem oock eenighe teghen=
spoet ghebeurde / soude hyse voor hem behou=
den. Ende schreef Philocli, der beyder steden
Corinthi ende Argos voocht/ dat hy Nabin den
tyran soude besoecken ende aenspreken. Philo-
cles (daer en bovẽ dat hy tot Nabin quam met
groot gheschenck) leyde hy dit daer toe / als tot
eẽ pant der toecomende vrientschappe Nabins
met Philippo, ende seyde: De Coninck woude
zijn dochter Nabins sone tot eender vrouwen
gheven. De tyran weygherdet metten eersten/
ende en woude de stadt Argos niet anders
aen hem nemen/ ten ware dat de burghers der
selver stadt met ghemeynen rade hem tot hul=
pe ende bewaringhe der stadt ontboden / doe
hy daer na hoorde/ dat sy inde gemeyne verga=
deringhe hem niet alleene en versmaden/ maer

 oock

Int jaer der stadt 556.

oock inden name der tyꝛanně een onwille hadden/ so docht hy in hem selvě/ hy hadde een ooꝛsaeck ghecregen / die van Argos te berooven/ eñ seyde Philocli: Hy soude hě de stadt (wãneer hy woude) overgheven.

Nabin nemet Argos de stadt in.

Also wert Nabin by nachte (sonder weten vã alle de burghers) inder stadt ontfanghen / des anderě daechs vꝛoech/ nã hy in dat hoochste eñ bovenste deel der stadt / ende als de pooꝛten gesloten waren/ quamen sommighe van de overste (maer weynich) inden eersten oploop heymelick daer van / den selven wert haer goet genomen / ende de ghene die daer bleven woꝛt al ghenomen silver ende gout/ ende daer toe op groot ghelt ghesett te gheven / die dat selve van stonden aen bꝛochten / woꝛden los ende vꝛy gelatě / sonder schoffierichept oft quetsinge haers lichaems / ende van welcken men vermoeyde / dat sy dat ghelt verboꝛghen / ofte van daer scheepten/ woꝛden het lijf in stucken gepijnicht/ ghelijck als eyghen knechten seer grouwelick. Daer na beriep hy de ghemeyne vergaderinghe/ ende liet haer openbaren tweederley dinghen / het eerste dat alle schuldenaers des gheboꝛchden ghelts souden vꝛy ende quijt zijn: het andere / datmen alle ackeren ende velden ghelijck onder haer deelě soude/ met dese twee vueren/ daer dooꝛ alle dinghen vernieuwet woꝛdě/ so docht hy de ghemeynte teghen den oversten der stadt te ontsteken. Doe nu de stadt Argos inde macht der tyꝛannen ghecomen was/ so en was Nabin niet ghedachtich van wien hy de stadt/ ende met wat vooꝛwaerden hy die in genomě hadde/ maer seynde terstont tottě Roomschen Hooftman inde stadt Elaciam/ ende totten Coninck Attalum, die zijn winter leghere hadde inder stadt Egina / sommighe Legaten/ die hen vercondichden/ dat de stadt Argos in zijnder macht ware / indien de Roomsche Hooftman daer henen quame in een gespꝛeck/ so en hadde hy gheen twijfel/ hy woude met hě in alle dinghen overcomen.

Nabin begeert met Quintius te spꝛeken.

Quintius (daer mede hy den Coninck Philippo alsulcke hulpe mocht ontrecken) was daer inne te vꝛeden / dat hy soude comen / ende seyde totten Coninc Attalum, dat hy hě vander stadt Egina tot Sicione tegen quame/ ende hy tooch van dat Insel Anticira met thien schepen/ die zijn bꝛoeder Lucius Quintius daer ghebꝛocht hadde / ende voer over wt dat Insel Coꝛcira daer hy zijn winter legher hadde na Sicione/ daer henen nu Attalus de Coninc gecomen was. Ende doe Attalus seyde/ Het behooꝛde/ dat Nabin de tyꝛã quame tottě Roomschě Hooftmã/ eñ niet dat de Roomsche Hooftman quame tot Nabin, ende bꝛocht daer mede Quintium oock tot zijnder meyninghe / dat hy niet en tooch inde stadt Argos / maer woꝛden eens dat sy te hoope quamě inde stadt Hycenica / niet verre van Argos gheleghen / daer henen quam Quintius met zijnen bꝛoeder ende sommighe Rodtmeesters / maer weynich: de Coninck Attalus met een Coninclicke hofghesin/ eñ Nicostratus de Schouthept van Achaia met sommighe hulpers/ ende vonden daer den tyꝛan Nabin, met alle zijne hoopen verwachtende. Nabin tooch vooꝛ ghewapent met zijne gewapende int midden des velts/ dat tusschen beyde zijden gheleghen was.

Quintius met zijnen bꝛoeder eñ twee Capiteynen ongheewapent/ desghelijcx des Conincx volck / de Schouthept van Achaia/ eñ een van den machtichsten des lants / ginghen op d'een zijde/ het begin vanden ghespꝛeck began van de ontschuldinge des tyꝛans/ dat hy gewapent ende met ghewapende omvanghen (so hy den Roomschě Hooftman ende den Coninck ongewapent sach) in dat ghespꝛeck ghecomen was/ ende seyde: Hy en hadde geen soꝛghe vooꝛ henluyden / maer hy vꝛeesde de wtghedꝛeven burgers van Argos. Daer na alsmen vander vooꝛwaerden ende vꝛientschappe begoste te spꝛekě/ begeerde de Roomsche Hooftman tweederleye dinghen: dat eene/ dat Nabin de tyꝛan met die van Achaia vꝛede maeckte: dat andere / dat hy hem hulpe seynde teghen Philippum. De hulpe (seyde Nabin) woude hy Quintio seynden/ maer vanden vꝛede begheerde hy respijt / so langhe tot dattet ooꝛlooch met Philippo gheeyndet ware. Den twist vander stadt Argos verhief haer met Attalo, daerom als hy seyde ende strafte de sake / dat Nabin de stadt Argos/ die hem dooꝛ bedꝛoch Philocli over ghegeven ware / nu met machte inne hadde ende behielt. Nabin seyde: hy ware vanden burghers van Argos gheroepen gheweest om haer te beschermě. De Coninck begheerde de ghemeynte tot Argos daerom te verhooꝛen: daer mede mě alsulcx weten mochte / daer was de tyꝛan inne te vꝛedě: maer Attalus seyde men soude maken een vꝛye vergaderinghe van die van Argos/ ende wech nemen de hulpe/ op dat de vergaderinghe onverminget met de Lacedemoniers/ mocht verclaren wat haer wille ende meyninghe gheweest ware: maer Nabin en woude de hulpe niet laten aftrecken/ desen twist en hadde gheen eynde / ende wert also vanden ghespꝛeck afgescheyden / ende den Roomschen Hooftmã woꝛden vanden tyꝛan ghegheven ses hondert schutters van Candia/ eñ een bestant ghemaect tusschen dě Schouthept van Achaia ende Nabin, vier maenden gheduerende.

Nabis, Quintius, Attalus comen by een.

Nabin belooft Quintio bystant te doene/ eñ maect met die van Achaia een bestant vã vier maenden.

Daer na tooch Quintius na Coꝛinthum/ eñ quam met de hoopě vande schutters van Candia totter pooꝛten/ daer mede hy te kennen gaf Philocli, der stadt voocht/ dat Nabin de tyꝛan vanden Coninck Philippo ghewecken ware. Philocles quam oock ter spꝛakě metten Roomschen Hooftman / eñ doe hy Philoclě vermaende/ dat hy van stondenaen wech tooch/ eñ hě de stadt Coꝛinthum over gave. Antwooꝛde Philocles in alsulcker manieren/ daer dooꝛ vernomen wert/ dat hy de sake meer vertrecken/ dan weygheren woude.

Quintius hout spꝛake met Philocles te Coꝛinthen.

Van Coꝛintho voer Quintius over in dat Insel Anticeram/ eñ seynde daer na zijně bꝛoeder Lucium Quintium in dat lant Acarnanien/ dat selve volc te versoeckě/ oft sy hen inde hulpe der Romeyně begeven wouden. Attalus die tooch van Argos in de stadt Sicione/ aldaer bewees de stadt den Coninck nieuwe eere/ ende vermeerden de oude / ende den Coninck daer teghen (tot het ghene dat hy vooꝛtijden belooft hadde dat velt Appollinis met grooten ghelde) daermede hy niet daer vooꝛ aengesiě en woꝛde/ als oft hy niet en hadde de stadt die in zijnder vꝛientschappe was/ begaeft/ so schencte hy die van Sicione thien pont silvers/ ende thien duysent maten coꝛens / ende tooch also wederom totter stadt Cenchꝛeis.

Lucius Quintius reyst in Acarnanien.

Attalus eñ de stadt Sicione beschencken malcander.

Nabis wijf beroofst de vrouwen van Argos.

De tyran Nabin, doen hy de stadt Argos verstercht hadde met zijnder hulpe / tooch hy wederom in Lacedemonie / en doen hy de burghers daer selve berooft hadde / seynde hy daer henen zijn huysvrouwe / des burgers huysvrouwen oock te berooven / de selve ontboot tot haer in haer huysinge / de edelste ende eerlicste vrouwen / een yegelick bysonder / daer na te hoope / die d'een den anderen bestonden / ende vertreech van de selve vrouwen met liefliche smeeckende ende dreygende woorden / niet alleene dat gout dat sy hadden / maer ten laetsten heeft sy de selve vrouwen / haer cleederen / alle vrouwelicke tieragie ende juweelen genomen ende af getoghen. Niet langhe daer na street Quintius de Roomsche Burgemeester mette Coninck Philippo inden lande Thessalia / aen een eynde Cinocephalos / en in Duytsche totten Hontshoofden gheheeten / verwan hem gheheelick / ende hadde victorie vanden Coninck inden strijt. Ter selver tijt Lucius Quintius Flamminius des Roomschen Hooftmans broeder / bedwanck die vanden lande Acarnania (doen hy haer Hooftstadt Leucas ghewonnen hadde) dat sy haer totten Romeynen geven moesten. Doen nu de Coninck Philippus vrede begeerde / wert hem die vanden Roomschen Hooftman ghegheven / ende dat Coninckrijcke van Macedonien wederom toe ghestelt / ende verleende de vryheyt / oock in haer oude ende eerste staet allen Griecschen landen / dat sy na haren rechten leven / ende haer na den voorvaders oude vryheyt ghebruycken mochten / ende doen alsulcke vryheyt inde spele Neme in Achaia / dat inde eere Herculis ghemaeckt / openbaerlick inde vergaderinghe des volcx / vanden wtroeper vercondicht wert / verhief daer een groote blijschap / gheroep ende hantcloppen / ende worpen vele roosen teghen den Burghemeester ende Hooftman der Romeynen Quintium, hieten oock den bode ten anderen ende derdenmale zijn woort wederom spreken ende vercondighen / om dat hy de vryheyt des lants Achaia wt geroepen hadde / soo en verblijden hen oock niet minder inden selven Theatro / daert wtgeroepen wert / dan oftmen daer inne met schalmeyen ende andere ghelupt oft lieffelick ghesonghen hadde.

Daer na wert den Coninck Attalus bevanghen met cranckheyt / ende liet hem voeren inde stadt Thebe / aldaer hy corts daer nae sterf. Corts daer na tooch Cajus Sempronius (als een Hooftman) in Spaengien / ende wert aldaer van die van Celtiberien / met alle zijn heyr verslaghen. Doen worden oock ghecoren twee nieuwe Burghemeesters / Lucius Furius ende Claudius Marcellus, ende als de selve inden strijt der Boyers ende Melaenders verwonnen hadden / wert Claudio Marcello, dat hy triumpheren mochte / toeghelaten.

Binnen deser tijt / als Hannibal groote neerstichept ende arbeyt by die van Cartago (om het oorloghe wederom te verwecken) maer te vergeefs hadde gedaen / ende daerom door eenige vander wederpartyen by den Romeynen beschuldicht wert / soo wert hy vluchtich / en van vreese weghen der Romeynen / die haer Legaten om zijnent wille totten Raedt van Cartago seynden / soo tooch hy wech totten Coninck van Syrien Antiochum, die doen ter tijt dochte een oorloghe teghen den Romeynen aen te nemen.

Hoe de stadt Leucas ghestelt is, ende hoe de burgers der selver stadt haer verweert hebben teghen den Romeynen, ende nochtans de stadt inghenomen ende ghewonnen is van den Romeynen, ende die van Leucadien een deel verslaghen zijn gheweest, ende dat ander deel hebben haer ghegheven inde handen der Romeynen, oock hoe na den strijt die gheschiet was aen een eynde, datmen heet Hontshooft, geheel Acarnania sich in handen gheghe-ven hebben.

In Leucadia / dat aen sommighe eynden aenhinck den lande Acarnania / waren holen ende enge valleyen by vijf hondert schreden lanck / maer niet breeder dan hondert ende twintich / in welcken gheleghen was de stadt Leucas / vast aen eenen berch / teghen den opganck der Sonnen ghekeert / ende teghen den lande Acarnaniam / de nederste deelen der stadt Leucadis zijn effen na der zee ghelegen / van welcker zijden dat lant Leucadia van Acarnania den lande gescheyden wort / aen desen eynde is de stadt Leucas wel te winnen / want daer voor zijn weghen door staende wateren / ghelijcker dan de zee / ende dat effen velt is gheheel van aerde ende licht om te graven / daerom aen vele eynden zijn haer mueren om ghegraven / ofte metten storm ghetuych / ghelijck als metten bock ter neder ghestooten. Maer soo vele de stadt Leucas bequaem ware / den ghenen diese bestormden / also onverwinnelick was oock dat herte der vyanden / dach ende nacht groote neerstichept doende wederom de mueren te maken / wat vander stadt mueren ter neder ghestooten ende toe te stoppen / wat door dat omvallen gheopent wert / den slach onverdrooten aen te vanghen / ende meer met haer gheweer den muer / dan haer selven met dat bolwerck te bewaren / oock hadden de vyanden in Leucade veel langher dat belech teghen ghehouden / dan de Romeynen ghemeynt hadden / indien sommighe verdreven / oft ballinghen wt Italien / die in Leucade der stadt woonden / de knechten vanden slote henluyden niet aen ghenomen en hadden. Maer de burghers wt Leucade der stadt met grooten oproer van boven af loopende / na dat sy haer ordinantie op de marckt ghemaeckt hadden / hebben de Romeynen met eenen rechten slach / een wijle tijts tegen ghehouden / binnen dier wijlen zijn de mueren aen vele eynden beclommen gheweest / ende over de steenhoopen ende mueren die omme ghevallen waren / zijn de Romeynen inde stadt ghecomen. Daer nae terstont omcinghelde de Roomsche Legaet met eenen grooten hoop zijnder knechten den Leucadiers / die hen selven verweerden / vanden welcken een deel int midden verslagen zijn ghewórden. De andere / doen sy van sich worpen haer ghewéer / gaven hen op inde handen der verwinders.

Ende na weynich dagen / als sy vernamen den slach die ghesc hiet was tot Cinocephale / hebben hen alle de ingheseten des lants Acarnanie den Roomschen Legaet op ghegheven.

Gheleghentheyt vander stadt Leucas.

Lucius Quintius bestormt en neemt in de stadt Leucas.

Die van Acarnanien geven hen op de Romeynen.

Int jaer vãder stadt 556.

Hoe die van Rhodis hen bereyt hebben om af te winnen den Coninck *Philippo* dat lant Pyrrhea, wie hen daer toe gholpẽ heeft. Eñ hoe sy voor Stratonicẽ de stadt zijn getogen, voor welcke stadt getogẽ is des Coninckx Hooftman *Dinocrates*. Oock hoe die van Rhodis geslagen hebben met des Coninckx volck, eñ hoe die oock gevlodẽ zijn.

De Rhodianẽ seyndẽ crijchs volck wt om het lant Pyrrhea te winnen.

IN desen daghen soo dat gheluck alle dinck veranderen woude / hebben die van Rhodis ghesepnt haren Hooftman Pausistratum met acht hondert vant lant Achaia / ende by duysent ende neghen hondert ghewapende / van menigherleye hulpe vergadert / om te winnen van Philippo den Coninck een lant Pyrrhea ghecheeten: haer hulpers die sy aen ghenomen hadden / waren Franchoysen / Nisuete / Pisuete / Zamiani / ende Arei wt Aphrica / ende Laodiceners wt Asia / met een alsoodanighen heyr was ghelegert Pausistratus de Hooftman van die van Rhodis inden Stratonischen lande / ende heeft eerst in ghenomen een seer wel gheleghen plaetse / sonder weten des Coninckx volck / ende ter rechter tijt / soe quamen noch te hulpe Pausistraro, duysent voetknechten met hondert ruyters van Achaia / over welcke Theoxenusus was overste gheordineert. Des Coninckx Hooftman Dinocrates legherde hem voor een cleyne stadt inder Stratonischer lant. Daer na tooch hy voor een andere / oock inden selven lande / die hiet Astragos / ende nae dien dat hy alle den hoop te gader hadde ontboden / die in alle casteelen / steden / ende sterckten / tot hulpe van den selven geleyt waren / is hy van Stratonice der stadt met zijne hulpers wt Thessalien / na Alabandam ghetoghen / daer die van Rhodis waren / de welcke om te slaen met des Coninckx volck niet en weygherden / ende als sy op beyde partyen na by malcanderen ghelegert waren / zijn sy van stonden aen totten strijt ghecomen.

De Slachoordenẽ van Pausistratus ende Dinocrates.

Dinocratus stelde vijf hondert Macedoniers opter rechter zijde / ende die Acrianer ter slincker zijden / int midden den hoop dien hy vergadert hadde wt alle steden ende sloten / metten ruyters (die wt Creta eñ Thracia waren) omtooch hy beyde de zijden / den hoop van die van Rhodis / die totter rechter zijden gestelt waren / ende hadde ter slincker zijden ghehuerde soudeniers / een wtghelesen hoop / eñ int midden hulpers wt verscheyden landen. De ruyters ende de verloren hoop / bevinghen beyde de zijden / den selven eersten dach stonden beyde de hoopen inder ordinantie / op een strange oft oever / also datter een cleyn waterken tusschen beyden liep. Doen de sommighe pijlen ende gheschut tusschen beyden hadden gheschoten / soo zijn sy achterwaerts in haren legher ghetoghen. Des anderen daechs daer na / doe sy wederom in hare ordinantie stonden / hebben sy eenen grooteren slach ghedaen / dan haer menichte bewijsende was / want haerder en was niet meer / dã drie duysent voetknechten / ende by hondert ruyteren: Maer sy en streden niet na der menichten / oft na haer gheweer / maer met ghelijcken moede ende hopinghe.

De Rhodianen slaen de Macedonische inde vlucht.

Die van Achaia ten eersten / als sy over de beke quamen / drongen sy met ghewelt onder de Acrianer / daer na is de gheheele ordinantie schier als loopende over dat water ghecomen / de strijt gheduerde langhe / datmen nochtans niet en wiste / welcke partye de overhant hadde. De Acrianers omtrent by duysent / dreven achterwaerts vier hondert wt Achaia: Maer daer na / doen hen de Macedoniers opter rechter zijden keerden / ende also nauwe in malcanderen ghedrongen waren / dat sy hen selven niet en consten geroeren / ende als de slincker zijde bloot gemaeckt was / begonsten sy de spiessen onder den vyanden te worpen / die vander zijdẽ tegen hen quamen / van stonden aen zijn sy onder malcanderen vermenghet ghewordẽ / ende maecten onder hen selven een oproer / ende quamen also wter ordinantie / ende wendẽ hen ten laetsten / ende als sy haer geweer wech hadden ghewopen / gaven sy hen gheheel inde vlucht tot dat stedeken Bargillos toe vliende / daer henen oock haer Hooftman Dinocrates quam ghevloden. Die van Rhodis als sy hen na ghetogen hadden / so lange den dach duerde / togen sy daer na in haer legher / ende sonder twijfel / indien die van Rhodis (als verwinders) alsoo terstont waren ghetoghen voor de stadt Stratonice / soo hadden syse sonder eenighen arbeyt in ghenomen / maer dese sake is onder weghen daerom gebleven / dat sy den tijt onnuttelick door brochten / met de casteelen ende stedekens inden lande Pyrrhea inne te nemen / eñ binnen dier tijt / de ghene die in Stratonice tot een hulpe der stadt laghen / hebben wederom eenen moet ghegrepen: ende Dinocrates is terstont metten ghenen die vanden strijde overghebleven waren / inde stadt Stratonice ghetoghen / also is te vergeefs daer na de stadt beleghert eñ bestormt ghewordẽ. Dit zijn de dinghen die in dese tijden in Thessalien / Achaia ende in Asia ghescheit zijn.

Stratonica te vergeefs bele- gh...

Hoe die van Dardanien den Coninck *Philippo* in zijn lant zijn getogen, ende hem dat verwoest hebben. Ende hoe *Philippus* by der stadt Stobos, hen verslagen ende verwonnẽ heeft. Ende hy daer na inde stadt Thessalonica is ghetoghen.

Die van Dardanien vallen in Macedonien.

ALs Philippus de Coninck vernam / dat die van Dardanien wt haer lant waren ghetogen / ende hem dat overste deel van Macedonien verwoestẽ / hoe wel wt grooten onghevał des gheluckx een yegelick tegen hem was / so meynde hy nochtans / dat hy liever sterven woude / dan dat hy wt de besittinghe des lants Macedonie verdreven soude worden / ende daerom liet hy metter haest / inde steden van Macedonien knechten monsteren / ende overviel onvoorsienlick zijn vyanden / met ses duysent voetknechten / ende vijf hondert ruyters byder stadt Stobos in Peonier lant gheleghen / een groote menichte van menschẽ isser in diẽ slach verslaghen gheweest / maer veel meer zijnder ghebleven / om dat sy hen ghedeylt ende verstropt hadden / van gierichepts weghen inden velde om te rooven / dwelcke beter hadde gheweest / dat sy ghevloden hadden: met onversochten ghelucke des strijts / zijn sy wederom in haer lant ghecomen / met dese eenighe reyse soo ist gheluck beter dan op andere tijden metten Coninck Philippo geweest / eñ metten

Die van Dardanien worden van Coninck Philippus verslaghen.

zijnen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

zijnen / alsoo verblijdende is hy daer na ghetoghen inde stadt Thessalonica.

Hoe dat nae als *Philippus* verwonnen was, Antiochus heeft beginnen te oorloghen teghen den Romeynen. Daer teghen die van Rhodis zijn gheweest, ende hebben haer Legaten gheseynt totten Coninck *Antiochum*, ende *Antiochus* wederom aen die van Rhodis

NIet ghelijck als op de selve tijt is gheeyndet gheweest vanden Romeynen, den strijt teghen die van Cartago / op dat sy oock niet en moesten ghestreden hebben op eene tijt met Philippo, also in dier manieren is verwonnen gheweest Philippus: soo Antiochus in Syria oock een oorloghe begonst aen te vanghen teghen den Romeynen/ want behalven dat / dattet lichter was met een yghelick bysonder te oorloghen/ van dat d'eene den anderen gheholpen hadde/ soo is Spaengien lant ontrent den selven tijt met grooter beroerten totten oorloge verwect.

Oproer in Spaengien.

Antiochus als hy den naeste somer voorleden onder zijn macht ghebrocht hadde alle de steden/ die Ptholomei des Coninckx van Egypten waren gheweest / in een deel des lants Syrie/ dwelcke de Hole Syria hiet / is hy inde stadt Antiochia ghetoghen / om den winter daer te blijven. Maer Pausistratus was onledich / want als hy met alder macht een groot heyr te lande ende te water hadde opghebrocht/ int begin vande Lenten / als hy voor henen hadde geseynt zijn twee sonen met een heyr te lande/ ende hen bevolen / dat sy zijnder souden verwachten inder stadt Sardibus / is hy hen na ghetoghen met een vergaderinge van hondert ghedecte schepen / oock met cleyne ende lichte schepen ontrent by twee hondert / om dat hy woude alle de steden versoecken in Cilicia ende Caria aender zee gheleghen / die onder de heerschappye Ptholomei waren/ oock metten heyrende schepen aen grijpen den Coninck Philippum, want dat oorloghe teghen hem noch niet gheeyndet en was.

Antiochus maect gereetschap van oorloghe.

Vele groote dinghen te water ende te lande hebben onderstaen die van Rhodis om haer gheloove te quijten teghen den Romeynen / ende ter eeren van allen Griecken: maer niet grooters / dan dat sy ter selver tijt onghevreest om de beswarenisse wille des strijts/ die sy verwachtende waren / haer Legaten ghesent hebben totten Coninck Antiochum, hoe sy hem te ghemoete comen wouden / ende hem oock hinderen / indien hy zijn heyr niet en hielt vanden gheberchte Cilicie / Helicinas ghe heeten / de welcke met die van Athenen van outs verbonden waren / ende dat niet wt eenigher lep haet / maer dat sy hem niet en wouden laten comen tot Philippum, ende hinderlick zijn den Romeynen / die dat Griecsche lant bevrijt te maken. Antiochus bestormde op de selve tijt met zijn ghereetschap de stadt Cilicie/ Coracesium/ nae dien dat hy ghewonnen hadde Zephirium / Solos / Aphrodisiaden ende Coricum/ daer toe oock Solinuntem. Als hy was ghecomen over dat gheberchte Cilicie Anemurium / ende alle dorpen ende casteelen daer ontrent gheleghen door vreese/ oft

Die Rhodianen seynden heur Gesanten aen den Coninck Antiochus.

Antiochus neemt in veel steden in Cilicien aende zee gheleghen.

met wille sonder arbeyt onder zijn macht ghebrocht hadde: Maer Coracesium/ dwelcke hy niet ghemeynt en hadde/ hielt hem teghen met besloten poorten/ ende aldaer heeft hy den Legaet van Rhodis ghehoort / ende hoe wel de Legaetschap alsoo was / dat sy de sinnen des Coninckx wel hadden moghen verwecken tot onwille / heeft hy nochtans zijnen toorne ghematicht / ende gheantwoort / dat hy zijn Legaten na Rhodes seynden soude / ende hen bevelen / dat sy vernieuden de oude vrientschap met alsulcken stadt van hem ende zijn voorvaders / ende seyde dat sy niet sorghen en souden van zijnder toecoemst / welcke haer oft haren ghesellen tot gheenen achterdeel oft schade en soude zijn. Dat hy oock de Roomsche vrientschap ongheschent woude laten blijven / ende tot een warachticheyt / soo hadde hy corteling he zijn Legaten aenden Romeynen gheseynt / ende hen vanden Roomschen Raet een eerlicke antwoort ghegheven. De Legaten des Coninckx / die op dese tijt van Rome ghecomen waren/ na dat den tijt wtwysende was/ zijn vriendelick ende lieflick ghehoort gheworden / ende soo wech ghesent / alsoo men niet weten en conste / hoe dattet een eynde nemen soude/ als van des strijts weghen met Philippo. Ende doen des Coninckx Antiochi Legaten inde vergaderinghe van die van Rhodis waren / quam een bootschappe tot die van Rhodis / hoe dat oorloge tegen Philippum een eynde ghemaeckt ware / aen een plaetse diemen Hontshooft hiet.

Antiochus seynt zijn Gesanten na Rhodis.

Hoe die van Rhodis den Coninck *Antiochum* met schepen tegen zijn ghetoghen, hem gheschut, ende de steden die des Conincx *Ptholomei* waren gheweest, voor hem beschermt hebben.

SO nu die van Rhodis voor Philippo niet meer en sorchden / soo hebben sy voor haer ghenomen tegen den Coninck Antiochum te trecken met sommighe schepen / ende hebben daer by niet onderweghen gelaten te beschermen de vryheyt der steden Ptholomei, alsoo sy met haer verbonden waren / welcke steden een oorloghe van Antiocho verwachtende waren/ want de sommighe stonden sy by met hulpers/ de andere versaghen sy teghen des vyants aenslaghen ende waerschoudense / ende een oorsake der vryheyt zijn sy gheweest den burghers der steden / Cilicie/ Camno / Myndo / Halicarnasso / Samo. Het en is niet van nooden wat in alle desen eynden geschiet is te beschrijven/ so ick nauwelick volcomen ghenoech en ben tot die dingen/ die sonderlinghe totten oorloghe der Romeynen behooren.

De Rhodianen stellen heur lieden tegen Antiochus, ende beschermen sommige Griecsche steden.

Wanneer de Coninck *Attalus* ghestorven is, ende hoe hy tot eenen Conincklicken staet is ghecomen, hoe langhe hy gheregeert heeft.

TOt deser tijt wert de Coninck Attalus cranck inder stadt Thebis / ende nae dat hy na Pergamum wert ghevoert / is hy ghestorven in dat twee en tseventichste jaer sijns ouderdoms / na dat hy

T'leven ende doot van Coninck Attalus.

Int jaer der stadt 556.

hy vier en veertich jaren hadde gheregeert. Desen man en heeft dat gheluck niet gegeven om te verhopen mae dat Coninckrijcke / sonder alleene rijckdom / welcke soo hy hem wijselick ende grootmoedich ghehouden heeft / soo heeft hijt daer toeghebrocht / dat hy hemselven eerst / daer na oock andere niet onwaerdich en heeft ghedocht totten Conincrijcke. Daer na doen de Galli in eenen slach van hem waren verwonnen (welcke volck de selve tijt in haer versche coemste in Asier lant verschrickelicker waren) heeft hy voor hem ghenomen / een Coninck gheheeten te worden / met welcker grooter namen eenen ghelijcken moet daer nae ghehadt heeft / in hooghe gherechticheyt zijn ondersaten gheregeert / ende den steden die met hem verbonden waren / gheloove ghehouden / zijn huysvrouwe ende twee sonen heeft hy levendich na hem ghelaten / goedertieren ende milde teghen den vrienden is hy gheweest / ende zijn rijcke also eendrachtich ende vast ghelaten / dattet tot int derde ghestachte ghecomen is.

Van dat oorloge in Spaengien, ende hoe hen de Romeynen daer tegen bereyt hebben.

Spaensche oorloghe.

TEr wijle dese dinghen geschieden inden lande Asia / Grecia / ende Macedonia / ende nauwelick dat oorlooch met Philippo gheeyndet en was / ende noch gheen vasten pays en hadden / soo is daer een grooter oorloghe int uterste van Spaengien lant op ghestaen / want Marcus Helvidius, die dat lant inne hielt / den Roomschen Raet liet wet.en: Hoe Culcas ende Luscino twee Vorsten hen bereyt hadden ten strijde / ende dat seventhien steden metten Vorst Culca, ende met Luscinone de twee stedē Cardo ende Bardo / eñ de gantsche contreye aender zee ghelegen / welcke haer noch niet en hadden laten mercken / haer alle op gheven souden. Als dese brievē Helvidij vandē Schoutheyt Marco Sergio ghelesen worden / is des Raets meyninghe gheweest / so wanneermen gecoren hadde nieuwe officiers / welcke dan onder dē selven worde bevolen Spaengien / de selve souden dan terstont overbrenghen den raet vanden oorloghe teghen Spaengien.

Hoe de twee Burgemeesters begeert hebben met malcanderen te triumpheren, ende belet is gheweest, daerom dat sy niet ghelijcke daer ghedaen en hadden.

De Burghemeesters Cornelius ende Minutius versoecken tsamen om een triumphe / waertegen de Wijcmeesters hen stellen.

OP de selve tijt zijn de Roomsche Burghemeesters ghecomen nae Rome / ende als sy den Raet beroepen hadden indē tempel der Godinnen Bellone, ende begheerden datse beyde met malcanderen triumpheren mochten / daerom datse de sake in dat oorloghe wel hadden uytgherecht. Hebben de twee Wijckmeesters Catinius Labeo, ende Caius Vrsenius willen hebben / dat een yeghelick voor hem selven alleene als van des triumphs weghen spreken soude / want sy en wouden niet laten gheschien / dat sy met malcanderen te gadere / daerom de gheschiedenisse aen bx.chten / op dat in ongelijcken verdiensten niet ghelijcke eere en ware.

Ende so de een Burgemeester met namen Minutius seyde / dat hen beyden dat lant Italien inde lotinghe toeghevallen was / ende dat hy eñ Cornelius zijn geselle met eendrachtigen wille ende raet / de sake uytgherecht hadden. Eñ oock daer toe sprack Cornelius de ander Burghemeester dat de Boij / doē sy over dat water Padus ghetogen waren tegen hem / op dat sy den Melaenders eñ Cenomanners te hulpe mochten comen / zijn geselle Minutius de selve heeft wederom doen keeren / daer door dat hy haer dorpen ende ackers verdestrueert heeft / also bekenden de Wijckmeesters / dat Cornelius wel alsulcke groote dinghen ghedaen hadde / dat van zijn eere des triumphs niet meer / dan van de eere der Goden te twijfelen en ware. Nochtans noch hy / noch oock een ander burger / oyt so vele door gunste / oft zijn macht te wege brenghen en mochte / wanneer hy voor hem selvē de triumphe vercregen hadde / dat hy dese eere zijnen geselle / die hy onbeschaemt begeerde / oock hadde mogē geven. Minutius hadde in Lombardien cleyne slagen / die nochtans niet weert en waren om te vertellen / gedaen / ende in Gallia een groot getal van crijghers verloren. De Wijckmeesters noemden oock Titum Iuventium, ende Caium Labeonem zijnen broeder / de welcke in eenen ongheluckighen slach met veel andere treffelicke mannen / burgers ende gesellen bleven waren / ende hoe dat hy een deel cleyne steden ende dorpen / niet weert zijnde / ende op eenen tijt met versierde opghevinghe / sonder eenich onderpant gheschiet / sich opghegeven hadde: alsodanige tweedracht tusschen de Burghemeesters ende wijckmeeesters gheduerde twee daghen lanck. Daer na hebben de Burgemeesters / om dattet de Wijckmeesters niet en wouden toe laten / een yeghelick bysonder haer sake inden Raet aenghebrocht.

Hoe de twee Burghemeesters een yeghelick bysonder ghetriumpheert hebben, d'eene in der stadt, d'ander opten Albaner berch, ende wat sy hebben voor dragen laten in haer triumphe, oock hoe sy haer soudeniers begaeft hebben.

De Burghemeester Cneus Cornelius Cethegus [illegible] triumphe.

DE triumphe is Cneo Cornelio met consent van alle de Raetsheeren bekent gheweest / ende die van Cremona ende Placentia hebben hem zijn gunste vermeerdert / hem danckende van dat sy door hem verlost waren van dat belech der vyanden / ende haerder vele die ghevangen waren geweest by den vyanden / uyt de dienstbaerheyt verlost warē. Maer Quintius Minutius de andere Burgemeester / so hy versocht hadde aen te brengen van zijne triumphe / ende mercte / dat de gheheele Raet teghen hem was / sprack hy: Hy woude opten Albaner berch zijn triumphe houden / uyt machte zijns Burgemeesterschaps wegen: ende na de maniere van andere treffelicke mannen / die dier ghelijcken hadden gedaen. Cornelius heeft de eere des triumphs ghehadt in zijn officie vander Melaenders weghen ende Cenomanners / ende laten dragen vele ridderlicke teeckenen / oock goet der vyanden uyt Gallia op waghens / dwelcke hy hen af ghenomen hadde / ghevoert / ende vele edele Gallen oft Walen zijn voor zijnen wagen hen

tot

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

tot oneere gheleyt / onder welcken oock gheweest soude zijn Amilcar een Hooftman oft Hertoge van die van Cartago / alsoo de sommighe segghen: maer veel meer heeftmen ghesien op die van Cremona ende Placentia / de welcke daer henen inghesette burghers waren / ende met eenen hoop na volchden den waghen des triumpherenden Burghemeesters / en hoeden opghesett hadden tot een teecken haerder vryheyt van hem vercreghen. Deselve Cornelius heeft oock in zijn triumphe draghen laten twee hondert en seven en dertich duysent ende vijf hondert vande metalen munte / ende neghen en tseventich duysent silveren munte / aen de welcke viere paerden waren ghespannen / ende heeft een yegelick soudenier tseventich aertsche penninghen ghegheven / ende tweemael so veel den ruyters / driemael so vele den vaendraghers.

Quintus Minutius d'ander Burghemeester houdt triumphe.

Quintus Minutius de ander Burghemeester heeft ghetriumpheert opter Albaner berch over die van Ligurien ende Boyer. Dese triumphe hoe wel dat hem niet seer eerlick en was / als vander plaetsen weghen / ende de dinghen die van hem ghedaen waren / oock daerom / dat een yeghelick wel wiste / dat de cost uyt de ghemeyne schatkiste niet verleyt en ware gheweest. Nochtans is hy voorwaer ghelijck gheweest zijns ghesellen triumphe / met teeckenen van verdecte waghens / ende ghenomen goet der vyanden. De somme vanden ghelde was by na oock soo groot / als de eerste somme zijns ghesellen / want daer zijn voor ghedraghen gheweest / twee hondert ende vier en tnegentich duysent van aertsche munte / ende drie en tnegentich duysent silvere / met twee paerden ghevoert. Ende soo zijn de soudeniers een yeghelick bysonder uytghedeylt geworden / twee hondert metalen penninghen / de vaendragers ende ruyters / soo vele als zijn ghesellen hadde ghegheven.

Welcke tot nieuwe Burghemeesters ende Schoutheyts ghecoren zijn gheweest. Ende hoe *Titus Quintius* int eynde van desen jare heeft brieven na Rome ghesеynt, dat hy hadde den Coninck *Philippum* verwonnen. Ende hoe daer na oock zijn Legaten, ende des Conincx *Philippi* daer ghecomen zijn: ende van de spelen die dit jaer ghespeelt zijn.

Rootteliche Gecoren.

Int Iaer vander stadt 558

NA dese triumphe heeftmen nieuwe Burgemeesters ghemaect / te weten / Lucius Furius Purpurio, en Marcus Claudius Marcellus. Den naesten dach daer nae zijn ghemaeckt Pretores / Quintus Fabius Buteo, Titus Sempronius Longus, Quintus Minutius Thermus, Marcus Acilius Glabrio, Caius Apustius Fullo, Caius Lelius.

De brieven van Quintius van de victorie tegen Coninck Philippus worden binnen Rome ghelesen.

Int eynde van desen jare zijnder brieven ghecomen van Tito Quintio, hoe hy metten Coninck Philippo den slach ghedaen hadde / met opgherechter banieren in Thessalien lant / ende dat heyr des Conincx verwonnen ende verjaecht. Alsulcke brieven zijn eerst voor den Raet van Sergio den Schoutheyt ghelesen gheworden / ende daer na uyt bevel der Raetsheeren voor de gheheele ghemeynte vergadert zijnde / openbaert / soo heeftmen gheordineert een processie te houden / om dattet so gheluckelick vergaen ware. Corts daer na zijn de Legaten van Tito Quintio, ende vanden Coninck ghecomen.

Gesanten van Macedonien comen in Rome.

De Legaten van Macedonien zijn gheleyt gheweest buyten der stadt / in een gemeyn huys der stadt toe behoorende / in dat selve huys is hen herberghe ghegheven ende geschenct / also men den gasten pleecht te geven / ende inden tempel Bellone der Godinnen / is den Raet te samen ghecomen / daer zijn weynich woorden gesproken / om dat de Legaet van Macedonien seyde: Dat haer Coninck al doen woude / dat de Raet soude ordineren.

Thien Gesanten nae Macedonien ghesonden.

Ende daer zijn thien Legaten na ouder gewoonten gheordineert / uyt welcken Raet Titus Quintius de Velthooftman soude metten Coninck Philippo pays maken / en daer by bevolen / dat inden selven ghetale der thien Legaten zijn souden Publius Sulpitius, ende Publius Iulius, dien dat lant Macedonia / als sy Burghemeesters waren / bevolen ware gheweest / te bestrijden.

Cossa / een dorpe stadt wort beset.

Op den selven dach begheerden die van Cossa / de Walsche stadt / datmen haer meer burghers toe geven soude / haer stedeken te bewoonen / ende soo zijnder duysent bevolen aenghenomen te worden / daer henen tot burghers / datter nochtans gheen inden ghetale zijn soude / de vyanden waren gheweest na den twee Burghemeesters / Lucium Cornelium, ende Titum Sempronium.

Spelen ghehouden.

Dit jaer zijn costelicker vreuchdenspelen op de merct ende int speelhuys / dan opt waren / gemaeckt gheweest / vanden twee Bouneesters uyten Raetsheeren / Cornelio Scipione, ende Caio Manlio Volscone, ende men heeft oock blijdelicker daer nae ghesien / dan opt daer te voren / om dat alle dinghen in dat oorloghe wel vergaen waren. Dese spelen heeftmen driemael van nieus ghehouden. De gemeyne lichte spelen zijn seven mael van nieus ghehouden / ende begonnen / ende volbrocht / welcke de twee Bouneesters uyt der ghemeynte hadden opghebrocht Attilius Glabrio, ende Caius Lelius gheheeten. Ende hebben oock drie beelden van metael opghestelt vanden silvere / dat men vant strafghelt vergadert hadde / dat eene Cereri, dat ander Libero, dat is Bacho, ende Libere dat is het derde.

Hoe *Claudius Marcellus* d'een Burghemeester begheerde in Macedonien te trecken, het welcke twee Wijckmeesters behindert hebben, vanden payse in Macedonien. Beyde den Burghemeesters is bevolen Italien te bewaren. Oock wat *Tito Quintio* bevolen is, ende voort den Pretoren oft Schoutheyts.

DE twee Burghemeesters Lucius Furius, ende Marcus Claudius Marcellus, als sy waren getreden in haer officie / ende tracteerden vanden landen om de selve te deylen / ende den Raet hen beyden Italien te bewaren hadde bevolen / begheerde d'eene van hen / met namen Marcellus, dat sy mochten loten om Italien ende Macedonien / want hy begheerde in Macedonien te trecken / ende sprack: Dat de Coninck Philip-

Int jaer vãder stadt 558.

De payss vã Macedonien wort onseker ghehouden.

Philippus nu aen genomen hadde eenen payss/ die niet volstandich/ maer bedriechlick zijn soude/ende dat sy wederom een oorloge aen nemen souden/ wanneer dat heyr der Romeynen uit zijnen lande ghetoghẽ ware / ende daer mede maecte hi/dat de Raet niet wel en wiste wat oft hoe sy doen souden/eñ zijn meyninge soude voortganck ghehadt hebben / en waren niet Quintius Martius Rex, eñ Catinius Labeo de twee Wijcmeesters daer teghen geweest/doe die seyden / dat zijt niet en wouden laten gheschien/ten ware sake / datment de ghemeynte eerst te kennen gave/oft sy wouden dattet payss soude zijn metten Coninck Philippo. Alsulcx aenbrengen der gheineynte is gheschiet op dat Capitolium / ende alle de vijf en dertich gheslachten hebben alsoot aen gebrocht was / daer mede te vreden gheweest/ende geboden/dat een yeghelick hem verblijde vanden payss bevestiicht in Macedonien.

De gemeynte vã Rome bevesticht den payss met Coninck Philippus.

Het Romeynsche crychsvolc in Spaẽgien geslagẽ.

Een droeffelicke bootschap isser ghecomen uit Spaengien / ende de brieven zijn te voorschijn ghecomẽ. Hoe Caius Sempronius Tuditanus, die inde plaetse eens Burghemeesters ware ghesyet gheweest in dat naeste Spaengien / die hadde selve daer eenen slach verloren/ ende zijn heyr ware verwouñ ende verjaecht/ ende datter sommighe tresfelicke mannen waren ghebleven / ende Tuditanus was seer ghewont ghedraghen uiten strijt / ende corts daer na ghestorven.

Bestellinghe van crychsvolck.

Beyde den Burghemeesters is bevolen gheweest Italien metten Legioen der soudeniers/ welcke haer voorvaders int naeste voorleden jaer hadden gehadt / eñ dat sy vier nieuwe Legioenen beschrijven souden/eñ twee Legioenen wech seynden waer dattet den Raet beliefde/ maer metten anderen twee Legioenen/ eñ met zijn eerste heyr soude Titus Quintius Flaminius na zijn oude bevel doen / daerom oock zijn Hooftmanschap verlengt is ghewordden.

Quintius wort zijn macht in Macedanien verlangt.

Daer na hebben oock de Pretores de lotinghe onder hen ghemaect als van haers bevels wegen/ ende also is toe ghevallen Lucio Apustio Fulloni, recht te spreken tusschen dẽ Burghers : ende Marco Attilo Glabrioni tusschen den vreemden / maer Quinto Fabio Buteoni is ten deele ghevallen te bewaren dat uiterste Spaengien : Quinto Minutio Thermo dat naeste Spaengien : Caio Lelio dat Insel Sicilien : Tito Sempronio Longo dat Insel Sardinien : den Burghemeesters is bevolen gheweest/dat sy Quinto Fabio Buteoni, ende Quinto Minutio, de welcke inder lotinghe toe ghevallen waren Spaengien / souden gheven een yeghelick een Legioen vanden vieren / die sy hadden laten bestellen/welcke sy wouden/eñ vier waren uiter Romeynen ghesellen/ eñ vanden Latijnen vier duysent voetknechten / ende drie hondert ruyters / welcke van stonden aen bevolen zijn uit te trecken / daer henen dat sy bescheyden waren.

Lantschappẽ vãde Regeerders.

Crijchsvolck in Spaengiẽ ghesonden.

Vanden Spaenschen strijt, hoe langhe dat hy gheduert heeft, ende hoe geopenbaert zijn de wonderlicke dingen, die ghschiet waren metten offeren.

Spaensche oorloghe.

Dat oorloghe in Spaengien / is int vijfste jaer na dat oorloghe van Cartago voleyndet gheweest / eer dat dese Pretores uit toghen in dit oorlooghe teghen die van Spaengien/ dwelcke by na als nieuwe was/want doẽ eerst hadden de Spaengiaerts een alarme gemaect/ in haren name / ende voor hen selven / sonder dier van Cartago Heere oft Hooftman / daer toe oock eer de Burghemeesters uiter stadt toghen / is henluyden bevolen eerst te kennen te gheven / alst ghewoonlick was / de wonderlicke teeckenen die daer ghebootschapt waren.

Als met namen Lucius Iulius Sequester, woude rijden na Sabinen / is hy eñ zijn paert vanden blixem verslaghen gheweest.

Wonderlicke teekenen.

Inden tempel der Godinnen Feronie in Capuaner lant / hadde oock de donder gheslaghen.

Het was een wolf totter Esquiliner poorten/ daer dat meeste volck woonde / tot op de merct ghelooopen / ende door de strate / diemen noemt der Tuscaner strate/ ende over de plaetse Intemelium gheheeten/ wederom totter Capuaner poorten uit ghelooopen/ byna onghequetst ende onghescheent. Dese wonderlicke dinghen heeft men met offeringhe van groote beesten versien ende besorcht / om dat sy niet quaets brenghen en souden.

Hoe *Cornelius* Blatio getriumpheert heeft, eñ wat hy heeft laten dragen in zijne triũphe. Oock wat *Stertinius* ghebrocht heeft inde ghemeyne schatkiste, ende dat hy twee steenen bogen, in maniere van een brugghe heeft laten maken vanden roof der vyanden.

Inden selvẽ tijde/ als Cornelius Blatio die voor Sempronio Tuditano dat naeste deel van Spaengiẽ dat lant inne hadde/uit des Raets wille eñ kennisse tot Rome quã/ liet hy voor hem draghen duysent vijf hondert ende vijfthien pont gouts / ende twintich duysent pont silvers / ende vier en dertich duysent penninghen ghemunt silvers/ vijf hondert ende vijftich.

Cneus Cornelius Lentulus houdt triumphe.

Ende Stertinius uit dat uiterste Spaengien/ hoe wel hy niet en begeerde een triumphe te hebben / heeft nochtans ghebrocht inde ghemeyne schatkiste vijftich duysent pont silvers/ ende liet maken vanden ghelde des goets der vyandẽ twee steenẽ bogen/ een op de koemerct voor den tempel der Godinnen des gheluck eñ Mature : den anderen op de groote merct / ende op dese boghen heeft hy laten setten twee vergulde beelden. Alsulcke dinghen zijn inden winter byna ghescheit.

Heerlicke heit van Lucius Stertinius.

Hoe *Quintius* die van Boetia haer gevangen heeft wederom gegeven, eñ hoe ondancbaer sy tegen hem geweest zijn, ende hadden *Barcillam* gemaect tot eenẽ Pretor onder henluydẽ, meer daerom, dat hy altoos de Romeynen tegen was, ende en hebben niet willen kiesen den genẽ die goetgunders der Romeynen waren.

Tot deser tijt hadde Quintius zijn winter leghere tot Athenen / vanden welcken soo de ghesellen der Romeynen menigherleye begheerden / so begheerden die uit Boetia / ende

haer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Die vā Boetien vercrijgen vā Quintius de gevangenē ende bedancken den Coninc Philippus.

van hem vercreghen / die haer lantslupden die Philippo inden oorloghe ghedient hadden/hen worden wederom ghegheven/ dwelcke sy lichtelick van Quintio vercreghen hebben / niet daerom als oft zijt waert hadden gheweest/ maer alleen daerom / dat hy den Romeynen liefghetal woude maecken teghen de steden/ wanneer datmen woude oorlogen teghen den Coninc Antiochum. Als nu de selve van Boetia wederom worden ghegheven / doen merctemen wel dat sy den Romeynē daer geen danck af en bewesen/ want die vā Boetia hebben sommige van hen tot Philippum gesept/ die hem dancken souden van wegen der geenre/ die hen wederom ghedaen ende verlost waren ghewordden / ghelijck als oft sy van hem Philippo, ende niet van Quintio den Romeynen waren ghegheven gheweest. Ende in haer naeste vergaderinghe ende verkiesinghe / hebben sy tot eenen Pretor onder hen ghecoren Barcillam, ende om gheen ander oorsaecke wille/ dan dat hy hadde gheweest een overste van die van Boetia / die den Coninck Philippo ghedient hadden in dat oorloghe teghen den Romeynen / ende en wouden niet kiesen Zeusippum, Stratonidem ende Pisistratum, ende eenighe andere / die oorsaeckers waren gheweest / dat sy ghesellen der Romeynen waren ghewordden.

Barcillas Schoutet vā Boetien.

Hoe *Zeusippus*, *Stratonides*, ende *Pisistratus* *Barcillam* ter doot ghebrocht hebben, ende een oproer daerom inder stadt Thebis ghecomen is, ende op wien datmen quaet vermoeden als van des dootslaechs weghen ghehadt heeft. Oock hoe *Zeusippus* inde vergaderinghe der Thebaner ghecomen is, ende hem ontschuldicht heeft van deser daet.

MAer sy hadden daer af op dese tijt een groot verdriet / ende sorchden/ daer mochte hier nae yet quaets wt comen/ want soo alsulcke dinghen gheschien / ter wijle by na voor de poorten haerder stadt laghe dat Roomsche heyr/ wat gheschien soude over henlupden / wanneer de Romeynen wten lande waren ghetoghen / want dan Philippus de Coninck helpen soude den ghenen die van zijnder partyen waren / ende teghen zijn / den ghenen die hem contrarie waren gheweest. Daerom ter wijle sy noch na by hen hadden de hulpe der Romeynen/ dachten sy te verslaen den selven Barcillam, als den oversten onder des Coninckx Philippi gunders / ende ordineerden een gherechte tijt daer toe / als Barcillas wel ghegheten ende ghedroncken te huys gaen woude van een maeltijt/ die de ghemeynte hadde bereyt / ende hem geleyde sommige oneerbare schandelicke mannē/ de welcke oock op de maeltijt geweest waren van ghecx oft schimps weghen/ so is hy omcinghelt ghewordden ende verslaghen van ses ghewapende / onder de welcke waren drye Walen/ de andere drie warē van Etolien. Doe ontliepen zijn gesellen/ ende eenen grooten roep ende oproer verhief daer vanden genen die met lichte gints ende weder liepen/ eñ die Barcillam verslaghen hadden/ ontginghen door de naeste poorte: soo haest alst dach was/ wert dat volck

Barcillas doot gheslaghen.

met grooter vergaderinge vanden wtroeper te samen geroepen/ gelijck oftmen wel wiste/ wie alsulcke daet bedrevē hadde/ de meeste menichte seydē openbaer dat hy van zijn eygen volck verslagen soude zijn/ meynden nochtans alle in haren sin / dat Zeusippus eē oorsake des doots Barcille ware / ende so was de meyninghe op dese tijt/ dat die daer by waren gheweest/ souden ghevanghen / ende soo ghepijnicht ondersocht worden: ter wijle men de selve sochte/ doen quam Zeusippus inde vergaderinghe / om hem vande selve sake te ontschuldigen/ ende sprack: Dat de luyden gheen rechte meyninghe en hadden / om dat sy vermoeden dat alsulcke oneerlicke / de welcke gheen gherechte mannen en waren/ die alsulcken grooten dootslach ghedaen souden hebben / ende nae dat hy op de meyninghe veelderleye/ dat wel gheloofselick scheen te zijne / hadde ghesproken: met alsoodanighe woorden heeft hy de sommige so verre ghebrocht/ dat sy meynden / hy en ware nemmermeer onder dat volck ghecomen / indien hy des doots schuldich ware / ende dat hy daer oock niet van gesproken en soude hebben/ so hem niemant daer toe en porrede. Maer de andere meynden sonder twijfel/ dat hy hē daerom int voorspreken ghemaeckt hadde/ om dat hy van hem keeren woude / de onverschaemde verdachtenisse van alsodanighen werck.

Zeusippus ontschuldicht hem selven voor de ghemeynte.

Niet langhe daer nae / als de ontschuldighe gepijnicht worden/ ende wisten wat een pegelicx meyninge ware/ so namen sy hen der selver meyninge aen voor een seker bewijs/ eñ noemden den Zeusippum ende Pisistratum, maer en seyden niet waer wt sy dat wisten.

Hoe *Zeusippus* ende *Stratonides* ruymden by nachte, maer *Pisistratus* niet, ende hoe datter wt quam door eenen knecht *Zeusippi*, wie *Barcillam* hadde ter doot ghebrocht, eñ hoe dat *Pisistratus* daerom ghestorven is.

ZEusippus met Stratonida ontvloden by nachte inder stadt Tanagram / die daer meer bevreest was als van zijn eygen weten / dan voor dat aentijgen der menschen die niet van hem en wisten/ maer Pisistratus bleef inder stadt Thebis/ niet met allē achtende wat de gepijnichde van hem gesept haddē. Zeusippus hadde eenē knecht/ eē dienaer ende middelaer van alle dese dinghen/ voor den welcken hem Pisistratus vreesde/ dat hy de saecke soude wtbrenghen / ende door den selven knecht ist openbaer ghewordden. Pisistratus hadde Zeusippo eenen brief ghesepnt/ ende daer inne bevolen / dat hy zijnen knecht/ die vander saecke mede wiste ter doot brochte/ want hem dochte dat hy niet soo gheschickt en was/ dese dingen te helen / als hy gheweest was die sake wt te rechten.

Zeusippus maeckt hem wech.

De bode die alsulcken brief tot Zeusippum bevolen wert te brenghen van Pisistrato, ende doe hy Zeusippum niet en conste vinden om selve hem aen te sprekē/ overleverde hy dē brief den selvē knecht/ dien hy meynde onder dē anderē alder getrouste te zijn zijnen Heere/ eñ seyde daer toe / dat den brief ghesepnt ware van Pisistrato van eender saken weghen/ daer vele aen gheleghen ware zijnen Heere Pisistrato. Dese knecht wt zijnder conscientiē daer toe beweecht

weecht

Int jaer der stadt 558.

weecht zijnde/als hy belooft hadde/dat hy van stonden aen den brief woude over leveren zijnē Heere/ brack hy den selven brief op / en̄ nae dat hyse ghelesen hadde/verschricte hy seer/en̄ ontliep van Tanagra inde stadt Thebas: maer zijn Heere Zeusippus om dat ontvlieden des knechts was bevreest/ ende tooch in een ander stadt Anthedon gheheeten/daer hy meynde sekerder te zijne/ dan tot Tanagra: maer Pisistratus is gepijnicht ende ondersocht geweest/ ende daer na totter doot verwesen.

Pisistratus wort gerecht.

VVaerom de Thebaner, ende alle die van Boetia op den Romeynen gram zijn gheworden, ende wat sy leets den Romeynen haer crijchsluyden in haer lant hebben gedaen, die sy verworchdē heymelick ende verdrencten, ende hoe dattet openbaer is gheworden. Ende hoe dat *Quintius* van haer begheert heeft, dat hem alsulcke quaetdoenders ghelevert worden, ende den selven ghestraft vander misdaet.

Romeyns Crijchsvolck wort in Boetien veel ende heymelick vermoort.

DEsen dootslach Barcille maecte dat de Thebaner / ende alle die wt den lande Boetia vyantlic gram worden opten Romeynen/ ende seyden Zeusippum den oversten inden lande dit stuck aen gedaen te hebbē: maer sy en haddē noch macht noch Hooftman wederomme eē oorloge aen te vangen tegen den Romeynen. Dat der oorloghen naeste was vinghen sy aen te rooben/ende de Roomsche crijchsluydē haer gasten/ sommighe die den winter tijt gints ende weder toghen / tot menigerleye ghebruyck om victalie/ brochten sy om haer leven / de sommighe hebben sy oock op de weghen vermoort by de bekende holen / dat ander deel is van henluyden door bedroch in wildernissen verleyt ende doot ghestaghen geweest/ ten laetsten niet alleen wt haet / maer oock wt begheerte des roobens deden sy alsulcken overdaet / want van weghen haers coopmanschaps en waren sy niet sonder ghelt. So nu ten eersten weynich/ende daer na van daghe te daghe meer ende meer verloren worden/vercregē alle die van Boetia een quaet geruchte/ende de crijchsluyden dorsten niet wt trecken inden lande Boetia / dan inder vyanden lant. Aldaer seynde Quintius wt in allen steden zijn Legaten te verlaghen over asulcke rooverye. Veel voetknechten zijnder gevonden by een breucklant oft poel Copidem gheheeten/ aldaer zijn de doode lichamen wten slijme gegraven/ende wten poel getogen/die aen steenen oft groote aerden vaten gebonden waren/ op dat sy door de selve swaerheyt te gronde gaen souden. Vele overdaets heeftmen bevonden in Acrephia ende Coronea geschiet te zijn. Quintius beval hem de quaetdoenders over te geven / ende voor vijf hondert crijchsluydē hiet hy die wt Boetia te betalē / want also veel warender heymelick om haer leven ghecomen.

Quintius seyndet zijn Gesantē aende steden van Boetien.

Hoe *Quintius* overtogen heeft die van Boetia: Ende sy hebben haer Legaten ghesonden tot *Quintium* diese eerst tot hem niet en wilde laten in comen: maer door der Achaier bede ist hen toe gelaten, ende hen vrede toe gheseyt van *Quintio*, maer met straffinghe van een somme ghelts.

ENde doen van die twee stucken gheen en ghesciede / ende haer de steden niet woorden ontschuldichden / dattet door den gemeynen Raedt niet en ware geschiet / dat de Roomsche crijchsluyden alsoo ghedoot waren. Ende als Quintius zijn Legaten ghesonden hadde tot Athenen ende Achaier lant / die segghen souden den ghesellen hoe hy met een rechtvaerdighe ende Goddelicke oorlooch aengrijpen wilde die van Boetia/ ende hy beleyde met een deel zijns heyrs de stadt Coroneam / want hy dat ander deel hadde heeten trecken met Publio Claudio voor de stadt Acrephia/ en̄ verdestrueerde eerst haer ackers / eer dat hy van Elatia als met twee heyren wech tooch.

Quintius doet een tocht in Boetien / [illegible] de straffet [illegible] daer na in [illegible] somme gelts.

Die van Boetia verschrickt van alsulcker schade/doe een yegelick vreesde/ ende ontbloot/ hebben sy haer Legaten ghesonden tot Quintium, en̄ als sy niet in gelaten en worden inden leger tot Quintium, quamen daer toe die van Achaia ende die van Athenen / die van Achaia hadden op dese tijt meer ghehoors/ende waren meer gheacht / dan die van Athenen / die voor die van Boetia baden / ende bestonden hen te helpen inden crijch / indien sy hen gheen vrede vercrijghen en mochten van Quintio.

Door die van Achaia is die van Boetia gheoorlooft te comen ende aen te spreken Quintium. Die van Boetia is bevolen over te gheven/den ghenen die des stucx schuldich waren/ ende noch daer toe te gheven dertich pont voor een boete oft straffinge/ende so is hen vrede toe ghesegt van Quintio, ende men is af ghetogen van de storminghe der stadt.

[illegible] sent [illegible]

Hoe dat vanden thien Legaten der Romeynen ende van *Quintio* pays gemaect is met sommige condicien ende articulen metten Coninck *Philippo*.

TErstont daer nae zijn ghecomen de thien Legaten van Rome / wt welcken raet is den pays ghemaeckt gheweest metten Coninck Philippo, in deser manieren. Dat alle de steden der Grieken / die in Europa ofte Asia waren / souden hebben haer vryheyt ende haer eyghen rechten / ende de welcke onder haer gheweest waren / onder de heerschappie des Coninck Philippi, wt dien selven soude Philippus de Coninck wech nemen zijn soudeniers / daer hy de stedē mede hadde beset/ ende die in Asia warē/ als Euromus/ Piside/ Barcille/ Jassus/ Myrina/ Abidus/ Thasus ende Perinthus/ souden de vryheyt hebben als de Decianers.

Thien Gesante [illegible] [illegible] ticulen [illegible] pays met Coninck Philippus.

Ende dat Quintius soude schrijven den Coninck Prusie van Bithynien lant: Dat den Raet ende de thien Legaten beliefde/ hoe Philippus den Romeynen wederom geven soude den ghevangenen ende die over geloopen waren van hen/ oock soude hy alle gedecte schepen over geven/ daer toe een schip des Coninck/ dat so groot was / datment niet wel en conste ghebruycken/ dwelcke mē met sesthien riemē moeste voort doen varen/ voort dat hy niet over vijf hondert ghewapende crijchsluyden houden en soude/ oock gheen Elephanten met allen/ oock dat hy gheen oorloghe voeren en soude buyten den lande van Macedonien/ sonder consent

des

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

des Raets van Rome: voort dat hy geven soude duysent pont den Romeynen / de helft gereet / ende de andere helft pacht daer af te gheven thiẽ jaer lanc. Valerius Antias die schrijft van vier duysent pont silvers / ende van eenen tribuyt thien jaer lanck/ eñ vier en dertich duysent pont ende twee hondert / dat hy na soude geven/ende nu ghereet twintich duysent pont. Ende so schrijft de selve Valerius, dat ooc daer toe besproken ende gheordineert was/dat Philippus gheen oorloghe aenvanghen ofte hebben en soude met Eumene die een sone Attali was / ende cortelinghe Coninck gheworden. In dese dinghen zijn oock borghen genomen/ onder den welcken was Demetrius een sone des Conincx Philippi. Ende daer toe seydt Valerius Antias dat Attalo, hoe wel hy niet teghenwoordich en ware / geschenckt soude zijn dat Insel Egina ende de Elephanten des Conincx Philippi. Ende die van Rhodis de stadt Stratonice/Caria ende andere steden / welcke Philippus nu inne ghehadt heeft. Die van Athenen worden gegeven dese Inselen: Paros/ Imbros /Delus ende Scyros.

Des hondert duysent croonen.

Hoe dat den pays ghemaeckt tusschen den Romeynen ende den Coninck *Philippum*, allen den Griecken wel gheviel, sonder die van Etolien. Ende hoe alle steden by nae in Griecken vry zijn gheworden door *Quintium* ende den thien Legaten.

Die vã Etolien preutelen teghen desen pays.

ALle de steden in Griecken presen eñ waren te vredẽ in desen pays die daer wt gesproken was/sonder alleene die van Etolien/ ende seyden het en was maer alleene een schijnsel der vryheyt/ welcke met een onnutte hopinghe becleet was / want het waren eenighe steden over ghegheven den Romeynen / ende nochtans niet ghenoemt/ maer eenighe ghenoemt / nochtans sonder overghevinghe bevolen vry te zijne / ende dat was alleene daerom gheschiet / dat de Griecksche steden in Asia voor haer sekerder waren/ daerom dat sy hen te verre ghelegen waren: maer die in Griecken laghen / ende niet ghenoemt en waren/also onder haer ghewelt quamen: als Corinthus / Chalcis / Oricum ende Demetrias.

Dese twistinghe van Etolien en was niet gheheel te vergheefs / anders dan dat sy gheen mate daer inne en hielden. Want de Romeynen niet gantschelick wt gesproken en haddẽ/ als vanden drie steden weghen / Corinthus/ Chalcis ende Demetrias / hoet daer mede te doene ware/ nademaele dat inde wtsprake des Raets eñ wt haren bevele/ de thien Legatẽ gesEynt waren in Macedonien / de ander steden in Grecia ende Asia bekent waren sonder twijfele vry te zijne / maer metten drie steden is bevolen geweest den thien Legaten na haer goetduncken daer inne te handelen / ende na dat sy meynden het gemeyne Roomsche profijt alder profijtelicste ende nutste te zijne / als sy dan de ghemeyne vergaderinghe des volcx te Rome eerst hadden laten vraghen / als vander steden weghen/Quintius eñ de thien Legatẽ hieldent voor warachtich / dat de Coninck Antiochus, wanneert nae zijnen sin ginghe / in Europam over varen soude / daerom en wouden sy niet dat hem alsulcke steden inne te nemen opẽ waren. Ende Quintius is vander stadt Elatia ghetoghen metten thien Legaten totter stadt Anticyram / eñ van Anticyra over gevaren tot Corinthum der stadt / daer hy metten thien Legaten raet ghehouden heeft.

Aldaer heeft Quintius ghesent datmen dat gantsche lant Grecia vryen soude / om die van Etolien haer tonge ende na clappen daer mede te stoppen/ende rechte liefde te maken den Romeynen teghen eenen yeghelicken / ende haer heerlicheyt grooter / om dat sy over zee daerom ghevaren waren/op dat sy dat lant Greciã vryen souden/ eñ niet hem/ Philippo zijn heerschappie anders waer wech brochtẽ. Ende de ander seyden met allen niet van de vryinge der steden/maer sy meynden / dattet haer sekerder ware te blijven noch een cleyne tijt onder de bescherminge der Romeynen/dan dat sy Antiochum voor Philippum soudẽ aen nemen voor eenen Heere. Also is ten laetsten bekent geworden/ datmen die van Achaia wederom gheven soude de stadt Corinthum / dat nochtans het lant van Corinthen met soudeniers beset ware om sekerheyts wille / ende dat Chalcis eñ Demetrias souden vanden Romeynen in gehouden worden/so lange tijt/tot datmen voor Antiocho niet meer sorghen en dorste.

Quintius raet datmen gheheel Grieckẽlãt soude vry maken.

Hoe de vryheyt der steden in Griecken is wt gheroepen gheweest inde spelen diemen pleecht te hebbẽ in Nemea, ende een onsprekelicke vreucht daer af is geresen, ende dat *Quintius* by na flau is gheweest als vander menichten, die hem begeerden aen te roeren ende de hant te gheven, ende hoe hooch men den Romeynen ghepresen heeft vander vryheyts weghen.

DEn tijt was ghecomen / datmen alderley spelen/nae datter gheordineert was / volbrengẽ ende houden woude inder stadt Nemea/ tottẽ welcken op andere tijden/ vele menschen plegen te comen/ om dies wille / dattet volck des lants ghewoonlick was / alsulcken genoechte geerne te siene / ende dat men alderleye oeffeninghe van campvechters ende behendicheyt te loopen daer sach / oock daerom dat van ghelegentheyts weghen / de plaetse des lants / op twee wateren / haerder vele van alle landen te samen comen consten. Maer terstont als sy hen neder gheset hadden om te aensiene / begheerlick verwachtende/wat mẽ inden lande voortaen voor een regiment houden soude / ende de sommighe van hen niet alleene heymelick en dochten / maer oock spraken vanden Romeynen / so is daer een wtroeper met een trompette na ouder ghewoonten int midden gecomen/ ghelijck alsmen met ghewoonlicke woorden plach dat spel wt te roepẽ/ende na dat hy metter trompette een teecken hadde ghegheven/ om dat een yeghelick stille swijghen soude/ soo heeft hy aldus wtgheroepen:

De speelfeeste van Griecken lant Isthmia ghenoemt.

De Roomsche Raet / ende Titus Quintius haer Veldhooftman / also verwonnen is Philippus de Coninck/eñ zijne ondersaten de Macedoniers / willen dat vry ende sonder eenighe schade oft ontgheldinghe leven/ ende nae haer eygen statuyten ende previlegien zijn sullen de

De uitroepinghe des vryheyts der steden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 556.

Corinthier/ alle Phorenser/ eñ Locrenser/ oock dat Insel Euboea (oft Nigropont) de Magneser/ Thessaler / Perhebier/ Achaier/ ende Ticter/ ende also noemde hy alle de natien/ die voortijts onder de heerschappye des Coninck Philippi waren gheweest.

Groote blijschap onder de Griecken om de wtgeroepen vryheyt.

Doen dit wtroepen ghehoort wert/ is daer alsulcke groote vreuchde geweest/ also dat hem niemant genoech en heeft connen verblijden/ sy en consten nauwelick gelooven/ want de ghene diet gehoort hadden/ sagen d'eene den anderen aen / hen seer verwonderende van alsulcx wtroepen/ ghelijck als oft henluyden gedroomt hadde / eñ niemant en woude zijn eygen ooren betrouwen/ dat hy gehoort hadde wat hē selven aenginck/ maer hy vraechde den naestē by hem sittende/ oft hijt oock also verstaen hadde.

Doen de wtroeper wederom geseynt was/ ende noch eens als hy voor wtgheroepen hadde / want sy en begheerden niet alleen te hooren/ maer oock te siene den bode/ ende vercondigher haerder vryheyt / want doen alder eerst van ghewisse vreucht hebben sy bedreven alsō groote blijschap en dancksegginghe / ende soo dickwils wederom aen ghevanghen / dattet wel schijnlick was / dat den ghemeynen man niet aengenamer en mochte zijn onder alle goede dingen/ dan de vryheyt. Daer na terstont is dat spel begonnen ende volbrocht/ also dat niemant vele daer op en achte / oft gade daer op en sloech/ want de eenige vreucht des vrijheyts/ verdreef alle de andere vreucht ende lust der sinnen.

Quintius woort van menich man met blijschap beschoncken.

Als dat spel wt was / soo liep by ná alle den hoop des volcx totten Roomschen Veltoostman Quintium, eñ hy was schier in groot perijckel ghecomen / daerō dat haerder so vele toe liepen ende te samen drongen/ die daer begeerden tot hem te comen/ eñ hem de hant te geven: maer hy was omtrent drie en dertich jaer out: ende hem gaf de stercte/ de jeucht/ eñ de vreucht die hy ontfinck van alsulcke eere. De vreucht van een yeghelick en heeft niet alleene op dese tijt haer oock wtghebreyt ende gheduert: maer is vele dagen met danckbaerheyt vernieuwet ghewordden/ also men seyde/ het was opter aerden een natie van volcke / die oorloghe voerden op haer costen/ arbeyt/ ende sorghe om andere luyden vry te maken / ende die dat niet alleene en deden/ ende bewesen haer nagebueren ende naeste gheleghen luyden/ ofte den landen/ die vander zee niet afgheschepden en waren van hen: maer oock over zee voerē/ op dat nerghens inde gantsche werelt een onbehoorlicke ende ongherechte heerschappye zijn en soude: maer over al dat Godlicke ende menschelicke recht/ ende de statuyten ende previlegien overhant nemen soudē/ ende aldermachtichste zijn: het hadden vryheyt vercreghen alle steden in Grecia ende Asia alleene vander stemme des wtroepers/ want daer wt te hopen ware / dat de redelickheyt ende ghelucsalicheyt der selver natie/ dat oock metter daet soude te wege brenghen/ dat sy vry souden worden.

Lof vanden Romeynen.

Hoe *Quintius* ende de thien Legatē verhoort hebben de Legatē des Conincx ende der steden, ende de natien die oock ghevrijt zijn geweest. Ende hoe dat vanden Legaten sommige stedē Eumeni zijn beschenct gheweest, hoe wel dattet *Quintio* niet en beviel, ende daerom ghewesen wort voor den Roomschen Raet.

De Gesanten vanden Coninc Antiochus cryghen haer afscheyt.

Hier nae heeft Quintius ende de thien Legaten gehoort des Conincx Legaten / des volcx ende der steden: voor al zijn ten eersten ontboden des Conincx Antiochi Legaten / welcke so sy seyden / by na even dese woorden / die sy te Rome ghesept hadden / welcke men nochtans niet en gheloofden oft en betroude datse gheschien souden / en heeftmen niet sonderlincx gheantwoort/ als voormaels/ doen noch de saecken in twijfelinghe waren / soo Philippus noch wel stont: maer openbaer / dat hy soude af treden wtē stedē /die Philippi oft Ptholomei des Conincx warē geweest/ want sy soudē vry zijn/ eñ alle Griecsche steden: voor alle dingē wert hem oock ontboden / dat hy niet en soude trecken in Europa/ noch zijn heyr daer henen brenghen.

Lant dach [illegible] Griecksche [illegible]

Doen wech ginghen des Conincx Antiochi Legaten/ isser gheschiet een vergaderinghe der landen ende steden/ dwelcke te tijtlicker is gheeyndet gheweest/ dat de steden hebben laten lesen/ der thien Legaten haer kennisse ende wille/ als hier na volcht/ dats de Orste: De Macedoniers nae haer statuyten hen houden souden als voor/ daerom dat sy eershmaels vanden Coninck Philippo af ghevallen waren: De Magneser/ Perrheber/ ende Doloper zijn oock vry te zijne vercondicht gheweest: Die vanden landē Thessalia bovē haer vryheyt die hen gegunt ende ghegheven was/ so is hen noch daer toe ghegheven dat lant Phithia genoemt/ sonder de stadt Thebe / welcke inden selven deele Phithie lach/ ende wtgenomen de stadt Pharsalum: Die van Etolien hebbense ghewesen aenden Roomschen Raet/ so sy begeerden/ datmen hen de twee steden Pharsalum ende Leucadem wederom geven soude wt een verbont: Den Phorenseren ende Locrenseren hebben sy toegeeygent door de macht haers decreets/ ende verwilliginge al wat sy voortijts hadden inne ghehadt. Corinthus/ Triphilia / ende Herea/ oock een stadt Peloponnesi/ zijn die van Achaia wederom ghegheven gheweest: Phocram ende Eretriam hebben de Legaten ghegheven Eumeni den Coninck / een sone des Conincx Attali, hoe wel Quintius daer teghen was. Dese sake is geset inden wille des Roomschen Raets/ welcke beyde den steden de vryheyt ghegheven hadde. Pleurato den Coninck van Illiria zijn ghegheven de Lingij ende Parthenij/ de welcke hoe wel sy Illirer warē/ zijn sy nochtans onder dat ghebot des Conincx Philippi geweest: Aminandro der Athamaner Coninc bevalen sy te behouden alle de vlecken / die hy inde tijt des oorloochs den Coninck Philippo afghewonnen ende ghenomen hadde.

Hoe de thien Legaten van malcanderen zijn gescheyden, een yeghelick in een sonderlinge plaetse, de vryheyt den steden te vercondighen. Eñ hoe *Cornelius* den Coninck *Philippum* vermaent heeft, dat hy zijne Legaten tot Rome soude seyndē, om een geselle der Romeynen te worden: eñ diergelijcken die van Etolien, ende hoe dat oorloghe met *Philippo* gheeyndet is.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Gesanten der Romeynẽ aen veel steden ende landen.

ALs nu den dach der vergaderinghe gheeyndet was / zijn de thien Legaten van malcanderen ghescheyden/ om dat een yeghelick trecken soude/ bzy te maken de steden des lants / dat hem bevolen was: Publius Lentulus totter stadt Bargillas: Lucius Thermus totter stadt Hephestiam ende Thasum ende den steden Thzacie: Publius Iulius ende Lucius Terentius totten Coninck Antiochum: Cneus Cornelius totten Coninck Philippum, welcke Philippus als Cornelius ghesprokẽ hadde / ende dat bevel van cleyne ende lichte dinghen ghebzacht / oft hy oock gheerne hoozen woude eenen goeden ende profijtelicken raet. Soo heeft hy gheantwoozt/ dat hy Cornelio dancken soude / indien hy hem yet segghen woude dat hem profiteren mochte. Soo gaf hem Cornelius den raet / dat hy zijn Legaten tot Rome seynden soude / om te begheeren een geselle te zijne metten Romeynen / ende haer vrientschappe te hebben / want hy den pays van henluyden vercreghen hadde / op dat hy daer niet vooz aen ghesien en wozde / dat hy hadde verwacht ende ghesien na eenen bequamen tijt om te strijden / oft hem de Coninck Antiochus roeren woude. Philippus is aengheszoken gheweest van Cornelio int alder lustelickste eynde des lants van Thessalien / datmen Tempe noemt. Ende als hy doen gheantwoozt hadde/hy woude van stonden aen zijn Legaten seyndẽ. So is Cornelius ghecomen aen een eynde van Griecken/ Thermophile geheeten / daer op een sekere ende genoemde tijt plach een vergaderinge te geschien/ dwelcke men noemt Pileam / daer vermaende hy bysonderlinghe die van Etolien / dat sy getrouwelick blijven souden / inde vrientschappe der Romeynen: Maer de oversten onder henluyden beclaechdẽ dat de Romeynen tegẽ haer lantsluyden niet van so goedẽ herte eñ wille en waren na der verwinninghe Philippi, als sy inder tijt der oozlogen warẽ geweest. De sommighe beschuldichdẽ wat harder den Romeynen/eñ verweten den Romeynẽ/ dat niet alleene sonder henluyden Philippus verwonnẽ en mochte zijn/ maer dat oock de Romeynen sonder die van Etolien en hadden moghen comen in Griecken lant. Op dese woozden en wilde Cornelius gheen antwoozt geven/op dat geen rumoer ofte twist daer af comen en soude: maer hy seyde / dat sy al dat redelick ware / vercrijghen souden / wanneer sy na Rome haer Legaten seynden/ende also na zijne ghebouden zijn de Legaten van Etolien daer toe geoozdineert/ om derwaerts te trecken.

Gesanten aē den Coninck Philippus.

Landdach tot Thermophyle.

Die vā Etolien clagē over de Romeynen.

Die vā Etolien schicken Gesanten nae Rome.

Van eenen heymelicken aenslach der eygen knechten in Etruria aen gevangẽ, dwelcke *Marcus Acilius* heeft te niete ghemaeckt. Ende hoe de Burghemeesters van Rome ghetogen zijn, ende de een *Marcellus* geheeten, overvallen is vanden Boyers, ende vele treffelicke mannen opter Roomscher zijden verslagen zijn, nochtans zijn sy daer na inde vlucht vande Burgemeester ghebrocht.

TEr wijlen dat in Griecken/ Macedonien/ ende in Asia dese dinghen geschiet zijn / so was onseker dat lant Etruria/ als vanden heymelicken aenslach der eyghen knechten aengaende/ om dat selve te vernemen ende onder de voeten te drucken / soo isser gesteynt met een Legioen wt den twee / van daer boven af ghesproken is / Marcus Acilius de Schoutheyt/ die tusschen die van binnẽ ende den vreemden recht te spreken toebehoozt / de welcke terstont den sommighen soo haest als sy vergadert waren/met eenen strijt verwonnen heeft/ eñ haerder vele verslaghen / vele ghevanghen ghenomen / den sommighen eerst wel gheslagen oft ghegheesselt/ ende daer na ghehanghen / die de oozsakers van dese dinghen zijn gheweest/ de sommige heeft hy haren Heere wederom over gelevert.

Oproer vā den slaven in Hetrurien.

De Burghemeesters zijn wt ghetoghen inde landen daer sy henen gheoozdineert waren/ Marcellus de een Burghemeester is overvallen gheweest van Corolanus een Voozst der Boyers met een groote menichte van crijschluyden / na dat hy in Boyer lant was ghetoghen / ende zijnen legher ghemaeckt op eenen berch / ende dat zijn volck moede was ghewozden / van dat sy den gantschen dach hadden ghetoghen/ daer zijn by drie duysent menschen verslaghen vanden Boyerschen Voozst/ oock zijn daer sommighe treffelicke mannen onversienlick inden slach verslaghen / onder den welcken dat gheweest zijn de overste ende eerste van haren ghesellen/ Titus Sempronius Gracchus, Marcus Iunius Sillanus: ende de Hooftluyden der knechten van dat andere Legioen/ Ogulinus ende Publius Claudius. Nochtans is dat legher wel verwaert gheweest vanden Romeynen ende behouden/ hoe wel dattet de vyanden nae den strijt / daer sy de victozie hadden / te vergeefs bestozmden.

De Burgh[illegible]meester Marcus Claudius wozt overvallen vandē Boyers.

De Burghemeester Marcellus heeft hem sommighe daghen inden legher ghehouden / soo langhe tot dat de ghequetste ghenesen/ende zijn knechten eenen moet ghegrepen hadden/ die alder eerst seer verschzickt waren / ende nu wederom tot hen selven ghecomen: maer de Boyers zijn in haer vlecken ende dozpen/ gints ende weder verstropt / nae haer oude ghewoonten / niet langhe te moghen beyden. Ende soo haest Marcellus over dat water Padum quam / inder Comensers lantschap/ daer de Melaenders haer legher hadden / die den Comensers totter oozloghen opgheboden hadden / hebben de Legioenen int trecken ende op den wech eenen slach ghedaen/ eerst hebben de vyanden alsoo crachtich toe ghedzonghen den Romeynen / dat syse achterwaerts drєven die vooz aen stonden. Doen dat Marcellus merckte/ sozchde hy dat sy niet wijcken en souden / soo heeft hy daer teghen ghestelt eenen hoop van die van Marsozum/ eñ de Latijnsche ruyters/ende heeft tegen den vyanden laten trecken den gheheelen hoop: Maer als de vyanden den selven eersten ende anderen aenstoot ende ghewelt teghen hielden / ende met eenen oploop seer hert toe dronghen / is de ozdinantie der Romeynen versterckt gewozden/ ende ten eersten male weder slaen/ende daer na de vaenkens crachtelick onder den vyanden ghebzocht/dat de Gallen hen niet langher verweeren en consten / dat sy hen niet en keerden/ ende verstropt de vlucht gaven.

Marcus Claudius Marcellus Burghemeester slaet die van Ligurien.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 556.

Hoe dat *Marcellus* vele vanden Boyers verslaghen, ende vele vaenkens, waghens ende gulden ketenen henluyden af ghenomen heeft, ende boven al een groote sware keten, die dat beelde *Iovis* is aen gehangen geworden tot een vercieringhe. Ende dat vele vlecken Boyers haer op gegeven hebben den Burghemeester.

IN desen strijt zijnder meer dan veertich duysent menschen verslaghen / als Valerius Antias beschrijft / ende vijf hondert ende seven ridderlicke teeckenē genomen/ vier hondert ende twee en dertich waghens/ ende veel gulden ketenē / vanden welcken eene (die seer swaer was) als Claudius beschrijft/ de selve is int Capitolium den Godt Iovi gheschenckt/ende omgehanghen ghewordē/ den naesten dach daer na is dat legher der Gallen gewonnen ende geplondert geweest. De stadt Comum is cortelinghe daer na oock ghewonnē. Eñ acht en twintich vleckē zijn afgevallen vanden vyanden totten Burghemeester.

Die van dese dinghen beschrijven twijfelen selve/ oft de Burghemeester Marcellus eer getoghen is met zijn heyr teghen de Boyers / oft teghen de Melaenders / ende oft de ongeluckighe slach verduystert is door de gheluckighe/ oft de victorie voor de stadt Como te schande ghewordē is vander schade / de welcke hy int Boyer lant ontfanghen hadde.

Hoe de ander Burghemeester oock ghecomen is in Boyer lant, ende daer wederom te rugge getogen ende wederom gekeert, ende de stadt van Bononien belegert, die haer op gaf ende andere vlecken. Ende is daer na ghetoghen inder Ligurien lant, ende aldaer zijn de Boyers die met eenen roof onversiens by hem quamen gantsch verslaghen gheworden, alsoo dat sy geen bode en hadde die tijdinghe brochte van haer schade ende ongheval. Oock hoe een processie is ghehouden om der victorien wille.

NA dat met soo menigherhande gheluck dese dinghen waren gheschiet/ so is ghecomen Lucius Furius Purpurio de andere Burghemeester in Boyer lant door Sappiniam / ende als hy gecomen was by een casteel Munitulum ghenoemt/ soo sorchde hy dat hyomcinghelt soude worden op eenen tijt vande Boyers ende Liguriers / ende soo tooch hy te rugghe wederom den wech van daer hy ghecomen was / ende met groote ommeweghen te trecken/ soo tooch hy door de weghen die open ende seker waren / tot dat hy by zijnen gheselle quam. Daer na met beyde haer heyren zijn sy ten eersten dat gantsche Boyer lant door getoghen ende hebbent verdestrueert / al totter stadt Felsina toe/ dat is Bononiē/ welcke stadt ende andere casteelen/ ende by na al Boyer lant haer op ghegeven hebben inde handen vanden Burghemeester/ behalven de jonghe ghesellen/ die om te rooven hen gherust hadden/ ende inde wilde bosschagien vander straten verre gheleghen/ wech ghetoghen waren.

Felsina nu ter tijt Bononie genoemt/ eñ de Boyers geven hen op aende Romeynen.

Daer na is haer heyr verre int lant van Ligurien ghetoghen: Maer de jonge gesellen der Boyer meynden oversiens dat Roomsche heyr aen te grijpen / dat in Boyer lant soo onachtsamelick haer by malcanderen hielt / want sy meynden de Boyer waren noch bevreest voor hen/ ende daerom zijn sy hen na ghetogen door heymelicke weghen ende wildernissen. Ende doen sy dat heyr niet achterhalen en consten/ zijn sy van schanden weghen met schepen over een water ghevaren/ ende als sy verwoest hadden der Levrum ende Lyborum lant/ ende wederom te rugghe trecken wouden wten lande/ zijn sy ghecomen aen de eynden vanden lande Liguria metten roof/ die sy den boeren afghenomen hadden / ende soo zijn sy onversiens ghecomen tot aen dat heyr der Romeynen. Daer is de strijt haestigher ende felder geweest / dan oft sy met ghelijcken moede ende sinnen op een benoemden tijt ende plaetse met malcanderen gheslaghen hadden / daer sachmē openbaerlick/ wat de toorne vermochte/ dat ghemoet daer toe te beweghen oft te brengen/ want de Romeynen meer begeerich doot te slaen warē/ dan totter verwinninge/ ende streden alsoo / dat sy den vyanden nauwelick lieten eenen bode die de schade ende dat verlies bootschappen mochte. Om dese dinghen die so gheluckelick gheschiet waren / na dat de brieven des Burghemeesters daer af tot Rome gebrocht waren / soo is een processie bekent gheweest te houden drie daghen lanck.

De Boyers worden van de Romeynen gheslaghen.

Hoe *Marcellus* de Burghemeester ghetriumpheert heeft over de Melaenders ende Comesers, ende zijn geselle *Lucius Furius* over de Boyers, ende watmen al voor ghedraghen heeft inder triumphen.

COrtelinghe daer nae is de Burghemeester Marcellus ghecomen tot Rome / ende de triumphe is bekent gheweest met grooten wille der Raedtsheeren/ ende heeft getriumpheert in zijn Burghemeesters officie over de Melaenders ende Comeses / zijnen gheselle Lucio Furio heeft hy ghelaten hopinge te triumpheren over de Boyers / dat in haren lande hem bysonder een teghenstrijt toe ghestaen ware / ende zijnen gheselle eenen gheluckachtighen strijt: veel gerooft goets der vyanden is gevoert geweest op de waghens/ den vyanden af ghewonnen: oock vele ridderlicke teeckenen ende banieren werden daer voor ghedraghen / ende oock drie hondert ende twintich duysent penningen van metale / ende van silvere/ met twee paerden in eenen wagen gespannen ende voort getrocken vier en dertich duysent: Een yeghelick voetknecht is ghegeven geweest acht hondert penninghen van metale / ende driemael so vele een yeghelick ruyter ende vaendragher.

De Burghemeester Marcus Claudius Marcellus houdt triumphe vande Milanesen.

Hoe de Coninck *Antiochus* alle steden in Asia bestont hem onderdanich te maken. Eñ hoe hy de sommige belegerde, die haer niet goetwillich en wouden op gheven.

IN dit jaer bestont de Coninck Antiochus, als hy den winter in Epheso ghelegghen hadde / alle de steden in Asia / op de oude forme ende wijse des regiments te brenghen/

Antiochus versoect sommighe steden onder hem te brenghen.

ghen / ende de andere die inden platten velde laghen/oft met mueren oft wapenē niet bewaert en waren / oft haer jongers niet en betrouden/ meynde hyse lichtelick hem onderdanich te maken: Maer Thebe / Smyrna/ende Lampsacus/begeerde de vryheyt te gebruyckē/daerom hy sorchde indien haer dat toe ghelaten worde/ dat ander steden oock na volghen souden / dat Thebe in Eolide / Smyrna in Jonia / ende Lampsacus in Hellesponto deden. Daerom seynde hy van Epheso Smyrnam te belegerē/ eñ dat heyr dat in Abido was / hiet hy voeren totter stadt Lampsacum / de selve stadt te bestormen/eñ doe haerder weynich in Abido bleven/de selve in te houdē met de huyvers/niet alleen metter macht verschrickte hyse/maer door zijn Legatē liet hyse vriendelick aen sprekē/ende straffende van haerder onwijsheyt eñ herden sin / hy meynde zijnen wille daer mede te volbrengen/eñ dat sy hoopten geheel terstont te hebben dat sy begheerden / so haer ende alle de andere blijckelick genoech ware / dat haer de Coninck de vryheyt ghegheven hadde / ende sy niet door oorsake de selve aēgenomē en hadden met ghewelt. Daer op antwoorden sy/ dat Antiochus hē niet verwonderē en soude/ noch hem daer inne niet stooren/ soo sy niet wel verduldelick lijden en consten/dat hen de hopinghe haerder vryheyt so langhe ontoghen worde.

Smyrna eñ Lampsacus belegert.

Hoe *Antiochus* zijn heyr over dat water heeft ghebrocht, ende belegherde de stadt in Hellesponto Abidum, die haer hē opgaf: Oock hoe hy de andere steden in Hellesponto heeft in ghenomen, ende de stadt Lysimachia die verdestrueert was, heeft hy wederom laten bouwen.

Antiochus neemt in de steden vañ Chersonesus.

DAerom int begin vander Lentē voer hy te schepe van Epheso tot Hellesponto / ende by der stadt Abido in Hellesponto brochte hy over twater dat heyr/ dat te lande soude stryden/ende daer om dat sy de poorten voor hem geslotē haddē/ beleyde hy de stadt met ghewapende / ende als hy metten ghetuych oft instrumenten na der stadt schantsen woude/ hebbē die van der stadt haer opghegheven. Alsodanighe ghelijcke vreese maecte / dat haer oock de andere steden in Chersone so hem op gaven.

Lysimachia vã Antiochus weder op gebouwet.

Daer na is Antiochus gecomē totter stadt Lysimachia/met alle zijn gereetschappe die hy hadde te water ende te lande / eñ vant de stadt verdestrueert ende vervallen / want corteling hier te voren hadden die van Thracia de selve stadt ghewonnen ende gheplondert. Doe ghecreech hy een lust alsulcken vermaemden stadt te verbeteren/die wel ghelegen was/ ende een deel vanden burghers wt Lysimachia loste hy wter dienstbaerheyt/eñ eē deel die inder vlucht verstroyt waren/liet hy soecken in Hellesponto ende Chersoneso/ende wederom te samen bringhen/ ende met sommighe nieuwe burgers de stadt besetten/hen belovende ende vertroostende te hulpe te comen met zijnē goede ende waer mede hy coste/ende hadde gheerne de selve met vele volcx beset/ende op dat de burgers hen niet vreesen en souden voor die van Thracia / is hy niet een half deel zijn heyrs(dat hy te lande gebruyckte)ghetoghen om te verdestrueeren dat naeste deel des lants Thracie / dat andere half deel/ende alle zijn ghesellen/die hy te water inden strijt ghebruyckte / liet hy by den arbeyt om de stadt te vernieuwen ende op te maken.

Hoe sommige wten thien Legaten, ende de Coninck *Antiochus* te samen gecomē zijn inder stadt Lysimachia, ende indē eersten malcanderen lieffelick ontfangē hebben, maer daer na twistende gheworden, doe sy begosten te samen te spreken daer sy om gecomen waren, ende hoe de Roomsche Legaten gesproken hebben met *Antiocho*, ende wat hy gheantwoort heeft.

TOt deser tijt is Lucius Cornelius stille ghelegghen inder stadt Selymbria/ die geseynt was vanden Roomschen Raet om te vereenigen de tweedracht tusschen de twee Coninghen Anthiochum ende Pholomeum, maer onder den thien Legaten Publius Lentulus van Bargillis / Publius Iulius eñ Lucius Terentius van Thaso quamen tot Lysimachiam/daer henē quam oock van Selymbria Lucius Cornelius, ende vāt lant Thracia de Coninck Antiochus corts daer na. De eerste vergaderinghe des Coninckx eñ der Legaten was vrientlick / ende daer nae zijn sy lieflick vandē Coninc genoot gheweest te gaste: maer daer na doemē begoste te handelen vanden bevele ende dat wesen der steden in Asia / zijn de Roomsche Legaten vertoornt ende en versweghen hem met allen niet/dat alle dingen die de Coninck ghedaen hadde/ na dat hy met vele schepen van Syria wtgevaren was/ niet en beviele den Roomschen Raet/eñ meynden dattet behoorlick soude zijn datmen Pthōlomeo alle de steden wederom gevē soude / die onder zijn heerschappie gheweest waren/want so vele dat den steden aentrefte / die Philippus een wyle tijts beseten hadde/ ende hy met eenige oorsake in gecregen hadde/ terwyle Philippus metten Romeynen oorloochde/dat en ware niet te lyden. De Romeynen hadden so vele jarē te water ende te lande groot perijckel geleden ende arbeyt gedaen: maer Antiochus hadde de beloonnighe des strijts. Ende hoe wel hen de Romeynē van zijnder toecoemst in Asia niet en hadden onderwonden / ghelijck als oft hen niet aen en ginck: maer dat hy nu in Europam ghetogen was met alle zijn heyr dat hy te water eñ te lande gebruycte/dat en was niet verre van eenē openbaren strijt / hy avonturerē hy woude oock voort tot in Italien trecken.

De coste vande ghesanten van Rome by den Coninck Antiochus.

Daer op antwoorde Antiochus, dat hy niet en meynde dat sy daer na souden vraghen/wat hē te doene ware/ oft hoe verre hy trecken soude te water oft te lande. De Romeynē en dachtē niet dat Asia hen niet toe en behoorde/eñ niet meer hē daer na te vragen en ware wat Antiochus in Asia dede / dan Antiochus te vraghen behoort/wat dat Roomsche volck in Italiē dede. Soo vele dat aenginck den Coninck Ptholomeum, dien sommige steden genomen zijn/ dat sy daer over claechdē/ hy hadde met Ptholomeo vrientschappe/ende daer inne arbeyden sy/ datter corts een houwelick tusschen beyden ghesloten ende gemaeckt soude worden / ende dat hy oock van des Coninckx Philippi zijn goet niet begheert en hadde te nemen/om dat hē ongheÂ

Antwoort vã Coninck Antiochus opt versoeck vande Romeynsche Gesantē.

ghe-

Int jaer vâder stadt 556.

gheluckelick vergaen ware / ende dat hy oock niet in Europa teghen den Romeynen en was over ghevaren.

Seleucus hadde gheoorlooght met Demetrio, ende als hy hem verwonnen hadde / wat eerst Demetrij geweest ware/dat behoorde wt gherechticheyt des strijts al Seleuco toe / ende was daer na onder zijn heerschappie gecomen: Maer so zijn voorvaders met andere dinghen ende sorghen beladen waren gheweest. Hadde daer van een deel in genomẽ de Coninck Ptholomeus, een deel Philippus, van welcke de sommige ghelegen waren in Thracia/ de sommige hebben ghetwijfelt oft Lisimachia gheweest is. Ende om dat de stadt Lysimachia gantsch vernielt was vant gewelt van die van Thracia/ so woude hyse vã nieus gantsch wederom op makẽ / op dat Seleucus zijn sone de selve stadt behouden soude voor zijn Conincklicke wooninghe.

Hoe lange den twist der Roomscher Legatẽ ende des Conincx *Antiochi* geduert heeft, ende om dat sy hoorden segghen vanden doot *Ptholomei* des Conincx van Egypten, op beyde zijden bedachten d'eene voor d'andere dat lant van Egypten inne te nemen: Ende hoe *Antiochus* sommighe vanden zijnen liet blijven by der stadt Lysimachia, om die op te maken.

Ptholomæus Coninck van Egyptẽ wort doot gesept.

DOe nu by twee daghen lanck alsulcke tweedracht tusschen den Legaten der Romeynen ende Antiochum geduert hadde / soo is ghecomen eenen roep hoe de Coninck Ptholomeus soude doot zijn / maer dat gheschiede sonder eenen sekeren bode. Als dese sprake gheen eynde nam/ want beyde de partien seyden / dat sy vanden doot Ptholomei niet ghehoort en haddẽ. Ende Lucius Cornelius die totten twee Coninghen Antiochum ende Ptholomeum bevolen was de Legaetschap / begheerde een cleyne tijt / dat hy oock Ptholomeum aen sprake/ op dat hy eerst in Egypten quame/ eer dat yet begonnen worde inde inneminghe des selven rijcx. Ende Antiochus dochte / hoe hy Egypten lant verkrijghen mochte / soot hem alder moghelickste ware/ daerom liet hy van hem de Romeynen varen.

Ende zijnen sone Seleucum liet hy metten ghereetschappe dat hy te lande ghebruycte om wederom op te maken de stadt Lisimachiam also hy voorghenomen hadde / ende tooch met alle de schepen totter stadt Epheso / seyndende zijn Legaten tot Quintium, die met hem souden spreken als vander vrientschappe aengaẽde der Romeynen.

Hoe de Coninck *Antiochus* wederom eerst is ghevaren in Asia, ende verhoort heeft dat *Ptholomeus* noch leefde, ende hoe dat hy vele schepen verloren heeft door dat onweder by dat lant van Pamphilien, ende dat hẽ vele volcx verdronckẽ is, ende is voort den winter over ghebleven tot Antiochia.

DE Coninck Antiochus is voort ghevaren aen dat lant van Asia/ eñ quam in Lycia/ ende als hy inder stadt Pataris vernam dat Ptholomeus noch leefde / liet hijt achter in Egypten te varen so hy voor genomen hadde/ eñ doe hy quam voor dat ghebercht van dat Insel Cypri Chelidonium/ niet te minder en is hy op gehoudẽ gewordẽ in Pamphilien by dat water Eurymedontẽ/ om de oneenicheyts wille vanden schiplupden. Doe hy nu verder voer al tot de hoofden des waters Sari genoemt/ so is hy by na verdroncken gheweest met alle zijn schepen door een groot onweder dat daer op hief/ veel schepen zijn daer te lande ghedreven/ ende veel te gronde gegaen/ also datter niemãt daer af en is wt geswommen/ daer is een groote menichte der menschẽ gebleuẽ/ niet alleen de schiplupden / eñ onbekent crijschvolck / maer oock sommige vermaerde goede vrinders des Conincx. Doe hy wederom te samẽ gebrocht hadde die daer levendich waren blevẽ van desen onweder/ eñ het hem niet wel gelegẽ en was dat Insel Cyprũ te versoeckẽ met also cleynen heyr/ want hy eerst met een groot heyr wt getogen was/ so quam hy wederom inde stadt Seleucia / eñ als hy geboden hadde datmen de schepen wter zee op dat lant bringen soude aen de selve plaetse / want den winter na by was/ so tooch hy na Antiochia / daer hy zijn winter leger woude houden. In alsulcke manieren is des Conincx wesen op deser tijt gheweest.

Coninck Antiochus [illegible]

Hoe dat in dit jaer alder eerst ghecoren zijn geweest drie mannen die sy noemden de spijsers. Eñ hoe dat de Bisschop ende de geestelicheyt reysgelt hebben moetẽ gevẽ, ende hoe datter sommige geestelicke gestorvẽ zijn in dat selve jaer, ende wederom ander in haer plaetse gecoren zijn.

IN dit jaer zijn alder eerst ghecorẽ geweest te Romen ende gemaect drie mannen/ die men hiet de spijsers / als Caius Licinius Lucullus, Titus Romuleius, de welcke een gebot hadden gedaen de selve te verkiesen/ ende Publius Portius Lecca. Dese drie mannen alleleens gelijck als den Bisschop is macht gegeven door een statuyt te draghen een lanck cleet met fluweel ghevoort: Maer een groote tweedracht isser dit jaer geweest met alle geestelicheyt. De Rentmeesters inder stadt van Rome Quintius Fabius Labio, eñ Lucius Aurelius hadden ghelt van doene / daermen mede betalen soude den laetsten chijns / den ghenen die ghelt gheleent hadden totter oorloghen/ ende de Rentmeesters begheerden vanden Priesters der waersegginge ende den oversten Bisschoppen ghelt / om dat sy gheen reysghelt en hadden ghegheven totter oorlogen. Ende hoe wel haer de gheestelickheyt beriepen ende appelleerden voor de Wijckmeesters / soo wast nochtans te vergeefs/ want sy hebben moeten betalen dat reysgelt van alle jaren/ in de welcke zijt niet en hadden ghegheven. Oock zijnder in dit jaer ghestorven twee Bisschoppen / ende in haer plaetse nieuwe gecorẽ / inde plaetse Titi Sempronij Tuditani, die in Spaengien gestorvẽ was/ ende daer een Hooftman geweest/ is ghecoren Marcus Marcellus de Burghemeester / ende Lucius Valerius in de plaetse Marci Cornelij Cethegi. Daer is oock gestorven de waerseggher Quintius Fabius Maximus

Triũvirũ Epulones, die [illegible]

De Priesters moeten reysgelt [illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

mus seer jonck / ende eer dan hy opt een officie hadde gehadt/nochtans en isser in dat selve jaer gheen andere in zijn plaetse ghestelt.

Wie tot nieuwe Burghemeesters ghecoren zijn gheweest, ende wie tot Pretores, die een groot deel weyts der ghemeynte wtgedeylt ende vercocht hebben, ende daer mede groote gunste vercreghen. Ende hoe dat de Bouwemeesters spelen hebben laten maken.

Kiesdach.

Int Iaer vander stadts 59.

DAer na is de kiesinghe vanden nieuwen Burghemeesters gheschiet door den Burghemeester Marcum Marcellum, ende soo zijnder ghecoren tot Burghemeesters Lucius Valerius Flaccus, ende Marcus Portius Catho. De Pretores dier ghecoren warer zijn dese: Caius Manlius Volso, Appius Claudius Nero. P. Manlius ende Caius Flaminius hebben thien hondert duysent mudden weyts den volcke wtgedeylt/een mudde om twee metalen penningen. Dese weyt hadden die van Sicilien tot Rome gevoert Caio Flaminio en zijn vader ter eeren/ Flaminius hadde zijnen geselle mede ghedeylt ende ghegunt de gunste teghen den volcke/ die sy daer af vercreghen.

De wtdeylinghe der tarwen.

Roomsche spelen.

De Roomsche spelen zijn costelick bereyt ghewordden gantsch begonnen te gheschien / de Bouwemeesters wter ghemeynte Cneus Domitius Enobarbus, ende Caius Scribonius, die was onder de geestelickheyt de overste / ende hebben vele vanden genen die de beesten dreven/ voort gherichte van alle den volcke beclaecht / onder den welcken haerder drie veroordeelt zijn / ende vander straffinghe van dat sy misdaen hadden / hebben de Bouwemeesters laten maecken een tempel op dat Insel vanden Tyber. De slechte spelen des ghemeynen volcx zijn twee daghen gehouden gheweest/ ende een costelick ghemeyn ontbijt ghemaeckt.

Hoe de landen te bestrijden gedeylt geweest zijn onder de Burgemeesters ende Pretores, oock onder de andere die daer bevel af hadden.

Wtdeylinge vande regieringhe der Lantschappe ende bestellinge des crijchsvolck.

ALs de twee Burghemeesters Lucius Valerius Flaccus, ende Marcus Portius haer officie aenghevaert hadden/ ende voor den Raet aenghebrocht vanden landen het bevel / soo is vanden Raet wt ghesproken gheweest / om dat in Spaengien soo grooten strijt ende oorloghe aenstaende was / soo waert wel van noode / datmen daer toe hadde eenen Burghemeester tot eenen Hooftman / ende alsoodanighen heyr als een Burghemeester te hebben toebehoort/haer goetduncken is / dat de Burghemeesters daer af onder henluyden eens sullẽ worden/oft daerom loten hoe dat sy willen / als van Spaengien dat naeste/ ende den Walschen lande/ende so wien van hen beyden te deyle valt Spaengien/ dat hy mede nemen soude twee Legioenen van vijf duysent gesellen der Latinen/ende vijf hondert ruyters/ ende soude twintich lange schepen mede voeren. Maer de andere soude beschrijven twee Legionen/metten welcken ghenoech ware Gallien lant inne te nemen/ overmidts dat int naeste voorleden jaer den Melaenders ende Boyers den moet ontvallen was. Cathoni is inder lotinghe te deele ghevallen Spaengien/ ende Valerio Italien.

Daer na hebben oock de Pretores ghelotet om haer bevel: ende Caio Fabritio is bevolen recht te spreken onder den burghers: Catinio Labeoni onder den vreemden: Caio Manlio Volsoni dat Insel van Sicilien: Appio Claudio Neroni dat wterste vã Spaengien/Publio Proceio Lecce de stadt Pise / op dat hy van achter den Libuysers ware: Publius Manlius wert toe ghegheven den Burgemeester tot een hulper int naeste Spaengien: Titi Quintio is zijn Hooftmanschap een jaer lanck noch verlengt/ want sy waren ghedachtich niet alleene Antiochus ende die van Etolien: maer oock Nabin de Lacedemonische tyran / ende dat Quintius hebben soude twee Legioenẽ / eñ indien daer yet aen ghebrake / souden de Burgemeesters dat selve verbullen / ende sommighe daer toe beschrijven / ende hem die beschicken in Macedonien. Appius Claudius soude hebben de Legioenen die Publius hier te voren gehadt hadde / twee duysent voetknechten ende twee hondert ruyters/ hem is toegelaten nieuwe crijschvolck te bestellen oft te beschrijven laten/ een yegelick ghetal der voetknechten ende nieuwe ruyters is bekent ghewordden Publio Manlio in dat wterste van Spaengien / ende de Legioenen die gheweest waren onder den Hooftman Minutio, hem toe ghegheven. Ende Publio Portio Lecce zijn ghecousenteert twee hondert voetknechten ende vijfhondert ruyters van dat heyr der Gallen/om Hetruria te verwaren byder stadt Pisas: in dat Insel van Sardinien is Sempronio Longo zijn Hooftmanschap verlenghet ghewordden.

De Lasten vande regierders.

Quinctius blyft weder in zyn regeringhe.

Hoe alle de dieren die inden Lenten dit jaer ghevallen waren, gheoffert zijn gheworden den Goden door bevel vanden Bisschop, ende wt beloften *Cornelij*. Ende hoe *Caius Claudius* ghecoren is tot eenen Waersegghher.

DIe de bevelinghe der lantschappen alsoo wtghedeylt waren / hebben de Burgemeesters eer dat sy van Rome wt toghen/ alderleye dieren geoffert/ die inde naeste Lenten waren gevallen/ wt bevel des Bisschops / het welcke belooft hadde Caius Cornelius Mammula een Pretor met wille des Raets / ende dat der ghemeynten incomen eñ renten voort gingẽ wt onachtsaemheyt der ontfanghers/ ende verwilliginge der gemeynten in dat selve jaer / als Caius Servilius, ende Caius Flaminius Burghemeesters gheweest waren/nochtans ist een ende twintich jaer daer na eerst geschiet/ nae dattet belooft is gheweest dattet gheschien soude.

Ver sacrum.

Int jaer 557. bāde bouwinge van Rome.

Inden selven tijt is Caius Claudius een sone Appij een Waersegghher ghewordden inde plaetse Quinti Fabij Maximi, die int laetste voorleden jaer ghestorven was.

Hoe *Quintius Minutus* brieven ghesеynt heeft wt Spaengien tot Rome, ende heeft daer inne laten weten hoe hy tegen de vyanden victo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer väder stadt 559.

victorie heeft ghehadt, doort welcke datmen niet so groote sorge meer en droech op die van Spaengien als te voren: maer alleen voor *Antiocho*. Ende wat de thien Legaten geseynt hadden, die op de selve tijt tot Rome quamen, van *Philippo* ende *Antiocho*: Oock van die van Etolien, ende *Nabin* den tyran van Lacedemonien.

Quintius Minucius heeft de Spaengiaerts geslaghen.

ALs de ghemeyne man hem seer verwonderde / dat Quintius Minutius dat oorlooch niet en achte / alsoo hem doch Spaengien rebel ghemaeckt hadde / soo zijn van hem brieven ghesonden ende ghebrocht gheweest: hoe hy by der stadt Turbam met Budare ende Besaside de Hooftluyden van Spaengien met opgherechter banieren eenen gheluckighen slach hadde gheslaghen / ende datter twaelf duysent der vyanden verslaghen waren/ende een vanden Hooftluyden Budar ghevanghen ghenomen /de andere vyanden verwonnen ende verjaecht. Doe dese brieven ghelesen waren/ en hebben de Romeynen niet so groote sorghe voor die van Spaengien ghehadt/vanden welcken datmē verwacht hadde een groot toecomende oorlooch.

De thiē Gesantē verhalē wat sy gehādelt hebbē/ eñ wat men te vreesen hadde van Antiochus, vanden Etolianen eñ den Nabin.

De Romeynen hebben alle haer sorge gheheert opten Coninck Antiochum, nae de toecoemst der thien Legaten die daer vertelden wat eerst met Philippo ghehandelt ware/ende met wat conditien hem payz ghegeven ware: daer na seyden sy/dat niet een cleyne beswaernisse voor handē en ware van Antiocho, want hy over zee gecomen was met veel schepen/ende met een wtgelesen hoop te lande om te strijden wel toe gerust/ende indien hem niet afghewent hadde een onnutte hope wt ydelder saken ontsproten om dat lant van Egypten in te nemen / so soude hy terstont dat lant van Griecken met oorloghe beroert hebben.

Die van Etolien en souden oock gheen ruste hebben/ die van natueren ongherustich zijn/ ende op den Romeynen vertoornt / ende daer toe was daer noch een groot quaet oft opsien binnen dat lant van Grecia / als vanden tyran Nabin inder stadt Lacedemonia/ de welcke so haest hy conste oft mochte / ende datment hem toelaten wilde / soude een tyran worden over gantsch Grieckenlant / ende die hem gelijcte met alle tyrannen die door gierichept ende alle booshept vermaert zijn geweest / wanneer dat hy in-hielt de stadt Argos / die ghelijck als een slot lach in Peloponneso / ende wanneer der Romeynen heyr wt Griecken in Italien quame/so ware Grecia gantsch te vergeefs voor den Coninck Philippo bevrijt gheweest/ want sy souden hebben / ende oock niet anders dan eenen tyran tot eenen Heere voor den Coninck/die verre van daer ware.

Hoe den Raet te Rome hen beraden heeft, als van *Antiocho* eñ *Nabin*, ende hoe de sake van *Nabin*, aengaende *Quintio*, bevolen is wt te rechten: Ende datmen toesien soude wat *Hannibal* ende Cartago doen souden, indien datmen met *Antiocho* oorloochde.

ALs alsoodanighe woorden ghehoort waren / ende gesproken van treffelicke mannen/ die daer seyden van alle het ghene dat sy selve vernomen hadden / soo heeft des Raets meyninghe gheweest niet langhe daer mede te vertoeven / als aengaende den Coninck Antiochum, wt wat oorsaken hy in Syriam getogen ware/ maer als van des tyrans weghen souden sy haer daer op beter beraden/ ende als sy langhe twistich gheweest waren met woorden/oft sy oorsake ghenoech hadden/ daer door datmen bekennen soude over den tyran / ofte Quintio de sake bevolen laten zijn/ende so veel het aenginck den tyran / heeftmen wtghestelt ende Quintio bevolen / dat hy doen soude alsoot hem goet dochte totten ghemeynen profijte / want oft schoon de sake des tyrans terstont oft lancksaem aen ghenomen worde / en ware doch niet veel aen ghelegen den Roomschen volcke / maer dat ware meer te achten/ wat doch Hannibal ende die van Cartago doen souden/ wanneer een oorloge teghen Antiochum aen ghenomen ware.

Quintio belast dat hy met Nabin soude hande[...] na ghelegenthent vander sake.

Hoe sommige van Cartago teghen *Hannibal* geschreven hebben tot Rome, dat hy metten Coninck *Antiocho* gemeynschap hadde met brieven ende bootschappen.

EEnighe van Cartago die daer wederpartie waren teghen Hannibal, schreven den oversten Romeynen / een yeghelick zijn goede vrient / datter boden ende brieven ghesonden waren van Hannibal totten Coninck Antiochum, ende datter vanden Coninck wederom bootschappen tot Hannibal ghecomen waren: ghelijck als sommighe wilde dieren nemmermeer tam en worden / alsoo en mach Hannibal zijn ongherustich herte niet gestilt worden / die beclaecht dat hy gantsch verderft door de ledichept/ende daer toe de stadt Cartago sonder arbeyt / diemen niet verwecken en mochte sonder harnasch oft ghelupt vander oorloghen. Dese dinghen maecten ghelooffelick de ghedachtenisse van dat oorloghe voorleden / dwelcke hy alleen hadde begonnen ende wt gherecht / ende daer toe beweechde hy veel van de overste haer ghemoet met een versche daet.

De Romeynen wort te kennen ghegeven dat Hannibal de stadt van Cartago vermaende tot crijch/ eñ dat hy heymelick bestant hadde met Antiochus.

Hoe *Hannibal* een overste gestelt zijnde over de Rechters tot Cartago, die alleen daer selve gheregeert hebben, hem de selve tegen gemaect heeft, om dat hy haer dieverie heeft gheopenbaert, ende haer macht ghebroken, diet daer toe brochten, dat teghen hem Legaten worden ghesonden tot Rome, ende beclaechden, dat hy raet ghehouden hadde met *Antiocho* teghen den Romeynen.

HEt regeerden op de selve tijt de stadt Cartago/ ende domineerdē de Rechters oft Schepenen het meestendeel daerom / dat sy altoos Rechters bleven / goet / eere eñ leven van alle den burgers was in haer gewelt/ so wie datter een van hen allen tegen hadde/die hadse alle teghen/eñ daer en gebrack oock geē aenclager/wāneer de Rechters ongenadich tegē yemāt waren. Hannibal als hy was gestelt een overste over die/die also geweldelick domineerdē / ende haer macht niet vriendelick en gebruyckten/ beriep hy tot hem

Hannibal heeft te niete ghedaē/ de macht vanden Rechters binnen Cartago.

den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

den Rentmeester / maer hy en hielt niet daer van / want hy en was niet van zijnder partien / maer teghen hem / ende seyde: Dat van des Rentmeesters officie ghecoren worden de Rechters / die de machtichste waren / soo nam hy eenen stouten moet aen / als van de toecomende machts weghen: Maer Hannibal dochte dat een onwaerdichept te zijn / ende seynde zijn dienaers om de Rentmeester te vanghen: ende als hy hem hadde laten brynghen voor de ghemeyne vergaderinge / beclaechde hy niet alleene over hem / maer vele meer over de Rechters / van welcker hoovaerdichept ende gewelt voort quame / dat niet gheacht en worden de statuyten noch de officiers. Ende als hy mercte datmen hem gheerne hoorde spreken / ende den hooghmoet der rechters een beswaernisse was der vryhept vander gemeynte / gaf hy van stonden aen wt een ghebot / ende brochter daer toe / dat alle jare nieuwe Rechters souden worden ghecoren / ende datter niemant twee jaer aen malcanderẽ Rechters en souden zijn: maer alsoo vele danck hy daer mede verdiende tegen den ghemeynen man / soo vele te meer vyanden vercreech hy teghen den oversten.

Hannibal brengt dat ghemeyne incomen van Cartago weder in zijn recht ghebruyck.

Noch heeft Hannibal wat anders ghedaen / daer hy mede verwerf een sonderlinghe vrientschappe / nochtans dat tot profijte vander ghemeynte was / want de gemeyne renten verginghen wt onachtsaemhept der ontfangers / ende dat een deel wert ghedeylt onder den oversten ende officiers / ẽn daer toe ginck af vanden gelde / datmen jaerlicx betalen soude den Romeynen toe chijns ghelt / ende daerom de ghene die gheen officie en hadde ost bevel / den selven was cenẽ swaren last op gelept om dat tribuyt gelt op te brynghen: Maer Hannibal als hy oversende hoe vele de stadt hadde in comende te lãde ende ter zee / ende waer toe datment wt gaf / ende wat dat redelick ende recht ghebruyck ẽn nootdruft des gemeynen profijts toestont / hoe vele de dieverie des gemeynen ghelts afdroech / ende so hy in ghecreghen hadde alle dat achterstallich ghelt ost renten / ende de burghers vanden tribuyt verlaten / soo heeft hy in des volcx vergaderinghe openbaer ghesept: Dattet ghemeyne goet rijck ghenoech ware: dat ghelt den Romeynen te gheven / dat heeft hy oock bewesen.

Doe waren de ghene / die hen sommighe jaren beholpen hadden metter dieverie vant gemeyne goet / vyanden geworden van Hannibal, ende seer toornich op hem geweest / als oft haer goet ghenomen hadde gheweest / ende niet de dieverie met ghewelt wt haer handen ghenomen / Ende den Romeynen teghen Hannibal verweckt / die doch begheerden oorsake haers haets ende nijts teghen hem / daerom hebbent sommighe daer toe ghebrocht datter Legaten gesepnt worden tot Cartago / die voor den Raet van Cartago aenbringhen souden / hoe Hannibal metten Coninck Antiocho inden raet over een ghedraghen hadde oorloghe te maken / hoe wel Scipio Aphricanus daer teghen was / diet niet eerlick en dochte te zijn / dat hy ware een mede hulper totten haet ende beclaginghe van Hannibal, ende dat sy der tweedrachtichept van die van Cartago wouden onderwinden / sonder ghemeyne verwillinghe der Romeynen / ende hen niet ghenoeghen en lieten / dat

Ghesanten tot Cartago ghesonden tegen Hannibal.

sy Hannibal verwonnen hadden: maer als beclaghers teghen hem swoeren een ongherechte beclaginghe / ende zijnen name wouden aenbringhen.

Hoe datter drie Legaten der Romeynen zijn tot Cartago gecomen, die daer begeerden *Hannibal* gevangen te nemen, ende hoe hy ontweecken is van Cartago.

Die Legaten zijnder ghesepnt gheweest / Caius Servilius, Marcus Claudius Marcellus, ende Quintus Terentius Culleo, de welcke doe sy ghecomen waren tot Cartago / hebben sy gesept door den raet der vyanden Hannibalis, den genen die hem vraechdẽ de oorsake haerder toecoemst / dat sy gecomen waren om te schepden ende wech te doen de tweedracht van die van Cartago metten Coninck Numidie Masinissa, ende men heeft hen ghemeynlick gheloost: Maer Hannibal wist wel / dat de Romeynen hem alleen begheerden / ende laghen leyden / ende dat die van Cartago daerom vrede ghegheven ware / op dat een onversoenlicke strijt teghen hem alleene bleve. Daerom dochte hy toe te gheven den tijt ende het ongheluck te wijcken / ẽn als hy alle dinghen totter vlucht gestellet hadde / ende hem eerst hadde laten sien op de marckt / den selven dach af te keeren van hem de suspicie / so is hy so haest dattet nacht was / in een cleet dat hy aen dede / alsoo hy onder dat volck ginck / totter poorte wtghegaen / met twee nagangers / die niet en wisten van zijnen aenslach ende raet / als sommighe paerden die hy bestelt hadde tot hẽ quamẽ / is hy by nachte over der Vocaner lant gecomen / ende den naesten dach totter stadt van Tapso in Aphrica / daer is hy ghesseten in een schip / metten riemen toegherust / ende af ghescheyden van Aphrica dat lant / ende dickwils hem zijns vaderlants ontfarmde / vele meer / dan dat hy sorchde ost hem eenighe teghenspoet toecomen mochte / ẽn op den selven dach is hy overghevaren in dat Insel des Affrilier lants Cercinnam.

Hannibal vliet heymelick wt Cartago ende wt Afrycken.

Hoe *Hannibal* subtijlicken heeft doen bereyden eẽ ontbijt den coopluydẽ ende schipluyden, daer mede maecte hy, datmen niet terstont en mocht vernemen tot Cartago, waer hy wech gecomen ware. Ende hoe datmen zijnder begheert heeft tot Cartago des anderen daechs.

Als hy daer vant inde haven sommighe schepen met comenschap gheladen / ende vele toeliepen om hem te ontfanghen / nae dat hy wten schepe ghegaen was / beval hy datmen segghen soude den genen die na hem vraechden / dat hy gesepnt was van Cartago in Legaetschap totter stadt Tyrum / nochtans sorchde hy / dat ergent eenich schip by nachte wech varen mochte totter stadt Tapsum ost Adrumentum / ende daer aenbrochte / hoe hy ghesien ware in dat Insel Cercinna. Daerom liet hy bereyden eẽ ontbijt / ghelijck ost hy den Goden woude een offerhande doen / ende beval daer toe te nooden de overste schipluyden ẽn coopluydẽ / hiet ooc datmen de seylen met haer mastẽ te gader brochte /

Hannibal geraect met listen wt het eylant Cercinna.

dat

Int jaer vãder stadt 559.

dat dat een schaduwe worde voor den ghenen die daer etende waren aen dat oever der zee/ so veel dattet zijn mochte/ ende den tijt toe liet/ so isser een vrolicke maeltijt met eten ende drincken gehouden/ende met veel wijns is dat brassen verre inder nacht vertoghen gheweest. So haest Hannibal den tijt sach dat hy heymelick wech quame/eñ niemãt daer acht op en sloech/ van de ghene die aen dat oever waren/ so is hy wech ghevaren. De ander die in slape waren/ als sy den naesten dach op gestaen waren vandẽ slape/het welcke gantsch laet was/noch vãden dronckenschap beswaert/ hebben sy een groot stuck vanden daghe door ghebrocht om de riemen inde schepen te brenghen/ ende haer ghetouwe toe te rusten.

Veelderhãde opinien binnen Cartago/ ter wijle dat Hannibal niet te binden en was.

Tot Cartago zijnder veel vander gemeynte totten poortale des huys Hannibals toe gheloopen/ die daer pleghen dickwils in zijn huys te comen/ende doen het openbaer wert/ dat hy niet te vindẽ en was/ so isser eẽ groote menichte der genen/die daer begheerden(den oversten der stadt) Hannibal, op de marct te samen gecomen/ende haerder een deel seydẽ dat Hannibal ontvloden was/ alst warachtich was: De andere spraken hy ware ghedoot door der Romeynẽ list/ dat seydemẽ alder meest/daer haddemẽ menigerley moet oft herte mogen mercken/gelijck als in een stadt/ daer in menigerley gunste was/ende de burgers partijdich waren.

Hoe aenghebrocht wert langhe hier na, dat *Hannibal* gesien was in dat Insel Cercinna: ende wat de Roomsche Legaten als van zijnent weghen ghehandelt hebben voor den Raet van Cartago.

Alsoo een wijle tijts daer na aen ghebrocht wert/ dat Hannibal ghesien was in dat Insel Cercinna/ ende de Roomsche Legaten voor den Raedt van Cartago aenbrochten/ dat de Roomsche Raetsheeren vernomen hadden/dat voormaels de Coninck Philippus een oorloghe aen ghenomen hadde tegen den Romeynen/aldermeest van Hannibal daer toe verweet/ ende nu corteling brieven ende eenen bode van hem totten Coninck Antiochum gesonden/ eñ dat hy niet eer vrede oft ruste en soude hebben/ hy en hadde een oorloghe gemaeckt door de gantsche werelt/ eñ dat zijt niet ongestraft en souden laten/wilden sy anders den Romeynen voldoen.

Claechte over Hannibal gedaen byden Gesantẽ van Rome.

Daer op hebben die van Cartago gheantwoort/ dattet niet met haren wille/ noch vanden gemeynẽ Raet geschiet en was/ ende wat den Romeynen goet ende behoorlick dochte te zijn/wilden sy bereyt zijn te doen.

Hoe *Hannibal* voorspoedelick gecomen is inde stadt Phenicie Tyrum, ende daer eerlick ontfangen,ende daer na in Antiochia tot des Conincx *Antiochi* sone, ende in Epheso totten Coninck selve, ende hem versterckte in zijn voornemen teghen den Romeynen Oock hoe die van Etolien eñ *Aminander* een Coninck van die van Athamania van hem af ghevallen zijn.

Hannibal quam met goeden voorspoede tot inder stadt Tyrum/daer is hy ontfanghen gheweest vanden eersten fundateurs der stadt Cartago/ als oft hy ware gheweest in zijn vaderlant/ met alderley eerbiedinghe/ ende als hy aldaer niet lange en vertooch te blijven/ is hy ghevaren tot Antiochien. Doen hy vernam/ dat de Coninck Antiochus wech ghetoghen was/ ende hy was tot des Conincx sone gecomen/ inde voor-stadt Antiochie/ Daphne ghenoemt/ daer hy een spel hielt/ dat jaerlicx ghehouden wert/ daer is hy van hem eerlick ontfanghen gheweest: maer Hannibal en vertoefde daer niet/ ende achterhaelde den Coninc inder stadt Epheso/die noch in zijnen sinne soo hier ende daer wanckelde/ ende onseker was als vander oorlogen wegẽ der Romeynẽ: maer de toecoemst van Hannibal maecte hem de sake wat te neerstiger aen te grijpen in zijnen sin.

Hannibal comt in Tyrus/ Antiochien/ ende Epheso/ bydẽ Coninc Antiochus.

Die van Etolien waren oock tot deser tijt af ghetreden vander Romeynen geselschap/ eñ daer toe oock de Coninck Aminander, daerom dat de Roomsche Raet haer Legaten ghesonden hadden tot Quintium, doen sy begeerden de steden Pharselum ende Leucade/ende sommige ander steden/ also daer af gesproken was in dat eerste verbont.

Die van Etolien vallen af vanden Romeynen.

Hoe de Roomsche vrouwen groote neersticheyt dedẽ, daer mede dat statuyt, daer door haer verbodẽ was, peerlen, gedeylde cleederen, ende andere costelicke cieragie ende juweelen te draghen, wederroepen ende af ghedaen wert.

Tusschen dat groote oorloghe dat noch niet alle geeyndet/ofte oock verwachtende waren/ soo quam daer en tusschen een sake die cleyn ende licht te segghen was/ maer dat quam daer door neerstichept der vrouwen tot een groote twistinge/ ende ginck in deser manieren toe: twee Wijcmeesters Marcus Fundanus, ende Lucius Valerius brachten voor de ghemeynte te Rome/ oftmen soude afstellen ende te niete maken dat recht ende statuyt/ Lex Oppia ghenoemt/ dat hier voortijden Marcus Oppius ende Titus Romuleius de Wijcmeesters(als Quintius Fabius, ende Titus Sempronius Burgemeesters waren) int midden van dat oorloghe van die van Cartago/ ghestelt ende gheordineert hadden: Dat geen vrouwe meer dan een half once gouts hebben/ oft cleederẽ van menigerley verwe ghebruycken/ oft te wagen inder stadt/ende rontsomme een mijle weechs (ten ware sake dattet geschiede tot Godlicke ende openbare officien) varen soude/ Marcus ende Publius Iunius Brutus de Wijcmeesters vereenichden ende beschutten dat recht ende statuyt Oppij, ende seyden/sy woudens niet lijden dattet soude afgedaen worden. Veel edelinghen quamen voort in desen dinghen te raden/ende teghen te raden/ende dat Capitolium te Rome wert met de menichte vanden selven vervult/die dat statuyt Oppij gunstich ende teghen waren: Ende de Matronen en mochten met gheen gheweit/ noch oock door schande/ ofte door ghebot haerder mannen/te huys gehouden worden/ sy beleyden alle straten ende weghen der stadt/ die ontrent der marct lagen/ende baden den mannen die opter marct ginghen/ dewijle dat ghemeyne regiment eñ wesẽ der Romeynẽ bloeyde

Lex Oppia.

Sommighe Wijcmeesters willen de wet Oppia af gheset hebben, ander daer teghen.

Hoe seer dat veel lieden/ sonderlinghe de vrouwen/ begeerden/ om de wet Oppia afgheset te hebben.

de [illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

de ende groeyde / ende oock een yegelick wesen
daghelicx wies ende toenam / dat sy doch toe
laten ende gunnen wilden / dat den Matronen
ende vrouwen haer voorleden juweelen / eñ cie=
ragie wederom ghegheven werde. Dese me=
nichte der vrouwen wert daghelicx meerder /
want het quamen sommighe vanden omleg=
ghende steden ende vergaderinghen daer he=
nen / ende dorsten nu aen spreken den Burghe=
meester / den Schouthedē / ende andere vanden
ghenen die officien hadden / eñ hen baden / maer
sy hadden boven al teghen den eenen Burghe=
meester Marcum Portium Cathonem, ende
die niet te verbidden en was / Ende hy sprack
totten ghenen die gheerne dat statuyt te niet
ghemaeckt hadde / dese woorden:

Oratio M. Cathonis.

Ghy edele eñ ridderlicke Romeynen / indien
een yegelick in zijnen sin voor ghenomen had=
de / dat hy over zijn huysvrouwe de gherechtic=
heyt ende majesteyt eens mans wilde behou=
den / so hadden wy int ghemeyne metten vrou=
wen weynigher te handelen. Maer nu is onse
vryheyt met ghewelt der vrouwen verwonnē /
oock op de marct veracht / ende onder de voe=
ten getreden / ende so wy die bysonder ende al=
leen niet en moghen verdraghen / soo grouwet
ons voor haer allen. Ick hebt gheacht ende ge=
houden voor een fabel / dat in dat Insel Len=
nos al dat manlick gheslachte door eenen aen=
slach ende verbindinghe der vrouwen / soude
gantsch doot gheslaghen ende te niete ghedaen
zijn / waermen vergaderinghe radet / ende hey=
melicken raet toe laet / ist van genen gheslach=
te der menschē haer niet van grooten perijckel
te wachtē / ick macht nauwelick in mijnen sin
bedenckē / oft de sake in haer selven so boos / oft
datse met quaderen exempel ghedaen worde /
dat een gaet ons Burghemeesters ende ander
officiers / dat ander gaet u veel meer aen ghy
ridderlicke Romeynen / want oft een ghemeyn
profijt is oft niet / dat u voor ghehouden wort /
meucht ghy selve bedencken die in dat gespreck
gaen / ende uwe stemme gheven sult. Dese be=
weginghe ende oproer der vrouwen / sy is ghe=
schiet van haer selfs / ende met haren wille / oft
met uwen toedoen / ende macht Marci Funda-
ni, eñ Luci Valerij (die sonder twijfel aen gaet
de versuymelicheyt der officiers ende machti=
gen) en weet ick niet / oft u Wijemeesters oft dē
Burghemeesters meer oneerlick sy / dat ghy
also de vrouwen tot ons stuert / eenen oploop
eñ tweedracht der Wijemeesters te maken. Wy
moeten hier na door desen oproer der vrouwen
een recht ende statuyt aen nemen / also wy hier
voortijts doort af wijcken der gemeynte / van=
den Raetsheeren opten heyligen berch aen ge=
nomen hebben. Voorwaer ick en ben niet son=
der groote schaemte noch cortelinghe door den
hoop der vrouwen op de marct ghecomē / ende
hadde my de schaemte van een yeghelick / ende
de manlicheyt niet meer daer van ontoghen /
dan de schaemte haerder alder / daer mede sy
niet daer voor aenghesien en worden / sy waren
vanden Burghemeester daer versproken ghe=
weest. Ick hadde gheseyt / wat is dat voor een
maniere ende ghewoonte / alsoo hier voor inde
open straten te loopen / ende den wech te beleg=
ghen / ende vreemde mannen aen te spreken? oft
ghy yet meer in ghemeyne steden / dan in uwe
huysen eñ vreemden / dan uwe eygen mannen

Marcus Portius Cato Borghermeester radet datmē de wet Oppia niet en soude affetten.

vriendelicker zijt / hoe wel u oock in uwe huy=
sen niet en betaemt te sorghen. Wat recht oft
statuyt ghemaect oft af gedaen soude worden /
indien de schaemte u Matronen inden eynden
uwer gerechticheyt mocht behoudē / want on=
se voorvaders ende ouders en hebben niet ghe=
wilt / dat de vrouwen yet (oock in haer sonder=
linghe saecken) sonder momboors handelden /
maer dat sy warē inde macht haerder ouders /
haerder broeders ende mans / wy (dat den Go=
den bequaem sy) lijden noc / dat sy dat regiment
aen haer nemen / ende sy haer op de marct inde
vergaderinghe ende kiesinghe onderminghen /
wat doen sy anders opter straten ende weghen
dan dat sommige raden dat begeerē des Wije=
meesters: de andere duncken dat behoorlick te
zijn / dat men dat recht eñ statuyt vandē verbo=
den juweelen ende cost der vrouwen af doen
soude? Geeft den toom der machtigher nature=
ren / ende onghetemden dier / hoopt eñ en denct
niet / dat sy haerder vryheyt een mate maken
sullen / sy en wert dan van u ghemaect / dat sal
zijn dat lichtste / dat de vrouwen verdriet / ende
haer van onsen voorvaders oft den statuytē is
op gheset te lijden / sy beghecren vryheyt / eñ wy
willen warachtich segghen / mis vryheyt alder
dinghen / indien sy dit behouden ende vercrij=
ghen / wat en sullen sy daer na niet versoecken?
Vertelt ende bedenckt alle vrouwelicke recht /
met welcken onse voorvaders hare misvryheyt
ghebonden / ende haer mannen onderworpen
hebben / met dien sy alle ghebonden zijn / noch=
tans meucht ghyse qualick behouden / indien
wy toe laten ende lijdē / dat sy alle haer voorne=
men vercrijgen / ende ten laetsten den mannen
gelijck zijn / ghelooft ghy oock / dat sy dan wat
van u lijden oft verdragen sullen? so haest sy be=
ginnen te worden ws gelijck / so sullen sy bovē u
willen zijn / by den God Herculus, sy sullender
tegen zijn ende spreken / datter niet nieus tegen
haer op gestelt oft gheordineert en sal worden /
sy en bidden niet datmen haer recht / maer on=
recht toe laten sal. Veel meer biddē sy / dat ghy
af doen eñ wederroepē wilt dat recht / dat ghy
aen genomen eñ met uwen stemmen geboden /
dat ghy oock int ghebruyck eñ int versoecken
veel jaren gheprésen hebt / so veel bidden sy / dat
ghy int af doen ende wederroepen eens rechts /
de andere oock onrachtich ende van onwaer=
den maect / gheen recht en isser allen menschen
ghenoech bequaem / alleen werter ghevraecht
oft dat den meestendeel / ende int ghemeyn pro=
fijtelick ende goet sy / indien een yeghelick sou=
de breken ende om werpen dat recht / dat hem
bysonder schadelick ware / wat waert der ge=
meynte ende allegader van noodē / recht te ma=
ken ende te ordineren / dat den ghenen / teghen
welcken sy geordineert zijn / van stonden aen af
doen mochten? Ick wilde wel hooren wat oor=
sake dattet is / daerom de vrouwen also bewe=
ghet ende becommert hier voor inde gemeyne
straten ende op de marct loopen / haer noc van=
den gemeynen ghespreck der Romeynen nau=
welick onthoudē / doen zijt daeromme? so haer
voorvaders / haer mannen / kinderen ende broe=
ders (die van Hannibal ende die van Cartago
zijn ghevanghen) quijt ghelaten ende ghelost
moghen worden? Het is eñ moet zijn altijt ver=
re van ons alsodanighen gheluck onses staets
ende wesens / nochtans doē alsodanigen onge=

val

Int jaer vãder stadt 559. val in onsen regimente was / en hebt ghy dat haerder goedertierẽ bede niet toe gelaten/maer noch de goedertierẽhept oft de sorchvuldichept voor den haren / maer alleene de gheestelichept heeftse vergadert/sy willen by avontueren ontfanghen de Godinne Cibeles, die daer coemt vander stadt Pessimonte wten lande Phrigia/ wat machmẽ doch voor houden tot een oorsake deser vrouwẽ oploop / dat eerlic is te seggen? dat wy schijnen ende blincken van goude ende purpere/so mogen sy segghen/ dat wy vyerdaghen ende werckedaghen varen door de stadt/ als die triumpherẽ/ so dat recht eñ statuyt van der vercieringhe ende cost der vrouwen is verwonnen ende af ghedaen/eñ uwe stemmen gevangen ende van daer ghenomen zijn / op datter gheen mate zijn en soude der costelickhept ende der wellust. Ghy hebt my dicwils hoorẽ claghen vanden cost der vrouwen / ofte vander costelichept der mannen/niet alleene vandẽ gemeynen slechten burghers/ maer oock vanden cost der machtighen/ende dat de stadt van Rome seer cranck ligghet van dese twee ghebreken/ dat is aen ghierichept ende wellustichept/ welcke twee siectẽ alle groote heerlichedẽ/ Keyserdom ende andere rijcken omgekeert hebben. Dese (so vele meer ons wesen eñ staet beter eñ gheluckigher is / oock onse macht daghelicx meer wasset/ende als nu tot over Griecken ende Asia ghecomen is / welcke landen met alle lichtveerdichept / wellustе ende ydelhept zijn vervult/grijpen ende tasten aen de Coninclicke schatten) sorghe ick / dat ons dese wellust ende rijckdom der landen meer bedwingen/dan wy den selven verwonnen oft in genomen hebben. Ghelooft my/ de teeckenẽ ende andere costelicke silveren beelden/ die vander stadt Syracusa tot Rome zijn gebrocht / zijn deser stadt moeylic ende hatich/ ick hoore nu so vele Romeynen loven de cieragie ende juweelen vanden steden Corintho ende Athenen / ende verwonderen hẽ vanden selven / bespotten oock de aertsche vaten der Romeynscher Goden / die van haer op gestelt zijn/ ic woude veel liever den selven Goden ghenadich hebben / als ic hope dat sy zijn sullen / indiẽ wy die in haer landen ende steden blijven lieten. By ghedachtenisse onser vaders heeft Pyrrhus de Coninck door zijn Raet ende Legaetschap Cyneam met geschenck ende gaven niet alleene versocht den moet der mannẽ/ maer oock der vrouwen.

Tot dien tijden en was noch niet ghemaect dat recht ende statuyt Oppij te bedwinghen de overvloedichept der vrouwẽ / niet te minder en nam gheen vrouwe eenich gheschenck : wat dunct u dat de oorsake is? voorwaer gheen andere dan dese / dat onse voorvaders gheen oorsake gehadt en hebben yet vã dien te setten/doe ter tijt en isser gheen overvloedichept gheweest diemen hadde mogen verbieden / ende ghelijck alst noot is/ eerst de cranchept te bekennen eermen de medecijne ghebruycken sal. Also zijn oock de ydele begeerten der menschen eer ghewassen/dan de rechten ghemaeckt zijn/ die den selven een mate gheven souden. Wat heeft verweckt dat Recht Licinij, daer inne ghebodenende gheordineert was / dat geen burgher soude meer dan vijf hondert morgen ackers hebben ? alleene de groote begheerte / de ackers te hoope te bringhen. Wat heeft de oorsake ghe- (Lex Licinia.)

weest dat Recht Cincij te makẽ / vanden gavẽ ende gheschencken? alleene/om dattet ghemeyne volck begoste den Raet chijnsbaer te worden ende tribuyt te gheven. (Lex Cincia.) Also en ist gheen wondere datmen tot dien tijden teghen dat Recht Oppij oft eenichs anders niet begeert en heeft dat der costelickhept ende juweelen der vrouwen een mate geven soude/doe sy oock hout eñ scharlaken (dat haer ghegheven/ende niet wille gheboden wert) niet en namen / indien nu Cyneas inder stadt van Rome met alsulcke gaven om ginck / so hadde hy gevonden de vrouwen inde open straten/ diese genomen hadden. Ick en mach oock geẽ oorsake vinden sommigher begeerten / want als dese den sommighen betaemt / so en sout u nochtans niet betamen/ haddet by avontueren in hem wat natuerlicke schaemte oft onwille/ also dit Recht wort gheleken by de cleedinge ende cieragie alder vrouwen/daer mede niet een vrouwe beschaemt oft bedroeft en is/wanneer sy dat niet draghen en mach/ dat aen den anderen ghesien wert/want dit is de eerste schaemte / dat is de vrechept oft armoede / maer dit Recht neemt beyde de schaemten wech/so ghy niet en hebt/ dat u niet en betaemt te hebben. De rijcke spreect / ick en wil dese ghelijckenisse niet lijden / waerom en soude ick niet met gout ende fluweel geciert ghesien worden ? waerom soude de armoede vanden anderẽ/onder desen schijn des Rechts worden verborghen? daer mede sy geacht ende aenghesien worden dat sy dat hadden / indient betaemde / dat sy nochtans niet hebben en moghen. O ghy ridderlicke mannen/wildy desen twist uwen vrouwen opleggheh ende ghehenghen/dat de rijcke dat hebben willen/ dat geen andere hebben en mach/ ende de arme haer boven haer vermogen strecken / daerom sy vanden rijcken niet om dies willen veracht en worden/ diet vanden haren vermach/salt laten maken/ de welcke des niet en vermach / salt haren man bidden. O den onsalighen man / hy wort ghebeden oft niet / so hy sien sal wat hy niet en gheeft/dattet van een ander gegeven wort. Nu bidden sy ghemeynlick den vreemden mannen/ eñ dat meer is/bidden sy dat recht eñ haer stemme daer toe te gheven / ende vercrijghent vanden sommighen/die teghen u/ uwe goeden eñ kinderen niet en zijn te verbidden / so haest dat recht eñ statuyt op hout ende afgedaen is/ den costen der vrouwen een mate te gheven/ so en suldy den selven nemmermeer gheene mate makẽ. Ghy Romeynẽ en sult u niet latẽ duncken/dat dese sake in desen state bleve/daer inne hy is ghewеest/ te voren ende eer daer van een recht ende statuyt is ghemaeckt gheweest / het is seker der den boosen ende schalckẽ niet te beschuldighen / dan haer te absolveren ende quijt te laten/ eñ so waert lijdelicker de onmatichept der vrouwen/datter geen recht oft statuyt daer van en hadde ghemaect gheweest / dant nu sal zijn / wanneer de banden vanden selven rechte ende statuyt afghedaen worden / ghelijck als eẽ wilt/ wanneer dat verweet is ende toornich/ ende daer na wtgelaten wort. Ic rade datmen in gheender manieren dat Recht Oppij van de matichept eñ costelichept der vrouwẽ niet af en doet/oft wederroepen en sal/ wat ghy doen sult oft raden / begheere ick dattet de Goden salichlicken willen beschicken ende ordineeren.

Daer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Daer na als de Wijcmeesters die daer belooft hadden / dat sy wouden de wederroepinge des Rechts Oppij behinderē / doe sy daer seer weynich totter meyninge Marci Cathonis toe geleyt eñ ghedaen hadden / hief aen Lucius Valerius, ende voor zijn stemme die hy ghegheven hadde / seyde hy aldus:

Oratio L. Valerij de Wijcmeester / by de welcke hy verantwoort zijn voortbringen vā het afstellen vande wet Oppia.

Waert by also dat alle ghemeyne burghers te raden ende teghen raden / dat van ons begheert wort hier voor ghetreden waren / hadde ick oock uwe stemme ende meyninghe stille swijgende verwacht ghy edele Romeynen / om dat ick vermoede dat van beyde zijden daer vā ghenoech ghesproken is: Maer nu de alder stantachtichste Burghemeester Marcus Porcius niet alleene met zijnder achtbaerheyt / met ten welcken hy ghenoech de macht heeft: maer oock met langhen ende ernstigen woorden ons begheeren aen ghevochten heeft / so is het van noode met corten woordē daer op te antwoorden / welcke Catho doch meer woordē in straffinghe der Matronen / dan om teghen te raden onser begheeren verteert heeft / die oock (daer mede hy in twijfel settet / oft de vrouwen dat selve) dat hy straft wt hem selvē / oft door onser der Wijcmeesters onthiet gedaē hadden / dit is een belacchlicke sake / eē vergaderinge / een oproer / ende somwijlen een vrouwelicke oploop geheeten / ende een afschepdinge genoemt / ons Wijcmeesters daer mede teghen dat gesproken heeft niet meer met woorden / dā metten wercken te beschuldigen / dat de vrouwen ons in de open straten ghebeden hebben / datmen alsulcken recht / dwelcke haer door dat oorloghe / ende in harde scharpe tijden op gheleyt / nu inden vrede / ende so dat wesen eñ gemeyne regiment der Romeynen groeyt ende voorspoedelick is / wederom afsette. Ick weet dattet zijn groote woorden / ende die met naersticheyt ghesocht worden / de sake te beswaren ende groot te maken / ick weet oock dese ende anders / wy weten oock alle dat Marcus Catho niet alleene een volstandich / maer oock een vreesselick spreker ende straffer is / so hy nochtans van natueren goedertierē is. Wat nieus hebbē doch de Matronen nu laestleden ghedaen / daer inne dat sy inde sake die haer aē gaet / vergadert openbaerlick opter straten ende op der marckt weghen zijn? zijn sy voor desen tijt noyt openbaerlick ghesien gheweest?

Cathonis Origines.

Ick wil tegen u hierom werpen uwe eygen boeck ende schrift / Origines ghenoemt / daer inne den oorspronc der landen ende steden van u beschreven zijn / verneemt hoe dicwils sy dat / ende tot allen tijdē onsen staet ende wesen profijtelick gheweest hebben. Van beghin als Romulus de eerste Coninck te Rome regeerde / doe dat Capitolium vanden Sabinen in genomen / ende midden op de marct van beyden hoopen ende banieren ghevochten / en wert niet door onderloopen der vrouwen tusschen twee spitsen den strijt neder gheleyt?

Wat isser geschiet (na dat de Coningen van Rome verdreven waren) doe de hoopen ende Legioenen der Volscen met haer Hooftman Martio Coriolano, haer heyr vijf walsche mijlen van Rome gheleyt hadden / hebben niet de Matronen alsulcken heyrcracht / daer van de stadt van Rome overvallen soude hebben gheweest / afghekeert? Daer na als Rome vanden Gallen / die wy Fransoysen noemen / in ghenomen was / van waer quam dat gout daer mede de stadt ghelost wert? Voorwaer de vrouwen hebbent met goeden wille onder haer allē te samen ghedraghen / ende inden ghemeynen schat over ghelevert. In dat laetste oorloghe teghen Hannibal ende die van Cartago (daer mede ick niet en vertelle de oude gheschiedenissen) doe daer ghelts ghebreck was / hebben niet de weduwen de ghemeyne schatcamere gheholpen? eñ doe den nieuwen Goden vanden Romeynen in haren twijfelachtighen saken te hulpe ontboden eñ gheroepen zijn geweest / en zijn niet alle de Matronen aen der zee ghetoghen / de Godinne Cibeles, de moeder van Idea ghenoemt / te ontfanghen? Marcus Catho die seyt de saken zijn ongelijck / het en is oock mijn meyninghe niet de saken te vergheliicken / het is ghenoech dat ick ontschuldighe / datter niet nieus vanden vrouwen bedreven en is. Maer dat hē niemant verwondert en heeft int ghene dat de vrouwen gedaen hebben in saken / beyde mannen ende vrouwen aengaende. Hoe coemtet dat wy ons verwonderen in saken van dat ghene dat haerluyden alleene aengaende is? wat hebben sy doch ghedaen? By dat geloove der Goden / wy hebben seer hooveerdighe ooren / want also de Heeren doch niet en versmaen / de bede ende begheerte van haer eyghen knechten / dat wy so onwillich zijn ende ons stooren / wanneer wy van onsen eerbaren vrouwen ghebeden worden. Ick come nu daer toe / daermen mede besich is / inden welcken de woorden des Burghemeesters twijfelachtich gheweest zijn / want hy is onwillich ghewoorden / datmen eenich statuyt af doen soude / ende bysonder dat recht datter ghemaeckt is / de overvloedicheyt ende de groote cost der vrouwen te bedwingen / de gemeyne woorden die hy gehadt heeft voor zijn recht / heeft daer een Burghemeester wel betaemt / ende dat teghen der vrouwen onmaticheyt / zijn den swaren ende naersighen manieren Cathonis wel ghelijck / daerom ist periculoos / indien wy niet en bewijsen / wat te vergheefs in beyde saken ghesproken is / het mochte u een dolinghe voor ghegheven ende ghehouden worden / want ghelyckerwijs als ick bekenne / dat wt de statuyten die niet op eene tijt / maer inder eewicheyt van des ghemeynen profijts weghen ghemaeckt zijn / en souder geene afghedaen worden / dan alleene / dat het ghebruyck ende ghewoonte straft / ofte den staet ende dat ghemeyne wesen onprofijtelick houdet / also sie ick aen ende bekenne / dat de andere statuyten / na dat de tijt wtwijsende is / dat de selve (also te spreken) dootlick / ende metter tijt te verwandelen zijn / de rechten / die in den payse ghemaect worden dickwils inden oorloghe / ende inden oorloghe ghemaect worden door den pays afghedaen eñ wederroepen / als in regeeringhe der schepen / sommighe stucken in goeden / eñ sommighe stucken in contrarien winde ende wederom profijtelick te ghebruycken zijn.

Dese dinghen zijn die also vander natueren onderscheyden / wt welcker aert mach dan dit recht zijn / dat wy begeeren af te doen? ist ooc eenich oudt Coninclick recht / dat metter stadt van Rome voort ghecomen ende gheboren is / ofte dat andere / dat vanden thien mannen die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vãder stadt 559.

ghecoren worden/ om de Roomsche stadt rechten te maken/ ende inde twaelf tafelen beschreven/ sonder den welcken onse voorvaders ende ouders ghemeynt hebben/ vrouwelicke eere en mochte niet behouden worden/ het is ons oock te vreesen / dat wy metten rechte oock de vrouwelicke goedertierenheyt ende bystandicheyt afdoen sullen? Wie en weet niet/ dat dit nieuwe statuyt doe Quintus Fabius ende Titus Sempronius Burgemeesters waren voor twintich jaren ghemaect is? sonder welcken de Matronen tot Rome so veel jaren met goeder manierẽ gheleeft hebben/ wat perijckel is daer inne / oft dat afghestelt worde / dat sy haer daerom totter overvloedicheyt gheven souden. Want indien dat recht daerom ghemaeckt ware/ dattet de wellust ende onmaticheyt der vrouwen soude wech nemen/ ware te sorghen/ wanneert af ghedaen worde / dattet de vrouwen meer verwecket/ maer waerom dattet ghemaect is/ bewijset ons aen de tijt.

Hannibal Hooftman van die van Cartago was een verwinder inden Walschen lande/ tot Cannas in Apulien gelegen / ende hadde inne Tarentum / Arpos ende Capuam / ende wy waren verwachtende / dat hy zijn heyr voor de stadt van Rome bringhen soude/ onse ghesellen ende vrienden ghinghen ons af/ wy en hadden gheen crijchs knechten om ons heyr te vernieuwen ende te verbullen / wy en hadden gheen schipghesellen/ om onse schepen te beschudden/ oock gheen ghelt inde schatcamere / de eyghen knechten worden gecocht / ende henluyden geweer ende wapen ghegeven/ op dier condicien/ wanneer dat oorlooch ghedaen ware / dat dan haer Heeren den loon voor hen betaelt soude worden / indien daghen beloofden de soudeniers ende Daciers / sy wouden ghelt opbringhen / vrucht ende andere dinghen / dat totten nootdruft des oorlooghes van nooden ware/ Wy hebben totten royers der schepen eyghen knechten bestelt / ende hen vanden opghesetten chijns haer soudye betaelt / wy hebben alle dat gout ende silver openbaerlick te hoope ghedraghen / ende dat is vanden Senatores eñ Raetsheeren aenghevaert gheweest / weduwen ende weesen hebben haer ghelt inde schatcamere ghebrocht / ende wert door een ghemeyn gebot vercondicht/ dat niemant meer ghewrocht/ geslagen oft geteeckent silver oft gout by hem te huys behouden oft hebben en soude.

Sijn doe ter tijt de vrouwẽ oock onledich eñ inde overvloedicheyt der juweelen becommert gheweest? doe dat begheert was/ dat recht Oppij alsulcke overvloedicheyt te bedwinghen/ doe dat hoochtijt ende offer der Godinne Cereris achter ghelaten wert / ende alle vrouwen treurden/ doe geboot ende beval haer de Raet/ dat sy souden haer treuren in dertich daghen eynden. Wien en ist niet openbaer / dat de armoede ende dat ghebreck der stadt / ende doe dat ghelt van alle burghers bysondere totten ghemeynen profijt des staets ende wesens gheheert wert. Hebbẽ dit recht beschreven so langhe te ghedueren / so langhe de oorsake waerom dattet beschreven was/ blijvẽ soude/ Want waert sake / dattet also tot dien tijden de Raet als vã des tijts wegen geordineert eñ geset / oft dat Roomsche volck gheboden hadde / soude ende moeste eewich behouden worden. Waerom gheven wy dan den ghemeynen burghers haer ghelt wederom? Waerom en verpachten wy niet nu onse tollen ende renten om ghelt? Waerom en coopen wy niet eyghen knechten/ die doe reysden? Waerom en gheven wy sonderlinghe burghers niet / die daer roeyden / als wy doe ter tijt ghegheven hebben? Alle andere ordinancien / alle menschen ghevoelen veranderinghe onses wesens in eenen beteren staet/ ende tot onsen huysvrouwẽ soude alleene geen vreucht ende verghetelheyt des ghemeynen paeys ende ghemeyner ruste niet comen? Wy mannen ghebruycken scharlaken/ die daer zijn inde macht ende officien hebben / die daer zijn inden Priesterlicken staet / ende onse kinderen ghebruycken daer de cleederen die met fluweel oft purpere ghewrocht zijn. De machtighe ende officiers in onse omligghende ende onderdanighe steden/ hebben die privilegien / dat sy cleederen met fluweel ende purper gewrocht moghen draghen / ende niet alleene dat sy dat hebben binnen haer leven tot een cleynodie/ maer wanneer sy gestorven zijn/ wordẽ sy metten selven verbrant/ willẽ wy alleene den vrouwen verbieden fluweel ende scharlaken te ghebruycken / eñ so het u mannen betaemt tot een ghestrijpt cleet dat selve te ghebruycken/ wildy niet toe laten uwer huysmoeder dat sy een fluweelen cleet hebbẽ mach? ende u paert sal costelicker ghedect zijn / dan uwe huysvrouwe ghecleedet? Maer inden scharlaken/ fluweel oft zijden doeck/ dat versleten ende verteert wort / en sie ick gheen onrecht/ ende nochtans een oorsake der vreckheyt/ bysonder int gout (indẽ welcken gheen verlies en is/ dan dat loon vandẽ arbeyt) wat boosheyt schuylt dan daer inne? Het is meer een hulpe ende bystant des gemeynen profijts / also ghy versocht hebt/ gheen sonderlinghe afgunst en ware tusschen haer (seyt Catho) wanneer de vrouwen alsulcx geen en hadden/ maer sy dragen alle lijden/ ende sien haren onwille / wanneer sy sien dat alsodanighe juweelen ende cieragie den vrouwen des Latijnschen naems ende landes toe ghelaten/ die u benomen zijn / ende dat die blinckende zijn van gout/ ende fluweel/ dat die oock varen door de stadt/ ende sy te voete sullen navolghen/ als oft dat rijcke inden selvẽ/ ende niet in haerder stadt en ware. Dat mochte wel doorwonden dat herte der mannen / wat dunct u oft dat niet en soude becommeren dat herte der vrouwẽ/ noch macht oft officien / noch Priesterlicken staet/ noch triumphe / noch cleynoodien / ghiften oft roof inden strijt vercregen/ en mogen haer niet ghebeuren/ reynicheyt/ vercieringhe/ ende cleederẽ zijn cleynodien der vrouwen/ daer verblijden ende glorieeren sy inne. Dese hebben onse voorvaders ghenoemt een vrouwelicke verciering/ wat legghen sy meer af in haer droeffenisse/ wat nemen sy anders aen haer/ wanneer sy de droeffenisse aen deen zijde setten/ wat doe sy meer aen inden dagen der blijschappen ende der bevaerden/ dan haer beste juweelen eñ cleederen? Waert by also dat ghy afdedet dat recht Oppij, en waert dan niet in uwer macht / daer af te verbieden dat ghy woudet/ dat nu dat statuyt doet verbieden / de huysvrouwen sullen te weynigher ghetrouwe zijn? sy sullen oock sommighen in haer ghewalt (ende als haer susteren) in handẽ zijn/ de dienstbaerheyt der vrouwen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

wen en wort nemmermeer af ghetoghen van haer luyden/terwijle haer kinderen ende de hare leven: Sy vervloecken oock de vryheyt/ die haer weduweschap eñ onvruchtbaerheyt maken/ sy hebben liever dat hare juweelen eñ vercieringhe staet in uwen wille / dan inden rechten/ ende so sout ghyse in uwer macht ende bescherminghe/niet in dienstbaerheyt houden/ eñ meer van haer soudet willen / vader oft mannen/dan Heeren gheheeten worden.

De Burghemeester Catho ghebruyct sommighe nijdighe woorden/ende dese saecke ghenoemt eenen oploop ende aftreckinge der vrouwen/ want dit is perijckel gheheeten/ dat sy niet den heylighen berch als dat Roomsche volck vertoornt zijnde gedaen heeft/ ofte Aventinum den berch in nemen/men soude medelijden met haerder cranckheyt hebben / wat ghy oock bekent ende achtet/ende so ghy meer vermeucht/ so veel te meer soudet ghy u uwes machts matelick ghebruycken.

Doen alle dese woorden tegen ende voor dat Recht ghesproken worden / soo ghebeurdet dat op den dach daer nae een grooter menichte der vrouwen openbaer opter straten waren / ende beleyden met eenẽ hoop alle de deurẽ des Wijcmeesters/die daer de begheerte ende bede haerder medegesellen verhinderde/ende en zijn oock niet af ghetreden oft gheweken / soo langhe tot dat de selve Wijckmeesters af lieten van haren propooste. Daer na en wasser gheen twijfel in/ alle geslachten der stadt souden dat selve Recht af doen / ende wert alsoo af ghestelt twintich jaer nae dat het ghemaeckt ende gheordineert is gheweest.

De Wet Oppia afgheset.

Hoe *Portius Catho* de Burghemeester in dat lant vã Spaengiẽ met heyrs cracht tooch. Ende wan de stadt Emporium, eñ dat lant tot vrede brochte.

De Borghemeester Marcus Portius Catho, treckt in zijn regeeringhe van Spaignen.

NA dattet recht Oppij af gedaẽ was/ van stonden aen tooch Marcus Portius Catho de Burghemeester met vijfentwintich langhe schepen / dier vijf vanden ghesellen der Romeynen waren/ ende quam inde haven der stadt Lune / niet verre van Luna ghelegen / daer henen hy oock dat heyr gheboden hadde te comen / ende doen hy ghesonden hadde inde plaetsen aen der zee gheleghen / ende te hoope ghebrocht hadde menigherley schepen/ voer hy van Luna/ende gebood hen / dat sy hem inde haven Pyrenen genoemt souden volghen / van daer wilde hy met een groote menichte der schepen teghen den vyanden trecken/ende voeren alsoo voorby dat gheberchte der Genuesers ende der contreyen der eynden van Gallien / ende quamen opten ghesetten dach te samen / van daer quamen sy totter stadt Rhoda / ende aldaer wert de hulpe van Spaengien / die inder stadt lach met ghewelt wt gedreven. Van Rhoda quamen sy met voorspoedighen winde totter stadt Emporias/ aldaer traden alle de hoopen te lande/ wtghenomen de schip-ghesellen.

Luna.

Emporium twee steden.

Tot dier tijt waren Emporie twee steden/ oock met mueren onderscheyden / de eene stadt hadden de Griecken in/ die van Phocea ghecomen waren/ ende van den genen die van Massilien haren oorspronck hebbẽ. De andere stadt haddẽ in de Spaengiaerts: maer de eerste stadt der Griecken aen der zee gheleghen / was sterck ghemaect met eender mueren / die in het ronde drie duysent schreden groot was. Dat derde gheslachte der inwoonders waren de Romeynen/die vanden Keyser Augusto geset/ende na dat de sonen Pompeij des grooten verwonnẽ/ waren sy daer henen ghetoghen/ ende worden daer nae alle in een ghemeyne stadt vergadert ende ghemenghet/ de Spaengiaerts ten eerstẽ/ ende ten laetsten de Griecken zijn inde Roomsche stadt gheroepen ende op ghenomen. Een mochte hem wel verwonderen / wanneer hy saghe/ dat de stadt op eender zijden aen de open zee / ende op de ander zijde die van Spaengien (een onvertsaecht ende strijtbaer volck) daer teghen/over zee gheleghen waren/wat doch haer beschutten mochte? Voorwaer de conste ende de deucht der ridderlicker oeffeninghe is gheweest een behoeder der onvastichheyt / welcke conste de vreese onder den stercken wel te hoope hout. Dat deel der mueren tegen dat velt/ hadden sy neerstelick ende wel bevest / ende sterck ghemaecht/ ende maer een poorte aen dat eynde laten setten / die altijt een vanden machtichsten bewaerde / des nachts waecte dat derdendeel der burghers opter mueren/deden dat oock niet wt ghewoonheyt oft van rechts weghen/ maer met alsulcker sorghe hielden sy wake/ als oft de vyanden voor der stadt gheweest waren/ sy en lieten niemant vandẽ Spaengiaerts inder stadt / sy en gingen oock selve sonder oorsake niet wt / maer totter zee was den wtganc eenen yeghelicken gheopent / totter poorten welcke teghen der Spaenscher zijde gheleghen was en ghinck nemmermeer yemant wt / dan metten hoopen / dat waren het derdendeel der burghers / die den voorledẽ nacht de wake opter mueren ghehoudẽ hadden / de oorsake waerom sy dan wt gingen/was dese/dat de Spaengiaerts / als die der zee oncondich waren ende ongewoon/ verblijden haer met malcanderen te hanteeren ende te coopen/ so watter vreemts daer henen te schepe ghevoert wert / sy wilden oock in brenghen de vruchten van haren ackers. De begheerte deses gewisselden profijts teghen den anderen brocht het te passe dat de Grieckẽ inde Spaensche stadt openinge hadden. Sy waren oock so veel te sekerder / dat sy onder dat decksel der Roomscher vrientschappe verborghẽ laghen/welcke sy / als niet cleynder macht/dan die van Massilien/ also hebben sy nochtans met ghelijcker trouwen den selven gheeert ende ghehouden / sy namen oock doen ter tijt den Burghemeester Cathonem, eñ zijn heyr ghesellicken ende goetwillich op / eñ Marcus Catho vertoefde sommighe daghen daer selve/ so langhe hy vernam/waer ende hoe veel de hoopen der vyanden zijn mochtẽ / ende daer mede den tijt niet onnuttelicken te verghees wech en liepe / brocht hy den selvẽ tijt over met den knechtẽ/die hy aen stelde om met malcanderen te oeffenen / het was den tijt des jaers/ datmen dat cooren ende de vruchten in der schueren plach te hebben/ also ghebood hy oock den incoopers der vruchten / dat sy gheen vruchten en souden bestellen / seyndese nae Rome/ende seyde: het oorloghe sal haer selven wel voeden.

Emporium een stadt aen de Spaensche zee ghelegen.

Den handel vande Griecken eñ Spaignaerts inde dobbel stadt Emporium.

Marcus Catho begint in Spaignen te oorloghen.

Hy tooch daer na van Emporien/ verbrande

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 559.

de landen der vyanden / ende verdestrueerdese: hy verbulde oock alle omlegghende steden met vluchten ende verschrickinghe. Op dese selve tijt als Helvius vanden wterste van Spaengien quam / eñ af tooch met zijnder hulpen/ als ses duysent mannẽ/ die hem van Appio Claudio den Hooftman waren ghegeven / quamen hem teghen die van Celtiberien met eenẽ grooten hoop by der stadt Illiturgium. Ende als Valerius schrijft /so zijnder gheweest twintich duysent gewapende/ twaelf duysent zijnder af verslaghen/ de stadt Illiturgium ghewonnen/ ende alle die tot haer jaren ghecomen waren/ zijn doorsteken gheweest.

De Celtiberẽ worden in Spaignen gheslaghen.

Illiturgium inghenomen.

Daer na quam Helvius in dat heyr Cathonis, ende ter wijlen het lant voor de vyandẽ seker was / seyde hy wederom de hulpe in dat wterste van Spaengien / ende Helvius tooch na Rome: Daer is hy in ghetogen inder stadt/ ende te voete eerlick ghetriumpheert / om dat hy de sake wel wt ghericht hadde/ eñ hy brocht inde schat-camer veerthien duysent/ seven hondert ende tweendertich pont onghewrocht silvers/ des gheslaghen ende ghewrochten silvers menich duysent pont: De oorsake waeromme dat Helvio de triumphe vande waghen niet ghegunt ofte toe ghelaten en wert / was dese/ dat hy onder eens anders bevel ende macht/ eñ in eens anders toe gheordineerden lant hadde ghestreden / maer twee jaer daer naer is hy wederomme ghecomen: Doe dat wterste lant van Spaengien zijnẽ navolger Minutio wert ghegheven/ dat naeste jaer daer na wert hy aldaer met eender langher crancheyt behouden/ alsoo is Helvius alleen twee maenden te voren in ghetogen tot Rome verblijdende/ eer dat zijn navolgher Quintius Minutius triumpheerde. Dese selve heeft oock ghebrocht inde schatcamere vierendertich duysent ende acht hondert pont onghewrocht silvers / ende des gheslaghens veel meer.

Marcus Helvius hout een cleyn triumphe.

Quintius Minutius houdt triumphe.

Hoe sommighe Lants-heeren haer Legaten totten Roomschen Burghemeester *Cathonem* seynden, ende vander Romeynen weghen zijn hulpe ootmoedelick begheerden.

Daerentusschen hadde Portius Catho de Roomsche Burghemeesters zijn heyr niet verre van der stadt Emporien liggende/ daer henen quamen tot hem drie mannen van den Heere van Ilergeto (Bilistages genoemt) in Legaetschap geseynt/ onder den welcken een des Heeren sone was/ ende verlaechden hoe haer stadt eñ slot belegen/ ende bestormt wert/ en was oock gheen hopinghe des wederstants / ten ware dat de Romeynen daer henen haer hulpe seynden / vijf duysent knechten waren ghenoech/ de vyanden en soudẽ oock niet blijvẽ/ indien also groote macht tot haer quame.

Gesantẽ van Bilistages Heere van Ilergeto comen byden Borghermeester Catho.

Tot deser bootschappẽ seyde Catho: hy was voorwaer becommert van haerder perijckel ende sorghen aengaende/ maer hy en hadde soo groote menichte eñ hoopẽ niet by hem (om dat de groote macht der vyanden niet verre van hẽ gheleghen en was / metten welcken hy daghelicx verwachtende was te treffen / eñ wanneer hy met hen aen der spitsen soude slaẽ) dat hy in de deylinge zijns heyrs zijn macht seker of sonder sorghe coste verminderen.

Doe de Legaten dese woorden hoorden/ vielen sy op haer knien voor den Burghemeester weenende/ ende baden dat hy hen in alsulcken vreesselicken ende sorchlickẽ saken niet en wilde verlaten/ want indien sy vande Romeynen af gewesen worden/ waer dat sy dan henen gaẽ souden? Sy en hadden geen gesellen/ sy en hadden oock nerghens gheen ander hopinghe op der aerden/ sy mochten wel van desen perijckel ontslaghen zijn / hadden sy willen vanden gheloove wijcken/ eñ haer metten anderen door dẽ eedt verbonden hebben/ sy en hadden haer met gheen dreyghen / oft met eenighen perijckel laten beweghen / ende hoopten daer waer hulpe ende troost ghenoech by den Romeynen: indien haer dat van Cathone den Burghemeester geweyghert worde/ soo wilden sy de Goden ende de menschen tot ghetuyghe nemen / dat sy teghen haren wille / ende daer toe bedwonghen/ afvallen moesten / daer mede sy niet en ledẽ/ dat de goede burghers van Sagunto geleden hadden/ ende meer metten anderen Spaengiaerts (dan sy alleen) verderven/ ende worden also desen dach sonder antwoort ghelaten. De naeste nacht begonste Cathonem de twijfelachtighe sorchvuldicheydt te beweghen / hy wilde den ghesellen niet verlaten / hy en wilde zijn heyr niet verminderen / daer door hen niet binnen dier tijt / ende inden strijt perijckel in brenghen mochte/ ende was vander meyninghe / hy wilde zijn heyr niet verminderen / daer door hem de vyanden geen smadicheyt aen en leyden / eñ docht in hem selven/ zijnen gesellen ende vrienden de hopinghe der hulpe voor twerck te bewijsen/ ende dat dickwils de waen soo veel als de waerheyt vermochte (voor al in oorloghen) ende dat die / wanneer hy geloofde dat hy hulpe hadde door alsulcken troost / alsoo wel met hopen ende koenheyt behouden worde / als oft hy hadde hulpe ontfanghen.

De Gesanten houden aen om bystant te hebben.

Daer na antwoorde hy des anderen daechs den Legatẽ/ ende seyde: hoe wel hy sorchde indien hy een ander macht leende/ so soude hy zijn eyghen cracht ende stercte verminderen/ nochtans en wilde hy henluyden indien grootẽ noode niet verlaten / ende wilde meer den tijt ende haer perijckel / dan zijns selfs bedencken / liet ghebieden ende vercondighen den derden deel wt alle hoopen / sy souden vroech ende by tijde cokẽ de spijse / die sy inde schepen tot hen nemẽ wilden/ gheboot oock dat de schepen opten derden dach bereyt souden zijn/ ende beval de twee die in Legaetschap tot hem ghesonden waren/ sy souden alsulcks Bilistagi haren Heere / ende die van Ilergeto bootschappen. De sone des selven Heere / hielt hy met gheschencken ende anders seer vriendelick by hem. De Legaten en togen niet eer van daer/ dan doe sy de knechten te schepe saghen gaen: Ende als sy dat te huys voor der waerheyt seyden: worden mettẽ selven gheruchte niet alleen sy / maer oock dat heyr der vyanden verbullet / hoe de Romeynen die van Ilergeto te hulpe quamẽ. Doe nu Catho ghenoech bewesen hadde dat in hopinghe was/ beval de Burghemeester de knechten wederom wt den schepen te roepen/ ende doent nu den tijt des jaers was / datmen mochte wercken/ ende ander dinghen te handen trecken/ soo

Menschelick des Borghermeesters/ hoe hy den Gesanten soude hulpe ghelooven/ nochtans zijn heyr niet crencken.

leghcrde

legherde hy zijn heyr opten wintere een myle weechs van Emporien. Daer nae alst hem tijt eñ goet dochte/seynde hy de knechten wt/nu op dese/eñ terstont daer na wederom op een ander plaetse oft eynde om te rooveñ int lant der vyanden/ ende liet een cleyne bewaringe in dat heyr ligghen / ende toghen ghemeynlick by nachte/ daer mede sy verre van dat heyr mochten comen/ ende den vyanden onversienlick overvallẽ/ daer mede oeffende hy de nieuwe crijschlupden / eñ een groote menichte der vyanden werden ghevanghen / also dat de vyanden niet wel wt haer stercten ende steden gaen en dorsten.

Catho doet rooven inder vyande lant.

Doe nu Catho ghenoech dat herte ende moet zijns volcx/ ende oock der vyanden ghekent ende versocht hadde/ ghebood hy / ende beval den Wijcmeester den Hooftluyden/den reysighers/ ende den Tentgraven tsamen te roepen/eñ seyde toe henluyden:

Catho vermaent zijn crijchsvolck tot cloecheyt.

De tijt is ghecomen ghy ridderlicke mannen/ dien ghy dicwils hebt begeert/uwe cracht ende stercte te bewijsen/tot noch toe hebdy ridderschap ghedreven / meer als de roovers / dan als de strijders. Nu salt u luyden betamen / ende toe ghelaten worden / dat ghy als vyanden metten vyanden meucht vechten/ niet de lantschappen gints ende weder verwoesten / maer de rijckdommen der steden te vergaderen ende verrijghen / onse ouders (tot dien tijden als Spaengien die van Cartago toebehoorde / ende haer Hooftluyden met heyrcracht aldaer waren) eñ sy daer inne gheen Hooftman/ oock gheen knecht en hadden/ nochtans wouden sy dat inden vrede met die van Spaengien ghesett worde/ dat Iberus dat water een eynde van haren lande zijn soude: Maer nu als de Romeynen aldaer twee Schoutheyts/een Burgemeester ende drie leghers onthielden / eñ gheen van Cartago in thien jaren inden lande en zijn gheweest / hebben wy onse heerschappye ende macht aen dese zijde des waters Iberi verloren / dat meucht ghy met uwe wapenen ende trachten wederom ghewinnen/ ende dat ongehoorsaem volck (dat daer meer gheckelick dan volstandich oorloghet) onder de ghehoorsaemheyt ende dat jock/ daer van sy haer gelost hebben / wederom bedwinghen.

Catho voert zijn heyr tegẽ den vyant.

Doe hyse vermaent hadde op dese meyninghe/liet hy vercondigen/ dat hy de naeste nacht woude trecken voor der vyanden heyr/ eñ worden alsoo van daer ghelaten om hen te spijsen. Daer na ter middernacht/doeCatho aengesien hadde / oft hem een gheluckich teecken vertoonen soude / tooch hy wt / op dat hy mochte innemen een plaetse / die hem bequamelick ware eer de vyanden dat vernamen / eñ hy omtooch der vyanden heyr / metten dage vroech ordineerde hy zijn spitsen / eñ schicte voor den leger der vyanden drie hoopen / des verwonderden haer de Spaengiaerts/ doen sy de Romeynẽ te rugghe saghen comen / eñ liepen tot haer wapenen/ onder des sprack Catho totten zijnen:

Cathonis oratio.

Ghy strenghe ridders / hier en is nerghens gheen hopinge by ons / dan alleen inder macht ende deucht/ eñ ick hebt nochtans met neersticheyt ghedaen dat dit niet zijn en soude. Ghy siet dat tusschen onse heyr ende ons de vyanden int midden zijn / ende dat lant der vyanden ligghet achter ons / dat wy de hopinghe op de macht ende deucht ghesett hebbẽ / als dat is het schoonste/so ist oock het seke rste. Daer nae liet hy de hoopen wederom achterwaert treden/ daer door hy de vyanden wt locken mochte. Doen hy hem na der vlucht stelde / ende als hy dochte/ so gheschiedet/ want de Spaengiaerts meynden/ de Romeynen waren bevreest/ ende wouden wijcken / drongen eñ liepen daerom wt der stadt / eñ vervulden met ghewapenden dat velt/ dwelck tusschen dat heyr der Romeynen / eñ der spitse der vyanden geleghen was/ eñ doen hen de Spaengiaerts vreesden / als sy haer spitse ordineerdẽ. Om dat Catho de Burghemeester / die nu alle dinck bereyt eñ gheordineert hadde / ende de vyandẽ haer ordinantie noch niet gestelt en hadden/ den selven aen rende / ende brocht den voorsten vanden reysigers ghetuych op beyde zijden inden strijt / ende die opter rechter zijden des Roomschen ghetuychs waren/ worden achterwaerts ghedreven/ ende begonsten te wijcken/eñ als sy beangst waren/ so brochten sy oock inde voetknechten een verschrickinge. Doe nu Cato dat sach/liet hi twee hoopen/die hy daer toe wt gelesen hadde/opter rechter zijden de vyanden om treckẽ/ eñ hen vã achter aen grijpẽ/ eer de spitsen der voetknechten te samen liepen. Doen nu dese verschrickinghe den vyanden voor ghehouden wert / soo worde den strijt / die haer opter Romeynen zijden metten reysighers ghedaelt hadde/ wederom ghelijck/ want de vloghel der reysighers eñ voetknechten opter rechter zijden waren alsoo in onoordeninghe ghecomen/ dat de Burgemeester Catho den sommigen mettẽ handen greep/ ende keerdese totten vyanden/so langhe werter oock metten gheschutte ghevochten / tot dat de strijt twijfelachtich wert / ende vander rechter zijden daer van de vreese ende de vlucht quam/ wederstonden de Romeynen swaerlick: Maer vander slincker zijden ende aender spitsen worden de Spaengiaerts hert ghedronghen / ende al vreesende sagen sy aen de hoopẽ der Romeynen/die hen te rugghe aen grepen/ ende doen sy de pijlen verschoten hadden / spiessen ende yseren stralen / so ghinghen sy tot haren swaerden/ daer verhief de strijt wederom van nieus / sy en worden niet gewont van verre ende onversienlick met herde sware wonden/ maer sy traden te hoope/ eñ de hopinghe was gantsch inde deucht ende cracht ghelegen. Doen nu de Romeynẽ moede waren/voerde Catho wt de andere spitse sommige hoopen hen te hulpe inden strijt/daer mede hyse wederom moet gaf ende aenleyden/ende daer wert gemaect een nieuwe spitse/de selve vielẽ op een nieu aen de vyanden die daer moede waren met verschen gheschutte/ ende verschrictense inden eerstẽ metten herden aenloop/daer mede sy den vyandẽ haer ordinantie scheurden / ende brochtense alsoo verstropt inde vlucht/eñ die int velt liepen / wordẽ wederom aen ghegrepen. Doen nu de Burgemeester sach / dat alle eyndẽ metter vlucht vervult waren/rende hy totten anderen Legioen/ ende den anderen hoopen/ die hy tot een bewaringhe hadde ghelept / bevalse op te werpen eñ voor hen de baniere te voeren / ende met vollen getuyge voor dat legher der vyandẽ te treckẽ/ eñ dat te bestormen/ende waer datter een wter ordinantie liep / was hy onder den reysighers/ den selven schoot hy/en beval oock den bevelts luyden daerom te straffen. Doen nu dat legher

Catho doet eẽ stryt tegen de Spaignaerts

Int jaer vãder stadt 559.

bestormt wert / soo worden de Romeynen met steenen / pijlen / eñ alderhande gheschut af ghedreven: maer doe den verschen hoop aen tradt / so wies den anderen die aen den storm waren / haer herte ende moet / de vyanden streden oock crachtelick om de plaetse te behouden. Catho oversach alle de eynden / daer mede hy mochte in breké aen eenich eynde daer men minst wederstant dede / ende sach by der slincker poorten datter luttel inder weere waré / daer hené leyde hy een deel vandé oversté ende den spitsen vanden tweeden Legioen. De vyanden die aen der poorten laghen / en mochten niet lijden den aenloop der Romeynen / ende de andere doe sy sagen dat de Romeynen over / ende in haer sterckte waren gecomen / worden sy wijckende / ende wierpen van hen de vaentkens / harnasch ende wapenen / sy worden oock verslaghé inder poorten inde enghe plaetse van haer selfs volck / dat volck van de ander hoopen sloeghen de vyanden achterwaerts / de andere plonderden dat heyr. Valerius Antias schrijft / datter op dien dach veertich duysent der vyanden verslaghen zijn geweest. Maer Catho (die zijnen prijs niet en pleecht te verminderen) seyt: Daer waren veel vyanden verslagen / het ghetal en heeft hy nochtans niet beschreven.

De Spaẽsche leger wort in ghenomen.

Catho die heeft de victorie.

Na de verwinninghe en heeft de Roomsche Burghemeester niet stille gheweest / maer doe hy de zijne metten trompette wederom te hoope liet roepé / ende hen wederom int heyr voerde / gaf hy hen weynich tijts om den nacht te rusten / ende voerdese wederom wt dat lant te berooven / ende hebben also (doe de vyandé verstropt waren) verre int lant gherooft. Dat selve bedwanc die van Emporié ende de Spaengiaerts / oock andere haer bywoonders niet minder dant oorloghe / dat sy haer den Romeynen op gaven / oock sommighe wt veel ander steden / die tot Emporien gevloden waren / gaven haer desghelijcken op / den selven sprac Catho vriendelick aen / ende seyndese wederom te huys / tooch oock van stonden aen verder / ende waer zijn heyr tooch / liepen hem de Legaté der steden teghen / ende begeerden haer in zijn handen op te gheven.

Alle de ghene die aen dese zijde vande riviere Iberna liggen / geven hen op aẽ den Burghemeester Catho.

Eñ doe hy inder stadt Terracon ghenoemt / gecomé was / nu dat gantsche lant vã Spaengien hier aen dese zijde dat water Iberus bedwonghen / oock ghevanghen eñ de Romeynen ende ghesellen des Latijnschen naems / die door menigerley tegenspoet in Spaégien waren bedwongen ende verdruct / worden vanden Spaẽgiaerts wederomme totten Roomschen Burgemeester ghevoert / eñ hem over gelevert.

Daer na ginck wt een geruchte / hoe Catho dat heyr wilde voeren in dat lant Turditanié / eñ trecken totté Berghissen die neffens weechs gheleghen waren / nochtans wert daer inne wt ghegheven de onwaerheyt: wt desen versierden wt geven dat also wt quam ende niemant en wiste van waer dat quam / vielé af seven steden vanden Bergistanen / ende sommige ander Casteelé: maer doe Catho zijn heyr derwaerts voerde / bedwanck hyse eñ brochtse onder zijn ghewalt sonder eenighen merckelicken strijt. Niet langhe daer na / doe de Burgemeester wederomme na Terracon tooch / eer hy van daer scheyde / vielen de voorghenoemde seven steden wederom af / ende worden wederom bedwonghen / maer henluyden en geschiede niet de eerste genade / sy worden alle vercocht openbaerlick op de marckt / daer mede sy niet den pays dickwils en bedroefden.

Die vã Bergisse tweemael afghevallen.

Daer en tusschen tooch Publius Manlius de Hooftman ende Schoutheyt doe hy dat oude heyr ghenomen hadde van Quintio Minutio, ende zijn navolgher geweest was / tot dien hadde hy oock genomen van Publio Claudio Nerone dat oude heyr wt dat wterste eñ verste van Spaengié / ende quam in dat lant Turditania / de selve zijn onder alle de Spaégiaerts de onstrijtbaerste / nochtans troosteden sy haer op haer menichte / ende toghen den Roomschen hoopen teghen / dat reysich ghetuych / doen die in hen setteden ende renden / soo wort haer ordonnantie van stonden aen ghebroken ende gescheurt / de voet-strijt en was gheen gherechte schermutsinge / de oude knechten die der vyanden ende des oorloochs ghewoon ende besocht waren / maeckten den strijt niet twijfelachtich maer seecker / nochtans en worden sy in den slach niet geheel verwonnen. De Turduli namen aen ende besteldé thien duysent wten lande van Celitiberien in haer soudye / ende bereyden hen tot een oorloghe met vreemde wapenen. Catho wert hem bedenckende door dat af vallen der seven stedé van Bergistano / eñ dochte de ander steden souden desghelijcken oock af vallen / indien haer tijt ghegheven worde / ende nam de Spaengiaerts aẽ dese zijde des waters Iberus alle haer wapenen ende gheweer. Dat namen sy so qualicken / datter sommighe haer selven daerom dooden: Dat moeste wel zijn een wilt volck / dat sy meynden / dat sonder wapen ende gheweer / gheen leven zijn en mochte. Doe dat den Burghemeester vercondicht wert / geboot hy den Raetsheeren wt alle steden by hem te comen / ende sprack tot henluyden aldus:

Die vã Turditanien ghe[...]slaghen.

Catho [...] de Spaig[...]naerts af alle wapenen [...] de sulke[...] hun [...]

Ons en leyt niet meer dan u daer aen / dat ghy ongehoorsaem zijt ende af vallet / dan dattet altoos tot deser tijt toe met grooter schade vanden Spaengiaerts / dan met arbeyde des Roomschen heyrs gheschiet is / dat alsulcx niet en gheschie / dat mach belet worden (als ic meyne) door eenen wech ende maniere / indien datmen maeckt dat ghy niet af vallen en meucht. Ick wil dat vercrijgen met eené saechté wech / nochtans sult ghy my raet gheven in dese saecke: Ick en wil gheenen raet liever volgen / dan dien ghy my selve gheven sult. Doe sy swegen / seyde Catho, hy wilde hen gheven sommighe daghen om te bedencken. Doe sy wederom eñ totten tweeden male inden Raet ontboden waren / eñ noch alle stille swegen / brack de Roomsche Burghemeester op eenen dach af alle haer mueren / ende tooch totten genen die noch niet ghehoorsaem en waren / ende in wat plaetse hy quam / nam inne zijn ghewalt alle die daer omtrent woonden / alleene Segestam de stercke ende rijcke Stadt wan hy metten storm met korven / horden ende ander instrumenten. Soo veel te meer arbeyts hadde Catho om in ghehoorsaemheyt te brenghen / dan de Romeynen die doe ter tijt alder eerst in Spaengien waren ghecomen / dat de Spaengiaerts tot hen vielé / doe sy de macht dier van Cartago niet langher lijdé en wildé / maer het was Cathoni grooter arbeyt / doe hyse wt een aen genomen vryheyt nu wederomme in dienstbaerheyt soude brenghen /

Cathonis oratio.

Catho hadde veel meer moeyte in Spaignien [...] ander die voor hem waren.

ghen/ ende vant alle dingen also beroert/ dat de sommige inder weere warē / de sommige worden met daghelicsche beleggingh e totten afval bedwongen / ende indien datmen den selven in tijts niet te hulpe gecomen en hadde/ sy en souden niet langher hebben moghen teghen houden. Maer in Cathone den Burghemeestere was alsulcke cracht ende macht der sinnen/ dat hy alle dinck / sy waren cleyne ofte groot / door hem selven bestont ende dede/dat hy oock alleene niet en dachte/ende gheboot dat hem profijtelick was/ maer hy volcyndе veel dingen door hem selven/hy oeffende oock / ende ghebruycte zijn macht teghen niemant swaerder eñ neerstelicker/ dan teghen hem selven / alsoo dat hy met maticheyt van spijse / met waken ende arbeyt/metten minsten van zijnen knechten/ niet en mochte verwonnen wordē/ hy en hadde ooc gheen voordeel in zijn heyr/dan de eere ende de macht te ghebieden.

Die van Celtiberia/die vandē Spaẽgiaerts door de soudye op ghebrocht worden / maecten dat oorloge in dat lant Turditania den Roomschē Schoutheyt / Publio Manlio veel swaerder alst voor ghesеyt is. Daerō als Catho door de brieven des Schoutheyts daer beschreven wert/voerde hy met hem daer henē zijn hoopē. Doe hy daer quam / hadden de Celtiberi eñ de Turditani een yegelick haer sonderlinge heyr/ metten Turditani dreven de Romeynen lichte schermutsingen/ eñ liepen in haer legher / ende toghen allesins af met ghewin eñ victorie/ hoe stoutelick sy dat vechten opt aen hieven.

Catho helpt Manlius tegē de Turditanen.

Maer tot die van Celtiberia beval Catho sommighe Hooftluyden te gaen int ghespreck/ ende hen onder drie stucken de keure te gheven: Dat eerste/ oft sy totten Romeynen comē wouden/ende dobbel soudye van hen ontfanghen / ghelijck als hen vanden Turditanen belooft was: Dat andere / indien sy wilden nae huys tot haer lant trecken / soo wouden sy hen sekerheyt geven / dat hen geen schade daer van comen en soude / dat sy hen totten Romeynen hadden ghegeven: Dat derde/oft sy liever hadden te oorloghen / so souden sy hen plaetse ende tijt setten/daer sy met malanderē slaen mochten. De Celtiberi begheerden eenen dach om hen te beraden/eñ den raet wert gehouden met grooter oproer / ende vermenget metten Turditanen / daerom des te weynigher yet mochte bekent oft besloten worden / ende hoe wel dat onseker stont /oft vrede oft oorloghe was met die van Celtiberia / nochtans haelden de Romeynen victaelgie wten ackerē ende casteelen der vyanden/niet anders /dan sy inden vrede ghedaen hadden / ende gingen daer na dickwils in haer sterete/ als oft sy een ghemeyn bestant hadden laten maken / om met malcanderen te handelen.

Catho versoect met die van Celtiberien om met haer pays te maken ofte anders.

Doe de Burgemeester hen totten strijt niet en mochte verwecken/ tooch hy inden eersten/ ende voerde sommighe hoopen die geordineert waren onder dat vaenken om te rooven dat lant van de gantsche plaetse daer omtrent gheleghen. Doen hy daer na vernam ende hoorde/ dat de Celtiberi alle haer plonder inder stadt Seguntia gelaten hadden / woude hy daer henen trecken/de selve te bestormen/maer doen sy met geenen dingen beweecht en mochten worden / betaelde ende gaf hy de soudye niet alleene den zijnē / maer ooc Publij Mãlij des Schoutheyts knechten / ende liet dat gantsche heyr in dat legher Manlij, ende tooch wederom met seven hoopen (daer af een yeghelick hadde vijf hondert mannen) tot dat water Iberus. Met dese cleyne macht wan hy sommighe steden/ ende daer vielen tot hem die van Sedeto / Ausеto/ende Swessa.

Maer die van Laceto (als die byder straten ende in bosschagien gheleghen waren) bleven wt ingeboren hardicheyt ende wt booser meyninghe in haer ghewеer volherdende / ter wijle Catho ende zijn heyr in dat oorloghe tegen de Turdulos behindert was / met snellen ende onvoorsienighen overval / daer door de vrienden eñ ghesellen verheert worden. Daerom tooch de Burghemeester voor de selve stadt / om de selve te bestormē / ende met hem niet alleene de seven Roomsche hoopen/ maer oock de jonghe ghesellen der ghenen die met hem verbonden warē/die die van Laceto met recht vyant waren / de selve stadt was veel langer dan sy breet was/hierom stelde Catho zijn baniere vier hõdert schreden vander stadt/ ende liet daer totter wachte staen de wt gelesen hoopen / ende beval hen / dat sy hen vander plaetsen niet en souden keeren/hy en quame tot hen. De andere hoopē voerde hy omme tottē wtersté eynde der stadt. Catho hadde oock de meeste hulpe vandē jonghen burghers wter stadt Swessa / den selven gheboot hy de mueren te bestormen.

Laceto beleget ende gewonnen.

Doe die van Laceto de vaenkens eñ wapen vanden selven kenden/warē sy gedachtich/ hoe dicwils sy in haer lant waren gevallen/ eñ sonder straffinghe veel quaets bedreven / hoe dickwils sy oock die van Swessa indē velde onder dat vaenken ghеslaghen/ ende inde vlucht ghebracht hadden/ daerō openden sy terstont haer poorten / ende vielen alle over die van Swessa/ de selve en mochten den snellen aenloop / oock haer groot gheroep nauwelick wederstaen.

Doen de Burgemeester Catho sach / dattet gheschiede also hy eerst ghedacht hadde / rende hy haestelick onder de mueren der stadt tot zijnen hoopen/nam die met hem. Eñ als de burghers alle vervolchden die van Swessa / voerde hy de zijne inder stadt / aen de eynden daert stille was/ eñ eer die vã Laceto wederom keerden/ hadde Catho de gantsche stadt in ghenomen. Terstont daer na gaven haer de burgers ooc aen Cathonem, doē sy niet meer dan haer gheweer en hadden.

Van stonden aen voerde de Burghemeester Catho (als een verwinder) zijn heyr voor een slot Coniner berch ghеheeten/dat was een onthout ende herberghe der roovers / vandē welcken oock vele overlast ghеschiede inde bevrede landen zijnder Provincien/ vanden selven slote vloodt de Vorst Vergestanus totten Roomschen Burghemeester / die begonste hem ende der ghemeynte te ontschuldighen / segghende dat dat regiment ende de macht niet en ware in zijnder hant / de roovers die daer ontfanghen waren/ hadden dat slot in haerder macht ghebrocht.

Regium castrum gewonnen.

Catho gheboot Vergestanum dē Vorst wederom te huyswaert te trecken/ende beval hem te bedencken een ghelooffelicke oorsake waer om hy wt gheweest ware/ ende wanneer hy saghe/ dat Catho met dat heyr totter mueren der

stadt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vãder stadt 559.

stadt toghe / ende dat de roovers naerstich waren om de selve mueren te beschutten / dan soude Vergestanus met zijnder partien ghedencken dat slot in te nemen / ende also hem de Burghemeester gheboot / alsoo ist oock gheschiet: Want van stondẽ aen quam de vreese inde roovers / doen de Romeynẽ aen de een zijde op der mueren clommen / eñ op de ander zijde dat slot in ghenomen wert. Doe nu Catho de stadt ende dat slot gewonnen hadde / gaf hy den genen dit dat slot in genomen hadden vry eñ los / ende gheboot den Rentmeester / dat hy de andere die inder stadt gheweest warẽ / vercochte. De roovers liet hy alle ter doot rechten.

Tollen in Spaignen op ghestelt.

Doe dat lant van Spaengien also bevredet was / stelde de Roomsche Burghemeester vele tollen ende weechghelt van ijsere ende silverwerck / doe die also opghestelt waren / wert dat lant van daghe te daghe rijcker. Om dese sake ende ghescheidenissen willen / bekenden de Senatores ende Vaders tot Rome / datmen soude den Goden ter eeren drie daghen bedevaert houden.

Boyers ghe-slaghen.

Inden selven somer hadde de andere Burgemeester Valerius Flaccus in Lombardyen by dat wout Litana genoemt / tegen de macht der Boyers gheluckelick ghestreden / ende daer waren van hem (alsoo dat gheruchte ginck) acht duysent verslaghen / de andere waren alle vluchtich in haer steden ende landen / ende Valerius behielt dat heyr den gantschen somer wt / ende hadde dat ligghende by dat water Padus, by de steden Placentia ende Cremona / ende timmerde wederom oft repareerde wat inden selven eersten oorloghe ghebroken ende verdestrueert was.

Hoe *Titus Quintius* de Roomsche Hooftman wt kennisse eñ gebot des Senaets tot Rome, dat oorloghe teghen den tyran *Nabin* van Lacedemonien voerde, ende hem ten laetsten verwan, eñ de stadt van Lacedemonien brochte in ghehoorsaemheyt der Romeynen.

Quintius ontfangt bevel van oorloghe te voeren tegen dẽ Nabis Tyran van Lacedemonien.

DOen dat oorloghe in Italien ende Spaengien in desen staet waren / eñ Titus Quintius de Hooftman zijn winter leghere in Griecken also ghehouden hadde / dat geheel Grieckẽ met een (wt ghescheyden die van Etolien / de welcke om de hopinge des verwinnens geen loon gebeuren / noch langhe in vrede sitten en mochten) haer des vredes ende vryheyt gebruycten / ende hen in haren staet eerlick ende hooch verblijden / eñ verwonderden hen niet weyniger inde oorloghe der deucht ende macht des Roomschen Hooftmans / dan in zijnder maticheyt ende gerechticheyt inde verwinninghe. Tot dier tijt wert ghebrocht een ghebot ende besluytinghe van Rome / daer inne dat oorloge tegen Nabin den tyran van Lacedemonien besloten wert. Doen dat ghelesen wert / vercondichde Quintius, ende liet wtroepen een vergaderinghe aller Legaten der steden die van haer ghesellen waren / te comen op eenen dach inder stadt Corinthum. Doe nu daer henen quamen van alle plaetsen vele Vorsten / eñ de overste vandẽ landen / also dat die van Etolien oock daer teghenwoordich waren / sprack de Hooftman Quintius tot henluyden dese woorden:

Dat oorlooch teghen den Coninck Philippum hebben de Romeynen ende de Griecken gheoeffent ende gedreven / niet weynigher met ghemeynen raet / dan dat haerder sommighe totten oorloghe haer eyghen oorsake ghehadt hebben / want de Coninck Philippus hadde ghebroken de vrientschappe der Romeynen nu in desen / dat hy onse ghesellen oorloghe heeft aenghedaen / heeft hem oock also teghen u ghehouden / dattet gewelt ende smadicheyt die hy u aenleyde / oft wy ooc onse versmaetheyt ende injurie vergheten wouden / oorsaken der oorloghen ghenoech waren. Den raet van huyden hangt gantsch aen u / ick draghe my op u selfs / oft ghy de stadt Argos / die (als ghy weet) vanden tyran Nabin in ghenomen is / willet lijden dat sy onder zijnder heerschappye ende macht sy / oft dat u goet dunct / dat de edelste eñ outste stadt / die int midden van Grieckenlant ghelegen is / nu wederom in haer vryheyt gheholpen te zijn inden selven staet ende wesen / daer andere steden inden lande Peloponneso ende Grieckenlant ghelegen inne zijn. Dese Raet / als ghy siet / is een sake / die u toebehoort / ende den Romeynen niet aen en gaet / dan alleene in dese / dat de dienstbaerheyt deser eeniger stadt / die eer de vryheyt des Griecschen lants / niet volcomen oft geheel zijn en laet. Indien u noch de sorchvuldicheyt deser stadt / noch dat bysspel ende exempel / oft dat perijckel daer toe niet en beweecht / op dat dit quaet / oft siecte niet verder en spruyte / willen wy doen dat behoorlick eñ recht is / eñ vraghe u oock in dese sake raet / wil oock blijven by dat ghene dat den meestendeel raden ende goetduncken sal.

Oratio T. Quintij.

Quintius vraecht raet aende Griecken / of mẽ sal crijch voeren tegen den Nabis.

Na de woorden des Roomschen Hooftmãs / begonstmen te vraghen wat een yegelicx meyninghe ware. Ende doen de Legaet van Athenen inden dancksegghen hadde ghelooft ende ghepresen so vele hy mochte / ende verheven de weldaet ende verdienste der Romeynen / die sy der Grieckenlant bewesen hadden / ende doen men hulpe teghen Philippum aen gheroepen hadde / en hebben sy dat niet gheweyghert / eñ nu sy oock niet ghebeden en zijn / zijn sy bereyt nochtans teghen den tyran Nabin haer hulpe te doene / eñ daer en tusschen so wert de Legaet van Athenen toornich ende onwillich / dat alsulcke groote verdienste met sommige woordẽ ghestraft ende beschuldicht souden worden / eñ principalick vanden ghenen / die toecomende dingen straffen / so sy met rechte bekennen souden / datmen om voorleden ende ghescheide saken willen schuldich ware danck te segghen / so wert daer ghemerct ende verstaen dat die van Etolien toornich waren.

Antwoort van die van Athenen daerom die van Etolien toornich ghewoorden.

Daerom hief aen Alexander de overste van Etolien / eñ strafte met woorden inden eersten die van Athenẽ / hoe sy hier voortijts het hooft ende oock oorsakers waren gheweest der vryheyt: eñ nu met haer eygen smeeckende woorden / haerder alder sake ende handel openbaerden. Beclaechde daer nae hoe die van Achaia voortijts inde ridderschap des Conincx Philippi waren / daer na (als hem dat gheluck van Philippo ghekeert hadde) zijn sy over gegaen / ende van hem gescheyden / de stadt Corinthum hebben sy in ghenomen / ende nu begheeren sy noch dat sy de stadt Argos hebben mogen. Die

Alexanders oratio, by welcke hy berispt die van Athenen / Achaien ende Romeynen.

vry

van Etolien / sos sy de eerste vyanden des Co=
ninck Philippi, ende allesins ghesellen der Ro=
meynen ghweest waren / hadden int verbont
des gheselschaps daer van ghesproken / indien
Philippus verwonnen worde / souden de ste=
den ende de landen hare zijn / nu worden sy be=
drogen / ende quamen om de steden Ethineum
ende Pharsalon / beschuldichden heymelic den
Romeynen door bedrochs weghen / daer inne
dat sy haer beroemdē ende toonden eenen yde=
len tijtele der vryheyt der Grieckenlant / ende
behieldē nochtans inne niet haerder bewarin=
ghe dat Insel Chalcide / ende de stadt Deme=
triade / die alle tijt plegen den Coninck Phi-
lippo voor te houden / doen hy vertooch zijne
bewaringhe ende frontieren wech te doene /
dat Grieckenlant en mochte nemmermeer vry
worden / soo langhe Demetrias / Chalcis / ende
Corinthus van Philippo in ghehouden wor=
den. Ten laetsten seyde hy / dat de Romeynen
voor een oorsake voor hielden de stadt Argos
eñ den tyran Nabin, daerom sy ende haer heyr
in Grieckenlant blijven souden : maer souden
af voeren haer hoopen in Italien / so wilden die
van Etolien beloven eñ toe seggen dat Nabin,
het sy met conditien oft met goeden wille sou=
de zijn bewaringhe vander stadt Argos van
daer wech voeren / oft wouden hem met mach=
te ende wapenen daer toe bedwinghen / dat hy
moeste zijn onder de macht des eendrachtigen
lants van Griecken.

Met dese ydele woordē verweckte Alexander
ten eersten den Schoutheyt van Achaia Ari-
sthenum ghenoemt / die hief aen ende sprack:

Oratio Aristheni, by de welcke hy versoeckt de verlossinghe vande stadt Argos / ende haer bescherminghe tegen die van Etolien.

Dat en woude Iupiter de beste ende groot=
ste niet toe laten / ende de Coninghinne Iuno,
in welcker beschuddinghe ende bewaringhe de
stadt Argos ghelegen is / dat de loffelicke stadt
tusschen den tyran van Lacedemonien / eñ den
straetroovers van Etolien / als een loon gheset
soude zijn in dat perijckel / dat sy van ons soude
ontfarmelicker worden in ghenomen / dan sy
van hem ghewonnen ende vercreghen is / de zee
die tusschen ons is / en mach ons niet bescher=
men noch beschudden voor dese roovers Tite
Quinti, wat sal ons geschien / indien sy hen een
slot int midden vanden lande Peloponneso sul=
len maecken ? sy hebben alleene de sprake der
Griecken / als sy oock hebben een menschelick
lichaem : maer met haer manieren ende ghe=
woonte zijn sy wilder dan de onmenschelicke
Barbari / sy leven oock als de onghetemde
beesten.

Daerom bidden wy u ghy Romeynen / dat
ghy vandē tyran Nabin de stadt Argos weder=
om wilt winnen ende vercrijgen / ende dat regi=
ment van Grieckenlant also ordineren eñ stel=
len / dat ghy dese landen wilt vander rooverye
van Etolien seker ende vredelick laten.

Oratio Ro. Cos.

De Roomsche Burghemeester (doen de an=
dere om dier saken willen die van Etoliē straf=
ten) seyde hy : Hy woude die van Etolien ghe=
antwoort hebben / indien hy niet gesien en had=
de / dat haer de andere soo hert ende vyant wa=
ren / dat sy meer te stillen dan te verweckē wa=
ren / hy was oock te vreden van den waen ende
het goetdunckē / dat vanden Romeynen eñ van
die van Etolien gehouden worde / eñ hy sprack:
Hy woude hen voorhouden ende vraghen / wat
henluyden goet dochte vanden oorloghe Nabi
dis, indien hy de stadt niet wederom gheven en
woude / ende doen sy alle dat oorloghe besloten
hadden / heeft hy de steden vermaent / dat sy
souden hulpe seynden na haerder vermoghen.
Hy seynde oock zijn Legaten tot die van Eto=
lien / meer daeromme / dat hy haer meyninghe
weten ende openbaren soude / alst oock geschie=
de / dan dat hy hopinghe hadde hulpe van hen
te vercrijghen. Geboot daer na den beveltslup=
den / dat sy dat heyr vander stadt Hellacia sou=
den ontbieden.

D'oorloghe tegen de Nabis ghesloten met consent vande Griecken.

Binnen dien dagen als de Legaten des Co=
ninck Antiochi met Quintio den Roomschen
Hooftman / als van dat verbonts weghen trac=
teerden / antwoorde hy henluyden / hy en conste
hen gheen meyninghe ghesegghen / so lange als
de thien Legaten der Romeynen niet teghen=
woordich en waren / sy moestē na Rome totten
Senaet treckē. Daer na schicte hem Quintius
metten hoopen die vander stadt Hellacia ont=
boden waren / na Argos te trecken / eñ so quam
tot hem Aristhenus de Schoutheyt vā Achaia
by der stadt Cleonas / met thien duysent lants=
knechten / ende niet verre van daer / als sy de
hoopen te gader brochten / hebben sy haer heyr
ghelegert. Des anderen daechs daer nae to=
ghen sy in dat velt / ende legerden dat heyr vier
Walsche mijlen vander stadt Argos.

De Gesanten vā Antiochus comen tot Quintius.

Quintius trecket met zijn crijchsvolck na de stadt Argos.

De Lantvoocht Pythagoras, die oock des
tyrans Nabins dochters man / eñ zijnder huys=
vrouwen broeder was / hadde met de hulpe dier
van Laconien inde toecoemste der Romeynen /
beyde de sloten inder stadt Argos ende andere
plaetsen die bequaem oft van onsterchepts we=
ghen suspect waren / met een machtighe bewa=
ringhe stercker ghemaeckt. Maer in dese sake
mochten sy de vreese daer inne sy gevallen wa=
ren / int toetrecken der Romeynen niet verber=
ghen. Tot alsulcker wtwendigher vreese viel
oock toe een tweedracht van die van binnen /
een jongelinck vander stadt Argos Democles
ghenoemt / die grooter van moede dan van ra=
de was / de selve hadde eenen eedt ghesworen /
hy woude de bewaringhe wt drijven / ende doe
hy met sommighe totter saecken wel bequame
daer toe zijnde sprack / ende den aenslach meer
crachten meynde toe te geven / was hy een on=
voorsichtich vermoeder des betrouwens ende
gheloofs / want doe hy sprack metten zijnen / eñ
een knecht vanden voetknechtē derwaerts ge=
seynt / henluyden ontboot / liet hy hem duncken
dat zijnen raet gheopenbaert was / vermaen=
de den anderen die met hem inden aenslach te=
genwoordich waren / dat sy liever haer wapen
ende gheweer met hen nemen souden / dan dat
sy anders in groote pijne souden moeten lijden
ende daer na sterven / eñ ginck also opter merct
met een cleyn getal / ende riep met helder stem=
men : Soo wie den staet ende dat regiment der
stadt woude behouden / die soude hem (als een
oorsaker ende Hooftman der vrijheyt) nae vol=
gen : Maer met dien roep en beweechde hy niet
een mensche / want men en saeh noch hopinghe
noch hulpe daer ontrent / oock geen seker bewa=
ringhe. Doen hy also riep / omcinghelden hem
die van Lacedemonien / ende versloeghen hem
metten zijnen / de sommige worden daer na ge=
vangen / ende een deel daer af doorstelien / wey=
nich wordender inde ghevanckenisse ghelept /
de selve worden den naesten nacht met coorden
over

Democles.

Oproer binnen Argos / maer die in t'beginsel wt gecomen is / ende gestraft wort.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vāder stadt 559.

over de mueren ghelaten ende ontliepen totten Romeynen/ende als de selve seyden/indien dat Roomsche heyr byder poorten der stadt ghe-weest ware / soo en soude desen oploop niet te vergheefs zijn gheweest / eñ waert dattet heyr naerder de stadt legherde/so en souden die van der stadt van Argos niet rusten.

Cyzalab Gymnasium.

Daerom so seynde Quintius sommige wel gheruste reysighers ende voetknechten/ die by der plaetsen Cyzalab/daer inne hen de jongers in cunsten ende vierghelijcken oeffenden / ende gheen drie hondert schreden en was gheleghen vander stadt Argos. Ende als de burghers terstont totter poorten wt liepen/hebbē de Romeynen met hen gheslagen/ ende met een cleyne schermutsinghe zijn sy wederom inde stadt ghedreven. De Roomsche Hooftman leyde oock dat heyr op de selve plaetse/ daer hy metten burghers hadde gheslagen/ vertoefde ende wachtede eenen dach/ oft daer eenen nieuwen oploop gheschien soude. Maer doe hy vernam dat de stadt met grooter vreesen verdruct wert/ hielt hy raet oft hy de stadt Argos soude beleghen ende bestormen.

Quintius sendet volc voor Argos / de welcke tegen die van Lacedemoniē scher mutseren.

Quintius slaet zijnen legher voor de stadt/ ende beradet hem met de Griecken/ of men de stadt sal bestormē.

Alle de Vorsten van Griecken lant/wt genomen Aristhenus, warē van eender meyninge/ om datter gheen ander oorsake des oorloochs en was / so was dit dat beste om dat oorloge te beginnē. Maer dese meyninge en bebiel Quintio niet met allen/ maer hoorde Aristhenum teghen haerder alder wille spreken/ met warachtighe aennemminghe der selver woorden/ eñ seyde daer toe dese meyninghe:

Quintij oratio,

Om dat dit oorloghe begonnen was voor die van Argos/ende tegen den tyran/ wat doch onbequamer ende oock onbehoorlicker zijn mochte / dan datmen den vyanden soude quijt laten/ende de stadt van Argos soude belegeren ende bestormen/ hy woude dat hooft van deser oorloghen de stadt Lacedemonia eñ den tyran besoecken eñ beleghеren. Eñ liet den raet scheyden/ eñ seynde sommighe wel gheruste hoopen op de voederinghe / wat rontsomme rijpe was liet hy af snijden ende te hoope voeren / maer wat noch groene was/om dat die van Lacedemonien niet inne brenghen en souden/liet hy al te samen vertreden ende verderven. Daer nae tooch hy voort / eñ als hy over den berch Parthenio quam / ende voor de stadt Tergea over tooch/leyde hy zijn heyr ten derden daghe byder stadt Charrias / aldaer/eer hy int lant zijnder vyanden trecken woude / verwachte hy de hulpe zijnder ghesellen.

Quintius trecket voor Lacedemonien.

Daer quamen vanden Coninck Philippo twee duysent ende sevē hondert Macedoniers/ ende vier hondert reysighers warender van Thessalien gheseynt / ende deden den Roomschen Burghemeester vertoeven/niet de hulpe/ die hē nu ghenoech toe quam/maer de provande/de welcke de naeste gheleghen steden ghebo-den was te bestellen / dat hem aldermeest dede vertoeven.

Bystant aen Quintius gesonden.

Het quamen oock groote menichte eñ hoopē der schepen te samen / want Lucius Quintius des Roomschē Hooftmans broeder quam met veertich schepen van Leucades. Ten anderen so quamen die van Rhodis met achthiē gedecte schepen. Daer quam Eumenes des Coninct Attali sone by dat Insel datmen noemt Cicladas / met thien ghedecte schepen / met dertich barcken eñ andere die wat cleynder daer onder ghemenghet waren: oock vele die wter stadt Lacedemonia ghebannen waren / ende wt gedreven door de macht der tyrannē/ eñ in hopinge waren / hare vaderlant wederom te vercrijghen/quamen in dat Roomsche heyr. Vele warender ooc vanden selven/ die te voren sommige jaren daer inne gheweest waren / ter wijlen de tyrannen Lacedemonien in ghehadt hadden/ ende d'eene van desen/ d'ander vanden anderen verdreven waren. De overste onder den ballinghen wter stadt Lacedemonia was Agesiopolis, die dat Coninckrijcke na dat lant recht toe behoorde / die in zijnen onmondighen jaren in kints wijse / nae de doot zijns vaders Cleomenis, die d'eerste tyran tot Lacedemonien gheweest was/wtghedreven wert.

Veel ghebannen wt Lacedemonien come by Quintius.

Doen also grooten oorloghe de tyran Nabis verwachtende was / ende gheen hopinghe en hadde / doe hy zijn ende der vyanden macht teghens malcanderē schattede. Noch en liet Nabis dat oorloghe niet onder wegen/maer brochte op duysent wt ghelesen knechtē/van dat Insel Candia/totten duysent die hy te voren hadde/ eñ drie duysent souldeniers / eñ knechten die hy voor hadde bestelt / oock metten thien duysent/ die hy vander ghemeynte eñ het lantvolck inde weere hadde / versterčte oock de stadt met grachten ende wallen / ende om datter geen inwendighe tweedracht oft oneenichеyt inder stadt rijsen en soude/ bedwanc hy den moet der burghers met vreese eñ herdicheyt der pijnen/ want hy en mochte niet verhopē dat sy den tyran yet goets gunden/ so langhe hy sommighe burgers suspect hadde. Daer na voerde hy alle zijn hoopen in dat velt / ende gheboot den burgers van Lacedemonia/sy souden haer geweer ende wapen van hen leggen / ende ontbootse in een ghesprecк/liet den selven haer vergaderinge met ghewapende souldeniers omcingelen/sprac oock met luttel woorden: Waerom datmen hem niet recht toe laten soude tot deser tijt/ dat hy hem vreesde oft vervaerde / den burghers laghe dat meeste daer aen / indien dit wesen eenighe suspect maecten / dat alsulcx behindert worde / daer mede sy niet sonderlincx voornemen oft beginnen en souden / so waert dan beter datmense na der stadt straffen soude / daerom woude hy sommige hebbē/die hy verwaerde so lange / tot dat dat onweder eñ wesen verginge/ wanneer de vyanden verdreven waren/ vanden welckē dat perijckel te min zijn soude/ indien datmen nu ghenoech teghen de inwendighe verraderije voorsien ware / terstont daer na soude hyse wederomme van hem laten trecken/ daer en tusschen liet hy eysschen eñ op roepen van de overste jonghers der stadt/ ende liet de selve (nae dat een yeghelick tot zijnen name antwoorde gaf) inde ghevaughenisse voeren/ die worden alle inden navolghendē nacht verworcht ende ghedoot.

Nabis maeckt hem ghereet totten crijch.

Nabis brenghet omme sommige van Lacedemonien die hy niet en betrouwt.

Daer na warender eenighe van Ilota van ouders weghen ofte hercomen Castellaenders ende lantluyden/ den selven wert na ghegeven/ hoe dat sy wilden overloopen/eñ werden soo in alle straten met roeden gheslagen ende gedoot. Door dese vreese waren de burghers gantsch verschrict/ also datter niet sonderlincx van henluyden en wert voorghenomen oft begonnen. De tyran Nabis hielt zijne hoopen binnen der

Ilotes ghegeesselt eñ gedoot.

vesten/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

besten/ en gedachte wel/ indien hy eenen staenden strijt staen woude / so soude hy den vyandẽ te cranck zijn/ hy vreesde hem oock / dat hy de stadt den burgers die hem so suspect en wanckelbaer van sinnen waren/ alsoo verlaten soude.

Quintius treckt voor de stadt Sellas.

De Roomsche Hooftman (doen alle dingen gheordineert ende bereyt waren) tooch wt zijnen legher / ende quam opten anderẽ dach totter plaetsen Sellas/ op dat water Eurotas ghenoemt / gheleghen / in welcke plaetse (alsmen seyde) Antigonus de Coninc van Macedonien tot dier tijt/ met Cleomene den tyran van Lacedemonien met opgherechter banieren heeft ghestreden. Doen hy daer nae hoorde dat den wech enge ende swaer was om op te climmen/ seynde hy terstont sommige voor/ die den wech om den berch vast maken soudẽ/ ende hy quam over eenen breeden ende open padt/ tot dat water Eurotas / dwelck dat neven der stadt mueren loopt. Ende doen de Romeynen haer heyr aldaer legherden/ worden sy met Quintio (die met sommighe reysighers wel gerust voor getoghen was) van des tyrannen hulpers besloten / ende brochten in henluydẽ een groote verschrickinghe ende oproer / want sy en waren des niet verwachtende gheweest/ om dat hem niemant opten gheheelen wech te gemoete gecomen en was/ ende sy oock niet anders dan in vreedtsaem lant en toghen/ ende de voetknechten den reysighers een langhe wijle / ende weromme de reysighers den voetknechten aenriepen / want een yeghelick en hadde niet veel troosts/ sy begonsten hem te vreesen : ten laetsten quamen de vaenkens der Legioenen totten strijde/ ende doen de scharen vanden eersten Legioen totten strijt quamen/ veranderde hem den strijt/ alsoo dat de gene die voortijts gevreest waren / worden daer nae verschrickt / ende als versaecht inder stadt ghedreven. Maer doen de Romeynen so verre vander stadt mueren weken/ datmense niet schietẽ en mochte/ ordineerden sy haer slachoorden/ ende bleven alsoo staende inder ordinantie/ ende doen daer geen vyanden meer teghen hen wt der stadt en quamen/ toghen sy wederom in haren legher.

Des anderen daechs tooch Quintius de Hooftman by dat water ende neffens der stadt over/ ende leyden zijn hoopen aldaer inder ordinantie / ende quam aenden voet ende aenvang des berchs Menali / ende gingen voor de scharen des eersten Legioens / de andere van lichten gheweer/ de reysighers hielden ende dronghen de hoopen te samen. Den tyran Nabin hadde zijn soudeniers binnen der mueren gheordineert / en bereyt onder de vaẽkens/ in welcken hy alle zijn troost gestelt hadde / dat sy den vyanden te rugghe souden bespringhen/ en doẽ den laetsten hoop over quam / so drongẽ sy tot veel plaetsen wter stadt/ met een groot ghehuyt ende oploop / als sy voortijts oock dierghelijcken wt ghcloopẽ waren. Maer Appius Claudius bewaerde dat eynde ende de hoopen te samen/ de selve (als hy den zijnẽ te voren daer op ghewaerschout hadde / ende zijt daer toe gheschickt hadden dattet alsoo gheschien soude/ om dattet hem niet onvoorsienlick over comen en soude) voer toe/ ende wende om die vaenkens/ ende keerde den gheheelen hoop omme teghen den vyanden.

Alsoo wert daer eer yet lanck eenen grooten strijt / als oft de spitsen van beyden zijden hadden recht gheslagen : ten laetsten weken des tyrans Nabins knechten / ende gaven hen inde vlucht / de selve en ware oock niet sorchlick gheweest / indien die van Achaia / die aen die eynden condich en versocht ghenoech waren / hart aen ghehouden hadden / want de selve hebben der vyanden veel verslaghen / ende als sy inder vlucht verstropt liepen / so worden haerder veel van die van Achaia / van haren harnasch ende gheweer berooft ende wt ghetogen. En Quintius de Roomsche Hooftman legerde hem met zijn heyr by der stadt Amiclas. Ende doen hy alle de plaetsen rontsomme der stadt die daer veel ende lustich waren/ verdestrueert ende verwoest hadde/ ende dat geene vyanden hen wter poorten gheven en wilden / tooch hy met zijn heyr tot dat water Eurotas / en verdestrueerde daer na de valleyen onder der stadt Taygeto gheleghen/ ende verwoeste de ackeren die tot der zee behoorden.

Romeynen stryden tegen die van Lacedemonien.

Ter selver tijt wan Lucius Quintius des Roomschen Hooftmans broeder de steden aen der zee ghelegen/ de sommige met goeden wille / de sommighe door vreese oft ghewelt. Daer na als hy vernam dat die van Lacedemonien een onthoudinge haddẽ inder stadt Gytheum/ ende alle dat hen ter zee toe ghesonden wert/ alder behielden/ dat ooc het Roomsche heyr niet verre van daer gheleghẽ en was / wert hy van rade dat hy de stadt met alle zijn hoopen wilde aengrijpen ende beleggen / doen ter tijt was de stadt seer sterck/ ende met de menichte der burghers ende inwoonders/ oock met alle het ghene dat totten strijt behoorde / wel getuycht ende gheordineert.

Lucius Quintius winnet de steden van Lacedemonië aende zee gheleghen/ en beleghert Gytheum.

Doen nu Quintius de sake/ die niet licht en was aenving / quamen de Coninck Eumenes ende die van Rhodes tot hem ter rechter tijt/ de groote menichte der schepen van haer ghesellen/ die van drie hoopẽ te samen quamẽ/ maecten in corten daghen alle werck ende getuych dat totten storm eender stercker stadt te water ende te lande dienen mochte / aen d'een eynde wert de muer met ghewelfde schantsen ondergraven/ aen d'ander eynde wert sy metten voc ghestooten/ alsoo wert daer eenen torre met veel stootinghe om geworpen/ door desen val so viel ter neder alle dat by der mueren was / ende de Romeynen arbeyden seer neerstich dat sy inder stadt hadden moghen vallen/ door den wech die sy ghemaeckt hadden met dat vallen der mueren / op dat de vyanden vander eyender plaetsen trecken mochten. Het en faelgeerde oock niet veel de Romeynen en waren inne gecomen daer sy begheerden / maer de hopinghe die hen wert voor ghehouden/ dat haer de stadt soude op gheven / haddet belet / welcke hopinghe terstont daer na behindert wert. Ende dat gheschiede alsoo. Twee Hooftmannen waren daer inder stadt/ Dexagorides, ende Gorgopas, met ghelijcken bevel ende macht : de eerste seynde zijn bootschappe totten Roomschen Hooftman. Hy wilde hem de stadt over gheven/ ende doen tot desen dingen de tijt ende de oorsake over een quamen/ wert de selve als een verrader vanden anderen Hooftman Gorgopa doorstekẽ/ ende alsoo wert de stadt met grooter neerstichept bewaert / het soude de stadt te bestormẽ seer swaer zijn geweest/ indien Titus

De Coninck Eumenes ende de Rhodianẽ/ comen by Lucius Quintius.

Gytheum wort aen Lucius Quintius opghegeven.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 559.

Quintius de Burghemeester niet daer toe met vier duysent wtghelesen knechten gecomen en ware/ doen de selve op de hoochte eens berchs/ niet verre vander stadt gheleghen / zijn geordineerde spitse ghetoont hadde/ eñ vander andere zijden Lucius Quintius met zijne ghetuych te water eñ te lande crachtelick aen hielt / doe bedwanck de rechte vreese Gorgopam, aen te nemen den raet eñ aenslach/ die hy inden anderen Hooftman Dexagoride metten doot ghestraft hadde/ ende overquam metten Romeynen dat sy hem toe lieten / dat hy zijn knechten die hy daer hadde tot een hulpe oft bewaringhe/ vry van daer voeren mochte / ende gaf den Hooftman Quintio de stadt op in zijnder macht.

Pythagoras coemt vā Argos byden Nabis.

Eer de stadt Gytheum wert over ghegevē/ soo ghevielt dat de Lantvoocht Pythagoras, die inder stadt Argos den selven te verwaren ghelaten was / de verwaringhe der stadt over gaf Timocrati vander stadt Pellene/ eñ quam totten tyran Nabin inde stadt van Lacedemonien met duysent soudeniers eñ twee duysent burghers vander stadt Argos. De tyran Nabin, als hy inde eerste toecoemste der Romeynscher schepen/ende inde overghevinghe der steden die aender zee gelegen waren / verschricket was/ also was hy met een cleyne hopinge wederom ghestilt/ dat de stadt Gytheum vanden zijnen inden storm behouden was : Maer nae dat hy hoorde dat haer de selve den Romeynen oock op ghegheven hadde / ende dat hem op dat lant daer de vyanden over al laghen/gheen hopinghe en was / ende dat hem de vyanden oock den wech totter zee besloten hadden/doen dachte hy hoe hi dat ongeluck moeste wijcken/ ende seynde ten eersten eenen Heraut in dat Roomsche heyr om te vernemen / oft sy mochten lijden/datmen tot henluyden eenen Legaet soude seynden/doen dat vercregen was/quam Pythagoras totten Roomschen Hooftman met geen ander bevel / dan oft den tyran Nabin toe ghelaten mocht worden/dat hy metten Roomschen Hooftman sprake.

Nabis sendet een Heraut / daer nae een Ghesante inder Romeynen legher.

In wat manieren de tyran *Nabin* mettē Roōschen Hooftman *Quintio* getracteert ende ghesproken heeft.

Nabis ende Quintius houden tsamen sprake.

DOen den Raet al te samen gheroepen was/ende sy alle meynden men soude Nabin een ghesprecke gunnen/so werter dach ende plaetse gheset/ ende doē sy quamen op sommighe heuvels / midden inde selve contreye gheleghen/ met weynich hoopen / ende lieten op beyde zijden houden een schare op de wacht diemen sien mochte / soo clam Nabin af met sommighe zijns lijfs verwaerders. De Roomsche Hooftman met zijnen broeder / metten Coninck Eumene, met Sosila vā Rhodis / met Aristheno de Schoutheyt van Achaia/ ende sommighe (maer weynich) bevelsluyden. Doen den tyran toe ghelaten wert / oft hy liever voorspreken/ ofte den Roomschen Hooftman hooren woude / hief Nabin aen/ende sprack :

In dien ick by my selven (O Quinti eñ ghy alle die teghenwoordich zijn) conste bedencken wat de oorsake ware/daerō ghy my dit groote oorloghe aen doende zijt/ hadde ick stilswijgende verwacht ende ghebeyt opten wtganck ende dat eynde mijns gheluck oft ongheluck : Maer nu en mach ick mijnen moet niet ontrecken oft ghebieden/ ick wil wetē eer ick verderve / waer om ick doch verdervē sal/ eñ by den God Hercules, indien ghy alsodanich waert / als (also men seyt) die van Cartago zijn souden/de welcke haer ghesellen gheen gheloove en houden/die met haer verbonden zijn / soo en sal ick my niet verwonderen / indien by u niet overdocht en wort/ wat ghy teghen my doen sout: Maer soo ick u aensie dat ghy Romeynen zijt / de welcke dat verdrach ende gheloof van Godlicke ende menschelicke saken / eñ dat geloove tegen uwe ghesellen aldervaste ende sekerste hout/ ende ick my selven aensie / hope ick / dat ick sy de gene/ die met u opentlick (soo wel als de andere van Lacedemonien) een out verdrach ende verbont heb / oock cortelinghe hier te voren in mijnen naem/ een sonderlinghe vrientschap ende geselschap met u in dat oorloghe des Coninck Philippi vernieuwet is gheworden. Maer ick heb den selven ghebroken/meucht ghy segghen/om dat ick de stadt Argos inne heb/ hoe mach ick dat verantwoorden mocht ick vraghen ? metter daet oft metter tijt? de daet gheeft my tweederleye hulpe/want als sy my ontbodē ende de stadt over gaven/heb ick die in ghenomen/ende niet met ghewelt behouden/ ick hebse oock in ghenomen doe ter tijt/ doen sy op de partye des Coninck Philippi, eñ niet in uwer gheselschap en was/de tijt ontschuldicht my daer inne/ dat ick doe ter tijt/als ick de stadt Argos inne hadde/ in een gheselschap eñ verbont gecomen ben/ daer inne van u besproken is gheweest / dat ick u hulpe soude seynden / totten oorloghe teghen Philippū, niet dat ick mijn bewaringe van Argos soude wech voerē: maer by den God Hercules in dese tweedracht die om de stadt Argos wille ghesciet / ben ick boven u na redene der dinghen/ dat ick niet in ghenomen en heb uwe stadt / maer als een stadt der vyanden / die ick oock met wille/ ende met gheen macht bedwōghen oft in ghenomen en heb / oock door uwe eygen kennisse/ ben ick in dese saecke beter dan ghy ghesondeert / daer door dat ghy my inde vereeninghe des verbonts de stadt Argos ghelaten hebt.

Nabis houdt den Romeynen voor hun verbont ende verdrach.

Nabis ontschuldicht hem aengaende de stadt Argos.

Maer den name ende het werck des tyrans moghen u bedwingen/ dat ick de eygen knechten totter vryheyt gheroepen heb / dat ick onder dat arme ghemeyne volck de ackeren ghedeylt heb. Vanden name mach ick segghen/ick ben die ick wil/ so ben ick die ick gheweest ben. Daer ghy selve Tite Quinti met my een gheselschap ende verbont ghemaeckt hebt / aldaer gedenct my dat ick van u een Coninck ben geheeten gheweest / nu (als ick sie) heet ghy my een tyran/also indien ick den name mijns ghewalts verandert hadde/moeste ick een oorsake voorgheven mijnder onstantvasticheyt. Maer also ghy den name verandert/ ist behoorlic dat ghy uwer onstantvasticheyt verandert. Maer ist dat de oorsake/om dat den ghemeynē hoop metten knechten die vry souden worden / ghemeerdert zijn / eñ de ackeren onder den armen zijn ghedeelt gheweest / inden selven mach ick my metten rechten der tijt beschermen / want ick heb alsulcke dingen ghedaen (hoe sy zijn) tot dien tydē/als ghy met my geselschap gemaect/

Wat den name Tyran is.

Nabis ontschuldicht hem vande ghemeyne saken.

ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ende hulpe in dat oorloghe tegen Coninck Philippum van my ontfanghen hadt / indien ick oock alsulcx ghedaen hadde/segghe ick niet/dat ick niet daer door uwe vrientschappe ghebroken/ ofte u daer mede te cort gedaen soude hebben: maer hadde dat ghedaen nae ghewoonte/ recht ende statuyten onser ouders ende voorvaders/ghy en sout niet achten de statuytē die tot Lacedemonien ghemaeckt worden/tegen uwe rechten oft statuyten / het en is niet van noode een yegelick bysonder te vergelijcken/ghy kiest na den rijckdom de ridders/ oock kiest ghy nae den rijckdom de voetknechten/ende wilt datter weynich uwer burgers te boven gaen in rijckdom/ dat oock dat ghemeyne volck den selven onderdanich sy: maer onse recht-setter Lycurgus, en woude niet dat den staet eñ het regimēt ware inde macht van weynich menschen / die ghy den Senaet noemt/en woude ooc niet den eenen staet der menschen hoogher geacht hebben inder stadt dan den anderen: maer begeerde dattet soude eenen gelijcken wech zijn te comen totter waerdicheyt/ op datter vele souden zijn/ die voor haer vaderlāt wapē dragē mochten. Ick bekenne dat ick met meer woorden mijn meyninge geseyt heb / dan int corte onser lantsprake van noode is/ ende mocht oock met corten woorden wt ghesproken zijn dat ick niet sonderlincx bedrevē oft gedaen/nae dat ick met u vrientschap ghemaeckt heb/daerom dat u alsulcke vrientschap soude verdroten hebben.

Lycurgus,

Daer toe seyde de Roomsche Hooftman/wy en hebben gheen vrientschap oft ghesselschap met u / maer met Pelope den rechten Coninck van Lacedemonien gemaeckt / welcx Conincx gerechticheyt de tyrannen/ die daer na dat rijcke Lacedemonien met ghewelt in namen (terwijle onse Romeynen nu dat oorloch tegen die van Cartago/nu teghen die Lamparters/ende alsoo d'eene nae d'andere behinderde) ende aen hen ghebrocht hebben/ als ghy oock in dit oorloghe tegen den Coninck Philippum door ons ghevoert/ gedaen hebt/want wat waerder onbetamelicker mochtmen vraghen/ dan wy die daer oorloghen tegen Philippum om der vryheyt willen des gantschen lants van Grieckē/ ende souden met eenen tyran vrientschap maken? ende metten tyran die alsoo sidt/ dat hy teghen den zijnen de booste ende geweldichste is/ dier oyt ghevonden wert. Eñ het behoort oock ons Romeynen (oft ghy de stadt Argos met bedroch niet in ghenomen en haddet oft inne hielt) so wy dat gantsche lant van Grieckē vry gemaeckt hebben/dat wy oock Lacedemonien in zijn oude vryheyt brenghen/eñ in haer recht ende statuyten / daer ghy nu als een navolgher Lycurgi af ghesproken hebt. Meyndy oock oft wy sorge dragen/ dat de hulpe des Conincx Philippi vanden stedekens Jasso ende Bargyllis wech worden ghevoert? ende de twee costelicke steden Argos eñ Lacedemonien/ die hier voortijts als twee lichten in Griecken gheweest zijn / onder uwe macht ende voeten verlaten souden / die ons den naem ende tijtel der vryheyt Grecie (soo sy in dienstbaerheyt waren) ontreynichden? Ghy meucht segghen/ die van Argos hebbent doch gehoudē metten Coninck Philippo. Wy geven u dat selve toe/ dat ghy niet over ons en vertorent/wy weten certeyn/datter twee oft ten meestē drie in diē dingen ende nieuwicheyt schult hebben/ eñ by den God Hercules, soo vele schults als oft met u eñ uwe hulpe (datse ware ontboden ende in dat slot daer selve in gelaten worde) in eenen openbaren raet niet en ware ghescheet. Wy weten dat die van Thessalien / die van Phocis / ende Locris met ghemeyne verwillinghe haerder allen / des Conincx Philippi partye gheweest zijn / nochtans doe wy de andere in Griecken vry ghemaeckt hebben. Wat meynt ghy dat met die van Argos sal gheschien / die des ghemeynen eñ openbaren raets onschuldich zijn? ghy segt datmen u heeft voorgehouden/de mishandelinghe metten eygen knechten/ die totter vryheyt gheroepen zijn / ende oock om des ackers willen die onder den armen gedeylet zijn. Dese en zijn voorwaer geen cleyne noch middelmatighe misdaden: maer wat zijn sy te ghelijcken teghen dat quaet dat daghelicx van u ende den uwen d'eene over d'andere gheschiet? soudt ghy houden een vrije vergaderinghe tot Argos oft inder stadt Lacedemonia / ende aldaer openbaer spreken / wat souden daer verhaelt ende ghehoort worden menighe gestoorde woorden/ ende eens grooten eñ machtighen ghewalts.

Oratij Quintij, vñ de welcke hy wederlecht de ghemeyne onschuldinghe van Nabis,

Maer daer mede ick de oude mishandelinge over gheve/wat een groote moort heeft Pythagoras uwer dochter man / inder stadt Argos by na onder mijnen ooghen bedreven? Wat een groote moort hebdy selve gedaen/ doen ick niet verre van de eynden des Coninckrijcx Lacedemonien mijn legher hadde? Doet doch soo vele/ den ghenen die ghy inde naeste vergaderinghe gegrepen hebt / eñ dat alle die u gehoort hebben/ghesept hebt/ghy woutse inde gevanckenisse behouden / laetse ghebonden ende ghevanghen hier voor comen / dat de arme ouders (die sy valschelick beweenen) doch mogen weten dat sy noch leven/het sy nu alsoo meuchdy segghen/ wat gaet dat u Romeynen aen? dat soudy segghen den ghesellen die Griecken-lant vry gemaeckt hebben/de welcke op dat zijt vry maken souden/ zijn sy over zee ghescheept/ dat oorloghe ghevoert te water ende te lande. Ghy segt: ick en heb nochtans uwe vrientschap ende het verbont des Roomschen volcx niet ghebroken / hoe menichmael wildy dat ick u bewijse / dat ghy alsulcx ghedaen hebt / maer ick en wil niet vele daer af sprekē/ ende wil de sake cort begrijpē: waer mede pleecht mē de vrientschap te breken machmen vraghen? voorwaer principalick met twee dinghen. Het eerste/ ist dat ghy mijn ghesellen voor vyanden houdet. Het andere/wanneer ghy u totten vyandē voeghet ende verbindet. Oft dat van u niet alsoo en is ghesciet? Want ghy hebt de stadt van Messenen (die met ghelijcken rechten ende verdrach/als de stadt Lacedemonia in onser vrientschappe ontfanghen is) doen ghy onse ghesellen waert/so hebdy de stadt die met ons verbondē was/ met gewelt ende geweer af ghewonnen. Ghy hebt oock metten Coninck Philippo onsen vyant/ niet alleene geselschap ende een verbont/maer oock (ist dattet den Godē behaechlick sy) maechschappe eñ vrientschappe door Philoclem zijnen lantvoocht gemaeckt eñ besloten. Ghy hebt oock dat oorloge teghen ons ghevoert / eñ de zee by dat eynde Mallea ghenoemt/mettē roofschepē seer onseker gemaect.

Lycurgus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 559.

Ghy hebt oot by na meer Roomsche burgers/ van de Coninck Philippus ghevanghen ende gedoot/ daer toe is de contreye in Macedonien onsen schepen (die spijse ende victaelgie in ons heyr ghevoert hebben) veel seeckerder / dan dat voorgeberchte ende de plaetse by Mallea gheweest is: Daerom doet wijsselick / ende en beroemt u niet veel vanden geloove ende de rechten der verbindinghe / laet oock achter de burgherlicke woorden/ ende spreket voort aen ghelijck een tyran plach te spreken.

Aristhenus vermaent dẽ Nabis, dat hy zijn tyrannich gewelt over die van Lacedemoniẽ soude af leggen.

Daerentusschen vermaende nu Aristhenus de Schoutheyt den tyran Nabin, ẽn badt oock den selven dat hy hem ende zijn ongheluck wilde laten raet geven/ terwijle dattet hem mochte gheschien/ ende dattet tijdt ware/ begonst hem daer nae te vertellen/ hoe dat de tyrannen inde steden na by gheleghen/ die na dat sy haer ghewalt afghestelt/ ende den haren de vryheyt weder om hadden ghegheven / sy niet alleene haer ouderdom by haren burghers seker ende vry/ maer oock in grooter eeren ten eynde gebrocht hadden.

Nabis presenteert puncten van vrede.

Den naesten dach daer nae seyde Nabin: indient den Romeynen alsoo beliefde / hy woude vander stadt Argos wijcken / ẽn van daer voeren zijn bewaringhe / hy woude oock de ghevanghen ende overloopers wederom gheven/ begheerden sy oock yet anders / badt hy dat sy hem dat in geschrifte geven wouden/ daer mede hy hem met zijnen vriendẽ bedenckẽ mochte. Als nu de tyran tijt om hem te beraden ghegevẽ wert/ hielt Quintius de Roomsche Hooftman raet metten zijnen / ende nam daer toe de oversten zijnder gesellẽ/ des meestendeels meyninghe was/ datmen soude inder oorlogen volherden/ ende den tyran verdrijven / sonder dat en soude de vryheyt in Grieckenlant nemmermeer seecker zijn/ het ware veel beter gheweest datmen dat oorloge tegen hem noyt begonnen en hadde/ dan datment nu soude laten drijven/ ende Nabin soude hier nae stercker ende vaster worden in zijn voornemen/ als oft hy hem hadde vercreghen een macht eens onrechten ghewalts/ met wille ende toedoen des Roomschen volcx / ẽn soude terstont vele andere oock inden steden daer toe verwecken/ dat sy daer nae stellen souden ẽn moeyelick zijn de vryheyt haerder burgers. De moet des Roomschen Hooftmans was gheneycht totten vrede / want hy sach so de vyant Nabin binnen der mueren bedwonghen was / datter niet meer en ghebrack dan hem te beleggehen / maer dat belech soude lange gedueren/ want sy souden stormen moeten/ niet de stadt Gytheum/ die doch op ghegeven/ ẽn niet ghewonnen en wert/ maer de stadt van Lacedemonien/ die van crachten ende geweer seer machtich ẽn de sterckste is/ men hadde een hopinghe ghehadt / doemmense metten heyre soude beleghеren/ ofte daer oock eenighe tweedracht ofte oproer onder haer mochte verweckt worden/ ter wijle sy sagen datmen metten banieren ende de vaenkens na by der poorten ghetoghen waren/ ende hem niemandt wel beroeren en mochte/ daer toe seyde hy oor: Hoe Publius Iulius de Legaet/ als hy vanden Coninck Antiocho wederom gecomẽ was/ metten welcken eenen onvolmaeckten vrede ghemaeckt was/ hem hadde vercondicht/ hoe Antiochus met vele groote hoopen van daer voer te lande ende te schepe in dat deel der werelt (Europa gheheeten) ghecomen was/ indien de legher voor Lacedemonia dat Roomsche heyr soude behinderen ende ophouden/ met welcken anderen hoopen sy dat oorloghe teghen eenen so grooten ende machtighen Coninck mochten voeren?

De Griecken raden datmẽ met Nabis geen pays soude maken.

Quintius onraedt de belegeringe van Lacedemonien.

Dit seyde de Roomsche Burgemeester openbaer/ maer stilswijgende docht hy anders/ sorghende datter een nieuwe Burghemeester dat lant van Griecken indẽ lote te deele ghevallen/ over comen soude/ ẽn de victorie ẽn verwinninghe des aengevanghen oorlochs / mocht zijnen navolgher ghegheven worden. Doen hy met alsulcke zijnder meyninghe zijn ghesellen niet beweghen en mochte/ stelde hem Quintius in dier manieren/ als woude hy op haer meyninghe blijven/ ende brochtse alle daer toe/ dat sy in zijnen raet consenteerden ende sprack:

Quintius laet hem also of hy te vrede ware de stadt van Lacedemonien te belegeren/ ẽn eyschet vande Griecken alle tgone dat daer toe van noode is.

Oratio Quintij.

Ick woude dattet wel quame/ wy willen de stadt van Lacedemonien beleggehen/ indient u allen alsoo belieft/ maer om dat de beleggbinghe der stadt een lanckſame saecke is (als ghy wel weet) ende brengt dickwils den ghenen die een stadt beleggen/ meer verdriets/ dan den ghenen die beleghert zijn. Soo moet ghy nu oock in uwen sin setten / dat ghy den winter over voor Lacedemonien wilt inden legher volherden/ welcke vertreck wat sy alleene arbeyts ẽn perijckels op haer heeft/ ende ghy dat selve bereyt zijt metten lijve ẽn sinnen te dragen ende te lijden/ sal ick u daer toe vermanen. Maer het sal van nooden zijn eenen grooten cost te hebben ende wt te geven totten wercken/ totten schermen/ bocken ende andere gheschut ende instrumentẽ/ daer mede datmẽ eenen alsulcken grooten stadt soude bestormen/ oock spijse ende victaelgie voor den winter te bestellen: daerom op dat ghy u niet terstont en vervaert / oft de aenghevanghen saecke spottelick ende schandelick achterlaet/ dunct my goet te zijne/ dat ghy eerst uwe steden ghescreven hadt/ om te vernemen wat een yeghelick zijn meyninghe ware wat macht sy haddẽ. Ick heb hulpe genoech/ maer so onser meer is/ soo veel te meer sullen wy behoeven / dat velt ẽn tlant der vyanden en heeft nu niet meer dan dat bloote aertrijcke/ daer toe coemt nu de winter/ daer inne dattet swaer is/ om wat wt verre landen te brenghen.

Dese woordẽ des Roomschen Hooftmans/ verwandelde de sinnen van alle de andere / dat sy aensaghen een yeghelick zijnder stadt ghebreken / daer toe de traecheyt ende nijdt / oock den achterclap der genen die daer te huys waren/ ende dat deden teghens de gene die de ridderschap volchden/ bedochten oock/ dat de vryheyt swaerlick ghebrocht wort om te verwillighen/ oock dat de gemeyne armoede/ daer toe de onwille/ ende boosheyt der gheenre/ die vanden haren wat souden toeleggehen oft ghеven/ ende werdt alsoo haerder aller wille haestelick omme ghekeert/ ende waren te vreden / dat de Roomsche Hooftman daer inne doen soude/ wat hy meynde dat den staet ẽn het wesen des Roomschen volcx / ende den ghesellen profijtelick ende goet ware.

De Griecken geven Quintio ... Nabis ... geen ... hem ... maken.

Hoe de Roomsche Hooftman *Titus Quintius* metten tyran *Nabin* van Lacedemonien vrede maeckte.

Daer

Artijckelen vanden pays tusschen den Nabis, ende Romeynen.

Daer nae nam de Roomsche Hooftman alleene tot hem zijn Legaten ende bevelts luyden / ende treckende dese navolghende artijckelen schriftelick/ in welcker manieré den pays metten tyran Nabin soude ghemaeckt worden / ende dat tusschen den Romeynen / den Coninck Eumene, ende die van Rhodis op eender zijden / ende den tyran Nabin op d'ander zijde/ ses maenden pays zijn soude / dat oock Titus Quintius ende Nabin van stonden aen haer Legaten nae Rome seynden souden / dat de pays door de macht des Senaets vaste ghemaeckt soude worden / daer by wert oock wt ghesproken / dat den tijt des pays soude aengaen opten dach / als alsulcke artijckelen des pays / den tyran Nabin ghegheven ende over ghelevert worden/ ende dat van dien dach binnen thien daghen alle bewaringhe wter stadt Argos / ende andere steden in haer lant ghelegen / ghevoert souden worden / ende de steden los ende vry den Romeynen toe ghestelt souden worden / datmen oock gheen eyghen knechten oft dienstboden / hy ware des Conincx / der ghemeynte / oft een sonderling burghers knecht / wter stadt voeren soude / ende ofter eenighe daer te voren wter stadt ghevoert waren / die soude men haren rechten Heere wederom gheven. Nabin den tyran soude oock alle schepen / die hy den steden aender zee ghelegen/ghenomen hadde/ wederom geven. Hy en soude oock gheen schepen meer hebben/ dan twee/ die niet meer dan met sesthien riemé gheregeert ende ghevoert mochten worden. Item dat hy de overlopers ende ghevanghen vanden steden der ghesellen des Roomschen volcx wederom gheven soude. Dat hy oock die van Messene al het gene wederom geven soude/ dat noch voor ooghen ware / ende die Heeren kenden / den ballinghen ende wtghedreven van Lacedemonien soude hy wederom geven haer vrouwé ende kinderen. Hy en soude oock Gheene met onwille / ende die haren man volghen wouden/daer toe bedwinghen/dat sy den soudeniers Nabin oft dat heyr na volchden/ de ghene die in haer steden oft totten Romeynen ghetogen waren/ soude hy alle haer goet wederom geven. Hy en soude oock in dat Insel Candia genoemt/ geene stadt inne hebben/ende die hy inne hadde/ soude hy den Romeyné wederom gheven/dat hy oock gheen gheselschap met eenighe van Candia / oft met yemant anders en maecte. Item dat hy gheen oorloge drijven oft voeren en soude teghen eenighe stadt/die hy den Romeynen wederom toegheselt / oft die hem ende haer goet in geloove des Roomschen volcx ghegheven hadden.

Dat hy van alle plaetsen zijn bewaringhe wech voeren soude. Item dat hy ende de zyne hen daer af hielden oft wachteden/dat hy oock gheen stadt oft slot / in zijn / ofte in een vreemt lant bouwen en soude. Hy soude oock vijf borgen gheven/ daer de Roomsche Hooftman niede te vreden ware (onder den welcken zijn sone een daer of soude zijn) alsodanighe voorschreven artijckelen te houden. Item dat hy gereet hondert pont silvers/ ende die navolgende acht jaren/alle jare vijftich gheven soude.

Dat t'samen, in als bedraecht drie hondert duysent croonen.

Doen dese artijckelen in geschrifte waré gescreven/eñ dat Roomsche heyr naerder totter stadt ghetoghen was/wordé sy inder stadt Lacedemonien gesteynt: maer daer en waren geen onder den artijckelen die den tyran wel bevielen wtghescheyden dese/ datter niet en was geroert vanden ballinghen ende wtghedrevé / dat men den selven wederom in nemen soude. Onder andere wert hy aldermeest beweecht daerinne/dat hem de schepen ende steden aender zee gelegen/ ghenomen waren / want de zee was Nabin seer profijtelick / want hy dat eynde der zee by Mallea met zijne schepen seer onseker maken mochte / hy hadde oock de jonghe ghesellen wten selven stedé tot een hulpe eñ vervullinghe zijnes heyrs vandé alderbesten knechté. Hoe wel oock de tyran Nabin de voorgenoemde artijckelen des pays met zijne vriendé heymelic overdachten/nochtans wert een gemeyn gheruchte daer van/door de ydel sinné des Conincx soudeniers / de welcke soo onghestadich zijn in andere stucken/ daer geloove aen hangt/ also onverswegen zijn sy oock om de heymelicke dinghen te verbergen. Nochtans en strafsten sy niet alle de artijckelen also int ghemeyne alsse een yeghelick besonder verspraeck / ende straften dat gene dat hen alder meest aenginc: de ghene die wt ghedreven ende gebannen waren/ende ghetroude vrouwen hadden / oft wat anders vanden selven goeden besaten / waren onghewillich ende toornich / als dat verloren ende nemmermeer wederom ghegheven en soude worden. De knechten die vanden tyran Nabin ghevrijt waren / vanden selven en was de vryheyt niet alleene te vergheefs ende onprofijtelick aenghesien / maer oock veel schandelicker gheachtet / dan eerst de dienstbaerheyt gheweest was / ende het was hen voor haren ooghen/dat sy wederom inde macht oft ghewalt haerder toorniger Heeren comen souden. Den soudeniers verdroot / dat hen de soudye inden payse af gaen soude/ ende saghen dat sy niet wederom indé steden en dorsten trecké/ om dat sy niet meer den tyran / dan zijnen dienaers vyant en waren.

De artijckelen vanden pays en staen noch Nabis noch den zijnen niet aen.

Dese woorden gaven sy wt ten eersten/ ende saeydense inde vergaderinghe / ende begonsten te murmureren / ende liepen daer nae terstont int harnasche/ in welcken oploop/doen Nabin sach / dat de meyninghe des volcx van haer selfs genoech verstoort was/ liet hy maken een vergaderinghe ende bootschaptese by malcanderen te comen/ eñ doen hy haerluyden vertelt hadde / wat hem vanden Romeynen opgelept ende gheboden worde/ ende eenige sware ende onbetamelicke stucken / valschelick ende niet metter daet daer toe gedaen en hadde / oock vañ allen artijckelen bysonder/ nu van haer allé/ nu van een deel der vergaderinghe werter gheroepen ende ghecreten. Doen vraechde haerluydé den tyran Nabin, wat sy wouden dat hy tot de stucken antwoorden oft doen soude? Doen hieten sy hem bynaalle met eender stemmen / dat hy den Romeynen daer op niet antwoordé en soude/ maer het oorloge tegen haer voeré / oock hiet hem een yegelick voor hem selven (als den gemeynen hoop pleechte te doene) dat hy eenen goeden moet eñ hope hebben soude / het geluck soude den sterckstten helpen. Met desen roep ende woorden wert de tyran beweecht / dat hy openbaerlick op riep / ende seyde : de Coninck Antiochus eñ die van Etolien soudé hé helpé/

Die van Lacedemonien en willen geené pays aenveerdé / maer crijch hebbé.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 559.

hy hadde oock van hem selven soo veel machts dat hy den legher wel mocht teghen houden eñ lijden/ datmen vanden vrede ghesproken ende ghehandelt hadde / was hem gheheel wt den sinne ende ghedachtenisse gheweecken. Sy en wouden oock niet langher rusten/ maer liepen inden leger der Romeynen. Sulcx overloopen der vyanden ende daer teghen dat schieten des anderen deels / maecten dat de Romeynen des geenen twijfel en hadden/ het soude comen totten strijt. Op de eerste vier daghen ghescheiden daer sommighe lichte schermutselen/ so datmen niet en wiste wie daer inne gewonnen oft verloren hadde / maer aen den vijfsten dach ghe-schieder by na eenen gherechten strijt/ also/ dat die van Lacedemonie door de vreese inder stadt ghedreven worden/ ende sommighe Roomsche voetknechten de vyandẽ inder vlucht also hert drongen eñ sloegen/dat sy met haer totter poorten binnen (die sy open hadden laten staen) inde stadt quamen. Doen nu Quintius met alsulcken verschricken dat overloopen gheweert ende benomen hadde/ so dochte hem daer en ware anders niet te doene/ dan datmẽ de stadt Lacedemonien beleyde/ ende seynde sommighe die alle de schepen der ghesellen vander stadt Gytheo (daer sy stonden) ontbieden souden. Onder des reet Quintius metten bevelsluyden om te besien de gelegentheyt der stadt ende der mueren. Want voortijts was de stadt Lacedemonia sonder mueren geweest/ eñ de tyrannẽ hadden corteling aen de eynden/ daert open eñ effen was/ mueren laten maken/ de hooghe plaetsen eñ daer men swaerlick toe comen mochte/ worden beschut metten leghere van sommighe gewapende/ die daer voor een geweer geset waren. Doen hy alle dinck genoech doorsien hadde/ so bedachte hy/ dat hy woude de stadt aẽ alle canten rontsomme bestormẽ met alle zijn hoopen/ eñ omcingelde de stadt metten Romeynen eñ zijne gesellen/ die te paerde eñ te voet/ te water eñ te lande by vijftich duysent sterck warẽ/ sommighe droegen de lederen / sommige vyer/ d'een droech dit / d'ander dat/ daer mede sy niet alleene de stadt bestormen / maer oock de burgers daer inne verschrickẽ mochtẽ/ wordẽ daer na vanden Roomschen Hooftman bevolen/ dat sy metten roep alle souden aen den muer tredẽ/ daer mede die van Lacedemonia / als die haer over al aen alle eynden vreesden / niet en wistẽ/ waer sy toe loopen oft hulpe doen souden/ wat macht int heyr was / eñ het heyr was ghedeelt in drie hoopen/ eẽ yeghelick hoop wert bescheydẽ/ hy soude aen tredẽ aen een eynde/ eñ de selve waren alle open sonder mueren: Maer doe alsulcke verschrickinghe de gantsche stadt ombevangen hadde/ wert de tyran Nabin beweecht/ ten eersten door den haestighen roep/ eñ de versaechde bootschap / eñ na dat eẽ yegelick eynde meer noots leet/ den selvẽ quam hy te hulpe/ oft seynder sommige daer henẽ van zijnent wegẽ/ daer na als de vreese aen alle zijdẽ in die vã Lacedemonia gecomen was/ verschricte de tyran also seere/ dat hy noch spreken dat profijtelick ware/ noch hooren en mochte / hy en was oock niet alleene behoeffelic des raets/ maer en wist van hẽ selven niet wat hy aengaẽ soude/ die vã Lacedemonia hielden hert teghen de Romeynen inde enge plaetsen/ eñ vochtẽ tot eender tijt drie spitsen aen drie eynden. Doe nu dat schermut sen toenam/ wert de strijt ongelijck / want die van Lacedemonia weerden haer met gheschut / voor den welcken hen de Romeynsche knechtẽ metten grootẽ schilden hen wel mochten beschuddẽ/ oock warender sommige schuts te vergheefs/ de sommighe te licht eñ te cleyne/ want om der nauwicheyts weghen / eñ dat de hoopen so hert in een gedrongen warẽ/ en hadden sy niet alleene gheen ruymte inden toeloopen te schieten / welcke aenloop den schuts wel helpet / maer sy en haddẽ oock gheen vrye ende sekere plaetse daer wt sy schieten mochten / het gheviel also dat de pijlen die daer geschotẽ werden/ niet een inden Roomschẽ knechtẽ eñ weynich opten schilden vatteden. Maer sommige dier neven stonden / werden vanden vyanden (die vander hoochte schoten) gewont / terstont als sy verder ginghen / werden de selve vanden daken/ niet alleene met pijlen / maer oock met tichelen onversiens ghequetst. Daer na so hieven sy de schildẽ over de hoofden / eñ vochden die also by malcanderen/ dat niet alleene gheen blinde/ maer oock gheen naerder schoten door dat ghewelft (die sy boven de hoofden gemaect hadden/ ende daer onder ginghen) mocht doordringhen/ oft hen schade doen / maer de enghe weghen die vol volcx waren / hielden den Romeynen een wijle tijts teghen / daer na doen sy ghemackelick inde wijde straten der stadt quamen/ eñ drongen / en mochten die van Lacedemonia der Romeynen macht ende crachtighen aenloop niet ophoudẽ oft lijden/ eñ doen sy den rugge keerdẽ/ eñ inde vlucht op de hooge plaetse quamen/ wert de tyran seer verschrickt/ ende sach om hem/ hoe hy daer van comen mochte.

De Romeynẽ schermutseerẽ tegen die van Lacedemoniẽ.

Lacedemoniẽ andersints Sparta ghenoemt beleghert eñ bestormt.

Nabis crijcht angst so de stadt op drie plaetsen seffens beloopen wert.

Doen ter tijt ghebruyckte Pythagoras eenen moet ende officie eens oversten Hooftmans/ hy was oock alleene een oorsake/ dat de stadt Lacedemonia vanden Romeynen niet en wert gewonnen/ want hy beval de timmeringe (die na byder mueren gheleghen waren) aen te steken/ eñ doen die van stondẽ aen brandẽ/ ter wijle die dat vyer hulpe deden / de welcke dat pleghen te blusschen/ vielen de daken op de Romeynen/ eñ niet alleen de tichelen / maer oock de balcken eñ sparren die half verbrant waren / ende vielen op de ghewapenden / de vlamme begonst haer oock wijt wt te breyden / ende den roock maecte de vreese grooter dant perijckel was. Also ghevielt/ dat de Romeynen die buyten der stadt waren/ ende hert bestormdẽ/ dat sy af traden/ eñ die nu inde stadt ghecomen waren / om dat sy niet door dat vyer dat hen te rugghe op ginck / vanden anderen Romeynen verstropt ende ghescheyden worden/ keerdẽ sy wederom. Doen Quintius sach / wat voor een sake was/ geboot hy datmen de andere weder roepẽ soude. Also nu de stadt byna gewonnen was/ worden sy afgheroepen/ ende togen tsamen in haer heyr. De Roomsche Hooftman creech meer hopinghe wt dese vreese der vyanden / dan wt de sake in haer selfs/ hy verschricte dẽ Lacedemoniers de drie naeste dagen/ dat hyse verweerte nu metten schermutsen/ nu sommighe plaetsen te bebolwercken/ eñ te begraven/ dat sy niet en mochte metter vlucht ontgaen. Met alsulcker dreyghinge wert de tyran Nabin bedwonghen / dat hy Pythagoras noch eens als zijnen voorspraeck ende Legaet tot Quintium seynde. De Roomsche Hooftman versmade hẽ ten eersten/

Pythagoras

De Romeynen worden ... weder om ... de stadt ... dreven.

Nabis wert gedwonghen t'voorseyde verdrach te aenveerden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

eersten / ende beval dat hy soude wt dat heyr trecken. Doe hy hem daer na smeeckende ende biddende te voete viel/werdt hy verhoort. Zijn eerste woorden waren dese: dat hy alle sacken stelde ende overgaf in het goetduncken der Romeynen. Maer doen dese woorden als ydele ende te vergheefs gheschiet niet en wilden helpen/ quam het so verre datmen een bestant ende vrede maeckte/ metten voorwaerden ende articulen/ als die hier voor in weynich daghen in schrifte overgheghheven waren/daer op worden oock de borghen ende dat ghelt vanden tyran aen ghenomen. Doen de tyran Nabin alsoo belegert was/ ende de een bode over de ander quam inder stadt Argos/eñ seyden de stadt Lacedemonia en was niet alleen beleghē/ maer oock ghewonnen/soo worden sy seer daer inne verblijt/dat Pythagoras metten sterckisten deele zijnder hulpen wt der stadt ghetoghen was/ verachtende daerom de andere die in dat slot/ ende dier weynich waren/ ende dreven de selve met hulpe eñ toedoen Archippi haers Hooftmans wten slote/ ende lieten Timocratem haren overstē van Pellene(om dat hy goedertierlick gheregeert / ende hen voor gheweest was) op een oorvrede levendich van hen gaen. Tot deser vreuchdē quam Quintius de Hooftman/ doen hy nu den tyran Nabin payß ghegheven/ eñ van hem dē Coninc Eumene, die van Rhodis/ eñ zijnen broeder L. Quintium totter Romeyner ghesellen schepen wech gesonden hadde. De blijde stadt Argos/doen sy hadde op geslagen de eerlicke feeste ende edel spel Nemeorum dat sy ter eeren Herculi plegē te maken/ om der oorlogē wille/ datmen anders op eenen sekeren dach plach te houden/hebben sy dat selve spel wt laten roepen / inde toecoemste des Roomschen heyrs/ ende hebben voor geset den Roomschen Hooftman in dese spelē. Daer waren ooc veel stucken vanden welckē de vreuchde vermeerdert werdt/veel burgers die wederom van Lacedemonia inde stadt Argos gecomen waren / die corts daer te voren Pythagoras eñ den tyran Nabin van daer gevoert hadden/ooc quamen de burgers wederom die van daer ghevloden waren/doen sy vernamen/ dat de aenslach van Pythagoras over de burghers daer selve gemaeckt/ ende den dootslach begost was/die nu saghen nae langher tijt de vryheyt/ ende de oorsakers der vryheyt de edele Romeynen/welcke sy den burgers van Argos een oorsake gheweest waren metten tyran Nabide te strijden/ de vryheyt van Argos/ is oock opten selven dach des speels door de stemme des wtroepers/openbaerlick vercondiget ende wt geroepen geweest.

Tgarnisoen vanden Nabis wort wter stadt Argos gedreven.

Quintius treect van Lacedemonien nae Argos.

Nemema was een jaerlicke feeste in Peloponneso/ in het bosch Nemea genoemt ter eeren van Hercules, die aldaer een grooten leeu doode/ of als sommige segghen ter ghedenckenisse van Archimorus een sone van Lycurgus die daer doot wert gheslaghen.

So veel vreuchden als de burghers van Argos den gemeynen raet eñ het lant van Achaia brochten dat sy wederom in ghe set waren/ soo veel sorghen gaf haer de dienstbare ende verlaten stadt Lacedemonia/die den tyran Nabin ende aen zijnder zijden moste aenhanghen: maer die van Etolien verkeerden dese sake in alle woorden int archste/ eñ seyden: men hadde metten Coninck Philippo niet eer op ghehouden te oorloghen/ dan hy was eerst ghewecken van alle de steden in Griecken ghelegen/ ende den tyran Nabin hadmen de stadt Lacedemonia gelaten: maer de rechte Coninc die int Roomsche heyr gheweest was/ende andere de edelste burghers souden in ellende moeten leven/een overste was nu ghewoorden een dienstknecht des tyrans Nabidis. Daer nae voerde de Roomsche Hooftman zijn hoopen vander stadt Argos wederom totter stadt Elatiam/van daer hy totten oorloge teghen Lacedemonien ghetogen was.

Die van Etolien prentelen om den payß met Nabis.

Agesipolis.

Quintius treect weder om tot Elatia.

Eenige zijnder die seggen: De tyran Nabin en heeft niet buyten der stadt mettē Romeynen gheoorloget/ maer zijn heyr teghent Roomsche heyr ghelegert/ ende doen hy langhe vertooch/ ende dier van Etolien hulpe verwacht hadde/ is hy ten laetsten bedwonghen gheweest met hem te slaen/ doen de Romeynen de zijne op de voederinge besloten hadden/ inden selven strijt als hy was verwonnen/eñ wt zijnen waghenborch verdreven/ hadde hy payß begeert/ doen hem vijfthien duysent knechten verslaghen/ eñ over vier duysent ghevangen waren geweest. Ontrent de selve tijt warender brieven tot Rome ghebracht van Tito Quintio vanden gheschiedenissen die hy ghedaen hadde voor Lacedemonien/ende oock van Portio Cathone den Burghemeester wt Spaengien / van beyden weghen werter bekent ende gheordineert vanden Raet ende Senaet/ datmen drie dagen bedevaert houden soude.

Opinie van anderen van een strijt tegē den Nabis.

Wat daer voort by den nieuwen ghecoren Burghemeesters ende machtigen tot Rome gheschiet is.

Doen de Burghemeester Lucius Valerius, nae dat hy de Boyers by dat wout Litana ghenoemt/ gheslaghen ende verjaecht/ oock dat landt rustich ende vreedsaem gemaeckt hadde / tooch hy om der kiesinghen wille wederom tot Rome/ ende maeckte tot Burgemeesters Publium Cornelium Scipionem ten tweedemmale / ende Valerium Sempronium Longum, welcker vaders voormaels inden eersten jare des anderen oorlochs/dwelcke de Romeynen tegen die van Cartago ende Hannibal voerden/ Burgemeesters geweest waren. Daer nae wert gehouden de kiesinghe vanden ses Schoutheyts/ ende daer toe Publius Cornelius Scipio, eñ de twee Caij Cornelij, Merenda ende Blasius, daer toe Cneus Cornelius Enobarbus, Sextus Digitius, ende Titus Iuventius Alva. Doen de kiesinghen volbracht eñ ghescheit waren / tooch Lucius Valerius wederomme in dat Landt Lombardia/dat hem voormaels bevolen was. Int begin van desen jare / doen Publius Cornelius Scipio ten anderen male / ende Titus Sempronius Longus Burghemeesters waren/quamender twee vanden tyran Nabin in Legaetschap ghesonden/ de selve maeckten eenen raedt buyten der stadt van Rome inden Tempel Appollinis, begeerden ende vercregen daer/dat den payß die de Roomsche Hooftman ende Burghemeester Titus Quintius metten tyran Nabin vereenicht/by hen vast zijn soude.

Kiesdach. Int Iaer vander stadt 560

Int jaer 136. vander stadt bouwinghe.

De gesanten vanden tyran Nabis comen tot Rome.

Doen men vander lotinghe der Landen/ welcke den Burgemeesters ende Schoutheyts een yeghelick te deele vallen soude/ tracteerde/ was den meesten deel des Raets op dier meyninghe / om dattet oorloghe in Spaengien ende Macedonien gheeyndet was / soudemen beyde den Burghemeesters dat Landt be-

Uitdeylinge vande Landtschappen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vãder stadt 560.
Oratio Scipionis.

velen/ maer Scipio was van dier meyninghe. Het ware eenen Burghemeester ghenoech in Italien/ men soude den anderen toe gheven ende bevelen dat lant Macedonien/ want daer was een groot oorloghe voor handen vanden machtigen Coninc Antiocho, die nu met wille wt Asia in Europam over ghescheept was/ wat sy meynden dat geschien soude indien die van Etolien den Coninc Antiochum (die sonder twijfel vyanden waren) totten oorloghe op eender zijden ontbodē/ op der ander zijdē Hannibal, die een vermaerdt Hooftman door vele strijden der Romeynē bekent was/den Coninc Antiochum daer toe verwecte? Terwijle datmen vande lotinghe der landen die den Burgemeesters souden bevolen worden/ disputeerde/ daer en tusschen loteden de Schoutheyts om haer lādē/ eñ viel te deele Cneo Domitio recht te spreken inder stadt Rome: Tito Iuventio quam te deele het recht te spreken buyten Rome: Publio Cornelio viel te deele het wterste Spaengiē: Sexto Digitio het naeste: dē tween Cornelijs Blasio quamen te deele Sicilien/ eñ Merende dat Insel Sardinia. Het en beviel dē Raet oock niet/datmen een nieu heyr in Macedonien seynden soude / maer datmen dat selve dat daer was/ wederom in Italien brochte/ eñ dat Quintius dat selve heyr van hem soude laten. Desgelijcx soudemē trecken laten dat heyr/ dat by Marco Portio Cathone in Spaengien geweest was/eñ dat beyde de Burghemeesters Italien bewaren souden / eñ dat twee Legioenen van Roomsche burghers beschreven eñ op geteeckent daer henen geseynt souden worden/ daer mede/ indien datter eenich vandē heyre af togen/die de Raet afgetogē woude hebben/ dat nochtans acht Roomsche Legioenen bereyt eñ voor handē waren. In dit selve jaer is ooc opghestelt een nieu offer vanden Burghemeester Publio Cornelio eñ Tito Sempronio Longo, dat was in deser manierē. Wat tusschē den eersten dach der Maerten/ ende den derthienden dach van Meye/ van een gehorent dier/ eñ den Goden gheoffert/ werdt een sonderlinghe goet offer gheacht ende ghenoemt Ver sacrum.

Ver sacrum.

Kiesdach vā de Zedenstraffers.

Daer na wert gehoudē de kiesinge der strafmeesters die Censores ghenoemt zijn/ eñ werden ghecoren Sextus Elius Petus, ende Cneus Cornelius Cethegus, de selve kosen tot hen/ dē oversten indē Roomschen Raet Publium Scipionem den Burgemeester/die ooc de voorseyde Strafmeesters gecorē hadden. De drie Senatores overdroeghen over een eñ en ontsagen niemant hoe grootē officie sy voortijts bedient hadden. Sy maecten hen oock gunstich by den Raetsheerē/om dat sy tot dier tijt alsmē Roomsche spelen eñ spectakel hielt/den Boumeesters gebodē hadde/dat sy de plaetsen daer de Raetsheeren souden toesien/onderscheydē op hen selven maecten vant gemeyne volck/ want voortijts haddē sy onder een gestaen de spelē te aensien. Dē ridders (maer weynich) hebbē sy haer paerden afgenomen/sy en hebben geenen staet der burghers hart gestraft/maer van hen is de poorte der vryheyt/eñ dat ghemeyne dorp wederom op eñ wijder ghemaeckt. Dat offer Ver sacrum ende dat spel/welcke de Burgemeester Servius Sulpitius Galba beloofde te maken/ zijn gehouden/eñ doe een yegelic naerstich daer na luysterde/eñ besich warē/Quintius Pleminius, die om vele quade stucken die hy tegen dē Goden eñ menschen int lant Locris bedreven hadde/inde kercker geleyt wert / warender vele lichtveerdighe luyden toe ghemaeckt/ die by nachte de stadt van Rome aen veel eynden met ingheleyden vyere aensteken souden (om dat so wanneer de stadt vanden oploop by nacht verschricket zijn soude) datmē dan de gevangenis op breken mocht. Dese sake/ als dit (door aenbringinge vanden sommighen die de sake oock kennelick was) openbaer wort gemaeckt/ wert het den Rade aengebrocht/ende Pleminius int onderste der gevangenisse geleyt/ ende daer inne gedoot. In dit selve jaer worden oock besedt met Roomschen burghers / de steden Puteoli/ Vulturinum/ende Literinum/ in een yeghelick drie hondert mannen. Desghelijcken de steden Salernum ende Buxentum worden met den Romeynen beset ende bewoont/ende Colonien der Romeynen ghemaeckt/ oock de stadt Sipontum met sommighe andere: Het worden oock dit selve jaer veel wonderlicke teeckenen te Rome ghesien/ ende in andere steden ontboden ende vercondicht op de merckt inde plaetse der kiesinge/ eñ op dat Capitolium tot Rome zijn sommighe droppelen van bloet ghesien geweest/ ende het hadde op de aerde bloet gheregent. Ende oock dat hooft des Gods Vulcani heeft ghebrant. Vander stadt Interamne is ontboden geweest/hoe dattet aldaer melc heeft ghebloten. Hoe oock sommighe edele kinderen inder stadt Arimino sonder oogen ende neusen gheboren waren. Oock hoe in dat lant Piceno een kindt gheboren was dat noch handen ofte voeten en hadde. Dese wonderlicke teeckenen worden wt kennisse des Bisschoppen versoent/ ende een offer werter gemaeckt neghen dagen lanck / daerom dat die vander stadt Adria tot Rome ontboden/dattet in haer lant steenen gereghent hadde.

Quintius Pleminius wort inde ghevangenisse gedoot.

Drie steden met garnisoen beset.

Wonderteeckenen.

Niet verre van Melanen heeft Lucius Valerius inde plaetse des Roomsche Burghemeesters metten Gallen / Insubren ende Boyers den vyanden (die met haren Hooftman ende Vorst Dorolaco ghesheeten/de lantluyden daer selve op te bringen die over dat water Padus ghecomen waren) eenen slach ghesłaghen/ende daer zijnder doe ter tijt thien duysent der vyanden verslaghen. Binnen den selven tijdt heeft Marcus Portio Catho vanden Landen van Spaengien ghetriumpheert / ende inde stadt Rome gevoert inde schatcamere vijf eñ twintich duysent pont gesmolten silvers/ ende duysent pont gouts / oock onder de knechten ghedeelt vier hondert duysent/ eenen yeghelicken ghegheven twee hondert ende tseventich silveren penninghen/ende eenen yeysigher driemael so vele te buyte ghegheven.

De Landvoocht Lucius Valerius Flaccus slaet die van Lombardye ende de Boyers.

Marcus Portius Cato hout triumphe.

Wat de Burghemeester *Titus Sempronius* binnen den selven tijt in Italien tegen de Boyers strijdende ghedaen heeft.

DOe Titus Sempronius de Burghemeester in dat lant Italien tooch/ dat hem inde lotinghe te deele ghevallen was/ voerde hy zijn legioenen ende hoopen ten eersten in dat lant der Boyer. Ende als de Coninck der Boyeren met twee zijne Broeders dat gheheel volck beroert ende

Titus Sempronius Burghemeester tegen de Boyers.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

verweert hadden vanden Romeynen af te vallen / ende zijn heyr in dat open veldt gheleghert hadde / daer by te verſtaen was dat ſy vechten wouden / in dien de Romeynen in haer landt toghen. Doe de Burghemeeſter merckte ende vernam hoe de Boyers. ſoo grooten machtighen heyr ende ſo grooten trooſt hadden / ſeynde hy eenen bode tot den anderen Burghemeeſter zijnen ghеſelle Publio Cornelio Scipione, indient hem goet dochte / dat hy terſtont tot hem quame / hy woude den vyanden met liſten tegen houden / ende de ſake tot op zijn toecoemſte vertrecken. De Boyers waren oock vander ſelver meyninghen de ſaken te vertrecken / ghelijck als de Roomſche Burghemeeſter / wt gheſcheyden dattet vertreck der Romeynen / den vyanden een herte ende moet maeckte. Maer de oorſake om te haeſtẽ was deſe / dat ſy meynden de ſake te eynden ende wt te rechten / eer beyde de heyren der twee Burghemeeſters te ſamen quamen / ende bedreven alſo twee daghen niet anders / dan dat ſy ſtonden ẽn totten ſtrijde bereyt waren / ofter yemant teghen hen trecken woude / ten derden daghe togen ſy metter macht voor den waghenborch der Romeynen / ende zijn aen alle eynden aen getreden. De Burghemeeſter liet terſtont maken allarme / ende vertooch een weynich met zijne ghewapende / daer mede hy den vyanden haren verwaenden trooſt vermeerderen / ende zijne hoopen inder ordinantie ſtellen mochte / tot welcker poorten een yeghelick hoop wt dringhen ende trecken ſoude / ende gheboot den twee Legioenen ende hoopen / dat ſy metten banieren ende vaenkens totten twee meeſte poorten wt togen: Maer de Galli ſtonden inden wtganck der poorten ſo dicke ende ghedronghen / dat ſy den wech beſloten hadden. Aldaer wert langhe tijt gevochten / ende en bedreven niet meer metten ſwaerden dan metten ſchilden / de Romeynen leenden haer aen den vyanden / ende dronghen crachtelick / daer mede ſy de vaenkens wt mochten bringhen / de Galli dronghen des ghelijcken daer wederom teghen / daermede ſy eenichſins inden waghenborch comen / ofte den Romeynen (dat ſy niet wt en quamen) keeren mochten. Sy en mochten oock niet ſo vele dat ſy de ſpitſe vander plaetſen noch op deſe noch op gheender zijden en beroerden / ſoo langhe tot dat Quintius Victorius de Tentgrave des eerſten ſchuts vaenken vandẽ tweeden Legioen / ende Caius Attinius des vierden Legioens eẽ ſwaer ſtuck voor namen / dat ſy dickwils in ſcharpen ſtrijden verſocht hadden / want ſy namen de vaenkens vanden vaendraghers / ende worpenſe onder den vyanden / doe de voorſte de vaenkens met grooter naerſtichheyt beſtonden wederom te halen / daer en tuſſchen vielen ſy totter andere poorten wt / alſoo dat die ſelve nu buyten haer ſterckte ende bolwerck ſtreden / ende dat vierde Legioen inder poorten bleef houdende.

De Walſche vallen aen een eynde inde legher / maer worden weder wt ghedreven.

Doe verhief hem daer eenen anderen oploop op een ander eynde vanden wagenborch / want de Galli vielẽ inde poort des Rentemeeſters / ende verſloegen Lucium Poſthumium den Rentmeeſter / die Tympanus was ghenoemt / Marcum Attinium ẽn Sempronium, die voochden waren vanden gheſellen der Romeynen / ende met henluyden by twee hondert knechten / den waghenborch was oock aen dat ſelve eynde ghewonnen / ſo langhe tot datter vanden Burghemeeſter geſeynt werden buyten de ordeninghe eenen hoop van vijf hondert mannen / Cohors ghenoemt / om de poorte des Rentemeeſters te beſchermen / den ſelven hoop verſloeghen den meeſten deel die binnen den waghenborch ghecomen waren / het ander deel dreven ſy wederom wt den waghenborch / ende wederſtonden den genen die indẽ wagenborch vallen wouden. Inder ſelver tijt ſo brack dat vierde Legioen met twee ongheordineerde hoopen ter poorten wt / ende worden alſo de drie ſtrijden die om den waghenborch waren / tot eender tijt aen drie eynden af ghekeert door menigherley roep van beyde partien / die niet en wiſten wat de hare voor een geluck hebben ſouden / ẽn alſo wert daer met ghelijcker machte ende hopinghe / tot opten middach gheſtreden.

De Walſche worden van der Romeynen leger verdreven.

Maer doe den arbeyt ende hitte / de weecke ende vlietende lichamen der Gallen (die nu ter tijt Franſoyſen ghenoemt worden / ende den dorſt niet lijden en moghen) ſo ſeer bedwanck vanden ſtrijt af te treden / begonnen de Romeynen de ander (die weynich waren) met onghеſtimmicheyt op te loopen / ende doe ſy de ſelve verſtroyt hadden / dreven ſy haer inder vyanden waghenborch. Daer na gaf de Burgemeeſter een teecken / ende liet op trompen dat de zijne wederomme keerden / vanden welcken keerden het meeſtẽdeel omme / maer de ſommige (die totter ſcharmutſinge begheerte hadden / ende hoopten den wagenborch der vyanden te winnen) bleven ſtaende voor de wallen oft bolwerckẽ / die worden / alſſer haer weynich waren / vandẽ Gallen veracht / die onder dies met malcanderen wt haren wagenborch liepen / ẽn de Romeynen verſtroyden ende verjaechden. Alſo ghevielt / dat de ghene diet ghebodt des Burghemeeſters niet gehoorſaem zijn en wouden / door haer eyghen vreeſe ende verſchrickinghe wederom inder Romeynen waghenborch liepen / ende was alſo op beyden zijden nu de verwinninghe ende victorie / ende nu de vlucht voorhanden / nochtans worden vanden Gallen by elf duyſent / ende der Romeynen by vijf duyſent verſlaghen. De Gallen toghen weder in haer landt ende ſtercten / maer de Roomſche Burgemeeſter voerde zijn legioenen ende hoopen inde ſtadt Placentia te ruſtẽ. De ſommige ſchrijven / dat Publius Cornelius Scipio na dat hy zijn heyr tot zijnen geſelle ẽn mede Burghemeeſter Tito Sempronio ghebrocht ende vergadert hadde / was hy met hẽ door dat lant der Boyer ghetoghen ẽn dat ſelve verdeſtrueert ſoo verre hy vanden wilderniſſen ẽn het broeck lant trecken ende voort comen mochte. Die ander ſchrijven / dat Scipio in deſe oorloghe niet ſonderlincx bedreven en heeft / maer is om der kieſinghen wille wederom tot Rome ghetoghen.

De Romeynen verbolghe de Walſche / ende werden wederomme ghedreven.

Publius Cornelius Scipio Borgermeeſter.

Hoe *Titus Quintius* de Roomſche Burgemeeſter ende Hooftman, na dat hy met dẽ tyran *Nabide* vrede ende beſtant ghemaeckt, ende al Griecken lant vryheyt ghegheven hadde, eenen ghemeynen lantdach gheordineert heeft, ende daer na eenen vrientlicken oorlof nam ende wederom in Italien, ende na Rome ſcheepte.

In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer väder stadt 560.

Den handel van Titus Quintius tot Elatien.

In dit selve jaer als Titus Quintius zijn heyr inder stadt Latiam in dat winter legher ghevoert hadde / soo vercorte hy oft brocht henen den gheheelen tijt des winters met recht te spreken / hy veranderde ende beterde al tghene dat inde steden des lants door achterlatinghe des Conincks Philippi oft zijnen voocht gheschiet was. Ende doen hy de ghene / die zijnder partien waren / macht ende vermoghen grootelicx vermeerdert / oock de gherechtichept ende vryhept der ander partien verdruckt hadde / quam hy int begin der Lenten inde stadt Corinthum / daer hy eenen Lantdach gheordineert hadde / aldaer sprack hy metten Legaten van allen steden die om hem stonden ende waren als in een ghemeen vergaderinghe:

Lantdach tot Corinthen.

Quintij oratio tot de Griecsche Ghesanten.

Ende hief aen te seggen van de vrientschap / de welcke de Romeynẽ eerst metten Griecschẽ volcke / ende den lande Grecia aen gegaen waren / oock met den Hooftluyden die voor hem in Macedonien gheweest / ghemaect ende ghehadt hadden / twelck al met grooten wille ende lof ghehoort wert: vut gescheydẽ / doe hy Quintius quam op de vermaninghe Nabidis, lieten sy hen duncken / het ware gheheel onbequaem ende onreden / den ghenen die dat gheheele lant Grecia vry maken wilde / dat hy eenen tyran achter hem laten soude / die niet alleẽ haer stadt swaer / maer alle omlegghende steden tot een vreese ware. De Burgemeester Quintius wast oock niet onkenlick / maer des wel wijs / wat de Legaten inden sin hadden eñ dachten / daer om bekende hy indient moghelick hadde gheweest sonder verderffenisse der stadt Lacedemonien / so en ware de vermaninge met den tyran gemaeckt / tot haerder ooren niet ghecomen / maer nu so men den selven sonder groote schade ende de gheheele verderffenisse der stadt niet en hadde te niet maken oft verdrucken moghen / daerom waert beter datmen den tyran ghecrenckt hadde / ende de stadt (om dat hem by na alle zijn cracht eñ macht benomen ware / ende niemant schaden en mocht) alsoo te laten / dan gheheelick te verderven ende te dooden. Het ware oock beter de stadt Lacedemonien alsoo te laten blijven / dan datmense metter medecijnẽ soude helpen die sy niet lijden en mochte / ende soude inde vercrijginghe der vryhept gheheelick verderven. Doen oock de Burghemeester Quintius vertelt hadde de sake ende gheschiedenisse des voorleden tijts / sprack hy aldus:

D'oorsake waerom dat den tyran Nabis niet vernielt en wert.

Hy ware inden wille in Italien te trecken / ende met alle zijn heyr daer henen over te schepen / sy souden hooren ende vernemen dat de bewaringe binnen thien dagen vander stadt Demetriades eñ den Insel van Nigropont soude van daer ghevoert worden. Hy woude oock die van Achaia de stadt Corinthum terstont weder in geven / om dat sy alle souden weten eñ mercken / oft der Romeynẽ / oft dier van Etolien gewoonte ware te lieghen / die sulcke vryhept die haer ontrouwelick ende qualick bevolen ware / den Roomschen volcke met woorden ende daden hadden vertoghen ende teghen ghehouden ende hadden haer Heeren de Romeynẽ om dier van Macedonien wille verwisselt ende beghe- ven / maer de Etoliers en haddẽ noyt voorsichtighen oft goeden raet ghehadt wat dat sy opt segghen oft doen souden. Daerom vermaende Quintius de andere steden dat sy hare vriendẽ wt den werckẽ / ende niet wt den woorden kennen souden / ende vermaendese noch daer by dat sy oock wouden verstaen eñ vernemen wien sy ghelooven / oft voor wien sy haer wachten souden / sy souden oock hare vryhept matelick gebruycken / want indien de selve by manieren eñ matelick ware / so soudese haer ende allen steden bysonder goet eñ profijtelick zijn: waer de onmatichept is eñ te veel / so is sy swaer den anderen / eñ tot een nederworpinge eñ onghetoomthept den ghenen diese hadden. Den oversten inde steden woude hy raden tot der eenichept / des ghelijcken de Staten onder hem selven ende int gemeeme totter eendrachtichept helpen. Indien sy eendrachtich waren / soo en souder gheen Coninck tyran teghen haer sterck oft machtich ghenoech zijn. De tweedracht ende oploop maeckt den ghenen bequaemhept / die teghen den selven yet voor nemen willen / ghelijck als een deel / dat inden binnen-lantschen strijt dat crancxste oft nederste is / haer eer begeven soude aen vreemde oft buytenlantsche Heeren / want sy soude den anderen wijckẽ oft haer ghewonnen gheven / sy souden sulcke vryhept die sy vercregen haddẽ met vreemde wapenen / die haer oock door vreemden gheloove toe ghestelt ware / met haerder naerstichept verwaren ende behouden / daer door dat het Roomsche volck weten eñ kennen mochte / dat sy sodanighe vryhept den ghenen die des waerdich waren ghegeven / ende daer om hare gabe wel besteet ende aenghelept hadden.

Contrarie dẽ achterclap vã die van Etolien.

Vermani[...] tot een rech[...] ghebruyck v. de vryhe[...] ende tot [...] bracht.

Doe sy dese woordẽ / als haers vaders hoorden / begonsten hen allen de tranẽ wt haren oogen van grooter blijschap te loopen / also / dat sy hem den Burghemeester Quintium in zijne woorden hinderden ende stoorden. Het werdt oock een deels een cleyne murmureringhe der gheenre / die dese woorden loofden ende onder malcanderẽ vermaendẽ / dat sy sodanige woorden (als oftse waren van een Godlicke stemme ghecomen) in haer herte ende sinnen begraven wouden. Als daer na een stilswijghen gemaect wert / begheerde hy van haer dat sy de Roomsche burgers / ofter eenige by haer in diẽstbaerhept waren / ondersochtẽ / ende hem die in twee maenden seynden in dat lant Thessalien. Het en was oock henluyden selve niet eerlick / dat die verlosser inden lande als eygen luyden dienen souden / door dẽ welcken sy verlost ende bevrijt waren. Onder des riepen sy alle ende seyden / sy wistent hem grootẽ danc / daerom oock dat sy van hem vermaent waren / dat sy hen teghen hem in so goeder ende nootdrustiger daet oock bewijsen mochtẽ. Daer wasser een groot ghetal der selven / die in dat oorloghe van Cartago gevangen waren geweest / die Hannibal, doe sy vanden haren niet gelost en werdẽ / vercocht hadde / eẽ bewijsinge der grooter menichten was / als Polibius schrijft / dat alsulcx die van Achaia den lande ghecocht hadde / also sy nochtãs geordineert hadden / datmẽ den heeren voor een yeghelick vijf hondert penninghen gheven soude / nae welcker rekeninghe dat lant Achaia der selven eyghen luyden duysent ende twee hondert gehadt heeft / overlegt nu na advenant van dien getale welcke ghelooffelick is / hoe vele gantsch Grecia der selven eygen ende ver-

Quintius woordẽ wo[...] den met vreucht gho[...] hoort.

Quintius be gheert aen de Griecken dat sy de Roomsche burgers die by haer [...] ren / souden vry late ga[...]

Seshich h[...] sent [...]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

vercochten Romeynen mach ghehadt hebben.

Quintius treckt van Corinthen nae Elatia / ende beschendet zijn volck ende schepē tot Oricum.

De vergaderinghe des lantdaechs en was noch niet ghescheyden/doe sy saghen dat de bewaringhe van Corintho afscheyden soude/ende tersiont totter poorten geleyt ende wech tooch/ den selvē hoop volchde na de Roomsche Hooftman Quintius, dien de andere alle geleyden/eñ hem een behouder des lants noemden eñ aenriepen. Eñ als sy int afscheydē Quintius ghegroet ende gesegent/ende van hem trecken liet/ quam hy opt ē selvē dach inder stadt Elatia den selven wech van daer hy eerst ghecomen was. Daer na seynde hy van hē Appium Claudium zijnen Legaet met al de hoopē / ende beval den selven/dat hy soude het heyr leydē door de landē Thessalien eñ Epirum/tot inde stadt Oricum/ aldaer soude hy zijnder verwachten / want zijn meyninghe was / dat hy selve woude van daer zijn heyr in Italien leyden. Hy schreef oock zijnen broeder Lucio Quintio den Legaet ende oversten voocht / dat hy alle lastschepen wt alle eynden des lants Grecie daer henen tsamen brochte/ende hy voer in dat Insel Nigropont/ doe hy oock niet alleene daer / maer oock de bewaringhe vanden steden Oreum ende Eretria van daer gevoert hadde/maeckte hy aldaer een vergaderinghē der steden in Euboea ghelegen.

Quintius neēt wech t'garnisoē van Chalcis, Oreo/ Eretria/ ende Demetrias.

Ende als hyse vermaent hadde / in wat wesen ende staet hyse aenghenomen/ ende in welcken hyse liet / gaf hyse oorlof eñ lietse van hē schepdē. Daer na tooch hy inde stadt Demetriades/ eñ dede hy de bewaringhe daer selve wech voerde/geleyden sy hem alle ghemeynlick alst voortijts tot Corintho eñ Nigropont geschiet was.

Quintius stelt ordeu in tlant vā Thessaliē.

Daer na tooch hy in dat lant Thessalien/ daer niet alleene de stadt vry te maken en was/maer oock wt aller oneerlicker vergaderinghe ende volinghe in een lijdelick wesen ende staet te stellen / want sy en waren niet alleene in alsulcke volinge gecomen door de rijcdommen oft door de macht der tijt / oft door de Conincklicke corlovinghe ende wille / maer door dat onrustich verstant des volcx / hadden oock van aenbegin tot desen tijt toe also gheleeft / dat sy gheen kiesinghe der machtigen/geen vergaderinge/ noch gheenen raet opt sonder tweedracht oft oploop ghehadt oft ghehouden en hadden. Daerom de Roomsche Burgemeester aldermeest den Raet ende de Richters / na den rijcdom ende haerder afcoemste settede / maeckte oock eensdeels inde steden der machtichsten/ dient profijtelick was dat hare te behouden/ ende dat alle dinghen rustich ende vredelick waren. Doe nu Quintius dat lant Thessalien also doortogen/ ende in een goet wesen ende staet gebrocht hadde/ tooch hy door dat lant Epirum / ende quam inde stadt Oricum/ van daer hy overschepē woude/ vander stadt Orico worden alle hoopen over ghebrocht inde stadt Brundusien/ende toghen van daer door geheel Walschlant/eñ quamen na by Rome/eñ voer den door hem met eenen cleynderen hoop der gevangenen eñ vanden geroofden goeden/van haer eyghen hoopen waren/eñ teghen also als de ghene die triumpheren.

Quintius keert met zijn gheheel heyr nae Italien ende coemt binnen Rome.

Hoe den Roomschen Hooftman *Tito Quintio Flaminio*, om dat hy hem inden oorloghen in Grecia wel gehouden, ende eerlick gedaen hadde, een triumphe bekent ende te houden ghegheven wert.

Doe de Roomsche Hooftman Quintius met zijn heyr tot Rome ghecomen was/ wert hem den Raedt buyten der stadt Rome (daer hy zijn gheschiedenisse ende sake door hem in Grecia ghehandelt/ vertellen mocht) vergadert/ ende ghegheven / oock hem vanden ghenen die zijnder saken ende verdiensten gonstich waren / een triumphe te houden gekent / eñ triumpheerde drie daghen achter malcanderen. Des eersten daechs worden ghevoert met alder heerlickheyt inder stadt Rome / veel harnasch / gheweer / spietsen / pijlen / gheschut / ende beelden van metael ende marmersteen ghemaect/ der selver warender veel meer die hy den Coninck Philippo afghetoghen / dan die hy wt den steden ghenomen hadde. Des anderen daechs so wert daer in ghevoert gout ghewrocht eñ ongewrocht/oock geteeckent silver: des onghewrochten silvers was achthien duysent pont/des ghewrochten twee hondert ende tseventich/ veel vaten van alderley manieren/ veel die wt gegraven eñ wtgesteken/de sommighe van hooge eñ costelicke const/veel die van metael gesmedet waren: tot den selven worden oock ingevoert thien silveren schilden: des gheslaghen oft gemunten silvers wasser vier ende tachtentich duysent penningen/diemen noemt vande heerschappie in Attica / eñ de selve penninghen maken de drie by na een pont silvers: des gouts wasser drie duysent seven hondert ende veerthien pont/eenen schilt die geheel van goude was: de goude penninghen / die Philippei na den Coninck Philippum ghenoemt/ warender veerthien duysent vijf hondert ende veerthien. Ten derden daghe worden gevoert ende ghedraghen gulden croonen ende gheschenck/ der steden in Grieckenlant / hondert ende veerthien / oock worden in ghelept sommighe dieren costelick ghecleedet om den Goden te offeren / voor den waghen ginghen vele edelingen die waren gevanghen eñ oock gijsselen / onder den welcken was Demetrius Philippi des Coninex sone/ eñ Armenes des tyrās Nabins van Lacedemoniē sone. Daer na voer de Roomsche Hooftman inde stadt van Rome op eenen gulden waghen / eñ daer volchde den wagen na een groote menichte vanden knechten / want het gheheele heyr wten gantschen Griecschē lande wederom overgebrocht wert. Den selven heeftmen ghedeylt ende ghegheven tot een buyte eenen yegelicken voetknechte twee hondert ende vijftich tot zijnen deele/ een dobbel solder tweemael so vele/ ende eenen reysigher driemael na het ghetal. De andere die na volchden metten geschoren hoofden/die wter dienstbaerheyt ghenomen ende verlost waren / gaven den triumphe een vercieringhe ende gestelteniss e. In dat eynde ende wtganck van desen jare brocht Quintius Helius Tubero de Wijcmeester voor dē Roomschen volcke / dat oock vanden volcke gheset ende gheordineert was / dat twee steden des Latijnschen naems met Roomschen burghers beset worden / een inden lande Brutio / de andere inden lande der stadt Thurinum/ ende so wordender sommighe van des Raets weghen daer toe ghegheven den selven also te beleyden. Dit jaer wordender oock sommighe tempelen ende huysen ter eeren der Goden ghewijet/dat huys

Titus Quintius Flaminius opper Veltheere in Macedonien houdt eē triumphe.

Steden met volck beset.

Iuno-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vãder stadt 560.

Iunonis Matute op de cruytmarckt / den tempel Faum welcke de Boumeesters verdingt hadden te maken/vanden silvere dat uter boete der straffinghe ghevallen was / dat huys des gheluckx der eerster gheboorten / wert ghewijet opten berch die Quirinalis ghenoemt wert / ende op dat Insel midden opten Tyber gheleghen / den tempel Iovis, die hier voortijts van Lucio Furio Purpurione te maken belooft was / ende vanden selven (als hy tot Burghemeester ghecozen) te maecken verdingt was.

Tempel ghewijet.

War datter in dat navolgende jaer by de nieuwe Burghemeesters te Rome ghescheiet is.

Kiesdach.

Int jaer vander stadt 561.

NAe dat Publius Cornelius Scipio uyten lande van Lombardien wederom tot Rome quam / om andere Burghemeesters te setten / soo wert ghehouden de kiesinghe / ende tot Burghemeesters ghemaeckt Lucius Cornelius Merula, ende Quintius Minutius Thermus. Des anderen daechs worden ghecozen de ses Schouthepts/Lucius Cornelius Scipio, Marcus Fulvius Nobilior, Caius Scribonius, Marcus Valerius Messala, Lucius Portius, Marcus Licinius, ende Caius Flaminius: De Boumeesters Attilius Serranus ende Lucius Scribonius Libo, de selve hebben terstont laten maken de personeerde spelen / die Megalensia ghenoemt werden. De Roomsche spelen der selver Boumeesters heeft de Raedt aen een bysonder plaetse ghesien / onderschepden vanden volcke/ende daerom werden vele woorden/ ghelijck alle nieuwe costumen pleghen te doene. De sommighe nament ten besten/eñ meynden/ nu ware eerst ghegheven geweest den eerlicksten ende grootsten staet den Senatores aende Raetsheeren/dat hen over langhe toe behoort hadde. De andere leydent uut int quaetste/eñ meyndē/wat der heerlickheyt ende majesteyt der Vaders ende Senatores ghegheven ende toe geleyt wert / dat worde al den gemeynen volcke ontoghen/alsodanigen onderschept/ daer door den staet eñ ordinantie in eender stadt van malcanderen ghescheyden worden/waren een verminderinghe / beyde der eenicheyt ende der vryheyt/men hadde doch (seyden sy) alsulcke spelen van achtenvijftich jaren tot noch toe sonder onderschept ghesien / wat maecktmen nu nieus? Waerom willē de Senatores (mocht een vraghen) dat hen dat ghemeyne volck niet met hen in harē staet ende plaetse daer sy staen ondermenghen sullen? waerom sal de rijcke versmaden oft verachten eenen armen bysitter? Het is een nieuwe hoovaerdie ende wille/ die hier voortijts van gheenen raedt eenichs volcx opt begheert oft opghestelt is gheweest. Daer wert oock ghesproken/dattet ten laetsten Publium Aphricanum berouwet heeft / dat hy als een Burghemeester doe ter tijt / een oorsaker van dese sake is gheweest. Also en ist den ouden gheheel niet bevallick oft te prijsen / dat uter ouder gewoonte yet verandert wert/hebben oock vele liever dat alsulcx in zijn oude wesen blijve/uutghescheyden wat uut de oude ghewoonte openbaer te straffen is.

Schouspelen.

De Raetsheeren hebbē eē besonder plaetse om de spelen te sien.

Int begin van desen jare/ doe Lucius Cornelius ende Quintius Minutius Burghemeesters waren / zijnder so vele eerbiedinghen tot Rome outboden ende vercondicht geweest/dat de menschen niet alleene vanden selven / maer oock vanden feesten ende vyerdaghen/die daerom op ghestelt waren / een groot verdriet daer af hadden/want de Burgemeesters waren also metten offeren eñ gheestelicken officien becommert ende verhindert / datmen noch raet houden/ofte den staet des gemeynen profijts regeeren en mochte. Daer na begosten de Burghemeesters om de landē die hen te deele waren te loten/ ende Cornelio viel toe dat lant Liguria. Daerna loteden oock de Schouthepts Caius Scribonius behielt de gherechticheyt binnen Rome: Marcus Valerius behielt dat recht buyten der stadt op dat lant: Lucius Cornelius Sicilien: Lucius Portius Sardinien: Caius Flaminius dat naeste Spaengien: Marcus Fulvius dat uterste Spaengien.

Eerbiedingh...

Lotinghe ... de lat...den.

Doe nu de Burghemeesters dit jaer gheen oorloghe verwachtende en waren/ so quamender brieven van Marco Cincio, die inder stadt Pisis eē overste was/ hoe datter twintich duysent gewapende mannen int lant van Liguria te hoop ghesworen hadden in alle heymelicke vergaderinghen / ende hadden ten eersten dat lant om de stadt van Luna verdorven/ sy waren oock daer nae ghecomen op de frontieren vanden lande der Pisaner/ ende alle de plaetsen oft contreyen aender zee ghelegen doortogen. Daerom de Burgemeester Minutius, de welcke dat lant te deele ghevallen was / clam uut bevel des Raedts opten stoel ende gheboot/dat twee Legioenen inder stadt van Rome / die dat voorleden jaer beschreven waren / na thien dagen inder stadt Aretium zijn soudē/hy woude inder selver plaetsen twee andere Legioenen tot Rome beschrijven. Desghelijcx gheboot hy den bontghenooten oft ghesellen/ ende den Latijnschen/haren oversten eñ Legaten die knechten gheven oft bestellen souden/ dat sy tot hem in dat Capitolium quamen/uuten selven schreef hy ende treckende op vijfthien duysent voetknechten / ende vijfhondert reysighers / na dat ghetal der jeucht eens yeghelicken lants / beval se oock vanden Capitolio van stonden aen na der poorten te gaen / om na huys te trecken monsteringhe ende heyrschouwinghe te doen. Den tween Hooftluydē/ die beyde Spaengien te deele gevallen waren / die waren toe ghestelt tot vervullinghe haerder hoopen drie duysent Roomsche voetknechten/eñ hondert reysigers/ oock vanden gesellen des Latijnschen naems/ zijn hen ghegeven geweest vijf duysent te voete/ende twee hondert reysighers/eñ den Hooftluyden gheboden / wanneer sy in haer gheordineert lant quamen/so soudē sy de oude knechten van hen trecken laten. Ende doe de voetknechten / die inden Roomschen Legioenen beschreven ende op gheteeckent waren/metten hoopen totten Wijemeesters quamen ende begheerden/dat sy wouden bekennen/oft de ghene / die soo langhe inder soudye gheweest ende uut ghearbeydet / oft om der cranckheyts weghen behindert waren / eenighe redelicke oorsake hadden / daer mede sy niet meer schuldich en waren te reysen. Alsulcke begheerte ontsloegen ende maecten te niete de brieven Titi Sempronij doe hy schreef / hoe datter vijfthien duysent uut dē lande vã Liguria/daer inne Genua

Liguria ... vallen / ... crijchs... daer ... aen ...

Crijchs... in S...

De ... luyden ... ten ... hen ... ontsl... te treck...

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ghelegen is/in dat lant onder de stadt van Placentia ghecomen waren/ende haddent altemale tot aende mueren der stadt voorschreven / eñ aen dat oever des waters Padus ghenoemt/ met dootslaghen ende met vyer verwoestet ende verdestrueert.

De Boyers stelden hen oock diergheliicken/ als oft sy wilden wederspannich worden/ ende also was daerom eenen grooten oproer inden selven landen. Daerom so gheboot de Senaet/ hy en wilde niet dat de Wijcmeesters om dier saken de behinderinghe des reysens bekennen soudē/ooc dat de selve knechtē niet des te minder totten opghebot aen de eynden/die henluyden ghenoemt waren/comen souden. Gheboden oock dat de gesellen des Lijtijnschen naēs/ die in dat heyr Publij Cornelij eñ Titi Sempronij gheweest / ende nu vanden Burgemeesters af te trecken ghelaten waren / op welcken dach henluydē de Burgemeester Lucius Cornelius Merula, eñ aē welcke plaetse in het lant van Etruria dat hyse bescheyden soude / datse van aldaer te samen quamen. Dat ooc Lucius Cornelius, so wanneer hy in dat selve lant tooge/in alle steden ende landen daer hy door trecken soude / crijchsknechten op nemen mochte welcke hem ghevielen/ ende den selven met geweer ende wapenen versien end met hem leyden soude. Hy soude oock macht hebben den selven van hem te laten/ welcke/ ende wanneer hy wilde.

Opröer van die van Ligurien ende Boyers.

Den Raet gebiet Lucius Cornelius macht van meer oude eñ nieuwe crijchsknechten af te nemē.

Hoe de Legatē des Coninckx *Antiochi* van Syria, oock veel andere wt Asia ende Grieckenlant tot Rome quamen, ende vanden Raet vriendelick ghehoort worden.

Daer na als de Burghemeesters monsteringe ende heyrschouwinghe ghehouden hebben/ ende in haer toe ghedeelde lant ghetoghen zijn / begheerde Titus Quintius dat de Roomsche Senaet hooren wilde / wat hy metten thien Legaten gheordineert ende ghemaeckt hadde / ende dat selve (indient hen goet dochte) met haerder macht bevestichden / dat selve souden sy veel lichter ende gheringher doen / indien sy de Legaten/die wt alle eynden des lants van Grieken / oock vanden grooten deele Asia/eñ vandē Coninghen ghecomen waren / mondelick ghehoort hadden. De selve Legaten worden van Caio Scribonio den Schoutheyt der stadt van Rome inden Senaet ghelept / ende hen allen wert vrientlick geantwoort. Metten Coninck Antiocho (want dat een langher kijvinge oft twist in hem selven hadde) wert de sake den thien Legaten / die de sommighe in Asia/sommige inder stadt Lysimachia by den Coninck Antiochum gheweest waren / bevolen / ende Tito Quintio gheboden / dat hy de thien Legaten daer toe nemen soude / ende de Legaten des Coninckx Antiochi in haer voortbreughen hoorde / ende hem daer op antwoorde / watmen met eeren ende profijt des Roomschen volckx daer op antwoorden mochte. Menippus ende Hegesianax waren de overste van des Coninckx Legaten / onder des hief Menippus aen ende seyde:

Titus Quintius begheert dat de Ghesanten souden vanden Raet ghehoort werden.

Titus Quintius wort bevolen de Ghesanten van Antiochus te hooren.

Oratio Menippi.

Hy en wiste niet/ wat zijn Legaetschap eñ boetschap onderstandelicx in haer hadde / om dat hy maer alleē gecomen was / vrientschappe vanden Roomschen volcke te begheeren/ eñ een verbont te maken / het waren driederleye manieren des pays / met welcken de steden eñ Coninghen onder hen vrientschappe maecten/ ende gantsch over een droeghen. Ten eersten/ wanneer de ghene / die inden oorloghe onder ghelegen ende verwonnen waren/ statuyten/ ende een maniere ghesproken ende ghegheven worden / want indien alle dinck den selven toe ghegeven ware / die in dat oorloghe meest vermochte / so waer de macht ende wel ghevallen by den verwinder/ wat hy vanden verwonnen hebben/ende waer in hyse straffen wilde. Dat ander/ wanneer de partye inden oorloghe beyde gelijck waren/ende met ghelijcken verdrach tot vrientschap ende payse quamē/ dan mochtmen door verdrach wederom begheeren ende gheven/ wat inden oorloghe ghenomen ware/ waerder oock yemant die possessie zijnder goeden/het sy huys oft hof berooft oft beschadicht ware gheweest/ mocht dat selve na reden ende forme der ouden rechten / oft na beyder deelen profijte overdragen werden. Ten derden/ wanneer de ghene die noyt vyant geweest zijn/ hen te samen in vrientschappe ende ghesellschappe verbinden/die selve en nemen niet aen/ noch en gheven oock eenigherleye ghesetten haren verdrach/want dat behoort ende betaemt den verwinder / ende de ghene die verwonnen is. So nu de Coninck Antiochus in dier maten ende ghestelteniße ware/soo gaft hem wonder/ dattet den Romeynen goet dochte/ dat sy den Coninck een statuyt ende maniere gaven / eñ seyden / welcke stadt in Asia vry ende onbeswaert soude zijn/welcke sy oock cijns daer willen hebben/in welcke sy oock verbodē/dat de Coninck zijn bewaringhe daer inne niet comen en soude / metten Coninck Philippo die vyant was/ soudemen alsoo pays/ ende niet met Antiocho den vrient alsoo een verdrach ende verbont maken.

Versoeck vā de Ghesanten van Antiochus.

Driederleye soorten van verbont ende verdrach.

Daer toe sprack Titus Quintius aldus:

Want het u believe sy onderschepdelick te handelen / eñ menigerleye verdrach der vrientschappen vertelt / so wil ick oock twee weghen ende conditien stellen/buyten den welcken (sult ghy den Coninck ontbieden) en sal daer gheenen wech oft maniere zijn / hem mettē Roomschen volcke vrientschappe te maken. Het eerste is dese/ wil hy dat wy ons den stedē in Asia niet en onderwindē/ dat hy hem dan oock van gheheel Europa wachte ende niet en onderwinde. Dat ander/ indiē Antiochus hem niet onthouden en wil eñ in Europam wilde trecken/ dat dan de Romeynen recht ende toe ghelaten sy / de vrientschap die sy hebben metten steden in Asia/de selve te beschermē/oock nieuwe vrientschap metten anderen op te nemen.

Quintius hout voren den Gesanten van Antiochus in welcker ghestalte de Romeynen met hem sullen verbont maken.

Dat is oock voorwaer onbehoorlick ende onwaerdich om te hooren seyde Hegesianax, dat Antiochus vandē stedē inden lande Thracia ende in Cheronesso gelegen/verdreven soude worden / die de Coninck Seleucus zijn over oude vader (doen hy Lisimachum dē Coninck inden strijt verwonnen / ende verslaghen) met grooter eeren gewonnen eñ hem gelaten hadde. Met ghelijcken lof heeft de Coninck Antiochus sommige steden/die van die van Thracia beseten waren/ met weerachtigher hant in ge-

Hegesianax Gesante van den Coninck Antiochus bewijst d'oorsaken waerom dat de Coninc sommighe steden in Europa niet en meyne te verlaten.

Int jaer der stadt 561.

nomen/de sommighe die verdestrueert waren/ ghelijck de stadt Lysimachia/ met andere burgers beset/ wat oock metter tijt ende door noot vanden vyere vervallen was/ heeft Antiochus met grooten cost wederom op ghemaect. Wat reden soudet zijn / dat Antiochus vande besittinghe die hy in dier manieren vercreghen wederom ghebrocht heeft / also soude af scheyden ende wijcken/ende dat de Romeynē daer tegen hen van Asia onthouden souden / welcke hen noyt toe behoort en heeft? De Coninck Antiochus begeert de vrientschappe der Romeynen/ maer in dier manieren / dat hy de selve verkrijghet/ende datse hem eerlick / eñ niet tot schande en ware. Daer toe seyde Titus Quintius:

Titus Quintius verclaert dat de Romeynen niet en willen datmē de steden in Asien ende Griecken-lant tot dienstbaerheyt dwinghe.

Om dat wy bedencken de dinghen die daer eerlick zijn / alst oock behoorlick ware alleen/ oft ten eersten de selve den Roomschen volcke (alst de overste inde gantsche werelt/ende eenen grooten Coninck) toe behoort te overdencken/ welck is doch ten laetsten eerlicker/oft datmen alle steden die over al in Grecia vry zijn/dienstbaer ende chijnsbaer wil makē? Meynt Antiochus dattet eerlick ghedaen sy / dat hy de steden die zijn over oude-vader door dat oorloghe in ghehadt/eñ zijn oude-vader ende vader hem den selven niet ondertoghen en hebben/ dat hy die als voor zijn eyghen begheeren ende brenghen soude inde dienstbaerheyt / so meynt dat Roomsche volck het behoort haren gheloove ende bystandicheyt/ende staet hen wel aen/dat sy de vereeninge ende schutsel der vryheyt des lants Grecie/dien sy aen genomen hebben/ nu niet en verlaten / ende als sy Greciam vanden Coninck Philippo verlost ende vry ghemaeckt hebben/also is haer meyninge eñ sin de Griecsche steden die in Asia zijn gheleghen / vanden Coninck Antiocho oock te verlossen / want de steden in Eolia eñ Jonia den lande / en waren niet daerom beset geweest/dat sy in dienstbaerheyt des Conincx comen souden / maer tot een vermeerderinghe der gheslachten des aldeoutsten volcks (dat op aerden ware) voor ghenomen.

De Gesanten van Antiochus en willē de voorghehouden middelē van tverbont niet aenveerden.

Als nu Hegesianax twijfelde eñ niet loochenen en mochte de oorsake der vryheyt / hy en worde met eenen eerlickeren name voor ghehouden / dan de sake der dienstbaerheyt. Soo sprack Publius Sulpitius die onder de thien Legaten de outste was.

Laet varen de twijfelachtighe ende wijdeloopighe woorden/ kiest een vanden tween/die nu van Tito Quintio wel sprekende u voor gehouden zijn/ oft laet achter vande vrientschappe verder te tracterē. Daer op antwoorde Menippus, wy en willen oft en vermoghen niet yet sonderlincx te belovē oft te vereenigen/ daer door dat rijcke Antiochi des Conincx verminder worde.

De Gesanten wt Griecken-lant ende Asien / antwoorde ghegheven.

Den naesten dach daer na/als Quintius de Legaten des gantschen lants Grecie/ende ooc Asie inden Senaet ghelept hadde/daer mede sy mochten wetē / van wat meyninge dat Roomsche volck/ eñ ooc de Coninck Antiochus waren teghen den steden in Grecia / vertelde hy wat zijn begeerē vander Romeynen wegen/eñ wat des Conincx begheeren ghewcest ware/ sy souden oock haer steden bootschappen ende segghen / met wat macht ende manieren dat Roomsche volck de vryheyt der Grieckē eñ des lants Grecien vercreghen hadden vanden Coninck Philippo, des ghelijcx wouden zijt van Antiocho (indien hy gheheel Europa niet wijcken en woude) oock verkrijghen.

Menippus vercrijcht dat de sakē van Antiochus soude wtghestelt worden.

Daer na begoste Menippus te biddē Titum Quintium, ende den Vaders de Senatores/ dat sy niet haesten en wouden/ met de kennisse des oorloochs / met welcke sy souden beweghen de geheele werelt/sy henluyden souden tijt ende dach nemen/ ende oock dē Coninck respijt gheven om hem te bedencken / hy soude hem beraden/so haest den Coninck de twee weghen ghebootschapt worden / dat hy yet vercrijget/ oft dat hy inden eenen / om des pays wille / te breden sy. Also wert de saecke gantsch vertoghen ende inden Raet besloten / als dat de drie die voortijts by Antiochum den Coninck inder stadt Lysimachia in Legaetschap gewecst waren / als met namen Publium Sulpitium, Publium Iulium, eñ Publium Helium noch eens tot hem te seynden.

Ghesanten aenden Coninck Antiochus gesonden.

Hoe dat *Hannibal* na dat hy van den Romeynen verwonnen ende verjaecht, totten Coninck *Antiochum* zijn toevlucht hadde, hem teghen den Romeynen het oorloghe aen te vangen, oock in vele manieren die van Cartago totten selven verweckte.

De Ghesanten van Cartago comen in Rome.

Dese Legaten en waren nauwelick wech ghetoghen alsser andere van Cartago in Legaetschap tot Rome quamen / ende brochten met hem de nieumare / hoe de Coninck Antiochus sonder alle twijfel hem schicte ende rustede totten oorloghe/metter hulpe ende dienst van Hannibal, ende brochten daer inne de sorchvuldicheyt / dat nu het oorloghe met die van Cartago oock wederom op verweckt soude worden. Hannibal als hy van Cartago vluchtich was / quam hy totten Coninck Antiochum, ende was by hem in grooter eeren ghehouden / om gheen andere sake wille dan alleen daerom: dat Antiochus langhe tijt by hem selven overdochte den raedt vanden Roomschen oorloghe aen te grijpen / ende datter gheen bequamer en ware totter saken/ metten welcken hy daer van spreken mochte dan Hannibal, want dit was alleene ende altijt. Hannibals raet ende meyninghe / datmen soude het oorloghe in Italien aenheffen ende drijven / want dat lant van Italien vermocht knechten / spijse / ende alle andere nootdruft te gheven den wtlandischen vyanden / maer indien in Italien niet begonnen / ende den Roomschen volcke toe ghelaten worde / met zijnder macht / ende dat heyr in Italien op brochte buyten te oorloghen / soo en waerder gheen Coninck oft geen volck / dat den Romeynen mochte ghelijck zijn/eñ begeerde tot zijnder hulpe te hebben hondert gedecte schepen/sesthien duysent te voete/ende duysent te paerde/ metten selvē hoop ende heyr der schepen / woude hy eerst trecken in Aphrica / ende certeyn hopen / dat hy soude die van Cartago daer toe bedwingen/ dat sy vanden Romeynen vallen ende ongehoorsaem souden worden / eñ indien sy de sake vertoghen/ soo woude hy den Romeynen aen een eynde in Italien tottē oorloghe verwecken. De Coninck Antiochus soude hem metten anderen hoopen alleene in Europa/

Den raet van Hannibal den Coninck Antiochus ghegheven teghen de Romeynen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ropa/oft aen eenich eynde in Grecia onthoudē/ ende niet over ſchepen / nochtans alſoo bereyt zijn/ dat hy over ſchepen mochte/ want alſulcx tot een geruchte ende een ſchijn totter oorlogen ghenoech ware.

Doe nu Hannibal den Coninc op deſe meyninghe gebrocht hadde/ ſo bedochte hy in hem ſelve/ hy wilde dat herte oft meet der gemeynte tot Cartago hem goetwillich eñ bereyt maken/ en dorſte nochtans niet ſchrijven/daer mede zijnen aenſlach met gheopenbaert (indien de brieven ghenomen) en worde/ maer ſeynde een burgher van Tyro/ Ariſtonem ghenoemt/ die inder ſtadt Epheſo gheboren/ende in alle hooflicken ſaken oft dingen ende naerſticheyt verſocht was / met cleynen ende lichten dienſten den ſelven beſwaerde ende belaſte Hannibal eensdeels met gaven / eensdeels met hopinghe van grooter verdienſte (daer inne oock de Coninck Antiochus hem verwillichde) eñ ſeynde hem alſo inde ſtadt van Cartago/met bevel/ gaf hem oock in gheſchrifte de namen der ſelven/ diet van noode ware aen te ſpreken / ende onderwees hem met ſonderlinghe heymelicke teeckenen/ door welcke de ſelve ſonder twijfel bekennen mochten/ dattet Hannibals bevel was. Deſe Ariſton doen hy alſoo tot Cartago wandelde/ ende zijn ſakē volbrochte/ en bekenden niet eer de vrienden dan de vyanden van Hannibal, om wat ſaken hy daer henen gecomen ware/ ende ſo wert terſtont op de marckt inde circulen/eñ inde vergaderinghe inde werſchappen ende maeltijden / daer na inden Raet werter af ghesproken. De ſommighe ſeyden : daer en ware niet miſdaen/daeromme datmen Hannibal wt der ſtadt verdreven ende gebannen hadde/al iſt dat hy in zijnen afweſen cortelinghe te wege brengen / ende met verweckinghe der burghers dat weſen ende den ſtaet der ſtadt Cartago verdrucken ende onruſtich maken mochte. Een vreemt man Ariſton genoēt/ wt der ſtadt Tyro gheboren / ware ghecomen met een bevel / ende onderwijſinghe van Hannibal, ende den Coninck Antiocho, ende daer waren ſommighe burghers die daghelicx met hem heymelicke woordē hadden / ende in heymelicke plaetſen met malcanderen ſpraken / ſy riepen alle datmē Ariſtonem ſoude ontbieden/ ende van hem vraghen/waerom dat hy ghecomen ware / ende indien hy dat niet ſegghen en wilde/ ſoo ſoudemen hem metten Legaten tot Rome ſeynden/ſy hadden om der overmoedicheyt eens mans (ende meynden Hannibal) ongheluck ende ſtraffinghe genoech geleden/ wilden ſonderlinghe burghers yet miſbruycken/ dat mochten ſy doen op haer eyghen perijckel ende ſorghe/ dat ghemeyne regiment ende weſen ſoude bewaert zijn/ niet alleen voor ſchade/ maer oock voor alle achterclappinge des ſchades behouden bewaert worden.

Ariſton wort van Hannibal nae Cartago ghesonden.

Clachte over Ariſton binnē Cartago.

Ariſton wort voor dē Raet ontboden.

Doen Ariſton voor den Raet ontboden/ eñ hem ontſchuldighen wilde/ ghebruyckte hy de hulpe ende ſeyde: hy en hadde geen brieven aen eenigen burger met hem ghebrocht: hy en richte oock niet wel wt de ſake zijnder toecoemſte/ ende faelgeerde daer inne/dat ſy hem ſchult gaven/ ende oock daerom ſtraf vaer geacht wert/ dat hy alleen metten burgers/ die vanden deele des gheſelſchaps Barchine genoemt/ eñ Hannibal partye warē / ſprack/ ende zijn ſaken wtrechtede. Daer na begonſte een kijvinge onder malcanderen / de ſommighe hieten hem vanghen/ende als een verſpieder te bewarē/de ander meynden datmē dat niet doen en ſoude/het ware een oorſake des oploops eñ booſen exempels/ datmen de vreemde gaſtē om niet eñ ſonder ſake ſoude grijpen / het ſoude die van Cartago/die de marct tot Tyro/ ende andere marcten ghemeynelick ſochten / diergheliicken gheſchien/ende alſo wert den dach over gebrocht. Ariſton gebruycte eenen liſtigen ſin onder den nalaghen van Cartago / ende ſchreef ſommighe brieven/die hy hinck by den avont aen een eerlicke plaetſe / boven den daghelicſen rechtſtoel der machtigen/ hy ginck na middernacht te ſchepe/ ende wert vluchtich.

Ariſton laet brieven binnē Cartago/ ende maeckt hem van daer tſchepe.

Des anderen daechs doen de machtige / die Suffeces ghenoemt zijn/te ſamen quamen/ eñ recht ſpreken wilden/ werden ſy den brief gheware/dedenſe af/ ende laſen den ſelven/ daer in gheſchreven was/ hoe hy gheen bevel ghehadt en hadde tot eenighen ſonderlinghen burgher/ maer totten outſten (diemen den Raet noemt) hadde hy openbaerlick bevel ghehadt. Doen deſen aenſlach ende miſdaet opēbaer was/ liet men van ſommighen/ maer weynich die ghevangen wordē ondervragen / met cleyne neerſticheyt / nochtans werter beſloten / ſy ſouden haer Legaten tot Rome ſeynden/ die deſe dinghen aen den Burgemeeſter ende Raet brochten / die oock van dat onrecht ghewelt des Coninex Maſiniſſe van Numidien (waer mede hy die van Cartago te cort ghedaen hadde) beclaghen ſouden. Maer Maſiniſſa na dat hy vernam dat die van Cartago beſaemt / ende oock onder haer tweedrachtich warē / ende ſommige overſten vander ſtadt / om dat ſy heymelicke ſprake ghehouden hadden met Ariſtone, ende wederomme den Raet/ oock door bewijſinghe die Ariſton in zijnen brieven getoont hadde / den ghemeynen volcke ſeer ſuſpect waren/ ſo bedochte Maſiniſſa, het ware nu een bequame tijt / om die van Cartago te bedwinghen. Hy verwoeſte eñ verdeſtrueerde haer lant aen der zee ghelegen / ende bedwanck ſommighe ſteden die die van Cartago onderdanich waren/ hem tribuyt te gheven.

Geſanten vā Cartago geſondē na Rome/om de ſaken van Ariſton ende van Maſiniſſa.

Een lant waſſer in die contreyen / dwelcke Emporea genoemt is / dat ſelve lant hadde eenen ſeer vruchtbaren acker / daer nu lach de ſtadt Leptis / die alle daghe een pont/ dwelcke een groote ſomme bedroech/ dien van Cartago plach te gheven. Dit lant hadde Maſiniſſa die van Cartago gantſch moeyelicken ende eensdeels twijfelachtich ghemaeckt/ oft de poſſeſſie des ſelven lants zijnē Coninerijcke/ oft die van Cartago toebehoorde. Ende doen Maſiniſſa vernam/ dat die van Cartago tot Rome (haer te ontſchuldighen / ende oock om Maſiniſſam te beclaghen) trecken wilden / ſeynde hy oock na Rome zijn Legaten / die alſulcken miſdaet met ſommighe ſuſpicioſe ſtucken beſwaren/eñ vander ghrerechticheyt der voorghenoemden chijns ende tollen / tegen die van Cartago haer ſaken voortbrengē ſouden. Doen die van Cartago om Ariſtone des gaſts willen terſtont ghehoort werden / brochten ſy den Vaderen eñ den Raet deſe ſorchvuldicheyt in/ dat ſy vreeſden/ſy ſouden metten Coninck Antiocho, ende

Emporia regia.

Een pont of talent is ſes hondert croonen.

Coninck Maſiniſſe ſchicket Geſanten na Rome.

De Geſanten van Cartago worden ghehoort.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 561.

voock met die van Cartago ghelijc moeten oorloghen. De misdaet wert oock door dese suspicie seer vermeert/ daer door dat sy indē Raet besloten/ sy wouden Aristonem grijpen/ ende na Rome seynden/ ende en hadden nochtans hem noch zijn schip niet laten verwaren.

Den handel vande Ghesanten van Cartago/ aengaende henlieder palen.

Daer nae begonstmen metten Legaten des Coninck Masinissa om des lants willen te tracteren/ die van Cartago beschermden metten rechte de sake als van de eynden des lants/ dattet selve lant binnen den selven eynden ghelegħen was/ welcke haer van Publio Scipione doe hyse verwonnen/ ende het lant dat onder Cartago blijven soude/ afgheteeckent/ ende met dier manieren dat selve gheeyndet hadde/ daer en boven wt des Coninckx selfs belijdinghe/ tot dien tijden doe hy Aphyrem (die wt dat Coninckrijcke vluchtich wert/ ende met sommighe van Numidien door dat lant tooch) by der stadt van Cyzenen vervolchde/ soo heeft Masinissa door bede vercreghen van die van Cartago/ dat sy hem door dat selve lant lieten passeren/ ende eenen wech gunnen wouden/gelijck oft hy geenen twijfel daer inne en hadde/ dat selve lant behoorde die van Cartago van rechts weghen toe. Des Coninckx Masinisse Legaten straften die ghesеynden van Cartago ende seyden/ dat sy inde bewijsinge der eynden des lants de waerheyt spaerden/ ende oft yemant den warachtighen oorspronck des rechts weten wilde/ welcke lant ende ackeren die van Cartago (als vreemde incomelingen) haer eygen ware/ die soude bevinden dat haer niet meer lants ghegeven en ware gheweest/ om haer stadt te versterckend/ dan alleen soo vele sy met eender ghesneden ossenhuyt mochten ombevanghen/ wat sy over de borcht Byrsa genoemt/ haer wooninge meerder ghemaeckt hebben/ dat selve hebben sy met gewelt ende onrecht inne. Sy en mogen oock niet bewijsen/ dat sy dat lant daer van nu ghesproken wert/ niet alleene so langhe beseten en hebben als Cartago ghestaen heeft/ende sy en moghen oock niet bewijsen dat zijt langhe beseten hebben. Nae bequaemheyt eñ verloopinge der tijt hebbē sy nu de gerechticheyt des selven lants/ ende nu de Coninck van Numidien aen hem ghebrocht/ ende de possessie is altoos by den genen geweest/die de meeste macht gehadt heeft inde wapenen. In wat staet eñ wesen dat selve lant geweest ware/eer die vā Cartago der Romeynen vyant/ ende de Coninck van Numidien der Romeynen geselle eñ vrient ghewordden ware/inden selven souden zijt noch blijven laten/ende en soudē haer niet daer mede moeyē/ daer mede dat die niet en behielden/die dat wel behouden mochten.

Die van Numidien verantwoorden hen tegen die van Cartago.

Byrsa.

Na verhooringe der saken/ wert inden Raet besloten/ sy souden seynden in Aphricam sommighe die tusschen die van Cartago eñ den Coninck Masinisse inde teghenwoordichevt des lants daer inne tracteren soudē/ende daer worden ghesonden Publius Scipio Africanus, Cajus Cornelius Cethegus, ende Marcus Minutius Ruffus. Doe de selve nu de sake gehoort/ ende dat lant ghesien hadden/ wert alle dinck op gheslaghen/ende verlieten de sake ongheeyndet/ aen beyde zijden. Maer oft sy dat met wille eñ wt haer selven/ oft daerom (dattet hen also bevolē was) gedaen hebben/en is niemant seer wel kenlic/ dā dattet door bequaemheyt des tijts ghelaten wert/ datmē den tweedracht tusschen beyde partien also gantsch ongheschеyden ende in twijfele liete/ want indien dat niet geweest en ware/so mocht alleene Publius Scipio met kennisse der saken/oock door zijn achtbaerheyt (want hijt aen beyde zijden wel verdiēt hadde) dese tweedracht met wijncken/ ende oock met eenen woorde wel gheeyndet ende gheslecht hebben.

Ghesanten in Afrijcke gesonden/ om te handelen tusschen Masinissa eñ die Cartagenoysen.

Wat doe ter tijt vanden Roomschen Hooftluyden in Spaengien voorgenomen ende ghedaen is gheweest.

In begin vanden jare doe dese dinghen gheschiet waren/ hadde Sextus Digitius de Roomsche Hooftman eñ Schoutheyt/ in dat uterste Spaengien vele meer daghelicsche scharmutselen metten steden/ die nae de afscheydinghe Marci Cathonis vanden Romeynen afghevallen waren/ dan rechte strijden/ daer van wel waerdich ware yet te segghen/ ende oock soo vele ongheluckighe/ dat hy nauwelick dat halve deel vanden knechten/ die hy van zijn voorvaders de Schoutheyts hadde ontfanghen/ zijnen naevolgher mochte overleveren. Daer en was oock gheen twijfel aen/ gheheel Spaengien hadde gherebelleert/ indien de ander Schoutheyt ende Hooftman Publius Cornelius Scipio, Cnei Scipionis sone/ aen ghene zijde dat water Iberus niet sommige geluckige strijdē gehadt en hadde/ met welcke verschrickinge niet min dan vijftich stedē tot hem vielen. De selve Scipio inde plaetse eens Hooftmans/ greep aen die van Lusitania opten wech doe sy verdestrueert haddē dat uterste Spaengien/ ende met eenen grooten roof na huys toghen/ ende street met den vyanden vande derde ure des daechs/ met eenen onsekeren wtganck waer de victorie henen vallen soude. Scipio was oock onghelijck den vyanden/ aent getal der knechtē/ nochtans in andere stucken was hy hen verre overlegen/ want hy trefte met zijnder spitsen/ die met vele ghewapende vast by malcanderen geordineert stonden/ tegen eenen langhen hoop/ die met een groot ghetal der beesten behindert werden. Hy trefte oock met zijne versche ende gheruste knechten/ metten vyanden die door de lanckheyt des weechs (dien sy getogen hadden) moede waren/ want de vyanden waren wt ghetoghen na middernacht/ ende also ghetoghen tot op de derde ure des daechs/ hen en wert oock gheen ruste ghegheven/ maer de strijt begoste onderwegen/ also dat inden aenvanck des selven strijts/ noch al wat crachts ende sterckheyt inden lichame eñ sinnen der vyandē was/ ende brochten den Romeynen in een verschrickinge ende onoordeninge/ daer na wert den strijt eensdeels ghelijck.

De Romeynsche Hooftman Sextus Digitius heeft in het uterste Spaengien luttel gheluck ghehadt.

Publius Cornelius Scipio Lantvooght van het uterste Spaengien heeft met voorspoet crych ghevoert.

Publius Scipio slaet die van Lusitanien nu ter tijt Portugesen ghenoemt.

Inden selven noot beloofde de Hooftmā na der Heydenscher gewoonte/ den God Iovi een groote feeste ende spel te maken/ indien hy den vyanden inde vlucht bringhen mochte/ daer na tradē de Romeynen so hart aen/ dat die van Lusitania weken/ ende ten laetsten den rugge keerden/ doe oock de Romeynen (als verwinders) die van Lusitania inde vlucht vervolchden/ der vyandē wordē by twaelf duysent ver-

Die van Lusitanien inde vlucht.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ſlaghen twee hondert ende vijftich / daer toe de reyſighers by na alle ghevangen/hondert ende vier ende vijftich vaenkens werdender doe ter tijt ghewonnen. Vanden Roomſchen heyr blevender drie ende tſeventich verloren / deſe ſlach en gheſchiede niet verre vander ſtadt Ilypa ghenoemt / daer henen voerde Publius Cornelius zijn heyr dat verwonnen hadde ende rijck ghewozden was van den roof / dat alleгader voor de ſtadt wighelept wert / ende een yeghelick toe ghelaten dat hy dat ghene dat zijne toe behoorde / nae hem nemen ſoude/ dat andere wert den Rentmeeſter ghegheven om te vercoopen / wat wederom van daer gevoert wert/dat deylde men onder de crijchſlupden.

De lantvoocht Caius Flaminius begheert ander crijchſvolck om te voerē in Spaengien/ maer te vergheefs.

Caius Flaminius de Schoutheyt en was noch niet van Rome gecomen doe deſe dingen in Spaengien geſchiet warē/daerom van hem ende zijne vrienden vele woorden ghemaeckt worden/van teghenſpoedighen ende gheluckighe geſchiedeniſſen / ende verſochte(om datter een groot oorloghe in Spaengien opgheſtaen was/eñ hy een cleyn getal des heyrs van Sexto Digitto ontfangen ſoude/die oock vol vreeſen waren) datmen hem een Legioen vanden Roomſchen burghers daer toe gheven ſoude/ totten welcken hy doen ſoude (wt beſluytinge des Senaets)de knechtē die hy van hem ſelven beſchreven eñ op ghenomen hadde/ mochte hy wt hen allen kieſen drie duyſent ende twee hondert te voete/ ende drie hondert te paerde /met alſulcken Legioen(want in dat heyr Sexti Digitij en was niet veel hopinghe) woude hy de ſake wtrichten.

Vanden outſten des Raets en woudent niet toe laten/ende ſeyden/men ſoude gheen rechten ofte beſluytinghe des Senaets maken/ op een onſeker rumoer / welck met wille ende gunſte der Hooftluyden verſiert worde / men ſoudes niet altoos achten / ten ware dat de ſelve nieumaren wt verre landen gheſchreven / oft door Legaten geboodſchapt worden/ indiē daer een oproer ware in Spaengien/ſo ſout dē Raet believen / datmen terſtont totten oproer crijchſknechten buyten Italien kieſen ſoude. Maer Valerius Antias ſchrijft dat Caius Flaminius in dat Inſel Sicilien gheſcheept is/ om aldaer knechten op te nemen/ende doe hy wt Sicilien in Spaengien varen ſoude/is hy door fortuyne ende tempeeſt der zee in Aphricam verſeylt geweeſt/ aldaer hy ſommighe knechten van dat heyr Publij Aphricani(die daer int lant togen) by haren eedt hadt ende vermaendeſe hē te volghen/tot de tweede kieſinge der knechten heeft hy de derde ghedaen / ende voort ghevaren in Spaengien.

Caius Flaminius neemt crijchſvolck aen op drie plaetſen.

Hoe de Genevoyſers de ſtadt Piſe met grooter macht beleyden, ende nochtans niet en bedreven.

De Genevoyſen beleggeren de ſtadt Piſa.

NIet traechlicker en ſtont op ende wies dat oorloghe der Genevoyſers/ want ſy hadden beleghert de ſtadt Piſe met veertich duyſent mannen/ die by malcanderen vergadert waren totten gheruchte des oorlochs / ende door de hopinghe des Roofs derwaerts ghecomen waren. Minutius de Burghemeeſter quam inde ſtadt Aretium / opten dach / dien hy den knechten/ by malcanderen te vergaderen gheſet hadde/ daer nae tooch hy met vier hoopen totter ſtadt Piſe / ende doe de vyanden niet meer dan drie walſche mijlen haer heyr vander ſtadt over dat water gheleghert hadden / quam de Burghemeeſter inder ſtadt / die hy ſonder twijfel met zijnder toecoemſt behielt. Des anderen daechs tooch hy oock over dat water / ende legherde zijn heyr een vierendeel weechs van den vyanden / ende beſchermde de landen der gheſellen ende vrienden met lichte ſcharmutſen / dat ſy niet verwoeſt en werden / want hy en dorſte niet metten nieuwen knechten / ende die van menigherley volck vergadert waren/ wt trecken inder orden ende ſpitſe / die noch niet ghenoech onder malcanderen bekent en waren / alſoo dat d'eene den anderen nauwelick betrouwen en mochte.

De Burghemeeſter Quintius Minutius coemt binnen de ſtadt van Piſa.

Minutius ſlaet zijnē leger teghen de vyanden.

De Genevoyſers waren van dier meyninghe dat ſy toghen inder ordinantie ende aen de ſpitſe/ende waren bereyt den ſlach te ſlaen.Eñ om dat ſy een groot getal der knechten haddē/ ſeyndē ſy de ſelve rontſom wt op de frontieren des lants te rooven/ ende als ſy een groot ghetal van beeſten ende des roofs gebrocht haddē/ ſo hebben ſy bereyt een bewaringe mettē welcken ſy alſulcken roof in haer ſteden ende vlecken toe drijven mochten.

De Genevoyſen doen eē tocht/ eñ rooven tlant.

Hoe *Lucius Cornelius Merula* de Roomſche Burgemeeſter metten Boyers ſloech, ende die verwan.

DOe dat oorloghe der Genevoyſers alſo gheduerde by der ſtadt Piſe/ leyde de ander Burghemeeſter Lucius Cornelius Merula dat heyr neffens den lande der Genevoyſers / in dat lant der Boyers / by den welcken was veel meer een ander aenſlach des oorloochs dan by den Genevoyſers/ want als de Roomſche Hooftman wt tooch/ende ordineerde zijn hoopen/en wouden de vyanden met hem niet ſtrijden. Ende doe den Romeynen niemant teghen trecken en woude / liepen ſy wt om dat lant te berooven. Want de Boyers wouden liever dat haer onghewroken laten verderven/dan dat ſelve metten ſtrijde te beſchudden. Doe nu alle haer ackers ende goet met wapen ende vyer verwoeſt was/ tooch Cornelius Merula wter vyanden lant/ ende voerde zijn heyr ſonder ſorghe als onder den bevrijden totter ſtadt Mutina/nu Modena ghenoemt: ſo haeſt de Boyers vernamen/ dat de vyanden wt haer lant getogen waren/ volchden ſy hen na met eenē ſtillen hoop/ ende ſochten aenſlagen hoe ſy den Romeynen in een laghe bringhen mochten/togen by nachte voor dat Roomſche heyr over / ende legherden hen in een boſch / daer door de Romeynen trecken moeſten / maer doe ſy dat niet ſeer heymelick ghedaen en hadden / vertoefde de Roomſche Burgemeeſter/ende verwachte den dach/ daer mede de nacht niet en meerderde de vreeſe indē aenloop der vyanden ende ſcharmutſen / die nochtans gewoō was met dat heyr by nachte verder te trecken / ende hoe wel hy by daghe wt tooch/nochtans ſeynde hy eenē hoop reyſigers voor aen de wachte om alle dinck te vernemen. Doe hem wederom gheſeyt wert/ hoe

De Burghemeeſter Lucius Cornelius Merula treckt teghen de Boyers.

De Boyers makē eē heymelicken aēſlach teghen de Romeynen / maer de Romeynen wordē die gewaer.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 561.

vele de vyanden/ende waer sy waren/beval hy datmen den buyt midden in dat heyr te samen soude legghen / ende dat de voetknechten eenen wal souden opwerpen:met dat ander heyr inder ordinantie tooch hy totten vyanden.

De Romeynen vechten een strijt tegē de Boyers.

Desghelijcken deden de Boyers doe sy sagen dat haren aenslach geopenbaert was/ende sy met eenen rechten strijt(daer inne de sterckte ende cracht verwinnē moeste) vechten souden/ omtrent de tweede ure des daechs zijn sy aen malcanderen gecomen/ende vochtē inde eerste spitse de gene die daer warē inde slincker vleughel des reysigen ghetuychs der bontghenooten/ende de vrye knechten / onder den welcken waren Hooftluyden/ twee Legaten ende raets vrienden / Marcus Marcellus eñ Titus Sempronius, die des voorleden jaers Burghemeesters ghweest waren/ maer de nieuwe Burghemeester / was als nu by de eerste baniere/ ende nu hielt hy op de legioenen/ die tot een beschuddinghe geordineert waren/ op dat sy niet door de begheerte des scharmutsens/ eer wt liepen/dan hen een teecken ware ghegheven gheweest / beval Quintio ende Publio Minutijs de twee Hooftluyden/ dat sy dat reysich ghetuych wter spitsen in een wijt velt voeren souden / van daer sy (wanneer hy hen een teecken gave) den vyanden opentlick aen rennen mochten.

De vrye knechten die voorn aende spitse den last lijden/ wordē verstelt.

Doe hy dese dinghen aldus gheordineert hadde/quam hem een bode van Tito Sempronio Longo.die hem seyde/ hoe de vrye knechtē niet en mochten lijden/dat crachtich aenloopen der Boyers/ datter vele verslagen/eñ dier noch gheblevén waren/hadden achter ghelaten met naersticheyt te vechten/ eensdeels van moedicheyt / de andere overmidts vreese/ ende dat hy een Legioen vandē tween (indient hem beliefde)soude seyndē / eer datmē schande ende schade lede. Alsoo wertet ghesepnt dat tweede Legioen om de vrye knechten te beschudden / doe verhief dat vechtē wederom vā nieus aen / doe de versche knechtē inde plaetse vandē vermoeyden / ende dat tweede Legioen met vele volcx inde plaetse van de andere quamen/eñ de slincker vleughel des reysighen ghetuychs vanden scharmutsē aftradt/ende de rechter inde plaetse quam aen de spitse:Maer de sonne met haerder groote hitten behinderde den Boyers ende Lamparters aen haer lichaem seere / welcke hitte sy gheensins niet en mochten verdragen/ nochtans stonden sy so dicke inder ordinantie/ dat hem nu deene aē dandere/ nu op haer schilden steunden/eñ den aenloop der Romeynen teghen hielden.Doe dat de Burgemeester mercte / beval hy Caio Livio Salinatori, die over dat reysich getuych by dē vleugelen een Hooftman ghestelt was / dat hy so haest hy mochte metten paerden onder den vyandē rende/ ende haer ordinantie scheurde/ de andere reysighers souden by dat Legioen op de wachte blijven.

De starhoorñē vāde Walsche wort ghebroken.

Desen oploop der reysighers brochten eerst de spitsen der Galien oft Boyers een vreese inne/ daer na een verstroyinghe/ nochtans niet also/ dat sy den rugghe inde vlucht gaven / want daer teghen stonden de Hooftluydē / ende sloeghen met spiessen opten rugghe / die overmits vreese achterwaerts traden/ ende bedwongense wederom in der ordinantie te gaen/maer onder den reysigers / en woudent de ghene die by den vleughelen waren / niet lijden. Cornelius de Burghemeester badt den knechten / dat sy een weynich souden aenhouden/ende arbeydē/ de victorie ware nu in haer handen / sy souden hart aendrucken terwijle sy sagen dat de vyanden wter ordinantie ende inde vreese ghecomen waren/want indien sy hē den tijt gaven/dat sy wederom haer ordinantie maeckten / moesten sy van nieus tegen hen ende met eenen twijfelachtighen strijt vechten / beval oock den vaendraghers dat sy metten vaenkens voort togen: doe sy hen also te hoopen hieldē / so brochten sy den vyanden inde vlucht:doe sy nu den rugghe keerden/eñ hen over al inde vlucht gaven/worden hen de reysigers vanden Legioenen na geseynt/den vyanden te vervolgen / eñ so zijnder op dien dach verslagen geweest veerthien duysent Boyers/duysent eñ twee en tnegentich gevanghen/der reysighers twee hondert ende een eñ twintich/drie Hooftluyden/twee hondert eñ twaelf ridder vaenkens/ daer toe hondert ende twee wagens genomen.De verwinninge ende de victorie en hadden deRomeynē ooc niet sonder schade ende bloetstortinge vercregen/ want vandē haren eñ haer gesellen warender boven vijf duysent knechten verloren/ daer onder warē drie eñ twintichCenturiones/dat zijn Hooftluyden die een yegelick hondert knechtē onder hem hadde / vier voochden vanden gesellen oft bontgenootē/ende Marcus Martius een Hooftman vanden tweeden Legioen.

De Romeynen winnen den dach.

Wat volck op beyde zijden doot ghebleven is.

By na tot eender tijt wordē den Roomschen Raet schriften ende brieven over ghesepnt van beyde den Burghemeesters Lucij Cornelij,die by Mutina inden legher was / ende den strijt teghen den Boyers behouden. Eñ Quinti Minutij die vander stadt Pise ghescreven hadde/ dat lodt ware aen hem/dat hy soude een vergaderinghe des Roomschen volcx om te kiesen de Burgemeesters ende andere officiers houden. Maer alle dinck stont by den Genevoysers so onseker/ dat hy sonder merckelicke schade / eñ achterdeel der ghesellen ende des ghemeynen Roomschen staets/ niet en mochte afscheyden/ daerom in dietē dē Vaders eñ Senatores beliefde/mochten sy tot zijnen ghesellen eñ mede Burgemeester seynden/ dat die(want hy dat oorloghe tē eynde gebrocht hadde) wederom tot deser kiesinge na Rome wilde comen/ende indien dattet eenige beswaringhe inne hadde / dat in dese sake de lotinghe hem niet toe en behoorde/ so woude hy doen wat den Senaet goet dochte te zijn : maer sy souden aensien ende bedencken oft dē gemeynē regimente profijtelick ware/datmense eer hadde latē comen tot eenē Dictator ofte Oversten/dan dat het lant van hem in dien staet soude verlaten worden.

Wende de Burghemeesters schrijven aenden Raet van Rome.

De Senaet beval dese sake Caio Scribonio, eñ dat twee vanden Raetsheeren totten Burghemeester Lucio Cornelio in Legaetschap seynde / die hem de brieven brachten / die zijn mede geselle Quintus Minutius den Raet ghesepnt hadde/ende vercondichdē hem/indien hy niet eer en quame tot Rome / aldaer nieuwe Burgemeesters ende officiers te kiesen/eer dan Quintus Minutius van dat gantsche oorloge wederom onthoden werde/ so soude de Senaet toe laten datmē eenē Oversten oft Dictator soude kiesen. Daer was oock een groote tweedracht indē Senaet om der brieven wille/ die

Het Burghemeesterschap staet stille.

Onrust binnen Rome om de brieven van den Burghemeester Cornelius.

die Lucius Cornelius geschzeven hadde/ vanden gheluckighen strijt/ die hy metten Boyers gehadt hadde. Want Marcus Claudius Marcellus de Legaet hadde bysonder sommighe Raetsheeren geschzeven/ men mochte vane segghen den ghelucke des Roomschen volcx/ ende de cracht der knechten/ dat de sake so wel vergaen ende wtgerecht ware. Door de schult des Burghemeesters warender een deel vanden knechten verlozẽ ende verslagen/ ende dat heyr der vyanden (doent gheluck hem tot ons ghegeven hadde/ dat selve heyr te niet te bzengen) was ontcomen / de knechten waren daerom verlozen gheweest / dat de andere die hen inder noot te hulpe souden gecomen zijn/ te laetsaem quamen. De vyanden waren daerom ontcomen/ om dat den reysighers dat teecken niet in tijts ghegeven en was / ende dat sy de selve inder vlucht niet en hadden mogen achterhalen. Van dese dingen hebben de Senatozes niet onbedachtelicx onderschepden willen / maer het is wt geset tot dat de Raetsheeren in een grooter getal by eẽ waren/ want daer viel een groote sake ende sozghe tusschen.

Onrust deur de woecker binnẽ Rome.

Daerom dat de stadt van Rome overmidts des woeckers grooten noot leet / eñ doe de gierichept met veel statuyten vanden woecker gemaect/ bedwonghen was / wert bevonden een bedzechlick stuck/ datmen de namen vanden bontgenooten oft gesellen soude overschzijven/ die met dese statuyten niet verbonden en waren/ ende so werter eenen dach ghenoemt / aen wien de naeste woecker soude aengaẽ/ ende wie vanden bontgenooten nae den selven dach den burghers tot Rome gheit geleent hadden / souden dat te kennen gheven/ eñ vanden voorgheноemden dach des gheleenden gelts/ soudemen den gheloover recht gunnen ende spreken/ hoe/ wanneer/ ende welcken voorwaerden ende statuyten de schuldenaer/ dat woude ende begeerde. Daer na doe door alsulcke bekenntsse openbaer wert de groote ontallicke somme der schuldẽ/ die door alsulckẽ bedzoch gemaect was/ hielt Marcus Sempronius de Wijckmeester (met wille ende consente der Vaders) den ghemeynen volcke voor / eñ de ghemeyne staet ozdineerde ende bekende / dattet een gelijck recht zijn soude / als metten bontghenoten ende andere vanden Latijnschen name / van des gheleenden ghelts weghen / ghelijck alst gehouden worde metten Roomschen Burgers. Dese dinghen zijn ghescheit in Italien / inden tijt des vreys ende oock der oozloghen.

Wat op de selve tijt door de Roomsche Hooftluyden in Spaengien ghescheit is.

Den handel van Caius Flaminius in het naest gelegen Spaengien.

HEt oozloghe in Spaengien en is niet so groot gheweest als den roep ginck. De Hooftman Caius Flaminius, wan in dat uyterste Spaengien de stadt Ilucia/ daer na voerde hy zijn knechten in dat winter leghere/ ende door den winter ghevielen daer sommighe cleyne schermutsinghen/ die niet waerdich en zijn te vertellen/ ende meer teghen den overval der roovers van der vyanden zijnse geschiet/ nochtans niet sonder eenigherleye wtganck ende niet sonder schade der knechten/ maer grooter saken zijnder ghescheit van Marco Fulvio, die byder stadt Toletum / met die van Celtiberia ende sommighe andere steden eenen slach ghedaen / haer heyr verstropt eñ inde vlucht ghebrocht/ oock haren Coninck Hilernum levendich gevangen hadde.

Den handel van Marcus Fulvius in het wytgeleghen Spaengien.

Hilernus Rex.

Doen dese dinghen in Spaengien ghescheit waren / soo ghenaeckte den dach / datmen nieuwe Burghemeesters ende officiers kiesen soude / daerom Lucius Cornelius de Burghemeester tot Rome quam / ende liet in zijn plaetse int heyr Marcum Claudium Marcellum zijnẽ Legaet/ ende doen hy inden Raet vertelt hadde de dinghen die door hem geschiet waren / ende in wat staet dat lant dat hem bevolen was/ nu stonde.

De Burghemeester Lucius Cornelius begheert een triumphe/ maer te vergheefs.

L. Cornelius Oratio.

Ende verlaechde hem voor den Raet/ dat hy met eenen strijt / so grooten oozloge geluckelick volbzocht hadde/ eñ den onsterffelicken Goden en ware daerom gheen eere ghescheit / begeerde daerom dat sy den selvẽ een processie ofte bedevaert/ ende hem een triumphe te houdẽ gunnen wilden. Maer eer alsulcke voorbzenghen ghescheide/ seyde Quintius Metellus, die doen ter tijt Burghemeester ende Dictator was/ daer waren op de selve tijt bzieven ghebzocht/ van Lucio Cornelio totten Senaet/ ende van Marco Marcello, tot sommige vanden Raetsheeren die ongelijck ende hem selve tegen waren. Daerom was oock den Raet verlengt geweest/ om dat inde tegenwoozdichept van hen beyden/ van dier saken gespzoken mochte wozden / hy hadse oock daerom wtghesett / dat de Burgemeester Lucius Cornelius, doẽ hy wiste dat van zijnen Legaet yet tegen hem gheschzeven was/ doen hy comẽ soude/ dat hy Marcellum oock met hem tot Rome ghebzocht soude hebben/ eñ het soude oock warachtiger schijnẽ/ dat hy Tito Sempronio die de macht hadde/ dat heyr veel behoozlicker/ van dẽ Legaet soude over ghegeven hebben/ nu sage ende mercte hy/ dat hijt wt cloechept gedaen hadde/ als van de dinghen die hy te vozen geschzeven hadde/ dat hy nu die vertellen soude / ende oock daer tegen spzeken / ende indien yet onwarachtichs voort ghebzocht wozde / mocht ghestraft ende daer tegen ghespzoken wozden / so langhe dat men de waerhept claerlick vernemen mochte/ ende so was zijn meyninge/ vant ghene dat de Burghemeester begeert hadde / tot desen tijde niet sonderlincx daer af te doene.

Eñ doe Lucius Cornelius niet te min voozt varen woude / eñ begeerde dat de Goden sommighe bedevaerden ghegunt souden wozden/ ende hem als eẽ triumpheerder tot Rome in te varen toe gelaten wozde. Seydẽ de twee Wijcmeesters Marcus ende Crassus Licinij, indien daer af eenighe besluytinghe des Raets ghemaect wozde/ sy woudẽ dat beletten. Int voozleden jaer waren ghecozen tot Reformeerders der goeder seden / Sextus Elius Petus, ende Caius Cornelius Cethegus : ende Cornelius maecte een heyrschouwinge/ daer inne werden ghetelt binnen der stadt van Rome/ hondert eñ dzie en veertich duysent/ ende seven hondert ende vier burghers.

Heyrschouwinghe binnen Rome.

Van sommighe wonderlicke teeckenen die tot deser tijt te Rome ghesien zijn.

Prodigia of wonderteeckenen.

IN dit jaer zijn gheweest groote oploopen van wateren/ eñ dẽ Tyber tot Rome heeft bedect

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vāder stadt 561.

alle eynden der stadt die gelijc oft effen waren.

De poorte opten berch Celio/ wert door den blixem ghescheynt / desghelijcx oock den muer daer by aen vele eynden.

Inder stadt Aretia / Lanuvio / ende opten berch Aventino te Rome hebbent steenen ghereghent.

Ende van Capua wert tot Rome gheboot-schapt/ hoe datter eē groote menichte van wespen op de marct henen zijn ghevloghen/ende inden tempel Martis neder ghesetē waren / de selve warē met grooter neersticheyt vergadert ende verbrant: om die wonderlicke teeckenen wille/ wert geboden den thien mannē/ die daer toe gheordineert waren/ dat sy de boecken Sybille oversien souden/ende daer wert op gestelt een feeste van negen dagen/ende een bedevaert te houden/oock om dat de stadt Rome ghereynicht soude worden.

Kiesdach.

Doent nu by dat eynde des jaers was/ verhief ende stont op inde kiesinghe der nieuwen Burghemeesters/ grooter begheerte der eeren/ dan oyt hier voormaels ghschiet was / want vele ende die machtich waren/deden haer bede voor den Raet/ ende oock de gemeynte. Inden eersten Publius Cornelius,een sone Cnei Scipionis, die corts daer te voren wt Spaengien gecomen was/ende groote dinghen wt gerecht hadde. Lucius Quintius Flaminius, die een Hooftman over de schepen in Griecken-lant ghestelt ende gheordineert was: ende Gneus Manlius Volso, die waren vandē edelen ende geslachten: maer vāder gemeynte waren Cajus Lelius, Cneus Domitius, Cajus Livius Salinator, ende Marcus Acilius: Maer sy haddē alle een opsiē op Quintium eñ Cornelium, want sy waren beyde vanden gheslachten ende des Raets / baden oock op eender zijden / daer toe de nieuwe eere der ridderschap maectese behaechlick: maer voor alle andere warender twee doorluchtighe Hooftluyden in haren tijden/ eñ broeders vandē tween/die des Burgemeesters officie begeerden / de selve ontstakē de tweedracht / Scipio eñ Quintius. De eere Scipionis was grooter/eñ so veel sy grooter was/ so veel te meer wasse dē haet ende nijt naerder. De eere Quintij was nieuwer/als de ghene die dat selve jaer ghetriumpheert hadde. Daer toe ghevilet oock dat d'een (als Scipio) nu thien jaer lanck stadichlick inde tegenwoordichept der burghers gheweest was / welcke gemeynschap groote heeren ende mannen ongeweest ende verachtelick maect/hy was oock ten tweeden male Burghemeester ghemaeckt/ na dat hy Hannibal verwonnen hadde/ eñ een Reformeerder der goeder seden(in Latijn Censor)gheweest. Nochtans alle de stucken die tot gunste ofte goeden wille dienen mochten/warē nieuwer in Quintio,hy en hadde niet begeert na zijn triumphe vanden Roomschen volcke/ oock niet vercreghen /ende seyde: hy badt voor zijnen lijflicken broeder / ende niet voor zijnen neve als Scipio, hy badt voor zijnen medeghe-selle/ende die met hem deelachtich geweest was het oorloghe teghen Philippum den Coninck van Macedonien te voeren. Titus Quintius hadde d'oorloge te lande/ende zijn broeder Lucius opter zee ghevoert.

Int jaer vāder stadt 562.

Met dese woorden behielt hy / dat Lucius Quintius wert voor ghetoghen Scipioni, want zijn broeder Aphricanus, die dat gheslachte Corneliorum, doen de Burghemeester Cornelius vergaderinghe totter kiesinghe hielt / by hem voerde / welcke de Senaet met so grooten achterdeel der Raetsheeren / den besten ende eerlicksten burgher/ die inder stadt Rome was/achtede ende kende waerdich te zijne / die de Godinne Cibele (die wten lande Phrygia van Pessinunte comende) inder stadt Rome op soude nemen / ende soo werdender Burghemeesters ghemaeckt Lucius Quintius ende Cneus Domitius Enobarbus, hoe wel dat Aphricanus,die voor den anderē Burghemeester by namen voor Caio Lelio (die vander ghemeynte was) neerstelick arbeyde/ maer niet en vermochte.

Des anderen daechs daer na/so worden tot Schoutheypts ghemaeckt Lucius Scribonius Libo, Marcus Fulvius Centumalus, Marcus Attilius Sarranus, Marcus Bebius Pamphilius, Quintus Salonius Sarra.

Wat op de selve tijt vanden Romeynen tegen den Genevoysers ghschiet is.

EEn wijle tijts en isser niet sonderlincx in dat lant der Genevoysers ghschiet: Maer int eynde des jaers zijn de Romeynen tweemael in groot perijckel gheweest/ want dat heyr des Burghemeesters wert bestormt / ende met groote pijne beschut eñ behouden. Daer na niet lange/als de Roomsche hoopen door een enghe gheberchte ghelept werden/quam dat heyr der Genevoysers haestelick inde enghe weghen des geberchts/ eñ doen daer geenen wtganck en was / begonste de Burgemeester zijn hoopen te keeren eñ wederom te trecken: Maer de nauwicheyt des geberchts was oock vanden vyandē in genomē/ eñ de gedachtenisse des grooten ende smadelickē nederlaechs by de enge Caudium genoemt/ en was niet alleene in de sinnen der Romeynē/ maer was oock gantsch voor oogē. De Roomsche Burghemeester hadde in zijnder hulpen/ by acht hondert reysighers vanden lande Numidie. De selve Hooftman beloofde Cornelio den Burghemeester/op welcke deel hy woude/ hy soude metten zijnen door breken/ ende hem alleen segghen / op wat zijde de meeste dorpen laghen / op dat selve eynde wilde hy rennen/eñ ten eersten niet anders doē dan vyer inde huysen werpen/dat hy door de selve verschrickinge den Genevoysers dwinghen soude te wijcken wt de enghe berghen die sy beleghert hadden/ ende den haren hulpe te doene. De Burgemeester prees den aenslach des Hooftmans/beloofde hem groote soudye ende ghschenck. Alsoo clommen die van Numidie op haer paerden/ ende begonsten voor den legher der vyanden gints ende weder te rijden/eñ niemant te quetsen oft moyelick te zijne: niet en wasser metten eersten verachtelicker den Genevoysers / dan de cleyne mannen eñ paerden/ die geheel smal/ ende de reysighers die onghegort ende sonder harnasch waren/ alleene dat sy geschut by hen voerden/de paerden sonder toom waren ongeschict / oock was den hoop der Numidien ongheftelt/die daer renden met stracken halsen eñ voor ghebuychden hoofden. Dese verachtinge vermeerderden sy oock met voorsetten wille/

De Genevoysen belegeren de Ro[...] in een bosch.

Caudium.

Het ruyters volck van Numidien verlost de Romeynen.

vielen

vielen vande paerden / ende met alsodanighen
spen spel begonstē hen de vyanden aen te sien.
Alsoo gheviele dat de ghene die in dat legher
wachten / als sy inden eersten niet ernste daer
op saghen / eñ bereyt waren/oft sy die van Nu-
midien aen grijpen wilden/saten sy daer na dat
meeste deel sonder wapen/ende saghen dat spel
oft geneuchte aen. Die van Numidien begon-
sten gints ende weder te rijden/ eñ dan weder-
om achterwaerts te vlien/ eñ so langer so naer-
der sy dat geberchte quamen/eñ bestonden vast
daer aen te rennen/ alsoft de paerden hen had-
den willen overdragen/ende syse niet teghen en
mochten houden/ten laetsten namē sy de paer-
den tusschen den sporen / ende braken midden
door dat leger der Genevoysers/ renden in dat
wijde velt/eñ verdorven al wat sy vonden. Ten
eersten wert ghesien den roock / daer nae wert
ghehoort den roep der ghenen die daer in de dor-
pen in grooter vreesen waren/daer na begonstē
te vlien de oude ende de kinderen/ eñ maectē in
dat heyr eenen grooten oploop/ alsо dat een ye-
ghelick voor hem selven sonder raet ende con-
sent / totten zijnen liep dat selve te beschudden.
Dat heyr der vyanden was oock in een corte
tijt ghescheyden/eñ de Roomsche Burghemee-
ster wert alsо met desen aenslach vanden beleg-
ghe der vyanden verlost / ende tooch al waert
hem beliefde.

Hoe *Nabin* den tyran van Lacedemoniē door die van Etolien gheoorsaect, vanden Romeynen afviel.

Die van Etolien arbeyden neerstich om teghen de Romeynen crych te verwecken.

DE Boyers noch de Spaengiaerts
en waren (metten welcken dit jaer
ghe oorloocht was) niet soo harde
vyanden den Romeynen / als allee-
ne die van Etolien waren : de selve Etoli / nae
dat de Romeynen al haer heyr uyten lande
Grecia ghevoert hadden / soo hoopten sy ten
eersten / dat de Coninck Antiochus van Sy-
rien / soude comen uyten lande Asia / inde le-
dighe besittinghe Europe / dat oock de Co-
ninck Philippus, noch den tyran Nabin stil
sitten ende rusten en souden. Maer doen sy sa-
ghen dat nerghens yet totten oorloghe gereet-
schappe ghemaeckt en wert/so dochten sy wat
te hande te trecken ende voort te stellen / ende
op dat door haer vertoeven de woorden ende
den aenslach niet en verouderde / soo ordineer-
den sy eenen lantdach inder stadt Naupacto/
om aldaer haer saken uyt te richten / op den
selven lantdach beclaechde hem Thoas haer
Schouthèyt vanden state des lants Etolien /
datter gheen volck oft stadt in gantsch Griec-
ken ongeachter ende minder gheeert ware by
den Romeynen nae de verwinninghe / des sy
een oorsake waren / dan die van Etolien : soo
ware zijnen raet / datmen totten Coninghen
al rontsom Legaten ghesent hadde / de selve
niet alleene te versoecken ende te vernemen
wat haren wille ware / maer dat sy een yeghe-
lick bysonder daer toe verweckten met haer
scherpe woorden / het oorloghe teghen den Ro-
meynen aen te nemen. Daer nae voer Demo-
critus totten tyran Nabin, Nicander totten
Coninck Philippum, ende Dicearchus des
Schoutheyts broeder wert ghesent totten
Coninck Antiochum. Democritus doe hy
byden tyran Nabin quam / sprack aldus:

Democriti oratio om van wegen die vā Etolien den Nabis de Romeynē te verwecken.

Na dat hem zijn steden aender zee ghelegen
ontoghen waren/ soo is zijn heerschappye ende
macht daer door gantsch ghecrenct gheweest/
daer van hy hier voortijts knechten / daer nae
schepinghe eñ schipgesellen hadde mogen heb-
ben/hy ware nu binnen zijnder mueren beslo-
ten/eñ saghe dat die van Achaia int lant Pelo-
ponneso domineerden/hy en soude nēmermeer
alsulcke bequaemheyt hebbē/dat zijne weder-
om te vercrijghen/eñ inne te nemen/indien hy/
als nu voor handē ware / dat selve versuymde/
daer en ware gheen Roomsch heyr in Grecia/
de Romeynē en soudē oock de sake niet so hooch
achten/ dat sy om der stadt Gytheum / oft an-
dere steden des lants van Laconia / die aender
zee ghelegen zijn/wederom haer Legioen ende
hoopen in Griecken-lant souden seynden. De-
se woorden werden gesproken/om te verweckē
de sinnē des tyrans Nabidis, om dat wanneer
Antiochus in Grieckē-lant met zijn heyr schee-
pen soude/dat dan Nabidis (inde overdenckin-
ghe des ghewelts ende onrechts / om dat hy de
gesellen der Romeynē beschadicht hadde) met-
ten Coninck vrientschappe maken soude.

Oratio Nicandri om van wegen die vā Etolien den Coninck Philippus teghen den Romeynē tot crych te bringhen.

Met diergelijcken woorden verweckten Ni-
cander den Coninck Philippum, de materie
der woorden was oock meerder / want de Co-
ninck uyt eenen grooteren staet / dan de tyran/
verdreven was/ hem oock meer stedē ende lan-
den/dan den tyran afghetoghen waren/ totten
selven dede hy oock dat oude gheruchte der Co-
ningen van Macedonien / ende datmen seyde/
de gantsche werelt was met verwinninge ende
victorie der Coningen van Macedonien door-
toghen gheweest / hy brochte met hem (seyde
Nicander) eenē raet die seker zijn soude int be-
ginsel ofte int eynde/ hy woude Philippo ra-
den / dat hy hem niet en moeyde metter oorlo-
gen/dan wanneer de Coninck Antiochus met
zijn heyr in Grieckenlant gecomen ware/ ende
die sonder den Coninck Antiocho dat oorloge
teghen den Romeynen ende die van Etolien so
langhe teghen ghehouden hadde / met welcker
macht meynde hy dat hem de Romeynen we-
derstant doen mochten / wanneer hem de Co-
ninck Antiochus bystaen woude/ende die van
Etolien daer toe behulpelick wouden zijn / en-
de getrouwelick tot zijn vrienden hebben sou-
de/die doen ter tijt hem swaerder vyanden dan
de Romeynen gheweest waren. Hy seyde oock
daer by vanden Hooftman Hannibal, die een
ghebooren vyant was teghen den Romeynen/
die oock meer Hooftluyden ende knechten der
Romeynen verslagen hadde / dan datter daer
noch int leven waren. Dit seyde Nicander den
Coninck Philippo.

Dicearchi oratio om van weghen die van Etolien Antiochum tegen de Romeynen op te maken.

Een ander Diceachus seyde Antiocho eñ
begonste aldus / dat den roof vanden Coninck
Philippo vercregen / ware den Romeynen ge-
weest : maer de verwinninghe ende de victorie
behoorde die van Etolien. Het en hadde oock
niemant anders den Romeynen harē toeganc
ende openinghe in Grieckenlant ghegheven/
dan die van Etolien/ sy hadden oock stercte en-
de macht toeghesеt ende gegeven den Romey-
nen / den Coninck Philippum te verwinnen.
Vertelde daer na hoe veel reysich getuych/ en-
de hoe veel hoopen der voetknechten / welcke
steden te lande / ende welcke havenen aan de

zee/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101.

Int jaer der Stadt 562.

zee / die van Etolien den Coninck Antiocho totten oorloge mochten geven/ oock misbruycten hen de Legaten van Etolien eender stouter leughen vanden Coninck Philippo, ende den tyran Nabin, eñ seyden/ sy waren beyde bereyt hen tegen den Romeynen te stellē / ende souden aen nemen de naeste oorsake ende bequaemheyt/ die daer soude ghevallen/ om wederom te verhalen dat sy in dat voorleden oorloghe verloren hadden.

De Tyran Nabis van Lacedemonie laet hem van die van Etolien bewegen/ dat hy den Romeynen afvallet.

Alsoo beroerden die van Etolien door de gantsche werelt het oorloghe teghen den Romeynen / nochtans zijn de Coninghen door die van Etolien niet seer beweecht / oft lancksaem daer toe ghewordén: Maer de tyran Nabin seynde van stonden aen in alle plaetsen aender zee gheleghen/ die daer inne tweedracht saeyden eñ oploop maeckten/ de sommige vanden oversten tooch hy tot zijnder partyen met gaven ende gheschenck / de andere (die inder Romeynen vrientschap/ gheselschap ende ghetrouwe vast bleven) liet hy dooden.

Hoe hen de Romeynen in dat oorloge tegen den Coninck *Antiochum* bereyden, om bystant ende hulpe te seynden.

Die van Achaie seyndē haerlieder Gesanten aē den Tyran Nabis.

DJe van Achaia was hier voortijts vanden Roomschen Hooftman Tito Quintio bevolen / dat sy souden gade slaen ende sorghe draghen op alle plaetsen ende steden aender zee gelegē/ te verantwoorden ende te beschuddē. Daerom seynden sy terstont tot Nabin haer Legaten / die hem souden vermanen/ van dat verbont welcke hy metten Romeynen gemaeckt hadde/ ende hem bootschappen dat hy den pays die hy met grooter neerstichept begheert ende ghebeden hadde/ niet en woude breken ende verstooren. Sy seynden oock haer hulpe totter stadt Gytheum/ die nu vandē tyran Nabin bestormt ende aenghevochten wert/ daer toe haer Legaten tot Rome / die dat selve den Raet souden te kennen gheven.

Den selvē winter als de Coninc Antiochus zijn dochter tot Raphia in Phinicia / Ptholomeo den Coninck van Egypten tot een geechte vrouwe gegeven hadde/ ende inde stadt Antiochia getogen was/ quam hy int laetste vanden winter door dat lant van Cilicia over den grooten berch Thaurum/ inde stadt Ephesum. Daer na inden begin vander Lenten/ doen hy zijnen sone Antiochum den jongen inden lande Syriam ghesent hadde / om te verwaren dat uterste deel zijns Coninckrijcx / om datter gheen oorloghe oft oproer achter hem op staen en soude / so tooch Antiochus de Coninck met alle zijn heyr over lant om te beleggen die van Pisidia/ ende de selve te bestormen.

Antiochus trecket voor Pisidien.

Op de selve tijt quam de Roomsche Legaet Publius Sulpitius, ende Publius Iulius inde stadt Eleam / die totten Coninck Antiochum ghesent waren/ want hem was bevolen / dat sy souden den Coninc Eumene optē wech eerst aenspreken ende besoecken/ ende togen daer na inder stadt Pergamum / daer de Coninck zijn ghewoonlick hof plach te houden. De Coninck Eumenes was begeerich des oorloochs tegen den Coninck Antiochum, ende hielt hem voor een swaer naghebuer / ende indien hy metten Romeynen pays hielt/ soude de Coninck so veel te machtigher zijn/ maer indien Antiochus het oorloghe aenhief / so gheloofde Eumenes, dat Antiochus niet meer voor den Romeynen teghen houden en soude/ dan de Coninck Philippus gedaen en hadde/ oft soude hy avontueren uten gronde verdorven wordē/ oft indien hem als den verwonnen pays ghegheven worde/ so soude nochtans Antiocho vele ontoghen/ ende hem Eumeni ghegeven worden/ daer mede hy hem hier namaels lichtelicker voor Antiocho (sonder hulpe der Romeynē) mochte beschudden/ oft hem oock eenighe teghenspoet toe quame/ so waert hē Eumeni nochtans beter/ hem in dat gheluck (hoe dattet viele) te gheven metten Romeynen als zijne ghesellen / dan dat hy alleen soude lijden dat ghebot ende heerschappie Antiochi, ofte waert sake dat hy dat weygerde/ met machte des Coninc Antiochi, soude hy daer toe bedwonghen worden. Daerom Eumenes soo veel hy vermochte met zijnder macht/ gheloove/ ende met zijnen raet/ verwecte hy den Romeynen / het oorloge teghen Antiochum aen te vanghen.

Ghesanten van Rome aenden Coninck Eumenes.

Sulpitius bleef tot Pergamo inder stadt cranck ligghende. Iulius doen hy verhoorde dat de Coninck Antiochus metten oorloghe teghen Pisidien becommert was/ tooch hy inde stadt Ephesum / ende doe hy sommighe daghen aldaer vertoefde/ dede hy neerstichept/ dat hy dicwils metten Hooftmā Hannibal mochte spreken/ die doen ter tijt daer was/ daer mede hy zijnen sin vernemen ende ondersoecken mochte/ oft hy in eenigher wijse Hannibal de vreese/ die hy voor den Romeynē hadde/ wt zijnen sin mochte brenghen / ende hem bespreken dat hy hem voor den Romeynē als overmidts eenich perijckele niet en dorste vreesen / maer met alsulcke aenspraken ende woordē/ en heeft Iulius niet anders moghen bedrijven / dan dat van hem selfs ghevolcht heeft / als oft hy ware met ernste begeert gheweest/ eñ was/ dat Hannibal door alsodanighe tsamensprekinghe met Iulio ghehouden in alle saken suspeckter was gheweest. Claudius die de Griecsche boecken ghevolcht heeft / schrijft dat de Romeyn Publius Aphricanus, oock inde Legaetschap die totten Coninck Antiochum gesent was/ gheweest is / ende met Hannibal oock inder stadt Epheso gesproken heeft/ ende onder vele woorden die sy met malcanderen hadden / soo heeft Aphricanus Hannibal gevraecht/ wie hy voor den grootsten ende oversten Hooftman geloofde te zijne. Daer op heeft Hannibal gheantwoort/ hy hielt den oversten Hooftman te zijne Alexandrum den Coninck van Macedonien/ om dat hy met cleynder macht veel volcx verslaghen/ ende al totten eynde der werelt boven menschelicke hopinghe ghetoghen ware: ende als Scipio Aphricanus daer na vraechde/ wie hy voor den tweeden Hooftman woude setten/ soo noemde Hannibal Pyrrhum den Coninck in Epiro/ die alder eerst gheleert heeft dat heyr ende waghenborch int velt te slaen/ daer toe en haddet niemant voorsichtigher ende beter gheweten/ plaetsen na dat voordeel inne te nemen/ ende heymelicke laghen te bestellen / hy heeft oock ghehadt de cunste/ daer mede hy hem andere menschen behaechlick conste maken. Also oock dat de stedē in Italien zijn regiment ende heer-

Publius Iulius coemt tot Ephesien bij den Coninck Antiochus.

Publius Scipio Africanus spreket met Hannibal binnen Ephese.

Den grooten Alexander Coninck van Macedonien.

Pyrrhus Coninck van Epiro.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

heerschappye/ hoe wel hy een vtlandische Co=
ninck was/ veel liever dā des Roomschē volcx/
dat nu langhe int lant gheregeert hadde / heb=
ben woude. Ende doen Scipio voort vraechde/
wie Hannibal voor dē derdē Hooftman wou=
de nemen/hadde Hannibal geseyt / eñ hem sel=
ven sonder twijfel voor den derden ghenoemt.
Daerom heeft Scipio beginnen te lachen / en=
de verder ghesproken : wat soudy dan segghen
Hannibal, wanneer ghy my haddet verwon=
nen? dan(seyde Hannibal) waer ick voorwaer
voor Alexander eñ voor Pyrrho, eñ voor alle
Hoofluyden de alderbeste gheweest: dit was
een subtijle eñ verwarde antwoort der bescheye=
denheyt/ dier van Cartago wel ghewoone/ eñ
een onvoorsichtich geslachte van dese flatteer=
ders:het wert oock daer voor ghehouden / dat
dese antwoort van Hannibal Scipionem hey=
melick beweecht heeft / dat Hannibal hē wten
hoopen vanden oversten Hooftluydē (als een
ongheachte) ghescheyden heeft.

Hoe de Coninck *Antiochus* met *Hannibal* ende andere raet ghehouden heeft, hoe hy dat oorloge tegen den Romeynen mochte beginnen.

Publius Iulius der Romeynen Ghesante/ handelt met den Coninck Antiochus.

PVblius Iulius die met Sulpitio in Le=
gaetschap vanden Romeynen totten
Coninck Antiochum ghesēynt was/
tooch voort van Epheso inde stadt A=
pameam / daer henen quam oock Antiochus,
doen hy ghehoort hadde/dat de Roomsche Le=
gaten ghecomen waren. Doen sy tot Apamea
tsamen quamē/was by na de selve tweedracht/
dat tot Rome tusschen Quintium ende de Le=
gaten des Coninex was gheweest: Maer doen
ghebootschapt wert de doot des jonghen Co=
ninex ende sone Antiochi, dien de vader corts
daer te voren in Syriam ghesēynt hadde/wert
den handel ende de sake aen d'een zijde gelept/
daer ghesciede oock een groote beclaginghe in
des Coninex hof/ ende groote begheerte na den
jonghen/want hy hadde alsulcken bewijs ende
exempel van hem ghegheven / indien hem tle=
ven langher verleent ware/ hadde men in hem
ghesien de natuere eens grooten ende gherech=
ten Coninex. So veel liever ende aenghenamer
de jonghe Coninck allen menschen gheweest
was/ so veel suspecter was zijn doot/ ende was
dese sake/also de oude Coninck Antiochus ge=
loofde/ hy soude in zijne oude daghen / aen den
jonghen Coninck eenen swaren navolger heb=
ben/ hy hadde den jonghen door eenighe gesne=
den / Spadones ghenoemt (die door alsulcke
misdaet den Coninghen aenghenaem zijn) met
fenijn laten vergheven / sy leyden oock een an=
der sake tot de voorste heymelicke misdaet /
dat Antiochus de Coninck/ om dat hy Seleu-
co zijnen sone de stadt Lysimachia tot een hof
ghegheven hadde / nu voort meer gheen dier=
ghelijcke plaetse en hadde Antiochus den jon=
gē sone te gevē/ om dat hy hem verre van hem
met eeren mochte wtsetten / ende versēynden.
Nochtans hieltmen sommighe daghen in des
Coninex sale de maniere eens grooten becla=
ghens ende droeffenisse.

Antiochus de sone vanden Coninck Antiochus ghestorven.

Daerom de Roomsche Legaet / om dat hy
niet te vergheefs daer en laghe ende vertoefde/
tooch hy verder inde stadt Pergamū/ een wijle
tijts aldaer te vertoevē. Ende doen de Coninck
Antiochus den crijch die hy begonnen achter=
gelaten hadde / tooch hy wederom na Epheso/
eñ doen hy aldaer zijn Coninclicke sale om der
droeffenisse wille ghesloten hadde / soo hielt hy
heymelicken raet met Minione, die de princi=
paelste onder zijnen vrienden was: Maer de
selve Minio als onwetende alle buytēlantsche
sakē/ende de macht des Coninex Antiochi set=
tede ende hielt wt de dingen/ die daer in Syria
ende Asia geschiet waren/geloofdē ende meyn=
de/ Antiochus de Coninck en was niet alleene
den Romeynen overleghen in bescheydenheyt
der saken / om dat de Romeynen niet redelicx
begheert en hadden / maer soude oock den sel=
ven in dat oorloghe te boven gaen. Doen de
Coninck schauwede den twist metten Room=
schen Legaet by avontueren daerom / dat hy
nu vernomen hadde / dat hem de selve niet en
soude ghelucke lick wtgaen / ofte dat hy noch
vanden verschen treuren becommert was / soo
boot Minio zijnen dienst mēdē Raet ende seyde/
dat hy woude segghen/wat totter saken profij=
telick ware / ende riet den Coninck datmen de
Roomsche Legaten van Pergamo soude ont=
bieden. Alsoo was nu Sulpitius ghesont ende
op de beene ghecomen / daerom toghen de Le=
gaten beyde na Ephesum. Doen wert de Co=
ninck van Minionē ontschuldicht/ende de sake
in zijn afwesen aenghevanghen / ende als hem
Minio een relaes van te voren daer toe bereyt
hadde/hief hy aen ende seyde:

Antiochus beraet hem met zijnen vrient Minio.

Ghy Romeynen ick sie / dat ghy ghebruyct
eenen hubschen ende schoonen tytel ende name
tot de verlossinghe der steden in Griecken lant
gheleghen / maer uwe wercken en comen niet
over een met uwe woorden / ghy hebt den Co=
ninck Antiocho een ander recht geset/ende ge=
bruyct voor u selven een ander recht. Wat zijn
doch de steden Smyrna ende Lampsaco meer
Griecken / dan die van Napels / Regin / ende
Tarento / vanden welcken ghyluyden soudye
ende scheyen begheert/ende door de cracht eens
verbonts eysschende zijt? waerom seynt ghy
eerlick uwen Schoutheyt met macht ende met
aren oft bijlen / eñ roedē inder stadt van Syra=
cusa / ende in andere Griecsche steden in Sici=
lien gheleghen? Voorwaer ghy meucht niet
anders segghen/ dan dat ghy de selve met ghe=
welt ende wapen verwonnen hebt / hebt ghy
haer dese rechten ende statuyten opghelept / de
selve sake suldy oock vernemen van weghen
des Coninex Antiochi, als aengaende vanden
steden Smyrna / Lampsaco ende andere / die
inden lande Ionia ende Eolide ghelegen zijn/
de selve doen sy van des Coninex Antiochi zij=
ne voorvaders verwonnen waren / oock tollen
gegeven ende dienstbaer geworden zijn/ eysche
de Coninck wederom zijn rechten. Daerom
woude ick dat ghy den Coninck antwoordet/
oft ghy nae betamelicke ende behoorlicke din=
ghen tracteert / ende niet een oorsake des oor=
loochs van u ghesocht en worde. Daer op ant=
woorde Sulpitius aldus:

Minionis oratio.

Miniō handelt van weghen den Coninck Antiochus met den Ghesanten van Rome.

Bescheydelick ende subtijlick heeft ghedaen
den Coninck Antiochus, die (om datter niet
diensteliex tot zijnen saken voor handē en was)
heeft hy dat selve veel liever door eenē anderen/
dan door hem selven doen spreken. Wat gelijc=
ker sake hebben doch de stedē die ghy te hoope
ghereken

Oratio Sulpitij, ende antwoorde tot Minion.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 562.

gherekent hebt/teghen die van Regin/van Napels ende Tarento / vanden welcken wy eysschen (vander tijt aen dat sy in onser macht gecomen / ende alle tijt voort ende voort sonder eenich achterblijvinghe inde selve gherechticheyt gebleven zijn) dat sy ons wt dat verdrach ende tractaet schuldich zijn. Nu meucht ghy segghen/dattet volck der steden Smyrna ende Lampsacū haer noyt door yemāt het compact oft verbont verandert en hebbē/ende dat de steden in Asia (nae dat sy eens inde macht des Coninckx Antiochi gecomen zijn) dat sy altoos int besidt ws Coninckrijckx ghebleven zijn. Also/ dat haerder sommige niet inde macht des Coninckx Philippi : de sommighe inde macht des Coninckx Ptholomei waren gheweest. Oock sommighe menich jaer (daer niemant aen en twijfelt) inden vrijen staet hebben ghehouden/ want soude dat recht zijn/datmense na soo veel hondert jaren wederō inde dienstbaerheyt soude brenghen : daerom / om dat sy in voorleden jaren ghedient hadden / ende om der boosheyt willen/ der tijt wederom verdruct oft bedwongen souden worden/wat ware dat anders/dan dat wy metten selven niet ghedaen en hadden? dat wy dat ghcheele lant van Griecken vanden Coninck Philippo verlost ende ghevrijet hebben/ende zijn nacomelingen/nu wouden de steden ende Insel Corinthum/Nigropont/Demetriadem/ende dat geheele lant van Thessalien wederom eysschen/ende aen hem brengen: Maer wat ist dat ick inder stedē sake arbeyde/ inde welcke betamelicker is / ons Romeynen ende den Coninck op haer saken ende clachten kennisse te hebben wat recht is.

De Gesanten vanden stedē tottē Coninc Antiochus.

Daer na liet hy de Legaten der steden roepen/die daer te voren vanden Coninc Eumene onderwesen waren/wat sy seggen soudē/want Eumenes meynde/wat des Coninckx Antiochi macht ontogē worde/ dat soude al aen zijn Coninckrijcke comen. Vele van henluyden wert toe ghelaten te spreken / ende doen een yegelick in woorden/ nu zijn clachte / nu zijn begheeren daer mede inne brochten/ende vermengden dat behoorlicke metten onbehoorlicken/ soo maecten sy wt de sake een tweedracht / alsoo dat in gheenen dinghen niet en wert achter ghelaten/ daer en wert oock niet vercreghen/ ende also de Legaten ghecomen waren van alle dingen onseker/also scheyden sy af/ ende togen wederom na Rome. Doen nu de Coninck Antiochus de Legaten hadde van hem gelaten / hielt hy raet vanden Roomschen oorloghe / daer was d'een grimmigher dan d'andere/ want soo veel straffer een yegelick sprack teghen den Romeynen/ soo vele meer hadde hy hopinghe / ghenade by den Coninck te vercrijghen/de andere straften den hoochmoet der begheerten ende voorghehouden artijckelē/die Antiocho den machtichsten Coninck onder alle Coninghen / een statuyt ende mate op leyden/ als den verwonnen tyran Nabidi. Nochtans waren dē tyran vanden Romeynen/ de heerschappye in zijn vaderlant ende inder stadt Lacedemonia nae ghelaten gheweest/welcke Romeynen nu onbehoorlick lieten duncken/ dat de stadt Smyrna ende Lampsacus souden Antiocho den Coninck te ghebode staen ende gehoorsaem zijn. De andere seyden/ dat de twee steden waren een cleyne sake / ende nauwelick waerdich om woorden

Antiochus beraet hem op den crijch teghen de Romeynen.

te maken/dat die den grooten Coninck Antiocho souden oorsake geven te oorloghen: Maer het gheschiet altijt also/ datmen eenē aenvanck pleecht te nemen inden rechten / onbetamelick ende onrechte gheboden te doen ende op te legghen / het en ware dat sy de woorden gheloofden/ghelijck dat die van Parsia (doe sy van die van Lacedemonien water ende aerde begheert hadden) een stuck aertrijckx ende eenen dronck waters nootdruftich gheweest waren. Alsoo wert oock met ghelijcker versoeckinghe door den Romeynen/als vande twee stedē aengaende gedaen/so haest de andere steden sien dat die twee haer vander dienstbaerheyt ontogen hadden/ souden sy hen totten Roomschen volcke/ als tot haren vrymakers keeren en̄ haren toevlucht hebben/ indien oock de vryheyt by haer niet meer/dan de dienstbaerheyt geacht en ware/als sy doch is/nochtans in desen staet/ ware liesfelicker ende aenghenamer de hopinghe/dat eens yegelickx wesen wederom worde vernieuwet ende verandert.

Alexander van Acarnanien raedt den Coninck Antiochus, hoe hy den crijch teghen de Romeynen sal aengaen.

Indē Raet was oock Alexander van Acarnania / die hier voortijts des Coninckx Philippi bysonder vrient / en̄ onlange daer voor den selven verlaten / ende dat rijcke hof des Coninckx Antiochi volchde / de selve als een / de welcke Griecken lant bekent/ende den Romeynen niet onbekent en was/quam soo hooch inde vrientschap des Coninckx Antiochi, ende wert so aengenaem / dat hem oock gegunt wert inden secreten Raet te sitten/dese Alexander seyde:

Oratio Alexādri Acarnanis.

Hy liet hem duncken in zijnen sin/ te hebben een onghetwijfelde verwinninge ende victorie/ indien de Coninck Antiochus in Europā trecken woude/ende aen d'een eynde des lants van Griecken / dat legher totten oorloghe nemen/ als oft niet inden Raet ghesproken en ware/ oftmen soude oorlogen oft niet : maer waer/en̄ in wat manieren d'oorloge soude gevoert worden. Int eerste die van Etolien/die int midden des lants / ende als aenden navel ende midden in Griecken woonden/souden hen inde wapen vinden / de banierdraghers die bereyt waren/ totten scherpsten saecken des oorloochs / soude Antiochus hebben / als aen twee hoornen des lants van Griecken / vanden lande Peloponneso den tyran Nabin , die alle de macht soude verwecken/en̄ de stadt Argos vanden Romeynen wederom eysschen. Oock alle stedē die aen der zee zijn ghelegen/van welcke de Romeynen hem verdreven/ende binnen de mueren vander stadt Lacedemonia in ghesloten hadden.

Op de andere zijde van Macedonien/ hadde hy den Coninck Philippum, soo haest hy verhoorde datmen tottē allarme op blasen soude/ so soude hy de wapen aengrijpen / hy bekende zijnen gheest ende sin/ hy wist wel dat hy stout was/ als een wilt dier dat inden stal oft aen de banden wert gehoudē. Philippus hadde lange in zijn herte grooten toorne ghedraghen / hem Alexandro gedochte oock/hoe dicwils Philippus in dat oorloghe alle Goden pleech te bidden/dat sy hem dē Coninck Antiochum tot eē hulpe gaven. Indien nu Antiochus Philippum de bede toe liet/ so soude hy sonder vertrec het oorloghe een eynde maken/ alleene en ware niet te vertrecken in dese sake oft te vertoeven/ want dit is den tijt der victorien / indien datmen de bequame ghelegthen steden der gesellen

oer s

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

eerst hadde in ghenomen. Men soude oock Hannibal sonder vertreck in Aphrica seynden/ om den Romeynen aldaer selve te bedwinghen ende te beletten.

Hoe *Hannibal* in ongunste des Conincx *Antiochi* gevallen, ende daerom met hem ghesproken heeft.

Hannibal is ineen quaet vermoeden by dē Coninc Antiochus, om dat hy met den Romeyn Iulius ghesproken hadde.

HAnnibal en wert daer nae niet meer inden Raedt ghenomen / om dat hy vele met Publio Iulio den Romeyn ghesproken hadde / soo was hy Antiocho suspect/ ende in gheender eeren daer na ghehouden. Inden eersten leet hy alsulcken versmaetheyt stilswijghende ende verduldich/ daer nae soo docht hy / het ware beter dat hy vername de oorsaecke des versmaetheyts/ende hem ontschuldichde/ ende sochte voor hem een sake des toorens simpelick van dier tijt / eñ hoe hy die gehoort hadde / ende sprack metten Coninck Antiocho aldus:

Oratio Hannibalis by de welcke hy hem ontschuldicht by den Coninck Antiochus.

Antioche, mijn vader Amilcar heeft my also jonck (doen hy den Goden offerde) opten outaer ghestelt / ende by den eedt daer toe gheswooren/ dat ick nemmermeer des Roomschen volcx vrient en soude zijn/ onder alsulcke belofte heb ick ghereyst ses en dertich jaer. Daerom heeft my Cartago mijn vaderlant inden payse wt ghedreven/ dat selve heeft my oock wt mijn vaderlant alsoo verdreven zijnde / in uwe Coninckliicke sale ende hof gebrocht. Maer indien ghy my van mijnder hopinghe af settet/ soo sal ick door desen eedt / als een leyder daer henen comen/ waer ick verneme oft weet/ daer macht ende wapen zijn sullen / ende sal alle de werelt door / eenighe vyanden des Roomschen volcx soecken. Daerom indient yemandt van uwen Raet believt/ by u door mijn beschuldinge groot te worden/ die neme een ander oorsaecke zijns toenemens dan van my/ ende daer door dat ick vanden Romeynen ghehaet ben. Dat ick alsulcx metter waerheyt segge/ zijn mijn ghetuyghen mijn vader Amilcar eñ de Goden. Daerom wanneer ghy vanden Roomschen oorloge overdencken wilt / suldy Hannibal onder uwe principaelste vrienden achtē eñ houden: Maer soo u eenigherley sake totten payse dwingende is/ in dien raet suldy soecken / met wien ghy u meucht bedencken.

Hannibal besluyt datmen tegen de Romeynen soude oorloghe voeren.

Dese woorden en beweechdē niet alleene den Coninck Antiochum, maer versoenden oock hem Hannibal, eñ den afscheyt des raets was also/ dattet oorloge zijnē voortganck soude hebben. Sommighe gaven wt te Rome met haer woordē/ hoe Antiochus der Romeynen vyant was geworden: maer de Romeynē en bereydē niet totten oorloghe/ dan alleene haer herte dat sy daer toe hadden: beyde den Burgemeesters is dat lant van Italien bevolē/ also dat sy te samen loteden/ wien dit jaer de kiesinge der nieuwe Burgemeesters / ende wien de besorginghe des selven niet en soude gevallen/ dat die bereet ware oft erghens noot worde / buyten Italien nieuwe hoopen te voeren/ eñ vandē gesellen eñ Latijnschen twintich duysent te voete / acht hondert te paerde/ de ander Burgemeester soude hebben twee Legioenen/ die Lucius Cornelius int voorleden jaer hadde/ vanden gesellē eñ Latijnen/ wt dat selve heyr vijfthien duysent

De Lantvoochdyen vande Burghemeesters eñ het crijchsvolck.

knechten ende vijf hondert reysigers. Quintio Minutio dē oudē Burgemeester is zijn macht verlengt mettē heyre dat hy inder Genevoyser lant hadde/ eñ tot vervullinge zijns heyrs worden hem gegeven vier duysent Roomsche voetknechten/ ende anderhalf hondert reysigers/ eñ datmen den ghesellen ghebode / vijf duysent te voete/ ende derdehalf hondert reysighers daer henen te seynden / eñ viel inden lote Cneo Domitio buyten Italien / dat landt in welcke de Roomsche Senaet hem besloot te seynden. Lucio Quintio dander Burgemeester viel inden lote dat lant Gallia. Daer na is ghehouden de vergaderinge om te kiesen de ses Schoutheyts te Rome / ende hebben ghelotet om de landen die hen souden ten deele vallen: Marcus Fulvius Centimalis behielt de macht om recht te spreken te Rome: Lucius Schribonius Libo buyten Rome: Lucius Valerius Tappus Sicilien: Quintus Solonius Sarra Sardinien: Marcus Bebius Pamphilius het naeste Spaengien: Marcus Attilius Serranus het uterste Spaengien/ dien beyden worden de landen ten eersten door besluytinghe des Raedts / daer nae door de ordinantie des volcx verwisselt: Aulo Attilio viel toe de Hooftmanschap over de schepen: Marco Bebio worden bevolen die van Brutio te regeeren: Flaminio ende Fulvio is haer macht in Spaengien verlengt: Attilio zijn toegheschickt twee Legioenen wten lande Brutien/ die dat voorleden jaer wter stadt Rome gecomen waren/ ende datmen den gesellen gebieden soude vijfthiē duysent te voete/ eñ vijf hondert Reysighers/ oock wert bevolen Bebio Pamphilio dertich schepē met vijf seylē toebereyt te maken/ eñ dat hy wt de schepē soude wtscheyden de oude schepen/ indien datter eenige profijtelick waren / eñ beschreef nieuwe schipghesellen. Daer toe wert bevolen den Burghemeester/ dat hy twee duysent gesellē eñ Latijnschen / oock duysent Roomsche voetknechten gheven soude. Dese twee Schoutheyts ende Hooftmannen/ eñ de twee heyren te lande eñ te scheye (wert ghesept) worden toebereyt/ tegen den tyran Nabin, die nu openbaer de ghesellen des Roomschen volcx aenvocht ende beleyde: Maer doemen de Legaten/ die tot den Coninc Antiochum gesept waren/ dagelicx te Rome verwachtede/ verboot de Senaet den Burghemeester Cneo Domitio, dat hy van Rome (eer deselve Legaten wederom ghecomen waren) niet en soude trecken. Beyde de Schoutheyts Fulvio eñ Scribonio (die de macht te Rome/ ende inde Roomsche provincie recht te spreken hadden) wert bevolen/ dat sy boven tghetal der schepen/ over welcke Bebius tot een Hooftman ghestelt was / hondert schepen met vijf seylen toe bereyt maken souden: Eer de Burghemeesters eñ de Schoutheyts inde landē die hen ten deele waren ghevallen/ toghen/ werdt gheordineert een bedevaert om de wonderlicke teeckenen wille.

Lotinge om de Lātvoochdyen ende Crijchs volc.

Van Piceno der stadt werdt geboodschapt/ dat een gheyte op een tijt ses jonghen ghewoorpē hadde. Eñ tot Aretio een kint met een hant geboren was. Inder stadt Amiterni (wert gesept) het hadde van boven aerde ghereghent. Eñ (dat de Burgemeester Cneum Domitium seer verschrickte) werdt gheboodschapt/ een osse hadde ghesproken aldus: O Rome wacht u/

Wonderteeckenen.

 om de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vãder stadt 563. om de andere wonderlicke teeckenē wille/wert de bedevaert ghehouden. Sommighe Waersegghers bevalen den osse met neerstichept te behouden.

Den Tyber liep ooc over dit jaer inder stadt Rome met grooter verstooringhe / dan sy dat voorleden jaer wtgheloopen was / ende wierp omme twee brugghen ende veel huysen/ aldermeest byder Tyber brugghen: daer was oock eenen grooten steen los ghewordden / ter avontueren door den reghen/ oft door een cleyne oft saechte aertbevinghe/ diemen niet ghewaren en mochte worden/ ende viel vanden Capitolio te Rome inde strate Jugarium ghenoemt / ende hadde daer veel menschen verslaghen. Inde landen die metten water overloopen waren/ zijn de beesten dit jaer verdorven ende afghegaen / oock hebben vele dorpen groote schade gheleden.

Wat beyde de Roomsche Burgemeesters binnen desen tijt inden lande van Italien gedaen hebben.

EEr Lucius Quintius inde plaetse eens Burghemeesters in zijn gheordineerde landt ghecomen was/ hadde Quintius Minutius in Lysaner lant metten Genevoysers ghestreden / vanden selven vyanden

Quintius Minutius heeft de Genevoysen geslagen. negen duysent verslaghen/ de andere verstropt ende verjaecht/ ende inden wagenborch gedreven / die werdt oock inder nacht met grooter neerstichept bestormt/ ende vande andere zijde beschut ende behouden: Maer doen de Genevoysers heymelick by nachte op braken/ ende van daer togen/so quamen de Romeynē vroech metten dage/ ende begonsten den wagenborch te bestormen/ eñ soo isser weynich vanden roof daer inne ghevonden/ om dat de vyanden dat selve/ dat sy inden lande ghevangen oft ghenomen / binnen middelen tijde in haer huysen ghesept hadden. Daer nae en gaf Minutius den vyanden gheen ruste/ tooch wter Lysaner lant inde contreye der Genevoysers/ ende verdestrueerde al haer casteelen eñ dorpen metten vyere ende wapenen. Aldaer werden de Roomsche voetknechten verbult metten roof dien de Genevoysers hier voortijts wten lande Etruria ghenomen/ende nu inde selve dorpen achter hen ghelaten hadden.

Daerentusschē quamen de Legatē vanden
De gesanten die aende Coningē gesonden waren/ keeren weder binnē Rome. Coningen wederom na Rome/ eñ doen sy niet met hen en brochten/dat oorsake ghenoech zijn mochte om d'oorloge te voeren/ dan alleene tegen den tyran van Lacedemonia/want de Legaet van Achaia bootschapte eñ seyde / hoe hy tegē het verbont/ de contreye dier van Laconiē aender zee gelegen aengevochten hadde. Daer-
Nabis voert oorloge tegen die van Laconien aende zee gheleghen. om Attilius de Schouthept in Griecken ghesepnt wert/om de gesellen te beschermen/ eñ so beliefde den Raedt (om datter niet van Antiocho voor handen en was) dat beyde de Burge-
Attilius wort gesonden om die te beschermen. meesters inde landen die hen ten deele gevallen waren / toghen. Gneus Domitius tooch van Arimino den naesten wech/ eñ Lucius Quintius door de landen der Genevoysers / eñ quamen beyde totten Boyers/ de twee heyren der
De Burghemeesters trecken teghen de Boyers. Burghemeesters verdestrueerden het landt der vyanden wijt ende breet. Inden eersten vloden ende ghinghen over sommighe reysighers met haer Hooftluyden totten Burgemeesters/ daer na den gantschen Raet/ten laetsten by duysent mannen die in eeren ende goet geseten waren.

Dit jaer werde in beyde Spaengien de sake Den handel in Spaignen. gheluckelick wtghericht / want Caius Flaminius wan met stormen de rijcke vaste stadt Litabrum/ eñ vinck den edelen Coninck Corri- Corribilonus Rex.
bilonum: diergheliijcke Marcus Fulvius inde plaetse des Burgemeesters/dede twee gheluckige strijden met twee heyren der vyanden/ ende wan twee steden in Spaengien/ Vesceliam eñ Holonem/met sommige vele andere/ de andere gaven haer aen hem met wille. Daer na tooch hy voorder tot die van Oretan / eñ nam aldaer twee steden inne/ Noliba eñ Cusibi/ende quam voorder aen dat water Tagum. Daer was een cleyn stedeken Toletum gheheeten / maer aen een vaste plaetse ghelegen/doen hy het selve bestormde/ quam haer luyden te hulpe een groot heyr vanden volcke ghenoemt Vectones/ metten selven street Marcus Fulvius gheluckelick/ eñ doē hy de Vectones verstropt eñ inde vlucht gebrocht hadde/wan hy de stadt Toletum met horden eñ andere ghereetschap dat totten storme diende.

Hoe hen de Romeynen totten oorlooghe teghen den Coninck *Antiochum* bereyden.

DEsen tijt hadden de Senatores ende Vaders des Roomschen Raets/ minder sorghe op het oorloghe / dwelcke voor handen ende gevoert werde/ dan op tghene dat sy tegen Antiochum verwachtende waren/ende noch niet begonnen en was. Want hoe wel het selve door den Legaten al te male versocht wert/ nochtans isser een geruchte op geresen / niet wetende van waer het quame/ de welcke vele onwarachtige dinghen onder de warachtighe mengden. Onder andere werter ghesept/ so haest Antiochus in dat lant
De Romeynen maken hen ghereet totten crijch teghen Antiochus. van Etolien quame / soo soude hy zijn heyr te water ende met schepen in dat Insel van Sicilien seynden. Daerom den Senaet ende Raet te Rome / hoe wel hy den Schouthept Attilium, met de schepen in Griecken lant gesepnt hadde / soo nochtans niet alleene noot en ware de hoopen der crijschknechten / maer oock betrouwen ende gheschickthept by den ghenen/ die tot Hooftluyden gheordineert werden/ om te beschudden ende te stercken dat herte der gesellen/daerom sy Lucium Quintium, Cneum Octavium, Cneum Servilium, eñ Publium Iulium de treffelicke ende eerlicke mannen in Griecken seynden / ende besloten dat Marcus Bebius wten lande Brutio / metten Legioenen ende hoopen der knechten voort nae Tarento ende Brundusio soude trecken/ende van daer / in dient de saecke eyschte/ in dat Landt van Macedonien over scheepte / dat oock Marcus Livius de Schouthept / dertich schepen seynde om te beschermen de eynden in Sicilien) ende dat de selve bevel ende macht hadde / die de schepen soude voeren/ Lucius Oppius Salinator voerde alsoo de schepen/ die dat voorleden jaer Boumeester ghewee st was.

Daer wert oock inden raet besloten dat Fulvius zijnen medeghesele soude schrijven Lucio Valerio, het ware te besorgē/ dat nu de schepen Antiochi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Antiochi des Coninck wte lande van Etolien in dat Insel van Sicilien over varen souden. Daerom was des Raets meyninghe / dat hy soude opnemen metter haest, tot dat heyr welck hy nu hadde / twaelf duysent voetknechtē ende vier hondert reysighers / metten welcken hy de contreyen die aender zee gheleghen waren / ende haer aen dat Griecken lant strecten / beschermen mochte. Dese monsteringhe ende opneminghe der knechten / dede de Schouthept niet alleene in Sicilien / maer oock inde Inselen daer ontrent gheleghen / bevestichde ende versterckte oock alle steden aender zee / teghen dat Griecken lant gheleghen / met een bewaringhe.

Attalus de broeder vanden Coninck Eumenes van Pergamo coemt binnen Rome.

Alsulcken gheruchte wert vermeerdert door de toecoemst Attali des Coninck Eumenes broeder / die bootschapte den Roomschen Raet / hoe Antiochus met zijn heyr over de zee Hellespont ghetoghen ende ghecomen ware / ende dat die van Etolien hen bereyden ende schicten / dat sy inde toecoemste Antiochi inde wapen zijn souden. Grooten danck wert vandē Raet den Coninck Eumeni in zijn afwesen / eñ Attalo zijnen broeder toe ghegheven / hen wert oock een vrye wooninghe ende een lustighe plaetse te Rome geschenct / daer en boven tot een gifte ghegheven vijf ossen / ridderlick ghetuych ende silveren vaten van hondert pondē: Maer doe noch ander boden / d'een over d'ander de bootschap brochten dattet oorloghe van Antiocho voor handen ware / dochtet den Raet goet te zijne / nieuwe Burghemeesters te kiesen.

De Burghemeester wort beschreven totten kiesdach.

Daerom wert in den Raet besloten / dat Marcus Fulvius de Schouthept van stonden aen den Burghemeester brieven soude seynden / ende hem daer inne laten weten / dattet den Raedt beliefde dat hy dat lant ende dat heyr zijnen Legaet ende stadthouder bevale / ende hy nae Rome wederom quame / ende onder weghen een ghebot wtseynde / om te vercondighen een vergaderinghe om de nieuwe Burghemeesters te kiesen. Dese brieven was ghehoorsaem de Burghemeester / ende seynde alsoo voor hem wt dat ghebot / ende quam nae Rome sonder vertreck.

Kiesdach.

Int jaer vāder stadt 563.

Oock wasser in dit jaer een groote begeerte na dat officie des Burgemeesterschaps / want drie vanden Vaders ende Senatores begheerden dat selve. Indē eersten Publius Cornelius Scipio, Cnei Scipiones sone / dien dat Burgemeesterschap het voorleden jaer ghewyeghert werde: daer na Lucius Cornelius Scipio, ende Cneus Manlius Volso, Publio Scipioni een alsodanighen man wert dat Burghemeesters officie ghegheven / om dattet daer voor aenghesien wert / dat officie en was hem hier voortijts niet ghewyeghert / maer was vertoghen ende verlengt / hem wert oock ghegheven tot een mede Burgemeester vander gemeynte Marcus Attilius Glabrio. Des anderen daghes werden ghecoren tot Schouthepts / Lucius Emilius Paulus, Marcus Emilius Lepidus, Marcus Iunius, Lucius Cornelius Mammula, Lucius Livius ende Lucius Oppius, beyde Salinator / mettē toename genoēt / eñ dit was de Oppius, die de vlote van dertich schepen in Sicilien ghevoert hadde.

Ghereetschap van oorloghe tegen Antiochus.

Ter wijle de nieuwe officiers om de landen loteden / wert bevolen Marco Bebio, dat hy met allen zijn hoopen van Brundusio / in dat lant Epirum soude trecken / eñ byder stadt Appollonia hem onthouden. Oock wert Marco Fulvio den Schouthept bevolen / dat hy vijftich nieuwe schepē soude laten maken / want dat Roomsche volck schicte eñ bereyde hem op alle aenslagen ende voornemen des Coninck Antiochi.

Hoe de tyran *Nabis* de stadt Gytheum beleyde, ende de selve met stormen wan.

Nabis beleghert de stadt Gytheum.

De tyran Nabin en vertoefde met dat oorloge niet / maer met grooter macht bestormde hy de stadt Gytheum / ende als hy die van Achaia moeyelick was / om dat sy inde selve stadt hulpe gheseynt haddē / verdestrueerde hy haer lāt: Maer die vā Achaia en dorsten niet eer het oorloghe beginnen / dan haer Legaten wederom van Rome gecomen waren / om dat sy weten souden wat den Raet tot Rome believen soude: Maer nae dat haer Legaten wederom gecomen waren / soo bootschapten ende ordineerden sy eenen Lantdach inde stadt Sycione / sy seynden haer Legatē totten Hooftman Titum Quintium, om dat sy van hem raet souden pleghen op den Lantdach.

Lantdach vā die van Achaien binnē Sycione.

Inden Raedt was hen alder meyninghe ghenepcht / datmen soude het oorloge van stonden aen beginnen: maer de schriften Titi Quintij gaven de sake een vertreck / daer inne hy ghescreven hadde / datmen soude de Schouthepts ende de Roomsche schepen verwachten. Doen sommighe vanden oversten des lants op haer meyninghe waren / datmen soude dat selve doen / dat vanden meesten deele der vergaderinghe werde gheraden / ende de ghemeynte vertoefde opten raet Philopomenes, die doen ter tijt inden lande van Achaia Schouthept / ende voor alle andere tot dier tijt / met vernuft / cloechept ende achtbaerhept gheestimeert was / doen de woorden hem quamen / begonst hy te spreken:

Oratio Philopomenis.

Wel ist ghesien by die van Etolien / dat haer Schouthept / so dickwils vanden oorloghe raet ghevraecht wert / zijn meyninghe niet en soude segghen / sy souden ordineeren ende setten van stonden aen wat sy wilden / hy als een Schouthept wilde hen bestupt eñ kennisse ghetrouwelick ende met sorchvuldichept volbrengen / wilde oock alle neerstichept daer toe doen / ende arbeyden / so vele het in smenschelicken raet ware / dat hen noch den pays oft dat oorloghe en soude berouwen. Dese voorghegheven oorsake hadde meer cracht in hen te beweghen de andere totten oorloghe / dan oft hy openbaer gheraden hadde / daerom met grooter verwillinghe is het oorloghe bekent ende besloten gheweest / ende den Schouthept Philopomeni volcomen macht ghegheven / wanneer / eñ hoe hy het oorloghe soude voeren / alleene dattet Tito Quintio believen soude / ende meynde men soude de Roomsche schepen verwachtē / die de stadt Gytheum opter zee beschudden mochten: maer Philopomenes die sorchde de saken en mochte niet dat vertreck lijden / ende dat niet alleene de stadt maer oock de hulpe die inder stadt om de selve te beschermē gesEynt was / verlorē mochte werden / daerom hy de schepen van Achaia daer henen begonste te voeren.

Philopomenes de Lantvoocht van Achaien voert oorloghe tegē Nabin met verlies.

De tyran Nabin hadde oock een cleyn getal der schepen toebereypt / drie gedecte schepen / ende

 drye

Int jaer der stadt 563.

drie cleyne schepē / daer mede hy mocht verbieden/ oft den belegerden yet vander zee te hulpe toegeseynt werde. Eñ als den tyran zijn oude schepen door de cracht des verbonts den Romeynen overgegeven hadde / om dat hy de behēdicheyt deser nieuwer schepē mocht versoecken/eñ alle dinck totter schermutsinge genoech toegerecht eñ bereyt hadde / oeffende ende verweckte hy de ropers eñ de knechten tottē slaen die daghelicx metten schepē van Achaia opter zee voeren/eñ hielt het daer voor/ dat de hopinghe des leghers daer aen hinck/indien de hulpe die der stadt Gytheo vander zee toe quame/ mochte beletten ende teghen houden.

Philopomenes de Schoutheyt (alsoo hy inde cunste om te velde te strijden/ eenen yegelicken vanden besten ende vermaertsten Hooftluyden metter oeffeninghen ende aenslagen wel mochte vergheliјcken) alsoo was hy inde saecken op dat water ende te schepe te vechten onwetēde/ hy was oock vanden lande Arcadia gheboren/ ende onwetende aller vreemder landen/ alleene dat hy hier voortijts in dat Insel Candia als een Hooftman ende medehulper gherëyst hadde/de selve voer in een schip / dat over acht jaer opter zee ghenomen was / doen hy Nicalam Cratherijs huysvrouwe vander stadt Naupacto nae Corinthum ghevoert hadde/door alsulkē geruchte beweecht/ quam hy eñ hiet voeren een groot schip dat hier voortijts inden hoop vande schepen des Coninckx gheweest was / nochtans seer verbuylt eñ door ouderdom vervallē. Maer doe Philopomenes met dat schip welcke den anderen voorginck / hem oock Piso vander stadt Patras geboren / ende een Hooftman vande schepen voerde / quamē hem tegen de schepen van Laconiē/ vander stadt Gytheo ghevaren/eñ inden eersten aenloop totten nieuwen ende vasten schepen ginck dat oude (dat voor hem in alle tsamenvoeginghe dat water tot hem nam) van malcanderen / ende alle die in dat schip waren / worden ghevanghen / den anderē hoop der schepen (doe des Schoutheyts schip verloren was / vloden so vele sy vermochten. Philopomenes de Schoutheyt nam de vlucht in een cleyn visschers bootken / eñ hielt oock niet op te vliene voor dat hy totter stadt Patras quam. Dit ongheval ende schade en

Philopomenes wapent hem te lande tegen Nabis.

nam niet af den moet oft herte des Schoutheyts/ die een ridderlick man was / eñ veel ongheyals versocht ende gheleden hadde : maer seyde daer teghen / oft hy inden schipstrijde/ welcke hy onwetende was / schade hadde gheleden oft ghefaelgeert/ so veel te meer hadde hy hopinge inden strijt te lande/ inden welcken hy door lange oeffeninghe versocht was/ hy soude oock maken dat de tyran in die blijschappe een corte vreucht hebben soude. Nabin den tyran overquam daer van een onghetwijfelde hopinge/eñ en sorchde nu voor geen perijckel dat hem over zee aen comen mochte/ hy woude ooc den wech ende straten te lande besluyten/ leyde zijn hulpe ende bewaringhe aen bequame plaetsen ende eynden / voerde ende nam vander stadt Gytheo dat derdendeel zijnder hoopen eñ des heyrs/ ende legherde hem byder stadt Pleias ghenoemt / de selve leyt bequamelick over de steden Leucis eñ Acris/ daer henen datmē vermoede dat die van Achaia souden haer heyr aldaer nederslaē/eñ doen aen dat eynde de wachte ende leghers waren/ eñ oock weynich onder

Philopomenes steket den brant in Nabis legher.

hen tenten eñ hutten hebben mochten/soo voer toe den gemeynen hoop/eñ maeckten hen hutten van riet/ eñ deckten die met loof/dat alleene schaduwe mochte gheven. Daer nae Philopomenes de Schoutheyt nam voor hem/hy woude aengrijpen den tyran Nabin onversienlick/ ende eer hy zijnder siende werde / brocht hy te hoope veel cleyne schepen / in een heymelicke plaetse/inden lande der stadt Argos gheleghen/ inde selve schepē leyde hy een deel knechtē met slingers/ende van andere lichte ende cleyn gheweer. Daer na voer hy opwaerts aenden Oever/eñ doen quamen sy aen dat voorgeberchte/ dat niet verre van dat heyr der vyanden ghelegen en was/ tradt hy wt/ eñ door sommige bekēde voetpadē quam hy by nachte totter stadt Pleias/ eñ doē de wachters int slape warē/ als die so na gelegen geen sorghe en hadden/ wery Philopomenes vyer in alle eynden des heyrs/ eñ daer werdender vele verbrant / eer sy de toecoemste der vyanden vernamen/ende dies ghewaer worden/ en mochten geen hulpe doen/ eñ also werden alle dinghen verdestrueert/ met de wapenen ende dat vyer/ nochtans quamender sommige in dit rumoer eñ overvallinghe (maer weynich) daer vā/die wederom int groote heyr na Gytheum vloden. Doen nu de vyanden also verschrict waren/ tooch Philopomenes van stonden aen om te verdestrueeren het landt der stadt Tripolis/inden lande Laconia gelegen/ aen de frontieren van Megalopel / nam aldaer eñ roofde een groot ghetal der beesten eñ menschen/ eñ tooch af eer den tyran Nabin vander stadt Gytheo eenighe hulpe om dat lant te beschermen seynde. Daer nae brocht hy zijn heyr tsamen/eñ tooch totter stadt Telegam/ende hy

Lantdach tot Tegea in Arcadien.

ordineerde eenen Lantdach die van Achaia eñ haren ghesellen/ totten welcken oock de overste wten lande Epiro eñ Acarnania quamen/ende hielt hen voor (want sy getuygē genoech waren zijnder daet/ eñ hy zijnen moet oft herte wederom verhaelt hadde / overmidts der schaemten des voorleden ongheyals / ende dat herte der vyanden noch verschrict ware) hy woude voor de stadt van Lacedemonien een spronckreyse doen/ eñ meynde met dien aenslach mochte hy den tyran Nabin van dat belech der stadt Gytheum brengen / eñ legerde zijn heyr inden eersten inder vyandē lant totter stadt Carias / des

Gytheum gewonnen.

selven daechs wert de stadt Gytheum gewonnen/dat en wiste Philopomenes niet/ eñ tooch met dat heyr voort tottē berch Barboschenes/

Barboschenes berch.

die thien mijlen van Lacedemonia gelegen is. Doen nu de stadt Gytheum vanden tyran gewonnen was / tooch hy met zijn wel gheordineerde heyr verder / ende voerde dat haestelick over voor de stadt Lacedemonia/ eñ nam inne een plaetse diemen noemt / dat heyr Pyrrhi, welcke plaetse (hy niet en twijfelde) die van Achaia begheerden inne te nemen/ vander selver plaetsen gemoete hy zijne vyanden/ die met eenen langen hoop om de nauwicheyts wille des weechs/ de selve by vijf mijlen in genomē hadden. Den selven langen hoop wert tsamen ge-

Nabis coemt Philopomenes in t'gemoet.

houden eñ in een gedrongen vanden reysigers/ eñ alder meest vanden deele der medehulpers/ daerom dat Philopomenes doen dachte de tyran soude den zijnen te rugghe aengrijpen metten soudeniers/dien hy seer vele betroude.

Twee

Twee stucken die sich Philopomenes niet versien en hadde / brochten hem in een sorghe/ dat eene/ dat de plaetse die hy soude in genomẽ hebben / te voren vanden tyran in ghenomen was: Dat andere / dat hy sach/ dat zijn vyant Nabin den eersten hoop tegen was ghetogen/ ende als daer de wech oneffen eñ scherp was/ merckte hy ende sach/ datmen de banieren ende vaenkens daer henen (sonder een bewaringhe der knechten van lichten harnassche) niet draghen oft brenghen en mochte.

Hoe *Philopomenes* de Hooftmã ende Schoutheyt van Achaia, van subtijlen aenslagen was inde heyrvaert, zijn heyr aen bequame plaetsen na groot voordeel te legeren.

Philopomenes seer geschickt in crijchshandel.

PHilopomenes was boven andere gheschict ende gheoeffent inde heyrtocht/ bequame ende wel gheleghen plaetsen inne te nemen / oock niet in tijden van oorloghe / maer oock inden payse oeffende hy hem seere metten selven/ waer het weechsaem ende onweechsaem was / ende oversach van alle eynden ende plaetsen de ghelegentheyt ende natuere der steden ende plaetsen / wanneer hy alleen ginck / soo overdacht hijt by hem selven in zijnen sin/ ende indien hy ghesellen hadde die met hem ginghen / vraechde hyse / oft de vyanden op dese plaetse voor handen waren / ende datmen hen van voren/ oft op deser/ oft op ghene zijde/ oft te rugghe soude aen grijpen / wat daer inne te raden ware: vraechde oock ende overdacht by hemselven / indien de vyanden gheordineert waren in een rechte spitse / oftse mochten aen grijpen den ongheordineerden hoop / oft souden alleene hen inden bequamen wech ghemoeten? Welcke plaetse hy woude in nemen/ oft hoe vele ghewapende/ oft welcke wapen (want het was een groot onderschept) hoe hy hem woude gebruycken/ waer hy den buyt / waer hy den last / de weghen / de instrumenten / ende den onweerachtighen hoop (dat zijn de lastdraghers) woude laten over varen / met hoe grooten ende met wat bewaringe / oft hulpe hy die wilde bewaren/ eñ oft beter ware / voorder dẽ wech te trecken die hy begost hadde / oft wederom te trecken den wech daer hy henen ghecomen was/ welcke plaetse hy soude in nemen zijn legher te maken/ hoe wijt/ oft groot hijt hebben moeste/ dat heyr oft waghenborch te bevestigen / waer een bequame drencke ware/ waer datmen ghenoech voederinghe eñ hout hebben mochte/ eñ waer men des anderen daechs metten heyre voorder trecken soude / welck de sekerste wech/ eñ de ordinantie der hoopen eñ des heyrs soude zijn. Met deser sorghen oeffende hy zijn sinnen van jonck op/ dat by hem in alsulcke saken geen nieuwe ghedachten en waren. Ende ordineerde doen ter tijt aldereerst zijn hoopen / daer nae schicte hy totten eersten vaenkens de medehulpers van Candia / ende de reysighers van Tarento/ dier een yeghelick met hem voerde twee paerden/ ende beval de andere reysighers datse soudẽ na volgen / ende nam inne een steenrotse over dwater datmen mochte water crijghen/ op die plaetse leyde hy alle last dat den heyre na volchde neder / ende den onweerachtighen hoop / ghelijck de lastdraghers/ende na de ghelegentheyt der plaetsen bevestichde hy dat legher / want op de scherpe ende oneffen aerde/ wast moeyelick hutten te slaen.

Philopomenes stelt zijn volc in slachoorde tegen Nabis.

De vyanden laghen van daer vijf walsche mijlẽ/ eñ waterden van beyde zijden op een water/ met een bewaringhe der voetknechten van lichten harnasch / ende eert quam totten schermutsen / ghelijct inde leghers dicwils ghevalt/ die na by eẽ liggen/ viel de nacht daer tusschen. Des anderẽ daechs was dẽ strijt voor handen om der drencke wille aẽ dat water. Des nachts verberch Philopomenes in een dal dat vandẽ ghesichte der vyanden gheleghen was / so vele vanden voetknechten ende schuts / soo vele hy vanden selven inde plaetse verberghen mochte/ eñ doent dach wert/ begonsten de knechten van Candia die van lichten harnasch waren / eñ de reysighers van Tarẽto aen dat water met den vyanden te schermutsen. Letennastus vã Candia was Hooftman vanden voetknechten / ende Lycortas van Megalopel een Hooftman der reysigers. Oock warender sommighe van Candia medehulpers der vyanden/ desghelijcx sommige reysigers van Tarento warẽ geseynt te hulpe den ghenen die daer water haelden/ eñ soo was dit schermutsen een wijle tijts twijfelachtich/ wie de victorie behoudẽ soude/ om dat aen beyde zijden / de knechten eñ reysigers oock van gheweer ghelijck waren / eñ als dat schermutsen een wijle tijts vertooch/ verwonnen de hulpers des tyrans den anderen hoop/ ende om dat den Hooftluydẽ van Philopomenes bevolen was/ wanneer sy mettẽ vyanden een weynich geschermutselt haddẽ/ dat sy hen dan inde vlucht geven souden/ eñ de vyandẽ na hen inde lage trecken/ alst oock geschiede/ want doen de vyanden den vluchtighen door een valleye die verborghen laghen na volchden/ worden haerder vele ghewont eñ doorsteken / eer sy die van Achaia die verborghen laghen / versaghen. De voetknechten/ Cetrati ghenoemt/ so vele alst de breede des deels verdraghen mochte/ lagen gerust ende gheordineert dat sy lichtelick den haren inde vlucht inder ordinantie (daert ruym was) ontfanghen mochten. Daer na stonden de selve op / also geheel versch ende geordineert ende liepen den vyanden aen/ die ongeordineert ende verstropt / oock door den arbeyt ende de ontfanghen wonden moede waren.

Philopomenes strijdet tegen Nabis, eñ behoudet velt.

De victorie was oock ongetwijfelt/ de voetknechten Nabidis gaven van stonden aen de vlucht/ ende werden ghedrongen indẽ wagenborch/ alsoo vliende ende niet veel lancksamer/ dan sy eerst na ghejaeght hadden / vele vanden vyanden zijnder verslagen ende gevangen inde vlucht. Daer soude oock een groote vreese indẽ wagenborch geweest hebben/ indien Philopomenes den zijnen niet en hadde wederom metter trompette tsamẽ latẽ roepẽ/ want hy vreesde meer de steenachtige scherpe weghen/ eñ das de knechten nu goetwillich hen overloopẽ souden/ dan de vyanden. Daer na overdacht Philopomenes wten ghelucke des strijts/ ende wt de scherpe sinnen des tyrans/ in wat vreesen hy zijn soude/ eñ seyndẽ tot hem een van zijne medehulpers / inder manieren eens overloopers/ de selve soude bydẽ tyran voor seker wtgeven/ die vã Achaia haddẽ haren aenslach/ sy wilden des naestẽ daechs treckẽ aen dat water Eurotas/ dat nevẽ der stadt muerẽ tot Lacedemonia

Nabis wordt met listen wt zijn legher gebrocht.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 563.

henen loopt / daer door de tyran belettet soude zijn / dat hy niet wederom te rugghe (wanneer hy wilde) inde stadt en mochte comen / dat hem oock gheen victalie wter stadt in zijn heyr ghebrocht en mochte werden / oock te versoecken / oft hy sommighe mochte verwecken / dat sy vanden tyran Nabide souden af vallen / desen overlooper maeckte met zijne woorden den tyran niet soo grooten gheloove / alst hem groote vreese brochte / ende hem oorsake gaf den waghenborch ende legher te laten.

Hoe *Philopomenes* den tyran *Nabin* met zijnen aenslach inde vlucht brochte ende verjaechde.

Nabis trecket nae Lacedemonien.

DEs daechs daer na geboot den tyran Nabin zijnen Hooftman Pythagore, dat hy met zijne medehulpers ende het reysich ghetuych de wachte voor dat leger houden soude / ende Nabin stelde hem diergelijcke / eñ maecte zijn oorden in dier manieren / als oft hy woude met dat gantsche heyr wt trecken: maer terstont beval hy de banierẽ eñ vaenkens totter stadt Lacedemonia te trecken. Doe Philopomenes sach dattet heyr haestelick door eenen enghen diepen wech gevoert wert / seynde hy de reysigers ende de hulpe van Candia inde laghe der vyandẽ / die op de wachte voort heyr hielden / doen de selve saghen / dat sy vanden haren verlatẽ waren / wilden sy wederom inde waghenborch keeren: Maer doen die van Achaia met haer geordineerde hoopen toe toghen / hadden sy sorghe oftse metten waghenborch verwonnen ende ghevangen werden / begonsten sy den hoop eñ heyr vanden haren (dat een deel weechs vertoghen was) na te volghen / van stonden aen liepen de lichte voetknechten / eñ wonnen den wagenborch / de andere haesteden den vyanden na / den wech was also gestelt / dat dẽ hoop wel seker vandẽ vyanden comen mochte: Maer doen de scharmutsinghe metten laetsten hoop geschiede / ende eenen vreesselicken roep vandẽ achtersten al totten eersten vaenkens op ghehevẽ hadde / die hen te rugghe vreesden / werp een yegelick zijn gheweer van hem / ende vloden rontsom inde wildernissen / ende terstont was den wech betuynt ende versteet metten grooten hoop des geweers / eerst metten spiessen / dier sommige dweers gevallen / den wech belettẽ / als oft ware met plancken oft wallẽ afgeschut. Philopomenes geboot zijne hulpers / sy souden aenhouden soo sy best mochten / al haestende / want de vlucht soude den reysighers swaer vallen: hy voerde den grooten hoop ende sware ghetuych in eenen breederẽ wech totten water Eurotas / aldaer legerde hy zijn heyr opten avont / eñ vertoefde de knechten van lichten harnasche / die hy achter gelaten hadde den vyandẽ na te volghen. Doen die inder nacht quamen / eñ seyden hoe den tyran Nabin met een cleyn getal inder stadt Lacedemonia gecomen was / eñ hoe den meesten hoop sonder ghewer verstropt inde bosschen al rontsom waren geloopen / hy beval den zijnen te eten / eñ doen nam Philopomenes wten anderẽ hoop / die eerst int heyr gecomen / ende metter spijsen weynich te rusten versterct waren / sommighe wtgelesen / die niet met hen

Philopomenes overvallet Nabis legher.

Philopomenes vervolcht dẽ vyant inde vlucht.

van alleen een yeghelick een swaert droeghen / ende leydese met hem / ordineerde de selve van stonden aen opten wech van twee poorten / die tegen de twee steden Pheras ende Barbosthenes gheleghen zijn. Doen hy oock vermoede dat de vyanden daer henen souden trecken / hy en faelgeerde aen den selven niet / want die van Lacedemonia toghen wederom wt dat bosch / door enghe onweechsaamighe paden soo langhe dat het dach was: Maer doen den avont begonst te ghenaecken / ende licht inder vyanden heyr saghen / hielden sy hen ten heyrewaerts seer stille / ende heymelick op de straten: maer doen sy recht tegẽ dat heyr over quamẽ / meynden sy / sy waren nu seker / ende gingen af vant wout ende berghen inde open ende effen weghen / aldaer werden sy van alle zijden bespronghen / ende so vele verslaghen ende ghevangen / datter nauwelick het vierde deel van dat gantsche heyr van daer en quam. Doen nu Philopomenes den tyran inder stadt Lacedemonia also besloten hadde / tooch hy by dertich dagen daer na in dat lant Laconia / daer inne Lacedemonia gheleghen is / om dat lant te verdestrueren / eñ doen hy de macht des tyrans Nabidis ghecrenct ende byna gheheel verstoort hadde / tooch hy wederom na huys / eñ die van Achaia gelijcten Philopomenem harẽ Schoutheyt als vander eeren ende victorien weghen / aengaende Tito Quintio, oock indẽ strijde die hy gevoert hadde presen sy hem boven dẽ Roomschen Hooftman.

Philopomenes verwoest dat lant van Lacedemonien.

Wat de Roomsche Legaten binnen deser tijt in Griecken over al in alle steden gedaen hebben.

ALs dat oorloghe tusschen die van Achaia ende den tyran Nabin gevoert wert / daer en tusschen toghen de Legaten der Romeynen tot allen steden der ghesellen ende vrienden / ende waren sorchvuldich / dat die van Etolien eenichsins den moet oft sinnẽ sommiger stedẽ van hẽ af keerẽ souden tottẽ Coninck Antiochum. Nochtans oeffenden eñ dedẽ sy cleyne neersticheyt by die van Achaia / want sy meynden / om dat sy den tyran Nabin vyant waren / sy souden inde andere den Romeynẽ getrouwe zijn. Eñ togen also eerst tot Athenẽ: daer na tot Nigropont: tẽ laetsten in Thessalien. Eñ doẽ sy die van Thessaliẽ inden grooten Raet aengesproken eñ met hen getracteert haddẽ / namen sy den wech totter stadt Demetriade / daer henen wert geordineert eñ bescheydẽ eenẽ dach des raets voor die van Magneten / daer wast oock van noode een neerstich eñ wel geciert relaes te doene / om datter sommige vandẽ overstẽ der selver stadt vã den Romeynẽ vreemde / eñ geheel des Conincx Antiochi, eñ dier van Etolien partye waren. Want doen de tijdinge gebrocht wert / datmen soude dẽ Coninck Philippo zijnen sone Demetrium ghenoemt / wederom gheven / ende hem den tribuyt / die vanden Romeynen hem opgeleyt was quijtschelden / soo wasser oock onder andere gesept / dat versiert was / de Romeynen soudẽ oock dẽ Coninck Philippo de stadt Demetriadem wederom gheven. Dat alsulcx niet gheschien en soude / begheerde Eurylochus de overste eñ Vorst onder hen / desgelijcx de andere van

Gesantschap de Romeynen comen in Griecklant.

Lantdach vande Magneten ghestelt binnen Demetrias.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

van zijnder partyen / dat de dinghen dier van Etolien verandert oft vernieut wordē / begeerden oock de toecoemst des Coninckx Antiochi. Daerom was teghen den selven te spreken in dier manierē / datmense vander versierder aengenomē vreese niet en verloste / ende nochtans de onnutte hopinge denConinck Philippo niet af en keerde / oft vanden Romeynen en verbreemde / aen den welcken in alle dinghen vele meer / dan aen de Magneten gheleghen ware / ende soo wert alleene dit vertelt / om dat gantsche Grieckenlant den Romeynen om der weldaets wille / als vander ghegeven vryheyt verbonden waren / soo ware bysonder de stadt der Magneten inden Romeynen verbonden / want daer en was niet alleen gheweest / de hulpe ende bewaringhe van Macedonien / maer daer was oock een Coninclicke sale ende hof ghemaeckt / om dat haer heyr altijt / als tegenwoordich voor ooghen soude ghehouden werden / so was oock de selve sale te vergheefs ghemaeckt indien die van Etolien den Coninck Antiochum in datConincklicke hof Philippi voeren souden / ende een nieuwe ende onbekende / voor eenen bekenden ende versochten Coninck soude ghehouden ende gheacht worden. Doen ter tijt was Eurylochus de overste officier der Magneten / dien sy Magnetrachen plaghen te heeten / de selve Eurylochus ghebruyckte zijne macht.

Magnetrachas.

Oratio Eurylochi.

Ende seyde / hy ende de andere Magneten en wouden niet verswijghen oft verhelen den Romeynen dat gheruchte datter nu ghemeynlick wt ginck / hoe de stadt Demetriades den Coninck Philippo soude wederom worden ghegheven / om dat het selve niet gheschien en soude / so wouden de Magneten ende hy al tghene dat sy dorsten ende vermochten onderstaen ende voornemē / ende als hy wert kijvende in zijn woordē / voer hy onbedochtelick voort eñ sprac: De stadt Demetrias was alleene vry wt eenē schijn ende metten name / maer metter waerheyt ende der daet / gheschieden daer alle dingen na den wille eñ wijncken der Romeynen. Doe hy dit sprack / verhief daer een ghecrijchs onder de ghemeynte / sommighe die Eurylocho toe vielen / ende sommighe die onwillich werden / dat hy soo stout was alsodanighe woorden te spreken / want de Roomsche Legaet Quintius wert daer door in toorne also ontsteken / dat hy ophief de handen ten hemel / ende riep aen de Goden tot ghetuygen des ondanckbaren ende ongetrouwē herte der Magneten: Maer die de andere alle door dese woorden Quintij verschrickt waren / so wasser eē vanden overstē der Magneten Zeno genoemt / de selve was inder stadt wel gesien eñ ghelooft daerom dat hy eerlick zijn leven geleyt hadde / ende altijt der Romeynen partye sonder twijfel gheweest was.

Eurylochus een Vorst vā Magnesien beschuldicht de Romeynē.

Titus Quintius vergramt op Eurylochus.

Oratio Zenonis.

De selve Zeno badt ende begeerde van Tito Quintio ende de anderen Roomschen Legatē / dat sy de sotheyt eñ onsinnichheyt eens eenigen burgers niet en woudē de gantsche stadt toe schrijven / een yeghelick soude doen ende onsinnich zijn op zijn avontuere eñ perijckel. De Magnetenen waren niet alleene schuldich Tito Quintio ende den Roomschē volcke de vryheyt die sy van hen ontfanghen hadden / maer al dat de menschen heylich / oock lief eñ waert hadden / niemant en mochte yet bidden ende begheeren vanden onsterffelicken Goden / dat de Magnetes vanden Romeynen niet en hadden gehadt. Sy souden oock liever wt toorne haer selven dooden / dan sy de vrientschap ende dat verbont der Romeynen breken souden.

Zeno ende meer ander bidden Titus Quintius dat hy hem niet en soude verstoren.

Na dese woorden Zenonis volchde dat bidden der gemeynte / die begeerden diergelijcken. Eurylochus stont op ende verloos hem wten Raet / ende quam door heymelicke weghen aen de poorte / ende vloot van stonden aen in Etoliam / want doe ter tijt ondeckten die van Etolien daghelicx meer ende meer dat sy vanden Romeynen totten Coninck af vallen wouden. Tot dier tijt was oock Thoas de overste onder die van Etolien wederom gecomen / dien sy in Legaetschap totten Coninck Antiochum geseynt hadden / eñ brocht met hem Menippum des Coninckx Antiochi Legaet / de selve twee eermen hen eenen gemeynen raet vergaderde / vervulden sy alle ooren / ende seyden van grooten hoopen / die de Coninck Antiochus te water eñ te lande soude bringhen / eñ wat een groote macht vā voetknechten eñ reysighers comen souden / ende datter wt India vele Elephanten ghebrocht werden / daer toe (om dat sy meynden de ghemeynte te beweghen) seyden sy oock datter soo vele gouts toe gevoert wert / datmen daer mede den Romeynen wel coopen mocht.

Eurylochus vluchtet in Etolien.

Die van Etolien vallen mettē Coninc Antiochus. Thoas eñ Gesante van Etolien aenden Coninck Antiochus

Het was wel te bedencken wat beweginghe ende oproer de woorden inden ghemeynen raet souden brenghen / want dat de twee vanden Coninck Antiocho gecomen waren / ende wat sy tracteerden / wert daer al voort ghebrocht ende ghesept den Roomschen Legaten. Ende hoe wel de sake by na af ghesneden eñ weynich troosts daer inne was / nochtans dacht Quintius het en soude niet te vergheefs zijn / datter sommige Legaten der ghesellen inden gemeynen raet gheweest waren / ende die van Etolien des Roomschen verbonts vermaenden / eñ die oock vry teghen Menippum des Coninckx Legaet ghesproken hadden / ende die van Athenen werden daer aengesien / als dat sy souden daer toe bequaem ende gheschict zijn / om de waerdicheyt haerder stadt / ende overmidts de oude vrientschap die sy met die van Etolien hadden / vanden selven begeerde Quintius, dat sy haer Legaten opten ghemeynen Lantdach Panetolicon ghenoemt / seynden wilden / opten selven Lantdach vertelde Thoas wat hem in zijnder Legaetschap geschiet ende tot een antwoort gegeven was: na hem wert Menippus inden Raet ghelaten / de selve sprack aldus:

Quintius radet datmen soude Gesanten vande Bontgenoten schicken opdē lantdach van Etolien / om van weghen der Romeynen te sprekē.

Panetolicum concilium.

Oratio Menippi als Gesante vanden Coninck Antiochus op dē lantdach van Etolien.

Het ware goet ende dat beste gheweest / alle den ghenen die daer woonden in Grecia ende Asia / dat de Coninck Antiochus hadde mogen daer tusschen comen / terwijle de Coninck Philippus noch in zijn vermoghen / onverdorven was / soo hadde een yeghelick dat zijne moghen behouden / ende so en ware niet alle dinck onder der Romeynen macht ende na haren wille gecomen: Maer nu / indien ghy nu alleen uwen raet / die ghy houdet ende aengrijpt / volstandich tot eenen eynde wilt bringhen / soo mach Antiochus met hulpe der Goden / ende der Etoliers zijnder ghesellen dat wesen ende regiment des lants van Griecken (hoe wel sy vernedert zijn) in zijnē ouden staet ende waerdicheyt bringen / welcke dan gestelt ware inde vryheyt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 563.

lant souden strijden. Het en soude oock niemant die op haer selfs cracht ende vermoghen staen mochte / ende niet op eenen vremden wille en hinghe.

Gesanten vã Athenen op den Panetolischen lantdach.

Die van Athenen (dien toe gelaten wert ten eersten na des Coninx Legaet te spreken wat sy wilden) overgingen ende en deden geen vermaninghe vanden Coninck Antiocho: maer vermaendẽ die van Etolien des Romeynschen verbonts / ende de weldaet Titi Quintij, die hy het gantsche lant van Griecken hadde bewesen / dat sy de selve niet sonder oorsake moetwillich ende met haestighen woordẽ wilden omme keeren ende verstooren laten. Want subtijle listighe ende cloecke woorden waren inden eersten vrolick om hooren / maer souden daer nae inde saecke ende metter tijt hart eñ swaer / ende inden wtganck ende eynde bedroeft worden. De Roomsche Legatẽ ende Quintius met hen en waren niet verre van daer / dewijle noch alle dinghen in ruste ende gheheel waren / indien daer yet twijfels ware / waert veel beter datmẽ hadde daer van mondelick ghesproken ende ghetracteert / dan dat sy beyde Asia ende Europa (de twee deelen der werelt) tot eenen oorloghe (daer inne menich duysent menschen doot blijven ende verslaghen souden worden) in de wapen souden brenghen ende bewegen: de gemeynen hoop die begeerlick was om alle dinck te veranderen / was gheheel vander partye des Coninx Antiocho, ende meynden / men soude oock de Romeynen inden Raet niet laten comen / maer de principaelste ende voort aen de ouders / behielden ende vercreghen door haer achtbaerheyt / dat den Romeynen eenen Raedt wert tot ghesept ende ghehouden. Doen die van Athenen dit decreet ofte erkennisse wederomme brochten / so dochtet Tito Quintio goet te zijn / dat hy in Etoliam toghe / want hy wilde die van Etolien eenichsins beweghen / oft alle menschen souden daer inne ghetuyghen zijn / dat de schult des oorloochs alleen by die van Etolien bevonden werde / ende dat de Romeynen een oprechte sake hadden / ende dat sy daer toe worden bedwonghen het oorloge aen te nemen.

Den Gesante vande Romeynen wort toeghelaten op den lantdach te comẽ.

Wat *Titus Quintius* metten Roomschen Legaten opten Lantdach in Etolien gehandelt, ende vanden Romeynen wegen den selven voorghehouden heeft.

De woorden van Titus Quintius als Gesante vanden Romeynen / op den lantdach van Etolien.

DOe nu Tiitus Quintius in Etolien eñ opten Lantdach gecomen was. Hief hy aen inden Raedt te spreken van den aenvanck des verbonts van die van Etolien / dat sy hadden metten Romeynen / ende hoe menichmael dat gheloof des gheselschaps van die van Etolien ghebroken ware / ende sprack een weynich van sommighe steden / om welcker sake wille / sy aen beyde zijden twistende waren: maer indien hen die van Etolien lieten duncken / dat sy eenich gelijc inde sake hadden / so waert vele beter / dat sy haer Legaten tot Rome seynden / ende lieten daer van spreken / oft indient hen goet dochte te zijn / den Senaet daerom te bidden / dan dat het Roomsche volck tegẽ dẽ Coninck Antiochum ende die van Etolien / niet sonder groote beroeringe des gheheelen menschelicken gheslachts / ende met verderffenisse van gheheel Griecken de schade des oorloochs eer ghevoelen / dan die dat verwert eñ beroert hadden. Dat sprack de Roomsche Legaet / als oft hijt van te vorẽ hadde gheweten / ende was nochtans om niet ende te vergheefs.

Den afscheyt vanden lantdach van Etolien.

Daer nae als Thoas metten anderen zijnder partien met consente ende goeden wille der gemeynte ghehoort wert / brochten zijt so verre / dat van stonden aen inden selven Raet sonder langher vertreck / oock inde teghenwoordicheyt des Roomschen Legaets een ghebot ende Decreet ghemaeckt wert / door welcke de Coninck Antiochus beroepen wert / dat lant van Griecken vry te maken / ende tusschen die van Etolien ende den Romeynen te handelen. Tot desen hoochmoedighen decreet ende kennisse / leyde de Schoutheyt van Etoliẽ Democritus den Romeynen op een sonderlinge schande ende versmaetheyt / want doe Titus Quintius begheerde een copie des selven decreets / en heeft Democritus gheen vreese voor de majesteyt des Roomschen Legaets ghehadt / ende seyde: Hy hadde nu wat anders voor handen daer hem meer aen laghe / ende dat hy eerst soude wtrichtẽ / hy woude hem cortelinge in Italien / wanneer hy zijn heyr opten Tyber soude legheren / een copie des decreets / ende een antwoort gheven / so grootẽ toorne ende outsinnicheyt was doe ter tijt in dat volck van Etolien ende in haer officiers ghecomen.

Sonderlinge raet van die van Etolien.

Quintius ende de Roomsche Legaet togen wederom inde stadt Corinthum / daer nae en hebben die van Etolien geenen Lantdach meer ghehouden / om datmen niet meynen en soude dat sy eenighe beroerte maeckten / maer saten stille ende verbeyden de toecoemst des Coninx Antiochi, ende hebben ghetracteert door eenen secreten Raet / die op haerder spraken Apocleti ghenoemt waren / eñ by hen den heyligen Raet was gheheeten / hoe den staet ende dat wesen int lant van Griecken mochte vernieuwet worden / want dat was kenlick ende over al openbaer / dat de principaelste inde steden ende de alder beste / vander Roomscher partye ende geselschap waren / ende hadden vanden tegenwoordighen wesen ende vrede een blijschappe ende goet ghenoeghen. Maer de gemeyne hoop ende de ghene / dient niet en ginck nae haren wille / die wouden ende begheerden alle dinck door den oorloghe verandert te worden / ende so namen die van Etolien voor / eenen Lantdach te houden (die niet alleene en was eenen cloecken / maer oock een onbeschaemde hopinghe) inne te nemen de drie machtighe ende treffelicke steden / Demetriadem / Nigropont ende Lacedemoniam / ende seynden tot een yeghelicke stadt eenen van den principaelsten / Thoas wert tot Nigropont / ende Alexamenes tot Lacedemoniam / Diocles tot Demetriadem ghesepnt.

Apocleti.

Die van Etolien trecke op eenen tijt voor drie steden.

Hoe de stadt Demetrias door liste ende behendicheyt dier van Etolien inghenomen wert.

DEsen Dioclem halp Eurylochus die wt zijn vader-lant verdreven ende verjaecht was / van welcke vlucht ende waerom dat hy de vlucht nam is voor ghesept. Ende daerom

Eurylochus.

dat

dat hy gheen andere hope en hadde in zijn vaderlant te comen/ soo werden met brieven Eurylochi vermaent de naeste van zijne vriendē/ eñ die der selver partye waren / oock hare kinderen eñ huysvrouwen / dat sy met treurighen slechten cleederen bedeckt/ eñ met snoode doecken gehult oft opt hooft ghestelt/ghelijck als de bedelaers met eenen hoop voor den Raet ende de vergaderinge der Raetsheeren gingen/ ende sy baden alle/ende een peghelick bysonder / dat sy den ontschuldighen Eurylochum ende den onveroordeeldē niet alsoo en wouden inde ellende veroudeu eñ sterven laten. De barmherticheyt beweechde de simpele menschē: maer den schalcken rumoerschen eñ onverdraechlicken beweechde de hopinge/dat sy den handel inden oproer van die van Etolien oock wouden daer onder menghen / ende so begeerde een yegelick datmen soude Eurylochum wederom in zijn vaderlant ontbieden eñ op nemen / die nu verdreven was.

Hoe de stadt Demetrias inghenomen wert van die van Etolien.

Doe dese dinghen toe ghericht ende bestelt waren/ so voer toe Diocles met alle dat reysich ghetuych (want hy doe ter tijt der reysighers Hooftman was) eñ onder manieren / als oft hy woude zijnen waert Eurylochum die wt ghedreven was/ wederomme inne voerē eñ geleyden/soo tooch hy dach eñ nacht eenen grooten wech/ ende doe hy op ses walsche mijlen na by der stadt was/ tooch hy met drie wt ghelesen hoopen voor henen/eñ beval de andere menichte der reysigers na te volgen: doe hy genaeckte de poorten der stadt/geboot hy hen allen dat sy af sprongen vanden paerden/ ende de selve leyden met den toom/ als die verre ghereyst hadden eñ sonder ordinantie/ om dat sy meer voor een gheselschap Dioclis des Hooftmans / dan voor een hulpe ende verwaringhe Eurylochi aenghesien ende ghehouden worden. Aen der poorten liet hy houden eenen hoop der reysighers/op dat den anderen hoop dier nae volchde/ niet voor der poorten ghesloten en worden/ ende tooch alsoo midden door de stadt over de marct/hielt oock Eurylochum by der hant/ eñ leyde hem alsoo in zijn huys/ daerder hem oock vele tegen liepen ende wellecoemden.

Terstont daer na wert de stadt vol reysigers/ ende alle bequame eynden der stadt werden in ghenomen/ eñ daer worden oock tot vele plaetsen inde huysen sommige reisigers rontsomme ghelept/die de overste vander wederpartie souden dooden. Alsoo quam de edele stadt Demetrias inde macht van Etolien.

Hoe de tyran Nabis met behendicheyt ende liste bedroghen, ten laetsten int velt doorsteken, ende de stadt Lacedemonia ghewonnen wert.

Die van Etolien seynde rijchsvolck nae Lacedemonien.

DE stadt Lacedemonia en was gheen gewalt aen te leggē / maer den tyran Nabis was wel met subtijlheyt te bedriegen/dien de Romeynen hier voortijts van alle steden aender Zee ghelegghen beroofden. Daer nae die van Achaia binnen de mueren der stadt besloten hadden / ende hielden daer voor / wie den selven eerst verslaen ofte doorsteken coste/ soude van die van Lacedemonien daer af grooten danck behalen. Die van Etolien hadden oock oorsake tot hē te seyden/ daerom dat hy hen dickwils aenlach/ende begheerde dat sy hem een hulpe doen wouden/ om dat hy door haren wille ende raet / vanden Romeynen ware af ghevallen. Alsoo werden Alexameno twee hondert voetknechtē toe gegeven/eñ dertich reysigers/die vanden jonghen ghesellen wtghelesen waren. Den selven wert vanden Schoutheyt ende Hooftman Democrito in den secreten ende eenighen Raet dier van Etolien (vanden welckē hier voor geschreven is) te kennen ghegheven/ sy en souden niet ghelooven oft hen laten duncken/ dat sy totten oorloghe dier van Achaia oft tot eenighe sake (die haerder een yegelick by hem mechte vernemen) gesept werden. Wat de gelegentheyt ende bequaemheyt des handels Alexamenum soude vermanen/ voor een corten ende snellen raet ende aenslach voor te nemen/ hoe wel dat selve by avontueren onbedocht/ geckelick ende cloeckelick te beginnen ware / souden sy nochtans ghescheckt ende bereyt zijn met ghehoorsaemheyt te volbrenghen / ende soudent daer voor houden / als wisten sy dat sy alleene alsulcx te voleynden/ van huys wtghesept waren. Met desen also toe ghereecht quam Alexamenus tot Nabin den tyran / ende doe hy tot hem quam / dede hy hem van stonden aen op eenen goeden waen ende hopinghe/ ende seyde tot hem:

De bedriegelicke eñ valsche woorden van Alexamenus tegen den tyran Nabis.

Hoe de Coninck Antiochus in Europam ghetogen was/ ende soude cortelinge in Grieken comen/ oock dat gantsche aertrijcke te lande ende te water met wapen / harnasch ende strijtbaer mannen vervullen/ de Romeynen en souden niet geloven oft hen laten danckē/dat sy met Philippo hadden te handelē/men mochte tgetal der voetknechten/ der reysighers ende der schepen niet overslaen. De Elephantē souden oock metten aensichte haerder scharpten het oorloge ten eynde bringen. Die van Etolien waren bereydt tot Lacedemonien / wanneert profijtelick ende bequaem ware te comen / sy waren inden wille/dat sy al hare gewapenden den Coninck Antiocho, wanneer hy gecomen ware/wouden thoonen. Desghelijcx ghedachte Nabis oock te doene / dat hy de hoopen / die hy hadde/ niet alsoo daer binnen inde huysen en liet vervuylen/ maer leydese wt in dat velt/ ende lietse alsoo dat harnasch ghewoon worden. Daerom soo wanneer sy haer sinnen eñ moet ververschet eñ ghescherpt/ eñ dat lichaem daer toe gheoeffent hadden/ so soude hen den arbeyt wt der gewoonte veel te minder ende te lichter duncken te zijne. Het soude hen oock door de ghetrouwicheyt ende gemeynsaemheyt haers Hooftmans niet verdrietelick werden. Daer na begosten de dienaers des tyrans wter stadt met hoopen in dat velt te trecken / dat aen dat water Eurotas ghelegghen was. Nabis de tyran hielt by na int middē by de spitse/ met drie reysighers ten meesten/ onder den welcken gemeynlick was Alexamenus, ende reet voor de baniere om te oversien oock de wterste zijden des heyrs / op de rechter zijden warender drie van Etolien/ ende die hier voortijts des tyrans hulpers gheweest waren / oock de knechten die met Alexameno ghecomen waren/ maecten hem vrientschap ende kenschap. Alexamenus begoste nu metten tyran om te trecken onder de ghescheckte ende de cleyne oorden. Eñ

Alexamenus soecket ghelegenthept om Nabis te dooden.

Nabin

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der Stadt 563.

Nabin te vermanen/wat hem goet ende profijtelick dochte voor te nemen / nu reet hy totten zijnen opter rechter zijden/ende terstont wederom totten tyran / als oft hy hem bevolen hadde te doene/wat de sake eysschende was: Maer opten dach dat Alexamenus voor ghenomen ende op gheset hadde dat verradelick werck te volbrenghen/reet hy een weynich ende een deel weechs metten tyran / ende doen hy wederom totten zijnen quam / seyde hy totten reysigers/ die met hem van huys ghesonden waren/ ende sprack aldus tot hen:

Alexandri oratio.

Ghy jonghe ghesellen / de sake is nu aen te grijpen/ ende onversaechdelick ende cloeckelick te doen/dien ghy met my als met uwen Hooftman bevolen zijt onverdroten te volbrenghen/ schict ende bereyt u daer toe met uwen moet ende handen / het en sal oock geen onder u achter laten te doen/dat ghy my sult sien doen/wie daer inne versuymende wert/ ende dat met zijnen raet onderstaet te belettē/die sal weten/dat hy nemmermeer wederom in zijn lant eñ totten zijnen comen en mach. De verschrickinghe ende vreese ombinckse alle te samen/ende dochten/met wat bevel sy wtgetogen waren. Daer en tusschen quam de tyran vander slincker zijden gereden / doen beval Alexamenus den reysighers dat sy de lancie souden in legghen/ende hem aen saghen/ende gaffe een herte ende moet dat welcke becommert was / inde overdenckinghe van so grooten sake.

Daer na als den tyran begonste te ghenaken/rende hem Alexamenus aen met gestoortheyt / ende als hy dat paert hadde doorsteken/ ende den tyran af gestoten / reden de reysigers toe/ eñ wonden Nabin den tyran alsoo legghende met veel steecken die sy hem gaven op zijn pansijser : ten laetsten quetsten sy hem in zijn bloote lijf so seer dat hy daer doot bleef/ eermen hem vanden hoopen ofte vande middel spitse hulpe doen mochte.

Nabis wort vermoort.

Alexamenus trecht in Lacedemonien.

Alexamenus tooch daer na terstont met alle die van Etolien inde stadt van Lacedemonia om des tyrans sale ende hof inne te nemen. De vreese ombinck inden eersten des tyrans hofghesin ende lijfbewaerders / doen de sake alsoo onder haer oogen ende presentie geschiet was. Doen sy daer na sagē/dat de hoopen van Etolien van daer togen / renden sy totten tyran die aldaer doot lach / eñ daer vergaderde eenē cleynen hoop vanden ghenen die des tyrans lijfbewaerders waren/ende zijnen doot wreken wilden. Het en hadde hem oock niemant gheroert/ indien sy van stonden aen haer gheweer neder ghelept/de ghemeyne menichte vergadert hadden/ende een relacs daer voor ghedaen/ nae dat den tijt eysschende ende bequaem geweest ware. Vele van die van Etolien werden sonder geweer aen gegrepen/ ende sonder eenich menschen ghewelt behouden / maer alsoo het toegaet in eenen raet / die met bedriechnisse wert aenghevanghen/zijn alle dingen geschickt ende voor ghenomen / alleen de selve te verdoemen / die alsodanighe grouwelicke daet bedreven hadden.

Alexamenus ende die van Etolien worden binnen Lacedemonien verslaghen.

De Hooftman Alexamenus hadde hem in des tyrans sale besloten / ende overbrochte den dach ende den nacht/ over soeckende den schat des tyrans. Die van Etolien / als de stadt van Lacedemonia ghewonnen ende in ghenomen was/ wilden daer voor aenghesien zijn / als oft sy hadden de selve vry ghemaeckt ende verlost/ begonsten de huysen te berooven ende alsoo de stadt te plonderen. Alsodanighe onbehoorlicke dinghen/ende oock de verachtinghe / maecten die van Lacedemonia een herte ende moet dat sy haer vergaderden. Sommighe seyden/ men soude die van Etolien wt der stadt drijven/ eñ de vrijheyt / die haer door die van Etolien ghenomen ware (ende wilden nochtans daer voor aenghesien zijn/ als oft sy haer de selve hadden ghegheven) wederom aen te nemen. De ander gavē den raet / om datter een Hooftman soude zijn in desen dingē/ datmē soude een vanden Coninclicken geslachte in eenen schijn/ tot eenen Heere ende overste nemen. Also wert daer ghevonden een jonghe wt den lande Laconia / die noch een kint / ende met andere kinderen des tyrans op ghevoet was / den selven stelden sy op een paert / ende namen haer gheweer ende sloeghen die van Etolien die gints ende weder inde stadt liepen / ter neder / liepen daer nae in het hof ende sale/ aldaer vonden sy Alexamenum , eñ doen hy hem met een cleyn ghetal wederstont/ wert hy vandē Lacedemoniers verslaghen.

Alexameni doot.

Die van Etolien (die hen by den Tempel Minerve vergadert hadden) werden desgelijcx doot gheslaghen/nochtans warender weynich onder hen die haer gheweer wech worpen/ende eensdeels inde stadt Tegea/eensdeels inde stadt Megalopolin de vlucht namen/ aldaer sy vanden oversten officiers ghevanghen/ ende openbaer vercocht worden.

Philopomenes brenght die van Lacedemonien int verbont met die van Achaien.

Doen Philopomenes verhoort ende vernomen hadde den dootslach des tyrans Nabidis, tooch hy inde stadt van Lacedemonia/eñ doen hy alle dinck door vreese verstoort ende ongheordineert vant/ ontboot hy tot hem de oversten vander stadt/ eñ sprack met hen in dier manieren/ als Alexamenus soude met rechte gesproken hebbē/ eñ brocht daer mede de Lacedemoniers in een verbont eñ ghesefschap met die van Achaia/dede oock dat selve so veel te lichter/om dat Aulus Attilius doen ter tijt met vier ende twintich schepen tot Gytheum gecomen was.

Hoe die van Etolien door haren Hooftman *Thoantem* de stadt Nigropont onderstonden te winnen,ende nochtans ten laetsten niet en bedreven.

Thoas doet neerstichheyt om de stadt Chalcis te winnen.

IN den selven tijt hadde Thoas de principaelste een van Etolien / niet dat gheluck by der stadt Nigropont / de selve door Euthymidam den oversten dat selve met verraderie te winnē/ gelijck door Diocli hier voortijts de stadt Demetrias van Eurylocho verradē wert/wāt Thoas onderstont dat selve door Euthymidam wt te rechten / die door hulpe eñ toedoen der ghenen / die nae de toecoemst Titi Quintij eñ der Legatē vander Roomscher partije waren/wter stadt gedreven wert/ende door Herodorum den coopman/ die tot Nigropont machtich was/om zijnder rijckdom wille/ende toegemaeckt hadde sommige verraders die van Euthymidis partye waren. De selve Euthymides tooch mettē eerstē vander stadt Athenē (daer hy voor hem gecoren hadde een huysinge om te woonen) inde stadt Thebe/ eñ tooch daer

na voort inde stadt Salganea. Herodorus hadde by der stadt Thronum/ en daer na niet verre vande lande der zee/ Maliacu ghenoemt/ twee duysent voetknechten/ en Thoas twee hondert reysigers opgenomen en bestelt / daer toe dertich last schepe die licht ende cleyne waren / ende Herodorus wert bevolen / dat hy soude de selve schepen met vijf hondert knechten voeren in dat Insel Atlantem / om dat / wanneer hy vername / dat hem dat voetvolck totter stadt Aliude ende totter vloet der zee souden ghenaken / dat hy dan tot Nigropont over scheepte / so wouden sy voeren de andere hoopen / soo verre sy mochten / by nachte tot Nigropont.

Chalcis wort bescheimt voor die van Etolien.

Inder stadt waren twee burghers / Mictilo ende Enoclides, die dat regiment ende alle de macht in dat Insel Nigropont hadden / na dat Euthymides verdreven was / de selve oft sy dat by aventueren van hen selven sorchden / oft dat hen de sake ende aenslach gheopenbaert was / waren metten eersten in vreesen / en en hadden gheen hopinghe / maer alle haren troost op de vlucht gestelt. Daer na als de vreese verginck / ende sagen dat niet alleene haer vaderlant verraden / maer oock dat verbont der Romeynen verlaten worde / keerden sy haren moet / ende namen voor hen alsulcken raet. Het was doe ter tijt een eerlicke feeste der Godinnen Diane

Amarynthidis Diana.

Amarynthidis inder stadt Erithrea / welcke niet alleene vanden volcke der selver stadt / maer oock vander vergaderinge va die va Caristien eerlick wert ghehouden / derwaerts seynden die van Nigropont haer Legaten die daer vaden / die van Erithrien ende Caristien / dat sy hen haers onghevals wilden ontfarmen / die oock in dat selve Insel gheboren waren / ende het Roomsche verbont aensien wouden / ende niet toe laten dat Nigropont onder de macht oft heerschappie die van Etolien comen soude / want indien sy Nigropont wonnen / so souden sy dat gantsche Insel Euboeam in nemen ende winnen. Die van Macedonien ware hen sware Heeren gheweest / so souden die van Etolien hen noch veel swaerder worden.

Die va Chalcis seyndenghesante aen die van Erithrie.

Int aensien der Romeynen / worde de steden beweecht / die oock hier voortijts de macht der Romeynen in dat oorloghe / de ghetrechtichept ende goetheyt der selven inde verwinninge versocht hadde. Also wat beyde de steden van jonghe gesellen vermochten / die seynden sy tot Nigropont. Doe nu de burghers den selven haer muieren over gaven te beschermen / toghen sy ende scheepten over de vloet der zee Eurypus genoemt / ende legerden haer heyr by der stadt Salganea / van daer wert inden eersten die van Etolien eenen Heraut ghesent / daer nae sommige Legaten te vragen / om welcke woorden oft daets wille / sy (die haer gesellen waren) quamen de stadt Nigropont te beleggen ende te bestormen. Daer op antwoorde Thoas de overste van Etolien.

Die va Chalcis schicken gesanten aen die van Etolien.

Thoantis Oratio.

Sy en quamen niet haer te bestrijden oft te bestormen / maer om haer te verlossen vanden Romeynen / sy waren nu ghebonden met een tijnsbaerlicke / nochtans met een swaerder keten dan doe ter tijt / doe sy de bewaringhe dier van Macedonien in haer slot hadden. Die van Nigropont seyden / sy en dienden niemant / sy en hadden oock gheen hulpe van doene / ende de Legaten ginghen alsoo wt dat ghesprek van malcanderen. Thoas ende die van Etolien quamen totten haren / ende als sy gehoopt hadden / dat sy de stadt Nigropont overvallen souden. Doe sy nu niet gheschickt oft bereyt en waren de stadt / die vander zee ende te lande wel versien was / te bestormen / ende toghen sy wederom te huys: Maer doe Euthumidas vernam / dat de gemeynte van Nigropont haer heyr by der stadt Salganea gheleghert hadde / ende die van Etolien van daer ghetoghen waren / tooch hy oock van Thebe inde stadt van Athenen.

Die van Etolien vertrecken van voor Chalcis.

Herodorus, doe hy nu sommighe dagen by dat Insel Atlante vertoeft hadde / en een naerstich opsien ghehadt (wanneer hem een teecken ghegeven soude werden) nochtans te vergeefs ende om niet gewacht hadde: seynde hy wt een schip om te verspieden / daer door hy weten mochte wat belettinghe dat voor handen ware: Maer doe hy sach / dat zijn medeghesellen en vrienden de sake hadden achter ghelaten / tooch hy wederom inde stadt Thronum van daer hy ghecomen was.

Wat *Titus Quintius* nae dese ghescheidenisse by den steden des lants ghedaen heeft.

Doe Titus Quintius dese dingen ende saken vernomen hadde / tooch hy te schepe vander stadt Corintho / ende gemoete den Coninck Eumeni inden loop der zee by Nigropont ghelegen / ende worden des eendrachtich / dat vijfhondert knechten vanden Coninck Eumene voor een bewaringe ende hulpe tot Nigropont ghesent worden / en de Coninck soude tot Athenen trecken. Quintius tooch totter stadt Demetriade / ende meynde daer door dat de stadt Nigropont verlost was / soo soudet eenich opsien hebben by den Magneten / dat sy het Roomsche gheselschap wederom souden aen nemen / en een hulpe zijn den gene die van zijnder partie waren. Schreef oock Eunomo den Schoutheyt ende Hooftman van Thessalien / dat hy de jonghe gesellen woude wapenen / ende seynde voort tot Demetriadem Iulium den Romeyn in Legaetschap / om den moet ende sinnen dier van der stadt te versoecken / met bevel dat hy de saecke niet anders aen nemen en soude / ten ware dat een deel vanden burghers hen totten gheselschappe der Romeynen wouden gheven. Alsoo voer Iulius met een groot schip inden inganck des havens: Maer doe een groote menichte der Magneten daer henen quamen geloopen / vraechde Iulius, oft hy tot henluyden quame als tot zijne vrienden / oft als tot zijnen vyanden. So antwoorde hem Eurylochus de overste ende machtichste Magnetarches ghenoemt / hy ware ghecomen tot zijnen vrienden: maer hy soude wt de haven scheyden / ende den Magneten in haer eenichevt ende vryheyt blijven laten / hy en soude oock de ghemeynte door een schijn des ghesprecr totten Roomschen geselschappe niet verwecken.

Quintius trecket nae Chalcis ende Demetrias.

Eurylochus Magnetarches.

Daer nae verhief daer eenen twist wt die woorden / doe Iulius den Magneten als de ondanckbare begost te bekijven / ende seyde hen te voren den jammer ende dootslach die daer wt mochte gheschien / ende de ghemeynte daer tegen murmureerde ende beschuldichden / nu den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 563.

Roomschē Senaet/ nu Quintium den Roomschen Hooftman / wert de aenslach te niete/ende so tooch Iulius wederom tot zijnen Hooftman. Maer Quintius seynde eenen bode tot Eunomo den Schouthept van Thessalien/dat hy de hoopē die hy by hem hadde/ wederom te huys soude voeren/ende hy tooch te schepe wederom inde stadt van Corintho.

Waerom dat Livius heeft onder de sakē vande Romeynen soo vele ghescreven vander Griecken saken.

De sake des Grieckschen lande vermenghet metten Roomschē/hebbē my (seyt Livius) wtē weghe eñ bane ghelept/niet daerom dattet seer profijtelick was de selve te beschrijven / maer alleene/dat sy een oorsake waren / dat oorloghe met Antiocho aē te grijpē eñ te beginnen. Doe nu de Roomsche Burghemeesters ghecoren waren(want daer ben ick gheblevē) zijn Lucius Quintius ende Cneus Domitius in haer lant ghetoghen/welcke hen te regeeren bevolen was. Quintius inder Genevoysers lant / ende Domitius tegen de Boyers/de selve overmits haren Raet ende haer kinderen / daer toe haer Hooftluydē met dat reysich getuych/ die deene mettē anderē inder somme duysent vijfhondert waren/gaven hen op aen den Romeynen.

De Boyers hebben hen opgheghevē in handen vā den Burghemeester van Rome.

Vanden anderen Burghemeester is het lant van Liguria wijt ende breet verdestrueert ende verwoest/ oock sommige cleyne steden ende casteelen ghewonnen/daer door niet alleene eenen grooten roof van allerleye maniere metten ghevanghen vertreghen is / maer oock sommighe burghers ende vrienden gegrepen zijn/ die daer inder vyanden macht ende bewaringhe gheweest waren.

Ligurien verwoest.

Binnen der selver tijt zijn te Rome gheweest twee groote verschrickinghen/ deene was lanckduerich/ eñ nochtans niet traech/daer door dattet aertrijcke haer beroerde ende beefde achtendertich daghen aen malcanderen. De selve tijt werden de vierdagen ghehouden/ende de menschen waren in grooter vreesen ende sorchfuldichept / daerom werden drie daghen bevaerden gheboden.

Eertbevinge eñ brant binnen Rome.

De andere vreese en hadde niet alleene op haer menigherleye sorghe/maer was oock vele Romeynen seer schadelick: Want daer verhief een vyer aen de osse-marct te Rome / ende verbrande nacht eñ dach de huysen/die ten Tyberwaerts lagen. Daer verbranden oock vele cramen ende costelicheden met coopmanschap die voor groot ghelt ghetaxeert waren.

Hoe hen de Romeynen tegen den Coninck *Antiochum*, desghelijcx *Antiochus* hem tegen den Romeynen totten oorloge schicten ende bereyden.

DOet nu by dat eynde des jaers was/ ende dat gheruchte vanden oorloghe des Coninckx Antiochi dagelicx meer ende meer toe nam / ende de sorchfuldichept der Roomsche Raetsheeren begoste te wassen / daerom ende daer mede sy alle des te naerstigher waren / die nu ghecoren ende ghenoemt waren/so bekenden sy dat Italien soude toe geordineert werden den Burgemeesters/eñ welcke lant de Raet noemē eñ ordinerē soude/ want het was het oorloghe teghen den Coninck Antiochum allen kenlick/ende wien dat lot gheviele/den selven soude toe gegeven worden vier duysent Roomsche burghers te voete/ eñ vier hondert te paerde / eñ daer toe ses duysent vanden ghesellen des Latijnschen naems te voete/eñ vierhondert te paerde. Eñ den Burgemeester Lucio Quintio wert bevolē/ dat hy de opneminge der selven niet vertreckē en soude / daer mede de nieuwe Burghemeester van stonden aen (waert den Senaet goet dochte te zijn) mochte trecken / ende desgelijcx wert oock besloten vanden landen des Schoutheypts.

De Romeynen ordonneren ende gheven d'amptē/ ende bereydē henliedē totten crijch teghen Antiochus.

Dat eerste lot soude zijn om recht te spreken / binnen ende buyten der stadt van Rome/ tusschen den burghers ende den vreemden. Het andere lot dat lant Brutium / dat derde de vergaderinge der schepen/dat te voeren waer henē den Raet beliefde ende voor goet aensien soude: dat vierde soude zijn Sicilien : dat vijfste Sardinien:het seste dat wterste Spaengien: Boven dat selve wert oock den Burghemeester Lucio Quintio gheboden / dat hy soude beschrijven twee nieuwe Legioenen vanden Roomschen burghers / ende vanden ghesellen des Latijnschen naems twintich duysent te voete/eñ acht hondert reysigers. Dat selve heyr hebbē sy toe gegeven den Schouthept eñ Hooftman/die dat lant Brutium inden lote te deele vallen soude.

De woeckenaers ghestraft.

Dit jaer zijn oock vele harde ende strenghe oordeelen ghegheven teghen den woeckenaers/ die doe ter tijt de sonderlinge burgers beclaechden/eñ so werden vander straffinghe ende peyne der veroordeelden door de Bouwmeesters gemaeckt sommighe vergulde waghens/ ende in dat Capitolio gestelt/ ooc twaelf vergulde schilden ende andere cleynodien.

De gheselschap vā oorloge van Antiochus.

Doe nu de Romeynen alsoo naerstich waren inde bereydinge des nieuwen oorloochs/de Coninck Antiochus en sadt oock niet stille / ende hielden hen tegen de drie steden Smyrna / Alexandria int lant Troia gheleghen/ende Lampsacus/die hy noch met machte tot opten selven dach vercrijgen oft ghewinnen/ noch door goede vereeninghe oft conditien tot zijnder vrientschappe bringhen en mochte/ende so en woude hyse oock niet achter hem te rugge in dier manieren verlatē/ doe hy in Europam over varen woude. Den Coninck Antiochum hielt oock op dat overdencken/ dat hy van des Hooftmans weghen voor handen hadde/ ende meest hebbē hem belettet de open schepen/die hy met Hannibal in Aphricam seynden wilde/ doe die een wijle tijts lanck vertoefdē. Daer na wert er raet ghehouden ten meesten van Thoante den Schouthept van Etolien / oft Hannibal soude van Antiocho in Aphricam ghesеynt worden/ want de selve Thoas, doe hy alle eynden in Grieckenlant met oproer vervult eñ beweecht hadde/eñ daer wt gaf/ hoe de stadt Demetrias in zijnder macht ware. Met welcker leughen (die hy wt gaf vanden Coninck Antiocho) hy oock met woorden groot maecte de hoopen des Coninckx/eñ verwecte den moet ende sinnē van velen in Grieckenlant. Metten selven blies hy oock op de hopinghe des Coninckx / ende seyde: Hoe hem de Griecken alle begheerlick ontboden / ende hoe een groot toe loopen soude zijn aenden oever/wanneer sy des Coninckx schepen siende worden. Thoas was oock alsoo ghemoet/ dat hy de meyninghe des Coninckx Antiochi (die van Hannibals weghen by hem by nae seker ende onghetwijfelt was) beweghen ende veranderen dorste / want Thoas was

Alexandria Troas.

Thoas bespreket den Coninck Antiochus, dat hy Hannibal niet wech en sendet met schepen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

van dier meyninghen / ende gaf den raet:

Thoantis oratio.

Datmen gheen deel vande vergaderinghe des Coninx schepen wech seynden en soude/ ende oftmē oock de selve seyndē woude/so souden men nochtans gheenen minderen dan Hannibal over de schepen/als voor eenē Hooftman setten / die wt zijn vaderlant verdreven/ ende vanden lande Aphrica geboren is/ die oock zijn gheluck ende gelegentheyt / oock zijn aert ende natuere / die listich ende vol practycken is/ dagelicx nieuwe aenslaghen door zijn gheluck ofte verstant mochte maken/ ende soo soude de eere des selvē oorloochs/ daer mede hem Hannibal, als met een sonderlinge gave toedoen eñ gelieven mochte / in des Coninx Hooftmanschap veel te groot werdē ende hem verheffen. De Coninck soude zijn eē eenige Hooftman ende ghebieder / aenghesien ende geacht werden/ Indien Hannibal de schepē vervoerde oft verlore / soo ware ghelijck de schade voor ooghen/ als oft sy warē door een ander Hooftman verloren ghewcest/ maer indien hy eenich gheluck oft voorspoet hadde / so soude de eere ende prijs Hannibal, ende niet den Coninck toe ghelept ende ghegeven worden/ indien oock dat geluck gave/dat de Romeynen in dit gantsche oorloge worden verwonnen/ soo en waerder gheen hopinghe dat Hannibal onder den Coninck soude leven/ ende eenen eenighen onderworpen zijn/ die hem in zijn vaderlant / met zijn mede burghers niet en hadde moghen bedraghen. Hy en hadde van zynder jonckheyt op gheen mate gehouden/hy hadde hem in hopinghe ende in zijnen sin voorgenomen/ te verkrijghen de macht ende heerschappie der werelt / dat hy niet daer door ghehouden en worde/dat hy in zijn onderdom eenen overheere mochte lijden. Het ware den Coninck Antiocho sonder noot Hannibal tot een Hooftman aen te nemen/ hy mochte hē als een mederader ende zijns raets totten oorloghe ghebruycken. Het ware cleyn profijt te verkrijgē wt alsulcke bescheydentheyt/hy soude oock inden selven noch lastich oft onprofijtelick zijn / eñ waert datmen vā hem hoogen raet begheerde/so soude hy beyde den ghever ende den ontfangher beswaren. Gheen aert der menschen en is so ghenepcht totten nijt / als de gene die haer gheslachte / oock haer gheluck ende vermoghen metten zijnen niet en ghelijcken/ want de selve haten alle tijt vreemde deucht/ eñ dat sy goets aen den anderen sien / onderstaen sy te vervolghen.

Van stonden aen daer na wert den raet verandert oock achter gelaten eñ verworpen/ datmen Hannibal met een getal der schepen in Aphricam niet seynden en soude / dat nochtans inden aenvanck des oorloochs wel bedocht was. De Coninc Antiochus verhief hē oock in zijnē sin/daerom dat de stadt Demetrias vandē Romeynē tot die van Etolien gevallen was/eñ nam voor hē / hy en woude zijn reyse in Grieckenlant niet langer vertreckē/ende eer hy metten schepen van lande stiet / tooch hy vander zee inder stadt Ilium / om dat hy de Godinne Minerve aldaer doen ende volbringhen soude zijn offerhande. Daer na quam hy wederom tot zijn schepen/eñ voer van lande met veertich wt gelesen ende open schepen/ ende so volchden hem na twee hondert ende tsestich last schepen/ met alderley provande ende gereetschap totten

Antiochus vaert na Grieckenlant.

oorlooghe dienende / ende quam eerst tot dat Insel Imbrum / scheepte daer na over by der stadt Schiatum genoemt / daer vergaderde hy de schepen te hoope/die opter zee verstroyt waren/eñ quam inden eersten te lande by der stadt Ptelcum/ daer quamen hem teghen van Demetriade Eurylochus de overste / ende andere vandē vermaertsten der Magneten. Inde vergaderinghe der selven was Antiochus vrolick/ ende voer des anderen daechs met zijn schepen inde haven der stadt met blijschappe / liet oock zijne hoopen niet verre vā daer te lande op treden/de selve waren thien duysent te voet ende ses hondert te paerde/eñ ses Elephanten/ welcke heyr nauwelic genoech en was / dat Grieckenlant om bloot inne te nemē / vele te minder wast oock ghenoech ghewcest het Roomsche oorlooghe teghen te houden: Maer doen openbaer wert dat Antiochus inde stadt Demetriadem gecomen was / vergaderden die vā Etolien eenen raet/ ende maectē een besluytinge eñ afscheyt/datmen soude Antiochum ontbieden tot henluyden te comen. Doe nu de Coninck van Demetriade ghevaren was/ want hy wiste dat die van Etolien den voorseyden raet sluyten souden/tooch hy totter stadt Phalera in dat eynde Maliacum ghenoemt/by der zee ghelegen. Daer ontfinc hy de kennisse dier van Etolien/ende quam inde stadt Hyameam/ eñ wert daer ontfanghen met grooter gunste ende wille der gemeynte/ met hant-cloppen eñ roepinghe / oock andere teeckenen / daer door het ghemeyne volck groote vreucht te kennen gaf. Doemen inden Raet quam/daer henē Antiochus de Coninc vanden Schoutheyt Phanea eñ andere principale gevoert was / werter een stilswijgen gemaect/ende doe begost de Coninc te spreken / eñ dit warē zijn eerste woordē.

Die vā Etolien beroepen den Coninck Antiochus.

Dat hy hem inden eersten ontschuldichde/ om dat hy met een cleynder heyr eñ lichter getal ghecomen ware/dan een yeghelick ghelooft hadde/sy soudent also nemen/datter een groot teecken eñ bewijs ware/die hy tot zijnen vrienden hadde eñ droech / dat hy also ongheschict ende met gheenen dinghen bereyt/ oock tot een ongheleghen ende onbequame tijt te schepen (doe hy door haer Legaten ontboden) goetwillich ende sonder beswaringhe tot hen gecomen ware / ende haddet oock ghelooft doe hem die van Etolien gesien hadden/sy souden gemeynt oft vermoeyt hebbē/dat sy alleene al harē troost op hem ghestelt hadden: Maer hy wilde haer hopinghe ende goede voorsichticheyt / welcke nu niet ghenoech gheschiet en ware / hier namaels genoech vervullen / want so haest dattet bequame tijt opter zee is te schepen/so wilde hy dat gantsche lant van Griecken met geweer eñ wapenen/met strijtbaer mannen / met paerdē/ eñ harnasch/ende de contreyen aender zee gheleghen/met schepen vervullen. Hy en wilde ooc niet sparen cost oft arbeyt / oft eenigherley perijckel / so langhe dat hy den Romeynen van haren hals ghedreven / dat lant van Griecken gheheel vry/ende die vā Etolien daer inne Heeren ende de vermaertste gemaect hadde. Daer soude oock met zijn hoopen ende heyr comen wt Asia allerleye victalie ende nootdruft. Die van Etolien souden alleene nu versien ende besorghen / dat den zijnen vrucht ende voederinghe ghenoech/ ende in andere dingen alle noot-

Antiochi oratio, op den lantdach van Etolien.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 563.

druckt om eenen tamelicken eñ redelicken penninck worde ghegheven. Doe de Coninck Antiochus op dese meyninghe (met grooten wille ende bevalle der anderen) ghesproken hadde/ tooch hy van daer.

Hoe de twee machtichste van Etolien *Phaneas* ende *Thoas*, inden aenslach des oorloochs, tweedrachtich onder hen waren.

Phaneas ende Thoas zijn t'samen twistich aengaẽde den crych vã Antiochus teghen de Romeynen.

NAe de afscheydinghe des Coninex wert daer een tweedracht tusschen de twee Vorsten ende principaelsten in Etolien / Phanea ende Thoante: Phaneas achtede voor goet/ ende riet:

Datmen des Coninex Antiochi veel ghebruycken soude als eenen middelaer ende dadingsman totten payse / ende een raedtsman inde stucken daer inne sy metten Romeynen in tweedracht waren / ende veel beter waert/ dan dat sy hem als een Hooftman souden in dat oorloghe houden / zijn toecoemst ende majesteyt soude meer machts hebben / den Romeynen tot eender schaemten te brenghen/ dan het gheweer ende wapen. De menschen pleghen dickwils vele achter te laten met goeden wille/ daer toe datmense met gheweer ende oorloghe niet bedwinghen mochte / Thoas gaf dese antwoorde.

Thoas radet tot crych.

Ten ware Phanees meyninghe niet totten payse te raden/ maer hy wilde de rustinghe des oorloochs teghen houden ende wederstaen/ om dat wt alsulckẽ verdriet/ de groote naerstichept des Coninex achter bleve eñ gheerancket worde/ ende de Romeynen goeden tijt hadden/ hen inden oorloghe te bereyden / want het is wel kenlick ende versocht metten Legaten/ die sy so menichmael tot Rome ghesendt/ ende oock dickwils met Quintio als vanden payse aengaende / ghetracteert hadden / dat sy nochtans niet behoorlicx oft betamelicx vanden Romeynen en mochten vercrijgen / sy en hadden oock niet eer de hulpe des Coninex Antiochi aengheroepen / dan doe hen alle hopinghe by den Romeynen afghesneden ware. So nu Antiochus eer/ dan yemant ghehopet hadde ghecomen is/ so soudemen den Coninck niet langher teghen houden / daer door dattet hem niet verdrietelick en worde: maer men soude hem bidden/ om dat hy als een verlosser des lants van Griecken gecomen (dat in dese sake het meeste ware) was / dat hy dan tot hem ontbode zijn heyr ende hoopen te lande ende te water/ indien Antiochus inde weere is/ so sal hy wat vercrijgen: maer indien dat hy stille sidt/ ende het oorloghe niet en begint/ soo sal hy niet alleene (soo wanneer hy yet aengaende dier van Etolien/ maer oock voor hem selven begeert) by den Romeynen voor niet gheacht werden.

Antiochus wort overste gemaect vanden crych vã Etolien.

Also drang dese meyninge Thoantis door/ bekenden ende besloten/ datmen den Coninck Antiochum den overstẽ Hooftman van desen oorloghe soude heeten ende noemen/ ende cosen onder hen dertich mannen de principaelste van Etolien/ metten welcken hy (oft hy yet wilde) hem mochte beraden ende besprekẽ/ doe also de gantsche Raet gheeyndet ende afghescheyden was/ tooch de gemeynte wederom een yegelick daer hy woonachtich was. Daer na des anderen daechs beriet hem Antiochus metten secreten Raet Apocleti genoemt/ ende so dochte hẽ het beste te zijn/ datmen voor de stadt van Nigropont/ die voortijts te vergheefs van die van Etolien versocht was / met dat heyr trecken soude / want het was meer van nooden in dese saken te haesten/ dan datmen daer inne grooten arbeyt ende monsteringhe oft toerechtinge dede.

Antiochus hout raet hoe men de crych sal beginnen.

Daerom tooch de Coninck met duysent voetknechten die hem vã Demetriade na waren ghevolcht/ door dat lant Phocides/ ende op de ander strate toghen de overste van Etolien/ ende hadden opghebroden sommighe jonghe knechten/ maer weynich/ eñ de Coninck quam hen te ghemoete by der stadt Cheronien met thien last schepen die hen volchden. Antiochus legerde zijn heyr by der stadt van Salganea/ eñ voer over de vloet der zee Euryppus ghenoemt metten principaelsten van Etolien / ende doe hy niet verre vander poorten op tradt/ quamen de machtichsten ende oversten van Nigropont voor der poorten gegaen/ ende traden van beyde zijden (nochtans weynich) in een ghesprecke te samen.

Antiochus trecket nae Chalcis.

Etolorũ Oratio, by de welcke sy die van Chalcis raden dat sy de vrientschap van Antiochus souden aennemen.

Die van Etoliẽ riedẽ hen met grooter naerstichept/ dat sy (onghebroken der Romeynsche vrientschappe ende verbont) den Coninck Antiochum in haer ghesselschap ende tot eenen vrient op namen/ want hy en was niet over zee getogen/ dat hy dat lant van Griecken bestrijden / maer vry maken ende verlossen wilde / eñ metter daet ende waerheyt vry maken / ende niet met woorden / als de Romeynen ghedaen hebben. Het en ware niet profijtelicker den steden in Griecken lant/ dan dat sy aen beyde zijden vrientschap aen namen/ want also worden sy vande macht der beyder partien beschermt/ ende souden altijt des anderen partie hulpe eñ troost hebben ende ontfanghen: maer indien sy den Coninc niet en ontfingen/ so souden sy haest sien wat sy lijden moesten/ soo hen de hulpe der Romeynen verre/ ende de Coninck Antiochus (dien sy met haerder macht niet wederstaẽ en mochten) voor der poorten ware gheleghen.

Daer op antwoorde een vandẽ overstẽ vander stadt Nigropont Mictilo ghenoemt / ende seyde aldus:

Mictilonis Oratio, by de welcke hy tverbont met Antiochus afslaet.

Hy verwonderde hem waerom Antiochus zijn Coninckrijcke verlaten/ ende in Europam overgheschеept ware/ wie hy doch vry ende ledich wilde maken/ want hy en wiste of en kende gheen stadt in Griecken lant/ die eenighe bewaringhe oft hulpe by hen hadde / oft den Romeynen tribuyt oft soudye moesten gheven/ die oock met eenich onbehoorlick verdrach gebonden/ oft inden Romeynen ghehouden ware/ oft eenich statuyt oft ghebodt/ die sy niet hebben en wilden / moeste lijden oft verdraghen / daerom en waren die van Nigropont niet nootdruftich eenighe wrekers der vryheyt / terwijle sy vry waren/ sy en behoefden oock gheen hulpe/ oock gheen bewaringhe / om dat sy door de weldaet der Romeynen goeden pays ende vryheyt hadden/ sy wouden de vrientschappe des Coninex Antiochi, ooc dier van Etolien niet ontseggen oft verachten. Inden eersten wilden sy doen als vrienden / indien sy van dat Insel af ende van daer toghen / want dat waren by haer seker ende onghetwijfelt / dat sy niet alleene hen niet inde stadt en ontfanghen / maer oock gheen ghesselschap ofte verdrach dan alleene wt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

consent ende met wille der Romeynen met hen besluyten oft maken souden.

Doen dese meyninge dē Coninck Antiocho by de schepen (die daer na by hielden) gheboodtschapt wert/ eñ hy niet met so grootē heyr daer en was gecomen/ dat hy yet met macht hadde moghen voornemen/ keerde hy wederom/ ende tooch inde stadt van Demetriade. Ende om dat de eerste aenslach den Coninck niet wel geluct en was/ begonste hy met die van Etolien hem te bespreken eñ raet te houden/ wat nu voorder voort te nemē ende te doene het beste ware. Also beviel hen eñ werden des eendrachtich/ dat sy die van Achaia ende Aminandrum den Coninck van Athamania wilden versoecken/ oft sy de selve op haer partye mochten brenghen/ want die van Etolien lieten hen duncken/ dat die van Beotien der Romeynen vyant waren/ overmidts des dootslachs Racilij, ende dat voort daer nae inde selve sake gheschiet was. Sy gheloofden oock dat Philopomenes de overste van Achaia/ den Roomschen Hooftman Tito Quintio vyant ende hittich was/ om der eeren wille/ die Philopomenes in dat oorloghe teghen dat lant van Laconien/ ende de Hooftstadt des lants van Lacedemonien vercreghen hadde.

Antiochus ende die van Etolien soecken hulpe te hebben.

So hadde Aminander tot een geechte vrouwe ghenomen Apaniam, een dochter Alexandri eens burgers van Megalopel/ die hem daer voor wt gaf/ dat hy hadde zijnen oorspronck ende afcoemste vandē Coninck Alexandro den grooten/ om dies wille hy oock zijn twee sonē/ dē name opsettede/ ende noemdese Philippum ende Alexandrum, ende de dochter Apaniam: de selve dochter/ doen sy de Conincklicke hoochtijt soude volbrenghen/ volchde na Philippus de oude broeder/ ende tooch met haer in Athamaniam/ ende om dat de selve Philippus licht van sinnen was/ so brochten hem die van Etolien eñ de Coninck Antiochus op den waen eñ hopinghe/ dat hy des rechten ende warachtighen geslachte ware des Conincrijcx van Macedonien/ indien hy dē Coninck Aminandrum ende die Athamanes in des Conincx Antiochi hulpe brenghen conste/ soo souden sy hem oock behulpelick zijn. Dese onnutte ende ydele toesegghinghe en wert niet alleene van Philippo, maer ooc van Aminandro voor een waerheyt gheacht ende aenghesien.

Hoe de Coninck *Antiochus* ende die van Etolien haer Legaten seynden tot die van Achaia om hulpe ende bystant van hem te vercrijghen.

Des Conincx Antiochi ende dier van Etolien Legaten wert gheordineert eenen Lantdach in Achaia/ inder stadt Egeum/ int bywesen Titi Quintij des Roomschen Hooftmans/ ende soo wert de Legaet des Conincx Antiochi inden eersten/ daer nae dier van Etolien ghehoort. De Legaet ende de gheordineerde vanden Coninck Antiocho, als vele andere die in des Conincx hoven opghetogen worden/ sprack aldus:

Lantdach vā Achaien binnen Egeum.

Oratio vande Gesanten vā Antiochus.

Ende met vele onnutte ende ydele woorden vervulde hy alle de werelt te water ende te lande/ ende seyde: Dat een ontallicke macht van reysigers scheepten over de zee Hellespont ghenoemt/ in Europam/ diemen eensdeels gewapende/ eensdeels curitsers noemt/ de sommighe ghebruycken ende behelpen hen te paerde met gavelijnen ende gheschut/ met langhe boghen/ voor den welcken niet genoech bedect en mach zijn/ oft bewaert/ ende wanneer sy inde vlucht zijn/ so schieten sy achter hen op de paerden veel sekerder. Met desen reysich getuych ende hoopen/ hoe wel alle de leghers in gantsch Europa by een vergadert wel mochten overvallen ende verwonnen worden: so heeft nochtans Antiochus den selven toe gheschict menigherley hoopen der voetknechten/ ende verschricte de omstaenders met menigherleye namen des volcx/ die daer te voren nauwelick in eenighe woorden ghehoort en waren/ ende noemdese Dacas, Medos, Elimeos, ende Cadusios: Oock so groote hoopen der schepen/ dat sy in gheens haven in Griecken lant alle mochten behouden worden/ ende seyde: Die van Sydonien ende Tyro hielden de hoede ende wacht opter rechter/ ende die van Arabien ende Hydera wten lande Pamphilia opter slincker zijden/ die noyt geen volck/ oft stadt metter conste ende machte te schepe opt ghelijck gewceest en was. Het ware oock te vele te vertellen vanden ghelde ende andere bereydinghe des oorloochs/ sy wisten selve wel dat de Coninckrijcken in Asia altijt van gout rijck eñ salich waren/ daerom en souden de Romeynen niet te handelen hebben/ als met Philippo oft Hannibal, die een de principaelste burgher van Cartago ende haer Hooftman: die ander een Coninck/ ende alleene inde eynden des Conincrijcx van Macedoniē was: maer de Romeynen souden te doen hebbē met eenen grooten Coninck van alle de landen in Asia/ ende eensdeels in Europa. Den Coninck Antiochus (hoe wel hy quame vanden wtersten eynden vanden opganck der Sonnen/ om dat lant van Griecken vry te maken) en begeerde nochtans niet van die van Achaia/ daer inne haer gheloof teghen den Romeynen haer eerste ghesellen ende vrienden ghebroken worde/ want hy en badt niet dat sy hē met hem teghen den Romeynen gheweer ende wapenen aen nemen souden/ maer begeerde/ dat sy geen van beyde den partyen helpen en wilden/ dat sy oock beyde de partyen den vrede (dat hen als middelaers ende vrienden wel toestont ende behoorlick ware) wenschsten/ ende hen inden oorloghe niet en moeyden.

Dat selve begeerde oock de Legaet vā Etolien/ Archidamus ghenoemt/ ende badt dat die van Achaia in ruste ende stil sitten wildē/ welcke ruste hen seer licht ende goet zijn soude/ dat sy oock toe sagen/ ende opten wtganck des oorloochs ende des avontuere des vreemden ghelucx wilden verwachten sonder alle haer achterdeel ende schade. Daer na verboer Archidamus door onmaticheyt zijnder tonghen in kijvinge/ eñ versprack nu den Romeynen int gemeyne/ nu Tito Quintio, die daer neffens sadt/ ende noemdese ondanckbaer/ verweet oock hem Quintio, dat hy niet alleene de victorie ende verwinninge metten Coninck Philippo, door de macht dier van Etolien vercreghen en hadde/ maer dat oock hem zijn leven ende zijn heyr/ door toedoen ende neerstichheyt dier van Etolien is behouden gheweest/ ende vraechde wat officie doch Titus Quintius ghoeffent

Archidami oratio aen die van Achaien teghen de Romeynen.

 ende

Int jaer der stadt 563.

ende ghedreven hadde / dat een overste Veltoostman te doene behoort? hy hadde wel gesien inde spitse/ dat Titus Quintius den Waerseggers ghevraecht / den Goden gheoffert/ ende haren wille begheert heeft te weten / als een gheestelick mensche pleech te doen: doe Archidamus ter selver tijt zijn lijf den pijlen ende dat gheschut der vyanden voor hem ghestelt hadde.

Antwoorde van Titus Quintius tegē de Gesanten vā Antiochus, ende die van Etolien.

Daer op antwoorde Quintius eñ seyde: Archidamus hadde meer achtinghe daer op ghehadt in wiens teghenwoordicheyt / dan voor wien hy de woordē spreect/ want die vā Achaia hebben dat alle goet te weten / dat alle stoutichheyt dier van Etolien is inde woordē/ ende niet inde wercké/ bewijsen hen oock meer daer inne op de Lantdaghen ende in vergaderingen/ dan inden strijt aen de spitse / daerom en hadde hy gheen groot bewegen van dat vermoeden dier van Achaia/ dien sy/ als sy selve wel wistē/ wel bekent waren: Maer den Legaten des Coninckx Antiochi, ende door den selven den Coninck int afwesen/ gaf Titus Quintius de antwoort/ sy hadden den Coninck hooch ende seer beroemt/ ende oft yemant eerst niet gheweten en hadde/ wat sake Antiochum ende dier van Etolien te gader verbonden hadde / mochte dat uyt den woorden der Legaten wel vernemen: die van Etolien niet lieghen/ ende gints ende weder te beroemen vande groote macht diese niet en hadden / troosten sy met ydel ende onnutte hopinge malcanderen / ende waren in haer selven hoochmoedich ende opghebiasen / so sy seyden hoe de Coninck Philippus met haerder macht verwonnen / ende de Romeynen daer door beschermt waren: Sy segghen oock (welcke ghy nu ghehoort hebt) ghy ende andere steden ende volck soudet haer partye na volghen. De Coninck Antiochus beroemt hem daer teghen/ van eenen ontallicken hoop der reysighers ende voetknechten / hoe hy oock der zee met zijne schepen woude bedecken: maer dit is een sake die daer seer ghelijckt den avontmael mijns waerts tot Nigropont/ eens geleerden ende geschicten costghevers. Doe wy midden inden somer by den selven met grooter eeren in zijn huys als gasten ontfanghen waren / ende ons verwonderde van waer op die tijt des jaers soo menigerleye eñ vele wiltbraets gecomen was/ So seyde de waert (die niet so seer roemgierich en was/ als de Legaten des Coninckx Antiochi ende de Etoliers) ende sprack / de veranderinghe ende de smake ware vanden cruyden / ende de ghestelteniße des wiltbraets was van eender tammer soch ghecomen ende gemaect/ dat selve mocht oock wel ghesproken worden vanden hoopen ende heyr des Coninckx Antiochi, vanden welcken sy hem corteling he hier te voren beroemt hebben/ daer is ghenoemt gheweest menigherleye gheweer ende wapenen/ ooc vele namē des volcx die hier voortijts noyt en waren gehoort oft ghesien / Dacas, Medos Cadusios ende Elmeos, sy waren alle mannen / maer niet vele beter en waren sy / dan de eyghen ghecochte knechten / ende meer vande dienstbaerheyt dan van ridderlicker aert hercomen. Ic woude dat ghy van Achaia haddet moghen sien dat toe trecken des grooten Coninckx Antiochi vāder stadt Demetriade/ nu op den Lantdach dier van Etolien inde stadt Lamiam/ nu tot Nigropont/ ghy hadt ghesien inden heyre des Coninckx nauwelick der gelijcken als twee cleyne Legioenen/ die niet vol ende besettet en waren/ ghy hadt den Coninck Antiochum ghesien / als oft hy bedelde de vruchten ende victalie vanden Etoliers/ datmen de selve om eenen gelijcken penninck ende coop zijnen reysighers ende voetknechten souden gheven ende over laten / ghy hadt hem nu ghesien dat hy ghelt te woecker begeerde ende sochte / daer van hy de soudye mochte betalen/ ende als nu hadt ghy hem sien staen voor der poorten tot Nigropont / ende terstont daer na af ghewesen/ ende niet anders bedreven/ dan doe hy Aulidem dat Insel ende de vloet der zee by Nigropont Euryppo ghenoemt/ gesien hadde / dat hy wederom in dat landt van Etolien keerde. De Coninck Antiochus heeft qualic ende onwijslick betrout ende ghelooft die van Etolien / ende de Etoliers onwijslick ende qualick betrout des Coninckx hovaerdie. Daerom en sult ghy van Achaia u niet laten bedrieghen / maer veel meer sult ghy betrouwen den Roomschen ghelooue / dat ghy so menichmael ondersocht ende bekent hebt. Want dat de Legatē des Coninckx ende der Etoliers segghen/ het alderbeste te zijne dat ghy u dat oorloghe niet en onderwint/ dat en is niet ghesept/ oock uwen welvaren gheheel contrarie ende vreemt/ want dat voornemen is sonder alle gunste ende ghenade/ sonder alle eere ende waerdicheyt / ende daer door sult ghy zijn als een roof ende loon des verwinders.

Alsoo wert Titus Quintius de Roomsche Hooftman daer voor aenghesien/ dat hy hadde op dat voortbringen beyder Legatē niet onbehoorlicx oft onwijslick gheantwoort / het werden oock lichtelick zijn woorden by den gunstigen ghehoort ende op ghenomen/ want daer en was oock gheen kijvinghe oft twijfel onder henluyden / dan dat alle steden ende luyden die dat Roomsche volc voor haer getrouwe vrienden hielden ende achten/ kenden eñ bevalen het oorloghe den Coninck Antiocho ende die van Etolien te vercondigen/ ende seynden van stonden aen haer hulpe (als dat Quintius gheraden hadde) vijf hondert knechten tot Nigropont/ ende vijf hondert inde haven Pyreum ghenoemt/ by Athenen gheleghen / want den staet ende regiment tot Athenen was in twijfelinghe van eender oproer / doe daer sommige waren / die den ghemeynen hoop / die om ghelt te coopen vele is / door hopinghe des gheschenckx ende gavē/ aen de partie des Coninckx Antiochi toghen / so langhe tot dat Quintius vanden ghenen / die vander Roomscher partie waren/ inde stadt van Athenen ontboden wert / doe oock Appollodorus (die een beginder ende oorsake was des afvals vanden Romeynen) van Leone eenen burgher daer selve beclaecht ende veroordeelt / ende daer na uyt der stadt ghebannen ende verdreven wert. Ende so scheyden de Legaten af van die van Achaia met een bedroefde ende treurighe antwoort / ende toghen wederom totten Coninck Antiochum.

Die van Achaien senden bystant die van Chalcis ende oock in de haven van Athenen.

De Gesanten van Antiochus aen die van Beotien.

Die vanden lande Beotia en gaven de Legatē geen seker antwoort/ maer seyden/ wanneer de Coninck Antiochus ghecomen ware / dan soo wouden sy hen beraden / wat hen te doene oft voort te beghinnen ware.

Hoe dat de Coninck *Antiochus* eenen anderen aenslach voor hem nam, daer mede hy de hulpe ende bewaringhe dier van Nigropont inden velde overviel ende nederleyde, ende daer door de stadt wan.

Coninck Antiochus seyndet crijchsvolck nae Chalcis.

DOe Antiochus vernam dat die van Achaia ende de Coninck Eumenes haer hulpe ende bewaringhe te beschermen de stadt Nigropont gheseynt hadden / overdachte hy in hem selven / inde saecke waert van noode te haesten / daer mede de zijne voorquamen / ende de ghesellen der Romeynen (wanneer sy quamen) soo vele sy mochten ontfinghen ende teghen hielden / soo seynde hy Menippum zijnen raet met drie duysent knechten / ende met de gantsche vergaderinghe der schepen Pollixenidam, ende na weynich dagen nam hy van zijne knechten ses duysent / ende wt den hoopen die hy inder stadt Lamia opten Lantdach mochte te samen bringhen / leyde hy met hem sommighe van Etolien / nochtans seer weynich. De vijf hondert van Achaia / ende de cleyne hulpe / die vanden Coninck Eumene tot Nigropont gesent warẽ met Xenoclide den Hooftman. Doe de weghen noch niet beleghert oft in ghenomen en waren / quamen sy seker op de vlucht der zee inde stadt Nigropont ghevaren / oock quamẽ daer vijf hondert Roomsche voetknechten. Doe nu Menippus zijn heyr voor de stadt Salganea neven Heremio (daermen trect wt Beotia in dat Insel Euoea) ghelegert hadde / metten welcken was oock Mictilo in Legaetschap van Nigropont tot Quintium ghesent / om een hulpe ende bewaringhe van hem te bidden / doe hy sach dat sommighe weghen vanden vyanden in ghenomen ende beleghert waren / liet hy achter de strate / die totter stadt Aulis toe gaet / ende keerde hem op Delium toe te trecken / om dat hy van daer in dat Insel Euboeam soude varen. Daer was eenen tempel ter eeren den afgod Appollini gewijet / ende Delium ghenoemt / die opter zee gheleghen is / ende leyt vijf walsche mijlen vander stadt Tanacra / van daer naerder dan vier mijlen is de naeste vaert over zee in dat Insel Euboea / inder selver contreyen / oock in dat wout ẽ daer omtrent zijn een deel gheestelicke tempelen met haren rechten ghewijet ende gheheylicht / die vanden Griecken Asyla ghenoemt werden. Maer doe noch gheen oorloghe wt gheroepen / oft yet sonderlings ghedaen oft ghesciet en was / dat oock sy (die Romeynen) noch nergent ghehoort / dat de vyanden opt een swaert ghetrocken oft bloet ghestort hadden / ẽ de Roomsche knechten gantsch ledich de sommige rontsomme ginghen ende den tempel besagen / sommige in dat wout de schaduwe sochten / ende de sommighe aenden oever der zee sonder eenich gheweer spaceerden / oock een groot deel op dat lant nae hout ende op de voederinghe ghetoghen waren / de selve als sy over al verstropt liepen / greepse aen Menippus onversiens ende haestelick / sloechse ende vincker by vijftich levendich / sommige / maer weynich / quamen inde vlucht van daer / onder den welcken was Mictilo, die wert in een cleyn last scheepken op ghenomen.

Mictil.

Delium.

Asyla.

Uytstant der stadt Chalcis ghesonden.

Dese geschiedenisse als hy Quinti oende den Romeynen (om deser schade willen haerder crijchs knechten) verdrietelick was / alsoo wert hy oock aengesien dat hy wat toe leyde den rechten / daer mede de Romeynen goet recht hadden teghen den Coninck Antiochum te oorloghen. Daer na tooch Antiochus met zijn heyr totter stadt Aulis / ẽ doe hy noch eens sommighe Legaten vanden zijnen / ẽ sommige vandẽ Etoliers tot Nigropont seynde / die met haer tracteren ende spreken souden / alst te voren geschiet was / nochtans met groote dreyghementen / ende de twee burghers inder stadt principalick Mictilo ende Xenocles hen daer teghen stelden / nochtans om niet ende te vergheefs / soo vercreech ende behielt Antiochus, datmen hem de poorten open dede.

Antiochus coemt binnen Chalcis.

Die vã de Roomsche partie warẽ / togẽ voor de toecoemste des Coninex wter stadt vã daer. Die van Achaia ende des Coninex Eumenis crijchsknechten hielden inne de stadt Salganeam / ende de Romeynen die daer lagen in dat casteel op de vloet / dat selve te bewaren / begosten het selve eynde te bevestigen ende sterck te maken. Doe begoste Menippus de stadt Salganea / ende de Coninck Antiochus dat casteel op de vloet te beleghereen ende te bestormen. Die van Achaia ende de dienaers des Coninex Eumenis, ten eersten als sy met den vyanden overdragen haddẽ / dat sy vry ende sonder eenighe cost daer van gelaten werden / teghen sy af vande bewaringe: Maer de Romeynen weerden vele crachtelicker de vloet / Euryppum ghenoemt / ende doe sy nu te water ẽ te lande beleghen waren / ende sagen datmen gheschut / als blyden ende andere ghereetschap toe voerde / en mochten sy dat belech niet verdraghen.

Salganea ghewonnen.

T'slot van Euryppus gewonnen.

Doe nu de Coninck Antiochus gewonnen ende inne hadde de stadt Nigropont / die een Hooftstadt was in dat Insel Euboea / gaven haer alle andere steden in dat Insel gheleghen onder dẽ Coninc Antiochum, hy meynde oock / dat hy het oorloge van eenen grooten aenvanc aenghehe ven ende begonnen hadde / om dat so vele groote Inselen / ende so vele bequame ende gheleghen steden in zijnder macht waren ghecomen.

Wat inden Roomschen Raet vanden oorloghe teghen den machtigen Coninc *Antiochum* aen te vanghen besloten is gheweest.

TE voren ende eer de Raetsheeren tracteerden hoe haer lant door haer Hooftluyden gheregeert ende besorcht werde / hebben sy bevolen de nieuwe ghecoren Burgemeesters Lucio Cornelio Scipioni, ende Marco Attilio Glabrio, nae dat sy in dat Burghemeesters officie ghetreden waren / om Godlicke officien te volbringen met eenen grooten offer / ende in alle kercken diemen plach dat meeste deel des jaers te vercieren / ende den Goden daer inne te eeren / oock den selven Goden te bidden / alsulcks dat de Raedt vanden nieuwen oorloghe in zijnen sin hadde / dat dat selve den Raedt ende den Roomschen volcke wel ende gheluckelick bequame. Alle de selve officien ende offeren zijn vrolick ende schijnbaerlick gheweest / ende de Goden zijn metten eersten offer der Romeynẽ versoent geweest / ende haer bede verhoort / so hebben oock

Offeranden ẽ Godsdiensten volbrocht.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

> Int jaer der stadt 563.

de Waersegghers/ Aruspices ghenoemt/ alsoo gheantwoort: Hoe de plaetsen ende eynden des Roomschen volcx indē selven oorloge vermeerdert/ ende een victorie ende triumphe tegē haer vyanden in desen oorloghe bewesen wert.

> Den crijchteghen Antiochus den volcke voorghehouden ende ghesloten.

Doe dese dinghen den Raet ghebootschapt waren / ende daer door haer sinnen ende moet verlost van alder sorghen/ so hebben de Vaders gheboden den Burghemeesters een vraghe te doene totten volcke / oft sy wouden ende bevallen een oorloghe aen te nemen met Antiocho den Coninck van Syria ende zijne hulpers/ eñ wanneer dat volck inden oorloghe verwillicht was / beliefdet dan beyde den Burgemeesters/ dat sy dan de selve sake gantsch dē Raet wederom voor hielden. De vraghe vanden oorloghe droech voor Publius Cornelius Scipio, ende wert vanden gantschen Roomschen volcke in een oorloghe teghen den Coninck Antiochum te voeren verwillicht.

Hoe de Romeynen (nae dat sy besloten hadden een oorloge te voeren tegen den Coninck *Antiochum* van Syria) haer heyr ordineerden, ende de landen te regeeren wt deylden.

> Lotinghe om de Lātvoochdien/ met bestellinge van crijchsvolck.

Daer nae besloot den Raedt dat de Burghemeesters souden loten om de landen Italien ende Griecken / ende wien te beschermen ende te regeeren vallen soude Grieckenlant / dat de selve name dat heyr boven dat ghetal der crijchsknechten die de voorleden Burgemeester Lucius Quintius in dat lant van Griecken te trecken wt bevel ende macht des Raets wter stadt van Rome beschreven/ende den gesellen ende bontghenooten te seynden gheboden / welcke heyr Marcus Bebius de Hooftmā in dat jaer voorleden/wt macht ende bevel des Raets/in Macedonien te schepe ghevoert hadde / daer wert oock den selven Burghemeester toe ghelaten/ dat hy buytē Italien/indient de sake eysschende ware/mochte hulpe begheeren van den ghesellen ende vrienden / nochtans vanden selven niet over de vijf duysent en soude op nemē. Het beliefde oock dē Raet / dat de voor Burgemeester Lucius Quintius voor eenen stadthouder totten selven oorloghe gheseynt wert.

De ander Burghemeester die door de lotinghe te deele viel Italien/ wert bevolen een oorloghe te voeren teghen de Boyers/ ende totten selven te nemen een heyr welcke hy wilde wtē tween / die de voor Burghemeester heeft ghehadt/ende dat ander tot Rome seynden/om dat de selve als stadt soudeniers bereyt waren te trecken waer henē dat hem den Raet bescheyde. Doe dese dinghen also inden Raet geordineert waren / wat een yegelick Burgemeester tot zijnen lande hebbē soude/ eerst beliefdet den Raet/ dat sy loteden/ ende Grieckenlant is Atilio den Burghemeester/ Italien Cornelio te lote ghevallen.

> Ghemeynen biddach oft bedevaert/ eñ ghelofte.

Daer na heeft de Raet gheordineert (daerom dat totter selver tijt dat Roomsche volc gheheeten ende bekent hadden een oorloghe aen te vanghen metten Coninck Antiocho, ende den ghenen die onder zijn gebot ende rycke waren) dat de Burgemeesters gheboden een ghemeyne bedevaert om des selven oorloochs wille / eñ dat Marcus Attilius de Burghemeester den oversten God Iovi beloofde sommighe spelen te maken/eñ giften ende gheschencken te geven in alle kercken. De selve belofte is geschiet vanden Burgemeester (voor hem gaende Publius Licinius de overste Bisschop om der aendachtichepts wille) met aldusdanighen woorden/ ist sake dattet oorloghe die dat Roomsche volck aen te vanghen belooft heeft / metten Coninck van Syrien Antiocho volbrocht eñ gheeyndet wert/na wille ende meyninghe des Raets ende des Roomschen volcx / so sal u Iupiter, dat Roomsche volck thien daghen aen malcanderē groote ende costelicke spelen ende gaven gheven in alle kercken vander somme ghelts die den Raet daer toe ordineren sal/ eñ welcke officier de spelen speelt / wanneer oft waer hyse maeckt/de selve sullen recht ghemaeckt/ende de ghiften recht ghegheven zijn. Na desen is van beyde den Burghemeesters een ghemeyne bedevaert ende processie twee daghen te houden gheboden.

> De vorme des ghelofte.

> Dei regeeringhen vande Lantvoochden/ ende het crijchsvolck.

Als de Burghemeesters ghelotet hadden om haer landen / terstont daer na hebben oock de andere Hooftluyden ende Schouthept Pretores ghenoemt/om haer landen ghelotet / ende Marco Iunio Bruto is te regeeren ende recht te spreken te deele gevallen de stadt van Rome: Aulo Cornelio Mamule dat lant Brutium: Marco Emilio Lepido dat Insel vā Sicilien: Lucio Oppio Salinatori dat Insel van Sardinien : Caio Livio Salinatori de regeeringhe der schepen : Lucio Emilio Paulo dat wterste Spaengien: Desen Hooftluyden werden aldus een yeghelick zijn heyr geordineert: Aulo Cornelio de nieuwe voetknechten / die int voorleden jaer vanden ouden Burghemeester Lucio Quintio beschreven ende ghecoren waren/ wt bevel des Raets metten selven te beschermē eñ te bewaren alle dat lant dat by ende tusschē de steden Brundusium ende Tarentum gheleghen is: Lucio Emilio Paulo in dat wterste van Spaengien/ was gheordineert / dat hy binnen dat heyr dat hy vanden Hooftmā Marco Fulvio ontfanghen soude/ met hē voerde drie duysent voetknechten ende drie hondert reysigers/ nochtans in deser manieren/dat de twee deelen souden zijn vanden ghesellen des Latijnschen naems / eñ het derdendeel Roomsche burgers. Ende also vele hulpe drie duysent voetknechtē ende drie hondert reysighers worden ghesendt in dat naeste Spaengien / totten Hooftman Gaio Flaminio, die zijn officie dat selve jaer verlengt was: Marco Emilio Lepido wert bevolen / dat hy ontfanghen soude dat lant ende heyr van Lucio Valerio den Hooftmā/ in welcke plaetse hy soude trecken/ eñ so beval de Raet dat hy by hem int lant den selven Lucium Valerium soude behouden/ als eē mede Hooftmā/ ende dat lant wert also ghedeelt/dat een deel hē strecte vander stadt Agrigento totten gheberchte der zee Pachinum genoemt/ dat andere deel vā Pachino totter stadt Tyndareum / also dat de Hooftman Lucius Valerius met twintich langhe schepen bewaerde de rivier des Insels aen der zee gheleghen.

> Thiende van alle vruchten inghestelt in Sicilien ende Sardinien.

Den selven Marco Emilio wert oock bevolen/dat hy soude eysschen ende in nemen twee thienden van alle vruchten die in dat Insel gewassen warē / ende bestelde dat de selve gedra-

ghen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ghen aender zee/eñ ghevoert worden in Grieckenlant. Desgelijcx wert oock geboden Lucio Oppio den Hooftman/ dat hy noch een thiende soude eysschen in dat Insel Sardinien/ende het beliefde den Raet/dat de selve vruchten niet in Griecken/maer tot Rome gevoert worden.

Caius Livius wordt met dertich schepen gesonden in Griecken-lant.

Caius Livius die dat lot de schepen te regeeren ghegeven was / werdt bevolen met dertich bereyde schepen in Griecken over te varen / soo haest hy mochte / ende de schepen van Attilio nemen: de oude schepen die inde bewaringhe der schippers waren te verbeteren ende te wapenen: Marco Iunio dē Hooftman eñ Schouthept der stadt van Rome / wert desen last ende bootschap bevolen / dat hy inde selve schepen soudeniers ende schipghesellen soude kiesen eñ wtlesen/ die eygen gheweest/ eñ vry gemaeckt waren/diemen Libertinos noemt.

Hoe de Romeynen haer Legaten seynden in Aphricam, om coren ende victalie te vercrijgen, om dat haer heyr dat sy in Griecken ghesеynt hadden, geen gebreck hebben en soude, ende bereyden hen neerstelick totten oorloghe.

Vruchten eñ coren in Africa opghenomen.

Dese Legaten zijnder ghesеynt in Aphricam tot die van Cartago / ende in Numidien totten Coninck Masinissa, om coren ende victalie te begheeren ende te vercrijghen/ dwelcke worde in Griecken ghesеynt / voor welcke vruchten dat Roomsche volck ghelt gaf eñ betaelde: de stadt van Rome is so sorchvuldich ende neerstich gheweest op de bereydinge des selven oorlochs/soo dat de Burghemeester Cornelius Scipio ghe boot/soo wie vanden Raet ware/oft dient gheoorlooft ware oft betaemde eenige meyninghe inden Raet te seggen / ofte die officiers waren/ dat haerder geene voorder wter stadt van Rome en trocke / dan van daer hy op den selven dach wederom comen mochte/ datter oock geen vijf Raetsheeren tot eender tijt wt Rome zijn en souden.

Den Raetsheeren wordt belast dat sy hun sullen houden ontrent Rome.

Twist om de Schipluden.

Inde haestighe bereydinghe eñ toerustinghe der schepen hielt een weynich tegen/ de tweedracht die daer gheviel met den inwoonders der steden aender zee ghelegen / ende beletteden den Hooftman Caium Livium, want doen sy bedwongen waren inde schepen te bereyden/ soo appelleerden sy voor de Wijckmeesters vanden welcken sy totten Senaet ghewesen worden. Den Raet met eendrachtigen wille alder Raetsheeren bekenden recht te zijne/ dat de selve inwoonders der steden gheen vryhept en hadden/ te weten inde toebereydinghe der schepen / de steden die metten Hooftman van Rome Marco Iunio Bruto om de vryhept ghedingt ofte ghetwist hebben / zijn gheweest / Sena / Fregena / Castrum novum/ Pyrgi/Aucyum/ Terracyna/ Minturne/ende Simuesse.

De Coninck Antiochus wort verclaert vyant vande Romeynen.

Daer nae heeft de Burghemeester Marcus Attilius wt ordinantie des raets de ghemeynte door de Herauten/ Feciales ghenoemt/ ghevraecht/oft het oorloge den Coninck Antiocho selve vercondicht soude worden/ oft dat het genoech ware tot de hulpers des Conincx te vercondighen / oft dat sy oock gheboden die van Etolien bysonder te ontseggen / ende oft niet eerst van noode en ware dat gheselschap ende vrientschap de Etoliers af te segghen / eer datmense ontsegghen soude. Daer op hebben de Herauten gheantwoort / sy hebben hier voortijts doemen van des Conincx Philippi aengaende raet ghevraecht heeft/alle dese dinghen bekent ende besloten/ daer en light niet aen/oft het oorloge den Coninck in zijn eygen persoone oft zijn hulpers vercondicht worde / de vrientschappe dier van Etolien wert ghenoech gheacht/afghebootschapt te zijne/ om dat sy tegen de Legaten/die dicwils dat antwoort het goet wederom te gheven begheert hadden / niet behoorlicx gheacht en hebben dat selve wederom te gheven/oft daer voor ghenoech te doene. Die van Etolien hebben vrywillich hen selven weder seyt / doen sy in ghenomen hebben de stadt van Demetriade/ende doen sy ghetoghen waren tot Nigropont de stadt Chalcidem aldaer te lande ende ter zee aen te vechten / ende den Coninck Antiochum wt Asia in Europam ontboden ende gebrocht den Romeynen te bestrijden.

Marcus Attilius Glabrio Burghemeester/ ghebiet zijn crijchsvolck op te trecken/ ende trecket wt Rome.

Doen nu alle dingen ghenoech totten oorloge bereyt waren/heeft de Burgemeester Marcus Attilius laten wtroepē/ dat de voetknechten die de voor-Burgemeester Lucius Quintius wter stadt Rome beschreven hadde/ eñ den gesellē des Latijnschen naems gebodē te seynden/die met hem in zijn lant van Grieckē trecken souden/oock de Vaendragers eñ de Hooftluyden des eersten ende derden Legioens/dat sy alle den vijfthiensten dach van Mey / inder stadt Brundusium te samen souden comen/ eñ hy selve is den derden dach Mey in zijn ridderlick cleet wter stadt van Rome ghereden/ inde selve daghen toghen oock de andere Hooftluyden in haer lant dat selve te bewaren.

Hoe sommighe Legaten tot Rome ghesеynt werden, die den Romeynen groote hulpe totten oorloghe toe seyden, ende hen Conincklicke ghiften brochten.

De gesanten vande Coninghen Philips van Macedonien/ ende Pthololmeus van Egypten comen binnen Rome.

Op de selve tijdt zijn van twee Coningen Philippo van Macedonien/ende Ptholomeo Coninck van Egypten Legaten tot Rome ghecomen / die beloofden groote hulpe totten oorloghe / ghelt ende coren / ende so brocht des Conincx Ptholomei Legaet een Conincklick geschenck/duysent pont gouts / ende twintich duysent pont silvers/daer van en wert niet ghenomen. Ende de Romeynen seyden den Coninghen grooten danck / ende doen een yeghelick Coninck door zijn Legaten beloofde met alder macht in dat lant van Etolien te comen/ den Romeynen by te staen/is dat selve den Coninck Ptholomeo na ghelaten: Des Conincx Philippi Legaet is gheantwoort/ hy dede den Raet eñ den Roomschen volcke aengenaem/indien hy haren Burghemeester Attilio behulpelick zijn/eñ bystaen wilde.

De gesanten van Cartago eñ van Masinissæ Coninc van Numidie in Africa comen binnen Rome.

Daer zijn oock Legaten ghecomen van die van Cartago/ende den Coninck Masinissa, die van Cartago beloofden/ sy wilden seynden in Griechen-landt het Roomsche heyr / duysent mudden weyts/vijf mael hondert duysent mudden garsten/ eñ half so vele tot Rome voeren. Sy begeerden oock dat de Romeynen dese ghifte van hen namen / sy wilden op hare costen de schepen daer toe bestellen / oock de

 sonune

Int jaer vander stadt 563

sormme ghelts/ die sy in vele termijnen eñ jaren den Romeynen cijnsbaer schuldich waren/ wilden sy nu gantsch ghereet betalen.

Den Legaet des Coninck Masinisse hielt voor/ hoe de Coninck Masinissa vijf werf hondert duysent mudden weyts/ driemael hondert duysent mudden garsten tot dat heyr in Griecken: tot Rome driemael hondert duysent mudden weyts/ tweewerf hondert eñ vijftich duysent mudden garsten: den Burghemeester Atilio vijf hondert reysigher paerden/ twintich Elephanten seynden soude. Als vanden rozen werdt beyde den Legaten gheantwoort/ dat Roomsche volck wildent ontfanghen ende gebruycken/ indien sy dat ghelt daer voor nemen wilden: Die van Cartago werdt bevolen/ dat sy niet voorder schepen en bestelden/ dan sy wt dat verbont belooft ende ghehouden waren/ eñ gheantwoort/ de Romeynen en wilden gheen ghelt voor haer jaren ende termijnen ontfanghen oft nemen.

Hoe de Coninck *Antiochus* doen hy zijn winter legere inde stadt Chalcide hadde, seer arbeyde dat eenige steden eñ landen haer tot hem, ende teghen den Romeynen opstaen wilden.

Coninck Antiochus schicket gesanten aen de steden van Grieckẽlant.

TEr wijle dese dinghen te Rome gheschieden/ om dat de Coninck Antiochus inde stadt van Nigropont den winter tijdt niet rusten en soude/ vertreech hy door zijn Legaten eenighe landen eñ steden/ de selve hem gunstich te maecken/ ende vanden Romeynen af te vallen/ sommige landen die vielen met vrijen wille door den ghemeynen Raet tot hem/ als die van Eppro/ van Eide/ ende Peloponnesis/ ende soo begheerden de Elei hulpe ende bystant van hem teghen die van Achaia/ want sy vermoeden ende sorchden die van Achaia souden haer stadt eerst overvallen/ indien het oorloge den Coninck Antiocho niet nae haren wille vercondicht en ware. Den selven werden gheseynt vanden Coninck duysent te voete metten Hooftman Euphane van Candia. De Legaten van Eppro en waren niet gantsch vrymoedich in eenighe van beyde de partijen: maer gebruyckten een dubbel verstant/ want sy wilden des Coninck ghenade ende vrientschappe hebben/ eñ nochtans behoeden/ dat sy den Romeynen niet en vertoornden/ begheerden vanden Coninck dat hyse niet ghechelick inden oorloghe voeren oft trecken en wilde/ die alsoo laghen teghen Italien over/ dat sy voor dat gantsche Griecxsche lant de sorghe ende perijckel souden moeten lijden/ eñ den eersten aenloop der Romeynen souden moeten verdraghen: maer indien hy met zijn hoopen te lande ende te water dat Conincrijcke Eppro beschermen mochte/ soo souden hem alle die van Eppro in haer steden ende habens begheerlick inne laten/ ende indien hem dat selve niet mogelick en ware/ baden sy hem vriendelick ende met grooter ernste/ dat hyse als de bloote ende onghewapende den Roomschen volcke te verdestruerẽ niet geven en wilde. Wt dese bootschappe des Legaets was ghenoech te verstaen/ dat die van Eppro overdochten/ indien hem de Coninck (dwelcke sy meer gheloofden) des lants Eppro oversloeghe/ so ware haer vrientschap eñ ghesélschap metten Roomschen heyre gantsch ende onghescheut/ ende hadden nochtans ghenade ghenoech by den Coninck vercreghen/ dat sy hem/ indien hy ghecomen ware/ aenghenomen wouden hebben/ desgelijcx indien de Coninck quame/ ware haer noch een hopinghe/ ghenade vanden Romeynen te vercrijgen/ om dat sy onbewaert van eenighe hulpe der Romeynen des Coninck teghenwoordighe macht onder gheleghen ende gheweken waren. Dese alsoo duystere ende verwarde bootschap der Legaten/ soo de Coninck niet overleyt en hadde wat hy antwoorden soude/ liet hy segghen/ hy wilde zijn Legaten tot die van Eppro seynden/ die met hem van dese dinghen die haer beyden int ghemeyne aen ghinghen/ spreken ende tracteren souden.

De stadt Elis in Peloponneso begeert hulpe vanden Coninck Antiocho.

De gesanten van Eppro nu ter tyt Albanien ghenoemt comẽ by den Coninck Antiochus, begeerẽ op beyde zijden te mogen vrientschap houden.

Daer na tooch hy in dat lant van Beotien/ welcke lant eenighe oorsake in toorns ghestelteniss teghen den Romeynen voorhielt/ die ick oock hier voor vertelt heb/ om den doot Rhacilli, ende het oorloghe dat Quintius tegen de stadt Coneam voorghehouden hadde/ om de dootslaginge der Roomscher voetknechten die daer gheschiet was. Ende doen de principaelste des gantschen lants Beotien aen alle eyndẽ den Coninck teghen liepen ende hem ontfinghen/ quam inde stadt Thebe/ daer inne inder waerheyt nu een lange tijt goet regiment ende ordinantie int ghemeyne ende sonderlinge statuyten gheweest/ ende nu seer afgenomen ende vergaen waren/ oock vele die van Beotien in dien staet waren/ die niet volstandich en mochten zijn sonder eenighe veranderinge des regiments. Eñ hoe wel de Coninc door zijn machtighe daet ende aenloop/ aen de hulpe der Romeynen/ der stadt Elium ende Nigropont geschiet zijnde/ niet een cleyne oft twijfelachtighe aenvanck totten oorloghe ghegheven hadde/ nochtans gebruyckte hy diergelijcke woorden ende stucken by die van Beotien/ die hy inde besprekinghe voor de stadt Nigropont/ daer na opten Lantdach van Achaia door zijn Legaten ghesproken ende gebruyckt hadde. Hy begheerde dat een vrientschappe met hem ghemaeckt/ niet dat een oorloghe den Romeynen vercondicht werde. Die van Beotien hoe wel sy ghenoech vernamen/ wat in des Coninck woorden ende begheerte laghe verborgen/ ende waer sy henen reyckten/ nochtans maecten sy een besluyt voor den Coninck teghen den Romeynen gantsch eñ onder eenen lichten schijn eeniger woorden/ die de oorsake haers besluyts vertelden ende voorhielden.

Coninck Antiochus brengt die van Beotien aen zijn zijde tegen de Romeynen.

Wat de Coninck *Antiochus* opten Lantdach vanden oorloge tegen den Romeynen aen te vanghen ghetracteert ende besloten heeft.

ALs hy dit volc van Beotien aen hem ghebrocht hadde/ tooch hy wederom achterwaerts tot Chalcidem/ eñ seynde van daer brieven/ dat alle de vermaertste van Etolien hen souden vergaderen inder stadt Demetrias/ metten welcken hy hem bedochte ende raedt hielt vander gantscher oorloghe/ ende hy quam selve te schepe in de stadt van Demetrias op den selven Lantdach/

Die van Etolië/ Coninck Aminander, Hannibal comen tot Antiochus op de Lantdach binnen Demetrias.

dach/ ende ontboot inden Raet Aminandrum den Coninck van Athamania/ ende Hannibal van Cartago / die in langhen tijt in gheen vergaderinghe ontboden en was/ ende hielt inden eersten Raet aengaende van die van Thessaliẽ/ ende daer werdt besloten inden ghemeynen Raedt datmen die van Thessalien haren sin ende moet versoecken soude / maer hoe ende in wat manieren dat geschieden soude/ en waren sy niet eendrachtich. Want sommighe meynden / datmen van stonden aen met de saecke voort varen soude/ sommighe seyden het ware nu noch winter/ men souder wt setten tot inde Lenten: de andere/men soude alleene eene Legaet tot hen seynden : ende de sommighe men soude met heyrcracht toe trecken / ende indien sy wederspannich vielen / metter macht ende vreese in haer gheselschap te bedwingen. Doen nu by nae alle haer disputatie op desen artijckel stondt / werdt Hannibal oock zijn meyninghe ghevraecht / die keerde ende brochte den Coninck ende alle de andere van dit voornemen/ in een overdenckinge ende raet des gantschen oorlochs met alsoodanighe woorden:

Raet ghehouden hoe men die van Thessalien soude aenvallen.

Oratio Hannibalis, by de welcke hy radet datmen den Coninck Philips eñ die van Macedonien oock soude brenghe int verbont vanden ghemeynẽ crijch tegen de Romeynen.

Waer ick vander tijdt aen / van dat wy in Griecken-lant ghecomen zijn / altoos in uwen raet ontboden gheweest/ soo hadde ick de selve meyninghe ghesept / doen ghy van Euboien/ Achaia / ende Beotia raet hielt ende tracteerdet/die ick huyden segghen sal/soo ghy van die van Thessalien raet houdet : My dunckt goet te zijne / dat wy voor alle dinghen door eenich middel den Coninck Philippum ende de Macedoniers brochten int geselschap ende verbont van desen oorloge/ want het ghene dat die van Euboea/ Beotia ende Thessalia aengaet/ wie twijfelt/ so sy in haer selvẽ van cleynder machten zijn/ende altijt den ghenen aenhangen ende smeecken die hen aldernaest ende best ghelegen zijn/sy sullen hen oock door de vreese / die sy in alle de vergaderinghe ende Lantdaghen hebben (om ghenade te verwerven) ghebruycken/ ende soo haest sy dat Roomsche heyr in Griecken sien/ hen van ons tot de Roomsche macht (dwelcke sy ghewoone zijn) keeren / het en sal hen oock niet verweten wordẽ/ oft tot een achterdeel brenghen/datse uwe macht o Antioche niet tegen gestaen en hebben/ doen de Romeynen hen so verre ghelegen waren/ghy meucht wel begrijpen / hoe vele dattet beter is/ dat wy aen ons Philippum trecken/dan die van Beotia ende Thessalia/ want indien Philippus een reyse in dat spel coemt/ende hem in dese saecke vermenghet/ en sal hem achterwaerts te wijcken gheen plaetse ghegheven werden. Philippus sal oock alsoodanige macht met hem brengen/die niet alleene toeganck tegen het Roomsche oorloge zijn en sal / maer die laestleden den Romeynen alleene teghen gestaen heeft. Daerom indien Philippus in ons gheselschap comen wil (den haet ende het ongheval zijn verre van dese woorden) hoe can ick twijfelen/ dattet oorloghe op onser zijden niet een gheluckich eynde nemen en sal / soo ick sie / dat de Romeynen vanden ghenen aenghevochten werden / met welcke hulpe sy Philippo wederstaen hebben. Die van Etolien / die Philippum (als de menichte wel weet) verwonnen hebben / sullen met Philippo teghen den Romeynen strijden. De Coninck Aminander ende dat landt van Athamania/die dat beste ghedaen hebben/ nae die van Etolien inden oorloghe teghen Philippum, sullen ons oock bystaen : Philippus in dat oorloghe van Macedonien (doen ghy stille satet) hielt alleene tegen den gantschen last des Roomschen oorlochs. Nu sult ghy twee de aldermachtichste ende grootste Coninghen met alle de macht van Asia ende Europa tegen een eenich volck den Romeynen strijden (daer mede ick uwer beyder macht swijghe) die by tijden onse vaders niet ghelijcken en mochten eenen eenigen Coninck van Epyro/ daer come ten laetsten wt wattet wil/ soo sy u ghelijcken ende teghen ghesét zijn / maer wat oorsaecken geven my een toeverlaet ende troost/ dat Philippus met ons int gheselschap ende verbondt vereenicht mochte worden ? soo is de eerste het ghemeyne profijt / welcke den alderhoochsten bant is van alle gheselschap ende verbont: Ten anderen zijt ghy van Etolien oorsakers / want uwe Legaet hier tegenwoordich Thoas , doen hy verweckte den Coninck Antiochum dat hy in Grieckenlant toghe / plach altijt te seggen/ hoe Philippus grimmende werdt/ eñ nauwelick lijden en mochte/ dat hem vanden Romeynen onder de gestelteniße des paysstatuyten eñ rechten des dienstbaerheyts opghelept waren/ als oft sy hem verwonnen hadden/ eñ ghelijckte met woorden des Coninck Philippi toorne den wilden dieren/die ghebonden eñ gesloten begheerden wt te breken. Indien nu des Coninck Philippi sin ende moet in dier manieren ghestelt is/ laten wy hem wt/ eñ doen hem zijne banden af/om dat hy zijn langhe onthouden toorne tegen onse vyanden mach gebruycken: maer indien onse Legaet Philippum daer toe niet brengen en mach/ so laet ons nochtans daer toe sien / ter wijle wy hem in onse hulpe niet brenghen en moghen/ dat hy oock van onsen vyanden gheen hulpe en mach doen. Seleucus u sone is inder stadt Lysimachia/ indiẽ hy met dat heyr dat hy by hem heeft/ begonste te verwoesten eñ te verdestrueren door Thraciam de naeste palen oft lant van Macedonien/ so soude hy seer lichtelic Philippum af keeren/ dat hy den Romeynen gheen hulpe en dede/ maer zijn eyghen landt beschermde : wat mijn meyninge eñ raet is/ als aengaende vandẽ Coninck Philippo, hebdy nu vernomen / wat ick van dat gantsche oorloge in mijnẽ sin achte eñ meyne / is voor u inden beghin des oorloochs wel kenlick / eñ ware ick doen ter tijt recht van u ghehoort geweest / eñ haddet mijnen raet gevolcht/ so souden de Romeynen niet hooren/ dat wy de stadt Chalcidem in Euboea gheleghen ghewonnen/ ende dat casteel ende slot der vloet des meyrs oft der zee Nigropont ghenoemt/ vercreghen hadden : Maer dat Etruria / eñ de gantsche contreye der Genevoysers eñ Lamparters/ met oorloge verbrant worde/ oock (dat den Romeynen de alder grootste sorghe is) hoe Hannibal inden lande Italien met heyrcracht was / maer nu rade ick u / dat ghy hier tot u ontbiet alle uwe hoopen ende heyr/ te water eñ te lande / eñ dat de lastschepen met victalie den anderen schepen navolghen/ want ghelijck als onser te weynich hier zijn totten last eñ arbeyt des oorlochs/ alsoo zijn wy oock te vele tot dese cleyne victalie die wy hebbẽ/ wanneer ghy alle uwe macht te samen ghebrocht hebt / sult ghy

Oorsaken waerom dat hem Coninck Philips soude mogen begevẽ indẽ crijch tegen de Romeynen.

Hoe mẽ maken soude dat Coninc Philips den Romeynen geen bystant en soude doen.

Hoe men den gheheelẽ crijch sal beleyden/ ende dat Coninck Antiochus soude innemẽ het eylant Corcyra/ eñ de Romeynen aentasten in Italien.

uwe

Int jaer vander stadt 563

uwe schepen deylen / en een deel hebben in dat Insel Corcyra / op de wachte / om dat de Romeynen niet vry ende seker tot haer schepen en sullen moghen/ende een deel sult ghy daer over laten schepen aen de contreyen en plaetsen van Italien / dat teghen over dat Insel Sardinia ende Aphrica leydt / ende ghy te lande trecken met gantscher macht inde contreye Byllinum ghenoemt / ende uwen legher aldaer maecken/ ende den Romeynen eenen waen maecken dat ghy over schepen wilt in Italien / en sult oock over schepen indient de sake eysschende is.

Dese dingen rade ick u als de gene/ die voor andere in saken van oorloge versocht sy / want ick voorwaer met mijnen profijte ende ghelucke/ schade ende ongheval metten Romeynen heb leeren oorloghen / ende wat ick gheraden heb/ dat selve wil ick oock trouwelick ende onverdrietelick helpen volbrengen/ de Goden bevestighen de meyninghe die u voort beste aenghesien wert.

Dit waren by nae de woorden Hannibalis, welcke (die teghenwoordich waren) meer loofden / van metten wercken volbrochten / want van alle zijnen raet en wert niet meer ghedaen/ dan dat de Coninck seynde Pollixenidam zijnen Hooftman in Asiam/ die tot hem ontboot te comen/ de schepen te water/ de hoopen ende het heyr te lande. Daer nae seynde hy zijne Legaten inde stadt Larissam tot eenen Lantdach/ ende vergaderinghe dier van Thessalien/ ende settede die van Etolien en den Coninck Aminander eenen dach / daer door haer heyr te hoope comen soude inde stadt Pheras/ en hy tooch terstont daer henen met zijnen hoopen en heyr. En ter wijle hy verwachte den Coninck Aminander, ende die van Etolien / soo seynde hy Philippum van Megalopoli zijnen Hooftman met twee duysent knechten tot Cynocephalas/ daer hier voortijts met Philippo ende den Romeynen eenen slach gheschiet was/ dat hy op lase alle het ghebeente der ghenen/ die aldaer van Macedonien verslagen waren / hy meynde by avontueren in zijnen sin / hy soude daer door eenen grooten danck/ prijs/ ende gunste teghen die van Macedonien verrijghen/ ende Philippo haren Coninck eenen merckelicken haet en nijt op legghen/ dat hy zijne ridders en knechten alsoo bloot ende onbegraven op de plaetse hadde laten ligghen. Oft by avontueren verweckte hem tot desen raet de overvloedighe verwaentheyt / die van natueren inden Coninghen pleecht te zijne/ want den hoop vande ghebeenten (die wijt verstropt te samen ghelesen werdt) en beweechde die van Macedonien tot gheen gunste/ maer Philippum tot grooten ende merckelicken haet ende nijt/ alsoo dat Philippus die tot deser tijdt toe het gheluck in zijnen Raedt verwacht hadde / wien hy toe vallen woude. Van stonden aen seynde hy eenen Legaet tot Marcum Bebium den Roomschen Hooftman / hoe Antiochus eenen inval doen woude in dat Lant van Thessalia/ daerom dochtet hem goet te zijne / dat hy hem op maeckte / soo wilde hy hem teghen trecken/ daer mede sy raedt hielden wat voor te nemen ware.

Pollixenidas wort in Asie gesonden om schepen ende volc te halen.

Coninck Antiochus schicket gesanten in Thessalie.

Philips van Megalopolis begravet de gebeenten vande ghene die aen Cynocephalos verslagen waren.

Hoe datter vele Heeren ende steden haer Legaten totten Coninck *Antiochum* seynden, om van hem te vernemen wat zijn meyninghe ware. Ende wan de stadt Pheris: ende de stadt Scotussa gaf haer op. De Coninck *Aminander* wan de stadt Maleam.

ALs Antiochus zijn leger by der stadt Pheras hadde / quamen tot hem die van Etolien/ ende Aminander de Coninck van Athamania / ende die vander stadt LarYssa seynden haer Legaten tot hem te vraghen/ om wat sake oft woorden hy die van Thessalien alsoo overtooch/ daer by oock begheerende / dat hy zijn heyr van daer doen/ en de geschiedenissen oft de sake daer zijn Legaten met henluyden wt richten ende voleynden woude: Binnen der selver tijt seynden sy oock vijf hondert wel gheruste knechten tot een bewaringhe inder stadt Pheras / metten Hooftman Hippolocho, en doen des Conincx volck de weghen ende straten alsoo belegen hadden/ dat sy tot Pheras niet comen en mochten/ toghen sy ter zijden af/ ende quamen inde stadt Scotussam. Den Legaet van LarYssa antwoorde de Coninck goedertierlick / hoe hy niet ghetoghen en was in Thessalien/ om dat lant met oorloghe te vernielen: maer haer oude vryheyt ende oude hercomen te beschermen. Ende seynde zijn Legaten inde stadt Pheras/ die desghelijcx aldaer oock vercondichden / den selven wert antwoort gegeven.

Gesante van Larpssa aen den Coninck Antiochus.

Ende die van Pheris seynden Pausaniam haren oversten in Legaetschap tot den Coninc/ ende doen Pausanias hem (als in een ghelijcke sake) de woorden gebruyckte/ die hier voortijts die van Nigropont inden gesprecck by de vloet der zee gebruyckt hadden/ en oock wat stouter metten Coninck in sommighe stucken getracteert hadde / liet de Coninck Pausaniam van hem scheyden met dese antwoorde. Die van Pheris souden hen wel bedencken dat sy niet eenen alsulcken raedt voor hen en namen / dat hen van stonden aen (indien sy niet voorsichtich en waren) wel berouwen mochte. Doen die van Pheris des Conincx meyninghe van Pausania vernamen/ soo en twijfelden sy niet/ sy en souden moeten lijden vander Romeynen weghen/ wat hen dat geluck des oorlochs soude gheven / daerom bereyden sy hen met al haer macht haer stadt te beschermen.

Gesante van den Coninck Antiochus [aen] de stadt Pheris/ en wederom gesanten vander stadt aenden Coninck.

Daer teghen begonst de Coninck te stormen aen alle eynden en aen te loopen de mueren/ want hy wel verstont ende niet en twijfelde/ het ware gheleghen int ghene dat hem ghemoetede oft gheviele voor de eerste stadt die hy beleghde/ oft hy voort aen van gantsch Thessalien ghevreest oft veracht worde / ende leyde aen de ghene die beleghert waren alle vreese ende sorghe die hem moghelick was om doen. Die van Pheris wederstonden den eersten storm ende aenloop seer sterckelick: maer doen daer vele vander mueren die de selve beschudden / verslaghen ende ghewont werden / begonsten sy te slauwen ende tragher te worden/ den selven versterckte wederom de straffinghe ende vermaninghe haerder oversten / te volherden in dat opset / de stadt te beschermen. Alsoo verlieten sy het wterste begrijp ende circkel der stadt mueren / om dat haer hoopen ghemindert waren/ ende weecken in dat binnenste deel der stadt / dat met een cort begrijp

De stadt Pheris wert van den Coninck Antiochus belegert/ sommige weerden hen luden daer na gheven hun op.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

der ruyteren ombevanghen was. Ten laetſten verwanſe nochtans het perijckel eñ de vreeſe/ dat ſy haer den Coninc op gavē/ want ſy vreeſden indien de ſtadt metten ſtorme ende gewelt ghewonnen worde/ dat haer dan alle ghenade vanden Coninck ontrocken ware.

Daer nae en vertoefde de Coninck niet/ terwijle de vreeſe noch voor handen was/ eñ ſeynde vier duyſent ghemonſterde knechten voor de ſtadt Scotuſſam/ daer en geſchiede oock geen vertreck inde overghevinghe/ want die van Scotuſſa ſaghen aen dat verſche exempel dier van Pheris/ die haer ten eerſten hert eñ ſtrenghe teghen ghehouden hadden/ ende nochtans met ſchade eñ ſwaerlick te doene bedwonghen waren. Alſo werdt de ſtadt metten Hooftman Hippolocho eñ de hulpe van Lariſſa over ghegheven / de ſelve werden alle vanden Coninck vry ende onbeſchadicht wech gelaten/ want de Coninck geloofde dat die van Lariſſa door alſodanighe vrientſchap/ hem niet tegenſtaen en ſouden. Doen de Coninck deſe dinghen thien daghen na dat hy voor de ſtadt Pheras ghetogen was/ volbracht hadde/ tooch hy voort met zijn gantſch heyr/ ende nam inne de ſtadt Cranonem/ daer na de twee ſtedē Cyerum eñ Metropolim ende andere caſteelen ende vlecken daer by ghelegghen/ ende doen alle de ſteden der ſelver plaetſen ende contreyen in zijnder macht waren / ſonder de ſteden Atracem eñ Gyrtonem/ nam hy voor hem te trecken voor de ſtadt Lariſſam/ wāt hy meynde die van Lariſſa en ſouden hem niet wederſpannich vallen door de vreeſe der andere ſteden die hy met machte gewonnen/ oft om de weldaet/ die hy haer hulpe inder ſtadt Scotuſſa beweſen hadde/ ofte door een exempel der andere ſtedē die haer aen hem ghegheven hadden. Ende om dat hy haer een vreeſe in brengen ſoude / beval hy dē Elephanten voor de banière te drijven / ende tooch met eenen vierçantighen hoop voor de ſtadt/ om dat de wanckelbare eñ ongheſtadige ſinnen der burghers/ die daer het meeſte deel wanckelden ende onſeker waren/ door de teghenwoordighe vreeſe der vyanden/ ende ſchaemte haerder geſellen/ die henluyden verre ghelegghen ende alſo daer af gantſch verlaten waren. Inden ſelven daghen nam inne den Coninck Aminander met eenen hoop van jonge crijchſknechten van Athamania/ de ſtadt Pelinneum / ende Menippus dē Hooftman tooch met drie duyſent voetknechten alle Etoliers/ ende twee hondert reyſighers in Perhebiam/ ende wan met crachte de ſtadt Malleolam ende Chyrethias / eñ verdeſtrueerde de ackerē eñ het lant van Tripoli/ ende doen hy ende de Coninck Aminander in een corte tijdt deſe dinghen volbrocht hadden/ quamen ſy terſtont wederom tot den Coninck voor de ſtadt Lariſſam/ die daer raet hielt wat hy met die van Lariſſa voort beginnē woude. Daer waren menigerley ſinnen eñ meyningē/ want de ſommige ſeyden/ men ſoude niet langer toeven/ maer met machte de ſtadt aen grijpen aen alle eynden/ met alle ghetuych ende inſtrumenten totten ſtorm dienende / om dat de ſtadt alſoo op een effen velt laghe/ ende aen alle eynden eenen vrijen toeganck hadde. De andere ſeyden/ ſy en dorſten de ſtadt Lariſſam aen haer macht eñ gheweer in gheender manieren der ſtadt Pheris ghelijcken/ ende ſoo waert nu oock winter/ eñ een onbequame tijt om eenigē ſtadt te beleghen. Terwijle de Coninck alſoo in twijfel ſtont/ wat hem te doene ware / quamen onverſiens tot hem ſommighe Legaten vander ſtadt Pharſalo / om den Coninck haer ſtadt over te gheven / daer door des Conincx moet ende herte vaſt wies.

De ſtadt Scotuſſa met Hippolochus ende vijf hondert crijchſknechten van Lariſſa geven hun op den Coninck Antiochus.

Cranon ende meer ander ſtedē in Theſſalien wordē inghenomen vanden Coninck Antiochus.

Coninck Antiochus treckt voor de ſtadt Lariſſa.

Pelinneum/ Mallea ende Chyrethias gewonnen.

Coninck Antiochus beraet hem of men de ſtadt Lariſſa ſal beſtormen.

Pharſalos geeft haer op den Coninck Antiochus.

Daer en tuſſchen quam Marcus Bebius de Roomſche Hooftman totten Coninck Philippum, ende ſeynde wten ghemeynen raet Appium Claudium tot een hulpe eñ bewaringhe inde ſtadt Lariſſam/ die tooch met groote dachreyſen door Macedonien / alſoo langhe tot dat hy op eenē berch quam over de ſtadt Gonnos ghelegghen / de ſelve ſtadt Gonnos leyt dertich mijlen van Lariſſa in enghe berghen / ende eenen inganck eens luſtighen wouts Tempe genoemt / aldaer maeckte Appius Claudius zijn legher/ eñ doen hy den wagenborch wat meerder maeckte / dant tot zijnen ghebruycke noot was/ eñ veel vyers aengeſteken hadde/ maecte hy eenē waen den vyandē/ dwelcke hy begeert hadde/ eñ meynden dattet gantſche Roomſche heyr/ ende de Coninck Philippus daer waren. Doen dat de Coninck ſach/ om dat hy een oorſake vinden ſoude van daer te trecken/ beſchuldichde hy by den zijnen den tijdt des winters/ ende en vertoefde daer maer eenen dach / ende tooch van Lariſſa totter ſtadt Demetriade. Die van Etolien ende van Athamania toghen oock wederom in haer lant.

De Lantvoocht Marcus Bebius eñ Coninc Philips houden raet met malcander/ ende ſenden Appius Claudius om te bewarē de ſtadt Lariſſa.

Appius Claudius (hoe wel hy ſach de ſtadt Lariſſam vanden beleggnhe verloſt/ daer om hy van Marco Bebio wtgeſeynt was) tooch vanden berghe af inde ſtadt Lariſſam / om te verſtercken dat herte ende moet zijnder medegheſellen ende vrienden in toecomender tijt / daerom een tweevoudighe vreucht in der ſtadt Lariſſa was/ doen ſy ſagen dat de vyanden wten lande ghetogen / ende de Roomſche hulpe inde ſtadt ghecomen was.

Appius Claudius gheeft moet die van Lariſſa.

Hoe dat de Coninck *Antiochus* int midden vanden oorloghe teghen den Romeynen aenghevanghen, een Ionckvrouwe troude ende coſtelicke bruyloft hielt.

ALs den Coninck Antiochus van Chalcide nae Demetriadem tooch / was hy bevanghen met liefden van eender Jonckvrouwen wter ſelver ſtadt van Chalcide / die was een burgers dochter Neoptolemus ghenoemt / ende doen haer vader den ghenen diet van des Conincx weghen aen hem begheerden/ menichmael afgheſtelt ende gheweyghert / daer nae de Coninck ſelve in perſoone hem ghebeden hadde/ werdt nochtans de ſaecke der bootſchappen ten laetſten vercreghen / ende ten eynde ghebrocht/ hoe wel hy Neoptolemus hem niet gheerne met maechſchap in eenen hoogheren ſtaet ende weſen en verbandt/ ende ſoo hielt daer nae den Coninck Antiochus zijn bruyloft met groote weerſchappen ende maeltijden/ als ofter gheen oorloghe en ware gheweeſt/ ende vergat beyde de dingen die hy op hem ghaladen hadde / dat was dat Roomſche oorloge/ eñ dat Griecckelant vry te makē/ eñ ſo wert de andere tijt des winters (ſo hy de ſorge vā alle dingē aen d'een zijde geſtelt hadde) van hem in wellust (die den wijn na volcht)

Coninck Antiochus hylict binnen Chalcis / eñ ghebruyckt zijn wellust/ gelyc oac doen zijn hoopluyden ende crijchſvolck.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 563.

na volcht) oor meer wt moetheyt dan wt versaetheyt vanden selven/ met slapen verteert eñ wech ghebrocht. De selve wellustichept ombevinck niet alleene den Hoofthuydē des Coninckx die inden winter legher laghen / ende eerst in Beotien/maer oock alle ridders ende knechten/ alsoo dat gheen van hen allen het harnasch / de waecke oft andere ridderlicke wercken en ghebruyckte ende oeffende.

Daerom int beghin vande Lenten als de Coninck ghetogen quam door Phocidem inde stadt Cheroniam / aldaer hy alle zijn heyr van alle plaetsen bescheyden hadde te comē/merckte hy terstont/ dat alle zijn ridders eñ knechten niet met minder wellustichept/ dan hy selve/dē winter door ghebrocht hadden. Daer na beval hy Alexandrum den Hooftman van Acarnanien/eñ Menippum van Macedonien / eñ den Schoutheyt van Etolien / het heyr eñ de hoopen van daer te voeren/ ende als hy inde stadt Delphis den God Appollini een offer gemaect hadde / tooch hy inde stadt Naupactum / ende hielt daer metten oversten van Etolien eenen raet ende Lantdach/ ende gemoetede zijn heyr ende hoopen / die over de zee Maliacum ghenoemt/ getogen quamen opter straten/ die nessens de steden Chalcidem / Nigropont ende by Simachiam tot der stadt Stratum gaen. Daer hadde Mnesilochus de overste vā Acarnania (dien de Coninc hem met groot geschenc gecocht eñ hem gunstich gemaeckt hadde) niet alleene dat gantsche landt Acarnania den Coninck gewillicht eñ geneycht/ maer oock Clytum den Schoutheyt (by dē welckē alle macht was) in zijnder meyninge gebrocht.

Het eerschsvolck vandē Coninck Antiochus wort gevoert nae Straton in Etolien.

Coninck Antiochus hout een lantdach tot Neupactum in Etolien.

Mnesilochus de treffelicste vanden Acarnaniten wort van Coninck Antiochus ommeghecocht.

De selve Mnesilochus doen hy sach dat die van Leucadiē/ als de vermaertste eñ een hooft des lants Acarnania niet lichtelick vanden Romeynen afvallich te makē en waren / versochte hy door practijcke eñ behendichept henluyden daer toe te brenghen.

Mnesilochus soude wel willē de stadt Leucas met list brenghen onder de macht vandē Coninck Antiochus.

Hoe de Coninck *Antiochus* de stadt Medone met verraderije vercreech ende wan.

Ende als Mnesilochus optē Lantdach ende vergaderinghe die van Acarnania voorgehouden hadde/ hoe de deelen des lants Acarnanie (verre vander zee gheleghen) te beschermen waren / ende dat alle de ghene/ die daer gheweer draghen mochten/ inde steden Medonem ende Pyrrheum trecken souden/ op dat de selve vanden Coninc Antiocho, ofte vanden Etoliers niet in genomen en worden/ so warender inde selve vergaderinghe sommighe die daer seyden: Hoe dattet niet profijtelick en ware/ende de saken dienstlick eenen alsulcken oploop te maken/ het ware ghenoech wanneer daer vijf hondert tot een hulpe ende bewaringhe inden selven steden ghesepnt worden. Ende doen Mnesilochus het selve ghetal vanden jonghen knechten te samen ghebrocht hadde/ hy leyder drie hondert tot Medone/ ende twee hondert tot Pyrrheo tot een bewaringhe/ dit dede hy / op dat de selve oock hier nae door ghijsels eñ borghen in des Coninckx macht comen souden.

Inden selven daghen quamen des Coninckx Legaten tot Medonem/ ende doen sy gehoort worden/ ende datmen inde vergaderinghe der burghers raet hielt/ watmen den Coninck antwoorden soude/ warender sommighe van dier meyninghen/ om in dat Roomsche geselschap te blijven / sommighe dat des Coninckx vrientschap niet te versmaden en ware/ ende so wert Clytides des Schoutheyts meyninge/ als voor een middelmatighe antwoort aenghesien ende volbrocht/ dat sy eenen Legaet totten Coninck seynden/ ende van hem begheerden/ dat hy toe laten woude / dat haer die van Medone inde ghemeyne vergaderinghe des lants Acarnanie over een alsulcke groote sake met raet bedencken mochten. Inde selve Legaetschap werdt Mnesilochus ende sommighe zijnder partijen door hen list ende behendichept gheordineert/ de selve als sy door heymelicke bootschap den Coninck lieten weten/ dat hy soude zijn hoopen ende heyr tot hem brenghen ende naerder comen/ brochten sy den tijdt onnuttelick omme/ daerom by nae eer sy wter stadt toghen / was de Coninck inden lande/ ende daer nae terstont voor de poorten / ende ter wijle de andere/ die vander verraderije niet en wistē/ in vreese waren/ ende dat jonghe volck totten harnasch ende wapenen met eenen oploop beriepen/ werdt de Coninck van Mnesilocho ende Clyto inder stadt gelaten/ daer door sommige vanden burghers vrywillich onbedwonghen / sommighe contrarie door vreese bedwonghen totten Coninck quamen/ ende hen op gaven/ welcke als vreesende ende verschrickte luyden / doense de Coninc wederom met zijn goede ende troostelicke woorden tot hen selven ghebrocht hadde/ soo vielen sommighe steden des Lants Acarnanie vanden Romeynen totten Coninck om des goetheyts wille / daer vele van ghesepdt werdt.

Gesantē vanden Coninck Antiochus comen tot Medone in Acarnanien.

De stadt Medone wordt door list ende verraderye vanden Coninck Antiochus ingenomen.

Van Medone tooch de Coninc na Pyrrheū/ daer hy voor henen ghesepnt hadde Mnesilochum, eñ de andere Legaten die der listichept ghebruyckten: Maer doen de bedriechlicke sake tot Medone gheschiet / openbaer ende ontdeckt wert/ende den Pyrrhenses niet verschricter maer voorsichtigher ghemaeckt hadde / soo gaven sy den Coninck een slechte antwoort/ sy en souden gheen nieu ghesellschap oft verbont sonder macht eñ oorlof der Roomscher Hooftluyden aen nemē / sloten daer mede haer poorten/ ende besetteden de mueren met gewapenden. Daerom was op de selve tijt Cneus Octavius wtghesepnt om te versterckẽn dat herte eñ moet dier van Acarnania van Quintio den Roomschē Hooftman/ de selve Cneus doen hy hulpe ende sommighe schepen van Aulo Posthumio (die van Attilio den Roomschen Legaet/ een beschermer van dat Insel Cephalanie ghegheven was) ghenomen hadde / quam hy tot Leucadem inde Hooftstadt Acarnanie/ ende verblijde die van Acarnania met goede hopinghe/ ende seyde: Hoe Marcus Attilius de Burghemeester met sommige Legioenen over zee gecomen/ende dat Roomsche heyr in Thessalia ware. Ende doen dit gheruchte ende den roep den tijt des jaers (die nu te schepen bequame ware) geloovich maecte/ weeck de Coninck van Pyrrheo af/ ende doen hy een bewaringhe tot Medone ende in sommighe andere vlecken Acarnanie ghelept hadde / tooch hy wederom achterwaerts door de steden van Etolien ende Phocidis tot Nigropont.

Ghesanten vanden Coninck Antiochus comē tot Pyrrheum.

Cneus Octavius wort van Titus Quintius gesonden tot Leucas in Acarnanien.

Coninck Antiochus ... up van Pyrrheo eñ ... na Chalcis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Hoe op de selve tijt *Marcus Bebius* de Hooftman, ende *Philippus* den Coninck van Macedonien, beyde op der Roomscher partyen vele steden inne namen.

Marcus Bebius ende Coninck Philippus winnen veel steden in Perrhebien ende Thessalien.

BInnen den selven tijden zijn Marcus Bebius ende Philippus de Coninck / daer nae dat sy inden voorwinter / inder stadt Classeretis te hoop ghecomen waren / ende Appium Claudium te ontsetten / de stadt Larissam van dat belech in Thessalien ghesept hadden / om dattet den tijt niet en was yet te bedrijven / zijn sy wederom in haren winterlegher ghetrocken / ende zijn int begin vander Lenten met een ghemeyn heyr in Thessalien ghetoghen. Doen ter tijt was Antiochus inden lande Acarnania: ende Philippus tooch voor de stadt Maleam in Perrhebia ghelegen / Bebius voor Phacium / die wan hy inden eersten aenloop / ende nam met ghelijcker haesticheyt inne de stadt Phaustum / Achraeam / Cyrethias / Ericium / ende doen hy de selve met een bewaringe besettet hadde / toechde hy hem wederom tot Philippum voor de stadt Maleam / die gaf haer terstont inde toecoemst des Roomschen heyrs op / by avontueren overmidts vreese / dat sy vermant ende den vyanden te cranck waren / oft daerom dat sy een hopinghe hadden ghenade vanden Romeynen / indien sy haer op gaven / te vercrijghen.

Phacium / Pyrinus / Achar. Cyretias / Ericiũ / Maleã ingenomen.

Daer na togen Bebius ende Philippus met vergaderde hoopen ende heyr wederom in te nemen sommighe steden ende vlecken / die die van Athamania met machte gewonnen eñ beset hadden / als Eginum / Hercissium / Cumpisilana / Tadta / Meliboza / Phaleria. Daer nae beleydẽ sy de stadt Pellineũ / daer in Philippus Megalopolitanus met vijf hondert voetknechten voor een bewaringhe ghelept was / ende eer dat sy de stadt bestormden / seynden sy sommige tot Philippum Megalopolitanum die hẽ vermaenden / dat hy den laetsten storm eñ macht niet versoecken eñ bestaen en woude: Den selven antwoorde hy stoutelick ghenoech / hoe hy van dier meyninghe gheweest was / hem inder Romeynen oft dier van Thessalien geloove te gheven / maer in des Coninex Philippi macht eñ hant hẽ te stellen / eñ hem te betrouwẽ / waer hy onbedocht. Doen nu zijn antwoort na met geweit wt te rechten ware / eñ sy inhẽ raet hadden bevonden / hoe oock inde selve tijt Limnea mocht belept worden / so gebeurdet dat Philippus voor de stadt Limnea tooch / ende Bebius voor de stadt Pellineum / de selve te bestormen.

Ander seven steden gewonnen.

Pellineum belegert.

Limnea belegert.

Inde selve daghen quam Marcus Attilius de Burgemeester met thien duysent te voete / twee duysent te paerde / ende twaelf Elephantẽ over zee ghetoghen / die beval drie hondert van zijne bevelsluyden / dat sy dat voetvolck in Thessalien na Larissam seuden leydẽ. Ende hy tooch metten reysich getuych na Limneam tot Philippum den Coninck. Daer wert terstont in zijnder toecoemst sonder eenich vertrec de stadt ende des Coninex bewaringhe met sommighe van Athamania over ghegheven.

De Burghemeester Marcus Acilius Glabrio coẽt voor Limnea ... Coninck Philippus, eñ seynt ... voetvolck na Larissam.

Van Limnea tooch hy voort na Pellineum / daer gaf haer op ten eersten de bewaringe van Athamania / daer na Philippus Megalopolitanus / den selvẽ Philippo als hy van Pellinea af tooch / ghemoetede hem by avontueren Philippus de Coninck van Macedonien / ende beval den zijnẽ / dat sy hem tot eẽ bespot ende verachtinge eenen Coninck groeteden / eñ doen hy by hem quam / sprack hy hem toe / eñ noemde hem zijn broeder inde plaetse zijnder majesteyt niet seer betamelick / want hy terstont daer na ghevoert wert totten Burghemeester / die hem inde ghevanckenisse beval te bewaren / eñ wert niet langhe daer na tot Rome ghevoert gebonden. Den anderen hoop eñ menichte der voetknechten van Athamania ende Antiochi des Coninex / die inde steden die haer inden selven daghen ghegeven hadden / tot een hulpe eñ bewaringhe ghelegen waren / worden alle Philippo den Coninck ghegheven ende toegestelt / dier warender byna drie duysent.

Limnea op gegeven.

Pellineum op gegeven.

Philips vã Megalopolis wort gevanghen ende na Rome gesonden.

Als dese dinghen gheschiet waren / tooch Attilius de Burghemeester na Larissam / om aldaer raet te houden vande handelinge des gãtschen oorloochs / ende soo quamen hem te ghemoete op den wech Legaten van Pieria ende Metropoli / die hem over gaven haer steden. Philippus de Coninck (na dat hy voor andere de ghevanghen van Athamania ghenadelick gehouden hadde) daer mede hy hem door hen dat lant Athamaniam gunstich maecte / doẽ hy een hopinghe vercreech hoe hy Athamaniam winnen eñ in nemẽ mochte / tooch hi met heyrcracht daer henen / ende seynde de ghevanghen al omme in alle steden / de selve hadden by den ghemeynẽ volcke een groot geloove / eñ macht / beroemden ende vertelden de mildicheyt ende heerlicheyt des Coninex / die hy hen bewesen hadde. Aminander de Coninc van Athamania hoe wel zijn teghenwoordighe moghentheyt ende achtbaerheyt sommigen by hem int ghelooẽ ende trouwe te blijven behouden hadde / doẽ hy nochtans sorchde oft hy Philippo over langhe zijnen vyant / eñ den Romeynen (die hẽ nu met rechte / daerom dat hy van hen af ghevallen ware / hatich ende onghewegen waren) over ghelevert mochte worden / weeck hy met huysvrouwe ende kinderen wt dat Coninerijcke / eñ tooch metter woone inde stadt Ambraciam / alsoo quam dat gantsche lant Athamania inde macht Philippi.

De Borghemeester Acilius Glabrio coemt tot Larissa.

Coninc Philippus neemt in het Coninc rycke van Athamanien.

Doen Attilius de Burgemeester sommighe dagen inder stadt Larissa vertoeft hadde / principalick daerom dat hy zijn paerden eñ volck mochte wat laten rusten / die door de vaert der zee / ende daer na door langhe wegen vermoeyt waren / ghelijck als oft hy hadde zijn heyr met een cleyne ruste tot crachte ghebrocht / is hy inde stadt Cranonem ghetogen / als hy daer quã / worden hem over ghegeven de steden Pharsalus / Scotussa ende Phere / oock des Coninex hulpe die daer inne lach. Wt den selven na datse de Burghemeester / oft sy by hẽ blijven wouden / ghevraecht hadde / wordender daer duysent / die dat beliefde / Philippo den Coninck over ghelevert: de andere alle (nae dat hy hen dat gheweer ghenomen hadde) seynde hy wederom totten Coninck inde stadt van Demetriade. Daer na nam hi inne de stadt Perram / eñ andere casteelen ende vlecken daer by ghelegen / eñ tooch voort met zijn heyr aen de contreye der zee Maliacum ghenoemt / eñ doen hy ghenaecte dat gheberchte / daer op de stadt Thaumasti lach / hadden die vã Thamastis haer stadt

De Borgermeester Acilius wint veel steden.

De stadt Thaumastis gewonnen / eñ de borghers die wtgevallẽ warẽ / wordẽ verslaghen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer der stadt 563.

verlaten / ende met alle haer ghewapende burghers de weghen beleyt ende ghestopt / ende de hoochten in ghenomen / ende liepen vanden gheberchte af aen dat Roomsche heyr / totten selven werden eerst sommighe geseynt / die na by quamen / ende met hem sprake hielden / ende van alsulcken wreeden voornemen hen een vreese aen deden.

Doen de Burghemeester sach dat sy niet af staen en wilden / seynde hy een van zijnē Hooftluyden met twee vaenkens neffens omme / ende beleyde hen dē wech totter stadt / eñ hy nam de selve alsoo ledich inne / ende doen den roep te rugghe gehoort wert / hoe de stadt ghewonnen was / gheschiede daer een groot dootslaen van den ghenen die daer in heymelicke laghen waren / doen sy begonsten over al wt haer laghen te vlien. Van Thaumastis quam de Burghemeester tot dat water Sperchium ghenoemt / van daer na Hypata / dien verwoeste hy haer lantschap.

Sperchium.

Tot dier tijt doē dese dingē vanden Roomschen Burghemeester ghedaen waren / hielt hem Antiochus tot Nigropont / doen hy sach dat hy niet in Griecken-lant, dan een lustighe winterlegher inde stadt Nigropont / ende een oneerlicke bruyloft vercreghen en hadde / beschuldichde hy de ydele eñ onnutte toeseggingh die van Etolien ende oock Thoantem: maer Hannibal prees hy niet alleene als een wijs man / maer oock als een propheet eñ waerseggher dier dingen die hem toe quamen / maer daer mede hy zijn dwaeslick voornemen met traecheyt niet gantsch omme en keerde / seynde hy eenen Legaet tot die van Etoliē / dat sy met alder macht hen vergaderdē / ende hem te hulpe quamen / soo leyde hy daer henen vijf hondert te paerde ende thien duysent te voete / die hy vervult hadde / wt den ghenen die nae wt Asia ghecomen waren.

Coninck Antiochus ontbiet hulpe wt Etolien / die hem luttel bycoemt.

Maer doen die van Etolien in een minder ghetal / dan tot anderen tijden te hoope ghecomen waren / eñ alleene de vermaerste met sommige hare dienaers ende knapen daer quamen ende seyden: Hoe sy alle neerstichevt ghedaen hadden / om datter een deel wt haer steden daer henen souden comen / sy hadden oock niet door achtinghe noch vrientschap oft ghebot mogen bedrijven / teghen den genen die hen totter reyse ghewevghert hadden.

Hoe hem de Coninck *Antiochus* overmidts sorghe in een hooge ende enge geberchte Thermophile ghenoemt, legerde, om dat hy vanden Romeynen niet overvallen ende verwonnen en soude worden.

Doen dese dinghen aldus gheschiet waren / legherde hem de Coninck (die aen alle zijden verlaten was vanden zijnen / als wt Asia / ende oock vanden ghesellen oft bontghenooten / die hen niet en hielden dat sy hem toegheseyt hadden) in dat geberchte Thermophile ghenoemt / dat selve gheberchte scheyt Griecken lant int midden / ghelijck als Scarperien / Apenninus ghenoemt / met zijnen rugghe Italien deylet / voor dat selve gheberchte ende hoochte ligghen teghen middernacht de landen / Epyrus / Perrhebia / Magnesia / Thessalia / Phthiote ende de contreye aender zee Maliacum ghenoemt / inde enge tegen middachwaerts / dat meeste deel des lants van Etolien / Acarnania / Locris / Phocis / ende Beotia / daer toe ist aenhangich dat Insel Euboea / te rugghe leyt dat lant van Attica / dat sich met zijn haven verre inder zee streckt / eñ dat lant Peloponnesis. Dat selve geberchte begint aen vander stadt Leucade / ende der zee teghen der Sonnen nederganck / ende streckt hem door Etolien al totter zee die teghen der Sonnen opganck gheleghen is / de selve rouwe ende harde aerde heeft alsulcke hooghe berghen ende steenrootsen / dat niet alleene met grooten arbeyde dat heyr met harnasch gheladen / maer oock die daer bloot ende licht zijn / weghen moghen vinden om daer over te comen. Den laetsten berch teghen der Sonnen opganck / noemen sy Oetam / den alderhoochsten Callidromon / in dat dal dat sich totter zee Maliacum genoemt streckt / ist eenen wech die niet breeder en is dan veertich schreden / eñ daer door en is maer een strate / indien daer gheen wederstant en geschiet / dat heyr ghevoert ende ghelevt mach worden / daerom dat selve eynde vanden sommighe Pyle ghenoemt / dat is alsoo vele in onser spraken / als torens ende poorten / eñ vande sommige Thermophile / daerom dat int enge gheberchte werme wateren zijn / die sy in haer sprake Thermas noemē. De selve plaetse Thermophile ghenoemt / is vermaert ende bekent meer vandē doot der Lacedemoniers / dan vanden strijt / dien sy teghen de Persas gehadt hebben: Maer Antiochus legherde hem inde poorten der selver plaetsen / ende merckende / dat de natuere ende vasticheyt der plaetsen niet ghelijck en was / soo dede hijt over al noch hooger maken / eñ doē hy met eē dobbel gracht ende wal / oock waert de sake eysschende was / met eender mueren / wten steenen ghemaeckt die over al verstropt laghen / aen alle plaetsen stercker ghemaeckt ende bewaert hadde / alsoo dat hy ghenoech betroude / dat het Roomsche heyr daer henen geenē aenloop oft gewelt doen en mochte / eñ doen seynde hy die van Etolien / dier vier duysent te hoope ghecomen waren / eensdeels tot een bewaringe na Heracleam / om de selve stadt die voor dat gheberchte leyt / te bewaren: ende het ander deel tot Hypatam / wāt hy gheen twijfel en hadde / de Roomsche Burghemeester soude Heracleam beleghren / oock was hem vanden sommigen te kennen ghegeven / hoe dat gantsche lant om Hypata vanden Romeynen verdestrueert wert.

Coninck Antiochus treckt met zijn crijchsvolck aen t geberchte Thermopile ghenoemt.

Oeta / Callidromon.

Pyle.

Coninck Antiochus neemt in de eng... van Thermophile.

De Roomsche Burgemeester doen hy eerst dat lant rontsomme Hypata / daer nae om Heraclea verdestrueert hadde / so aen beyde plaetsen de bewaringhe van die van Etolien te vergheefs daer gheweest waren / legherde hy zijn heyr inde nauwicheyt des gheberchts by dat werme water / tegē Antiochum den Coninck: maer beyde de boven ghenoemde bewaringen van Etolien behielden ende verborgen haer in de stadt Heraclea: Antiochus de Coninck / eer hy de vyanden sach / soo docht hem dat hy alle dingen ghenoech bewaert / beset / ende doorsien hadde / maer daer na quā hem een groote vreese inne / dat de Romeynen souden sommighe weghen oft paden by avontueren over de hooghe steenrootsen ende bergen vinden / ende hem alsoo overvallen / want het een ghemeyne fame

was /

was / hoe viergelijcken oock in voorleden jaren de Lacedemoniers van die van Persen / ende laetstleden Philippus de Coninck vanden Romeynen overvallen was ghewcest. Daerom seynde hy eenen Legaet tot Heracleam/aen die van Etolien om hen te biddẽ / dat sy hem doch ten minsten in desen oorloghe wilden behulpelick zijn / eñ in nemẽ de hoochte des geberchts Thermopyle/eñ bewaren dat de Romeynen aen gheen eynde over comen en mochten.

Antiochus begeert aen die van Etolien dat sy de weghen vanden gheberchte Thermopyle souden in nemen.

Als dese boorschap ghehoort wert / verhief daer een tweedracht onder die vã Etolien/ wãt een deel gaven den raet / het soude profijtelick ende goet zijn het ghebot des Coninex gehoorsaem te zijne. De andere rieden/datmen soude inder stadt Heraclea blijven / ende des gheluex beyder partyen verwachten / op dat indien de Coninck vanden Roomschen Burghemeester verwonnen worde/dat sy haer hoopen onghescheyden ende bereyt hadden / metten welcken sy hulpe doen mochten haren steden aldernaest gheleghen/ waert dan sake/dat de Coninck te boven quame/dat sy dan den verstroydẽ hoop der Romeynen inde vlucht vervolghen mochten/beyde de partien der Etoliers en blevẽ niet alleene in haer voorghenomẽ meyninge / maer volchden oock den selven raet.

Also blevender twee duysent inder stadt Heraclea ligghende / ende de andere twee duysent deylden haer in drie hoopen / ende namen inne drie de alderhoochste heuvelen des selven gheberchts/ als Callidromium / Rhodoncion/ ende Tichiunta. Doen de Roomsche Burghemeester sach / dat de hoochten des gheberchts vanden Etoliers in ghenomen waren / seynde hy twee van zijne Legaten ende Raet / Marcum Portium Cathonem, ende Lucium Valerium Flaccum , die hier voortijts oock Burghemeesters geweest waren / met twee duysent wtgelesen knechten/ dat sy souden in nemen de selvẽ sterckten ende bolwercken der Etoliers / ende ordineerde Flaccum op de hoochte Rhedoncion ende Tichiunta/ Cathonem aen dat eyne de Callidromium genoemt/ ende eer hy met zijne hoopen de vyanden genaecte / beriep hy zijne ridders ende knechten te samen/ende sprac se aen met dese woorden:

De hoochten vã tgeberchte Thermopyle / te wetẽ Callidromus / Rhodontia / ẽ Tichiunis hadden Etolianen inghenomen.

Ic sie het meeste deel vele Ridders eñ knechten onder u van alle staten / die hier voortijts in desen lande onder de Hooftmanschap Titi Quintij gereyst hebben / voorwaer inden Macedonischen oorloghe tegen den Coninck Philippum gheoeffent/ soo was dat gheberchte by dat water Aoum ghenoemt / veel onwinnelicker dan dese/ want hier zijn poorten/ ende daer is eenen natuerlicken wech tusschen twee wateren besloten. Doen der tijt was der vyanden heyr in veel vaster ende beter bewaerde plaetse gheleghert/dat selve heyr was oock grooter inden ghetale/ ende beter/ ende versochter knechten / want daer waren Macedoniers / Thraces ende Illyrici / dat alle subtijle ende cloecke luyden zijn. Hier in onser vyanden heyr / zijn Sirij/Asiatici ende Griecken / dat alderlichtste ende onachtbaerste gheslachte der menschen/ ende die tot dienstbaerheyt geboren zijn. Daer is ghewcest de alderstrijtbaerste Coninck Philippus , die van zijnder jonckheyt op hem gheoeffent heeft in oorloghen/ die hy met zijnen na by ghelegen van Thracia/ Illyria ende anders naghebueren ghehadt heeft. Hier is de Coninc Antiochus, die (op dat ick aldus alle zijn ander leven ende wesen swijghe) nae dat hy wt Asia in Europam ghetoghen is teghen den Romeynen te oorloghen met merckelijcx de gantsche tijt zijns winter leghers en heeft bedreven/dan dat hy wt liefden weghen wten gestachte eens ghemeynen burghers / onder den ghemeynen volcke niet hooch gheacht / een huysvrouwe ghenomen heeft/ ende daer nae als een nieuwe bruydegom die metter bruyloft eñ avont maeltyden ghemest / alsoo totten strijde voort ghegaen is. Alle zijn hoochste macht ende hopinghe is in die van Etolien gheweest / int alder ydelste ende ondanckbaerste volck datmẽ vinden mach/ also ghy eerst wel versocht hebt/ ende nu Antiochus oock versoect/want sy en zijn niet met hoopen tot hem ghecomẽ/ niemant en heeftse oock in dat heyr moghen behouden/ende zijn onder hen selven tweedrachtich / ende nae dat sy vanden Coninck beghcert hebben/ dat hy hen de stedẽ Hypatam ende Heracleam om te beschermen gave/ en hebben sy dier geene beschermt/ ende soo isser een deel ghevloden inde hoochte des geberchts / een deel heeft hem inder stadt Heraclea verborghen ende toe ghesloten. De Coninck Antiochus heeft oock selve bekent / hoe dat hy niet alleene soo stout en dorste zijn / dat hy metten Romeynen in effenen velde den strijt stout ghenoech was aen te nemen / maer oock zijn heyr niet in dat open velt legeren / hy heeft oock alle de landen onbewaert voor hen laten ligghen/ vanden welcken hy hem beroemt / dat hyse ons den Romeynen eñ Philippo den Coninck af ghewonnen heeft/ ende heeft hem met zijn heyr tusschen de steenclippen verborghen / oock niet voor den ingane des gheberchts gheleghert / soo de Lacedemoniers hier voortijts (alsomen seyt) gedaen hebben / maer gheheel int binnenste des geberchts zijn heyr op gheslaghen / wat onderscheyt is daer onder / dan te bewijsen zijn sorghe / oft wat ist minder / dat hy hem met eender stadt mueren besloten heeft/ende laet hem beleggen. Maer Antiochum den Coninck en sullen niet beschermen de enghe gheberchten / oock den Etoliers niet de hooghe berghen die sy in ghenomen hebben. Want het eerste aen alle zyden ghenoech voorsien is / datter niet teghen u ins slaen ende strijt zijn en sal/dan alleene de vyanden/ ghy sult u in uwen sin ende moet dat voor setten / dat ghy niet alleene strijden en sult om de vryheyt des lants van Griecken / hoe wel dattet ooc een eerliche tijtele ende name ware/ Grieckenlant nu vry te maken vandẽ overlast dier van Etolien ende van Antiocho , dat hier te voren oock verlost is vanden Coninck Philippo. Het en sal u luyden niet alleene te deele en te loone wordẽ/ wat daer nu in des Coninex heyr ende legher is / maer ooc alle dat getuych ende ghereetschap / datmen daghelijcx vander stadt Epheso verwachtet / dat sal u tot eender buyte vallen / ghy sult oock daer door openen ende op sluyten den Roomschen macht de landen Asiam/Syriam eñ alle de rijcste Coninckrijcken die totten opganck der Sonnẽ gelegen zijn. Wat sal hier na daer aen gebrekẽ oft faelgeeren/dat wy niet onse aenstoot ende eynden/ vã dat Insel Gades al totter Rooder zee/eynden eñ beslupẽ met de groote zee/dat met zijnẽ

Oratio M. Atilij Cos. tot zijn crijchsvolck.

omme-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 563

ommeganck eñ begrijp de gãtsche werelt eyndet/ eñ dat oock niet alle menschelicke geslachten (aldernaest na den Goden) den Roomschen name sullen eeren ende weerdicheyt doen? bereyt ende schickt uwen moet in dier manieren dat sy alsulcken grooten belooninghe weerdich zijn/ eñ op dat wy morghen met hulpe der Goden met onse vyanden strijden moghen.

De Borgermeester Acilius maeckt zyn slachordenen teghen den Coninck Antiochus.

Doen de knechten wt dese vergaderinge gescheyden waren/ eer dat sy hen spijs den/ bereyden sy haer gheschut ende geweer totten strijt. Des morghens so haest den dach op ginck/ soo liet de Burgemeester opsteken een teecken des toecomenden strijts / ende ordineerde de spitse enge te hoope/ na de gheleghentheyt eñ natuere des gheberchts. Doen Antiochus de Coninck der vyanden heyr ende banieren sach/ tooch hy oock met zijn hoopen voor den waghenborch/

De slachordenen vanden Coninck Antiochus.

eñ ordineerde inden eersten voor den walle een deel knechten die licht van harnassche waren/ daer na by den wagẽborch tot de achterhoede/ stelde hy de Macedoniers metten langen spiessen/ die sy Sarissophoros noemen/ op de slincker hant/

Sarissophoros.

onder acndẽ berch leyde hy de schutters: ende die met slingers worpen / daer mede sy vander hoochten de bloote vyandẽ mochten beschadighen / op de rechterhant de Macedoniers / by dat eynde vanden legher stelde hy de Elephanten met haer gewoonlicke bewaringhe / aen de eynden die totter zee gaen/ de selve worden ghesloten van dat broecklant / also dat men daer nie/ en mochte passeren. Nae den selven worden geordineert de reysigers / daer na over een cleyn deel weechs stelde hy inde andere spitse van alle de andere hoopen. De Macedoniers die voor den walle gestelt waren / hielden ten eersten den Romeynẽ (die aen alle eynden eenen toeganck sochtẽ) lichtelick op/ want hen seer behulpelick waren / de ghene die van boven af met slingers worpen / ghelijck als oft gehagelt hadde / ende ooc schoten met pijlen eñ lancien: Maer daer na doen der vyandẽ macht alsoo overhant nam / dattet niet meer te lijden en was/ wekẽ sy metter ordinantie achter haer bevestinge oft walle / eñ maecten op den walle met haer langhe spiessen / die sy van boven af van haer sterctẽ / noch een walle eñ vasticheyt/ want de wallen waren also leege / dat se gaven een bequame hoochte den Macedoniers totten strijt/ ende maecten dat de vyandẽ om der langher spiessen wille onder den walle stonden/ daerom haerder vele die geckelick aen dat gheweer ende wallen liepen/ doorsteken worden: sy hadden oock met een ongeeynde sake van daer moeten scheyden/ oft daer soudender meer ghebleven zijn / indien Marcus Portius Catho, hem niet op de hoochte / boven der vyanden heyr gheleghen/ hadde laten sien/ nae dat hy de Etoliers vanden heuvele des berchs Callidromi verdreven/ ende den meesten deel verslagen hadde/ want hyse (als de onbewaerde ende een deel slapende) overviel.

De Romeynen vallẽ aen het heyr van Antiochus.

Marcus Portius Cato de Callidromos inghenomen hebbende/ comet tot hulpe vanden Romeynen aen den leger vã Antiochus.

Hoe *Lucius Valerius Flaccus* der Romeynen Hooftman, de hulpers des Conincx *Antiochi* met behendicheyt aenghegrepen, eñ inden strijt geluckelick verwonnẽ heeft.

MAer Valerio Flacco en gemoetede geen alsoodanighen gheluck byden heuvelen Tichiunta ende Rhodontion / want hy te vergheefs ende om niet versocht de selve hoochten te beclimmen ende te winnen. Die van Macedonia ende oock andere die in des Conincx legher lagen/ doen sy ten eersten niet anders dan eenen hoop ende menichte en saghen/ so meynden sy het waren die van Etolien/ die quamen hen te hulpe/ doen sy van verre den aengevanghen strijt ghesien hadden: Maer soo haest de Roomsche baniere ende wapenen onversiens van hen bekent worden/ ende in hare dolinghe ontdecten/ ombintse van stonden aen so groote vreese / dat sy haer wapenen van hen worpen ende de vlucht namen: Maer de wallen ende bolwercken / ooc de nauwicheyt des geberchts (daer door hen nae te volghen ware) behinderde den ghenen/ die hen na volchden/ ende aldermeest daerom/ dat de Elephantẽ inden laetsten hoop der vyanden ghestelt waren/ dat de voetknechten swaerlick / ende de reysigers in gheenen wech voort rijden en mochten / want doen de paerden verschrickt waren/ maeckten sy een grooter oproer onder malcanderen / dan inden rechten strijt/ ende hoe wel sy int plonderẽ van des Conincx heyr/ een wijle tijts besich waren/ nochtans achterhaelden sy de vyanden opten selven dach byder stadt Carpeiam/ ende doẽ sy haerder een deel optẽ wech int vervolgen doorsteken ende ghevangen hadden/ niet alleene het paerdevolck/ maer oock de Elephanten / die sy niet vangen en mochten/ so quamen sy wederom in haren legher ende waghenborch / die op den selven dach onder den strijt vanden Etoliers (die tot een bewaringe inder stadt vã Heraclea laghen) ende sonder eenighen wtganck ende te vergheefs / nochtans niet met cleynder cloeckheyt aenghevochten ende bestormt was gheweest. De Roomsche Burghemeester/ nae dat hy indẽ navolgenden nacht drie uren voor den daghe het reysich ghetuych den vyanden na te volgen voor geseynt hadde / tooch hy des morgens metten voetknechten na: Maer Antiochus de Coninc was hem een stuck weechs voor gereden/ want hy vande vlucht niet op en hielt/ voor dat hy tot Elatiam der stadt ghecomen was/ eñ doen hy aldaer den ghenen (die in den strijt ende inder vlucht over gebleven waren) vergadert hadde/ quam hy met eenen cleynen hoop zijnder soudeniers ende dienaers / die half bloot ende sonder gheweer waren / inder stadt Nigropont ghetoghen. De Roomsche reysigers en vervolchden den Coninck niet tot Elatiam / maer overvielen ende versloeghen een groot deel van des Conincx heyr/ dat overmits moetheyt opten wech gebleven ofte door dolinghe (als de ghene die sonder kennisuyden door onbekende wegen vlieden) verstroyt waren. Daer en zijnder oock wt den selven heyre niet meer daer van ghecomen dan vijf hondert / die ontrent ende by den Coninck waren / dat voorwaer een cleyn ghetal is wten thien duysent knechten / die de Coninck met hem over zee in Griecken-lant ghebrocht hadde / als wy wt de meyninghe Polibij beschreven hebben: maer indien wy Valerio gheloo-ven / die daer schrijft / hoe datter tsestich duysent in des Conincx heyr gheweest / ende veertich duysent verslagen/ ende over duysent met twee hondert ende dertich vaenkens ghevanghen zijn / soo is dat vooghenoemde ghetal

Het crijchsvolck vanden Coninck Antiochus neẽt de vlucht.

Die vã Etolien vallẽ [illegible] Heraclea / [illegible] versoecken [illegible] te nemen dat legher vanden Romeynen te wijle dat sy strijdende wa-rẽ inde [illegible].

De Borghemeester Acilius vervolcht den Coninck Antiochus.

Hoe veel dat-ter verslaghen [illegible] werdẽ [illegible] hoop [illegible] Conincx Antiochi, waer af tweederley opinien zijn [illegible] te weten [illegible] Polybius ende Valerius.

Polibij

Polibij seer cleyne: maer aende Roomsche zijde zijnder hondert ende vijftich doot ghebleven.

Hoe de Roomsche Burgemeester *Marcus Atilius* na de verwinninge veel stedē in nam, die haer aen hem goetwillich gaven.

ALs nu de Roomsche Burghemeester tooch voor dat lant Phocidē in Beotia ghelegen / stonden de burghers wt alle steden / die haer schuldich kenden / dat sy vanden Romeynen af ghevallen waren / in haer beclaechlicke cleederen voor de poorten / en sorchden seere dat sy (als de vyanden) gheplondert souden worden: Maer dat Roomsche heyr tooch op den selven dach niet anders / dan oft sy inder vrienden lant geweest waren / en verderfden noch en beschadichden niet / voor dat sy quamen in dat lant onder de stadt Coroneum ghelegen / doen onstack ende beweechde de beeldinghe Antiochi, die inden tempel der Godinnen Minerve ghestelt was / den toorne der Romeynen / ende soo wert den knechten toe ghelaten ende gheoorlooft / dat sy dat lant om den tempel gelegen verwoesteden ende vernielden. Daer na doen sy hen bedochtē datter selve beelt Antiochi met gemeyne consente dier van Beotia opgherichte was / eñ hoe onbehoorlick dattet ware / dat alleene het lant der Coronesen verwoest eñ vernielt soude worden / soo beval de Burghemeester van stonden aen den knechten af te trecken / ende en verdorven het lant niet meer. Die van Beotia worden alleene met woorden ghestraft om haerder ondanckbaerheyts wille teghen den Romeynen / die hen veel weldaets oorlinghe bewesen hadden.

Veel steden vande lande Phocis ende Beotien gheven hen in handē vanden Borgherneester Acilius.

Ten selven tijde doe de voorgenoemde slach metten Coninck Antiocho gheschiet was / lagen thien schepē des Coninckx met harē Hooftman Isidoro byder zee Maliacum ghenoemt / byder stadt Thronium. Daer henē quam Alexander de Hooftman van Acarnania ghevloden / die seer ghewont was / eñ gaf henluyden te kennen den ongheluckigen strijt. Doen voeren de selve schepen die vande nieuwe tijdinghe in vreese warē / van daer tot Ceneum inde haven van dat Insel Euboea. Daer oock Alexander de Hooftman sterf ende wert begraven. Drie andere schepen die wt Asia ghevaren waren / quamen oock inde selve haven / ende doen sy hoorden de nederlaghe van des Coninckx heyr / keerden sy wederom in Asiam / ende voeren in de stadt Ephesum. Isidorus scheepte van Ceneo over na Demetriadem / of hy by aventueren de vlucht den Coninck Antiocho daer henen ghedraghen hadde.

De schepen vanden Coninck Antiochus die byde stadt Thronium laghen / varen nae Ephesen.

Inde selve daghen nam Attilius de Roomsche schiphooftman vele van des Coninckx victalie / die nu opter zee by dat Insel Andros voeren / sommige vanden selven schepen sloech Attilius oock te gronde / sommighe vinck hy / die inden laetsten hoop eñ spitse waren / alsoo keerdē sy wederom in Asiam. Attilius voer met de menichte der ghevanghen schepen inde haven Pyreum / van daer hy wt ghevaren was / ende deylde daer wt eē groote somme oft hoop van coren dien van Athenen ende andere ghesellen daer ontrent ghelegen.

Aulus Attilius neemt veel schepen met victalie van den Coninck Antiochus.

Inde toecoemste des Roomschen Burghemeesters tooch Antiochus de Coninck van Nigropont / ende quam ten eersten in dat Insel Tenedos / van daer scheepte hy over inde stadt Ephesum. Doen de Roomsche Burghemeester tot Nigropont quam / waren hem de poorten gheopent / want als hy de stadt ghenaeckte / soo weeck daer wt Chrystoteles des Coninckx Hooftman: De andere steden in Euboea ghelegen / worden alle sonder slach oft stoot overghegheven / ende doen nu in weynich daghen alle dinghen wederom bevredicht ende in ruste waren / tooch dat Roomsche heyr wederom tot Thermophile / sonder schade van eenighe stede / de selve maticheyt nae der victorien is veel eerlicker / dan de verwinninghe in haer selven. Van daer seynde de Burghemeester na Rome Marcum Cathonem, door den welcken den Raet ende dat Roomsche volck als van eenen sekeren bode vernemen mochte watter gheschiet was / ende soo voer Catho van Creusa / dat een vrije marckt is dier van Thespia / inde binnen lande des Corintischer zee ghelegen / inde stadt Patras in Achaia / van Patris tot dat Insel Corcyram scheepte hy na by de ghelegentheyt des lants Etolie eñ Acarnanie / van daer voer hy over in Italien inde stadt Hydruntum / van Hydrunto quam hy te lande met grooter haesticheyt opten vijfsten dach inder stadt Rome ghetoghen / ende als hy voor daghe inder stadt quam / so ginck hy vande naeste poorte aen tottē Hooftman Marcum Iunionem Brutonem, die beriep ende vergaderde hem des morghens den Raet.

Coninck Antiochus treckt na Ephesen.

Nigropont ende gheheel Euboea geven haer over den Roomschen Borgermeester.

De Borghermeester Acilius sendet Marcus Portius Cato na Rome.

Creusa.

Daer en tusschen quam oock Lucius Cornelius Scipio / die sommighe daghen eer dan Marcus Catho van Attilio den Burgemeester tot Rome te trecken gesept was / eñ doen hy hoorde hoe Catho voor hem gheromen / eñ inden Raet was / voechde hy hem oock tottē Senaet / ter wijle Catho vertelde wat vandē Burghemeester gheschiet was. Daer nae worden beyde de selve Legaten wt bevel des Raets gevoert inde ghemeyne vergaderinge des Roomschen volcx / die gaven aldaer te kennen het selve dat sy voor den Raet van die dinghen in Etolien gheschiet / ghesept hadden. Daerom werter gheordineert een ghemeyne bedevaert drie daghen lanck / ende dat de Hooftman der stadt van Rome Marcus Iunius een groot offer dede ende maeckte den Goden / die hem daer toe goet dochten te zijne.

Lucius Cornelius Scipio, eñ Marcus Portius Cato vertellen inden Raet / eñ voor de gemeynte / tghene dat de Borgermeester Acilius in Grieckenlant gedaen heeft.

Inden selven daghen is oock Marcus Fulvius Nobilior met een triumphe te voete tot Rome in ghetoghen / die over twee jaer een Hooftman in dat lant van Spaengien gesept was / ende liet voor hem draghen hondert ende dertich duysent gheteeckende ende ghemunte silveren penninghen / thien duysent pont ongeteeckent silvers / ende hondert ende tseventich pont gouts.

Marcus Fulvius Nobilior die regeerder was in het wijt sghelegē Spaignen hout eē cleyne triumphe.

Hoe *Attilius* de Roomsche Burghemeester de stadt Heracleam indē lande Thessalia beleyde, ende daer na met machte gewonnē ende gheplondert heeft.

ATtilius de Burghemeester seynde sommighe van zijnen raet na Heracleam tot die vā Etolien / om hen te vermanē / dat sy noch (na dat sy des Coninckx lichtveerdicheyt versocht had=

De Borgermeester Acilius sendet aē te Etolianē binnen Heraclea / henluedē genade biedēde / indien sy hen opgeben willen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 563

hadden) wederom tot haer verstant quamen/ ende hen selven bekennen wilden/ende de stadt Heracleam over gheven/oock dat sy overdochten / hoe sy ghenade vanden Roomschen Raet om haer misdaet ende dolinghe verrijghen mochten. Het waren inden selvẽ oorloge meer andere steden in Grieckenlant vandẽ Romeynen sonder eenighe oorsake te hebben/afgevallen/ maer om dat sy na de vlucht des Coninckx/ door welcke verstooringe sy van dat Roomsche gheselschap geweken waren/niet inde misdaet volhert en hadden/maer sy warẽ wederom inden gheloove der Romeynen opghenomen.

Die van Etolien/hoe wel sy niet alleene den Coninck toe ghevallen / maer hem ontboden hadden / ende leytsluyden der oorloghen / ende geen geseilen gewcest en warẽ/ indien sy nochtans berouwe hadden/ mochtẽ sy noch onverdorven blijven. Doen die van Etolien niet dienstelicx totten vrede en antwoorden / ende ghenoech te verstaen was/ hoe dattet met ghewelt te doene / ende dattet oorloge metten Etoliers (hoe wel de Coninc verwonnẽ was) voor handen ware/so tooch de Roomsche Burgemeester met zijn heyr af van Thermophile / voor de stadt Heracleam / eñ opten selven dach als hy daer henẽ quam/omreet hy de stadt/daer mede hy alle de gelegentheyt vernam. De selve stadt Heraclea die onder aenden berch Oete in open velde ghelegen is/ heeft een slot op een steenrotse ligghende / wiens hooghte aen alle eynden slecht af ghesneden is. Doen de Roomsche Burghemeester alle dinghen/ die te weten van noode waren/genoech doorsien hadde/nam hy voor hem/de stadt aen vier eyndẽ te bestormen ende aen te grijpen / by dat water Asorus ghenoemt/ aen welcke eynden de ghemeyne schole gheleghen was/ beval hy Lucio Valerio, dien hy over dat werckgetuych ghestelt hadde / de stadt te bestormen. Aenden selven eynde was oock de stadt by na meer dan aẽ andere eyndẽ besettet: Tito Sempronio Longo gaf hy te bestormẽ dat eynde der stadt/dat tegen Maleam waerts ghelegen is/aen welcke eynde niet lichtelick daer toe te comen en is: Marcum Bebium legherde hy by dat ander water / dat sy Melana noemẽ: Appium Claudium stelde hy tegen den tempel der Godinnẽ Diane, de selve alle viere warẽ so sorchvuldich/ dat in weynich dagen houten torens/ bocken ende alle andere ghetuych / daermen mede pleecht de steden te bestormen / toeghericht ende bereyt worden/ want de gantsche contreye ende ghelegentheyt ofte lant der stadt Heraclea is een broecklant/ende heeft veel hooghe ende langhe slechte boomen/ende gheeft genoech materien tot alle instrumenten ende wercken. Soo waren oock de Etoliers inder stadt ghevloden / ende de huysen inde voorstadt verlaten / de selve en gaven niet alleene berders ende planckẽ tot menigerley ghebruyck / maer gaven oock tichelen ende alle andere steenen van menigherley grootheyt. De Romeynen bestormden de stadt veel meer met dat ghetuych/dan met andere wapenen/ daer teghen beschermden hen de Etoliers alleene metten ghewere. Ende alsmen metten bock den muer begonste neder te stooten / en keerden sy niet alleen den stoot af met worpen ende schieten daer sy se mede tegen hielden alsmen pleecht / maer oock vele vande gewapẽde droeghen uyt dat sy inde Romeynen instrumenten ende in dat legher schoten ende worpẽ. Daer waren oock inder stadt-mueren sommighe ghewelfselen / die daer toe geordineert waren/dat daer wt eenen aenloop onder de vyanden ghesehien mochte/ ende also dickwils sy de ghebroken mueren wederom op maecten / soo menichwerf maectẽ sy de selve gewelfselen oock meer/daer door sy den vyandẽ aen vele eynden daer wt overloopen mochten / dat selve deden die van Etolien inden eersten daghe der belegginghe onverdrietelic/ ter wijle sy noch in goeden ghetale waren. Daer nae namen sy daghelicx af / eñ worden verdrietelick / want hoe wel sy van vele dingẽ overladẽ waren / so en crencte haer gheen dinck so seere als de wake.

Die Burghemeester Acilius beleghert de stadt Heraclea.

Den berch Oeta.

Heraclea wort aen vier ghewesten bestormt.

Daer teghen waren de Roomsche knechten vele / die malcanderen ontsetteden: Maer die van Etolien dier weynich warẽ/moesten dach eñ nacht indẽ arbeyt volherdẽ / also dat in vier en twintich dagẽ gheẽ tijt noyt en verliep/daer en was altijt yet bedreven / ende van arbeyden dach ende nacht gheen tijt ledich en waren tegen de vyandẽ die aen vier eynden de stadt bestormden. Doen nu de Roomsche Burgemeester vernomen hadde dat die van Etolien moede waren / daerom dat sy haer een langhe tijt teghen ghehouden haddẽ/oock dat hem alsulcx vanden overloopers ghesept wert / nam hy alsodanighen raet voor / ter middernacht gaf hy een teecken/dat alle knechten vanden storme af treden souden/ende behieltse doen inde ruste tot op de derde ure de daechs. Die van Etolien vermoeden de oorsake des aftreckens / was de vermoeytheyt ende arbeyt die oock den Etoliers ghecranct hadde/daerom hier na so haest den Romeynen een teecken af te treden ghegeven wert/ van stonden aen verlietẽ sy haer wake ende mueren daer sy stonden / gelijck als oft sy oock waren ontboden af te treden / ende en quamẽ niet meer voor de derde ure des daechs in haer harnasch op de mueren. Doen de Roomsche Burgemeester ter middernacht den storm achter ghelatẽ hadde/ ende wederom drie uren voor daghe met alder macht stormde/ beval hy aen een eynde Titum Sempronium Longum zijn knechten stille te houden / ende op dat toecomende teecken des storms te wachten / ende daer op gade te slaen / want hy vermoede sonder eenich twijfel de vyanden soudẽ des nachts inden oproer aen de eynden der stadt loopen/ van daer den roep ghehoort worde.

Die van Etolien die tot een bewaringhe inder stadt laghen/sliepen eensdeels/ende verhieven haer lichamen swaerlick uten slaep / die van arbeyden ende waken ghecrenct waren/ een deel waecten / de selve liepen inde duystere nacht nae den roep ende totten genen die daer vochten ende met malcanderẽ streden. De Romeynen versochten eensdeels te climmen over de ghebroken mueren/ de andere arbeyden met leeders daer over te comen / teghen den welcken die van Etolien aen alle eynden teghen liepen / den haren hulpe ende bystant te doene. Dat een eynde der stadt vanden welcken sy getreden waren / en wert niet beschut / oock niet bestormt: Maer die aenden selvẽ eynde stormẽ souden/ wachten neerstelick op dat teecken des toecomenden storms/ maer niemant en wasser diet daer bewaerde. Terstont soo begonster

dach

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

De Burghemeester Acilius winnet de stadt Heraclea.

dach te worden. Doe de Burghemeester dat
teecken gaf/ so clommẽder eẽ deel met leederen
sonder eenich wederstoot over de gheheele ende
ongebroken mueren/ ende doe den roep (hoe de
stadt ghewonnen was) gehoort wert/ van ston-
den aen verlieten de Etoliers haer plaetse ende
eynde over al ende vloden in dat slot.

De stadt Heraclea wort geplondert.

De Romeynen als verwinders plonderden
de stadt / wt consent eñ oorlof des Roomschen
Burghemeesters/ niet van toorne oft nijts we-
ghen/ maer daerom/ dat de knechten int laetste
eenighe plaetse oft stede het profijt haerder vic-
torien ontfangen souden/ want sy so vele steden
der vyanden ghewonnen hadden/ ende alle tijt
ghedronghen ende teghen ghehouden waren
gheweest.

Tslot van Heraclea wort bestormt ende gheeft hem op.

Doe de Burghemeester omtrent den mid-
dach den knechten vande plonderinge weder-
om hadde doen roepẽ/ deylde hyse in twee hoo-
pen/ ende beval den eenẽ onder aendẽ berch aen
de steenclippen omme te trecken/ welcke plaet-
se ende deel met zijnder hoochte ghelijck een
dal int midden vanden slote afghesneden was.
Maer de heuvelen des selvẽ berchs zijn also na
van malcanderen gescheyden/ datmen vanden
eenen berch in dat slot schieten mach. Met de
andere helft der knechten / woude de Burghe-
meester van wter stadt af in dat slot climmen/
ende wachte op dat teecken dat hem ghegeven
soude worden / vanden genen die van achter te
rugghe opten berch comen souden.

Die van Etolien / die in dat slot waren/ en
mochten niet lijden ten eersten der geenre die te
rugge de steenrotse in genomen hadden. Daer
na niet dẽ aenloop der Romeynẽ vander stadt.
Ende doe sy begosten te wanhopen/ ende geen
dinghen aldaer bereyt ende toe gericht en wa-
ren / het belech langher te lijden ende teghen te
houden / want daer waren vergadert int slot
vrouwen/ kinderen ende andere die gheen wee-
re doen en costen / die nauwelick daer inne be-
houdẽ/ veel minder daer inne beschermt moch-
ten worden/ daerom inden eerstẽ aenloop/ wor-
pen sy haer geweer van hen/ ende hebben haer
opgheghevẽ / ende onder andere worden daer

Democritus Lantvoocht van Etolien wort met meer ander ghelevert in handen van Titus Quintius.

over ghelevert / Democritus de overste van
Etolia / die int begin des oorloochs / Lucio
Quintio den Roomschen Hooftman (die hy vã
hem begheerde/ dat hy hem het Decreet gave/
dier van Etolia/ daer inne sy besloten hadden/
dat Antiochus wt Asia in Griecklant beroe-
pen ende ontboden soude worden) antwoorde/
hy woude hem het selve in Italien geven/ wan-
neer de Etoliers haer heyr ende legher aldaer
opgheslaghen ende ghelegheert hadden / om de
selve hooveerdighe antwoort/ wert hy den Ro-
meynen tot eender grooter vrientschappe over
ghegheven.

Lamia wort vanden Coninck Philippus beleghert.

Inder selver tijt doe de Romeynen Hera-
cleam, eñ de Coninck Philippus de stadt La-
miam also sy over een ghedraghen waren met
malcanderen belegerden eñ bestormden/ quam
Philippus de Coninck by dat geberchte Ther-
mophile totten Roomschen Burgemeester/ als
hy wederom wten lande Beotia tooch / ende
boot hem gheluck ende den Roomschen volcke
aengaende der victorien / die hy voor dat ghe-
berchte Thermophile vercregen hadde/ eñ ont-
schuldichde hem / dat hy om zijnder cranchept
wille niet inden selvẽ strijt geweest en was/ van
daer scheyden sy beyde/ ende toghen wederom
om de twee steden te beleggen. De selve twee
steden Lamia ende Heraclea legghen by na een
walsche mijle van malcanderen / ende daerom
dat Lamia op eenẽ heuvel leyt/ ende oock inde
selve aert oft ghelegentheyt haer gesichte heeft/
soo duncht een yeghelick wter stadt te sien/ hoe
dattet geheel eenen cleynen wech tusschen bey-
de den steden is / oock zijn alle dinghen den oo-
ghen onderworpen ende in het ghesichte ghele-
ghen. Doen de Romeynen voor Heraclea/ en-
de de Macedoniers voor Lamia / dach ende
nacht in wercken ende instrumentẽ toe te rich-
ten/ oft inde schermutsinghe ende stormen ge-
stadichlick besich waren / ghelijck als oft daer
eenen strijt voor handen ware / soo wast inden
selven die van Macedonien swaerder / dat de
Romeynen met wallẽ/ korven/ eñ ander wer-
ken boven der aerden / ende de Macedoniers
alleen met heymelicke ganghen ende graven
onder de aerden stormden: hen quamen oock
dicwils teghen inde graven veel harde steenen
inden rouwen aert / diemen met gheen ijser en
mochte doorgraven. Doe Philippus sach dat
den aenslach niet wel voort en ginck/ versochte
hy door een gespreck den sin des oversten ende
principaelsten/ dat sy hem de stadt over gaven/
want hy en twijfelde niet / indiẽ Heraclea eerst
ghewonnen worde / dat sy haer liever den Ro-
meynen/ dan aen hem souden gheven/ de Bur-
ghemeester soude haer oock ghenade doen/ en-
de de stadt van dat belech verlossen. Sijn mey-
ninghe ende aenslach en bedroghen hem oock

Lamia wort verlost vãde belegeringhe ende gheeft haer op.

niet/ want so haest Heraclea ghewonnen was/
van stonden aen quam een bootschappe van-
den Burgemeester totten Coninck ghesonden/
dat hy op hielt van stormen/ want het was be-
hoorlicker dat de Roomsche knechtẽ/ die inden
strijt metten Etoliers gestreden hadden/ de ga-
ve ende de looninghe der victorien hebben sou-
den. Also wert van Lamia afghetoghen / ende
alsoo zijn die van Lamia daer van ghecomen/
dat sy door de schade haers naesten gheleghen
stadt diesghelijcks niet en leden / daerom heb-
ben sy in tijts toe ghesien.

Die van Etolien houden een Lantdach binnen Hypata ende schicken Ghesanten aenden Coninck Antiochus om te hebben ghelt ende volck.

Weynich daghen daer te voren ende eer He-
raclea ghewonnen was/ vergaderden de Eto-
liers eenen Lantdach inder stadt Hypata/ ende
seynden haer Legaten totten Coninck Antio-
chum, onder den welckẽ wert gesondẽ de selve
Thoas die hier voortijts oock tot hem ghesson-
den was/ eñ hen was bevolen/ dat sy inden eer-
sten vanden Coninck begeerden/ dat hy weder-
om met zijn heyr/ te lande eñ te water in Griec-
kenlant trecken wilde. Ten anderen/ indien hy
met eenige dingen behindert ware/ dat hy gelt
eñ hulpe seynde/ want dat selve eẽs deels zijnder
waerdicheyt ende geloove toebehoorde/ dat hy
zijn ghesellen ende vrienden niet en verliete oft
en begave/ so diendet oock tot bewaringe zijns
rijcx / daer mede hy niet toe en liet / dat de Ro-
meynen vry van alle sorghe (so wanneer sy die
van Etolien verwonnen hadden) met alle haer
heyr wt Griecken lant in Asiam overvoeren.

De dinghen die ghesept ende voorgehouden
worden/ waren warachtich/ daerom beweech-
den sy des te meer dẽ Coninck. Also gaf hy van
stonden aen den Legaten een deel ghelts / dat
totten ghebruycke des oorloochs van noode
was/ ende beloofdese daer en boven/ dat hy hen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 563

hulpe ende bystant te water ende te lande seynden soude/ en behielt Thoantem, een wten Legaten by hem/ ende die bleef goetwillich by den Coninck/ om dat hy soude zijn een tegenwoordich vermaender des toegeseyden dincx: Maer doe de stadt Heraclea vanden Romeynen in ghenomen wert / ontviel den Etoliers gheheel haren moet / daerom in weynich daghen daer na (als sy haer Legaten in Asiam te vernieuwen het oorloghe ende te beroepen den Coninck gesëynt hadden) sloeghen sy te rugge alle haer woorden ende voorslagen des oorloochs/ ende seynden haer Legaten totten Roomschen Burghemeester/ om pays te begheeren.

Die vā Etoliē schicken hen Gesanten aē den Burghemeester Acilius om pays te versoeckē.

De selve onderving de Burghemeester/ als sy begosten te spreken / ende doe hy hen geseyt hadde / hoe hy eerst ander dingen wt te richten hadde/ gaf hy hen een bestant thien dagē lanc/ ende seynde met hen zijn Legatē Lucium Valerium Flaccum, dien hy te kennen gaf het gene dat hy met hen ghehandelt wilde hebben. Als sy tot Hypatam quamen/ hielden de principaelste van Etolien eenen gemeynen raet eñ Lantdach by Lucio Valerio Flacco, ende berieden hen met wat manierē sy voor den Burghemeester vanden pays spreken souden/ ende doen sy voor hielden/ hoe vandē ouden verdiensten des gheselschaps metten Romeynen/ haer woorden aen te vanghen waren: bevalse Flaccus vanden gheselschap niet te vermanen / die sy gheerenct ende niet ghehouden en hadden. Ende seyde/ indien sy haer schult bekenden/ eñ alle haer woorden tot bidden keerden / dat selve soude hen veel profijtelicker wesen/ want de hopinge haerder welvaert en stont niet op haer saecke ende handelinghe / maer in de goetheyt des Roomschen volcx / ende indien sy ootmoedelick begheerden ende tracteerden / dat soude hen voor den Burghemeester / ende oock tot Rome voor den Senaet vruchtbaer ende profijtelick zijn / hem dochte oock goet te zijn / dat sy haer Legaten tot Rome seynden. Dit wert voor al een eenighe wech tot haerder welvaert/ aengesien dat sy hen gantsch inden Roomschen gheloove stelden ende bevalen / want sy souden daer mede den Burghemeester een beschaemte op legghen / den onderdaenghen ende biddende te beschadigen/ ende souden des niet te minder in haer eyghen macht eñ staet blijven ende zijn / indien dat gheluck hen wat beters bewijsende ware.

De Burghemeester Acilius gheeft die van Etolien thien daghen bestant / ende seyndet met henluyden Lucius Valerius Flaccus.

Die vā Etoliē nemen raedt aenden selven Valerius, in wat ghestalte dat sy mettē Burghemeester soudē hādelen.

Nae dat sy voor den Burghemeester quamen/ voleynde ende besloot Phaneas de overste onder den Legaten / zijn langhe oratie ende relaes (die in menigherleye wech te matighen den toorne des Burghemeesters ghestelt ende geordineert was) in dier manieren/ dat hy seyde: Hoe die van Etolien/ haer selven ende alle haer goet inder Romeynen gheloove gaven ende bevalen.

Phaneas als Ghesante vā die vā Etoliē spreeckt mettē Burghemeester Acilius.

Doen dat de Burghemeester hoorde / hief hy aen/ ende seyde ten eersten ende ten anderen male : ghy van Etolien / siet dat ghy dat selve alsoo volcht ende voldoet. Daer nae toonde Phaneas een besluytinge des ghemeynen raets van Etolia/ dat op de selve meyninghe seer wel ghescreven was. Daer op seyde de Burghemeester / wanneer ghy u alsoo over gheeft ende verbindet/ so begheer ick / dat ghy my over levert sonder eenich vertreck/ Dicearchum uwē burgher / ende Menetam van Epyro (die de stadt Naupactum / als hy daer in met een bewaringhe van zijnder partyen gecomen was/ bedwonghen heeft af te vallen) ende Aminandrum den Coninck metten oversten van Athamania / door wiens raet ghy van ons ghewecken zijt. Phaneas ondervinck hy na den Burghemeester in zijn woorden/ ende sprack aldus:

Den eysch vanden Burgemeester Acilius aen die van Etolien wort vanden Ghesanten af gheslaghen.

Wy en gheven ons niet in bedwanck ende dienstbaerheyt/ maer in uwe geloove/ ick houde dat voor warachtich/ dat ghy van uwē verstande dolet / om dat ghy ons ghebiet dat teghen der Griecken ghewoonte is.

Phaneas ad Cos.

Daer op antwoorde de Burghemeester ende seyde: By dē God Hercules ick en achte nu ter tijt niet veel wat die van Etolien daer voor hebben oft achten dat ghenoech gheschie na de Griecsche gewoonte/ dewijle ick na de Roomsche ghewoonte alsulcke macht heb/ inden ghenen die hen ghegeven hebben/ ende nu met haer eyghen besluyt ende kennisse / ende hier voortijts met gheweer ende wapenen verwonnen zijn/ daerom indien niet haestelick en gheschiede/ dat ick u ghebiede/ soo bevele ick u van stonden aen te binden ende ghevanghen te nemen. Met dien beval hy de keten voort te brenghen/ ende zijn dienaers den Legaten te omcinghelen. Doen wert Phanee ende den anderen haer hoochmoedich ende stoute herte cleyne ende gebroken / sy werden ten laetsten ghewaer ende merckende in wat staet ende wesen sy waren/ ende Phaneas seyde: hy ende oock de ander die tegenwoordich waren wisten wel wat sy doen souden / dat hen vanden Burghemeester gheboden wert : Maer daer over te besluyten ende te bekennen waert van noode eenen ghemeynen raet van Etolia te versoecken/ daerom begheerde hy / dat hem een bestant thien daghen lanck ghegheven worde: ende doen Flaccus alsulcken versoeck voor die van Etolien begheerde/ wert hen tijt ende bestant ghegheven.

Cos. responsio.

De Burghemeester Acilius dreyghede Gesanten van Etolie/ daer na gheeft hy henluyden een ander bestant van thien daghen.

Daer na togen sy wederom na Hypatam/ ende doen Phaneas inden ghemeynen raet der oversten van Etolia / die sy Apoteclas heeten/ vertelde de dinghen die vanden Roomschen Burghemeester hen gheboden ende op ghelept waren/ oock dat sy selve in vreese geweest waren/ so versuchteden de overste van Etolia over haer ongheval ende wesen / ende gaven nochtans den raet/ dat den Burghemeester/ als den verwinder / gevolcht worde / ende dat oock wt alle steden ende plaetsen die van Etolia tot eenen Lantdach ontboden werden.

Lantdach ende vergaderinge vanden Etolianen binnen Hypata.

Doen het gantsche lant te samen quam/ ende hoorde de gheboden des Burghemeesters/ worden sy om dat strange gewelt ende toornswille des Burghemeesters alsoo ont stelt/ dat sy vanden selven onmanierlicken toorne (indien sy in payse gheweest waren) tot een oorloghe verweet hadden mogen worden/ het halp oock eensdeels totten toorne/ de sware gheboden die hen op ghelept waren/ want sy seyden : Hoe ist in onser macht dē Coninc Aminandrum over te leveren ? Sy haddē oock een goede hopinge ontfanghen/ want Nicander haer Legaet (die ter selver tijt van Antiocho gecomen was) hen met onnutte hopinghe vertroost hadde / hoe dat van Antiocho den Coninck te water ende te lande een merckelick oorloge aen genomen wert. De selve Nicander quam opten twaelf-

Nicander brenget die van Etolien gelt vanden Coninck Antiocho, maer wert vanden wech vanden Macedonianē gevanghen.

steu

sten dach (na dat hy te schepe gegaen was) met een volbrochte ende gheeynde bootschap wederom in Etolien/ende scheepte aen te lande byder stadt Phalera inde contreye der zee Maliacum ghenoemt/ ghelegen: ende doe hy van daer dat ghelt inde stadt Lamiam ghevoert hadde/ ende met sommighe die met lichten harnasch beladen ende lichtveerdich waren/ int begin des avonts / door straten ende weghen heinlyden wel bekent midden inden velden / tusschen den Roomschen ende Macedonisschen legher inder stadt Hyppatam trecken woude / so quam ende viel hy inde wake dier van Macedonie / de selve leyden hem tot Philippum den Coninck/die noch aen de tafele sadt / ende doent Philippo te kennen ghegheven wert / beval hy hem neder te sitten/ ende te eten/ ghelijck oft hem ware een gast/ ende niet een vyant te huys gecomen/daer na liet hy de andere wech gaen/ ende behielt Nicandrum alleen by hem/ ende beval hem / dat hy niet vreesen oft gheen sorghe hebben en soude / ende begoste te beschuldigen den quaden ende onvoorsichtighen Raet dier van Etolien die haer selve altoos tot schade quam/ ende over haren eyghen hals wt ginck. De selve Etoliers hadden oock inden eersten den Romeynen/daer na den Coninck Antiochum in Griecken lant ghebrocht: maer hy woude de voorgheschiede ende voorleden dinghen vergeten ende niet ghedencken/die meer nu ter tijt te straffen dan wederomme ghebrocht mochten worden: Hy en woude die van Etolien in haer ongheval ende verdriet gheen smadicheyt bewijsen/hen oock niet int archste op leggen/ hier om souden de Etoliers haren haet ende nijt tegen hem oock achter laten / ende voort so seyde de Coninck Philippus tot Nicandrum, dat hy bysonderlinge voor al dien dach in zijn gedachtenisse houden soude / om dat hy also van hem voor dat ongheval ende ongheluck verlost ende behouden ware gheweest/ende gaf hem sommighe van zijn dienaers / die hem seker ende vrye souden geleyden. Also quam Nicander (terwijle dat die van Etolien vanden Roomschen vrede raet hielden) inde stadt Hyppata.

Coninck Philippus spreect vriendelick met Nicander.

Daer na als Marcus Attilius den roof inder stadt Heraclea ghewonnen / eensdeels vertocht / ende eensdeels den knechten inden buyt ghegheven ende ghelaten hadde/ende verhoorde hoe die van Etolien tot Hyppata inden ghemeynen Raet niet sonderlings dat totten vrede diende/besloten en hadden/en inder stadt Naupactum ghecomen waren / om dat sy van daer den gantschen last der oorloghen wederstaen mochtē: so seynde hy Appium Claudium met vier duysent knechten / om inne te nemen de hoochten des gheberchts aen de eynden daert swaerlick over te comen was: Ende Marcus Attilius tooch optē berch Oetam/maecte ende gaf aldaer Herculi den stercken een offer op de plaetse diemen Pyram noemt / daerom dattet doode lichaem des selven Herculis aldaer verbrant was gheweest. Van daer tooch hy met alle zijn heyr / ende volbrocht voort den wech lichtelick met zijnen gherusten ende gheschicten hoop / so langhe tot dat hy quam aen den berch Corarem / die seer hooch / ende tusschen den steden Calliopolis ende Naupactum ghelegen is/ daer vielen selve vele Romeynen ende paerden met haren last over den berch af/

De Burghemeester Acilius trecket voor de stadt Naupactum.

Oeta.

Pyra.

Corax.

de knechten / ende reysighers leden aldaer veel pijnen ende arbeyts / daer wt goet te sien en te mercken was / met wat onachtsame vyanden de Romeynen te doen hadden / die eenen sulcken hoogen en swaren ongebaenden wech niet en hadden belegert ende met een bewaringe besettet/ daer mede sy den wech ende den tocht hadden behindert ende benomen.

Daer nae als dat heyr in dier manieren seer vermoeyt was/tooch het af tot der stadt Naupactum/ ende in dat casteel welcke tegen dat slot ghelegen is/ de andere eynden der stadt omleyde hy met de andere hoopen die hy gedeylt hadde na de gelegentheyt der mueren. Dit belech der stadt Naupartum en hadde oock niet minder sorghe ofte arbeyt/ dan dat belech der stadt Heraclea hier voortijts ghehadt heeft.

Hoe de Romeynen de stadt Messene en dat Insel Zacynthos wonnen ende in namen.

Ontrent de selve tijt wert de stadt Messene inden lande Peloponneso gelegen/van die van Achaia belegert ende bestormt / daerom dat sy haer weygherden ende niet vanden raet des lants zijn en wilden / want de twee steden Messene en Elis / die buyten des raets dier van Achaia waren/ en hieldent met die van Etolia: Nochtans die vander stadt Elis / nae dat Coninck Antiochus wten lande van Griecken verjaecht wert/antwoorden sy den Legaten van Achaia seer goedertierlick/indien de bewaringe oft hulpe des Coninex Antiochi worde van daer ghevoert / so wilden sy haer bedencken wat hen te doene ware: Maer die van Messene lieten de Legaten sonder antwoort van haer trecken en afscheyden/ ende grepen aen het oorloge/ sy waren oock in vreesen om haers goets wille / om dat nu haer lant metten verstroyden hoop verbrant wert/ende saghen de tenten ende wagenborch na by der stadt op slaen/daerom seynden sy haer Legaten inde stadt Nigropont totten Roomschen Hooftman Titum Quintium, die een oorsake was haerder vryheyt/die hem seyden/ die van Messene wouden den Romeynen ende niet die van Achaia haer poorten openen/ ende waren bereyt haer stadt den Romeynen over te gheven.

Messene wort van die van Achaien beleghert.

Hoe Titus Quintius den Legaten vā Messene ghehoort hadde/tooch hy van stonden aen voorder / ende seynde vander stadt Megalopel totten Hooftman van Achaia / Dyaphanem ghenoemt/ eenen bode die hem sonder vertreck gheboot dat heyr vander stadt te voeren / ende Dyaphanem tot hem te comen. Dyaphanes was gehoorsaem het gebot Quintij, ende tooch af vanden beleggthe / ende soo bereyt tooch hy voort met zijn hoopen/ende quam te ghemoete Tito Quintio by de cleyne stadt Eudanien/ tusschen Megalopel ende Messene gelegen / ende doe hy den Roomschen Hooftman de oorsake des belechs en bestormens vertelt hadde/ strafte Titus Quintius Dyaphanem sachtelick/dat hy hem soo grooten sake sonder zijn/des Hooftmans bevel ende ghebodt voor te nemen onderstaen hadde / ende beval Dyaphanem dat heyr te vertrecken laten/ende den vrede (die een yeghelick te goede verleent ware) niet en verstoorde oft en verhinderde.

Titus Quintius beveelt den Lantvoochde van Achaien af te trecken van Messene.

Hy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 563

Hy gheboot oock die van Messene / dat sy haer wtgedreven burgers wederom inde stadt op namen / ende waren vanden raet des lants Achaia: Maer haddē sy yet/daerom sy hen hier na woudē weygeren/oft hem sekeringe te doen begeerden/dat sy dan tot hem inde stadt Corinthum quamen/eñ beval Dyaphanem hy soude hem van stonden aen een vergaderinghe ende eenen Lantdach voor die van Achaia maken.

Quintius eyschet op den Lantdach/vā Achaien / het Eylant van Zacynthen.

Op den selven Lantdach beclaechde hem Titus Quintius, hoe dat Insel Zacynthos door hen bedriechlick ware in ghenomen gheweest/eñ begeerde dattet den Romeynē wederom toe gestelt worde / dat selve Insel was hier voortijts gheweest des Coninck Philippi van Macedonien/ eñ hadde dat gegeven Aminandro den Coninck / daerom dat hy hem gunde met heyrcracht door zijn lant Athamaniam in dat overste deel des lants van Etolien te trecken / door welcke tocht ende reyse dat herte ende moet dier van Etolien ghebroken ende versaecht / ende van Philippo bedwonghen gheweest dat sy pays begheerden. Aminander de Coninck heeft Philippum Megalopolitanum tot een overste oft voocht des selven Insel ghestelt/daer na door dat oorloghe/ dat hem Aminander inde hulpe des Coninck Antiochi ghegeven/ eñ vanden Romeynen afgevallen was/ ende de selve Philippus totten oorloghe (zijne officie over te gheven) ontboden wert/ so seynde hy Hieroclem van Agrigent geboren/ daer henē tot eenē voocht / de selve terstōt na de vlucht des Coninck Antiochi vanden strijt by dat gebergte Thermophile ghenoemt / ghehouden. Ende doe Aminander door den Coninck Philippum wten lande van Athamania verdreven wert/ seynde hy voor hem selven sommige boden tot Diaphanum den hooftmā dier van Achaia/ ende over quam met hem om eē somme van penningen/ende gaf dat Insel Zacynthos dier van Achaia over.

Hoe dat Eylant van Zacynthen ghecomen vandē Coninck Philippus op Aminander, ende van hem op die van Achaien.

De Romeynen achtedent behoorlick te zijne/dat dat Insel (als eē loon des oorloochs) hem soude toe behooren/want de Roomsche Burgemeester Marcus Attilius ende de Roomsche hoopen haddē by dat geberchte Thermophile ghestreden/ende niet die van Achaia.

Maer dat Quintius ende die Lantvoocht van Achaien om het Eylant van Zacynthen getwistet hadden / soo wert de sake gestelt in tseggen van Quintius.

Daer tegē begoste Dyaphanes als nu hem ende die van Achaia te ontschuldighen / ende oock vande gherechtichept des handels oft saken aengaende te spreken/sommige van Achaia gaven te kennen / dat sy dat selve vandē eersten aen noyt ghepresen/maer veracht hadden: ende straften de hardichept Dyaphanis haers Hooftmans ende Schouthepts/de selve waren oock een oorsake dat opten Lantdach bekent eñ besloten wert/datmen dese sake Tito Quintio soude in handen geven. De Roomsche Burgemeester Quintius, so hart ende straf hy was in zijnen toorne teghen den genen die hem contrarie waren / alsoo was hy oock goedertieren ende verdrachlick den ghenen die hem weken/ ende liet achter alle twistende woorden ende alle strafficheyt des aenghesichts / ende seyde aldus:

Tit. Quintius radet die van Achaien dat sy het Eylant van Zacynthen den Romeynen laten souden.

Indien ick ghevoelde dat de besittinghe des Insels Zacynthos dier van Achaia profijtelic ware / so woude ick selve den Senaet ende het Roomsche volck raden dat sy u luyden dat selve Insel lieten behouden. Maer ghelijckerwijs ick sie / dat de slecke / wanneer sy haer te gader doet in haer mossel / so is sy seker ende wel verwaert voor alle slaghen/maer wanneer sy haer eensdeels buyten der schelpen doet/aē wat eynde sy haer bloot gheeft/ so is sy in perijckele ende cranck van crachten. Also oock ghy luyden van Achaia/ so ghy rontsomme metter zee besloten zijt / so wat binnen den lande van Peloponneso gheleghen is / dat selve meucht ghy al tot u bringhen ende lichtelick beschermen: maer so haest ghy (met begheerten om vele te vercrijgen) wten lande wilt voorder trecken/ wat ghy buytens lants sult hebben / sal al bloot ende toe alle slaghen open ende onbewaert zijn.

Oratio Quintij.

Doe nu de gheheele vergaderinge daer inne te vreden was/ ende Dyaphanes ooc niet meer daer toe en dorste doen / so wert dat Insel Zacynthos den Romeynen wederom toe ghestelt ende gegeven. Op dese selve tijt doe de Roomsche Burghemeester Marcus Attilius totter stadt Naupactum tooch/vraechde hem Philippus de Coninck oft hem beliefde dat hy tusschē middelen tijde mochte in nemen de steden / die van dat ghesellschap der Romeynen af ghevallen waren. Doe hy hem dat selve toe liet/ tooch hy met zijn heyr voor de stadt van Demetriade/ want hy voor warachtich vernomē hadde/ hoe grooten verschrickinghe ende oock tweedracht inder stadt was / want sy waren verlaten van alle hopinghe / doe sy saghen dat sy vandē Coninck Antiocho begeven/ ende vanden Etoliers gheenen troost meer en hadden/ ende waren dach ende nacht de toecoemst des Coninck Philippi haers vyants oft der Romeynen/ die haer moepelick waren/ verwachtende/want sy met recht ende reden meer tegen haer verdient hadden.

Coninck Philippus neemt in de stadt Demetriadem.

Daer waren oock inde selve stadt sommige woeste ende ongeschickte hoopen des Coninck Antiochi, die inden eersten maer weynich inde stadt tot een bewaringhe gelaten waren/ maer daer na warender noch vele meer daer by ghecomen wt de vlucht ende strijt by dat geberchte Thermophile gheschiet/vanden selven wasser vele daer onder die sonder gheweer ende harnasch warē/ sy en hadden oock noch cracht oft moets ghenoech de beleghheringhe des Coninck Philippi van Macedonien te wederstaē. Also seynde Philippus sommighe voor henen/ die den burghers te kennen gaven dat sy wel mochten ghenade vercrijgen/ totten selven seyden sy/ de poorten souden den Coninck Philippo (so haest hy quame) open zijn/ sommige van den oversten togen wt der stadt. Eurylochus die hier voortijts haer Schouthept ende Hooftman gheweest was/doode hem selvē. De knechten des Coninck Antiochi worden geleyt door de landen van Macedonien ende Thracien/eñ gebrijet vanden Macedoniers om dat hen niemant ghewelt aen doen en soude (want sy hadden dat inde overgevinge der stadt bespraken) ende worden gebrocht tot inder stadt van Lysimachia. Daer waren oock sommighe maer weynich schepen tot Demetriade/over de selve was Isidorus eē Hooftman/de selve wordē ooc met haren voocht vry van daer ghelaten.

Daer nae heeft Philippus de Coninck de stadt Dolopiam/Aperantiam/ende sommighe steden inden lande Perrhebie/ gewonnen ende in ghenomen.

Hoe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Hoe dat de hoofstadt dier van Etolien Naupactum ghenoemt, vanden Roomschen Burgemeester *Marco Attilio* swaerlick belegert, ende daer na *Tito Quintio*, den Hooftman op trouwe ende gheloove opghegeven wert.

DOe dese dingen vanden Coninc Philippo gheschieden/ende Titus Quintius dat Insel Zacynthum vande vergaderinghe des Lantdachs weerom in ghenomen hadde/ scheepte hy over totter stadt Naupactum/die nu twee maenden beleghen/ende by na in haer uterste verderffenisse was/ indien de selve oock niet machte gewonnen ware gheweest/ soo soude de gantsche stemme der Etoliers te niete ende verdorven zijn gheweest: Maer hoe wel Titus Quintius met rechte teghen die van Etolien vertoornt was/ daerom dat hy noch in ghedachtenisse hadde/ dat sy alleene tot dien tijden/ als Quintius dat gantsche landt van Griecken vry ghemaecht/ zijn eere ontoghen/ende quaet achter hem ghesproken hadden/sy en waren ooc door de groote achtbaerheyt Quintij niet beweecht gheweest / doe hyse vermaendt hadde / dat sy van haer onsinnich ende boos voornemen af wouden laten/ende dat hyse waerschoude voor dat gene dat hen ghebeuren mochte/ alst oock gheschiede/ nochtans overdochte Quintius het ware zijn officie/ende stont hem oock wel aen/dat hy gheen volck oft stadt in Griecklenlant/ dat van hem vry ghemaecht ende verlost ware / gantschelick soude laten verderven/begost alsoo voor der stadt mueren ghints ende weder te rijden/ dat hy lichtelick vanden Etoliers mochte bekent worden/ ende wert oock vande eerste wachte terstont bekent/ ende daer nae wt ghebrocht in alle de hoopen/hoe Titus Quintius tegenwoordich was / daerom werter eenen toeloop over al op de mueren/ ende so reyckte een yegelick zijn handen op/ ende met eendrachtigher stemmen baden sy Quintium, dat hy hen helpen / ende haer leven woude helpen behouden/hoe wel hy oock beweecht wert door alsulcke stemmen ende roepen tot barmherticheyt / soo wenckte hy nochtans metter hant/ende gaf hen daer mede te verstaen wat hulpe oft troost aen hem ware: Maer doe Titus Quintius totten Burghemeester ghecomen was/braechde hy hem ende sprack:

Die van Naupactum een stadt van Etolien die belegert was/ roepen om hulpe aen Quintius.

M. Attilij & Titi Q. colloquium.

En weet ghy niet Marce Attili watter gedaen wert? soo ghy voorsichtich ghenoech zijt/ en vermoedy niet dat dit ooc totten gemeynen profijte dienen mochte? Ende hielt alsoo den Roomschen Burgemeester op/ende verwachte wat hy doch soude seggen/ende sprack: Waerom en segt ghyt niet gantsch wt wat de sake sy? Doe hief aen Quintius ende seyde:

Oratio Quintij, totten Burgemeester Acilius, om de belegeringhe vander Naupactum in zynen hande te cryghen.

En siedy niet (na dat de Coninc Antiochus is verwonnen geweest) dat ghy den tijt te vergheefs ende onnuttelick door bryngt inde beleggheringhe der twee steden? soo nu dit jaer uwe macht ende Hooftmanschap by na om ende vergaen is / ende dat Philippus de Coninck / die geen heyr oft hoopen/noch geen teecken/ oft banniere der vyanden noyt gesien/ nit alleene steden inne en neemt/maer ooc so veel volcx ende de landen Athamaniam/Perrhebiam / Aperantiam ende Delopiam/onder zyne macht ghebrocht heeft? Voorwaer ons en is niet so vele daer aen ghelegen dat wy de macht der Etoliers verminderen/ als ons vele daer aen leyt/ dat Philippus de Coninck niet te seer en wast ende de overhant en neme / ende dat de triumphe ende eere uwer verwinninghe/ oock ghy ende uwe knechten noch tot deser tijt toe niet so vele steden ende landen in Griecken-lant souden hebben/ als Philippus inne heeft.

De Roomsche Burghemeester gaf in dese meyninghe Quintio gelijck/ Maer de schaemte was hem Marco Attilio gantsch teghen/indien hy also te vergheefs vande beleghetinghe der stadt soude aftrecken. Nochtans wert de sake daer na geheel Tito Quintio in handen gegeven/de selve reet wederom aen dat eynde der mueren / daer de Etoliers hem voortijts hadden aengheroepen. Doe sy nu noch naerstiger baden/ dat hy hem woude over de Etoliers ontfarmen/ beval hy sommighe tot hem wt te comen/ alsoo quamen Phaneas de oude Schoutheyt/ende noch andere vande principaelste des lants wt ghegaen/ende doe sy hem te voet vielen/seyde Quintius:

Quintius radet die van Etolien binnen Naupactum/dat sy aenden Burghemeester souden senden om bestant te versoecken/tot dat sy hun ghesanten na Rome mogen senden.

Uwe ongheval ende ongheluck maeckt dat de bequame tijdt mijns toorens ende mijnder woorden zijn ghecomen/ende dat de dingen die ick u voor ghesept heb/ datse u souden ghebeuren/de selve zijn u al gheschiet/ ende niet sonder reden: Maer ick ben daer toe ghecoren/ dat ick de landen in Griecken in haer wesen soude beschermen/ick en wil oock niet ophouden wel te doene/ oock den ghenen die ondanckbaer zijn/ seynt uwe Legaten totten Burgemeester/ die van hem so veel respijts ende tijts begheeren/ dat ghy uwe Legaten tot Rome meucht seynden/ ende geeft u door den selven inde macht ende geloove des Roomschen Senaets. Ick sal uwe voorspreker ende beschermer zijn/ by den Burgemeester ende uwe ghetrouwe voorbidder.

Also Titus Quintius den Etoliers geraden hadde/ alsoo hebben sy ghedaen. Marcus Attilius en heeft oock de Legaten der Etoliers niet versmaet/ maer als hy hen tijt ghegeven hadde op eenen benoemden dach/ binnen welcken tijde de Legaten wel van Rome comen mochten/ so is de stadt vande beleghetinghe verlost/ ende dat heyr inden lande der stadt Phocis geschickt.

Naupactum vande belegeringe verlost.

De Roomsche Burghemeester reysde met Tito Quintio over totter stadt Egium opten Lantdach dier van Achaia/ daer is oock ghetracteert gheweest vanden Etoliers/ ende vanden burghers die vander stadt Lacedemonia ghebannen ende wt ghedreven waren/datmen die wederom soude in nemen / maer daer en wert gheen van allen volbrocht ende wt ghericht/ Want die van Achaia wouden de twee stucken voor hen selven behouden/ ende liever nae haer goetduncken opten gemeynen Lantdach daer inne dan door den Romeynen laten handelen. Daer quamen ooc totten Lantdach de Legaten vanden landen Epyro / vanden welcken kenlick was/dat sy niet met sekeren ende vasten gheloove en stonden in der Romeynen vrientschap ende gheselschap: Maer sy en hadden den Coninck Antiocho geen knechten ghesepnt oft ghegheven : maer sy worden beschuldicht hoe sy den Coninck met ghelde hadden gheholpen / sy en ontkenden oock dat selve niet / dat sy tot

De Burghemeester Acilius ende Titus Quintius comen op den Lantdach binnen der stadt Egium.

Gesanten van Epyro aen den Burgemeester Acilius.

An-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 563

Antiochum haer Legaten gesonden hadden.

Doen sy nu baden ende begheerden vanden Romeynẽ/dat sy in haer eerste voorledẽ vrientschappe staen mochtẽ/antwoorde hen de Burgemeester/hy en wiste noch niet/oft hyse in het ghetal der vrienden oft vyanden noch houden oft hebbẽ soude/de Senaet te Rome soude zijn een rechter deser saken/ hy wilde dese haer sake ghelijck tot Rome wijsen/ende gheven henluyden daer toe tneghentich dagen respijt/ daer in sy dat souden uytdraghen ende beschicken. Die van Cypro doen sy tot Rome ghesonden worden/gingen sy voor den Senaet/ende soo wert hen alsulcke antwoort ghegeven/daer door dat men mochte sien ende bekennen/dat sy vanden Raet ende Senaet ghenade vercreghen/ eñ die dinghen niet gepresen en hadden.

Gesantẽ van Cypro comẽ binnẽ Rome.

Daer werden oock op de selve tijt de Legaten des Coninckx Philippi inden Roomschen Senaet ende Raet ghebrocht / ende boden den Romeynen gheluck vander victorien weghen/ eñ doen sy begheerden/ dat sy mochten offeren inden Capitolio te Rome/eñ een geschenck van goude setten inden tempel Iovis des besten eñ grootsten/ so wert henluyden dat selve toe ghelaten / ende gaven daer inne een gulden croone van hondert ponden / niet alleen is de Legaet goedertierlick geantwoort geweest/ maer Demetrius des Coninckx sone / die tot Rome inde plaetse voor een gijssel ende borghe ghehouden wert/is den Legaten gegeven geweest / dat sy hem totten vader den Coninc Philippum wederom te huys voerden.

Gesantẽ van den Coninck Philips comen binnẽ Rome.

Demetrius de sone vanden Coninc Philips wort weder gesonden van Rome aen zijnen vader.

Dit eynde heeft ghehadt dat oorloghe dat Marcus Attilius de Roomsche Burgemeester metten Coninck Antiocho inden lande van Griecken ghehandelt ende ghedreven heeft.

Hoe ter selver tijt de Roomsche Burghemeester inden lande Gallia, nu Lombardia genoemt, den Boyers bestreden ende verwonnen heeft.

DOen de ander Burgemeester Publius Cornelius Scipio dat lant Gallia te deele gevallen was / al eer hy ten oorloge tooch/ welcke hy teghen de Boyers soude dryven/ begheerde hy vanden Senaet dat sy hem wilden een somme ghelts ordineren om te geven totter hoochtijt eñ spelen/ welcke hy te dier tijdt als hy een Hooftman in Spaengien gheweest was/ inden perijckel des strijts den Goden belooft hadde te houden. So meynde de Raet/ hy begheerde wat nieus ende onbehoorlicx/ daerom bekende de Senaet / dat Scipio dat selve hoochtijt eñ spelen die hy sonder weten des Senaets/eñ uyt zijn eygen meyninge alleen hadde belooft/ vanden roove / die hy vanden vyanden vercregen/ indien hy noch yet van ghelts wegen daer toe behouden hadde/ oft van zijn eyghen coste maeckte: de selve spelen maecte Publius Cornelius thien dagen lanck na malcanderen.

De Burghemeester Publius Cornelius Scipio hout de spelẽ die hy in Spaengien gelooft hadde.

Ontrent der selver tijt is ghewijet gheweest den tempel der Goddinnen Cybeles die Scipio Nasica (als de selve uyt Asia tot Rome gebrocht werdt) vander zee tot in dat Pallacium gelept heeft / doen Publius Cornelius Scipio, die daer na Aphricanus ghenoemt/eñ Publius Licinius Burgemeesters waren. Den tempel hebben verdingt te maken/ Marcus Livius, eñ Caius Claudius de reformeerders der zeden ende Censores/ als Marcus Cornelius, eñ Titus Sempronius Burghemeesters waren / in dat derthienste jaer na dat het was verdingt te maken/ heeft den tempel ghewijet Marcus Iunius Brutus, ende daer zijn costelicke spelen gemaeckt om de wijinghe des tempels wille: Eñ als Valerius Antias beschrijft/ zijn de selve eerste gheperſoneerde spelen gheweest/ die Megalenses ghenoemt werden. Desgelijcx heeft Caius Licinius Lucullus de Amptman den tempel der Jeucht op de grootste plaetse te Rome gheleghen/ laten wijen/ den selven tempel heeft hier voormaels over sesthien jaer Marcus Livius de Burghemeester belooft te maken/ doen hy Hastrubal een Hooftman van Cartago/ eñ zijn heyr / verwonnen ende verslaghen hadde. Doen nu de selve reformeerder der zeden ende Censor werdt/ verdingde hy den tempel te maken/ doen Marcus Cornelius eñ Titus Sempronius Burgemeesters waren. Oock werden om der kerckenwijinghe wille sommige spelen gemaeckt/ eñ alle dinck met grooter geestelickheyt volbrocht/ daerom dat nu het nieuwe oorloge mettẽ Coninc Antiocho voor handẽ was.

Den tempel vande Goddinne Cybeles wordt ghewijet / int jaer vander stadt 549.

Ludi Scenici, Megalesia.

Den tempel vande Goddinne der Jeucht wort ghewijet. Int jaer vander stadt 547

Inden beginne des jaers doen dese dinghen ghedaen waren / ende Marcus Attilius inden oorloghe ghetogen / ende Publius Scipio noch te Rome vertoefde / ist gheschiet dat twee ghetemde ossen ontrẽt Rome/ in Carinis genoemt/ door de leederen gecomen zijn op de daken des huys: doen dat selve daer gheschiede/ ghebođen de Waerseggers Aruspices genoemt/ datmen de ossen levendich soude verbranden / ende de assche daer af inden Tyber werpen.

Wonderteeckenen.

Oock wert vercondicht te Rome/ hoe dattet dickwils inder stadt Terracina/ ende tot Amiterni/ steenen ghereghent hadde.

Hoe oock inder stadt Minturni den tempel Iovis eñ sommige cramen by de marckt door den haghel ghesłaghen waren gheweest: Dat oock inder stadt Vulturni in eenen ganck des waters daer selve twee schepen door dẽ blixem aengesteken ende verbrant zijn gheweest.

Om des wonders wille/ doen de thien mannen die daer toe geordineert uyt den statuyt eñ kennisse des Senaets over de boecken Sibille gegaen waren om de selve te oversien / vercondichden sy wederom den Raet / datmen soude de Goddinne Cereri een vasten op stellen/ ende dat selve altijt inden vijfthienden jare houden/ datmen oock een eerlicke hoochtijt neghen daghen aen malcanderen / ende eenen dach vanden selven een bedevaert / eñ een processie soude houden/ ende de gene die inde processie waren/ souden croonen op haer hoofden draghen/ daer toe soude de Burghemeester Publius Scipio een offer doen dẽ Goden met offerhanden/ also hem dat de thien mannen souden bevelen.

De boecken van Sibille worde besien.

Doen nu de Goden versoent warẽ/ nu metten ghebeden ende offerhanden/ die recht ghehouden ende betaelt werden / nu metten wonderteeckenen die te reynighen/ ende den toorne der Goden te versoenen/ soo tooch de Burghemeester Publius Scipio in dat landt van Gallia/ dat hem inden lote toe gevallen was / ende seynde van daer wederom tot Rome Cneum Domitium, die inde plaetse eens Burghemeesters in het selve lant gheweest was/ ende beval hem/

De Burghemeester Publius Cornelius Scipio treet int Lombardie tegen de Boyers.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

hem/ dat hy soude het heyr van hem laten ende tot Rome trecken/ eñ Publius Scipio voerde also de hoopen in dat lant der Boyers.

De Genevoysers bestormen den legher vandē Lantvoocht Quintius Minutius.

By na ontrent dese tijt hadden de Genevoysers by verbont eñ eedt vergadert een heyr / eñ begonstē by nacht den wagenborch eñ dat heyr Quinti Minutij des Stadthouders eens Burghemeesters onversiens te bestormē/ maer Minutius hielt zijn knechten inder ordinantie binnen der wallen tot dattet dach werdt/ eñ hadde seer naerstich opsien/ dat de vyandē niet ergens aen een eynde over de bevestinghe des heyrs en clommē. So haest oock den dach op brack/ viel hy gelijck op een tijt tot twee poorten over den vyanden: maer de Genevoysers en werdē indē eerstē aenloop van haer plaetse niet verdreven/ als Minutius ghehoopt hadde/ eñ hielden alsoo dē strijt eñ schermutsinge tegē twee ueren lanc/ onseker oft naer weerende/ op welcke sijde de verwinninge wilde vallen. Ten laetstē doen eenen hoop nae den anderen totter poorten des heyrs uyt liepen/ eñ de versche knechtē den vermoeysden indē strijt verpoosden/ werdē de Genevoysers onder de ander oock door waken machteloos/ ende gaven de vluchte. Vanden vyanden zijnder verslagen over vier duysent: maer vanden Romeynen ende haer gesellen zijnder min dan drie hondert op de plaetse ghebleven.

De Burghemeester Publius Cornelius slaet de Boyers.

By twee maenden daer na street de Burghemeester Publius Cornelius seer prijslick ende met opgherechter bannieren met dat heyr der Boyers: Eñ als Valerius Antias beschrijft/ so zijnder vandē vyanden dertich duysent verslagen/ drie duysent ende vier hondert gevangen/ hondert ende seven en twintich vaenkens zijnder ghewonnen: Maer vanden verwinders der Romeynē zijnder inden strijt duysent vier hondert eñ ses en tachtich doot ghebleven. In dit getal en wert Valerio Antio, diet beschrijft / niet veel ghelooffs ghegeven (want de dingen te vermeerderen ende groot te maken/ en isser geen so onmatelick als Valerius geweest is) nochtans dat de verwinninghe groot gheweest sy/ gheeft een bewijsinghe/ dat de waghenborch ende dat heyr der Boyers vanden Romeynen ghewonnen ende in genomen/ ende de Boyers nae den selven strijt hen van stonden aen den Romeynen op ghegeven hebben.

Inden selven tijde quam van dat uyterste Spaengien Marcus Fulvius de edel / eñ tooch in tot Rome/ ende triumpheerde te voete / ende brocht met hem twaelf duysent pont silvers/ daer toe hondert eñ sessentwintich pont gouts/ welcke al tsamen inde Roomsche schatcamer wert ghelevert.

Hoe *Publius Cornelius Scipio* om dat hy dē Boyers inden strijt verwonnen hadde, met grooten arbeyt vanden Senaet vercreech, dat hy tot Rome met eē triumphe in trecken mochte, eñ vādē Boyers triumpheerde.

DOe Publius Cornelius Scipio de Boyers hadde verwonnen / nam hy ten eersten van hen ghijssele ende borgen des pays/ ende tooch hen af by na dat halve deel haers landts / daer henen oock dat Roomsche volck (oft hen dat beliefde) een stadt na haren wille mochten maken/ eñ met Roomsche burghers besetten. Van daer tooch hy tot Rome/ om te triumpheren / dien hy voor seker meynde te houdē/ en liet also zijn heyr van hem trecken/ maer hy beval henluyden dat sy opten dach dat hy triumpherē soude/ by hem tot Rome souden zijn. Des anderen daechs na dat hy tot Rome gecomen/ eñ den Senaet inden tempel der Goddinnen Bellone beroepen was/ doe hy de ghescheidenisse die hy teghen de Boyers gedaen/ voor den Senaet vertelt hadde/ begeerde hy dat hem toe ghelaten werde / dat hy inde stadt met een triumphe mochte in varen. Publius Sempronius Blesus gaf den raet ende achter voor goet datmen Scipione de eere des triumphs niet en soude ontsegghen / maer een tijt vertrecken/ ende sprack aldus:

Publius Cornelius Scipio Burghemeester versoeckt te mogen een triumphe houden/ aengesien hy de Boyers verwonnen hadde.

Het oorloghe der Genevoysers ende van Liguria waren altijdt metten oorloghen der Boyers ende Gallen vermenget eñ by malcanderen ghewеest. De selve twee natien van volcke seyden oock ende deden malcanderen hulpe/ overmits nae ghebuerschap. Indien Publius Scipio (na dat hy de Boyers nu indē strijt verwonnen hadde) int lant der Genevoysers/ met zijn victorieuse heyr treckē/ oft een deel van zijn hoopen Quintio Minutio seynden wilde/ welcke nu dat derde jaer is/ dat hy opghehouden is gheweest met een twijfelachtighē oorloghe/ soo mochtmen het oorloghe metten selven Genevoysers wel tot een eynde bringhen / daer waren nu vele knechten tot Rome ghecomen / om de triumphe Scipionis te vermeerderen/ die hy nen wel hadden derwaerts getrocken/ eñ haer naerstichept daer hadden moghen bewijsen/ sy mochten dat oock wel doen / indien de Senaet hen wederom woude toestellen inden vertreck des triumphs / welcke nu om der naerstichept wille metten selven werde uyt ghestelt / de Senatores souden Scipione den Burghemeester gebieden/ dat hy met zijn Legioenen ende heyr wederom inder Genevoysers lant soude trecken/ eñ getrouwelick zijn naerstichept daer toe doen/ dat de Genevoysers ende Ligures mochten verwonnen worden / eñ indien de selve niet onder de macht der Romeynen bedwongen en worden/ soo sullen de Boyers oock niet rusten noch stille sitten / het ware wel bequame / datmen aen beyde zijden pays oft oorloghe hadde/ wanneer de Genevoysers verwonnen waren/ in corten daghen soo mochte de Burgemeester Publius Scipio (als vele andere die in haer officie ende macht niet en hadden getriumpheert) zijn triumphe eerlic houdē. Daer toe antwoorde de Burgemeester ende seyde:

Oratio P. Sempronij. Publius Sempronius Blesus Wijckmeester belet de triumphe van Scipio.

Dat lant Liguria ende de Genevoysers en was hem inden lote niet te deele ghevallen / hy en hadde oock gheen oorloghe teghen die van Liguria oft der Genevoysers ghevoert / hy en begeerde oock vanden selven niet te triumpheren/ eñ betroude oor/ datse Quintius Minutius soude in corter tijt verwinnen eñ bedwinghen/ hy soude oock (alst reden ware) een triumphe begheeren ende vercrijghen. Hy Publio Scipio begheerde een triumphe vanden Boyers ende Lamparters/ die inden strijt verwonnen / ende uyten waghenborch verdreven hadde/ daer nae twee dagen nae den strijdt/ heeft hem dat gantsche landt aen hem over ghegheven / vanden welcken hy oock ghijssel ende borghen ghenomen heeft/ als voor een pant eñ toecomende besor=

Oratio Cornelij Scipionis, by de welcke hy hem verantwoort teghen de redenen vandē Wijcmeester.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 563

sorghinghe des paps. Nochtans was dat veel meer/ dat hy also grooten ghetal der Lamparters verslaghen hadde/dat noyt geen Roomsch Hooftmā voor hē/ met so vele duysent Boyers heeft verslaghen/daer waren oock van vijftich duysent mannen meer dan dat halve deel verslagen/ vele duysent warender oock gevangen/ ende daer en was niemant vandē Boyers dan alleene de kinderen ende de ouders te lijve ghebleven/Daerom mocht hem yemant verwonderen/ waerom dat victorieus heyr (want hy geen vyant inden lande Lombardia achter hē gelaten en hadde) nu tot Rome gecomen was/ om de triumphe des Burghemeesters te eeren. Welcker knechten naersticheyt/ indien de Senaet de selve in een ander lant wilde ghebruycken/in wat wech hy doch gheloofde dat sy souden ghewilligher ende bereyder zijn/ te gaen in een ander perijckel ende nieuwe arbeyt /indien hen sonder vertreck den loon van haren voorleden arbeyt ende perijckel worde vergouden? oft waert dat sy de hopinge voor den loon souden ontfanghen / oftse nu den arbeyt wouden verlaten/als de gene die een reyse van haer eerste hopinghe waren bedrogen ende opghehouden geweest? Want so verre alst hem aenginc/ so hadde hy Scipio zijn leefdage eeren genoech vercreghen. Op dien dach/doe hē de Roomsche Senaet voor den besten ende vermaersten burgher te Rome geacht/ ende de Godinne Cybelen alder Goden moeder / Ideam ghenoemt/ van des Roomschen volcx weghen souden op nemen ende ontfanghen / met desen lof/ name ende tijtel (oftmen hem oock noch des Burghemeesters officie oft den triumphe toeleyde) soo ware nochtans dat beelt Publij Scipionis Nasice ghenoech gheeert.

Publius Cornelius Scipio houdt een triumphe met consent vanden gheheelen Raet.

Na dese woordē en verwillichde niet alleene de gantsche Roomsche Senaet datmē Scipioni de triumphe soude bekennē/ maer door haer achtbaerheyt ende macht brochtē sy Publium Semproniū Blesum de Wijcmeester daer toe/ dat hy zijn voorghenomen sake moeste achterlaten/ eñ soo triumpheerde Publius Cornelius Nasica vanden Boyers die hy inden strijt verwonnē hadde. Inde selve triumphe voerde hy tot Rome inne opten Lampartischen waghen vele gheweer ende wapenen/ bannieren/vaenkens ende anderen roof van alderley manierē/ daer toe Lampartische metalen vaten / ende metten edelen die ghevanghen waren voerde hy inne eenen hoop costelicke paerden / daer toe brocht hy met hem duysent vier hōdert eñ tseventich gouden hals banden/ ooc twee hondert ende ses en veertich pont gouts/van ongewrocht ende gemaect silver aen Lampartische vaten ende drinckschalen/ na haer ghewoonte ghemaect drie hondert ende veertich pont/daer toe noch een groot ghetal aen gheslaghen ghelt ende munte. Hy deylde ooc den knechtē/die den guldē wagē inde triumphe na volchdē hondert eñ vijf en twintich pont/dē dobbelē soudeniers tweevout/ ende den reysigers driemael so vele.

Des anderen daechs beriep Scipio een vergaderinghe / ende doe hy vertelt hadde vande geschiedenissen die hy gedaen/oock vanden onrechte dat hē vandē Wijcmeester opgeleyt was (die hem Scipionem met een vreemde oorloge begoste te verbinden ende te beladen/daer door hy hem den loon zijnder verwinninghe mochte beroovē) gaf hy zijn knechten oorlof / ende lietse van hem trecken.

Hoe de Coninck *Antiochus* hem met grooter neersticheyt tegen den Romeynen te schepe,eñ de Romeynen desgelijcx hen oock bereyden om opter zee tegen hem te strijden.

Doen dese dinghen in Italien geschieden / was de Coninck Antiochus inder stadt Epheso (nae zijn goetduncken) seer seker voor dat Roomsche oorloghe / als oft de Romeynen niet en souden in Asiam trecken. Alsulcke sekerheyt gaven hem voor dat meestedeel zijnder vrienden / eñ deden dat by avontuere als daer af niet wetende/ ofte door smeecken / dat sy daer door den Coninck wilden lief spreken oft flatteeren / maer alleen Hannibal, wiens macht eñ achtinge te dier tijt seer groot was/sprack aldus:

Oratio Hannibalis, by de welcke hy de Coninck Antiochus raedt dat hy hem principalic te water soude wapenē tegen de Romeyns.

Hy verwonderde hem meer / dat de Romeynen nu niet in Asia en waren / dan dat hy daer aen twijfelde dat sy in Asiam comen souden/ want het was naerder wt Griecckenlant in Asiam/dan wt Italien in Griecken over te schepen/het was oock Antiochus een grooter oorsake dan die van Etolien des Roomschen oorlochs / de Romeynen en waren niet minder machtich met haer geweer opter zee eñ water/ dan sy te lande en waren/ in corten dagen hadde hy gehoort/ dat de vergaderinge der Roomscher schepen by dē lande der zee Malleum genoemt/ lagen/ dat oock cortelinge nieuwe schepen/eñ een nieuwe Hooftman wt Italien ghecomen was / om het oorloghe voort te drijven/ ende te beleyden. Daerom mocht Antiochus wel op houden/ ende hem niet met een onnutte ende vergeven hopinghe maken/dat hy in Asia vanden Romeynen soude vrede hebben/hy soude binnen corter tijt om Asia metten Romeynē moeten vechten eñ strijden/hy moeste oock den Romeynen (die de gantsche werelt begeerden) haer macht benemen/oft hy soude zijn Coninckrijcke verliesen. Alleen dese Hannibal wert geacht ende daer voor aenghesien/dat hy den Coninck Antiocho de waerheyt ghesept/ende dat toecomende was voorsien / dat hy oock diergelijcken hier voortijts den Coninck ghetrouwelick te voren geseyt/ eñ hem des ghewaerschout heeft. Daerom tooch de Coninck met zijn schepen die bereyt ende toegherust waren/ eñ voer inde contreye Chersonesum genoemt / die daer na rontsomme metter zee ombevangen is / om dat hy de selve plaetse (oft by avontuerē de Romeynen te lande comen souden) besetten eñ bevestighen mochte/ eñ ghebooт Pollixenide, dat hy alle de andere schepen toe bereyde/ ende van daer voerde / seynde oock sommighe lichte ofte cleyne schepen om te oversien alle dinck by de Inselen die daer ontrent gheleghen waren.

Coninck Antiochus wapent hem met schepen.

Caius Livius Salinator coemt met de Roomsche vlote tot Corcyra met ter tijt Consul ghenoemt.

Caius Livius die een Hooftman was over de Roomsche schepen / tooch met vijftich ghedecte schepen van Rome na Napels/daer henen hy oock geboden hadde te comē sommige open schepen der ghesellen des selven eyndes / die sy doort verbondt der vereenicheyt schuldich waren te bestellen:van daer voer hy in Sicilien/eñ tooch opter zee voor der stadt Messana over. Doe hy ses schepē van Cartago/die hē te hulpe

geseynt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ghesepnt waren/ontfanghen/ende vanden ste- den Regium ende Locris/oock van andere ge- seilen de schepẽ die sy te seynden schuldich wa- ren ontboden hadde/ eñ doe hy de schepen ghe- monstert ende bereydt hadde by der stadt La- cinum / gaf hy hem in dat hooghe meyr / ende voer inden eersten totter stadt Corcyra in Gre- cia ghelegen/doe hy daer henen quam/ende ge- vraecht hadde na den staet ende ghelegentheyt des oorloghes (want daer en waren noch niet alle eynden in Grecia seer vredelick) vraechde oock aen wat eynde de Roomsche schepen wa- ren/ ende doe hy hoorde dat de Burghemeester Marcus Attilius ende de Coninck Philippus laghen by dat hooghe geberchte Thermophyle ghenoemt / ende de schepen inde haven Pyreo by Athenen laghen/ ende op dat oorloghe ende salie wachten / scheepte hy van stonden aen in dat lant Peloponnesis.

De Lantvoocht Caius Livius verweest Samos ende Zacynthen/ eñ coemt by d'oude vlote inde haven van Athenen.

Ende doe hy dat Insel Zacynthum (die lie- ver der Etoliers dā der Roomscher partie zijn woudē) verdestrueert hadde/tooch hy na Ma- leam/ende als hy goeden wint hadde/ so quam hy in weynich dagen inde havē Pyreum/ daer de andere ende de oude Roomsche schepen la- ghen. De Coninck Eumenes ghemoetede den Roomschen Hooftman met drie schepen by der stadt Scylleum / daer hy een tijdt lanck inder stadt Egina vertoefde/ ende hem noch niet int seker beraden en hadde/oft hy wederom in zijn Coninckrijcke soude trecken om dat selve te be- schermen/ want hy hoorde hoe Antiochus in- der stadt Epheso zijn hoopen ende heyr te wa- ter ende te lande bereyde / oft dat hy nerghens en soude henen wijcken vandē Romeynen/aen den welcken oock zijn geluck ende profijt ghe- leghen was.

Coninck Eumenes coemt tot Caius Livius.

Doe nu Aulus Acilius zijnen navolgenden Hooftman vijf en twintich bedeckte schepen overghegeven hadde/soo tooch hy wt de haven Pyreo/eñ voer na Rome. Maer Livius de an- der Hooftman voer van Pyreo over in dat In- sel Delum/ met eenentachtich groote schepen/ die aen dat voorste deel des scheeps sterck ghe- maect/eñ totter oorlogē bereyt waren/ Rostra- te genoemt/daer toe met andere eñ cleyne sche- pen/ die eensdeels open eñ scherp oft licht ende aen de scherpte gelijc de reys-schepē oft baert- sen/daer mede datmē de zee oversiet/toe bereyt warē. Op de selve tijt beleyde Marcus Attilius de Roomsche Burghemeester eñ bestounde de stadt Naupactum. Den Hooftman Livium hielden op de contrarie winden / om dat de sel- ve contreye by de Inselen Cyclades genoemt/ die met cleyne vloedē der zee onderscheyden eñ gedeelt zijn/ seer windich is/ ende bedocht hem daer sommighe daghen / waer hy wtvaren oft wat hy beginnen soude.

Caius Livius coemt met de schepen nae Delos.

Pollixenidas ontbiet den Coninck Antiochus, dat des Romeynen schepen zijn by d'eylant van Delos.

Pollixenidas, doe hy vernam door de schepē die hy wt gesepnt hadde om de zee te oversien/ dat de Roomsche schepen by dat Insel Delum laghen/ seynde hy eenen bode tot Antiochum dē Coninck. Doe dat geschiede/liet Antiochus rusten ende staen alle dat gene dat hy byder zee Hellespont te handelen hadde / ende quam soo haest hy mochte met zijn schepē die scharp wa- ren wederom tot der stadt Ephesum / eñ hielt aldaer van stonden aen eenen Raet/ oft hy den schipstrijt soude houden ende voornemen? Pol- lixenidas seyde ende gaf den raet datmen daer niede niet en soude vertrecken eñ terstont den slach doen / al eer de schepen des Coninck Eu- menis, ende die van Rhodis totten Roomschen schepen quamen eñ by malcanderen vergader- den/ want alsoo souden sy by nae inden ghetale des Coninck schepen onghelijck zijn / eñ de Co- ninck Antiochus met snellicheyt der schepen/ ende overmidts menigherleye hulpe den Ro- meynen overleghen zijn/ Want de Roomsche schepen waren onberoerlick ende onbruyck- saem/als die niet na rechter cunste eñ aert ghe- maect en waren / ooc met provande seer swaer ghcladen als die inder vyanden lant quamen: maer des Coninck schepen en souden met dan knechten draghen/ eñ haer geweer ende wape- nen/als die alle steden eñ vlecken neffens haer vredelick achter lieten / de contschap der zee/ des lants ende den wint opter zee / soude hen seer behulpelick zijn / die dat andere deel der vyanden/als dier dingen al onwetende/ behin- deren ende verdrieten.

Pollixenidas radet tot den strijt te water tegen de Romeynen.

De aenghever deses raets beweechdese allē die oock zijnen raet metter hant eñ daet wou- den volbringhen. Bleven alsoo ende vertoefden twee daghen inde toerustinge der schepen/ des derdē daechs/so togen sy wt met hondert sche- pen/ dier tseventich bedeckt waren/ de andere by na alle open ende cleynder/ ende voeren tot- ter stadt Phoceam/ van daer wanneer Antio- chus hoorde dat de Roomsche schepen genaec- ten/op dat hy by dē schip strijt niet zijn en sou- de/weeck hy ende tooch totter stadt Magnesia ghenoemt/ die by der stadt Sipylo gelegen is/ om een heyr aldaer te lande op te bringē/ maer zijn schepen voeren inde haven der stadt Eri- threa dien sy Cyssonten noemen / als oft sy souden daer bequamelicker de vyanden ver- wachten.

De schepen vanden Coninck Antiochus comen inde haven van Cissus.

Hoe de Romeynen met hulpe des Coninckx *Eumenis* dē Hooftman *Antiochi* indē schip- strijt te boven lagen, ende *Antiochum* over al vander zee verdreven.

SO haest als de Romeynen goeden wint hadden wten Noorden / want de windt hadde hem sommighe daghen contrarie gheweest / soo voeren sy van dat Insel Delo/eñ scheepten totter haven van dat Insel Chios/ die van henluyden Phanas ghenoemt wert/ eñ dat ter zee waert inne leyt noemen sy Egeum/ van daer keerden sy de schepen totter stadt / ende als sy provanden in haer schepen ghenomen hadden/voeren sy over totter stadt Phoceam: Maer de Coninck Eumenes voer te huyswaert inde stadt Eleam tot zijne schepen/ eñ quam in corter tijt totter stadt Phocea met vier ende twintich gedecte schepen/ eñ sommi- ge andere een weynich mindere die opē warē/ wederom by der stadt Phocea tottē Romeynē/ die hen totten schipstrijt bereydē/van daer voe- ren de Romeynen wt met hondert eñ vijftich gedeckte/ende by na met vijftich open schepen/ ende als sy inden eersten door den contrarien wint van Noorden te lande bedwonghen ende gheslaghen worden / so worden sy bedwongen met eenen cleynen hoop/ eñ by na het een schip na den anderen inder ordinantie te varen: maer daer na als de wint eē weynich gestilt was/ be- stondē sy inde havē Corycum genoēt/die boven

De Romeynē mettē Coninc Eumenes maken hun gheree met henlieder schepē teghen Antiochus.

Phane de havē vā Chios.

 by

Int jaer vander stadt 563

de haven Cyssonte gheleghen is over te varen.

Pollixenidas trecht teghen de Romeynsche vlote.

Pollixenidas (soo haest hem ghebootschapt wert/ dat de vyanden genaecten) wert hy verblijt dat hem bequaemheyt ghegheven was te strijden/ eñ strecte de slincker oft eynde van zijne schepen ter zeewaert inne/ eñ beval dē Hooftluyden der schepen dat rechter eynde oft deel van zijne schepen nae den lande wt te breyden/ ende Pollixenidas tooch totten strijde met ghehijcker orden.

Doe dat de Roomsche Hooftmā sach/ tooch hy neder de seylen/ eñ liet de mastboomen sincken oft ter neder leggen/ leyde oock te gader dat schipghetouwe/ vertoefde de andere schepen die nae volchden/ ende alsser nu by dertich schepen voor in dat eerste deel by malcanderen waren/ daer mede hijse mochte ghelijcken/ rechte hy over eynde zijn schip getouwe/ ende bestont inde diepte ende wijde der zee te varen/ ende beval oock den anderen die nae volchden dat sy het voorste der schepen na dat lant ende teghen dat rechte deel tegen den vyanden schicten. De Coninck Eumenes hielt te hoope dat eynde/ maer als inden afdoen des schipghetous/ begoste daer indē eerstē op te staen een verschrickinghe ende oproer/ so liet de Roomsche Hooftman de schepen drijven so haest eñ gherasch hy mochte. Doe sy nu van beyde partië alle tegenwoordich warē/ voeren twee schepen van Cartago gheschickt voor de Roomsche schepen/ die quamen te gemoete drie van des Coninck schepen/ ende als de schepen niet ghelijcke vele en waren/ omcingheldden twee van des Coninck schepen/ een Romeyns schip/ ende trockē inden eersten af van beyde zijden het Roomsche schip de riemen daermen mede roeyde/ daer na clommen de ghewapende over in dat Romeynsche schip/ ende doe sy sommighe vanden genen die dat schip souden beschermen/ over boort worpen/ ende de sommighe verslaghen hadden/ namen sy dat schip inne. Dat andere dat desghelijcx oock toe gecomen was om te strijden/ doet sach hoe dat eerste schip genomē was/ eer datet vande drie des Coninck schepen omcinghelt worde/ weeck dat achterwaerts tot de Roomsche schepen. Daer en tusschen wert Livius de Hooftman met toorne ontsteken/ eñ voer met dat hooftschip totten vyanden/ eñ als de twee des Coninck schepen (die dat een van Cartago omcinghelt ende om bevanghen hadden) met ghelijcke hoopinghe teghen den Roomschen Hooftman voeren/ beval Livius den roepers haer riemen van beyde zijden in dat water te laten sincken/ om dattet schip te vaster mochte liggen/ eñ beval datmē inde schepē der vyanden yseren haecken eñ hanthaecken soude werpen/ wanneer sy quamen/ eñ doe hy den schipstrijt gelijck gemaect hadde dat slaen eñ vechten dat te lande geschiet/ so geboot hy den zijnen te bedencken aen de Roomsche deucht eñ macht/ sy en souden oock de eygen ende vercochte knechten des Coninck Antiochi niet achten tegen de deuchdelicke mannen. Niet vele lichter dan de twee des Coninck schepen dat een verwonnen/ alsoo heeft nu dat een Roomsche schip de twee des Coninck schepen verwonnen ende ghenomen. Als nu de schepen van alle eyndē te hoope quamen/ ende onder malcanderen vermenget/ ende over al aen alle zijden sloegen/ so voer Eumenes toe die na dattet vechten was begonnen

De schipstrijt.
Twee schepē van Cartago strijden tegē drie van sConinck schepē/ maer het eene vā twee wert verloren.

Caius Livius winnet met eē schip twee schepen.

daer toe quam/ eñ doe hy vernam dat Livius de slincker oort oft eynde der vyanden/ eñ haer ordinantie verdruckt hadde/ voer hy teghen de schepen die daer bestelt warē aen de rechter zijde daer den strijt ghelijck was/ ende sloech metten selven. Niet lange daer na soo gaven sy hem inde vlucht vander slincker zijdē/ want so haest Pollixenidas sach/ dat hy metter macht der Romeynscher knechten verwonnen wert/ hief hy op zijn schipghetouwe/ ende begoste ghints ende weder te vliene/ desghelijcx bestonden de andere oock te doene/ die nu niet verre vant lant metten Coninck Eumene den strijt hadden begonnen. De Romeynen ende de Coninck Eumenes vervolchden eñ haesteden den vyanden dapper na soo vele de roeyers vermochten/ ende in hope waren den laetsten hoop des Coninck schepen aen te grijpen ende te verdestrueren: maer nae dat sy saghen dat door de snellicheyt des Coninck schepen/ als de ghene die licht waren/ de Roomsche (als die met provande swaer ende ghelanden) bedroghen werden/ ende alsoo te vergheefs vervolchden/ so lieten de Romeynen ten laetsten af/ nochtans wordender van des Coninck weghen thien schepen metten knechten ende roeyers verdroncken/ ende derthien gevangen: vanden hoop der Romeynscher schepen isser inde eerste scharmutsinge een dat van Cartago ghesynt/ ende van twee des Coninck schepen omcinghelt werdt/ gevangen ende neder ghewworpen gheweest. Pollixenidas en liet niet af te vlien/ so langhe tot dat hy inde haven by der stadt Ephesum gheleghen/ ghecomen was. De Romeynen bleven den eersten dach in dier plaetsen van daer des Coninck schepen wt ghevaren waren.

Coninck Antiochus schepen nemen de vlucht.

Des anderen daechs daer na wouden sy eñ namen voor den vyanden na te vervolghen/ eñ midden op de vaert ghemoeteden hen vijf ende twintich schepen vander stadt van Rhodis/ eñ doe de selve schepē totten Romeynschē quamē/ hebben sy nae ghevolcht den vyanden al totter stadt Ephesum/ ende daer ghehouden voor de haven al inder ordinantie: Maer na dat de Romeynen dē vyanden (die sy verwonnē hadden) daer toe bedwonghen hadden dat sy vander zee verjaecht ende verdreven waren/ so seynden sy die van Rhodis ende Eumenem den Coninck wederom te huyswaert/ ende sy toghen tot in dat Insel Chium/ voeren inden eersten by de haven van Erythrea/ Phenicunte ghenoemt/ voeren over eñ wierpē by nachte wt haer anckers/ den anderen dach toghen sy in dat Insel ende scheepten over totter stadt/ aldaer vertoefden sy weynich daghen/ soo langhe tot dat de roeyers eñ knechten hen selven mochten ruste gheven ende ververschen/ ende scheepten alsoo totter stadt Phoceam.

De Romeynsche schepen al lant gebracht.

Daer lieten sy ligghen vier groote schepen tot een bewaringhe der stadt/ ende soo quamen de Romeynsche schepen voort totter stadt Cannas: Maer doe nu den winter aen quam/ so liet hy de schepen aen een zijde bestellen/ ende met eenen walle ende gracht ontrecken.

Inden eynde ende wtganck van desen jare/ zijn te Rome ghecoren tot Burgemeesters/ Lucio Cornelio Scipio, ende Caius Lelius Aphricanus (daert menich aensach) op dat de selve het oorloge met Antiocho den Coninck souden tot een eynde bringē. Des anderen daechs

Int jaer vander stadt 564.

worden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

worden tot Schouthept gecozen Marcus Fulvius, Lucius Arunculeius, Gneus Fulvius, Lucius Emilius, Publius Iunius, ende Caius Antistius Labeo.

Hoe *Lucio Scipio* de Roomsche Burghemeester voor alle dinck ten eersten als een Hooftman in Asia over scheepte, eñ het oorloge tegen den Coninck *Antiochum* tot een eynde te brengen gesonden wert: hoe eerst de Bisschoppen met sacrificien ende bevaerden den Goden versoenden. Hoe datter drie en veertich de oversten van Etolien *Democritus* ende zijn broeder tot Rome zijn gevangen. Hoe *Attilius* de stadt Amphissa met groote instrumenten bestormde.

De gesanten van Etolien versoecken vrede aenden Raet vā Rome/maer te vergeefs.

ALs Cornelius Scipio, ende Caius Lelius Burghemeesters waren / zijn de sakē der Etoliers alder eerst inden Roomschen Raet verhoort gheweest/ oock hielt haer Legaet met naerstichept aen/ om dat sy corte tijdt ende dach tot een bestant hadden/hen wert oock hulpe bewesen van Tito Quintio den Roomschen Hooftman die doen ter tijt tot Rome ghecomen was. De Legaten van Etolien hebben ootmoedelick ghebeden/als de ghene/ die meer inde barmhertichept des Senaets / dan inden grondt haerder saken hopinghe hadden / ende wilden de oude weldaet/die sy voortijts by den Romeynen geoeffent hadden / met de nieuwe misdaet verghelijcken. Maer sy werden teghenwoordich met veel vragens der Raets heeren/die meer de misdaet dan het verantwoorden aen saghen / seer onghemoetich ende moede gemaeckt / daer toe gheboden / dat sy souden wt den Raethuyse gaen/ende maecten daer toe een groote beroerte in haer sake/ oock soo was den toorne boven de barmhertichept ende machtigher / want de Senatores en waren hen niet alleen moeyelick als den vyanden / maer oock opten selven / als teghen een onghetemt ende onghesellick volck/ seer vertoont.

Doen men sommighe dagen metten selven ghehandelt ende gheraden hadde/en wilden de Romeynen hen den vrede gheven noch ontseghen/ ende so werdt den selven voor geleyt een kiesinghe / als dat sy alle dinghen achter laten souden / eñ stellen in des Roomschē Raets wille eñ goetdunckē/oft tot een boete duysent pont betaelden ende gaven/ eñ haddē daer mede den Romeynē te vrient oft te vyant/welcke sy wilden. Ende doen sy begeerden darmen wtsprake eñ noemde/welcke dinghen sy souden achter laten eñ stellen in des Roomschen Raets goetduncken / so en wert hen daer niet sekerlick op gheantwoort. Eñ also zijn die van Etolien sonder vrede af ghescheyden/ den selven oock gheboden/dat sy den selvē dach uter stadt van Rome/ eñ in vijfthien de naeste dagen wten lande van Italien trecken souden.

Beyde de Burghemeesters hadden geerne in Griekenlant ghetrocken / sy selven tselfde tot wille

Daer na begonstmen vanden landē die den Burgemeesters soudē bevolen worden/te tracteeren/ ende beyde de Burghemeesters begeerden dat lant van Griecken hen bevolen te werden/ Caius Lelius vermocht oock veel inden Roomschen Raet / de selve (als de Senaet bevolen hadde den Burghemeesters om de landen te loten/ofte onder hen beyden daer inne te accordeeren) seyde daer toe: Het ware beter ende eerlicker ghedaen/ dat sy de sake over gaven eñ setteden tot kennisse des Raets/ dat sy daer inne deden so het hen beliefde/ dan dat sy daerom loten souden. Eñ doen Lucius Scipio daer toe antwoorde / hy wilde hem bedencken wat hem te doen stonde / sprack daerom met zijnen broeder Publio Scipione, die beval hem / dat hy soude de kiesinghe vrylicken den Raet inde handen gheven / ende bootschapte Lelio zijnen mede Burghemeester/hy wilde doen wat hem goet dochte. Doen nu dese nieuwe sake / diesghelijcken van ouders hercomen/ in menschen ghedachtenisse niet ghescheit en was/voort gebrocht wert/ ende de Senaet versach eñ wachtede eenen grooten twist/ soo hief aen Publius Scipio Aphricanus, ende sprack/indien de Senatores zijnē broeder Lucio Scipioni dat lant van Griecken bevalen ende te deele gaven/ soo wilde hy inde plaetse eens Legaets met hem trecken.

vandē Raet/ maer Publius Scipio Africanus maeckte dat zijn broeder gesonden wert.

Dese stemme wert verhoort met grootē wille ende wel bevallen/ eñ nam wech alle oproer/ men wilde versoecken/oft den Coninck Antiocho meer hulpe oft troost ware in Hannibal die verwonnen was / dan den Burghemeester Lucio Scipioni, ende den Roomschen heyre in Aphricano den verwinder: ende soo bekenden by nae alle de Senatores Lucio Scipione dat lant van Griecken/eñ Caio Lelio dat lant van Italien. Daer nae begonsten de Schoutheyts om de landen die hen bevolen waren/ te lotē/eñ Marcus Arunculeius behielt het recht spreken binnen Rome: Lucius Emilius Regillus de regeeringhe der schepen : Publius Iulius Brutus dat lant van Tuscia: Gneus Fulvius dat lant van Apuliē eñ Brutiē: Caius Antistius Siciliē.

Lotinge vande Lātvoochden.

Ende worden daer nae den Burghemeester Lucio Scipioni, die dat lant van Grieckē bevolen was/als tot een bewaringe ende vervullinghe des heyrs dat hy van Marco Attilio op nemen soude / dier by twaelf duysent mannen waren/ toe gheghevẽ drie duysent Roomsche burghers te voete/ ende hondert reysighers/ eñ vanden ghesellen des Latijnschen naems / vijf duysent voetknechtē/ eñ twee hondert te paerde/ende hem daer by ghesept eñ bevolen/wanneer hy in Greciam quame/ dochtet hem dan goet eñ profijtelick te zijn / dat hy dan het heyr te schepe in Asiam soude overvoeren.

Het crijchsvolck vanden Burghemeester Lucius Cornelius Scipio om in Griekenlant te trecken.

Den anderen Burgemeester is een gantsch nieuwe heyr toegheкent gheweest / by twaelf duysent Roomsche knechten/ ende vanden ghesellen des Latijnschē naems/ vijfthien duysent te voete/ende twee hondert reysighers.

Bestellinghe van crychsvolck in ander Lantschappen.

Quintius Minutius werdt bevolen / dat hy zijn heyr wt der Genevoysers lant soude overvoeren in dat lant der Boyers / ende dat overgave Publio Cornelio inde plaetse eens Burgemeesters/om dat Minutius geschreven hadde/dattet landt Liguria verwonnen was/ende dat volck des selven lants met malcanderen onder de gehoorsaemheyt der Romeynen gegeven hadden/ eñ werden uter selver contreyen/ die hen werdt door den oorloghe benomen / de Roomsche Legioenen eñ hoopen af gevoert die dat voorleden iaer waren beschreven / eñ Cneo Fulvio den Schouthept gegevē/ daer toe vanden gesellen des Latijnschē naems vijf duysent

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 564

te voete/ eñ twee hondert te paerde/ om de landen Apulien ende Brutios te winnen ende te vercrijghen.

Oock wert bevolen Aulo Cornelio, die dat voorleden jaer Schouthept gheweest was/ ende Brutium dat lant met heyrs-cracht behouden hadde/ indient den Burghemeester Lucio Scipione gevielе/ dat de hoopen in Etoliē souden over ghevoert/ ende Marco Attilio ghegeven wordē/ indien dan Cneus Fulvius aldaer wilde blijven/ ende Attilius na Rome trecken/ dat dan Aulus Cornelius met dat selve heyr in Etolien soude vertoeven.

Het dochte oock den Senaet goet te zijn/ dat Caius Antistius Labeo dat lant Siciliē/ overmits dat heyr dat daer inne van Lucio Emilio soude aennemen/ ende tot vervullinge zijns heyrs/ soude hy op nemē vanden lande indient hem beliefde/ twee duysent te voete/ eñ hondert te paerde. Publius Iunius Brutus werdt bevolen dat nieuwe heyr des Burgemeesters/ eñ ses duysent Romeynen/ daer toe thien duysent vanden gesellen des Latijnschē naems/ eñ vier hondert reysigers op te nemē eñ te beschrijven.

Desghelijcx Lucio Emilio, die dat lant aender zee ghelegen bevolen was/ dat hy twintich langhe schepen ende schipghesellen van Marco Iunio des Schouthepts des voorleden jaers nemen soude/ eñ op schrijven vanden schipghesellen duysent te voete/ mettē schepen eñ knechten soude hy trecken in Asiam/ ende de hoopen der schepen van Caio Livio op nemen eñ ontfanghen.

Den Hooftluyden ende Schouthepts die beyde Spaengien ende Sardinien regeerden ende inne hadden / haer macht werdt een jaer lanc verlangt/ eñ haer heyr welcke sy dat voorleden jaer hadden ghehadt/ souden behouden.

Bestellinghe van graen eñ vrucht.

De Inselen Sicilien ende Sardinien werden belast dit jaer twee thienden te betalē vanden vruchten/ datmē soude de vruchten in Sicilien vallende / altemale voeren totten heyre in Etolien leggende : maer wt Sardinien soudemen eensdeels voeren nae Rome / eensdeels in dat lant van Etolien / daer dat ander van Sicilien was ghevoert.

Wonderteeckenen.

Eer de Burgemeesters in haer gheordineerde lant togen/ was des Raets meyninghe / dat de Bisschoppen souden sommige wonderteeckenen die te dien tijde waren gheschiet/ versoenen/ daerom sommige hoochtijden ende geestelicke officien/ oock bedevaerden/ na de Heydensche wijse/ gehouden worden/ oock eer Publius Scipio Aphricanus van Rome tooch/ so maecte hy een ghewelffsele tegen den wech/ alsomen in dat Capitolium plach te gaen/ met sevē vergulde beelden ende twee paerden / ende settede voor dat ghewelffsele twee groote hant-vaten van marmersteenen ghemaeckt.

Publius Scipio Africanus maket een costelic welfsel.

Opten selven dach werden de principaelste van Etolien ontrent drie en veertich/ onder den welcken waren Democritus ende zijn broeder/ van twee hoopen die van Marco Attilio daer toe ghesonden waren/ ghevanghen tot Rome ghevoert/ ende inden kercker inde steenbrugge gheleyt. Daer nae gheboot Lucius Cornelius de Burghemeester de twee hoopen wederom in dat heyr te trecken.

Vande treffelickste van Etolien nae Rome gevanghen gesondē.

Gesantē van Ptholomeus Coninck van Egypten comē tot Rome

Daer quamen oock te dier tijt Legatē van Ptholomeo ende Cleopatra den Coninghen van Egypto/ die daer ghelick boden/ ende hem verblijden metten Romeynē / om dat Marcus Attilius de Burghemeester den Coninck Antiochum wten lande van Griecken verdreven hadde/ eñ vermaenden den Senaet/ dat sy haer heyr over souden voeren in Asiam / alle dingen waren met grooter vreesen (niet alleen in Asia/ maer oock inden lande Syria) bevanghen. De Coningen van Egypten souden bereyt zijn tot al het ghene/ dat de Senaet voor goet bekende. Den Coninghen wert danck ghesept/ ende bevolen datmen den Legaten soude gheschenck doen/ ende so wert een yegelick bysonder gegeven vier duysent swarer munte.

Lucius Cornelius de Burghemeester/ nae dat hy volbrocht hadde wat te Rome te doen was/ beval hy voor de gemeyne vergaderinge/ dat de knechten die hy tot de vervullinghe des heyrs op ghenomen eñ beschreven hadde/ oock die inden lande Brutio met Aulo Cornelio die inde plaetse eens Schouthepts was/ dat sy in twee dagen alle opten vijfthiensten dach Julij inde stadt Brundusium te hoope soudē comen. Desghelijcx noemde hy ende ordineerde hem drie Legaten/ als Sextum Digitium, Lucium Apustium, eñ Caium Fabritium Luscinium, die over al inde contreyen na der zee gheleghen de schepen te hoope brochten / eñ nae Brundusium voerden/ ende doen nu alle dingen bereyt waren/ tooch Lucius Scipio in zijn ridderlicke cleedinghe wt Rome/ ontrent met vijf duysent vande Romeynen ende ghesellen/ die onder den Hooftman Publio Aphricano haer sekere ende ghenoemde soudye ghehadt hadden/ volchden met goeden wille/ ende waren bereydt den Burghemeester Lucio Scipioni, doen hy van Rome tooch/ te dienen/ ende gaven haer namen in gheschrifte.

Lucius Cornelius Burghemeester bescheydet zijn crijchsvolck te comen tot Brundusium ende treckt wt Rome.

Opten selven dach doen de Burghemeester Lucius Scipio inden oorloghe tooch/ doen men den Afgod Appollini offerhande eñ hem feeste gemaect hadde/ den elfsten dach des maents Julij/ wert de sonne duyster by dage/ ende aen den lichten Hemel / doen de Mane onder dat schijnsel der sonnen gecomen was.

Eclips der sonnen.

Op de selve tijt tooch oock wt Lucius Emilius Regillus, dien dat bevel ende besorginghe der schepen toe ghegeven was. Daer na werdt Lucio Arunculeio vanden Roomschē Senaet bevolen/ dat hy liet maecken ende toerichten dertich groote schepen met vijf seylē/ want het was een ghemeyn sprake/ hoe de Coninck Antiochus na dē schip-strijt/ een grooter menichte der schepē dan opt te voren liet bereydē. Die van Etolien (na dat haer Legaten van Rome gecomen waren eñ seyden: Daer en was geen hopinghe des pays) hoe wel haer gheheele contreye aender zee / nae den lande Pelopponnesis waerts ghelegen/ van dien wten lande Achaia verdorven worden/ waren sy nochtans meer ghedachtich haers perijckels dan haer schade/ ende namen inne den berch Corацem/ daer mede dē Romeynen dē wech om in dat lant Etolien te trecken ofte te comen/ besloten worde/ want daer aen haddē sy cleynen twijfel de Romeynen souden indē begin vander Lentē wederom comen om de stadt Naupactum te beleggen. Marco Attilio den Burgemeester beviel veel meer/ dewijle die van Etolien daer op wachten/ dat hy de sake onverhoets aen hief/

Bestellinghe van schepen.

Die van Etolien nemen in den berch Corax/ om dat de Romeynen niet en souden Naupactum comen belegeren.

ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Marcus Acilius treet voor de stadt Lamia.

ende de stadt Lamiam beleyde/ want sy warē eerst vanden Coninck Philippo byna te gronde verdorven gheweest/ meynde oock dat hyse daer door (so sy in dese sake niet voorsiē en waren) onversienlick mochte overvallen/ ende soo haest hy vander stadt Elatia tooch/ so legherde hy zijn heyr inder vyanden lant/aen dat water Sperchium ghenoemt by nachte.

Daer na tooch hy voorder/ ende des anderē daechs vroech tradt hy aen de mueren/ om de selve rontsomme te bestormen. Aldaer was een groote verschrickinghe eñ oproer/als in onversienlicke saken pleecht te geschien: maer sy hielden vaster teghen dan yemant ghelooft hadde/ in desen haestigen perijckele. Doen de mannen de mueren beschermden ende verweerdē/ droeghen de vrouwen de selve tijt alderley gheschut ende steenen op de mueren/ende doen de leederē aen gestelt waren/beschermden sy de stadt dien dach. Attilius liet den zijnen wederom te hoope roepen/ ende voerdese ontrent den middach wederom in dat heyr ende legher. Doen sy nu hen nut eten/ drincken ende rusten wat ververscht hadden/ eer hy den Raet liet scheyden/ dede hy hen bootschappen/ sy souden voor dage int harnasch zijn/hy en woudese oock inden legher niet wederom voeren / sy en hadden de stadt in ghenomen ende ghewonnen.

Lamia in gewonnen.

Eñ als hy doen ter tijdt ghelijck den voorleden dach aen vele eynden aen den storm tradt/ eñ dat de burghers nu aen de crachten/nu aent gheschut/ende boven al aen den moet/ende dat herte ontginck/wan hy de stadt in corter uren/ eñ doen den roof eensdeels vercocht ende eensdeels ghebuytet wert / soo hielt Attilius raet/ watmen doen oft hier na beginnen soude/ende en gheviel oft en beliefde niemant/ datmen voor de stadt Naupactum soude trecken/om dat die van Etolien de hoochte ende de clippen aen dē berch Corace in ghenomen hadden: Maer om dat de somerlegher niet onprofijtelick ende ledich en soude zijn/ ende die van Etolien dē vrede/ dien sy vanden Roomschen Senaet niet en vercregen/ door alsulcx haer vertoeven oft vertrecken een ophoudinghe hadde: so nam Attilius voor hem de stadt Amphissam te bestormen/ende voerde zijn heyr van der stadt Heraclea daer henen over den berch Oetam / ende doen hy dat heyr totter mueren ghelegert hadde/ hief hy aende stadt (niet rontsomme als de stadt Lamiam/maer met groote instrumentē) te bestormen / aen vele eynden liet Attilius tot eenen mael metten bock oft ram aenden muer loopen/eñ doemmen den muer alsoo stiet/ en bestonden de burghers teghen alsulcken getuych ende arbeyt niet toe te richten oft te bereyden/ al haer hopinge was inde cloeckheyt ende gheweer/ sy dreven oock af met stadighen wtloopen de waecke der vyandē/ ende die by den instrumentē waren/ nochtans so wert den muer aen vele eynden af ghestooten.

Marcus Acilius raetslaecht wat hy voort sal aengaen/ ende treckt voor de stadt Amphissa.

De Borghemeester Lucius Cornelius Scipio treckt voor de stadt Amphissa.

Doē nu de bootschappe quam/ hoe Lucius Scipio de Burgemeester ende eenen navolger Attilij zijn heyr over zee ghebrocht/ende byder stadt Apollonien te lande op ghetreden was/ ende door dat landt Epyrum ende Thessalien soude comen / ende als hy met drie duysent te voete/ ende vijfhondert reysigers indē winckel oft hoeck aender zee ghelegen/ Maliacum ghenoemt/ ghecomen was/ seynde hy sommighe voor henen totter stadt Hypatam/ die begeeren souden de stadt op te gheven. Eñ doen den selven gheantwoort wert/ sy en wilden niet doen oft tracteren/ dan wt gemeyne eckentenisse eñ gheboden dier van Etolien. Om dat de belegheringhe voor de stadt Hypate niet langhe en vertoghe/om dat Amphissa noch niet gewonnen en was/ so seynde Lucius Scipio voor henen zijnen broeder Scipionem Aphricanum, ende hy nam mede den grootsten hoop. Door de toecoemst des selven/ verlietē de burgers de stadt (want sy warē nu het meeste deel berooft vanden mueren) ende so weken alle de ghewapende/ weerlick oft onweerlick in dat slot/ dat welcke sy onwinnelic hielden / ende soo leyde Lucius Scipio zijn heyr by ses walsche mijlen van daer.

Die van Amphissa verlaten de stadt eñ trecken opt slot.

Daer henen quamen de Legaten eñ ghedeputeerden van Athenen/ inden eersten tot Publium Scipionem , die voor henen ghetoghen was (so voor gheseyt is) eñ quamen daer na tot Lucium Scipionem den Burghemeester/ deden haer bede voor die van Etolien/ eñ ontfinghen een goede antwoort van Publio Africano, want hy sochte eē oorsake daer door hy het oorloghe teghen die van Etolien eerlick mochte verlaten/ hy hadde een begheerte eñ hopinge om in Asiam ende teghen den Coninck Antiochum te trecken/ beval oock die van Athenen/ dat sy niet alleene den Romeynen / maer oock dien van Etolien raet souden geven/ dat sy den vrede voor het oorloghe aen namen.

De Ghesanten van Athenen bidden voor die van Etholien.

Ende so quam daer een groot Legaetschap dier van Etolien inde stadt van Hypata wt bevel dier van Athenen/ oock vermeerderden de woordē Aphricani die van Etolien de hopinge des vredes/ dien sy inden eersten versochten/ eñ vertelden hoe veel luyden ende steden/ indē eersten in Spaengien/ daer nae in Aphrica/ haer Publio Aphricano in gheloove ghegeven hadden/ hy hadde oock in alle zijn dingen ende geschiedenissen/ meer ende grooter ghedachtenisse achter hem ghelaten/ overmits der goetheyt ende mede gedoochsaemheyt / dan inde bewijsinghe zijnder macht inden oorloghe gheoeffent/ het wert daer voor aenghesien/ de saecke ware volbrocht.

Ghesanten van Etolien aen Africanus, daer nae aen zijnen broeder de Burghemeester / om vrede te begheeren.

Maer doen die van Etolien totten Burghemeester Lucium Scipionem quamē/ ende hy hen gaf eñ vertelde de antwoorde mettē welcken sy hier voortijts vanden Roomschen Senaet afgescheyden ende verjaecht waren/ worden sy door de selve/ als door een nieuwe antwoorde verschrict: want sy sagē/ dat noch met de Legaten van Athenē/ oft door de goede antwoorde Scipionis Aphricani niet wtgherricht en was/ eñ seydē/ sy woudē dese meyninge aen hen haren over brenghen/ toghen daer nae wederom inde stadt van Hypata: den raet en ginc oock niet voort/ oft daer en wort niet ghetracteert/ want daer en was niet/ daer van datmē de duysent ponden mochte geven. Sy vreesden oock indien sy de Romeynen de sake in handen ghegeven/ ende tot haren goetduncken ghestelt hadden/ dat sy daer nae teghen haer lichamen met straffinghe oft quellinghe yet voorghenomen souden hebben. Daerom bevalen die van Athenen den Legaten van Etolien/ dat sy totten Roomschen Burghemeester Lucium Scipionem ende oock tot Publium Aphricanum

De Gesanten bidden om beter antwoorde.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 564

quamen/ sy baden ende begheerden/ oft sy die vanEtolien eenen warachtighen vrede geven/ ende niet alleene betoonen wouden / ende daer mede op houden de hopinghe der armen / dat sy dan yet vander opgeleyder somme wech namen/ oft dat sy maerten / dat alle dingen soudē den Romeynen (nochtans buyten des lijfs ende levens haerder burghers) vry in handen ghegheven worden.

Maer daer en is niet vercregē/dat de Burghemeester hadde willen achter laten/ ende soo is de Legaetschap te vergeefs laten gaen. Die van Athenen zijn oock nae ghevolcht/ de vermaerste oft overste onder haer Legaten Euthydemus, doen die van Etolien door de veelheyt des afgheslaghen antwoorts nu moede waren/ende beweendē haer ongeluck ende ongheval haers volcx met onnutte beclaginghe/ brochtse wederom op een goede hopinge/de selve was een voorgever ende oorsaker/ dat sy ses maenden respijt begheeren souden/ om dat sy binnen dien tijdē haer Legatē tot Rome seynden mochten / het vertreck en conste niet meer tot haren ongeluck doen / dat nu ten grootsten was: Maer het mochte nu binnen middelē tijde haer teghenwoordige ongheluck in vele weghen lichter werden/ ende soo werden door toe doen eñ raet Euthydemi, de selve geseynt diet voortijts oock gheweest waren.

Die van Etolien vercrygē een bestandt van ses maenden.

Doen sy alsoo Publium Scipionem inden eersten aen spraken/ so vercreghen sy van hem respijt eenen tijt lanck/ also sy begeert hadden/ ende de belegeringhe der stadt Amphisse wert alsoo achter ghelaten. Doen oock Marcus Atilius zijn heyr den Burghemeester over ghegheven hadde/ scheyde hy wt den lande/ doen nu zijn officie ende bevel ten eynde was.

Hoe *Lucius Scipio* de Roomsche Burghemeester met raet zijns broeders *Publij Scipionis* wten lande van Grieckē in Asiam tooch, ende hem teghen den Coninck *Antiochum* om hulpe ende bystant versterckte.

Nae dat de Roomsche Burghemeester dat leghere voor de stadt Amphissa verlaten hadde / tooch hy wederom inden lande van Thessalien/ om dat hy zijn heyr door Macedonien ende dat landt Thraciam/ in Asiam voeren mochte / totten selven seyde doen ter tijdt Aphricanus zijn broeder:

Oratio Publij Aphricani.

Den wech die ghy treckt Luci Scipio, prijse ick oock/ maer hy is ghelijck gestelt inden wille des Coninck Philippi, want indien hy onse macht ende gheboden ghetrouwe wil zijn/ soo sullen wy hebben op de strate voederinge ende lijfneeringhe/ende al dat een heyr op eenen langhen wech helpen mach/ en sal ons niet gebreken/ maer indien hy ons verlaet/ soo en suldy door dat landt Thraciam niet sekerheyts ghenoech hebbē/daerom duncket my goet/dat wy eerst den moet ende sinnen des Coninck Philippi versoecken/ dat selve moghen wy bequamelick vernemen/ indien de ghene die tot hem ghesevnt wert/onversienlick over coemt.

Publius Scipio Aphricanus raedt dē Borghemeester dat hy versoeckē soude/ hoe Coninck Philippus tot henlieden gesinnet was.

Tot dese sake wert ghecoren Titus Sempronius Gracchus, die doen ter tijdt voor een seer hert jonghelinck ghehouden wert/ de selve quam met onghelooflicker haesticheyt / met paerden die daer toe geschickt ende geordineert waren van Amphissa : daer nae vander stadt Elim wt gelaten: des derden daechs inde stadt Pella / daer was de Coninck Philippus by de vergaderinge eñ goede geselschap/en was indē wijn hooch ghedroncken / de selve vrolickheyt zijns sins nam van hem alle suspicie/dat hy yet nieus wilde voornemen oft bestaen. Titus Gracchus is oock doē ter tijt als een gast hoflicken ontfanghen gheweest: Des anderen daechs seyde hy hem / dat den heyre provande goetwillichlick bereydt/ datter oock brugghen aen de wateren ghemaeckt/ende dat de wegen daert swaerlick te gaen oft te varen/ ghebetert ende bevesticht waren.

Titus Sempronius Gracchus ghesonden aen dē Coninc Philippus.

Doen Gracchus wederom de gelegentheyt den Burgemeester wat hy gesien ende gehoort hadde bootschappen wilde/ quam hem te gemoete Lucius Scipio byder stadt Thamastis met ghelijcker haesticheyt/ daer mede hy daer henen getogen was/daer na quam dat Roomsche heyr met sekerder ende grooter hopinge in dat landt Macedonien/ daer sy alle dingen bereyt ende wel toegericht vonden. Doen sy also quamen/ namse de Coninck Philippus op met Coninclicker manieren ende wesen/ eñ tooch met hen om hen te gheleyden. Daer wert oock by den Coninck Philippum ghesien ende ghemerckt groote gheschicktheyt ende goetheyt/ die oock by Publium Aphricanum te prijsen waren/die nochtans als hy tot anderen saken een Coninclick man / alsoo was hy de hoflickheyt (daer by gheen overvloedicheyt en stont) niet contrarie. Daer na als Philippus de Coninck mede tooch ende hen geleyde/ niet alleen door dat landt van Macedonien/ maer oock door Thraciam / bereyde ende beschickt den Romeynen alle nootdruft / soo quamen sy aen de zee Hellespont ghenoemt.

Lucius Cornelius Scipio Borgemeester coemt door Macedonien ende Thracē aen de zee Hellespont ghenoemt.

Doen nu de Coninck Antiochus nae den schipstrijdt / die hy metten Romeynen by Coricum de haven hadde ghehadt/ den gantschen winter vry tijdt hadde/om te bereyden zijn ghetuych te water ende te lande/ was hy neerstich om zijn schepen wederom toe te maken/op dat hy niet gelijck vanden besitte der zee verdreven en soude worden. Hem viel inden sin dat hy verwonnen was / dat de schepen van Rhodis niet daer by en waren gheweest / soo veel te meer / indien sy nu by den strijdt zijn souden/ soo waert hem van noode een grooter ghetal der schepen te hebben/daer mede hy de schepen der vyanden met zijnder macht ende veelheyt oft grootheyt mochte ghelijck zijn. Antiochus hadde oock nu Hannibal ghesevnt in dat lant van Syria/om sommighe schepen wten lande Phenicia te brenghen. Hy beval daer toe oock Pollixenidam soo vele te neerstigher toe te bereyden ende te verbeteren de schepen die noch daer waren / oock andere nieuwe schepen te maken/ soo veel te minder de strijdt voortijts gheluckelick toeghegaen was / ende lach den winter over inden lande Phrygia / ende gheboodt op over al ende verwerf om hulpe. Hy seynde oock in Gallogretiam/ op de selve tijdt waren de Gallogreci veel strijtbaerder / ende behielden noch den stouten ende cloecken moet der Gallen / want sy en waren noch niet van haerder ouder natueren ende haren ghellachte gheweken. Hy liet oock zijnen sone Seleucum

Coricum.

Coninck Antiochus maect zijn schepen gheree/ ende versoeckt herwaerts ende derwaerts bystant.

achter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

achter hem metten heyre in Eolide/ om dat hy de steden aender zee ghelegen/behouden mochte/ die opter zijden na der stadt Pergamo gheleghen den Coninc Eumenes, eñ opter ander zijden na den steden Phocea ende Erythre de Romeynen om hulpe schreven ende ontboden.

Eumenes plundert met hulpe vande Romeynen t'landt rontom Thyatira. De vergaderinghe der Roomscher schepen lach den winter over byder stadt Canas/ als voorseyt is/ daer henen quam oock int midden vandē winter de Coninck Eumenes met twee duysent te voete ende hondert reysigers. Doen Eumenes seyde datmen mochte eenen grooten roof drijven wten lande der vyanden/ die om de stadt Thyatira gelegē was/ende hy brochte Livium den Hooftman met zijn vermaninghe daer toe/ dat hy met hem vijf duysent knechtē seynde. Doen nu de selve ghesent waren/ drenen sy wter vyanden lant in weynich daghen eenen grooten roof.

Oproer inde stadt Phocea. Daerentusschē verhief daer inde stadt Phocea een groote oproer / doen daer sommige den ghemeynen man totten Coninck Antiochum eñ vanden Romeynen keerden/ want hen was swaer de winterleger der schepē/ hen was ooc swaer den chijns eñ tribuyt/ datmē hen opgeleyt eñ gheboden hadde vijf hondert over ende vijf hondert onder rocken te gheven/ hen was oock te swaer het gebreck inde vruchten/ daer om de schepen ende oock de Roomsche bewaringhe vander stadt tooch. Doen nu de partije (die dat gemeyne volc tot Antiochum dē Coninck tooch) vander vreesen die hen opt herte lach verlost was/ eñ den Raet eñ de beste vander stadt achteden ende rieden / datmen inde Roomsche vereeninghe ende ghesellschap soude blijven/ soo waren daer teghen de gene die totten afval vanden Romeynen raedt gaven/ die oock by de ghemeynte meer vermochten.

De Rhodianen sendē den Romeynen schepen. Die van Rhodis so veel te lancsamer sy den voorleden somer met haer schepen ghewcest waren/ soo veel te tijdelicker seynden sy haren schiphooftman Pausistratum inde Lentē totten Romeynē met ses en dertich schepē. Daer

Caius Livius vaert over na Hellespont scheepte oock Livius met dertich groote schepen/ eñ seven schepen met vier riemē/ die de Coninck Eumenes brochte/ ende tooch aender zee Heliespont/ daer mede hy bestelde wat dē heyre dat over landt (als hy meynde) comen soude van noode ware/ eñ lande terstont met de sche-

Achirus portus. pen inde haven Achirum ghenoemt. Daer nae tooch hy opwaerts inde stadt Ilium/ eñ doen hy der Godinnen Minervæ, die daer genadich was/ zijn offer gedaē hadde/ hoorde hy gantsch goedertierlick de Legaten die tot hem wt den naesten steden van Cleunte/ Dardano eñ Rheteo gecomen waren/ om sich inden geloove des Roomschen Burghemeesters te gheven. Daer na scheepte Livius inde enghe hoecken der zee Hellespont / ende liet thien schepen ligghen tot eender bewaringhe der stadt Abdos/ ende

Seston beleghert zijnde/ gheeft haer over den Romeynen. voer over met de andere schepen in Europam/ om de stadt Seston te beleghreren ende te bestormen.

Doen sy nu aende mueren traden/ quamen hen inden eersten tegen de Priesters wten tempel der Godinnen Cibeles, Galli ghenoemt/ voor de poorten in haer geestelick habijt/ ende seyden/ sy quamē wt gebot der grootster moeder ende Godinne Cibeles, ende als des selven dienaers om te bidden den Romeynē dat sy de stadt eñ den muer verschoonen wilden/ eñ daer en wert gheen vanden Priesteren beschadicht ofte ghewelt aen gedaen/ daer na van stonden aen quam den gheheelen Raet/ eñ de machtigē voor de stadt/ ende gavense den Romeynen op.

Abidos beleghert. Daer na voer over de vlote der Romeynen tot Abidos/ ende doemen aldaer versocht hadde den sin der burghers metten ghespreck/ ende sy niet vredelicx wederom en antwoorden/ bereyden sy hen om de selve stadt te bestormen/ dit wert ghedaen aender zee Hellespont.

Hoe *Pollixenidas* desConincx *Antiochi* hooftman met verraderie eñ argelisten *Pausistratum* derRhodischerHooftman indē schipstrijdt verwonnen ende verslaghen heeft.

POllixenidas die des Conincx hooftmā/ ende een balling van Rhodis was/ doen hy hoorde dat de schepen zijnder medeburghers die van Rhodis van huys wt

Pollixenidas hooftman vanden Coninck Antiochus, ghelaet hem tegen de Capitenn vande Rhodianen Pausistratus, dat hy leveren soude des Conincx schepen. ghevaren waren / ende haer schiphooftman Pausistratus sommighe hoochmoedighe ende verachtelicke woorden openbaer inde vergaderinghe ghesprolien hadde/ nam hy voor hem eenen grooten toorne teghen Pausistratum, ende en docht niet anders by hem selven dach ende nacht/ dan dat hy zijn hoovaerdige woorden met zijne gheschiedenissen wilden te niete doen / ende seynde hem eenen wel bekenden man / die segghen soude Pollixenidas wilde Pausistrato ende zijnen vaderlande dat Insel Rhodis seer profijtelick zijn/ indient ghesch iede dat hy mochte van hem wederom in zijn lant ghestelt worden. Maer doen hem Pausistratus verwonderde ende vernam/ met wat manierē de dinghen gheschien mochten/ gaf Pollixenidas Pausistrato des zijn trouwe ende geloove/ hy wilde de dinghen met hem alleen ende gheheyme tracteren / ost met stille swijghen verberghen.

Daer na quam de bode ende seyde/ hoe Pollixenidas hem de gheheele vergaderinghe des Conincx schepen ost het meeste deel vanden selven wilde ghehven/ begeerde oock voor alsulcke groote verdienstcn gheen ander toesegginghe/ dan dat hy wederom in zijn vaderlant mochte comen. De groothcyt der saken maeckte/ dat Pausistratus noch en gheloofde / noch en verachte de toeseggingc oft woordē Pollixenidis. Eñ tooch also totter stadt Panormū indē lande Samos ghelegchen/ aldaer vertoefde Pausistratus om te vernemen de sake die hem voorgehouden was. De boden liepen gints eñ weder/ Pausistratus en gaf oock den selven gheen ghelooven/ eer Pollixenidas hem by zijnen bode met zijn eygen handt geschreven hadde/ dat hy de dinghen die hy hem beloofde/ doen wilde/ eñ seynde hē daer mede zijnē brief met zijn secreet signet gheteeckent. Pausistratus meynde oock/ hy hadde hem metten warachtigen pandt den verrader geloovich gemaect/ ende meynde dat

Pollixenidas verclaert Pausistrato, hoe hy de verraderie soude in het werc stellen/ daer mede dat hy hem Pausistratum besporkerde. Pollixenidas (die onder dē Coninck Antiocho leefde) nemmermeer alsulcx doen en soude/ dat hy tegen zijns selfs hanteeckē ende bewijsinge gave/ die met zijn eygen handt bekent waren. Daer na vant hy eenē aenslach/ eender versierder verraderie/ ende seyde/ hy wilde alle toerustinghe achter laten/ hy en wilde gheen ropers noch schipghesellen totten schepen hebben / hy

wilde

Int jaer vander stadt 564 wilde sommighe schepen van daer doen onder een schijnsel dat hy de selve wilde latē verbeteren/ de andere wilde hy seyndē inde naeste haven/ eñ dier seer luttel behoudē/ inde zee voor de havē der stadt Ephesi/ die tot een schermutsinge dienen souden/ indient van noode ware.

De selve traechept die (alst Pausistratus hoorde) Pollixenidas hebben soude met zijn schepen/ dat selve nam hy terstont aen/ eñ was desgheliijcx soo versuymelick met zijn schepen/ ende seynde sommighe schepen wt totter stadt Alicarnasum/ om victalie eñ provande te brenghen/ de sommighe totter stadt Samum/ daer mede hy bereyt ware/ wanneer hy vandē verrader een teecken soude hebben om te stormen. Pollixenidas vermeerderde oock zijn bedriegenisse met eenen schijn/ ende voerde sommighe schepen van daer/ hy verbeterde oock de schiphuysen/ als ofthy oock de andere schepē wilde daer henen voeren/ de ropers die hy nam wten winter-legher/ ontboot hy te hoope niet inde stadt Ephesum/ maer heymelick tot Magnesia te comen.

Daerentusschen gheheurdet dat een vanden dienaers Antiochi om zijn eygen saecken inde stadt Samum ghecomen/ ende voor een verspieder aen ghegrepen/ ende totten Hooftman inde stadt Panormum ghevoert werdt/ als de selve gevraecht wert/ watmē inde stadt Ephesi bedreef/ ende doen hy niet en wiste/ oft dat ghe- schiede overmidts vreese/ oft teghen den zijnen met arghelistе ende ongheloove/ opende hy alle dinghen/ eñ seyde/ de vergaderinge der schepen was bereyt ende lach al toe gherustet inde haven/ de ropers waren alle tot Magnesiam ontboden/ ende de schepen totter stadt Sipylo gevoert: daer waren oock seer weynich schepen van daer ghenomen/ ende de schiphuysen werden gedeckt/ men hadde noyt sorchvuldiger eñ neerstigher inde bereydinghe der schepen gheweest. Dat alsulcke woorden niet en werden ghehoort/ ende voor warachtich aenghenomen/ maecte/ dat het herte ende sin Pausistrati, met onnutte hopinghe te voren vervult was.

Pausistratus wert ghesept wat Pollixenidas maecte/ maer den selven en heeft hy geen gheloove gegevē.

Doen nu Pollixenidas alle dinck ghenoech bestelt hadde/ ontboot hy by nachte de ropers tot hem vander stadt Magnesia/ voerde oock de schepen die hy voortijts van daer ghevoert hadde terstont wyden anderen/ doen hy dē dach alsо wech brochte/ niet so vele om de toerustinghe wille/ als daerom dat hy niet en wilde dat de vergaderinghe der schepen souden ghesien worden/ tooch hy wt ontrent der nacht met tseventich gedeckte schepen/ eñ met contrarien winde quam hy voor dage inde haven Pygela ghenoemt. Daer hy den selven dach alsoo om de voorseyde sake wille stille lach/ ende ruste/ so voer hy de naeste nacht voorder/ eñ quam niet verre vandē lande Samie/ van daer seynde hy wt den vermaersten schip-roover Nicandrum genoemt/ met vijf gedeckte schepen/ ende beval hem te varen nae Palmiro/ van daer soude hy voeren de gewapenden den naesten wech door den lande totter stadt Panormum den vyanden op den rugghe. Daer en tusschen deylde Pollixenidas de vergaderinge zijnder schepen/ ende hielt inne de enghe ende inganck des havens op beyde zijden/ eñ tooch alsoo totter stadt Panormum.

Pollixenidas vaert met zijn schepen nae Panormum.

Den Hooftman Pausistratus van die van Rhodis wert inden eersten/ als die de sake niet wel overdocht en hadde/ bedroeft. Daer na overdochte de oude crijschknecht in hem selvē/ doen hy haestelick wederom eenē moet eñ herte ghegrepen hadde/ datmen mochte den vyanden beter te lande dan op de zee tegen houden: voerde zijn gewapenden met twee hoopen totten voorgheberchten/ die teghen der zee ghelegen zijn/ ende met twee scherpe clippen als hoecken een haven makē/ eñ meynde hy woude vande selve plaetse als aen een scherp eynde de vyanden lichtelick af drijven. Maer doen Nicander, dien hy op dat lant sach/ desen aenslach belettede/ veranderde Pausistratus zijnen raet eñ voornemen terstont/ ende gebootse alle te schepe te treden: doen verhief daer een groote vreese ende verschrickinge/ beyde by dē knechten ende den schipluyden/ ende begonsten alle totten schepen te vlieden. Doen sy saghen dat sy opter zee ende te lande omcinghelt waren/ Pausistratus meynde/ daer ware noch eenen wech om te ghenesen/ indien hy met machte eñ ghewelt door de nauwichept des havens breken/ ende inde open zee comen mochte.

Pausistratus wort van Pollixenidas verslaghen/ ende heeft t'meeste deel van zijn schepen ghenomen.

Doen hy nu sach dat de zijne te schepe ghetreden waren/ beval hy den anderen nae te volghen: maer hy als een Hooftman rechtede dat schip (dat hy behendelick eñ hert metten roere liet drijven) totten wtganck vander haven/ eñ doen nu dat selve schip buyten de haven ghecomen was/ so wert dat schip van Pollixenidas met drie groote schepen omcinghelt/ eñ metten voorsten scherpten der selver schepen hert ghestooten eñ onder gedruckt. De andere die in dat schip groote weere deden/ geschoten/ onder den selven wert oock Pausistratus (doen hy eerlick vocht ende mannelicke weere dede) doorsteken/ vanden anderen schepen werden de sommighe voor de haven/ de sommige inde haven begrepen: De sommighe werden van Nicandro ghevanghen doen sy van lande stooten wildē/ ende niet af comen en mochten.

De doot Pausistrati des hooftmans van Rhodis.

Alleene vijf schepen van die van Rhodis met twee andere van Cypers/ quamē met de vlucht van daer/ ende met de verschrickinghe des vyers/ daer mede sy haer eenen wech door de schepen die hert by malcanderen laghen/ ghemaeckt hebben/ want sy hadden twee spiessen oft langhe stocken wt ghesteken wt dat voorste deel des schips met yseren pannē/ daer inne sy veel vyers hadden ghelept/ dat sy alsoo voor haer voerden.

Doen oock de schepē vander stadt Erythrea niet verre van Samo den schepen van die van Rhodis tot een hulpe ghesepnt quamen/ ende den selven inde vlucht ghemoeteden/ wenden ende keerden sy haer totter zee Hellespont/ om totten Romeynen te varen.

Hoe *Seleucus* des Coninex *Antiochi* sone de stadt Phoceam ende sommighe andere in nam, die haer aen hem hadden gheheven.

IN dier tijdt nam Seleucus des Coninex sone Antiochi de stadt van Phocea door verraderije inne/ want hem de eene poorte door den wachter gheopent wert. Daer nae de stadt Cyma ende Elea inde selve contreye ghelegen/ vielen af tot Seleucum door de vreese. Doen nu dit gheschiede inden lande

Phocea/ Cyma/ ende ander steden in den lande van Eolie gelegen/ van Seleucum ghenomen.

Eolida/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Colida/ soo begonsten die van Abidos met Li-
vio den Hooftman der Romeynscher schepé te
vereenighen/ doen sy sommighe daghen de be-
legeringe der stadt gheleden hadden/ ende van-
den stadighen arbeyde alle moede waren/ ende
soo tracteerden sy met wille des Hooftmans/
van des Coninckx hulpe die inder selver stadt
lach Philotas ghenoemt/ met voorwaerden eñ
conditien/ hoe ende in wat manieren/ sy hem
de stadt souden over geven. Dit vertooch allee-
ne de sake dat sy des niet eens en waren/ oft sy
des Coninckx dienaers ende soudeniers met haer
gheweer ende wapenen/ oft sonder ghewer
souden van daer laten gaen. Doemen daer
van tracteerde/ ende de bootschap quam/ hoe
die van Rhodis inden schipstrijt verloren had-
den den strijdt/ en wert niet meer daer van ge-
sproken: want Livius den Hooftman sorchde/
dat hem Pollixenidas yet des geluckx verheffen
soude/ende de Romeynsche schepen byder stadt
Cannas mochte overvallen/tooch daerom van
stonden aen af vande beleghheringhe der stadt
Abidos/ ende vande bewaringe der zee Helles-
pont/ ende voerde van Cannas de schepen/ die
voortijts daer henen ghevoert waren.

Abidos handelt met Caius Livius om vrede.

Caius Livius treckt wt Hellesponto/ende verlaet de stadt Abidos.

De Coninck Eumenes quam inde stadt E-
leam/ maer Livius tooch met alle de vergade-
ringe der schepen/totten welcken hy oock noch
twee schepen daer toe genomen hadde van dat
Insel ende stadt Mytilene/ ende quam totter
stadt Phoceam/ ende doen hy hoorde dat de
stadt wert in ghehouden van een machtige be-
waringhe des Coninckx Antiochi, dat oock het
heyr niet verre vander stadt Seleucia ghelegen
en was/verdestrueerde hy de contreyen aender
zee ghelegen/ende voerde met grooter neerstic-
heyt den roof voort/ende de ghevanghen men-
schen inde schepen/ vertoefde alleene soo lange
dat hem de Coninck Eumenes met zijn schepé
volghen mochte/ ende dochte in dat Insel te
schepen. Desen strijt eñ verlies maecte die van
Rhodis inden eersten een groote sorghe ende
treuren: want sonder de schade der schepen eñ
knechten die sy daer van leden/ hadden sy ver-
loren de alder beste/ ende wat sterck was inder
jeucht tot Rhodis/ want vele vanden edelen
waré mede onder de andere gevolcht om zijns
persoons ende goeden betrouwen wille Pausi-
strati, die onder die van Rhodis met rechte de
grootste ende wel ghesienste was.

Daer na als sy vernamen dat de schepen eñ
haer volck met bedroch/ ende principalick van
haren medeburgher van Rhodis ghevanghen
waren/ verkeerde de droeffenisse in eenen toor-
ne/ seynden van stonden aen thien schepé/ende
over weynighe daghen andere thien/met eenen
ghemeynen Hooftman Eudemo ghenoemt/
dien sy daer voor achteden ende hielden/ al en
was hy van sinnen ende herte/ende inden oor-
loghe Pausistrato niet ghelijck/ soo soude hy
nochtans voorsichtigher worden.

De Rhodianē senden den Romeynen andere schepē met den Capiteyn Eudemus

De Romeynen ende de Coninck Eumenes
voeren inden eerstē aen totter stadt Erythrea/
daer vertoefden sy eenen nacht: des anderen
daechs quamen sy teghen dat voorgheberchte
Teiorum/eñ den berch Coricū genoemt: doen
sy van daer int naeste lant van dat Insel Sa-
mos over scheeptē/ende den dach/ende den op-
ganck der sonnen niet verwachtē en wilden/so
haest de schiproepers den Hemel mochtē beken-

De schepen vande Romeynen ende vanden Coninck Eumenes werden door storm verstropt/ ende comen weder by een aen het Eylant van Samos.

nē/vervoerē sy in een sekere ongestuymicheyt
eñ weder/ eñ doen sy half overgevaren waren/
keerde hem dē wint tegen middernacht/ de zee
wert oock met stille ruysschende windē beroert
ende de schepen verslaghen ende verstropt.

Daerentusschen als Pollixenidas meynde/
de Romeynen souden tot dat Insel Samū va-
ren/ om dat sy hen met de schepen van die van
Rhodis vergaderen souden/ so voer hy wt van
Epheso/eñ hielt indē eersten byder stadt Myo-
nesum/ daer na voer hy over in dat Insel dat-
men noemt Macrin/ om dat hy int voorvarē/
ofter eenige schepen vanden hoop verdoolden/
de selve int laetste mochte aengrijpen: Maer
doen Pollixenidas sach/dat de Roomsche sche-
pen door dat onweder verstropt warē/so doch-
te hy/ hy hadde nu een voordeel den selven aen
te vallen: maer terstont als de wint toe nam eñ
grooter golven maecte/ doen hy oock sach/ dat
hy tot hen niet comen en mochte/ voer hy over
in dat Insel Ethaliam/ om dat hyse des ande-
ren daechs/wanneer sy tot dat Insel Samum
varen wilden/ opter zee mochte aengrijpen.

Een cleyn deel der Romeynscher schepē qua-
men by nachte/inde duystere verleghen eñ ver-
woeste haven van dat Insel Samos/de ander
schepē doen sy de gantsche nacht opter zee van-
den onweder ghints ende weder verworpē ende
verslaghen worden/ quamen sy oock inde selve
haven: Maer doen sy vernamen van dat lant-
volck/dat de schepen der vyanden by dat Insel
Ethalia laghen/hielden de Romeynen raet/oft
sy van stonden aen metten vyandē slaen/oft de
schepen van die van Rhodis verwachten wil-
den/so wert de sake vertogen/ also sy dat inden
raet besloten hadden/ ende voeren over totten
berghe Corico/ van daer sy ghecomen waren:
Maer doen Pollixenidas te vergeefs gewacht
hadde/voer hy wederom tot Ephesum.

Daer nae/ doen de zee ledich was vanden
vyanden/ voeren de Roomsche schepen over in
dat Insel Samum/ daer henen quamen oock
na weynich dagen de schepē van Rhodis. Doē
sy vernamen datmen op hen ghewacht hadde/
togen sy van stonden aen na Ephesum/ op dat
sy metten vyanden te schepe souden strijdē/ oft
indien sy hen inden strijt niet en wilden geven/
dat sy nochtans wten vyanden brochten een
teecken dat sy haer vreese bekenden/dat de Ro-
meynen profijtelick ende goet achteden/ dē an-
deren steden eenen moet te maken/ende hielden
also teghen de engicheyt des havens/ende had-
den haer ordinantie ghemaect metten schepen:
maer doen de Romeynen niemant teghen en
quam/ lieten sy sommighe vanden schepen lig-
gen voor de haven van Epheso aenden ancker/
een deel voerden sy aen lant/eñ lieten de knech-
ten wt treden.

De schepen van Rhodis comen byde Romeynsche ende seylen tsamen nae Ephesum.

Inden selven knechten (doen sy nu het lant
verwoest/eñ eenen grooten roof genomen had-
den) viel Andronicus van Macedonia/ die tot
Epheso voor een bewaringhe ende hulpe plach
te ligghen/ so haest sy aende mueren quamen/
nam den Romeynen af den meesten deel des
roofs/eñ dreeffse wederom totter zee ende op de
schepen. Des anderen daechs leydē de Romey-
nen op dat midden vanden wech een lage/ende
togen totter stadt Epheso met eenen hoop op
dat sy Andronicum wter stadt mochtē lockē:
Maer doen de suspicie dier dingē den vyanden

verschrict

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 564

verschzickt hadde/ dat haerder geen wter stadt en wilde trecken/keerden de Romeynē wederom tot haer schepē/ eñ doē de vyanden dē strijt te water eñ te lande vloden/ voeren de Roomsche schepen wederom in dat Jnsel Samos van daer sy ghecomen waren. Daer nae seynde de Schoutheyt eñ Hooftman Livius twee schepen der gesellen wt Italien/ende twee schepen van die van Rhodis met harē voocht Epicrate om te beschermē de nauwicheyt der zee by dat Jnsel Cephalenia/de selve zee maecte onvry eñ onseker met rooven/ de schiprooverHybristas van Lacedemonien/ metten jonghen ghesellen van Cephalania/eñ soo was nu de zee van provande ende victalie die wt Italien quam/ door den selven schiprroover ghesloten.

Caius Livius sendet schepē wt naCephalonien/ de welcke wedercomen met Lucius Emilius Regillus.

Wat *Lucius Emilius Regillus*, die tot eenen Hooftman over de schepē gestelt was,met hulpe van die vanRhodis tegen *Antiochum* den Coninck, ende den zijnen opter zee ghedaen heeft.

DOen Lucius Emilius Regillus zijn macht ende officie aengenomen hadde over de Roomsche schepen/ ende als een navolgher ghesepnt wert /gemoetede hem by de haven Pyrei by Athenen/ Epicrates de schiphooftman van Rhodis/ende doen Emilius ghehoort hadde ende vernomen de nederlaghe van die van Rhodis/ende hy alleene maer twee schepen en hadde / soo voerde hy met hem Epicratem in Asiam met vier schepen/ ende hem geleyden oock de open schepen van Athenen / eñ voer over de zee Egeum ghenoemt. Daer na quam Primalicrates der Rhodischer met twee schepē by nachte/eñ wert ghelept voor Emilio Regillo, ende seyde: Hy was ghesepnt tot een bewaringhe oft hulpe/ daerom dat des Conincx schepē/ de Roomsche lastschepen/ de contreye der zee van Hellespont ende Abidos met daghelicksche roovinghe onseker maeckten. Doen nu Emilius van dat Jnsel Chio tot Samum over voer/soo werden hem twee schepen van Rhodis tegen gesepnt/ oock quam hem te gemoete den Coninck Eumenes met twee schepen. Doen sy nu tot Samum quamen/ ende Emilius de vergaderinge der Roomscher schepen van Livio ontfangen/ dat offer (alsoomen pleecht) eerlick ende recht volbrocht hadde / ontboot hy te samen eenen raet/ ende soo wert aldaer Caius Livius inden eersten ghebraecht/inden Raet zijn meyninghe te segghen/ ende sprack aldus:

Lucius Emilius Regillus coemt tot Samos ende houdt terstōt raedt/ hoemē de sake sal aengaen.

Oratio C.Livij

Daer en mach niemant eenen ghetrouwen raet gheven / dan de ghene die eenen anderen raedt geeft/dat hy selve(indien hy in zijn plaetse ware doen wilde/ hy hadde in zijnen sin gehadt/ dat hy wilde met den ghcheelen hoop der schepen na Ephesum ghetoghen zijn/ ende de lastschepen daer henen ghevoert hebben / gheladen ende beswaert met vele steenen eñ sant/ ende de selve inde nauwichept des havens te gronde sincken/ het waren oock de cluysen des selven havens soo veel te lichter te vermaken/ om dat den inganck des havens / als een vlietende water lanck/ nauwe/ dunne oft saechte was / wilde oock alsoo den vyanden het ghebruyck der zee benomen/ ende hen de vergaderinghe der schepen onprofijtelick ghemaeckt hebben. Dese meyninghe en beviel gheen van hen allen.

Den raedt van Caius Livius.

De Coninck Eumenes braechde daer op/ ende seyde: Wat het dan ware/indien sy metten versoncken schepen/de cluysen der zee ende de haven gestopt hadden/ oft sy niet haer schepen vry van daer scheyden souden/ haer gesellē ende vrienden hulpe te doene/ ende den vyandē een vreese maken/ ende oft sy niet des te minder met de gheheele vergaderinghe der schepen de selve haven souden beleggen? Want indien sy af treckē soudē/ wie twijfelt daer aen/de vyanden souden den last der versonckē schepen van daer wech trecken / ende met lichter arbeyt de haven openen/ danse voortijts beslote ende gemaect ware: Maer en soudemen aldaer niet te minder vertoeven ende blijven / wat dan daer aen ghelegen ende profijtelick ware de haven te besluyten: Wederom wat schaden mochtet in brengen/ so wanneer de vyanden inde alder sekerste haven / de alder naeste ende overvloedichste stadt gebruycten/ eñ hen de landen van Asia alle tgene des sy nootdruftich waren/ geven eñ toe voeren mochten/ sy souden oock een gheruste somerleger hebben: Maer de Romeynen die inde wilde zee tegen dat onweder ende tempeest laghen/souden in alle dingen gebreck lyden/ ende in stadiger hoede ende waken zijn. Sy souden oock meer ghebonden ende behindert worden/dat sy niet wt en rechten ende bedreven/ van tghene dat sy doen ende bedrijven mochten/ dan dat sy de vyanden besloten hielden. Eudemus de voocht ende Hooftman der schepen van Rhodis beroonde meer / dat hem de meyninghe Livij misviel/dan dat hy yet geraden oft ghesept hadde / wat voort aen te beginnen ende te doene ware. Epicrates van Rhodis gaf den raet/datmen soude nu de stadt Ephesum onbecommert laten/ eñ met een deel der schepen in dat lant Lyciam varen/ ende de stadt Patarā/die een hooftstadt wa e des läts/ in haer ghesellschap ende vrientschap brengen/ dat selve ware profijtelick ende goet in twee groote stuckē/want daer door mochten die van Rhodis (wanneer het landt om haer Jnsel bevrijet ware) hen met alder macht inde sorghe des eenigen oorloochs teghen Antiochum den Coninck te varen begheven. Oock mochten de schepen die nu inden lande Lycia toegerucht eñ opgebrocht wordē/ behindert eñ gesloten worden/dat sy totten anderen/ eñ tot haren Hooftman Pollixenidam niet comen en mochten.

Eumenis oratio.

Het beraet den raede Coninck Eumenis.

Eudemus ... Rhodis...

T'goet... ken van Epicrates, ... Rhodiens...

Dese meyninge beweechde den Romeynen aldermeest / nochtans dochtet hen allen goet/ dat Emilius Regillus met de vergaderinghe der schepen tot de haven der Ephesiner varen soude/om den vyandē een vreese te makē/eñ so wert Livius met twee Roomsche schepen/vier van Rhodis/eñ twee open schepē vander stadt Smyrna opghebrocht/ eñ in dat lant Lyciam gesepnt/ ende bevolen/dat hy eerst in dat Jnsel Rhodum varen soude / eñ hen die van Rhodis zijnen aenslach openen/ eñ hem mettē selvē beraden. De steden Myletus eñ Myndus/ voor den welcken Livius over voer / deden met alder neerstichept dat haer gheboden wert.

Caius Livius vaert ... daer tot Patara.

Doen hy tot Rhodis quam/van stondē aen vertelde eñ seyde hy hen voor/waerom hy ghecomen was/ ende braechdese raets / soo beviel dien van Rhodis alle den aenslach / eñ Livius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

nam tot zijnen vooꝛgenoemden hoop noch drie ſchepen van Rhodis/ende voer ſoo totter ſtadt Patara/ inden eerſten dꝛoechſe de goede wint/ eñ hoopten ſy wilden die van Patara metten haeſtighen overloop verſchꝛicken. Daer na begonſte hem de wint omme te keeren eñ de zee met ſtuericheyt te gebaren/ nochtans bꝛochten zijt te wege met niemẽ dat ſy te lande quamen/ maer het en was oock byder ſtadt niet ſeker te houden/de ſchepen mochten oock vooꝛ de haven der vyanden inder zee niet ligghende blijven.

Caius Livius ſchermutſeert met die van Patara/ eñ ſo hy niet bedꝛyven en macht is hy van daer ghetrocken.

Doen de zee alſo ongetempert was/ eñ doen de nacht wech ghinck/ voeren ſy vooꝛ de ſtadt mueren over inde haven Phenicum genoemt/ die twee walſche mijlen van daer ghelegen is/ die dẽ ſchepẽ na der zee niet ſeker en was/ daer lagen oock ſommige ſteenrotſen bovẽ de ſtadt/ die namen de burgers haeſtelic inne/ met ſommige van des Coninex voetknechten/die ſy hy haer inder ſtadt tot een hulpe hadden / teghen den ſelven ſeynde Livius ſommighe hulpers vanden Iſſeis/oock ſommige wel geruſte jonghe gheſellen vander ſtadt van Smyꝛna / hoe wel de ſelve plaetſen ongelijck eñ ſwaer waren wederom van daer te comen. Doen de ſelve in den eerſten met geſchut ende tegen haer weynich metten ſlaghen verweckt werden/hielden ſy teghen met dat ſchermutſen.

Maer doen haerder vele vander ſtadt toe liepen/eñ nu den geheelen hoop wt quam/begonſte de vreeſe Livium te ontvanghen/ eñ om dat de medehulpers niet omcingelt en woꝛden/ dat oock de ſchepen geen perijckel vanden lande toe en quame/ begonſte alſo niet alleene de crijchſknechten/maer oock de ſchipgheſellen ende den hoop vande ropers der ſchepen toe te ruſten met geſchut ende met ſpieſſen alſo hy mochte/ ende leydeſe totter ſchermutſinghe ende inden ſtrijt. Doen werdt eerſt dat ſlaen onſeker ende twijfelachtich/niet dat alleene ſommige knechten doot gheſlaghen werden / maer daer lach oock Lucius Apuſtius inden haeſtigen oploop ende ſtrijt ter neder / eñ wert verſlagen. Nochtans woꝛden ten laetſten die vanden lande Lycia verſtroyt ende ghejaecht / ende inde ſtadt van Patara ghedꝛeven. Maer de Romeynen togen wederom tot haer ſchepen met verwinninghe ende een victoꝛie die ſy ſonder bloetſtoꝛten niet verreghen en hadden / van daer voeren ſy aen de plaetſe der zee Telmeſticum ghenoemt / dat aen een eynde aen dat lant Cariam/aen dat andere aen Lyciam ſtootet/ende en wouden de ſtadt Pataram niet meer verſoecken: Maer Livius doen hy vooꝛ Aſia overvoer/ſo ſcheepte hy vooꝛt in Griekenlant/ om dat hy beyde de Scipiones den Hooftman eñ zijn bꝛoeder (die doen ter tijt by dat landt van Theſſalien waren) aenſpꝛeken mochte/ ende in Italien over varen.

Caius Livius varet nae Griekenlant tot den Burghemeeſter Scipio.

Daer nae als Emilius vernam/ dat de ſake inden lande van Lycia achter ghebleven/ ende dat Livius in Italien ghetogen was / doen hy dooꝛ onweder der zee vander ſtadt Epheſo af getogen/ende van zijnen vooꝛnemen af gelaten hadde / ende wederom in dat Inſel Samum was ghetoghen/ſo dochte hy in hem ſelven het ware ſchande/ datmen te vergeefs aen de ſtadt Patara verſocht hadde/ ende nam alſoo vooꝛ hem / dat hy woude daer henen varen met de gheheele vergaderinghe der ſchepen/ ende met grooter macht de ſtadt aengrijpen ende beſtoꝛmen/ ende doen ſy alſo vooꝛ de ſtadt Myletum ende de contreyen der geſellen over voeren/ ſoo quamen ſy tot Bargyliam ende Icoſon / ende ſcheepten daer na totter ſtadt Jaſſon.

Lucius Emilius Regillus, treckt in Lycien.

De bewaringe Antiochi des Coninex hadde inne de ſtadt: De Romeynen verdeſtrueerden rontſomme het Landt vyantlicken / ende ſeynden daer nae ſommighe / die dooꝛ een gheſpꝛeck verſochten den ſin vandẽ pꝛincipaelſten eñ machtichſten der ſtadt: Maer doen ſy antwoꝛden/het en was niet in haerder macht/ ſo voerde hy dat heyꝛ totter ſtadt / om de ſtadt te beſtoꝛmen.

Daer waren een deel verdꝛeven burghers vander ſtadt Jaſſo by den Romeynen / die begonſten die vanRhodis te biddẽ/dat ſy de ſtadt die henluyden nae geleghen ende vꝛienden waren/ niet alſoo ontſchuldich en wouden verderven/daer en ware gheen ander ooꝛſake daerom dat ſy uter ſtadt verdꝛeven waren/ dan dat ſy den Romeynen ſo ghetrouwe geweeſt waren/ inden ſelvẽ verbont des eets daerom ſy waren ut ghedꝛeven/ſo waren oock de andere die hen noch inder ſtadt onthielden. Alle die van Jaſſo waren van eender meyninghen / dat ſy de dienſtbaerheyt des Coninex Antiochi ontgaen mochten.

De ſtadt Jaſſus belegert zijnde/ wert dooꝛ bidden vande verdꝛeven verloſt.

Die van Rhodis woꝛden dooꝛ alſoodanighe bede beweecht/ eñ namen tot hen den Coninck Eumenem,ende vertelden oock de tweede verantwoꝛdinge / ende dat ſy outfermen hadden opter ſtadt / die met des Coninex bewaringhe beleghert was/ ende behielden datmen vanden ſtoꝛm ende belegghe af liet / ende toghen daer henen met vꝛeden. Maer doen ſy na den lande Aſie voeren / ſoo quamen ſy inde haven Loꝛymam / die teghen Rhodis over gheleghen is. Aldaer verhieven terſtont heymelicke woꝛden tuſſchen den bevelſluydẽ/die daer na Emilio Regillo ter ooꝛen quamen/ dat de vergaderinghe der ſchepen daerom vander ſtadt Epheſo afgheboert waren van haren ooꝛloghe/ om dat de vyanden te rugghe vry ende los gelaten woꝛden/vooꝛ te nemen ſonder ſtraffinghe wat ſy teghen de naeſte ſteden der gheſellen (dier vele waren) bedꝛijvẽ woudẽ. Deſe woꝛden beweechden Emilium, ende doen hy tot hem ontboden hadde die van Rhodis/ende van henluyden ghebꝛaecht oft de gheheele vergaderinghe der ſchepen mochten ligghen ende haer onthouden inde haven der ſtadt Patara. Ende die van Rhodis daer op antwoꝛden / het en mochte niet zijn: doen nam hy een bequame ooꝛſake van zijnen vooꝛnemen achter te laten/ ende voerde zijn ſchepen wederom tot dat Inſel Samum.

Emilius trecket wt Lycie eñ coemt weder aen in Samos.

Hoe des Coninex *Antiochi* ſone *Seleucus* den Coninck *Eumenem* in zijn lant tooch, ende hem zijn hooftſtadt Pargamum beleyde, ende nochtans daer niet en bedreef.

IN dier tijdt als Seleucus des Coninckx Antiochi ſone den gheheelen winter zijn heyꝛ inden lande Eolide by hem ghehouden/ende eenſdeels zijn gheſellen hulpe gedaen/ ende eenſdeels die hy in zijn hulpe ende gheſelſchap niet bꝛenghen en mochte / verdeſtrueert hadde / nam hy vooꝛ hem dat hy trec-

 ken

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 564 Seleuces valler in tlant vanden Coninck Eumenes, ende verwoestet plat lant rontsom Elea/ eñ belegert Pergamum.

ken wilde in dat Coninckrijcke Eumenis, om dat de selve verre buytens lants was metten Romeynen / ende die van Rhodis om dat lant Lyciam ter zeewaerts te beoorlogen/ ende tooch inden eersten met opgherechter banieren voor de stadt Eleam: Daer na liet hy af vande beleghheringhe der selver stadt/verdestrueerde ende verwoeste vyantlick het lant/ende voerde zijn heyr totter stadt Pargamum / welcke een hooft ende sleutel is des geheelen Coninckrijcx/ in dier meyninge om de selve te belegeren ende te bestormen. Attalus des Coninckx Eumenis broeder liet voor de stadt houden/ eñ met overrennen der reysighers eñ der voetknechten van lichten harnassche verweckte hy den vyanden meer/dan hy teghen hen houden mochte. Ten laetsten doen hy door de lichte eñ cleyne schermutsingen sach ende bekende/ dat hy met zijnder macht gheensins den vyanden ghelijck en was / ende hy wederom inde stadt ghetoghen was/begonstmen de stadt te belegghen.

Antiochus treet oock int lant van Eumenes om tselfde te verwoesten.

Ontrent dese tijdt tooch de Coninck Antiochus vander stadt Apamea/ende inden eersten quam hy tot Sardis/daer na sloech hy op zijn leger niet verre vā dat heyr Seleuci zijns soons daert water Caius zijnen oorspronck neemt. Doen hy alsoo met dat groote heyr/ dat wt menigherley volck vermenghet was/ groote vreese eñ verschrickinghe ghemaeckt / eñ vier duysent Gallē/die nu Franchoysen genoemt worden/in zijn soudye opgenomen hadde/gheboot hy den selven met sommige andere souldeniers dat sy het landt ontrent de stadt Pargamum verdestrueren ende verderven souden.

Eumenes coēt tot Pergamum.

Doen dese dingen in dat Insel Samum geboodtschapt werden/ wert de Coninc Eumenes inden eersten geoorloft in zijn selfs lant te reysen / ende tooch met zijn schepen totter stadt Eleam. Doē hy van daer tooch/beyde te paerde eñ te voete wel toegerust ende met haer hulpe wel bewaert was / quam hy totter stadt Pargamum eert de vyanden gewaer worden/ ende begonste cleyne schermutsinghen aen te vangen met overrennen/ want de Coninc Eumenes en wilde de sake niet op dat geluc eñ in groot perijckel stellen.

De Romeynsche eñ Rhodiaensche schepen comen tot Elea/ waer dat de Coninck Antiochus begeert met Emilius te spreken van pays.

Na weynich dagen doen de Roomsche schepen eñ van Rhodis totter stadt Eleam voeren/ om dat sy den Coninc Eumeni hulpe bewijsen souden/eñ dat den Coninck Antiocho verconDicht was/ dat soo veel schepen in een haven te samen gecomen waren. Hy verhoorde oock op de selve tijt / dat de Roomsche Burghemeester was metten legher in Macedonien / ende datmen bereyde wat van noode was om over de zee Hellespont te varen/so dochte hy in hem selven/den tyt was gecomen/ ende het ware goet eer hy Antiochus vanden lande ende der zee verdreven werdt/datmen vanden payse sprake ende tracteerde / ende nam terstont inne eenen heuvel teghen der stadt Elea/om zijn heyr daer henen neder te legghen / daer liet hy liggen alle de hoopen der voetknechten / eñ nam tot hem ses duysent reysighers/ metten selven tooch hy in dat velt / eñ quam tot aender stadt mueren/ deen seynde van hem eenen Heraut tot Emilium by den welcken hy ontboot / hy wilde vanden payse tracteren.

Emilius ontboot tot hem van Pargamo den Coninck Eumenem, nam oock daer toe die van Rhodis/ende seyde: Hy en wilde den pays niet versmaden noch afslaen. Daer tegen Eumenes seyde:

Eumenis Oratio.

Het en ware niet eerlick op dese tijt vanden payse te sprekē/men mochte oock den pays tot geen goet eynde brengen/ende sprack: Mogen wy doch nu eerlick eenighe capittelen eñ artijkelen des pays aen nemen / soo wy inder stadt mueren besloten ende belegert zijn? oft hoe sal den pays vast ende gestadich gheacht worden/ dien wy sonder den Roomschen Burghemeester/ oock niet wt ghebot ende consent des Senaets/ ende sonder wille des Roomschen volcx souden besluyten? Ick vraghe u doch Emili, oft den pays van u gemaeckt ware/soudy niet terstont wederom in Italien trecken / ende de schepen eñ dat heyr wederom met u voeren/oft soudy vertoeven te verwachten wat dē Roomschen Burghemeester daer van beliefde / wat oock den Raet behoorlic achtede/oft dat Roomsche volck bevelen soude? Daerom ist nu van doene/seyde Eumenes spottelick/dat ghy blijft in Asia/om dat de hoopen ende dat heyr/ so die wederom inden winterlegher gevoert ende het oorloghe verlaten wert/onsen ghesellen met de teeringe ende costen (diemen hen geven moet) wt etet ende bloot maect. Daer na indient den ghenen beliefde/by den welcken de macht ende gewelt is/ het oorloghe op een nieu aen te richten ende te bereyden/welcke wy voor den winter (met de goddelicke hulpe) wel moghen volbrenghen/indien in dese wrerde saecke des oorloochs/door vertreck ende verlenginghe niet en wert achter ghelaten.

Emilius houdt den raet vanden Coninck Eumenes / wil tot geen pays verstaen voor de toecoemste den Burghemeester.

Dese meyninghe des Coninckx Eumenis behielt ende ginck voort/ eñ wert daer op Antiocho geantwoort/ mē mochte voor de toecoemste des Roomschen Burghemeesters vanden pays niet tracteren. Antiochus doē hy om niet ende te vergeefs om den pays aengesocht hadde / liet hy Seleucum zijnen sone achter hem blijven/het lant der stadt Elea inden eersten/eñ daer nae dier van Pargamo te verdestrueren ende te verwoesten/ ende hy tooch daer na inde stadt Adrampcteum/ende verwoestede het lant opten wech vyantlick/eñ quam int vruchtbare ende volle lant/welcke sy noemen Thebis / die oock van Homero den Poeet in zijn ghedichte gheprefen wert. Des Coninckx volck en hebben oock aen gheen plaetse van Asia grooter roof ende buyte ghehaelt/dan sy daer vercreghen en hebben. Daer henen quamen oock te schepe ghevaren Emilius ende Eumenes, om dat sy de stadt te hulpe ende tot troost zijn mochten.

Antiochus treckt in het Adramitten lant.

Op de selve tijt gheschiedet/ dat inde stadt van Elea duysent voetknechten quamen wten lande Achaia/met hondert te paerde/over dē welcken Dyaphanes van hen allen een Hooftman was/doen de selve wt haer schepen te lande wt traden / warender sommige hen tegen geseynt van Attalo, diese by nachte tot Pargamo souden voeren/ de selve waren oude eñ wel besochte crijchsluyden / ende inden oorloghe ervaren. So was Dyaphanes de Hooftman een jonghe geweest Philopomenis des oversten eñ hoochsten Hooftmans / die gheheel Griecken-lant doen ter tijt gehadt heeft. Als sy tot Pargamo quamen/ laghen sy twee daghen stille / om dat haer paerden rusten souden/ooc om dat sy binnen dier tijt dē leger eñ de wachte der vyanden

Het crijchsvolck van Achaia comt met Dyaphanes binnen Pergamum.

oversien

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

oversien mochten/ van welcke eynde eñ plaetse sy wt rijden / ende waer henen sy wederom/ oft waer op dat sy wijcken souden.

De onbesorchtheyt van Pergamo van des Coninck Seleucus volck.

Des Coninex volc quam onder aendẽ berch daer op de stadt gheleghen is/alsoo vry mochten sy wat achter hen te rugge lach / verdestrueren ende vernielen: daer en liep oock niemant wter stadt van Pergamo/ die in dat legher eñ waecke der vyanden hadden gheschoten oft geworpen / ende hielden haer overmits vreese / als te vergheefs inder stadt mueren besloten.

Waerom sy van des Coninex volck gantschelick veracht worden/eñ daer wt verhief een versuymelichheyt by den vyanden/ die also versuymelick wordẽ/dat daer het meeste deel haer paerden noch gesadelt oft getoomt en hadden/ eñ haerder weynich die int harnasch eñ inder ordinantie ghestelt waren. De andere ginghen spaceren ende waren over al inden velde verstroyt/ ensoecls bedreven sy gheneuchte als de jongheers/ de sommighe liepen na der wellustë/ ende de sommige braften ende aten inder schaduwen/de andere laghen ende sliepen nergens op achtende.

Dyaphanes treet wt Pergamo/ende verwachte de gelegentheyt om dẽ vyant te bespringẽ.

Dit versach Dyaphanes de Hooftman / wt de hooge stadt van Pergamo/ eñ beval den zijnen haer geweer eñ wapenen te nemen/eñ terstont aen de poorten te vergaderen/ ende ginck tot Attalum eñ seyde hem: Hy hadde inden sin de wachte eñ dat leger der vyanden te versoecken. Dat selve wilde hem Attalus swaerlick toe laten/ want hy sach dat hondert reysighers tegen ses hondert/ ende duysent voetknechten met vier duysent souden slaen. Daerentusschẽ tooch Dyaphanes ter poorten wt / ende legerde hem niet verre vander vyanden legher / ende wachte op zijn voordeel / oock de andere die inder stadt Pergamo waren / achtedent meer voor een sotheyt dã cloecheyt. De vyandẽ keerden haer ooc een weynich tegen henluyden/ eñ doen sy saghen dat sy hen niet en beweechden/ toghen de vyanden wederom ende dreven haer voorleden spel/ eñ waren versuymelick alsoo sy te voren geweest waren/ bespotteden oock den selven/datter hen so weynich waren.

Dyaphanes vallet op de wacht vandẽ Coninck Seleucus.

De Hooftman Dyaphanes hielt den zijnen een weynich stille/ als oft hyse meer hadde wtgevoert om de tijtcortinge ende het spel te sien/ maer doen hy sach dat de vyanden wt haer ordinantie eñ van malcanderen ghegaen waren/ beval hy den voetknechten sy souden hem volghen so seer sy ymmers haesten mochten/ ende hy als de overste onder den reysighers / liet de paerden loopen met een wyde eñ ruyme toom/ eñ doen hy met zijn voetknechten eñ reysigers eenen grooten roep opgheheven hadde/greep hy aen met zijnen hoop/ende viel in dat legher der vyanden gheheel onversienlick.

Doen werden daer verschrict niet alleene de menschen/maer oock de paerden/eñ doen sy nu de halfsters af trocken/ so maecten sy een groote verschrickinge eñ oproer/sommighe paerden (maer weynich) onververt/de selve en mochten de vyanden niet lichtelick ghesadelen noch toomen / en mochten oock niet lichtelick daer op comen/om dat de reysigers van Achaia veel grooter vreese ende grouwel maeckten dan sy waren: Maer de voetknechten als sy inder ordinantie geschict waren/grepen sy de vyanden aen/die indẽ velde verstroyt door haer versuymelichheyt eñ noch by na half slaperich waren/ ende so gevielen inden velde over al groote slaghen ende een vlucht van des Coninex volck/ Dyaphanes volchde ende haestede na den ghenen die inden velde verstroyt waren / soo verre hy seker na volgen mochte/ ende tooch daer na seker wederom inde stadt Pergamum / om de selve stadt te beschermen. Doen hy nu groote eere eñ prijs dien van Achaia vercreghen hadde/ want dese loffelicke daet en hadden niet alleene de burgers/ maer oock de vrouwen opter mueren tot Pargamo ghesien.

Dyaphanes bespringt de wacht vã Seleucus inden aftocht.

Des anderen daechs begonstẽ des Coninex volck haer hoopen(die beter dan eerst geschickt ende gheordineert waren) ende dat heyr vijf hondert schreden vander stadt te legghen: Ende die van Achaia togen by na ontrent de selve tijt wederom wt/ende togen aen haer voorghenoemde plaetse ende voordeel / veel warender op beyde zijden / die met neerstichheyt daer op wachteden ende vertoefden / gelijck oftmen nu soude strijden: Maer daer na niet verre vanden avont doen het tijdt was / dat een yeghelick in zijn legher soude trecken / toghen des Coninex hoopen met opgerechten vaenkens / ende metten leger van daer / die meer totten wech voorder te trecken/ dan totten strijt geordineert ende gheschicht waren.

Dyaphanes ruste ende was stille/ter wijle de vyanden voor hem ende onder ooghen waren. Daer nae soo rende hy aenden laetsten hoop met ghelijcker onghestuymichheyt / als hy des eersten daechs oock ghedaen hadde/eñ brochte een alsulcken vreese eñ oproer inden vyanden/ doen hyse te rugge begonste te slaen/ dat haerder geen en keerde om hem te verweeren/ ende werden also vervreest / ghelijck eenen verstropden hoop inden waghenborch ende in haer legher ghedreven.

Dese cloecheyt van die van Achaia bedwanc Seleucum des Coninex sone daer toe / dat hy met zijn heyr wten lande der stadt Pargamo moest aftrecken.

Hoe op beyde zijden *Antiochus* de Coninck ende oock de Romeynen, veel steden in Grieckenlant inne namen, ende op beyde zijden hen neerstich toerustẽ totten schip strijt, ende hen daer toe seer versterckten.

Nae dat de Coninck Antiochus vernam ende verhoorde dat de Romeynen ghecomen waren om de stadt Adramytteum te beschermen/ tooch hy op vander selver stadt / ende verdestrueerde het lant daer rontsomme. Daer wã hy de stadt Phéream/ die dat Insel van Mitylene onderdanich was. Daer worden de steden Cotton/ Corylenus/ Aphrodisias ende Priene indẽ eersten aenloop vanden Coninck Antiocho ghewonnen. Eñ so tooch Antiochus daer na totter stadt Thyatira / ende quam wederom tot Sardis/zijn sone Seleucus bleef inde contreye aender zee ligghende / den ghenen diet metten Romeynen hielden tot een vreese/ ende des Coninex luyden tot eenen troost.

Antiochus neemt in sommige steden.

De Romeynsche schepen te gader metten Coninck Eumenes eñ die van Rhodis toghen inden eerstẽ tot dat Insel Mitylene/ eñ voeren van daer achterwaerts totter stadt Eleam/van

De Romeynsche schepen trecken voor de stadt Phocas.

daer

Int jaer vander ſtadt 564

daer ſy ghecomen waren/van daer ſo togen ſy na Phoceam/ eñ quamen te lande by dat Inſel Bachium genoemt/ daer boven de ſtadt Phocea gheleghen is/ eñ doen ſy vyantlicker aldaer beroofden den tempel eñ beelden / die ſy te voren eerſt geſpaert hadden/want dat Inſel was seer eerlick ende wel gheciert/ ſo voeren ſy over totter ſtadt/ende doen ſy die beleghérden/ ende de eynden eñ plaetſen der ſtadt onder hen ghedeelt hadden/ ende ſaghen datmenſe ſonder inſtrumenten / wapenen ende leederen niet winnen en mochte: doen daer tot de bewaringhe drie duyſent weerachtighe knechten (die haer de Coninck Antiochus ſeynde) inde ſtadt ghecomen waren/ lieten de Romeynẽ van ſtonden aen af vande beleghéringhe/ ende toghen vander ſtadt/en de voeren in dat Inſel/en bedreven ooc niet anders/ dan dat ſy de landẽ der vyanden om de ſtadt gheleghen/verdeſtrueerden.

Eumenes coẽt weder nae Elea/ maer de Romeynſche eñ Rhodiaẽſche ſchepen trecken na Samos.

Daer na wert beſloten/ ende het beliefde den Romeynen/dat de Coninck Eumenes na huys tooch/ende bereyde totten Roomſchen Burgemeeſter eñ den heyre/ wat ſy totter vaert over de zee Helleſpont ghenoemt / nootdruſtich waren/ende dat de Roomſche ſchepen/ eñ die van Rhodis wederom in dat Inſel Samum togẽ / ende aldaer blijven inden legher / om dat hem Pollixenidas met zijn ſchepen vander ſtadt Epheſo niet en ſoude dorven roeren / ende alſo tooch de Coninc Eumenes totter ſtadt Eleam: De Romeynen eñ die van Rhodis in dat Inſel Samum.

M. Emilij doot.

Daer verſchiet ende ſterf Marcus Emilius, die Lucij Emilij Regilli des Hooftmans over de Romeynſche ſchepẽ/broeder geweeſt was. Die van Rhodis/ doen de beganckeniſſe des geſtorven eerlick gehouden werdt/ voeren wt met derthien ſchepen/ ende met een groot nieu ſchip met riemen inden lande Guidiorum / om dat ſy aldaer waren inden legher ende op de wachte teghen de ſchepen/daer van een gemeyn geruchte was/ ſy ſoudẽ dẽ Coninc Antiochum wten lande Syria doen comen.

De Rhodiaenſche ſchepen wordẽ geſonden teghen de ſchepen vanden Coninck Antiochus, ende comen tot Phaſelis.

Twee dagen daer te voren eer Eudemus met de ſchepen van Rhodis van dat Inſel Samo gecomen was/ ſo werden derthien ander ſchepen van Rhodis met haren Hooftman Pamphilidas ghenoemt/ gheſeynt teghen den hoop der ſchepen/die wt den lande Syria ſouden comen / de ſelve namen met hen vier ſchepen die den lande Carie te hulpe gheſeynt waren. Eñ doen des Coninex volck de ſtadt Dedala ende ſommighe andere cleyne vlecken belegert hadden/ verloſten ſyſe vanden belegge. Daer wert oock inden Raedt beſloten / dat Eudemus van ſtonden aen ſoude wtvaren / ende hen werden toe ghegheven totten ſchepen die hy hadde/ſes andere open ſchepen. Doen hy van daer voer ende hem haeſtede ſo veel hy vermochte/volchde hy de ghene die voor hem wt ghevaren waren / ende achterhaeldeſe by de haven / diemen noemt Megiſteum: Maer doen hy van daer met eenen hoop der ſchepen totter ſtadt Phaſelis gecomen was/ſach hy aen voort beſte/dat hy aldaer op de vyanden ſoude wachten.

De Rhodiaẽſche ſchepen varẽ vã Phaſelis tot aen het water Eurymedon.

De ſtadt Phaſelis is gheleghen aen de frontieren ende op de palen van beyde de eynden Lycie eñ Pamphilie / eñ ſtreckt gheheelick inder zee/ de ſelve ſtadt werdt oock inden eerſten gheſien vanden genen die wt dẽ lande Cilicia tot Rhodis waert varen/ende geeft oock een wtgeſichte totten ſchepen die van verre comen/daerom wert deſe ſtadt voor andere wtvercorẽ/ om dat ſy mochten der vyanden ſchepen ghemoeten: Maer hen wedervoer des ſy hen niet voorſien en hadden/ als overmits der ſtadt/daert ſwaer te liggen was om des tijts wille/want het was midden inden ſomer/ daer toe den ongewoonlicken reuck eñ gemeyne cranckheden quamen eñ verhieven haer eerſt inde royers / door vreeſe der ſelver cranckheyt ſcheepten ſy van daer/ eñ doen ſy by de contreye der zee by den lande Pamphilia over voeren / eñ de vergaderinghe der ſchepen aent water Eurimedontem ghedreven was/verhoorden ſy dat de vyanden by der ſtadt Aſpendum laghen.

Des Coninex volck voeren ende ſcheepten wat lanckſamer/om dat ſy contrarie tijt eñ geheel eenen ſtillen eñ ſaechten wint hadden die men Eteſie noemt / gelijck als de wint waeyt/ Favonius genoemt/onder de ſchepẽ van Rhodis warender twee met vier ſeylen / ende vier met drie ſeylen. *Eteſia. Favonius.* In des Coninex hoop waren ſeven en dertich nieuwe groote ſchepen / onder den welcken warender drie met ſeven ſeylen/ ende vier met ſes ſeylen / ſonder die warender oock thien andere met drie ſeylen/ de ſelve bekenden ende ſaghen van eender wachte dat de vyanden aldaer ende voor handen waren.

Hoe die van Rhodis den Coninck *Antiocho* ende den zijnen inden ſchipſtrijt (daer inne *Hannibal* op des Conincx,ende die van Rhodis opter Romeynen zijde Hooftmannen waren) te boven ginghen, ende den ſtrijt behielden.

De ſchepen van die van Rhodes ende vanden Coninck Antiochus ſtryden tegen malcander.

BEyde de hoopen der ſchepen togen des anderẽ daechs vroech wt de haven/ als oft ſy wilden des daechs ſtrijden/eñ na dat die van Rhodis waren comen voor dat voorgeberchte/dat vander ſtadt Syda hem inder zee ſtreckt/ van ſtonden aen werdẽ ſy geſien vanden vyanden: deſgelijex hebben ſy de vyanden oock geſien vanden ſlinckeren hoeck/ dat is ter zee-waerts: teghen die van Rhodis was geordineert Hannibal,ende vander rechter zijdẽ Appollonius, een vandẽ machtichſtẽ des Conincx Antiochi, als Hooftluyden / ende hadden nu haer ſchepen voor ſcherp oft ſmal geordineert/ maer die van Rhodis quamẽ met eenen langhen hoop/dat eerſte hooftſchip Preteria ghenoemt/ was Eudemo bevolen. Eraclitus hielt dat eynde ende de ſchepẽ te ſamen. Pamphilidas was over den middelſten hoop tot een Hooftman beſtelt. Ende nae dat Eudemus ſach/ dat de ſpitſe oft ſcherpte der vyandẽ geordineert eñ totten ſtrijt bereyt was/voer hy int diepſte der zee / ende nae hem de andere die daer volchden / de ſelve die de ſeylen ende ordinantie hielden/ beval hy te trecken voor aen de ſpitſe. Dat ſelve maecte inden eerſten een oproer / want Eudemus de Hooftman was inder zee ghevaren/om dat de ordinantie van alle zijn ſchepen teghen dat lant mochten wtghebreyt worden / hy Eudemus haeſtede oock te raſch/ dat hy Hannibal met de vijf ſchepen alleene gemoetede. De andere (om dat hen bevolen was voor aen de ſpitſe te varen) en mochten hẽ niet volgen. Inden laetſtẽ hoop en was gheen plaetſe over ghebleven om totten lande

te ro=

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

te comen/ eñ doen de selve alsoo onder malcanderen ontsetteden eñ bestonden te vreesen/ sloegen daer en tusschen de ghene/ die op de rechter zyden waren/ ende streden met Hannibal.

Maer corts daer na eñ in eenen ooghenblick tijts keerde hem dat gheluck/ dat de macht der schepen van Rhodis/ de ghewoonte eñ het ghebruyck der zee die van Rhodis alle vreese benam/ want de schepen die haestelick int diepste der zee waren gevarẽ/ gaven plaetse eñ ruymte het andere dat nae hen te lande quam/ eñ oft oock eens onder henluyden trefte metter vyanden schip/ soo stiet hy ende brack nochtans dat voorste deel des selven schips/ oft scheurde ende sloech af de riemen/ oft wanneer dattet hadde eenen vrijen ganck/ onder de andere ordinantie soo dattet voor over voer/ liepet ende stiet aen den rugge der vyanden schepen. Het verschrickte oock den vyanden met allen seere/ dat des Coninex schip metten seven seylen/ dat met eenen stoot met een veel cleynder schip van Rhodis te gronde werdt ghevaren ende gestooten/ daerom nu gheen twijfel en was/ dat rechter eynde eñ hoorne der vyanden souden hen oock totter vlucht neyghen: Maer Hannibal voor alle d'andere drong seer hert ende dapperlick met de menichte zijnder schepẽ den Hooftman Eudemum van Rhodis/ hy hadde hem oock t'onder ghebrocht/ indien die van Rhodis wt haren oversten eñ hooftschip met een teecken ghegeven en hadden/ daer mede sy plegen ende de ghewoonte was de verstroyde schepen wederom te vergaderen/ ende alle de schepen die opter rechter zyden ghewonnen hadden/ waren toegevaren den haren te helpen. Doen dat gheschiede/ nam Hannibal ende de schepen die by hem waren de vlucht/ die van Rhodis en mochten oock niet volgen/ om dat haer ropers het meeste deel cranck/ ende daerom terstont moede waren. Doen nu des Coninex luyden opter zee stille hielden/ ende de schepen spijsden/ sach eñ beschoude Eudemus de vyanden vande hoochte des hooftschips/ dat sy de onrassche oock de ghebroken schepen metten open schepen/ als met eenen aenhanck voort toghen ende voerden/ ende niet veel meer dan twintich gheheele schepẽ en warender/ daer mede sy van daer scheyden.

Der Rhodiaensche schepen slaen des Coninex schepẽ inde vlucht.

De Rhodianẽ sien eenen tyt lanck nae de schepen van Syrien.

Ende doen hy onder den zijnen een stilte gemaect hadde: Sprack hy/ staet op/ eñ besiet een costelick spel eñ gesichte/ daer en tusschen stonden sy alle op/ eñ saghent/ eñ begonsten by nae alle met eender stemmẽ te roepen/ sy soudẽ oot na volgen de vlucht eñ verwinninge der vyanden. Dat schip Eudemi des Hooftmans was van veel stootens vol gaten ghewordden/ daerom beval hy Pamphylide ende Eraclide na te volgẽ/ so verre sy meynden dattet sonder sorge ware/ ende volchdese also een wijle tijts nae.

Daer na als hem Hannibal te lande schicte/ sorchden die van Rhodis/ dat sy door den wint niet en souden moghen tegen houden ende also aen der vyanden lant comen/ daerom soo keerden sy wederom totten Hooftman Eudemum. Dat groot schip des Coninex/ dat die vã Rhodis gewonnen hadden/ ende dat inden beginne vanden strijt in stucken gestooten was/ brochten ende toghen sy swaerlick al totter stadt Phaselidem/ van daer voeren sy wederom tot Rhodis/ eñ en waren niet seer blijde aengaende der victorien/ overmidts als dat sy d'een den anderen beschuldichden ende beclaechden/ ter wijle sy wel de macht hadden ghehadt/ dat sy niet de gheheele vergaderinge der schepen Antiochi verdroncken oft ghevangen en hadden.

Hannibal, overmits als hy van desen eenighen ongheluckigen strijt seer bevreest was/ en dorste hy niet voor dat lant Lycia over varen/ eñ doen hy hem begeerde terstont te voegen tot de oude vergaderinghe des Coninex schepen/ so wordet hem van die van Rhodis belettet/ die Heraclitum dẽ Hooftman met twintich schepen totter stadt Pataram/ ende de haven Megisten genoemt/ seynden/ ende bevalen Eudemo met seven schepen de grootste wten hoop daer over hy Hooftman gewest was/ wederom nae Samum totten Romeynen te trecken/ ende hen den Romeynen/ soo vele hy met raet/ achtinghe ende ghelooff by hen vermochte daer toe te brenghen/ dat sy de stadt Pataram belegerden ende bestormden.

Die vã Rhodis senden schepen nae Patara.

De bootschap der victorien brocht inden eersten den Romeynen groote blijschap/ daer nae de toecoemst van die van Rhodis/ ende het werdt daer voor aenghesien indien dese sorghe der stadt Patara die van Rhodis benomẽ ware/ soo souden sy dan eerst als de ledige ende de ghene die vry waren/ de gheheele zee daer ontrent seker ende vry maken: Maer de aftreckinghe Antiochi vander stadt Sardis belettede desen aenslach/ dat de Romeynen met haer schepen niet en dorsten afwijcken vande bewaringhe des lants Eolides ende Jonie/ om dat de steden aender zee ghelegen/ niet vanden Coninck Antiocho overvallen en worden/ maer seynden dẽ hooftman Pamphilidam met vier ghedeckte schepen totten hoop vande andere schepen die byder stadt Patara doen ter tijdt waren.

Hoe de Coninck *Antiochus* aen de omliggende steden om hulpe, oock brieven eñ Legaten totten Coninck *Prusiam* van Bithynia seynde, om van hem hulpe ende bystant tegen den Romeynen te vercrijgen.

DE Coninck Antiochus brochte tot hem de hulpe ende bewaringhe/ niet alleene der steden die by hem gelegen waren/ maer seynde oock zijn Legaten ende brieven tot Prusiam den Coninck/ inden welcken hy hert strafte ende aenvocht de reyse eñ vaert der Romeynen/ dat sy in Asiam trecken wouden/ schreef ende liet oock den Coninck Prusie weten:

Coninck Antiochus versoect over al bystant/ ende schicket ghesant en aen Prusias Coninck van Bythynien. Oratio Antiochi.

Hoe de Romeynen quamen/ dat sy alle Conincrijcken wildẽ te niete doen/ om datter geen ghewelt ende macht zijn en soude/ dan alleene de Roomsche/ Philippus de Coninck van Macedonien/ ende Nabin den tyran van Lacedemonien waren verwonnen ende verdreven/ soo was hy de derde/ dien de Romeynen wilden overtrecken ende oorloghe aendoen/ na dat een yeghelick de naeste ware den ghenen die bedwongen ende bedruckt was ghewordden/ alsoo soude dat vyer van deene op dander/ ende door hen allen gaen/ van hem dẽ Coninc Antiocho soude den naesten trap zijn ende wech/ in dat Coninckrijcke Bythynie/ om dat Eumenes de Coninck goetwillich inder Romeynen dienst-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 564

vaerheyt ghegaen ende af ghewelken was.

Coninc Prusias wordt door brieven vanden Burgemeester Lucius Scipio, eñ van Africanus zijnen broeder ghehouden int verbont vande Romeyné.

Doen de Coninc Prusias door alsulcke schrift eñ Legaten beweecht wert/ wenden hem wederom van alsulcke suspicie der Romeynen/ de brieven des Roomschen Burghemeesters Scipionis, maer veel meer de schriften Publij Aphricani zijns broeders/ die den Coninc Prusie schriftelick te kennen gaf dese meyninghe/ dat boven de gestadighe ende eeuwige ghewoonte des Roomschen volcx/ die sy hadden/ dat sy altijt de majesteyt der Coningen die haer gesellen waren/ met alder waerdicheyt eñ eeren plegen te vermeerderen/ brochte den Coninc Prusiam daer toe met exempelen van hem ende den geslachte Scipionem, te verdienen de Roomsche vrientschappe/ ende seyde:

Oratio P. Aphricani.

Hy hadde de Coninghen in Spaengien/ die hy in zijnen vrede ende gheloove op ghenomen hadde/ Coninghen laten blijven/ hy hadde oock Masinissam ghestelt niet alleene in zijn vaderlick Coninckrijcke/ maer oock in dat Coninckrijcke Siphacis/ vandẽ welcken hy hier voortijts was verdreven gheweest. Hy Masinissa was oock de rijckste Coninc onder allen/ niet alleene in Aphrica/ maer oock in alle de werelt / eñ een yeghelick Coninck welcke men woude/ metter majesteyt ende der deucht wel te ghelijcken. Philippus de Coninck ende Nabin den tyran (als vyanden des Roomschen volcx) waren inden oorloge vanden Roomschen Burgemeester Tito Quintio verwonnẽ/ eñ nochtans in haer Coninckrijcke ghelaten. Philippo was oock het voorleden jaer de penninghen oft den tribuyt die hy jaerlicx den Romeynen wtreycken ende betalen soude/ quijt ghescheouden/ ende zijn sone Demetrius als een ghijssel wederom ghegheven: Hy hadde oock sommighe steden buyten Macedonia gheleghen/ inghenomen/ als dattet de Roomsche Hooftluyden leden eñ toe lieten. Inde selve waerdicheyt soude oock Nabin geweest zijn / indien hem inden eersten zijn toorne/ daer na de listicheyt ende bedriegenisse dier van Etolien niet verleyt ende verdorven en hadde.

Caius Livius wort gesondẽ van Rome aenden Coninc Prusias.

Dat herte ende moet des Coninckx Prusie wert ghcheel ghestadich / na dat als Caius Livius die voortijts een Hooftmã over de Roomsche schepen ghestelt/ in Legaetschap van Rome tot hem den Coninck ghecomen was/ onderwijsde ende seyde hem / hoe veel de hopinge der victorien by den Romeynen veel sekerder dan by den Coninc Antiochum ware/ hoe ooc de vrientschappe bestandigher ende vaster zijn soude by den Romeynen.

Coninck Antiochus sendet Pollixenidas wt/ om tegen de Romeynen eenẽ strijt met schepen te wagen.

Maer na dat Antiochus viel vande hopinge des verbonts des Coninckx Prusie, tooch hy vã Sardis inde stadt Ephesum/ den hoop zijnder schepen/ die sommighe maenden (toegericht eñ bereyt waren) te besien/ ende meer daerom/ om dat hy sach/ dat hy met zijn hoopẽ te lande het Roomsche heyr ende de twee Hooftmannen die Scipionis niet wederstaen en mochte / dan dat hy selve opt den schipstrijt versocht oft opt wel ende gheluckelick den selven ghedreven / oft oock grooten ende sekeren troost daer op ghestelt hadde: Maer het was nochtans doen ter tijt een corte hopinghe daer inne Antiochus hoorde / hoe het meestendeel der schepen van Rhodis byder stadt Pataram gheleghen/ ende de Coninc Eumenes met alle zijn schepen/ den Roomschen Burgemeester (als hy over de zee Hellespont varen soude) teghen getoghen was: Het maecte oock Antiocho eenen moet eñ ontfunckte hem/ dat de vergaderinghe der schepẽ by dat Insel Samum/ door toegemaeckte bedriegenisse verdorven eñ verloren waren. Doen hem Antiochus des troostede/ seynde hy Pollixenidam met eenen hoop der schepen/ bevelende dat hy alle weghen den strijt ende schermutsinge tegen den Romeynen soude versoecken/ ende so voerde Antiochus zijn heyr totter stadt Notium / die onder die van Colophonio ende over de zee daer by ontrent twee walsche mijlen van de oude stadt Colophone gheleghen was. Antiochus woude oock dat de selve stadt onder zijn macht soude zijn / die soo nae byder stadt Epheso lach/ dat de Coninck niet noch te lande oft ooc opter zee yet mochte doẽ oft voornemen/ dat tot Colophonio inder stadt niet gesien/ ende van stonden aen door den selven den Romeynen vercondicht eñ geopenbaert wert. Hy en hadde des oock gheenen twijfel/ so haest de Romeynen souden hooren dat de stadt belegert ware/ sy souden met haer schepen van dat Insel Samum daer henen varen / ende haer hulpe ende bystant doen.

Notium.

Antiochus belegert de stadt Colophon.

Daerom begonste Antiochus de stadt met groote ghereetschap te belegghen/ ende voerde oft maecte van beyde zijden op een bevestinghe oft stercte tot aender zee/ eñ dede opworpen eenen wal tot aen de stadtmuer/ brochte ooc daer toe onder sommige flecken oft gewelfselen den bock oft ram / daer mede datmen den muer eñ toornen mochte ter neder stootẽ/ van alsulcken belech ende ongeluck / vielen die van Colophonien in grooter vreesen/ ende schicten haer Legaten in dat Insel Samum totten Hooftman der schepen Lucium Emilium, eñ riepen aen/ zijn/ ende des Roomschen volcx trouwe ende gheloove.

Die van Colophon sonden aen Emilius om hulpe.

Emilio verdroot dat vertreck/ ende de vuyle ende langhe leger in dat Insel Samo / ende en docht niet minder dan dat Pollixenidas, die voortijts tweemael ende te vergheefs van hem verweert was/ nu eerst indẽ strijt hem opter zee soude geven. Hy meynde oock het ware schandelick / dat de schepen des Coninckx Eumenis souden den Roomschen Burghemeester hulpe doen/ om zijn heyr in Asiam over te voeren/ eñ dat hy Emilius de stadt Colophonie / die belegert was / hulpe te doen verbonden zijn soude/ ende die geen seker eynde hebben en soude. Eudemus de Hooftman vã Rhodis (die ooc Emilium ophielt in dat Insel Samum/ doen hy begeerde aen de zee Hellespont te varen) ende alle de andere vielen aen Emilium met bidden ende seyden / het ware veel beter datmen eensdeels de gesellen ende vrienden der Romeynen vande beleghheringhe verloste / oft dat hy des Coninckx ende der vyanden schepen die voortijts verwonnen waren geweest/ nu wederom verwonne / ende hem dat besidt der gantscher zee ontoghe ende af name/ dan datmen de ghesellen soude verlaten / overghevende den Coninck Antiocho ghcheel Asia te lande ende ter zee/ eñ souden nu trecken totter zee Hellespont/ daer den hoop oft de vergaderinge der schepen des Coninckx Eumenis ghenoech toe waren/ eñ alsoo vanden deele zijns oorloochs afscheyden ende wijcken.

Daer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

De Romeynsche schepen varen na Chio.

Daer na voeren wt de Roomsche ende Rhodische schepen van dat Insel Samo om voederinghe ende spijse te halen/ die sy nu geheelick verteert hadden/ ende dochten tot dat Insel Chium over te varen/ dat selve was als een schuere der Romeynen/ daer wt sy hen met voederinge mochten voorsien/ daer henen oock alle de lastschepen die wt Italien geseylt worden/ aen voeren ende landen/ ende voeren also omme vande stadt/ die daer leyt tegen dat Insel over/ tegen de middernacht/ ende dat Insel Chium ende der stadt Erythreas waerts/ doe sy hen schickten ende dochten over te schepen/ wert den Hooftman schriftelick gebootschapt/ datter was een groote menichte van coren wt Italien in dat Insel Chium gecomen/ ende de schepen die wijn voerden/ waren doort onweder op ghehouden gheweest. Het wert hem Emilio doe ter tijt oock gebootschapt/ hoe de inwoonders der stadt Theios/ den schepen Antiochi goedertierlick ende mildelick victalie ende spijse ghegeven/ ende vijf duysent vaten wijns toeghesept ende belooft hadden. Doe Emilius dat vernam/ keerde hy rasch de schepen midden inde vaert nae der stadt Theium/ meynende oock te hebben soo vele provande ende anders van die van Theio/ so vele sy des Coninckx luyden ende den vyanden gegeven hadden/ oft hy wildese voor vyanden houden.

De Romeynsche schepen vervolghen sommighe zeeroovers.

Doe de Romeynen haer schepen keerden na dat landt/ saghen sy vijfthien schepen neffens dat voor gheberchte Myonesum ghenoemt/ doe de Hooftman de selve inden eersten versach/ meynde hy sy waren van des Coninckx volck/ ende begoste de selve na te volghen/ daer na wert hy gewaer datter roof schepen ende barcken waren/ die den lande van Chio aender zee ghelegen/ verwoest hadden/ ende met eenen grooten roof van alderleye goet wederom voeren.

Doe sy vander zee ende hoochte saghen de Romeynsche schepen comen/ keerden sy haer inde vlucht/ ende waren overlegen den Romeynen met snellicheyt/ want sy waren daerom oock des te lichter ghemaeckt/ sy waren oock den lande naerder/ daerom eer haer de Romeynsche schepen totten lande genaecten/ vloden de schiproovers totten voor geberchte Myonesum/ daer henen volchde oock na de Roomsche Hooftman Emilius, de selve en was de plaetse niet condich/ ende meynde hy wilde de schepen midden wt de haven trecken ende bringhen.

Myonesus.

Dat voor gheberchte Myonesus is ghelegen tusschen Theium ende dat Insel Samum/ de heuvel oft berch is vande selve gestaltenisse gelijck een vergaderinge die verheven is inde scharpte vanden breeden velde/ vanden lande hevet een smalle opclimminge indien toeganc/ vander zeewaert hevet steenclippen die van boven toe sluyten/ ende door de vloet der zee hol zijn/ also dat aen sommige eynden de steenrotsen die boven over hanghen/ veel voorder inder zee hen verthoonen/ dan de schepen diese op waecke houden. By de selve steenrotsen en dorsten de schepen der Romeynen niet comen oft ghenaken/ op dat sy niet en souden houden onder het gheschut ende worpen der zeeroovers/ die op de steenrotsen stonden/ ende brochten alsoo den dach te vergeefs wech.

Daer na als sy by nachte vanden onprofijtelicken handel ende sake af lieten/ toghen sy des anderen daechs totter stadt Theium/ ende leyden haer schepen inde haven/ die achter de stadt ghelegen/ ende vanden lantluyden Gerusticum ghenoemt is/ ende de Hooftman seynde zijn knechten wt om het lant buyten de stadt te verdestrueeren.

De Romeynsche schepen comen voor de stadt Theium.

Gerestieum.

Die van Theio/ als sy de verdestrueringhe des lants saghen/ seynden sy haer Legaten met geestelicke cieragie geclect totten Roomschen Hooftman/ ende doen sy ontschuldichde haer stadt van alle vyantlicke daden ende woorden teghen den Romeynen/ so gaf hy hen Emilius de Hooftman te kennen/ dat sy met alle victalie de schepen der vyanden geholpen/ ende hoe veel wijns sy Pollixenide belooft hadden/ indien sy alsulcke provande de vergaderinge der Roomscher schepen gaven/ soo wilde hy de knechten vande verdestrueringe haers lants op doen houden/ ende indien sy des niet doen en wilden/ soo wilde hy haer voor vyanden der Romeynen houden.

Doen nu de Legaten soo swaren ende verschrickelicken antwoort wederomme brochten/ wert dat volck vande machtige ende officiers der stadt te samen gheroepen om malcanderen te raden wat sy doen ofte voornemen souden.

Hoe *Emilius Regillus* de Hooftman der Romeynscher schepen, teghen *Pollixenidam* des Coninckx schip Hooftman eenen strijt op der zee hadde, ende met de hulpe van die van Rhodis inden schipstrijt, te boven ginck.

In desen tijdt gheheurdet dat Pollixenidas met des Coninckx schepen vander stadt Colophon ghevaren was/ ende doe hy hoorde dat de Romeynen van dat Insel Samo ghetoghen/ ende den Zee-roovers tot inde haven Myonesum ghenoemt/ nae ghevolcht hadden/ ende oock het lant vander stadt Theios verdestrueerden/ dat oock de Roomsche schepen inde haven Gerestico laghen/ soo wierp hy wt zijn ancker inde heymelicke ende verborgen haven/ welcke de schipluyden Macrin noemen/ recht teghen dat Insel Myonesum over ghelegen/ van daer hy in het naeste verspiede ende vernam wat de Romeynen bedreven/ ende soo was hem inden eersten een groote hopinghe/ dat hy soude de Roomsche schepen ter neder worpen ende verwinnen/ alsoo hy de schepen van Rhodis by dat Insel Samum (doen hy de enghe wtvaert des havens aldaer beleghert) bestormt ende verwonnen hadde.

Pollixenidas denckt de Romeynsche schepen inde haven van Gerestico te overvallen.

Portus Macrin

De ghelegentheyt der selver plaetsen en is oock den voorghenoemden niet ongelijck/ want de voor gheberchten die gaen alsoo nae te samen/ dat de haven alsoo besloten is/ dat daer nauwelick twee schepen voorby malcanderen wt dese selve haven varen en moghen.

Doe hadde Pollixenidas inden sin/ hy wilde by nachte den selven enghen inganck beleggen/ ende ordineerde thien schepen die daer laghen aen dat voorste gheberchte/ dat van beyde eynden ende hoecken ter zijden tegen de schepen die wt de haven varen wilden/ souden vechten ende strijden/ ende wt de ander schepen liet hy de ghewapende met haer gheweer te lande op treden/ als hy voortyts by der stadt Panormum

ghe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 564

ghedaen hadde / ende alsoo den Romeynen te water ende te lande overvallẽ/welcke raet hem Pollixenidas niet onprofijtelick ende te vergheefs en soude gheweest zijn/ indien de Romeynen (doe die van Theias belooft hadden/ sy wilden doen wat hen vanden Hooftman gheboden werde) niet ghemeynt en hadden/ dattet hen beter gheleghen ware inde haven te varen / die opt ander eynde vander stadt lach/ de selve provande inde schepen te laden. Men seyde oock dat Eudemus de Hooftman van Rhodis hadde te kennen gegeven de gebreken vande ander haven/also datter doe ter tijt twee schepen inde enghe wtvaert aen malcanderen waren blijven hanghende/ende de riemen ghebroken hadden / dit selve beweechde oock den Hooftman/ alsoo dat hy de schepen inde ander haven voerde / dwelcke dat vanden lande perijckel was/ om dat de Coninc Antiochus niet verre vã daer zijn heyr eñ wachte hadde liggẽde. Doe de Rõõsche schepẽ totter stadt Theias ghevoert werden / ginghen de knechten ende de schiplupden wt de schepen/ om de provande ende den wijn inde schepen te deelen / ende en wisten van gheender quader tijdingen/ so ghevielt ontrent den middach / dat een huysman vanden lande totten Hooftman ghelept wert/ die hem bootschapte ende seyde / hoe des Coninex schepen nu over den anderden dach voor dat Insel Macrin laghen/hy hadde oock cortelinghe daer te voren sommighe schepen ghesien/ die haer bereydt hadden / als oft sy wouden voorder varen.

Eudemus verclaert de ghebreken van d'ander havẽ.

Emilio wort te kennen ghegheven/ dat de vyanden waren by het Eylandt van Macrin/ waerom dat hy hem met zijn schepen gheree heeft ghemaeckt totten strydt.

De Hooftman verschrickte van dese haestighe tijdinghe / ende beval de trompetter op te blasen/daer mede ofter eenige opten lande omme toghen/dat sy wederom souden keeren/ hy seynde dẽ bevelslupdẽ inder stadt/om dẽ knechten ende schipgesellen wederom te vergaderen. Daer was oock alsulcken vreese inden Romeynen ghecomen / als oft ware in een haestighe ende onversienighen brandt gheweest/ ende de stadt ware ghewonnen/ de sommige liepen inde stadt/ om den haren wederom te roepen/ de sommige liepen vuter stadt tot haer schepen/ sy waren oock onseker vandẽ roep waerom datmen opblies/ten laetstẽ liepẽ sy alle totten schepen. Daer en coste oock een yegelick zijn schip niet lichtelick bekennen/ ende vanden grooten rumoere ende roepen nauwelick hooren. De vreese hadde oock perijckeloos geweest te water ende lande/indien de Hooftman Emilius de schepen niet ghedeylt/ ende met dat hooftschip eerst wt de haven inde wijde zee gevaren/ ende de andere also na hem ghenomen en hadde/ende een peghelick inder ordinantie aen de spitsen gheordineert / ende de Hooftman van Rhodis met zijne schepen niet aent lant hadde ghehouden / daer mede sy sonder vreese op de schepen quamen/eñ een peghelicken schip na dattet berept was/wtvaren mochte. Alsoo streckten de eerste schepẽ haer ordinantie tegen den Hooftman/ ende alsoo wert den hoop van de Rhodische int eynde te samen ghehouden/ende de ordinantie ghemaeckt/ als oft hy saghe des Coninex schepen teghen hem comen/ ende voer daer mede inde diepte der zee. Doe de Romeynsche schepen tusschen de twee voor ghebercchten Myonesum ende Coricum waren / saghen de vyanden/ende dat des Coninex schepen met

De schepen vande Romeynen ende vanden Coninck Antiochus maken haer gheree tot stryden.

twee seylen inder ordinantie daer henen togen met eenen langẽ hoop/ ende dat sy de ordinantie wijt wt ghebrept hadden / ende alleene van dat slincker eynde voortgevarẽ waren/ om dat sy het rechter eynde ende hoorne der Romeynscher schepen mochten ombevanghen ende omtrecken.

Doe Eudemus de Hooftman van Rhodis (die dat eynde hielt) sach / dat de Romeynsche schepen niet inde ordinantie comen en mochtẽ/ ende om dat sy totter rechter zijden niet en souden omtogẽ eñ omcingelt worden / dreef hy de Rhodische schepen die onder alle de andere de snelste eñ de geraschte waren/ende doe dat selfste eynde het hooftschip Pollixenidas ghelijck was/so leyde Eudemus zijn schepẽ daer tegen. Doe nu den strijt van beyde hoopen der schepẽ van allen zijden verhief/ eñ vander Roomscher partyen tachtentich schepen inden strijt/onder den welckẽ twee eñ twintich Rhodische schepẽ warẽ: maer des Coninex eñ der vyandẽ schepẽ warender drie en tneghentich/ onder den welcken sy hadden sommighe seer groote schepen/ principalick drie Hexeres van ses seylen/ ende twee Hepteres gheheetẽ van seven seylẽ/ende so so waren oock de Roomsche veel eerlicker ende treffelicker/ overmits sterckhept haerder schepen ende knechten beter toe gerust dan die van Rhodis/ maer met behendichept eñ cunste der schiplupden ende der roepers / waren die van Rhodis de Roomsche schepen overleghen / de Rhodische schepen maeckten den vyanden een groote verschrickinghe/ die dat vyer in eender yseren panne voor hen voerden. Ende so was dit alleene dẽ aenslach by der stadt Panormum daer de schepen (als sy vanden vyandẽ omcinghelt waren) behouden werden/ dat selve was nu oock een groote hulpe tot de verwinninge/ want als des Coninex schepen/overmits vreese des vyers dat teghen hen was/ ende om dat de Rhodische schepen niet met des Coninex na by malcanderen comen en mochten om te treffen/ maer op een zijde weken/soo en mochten sy de Rhodische schepen metten voorsten eynde niet stooten/noch treffen oft slaen/maer ghevielt alsoo dat sy die van Rhodis opter zijden treffen mochten/ende datter oock sommighe voor aen quamen ghestooten om te slaen/soo werden de selve overvallen ende verdruckt metten vyere/ dat sy in des Coninex schepen schudden ende worpen/ontsagen ende vreesden hen meer van dat aenstekẽ des vyers/dan vandẽ strijt. Doch vermochte de stercke ende deucht der knechten/ alst ghemeynlick gheschiet seer vele inden oorloge/ want doe de Romeynen den middelsten hoop ende ordinantie der vyanden verstropt ende ghebroken hadden / voeren sy omme/ ende quamen des Coninex schepen/die tegen die van Rhodis vochten/opten rugghe/ eñ alsoo wert in eenen ooghenblick de middelste ordinantie der schepẽ Antiochi,ende de andere opter slincker zijden omtogen/ ondergedruckt/ ende verdroncken. Dat rechter eynde dat noch gheheel ende ongheschent / was meer verschrickt ende bevreest vande nederlaghe haerder ghesellen / dan door haer eyghen perijckel. Maer na dat sy saghen dat de andere schepen omcinghelt ende alle bleven waren/dat oor dat hooftschip Pollixenidis de ghesellen verliet eñ van daer voer / namen sy terstont ende haestelick

Strijt ter zee.

Hexeris. Hepteris.

De schepen vanden Coninck Antiochus nemen de vlucht.

lick op haer schip getuych ende stuerhaecken/ vloden daer mede totter stadt Ephesum.

In desen strijt werdē verloren twee en veertich schepen/onder de welcke derthien ghevanghen/eñ inde handen der Romeynen quamen/ de ander werden so vanden vyere aen gesteken oft verdroncken. Vanden Romeynschē schepen zijnder gebroken/ende sommige met gaten gequetst gheweest: Een schip van Rhodis wert begrepen ende ghevangen met een wonderlick ende merckelick ongheluck/ want als dat selve met het voorste eynde een schip van Sydonia getreft hadde/ende int treffen dat ancker wten Rhodischen schepe metten haecke ende tant in dat ander schip ghevallen was/soo haeckte dat voorste deel der vyanden schip alsoo aen/ als oft ment hadde met eenen ijseren hant oft tanghe ghehouden. Doen nu dese vreese eñ oploop geschiede/ ende de vyanden hen begeerden vandē schepe te verlossen / die van Rhodis en wilden dat niet toe laten. Ten laetsten metten trecken des anckers wert de eē zijde des schips vā Rhodis weerloos / daer door dattet van dat ander schip der vyanden dat gestooten was/ eñ daert aenhinck ghevangen ende ghegrepen wert/ in deser manieren is den slach ende den schipstrijt by dat voorghevercht Myonesum ghehee-ten/ gheschiet. Door desen slach ende nederlaghe wert de Coninck Antiochus verschrickt/ ende twijfelde/dat hy de verre ghelegen landen niet en mochte beschermen/om dat hy vanden besitte der zee verdreven was/soo beval hy zijn bewaringhe ende hulpe die hy hadde leggende inde stadt Lysimachia van daer te voeren/om dat hy niet vanden Romeynen overvallen en soude worden / inden welcken Antiochus seer onwijsselick dede/ ende met boosen oft quaden raet/ alst daer na metter daet wel scheen/ want het was met allē licht/ de stadt Lysimachiam voor den eersten aenloop der Romeynen te behouden ende te beschermen/ maer mocht oock lichtelick de beleghringhe den gheheelen winter verdraghen ende lijden/ ende den Romeynen inden legher tot grooten hongher ende gebreck ghebrocht hebben. Hy hadde oock de tijt also moghen vertrecken/ende daer en tusschen door bequame middel om hopinghe des pays moghen aensoecken. De Coninck Antiochus overgaf oock met onwijsen raet/ende na de nederlaghe des schip-strijts niet alleen den Romeynē de stadt Lysimachiam/maer tooch ooc af vande beleghheringe der stadt Colophonien/ eñ tooch inde stadt Sardis/van daer seynde hy in dat lant van Cappadocia/ eñ totten Coninc Persia Ariarathen zijn Legaten om hulpe/ eñ waer hy aldus een heyr mochte op brenghen/ ende was alleē in dien raet ende aenslach neerstich/ dat hy eenen veltslach mochte hebben.

Coninck Antiochus voert dat garnisoen wter stadt Lysimachia ende trect af vā Colophon.

De Roomsche Hooftman Emilius Regillus tooch na de verwinninge des schip-strijts voor de stadt Ephesum/ plonderde eñ vernielde der vyanden schepen/ die aldaer voor de haven laghen/ ende doen hy de vyanden daer toe ghebrocht hadde/ dat sy ten laetsten bekennen moesten/ dat den Romeynen de zee in gegeven was/soo voer hy tot dat Insel Chium/daer henen hy voor den schip-strijt van dat Insel Samo te varen voor hem genomē hadde. Doe hy aldaer de schepen die inden strijt gebroken warē/wederom verbetert hadde/ seynde Regillus

Emilius Regillus vernielt de schepen van Antiochus, hy Ephesien ende sendet schepē nae Hellespont om den Burgemeester over te voerē/ het welcke die van Rhodis deden.

Lucium Emilium Scaurum met dertich schepē totter zee Hellespōt/ om dat Roomsche heyr daer selve in Asiam over te voeren / beval oock de schepen van Rhodis (die met een deel des schiproofs verciert waren) wederom nae huys te varen.

Hoe de Hooftman *Emilius Regillus* de stadt Phoceam belegerde,eñ bedwanckse,oock na dat sy haer in genade gegheven hadde, vanden knechten teghen des Hooftmans wille gheplondert wert.

Die van Rhodis waren wel ghemoet ende quamen voor/ ende voeren totter zee Hellespont/ om daer selve dat heyr des Roomschen Burgemeesters Lucij Scipionis over te voeren / ende doen sy nu haer officie volbrocht/ ende den Romeynen alsulcken dienst ghedaen hadden/ soo voeren sy wederō na Rhodis: maer de Romeynsche schepen voeren van dat Insel Chio totter stadt Phoceam over in dat legher. Dese stadt is gelegen aen dat onderste eynde aen der zee na de lengte gemaect/ende begrijpt binnen der mueren twee duysent eñ vijf hondert schreden/ soo veel heeftse oock op beyde zijden / daer sy haer in de enghe treckt ghelijck een wijnckel/ welcke eynde sy noemen Lampteram/daer heeftse begrepen inder breyden duysent ende twee hondert schreden: Daer nae streckt se haer met een streecke inder zee als een tonge/ende streckt haer duysent schreden verre/ende deylt oft scheypt hy na het eynde int midden/als met eender linien/ ende stoot aen de zee met twee enge wegē. De stadt heeft oock op beyde eynden twee vaste eñ sekere havens/ d'eene die na den middach gaet/ wert ghenoemt van haerder daet Naustathmon/ daerom dat inde selve veel schepen leggē moghen/ende behouden werden: de ander nefsens dese wert ghenoemt Lamptera.

De gelegentheyt vander stadt Phocea.

Naustathmon.

Lamptera.

Doen de Romeynsche schepen beyde de havens in ghenomen hadden/ eer sy aen de mueren der stadt met leederen ende ander getuych traden/ so meynde de Hooftman Emilius, het soude goet zijn sommige vanden zijnen te seynden/ die dat herte oft den sin vanden oversten ende machtichstē inder stadt versochten/ maer na dat hy sach dat sy verhart waren/ begonste hyse gelijck aen twee eynden te bestormen/ dat een deel en was niet wel betimmert/ de tempelen ende Godshuysen hadden sommige plaetsen in ghenomen/ vanden selven eynde hief hy aen de muer ende torens mettē ram te bestooten/ daer nae doen de menichte des volcx daer henen liepē om wederstant te doen/ so wert op dat ander eynde de bock ofte ram desghelijcx aen ghelept/ ende so werden nu op beyde eynden de mueren ter neder ghestooten.

Emilius bestormt de stadt Phocea op twee plaetsen.

Doen de selve viel/ eñ de Romeynsche voetknechtē aen dat selve eynde vast in liepen/ende de sommige met leederen versochten/ oft sy op de mueren comen mochten / wederstonden de burghers alsoo hart/ datmen lichtelick mochte sien ende proeven/ datter meer hulpe inden geweer ende stercte der burgers/ dan inder muerē was. Daerom wert de Hooftman door dat perijckel der knechten die schade hadden daer toe bedwonghen/ liet op blasen/ ende vanden storm af treckē/ om dat hy niet den zijnen onversienlick

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 564

lick den burgers wter stadt (die wt versaginge eñ dulheyt onsinnich warẽ) in perijckelen gave.

Doe dẽ storm eñ scharmutsinge gedaẽ was/ noch en stelden haer de burghers niet in rustẽ/ maer liepen alle om vast ende sterc te maken de eynden die neder geworpen eñ gevallen warẽ.

Doe de burghers naerstich aent werck ende arbeyt warẽ/ wert Quintius Anthonius vanden Roomschẽ Hooftmã geseynt/ de selve straf te de hardicheyt der burghers/ ende bewees henluyden/ hoe de Romeynen meer sorge hadden dan sy selve/ datter niet ghestreden oft yet voor genomen en werde totter stadts verder fenisse/ wouden sy noch van haerder onsinnicheyt af laten/ hy woude haer noch de macht gheven/ dat sy haer in handen gheven souden op condicien/ alsoo sy hier voortijts in trouwe ende geloove Caij Livij des Roomschen Hooftmans dierghelijcken ghecomen waren.

Doe sy dese meyninge hoorden/ namẽ sy vijf daghen respijts om hen te bedencken/ daer en tusschen versochten sy oft sy eenige hulpe vanden Coninck Antiocho mochten vercrijghen.

De stadt Phocea geeft haer in handen vanden Romeynen.

Doe de Legaten die totten Coninck ghesent waren/ wederom quamẽ ende seyden/ hoe datter gheen hulpe oft troost by den Coninck Antiochum gevonden en worde/ so deden sy haer poorten op/ ende maecten een compact oft verdrach/ dat sy niet vyantlicx lijden oft yet archs tegen hen voor genomen en soude wordẽ. Doemen de banniere inde stadt droech/ eñ de Hooftman liet wtroepen/ hy woude datmen de burghers die hen aenden Romeynen ghegheven hadden soude verschoonen/ soo verhieffer over al een roepen/ het ware een onbehoorlicke daet/ dat die van Phocea (die noyt ghetrouwe ghesellen/ maer altijt harde vyanden geweest waren) sonder straffinghe daer van comen/ ende den Romeynen also bedrieghen ende bespotten souden/ vanden selven roep als oft de Hooftman een teecken ghegeven hadde/ so liepen de knechten over al inde stadt om te plonderen.

Phocea wort geplundert.

Emilius begoste inden eersten de knechten te wederstaen ende hen wederom te doen comen/ eñ seyde/ men soude de gewonnen ende niet de gegeven stadt plonderen eñ berooven/ het selve was oock indẽ Hooftman/ eñ niet inder knechten macht alsulcx voor te nemen ende te beginnen: Maer na dien dat de toorne eñ gierichеyt der knechten machtigher waren/ dan dat ghebot des Hooftmans/ so seynde de Hooftmã wt de bode door de stadt/ ende beval alle vrije burgers ende haer huysgesin tot hem op de marct te comen/ om dat hen gheen ghewalt gheschien en soude/ hielt ooc den selvẽ geloove in alle stucken die in zijnder macht ende vermoghen waren/ ende stelde den burgers haer stadt/ ackers/ ende lant/ oock haer oude statuyten eñ rechten wederom in haer handen. Eñ om dat de winter aen quã koos de Hooftman voor hẽ de twee havens der stadt Phocea/ daer inne de Roomsche schepen de winter over mochten ligghen.

Hoe *Lucius Scipio* de Roomsche Burghemeester over de zee Hellespont ghenoemt, in Asiam tooch, ende wat hy daer selve eerst ghedaen ende bedreven heeft.

BInnen dier tijt als de Roomsche Burghemeester door de landẽ Eniorum ende Maronitarum ghecomen was/ so wert hẽ geboodschapt hoe des Coninckx schepen by dat voorgheberchte Myonesum ghenoemt/ nedergeleyt ende verwonnen waren/ hoe oock de stadt Lysimachia vande bewaringhe ende hulpe Antiochi verlatẽ ware/ dat selve was Lucio Scipioni veel blijdelicker te hooren/ dan vande victorie die hy hadde ghehadt inde verwinninghe des schipstrijts/ daerom de selve stadt (na dat sy daer henen quamẽ) vervult was met alderleye provande ende voorsichticheyt/ als oft sy warẽ inde toecoemst des heyrs toe geschict eñ bereyt gheweest/ so werden sy ontfanghen/ doe sy vermoet ende gesorcht hadden/ sy moestẽ inde begheringhe der stadt groot ghebreck aen spijse ende grooten arbeyt hebben/ ende hadden daer haer leger niet veel dagẽ/ om dat haer cranckẽ/ lastpaerden ende andere plonderinghe hen souden moghen volgen ende achter halen/ die over al in alle casteelen/ dorpen ende andere vlecken door dat lant Thraciam vermoeyt/ ende door de verheyt des weechs cranck gelaten waren.

Lucius Cornelius Scipio Burghemeester coemt binnen Lysimachia.

Doe sy de selve alle tot hen ghebrocht ende ontfangen haddẽ/ begostẽ sy hen luyden wederom opten wech te geven/ ende quamẽ door den lande Chersonesum totter zee Hellespont genoemt.

De Borghemeester Lucius Scipio coemt over de Hellespont.

Daer waren alle dinghen door voorsichticheyt des Coninckx Eumenis toe bereyt ende geordineert om dat heyr over te voerẽ/ ende voeren also over sonder eenighe oproer ghelijck als aen een vreedtsamich lant/ also dat sy van niemant belettet en worden/ ende sommighe hier/ de andere daer vanden schepen ghevoert worden: Maer dit selve maecte den Romeynen een herte/ ende versterckte haren moet/ doe sy sagen datmen hen de overvaert in Asiam toe gelaten hadde/ ende geloofden dat alsulcx soude zijn een oorsake van eenen grooten toecomenden strijt.

De Romeynen ligghen stille muts de feestdagen Ancilia ghenoemt.

Daer na hadden de Romeynen haer legher aen der zee Hellespont/ want daer sommighe daghen aen quamẽ/ inden welcken datmen de twaelf schilden Ancilia genoemt/ ter eeren den Afgodt Marti door de stadt van Rome pleecht te draghen/ welcken dach geestelick eñ heylich wert gehouden te reysen ende te wandelen. Sy maeckten oock dat Publius Scipio die een was vanden geestelicken Priesters Martis die Sali genoemt worden/ hem dien selven dach alleene hielt vanden legher/ ende dat selve was een oorsake waerom de Romeynen ende haer heyr vertoefden/ so langhe tot dat hy navolgen ende comen mochte.

De Gesanten vanden Coninck Antiochus aende Burgemeester gesonden om van pays te spreken.

Opten selven dach so quam de Legaet des Coninckx Antiochi Heraclides van Bysantio (dat nu Constantinopelẽ genoemt wort) in dat Roomsche heyr/ ende brocht met hem bevel eñ macht om vandẽ pays te tracterẽ/ ende hadde een groote hopinghe/ dat hem de pays soude volghen ende ghegheven worden/ daerom dat de Romeynen by der zee Hellespont met haer hoopen soo langhe vertoefden/ den welcken hy meynde/ so haest sy de Romeynen dat lant van Asiam begrepen oft roerden/ so souden sy haer hoopen wt breyden/ ende trecken totten heyre des Coninckx Antiochi. Nochtãs nam Heraclides voor hẽ/ hy en woude den Roomschen Burghemeester niet versoecken/ hy en hadde eerst Publium Scipionem aenghesproken/ het was hem oock also vanden Coninc Antiocho bevolen/ want behalven dies dat Scipio door zijn

groot=

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

grootmoedicheyt ende ghenegingighe der eeren ghemeynsaem ende totten payse gheneyghet was/ so hadde Antiochus een groote hopinge in hem / het was oock alle natien van volcke kenlick/ hoe Scipio een verwinder in Spaengien / ende daer na in Aphrica gheweest was/ dit navolghende was oock voor een hopinghe des pays ghehouden/ dat Publij Scipionis sone vanden Coninck Antiocho gevangen/ende in zijnder macht was: maer hoe/wanneer/ende door wat ongheluck hy ghevanghen is gheweest/en is onder de Historischrijvers niet sonderlincx daer af beschreven. De sommighe segghen dat hy is int begin der oorloghen / als hy van Nigropont totter stadt Oricum varē woude/van des Conincx schepen achterhaelt ē gevangen. De andere seggen/na dat sy in Asiam gecomē warē/is hy Scipionis sone mettē hoop die van Fregillis gheseynt worden om des Conincx heyr te besien ende over te slaen/ soo ghemoetede hem het reysich gheruych Antiochi, ende doe hy metten zijnen te hoope ruckte/ inden selven oploop was hy vanden paerde ghevallen/ ende aldaer met twee reysighers ghevanghen/ende totten Coninck ghevoert. Maer dit is ghenoech openbaer indient oock pays gheweest ware metten Romeynen/ende de Coninck Antiochus zijn sonderlinghe herberghe metten Scipiones ghehadt hadde/ soo en haddemen den jonghen Scipionem niet costelijcker noch vrientlicker moghen houden / dan hy vanden Coninck Antiocho ghehouden is gheweest. Daerom de Legaet verwachte de toecoemst Publij Scipionis, doe hy nu quam/ginc hy totten Burgemeester/ende badt dat hy hem in zijn bevel woude hooren.

De sone van Publius Scipio Aphricanus ghevaughen.

Fregillana turba.

Hoe ende in wat manieren vanden payse tusschen den Coninck *Antiochum* ende dē Romeynen ghetracteert, wat oock des Conincx Legaet voor een middel des pays voorghehouden wert.

De Burghemeester Lucius Cornelius Scipio hoort de Gesanten vande Coninck.

Oratio Heraclidis legati Antiochi.

DE Roomsche Burgemeester liet vergaderen eenen grooten Raet/ ende so wert des Conincx Legaet ghehoort/ die sprack dese meyninghe:

Dit ware hem eenen troost yet te vercrijghen: om dat voor vele Legaten te vergheefs ende om niet gints ende weder vanden payse te tracteren gheseynt/ende niet en hadden verworven/ want inde selve saken des pays waren dickwils bewesen ende voorgheworpen de stadt Smyrna/ Lampsacum/ Alexandria/ Troas/ ende Lysimachia in Europa / onder den selven was de Coninck Antiochus vander stadt Lisimachia ghewekē / Daer mede de Romeynen niet segghen en mochten / dat hy Antiochus yet in Europa hadde behouden. Antiochus was oock bereyt de andere steden die in Asia waren gheleghen / over te gheven/ ende oft de Romeynen oock sommighe andere steden van des Conincx macht oft moghentheyt wouden aen hem brenghen/ daerom dat sy zedert des Conincx partye gheweest waren/ daer ware hy mede te vreden. De Coninck Antiochus wilde oock den Romeynen wederom gheven den halven cost die sy inden oorloghe hadden ghehadt / dit waren de voorwaerden ende articulen des pays.

Dat ander deel der woorden waren/ dat de Romeynē wouden gedachtich zijn dē menschelickē handel/ ē hen in haer geluc matelic houden/ ē een vreemt geluc niet te seer bedwingē/ sy souden haer ghebot ē macht een eynde maken in Europa/ dwelcke oock onmatelic groot was/ men mochte oock eens yeghelicx lichter vercrijgen/dan datmen al soude connen behouden. Ende oft sy oock een deel des lants Asie af trecken/ende tot hen nemē wouden/so verre de Romeynē haer eynde niet en maectē in twijfelachtige regioenen oft landen/ soo soude de machtichheyt des Conincx vande begheerlickheyt der Romeynen verwonnen worden/ē Antiochus soude alsulcx om des pays willen lijden.

Reliqua orationis pars.

Het gene dat de Legaet groot achtede daer mede pays te vercrijgen/ wert vande Romeynen cleyn ghewegen/ ende meynden het ware behoorlick/ dat de Coninck Antiochus alle costen den Romeynen wederom toeleyde/die opten oorloghe gegaen waren/ door wiens schult het oorloghe ware begonnen. Des Conincx bewaringhe ende hulpe soude oock niet alleene gevoert worden wten lande Jonia ende Eolide/ maer ghelijck gheheel Griecken vry ware/ also souden alle steden die in Asia ghelegen waren/ bevrijt ende verlost worden/ dat en mocht oock anders niet gheschien/dan also dat de Coninck Antiochus aftrade ende weke vandē besitte des lants Asie/hier aē dese zijde des berchs Tauri gheleghen: Maer na dat de Legaet des Conincx de sake daer voor achtede ende aēsach/ dat hy inden Raet niet profijtelicx nae zijnder meyninghe en mochte vercrijghen/ begoste hy sonderlinghe als voor hem selven (want het was hem also bevolen) dat herte ende den moet Publij Scipionis te versoecken/ ende seyde inden eersten de Coninck Antiochus woude hem zijner sone sonder schattinghe ende ontgheldinghe weder om geven/ daer na als een niet kennende dat herte Scipionis, ende der Roomscher zeden / beloofde hy Scipioni een groote somme gouts/ ende indien de Coninck Antiochus eenen pays vercreghe door Scipionem vanden Romeynen / beloofde de Legaet des Conincx Scipioni de ghemeynschap ende tgeselschap des Coninckrijcx Antiochi, alleene den Coninclicken name wtghenomen. Daer op antwoorde Scipio.

Antwoorde vanden Burghemeester/ op dat versoeck vanden Ghesanten.

De Ghesante van Antiochus spreeckt met Publius Scipio Africanus alleene.

My en verwondert niet/dat ghy dē Romeynen oock my (totten welcken ghy geseynt zijt) niet en bekent/ om dat ick sie/ dat ghy dē welvaert ende dat geluck Antiochi (van wien ghy ghecomen zijt) niet en bekent. De stadt Lysimachiam soudemen behouden hebben/ om dat wy Romeynen niet inden lande Chersonesum ghetoghen en souden hebben/ oft soudet by der zee Hellespont wederstant gedaen hebben/daer mede wy niet in Asiam over ghevaren en waren. Indien ghy des Conincx Raet/ den pays haddet willen begheeren/so ghy nu de Romeynen de overvaert in Asiam toe ghegheven/ende niet alleen den thoom/ maer oock dat jock ende den sadel op ghenomen hebt/ wat dadinghe sal u na recht ghebueren/ om dat ghy de macht ē overheyt der Romeynen lijden moetet? Ick achte wt des Conincx vereeninge mijnen sone Scipionem voor dat grootste geschenck/ic bidde dit den Goden/ dat mijn wesen/ staet/ ende gheluck/ ander gheschenck ende gaven niet

Antwoorde van Publius Scipio, op tversoeck van sConincx Ghesante.

noot-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 564

nootdruftich en worde/mijn herte en salt voorwaer niet nootdruftich zijn: Antiochus de Coninck salt bevinden/dat ick teghen hem om deser giften wille danckbaer zijn sal/indien hy van my als van eenen bysonderen burgher een sonderlinghe vrientschap om een sonderlinge weldaet (die hy my bewesen heeft) begheert: maer van des gemeynen Roomschen staet aengaende/ en wil ick niet van hem hebben/ en sal hem oock niet gheven/ dat ick hem nu mede deylen ende gheven mach. Dit is mijnen ghetrouwen raet/gaet henen ende bootschapt hem van mijnent weghen / dat hy vanden oorloghe af late/ ende dat hy gheen voorwaerden des vredes af en slae. Dese woorden en beweechden niet met allen den Coninck Antiochum, ende meynde dat Asia soude seker zijn voor den oorloghe/om dat hem nu articulen ende statuyten des payse (als oft hy nu verwonnē ware) op geleyt werden/ daerom liet hy voort achter vanden payse te sprekē/ ende dede alle zijn naersticheyt op de toerustinghe des oorlochs.

Antiochus maeckt hem ghereet tot den crijch.

Hoe *Lucius Scipio* de Roomsche Burghemeester, na dat hy overgevaren ende in Asiam gecomen was, hem tegen den Coninc *Antiochum* inden laetsten strijt bereyde.

DOe Lucius Scipio de Roomsche Burghemeester alle dinck bereyt hadde/ van tghene dat hy voorghenomen hadde te volbringhen/ doe hy wt zijn leger tooch/ quam hy inden eersten totter stadt Dardanum/ daer nae tot Rheteum/ daer hem van alle eynden de stadt teghen liep: van daer tooch hy inde stadt Ilium / die anders Troya ghenoemt wert / ende na dat hy zijn heyr int velt dat onder der stadt muer leyt / gheleghert hadde/ginck hy opwaerts inde stadt ende slot/ ende offerde aldaer de Godinne Minerve, die daer de overste vander burcht is. Daer oock die van Ilium oft Troya den Romeynē voort toghen in alder eeren met woorden ende wercken/als de gene die van haer eenen oorspronck hadden / ende als de Romeynen deses haers hercomens blijde waren/ toghen sy van daer/ ende quamen inden sesten legher totten oorspronck des waters Caicus ghenoemt / daer henen quamen oock de andere alle. Maer de Coninck Eumenes bestont eerst zijn schepen wederom vander zee Hellespont totter stadt Eleam in dat winter leghere te voeren/ ende doe hy sommighe daghen door contrarie wint belettet wert / dat hy over dat voorgheberchte niet en mochte comen / ende om dat hy mede int begin des strijts zijn soude/ is hy opghetreden te lande/ ende den naesten wech is hy met eender cleynder menichten int Roomsche heyr ghecomen.

De Burghemeester Lucius Scipio neemt in sommighe steden.

Coninck Eumenes coemt by den Burghemeester inden legher.

Daer na wert hem gheoorlost wten heyre wederom te huys tot Pargamum te trecken/ dat hy aldaer provande bestelde. Doe hy nu de vruchten van tghene dat hem de Burghemeester bevolē/gegeven hadde/ tooch hy wederom in zijn leger. Alsmen daer na toe ghericht ende bereyt hadde cost ende spijse voor vele dagen/ soo was den aenslach om te trecken tegen den vyandē eer de winter op handen quame. Dat Roomsche heyr was by der stadt Thyatira.

Doe de Coninck aldaer gehoort ende vernomen hadde / hoe Publius Scipio cranck inder stadt Eleam was gevoert/seyde hy zijnē Legaet tot Scipionem, die hem zijnen sone wederom brochte/dit en was niet alleene een aenghenaem geschenck het vaderlicke herte/ maer was oock den lichame een heelsame vreuchde. Doen nu Scipio met omhelsen zijns soons versadicht was/seyde hy tottē Legatē/bootschapt uwen Coninck dat ick hem grooten danc segghe/ende dat ick hem nu gheen ander dienst en weet te bewijsen/dan dat ic hē rade/dat hy niet wt en trecke inder ordinantie om tegē den Romeynen te strijden/tot dat hy verneemt dat ick Scipio wederom in dat Roomsche heyr ghecomen bē: Maer hoe wel tsestich duysent te voete ende twaelf duysent reysigers hē Antiocho te dien tijden totten strijde hopinghe gaven/ nochtans wert hy beweecht door de achtbaerheyt Scipionis eens soo treffelicken mans/ inden welcken hy soude moghen hebben troost ende hulpe alles gheluck inden onsekeren wtganck des oorlochs/ ende tooch over dat water Phrygium/ ende legerde zijn heyr by der stadt Magnesia/ die niet verre vander stadt Sipylo gheleghen is. Ende terwijle hy den tijt also vertooch (daer mede de Romeynen aen dat legher ende bevestinge zijns heyrs niet en versochten) liet Antiochus op worpen een gracht ses ellenbogen hooch ende twaelf breet/ ende buytē der grachten leyde hy twee wallen. Int binnenste deel aen d'ander zijde vander grachten dede hy maken eenen muer met vele torrens/ van daer men den vyandē wel tegen houdē mochte/ dat sy door de gracht niet en ginghen oft quamen.

Coninck Antiochus sendet wederom tot Publius Scipio zijnen sone.

Coninck Antiochus treckt te rugge/ende houdt hem in een vaste legher.

De Roomsche Burghemeester meynde/ de Coninck Antiochus ware inder stadt Thyatira/ ende tooch al voort/ ende quam den vijfsten dach inden velde Hircanum ghenaemt: Maer doe Lucius Scipio vernam dat Antiochus van daer ghetogen was/so volchde hy hem terstont na/ende legerde zijn heyr aen dese zijde des waters Phrygium ghenoemt/vier walsche mijlen vanden vyanden.

De Burghemeester Lucius Scipio volget na den Coninck Antiochus.

Daer quamen by duysent reysigers die dat meestendeel Gallogreci/en de sommighe Denmarckers waren / ende andere lantschuts die hen onder de reysigers vermenghet hadden /de selve (na dat sy met eenen oploop over dat water Phrygium waren ghevaren) quamen ende renden in dat leger der Romeynen. Inden eersten verschricten sy ende deden wijcken de ghene die daer ongheordineert waren/ daer na doe de scharmutsinghe int langhe vertooch/ ende de Romeynen lichtelick vanden heyre niet verre van daer gheleghen/ met hulpe versterckt werden/ soo worden des Coninck luyden moede/ende vele onder hen die niet langher wederstaen en mochten / doe sy begonsten wederom af te trecken/zijnder sommige by den oever des waters vanden genē die te rugge op hen drongen/verslaghen/ eer sy int water quamen.

Schermutsinghe.

Daer na lagen sy aen beyde zijden stille twee daghen/ datter niemant van beyde zijden over dat water en tooch: ten derdē dage daer na zijn de Romeynē tot een reyse alle te gader over dat water ghetoghen / ende haer heyr gheleghert by derdalf walsche mijlen vanden vyanden: maer doe de Romeynē met dat nederslaen ende bevestinge haers legers besich waren/ quamen van des Coninck volck drie duysent wt ghe-

De Burghemeester Lucius Scipio trecket over dat water Phrygium waer dat schermutselinghe wert ende aenden legher gheslaghen.

lesen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

lesen reysighers eñ voetknechten met een groote oproer: eñ soo warender op de Roomsche zijde oock een deel/ maer niet so veel op de wachte ghehouden / nochtans warender twee duysent die voor hen selven inden eersten den ghelijcken strijt teghen hielden/ ende gheen knechten vanden arbeyt ende versterckinge des Roomschen leghers ontboden / ende doen de scharmutsinge toe nam/dreven de Romeynen af den vyanden/ ende versloeghen vanden selven hondert / ende so wordender oock by hondert ghevanghen.

Antiochus en wil hem tot geen strijt begeven.

De vier navolghende daghen waren de ordinantien aen beyde zijden gheordineert / ende stonden voort bolwerck des heyrs eñ der wallen: ten vijfsten dage togen de Romeynẽ midden in dat velt : maer Antiochus en tooch niet voorder met zijn bannieren ende vaenkens/ also dat de uterste niet geheel en waren een mijle weechs vanden walle. Doen nu de Burghemeester sach/ dat Antiochus dẽ strijt schouwede/ ontboot hy des anderen daechs te gader zijnen raet/ om te bedencken eñ te raden watmen beginnẽ ofte doen soude/ indien Antiochus niet strijden en wilde/ende seyde:

De Burghemeester hout raet wat hy voorts doen sal.

L. Scipionis Coss. Oratio.

De winter ware na by/ eñ de knechten moesten erghens onder de rouwe pels decksels ghehouden/ofte indien sy indien winter legher trecken wilden / soo moeste het oorloghe tot opten somer vertoghen worden. De Romeynen en hebben noyt gheen vyant alsoo veracht / als sy Antiochum metten zijnen verachteden/ eñ begonsten alle te roepen : De Hooftman Scipio soude van stonden aen uut trecken/ eñ gebruycken de hitte ende onvertsaechtheyt der knechten/ die also bereyt ende goetwillich waren dat heyr Antiochi over de graven ende wallen aen te loopen ende bestormen. Indien Antiochus niet uut inden strijdt trecken en wilde/ als oft sy niet en souden met so veel duysent der vyanden slaen: maer so veel beesten verworghen.

Cneus Domitius wert gesonden om te oversien den wech / aen wat eynde dat heyr ende de wagenborch der vyanden aen te grijpen ware/ ende doen hy alle dinck int sekerste oversien eñ wederom ghebootschapt hadde/ so dochtet den Burghemeester goet / datmen naerder totter vyanden legher trocke. Ten derden dage worden de bannieren eñ vaenkens midden in dat velt ghevoert/ eñ de Romeynen begonsten haer ordinantie te maken.

De twee heyren comen te velde.

Doen dachte Antiochus de sake en diende niet langher teghen te houden ende te vertrecken/op dat hy den moet ende dat herte vanden zijnen niet en verminderde (indien hy den strijt den Romeynen weygerde) den vyanden haren troost ende hope vermeerderde / ende brochte zijn hoopen oock uut om te strijden. De Roomsche spitsen ende ordinantie was by na ghelijck van mannen/gewеer ende wapenen/ daer waren twee Legioenen vanden Romeynen / ende twee Legioenen vanden ghesellen des Latijnschen naems/een yeghelick Legioen hadde onder hem vijf duysent eñ vijf hondert mannen. De Romeynẽ hielden de middel orden eñ spitse: De Latini hieldẽ de eyndẽ oft zijden:de eerste vaenkens waren de spitsen : daer na de Heeren ende de vermaertste: daer na de voetknechten Triarij ghenoemt / besloten ende hielden te hoope. Buyten dese ordinantie ordineerde Lucius Scipio de hulpers van Achaia/eñ mengdese onder de voetknechten Cetrati ghenoemt/ eñ ordineerde daer toe by drie duysent voetknechten des Coninx Eumenis met ghelijcker ordinantie. Over dese stelde hy by drie duysent paerden teghen/ vanden welcken acht hondert den Coninck Eumeni toe behoordẽ/ dat ander reysich ghetuych waren alle Romeynen : Tot het uterste des heyrs stelde hy die vander stadt Trallis ende uut dat Insel Candia / die waren van beyde zijden ontrent vijf hondert sterck: De slincker oort oft eynde en besorchde hy niet/ daer hem alsulcke hulpe teghen ghestelt werdt/ want dat water vander selver zijden / ende de gebroken oevers hadden dat selve eynde besloten/nochtans werden daer teghen ghestelt vier rotten reysighers. Dit was het ghetal vande Romeynsche hoopẽ/daer toe twee duysent van Macedonien eñ Thracien onder malcanderen vermenghet (die den Romeynen met goeden wille nae ghevolcht waren) de selve waren tot een bewaringhe ende hulpe inden wagenborch ghelеyt. Daer worden oock sesthien Elephanten van India gestelt tot eender hulpen achter de laetste voetknechten/die teghen den anderen Elephanten van Aphrica oock in gelijcken getale niet en waren te verghelijcken / alleen datment daer voor hielt : datmen de menichte des Coninx Elephanten (die in getale vier en vijftich waren) metten Indischen niet en mochten wederstant doen/ hoe wel de Indische aender grooten/ boven de Elephanten uut Aphrica/ eñ overmits stoutichеyt meer gheacht zijn.

Cetrati.

Hoe de Coninck *Antiochus* zijn heyr totten grooten ende laetsten strijt tegen den Romeynen van menigerleye volck, van Elephanten, van strijtwaghens, ende van veel gheschuts ende geweers, ordineerde ende schicte totten veltslach.

De ordinantie des Coninx Antiochi was meer vermenget dan de Roomsche van alderleye volck / van onderscheyt des gheweers ende wapenen/ oock van menigherleye hulpers vergadert : Daer waren sesthien duysent voetknechtẽ die hen nae der ghewoonte der Macedoniers met ghewеer ende wapenen toe gherust hadden/die daer spiessedraghers ghenoemt worden / ende inde middel ordinantie waren / aen het hooft dat in thien deelen/ ende een yeghelick deel met twee Elephanten onderschеyden was/ so wast inwaerts in twee en dertich deelen uut gebreyt. Dat selve was oock de macht in des Coninx heyr/ende daer door met desen aenghesichte/ eñ oock metten Elephanten / die over de ghehaarnaschte ende ghewapende hooch uutreyckten/ een groote verschrickinghe ende vreese brochten/want sy seer groot waren. Oock soo gaven dat voorhooft ende de langhe snebben der selve Elephanten een ghestaltenisse/ daer toe de torrens die haer opten rugghe ghestelt waren/ eñ daer vier gewapende metten regeerder der Elephanten op een yeghelicke torre stonden. Op der rechter zijden der spiessendragers heeft Antiochus gestelt duysent ende vijf hondert voetknechten vanden Gallogriecken/eñ den selven toe ghegheven drie duysent voetknechten met borst ghewеer eñ harnasch/die sy Cathaphractos noemen/hy hadde oock den selven toe ghe-

De slachordenen vande Coninck Antiochus.

Phalanx.

Catahpracti.

Ii geven

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 564 Gemea.

gheven op de selve zijde eenen vleughel van duysent reysighers / die sy Gemeam noemen. Int midden waren uitgelesen mannen vander selver contreyen ende lande eñ van andere landen ende volcke: De reysighers die onder malcanderen vermenghet waren/ den selven zijn oock toe ghegheven sesthien Elephanten te hulpe/ vander selver zijden een weynich van dat eynde soo was gheordineert des Coninckx hoop/ die nae haer wapenen Argyraspides ghenoemt worden. Daer nae waren gheordineert sommighe reysighers Dace ghenoemt / ende by duysent ende twee hondert schutters / daer toe drie duysent van lichten harnassche/ die by nae van ghelijcken ghetale half van Candia ende half van Trallis uter stadt waren / twee duysent ende vijf hondert Misi zijn den schutters toe ghegheven.

Argyraspides.

Het uterste eynde hebben besloten vier duysent vander stadt Cyrtha die met slingers wistẽ te worpen/eñ de schutters van Elymeo. Vander slincker zijden waren de spiessen toe gegeven duysent ende vijf hondert voetknechten vanden Gallogriecken/desgelijcken waren hen toegegeven twee duysent gewapende/die uten lande Cappadocie vanden Coninck Ariathe ghesceynt waren/daer na twee duysent ende seven hondert des Coninckx hulpers van alderleye volck vermenghet/ ende drie duysent kuyritsers met ghebardeerde paerden / die Cataphracti genoemt werdẽ/ daer toe twee duysent andere reysigers. Des Coninckx vleughele opter zijden was van lichten harnasch voor hen ende haer paerden / ende niet van onghelijcken cleederen/onder dẽ welcken warender vele van Syria vermenghet / onder sommighe andere van Phrigia ende Lydia. Voor desen reysichghetuych een deel strijtwagens ende Camelen/ die sy Dromedarijsen pleghen te noemen / opten selven saten sommige Arabische schutters/ die hadden dunne swaerden / die vier ellenboghen lanck waren / daer mede sy van alsulcker hoochten den vyanden mochten reycken ende slaen. Daer na wasser een ander hoop/ghelijck de gene die opter rechter zijden was. De eerste warẽ vã Tarento: daer na warender drie duysent ende vijf hondert reysighers vanden Gallogriecken: daer na duysent van Neocretẽ/van ghelijcke geweer warender oock een deel vanden lande Caria/ende vandẽ lande Cilicia duysent vijf hondert / ende alsoo vele vander stadt Trallis / oor drie duysent te voete vander stadt Pisidie. Daer waren oock vanden lande Pamphilia eñ Lycia/ desgelijcx soo vele hulpers van Cirtha der stadt ende van Elimeis / die opter rechter zijden gheordineert werden/ eñ sesthien Elephanten die niet verre van een en waren.

Cathaphracti.

De Coninck Antiochus was opter rechter zijden / ende hadde Seleucum zijnen sone ende Antipatrum zijns broeders sone opter slincker zijden Hooftluyden geordineert: Den middelsten hoop hadde hy bevolẽ dese drie/ Mynioni, Zeusidi ende Philippo, die meester was ende regeerder over de Elephanten.

De nevel is hinderlick den crijchsvolck vanden Coninck Antiochus.

De morghen nevel/ doe den dach op ghinck wert verhevẽ inde wolckẽ / eñ brocht een donckier weder: daer nae de vochtichept eñ de middach reghen begoot alle dinck / ende het ghene dat den Romeynen geen schade en brochte/dat selve was des Coninckx volck seer onbequamelick/ want de donckere tijdt des daechs en benam den Romeynen in haer cleyne hoopen ende ordinantie niet dat ghesichte op alle eynden haers heyrs / oock de vochtichept ende den reghen en verdorvẽ niet sonderlincx de wapenen eñ tgeweer/noch swaert oft spiesse: Maer des Coninckx luyden hadden so breeden heyr/ dat sy oock uten middelsten hoop den haren niet en mochten oversien / veel minder mochten de utersten des heyrs malcanderen beschouwen ende oversien / daer toe hadde den regen de boghen van des Coninckx volck haer slinghers eñ de riemen daer mede dat gheschut ghebonden was/weeck ghemaeckt. Oock de strijtwagens daer mede Antiochus meynde ende geloofde/ hy soude de ordinantie der Romeynen scheuren ende te niete doen / brochten een verschrickinghe inden zijnen/ de selve waren met wapenen ende gheweer toegherícht ende bestelt seer op op dese maniere ende wijse. De selve strijtwagens hadden vande assche af by dẽ dijssel twee spiessen die thien ellenboghen lanck voor ut ginghen ende reyckten als twee hoornen / met welcker spiessen sy mochten doorsteken wat hen ghemoetede. Eñ opten utersten deel vander asschen gingẽ neffens voor twee seysenen/ de eene was gelijc recht so hooch als de assche/ de andere was leegher neffens der aerden: De eerste was daerom gemaect/ datmen daer mede soude af houwen / wat den waghen teghen quame/de andere/ dat sy de gene die neder vielen oft onder den wagen slibberden / begrijpen mochte/desghelijcken aen de asschen der raders waren van beyden zijden twee seysenen/d'eene voorwaerts / de andere nederwaerts ghebonden. Dese waghens alsoo ghewapent ende toegherecht/stelde de Coninck Antiochus (als geseyt is) inde eerste ordinantie/ want indien hyse inde laetste ordinantie ghestelt hadde/ oft int midden/so waren sy door den zijnen met grooter schade ghevoert ende ghedreven.

Strijtwaghens vanden Coninck Antiochus.

Vanden grooten strijt eñ verlies, daer door *Antiochus* de machtighe Coninck vanden Romeynen met behendicheyt ende goeden aenslaghen des Conincx *Eumenis* (die inder hulpe der Romeynen was) verwonnen wert.

Doen dat de Coninck Eumenes sach/ ende als de ghene die niet onwetelick maer kennelick was des strijts/ ende hoe twijfelachtich het ware den raet ofte wesen deser hulpen/indien yemant eerst de paerden een breese aen jaechde ende inbrochte eer dat hy Antiochum ende zijn heyr met een gherechte strijdt aen greype / beval hy de schutters van Candia/ende die met slinghers wisten te worpen / oock de ghene die metten glavien die alle te paerde waren / dat sy ut den legher in dat velt daer de strijt-waghens stonden/souden rennen/ niet met eenen ghedrongen hoop/ maer soo wijdt sy haer mochten ut breyden/ ende gheboot hen dat sy van alle eynden onder de selve schoten. Desen aenslach als oft ware gheweest een groote haghel / verschrickte de paerden eensdeels / opter ander zijden het menigerley ende ongelijck roepen ende crijsschen/ alsoo dat sy van stonden aen/ als onghebonden ende onghetemde paerden over al ghints

De strijtwaghens vanden Coninc worden af ghedreven.

ende

ende weder liepen/ welcken eersten aenloop der paerden/ de knechten van lichten harnasch/ eñ de lichtvaerdighe metten slingers/ oock de subtijle ende snelle schutters van Candia in eenen ooghenblick ontweken / ende als sy den paerden navolchden/ maecten sy den oproer ende de vreese veel grooter/ doen de paerden/ de Camelen / oock sy selve waren vervaert gheworden. Daer toe dede oock veel den roep dat daer van menigherley scharen der omstaenders wert op gheheven/ alsoo dat de strijtwagens uit den velde/ dat int midden tusschen de twee legers was gheleghen / verjaecht ende verdreven werden.

Strijt vande Romeynen tegen dē Coninck Antiochus.

Doē nu dat voornemē als een onnut guychelspel van daer geweken was/ doen eerst als men van beyde zijden op geblasen eñ een teecken ghegheven hadde/ streden ende renden sy gelijck als in een rechten strijt te samen. Maer dat onnutte spel metten strijtwaghens dat was een seker oorsake des grooten nederlaechs/ want de hulpers ende bystaenders des Coninck Antiochi die naest daer by ghestelt ende geordineert waren/ die waren verschrickt vande vreese des strijtwaghens / dat sy hen inde vlucht gaven/ alsoo dat zijt al ontblooten al totten kuyritsers toe.

Doen dat Roomsche reysich ghetuych daer toe quam/ eñ de hulpers ende bystaenders Antiochi verstropt waren/ so wasser oock een deel vanden selven die dat eerste aenrennē niet verdragen en mochtē/ de andere werden verstropt ende verjaecht : de sommighe zijn door de sware lasten vande decksels der paerden/ oock door den last der paerden daer sy onder vielen / verdruckt gheweest. Daer nae weeck de slincker oort oft zijde gheheel metten anderen. Eñ doen de hulpers af ghedreven werden / die onder de reysigers waren/ die sy Phalangides noemen/ quam de vreese midden inden hoop eñ orden/ doen wert aldereerst de ordinantie gheheel gebroken / ende het ghebruyck der langher spiessen (die vanden Macedoniers Sarisse genoemt werden) behindert/ door dē haren die daer tusschen liepen. De Roomsche hoopen togē voort met haer bannieren ende vaenkens ende schutters onder den vyanden / die uit haer ordinantie ghecomen waren/ oock en vreesden hen niet de Romeynsche knechten voor de groote Elephanten/ die inde hoopen ende ordinantie Antiochi ghestelt ende in ghemenghet waren/ die sy nu vander tijt des oorloochs in Aphrica ghewoon waren / eensdeels haren eersten aenloop ter zijdewaerts te wijcken/ oft met spiessen inden selven te schieten / oft indien sy naerder tot hem mochten comen/ metten swaerdē de zenuwen oft de beenen in stucken te houwen.

De Romeynsche slachoorden wort op d'een zijde te rugge gedreven.

Ende als nu de middelste hoop eñ ordinantie by nae met malcanderen voorwaerts neder ghestagen was/ ende de hulpers Antiochi van achter omtoghen oste omringhele / ghestaghen worden/ so gebuelt dat de Romeynen opter ander zijden de vlucht eñ den roep vanden haren als de gene die hen vreesden/ by na tot aen den waghenborch vernamen ende hoorden : want Antiochus doe hy sach/ datter geen hulpe vanden rechter zijden der Romeynen voor ooghen en was (om des waters wille / daer op hen de Romeynē vertroosten) dan alleen vier hoopen der reysighers / ende doen de selve hoopen hen totten haren wilden doen / ontblooten sy den oever van alle geweer/ so rende hy den Romeynen aen vander selver zyden met zijne hulpers ende de kuyritsers/ eñ quamse oock niet alleen onder ooghen/ maer omtooch oock dat eynde vanden water/ ende begonste op hen ter zijden te dringhen/ soo langhe dat de reysighers inden eersten inde vlucht/ eñ daer nae de naeste voetknechten al vliende na den wagenborch so veel sy mochten ghedrongen worden.

Over den wagenborch te bewaren was gestelt Marcus Emilius een Hooftman/ ende een sone Marci Lepidi, die daer nae in corten jaren de overste Bisschop te Rome gecoren ende gemaect wert/ de selve doē hy sach van wat eynde de zijne vloden/ tooch hy hen tegen/ ende bevalse inden eerstē stille te staen/ daer nae geboot hy hen dat sy hen wederom keerdē tottē strijt/ ende strafte haer vreese eñ schandelicke vlucht hardelick/ ten laetsten dreychde hyse/ indien sy niet ghehoorsaem en waren / so souden sy als de blinde in haer eyghen schade vallen/ ende vanden zijnen verslagen werden. Daer nae gaf hy den zijnen een teecken/ dat sy souden dootslaen de eerste die vanden hoope vloden/ de ander die den selven nae volghen wilden / souden sy met haer geweer ende wapenen/ oock met steecken eñ wonden wederom totten vyandē doen keerē. Dese vreese als de grootste/ verwan de cleyne ende lichte vreese/ sy werden oock gedwonghen met twijfelachtighe vreese / dat sy inden eersten stille stonden/ daer na keerden sy hen/ eñ traden wederom inden strijt / eñ Emilius met zijn hulpe ende bewaringe des waghenborchs die waren by twee duysent sterck / ende strijtbare mannen.

Marcus Emilius drijft de vluchtige wederom tegen den vyant.

Ende doen de Coninck sonder ordinantie nae volchde/ stont Emilius den Coninck hart teghen. Oock quam Attalus des Coninck Eumenis broeder / vander rechter zijden/ vanden welcken dat slincker eynds ende deel der vyanden inden eersten aenrennen inde vlucht ghebrocht werdt. So haest hy sach vander slincker zijden de vlucht vanden zijnen/ ende den oproer ende dat wesen by den waghenborch/ tooch hy totten zijnen te hulpe ter rechter tijt met twee hondert reysighers: Maer na dat Antiochus de selve ende oock de ghene die voor ghevloden waren / sach wederom keeren eñ hen wenden tot den strijt/ doen hy oock sach eenen hoop vanden wagenborch (ende een ander schare vanden hoop der Romeynē daer henen trecken/ soo keerde hy wederom zijn paert/ ende gaf hem inde vlucht.

Coninck Antiochus neemt de vlucht.

Also hadden de Romeynen aen beyde eyndē de victorie ende verwinninge/ ende liepen over de hoopen der doodē/ die by de middel ordinantie te samen ghedraghen waren. Want oock de macht der sterckste mannen/ ende de sware last des harnasch een hindernisse was / dat sy niet vlien en mochten/ ende toghen totten waghenborch om den selven te plonderen / den selven volchde oock na inden eersten de reysigers des Coninck Eumenis. Daer na volchde oock nae dat ander reysich getuych den vyanden over al int velt/ ende sloeghen doot de achterste/ so veel sy vier achterhalen consten : maer de ghene die daer vloden / was de grootste schade inde wagenen/ inde Elephanten/ eñ Camelen/ die door malcanderen vermenghet waren / oock was hen schadelick haer eyghen menichte ende onordeninghe / doen haer ordinantie ghescheurt

Romeynsche Ruyters vervolghen de vyanden.

 was/

Int jaer vander stadt 564

was/ ende sy inde vlucht quamen / ende als de blinde deene over vander vielen. Ende werden door de Elephanten ẽ Dromedarien in haren aenloop vertreden. Daer geviel oock inde waghenborch ende legher der vyanden by na een grooter strijt/ dan int velt/ want doe de vlucht vanden eersten hoop geschiede/ so weken sy het meestendeel indē wagenborch/ daerom sy hem ooc op de menichte die daer inde wagenborch om te bewaren ghestelt waren/ vertroosteden/ ende om de wallen ende bolwercken des heyrs te crachtiger streden.

De Romeynen comen inden legher van Antiochus.

De Romeynen die daer waren aen de poorten des waghenborchs ende met de wallen teghen ghehouden/ meynden sy wouden de selve metten eersten aenloop ghewonnen hebben: Maer na dat sy door braken/ deden sy door den toorne daer mede sy beweecht warē/ een grooter strijt/ want alsoo men seyde / so zijnder dies daechs vijftich duysent voetknechten ende drie duysent reysigers verslagen gheweest/ daer toe duysent vier hondert ẽ vijfthien ghevanghen met den regierders der Elephanten. De Romeynen zijn de sommige gewont/ ẽ niet meer dan drie hondert te voete ende vier en twintich reysigers/ oock vanden heyre des Coninckx Eumenis zijnder vijf en twintich verslagen. Ende also zijn de verwinders des selven daechs (nae dat sy den wagenborch ende leger der vyanden geplondert hadden) wederom in haer leger gerogen/ des anderen daechs hebben sy wt getogen ẽ ghepluystert den ghenen die inden strijt verslagen waren.

Hoe vele datter op beyde zijdē doot geslagen zijn.

Op de selve tijt quamen sommige Legaten vanden steden Thyatira/ Magnesia ende Sypilo om hen onder den Romeynen te gheven. Antiochus de Coninc vloot met weynich van zijnen volcke / maer opten wech vergaderden haerder vele by malcanderē/ ẽ quam also met weynich weerachtighe ende ghewapende omtrent middernacht inde stadt Sardis getogen. Daer na als Antiochus verhoorde hoe dat zijn sone Seleucus ende sommighe van zijn vrienden voor de stadt Apameam waren overghetoghen/ vloech hy op reyse voor dage met zijnder huysvrouwen ende dochter/ ende quam tot Apameam.

Sommighe steden geven haer op aen de Romeynē.

Antiochus coemt tot Sardis/ daer na tot Apamea.

De verwaringe der stadt Sardis/ wert gegeven ende bevolen Senoni, ende de stadt Timon den Voocht des lants Lydien/ doe de selve veracht ẽ niet opgenomen en werden met verwillighinghe der ghemeyner burghers ende knechten die op de burcht lagen/ so werdender sommige Legaets wyse geseynt aen dē Roomschen Burghemeester.

Sardis/ Trallis/ Magnesia/ Ephesien' gevẽ haer op den Romeynen.

Ontrent dese tijdt quamen oock sommighe burgers vander stadt Trallis ende Magnesi/ welcke op dat water Meandro ghelegen is/ oock vander stadt Epheso werdender Legaten geschickt aen den Romeynen/ om haer stadt over te geven. Want Pollixenidas des Coninckx schiphooftman/ so haest hy verhoort ẽ vernomen hadde vanden voorgenoemden slach / liet hy ende tooch vander stadt Epheso / ende voer met zijn schepen totter stadt Pataras indē lande Licia ghelegen/ ẽ als hy door vreese wegen voor de havē Megisten genoemt (daer de schepen van Rhodis lagen) voor overgevarē was/ so tradt hy op te lande/ ẽ tooch te voete in dat lant vã Syriē met een cleyn getal vandē zijnē.

De steden in Asia hebben haer inden gheloove des Roomschen Burghemeesters/ ende inde macht des Roomschen volcx ghegheven. Marcus Attilius de Burghemeester was te dier tijdt inder stadt Sardis / daer henen oock Publius Scipio vander stadt Elea daer hy om der cranckheyts willen ghelegen hadde (soo haest hy den arbeyt mochte verdragen) ghecomen was.

Hoe *Antiochus* de Coninck zijn Legaten totten Roomschen Burghemeester seynde, om met hem vanden payse te tracteren, ende met wat conditien ende articulen de selve pays besloten ende ghemaeckt werdt.

In dese selve tijt soo quam een Herault vanden Coninck Antiocho gheseynt / de selve begeerde vanden Roomschen Burgemeester door hulpe ende middel Publij Scipionis, ende vercreech dat de Coninck zijn Legaten om vandē payse te tracteren seyndē mochte. Na weynich dagen so quam Zeusis (die een Lantvoocht was inden lande Lydia) ẽ Antipater des Coninckx Antiochi broeders sone/ ẽ spraken eerst aen den Coninck Eumenem, dien sy gheloofden ende vermoeden hy soude seer hart tegen den pays zijn/ om sommige oude gebrekē wille / ẽ doē sy hem sachtmoediger vonden dan sy oft de Coninck Antiochus ghehoopt hadden/ so quamen sy tot Publium Scipionem, ẽ door zijn hulpe voort totten Roomschen Burgemeester / ende doemen den Legaten op haer begeeren eenen grooten Raet vergadert hadde/ om haer bevel voort te bringhen ende te hooren. Hief aen Zeusis de Lantvoocht ende sprack:

Coninck Antiochus seyndet een Heraut aen den Burgemeester.

Gesante van den Coninck Antiochus tot den Burghemeester.

Ghy edele Romeynen/ wy zijn meer ghecomen om te vragen van u/ met wat liefnisse wy de dolinge des Coninckx Antiochi mochtē versoenen/ oock hoe wy pays ẽ ghenade vanden verwinders verrijghen mochten/ dan dat wy yet sonderlinckx voort bringen oft seggen wouden. Ghy hebt altijt met grooten moede den Coningen ende andere volck die ghy verwonnen hebt/ vergheven/ so vele te meer betamet u te doene met grooter ende sachter moede in dese teghenwoordighe verwinninghe/ die u Heeren vande gantsche werelt gemaeckt heeft. So nu het oorloghe ende tweedracht teghen alle menschen nederghelegt ende gestilt/ so betamet u ende het is van nooden / dat ghy (als de Goden) het menschelicke geslachte wel radet ende vergheeft.

Tversoec vã Antiochus gesanten.

Te voren al eer de Legaten quamē/ so wast besloten watmen soude antwoorden / ende soo beliefdet den anderen dat Scipio Aphricanus den Legaten antwoorden soude / ende heeft in deser manieren ghesproken.

Publius Scipio geeft antwoorde op het versoeck vande ghesanten.

Scipio Aphricani Oratie.

Wy Romeynen hebbent wten deuchden die inder Goden macht zijn / alle het ghene dat sy ons verleent ende ghegheven hebben/ maer het herte ende moet van onse meyninghe/ de selve hebben wy ghelijck ghedraghen in geluck ende ongheluck/ ende draghense oock alsoo/ dat sy de gheluckighe dinghen niet en verheffen / noch de contrarie niet en minderen/ des mocht ick u uwen Hannibal (daer mede ick de andere achterlate) tot een ghetuyghe gheven/ indien ick u

selv g

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

selve niet geven en mochte. Na dat wy over de zee Hellespont gevarē zijn/eer wy des Coninckx heyr ende leger/eer wy oock noch eenighe spitse oft ordinantie ghesien hebben/ doe noch het oorloghe ghemeyn/ende den val ende wtganck des selven noch onseker was / doe ghy luyden vanden payse tracteerdet / de selve voorwaerden ende articulen des pays die wy gelijck met malcanderen voor ghegheven hebben / de selve willen wy als verwinders / u luyden / als die verwonnen zijt/ nu gheven ende stellen. Ghy sult astreden van gheheel Europa / ende wijckē van geheel Asia hier aē dese zijde des berchs Tauri gheleghen. Daer nae voor de costen die inden oorloghe opghegaen ende gheschiet zijn/ so suldy gheven vijfthien duysent pont Nigropontische ghewichte / vanden selven vijf hondert ghereet te betalen / twee duysent ende vijf hondert / wanneer den Raet eñ dat Roomsche volck den pays aen neemt eñ bevesticht / daer nae twaelf jaer aen malcanderen alle jare duysent pont geven. Het is oock der Romeynen besluytinghe ende meyninghe / dat ghy den Coninck Eumeni vier hondert pont wederom gevet / ende de vruchten die noch achterstallich zijn ende buyten staen/van tghene dat ghy zijnen vader noch schuldich zijt / ende indien ghy ons dat belooft te voldoen (daer mede wy dat seker hebben) suldy ons gheven twintich ghijsels oft borgen nae onsen wille/die wy als voor een pandt willen hebben: Maer wy weten int seker ende sonder twijfel wel datter nemmermeer volmaecten pays zijn en mach daer Hanibal is/ daerom willen wy voor al dat ghy ons den selven over gheeft / ghy sult oock den Romeynē overgeven Thoantem van Etolien/ die een aenrichter ende oorsake geweest is des oorlochs teghen die van Etolien / die door vertroostinghe des selven u tegen den Romeynen inde weere / ende door uwe vertroostinghe de Etoliers tegen ons/de wapenen aen te nemen/ daer toe verweckt ende ghebrocht heeft/eñ totten selven suldy oock overgheven Mnasymachum van Acarnania: Oock Philonem ende Eubolum van Nigropont.

Artijckelen van paps dē Coninck Antiochus voorghehouden.

De Coninck Antiochus sal pays maken in zijn eerste gheluck ende wesen/ daerom/ dat hy den selven wat later dan hy wel hadde mogen ghemaeckt heeft: Maer indien hy nu langher in dese sake vertrecken wilde/ soo sal hy weten/ dat de majesteyt des Coninckx swaerlicker vanden hoochsten state al totten middelsten ghetogen eñ gebrocht is geweest/ dan sy vandē middelsten totten ondersten geworpen wert. Met desen bevele waren de Legaten vandē Coninc uitgesëynt/ dat sy den pays in alder manieren souden aennemen / ende daerom werter besloten/datmen sommige Legaten tot Rome seynden soude.

De bestuntinghe des pays.

De Roomsche Burghemeester deylde dat heyr inde winter legher inde stadt Magnesia aen dat water Meandro gheleghen / inde stadt Trallis ende Ephesum. Nae weynich daghen hier nae quamen de borghen vanden Coninck Antiocho geseynt (eñ de Legaten die tot Rome trecken souden) aen den Roomschen Burghemeester tot Ephesum. Oock tooch de Coninck Eumenes de selve tijt nae Rome/ doe de Legaten des Coninckx daer henen toghen/ende hen volchden oock na de Legaten van alle den volcke ende steden wt Asia rontsomme gheleghen.

De Burghemeester Lucius Scipio coemt tot Ephesien.

Hoe *Marcus Attilius* de Roomsche Hooftman om dat hy den Coninck *Antiochus* eñ die van Etolien indē strijt verwonnen hadde, eerlick ghetriumpheert heeft.

Doe dese dinghen in Asia ghebeurden/ so quamen by nae op eender tijt twee Roomsche Hooft-mannen wt haer landen wederom nae Rome getogen/ hopende aldaer te triumpheren/Quintius Minucius wten lande Liguria ende der Genevoysers/ende Marcus Attilius wt Etolien: ende doe de gheschiedenissen van beyde de Hooftmannen gehoort werden/ wert Quintius Minutius de triumphe weder seyt te houdē: Maer Marco Attilio werdt het met grooter verwillinghe gegunt: de selve Attilius triumpheerde aldus vanden Coninck Antiocho ende van die van Etolien/eñ wert met grooter heerlickheyt in gevoert. Inde selve triumphe zijn voor hem gevoert twee hondert ende dertich riddervaenkens/ ende drie duysent pont ongewrocht silvers/gheteeckent ende gheslaghen munte na tghewichte van Attica hondert ende derthien duysent/de ander Cristophori ghenoemt/ twee hondert eñ acht en veertich/ daer toe vele schalen ende vaten/ dat costelick wtghesteken ende van grooten ghewichte was. Hy voerde oock met hem inde triumphe eenen Coninckllicken silveren huysraet ende costelicke cleederen / ooc sommige gulden croonen/ daer toe gheschenck ende gaven van vijf en veertich steden / die der Romeynē gesellē warē/ daer en bovē so voerde hy ooc met hem inde triumphe alderleye roof/ vele edelinghen die gevangen waren van Etolien/daer toe ses ende dertich Coninckx Vorsten eñ Velthooftmannen voerde hy met hem inde triumphe. Democritus de Vorst eñ de principaelste Hooftman van Etolien / doe hy voor weynich dagen wt de gevangenisse by nachte ontvloden was/eñ de wachters hem na volchden ende opten oever van den Tyber hem achterhaelt haddē/ al eer sy hem grepen/ hadde hy hem selven met zijne eygen mes doorsteken.

Quiacius Minutius versoecket een triumphe/ maer sy wort hem geweygert.

Marcus Acilius Glabrio hout triumphe vanden Coninck Antiochus ende die van Etolien.

Alleene gebraken ende en waren niet tegenwoordich de voetknechten/ die den waghen na ghevolcht hadden / anders was de triumphe eerlick van grooten wesen / seer costelick ende genoechlick/daer toe lustich om aen te siene.

De Legaten die daer quamen wt Spaengien hebben vermindert de vreuchde van dese triumphe / ende die spraecken meer van eenen ongheluckighen strijdt inden lande van Vastetanien/ die geschiet was onder dat Hooftmanschap Lucij Emilij,by der stadt Liconen metten Lusitanierē/ hoe datter ses duysent wt der Romeynen heyr verslaghen/ de andere waren overmidts vreese binnen haer bolwerck ende wallen ghedronghen/ alsoo dat sy de waghenborch eñ dat leger swaerlick hadden beschermt ende behouden/ sy waren oock (als de vluchtighe) met grooten dachreysen eñ metter haest in een bevreet lant ghevoert. Dese nieumare is van Spaengien tot Rome vercondicht gheweest.

De Romeynen hebben in Spaengien een slach verloren.

Maer wten lande van Lombardia heeft Lucius Arunculeius de Schoutheyt tot Rome

dier

Int jaer vander stadt 564
Die vā Placence eñ Cremone begeerē haerlieder steden beset te hebben.

vier van Placentia ende Cremona der steden Legaten inden Raet ghevoert/ die beclaechden hen het ghebreck der burghers/ datter sommige inden oorloge gebleven / de sommige gestorven/ de sommige wt haer steden doort verdriet der Lombarders ende Fransoysen (die hen na by woonden) ghetoghen waren. Daer op besloot eñ bekende de Roomsche Raet dat Caius Lelius de Roomsche Burghemeester soo verre alst hem goet dochte / ses duysent huysgeseten beschreve/ende op teeckende/ die inde selve steden souden worden ghedeylt / dat oock Lucius Arunculeius de Schoutheyt drie mannē daer toe kiesen ende ordineeren soude/ diese daer henen voerden/ ende also worden daer toe ghecoren Marcus Attilius Serranus, Lucius Valerius Publij sone / ende Lucius Valerius Caij sone/Tappo ghenoemt.

De Burghemeester Caius Lelius hout voren inden Raet datmen twee nieuwe steden] van besettinghe soude maken.

Niet langhe daer na/doe nu ghenaeckte den tijt datmen nieuwe Burgemeesters soude kiesen/quam Caius Lelius de Burghemeester wt Lombardia wederom tot Rome / de selve en teeckende eñ en schreef niet alleene op wt de ordinantie eñ besluytinge des Raets (so het in zijn afwesen ghemaeckt was) de gene door welcke tgetal der burghers inder stadt Cremona ende Placentia vervult worde/ maer hielt eñ brocht ooc voor dē Raet/ dat twee nieuwe Colonen eñ onderworpen steden inder Boyers landt ghevoert ende opgherecht worden : ende op zijn voortbringhen ende raedt / hebbent de Vaders des Raets also besloten te gheschien.

Om de victorie van Lucius Emilius wort een bedevaert ghehouden.

Op de selve tijdt werden sommighe brieven Lucij Emilij Regilli des Hooftmans tot Rome ghebrocht vanden schip-strijt die by de haven Myonesum ghenoemt/was gheschiet/ende dat Lucius Scipio de Roomsche Burghemeester zijn heyr in Asiam overgheboert hadde. Als aengaende vande verwinninghe des schip-strijts is gheordineert datmen bedevaert eenen dach soude houden: Des anderen daechs werdt den Burghemeester bevolen/ dat hy op een eyghelicke bedevaert zijn offerhande doen soude met twintich groote offerē/ daerom dattet Roomsche heyr opten selven dach ten eersten zijn legher ende wagenborch in Asia hadde op gheslaghen / om dattet selve eenen gheluckighen ende blijden wtganck mochte hebben.

Kiesdach. Int jaer vāder stadt 565.

Daer na wert ghehouden een vergaderinge des Roomschen volcx om nieuwe Burgemeesters te kiesen/ ende het werdt ghehouden met grooten oproer: Marcus Emilius Lepidus begeerde Burghemeester te zijn / teghen dat ghemeyne gheruchte ende alder segghinghe / dat hy dat lant Sicilien/ welcke hem vanden Raet bevolen was/om dese bede wille verlaten/ende den Senaet niet eerst raet ghevraecht oft versocht en hadde/oft hē dat te doene stont oft niet en betaemde. Met hem begeerdē ooc dat Burghemeesters ampt ende officie Marcus Fulvius Nobilior, Cneus Manlius, Marcus Valerius Messala, ende Fulvius werdt tot Burghemeester ghecoren/om dat de andere de stemme der Centurien niet volcomelick en hadden. De selve Marcus Nobilior, doe hy Lepidum hadde verworpen/ ende van Messala sweech/ nam hy tot een gheselle ende mede Burghemeester Cneum Manlium.

Daer na worden gemaect tot Schouthēyts Quintius Fabius Labeo : Quintius Fabius Pictor (die dat selve jaer een gheestelick Priester Romuli ghewijet werdt) daer toe Marcus Sempronius Tuditanus : Lucius Posthumius Albinus: Lucius Plautius Hypseus: Lucius Bedius de rijcke.

Gheruchte binnen Rome dat de Burgemeester eñ zijn broeder vanden Coninck Antiochus gevangē waren/ende het Roomsche crijchsvolck verslaghen was.

Dit selve jaer als Marcus Fulvius Nobilior ende Cneus Manlius Volso tot Burghemeesters gecoren waren (als Valerius Antias beschrijft) is een groot gheruchte ende sprake te Rome gheweest/ ende by na voor seker gehouden/dat Lucius Scipio de Roomsche Burghemeester/ende Publius Scipio zijn broeder vanden Coninc Antiocho in een gesprek by malcanderen vergaderende / om des jonghen Scipionis wille die gevangen was/den selven weerom te ontfanghen/ eñ waren also int schepden gegrepen: so haest ooc de Roomsche Hooftmannen gevanghen waren/ hadde Antiochus zijn heyr van stonden aen voor den waghenborch eñ het Roomsche legher gevoert/ de selve bestormt ende ghewonnen/oock allē de hoopen der Romeynen verslaghen.

Daer door die van Etolien haer herte ende moet verheven eñ versmaet hadden wat hen te doene vanden Romeynen geboden was/hoe oock haer oversten ghetoghen waren in Macedonien/in Dardanien/ ende in Thraciam/ aldaer hulpe eñ bystant om soudye op te bringē. Daer waren oock van Aulo Cornelio (die in Etolien inde plaetse eens Hooftmans was) tot Rome wt Etolien geseynt/ Aulus Therentius Varro, Marcus Claudius Lepidus, het selve te bootschappen ende te vercondighen.

Na dese versierde oft wtgheghevē nieumare heeft oock Valerius Antias daer toe gedaen ende aen gehangen/ hoe de Legaten van Etolien te Rome indē Raet/ van dese onder andere ghevraecht zijn geweest/ van wien sy doch ghehoort hadden/dat de Roomsche overste Hooftluyden vanden Coninc Antiocho in Asia souden ghevanghen/ende dat Roomsche heyr souden verslaghen ende vernielt wesen? Daer op hadden die van Etolien geantwoort/sy hadden dese nieumare van haer Legaten (die by den Roomschen Burghemeester gheweest waren) vernomen. Dit geruchte (om dat ick gheen ander aengheber en heb) en sal in mijnen sin niet voor een gheschiede sake eñ voor een waerheyt zijn/ noch van my (als een onnutte ende versierde gheschiedenisse) achtergelaten zijn.

Hoe de Legaten van Etolien in den Roomschen Senaet ende Raet ghebrocht, ende aldaer in h ar bootsc happe gehoort worden. c

De gesanten van Etolien spreken soo voor de Raet dat men die heet gaswuen tempel/ stads ende lant.

DE Legaten van Etolien werden inden Roomschen Raedt ghelept / ende hoe wel de ghelegentheyt haerder saken ende dat geluc haers staets ende wesens eysschende was/dat sy haer eyghen schult ende misdaet bekent/ oft van haer dolinghe ootmoedelick ghenade begheert hadden/so begosten sy nochtans van de weldaden (die sy het Roomsche volck inden oorloge teghen den Coninck Philippum van Macedonien bewesen hadden/ eñ by na alsulcke daet op haelden/ eñ gelijck den ondanckbaren verweten (te spreken/ ende verstoorden met onghestuymicheyt haer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

haerder woordē de ooren der genen diese hoorden/ eñ als sy voort brochten eñ verhaelden de oude gheschiedenissen die nu wt de ghedachtenisse geromē waren/ brochten zijt so verre/ dat de Senatoren eñ de Vaders des Raets gedēckende werden / niet minder de misdaet dan de weldaet der selven van Etolien/ eñ den welckē van noode ghewe est ware/ dat sy den Senaet tot barmhertichept beweecht hadden/den selvē hebbē sy niet toorne eñ nijt tegen hen verweet. Want doen sy van eenē wt denRaet gevraecht werden/ oft sy oock haer sake ende gheschiedenissen int welghevallen oft goetduncken des Roomschen volcx stellen ende gheven wouden/ ende daer na vanden anderen gevraecht/oft sy oock de selve voor haer ghesellen oft vyanden achten wouden/ die dat Roomsche volck voor ghesellen oft vyanden hielden oft achteden?

Doen sy daer op niet en antwoorden/ wert hen bevolen dat sy souden van stondē aen wten Raethuyse gaen. Daer na wert byna vanden gheheelen Raet overluyt ghesept/die van Etolien waren noch gheheel van des Coninex Antiochi partye/oock al haer herte eñ sin hinc aen den selven/daerom wast van noode teghen hen als teghen sekere vyanden te oorlogen/ eñ haer overmoedighe ende stout herte te bedwinghen ende te temmen. Dese sake verweete oock den Romeynen tot toorne: want op de selve tijt als die van Etolien den pays vanden Romeynen begheerden: soo voerden sy oorloghe teghen die van Dolopien ende dat Conincrijcke Athamanien/ eñ daerom werter een ghebot des Raets/ op de meyninge Marci Attilij (die den Coninc Antiochum ende die van Etolien verwonnen hadde) besloten ende gemaect/dat die van Etolien des selven daechs bevolen wert wter stadt van Rome te trecken / ende dat sy hen binnen vijfthien dagen wten lande van Italien maecten ende toghen.

Hen wert oock Aulus Terentius Varro de Schouthept van Rome toeghegeven ende geschict/ dat hy den wech der Legaten soude bewaren/ ende die van Etoliē wert gebootschapt eñ ghesept/indien daer na eenige Legaetschap wten lande van Etolien/ten ware door consent des Roomschen Hooftmans/ die dat lant inne hadde/ende metten Roomschē Legaet tot Rome en quame/so soudē sy alle voor der Romeynen vyanden ghehouden worden/alsoo zijn die van Etolien van Rome ghescheyden.

De Lants hoofden eñ het Crijchsvolc vande Burghemeesters.

Daer nae brochten de Burghemeesters den Raet aen vanden landen/ ende het beliefde den Senaet dat sy loteden om Etolien ende Asien/ eñ so wien Asia ten deele viel/ die soude hebben het heyr dat Lucius Scipio gehadt heeft/ ende tot verbullinghe des selven heyrs vier duysent Roomsche voetknechten/ twee hondert reysighers/ ende vanden ghesellen des Latijnschen naems ses duysent te voete ende vier hondert te paerde/metten selven hoop soude hy het oorloghe voeren.

De ander Burghemeester soude hebben het heyr dat in Etolien was / ende hem wert toe ghelaten dat hy tot verbullinge zijns heyrs op schreef het selve ghetal der Roomscher burgers ende ghesellen/ die zijn medeburghemeester op gheschreven ende aengenomē hadde. Den selvē Burghemeester wert oock bevolen / dat hy de schepen soude toerusten ende bereyden/ die dat voorleden jaer toegherust ende bereyt waren/ ende de selve met hem voeren/ hem wert oock bevolen/ dat hy niet alleene met die van Etoliē het oorloghe soude voeren / maer oock in dat Insel Cephaleniam soude over schepen. Oock wert den selven Burgemeester bevolen/indient hem goet dochte/ende hyt by brengen mochte/ dat hy dan na Rome tot de vergaderinge ende kiesinge der officiers soude comen/want boven al dat de jaerlicsche ampten ende officien metten anderen souden bestelt worden/ so was des Raets meyninghe datmen oock de reformeerders der goeder zeden Censores genoemt/maken soude: Maer indien hem yet anders te voren quame/ dat hy niet comen en mochte/ dat hyt van den Senaet soude laten weten/ eñ alsoo viel dat lant van Etolien Marco Fulvio, ende Asia Cneo Manlio te deele.

Daer nae loteden de ses Schoutheyts ende Hooftluyden/ eñ Lucius Posthumius Albinus viel te deele recht te spreken binnen Rome over de burgers ende vreemden: Marcus Sempronius Tuditanus dat Insel Sicilien: Quintus Fabius Pictor, die een Priester Romuli was/ dat Insel van Sardinien: Quintus Fabius Labeo dat Hooftmanschap over de schepen: Lucius Plantius Hipseus het naeste Spaengien: Lucius Bebius Dives het wterste Spaengien. Dat Insel Sicilien wert toe ghegheven eñ gheordineert een Legioen/dat waren by vijf duysent/ende vijf hondert mannen/ eñ de schepen die voor in dat Insel waren/ ende dat de Hooftman opsettede eñ geboot dien van Sicilien twee vruchten thienden te geven/ eñ seynde d'eene in Asiam/ d'andere in Etolien. Den selven Hooftman wert noch bevolē/dat hy ooc soude also veel vruchten eñ victalie vergaderen ende eyisschen van die van Sardinien/ eñ soude de selve vruchten in twee leghers seynden daer henen de victalie wt Sicilien ghesepnt wert. Lucio Bebio den Hooftman in Spaengien wert toe gheghheven tot verbullinghe ende verbeteringe zijns heyrs duysent Roomsche voetknechten ende vijftich reysighers / daer toe ses duysent te voete vanden Latijnschen name/ eñ twee hondert te paerde/ also dat de twee landē van Spaengien met alsulcke bewaringhe/ een yeghelick een Legioen hadden.

De Regeringhen vanden Schoutheyts ende hun crijchsvolck.

Den anderen officiers des voorledē jaers is haer macht een jaer lanck verlengt / als Caio Lelio met zijn heyr/ desghelijcx Publio Iunio, die in een Hooftmans eñ Schoutheyts plaetse was inden lande Hetruria/met zijn heyr dat hy inden lande hadde : oock Marco Tutio die inde plaetse eens Hooftmans was in Brutio ende den lande van Apulien.

Publius Licinius d'opperste Priester brengt by/ dat Quintus Fabius Pictor moet binnen Rome blijven.

Al eer de Schoutheyts ende Hooftmannen in haer lant toghen/ soo werter tweedracht tusschen Publium Licinium den oberstē Bisschop ende Quintum Fabium den Schouthept ende Hooftman die daer was een Priester Romuli/ diergheliicken voortijts by ghedenckenisse der Vaders ende Ouders tusschen Lucium Metellum ende Posthumium Albinum oock gheweest was/ want soo de selve Metellus, als hy overste Bisschop was/ophielt den Burgemeester Posthumium Albinum met zijnen ghesellle ende mede-Burghemeester Caio Lucratio, doen hy in Sicilien tot de vergaderinghe der schepē varē soude/dat hy eerst by de goddeliche

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander ſtadt 565

officien ende dienſten ware/ende den offer hielpe volbrenghen. Alſo hielt oock Publius Licinius op den Schouthept Quintum Fabium Pictorem, dat hy niet in dat Inſel van Sardinien en ſoude trecké/eer hy de Goddelicke dienſten volbrocht hadde/ eñ ſo zijn ſy daerom twiſtich gheweeſt inden Roomſchen Senaet/ende voor den volcke met grooten rumoere/ ende ſo werden de officien giints ende weder verboden/ pant ghenomen/ ende boete oft ſtraffinghe op geſtelt/aen de Wijſmeeſters geappelleert/ ende wert aen dat Roomſche volck beroepen. Ten laetſten verwan de gheeſtelickheyt / ende gheboden dat Quintus Fabius de Schouthept eñ Prieſter Romuli / den Biſſchop ghehoorſaem zijn ſoude/ende de pene/ ende opghеſtelde boete wert wt bevel des Roomſchen volcx achter ghelaten.

Ende alſo dat lant van Sardinien Quinto Fabio benomen / ende doen de Schouthept Quintus Fabius beſtont zijn ampt ende officie te begheven ende op te ſegghen/ſo werter vanden Vaders des Raets beſloten/ dat Quintus Fabius te Rome Schouthept zijn/ ende tuſſchẽ den vreemden ende wtlandiſchen recht ſpreken ſoude.

Doen nu de opneminghe ende monſteringe der knechten in weynich dagẽ volbrocht was/ want hen en waſſer niet vele op te nemen/ ſoo toghen de Burghemeeſters/ de Schouthepts ende Hooftluyden inde landen die hen indẽ lote te deele ghevallen waren. Daer na als dat gheruchte vander gheſchiedeniſſen die in Aſia ſouden gheſchiet zijn / gheckelick wtghegheven wert/eñ niemant en wiſte van wien datter gecomen was/ oft wie dattet eerſt hadde wtghegheven/ ſo quamen na weynich daghen ſekere boden ende brieven vanden Roomſchen Hooftman/ die niet alſo groote vreuchde en brochten na dat verſche verſchrické(want de Romeynen begonſten nu voortaen niet te vreeſen dẽ vyant die in Etolien verwonnen was)alſoo ſeer ende vele de ſelve brieven af keerden dat gheruchte dat wtghegaen was / als de ghene die inden oorloghe wt trecken ſouden / haer vyanden de Etoliers ſwaer voor hen ſelven ende met haer eyghen macht gheacht ende aengheſien waren / daer toe oock dat ſy Hannibal als een Hooftman ende regeerder haerder Ridderſchap hadden. Doch werter beſloten inden Raedt ende bekent / datmen om alſoodanighe boden ende brieven wille niet en ſoude veranderen metten Burghemeeſter in Aſiam te ſeynden/ oft met zijn hoopen te verminderen / ter wijle de vreeſe voor handen ware/ende de ſorghe dat de Romeynen ſouden oock teghen de Gallen moeten oorloghen.

Nieumaren/ boden ende brieven tot Rome vandẽ handel in Aſien.

Hoe de Coninck *Eumenes* eñ die van Rhodis ooc des Roomſchẽ Burgemeeſters *Scipionis* ende des Conincx *Antiochi* Legaten tot Rome voor den Senaet quamen, ende aldaer in haer bootſchappe gehoort werdẽ.

Marcus Aurelius Cotta, gheſant vanden Burgheмeeſter Lucius Scipio, coemt te Rome.

Niet langhe hier nae quam Marcus Aurelius Cotta, als een Legaet eñ gheſchickte van Scipione, ende met hem de Legaten des Conincx Antiochi, oock de Coninck Eumenes, ende die van Rhodis tot Rome. Inden eerſten vertelde Cotta inden Roomſchen Senaet/ daer nae inde vergaderinghe des volcx wt bevel der Vaders/ wat in Aſia gheſchiet was/daerom werter beſloten een bedevaert/drie dagen aen malcanderen te houden / ende datmen veertich groote offeren den Goden ſoude offeren.

Eumenis oratio.

Ten alder eerſten is den Raet vergadert/ eñ hebben ghehoor ghegheven den Coninck Eumeni, die daer cortelinghe den Vaders vanden Senaet des danck gheſeyt heeft/dat ſy hem eñ zijnen broeder vande belegeringe des Conincx Antiochi verloſt/ eñ zijn Conincrijcke van het gewelt Antiochi beſchermt hadden/ende henluyden metten Romeynen verbreuchden ende verblijden/ dat ſy het oorloghe te water ende te lande voorſpoedelick ghedreven/ oock den Coninck Antiochum inde vlucht ghebrocht/ verjaecht/ ende hem zijnen waghenborch af ghewonnen/ hem oock inden eerſten wt Europa/ daer na wt Aſia/ hier aen deſe zijde des berchs Tauri verdreven hadden/ ende ſeyde daer nae hy woude veel liever / dat zijn verdienſte ende weldaet den Roomſchẽ volcke beweſen/bekent werde wt voortbrenginghe haerder Hooftluyden/ Legaten ende Raet/ dan hyſe ſelve ſoude vertellen ende ſegghen.

Coninck Eumenes danckt den Raedt van Rome/ ende wenſcht hun gheluck.

Doen de Senatores alſulcke woorden alle preſen/eñ bevalen den Coninck Eumeni voort te vertellẽ/eñ dat hy de ſchaemte daer inne ſoude achter laten/eñ ſegghen wat hem behoorlick eñ goet dochte te zijne/ dat hem vandẽ Raet eñ Roomſchen volcke ghegeven ſoude worden/de Senaet ſoude alle neerſtichept oock meer daer toe doen/ na dat zijn verdienſten waren/ waer ſy dat met eeren mochten volbrenghen.

Daer op antwoorde de Coninck Eumenes ende ſeyde/ waert dat hem van andere toegheghеven ware/ de begeeringhe zijns loons ende verdienſtes/ſo wilde hy geerne(indien hem dat ghegunt worde den Senaet raedt te vraghen) ghebruycken den raet des hoochſten eñ grootſten ordens / dat is des Roomſchen Senaets/ om dat hy niet daer voor aengheſien en mocht worden/ dat hy hadde onmatighe dinghen begheert/ oft onmanierlick ghebeden : maer om dat ſy ſelve de gene waren die gheven ſouden/ ſoo ſoude veel beter alſulcke gifte der Romeynen van hem ende zijns broeders weghen aengaende/ ſtaen tot haerder diſcretien ende goetduncken.

De Vaders des Senaets en waren niet verſchrict van deſe woorden des Conincx/ende bevalen hem niet des te minder zijne meyninghe te ſeggen/ende doen ſy lange met malcanderen twiſteden/ter eender zijden met oorlof-ghevinghe/ vander ander zijden met manierlickheyt/ eñ d'een partye den anderen toegaf/ niet meer met bewijſinge der teeckenen/dan met onſprekelicke goetheyt/ſo ginck Eumenes de Coninc wt den Raethuyſe eñ tempel: Maer de Roomſche Senaet bleef op de eerſte meyninghe ende ſeyde : Het ware oneerlick te hooren/ dat den Coninck niet weten en ſoude/waerom hy ghecomen ware/ te hopen oft te bidden / hy wiſte alder beſt/ wat zijn Coninckrijcke bequaem eñ profijtelick ware/ hy kende Aſiam veel beter dan de Senaet/daerom ſoo ſoudemen den Coninck wederom roepen/ ende daer toe brengen dat hy zijn begheerte wt ſprake/ wat hy wilde oft zijn meyninge ware. Doen nu de Coninck

wederom in dat Raethuys ende tempel vandẽ
Schoutheyt ghelept ende bevolen wert dat hy
soude wtspreken/ soo hief hy aen ende seyde:

Eumenis oratio, by de welcke hy vertelt de wel daden die hy de Romeynẽ gedaen heeft/ ende begheert datmen hem dat lant geve/ dat sy den Coninck Antiochum af ghenomen hebben.

Ghy eerweerdige Vaders des Roomschen
Senaets/ick soude noch voort hebben gheswe=
ghen/ten ware dat ick hadde geweten/dat ghy
de Legaten van Rhodis van stonden aen tot u
inden Raet ontboden soudet hebben / ende die
ghehoort zijnde / my dan van noode soude zijn
te spreken/welcke woorden so veel te swaerder
zijn sullen/ dat haer begheerten in dier manie=
ren ghestelt zijn / dat sy niet alleene daer voor
aenghesien en mogen worden/dat sy niet welc=
ke teghen my ware / maer oock niet te bidden
en hebbẽ/dat hen selvẽ aengaet oft toebehoort/
want sy sullen voort brenghen ende tracteren
de saken der Grieckscher steden/ ende seggen sy
zijn schuldich de selve vry te maken / indien sy
dat verrijghen wie twijfelt daer aen? Sy sul=
len oock van ons afkeeren / niet alleene de ste=
den die vry gemaeckt worden/ maer oock onse
oude cijnsbare steden/ende sullen de selve/die sy
haer selven met alsulcke groote weldaet verbõ=
den hebben / niet woorden alleene voor haer
ghesellen houden/ maer metter waerheyt ende
daet eerst haerder ghewalt ende macht onder=
danich maken / ende voortaen in dienstbaer=
heyt houden. Ende indient den Goden belieft/
hoe wel sy so groote rijckdommen begeeren/ so
sullen sy haer nochtans in dier manieren hou=
den oft stellen / als oft hen de sake niet aen en
ginge/ende sullen segghen dattet u toebehoort/
ende bequamelick is alleene inde voorgheschie=
de dinghen te tracteren/ daerom behoefdy wel
voor u te siene/dat u alsodanighe woorden niet
en verleyden oft en bedriegen/ dat ghy inde sa=
ke alleen ooc niet en handelt/daer inne dat ghy
de sommighe van uwe ghesellen te veel onder=
druct/ de andere boven de mate hooch verheft/
maer dat oock de ghene/ die tegen u inden oor=
loghe gheweest zijn/ niet in eenen beteren staet
ende wesen by u ghesien en werden/ dan uwe
ghesellen ende vrienden.

So vele my de sake aengaet/wil ick veel lie=
ver in dese dinghen van een yegelick daer voor
aengesien ende gehouden worden/dat ick eens=
deels van mijnen rechten ghewecken ben / dan
dat ick te veel straffelick inde verrijginghe des
selven/ my te verre wt woude strecken/in onse
vriendelicke twistinghe ws goeden willens
teghen ons/ ende der eeren die ons van u aen=
ghelept wert/ en mach ick met goeden moede
in gheender manieren verwonnen worden.
Dit heb ick als de grootste erve van mijnẽ va=
der ontfangen/ die inden eersten onder alle Co=
ninghen die daer zijn in Asia ende Griecken/in
uwer vrientschap gecomen is/ ende heeft oock
de selve vrientschap volbrocht ende volherdet
met een eewich ende volstandich gheloove/
tot opt laetste eynde zijns levens. Hy heeft u
oock niet alleene een goet ende getrouwe herte
ghegheven / maer is oock in alle oorloghen te=
ghenwoordich ende daer by gheweest/ die ghy
in Griecken ghedreven hebt te water eñ te lan=
de/hy heeft u oock gheholpen met alderley vic=
talie/also dat hem gheen van uwen ghesellen in
eenighe stucken mach daer by gelijckt wordẽ.
Ten laetsten doen hy die van Beotiẽ tot uwen
gheselschap vermaende/ soo wert hy inde selve
woordẽ ende int spreken machteloos eñ cranc/
ende is corts daer nae verscheyden / in des sel=
ven voetstappen ben ick ghetreden / ende heb
voorwaer met wille ende neerstichept niet bo=
ven mijnen vader by u doen moghen/want die
beyde zijn onverwinnelick : Maer dat ick den
selven metten geschiedenissen/met verdiensten
ende aenghelepde weldaden mach verwinnen/
gheeft my dat gheluck den tijt/daer toe Antio-
chus ende het oorloghe in Asia ghevoeffent ende
ghedreven materie ghenoech : Antiochus die
daer is een Coninck in Asia / ende eensdeels in
Europa / gaf my zijn dochter te houwelicke/
ende gaf my wederom de steden die van ons af
ghevallen waren. Hy gaf ons oock groote ho=
pinghe/dat hy soude ons Coninckrijcke hier na=
maels grooter ende machtigher maken/indien
ick het oorloghe met hem teghen u woude drij=
ven. Ick en wil my daer inne niet beroemen/
dat ick niet teghen u bedreven en heb / ick wil
veel liever segghen vande oude saken ende ghe=
schiedenissen onses geslachts/die waerdich zijn
by u aller vrientschap. Ick heb uwe Hooftlup=
den gheholpen met mijnen hoop te lande eñ te
schepe/ also datter niemant onder uwe gesellen
my daer inne mach ghelijcken / ick heb u met
victalie onderstant ghedaen te water eñ te lan=
de/ick ben in alle schipstrijden die in veel plaet=
sen ghescheit zijn/ tegenwoordich ende daer by
gheweest. Ick en heb mijnen arbeyt ofte mijn
perijckel noyt aen gheen eynde verschoont/ en=
de dat het jammerlickste is inden oorloghe/ heb
ick de belegeringe geleden/ inder stadt Parga=
mo besloten/ ende in dat laetste perijckel mijns
levens ende Coninckrijcx ben ick daer na vande
beleghheringhe verlost gheweest/doen aen d'een
zijde de Coninck Antiochus, aen d'ander zijde
Seleucus zijn sone vast byder burcht ende slot
mijns Coninckrijcx zijnen wagenborch ende le=
gher hadde op ghestagen. Ick liet oock achter
alle mijn dinghen/ende ben met alle de schepen
aender zee Hellespont uwẽ Burgemeester Lu-
cium Scipionem teghen ghetoghen / om dat
ick hem helpen soude zijn heyr over dẽ arm der
zee Hellespont te schepen . Eñ na dat u heyr in
Asiam was over getogen/ en ben ick noyt van
uwen Burghemeester ghewecken / gheen van
uwen Roomschen Ridders ende knechten en is
neerstigher ende stadelicker gheweest in u heyr
ende legher/ dan ick ende mijn broeder/ gheen
heyrtocht/ gheen reysich schermutsel en isser
sonder my geschiet/ inder slachoorden daer ick
heb ghestaen / heb ick dat deel ende eynde be=
waert/ daer my de Roomsche Burghemeester
henen ordineerde ende hebben woude. Ick en
wil niet daer van segghen ghy Vaders/ wie in
desen oorloghe my met mijne verdiensten te=
ghen u ghelijck gheacht mach worden. Ick en
derf my gheen volck/ gheen stadt/ oock gheen
Coninck onder allen die ghy in grooter eeren
hebt/ ghelijcken. Masinissa de Coninck is eerst
uwe vyant/ daer na uwe gheselle gheweest/ hy
en is oock niet tot u doen zijn Coninckrijcke in
zijnen staet eñ goeden doene was / met zijnder
hulpe ghecomen/ maer verjaecht ende wt ghe=
dreven. Doen hy nu alle zijn hoopen ende heyr
verloren hadde/is hy met eenen hoop reysigers
tot u in u legher gevloden. Nochtans hebt ghy
hem (die by u in Aphrica tegen Siphacem den
Coninck / ende die van Cartago ghetrouwe=
lick ende met goeder herten gheblevenis) niet
alleens

Int jaer vander stadt 565

alleene in zijn vaderlicke erve ende Coninckrijcke wederom ingestelt/ maer hebt hem daer toe oock ghegheven dat alder rijckste deel des Coninckrijcx Syphacis/ eñ hem onder alle Coninghen in Aphrica den machtichsten ghemaect/ wat loon ende eere zijn wy hierom by u waerdich te achten/ die noyt uwe vyanden/ maer altijt uwe ghesellen gheweest zijn? Mijn vader/ ick ende mijn broeder en zijn niet alleene in Asia/ maer oock verre van onser wooningen inden lande Peloponneso/ in Beotia/ in Etolien/ inden oorloge Philippi, Antiochi des Coninckx/ ende inden oorloghe dier van Etolien in uwer hulpe geweest/ ende voor u luyden geweer ende wapen ghedraghen.

Nu mocht yemant segghen / wat begheert ghy? Ghy Vaders des Raets/ ter wijle dattet u gelieft dat ick spreken sal / ist behoorlick dat ick u daer inne ghehoorsaem zy/ indien ghy den Coninck Antiochum, in dier meyningen over de hoochheyt des berchs Tauri in Asia verdreven hebt/ dat ghy de selve wilt behouden/ so en wil ick gheen bywoonder liever hebben dan u/ want ick hope mijn Coninckrijcke en soude door gheen ander sake sekerder ende bystandigher worden / maer indien ghy inden sin hebt daer van te wijcken/ u heyr ende hoopen af ende in Italien voeren wilt / mach ick wel segghen/ datter niemant uit uwen ghesellen waerdigher en is/ het ghene dat ghy inden oorloge gewonnen ende vercreghen hebt (dan ick) te besitten. Het is wel ende eerlick ghedaen/ de steden (die dienstbaer gheweest zijn) te verlossen ende te vrijen: nochtans alsoo (na mijn goet duncken) indien sy niet vyantlick teghen u bedreven en hebben: Maer zijn sy vander partye des Coninckx Antiochi geweest/ so ist veel eerlicker eñ looflicker uwer voorsichticheyt ende der behoorlicheyt/ dat ghy wel doet uwen ghesellen/ diet by u wel verdient hebben/ dan dat ghy wel doen soudet uwen vyanden.

Dese woorden des Coninckx Eumenis warẽ seer aenghenaem den Vaders des Roomschen Raets/ ende gaf een goede ende lichte bewijsinghe/ dat sy alle tghene dat de Coninck begheert hadde / mildelick ende met goeden wille doen souden. Daer nae wert voort gheroepen ende ghehoort de Legaetschap der stadt Smyrne/ wiens bootschap seer cort was / ende daerom

De Gesanten vander stadt Smyrna in Rome.

datter sommighe van die van Rhodis niet teghenwoordich en waren/ eñ doemen die van Smyrne eerlick inden Raet gelooft ende ghepresen hadde/ dat sy eer al tquaet ende ongeluc woudẽ lijden/ dan sy haer onder de macht des Coninckx Antiochi hadden willen geven. Daer na worden die van Rhodis inden Senaet ghe-

De Gesanten van Rhodes tot Rome.

lept / ende na dat de vermaertste ende overste Legaet van Rhodis vertelde den oorspronck der vrientschappen die sy metten Roomschen volcke hielden/ eñ daer toe vertelt hadde de verdiensten dier van Rhodis/ ten eerstẽ inden oorloghe des Coninckx Philippi, daer na inden oorloghe Antiochi den Romeynen bewesen/ hief hy aen/ ende seyde aldus:

Oratio Rhodiorum.

Ghy Vaders des Roomschen Raets / niet en is ons swaerder ende verdrietelicher in onse woorden/ dan dat wy metten Coninck Eumene een tweedracht ende twist hebbẽ/ by den welchen wy ten meesten/ onder alle Coningen een yeghelick van ons bysonder/ ende (dat ons meer beweecht) onse gemeyne stadt van Rhodis/ een ghemeyne herberghe hebben: Maer onse sinnen eñ herten en scheyden ons niet van malcanderen/ maer de natuere van dese dingen die seer machtich is/ scheydet ons/ also dat wy (die daer vry zijn) oock de saken der vryheyt vande andere steden tracteren/ ende de Coninghen wouden dat alle dinghen dienstbaer ende haerder macht onderdanich waren: Maer hoe dat de sake coemt/ so is ons nochtãs meer hinderlick onse eygen schande tegen den Coninck Eumenem, dan dese tweedracht ende twist in haer selven dat ons hindert ende belettet/ oft u Romeynen een twijffelachtich oft verwarde overdenckinghe soude gheven. Want indien in een ander maniere ende wijse onsen medeghesel ende vriendelicken Coninck Eumenem, ende in desen oorloge wel verdient (van wiens loon nu ghetracteert ende ghesproken wort) gheen eere oft liefnisse ghedaen en mocht werden/ ghy en geeft hem dan de vrije steden inne/ soo ware daer wel tweederley bedencken op te hebben/ daer mede ghy niet by avontueren een vriendelick Coninck ongheeert van u en liet/ oft soudet afwijcken van uwe oude gewoonte/ ende de groote eere die ghy inden oorloge tegen den Coninck Philippum vercregen hebt/ soudet ghy nu met de dienstbaerheyt so veel steden geheel bevlecken: Maer dat ghelick ende uwe macht sal u wel vrijen ende verlossen van deser noot/ dat ghy niet verminderẽ en sult de danckbaerheyt teghen uwen vrient Eumenem, oft daer door yet afgaẽ uwer eerẽ/ want uwe verwinninghe is van Goddelicker goetheyt niet meer eerlick dan rijck te achten/ die u lichtelick daer af/ als vander schult mach verlossen/ wãt de landen Lycaonia ende beyde Phrygia/ ende gheheel Pisidia/ ende dat lant Chersonesus/ eñ wat ontrent Europa ghelegen is/ zijn in uwer macht / die een yeghelick voor haer selven (indien t den Coninck ghegheven worde) dat Coninckrijcke Eumenis wel mach grooter eñ wijder maken: maer indien ghy hem die al te samen gheeft / soo sullen sy hem oock boven den grootsten Coninck stellen ende verheffen/ daerom meucht ghy oock uwen ghesellen rijck maken inden loon des oorloochs/ ende niet wijckẽ van uwe oude ghewoonte. Ghy sult oock bedencken/ wat tijtel ghy voortijts voor u ghenomen hebt inden oorloghe teghen Philippum, ende nu tegen den Coninck Antiochum, wat ghy oock ghedaen hebt Philippo, doen hy verwonnen was/ wat oock nu van u begeert ende verwacht wort/ niet meer daerom/ dat ghyt ghedaen hebt / dan daerom / dattet u te doene betaemt heeft/ want de ander saken zijn eerlick ende looffelick metten desen: Het oorloghe aen te vangen ende hem daer toe met geweer te bereyden / die den anderen niet alsoo looflick en schijnt te zijne. De sommighe oorloghen daerom/ dat sy lantschappen: de sommighe dat sy casteelen: dese dat sy steden: de gene dat sy havenen ende sommighe andere plaetsen aender zee ghelegen/ moghen gewinnen ende besitten: maer ghy Romeynen en hebt dat niet begeert/ eer ghyt hadt ende vercreecht / ghy en meucht oock het selve nu niet begeeren/ om dat de gheheele werelt in uwer macht is / ghy oorloghet ende strijdet alleene om eere ende waerdicheyt by alle menschelicke geslachtẽ/ dat uwen naem

ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ende ghebot/ nu een tijt lanck niet anders aenghesien en wort/ dan als de onsterffelicke Goden. Ick en weet niet oft daer eenich dinck mach zijn swaerlicker te beschermen / welcke met swaerder arbeyt is toegherichtt/ ghewonnen ende vercreghen.

Ghy Romeynen hebt op u ghenomen te beschermen eñ te bewaren de vryheyt der Griecken/ des alder outsten ende edelsten volcx / by avontueren door dat gheruchte der gheschiedenissen/ofte door dat lof haerder medesamigher menschelicheyt/ ende oock haerder constẽ ende geleertheyt. Dese bescherminge soudt ghy met recht gheven eñ houden alle landen van Griecken/die in uwe ghelaobe opghenomen zijn/ de steden die nu opt Griecsche aertrijcke ligghen/ en zijn niet meer Griecx te achten/ dan de andere steden die van hen hier voortijts in Asiam ghetoghen/besettet/ ghebouwet oft ghemaect/ ende opgecomen zijn/ diemẽ Colonias noemt/ oft oock dat aertrijcke ende landt wert verandert/soo en heeft doch dat selve de natuere dat geslachte ende de manieren niet verandert/wy dorven ons des wel vermeten/ dat wy ons ende een yeghelicke stadt voor haer selven in eender goeder disputatie van een yeghelicke goede conste ende deucht twisten derf met haer voorouders/ ende den genen diese gesticht ende ghebouwet hebben. Sy zijn onder u die inde steden Asie ghecomen ende getoghen zijn/ ende die ghesien hebben/ alleene dat wy verre van u gheleghen zijn/wy en sullen in geen ander dinghen verwonnen worden.

Die van Massilien/indien sy door de nature die het aertrijcke inghewortelt ende geplant is/ als door den aert oft lucht mochtẽ verwonnen worden/ so haddẽ hen voor dese tijt so vele onghetemde/ ende wilde/oft woeste luyden die om hen aen alle canten ende rontsomme liggẽ/ oock wilt ende woest ghemaect/ maer wy verhooren/ dat sy inde eere door haer verdienste eñ inde achtinghe ende waerdicheyt zijn by u Romeynen/ als oft sy saten ende woondẽ int midden van Griecckenlant/ sy en hebben oock niet alleene de sprake ende de cleedinghe / maer boven alle andere oock de seden oft manierẽ/ haer statuyten ende rechten/ oock haer aert reyn eñ suyver van aller bevleckinghe der ghenen die by ende om haer woonen ende behouden. Den berch Taurus is nu een eynde ende wederkeeringhe ws ghebots ende machts / wat daer binnen den circkel gheleghen is/ sal van u daer voor ghehouden worden/dattet niet verre gheleghen en is: waer henen u gheweer ende wapenen ghecomen zijn/ daer henen sal oock uwe gherechticheyt / die daer van ghetoghen wert oock comen.

De grove luyden Barbare genoemt/ die altijt de geboden haers Heeren voor haer statuyten ende rechten houden / sullen hebben haren Coninck/ inden welcken sy hen verblijden. De Griecken houden haer gheluck eñ wesen/ ende dragen uwen sin oft moet/ sy hebben oock voortijts met haer eyghen ghewelt ende de overste macht gewonnen eñ gehadt/daer nu de overste macht is/ begeerẽ sy dattet aldaer mach blijvẽ/ hen behaecht wel daer aen/om dat sy haer vryheyt met haer gheweer ende wapenen niet en moghen vereenighen ende beschudden/ dat sy met uwe gheweer beschermt worden.

Het is wel waer/ sommighe steden hebbent metten Coninck Antiocho ghehouden/ende de sommige hier te voren hebbent gehouden met den Coninck Philippo, ende daer mede ick de andere niet en vertelle/ so hebbent die van Tarento gehouden metten Coninck Pyrrho. Cartago is oock vry met zijne rechten/ nu siet ghy Vaders/hoe veel ghy schuldich zijt desen uwen exempel/ eñ nemet in uwen sin af te slaen eñ te wederseggħen de begheerlickheyt des Coninck Eumenis, dat ghy uwẽ rechtvaerdichstẽ toorne hebt wederseyt ende afgheslaghen. Wy van Rhodis/hoe vast/ hoe sterck/ende met wat getrouwe neerstichheyt wy u in desen ende in alle oorlogen die ghy in deser aert eñ contreyen gedreven hebt/ geholpen hebben/geven ende stellen wy gheliјck in uwer goeder discretien ende kennisse/ nu inden vrede gevẽ wy u desen raet/ indien ghy den selven wilt aen nemẽ eñ loven/ soo sullent alle menschen daer voor houden/ dat ghy u veel grootmoediger ghebruyct der victorien ende der verwinningẽ/dan ghy met grooten moede verwonnen hebt.

Dese woorden zijn aenghesien ende ontfanghen gheweest/ als oft sy waren bequame der Roomscher majesteyt ende macht. Na die van Rhodis/so werden inden Raet ontbodẽ de Legaten des Coninck Antiochi, de selve na de gemeyne ghewoonte der gheenre die de ghenade begeeren/ soo hebben sy bekent de dolinghe des Coninck Antiochi, daerom hebbẽ sy vermaent ende gebeden den Vaders/dat sy meer wouden gedachtich zijn haerder goedertierenheyt/ dan de misdaet des Coninck/ die daerom boete ende straffinge ghenoech/ ende boven ghenoech geleden hadde/ende wouden den pays die hen int laetste van Lucio Scipione den Hooftman ghegheven was/ metten selven artijckelen/ also hy de selve hen ghegheven hadde / met haerder macht bevestighen. Antiochi Legatio.

Daer op besloot den Raet/dat de pays soude ghehouden worden/eñ na weynich daghen beval dat Roomsche volck den selven te houden/ eñ so wert den pays gemaect ende besloten int Capitolio te Rome met Antipatro, die daer was een Vorst ende overste van des Coninck Legaten/ende des Coninck Antiochi broeders sone. Daer nae worden oock ghehoort andere Legaten wt Asia / diemen alle dese antwoort gaf: De Roomsche Senaet soude seynden nae ouder ghewoonten thien Legaten/ om te verhooren ende te vereenighen de tweedracht ende andere sakẽ in Asia. Dit was nochtãs de meyninghe daer af/ wat gheweest was onder dat Conincrijcke Antiochi hier aẽ dese zijde vandẽ berch Tauro/ soude alle te samen den Coninck Eumeni worden ghegheven / wtghescheyden de landen Lycia ende Caria: de steden tot aen dat water Meander souden zijn oft toebehoorẽ die van Rhodis: De andere stedẽ in Asia die den Coninck Attalo tijnsbaer geweest waren/ de selve souden oock den Coninck Eumeni tollen ende tribuyt geven : maer die den Coninck Antiocho tollen ghegheven hadden/souden nu vry ende onbeswaert zijn/ ende sy ordineerden dese thien tot Legaten/ Quintum Minutium Ruffum, Luciũ Furium Purpurionẽ, Quintum Minutium Thermum, Appium Claudium Neronẽ, Cneum Corneliũ Merulam, Marcum Iunium Brutum, Lucium Aruncu-

Ander Ghesanten wt Asien.

Thien Ghesanten in Asien gesonden

leium;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 565

leium, Lucium Emilium Paulum, Publium Cornelium Lentulum, Publium Elium Tuberonem, den selven is oock volcomen macht in dese verhooringhe ende twist ghegheven gheweest. De Senaet ordineerde vanden landen int ghemeyne ende inder sommen/ende ghebo-den te geven den Coninc Eumeni dat gantsche lant van Lycaonia/ eñ beyde de landen Phrygien/ daer toe dat lant Mysien eñ des Coninckx bosschagien/ oock de steden der landen Lydien ende Jonien/ wtgenomen de gene die vry gheweest waren/ tot op den dach datmen metten Coninck Antiocho ghestreden hadde/ ende by namen dese/ Magnesia/ Sypilum/ Caria die Hydrela ghenoemt wert/ eñ het Hydreletan/die haer na den lande Phrygia strecket/ende de casteelen ende vleckẽ al tot dat water Meander/ wtghenomen/die voor dat oorloge vry geweest warẽ/als Thelmessontem/ eñ de burcht Thelmessium/eñ het lant dat Ptholomei Thelmessij gheweest was. Dese voorgenoemde landen ende steden werden den Coninck Eumeni ghe-boden ende bevolen te gheven.

Wat den Coninck Eumenes soude gegeven wordẽ.

Die van Rhodis wert ghegheven dat landt Lycia/dat buyten der contreyen Thelmessontem ende der burcht Thelmessium ligget/ende het lant dat Ptolomei Thelmessij gheweest was. Dese landen ende steden werden vanden Coninck Eumene ende die van Rhodis ingenomen: die van Rhodis wert oock ghegheven dat deel vanden lande Carien dat by dat Jnsel Orchorum aen gene zijde dat water Meander gheleghen is/ daer toe de steden/casteelen/ende vlecken des lants/ die haer totten lande Pisidien strecken/ wtghenomen die vry gheweest waren eer datmen metten Coninck Antiocho in Asia ghestreden heeft.

Wat die van Rhodes ghegheven wort.

Doen die van Rhodis van dese ghifte den Roomschen Raet danck ghesept hadden/ tracteerden ende baden sy om de stadt Solos/die in Cilicia is gheleghen/ ende seyden de selve stadt was wten eersten oorspronck vander stadt Argos in Griecken gecomen/ ende hoe sy die van Rhodis vander burgherschaps wegen hadden een broederlicke liefde ende ghesellschap met haer/ ende baden om dese ghifte als buyten der ordinantien/ dat sy de selve stadt wt de dienstbaerhyt des Coninckx Antiochi wouden verlossen. Alsoo werden de Legaten des Coninckx Antiochi voor den Raedt ontboden/ eñ met hen daer af ghesproken: maer daer en is niet vercreghen/ ende soo hielt Antipater hem aen de rechtinge oft verdrach vanden payse/tegen welcke die van Rhodis niet alleene de stadt Solos/maer oock Silicia dat landt begeerden/ eñ souden over den berch Taurus climmen eñ treden. Doen nu die van Rhodis wederom inden Senaet ontboden worden/ ende de Raetsheeren hen vertelt haddẽ/hoe des Coninckx Legaten soo seere teghen haer begheerte streden/ ende seyden daer by: Jndien die van Rhodis achteden eñ meynden/ dat dese sake haer stadt tot eeren ende goet dienen soude/ soo woude de Senaet in alle dinghen de hardicheyt des Coninckx Legaten verwinnen. Daer op dancten die van Rhodis wederom den Senaet meer dan te voren/ ende seyden daer by/ sy wouden liever wijcken/ende plaetse gheven den stouten hoochmoet Antipatri des Legaets/ dan dat sy oorsake gheven souden daer door den pays mocht verstoort ende ghebroken worden/ alsoo en is vander stadt Solos weghen niet verandert.

Ontrent dese daghen doen dese dinghen gheschiet waren/ hebben de Legaten van Massilien den Roomschen Senaet gebootschapt/hoe dat Lucius Bebius de Hooftman/ als hy in Spaengien woude trecken/dat hy van die van Liguria ende den Genevoysers omtogen ende omcinghelt was/ hoe oock dat meeste deel van zijn ghesellen verslagen/ende hy alsoo ghewont met weynich vanden zijnen sonder leytsluydẽ ende dienaers tot Massilien ghevloden was/eñ in drie daghen daer na ghestorven.

Lucius Bebius Lantvoocht van Liguriẽ verslaggen.

Doen dat de Senaet verhoorde/ ordineerdẽ sy dat Publius Iunius Brutus die daer was in de plaetse eens Hooftmans in Hetruria/ dat selve lant eñ heyr een van zijnen Legaten soude over geven diet hem beliefde ende goet duchte/ ende dat hy int wterste Spaengien soude trecken/ ende dat selve lant soude hem bevolen zijn om te bewaren. Dese besluytinge des Senaets ende dese brieven werden ghesepnt in Hetruria van Spurio Posthumio den Hooftman/ eñ alsoo tooch Publius Iunius inde plaetse eens Hooftmans in Spaengiẽ eer Lucius Emilius Paulus, als een nae gheordineert Hooftman/ die daer na den Coninck Perseum met grooter eeren verwan/doen hy het voorleden jaer de sake ende het oorloghe niet gheluckelick en hadde wtgherricht ende ghedreven.

Lucius Emilius Paulus slaet de Portugesen.

Doen Paulus Iunius metter haest een heyr vergaderde/ heeft hy met die van Lusitanien met opgherechter banieren ghestreden/ende de vyanden zijn verstropt ende verjaecht/eñ haerder by achthien duysent verslaghen/ drie duysent ende drie hondert ghevanghen/haren waghenborch ende legher bestormt ende ghewonnen/ ende soo is door dit gheruchte van deser verwinninge de sake in Spaengien stilder ende rustigher ghewonden.

Hoe de stadt Bononia eerst vanden Latijnschen ende den Romeynen ghebouwet ende besettet is gheweest.

In dit selve jaer ontrent den eersten dach Januarij/ soo is de stadt Bononia eerst met Roomschen burghers wt ordinantie ende besluytinghe des Senaets besettet/ ende daer toe zijnder gheordineert drie Romeynen/ als Lucius Valerius Flaccus, Marcus Attilius Serranus, Lucius Valerius Tappo, die daer henen gevoert ende ghesét hebben drie duysent mannen/ ende den Ridders werden ghegheven een yeghelick tseventich morghen lants/ ende den anderen Colonen ende burgers een yegelick vijftich morghen ackers oft lants. Dat selve landt is den Gallen die aen dat eynde oft plaetse de Boyers ghenoemt worden/ afghewonnen gheweest/ ende de Galli hadden voortijden de Tuscanes ende Walen daer wt verdreven.

Bononia eẽ Latijnsche beset stadt.

Dit jaer hebben ooc vele achtbare ende treffelicke Romeynen dat officie der reformeringhe oft der goeder zeden Censura ghenoemt/ begeert/welcke sake(als oftse in haer een cleyn oorsake eens grootẽ twists hadde)verweckte een tweedracht tusschen den selven die veel grooter was/ ende alsulcks officie begheerden/ Titus

Vele versochten Zedenmeesters te wesen.

Quintius

Quintus Flaminius. Publius Cornelius Scipio Cnei Scipionis sone, Lucius Valerius Flaccus, Marcus Portius Catho, Marcus Claudius Gelo, ende Marcus Attilius Glabrio, die den Coninck Antiochum by dat gheberchte totten warmen bade Thermophile ghenoemt / ende daer toe die van Etolien verwonnen hadde / opten selven Attilium Glabrionem keerde haer de gunste des gemeynen volcx / daerom dat hy vele vergaderinghen ghehouden / metten welcken hy hem een groot deel des volcx gunstich ghemaect ende verbonden hadde.

Doen dat den anderē verdroot ende swaerlick lijden mochten / so veel edele ende wel gheachte burghers / dat hen een nieu incomeling alleene soude voorgestelt ende getogen worden. Daerom steldē de twee Wijcmeesters Publius Sempronius Gracchus, ende Gaius Sempronius Rutilius hem Attilio eenen dach van rechten/ende namen hem met rechte voor / dat hy Attilius een deel vanden ghelde dat hy inden waghenborch/ende leger Antiochi ghenomen/ noch inde triumphe voor hem ghedragē/ noch inde Roomsche schatcamer gheleyt ende over gelevert en hadde. Daer waren oock menigerley ghetuyghen de welcke gheweest waren Attilij Glabrionis raet / als zijne Legaten ende Bevelslieden / Marcus Portius Catho wert aenghesien voor alle andere ghetuyghen/ des selven Cathonis achtbaerheyt die hy vercreghen hadde met zijn bystandich leven / wert door dese bede des voorgenoemden officie cleyne oft licht gheacht. De selve ghetuyghe seyde dat hy de gouden ēn silveren vaten ēn schalen die hy onder den buyt / ende den anderen gheroofden goeden gesien hadde / doen de wagenborch ende dat legher des Coninck Antiochi bestormt ende ghewonnē wert/ ende triumphe niet ghesien en hadde.

Ten laetsten seyde Glabrio, hy wilde van dese begheerte ende bede af laten / ten meesten Marco Cathoni te nijde / om dat sommighe edelinghen daerom heymelick vertoornden / daerom dat hy oock een nieu incomeling was (ende meynde Cathonem) die met hem het officie desghelijcx begheert / ende hem hadde behindert oft belet met een meyneedicheyt die niet te achten en ware. Glabrioni waren opgeleyt tot eender boete oft straffinge hōdert duysent / ende tweemael is daerom twistinge gheweest: Ten derdenmale/doen Attilius die daer beschuldicht wert / vā zijnder begeertē afstont/ ende het Roomsche volc en woude zijn stemme totter boete oft straffinge niet geven/so lieten de Wijcmeesters de sake noc achter. Eñ daer worden ghecoren ende ghemaect tot Reformeerders der goeder seden Censores ghenoemt/ Titus Quintius Flaminius, eñ Marcus Claudius Marcellus.

Lucius Emilius Regillus houdt eē schiptriumphe.

Op den selven dach wert Lucio Emilio Regillo, die Pollixenidas den Hooftman van des Coninck Antiochi schepen verwonnen hadde/ met grooter verwillighinge des Senaets / een triumphe te schepe gheconsenteert / doen hem den Raet vergadert wert buyten der stadt van Rome inden tempel Appollinis, na dat hy vertelt hadde zijne gheschiedenissen / met hoe veel hoopen der schepen hy gheslaghen ende gestreden / hoe veel hy oor daer na te gronde geschoten ende ghevangen hadde/ ende triumpheerde den eersten dach der maent Februarij. Inde selve triumphe werden voor den waghen ingevoert neghen en veertich gulden croonen / oock ghelt/maer niet so vele/alst wel na de gheschenisse eens Coninck triumphe soude geweest zijn/ twee hondert ende drie en dertich duysent penninghen / die tstuck een vierendeel van een drachma deden nae den ghewichte des lants Attica/drie hondert ende twee en dertich duysen Sistophori ghenoemt.

Bedevaert gehouden om de victorie vā Spaignen.

Daer na werden bedevaerden gheordineert te houden uit besluytinge des Senaets / daerom dat Lucius Emilius in Spaengien het oorloghe gheluckelick hadde uitghericht ende volbrocht.

Hoe *Lucius Cornelius Scipio* om dat hy Asiam bedwonghen ende ghewonnen hadde, *Asiaticus* ghenoemt wert, ende met een cerlicke ende costelicke triumphe tot Rome intooch.

NIet langhe daer na so quam Lucius Scipio tot Rome ende woude dat hy Asiaticus gheheeten worde/om datmense beyde onderkennē soude metten toename / als Aphricanus ende Asiaticus, ende vertelde de gheschiedenissen die van hem ghescheit waren voor den Raet ende den Roomschen volcke in eene ghemeyne vergaderinghe. Sommighe warender diet alsoo uitleyden /dat dese oorloghe ware grooter te achten na den ghemeynen roep / dan sy in andere manieren ende weghen arbeydelick oft swaer gheweest ware. Het selve oorloghe was oock met eenen merckelicken slach oft strijt gheeyndet / ende de eere des selven victorijs was inden strijt by dat gheberchte Thermophile gheheetē veulect ghewordeu/maer wie de dinghen recht ende warachtich verstaen wil/ so is het oorloge ende de strijt by dat gheberchte Thermophile meer dier van Etolien/dā des Coninck Antiochi gheweest / want met hoe grooten ghetale zijnder macht heeft hy daer selve ghevochten ende ghestreden: als oftmen segghen woude met eenen cleynen hoop: Maer in Asia stont de macht van gheheel Asien/eñ Antiochus hadde aldaer te samen ghebrocht de hulpe van alle den volcke/die daer waren van alle landen vāden uitersten opganck der Sonnen. Daerom wast behoorlick datmen den onsterffelicken Goden so groote eere aen dede / alst moghelick ware om het selve te volbrenghen.

Lucius Cornelius Scipio Asiaticus houdt triumphe.

Den Hooftman Lucio Scipioni wert een triumphe te houden gheconsenteert/ ende heeft ghetriumpheert int schrickel jaer den laetsten dach Februarij/welcke triumphe na den schijn der ooghen grooter was / dan de triumphe Aphricani zijns broeders: Maer inde overdenckinghe der dinghen / oock inde achtinghe des perijckels/des strijts ende schermutsens / en is hy den selven niet meer te ghelijcken / dan oftmen Antiochum als een Hooftmā/ende Hannibal als een machtich Coninck by den anderē wouden ghelijcken. In dese triumphe liet hy voor hē dragē twee hōdert eñ vier en twintich riddervaenkens / teeckenen eñ beelden vanden steden hondert eñ vier en dertich duysent/twee hondert ende een en dertich elephants tanden/

Int jaer van der stadt 565

twee hondert eñ vier en dertich guldē croonen/ hondert eñ sevē en dertich duysent vier hondert ende twintich pont silvers / twee hondert ende veerthien duysent penningen die het stuck een vierendeel van een drachma deden na den ghewichte des lants van Attica / drie hondert ende dertich duysent ende tseventich Cistophori/ hondert eñ veertich duysent goudē penningen Philippei ghenoemt/ silveren vaten die alle wt ghesteken eñ wtgegraven waren/ duysent vier hondert ende vier en twintich pont/ oock werdender twee en dertich Coninrx Hooftluyden/ Lantvoochden eñ andere machtighe voor den waghen gevangen geleyt. Ende den knechten wert een yeghelick tot zijnder buyte ende deel ghegheven vijf en twintich penninghen : Den Hooftluyden diemen Centuriones noemt twee mael soo veel / ende den reysighers driemael so veel/ na de triumphe wert hen haer soudye ende tweevout victalie ghegheven. Doen de strijt in Asia gheschiet was/ gaf hen den Hooftman dobbel gagie / ende alsoo heeft Lucius Scipio ghetriumpheert hy na een gheheel jaer daer na als hy van des Burghemeesters officie afghetreden was.

Cneus Manlius Volso Burghemeester crijcht tegen de Griecsche Walen.

Ontrent der selver tijt quam de Roomsche Burghemeester Cneus Manlius in Asiam/ ende Quintius Fabius Labeo de Hooftman tot de Roomsche schepen. De Roomsche Burgemeester hadde oorsaecke ghenoech om metten Gallen te oorlogen: Maer doē de zee bevredet / ende de Coninck Antiochus verwonnen was/ so overdochte Fabius in hem selven wat hy inden eersten soude voornemen oft beginnen/ om dat hy niet daer voor aenghesien en soude worden / dat hy een ledich bevel ende gheen arbeyt gehadt en hadde/ so meynde hy het waer beter dat hy in dat Insel Candia overscheepte. Nu wert hem ghesept hoe die van Cydonia teghen die van Gortynien ende Gnosien oorloochdē/ ende hoe een groot ghetal der Romeynen ende Latijnschē in dat selve Insel in dienstbaerheyt waren. Daerom voer hy metten schepen van Ephеso/ ende soo haest hy quam aen dat oever van dat Insel Candia/ seynde hy zijn Legaten rontsomme totten steden/ dat sy vanden oorloghe af lieten/ haer harnasch ende wapenen neder leyden ende sochten in alle steden ende landen de ghevanghens/ ende brochten de selve tot hem/ eñ dat sy seynden tot hem haer Legaten metten welckē hy vande sake die die van Candia ende den Romeynen te samen aen ginghe / souden tracteren.

De Lantvoocht Quintius Fabius Labeo treckt na Candien.

Dit ghebot en beweechde niet seer die van Candia/ daer en seynde ooc niemant wederom de ghevangen/ dan alleene die van Gortynien: Maer Valerius Antias beschrijft datter by vier duysent ghevanghen wederom wt dat gheele Insel Candia ghegeven zijn: daerom dat sy vreesden de dreyginghe des toecomenden oorloochs. Valerius beschrijft oock / dat dit Quintio Fabio een oorsake gheweest is (want hy anders niet bedreven en hadde) dat hy van dē Senaet een triumphe te schepe vercreech te houden / ende alsoo tooch Fabius wederom nae Ephesum/ van daer seynde hy drie schepē inde contreyen des lants van Thracia / ende liet de besettinge des Coninrx Antiochi vanden twee steden/ als van Heno ende Maronia aftrecken/ om dat de selve steden vry zijn mochten.

Hoe de Coninck *Aminander* zijn Coninckrijcke ende landt in Athamania, dat de Coninck *Philippus* van Macedonien in genomen hadde, weder in nam ende vercreech.

Doen het oorloghe in Asia ghedreven wert / ende oock inden lande Etolia gheenen vrede en was / so verhieven haer inden eersten het volc van Athamania. De selve Athamani werden te dier selver tijt ghehouden eñ geregeert vanden voochden ende machtighen des Coninrx Philippi onder des Coninrx besittinge / na dat haer Coninc Aminander verdrevē was/ de selve voochden ende regeerders maecten met haer onmanierlicke ende hoovaerdelicke macht dat de ondersaten een begheerte ghecreghen na haren Coninck Aminander.

Aminander crijcht hope van zijn Coninckrijcke Athamania weder te crijgē.

Ter selver tijt doen Aminander buytēs lāts ende in Etolien gheweken was / soo wort hem door brieven vanden zijnen (die hem te kennen gaven den staet des lants Athamanie) een hopinghe ghegheven zijn Coninckrijcke weder te vercrijghen/ daer op werdender sommige gheseynt van Aminandro totten principaelstē inde stadt Argitheam/ welck de hooftstadt is inden lande Athamanio/ die hen segghen souden/ indien sy den sin eñ dat herte der ghemeyntē wel wisten ende kenden/ so woude hy hulp vercrijghen vanden Etoliers / ende in dat lant Athamanien comen. Doen sy nu wtghelesen eñ gecoren hadden/ so veel sy tot eenē Raet des lants nootdruftich waren / eñ daer toe den Schoutheyt Nicandrum. Ende doen Aminander sach dat sy tot alle sakē bereyt ende goetwillich waren/ so liet hi de selve principaelste wetē op wat dach dat hy metten heyre in Athamanien comen soude. Inden eersten warender haerder viere die teghen de bewaringhe ende hulpe dier van Macedonien te samen ghesworen hadden. De selve viere namen tot haer noch twaelf ander om de dinghen te helpen volbrengen. Daer na doen sy overdochten datter haerder te weynich waren / ende dat een cleyn ghetal bequamer ware yet heymelick te houden dan yet te bedrijven/ namenser noch eens so veel daer toe/ alsoo warender haer twee en dertich / ende deylden haer in vier deelen/ een deel tooch inde stadt Heracleam / het ander deel tot Tetraphyliam: daer de verwaringe des Coninrx schat pleecht te zijne / dat derde deel tot Theudoriam / dat vierde deel na Argitheam / ende waren met malcanderen al eens ghewordden / dat sy inden eersten stille op de marct gints ende weder ginghen / als oft sy waren ghecomen yet in haer eyghen saken te doene/ daer na souden sy de gemeynte op eenen ghenoemden dach te samen ontbieden/ om de bewaringhe dier van Macedonien vanden slote te drijven. Doen den dach quam/ ende Aminander hem met duysent gewapende van Etolien aen een eynde ghelegert hadde / soo worden alsoo voor den aenslach de Macedoniers die daer inde stede tot een bewaringhe ghelept waren/ op eenē tijt tot vier eynden wt ghedreven/ oock brieven inde ander steden over al ghesepnt / dat sy haer vanden onmatighen gewelde des Coninrx Philippi verlossen ende vryen soudē/ eñ Aminandrum wederom in zijn vaderlicke erve eñ recht Coninc-

Sommighe makē verbōt tsamen tegen de besettinge van Macedonien.

De besettinge van Macedoniē wort gheheel uit Athamanie ghedreven.

rijck

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

rijck insetten/ende alsoo wordē de Macedoniers over al wt ghedreven.

De stadt Theium (als de brieven vā Zenone den Hooftman des Coninck Philippo onderweghen ghenomen worden / eñ dat het slot van des Coninck lieden ingheenomen was/weerstont weynich daghen den genen diet beleghert hadden / daer nae wert het Aminandro oock over ghegheven. Het gheheele lant Athamania quam terstont onder de macht des Coninck Aminandri sonder dat casteel eñ stedekē Atheneum/dat daer leyt aen een eynde ende op de frontieren den lande Macedonia.

Coninc Philippus treckt in Athamanien om het selfde landt weder inne te nemen.

Doen de Coninc Philippus vernam den afval des lants Athamania/ tooch hy met ses duysent ghewapēde / ende quam met grooter haesticheyt inde stadt Gomphos / daer liet hy het meeste deel zijns heyrs (want sy en mochten den langhen wech niet verdraghen) ende quamen met twee duysent mannē inde stadt Atheneum/die alleene van zijnen volcke noch in ghehouden was. Doen hy daer na de naeste byligghende steden versochte eñ lichtelick vernam dat sy alle vyanden waren / eñ doen hy weder omme inde stadt Gomphos ghecomen was / tooch hy met alle zijn hoopē in dat lant Athamaniam.

Zenon neemt in Etopien.

Hy seynde oock voor henē Zenonem met duysent voetknechten/ ende beval hem de stadt Etopiam in te nemen/ die seer bequamelic over de stadt Argithea gheleghen is.

Coninc Philippus wil de stadt Argithea in nemē/ maer hi wort van die van Athamanien verjaecht.

Doen Philippus sach dat de selve vlecke vanden zijnen in ghenomē was/ legherde hy zijn heyr by den tēpel Iovis, doen wort hy tegen gehouden een dach van grooten ongeweder / des anderen daechs nam hy voor hem dat hy woude zijn heyr totter stadt Argitheam voeren. Doen sy daer henen toghen/ saghen sy van stonden aen die van Athamanien op de berghen (die boven den wech gheleghen waren) ghints eñ weder loopen/ so haest sy de selve saghen/ stonden de eerste banieren eñ teekenen stille / daer quam oock int gheheele heyr een vreese ende verschrickinge/ ende een peghelick begonste voor hem selven te ghedencken wat daer soude gheschien / ende toecomende ware/ indien dat het heyr indē dale (welcke onder de berghen gheleghen is) soude trecken. Desen oproer ende verschrickinghe bedwanck Philippum den Coninck (die daer begheerde terstont wt de enghicheyt des berchs te comen oft sy hem wouden nae haesten) dat hy de eerste vanden zijnen wederomme beval te treckē/ de banieren ende de vaenkens weder keeren/ ende draghen den wech die sy ghecomen warē. Die van Athamania togen haer inden eersten van verre nae/ ende stille sonder eenich rumoer te maken : maer na dat die vā Etolien daer by quamen/ lieten sy de selve achter haer / om dat sy de Macedoniers te rugghe aen grijpen souden / ende breyden haer wt op beyde zijden / de sommighe van haer / liepen voor henen eenen corteren eñ naerderen wech door bekende straten/ ende namen den wech in. Den Macedoniers quam sulcken vreese aen / dat sy meer na der manieren eñ gestaltenisse vā een verstroyde vlucht/ dan inder orden wech toghen/ over dat water voeren / veel harnaschs eñ huyden achter lieten/ ende daer nam dat na volgen een eynde. Van daer toghen de Macedoniers seker ende sonder sorghe inde stadt Gomphos / ende van Gomphos weder in Macedonien. Die van Athamanien eñ Etolien liepen rontsomme der stadt Etopiam / om dat sy Zenonem ende de duysent voetknechten der Macedoniers mochten overvallen ende verwinnen.

Zenon wort wt Etopien verjaecht.

De Macedoniers en betroudē der stadt niet vele/ ende weken vander stadt Etopia op eenen hooghen berch die rontsomme af ghesneden was/ daer vonden die van Athamania aen veel eynden eenen toeganck / ende dreven des Coninck volck vanden berch / ende doen sy alsoo verstroyt waren/ eñ vloden door onweechsame eñ onbekende steenclippen ende wegen/ werden sy eensdeels verslaghen/ ende eensdeels ghevanghen / veel vanden selven vielen van vreese weghen vanden afgaenden steenrootsen / ende soo quamender seer weynich met Zenone daer vā totten Coninck Philippo, daer na werter een bestant ghemaeckt/ dat sy de dooden begraven mochten.

Coninc Aminander sendet zijn Gesantē na Rome/ eñ in Asiē aen dē Borgermeester.

Doen Aminander de Coninc zijn Coninckrijcke alsoo weder vercreghen eñ in ghenomen hadde/ seynde hy zijn Legaten na Rome tot dē Senaet eñ tot den twee Scipiones de broeders in Asiam / die doen ter tijt na den grooten strijt met den Coninck Antiocho ghehouden inder stadt Epheso / een wijle tijts vertoefdē ende begeerde vrede / ontschuldichde hem oock dat hy door die van Etolien zijn vaderlicke erve wederomme vercreghen hadde / ende beschuldichde den Coninck Philippum.

Die vā Etolien nemen in Amphilochiē/ Aperantien ende Dolopien.

Die van Etolien togen wt den lande Athamania inden lande Amphilochien / ende met wille des meesten deels brochten sy dat geheele volck onder haer macht ende ghehoorsaemheyt. Doen sy Amphilochiam wederom ingenomen haddē/ want het voortijts dier vā Etolien geweest was / toghen sy met goede hopinghe over inden lande Aperantiam. De selve quamen het meeste deel daer toe / dat sy haer sonder alle strijt eñ schermutsel onder de macht der Etoliers gaven. Die van Dolopia en waren noyt gheweest aen die van Etolien / maer waren des Coninck Philippi. De selve liepen metten eersten inde wapenen / maer nae dat sy vernamen dat die van Amphilocho met den Etoliers daer aen waren eñ hoorden de vlucht Philippi wt den lande Athamania / ende dat zijn besettinghe inden steden Athamanie verslaghen waren/ vielen sy oock af van Philippo tot den Etoliers.

Die vā Etolien schicken wederom Gesanten nae Rome.

Doen nu die van Etolien gheloofden ende meynden dat sy waren vanden omligghenden steden ende volcke/ nu seker ende sonder sorghe vanden Macedoniers / soo quam dat geruchte hoe dat de Coninck Antiochus in Asia vanden Romeynen verwonnen ware / oock niet langhe daer na quamen haer Legaten weder van Rome sonder alle hopinghe des vreden / ende bootschaptē hoe Marcus Fulvius nu met zijn heyr over de zee in Greciam ghescheept ende ghecomen ware/ vanden welcken sy seer verschrict werden. Ende als sy te voren van die vā Rhodis ende Athenis verworven ende vercreghen hadden / dat sy haer sommighe vanden haren in Legaetsche wijse wouden toe gheven/ op dat door de aensieninge eñ achtinge der steden / haer bede ende begeerte die haer laetsleden afgheslaghen ende geweyghert ware / des te lichter toeganck mochte hebben toe den Roomschen Raet / soo seynden sy de principaelste wt den lande na Rome/ te

Int jaer vander stadt 563

versoecken de laetste hopinghe/ende en hadden te vozen niet bedocht oft sy het oozloge souden hebben / vooz dat sy byna de vyanden onder ooghen hadden.

Hoe *Marcus Ful-vius* de Roomsche Burghemeester de machtighe stadt Ambraciam beleyde, ende de selve met macht seer benaude.

De Borgermeester Marcus Fulvius Nobilior, raet slaecht met die vã Epiro hoemẽ d'oozloge tegen die van Etolien sal beginnen.

ALs Marcus Fulvius de Roomsche Burghemeester zijn heyr hadde over gevoert totter stadt Appollonien/ hielt hy raedt met den principaelsten wt den lande Epyzo / waer ende aen wat stadt hy het oozloghe aenvanghen ende best beghinnen soude. Ende so dochtet die vã Epyzo goet/ dat hy de stadt Ambzaciam aen grijpen soude/ die haer totten Etoliers hadde ghegeven / ende meynden / oft oock de Etoliers comen wilden om de stadt te beschermen/ende te beschudden/ so ware daer doch een open bzeet velt daer by te vechten/ẽ oft oock de Etoliers niet strijden en wouden / so en soude nochtans de belegeringhe niet swaer wozden / want daer omtrent was gereetschap genoech om hozden ẽ schãtskozven ende ander werck te maken / soo was oock dat water Arethontis bequaem genoech om toe te bzenghen al dat van noode ware/dat aen der stadt mueren liep / oock hadden sy den somer vooz handẽ / welcke bequaem ware totter saken. Met dese woozden bzochten sy den Roomschen Burgemeester daer toe/ dat hy het heyr dooz het lant Epyzum daer henen voerde: Doen de Burghemeester Marcus Fulvius tot Ambzaciam quam/so docht hem het belech der stadt soude seer swaer zijn. De stadt Ambzacia is gheleghen onder eenen scherpen ende rouwen berch/ den welckẽ de inwoonders Paranthem noemen. De stadt aent eynde/daer de muer teghen dat velt gaet / ẽ dat water zijnen loop heeft/ is na den nederganck: maer dat slot dat op den berch ligget/ is teghen den opganck der Sonnen gheleghen / dat water Arethon/ dat daer loopt wt den lande Acarnania/valt inder zee/ ende wert vandẽ name der stadt die na daer by gheleghen is / Ambzaciam ghenoemt/ de selve stadt behalven dat haer het water op eender zijden/ẽ den berch op dander zijde sterc maeckt / is sy oock met eender stercker mueren omtoghen/ die inden omganck by dzie duysent schzeden begrepen heeft.

Arethon fluvius.

Ambzacia beleghert.

Marcus Fulvius legherde vooz de stadt nae dat velt twee leghers / die niet verre van malcanderen en waren/ende maecte een stercte ende casteel inde hoochte teghen dat slot over/ bestont ende meynde dat selve al met eenẽ gracht ende walle tsamen te bzenghen / daer mede die vander stadt den wtganck / ẽ buyten der stadt den toeganck besloten ware/dat sy gheen hulpe inder stadt en mochten in laten. Tot desen gheruchte ende roep vande belegheringhe der stadt Ambzacia quamen die van Etolien / dooz het gebot des Schoutheyts Nicandri te hoope inde stadt Stratem ghenoemt/ ende waren inden eersten van dier meyningen dat sy wouden daer henen trecken met alle haer hoopen / om dat belech te beletten : Maer doen sy vernamẽ/ dat de stadt het meeste deel met grachten/ wallen ende andere bolwercken omtogen/ ende het heyz van Epyzo over dwater indẽ slechten velde ghelegheert was / so wozden sy anders beraden / dat sy wouden haer hoopen deylen / ende soo tooch Eupolemus na Ambzaciam / ẽ quã inde stadt/ dooz de grachtẽ die noch niet te hoope en waren ghevoecht. De Schoutheyt Nicander hadde eenẽ aenslach inden eersten metten anderen/dat hy woude dat leger van Epyro by nachte overvallen / ende meynde sy en mochten vanden Romeynen niet lichtelic hulpe verkrijghen/om dat het water tusschen beyden was. Daer nae soo dochte Nicander desen aenslach ware perijckeloos/ ende de Romeynẽ dat selve mochte vernemen/so en soude dat wederom keeren/ niet sonder sozghe zijn/so leet hy af van dien aenslach / ẽ keerde zijnen wech int lant Acarnaniam om het selve te verwoesten.

Die vã Etolien senden volck binnen Ambzacia/ẽ verwoesten t'landt van Acarnanien.

Doen nu de Roomsche Burghemeester het werck (daer mede hy de stadt omtrecken ende betuynen woude / ẽ ander mueren bestont te bzenghen) volbzocht hadde / so tradt hy aender mueren op eenen tijt tot vijf eynden / ende hy bzocht aender mueren dzie instrumenten tegen dat velt welcke sy Pyzrheum noemen / daert lichtelick aender mueren te comen was / ende leyde die even verre van malcanderen / dẽ bock oft ram stiet den muer tegen den slotewaerts/ ẽ met sommige verders daer aen dat haecken waren/soo troch ende scheurde hy af de canten der mueren : inden eersten quam den burghers over een groote bzeese / doen sy sagen de gestelteniße des gheweers / ende hoozden de stootinghe ander mueren met verschzickelick ghelupt ende cloppen / daer na als sy saghen dat den muer boven haer hopinghe vast stont/ creghen sy wederom eenen moet/wozpen ẽ sloegen op den bock met sommighe gewichten ẽ instrumenten/groote stucken loots ẽ harde steenen/ sy wozpen oock ijseren anckers aen de seysenẽ/ ende togense daer mede aen dat binnenste deel der mueren/ ende bzaken de verders / sy liepen oock by nachte inde schantse ende waecke des weer oft ghetuychs / ende bzochten by daghe met haer wtloopen inde wake ende legher der Romeynen een groote bzeese.

Ambzacia wozt aen vijf hoecken bestozmt.

Doen de dinghen aldus stonden byder stadt Ambzacia / ẽ die van Etolien vande verwoestinge des lãts Acarnania wederom inde stadt Statum ghecomen waren / daer na nam Nicander vooz hẽ eenen anderẽ aenslach / hopende dat hy soude de stadt Ambzaciam vande belegheringe verlossen / ende seynde eenen genoẽt Nicodemum met vijf hondert Etoliers inde stadt Ambzaciam / ende noemde oft stelde den selven eenen sekeren nacht / ende den tijt der nacht/in welcke die wter stadt / de instrumentẽ ende het ghetuych der Romeynen / die daer teghen dat velt Pyzrheum ghestelt waren/ overvallen souden / so woude Nicander int Roomsche legher een verschzickinghe maken / ende meynde / men mochte metten tweevoudighen oploop by nachte inden ghenen die de bzeese wies/een merckelicke sake wt rechtẽ / ende als Nicodemus inde duystere nacht sommige wakers hadde bedzoghen / ẽ dooz de ander wake met eenen volstandighen aenloop doozghebzoken hadde/so quã hy over den arm des waters inde stadt / ẽ bzochte den belegherden een deel moets ende hopinghe om alle dinck stoutelick aen te grijpen / ende soo haest de ghenoemde

Nicander hy voocht van Etoliẽ hopede Ambzacia vande belegheringhe te verlossen.

nacht

macht quam / greep hy met zijnen aenslach terstont aen dat werc eñ het getuych der Romeynen. Dit voornemen was grooter overmidts als vanden arbeydt ende sorchvuldicheyt van vander daet / dat leger van buytē en wert geen ghewelt aengeleyt / by avontueren daerom dat de Hooftluyden van Etolien door de vreese verschrict waren / oft daerom dat den Etoliers beter dochte te zijne / dat sy die van Amphilocho hulpe deden / welcke lant sy laetst hadden in genomen / want Perseus des Coninck Philippi sone die geseynt was Dolopiam eñ Amphilochos inne te nemen / met grooter macht de selve belegerde eñ bestormde. Het ghetuych ende werc der Romeynen was gestelt aen drie eynden by dat velt Pyrrheo als voorseyt is / de selve instrumenten hebben die van Etoliē alle op eenen tijt besloten eñ bestormt : maer niet met ghelijcker macht / de sommige zijn over dwerck ende gheweer gheloopen / met barnende fackelen ende vierwerck / de sommighe droegen peck ende hamers ende noch andere wapenen / ende quamen met eender scharen die gheheel lichteden vander vlammen / ende versloeghen inden eersten aenloop vele vanden wakers.

Die van Etolien wachten te vergheefs hulpe vanden Lantvoocht ende vluchten wederom inde stadt.

Daer na als den roep ende oploop int legher quam / ende een teecken ghegheven wert vanden Burgemeester / so namen sy haer gheweer / ende liepen wt tot alle poorten den haren te hulpe / aen een eynde alleene hebben sy metter wapenen eñ vyere wat bedreven. Vande andere twee eyndē / doen de slach om niet eñ te vergeefs was / ende die van Etolien dat schermutsen langher teghen hielden / dan datment vermoet soude hebben / soo toghen sy int laetste af ende weken. De machtighe strijt neychde hem al op een eynde / daer waren by de twee Hooftmannen Eupolemus ende Nicodemus aen de twee eynden / eñ vermaenden den haren te strijden ende te vechten / eñ hadden byna een seker hopinghe. Nicander de Schoutheyt soude na haren beslupte ende aenslach terstont teghenwoordich zijn / ende de vyanden te rugghe aen vallen.

Dese sake hielt op den moet eñ dat herte der ghenen die daer streden een tijt lanck: maer na dat sy gheen teecken vanden haren / also sy des eens waren geworden / en ontfingen / eñ sagen dat het getal der vyanden vast meerderde / ende sy vande hulpe verlaten waren / begonsten sy traechlicker aen te houden. Ten laetsten brakē sy af / eñ als sy hen niet wel seker en mochten keeren ende wenden / vloden sy eñ wordē inder stadt ghedreven / doen sy een deel vanden wercke / ghetuych ende gheweer der Romeynen aen gesteken / ende haerder meer verslagen waren / dan sy der Romeynen verslagen hadden / maer indien de sake also sy daer te voren te samē raet ghehouden / ende malcanderen belooft hadden ghescheit ware / soo en ware daer gheen twijfel aen geweest / men hadde ergens aen een eynde de wercstucken eñ t'gheweer / met een groote nederlaghe ende slach der Romeynen moghen vercrijghen ende ghewinnen.

Die vander stadt Ambracia worden traech int verweeren.

Die van Ambracia eñ de Etoliers / die inder selver stadt waren / en wekē niet alleene af vanden aenslach des nachts voorghenomen / maer waren oock alle den navolghenden tijt (als oft sy waren vanden haren verraden eñ verleyt) traechlicker om dat perijckel te bestaen / nu en vocht daer niemant wter stadt met over loopē teghen den ghenen / die aen de Roomsche zijde op de wake waren / maer alleene waren sy geordineert op de mueren ende torrens / daer wt vochten sy alder sekerste.

Perseus trecket van Amphilochien.

Doen Perseus vernam dat die van Etolien inder stadt Ambracia warē / so tooch hy op vā de beleghheringhe der stadt die hy bestormde / eñ verwoeste alleene het lant / ende tooch wederom na Amphilochiam / de verwoestinghe ende verdestrueringhe der contreyen aender zee gheleghen / keerde af die van Etolien / dat sy niet na Ambraciam en toghen.

Pleuratus Coninc van Illyrien verwoest de palē van Etolien aende zee gheleghen.

De Coninck Pleuratus van Illyria welck nu Slavonia ghenoemt wert / quam met tsestich schepen inde contreyē van Corintho / ende met de schepē van Achaia / die oock vander Roomscher partie warē / verdestruerende het lant der Etoliers / dat aender zee ghelegen was. Tegen den selven seynden die van Etoliē duysent mānen / de selve hielden de schepen tegen door sommighe corte weghē / al waer sy aen lant comen wilden / ooc en mochten de schepen overmidts de macht der Etoliers niet bedrijven.

De Romeynen makē een heymelicken ganck tegē de stadt Ambracia.

De Romeynen inde beleghheringhe voor de stadt Ambracia stieten aen veel eyndē der mueren metten bocken / ende hadden der stadtmueren eensdeels te neder ghewor pen / nochtans en mochten sy inder stadt niet comen / want die van Ambracia maecten soo haest wederom eenen nieuwen muer waer de oude ghestooten eñ ghebroken wert / eñ de ghewapende stonden op de stucken vande ghebroken mueren / ghelijck als op een gheweer. Eñ doenmen also terstont met ghewalt niet bedrijven en mochte / so nam de Burghemeester voor hem te maken eenen heymelicken ganck eñ gracht inder stadt / ende liet het selve eynde eerst met wallen ende horden bedecken / doen sy oock sommighe daghen ende nachten aen dat werck waren / bedrogen sy die vander stadt in een stuck / dat sy alleene niet vernemen oft hooren en mochtē de ghene die daer groeven / maer niemant anders dā die de aerde wt voerden. Daer na doen daer eenen hoop ende berch vande wtgevoerde aerde ghemaect ende ghehoocht wert / gaf de selve een bewijs den burghers inder stadt dat sy het werck werden merckende / ende sorchden oft de vyanden ergens eenen wech onder der mueren inder stadt ghemaect hadden / ende begonsten inder stadt binnen der mueren te maken ende te voeren een gracht ghelijck teghen het werck over / dat metten wallen ende horden bedect was. Doen sy nu quamen soo diepe onder der aerden / also diepe als de heymelicke wech ghegraven was / gheboden sy een stilswijghen / eñ die daer groeven luysterdē aen vele eynden / eñ hielden haer ooren derwaerts oft sy yet vernemen mochten. Doen sy den selven hoorden / openden sy eensganckx totter heymelicker graven / het selve en was oock niet swaer om doē / want seer haest ende in eenen ooghenblick quamen sy inden ledigen ganck onder der mueren die vanden vyanden met gaffelen ende ander ghereetschap ondersét was. Doen nu de twee wercken te hoope ghegraven / ende den wech wter gravē inden heymelicken ganck geopent was / vochten sy inden eersten teghē malcanderen met schuppen / houweelen / ende ander ysserwerck / dat sy inde grachten ghebruyct haddē /

Die vander stadt graven teghen de vyanden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 565

daer na soo haest sy ghewapent waren/ voeren sy heymelick onder der aerden / ende sloeghen aldaer met malcanderen / den selven stryt nam daer nae af eñ wort traechlicker eñ swaerder. Doen de Romeynen den ganck mochten ondertrecken ende vermaken waer sy woudẽ / nu met sommighe gheweer onder de oogen dat sy voorhielden/oft met deurẽ die sy haest voorstelden. Daer wert oock een nieuwe aenslach bedocht vandẽ Etoliers/teghen den ghenẽ die inden ganck waren/ die niet en was van grooten arbeyde eñ also/sy namẽ een vat daer inne datmen een pijpe mocht steken / de pijpe was van ijsere / eñ het dersel over dat vat was oock van ijser/eñ aen vele eynden vol gaten/dat selve vat volden sy met cleyne vederen/leydent neder/ eñ keerden dat voorste deel inden ganck / door de gaten des ijseren dersels/ ginghen voor sommighe lange spiessen/ die sy Sarissas noemen/daer mede datmen de vyanden wten weghe mochte drijven/daer na namẽ sy een voncke vyers ende leyden die inde vederen / eñ bliesen dat op met eenen blaesbalck / die sy voor aen inde pijpe ghesteken hadden / daer van nu niet alleene eenen grooten roock / maer oock een groote stanck (vanden aenghesteken vederen) de geheele ganc vervult wert / daer en mocht nauwelick inden ganck yemant langher blijven.

Nieuwe practycke om den vyant wt de heymelicke ganghen te verdryven.

Sarisse.

Hoe die van Etolien haer Legaten totten Roomschen Burghemeester seynden om metten Romeynen pays ende eendrachticheyt te maken.

Die vã Etolien seinden Ghesanten aenden Borghermeester van Rome om pays te versoecken.

ALs nu de sake byder stadt Ambracia in aldusdanighen wesen was / so quamen de Legaten van Etolien als Phaneas eñ Democles totten Roomschen Burghemeester met volcomen macht des selven volcx/ want haer Schoutheyt/ doen hy sach dat op een zijde de stadt Ambracia beleyt eñ bestormt / ende dat op d'ander zijde de plaetsen aender zee ghelegen met de schepen der vyanden aengegrepen / ende ten derdẽ het lant van Amphilochia ende Dolopia vanden Macedoniers verdestrueert wert/oock dat die van Etolien tot eenẽ tijde tot drie oorlogẽ niet sterc genoech en waren tegen te treckẽ eñ den selven te ghemoeten / ontboot hy te samen eenen ghemeynen Lantdach/ende vraechde opten selven Lantdach den oversten ende vermaerstẽ van Etolien raet/watmen hier inne doen soude.

De meeste menichte bleven daer by/datmen pays soude begheeren / met betamelicke articulen ende voorwaerden / indien sy dat niet en mochten verrijghẽ / dat sy dã begeerden pays met verdraghelicke eñ lijdelicke voorwaerden/ want het oorloghe op ten troost Antiochi aengevanghen was geweest / so nu de selve te water eñ te lande verwonnen/ende byna wter werelt over de hoochte des berchs Tauri verjaecht was / wat nu doch voor eẽ hopinge ware het oorloghe te houden ende te volherden? eñ dat Phaneas ende Democles daer inne doen ende handelen souden/wat sy by haren gheloove betrouden eñ meynden/ dat die van Etolien in desen ongheval le goet ende profijtelick ware/ende seyden/wat hen doch raets nu te kiesen oft te doen ware van al tghene dat tot haer geluck over ghebleven ware.

Phanee & Democlis oratio.

Met desen bevele wtgheseynt/haden sy den Roomschen Burgemeester / dat hy hem wilde ontfermen over dat volck van Etolien/ welcke hier voortijts haer ghesellen gheweest waren/ die sekerlick door armoede (hy en woude niet segghen door ongherechtich ghewalt) waren daer toe bedwonghen te dolen/die van Etolien en hadden oock inden oorloghe Antiochi niet meer quaets verdient / dan sy voortijts inden oorloge teghen den Coninck Philippum (doen hy verwonnen wert) goets ghedaen hadden/ men hadde hen doen ter tijt van haer verdiensten gheenen grooten danck geseyt / so en soudemen hen oock geen onmatelicke straffinghe op legghen. Daer op antwoorde de Roomsche Burghemeester ende seyde aldus:

M. Fulvij oratio.

Die van Etolien begeerden menichmael eñ veel meer den pays / dan dat sy den selven opt sekerlick ghebeden hadden / sy souden nae volghen den Coninck Antiochum inde begeerringhe des pays / dien sy totten oorloghe verweet eñ ghetoghen hadden. Antiochus en was niet alleene afghetreden van sommighe steden/ van welcker vryheyt tusschen den Romeynẽ eñ den Coninck een tweedracht gheweest is / maer was oock van alle den lande Asia hier aen dese zijde des berchs Tauri gheleghen / die nochtans seer vruchtbaer zijn/ af ghewehen. Hy en woude die van Etolien niet hoorẽ sprekẽ / noch tracteren vanden payse / sy en hadden haer geweer afgeleyt / sy souden inden eersten van hen doen alle haer paerden ende harnasch. Daer na souden sy den Roomschen volcke gheven duysent pont silvers / de selve somme souden sy nu tegenwoordich half betalẽ/ de ander helft woude hy oock stellen inden verdrach ende verbõt/ so verre sy den pays hebben woudẽ/dat sy dan oock den ghenen te vriende ende tot vyant souden houden/ dien de Romeynen voor haer vriẽden ende vyanden hielden.

Dien van Etolien worde vanden Borghermeester swaer[e] moeden van pays opgheleyt.

Totten welcken de Legaten gheẽ antwoort en gaven/daerom dat de voorgenoemde artijckelen swaer waren / ende dat sy de sinnen dier van Etolien onghetemt ende wanckelbaer kẽden/ende toghen wederom na huys/ om dat sy noch eens wederom den Schoutheyt eñ voort den vermaertsten van Etolien (ter wijle de sake noch gheheel ende niet over ghegheven en was) wat sy daer inne doen souden / raet vraghen mochten. Doen sy wederom quamen/ worden sy met aenroepen eñ kijfwoorden qualick outfanghen ende ghevraecht / waerom sy de sake vertoghen ? ende worden gheboden sy souden eenen pays/hoe die oock ware/ met hen brenghen.

Doen sy wederom totter stadt Ambraciam togen/worden sy van dien wten lande Acarnania/die neffens dẽ wech lagen/ eñ met hen oorloochden/ vervolcht eñ ghevanghen / ende ghevoert inde stadt Pyrrheum om te bewaren.

De Gesanten van Etolien worden van die vã Acarnanien ghevanghen.

Dese vertreckinge geviel tusschen dẽ pays. Doen nu de Legaten van Athenen ende van Rhodis / totten Roomschen Burgemeester gecomen waren / om voor de Etoliers te bidden/ oock de Coninck Aminander in dat Roomsche heyr op geleyde gecomẽ was / ende meer neerstich ende sorchvuldich was/voor de stadt Ambracia daer hy het meeste deel der tijt (doen hy wt zijn Coninckrijcke verdrevẽ was) gewoont hadde / dan voor de Etoliers. Door de selve Legaten

Legaten wert de Burghemeester onderwesen ende de wete ghedaen wat den gedeputeerden van Etolien gheschiet was/ so beval hy den ghevanghen van stonden aen wederom van Pyrrheo tot hem te brengen/ na der welcker Legaten toecoemst begonstmen vandē payse te tracteren. De Coninck Aminander, de welcke het meeste deel zijns wercx was neerstich te arbeyden sonder ophoudē / dat hy die van Ambracia daer toe brenghen mochte/ dat sy haer den Romeynen opgheven souden.

Ambracia wort den Romeynen op ghegeven.

Doen hy door gesprech/ welcke hy hielt metten oversten der stadt eñ na by de muerē stont/ niet vele en vorderde / ten laetsten door consent des Roomschen Burgemeesters tooch hy inde stadt/ eñ verwanse eensdeels met raet/ eēsdeels met bidden/ dat sy haer den Romeynen op gaven: Maer Caius Valerius, een sone Valerij Levini, was seer behulpelick dier van Etolien/ metten welcken hy inden eersten een vrientschappe gemaect hadde/ ende de selve Valerius was des Roomschen Burghemeesters broeder van des moeders weghen.

Die van Ambracia onderspraken inden eersten ende het wert geconsenteert/ dat sy de hulpers van Etolien vry mochten van daer uter stadt laten/ eñ deden de poortē op/ daer na wert onderspraken dat sy vijf hondert pont Nigropontische gewichte gheven souden / twee hondert souden sy gereet gheven/ ende de drie hondert souden sy geven te ses jaren in afslach/ het een jaer so veel als het andere. Sy souden oock de ghevangen ende de overloopers den Romeynen wederom over leveren / oock en souden sy gheen stadt haer onderdanich maken na haerder gewoonte/ die na dier tijt als Titus Quintius in Griecken overghescheept hadde/ so met macht vanden Romeynen verwonnen/ oft met wille inder Romeynen vrientschappe ghecomen waren/ dat oock dat Insel Cephalania in dit verdrach ende dadinghe niet en soude begrepen zijn.

Hoe wel dese dingen wat lichter ende cleynder na haer hopinghe waren/ nochtans als die van Etolien begheerden dat sy het selve inden gemeynen raet over mochten brenghen / so ist hen toe ghelaten. Een cleyne twist als vander steden weghen hielt de sake tegen/ de selve (om datse hier voortijts onder haer macht ende gebot gheweest waren) soo verdroot henluyden ende en mochtent niet wel lijden datse van haer als van haren lichame souden afghesneden ende afghebroken worden/ nochtans consenteerden sy int laetste alle daer inne / datmen den pays soude aennemen.

Die van Ambracia gaven den Burghemeester tot vereeringe een gulden croone van vijftich pont/ alle metalen ende marmoren beelden ende teeckenen / oock ghemaelde tafelen / daer mede de stadt Ambracia meer dan andere stedē in dier contreyen geciert was / om datmen het Coninckliicke hof des Coninex Pyrrhi ghewoonlick was aldaer te houden/ de selve beeldē werden alle genomen ende van daer ghevoert/ sonder dat alleene en werter niet aenghetast oft gheroert/ oft met ghewelt ghenomen.

De Roomsche Burghemeester tooch van Ambracia int lant van Etolien verre vander zee gheleghen / ende tooch voort nae Argos ende legherde zijn heyr voor de stadt Amphilochium/ welcke twee en twintich walsche mijlen vander stadt Ambracia ghelegen is. Daer henen quamen ten laetsten de Legaten van Etolien / ende de Burghemeester verwonderde hem/ dat sy so langhe toefden/ daer na doen hy vernam dat den ghemeynen raet van Etolien den pays aenghenomen hadde / beval hy den Etoliers na Rome te trecken / ende was daer mede te vreden dat die van Athenen ende die van Rhodis / met die van Etolien als haer voorbidders toghen / ende gaf hen toe Caium Valerium zijnen broeder / dat hy metten Legaten na Rome toghe.

De Ghesanten van Etolien trecken na Rome.

Ende de Burghemeester voer over in dat Insel Cephalaniam. Doen de Legaten van Etolien tot Rome gecomen waren / so vonden sy dat de ooren eñ de sinnen vanden principaelsten inden Roomschen Raet te voren vervult eñ ingenomen waren door de clachte des Coninex Philippi, die hem door zijn Legaten ende oock door brieven by den Senaet beclaechde/ dat hē die van Amphilochia / ende dat Coninckrijcke Athamania vanden Etoliers ontoghen eñ genomen was/ dat oock zijn bewaringhe/ eñ ten laetsten zijn sone Perseus van hen uten lande Amphilochia verdreven ware. Dese clachte keerde af den Senaet / dat hy de bede ende begeerte der Etoliers niet hoorē en wilde. Nochtans zijn die van Rhodis/ ende die van Athenē heymelick ghehoort geweest. Men seyde oock hoe de Legaet van Athenen/ te wetē Leon een sone Icesie, met zijn welspreken den Roomschen Raet beweecht heeft. De selve Leon gebruycte in zijn woorden een ghemeyne ghelijckenisse/ ende ghelijcte dat volck van Etolien by een stille zee / die vanden winde beroert wort/ ende seyde:

Gesantē van Rhodes ende van Athenen vanden Raet ghehoort.

Leon Gesante vā Athenē.

Te dien tijden / eñ ter wijle die van Etolien inden gheloove des Roomschen ghesellschaps bleven / waren sy nae behoorlicker stillicheyt des volcx rustich ende vreedsaem gheweest: Maer daer na als Thoas eñ Dicearchus van den lande Asia/ Menestas eñ Democritus van Europa begonsten te wayen/ so heeft hem dat onweder verheven / dat selve die van Etolien tot Antiochum dē Coninck aen een clippe verslaghen. Doen nu die van Etolien van alsulcke winden inder zee gints ende weder ghewor-pen ende verslaghen waren/ hadden nochtans de selve winden ten laetsten ghemaect dat sy te samen om eenen pays te maken/ over een ghecomen waren.

Oratio Leontis.

Wat de forme ende artijckelen des pays tusschen den Romeynen ende die van Etolien besloten, gheweest zijn.

Dit zijn de Capittelen ende artijckelen des pays met die van Etolien besloten: Dat volck van Etolien sal bewaren ende behouden de macht ende de majesteyt des Roomschen volcx / sonder eenich bedroch. Daer en sal oock gheen heyr/ dat teghen de Romeynsche ghesellen ende vrienden ghevoert oft ghelejt wert / door haer lant trecken / oock den selven gheen hulpe oft bystant doen. Die van Etolien sullen oock den selven voor vyanden hebben ende houden / die dat Roomsche volck te vyande heeft. Sy sullen oock gheweer ende wapenen teghen der Ro-

Artijckelen vanden pays van Etolien.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 565 meynen vyanden draghen / ende oock metten Romeynen teghen de selve vyanden oorlogen. Dat volck van Etoliē sal oock de overloopers/ vluchtighen ende ghevangen den Romeynen ende haren ghesellen wederom geven ende toe stellen/ wt ghenomen/indien daer eenighe ghevanghen waren verlost/ende na dat sy te huys ghecomen zijn / wederom ghevanghen werden/ oft oock sommighe te dier tijt vanden genen ghevanghen / die doe ter tijt der Romeynen vyant/doe die van Etolien inde hulpe ende bewaringhe der Romeynen gheweest waren. De andere diemen vinden mochte / souden den officiers ende machtighen des Insels Corcyra in hondert dagen sonder arghelist overgelevert worden/maer so wie niet voorhanden en ware / soo haest een vanden selven ghevonden worde/souden sy de selve overleveren. Sy souden daer toe geven veertich gijsels oft borghen na wille eñ wel bevallen des Roomschen Burghemeesters/ die niet jongher dan twaelf/ende niet ouder dan veertich jaer en waren. Het en soude oock gheen vanden borgen Schoutheyt oft Hooftman der reysighers / oft oock gheen openbaer buytschrijver zijn / desghelijcx gheen die voortijts by den Romeynen borghe oft gijsel gheweest waer. Dat Insel Cephalenia en sal oock inden tractaet des pays niet begrepen zijn / maer daer buyten staen. Vande somme des ghelts / dat die van Etolien betalen / ende vande gheldinghe hoe sy dat geven souden / en wert niet verandert van het gene des sy mettē Roomschen Burghemeester overcomen ende eens gheworden waren. Sy warē oock des eendrachtich / oft sy wouden dat sy gout voor dat silver souden gheven/doch also dat een gulden/ thien silveren penninghen waert ware.

Daer wert oock getracteert/wat stedē/ landen oft ackeren ende mannen / hier voortijts dier van Etolien onderworpen ende onderdanich gheweest/die oock by dien tijden als Titus Quintius ende Cneus Domitius Roomsche Burghemeesters waren / oock na den selven / soo met ghewelt ende wapenen / oft hen met wille totten Romeynen ghegeven hadden/ ende die van Etolien niet op ghenomen en hadden / oock inden lande van Etolien niet gheleghen en waren / de selve steden ende landen souden die van Acarnania zijn ende blijven. Met dese articulen ende verdrach is den pays met die van Etolien ghemaeckt ende besloten / niet alleene opten selven somer / maer oock op ten selven dach. Als dese dinghen van Marco Fulvio inden lande Etolien ghetracteert werden / soo dreef de andere Burghe-

Oorloghe in Walschgrieckenlant. meester Cneus Manlius het oorloghe inden lande Gallogrecia / welcke ick nu voort aen beginnen sal te beschrijven.

Hoe de Roomsche Burgemeester *Cneus Manlius* een groot oorloghe teghen de Gallogriecken ende haer hulpers ende bystanders aennam.

In t begin vande Lenten quam de Roomsche Burghemeester in de stadt Ephesum/ ende nam tot hem de hoopen ende dat heyr van Lucio Scipione, ende als hy monsteringhe ghedaen hadde/hielt hy een vergaderinghe / ende dede een relaes voor zijne Ridders ende knechten/ inde welcken hy loofde haer deucht ende sterckheyt / dat sy met eenen slach ende strijt alleene den Coninck Antiochum verwonnen hadden / eñ vermaende se een nieu oorloghe teghen den Gallen aen te nemen/ die den Coninck Antiocho inde oorloghe behulpelick geweest waren / die oock alsdanighen ongetemden aert ende natuere hadden / also dattet te vergeefs ware / dat Antiochus de Coninck over de hoochte des berchs Tauri verdreven ware geweest/ indien de rijcdommen ende oock de macht der Gallen niet vermindert oft oock ghebroken en worden. Cneus Manlius dede oock sommighe stucken daer toe van hem selven/die niet onwarachtich oft cleyn en waren.

Cneus Manlius Volso Burghemeester vermaent zijn crijchsvolck.

De Ridders ende knechten hoorden vrolicken den Roomschen Burgemeester met grooter verwilliginge spreken/ geloofden ende hieldent daer voor/dat de Gallen eensdeels vander macht Antiochi gheweest waren/ ende na dat nu de Coninck Antiochus verwonnen was/so en souder gheen macht oft wederstant alleene inde hoopen der Gallen zijn. De Burghemeester gheloofde oock / dat de Coninck Eumenes (die doe ter tijt te Rome was) te rechter tijt by hem zijn soude/diē niet onbekent en was de steden ende het volck inden lande Gallogriecken/ende dien oock vele daer aen ghelegen ware / dat haer macht van rijckdomme verminderr worde. Daerom ontboot de Roomsche Burgemeester tot hem Attalum des Coninck Eumenis broeder van Pargamo / ende vermaende hem dat hy het oorloge met hem tegen de Gallen aennam. Doe nu Attalus den Burgemeester toegeseyt / ende alle zijn naerstichept daer inne beloofde te doene/ so seynde hy Attalum wederom te huys/om dat hy zijn heyr gereet maken ende bereyden soude.

Na weynich daghen/doe de Burghemeester van Epheso ghetoghen was/ghemoetede hem Attalus by der stadt Magnesia met duysent knechten te voete eñ twee hondert reysigers/ ende hadde bevolen zijnen broeder Atheno, dat hy met de andere hoopen soude navolgen/ende beval de bewaringhe der stadt Pargami / den ghenen dien hy gheloofde ende daer voor hielt/ dat sy zijnen broeder ende dat Conincrijcke/ghetrouwe souden zijn. Als nu de Burghemeester den jonghen Heere Attalum openbaer ghepresen hadde/soo tooch hy voort met alle zijn hoopen/ende maecte zijn leger aen dat water Meandrum / ende het was van noode aldaer schepen te hebbē/ daer mede dat heyr mochte worden overghevoert/want daer so gheen gemeyn veer en lach om over te varen. Doe sy nu over dat water waren/so quamē sy totter stadt Comenen / aldaer is eenen tempel ghewijet inde eere Appollinis, daer de Waerseggers eñ Priesters (alsomen seyt) toecomende dinghen/met eerlick ende welsprekende woorden gheven ende wt segghen costen : Van daer quamen sy in dat ander legher tot dat water Harpasum. Daer henen quamen oock de Legaten vander stadt Alabanda / ende om datter cortelinghe een casteel van hen afghevallen was / begheerden sy vandē Burgemeester/ dat hy dat casteel met vrientschappe oft met ghewelt daer toe bringhen wilde/dattet wederom onder de stadt quame. Daer quam oock int leger Atheneus, Eume-

Attalus de broeder van den Coninck Eumenes comāt by den Burghemeester.

De Burghemeester Manlius treet over den water Meander.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Atheneus Coninck Eumenes broeder roemt byden Burghemeester Manlius.

Eumenis ende Attali broeder met eẽ van Condia Leusus, eñ met een van Macedonia Corrago genoemt/ die met hen duysent knechtẽ te voete vande landen rontsomme vergadert/ ende drie hondert reysighers brochten. Doen de Burgemeester van hem gheseynt hadde eenen Hooftman met een cleyn ghetal/ so wan hy dat selve casteel met gewelt / ende stelde die van Albandis wederom in haer handen.

Oorspronck vande riviere Meander ende Marsias.

Ende dẽ Burghemeester tooch eensganx voort totter stadt Antiochia/ ende legherde zijn heyr op dat water Meandrum: De oorspronck des selven vloets ontspringt by der stadt Celene die hier voortijts een hooftstadt inden lande Phrygia gheweest is/ van daer zijn de burgers ende inwoonders wt goeden wille ghetoghen niet verre vande oude stadt Celene/ eñ hebben daer een nieuwe stadt gemaect / ende hebbense den name ghegheven Apamea/ vande Coninginne Apamea die des Coninex Seleuci suster was / daer oock dat water Marsyas niet verre ontspringt/ vanden oorspronck des vloets Meandri / ende valt daer in dat water Meandrum/ ende so houtmen daer voor warachtich/ also de ghemeyne sprake daer is / dat Marsyas by der stadt Celene met Appolline om de meesterschap opte fluyten te spelen ghewet / ende daer malcanderen beroepen hebben. Dat water Meander ontspringt wt de hoochte ende bovenste der stadt Celene/ ende loopt inden eersten midden door de stadt Carras/ daer nae tot Jonas/ ende loopt inder zee tusschen de steden/ Priene ende Myletum.

Celene.

Apamea.

Seleucus de sone vanden Coninck Antiochus brenget den Burghemeester Manlius victualie inden legher.

Seleucus des Coninex Antiochi sone quam by der stadt Antiochia in dat heyr des Roomschen Burghemeesters/ om te gheven provande den heyre met cracht des verdrachs eñ payse met Lucio Scipione den voorleden Burghemeester ghemaeckt ende besloten. Een cleyne tweedracht ende twist begonste daer aen te rijsen vanden hulpers Attali, daerom dat Seleucus seyde: het ware ondersproken dat Antiochus victalie ende provande geven soude alleen den Roomschen Ridders ende knechten/ maer desen twist is ter neder geleyt door de voorsichtichept des Burghemeesters / die daer henen seynde eenen Hooftman eñ liet ghebieden/ datter gheen Roomsche Ridders oft knechten provande eerst nemen en souden / voor dat de hulpers des Coninex Attali hadden ghenomen.

Tabe eẽ stadt van Pisidien wort ingenomen.

Van daer tooch de Burgemeester tot eẽ natie van volcke / welck sy noemen Cordiuticos/ vander selver plaetsen quamẽ sy inden derden legher totter stadt Tabas/ welcke gheleghen is aen een eynde des lants Pisidie / na dier plaetsen die daer strecket totter Pamphilisten zee/ ende daer de macht des selvẽ lants noch ongeschent ende gheheel was/ ende hadde stoute ende harde mannen totter oorloghen om te strijden. Op de selve tijt so renden de reysighers byder selver stadt in dat Roomsche legher/ ende inden eersten aenloop so brochten sy den Romeynen eensdeels in onordeninghe ende in een vreese. Daer nae alsmen ghewaer wert ende sach/ dat sy noch aen het getal oft aen der macht den Romeynen niet ghelijck en waren / worden sy wederom inder stadt ghedreven/ ende begheerden genade van haer misdaet/ waren oock bereyt om de stadt over te gheven / daer toe was hen gheboden te gheven vijf en twintich pont silvers/ ende thien duysent mudden weyts/ ende worden also na dat sy haer op gegeven hadden/ in genade ontfangen. Opten derden dach quamẽ sy van daer tot dat water Chaum/ daer na toghen sy voorder / ende inden eersten aenloop wonnen sy de stadt Erisam/ ende quamen tot Thabusien het casteel dat daer legghet over het water Indo / dat den name heeft vanden man Indus, die in dat selve water van eẽ Elephant wert ghewor pen. Doen sy nu niet verre en waren vander stadt Cybira/ ende geen Legaten totten Romeynen van Megrate en quamen / die een Heere ende tyran was der selver stadt/ een onghetrouwe ende onrustich man in alle saken/ om te versoecken den sin des selven/ so seynde de Burgemeester voor henen Caium Manlium met vier duysent te voete / ende vijf hondert te paerde.

Indo fluvius.

Moagetes Tyran van Cybera.

Doen dese hoopen eerst int lant toghen/ soo quamen hen sommige te gemoete/ bootschappen ende seyden/ hoe de tyran bereyt ende goetwillich wäre te doen wat hem ghebodẽ wert/ ende baden dat hy Caius Manlius vredelick in dat lant wilde trecken/ ende de knechten tegen houden eñ verbieden dat sy het lant niet en verwoestedẽ/ ende brochten hem een gouden croone van vijfthien pont fijn eñ puer gout. Manlius beloofde eñ seyde hen toe / dat hy het lant vande verwoestinge bewaren eñ bevrijen wilde/ ende beval den Legaten totten Burgemeester te treckẽ. Doen de selve Legaet zijn begeerte op dede also hy voortijts ghedaen hadde/ soo seyde de Roomsche Burghemeester aldus:

Moagetes seyndet Ghesanten aen Caius Helvius.

Gesanten comen byden Burghemeester Manlius.

Oratio Cos. Rom.

Wy Romeynen en hebben gheen teecken oft bewijs eens goeden wille des tyrans teghen ons / ende ons is kenlick ende openbaer ghenoech onder alle anderen/ dat hy alsodanich is/ dat ons meer van zijnder straffinghe/ dan van zijnder vrientschappe staet te bedencken. Van dese woorden werden de Legatẽ bevreest ende verschrict/ ende en begeerden niet meer dan dat hy de croone van hen nemen ende ontfanghen wilde / eñ den tyran wilde gunnen ende toe laten/ dat hy totten Burghemeester quame / met hem mocht spreken ende hem ontschuldigen. Door consent des Burghemeesters/ soo quam de tyran des anderen daechs in dat Roomsche legher / ghecleedet ende met knechten die hem nae volchden toe gherust/ in dier manieren ende ghesteltenisse/ als eens slechten ende niet seer rijcken burgers / zijn woorden waren ootmoedelick/ stille ende bevreest. Hy vermaende oock zijns rijckdoms/ ende achtede die seer cleyn/ ende beclaechde de armoede der steden / die onder zijn ghebot ende macht ghelegen waren. Daer waren meer onder hem wt genomen de steden Cybira/ Muleum / ende Alimben (die anders Alimne ghenoemt wert) wt den welcken hy versaechdelick toe seyde ende beloofde (indien hy hem ende den zijnen niet ontblooten ende beroovẽ en wilde) vijf en twintich pont te vergaderen.

Moagetes maect pays metten Burghemeester Manlius.

Oratio Cos. Rom.

Inder waerheyt seyde de Burghemeester/ dese bedriechnisse en mach nu niet geleden zijn/ ist weynich eñ licht te achtẽ in uwẽ sin dat ghy u in uwẽ afwesen niet en schaemt/ eñ ons door uwe Legaten te vergeefs hebt doẽ vertoeven? eñ nu so ghy teghenwoordich zijt / volhert ghy noch inde selve vermetelheyt? so uwe tyrannische heerschappie niet meer dã vijf en twintich

pont

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 565

pont en soude connen opbringen: Daerom/indien ghy binnen drie daghen niet vijf hondert pont en betaelt / so en suldy niet anders dan de verwoestinghe ws lants ende het belech voor uwe stadt verwachtende zijn. Van dese woorden ende bootschap so wert de tyran verschrict/ nochtans bleef hy hart ende volstandich staende op de versierde armoede/ eñ so wert de somme als nu met vele woordē/eñ nu met vele bidden / nu met valsche tranen ende weenen ghebrocht op hondert pont/ eñ so worden daer toe geleyt thiē duysent mudde corens ende belooft te gheven. Dese dinghen zijn alle gheschiet ende ghehandelt in ses daghen.

Vander stadt Cibyra wert dat heyr ghelept doort lant van Idensen/eñ als Manlius quam over dat water Caularis genoemt / daer legerde hy zijn heyr. Des anderen daechs voerde hy zijn hoopen voor den dijck ende dat broecklant teghen Carallien over / ende bleven ligghende by der stadt Manandrum: van daer togen sy voorder tot de naeste stadt Lagos/van daer de burghers ende inwoonders overmidts vreese ghevloden worden/de selve stadt doe sy gheheel ledich was/wert sy vanden Romeynē geplondert. Van daer togen sy vandē oorsprongk des waters Lysis genoemt/ ende quamen des anderen daechs al totten water Cabulatum ghetoghen.

Lagos gheplondert.

Te dier tijt hadden die van Telmense beleghert dat slot Isiondem/ende de stadt daer onder gheleghen ghewonnen. De beleghetde/doe sy anders geen hopinge ende hulpe en hadden/ so seynden sy haer Legaten totten Roomschen Burghemeester/ begeerden hulpe ende seyden: sy waren belegen met vrouwen ende kinderen/ ende verwachteden daghelicx den doot/dwelcke sy door de wapenē der vyandē/oft door honghers noot souden lijden. Doe de Burghemeester goetwillich was / so wert hem ghegheven een bequame oorsake daer mede hy wederom in dat lant Pamphyliam trecken mochte/ soo haest hy quam / verloste hy die van Isiodense van dat belech/ende gaf pays die van Telmenso/ende nam van hen vijftich pont silvers/ desghelijcx die van Aspendien ende andere steden ende volck/inden lande Pamphylia ghelegen.

Die van Isiodense vande beleghheringe verlost.

Die vā Pamphylien metten Burghemeester verdraghen.

Doe Manlius de Burghemeester wederom wt Pamphylia tooch / legherde hy des eersten daechs zijn heyr by dat water Taurum: des daechs daer na by der stadt Sylenē/die sy Comen noemē: van daer tooch hy eens weechs eñ quam totter stadt Cormasa / daer by leyt ten naesten de stadt Darsa / de selve vant Manlius vol van alle provande ende neotdruft / wantse vanden burghers ende inwoonders overmits vreese verlatē was. Doe hy voorder tooch nefsens het broecklant / quamē tot hē de Legaten van Lysione/ende gavē haer stadt den Burgemeester over: van daer quamen de Romeynen int vruchtbare lant van alle vruchten / Agalassen ghenoemt / int selve lant woonen die van Pisidc/de selve zijn oock de alderbeste ende geschicste van dier contreyen tot oorloghen / dat selve maeckte hen oock een moet / daer toe de vruchtbaerheyt des lants ende de menichte des volcx/ oock de gheleghentheyt der stadt die onder weynighe van dier contreyen wel bevesticht was.

Taurus fluvius.

Darsa gheplondert.

Agalassa maect pays met de Burghemeester.

De Burghemeester Manlius (om dat hem van dier contreyen gheen Legaetschap teghen gesepnt en wert) so seynde hy de zijne wt in dat lant om te rooven. Ten laetsten doe sy saghen datmen haer goet vā daer droech ende voerde/ so wert haer hardicheyt ende hoochmoedicheyt ghebroken ende vermindert/so seynden sy daer na haer Legaten totten Roomschen Burghemeester/ ende als sy hem toe seydē ende beloofdē vijftich pont silvers/twintich duysent mudde weyts / ende twintich duysent mudde garsten te gheven / so hebben sy pays vercreghen. Van daer tooch Manlius voorder totten oorspronck des waters Rhotrini ghenoemt/ eñ legerde zijn heyr by een vlecke vanden lantsaten Apòridescomen ghenoemt.

De Burghemeester Manlius plondert veel stedē/ tot dat hy coemt aende palen vande Tolistobogijen.

Daer henen quam des anderen daechs Seleucus des Conincx Antiochi sone vāder stadt Apamea/ende als hy de crancken ende den onweerachtighen hoop / ende het ghene dat hem optē wech behinderen mochte tot Apamea gelaten hadde/so nam hy wederom van Seleuco sommige conschappers om dē wech te wijsen/ ende tooch des daechs int lant van Metropolis. Des anderen daechs tooch hy inde stadt Dymas/inden lande Phrygia gheleghen/ van daer quam hy tot Synada/eñ doe alle de stedē rontsomme gheleghen overmidts vreese ydel eñ verlaten waren/ eñ Manlius na hem tooch eñ voerde eenē grooten swaren roof vanden voorseyden steden/ soo was hy daer mede geladen/ dat hy nauwelick en mochte vijf walsche mijlen voort trecken/ende quam alsoo tot een vlecke Beundos / die sy de oude stadt noemen: Van daer tooch hy tot Antibura / ende des anderen daechs totter fonteynen Alexandri, ten derden daghe legherde hy zijn heyr by Abassum: daer hadde hy sommighe daghen zijn legher/ want hy was nu aen de frontieren/ende aen dat eynde des lants Tholistobogium ghecomen.

Fontes Alexandri.

Hoe de Galli, die nu Fransöysen ghenoemt zijn, eerst in Griecken, daer nae in Asiam ghetoghen zijn, aldaer sommighe landen in ghenomen ende ghewonnen hebben: Daer van sy Gallogriecken ghenoemt, ende ten laetsten vanden Romeynē bedwonghen zijn gheweest.

EEn groote menichte volcx wt Gallia quamen met Brennone haren Hooftman eñ Hertoch in dat lant van Dardanien / by avontueren daerom dat sy aen ackers eñ landen gebreck hadden/oft hopēde eenen rijcken roof ende buyte te gewinnen/ achtent eñ hieldent daer voor/datter geen volck daer door sy trecken souden/ hen met gheweer mochte gelijcken eñ wederstaen. In dat selve lant van Dardania so wert desen hoop tweedrachtich/ alsoo datter twintich duysent mannē wtē hoop met Lomnorio eñ Lutario haer heyren af scheyden van Brennone, eñ namen haren wech in dat lant Thraciam: Maer doe sy aldaer streden tegen den ghenen die hen wederstant dedē/die oock daer na pays begeerden/so deden sy hen schattinge eñ tribuyt gheven / eñ als sy tot Bisantium/dat nu Constantinopelen genoemt wort/ gecomen waren/ so hieldē sy de contreye des selven lants Propontis genoemt onder tribuyt / ende hadden inne de steden des selven lants. Daer na ombevingse de begeerte

Der Walen heyr treckt in Dardanien met Brenno.

De Walen trecken met Lomnorius, ende Lutarius in Thraciam.

om

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

om in Asiam te trecken/ doe sy hoorden vandē naghebueren / hoe grooten vruchtbaerheyt inden selven lande ware/ eñ wonnen de stadt Lysimachiam met verraderije / wonnen ooc met gheweer dat gheheele lant Chersonesum ghenoemt/ eñ quamē tot aen dat water Hellespont ghetoghen/ ende seynden haer Legaten totten Lantvoocht vā dier plaetsen/ Antipatrum genoemt / dat hy hen over den arm der zee Hellespont gunnen woude te varen: Maer doe de sake ende aenslach langer vertooch dan sy ghehopet hadden/ so verhief daer wederom een nieuwe tweedracht tusschen de twee Hooftmannē. Lomnorius tooch wederom met dat meeste deel des volcx na Bisantium/ nu Constantinopelen/ van daer hy ghecomen was: Maer Lutarius de ander Hooftman nam den Macedoniers die van Antipatro (inde gestaltenisse eēs Legaets te oversien ende te verspieden) gesèynt waren / eñ brack hen af twee gedecte ende drie andere cleyne schepen/ metten selven voerde hy over al onder dach ende nacht / also dat hy in weynich daghen dat geheele heyr ende alle zijn hoopen over den arm der zee Hellespont over scheepte.

De Walē comen met Lutarius over dē Hellespont.

Niet langhe daer na voer Lomnorius van Bisantio ooc over de zee Hellespont met hulpe Nicomedis des Coninck van Bithinien. Daer na quamen de Galli wederom te samen / ende deden hulpe den Coninck Nicomedi, als hy oorloochde teghen Zybeam, die eē deel vanden Conincrijcke Bithynien inne hadde / ende also wort Zybea door ghetrouwe naersticheyt der Gallē verwonnen/ eñ dat lant Bithynia quam gheheel inde macht des Coninck Nicomedis.

De Walē comē met Lomnorius, ende Lutarius tot hulpe vanden Coninck Nicomedes.

Daer na als de Gallen togē van Bithynia/ quamē sy in Asia/ daer en waren van twintich duysent mannē niet meer dan thiē duysent gewapende/ eñ brochten nochtans so grootē verschrickinge in alle dat volck die hier aē dese zijde des berchs Tauri woondē/ dat alle de gene totten welcken de Gallen toghen/ oock totten genen daer sy niet toe en toghen/ sy waren verre ofte na by ghelegen/ alle te samen de geboden der Gallen gehoorsaem waren.

De Walen nemen in gheheel Asien op deser zijdē vanden berch Taurus.

Ten laetsten doe onder hen driederleye volc was / Tolistobogij/ Throcini ende Tectosagi/ so deyldē sy Asiam in drie deylē/ daer mede Asia een yeghelick deel zijns volcx cijnsbaer was.

Tolistobogē/ Throcinen/ eñ Tectosaghen die Walsche volcken deylen Asien onder henlieden.

Den eersten Throcinis ghenoemt/ wert ghegheven de contreye aender zee Hellespont gelegen. Tolistobogijs worden ghegeven de landen Eolido ende Jonia. De Tectosagi vercreghen te deele inden lote / dat middelste deel des lants Asia/ ende begheerden cijns van gheheel Asia hier aen dese zijde des Berchs Tauri gelegen / ende namen inne een overste wooninghe ende stoel by dat water Halyn genoemt. Haren naem was oock seer vermaert ende ontsiē/ doe haer menichte metten kinderen ende gheslachten vast vermeerdert hadde / also dat oock ten laetsten de Coninghen van Syrien hen niet en weygherden tribuyt te gheven.

Halys fluvius.

De eerste Coninck die in Asie woonde/ ende den Gallen weygerde tribuyt ende cijns te geven / was Attalus des Coninck Eumenis vader/ by desen stoutē voornemē/ so was oock dat geluck/ boven dattet yemant bedacht ende gemeynt hadde. Attalus de Coninck ginck te boven inden strijt die hy metten Gallen met opgherechter bannieren hadde opghenomen/ nochtans en vercrenckte hy niet den moet der Gallē/ also hart/ dat sy van haerder heerschappien ende gebot waren af gegaen / haer macht ende rijckdomme bleef hen oock al totten oorloge des Coninck Antiochi, welcke hy tegē den Romeynen voerde: Maer doe Antiochus wt Asia tot over den berch Taurum verdreven was/ so haddē de Gallogriecken groote hopinge/ dat het Roomsche heyr niet en soude tot hen comē. Doe nu met dese vyandē voor den welcken alle menschen in dier contreyen bevreest eñ verschrickt waren/ een oorloghe soude aen ghevanghen ende gedreven worden/ so ontboot de Roomsche Burgemeester tot hem zijn Ridders ende knechtē/ ende sprack met hen luyden inde vergaderinghe principalick dese woorden:

Attalus Coninck van Pergamo/ slaet de Walen.

Manlius de Burghemeester vermaent zijn crijchsvolck dat sy souden stē teghen de Walen eere verkrijghen.

Ghy Ridders eñ knechten/ het is my voorwaer wel kenlick/ dat onder alle den volcke die in Asia woonen/ de Galli ter oorloghen de vermaertste zijn/ dat sy oock onder den gemeynsamen ende goeden ghestachte de menschen als een stoute ende hoochmoedige aert ende natie/ die by na de geheele werelt met oorlogen door toghen/ een vaste wooninghe ende stoel in Asia ingenomen hebben/ haer gherassche lichamen/ hen lange doorschijnende licht hayr / hen groote schilden/ hen langhe swaerden/ daer toe den roep wanneer sy aenheffen willen dē strijt/ dat huylen / de groote teeckenen der blijschappen met cloppen / dat sy oock na haer manieren op de schilden slaen dat vreesselick gheluyt ende ruysschinghe haerder wapenen / die alle met voordacht tot verschrickinge toegherecht zijn/ maer dit wesen eñ pocchen mogen vreesen / die daer zijn wtē lande van Griecken/ Phrygia eñ Caria / dient vreemt ende onghewoonlick is: maer de Romeynen die des oploops der Gallē ende Fransoysen/ oock haers rumoers gewoone zijn / is de lichtveerdicheyt ende den stouten moet der selvē wel bekent/ eens hebbē sy voortijts by dat water Allia genoemt/ onse voorvaders verstropt ende verslaghen / van dier tijt voort van twee hondert jaer tot desen tijde toe/ hebben wy Romeynen de Gallen eñ Fransoysen ter aerden ghevelt/ ende hen gelijck als beesten verslaghen ende verjaecht. Daer zijn oock meer triumphen vanden Gallen dan van alle der werelt te Rome ghehouden/ dat sal blijckelick zijn / indien ghy den eersten aenloop ende storm teghen houdt / dien sy met hittighen sinnen ende blinden toorne laten gaen/ so vloeyen sy daer na vanden sweete/ eñ dan worden haer leden moede ende traech / het gheweer pleecht hen oock te ontvallen/ de sonne/ stof ende dorst/ oft ghy oock gheen geweer oft wapen daer toe en ghebruyckte / worpen ende slaen daer neder de weecke lichamen ende dat weecke herte der Gallen / so haest haer eerste toorne ghelept ende ghestilt is. Wy en hebben niet alleene met onse hoopen ende heyr/ haer hoopen ende heyr versocht ende bekent/ maer een burgher alleene heeft oock met een Fransoys ghecampt ende ghevochten.

Oratio Cos. ad milites.

Titus Manlius ende Marcus Valerius hebben bewesen ende geleert/ hoe de Roomsche deucht ende cracht/ de onsinnicheyt ende oproer der Gallen mochte verwinnen. Oock heeft Marcus Manlius alleene de Gallen afghedreven / die met eenen grooten hoop in dat Capitolium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 565 tolium te Rome climmen wildē. Onse voorvaders hebbē geoorlooght mettē genen die sonder twijfel rechte Fransoysen geweest zijn/ende die in Gallia ende in Vranckrijcke gheboren zijn.

Gallogreci. Dese eñ metten welcken wy vechten sullen/ zijn van haerder natueren afgevallen ende vermenghet/Gallen ende Griecken door malcanderen/ eñ worden met eenen name Gallogreci ghenoemt / ghelijckerwijs / als inde vruchten ende onverstandighe beesten het zaet niet alsoo vele en vermach/de aert ende natuere te behouden / als de eyghenschap ende natuere der aerden eñ des lants (oock de loop des hemels daer onder sy opghetoghen ende ghevoert worden) de selve verandert. Die van Macedonien die Alexandriam de stadt in Egypto/die oock Seleuciam ende Babyloniam eñ oock andere steden (door de werelt gints eñ weder verstropt) opgherichte/ ghetimmert ende besettet hebben/ zijn van haerder natueren afgevallen/eñ Syri/ Parthi / ende Egyptenaers ghewoorden. De stadt Massilia die in Gallia ende in Vranckrijcke gheleghen is/ heeft wat (maer weynich) afgetogen den moet ende sinnen der bywoonders ende lantslupden/alleene datter noch ghebleven is vanden harden ende grousamelicken wesen van Lacedemonia die nu Sparta ghenoemt wert.

Wat goet/ edel ende costelick datter geplant wert/ende wasset in zijne lant ende acker/wanneer dat selve in eē vreemt lant ende aertrijcke geplant wert/hoe wel het wast/ nochtans verandert haer de natuere ende valt af/ende wort oock grover van naturē. Daerom als ghy die van Phrygia den lande (die hen met Fransoysche wapenen ende harnasch verladen hadden) inde ordinantie onder der hoopen des Coninckx Antiochi verslaghen hebt / also suldy oock als verwinders de Gallogriecken als verwonnen verslaen. Ick sorge veel meer/dat wy weynich eeren aen dat volck vercrijghen sullen/ dan dat ick vreese dat ons des oorloochs te vele zijn sal: De Coninck Attalus heeft doch de Gallogriecken dickwils verstropt / gheslaghen ende veriaecht. Ghy en sult u niet laten duncken / dat alleene de wilde dieren/die nieus gevangen zijn geweest/inden eersten de stoutichept ende wilde natuere behouden / ende daer na wanneer sy langhe tijt door menschelicke hantreyckinghe ghevoet worden/dat sy tam ende ghewent worden/ ende dat oock niet de selve natuere en is inde stoutichept der menschē te wennen/gelooft ghy oock dat de Gallogriecken de selve zijn / dat haer vader ende oudevader zijn gheweest ∻ die daer door armoede ende overmidts gebreck der ackeren verdreven/ ende van huys ghetogen door de harde ende rouwe aert ende contreyen Illyrici(welcke men nu Slavoniam noemt) ende van daer de landen Peoniam ende Thraciam door toghen/ daer door oock/ dat sy aldaer metten alderstoutsten volcke ende mannen ghestreden ende ghevochten / de selve landen ghewonnen ende in ghenomen hebben. Doe sy nu in soo veel ongheluckx/ moeyte ende arbeyt volharden ende gheduerden / wilt ende woest waren / heeftse opgenomē dat lant in welcken lande sy met volheyt van alle dinghen ghemest zijn / ende al haer wilde natuere eñ stoutichept/ daer mede sy inden selven lande ghecomen zijn / met de vruchtbaerste ackeren/ metten milden hemel/ende metten goeden aert der bywoonders zijn sy gemeynsaem ende sachtmoedich ghewoorden.

Warachtich ende by den God Hercules ons Romeynen de krijchslupden/is inden eersten te schouwē ende te vlien de lustbaerheyt des lants Asie/ so vele vermoghen dese wtlandische wellusten wt te blusschen alle cracht des moets ende der sinnen / also vele wederom vermach dat aenroeren der deuchden ende zeden der ghenen die by ons woonen : Maer dit is wel ende geluckelick ghevallen dat de Gallogriecken ghelijck dat sy tegen ons de macht niet en hebben als hier voortijden / alsoo hebben sy noch den roep in Griecken also sy van outs gehadt hebben ende daer mede sy ghecomen zijn/ ghy sult ooc als verwinders de selve eere onder uwe gesellen hebben / die ghy hebben sult / indien ghy dat oude aensiē eñ de gestaltenisse uwes moets behoudet / als oft ghy haddet de Gallen ende Fransoysen verwonnen.

Doe de Burghemeester de vergaderinge der knechten van hem gaen liet/ende zijn Legaten tot een vanden Coninghen wt Gallogriecken Epossognatus ghenoemt/ seynde/ die voortijts inde vrientschappe des Coninckx Eumenis ghebleven was/ende den Coninck Antiocho tegen den Romeynen hulpe te doene geweygert hadde / tooch hy met zijn heyr voort. Des eersten daechs tot dat water Aladrum : des anderen daechs quamen sy tot een vlecke die sy Tisco noemē. Doe de Legaten van Oronde daer henen quamen ende vrientschap begheerden / soo wert hen opghelept twee hondert pont silvers te gheven/ende doe sy begeerden dat sy alsulcke bootschap wederom te huys mochten bringē/ so wert hen dat selve toe gelaten. Van daer leyde de Burghemeester zijn heyr totter stadt Plitendium / daer na legherde hy hem te velde by die van Alyatten / daer quamen wederom de Legaten die tottē Coninck Eposognatum geseynt waren/baden ende begeerden/dat de Romeynen den Gallogriecken Tectosagis ghenoemt/gheen oorloghe en wouden op legghen/ hy de Coninc Eposognatus woude in persone totten selven volcke trecken / ende hen raden dat sy deden tghene / dat hen vanden Romeynen gheboden worde te doene.

Die van Oronde versoecken vri[e]ntschap vanden Burghemeester.

Den Burghemeester wort gebeden vande Tectosagi.

Doe dat den Coninck gegunt wert/so tooch het Roomsche heyr vā daer door het lant/welcke sy noemen Axilon/ dat den name heeft vander daet ghenomen / dat de selve contreye en draecht alleene gheen hout/ maer oft oock geen doornen oft yet anders/ daer mede datmen dat vyer mochte houden/ ende moeten inde plaetse van hout dat koeyemis ghebruycken. Doe de Romeynen by dat casteel Gallogriecken Cuballum ghenoemt/ haer heyr liggende hadden/ liet hem dat reysichghetuych der vyanden sien met een groot rumoer ende oploop/eñ als sy so onversiens op dat Roomsche heyr renden/verdreven ende verstropden sy niet alleene de wake der Romeynen/maer versloegender sommighe vanden selven. Doe de oproer ende roep in dat heyr gecomen was/so verhief hem terstont dat Roomsche reysichgetuych/ende renden wt tot alle poorten/verdrevē eñ jaechden de Fransoysen/ende versloeghender sommighe doot.

Arilon.

De ruyters vande Griec[s]che Walen worden inde vlucht geslaghen.

Van daer tooch de Roomsche Burgemeester daer na met vergaderden heyre dat hy te hoop

liet

liet vergaderen/ eñ liet den wech door sommige verspieders wel doorsien / doe hy sach dat hy na by den vyanden ghecomen was/ ende tooch alsoo voort den rechtē wech. Doe hy quam totten water Sangarium/ begoste hy een brugge daer over te maken/ wantmen nergens dat selve doortrecken en mochte. Dat selve water Sangarius loopt wtē berch Adoreo/ eñ vloeyt door dat lant Phrygiam/ ende vermenget haer aē dat lant Bithynia met dat water Tymber/ vanden welcken dattet groot wert als de twee tsamen comen/ gaet alsoo door Bithynien/ ende vloeyt alsoo inder zee Propontis genoemt/ maer het en is niet so vermaert nae zijne grootheyt/ alst wel bekendt is / daerom dattet by den inwoonders een groote menichte van visschen brengt ende geeft.

Sangarius fluvius.

De Burghemeester Manlius trect over de rivire Sangar.

Hoe de Priesters der Goddinnen *Cibeles* (Galli ghenoemt) den Romeynen eerlicken by dat water Sangario teghen gingen, eñ hen gheluck ende victorie inden oorloghe als Waerseggher toe seyden.

DOe de brugghe volmaeckt was/ ende de Romeynen daer over ghecomen waren / ende neffens den oever des waters toghen / quamen hen te ghemoete de Priesters der grootste moeder Cybeles (Galli ghenoemt) van Pessinunte/ ende quamen wter stadt met haer vanen ende cleynooden/ eñ seyden voor warachtich/ als wt Godlicker inghevinghe / dat de Goddinne Cibeles den Romeynen den wech eñ de victorie van desen oorloge gave / sy gaven de Romeynē ooc de heerschappie/ dat ghebot eñ de heerlickheyt des selven lants. Ende doe de Roomsche Burghemeester ghesept hadde/ hy name dat geluck ende de waersegginghe aen / soo legherde hy zijn heyr op de selve plaetse ende contreye. Des anderen daechs quam hy totter stadt Gordium/ de selve en is niet seer groot / maer sy is vermaerder dan eenighe stadt die midden inden lande geleghen is / ende heeft een groote marct eñ comenschap/ sy heeft ooc drie wateren die by nae even verre van daer zijn gheleghen/ teghen de zee te Hellespont waert / tegen de Keyserlicke stadt Synopen/ ende de stranghe des lants/ daer die van Cilicia (die aender zee woonen) geleghen zijn / daer en boven stootse aen de frontieren ende eynden van vele grooter landen ende luyden/ welcke comenschap ende hanteringhe des selven ghemeyns gebruyck eñ profijts weghen daer henen te samen ghebrocht wert/ de selve stadt (die doe ter tijt om der vlucht wille der burgers eñ inwoonders verlatē eñ woest was) vonden de Romeynen vol ende ghenoech voorsien met provande ende alle nootdruft.

De walen Priesters vā de Goddinne Cybele comē den Romeynen tegen.

De Coopstadt Gordium verlatē van volck.

Doe nu de Romeynen haer leger daer hadden/ so quamender sommighe in Legaetschap van Eposognato/ die den Burgemeester bootschapten hoe hy totten Coninghen der Gallen ende Fransoysen ghetoghen was/ maer hy en hadde niet eerlicx connen verwerven/ sy toghen met hoopen wt de vlecken eñ wten lande met vrouwen ende kinderen/ droeghen ende dreven al dat sy voor hen drijven en draghen mochten/ ende toghen opten hooghen berch Olympum/ daer mede sy hen vanden selven berch met geweer / oock met ghelegentheyt der plaetsen mochten beschermen. Daer nae brochten de Legaten van Oroande sekerder tijdinghe/ hoe het gemeyne volck ende de stadt Tolistobogiorum den berch Olympum in ghenomen hadden/ hoe oock de Tectosagi/ aen een ander eynde op eenen berch ghetogen waren/ die Magana ghesheeten was : maer de Throcmi hadden haer vrouwen eñ kinderen by den Tectosagis te verwaren gelaten / ende waren in wille ende meyninghe den Tolistobogijs metten hoopen haerder ghewapende te helpen.

Gesantē van Eposognato boetschappen den Burghemeester dat de walen inghenomē hebben den berch Olympus.

Gesantē van Oroande geven te kennen tvoornemen vande walen.

Den berch Magana.

Daer waren oock te dier tijt onder drie derley luyden drie Coningen oft Heeren / als Oritiago, Combolomarus eñ Gaudotus, de selve haddē ten meesten desen aenslach om te oorloghen voor genomen/ ende waren onder malcanderen eens gewordē/ om dat sy den hoochsten berch des lants inne hadden/ so wouden sy te hoop bringē alle dat hen tot haren gebruycke nootsakelick/ oock tot een lange tijt genoech soude zijn/ ende meynden sy souden daer mede de vyanden moede maken/ want sy en dorsten niet alsodanighen hooghen berch ende oneffen wech bestaen op te climmen / eñ indien sy dat voornamen ende bestonden/ so mochtmen hen alsulcx met een cleyne macht wederstaen ende beletten/ oock af stooten eñ af drijven. De Romeynen en souden oock niet met rusle ligghen aenden opgane eñ voet des couden geberchts/ ende aldaer coude ende commer lijden mogen.

Waerom dat de walen op den berch gegaen waren, Oritiago, Combolomarius, Gaudotus.

Hoe wel oec de hoochte des berchs dē Fransoysen beschermde / nochtans voerden sy ende maeckten om de selve plaetse daer op sy laghen een diepe gracht ende andere geweer ende versterckinghe/ maer sy en hadden gheen achterdencken oft sorghe voor het gheschut ende pijlen / dat sy het selve souden ghebreck hebben/ want sy geloofden dat de rouwe aert der selver plaetsen steens ghenoech soude gheven.

Doe de Roomsche Burgemeester in hem selven overdochte/ dat de strijt niet nae by / maer van verre ende met bestormen der plaetsen enden eynden (daer op de Gallen ende Fransoysen laghen) gheschien soude/ liet hy een groote menichte van spiessen/ slinghers/ pijlen/ clooten ende cleyne steenen (diemen metten slingers worpen mochte) vergaderen ende bereyden/ eñ leyde de ghene die alsoo met gheschut toegherust waren/ aenden berch Olympum/ ende legerde zijn heyr by vijf walsche mijlen vanden berch int effen velt. Des anderen daechs doe de Burghemeester met vier hondert reysighers ende metten Coninck Attalo voort tooch / om den aert ende natuere des berchs ende de gelegentheyt der Fransoysen heyr te oversiene/ soo renden tweemael soo vele reysighers wt dat heyr der vyanden/ ende brochten den Romeynen inde vlucht/ ende so wordender vanden genen die daer vloden weynich versleghen/ maer vele gewont. Ten derden daghe so tooch hy voort met alle den zijnen om de plaetse der vyanden te oversiene/ ende om datter niemant vanden vyanden wt haer stercte en quam/ so reet de Burgemeester seker eñ sonder sorghe om den berch Olympum/ ende merckte daer/ dat aent eynde tegent Zuyden sommige heuvelen van aerde/ die aent een eynde gemackelick te climmen/ eñ teghen dat Noorden hooge af ghebroken steenclippen/ eñ die by na allen menschen onweechsaem waren. Hy merckte oock dat daer waren

De Burghemeester Manlius wapent hem met gheschut.

De Burghemeester rydet aendē berch/ ende wordt achterwaers ghedreven.

De Burghemeester Manlius treckt metten halvē heyre aenden berch Olympus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 565

dzie wegen/ een midden opten berch daert van aerde was / eñ twee swarc wegen vanden opganck der sonnen winter tijts/ ende van de nederganck der sonnen somer tijts.

Doe de Burgemeester dese dingen oversien hadde/so legerde hy opten selven dach zijn heyz onder aenden voet des geberchts/ den anderen dach daer nae/doe hy den Goden zijn offer gedaen/ende metten eersten Ostien ghenade ende goede teeckenen vercregen hadde / so deylde hy zijn heyz in dzie deelen/ ende begoste daer mede te trecken teghen de vyanden.

Hoe *Marcus Manlius* de Roomsche Burghemeester zijn volc ordineerde om dē berch te bestormen. Ende de Gallen ende Fransoysen den haren oock ordineerden om den berch te behouden ende teghen den Romeynen te verweeren : maer de Gallen ende Fransoysen worden alle doot geslagen ende ghevanghen.

Marcus Manlius de Roomsche Burghemeester tooch metten grootsten deel zijnder hoopen opten berch aen dat eynde / daer hy den eersten toeganck ende opclimminghe hebben mochte / eñ beval zijnen broeder Lucio Manlio vander Noortzyde (soo verre het de gheleghentheyt der plaetsen wilde lijden/ eñ hy seker comen mochte) den berch te ondergaen ende op te climmen/ ende oft hem sommighe periculoose ende afgesneden plaetsen ende eynden te vozen quamen/ so en soude hy daer teghen niet vechten oft arbeyden/ hy en soude oock de selve onverwinnelicke eynden gheen ghewalt aen legghen/ maer soude van ter zijden tot hem ghenaken / ende totten zijnen doen ende voeghen. Oock beval hy Caio Helvio metten derden deel ghemackelick omme te trecken dat overste deel des berchs : daer na Westwaert soude hy zijn hoopen ende heyz opwaerts keeren/ met ghelijcken ghetale deylde hy oock de hulpe Attali in dzie deelen/ ende beval den jongen Coninck Attalo by hem te blijven/ dat reysich ghetuych metten Elephanten liet hy by hem blijven op dat effen velt dat den berghen aldernaest was ghelegen/ ende beval den Hooftluydē dat sy een naerstich opsien ende achtinge souden hebben / wat over al rontsomme ghehandelt ende bedzeven worde/ indient van noode ware/ dat sy dan terstont hulpe deden.

De Burghemeester Manlius treet met dzie hoopen aenden berch Olympus.

De Gallen ende Fransoysen betrouden hen ghenoech seker te zijn van twee zijden/ daerom dat se onweechsaem warē / maer vander zijden die tegent Zuyden strecket/ om dat sy den selvē wech met geweer beslupten souden/ so seynden sy by vier duysent ghewapende om inne te nemen den heuvel oft berch die boven den wech by een walsche mijle vanden legher gheleghen was/ ende meynden sy wouden daer mede den wech gelijc als met een slot ende casteel behinderen ende beletten. Doe dat de Romeynen sagen/ so bereyden sy hen tottē strijt/ vooz de banieren een cleyne wech ghingen de voetknechten van lichten harnassche / ende van weghen des Coninck Attali de schutters van Candia ende die metten slinghers worpen/ daer toe de voetknechten vander stadt Trallis ende den lande Thracia de vaenkens der voetknechten als in eenen onweechsamen hoogē wech/ worden lancksaem ende gemackelick gevoert/ ende hadden vooz hen de schilden alsoo/ dat sy alleen het ghesch ut ende de pijlen daer mede schutteden/ ende wanneer sy nae te samen traden / soo worden sy daer vooz aenghesien/ als oft sy niet en wilden strijden.

De walen nemen in een heuvel/ om te beschutten dē wech die nae hun legher ginck.

Strijt.

Inden eersten was den strijt gelijck op beyde zijden / om dat de gheleghentheyt der plaetsen behulpelick was den Gallen ende Fransoysen/ ende de menichte des geschuts ende der pijlen hulpe dede den Romeynen. Doen nu dat scharmutsen ende strijt voozt ginc/ so vercreech d'een meer voozdeels dan d'ander/ daer waren lange schilden/ maer na de achtinghe der grooter lichamen der Fransoysen en waren sy niet bzeet ghenoech / de schilden waren oock gheheel effen/ ende mochten den Fransoysen ende Gallogriecken qualick bedecken/ sy en hadden nu oock geen ander gheschut / dan haer swaerden ende messen/ daer sy hen (om dat de vyanden met hen niet en sloeghen) niet mede behelpen en consten / sy beholpen hen alleen metten steenen die groot eñ totten worpen niet bereyt en waren/ maer alsoot een yeghelick inde verschzickinge inde handen quam/ eñ en mochten metten worpen niet vele schaden doen/ als die dat selve niet gewoon en waren/ eñ alsoo worden de Gallen eñ Fransoysen over al met pijlen/ clooten ende spiessen ghewont ende ghesteken. Sy en sagen oor niet wat sy deden/ so seer was haren moet met toozne eñ vzeese verblint/ sy waren oock begrepen met een maniere ende aert des strijts / daer toe sy met allen niet gheschict en zijn / als wanneer datmen na by malcanderen strijdet/ daermen malcanderen slaen ende wonden ontfanghen mach / oock soo ontstack den toozne haren moet/ alsoo waer sy wt heymelicke plaetsen ende eynden/ eñ van verre met lichte pijlen ghewont worden / en hadden sy inden blinden aenloop gheen plaetse daer sy henen weken oft liepen/ ende renden onder den haren geckelick / als de wilde dieren die doozsteken worden. Dit ontblootede ende opende oock haer wonden / dat sy bloot eñ naeckt streden/ ende der Fransoysen lichamen zijn bzeet ende wijt / die anders nemmermeer dan inden strijt ontbloot en wozdē/ daerom stozten sy oot wt haer lichamen meer bloets / oock waren de open wonden grouwelicker aen te sien/ ende so werdt dat witte lijf der Fransoysen metten swartē bloede meer bevleet/ sy en werdē vandē bzeeden wonden oock niet soo seer beweecht/ te dien tyden daer de huyt doozkerft ende ghesneden/ eñ de wondē meer bzeet dan diepe waren/ hielden zijt daer vooz / dat sy so veel te eerlicker gestreden hadden. De selve Fransoysen (wanneer hen dat ijser oft de scherpte der pijlen / oft de cloot die binnen inde cleyne wonden verbozghen was/ begonste te steken/ ende de gene die dat ijser oft den cloot bestonden wt te trecken/ niet volghen en wilde) quamen in alsulcke ontsinnicheyt ende schaemte / dat hen alsulcken cleynen ijser oft cloot soude dooden / ende vielen metten lichame opter aerden als oft sy doot gheweest hadden/ de ander liepen teghen den vyanden / ende wozden over al ghewont ende gheschoten / ende wanneer sy nae by quamen/ soo wozden sy vanden voetknechten van lichten harnassche metten swaerden doozsteken.

Vande wapen der walen/ eñ henlieder maniere van strijt/ eñ hoe sy op de gheweste neder gelept werdē.

De sel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

De selve voetknechtē hadden eenen schilt drie voeten lanck/ende inde rechter hant sommighe gavelijnen daer mede sy hen van verre beholpen/ eñ waren ghegort met Spaensche swaerden/ende wanneer datmen na by malcanderen soude vechten / so namen sy de gavelijnen inde slincker hant / ende toghen haer swaerden wt.

Weynich vanden Fransoysen warender overghebleven ende noch voorhanden / doe de selve saghen / dat sy vanden knechten metten lichten harnassche verwonnen waren / eñ dat de bannieren der Romeynen voor hen stonden/ so namen sy alle de vlucht wederom in haer legher/ die nu vande vreese/ verschrickinghe ende roepen oft crijsschen vol ende versadet waren/ ghelijck alst gheschiet/ al waer vrouwen/ kinderen ende onweerachtighe scharen ende hoopen door malcanderen vermenghet zijn. De Romeynen als de verwinders namen de hoochte inne/ die de vyanden met haerder vlucht verlaten hadden.

D'ander twee hoopen comen oock totten Burgemeester.

Daer en tusschen als Lucius Manlius ende Caius Helvius so verre opten berch ghecommen waren/ so verre hen de berch die daer nefsens ghelegghen was/ den wech ghegeven hadde/ doe quamen sy aende eynden die onweechsaem waren/ keerden eñ buychden haren wech op de zijde des berchs/ daer sy beyde by malcāderen eenen wech mochtē hebben/ eñ begosten beyde na te volghen dat heyr des Burghemeesters over een cleyne breette die daer tusschen was / als sy dat met naersticheyt ende wt een voorsette wille hadden ghedaen/ ende dat inden eersten dat beste te doene gheweest ware. Daer toe worden sy inde noot bedwonghen/ want de hulpe in alsulcke ende ongelijcke plaetsen was den haren een groote hopinge/ oft by avontueren de cerste afghedreven worden/ dat dandere de selve beschermden/ ende also versch den strijt aennamen.

De Burghemeester vermaent zijn volck/ dat sy der Walen leger souden innemen.

De Burgemeester (na dat de eerste banniere ende vaenkens der hoopē tot de ander vaenkens quamen/ die vanden knechten des lichten harnasch ingenomen waren) beval den knechten hen een weynich te verhalen eñ te verroelen/ ende wijsde hem met dien de lichamen der Gallen ende Fransoysen/ die daer lagen eñ neder gestagen waren op de heuvelen/ ende seyde:

[illegible]io Cos.; [illegible]

Om dat de knechtē van lichten harnasch eñ wapenen alsulckē strijt eñ slach gedaē hadden/ watmen doch met de andere hoopen/ watmen ooc metten rechten geweere/ watmen ooc met de alder stercste Ridders eñ knechtē soude meynen wt te richten ende te bedrijven. Sy souden het heyr eñ dat legher in nemen/ nadien hen de vyanden vreesden/ eñ vandē knechten des lichten ghewee rs ende wapenen daer inne ghedregen waren/ hy beval doch voort te trecken/ den genen metten lichten harnassche/ op dat sy den tijt niet te vergeefs ende met traecheyt door en brochtē/ terwijle de hoopen stille stonden: maer oplasen ende vergaderden de pijlen die daer laghen gints ende weder op de heuvelen/ om dat sy geschuts ghenoech souden hebben.

De Romeynen comen aende legher vande Walē.

Daer en tusschen togen ende genaeckten de Romeynen totten leger der vyanden. Maer de Fransoysen op dat sy haer sterckinghe wel beschermen souden/ stonden sy ghewapent voor de grachten ende wallen. Doe sy daer nae met alderleye geschut overvallen worden/ hoe meer ende dicker sy waren / hoe minder de pijlen eñ tgheschut te vergheefs ghinck/ ende worden in eenen oogenblick achter de wallen ende schantsen ghedronghen / ende lieten alleene een vaste eñ stercke wachte by den inganck der poorten staen: Daer wert ooc een groote menichte van gavelijnen/ spiessen ende pijlen inde hoopen der vyanden gheschoten. De roep der vrouwen eñ kinderen door malcanderen vermenghet / gaf een bewijsinghe met haren huylen / datter vele inden leger gewont ende gequetst worden. De Romeynen die voor den hoop metten banniere ende vaenkens gingen/ schoten de spiessen ende lancien onder den ghenen/ die met haer wachte de poorte bewaerden: Maer de Romeynen en worden niet ghewont/ eñ doe sy de schilden derselven doorsteken haddē/ blevē haerder vele aen malcanderē vast/ eñ de Fransoysen en mochten den aenloop der Romeynen niet langer lijden.

De Walē nemen de vlucht wt hun leger.

Doe nu de poorten geopent waren/ ende eer de Romeynen als de verwinders int heyr der vyandē liepen/ so geschiede de vlucht der Fransoysen wt dat heyr aen alle eynden/ ende vielen als de blinde / waert weechsaem ende oock onweechsaem was. Daer en was oock niet dat hen teghen hielt oft belettede / noch dat hooghe gheberchte / noch de afgesneden steenrotsen oft de groote rouwe steenen / ende en vreesden niemant anders dan de vyanden/ alsoo gebeurdet datter vele over de hooghe berghen sommighe creupel ende doot afvielen.

De Burghemeester ende Lucius Manlius vervolgē de vyanden.

De Burghemeester na dat hy den waghenborch ende dat legher der vyanden hadde ingenomen/ onthielt hy hem van alle plonderinghe ende rooven/ ende geboot den knechten dat een yeghelick voor hem selven soude aen houden den vyanden eñ hen een vreese (die voor henen verschrict waren) opleggen ende maken. Daer toe quam ooc een ander hoop met Lucio Manlio, die en wilde de Burghemeester oock niet inde waghenborch ende in dat leghere laten comen/ maer seyndese van stonden aen datse den vyanden nae souden volghen / ende als hy de bewaringhe der ghevanghen den Rotmeesters bevolen hadde/ volchde hy den hoop oock nae/ ende meynde / de Galli oft Fransoysen waren wtgeoorlocht ende ghe heel verwonnen / indien in dese verschrickinghe vele vanden selven verslagen oft ghevanghen worden.

Caius Helvius en can zijn volck niet verbieden dat sy de legher souden ongeplondert laten.

Doe Marcus Manlius de Burghemeester wt getogen was/ so quam tot hem Caius Helvius metten derden hoop / ende en mochte den zijnen niet teghen houden / dat sy het leger der vyanden niet en plonderden/ ende soo wert den roof met groote onbehoorlicke buytinghe ende onrecht vercreghen / vanden ghenen die inden strijt noyt gheweest en waren. De reysighers hielden langhe stille/ ende en wisten niet vander victorien oft strijt vanden haren / daer nae also verre de paerden op dat geberchte comē mochten/ sloeghen de reysighers op de Fransoysen. Nae dat sy inde vlucht verstroyt waren / ende die sy onder aen dat gheberchte mochten vervolghen/ worden van hen verslaghen oft ghevanghen.

Hoe vele datter verslagen ende gevangen werden

Het ghetal der ghenen dier verslaghen waren / en mochtmen niet lichtelick vernemen / want de slacht eñ de vlucht was over al om dat geberchte eñ om de crомte des selvē ghesch iet/ ende soo dat meestedeel der vyanden vande hooghe steenrotsen (die onweechsaem

 wa-

Int jaer vander ſtadt 565

waren) inde diepe dalen af ghegleden/ ſy worden oock eenſdeels in dat wout ende haghen doorſteken.

Claudius die van deſe dinghen beſchreven heeft/ ſeyt hoe datter twee ſtrijden opten berch Olympo gheſchiet zijn/ eñ ſo warender by tſeſtich duyſent menſchen verſlagen: Maer Valerius Antias die het getal meer pleecht te vermeerderen/en beſchrijft niet meer dan vã thien duyſent/het ghetal der ghevangens maeckt hy ſonder twijfel op veertich duyſent / om dat de Franſoyſen met hen genomẽ haddẽ een groot volck van alderley gheſlachte ende ouderdom/ ende meer op de maniere der ghenen die wten lande met vrouwen/kinderen/eñ al dat ſy hebben vlien/dan inden ſtrijt woudẽ trecken.

De Burghemeeſter deylt den roof.

Doe de Burghemeeſter het harnaſch ende de wapenen der vyanden alle op eenen hoop verbrant hadde/ beval hy alle d'andere dat ſy dẽ plondere ende den roof te hoope droeghen / ende vercochte het ghene datmen inde gemeyne ſchatcamer ſoude overleverẽ/oft hadde naerſtichept/ ſo dattet behoorlickſte ende gelijckſte ware onder den Ridders ende knechten gedeylt worde. Sy worden oock alle openbaer inde vergaderinghe gheprezen / ende een yeghelick nae zijn verdienſte begaeft/ende voor alle andere de jonghe Coninck Attalus, met grooten ende goeden wille der andere / want in alle arbeyt ende perijckele/was ſonderlinge deucht/ verſtant in aenſlaghen / ende manieren inden ſelven jonghen Heere ghevonden.

Van de manlicke daet der loflicker vrouwen eens Franſoyſchen Heere *Oriſgontis* ghenoemt, dieſe aen een Rotmeeſter der Romeynen, doen hy haer eere ghecranckt hadde, ſtoutelick begaen heeft.

Oorloge tegẽ de Tectoſagen.

Daer was noch voor handen het gheheele oorloge met dat andere deel der Gallogriecken/ Tectoſagi genoemt/ totten ſelven tooch de Burgemeeſter/ ende quam metten derden legher tot de edele ſtadt Angira/die aen dat eynde ghelegen was/ van daer de vyandẽ niet vele voorder dan thien walſche mijlen weechs en waren. Doe de Romeynen daer haer legher hadden/ ſo gebeurder een merckelicke daet van eender Franſoyſcher vrouwen/ die vanden Romeynen ghevanghen gehouden werdt/des Coninck Oriſgontis ghetroude huyſvrouwe van ſchoonder gedaenten/ ſoo wert ſy onder vele andere ghevanghen bewaert/ over de ſelve ghevanghen was gheſtelt een Rotmeeſter van oncuyſche manieren ende weſen/ ende ghierich/ alſoo de ſelve pleghen te zijne/ de ſelve verſochte inden eerſten den moet ende dat herte der vrouwen/ doe hy ſach dat ſy na zijnen wille niet en woude levẽ/ſo vercrachte hyſe inde ghevanghenisse. Daer nae om dat hyſe vanden gewalt ende onrecht dat hy haer gedaen hadde/ eenſdeels mochte verſoenen ende ſtillen/gaf hy der vrouwen een goede hopinghe/als datſe wederom vry tot haren vrienden ſoude trecken / nochtans en woude hy dat niet om niet doen oft laten gheſchien / als de ghene dieſe lief gehadt/ende met haer geboeleert hadde: maer liet hem vander vrouwen een ſomme ghelts beloven/ende om dat de Rotmeeſter niemant en hadde vanden zijnen die vande ſaecke wiſte/liet hy der vrouwen toe/ dat ſy eenen name vanden gevangen welcke ſy woude/eñ den ſelven/tot haer vriendẽ ſoude ſeynden/ noemde oock een plaetſe by dat water/ daer alleene twee vande naeſte vrienden der vrouwẽ inder nacht daer nae metten goude quamen / eñ de vrouwe op namen ende ontſinghen/ ſo ghevielt dat der vrouwen knecht oock inde ſelve ghevangeniſſe was/deſe bode leyde de Rotmeeſter tegẽ avont wt de ghevanghenisse. Des nachts daer nae quamen de twee vrienden der vrouwen op de benoemde plaetſe / ende de Rotmeeſter metter ghevanghen / maer doe ſy dat gout den Rotmeeſter telden ende overleverden/ welcke dat daer beliep een pont gouts nae den ghewichte des lants Attica / want ſoo vele hadde hy hem tot rantſoen ghelde laten beloven. Eñ terwijle de Rotmeeſter dat gout begoſte te weghen/ ſoo ſeyde de vrouwe op haer ſprake / ende bevalſe dat ſwaert wt te trecken/ ende den Rotmeeſter te doorſteken.

Doe tgeſchiet was nam de vrouwe dat hooft des Rotmeeſters / dat afghehouwen was/ bewant dat in haer cleederẽ/droech dat met haer/ eñ quam tot harẽ Heere eñ man Oriſgonti, die doe ter tijdt vanden berch Olympo ghevloden ende te huys gecomen was/eer dat ſy oock haren Heere omving/ werp ſy dat hooft des Rotmeeſters haren man voor de voeten: Maer doe de man hem verwonderde wiens dat hooft ende wattet voor een daet ware welcke niet vrouwelick aengeſien en wert/ſoo bekende de vrouwe het ghewalt dat haren lichame aengedaen was/ ende de wrake eñ ſtraffinge haerder cuyſchept/die met ghewalt ghecrancket was. De andere gheſchiedeniſſe alſmen ſeyde / heeft de vrouwe (die een verciernghe ende exempel gheweeſt is des vrouwelicken daets) met heylichept ende achtbaerhept al totten laetſten haers levens verſwegen.

Geſante van de walſche Griecke Tectoſagen comen by den Burghemeeſter.

De Legaten van Gallogriecken/die Tectoſagi genoemt worden / quamen inde ſtadt Angira totten Roomſchen Burghemeeſter / daer hy zijn leger hadde/ begeerden ende baden/ dat hy met zijn heyr niet voorder en woude treckẽ/ hy en hadde eerſt met haren Coninck een ghespreck ghehouden / daer en ware geen maniere oft middele des pays/ ſy woudẽ het ſelve liever dan het oorloghe hebben/ ende ſoo werdt de tijt tot opten anderen dach wt gheſtelt / ende ghecoren de plaetſe die midden tuſſchen het heyr der Franſoyſen ende der ſtadt Angira gelegen was. Doe nu de Roomſche Burgemeeſter tijdelick met een hulpe ende bewaringhe van vijf hondert reyſigers daer quam/ende geen Franſoys daer en wert geſien/ſo tooch hy wederom in zijn legher.

Daer na quamẽ de Legaten der Franſoyſen/ende ontſchuldichden haren Coninc/hoe hy niet (door ſommige hoochtijden ende Godlicke ampten wille) comen en mochte. De overſte ende principaelſte van haer volcke ende lande ſouden comen / door de welcke de ſake al even wel mochte wt gerechtet worden/totten ſelven antwoorde de Roomſche Burghemeeſter ende ſeyde/hy ſoude den jonghen Coninck Attalum daer henen ſeynden. Totten geſpreck quamen ſy van beyde partijen / eñ doe Attalus voor een bewaringhe met hem drie hondert reyſighers genomen hadde/ ſo wordẽ daer ſommige middelen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

delen des payss voor ghehouden / ende doen de saecke tot gheen eynde comen en mochte / om dat de Hooftmannen niet teghenwoordich en waren/ so droegē sy over een/ dat de Roomsche Burghemeester / ende de Coninck der Gallen des daechs daer na by malcanderen souden comen. De opslach ende vertreckinghe der Gallen werdt daerom voor ghenomen. Inden eersten dat sy daer mede den tijt wech brochten/ so langhe tot dat sy haer have ende goet / welcke sy niet in perijckel stellen en wilden/ met vrouwen ende kinderen over dat water Halyn voeren mochten: daer na daerom dat sy tegen den Roomschen Burgemeester eenen aenslach ghemaeckt hadden hem te verlaghen/ eñ den wech te onder gaen die hem daer teghen niet versien en hadde/ om dit bedroch des ghesprecx te volbringhen/ vercoren sy duysent reysighers wten ghebeelen hoop/ die versocht ende stout waren/ der vyanden aenslach ende haer verraderschap soude oock voort ghegaen hebben / indien dat ghheluck den Burghemeester niet sonderlinghe by ghestaen en hadde. Want de reysighers die op de voederinghe reden / oock die dat hout toe voerden/ worden alle ghelept ende ghevoert tot dier plaetsen / daermen dat ghesprek houden soude. De Hooftluyden hieldent oock voor goet dattet daer sekerder soude zijn/ want sy souden de hulpe ende bewaringe des Roomschen Burghemeesters / ende oock hem Marcum Manlium hebben om op te wijcken/ ende voort leyden/ ende ordineerden sy noch ses hondert reysighers op een ander plaetse tot een bewaringe niet verre vant heyr.

De Tectosagen leggē den Burghemeester laghen onder den schijn van sprake met hem te houden.

Doen Attalus seyde / de Coninck der Gallogriecken soude comen/ eñ sy soudē metter saken over een draghen / soo tooch de Roomsche Burghemeester wt zijn legher met bewaringhe der reysigers metten welcken hy voortijts oock ghetoghen was / ende tooch vijf walsche mijlen voort/ ende doen hy niet verre vande bestelde eñ benoemde plaetse en was / soo sach hy dat de Gallogriecken quamen met haer reysich getuych vyantlick ende haestlick aen rennen / beval hy zijn hoopen stille te houden/ het gheschut toe te rechten/ ende den reysighers eenen moet te hebben. Eñ ontfinck inden eersten den aenvanck des strijts volstandelick/ ende en weeck niet met allen: daer na doen sy so van de menichte der vyanden beswaert wordē/ begonste hy gemackelick ende inder ordinantie af te treden. Ten laetsten doen nu meer perijckels was gheleghen in de vertoevinghe / dan hulpe ende bescherminghe inde ordeninghe der hoopen/ so hebben sy hen over al inde vlucht gegeven. Doen begonsten de Gallogrieckē den verstropden hoop nae te volgen ende doot te slaen/ daer soude oock een groot deel der Romeynen ter neder ghewoppen zijn gheweest/ indien den hoop der ghenen die inde voederinghe waren ghereden (dier ses hondert reysighers waren/ den Romeynen niet te hulpe ghecomen en waren) de selve ses hondert doē sy van verre hoorden den verschrickelicken roep vanden haren/ ende hadden haer gheschut ende paerden al berept/ saten op eñ hieven aen op een nieu teghen den vyanden te strijden. Alsoo keerde hem van stonden aen dat gheluck / ende de vreese ende verschrickinghe keerde haer vanden Romeynen als den verwonnen/ totten Gallogriecken als den verwinders/ ende de Gallogriecken zijn inden eersten verstropt ghewooden. Daer liepen oock de ghene die op de voederinghe waren over al te samen/ ende quamen den Gallogriecken te ghemoete/ also dat sy oock niet lichtelick oft seker en mochten vlien / want de Romeynen met versche paerden/ volchden na den vermoeydē Fransoysen/ daerom haerder weynich inde vlucht van daer quamen / niemant en wert daer ghevaughen/ dat meestendeel van den haren zijn daerom verslaghen ende ghedoot/ om dat sy dat gheloove des toe ghesęyden ghesprecx hadden ghebroken.

De Burghemeester Manlius treet om samē te spreken/ hy wort vanden Walē bevochten eñ verjaecht/ daer na worden de Walen gheslagen.

Hoe hen de Romeynen totten strijt tegen de Gallogriecken (Tectosagi ende Throcini geheeten) bereyden, ende inden strijt den Gallogriecken te boven gingen.

Des anderen daechs daer nae soo quamen de Romeynen met ghestoorden sinnen / eñ met alle haer hoopen totten vyanden / ende de Burgemeester brochte twee daghen den tijt wech / om dat hy selve de aert ende natuere des berchs (daer op de vyanden laghen) wilde oversien/ om dat hy hem niet onbekent en soude zijn.

De Romeynen trecken tegen de Tectosagen ende Trociners op den berch Magana.

Ten derden daghe doen hy den Waersegger ghehoort ende een geluckich teecken des strijts ontfanghen/ ende daer na den Goden na Heydenscher wijse gheoffert hadde / tooch hy wt met zijn hoopen/ die hy in vier plaetsen deylde/ twee hoopen voerde hy midden opten berch/ twee op beyde de zijdē/ om dat hy de selve twee eynden oft de hoecken der Gallogriecken op de zijden stelde / daer de meeste macht der vyandē gheordineert was. De Tectosagi ende Throcini hadden de middel spitse/ ende daer inne by vijftich duysent menschen/ het reysich getuych (om dat de paerden inden gheberchte niet profijtelick en waren) lieten sy te voete af treden/ de selve waren by thien duysent / die stelden sy opter rechter zijden. De hulpe die den Gallogriecken gesonden was van Ariarathe dē Coninck van Cappadocia / ende Morsi, worden gheordineert opter slincker zijden/ dier warender by vier duysent. De Roomsche Burgemeester ordineerde inde eerste spitse de knechtē van lichten harnassche / ende dede groote neersticheyt/ dat ghelijck soo veel gheschuts van alderley aert by der hant soude zijn als opten berch Olympo gheweest was.

Doē sy van beyde partyen nā te hoope quamen / waren alle dinghen van beyde partyen/ also sy gheweest waren inden voorleden strijt/ sonder alleen dat herte ofte moet/ dat selve was den verwinders (den Romeynen) van haer geluck vermeerdert eñ ghewassen/ ende was den vyanden/ den Tectosagis ende Throcinis vermindert/ want hoe wel sy voor hen selven niet verwonnen en waren / achten sy nochtans de nederlaghe ende schade vande andere die haer volck ende lantsluyden waren/ als de Tolistoboghen voor haer eyghen nederlaghe.

Strijt.

Daerom also de handel ende sake begonnen was/ van gelijcken beginne/ also nam hy oock eenen gelijcken wtganck eñ eynde/ de menichte der lichter pijlen die totten vyanden gheschoten wert / bedeckte de spitse der Gallogriecken als een wolcke. Daer en wasser oock geen van

Int jaer vander stadt 565

hen allen soo stout dat hy voor wter ordinantie vorste loopen / om dat sy hen niet bloot gheven en souden onder de schutters / ende als sy stondē/hoe dicker sy waren/so sy meer wondē ontfingen/ghelijck oft de Romeynen in eenen doel hadden gheschoten. Doet nu de Burgemeester daer voor hielt eñ meynde/indien hy de Gallogriecken (die nu voor hen selven in onordeninghe ghecomen ende verschrickt waren) de banniere van zijne hoopen hadde laten sien/so souden sy hen alle inde vlucht gheven/ soo nam hy de voetknechten van lichten harnassche inde ordeninghe der hoopen / daer toe oock de ander menichte zijnder hulpers/ ende tooch voort met de spitse. De Fransoysen als sy overdochten de schade eñ dē strijt der Tolistobogiorum haerder mede ghesellen/so waren sy verschrict/ als sy ooc de pijlen noch in haer lichamen droeghen/ ende vanden steken ende wonden moede waren/en mochten sy den eersten aenloop ende roep der Romeynen niet verdraghen/ ende namen de vlucht tot haren legher/maer weynich binnen haer sterckte ende grachten. Het meestedeel vloot totter slincker oft rechter zijden af/ waer een yeghelick vlien mochte. De Romeynen als de verwinders haestedē na inden leger ende sloeghense achterwaerts/bleven daer nae int legher ligghen / door de begeerte des roofs/ ende niemant vanden hoop en woude naevolgen. De Fransoysen op beyde zijden oft hoornen stonden wat langher/ want de Romeynen by den selven so haest niet comen en mochten/ maer soo haest sy tot hen quamen/ en mochten sy oock de eerste afschietinghe der pijlen niet verdraghen: Maer doe de Burghemeester den ghenen die inder vyanden legher geloopen waren/van het plonderen niet bringhen en mochte/ so seynde hy van stonden aen de andere die op die zijde waren geordineert/ dat sy de vyanden souden navolgen/de selve haesteden na den vyanden een deel weechs / eñ soo en bleven der vyandē niet inde vlucht over acht duysent doot (want met hen een cleyne strijt was gheschiet) De andere Fransoysen voeren over dat water Halyn / eñ het meestedeel der Romeynen bleef de selve nacht int legher der vyanden ligghen/ de andere voerde de Burghemeester met hem in zijn legher.

De Walen nemen de vlucht.

Des anderen daechs oversloech Marcus Manlius de gevangen/de buyte eñ den roof/die also groot was/ so vele dat volck der Fransoysen (die seer begeerlic zijn om te rooven) om dat sy alle de landen Asie/die hier aen dese zijde des berchs Tauri gelegen zijn/ vele eñ menich jaer met gewalt ende wapenen ingehadt hebben/te samen bringhen ende vercrijghen mochten.

Doe nu de Fransoysen hen wt de vlucht over al wederom te samen gedaen ende te hoope ghevoecht hadden/ oock een groot deel vanden selven ghewont/ ende als de onweerachtighe van alle dingen bloot waren/ so seynden sy haer Legaten totten Roomschen Burghemeester om met hem vandē payse te tracteren. De selve beval Marcus Manlius tot hem inde stadt Ephesum te comē/eñ alst nu middē inde Herfst was / voorderde ende haestede hy hem / dat hy vande eynden (die daer cout waren/ om dat sy so na by den berch Tauri gheleghen waren) af trecken mochte / eñ voerde zijn victorieus heyr inde contreyen aender zee gelegē/ om zijn winter legher aldaer te houden. Doe dese dingen in Asia gheschieden/ soo wast inde andere landen ruste ende pays over al.

De Walen senden aendē Burghemeester om pays te maken.

De Reformeerders der seden Censores ghenoemt/ als Titus Quintius Flaminius, ende Marcus Claudius Marcellus, hebben den Roomschen Senaet door lesen ende van nieus beset/ ende soo is Publius Scipio Aphricanus als de vermaertste eñ principaelste indē Roomschen Senaet ten derdenmale gecoren/ daer en zijnder oock maer vier overghegaen ende wten Raet gheset/ onder den welcken gheen en was die voortijts de hooghe ampten ende officien Curules ghenoemt / ghebruyckt hadde. De reformeringhe der voorghenoemde / was oock seer mildelick eñ goedertierlick in oversieninge ende wtlesinge der ordinantien om de Ridderschap te houden. De Censores eñ Reformeerders hebben oock verdingt een timmeringhe ende ganck over de plaetse Equimelium ghenoemt/ tot in dat Capitolium te maken/ ende den wech van der poorten Capena ghenoemt/ tot inden tempel Martis met harde cassisteenen te legghen.

De Sedenmeesters reformeren den Raet van Rome.

Die van Campania hebben oock doe ter tijt den Senaet raet ghevraecht / waer sy souden gheacht/oft inde monsteringhe aengheslaghen ende gheschat worden / soo worter inden Raet besloten / sy souden tot Rome (wanneermen eenen aenslach dede) ghereeckent ende gheacht worden.

In dit jaer zijnder oock groote wateren geweest/ eñ de Tyber heeft de plaetse Campum Martium ghenoemt/ ende alle effen velden eñ vlecken te Rome met zijn water eñ wtloopen twaelf mijlen verre bedect ende hem daer over ghegoten.

De overloopinghe des Tybers.

Hoe de andere Roomsche Burghemeester *Marcus Fulvius* de stadt Samum harde vast belegerde, eñ ten laetstē wan met stormen.

Doe het orloge in Asia tegen de Gallogriecken van Manlio den Roomschen Burgemeester volbrocht was/ ende Marcus Fulvius zijnen medeghesellle die van Etolien bedwonghen / ende in dat Insel Cephaleniam overgescheept hadde/ seynde hy over al omme totten stedē die in dat Insel gheleghen waren / om te vernemen/ oft sy haer liever totten Romeynen gheven / oft haer gheluck inder oorloghe versoecken wilden/soo was de vreese soo groot ende machtich by heuluyden/ dat sy hen des niet en weygherden/maer in handen gaven. Daer na gaven sy oock de ghijsels ende borghen des pays/die nae haer vermoghen des armen volcx opgeset ende te geven gheboden waren. Die van Granonij/ Phalenses/ende van Samo den steden/hebben twintich borghen des pays ghegheven/ende so wert die van Cephalenia den pays onversiens ghegunt.

Marcus Fulvius Nobilior Burghemeester neemt in het Eylant vā Cephalonien.

Maer de stadt Samo viel vanden Romeynen haestelick/ maer wat de oorsaecke was en ismen niet seker/ want sy seyden/ om dat haer stadt aē een bequame plaetse gelegē was/ hadden sy vreese/dat sy vanden Romeynen yet bedwongen mochten wordē van daer te trecken: Maer oft sy haer selven de vreese aenghedaen hebben/ende haer met alsodanige onnutte verghe=

De stadt Samo in Cephalonien valt wederom af.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ghevven sozghe ende vreese een ooƶloge beweechden/ oft dat de woozden vanden Romeynen ghespzoken zijn/ ende so overgebzocht is geweest/ en is niet seker ofte bekent/ dan alleene doen sy nu de boƶghen ghegeven hadden/ sloten sy van stonden aen de poozten toe / ende en wouden oock van haren voozmemen niet af laten/ oock dooƶ bede ende begheerte haerder ouders ende der ghemeynten.

Samo belegert.

Hoe wel de Roomsche Burghemeester sommige aen de muerē om te versoeckē dooƶ barmhertichheyt gesöynt hadde/ daer na doen sy niet vriedelicx oft goetlicx en antwoozdē/ begonsten de Romeynen de stadt te beleggen ende te bestoƶmen: Marcus Fulvius heeft oock alle ghereetschap eñ instrumenten van schermen/ blijden ende andere dat hy met hem over voerde/ als hy vande belegeringhe der stadt Ambzacia ghetogen was/ wat oock van arbeyden te maken was/ met grachten eñ wallen wert vandē voetknechten onverdzietelick volbzocht/ leyde daerom aen twee eynden den bock aen/ eñ stiet daer mede aender mueren. Daer nae en wert oock vanden burghers inder stadt niet achter ghelaten/ daer mede sy de instrumenten oft den vyanden af dzijven oft tegen houden mochten/ nochtans deden sy in twee dinghen groot wederstant. Het eene / dat sy van binnen by de wallen altijdt vooƶ den ghebzoken muer eenen nieuwen muer opvoerden ende maecten: Dat andere/ dat sy in vele schermutsingē den vyanden altijt te boven waren metten haestigen ende snellen overloopē/ dat sy wter stadt nu over dat gheschut/ ende als nu over den vyanden deden. Een sonderlinghe aenslach wert daer ghevonden/ hoe men de burghers vanden overloopen mochte af dzijven / vanden welcken hier vooƶtijts niet en is ghesept oft bedacht gheweest. Daerom zijnder hondert mannen/ die metten slinghers wisten te woƶpen/ ontboden gheweest vande dzie steden Egium/ Patris/ eñ Dymis in Achaia ghelegen. De selve nae de maniere van harē lande/ plegen hen van jonck op te oeffenen met woƶpen wt de slinghers inde open zee/ met ronde steenen die vele vermenget int sant aent oever der zee liggē. Sy mochten oock vooƶder/ sekerder / ende stercker metten selven slingers woƶpen/ dan de andere met haer slinghers wt Spaengien Baleares ghenoemt. De selve slingher en heeft oock niet eenen slechten toom oft bant/ als de andere slinghers hebben / maer eenen dzievoudighen die hert ende dicwils op een genaeyt is/ daer mede den steen hem niet omme en dzaeyt/ indien den bant los oft slap ware/ eñ wanneer de cloot oft steen inghelept ende bedwonghen woƶt/ dat hy dan wtslae als een pijl van eenen armboƶst boghe. Sy waren ooc gewoone dat sy van verre woƶpen in eenen circkel ende rinck die gheen groot begrijp en hadde / ende en wouden daer mede niet alleene de hoofden der burghers van Samo / maer oock dat aensichte aen welcke zijde sy wouden/ raken.

Crijchsknechten niet slingers ghestelt om het wtvallen van die van Samo.

Dese slinghers hielden de burgers van Samo inder stadt/ dat sy niet so dicwils/ so stoutelick wt en liepen: also dat sy oock vander mueren af die van Achaia badē/ datse een weynich aftraden ende weken / ende sien hoe sy metten Roomschen heyƶe schermutselē eñ vechten souden. De burghers van Samo hielden teghen ende leden de belegeringe der stadt vier maenden lanck/ ende als haerder weynich/ ende dagheliex sommige van hen verslaghen ofte ghewont woƶden / de andere oock dier noch over ghebleven waren/ eensdeels aen lijf ende moet oft int herte versaecht warē/ so quamen de Romeynen by nachte in dat een slot / dat welcke sy Cyatiden noemē/ want de stadt is tegen der zeewaert alder leechste/ ende gaet tegen den nederganck der Sonnen. Doen sy over de mueren gheclommen waren/ soo quamen sy op de marct: maer na dat die van Samo vernamen eñ merckten/ dat de stadt aen d'een zijde vanden vyanden in ghenomen ende ghewonnen was/ soo vloden sy met vrouwen ende kinderen in dat groote slot: Daer nae des anderen daechs gaven sy haer den Romeynen op/ ende de stadt wert gheplondert / ende soo zijn de burghers alle inden rinck ende onder eenen crans vercocht gheweest.

Samo ghewonnen ende gheplondert.

Hoe *Marcus Fulvius* de stadt Lacedemonia in der Romeynē macht gebrocht heeft: Hoe *Philopomenes* Schoutheyt van Achaia, veel burghers van Lacedemonia rechtede.

ALs de Roomsche Burghemeester Marcus Fulvius in dat Insel Cephalenia alle dinghen ghestecht/ ende een bewaringhe daer inne ghelept hadde / scheepte hy over in dat landt Peloponnesum/ daer hy vooƶtijts vanden burghers van Egio ende Lacedemonia te comen ghebeden/ ende ontboden was. Inde selve stadt Egium zijn oock altijt van begin de Lantdaghen des lants Achaia ghelept geweest/ ende dit selve is gheschiet by avontueren dooƶ de achtbaerheyt oft waerdicheyt/ oft des bequamen leghers der stadt. Dese gewoonte bestont de Schoutheyt van Achaia Philopomenes dat selve jaer af te stellen/ een statuyt ende een recht te maken/ dat in alle steden/ die totten Raet des lants van Achaia behooƶende warē/ dē Lantdach na malkanderen soude gehouden woƶden. Ende doen de overste regenten vanden lande Achaia (die Demiurgis ghenoemt woƶden) onder de toecoemste des Roomschen Burghemeesters/ het lant inde stadt Egium beroepen hadde / stelde ende vercondichde Philopomenes (die doen ter tijt Schoutheyt was) den Lantdach inde stadt Argos/ eñ doemment daer vooƶ hielt / die vanden lande souden alle ghemeynlick daer henen comen / hoe wel nu Marcus Fulvius die van Egio ende haer sake gunstich was / nochtans soo quam hy tot Argos/ ende als doen vanden saken getracteert/ ende de Roomsche Burghemeester vernā eñ sach dat de sake haer neychde op de zijde der stadt Argos / liet hy oock af van zijn voozneme/ eñ keerde hem tot de tweedzacht eñ twist dier van Lacedemonia. De selve stadt was seer becommert eñ soƶchvuldich/ overmidts de burghers die wt ghedzeven waren/ waer af daer een groot deel woonden inde casteelen ende stedekens inden lande Laconia aender zee gelegen/ die sy alle in genomen hadden/ dat mochtē die van Lacedemonia swaerlick lijden / eñ om dat sy eenen vrijen toeganck totter zee/ oft sy tot eeniger tijt haer Legatē tot Rome oft anders henen seynden woudē/ datse oock een marct der vreemdē tot haerder noot-

De Burghemeester Marcus Fulvius coemt in Peloponneso.

Twist in Achaien waer die Lantdach soude gehouden werden.

Die vā Lacedemonien nemen in een plaetse aende zee Las ghenoemt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 566

druft hebben mochten/soo toghen sy by nachte voor een casteel Lamin ghenoemt / aender zee gelegen/ ende namen dat inne onversiens. De burghers die daer woonden en de wtgedreven oft ballinghen van Lacedemonia waren inden eersten over al soo onversiens verschrickt.

Daer na alst begonste te dagen/ ende sy hen vergaderden/soo dreven sy wt die van Lacedemonia met een cleyne ende lichte schermutsinghe. Nochtans quam daer een vreese inde gheheele contreye aender zee gelegen/ende so seynden ghemeynlick alle casteelen ende stedekens/ oock de wtghedreven die daer woonden / haer Legaten tot die van Achaia.

Philopomenes de Lantvoocht van Achaien sendet zijn Ghesanten na Lacedemonien.

De Schoutheyt Philopomenes die nu ende van begin altijt de sake der ballinghen vriendelick ende gunstich/oock een oorsake was/gaf die van Achaia altijt raet / wanneer sy des begheerden/ hoe sy de rijckdommen en de macht dier van Lacedemonien mochten verminderé/ ende op zijn voortbrenghen soo werter inden Raet eē beslupt gemaect/om dat Titus Quintius ende de Romeynen alle casteelen en vleckē in Laconia aender zee gelegen/die van Achaia int gheloove bevolen/ende in haer bescherminghe ghegheven hadden / ende nae dat die van Lacedemonia de selve inde cracht des pays en verdrachs stille sitten soudē/ende sy nu de vlecke Lamis overvallen ende gewonnen hadden/ ende aldaer dootslagen geschiet waren/ indien de gene die der saken een oorsaeckе/ ende schuldich daer inne waren/die van Achaia niet ghelevert ende over ghegheven en worden/ so souden die van Achaia aensien/ dat den pays ende het verdrach door den Lacedemoniers ghebroken ware.

Van stonden aen worden geseynt sommige in Legaetschap inde stadt Lacedemonia/ die alsulcke oorsakers hen begheerden over te gheven. Alsulcke gebot ende begheerte dochten die van Lacedemonia so hoovaerdich ende onbehoorlick te zijne/dat de stadt (indien sy in haer oude vermoghen gheweest waren) en burgers sonder twijfel hen terstont inde weere ghestelt souden hebben/ maer sy vreesden ten meesten daer voor/indien sy een reyse den ghevoden gehoorsaem gheweest waren / en den last op hen ghenomen hadden / dat dan Philopomenes, den wtghedreven der stadt Lacedemonia (daer inne hy langhe gearbeyt) over ghegheven hadde: Maer doen de Lacedemoniers in toorne ontsteken zijnde/ dertich mannen (vander partyen metten welcken Philopomenes ende de ballinghen gheselschap ende raet hielden) verslagen hadden/ bekenden ende besloten sy/men soude het gheselschap ende vrientschap van die van Achaia wederworpen / ende van stonden aen haer Legaten seynden in dat Insel Cephaleniam / die den Roomschen Burghemeester Marco Fulvio en den Romeynen de stadt Lacedemonia souden over gheven/en hem bidden dat hy quame int lant Peloponnesum/ende name inne de stadt Lacedemonia in gehoorsaemheyt des Roomschen volcx.

Die van Lacedemonien schicken hun Gesanten aen die van Achaien/ om de vrientschap af te segghen/ ende aenden Borghemeester Fulvius om de stadt den Romeynen over te gheven.

Doe de Legatē alsulcx die van Achaia bootschapten/ so wert eendrachtelick van alle stedē die inden Raet des lants behoorden/ het oorloge die van Lacedemonia vercondicht/ en wert behindert door den winter/dat het oorloge niet so haest gedreven en wert/nochtans wert haer landt verwoest meer met rooverije dan metten oorloghe/niet alleene te lande/ maer oock opter zee met schepē. Desen oproer brochte den Burghemeester in dat lant Peloponneso/en so wert door zijn ghebot ghestelt eenen Lantdach inde stadt Elyn/ ende daer worden oock ontboden de Lacedemoniers met malcanderen te overdraghen/so wert daer oock niet alleene een disputatie/maer oock eenen grooten twist gehouden/ den welcken de Burgemeester (doen hy in andere stuckē beyde de partyen gunstich was/ ende twijfelachtich antwoorde) met eē sonderling ghebot/ dat sy vanden oorloghe souden op houden/ soo langhe sy haer Legaten na Rome totten Raet geseynt haddē/ende daer een eynde af hadden/ en so worden de Legaten van beyde zijden na Rome ghesevnt.

Die van Achaien ontseggē die van Lacedemonia.

De Gesanten van Achaie ende Lacedemonien trecken na Rome.

De wtgedreven van Lacedemonia bevalen haer bootschap ende sake die van Achaia/twee burghers van Megalopel / Dyaphanes ende Lycortas waren de principaelste onder de Legaten van Achaia/ en als die inden regimente ende wesen tweedrachtich waren/alsoo waren oock haer woorden onghelijck in haren voortbrenghen. Dyaphanes stelde den raet over alle saken/ ende seyde/ sy costen alle tweedracht en twist/die daer tusschen die van Achaia en Lacedemonia waren/ten besten vereenighen ende eynden: Maer Lycortas begheerde wt bevel Philopomenis, dat die van Achaia inde cracht des verdrachs ende hare statuyten mochten voort varen / wouden oock hen haer vryheyt/ dien de Romeynen oorsakers waren ongeschadicht gheven ende houden.

Doen ter tijt waren oock die van Achaia in grooter eeren by den Romeynen/ nochtans en woudē sy met die van Lacedemonie niet nieus toelaten/ maer de antwoort des Senaets was alsoo onverstandelick ende duystere/ dattet die van Achaia daer voor hielden/ dat hen met die van Lacedemonia na haren wille te handelen toeghelaten wert/ ende die van Lacedemonia daer voor verstonden / hoe die van Achaia en ware niet alle dinghen toegelaten. Dese macht ende gewelt hebben die van Achaia onmanierlick ende hoochmoedelick ghebruyckt.

Des Schoutheyts officie wert Philopomeni verlengt/die ghebood op inden beginne vander Lenten/ ende legerde zijn heyr int lant van Lacedemonia op een plaetse. Daer nae seynde hy zijn Legaten om te ontbieden de oorsakers van haren afval/dede hen oock toesegghen/ indien sy alsulcx deden/soo soude haer stadt pays hebben/ ende soo en soude den overgeleverden niet leets gheschien.

Philopomenes trecket op de palen van Lacedemonien ende eysschet de roerbuckens vanden afval.

Daer wert oock een stilswijghen/ overmits vreese der genen die met haren name ontbodē ende wtgheeysschet worden/ende beloofden sy wouden volghen/ indien hen vanden ghedeputeerden by gheloove toeghesevt worde/datmen hen te voren ende sy in haer onschult ghehoort worden/gheen ghewelt en woude aenlegghen/ metten selven ginghen oock sommighe hoochgheboren burghers van Lacedemonia/die den armen burghers bystandich waren. Want sy hieldent daer voor/ dat de sake/ dat regiment/ ende staet des gemeynē wesens dat toe behoorde/ die van Achaia en hadden noyt hier voortijts de wtghedreven burghers van Lacedemonia met hen in haer lant gevoert / ende daer

De Lacedemoniers die den Achaeeren overgheleuert waren worden vande wtghedreven van Lacedemonien inde legher doot gheslaghen.

en was

en was niet misdaē/daer mede sy den moet der Lacedemoniers / hadden alsoo ghestoort ende vreemt moghen maken/want het waren byna alle die voor de baniere stonden / gheordineert vanden legher uytghedreven burghers.

Doen nu die van Lacedemonia quamen/so liepen hen teghen de uytghedreven / tot aen de poorten des legers/ ende verweetense eerst met kijfwoorden/ doē daer na een grooter geruchte opreeс/eñ hen de toorne ontstack/ liepen de onverlaten vanden uytgedreven met een geruchte eñ oploop aen de Lacedemoniers: Maer doen de selve aenriepen den Goden ende toegeseydē ghelovve der Legaten / die oock ende met hen de Schoutheyt Philopomenes dē hoop afwesen/eñ den Lacedemoniers beschermden/ oock sommighe die haer handen aen worpen wouden/afdreven/also wert den oproer grooter doē de schare beweecht eñ verwert was. Die van Achaia liepen inden eerstē om de dingē te sien/ daer na als de uytgedreven burghers riepen eñ vertelden wat sy gheleden hadden/ende begeerden hulpe ende seydē eendrachtelick/ sy en souden nemmermeer alsulcke bequaemheyt hebben om hen te wreken/indien sy dese verlieten. De pays ende het verdrach dat inden Capitolio tot Rome/die tot Olympie/ die inde burcht tot Athenen gesworen was/was door de Lacedemoniers verstoort ende ghebroken / men soude de schuldighe laten straffen/ eermen den Lacedemoniers met een nieu verdrach verbōde/ met dese woorden soo wert den gemeynen hoop ontsteken/ eñ riepen alle te samē met luyder stemmen/ sy souden daer inne slaen/worpē inden hoop met steenen/ eñ so wordender daer seventhien vanden ghenen die de handen inden oploop aen ghelept waren/ghedoot.

Des daechs daer na worden haerder drie en tsestich ghevanghen die de Schouthеyt voort gewelt beschermt hadde/ niet daerom dat hyse wilde vry eñ los/ maer dat hyse niet en woude ongehoorder sake laten rechten: Maer doen sy voor de verstoorde ende hittige gemeynte quamen/ ende voor de selve (die nochtans haer ooren andersins wech keerden) haren noot een weynich beclaecht hadden/ worden sy alle veroordeelt/ ende over ghegheven om te rechten.

Artijckelen van pays dien van Lacedemonien [...]pden Achaiers opgelept

Doen nu dese vreese den Lacedemoniers op ghelept was/so wert hen eerst gheboden dat sy haer mueren soudē af breken: Daer na dat alle vreemde hulpers/ die by harē tyran om soudye ghedient hadden/ uyten lande Laconia af togen/ dat oock de eygen knechten/ die haer tyran vry ghemaeckt hadde/ dier een groote menichte was/ voor eenen ghesetten dach uyt den lande souden gaen/ ende soo wie daer bleve/dat die van Achaia macht hadden de selve te grijpen/ te vercoopen ende wech te voerē. Sy souden oock de statuyten Lycurgi haers Heeren hier voortijts ende haer gewoonte af doen ende wederroepen : sy souden de ghewoonte ende statuyten dier van Achaia onderhouden/ daer door souden sy met hen te lichter vereenighen/ ende in alle saken te eendrachtelicker met malcanderen verkeeren ende ommegaen.

De Lacedemoniers en deden niet ghehoorsaemlickers/dan dat sy de mueren af brakē/ sy en ledē ooc niet verdrietelickers/ dan dat de uytghedreven burgers souden wederom inde stadt comen. Dat selve Decreet ende besluytinghe wert gemaect ende besloten inder stadt Tegea inden gemeynen Raet/ ende op den Lantdach van Achaia. Ende doen men vernam hoe dat de vreemde hulpers waren uyten lande Laconia ghetogen/eñ dat die van Lacedemonia/ de welcke de tyran vry gemaect hadde/uyter stadt eñ heymelick in dat selve lant/ ende daer rontsomme ghetogen waren/soo wert daer besloten eer dattet heyr van malcanderē scheyde/ dat de Schouthеyt met sommighe wel toegheruste knechten uyt soude trecken/ eñ de selve knechtē Ascripticij ghenoemt/soude vanghen/ ende de selve als voor eenen roof vercoopen/van dē selven wordender alsо vele ghevanghen ende vercocht/ dat vandē gelde wert de poorte tot Megalopel wederom opgemaect/met consent dier van Achaia / die hier voortijts de Lacedemoniers ghebroken hadden. Oock wert het lant Belbinat (welcke hier voortijts de tyrannē van Lacedemonia met onrecht ende ghewelt beseten hadden) der selver stadt wederom ghegheven/ uyt een out Decreet ende besluytinge dier van Achaia/ dat ghemaeckt was te dien tyden als Philippus een sone Amynte inden lande regeerde. Door dese gheboden wert de eerlicke stadt Lacedemonia alsо cranc eñ onmachtich/ datse langhen tijdt die van Achaia verbonden eñ gehoorsaem was/ nochtans en was der selver stadt geen dinck so seer schadelick / dan dat de statuyten ende ordinantiē haers Heeren ende Coninck Licurgi af ghedaen waren/ na dat de burghers acht hondert jaer inder stadt daer by gheleeft hadden. Van desen Lantdach daer door de Roomsche Burghemeester tusschen die van Achaia eñ Lacedemonia vast tracterende was / om dattet was aent eynde des jaers/ tooch Marcus Fulvius om de kiesinghe wille nae Rome/ ende maecte tot Burghemeesters Marcum Valerium Messalam, ende Caium Livium Salinatorem. De sommighe segghen dat Marcus Emilius Lepidus dat selve jaer des Burghemeesters officie begheerde/ ende nochtans daer van onwillich ende als een vyandt verstooten wert. Kiesdach. Int Iaer vander stadt 566.

Daer na worden gemaect tot Schoutheyts Quintus Martius Philippus, Marcus Claudius Marcellus, Caius Stertinius, Caius Catinius, Publius Claudius Pulcher, Lucius Manlius Accidinus.

Doen de kiesinghe volbrocht was/ soo wert door dē Senaet besloten/ dat Marcus Fulvius wederom in Griecken in zijn toegheordineert lant totten heyre trecken soude/eñ so wert hem ende zijnē medegeselle Cneo Manlio de macht een jaer lanck verlengt. Als daer nae Marcus Valerius Messala, ende Caius Livius Salinator, opten vijfthiensten dach Martij in haer officie traden/ eñ de Senaet vant gemeyne regiment des Roomschen wesens / oock vande landen ende Heeren raet vraechden/so en wert vanden lande Etolia eñ Asia niet verandert/eñ d'een Burgemeester wert bevolē te bewaren de Pisaners ende Genevoysers: d'ander dat lant Gallia dat nu Lombardia ghenoemt wort. Dē last vande Burghemeesters.

Al eer de nieuwe Burgemeesters in haer geordineerde landen toghen / wert door de thien mannen een bedevaert in alle straten te houden gheboden/ uyt dier oorsaecken/ dattet op eenen dach tusschen drie ende vier uren duyster was ghewordеn / oock wert gheboden den Goden Wonderteecken.

eenen

Intjaer vander stadt 566

eenen neghendaghelicschen offer te doen/ daerom dattet opten berch te Rome Aventino ghenoemt/ steenen ghereghent hadde. Te dier tijt waren Reformeerders der goeder zeden/ Marcus Claudius Marcellus, ende Titus Quintius, ende doen Marcellus inden lote Quintio te boven ginck/ maecte hy zijn monsteringhe/ ende so worden der te dien tijde ghetelt vanden Roomschen burghers tweemael hondert ende acht en vijftich duysent/ drie hondert ende acht burghers. Doen de monsteringhe volbrocht was/ togen beyde de Burghemeesters in haer gheordineerde lant.

Heyrschavinghe.

Hoe veel ende menigherleye Legaten totten Roomschen Burghemeester *Cneum Manlium* gheseynt worden, om haer eerbiedinghe ende gheschencken tegen hem te bewijsen.

Ghesanten vande steden ende Natien van volcke comen aende Burghemeester Cneus Manlius in Asien.

INden winter doen dese dinghen te Rome gheschiet waren / toghen totten Burghemeester Cneum Manlium, die daer nae inde plaetse des Burgemeesters zijn winter legher hielt inden lande Asia/ ende quamen van alle steden veel Legaten ende natien van volcke die hier aen dese zijde des berchs Taurus ghenoemt/ woonden: Maer so veel schijnbaerder ende merckelicker de victorie ende verwinninghe was/ die de Romeynen teghen Antiochum den Coninck / dan het ghene die sy teghen de Gallos (die nu Lamparters oft Franchoysen ghenoemt worden) vercreghen hadden / alsoo was de verwinninghe teghen den Gallen / den ghesellen der Romeynen vrolicker dan de victorie teghen den Coninck Antiochum. Want hen was veel verdraghelicker ende lijdelicker de dienstbaerheyt vanden Coninck Antiocho opghelept / dan de wreetheyt vanden onmenschelicken Gallen / die sy Barbaros noemden/ ende de dagelicksche ende onsekere verschrickinghe ende vreese / metten welcken sy inden lande vielen en verdestrueerdense/ als een groote tempeest ende onweder. Daerom sy als de ghene/ dien de vryheyt (nae dat Antiochus den Coninck af ghedreven ende den pays/ na dat de Gallo-griecken verwonnen ende nu ghestilt) ghegheven was/ en quamen sy niet alleene om te dancké totten Roomschen Burghemeester / maer brochten oock met hen gulden croonen/ een yeghelicke stadt ende Legaetschap na haer vermoghen. Daer quamen oock Legaten van Antiocho ende vanden Gallen / daerom dat hen de artijckelen des pays souden wtgesproken worden: oock quamender Legaten vanden Coninck Ariarathe van Cappadocia / om genade te vercrijghen/ ende haer misdaet met ghelt te beteren/ om dat sy den Coninck Antiocho teghen den Romeynen hulpe ghedaen hadden / ende soo wert den Coninck Ariarathi tot een straffinge ende boete opghelept/ ende geboden twee hondert pont silvers te gheven.

Ghesanten vanden Coninck Antiochus, vande Walen/ende vanden Coninck Ariarathes comen aen Cneus Manlius.

Den Gallen wert geantwoort/ wanneer de Coninck Eumenes gecomen ware/ soudemen hen de artijckelen des pays gheven: De Legaten der steden zijn met goede antwoorde oock blijder dan sy ghecomen waren/ wederom nae huys ghetoghen. Den Legaten des Conincx Antiochi worden bevolen/ inde cracht des verdrachs ende gemaecten pays/ dien sy met Lucio Scipione besloten hadden/ dat sy gelt ende vruchten in dat lant Pamphyliam soudé voeren/ daer Cneus Manlius met zijn heyr cortelinghe soude comen.

Daer na inden begin vander Lenten doen hy dat heyr ghemonstert hadde / tooch hy wt ende quam op den achtsten dach inde stadt Apameam/ daer lach hy drie daghen/ ende opten vierden dach tooch hy van Apamea/ eñ quam met zijn heyr in Pamphyliam/ daer hy bevolé hadde des Conincx gout ende vruchten te voeren/ ende alsoo brochten des Conincx Antiochi Legaten duysent ende vijftich pont silvers inde stadt Apameam / ende de vruchten worden in het heyr ghedeylt.

Cneus Manlius ontfangt vanden Coninck Antiochus vruchten ende ghelt.

Daer na tooch Cneus Manlius na de stadt Pargamum/ die alleene inde contreye met des Conincx bewaringhe wert ingehouden: Maer doen de Roomsche Burghemeester de stadt genaecte/ quam hem te ghemoete den Hooftman van des Conincx bewaringhe/ ende begheerde datmen hem dertich daghen respijt geven soude/ op dat hy den Coninck Antiochum mochte raet vraghen/ oft hy de stadt soude over geven. Doen hem den tijt ghegheven wert/ tooch den Hooftman aen den dertichsten dach metter bewaringhe af vander stadt Pargamum.

De besettinghe vanden Coninck Antiochus treet wt Pargamo

Daer seynde de Roomsche Burghemeester Lucium Manlium zijnen broeder met vier duysent knechten totter stadt Oronda/ om aldaer te eysschen ende te ontfanghen dat ander ghelt/ dat hy te gheven belooft hadde/ ende soo tooch voort Cneus Manlius (om dat hy hoorde dat de Coninck Eumenes, ende de thien Legaten wederom van Rome inder stadt Ephesum ghecomen waren) ende voerde zijn heyr wederom inde stadt Apameam/ ende beval den Legaten des Conincx na te volghen.

Met wat voorwaerden, ende in wat forme den pays ende verdrach tusschen den Romeynen, ende den grooten Coninck *Antiochum* besloten ende ghemaect wert.

INde selve stadt Apamea wert wt meyninghe der thien Legaten beschreven ende ghemaeckt het verdrach ende pays metten Coninck Antiocho in deser manieren/ de Coninck Antiochus sal pays hebben metten Roomschen volcke / met dese artijckelen ende voorwaerden. Dat de Coninck Antiochus gheen heyr / dat teghen den Roomschen volcke oft haren ghesellen oorlogen wilde/ door zijn Coninckrijcke / oft der ghenen die onder zijn ghebot ende macht zijn/ door sal laten trecken: dat hy oock den selven / noch met spijse/ oft met ander dinghen en soude helpen/ desgelijcx souden de Romeynen oft haer gesellen den Coninck Antiocho, ende alle die onder zijn macht waren/ oock beloven ende toesegghen. De Coninck Antiochus en soude oock gheen recht oft macht hebben om te oorlogen metten ghenen die inde Inselen woonen / hy en soude oock gheen macht hebben om in Europam te trecken/ hy soude af treden ende wijcken vande steden/ landen/ vlecken/ ende casteelen hier aen dese zijde des berchs Tauri / ende tot aen dat water Tanaim gelegen/ ende vanden dale des berchs Tauri/ al totten gheberchte dat hem in

Artijckelen vanden pays tusschen den Coninck Antiochus eñ de Romeynen tot Apamea ghemaeckt.

dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

dat landt Lycaoniam strecket. Antiochus en sal gheen gheweer met hem voeren oft dragen wt de steden/ landē ende casteelē vanden welcken hy aftredet ende wijcket/ ende oft hy sommige daer wt ghevoert oft ghedraghen hadde/ soo soude hy een yeghelick waer datse behooren/wederom bestellen ende geven: Hy en soude oock gheen crijchsknechten oft yemant anders wten Coninckrijcke Eumenis opnemen/ ende ofter sommighe burghers waren vanden stedē/ die wt dat Conincrijcke Antiochi scheyden wouden/ sy waren by den Coninc Antiochum, oft binnen zijn Coninckrijcke / de selve sullen alle op eenen benoemden dach wederom inde stadt Apamea comen: maer die wt dē Conincrijcke Antiochi byden Romeynen oft haer ghesellen zijn/ die sullen macht hebben wech te trecken oft wech te blijven.

Antiochus sal alle eygen knechtē oft vluchtighe / oft die inden oorloghe zijn ghevanghen gheweest/oft wie hier nae gevangen oft vluchtich worden/den Romeynē ende haren gesellen wederom gheven. Hy sal oock over geven alle Elephanten/ende geen ander op houden. Desgheliјcx sal hy over ghevē alle langhe schepen/ met haer getuych ende ghereetschap: dat oock Antiochus niet meer dan thien schepē/ eñ onder den selven gheen/ dat meer dan met dertich riemen geregeert ende gevoert worde/ hebben soude/een cleyn oft licht schip mocht hy hebben om de oorloghe wille/dien hy aenheffen oft beginnen soude. Hy en sal hier aen dese zyde dat voorgheberchte Calicandrum ende Sarpedonium/oock daer over niet schepen/ het en ware oft een schip ghelt/soudye/Legaten oft gijssels ende borghen voeren oft dragen soude. Antiochus en sal gheen macht hebben knechten om soudye op te nemen / vanden volcke die onder dat ghebot des Roomschen volcx ghesetē zijn. Oft de knechten oock goetwillich daer toe waren/ wat huysen ende timmeragien inden Conincrijcke Antiochi ghelegen zijn/in wat rechten sy voor den oorloghe gheweest zijn / inden selven sullen oock de huysen dier van Rhodis ende der Roomscher ghesellen zijn / isme͂n yet van ghelde schuldich/ dat selve sullen de ghesellen macht hebbē om te eysschē ende in te brenghen/ isset yet ontdraghen oft ghenomen gheweest/soo sullen de Romeynen ende haer gesellen macht hebben dat selve te soecken/ ghevonden hebbende/wederom te eysschen. Oft oock eenige stedē diemen door cracht des verdrachs wederom gheven moeste / de sommighe inne hadden/ dient Antiochus selve ghegeven hadde/ wt den selven sal de Coninck de bewaringe van daer voeren/eñ neersticheyt daer toe doen/ dat sy recht over gegeven worden. Antiochus sal oock gheven twaelf duysent pont goet oprecht silvers/ vanden gewichte als inden lande Attica ganckbaer is/ sal de selve geven ende betalen binnen twaelf jaer met ghelijcke gheldinge/ oock sullen de selve ponden een niet minder dan tachtentich nae het Roomsche ghewichte houden ende wegē. Antiochus sal den Coninc Eumeni vier gelijcken ponden geven drie hondert ende vijftich/ binnen vijf jaer betalen/ ende voor de vrucht na achtinge hondert eñ sevē en twintich pont/ vanden selven ghewichte.

Hy sal oock den Romeynen twintich gijssels oft borghen(om den pays ghestadich ende vast te houden)toestellen ende gheven/ ende de selve altijt over drie jaer af wisselen/ die oor onder de achthien eñ bovē vijf en veertich jaren niet zijn en sullen. Oft oock eenige vanden gesellen des Roomschen volcx van haer selfs / eñ niet wille tegen den Coninc Antiochum oorlogen wouden/ soo sal Antiochus macht ende goet recht hebben/gewelt met gewelt te verdrijven/nochtans alsoo/dat hy gheen stadt metten oorloghe en behout/ oft in zijn vrientschappe op en neme. Haer gebreken ende twist sullen sy onder malcanderen met recht/oft (indient beyde partyen believt) metten oorloghe vereenighen.

In dat selve verdrach ende pays wert oock aengheteeckent ende beschreven/dat Hannibal de Hooftman van Cartago/Thoas van Etoliē/ Lysimachus van Acarnanien den Romeynen/ Enbolydas ende Philopomenes, die van Nigroyont souden worden over ghegheven/ ende oft den partyen hier na believen soude yet daer van oft toe te setten/dat soude sonder quetsinge ende sonder brekinghe des verdrachs geschien. De Roomsche Burghemeester swoer desen verdrach/eñ totten Coninck Antiochum worden gheseynt Quintus Minutius Thermus, ende Lucius Manlius, die doen ter tijt vander stadt Orondis wederom was ghecomen / dat sy den eedt vanden Coninck Antiocho souden nemen/ ende schreef Quinto Labeoni, die een Hooftman over de schepen ghestelt was / dat hy terstont soude trecken na Pataram/ eñ wat daer van des Coninex schepen waren / soude hy in stucken slaen ende verbarnen.

Den pays wort met eedt bevesticht.

Quintus Fabius Labeo Admirael/ breeckt de schepen vanden Coninck Antiochus.

Doen hy alsoo vander stadt Epheso tooch/ vernielde eñ verbrande hy vijftich gedecte schepen/ hy wan oock eñ nam inne de stadt Thelmessum op de selve vaert/ doen de burgers van de haestige toecoemst der schepē verschrict waren. Ende als Cneus Manlius den zijnen ghebooт dat sy van Epheso/daer hyse gelaten hadde/volgen souden/ so tooch hy wten lande Lycia/eñ scheepte al voort door de Inselen der selver contreyen in Griecken/ eñ vertoefde weynich daghen tot Athenen/soo langhe tot dat de schepen van Epheso tot Athenen / inde haven Pyreum ghenoemt/comen mochten/eñ seynde daer na de gheheele vergaderinghe der schepen wederom in Italien.

Maer doen de Roomsche Burgemeester onder andere/ dat hy vanden Coninck Antiocho ontfanghen soude de Elephanten/ ende die alle den Coninc Eumeni geschenct hadde/ verhoorde hy daer na de saken der steden/die inde nieuwe dingen ende loopen veel dolingen hadden/ ende bekende daer over / ende scheyde die met rechte: oock wert de Coninck Ariarathes (nae dat hem dat halve deel des opghelevden schattings des ghelts quijt ghescheuden was) door verdienste eñ weldaet des Coninex Eumenis, dien hy zijn dochter de selve tijt belooft hadde/ in vrientschappe der Romeynen opgenomen.

Den pays vanden Coninck Ariarathes.

Doen nu de dingen ende saken der steden verhoort worden/ maecten de thien Legaten/ dat wesen eñ den staet int een veel anders dan int andere / welcke den Coninck Antiocho cijnsbaer waren/ eñ haddent metten Romeynen in desen oorloge gehouden/dien wert vanden Romeynen vryheyt ghegheven: maer welcke des Coninex Antiochi partye gheweest / ofte den Coninck Attalo cijnsbaer gheweest waren/

Thien Ghesanten stellen ende ordeneren/ hoemē met de steden in Asien sal handelen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 566

de selve alle gheboden sy den Coninck Eumeni cijns eñ tollen te gheven/daer toe gaven sy sonderlinghe vryheyt den ghenen/ die daer woonden in dat Insel Colophonium/die van Notio/Cymeis/eñ den Milesieren/desghelijcx die van Clasomene/ende schencten haer dat Insel Domissam. Die van Milesien gaven sy weder de plaetse diemen noemt den heylighen acker.

Die van Ilyen hebben sy toeghelept Rheteum ende Gergicum/ niet om haer nieuwe verdiensten/ maer om de sonderlinghe gedachtenisse wille haers ouden hercomens/ dat selve was oock de sake/ daerom die van Dardanien worden ghevrijet. Sy begaefden oock die van Chios/ die van Smyrna/ ende Erytrea/ om haer sonderlinge trouwe ende gheloove/ welcke sy den Romeynen in desen oorloge bewesen ende ghetoont hadden/ met sommighe lantschappen ende ackeren/ende hieldense in grooter eeren. Die van Phocis wert oock wederom ghegheven het lant/ dat sy voor den oorloghe hadden/ ende den selven toeghelaten/ dat sy haer oude statuyten ende privilegien mochten ghebruycken.

Die van Rhodis wert bevesticht/ wat hen inde voorgenoemde kennisse ende besluytinge ghegheven was/ hen wert oock ghegheven de landen Lycia eñ Caria/ al totté water Meander ghenoemt/ behalven de stadt Telmissum. Den Coninck Eumeni wert vanden Roomschen Legaten toeghelept ende ghegheven in Europa gheheel Chersonesum eñ de stadt Lysimachia/ daer toe alle casteelen/ vlecken ende landen/ alsoo alsse de Coninck Antiochus aen dat eynde in ghehadt heeft.

In Asia hebben sy Eumeni gegeven beyde de landen van Phrygien/dat een/dat na der zee Hellespont gheleghen is: Dat ander is groot Phrygia ghenoemt/ sy hebben hem oock wederom toeghestelt dat lant Mysiam/ welcke de Coninck Prusias Eumeni af genomen hadde/ desghelijcx Lucaniam/ Mitpadam ende Lydiam/ ende principalick de steden Trallis/ Ephesum ende Telmissum.

De dolinge eñ tweedracht die daer was tusschen den Coninck Eumenem ende den Legaten des Conincx Antiochi om des lants Pamphylia wille/ om dat het selve een deel aen dese zijde/ ende een deel aen ghene zijde des berchs Tauri ghelegen was/wert gheheel den Roomschen Senaet in handen ghestelt.

Hoe *Cneus Manlius* doẽ hy met zijn heyr wech ende na huys trecken soude, onderwegen vanden vyanden aenghegrepen wert, ende overmidts den plonder ende ghelt dat hy met hem voerde, in grooter noot quam, van die van Thracia in een bosch.

Cneus Manlius Volso Burghemeester/ treckt met die thien Gesanten wt Asie wederom in Europe.

ALs dese tractaten des pays gemaect/ ende de artijckelen in gheschrifte ghegeven waren/soo tooch Cneus Manlius metten thien Legaten ende metten gheheelen heyre totter zee Hellespont/ ende doen hy daer ontboden hadde de overste vanden Gallo-griecken/ sprack hy hen aen ende stelde se een maniere ende forme/ in welcke gestaltenisse sy den pays metten Coninck Eumene houden souden/ seyde oock/ ende gaf hen te kennen/ dat sy haer oude ghewoonte met haer geweer om te trecken ende te reysen afstelden/ ende hen in haer landt onthielden ende bleven. Daer na als hy alle de schepen in dier contreyen te hoope brochte/ oock de schepen des Conincx Eumenis door Atheneum des Conincx broeder vander stadt Elea daer henen gevoert waren/ so scheepte hy met alle zijn heyr in Europam/ende tooch van daer door Chersonesum met cleyne dachreysen/ ende met eenen hoop die metten roof ende alderley dingẽ belast ende beswaert was tot Lysimachiam/daer hy sommighe daghen rustede/ om dat hy met geruste ende frissche paerden/ ende andere beesten met packen ende bagagien gheladen/door dat landt Thraciam mochte comẽ/ door welck lant hem ghemeynlick grouwelt vanden wech.

De Burghemeester Cneus Manlius treet door Thracië/ waer dat hem een goet deel vanden roof genomẽ wert.

Opten selvẽ dach als hy tooch van Lisimachia/quam hy tot dat water Melana genoemt/ den naestẽ dach daer na totter stadt Cypselas: van daer quam hy in eenen wech byna thien mijlen lanck/ die daer vol boomen/ enghe ende woest was van struycken ende haghen: Daerom oock dat heyr in twee deelen gedeylt wert/ ende het een deel wert bevolen voort te trecken/ ende het ander deel een stuck weechs daer na te volghen/ ende int midden ordineerde hy den buyte ende wagens metten gelde ende gemeyne schat ende anderen costelicken roof.

Doen hy also door de hoochte eñ bosschagie tooch/soo hadden sommige van Thracia principalick van vier stedẽ/ by thien duysent mannen de enghe straten ende weghen beleghert/ ende soo was het vermoeden ghemeynlick dat alsulcx niet gheschiet en ware/ sonder bedriegenisse Philippi des Conincx van Macedonien/ ende dat hy wel wiste dat de Romeynen gheenen anderen wech na huys/ dan door dat lant Thraciam trecken en souden/ ende alsulcken grooten somme ghelts met hen voeren. De Roomsche Hooftman was inden eersten hoop sorchvuldich om der weghen wille die seer oneffen ende boos waren. Die van Thracia laghen al stille ende en roerden hen niet/ tot dat de ghewapende ende weerachtighe Romeynen door den enghen wech gecomen waren. Doen sy saghen/ dat de laetste noch niet en ghenaecten/ vielen sy aen den plonder ende bagagien/ sloeghense doot dier neffens ginghen ende bewaerden/ ende begonsten eensdeels de goeden die op de waghens waren/te nemen/ eensdeels de paerden die gheladen waren metten last eñ bagagien wech te leyden.

Vanden welcken het rumoer ende geruchte terstont quam totten genen/die nu inde hoochte ende int bosch waren/ daer na ist totten eersten hoop ghecomen/ende so liepen sy van beyde eynden totten middelsten hoop/ ende daer gheschiede eenen ongheordineerden strijt ende slach tot eenen tijt van vele eynden.

Die van Thracia (als sy besich waren metten roof/ met plonderen/ oock vele van hen sonder geweer/om dat sy metten handen onledich waren te rooven) worden verslaghen. De Romeynen worden door de onweechsame eynden van die van Thracia/ die hen door heymelicke toepaden eñ die hen bekent waren/tegen liepẽ/ die oock te tijde inde diepe dalen hen verborgẽ hadden/ bedrogen ende verradẽ/ die daer vechten ende strijden souden/ worden oock behindert door de valen/lastwagens/ die inden wech

omme

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ommegheworpen worden / also hen dat ongeval ende geluck toevoechde / daer lach het gheroofde / daer viel de ghene die den roof behouden woude / naedat de plaetse oneffen oft effen was / daer nae oock dat herte ende moet der genen was die daer met malcanderen wouden slaen. Aen dit eynde so liepender sommige tegē eenen grooten hoop / aen dat ander eenen cleynen / eñ so was dat gheluck van desen strijt menigerley ende onghestadich / ende so wordender van beyde partyen vele verslaghen.

Nu quam de nacht aen / daerom die van Thracia (vanden welcken de Turcken nu harē naem hebben) vanden strijt af lieten / niet door de wonden die sy ontfangē hadden / oft om des doots wille die sy vreesdē / maer daerom dat sy vanden roof ghenoech behouden hadden. Den eersten hoop der Romeynen sloech zijn tenten eñ legher buyten dat bosch in een effen velt / by eenen tempel Mendidium ghenoemt: Den anderen hoop bleef midden inden bosch / om den plonder ende bagagien te bewaren / eñ versterc-ten haren leger metten dobbel wallen. Des anderen daechs eer sy op brakē inden leger lieten sy het bosch over al oversien / ende toghen daer na totten eerstē hoop. In desen strijt doen daer sommige bagagien / oock sommige wercklupden ende voetknechten (om dat by na den strijt over al int bosch gheschiet was) verslagen worden / so wort daer af gelaten te vervolghen / om des doots willen des stercken ende stranghen mans des Romeyns Quintij Minutij Thermi, die op de plaetse bleef.

Cneus Manlius streydet wederwerf tegen die van Thracien.

Opten selven dach quamen sy tot een water Hebrum / ende togen voort over by den tempel Appollinis dien de lanthuydē Gerintium noemen / eñ quamen wt den lande Eniorum / daer worden sy wederom ghevoert ende ghelept by der stadt Tympira / daer de weghen so hert eñ rou zijn als sy te voren gheweest waren / anders van datter gheen hout oft bosch daer ontrent en was / dat den vyanden oock plaetse hadde mogen geven om hen selven te verbergē / nochtans quamen daer wederom te hoope / om op een nieu den Romeynē wederom te berooven / die van Thrausi / die oock vanden lande Thracia geboren zijn. Maer doen de bloote gront eñ dalen maecte datmense van verre sien mochte dat sy de enge wegen beleghen hadden / so wasser minder oproers eñ verschrickinghe daerom by den Romeynē / want hoe wel sy aen oneffen eñ ongelijcke eynden vechten souden / so mochten sy nochtans dat doen in eenen rechtē strijt met opgherechten vaenkens ende banieren / eñ ginghen soo voort hert aen malcanderen te samen ghedrongen / met eenen grooten roep ende aenloop / ende dreven inden eersten de vyanden vander plaetsen / keerdense ende drongense daer na inde vlucht / ende soo worden die van Thracia doen hen de enghe wegen behinderden seer vele verslaghen.

De Romeynen als verwinders toghen tot een vlecke Salentum ghe heeten / inden lande Maranitarum ghelegen / ende legerden aldaer haer heyr: des anderen daechs quamen sy door een open strate inden lande eñ int velt Priaticus genoemt / eñ bleven daer liggende eñ rusteden drie dagen / eñ namen tot hen de voederinghe / eensdeels voerden sy dat selve wten lande Maranitarum / eensdeels wt haer schepen die hen met alderley nootdruftichept / eñ provande na volchden / vanden selven legher hadden sy te trecken een dachreyse al totter stadt Appollonien. Daer nae quamen sy door het lant Abderitarum / al totter stadt Neapolim / de selve strate was gheheel seker door de Griecsche steden / maer den anderen wech die daer ginck door midden des lants Thracia / hoe wel die niet vanden vyanden belegert en was / so waren sy nochtans seer sorchvuldich den selven wech te trecken / soo langhe tot dat de Romeynen inden lande Macedonien quamen. Die van Thracia waren oock hier voortijts goedertierender geweest / tegē het Roomische heyr dat Scipio door haren lande ghevoert hadde / ende dat om geen ander sake / dan dat den buyte ende roof die sy begheerden / niet so groot voor handen en was / hoe wel doen ter tijt (als Claudius beschrijft) by vijfthien duysent van Thracia / Mutini den Hooftman van Numidien eñ zijne hoopen (die voor henen tooch om de straten ende bosschen te oversiene) tegen quamen / die alleene by hem hadde vier hondert reysigers van Numidien / eñ sommighe maer weynich Elephanten. Hoe oock Mutinis sone met hondert ende vijftich wtghelesen reysighers midden door de hoopen der vyanden ghebroken heeft / die daer nae (soo haest Mutines zijn vader de Elephanten int midden ghestelt heeft / ende de reysighers op beyde zijden gheordineert / eñ metten vyanden getreft hadde) van Thracia achterwaerts gheweken zijn / ende den selven een groote vreese te rugghe aenghedaen heeft / daer mede die van Thracia vanden reysighers af ghedreven / ende metten aenvemen der reysigers in onordeninghe ghebrocht / eñ alsoo totten hoop der Roomscher voetknechten niet en zijn ghecomen. Eñ also tooch Cneus Manlius door dat lant Macedonien / ende voerde zijn heyr in Thessalien: van daer doen hy quam door den lande Epyri totter stadt Appollonien / ende de zee noch niet wel van winden ghestilt en was dat hy daer over betroude oft dorste varen / bleef hy inder stadt Appollonien den wintertijt ligghen.

Mutines van Numidien doet een strijt tegen die van Thracien / als Lucius Scipio door henlieder lāt troc.

Cneus Manlius hout zijn winter legher tot Appollonien.

Wat ter selver tijt de Roomsche Burgemeesters in Italien ende der Genevoysers lant bedreven hebben.

Inden wtganck des jaers soo quam Marcus Valerius wter Genevoysers landt na Rome / om daer nieuwe Burghemeesters ende Schouthepts te maken / hy en hadde oock niet sonderlings inden lande dat hem bevolen was wtgherieht / daer door hy een redelicke oorsake hadde moghen hebben / dat hy langher dant ghewoonlick was / wt gheblevē ende totter kiesinghe niet ghecomen en soude hebben / ende soo wert de kiesinghe ghehouden den achthiensten dach Februarij / eñ daer worden ghecoren tot Burghemeesters Marcus Emilius Lepidus ende Caius Flaminius.

Kiesdach. Int Iaer vander stadt 567

Des daechs daer nae worden ghemaect de Schouthepts Appius Claudius Pulcher, Servius Sulpitius Galba, Quintus Terentius Culeo, Quintus Terentius Messala, Q. Fulvius Flaccus, Marcus Furius Crassus.

Doe de kiesinghe volbrocht was / ende de Burghemeesters den Raet aenghebrocht hadden / wat lant hen beliefde den Schouthepts te

hebe.

Int jaer van der stadt 567

bevelen/ so bekenden ende besloten de Senatores/ datter twee Schoutheypts officien zijn souden inder stadt van Rome: twee buytē Italien inde twee Inselen Sicilien ende Sardinien: twee officien in Italien: een tot Tarento: dat ander in Lamparten/ ende de selve die daer gecoren waren/ worden bevolen/ eer sy haer officie aen namen/ dat sy om de selve souden loten: alsoo ghevil Servius Sulpitius dat Schoutheypts officie binnen Rome tusschen den burghers: ende Quintus Terentius tusschen den vreemden eñ gasten: Lucius Terentius Sicilien: Quintus Fulvius Sardinien: Marcus Claudius Tarentum: Marcus Fulvius Lombardyen. In dit selve jaer worden oock wt bevel Marci Claudij des Schoutheypts te Rome/ Lucius Minutius Myrtillus, eñ Lucius Manlius den Legaten van Cartago door den Heraut over ghegeven/ dat sy de selve met hen na Cartago souden voeren/ daerom dat sy dē Legaten van Cartago gheslaghen ende ghewalt aenghedaen hadden.

Lantvoochdien ende regieringhen vanden Schoutets.

Gesantē van Cartago worden gheslagen/ maer die dat ghedaen hebben worden henlieden ghelevert.

In Liguria eñ inder Genevoysers lāt was een groot gheruchte van een groot oorloge dat van daghe te daghe meer opstont: daerom de Senaet den selven daghe als de Burghemeesters voor den Raet brochten vande landen ende het wesen des gemeynen regiments te tracteren/ so wert beyde den Burghemeesters dat selve landt bevolen te regeeren. Teghen dese kennisse des Raets settede hem Marcus Emilius Lepidus de een Burghemeester/ ende bestont dat te beletten/ ende seyde:

Lantvoochdien vande Burghemeesters/ ende twist om de selfde.

Oratio Lepidi.

Het ware onbehoorlick/ dat beyde de Burghemeesters souden inde dalen ende gheberchten des lants Liguria besloten worden/ soo Marcus Fulvius ende Cneus Manlius, die nu twee jaer in Europa/ de ander in Asia inde plaetse des Coninex Philippi ende Antiochi regeerden/ indient de Senaet beliefde dat het Roomsche heyr inden selven lande zijn soude/ so waert behoorlicker/ dat de twee Burghemeesters/ dan de twee burghers die gheen officie en hadden/ als Fulvius ende Manlius de selve landen regeeren souden/ die gints ende weder door de landen toghen met vreese der oorloghen/ ende dien doch gheen oorloghe vercondicht en ware/ vercreghen ende gaven den pays met ghelt ende gheschencken/ indient profijtelick ende goet ware/ de selve landen met heyrcracht te winnen/ so souden de twee Burghemeesters Caius Livius, ende Marcus Valerius inden officie nae volghen Marcum Fulvium ende Cneum Manlium, als voortijts de selve Marcum Attilium eñ Lucium Scipionem in haer officien nae ghevolcht hadden: Maer nu het oorloghe teghen die van Etolien gheeyndet ende volbrocht/ oock Asia vanden Coninck Antiocho ghenomen/ ende de Gallen verwonnen waren/ so soudemen de Burghemeesters in dat heyr seynden/ oft dat selve wederom na Rome voeren/ ende het Roomsche wesen wederom toestellen.

Doen de Senaet alsulcx hoorde eñ vernam/ bleef hy op de eerste meyninge/ beyde de Burghemeesters souden der Genevoysers lant ende Liguria bevolen zijn/ dat oock Manlius eñ Fulvius wt Asia ende Europa aftrecken ende haer heyr daer wt wederom nae Rome voeren ende brenghen souden.

Hoe *Marcus Fulvius* door toedoen des eenen Burghemeesters *Emilij Lepidi* vanden burgers der stadt Ambracia voor den Roomschen Raet beclaecht ende beschuldicht werdt.

Op de selve tijt so wasser groote vyātschap tusschen Marcum Fulvium ende Emilium Lepidum den Burghemeester/ onder andere liet hem duncken Emilius, hy ware door toedoen ende naerstichheyt Marci Fulvij twee jaer later ende lancksamer Burghemeester ghewordden dant hem wel soude gheschiet zijn. Daerom leyde Lepidus de Legaten van Ambracia die onderwesen waren/ sommighe misdaden voort te brengen tot inden Raet door grooten haet ende nijt/ ende die hen beclaechden. Hoe wel sy doen ter tijt als sy in payse saten/ altijt bereyt waren met gehoorsaemheyt te doene/ eñ haddent oock ghedaen/ wat hen vanden voorleden Burghemeesters geboden ware te doene/ so was nochtans haer stadt (dit al te samen niet aensiende) van Marco Fulvio het oorloghe opghelеyt/ haer lant eerst verdestrueert/ ende de vreese des dootslaens ende plonderinghe der stadt alsoo inghebeeldet/ dat sy overmidts vreese bedwonghen worden om de poorten te sluyten/ sy waren daer na beleghert ende bestormt/ ende hadden alle ander byspel eñ exempel des oorloochs ghehādt ende gheleden met dootslaghinge/ met brant/ met nederworpen der timmeringhen/ met plonderinghe der steden/ haer vrouwen eñ kinderen waren in dienstbaerheyt ghetoghen/ haer have ende goeden waren ghenomen/ ende dat aldermeest beweecht hadde/ soo waren alle tempelen ende kercken van haer cieragie ende juweelen berooft/ alle beeldinghe der Goden/ oock de afgoden wt haer stoelen ende setelen wech ghedaen/ de wanden af ghebroken/ de deuren ontbloot/ daer en was oock niet overgebleven oft voor handen/ dat sy aenroepen oft bidden mochten.

De Burghemeester Marcus Emilius Lepidus, maeckt dat Marcus Fulvius Nobilior beticht woꝛt vanden ghesanten van Ambracia.

Doen de Legatē van Ambracia alsulcx beclaechden/ brachde de Burghemeester met voorrade ende opsette/ van hen vele mishandelinghen/ daer mede hy veel stucken wtbrochte eñ verhaelde/ die sy van haer selven niet geseyt en hadden. Doen de Vaders vandē Senaet becommert eñ beweecht warē/ so quam daer toe de ander Burghemeester Caius Flaminius, eñ nam op hem de sake Marci Fulvij te verantwoorden/ ende seyde aldus:

Caius Flaminius d'ander Burghemeester verantwoort Marcum Fulvium.

Oratio C. Flaminij.

Die van Ambracia ginghen den ouden ende welgebruyckten wech/ alsо was oock Marcus Marcellus van die van Syracusa/ alsoo oock Q. Fulvius van die van Campania beschuldicht/ daer toe leden de Senatores met gelijcke vlijt dat Titus Quintius vanden Coniuc Philippo Marcus Attilius eñ Lucius Scipio vanden Coninck Antiocho: Cneus Manlius vanden Gallo-griecken: ende hy Fulvius van die van Etolien eñ Cephalenien beclaecht worden. O ghy Vaders acht ghijt daer voor/ dat ick van Marci Fulvij weghen/ oft hy Fulvius selve begeert te loochenen oft daer niet by blijven en sal/ dat Ambracia bestormt ende gewonnen/ dat oock de beelden ende alle vercieringhe daer wt genomen/ ende alle saken gheschiet zijn/ die in een winninghe der stadt pleghet te geschien/ wan=

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

wanneer hy om de geschiedenissen wille van u hem een triumphe te gunnen ende te consenteren sal bidden? De Legaten beclagen hen/ dat Ambracia gewonnen/ ende de beelden daer wt ghenomen zijn / dat andere van den roof ende den buyte der stadt sal hy draghen laten voor zijnen waghen/ daer op hy te triumpheren begheert/ ende dat selve voor zijn huysinghe ende deure stellen. Daer en is gheen onderschept tusschen die van Etolien ende die van Ambracia/ het is een ghelijcke sake die van Ambracia ende dier van Etolien/ daerom woude ick/ dat mijn mede-Burghemeester ende gheselle Emilius Lepidus zijn vyantschap in een andere sake oeffende/ oft indient hem beliest oft goet dunct/ dat hy doch de Legaten van Ambracia tot op Marci Fulvij toecoemst ophout/ want ick en sal niet lijden ghy Vaders / dat yet bekent oft besloten worde/ soo langhe Marcus Fulvius niet wederom gecomen ende tegenwoordich en is.

Maer doen Emilius hem in dier manieren hielt/ als oft de listighe booshept zijns vyants een yegelick bekent ende openbaer ware / ende seyde/ hoe Marcus Fulvius den tijt vertooch/ om dat hy niet by den regimente zijns vyants des Burghemeesters na Rome en quame / soo werdē met dien twist der Burgemeesters twee daghen door ghebrocht. Het werdt oock daer voor aenghesien / datmen mochte int bywesen Caij Flaminij des anderen Burghemeesters niet bekennen ofte besluyten/ ende soo wert een bequame tijdt ghevonden / doen Flaminius by ghevalle ende niet teghenwoordich en was/ eñ opt voortbrenghen Emilij wert een besluytinghe des raets gemaeckt/ datmen die van Ambracia al haer have ende goeden soude wederom gheven/ dat sy oock vry zijn/ ende haer statuyten ende rechten gebruycken soudē / eñ souden nemen tol oft weechghelt te water ende te lande wat sy wouden/ nochtans op de conditie dat de Romeynen ende haer ghesellen des Latijnschen naems daer af vry ende onbeswaert bleven/ de beelden ende cieragien/ daer sy hen af beclaechden/ dat sy wt den tempel ghenomen warē/ so was des Senaets meyninge/ datmen alsulcx de vergaderinge der Bisschoppen voort brenghen soude / wanneer Marcus Fulvius wederom tot Rome ghecomen ware/ ende wat de selve bekenden ende goet dochten dat soude gheschieden. Noch en was de Burghemeester daer af niet versadicht/ maer hinck daer na aen de besluytinghe des Raets/ doen der Raetsheeren weynich by malcanderen waren/ dese clausen/ men soudet niet daer voor houdē oft achten/ dat de stadt Ambracia met ghewelt ghewonnen ware.

Besluyt des Raets datmē die van Ambracien alle hun goeden soude weder gheven.

Daer na wt kennisse der thien mannen daer toe gheordineert/ werdt besloten een bedevaert thien dagen lanck te houden om de gesonthept wille des Roomschē volcx/ want daer een sware ende groote sterfte op de selve tijt was/ alsoo dat de stadt van Rome eñ het lant daer af seer verwoest wert/ daer na volgende/ waren sommighe vier daghen Ferie Latine genoemt.

Sterfte binnen Rome.

Ferie Latine.

Doen nu de Burghemeesters vanden gheestelicken officien vry warē/ eñ haer heyrschouwinge eñ monsteringe der knechten volbrocht hadden/ want haerder een yegelick woude lever gebruycken in zijnen lande nieuwe knechten/ so togen sy in haer lant/ welcke henluyden inde lotinghe ten deele ghevallen was/ eñ lieten de oude knechten van hen trecken.

Burgemeesters trecken in haer legieren.

Hoe *Cneus Manlius* de Roomsche Hooftman van sommighe Legaten die den pays met *Antiocho* den Coninck ghemaect hadden, voor den Senaet te Rome swaerlick beclaecht wert.

Nae dat de Burghemeesters in haer landen ghetoghen waren/ soo quam Cneus Manlius, die inde plaetse eens Burghemeesters in Asia gheweest was wederom tot Rome / eñ doen hem den Raet vanden Schoutheyt Servio Sulpitio inden tempel Bellone der Goddinnen ghemaeckt ende beroepen werdt/ eñ hy oock daer vertelt hadde/ wat hem inden selven lande ghedaen was/ ende begheerde daerom dat den onsterffelicken Goden eere / lof / ende danck gheseyt/ eñ hem toeghelaten worde met een triumphe inde stadt van Rome inne te varen/ so wederriepē dat selve het meestendeel vandē thien Legaten die by hem in Asia gheweest waren/ eñ bysonder boven alle andere Lucius Furius Purpurio ende Lucius Emilius Paulus ende seyden:

Cneus Manlius versoeckt te mogē houdē een triumphe/ daer tegē seggen sommige vande thien gesanten.

Hoe sy Cneo Manlio toe gegeven waren een verdrach ende pays metten Coninc Antiocho te maken / ende de artijckelen ende stucken die met Lucio Scipione begonnen waren te volevnden : maer Cneus Manlius hadde groote neersticheyt ghedaen/ dat hy den selven pays van onwaerden maken/ ende verstooren mochte/ ende den Coninck Antiochum indien hy int licht ende te voorschijn ghecomen ware / in zijn ghewelt hadde moghen brenghen: Maer doen Antiochus des Burghemeesters Manlij listicheyt bekende / ende dat hy dickwils inde begheeringhe des ghesprecx van hem bedrogen was/ en begonste hy niet alleene Cnei Manlij teghenwoordicheyt/ maer oock zijn aensicht te schouwen/ ende doen Manlius begheerde over den berch Taurum te treckē/ wert hy met bidden ende smeecken der Legaten nauwelick teghen ghehouden ende daer toe ghebrocht/ dat hy hem niet in perijckel ende groote schade ghegheven en hadde / alsoo de waersegghinge Sybille den genen die met heyrcracht over de selve eynden trecken wilden / oplevt ende dreyghende is/ hadde oock zijn heyr nae by aen dat eynde daer de wateren scheyden gheleghert/ eñ doen hy daer gheen oorsake des oorloochs en mochte vinden/ ende des Coninex luyden daer alle stil saten / heeft hy dat heyr onmeghelevt ende ghetoghen in Gallogriecken/ ende teghen dat selve volck een oorloghe ghevoert ende gedreven sonder bevel des Senaets / oock sonder ghebot des Roomschen volcx: wie isser ovt soo coene gheweest alsulcx van hem selven ende wt bewegheniss zijns selfs dit heeft dorven doen oft voornemen? De oorloghe des Coninex Antiochi, Philippi, oock Hannibalis ende dier van Cartago/ waren frisch ende gheheel nieu/ vanden selven alle was den Senaet raet ghevraecht/ dat Roomsche volck heeft oock bevolen de selve aen te vanghen ende te drijven. Daer waren voor den aenvang der selver oorloghen/ vele ende menigerley Legaten gesevnt gheweest om de genomen goeden wederom te

De beclaginge der Legaten.

 eyschen/

Int jaer vander stadt 567

eysschen/ ende ten laetsten het oorloghe te vercondighen.

O Cnee Manlij, welc isser van allen opt van u gheschiet? daer door wy mochten seggen dat dit een gemeyne oorloge des Roomschē volcx/ ende niet uwe sonderlinghe rooverije en ware? Sydy oock metten selven versadicht geweest? ghy hebt dat heyr stracx weechs totten ghenen ghelept/ die ghy u tot vyanden op hebt ghenomen/ hebdy niet alle op cromme weghen stille ghehouden/ op dat ghy Burgemeester met dat Roomsche heyr/ als een soudenier (waer de Coninck Attalus des Coninckx Eumenis broeder met zijn heyr hem henen keerde) na volgē soudet/ ghy zijt door ghetogen alle contreyen ende winckelen der landen Pisidien/ Laconien ende Phrygien/ ende hebt vanden tyrannen/ eñ officiers der casteelen die neffens weechs ende van der straten ligghen/ schattinge vergadert/ wat oorsaken hebdy doch ghehadt met die van Orondem? wat met andere steden ende volck die alle ghelijck ontschuldich zijn? maer hoe hebdy het oorloge/ waer af ghy begheert de triumphe/ ghedreven ende ghehandelt? Hebdy oock strijt ghehadt aen gheleghen plaetsen/ oft binnen uwer tijt ghevochten? ghy begeert recht/ datmen den onsterffelicken Goden danck ende lof segghen sal/ ten eersten/ dat sy niet en wouden dat het Roomsche heyr soude gestraft worden om de dwase handelinghe des Hooftmans die het oorloghe onrechtelick begonnen ende gheoeffent heeft/ daer nae dat sy onse onverstandele dieren/ ende gheen vyanden tegen gestelt en hebben.

Ghy Vaders en sullet niet daer voor houdē/ oft u laten duncken/ dat alleene den name der Gallo-griecken vermenghet is/ sy zijn langhe voor dese tijt met lijf eñ moet vermenghet ende verandert/ eñ oft de Gallen waren/ die Lamparters genoemt worden/ metten welcken menighen strijt in Italien gheschiet is/ so vele het aen onsen Hooftman gheleghen ware/ so soude den bode wederom ghecomen zijn/ men heeft twee mael metten vyanden de Gallogriecken geslagen: de Roomsche Hooftman heeftse twee mael tot ongheleghen plaetsen aen ghegrepen/ hy heeft inden ondersten dale zijn spitse ende ordinantie by na onder de voeten der vyanden ghestelt ende gherecht/ also oft sy oock van boven af niet en worpen oft en schoten/ daer dat sy met haer bloote lijf af vielen/ sy mochtē ons verdruckt ende verslaghen hebben/ wat isser daerom gheschiet? Het is sonder twijfel het grootste gheluck des Roomschen volcx gheweest/ de grooten ende verschrickelicken name der Romeynen/ de groote lichamen der Gallen waren verschrickt vanden nieuwen val Hannibalis, Philippi ende Antiochi der Coningen/ met slingers ende gheschut zijn sy inde vlucht ghebrocht. Daer en is oock noyt swaert inden strijt ende inde spitse bloedich gemaeckt. De Gallen zijn inden eersten ghelupde des geschuts/ alsoo de byen swermen/ wech gheloopen: Maer by den God Hercules soo ons dat gheluck vermaent/ wat waerder gheschiet/ indien wijt teghen de vyanden ghehadt hadden? doen wy wederom na huys getogen zijn/ ende op de roovers van Thracia stieten/ soo zijn wy gheslaghen ende inde vlucht ghebrocht/ ende vanden plonder wt ghetoghen ende ontbloot gheweest. Quintus Minutius Thermus, inden welcken ons gheen minder schade geschiet en is/ dan oft Cneus Manlius verdorven ware/ door wiens vermetelheyt de schade eñ strijt gheschiet is/ die is met veel andere stercke mannen verslaghen. Het Roomsche heyr dat den roof des Coninckx wech voeren woude/ werdt drievoudich verstropt/ daer de eerste/ hier de laetste hoop/ ginder den plonder ende de bagagien/ ende laghen eenen gheheelen nacht verborghen onder de doornen ende hegghen ende inde holen ende onthoudenisse der wilder dieren/ begheertmen van deser gheschiedenissen wegen een triumphe? Indiē wy geen schande oft schade en hadden in Thracia ghelcden/ van wat vyanden soudy de triumphe begeeren? ick achte vanden ghenen/ die u de Senaet ende dat Roomsche volck tot vyanden ghegeven heeft. Alsoo ist oock Lucio Scipioni: Alsoo ist desen Marco Attilio de triumphe vanden Coninck Antiocho: alsoo oock cortelinghe hier te voren Tito Quintio vanden Coninck Philippo: also ist Publio Aphricano van Hannibale, vā dier van Cartago ende den Coninck Siphace ghegheven gheweest/ soo wanneer de Senaet een oorloghe die aen te vanghen was bekende/ soo heeftmen nochtans gevraecht/ wien datmense soude vercondighen/ oftmense soude den Coninghen aen segghen/ oft dattet genoech ware datmense yemant van zijn hulpers vercondighen soude. Ghy Vaders woudy daerom/ dat alle dinghen tot schanden ghebrocht ende door malcanderen vermenghet worden? wildy dat de rechten des pays makens afghedaen/ ende gheen paysmakers zijn en sullen? Het is alsoo ick macht segghen by den pays der Goden/ de verganckenisse der geestelickheyt/ ende vergetinghe der Goden heeft uwen moet omvanghen/ ist uwen wille niet/ datmen den Senaet oock raet vraecht vanden oorloghe? wildy niet datmen den selven raet te kennen ghebe/ oft sy bevelen dattet oorloghe teghen den Gallen aen ghevanghen ende ghedreven worde? voorwaer nu wouden de Boumeesters voor hen hebben Griecken eñ Asiam: Maer doen ghy op uwe eerste meyninghe volstandich bleeft/ ende hen Ligurien ende der Genevoysers lant ten deele bekendet/ so waren sy gehoorsaem/ daerom dat sy met rechte (indien sy het oorloghe ghelucke- *Cneus Manlius verantwoort hem tegen de beschuldinghe van Furius en Emilius.*
lick volbrenghen) de triumphe bidden ende begheeren moghen/ met diens wille ende bevel sy dien ghedreven hebben/ dit waren de woorden Furij ende Emilij: Maer Cneus Manlius (als wy vernomen hebben) heeft daer op gheantwoort in deser manieren:

C. Manlij Oratio.

Ghy Vaders des Raets/ de Wijckmeesters plegen hier voortijts den genen contrarie te zijne die de triumphe begeerden/ dien ic des danc segghe/ dat zijt eensdeels my/ oft der grootheyt deser gheschiedenissen dit toegeven/ dat sy niet alleene my toelaten stilswijghende mijn eere des triumphs/ maer oock bereyt zijn indient van noode ware de selve begheerte voor den Roomschen Raet ende dat volck te brengen/ ick heb (dwelcke den Goden belieft) sommige van den thien Legaten my contrarie/ die nochtans onse voorvaders tot eenen raet/ wt te gheven eñ te eeren de verwinninghe haren oversten eñ Velthooftman toeghegheven hebben. Lucius Furius ende Lucius Emilius beletten my/ dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

dat ick niet op den wagen des triumphs climmen en soude/ en trecken my van mijn hooft de schijnbaerlicke croone/ die ick nochtans (indien ick vanden Wijckmeesters aende triumphe behindert worde) tot getuygen der gheschiedenissen van my teghen de vyanden gehandelt/ ontboden ende genomen hadde. Ick en vergunne warachtich niemant zijn eere/ maer ghy hebt laetst de strange en sterckeWijcmeesters/ die de triumphe Quinti Fabij Labeonis behinderdẽ/ met uwe achtbaerheyt ende aensien verschuct/ hy heeft oock getriumpheert / vanden welcken nochtans zijne vyandẽ seyden en hen beroemden/ hy en hadde niet alleene een onrecht oorloge gevoert/ maer oock noyt geen vyant gesien: Maer ic die so menichmael met hondert duysent stoute vyanden met opgerechter banieren gestreden/ die meer dan veertich duysent menschen ghevangen oft verslaghen/ die twee heyren der vyanden bestormt ende gewonnen/ die alle de contreyẽ hier aẽ dese zijde vande hoochte des berchs Tauri gheleghen/ vredelicker (dan dat lant Italien zijn mach) ghelaten heb/ soude nu my de eere des triumphs berooft ende bedroghen worden? Ghy vaders by u spreke ick mijne sake / daer inne my de Legaten beschuldicht hebben/ haer clachte/ als ick gemerckt heb is tweevoudich gheweest. Want sy hebben geseyt/ ick en soude metten Gallen gheen oorloge hebben aenghenomen oft ghedreven/ ick hadde oock den selven vermetelick onbeschaemt ende schandelick ghetracteert. De Gallen en waren gheen vyanden/ maer ghy Manli hebtse aenggrepen ende gheweldicht / doen sy inden payse ghehoorsaem gheweest zijn te doene / wat hen wert gheboden. Ick en begeere niet van u ghy Vaders / dat ghy dat selve wilt achten vanden Gallo-griecken die dese landen bewoonen/ dat ghy dus ghemeynlick weet vande wreetheyt des volcx ende der Gallen/ die Lamparters en Franchoysen ghenoemt worden/ ende vanden grooten haet die sy draghen teghen den Roomschen name/ neemt dan wech dat boos geruchte/ oock den haet ende nijt des gheheelen volcx/ ende achtse van sich selfs. Ick wilde dat de Coninck Eumenes, en alle de steden in Asia tegenwoordich waren/ ende ghy de selve eer hoordet claghen/ dan my beschuldighen. Doet doch soo vele/ ende seynt uwe Legaten in Asiam tot alle steden/ ende vraecht oft sy van swaerder dienstbaerheyt (daer door dat Antiochus de Coninc over de hoochte des berchs Tauri verdreven/ oft daer door dat de Gallen verwonnen ende verdruct worden) verlost zijn? en verteldẽ voor u hoe dicwils haer lant verwoest / hoe menichmael de plonder ende roof wt haer lant gedreven ware/ alsoo dat sy nauwelick de macht en hadden dat sy de ghevanghen losten/ sy souden oock hooren dat sy de menschen tot een offer gedoot/ ende haer kinderen geoffert hadden.

Ghy sult weten dat uwe gesellen dẽ Gallen tribuyt hebben moeten geven / en hadden oock nu so sy door u vanden Coninckliken ghewalt Antiochi verlost zijn/ dat selve gegeven/ indien ick teghen hen niet gheoorloocht en hadde/ soo veel voorder de Coninck Antiochus wt Asia verdreven/ so veel machtiger hadden de Gallen ghereguert in Asia/ en wat lant hier aen dese zijde de hoochte des berchs Tauri gheleghen is/ dat altesamen hadt ghy de heerschappie der Gallen/ en niet voor uwe heerlickheyt vercreghen en verworven. Zijn dese dingen niet also? En hebben oock de Gallen hier voortijts niet berooft den tempel Appollinos Delphos ghenoemt? een ghemeyn vereysschinge van toecomende dingen ende de waerheyt des menschelicken gheslachts/ int midden der werelt also de navel gelegen is: nochtans en heeft het Roomsche volck hen daerom gheen oorloghe vercondicht/ oft teghen hen aengheyanghen.

Ick hebt daer voor gheacht / daer was wat onderscheyts tusschen de selve tijt (doen Griecken ende Asia noch niet onder uwe ghewalt en waren/ te beteren ende te straffen dat gene dat inden selven lande gheschiet was) ende dese tijt daer inne ghy den berch Taurum gestelt hebt tot een eynde des Roomschen gebots/ daer inne ghy oock de steden vryheyt en voordeel gheeft/ sommige haer landen vermeerdert/ de sommighe haer landen doort schijnsel eender straffinghe afneemt/ daer inne ghy oock opleggghet tol ende geleyde / de Coninckrijcken vermeerdert/ mindert/ ghevet/ neemt ende houdet daer voor/ het is u officie en besorghinghe/ dat sy te water ende te lande pays hebben: indien Antiochus zijn bewaringe ende hulpe wten steden niet gevoert en hadde/ wat waerder rustich ende stille inden steden gheweest? Ghy en haddet niet gemeynt/ dat Asia verlost oft vry geweest ware/ indien de hoopen der Gallen daer inne ghints ende weder toghen/ meyndy oock dat uwe gifte die ghy den Coninck Eumeni, ende de vryheyt die ghy den steden ghegheven hebt/ vast ende gestadich geweest waren? maer waer toe segghe ick so vele/ als oft ick de Gallen niet tot vyanden ghehadt/ maer my de selve tot vyanden ghemaeckt hadde.

Ick roep u aen Luci Scipio (wiens regeeringhe ende ghebot in Asia ick een naevolgher geweest ben / ende niet te vergeefs vanden onsterffelicken Goden de macht en t'geluck zijnder regeeringhe ghebeden heb.) V Publi Scipio roep ick aen/ om dat ghy recht eens Legaten/ en de heerlickheyt ende majesteyt eens medeghesellen ende Hooftmans by uwen broeder den Burgemeester/ ende by het heyr gehadt en ghehouden hebt. Oft ghy niet en weet dat de hoopen der Gallen int heyr Antiochi geweest en zijn? oft ghyse niet aen de spitse aen beyde de hoecken ende hoornen gheordineert (daer de meeste macht ende sterckte gheacht wert) ghesien en hebt? oft ghy niet met hen als metten rechten vyanden ghestreden ende ghevochten? oft ghyse niet neder gheslaghen / den roof ende den buyte van hen te huys ghebrocht en hebt? Waer ist nu dat de Senaet teghen de Gallen gheen oorloghe bekennet / oock dat Roomsche volck geen oorloge bekent oft bevolen en heeft: maer als ick meyne/ hebben sy ghelijck het oorloghe bekent ende gheboden te oeffenen tegen Antiochum, en de gene die inde hulpe des Coninck Antiochi worden begrepen/ van welckẽ die alle vyanden waren/ die ghewеer ende wapen voor den Coninck/ ende tegen ons aenghenomen hebben/ wtgescheyden Antiochus metten welcken Scipio eenen pays gemaeckt/ ghy oock bevolen hebt / dat met hem principalick eenen pays soude gemaect worden. In welcke hulpe doen de Gallen voor alle andere/ en noch daer toe sommige Vorsten en tyrannen geweest

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 567

zijn/ so heb ick doch ter eeren ons staets eñ wesens met noch andere/ die bedwonghen waren haer misdaet te beteren / pays ghemaeckt ende vereenicht/ heb oot versocht dẽ moet der Gallen/oft sy van de wreetheyt die hen van natueren ingebeelt is/ mochten vreedsamer gemaect ende ghestilt worden / ende doen ick sach datse niet te temmen eñ te versoenen en waren / als doen hielt ic eerst ende achtet goet te zijne datmense met machte ende met wapenen soude bedwingen.

Om dat nu de mis hãdelinge des aengevanghen oorloochs ontschuldicht is / behoort my dat ick oorsake voorhoude ende geve/ waerom ende in wat manieren ick die gedreven heb / in welcke stucken ic betrouwe mijne sake/ oft ick oock de selve niet voor den Roomschen / maer voor den Raedt van Cartago soude tracteren ende verantwoorden / daermen ghemeynlick seyt/de Hooftluyden worden aen een cruys oft aender galghen ghehangen / indien sy het oorloghe oft strijt met boosen raet/ ende nochtans met ghelucKigen wtganck hebben gevoert oft ghedreven. Soo en wil ick my nochtans niet beroemen ende verheffen om mijnder deucht/ ende mijnder eñ mijns heyrs geluck wille / dat selve ware my oock swaer ende voor een hovaerdye te achten inder stadt Rome/ die daerom in alle dinghen die sy aenvecht eñ handelt/ den Goden aenroept ende bidt/overmidts dat niemant de dingen en straft/dat de Goden gelooft ende ghepresen hebben/ ende hout onder ander eerlicke officien. Wanneer sy een bedevaert oft triumphe besluyt ende bekennet dese woorden. Als voor een oorsake dat hy dat regiment ende gemeyn wesen ende staet der Romeynen ghelucKelick gheregeert heeft. Soude ick my niet verheffen ende goet laten duncken/ dat wy soo een groote natie ende volck sonder eenige schade ende verlies van onsen reysigers ende voetknechten verwonnen hebben? eñ begeeren dat den onsterffelicken Goden eere bewesen worde / ende ick als een triumpheerder in dat Roomsche Capitolium varen mochte/ van daer ick wt ghetoghen ben/daer den wille der Goden met de offerhande die daer recht gheschieden ghenoemt ende verkregen waren/ sout ghy oock alsulck het Ridderschap metten onsterffelicken Goden dat selve weygeren? So mocht daer yemant seggen: Ick hadde gestreden in ongheleghen ende onbequame plaetsen. Segt my daerom/waer mocht ick in een gelegender oft bequamer plaetse strijden oft vechten/ so de vyanden den berch ingenomen hadden? eñ hen aen een bevesticht ende sterck eynde onthielden? men moeste doch comen eñ treden totten vyanden/woude ick anders de selve verwinnen/ghelijck wanneer sy aen dat eynde een stadt ghehadt / ende hen binnen der mueren onthouden hadden. En heeft niet de selve Marcus Attilius aen een ghelegen plaetse met den Coninc Antiocho gestreden? en heeft niet diergelijcke Titus Quintius den Coninc Philippum (die de hoochte des geberchts over dat water Aoum ghelegen/inghenomen hadde) af ghedreven? voorwaer ick en can ende en macht noch niet vindẽ/ hoe sy by hen desen vyãt achten willen / oft hoe hy van ons sal geacht worden/ is hy onachtsaem ende cranckmoedich geworden/door de wellust Asie/wat ist dan perijckel geweest den ghenen die hem den vyant aen ongeleghen eynden ende plaetsen hebben aenghegrepen? maer is hy door de wreetheyt des moets eñ sterckheyt des lijfs te vreesen geweest/ wildy dã dese groote verwinninge een triumphe weygeren ende wederseggen?

Ghy loffelicke Vaders de nijt is blint/ ende en weet niet anders te doene/dan boosheyt vãde deucht te spreken / de eere ende den loon der eeren te niete te doene. Ick bid u dat ghyt int goede verstaen wilt/oft by avontueren de noot ware tegen de mishandelinghe/ welcke my op geleyt wert (eñ niet de begeeringe der eerẽ des triumphs) dat ick mijn woorden langher heb gemaect. Heb ick oot door dat lant Thracia de bosschen die enge waren/wijt oft breet/de hooge/slecht eñ effen/wt woeste plaetsen ackerlant connen maken? ende verbieden oft by brengen dat de roovers van Thracia hen inde holen op beyde zijden niet verberghen en mochten / dat sy niet vanden plonder en namen/ datter geen bagagien oft beesten wt alsoo grooten hoop en werden ghetoghen/datter niemant gewont en worde / dat oock de stercke ende stranghe man Quintus Minutius vande wondẽ (die hy daer ontfanghen hadde) niet en storve? indien ghevalle/ so ist by ongheluck geschiet ende toeghecomen dat wy eenen alsulcken burger verloren hebben/daer bleven onse wederpartye stil houden/ als oft sy daer aen twijfelden/dat doen ter tijt als ons de vyanden in eenen engen onghelijcken ende oneffen wech / eñ aen een vreemde plaetse aen ghegrepen hadden/ de twee spitsen des eersten eñ laetsten hoops / hebben omcinghelt dat heyr wt Thracia/ welcke onse bagagien eñ plonder nemen wilden/also dat sy oock opten selven dach menich duysent/eñ weynich dagen daer nae veel meer verslaghen ende gevangen hebben: Maer oft sy dat verswijgen/ en ghelooven sy niet dattet u kennelick is? dat het gheheele heyr is een getuygenisse mijnder woorden/oft ick oock gheen swaert in Asia wt ghetogen/ oft ick oock gheenen vyant noyt gesien en hadde/so hadde ick nochtans inde twee strijden inden lande Thracia geschiet zijnde/de begeerde triumphe wel verdiẽt. Het is nu daer af ghenoech ghesproken/ nochtans om dat ick u luyden/ghy Vaders/met meer woorden dan ick voor my ghenomen hadde/gemoeyt heb/so bid ick daer af ghenade/ende begheere dat ghy my daer inne ontschuldigen wilt.

Opten selven dach hadde de misdaet meer machts dan de ontschuldinge indien beyde de partyen dien twist ende tweedracht niet totten avont en hadden vertoghen. De Senaet wert gelaten in dien wane/datmen hadde moghen mercken / hy soude Cneo Manlio den triumphe weygheren.

Cneus Manlius wert een triumphe toe gelaten.

Des anderen daechs deden de gesellen ende vrienden Cnei Manlij groote neersticheyt by den Senaet/eñ soo behielt het aensien eñ achtbaerheyt der ouders het meeste/ daerom dat sy seydẽ/sy en wisten niet dat oyt in des menschẽ ghedenckenisse diergheliјcke exempel geschiet ware / dat de Hooftman die de vyanden verwonnen/ dat lant inghenomen / ende het heyr wederom ghebrocht hadde/ inde stadt Rome sonder triumpheer waghen/sonder een croone van lauwer bladerẽ/ als een sonderling burger sonder heerlickheyt ende ongheeert in trecken

soude.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ſoude. Deſe ſchande verwan den quaden wille vande andere/ende bekenden Cneo Manlio de triumphe ghemeynlick.

Hoe de treffelicke ende wel gheachte Hooftman der Romeynen *Publius Scipio Aphricanus* van twee Dekens ſwaerlick beclaecht wert, om dat hy metten roof ende ſchat, die hy van den Coninc *Antiocho* genomen, de ſchatcamer bedroghen hadde.

Daer na wert gheſtilt ende onder ghedruckt de gedachteniſſe van deſer ſaken / door een grooter tweedracht/ die daer op hief met eẽ grooter Hooftman ende burgher. Want als Valerius Antias beſchrijft/ſo warender twee Wijſemeeſters beyde ghenoemt Quinti Petilij, de ſelve ontboden voort recht Publium Scipionem Aphricanum. Deſe gheſchiedeniſſe leyt een yegelick wt na zijnen ſin ende verſtant: De ſommige en beſchuldichden niet alleen de Wijckmeeſters/ maer de gheheele ſtadt Rome/die dat lijdẽ mochte. Daer warẽ twee ſteden/ende de grootſte inder werelt / die by na tot eender tijt tegen haer overſte Hooftmannen ondanckbaer worden bevonden / ende Rome noch ondanckbaerder/ want de ſtadt van Cartago na datſe verwonnen was/heeſtſe Hannibal inde ellende wt gedreven/ ſoo wilde oock de ſtadt Rome als verwinner/Scipionem Aphricanum den verwinder verdrijvẽ. De andere ſeyden: Daer en ſoude gheen ſonderlinghe burgher ſo hooch boven de andere zijn/ dat hy niet en mochte met rechte voor ghenomen oft ghevraecht worden/ niet en waſſer oock bequamer te ghelijcken de vryheyt der burghers/ dan dat een yeghelick oock de geweldichſte mochte zijn ſake verantwoorden/ wat doch yemant ſekers zijn mochte (niet alleen te bevelen den hoochſten ghewelt) waert datmen daerom geen rekeninghe doen en ſoude? die dat recht niet en mochte lijden/ teghen dien en ware het ghewelt gheen onrecht.

De Wijſemeeſters ſtellen Publius Scipio Aphricaen een dach van rechte.

Deſe woordẽ worden gints ende weder geſproken/ſo langhe dat den dach quam/datmen de ſake ſoude handelen ende verantwoorden. Daer en is noyt yemant hier te voren/noch hy ſelve Scipio, doen hy Burghemeeſter ende Reformeerder der goeder zeden was/ met grooter menichte van alderleye menſchen beleyt gheweeſt/ dan Aphricanus als een beclagher ende antwoorder op dien dach op de marckt beleyt was. Ende doen hem bevolen wert dat hy ſoude zijn ſake ſegghen/ ende de miſdaet niet ghedencken/ beſtont hy te doen ſoo grooten relaes van zijn gheſchiedeniſſen, dattet openbaer ghenoech was / datter niemant oyt warachtigher oft beter gepreſen en wert/want de ſaken werden van den ſelven geſproken met dier manieren/eñ met dien verſtande/ alſo ſy van hem geſchiet waren. Het en was oock den ooren geen verdriet te hooren/want daer waren de dingen voorghehouden wt nootdruft te verantwoorden zijn perijckel/ eñ niet door eere oft beroemis weghen gheſproken.

Publius Scipio Aphricanus wort vanden Wijſemeeſters beſchuldicht.

Scipioni dies dictus.

Doen de Wijckmeeſters vertelt hadden de oude miſdaet der onmanierlicheyt/die daer geſchiet waren inder ſtadt Syracuſa inden winter-legers/ ende den oploop Pleminij die inder ſtadt Locris geſchiet was/ ende dat ſelve dedẽ/ om dat ſy een geloove maken mochten den tegenwoordigen miſdaden/ ende beſchuldichden meer met ſuſpiciẽ/ dan met warachtige bewijſinge/ Scipionem den verantwoorder/ om des ghelts wille vanden Coninck Antiocho genomen: Dat oock de Coninck Antiochus zijn ſone ghevanghen/ende ſonder rantſoen van hem gelaten/ende wederom ghegheven hadde. Scipio was daer toe in alle ander dinghen vanden Coninck Antiocho alſo gheeert ende gehouden gheweeſt/ als oft de Roomſche vrede ende oorloghe in zijn eyghen macht ware / hy was by den Roomſchen Burghemeeſter inden lande Aſia/ als een overſte gebieder/ ende niet als een Legaet gheweeſt/hy en was oock om geen ander oorſake daer henen ghetoghen / dan dat hy voor den aengeſienſten ende eerlickſten gehouden werde vanden landen Griecken ende Aſia/ ende alle Coningen ende volcke die teghen den opganck der ſonnen legghen/daer voor hy hier voortijts indẽ lande Spaengien/ Gallien/ Sicilien ende Aphrica aengeſien ende geacht ware geweeſt/ dat hy eẽ ſonderling menſche ware een hooft/ een gront vaſt ende een onthoudinghe des Roomſchen ſtaets ende weſens / ende dat de ſtadt Rome die daer ware een regeerſter van alle der werelt / laghe onder de ſchaduwe Scipionis verborghen/zijn wincken ware voor ende boven de kenniſſe eñ beſluytinge der Vaders/ ende ghebot der bevelinghe des Roomſchen volcx/ ſy drongen ende onteerden den loffelicken Hooftman door nijt waer ſy mochten/ die anders niet gheen boos gheruchte bevleckt en was. Ende doen de woorden vertogẽ ende gheduerden tot inder nacht/ ſoo wert het wt gheſtelt totten naeſten daghe/ doen de ſelve quam ſaten de Wijſemeeſters vroech mettẽ dage in haer plaetſen by malcanderen die Roſtris ghenoemt wert. Doen de antwoorder ontboden wert / ſoo quam hy ende ginck met eenen grooten hoop zijnder vrienden ende gheſellen midden door de vergaderinghe des volcx aenden ſtoel / ende doen daer een ſtilſwijgen ghemaeckt wert / ſoo hief hy aen ende ſprack:

Roſtris.

Tot deſen dage toe ghy Wijſemeeſters/ooc ghy ridderlicke Romeynen/hebbe ick wel ende geluckelick met Hannibal den Hooftman van Cartago met opgerechten bannieren in Aphrica gheſtreden/daerom ſoo het huyden te daghe behoorlick is/de twiſten ende kijfwoorden achter te laten/ ſo wil ick van hier terſtont gaen in dat Capitolium/ den beſten ende grootſten Iovem, Iunonem, ende Minervam, oock ander Goden (die den Capitolio ende den hooghen burch beſchermende zijn) te groeten/ wil oock den ſelven danck ſeggen/ datſe my tot op deſen dach toe ende op andere/ ſinnen ende vermogẽ ghegheven ende verleent hebben dat gemeyne weſen/ende den Roomſchen ſtaet loffelick ende wel wt te rechten ende te regeeren. Het is oock uwe officie ghy ridderlicke Romeynen dien het profijtelick ende goet dunckt / dat ghy met my gaet/ende bidt den Goden/dat ghy Hooftluyden ende Vorſten (die mijns ghelijck zijn) meucht hebben/ alſoo als ghy van ſeventhien jaren tot in mijn ouderdom / altijdt met uwer eeren voor ghegaen zijt mijnen ouderdom/ ende my tijtlick gheeert/ alſo ben ick voor ghetoghen met mijnen gheſchiedeniſſen ende handelen/ ende uwe eere voor ghegaen.

P. Scipionis oratio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 567

Publius Scipio Aphricanus wort van tgeheele gemeynte van Rome in het Capitolium geleyt

Ende ginck daer mede vanden rechterstoel in dat Capitolium/ van stondē aen keerde haer omme de geheele vergaderinge des volcx/ ende volchden na Scipionem, alsoo dat de Bedellen ende boden oock de Wijckmeesters verlieten/ datter oock niemant by henluyden en was oft en bleef/ dan het gheselschap der knechten/ ende de bode/ die den beclaechden Scipionem aen dē recht-stoel riep ende daechde/ eñ soo ginck Scipio Aphricanus niet alleen in dat Capitolium/ maer tooch metten Roomschen volcke rontsomme door de stadt van Rome in alle tempelē. Desen dach is Scipioni by nae eerlicker ende loffelicker gheweest door de gunste der menschen/ ende na de achtinge zijnder grooter ende warachtigher daet ende handelinghe door hem geoeffent/ dan den dach doen hy als een triumpheerder/ ende inde triumphe/ aengaende vanden Coninck Siphacis, ende om die van Cartago wille verreghen hadde/ eñ inde stadt van Rome costelick op eenen gulden waghen in gevaren is. Dit is oock den laetsten ende schoonsten dach gheweest die Publio Scipioni opt daer na is verschenen/ nae welcken als hy voor ooghen sach den nijt ende tweedracht metten Wijckmeesters/ eñ dat den dach eensdeels wech was/ so tooch hy ende weec inde vlecke Lyternum/ in dier meyninghen dat hy by de handelinghe der saken niet zijn en wilde/ zijn herte eñ natuere was hoogher eñ grooter/ hy was oock ghewoon beter geluck/ dan dat hy als een misdadige soude moetē staen voor den recht-stoel/ ende aenhooren de clachten/ welcke door nijt van hem ghesept worden.

Scipio Aphricanus treckt wter stadt na Lyternum.

L. Scipio.

Doen den dach quam ende sy Scipionem voort recht eyschten ende ontboden/ soo quam Lucius Scipio zijn broeder/ ende ontschuldichde Publium Scipionem ende seyde: De cranckheyt ware een oorsaecke/ waerom zijn broeder niet teghenwoordich en ware. Doen de Wijckmeesters/ die hem dē dach gestelt ende genoemt hadden/ de ontschuldinge niet op nemē en wilden/ ende hielden voor/ hoe Scipio wt hoovaerdicheyt niet voort gerechte comen/ eñ de clachte teghen hem ghelept niet verantwoorden en wilde/ metten welcken hy oock laestleden dat gerechte/ de Wijcmeesters eñ de vergaderinghe verlaten hadde/ oock den ghenen/ die hy benomē hadde dat recht ende de vryheyt/ oordeel tegen hem te spreken/ vanden selven wert hy geleyt ende verselschapt/ om dat hyse na hem getoghen heeft als de ghevanghen/ ende vanden Roomschen volcke een triumphe ghehouden. Hy hadde ooc opten selvē dach een afscheydinge des Roomschen volcx vanden Wijcmeesters gemaect/ doen hy metten volcke in dat Capitolium ghegaen was. Nu hebt ghy den loon des vermetelicken daets Scipionis, alsoo ghy ons door hem als uwen leyder eñ Hooftman/ oock door zijn achtinghe verlaten hebt/ alsoo zijt ghy van hem nu verlaten/ soo veel neemt onse moet daghelicx af/ dat wy totten selven Scipionem dorsten seyndē hier voortijts Wijckmeesters eñ Bouwmeesters in Sicilië/ doen hy oock zijn heyr te water ende te lande daer leggende hadde/ die hem aldaer souden aen tasten ende vangen/ eñ na Rome voeren/ ende en zijn nu niet so koene ende so stout dat wy tot hem als tot eenen sonderlinghen burger in dat dorp Lyternum seynden dorvē om hem hier te brengē om de clachte (die teghen hem op gedaen is) te verantwoorden? De Wijcmeesters (doen hem Lucius aen hen geappelleert hadden) bekenden eñ besloten in deser manieren/ indiē Publius Scipio overmits cranckheyt ontschuldicht worde/ soo was haer meyninghe/ dat de sake ende ontschuldinghe aen genomen/ ende de aengesette dach van haren mede Wijckmeesters verlangt worde.

Lucius ververantwoort het wtblijvē van zijnen broeder Aphricaen, welcke ontschuldinge de betichtende Wijcmeesters niet en wilden aenveerden.

Lucius Scipio appelleert aen d'ander Wijcmeesters.

Op de selve tijdt was Titus Sempronius Gracchus een vanden Wijckmeesters/ die sonderlinge vyantschap hadde met Publio Scipione, doen hy verboot/ ende niet en wilde lijden/ dat zijn name inde kennisse eñ inde besluytinge zijnder mede Wijckmeesters worde beschreven/ ende verwachtedē alle eens strangen ende swaren bekennisse/ so heeft hy dese bekennisse ende besluytinghe ghegeven. Om dat Lucius Scipio zijnē broeder ontschuldichde dat de selve cranckheyt een oorsake is/ dat hy voort gerechte niet en heeft moghen comen/ ende hem verantwoorden/ sage hy de selve aen als genoech voldaen/ hy en wilde oock niet lijden/ datmen Publium Scipionem beclagen oft beschuldighen soude/ voor dat hy wederom te Rome quame/ eñ indien hy dan aen hem appelleerde/ so soude hy hem te hulpe comen/ dat hy de sake niet en soude dorven verantwoorden/ want Publius Scipio was door zijn gheslachte/ ende door eere des Roomschen volcx/ met de wille der Goden ende der menschen soo hooch ghecomen/ dattet den Roomschen volcke meer dan Scipioni oneerlick ware/ dat hy voor den recht-stoel staen soude/ ende hooren de smadicheyt eñ lasteringe der jonghen/ dede oock tot de besluytinghe dese beweechlicke woorden.

T. Sempronius Gracchus en wilde niet gedooghen/ dat Scipio Aphricaen soude betticht worden.

O ghy Wijcmeesters soude nu Scipio de bedwinger des geheelen lants van Aphrica staen onder uwe voetē? Heeft hy daerom de vier edelste Hooftmannen van Cartago in Spaengien verjaecht/ ende haer vier heyren verdreven ende verstropt? Heeft hy daerom den Coninc Siphacem ghevanghen/ Hannibal verwonnen/ ende ons de stadt Cartago cijnsbaer gemaect? Heeft oock daerom Lucius Cornelius Scipio (als hy zijnen broeder Publium Scipionem voor een medeghesellе deser eeren tot hem ghenomen hadde) den Coninck Antiochum over den berch Taurum verdrevē? Dat hy daer na den twee Petilijs, die hem beclaechden/ onder leggen soude? Ghy wilt begheeren de verwinninghe vanden vrede Aphricani? Souder oock yet ghy ouders eenich door haer verdienste/ eñ overmits uwer eeren in ruste staen eñ blijven?

T. Sempronij Gracchi oratie.

Dese besluytinghe ende de woorden die daer by geschieden/ en beweechden niet alleen de andere/ maer oock den beclaghers/ ende seyden sy wilden haer bedencken om te doen wat recht ware/ ende haer officie toebehoorde. Daer nae als de vergaderinge des ghemeynen volcx ghescheyden was/ so wert eenen raet vergadert eñ ghehouden. Aldaer gheschiede groote dancsegginghe Tito Sempronio Graccho vanden geheelen Raet/ ende principalick vanden ghenen die Burghemeesters geweest waren/ ende van den outsten/ die hen des beloofden/ dat Gracchus den gemeynē Roomschen staet meer dan zijn eyghen ende sonderlinghe vyantschap (die hy voortijts tot Scipionem ghehadt) aenghesien ende geacht hadde/ ende so wordē de twee beclaghers Petilij smadelick wt ghericht/ daer-

Tytus Sempronius wort vanden Raet bedanckt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

daerom dat sy door vreemden haet ende nijt hooch aengesien wouden zijn/ende den roof begheerden die inden triumphe van Aphrica ghenomen ware.

Daer na wert de sake met Scipione Aphricano ghesweghen/ die oock zijn leven inde vlecke Lyterni volbrocht ende gheen begheerte na der stadt Rome hier nae oyt ghehadt en heeft. Men seyde oock als hy soude sterven/ so hadde hy bevolē/datmen hē daer begraven soude/ ende hem een graf aldaer tot een ghedachtenisse oprechten ende maken/ ē beval oock datmen hem in zijn ondanckbaer vaderlant tot Rome gheen beganckenisse en soude maken.

Scipionis doot.

O wat een lofselicke man die doch in oorloochsche handelen veel meer dan in vrede te houden vermaert was / die van zijnder jeucht op/ tot zijnen eersten Burgemeesters officie na zijnder natueren ende geschicktheyt/ oorloghe ē bequame geschiedenissen gehadt heeft. Van de andere Burghemeesters officie/ oftmen oock daer toe doen woude dat officie der reformeringe oft der goeder zeden/en heeft hy niet veel eeren vercreghen/ Wat heeft hy ghedaen op de vaert/als hy met Lucio Scipione zijnen broeder in Asiam geseynt wert? isse niet door zijns selfs cranckheyt onprofijtelick / ende door de gevanckenisse zijns soons bevleet ghewordē? ende na zijnder toecoemste tot Rome en wert hem niet van noots wegen op ghelept/ dat hy voort gherechte comen / oft zijn vaderlandt de stade van Rome verlatē moeste? Nochtans heeft hy de principaelste gheweest / die dat oorloghe in Spaengien / ende voort in Aphrica ten eynde ghebrocht / ende die van Cartago verwonnen heeft/ dies oorloghes ghelijcken de Romeynen noyt gheen grooter noch perijculooser ghedreven en hebben.

Hoe *Lucius Scipio Asiaticus*, *Scipionis Aphricani* broeder, van des opgheheven ghemeynen ghelts weghen vanden Coninck *Antiocho* ontfangen, ende inde schatcamer der Romeynen niet overghelevert zijn en soude, swaerlick beclaecht, ende inde gevanckenisse geleyt, ende daer na door hulpe *Tyberij Gracchi* verlost wert.

Door de afscheydinghe ende doot Publij Aphricani wiessen de vyanden des selvē geslachts haren moet/ onder de welcke de principaelste was Marcus Portius Catho, die noch by zijnen leven de groote achtinge der geschiedenissen Scipionis pleecht te benijden ē na te spreken/ ē het wert daer voor ghehouden/ dat de twee Petilij doort bevel Cathonis Publium Aphricanum in zijn leven inde voorghenoemde sake beclaecht/ ende na zijn doot dat selve voortbrenghen/ gheopenbaert ende vercondicht hebben/ ende dat voortbringhen was in deser manieren. Soo wilde Catho ende beval te vraghen na het ghelt datter ghenomen/ wech ghevoert/ te hoope vergadert ende gebrocht is vanden Coninck Antiocho, ende den ghenen die daer zijn onder zijn ghebot geseten/ welcke ghelt niet inde gemeyne schat ghecomen ende ghebrocht en is/ dat Servius Sulpitius de Roomsche Schoutheyt vanden selven handele den Senaet voortbringhen soude/ wanneer de Raet beliefde onder de Schoutheyts die nu waren/ dat sy na de dinghen vernamen ende vraechden. By desen voortbringen waren tegenwoordich ende vanden eersten Quintus ende Lucius Nummij de twee Wijcmeesters/ ende meynden/ het ware behoorlick dat de Raet vraechde nae dat ghelt/ dat niet inden ghemeynen schat ghecomen/ gelijck alst hier voortijts altijt gheschiet ware. De twee Petilij beschuldichden den edeldom ē de regeringhe der Scipionem inden Roomschen Raet. Lucius Purpurio die een vanden Legaten in Asia geweest was/ de selve meynde/ men soude voorder aenbringen/ niet alleene wat gelt vanden Coninck Antiocho, maer wat oot van andere Coninghen ende steden ghenomen ware/ roerde ē tastede mettien aen Cneum Manlium zijnen vyant. Daer teghen quam Lucius Scipio voort als een wederrader/ die daer voor aenghesien ende gheacht wert/ hy soude meer voor hem/ dan tegen dat recht spreken ē handelen. De selve Lucius Scipio na den afganck ende doot Publij Aphricani zijns broeders/ des stercsten ende doorluchtichsten man/ heeft hem beclaecht/ om des voortbringens wille aenden Raet/ ende gesept/ het en ware niet genoech geweest datmen Publium Aphricanum zijnen broeder in zijn leven openbaerlick op de marct/ ende voor den rechtstoel beclaecht hadde/ maer men sochte noch daghelicx oorsake om hem na zijn doot te beclaghen. Die van Cartago waren doch versadicht gheweest met Hannibal dat hy uten lande ghebannen was / maer dat Roomsche volck en was niet versadicht door den doot ende afsterven Scipionis Aphricani, het soude dan oock dat goet gheruchte/ des genen/ die nu ghestorven was/ aentastē ē crencken/ ende daer na oock zijnen broeder Lucium Scipionem tot meerder haet ende nijt willen verworghen ende dooden. Marcus Catho gaf den raet men soude dat voortbringen doen/ het is noch voor handen zijn oratie ende relaes/ die hy ghehadt heeft vanden ghelde des Coninck Antiochi, ē verschrickte met zijnder achtbaerheyt de twee Nummios de Wijckmeesters/ dat sy het voortbringen niet teghen en souden zijn. Doe nu de selve van haer behindernisse af lieten / bevalen ende wouden alle de ghessachten datmen soude de sake voortbringhen.

De twee Petilij Wijckmeesters vraghen aen den volcke/ datmen soude vraghen na t'ghelt dat vanden Coninck Antiocho gecregen ... ende ... gecomen ... was inde schatcamer.

Doe nu Servius Sulpitius vraechde wien sy wouden / dattet voortbringhen vraghen soude/ soo bevalen de Vaders des Raets/ dat Quintus Terentius Culleo soude dat aenbringhen doen: De sommighe meynden desen Terentium den Schoutheyt alsoo vriendelick te zijne den ghessachte Scipionum, datter eenighe segghen / Hy is de bare Scipionis als die tot Rome ghestorven ende te grave ghedraghen wert/ voor ghegaen ende met eenen hoet ghedeckt gheweest/ als hy oock hier voortijts inde triumphe Scipionis (daer van men voorseyt) ghegaen ware / ende by der poorten tot Rome Capena ghenoemt / al de ghene die de bare Scipionis nae ghevolcht waren/ met eenen soeten dranck gheeert hadde / daerom dat hy van Scipione onder ander ghevaughen in Aphrica vanden vyanden verlost wert. De sommighe meynden hy was alsulcken vyant den ghessachte Scipionum, dat hy om der vyantschap wille ende den tweedracht/ vande partien die den Scipiones contrarie waren gecoren

Lucius Scipio Asiaticus woort voor den Schouter vander stadt Quintus Terentius Culleo beticht.

Int jaer vander stadt 567

toren is gheweest/ om na de sake des ontfangen ghelts wille te vernemen ende te ondersoecken. Maer van desen Schouthept Terentio (hy is gheweest te veel rechtvaerdich oft anders) ware Lucius Scipio van stondē aen beclaecht/ ende terstont so worden over gheghheven de namē zijnder Legaten/ Auli ende Lucij Hostiliorum, der Cathonen/ Caij Furij Culleonis des Rentmeesters/ eñ om dattet daer voor aenghesien worde dattet al een gheselschap ware gheweest/ die dit stuck bedreven ende het voorseyde ghelt op gheveurt hadden.

So worden oock de twee buytschrijvers/ ende de gene die de crijchsknechten inde afgestorven plaetse pleghen inne te schrijven/ ende met hen Lucius Hostilius al eer dat oordeel teghen Scipionem ghegaen was/ vande clachten ende den rechte geabsolveert ende verlost: maer Scipio oock Aulus Hostilius de Legaet/ ende Caius Furius worden veroordeelt. Scipio wt de oorsake/ dat hy (daer door den Coninck Antiocho een bequamer ende profijtelicker pays ghegeven mochte wordē) ses duysent pont silvers/ ende vier hondert ende tachtich duysent pont silvers meer ontfanghen/ dan hy inde gemeyne schatcamer ghelevert hadde. Aulus Hostilius wert daerom verdoemt eñ veroordeelt/ dat hy tachtich pont gouts/ ende vier hondert eñ drie pont silvers meer ontfanghen dan ghelevert: Furius de Rentmeester daerom/ dat hy hondert ende dertich pont gouts/ eñ twee hondert pont silvers aen d'een zijde ende niet ghelevert en hadde. Dese somme gouts ende des silvers vinde ick in Valerio Antiate gheteeckent ende beschrevē. In Lucio Scipione so vinde ick inde somme des gouts ende silvers (nochtans ist ghelooffelicker inde somme des silvers dan des gouts) dattet aent gewichte meer gheweest is. Ick woude nochtans veel liever dattet de versuymelheyt des afschrijvers ende Secretaris/ dan de leughen des dichters (die de Historien gemaeckt heeft) geweest ware/ ende liever dat de sake op veertich dan op twee hondert ende veertich geschat ende getaxeert ware/ ende dat so vele meer doe ter tijt ghesept wert/ dat de rekeninge van so grooten somme/ oock van Publio Scipione inden Senaet gheeysschet ende begheert is gheweest/ dat oock Publius Scipio het rekenboeck/ doe hy dat selve Lucium Scipionem zijnen broeder hadde doē bringen/ int aensien des Senaets metten handen te gader ghedruckt heeft/ ende is vertoont geweest/ om dat hy inden gemeynen schat twee duysent overghelevert ende gheghheven hadde/ datmen van hem rekeninge vanden veertich soude begheeren. Ende doe de Rentmeesters dat ghelt wt de gemeyne kiste niet en dorsten voort bringhen/ overmidts dattet teghen de rechten ende statuyten was/ so wert daer gesept/ dat Scipio met hoochmoedighe sinnen begheert ende gesept heeft: Hy woude de schatcamer openen/ die oock ghemaeckt hadde dat sy toe ghesloten wert. Vele andere saken zijnder ghesproken geweest/ inden eynde des levens Scipionis, inden daghe doe hem dach gheset was voort recht te verantwoorden/ oock zijn sterven ende begravenisse trecken my in een twijfel/ dat ick int seker niet en weet/ wat saken oft wat schriften ic volghen sal/ vanden beclaghers Scipionis en is niet een ghelijcke meyninghe. De sommige beschrijven Marcus Navius, de andere seggen dat de twee Petilij hebben Publium Scipionem voort recht ontboden. Sy en houden oock niet een ghelijcke meyninghe aengaende vanden tijt/ en op wat dach Scipio voort recht ontboden is: ooc niet vanden jare in welcke hy ghestorven ende te grave ghedraghen is. De sommighe seggen ende beschrijven/ hy is te Rome/ de andere hy is te Lyterni gestorven ende begraven/ ende men vindet daer af teeckenē eñ bewijsinghe in beyde plaetsen/ want inde vlecke Lyterni is gheweest een graf/ ende op dat graf ghestelt een beelt eens mans/ welcke wy selve corts ghesien hebben/ ende is doort onweder in stucken ghewo rpen. Oock zijn te Rome buyten der poorten Capena ghenoemt/ op het graf Scipionum drie beelden/ de twee wert gesept zijn Publij ende Lucij Scipionem, eñ dat derde Quinti Ennij des Poeets.

Veelderhande contrarie opiniē vande doot van Publius Scipio, ende ander oorsaken.

Daer is oock een tweedracht niet alleen tusschen den genē die historien ende geschiedenissen beschrijven/ maer oock de oratie ende woorden Tyberij Gracchi (zijn sy anders de selve diemen sept) zijn onder malcanderen daer inne dolende/ als dat sy inden tijtel ende int boven gheschrifte niet en zijn accorderende ende overeen draghende/ den tijtel ende het boven gheschrifte der oratien ende woorden Publij Scipionis heeft in hem begrepen den name Marci Navij des Wijcmeesters: De oratie oft de woorden in haer selvē zijn sonder name des beschuldigers oft beclagers/ maer noemt hem nu boeve oft schalck/ nu een leughenaer/ oock en maken de woordē Tyberij Gracchi gheen vermaninghe vanden tween Petilien den beclaghers Aphricani, ofte vanden daghe die Aphricano ten rechte gestelt eñ genoemt was. Geheel een andere oratie is hier te stellen die daer de oratie Gracchi wel gelijcket/ die oock dat beschreven hebben zijn na te volghen/ ende segghent in deser manieren: Als Publius Scipio met zijnen broeder Lucio Scipione inden rechte beclaecht ende veroordeelt is gheweest/ om des ghelts wille dat sy vanden Coninck Antiocho ghenomen hadden/ soo was doe ter tijt Aphricanus geweest eē Legaet in dat lant Etruria gesepnt. Ende doe hy vernam het gheruchte dat hem quam vanden ongheva lle zijns broeders Lucij Scipionis, soo heeft hy dat Legaetschap verlaten/ ende is eensgaucx na Rome gecomen/ ende vande poorten stracx henen op de marckt ghegaen/ ende na datter geboden was/ men soude Lucium Scipionem zijnē broeder inde gevangenisse leyden/ so heeft hy den leyder van zijnen broeder afghedreven ende gestooten/ oock ghewalt (nochtans meer wt broederlicker goedertierenheyt dan hoffelick oft burgerlick) aengelept den Wijcmeesters die hem hielden. Want dat selve beclaecht hē Gracchus, dat de macht der Wijcmeesters verdruckt is van eenen sonderlinghen burghere die gheen officie oft bevel en hadde. Ende ten laetsten doe Gracchus hadde belooft Lucio Scipioni hulpe te doene/ soo seyde Gracchus, het ware een verdrachlicker exempel aen te siene/ dat dat ghewalt der Wijcmeesters ende des Roomschen wesens ende staets worde van eenen Wijcmeester/ dan van eenen sonderlingen burgher verwonnen: Maer Gracchus hadde so dese geweldige daet Aphricani belasticht ende met nijt beswaert/

Publius Scipio soude belet hebben dat zijn broeder Lucius Scipio niet en soude in vangenisse gelept werden.

Dat

dat hy daer door als hy strafte Aphricanum, dat hy so seer vā zijnder ouder aert ende nature gheweken ware hem Publio Aphricano wederom alte groote ende loffelicke daet der maticheyt voor dese straffinghe toe ghegheven heeft. Want Gracchus seyde hoe hier voortijts het Roomsche volc van Publio Aphricano gestraft ware gheweest/ om dat sy hem eenen ewighen Burgemeester ende Dictatorem wouden maken.

Aphricanus hadde oock verbodē/ men soude hem gheen beelden tot eender gedachtenisse stellen / noch inde plaetse daer dat Roomsche volck vergadert worde / oock niet inde plaetse daermen recht pleecht te houden / noch in dat Raethuys / noch in dat Capitolium/ oft inde capelle Iovis. Hy hadde ooc verboden datmen hem niet en soude gheven ende bekennen de eere / dat zijn beelt verciert met cleedinghe eens triumpherenden/ wten tempel Iovis gaen soude. Dese stucken (oft sy oock tot eere ende lof Scipionis ghestelt waren) bewesen nochtans daer aen een grootmoedicheyt des moets Aphricani, daer inne dat hy zijn eere matichde na burgherlicken staet ende wesen/ de welcke oock zijn vyant (doe hy Scipione diffameerde ende zijne daden ophaelde) heeft bekent.

Tyberius Sempronius Gracchus neemt ten hywelicke de dochter van Publius Scipio Aphricaen, want dat hy niet gedoogē en wilde dat Lucius Scipio soude in vanghenisse comē.

Des zijn oock eendrachtich de ghene die der Romeynen gheschiedenissen beschrijven / dat dese Tyberio Gracchо de jonste dochter Aphricani tot een echte huysvrouwe belooft is/want de outste was Publio Cornelio Nasice sonder twijfel van haren vader Aphricano tot een ghetroude vrouwe gegeven/maer dit en is niet int sekere/ oft sy nae de doot haers vaders belooft/ ende daer toe de bruyloft gehouden is geweest/ oft dat oock de opinien warachtich zijn / dat Tyberius Gracchus (doe ter tijdt als Lucius Scipio inde ghevanckenisse ghelept wert/ende gheen van zijn mede Wijcmeesters Scipioni hulpe doen en woude) gesworen hadde / dat de vyantschap die hy metten Scipiones ghehadt hadde/noch gheduerde/ hy en woude oock niet doen/daer door hy mochte by henluydē vrientschappe verkrijghen: maer inden kercker ende gevanckenissen daer inne hy soude gesien hebben Publium Aphricanum daer de Coningen ende oversteHooftluyden der vyanden inne laghen/ inden selven en woude hy niet lijden dat Lucius Scipio soude ghelept worden. Dat ooc de Senaet die by gevalle opten selven dach int Capitolio by malcanderen ghegheten hadden/ op ghestaen was ende begheerden/ dat Aphricanus zijn dochter Tyberio Gracchо onder de maeltijt beloofde/ ende doe dese dinghen openbaer ende eerlick / oock de beloftenisse te recht na de Heydensche maniere gheschiet/ende Scipio wederom te huys ghecomen was/oock Aphricanus tot zijnder huysvrouwē Emilie seyde/ hoe dat hy hadde zijn joncrste dochter verlooft/ende doe sy daer op toornich ende onghemoetich (na der vrouwen natuere) antwoorde/ hy en hade nochtans vā haerder beyder dochters weghen met haer niet beraden oft daer af ghesproken/men soude haer dat selve met rechte als een moeder te kennen ghegeven hebben/ al hadde hy oock de dochter Tyberio Gracchо willen gheven. So was Aphricanus van alsulcken eendrachtighen moede zijnder huysvrouwen seer verblijt/ende heeft gheantwoort/ hy hadde de dochter Tyberio Gracchо belooft. Dese dinghen zijn van Aphricano, die so grooten ende gheachten man gheweest was/ te bewijsen ende voort te bringhen/hoe wel die inde meyninghe der menschen ende inde bewijsinghe der schriften niet over een en dragen oft en accorderen.

Doen nu de vonnissen vanden Schoutheyt Quinto Terentio volbrocht waren/ ende Hostilius ende Furius veroordeelt / hebben sy hen opten selven dach den Rentmeesters der stadt van Rome verbonden/sekeringen ende pant te gheven: Maer doe Lucius vast daer op bleef/ ende woude segghen / dat alle het ghelt dat hy genomen ende ontfanghen hadde/inde gemeyne schat ghecomen was/hy en hadde oock niet achter ghehouden dat der ghemeyne schatcamer toe behoorde/ so begostmen hem na de gevanckenisse te leyden.

Doe dat gheschiede/ beriep ende appelleerde hem Scipio Nasica voor de Wijcmeesters/dede doe ende hadde een relaes welcke vervult was met rechten warachtigen redenen/ niet alleene des geslachts Corneliorum ghemeyne/ maer oock met vercieringen zijns eyghen geslachts/ ende seyde:

Oratio Scipionis Nasice, tot voordeel van Lucius Scipio als hy in vāgenisse soude gelept werdē.

Hoe de hoochberoemde/ vermaerde eñ doorluchtighe Cneus ende Publij Scipionis de zijne/oock Publij Aphricani ende Lucij Scipionis ouders ende vaders geweest waren/ dat sy sommighe jaren inden lande van Spaengien tegen veel Hooftluyden der stadt van Cartago ende van Spaengien ghehandelt ende ghevochten hadden/so en haddē sy niet alleene vermeerdert dat geruchte des Roomschen naems metten oorloghe/ maer oock daer inne/ dat sy den selven volcke / een exempel ende bewijsinghe der goeder manieren ende geloove ghegeven hadden/ ende so waren sy ten laetsten voor tghemeyne profijt des Roomschen volcx verslaghen. Ende so het haren nacomelingen ghenoech gheweest ware/ de selve eere ende glorie haerder voorvaders te bewarē ende te beschermen/nochtans is Publius Aphricanus so verre dat lof zijns vaders te boven ghegaen / dat vele luyden hen lieten duncken/ ende daer voor gehouden wert/ dat hy niet en ware van menschelicken bloede / maer van Godlicken gheslachte ghecomen/ so was Lucius Scipio vanden welcken nu ghesproken wort (om datmen achterliete wat hy in Spaengien/wat hy oock in Aphrica/daer hy zijns broeders Legaet Publij Scipionis was/gedaen heeft) doe hy Burghemeester ende vanden Senaet te Rome/daer toe deuchdelick gheacht wert/die dat lant Asia sonder lotinghe ende het oorloghe metten Coninck Antiocho bekent ende toe gedeylt wert/ ende so is Publius Scipio zijn broeder met hem (na dat hy tweemael Burghemeester ende Reformeerder der goeder zeden gheweest/ ooc een triumphe ghehadt hadde) inde plaetse eens Legaets in Asiam ghetoghen. Daer was oock een sake toe ghevallen (daer mede de grootheyt oock dat schijn ende achtbaerheyt der Legaten/ niet en mochte schadelick zijn den lof des Burghemeesters) dat te dien daghe/ als Lucius Scipio Antiochum den Coninck by der stadt Magnesia met opgerechtē bannierē verwonnen hadde/ Publius Scipio de selve tijt inder stadt vā Elea sommige dachreysen vā daer

cranck

Int jaer vander stadt 567 trane lach/ dat het selve heyr en was oock niet
cleynder gheweest / dan dat heyr Hannibalis,
metten welcken in Aphrica gestreden was. De
selve Hannibal was ooc onder ander veel Co=
ninghen ende Hooftluyden daer by gheweest
als een Hooftman / ghelijck hy inden oorloghe
van Cartago Hooftman gheweest was. Om
dat oock het oorloghe also ghedreven ende ghe=
voert wert/ datter niemant dat geluc en moch=
te beclaghen / soo sochtmen nu inden payse de
clachte eñ misdaet / ende dat Scipio de clachte
soude verantwoorden.

Daer waren ghecomen de thien Legaten/
ende hadden gestraft ende benijt den pays/ die
nochtans met haren raet den Coninck Antio-
cho gheordineert ende ghegeven was/ de selve
waren oock gheweest vanden thien Legaten
die Cneum Manlium beclaecht hadden/ eñ de
selve beschuldinge en was nochtans van geen=
der waerden/ oft crachtich ghenoech gheweest
om te ghelooven de misdaet / oock niet mach=
tich ghenoech de triumphe te beletten: Maer
de articulen ende statuytẽ des pays waren by
den Godt Hercules tegen Scipionem suspect/
als die daer Antiocho te veel bequaem ende
wel ghelegen waren/ want hem was dat gant=
sche Conincrijcke gelaten/ want hy besat oock
nu so hy verwonnen was/ al dat ghene dat hy
voor den oorloghe hadde ghehadt/ Antiochus
de Coninck hadde een groote somme van gout
ende silver ghehadt/ daer van en was niet inde
ghemeyne schatcamer ghebracht. Het was al
te samen tot eygen profijt ghekeert gheweest/
oft nu by avontueren voor haer alder oogen so
veel gouts ende silvers inde triumphe Lucij
Scipionis ghevoert als in thien ander trium=
phen (indien datment al te hoope brochte) ghe=
draghen is gheweest. Maer wat sal ick seggen
vande andere eynden ende plaetsen zijns Co=
nincrijcx? Antiochus de Coninc heeft inne ge=
hadt geheel Asia/ ende de naeste landen die aen
Europam reycken/ hoe groot de selve contreye
inde gheheele werelt is/ hoe veel steden niet al=
leen/ maer oock landen begrepen waren van=
den berch Tauro/ die hem streckt inder zee E=
geum genoemt/ wisten sy alle selve wel/ de lan=
den ende contreyen/ die na der lengte haer over
dertich dachreysen/ ende inde breede tusschẽ de
twee zeen tot op de hoochte des berchs Tauri
over thien dachreysen strecket/ waren Antio-
cho gheheel af ghetoghen ende genomen/ ende
hy inde laetste ende uterste winckelen der we=
relt verdreven. Den Coninck Philippo na dat
hy verwonnẽ was/ en wert niet dat lant Ma=
cedonia/ ende Nabidi den tyran de stadt Lace=
demonia ghelaten? ende Quintius de Room=
sche Burghemeester daerom van geender mis=
daet beschuldicht. Lucius Scipio en hadde
niet gehadt in Aphricano eenen broeder/ welc=
ke eere hem met rechte soude profijtelick ghe=
weest zijn/ maer den nijt heeft hem Lucio veel
meer schade toe gebrocht/ men heeft indẽ rech=
te besloten ende bekent/ datter meer silvers eñ
gouts in dat huys Lucij Scipionis soude [illegible]
dragen zijn gheweest/ dan oftmen [illegible] zijn
goet vercofte/ daer uut hadde mogen brengen/
waer is doch nu dat Coninclicke gout gheble=
ven? waer doch soo veel erffenissen die Lucius
Scipio ontfangẽ hadde/ geblevẽ warẽ? Inden
huyse dat niet met overvloedicheyt van coste
verteert oft door ghebrocht en was/ soude een
nieu hoop gelts ghevonden zijn/ maer watmen
uten goeden Lucij Scipionis niet en mochte
brenghen/ dat selve wilden zijn vyanden met
quellinghe ende smadenisse van zijn lijf beghee=
ren / dat oock de doorluchtighe man tusschen
naecte dieven eñ moorders inde gevanckenisse
besloten worde/ ende met schandẽ inde duyster
karcker verdorve ende af ginghe/ ende daer nae
naeckt voor dat ghevanckenis worde ghewor=
pen/ dat nochtans niet meer den gheheelen ge=
slachte Scipionum, dan der stadt Rome schan=
de ware.

Teghen dese woorden oft oratie vertelde eñ
las Terentius de Schoutheyt uut bekennisse
des Raets dat voortbringen der twee ghebroe=
ders Petilij genoemt/ ende dat vonnisse dat te=
ghen Lucium Scipionem ghegheven ende ge=
maect was/ eñ seyde: Indien dat gelt niet inde
schatcamer ghelept en worde / hoe datter van
besloten ware/ ende so en hadde hy niet anders
te doẽ/ dan dat sy dẽ veroordeeldẽ eñ verwesen
Lucium inde ghevanckenisse beval te leyden.

Doen nu de Wijcmeesters af tradẽ om met
malcanderen te raden / terstont daer na quam
Caius Flaminius eñ uut zijne eñ zijnder mede
Wijcmeesters meyninge/ behalvẽ alleen Grac-
chi, vercondichde hy opentlick/ De Wijcmee=
sters wildẽ den Schoutheyt (om dat hy zijn ge=
welt eñ macht niet gebruycken en mochte) niet
behinderẽ. Ende so bekende daer op Tiberius
Gracchus in deser manieren/ hy en wilde den
Schoutheyt niet behinderen/ dat uut dẽ goeden
Lucij Scipionis niet so veel inde schatcamer en
soude gebrocht worden/ als inden rechte bekent
ende geoordeelt was/ maer hy en wilde niet lij=
den oft toe laten dat Lucius Scipio die dẽ rijc=
sten Coninck der werelt Antiochum verwon=
nen/ de heerschappie eñ dat ghebot des Room=
schen volcx tot aen de uterste eynden der aer=
den vermeerdert/ den Coninck Eumenem die
van Rhodis ende veel ander steden in Asia met
weldaden den Roomschen volcke verbonden/
oock so menighen Hooftman der vyanden inde
triumphe ghelept ende inde gevanckenisse be= Lucius Scipio
sloten hadde/ nu soude inde ghevanckenisse leg= wort los ge-
ghen. Hy beval oock ende geboot/ datmen Lu- laten.
cium Scipionem los soude laten.

Met alsulcken goeden wille is gehoort ghe=
weest de bekennisse Gracchi, ende alsoo vrolic=
ken hebbẽ de Romeynen Lucium vry ende los
ghesien/ datmen nauwelick ghemeynt en had=
de / dat alsulck oordeel inder stadt van Rome
ghegaen was. Daer na seynde de Schoutheyt T'goet van
openbaer den Rentmeester inde goeden Lucij Lucius Scipio
Scipionis om de selve te besitten: Maer inde wort genomẽ
selve goedẽ daer en heeft niet alleen opt bevon=
den gheweest eenigerleye bewijsinghe des Co=
nincx ghelts/ maer daer en is oock niet soo veel
te samen ghebrocht gheweest / als de somme/
daer inne Lucius ghecondemneert was. Al=
sulcken ghelt is vanden ghesellen ende vrienden De vrienden
vergadert/ ende Lucio Scipioni ghegeven ge= gheven Lucius
weest/ om dat (indien hy dat opname) hy yet Scipio gelt,
rijcker mochte zijn / dan hy voor desen onghe=
valle ende gheleden schade geweest was/ maer
hy en heeft daer van niet genomẽ/ dan dat hem
tot daghelicksche cost ende cleedinge van noo=
de was / dat selve hebben zijn naeste vrienden
ghevryet ende gelost. Ende de nijt Scipionum
keerde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

keerde haer inden Schouthept / oock in zijnen raet / ende teghen Scipionis beschuldighers ende beclaghers.

Hoe de Roomsche Ridders ende knechten door de wellust des lants Asie verdorven waren, die int lant der Genevoysers oft Liguria hart ghehouden ende gheoeffent worden.

De Genevoysen hebbē het Romeynsch rijchsvolcke oorsake ghegheven dat sy in gestadighe ridderlijcke oeffeninghe gebleven zijn.

DOe dese dinghen tot Rome ghescheden / dreven beyde de Burgemeesters het oorloghe inden lande der Genevoysers ende Liguria / want de selve vyanden waren wter natueren daer toe gheschickt / dat sy met het een oorlooghe nae dandere behouden souden de conste der ridderlicker oeffeninghen by den Romeynen. Het en was oock gheen lant dat den knechten meer scharpte totter deucht / ende bequamer maecte dā Liguria / want Asia (met wellusticheyt der steden ende met de overvloedicheyt alder dinghen te lande ende te water / ooc met verweende weeckheyt des volcx ende der Coninckliker rijckdommen) maeckte ons heyr veel rijcker dā sy se stercker maecten / bysonder zijn de knechtē onder de Hooftmanschap Cnei Manlij ontbonden / woest ende verweendelick / ooc versuymelick gehouden geweest / daerom de wech ende de reyse door dat lant Thracia / dat wat rouwer / ende de vyanden van Thracia die wat gheoeffender zijn / den Romeynen met een groote schade ende verlies ghestraft hebben. Inder Genevoysers lant / Liguria ghenoemt / waren alle dinghen daer toe geschict / datse den knechten inde oeffeninge eñ arbeyt hielden / daer waren berchachtige plaetsen eñ rouwe contreyen / die oock de Genevoysers selve met grooten arbeyde moeten inne nemen. Het was hen oock swaer den vyanden vanden selven (daer die in ghenomen hadden) af te drijven / ende waren van onder seer hooch ende swaer op te climmen / indien datmē ooc de selve in nemen mochte / so waren sy nochtans onseker om de aenslaghen wille diemen daer teghen mochte maken / de vyanden des selven lants waren oock licht van harnasch / snel ende subtijl / die nemmermeer ruste en hadden / ende gheen plaetse met vreden en lieten. Het was oock van noode de casteelen van dier contreyē die sterck oft vast ghemaeckt waren / te beleghgeren ende te bestormen / ende so was de aert des lants arbeytsaem ende oock perijculoos van heymelicken aenslaghen. Het hielt ooc den knechten met spijse ende dranck matelick ende nuchteren / ende en gaf niet veel roofs / daer en warender oock niet veel int heyr der vyanden die water droeghen / oock niet veel beesten die dat heyr dienden.

Daer en waren oock niet meer dan mannen ende harnasch die alle haer hopinge int geweer ende wapenen ghestelt hadden / Noch daer en was oock gheen ghebreck van eenighe oorsake ende materie des oorloochs teghen den selven / want vant ghebrecx weghen dat sy daer binnē slants hadden togen sy dagelicx in andere bygelegende landen / nochtans en isser geen groote strijt opt met hen ghesciet.

De Burghemeester Flaminius hielt vele gheluckige scharmutsingen met die van Frisiņa in haer lantschap / ende brocht de selve daer toe / dat sy hen in handen gaven / ende alle haer geweer ende harnasch overleverē moesten / om dat sy oock haer geweer niet met goedē geloove ende altemale en hadden overgegheven / ende daerom ghestraft worden / so verlieten sy haer stedē daer sy woonden / ende vloden opten berch Auginum ghenoemt: van stonden aen so volchde hen na de Roomsche Burghemeester.

De Frisinates van Ligurien wordē vande Borgermeester Flaminius bedwongen.

Auginus mōs.

De ander worden wederom noch eens verjaecht ende het meeste deel vloot sonder geweer ende harnasch door onweechsame straten ende wegen / ende vielen vande steenrotsen / daer hen de Romeynen niet na volgen en mochten / ende quamen also over dat gheberchte Scharperien ghenoemt. De ghene die hen inden legher ende heyr onthielden / worden belegert ende bestormt.

Daer na tooch dat heyr over dat gheberchte van Scharperien. Ende doe de vyanden hen met de hoochte des berchs / die sy inne genomē hadden / eensdeels meer weynich bewaert ende beschermt hadden / quamen sy terstont daer toe dat sy hen opgaven / doe ter tijt so wert haer gheweer / harnasch ende wapenen met grooter naersticheyt te samen gesocht ende wert hen al te samen afghenomen.

Daer na wert het oorlooch ghekeert op de Appuanos die totten lande Liguria behooren / de selve reysden eñ lieyen int lant der Pisaners eñ Bonovisers / datmen niet en mochte ploegen oft ackeren / doe de selve bedwonghen waren / heeft de Roomsche Burgemeester den naesten ende belegerde steden pays ghegheven.

De Borgermeester Flaminius bedwingt de Apuanē van Ligurie.

Doe hy nu dat lant vreedsaem ende rustich ghemaeckt hadde / om dat hy de knechten niet ledich en soude laten / leyde eñ maeckte hy eenen wech van Bononia tot inde stadt Aretium.

De ander Burgermeester Marcus Emilius verbrande het lant der Genevoysers / ende de vlecken die inden velde oft inde dalen laghen / eñ heeft de selve verdestrueert / om dat de vyanden twee berghen inghenomen hadden. Daer na tooch hy ende bestormde de ghene die op de berghen waren / ende maecktese inden eersten moede met lichte schermutsinghen: ten laetsten bedwanck hyse dat sy metter spitsen moesten treffen ende slaen / daer heeftse de Burghemeester met eenen rechten strijt verwonnen / daer door hy oock de Godinne Diane eenen tempel beloofde te maken. Doe nu de luyden die hier aen dese zijde Scharperien ghesetem zijn / verwonnen waren / onder den welcken oock waren de Frisinates wtē lande Liguria / tot welcken Caius Flaminius de Burghemeester niet ghetoghen en was / de selve bedwanck al te samen de Burghemeester Marcus Emilius, ende nam van hen haer gheweer ende harnasch / ende dreef den gemeynen hoop ende de menichte vanden berghe int slechte ende effen velt. Doe die van Liguria pays verkregen hadden / so tooch de Burgemeester inden landen Lombardia / ende liet maken den wech vā Placentia al totter stadt Arriminum / daer mede hy den wech brochte ende voechde totter straten ende den wech na Bononien waerts ghelegen.

De Borgermeester Marcus Emilius bedwingt de Frisinaten eñ ander natien van Ligurien.

De strate Flaminia.

Inden laetsten strijt / doe de Roomsche Burghemeester met opgherechten bannieren met die van Liguria ende Genevoysers gheslagen hadde / beloofde hy de Godinne ende Coninginne Iunoni eenē tempel te maken / dese din-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 567

gen zijnder indē lande Liguria in dat selve jaer gheschiet.

De Lantvoocht Lucius Furius neemt den Cenomanen de wapenen / maer hy moetse hen naderhant wedergheven.

Indē lande Lombardia tooch Lucius Furius de Hooftman / ende inden vrede sochte hy een maniere des oorloochs/ende nam den ontschuldigen Cenomanis/die niet verre van Bria gelegen en zijn/alle haer harnasch eñ wapenen/daerom sy hen tot Rome voor den Senaet beclaechden / ende werden totten Burghemeester Marcum Emilium ghewesen/ dien de Senaet bevolen hadde/inde sake te ondervragen/te bekennen eñ te gebieden. Doe daer nu eē groot rumoer ende twist metten Hooftman ghehouden wert / behielden de Cenomani haer sake/ ende so werde hen haer gheweer wederom ghegheven/den Hooftman Lucio Furio gheboden dat hy soude wten lande trecken.

De Gesanten vande Latijnsche stedē claghen dat vele van henlieder burgers binnen Rome gecomen zijn/ den selvē wert bevolen wederom nae huys te trecken.

Daer na wert den Legaten der gesellen des Latijnschen naems/ die rontsomme wtē lande Latio/ ende eensdeels veele te hoope ghecomen waren/een ghehoor inden Roomschen Senaet ende Raet ghegheven/ de selve beclaechden sich hoe een groote menichte van haer burghers na Rome ghetogen/ ende aldaer metten cijns aenghenomen waren : Ende de sake wert Quinto Terentio Culleoni den Schoutheyt bevolen / dat hy daer na soude vraghen ende vernemen/ende so wien hy woude die te dier tijt/ doe Caius Claudius, ende Marcus Fulvius Reformeerders der goeder sedē ende cijnsmeesters gheweest waren / oock na den selven by wiens tijden de Latijnen inde schattinghe opghenomen waren gheweest/ ende de ghesellen dat bewijsen costen / soo soude hyse daer toe bedwinghen/dat sy wederom daer henen toghen / daer sy voortijts cijns schuldich geweest warē. Met dese verneminge wordender ghevonden twaelf duysent vanden Latijnschen die wederom te huys toghen / want op die tijt de menichte der vreemden ende buytenlandichsche de stadt van Rome vercierden ende vervulden.

Hoe *Marcus Fulvius* de Roomsche Hooftman om dat hy inden lande van Etolien wel gedaen, eñ de stadt Ambraciam ghewonnen hadde, vandē Senaet eē triumphe te houden begheerde, ende dat ten laetsten met grooten arbeyt vercreghen heeft.

Marcus Fulvius versoect tot Rome te moghen een triumphe houdē, dwelcke hem de Wijcmeester Marcus Amburius heeft willen beletten.

Marcus Fulvius die quam tot Rome eer dan de Burgemeesters/ ende doe hy by den tempel Appollinis inden Roomschen Raedt vertelde/ wat hy inden lande Etolien ende dat Insel Cephalenia hadde bedreven / soo begheerde hy vanden Vaders des Raets / dat sy wouden bekennen ende ordineren alst behoorlick was/ dat den onsterffelicken Goden / om dies wille dat hy het ghemeyne Roomsche wesen ende staet wel ende geluckelick gheregeert / betamelicke eere bewesen hadde / ende hem een triumphe te houdē bekent ende ghegunt worde: Daer tegen Marcus Amburius de Wijcmeester seyde:

M. Amburij Oratio.

Indien daer yet vande saecke voor de toecoemst des toecomendē Burgemeesters Emilij bekent worde/ so woude hy dat behinderen ende beletten. Emilius en woude oock niet dat alsulcx soude gheschien / hy hadde hem oock bevolen doe hy in zijn lant / welck hem te deele gevallen was/trecken soude/dat desen twist tot op zijn toecoemste geheel eñ hem voor behoudē worde. Daer toe seyde Marcus Fulvius:

Responsio Marci Fulvij.

Hy verloor den tijt/ de Senaet soude ooc inde tegenwoordicheyt des Roomschen Burgemeesters bekennen ende besluyten / wat hem goetduncken soude/ oft ooc tusschen Marcum Emilium ende hem een vyantschap ware / die nochtans den menschen onbekent zijn / oft hy ooc den selven onwille met grooten ende by na met eenen Conincklicken toorne teghen hem gebruycte / dat en ware nochtans niet te lijden/ dat de Roomsche Burghemeester in zijn afwesen de eere der onsterffelicker Goden soude wederstaen/ende de triumphe die hem toe behoorde / die hy oock verdient hadde / also soude teghenhouden / soo waert oock onbehoorlick dat de Hooftman die het oorlooghe gheluckelick geeyndet hadde/ ende dat victorieus heyr metten buyte ende den roof / oock metten ghevanghen voor der poorten staen soude / so langhe tot dat de Burghemeester wederom na Rome comen soude / die alleene daerom vertoefde: Maer want Emilius teghen Fulvium openbare vyantschap hadde / wat mocht doch yemant vanden Burghemeester behoorlicx oft betamelicx verwachtende zijn ? de welcke een besluytinghe des Raets int bywesen van sommige/ maer weynich ende heymelick gemaect/ daer nae openbaerlick voorghegheven heeft/ men soudet daer voor houden/dat de stadt Ambracia niet met machte ende gewalt gewonnen en ware/ die nochtans met schans-korven ende andere instrumenten was beleghert. Doe oock (als de wercken aenghesteken ende verbrant waren) andere van nieus ghemaeckt waren/ doemen oock by der mueren boven ende onder der aerden vijfthien daghen ghestreden heeft/ daer de knechten (als sy metten daghe vroech over de mueren gheclommen waren) den strijt die twijfelachtich was / tot inder nacht teghen hielden / daer oock meer dan drie duysent der vyanden verslagen wordē/ wat zijn wederpartie doch voor een valsche clachte voor den Bisschop gebrocht hadde ? hoe de tempelen der onsterffelicker Goden inde ghewonnen stadt berooft warē geweest? Tē waer sake/dat de stadt van Rome metten juweelen ende cieragien der stadt Syracusa ende andere steden die gewonnen waren/ verciert ware gheweest / so hadde de vyantlicke daet teghen de stadt Ambracia alleene doe sy ghewonnen was/geen recht daer aen ghehadt. Marcus Fulvius badt de Vaders vanden Raet ende begeerde vanden Wijcmeesters/ dat sy niet en wouden toe laten / dat hy zijnen vyant also tot een bespottinghe soude worden. De andere begosten daerom den Wijckmeester te bidden dat hy af laten soude/ ende de sommighe met woorden te straffen/ maer aldermeest beweechde den Wijckmeester de woorden Tyberij Gracchi zijns medeghesellen ende Wijckmeesters/ doe hy seyde:

Het en ware gheen goet exempel dat de ghene die eenighe macht ende in een officie ware/ zijn eyghen vyantschap ende onwille teghen een ander soude ghebruycken. Het ware oock schandelick ende onbehoorlick den macht der Wijcmeesters/oock dē heyligen rechtē onbetamelick/ dat eē Wijcmeester over vreēde vyantschap een oordeelder eñ rechter zijn soude. Een yeghelick soude na zijn verstant ende weten-

schap

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

schap den menschē haten oft lief hebben / de sake ende de daet lovē of misprijsen/ende niet verwachten op eens anders aengesichte/ wijncken eñ wille/het en soude oec eē Wijcmeester hē niet verleyden laten/ door bewijsinghe oft ingheven eens anders / eñ toe leggen den toornigen Burghemeester/ de Wijcmeester soude ghedachtich zijn/wat hem als eenen sonderlinghen burgher Marcus Emilius bevolen hadde / ende hoe hē des Wijcmeesters officie vandē Roomschen volcke bevolen was / tot hulpe/ vryheyt ende troost des ghemeynen burghers / ende niet tot hulpe ende voor de Coninclicke macht des Burghemeesters / maer hy sach ende bekende dat dit behoorlick ware / ende ghedacht soude worden/dat in een vergaderinghe/een vanden twee Wijcmeesters zijn eygen vyantschap eñ onwille den ghemeynen Roomschen staet te goede achterlaten soude/eñ de andere vreemde vyantschap ende onwille (die hem van een ander bevolen ware) ghebruycken.

Doe de Wijcmeester Marcus Amburius met dese straswoorden verwonnen/eñ uuten tempel ende Senaet ghegaen was / wert Marco Fulvio opt voortbringhen des Schoutheyts Servi Sulpitij eē triumphe te houdē bekent. Doe hy nu den Vaders des Raets danck ghesept hadde / so seyde hy voort: Hy hadde den God Iovi toe geseyt ende belooft / opten selven dach als hy de stadt Ambraciam gewonnen hadde/ groote spelen ende feeste te maken / totten selvē waren vanden steden ghegheven ende te hoope ghebrocht hondert eñ thien pont gouts. Daerom ware zijn bede ende begheeren/dat de Raet vanden ghelde dat hy inde triumphe tot Rome in draghen/ende inde gemeyne schatcamer legghen soude / de voor genoemde somme vande thien ende hondert pont gouts woudē bevelen op een sonderlinghe plaetse te ligghen/ ende vanden anderen ghelde schepden. De Senaet liet raet vraghen de vergaderinghe der Bisschoppen/oft oock noot ware datmen dat gout al inde spelen ende feesten verteeren soude. Doe de Bisschoppen seyden/ het en behoort de gheestelickheyt niet toe dat sy souden achten ende schatten wat cost inde spelen ende feesten gheschien soude/so liet de Raet toe ende ghehengde Marco Fulvio, dat hy soude tot de spelē leggē so vele hy woude/nochtans dat de somme niet tachtich duysent guldens te boven en ghinck.

Speelfeesten den God Iupiter door Marcus Fulvius gehoudē.

Marcus Fulvius hadde oock voor hem genomē inde maēt Januario te triumpherē: Maer doe hy hoorde dat Emilius de Burghemeester/ na dat hy den brief ontfangen hadde van Marco Amburio dē Wijcmeester/dat hy tot Romē comē woude/om de triumphe te beletten/maer dat hy onder weghen cranck ghewordden was/ ende om dat Fulvius niet meer twisten inde triumphe dan inden strijt hebben en soude / so verleyde hy den dach / ende triumpheerde van die vā Etolien eñ dat Insel Cephalenia op den twee en twintichsten dach Decembris. Hondert gulden croonen vā twaelf pont gouts/zijn voor dē gulden wagen gedragē/duysent eñ drie en tachtich pont silvers/ twee hōdert eñ drie en veertich pont gouts/penningen na dē gewichte van Attica die sy heetē Tetradrachma/hondert ende achthien duysent / thien duysent vier hondert eñ twee en twintich Philippische penningen/ twee hondert eñ vijf en tachtich metallen beelden/ marmersteenen beelden twee hondert eñ dertich/ harnasch/ wapenē/ pijlen eñ ander gewéer die den vyanden genomen warē/ in grooten getale/daer toe blijdē/ reysers armborsten eñ andere werp-getuych vā alderleye manieren/by seven en twintich Hooftluyden ende oversten van die van Etolien ende Cephalenia/ ofte des Coninrx / die van Antiocho daer ghelaten waren.

Marcus Fulvius houdt triumphe.

Marcus Fulvius heeft oock opten selven dach / eer hy inde stadt van Rome voer / op de plaetse Flaminij, vele Wijcmeesters/ Voochdē/ Ridders/ Rotmeesters/ Romeynē ende gesellen begaeft met ridderlicke gaven eñ geschencken/ hy heeft den knechten uit den roof eñ buyte gegeven eenen yeghelicken vijf en twintich silveren penningen / eenen Hooftman over hondert knechten tweevoudige buyte/ende eenen reysigher drievout.

Als nu den tijt wech ginck ende ghenaeckte datmen nieuwe Burghemeesters eñ Schoutheyts kiesen soude / om dat Marcus Emilius, die dat toe behoorde/tot de kiesinge niet te tijde comen en mochte / quam Caius Flaminius tot Rome/vandē selven wordē tot Burgemeesters ghemaeckt Posthumius Albinus, ende Quintus Martius Philippus.

Kiesdach. Int Iaer vander stadt 568.

Daer na worden gemaect tot Schoutheyts Titus Menius, Publius Cornelius Sulla, Caius Calphurnius Piso, Marcus Licinius Lucullus, Caius Aurelius Scaurus, eñ Lucius Quintius Crispinus.

Hoe *Cneus Manlius* met grooten arbeyt vandē Senaet te Rome vercreech, dat hy triumpheren mochte, hoe oock de ridderlicke strangicheyt eñ deucht onder zijne Hooftmanschap af nam, ende de knechten gheheel traech ende verwent worden.

In t eynde van desen jare doemen de machtighe ende officiers ghemaeckt hadde / den vijfsten dach van Maerte soo triumpheerde Cneus Manlius Volso vanden Gallogriecken die in Asia woonden / ende dit was de oorsake dat hy soo lancksaem triumpheerde/ om dat hy niet bedwonghen en soude worden inden recht te antwoorden/ na de gesetten ende statuyten Petilij des beclaghers / ter wijlen dat Quintus Terentius Culleo Schoutheyt ware/ ende niet metten vyere eens vreemden ghe rechts (daer mede Lucius Scipio veroordeelt was) ghebrant en worde / so de rechters Cneo Manlio ongheweghender waren ende vyandelicker dan Lucio Scipioni; daerom dat hy de ridderlicke oeffeninghe / die van Lucio Scipione strenghe ende hardt ghehouden werdt/ als een navolgher des selven/met alderleye oorlovinghe ende vryheyt gheheel verdorven hadde. Het en waren hem niet alleene schandelick/ de saken die in zijnen lande welcke hem bevolen was / ende verre van zijnen ooghen ghe schiet waren / maer vele meer den handel ende de daet/ diemen aen zijnen riddere ende knechten daghelicx sien mochte / want den aenvanck ende oorspronck der vreemden ende uitlandischen onmanierlickheyt ende oncuyscheyt is vanden heyre in Asia inde stadt van Rome gebrocht gheweest.

Cneus Manlius Volso hout triūphe.

Van daer heeftmen indē eerstē gebrocht metalen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 568

Allerley overvloedicheyt is wt Asien binnen Rome ghecomen.

talen tafelen/ costelicke cleederen van menigerleye verwen gewrocht/ voorspanselen ende andere costelicke ghewrochte doecken / daer toe hebben sy inden eerstẽ tot Rome gebrocht marmoren ende wit ghesteken reken-tafelen / ende Credents tafelen / diemẽ doen ter tijt voor eerlick huysraet gheacht ende ghehouden heeft.

Doen ter tijt heeftmen oock ghebruyct menigerley wellust van speelliedẽ / onder de welcke warender die op de harpen / op schalmeyen oft fluyten consten spelen / de cost ende de spijse begonstmen oock met grooter neerstichept toe te rechten ende te bereyden/ tot dier tijt begonsten ooc de cocx (die by dẽ ouden tijdẽ de snootste ende minste knechts waren)in achtinge ende ghebruyck groot eñ costelick geacht te wordẽ/ende dat voormaels een dienstbaerlic werck was/begonstmen voor een conste te houden/ nochtans waren de selve costelichedẽ / die doen ter tijt geschiedẽ/ nauwelick een zaet oft greyn/ by de toecomende overvloedichept die daer nae bestont ende op quam.

De triumphe van Cneus Mãlius Volso,

In dese triumphe heeft Cneus Manlius met hem ghebrocht ende laten in draghen twee hondert gulden croonen / twee van thien ponpen / tweemael hondert ende twintich duysent ende drie hondert pont silvers. Penningen van Attica hondert duysent seven duysent eñ twintich/vande andere munte die Cristophori ghenoemt waren/twee hondert ende vijftich/ gouden penninghen Philippei gonoemt / sesthien duysent drie hondert ende twintich. Daer toe veel harnasch eñ roof/ welcke op der Fransoysen waghens in ghevoert werden/twee en vijftich Vorsten ende Hooftmannen der vyanden/ die voor den waghenborch in ghevoert werdẽ. Den knechtẽ deylde hy eenen yegelicken twee en veertich silveren penninghen / den Rotmeesters tweemael so veel / den voetknechten heeft hy ghegeven dobbel soudye / ende viervout den reysighers. Vele van alle staten die met ridderlicke gaven begaeft eñ gheeert waren volchden den waghen nae. Daer werden oock alsulcke woorden vanden knechten die den waghen na volchden teghen den Hooftman Manlium ghesproken / daer by men lichtelick mochte merken/dat sy de selve als teghen eenen vermetelen ende eergierigen worden ghesproken / ende dat de triumphe meer eerlick ende aensichtich was door gonste der knechten / dan door gonste des Roomschen volcx : Maer de vrienden Manlij waren seer dienstelick / om de gonste des Roõschen volcx te vercrijghen/ want door haer toedoen ende neerstichept wert een recht ende besluytinghe des Raets ghemaect / datmen vanden ghelde / dat inde triumphe tot Rome ghebrocht wert / de schattinghe die vanden volcke te gader ghebrocht ware / so veel hier voortijts niet betaelt en ware / vanden selven ghelde betaelt soude worden/ nae den welcken betaelden de Rentmeesters met goeden gheloove eñ neerstichept inder stadt van Rome / meer dan vijf en twintich duysent in af slach des selvẽ gelts.

Oproer in Spaignen.

Ontrent de selve tijt quamen twee Rotmeesters wt beyde Spaengiẽ met sommighe brieven Caij Attinij ende Cnei Manlij,dien de selve landen bevolen waren / wt de selve brieven verstontmen hoe dat van Celtiberia ende Lusitania int harnasch waren/ ende dat de landen der ghesellen verdestrueert ende verwoest worden / van dese saecke te raden vertooch de Senaet gheheelick / tot op de kiesinghe der nieuwer Burghemeesters officiers.

In dit jaer als men de Roomsche spelen pleecht te houden / die daer maecten Publius Cornelius Cethegus , eñ Aulus Posthumius Albinus, so wasser een appelboom op de plaetse te Rome die hem verroerde ende schuddede van selfs/ ende viel op dat beelt Pollencie, ende sloech dat selve daer neder / daerom worden de Senatores door gheestelicke vreese beweecht/ ordineerden ende sloten/ datmen soude noch eenen dach daer toe doen tot de eerlickheyt der spelen/ ende twee beelden wederom inde plaetse stellen/ende op een nieu vergulden. Also worden de spelen vandẽ Boumeesters Caio Sempronio Bleso , ende Marco Furio Lusco eenen dach langher verlengt.

Pollencia dea,

In dat navolghende jaer worden Spurius Posthumius Albinus , ende Quintus Martius Philippus de twee Burghemeesters behindert om het heyr by een te vergaderen / oock vande bereydinghe ende ghereetschap des oorloochs/ ende der landen die hen beyden bevolen waren / om te vernemen ende te straffen eenen heymelicken aenslach der genen die hen in een schandelicke ende straffelicke saecke te samen ghedaen / verbonden ende te samen ghesworen hadden.

Den Borgermeesterẽ wort belast te vernemen na de heymelicke tsamen sweeringhe.

Doen nu Quintus Martius volbrocht ende wt gherecht hadde de verneminge ende straffe des heymelicken geselschaps inden eynde ende contreye des lants van Italiẽ / welcke hem bevolen was / soo bereyde hy hem ende dochte te trecken inder Genevoysers lantschap/ ende int lant van Ligurien / eñ nam met hem drie duysent Roomsche voetknechten ende anderhalf hondert reysigers tot vervullinghe zijns heyrs/ dat selve landt ende oock het selve ghetal der reysighers / ende oock der voetknechten / wert toe gheschickt zijnen mede Burghemeester/ende namen alsoo tot hen beyde de heyren die Caius Flaminius , ende Marcus Emilius Burghemeesters des voorleden jaers ghehadt hadden.

Quintus Martius Borgermeester wort int lantschap vande Genevoysen gheslaghen.

Boven dat is henluyden bevolen gheweest wt de besluytinghe des Raets / dat sy souden twee Legioenen op nemen ende beschrijven/ sy gheboden oock den ghesellen des Latijnschen naems / ende leyden hen op twintich duysent voetknechten / ende acht hondert reysighers/ ende namen daer toe drie duysent Romeynsche voetknechten / ende twee hondert reysighers. Het was oock des Senaets meyninghe / dat dit heyr (wtgenoemen de twee Legioenen) soude gelept worden/als voor een besettinghe ende hulpe des Spaenschen heyrs.

Maer doen nu beyde de Burgemeesters behindert worden met de saecke des heymelicken gheselschaps te vernemen/ so stelden sy Titum Menium , ende bevalen hem / dat hy de knechten ende reysigers op nemen eñ beschrijven soude.

Doen nu de verneminghe ende de straffe des heymelicken gheselschaps volbrocht ende gheeyndet was / so tooch de Burgemeester Quintus Martius in dat landt van Ligurien teghen de Appuaners/ eñ doen hy den selven nae tooch verre in dat gebercht ende wildernissen / daer inne sy hen altijt pleghen te verberghen ende

te ont=

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

te onthouden / so wert Quintus Martius omringhelt ende belaecht aen een oneffen plaetse ende boos eynde / ende daer worden vier duysent knechtē verloren / ooc quamender drie banieren van dat eerste Legioen inde handen der vyanden / ende elf vaenkens vanden ghesellen des Latijnschen naems. Sy worpen oock alle veel gheweers/wapen ende harnasch van hen/ welcke henluyden behinderde inde vlucht door de straten ende weghen in het wout.

leus Martius.

Die van Liguria lietē veel eer af int vervolgen/ dan de Romeynen te vlieden. So haest de Burgemeester quam wter vyandē lantschap/ daer mede datmē niet sien en soude mogen hoe veel zijn heyr ghemindert was / soo liet hy dat heyr inden bevredeu landen leggen/maer hy en mochte dat gheruchte welck daer wt ghegaen was / hoe dat hy den strijt qualick wtgherecht hadde/niet verbergē oft heelē/ want de hoochte eñ dat bosch daer hem de vyanden af verjaecht ende verdreven hadden / wert daer nae Martius ghenoemt.

Caius Catinius slaet de Portugesen ende winnet de stadt Asta/ daer na sterft hy.

Onder dese nieu-maren die wten lande Liguria quamen/worden ghelesen sommige brieven die wt Spaengiē gebrocht wordē/ in welcke brieven wordē vercondicht blijschappe met drucke gemenget/ Want Caius Catinius, die twee jaer te vorē als een Schouthept eñ Hooftman in dat selve lant ghetogen was / eñ hadde gestredē met die van Lusitania/niet verre vander stadt Asta met op gerechten banieren/ ende daer waren by ses duysent mannen verslagen/ de ander zijn verstropt eñ wten leger verdrevē.

Daer na leyde hy zijn heyr om de stadt Asta te belegghen/ de selve stadt en wan hy niet met minder arbeyt / dan hy hier voortijts den waghebroch ende dat legher in ghenomen hadde: maer doen Catinius onvoorsichtich aen der mueren ginck/so wert hy gheschoten/ende nae weynich daghen sterf hy vander quetsuere.

Luna portus.

Doen nu de brievē vanden doot Catinij die in een Schoutheyts plaetse in Spaengien gheweest was/ghelesen worden / ordineerde ende besloot de Senaet / datmen soude eenen bode schickē/ die Caium Calphurnium dē Schouthept by de haven Luna achterhaelde / ende hem bootschapte dattet dē Senaet goet dochte te zijn/dattet lant van Spaengiē niet en ware sonder Hooftman/daerom soude hy terstont daer henen trecken. De ghene die daer ghesonden was/ quam opten vierden dach tot Luna/ maer Calphurnius was weynich dagen daer te voren van daer ghetoghen.

Het hadde oock Lucius Manlius Accidinus in dat naeste Spaengien op de selve tijt als Caius Catinius inden lande was / eenen strijt met die van Celtiberia ghehouden / ende wert ghescheyden met een twijfelachtighe victorie/ wie dat ghewonnen hadde/ alleen dat de Celtiberi de naeste nacht haer heyr ende legher op braken / ende so wert den Romeynen tijt gegeven om den haren die verslaghen waren te begraven/ eñ den roof die sy den vyanden af ghewonnen hadden / te vergaderen. Weynich daghen daer na so quamē die van Celtiberia wederom/ hadden ooc een groot heyr te samen gebrocht by der stadt Calgurium / ende verweten met wille den Romeynen totten strijt/ wat oorsake de Celtiberos versaechder ghemaecht heeft ende onmachtiger/so sy hen nochtans inden ghetale vermeerdert hadden / daer van en wert niet beschreven/want sy vanden Romeynen verwonnen zijn gheweest inden strijt/eñ hy twaelf duysent verslaghen/oock boven de twee duysent ghevanghen/eñ de Romeynen hebben den wagenborch ende dat legher in genomen/ ende indien de navolghende Hooftman in zijnder toecoemste / den stouten aenganck der verwinders niet belet ende behindert en hadde / so waren die van Celtiberia gheheelick tot ghehoorsaemheyt ghebrocht ende bedwongen. De nieuwe Hooftluyden ende Schoutheyts beyde voerden dat heyr inden winter-legher.

Opten selven dach doen dese nieuwe maren wt Spaengien gebootschapt werden/ so wordender sommige spelen ende feesten ghemaect ende ghehouden twee daghen achter malcanderen/aengaende der geestelicheyt / die Taurilia (van de ossen die daer in geslagen worden) genoemt worden. Daer na maecte Marcus Fulvius thien toe gerechte spelen/die hy inden oorloghe teghen die van Etolien te maken belooft hadde / ende daer quamen veel werckmeesters ende constenaers wt den lande van Griecken/ daerom dat sy Marcum Fulvium wilden eeren. Doen ter tijt wert oock inden eersten dat spel ende scharmutsinghe der lichter te Rome ghehouden/ende een jacht der Leeuwen ende Panther dieren. Dat spel wert ooc eerlick gehouden met menigerleye dieren/ende watmen doen ter tijt in alle de werelt mochte hebben.

Taurilia ludi.

De spelē van Marcus Fulvius.

Oock so heeft Marcus Fulvius een eerlicke eñ heylige feeste neghen daghen lanck ghehouden/ daerom/dattet indē lande Peceno drie daghen steenen ghereghent hadde.

Wonderteeckenen.

Datter oock ghesept wert/ dattet vyer hadde aen veel eynden vanden hemel aen gesteken met eenē sachten winde/ ende alder meest eerst aen de cleederen der menschen.

Daer wert oock eenen dach toe ghelept wt bekennisse ende ghebot der Bisschoppē te houden bedevaert / daeromme dat den tempel der Godinnē Opis inden Capitolio te Rome met den blixem ende haghel vanden hemel gheslaghen ende gheraeckt wert. Daerom de Burghemeesters grooten offer deden den Goden/ ende lieten de stadt van Rome omgaen ende reynighen.

Opis dea.

Doen ter tijt wert ooc wt Umbria gebootschapt tot Rome / hoe datter was ghevonden een kint welcke dat halve deel een man/eñ half een vrouwe was / ende van twaelf jaren. Van dese wonderlicke gheboorte hadden de Romeynen een groote verschrickinge ende sorghe/ende gheboden die van stonden aen te drijven wten Roomschen lande ende te dooden.

In dat selve jaer quamen de Gallen ende Fransoysen hier aen dese zijde des Walschen gheberchts woonende/ende toghē int lant van Venegien/ sonder eenighe verwoestinghe des lants oft oorloghe / namen inne een plaetse eñ vlecke niet verre vanden eynde / daer nu Aquileia (die nu Agler ghenoemt wert) gelegen is/om aldaer een nieuwe stadt te maken.

Sommighe walen trecke over tgeberchte Alpes om een stadt te bouwen in Italien.

Ende doen nu de Roomsche Legaet daerom over dat geberchte gesepnt wert in Galliam/ so wert hen gheantwoort / de hare waren int lant van Venegien getoghen / sonder consent ende bevel haers lants ende volcx/ sy en wisten oock niet wat sy daer maecten oft bedreven.

Int Iaer vander stadt 568

Lucius Scipio houdt speelfeesten.

Ontrent dese tijt so maecte Lucius Scipio sommighe spelē ende feesten thien dagen lanck aen malcanderē/ die hy (als hy seyde) indē oorloghe Antiochi des Coninck belooft hadde / hy hadde oock vanden Coningen ende steden daer toe gelt vergadert: Maer Valerius Antias beschrijft / hoe Lucius Scipio in Legaets wijse (na dat hy veroordeelt ende zijn goeden vercoft waren) in Asiam is geseynt geweest/om te vereenigen den twist die daer tusschen den Coninghen Antiochi ende Eumenis was / ende datter doe ter tijt ghelt vergadert is ende Scipioni ghegheven. Scipio hadde oock constighe wercluyden inden lande Asia vergadert. Valerius schrijft oock dat Scipio vanden spelen/ vanden welcken hy na den oorloghe/ daer inne hijt den Goden belooft ende toe ghesept/geen woorden oft bewijsinghe gedaen en hadde / vanden selven was daer na / na dat hy zijn Legaetschap volbracht hadde / indē Roomschen Senaet gehandelt ende ghetracteert.

Kiesdach.

Int Iaer vander stadt 569

Doet nu aent eynde des jaers was/ ende de Burghemeester Quintus Martius Philippus in zijn af wesen vā zijn officie af gaen soude/ eñ Spurius Posthumius de ander Burghemeester/ de verneminge des heymelicken aenslachs met geloof ende naerstichept volbrocht hadde/ hielt hy de kiesinghe der Burgemeesters / ende so worden tot Burghemeesters ghemaect Appius Claudius Pulcher, eñ Marcus Sempronius Tuditanus. Des anderen daechs worden gecoren tot Schouthepts Publius Cornelius, Aulus Posthumius Albinus, Marcus Claudius Marcellinus, Caius Arranius Stellio, Caius Acilius Seranus, Lucius Posthumius Tempsanus.

Syppuntum ende Burentum worden beset steden ghemaect.

Int eynde vanden jare / om dat Spurius Posthumius de Burghemeester tot Rome geboodschapt/ doe hy beyde de strangē oft oevers der zee in Italien om toghen hadde/ om te vernemen ende te vragen van het heymelick geselschap ende verbont. So heeft hy de twee steden Syppuntum aen de bovenste / ende Buxentum aen de onderste zee gheleghen/ gheheel woest eñ verlaten ghevonden / die nochtans metten Romeynen verbonden waren. Daerom worden van Lucio Menio den Schouthept inder stadt Rome drie mannen ghecoren / die wt ordinantie ende besluytinghe des Roomschen Raets / sommighe burghers beschrijven ende wtlesen souden die inde selve steden toghen / om aldaer te woonen / ende daer toe worden ghecoren ende ghemaeckt Lucius Scribonius Libo, Marcus Turius ende Cneus Bebius Pamphilus.

Om wat oorsaecke ende waerom het oorloghe tusschen den Romeynen ende den Coninck *Philippum* van Macedonien ende zijnen sone *Perseum* eerst begonnen is.

Oorsake van den crijch teghen den Coninck Perseus van Macedonien.

HEt oorloghe metten Coninck Perseo ende die van Macedonien welcke voorhanden was / en heeft geen oorspronck gehadt vanden ghenen (als vele vermoeden ende oock wanen) oock gheen oorsake ghenomen van Perseo, maer den eersten oorspronck is ghecomen van Coninck Philippo zijnen vader / welcke Philippus oock het selve oorloghe ghedreven ende ghevoert soude hebben/ indien hy langher int leven ghebleven hadde. Dit lach den Coninck Philippo aldermeest inden sin ende quelde hem / doemen hem inde vereeninghe ende articulen des pays hadde op ghelept dat hē vanden Roomschen Senaet benomen was de macht te straffen den Macedoniers die inden oorloghe van hem afgevallen warē. Maer doe Titus Quintius de Roomsche Hooftman inde voorwaerden des pays de gheheele sake vertooch / so en hadde Philippus gheen twijfel hy mochte dat vercrijghen.

Daer na als de Coninc Antiochus indē oorloghe / by den gheberchte Thermophile ghenoemt/verwonnen was/ende dat heyr in twee deelen gedeelt wert/doe de Burghemeester Atilius opten selven dach de stadt Heracleam/ ende de Coninck Philippus de stadt Lamiam belegerde ende bestormde: doe nu Heraclea gewonnen was/ende Philippo bevolen wert/dat hy soude van de beleghering der stadt Lamia aftrecken/ende de selve is den Romeynen over ghegeven/so verdroot de selve sake Philippum den Coninck seere / nochtans versachte ende stilde de Burghemeester den toorne Philippi, daer inne dat Attilius haestede totter stadt Naupactum te trecken/daer henen hen die van Etolien wter vlucht ghegheven hadden / ghehengde ooc eñ liet toe Philippo, dat hy een oorloghe teghen dat landt Athamaniam ende den Coninc Aminandrum voerde/dat ooc Philippus de steden/ welcke die van Etolien dier van Thessalia hadden afgewonnen / tot zijnen Conincrijcke brochte.

Het verdriet den Coninck Philippus dat hy vā Lamia moet aftrecken/eñ neemt daer nae inne tlant van Athamanien ende de stadt Demetrias.

Ende also dreef de Coninck Philippus den Coninck Aminandrum sonder groote strijden wten lande vā Athamania/ende hadde een deel steden ingheenomen ende ghewonnen. De Coninck Philippus brocht oock de stercke eñ vaste stadt Demetriadem (die tot alle dingen wel gheleghen is)ende ooc de steden der Magneten onder zijn ghebot ende macht. Daer na wan Philippus sommighe steden indē lande Thracia/ die in oproer ende tweedracht waren / door oneenichept der oversten inder stadt/ door ghebreken der nieuwer ende ongheWoonlicker vryhept. Met desen weldaden wert den toorne te dier tijt die de Coninck Philippus tegen den Romeynen op genomen hadde / ghestilt/ nochtans en liet Philippus noyt achter in zijnen sin / hem groote macht inden tijt van payse te vergaderen/den welckē hy daer na (indien dattet gheluck gave) inden oorloghe mochte ghebruycken. Hy vermeerderde oock de renten zijns Coninckrijcx niet alleen met vruchten die hem inden lande/ende mettē tollen die hem opter zee ghevielen: maer hy maecte wederom op dat oude berchwerck ende de oude aertgraven/ die eenen tijt verlaten ende verlegen waren/ hy rechte oock op nieuwe berchwerc aen vele eynden. Ende op dat hy de eerste menichte der luyden wederom mochte vervollen ende besetten/ die inden strijdt ende nederlaghe der oorloghen waren verslaghen ende ghebleven / nam hy voor hem niet alleene te vermeerderen zijn geslachte / daer door dat hy alle de zijne daer toe hielt ende bedwanc/dat sy kinderen voort bringhen ende opvoeden souden / ende hy leyde bysonder een groote menichte volcx wtē lande vā Thracia/eñ settese in Macedonien. De Coninc

Philippus was yent hem in tijde vā pays teghen den crijch.

Philip-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Philippus was oock een langhe tijt in ruſten vandē oorloge / ende met alder ſorchvuldicheyt daer op neerſtich / dat hy de rycdommen zijns Conincrijcx mochte vermeerderen.

Hoe de Legaten des Conincx *Eumenis* ende die van Theſſalien den Coninck *Philippum* voor den Roomſchen Raedt ſwaerlick beclaechden. Ende hoe de Roomſche Senaet haer Legaten ſeynden om de ſaecke beter te vernemen opten Lantdach inder ſtadt Tempe in Theſſalia gheordineert.

De Geſanten van Theſſalien/ Perrhebien/eñ vanden Coninck Eumenes clagen over Coninck Philippus.

DAer na quamen ſommighe oorſaken voor handen die van nieus beweechden den toorn des Conincx teghen den Romeynen/ende ſoo worden verhoort dē clachten dier van Theſſalien / ende Perrhebiē/ hoe dat haer ſteden vanden Coninc Philippo inghenomen waren ende beſeten worden/oock de clachten der Legaten des Conincx Eumenis,vandē ſteden indē lande Thracia / die van Philippo met ghewalt in ghenomen waren / ende vande groote menichte des volcx die vanden Coninc Philippo wten lande Thracia in Macedonien gevoert ende ghelept waren geweeſt. Deſe clachtē worden oock alſo ghehoort/ datmen wel mochte mercken/ dat ſy niet veracht oft verſuymt en wordē. Dit beweechde aldermeeſt den Roomſchen Senaet dat ſy hoorden dat Philippus de Coninck begheerde de beſittinghe der ſteden Enum ende Maroneam te vercrijgen / eñ en achten niet ſo vele dier van Theſſalien. Daer quamen oock de Legaten vanden lande Athamaniē/ende en claechden niet dat ſy een deel des lants verlorē/ ende in haer lantſchap ſchade geleden hadden/ maer dattet geheele lant Athamania onder de macht ende ghebot des Conincx Philippi gecomen was.

Geſantē van Athamanie.

Daer waren oock ſommige burghers vander ſtadt Maronea wt ghedreven/ daerom dat ſy de ſake haerder vryheyt hadden willen beſchermen/ teghen de hulpers ende bewaringhe des Conincx Philippi, de ſelve ſeyden ende bootſchapten den Senaet dat niet alleene de ſtadt Maronea / maer oock de ſtadt Enum inde macht des Conincx Philippi ghecomen was.

Wtgedreven van Maronea.

Daer quamen oock Legaten van den Coninck Philippo om de clachten te ontſchuldighen/ende ſeyden:

Gheſanten vanden Coninck Philippus comen in Rome.

Legatorū Philippi Oratio.

Daer en ware niet gheſchiet ſonder conſent eñ toelaten der Roomſcher Hooftluydē / de ſteden van Perrhebien eñ Theſſalien / oock der Magneten metten Coninck Aminandro,ende het lant Athamania/ waren in ghelijcker ſaken eñ ſchult/ghelijck die van Etolien geweeſt waren / doē de Coninc Antiochus verdrevē wert/ ſoo was de Roomſche Burghemeeſter becommert ende behindert ghewceſt/met de beleghe ringe der ſteden in Etolia/ ende hadde daerom gheſeynt den Coninck Philippum om de ſelve ſteden te winnen ende inne te nemen/als ſy nu met ghewelt ende wapenen bedwongen werden/ſo waren ſy ghehoorſaem.

De Roomſche Senaet (om dat hy niet ſtellen oft ordineren en ſoude int afweſen des Conincx Philippi)ſeynde in Legaetſchap Quintum Cecilium Matellum , Marcum Bebium Pamphilum,eñ Titum Sempronium om deſe tweedracht eñ twiſt te hooren ende te vereenigen/inde toecoemſt des ſelven wert eenē Lantdach allen ſteden die metten Coninck Philippo in tweedracht waren / ende de plaetſe indē lande Theſſalia gheordineert/in een ſtadt Tempe genoemt. Doen nu de Roomſche Legatē inde plaetſe des verhoorders / die van Theſſalia/ Perrhebia eñ van Athamania als onghetwijfelde beclagers / eñ de Coninck Philippus om te hoorē de miſdaet als een die beclaecht wert/ ende een antwoorder te hoope gheſeten waren/ een yeghelick vanden overſten der Legaten handelde oft tracteerde na zijnen wille ende ſin ſcherper oft ſaechter / daer nae hy Philippo in gunſte ghenevcht oft hatich was.

Die vā Theſſalien clagen over den Coninck Philippum voor de Geſantē van Rome.

Inde tweedracht ende twiſt met Philippo den Coninck / quamen eñ worden ghetogen de ſtedē Polyſtricta / Phalozia ende Euronomee/ ende andere vlecken rontſomme gheleghen/oft ſy yet toehoorden die van Theſſalia van rechts weghen/ ſo ſy van die van Theſſalia afghevallen / ende vanden Etoliers beſeten waren gheweeſt(want dat was kennelic datſe de Coninck Philippus dier van Etolien afghetoghen hadde) oft dat de ſelve ſteden van ouders hercomē den Etoliers toebehoort hadden/want de Burghemeeſter Atilius hadſe den Coninck Philippo verleent / ſo verre ſy dier van Etolien geweeſt waren / ende haer totten Etoliers met goeden wille / niet met machte oft ghewcer bedwonghen ende ghehouden hadden. Een ghelijcke tweedracht waſſer vanden ſteden van Perrhebien ende der Magneten/ want die van Etolien daer door dat ſy hier voortijts de ſelve ſteden beſeten hadden/ſo haddē ſy haer gerechtichept waer ſy mochten door malcanderen vermenghet.

Tot het ghene daer van de dolinge eñ tweedracht was/beclaechden hen oock die vā Theſſalien / indien hen oock nu de ſteden wederom worden ghegheven / ſoo ſoude doch Philippus de ſelve als berooft/ geplondert / verwoeſt ende verlaten wederom ghevē/want ſonder de gene die inder oorloghen verloren waren / hadde hy vijf hondert vande overſte vanden jonghers in dat lant van Macedonien laten voeren / ende gebruyct de ſelve in verachtelicken grovē dienſten. Wat oock Philippus bedwonghen ware gheweeſt wederom te gheven dier van Theſſalien/ſo hadde hy altoos zijn neerſticheyt ghedaen/ dat hy haer dat nerghens toe profijtelick en was/wederom gave.

Daer was ooc inder ſtadt Thebas Phthias een gemeyne marct gheweeſt van Theſſalien van alle dingen diemē opter zee pleecht te verhantieren / de ſelve marct was haer profijtelick geweeſt/daer hadde de Coninc Philippus ſommighe laſtſchepen toebereyt / die voor de ſtade Thebe over voeren tot Demetriadem waerts ende alle dinghen opter zee daer henen keerdē. De Coninck Philippus en onthielt hem oock niet vanden Legaten dat hyſe met gewelt aen leyde / die nochtans in alle rechten heylich ende hooch bevrijet waren / hy hadde den Legaten den wech beſloten ende verlaecht ende op hen ghewacht / doen ſy totten Roomſchen Hooftman Titum Quintium trecken wouden/ daerom waren die van Theſſalien allegader in alſulcker vreeſen ghevallen / datter gheen onder henluyden in haer ſteden/oft op gemeyne Lāt-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 569

daghen soo stout ware eenen mont op te doene oft een woort te spreken. Want de Romeynen die daer waren oorsaeckers haerder vryheyt/ waren verre van haer gheleghen/ sy hadden by haer opter zijden eenen swaren ende lastighen naghebuer / die haer verboodt de weldaet des Roomschen volcx te ghebruycken/ ende vraechdē daer mede wat doch by haer vry zijn mochte/ soo sy gheen vrye stemme en hadden te spreken? nu ter tijt doort verdriet / hulpe ende bystant der geschicter Legatē/ versuchten sy veel meer dan sy spreken/ ende indien de Romeynen daer teghen niet wat en voorsien/ daer mede de Griecken die aenden lande Macedonia woonden/ haer vreese / eñ den Coninck Philippo zijn stoutichheyt ghemindert worde/ so ware de Coninck te vergheefs verwonnen/ ende sy om niet verlost ende vry ghemaeckt. Dit wert ten laetsten scherp gesprokē/ om dat de eerste den toorne des Coninckx gestilt hadden / ende baden dat hijt haer niet qualick af nemen en woude / om dat sy voor haer vryheyt spraken/ sy begeerden oock dat Philippus woude af legghen de hardicheyt ende scherpheyt eens Heerē ende woonen by haer/ ende hem als een ghesele eñ vrient bewijsen/ ende daer inne na volgen dat Roomsche volck / dat hem zijn ghesellen meer met liefden dan met vreesen toe voechden ende verbonden.

Die van Perrhebien ende Athamanien claghen over den Coninck Philippus. Connocondilus Olympias dicta.

Doen die van Thessalien ghehoort waren/ seyden die van Perrhebien / daer was by hen gheweest Connocondylus, welcke de Coninck Philippus Olympiadem noemt/ eñ begeerden dat hem dat selve wederom ghegheven ende toe ghestelt worde / desghelijcken begheerden sy de steden Malea ende Certinio.

Die van Athamania begeerden eñ eyschten wederom haer vryheyt ende de casteelen Atheneum ende Paneneum. De Coninc Philippus om dat hy meer bewees de ghesteltenisse eens beclaghers / dan eens beclaechden eñ antwoorder / hief hy oock aen zijn woorden in claechlicker wijse ende seyde:

Antwoorde eñ tegēclachte vandē Coninc Philippus tegen die van Thessalien.

Hoe die van Thessalien met ghewelt gewonnen ende bestormt haddē de stadt Menelaidem inden lande Dolopia gheleghen / welcke zijns Coninckrijcx gheweest was / desghelijcx waren de steden Petra ende Imperia van die van Thessalien ende Perrhebien in ghenomen ende gewonnen. De stadt Zinias was sonder twijfel die van Etolien / de selve stadt ende ooc Paracheloida die inden lande Athamania gheleghen zijn/ waren hem cijnsbaer gheweest/ ende nu teghen alle rechten/ zijn sy dier van Thessalien onderworpen/ ende onderdanich gemaect: maer dat hem sommighe mishandelen worden voorghewòrpen / dat hy op de Legaten onder wegen gewacht hadde/ eñ vande havē der zee/ welcke ghebruyct oft besocht/ ende welcke verlaten ende woest warē/ dat ware een spottelick oft gheckelick dinck om hooren / dat hy rekeninghe ende antwoorde daerom soude gheven/ welcke haven der zee de cooplupden ende schippers sochten/ dat ander ware hem verdrietelic/ ende van quader manieren / dat hy het ghene welcke so boos geacht was/ ende een deel jaren verleden waren / daer door haer Legaten noyt opghehouden en hadden / veel misdaets ende mishandelinghen nu den Roomschen Hooftluyden / nu te Rome den Senaet over hem te claghen ende voort te brenghen. Wie hy doch met eenē woorde beschadicht hadde? daer wert gesproken dat henluyden den wech besloten eñ daer op ghewacht wert / doen sy tot Titum Quintium den Burghemeester trecken wouden/ maer sy en segghen niet daer by / wat hen wedervaren was / die daer soecken wat sy met valscheyt mochten voortbrenghen / om dat sy niet warachtichs en hebben/ dat waren misdaden ende quade stucken/ dat die van Thessalien met hoochmoet onbeschaemt eñ onmanierlick misbruycten de vrymakinghe des Roomschen volcx/ ghelijck als de ghene/ die wt langen dorst der vryheyt de selve te begheerlick tot henluyden nemen.

Daerom deden sy als de eyghen knechten/ die terstont ende sonder hopinghe los ghelaten wordē/ ende hen daer na met vryheyt der stemmen ende der tonghen versoecken/ ende vervolghen haren eygen Heere met kijfachtige woorden ende quaet na te spreken.

Een ghemeyn spreecwoort.

De Coninck Philippus wert daer nae seer ontsteken tot toorne eñ seyde/ De Sonne alder daghen en was noch niet neder oft onder ghegaen / recht oft hy woude spreken / het en was noch niet alder daghen avont. Dese woorden en waren niet alleene op die van Thessalien/ als oft ware dreyghende tot hen ghesproken/ maer oock op de Romeynen/ ende doen daer na door dese woorden een murmureringe ende geluyt op stont/ ende daer na ghestilt wert/ so antwoorde Philippus den Legaten van Perrhebien/ daer nae van Athamanien/ ende seyde/ de sake ende handelinghe der steden/ was een sake ende te ghelijcken by het ghene welcke sy handelden. De Roomsche Burgemeester Attilius ende de Romeynen hadden hem de selve steden ghegheven / ter tijt doen sy vyanden gheweest waren/ indien sy hem nu de gave die sy ghegheven hadden/ wederom nemen wouden/ so wist hy wel dat hy soude wijcken: maer sy souden overmidts gunste der lichtvaerdiger eñ wankelbaren gesellen onrecht doen haren besten eñ ghetrouwen vrient / want daer en ware gheen corter danck in eenighe dingen / dan inder vryheyt/ principalick by den ghenen/ diese met haren misbruyck bevlecten ende verdorven.

Antwoorde van Coninck Philippus op de clachte vā die van Perrhebien ende Athamanien.

Doen de Roomsche Legatē de sake ghehoort hadden/ spraken sy/ het ware haer meyninghe dat de bewaringhe der Macedoniers wt den steden ghelept worden / ende dat het Coninckrijcke Philippi gheeyndet worde met de eynden alst van ouders hercomen gheweest was. Van den onrechte ende gewalt/ int welcke sy alle seer clachtich vielen / als vanden landen eñ die van Macedonien / daer af souden sy handelen ende vereenighen/ ende hen geven een forme eñ maniere/ om daer mede voort te varen.

Wtspraecke der Gesanten van Rome.

Daer na als de Coninck Philippus swaerlick vertoornt ende ongheстelt was/ soo toghen de Roomsche Legaten inde stadt van Thessalonia / om te verhooren de saecke der steden des lants Thracie/ daer waren de Legaten des Coninckx Eumenis ende seyden:

De clachte vandē Gesanten van Coninck Eumenes.

Indien dat de Romeynen wouden ende begheerden dat de steden Enum ende Maronea vry souden zijn/ soo waren sy in dier schaemten dat sy niet voorder spreken en wouden/ dan dat sy den Coninck Philippum souden vermanen/ dat hyse niet alleene met woorden vry en liete/

Oratio Legatorū Eumenis.

dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

dat sy oock niet lijden en wouden / dat de vry=
heyt die haer tot een gheschenck vanden Ro=
meynen ghegheven was / van een ander soude
ghenomen ende ghebroken worden : maer in
dien sy cleyne sorghe ende achtinghe hadden
overmidts der steden die in Thracia gheleghen
waren / soo waert veel gheloofflicker ende wa=
rachtigher dat de selve die onder den Coninck
Antiochum gheweest waren / den Coninc Eu-
meni als voor een loon des oorloochs souden
ghegheven worden / dan datse Philippus heb=
ben soude / als om der verdiensten wille zijns
vaders Attali inden oorloghe welcke hy teghen
den Coninck Philippum ghevoert hadde / oft
overmidts zijns selfs verdiensten / daer door
dat de Coninck Eumenes inden oorloge tegen
den Coninck Antiochum te lande ende opter
zee in alle arbeyden eñ perijckelen teghenwoor=
dich gheweest is. De Coninck Eumenes had=
de oock voor hem in dese sake de voorleden be=
kentenisse ende bewijsinghe der thien Legaten
die daer door / dat sy hem het lant ende de con=
treye Chersonesum eñ de stadt Lysimachiam
ghegheven hadden / voorwaer de twee steden
Maroneam ende Enum oock ghegheven heb=
ben / welcke steden om datse inde selve aert ende
landen gheleghen waren / als een aenhanck des
grooten gaven / want met welcken verdiensten
teghen den Roomschen volcke / oft met welcken
rechte zijns machts oft heerlickheyts de Co=
ninck Philippus zijn bewaringhe ende beset=
tinghe inde steden ghelept hadde / die soo verre
van zijnen Coninckrijcke Macedonia ghelegen
waren : sy souden die van Maronea roepen la=
ten / van haer souden sy alle de gheleghentheyt
eñ het wesen der steden uit seker vernemen eñ
weten. Daer na worden de Legaten van Ma=
ronea ontboden / die seyden :

Clachte vanden Gesantē vā Maronea over Coninc Philippus.

De besettinge des Coninex Philippi en was
niet aen een eynde als in andere steden / maer
aen veel eynden / eñ soo was de stadt Maronea
vol van Macedoniers / daerom domineerden
aldaer des Coninex Philippi dienaers oft volck
smadelicker / den selven was alleene gheoorloft
te spreken inden raet ende vergaderinge / de sel=
ve nemen alle officien tot hen ende gevense den
ghenen dien zijt gunnen / den besten ende eerlic=
sten die inder stadt zijn / die daer sorghe ende
achtinghe hadden om de vryheyt der statuyten
ende rechten / waren wt ghedreven van haren
vaderlande in ellende / ende moesten alsō onge=
eert / verbonden / ende ghehoorsaem zijn den qua=
den / ende daer toe swijghen.

Vanden rechten der eyndē deden sy daer toe
weynich woorden ende seyden / hoe Quintus
Fabius Labeo, doen hy in dien lande ende con=
treye gheweest was / hadde hy den Coninc Phi-
lippum aengheteeckent ende bewesen dat oude
eynde / oock de hooftstadt des lants Thracie /
als de stadt Paroreiam / hy hadde ooc den wech
die totter zee streckt / nerghens gheruymt oft
ghelengt / daer hy de steden van Maronen ende
haer lant inne begrijpt.

Hoe hem de Coninck *Philippus* op de clachtē der Legaten wijsselick ende hoffelick ontschuldicht ende verantwoort heeft.

Daer op seyde de Coninck Philippus ende
quam gheheel op eenen anderen wech te
spreken / dan hy lestleden teghen die van Thes=
salien eñ Perrhebien hadde begonnen / ende hy
sprack : Ic en heb geen tweedracht met die van
Maronea oft met den Coninck Eumene, maer
met u ghy Romeynē / vanden welckē ick lange
tijt ghemerckt heb / dat ick niet behoorlicx oft
rechtelicx en mach verkrijghen / ick hebt daer
voor ghehouden dattet behoorlick ware ghe=
weest / dat my de steden van Macedonien die
van my inden bestande des oorloochs afghe=
vallen zijn / souden wederom worden gegeven /
niet daerom dattet een groote vermeerderinge
mijns Coninckrijcx zijn soude / want het zijn
cleyne steden / ende aen de wterste eynden des
Coninckrijcx gheleghen : maer daerom / dat dit
exempel veel doen soude / de andere van Mace=
donien int geloove te houden. Het is my inden
oorloghe van Etolien ghewe ygh ert gheweest /
dat ick de stadt Lamiam niet en soude bestor=
men / maer doet my vanden Roomschen Bur=
ghemeester Marco Attilio bevolen wert / eñ al=
daer langhe tijt met schermutsen / met slaen / eñ
metten instrumenten vermoeyt was / ende nu
over de muieren bestout te clummen / heeft my
wederom afgheroepen / de Burgemeester van=
der stadt / die byna ghewonnen was / ende heeft
my bedwonghen mijn hoopen ende heyr af te
voeren / tot verghevinghe der smadicheyt / ende
onrechts ist my toe ghelaten gheweest / dat ick
sommighe steden inden lande Thessalien / Per=
rhebiē / eñ Athamania in nam / die meer castee=
len dan steden te achten zijn / de selve hebdy my
voor weynich daghen laten ontweldighen. De
Legaten des Coninex Eumenis en hebben te
voren gheen twijfel daer aen ghehadt (dat den
Goden belieft) wat steden des Coninex Antio-
chi gheweest zijn / soo ist oock behoorlicker dat
de Coninck Eumenes de selve dan ick hebben
soude / maer ick achtet ende schattet al veel an=
ders / want de Coninck Eumenes indiē de Ro=
meynen niet verwonnen / indien sy niet geoor=
loocht en haddē / so en hadde hy in zijn Coninc=
rijcke niet mogen blijven. Also heeft de Coninc
Eumenes uwer verdiensten / ende ghy van hem
geenen dienst ontfangen / maer het is van mij=
nen Coninckrijcke so verre geweest / datter ner=
gens gheen eynde in perijckel en was geweest /
alsoo dat ick afgheslaghen ende gheweyghert
heb den Coninc Antiochum, die my goetwil=
lich heeft geboden drie duysent pont ende vijf=
tich ghedeckte schepen / daer toe alle steden in
Griecken-lant die ick hier voortijts in ghehadt
hadde / als tot een loon des verbonts en ghesel=
schaps. Ick heb my ooc bewesen als een vyant
Antiochi, al eer Marcus Attilius dat Room=
sche heyr in Griecken-landt over voerde / ende
heb metten selven Burghemeester een deel des
oorloochs ghevoert ende ghedreven / wat hy
my bevolen hadde. Ick heb oock den naevol=
genden Burghemeester Lucio Scipioni (doen
hy voor hem ghenomen hadde zijn heyr over
lant te voeren) niet alleene totter zee Hellespont
ghenoemt / de straten door ons Coninckrijcke
te trecken ghegheven / maer oock de weghen
verbetert / bevesticht / de bruggen ghemaect / ooc
victalie / provande ende voederinghe gegheven /
ende niet alleene door dat landt Macedonien /
maer ooc door Thraciam / daer oock onder an=
dere den pays vanden wilden volcke ende seke=
ringhe moeste ghegheven worden. Om dese
mijne

Antwoorde vanden Coninck Philippus, op de clachte vanden Coninck Eumenes, ende van die van Maronea.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 569

mijne neerstichept tegen u (oft sal ick bete seggen verdienste) soudet wel betamelick ende behoorlick zijn/dat ghy Romeynen my wat daer teghen toeleydet/ beter ende vermeerdert met uwer begravinghe mijn rijcke? maer nu neemt ghy my af het gene/dat ick inne heb door mijn eyghen gerechtichept / oft door uwe geschenck ende weldaet.

De steden der Macedoniers die ghy bekent dat sy mijns Coninckrijcx geweest zijn / en worden niet wederom ghegeven. Eumenes de Coninck is ghecomen / om my als den Coninck Antiochum te berooven/eñ oft den Goden belieft / neemt hy voor hem dat ghebot eñ bekentenisse der thien Legaten / als tot een exempel ende verciering des onbeschaemden ende valsche beschuldinghe / daer door hy aldermeest mach afghedreven / verworpen/ende ghestraft worden/ want het is seer kennelic eñ openbaer inde selve besluptinge beschreven/datmē soude geven den Coninck Eumeni Chersonesum eñ Lysimachiam / maer waer zijn daer by gheschreven Enus eñ Maronea/ eñ de steden inden lande Thracia gheleghen? het ghene dat Eumenes van hen niet begheeren en dorste/sal hy oock dat selve van u behouden/als oft hijt hadde vanden selven vercreghen? Segghet my in welcken getale ghy my by u wilt achten ende houden/wildy my vervolgen als uwen vyant/ so hout aen ende vaert voort also ghy hebt begonnen/maer isser eenighe achtinghe by u van mijnent wegen/als eens Coninckx die uwen geselle ende u vriendelick is / soo bidde ick u / dat ghyt daer voor niet en wilt houden eñ achten/ dat ick alsulcken ghewelt ende onrecht aen u luyden verdient heb.

Wtsprake vāde Roomsche Ghesanten tusschen de Coningen Philippus ende Eumenes.

Dese woorden des Coninckx Philippi beweechden eensdeels den Roomschen Legaten/ daerom toghen sy op de sake met een middelmatighe antwoort / indien de selve steden den Coninck Eumeni ghegheven waren gheweest door de bekentenisse ende beschepdt der thien Roomsche Legaten/ so en wouden sy niet daer inne veranderen/maer indien de Coninck Philippus de selve inden oorloghe gewonnen ende in ghenomen hadde/ soude hy de selve als voor een loon des verwinninckx hebben ende behouden/eñ indien geen van beydē en ware/so ware haer meyninghe datmen de verhooringhe der saken den Roomschen Senaet liet behouden eñ daer inne doen wat hem goet dochte/eñ dat de sake ende alle dinck in zijn wesen ende staet bleve. Daer souden oock de bewaringhe ende besettinge / die inde selve steden waren afgedaen/ ende van daer ghevoert worden. Dese saecke keerde aldermeest af den moet ende sinnen des Coninckx Philippi vanden Romeynen also/ dat het niet daer voor aenghesien ende gheacht en mocht worden/dattet oorloghe van Perseo zijnen sone wt nieuwe oorsaken verheven / maer dattet de vader zijnen sone Perseo hadde in handen ghelaten.

Hoe *Lucius Manlius* vanden Roomschen Senaet een triumphe begeerde, ende de selve vercreech, nochtans dat hy de triumphe te voete soude houden.

DOemen inder stadt van Rome gheen sorghe oft achterdencken en hadde op het oorloghe in Macedonia / soo quam Lucius Manlius die inde plaetse eens Burgemeesters was/wederom wt den lande van Spaengien/ ende doen hy inden tempel der Godinnen Bellone vanden Senaet begheerde een triumphe te houden/ende den selven na de achtinghe des grooten daets wel hadde moghen vercrijghen/ so was hem contrarie ende tegen dat exempel/ daerom dattet van ouder ghewoonten alsoo geweest was / datter niemant triumpheren en soude / die dat heyr wt den lande niet en hadde ghevoert / hy en hadde dat lant bedwongen eñ zijnen na-volgher vredelick over ghegheven. Nochtans heeftmen Lucio Manlio een middelmatighe eere ghedaen ende toe ghelaten/dat hy te voete triumpheren mochte/ende liet voor hem tot Rome in draghen twee en vijftich gulden croonen / oock bovē dat hondert ende twee en dertich pont gouts/ sesthien duysent eñ drie hondert pont silvers. Hy liet openbaer vercondighen ende segghen inden Roomschen Raet/ dat Quintus Fabius de Rentmeester vijf duysent pont silvers/ ende tachtentich pont gouts/ dat selve soude hy oock inde gemeyne schatcamer der Romeynen brenghen.

Lucius Manlius hout triumphe vande victorie van Spaengien.

In dat selve jaer isser een groote oproer geweest vanden eyghen knechten in Apulia. De Hooftman ende Schouthept Lucius Posthumius hadde doen ter tijt in bevel ende te bewaren het lant om de stadt Tarentum gheleghen/ de selve heeft strange ende harde verneminghe ghedaen vanden heymelicken aenslach eñ verbindinghe der herders/die de straten ende ghemeyne weyden onseker maeckten / ende heeft veroordeelt by seven duysent menschen / veel vanden selven zijn ghevloden / veel heeftmen ter doot ghericht. De Burghemeesters zijn langhe op ghehouden gheweest te Rome met de bestellinghe ende monsteringhe der voetknechten ende reysighers / ten laetsten zijn sy ghetoghen in de landen/ die hen te deele ghevallen waren.

Oproer vande slaven.

Hoe de twee Roomsche Hooftmannen *Calphurnius* ende *Quintius* eenen perijckeloosen strijdt teghen de Spaengiaerts hadden, ende nochtans de selve ten laetsten verwonnen.

INt selve jaer doen de Schouthepts ende Hooftluyden Caius Calphurnius eñ Lucius Quintius inden lande van Spaengien int eerste vander Lenten haer heyr wt den winterleger ghevoert/ inden lande Beturia te hoope gedaen ende vergadert hadden/ dreven sy het oorloghe met gemeynen wille eñ sinnen. Also ghevielt dat niet verre vanden steden Hyppone eñ Toletum eenen strijt tusschē de ghene die op de voederinghe ghetogen waren/ verhief. Doenmē beyde de deelen te hulpe quam/so worden also na aen malcanderen alle de hoopen wt vanden legher inder ordinantie gestelt/ inden selven snellen ende ongeordineerden schermutsen waren de plaetsen / ooc de gheleghenthept des slaens den vyanden tot voordeel / beyde de heyren der Romeynen worden verdruct/ende inden waghenborch ghedreven/ de vyanden haesteden den Romeynen na inde verschrickinghe: maer de Roomsche Hooftluyden/om dat des anderen daechs haren wagenborch

Caius Calphurnius ende Lucius Quintius worden in Spaengien gheslaghen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

borch ende heyr niet bestormt en soude worde/ so leydē sy inde stille nacht haer heyr van daer. Des anderen daechs vroech tegen de Spaengiaerts met geordineerder spitsen totter plaetsen/ ende quamen in dat ledich leger ende heyr/ ende wat daer inder nacht overmidts vreese verlaten ende ghebleven was / hebben sy ghe-plondert/ende zijn alsoo wederom ghetoghen in haren legher / ende aldaer weynich daghen ghebleven gherustelick in haer heyr ligghende. Daer zijn oock inden slach ende inde vlucht by vijf duysent Romeynen ende ghesellen doot gebleven/ metten plonder eñ roof des selven hebben hen de vyanden gewapent/ ende van daer tot dat water Tagum ghetoghen.

Tagus fluvius,

Calphurnius ende Quintius maken hen ghereet ende trecken wederom teghen den vyant,

Daer en tusschen hebbē de Roomsche Hooftluyden alle de selve tijt door gebrocht daer mede dat sy wt de steden in Spaengien die haer ghesellen waren/hulpe te samen brochten/ende den moet haerder ridders ende knechten / die vande nederlaghe verschrict waren/wederom een herte ende moet in brochten. Doen nu de Hooftluyden haer macht sterck genoech dochte te zijne/eñ de knechtē (op dat sy de voorleden schande eñ smadicheyt mochten wtblusschen) aen den vyanden begheerden te zijne / so togen sy voort/ eñ legerden haer heyr twaelf walsche mylen van dat water Tago: Van daer toghen sy wt na middernacht met op gerechter vaene- ren/ ende also inder ordinantie quamē sy inden opganck des daechs totten oever des vloets Tagi. Dat legher der vyanden was op de ander zijde over het water op eenen berch ghelegen/ van stondē aen aen twee eynden/daer dat water de vaert opent ende toont/ leydē sy haer heyr over. Calphurnius totter rechter zijden/ ende Quintius totter slincker/ daer de vyandē also stille laghen / eñ hen verwonderden vande haestighe toecoemst der Romeynen/eñ hielden raet/hoe datmen een vreese ende oploop maken mochte inden Romeynen / die bevreest waren int overtrecken.

Daer en tusschen dat de Romeynen al haren plonder over ghevoert/eñ aen een eynde te samen gebrocht hadden/om dat sy sagen dat hen de vyanden verroerden / dat sy oock gheen tijt ofte ruymte en hadden haer heyr te bevestigen/ ordineerden sy haer spitsen: int midden wert gestelt dat vijfste Legioen eñ dē vijfsten hoop Calphurnij, daer toe de achte Quintij, dat was de gheheele macht des Roomschen heyrs. De Romeynen hadden oock een open velt tot aen dat heyr ende legher der vyanden/dat oock vry was van alle vreese des overvallens oft wechnaesten oever twee hoopen der Romeynen/ op dat sy de selve mochten overvallen eñ aengrijpen eer sy te samen quamen eñ haer ordinantie maecten/ so renden sy terstont wt dat heyr / eñ togen totten strijt. Inden eersten wert dē strijt crachtich/ want de Spaengiaerts waren noch stout ende vrymoedich vande versche verwinninge/ so waren de Romeynen vertoornt van de smaetheyt eñ schande/ die sy niet ghewoone en waren te lijden. De middelste hoop eñ spitse (daer inne dat de twee stercste Legioenē warē) vochten ende streden seer crachtelick. Doen de vyanden sagen/ dat sy de selve vander plaetsen niet verroeren oft brengen en mochten / hieven sy aen te strydē met eenen gedrongen scherpen

De Roomsche Lantshoochden winnen tegen de Spaengiaerts een groote slyt.

hoop. Maer doen de menichte eñ den ghedrongen hoop den Romeynen int midden angst aen deden/ eñ Calphurnius de Hooftman sach dat de Romeynen aen de spitse noot leden / soo schicte hy gherasch zijn twee Legaten eñ raet/ Quinticium Varum eñ Iuvencium Caluam tot een yeghelick Legioen bysonder/ende ghe- boot se te vermanen eñ te onderwijsen/dat inde twee Legioenen ware alle hopinge te verwinnen / ende dat gheheele lant Spaengien te behouden / indien die van haer plaetsen wijchen/ so en souder geen vanden heyre zijn die niet alleene Italien / maer oock dat oever aen ghene zijde des water Tagus ghelegen/ ymmermeer sien soude / daer en tusschen tooch hy met dat reysich getuych der tweeder Legioenē al rontsomme/ eñ rende indē dicsten hoop der vyandē/ die de middelste spitse der Romeynen verdruc-ten: Maer Quintius trefte met zijnē reysigers inde ander zijde der vyanden/ bysonder de reysighers des Hooftmans Calphurnij hebben crachtiger gestreden/ende de Hooftman boven al/ want hy was de eerste die de vyandē sloech/ eñ mengde hem alsoo int midden datmen hem nauwelick en mochte bekennen/ van wat zijde oft partye hy geweest was / daer worden oock de reysigers ontsteken vande groote eñ sonderlinge deucht ende cracht des Hooftmans/ ende de voetknechten vander deucht ende macht der reysigers. De schande beweechde de eerste velstuyden / die den Hooftman sagen onder de pijlen ende spiessen dringhen / de vaendraghers ende een yeghelick voor hem selven beval de vaenkens voort te draghen / ende de knechten terstont daer op te volghen / daer verhief van hen allen eenen nieuwen roep / ende gheschiede een aēloop so onvoorsienlick/ als oft ware van der plaetsen (die hoogher was) geschiet. Daerom vielen sy over de vyanden gelijck een vloet overloopt/ ende sloeghense inde verschrickinge daer ter neder. De vyandē en mochtē oock niet verdragen/ doen de Romeynen also d'een hoop na d'andere daer henen tooch / ende doen sy also inden waghenborch vloden/ hasteden hen de reysigers na / eñ als sy metten hoop der vyanden vermenghet waren/ so quamen sy binnen der wallen ende schanssen door ghedronghen.

Daer wert den strijt wederom aēgevangen vanden ghenen/die tot eender besettingen inde waghenborch ende legher ghelaten waren / de reysighers vander Roomscher zijden worden bedwonghen/datse vande paerden af climmen moesten / doen sy also vochtē so quam daer toe het vijfste Legioen/daer na so togen de hoopen toe/na dat eē yegelick best mochte. De Spaengiaerts worden over al doot geslagen int heyr/ daer en quamen oock niet meer dan vier duysent daer van inde vlucht/daer na by drie duysent die noch haer geweer ende harnasch hadden / namē inne den naestē berch tot een stercte oft bevestinge/ ontrent duysent die half weerloos warē / renden gints ende weder verstropt doort lant / de vyanden waren gheweest meer dan vijf en dertich duysent/ wt den welcken so cleynen getal over geblevē was. Daer worden oock ghewonnen hondert ende twee en dertich vaenkens. Vanden Romeynen eñ haer ghesellen en zijnder boven ses duysent niet verslagen gheweest: vanden binnenlantdischen hulpers zijnder ghebleven anderhalf hondert/ ende also

zijn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 569

zijn de Romeynen ghebleven inder vyanden heyr ende legher/om dat hy gheen plaetse noch tijt ghegheven en wert haer eyghen heyr ende legher te bevestighen ende te versterken. Des daechs daer na wordē de reysigers voor de gheele vergaderinghe gheprezen / ende begaeft vanden Burgemeester Caio Calphurnio met sonderlinghe cleynodyen / ende vercondichde opentlick hoe de vyanden door haer neersticheyt ende toedoen waren nedergeleyt/ den waghenborch gewonnen ende bestormt ware gheweest. Quintius de ander Hooftman begaefde zijn reysighers met cleyne ketenen eñ spannen/ daer worden vele Hooftluyden wt beyde heyrē begaeft/ende aldermeest de gene/ die de middel spitse hadden ghehouden.

Doen de Burghemeester de monsteringhe ende ander dinghen die te Rome wt te rechten waren / voleyndet ende volbrocht hadden / soo voerden sy haer heyr in dat lant Liguriam. Sempronius tooch wt van Pisis/tegen die van Appuano in Liguria gelegē/eñ verwoeste haer lant/eñ overmidts dat hy verbrande haer vlecken ende casteelen/ opende hy hem de hoochtē/ ende dat gheberchte al tot dat water Meras/ ende totter haven der stadt Lune. De vyanden namen inne dē berch / welcke haer voorvaders oude wooninghe gheweest was / ende doen de Romeynen de selve hoochte gewonnē hadden/ worden die Appuaners metten schermutsen van daer ghedreven. Appius Claudius de ander Burgemeester vergheleijcte oock dat geluck ende de macht zijns mede-gesellen ende Burghemeesters inden lande Liguria/by den volcke des selven lants/die Ingauni genoemt worden/met sommighe gheluckighe strijden. Hy wan oock ses steden inden selvē lande/daer inne ving hy veel duysent menschen. Hy liet oock van den drie en veertich mannen (die aenvanghers ende oorsakers des oorloochs gheweest waren) dooden/ ende haer hoofden metten axen afslaen.

De Burghermeester Appius Claudius slaet de Ingauwers in Ligurien.

Als nu den tijt wech ginck datmen nieuwe Burgemeesters makē soude/ so quam Appius Claudius te eer na Rome om de vergaderinge ende kiesinge te houden / dan Sempronius die alsulcx door dat lodt toe ghevallen was / daerom dat zijn broeder Publius Claudius des Burghemeesters officie begheerde/ ende hadde sommighe vanden ouden gheslachten ende den Raet die dat selve oock begeerden / als Lucius Emilius, Quintius Fabius Serranus, ende Sulpitius Galba, diet voortijts oock begheert haddē/daerom sy nu de selve eere wederom begeerden als oftment hen schuldich ware/ daerom dat het hen eerst gheweygheert wert / oock daerom dattet niet en betaemt meer dan een vanden Senatores tot een Burghemeester te maken/so was de bede vandē vieren deste herder. Daer begheerden oock sommighe des Burghemeesters officie vander gemeynten die wel geacht waren/als Lucius Portius, Quintus Terentius Culleo, ende Cneus Bebius Pamphilus, de selve waren voortijts van haer begheeringhe afghedreven/ eñ daerom hadden sy hopinghe tot de selve eere/die hen lange vertogen was om te vercrijgē. Claudius was een vande principaelste onder hen allen/ die het officie begeerde. Na de gemeyne waen der menschen so souden sonder twijfel Burgemeesters gheweest zijn Quintus Fabius Labeo, ende Lucius Portius Lucinius: Maer Claudius de Burghemeester tooch rontsomme op de marct met zijnen broeder / eñ so riepen sy alle die daer tegen waren/ende het meeste deel des Senaets/ Claudius soude eerst bedencken dat hy ware een Burghemeester des Roomschen volcx / eer dat hy dochte / dat hy Publij Claudij broeder ware/ Claudius soude oock sitten op den rechter stoel / ende hem daer gheven als een rechter om te scheyden/ oft voor een stilswijghende toesiender der kiesinghen / nochtans en mochte Claudius niet afghekeert worden van zijne overvloedighe gunste met grooten twist der Wijcmeesters die daer met woorden tegen oft voor den Burgemeester ende zijne neersticheyt vast streden.

Kiesdach met grooten twist ghehouden.

Int jaer vāder stadt 570.

De vergaderinge der kiesingen is eensdeels belettet ende behindert gheweest/so langhe dat Appius Claudius door drang eñ verwan / dat Quintus Fabius Labeo verworpen wert / eñ zijnen broeder tot hem tooch/ende so wert ghecoren tot een Burgemeester Publius Claudius Pulcher, boven zijn ende der ander hopinghe/ Lucius Portius Licinius behielt zijn plaetse/ om dat onder den genen die vander ghemeynte waren met matighe neersticheyt / ende niet als tusschen den Claudianen ghetwist en wert. Daer nae wert ghehouden de kiesinghe vanden Schoutheyts / ende daer worden ghemaect tot Schoutheyts Caius Decimus Flavius, Publius Sempronius Longus, Publius Cornelius Cethegus, Quintius Nenius Matho, Caius Sempronins Blesus, Caius Terentius Varro. Dese dinghen zijn gheschiet te Rome inden tijt des vredes / ende inde ridderschap eñ de strijt inden jare doen Appius Claudius ende Marcus Sempronius Burghemeesters gheweest zijn.

Hoe de Romeynē vele ende menigerley Legaten in Macedoniam, Thraciam ende Thessaliam den landen seynden tusschen den Coningen *Philippum* eñ *Eumenem*, ooc om met die van Achaia te tracteren.

De Gesanten van Rome comen weder wt Griekenlāt/ ende mē seynt der ander waerts.

In dē beginne des jaers als Publius Claudius, ende Lucius Portius Burghemeesters waren / quamen wederom tot Rome Quintius Cecilius, Marcus Bebius, ende Titus Sempronius, die om te hooren ende te vereenighen de sake tusschen de Coninghen Philippum eñ Eumenem, oock totten steden in Thessalien gelegen/ geseynt waren/ eñ bootschapten den Senaet / wat sy in haer Legaetschap wt gerecht hadden/ende leyden de Legaten der selver Coningen der steden indē Roomschen Senaet / daer worden alle dinghen wederom verhaelt van beyde partyē/ die sy voortijts in Grieckenlant inde teghenwoordicheyt der Roomscher Legaten geseyt hadden. De Vaders des Senaets bekenden eñ ordineerden een ander Legaetschap in Macedonien ende Griecken te seynden / onder den welcken Appius Claudius de overste zijn souden/om te besien/oft oock de steden die van Rhodis/ die van Thessalien ende Perrhebien wederom ghegeven waren. Daer wert oock den selven bevolē/ dat sy de besettinghe vanden steden Enus ende Maronea wech doen souden/ eñ dat de gheheele

contreye

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

contreye des lants Thracie/ welcke aender zeē was gheleghen/ vanden Coninck Philippo, ende den Macedoniers verlost ende bevrijet worde.

Den Legatē worde oor bevolen/dat sy souden int lant Peloponnesum trecken/ van daer de eerste Legaten ghetogen waren in vele onsekerder wesen ende staet van alle dingen dan sy te voren waren/eer de Legaten daer ghecomen waren. Want boven andere oproer worden oor de Legaten sonder antwoort van daer ghelaten/ hen en was oock op haer bede eñ begheerte gheen Lantdach inden lande Achaia vergadert eñ geordineert/daer van hem Quintus Cecilius swaerlick beclaechde. Oock mede beclaechden hen die van Lacedemonien/ dat haer mueren ghebroken/ haer volck ende ghemeynte in dat lant Achaiam gheleyt ende vercocht was/hē waren oock benomen de statuyten des Coninck Lycurgi/door welcke de stadt Lacedemonia tot op desen dach onderhouden was. Die van Achaia ontschuldichden eñ verantwoorden aldermeest de misdaet / dat sy afgeslagen ende geweygert hadden eenen Lantdach te maken/ sy lietē sien eñ lesen een statuyt haers lants/ daer door verboden wert/datmen gheenen Lantdach vercondigen oft ordineren en soude / het en ware door een sake der oorlogen oft des pays/ oft dat daer eenige Legaten quamen vandē Roomschen Senaet met brieven/schriften ende bevel gheseynt. Daer mede dese ontschuldinge hier na niet meer voorghestelt en worde / onderwees de Roomsche Senaet dē Legatē/ dat sy daer op voorsichticheyt hebben soudē/dat de Roomsche Legaten altijt macht souden hebben/dat sy inden Raet opten Lantdach des lants van Achaia gaen mochtē/ ghelijck als hen den Raet te Rome so dickwils zijt begheerden/worde vergadert.

Doen dese Legaten af gescheyden waren/ werdt Philippus vanden zijnen onderwesen/ dat hy vanden steden soude afwijcken ende zijne besettinghe van daer voeren/ eñ doen Philippus de Coninck alle de steden lastich was/ so storte hy wt zijnē toorne tegen die van Maronea/ eñ beval eenen machtighen vanden zijnen Onomasto genoēt/ die over het lant welcke aender zee gelegen/ overste was/ dat hy alle de overste vander tegenpartye soude dooden/ de selve brochtet daer toe door een van des Coninck edel luyden Cassander ghenoemt/ die nu lange inder stadt Maronea ghewoont hadde/ dat de selve by nachte sommighe wt den lande Thracia inde stadt liet / ende sloech vele vanden burghers doot/ als oft inden oorloghe ware gheweest.

Coninck Philips doet binnen Maroneo dootslaē de treffelicste vande Romeynsche partye/ het welcke hy na verhant door de ghesanten ontkent.

Des beclaechden sy haer voor de Roomsche Legaten/ datmen so grouwelick tegen de onschuldighe burghers van Maronea / ende soo hovaerdelick teghen dat Roomsche volck ghehandelt hadde/ alsoo dat de ghene/diemen nae kennisse des Roomschē Senaets haer vryheyt wederom soude gevē/dat de selve als de vyanden verworcht ende verslaghen worden. De Coninck Philippus en woude daer niet af weten ende loochendet/dat yet van dese saecke oft gheschiedenisse hem oft yemant vanden zijnen aenginck/ende seyde: De burgers hadden inde tweedracht onder haer selven gheslaghen / om datter sommighe de stadt tot hem/de sommige totten Coninck Eumenem trecken wouden/ dat mochte lichtelick vernomē worden/sy souden die van Maronea daerom vraghen/ hy en hadde des oock geen twijfel/die van Maronea waren vanden verschen eñ nieuwen dootslach also verschrict/ dat haerder gheen so stout ende koen en was/dat hy tegen hem den mont dorste openen oft een woort spreken.

Appius de Roomsche Legaet en woude niet toe laten/datmen van een openbare sake soude veel vragen/eñ seyde tot Philippum, indien hy de schult van hem woude wijsen eñ keeren/ so soude hy Onomastum eñ Cassandrum (daer van ghesept worde/ dat sy hadden de daet bedreven) tot Rome seynden/op datse de Senaet daer af examineren soude. Dese woorden beweechden inden eersten dē Coninc Philippum soo seere/ dat hy verwe noch wesen en hadde/ daer na doen hy wederom eenen moet ghegreyen hadde/so seyde hy / indien Appius woude/ so soude hy Cassandrum na Rome seyndē/ die inder stadt Maronea gheweest was / wat de sake toch aen ginghe Onomastum: die niet alleene inder stadt Maronea/maer oock niet nae by den Coninckrijcke gheweest en was. Ende verschoonde also Onomasto, als zijnē eerlicken eñ meer gheachten vrient/ hy vreesde oock den selven niet veel minder / als eenen bewijser die de dinghen openbaren mochte / want Philippus hadde met Onomasto vande sake gesproken/ ende hielt hem als voor zijn dienaer/ ende mede wetende in dier ghelijcken eñ vele saken. Men ghelooft oock/ dat Cassander met fenijn ghedoot ende wech geholpen is / daer door dat sommige van Philippo metten selven gesepnt werden/die hem door dat lant Epyrum/al totter zee souden ghelepden/om dat de saecke niet gheopenbaert en soude worden.

De Roomsche Legaten zijn oock van dat gesprech/dat welcke sy metten Coninc Philippo ghehouden hadden/ van daer ghescheyden/ also dat sy te kennen gaven eñ hen lieten duncken/ dat sy in geen van dier dingē te vreden en waren. De Coninck Philippus en twijfelde daer oock niet aen/ hy en moeste afvallen vanden Romeynen eñ tegen hen zijn/maer om dat hy noch ter tijt niet so veel machts by hem selven en hadde/eñ daer mede hy het oorloge vertoge/so nam hy voor hem zijnen joncsten sone Demetrium nae Rome te seynden/dat hy des Coninck Philippi zijns vaders misdaet ontschuldichde/eñ den toorne des Roomschen Senaets af bete/ eñ hielt het daer voor/om dat hy oock noch jonck tot Rome in een gijsels eñ borgen plaetse gegeven wert/eñ hem daer na Coninckllicker aert bewese / hy soude yet profijtelick vercrijghen ende wt rechten.

Coninck Philips sendet zijnen joncsten sone Demetrius na Rome.

Daer en tusschen tooch de Coninck Philippus achterwaerts/om den Heeren inden lande Thracia een vreese aen te doene. Nochtans in dier manierē/als oft hy woude die van Bisantio (welcke nu Constantinopel genoemt wert) hulpe doen. Doen nu de Heeren in Thracia vā den strijt verschrict waren/ eñ haer Hooftman Anadocus vanden Coninck Philippo gevanghen wert/tooch Philippus wederom in Macedonien / eñ seynde sommige in Legaetschap totten wilden volcke die Barbari ghenoemt worden / ende aen dat water Thunau woonden/ diese daer toe souden verwecken ende aen

Coninck Philips trecket tegen die van Thracien.

Int jaer vander stadt 570

houden/dat sy inden lande van Italien souden vallen ende in breken.

Lycaorthas Lantvoocht van Achaien/ hout een lantdach om die van Lacedemonien.

De Roomsche Legaten werden oock ghewaerschout inden lande Peloponneso/de welcke bevel hadden/ dat sy souden wt Macedoniẽ in dat lant Achaiam treckẽ/al eer sy daer quamen soo stelde ende ordineerde de Schouthept Lycaortas eenen Lantdach in Achaia/ op dat hy zijnen raet eñ aenslach berept mochte hebben. Opten selven Lantdach wert vandẽ Lacedemoniers ghetracteert ende ghesprokẽ/ sy de Lacedemoniers warẽ wt vyandẽ beclagers geworden/ eñ het was perijckeloos/dat sy niet meer te vreesen en waren als verwonnen/ dan sy inden oorloghe te vreesen gheweest waren/ want indẽ oorloge hadden die van Achaia gebrupct de hulpe der Romeynen als haer gesellen/maer nu warẽ de Romeynen den Lacedemoniers meer dan die vã Achaia geneychder/ nae dat Areus eñ Alcibiades beyde des lants Achaia verdreven / ende door weldaet der Romeynen wederom ingestelt waren /hadden sy hen vander Romeynen wegen in Legaetschap laten seynden/ eñ de selve Legaetschap teghen die van Achaia op genomẽ/ dat sy aen hen wel verdient hadden/eñ so hadden de twee alsulcke ongebonden woorden gebruyct/ datment daer voor hielt/sy waren wt haer vaderlant verdreven/ eñ niet wederom ingheset geweest. Daer en tusschen verhief daer over al een roepen/ de Schouthept soude dese sake als vanden tween dẽ raet opten Lantdach voort brengẽ/ eñ doen alle dinck door toorne eñ niet met raet ghehandelt en wert/ worden de twee treffelicke mannen opten Lantdach ter doot veroordeelt.

Areus eñ Alcibiades ter doot verwesen.

Versoeck vande Roomsche gesanten aen die van Achaien/ aengaende die van Lacedemonien.

Na weynich daghen quamen de Roomsche Legaten/den selven wert geordineert ende gegheven eenen Lantdach eñ verhooringe inder stadt Clitore inden lande Arcadia ghelegen/ eñ eer de Romeynen yet met die van Achaia handelden/ viel hen toe een groote verschrickinghe eñ vreese oft achterdencken / dat de verhooringhe eñ saecke nemmermeer gelijck toegaen en soude/ maer saghent daer voor aen / sy souden met de Roomsche Legaten daer van moeten handelen/ datse opten naesten gehoudẽ Lantdach de twee burgers Areum eñ Alcibiadem totter doot veroordeelt hadden / daer en dorste oock niemant een woort spreken.

Appij Oratio.

Appius dede zijn bootschap/ dat de stucken van welcke de Lacedemoniers hen beclaecht hadden/dẽ Roomschẽ Raet misvielẽ/den dootslach was gheschiet vanden twist der ghenen/ die vanden Schouthept Philopomene te verantwoorden haer sake ontboden eñ ghecomen waren. Daer na alsmen tegen de menschen so straffelick handelt/ende haer grousamichept in gheen deel op en hout / worden de mueren der edelder stadt ghebroken/ eñ haer statupten af ghedaen/ oock de deucht der goeder manieren die door den Coninck Lycurgum te rechte gestelt/ ende door de Lacedemoniers ingebrocht waren/was hen benomen gheweest. Doen dit Appius vander Romeynen weghen ghesproken hadde/ soo hief aen Lycaortas (om dat hy een Schouthept ende vander partyen Philopomenis die een oorsake eñ aenvangher was van alle dese dinghen die daer inder stadt Lacedemonia gheschiet waren)ende seyde:

De woorden zijn ons swaerder Appi Claudi, die wy voor u doẽ/ dã die wy te Rome voor den Senaet gedaen hebben/ want doen ter tijt behoordet ons te antwoorden die van Lacedemonia / die ons beclaecht eñ beschuldicht hadden/ maer nu worden wy van u selve beschuldicht/ by den welckẽ wy onse sake souden vertrecken eñ segghen. O wat een ongelijck voordeel zijn wy inghegaen/dat wy vande hopinge ghevallen zijn/dat ghy de sake sout hooren met eenen moet des rechters/soo wy staen lieten de toornige ende twistige woorden/ daer van ghy cortelinghe hier voor ghesproken hebt/ soo heb ick voorwaer ghelooft ende het daer voor ghehouden/om dat ic de selve sakẽ (welcke de Lacedemoniers hier voortijts by den Hooftman der Romeynen Quintum Cecilium, eñ daer nae te Rome beclaecht hebben) van u nieuwelinghe vertelt zijn. Ick en soude niet u / maer hen voor u antwoort gheven. Ghy spreect van den dootslach der genẽ/ die vandẽ Schouthept Philopomene ontboden zijn om haer saecke te verantwoorden/ eñ ghedoot zijn gheweest./ de misdaet (achte ende schatte ick) en soude ons niet alleene ghy Romeynẽ niet van u/maer ooc niet voor u voorghewopen worden / waerom dat? daerom/dat in uwe vereeninge begrepen was/ dat die van Lacedemonien hen vanden steden die aender zee ghelegen zijn/souden onthoudẽ/als de Lacedemoniers doen ter tijt doen sy haer geweer eñ wapen namen/ eñ de steden (vanden welcken sy bevolen waren/datse haer daer af souden onthouden) inder nacht in namen eñ wonnen. Indien Titus Quintius, in dien oock dat Roomsche heyr inden lande Peloponneso alst voortijts gheweest was/ eñ niet des te minder overvallen en ware gheweest/ waer wouden sy doch anders henen gevloden eñ toevlucht ghehadt hebben / overmidts dat ghy van haer verder gheleghen waert dan tot ons uwe gesellen? want sy hier voortijts gesien hebben dat wy dat Insel Cipho hulpe gedaen/ eñ de stadt Lacedemonia met u van ghelijcke oorsake wegen beleghert eñ bestormt hebben/ daerom hebben wy voor u van uwent wegen een recht ende goet oorloghe/ ende alsoo dat de andere loosden/ en mochtent oock die van Lacedemonia niet straffen/de Goden hebbent ooc ghelooft ende toegelaten/die ons de victorie eñ verwinninge gegeven hebben.

Lycaortas Lantvoocht van Achaien geeft antwoorde opde clachte van die van Lacedemonien.

Daerom in wat manieren comen de dingen in desen twist ende disputatie/ die na oorloochs rechten gheschiet ende gehandelt zijn? so nochtans het meestedeel vanden selven ons niet aen en gaet. Dat behoort ons toe eñ gaet ons aen/ dat wy de gene geroepen hebben/ om hen van der saken te ontschuldighen eñ te verantwoorden/ die de ghemeynte beweecht ende beroert oft verwect hebben/het geweer ende wapenen te nemen/ die in genomen eñ ghewonnen hebben de steden aender zee gheleghen/ die de selve gheplondert ende de oversten verslaghen hebben: Maer dat de ghene / die inden waghenborch ende legher der vyanden ghecomen zijn/ ende ghedoot zijn gheweest / gaet u aen Areu eñ Alcibiade, vanden welcken ghy nu ons dat den Goden belieft/beschuldiget/ende en is ons werck niet. De wtghedreven burghers van Lacedemonia/in welcken getale oock de twee/ eñ doen ter tijt by ons gheweest zijn/ daerom datse haer een wooninghe vercoren hadden/eñ

meynden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

meynden ſy wouden trecken inde ſtedē aender zee gheleghen/waren beweecht ende toornich teghen de ſelve/door welcke toedoen ende neerſtichept ſy wt haer vaderlant verdreven warē/ ende waren oock onwillich/ datſe niet in een ſeker ellende haer ouderdom mochten henen brenghen/eñ overvielenſe daerom met grooter verwoethept. Daerom hebben die van Lacedemonia/ eñ niet die van Achaia den Lacedemoniers verſlaghen/ het en is oock gheen onderſchept daer van te handelen oft ſy niet met recht oft met onrecht verſlagen zijn: Maer dit zijn warachtich uwe ſakē ghy van Achaia/dat ghy af gedaen hebt de ſtatuyten/ oock de oude ſtraffinghe des laſters ende goede leeringhen des Coninckx Lycurgi, dat ghy ooc de mueren van Lacedemonia gebroken hebt/welcke stucken beyde hoe mogen ſy ons voor ghewořpen worden ? ſo de mueren niet gemaeckt ende getimmert en zijn den Lacedemoniers vanden Coninck Lycurgo, maer voor corte jaren / op dat de goede leeringhen des voorghenoemden Coninckx Lycurgi mochten verdruct eñ wt gebluſcht worden / want de tyrannen hebben de mueren eñ dat ſlot niet langhe voorleden/ haer tot eender beveſtinghe/ende niet tot profijt der ſtadt gemaect/ ende indien Lycurgus huyden tē dage vander doot opſtonde/ſo ſoude hy hem verblijden dat de mueren tot Lacedemonia gebroken waren/ eñ ſoude ſeggen dat hy nu eerſt kende zijn vaderlant/ende de oude ſtadt Spartam die Lacedemonia genoemt wert/ghy van Lacedemonia en ſoudet niet verwacht hebben Philopomenē noch die van Achaia/maer ghy ſout de mueren ſelve met uwe handē neder geworpen hebben/ ende alle de timmeringhe die daer een bewijſinghe gaven des tyranniſchen weſens neder worpen/ want daer waren ſeer ongheſtelde teeckenen der dienſtbaerhept/ende om dat ghy ontrent acht hondert jaren ſonder eenige mueren vry eñ hier voortijts de overſte Heeren in Griecken gheweeſt zijt/hebt ghy nu by hondert jaer (om dat ghy met de mueren ghelijck als met ketenen ghebonden zijt) ſeer ſwaerlick ghedient: Maer aengaende de ſtatuyten Lycurgi die u ſoudē benomen zijn/loochene ick/ eñ wederſpreke dat die van Achaia den Lacedemoniers haer oude ſtatuyt eñ recht ghenomen/die ſy niet gehadt en hebben/ maer hebben haer onſe ſtatuyten ghegheven/ wy en hebben oock de ſtadt Lacedemonia niet qualick ghedaen ende geraden/ doen wyſe tot ons lants raet ghenomen/ende met ons vereenicht hebben/ daer mede een weſen ende raet ware inden geheelen lande Peloponneſo/ dat meyne ick/ indien wy van Achaia nae andere rechten eñ ſtatuyten leefden/eñ die van Lacedemonia ander hadden ghegheven/ ſoo mochten ſy haer beclaghen eens ongelijcken recht / ende in vryhept ghevoordert worden.

Lycurgus.

Jck weet wel Appi Claudi, dat deſe woordē (die ick tot noch toe gebruyct heb) niet diergelijck en is/ als oftſe waren voor onſe gheſellen/ oft van eenen vrijen volcke gheſchiet / maer is warachtich als de knechten die daer voor haren Heere twiſten/want indien de ſtemme des wtroepers niet te vergheefs ende om niet gheweeſt en is/ om dat ghy bevolen ende geboden hebt/ die van Achaia ſouden voor alle andere ende inden eerſten vry zijn/indien de vereeninghe des pays vaſt ende gheſtadich/indien oock het verbont ende vrientſchap na behoorlichept ſoude ghehouden worden / waerom en vraghe ick niet wat ghy Romeynen gedaen hebt/doen ghy de ſtadt Capuam hebt gewonnen? eñ ghy begheert doch van ons antwoort wat wy van Achaia gedaen hebben die van Lacedemonia/ als wyſe inden oorloghe hebben verwonnen? De ſommige zijn verſlagen geweeſt/ latet zijn als oft dat van ons ware gheſchiet: maer wat hebt ghy ghedaen/ hebdy niet de Raetſheeren van Capua metter axen oft bijlen laten onthalſen? wy hebbē de mueren neder geworpē: ghy en hebt haer niet alleene de mueren/maer oock de ſtadt ende oock het landt ghenomen. Ghy meucht ſeggen/ na geſtelteniſſe iſt by dier van Achaia ghelijck/behoorlick verſtandeniſſe ende vereeninge/ de gebede ende verleende vryhept/ maer by den Romeynen is de overhept eñ dat ghebot. Jck verneme dat wel Appi, ende indien het niet van noode en is/ en wil ic niet onwillich oft toornich zijn / maer bidde u / het ſy onderſchept hoe vele het wil tuſſchen den Romeynen ende die van Achaia/ alleene dat uwe ende onſe vyanden/ gheen gelijcke gheſellen by u als wy ghehouden worden / oock dat ſy niet by u beter recht oft voordeel en hebben/ſo hebben wy van Achaia gemaeckt/dat de Lacedemoniers in ghelijcken rechte zijn ſouden / om dat wy haer ſtatuyten ende rechten ghegeven hebben/ende oock om dat wy gemaect hebben dat ſy van onſen Lantraet zijn ſouden. Het is cleyne den genen die verwonnen zijn/ daer aen doch de verwinders hen ghenoeghen laten/ de vyanden begheeren meer dan de geſellen ende vrienden hebben/ſy gedencken dat af te doene/ die door onſen eedt vaſt gemaeckt/ die met bewijſinghe der letteren inde ſteenen gehouwen/ die tot een eewighe ghedachteniſſe ſeer heylich ende ghewijet zijn / de ſelve willen ſy met onſe meyneedichept van daer nemen ende te niete doen. Wy ſchouwen voorwaer u ghy Romeynen/ende oft ghy oock dat alſo wilt hebben/ ſo vreeſen wy u: maer meer ſchouwen wy ende eeren u/ ende vreeſen de onſterffelicke Goden.

Deſe woordē des Schouthepts Lycaortas zijn gehoort geweeſt met goedē wille des meeſtendeels/ eñ hieldent alle daer voor/dat hy geſproken hadde na behoorlichept der majeſtept ende heerlickhept der officien/daer door lichtelick te mercken was/ indien hy ſaechtelick geſproken hadde/ ſoo en hadde hy zijn waerdichept ende ſtaet by den Romeynen niet mogen behouden.

Daer op antwoorde Appius, hy woude die van Achaia wel raet gheven / dat ſy hen met wille in genade eñ vrientſchap gaven/ter wijle het hen mochte ghebeuren / daer mede zijt niet terſtont daer nā met onwille ende bedwongen deden. De ſtemme des Roomſchen Legaets is ghehoort gheweeſt met een groote verſuchtinge van hen allen/maer overmits vreeſe daer inne ſy gevallē warē/en dorſten ſy niet afſlaen dat henluyden geboden ende opghelept wert/ ende begeerdē alleene dat de Romeynen wouden veranderē met die van Lacedemonia/wat ſy voor goet ende profijtelick aenſaghen / ende die van Achaia niet metten eedt daer toe bedwingen/dat ſy wederroepen eñ afdoen ſoudē/ de dingē die ſy met harē eedt beveſticht haddē/

Appij Oratie.

Het ordeel vā die vā Achaien teghen Areus eñ Alcibiades wederroepen.

ende

Int jaer vander stadt 570

ende alsoo is alleene af gedaen geweest de veroordelinghe der twee wtghedreven burghers van Lacedemonia Arei ende Alcibiadis, dat cortelinghe hier voor ghescheit was.

Wat daer na by den nieuwen Burgemeesters ende Schoutheyts te Rome ghescheit is.

Regieringen vande Burgemeesters eñ Schoutets

IN den beghinne des jaers doen men vande kiesinge der Roomscher Burghemeesters ende Schoutheyts gehandelt hadde/ wert beyde de Burghemeesters dat lant Liguria ende der Genevoysers bevolen te regeeren/ want het en was doen nergens gheen oorloge. De Schoutheyts loteden desghelijcx/ ende soo ghevielt dat Caius Decius Flavius soude recht spreken inder stadt Rome/ Publius Cornelius Cethegus tusschen den burghers ende den vreemden/ Publius Sempronius Blesus soude regeeren dat lant ende Insel Sicilien/ Quintus Nevius Matho dat Insel Sardinien/ende so wert hem oock bevolen dat hy vragen ende vernemen soude vande misdaet der ghenen/ die de menschen heymelick met fenijn vergaven/ Caius Terentius Varro het naeste Spaengien/ Quintus Sempronius Longus het wterste Spaengien.

Gesantẽ brengen tijdinghe tot Rome vande victorie des Lãtvoochts in Spaengien.

Vande twee landen quamen by na tot eender tijdt de twee Legaten Lucius Iuvencis Calva, ende Titus Quintilius Varus, eñ doen sy den Senaet berecht hadden/ hoe het groote oorloghe nu in Spaengien volvoert ende gheeyndet was/ ende begheerden dat den onsterfselicken Goden (daerom dat de dinghen ghelucklick volbrocht ende ghescheit waren) eere aenghelepyt ende bewesen soude worden/ ende dat de Hooftluyden toeghelaten worde/ dat sy het heyr wederomme wt Spaengien tot Rome mochten brenghen/ soo wert een bedevaert van twee daghen gheboden te houden. Van dat heyr ostmen wt den lande van Spaengien soude voeren/ ende soo beval de Senaet/ datmen soude de saecke van nieus den Raedt aen brenghen/ wanneer vanden hoopen ende dat heyr der Burghemeesters ende Hooftluyden ghehandelt worde. Na weynich daghen worden beyde de Burghemeesters twee Legioenen toe gheordineert / die Appius Claudius ende Marcus Sempronius voortijts hadden ghehadt.

Twist om het crijchsvolc in Spaengien.

Vande hoopen eñ de heyren in Spaengien was een groote twist onder de nieuwe officiers ende Hooftluyden / ende tusschen de vrienden Calphurnij ende Quintij, die niet teghenwoordich en waren / beyde de saecken hadden eenen aenhanck vanden Wijckmeesters / ende oock vanden Burghemeesters/ dese seyden sy wouden de besluytinghe des Raets beletten/ indien sy bekenden eñ besloten datmen de hoopen ende dat heyr wten lande van Spaengien voeren soude / de andere seyden/ indien de behinderinghe ghesciede/ soo en souden sy niet toe laten noch lijden datmen yet anders soude bekennen oft besluyten. Ten laetsten werdt nochtans verwonnen de gunste ende vrientschap der ghenen die niet teghenwoordich en waren/ ende daer wert gemaeckt een besluytinghe des Raets/ dat de Hooftluyden souden op nemen ende beschrijven vier duysent Roomsche voetknechten/ vier hondert reysighers/ ende vijf duysent knechten vanden ghesellen des Latijnschen naems / ende vijf hondert reysighers/ die sy met hen in Spaengien souden voeren/ ende wanneer sy vier Legioenen beschreven ende op genomen hadden/ dat dan in een yegelicke niet meer dã vijf duysent voetknechten ende drie hondert reysigers souden zijn / sy souden oock inden eersten oorlof gheven de ghene / die nu langhe ende haren tijt wt ghereyst ende ghedient hadden/ daer na de andere / nae dat sy by Calphurnium ende Quintium een yeghelick manneliicke ende groote neerstichept inden oorloghe gebruyckt hadden.

Hoe dat inde kiesinghe eens Schoutheyts inde plaetse des anderen die ghestorven was, eenen grooten twist inden Roomschen Raet ophief.

Twist tusschen dẽ raet van Rome/ eñ Quintus Fulvius Flaccus, die inde plaetse van Caius Decimius het [illegible] voochts ampt begeerde.

ALs desen twist gestilt ende nedergeleyt was / stont daer op een ander/ door dat sterven Caij Decij des Schoutheyts te Rome/ want in des selven plaetse begheerden des Schoutheyts officie Cneus Sicilius, ende Lucius Puppius diet voorleden jaer Boumeesters geweest waren/ oock baden daerom Caius Valerius die een Priester Iovis was/ eñ Quintus Fulvius Flaccus, de selve Flaccus (want hy toecomende Boumeester was) begeerde dat selve officie des Schoutheyts onder alle de andere met grooter neerstichept ende twistinge / nochtans niet in een ghewoonlick wit cleet / als de gene die om officien baden/ pleghen te dragen/ ende twistede om dat officie metten Priester Caio Valerio, eñ nae dat Flaccus daer voor aenghesien wert inden eersten/ als oft hy soude Valerio ghelijck zijn inde stemmen / ende terstont daer nae dat hy de selve soude verwinnen / begonste een deel vanden Wijckmeesters dat te beletten/ eñ seyden men soude Fulvium Flaccum niet roepen oft achten/ daerom dat hy alleene op eenen tijt niet en conste twee eerlicke officien aenveerden ende bedienen. De sommighe meynden het ware behoorlick datmen hem vanden rechten verliete/ ende den Roomschen volcke macht gave / dat sy mochten eenen Schoutheyt maken wie sy wouden. De Burghemeester Lucius Portius was naerstelick op de meyninge/ datmen den name Flacci niet en soude inde kiesinghe nemen. Daer nae om dat hy het selve oock met wille ende bevel des Senaets handelde/ liet hy den Raet tsamẽ roepen ende seyde/ hy wilde den Raet alsulcx voorhouden/ dat de ghene met gheen recht/ oock met gheen exempel (dat de vrye stadt Rome lijdelick ware) die een toecomende Boumeester zijn soude/ des Schoutheyts officie begheerde/ het ware zijn meyninghe/ hen quame wat anders voor/ dat de kiesinghe met rechter maten soude ghehouden worden. De Vaders vanden Raet besloten/ dat de Burghemeester met Quintio Fulvio soude spreken / dat hyt niet en soude behinderen / dat de kiesinghe des Schoutheyts in des afgestorvẽ plaetse/ niet en soude na wtwijsinge der rechten ende statuyten gehouden worden.

Doẽ de Burgemeester met Flacco hãdelde na de besluytinge des Raets/ antwoorde Flaccus hy en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

hy en woude niet doẽ dat hem niet en betaem=
de/met dese middelmatighe antwoorde/gaf hy
een hopinghe den ghenen diet nae haren wille
wt leyden/als oft Flaccus de groote achtinghe
ende waerdicheyt der Vaders plaetse gheven
ende wijcken woude: maer daer nae inde kie=
singe badt eñ begeerde hy het officie veel crach=
tigher dan te voren/eñ seyde al claghende:

Fulvij Flacci Oratio.

De Burghemeester ende de Senaet woude
hem af dringhen de weldaet des Roomschen
volcx/ eñ misgundẽ hem door nijt de tweevou=
dighe eere/ghelijck als oft niet en mochte afge=
nomẽ worden/so haest hy toecomẽde Schout=
heyt ware / soude hy van stonden aen vande
Boumeesters officie afstaen ende dat verlaten.
Doen de Burghemeester sach/ dat Flaccus al
even seer verhert bleef in zijn opinie/ eñ om het
officie badt/ ende dat de gunste des volcx meer
ende meer op Flaccum neychde/ liet hy de kie=
singhe achter/ ende ontboot te samen den Se=
naet/het meeste deel des Raets bekenden ende
besloten (om dat de macht eñ achtbaerheyt der
Vaders Fulvium Flaccum niet beweecht en
hadde) soudemen met hem handelen voor den
Roomschen volcke.

Doen nu dat volck vergadert was/ ende de
Burgemeester met hem ghehandelt hadde / en
wert Flaccus noch niet beweecht oft gebrocht
van zijnder meyningen/eñ danckte het Room=
sche volck/dat sy met soo grooter neersticheyt/
soo menichmael haer macht ghegheven ware/
haren wille te verclaren/ hem altijt hadden een
Schoutheyt willẽ makẽ/ dat hy alsulcke naer=
sticheyt ende liefde zijnder burgers woude be=
gheven ende weygeren/dat en ware zijn mey=
ninghe ende sin niet. Dese stemme die also ver=
hart ende gestadich was/ ontstack ende maec=
te hem soo veel gunsten / dat hy sonder twijfel
Schoutheyt ghewordẽn ware/indien de Bur=
gemeester den name Flacci hadde inde kiesinge
willen op nemen. Daer was oock een groote
tweedracht by den Wijckmeesters onder mal=
canderen ende den Burghemeester/soo langhe
tot dat den Raedt vanden Burgemeester ghe=
houden/ende een kennisse ende een beslupt ge=
ghevẽn wert. Om dat het verhart voornemen
Flacci, ende dat verkeert ende boos voorneme
eñ naersticheyt der menschen den Roomschen
Senaet behinderden dat de vergaderinghe tot
de kiesinge des Schoutheyts in des gestorven
plaetse te maken/niet nae inhout der statuyten
ende rechten gheschien ende ghehouden mocht
worden/ so achte den Senaet voor goet datter
Schoutheyts te Rome ghenoech waren/ ende
so soude Publius Cornelius alle beyde de offi=
cien van recht te sprekẽ inder stadt Rome heb=
ben/ ende den Afgod Appollini feesten eñ spe=
len maken.

Hoe datter een veel grooter twist opgestaen is inde kiesinghe der Reformeerders der goeder seden, Censores genoemt. Hoe ooc vele treffelicke mannẽ het officie begeerden, welcke nochtans alle *Marcus Catho*, door zijn deucht te boven ginck.

Twist op de kiesinge vãde Schoumeesters.

Doen dese kiesinge des Schoutheyts met
voorsichtigher wijsheyts ende deucht des
Roomschen Senaets wort wech genomen eñ
ghelept/so verhief daer een ander kiesinge/ die
daer was van een grooter twist/nae datse van
een grooter officie/ eñ tusschen veel machtighe
burghers was op ghestaen. Een deel Romey=
nen begheerden het selve officie met grooter
neersticheyt ende twiste / als Lucius Valerius
Flaccus, Publius eñ Lucius Scipiones, Cneus
Manlius Volso, Furius Purpurio, vandẽ ede=
len ende ouden / Maer vander ghemeynten
begeerden het officie Marcus Portius Catho,
Marcus Fulvius Nobilior, Tyberius eñ Mar-
cus Sempronij de langhe / ende Tuditanus:
maer alle edelen/ende vander ghemeynte van=
den edelsten geslachten/ ginck Marcus Catho
verre te boven. Inden man Cathone is ghe=
weest so groote macht des herten ende der sin=
nen/ dat hy daer voor aenghesien ende geacht
was / dat hy hem selven mochte gheluck ende
rijckdom maken / waer ende in wat stede hy
oock gheboren gheweest ware / gheen cost en
heeft hem ghebroken/teghen zijn eyghen noch
den gemeynen staet eñ dat wesen te regeeren/
hy was al even gelijck versocht ende wetende
in burgherlicke ende boersche saken. De som=
mige andere heeft de cunste des rechts verhe=
ven ende tot grooter eeren ghebrocht / de som=
mige het welsprekẽ dat sy de cunste vã te spre=
ken hadden/de sommighe de ridderlicke oeffe=
ninge/dese Catho heeft ghehadt also luchtigen
verstant tot alle dingẽ/ dat ghy mocht seggen/
hy was alleene daer toe gheboren / dat hy dede
ende handelde. Inden oorloge was hy metter
hant de stercste/eñ met vele merckelicke strijdẽ
vermaert. De selve Catho na dat hy tot groo=
ter eeren quam/ was hy de beste ende hoochste
Velthooftman. Hy was ooc inden payse (waer
men vanden rechten raden soude) ten hoochstẽ
versocht ende gheleert/ wanneermen een sake
oft van eenigen handel spreken soude / was hy
alderhoochst ende best daer toe geordineert om
te spreken. Hy en heeft oock niet alleene dit ge=
daen/ dat zijn tonghe in zijn leven cracht ende
macht ghehadt/ oock in vermoghen gheweest
is/ maer voorwaer Catho leeft noch/ zijn wel=
spreken is noch in crachten eñ gheheylicht/het
zijn noch in schriftẽ zijne welsprekende woordẽ
van alderley saken/ die hy veel voor hem ende
voor andere/oock tegen andere ghedaen heeft/
wãt hy en heeft niet alleene zijne vyandẽ moe=
de ghemaect met beclagen ende beschuldigen/
maer ooc de saken inden rechte te spreken. Bo=
ven matẽ veel vyantschaps hebbẽ Cathonem
vervolcht eñ gheoeffent / hy heeftse oock tegen
andere menichvuldelick ghedreven / alsoo dat
men niet lichtelic bekennen oft seggẽ en mach/
oft hem de edelingen by den Romeynen meer
verdruckt ende bedwongen/ oft dat hy Catho
dẽ edeldõ meer vervolcht heeft. Sonder twij=
fel Catho is geweest van eenen scherpen ende
subtijlen sin/ eñ boven al van eender vrijer ton=
ghen/ maer eens moets ende sins/ dat van alle
begeerten eñ wellusten onverwinnelick was/
hy was ooc een stercke onschult/ende een ver=
achter der vrientschappen/ ende der rijckdom=
men/ inde afbrekinghe/ castijdinghe ende ma=
ticheyt / oock in verdulдicheyt ende lijden des
arbeyts eñ perijckels/ is hy by nae eens ijseren
lichaems ende moets geweest / die oock de ou=
derdom (die nochtans alle dinck op doet hou=
dẽ) niet also seere gecrenct en heeft/dat hy niet
des te minder (als hy hadde ses en tachtentich

Den lof van Marcus Cato.

Cathonis ingenium & natura.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 570

jaer) inden rechte voor hem selven heeft mogen spreken/ ende int neghentichste jaer schrijven. Hy heeft oock Sergium Galbum voor dat gerechte des Roomschen volcx ghebrocht ende hem aldaer voorghenomen. Desen Cathonem drong den edeldom/ doen hy begeerde het officie/ hoe hy oock hem Cathonem in alle zijn leven verdruckt hadde.

Daer warẽ te hoope gecomẽ bydẽ Schoutheyt Lucium Flaccum die zijn medegeselle in des Burghemeesters officie gheweest was/ alle de ghene die het officie vande reformeringe der goeder seden/ Censura ghenoemt/ begheerden/ dat die Cathonem vandẽ selven officie af stooten ende verworpen souden/ niet alleene dat sy het selve over droeghen/ oft dat sy ongewillich waren eenen nieuwen incomeling int officie te siene/ maer meer daerom dat sy wel wisten ende verwachtende waren/ dat zijn reformeringhe der goeder seden/ sonder wtnemiinghe der persoonen/ ende het goede geruchte ende fame van veel menschen perijckeloos zijn soude/ als vanden ghenen die van veel luyden geroert eñ verwect/ die oock andere te verwecken begeerich was/ want Catho ghelijck een die daer dreyget/ eñ nochtans begheert het officie/ seyde in beclaechlicker wijse/ de ghene waren hem contrarie/ die voor de vrije ende strenghe reformeringe der goeder seden sorchden ende vreesden/ daer mede gaf hy zijn stemme Lucio Valerio, eñ hielt het daer voor dat hy woude met den selven zijnẽ medegeselle straffen de nieuwe laster ende schande/ ende de oude goede seden wederom voort brenghen. Door dese gheschiedenisse wert ontsteken de gemeyne man/ ende tegen den edeldom maectẽ sy niet alleene Marcum Portium Cathonẽ tot een Reformeerder der goeder seden Censorem ghenoemt/ maer hebben hem oock L. Valerium Flaccum tot een medeghesellle ghegheven.

Marcus Portius Catho eñ Lucius Valerius Flaccus worden Sedenmeesters.

Wat daer na by den Roomschen Burgemeesters eñ Hooftluyden in Spaengien ende in dat Insel Sardinien gheschiet is, eñ hoe sy van den Lusitaners triumpheerden.

NAe de kiesinghe der Reformatores zijn de Burghemeesters ende Hooftluyden in haer landen die hen inden lote toe waren ghevallen/ getoghen/ wtghenomen Quintius Nevius die de vernemiinghe ende de strenghe vraghe op gehouden heeft/ der ghenen die met fenijn den menschen vergaven/ vanden welcken daer af een groot deel buyten Rome inde steden ende vlecken hen onthielden/ soo verliep den tijt ontrent vier maenden/ eer hy in dat Insel Sardiniẽ tooch/ want het alsoo voor goet aenghesien werdt. Ende so heeft Quintius Nevius by twee duysent menschẽ om dier lasters wille veroordeelt.

Tovenaers ende die met fenijn de lieden vergeven worden ghestraft.

Ooc heeft Lucius Posthumius de Schoutheyt ende Hooftman (die dat lant om de stadt Tarentum inden lote toegevallẽ was) de groote aenslaghen eñ heymelicke verbindinghe der herders ghestraft/ ende dat noch te boven was vande heymelicke vergaderinghe der ghenen die by nachte te samen quamen/ eñ sommighe schandelicke spelen hielden/ heeft hy met grooter neerstichheyt metter straffinghe volbrocht/ dier vele wter stadt Rome togen/ eensdeels haren pant verlaten hadden/ eñ inde contreyen eñ landen Italie verborghen lagen/ de selve heeft hy eensdeels die daer schuldich waren totter doot veroordeelt/ de sommighe heeft hy laten grijpen ende vanghen/ ende voort totten Senaet nae Rome ghesendt/ ende zijn alle inden kercker van Publio Cornelio ghebrocht gheweest.

Int wterste Spaengien/ doenmen die van Lusitania int laetste oorloghe ghecrenckt ende verdorven hadde/ soo waren alle dinghen stille ende rustich/ ende Caius Terentius heeft int naeste Spaengien inden lande Swessetan/ dat stedeken Corbionem met wercktstucken ende horden beleyt ende bestormt/ ende de ghevanghen vercocht. Daer nae heeft hy zijn winterlegher int naeste Spaengien met goede ruste gehouden. De oude Hooftluyden/ Caius Calphurnius Piso, ende Lucius Quintius zijn wederom nae Rome ghetoghen/ ende een yegelick is met goeder gunsten der Vaders vanden Senaet ende Roomschen Raet een triumphe te houden toe ghelaten. Caius Calphurnius triumpheerde ten eersten vanden Lusitaners ende Celtiberien/ ende brocht met hem tot Rome drie en tseventich gulden croonen ende thien pont silvers. Daer na weynich daghen triumpheerde Lucius Quintius Crispinus, vanden selven van Lusitanien ende Celtiberien/ inde selve triumphe werdt van hem gelijck so veel gouts als silvers tot Rome ghebrocht/ ende inde ghemeyne schatcamer over ghelevert.

De stadt Corbio in Spaengien gewonnen.

Caius Calphurnius Piso, eñ Lucius Quintio Crispinus houdẽ triumphe.

Hoe strenghe ende hert *Marcus Catho* ende *Lucius Valerius* inde officie der Reformatores, ende inde straffinghe der quader seden eñ manieren hen ghehouden hebben.

BEyde de Censores ende Reformatores der goeder seden Marcus Catho ende Lucius Valerius visiteerden eñ oversaghen den Romeynschen Raedt/ met vreese die nochtans met hopinghe ende opsien vermenget was/ sy hebben seven Raetsheeren wten Roomschen Raet verworpen/ onder den welcken een was groot inde achtinghe van edelen geslachte ende van eeren Lucius Quintius den Raetsheere/ want het was by den ouden voortijts gheordineert ende gheset/ dat de Reformatores ende Censores den ghenen die sy wt den Raedt verworpen hadden/ sommighe bevleckinghe ende misdaet toe schreven/ het zijn noch voor handen sommighe scherpe oratien/ ende woorden Cathonis ende andere teghen de ghene/ die hy soo wt den Raet verwesen/ oft hen haer paerden af ghenomen heeft/ die alder swaerste ende scherpste woorden ende oratie zijn gheweest teghen Lucium Quintium. Indien hy Catho de selve ghebruyckt hadde als een beschuldigher al eer Lucius Quintius met eenigher misdaet bevleckt was/ ende niet als een Reformeerder der goeder seden nae de bevleckinghe/ soo mochte oock Titus Quintius zijnen broeder Lucium Quintium inden Raedt (oft hy schoon de selve tijdt oock Reformeerder ende Censor gheweest ware) niet behouden hebben. Catho hielt Lucio Quintio voor/ hoe hy te dien tijden/ als hy Burghemeester was/ ende dat Landt

Galliam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Galliam inden lote hadde behouden/ van Philippo Peno ghebeden wert dien hy lief hadde/ ende vander schermscholen tot Rome hadde laten nemen/ dat hyer een voor zijnen ooghen woude verslaen/ so ghevielt doe sy met malcanderen ghegeten hadden/ ende nu vanden wijne verwarmt ende heet waren ghewordẽ/ dat hem over tafel ghebootschapt wert/ daer ware een edel Boyer met zijnen kinderen ghecomen ende tot hem ghevloden/ ende begeerde den Burgemeester aen te sprekẽ/ op dat hy van hem troost/ ghelepde ende ghelooве mocht ontfanghen/ ende doe de Boyer inde tente ghelept wert/ heeft hy door een bedieder metten Burghemeester begonnen te spreken/ onder welcke woorden seyde Quintius tot Philippum, wildy desen Boyer sien sterven/ om dat ghy dat spel der schermers ẽ vechters te Rome verlaten hebt? ende doe Philippus nauwelick noch met ernste verwillicht ende alleene ghewenckt hadde/ tooch de Burghemeester wt dat swaert dat hem aent hooft-eynde hinck/ ende terwijle de Boyer noch sprack/ sloech hy hem een wonde opt hooft/ daer nae als de Boyer de vlucht nam/ ende riep aen het gheloove ende ghelepde des Roomschen volcx/ ende der ghenen die daer tegenwoordich waren/ so heeft Lucius Quintius den Boyer door de zijde doot ghesteken. Valerius Antias, als de gene die de oratie ende woorden Cathonis niet gelesen/ ende alleene de fabel (die wt ghegheven wert sonder alle bewijsinghe van wiense ghemaeckt is) gheloove geeft/ vertelt ende bringt voort een ander meyninge/ die nochtans den desen in ondeuchdelicke wellust ende grousaemheyt wel ghelijck is/ ende schrijft. Hoe inder stadt Placentia een wel bekende vrouwe gheweest was/ die Lucius Quintius seer lief hadde/ de selve was totten eten ontboden/ aldaer hadde Lucius Quintius teghen der lichtvaerdigher vrouwen beroemt ende onder andere ghesept/ hoe hy vele quaetdoenders scharpelick hadde laten examineren/ hoe hyder vele inde ghevangheniße hadde/ die totter doot veroordeelt warẽ/ die soude hy onthoofden ende metter axen richten laten. Daer op heeft de vrouwe die neffens hem over tafel gheseten was/ ghesept/ sy en hadde noyt ghesien yemant metter axen rechten ter doot/ ende woude dat geerne sien. Daer door heeft Lucius Quintius als eẽ boeleerder ende lief hebber der vrouwen/ een wten veroordeelden voort laten comen/ ende metter axen laten rechtẽ/ ende dat hooft afslaẽ. Dese daet is in alle manierẽ grouwelick ende hart gheweest/ het zy gheschiet in dier manieren/ hoe Catho de Reformeerder Lucio Quintio dat voorghehouden heeft/ oft ghescheit is onder den drincken ende eten/ als Valerius beschrijft/ doe men dẽ Goden pleecht het eerste vander spijsen te offerẽ ende te biddẽ/ datmen dan tot een gesichte eens verwaenden boeve soude eenen mensche dooden/ ende de tafele met zijnen bloede besprengen. Inden laetsten deele der oratien ende woorden Cathonis wert dese conditie daer toe ghelept. Indien Lucius Quintius loochenen woude de daet/ ende woude dat ende anders welcke hem voorghehouden worde met beloste oft borghe verantwoorden/ so was oock zijn meyninghe (indien hy des bekennende worde) dat niemant en soude van zijnder schande weghen de smerte ende het lijden draghen/ om dat hy Lucius Quintius van wijn ende oncuyssche dinghen onsinnich inde werschap met menschelicken bloede gheschenpt ende ghespeelt hadde.

Doe oock de Ridders versocht/ oversien ende gevisiteert wordẽ/ wert Lucio Scipioni zijn paert ghenomen. Dat officie des reformatoorschaps Cathonis was inden beginne ende opheving he des hooftcijns scharp ende hart tegen alle staten/ hy beval de boden ende wtroepers aen te slaen ende te schatten inden hooftcijns/ de juweelen ende cleederen der vrouwen/ oock wagens ẽ sleden/ die meer dan vijfthien duysent pont waert gheschat waren.

Hoe neerstich dat de Zedenmeesters Catho ende Flaccus henlieder ampt bedient hebben/ ende wat sy ghebouwet hebbẽ

Desgelijcx liet hy waerderen de dienstboden ende eyghen knechten/ die onder twintich jaer waren/ die na de laetste monsteringhe ẽ schattinghe om thien duysent pont oft meer vercoft hadden mogen worden/ dat de selve eygen ende dienstknechten om de selve thien duysent pont meer/ dan sy voortijts waert gheweest waren/ gheschat ende geacht worden/ ende so worden in dese handelinghe de drie op duysent pont geschattet. Alle dat ghemeyne water dat daer bloot ende liep in bysonder ende sonderlinghe huysen oft op de ackers namen sy van daer/ ende wat de sonderlinghe burghers op de ghemeyne plaetse ghetimmert ende opghericht hadden/ hebben Catho ende Lucius Valerius als Bouwemeesters binnen dertich daghen alle laten afbreken.

Daer na hebben sy vanden ghelde verdinght te maken sommighe timmeringe ende werck/ die te bouwen ende timmeren bekent ende bescheyden waren/ als sommige vuyle goten ende cuylen met steenen te metsen ende te deckẽ/ waert van noode ware/ sy verdingdẽ oock sommighe graven ende waterganghen onder der aerden opten berch Aventino/ ende in andere steden ende eynden/ daer sy noch niet gheweest oft ghemaeckt en waren/ ẽ bysonder Flaccus een timmeringhe by de wateren die ghenoemt waren Neptuni, daer mede dat volck daer henẽ eenen ganck mocht hebben. Flaccus verdingde oock bysonder te maken eenen wech door den berch by der stadt Formie ghelegen.

Neptuni aquæ

Catho cochte oock twee voorhuysen oft hoven Menium ende Titium by de steenbrugge gheleghen/ ende vier tavernen tot de ghemeyne timmeringe/ ẽ liet daer maken eenen Coninclicken tempel/ die Portia ghenoemt wert/ ende sy verleenden oock tollen seer hooch sommighe ongheachte staten/ boven datmen voortijts goetwillich verleent hadde/ welcke verleeninge (doe de Roomsche Senaet door bede ende trouwe de tollenaers verwonnen zijnde) beval ende gheboot op te segghen/ ende van nieus te verleenen/ ginghen toe de Reformator ende Censores/ ende met een gebot drevẽ sy af vant vrije eynde daermẽ pleecht opẽbaer onder de spiesse te vercoopen alle de ghene/ die de voorgenoemde verleeninghe des tols veracht hadden/ ende verleendẽ de selve alle/ also dat sy seer weynich achterlietẽ vande somme. Dit officie der reformeringhe is edel ende merckelick gheweest/ ende vol alder gramschap/ die daer nae Marcum Cathonem die alsulcke hardicheyt toegeschrevẽ wert/ al zijn levẽ lanck onrustich maecten ende vervolchden. Dat selve jaer worden oock twee steden vanden Romeynen beset/ Pol-

Menium Titium.

Posentia ẽ Pisaurum beset steden ghemaeckt.

Int jaer vander stadt 570

lentia inden lande Picenum ghenoemt / ende Pisaurum int lant der Gallen / ende so wert een yeghelicken burgher ghegheven ses merghen lants / dat selve lant hebben gedeylt ende de steden beset de drie Romeynen / als Quintus Fabius Labeo, Quintus Fulvius Flaccus, ende Marcus Fulvius Nobilior. De Burghemeesters van desen jare en hebben niet merckelicx noch te huys inden payse oft buyten inden oorloghe ghehandelt.

Wat daer na by den nieuwen Burgemeesters ende Hooftluyden int navolgende jaer geschiet is.

Kiesdach. Int Iaer vander stadt 571.

HEt navolgende jaer hebben de voorghenoemde Burghemeesters van nieus ghemaeckt ende ghecoren tot Burghemeesters Marcum Claudium Marcellum en Quintum Fabium Labeonem, den vijfthiensten dach der maent Martij / ende opten dach doe sy dat officie aennamen / hebben sy den Raet voorghehouden van haren ende der Schouthept ende Hooftluyden landen / ende daer worden tot Hooftluyden ende Schouthepts gemaeckt Caius Valerius, die daer was een Priester Iovis, die tselve officie int voorleden jaer oock begheert hadde / daer toe Spurius Posthumius Albinus, Publius Cornelius Sisenna, Lucius Puppius, Lucius Iulius, Cneus Sulpitius beyde den Burghemeesters is bevolen dat lant Liguria met dat heyr dat Publius Claudius ende Lucius Portius ghehadt hebben.

Den Burgemeesters is bevolen tlant van Ligurien.

Beyde de landen in Spaengien zijn buyten de lotinghe ghebleven / ende soo bleven de oude Schouthepts ende Hooftluyden in Spaengien die het voorleden jaer dat selve bedient hadden. Den Schouthepts worde bevolen sy souden alsoo loten / datter een vanden officien recht te spreken binnen Rome Caio Valerio den Priester te lote viele ende bevolen worde / ende also viel hem te deele recht te spreken over de vreemden ende buytenlandische / ende Cornelio Sisenne inder stadt Rome tusschen den burgers / Spurio Posthumio viel Sicilien / Lucio Puppio Apulien / Lucio Iulio Gallia / ende Cneo Sulpitio viel inden lote te deele dat Insel Sardinien. Lucio Iulio wert bevolen dat hy hem soude haesten / want de Galli / die nu Fransoysen genoemt worden / waren gecomen over de hoochte ende bosschen eens onbekenden weechs (als voorseyt is) in Italien / ende begosten te timmeren een stadt inden lande / dat nu die van Aglar Aquileia ghenoemt toe behoort / en wert den Schouthept ende Hooftman bevolen dat hyse belettede alsulcx te doene / so verre het sonder oorloghe gheschien mochte / maer indien sy dat selve met ghewalt volbringhen / ende de plaetse in nemen wilden / soo soude hy dat den twee Burgemeesters laten weten / ende so was haer meyninge ende wille / dat een vanden twee Burgemeesters met zijn Legioenen ende hoopen tegen de selve Gallen ende Fransoysen soude trecken.

De Walen comen in Italien om aldaer een woonstadt te maken.

Aquileia nu Aglar ghenoemt.

Int eynde des voorghenoemden jaers wert ghehouden een vergaderinghe des Roomschen volcx / om te kiesen ende te stellen een Waerseggher inde plaetse Cnei Cornelij, die wt de vergaderinghe der selven ghestorven was / ende so wert ghemaeckt Spurius Posthumius Albinus. Inden beginne des jaers starf de overste Bisschop te Rome / Publius Licinius Crassus, in welcke stede wert ghemaeckt Marcus Sempronius Tuditanus, doe Caius Servilius Geminus om het lijck wille Publij Licinij des oversten Bisschops een deelinghe met rauwen vleessche ghemaeckt ende ghegheven hadde / maeckte hy sommighe spelen / ende daer vochten hondert ende twintich vechters. Daer worden oock ghemaeckt sommighe spelen om het lijcx wille drie daghen achter malcanderen / nae dat spel wert ghemaeckt een groote costelicke maeltijt / ende doe op de selve tijt op de gheele merckt de tafelen ghedeckt waren / verhief daer een groot onweder / ende bedwanckier een deel dat sy op de marckt tenten moesten op slaen. De selve worden oock terstont daer nae doe het onweder over al gecesseert was / wederom afghenomen / ende het was de ghemeyne sprake vanden dooden / dat de waersegghers hadden voor ghesonghen voor des siecken bedde / het ware van noode datmen op de marckt te Rome tenten soude opstellen.

Wijchelaer of Priester ghecoren.

Spelen ghehouden.

Doe de Romeynen van dese gheestelicke vreese verlost waren / viel daer toe ende quam een ander / daerom dattet twee daghen op de plaetse Vulcani bloet gheregent hadde / ende wert vanden thien mannen die om te oversien de boecken Sybille gheordineert waren / om des wonders wille te versoenen een bedevaert op ghestelt.

Wonderteecken.

Hoe menigherley Legaten van vele landen over zee te Rome quamen, om den Coninc *Philippum* te beschuldigen, die goedertierlick vanden Roomschen Raet ghehoort worden.

TE voren ende al eer de Burgemeesters in haer landen die hen inden lote te deele ghevallen waren / toghen / leyden sy inden Roomschen Senaet een deel Legaten / die daer henen van over zee ghecomen waren. Daer en was oock noyt soo vele volcx vanden selven landen ende Coninckrijcken te Rome gheweest / want na dien dat gheruchte door den selven volcke / die aenden lande Macedonia ende daer ontrent woonden / wtbrack / hoe de Romeynen niet versuymelick / maer met grooter naerstichept de clachten hoorden / die teghen den Coninck Philippum van zijnder misdaets weghen ghescheiden / ende vele luyden ende steden noch waren te beclagen / quamen de steden ende natien van volcke een yeghelick voor hem selven ende bysonder tot Rome (want de Coninck Philippus was alle zijnen aenstooters ende by ligghenden een swaer nagebuer) ende quamen op avontuere / om hem van alsulcke ghewalt ende onrecht des Conincx Philippi te verlossen / oft van troost weghen het selve ghewalt te beclaghen ende te beweenen.

De Gesanten wt Griecken lant en Asia comen tot Rome ende clagen over den Coninck Philips.

Daer quam oock een Legaet tot Rome vanden Coninc Eumene met des Conincx broeder Atheneo, om hem te beclagen / dat de besettinghe des Conincx Philippi wten steden inden lande Thracia niet wech genomen / dat hy oock hulpe totten Coninck Prusie in Bythinien (die teghen Eumenem oorloochde) ghesonden hadde.

Tot dese stuckẽ soude Demetrius des Coninckx Philippi sone/ die noch jonck was / antwoort gheven/ eñ doen het swaer was Demetrio, dat hyt in zijn ghedachtenisse hadde mogen behouden/ de stucken die zijnen vader voor geworpen worden/ ooc niet lichtelic in zijnen sin en mochte behouden / wat daer op te antwoorden ende te segghen was / want daer en waren niet alleene veel stucken verhaelt/ maer oock veel steden/ hoe cleyne sy waren/ brochten voort vanden twiste der eynden eñ frontierẽ haers lants/ vanden genen die Philippus van daer gevoert ende gherooft/ vanden beesten die hy van daer gedreven/ vanden rechten dat hy na zijnen gevalle ende lust ghesproken/ oft niet ghesproken en hadde/ vande saken ende dingen die Philippus de Coninck door ghewalt/ oft door gunste eñ vrientschap hadde wtgherecht: Maer doen de Roomsche Senaet sach/ dat Demetrius tot gheen van allen puere antwoort en conde gheven/ oft verstants genoech van hem vernemen oft ontfanghen mochte. Soo wert de Senaet door de jeucht/ oock door de nieuwe ridderlicke oeffeninghe ende becommernisse oft verschrickinghe Demetrij tot medelijden beweecht/ bevalen daerom van hem te vraghen/ oft hy van zijnen vader Philippo in dese stuckẽ een onderwijs ende berechtinghe hadde ontfangen? Eñ doen Demetrius seyde hy hadde een onderwijs van zijnen vader / sach den Raet voor dat beste aen/ datse op alle stucken de antwoorde des Coninckx Philippi hoorden / eñ eyschten van stonden aen dat boec ende de instructie ende onderwijsinge/ daer na gehengden sy ende lieten toe/ dattet Demetrius soude lesen: Maer het waren van alle ende een yegelick bysonder op het cortste de oorsaken te hoope gebrocht/ daer mede hy bewees dat hy sommige saken ende dingen gedaen hadde na bescheyt der Roomscher Legaten/ sommighe saken en waren by zijnen schulde niet gheweest datse geschiet warẽ/ maer door hem selven/ die hem nu beschuldigen ende beclaghen. Philippus hadde oock in dat selve onderwijs eñ boeck ghestelt sommige clachten vande onbehoorlicke ende ongelijcke kennissen ende geboden der Romeynen/ ende hoe de sake by den verhoorder Quintium Cecilium, niet na behoorlicheyt gehoort ende gehandelt ware gheweest / hy was oock onrechtelick van een yeghelick aen ghesproken/ ende sonder alle zijne verdienste beloghen. De Senaet nam daer wt sommighe teeckenen des beweechden sins eñ herten des Coninckx Philippi: maer doen de jonghe Coninck Demetrius sommige stucken ontschuldichde/ de sommige aen nam ende toe seyde/ sy souden gheschien hoe dattet de Roomsche Senaet hebben woude/ eñ so was des Senaets meyninghe/ datmen soude den Legaten in deser manieren antwoorden.

Senatus respõso, ende eere ghedaen Demetrio.

Philippus de vader en heeft niet meer ghedaen eñ gehandelt/ dat na wille des Roomschen Raets was/ dan dat hy door zijnẽ sone Demetrium den Romeynen genoech doẽ woude/ van al het ghene dat door hem ghesch iet oft gehandelt was gheweest/ de Roomsche Senaet mochte veel dinghen in goet henen laten gaen eñ vergheten/ oock de voorleden ende ghesch iede dinghen int goede stellen ende lijden/ den Raet hielt het daer voor/ datmen Demetrio soude ghelooven / want sy de Romeynen hadden dat herte Demetrij als een ghijsel oft borghe/ hoe wel hy zijnen vader tlichaem wederom ghegeven hadde/ sy wisten oock wat Demetrius vermochte/ ende hoe hy der Romeynen vrient was/ onghequetst/ de goetheyt die hy hadde teghen zijnen vader/ sy woudẽ Demetrio ter eeren/ haer Legaten seyndẽ in dat lant van Macedoniẽ/ daer mede oft daer yet geschiet ware/ op datmẽ het selve ten besten keeren mochte/ ende oock het ghene datter door eenige versuymenisse achter ghebleven ware / datmen dat selve versoenen mochte. Sy woudent oock daer voor achten ende houden / dat alle saken van des Coninckx Philippi wegen metten Roomschẽ volcke door verdienste ende weldaet Demetrij zijns soons gheheel ende slecht zijn souden. Maer dese dinghen die daer geschiet waren van dies wegen/ dat Demetrius daer door groot gheacht worde/ de selve keerden van stonden aen Demetrio tot haet ende nijt/ ende keerden soo terstont tot zijnen doot ende verderffenisse.

Gesantẽ van Lacedemoniẽ comen voor den Raet.

Daer na zijn inden Roomschen Raet geleyt die van Lacedemonien/ vanden selven wert inden Raet een cleyne twistinghe voor geworpen tegen die van Achaia. Dit waren de principaelste eñ meeste saken/ oftmen de ghene soude wederom insetten in haer voorledẽ staet ende wesen/ die die van Achaia veroordeelt hadden oft niet? Oftse oock met onrecht oft recht ghedoot waren/ die sy verslaghen hadden? Daer wert oock ghehandelt / oft die van Lacedemonien inden ghemeynen Raet des lants Achaia blijven/ oft dat sy afghescheyden souden zijn/ ende een sonderlinghe recht ghelijck / eenighe stadt bysonder inden lande Peloponneso ghelegen hebben souden / alsoo het te voren gheweest ware? Ende soo beliefdet den Roomschen Raet/ dat de twee veroordeelde Lacedemoniers Areus ende Alcibiades wederom inghestelt / ende dat oordeel afghedaen worde/ dat oock de stadt Lacedemonia inden gemeynen Raet des lants Achaia blijven soude/ ende dat de kennisse ende besluytinghe van den Lacedemoniers eñ die van Achaia beschrevẽ worde / beseghelt ende gheteeckent. Ende in dat lant Macedonien wert geseynt in Legaetschap Quintus Martius, ende oock bevolen dat hy dat wesen ende de sake der ghesellen inden lande Peloponneso soude doorsien/ want daer waren noch sommighe oproeren ende saken voorhanden/ die wt de oude tweedracht ghecomen ende ghewassen waren.

Ghesanten van Rome na Macedonien ende Peloponneso ghesonden.

Hoe de treffelicke Hooftman *Philopomenes* van zijne vyanden neder geworpẽ eñ gevangen, ende ten laetsten met fenijn datse hem te drincken gavẽ, gedoot wert. Ende de stadt Messene daer na ghewonnen is.

De stadt Messene viel oock af vanden ghemeynen Raet des lants Achaia/ ende indien ick des selven oorloochs oorsake eñ de maniere vertellen woude/ soude ick vergeten mijns voornemens daer inne ick ghedocht heb/ vreemde natien/ ghe schiedenissen ende saken niet aen te grijpen/ sy en waren dan de Roomsche ghes chiedenissen aen hanghende. Den wtganck des selven oorloochs is seer merckelick / daerom doen die van Achaia inden gheheelen oorloghe te boven ghegaen

Die vã Messenen worden verwonnen van die van Achaiẽ/ maer sy nemen gevanghen den Lantvoocht van Achaien Philopomenes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 571

ghegaen souden hebben/ soo wert haer Hooftman Philopomenes gevangen/ want hy wert overvallen met weynich reysigers in een boos onghelijck dal/ doen hy de stadt Coroneam in nemen woude/ welcke stadt oock zijn vyanden begeerden inne te nemen. Men seyde dat Philopomenes hadde moghen ontvlien met hulpe van die van Thracia ende Candia/ maer hem hadde aldaer behoudē de schande/ dat hy aldaer soude verlaten de reysigers ende ridders vandē edelsten/ die hy corts te voren hadde wt ghelesen. Want doē hy de selve ruymte ende plaetse geven woude/ dat sy wt den engen wech comē mochten/ ende hy selve den hoop te samē dreef/ ende hielt op dat aenrennen der vyanden/ soo viel zijn paert neder/ ende het en schilde niet vele/ hy en was met zijnē valle ende met den last des paerts dat op hem viel/ onmachtich ghewořden ende alsoo verscheyden. Hy was nu out tseventich jaer/ ende zijn crachten waren seer af genomen/ ende was swack ghewořden vande langhe cranckheyt/ wt de welcke hy hem eerst wat verhaelt/ ende doen ter tijt wat ghebetert was/ doen hy also lach/ overvielē hem de vyanden/ ende als sy hem inden eersten kenden/ hieven sy hem op van schande weghen/ ende oock door de ghedachtenisse zijnder verdiensten/ niet anders dan oft hy hadde haer eygē Hooftman gheweest/ ende droeghen hem wt den dale (dat wat wter straten lach) indē wech/ ende die van Messene en kenden nauwelick haer selven van de groote vreucht die sy noyt ghedacht oft ghemeynt en haddē/ de sommige seynden haer boden voor na Messene/ seggēde/ het oorloge ware gheeyndet/ want sy hadden Philopomenem den Hooftman van Achaia ghevanghen/ die sy nu daer henen voeren ende brenghen wouden.

Philopomenes wort met grooten toeloop van volck nae Messenen ghevanghen ghevoert.

Inden eersten was die van Messene dese sake soo onghelooffelick/ dat sy den bode die hen dat gebootschapt hadde/ niet alleene als eenen onnutten loghenachtighen houden wilden/ maer nauwelick hooren. Daer nae als d'een bode over d'ander quam/ eñ seyden alle dat dese dinghen ghescheidt waren/ ten laetsten gheloofden zijt/ ende eer sy voorwaer wisten dat hy totter stadt ghenaecte/ liepen vrije ende eygen knechten/ oock kinderen ende vrouwē alle wter stadt om Philopomenem te siene/ eñ stoptē de poorten der stadt/ om dat een yghelick voor hem selven daer voor hielt/ dat dese dingen warachtich niet geschiet en waren/ hy en hadde alsulcx met zijne ooghen gesien. Het mochten oock de ghene die Philopomenem leyden/ swaerlick totter poorten comen/ ende dreven met grooten arbeyt wten wege die hen te gemoete quamen/ oock hadde de groote menichte des volcx den wech voorder inder stadt versterct/ eñ doen het meeste deel des volcx behindert wert/ datse Philopomenem niet sien en mochten/ vervulden sy het huys daer inne datmen plach de spelen te houden ende te maken/ Theatrum ghenoemt/ dat na by den wech gelegen was/ ende begeerden alle met helder stemmen/ dat Philopomenes voor dat volck openbaer te beschouwen ghelept worde/ maer de machtighe ende overstē der stadt sorchdē/ dat het jammer eens so grooten Hooftmans tegenwoordicheyt eenē oploop mochte maken/ indien sommighe beweecht worden door de schande/ indien sy de voorleden heerlickheyt ende majesteyt deses mans teghen desen tegenwoordigen ongevalle wouden achten/ ende dat den anderen mochte beweghen de ghedachtenisse des grooten weldaets/ ende stelden hem daerom verre vanden aensichte des volcx/ ende namen hem terstont daer na wt den ooghen der menschen.

Doen de Schoutheyt Dynocrates seyde/ daer waren sommige dingen/ de selve wouden de machtige van hem vernemen ende vragen/ doen hy int Raethuys ghelept/ ende de Senaet der stadt te samen ontbodē wert/ begonsten sy met malcanderen te beraden/ ende alst nu laet inden avont was/ ende de Raetsheeren niet alleene ander dinghen (waer sy Philopomenem de naeste nacht behouden ende bewaren wouden) eens waren ende wt richten/ om de groote achtinghe wille zijns voorleden staets/ wesen/ ende geluck/ oock zijn deucht ende cracht/ sy en waren oock niet soo koen dat sy hem in haer huysen op nemen dorsten om te bewaren/ maer en wouden oock zijne bewaringhe niemant alleene betrouwen. Daer na warender sommige die meynden het ware een ghemeyne schat onder der aerden/ die was met eenen viercanten steen omghelept/ daer inne lieten sy hem alsoo gebonden/ ende daer wert eenen grooten steen daer mede datmen het selve werck ende ghewelffsel bedecte/ daer op gelept/ alsoo meynden sy het ware der stadt dese gevanckenisse meer dan een mensche te betrouwen ende te gheloeven/ ende vertoefden tot op den anderen dach dat sy niet tegen Philopomenem en handelden. Des anderen daechs daer na meynde de ghemeynte die Philopomeni niet contrarie en warē/ ende zijnder weldaet ende oude verdienste (der stadt Messene bewiesen) in gedachtenisse haddē/ dat men hem soude vry laten/ maer de oversten eñ principaelsten vande wederpartye inde welcke de macht stont/ gaven heymelick den raet ende vereenichden alle in zijnen doot/ maer sy twijfelden daer aen/ oft sy daer mede haesten ofte vertrecken souden/ ende de partye die tot de pene des doots begheerlicker was/ die verwan/ ende soo werter van hen allen een ghesepnt die Philopomeni eenen fenijnden ende vergiftigē dranck brenghen soude.

Doen Philopomenes den beker nam/ wert daer ghesept/ hy en heeft daer niet anders ghesproken/ dan gevraecht oft Lycaortas (die oock een Hooftman was van Achaia) ghesont ende de reysigers van daer ghecomen waren. Doen men hem daer nae seyde/ sy waren cloeck ende ghesont/ so sprack Philopomenes, de sake stont noch wel/ ende als hy den beker onververt wt dranck/ is hy terstont daer nae vander werelt ghescheyden. Philopo[…] drinct fenijn.

De vreuchde des doots en gheduerde oock niet langhe byden oorsakers deser grouwelicker daet/ want de stadt Messene wert gewonnen ende in ghenomen inden oorloghe/ ende op begeeringhe ende eysschinghe dier van Achaia heeft de stadt Messene over ghelevert de ghene/ die aen den doot Philopomeni schuldich waren. Daer zijn oock die van Achaia wederom ghegheven de ghebeenten Philopomenis, ende totter aerden bestaet ende begraven gheweest vanden gheheelen Raet des lants Achaia/ ende bewesen Philopomeni soo groote menschelicke eere/ dat sy hen van goddelicke eere niet en onthielden.

Philopom[…] heerlick begraven.

Dan

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Van het gene dat daer geschiedt is/ende Historien Griecksche ende Latijnsche beschreven hebben/ wert desen man soo veel toeghelept eñ ghegheven/ dat van sommighe onder henluyden als tot eenen merckelicken teecken dit jaer beschreven ende ghestelt wert / dat binnen desen jare drie hooghe vermaerde Hoostluyden vander werelt verscheyden zijn / Philopomenes, Hannibal ende Publius Scipio Aphricanus, alsoo dat sy Philopomenem den twee oversten Hooftluyden der alder machtichsten volcke gelijck ghestelt hebben.

Hannibal, Publius Scipio, ende Philopomenes in een jaer gestorvē.

Hoe *Hannibal* de overste Hooftmañ van Cartago ten laetsten totten Coninc *Prusia* gevloden, eñ vanden Romeynen geeysschet wert, hoe oock eer hy vanden Romeynen woude ghevanghen worden, hem selven met fenijn ghedoot heeft.

Titus Quintius Flaminius quam in Legaetschap ghesepnt vanden Romeynen totten Coninck Prusia, die twee dinghen den Romeynen suspect ghemaeckt hadden. Het eene dat hy Hannibal na de vlucht Antiochi des Coninck op ghenomen hadde. Het andere/om der oorlogen wille/ welcke hy teghen den Coninck Eumenem begonst hadde. Aldaer begonste Prusias by hem selven te overdencken / dat hy Hannibal selve wilde laten dooden/oft den Romeynen in handen gheven ende over leveren/ daerom dat onder andere van Tito Quintio den Coninck Prusie voorghehouden wert/ Hannibal ware by hem / die den Roomschen volcke onder alle menschen die daer leefden de vyandelickste/ die inden eersten een oorsaker ende aenvanger der stadt Cartago zijnē vaderlant tegen dat Roomsche volck/ daer na als zijn rijckdom eñ macht afghenomen was/soo was hy een oorsaker gheweest den Coninck Antiocho, om teghen den Romeynen te oorloghen / ende oock daerom/ dat Prusias daer mede Quintio Flaminio (die tegenwoordich was) ende den Romeynen een groote vrientschap daer aen doen soude. Na dat eerste ghesprecck Flaminij worden sommighe knechten ghesepnt van stonden aen om dat huys van Hannibal te bewaren: maer Hannibal hadde altijdt in zijnen sin / een alsulcke wtganck ende eynde zijns levens voorsien. Hy sach oock dat den haet ende nijt der Romeynen teghen hem onwtsprekelick was / ende en betroude het gheleyde der Romeynen niet met allen/ hy hadde daer toe oock versocht de lichtvaerdicheyt des Coninck Prusie, hem grouwelde oock voor de toecoemste Titi Quintij, als die hem dootlick zijn soude. Doen hem alle dinghen contrarie eñ moeyelick waren/ liet hy hem seven ganghen wt zijnen huyse maken/ op dat hy altijdt eenen wech hadde / die totter vlucht bereyt ende geschickt soude zijn/ wt den selven waren sommighe heymelicke wtganghen / die niet wel beleghert en mochten worden: Maer dat sware ghebot des Coninck/ maeckte datter niet onversocht en bleef/ dat sy vernemen wouden/ ende soo hebben de knechten den omganck des gheheelen huys also met wachters omcingelt/ datter niemant van daer comen oft ontwijcken en mochte: Maer na dat Hannibal ghesept wert hoe des Coninck dienaers inden inganc ende voorhof waren/ wouwde hy totter achterdeuren/ die een onweerchsame ende een seer heymelicke wtganck hadde/ van daer vlien/ doen hy merckte ende vernam/ dat de selve oock met de knechten omcinghelt ende alle eynden rontsomme met wachters besloten ende bestelt warē/ begeerde hy eñ eyschte hem te geven dat vergift welcke hy lange te voren totten ongheválle bereyt hadde/ eñ seyde:

Hannibal oratio.

Wy willē dat Roomsche volc verlossen van de lanckduerige sorghe/ om dat sy meynen/ het is hen lange te wachten ende te beyden op mijnen doot des ouderdoms/ het en sal nochtans Flaminio gheen groote oft merckelicke victorie ende verwinninge van eenen onweerachtigen ende verraden man daer van brengen/ hoe seer ende vele dat Roomsche volck haer seden verandert hebben/ sal desen tegenwoordigen dach altijt tot een bewijsinge zijn ende worden. Haer vaders ende voorvaders / hebben Pyrrho den Coninck haren vyant (die tegen hen oorloochde / ende zijn heyr in Italien ligghende hadde) voorsegghen ende waerschouwen laten/ dat hy hem voor het vergift soude wachtē. De tegenwoordighe Romeynen hebben ghesepnt haer Legaten (een vanden Raet) die den Coninck Prusie raden ende in gheven soude / om zijnen gast met schanden ende laster te dooden. Daer nae vervloeckte ende vermaledijde Hannibal Prusiam ende zijn Coninckrijcke/ riep ooc aen ende nam te ghetuyghe de Goden der gasten/ datmen het gheloove ende ghelepde aen hem ghebroken hadde/ ende dranck daer nae het fenijn wt den beker. Dit is gheweest den wtganc ende dat ellendich eynde des levens Hannibalis.

Dē doot van Hannibal.

Polibius eñ Rutilius schrijven / dat Scipio dit selve jaer ghestorven is: maer ick en gheve niet veel gheloofs dese twee/ noch Valerio Antiati, die oock Historien beschreven heeft / dese twee daerom dat ick bevinde/dat te dien tijden doen Marcus Portius ende Lucius Valerius Reformeerders der goeder zeden gweest zijn/ Dat Lucius Valerius de overste eñ principaelste des Roomschē Senaets tot een Reformeerder der goeder zeden ghecoren is gheweest/ soo nochtans inde twee voorleden monsteringē eñ oversieninghen Publius Aphricanus een van den Reformeerders der goeder zeden ende Censor gheweest is/ by welcx leven geen ander voor een overste des Senaets in zijn plaetse en wert ghecoren. Het en ware dan dat hy wt den Senaet ware verworpen gheweest/ welcke schande eñ smadicheyt niemant en heeft beschreven. Maer Marcus Nevius de Wijckmeester straft eñ verworpt Valerium Antiatem den Historie beschrijver/ tegen den welcken noch voor handen is een oratie ende relaes die Publio Aphricano toe gheschreven wert. Dese Nevius en is niet in getredē in dat Wijckmeesters officie int jaer doē Publius Claudius eñ Lucius Portius Burgemeesters waren/ maer is in getreden in dat selve officie by dien tijdē/ als Appius Claudius eñ Marcus Sempronius Burgemeesters te Rome zijn gheweest/ dat doen geschiet is den thienden dach des maents Decembris / van welcke tijt drie maenden zijn / ende loopen tot opten vijfthiensten dach Martij.

Wanneer Publius Scipio Aphricanus gestorven is.

Opten selven dach zijn Publius Claudius ende Marcus Portius in des Burghemeesters

officie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 571

officie ghetreden / ende het wert also daer voor ghehouden dat Scipio inder tijdt dat Marcus Nevius Wyjnmeester was/ gheleeft heeft. Ende dat Nevius Scipioni eenen dach voor rechte gestelt heeft te comen/ ende dat hy gestorven is voor de tijdt dat Marcus Portius ende Lucius Valerius Reformeerders gecoren zijn geweest.

De doolicke afganck der drie vermaerste mannen eens yeghelicken van zijnen volcke en is niet meer te ghelijcken daer door dattet tot eender tijdt ghescheit is / dan daer inne datter geen onder den drien/een eynde ende wtganck zijns levens (dat zijne achtbare schijnbaerheyt waerdich gheweest ware) gehadt heeft. Inden eersten zijn sy alle ghestorven/maer niet in haer vaderlant/noch aldaer begraven. Hannibal eñ Philopomenes zijn met fenijn gestorvẽ. Hannibal als een verdreven eñ een gebannen man van zijnen vaderlande Cartago / wert van zijnen waert verraden ende overghegheven. Philopomenes wert ghevanghen / verschiet ende sterf inden kercker/ ende in banden. Publius Scipio (hoe wel die niet verwesen oft wt ghedreven en wert/ oft veroordeelt (doen hẽ nochtans den dach ghenoemt/ ende hy niet daer by en was/ wert hy (als die beclaecht wert) in zijn afwesen ghedaecht ende voort geroepen/ heeft voor hem genomen niet alleene een gewillighe ellende/ maer heeft ooc zijn lijck de selve ellende op ghelept/ ende gheboden datmen hem in zijn vaderlant niet begraven en soude.

Wat daer na door de Roomsche Legatẽ indẽ lande Macedonia, ende vanden Coninck *Philippo* ghehandelt is gheweest.

Demetrius de sone van Coninck Philips is seer bemint van die van Macedonië.

DOen dese dinghen inden lande Peloponeso van daer mijn woordẽ afghekeert zijn/ ghescheit waren/ soo ghevielt dat de toecoemste Demetrij des Coninck Philippi sone/ ende de Roomsche Legaten in menigherley wech ende manieren beweechden de herten ende moet der gemeynten van Macedonien ende andere/dat gemeyn volck (die de vreese des oorloochs die vanden Romeynen voor handen was/ verschrict heeft) saghen Demetrium met grooter gunsten als een oorsaker des pays/sy schat teden hem oock toe sonder twijfel dat Coninckrijcke nae den afganck des doots zijns vaders/ want hoe wel Demetrius van jarẽ jonger was dan Perseus, soo was nochtans Demetrius van een rechte ende getrouwe moeder/ maer Perseus van een boelschap ghebooren. Dese (ende meynde Perseum) ware ghebooren wt een gemeyn lichaem/ ende en hadde gheen teecken eens sekeren vaders: Maer Demetrius bewees een schijnbaer ghelijckenisse zijns vaders Philippi. De Romeynen souden oock Demetrium stellen op zijnen vaderlicken Coninckstoel/ ende Perseus en soude by den Romeynen gheen ghenade oft vrientschap hebben/ dit seyden sy int gemeyne ende openbaer / daerom sorchde Perseus, den ouderdom alleene en soude hem niet veel helpẽ/ om dat zijn broeder Demetrius in alle ander saken ende stucken hem overleghen was/ oock Philippus nauwelic zijns wils/ende overdocht wien hy onder de twee een erfghenaem zijns Coninckrijcx woude laten/ ende meynde de jonghe sone soude hem swaerder zijn dan hy wel woude/ Philippus wert oock eensdeels beweecht ende onrustich/ dat de Macedoniers tot Demetrium alsoo een toevlucht hadden/ ende was daerom toornich/dat by zijnen leven noch een ander Coninckliicke hof soude gehouden worden.

Perseus eñ zijn vader Philips zijn vyanden vã Demetrius.

De jonghe Coninck Demetrius was oock sonder twijfel hoochmoedigher als hy wederom van Rome ghecomen was/ ende was versterckt door dat gheloove ende achtinghe die de Roomsche Senaet tegen hem hadde/ ende dat hem ghegheven ende toeghelaten wert/dat zijnen vader vanden Raet ghewevghert ende af gheslaghen was/ alsoo vele oock Demetrio de bewijsinge ende gedachtenisse der Romeynen/ eere ende waerdicheyt by den anderen Macedoniers maecte/so grooten nijt maectense hem wederom/ niet alleene by zijnen broeder/ maer ooc by den vader Philippum, ende alder eerst/ na dat de andere Roomsche Legaten gecomen waren / ende de Coninck Philippus ghedrongen wert wten lande Thracia te wijcken/ende zijn bewaringhe van daer te voeren / oock andere dinghen te doene wt ghebot der voorghenoemder Legaten / oft wt nieuwe ordinantie ende insettinghe des Roomschen Raets/die alle dede Philippus met bedroefde sinnen ende versuchtende/ ende so veel te meer dat hy sach/dat de jonghe sone Demetrius by nae meer by den Romeynẽ/dan by hem was ende converseerde/ nochtans hielt hy hem ghehoorsamelick tegen den Romeynen/ op dat hy geen oorsake en gave/ dat sy het oorloghe van stonden aen teghen hem aen hieven ende begonsten.

Coninck Phi[l]lips voert oo[r]loghe in Thracien.

Hy dachte oock het soude profijtelick ende goet zijn/ dat der Romeynen sinnen ende herte af name / ende keerde vande suspicie alsulcker woorden/ ende voerde zijn heyr middẽ int lant Thracia teghen het volck Odrijsas/ Dentelechos ende Bessos/ende nam inne de stadt Philopolim/ die door de vlucht der burghers woest ende verlaten wert/ eñ haddẽ hen op de hoochten vande aldernaeste ghelegen gheberchten met haren geslachten ende huysghesinne gegeven. Hy verdestrueerde ooc ende verwoeste het lant der selven/ende nam inne haer lant. Daer na liet hy een besettinghe ende bewaringhe by der stadt Philopolim / die nochtans terstont daer na vanden Odrijsers wt ghedreven wert/ ende soo nam Philippus voor hem een stadt in den lande Derrhiopo te maken ende te timmeren. De selve contreye is ghelegen inden lande Peonia / by dat water Erigonum / dat wt de Windische marckt Illyrium ghenoemt/ door Peoniam vliet ende loopt / ende vloeyt in dat water Axium genoemt/ niet verre vande oude stadt Stobis maecte eñ timmerde hy een nieuwe stadt / ende om dat hy zijnen outsten sone Perseum eere bewijsen soude / soo beval hy de selve stadt Persida te noemen.

Wat de Roomsche Burghemeesters tegen de Gallen, die nu Franchoysen genoemt worden, ende in Italien gevallen waren, bedreven hebben.

DOen dese dinghen in Macedonia gehandelt worden / toghen de Burghemeesters inde landen die hen inden lote toe gevallen waren/ ende so seynde Marcellus eenẽ bode voort

tot Lu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

tot Lucium Portium, die inde plaetse eens Burgemeesters was / om dat hy zijn heyr leyde tot de nieuwe stadt der Gallen/ doe de Burghemeester quam/ soo gaven haer de selve op/ dier waren twaelf duysent gewapende / Daer warender oock vele onder den selven/ die haer geweer ende harnasch inden lande ghenomen ende gherooft hadden / dat selve gheweer ende harnasch wert den Gallen genomen/ ēn al het andere dat sy inden lande gerooft oft met hen ghebrocht hadden / dat leden de Fransoysen met groot verdriet ēn onwille / ēn seynden om dier dingen wille haer Legaten tot Rome / die het selve van harent weghen beclagen souden. Doe nu de selve van Caio Valerio dē Schoutheyt inden Roomschen Senaet ende Raet gebrocht worden/ seyden ende vertelden sy:

De Burghemeester Marcellus berooft de Walen die in Italiē wilden bouwen.

Der Walen gesanten comen te Rome clagen dat sy vanden Burgemeester berooft zijn. Gallorum Oratio.

Hoe de Gallen door gebreck wegen/ om dat de menichte des volcx in haer lant de overhant nam/ bedwonghen waren geweest wt gebreck ēn nootdruft/ dat sy over het walsche geberchte ghetoghen waren/ om een plaetse te besitten daer sy woonen ende blijven mochten: Maer doe sy aldaer sommighe vlecken ongetimmert ēn inde wildernisse eenlicken ende woest hadden sien ligghen/ soo hadden sy de selve plaetse sonder eenich ghewalt ingenomen ende beseten / ende begosten een stadt aldaer te timmeren/ dat een bewijsinghe was / dat sy in gheen lant oft stadt om eenich ghewalt ēn onrecht te doen ghecomen waren. Marcus Claudius hadde oock laestleden tot hen eenen bode ghesent/ hy woude met hen een oorloghe beghinnen ende drijven/ indien sy hen den Romeynē niet op en gaven/ sy als de gene die liever hadden ende begheerden eenen sekeren pays (hoe wel die oock niet blijckelick en ware) dan een onsekere hopinge des oorlochs/ haddē hē meer eeren ghegheven inden gheloove ende geleyde/ dan inden ghewalt des Roomschen volcx: nae weynich dagen heeftmense bevolen wten lande ēn wt de nieuwe stadt te trecken / so hadden sy in haren sin gehadt stilswijghende van daer te trecken/ in welcke lant sy mochten/ daer nae waren haer geweer ende harnasch/ ten laetsten alle dat andere dat sy droegen/ dreven ēn voerden/ genomen/ daerom baden sy den Raet/ ende dat Roomsche volck/ dat sy niet tegen de gene die hen onschuldich ghegeven hadden/ harder ende strengher dan tegen de vyanden handelen wilden.

Senatus responsio, op de clachte vandē Walen.

Dese oratie ende woorden beval de Roomsche Senaet in deser manierē te antwoorden/ sy en hadden daer aen niet recht gedaen/ dat sy in Italien quamen / ende wouden daer in een vreemt landt bestaen een nieuwe stadt te timmeren sonder consent van eenigen officier/ die daer ghestelt ware vanden Romeynen om de selve landen te beschermen. Het en beliefde ooc den Roomschen Raet niet/ datmen den genen soude berooven die hen overgeghevenhadden. Daerom wouden sy eenen Legaet met hen totten Burgemeester seynden/ ende hem vander Romeynen wegen bevelen/ indien de Gallen ende Fransoysen wederom trecken wouden van daer sy ghecomen waren/ dat hen alle haer goet ēn geweer wederom gegevē worde/ hy soude oock seynden sommige die van stonden aen togen over dat geberchte/ ēn den volcke der Gallen bootschappē/ dat sy de menichte des volcx te huys behielden/ het walsche gheberchte was by na een onwinnelick eynde int midden geleghen/ het en soude oock den selven niet profijtelicker ende beter wordē/ diet alder eerst weechsaem woude maken. Ēn so worden totten Gallen geseynt in Legaetschap Lucius Furius, Quintus Minutius, ēn Lucius Manlius Accidinus. Doe nu den Gallen wederom gegevē wert al dat hen met rechte toebehoorde/ ēn niet gherooft en hadden/ so toghen sy wt Italien. De luydē hier aen dese zijde des walschen gheberchte geleghen (dat zijn de Galli) antwoorden den Roomschē Legaten seer goedertierlic/ de outste vanden selven straften met woorden de groote slappicheyt des Roomschē volcx/ om dat sy de ghene van hen onghestraft hadden laten gaen ēn trecken / die sonder consent ende bewijs haers volcx ghetogen waren/ om het lant/ welcke onder den Romeynen gelegen was/ in te nemen/ ēn op een vreemt aertrijcke onder staen haddē een stadt te timmerē/ men soude de selve opgeleyt hebben een sware straffinghe ende boete om haer gheck voornemen wille/ dat oock de Romeynen den Gallen het hare hadden wederom ghegeven/ sorchden sy dat door alsulcke groote quijtscheldinge/ vele andere verwect mochtē worden/ totter vermetelheyt dier gelijcken voor te nemen/ sy hebben oock de Roomsche Legaten eerlick ontfangen/ ende hen met geschencken geeert ende begaest/ ende eerlick van daer ghelevt.

Goedertierē antwoorde vande Walē tot de gesantē van Rome.

Gesantē van Rome aende Walen.

Doe de Gallen ēn Fransoysen wt Italien verdreven waren/ so begoste de Burgemeester Marcus Claudius Marcellus aen te slaen het oorloghe inden lande Istria/ ēn seynde sommige brieven totten Roomschen Raet/ dat sy hem toe lieten ēn gunnen wilden zijn hoopē ēn heyr in dat lant Istriam te voeren / dattet oock den Senaet also beliefde/ sy haddē nochtans dit inden sin / dat sy een stadt daer souden besetten/ maer sy en haddent noch met overdocht/ oft sy daer henen een stadt besetten wouden vanden Latijnschen haer gesellē/ oft van Romeynschē burgers. Ten laetsten ghingen de Vaders des Senaets te rade ēn besloten/ datmen soude een Latijnsche stadt aldaer besetten / ēn daer werden drie Romeynen daer toe ghecoren om de stadt te besetten / als Publius Scipio Nasica, Caius Flaminius, ende Lucius Manlius Accidinus.

Beset stadt.

Hoe Mutina ende Parma ende sommige andere steden met Roomsche burgers beset, ende Colonien zijn geworden.

DAt selve jaer zijn twee steden Mutina ēn Parma met Romeynsche burgers beset geweest/ twee duysent mannen hebben de Romeynen inden selven lande ghestelt/ welcke landt laetst der Boyers/ ende voormaels der Tuscaners geweest was/ ende men heeft den Burghers tot Parma acht morghen lants / ende tot Mutina vijf morghen toeghestelt. De drie Romeynen diese beset hebben/ zijn geweest Marcus Emilius Lepidus, Titus Ebucius Carus, ende Lucius Quintius Crispinus: oock wert beset de stadt Saturnia van Roomschen burghers inden lande Caletranum / ende alsoo hebbense beset de drie mannen/ Quintus Fabius Labeo, Ca-

Mudena ēn Parma beset steden ghemaecht.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 571

ius Affranius Stellio, ende Titus Sempronius, ende een yegelick vanden burghers wert ghegheven thien morghen lants.

De Celtibers gheslaghen.

In dat-selve jaer heeft Aulus Terentius die inde plaetse eens Burghemeesters was / niet verre vanden water Hibero inder Ausitaner lant vele gheluckighe strijden met die vanden lande Celtiberia ghehadt ende ghehouden / hy heeft oock sommighe steden ingenomen eñ gewonnen/ die sy aldaer sterck gemaect hadden. Dat naeste lant van Spaengien is dit jaer in payse gheweest/ want Publius Sempronius die inde plaetse eens Burghemeesters om dat lant te beschermen ghestelt was/ die was met eender langer cranckheyt bevanghen ende beladen. Daer en was oock niemant die die van Lusitania totten oorloghe verweckte/ daerom sy seer bequamelick ende met goeden ghevoege stille saten ende rusteden. Daer en was ooc niet merckelicx indē lande Liguria vandē Burgemeester Quinto Fabio gedaen oft bedrevē.

Claudius Marcellus wert wederom ontbodē wten lande Istria/liet achter hem dat heyr/ ende quam wederom tot Rome om nieuwe Burgemeesters aldaer te kiesen/ ende maeckte tot Burghemeesters Cneum Bebium Pamphilum, eñ Lucium Emilium Paulum, de selve was hier voortijts met Marco Emilio Lepido een vandē oversté Bouwmeesters geweest/ vander tijt dat hy het Burghemeesters officie bedient hadde was nu int vijfste jaer verloopē/ om dat de selve Lepidus nae dat hy tweemael afghestelt ende afghewesen / tot een Burghemeester ghemaeckt wert. Daer na werden gemaeckt ende ghecoren de Schouthepts / als Quintus Fulvius Flaccus, Marcus Valerius Levinus, Publius Emilius tot de tweede reyse/Marcus Ogulinus Gallus, Lucius Cecilius Dentrix, Caius Terentius Istra.

Kiesdach. Int Iaer vander stadt 572.

Wonderteeckenen.

Int eynde vā desen jare wert om des wonderteeckens wille die daer gheschieden een bedevaert gemaect/ om datter sommige certeyn geloofden/ het hadde twee dagen op de plaetse der Goddinnen Concordia bloet ghereghent.

Daer wert oock tot Rome vercondicht/ hoe datter was een nieu Insel niet verre van dat Insel Sicilien gevonden / daermen hier voortyts noyt af geweten en hadde. Valerius Antias beschrijft / dat Hannibal de groote Hooftman van Cartago dit jaer ghestorven is / ende so warēder om dier sakē wille in Legaetschap gheseynt totten Coninck Prusiam, behalven Titus Quintius Flaminius, wiens name inde sake geeert was / de treffelicke man Lucius Scipio Asiaticus eñ Publius Scipio Nasica.

Hannibals doot.

Hoe de Romeynen dit naevolghende jaer nieuwe Burghemeesters coren, haer landen ordineerden ende om te regeeren wtdeylden.

De Regieringen eñ Lantschappē vanden Burghemeesteren eñ Schoutets.

IN den beghinne des naevolghenden jaers hebben de Burghemeesters ende de andere Hooftluyden Pretores ghenoemt / om de landen gelotet/ maer daer en was geen lant voorhanden dat den Burghemeesters toe gheordineert worde/ dan alleene de contreye ende het lant der Genevoysers / Liguria ghenoemt. Inde lotinghe viel te deele om recht te spreken onder den burghers inder stadt Rome Marco Ogulino Gallo, onder den vreemden Marco Valerio, dat naeste landt van Spaengien ghevjel inden lote te deele Quinto Fulvio Flacco, dat wterste Spaengien Publio Manlio, Lucio Cecilio Dentrici dat Insel Sicilien/ ende Terentio Histre dat Insel Sardinien. Daer na wert den Burghemeesters bevolen vanden Raet een kiesinghe ende monsteringhe te doen / daerom dat Quintus Fabius van Liguria den Senaet ghescreven hadde/ hoe datter sommighe vanden selven lande Apuani ghenoemt / hen schickten vanden Romeynen af te vallen ende te rebelleren/ende het was te besorghen dat sy eenen inval inder Pisaner lant doen souden. Het was ooc den Raet wel bekent/hoe dat naeste lant van Spaengiē in oproere ende int harnasch ware / ende hoe met die van Celtiberia gheoorloocht worde/ eñ oock hoe int wterste Spaengien haer Hooftman Publius Sempronius een langhe tijdt cranck gheweest / ende wt de langhe ruste aldaer ridderlicker oeffeninghe de crijschknechten afghenomen ende vergaen waren. Daerom beliefdet den ghemeynen Raet/ datter een nieuwe heyr ende knechten beschreven ende ghecoren worden / van vier Legioenen in dat lant Liguria/alsoo dat een yeghelick Legioen vijf duysent twee hondert voetknechten ende drie hondert reysighers hebben soude/ den selven worden oock vanden gesellen des Latijnschen naems toegheghеven vijfthien duysent voetknechten ende acht hondert reysigers/ dit waren ende souden zijn beyde des Burgemeesters hoopen ende heyr.

Bestellinghe van crijchsvolck.

Voort so wert den Burgemeesters bevolen/ dat sy souden kiesen wten gesellen des Latijnschen naems seven duysent voetknechten/ vier hondert reysigers/eñ de selve seyndē in Lombardien Marco Marcello den ouden Burghemeester/ die zijn macht ende Hooftmanschap dat selve jaer verlengt was/ ende datse opteeckenden eñ coren in beyde Spaengien vier duysent voetknechten / twee hondert reysighers Roomsche burgers/wt den gesellen seven duysent te voete ende drie hondert te paerde / die hier na daer henen werden ghevoert. Quinto Fabio Labeoni den Burghemeester des voorleden jaers wert zijn Hooftmanschap met dat heyr dat hy in Liguria hadde / een jaer verlengt.

Hoe te Rome inde Lenten groot onweder verhief, ende veel schade dede. Ende hoe sommighe Legaten van over zee daer henen quamen.

DAt selve jaer waren de Lenten seer windich ende ongheтempert/ ende so verhief daer aen den anderen dach voor de hoochtijt Palilia ghenoemt/ die daer was den neghenthiensten dach des maents Aprilis/ by nae ontrent middach een duyster grouwelick weder met eenen winde/ ende beschadichde vele ghewijde ende onghewijde plaetsen/ ende werp sommighe metalen beelden af vanden Capitolio / ende voerde een deure vanden Tempel der Goddinnen Lune opten berch Aventino ghelеghen/ ende settede de selve deure tusschen de wanden ende mueren des achtersten deels des tempels der Goddinnen

Wonderteeckenen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

binnen Cereris, eñ keerde omme op de groote
plaetse sommighe beelden met de colunnen
daer sy op stonden/ eñ verwerp ende verstrop-
te hatelick de daken ende borsten van sommi-
ghe kercken / die vanden dake afghescheurt
waren / Daerom dat selve onweder in een
wonderbaerlick ende onnatuerlick dinck ghe-
toghen werdt. Daerom de Waerseggher dat
selve bevalen met godlicke officien ende werc-
ken te versoenen ende af te keeren.

Daer by wert oock versoent ende voorsien
dat ghebootschapt was geweest hoe datter in-
der stadt Reate een muylesel met dry voeten
geworpen/ende dat Godshuys Appollinis in-
der stadt Formijs ende Caieta vanden hemel
metten haghel ghestaghen ware: Van alle dese
wonderlicke dinghen weghen wert een groo-
te offer ende bedevaert eenen dach lanck ghe-
houden.

Publius Sempronius Longus in Spaengien gestorvē.

Opten selven dach vernam oock de Senaet
wt de brievē Terentij des Hooftmans/ hoe Pu-
blius Sempronius int wterste lant vā Spaen-
gien/ nae dat hy meer dan een jaer cranck ghe-
weest hadde/ ghestorven was. Daerom wor-
den de nieuwe Hooftluyden des te naerstigher
bevolen om terstont derwaerts te treckē. Daer
na werden de Legaten die van over zee gero-
men waren/ in den Raet ghelept/ de eerste Le-

Gesanten wt Asien ende Griecklant comen tot Rome.

gaten waren vande twee Coningen Eumenis
eñ Pharnacis, ende die van Rhodis/ de selve be-
claechden hen vande schade ende nederlaghe
dier van Synopen. Inde selve tijt quamē ooc
Legaten des Coninckx Philippi van Macedo-
nia/ eñ dier van Achaia/ ende der Lacedemo-
niers/ den selven ghebiel daer na antwoort/ na
dat als de Raet Martium den Roomschē Le-
gaet eerst hadde gehoort/ die hy om te doorsien
de gheschiedenissen ende handelen der landen
Grieken ende Macedonien wt gesent had-
de. Den Coninghen van Asia Pharnaci ende
Eumeni ende die van Rhodis werdt gheant-
woort: De Roomsche Raedt woude Legaten
derwaerts seynden / om de selve dingen te be-
sien. Den toorne der Gemeynen over Philip-

Coninck Philips tyrannie.

pum den Coninck die vermeerderde eñ maecte
grooter de Romeynsche Legaet Martius doe
hy den Raedt te kennen gaf eñ seyde/ hoe Phi-
lippus de Coninck de dingen welcke hem den
Raet bevolen hadde/ also gedaen hadde/ datter
lichtelick wt te nemen ware / hy en soude dat
selve niet langher doen/ want van noode zijn en
soude/ het en was oock niet verborghen dat hy
wederom vanden Romeynen af vallen soude/
eñ al dat hy dede met woorden oft met werckē
diende al te samē totten af valle. Ten aldereer-
sten leyde Philippus by nae alle de burghers
ende inwoonders met haren ghestachten ende
huysghesinne wt alle de steden des lants Ma-
cedonie/ aender zee ghelegen in een ander lant/
dat nu Emathia / hier voortijts Peonia ghe-
noemt wert/ ende gaf de selve steden sommige
wt den lande Thracia ende andere wildē volc-
ke Barbari ghenoemt / om aldaer te woonen/
ende meynde de selve gestachten der menschen
souden hem inden Roomschen oorloghe ghe-
trouwer zijn/ dan zijn eygē ondersatē van Ma-
cedonia. Dese veranderinghe maeckte in ghe-
heel Macedonia een groot verdriet eñ onwille
eñ weynich warender die haer goet met vrou-
we eñ kinderen verlaten moeste/ eñ haer smer-
te heymelick ende verswegen hielden. Daer
worden oock veel vloecken ende quade woor-
den gehoort/ welcke men plach inden hoop der
ghenen die reysen ende int oorloghe trecken te
hooren. Daerom dat wreede herte ende moet
Philippi, alle menschen/ alle steden oft plaetsen
eñ tijdt suspect hadde. Ten laetsten hief hy aen
openbaer te segghen/ het en ware hem niet ge-
noech seker oft verwaert te zijn/ indien hy ooc
niet de kinderen der genen / die hy hadde laten
doorsteken ende verworghen / inde ghevange-
nisse gegrepen ende bewaert hadde/ ende met-
ter tijt d'een na d'ander wech halp. Dese grou-
welicke dingen die van hem selven wreet wa-
ren/ maeckte noch veel ongestelder den doot eñ
verderffenisse eens eenigen huys eñ geslachts
also hier na volcht.

Van een grouwelicke ghestchiedenisse ende
daet die *Theoxena* de manlicke vrouwe aen
haer susters kinderen ende aen haer selfs,
oock aen haer getroude man *Poridi* bewe-
sen heeft.

Philippus de Coninck heeft voor veel ja-
ren den aldermachtichsten ende over-
sten in Thessalien Herodicum ghe-
noemt/ laten dooden/ ende daer nae des
selven dochters mannen oock ghedoot/ alsoo
dat de dochters in weduwelicken staet verla-
ten waren/ een yegelick van haer hadde eenen
cleynen sone/ de selve vrouwen heeten met ha-
re namen Theoxena, ende Archo: Theoxena
hoe wel datter veel quamen ende begheerden
haer om te trouwē/ nochtans en wilde sy haer
niet veranderen. Archo die troude Poridi, die
een vanden oversten was in Thessalien/ ende
baerde by hem veel kinderen/ eñ verliet de selve
also cleyne ende starf. Theoxena om dat haer
susters kinderen onder haer handen op gevoet
souden worden/ so troude sy Poridi, ende hielt
haer eyghen ende susters kinderen in ghelijcke
sorge eñ manieren/ als oftse haer selfs geboren/
eñ ter werelt ghebrocht hadde. Maer na dat sy
het Coninclicke ghebot vernam / datmen grij-
pen ende vanghen soude alle der genen kinde-
ren die van des Coninckx ghewelt ghedoot wa-
ren gheweest/ soo overdochte sy in haer selven/
indien haer kinderen ghevanghen worden/ soo
en souden sy niet alleene Coninckliche ghespot
ende gewelt/ maer ooc de schande/ smadicheyt
ende wellust der ghenen diese ghevangen hiel-
den / bereyt ende onderdanich zijn. Daerom
verbont sy haer sinnē tot eē grouwelicke daet/
dorst het oock stoutelick onverholen segghen/
sy wilde liever met haer eyghen hant alle haer
kinderē dooden/ dan datse in des Coninckx Phi-
lippi hant ende macht souden comen.

Theoxena, Poris haer man eñ haer kinderē dooden hen selvē om dat sy niet en souden comē in handen vanden Coninc Philips.

Doē Poris haer man alsulcx vernam/ had-
de hy een verschrickinghe daer af/ eñ seyde: hy
wilde de kinderen inde stadt Atheneon tot zijnē
getrouwen vrienden brengen/ ende wilde selve
een ghesele der vlucht zijn / ende mede reysen.

Nae sommighe daghen toghen sy met mal-
canderen van Thessalonica inde stadt Eniam
tot een officie ende offer/ dat opten selven dach
geordineert was/ welcke die vander stadt Enia
haren eersten fundateur Enee ter eerē/ jaerlicx
met grooter solemniteyt pleghen te houden/ eñ
doen Poris eñ Theoxena den selven dach met

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer vander ſtadt 572.

hoochtijdelicke wel-leven ende weerſchap volbrocht hadden/ ſoo ghinghen ſy drie uren voor den daghe/ doen noch een yeghelick ſliep in een ſchip dat daer te vorē van Poridi bereyt was/ ende deden ghelijck oft ſy wilden wederom in haer lant na Theſſalonicam varen/ maer haer meyninghe ende opſet was om nae Euboeam over te ſchepen/ ende doen ſy te vergeefs tegen den wint na Euboeam toe ſchepen wilden/ ſoo zijn ſy by na aen lant verſeylt.

Doen des Coninckx volck/ die de haven der zee bewaerden/ Poridis ſchip ſagen/ ſoo ſeynden ſy van ſtonden aen wt een ſnel gewapent ſchip/ om Poridis ſchip daer by te trecken/ met een ſwaer ghebot/ dat ſy ſonder dat ſelve ſchip niet wederom comen en ſoudē. Daerom doen nu dē dach op brac/ was Poridis ſeer gemoeyt ende naerſtich den roepers ende ſchipluyden te vermanen/ onderwijlen hief hy oock zijn handen op ten hemel eñ badt/ dat de Goden hem hulpe doen wilden. Daerentuſſchē keerde haer Theoxena de harde vrouwe totten periculooſen eñ grouwelicken handel/ welcke over langhe van haer overdacht ende voor ghenomen was/ ende mengde het fenijn inden wijn/ ende dede voort het ſwaert ende wapen/ ende doen ſy inde teghenwoordichevt van hen allen/ den fenijnden dranck/ ende het bloote wt ghetogen ſwaert voor hen ghelevt hadde/ ſoo hief ſy aen ende ſprack aldus:

Theoxena ſpreeckt tot haer kinderē.

De doot is ons allen eenen raet eñ middel/ daer door wy dit ghewelt ontgaen mogen/ dit zijn de weghen totter doot/ ende wees op het fenijn ende ſwaert/ vliet ende ontloopt des Coninckx gewelt door eenigē wech oft middel des doots/ daer een yeghelickx herte ende moet toe ghesint ende aldermeeſt toe gheneycht is. Nu ghy mijn jonge ſonen ten eerſten/ die de edelſte ende grootſte zijt/ neemt dit ſwaert/ oft drinckt den dranck/ na dat u meer belieft eenen lancſameren doot te nemen. De vyanden begonſten te genaken/ ende de moeder als een oorſakerinne ende aenheffter des doots lach hen crachtelick aen/ daerom dat de ſommighe vanden ſonen met deſen doot/ de ſommige met eenē anderen verginghen ende ſtorven/ die noch half leefden/ worden wten ſchepe int water geworpen/ daer na ombevinck de moeder haren man als eenen medegeſelle des doots/ eñ werp haer met hem inder zee. Des Coninckx volck grepen eñ namen dat ſchip dat van zijnen Heere quijt ende ledich was.

Hoe een groote tweedracht tuſſchē de twee ſonen des Coninckx *Philippi* op ſtont, ende hoe de oude ſone *Perſeus* zijnen broeder *Demetrium* tot inder doot vervolchde.

Den haet vā Perſeus tegen zijnē broeder Demetrius.

DEſe afgrijſelicke ghescheidenisse leyde den Coninclicken haet een nieuwe vlamme ende vyer toe/ alſoo dat int ghemeyne een yeghelick den Coninck ende zijn kinderen vervloeckte/ welcken vloeck ende grimmich ghebet in corter tijt van alle Goden verhoort worden/ ende maeckten dat Philippus teghen zijn eyghen bloet raeſde/ want doen Perſeus de outſte ſone Philippi ſach dat dagelickx vermeerderde de gunſte ende heerlichevt zijns broeders Demetrij by de menichte des volcx van Macedonien/ eñ oock toe nam de gunſte ende vrientſchap metten Romeynen/ meynde hy/ daer en waer hem voorder geen ander hopinghe om zijns vaders Coninckrijcke te behouden/ dan alleen hoe hy de miſdaet tegen zijnen broeder Demetrium gebruycken ſoude/ daer toe keerde hy alle zijnen ſin ende ghedachten. Ende doen hy hem ſelven niet betrouwen en dorſte/ dat hy deſe ſake/ de welcke hy met een vrouwen herte voor genomen hadde/ ſterck ghenoech was/ ſo hief hy aen ende verſochte met bedeckte woorden/ alle de ghene die zijnen vader heymelick ende aenghenaem waren. Wt den ſelven beweſen hen inden eerſten ſommige/ ghelijck oft alſulcx hen laſtich ende daer niet mede te vreden/ eñ daer inne niet conſenteren en wilden/ want ſy doen ter tijdt meer hopinghe op Demetrium ſtelden/ maer daer na doen den haet ende nijt Philippi teghen den Romeynen daghelickx wies eñ toenam/ ende Perſeus den ſelven nijt geerne nae volchde ende daer neerſtichevt toe dede: Demetrius met alle zijne crachten daer teghen ſtreet/ hieven de ſelve aen eerſt te bedencken dē wtganck der ſaken/ ende meynden/ het ware ſekerder (dan als dat toecomende ware) den ſone aen te hanghen ende bystant te doen/ die de alder machtichſte zijn ſoude. Daerom verbonden ſy hen Perſeo ende vielen hem by/ eñ vertoghen ende ſloeghen te rugge alle andere dinghen tot zijnder tijt/ want alleen was hem nu bevallich/ dat Philippus met alder naerſtichevt op de Romeynen nu vertoornt worde/ ende gaven ſelve alle den raet totten oorloghe/ want dat herte Philippi wt zijn eyghen wille daer toe gheneycht was. Ende daer mede Demetrius daghelickx ſuſpecter werdt/ lieten ſy onder hen wt voorſetten moet ende ſinnen ende over ghelevde ſaken/ ſommighe woorden in het geruchte tot verachtinghe der Romeynen. Ende doen de ſelve inde teghenwoordichevt Demetrij, ſommige de manieren ende rechten/ ſommighe de treffelicke gheschiedeniſſen der Romeynen verachteden/ ſommighe de gheſteltenisse der ſtadt Rome/ als die noch niet in open oft heymelicke eynden gheciert en ware/ ſommighe de overſte burghers tot Rome beſpotteden.

Ende Demetrius de ſelve dingen die tot verachtinghe der Romeynen gheſeyt waren/ als een onvoorſichtich jonghelinck ende liefhebber des Roomſchen naems/ met een twiſtinge tegen Perſeum zijnē broeder wilde verantwoorden/ maecte hy hem zijnen vader ſuſpect/ ende gaf plaetſe eñ oorſake zijnen vyanden/ hem by zijnen vader te beſchuldigen ende te beclagen. Daerom Philippus hem in gheenen raet vandē Romeynſchē dingen deelachtich en maecte/ maer keerde alle zijn ſinnen ende gedachten tot Perſeum, metten ſelven oeffende hy dach ende nacht de voorſlagen des Roomſchen oorlochs.

Op de ſelve tijt warender Legaten geſondē van Philippo in dat lant Baſtarnas/ om hulpe ende byſtant te vercrijgen/ ende de ſelve waren wederom ghecomen/ die hadden van daer met hen ghebrocht jonghe edelluyden/ eñ ſommighe die van Coninclicken geſlachte waren/ onder den welcken een was die gheloofde dat hy zijn ſuſter des Coninckx Philippi ſone tot een getroude vrouwe geven wilde. Ende doen de ſelve gheloftenisse ende maechſchap Phi-

lippo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

[illegible] zijn herte ende moet verheucht hadde. Doen hief Perseus aen/ ende seyde tot Philippum zijnen vader:

Persei Oratio.

Wat zijn ons dese dinghen profijtelick / het is ons in dese vreemde hulpe ende maechschap in gheenen wech also vele hulpe ende bystants gheset/ alsser veel perijckels van binnen-landische bedriegerije te vreesen eñ te sorgen is. Ick wil mijnen broeder Demetrium gheen verrader/ maer veel eer eenen verspieder noemē/ van dier tijt af als hy een borghe tot Rome gheweest is/ hebben de Romeynen ons zijn lichaem weerom ghegheven/ maer dat herte by hen behouden/ hy na alle die van Macedonien hebbē een opsien op hem / meynen oock sy en sullen gheenen anderen Coninck hebben dan Demetrium, dien de Romeynen hen tot eenen Coninck gheven sullen.

Met dese woorden wert dat herte des ouden Coninx Philippi (dat van hem selven teghen Demetrium verdrietelick was) verweet/ ende Philippus ontfinck de selve woorden meer in zijn herte / dan hy van buyten te kennen gaf/ nochtans dat hy hem liet mercken een mishaghen daer inne te hebben.

Hoe ende in wat manieren van outs die van Macedonien haer heyrschouwinge ende monsteringe, daer na ridderspel met rennen ende steken, pleghen te houden.

Heyrschouwinghe des heyrs, ofte [illegible] die in Macedonien pleecht te houden.

HEt gebiel dat den tijt nakende was/ daer inne datmen monsteringe houden ende doen soude / die met deser ordinantie ende solenniteyt werdt ghehouden. Dat eerste deel vanden genen dat den Goden gheoffert soude worden/ wert totter rechter hant / ende dat achterste deel totter slincker hant des weechs/ daer henen dat heyr trecken soude / op ghehanghen / tusschen den ghedeelden offer worden de ghewapende hoopen des heyrs door ghelept / den eersten hoop wert voorghedraghen schilden ende banieren alder Coninghen van Macedonia van haren eersten oorspronck af. Daer nae tooch de Coninck met zijnen sonen/ daer nae inden naesten hoop dat Coninckliicke hofghesin ende des Coninx lijf verwaerders/ de andere menichte des volcx van Macedonia beslotē den laetstē hoop/ de twee jonghe sonen toghen Philippo haren vader ter zijden. Perseus de outste sone was van dertich jaren/ Demetrius vijf jaer jonger. Dese Perseus was inde beste crachten zijns ouderdoms. Demetrius inde bloeyende jaren/ ende indien Philippus wijs gheweest ware/ so waren deselve twee sonen wel een tijdelicke vreucht eens ghelucklighen vaders gheweest. Het was de maniere ende gewoonte der monsteringhen/ wanneer dat offer volbrocht was/ dat dan dat heyr een schermutsen ende ridderspel dede/ ende gedeelt wert in twee hoopen eñ spitsen/ die daer nae te samen renden/ ghelijck als oft ware eenen gherechtighen strijdt gheweest. Desen schermutsen werden toe ghegheven tot Hooftluyden beyde des Coninx sonen: Maer dit ridderspel wert in dier manieren ghehoudē/ dat het niet te achten en ware voor een ghelijckenisse eens strijts / maer het wert ghemaect met cluppels ende andere instrumenten van houte/ ghelijck als oft ware geweest eenen strijt om dat Coninckrijcke / daer en ghebrack oock niet dat het oock niet eenen gherechtigen strijt geweest en ware/ dan alleene datter geen geweer van ijser oft harnasch daer en waren. Dat deel des heyrs/ dat onder Demetrio was/ ginck dat andere deel te boven / dat leet Perseus met grooten verdriete / maer zijne vrienden ende gunders die wijs waren / verblijden hen ende seyden/ dese saecke soude een oorsaecke gheven om Demetrium by zijnen vader te beclaghen.

Hoe ende wt wat oorsake den onwil ende haet tusschen de twee gebroeders *Perseum* ende *Demetrium* eerst aengheheven ende gheschiet zijn.

OPten selven dach doen dat ridderlick spel ghedreven werdt / hielt een yeghelick van beyde des Coninx sonen/ een hof ende gheselschap metten zijnen/ die gheschermutst ende gerent hadden/ ende soo noode Demetrium Perseum te gaste: maer Perseus sloech dat af eñ en woude niet comen/ soo ghevielt dat het jonghe vrolick geselschap inde selve feeste van beyde partijen wel metten wijn verwermt waren / vanden welcken verhief daer nae een sprake vanden ridderspelen die sy ghedreven hadden/ ende soo wordender sommighe schimpige woorden van beyde partyen teghen malcanderen ghesproken/ also dat oock de Hooftluyden niet verschoont en werden. Daer wert een verspieder wt den gheselschappe Persei gheseynt om alsulcke woorden te vernemen / ende doen de selve niet voorsichtich en wandelde/ werdt hy van sommighe jonge ghesellen Demetrij (die onverhoets wter cameren oft huysen waren ghegaen) ghegrepen / ghestraft ende gheslaghen.

Perseus soeckt in een drinckfeeste oorsake tegen zijnen broeder Demetrius.

Demetrius die hier niet af en wiste/ hief aen eñ seyde tot zijnen gesellen: Waerom en gaen wy niet tot mijnen broeder Perseum? eñ houden met hem collatie/ eñ saechtigen zijnen toorne met onse vrolicke woorden/ indien anders eenighen toorne overmits de schermutsinghe by hem ghebleven is: alle die teghenwoordich waren/ riepen sy woudē mede gaen/ sonder de ghene die daer vreesden de wrake des verspieders die van hem gheslaghen was/ ende doen Demetrius de selve oock met hem tooch ende leyde/ verborgen sy haer swaerden onder haer cleederen/ met welcke sy hen beschernē mochten/ indien daer eenich ghewalt aen hen geleyt worde: Maer daer en mach niet verborghen blijven / waer een heymelicke tweedracht is/ beyde de huysen Persei ende Demetrij waren vol verraders eñ verspieders. Van stondē aen liep voor henen een verrader tot Perseum ende bootschapte hem / hoe datter vier jonghe ghesellen met Demetrio quamen/ die haer geweer met hen droegen.

Hoe wel nu de oorsake Perseo kēnelic was/ want hy ghehoort hadde/ hoe een wt zijne medegheselschap vanden selven gheslaghen was geweest/ nochtans om dat hy dese sake suspect eñ nae der waerheyt schijnende maken mochte/ beval hy de deure te grendelen ende te sluyten/ ende van boven af van deen eynde daer de veynsteren opter straten hingen/ dreef hy met

meni-

Int jaer vander stadt 572

menigherleye gheweer vander deuren de ghene die daer quamē om met hem collatie te houden/ ghelijck oft sy waren gecomen om hem te verworgen. Demetrius die vanden wijne vrolic was/ want hy een weynich geroepē hadde/ doe hy also voor de deure beslotē was geweest/ so ghinck hy wederom int gheselschap oft gasterie totten zijnen.

Hoe *Perseus* zijnen broeder *Demetrium* voor den Coninck *Philippo* zijnen vader swaerlick beclaechde ende beschuldichde.

Perseus coemt tot zijnē vader den Coninc Philips, om clachte te doen over zijnē broeder Demetrius.

DEs daechs daer nae so haest Perseus bequamelick tot zijnen vader comen mochte/ ghinck hy inde Coninclicke sale/ ende stelde hem met treurighen aensichte ende stilswijgende verre van den vader: ende doe de vader hem aen sprack ende vraechde hoe dattet met hem was/ende waerom hy so treurich was/ ende ooc vraechde van dat scharmutsen ende ridderspel hoe het hem daer inne ware vergaen / so hief Perseus aen ende seyde:

Persei Oratio.

Jck weet vader dat ick u alleene leve/ want ick nu niet heymelick met liste van Demetrio mijnē broeder/maer openbaer ter doot begeert worde/hy is inde voorleden nacht met ghewapenden voor mijn huys gecomē om my te verworgen/ so heb ick my met gegrendelden deuren eñ hulpe der mueren van zijnder verwoethept beschut ende beschermt. Doe Perseus zijnen vader een vreese (ghemengt met verwonderen) hadde ingebeeldet/hief hy aen eñ seyde/ wildy my hooren/ so wil ick u de sake openbaren ende kenlick maken.

Doe seyde Philippus hy woude hem hoorē/ eñ van stonden aen beval hy Demetrium daer te ontbieden/ ontboot ooc twee van zijn outste vrienden/ die seldē in des Coninckx hof quamē: te weten Lysimachum ende Onomastum, eñ dien de dolinghe ende twist tusschen den broeders kenlick waren/om dat hy de selve in zijnē Raedt ende by de verhooringhe soude hebben. Doe de vrienden quamen/ so ginck Philippus alleene op eñ af (om dat Perseus zijn sone verre van daer stont) ende overdochte by hem selven in zijnē sin veel dingen. Maer na dat hem gebootschap wert/ hoe de vrienden die hy ontboden hadde/ gecomen waren/ ghinck hy met de selve twee vrienden/ende oock met also vele bewaerders zijns lijfs in dat binnenste deel des Coninclicken zaels/ende liet zijnen sonen toe/ dat sy onder hen beyden noch een tot hen nemen souden / ende alsoo sonder gheweer by hem comen mochten: eñ doe Philippus metten anderen neder gheseten was/so hief hy aen ende sprack:

Coninck Philippus berispt zijn sonen vā henlieder tweedracht/ ende heet henlieden seggen wat d'een tegen den ander wtstaende hadde.

Jck arme ende ellendighe vader sit hier als een rechter tusschen beyde mijne sonen/ de een als den beclager/ den anderen als den beschuldichden ende antwoorder des voorghenomen dootslachs zijns broeders/ ende sal by mijnen sone vinden een vleckinghe eens gedachten/oft volbrochten misdaets ende dootslachs. Jck heb langhe ghevreest ende sorghe ghehadt/ dat dese tweedracht eñ oneenichept tusschē u beyden noch gheschien soude/ doe ick merckte dat ghy malcanderen niet lieffelick eñ broederlick gehouden oft aenghesien en hebt/eñ oock somighe woorden gehoort die niet broederlicken waren: maer nochtans quam my doe ter tijt een hopinge in mijnen sin eñ moet/dat alsulcke nieuwe toorne gestilt ende de suspicie wech genomē mochte wordē/doe ick by my overdachte/ dat ooc de vyandē onder malcanderē pays eñ vrede maeckten/ ende haer gheweer eñ harnasch neder leyden/dat oock vele sonderlinghe vyantschap metter tijt wech geleyt eñ ghestilt wert. Jck hadde oock een hopinghe/ dat u yet in gedachtenisse comē soude dat ghy broeders waert/eñ dat ghy vander jeucht af by malcanderen gewoont hadt/ ende dat ghy in gedachtenisse hebben sout mijn ghebot ende leeringe/ die ick (eylacen) sorge dat ickse doove ooren geseyt heb/ hoe dicwils heb ick u in uwen bywesen bekeven ende gestraft/ om dat exempel der broederlicker tweedracht/eñ daer by oock vertelt den grouwelicken wtganc der selvē/ welcke ooc de selve tweedracht om gekeert hadden/ haer stamme/haer geslachte ende Coninckrijcke/ende heb daer teghen ter ander zijden beter exempel gestelt ende voor gegeven/hoe de ghesellicke eenichept tusschen twee Coningen van Lacedemonia haer selfs eñ haer vaderlant vele jaren profijtelick ende salich geweest is/ hoe oock de selve stadt Lacedemonia (na dat de gewoonte opgecomen was / dat een yegelic voor hem selven Coninclick gewalt oft macht voornemen mochte) gheheel om ghekeert ende neder ghedruckt is gheweest.

Nu vertelle ick u/ hoe de twee ghebroeders ende Coninghen van Pargamo Eumenes eñ Attalus van cleynen aenvanck eñ macht/ also dat sy hen by na Coninclicke eere ende naems schaemden/ met geen dinc meer dan met broederlicke eenichept haer rijcke ende staet my ende den Coninc Antiocho van Syria/ooc eenen yegelicken Coninck deser tijt vergheliycken eñ ghelijck machtich ghemaeckt hebben. Jck en heb my oock vanden Roomschen exempel niet onthouden/ ende die niet onvertelt gelaten die my als ghesien ofte ghehoort bekent waren/ ende heb inden eersten u voorghehouden dat exempel beyde der broeders Titi ende Lucij Quintiorum, die met my het oorloge in Macedonia ghedreven hebben. Daer na dat exempel der twee gebroeders Publij ende Lucij Scipionum, die Antiochum den Coninc verwonnen hebben / daer toe haers vaders eñ vaders broeders eendrachtichept / welcke ghestadighe ende ongebroken eendrachtichept inden leven/ de doot oock vermenget ende by malcanderen gehouden heeft. Maer het heeft u noch de misdaet ende de selve misdaets ghelijck boose wtganck der eerster vertelder exempel / ofte dat goet herte eñ goet geluck der laetste ghenoemde exempelen tot eenen rechtsinnigen sin ende moet oft herte noyt buyghen mogen/ghy beyde (so ick noch int leven ende ghesont ben) begheert met onbetamelicke hopinghe ende begheerte mijns erfs/ende ghy wout geerne/dat ick noch also lange leefde/ dat ic na uwer eenigher van beyden overblijvinghe/ ende daer na met mijnen doot den anderē sonder twijfel eenen gheweldighen Coninck maeckte. Ghy en meucht uwen vader niet lijden/ende en bekent oock niet liefs oft heylichs inden vaderlicken name / maer inde selve plaetse is u ingheval len ende ingheheeldet een onversadighe liefde/

datter een onder u alleene mijn Coninckrijcke besitte eñ regeere. Nu wel aen genoech becomment met uwen quaden bedrijve de vaderlicke ooren/ eñ twistet u nu met misdadē/ die terstont hier na metten swaerde campen eñ tegen malcanderen vechten sult/ segt hier voor my openbaer wat ghy metter waerheyt seggē meucht/ oft dat u belieft te versieren / mijn ooren zijn u nu open/ die hier na de heymelicke beschuldinghe eens vanden anderen besloten zijn sullen.

Doen Philippus dese woorden met toorne beweecht zijnde ghesept hadde/ so quamen hen allen ende drongen de tranen voort/ eñ hielden also langhe een treurich stilswijgen. Doen hief Perseus aen ende sprack:

Ick soude by avontuerē inder nacht de deure op ghedaen ende de ghewapende in gelaten hebben/ ende mijnen hals ende swaerde hebben ghegheven/ om datmen niet ghelooven en wil de daet/ hy en zy dan gheheel volbracht/ ick als de ghene die met arghelist ter doot begeert ben gheweest/ moet gelijck hooren de woorden van u mijn vader / die de broeder mijn nastelder eñ verbolgher hoort. Niet te vergeefs en segghen sommighe/ dat ghy alleene eenen sone Demetrium hebt / ende noemen my een vondeling ende bastaert / voorwaer vader / indien ick by u een plaetse/ indien ick oock by u de liefde eens soons hadde /en soudy niet tegē my also grimmich ende ghestoort zijn (die hem beclaecht de heymelicke nastellingen die nu gevonden worden) maer teghen den ghenen die de selve nastellinghe ende vervolginghe gedaen heeft/ vertoornt zijn/ ende den selven straffen. Ghy en soudet oock ons leven niet also licht achten/ dat ghy niet door de voorleden / oock door dat toecomende perijckel beweecht wordet/ indien alsulcx onghestraft soude blijven / hierom indien ick stilswijgende sal ende moet sterven/ so swijghen wy/ eñ bidde alleene den Goden/ dat dese misdaet die aen my een begin genomen heeft/ wil oock met my een eynde nemen/ eñ dat ghy vader niet door mijn lijf oock ter doot begheert en wert: Maer indien dat niet en ware / soo laet my doch dit toe/ dat de natuere den genen in gheeft/ die eenlick eñ alleene zijn/ eñ van haren vyanden achterhaelt ende omcingelt worden/ dat sy aenroepē hulpe eñ troost van andere menschen/ die sy noyt gesien en hebben/ ende dat my toeghelaten zy soo ick sie / datmen dat swaert op my wt ghetogen heeft/ dat ick doch mach yemant om hulpe ende troost aenroepē/ ende van my een stemme ende woort laten.

Perseus doet clachte over zijnen broeder Demetrius, voor Coninc Philips zijn vader.

Ick bidde u vader door u selven ende uwen vaderlicken name (welcke onder ons beyden der selver heyliger/ bestandiger ende liever geacht zy/ hebdy langhe vernomen) dat ghy my alsoo wilt hooren/ als oft ghy waert van eenen roep ende nachtlick oproer gewert geweest/ eñ tot my als totten clagenden gecomen/ dan soudy int midden der stilder nacht Demetriū met den gewapenden voor mijnder deuren gevonden hebbē /hoe ic dan (als een verschrickt vreesende man) in desen teghenwoordighen handel ende sake hadde geroepen/ dat selve beclage ick nu desen navolghenden dach.

Met desen keerde hem Perseus tegen zijnen broeder Demetrium, eñ seyde: Broeder wy leven nu een langhe tijdt niet broederlick ende ghesellick onder ons / ghy wilt sonder twijfel regeren ende domineren/ dese uwe hopinghe is contrarie ende teghen mijnen ouderdom/ dit is oock teghen dat gemeyne recht alder menschen ende de oude gewoonte des Coninckrijcx Macedonie/ u is oock tegen ende contrarie de bekentenisse ons vaders Philippi, ghy en moghet daer henen niet comen/ dan door vergietinghe mijns bloets/ ghy neemt voor eñ versoeckt alle dinghen/ nochtans tot hier toe ben ick so door mijn sorchvuldichept eñ naerstichept/ oft door dat gheluck wederstaen uwe voorghenomen misdaet/ Als ghy gisteren dien dach inde monsteringe ende int rennen/ oock inde monsteringhe des strijts hebdy byna ghemaect een doodelick schermutsen / het en heeft my oock niet meer vander doot beschermt ende beschut/ dan dat ick ghleden heb dat ick ende de mijne worden verwonnen/ ghy Demetrius wout my van den vyandelicken schermutsen trecken eñ nooden totten avont eten / als oft ware een broederlicke schimp ende spel gheweest.

O vader gheloofdy oock/ dat ick oock onder de ghene hadde ghegheten die sonder gheweer eñ harnasch waren/ so de selve tot my met haer gheweer ghecomen zijn om collatie te houden ende te maken / gheloofdy dat den selven by nachte gheen perijckel vanden swaerden ghewees en zy (maer segghe ick) dien sy by daghe doen ghy toegesien hebt met cluppelen eñ benghelen by nae doot gheslaghen hebben ? Wat is dat Demetri dat ghy by nachte? wat is dat/ dat ghy als een vyant tot my als een toornige/ waerom zijdy met sommige jonge gesellen die met swaerden gegort waren/ tot my gecomen? ick en ben niet so stout/ dat ick my geven mach om met u te eten/ soude ick dan u totter collatie met uwen gewapendē in gelaten eñ op nemē? Vader indien de deure open gheweest ware/ nu te deser tijt waerdy besich met mijn lijck eñ begravenisse/ daer inne ghy my nu als een beclagher hoort. Ick en wil niet pijnlick handelen als een beclagher/ oft te hoop vergaderen door bewijsinghe de stucken die twijfelachtich zijn mochten/ waerom loochent doch Demetrius, dat hy met de menichte voor mijn deure gecomen/ eñ datter sommige met swaerdē by hem gheweest zijn? ontbiet voor u de selve die ick u noemen wil/ want sy dorsten alle dinck doē/ die dit stuck stout ghenoech zijn te handelen/ sy en zijn doch niet coene het selve te loochenē/ dat sy met gheweer ende wapenen voor mijn deuren zijn begrepen gheweest/ indien ickse tot u soude brenghen/ so soudy de sake openbaer ende voor bekent hebbē/ hout nu de ghene die de daet bekennen als oft sy waren daer op begrepē. Vervloect de begeerlichept des rijcx/ ende gedenckt aen de ontsinnichept mijns broeders. Vader maer het en sullen de vervloeckingen niet blint ende onvoorsichtich zijn/ kenne/ achte eñ schatte den genen die den anderen broeder den wech verlept/ ende begheert heymelick den anderen te verworgen/ dat oock die zijn hooft verbeurt/ die zijnen broeder heeft willen dooden / soude oock dien de Goden zijns vaders hem teghen ende toornich hebben/ die daer door de misdaet zijns broeders soude verslaghen ende ghedoot zijn gheweest ? Hy soude hebben een toevlucht inde barmhertichept des vaders / waer soude ick doch henen vlien / ick die niet seker en was dat eerlicke spel ende feeste der heyrschou-

 winghe/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 572

winge/ende oock niet seker en was dat rennen der reysighers/oock niet zijn eygen huys/ noch dat eten/ oft de nacht / die doch den menschen door de weldaet der natueren totter ruste is ghegheven gheweest / gae ick als een ghenoot gast tot mijnen broeder/so moet ick stervẽ/ laet ick mijnẽ broeder in mijn huys totter collatie/ so moet ick oock sterven. Ick gae oft ick blijve/ so en mach ick nochtans de lagen mijns levens niet mijden. Waer soude ick my henen keeren oft wenden? Ick en heb niemant believt oft gheeert vader / dan den Goden ende u/ ick en heb den Romeynen niet in mijnder partye/ tot den welckẽ ick mochte vlien/ sy begeerẽ mijns doots/ daerom dattet my verdriet/ datse u soo veel ghewalts ende onrechts bewesen hebben/ dat ick daerom onwillich eñ toornich ben/ dat sy u so veel steden ende volcx afghetogen/ ende nu laestmael dat deel ende contreye des lants Thracia/dat aender zee ghelegen is/ genomen hebben/ sy en hopen oock niet ter wijle ghy int leven zijt/ dat hen dat Coninckrijcke Macedonien mach te deele wordẽ/ maer indien de misdaet mijns broeders Demetrij, eñ u den ouderdom wech neemt / oft by avontueren des niet en wert verbeyt eñ vertoeft/soo wetent de Romeynen voorwaer / dat de Coninck ende dat Conincrijcke van Macedonien hen eygen zijn sal. Vader/indien u de Romeynen wat buyten des lants Macedonien ghelaten hadden/ so geloofde ick dat my dat selve oock tot eender ophoudinghe ware ghelaten : Maer moghen wy ons gheloove ende betrouwen stellen in die van Macedonien? ghy hebt gisteren ghesien den wreeden aenloop der reysigers teghen my/ wat in dien dach ghebroken ende ghefaelgeert heeft/ dat hebben de gasten ende theer gesellen mijns broeders by nachte voorghenomen/wat sal ick segghen van het meeste deel der oversten in Macedonia? die al haer hopinghe haerder waerdicheyt/ gheluck ende welvaert op de Romeynen ghestelt ende gheset hebben? ende op dien (ende meynde Demetrium)die alle dinck vermach by den Romeynen / sy setten by den God Hercules niet alleene Demetriũ my voor als den outsten broeder / maer het is oock nae daer by/dat sy hẽ voor u setten eñ meer achten/ want Demetrius is de ghene voor welcx weldaet de Roomsche Senaet u de straffe ende pene quijt gescholden/eñ die u nu voor de Roomsche wapenen beschermt/ hy is oock de ghene/ diet behoorlick dunckt te zijne/dat uwe ouderdom zijnder jeucht schuldich is ghehoorsaem te zijne tot zijnẽ wille. Door desen Demetrium staen oock alle de steden / die door uwe macht/ ghewalt ende ghebot zijn vry geworden. Daer zijn oock voor hem alle de Macedoniers / die hen des Roomschen vrede verblijden/ wat hopinghe heb ick/hulpe oft troost/van u lieve vader? wat meyndy/ dat de brieven Titi Quintij inhoudende zijn / die nu tot Demetrium gheseynt zijn geweest? inde welcke hy oot schrijft/ ghy hebt wel ende wijsselick ghedaen/ dat ghy Demetrium tot Rome geseynt hebt/ende vermaent u dat ghy hem wederom met vele van uwen rade ende den oversten van Macedonia na Rome wilt seynden. De selve Titus Quintius die nu te Rome is/ die is een bewijser ende meester in alle saken/ende heeft Demetrium in uwe plaetse ghestelt ende gheordineert/ eñ u af ghestelt ende verandert. Daer nae tot Rome zijn alle heymelicke rechten begrepen ende gevonden. Daer worden oock hulpers ghesocht totten selven raet / om dat Titus Quintius in zijn brieven begeert/ Ghy sout vele raden ende de oversten van Macedonia met hem daer henen seynden/de gene die van hier henen na Rome ghestadich ende goet in haer herte eñ sonder eenich arch trecken/ende meynden dat sy Philippum voor haren Coninck hebben / comen wederom van daer / ende zijn ongestelt ende verwaent ghewordden met Roomsche lieffenisse ende smeeckende woorden. By den selven is alleene Demetrius een hooft/ sy heetẽ hẽ oock eenen Coninck ter wijle ghy noch leeft vader/ soude ick daerom onwillich zijn ende vertoeven? het soude seer haest ghehoort werden niet alleene van andere/ maer oock van u vader/ de clachte ende misdaet der begheeringhe ws Conincrijcx/ oft oock Demetrius int midden ghestelt worde / en soude ick hem niet daer voor houden oft bekennen? want wien heb ick oyt van zijnder steden oft plaetsen verdrevẽ/op dat ick in zijn plaetse comen mochte/ mijn vader is alleene die daer voor my is/ende dat hy langhe tijdt int leven blijve bidde ick den Goden / ick wensche oock dat ick by hem also zy/indien ict verdienen can/ als hy de vader my begheert te zijne ende te hebben.

Gheeft my mijn vader de erfschap des Conincrijcx/ick salt nemen/de ghene begheert des Conincrijcx / ende begheert dat oock met misdaet ende sonden/ die daer haest ende wil overtreden de ordinantie der ouders/ de ordinantie der natueren/ de ghewoonte ende het gebruyck der Macedoniers/ ende de ordinantie des ghemeynen ende alder werelt rechten. Hem mijnẽ broeder Demetrio is oock teghen de oude broeder / die dat Coninckrijcke mijns vaders van rechts weghen / oock door zijnen wille toebehoort/ men heffe ende werpe hem op voor den eersten inden Conincrijcke: hy is voor een voornemer der weghen des dootslachs aen zijnen broeder begaen. De oude vader die oock alleene ende zijn soons berooft is / sal meer vreesen dat hy yet toornich werde / dan dat hy toe liet datmen den dootslach zijns soons soude wreken. De Romeynen souden hen der saken verblijden/sy soudent prijsen/sy souden de geschiedenisse ende de daet verantwoorden. Dese hopinghe ende betrouwen zijn onseker/maer niet te vergeefs/ want de sake ende de daet heeft de gesteltenisse. Ghy meucht van my verdrijven dat perijckel des levens / indien ghy de ghene straft/die de swaerden eñ wapen met hen ghenomen hebben om my te dooden/ maer indien haren aenslach volghen oft ghelucken wil/ soo en meuchdy mijnen doot daer nae niet vervolghen oft wreken.

Na dat Perseus zijn woorden gheeynt hadde/ keerden ende sloeghen de ghene die teghenwoordich waren haer oogen op Demetrium, ende begonsten hem aen te siene/als oft hy soude van stonden aen antwoordẽ. Daer na werter een stil swijghen/doen hy met tranen begoten ende van allen daer voor ghehouden wert/ dat hy niet spreken en mochte/ten laetsten verwan de noot/ de smerte ende het verdriet/ doen wert hem bevolen te spreken / ende hief aen in deser manieren/ende seyde:

Lieve

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Demetrius verantwoort hem selven teghen d'aenclachte van zijnen broeder Perseus.

Lieve vader/ alle de stucken die hier voor een hulpe gheweest waren den beclaechden eñ den verantwoorder/ heeft in ghenomen Perseus de beclagher/ die my heeft beschuldicht / hy heeft oock met zijnen tranen / die hy tot verderffenisse eens anderẽ versiert heeft mijne warachtighe tranen ghemaect suspect / want Perseus (van dier tijt ter wijle ick van Rome wederom ghecomen ben) spreeckt metten zijnen heymelick/ ende leyt my laghen dach ende nacht/ hy nemet aen hem niet alleene de naturere ende ghesteltenisse eens wech verleggers/ maer oock de naturere eens openbaren moorders ende dootslaghers/ hy verschrict u vader met zijne perijckel daer mede hy door u mijne doot int corte te wege mochte brengẽ. Perseus seyt/ hy en heeft nerghens gheen toevlucht/ om dat ick oock by u gheen hopinghe hier nae hebben en soude/ de nijt der vreemdẽ ende wtlandische vrientschap (die meer schade dã profijt in brengt) belasticht my/ als een die bedrogen ende achterhaelt eenlick ende nootdruftich is.. Hoe beclaechlick is dat ghesproken ? wat misdaet van dese nacht heeft hy ghemeynt met de andere vervolginghe mijns levens/ daer mede hy (daer door ghy doch weet / wat ende in welcker ghesteltenisse dat selve is) de andere ordinantie mijns levens u suspect ghemaect/ ende de onnutte ende verghe ffelicke clachte mijns hopens ende des willes/ die raet hoe hy dese nachtlicke versierde ende toegherechte bewijsinge vaster maken ende ondersetten mochte. Perseus heeft oock dat ghesocht/ om dat zijn clachte voor haestich ende onbedocht aengesien worde/ want sy was wt vreese der selver nacht ende van eenen rasschen oploop begonnen: Maer dat moeste van noots weghen zijn Perseus, indien ick als een verrader hadde ghegaen inden Raet mijns vaders/ datmẽ niet vertoest ende verbreyt en hadde op de versierde dingẽ van deser nacht/ maer my terstont vande verraderije beclaecht hebbẽ: Maer indien dit een vergeven clachte ende beschuldinghe is ende meer uwen nijt tegen my/ dan mijn misdaet bewijsen sout/ soo hadmense oock huyden ende nu wel achter gelaten/ ende daer mede tot op een ander tijt vertogen/ daer mede datmen hadde moghen mercken/ oft ick u oft ghy my een sonderlinge wesen ende maniere des nijts ghetoont hadt/ nochtans so vele ick in dese haestige verschrickinge vermach/ soo ick hope ick salt ontdecken / ende aenden dach liggen by avonturẽ u oft mijn heymelicke lagen oft vervolginghe deser nacht/ die ghy door malcanderen gemengt hebt/ Perseus wil daer voor aenghesien zijn / ick heb eenen aenslach ende raet gehadt om hem te dooden/ daer mede hy als de outste broeder van daer ghenomen worde/ diẽ dat Coninckrijcke in toecomende tijdẽ na de gemeyne ende alder werelt rechten/ na ghewoonte der Macedoniers oock (als hy seyt) door uwe kennisse gheeyghent is/ dat ick in zijn plaetse dien ick gedoot soude hebben/ comen soude: Maer wat wil ick in dat ander deel zijnder woorden daer hy spreeckt: De Romeynen zijn van my lief ende waert gehoudẽ/ ende door haren troost soude ick ghecomen zijn om dat Coninckrijcke Macedonia te vercrijgẽ/ want hoe wel ick het daer voor houde datter is so vele hulpe inden Romeynen/ dat sy in Macedonia setten mochten eenen Coninck wien sy woudẽ/ ende hadde ooc mijne gunste eñ vrientschap by hen soo vele betrout/ wat waert van noode eens dootslachs/ oft ict daerom ghedaen hadde/ dat ick droeghe een croone die met broederlicke dootslaginghe bebloet ware ? daer mede ick den Romeynen / by den welcken ick vrientschap ende ghenade so van mijnder warachtiger/ oft versierder ende aengenomen eerbaerheyt ende vromicheyt vercreghen heb/ oft ick anders eenighe heb/ nu verbloect/ veracht/ ende onghewegen ende verhaet ware/ ghy wilt dan daer voor hebben ende houden/ dat Titus Quintius (door wiens deucht ende raet ghy segt/ dat alle mijn saken nu ghehandelt worden/ so nochtans de selve Quintius met alsulcker grooter goetheyt leeft met mijnen broeder) een oorsaker des broederlicken dootslachs hadde gheweest. Perseus vergadert ooc ende heeft te hoope ghebrocht niet alleene de gunste ende vrientschap der Romeynen/ maer oock de kennisse der Macedoniers/ ende by na de verwillinghe der Goden ende der menschen/ door die alle gader ende bysonder hy het daer voor acht ende houdt / dat hy my inden ridderspel/ ooc de heyrschouwinge ende schermutsen niet ghelijck zijn en soude/ nochtans beschuldicht my Perseus (als oft ick ware in alle andere saken ende handelen de minste) ick heb toevlucht ghehadt tot de laetste hope der misdaet. Wildy Perseus dat dit de forme der kennisse zijn sal/ eñ daerom bekent worde/ welcke onder ons ghevreest ende gesorcht heeft/ dat de andere waerdiger ende geschicter totten Coninckrijcke aenghesien worde/ dat de selve oock daer voor aenghesien ende ghehouden worde/ als oft hy aenghesiagen ende raet ghehouden hadde/ hoe hy zijnen broeder mochte verdrucken ende dooden. Laet ons doch vertellen ende wtrechten de ordinantie der versierder misdaet in eeniger maniere ende weghe. Mijn broeder heeft hem beclaecht/ hy is in vele manieren ter doot begeert ende aengesprongen gheweest/ ende brengt te hoope alle weghen des vervolgings op eenen dach/ heb ick hem na de heyrschouwinge doen wy te hoope renden/ ende oock dat den Goden belieft/ in dien daghe der heyrschouwinge dooden willen ? heb ick hem principalick met vergiffenisse (doen ick Perseum totten avont eten ghebeden heb) wech willen nemen? Heb ick hem (doen de ghene met swaerden my totter collatie nae ghevolcht zijn) willen doorsteken? Ghy siet vader wat voor tijt ende stonde gecoren eñ wtgelesen zijn totten dootslach/ ghy siet wat het voor eenen dach geweest is/ des spels/ der geneuchten/ des wel levens ende brassens/ wat het voor eenen dach gheweest is doen de heyrschouwinghe ghehouden is gheweest / in welcken dage wy twee Coningen na gewoonlicker manieren/ tot uwer zijdẽ (die wy bedeckt hebben) voorghetoghen zijn tusschen den gheeelden offer / ende hebben voor laten draghen wapenen alder Coninghen van Macedonien/ die opt gheweest zijn/ ende den hoop der Macedoniers ons na gevolcht heeft/ soude ick nu ter tijt dan in mijnen sin ende ghedachtenisse hebben den dootslach/ het fenijn/ de swaerden die inder collatien totten dootslach bereyt waren/ doen ick ghereynicht ende metten Goden versoent was ? oft ick oock yet hier te voren ghehandelt eñ gedaen hadde/ dat straffinge waer-

dich

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Het jaer vander stadt 572

dich ware/ soo ick op die tijt principalick feeste der Goden ende dat offer/ welcke neffens den wech eñ de bane ombevangẽ hadde/ aenschoude eñ aensach/eñ soude daer na met ander goddelicke officien ende offerhanden/ dat volck der Macedoniers die met alderley sonden eñ misdaden bevlect waren/reynighen/ende den Goden wederom versoenen: Maer dat herte Persei dat door overvloedige begeerte der beschuldinghe blint is (daer door dat hy alle dinghen wil suspect maken) menghet hy dat een door dat andere/ want hadde ick u onder den avont eten met fenijn willen dooden/ wat ware doch onbequamer gheweest daer toe/ dan dat ick u inden crachtigen schermutsen ende aenrennen toornich soude hebben ghemaect? om dat ghy met rechte (als ick u totten avont eten ghenoot hadde) dat selve afsloecht ende weygherdet als ghy oock dedet: Maer doen ghy my dat selve als toornich zijnde weygherdet/ mocht men vraghen/ oft ick oock neerstichept doen woude dat ic u versoende ende een ander oorsake sochte/ om dat ick de vergiffenisse tot eender tijdt toegherecht ende bereyt hadde? oft dat ick van den aenslach ende raet laten soude ende op een ander vallen/ dat ick u metten swaerde soude doorsteken/ ende dat doen onder een ghestaltenisse des gheselschaps ende vriendelicker collacien/ in wat manieren mochte doch dat gheschien/ en soude ick niet bedencken ende achten ende het daer voor houden/ soo ghy overmidts vreese des doots dat avont eten afsloecht ende schoudet/ghy soudt oock door de selve vreese de collatie oock afslaen.

Daer en is niet een sake daer voor ick my schame lieve vader/oft ick my in een feestelicke ende eerlicke dach onder mijne ghesellen den wijn mildelick hadde ghebruyckt. Ick woude dat ghy vraechdet met wat vreuchdẽ ende tijtcortinghe gisteren dat gheselschap ende weerschap by my ghehouden ware gheweest / daer oock by avontueren de boose haet ende nijt wt coemt/ dat onse partye inden schermutsen der jonghen met haer gheweer ende wapenen niet de minste ende onderste gheweest en zijn. Dese vreese ende jammer hebben my de volle ende droncken manieren lichtelick verdreven / ende indien de heymelicke verspieders in ons geselschap ende vergaderinge niet gecomen en waren/laghen wy noch ende sliepen. Indien ick u hof ende huys hadde willen bestormen/ende so ick dat in ghenomen hadde/den Heere daer inne verslagen oft moorden willen/hadde ick my niet meyndy eenen dach vanden wijn moghen matighen / ende mijn ridder ende knecht daer van bevolen te wachten? Ende om dat ick my niet alleene met mijnder overvloediger eenvoudichept bescherme oft en verãtwoorde/so heeft oock mijn goede broeder (dien alle dinghen suspect zijn) ghesept: Hy en weet niet anders/hy en straft ende claecht oock niet anders/dan dat sommighe met haer swaerden totter collatien tot hem ghecomen waren. Ick wil vraghen broeder van waer ghy dat weet? het moet van noode zijn dat by avontueren mijn huys van uwen verspieders vol gheweest is / oft dat de mijne de swaerden alsoo openbaer tot hen ghenomen hebben/dat zijt alle hebben ghesien. Eñ om dat Perseus niet daer voor aenghesien en worde/ als oft hy voortijts daer na hadde laten vraghen/ oft nu in beclaechlicker wijse in hem selven dat vermoedẽ begheert hy/ ghy sout dat vernemen vanden ghenen die hy hadde ghenoemt/oft sy swaerden by hen gehadt hadden/ ghelijck als oft sy souden in twijfelachtighe saken voor verwonnen gheacht ende ghehouden worden/ indien ghy van hen vraecht dat sy bekenden/waerom en beveeldy niet te vragen/oft sy yet de swaerden ende gheweer tot hen genomen hadden om u te dooden? oft sy oock dat wt mijnen ingeven ende met mijnẽ weten gedaen ende ghehandelt hebben/ want ghy wilt dat het daer voor aenghesien ende ghehouden worde/ ende niet voor dat ghene dat sy bekent hebben ende openbaer is/sy seggen dat sy daerom de swaerden genomen hebbẽ/ om hen daer mede te beschermen/ oft sy recht/ oft onwijsselick ende onrecht daer aen gedaen hebben/ sullen sy wel daer op oorsake ende antwoort gheven / ghy sout mijn sake (die desen dinghe niet aen en gaet) niet daer toe menghen/ oft segget vrijlick wt/ oft wy u heymelick oft openbaer hadden oploopen eñ aengrijpen willen/ indien wy dat openbaer hadden willen doen/waerom en hebben wy niet alle swaerden gehadt? maer waerom en heeft niemant onder den mijnẽ geweer ghehadt/dan alleen de gene die uwen verspieder geslaghen hebben/maer in dien wy dat heymelick hadden willen volbrenghen / wat ordinantie hadde den aenslach ghehadt?

Doen de maeltijt gheeyndet ende dat geselschap gescheyden was/ ende ick als een vandẽ ghenen die int ghueselschap gheweest/ daer van ghegaen was/ ende alleene daer viere gebleven zijn/ dat sy u slapende overvielen / hoe hadden sy u mogen bedriegen/de vreemde ende de mijne/ende inden eersten die seer suspect warẽ/om dat sy corts daer te voren inden twist waren gheweest? Hoe haddẽ sy doch van daer mogen comen/wanneer sy u ghedoot hadden? waer ist oock mogelick dat uwe huys mochte met vier swaerden ghewonnen ende bestormt worden? Waerom en laet ghy niet achter dese versierde sake die by nachte soude geschiet zijn/ eñ coemt wederom tot het gene dat u verdriet/dat uwen haet ende nijt ontsteect ende segt: O Demetri, waerom segtmen gints ende weder van uwen Conincrijcke? waerom wort ghy van sommighe daer voor gehouden ende aengesien/als oft ghy sout waerdigher zijn tot eenen navolgher des Coninckrijcx ende der goeden ons vaders Philippi, dan ick? Waerom maeckt ghy mijn hopinghe twijfelachtich die my seker ware/ in dien ghy niet en waert. Dit meynt Perseus hoe wel hy niet en sept/dit maket my Perseum tot eenen vyant/ dit maect hem oock tot eenen beclagher/ dese oorsake verbult uwe huys vader/ ende uwe Coninckrijcke met misdaet ende suspicie: Maer so vele segghe ick vader ghelijck als oft ick nu by avontueren tot den Coninckrijcke niet hopen noch daer aen ymmermeer twijfelen en soude/om dat ick de joncste ben/eñ ghy by avontueren wilt dat ick den outsten soude ontwijckẽ/also en soude ick oock dat niet doen/ick en ben oock dat niet schuldich/ dat ick van u vader des Conincrijcx onwaerdich gheacht / ende van allen anderen als en ware ick des niet waerdich/aenghesien ende ghehouden soude wordẽ/ want daer toe come ick met mijne misdaden ende lasteren/ dat ick den ghenen

niet

niet wijcken en wil/ die dat recht ende behoorlickheyt voor hem heeft/ ende niet overmidts mijnder manieren. Ghy houdet my de Romeynen ende dat gene welcke my een eere souden zijn/ dat keert ghy my tot eenen laster. Vader ick en heb nochtans niet ghebeden/ dat ghy my den Romeynen gheven sout tot een ghijsel oft borghe/ ick en heb oock van u niet begeert dat ghy my in Legaetschap tot Rome soudt seynden: Maer doen ick ghesepnt wert/ en heb ick de reyse niet afgheslaghen ende geweygert/ ick heb my tot beyden tijden alsoo ghehouden/ dat ick u eñ uwen Conincrijcke/ oock den volcke van Macedonien gheen schande geweest en ben. Ghy zijt oock my geweest een oorsake der vrientschappen die ick heb metten Romeynen/ alsoo lange als de Romeynen met u sullen pays hebben/ so lange sal ick in haerder vrientschap blijven: maer indien het oorloge opstaet/ soo sal ick een scherp ende hert vyant worden/ dien ick voortijts niet een onnutte ghijssel ende by hen in Legaetschap gesepnt ben geweest. Ick begheer oock huyden ten daghe niet dat my de vrientschap der Romeynē voorderlick oft profijtelic/ maer begeer alleene datse my niet schadelick en zy/ ende worde tot een oorloge behouden/ ick ben geweest een pant des pays. Ic ben als een Legaet ghesepnt geweest om den pays te behouden/ ick woude dat my beyde de saken noch tot eeren/ oft tot schanden en dienden.

Heb ick yet schandelicx ghedaen tegen mijnen broeder/ so en wil ick voor de straffinge eñ pene niet bidden/ maer ben ick onschuldich/ soo bidde ick (om dat ick metter misdaet niet en mach veroordeelt wordē) dat ick doch door den haet eñ nijt mijns broeders niet en worde verdorvē. Mijn broeder heeft my huyden niet ten eersten beclaecht/ maer huyden heeft hy my inden eersten openbaer (sonder mijne schult tegen hem) doen beclagen/ indien nu mijn vader sonder sake ende op my vertoornt ware/ so waert behoorlick dat ghy als de outste broeder voor my als den jonckstē hadt ghebeden/ ende my ghenade mijns doolings (in overdenckinghe mijnder jeucht) sout verkreghen eñ verworven hebben. Inden ghenen daer met rechte hulpe ende troost zijn soude/ daer is de doot ende dat verderven/ ick ben by na van dat geselschap eñ dat wel leven noch half slapende ghenomen/ ende ghetoghen geweest inde sake des broederlicken dootslachs antwoort te geven/ ick worde bedwonghen mijn woort voor my selven te doene ende te sprekē/ sonder eenich bystant der Advocaten die my inde sake mochten raet geven/ indiē ick voor een ander hadde willen spreken/ soo hadde ick my eenen tijt ghenomen om my te bedencken ende mijn relaes te ordinerē/ wat perijckel waer my daer af ghecomen/ dan alleene dat gheruchte des loss ofte verachtinge mijnder gheschictheyt ende verstants mijnder sinnen? Ick (als de ghene die niet wetende en ben) waerom ick ontboden ende geroepen zy/ heb u vader ghehoort toornich zijnde/ ende dat ghy hebt bevolen dat ic soude op dese sake antwoorden/ ick heb oock ghehoort mijnen broeder/ dat hy my beschuldicht. Mijn broeder Perseus heeft gebruyct een relaes tegen my welcke hy lange te voren heeft bereyt eñ overdocht: maer ick heb alleene den tijt ghehadt te bekennen/ wat men tracteren soude (in welcke tijt ick beclaecht ende beschuldicht ben gheweest) eñ te bedencken/ oft ick de selve corte tijt soude hooren den beclagher/ ende mijnen beschuldigher Perseum, oft dat ick my in mijnder antwoort soude bedencken/ ick ben also verschrict vanden haestighen ende onbedochten ongheluck/ dat ick nauwelick en heb verstaen moghen watmen my heeft voorghehouden. Veel weyniger hebbe ick moghen weten hoe ick my soude beschermen ende verantwoorden/ ende wat hope by my ware/ ick en hadde van mijnē vader tot eenen rechter/ by welcken (oft ick ooc van mijnen broeder metter liefden werde verwonnē) so mach ick doch/ ende sal als een beclaechder ende beschuldichder met barmhertichept niet verwonnen worden/ want ick bidde u vader dat ghy wilt my eñ u int leven behouden. Perseus die begheert dat ghy my (daer mede hy seker is) wilt dooden/ wat meynt ghy dat Perseus mijn broeder tegen my soude handelen/ indien ghy hem dat Conincrijcke van Macedonien soudet over geven/ den welcken het nu behoorlick schattet eñ achtet/ datment hem door mijn bloet ende leven soude naghevē ende ghenghen?

Doen Demetrius dese woorden sprack/ begonsten hem de tranē/ den adem eñ de stemme te stoppen ende te behinderē. Philippus de vader liet de twee gebroeders zijn sonen aftreden ende wijcken/ ende als hy een weynich met zijnen vrienden ghesproken hadde/ sprack hy: Hy en woude haer sake niet rechtē noch oordeelen met woorden/ noch met de verhooringhe van eender uren volbrenghen: maer woude ondersoecken eñ vernemen van eens yeghelicken leven eñ manieren/ hy woude ooc een opsiē hebben ende wachtē laten/ op een yghelicx woort ende daet/ op dat een yeghelick mochte mercken ende daer wt nemen/ dat de misdaet der laetste voorleden nacht lichtelick ware vernieuwet. De onmatighe vrientschap ende gunste Demetrij die hy hadde by den Romeynen was hem seer suspect. Dese woorden ende dinghen zijn ghescheit inden leven Philippi des Coninck/ als ghesaeyt saet des anderen oorloochs teghen dat Coninckrijcke van Macedonien/ welcke oorloghe daer nae aldermeest met Perseo den outsten sone wert ghedreven ende ghehandelt.

Coninck Philips laet zijn twee sonen sonder eyndelick bescheyt van hem gaē.

Wat dit jaer vanden nieuwen Burgemeesters eñ Roomsche Hooftluydē inde landē die hen inden lote gevallen zijn, ghescheit is.

Beyde de Burgemeesters zijn ghetogen in dat lant van Liguria dat hen doen ter tijdt alleene toe gheordineert was/ ende om dat sy de dinghen geluckelick wtgherickt hadden/ wert door den Roomschen Raet gheordineert/ datmen eenen dach bedevaert soude houden. By twee duysent wt den lande Liguria quamen aen dat wterste eynde ende frontieren des lants Gallia/ daer Marcellus zijn heyr hadde ligghende/ ende begheerden dat sy in ghenade ende gheloove mochten opghenomen werden.

Die van Ligurien geven hen lieden den Romeynen over.

Marcellus bevalse aen dat eynde te trecken eñ te vertoeven/ ende versocht den Roomschen Senaet schriftelick om raet/ hoe hy daer mede soude leven. Den Raet beval den Schoutheyt

Marco

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander ſtadt 572

Marco Ogulino dat hy Marcello wederom ſoude ſchryven. Het ware rechter ende beter ghedaen gheweeſt dat de Burghemeeſters die dat lant Liguria toebehoorde / bekenden ende ordineerden/ wat den Roomſchen ghemeynen ſtaet goet ende profijtelick ware / dan dat den Raet ſelve ſoude bekennen ende beſluyten. Het en beliefde den Vaders des Senaets nu niet/ dat die van Liguria alſo opgenomen worden/ maer wanneer ſy hen geheel op gaven/ ſouden ſy opghenomen worden/ende ſoo ſy op ghenomen worden/ ſoudemen hen haer gheweer ende wapenen niet nemen/ de Senaet achtet ooc behoorlick te zijne / dat ſy totten Burghemeeſter gheſeynt worden.

De ſtadt Urbicua in Spaengien ghewonnen.

Op de ſelve tijt quamen ooc de Schoutheypts ende Hooftluyden Publius Manlius in het uterſte Spaengien/welcke lant hy oock inden voorghenoemden zijne Schoutheypts officie in ghehadt hadde. Quintus Fulvius Flaccus quam in het naeſte Spaengien / ende nam tot hem dat heyr van Aulo Terentio, want dat uterſte Spaengien was doen ter tijt door den dootlicken afganck Publij Sempronij (die aldaer inde plaetſe eens Burgemeeſters geweeſt is) ſonder Hooftman.

Die van Celtiberia hebben aen ghegrepen Fulvium Flaccum, doen hy beleyde de ſtadt Urbicuam in Spaengien/ en̄ ſo zijnder ſommighe harde ſlaghen ende ſtrijden gheſchiet/ vele Roomſche knechten zijnder gewont en̄ verſlaghen gheweeſt: ten laetſten verwan de volherdinghe Flacci daer door dat hy door gheen gewalt vande beleghheringhe der ſtadt en mochte af gedreven worden. Die van Celtiberia/ doen ſy moede warē/door vele en̄ menigerleye ſchermutſinghen ende ſtrijt/ſoo toghen ſy van daer. Doen de ſtadt de hulpe dier van Celtiberia benomen was/ wert ſy in corten daghen gewonnen en̄ oock gheplondert/ de Hooftman liet den roof ende den buyte zijnen knechten. Doen de ſtadt gewonnen was/ tooch Fulvius deſgelijcken Publius Manlius (doen hy alleene zijn heyr te hoope ghebrocht hadde dat verſtroyt was/ ende geen merckelicke dinghen ghedaen en hadde) ende voerdē haer heyr in dat winterlegher. Deſe dinghen zijn des ſelven ſomers in Spaengien gheſchiet.

Aulus Terentius Varro hout eē cleyn triumphe.

Terentius die uyten lande affſchiet quam tot Rome met een triumphe te voete in getogen/en̄ brocht met hem ingevoert duyſent drie hōdert en̄ twintich pont ſilvers / twee en tachtentich pont gouts/ en̄ ſeven en tſeſtich gulden croonē.

Twiſt om een ſtuck lants tuſſchē die van Cartago ende den Coninck Maſiniſſa voor de Gheſanten van Rome.

In dit ſelve jaer zijn de Romeynen verhoorders gheweeſt vande teghenwoordighe ende twiſtige handelē tuſſchen den volcke van Cartago ende den Coninck Maſiniſſa om des ackers en̄ lants willen. Het ſelve lant hadde Gala de Coninc Maſiniſſe vader van die van Cartago ghewonnen ende in ghenomen. Daer nae de Coninck Siphax dreef Galam uyt / daer nae ſchencte Siphax het ſelve lant die van Cartago/ om vrientſchappe wille zijns ſwagers Haſtrubalis. Maſiniſſa dreef dit jaer die van Cartago uyt den lande/ niet met minder twiſte des moets/dan oft ſy haddē inde ſpitſe met geweer ende wapen ghevochten. Deſe ſaecke is voor den Romeynen ghehandelt gheweeſt/ die van Cartago eyſchten ende begeerden wederom te hebben/ dat inden eerſten haer voorvaders gheweeſt/ende daer nae vanden Coninck Siphace wederom aen haer ghecomen ware. Maſiniſſa ſeyde daer tegē/ hy hadde dat lant zijns vaderlicken Conincrijcx in genomen en̄ gewonnen/ hy hadde oock dat inne na natuerlicke rechten/ hy was oock die van Cartago inder ſaken gerechtichept ende indē beſidt te machtich/ hy en vreeſde niet anders inde verhooringhe deſer ſaken / dan dat hem de ſchande der Romeynen mochte ſchadelick zijn/ int ghene dat ſy ſchouwedē/het mochte by avonturē daer door aenghesien worden/ dat ſy (de Romeynen) haren gheſelle ende vriendelicken Coninck Maſiniſſe, teghen die van Cartago (die haer ghemeyne ende oock zijn ſonderlinge vyanden waren) yet mochten verſien ende goedertierlick achter laten. De Roomſche Legaten en veranderden niet inde gherechtichept des beſidts/ende ſchicten de ſake gheheel totten Roomſchen Senaet/ om die aldaer te vereenighen.

Die van Ligurien hou[den] den pays.

Daer na en werter indē lande Liguria niet bedreven / want de vyanden toghen af inden eerſten inde boſſchen ende hooghe gheberchten die neffens den wech laghen/ daer na ſcheyden ſy van malcanderen / ende weken conſſonne inde vlecken ende caſteelē. De Burgemeeſters wouden oock haer heyr laten trecken / ende ſchreven aen den Senaet wat hen hier inne beliefde ghedaen te hebben/ende ſo wert hen ontboden/dat d'eene Burghemeeſter het heyr ſoude over gheven ende tot Rome comen / om in dat toecomende jaer nieuwe Burghemeeſters ende Schoutheypts te kieſen ende te ordineren: den anderen bevalen ſy te trecken inder ſtadt Piſe / om aldaer met zijn hoopen den winter over te ligghen.

Daer was oock een geruchte ende gemeyne ſprake/hoe dat de Galli ende Franchoyſen/ die hier aen deſe zijde des geberchts hen toeruſteden/en̄ men wiſt nochtans niet in wat eynde ende contreye des lants van Italien/ſy hen gheven ende uytſtropen ſouden.

Kieſdach. Int Iaer vander ſtadt 57[3]

De Burghemeeſters worden des eens / dat Cneus Bebius tooch na Rome totter kieſinge der nieuwer Burgemeeſters/ wāt zijn broeder Marcus Bebius begeerde des Burgemeeſters officie te hebben/en̄ daer wert een vergaderinghe des Roomſchen volcx gehouden om Burghemeeſters te kieſen/ ende ſo worden gecoren Publius Cornelius Lentulus, ende Marcus Bebius Pamphilus. Daer na worden gemaect tot Schoutheypts de twee Quinti Fabij, Maximus en̄ Buteo, Titus Claudius Nero, Quintus Petilius Spurius, Marcus Pinarius Poſca, Lucius Duronius.

Doen ſy in haer officie ghetreden waren/ſo begonſtmen te loten om de landē aen te nemē/ ende ſo gheviel beyde de Burgemeeſters te deele dat lant van Liguria/ maer dē Schoutheypt Quinto Petilio gheviel inden lote recht te ſpreken inder ſtadt vā Rome/ Quinto Fabio Maximo onder den vreemden/ Quinto Fabio Buteoni dat lant Gallia/ Tito Claudio Neroni dat Inſel van Sicilien / Marco Pinario dat Inſel Sardinien/ Lucio Duronio Apulien/ en̄ daer toe worden ghedaen die van Hiſtria/ daer om dat de Tarentiners ende Brundiſiners bootſchapten ende ſeyden/ hoe dat lant aender zee gheleghen onſeker was vanden rooſſcheyen / ende deſghelijcken beclaechden die van

Maſſilien/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Massilien/ vanden schepen dier van Liguria/ ende der Genevoysers.

Bestellinghe van crijchsvolck.

Daer na woȝden de heyȝen een yegelick toe bescheyden / den Burghemeesters werden toe gheoȝdineert vier Legioenen / dier een yeghelick soude hebben vijf duysent ē twee hondert Roomsche voetknechten ē drie hondert reysighers/ oock werden hen toe gheoȝdineert vijfthien duysent vanden gesellen des Latijnschen naems/ende acht hondert paerden.

In beyde den landen van Spaengien is dē Hooftluyden haer ghewalt verlengt gheweest met de selve hoopen ende knechten mitsgaders die sy aldaer hadden/ende tot vervullinghe ende hulpe zijn hen noch ghegheven drie duysent Roomsche voetknechten / twee hondert reysighers/ende vanden ghesellen des Latijnschen naems ses duysent te voete/ ende drie hondert te paerde.

Schiprustinghe.

Daer en wert oock niet achter gelaten noch versuymt de oversieninghe der dingen diemen te schepe ghebruycken soude/ē also werde den Burghemeesters bevolen/ dat sy souden twee mannen daer toe kiesen ē oȝdinerē/ daer dooȝ de twintich schepen toegericht ende bereyt/ ē met schipghesellen der Roomscher burghers/ die eyghen knechten gheweest waren/ vervult woȝden/ ende de vrije souden alleene de knechten ende schepen naerstich regeeren.

Daer wert oock de contreye aender zee tusschen de twee mannen alsoo wtghedeylt te beschermen ē te verwaren met thien schepē/dat dat vooȝghebercchte Minerve ghenoemt / als een distel inden dooȝnen int midden zijn soude/ die een soude also de zee beschermē totter rechter zijden al tot Massiliē: die ander totter slincker zijden tot Barium toe.

Van vele wonderlicke teeckenē die dit jaer te Rome ende in Italien geschiet zijn.

Wonderteeckenen.

Veel grouwelicke wonderteeckenen zijn dit jaer te Rome ghesien / ende van andere buytenlandische steden gebootschapt geweest. Op de plaetse Vulcani ende der Godinnen Concordie hevet bloet ghereghent.

De Bisschoppen des tempels hebben oock vercondicht/ hoe haer de speren oft lancien beroert hadden.

Hoe oock dat beelt der Godinnen Iunonis, die daer was een Godinne van alle siecten/ inder stadt Ladinio gheweent heeft.

Groote peste ende sterfte binnen Rome ende geheel Italien.

Daer was oock so grooten sterfte buytē opt landt / daer toe inde vergaderinghe ende inder stadt Rome geweest/dat de ghene die by de bevinghe zijn souden / nauwelick ghenoech en waren. Van dese wonderteeckenen ē schade ende stervens wille / waren de Vaders des Raets seer becommert / ende ghebaden dat de Burgemeesters souden offer doen met groote offeren welcken Goden hen beliefde/ dat oock de thien mannen daer toe geoȝdineert over de boecken Sibille gaen ende dooȝsien souden. Wt de selve bekentenisse is opghestelt ende geboden te Rome een bedevaert te houden by alle kercken ende outaren: De Senaet besloot oock ende bekende wt aenbȝinghen der thien mannen/ende de Burghemeesters lieten ghebieden vooȝ alle Walsche landen/ datmen drie daghen bedevaert houden ende vyeren soude.

Eñ alsoo wasser een groote sterfte/dat doen ter tijt alst inden Roomschen Senaet besloten ē bekēt wert/ datter acht duysent voetknechten souden in dat Insel Sardinien trecken/ ē drie hondert reysighers / die Marcus Pinarius de Schoutheyt met hem soude in Sardinien over voeren/ daerom dat die van Coȝsica afgevallen waren/ ē het ooȝloghe vanden Bilienserē in dat Insel Sardinia verweet was. Oock wert den Burghemeesters tot Rome ghebootschapt/hoe datter veel menschen ghestoȝven ē over al veel crancken waren/alsoo datmen dat getal der knechten niet en mochte vergaderen ende te hoope bȝengen/ē so wert den Schoutheyt bevolen/ die doen ter tijt inder stadt Pise zijn winter legher hadde/wat hem aenden getale der knechten gebȝake/soude hy nemen van Cneo Bebio die inde plaetse eens Burgemeesters was/ende soude met dien van daer in dat Insel Sardinien over schepen.

De gesanten vande Coningen Eumenes, Ariarathes, ē Pharnaces comen vooȝ dē Raet.

De Roomsche Burgemeesters hebben daer nae wt bevel des Senaets den Legaten inden Raet gebȝocht. Inden eersten de Legaten der drie Coningen/ als des Coninck Eumenis, des Coninck Ariarathis vā Cappadocia/ ē Pharnacis van Ponto/dien en wert ooc anders niet gheantwooȝt/dan sy wouden sommighe seyndē van des Senaets wegen/die om haer tweedracht te kennen/ oȝdineren ende setten souden wat recht ware. Daer na woȝden inden Raet gebȝocht de Legaten der genen die wter stadt Lacedemonia verdȝeven waren/ ende daer toe de Legaten van Achaia/ē so wert den wtgedȝeven ende ghebannen hopinghe ghegheven. De Senaet woude schȝijven die van Achaia/ dat sy wederom inghesett ende inde stadt opgenomen woȝden. Die van Achaia hebben vertelt met grooter gunste ende wille der Vaders/ hoe sy de stadt Messena wederom in genomen ende ghewonnen / ende aldaer alle dingen geslecht hadden.

Hoe de Coninck *Philippus* zijn Legaten tot Rome seynde, om te vernemen de clachten, die *Perseus* zijn sone de oude teghen *Demetrium* ghedaen ende voorghehouden hadde, oft sie warachtich waren.

Ghesanten vādē Coninc Philippus comen tot Rome.

Daer quamen oock vanden Coninck Philippo van Macedonien twee in Legaetschap ghesepnt/als Philocles ē Appelles, niet daerom dat sy yet vanden Senaet bidden oft begheeren souden/ maer alleene waren sy wtghesepnt om te verspieden ende te vernemen de dinghen ē wooȝden/die Perseus zijn bȝoeder Demetrium aenghesept/ ende die hy metten Romeynen/ ende principalick met Tito Quintio teghen Perseum zijnen bȝoeder vanden Coninckrijcke hadde ghehadt/ ende soo seynde de Coninck de twee als de middelaers / ende die niet tot gunste van eenighe partye gheneycht en waren: Maer de twee waren oock dienaers der bedȝieghenissen Persei teghen zijnen bȝoeder Demetrium, des aenslachs wetende ende deelachtich. Demetrius(die alle dinghen ende saken onwetende sonder alleene de misdaet zijns bȝoeders Persei die nieuwelick daer vooȝ wt ghebȝoken was) en hadde inden beghinne

Demetrius hout hem wel bedacht.

Qq geen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer vander stadt 573

gheen groote oock gheheel gheen hopinge dat zijn vader de Coninck Philippus mochte teghen hem versoent ende te vreden worden / eñ betroude dagelicx min dat herte zijns vaders / doen hy sach dat Perseus de ooren Philippi des Conincx vol gheblasen hadde / ende den vader altijt ter ooren lach / daerom hadde Demetrius een opsien ende achtinghe op zijn woorden ende wercken / dat hy niet en vermeerderde de suspicie in eenighe saecken / ende onthielt oft wachte hem ten eersten voor alle bewijsinghe ende woorden die den Romeynen aen ginghen / hy en woude oock niet dat hem vanden Romeynen worde gheschreven / want hy merckte dat principalick het herte zijns vaders met dierghelijcke beclaghinghe ende beschuldinghe zijns handels ghestoort ende beroert wert.

Hoe deConinck *Philippus* eenen swaren ende nochtans eenen geckelickē aenslach voor hem nam, daer mede hy *Demetrium* zijnen sone van hem wijsde.

De Coninck Philippus om dat zijn ridders ende knechten metten ledighen wesen niet en souden verderven / daer mede hy oock van hem mochte keeren de oorsake der suspicien / dat nu van hem vanden oorloge teghen den Romeynen aen te vanghen ghetracteert worde / gheboot hy ende beschepde zijn heyr te comen inde stadt Stobos inden lande Peonia ghelegen / den Coninck Philippo was aengecomen den lust ende de begheerte om opten hoochsten berch Emum te climmen / want hy gheloofde den ghemeynen waen ende ghemeyne sprake / datmen mochte sien vandē selven berch de Venedische zee / welcke Adriaticum genoēt wert / oock de Thenou dat water Hister ghenoemt / ende dat Walsche gheberchte oversien / ende so meynde Philippus indien hem de dingen voor ooghen waren / ende sien mochte / het en soude hem gheen cleyne hulpe zijn / om op dat Roomsche oorloghe te dencken. Doen hy nu ghevraecht hadde ende vernomen vanden ghenen die inder contreyen versocht eñ bekent waren / hoe men opten berch Emum comen eñ climmen mochte / eñ nu genoech openbaer was dat het heyr gheenen wech opten berch en mochte hebben / ende seyden : Het ware een seer sware toeganck opten berch / ooc warender weynich knechten / die lichtvaerdich ende geschickt waren. Om dat Philippus Demetrium zijnen jonghen sone met vriendelicke woorden te vreden stellen soude / dien hy voor hem ghenomen hadde met hem opten berch niet te nemen / eñ vraechde van Demetrio inden eersten / om dat men hem eenen grooten swaren arbeydt des weechs voorhielt / oft hy yet in zijnen voorghenomen dingen soude volherdē / oft vanden begonnen wech aflaten ? maer indien hy voort trecken woude / en mocht hy nochtans in dese dingen des Conincx Antigoni niet vergheten / vanden welcken ghesproken worde (als hy by hem in een schip hadde alle zijn kinderen / ende door groot onweder van winde ghints eñ weder ghewórpen worde) so hadde hy zijn kinderen ghebeden dat sy het selve wouden in ghedachtenisse houden / ende haren nacomelingen

Coninc Philippus neemt voor hem te climmen op den berch Emum.

Demetrius woort van zijnen vader thuys gelatē / om dat hy niet en soude met hem comen op den berch Emum

seggen eñ openbarē / dat niemant so coene zijn en soude / dat hy hem met alle den zijnē eñ met zijnen gheheelen ghestachte in twijfelachtighe dingen in perijckel soude geven / daerom woude hy ghedachtich zijn het selve gebot / eñ beyde zijn sonen inde avontuere des grooten swaren perijckels dat hem voorghehouden worde niet setten / ende om dat hy zijnen outsten sone Perseum met hem voerde / woude hy dē jongē sone Demetrium tot een hulpe eñ troost zijnder hopinge / ende om te bewaren zijn Conincrijcke wederom in Macedonien seynden. Het en was Demetrio niet verborgen / dat hy daer om van daer gesEynt worde om dat hy niet in dē Raet en was / wanneermē inde tegenwoordichept der steden ende plaetsen vanden oorloghe teghen den Romeynen soude raet houden / welcke weghen de naeste waren / die aen de zee van Venetien eñ in dat lant van Italiē streckten / wat oock de toecomende aenslach der oorloghen zijn soude. Demetrius sach oock voor goet aen / dat niet alleene hem dat sekerste en ware na zijnen vader te hooren / maer ooc hem toe te gheven eñ onderdanich te zijne / daer mede hy hem teghen zijnen vader niet suspect en maecte / indien hy hem sonder zijnen wille ghehoorsaem zijn moeste.

Daer mede nochtans Demetrio den wech in dat lant van Macedonien seker soude zijn / wert een van des Conincx Hooftluyden Didas genoemt (die dat lāt Peonia te bewarē hadde) bevolē dat hy Demetrium met een cleyne bewaringe in Macedonien geleyden soude. Perseus hadde oock desen Didan als vele andere vanden vrienden zijns vaders onder dē genen die indē doot zijns broeders Demetrij te gader geswooren eñ hen te samen verbondē haddē / om datter niemant geen twijfel en hadde tot wien de erfschap des Coninckrijcx Macedonien toe comen eñ behooren soude / so dat herte des Conincx Philippi tot Perseo also geneycht was. Oock gaf Perseus Dide teghenwoordich alle bevel / dat hy hē in alle dienstē tot Demetrium doen eñ houden soude op dat alder vriendelicste / daer mede hy alle zijn heymelicke aenslagē wtlocken / ende zijnen verborgen sin vernemen mochte. Also tooch Demetrius van zijnen vader Philippo, met een bewaringe ende toeghegheven hulpe / die hem moeyelicker ende sorgelicker was / dan oft hy hadde alleene ghetogen.

Didas worde van Perseus bevelt om acht te slaen op zijnen broeder Demetrius.

De Coninck Philippus tooch inden eersten totter stadt Medicam: daer na over de wildernisse die tusschen Medica ende den berch Emo ghelegen is / ten laetsten quam hy met den sevensten legher aenden voet ende wortele des berchs Emi / daer vertoefde hy eenen dach / op dat hy mochte wtlesen die hy met hem nemen soude / den derden dach nam hy aen den wech. Indē eerstē wast hem eenen cleynē arbeyt inde onderste heuvelen eñ gheberchten / eñ hoe sy meer de hoochte opclommen / so dattet rouwer van boomen was / ende quamen aen vele eynden die onweechsaem waren: daer na quamen sy in eenen wech die also bedeckt was / datmen overmits de dickte der boomen eñ der tacken / die daer d'eene op d'ander laghen / nauwelick dē hemel en mochte sien. Maer doē sy genaecten de hoochte des berchs (dat nochtans aen d'ander eynden seltsaem was) waren alle de dingē also bedect met de wolckē / dat sy anders

Coninck Philippus climt op den hooghen berch Emum.

niet

niet behindert ẽ waren / dan oft sy hadden dē wech by nachte ghetogen : des derden daechs quamē sy opde hoochste plaetse desgeberchts.

Maer doen sy wederom vanden berge ghingen en braken sy de sprake ende gheruchte des gemeynē waens niet af/ ẽ seyden/ sy haddent al also gesien ende gevonden : Maer ick geloof (seyt Livius) dat zyt meer daerom ghedaen hebben/ om dat hen de onnutte reyse ende den wech te vergeefs niet bespottelic en soude zijn/ dan dat sy van dier plaetsen menigerleye ende sonderlinge zee/ berch/ ẽ water haddē mogen sien. Maer sy waren alle seer vermoeyt/ ẽ boven alle andere is de Coninck Philippus door den swaren arbeyt des weechs (nae dat hy een deel jaren ouder was) vermoeyt geweest / ende aldaer werden opten berch ghewijet twee outaren / den Goden Iovi ẽ der Sonnen : doen oock de Coninck zijn offer ghedaen hadde / soo quam de Coninck opten berch in vier daghen/ ende is daer na in twee dagen wederom afgecomen/ ẽ vreesde aldermeest de coude byder nacht/ die inden opganck der Hontsdagen waren gelijck als inden winter. Doen Philippus door de selve dagen veel swarē arbeyts/ moeyte ende commer gheleden hadde/ so en heeft hy oock niet blijders in zijn heyr gevonden/ want daer was hongher ẽ groot gebreck/ als in een lant ẽ contreye die over al met wildernissen ẽ eenlicke plaetsen beslotē is/ daerom en verroesde hy daer maer eenen dach van ruste weghen der genen die hy by hem hadde/ ẽ tooch van daer haestelick (als oft hy hadde gevlucht) inden lande van Dentilocho/ de selve waren gesellen van die van Macedonien : maer door de armoede ẽ overmidts ghebreck der victalien ẽ spijsen/ en hebben de Macedoniers niet anders verdestrueert dat lant/ dan oft al vyanden hadden gheweest/ beroofdent over al inde dorpen/ daer na so verdestrueerden sy ooc sommighe vlecken/ niet sonder groote schande des Coninx Philippi, daer door dat hy hoorde de stemmen zijnder ghesellen/ die te vergeefs ende om niet der vrienden ende medeghesellen Goden ẽ haren name niet sonder groote schande des Coninx Philippi aenriepen.

Dentilocher lantschap berooft van Coninck Philippus.

Doen nu Philippus de Coninc de vruchten ẽ het coren wech ghenomen hadde / so keerde hy wederom inden lande Medicam/ ẽ begonste de stadt die sy noemē Petram te bestormen/ ẽ Philippus leyde zijn heyr te veldewaerts/ ẽ schicte zijnē sone met een cleyne macht/ dat hy de stadt van bovē af soude overvallē. Doen de vreese over al voor ooghen was/ so gaven de burgers der selver stadt sommighe borghen ẽ ghijsels des pays/ ende gaven hen van stonden aen in handen/ de selve (nae dat het heyr afgetoghen was) vergaten sy de ghijsel / verlieten haer stadt ende vloden in sommighe eynden ẽ op berghen die sterck gemaeckt waren. Doen nu Philippus zijn ridders ende knechten met alderley arbeyt vermoeyt ẽ niet en bedreven/ doen sy oock de suspicie teghen zijnen sone Demetrium door list ẽ bedriegenisse des Schoutheyts Dide vermeerdert hadden/ tooch hy wederom in dat lant van Macedonien.

Petra belegert.

Demetrius wort valschelick beschuldicht voor Coninck Philippus zijnen vader/ door Didas ẽ zijnẽ broeder.

Dese Didas als hy Demetrio tot een leytsman werdt toe ghegheven (als voorseyt is) soo heeft hy vernam de eẽvoudicheyt des onvoorsichtighen Demetrij, die oock den zijnen niet tonrecht moeyelick ende toornich en was / om dat hem Didas met aenhangen ẽ met aengenomen toorne in name ende gunstich maecte/ so boot hy zijnen dienst ẽ naerstichevt tot alle dinghen goetwillich / gaf oock Demetrio des zijn trouwe ende gheloove/ ende haelde also wt den jonghen alle zijn heymelicke aenslaghen. Demetrius hadde te voren overdocht ẽ overleyt totten Romeynē te vlien/ totten selvē aenslach/ liet Demetrius hem duncken/ dat Didas de Hooftman ware inden lande Peonia een goede hulper/ die hem door weldaet ende voorsichticheyt der Goden daer toe ghegheven ende gheordineert was/ door welcken lande (als hy hoopte) hy mochte wel seker ende heymelick van daer comen.

Hoe de jonghelinck *Demetrius* des Conincx *Philippi* sone door haet ẽ nijt zijns broeders *Persei*, ten laetsten van *Dida* den verrader ontschuldich ende jammerlick verworcht ende ghedoot wert.

Desen aenslach ende raedt werdt van stonden aen zijnen broeder Perseo geopenbaert ende verraden / ende door Perseum den vader Philippo aengebrocht. De brieven werden inden eersten Perseo gebrocht/ die doen ter tijt de stadt Petram beleghen hadde. Daer nae werdt Herodorus (die een overste was vanden vrienden Demetrij) inde ghevanckenisse ghelevt/ ende bevolen datmen soude Demetrium heymelick ẽ onghemerckt bewaren/ daer mede hy niet vluchtich totten Romeynen en quame. Dese dingen maecten bovē de andere de toecoemst des Coninck in dat lant van Macedoniē seer treurich ende becommert/ ende beweechden hem de teghenwoordighe beschuldinghen ẽ misdaden/ nochtans besloot hy in hem selven hy woude verwachten de Legaten die hy na Rome gheseynt hadde om alle dinck te vernemen. Doen Philippus also met dese sorghe becommert/ ẽ nu sommighe maenden voorleden waren / ten laetsten quamen de Legaten/ die nu ẽ hier te voren bedocht waren / wat sy van Rome in Macedonien wouden bootschappen. De selve Legaten boven de andere misdaet die sy van Demetrio aen gaven/ soo leverden sy oock den Coninck Philippo valsche brieven / die met onrecht ẽ het valsch signet Titi Quintij ghesegelt waren/ ende soo was inde selve brieven een voorbede gheschreven / oft oock de jonghelinck Demetrius door de begheerte des Coninckrijcx te vercrijghen/ met hem (Tito Quintio) yet ghehandelt hadde / soo en woude hy nochtans niet teghen yemant vanden zijnen yet doen oft handelen/ hy en ware oock niet de man/ die daer door mochte aengesien worden/ dat hy een oorsaker eens onbehoorlicken aenslachs gheweest ware. Dese brieven maecten een gheloove der beschuldinghen Persei, daerom werdt Herodorus van stonden aen langhe ghepijnicht ende hertelicken ghevraecht/ nochtans en woude hy niet lijden / ende sterf also inder pijnen.

Demetrius wert bewaert.

De gesanten van Macedonie comen van Rome/ met valsche brieven ten laste van Demetrius.

Daer na beschuldichde ooc dien jongen Demetrium by zijnen vader de vlucht die hy bereyt ende opghestelt hadde door dat lant Peoniam te doene/ des gaven oock teeckenen ende

Demetrius wort vã zijnẽ broeder Perseus anderwerf beticht/ ẽ heeft hem daer nae met fenijn vergeven/ ẽ daer en boven verstickt.

Int Iaer vander stadt 573

ghetuyghenissen sommighe die met ghelt ende bede toeghemaeckt waren/ dat sy Demetrij gesellen ende leytslupden opten wech souden zijn. Daer bedwonghen hem oock aldermeest de valsche brieven Titi Quintij, nochtans en werter niet swaerders van hem openbaerlick bekent/ ghesproken/ noch gheoordeelt/ daer mede hy veel eer door de bedrieghenisse gedoot worde/ ende dat en gheschiede niet van zijnent weghen/ maer daerom dat niet de straffinge Demetrij, de aenslaghen ende raet teghen den Romeynen mochte openbaren.

Doen nu Philippus de Coninc vander stadt Thessalonica tot Demetriadem trecken woude/ seynde hy Demetrium inder stadt Astreum inden lande Peonia gheleghen/ met Dida die hem geleyden soude/ ende Perseum inder stadt Philopolim aldaer hy de ghijsels ende borghen des pays van die van Thracia op nemen soude. Doen Didas vanden Coninck Philippo scheyde/ seydemen hy hadde Dide bevel ghegeven dat hy Demetrium soude dooden. Daer was een eerlicke feeste vanden selven Dida by avontueren bereyt eñ gheordineert/ om de selve feeste te volbrenghen werdt Demetrius totter feeste ghebeden/ eñ quam van Astreo inde stadt Heracieam/ indẽ selvẽ avont eten (wert geseyt) is Demetrio zijn fenijn ghegheven/ dwelcke hy van stonden aen so haest hy den beker wt ghedroncken hadde/ ghevoelt heeft. Doen oock de smerten meerderden eñ de overhant creghen/ ende Demetrius vanden eten op stont/ ende in zijn slaepcamer ghegaen was/ beclaechde hy de wreetheyt zijns vaders/ ende den doot die zijn broeder Perseus hem aen leyde/ beschuldichde oock de misdaet Dide, eñ wert vande binnẽste smerten seer ghepijnicht. Daer na werden tot hem inder cameren ghelaten Thyrcis een vander stadt Staburca ende Alexander, de selve worpen Demetrio een tapisserye cleet op dat hooft/ ende hielden hem de kele toe/ ende hebbẽ hem verstict. Alsoo is de onschuldighe jonghelinck Demetrius (doent oock zijnen vyanden niet ghenoech en was eens slechten doots) verworcht ende ghedoot.

Hoe die wten lande Liguria met grooter behendicheyt den Romeynen overvielen, eñ haren wagenborch eñ heyr belegerden eñ bestonden te bestormen: hoe oock de Romeynen inden eersten grooten noot leden, ende nochtans ten laetsten de overhant behielden.

D'Ingauwers inden lande van Ligurien bestormen den leger van Lucius Emilius Paulus.

ALs dese dinghen inden lande van Macedonien gheschieden/ ende Lucio Emilio Paulo dat Burghemeesters officie verlengt was/ voerde hy zijn heyr in dat landt Liguria inden beghinne der Lenten/ teghen dat volck des lants Ingaum ghenoemt. Ende soo haest hy zijn heyr op de frontieren gheleghert hadde/ quamen tot hem sommighe Legaten/ om der Romeynen macht eñ manieren te verspieden/ in een ghestelteniss e als oft sy wouden van Emilio Paulo pays begeeren: Maer doen Paulus dat afsloech ende seyde hy en maecte met hen geenen pays/ ten ware dat sy hen eerst den Romeynen opgaven/ dat selve en sloegen de Genevoysers eñ die van Liguria niet gheheel af/ maer seyden hen ware van noode tijt daer toe te hebbẽ/ dat sy het lãtvolc daer toe brochten. Doenmen hen daer toe thien daghen tijt ghegheven hadde/ begeerden die van Liguria daer nae ende baden/ dat de Roomsche knechten niet over dat gheberchte/ welcke dat heyre aldernaest gelegen was/ noch voeder oft hout halen en souden/ want de selve eynden waren wel betimmert eñ in haer frontieren ghelegen.

Doen die van Liguria dat vercregen/ brochten sy al haer heyr te samen achter de selve bergen/ daer van sy de Romeynen afgewesen ende ghekeert hadden/ eñ haestelick met grooter menichten vielen sy den Romeynen aen/ eñ begonsten het Roomsche heyr eñ waghenborch te bestormen aen alle poorten/ ende bestormden dat selve met alder macht eenen dach also hert/ dat de Romeynen geen tijt en hadden om haer banieren ende vaenkens wt te voeren/ noch haer spitsen te ordineren/ eñ soo beschermden de Romeynen haren waghenborch ende heyr meer daer mede/ dat sy aen de poorten hert in malcanderen ghedronghen/ wederstant deden/ dan dat sy seere hadden ghevochten.

Doen de vyanden teghen avont af togen/ so seynde Emilius Paulus twee ridders tot Marcum Bebium den Burghemeester met brieven inder stadt Pise/ dat hy hem/ die indẽ bestande ende payse ware bestormt ende beleghert gheweest/ van stonden aen te hulpe quame: Maer Bebius hadde zijn heyr over ghegheven Marco Pinario als die in dat Insel Sardiniẽ woude trecken/ doch schreef hy den Roomschẽ Senaet hoe Lucius Emilius van die van Liguria belegert was, Hy schreef oock Marco Claudio Marcello wiens lant aldernaest van daer ghelegen was/ indient hem goet dochte/ dat hy dan zijn heyr wten lande Gallia in Liguriam soude voeren/ eñ Lucium Emilium vande belegeringe verlossen: Maer dese hulpe quam veel te late/ want die van Liguria quamen des anderen daechs wederom voor dat Roomsche heyr eñ waghenborch ghetoghen. Lucius Emilius hoe wel hy wiste dat sy comẽ souden/ eñ hadde zijn hoopen wel inder ordinantie moghen stellen/ nochtans so onthielt hy hem binnẽ de wallen/ daer mede hy den handel vertooch/ so lange tot dat Bebius met zijn heyr vander stadt Pise mochte comen. De brieven Marci Bebij maecten te Rome een groote verschrickinghe/ eñ des soo veel te meer/ om dat Claudius Marcellus weynich daghen daer nae/ als hy Fabio zijn heyr gegeven hadde/ tot Rome gecomen was/ ende vanden Romeynen alle hopinghe ghenomen/ eñ gheseyt hadde/ hoe dat Roomsche heyr dat in Gallia was/ in dat lant Liguria niet en mochte ghevoert worden/ want daer was een oorloghe metten ghenen/ die aen de Thenou ghelegen waren/ eñ wouden verbieden eñ keeren dat de stadt Aquileium vanden Roomschen burghers niet en soude besettet worden/ daer henen was Fabius ghetoghen/ hy en mochte oock niet wederom keeren/ om dat het oorloge nu aenghevangen ware. Daer ware een eenige hope/ de selve was oock lanckșamer dant de tijt wel eysche/ eñ hadde de ghestelteniss e. Indien de Roomsche Burghemeesters tijdelicker ende terstont in dat lant ghetogen waren/ dat sy alsulcx doen souden riep een yeghelick Senator voor hem selven. De Burghemeesters sloegen

Lucius Emilius Paulus sent om hulpe tegen die van Liguriën.

Die van Liguriën comen wederom voor de leger van Emilius.

De Romeynen senden Emilio hulpe.

dat

dat af ende seyden: sy en wouden niet trecken/ de monsteringhe ende opneminghe der knechten en ware gheschiet / het en was oock haer vuylheyts ende traecheyts schult niet/ maer de cranckheyt was een oorsake/ dat sy lancsamer wt Rome in haer lant trocken / dat hen inden lote ghevallen was.

De Burgemeesters en mochten niet langer teghen houden de eendrachtige meyninge des Senaets/ dat sy niet wt en redē in een ridderlick cleet/ eñ den knechten eenen dach verconDichden/ dat de ghene die sy op genomen ende beschreven hadden opten selven ghenoemden dach inder stadt Pise te samen comen souden/ ende so is hen toe ghelaten ende geconsenteert/ waer sy henen toghen dat sy terstont ende inder haest knechten opnemen ende in schrijven/ oock die met hen voeren souden. Daer is oock gheboden den Hooftluyden ende Schoutheyts Quinto Petilio ende Quinto Fabio, dat Petilius soude opnemen ende beschrijven twee Legioenen eñ hoopen van Roomischen burghers metter haest / die al te samen onder vijftich jaren zijn/ ende nemense alle in eede eñ verbont. Fabio wert gheboden dat hy den ghesellen des Latijnschen naems opleyde ende gheboot te schickē vijfthien duysent te voete/ eñ acht hondert reysighers.

Daer werden oock geordineert twee Hooftmannen over de schepen Marcus Macienus ende Caius Lucretius, eñ hen worden toeghemaeckt haer schepen/ oock wert gheboden den ghenen die daer het lant regeerde / dat aen de onderste zee was ghelegen/ dat hy de Roomsche schepen metten eersten dat hy vermochte/ inde contreye der Genevoysers ende inde oude zee soude voeren / oft by avontueren de selve Lucio Emilio ende zijn heyr yet profijtelick souden moghen zijn.

Maer doen Emilius sach dat hem nergens geen hulpe en quam/ gheloofde hy dat de twee Ridders die hy tot Bebium den Burgemeester tot Pise ghesaynt hadde/ waren erghens neder ghelept ende ghevangen gheweest/ ende dochte het en diende niet langher te vertrecken/ maer moeste dat gheluck des strijts selve versoecken te voren ende eer de vyanden quamen / die nu tragher ende als verduetelick den Romeynen beleghe rden/ ende ordineerde dat heyr tot vier poorten/ also wanneer hy hen een teeckē gave/ oft op blasen liet/ dat sy dan van alle eyndē souden wt trecken. Hy bestelde oock eñ leyde totten vier hoopen (die buyten de ordinantie waren) twee andere hoopen/ eñ gaf den selven tot eenen Hooftman Marcum Valerium zijnen raet eñ Legaet/ ende beval hem met de andere hoopen wter ordinantie totter poorten wt te breken. Alder eerst so ordineerde hy de spiessen van dat eerste Legioen/ hy stelde oock de overste vanden selven tot een achterhoede/ ende gaf den selven tot Hooftluyden Marcum Servilium eñ Lucium Sulpitium de bevelsluydē: Het derde Legioen wert gheordineert tegen de overste poorte tot der slincker zijden/ ende alleene dit verandert dat de overste metten spiessen worden ghestelt ende gheordineert tot een achter bewaringe/ eñ over dat selve Legioen worden tot Hooftluyden gestelt Sextus Iulius Cæsar eñ Lucius Valerius Cotta de Rotmeesters/ Quintus Fulvius Flaccus de Legaet eñ raedt

Emilius ordonneert zijn crijchsvolck tegen die van Liguriën.

wert geordineert metten vloghel eñ hoop opter rechter zijden totter poorten/ die des Rentmeesters poorte genoemt wert/ twee hoopen/ ende de achterste voetknechten vande twee Legioenen werde bevolen / sy souden blijven tot een bescherminghe/ om den wagenborch ende dat legher te bewaren.

Lucius Emilius de Hooftman tooch rontsomme tot alle poorten/ eñ sprac den zijnē troostelick aen/ ende waer mede hy zijn Ridders eñ knechten verwecken ende vertoornen mochte/ metten selven scherpte hy harē toorne eñ heeftse verweet. Hy beschuldichde oock eñ beclaechde nu de bedrieghenisse der vyanden / die van hem pays begheert ende een goedertieren bestant eñ respijt vercreghen hadden/ ende nochtans inden middelen tijde van bestande tegen alle recht ende redelicheyt gecomen waren om dat heyr te bestormen.

L. Emilius vermaent zijn crijchsvolck.

Nu bewijst hy aē eñ seyt hoe dattet so groote schande ware dat het Roomsche heyr meer vandē roovers van Liguria/ dan vande rechte vyanden soude belegert worden/ met wat aensichte (seyt hy) eñ met wat schaemten sal deene den anderen gemoeten ende malcanderen aensien/ indien ghy niet met uwer macht / maer door vreemde hulpe sult van daer comen. Ick en spreke niet met de knechten / die Hannibal die Philippum, die Antiochum dē machtichsten eñ de grootste Coninghen eñ Hooftluyden verwonnen hebben/ maer met den ghenen die oock die van Liguria dicwils inder vlucht op de gheberchten ende bosschen vervolcht / ende als beesten verslagen hebben/ souden de vyanden van Liguria ende Genua comen inde Romeynsche wallen ende in onsen waghenborch/ geweer eñ grachtē/ dat doch de Spaengiaerts/ de Gallen ende Fransoysen/ dat oock de Macedoniers ende die van Cartago niet doen en dorsten/ sullen ons de vyanden van Liguria in den lande belegeren eñ bestormen? die wy hier te voren (als sy inde hooghe bosschen ende onweechsame gheberchten hen verborghen) nauwelick en hebben vinden moghen.

Tot desen woorden wert eendrachtelic wederom gheantwoort ende gheroepen / daer en ware gheen schult oft versuymenisse aen den knechten/ dien niemant gheen teecken ghegheven en hadde/ dat sy tegen de vyandē van Liguria souden op zijn / ofte wt dat heyr loopen. Den Hooftman soude hen een teecken geven/ eñ op blasen eñ laten een allarme slaē/ dan soude hy vernemen/ dat sy de selve Romeynē ende die van Liguria waren / die sy hier te voren hadden gheweest.

Die van Liguria hadden twee leghers aen dese zijde des geberchts/ wt den selven togen sy inden eerstē dach als de Sonne opgegaē was/ eñ waren alle gheschickt ende gheordineert tot treffen eñ tot slaen : maer doen ter tijt en wouden sy niet wt trecken/ noch geen geweer/ wapenen oft harnasch nemen/ sy waren eerst met spijse ende wijn wel versaet/ ende togen also wt verstroyt ende ongheordineert/ als die int sekere meynden ende hopinge hadden: de Romeynen en souden met haer banieren eñ vaenkens niet dorven comen wt haer gheweer ende wallan. Teghen dese vyanden die alsoo ongheschict ende ongheordineert quamen/ verhieven de Romeynen alle die int geheele heyre waren/

Die van Liguriën wordē geslaghen.

 het

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 573

het waren houtdraghers oft waterdraghers/ tot eenen ghelijcken grooten roep/ ende ructen met dien ende braken wt tot alle poorten. Dit was die van Liguria alsoo onvoorsienen sake/ dat sy hen gelijck vreesden eñ verschricten ghelijck oft sy waren met listen omcingelt/eñ daer was oock gheheelick een cleyne tijt een gestelte nisse des strijts ende des slaens.

Daer na gheschiede de vlucht/ eñ daer ghe- viel so groote dootslaginge over al den ghenen die inder vlucht ghegrepen waren / den reysighers vander Roomscher zijden wert oock een teecken ghegheven ende op geblasen/ dat sy op de paerden climmen/ende der vyanden gheen van daer en souden laten vlien/ ende also werden die van Liguria alle in haren leger vluchtich ghedreven. Daer na wert hen haren leger ende waghenborch af gewonnen/ende werden op dien dach van hen meer dan vijfthien duysent verslagen/ daer toe twee duysent ende vijf hondert ghevanghen.

Drie daghen daer nae heeft hen dat geheele volck van Liguria ende Ingauner (nae dat sy ghijsel eñ borghe gegeven hadden) inde macht der Romeynen gheghegeven / men heeft oock gesocht de schiplupden eñ regeerders der schepen die zee-roovers geweest waren/ eñ de selve alle inde gevangenisse gebrocht. Het waren oock vā Caio Macieno een vande twee mannē (die Hooftmannen over de Roomsche schepen waren) twee en dertich schepen van dien lande/ in de contreye van Liguria ghevangen.

Tijdinghe binnen Rome gebrocht vāde seghe in Ligurien.

Daer worden oock ghesеynt tot Rome Lucius Aurelius Cotta, ende Caius Sulpitius Gallus, om dat sy dese dinghen souden bootschappen eñ den Senaet daer van brievē brenghen/ende daer mede begeeren datmen Lucio Emilio Paulo, om dat hy dat landt Liguria tot ghehoorsaemheyt des Roomschen volcx gebrocht hadde/ toe laten woude/ dat hy wt den lande mochte trecken/ ende zijn knechten met hem af voeren eñ trecken laten/ ende het wert hem beyde vanden Roomschen Senaet ghegunt ende gheconsenteert.

Daer wert oock gheordineert ende bescheyden/ datmen in alle tempelen eñ gods-huysen een bedevaert drie daghen aen malcanderen soude houden. Den Hooftlupden eñ Schoutheyt worde oock bevolen / als Petilius, dat hy de Roomsche Legioenen eñ hoopen van hem soude laten trecken : ende Fabius, dat hy den ghesellen des Latijnschen naems niet en soude monsteren noch aen schrijven / ende de geheele reyse soude achter laten : Dat oock de Roomsche Schoutheyts den Burgemeesters souden schrijven/ dat het de Senaet voor goet achte/ dat de knechten die vanden oproers weghen/ haestelick waren op ghenomen ende inde reyse op ghescheven gheweest/datmense terstont soude laten trecken.

De stadt Grabisca wort een besetstadt.

In dit jaer wert oοc de stadt Gravisce indē lande Etruria gelegen/met Roomsche burgers beset/die voortijts vanden geslachte Tarquinij gewonnen was/eñ so worde haerder een yegelick ghegeven by vijf mergen lants/ eñ so hebben de selve stadt beset dese drie mannē/ Caius Calphurnius Piso, Publius Claudius Pulcher, ende Caius Terentius Hister.

Drooghe somer.

Het is dit jaer sonderlinge merckelick gheweest van een overvloedighe droocheyt ende ghebreken der vruchten/want het is openbaer eñ in gedachtenisse dattet in ses maenden niet ghereghent en hadde.

Hoe tot Rome twee steenen kisten onder der aerden ghegraven ende gevonden waren, ende in een kiste *Numa Pompilius* de tweede Roomsche Coninck, ende in dander sommighe boecken vande gheestelicke officien eñ rechtē beschreven, eñ behoudē, ten laetsten openbaer verbrant wordē.

Dit jaer worden inden acker Lucij Petilij des schrijvers te Rome onder den berch Janiculo ghenoemt twee steenen kisten by achte voeten lanck ende vier voeten breet ghevonden (doen de boulupden de aerde dieper graven wouden) die waren met deckselen beleyt ende met loot overgoten/eñ so was een yegelick met Latijnsche ende Griecxsche letteren gheteeckent ende beschreven dat in deene kiste Numa Pompilius Pomponius sone / die een Roomsche Coninck was gheweest/ eñ in d'ander de boecken Nume Pompilij waren begraven: Maer doen de Heere des ackers met raet zijnder vrienden de twee kisten hadde laten op breken / wert de eene (daer op den tijtel des Coninck Pompilij aldaer begraven geschreven was) gheheel ydel eñ ledich gevonden sonder eenich bewijs eens menschelickē lichaems/ oft anders om dat alle dinck door so veel jaren verteert ende vervuylt was. Inde andere kiste waren gevonden twee busselen in wasse becleet / die hadden in haer een yegelic seven boeckē / niet alleene geheel eñ onverteert/maer oock oft sy gheheel nieu hadden gheweest. De seven Latijnsche waren van den gheestelicken rechte / de seven Griecksche waren vande conste der wijsheyt die doen ter tijt mochte zijn.

De boecken van Numa Pompilius wordē onder d'eerde ghevonden ende verbrant.

Valerius Antias de Historie beschrijver seyt/ het zijn gheweest de boecken Pythagore des hoogen geleerden meesters/ ende leyt totten gemeynen waen ende geruchte een ghelοove met ghelooffelicke leughenen/daer door dat hy gheloοft ende daer voor ghehouden wert. Numa Pompilius de Coninck heeft Pythagoram als zijnen meester gehoort/ ende is daer van onderwesen ende gheleert geweest. De selve boecken zijn inden eersten vanden vrienden die teghenwoordich waren ghelesen / terstont daer na als sy van vele ghelesen ende ghemeyne worden/so nam Quintus Petilius de Roomsche Schoutheyt (die naerstich was om te lesen) de selve boecken van Lucio Petilio, hy was oock met Petilio in sonderlinghe vrientschappe bekent/ daerom dat Quintus Petilius inder tijt dat hy Rentmeester was/den selvē Lucium Petilium den schrijver tot een officie opghenomen ende ghecoren hadde/doen hy nu de boeckē den meesten deel ghelesen hadde/eñ merckte datter veel was inne begrepen ende beschreven dat de geestelicheyt verstoorde ende vernielde/ so seyde hy tot Lucium Petilium, hy woude de selve boecken int vyer worpen/nochtans eer hy dat doen woude/so woude hy gunnen/ indiē hy meynde dat hy eenich recht ofte hulpe hadde om de selve boecken wederom te eysschen / soo soude hy dat versoecken / hy mochte dat met zijnen goeden wille eñ sonder toorne drijvē eñ voornemē.

Lucius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Lucius Petilius de schrijver versochte daerom de Wijsmeesters / vanden Wijsmeesters wert de sake aenden Roomschen Senaet ghewesen.

De Schoutheyt Quintus Petilius seyde hy ware bereyt om te sweeren ende eenen eedt te doen/dat de boecken niet goet te lesen oft te behouden en waren/ ende so bekende de Senaet/ men soudet daer voor houdē/het ware genoech dat de Schouthept toe seyde eenē eedt te doen/ ende datmen de boecken ten naesten dage voor de vergaderinghe des volcx soude verbranden/ ende datmen den Heere dien de boecken gheweest waren haer waerde soude betalen / soo veel Quinto Petilio den Schouthept / ende het meestendeel der Wijsmeesters goet dochte te zijn / dat selve gelt en wilde Lucius Petilius de schrijver niet nemen. Ende soo zijn de boecken inde vergaderinghe vanden ghenen die dat offer pleghen te verbranden met vyer/ in presentie eñ bywesen des Roomschen volcx verbrant gheweest.

Hoe de Romeynen inden naesten lande van Spaengien een groot oorloghe voerden, ende ten laetstē de Spaengiaerts verwonnen ende te boven ginghen.

Krijch teghen de Celtiberen in Spaengiē.

INden selven somer is in het naeste landt van Spaengien een groot oorloghe op gestaen/doen die vanden lande Celtiberia by vijf en dertich duysent mannen (soo veel sy te voren noyt te samen en brochten) bestelt hadden. Quintus Fulvius Flaccus hadde in dat selve landt / ende doen hy hoorde dat die van Celtiberia haer jonghe ghesellen met harnasch ende geweer ghewapent hadden/ brocht hy te samen vander ghesellen hulpe soo veel hy mochte: Maer hy en vermochte met het ghetal synder knechten de menichte der vyanden niet ghelijcken. Inden beginne vander Lenten brochte Flaccus zijn heyr int landt Carpetaniam/ ende legherde hem by der stadt Eburiam/ na datter eē cleyne besettinge inder stadt was. Nae weynich daghen legherden die van Celtiberia haer heyr onder eenen berch/by nae twee mijlen vanden Roomschen legher ghelegen. Doen de Roomsche Hooftman vernam dat de vyanden voor handen waren/seynde hy wt zijnen broeder Marcum Fulvium met twee hoopen reysigers vanden gesellen/ om te oversien ende te overslaen dat heyr der vyanden hoe groot het ware/ met bevel dat hy hem vanden strijt soude wachten / ende indien dat hy saghe dat het reysich ghetuych der vyanden wttoge/ so soude hy wederom keerē also hem bevolē eñ gheboden was. Also dede hy sommige dagen/ daer en wert niet meer gedaen dan dat de twee hoopen hen verthoonden/ eñ wanneer het reysich ghetuych der vyanden voort quam/togen de hoopen wederom van daer.

Ten laetsten toghen die van Celtiberia met al haer hoopen te voete ende te paerde wt harē legher/ende als sy haer oorden ghestelt hadden/ bleven sy op het middelste tusschen beyde de heyren staende. Dat velt was geheel effen ende totten strijde wel gheschickt ende bequaem/ daer stondē de Spaengiaerts ende wachten op de vyanden. De Roomsche Hooftman hielt de zijne al binnen der wallen ende grachten vier daghen. De Celtiberi hielden hen al inder ordinantie/ vander Roomsche zijden en werter niet voorghenomen. Daer na toghen die van Celtiberia in haren legher (om dat de Romeynen niet strijden en wouden) ende de reysighers toghen alleene wt op de wachte daer mede sy bereyt waren/indien daer yet vanden Romeynen voorghenomen oft begonnen worde.

Quintus Fulvius Flaccus legt een heymelicke laghe tegen de Celtiberen/ende loctse wt hun legher.

Sy toghen van beyden zijden wt op de voederinge/ achter ende nessens haer heyr/eñ so en behinderde geen deel dat andere. De Roomsche Hooftman doe hy dochte/ hy hadde metter ruste die hy so veel dagen hadde gehadt/ dē vyanden een hopinghe ende waen ghegheven/dat sy meynden hy en soude so ten eersten niet beginnen. Hy beval Lucio Acilio metter slincker vloghele ende hoop ende met ses duysent zijne mede hulpers wt den lande van Spaengiē de berghen omme te trecken/ die den vyanden achter den rugghe waren / ende wanneer sy hoorden eenen roep/so souden sy totten vyanden toeloopen/de selve zijn wtghetogen by nachte om dat sy niet en souden ghesien worden. Flaccus de Roomsche Hooftman seynde Caium Scribonium den Hooftman der gesellen vroech metten daghe totten walle der vyanden met sommige reysighers die inden slincker vloghele niet geordineert en waren. Doe die van Celtiberia sagē dat de naeste tot haer leger quamen/ ende meer inden ghetale waren/ dan sy ghewoonlick pleghen te zijne/ so tooch het gheheele reysich ghetuych wt haren legher. Daer en tusschen wert oock den voetknechten een teecken ghegheven metter trommele dat sy wt trecken souden. Caius Scribonius (als hem gheboden was) so haest hy hoorde dat gheruchte der reysighers/ soo keerde hy omme met zijnen paerden / ende tooch totten Roomschen heyre/ soo vele te verstroyder volchden de vyanden den Romeynen nae. Inden eersten waren doe voorhanden de reysighers/ende terstont daer na de voetknechten inder ordinantie / ende hadden een onghetwijfelde hopinge sy wouden dien dach dat Romeynsche heyr bestormen/sy waren ooc op vijf hondert schredē na tot der Romeynsche wallen ende schutten oft legher ghecomen.

De leger vanden Celtiberē wort vande Romeynen ingheuomen ende in brant ghesteken.

Alsoo doe nu Flaccus dochte hy hadde de vyanden verre genoech vande besettinge haers heyrs gebrocht ende getogen/eñ hadden nu zijn heyr binnen der wallen aen drie eynden gheordineert/so verhief hy eenen grooten roep/niet alleene de hitte des strijts daer mede te verwecken/maer oock daer mede dat de ghene die achter den berch hielden/het selve hooren ende vernemen mochten. De selve en hebben oock niet langher vertoeft / maer liepen tot dat heyr der vyanden / als hen gheboden was te doene/ die alleene met vijf duysent ghewapende ende niet meer dan voor een besettinghe verlaten waren. Maer doe hen niet alleene dat sy selve soo weynich waren/ maer oock de menichte der vyanden ende den onversienen handel verschrickt hadde/ so wert dat heyr ende wagenborch sonder eenighe scharmutsinghe gewonnen. Maer Lucius Accilius werp vyer in dat deel des waghenborchs / dat aldermeest van den genen die streden ghesien mochte worden/ de laetste van die van Celtiberia die aende spitse waren/ saghen ten eersten dat vyer ende de vlamme/daer na so quam dat gheruchte door de geheele ordinantie ende hoop der vyanden/hoe de waghen-

Int Iaer vander stadt 573

borch ware verloren/ ende als sy meest brande quam den vyanden daer van de verschrickinghe/ ende soo wies daer van den moet der Romeynen/ die nu den roep vandẽ haren ontstac/ ende nu den waghenborch der vyanden branden saghen. Die van Celtiberia worden met onsekeren moede eensdeels ghints ende weder draepende/ maer daer nae als sy af ghedreven waren ende geen plaetse en hadden daer sy hen onthouden mochten/ oock nerghens gheen hopinghe en was dan inden schermutsen/ hieven sy aen van nieus crachtelick te stryden. Sy worden middẽ inde spitse hert benauwet ende bedwonghen vanden vijfsten Legioen teghen der slincker zijden aen den hoorne/ om dat sy ghesien hadden/ dat de Romeynen hulpe geordineert haddẽ van haren landen/ ende van haren gheslachten/ ende toghen toe met haer banieren ende met groot betrouwen. Het was nu oock by na daer toe ghecomen/ dat de slincker hoorne der Romeynen waer af ghedreven/ indien dat sevenste Legioen den Romeynen niet en ware te hulpe ghecomen/ daer en tusschen quamen oock in dat middẽ des hertsten strijts sommighe wt der stadt Eburia/ die daer te voren tot een bewaringhe verlaten waren. Soo was Accilius den vyanden op den rugghe/ die van Celtiberia werden vast int midden verslaghen/ maer de ghene die noch overbleven/ namen de vlucht op alle eynden. De reysigers die aen twee eynden in den vyanden stieten/ stichten eenen grooten slach/ daer werdẽ op den selven dach vandẽ vyanden drie en twintich duysent verslagen/ vier duysent ende acht hondert ghevangen/ ende met henluyden meer dan vijf hondert paerden/ ende seven en tachtentich ridder vaenkens/ dese verwinninghe was groot/ ende nochtans op de Romeynsche zijde en geschietse niet sonder bloetstortinghe.

De Celtibers worden gheslaghen.

De Roomsche Hooftman voerde dat victorieus heyr wederom inden wagenborch. Accilio wert bevolen/ hy soude blijven inden legher der vyanden die hy in ghenomen ende gewonnen hadde. Des anderen daechs daer na wert den plonder ende den roof der vyanden te hoope vergadert/ ende soo worden de ghene die het beste inden strijt gedaen hadden/ gepresen ende openbaer begaeft: daer na als de ghewonde in de stadt Eburiam ghevoert waren/ so worden de Legioenen ende Roomsche hoopen door den lande Carpetaniam totter stadt van Contrebia ghevoert. Doen nu de selve stadt beleghert was/ ende sy van die van Celtiberia hulpe begheerden ende eysschende waren/ ende doen de selve vertoefdẽ/ niet daerom dat sy met de hulpe vertoghen hadden/ maer daerom (nae datse van huys wtghetoghen waren) de quade weghen/ wt den welcken datmen vanden stadigen regen niet comen en mochte/ ende de wateren die daer vielen oft reghenden ende wiessen teghen hielden.

Contrebia beleghert.

Doen nu die vander stadt Contrebia aen de hulpe vanden haren twijfelden/ heeft haer de stadt den Romeynen op ghegheven/ oock wert Flaccus met onweder daer toe bedwonghen dat hy het gheheele legher inde stadt voerde: Die van Celtiberia die van huys wtghetogen waren/ en wisten noch niet dat haer de stadt Contrebia den Romeynen hadde op gegeven/ so haest den reghen ophielt/ eñ sy de sware weghen alle hadden verwonnen/ ende totter stadt Contrebia ghecomen waren/ doen sy gheenen legher voor de stadt ligghende en saghen/ soo ghedachten sy dat de Romeynen op dat ander eynde der stadt ghetoghen waren/ ende deden haer met grooter versuymelheyt ende onachtsaemheyt van malcanderen/ ende toghen totter stadt.

Contrebia dẽ Romeynen opghegheven.

De Romeynen liepen teghen henluyden wt tot twee poorten/ ende spronghense aen ongheordineert/ ende sloeghense inde vlucht. De selve sake dede den Romeynen behindernisse/ dat sy den strijt niet en mochten aenvanghen/ (daerom dat sy niet met eenẽ hoop hen totten hooftbaniere en voechden) de selve was den meesten deel by na nuttelick/ heylsaem ende goet totter vlucht/ want sy verstroyden ende breyden hen wt te veldewaert over al. De Romeynen (hoe wel sy verwonnẽ ende moede waren) en mochten den vyanden oock nergens omme trecken/ nochtans wordender vandẽ vyandẽ by twaelf duysent verslaghen/ meer dan vijf duysent ghevanghen/ daer toe vier hondert paerden ende twee en tsestich ridder vaenkens.

Celtiberen inde vlucht gheslaghen.

Sommighe Latijnsche die wt der vlucht te huys toghen/ keerden den anderen hoop van Celtiberia/ die daer quamẽ/ daerom dat sy hen seyden/ hoe haer de stadt van Contrebia den Romeynen hadde op ghegheven/ ende de Celtiberi eenen grooten slach verloren ende schade gheleden hadden. Ende so verloren sy hen van stonden aen ende toghen wech al heymelick inde vlecken ende casteelen daer ontrent gheleghen.

Flaccus tooch wt vander stadt Contrebia/ ende voerde zijn hoopen ende Legioenen door dat landt van Celtiberia/ ende liet dat verderven ende verdestrueren/ ende bestormde vele casteelen. Daer en warender oock niet vele van Celtiberia die hen selven inde handen der Romeynen op gaven. Dese dinghen zijn in het naeste landt van Spaengien in dit jaer ghescheet.

Wat het navolghende jaer daer na door den Roomschẽ Burgemeester ende Hooftluyden inden wtersten lande van Spaengiẽ, eñ inder Genevoysers lant, Liguria genoemt, met oorloghen ghescheet is. Ende hoe *Lucius Emilius Paulus* heeft vanden volcke Ingauni in Liguria ghetriumpheert.

Inden wtersten lande van Spaengien hadde de Romeynsche Hooftman Manlius, sommighe geluckige strijden met die van Lusitanine. De stadt Aquileia/ die wy Aglar noemen/ inden lande Gallia gheleghen/ is dit jaer vanden Latijnschen beset geweest/ drie duysent knechten werden daer henen geseynt/ den welcken oock vijftich mergen ackers/ ende den Rotmeesters hondert merghen ghegheven worde/ de reysighers namen ende ontfinghen hondert ende veertich merghen. Daer hebben oock de selve stadt beset dese drie mannen/ als Lucius Manlius Accidinus, Publius Cornelius Scipio Nasica, ende Caius Flaminius. Ende twee tempelen zijnder dat selve jaer ghewijet gheweest: Den eenen ter eeren der Godinnen Veneri Erycine, vanden berch Eryce ghenoemt/ byder poorten Collina te Rome geleghen/

Die van Lu[illegible] stanien oft Portugesen worden gheslaghen.

Aguileia/ nu ter tijt Aglar wort met Latinen beset.

Tempels ghewijet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

leghen / den selven tempel heeft ghewijet Lucius Portius Lucij sone / Licranusen een vanden twee machtigen / en was voortijts der Godinnen beloost gheweest vanden Burghemeester Lucio Portio inden oorloghe teghen dat lant van Liguria ende der Genevoysers voorghenomen. Den anderen tempel was getimmert ter eeren der Godinnen der goetheyt / op de cruytmaert te Rome / den selven wijde Marcus Acilius Glabrio, een vanden twee gheweldighen oft machtighen / ende stelde daer inne een vergult beelt ende lijfteeckē zijns vaders Glabrionis, welcke dat eerste vergult lijfteecken ende beelt in gheheel Italien gheweest is / de selve was de ghene die den tempel te timmeren beloofst hadde / indien tijden doen hy mettē Coninck Antiocho, aen de plaetse die genoēt wert totter poorten ten wermen bade / gestreden / en hy den Coninck Antiochum verwonnē heeft. De selve Glabrio, heeft oock wt ordinantie en statuyt des Senaets des Roomschen Raets den tempel verdingt te maken.

D'eerste vergult beelt in Italien.

Inde selve dagen / doen de voorgenoēde tempelen ghewijet werden / heeft Lucius Emilius Paulus de Roomsche Burgemeester getriumpheert vanden volcke Ingauni genoemt / inden lande Liguria gelegen / ende heeft met hem tot Rome gebrocht vijf en twintich guldē croonen / sonder dit en is anders niet van goude oft van silver inde selve triumphe ingedragen gheweest. Vele vandē oversten inden lande Liguria zijn gevangen en voor den triumphwagen ingevoert. Ende so heeft Emilius Paulus den knechten gedeylt ende tot een buyte ghegeven een yeghelick dertich silveren penninghen.

Lucius Emilius Paulus houdt triumphe.

Het vermeerderdē oock den roem en geruchte des triumphs / de Legaten van Liguria / die een eeuwighen pays begheerden / ende seyden:

Dat volck vanden lande Liguria / hadde voor hen genomen en waren inden wille nemmermeer meer wapen oft gheweer aen te nemen / het en worde van henluydē vandē Roomschen volcke geboden. Ende daer op wert door den Schoutheyt Quintum Fabium wt bevel des Roomschen Senaets die van Liguria geantwoort / dit en ware niet een nieuwe sprake der Genevoysers en dier van Liguria / maer indien dit haer nieuwe meyninghe ware / ende haer woorden macht gaven / dat ware henluyden alder profijtelickste / sy souden gaen totten Roomschen Burghemeester / en wat hen daer van geboden worde / dat souden sy doen / de Senaet en woude anders niemant daer inne betrouwen (dat die van Liguria met vasten ende stadighen gheloove pays souden houden) dan alleene den Burgemeester / ende so werter pays inden lande Liguria.

Die van Liguria begeeren een eeuwighe vrede.

In dat Insel Corsica is oock eenen strijt gheweest metten inwoonders / want Marcus Pinarius de Schoutheyt en Hooftman / heeft de sulke van Corsica inden strijt by twee duysent verslagen / door welcke schade ende strijt sy bedwonghen worden ghijsel ende borghen des pays en hondert duysent pont was te gheven. Van daer wert dat Roomsche heyr ghevoert in dat Insel Sardinien.

Strijdt in het Eylandt Corsica.

Ende daer werden sommige geluckige strijden ende slagen gedaen met die wter stadt Bilien / welcke natie oock niet al te vredelick en is.

Strijdt in Sardinien.

Die van Cartago zijn dit jaer wederom ghegheven geweest hondert ghijsels ende borghen des pays / ende so gaf dat Roomsche volck haer eenen pays / niet alleene van harent weghen maer oock van weghen des Coninx Masinisse, die doen ter tijt inhielt met een ghewapende bewaringhe het lant daerom de Coninck ende die van Cartago twistteden.

Die van Cartago worden haer gysselers weder gegheē.

De Roomsche Burghemeesters hadden een vredelick lant dat hen indē lote gevallen was / ende soo wert Marcus Bebius, om der kiesingen wille tot Rome ontboden / ende maecte tot Burghemeesters Aulum Posthumium Albinum Luscum, ende Caium Calphurniū Pisonem. Daer na worden ghemaect tot Schoutheyts / Titus Sempronius Gracchus, Lucius Posthumius Albinus, Publius Cornelius Mamercus, Titus Minutius Melliculus, Aulus Hostilius Mancinus ende Caius Menius. Dese machtige zijn alle den vijfthiensten dach Marty in haer officie ghetreden.

Kiesdach.
Int Iaer vander stadt 574

Inden beginne des jaers / doen Aulus Posthumius Albinus, ende Caius Calphurnius Piso Burgemeesters waren / worden van Aulo Posthumio den Burgemeester indē Roomschen Senaet ende Raet gebrocht / de ghene die wten lande van Spaengiē het naeste vā Quinto Fulvio Flacco ghecomen waren / als Lucius Minutius de Legaet ende raet Flacci, en twee bevelthuyden Titus Menius ende Lucius Terentius Massaliota, de selve doen sy den Roomschen Raet gebootschapt hadden / datter twee gheluckighe strijden ghesciet / ende Celtiberia dat lant over ghegeven / ende Spaengien ingheuomen ende ghewonnen ware / ende dat het dit jaer oock niet van noode en ware om soudye te seynden alsmen pleecht / het en ware oock niet van noode datmen de vruchten des jaers het heyr toeghevoert hadde / ende begeerden daer op vanden Senaet / inden eersten dat den onsterffelicken Goden (om dat Quintus Flaccus ghelucklelick inden oorloghe ghehandelt hadde) eere en prijs bewesen worden. Ten anderen begeerden sy dat Quinto Fulvio werde toeghelaten / wanneer hy wten lande van Spaengien soude trecken / dat hy oock als dan dat heyr met hem wt den lande voerē mochte / welcr heyr groote strengicheyt en naersticheyt / hy als een Hooftman ende veel andere Hooftluyden voor hem ghebruyckt hadden / dat oock noot zijn soude (sonder dat het oock behoorlick ware / want de knechten waren also moetwillich ende verhart) datmen daer voor aensaghe ende achte / datmense inden lande van Spaengien niet langher behouden en mochte. Sy souden oock sonder ghebot ende oorlof van daer trecken / indien sy niet met goeden wille oorlof en gheeregen / oft souden een groote ende schadelicke oproer verwecken ende aensteken / indien sy yemant met ernste langher wouden inden lande behouden.

Gesanten wt Spaengien comen binnen Rome / met tijdinge vādē segē tegen de Celtiberen.

De Senaet ende Roomsche Raet bekenden ende bevalen / dat beyde de Burgemeesters dat lant Liguriam souden hebben. Daer na loteden de Hooftluyden en Schoutheyts om haer landen / ende so geviel inden lote Aulo Hostilio recht te spreken inder stadt Rome / Tito Minutio onder den vreemden buyten Rome / Publio Cornelio dat Insel Sicilië / Caio Menio Sardiniē. En als sy lotedē om de twee landē Spaēgien / soo vercreech Lucius Posthumius het

Regieringhen ende Lantschappen vande Burghemeesters

wterste

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer vander stadt 574

uterste Spaengien / ende Titus Sempronius het naeste. De selve Sempronius om dat hy Quinto Fulvio in Spaengien navolghen ende in zijn plaetse/ als een Hooftman trecke soude/ daer mede dat lant van Spaengien des ouden heyrs niet berooft en worde / seyde hy Lucio Minutio den Legaet/die van Quinto Fulvio totten Roomschen Senaet gheseynt was/ende sprack:

Tyberius Sempronius vraecht van Lucius Minutius aengaende het crijchsvolck in Spaengien.

Ick vrage van u Luci Minuti, om dat ghy segt ende de Raet vercondicht dat het lant van Spaengien is tot ghehoorsaemheyt ghebrocht ende geheel verwonnen/ oft ghyt ooc daer voor achtet ende houdet/dat die van Celtiberia altijt int gheloove blijven sullen/ so dat het lant van Spaengien sonder heyr behouden mach worden? maer indie ghy niet sekers vanden gheloove des wilden volcx/ Barbari ghenoemt/ vernomen oft ons voorwaer segghen meucht/ ende houdet daer voor / dat het profijtelick zy aldaer een heyr inden lande te hebbe/ oft ghy ooc daer by zijn soudet by den Senaet ende Raet/ dat de Roomsche Raet een verbullinghe ende besettinghe des heyrs in dat lant van Spaengien soude seynden? ende dat de knechten alleene/ die lange om soudye ghelegen ende nu verdient ende out zijn/ souden van daer ghelaten/ ende de jonghe crijchsknechten onder de oude ghemenghet worden? oft dat ghy den Senaet soudet rade dat sy de oude hoopen ende Legioenen uten lande van Spaengien voeren lieten ende een nieu heyr beschrijven/ende daer henen seynde/ om dat de jonge ridderschap en crijchsknechten / oock den volcke die sachtmoedich waren tot een afval ende wederspannicheyt mochte verwecken? Het is by my lichter te seggen dan te doene/ datmen een lant/welcke volc van naturen stout ende wederspannich is/ soude gheheel tot ghehoorsaemheyt bringhen ende verwinnen. Weynich steden (als ick hoore) die meest dat winterlegher dat haer na gheleghen was/hy daer toe bedwonghen heeft/ende hebben haer den Roomschen Hooftman ende inde macht der Romeynen ghegeven/de andere die verre gheleghen zijn/ zijn noch int gheweer ende harnasch. Om dat nu de dinghen al haer alsoo houden/ so segghe ick u voort aen ghy Vaders/ dat ick het oorloghe ende handel met haer heyr dat nu aldaer int lant is/ wil drijven ende houden: Maer indien Flaccus de oude Legioenen ende hoopen met hem uten lande voeren soude/ so woude hy Sempronius sommige vrede steden ende eynden tot zijn winterleger utlesen en kiesen. Hy en woude ooc de wilde vyanden va Celtiberia de Coninclicke crijchsknechten niet tegen stellen oft inde avontuere setten.

Antwoorde van Lucius Minutius op de vrage van Tyberius Sempronius.

Totten selven antwoorde Lucius Minutius de Legaet van Quinto Fulvio totten Senaet geseynt/ende seyde: Tot het gene dat hem van Tito Sempronio ghevraecht was gheweest/ hy noch yemant anders en mochte niet raden wat die van Celtiberia in haren sin hadden/oft oock hebben souden/ daerom en mocht hyt selve niet wel begrijpen/ oft beter ware/oock totten wilden volcke / die Barbari ghenoemt worden hoe wel sy nu vredelick waren/ datme een heyr tot hen ghesеynt hadde/ die noch niet ghenoech gewoone en waren des oversten gewalts der Romeyne/maer oft het sekerder ware metten nieuwen oft ouden heyre/ ware hem oock niet kenlick / want wie mochte segghen voorwaer met wat gheloove die van Celtiberia souden inden vrede teghen den Romeynen blijve? Hy wist ooc dat voorwaer dat de knechten souden vredelick ende rustich zijn/indien sy inden lande van Spaengien worden behoude/ maer indien datmen daer op soude mercke oft achtinghe hebben/ ende raden ut het gene dat sy met malcandere spreke/oft by haren Hooftman inde vergaderinge te verstaen geven wat haer meyninge ware/mochtment wel gedencken dat sy souden roepe/sy woude hare Hooftman inden lande Spaengien behoude/ oft met hem in Italien trecken ende comen.

Dat voortbringhen des Burgemeesters aen den Roomsche Senaet/ondervinc ende behinderde de verhooringhe ende twist tusschen den Hooftman ende Schoutheyt Titum Sempronium en dey Legaet Lucium Minutium, welcke Burghemeesters meynden / het ware behoorlick/ dat de landen ende contreyen totter gheweere toegericht ende bestelt waren/al eermen tracteerde vanden heyre des Hooftmans te beschrijven ende op te nemen. Een gheheel nieu heyr is den Burghemeesters toeghegheven en bekent geweest/als twee Roomsche Legioenen met haer reysich ghetuych / ende den gesellen des Latijnschen naems een so grooten ghetal als te voren oyt is aenghеslaghen gheweest/met namen vijfthie duysent te voete ende acht hondert reysighers/ende so wert beyde den Burghemeesters gheboden / dat sy souden met dat heyr teghen de Apuaners inden lande Liguria een oorloghe aen nemen ende drijven.

Bestellinghe van crijchsvolck.

De tijt des bevels wert ooc verlengt Publio Cornelio ende Marco Bebio, en worde bevolen/ sy souden inden lande Liguria blijven soo langhe tot dat de nieuwe Burgemeesters daer henen comen souden / als dan souden sy laten het heyr dat sy hadden/ en wederom tot Rome trecken.

Daer na werter raet gehouden van dat heyr Titi Sempronij des Hooftmans/en soo worde den Burgemeesters bevolen een nieu Legioen op te nemen/ ende te beschrijven van vijf duysent ende twee hondert knechten met vier hondert reysighers/ daer toe oock duysent Roomsche voetknechten ende vijftich te paerde/ ende dat sy souden ghebieden den ghesellen des Latijnschen naems seven duysent knechte te voete ende drie hondert reysighers te seynden. Het is oock de meyninghe des Senaets gheweest dat Titus Sempronius met dat heyr soude trecken in het naeste Spaengien/ende Quinto Fulvio wert toeghelaten dat de knechten / die voor den Burghemeesters Spurio Posthumio en Quinto Martio (het waren Roomsche burghers oft ghesellen) in Spaengien waren ghevoert. Daer toe oock de hulpe ende bewaringe die daer henen gheseynt waren geweest/ so vele alsser in twee Legioenen meer waren dan thien duysent ende vijfhondert te voete / ende ses hondert reysighers/ ende van den ghesellen des Latijnschen naems/over twaelf duysent te voete ende vijf hondert te paerde waren/ welcker knechten daet ende strenghe naersticheyt Quintus Fulvius in twee strijden ghebruyckt hadde. De selve (indient Quintus Flaccus voor goet aensaghe) soude hy met hem wederom in Italien ende nae Rome voeren. Daer wor-

der

den oock bedevaerden ghebodenn te houden/ daerom dat Quintus Fulvius het oorloghe tot profijte des ghemeynen Roomschen wesen gelucklick ghedreven ende ghehandelt hadde/ ooc worden de andere Hooftluydē in haer lant (die hen inden lote ghevallen waren) gheseynt.

Den Hooftman Quinto Fabio Buteoni is zijn macht inden lande Lombardia verlengt gheweest. Het was oock des Raets meyninge/ dat acht Legioenen dit jaer souden beschreven ende opgenomen worden sonder dat oude heyr dat inden lande van Liguria lach/ ende waren in hopinghe/ datmense corteling he soude af laten trecken/ dat selve heyr wert oock swaerlick verv ult en veset overmidts der sterften/ die nu int derde jaer de stadt van Rome en geheel Italien seer woest ghemaeckt hadden.

Groote sterfte ende peste tot Rome en in Italien.

De Hooftman en Schoutheyt Titus Minutius verscheyde vander wereit/ en niet langhe daer nae sterf oock de Burghemeester Caius Calphurnius, ende veel andere tresfelicke mannē van alle staten. Ten laetstē wert de selve sterfte als voor een wonderteecken ghehouden/ende den oversten Bisschop Caio Servilio bevolen/ dat hy soude soecken ende te gadere bringē daer mede den toorne der Goden mochte versoent worden. Desghelijcken worde den thien mannen bevolen / dat sy naerstich doorsien souden de boeckē Sybille. Den Roomschē Burghemeester wert oock bevolen/dat hy soude den Goden als Appollini, Esculapio ende Saluti sommige geschencken beloven/ hy soude hen oock haer vergulde beelden ghevan/ die hy alsoo besproken ende ghegheven heeft. De thien mannen hebben opghestelt ende geboden op alle merckten ende by alle kercken een processie ende beganckenisse om der cranckheyt willen twee daghen lanck achter malcanderen te houden.

Na dese voorleden dinghen wert de Coninck Philippus van Macedonien/ door becommernisse ende verdriet zijns herten seer cranck ende swack/ dat hy door het valsch voortbringhen/ beschuldinghe ende beclaginghe zijns soons Persei daer toe verweet ende gebrocht was gheweest/dat hy Demetrium zijnen sone den jongen met fenijn hadde laten dooden/en overleyde hoe hy Perseum oock daerom mochte straffen/hy was ooc vanden wille/ dat hy wilde eer zijnen vrient ende geselle Antigonum van Perseum voor zijnen navolgher inden Conincrijcke van Macedonien achterlatē: Maer Philippus de Coninck is in dese overdenckinghe verscheyden ende gestorven/ ende so heeft Perseus de outste sone dat Conincrijcke van Macedoniē ontfanghen ende behouden.

Philips Coninck van Macedonien ghestorven.

Hoemen een ondersoeckinge gedaen heeft vanden vergift: Ende hoe de Burghemeester *Piso* vergevē is van zijnder huysvrouwen *Hostilia*, ende een ander in zijn plaetse is ghecoren: oock hoe de Burghemeester *Publius Cornelius* ende *Marcus Bebius* de Ligurers verwonnen hebben, ende daerom ghetriumpheert.

Die over twaelf jaer oudt waren / zijn alle met cranssen verciert/ ende in haer handē eenen tac oft telger van Lauwerboomen dragende inder processien gegaē/ooc isser een quade suspicie onder sommige menschen geweest/ die met bedroch hadden ghehandelt/ende daerom wert daer bevolen wt bekennisse des Raets een ondersoeckinge te doen/om des vergevens wille met fenijn Caio Claudio dē Schouthept/ die inde plaetse Titi Minutij gecoren was/ oft inder stadt oft binnen thien mijlē ommegaens om de stadt geschiet ware/ maer over thiē mijlen is Caio Menio, eer hy in dat Insel Sardinien overvoer/bevolen in alle merckten en vergaderinghen daer na te vraghen/ waer alsulcx vergheven des fenijns ware ghesciet. Suspecter was des Burghemeesters Pisonis doot/die vergheven soude zijn van zijnder huysvrouwen Quarta Hostilia, alsoo men seyde/maer aldermeest als haer sone Quintus Fulvius Flaccus inde plaetse zijns stiefvaders Pisonis wert Burghemeester ghecoren / was de selve doot meer suspecter/want het waren sommige ghetuygen tegenwoordich die seyden/na dat Albinus ende Piso waren Burghemeesters ghecoren / ende haren sone dat officie gheweyghert wert/hoe sy haren sone soude verwetē hebben/ dat hem het Burgemeesters officie nu ten derden male was gheweygert/na den welcken hy ghestaen hadde/ende meer daer toe gesproken/ hy soude hem schicken om dat Burghemeesters officie te bidden/ sy woudet wel te weghe bringhen / dat hy Burghemeester worde: onder vele andere twistingē die tot deser sakē dienden/zijn oock dese woorden Hostilie, die metter waerheyt te vele bethoont worden/een oorsake geweest waerom sy veroordeelt wert ter doot.

Tooverie en vergiftinghe ghestraft.

Quarta Hostilia.

Inden beginne vander Lenten des jaers so de nieuwe Burghemeester op hielt te Rome de beschrijvinghe des dienstvolcx totten strijt/ so heeft ooc den doot des eenen Burgemeesters ende eens anderen in zijn plaetse te kiesen alle dinck te langher vertogen wt te richten. Daer en tusschen inde vertreckinghe zijn Publius Cornelius ende Marcus Bebius, die in haer Burghemeesters officie niet merckelicx en hadden wtghericht/ ghetoghen met een heyr inder Appuaner lant in Liguria/ welcx so sy hē geen strijt versien en hadden voor de toecoemst des Burghemeesters in haer lant / zijn onversiens overvallen geweest/ en by twaelf duysent hebben hen ghevanghen ghegheven.

Sommighe van Ligurien gevē hun op/ ende worden in een ander lant gevoert.

Cornelius en Bebius als sy den Raet te Rome te voren raet ghebracht hadden / hoopten syse verre van haer huysen wt de berghen te bringhen op het effen/ op dat sy gheen hope en souden hebben om wederom in haer lant oft huysen te comen / want het oorloghe en soude anders geen eynde hebben tegen die van Liguria. Daer was inder Samniter lant een plaetse die int gemeyne toestont den Romeynen/ en was voor henen gheweest der Taurasiners/ daer henen meyndē sy te stellē de selve Appuaners van Liguria/ende lieten gebieden die van Liguria/dat sy wouden met huysvrouwen ende kinderen vanden geberchte af trecken/ ende het hare met hen wech draghen: Maer die van Liguria als sy dickwils door haer Legaten gebedē haddē/ datmense niet en soude bedwinghen te verlaten haer wooninghe ende plaetse inde welcke sy geboren waren/oock niet de begravenisse haerder ouders / hebben sy beloost haer ghewer ende borghen over te gheven: Maer doe sy niet en mochten verbidden/ ende niet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int iaer vander stadt 574

niet sterck ghenoech en waren om hen te verweeren/ so zijn sy dat ghebot onderdanich gheweest.

Ende soo zijnder op de ghemeyne costen by veertich duysent menschen die alle vry waren/ met haer kinderen ende huysvrouwen wten lande wech ghevoert / ende hondert ende vijftich duysent silveren penninghen zijn hen ghegheven gheweest/ vanden welcken sy bestellen soudē wat hen van noode ware in haer nieuwe huysinghe. Cornelius ende Bebius diese wten lande hadden ghebrocht / zijn bestelt gheweest om de erffenisse wt te deelen ende een yeghelick te gheven. Maer soo zijt begheerden zijn hen vijf mannen vanden Raet toegegeven/ met welcken raet sy souden handelen. Als dese dinghen altemale van hen wtgericht waren/ ende sy dat heyr tot Rome ghebrocht hadden/ is hen de triumphe vanden Raet toe ghesept. De twee hebben ten eerstenmale ghetriumpheert/ hoe wel sy geenen strijt en haddē wt gericht. Ende alleene zijn de vyanden voor den waghen opten welcken sy triumpheerden/ want daer en was niet van henluyden gewonnen datmen draghen oft voeren hadde mogen/ soo en wasser oock niet in haer triumphe vanden welcken datmē hadde yet den dienstknechten moghen gheven.

Publius Cornelius Lentulus, ende Marcus Bebius Pamphilus houden triumphe.

Hoc *Fulvius Flaccus* die van Celtiberia heeft verwonnen, de selve verslagen: Ende heeft eenen tempel der Godinnen des ghelucx, belooft te maken.

In dit selve iaer heeft Fulvius Flaccus in Spaengien die daer was inde plaetse eens Burghemeesters ghesept / daerom dat zijn navolgher wat lanckSamer ghecomen was inden lande met dat heyr dat hy wten winterleger wt ghevoert hadde/ onderstaen te verderven dat deel van Celtiberien / dat alder verste was ghelegen/ wten welcken hem noch niemant onder den Romeynen ghegheven en hadde/ daer mede hy vertoonde dat herte ende moet dier van Celtiberia / want sy hebben beleghert dat Maliaensche wout met een heyr dat sy heymelick bestelden/ door dat welcken sy wisten dat der Romeynen heyr door trecken soude. Daer hadde Gracchus de Schouthept bevolen zijnen ghesellle Lucio Posthumio Albino, doe hy wech tooch in dat wterste landt van Spaengien dat hy Quinto Fulvio liet weten / hoe dat hy zijn heyr inde stadt Tarraconem soude bringhen / want aldaer woude hy de oude crijchsknechten laten gaen/ ende andere in haer plaetse ordineren/ ende gheheel in een rechte ordinantie stellen.

Daer is oock eenen dach daer by ghenoemt die schier comen soude/ die Quinto Fulvio gestelt was/ op welcken dach Gracchus zijn navolgher soude comen. Dese nieumaren/ alsse Flaccus vernā/ maecten dat hy af liet van zijnder meyninghen/ ende terstont dat heyr wten lande Celtiberia dede voerē/ maer die van Celtiberia die niet en wistē de oorsake zijns aftreckens/ eñ meynden dat Flaccus gemerct hadde haer afvallinghe ende heymelicke bestelde ghewe er totten strijt/ ende dat hy daerom voor hen vreesde/ so hebben sy des te stouter het bosch besettet/ eñ doe het Romeynsche heyr in dat selve bosch quam/ so haest den dach opginck/ hebben sy hen van stonden aen tot twee eynden opgemaect/ eñ den Romeynen aengegrepen: Maer doe Flaccus dat mercte eñ sach/ so heeft hy den eerstē oproer des heyrs gestilt/ daer door dat hy door zijnen bevelsluyden beval/ dat een yegelick bleef staende in zijn plaetse / ende zijn ghewe er voor hem hielt/ ende als hy de packen ende andere lasten ende beestē hadde al op een eynde te samen bestelt/ so heeft hy met zijn Legatē ende bevelsluyden dat geheele heyr inder ordinantie ghebrocht sonder eenigherleye sorghe oft vreese na ghelegheenthept der tijt ende der plaetsen/ so de macht die vā Celtiberia was eensdeels achter gheblеven/ ende soo vermaende Flaccus de zijne/ ende sprack/ dat der vyanden schalckhept eñ meyneedichept/ eñ niet de redelickhept noch koenhept vermeerdert en was ende toeghenomē en hadde/ maer sy die hen een wederroemst in haer vaderlant te weghe ghebrocht hadden/ die openbaer ende wel te bedenckē waren/ souden tot de triumphe nae Rome bringhen haer swaerden die bloedich souden zijn/ vande versche ende nieuwe dootslaginghe der vyanden/ oock mede bringhen des ghenomen goets der vyanden/ dat vander vyanden bloet druppen soude.

Voorder ende meer te spreken en mocht de tijt niet lijden/ want de vyanden drongen hart by/ ende vielen aen de wterste deelē der Roomscher ordinantie. Daer na zijn beyde de spitsen te samen ghеloopen/ daer is aen alle zijden een harde strijt gheweest/ maer het derde Legioen der Romeynen ghelijct dickwils verandert/ also datse nu wijcken moeste den vyandē/ als nu te boven gint. De twee zijden der Roomscher ordinantiē niet weyniger hen tegen den vyanden en weerden ende streden/ dan dat selve Legioē/ maer de wtlandische hulpers der Romeynen worden benauwet van ghelijcke rustinghe des ghewe ers / maer nochtans van beter gherusten crijchsknechten dan sy waren / daerom sy voor hen haer plaetse niet en mochtē behouden/ maer moesten wijcken.

Die van Celtiberia doe sy merckten datse der Romeynē Legioenē niet wederstaē en mochtē met een gheordineerde rechte spitse ende opgerechten bannieren. Hebben sy onder hen ingedronghen met een ander ordinantie/ die voor smalder was/ maer achter breeder/ met welcker manieren des strijts sy also versterckt worden/ dat haer gewalt alwaer sy hen henē keerden/ niet tegen en mochte ghehouden worden. Daer door zijn de Legioenen der Romeynē wt der ordinantie ghecomen/ haer spitse by na verdruckt: Maer doet Flaccus sach/ reet hy totten ruyters der Legioenen ende seyde/ is by u geen hulpe so ist met desen heyre ghedaen: Maer als de ruyters hem toe riepen / hy soude doch segghen wat hy doch begheerde van hen ghedaen te hebben/ sy wilden onverdrietelick dat selve volbringhen. Doe sprack Flaccus tot hen/ ghy ruyters van beyde de Legioenen/ vermeerdert uwe hoopen/ op dat uwer noch eens so veel sy/ dan op dese tijdt/ ende laet uwe paerden onder der vyanden ordinantie loopen/ welcke de onse benauwen ende bedwingen/ eñ dat suldy doen met grooter macht/ so ghy uwe paerden ongetoomt sult onder hen laten loopen / welcke dat de Roomsche ruyteren dicwils gedaen hebben

Quintus Fulvius Flaccus winnet weder een strijt tegen de Celtiberien.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

tot lof ende prijs alsinen wel weet. Doe volchden de ruyters de woorden Flacci, ende als sy den paerden de thoomen afghetoghen hadden/ zijn sy ghints ende weder door de vyanden gerent/met der vyanden grooter dootslaghinghe ende brekinghe der lancien.

Doe der vyanden ordinantie/in welcke sy al haer hope gestelt hadden/verdruckt wert/ verschricten sy ende lieten schier vandē slach/ende sagen omme waer sy henen vlien soudē: Maer de ruyters aender zijden ghestelt / doe sy alsulcke redelicke daet sagen vandē ruyters der Romeynen wten Legioenen/ zijn sy beweecht gheweest van haerder vromichheyt/ eñ hebben haer paerden sonder eenigherley bevel oock laten loopen onder den vyanden / die verstropt ende wter ordinantie gecomen waren. Doe werden die van Celtiberia alle inde vlucht ghebrocht/ ende de Roomsche Hooftman Flaccus doe hy sach dat de vyanden afkeerden ter vlucht/heeft hy belooft te makē eenen tempel der Godinnē des ridderlicken geluck/ eñ spelen ter eeren den oversten God Iovi. Die van Celtiberia die inder vlucht also verstropt waren / worden over al in dat wout verslaghen. Daer wert ghesept datter op diē dach seventhiē duysent der vyanden verslaghen geweest waren/ende meer dan drie duysent levendich ghevanghen genomen/ duysent/twee hondert ende seven en tseventich met ridderlicke wapenen/met duysent eñ hondert paerden. Dat heyr der Romeynen welcke de vyanden verwonnen hadde/bleef den selven dach in dat leger: Maer der verwinninge en is niet sonder schade ende verliesinge der crijchsluyden gheschiet / want daer zijn gebleven vier hondert eñ twee en tseventich Romeynē/ ende duysent ende neghenthien gesellen ende Latiners / ende drie duysent crijchsluyden vanden hulpers der Romeynen.

Hoe *Flaccus* met zijn heyr ghecomen is inde stadt Tarraconem tot *Titum Sempronium*, ende sy twee hebben sommighe crijchsknechten laten gaen , ende hoe de twee Burghemeesters gelegen hebben int lant Liguria, ende haer ackers ende wijngaerden verdorven hebben.

Daer nae is dat heyr / dat de vyanden also verwonnen heeft / ghebrocht gheweest van Flacco inde stadt Tarraconem / dat ten anderenmale heeft groote eere ende prijs des strijts vercreghen. Titus Sempronius de Schouthept die voor twee daghen daer te voren ghecomen was in de stadt Tarraconem / ghinck Fulvium Flaccum ende zijn heyr te ghemoet/ende heeft hem danck ghesept ende blijdelick ontfanghen / dat hy / het welcke tghemeyne profijt aenghinck ende toebehoorde / soo wel hadde wt ghericht/ ende sy twee hebben eendrachtelick met malcanderen gheaccordeert / welcke crijchsluyden sy wouden laten gaen / ende welcke langer behouden.

Titus Sempronius coemt in Spaignen/eñ Quintus Fulvius tot Rome.

Namaels is Fulvius Flaccus nae bevel des Raets nae Rome ghetogen/als hy de knechten hadde laten inde schepen bringhen om wech te varen / ende Titus Sempronius die in zijn plaetse gecomē was/ heeft de Legioenen inder Celtiberer lant ghebrocht: Maer van Rome zijn beyde de Burghemeesters wt getogen inder Ligurer lant / hoe wel niet aen een eynde noch op eene tijt/wāt eerstmaels tooch daer henē met dat derde Legioē Posthumius de Burghemeester / ende belegherdese met wallen oft schants korven / die heeft hy als de berghen op gherecht. Ende om dat hy haer enge bosschen (met volck daer toe bestelt) in nam/behinderde hyse dat hen gheen provande toe en mochte comen/eñ heeftse verwonnen/ daerom dat sy van alderleye dinghen ghebreck lijden moesten.

Die vā Ligurien bedwonghen ende wt henlieder lant ghevoert.

Daer na tē anderēmale heeft de ander Burghemeester Fulvius, met dat vierde Legioen aengegrepen vander stadt Pisis de Apuaners in Ligurien lant/onder welcken de gene die by dat loopende water Macran woondē/hen hebben op ghegeven. Ende so zijn van hem opgenomē by sevē duysent menschē: De selve worden te schepe gebrocht van hem aen den zeecant des lants van Etruria tot inde stadt Neapolim/ ende daer na ghebrocht in Sammium dat lant / daer zijn hen ackeren ende erf ghegheven onder haer lantsluyden/ die de Romeynē voortijts oock daer henen ghestelt hadden.

Aulus Posthumius heeft de wijngaerden dier van Liguria laten af houwen ende haer vruchten verbranden / so lange tot dat sy met ordinantie des strijts bedwongen worden / dat sy haer hem opgaven/ende haer geweer nederleyden.

Daer na is Posthumius te schepe ghevaren voorder om te besiē der Ingauner Intemelier lant in Liguria. Eer dat dese Burghemeester Aulus Posthumius quam tot dat heyr dat inder stadt Pisas is gevoert gheweest/over welcke hy was eē overste geordineert/so heeft Marcus Fulvius Nobilior (die daer was eē Hooftman over de knechten des anderē Legioens/ eñ een broeder Quinti Fulvij) latē gaen ende oorlof ghegheven het selve Legioen/ ende van den bevelsluyden eenen eedt ghenomen dat sy dat gelt souden toe bringen den Rentmeesteren om inde ghemeyne schatkiste te legghen.

Marcus Fulvius Nobilior om dat hy eē Legioē afgedanct hadde/ wort soo wel alshet crijchsvolc gestraft.

Doe Quintus Fulvius dat vernomen hadde tot Placentia / want daer henen was hy by avontueren getrocken/so heeft hy na ghehaest met sommighe ruyteren die wel toegerust waren/ende die vry gelaten waren vā zijnen broeder/ de ghene die hy mochte achterhalen/ heeft hy ghestraft ende ghebrocht tot inder stadt Pisas/ vanden anderen die hy niet en coste achterhalen eñ verbolgen/heeft hy den Burgemeester de wete ghedaen/ ende alst de selve Burgemeester den Raet aenghebrocht ende voorghehouden hadde/ daer vā is bekent geweest/dat Fulvius soude wederom in Spaengien gheschict worden voorder dan boven nieu Cartago/ende hem zijn brieven ghegeven vanden Burgemeester / Publium Manlium int wterste Spaengien/ende daer inne bevolen/ dat de crijchsluyden wederom trecken souden/ende hen daer na stellen / ende onder haer banniere comen / ende hen is tot een versmaetheyt toe gheordineert dat sy nu half soudye ses maenden lanck soudē hebben/so hen een jaer lanck soudye toe gesept was/ so wie hem daer na niet en woude stellen ende wederom by den hoopen comen/ dien beval de Burghemeester ende al wat hy hadde te vercoopen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 574

Hoe *Lucius Duronius* heeft beclaecht den Coninck van Illyrien *Gentium* genoemt, ende hy hem heeft ontschuldicht door zijn Legaten: Ende datter te Rome veel ghestorven zijn dit jaer vander Pestilentien, oock sommighe vande geestelicheyt, ende hoe in haer plaetse andere ghecoren zijn: Hoe oock de outste Bisschop *Servilius* oneens is geworđ met *Lucio Cornelio* om des missegghens wille.

IN dit jaer als Lucius Duronius, die een Schouthept gheweest was int voorleden jaer/ ghecomen was wt Illyzier lant met thien schepen na Brundusen/ende daer na als hy de schepen daer liet ligghen na Rome quam/onder andere dinghen die hy wtgerecht hadde / seyde hy voort hoe alle rooverye die op der zee geschiede/Gentius eē Coninc der Illyrien een oorsake was/ want het ware alle schepen wt zijnen Conincrijcke/die het lant omtrēt de zee van Venegien verdestrueert hadden / eñ hoe wel hy Legaten ghesepnt hadde om dier saken wille/ dier geschiet waren/so en haddē sy nochtans noyt den Coninc mogen ter sprake comen om hem daer af aen te spreken: Maer daer waren Legaten tot Rome vandē Coninc Gentio gecomen / die seyden tot dier tijt als de Romeynen daerom waren gecomen / dat sy dē Coninck wouden aenspreké/so ware de Coninc cranck gelegen inde wterste deelen zijns rijcx/ ende de Coninck begheerde ende badt datmen gheen gheloof gheven en soude de versierde beschuldinge teghen hem/ die Quintus hadde laten aenbrengen Duronium: Maer Duronius seyde / dat vele Roomsche burghers / ende der Romeynen ghesellen onrecht gheschiet ware in des Conincx rijck / ende datmen seyde hoe datter noch veel Roomsche burghers in dat Insel Corcyra op ghehouden zijn/ welcke men soude tot Rome brenghen oft comen laten/ ende verhoort werden vanden Schouthept Caio Claudio, ende niet eer den Coninck Gentio oft zijne Legaten antwoort en soude worden ghegheven.

Gentius den Coninck van Illyrië wort opgeleyt/dat hy Zeeroovers aende palen van Italien gesonden heeft.

Onder veel andere die vander pesten ghestorven waren / zijn oock sommighe Priesters ghestorven/Lucius Valerius Flaccus een Bisschop / ende in zijn plaetse ghecoren Quintus Fabius Labeo, soo is oock ghestorven Caius Manlius die cortelinghe wt dat wterste landt van Spaengien ghecomen was / ende was gheweest een vanden drien die dat inbijt bestellen moeste welcke bereyt wert ende gheschiede inde eere der Goden / in wiens plaetse ghecoren is Quintus Fulvius, een sone Marci Fulvij, die noch seer jonck was / ende dat cleet met fluweel becleet ende ghestickt noch droech/ nae de ghewoonte der jongher Romeyners: Maer daer verhief een tweedracht tusschen Caium Servilium die een overste Bisschop was / ende Lucium Cornelium Dolobellam die een was onder de twee mannen die achtinghe op de Bisschoppen souden hebben / daerom datmen eenen anderen kiesen soude inde plaetse Caij Cornelij Dolobelle die ghestorven was / die sommige ceremonien ende offerhanden den Goden doen soude / die alleene de Coninghen deden / ende daerom wert hy gheheeten een Coninck des offers. Want als Servilius ghelijck een overste Bisschop wijen oft seghenen soude Lucium Cornelium, beval hy hem/dat hy soude zijn officie opseggen eñ over gheven: Maer dat en woude Lucius Cornelius niet doen/daerom hem een boete oft strafghelt opgeleyt wort vandē oversten Bisschop. Ende als hy hem om der boeten wille beriep/ ende appelleerde voor de ghemeynte des volcx te Rome/hebben sy voor de ghemeynte langhe twist gehadt/eñ alsser vele vandē Wijcmeesters wouden/ dat Lucius Cornelius soude dē oversten Bisschop onderdanich zijn/eñ doen wat hi bevale/ eñ dat hē de boete soude quijt ghescholden worden/so hy dat officie begave.

Priesters gestorven ende ander in hun plaetse ghecoren.

Ten laetsten ist gheschiet dat het donderde/ eñ dat selve donderen maecte een verstoornisse/ also dat de vergaderinge der Wijcmeesters hen lieten dunckē / dat het niet deuchdelicx en soude zijn/noch cracht hebben / daerom oock daer na hen de Bisschoppen gevreeſt hebben Lucium Dolobellam te wijen / ende hebben voor hem Publium Celium Siculum ghewijet.

Int eynde van desen jare is Caius Servilius Geminus oock gestorven / die daer toe ooc was een onder den thienen die de gheestelicke dinghen bevolen waren te versoecken. Marcus Emilius Lepidus is in zijn plaetse aenghenomen gheweest tot eenen oversten Bisschop / hoe wel veel andere treffelicke mannen daer nae stonden / als Lucius Acilius ende Quintus Fulvius Flaccus, maer Quintus Marcus Philippus is in zijn plaetse voor een vanden thien ghecoren gheweest. Daer is oock gestorven Spurius Posthumius een Waersegghers/ eñ in zijn plaetse ghecomen ende ghecoren gheweest vanden anderen Waersegghers Publius Scipio, een sone Scipionis, die ghenoemt is ghewordden Aphricanus.

Hoemē toegelatē heeft die vā Cumis Latijn te spreken: Ende die vā Pisis zijn gedanct geweest, dat sy ackeren ende erve belooft hebben te geven tot een besettinge eender nieuwer stadt te maken, wat ooc *Caius Menius* de Schoutheyt ghescreven heeft van het vergifts weghen: Hoe *Quintus Fulvius* is Burghemeester gewordē ende heeft getriumpheert, vā eē statuyt des ouders weghen, watmen den Burghemeesters ende Schoutheyts bevolen heeft.

DIe vander stadt Cumis is toe ghelaten/ na dat sy daerom ghebeden hadden/ dat sy alle Latyn mochten spreken/eñ dat haer wtroeper ofte heraut macht hadde te vercoopen op de Latijnsche sprake. Die wter stadt Pisis in Etrurien lant zijn gedanct gheweest vanden Roomschē Raet/ om dat sy toe geseyt hebben te geven erve ende ackeren tot een besettinge eender stadt vanden Latijnen/ende daer toe zijn drie mannen gecoren/Quintus Fabius Buteo, Marcus Portius Lenas, ende Publius Portius Lenas, om de ackeren ende erve wt te deelen onder de nieuwe burghers. Daer zijn brieven ghecomen vanden Schouthept Caio Menio, die dat Insel Sardinien te regeeren bevolen was / ende daer toe oock bevolen dat hy soude ondersoeckinghe doen na het vergheven met fenijn over thien mijlē vander stadt Rome/ hoe hy nu drie

Die van Cumis toegelaten de Latijnsche sprake te spreken.

Die vā Pisis schencken een stuck lants om een besette stadt te maken.

duysent

Vā toovberie ende vergiftē worden daer vele verwe- sen.

duysent menschē verooꝛdeelt hadde/ ende noch meer hem aengheꝛocht werden/ Daerom hy by aventueren vooꝛder moeste vernemen/ ofte zijn bevel achter laten.

Quintus Fulvius Flaccus is van Spaengien tot Rome ghecomen met een groot lof der dinghen die hy hadde wtghericht / ende als hy buytē der stadt Rome bleef/ daerō dat hy geerne getriumpheert hadde/ is hy Burghemeester gecozen met Lucio Manlio Acidino, ende corteling he daer na is hy met een triumphe inder stadt ghetoghen met de crijchsknechten die hy met hem hadde ghebꝛocht wt Spaengien/ende heeft in zijn triumphe laten draghen hondert ende vier en twintich gulden croonen/ daer toe eenendertich pont gouts / ende ghelt ghemunt hondert eñ dꝛie en tseventich duysent penninghen/van welcken hy den crijchsknechten heeft ghegheven twee hondert/ ende vanden geroofden goede vijf hondert penningē/ dē dobbel solders tweemael so vele/eñ den ruyters dꝛiemael so vele/ooch so vele den Latijnschen gesellen/eñ alle crijghers dobbel soudye.

Quintus Fulvius Flaccus wort Borgermeester/ ende houdt triumphe.

Int iaer vander stadt 575

In dit jaer isser een statuyt wtghegeven geweest eerst vā een Wijcmeester Lucio Iulio, eñ noemde daer inne hoe veel jaren een soude out zijn/ die na een officie stonde oft aen name/ende daer van wert zijnen gheslachte eenen toenaem ghegheven datmense noemde Annales / dat is jaerlijcke ofte jaersetter/ende na veel jarē worden daer ghecozen vier Schoutheyts doꝛ dat gheset oft statuyt Bebij, die geboden heeft dat men daer vanden selvē vier soude kiesen/gelijcker vooꝛtijts dꝛie waren geweest / ende zijn dese gheweest/ Caius Cornelius Scipio, Lucius Valerius Levinus, Quintus Scevola, eñ Publius Scevola die des Publij Scipionis sonen waren. Den twee Burghemeesters Quinto Fulvio ende Lucio Manlio, is het lant bevolē ende toeghesept als de vooꝛleden jaren den Burghemeesters gheoꝛdineert was / ende dat heyꝛ te voete ende te paerde van burghers ende ghesellen in ghelijcken ghetale als den Burghemeesters des naesten jaers. In beyde deelē des lants van Spaengien / is de Hooftmanschap Tito Sempronio eñ Lucio Posthumio mettē heyꝛ dat sy hadden/ langher bevolen gheweest/ ende den Burghemeesters zijn bevolen by dꝛie duysent voetknechten vanden Roomschen burghers ende dꝛie hondert ruyters ende vijf hondert vanden ghesellen vanden Latijnen / ende vier hondert ruyters te beschrijven ende aen te nemen inde plaetse der genen die daer in strijden ende andersins ghebleven waren.

Bebius wet vā vier Lantvoochden.

Der Borgermeesteren eñ Lantvoochdē lantschappen ende crychsvolck.

Publius Mutius Scevola heeft inde lotinghe des Schoutheyts vercreghen recht te spreken den burghers/ ende dat hy ooc een na vꝛagen soude hebben inder stadt/ ende om de stadt by thien mijlen van des verghevens weghen. Caio Cornelio Scipioni is te deele gevallen in der lotinghe recht te spreken onder den vreemdē: Quinto Mutio Scevole dat Insel Siciliē: Valerio Levino dat Insel Sardinien.

Hoe men lust spelen ghemaeckt heeft ende eenen tempel der Godinnen des ghelucx. Van eenen harden winter, eñ vande seltsame wonderlicke dinghen die in dit jaer ghescheit zijn: Wie dit jaer Strafmeesters zijn gheweest.

De Burghemeester Quintus Fulvius eer dat hy yet bedꝛeef vander gheheelder stadt weghen / spꝛack hy hoe dat hy eerst hem ende de ghaheele ghemeynte woude vry maecken vande beloften diemen hadde toeghesept den Goden / ende hoe hy belooft hadde opten dach doe hy laetstmael den slach hadde ghedaen met die van Celtiberia / sommighe lust-spelen Iovi den machtichsten ende grootsten God te maken / ende der Godinnen des ridderlicken ghelucx eenen tempel / ende daer toe hadden hem de Spaengiaerts ghelt ghegheven. De lustspelen te maecken zijn toeghelaten vanden Raedt / ende daer verwillicht datmen twee mannen kiesen soude om den tempel des ghelucx te verdingen ende te maken/ende van des ghelts weghen ist ghemaect ende gheoꝛdineert datmen niet meer gelts ende costen totten spelen en soude aen legghen ende verteeren/ dan so vele datmen toeghesept hadde Fulvio Nobiliori om de spelen daer mede te maken na dat oozloghe van die van Etolien/ ende dat hy niet meer tot de spelen toe en dede/ vergaderde/ name / oft doen liete tegen des Raets meyninghe ende wtspꝛake/ die daer ghescheit ende wtghegaen was ten tijden der twee Burghemeesters Lucij Emilij ende Caij Bebij, welcke wtspꝛake de Raet heeft laten wtgaen van weghen des onverdꝛaechlicken grooten cost totten spelen/die Titus Sempronius de Bouwmeester liet maken/die niet alleene Italien ende den ghesellen/welcke Latini ghenoemt/te swaer eñ onlijdelick waren/maer ooch den wtlandischen lantschappen.

Quintus Fulvius Flaccus heeft speelfeesten ghehoudē/ maer dē raed heeft d'oncosten ghematicht.

Tempel vande Ruiter-Fortuyne.

In dit jaer isser eenē seer grouwelicken winter gheweest van snee ende alderleye onweder/ daer dooꝛ alle boomen die gemeynlick vander voꝛst schade lijden / verviosen zijn / ende soo is ooch desen winter wat langher gheweest / dan hy anders pleecht te zijne. Daerom heeft het onweder dat onversienlick quam/ende niet lijdelic en was behindert dat spel eñ feeste/ so dat al het Latijnsche volc optē Albaner berch bleef/ ende men hevet wederom noch eens moeten houden eñ begaen na bekennisse ende wille der Bisschoppen.

Wonderteeckenen.

Dat onweder heeft ooch sommighe beelden inden Capitolio omgewoꝛpen / ende veel plaetsen ende steden zijn vanden donder gheslaghen/ vernielt ende onghescahpen daer van ghewoꝛden/ als den tempel des Gods Iupiter inder stadt Terracina / ende den tempel tot Capua/ eñ de pooꝛten des selven / diemen de Roomsche pooꝛte noemt / ende de tinnē aender stadt muerten zijn aen sommige eynden afgeslaghen gheweest. Alsulcke dinghen zijn alle overgebꝛocht geweest tot Rome vooꝛ seltsame ende wonderlicke teeckenen.

So is ooch overgebꝛocht vander stadt Reate/ dat een muyl daer ghewoꝛpen was met dꝛie voeten/daerom den thien mannē bevolen wert om te oversien de boecken daer van ghemaect/ ende openbaerden welcken Godē ende met hoe vele gheofferden dieren datmen hen een offer doen soude/ ende daerom dat den tempel Iovis met andere plaetsen vanden donder was verslaghen/bevalen sy een processie eens daechs te maken.

Daer na zijn de lustspelen die de Burgemeester

ster

Int jaer vander stadt 575

ster Quintus Fulvius hadde belooft/ thien daghen lanck gheheelick costelick met grooter cost ende toerustinghe ghemaeckt/ghehouden. Daer nae heeftmen dat volck vergadert om te kiesen de strafmeesters / ende so zijn daer gecoren gheweest dese twee / Marcus Emilius Lepidus de overste Bisschop / ende Marcus Fulvius Nobilior, die een triumphe hadde gehouden vanden Etoliers.

Hoe door de vermaninghe eñ woorden *Metelli* de twee Strafmeesters zijn versoent eñ vereenicht.

Marcus Emilius Lepidus ende Marcus Fulvius Nobilior, die van te voren malcander vyant waren / worden Zedenmeesters / eñ met malcander versoent.

DEse twee mannen hadden een seer groote vyantschap teghen malcanderen/ die sy dickwils inden Raedt ende voor dat volck lieten mercken. Als nu dese twee strafmeesters opter plaetsen by den outaer des Gods Martis saten by malcanderen op vroren stoelen / soo zijn daer ghecomen de treffelickste des Raedts met eenen hoop der burghers/ ende een onder hen Quintus Cecilius Metellus heeft ghesproken aldus:

Metelli oratio.

Het is ons genoech bekent (ghy Strafmeesters) dat ghy vanden gheheelen Roomschen volcke zijt geordineert Strafmeesters over onse zeden ende manierẽ/ ende dat wy van u vermaent eñ onderwesen wordẽ wat wy doẽ souden/ende niet ghy van ons/ nochtans moetmẽ u te kennen geven/wat alle vrome ende eerbare mannen aen u misvalt/oft sy begheeren te sien opt cortste dat het afghestelt worde ende aen u verandert / soo wy aensien een yeghelick van u alleene bysonder / soo u Marce Emili oft u Marce Fulvi, en hebben wy niemant inde gantsche stadt/ die wy liever wouden ons voor oversten hebben / wanneer wy schoone noch eens beroepen worden totter kiesinghen / onse stemme te gheven: maer soo wy u beyden by malcanderen aensien / connen oft en moghen wy niet onbesorcht laten / dat ghy tweedrachtich te samen zijt ghecomen in dit officie / ende en is niet also vele tot profijte der gantscher ghemeynten / als ghy ons allen seer wel ghenoecht/ ende dat het schaden mochte / dat deen den anderen niet en bevalt. Ghy draecht vele jaren vyantschap tegen malcanderen/die u selven swaer ende lastich zijn/ welcke te besorgen is/dat sy van huyden ten dage/ons ende de gheele ghemeynte dan u swaerder ende onlijdelicker worden mochte / wt wat oorsaecken (is te sorghen) comen ons menigherleye saken toe die wy segghen wouden: Het en ware dan dat ghy by avontueren niet te versoenen en waert eñ te verbidden: So bidden wy u allen/dat ghy op desen dach ende in desen tempel Martis des Gods wilt eynden dese vyantschap / nieuwe hertẽ verwerret heeft/ eñ welcke al het Roomsche volc met haer stemmẽ ende kiesinge heeft te samen ghebrocht/ wilt oock vereenicht laten zijn met uwe versoeninge/ende kiesen met eendrachtighen moede den Raet/ besien de ridderschap / setten cijns ende schattinghe/ ende over dat vijffste jaer schatten wat een yeghelick burgher in comende heeft / ende als ghy spreeckt schier in allen uwen bidden met dese woorden dat alle dat ghy voorneemt eenen yeghelicken ende zijnen ghesellen wel ende gheluckelick toestae / dat ghy dat selve also warachtich ende van herten wilt dat het gheschiede/ende dat ghijt te weghe bringhet / dat is al dat ghy vanden Goden begeert ende bidt/dat de menschen oock ghelooven / dat ghy dat begheert te gheschieden. Titus Tatius ende Romulus zijn midden op de marct van deser stadt als vyanden te samen gecomen / ende hebben met malcanderen daer te samen ghestreden: maer daer na eendrachtich op de selve marckt ende inder selver stadt met malcanderẽ geregeert/ niet alleene verborghen ende oude gramschap / maer oock strijt ende oorloghen nemen een eynde/ wt vyanden die malcanderen verderven/worden dickwils ghetrouwe ghesellen / ende by tijden oock medeburghers. Alsoo zijn de Albaners als sy haer stadt Albam ghebroken hadden / tot Rome ghebrocht gheweest. De Latini ende Sabini die voortijts der Romeynen vyanden waren/ zijn tot burghers aengenomen. Dese ghemeyne sprake/ daerom datse warachtich was / is tot een spreeckwoort ghecomen alsomen gemeynlick seyt/dat de vrientschap alle wegen gedueren sal/ maer de vyantschap salmen vergheten.

Een gemeyne byspake.

Op dese woorden Cecilij gheschiede een geluyt eñ murmelen der anderen die tegenwoordich waren / met verwillighinghe ende toevallinghe der woorden. Daer na zijn de woorden van alle de ghene dier baden ende begheerden onder een ghemenghet / ende hebben hem zijn woorden ondervanghen.

Ende daer na heeft Emilius geclaecht over Marcum Fulvium, dat hy hẽ heymelick hadde belet ende behindert / dat hem het Burghemeesters officie niet en was toe ghesegt. Daer teghen claechde Fulvius, hoe hy van Emilio altijt was verweckt ende beroepen gheweest/ eñ hem tot smadicheyt eñ schande een toeseegginghe ghesciet. Nochtans sy beyde lieten hen mercken / so de ander woude / dat een yegelick van hen beyden hem daer inne ghevẽ eñ voeghen woude tot het ghene / dat de treffelickste ende vermaertste der stadt wilden.

Ende als sy alle rontsomme stonden die daer tegenwoordich waren/so hebben sy de handen malcanderen ghegheven/ende toegeseyt op geloove/dat sy warachtich ende oprecht den haet ende nijt wouden laten varen eñ eynden. Daer na so het alle menschẽ presen/zijn sy in dat Capitolium ghelept gheweest/ ende is belooft ende bevesticht gewordẽ vandẽ Raet de naersticheyt ende gheschicthеyt vanden vermaertsten ende overstẽ der stadt/ ende der Strafmeesters lichte achterlatinghe des toorns. Daer na so de Strafmeesters begeerden een somme van gelde welcke sy behoefden tot sommighe arbeyden oft wercken des ghemeynen goets / is hen toegheseyt den thol een jaer lanck op te heffen ende te beuren.

Wat *Lucius Posthumius* ende *Titus Sempronius* ghedaen hebben tegen die van Celtiberia in Spaengien. Vande geckelicke Legaetschap dier van Celtiberia.

IN dit jaer zijn Lucius Posthumius eñ Titus Sẽpronius, die inde plaetse des Schoutheyts in Spaengien waren / also de sake eens ghewordẽn/ dat Lucius Posthumius Albinus

soude

soude trecken door Portegale in Vaderlant: ende Sempronius Gracchus tot die van Celtiberia / ende so hy daer geen oorloghe oft vyanden en vonde oft en hadde / soude hy door trecken tot aen dat wterste deel des lants van Celtiberia / in welcke Gracchus de stadt Mundã met gewalt eñ metten eersten storm byder nacht in ghenomen ende gewonnen hadde / ende als hy (welck sy niet en hadden voorsien) borgen van hen genomen hadde / heeft hy sommige andere casteelen ende stedekens bestormt / ende na dat hyse beset hadde met sommige knechten / begoste hy de ackers te verbranden ende te verwoesten / so lange tot dat hy aen een vaste stadt quã die de Celtiberers Cerimam noemden.

Tyberius Sempronius Gracchus winnet de stadt Mundã in Spaignen.

Aldaer doe hy zijn instrumenten van oorloghen by brochte / zijnder Legaten wt der selver stadt gecomen / welcker woorden slecht eñ eenvoudich waren op de oude maniere. Want sy bewesen dat sy haer tegen hem verweeren wilden / daer door dat sy begheerden van hem / dat sy mochten in dat legher der Celtiberers gaen / op dat sy hulpers nemẽ / ende indien sy dat niet vercrijgen en mochtẽ / dan wouden sy henselvẽ beraden sonder de andere Celtiberers.

De stadt Cerima in Spaignen / geeft haer op dẽ Romeynẽ.

Ende als hen Gracchus dat oorloofde / zijn sy henen ghetoghen / ende terstont daer na niet over vele daghen hebben sy met hen ghebrocht thien andere Legatẽ. Het was opten middach tijt doe sy quamen / doe en begheerden sy eerst niet anders van Gracchο, dan dat hy hen te drinckẽ geven liet / eñ als sy de bekers oft croesen wt gedroncken hadden / begeerden sy noch eens in geschenct te worden / om het welcke de omstaẽders seer lachtẽ / dat de selve so grof waren eñ onwetende der manieren eñ sedẽ. Daer na begoste de outste onder hẽ allẽ te spreken eñ seyde: Wy zijn geseynt vã onse lant volck om u te vraghen Gracche, waer op dat ghy u verlaet / dat ghy teghen ons oorloghen oft strijden wilt?

De gesanten vande Celtiberen begeerẽ vandẽ Schout tet te drinckẽ eer sy hẽ versoeck doen.

Op dese vraghe antwoorde Gracchus, dat hy hẽ verliet op zijn heyr / dat also wel daer toe gheschict was / het welcke oft zijt wouden besien / so woude hy hen des macht geven / op dat sy den haren des te sekerder bootschap mochtẽ bringhen. Ende ghebood den beveelhebbers / dat sy dat gheheele heyr der voetknechtẽ ende ruyters souden toerusten ende wapenen / eñ in haer harnasch ende gheweer eenen ganck doen. Als de Legaten dit spel toe gesien hadden / ende tot ten haren wederom quamen / hebben syse verschrict / alsoo dat sy de beleghered stadt niet te hulpe en quamen oft en beschermden.

De burghers der selver stadt / als sy inder nacht vyer wtgesteken hadden vanden toorne (want dat teecken te gheven hadden sy onder malcanderen gheordineert) ende saghen dat sy verlaten waren vande hulpe daer sy alleene op verhoopten / so hebbẽ sy haer Gracchο opghegeven / vierentwintich duysent penningẽ heeft men haer af gheschattet / ende hebben moeten geven veertich edele ruyters / niet inden name als borghen / maer hemluyden is bevolen gheweest met hen inde oorloghe te trecken / nochtans dat sy waren een onderpant om ghelooye te behouden.

Daer na is Gracchus ghetoghen met dat heyr voor de stadt Alcen / daer het legher der vyanden was / wt welcken cortelinghe de Legaten ghecomen waren. Als Gracchus de selve verweckt ende aenghetast hadde met cleyne scharmutsinghen sommige daghen / daer door dat hy den verloren hoop daer schicte / so maecte hy van dage te dage grooter oploop / tot dat hyse al wtẽ wagenborch wtlocte eñ brocht. Eñ als Gracchus mercte dat hy dat te weghe hadde ghebrocht dwelcke hy begheert hadde / Gebood hy den ghenen die gheordineert waren over de hulpers / dat sy vande tegenweere wanneer den strijt begonnen ware hen souden laten duncken / ghelijck als oft sy verwonnen waren vande menichte der vyanden / ende hen haestelick keerden ende terstont met den hoop vloden totten legher: Maer hy binnen der wallen aen alle poorten ruste toe ende ordineerde zijn heyr. Het verliep seer een cleyne tijt doe hy sach den hoop der hulpers vlien / also hy dan bestellet eñ bevolen hadde / ende die vã Celtiberia hen naerstich na volchden / ende hy zijn heyr binnen der wallen toegherust ende geordineert hadde / vertooch hy nu so langhe / tot dat hy de zijne met eenen vryen inganck in dat heyr ende legher liet ontvlien / ende als sy in quamen / bestont hyse overluyt aen te roepen / eñ tooch van stonden aen tot alle poorten wt den vyanden tegen. De vyanden en mochten niet wederstaen den crachtighen eñ snellen aenloop Gracchi, welcken sy niet ghedacht ende daer op niet voorsien en waren / ende die ghecomen waren om dat legher Gracchi te bestormen en mochten hen nu niet verweeren / want terstont zijn sy verstropt ende verjaecht gheweest / ende daer en boven ghedreven binnen der wallen / ende ten laetsten wt dat legher gheslaghen. Op den selven dach zijnder neghen duysent der vyanden verslagen / ende drie hondert ende twintich levendich ghevanghen ghenomen / hondert ende twaelf paerden / ende sevẽ en dertich crijchs vaenkens: Vanden Romeynẽ zijnder hondert ende negen verslaghen.

De Celtiberẽ wordẽ geslaghen voor de stadt Alce.

Na desen strijt heeft Gracchus de Legioenẽ gheleyt om dat lant der Celtiberers te verderven eñ te verwoestẽ / eñ doe hy over al alderleye beesten ende goet oft vruchten wech liet draghen oft drijven / heeft hy de sommige goetwillichlick / sommighe wt vreese hem onderdanich ghemaeckt / ende zijn in handen ghecomen / hondert ende drie steden gaven haer in weynich daghen op / ende heeft vercreghen eenen grooten roof.

Gracchus neemt inne veel steden van Celtiberia.

Daer na keerde de Hooftman wederom te rugghe totter stadt Alcen / van daer hy gecomẽ was / ende begoste de stadt te bestormen. De burghers der stadt verweerden hen ten eersten teghen den Romeynen / Maer daer na als nu niet alleene met dat geweer / maer ooc met dat stormghetuych de stadt ghestormt wert / wanhooptẽ sy om de stadt te beschermẽ / eñ ontvloden alle inde borcht der stadt / eñ daer na als sy eerst haer Legaten hadden ghesεynt tot Gracchum, hebben sy hen ende al wat sy haddẽ / den Romeynen in handen ghegheven. Daer is doe een groote roovinghe geschiet / ende vele edelen zijnder ghevanghen gheweest / onder welcken gheweest zijn twee sonen ende een dochter des oversten Thurri, die een Vorst was des selven volcx / eñ de rijcste onder alle dẽ Spaengiaerts. Als de selve vernomen hadde hoe dat het den zijnen qualick ghegaen was / doe hy ghesεynt

De stadt Alce in Spaignen wort vanden Romeynen ghewonnen.

Thurrus Regulus voecht hem met de Romeynen / eñ treckt met henlieden te velde.

hadde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer vander stadt 575

hadde tot Gracchum sommighe die hem om gheleyde baden/dat hy tot Gracchum int leger mochte comen/ so quam hy daer na selve / ende vraechde ten eerstenmale Gracchum, oft hy hẽ ende den zijnen woude laten leven. Doen hem Gracchus dat leven toegeseyt hadde / vraechde hy ten anderen male/ oft hy den Romeynẽ ooc mochte dienen int oorloge / doẽ hem dat Gracchus geoorlooft hadde/ sprack de Vorst Thurrus, ick wil met u nu trecken teghen alle mijne gesellen/so ick van hen gheen hulpe en heb mogen vercrijgen. Ende hy is corts den Romeynen na ghetogen / ende heeft hen getrouwelick ende eerlick aen vele eynden by ghestaen ende gheholpen.

De stadt Ergavia in Spaignen geeft haer op dẽ Romeynẽ.

Daer na heeft de vermaerde ende machtige stadt Ergavia den Romeynen de poorten ghe-opent ende de selve ingelatẽ/die verschrict wert door de schade vanden anderen omligghenden volcke. Daer beschrijvẽ sommige dat de steden die haer op ghegheven hadden/gheen gheloove ghehouden en souden hebben / want wt welcker contreyen Gracchus de Legioenen hadde wech geleyt / daer was dat volck af ghevallen ende hen ter weere gestelt/ende datter na eenen grooten slach oft strijt gheschiet is met die van Celtiberia by den berch Chaunum / vanden morgen aen/tot op de seste ure des daechs / dat was tot op dẽ middach/ende dat aen beyde zijden haerder vele ghebleven waren/ende dat de Romeynẽ niet sonderlings en hebben gedaen/ dan dat sy den naestẽ dach inden velde bleven/ ende sommige beriepen te comen dat sy opvergaderden den geheelen dach den roof/ die sy die van Celtiberia af ghedronghen hadden.

Chaunus mõs.

De Celtiberẽ wordẽ vande Romeynẽ geslaghen/ ende tot ghehoorsaemheyt gebrocht.

Maer aen den derdẽ dach soudemen met een grooter slach ghestreden hebben / eñ dan alder eerst waren sekerlick de Celtiberers verwonnen/eñ hen haer legher af ghewonnen/ eñ ghe-plondert geweest/eñ twee en twintich duysent menschen verslagen / eñ meer dan drie hondert ghevangen/ eñ byna een gelijck getal der paerden hen genomen/ende twee en tseventich ridder vaenkens ghewonnen.

Daer na soude eerst het oorloghe een rechte eynde ghehadt hebben / eñ de Celtiberers eerst een vast gheloove/ ende niet als te voren ongestadich gheweest zijn. So beschrijven ooc sommige/ dat Lucius Posthumius int wterste lant van Spaengien tweemael soude eenen sonderlinghen slach metten Brachis ghedaen hebben in desen somer/ eñ byna vijf en dertich duysent der vyanden verslagen/ende hen dat legher bestormt: Maer het schijnt meer warachtich te zijne/dat hy later in dat selve lant van Spaengien gecomẽ is/ dan dat hy desen somer alsulcke dinghen wtgherecht mocht hebben.

De Vacceen int werste Spaignẽ worden geslagen.

Wat de Strafmeesters hebbẽ laten maken, eñ in haer officie ghedaen hebben.

De Strafmeesters hebben met ghetrouwer eendrachticheyt de Raetsheeren ghecoren/ ende tot een overste Raetsheere is ghecoren gheweest de Strafmeester selve Marcus Emilius Lepidus, die oock de overste Bisschop was. Drie Raetsheeren die zijn ghesellẽ wt den Raet hadde ghestelt/heeft Lepidus daer inne behouden/ eñ sommighe afghesét/die zijn geselle daer inne hadde gelaten. De wercken die sy bestellen souden te maken vanden ghelde datmen hen daer toe ghegheven hadde/ ende sy ghedeelt hadden onder hen/zijn dese navolgende. Lepidus hadde laten maken een groote timmeringe byder stadt Terracinam/ welcke gheen aenghenaem werck en was eenen yeghelicken / daerom dat Lepidus zijn goeden ende voorwerc / ende met de costen des ghemeynen het zijne ghespaert heeft/so liet Lepidus ooc maken een speelhuys by den tempel Appollinis, ende een capelle Iovi int Capitolio / heeft oock verdingt te maken sommige pylaren te verguldẽ/ eñ heeft de beelden vande selve pylaren wech laten doen / die niet bequaẽ daer en schenen te zijne. Oock heeft hy wech laten nemen sommige schilden vande pylaren / eñ alderley ridderlicke vaenkens die aen de pylaren vast ghemaect waren.

Tẽpels-huysen eñ ander wercken die vande Schatmeesters bestelt te makẽ.

Maer Marcus Fulvius heeft veel meer eñ profijtelicker werck ende arbeyt verdingt te maken/als een haven oft invarẽ inden Tyber/ ende sommige bogen ende pylarẽ aender brugghen des Tybers/ op welcke pylaren daer na sommighe jaren dese twee Strafmeesters Publius Scipio Aphricanus eñ Lucius Nũmius hebben verdingt te maken gewelffselẽ/heeft ooc laten maken een costelicke huysinghe achter de nieuwe wisselbanck/ende een vischmarct/ende de cramen die daer omme stonden/die vercochte hy bysonder/oock een marct eñ spaceerhuys buyten de poorten der stadt/diemẽ noemt Trigeminam van den drien Horatijs, ende andere marcten ende spaceerhuysen heeft hy makẽ laten achter de huysen/daer inne datmen de schepen maecte/ende by den tempel Herculis, ende den tempel der Godinnen der hopinge. Byden Tyber hebben de medecyns oft apotekers in ghehadt den tempel Apollinis. De Strafmeesters hebben onghedeelt ghelt ghehadt/vanden welcken sy te samen ende met malcanderẽ verdingt hebben/om water inde stadt te leyden eñ ghewelffselen oft boghen daer over te maecken: Maer dat heeft behindert Marcus Licinius Crassus, die dat water niet en woude gheleyt hebben door zijn erve.

Sy hebben oock vele tollen opghebrocht eñ gemaect van dingen die te water/ eñ het ghene dat te lande ghevoert worde/ ende hebben ghesien ende merck daer op ghehadt dat veel cappellen ende tempelen die de ghemeynte toe behoorden / ende dat sommighe de selve voor hen selfs profijt in genomen hadden/ende gheopent worden / ende een yeghelick onder den volcke ghemeyne souden zijn/desghelijcken oock sommighe offeringhe der Goden/die de sommighe tot hen genomẽ hadden den volcke soude ghemeyn zijn / hebben oock verandert ende op een ander wijse gebrocht/ hoe datmen soude stemmen geven inde kiesinge der officiers / eñ hebben gedeelt de Wijcmeesters in alle straten der stadt/ na de gheslachten der menschen/na hare sakẽ/na haer hanteeringe/ eñ d'een Strafmeester Marcus Emilius, als hy begeerde vanden Raet/datmen hem woude gelt ordineren om te gheven/daer mede hy lust-spelen maecte op de kerckwyinge der tempelen Iunonis der Godinnen/ die een Coninginne was van alle Goden/ende Diane der Godinnen / welcke twee tempelen hy belooft hadde over acht jarẽ inden oorloghe van Liguria/ hebben de Raetsheeren

hem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

hem daer gheordineert te geven twintich duyſent metalen penninghen.

Deſe twee tempelen heeft beyde ghewijet Marcus Emilius, op dē Flammiers circkel oft ommeganck / ende de ſpelen der fabulen heeft hy drie daghen lanck laten maken na de kerckwijnghe des tempels Iunonis, ende twee daghen lanck na de wijnghe des tempels Diane der Godinnen / ende op een yeghelicken dach heeft hyſe opten ſelven circkel oft perck laten maken. De ſelve Marcus Emilius heeft laten maken eenen tempel den Goden der huyſen oft wijchelmannekens ende den Godē der zee/ den welcken belooft heeft te maken Lucius Emilius Regillus inden oorloghe die te ſchepe ende op der zee geſchiet was teghen de Hooftluyden des Coninex Antiochi, ende boven de deuren des ſelven tempels is vaſt ghemaeckt gheweeſt een taſel met alſodanigen tijtele. Het groote oorloghe tegen den Coningen te ſcheppen/ den ſelven te verwinnē/ ende vrede te maken / heeft Lucius Emilius Regillus een ſone Marci Emilij onderſtaen eenen ſlach te doene tuſſchen den ſteden Epheſum eñ Camuchum/ ende een groote menichte der ſchepen des Coninex Antiochi verwonnen/ verſtroyt/ gebroken/ ende verjaecht / daert de Coninck Antiochus aenghesien heeft / alle het heyr ende ridderſchap/ ende daer ſelve op dien dach twee en tseſtich lange ſchepen met alle geſellen des Coninex vercreghen ende ghevangen/ daerom dat hy belooft heeft eenen tempel te maecken den Huyſgoden/ ende den Goden der zee/ een ghelijcke luydende taſel is oock de deure inder cappellen Iovis inden Capitolio aengheghanghen ende vaſt ghemaect gheweeſt.

Wat de Burghemeeſter *Quintus Fulvius* inder Ligurer lant gehandelt heeft: Eñ ſommige wt Gallia over dat geberchte zijn gecomē, ende begheert hebben een plaetſe, daer ſy vreedſamelick mochten woonen.

Die van Liguria wordē verhoert van henlieder woonplaetſen.

TWee dagen daer na als de Straſmeeſters den Raet hadden gheſet oft ghecoren/ is Quintus Fulvius de Burgemeeſter int lant van Liguria ghecomen over de berghen die geenen wech en hadden / ende na dat hy door de ſtruyckē oft heghen der dalen met zijn heyr was ghetogen/ ſo heeft hy metten vyanden met opgerechten banieren gheſlaghen/ ende die niet alleene met de ordinantie zijns heyrs verwonnen / maer oock opten ſelven dach haren legher inghenomen. Drie duyſent ende twee hondert der vyanden/ ende dat ſelve gheheele lant van Liguria heeft hen in handen ghegeven/ ende hy heeft de gene die hen op gaven / ghevoert in een effen landt vanden berghen/ ende heeft de bergen met een bewaringhe van ſoudeniers beſettet ende belegert. Ende terſtont zijnder brieven wt dat lant van Liguria tot Rome geſeynt/ ende van wegen der dingen die hy wt gherecht heeft/ is een proceſſie gheordineert geweeſt drie dagen durende. De Schoutheyts hebben gheoffert by deſe proceſſie ter wijlen ſy begaen wert / veertich groote dieren die daer gheoffert worden. Vanden anderen Burgemeeſter Lucio Manlio en iſſer niet gheſchiet in Liguria dat merckelick was.

Walē of Frāchoyſen ſoecken woonſtedē in Italien.

Drie duyſent menſchen der Franchoyſen/ die over dat Walſche geberchte woonden / zijn over getogen in Italien die niemant geen leet en deden / maer begeerden alleene vandē Burghemeeſters ende Raet een velt daer ſy mochten woonē/ ende vreedſaem zijn onder de heerſchappye des Roomſchen volcx. De ſelve beval den Raet te wijcken eñ wederom wech te trecken uit Italien/ eñ den Burghemeeſter Quintum Fabium een verneminghe te doene/ eñ de ſelve te ſtraffen die oorſakers gheweeſt waren/ dat de Franchoyſen over het gheberchte ghetoghen waren.

Hoe *Philippus* de Coninck van Macedonien geſtorven is, ende hoe hy eerſt vernomen heeft dat *Demetrio* zijnen ſone onrecht is gheſchiet, ende hoe hy *Antigonum* voor den anderen ſone *Perſeum* gheerne hadde tot eenen Coninck ghemaeckt, hoe nochtans *Perſeus* in ghenomen heeft dat Coninckrijcke.

Coninck Philippus groot verdriet om zijnen ſone Demetrius wille.

IN dit jaer is Philippus de Coninck van Macedonien overmits treuricheyt eñ leet verteert ende vergaen/ eñ na den doot zijns ſoons Demetrij oock geſtorven. Hy was inden winter inder ſtadt Demetriade gelegen/ ſeer becommert overmits zijnen ſone dien hy verloren hadde/ ende daer toe dat hem beroude zijn wreetheyt aen hem bedreven/ welcke hem zijn herte pijnichde/ hem becommerde oock dat de andere ſone Perſeus alſo hy ſelve eñ andere oock meynden/ hen ghereet lieten duncken/ als oft hy ware een Coninc / ende dat alle menſchē op hē een opſien hadden/ maer zijnē ouderdom was verlaten/ ende ſommighe hoopten op zijn doot/ ende de ſommige en hoopten niet alleene/ maer waren zijns doots ſeker / dat hem noch meer leet was/ eñ des en becommerde hy hem niet alleene/ maer met hē Antigonus, die daer was een ſone Euchecratis, die dē name hadde zijns ooms Antigoni, welcke een beſchermer eñ momboor des Coninex Philippi was gheweeſt/ eñ een alſulckē man/ die aen hem hadde een Coninclicke heerlicheyt/ daer toe oock vermaert eñ wel bekent van wegen des ſtrijts eñ ſlachs/ die tegen Cleomenem den Lacedemoniſchē Vorſte was geſchiet. De Griecken noēden hem daerom eē beſchermer/ op dat ſy hem met alſulcken toename onderſcheyden vanden Coningen die Antigoni oock waren gheheeten.

Antigonus de ghetrouſte vrient vā Coninck Philippus.

Nu Antigonus die daer was zijns broeders Euchecratis ſone / de ſelve was onder alle de vrienden de eerlickſte gehouden van Philippo, ende ſo bleef hy alleene gheheel getrouwe/ ende altoos in Philippus vrientſchappe: Maer deſe trouwe maecte hem teghen Perſeum gheheel te vyande/ want hem voor henen Perſeus niet ſeer gunſtich en was. De ſelve Antigonus doen hy overdachte in zijnen ſin / hoe met ſeer grooter zijnder perijckels de verheffinghe des Coninckrijcx aen Perſeum comen ſoude / ende mercte eerſt dat de Coninck Philippus begonſte wanckelbaer te worden in zijnen moet ende herte/ eñ by tijden te verſuchten/ om dat hy den ſone verloren hadde/ ende ſomwijlen ſo hoorde oft luyſterde hy na de woorden des Coninex/ eñ ſomwijlē brocht hy hem daer toe dat hy ſeyde ende overdochte hoe gheckelick hy metter ſaken

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer vander stadt 575

ken omme ghegaen was. Ende so wanneer de Coninck daer over weemoedelick claechde/ soo was hy by hem ende claechde dierghelijcken/ ende van dier tijt dat de waerheyt pleecht veel bewijsinghen haer selven te gheven/ halp Antigonus daer toe waer mede hy conste/ dat alle dinghen te eer wt quamen hoe dattet toe gegaen was. Want daer waren oock suspect die dienaers ende hulpers gheweest waren tot het selve quaet/dat Demetrius ghedoot was/ende aldermeest Appelles eñ Philocles die tot Rome waren ghesonden gheweest/ende men seyde ghemeynlick over al te hove/dat de brieven die sy ghebrocht hadden onder den name Flaminij, die ooc Demetrium om zijn levẽ brochten/ onwarachtich waren/ ende vanden schrijver ghevalscht / oock de seghelen daer aen niet gherecht: Maer so de sake meer suspecter dan openbaer was/ soo quam by ghevalle Xychus Antigono teghen gegaen/ende hy is van Antigono aen gegrepen ende in des Coninckx hof ghebrocht.

Ende als Antigonus den genen die hem gade slaen souden / bevolen hadde te bewaren/ is hy voort ghegaen voor den Coninck Philippum ende gheseyt/ my dunckt als ick wt uwe woorden veel verstaen heb/dat ghijt seer groot achten soudt/ indien ghy mocht alle dinck warachtich weten / hoe dattet met uwen sone toe ghegaen is / so wie doch onder hen beyden den anderen met verbolginghe ende listen heeft laghen ghelept/ so isser in uwe ghewalt een man Xychus, die alleen ontdoen oft ontbindẽ mach den knoop van desen ongheval ende verdriete/ de welcke so hy is ghelept in uwe hof/laet hem ontbieden voor u te comen.

Also de selve Xychus voor den Coninc Philippum ghebrocht wert/ loochende hy ten eersten male alsoo wanckelbaer eñ onstantastich/ datmen merckte hy was bereyt te openbaren eñ te belijdẽ/ so wanneer hy hem niet en dorste vreesen. Dese Xychus en mochte niet lijdẽ oft verdraghen dat aensichte des pijnighers/ noch de slaghen/maer seyde dat altesamen inder selver manieren alsoo het gheschiet was / wat de Legaten gedaen hadden/ende wat hy daer toe gedaen ende gheholpen hadde / van stonden aen seynde de Coninck sommighe die de Legaten souden grijpen ende ghevanghen nemen. Philoclem die daer tegenwoordich was/ hebbẽ sy ghevanghen/maer Appelles die daer ghesepnt was om na te trecken eenen die daer Chereas hiet/ doen hy vernam dat hem Xychus hadde ghemelt ende gheopenbaert/voer hy van Macedonia over in Italien.

Xychus geeft te kennen den aenslach van Perseus tegen Demetrius.

Philocles woort ghevanghen.

Van Philocle segghen de sommige hoe dat hijt eerstmael stoutelicken gheloochent heeft/ maer so hy voor dat aensichte Xychi is gelept gheweest/ en heeft hy hem niet meer geweert. De andere segghen voor warachtich dat hijt gheloochent heeft/ hoe wel hy gepijnicht is geweest. Den Coninck Philippo is zijn lijden vernieuwet ende vermeerdert gheweest / die zijn ongeluck met zijnen kinderẽ des te swaerder achte/datter een onder hen gestorven was.

Maer als Perseus zijn sone vernam dat alle dinghen gheopenbaert waren / ende hy machtigher was/dan dat hy meynde hem van node te zijne dat hy vloot / ghedachte hy nu verre te zijne als van dat vyer des barnende toorns zijns vaders/ nochtans tegẽ hem te verweeren de wijle hy leefde.

So nu Philippus niet hopen en mochte/ dat hy zijnen sone aen dat lijf straffen conde/ so dede hy nochtans zijne naersticheyt daer toe/dat noch voorhanden was dat hy hẽ niet en mochte verblijden vander belooninge zijns quaets/ boven dat/ dat hy onghestraft bleef: Daerom hy Antigonum aensprack/ welckẽ hy daerom goet te gunnen verbonden was / dat door hem de moorderye zijns soons Demetrij openbaer was ghewordeu / ende meynde dat hy mochte worden een Coninck der Macedoniers/ des sy hen niet en dorsten schamen/ oft droevich zijn/ van weghen des verschen ende nieuwen lofs zijns ooms Antigoni, eñ seyde tot hem aldus: Om des willen dat ick ben o Antigone totten ongeluckе gecomen / dat my der kinderen verliesinge boven andere ouders een asschouwinghe zijn/ so soudet met rechte te wenschen zijn/ so ick inden wille ben om u dat Conincklijcke over te gheven/dat ick van uwen oom ontfangẽ heb/ om dat hy my met een stoute eñ mannelicke beschermenisse niet alleene ghetrouwelick bewaert/ maer vermeerdert heeft / u alleene heb ick / dien ick waerdich totten Coninckrijcke belijde ende achte/so ick niemant en hadde/ waert my veel liever dat het verginge ende vernielt worde/dan dat het ware een beloonínghe Perseo om zijne schalckachtighe bedriegerye. Ick soudet daer voor houden ende ghelooven/dat my mijn sone Demetrius vander doot verweet soude zijn / ende wederom ghegeven/ so ick u kiesen sal in zijn plaetse/ daer ghy over dẽ doot die so ontschuldich was/ende over my u ongheluckich verdriet alleene geweent hebt. Nae dese woorden en heeft Philippus noyt af gelaten Antigonum met alder manierẽ voort te verheffen ende te eeren.

Coninck Philippus denckt Antigonus erfgenaem te makẽ van het Coninckrijck.

De wijle Perseus in Thracia was/ so tooch Philippus rontsomme inde steden van Macedonien / ende beval den oversten Antigonum, ende hadde zijn leven langer geduert/so en ware gheen twijfel daer aen / dat hy hem niet en hadde nae hem ghelaten / inde besittinghe des Coninckrijcx. Nae dat hy wech tooch vander stadt Demetriade / heeft hy langhe tijt vertoghen te blijven inder stadt Thessalonica. Daer na doen hy quam inde stadt Amphipolim / is hem een sware cranckheyt aen gecomen / nochtans ist openbaer dat hy meer crancker was in zijn herte dan aen dat lichaem / eñ dat hy van der sorghen ende van het waken so hy niet slapen en conste/ghestorven is met vervloeckinge des eenen soons / ende so hem nemmermeer in rusten en liet den gheest zijns soons / die ontschuldich was gedoot / die hem verscheen ende te voren quam.

Doen soude Antigonus wel gewaerschout gheweest hebben voor Perseo: Maer Calligenes de Medecijn/die Philippo soude medecijnẽ gheven ende ghesont maken/so hy verwachtede op den doot des Coninckx/so haest hy merckte datter geen hopinge meer en was des levens/ seynde hy boden tot Perseum , die hy te voren bestellet hadde/ende alsо hy daer af ghesproken hadde met Perseo, eñ versweech des Coninckx doot voor alle die niet in des Coninckx hof en waren/ tot de toecoemste Persei. Daerom soo heeftse Perseus alle onversiens eñ onwetelick over=

De doot van Coninck Philippus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Perseus woort Coninc inde plaetse van Philippus zijnen vader.

overvallen/ende dat Coninckrijcke ingenomen/ dat hy met zijn boosheyt ende schalckheyt te weghe ghebrocht heeft.

Wat de Coninck *Philippus* onderstaen heeft, indien hy niet gestorvē en ware, als de Bastarners te verwecken tegen den Romeynen. Vande oneenicheyt der Bastarners ende die van Thracia.

Dē aenslach van Coninck Philippus, was door de Bastarnē die van Dardanien tot te roven ende Italien af te loopen.

SEer bequamelick was den doot Philippi den Romeynen om te versterchen den strijt/ ende hen te versterchen/ want terstont daer nae zijn de Bastarners/ die langhe daer toe te voren waren ghemoeyt van Philippo, van haren lande ende wooninghe met een groote menichte der voetknechten ende ruyters over den Thenou ghevaren/ ende als sy over ghecomen zijn/ is Antigonus ende Cotto die een edele Bastarner was/ die oock met Antigono dickwils een Legaet gheweest was/ de Bastarnen op te brenghen/ voor den Bastarnen voor henen ghetoghen/ dat sy den Coninck segghen/ ende te kennen gheven souden der Bastarner toecoemst/ ende als de twee niet verre en warē vander stadt Thracie Amphipoli, zijn hen teghen ghecomen sommighe boden/ die daer seyden dat de Coninck ghestorven was/ welcke sake den aenslach in twijfelinghe maecte/ want het was also bestelt/ dat Philippus soude gheven den Bastarnen een sekere doortreckinghe door dat lant van Thracia/ende daer toe provande: Maer op dat Philippus dat doen conste/ heeft hy den Vorsten ende oversten des lants gheeert ende begaeft/ ende met ghelove hem verbonden/ op dat de Bastarnen doortrecken souden met haer hoopen vreedsamelick ende onschadelick. Philippus heeft voor hem ghenomen dat volck van Dardanien te vernielen/ dat hem inder Bastarner landt over al hadde ghegheven. Daer van meynde Philippus dobbel profijt te ontfanghen/ ten eersten dat die van Dardanien souden wech gedaē worden/ dat selve was een volck dat altijt geheel contrarie was den volcke van Macedonien ende haer lant/ende wanneert den Coninghen van Macedonien alder qualickste ginck/dat lant altoos overvielen: ten anderen/ op dat de Bastarner haer huysvrouwen ende kinderen in Dardaner lant souden laten/ende sy geseynt worden om te verderven dat Walsche landt/ want door der Scordischer landt was eenen wech tot de Adriatische oft Venedische zee/ die gheen vreese oft sorghe en hadden voor de Bastarnen/die hen gelijck waren met der spraken/ende oock met der manieren/ ende dat de Scordisci hen souden versellen metten Bastarnen/soo wanneer sy sien souden dat de Bastarners toghen totten roof van rijck volck te halen. De aenslagē Philippi zijn daer toe bereyt geweest/dat hy niet en achte hoe dat het metten Bastarnen eenē wtganc soude hebben/want so wanneer die van Dardania ende Bastarners verslaghen worden vanden Romeynen/ soudet hem een blijschap zijn dat sy gebleven waren/ ende dat hy eenen roof soude hebben vanden Bastarnen die over ghebleven warē/daer toe de besittinge des lants vā Dardania soude vry zijn/maer indient hem gheluckelick verginge/ ende de Romeynen wederom quamen om te strijden teghen de Bastarners/ soude hy wederom in nemen in Griecken lant/ dat hy hier voortijts hadde verloren. Dat waren des Coninckx Philippi aenslaghen.

Daer na zijn Antigonus eñ Cotto vā malcanderen ghetogen aende eynden daer sy noch seker waren/ ende niet langhe daer nae als het gheruchte wt bracht vanden doot Philippi, soo die wt den lande Thracia den Bastarnen niet haer vercoopen te diere waren/ ende de Bastarners provande niet en consten ghenoech vercrijgen oft inder oorden behouden worden/ dat sy niet vander rechter straten en ginghen/ daerom zijn sy onder malcanderen om de onbehoorlickheyt ende ongherechticheyts wille twistende gheweest/ aen beyde zijden de Bastarners ende die van Thracia. Van welcke dagheliksche twistinghe sy ten laetsten totten strijt zijn ghecomen/in welcke/ soo ten laetsten die van Thracia niet verdraghen en mochten de macht ende de Bastarners hare vyanden/ verlieten sy haer dorpen/ die in platte ende effen velden laghen/ ende zijn ghewecken op de berghen die seer hooch waren/ ende doen de Bastarners oock daer henen wouden trecken/ so isser op de selve tijt een groot onweder op de Bastarners ghevallen/ soo dat sy te vergheefs arbeyden/ ende op de hoochte niet comen en mochten.

De Bastarners als sy die vā Thracien op den berch Donea nae trocken/ werden deur tgroot onweder afghedreven.

Want het was inder selver manieren alsulc onweder/ alst was gheweest doen de Gallen oft Franchoysen Delphos de stadt beroovē wouden. Want niet alleene vanden regen eñ vandē haghel die daer viel/zijn sy gheheel omcinghelt gheweest/ met een crachtich geluyt welcke wt der lucht quam/ eñ metten donder eñ blixem/ die hen de oogen verblindē: maer oock de donderslaghen also seere schaterden/alsoo dat de lichamen schenen te verbarnen/ also dat niet alleene de crijchsknechten/maer oock de oversten daer van gheslaghen worden/ende op de plaetse doot bleven.

Daerom doen sy also inde snelle vlucht over de hooghe ongelijcke ofte oneffen steenrootsen onversiens vielen/ende neder ghewopen worden/so stonden noch also in dese verschrickinge voor hen die van Thracia: Maer de Bastarners seyden dat de Goden hen also inde vlucht hadden ghebrocht/ ende dat het scheen oft den hemel over hen gevallen ware: Maer so sy verstroyt sonder haer ghewcer wederom quamen in haren legher van daer sy wt ghetoghen waren/ hebben sy begonnen hen te beradē wat sy doen wouden/ so isser een tweedracht tusschen henluyden opghestaen. Soo daer d'een partye meynde dat sy wederom te huys trecken souden: De andere meynden inder Dardaners lant te vallen/ ende dat gheheel inne te nemen.

Ende soo zijnder by dertich duysent menschen ghetoghen metten Hooftman Claudio, ende zijn inden lande van Dardanien ghevallen/ den anderen hoop is wederom achterwaerts ghetoghen in dat lant om de stadt Appolloniam te verdestrueren van daer sy ghecomen waren.

Hoe *Perseus Antigonum* heeft laten dooden, eñ zijn Legaten na Rome ghesesynt. Vande triumphe *Quinti Fulvij* des Burgemeesters. Van sommighe wonderlicke dinghen.

Maer

Int Iaer vander stadt 575

Coninck Perseus doet Antiochus dooden.

Maer als Perseus in genomen hadde dat Coninckrijcke / sō liet hy Antigonum dooden / ende doen hy nu meynde dat hy zijn rijcke wel bewaert ende bevesticht hadde/heeft hy gheseynt na Rome drie Legatē om te vernieuwen zijns vaders vrientschappe met den Romeynen / eñ te bidden dat hy een Coninck vanden Roomschen Raet worde genoemt: dit is in dit jaer geschiet inden lande Macedonia.

Quintus Fulvius Flaccus houdt triumphe van die van Ligurië.

Een onder de twee Burghemeesters Quintus Fulvius heeft ghetriumpheert van die van Liguria / welcke triumphe / als een yeghelick wel kennelick was / datmen hem meer van gunste weghen toe liet/dan van de dinghen die hy wt gherecht hadde / maer hy heeft laten draghen een groote menichte des gheweers der vyanden / niet seer veel ghelts / nochtans heeft hy ghedeylt onder de crijghers / eenen yeghelicken dertich metalen penningen / twee mael so veel den dobbel solders / drie mael soo veel den ruyters. In dese triumphe en is niet sonderlings gheweest dan dat by gevalle gheschiet is / dat hy ghelijck op dien dach triumpheerde / opten welcken hy int naeste voorleden jaer oock ghetriumpheert heeft nae zijn Schoutheyts officie.

Kiesdach. Int Iaer vander stadt 576

Na de triumphe heeft hy geboden de kiesinghe der nieuwer Burghemeesters te geschiedene/in welcke ghecoren zijn de Burghemeesters Marcus Iunius Brutus ende Marcus Attilius Volso. Daer nae alsser drie Schoutheyts gecoren waren/ heeft dat onweder doen scheyden ende verstoort de kiesinge/den naesten dach daer na zijn de andere Schoutheyts ghecoren/ ende dit is ghesciet ontrent den vijfthiensten dach des maents Martij. Ende dit zijn gheweest de Schoutheyts/Marcus Titinius, Caius Claudius Nero, Titus Fonteius Capito.

Vanden Boumeesters te weten Cneo Servilio Cepione ende Appio Claudio Centone zijn seer groote ende lustige spelen gemaect/ die men noemde de Roomsche spelē/welcke de Senaet hadde bevolen te maken / om de wonderlicke dinghen wille die daer geschiet waren. Spelen ghehouden.

Daer was een aertbevinge gheweest openbaer op de marcten/ daermen de beelden der Goden ghestelt hadde / ende so hebben de selve beelden der Goden de aensichten van malcanderen ghekeert. Wonderteecken.

Ende het decsele ofte cleet metter wollē/daer het beelt van Iupiter mede ghecleet was / is oock af ghevallen.

Ende voort soo isser een muys op de tafelen comen gheloopen die daer op de marct voor de beelden bereyt stont / eñ heeft aldaer eerst gheproeft vander olien die daer opter tafelen was. Dit selve is oock voor seer wonderlick gheacht gheweest / dat het wat sonderlings ende toecomende dinghen soude beteeckenen.

Om dat dese wonderlicke dinghen souden mogen versoent wordē / ende daer niet quaets toe comen en soude/ soo heeftmen daer door lustighe spelen doen bereyden.

Hier eyndt het derde Boeck *Titi Livij* der Roomscher Historien.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

DAT VIERDE BOECK TITI LIVII VANDER ROOMSCHER HISTORIEN.

Anno M. D. XCVII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

In dit vierde boeck werdt inden eersten verhaelt hoe dat *Aulus Manlius* die een Burghemeester te velde tooch teghen de Histros, aldaer hy de nederlage hadde, ende met zijn gantsche heyr tot aenden zeecant ghevloden is. Ende hoe de vyanden der Romeynen waghenborch inghenomen hebben.

Oorloge tegē die vā Histriē

AVlus Manlius de een Burgemeester/ so hy raet hielt vanden oorloghe tegen de Histros/ so meynden de sommige datmen terstont sonder enich vertrec metten oorloghe voort varen soude/ eer dat de vyanden (dat zijn de Histri) een heyr tsamen brochten. De andere meynden ende hieldent voort beste datmen den Senaet daer af raedt vraghen soude / maer nochtans soo behielt de meyninghe der ghenen de overhant / die daer metten oorloghe niet langher en meynden te vertoeven. De Burghemeester Manlius wt treckende van Aquileia maecte zijnen leger aen dat broeck oft marasch Timavi/ welcke na by der zee gheleghen is. Daer henen quam Caius Furius, een vande twee Hooftluyden die daer tot oversten vanden schepen ghecoren waren/ want tegen de schepen van Illyria/ so waren der ghecoren twee Hooftmannen over de schepen der Romeynen / die met twintich schepen bewaren souden het oever der zee/ totter stadt Anconam/ als het perijculooste oft sorgelickste eynde. Van dat selve eynde soude Lucius Cornelius bewarē dat oever der zee ter rechter zijden al totter stadt Tarentum / Caius Furius ter slincker zijden al totter stadt Aquileia. Dese schepen zijn gesent gheweest tot de naeste haven in dat lant van Histria / met andere sware lastschepen ende provande/ ende de Burgemeester is den selven na ghetogen metten Legioenen/ ende heeft zijnen leger by vijf mijlen vander zee ghemaeckt.

Leger vande Burghemeester Aulus Mālius Volso.

Ancona.

Inde haven is binnē een corte tijt een groote marct opgestelt/ ende alderley goet van daer in dat legher ghebrocht / ende om dat het te sekerder geschien mochte/ so zijnder aen alle eynden des legers wachters rontsomme/ oock teghen dat lant van Histria bewaerders bestelt/ ende der Placentiner hoop is gheleghert tusschen der zee ende het legher. Ende op dat het oock soude zijn een bewaringhe der ghenen die water souden toe dragen vande naeste loopende wateren / so is Marcus Ebutius een Hooftman vande twee Legioenen bevolē twee hoopen der knechtē daer toe te doene. Titus Elius ende Caius Elius de Hooftluyden zijn met dat derde Legioen opten wech die nae Aquileiam streckt/ ghetogen/ op dat sy de ghene die op de voederinghe ende om hout togen / bewaren eñ beschermen souden.

Aen dit eynde ontrent by duysent schreden was dat leger der Gallen / Catmelus die inde plaetse eens oversten was met drie duysent oft meer gewapēde. De Histri so haest dat Roomsche heyr by dat marasch oft het water Timavi was ghetoghen/ hebben sy achter een berch heymelick stille ghehouden/ ende daer na door cromme weghen dat heyr naghevolcht/ op alle voordeel/ achtinghe ende een opsien hebbende/ het en was henluyden oock niet verborghen al wat te lande oft opter zee gheschiede. Als sy saghen dat de hoede oft wachte voor dat legher niet sterck ende veel volcx sonder gheweer tusschen dat legher ende der zee was/ sonder eenigerley bevestinge te lande oft ter zee/ grepen sy aen op eenen tijt beyde de hoopen die de wake hielden/ den eenen hoop was der Placentiner/ eñ de andere vandē hoop des anderē Legioēs. Eenen morghen nevel maeckte ende dede datmens niet vernemen oft sien en mochte / maer als de selve verginc vande eerste hitte der sonnen/ ende het eensdeels lichter werdt/ nochtans niet seer claer/ dat bedrooch den Romeynē/ dat sy meynden de vyandē waren meerder in getale dan sy. Daerom verschricten de knechten van beyde de waken / ende als sy met grooten oproere na dat legher vloden/ maecten sy selve daer meer verschrickinge dan het in hem selvē was/ want sy en consten niet ghesegghen waerom sy gevloden waren / noch antwoort geven van het ghene datmen henluyden vraechde/ eñ een gheroep hoordemen inde poorten des leghers daer geen wachters en waren die tegen hielden/ eñ dat samen loopen onder malcanderen maecte datmē niet en wiste/ oft de vyandē int legher waren. Alleene hoordemen een gheroep der genen die totter zee bevalen te loopen/ ende om dat het soo met een gheroep wert wtgheroepen/ soo hoordemen het ghelupt over al door dat gantsche legher. Daerom ten eersten als oftmen dat selve hadde gheboden te doene/ haer weynich gerust eñ ghewapent/ den meestendeel al bloot/ ende sonder geweer liepen na der zee toe/ daer nae noch meer/ ten laetsten by na alle/ oock de Burghemeester selve/ so hy onderstaen hadde/ maer doch te vergheefs/ om de ghene die vloden/ wederom by een te brengen/ nochtans door zijn ghebot/ oft door dat opsien zijns persoons met zijn bidden ende smeecken dat niet en vermochte.

Die van Histrien ballen inde legher vande Romeynen.

Dat marasch Timavus.

Maer daer wasser een alleen Marcus Licinius Strabo, een Hooftman der knechten van dat derde Legioen/ die bleef met drie vaendragers verlaten van zijn Legioen. De selve doen hy ordineerde eñ vermaende den zijnen / overvielen de Histri des Schoutheyts tente / doē sy in dat ydel legher in braken/ ende niemant gewapent den selven teghenstont eñ wederstant dede. De strijt was hart ende fel hoe wel haer der weynich waren die daer wederstonden/ en is oock niet eer gheeyndet gheweest/ tot dat de Hooftman ende de ghene die by hem stonden/ alle verslaghen waren.

Marcus Licinius Strabo. woꝛt inde leger verslagē

Na dat dat legher was gewonnen ende geplondert wat daer inne was/ soo zijn de vyanden ghecomen in des Rentmeesters tente ende op de marct/ eñ totter Quintaner poorte. Doē

 sy daer

Int jaer vander stadt 576

sy daer alderley dinck bereydt ende wtghelept/ ende de tafelen ghedeckt vonden inde tente des Rentmeesters / soo settede hem haerluyder Vorst neder ter tafelen/ ende ginck sitten eten. Terstont daer na so dedē de andere alle desgelijcx / vergsetende haerluyder gheweer ende der vyanden/ende so sy de overvloedicheyt der spijsen niet ghewoone en waren / beswaerden sy haer lichamen veel te gierichlic metten wijn ende der spijsen.

By den Romeynē so haddet daer een ander gesteltenisse/ sy haesteden hen te lande ende ter zee. Die totten schepen behoorden / braken de hutten af/ eñ droeghen terstont inde schepen de provande aenden lande ende oever der zee wt gelept/ de knechten vielen inde booten ende inder zee gheheel verschrict/ de schiplupdē op dat de schepen overmidts vreese niet vol en souden worden eñ verladen / hebben haerder sommige wederstaen/ de sommige hebben de schepen van lande inde diepte ghedreven/daer door een tweedracht/oock eenen strijt met verwinninge eñ dootslaen/ onder malcanderen de knechten ende de schiplupden opghestaen is/ tot dat wt des Burghemeesters bevel de vergaderinghe der schepen vanden lande wech ghedaen zijn gheweest.

Hoe dat de Romeynen haren legher wederom in namen, ende de vyanden die daer door den dranck in slape ghevallen waren, het meeste deel alle versloegen. Ende hoe de tijdinge tot Rome gecomen was, dat de vyanden dat legher inghenomen hadden, ende de Romeynen al verslagen waren, eñ hoe de Romeynen sich wederom daer tegen bereyt hebben.

DAer nae begonste de Burghemeester de ghewapende vande ongewapende te scheyden / van alsulcker grooter menichte en waren haerder nauwelick duysent ende twee hondert die gheweer hadden/ seer weynich ruyters warender ghevonden die paerden met hen hadden ghevoert. Den anderen hoop was gheheel ongheschickt ghelijck als de trossen / die sonder twijfel eenen roof der vyanden hadden gheweest / indien sy des oorlochs niet en hadden vergheten. Doen isser eerst eenen bode ghesonden gheweest tot dat derde Legioen / bevelende de selve wederom te keeren / ende voort tot de hulpe ende wachte der Gallen / ende daer mede heeftmen van alle eynden begonnen dat leger wederom te winnen/ende de schande wech te doene. De Hooftluyden des derden Legioens bevalen de voederinghe ende dat hout wech te worpen/ geboden de vaendragers dat sy de oude knechten twee op een paert souden setten / vanden welcken de lasten waren af ghewoorpen / ende den ruyters dat een yeghelick eenen jonghen voetknecht tot hem opt paert soude nemē/ het soude zijn een groote eere dat derde Legioen/ indien sy wederom in nemen consten door haerluyder vroomheyt het legher welcke door vreese der tweeder Legioen eerst verlorē was/ welcke lichtelick te doene soude zijn / waert sake datmen onversiens dat grove volck mochte overvallen die metten roof ende buyte besich waren. Want alsoo sy de selve hadden in ghenomen/ mochten sy oock ghevangen worden.

De Burghemeester Manlius maeckt zijn volck gereet om den legher weder inne te nemē.

Met grooter vreuchden hebben de knechten dese vermaninghe ghehoort. Sy brochten terstont de vaenkens voort / de ghewapende en hebben oock niet langhe teghen gehouden den vaendraghers.

Nochtans de Burghemeester ende dat heyr welcke vander zee wederom te samen vergadert wert/ quā eer tot dat leger/ Lucius Arius de eerste Hooftmā der tweeder Legioē en vermaende niet alleene de knechten / maer onderweesse oock ende seyde: Indien de Histri inden sin hadden dat legher te behouden/ alsoo sy dat in genomen hebben/souden sy ten eersten haer vyanden zijn nae ghetoghen tot opter zee/ daer nae wachters bestelt voor dat bolwerck des leghers/daerō liet hy hem inder waerheyt duncken / dat sy vanden wijn ende den slaep geheel neder gheleghen waren. Daer na beval Aulus Beculonius zijnē vaendrager / een sterc vroom ende rasch man dat vaenken totten legher te draghen. De selve seyde so sy hem wouden nae trecken / woude hijt doen indien men terstont daer mede voort varen woude / eñ so heeft hy met ghewalt dat vaenken over t'bolwerck gebrocht/ende soo is hy de eerste int legher totter poorte in ghegaen/ eñ aen een ander eynde zijn ghecomen Titus Elius, ende Caius Elius de Hooftluyden metten ruyters / eñ terstont daer na zijn gecomen de mannen die daer twee tsamen op een paert geset waren/ eñ op de beestē die den last droeghen/eñ de Burgemeester met dat gheheele ghetuych.

De Romeynen winnen wederom hun legher.

Aulus Beculonius

Maer weynich onder dē Histris die niet seer droncken en waren / dachten te vlieden / inden anderē is den slaep der doot sonder middel na ghevolcht/ende de Romeynen hebben alle haer dingen geheelick wederom gewonnen / sonder den wijn ende de spijse vanden vyanden verteert. De crancke knechten die inden leger gebleven waren/ten laetsten doen sy mercten dat haer vrienden inden legher waren / hebben sy het geweer aen gegrepen / ende vele daer mede verslaghen. Voor alle de andere dede sonderlinghe naersticheyt Caius Popilius Sabellus genoemt/ een ruyter/die so hy aen dē eenē voet gewont was/ ende daerom int legher bleef der vyanden seer veel doode. By de acht duysent Histriers zijnder verslagen/ende geen ghevanghen/om dat den toorne ende onwille maeckte dat sy niet en gedachten op den roof. Den Coninck vanden Histrien die droncken was / is terstont vanden wel leven ende dronckenschap op een paert ghesét ende gheholpen vanden zijnen ende alsoo ontvloden: Vanden Romeynen zijnder twee hondert ende seven en dertich verslaghen/nochtans veel meer inde morghen vlucht/ dan inde wederom inneminghe des leghers.

Die van Histrien worde inden legher vande Romeynen gheslaghen.

Het is oock by ghevalle geschiet/dat Cneus Gavillius, ende Lucius Gavillius burgers tot Aquileia/ die provande brochten/ van dese nederlaghe niet wetende / by nae in dat legher welcke de vyanden in genomen hadden/ gecomen warē / welcke so sy achterwaerts wederom tot Aquileiam waren gevloden/ verlatende haer gereetschap eñ goet/hebbē sy over al/ niet alleene tot Aquileia/ maer ooc in corten dagen tot Rome een verschrickinge ende rumoer gemaect/ want aldaer is de tijdinge gecomē/ niet

alleenē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

alleene hoe dat legher vanden vyanden ware gewonnen/ eñ vander vlucht/ welcke warachtich was / maer oock dat alle dinck verloren/ ende dat heyr verslaghen ware. Daerom also mē dan in alsulcke sakē pleecht te doene/ heeftmen wtgeroepen om crijchsknechtē aen te nemen/ niet alleene te Rome/ maer in geheel Italien. Twee Legioenē van Roomschē burgers zijn beschreven gheweest / ende thien duysent voetknechten met vijf hondert ruyters vandē ghesellen des Latijnschen naems.

Bestellinghe van crijchsvolck binnen Rome.

Marcus Iunius de Burghemeester is bevolen int lant Gallia te trecken/ ende vanden steden des selven lants so veel een yeghelick vermochte/ crijchsluyden op te brengen. Daer toe wert oock gheordineert eñ bevolen/ dat Titus Claudius de Schoutheyt soude gebieden den krijghers vanden vierden Legioene/ ende den vijfduysent voetknechten ende den ruyters die daer twee hondert ende een half waren vande gesellen der Latijnen/ dat sy tot Pisa te samen souden comen/ eñ dat hy het selve lant/ om dat de Burghemeester daer niet en was/ soude bewaren. Marcus Titinius een ander Schoutheyt soude dat eerste Legioē/ eñ so veel te voete eñ te paerde vanden gesellen tot Ariminum te samen ghebieden te comen. Titus Claudius Nero de Schoutheyt is in zijn oorloochs cleet in zijn lant/ in welcke hē ten deele gevallen was/ ghetoghen. Maer Titinius heeft Caium Cassium den Hooftman tot Ariminum gheseynt/ om voor hem aldaer te regeeren/ ende hy heeft te Rome terwijlen crijchsvolck aen genomen. Marcus Iunius de Burghemeester/ als hy van Liguria was in Galliam ghetogen/ eñ so terstont vanden steden in Gallia hulpers begeerde/ eñ vanden besetten steden crijchsvolck/ is hy tot Aquileiam gecomen/ doen hy daer vernam dat het heyr noch onbeschadicht was / schreef hy tot Rome/ datmen niet en soude vreesen oft sorghen/ eñ als hy de hulpers wt Gallia hadde wederom wech geseynt/ is hy tot zijnen medegeselle ghetogen. Tot Rome is daerom groote blijschap geweest van desen ongedachten toeval/ eñ hebben achter ghelaten crijchsvolck aen te nemen/ eñ de ghene die ghesworen hadden/ den eedt eñ beloste opgeseyt/ eñ het heyr dat tot Arimino cranck was vander pestilentie/ is wederom te huys geseynt gheweest.

De Histri doē sy met een groot heyr hen hadden ghelegert seer nae by des Burghemeesters leger/ eñ sy hoorden dat de ander Burgemeester was gecomen met een nieu heyr / hebbē sy hen over al inde steden verstropt/ de twee Burghemeesters hebben de twee Legioenen in dat winterlegher ghebrocht.

Die van Histrien verstropt.

Hoe de Senaet heeft gheordineert dat een vanden twee Burghemeesters nae Rome soude comen om nieuwe officiers te kiesen: Ende wat tijdinge datter gecomen is wt Sardinien: Eñ voort vanden Legaten wten lande Lycia: eñ hoe de Hooftluydē van Spaengien getriumpheert hebben.

ALs den roep ende vreese vanden Histris ghestilt was/ soo heeft den Raet gheordineert / dat de twee Burghemeesters over een droegen/ wie van hen beyden nae Rome soude comen/ ende een vergaderinghe soude houden om nieuwe officiers te kiesen oft te makē. Als Licinius Nerva ende Caius Papirius Turdus, de Wijcmeesters voor den gemeynē volcke verlaechden den Burghemeester Manlium, die niet tegenwoordich en was/ ende lieten een ghebot wtgaen/ dat Manlius na den vijfthiensten dach van Maerte Idus ghenoemt/ niet en soude bevel over dat heyr hebben / op dat hy so terstont te rechte soude staen/ wanneer zijn officie eñ tijt een eynde hadde/ hoe wel beyde den Burghemeesters noch een jaer lanck haer landen waren toegheseyt ende verlengt/ soo heeft nochtans haerluyder voornemen Quintus Elius haer ghesellle wederstaen / ende heeft met vele twistighe woorden behouden/ dat het niet voortghegaen en is.

Tot desen tijden / als Titus Sempronius Gracchus ende Lucius Posthumius Albinus wt Spaengien tot Rome zijn gecomen/ heeftse Marcus Titinius de Schoutheyt inden tempel Bellone voor den Raedt laten comen / om voort te brenghen wat sy wtgherecht hadden/ ende te bidden henluyden een eere te gheschieden also sy verdient hadden/ oock den Goden danck te segghen.

Op dese tijt isser oock vercondicht/ door des Schoutheyts Titi Ebutij schriftē van een rumoer eñ oploop in dat Insel van Sardinien/ welcke zijn sone dē Raet aenbrochte. De Ilyēsen met hulpe der Balarorum waren ingevallē in Sardinē/ dienē niet en conste wederstaē met dat heyr dat cranc was/ eñ het meeste deel vander pestilentien gestorven. Alsulcke dingen hebben oock de Legaten van Sardinien aenghebrocht/ die daer begeerden dat doch opt alder corste den Raet de steden te hulpe woude comen / want het ware nu om de ackers ende velden gedaen. Dese Legaetschap ende al dat Sardinien aenginck / is wtghesteit tot datter nieuwe officiers gecoren waren. Ghelijck ontfermelick was de Legaetschap vanden lande Lycia: als vande strafficheyt van die vā Rhodis/ welcke clachtē van Lucio Scipione eensdeels waren daer toe gedaen/ hoe sy hier voortijts onder de heerschappye Antiochi geweest waren/ eñ de selve dienstbaerheyt des Conincx geleken tegē den tegenwoordigen staet eñ wesen eē costelicke vryheyt te zijne. Sy en wordē niet alleene met ghemeyne geboden beswaert/ maer een yeghelick bysonder lyden sy rechte dienstbaerheyt/ desghelijcx haer vrouwen ende kinderen daer toe worden bedwonghen/ haerluyder lijf eñ rugghe met verschoont en wort/ eñ dat noch daer toe onwaerdich is / haer luyder eere eñ fame besmet eñ onteert/ ende openbaer vele vyandelicke dinghen geschiedender. Tusschen henluyden eñ den gecochten dienstboden en is gantsch gheen onderscheyt/ eñ dat soudē sy voor seker houdē/ want die van Rhodis hen al af nemē/ also dat sy niet en behoudē.

Oproer in Sardinien.

De Gesanten van Lycien clagen over die van Rhodis.

Den Raet wert daer door beweecht/ eñ heeft die van Lycia brieven ghegheven aen die van Rhodis / inhoudende/ dat het des Raets wille niet en ware dat die van Lycia/ oft eenige andere die vry geboren waren/ in dienstbaerheyt ghegeven worden / ende dat die van Lycia also onder de heerschappye eñ macht van Rhodis waren/ dat sy beyde onder de stedē die met den Romeynen verbonden ende ghesellen waren/ souden zijn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer vander stadt 576

Twee triumphen gehouden om die seghen van Spaengie.

Daer na zijnder twee triumphē van Spaē gien weghen gheschiet / Sempronius Gracchus heeft inden eersten ghetriumpheert over die van Celtiberia ende haer ghesellen. Den anderen dach daer nae Lucius Posthumius over de Lusitaners ende ander Spaengiaerts des selven lants. Veertich duysent pont silvers heeft Sempronius Gracchus ghebrocht / ende Albinus twintich duysent pont / vijf en twintich penninghen hebben sy eenen yeghelicken krijgher ghegheven/ ende eenen Hooftman oft Centurion tweemael so veel/eenen ruyter driemael so vele / ende den ghesellen vanden steden so vele als den Romeynen.

Hoe *Marcus Iunius* d'een Burghemeester nae dat hy tot Rome gecomē was, daer nieuwe Burgemeesters ende Schoutheyts gecoren zijn geweest. Ende hoe de Legaten der Latijnen tot Rome gecomen zijn om over haer selfs Burghers te clagen. Noch vande wonderlicke teeckenen te Rome vercondicht. Ende hoe de nieuwe Burghemeesters hen totten oorloghe bereyt, ende knechten aen genomen hebben.

Binnen de selve daghen is Marcus Iunius de Burghemeester vanden lande Histria tot Rome ghecomen om nieuwe officiers te ordineren. Den selven hebben de Wijckmeesters Papyrius ende Licinius voor den Raet met ondervragen moepelick gheweest/ vande dinghen die in Istria gheschiet waren/ende daer nae voor de ghemeynte ghelept. Daer op de Burghemeester antwoorde dat hy niet boven elf daghen en was gheweest inden lande/ wat in zijn afwesen ghehandelt ware/heeft hy/ gelijck als sy/van hooren seggen vernomen/eñ soo vraechden sy hem voort / waerō Aulus Manlius niet en was tot Rome gecomen/ dat hy hē verantwoorde voor den Roomschen volcke/waerom hy wtē lande Gallia/ welcke inder lotinge hem ten deele gevallen/in Histriam ware ghetoghen? wanneer den Raet/oock de ghemeynte dat selve oorloge gheconsenteert eñ geboden hadden aen te grijpen? Maer (mocht hy seggen) dese oorloge ware aengenomen door zijn eygen raet/nochtans wijsselick eñ onversaechdelic voleyndet. Nochtans oft dit oorloghe qualick begonnen zy oft onwijsselicker gevoert/ en machmē niet seggē/ want twee waken waren vanden Histris onversiens overvallen/eñ dat legher der Romeynen vanden selven inghenomen/dat voetvolck ende ruyters die daer inne waren/ zijn ghevanghen/ de andere weerloos verstropt / eñ boven al de Burghemeester selve was totter zee/ende totten schepen toe gevlodē / daer over soude hy moeten antwoort gheven/so hy gheen Burgemeester en ware / dat hy niet en hadde willen doen/terwijle hy noch in zijn officie was.

De Wijckmeesters clagē over Marcus Iunius eñ Aulus Manlius Burghemeesters.

Kiesdach. Int Iaer vander stadt 577

Daer nae isser eenen kiesdach gehouden/op den welcken gecoren zijn tot Burghemeesters Caius Claudius Pulcher, eñ Titus Sempronius Gracchus. Des daechs daer nae zijn tot Schoutheyts ghecoren Publius Elius Tubero, de tweede reyse: Caius Quintius Flaminius, Caius Numisius, Cneus Cornelius Scipio, Caius Valerius Levinus: Tuberoni is te deele ghevallen recht te spreken onder den burghers/ Quintio onder den buytenlandischen/ Numisio Siciliē/Mummio Sardiniē. Nochtans van weghen des grooten toecomenden oorloochs/ is Sardinien den Burghemeester Gracccho te deele ghevallen inde lotinghe/ende Histria Claudio, Scipione ende Levino Gallia/welcke in twee provincien wert gedeelt.

Opten vijfthiensten dach van Maerte op welcken Sempronius eñ Claudius dat Burgemeesters officie ontfingen/ heeftmen alleene sorchvuldich geweest vande landen Sardinien ende Histria/ende de vyanden die inden selven lande het oorloghe hadden begonnen. Den anderen dach daer na zijn de Legaten van Sardinien voor den Raet ghecomen/die op gehouden waren tot dat daer nieuwe officiers worden ghemaeckt/oock Lucius Minutius Thermus, die een Legaet Manlij des Burghemeesters in Histria was geweest/ vanden welcken den Raet onderwesen is wat grooter oorlogen dese landen hadden.

Gesante vande Latijnen.

Daer hebben oock den Raet moepelick geweest de Legaten der Latijnen/die oock eerst den Strafmeesters Censores genoemt/eñ den voorleden Burgemeesters moepelick geweest waren/eñ na gheloopen hadden/ diemen doch ten laetsten voor den Raet liet comen. De maniere van haerluyder beclaginghe was/ datter vele van haren burghers tot Rome ghetoghen waren om te woonen/ ende tot Rome worden gheschat/ eñ somen dat toeliet/soudet ten laetsten daer toe comen ende seer cortelinge/ dat de verlaten steden ende ackeren en souden geenen krijchsman connen ghegheven. De Samnites eñ Peligni beclaechden ooc datter vier duysent burghers van henluyden inder stadt Fregellas waren ghetogen/eñ sy en moesten niet des te weynigher crijchsvolck geven/wanneermen de selve aen name ende beschreve.

Het Roomsche Burgers recht des bedrochs gesocht.

Tweederley maniere des bedrochs wert daer opgestelt om de stadt te veranderen. Dat recht gaf toe den gesellen eñ den Latijnen/ dat is/ so wie te huys van zijnen geslachte yemant achter liete/dat hy mochte een Roomsche burgher worden/eñ overmits dat het selve statuyt misbruyct wert/ so hebben sy eensdeels den gesellē ooc den Romeynen onrecht daer inne gedaen. Want op dat sy niemant van haren geslachte daer te huys en lieten/hebben sy haer kinderen den Romeynen/hoe sy waren/ in dienste gegeven / met alsulcker voorwaerden eñ bespreck/ op dat sy daer na van hen vry ghelaten souden worden/ende also worden vry gelaten burgers Libertini geheeten in Latijne.

Daer toe oock de gene die niemant en hadden/dien sy te huys lieten/ worden ooc Roomsche burghers. Daer na wert dat recht geheel veracht/want sonder recht/ende sonder eenige achterlatinge haers geslachts/ worden sy burghers tot Rome door de intreckinghe ende inwooninghe/ende schattinghe. De Legaten begheerden dat alsulcke dingen niet meer en geschieden/ eñ datmen den ghesellen gebode weder om inde steden te trecken / eñ dat den Raet versaghe met een gebot/ dat deen den anderen niet tot eygen en soude makē/ noch ontvreemden / ende het burgher-recht daer door verandert worde. Alsulcke dinghen hebben de Legaten vanden Raet vercregen.

Sardinien eñ Histria indien datmē oorloge

hadde/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Sardinien/ Histrien ende Spaengien worden met crijchsvolck versien.

hadde/ werden den Burghemeesters toe geordineert/ twee Legioenen zijn in Sardinien beschreven/ eñ tot de vervullinghe van een peghelick Legioẽ vijf duysent eñ twee hondert voetknechten/eñ drie hondert reysigers vã Roomsche burgers/ eñ twaelf duysent voetknechten vande ghesellen eñ Latijnsche/met ses hondert ruyters/eñ thien schepẽ/die aen vijf eyndẽ haer roepers hadden / alsoo alsse de Burghemeester wilde te water laten brenghen. Soo veel voetknechten ende ruyters werden in Sardinien gheordineert/also vele oock in Histriam.

Den Burghemeester is bevolen te seynden in Spaengien Marco Titinio een Legioẽ met drie hondert ruyters / ende vijf duysent voetknechten ende derde half hondert ruyters van den ghesellen.

Wonderteekenen.

Eer dat de Burghemeesters loteden om de landen/ zijn aengebrocht ghewecst de wonderlicke eñ seltsame dinghen/ Prodigia genoemt. Eenen steen isser gevallen vandẽ hemel in dat broecklant Martis inder Crisiumner lant.

Een lam isser sonder handen eñ voeten geboren inder Romeynen lant.

Eñ viervoetige slangẽ zijnder gesiẽ geweest.

Eñ tot Capua zijn veel huysen aen de marct vanden donder verbrant.

Ende inder stadt Puteolis zijn oock veel huysen verbrant vanden blixem.

Colliner poorte. Esquiliner poorte.

Onder den selven is oock voor een wonder aenghebrocht hoe dat een wolf binnen lichten daghe tot Rome ghejaecht/soo hy totter Colliner poorten was in gheloopen / is hy ontgaen door der Esquiliner poorten met een groot geroep der ghenen die hem na liepen.

Om dese wonderlicke teeckenen hebben de Burgemeesters van grooten dieren offerhande ghedaen / ende eenen dach in alle tempelen processie ghehouden.

Na den ghescheiden offeren hebben sy gelotet om de landẽ/Claudio is Histria/ Sempronio Sardinien inden lote te deele ghevallen.

Wetten aengaende het borger-recht van Rome.

Daer na heeft Claudius door des Raets ordinantie een ghebot wt laten gaen/dat so welcke gesellen vanden Latijnen/ sy oft haer voorvaders onder den schatmeesters MarcoClaudio eñ Tito Quintio wederom daer na geschattet waren gheweest byden gesellen/ dat sy alle een peghelick in haer stadt wederom souden trecken voor den eersten dach van November. De ondersoeckinghe daer na eñ de straffinge over de selve die niet wederom te huys en togen / is Lucio Mummio den Schouthept bevolen. Tot desen ghebode des Burghemeesters heeft den Raet geordineert/ dat de gene die vry willen worden vander dienstbaerhept/voort gherechte souden vry gelaten wordẽ / ende die den anderen vry seyde/ sweeren soude/ dat hy hem niet daerom vry en seyde/dat hy daer door het burgher-recht woude veranderen: Maer die dat niet en swoer / en soude hem niet vry seggẽ moghen. Dese sake ende het recht daer over te spreken/ is daer na Caio Claudio den Burgemeester bevolen.

Hoe *Marcus Iunius* ende *Aulus Manlius* teghen de Histros gestredẽ, ten laetste inde vlucht gebrocht, ende een deel daer af verslagen hebben. Ende hoe *Claudius* de nieuwe Burgemeester met een nieu heyr in Histriam is gecomen, de stadt Nesattium bestormt eñ gewonnẽ, met noch twee andere cleyne steden daer door hy dat gheheele lant Histriam in payse stelde.

TEr wijlen dese dinghen te Rome geschieden/hebben Marcus Iunius ende Aulus Manlius die het naeste voorleden jaer Burghemeesters gheweest waren/ soo sy den winter het heyr hadden tot Aquileia gehouden/ hebben zijt int begin vander Lenten in Histriam ghevoert / ende als sy dat selve over al rontsomme lieten verdestrueren/ ende de Histri saghen dat het hare al ghenomen wert/soo worden sy veel meer tot toorne verweckt/ dan dat sy hoopten de twee heyren te wederstaen. Alderley jonck volck wten lande liep te samen / ende brochten haestelick met grooten gheruchte een heyr te samen/ de welcke inden eersten aenganck seer stoutelick begonsten te strijden / maer keerden terstont den rugge. By vier duysent zijnder verslagen/ de andere hielden op van strijden/ende ontvloden over al inde steden.

Die van Histrien gheslagen zijnde/ versoecken pays.

Daer nae seynden sy eerst haer Legaten in dat Roomsche legher om pays te bidden/ende daer nae haer borgen die hen geboden worden te gheven: Maer doen dese dinghen tot Rome gebootschapt werden door de brieven der twee Hooftluyden die inde plaetse des Burghemeesters het oorloghe voerden in Histria / Caius Claudius de nieuwe Burghemeester die sorchde dat hem daerom dat lant ende het heyr souden worden benomen/ daerom hoe wel hy eerst den Goden gheen belofte en hadde ghedaen/ ende zijne dienaers met oorloochs cleederen niet ghecleedet en hadde/ende zijn medeghesel le alleene het selve te kennen gaf / ende anders niemant / soo is hy by nachte sonder vertreck inden lande Histriam getogen/ ende heeft hem daer seer onmanierlick ende hoochmoedich gehouden. Want als hy de crijghers te samen hadde ghebođen te comen/ ende vander vlucht Auli Manlij ende van dat legher seyde/welcke de knechten niet geerne en hoorden/ om dat sy ten eersten waren ghevloden/oock so hy Marco Iunio tot eender versmaethept seyde / dat hy hem een geselle der schanden Manlij hadde ghemaeckt/ geboot hyse ten laetsten wten lande te trecken.

Caius Claudius Burghemeester treckt met haest nae Histrien.

Eñ als de knechtẽ seydẽ/ sy wildẽ des Burgemeesters woorden ende ghebođen ghehoorsaem zijn/wanneer hy na ouder ghewoonte eñ nae de beloften die inden Capitolio behoorden gesproken te zijne/ ende met zijnen dienaers in haer oorloochs cleederen van Rome waren wt ghetogen. So wert hy toornich/eñ beval hem te geven de ketten vanden eenen/die des Manlij Rentmeester was/eñ dreychde dat hy wilde Iunium ende Manlium nae Rome seynden. Van desen is oock veracht gheweest des Burghemeesters Claudij bevel ende ghebot/ oock dat omstaende heyr/welcke de sake der Hooftluyden gunstich was/ ende den Burgemeester Claudio wederspannich maecte/overmits dat de Rentmeester geen gehoorsaemhept en dede den Burgemeester. Ten laetsten so de Burgemeester vande smadichept haer allen / eñ van de bespottinge der menichten vermoept wert/ want daer en boven begeckten eñ bespotten sy

 hem/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer vander stadt 577

hem/so is hy int selve schip int welcke hy quã/ wederom ghevaren na Aquileiam/ van Aquileia schreef hy tot zijnẽ medegeselle/dat hy soude gebiedẽ den hoop der nieuwer knechten / de welcke in Histriam waren beschrevẽ/tot Aquileiam te samẽ te comẽ/op dat hy tot Rome niet belettet en soude wordẽ / overmits dat hy niet na ouder ghewoonten de beloften gedaen zijnde / van Rome wt en tooch met de oorloochs cleederẽ also dat behoorde. Dat selve heeft zijn ghesellle goet willich gedaen/ eñ in een corte tijt den hoop geboden tsamen te comen/Claudius heeft metter haest tot Rome zijn sake bestelt.

Ende doen hy om Manlij ende Iunij wille hadde de ghemeynte doen vergaderen/ soo en heeft hy binnẽ Rome niet lange vertoeft: Maer na dat hy zijn beloften nae ouder ghewoonten int Capitolio ghedaen hadde/is hy met zijnen dienaers seer haestelick wederom inden lande Histriam ghetogen.

De stadt Nesatium in Histrien ghewonnen.

Cortelinge daer te voren hadden Iunius eñ Manlius met grooter macht bestormt de stadt Nesattium/inde welcke de Vorstẽ van Histria ende haer Coninck Epulo waren ghecomen. Daer henen heeft Claudius twee nieuwe Legioenen gebrocht/ ende liet af trecken dat oude heyr mettẽ Hooftluyden/ eñ hy selve belegerde de stadt/ende was inden wille met instrumenten de stadt te bestormẽ / eñ dat water dat nefens der stadt mueren liep / welcke den bestormers behinderde/ ende den Histris water gaf/ heeft hy aen een ander eynde het heyr ghelept in eenen gracht met grooten arbeyde eñ veel daghen/daer de Histri seer af verwondert ende seer verschrict warẽ/ nochtans des vredes niet en ghedachten / maer haer vrouwen ende haer kinderen bestonden sy te verworgen ende over de mueren te worpen / ende lieten de vyanden aensien/ een alsulcken grouwelicken overdaet. Binnen dese dootslaginge ende misbaer haerder vrouwen eñ kinderen/ zijn de knechtẽ over de mueren inder stadt ghecomen: Maer als de Coninck vernam vanden roep der ghenen die daer vliedende waren/dat de stadt ghewonnen was/so heeft hy hem selven doorsteken/op dat hy niet levendich ghevanghen en soude worden/de andere zijn ghevanghen ofte verslagen ghewecst.

Mutila ende Faveria gewonnen.

Daer na zijnder noch twee stedekẽs gewonnen met ghewelt/ ende verdestrueert/ Mutila ende Faveria. Des roofs als by een arm volc/ was meer dan datmen hadde ghemeynt/ ende is den knechten gheheelick ghegheven. Vijf duysent ses hondert eñ twee en dertich menschen zijn daer vercocht geweest/ de oorsakers des oorloochs zijn eerst met roeden ghestagen/ ende daer na onthooft.

Gheheel Histria is door dese verstooringhe der drie steden in payse gestelt/ ende al het volc hebben sich over al in handen ghegeven/ ende hebben den Romeynen borghen daer af ghelevert.

Hoe dat *Caius Claudius*, nae dat hy de Histros verwonnen hadde, tegen die van Liguria ghetogen is,ende heeft de selve oock verwonnen, vele daer af verslagen eñ gevangẽ. Eñ hoe de ander Burgemeester in Sardinien oock ghestreden heeft teghen de Ilyenses ende Baliares, ende heeft de selve oock verwonnen. Ende wat wonderlicke teeckenen te Rome vercondicht zijn geweest.

Oproer van Histrien.

NA dat de Histri verwonnen waren/ soo hebben die van Liguria teghen den Romeynen beghinnen te oorloghen. Titus Claudius die nu inde plaetse eens Burgemeesters was/ eñ int voorleden jaer een Schoutheyt was gheweest/ bewaerde de stadt Pisas met een Legioen/ die vercondichde dat selve dẽ Raet door zijne brieven/welcke brieven den Raet terstont tot Caium Claudium schicte/om dat de ander Burghemeester in Sardinien was ghetoghen / eñ ordineerde dat hy dat heyr in Liguriam soude brenghen/ om dat het oorloghe in Histria gheeyndet was / so werter oock een processie geordineert twee daghen lanck nae de brieven des Burghemeesters Claudij die hy ghescreven hadde vande dingen in Histria gheschiet.

Ilyenses eñ Baliares.

Eñ den anderen Burgemeester Tito Sempronio zijn in Sardinien de dingen voorspoedelick vergaen/ want hy brocht dat heyr inden lande vande Ilyenses/ ende de Baliari hadden de selve groote hulpe ghesent / ende dede den strijt teghen hen beyden. De vyanden worden verstropt eñ verjaecht / eñ dat legher in ghenomen/ twaelf duysent wel geruste mannen verslaghen. Den naesten dach daer nae beval de Burghemeester tsamen te draghen alle het geweer op eenen hoop / ende heeft het selve Vulcano ter eeren verbrant. Eñ dat heyr heeft hy totten winter legher laten trecken inde steden der vrienden.

Sege vanden Burghemeester Sempronius in Sardinien.

Die van Ligurien geslaghen.

Caius Claudius als hy ontfinck de brieven Titi Claudij, ende des Raets meyninghe vernam/ voerde hy de Legioenen van Histria in Liguriam. De vyanden waren voort getogen op dat effen velt by dat water Scultenna / eñ maecten daer harẽ leger /daer is metten selven eenen slach gheschiet/eñ vijfthien duysent verslaghen/eñ meer dan seven hondert zijnder inden strijt/ eñ inden legher welcke inghenomen wert/ghevangen geweest/ ende een en vijftich vaenkens genomen. De andere Ligurers/ die vanden strijt waren ontcomen ende over ghebleven / zijn wederom op de berghen aen alle eynden ontvloden. Ende de Burgemeester die dat effen lant verwoeste/ en sach nerghens geweer noch wederstant. Claudius die een jaer twee natien heeft verwonnen / eñ twee landen in zijn Burghemeesters officie tot vrede ghebrocht/dat selden een ander ghedaen heeft / is wederom tot Rome ghecomen.

Scultenna het water.

Wonderteeckenen.

Sanqualis een vogel also genoemt.

Wonderlicke dingen zijnder in dit jaer aenghebrocht/ als dat inder Crustuminer lant een voghel Sanqualis ghenoemt/heeft eenen ghewijden steen metten beck door ghestooten.

Eñ een koe in Campanien heeft gesproken.

Eñ dat inder stadt Syracusis een osse wten velde vande beesten was geloopen/ende op een koe ghespronghen heeft/ die van metael gegoten was.

Inder Crustuminer lant heeftmẽ eenẽ dach een processie ghehouden op de selve plaetse: eñ in Campania heeftmen de koe de ghemeynte ghegheven om te houden: dat Syracusanische wonder is ooc versoẽt/ na dat de waersegers hadden geseyt wat God datmen soude offerẽ.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

De Bisschop Marcus Claudius Marcellus is in dit jaer ghestorven/ die een Burgemeester eñ Strafmeester is geweest. Inde selve plaetse is gheset zijn sone Marcus Marcellus. Luna de stadt is oock beset geweest met twee duysent Roomsche burghers/ dese drie/ Publius Elius, Lucius Egilius, ende Cneus Sicinius hebbẽ de selve daer inne gheset. Vijf merghen lants is een yeghelick ghegeven/ welcke lant is die van Liguria ontnomen gheweest/ ende hadde eerst die van Etruria toebehoort.

Hoe de Burghemeester *Caius Claudius* om dat hy de Histros ende Ligures verwonnen hadde, te Rome getriumpheert heeft. Ende hoe de Ligures terstont daer nae rebelleerden. Hoe datter oock nieuwe Burghemeesters ende Schoutheyts ghecoren zijn.

Caius Claudius Pulcher Burghemeester houdt dobbel triumphe.

CAius Claudius de Burghemeester is tot Rome ghecomen/ de welcke soo hy voor den Raet aengebrocht hadde/ van tgene dat hy in Histria eñ Liguria ghedaen hadde/ is hem een triumphe toeghelaten/ de welcke hy in zijn Burghemeesters officie heeft ghehouden van twee natien van volcke. In dese triumphe heeft hy laten dragen drie hondert ende seven duysent dicke penninghen/ende vijf en tachtentich duysent seven hondert eñ twee victoriaet penningen/vijfthien penningen heeftmen een yegelick crijchsknecht ghegheven/ een Centurioen tweemael soo vele/ een ruyter driemael so vele/ de ghesellen de helft min dan eenen burgher. Daerom zijn sy stilswijghende den waghen des triumpheerders na ghevolcht/ datmen heeft moghen mercken/ dat sy daerom ghestoort waren.

Victoriaet penninghen.

Als de triumphe van die van Liguria gheschiet was/doen de Ligurers merctẽ niet alleene dat het heyr des Burghemeesters na Rome ghevoert was/ maer oock dat Titus Claudius de Legioenen vander stadt Pisis hadde latẽ af trecken/soo waren sy verlost vander vreesen/eñ heymelick vergaderden sy een heyr/ ende als sy over het gebergte quamẽ/ so togen sy int platte lant/eñ verdestrueerden der Mutinenser contreye / ende namen inne de besette stadt Mutinam met ghewalt. Doen dat tot Rome wert vercondicht/so geboot den Raet Caio Claudio den Burghemeester op het cortste een kiesinghe te houden: ende soo wanneer de officiers ghecoren waren / dat de ghene die het selve landt Liguria te deele viele/ derwaerts trecken soude/ ende de stadt Mutinam vanden vyanden verlossen. Alsoo den Raet gheboot/ is den kiesdach ghehouden / ende soo zijn tot Burghemeesters ghecoren Cneus Cornelius Scipio Hispalus, ende Quintus Petilius Spurnius. Daer nae zijn tot Schoutheyts ghecoren Marcus Popilius Lenas, Publius Licinius Crassus, Marcus Cornelius Scipio, Lucius Papyrius Masso, Marcus Aburius, ende Lucius Aquilius Gallus.

Die van Ligurien nemen in de stadt Modena.

Kiesdach. Int iaer van der stadt 578

Den Burghemeester Caio Claudio is zijn Hooftmanschap een jaer verlengt/ende dat lant Gallia bevolen/ op dat de Histri niet en souden rebelleren als de Ligurers hadden ghedaen/ so soude hy de ghesellen vanden Latijnen in dat landt Histriam seynden/ die hy van daer hadde ghevoert om der triumphen wille.

Opten dach als Cneus Cornelius/eñ Quintus Petilius aenhieven haer Burghemeesters officie/ ende een yeghelick eenen osse Iovi offerde/alsmen pleecht te doene/en is indẽ osse die Quintus Petilius liet af doen / dat overste deel der leveren niet ghevonden gheweest. Doen hy dat den Raet voort brochte/ is hem bevolẽ met een ander osse dat af te bidden.

Lantvoochdien gegeven ende crychsvolck bestelt.

Valsch gheloove inde Heydensche Godsdiensté.

Maer doen daer van des lants weghen ghebracht wert/ heeft den Raet den Burghemeesters de landen toe gheordineert / te weten de stadt Pisas ende dat lant Liguria / ende wien de stadt Pisa ten deele soude vallen / die soude totten kiesdach comen om nieuwe officiers te kiesen / daer is oock voort vanden Raet gheordineert/dat de Burgemeesters soudẽ twee nieuwe Legioenen beschrijven / ende drie hondert ruyters/ ende vanden gesellen des Latijnschen naems eysschen thien duysent voetknechten eñ ses hondert ruyters. Tito Claudio is verlengt gheweest zijn bevel/ tot dat de Burghemeester inden lande quame.

Te wijle van alsulcke dinghen indeñ Raet ghehandelt wert/ is Cneus Cornelius van een dienaer der stadt wtgeroepẽ/ eñ als hy wt was gegaen/terstont daer na quam hy treurich weerom/ende seyde totten Raet dat de levere des ossen verloren was/ die hy hadde laten slaen tot den offere/eñ so hy dat den ghenen diese af ghedaen hadde/niet en hadde willen gelooveñ/ heeft hy dat water wt den ketel/in welcke dat inghewant des ossen ghesoden was / bevolen wt te gieten/ ende ghesien het ander deel al gheheel vanden ingewande/maer de levere was gãtsch verteert / dat niet te segghen en is/ hoe dat het gheschiet is. Als den Raet verschrickte om des wonders wille/maecte de ander Burgemeester noch grooter verschrickinghe/die daer seyde dat hy met drie ossen niet recht en hadde den Godẽ versoent/ soo dat bovenste deel der leveren niet daer en ware gheweest. Daerom beval den Raet met groote offerhande der dierẽ den toorne der Goden te versoenen. Daer wert ghesept datmen de andere Goden ghebeden hadde. De Godinne der welvaert ende des gheluck (Dea Salutis ghenoemt) en heeft Petilius niet connen versoenen.

Daer nae hebben de Burghemeesters ende Schoutheyts om de landen ghelotet. De stadt Pise is Cornelio, ende Liguria Petilio te deele ghevallen / Lucius Papyrius de Schoutheyt heeft inde lotinge ghehadt recht te spreken over den burgers/Marcus Aburius over den vreemden/ Marcus Cornelius Scipio Maluginensis het wterste van Spaengien/ Lucius Aquilius Gallus Sicilien. Twee Schoutheyts hebben begeert te Rome te blijvẽ/ te wetẽ Marcus Popilius dat hy niet in Sardinien en soude trecken/want Gracchus nu het selve lant in rusten hielt/ dié den Raet Titum Ebutium hadde gevẽ tot een medehulper. Ooc en kende hy hem selven niet cloeck ghenoech om dat selve lant te regeeren/ daerom begheerde hy daer af ontslaghen te zijne. Dese ontschuldinghe Popilij is aenghenomen gheweest: Maer Publius Licinius Crassus een ander Schoutheyt ontschuldichde hẽ/dat hy niet int naeste lant vã Spaengien/ welcke hem te deele ghevallen was/ inde lotinge tooch/ om een eerlicke offerhande wille

Twee Lantvoochden en willen hun regieringhen niet aenveerden.

Ss iiij die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer vander ſtadt 578 die hy doen ſoude. Nochtans wert hem vanden Raet bevolen/dat hy ſoude trecken/oft ſweeren voor de ghemeyne vergaderinghe/ dat hem dat eerlickſte offer behinderde te trecken inden lande. Doen dat alſo Publio Licinio is opghesept gheweeſt/heeft ooc Marcus Cornelius begeert datmen van hem woude nemen den eedt / dat hy niet en toghe in het uterſte Spaengien. Ende alſoo hebben beyde de Schoutheyts ghesworen d'een ghelijck d'andere / ende Marcus Titinius, ende Titus Fonteius, die inde plaetſe eens Burghemeeſters waren / zijn bevolen gheweeſt in Spaengien te blijven in haerluyder macht/ ende datmen hen toe ſeynden ſoude drie duyſent Roomſche burghers te voete/ met twee hondert ruyters/ vijf duyſent vanden geſellen des Latijnſchen naems / ende drie hondert ruyters.

Hoemen de vierdagen der Latijner ghehouden heeft. Ende hoe *Cneus Cornelius* d'een Burgemeeſter geſtorven is. Ende hoe *Caius Cla[u]dius* de ſtadt Mutinam wederom ſtormender hant ghewonnen heeft.

DE vierdaghen der Latijner zijn ghehouden den vijfſten dach May/ ende (Latijnſche vyerdaghen.) als de Senaet der ſtadt Lavinij met eenen offer de Goden niet verſoent en hadden/hevet den Romeynen een verſchrickinge gemaect/ ſo dat aengebrocht wert inden Raet/ ende den Raet de Biſſchoppen bevolen hadde/iſt hen believen ende wille geweeſt/daeromme dat de ſelve vierdagen der Latijner niet recht gheſchiet en waren/ datmenſe van nieus dede/ eñ den Lanuuneren gave de dieren dier gheoffert ſouden worden/welcke de ſelve vierdagen eñ offer ſouden vernieuwen. Het brocht ooch een groote verſchrickinghe / dat de Burghemeeſter Cneus Cornelius doen hy vander Albaner berch vanden offer quam/ ter aerden viel ende eenſdeels lam wert aen zijn leven/ende als hy daeromme int Cumaner badt ghetoghen was ende gheſtorven tot Cumis/als de ſiecte de overhandt hadde ghenomen/is nochtans van Cumis tot Rome ghebrocht / eñ met een eerlicke uytleydinghe ende pomperye wt ghedragen ende begraven / de welcke ooch een Biſſchop is gheweeſt. (De Burghemeeſter Cneus Cornelius is gheſtorven.) Quinto Petilio den anderen Burghemeeſter is bevolen dat hy ſoo haeſte als hy conſte oft mochte eenen kieſdach houden ſoude/hem eenen medegeſelle te kieſen inde plaetſe des overledens/ende gebieden den vyerdach der Latijner. Den kieſdach is ghehouden opten derden dach van Oogſtmaent. Den vyerdach der Latijner is gehouden opten elfſten dach Augusti.

Na deſe dingen die verſchrickelic waren/zijn aenghebrocht gheweeſt wonderlicke dinghen. Inder ſtadt Tuſculo wert een fackel inder locht gheſien. (Wonderteeckenen.)

Inder ſtadt Gabijs is den tempel Apollinis ende veel huyſen/ ende inder ſtadt Graviſcis de ſtadt muer/ ende een poorte vanden donder gheſlaghen.

Daer en binnen is Caius Claudius met een heyr tot Mutina ghecomen/ welck de Ligures int jaer daer voor hadden ingenomen. Ten derden daghe als hyſe beſtormt hadde/iſſe gewonnen ende den burghers wederom ghegheven. (Modena weder inghenomen.)

Acht duyſent Liguirers zijnder binnen der ſtadt mueren verſlaghen/ ende de brieven worden van ſtonden aen nae Rome gheſchreven/ inde welcke Claudius niet alleene den handel te kennen en gaf / maer hem oock beroemde dat door zijn redelickheyt ende voorſpoet geen vyanden der Romeynen meer en waren aen deſe zijde vant gheberchte Alpes ghenoemt/ ende veel ackers ghewonnen / dat onder veel duyſent menſchen mochte ghedeylt worden.

Hoe *Titus Sempronius* in Sardinien voorſpoedelick geſtreden heeft, ende den vyanden verwonnen. Ende hoe *Marcus Valerius* Burgemeeſter gecoren wert inde plaetſe *Cnei Cornelij*, die daer gheſtorven was. Ende hoe de Ligures wederom beſtonden te rebelleren: ende hoe *Petilius* d'een Burghemeeſter vanden Ligures is gheſchoten, ende daer van gheſtorven.

TItus Sempronius heeft tot deſer tijdt in Sardinien met vele voorſpoedighe ſtrijden dat volc des ſelven Inſels verwonnen/ vijfthien duyſent der vyanden zijnder verſlaghen. (Het Eylandt van Sardinie bedwonghen.) Alle de luyden des lants Sardinien die af ghevallen waren / zijn bedwonghen / ende die eerſt tribuyt moeſten gheven / is dobbel ſchattinghe opgheleyt / de andere hebben vruchten ghegheven. Als het landt geſtilt was/ ende twee hondert ende dertich borghen wt dat gheheele Inſel ghenomen waren/ ſoo zijnder Legaten tot Rome geſeynt gheweeſt / die dat aenbrochten ende van den Raet begheerden/ dat van dier dingen wegen/ die Tyberius Sempronius hadde door zijn aenleydinghe des heyrs ghelückelick wt gherecht/ den Goden eere gheſchiede/ ende dat hy mochte vanden lande af trecken / ende dat heyr met hem brenghen.

Den Raet indẽ tempel Appollinis heeft verhoort de woorden der Legaten/ eñ geordineert twee daghen geduerende een proceſſie/ende geboot den Burgemeeſter veertich groote dieren te offeren / ende dat Tyberius Sempronius inden lande blijvẽ ſoude inde plaetſe eens Burghemeeſters met zijn heyr dat jaer.

Daer nae iſſer een ander Burgemeeſter inde plaetſe vanden overledenen ghecoren/ te weten den vierden dach van Auguſto. (Kieſdach om eenen Burghemeeſter.) Quintus Petilius de Burghemeeſter heeft gecoren Marcum Valerium Levinum tot een medegheſelle/ die van ſtonden aen dat officie ſoude aenveerden. Deſe Valerius die nu lange een lant hadde begeert/ ſo na zijnder begeerten brieven quamen/ dat de Ligures wederom op ſtonden / eñ doen hy opten vijfſten dach van Auguſto/ſo haeſt hy de brieven vernam/ hem bereyt gemaect hadde in zijn ridderlicke cleedinghe/ beval hy om des verſchrickens eñ oproers wille / dat derde Legioen tot Caium Claudiũ, die eens Burgemeeſters bevel eñ macht hadde/in Galliam te trecken/eñ twee mannen tot de ſchepen beſtelt/ geboot hyſe met de ſchepen na Piſis te varen/ die dat lant Liguria aender zee gheleghen/ ſouden omme treckẽ/eñ vander zee de Ligures in vreeſe brengen. (Die van Liguria wederom afghevallen.) Daer henen heeft ooc Quintus Petilius de Burgemeeſter het heyr eenen dach geordineert te comen/eñ Caius Claudius die eens Burgemeeſters macht hadde/ doen hy vernam (Caius Claudius treet naer Ligurien.) de oproe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

de oproeringhe dier van Liguria/behalven dat heyr dat hy by hem tot Parma hadde/heeft hy andere crijchsluyden haestelick te samen vergadert ende ghebrocht/ende dat heyr inder Ligurer lant ghelegt.

De vyanden Ligures/ als Caius Claudius quam / vanden welcken sy cortelinghe daer te voren aen dat water Scultenna verwonnē eñ verjaecht waren/ dwelcke sy noch ghedachtich waren/als die hen wouden verweeren ende beschermen/veel meer met bewaringhe der plaetsen / dan met haerluyder gheweer/ teghen de macht met haren ongelucke versocht/so namen sy inne twee bergen Letum eñ Balistam/ ende maecten een muer rontsomme/haerder een deel die langhe letteden ende vertoefden zijn overvallen gheweest/ende so zijnder vanden selven by duysent ende vijf hondert gebleven. De andere onthielden hen op de berghen/eñ in dier vreesen en hebben sy niet vergeten haer ingeboren hardicheyt/ bysonder teghen den roof / dien sy tot Mutina hadden vercregen/hebben sy grouwelick ende onmenschelick ghedaen/want de ghevangen hebben sy jammerlick verscheurt ende ghedoot / ende de beesten over al inde tempelen meer verworcht/ dan nae der ordinantie ende rechtelick gheoffert. Als sy nu met dat dootslaghen der levendiger dieren haerluyder moet genoech hadden ghecoelt/hebben sy de dingen die dat leven niet en haddē aen de wanden gehanghen/alderley vaten ende schotelen zijnder ghemaeckt die meer tot ghebruyck dan tot vercieringhe dienden.

Letum ende Balista.

Quintus Petilius de Burghemeester/op dat het oorloge gheen eynde en naime in zijn afwesen/heeft tot Caium Claudium geschreven/dat hy met dat heyr tot hem in Galliam soude comen/hy woude zijnder verwachten op dat velt Marci Campi ghenoemt. Doen Claudius de brieven des Burgemeesters ontfinck/ tooch hy van Liguria/ ende leverde den Burghemeester dat heyr over opt selve velt.

Petilius ende Claudius Burghemeesters trecken tegen die van Ligurien.

Tot deser tijt in corten dagen daer na quam de ander Burghemeester Caius Valerius oock daer henen/ daer deylden sy dat heyr eert te samen quam/eñ sy twee hebbē te samen dat heyr ghemonstert/ daer na ghelotet in wat contreye een yghelick soude trecken/ op dat sy over een droegen den vyanden niet aen een eynde aen te grijpen. Valerius heeft recht gelotet/dat hy aen de rechte stede was gheweest. Petilius en heeft niet recht ghelotet / daerom dat hy buyten de rechte stede dat lot hadde ingeleyt inde kiste/ eñ als hy ter rechter plaetsen de kiste hadde gedraghen/ heeft hy dat lot selve daer wt ghedaen.

Na de lotinghe en toghen sy niet in haer contreye. Petilius legherde hem teghen de hoochte der berghen Baliste ende Leti / daer mede de twee te samen gaen/daer selve als hy de knechten vermaende/ alsomē seyde/ heeft hy hem selven waer ghesept/ soo hy niet en dachte op dat woort Letū, dat tweederley beduyt eenen berch ende den doot/ inden welcken soo hy sprack/ hy woude den selvē dach Letum in nemen/eñ daer mede is hy ghetoghen teghen de berghen / aen twee eynden / dat deel daer hy by was / tooch op sonder vertreck/dat andere dreven de vyanden wederom te rugghe / maer als hy daer by reet op eē paert/heeft hy de zijne die inde vlucht waren/wederom daer aen ghebrocht/nochtans so hy voor het vaenkē was/ eñ met onvoorsichticheyt reet/ wert hy doorschoten eñ is ghestorven/ nochtans de vyanden en merckten niet dat hy doot was/ eñ de zijne eensdeels/ maer weynich warender diet sagen ende verborghen zijn lichaem/ want sy wistē dat de victorie daer aen lach. De andere menichte des voetvolcx ende ruyters dronghen de vyanden wech/eñ namen den berch inne sonder haren Hooftman. By vijf duysent van Liguria zijnder verslagē/ende vanden Romeynschen heyre twee en vijftich. Boven alsulcke ooghenschijnlicke wedervaringhe des treurighen waerseggens der woorden des Burghemeesters / heeftmen oock den Hoendermeester hooren segghen/ dat de waersegginghe door den voghel niet recht gheschiet en was/ dat oock de Burghemeester wel heeft gheweten. De ander Burghemeester Caius Valerius, doen hy vernam vanden doot zijns ghesellen/ heeft hy dat heyr op een ander plaetse ghevoert.

Quintus Petilius Spurius Burgemeester wort verslaghen/heeft nochtans het velt behoudē.

Letum.

Den doot Petilij.

Aen dese zijde des berchs Apenini waren de Garuli/ Lapenici ende Hercates/ over des selven Apenini waren de Brinates / tusschen de vloet Andenam heeft Quintus Mutius ghestreden/metten ghenen die de steden Lunam eñ Pisas verdestrueert hadden/ ende nae dat hyse alle bedwanck/heeft hy den selven het gheweer ghenomen. Vande dingen weghen die in Gallia ende Liguria zijn geschiet vande twee Burghemeesters / heeft den Raet drie daghen een processie gheordineert / ende bevolen met veertich dieren een offer ghehouden te worden/ende den roep vanden Gallen/ende van die van Liguria die int begin des jaers opghestaen was/ is cortelinghe sonder grooten arbeyt ghestilt gheweest.

Int Iaer vander stadt 579

De Walen ende die van Ligurien bedwonghen.

Hoe *Perseus* de Coninck vanden Raet vermaent wert dat hy tverbōt vast soude houden met den Romeynē ghemaect. Hoe de Dardaners ende Bastarners tegen malcanderen streden.

Daer nae quam nu de sorghe des Macedonischen oorloochs/ soo Perseus de Coninck een tweedracht maeckte tusschen die van Dardania/ ende die van Bastarnia/ ende de Legaten die ghesepnt waren in Macedonia om de sake te vernemen/ waren nu wederom tot Rome ghecomen/ende hadden aenghebrocht dat eenen strijt voor handen ware in Dardania. Oock quamen vanden Coninck Perseo Legatē/die hem ontschuldichden dat hy de Bastarners niet en hadde ontboden / oft den selven yet te doene door zijn bevel. Den Raet en heeft den Coninck de schult niet verdraghen noch ghegheven / maer alleene laten vermanen dat hy naerstelick toe saghe/dat hy ghestadich ende vast hielt dat verbont / welcke hy metten Romeynen ghemaect hadde. Die van Dardania als sy saghen dat de Bastarni wt haren lande niet en weken/also sy haddē ghehoopt/ maer altoos meer ende meer overlast hen deden/ die hen verlieten op de hulpe dier van Thracia haren naghebueren/ ende der Scordiscorum / hebben sy ghemeynt eenighe cloeckheyt te bestaen/oock onberaden/ende zijn alle van alle eynden te samen ghecomen in een stedeken/ dat den legher der Bastarners

Oproer van die van Dardanien ende Bastarnen.

Die vā Dardanien wordē vande Bastarnen geslaghen.

naeste

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer vander ſtadt 579

naeſte was. Het was winter/ ende den tijt des jaers hadden ſy ghecoren/ dat die van Thracia eñ Scordiſci in haer lant af toghen/ So dat het alſo gheſchiede/ ende die van Dardania vernamen dat de Baſtarners alleene waren/ ende ſoo deylden ſy dat heyr in twee deelẽ/ dat eene ſoude recht toe trecken/ om openbaer den vyanden te verwecken totten ſtrijt/ dat ander deel ongevoert door eenen onweechſamẽ boſch/ ſoude dẽ achterſten aen grijpen: Maer eer dat het conſte dat legher der vyanden omtrecken/ is den ſtrijt geſchiet/ ende die van Dardania zijn verwonnen/ ende ghedreven in een ſtadt die twaelf mijlen verre vanden leger der Baſtarners lach/ de verwinders beleghterden terſtont de ſelve ſtadt onghetwijfelt/ ſo dat des daechs daer nae de vyanden hen op geven ſouden wt vreeſe/ oft ſy ſouden die met macht ghewinnen. Den anderen hoop der Dardaners/ die door eenen onwech gevoert was/ eñ niet en wiſtẽ vande ſchade haers geſellen/ viel in dat legher der Baſtarners dat ſy verlatẽ hadden ſonder bewaringe.

Hoe *Perſeus* de Coninck ſelve te rechte geſeten heeft, ende alle ſaken verhoort, ende hoe hy veel ſteden begaeft heeft.

PErſeus de Coninc op eenen Elpenbeenẽ ſtoel ſittende/ heeft recht ghehouden ende de alderlichtſte ende cleynſte ſaken verhoort/ den welcken tot gheen goet zijnen ſin en ſtont/ ende op gheenderley wijſe des levens en vertoefdy alſoo/ dat hy noch hem ſelven noch andere wel bekent was/ wat het doch voor een menſche was/ hy en ſprack niet tot zijnen vrienden/ hy en lachte nauwelick aen die hem ſonderlinghe bekent waren/ hy beſpottede hem ſelven eñ andere met onghelijcke vrygevinghe/ de ſommighe eerlicken/ ende die hem groot achteden/ ſchenckte hy kinderdingen van ſpijſe ende ander kermiſwerck/ de andere maecte hy gheheel rijck dies niet ghehoopt en hadden. Daerom wert hy van ſommighe ghehouden/ dat hy niet en wiſte wat hy doch wilde/ de ſommighe ſeyden dat hy alſoo ſchempte/ de ſommighe ſeyden hy ware inder waerheyt buyten ſinnen/ nochtans in twee groote ende eerlicke dinghen heeft hy warachtelick een Coninckliick ghemoet ghehadt/ inde begavinghe der ſteden/ ende eerbiedinghe der Goden.

Het weſen eñ hoovaerdie vandẽ Coninc Perſeus.

De Megalopolitaners in Arcadia heeft hy belooft eenen muer om de ſtadt te maken/ ende heeft dat meeſte deel des ghelts daer toe ghegeven. Inder ſtadt Tegea heeft hy voorghenomen een coſtelick ſpeelhuys te maken. Inder ſtadt Cyzico heeft hy ghegheven gulden vaten in Prytaneum/ dat is in een huys/ daer inne gheſpijſt worden vande ghemeynte die alſulcke eere wort ghedaen. Die van Rhodis en heeft hy niet alleene cieringhe/ maer alderley gaven ghegheven/ die hen profijtelick mochten zijn/ zijn groote coſten ende grootmoedicheyt teghen den Goden/ mach zijn een ghetuyghe den tempel Iovis Olympij tot Athenen/ die alleene in alle landen nae de grootheyt des ſelven Gods Iovis is begonſt. Oock Delum dat Inſel heeft hy verciert met coſtelicke cleynoodiẽ ende beelden. Ende tot Antiochia en heeft hy niet alleene dat ghewelfſel des tempels Iovis Capitolini vergult/ maer oock de wanden met gulden platen beleyt/ ende veel andere dinghen heeft hy in andere plaetſen belooft/ die hy niet en heeft volbrocht/ daerom dat den tijdt zijns regiments cort was. Metter coſtelickheyt der ſpelen van alderley manieren/ is hy boven alle Coninghen die voor hem gheweeſt waren/ der andere nae haerder wijſe ende nae de overvloedicheyt der Grieckſcher meeſters: Maer dat ſpel der vechters metten ſwaerdẽ na de Roomſche gewoonte/ liet hy ſien met grooter verſchrickinghe der menſchen die des ongewoone waren/ dan met haren luſten. Daer nae als hy dat dickwils liet ſien/ ende eenſdeels de vechters wonden liet/ eñ in tijts niet geheel van een en liet comẽ/ maecte hy dat ſpel der vechters ghewoone/ eñ den aenſienders aenghenaem/ ende verwecte daer door veel jonghers tot begheerte des ſtrijts/ daerom hy ſoo met groot ghelt de vechters van Rome plach te ontbieden/ daer nae vant hy vechters ghenoech in zijn rijcke om eenen cleynen loon.

Prytaneum.

Campſpelen.

Hoe de Burgemeeſters ende de Schoutheyts ghelotet hebben om de landen. Ende van een groote ſterfte die eerſt onder de beeſtẽ, ende daer nae onder de menſchen quam. Noch van wonderlicke teeckenẽ die daer gheſchiet zijn.

Int Iaer vander ſtadt 580

MArco Attilio den Schoutheyt was te deele ghevallen inde lotinghe dat Inſel van Sardinien/ maer hem wert bevolen met een nieu Legioen dat vanden Burgemeeſter beſchreven was van vijf duyſent voetknechten/ eñ drie hondert ruyters in Corſicam te treckẽ/ ende om dat hy daer ſelve ſtreet/ is Cornelio zijn bevel verlengt/ op dat hy Sardinien ſoude in houden. Cneo Servilio Cepioni is bevolẽ het wterſte Spaengiẽ/ ende Publio Furio Philo het naeſte Spaengiẽ/ ende ſo wert hem toe gheordineert drie duyſent Roomſche burgers te voete/ eñ anderhalf hondert ruyters/ ende den geſellen der Latijner vijf duyſent te voete/ ende drie hondert te paerde. Lucio Claudio is toeghegeven Sicilien tot eenen lande/ ſonder alle toegave des crijchſvolcx. Daer en boven zijn den Burghemeeſters bevolen te beſchrijvẽ twee Legioenen/ met een ſeker ghetal des voetvolcx ende ruyters/ ende vanden gheſellen thien duyſent te voete/ ende ſes hondert ruyters te ontbieden. De beſchrijvinghe der Legioenen viel den Burgemeeſters des te ſwaerder/ overmidts dat de ſterfte die het voorleden jaer gecomen was onder de beeſten/ was van daer voort den menſchen aengecomen/ ende ſoo wie cranck wert en overleefde niet lichtelick den ſevenſten dach/ maer de ghene die daer over bleven/ quamen lanckduerighe cranckheden toe/ ende aldermeeſt de vier-dagelickſche cortſe. Daer ſtorven aldermeeſt de dienſtboden/ welcke op alle ſtraten onbegraven laghen/ de vrije die niet en dienden/ en conſten gheen ghereetſchap vercrijgen tot haerder begraveniſſen. De gheſtorven lichamen die voor de honden ende voghelen ongheſchent bleven/ verginghen van haer ſelven ende worden verteert/ eñ het was kennelick/ dat in dit noch int voorleden jaer in alſulcke groote ſterfte der beeſten ende menſchen/ nerghens eenighe rave is ghesien gheweeſt. In deſe peſtilentie zijn gheſtorvẽ ſommige gemeyne Prieſters/ als Cneus Servi-

Lantregiminge eñ crijchſlieden [illegible]

Groote ſterfte.

Servilius Cepio een Bisschop ende vader des Schoutheyts van desen jare/ende Titus Sempronius Longus een sone [illegible] die oock een onder de thiene was die tot de dingen die den Goden toebehoorden/gheset waren. Oock zijn gestorven Publius Elius Petus een Waersegger/ende Titus Sempronius Gracchus, ende Caius Attilius Emilius de overste Priester/ende Marcus Sempronius Tuditanus een Bisschop.

Caius Sulpitius Galba is gheset inde plaetse Publi Elij, C. Sempronius Longus is gheworden een vanden thienen: Caius Scribonius een overste Priester.

De boecken van Sybilla oversien.

Doen de pestilentie niet af en liet/ordineerde den Raet/ dat de thien mannen souden over de boecken Sybille gaen/ ende nae haer gheboden isser een processie op eenen dach gheschiet. Ende als Quintus Martius Philippus de woorden der beloftenissen seyde/ heeft dat gheheele volck nae ghesept ende belooft/ soo wanneer de pestilentie ware vergaen vanden Roomschen lande/ datmen twee daghen een vyeringe ende processie soude houden.

Wonderteeckenen.

Inder Veienter lant was een kint met twee hoofden gheboren.

En inder stadt Sinuessa eē met eender hant.

En tot Oximo een maechdekē met tanden.

En inden daghe doent claer weder was isser inder lucht eenen regenboge ghesien boven den tempel Saturni op de marct/ende drie Sonnen hebben met malcanderen ghescheenen.

Inder Lanuviner lant zijn inder selver nacht veel barnende lichten ghesien inder locht.

Ende die vander stadt Cere hebbē voor warachtich ghesept dat in haer stadt een slanghe ghesien was met hayr aenden hals/ ende ghespringt met de vlecken eens voghels.

Oock wast kennelick datter eenen osse ghesproken heeft inder Campaner lant.

De Gesanten comen weder uit Aphrica.

Opten sevensten dach des Hoymaents zijn wederom gecomen de Legatē van Aphrica/die so sy voor henen aengesproken hadden den Coninck Masinissam, warē tot Cartago getogen/ maer veel seker der vanden Coninck / dan van die van Cartago hadden sy vernomen/ wat tot Cartago ghehandelt was/ nochtans voorwaer seyden sy/ dat vanden Coninck Perseo Legatē tot Cartago gecomen waren/diemen by nachte inden tempel Esculapij voor den Raet hadde laten comen. Dat van Cartago Legaten gheseynt waren in Macedonien/seyde de Coninck Masinissa, ende de Cartaginenses loochendent/ maer niet gheheelick.

Ghesanten in Macedonien gesondē.

Den Roomschen Raet ordineerde/ datmen oock in Macedonien sonde Legaten seynden/ haerder drie zijn daer henen ghesonden/ Caius Lelius, Marcus Valerius Messala ende Sextus Digitius.

Hoe *Perseus* de Coninck de Dolopes onder zijn macht ghebrocht heeft, ende hoe hy vrientschap met die van Achaia begeerde te maken, daer de sommighe niet mede te vreden en waren. Ende hoe de ballinghen van Hypata jammerlick zijn verworcht gheweest. Ende hoe die van Celtiberia van *Appio Claudio* verwonnen zijn.

TOt deser tijt is Perseus (daerom dat sommighe Dolopes hem niet ghehoorsaem en waren/ ende dat sy hen beroepen hadden van hem totten Romeynen/ om sommige dinghen wille daerom sy grooten twist hadden) ghetoghen met een heyr/ende heeft bedwonghen dat gheheele lant onder zijn recht ende bedwanck.

Coninck Perseus trecht teghen de Dolopes.

Daer na is hy over den berch Oetam gecomē/ en so hem sommige dinghen inden sin quamen daerom hy in sorghen was/ so woude hy vernemen de antwoort Apollinis, is daerom inde stadt Delphos ghetoghen. Als hy nu openbaer midden in Grecia wert ghesien/verschrickte hy seere niet alleene de naeste stedē/ maer daer quā een Legaetschap om der vreesen en roeps wille in Asiam voor den Coninck Eumene. Doen hy drie dagen ende niet langer vertoeft en hadde tot Delphis/ is hy wederom getogen in zijn Conincrijcke door dese landen Phtheotiden/Achaiam en Thessaliam/ sonder schade en overlast der velden/ door welcke hy reysde/ oock en wast hem niet ghenoech de steden door welcke hy reysen woude/hem te versoenē/maer seynde zijne Legaten ende brievē/ biddende dat sy niet ghedencken en wouden langher de gramschap en den ouden haet/die sy met zijnen vader Philippo hadden ghehadt/ sy en waren niet alsoo crachtich ende grouwelick gheweest/ datse niet en mochten oft en souden met hē geeyndet zijn/ om met hem ghetrouwelick een vrientschap aen te vangen/souden sy alle macht hebben/ en voort overdocht hy/ en begonste eenen wech te vinden met die van Achaia/ om hem wederom te versoenen ende te vereenighen.

Perseus versoeckt vrientschap aen de steden van Griecken lāt.

Dit volck alleene boven alle andere in gheheel Grecia/ ende de stadt Athenen waren also ghestoort gheweest / dat sy den Macedoniers haer lant verboden. Daerom was Macedonia een ophoudinge der dienstbodē/die van Achaia ontliepen harē Heere/ want so sy den Macedoniers haer lant hadden verboden/ en dorsten sy niet trecken int landt zijns rijcx. Doen Perseus dat merckte/liet hy de dienstboden alle op vangē/ ende seyndese in Achaiam met brieven/ welcke onder andere woorden inhielden / dat die van Achaia overdencken souden/dat niet een alsulcke ghelijcke ontvliedinge oft ontloopinge haerder knechten oft dienstbodē meer en geschiede.

Perseus soeckt hem met die van Achaien te versoenen.

Als dese brieven ghelesen worden van Xenarcho, die een overste was van die van Achaia/ welcke begheerde eenen toeganck tot de gunste des Coninckx te hebben / ende doen haerder vele meynden den brief ware deuchdelick ende goedertierlick geschreven/ aldermeest die hare verlooren knechtē souden wederom hebben dwelck sy niet ghehoopt en hadden.

Xenarchus.

Callicrates een onder de ghene/ die gheloofden dat daer op stont de welvaert des gheheelen lants so dat verbont metten Romeynen onghebroken gehouden werde/ving aen ende seyde aldus:

Ghy van Achaia meynt datter een cleyne oft middelmatige sake nu gehandelt worde/ick achtet boven de alder grootste ende meeste niet alleene ghehandelt te worden / maer eensdeels wtgherecht ende geschiet te zijne. Sint dat wy die verboden hebben ons lant den Coninghen van Macedonia ende den Macedoniers / ende dit gebot noch niet afghedaen en is maer blijft/ dat wy noch Legaten/ noch bootschappen der Coningen en souden toelaten/door welcke sommige onder ons in haer herte mochtē beweecht worden/

Callicrates radet datmē geen verbont met Perseus soude maken/ maer datmen soude houden tverbont van de Romeynē.

Int jaer vander stadt 579

worden/ die daer hooren den Coninck/ hoewel hy niet teghenwoordich en is/eensdeels spreken ende prijsen zijne woorden/ende so de wilde dieren de spijse die haer voorgelept wert/ om haer te bedrieghen/ dickwils die niet en willen/ende daer van vlieden. Wy blinde laten ons eten eñ locken onder dẽ schijn eender cleynder weldaet/ ende met de hopinghe onser knechten/ die niet vele waert en zijn/lijden wy ende laten geschien onse vryheyt selve om ghekeert ende versocht worden. Wie merct ende en siet dat niet/datmẽ eenen wech soect/om metten Coninck een gheselschap te maken/ daer door dat verbont metten Romeynen / door welcke alle onse dinghen worden onthouden/ worde gebrokẽ. Het zy dan dat yemant daer aen twijfele/dat de Romeynen sullen moeten strijden met Perseo,ende dat terwijle Philippus leefde/ het selve is ophandẽ geweest/eñ door zijne doot opghehouden/ dat het na den doot Philippi niet toecomende en zy eñ gheschien en soude/ Philippus als ghy weet/ heeft twee sonen gehadt Demetrium ende Perseum, Demetrius ginck te boven int moederlicke gheslachte/ inder deucht/ inde natuerlicke geschicthept/ eñ met gunste der Macedoniers: Maer sint dat Philippus zijn rijcke heeft ghestelt tot een belooninghe des haets teghen den Romeynẽ/heeft hy Demetrium laten dooden/ om gheen ander sake willen / dan dat hy een vrientschappe metten Romeynen was aengegaen/maer Perseum,vanden welcken hy wiste dat hy schier eer soude wordẽ eẽ erve des haets teghen den Romeynen/ dan des rijcx/ maeckte hy tot eenen Coninck. Daerom wat heeft dese anders ghedaen nae den doot / dan hem totten strijt bereyt? Eerst heeft hy de Bastarnars in Dardanien ghesepnt/ om alle de andere te verschricken/welcke indien sy inne behouden hadden dese wooninge/so hadde Grecia de selve tot schadelicker naghebueren ghehadt/dan Asia de Gallos nu heeft. Doen hẽ de hopinge ontginc/ en heeft hy nochtans niet afgelaten raet te houden totten strijt/ja soo wy willen waersegghen/ nu heeft hy den strijt begonnẽ/Dolopiam heeft hy met gheweer onder hem ghebrocht/ende en heeft niet willen voor den Romeynen om des lants willen so sy tweedrachtich waren te rechte staen. Daer na is hy getogen over den berch Oeta/ende op dat hy blootelick ghesien worde/ int midden des gheheelen lants van Griecken/ so is hy ghecomen inde stadt Delphos.

Philippus heeft zijnen sone Demetrius doen dooden.

Dit voornemen des onghewoonlicken treckens waer henen dunct u willet reycken? Daer na heeft hy Thessaliam doortoghen/ maer dat dat sonder schade der genẽ dien hy vyant was/ is gheschiet/ des te meer vreese ick/ hy heeft dat op een versoecken gedaen. Daer na heeft hy tot ons brieven gesepnt met een schijnsel der gaven ende geschenck/ ende beveelt ons te gedencken/ hoe wy hier na alsulcke gavẽ niet nootdruftich en worden/dat is/ dat wy sullẽ afdoen dat ghebot/ daer door de Macedoniers vã Peloponneso werden ghehouden/ op dat wy wederom de Legaten des Coninck/ en herberge by de overstẽ/terstont hier na dat heyr der Macedoniers/ ende hem selve van Delphis in Peloponnesum sien overvaren/ want een cleyn deel des meyrs daer tusschen vloeyt. Wy menghen ons onder den Macedoniers die hen toerusten teghen den Romeynen. Het is mijn meyninghe/ dat wy niet nieus en maken/ ende alle dinck blijven laten/tot dat wy van alle saken verseckert zijn/oft de vreese te vergheefs ende om niet is gheweest oft warachtich. Soo de vrede tusschen die van Macedonia ende den Romeynen onghequetst sal blijven/soo willen wy oock vrientschap ende gemeynschap hebben/ maer nu daer van te bedencken dunct my perijckeloos ende ongelegen te zijn noch ter tijt. Na desen Callicratem heeft Arco een broeder Xenarchi des overstẽ Acheorum aldus ghesproken:

Arco raedt die vã Achaie tot de vrientschap met de Coninck Perseus ende den van Macedonien.

Callicrates heeft my ende alle die niet zijnder meyninghen ende sins en zijn/ gemaect swaerlick te spreken. Want int ghene dat hy ghesprokẽ heeft vande sake des Roomschẽ geselschaps ende ghesept/dat die versocht ende wedervochten wert/die nochtans niemant en versoect oft wedervecht/ hy heeft te weghe ghebrocht/ dat die van zijnder partien niet en is/ gheacht wort tegen de Romeynen te spreken. Ende ten eerstẽ ghelijck als oft hy hier by ons niet en ware geweest / maer als oft hy quame uyten Raet der Romeynen / oft dat hy ware by des Coninck heymelickheyt geweest/so weet hy alle dinc/ eñ ontdect ons/oft sept vande dinghen die heymelick ghescheit zijn. Hy waer sept oock watter ghescheit was/ indien Philippus gheleeft hadde/ waerom Perseus eẽ erve des rijcx is/wat de Macedoniers inden wille hebben/ wat de Romeynen gedenckẽ: Maer wy die niet en weten waerom/oft hoe Demetrius ghebleven is/noch wat Philippus hadde ghedaen/ indien hy gheleeft hadde/moeten onse aenslagẽ eñ raet rechtẽ tot de dingen die openbaer gehandelt worden. Wy weten dat Perseus doe hy dat rijcke inghenomen hadde/gecomen is tot de Roomsche Legaten/ende wy hooren/dat Perseus vanden Roomschen volcke een Coninck genoemt wort. Dese alle achte ic voor getuygen des pays ende niet des strijts: meyne ooc dat de Romeynẽ niet gecrenckt en mogen worden/so wy hen die den strijt voerden naghetoghen zijn/ alsoo oock nu den selven navolghen/ die oorsakers des vredes zijn. Van wiens wegen wy een sware ende onversienlicke oorloghe ende strijt alleene teghen dat rijcke der Macedoniers souden voeren/ en can ick niet weten. Wy zijn den lande Macedonia seer na gelegen/ niet dat wy de alder cranckste als de Dolopes/die hy cortelinge heeft onder hem ghebrocht/maer daer teghen/ dat wy met onser stercksten ende macht/door de goetheyt eñ ghenade der Goden/ oft des lants onderscheydinghe seker zijn. Zijn doch ghelijck so wel onderworpẽ ende onderdanich als die van Thessalia ende Etoliers. Niet meer gheloofs oft aensiens en hebbẽ wy tegẽ den Romeynen/hoewel wy haer gesellen ende vrienden tot noch toe geweest zijn/want de Etoliers/ die cortelinge hier te voren haer vyanden waren / wat recht de Etoliers/die van Thessalia ende Epyrote ende geheel Griecken metten Macedoniers hebben/ willen wy oock hebben. Waerom verlaten wy alleen dat menschelicke recht? Oft Philippus al schoon yet teghen ons heeft gedaen/ daerom wy teghen hem die bereyt was totten strijt/ eñ den strijt voerde tegen ons/ yet geordineert ende ghebođen hebben/ wat heeft Perseus verdient de nieuwe Coninck/ alle overlast ende misdaet onschuldich? die met zijne weldaet zijns vaders oude vyantschap heeft wtgheblusscht

ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ende te niete ghedaen? Waerom zijn wy hem alleene vyant? hoe wel ic ooc dat hadde connē segghen/dat so vele weldaden vanden voorgenoemden Coninck van Macedonien tegen ons zijn gheschiet/ dat de selve de ongherechtichept des eenigen Philippi, oft dier sommige zijn geweest/na zijnē doot soudē wech genomē hebbē.

Als de schepen der Romeynen byder stadt Cenchreis/ eñ de Burghemeester met dat heyr tot Velatia was/zijn wy drie dagen vergadert geweest ons beradende/oft wy den Romeynen oft Philippo wilden aenhanghen/de teghenwoordige vreese keerde onse meyninge totten Romeynen. Daer is nochtans wat gheweest welcke dat maeckte alsulcken langhen beraet/ ende dat was de oude vrientschap metten Macedoniers/ende de oude ende groote verdienste der Coninghen/ welcke oock nu eensdeels souden helpen/niet dat wy principale vrienden/ maer dat wy niet de meeste vyanden en warē/ eñ op dat wy ons des nu niet aen en nemē/ vā tgene daer nu niet af gehandelt en wort/ want niemant en isser o Callicrates die daer beveelt een nieuwe gesellschap oft verbont mettē welcken wy ons onberaden verbindē souden te beschrijvē / maer dat het alleene sy gemeynschap recht te geven eñ wederom dat recht te begeeren/ dat door de verbiedinghe ons lants / oock wy in dat rijcke niet ingelaten en worden/ ende dat onse knechten nergent henen en connen vlieden/ wat is dat teghen het verbont metten Romeynen? waerom maken wy een cleyn eñ openbaer dinck groot ende suspect? waer toe maken wy eenen onnutten roep daer niet aen en is? waer toe dat wy een maniere mochten hebbē den Romeynē lief te spreken/maken wy andere suspect eñ vyant. Soo daer een oorloge soude zijn/ en twijfelt daer aē ooc niet Perseus, dat wy den Romeynen sullen na trecken inden vrede/ so oock de vyantschap niet geeyndet en wert / sullen sy doch onderweghe gelaten zijn. Als oock de selve die de brieven des Conincx verwillichden dese woorden oock toe vielen/ so wert de wtsprake daer over vertogen/daerom dat het hare Vorsten eñ oversten verdroot dat Perseus de sake niet geacht en hadde waerdich te zijne een Legaetschap/maer niet een brieskē met weynich verstants ende woorden hadde ontboden ende te passe ghebrocht.

Landdach tot Megalopolis.

Daer na zijnder vanden Coninck Legaten ghesepnt aisser een vergaderinge was tot Megalopoli/eñ daer hebben naerstichept ghedaen die daer vreesden den Romeynē te crenckē/dat sy niet en werden toe gelaten. Ten selven tijde zijn de Etoliers teghen malcanderen grimmelick vertoornt/ also dat haren toorne met dootslaginghe onder malcanderen gemenget wert/ dat het scheen dat het geheele lantvolc verdervē soude/nochtans daer na doē sy moede werden/hebben beyde de partyen Legaten na Rome gesepnt/ eñ sy selve tracteerden onder malcanderen om een verdrach te maken. Welcke sake met een nieuwe daet ghebroken/heeft den ouden toorne verweet.

Oproer van Etolien.

Ongetrouwē handel van die van Hypata.

Als de ballinghen van Hypata/ die des Proxeni partye waren inden oproer geweest zijn/ toegesept was dat sy soudē wederom te huys comē in haer vaderlant/ door Eupolemum den vorst ende overste der stadt/so zijnder tachtentich treffelicke mannē/ welcke doen sy wederom na huys togē/ onder andere veel oock Eupolemus was te gemoete gegaen/eñ als sy goedertierlick ontfangen zijn geweest/ eñ malcanderen de handen haddē gegeven/doen sy ter poorten in ginghen/ werden sy verworcht/ de selve aenriepen den toegeseyden gheloove/ende den Goden te ghetuyghen/ maer nochtans te vergeefs. Wten welcken een groote oorloghe van nieus is opghere sen. Caius Valerius Levinus, Appius Claudius Pulcher, Caius Memmius, Marcus Popilius, eñ Lucius Canuleius vanden Raet ghesepnt quamen om de sake neder te leggen. Voor den selvē so inder stadt Delphis de Legatē beyder partyen hadden gesproken met grooter tweedracht/eñ so is Proxenus zijn wederpartye geschenē overvallen te zijne om dier saken wille/ eñ des welsprekens/ de welcke corteling daer na vergheven is geweest van Ortholula zijnder huysvrouwē/ die daerom veroordeelt wert ende in ellende ghedreven.

Proxenus met fenyn gedoot.

Een gelijcke toorne heeft den Cretenses beschadicht/ daer nae door de toecoemst Quinti Minutij, die met thien schepen ghesepnt was om harē twist te stillen/zijn sy gecomen tot hopinghe eens vredes: Maer daer te voren was ooc een bestant van ses maendē lanc ingestelt/ eñ daer na verhief een swaerder oorloghe.

Tweedracht in Creten oft Candien.

Die van Lycia werdē ooc te desen tijde vā die van Rhodis/door een oorloge verdreven: Maer het en is niet van noode te beschrijven gheheelick dat oorloge des buytenlandischē volcx/ hoe een yeghelick ghesch iet is/so ick meer dan genoech arbeyts heb / wat vanden Roomschen volcke ghehandelt is / te beschrijven.

Die vā Rhodes voeren oorloge tegen de Lycianen.

De Celtiberi in Spaengien/die mettē oorloge bedwongē/ hen op gegeven hadden T.Graccho, zijn vredelick ghebleven / ter wijlen Marcus Titinius de Schouthept dat selve lāt inne hadde/maer als Appius Claudius daer henen quam begonstē sy wederom een oproer te maken om te oorlogen/eñ eerst met een snelle bestorminge des legers der Romeynen. Den dach brac schier op/ doen de wachters op het bolwerc/eñ die aen de poorten hoeden/ eñ de vyanden van verre sagē henen trecken/hebben sy geroepen datmen ter wapenen soude loopen. Appius Claudius, doē hy een teecken ghegeven hadde om te strijden/ eñ niet met veel woordē dē krijgers vermaende/is hy op eenen tijt tot drie poorten wt ghetoghen. Als de Celtiberi int wt trecken wederstonden/was ten eersten op beyde zijden eenen gelijcken strijt/ daerom dat de Romeynen niet alle en mochtē den slach doen/want de plaetse was te enge / daer na drong d'een den anderen tot dat sy quamen voor dat bolwerc/op dat sy de oordē breeder mochtē maken/eñ met de vlogelen oft hoornen ter zijden ghelijck den vyanden mochtē worden/vanden welckē sy omcingelt warē/eñ also snellick eñ terstont hebben sy voort doorgebroken / also dat de Celtiberi henluydē niet en conden wederstaē. Voor de twee de ure zijn de Celtiberi achterwaerts gedrevē. By vijfthien duysent zijnder verslagen oft gevanghen gheweest/ twee en dertich vaenkens zijn den selven af ghenomen/ende haren legher opten selven dach gewonnen / ende daer mede is den strijt geeyndet/want die over ghebleven waren na den strijt/die zijn in haer steden ghevloden/ eñ hebben daer na vanden Romeynen ghenade begheert ende vercreghen.

De Celtiberi vallen in de leger vanden Romeynen/ maer sy worden geslagen.

Int jaer vander stadt 580

Hoe daer nieuwe Strafmeesters gecoré zijn, ende hoe sy de stadt van Rome verciert hebben met vele costelicke timmeringen te doen maken, ende hoe de Burghemeesters in haer landen ghetogen zijn.

Sevenmeesters hebben veel saken doen bouwen ẽn b..eren.

IN dat selve jaer zijnder nieuwe Strafmeesters ghecozen / dat is te weten / een rechter oft een berisper van eenige quade seden de selve straffende/ als Quintus Fulvius Flaccus, eñ Aulus Posthumius, de selve hebben den Senaet gheozdineert. Sy hebben Marcum Emilium Lepidum den overften Bisschop tot een overste gemaeckt inden Raet. Sy hebben den gantschen Raet doozsien/ende hebbender negen verwozpen eñ afghesét/ vanden welcken daer een is ghewecst des eenen Strafmeesters gheheele broeder van vader eñ moeder/ te weten Lucij Fulvij, ende als Valerius Antias schzijft/ oock eenen machtich van goede ende andere dingen.

De Burghemeesters/ doen sy de beloste nae ouder gewoonten int Capitolio haddẽ gedaen/ soo zijn sy in haer landen ghetogen / onder den selven hadde den Raet Marco Emilio bevolen der Pataviner opzoer inden lande van Venegien te stillen/ welcke Legaten selve haddẽ aengebzocht dat sy vande tweedzacht der partyen waren ghecomen tot eenen binnenlandischen stryt. De Legaten die in Etolien waren getoghen om diergheljjcke beweghinghe te stillen/ bzochtẽ aendẽ Raet/ dat sy de raserye des volcx van Etolien niet en hadden connen ter neder legghen. De toecoemst des Burghemeesters quam den Pataviners te goede/ eñ tot een geluck/ende so de Burgemeester niet sonderlings te doene en hadde inden lande/ is hy wederom tot Rome ghecomen.

De Strafmeesters hebben verdingt de straten inder stadt met cassijsteenen te beleggẽ/ eñ voor de stadt met groven sande te stropen ende te hooghen/ende dit zijn de eerste ghewcest diet soo hebben doen maken. Oock hebben sy verdingt aen vele eynden bzuggen te maken/ende een speelhuys datmen den Bouwmeesters ende dẽ Schouthepts pleecht te schenckẽ om de spelen daer inne te houden/ oock een asschuttinge daer sy wt quamẽ loopen op der plaetsen daermen om pzijs / oft om eenich wetspel liep. Sy hebben ooc bestelt met cassijsteenen te doẽ legghen den berch vanden Capitolio/ eñ een galerye doen maken vanden tempel Saturni aen/ al tot het Capitolium / eñ voort totter plaetsen daer de Raetsheeren pleghen te staene/ eñ daer op een Raethuys. Voor de Trigiminer poozte hebben sy de marct met cassijsteenen belept/ eñ met staken ombeset. De Empliers galerpen hebben sy wederom latẽ vermakẽ/ eñ de trappen op de welcke datmen vanden Tyber op de marct gaet/ buyten der selver poozten hebbẽ sy een galerye met straetsteenẽ gemetst tot opten Aventiner berch. Sy hebben oock tot Calatia eñ in Oximo den muer verdingt te makẽ/ eñ so sy vercochtẽ sommige gemeyne plaetsen/ hebben sy dat selve ghelt ghelept aen winckels oft cramen om de marct te maken.

Ende een vanden tween / Fulvius Flaccus heeft verdingt den tempel Iovis tot Pisauro te maken/ eñ tot Fundis ende tot Pollents dat water inne te leyden/ende tot Pisauro de strate met straetsteenen te metsen/ eñ tot Sinuessa de marct de galeryen eñ cramen te besluyten / eñ drie boghen in manieren van brugghen te maken. Dese dinghen zijn vanden eenen Strafmeester verdingt gemaect te wozdẽ met grooten dancke der burghers die daer inne ghesét waren inde voorgenoẽde steden/ want Posthumius en wonde niet verdinghen / oock op der steden costen eñ ghelt/ hoe wel den Roomschen Raet ende de ghemeynte daer inne te vzeden waren. De Strafmeesters zijn oock in haerluyder officie seer naerstich ghewcest om de quade manieren ende zeden te straffen. Vele zijnder haer paerden ontnomen.

Outrent dat eynde van desen jare heeftmen een processie van eenen dach ghehouden / om dat Appius Claudius in Spaengien die eens Burghemeesters macht hadde / gheluckelick de sake hadde wtghrecht/ eñ met twintich groote dieren isser een offer ghheschiet / des anderen daechs isser oock een processie ghehouden / in den tempel Cereris, Liberi ende Libere, overmidts datmen ontboden hadde vanden Sabineren om datter een groote aertbevinghe was ghheschiet / ende vele timmeringhen omgevallen. Doen Appius Claudius van Spaengien tot Rome was ghecomen / soo heeft den Raet geozdineert dat hy inde stadt treckẽ soude/ maer met gheen groote triumphe/ dwelcke also is ghheschiet.

Eertbevinge inder Sabinẽ lant.

Appius Claudius wozt toeghelaten een cleyn triumphe te houden.

Hoe dat nieuwe Burgemeesters eñ Schoutheyts zijn ghecoren. Eñ hoe *Titus Sempronius* een costelicke tafele dede stellen indẽ tempel der Godinnen *Matute*, daer inne dede hy stellen vander victorien die hy in Sardinien vercreghen hadde.

DEn tijdt was ghecomen om nieuwe Burghemeesters te kiesen/ ende so is den kiesdach ghehouden met groote twistinghe/ soo haerder vele nae het Burghemeesters officie stonden. Lucius Posthumius Albinus, ende Marcus Popilius Lenas zijn tot Burghemeesters gecozen. Daer na wozden tot Schouthepts ghecozen Cneus Fabius Buteo, Marcus Matienus, Caius Cicerius, Marcus Furius Crassipes ten tweeden male / Aulius Attilius Seranus oock ten anderen male / Caius Cluvius Saxula oock wederom. Nae den ghehouden kiesdach / soo Appius Claudius Cento over die van Celtiberia triumpheerende inde stadt tooch / heeft hy gebzocht inde schatkiste thien duysent pont silvers/ eñ vijf duysent pont gouts. Eñ Cneus Cornelius is tot een Pziester Iovis aenghenomen.

Kiesdach. Int Iaer vander stadt 581

Appius Claudius hout triumphe.

In dit jaer isser een tafel gestelt gewcest inden tempel der Godinnen Matute met alsodanighen tijtel. Onder de macht ende het geluck T. Sempronij des Burghemeesters / heeft dat heyr des Roomschen volcx Sardinien onderdanich gemaeckt. Inden selven lande zijnder vandẽ vyanden over tachtentich duysent verslagen oft gevangen/ ende na dat het gemeyne profijt op het geluckelickste is wtghrecht / de ghesellen eñ vzienden verlost/ende de tollen zijn wederom vercreghen/ hy heeft dat heyr sterck ende gesont met grooten goede des roofs wederom te huys ghebzocht/ eñ is de tweede reyse trium-

Tyberius Sempronius Gracchus hout triumphe voor de tweede reyse/ nae dat hy het Eylant van Sardinien overwonnen hadde.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

triumpherende inde stadt Rome gecomẽ/ daer voor heeft hy dese tafel Iovi gheschoncken.

De forme eñ ghesteltenisse des Insels Sardinien/ ende de strijden die daer gheschiet zijn/ waren op de tafel geschildert/ sommige vechtspelen maer cleyne ende achtbaer/ zijn dit jaer gheschiet eñ gemaeckt. Daer was een boven al danderen tressfelick / dat was Tri Flaminij, welcke hy liet maken van weghen des doots zijns vaders vier daghen/ met wtdeylinge des rouwen vleys / met een eerlick inbijten eñ spelen. Des grooten speels in deser manieren gheschiet/dat de drie dagẽ vier en tseventich menschen hebben ghevochten.

Campspelen.

Hoe de Burghemeesters ende Schoutheyts om de landen toteden. Hoe *L. Posthumius* nieuwe beswaernisse op brochte den ghesellen der Romeynen. Hoe *Perseus* hem bereyde totten oorloghe.

Lantvoochden eñ crijchsvolck bestelt.

Doen de Burgemeesters Lucius Posthumius, ende Marcus Popilius Lenas dẽ Senaet aenbrochten vanden landen ende het heyr. Soo heeft den Raet gheordineert dat sy onder hen beyden het landt van Liguria souden bewaren. Voort dat sy souden opschrijven een nieu heyr om tselve lant inne te houden/ ende een yeghelick soude hebben twee Legioenen vandẽ Romeynen/ thien duysent voetknechten ende ses hondert reysighers vanden ghesellen der Latynen. Oock souden sy in Spaengien bestellen drie duysent Roomsche burgers te voete/ ende twee hondert paerden. Noch souden sy bestellen vijfthien hondert Romeynen te voete/ ende hondert paerden / met welcke de Schoutheyt dien Sardinien beuolẽ was/ in Corsicam soude over varen/ eñ daer het oorloge voeren. Ter wijle soude Marcus Attilius de oude Schouthevt Sardinien bewaren.

Daer nae hebben de Schoutheyts ghelotet om de landen / Aulo Attilio Serranis viel ten deele het recht te spreken over de burgers binnẽ der stadt Rome/ Caio Cluvio over de vreẽden/ Cneo Fabio Buteo het naeste Spaengiẽ/ Marco Matieno het wterste Spaengiẽ/ Marco Furio Crassipi dat Insel van Siciliẽ/ Caio Cicerio dat Insel van Sardinien.

In Campaniẽ wordẽ de gemeyne velden afgeteeckent vande eygen.

Eer dat de Schoutheyts oft Hooftluyden wt toghen/ so ordineerde den Raet/ dat Lucius Posthumius de Burgemeester in Campaniam soude trecken/ om het ghemeyne velt oft landt met teeckens oft merckteenen af te teeckenen/ want daer sommighe waren die een groot deel vanden selven ghemeynen lande aen haer lant ghetoghen hadden / vanden ghenen die daer naeste ghelegen waren / het welcke men uit secere bevonden hadde. Dese Posthumius was toornich over de Prenestiners van dies weghẽ/ so hy eens tot hen was gecomen doen hy noch geen officie en hadde/ om een offerhãde te doene inden tempel Fortune, dat is de moeder des gheluck/ ende om dat sy hem gheen sonderlinge eere en hadden bewesen / daerom eer dat hy van Rome wt toech / seynde hy brieven inde stadt Preneste/ om dat de officiers hem souden te ghemoete comen / ende vander ghemeynte wegen een herberge bestellen daer hy in toge/ eñ soo wanneer hy wederomme wter stadt toghe/ dat de beesten bereyt souden zijn om zijn bagagien ende ander ghereetschap te voeren.

De Prenestiners worden beswaert met een nieuwe inconste.

Voor desen Burghemeester en heeft noyt yemant met eenigherley dinck den ghesellen beswaert/ oft tot costen gebrocht. Daerom moesten daer na de officiers altoos met haer muylen/ tenten/ ende alle ghereetschap den Romeynen dienen/ welck sy noyt te voren en geboden te doene. Sy hadden eyghen herberghen inde welcke sy hen goedertierlick ende heuschelick leden ende hielden. Ende haer huysen te Rome stonden oock open voor haer waerden/ by den welcken sy pleghen ter herberghen in te trecken. De Legaten so sy haestelick erghens henen worden ghesent/ gheboden hen te gheven een yeghelick bysonder beestẽ/ inde steden daer sy door trecken moesten/ anders gheen costen en deden de ghesellen den officiers der Romeynen. Desen overlast des Burghemeesters/ oft hy schoone recht ware gheweest / hy en soude nochtans int officie niet gheneycht zijn dat te laten geschieden/ oock dat stilswygen der Prenestiner/ het sy met matẽ oft door vreesẽ/ heeft een recht gemaect den officiers/ in dier manieren/ als oft dit exempel ware te loven / also dat sy van daghe te dage altoos grooter eñ swaerder ghebot den ghesellen in dier manieren op leyden.

De Bontgenoten met nieuwe lasten beswaert.

Inden beginne van desen jare hebbẽ de Legaten die in Etolien ende Macedonien waren ghesent/ te huys ontboden/ dat sy den Coninc Perseum niet en hebben moghen aenspreken/ so haerder sommige seyden hy en ware niet teghenwoordich/ eñ de andere, hy ware cranck/ eñ onwarachtelick beyde de redenen versiert waren. Doch hadden sy gemerckt/ datmen tot den strijt ghereetschap maeckte/ eñ de Coninck metten oorloge niet lange vertrecken en soude/ desghelijcx dat den oproer in Etolien altoos meer toename/ ende dat sy den aengrijpers des twists niet stillen en constẽ. Somen verwachte op het Macedonische oorloghe.

Tydinge wt Macedonien eñ Etolien.

Perseus maect hem ghereet totter oorloghe.

Eerment begonste/ wert voor goet aenghesien dat de wonderlicke dinghen versoent / ende om genade der Goden gebeden worde met den ghebeden wt de boecken der Waersegginghen.

In Lanuvio alsomẽ seyde/ wasser een maniere van eenen grooten hoop schepen inder locht ghesien.

Wonderteecken.

Eñ in Priverno wasser swarte wolle wter aerden ghewassen.

Eñ inder Veienter lant byde vlecke Rementem/ hevet steenen gheregent.

Dat gheheele Pomptiner lant was bedeckt met sprinchanen/ als met wolcken.

Indẽ velde oft lant der Gallen zijn visschen van onder de aerde voort ghecomen daermen met de ploech dat lant ploechde. Vã dese wonderlicke dingen weghen heeftmen oversien de boecken / ende de thien mannen hebben gheopenbaert / welcke Goden ende met wat offerhanden de selve souden versoent worden/ ende datmen een processie soude houdẽ om de wonderliche teeckenen wille / eñ watmen int voorleden jaer heeft belooft vande crancheyts weghen des volcx/ datment bestelde/ ende de vyerdaghen hielt. Ende dat offer is wtgherecht alsoot de thien mannen beschreven vonden ende openbaerden.

De boecken van Sybilla worden oversien.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int laer vander stadt 581

Hoe dat de Strafmeesters *Fulvius Flaccus* eenen tempel dede af breken, waer door hy vanden Senaet straffelick aen gesproken wert, eñ hebben geboden den selven tempel wederom op te maken. Ende hoe de ackers van Liguria ende Gallia wtghedeylt zijn.

Den tempel van Iuno Licinia wordt ontdeckt.

BInnen dit selve jaer wert den tempel Iunonis Lacinie af ghebroken ende ontdeckt. Quintus Fulvius Flaccus de Strafmeester liet maken den tempel Fortune Equestris (dat is des ruyterschen gheluck) den welcken hy belooft hadde/ soo hy een Schouthept was in Spaengien inden strijt vã Celtiberia/ met alsulcker naerstichept/ datter gheen te Rome grooter en soude zijn oft costelicker. Ende meynde dat hy desen tempel een groote verciertinghe aen dede/ wanneer daer tichelen van marmelsteenen op waren/ daerom tooch hy in Brutiam/ ende hy dede af brekẽ dat halve deel oft dack vandẽ tempel Iunonis Lacinie, hy meynde by avontueren datter aen dat selve halve deel genoech soude zijn/ om den tempel mede te decken. Daer waren schepen bestelt diese wech souden voeren/ so de gesellen niet en dorsten beletten dese beroovinge des tempels/ om datse door de achtbaerhept eñ macht des Strafmeesters warẽ verschrict.

Templum Iunonis Lacinie.

Als de Strafmeester wederom tot Rome quam/ wordẽ de steenen wt de schepẽ gedaen/ ende totten tempel gedragen. Hoe wel dat eerst verswegen bleef van waer sy ghecomen waren/ soo en mocht dat nochtans int laetste niet verborghen blijven. Daerom soo stont daer op een murmuratie / eerst onder de gemeynte/ daer na onder den Senaet/ ende begeerden alle dat de Burghemeesters tselve den Raet souden aen brenghen ende hem ontbieden: Maer doen de Strafmeester opt stadthuys quam/ so wert hy van een yeghelick seer straffelick aenghesproken/ ende vraechden hem gelijck wt eenen monde/ by wat manierẽ hy hem so stout maecte/ ende tselve so cleyn achte/ ghewalt te doene den alderheylichsten tempel des selven lants/ die noch Pyrrhus, noch Hannibal en hadden gheschent. Want hy den selven tempel hadde ontdect/ eñ by na af gebroken/ also dat dẽ tempel door den reghen soude moeten verbuylen. Hy was gecoren tot een Strafmeester/ om alle quade manierẽ te straffen / eñ goede manieren te onderhouden/ eñ inde dingen die den Goden aengaen int gemeyne/ te voorderen ende te gebieden/ dat sy wel eñ gantschelick worden versien / eñ de plaetsen te bewaren eñ te beschermen na oude hercomen ende gebruyck : Maer hy toghe ghints ende weder door de steden der gesellen/ brake af de tempelen ende ontdecte de daken der kercken/ eñ dat onbehoorlick mochte gheacht worden/ soo hijt aen de eyghen ende sonderlinghe timmeringhen der ghesellen dede/ de selve afbrekinghe der timmeragien dede hy den eewighen onsterffelicken Goden/ ende dat hy dat Roomsche volck met de vreese ende becommernisse verbont / sorghende / het soude worden gewroken / dat hy dẽ tempel timmerde met verstooringhe des anderen tempels/ ghelijck als oft niet aen alle eynden oft plaetsen de selve onsterffelicke Goden en waren / maer daer warender sommighe tot eere ende verciertinghe metten roof den anderen Goden genomen. Somen mercte eer dese sake wort aengebrocht. Wat de Raetsheeren inden sin hadden/ als dit stuck nu aengebrocht was / zijn sy alle op een meyninghe ghecomen/ ende hebben alle eendrachtelick besloten / dat het verdingt oft bestelt soude worden/ dat de tichelen wederom ghebrocht worden inden tempel/ eñ dat Iunoni een voldoeninghe gheschiede met een offer/ welcke dat aenginck/ de religie is met naerstichept geschiet/ de timmerluyden hebben ontboden datter sommighe tichelen over ghebleven waren op de hoochte des tempels / dat gheen meester en conste bedencken hoe sy wederom opghelept souden worden.

De Lantvoocht Cneus Fabius Buteo is op de reyse gestorven.

Onder den Schouthepts die in haer landẽ waren ghetoghen/ is Cneus Fabius tot Massiliẽ gestorvẽ/ so hy ant naeste lant van Spaengien woude treckẽ. Daerom doen dat vanden Legatẽ der Massiliers wert vercondicht/ heeft den Raet gheordineert/ dat Publius Furius eñ Cneus Servilius inde plaetse vanden anderen souden comen/ ende loten onder malcanderen/ wie van hen beyden soude in houdẽ het naeste Spaengien met verlenginghe haerder macht. Dat lot quam ghelijck alsoo dat de selve Publius Furius, dien dat selve landt te voren bevolen was/ wederom soude blijven.

D'ackers vã Lombardie eñ Ligurien worden ghedeylt.

In dit selve jaer/ so een deel vandẽ lande oft ackers van Liguria eñ Gallia / welcke inden strijt gewonnen was/ ledich lach/ soo heeft den Raet geordineert / dat alsulcke ackeren gedeylt souden wordẽ. Aulus Attilius de Schouthept inde plaetse wt des Raets ordinantie eñ bevel heeft daer toe gecoren thien mannen/ Marcum Emilium Lepidum, Caium Cassium, Titum Ebutium Parrum, Caium Tremellum, Publium Cornelium Cethegum, Quintum Apuleium, eñ Lucium Apuleium, Marcum Cecilium, Caium Salonium, eñ Caium Munatiam, de selve hebben thien merghen eenen yeghelicken omme gedeylt/ ende den ghesellen der Latijner drie merghen.

Hoe de Legaten van Etolien eñ Thessalien tot Rome ghecomen zijn, den Senaet te kennen ghevende vande tweedracht binnen haren lande zijnde. Oock van *Perseo* die alle landen eñ steden in Grieckenlant begheerde tot zijnder vrientschappe te trecken. Ende hoe den Raet *Appium Claudium* derwaerts ghesonden heeft om alle tweedracht te versoenen. Eñ hoe de Coninck *Antiochus* zijn Legaten met groote giften nã Rome gesonden heeft.

Gesanten vã Etolien ende Thessalien comen tot Rome.

OP de selve tijt/ doen dese dinghen gheschieden/ zijn de Legaten van Etolien tot Rome ghecomen/ die vercondichden van haerder tweedracht ende oproer/ ende oock de Legaten van Thessalien/ segghende vande dinghen die in Macedonien ghehandelt worden. Perseus die in zijnen sin overleyde vanden oorloghe / aen dat welcke hy hadde overdocht doen zijn vader noch leefde/ versoende hem niet alleene met alle den volcke des gheheelen lants Grecie / maer seynde oock zijn Legaten tot alle steden / veel meer belovende dan ghevende. Daer waren nochtans de sinnẽ der menschẽ het meeste deel

Perseus Coninc vã Macedonien.

tot

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Eumenes Coninck van Asien.

tot zijnder gunsten gheneycht / ende eensdeels gunstigher dan tegen Eumenem denConinck Pergami in Asia / soo nochtans door zijn weldaet eñ gave alle de steden in Grieckenlant/ eñ veel Princen in hem gehouden ende verbonden waren/ende hielt hem in zijn rijcke also/ dat de steden die onder zijn heerschappye warē/ metten wesen ende ghelück / met gheen vrye stadt en begheerden te wisselen. Daer teghen seyden men ende het was een ghemeyne sprake / dat Perseus nae den doot zyns vaders / zijn huysvrouwe hadde met zijnder eygen hant gedoot/ eñ Appellum die zyn dienaer eñ hulper eensdeels was geweest om zijnen broeder heymelick te dooden / oock daerom vervolcht heeft te dooden/ dese Appelles die des lants was verdreven eñ den welcken hy na zijns vaders doot heeft wederom heeten comen/ met groote toesegghinghe des loons van alsulcken moort bedreven/ heeft hy oock heymelick ghedoot. Boven dat Perseus, die met veel dootslaghen binnen ende buytens lants was befaemt / eñ van geen verdiensten oft weldaet waert om te prijsen/is over al vande steden voorghetoghen ende voorghesetdeet den Coninck Eumeni, die tegen zijne vrienden ende naesten alsoo goedertieren was/ teghen zijne burghers alsoo gherechtich/ also milde tegen alle menschen/ende dat is geschiet by avontueren vande ghene die door dat gheruchte ende majesteyt der Coninghen van Macedonien waren te voren also beseten ende becommert / dat sy verachteden dat aenheffen eñ den oorspronck eens nieuwē rijcx / oft daerom dat sy begeerlick waren te siene de veranderinghe der dingen/ oft dat sy wouden dat sy eenen hadden die den Romeynen teghen ware oft wederstont.

Daer en waren niet alleene de Etoliers oproerich om des grooten schults wille die sy schuldich waren/ maer ooc die van Thessalia. Desen selven oproer is ooc in Perrhebia gecomen/doemmen seyde dat die van Thessalia wt getogen waren ten strijde/ eñ op de beene waren/ so heeft den Raet gesonden Appium Claudium om de sake te besiene/eñ te vereenigē/ de welcke als hy ghestraft hadde de overste van beyde partyen/eñ de schult die so met onrechtvaerdighen woecker beswaert was/ heeft verlicht eñ gemindert/eñ so het meestedeel het selve consenteerden eñ toe lieten / die soo de schult hadden beswaert / heeft hy de betalinghe des rechten schults ende hooftgelts gedeylt op termijnen van sommighe jaren. Door den selven Appium eñ op de selve maniere zijn de dingen in Perrhebia vereenicht gheweest.

Dē payx vā Perrhebien.

Byder tijt heeft Marcellus inder stadt Delphis verhoort de sake dier van Etolien / van welckē gesproken wert van henluydē als van vyanden/ eñ te vorē daerom eenen binnenlandischen strijt was gheweest. Doen Marcellus sach/dat de Etoliers op beyde zijden twisteden hoochmoedelick eñ wt stoutichheyt/so en woude hy geen deel van beyde zijden verheffen oft verdrucken door zijn wtsprake ende kennisse/ begheerde int ghemeyne van beyde partyen dat sy des strijts af stonden eñ achter lieten/ eñ haer tweedracht eynden souden door de vergetinghe der ghenen die daer ghebleven waren. De toesegghinghe ende tgheloof van dese versoeninge op beyde zijden is bevesticht geweest met ghijselen oft borghen/die d'een partye den anderen heeft ghegheven/ eñ sy zijn inde stadt Corinthum tsamen ghecomen/ op dat de ghijsels daer behouden souden worden. Marcellus is van Delphis ende vande Etoliers vergaderinghe in Peloponnesum gevaren/ daer henen hy ghebodden heeft die van Achaia te comen. Doen hy aldaer gheprezen hadde dat volc van Achaia/dat sy volstandich ghehouden hadden dat oude ghebot van henluyden gheordineert/ eñ besloten/ te weten de Coningen van Macedonien in haer lantschap niet in te laten/maecte hy den Romeynen tegen den Coninck Perseum eenen grooten haet/op dat de selve des te eer wt brake/is Eumenes de Coninck tot Rome gecomen/ende heeft met hem gebrocht een boecxken / int welcke hy gheteeckent heeft de toerustinge Persei totten strijt/so hy alle dinck hadde bevracht.

Die vā Etolië door Marcellus tsamen vereenicht.

Achayers beschreven tot Peloponnesū.

Coninck Eumenes is tot Rome gecomen.

Tot deser tijt zijnder vijf Legaten gesonden totten Coninc Perseum, die besien souden hoe dat het in Macedonien stonde/den welckē ooc werde bevolē na Alexandria tot Ptholomeum te trecken om de vrientschap wederom te vernieuwen. Dit zijn geweest de Legaten/Caius Valerius, Cneus Luctatius Cerco, Q. Bebius Sulca, Marcus Cornelius Mamınula, Marcus Cecilius Denter.

Gesanten gesonden aende Coninck Perseus eñ Ptholomeus.

Ter selver tijt zijnder oock Legaten vanden Coninck Antiocho gecomen/onder de welcke de principaelste Appollonius gheweest is/ als hy voor den Senaet quam / heeft hy onschuldicht denConinck met vele ende rechtvaerdige oorsaken/ dat was den tribuyt/ daer hy eenen tijt mede vertoeft hadde/heeft hy geheelic met hem ghebrocht/op datter geen gratie oft quijtscheldinghe en soude gheschieden / dan alleene vande vertreckinghe des tijts. Daer toe brocht hy tot een gheschenck ende eerbiedinge/gulden vaten vijf hondert pont swaer / den Coninck biddende ende begheerende/dat het geselschap ende vrientschap/ alsoot met zijnen vader hadde gheweest/met hem vernieuwet worde/ende dat hem gebieden soude dat Roomsche volck/ wat een goet ende ghetrouwe geselle ende Coninck te ghebieden sy / hy en woude in gheene stucken den arbeyt sparen/om te doene al tgene dat hem behoorde te doene. Den Raet heeft hem/ terwijle hy te Rome was gheweest alsoo veel goets ghedaen / ende de jonghe burghers hem also vriendelick ende ghetrouwe geweest/ dat hy als een Coninck/ ende niet als een ghijsel was gheweest. Desen Legaten werdt goedertierlick gheantwoort/ ende Aulus Attilius de Pretor inde plaetse geboden om te vernieuwen de vrientschap ende gheselschap met Antiocho die met zijnen vader was geweest. De Rentmeesters inder stadt hebben den tribuyt ontfanghen/ ende de Censores oft Schatmeesters de gulden vaten. Ende henluydē is bevolen dat sy de selve vaten soudē doen inden tempel/welcke hen beliefde/ende den Legaten zijn tot een ghescheuck ghesonden hondert duysent penninghen van metael/ende een vry huys ter herberghen ghegheven/ ende teeringhe toegeseyt so lange sy in Italien waren. De Legaten die in Syria waren gheweest hebben ontboden / dat dese Legaet in grooter eeren by den Coninck was / ende gheheel ghetrouwe den Roomschen volcke.

Gesantē van den Coninck Antiochus.

Eerlickē afscheyt vande gesanten van Antiochus.

Tt iij Hoe

Int Iaer vander ſtadt 581

Hoe de Schoutheyt *Caius Cicereus* teghen die van Corſica gheſtreden, ende de ſelve verwonnen. Ende hoe de Burgemeeſter *Marcus Popilius* teghen die van Liguria gheſtreden ende verwonnen heeft, ende die hen daer na in handen gaven, heeft hy al te ſamen vercocht, waer door den Roomſchen Raet op hem ſeer gheſtoort is gheweeſt.

Het eylant van Corſica verwonnen.

DOen deſe dinghen inden lande dit jaer gheſchieden / ſoo heeft Caius Cicereus de Schoutheyt eenen ſtrijdt in Corſica ghedaen met opgherechten banieren / ende ſeven duyſent der Corſers zijnder verſlaghen / ende ghevanghen meer dan duyſent ende ſeven hondert. In deſen ſtrijdt heeft de Schoutheyt belooft eenen tempel Iunonis Monete te doen maken. Daer na iſſer vrede ghemaect met die van Corſica / die daerom ghebeden hadden / des moeſten ſy gheven tot beteringe twee hondert duyſent pont was.

Van Corſica / welcke van hem was verwonnen / is hy in Sardinië gevaren. Eñ in Liguria inder Statellater lant is oock eenen ſlach gheſchiet by het ſtedeken Caryſtum / daer heuē een groot heyr der Ligurers te gader was ghecomen. Eerſtmaels als Marcus Popilius de Burghemeeſter quam / onthielden ſy hen al binnen der mueren / daer nae doen ſy ſagen dat de Burghemeeſter wilde de ſtadt beſtormen / zijn ſy voor de poorten ghetoghen / ende hebben een orden ghemaeckt. De Burghemeeſter en vertoefde oock niet om met henluyden eenen ſlach te ſlaen / want hy hadde met de dreyginghe des ſtorms te paſſe willen brenghen. Den ſtrijt geduerde meer dan drie uren / dan op geene zijde de hopinghe haer en keerde. Doen de Burgemeeſter ſach / dat de banieren der Ligurers / aen gheen eynde en wouden wijcken / beval hy den ruyters op de paerden te ſitten / ende aen drie eynden ghelijck onder den vyanden te rijden / met een ſo grooten geroep als ſy conſten ende mochtē / dat meeſte deel der ruyters drongen int midden door de orden eñ overvielenſe te rugghe de gene die daer ſtrijdende waren / daer van zijn de Ligurers verſchrickt / ende zijn van malcanderen over al ghevloden / ſeer weynich vlodender achterwaerts tot het ſtedeken: want daer hieldē den meeſtē hoop der ruyters / eñ inden ſtrijt / inde welcke niemant dē anderē wijcken en woude / warē de Ligurers ſeer vele verſlagen / ende inde vlucht over al doot geſlaghen. Men ſeyde datter thien duyſent menſchen waren verſlaghen / meer dan ſeven duyſent aen alle eynden ghevangen / twee en tachtentich vaenkens vā daer gebrocht / eñ de victorie en is niet ſonder bloetſtortinge geſchiet / want daer meer dan drie duyſent Romeynen zijn ghebleven / want gheen partye den anderen en weech / ende op beyde zijdē de voorſte bleven. Na deſen ſtrijt zijn de Liguerers / die van malcanderen ghevloden waren / wederom tſamē gecomen / eñ doen ſy ſaghen datter meer van haer burghers verſlaghen / dan te lijve gebleven waren / ſo hebben ſy haer op ghegeven / eñ hoe wel ſy niet met allen en hadden wt gheſproken inde opgevinge / hoopten ſy nochtans dat de Burgemeeſter niet meer grouwelicx tegen haer en ſoude doen / dan de voorleden Hooftluyden en hadden ghedaen: Maer hy nam hen al haer gheweer / vernielde dat ſtedeken / heeftſe alle met al haer goet vercocht / eñ den Raet vande dingen van hen ghehandelt / zijnder brieven geſeynt / welcke brievē / ſoo Aulus Attilius de Schoutheyt op het raethuys heeft geleſen (want de ander Burghemeeſter Poſthumius niet tegenwoordich en was / om dat hy onledich was metten ackers in Campania te overſiene) hevet den Raet een grouwelicke handel ghedocht te zijne / dat de Statellates / de welcke alleene onder den Ligurers geen gheweer teghen den Romeynen en hadden ghedraghen / oock alſoo beſtormt waren / ende dat de ſelve die met vrijen wille den ſtrijdt niet en hadden gevoert / ende die hen ghegeven hadden inden gheloove des Roomſchen volcx / met de alderhoochſte ſtraffinghe waren verſtoort ende te niete gedaen / ende ſo veel duyſent onſchuldighe menſchen die aen gheroepen hadden dat ghelove der Romeynen / op dat niemant meer hier na hem en dorſte op gheven / vercocht waren tot een alder booſte exempel / ende dat de ſelve alſo over al wech ghevoert waren ende vercocht / dienden eensdeels den ghenen die rechte vyanden waren geweeſt des Roomſchē volcx.

Marcus Popilius Lenas Burghemeeſter vercoopt die van Ligurien die hun op gaven / dwelcke den Raet miſhaechde.

Om dier dinghen wille dochter den Raet goet / dat Marcus Popilius de Burghemeeſter ſoude den coopers dat ghelt wederom gheven / ende den Ligurers wederom in haer vryheyt ſtellē / ende datmen den ſelven haer goet / watmen vanden ſelven mochte wederom te gader brenghen / oock wederom geven ſoude / ende dat het gheweer ſoude gemaect worden by den volcke der Ligurers. De Burgemeeſter ſoude oock af treckē vanden lande / wanneer hy de Ligurers die hen op gegeven hadden / wederom hadde in geſet. De verwinninge ſoude zijn eerlick / ſomē verwonne die hen verweerdē / eñ niet grouwelicx en dede teghen de ghene die daer verdruckt eñ in lijdē waren. De Burghemeeſter alſo hartſinnich hy was teghen den Ligurers geweeſt / alſo hielt hy hē tegen den Raet niet gehoorſaem te zijne / eñ als hy de Legioenen na Piſas hadde gheſchict / om over winter aldaer te blijven / is hy wederom tot Rome gecomē / toornich op de Raetſheeren / ende tegen den Schoutheyt / ende van ſtonden aen liet hy den Raet beroepē inden tempel Bellone, ende met veel woordē heeft hy geſprokē tegen dē Schoutheyt / dat de Schoutheyt die den Raet ſoude aen brenghen / dat den Goden een eere geſchiede / in dier ſaken wille in den ſtrijt wel wtgerecht / ſo heeft hy tegen hem / eñ voor den vyandē een wtſprake des raets gemaect / daer door hy zijn verwinninge den Ligurers toe leyde / eñ beval den ſelven Ligurers den Burghemeeſter by nae gelevert te worden. Warom hy hem eē boete oft ſtraffinge op leggen woude / eñ de Burgemeeſter begeerde vanden Raet dat ſy de wtſprake teghen hem ghemaect / wilde crachteloos maken / ende een proceſſie hem tegenwoordich ordineren / die ſy met rechte geordineert ſouden hebben / doen hy niet teghenwoordich en was / na de brieven die gheſeynt waren geweeſt van hem / om dat hy tgemeyn profijt wel wtgerecht hadde / den Goden ten eerſten ter eeren / daer nae oock van zijnent weghen: Maer als ghy qualick toe gheſproken werd van ſommige Raetſheeren niet met minder ende ſachter woordē / dan doen hy daer niet tegenwoordich en was / is hy wederom in zijn lant getogen / ende geen vande twee vercregen.

Popilius comt binnē Rome.

Hoe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Hoe dat daer nieuwe Burghemeeſters ende Schoutheyts zijn ghecoren. Hoe daer een groote menichte van ſprinckhanen metten winde wter zee in Apulien zijn ghecomen. Ende hoe *Eumenes* tot Rome is ghecomen, ende wat hy aldaer te kennen gaf, ende hoe groote eere de Romeynen hem beweſen. Ende hoe daer noch veel Legaten wt Grecia gecomen zijn: oock de Legaten *Perſei*, om den Coninc van alle dinghen te ontſchuldighen.

Kiesdach. Int Iaer vander ſtadt 582

DEn anderen Burghemeester Posthumius doen hy den somer hadde door gebrocht inde schepdinge der ackers/ is hy wederom ghecomen nae Rome/ om den kiesdach te houden / ende heeft Caium Popilium Lenatem ende Publium Elium Ligurem tot Burghemeesters gecoren. Daer na zijn de Schoutheyts ghecoren/ Caius Licinius Craſſus, Marcus Iunius Penus, Spurius Lucretius, Spurius Cluvius, Cneus Sicinius, Caius Memnius de tweede reyse. In dit jaer is dat volck ghemonstert/ de monstermeesters waren Quintus Fulvius Flaccus, ende Lucius Poſthumius Albinus. Poſthumius heeft de monsteringe gedaen. Twee hondert ẽ neghen en tsestich duysent/ ẽ vijfthien Roomsche burgers zijnder beschreven gheweest/ welck ghetal cleynder was dant naeste daer te vorẽ/ daerom dat Lucius Poſthumius Burgemeester geboden hadde/ dat soo wat ghesellen der Latijnen/ wten gebode Caij Claudij des Burgemeesters wederom trecken moesten in haer stedẽ/ daer af en souder geene tot Rome/ maer alle in haer steden beschrevẽ worden.

Heyrschouwinghe ghehouden.

De Strafmeesters waren eendrachtich in haer officie / ẽ dat was de gemeynte profijtelick/ alle die sy wten Raet setteden/ ẽ dien sy de paerdẽ namen/ hebbẽ sy omghelt gestraft/ ende wat dat geselschap gedaen/ en wat d'eene heeft versmaet / en heeft d'ander niet ghelooft oft deuchdelick gheacht. Fulvius d'een Strafmeester heeft ghewijet den tempel Fortune Equeſtris, diẽ hy/ doen hy inde plaetse ẽ met de macht eens Burghemeesters was in Spaengien/ ẽ metten Celtiberers street/ heeft belooft/ maer dat is gheschiet ses jaer daer nae als hy dat belooft hadde/ ende heeft spelen laten maken int speelhuys vier daghen / ende opten omneganc oft circkel eenen dach. Lucius Cornelius Lentulus een vande thien mannen die de dinghen der Goden aenginghen / is dit jaer ghestorven / ende in zijn stede Aulus Poſthumius ghecoren.

Den tempel van Fortuna Equeſtris wort gewijet.

Vande menichte der sprinchanen.

Also grooten menichte der sprinchanen isser metten winde wter-zee onversiens in Apulien comen ghevlogen/ datse met hoopen de ackers wijt ende verre bedeckten. Om dese verdorven vruchten wech te doene is gheseynt gheweest Cneus Silvius, een ghecoren Schoutheyt met een bevel in Apulien/ om de selve sprinckhanen wech te doene. De selve so hy een groot heyr der menschen te samen heeft ghebrocht/ om sprinchanen op te lesen/ heeft daer veel tijts verloren.

Twist om de verjochte Ligurianen.

Int begin des toecomenden jaers / in welcke Caius Popilius, ende Publius Elius Burgemeesters waren/ so gheduerde noch de tweedracht die daer noch over ghebleven was int voorleden jaer. De Raetsheerẽ wouden dat aen gebrocht worde vandẽ Ligurers/ ẽ de wtspraecke des Raets van henluyden vernieut/ ẽ d'een Burghemeester Elius brochtet aen / de ander Burghemeester Popilius badt zijnen medegeselle/ ende den Raet daer voor om zijns broeders wille/ ende liet hem mercken/ indien sy yet wouden bekennen/ dat woude hy beletten ende teghen zijn/ daer mede hy zijn medegeselle dede af laten ende verschricte/ maer de Raetsheeren worden des te grammer/ op beyde den Burgemeesters met malcanderen/ ende bleven in haer voornemẽ. Daerom doenmen seyde vande landen/ ẽ Macedonia wert tot eender tijt begeert vanden Burghemeesters/ so voor handen was het oorloghe Perſei, zijn de Ligurers beyde den Burgemeesters toe geordineert/ ende den Raet heeft hen ghewey ghert om Macedonien te loten/ so niet van Marco Popilio en wert aengebrocht om te spreken. Doen sy daer nae begeerden/ dat sy mochten nieuwe heyren beschrijvẽ/ oft een hulpe ende vervullinge totten ouden/ ist hen oock ghewey ghert gheweest.

Ende twee Schoutheyts is in Spaengiẽ een toeseggin ghe oft hulpe dwelck sy begheerden/ oock ghewey ghert. Marco Iunio int naeste Spaengien/ ende Spurio Lucretio int verste. Caius Licinius Craſſus heeft recht te spreken inder stadt/ Cneus Sicinius onder den vreemden inde lotinge vercreghen/ Caius Memmius Sicilien/ ẽ Spurius Cluvius Sardinien. De Burghemeesters so sy daerom toornich waren op den Raet/ hebben sy te kennẽ gegeven dat sy int lant wouden trecken/ na de verconde inge des vyer-dachs der Latijnen/ opten naesten dach/ ende dat sy niet en woudẽ doen van wegen der ghemeynte/ dan dat tot regeeringhe der landen behoort. Valerius Antias schrijft dat by desen Burghemeester Attalus een broeder des Coninex Eumenis, is tot Rome ghecomen als een Legaet/ om aen te brenghen de beschuldinghe teghen Perſeum.

Coninck Eumenes van Pergamo coemt tot Rome.

De boecken der anderẽ dier vele zijn/ houden inne dat Eumenes selve ghecomen is / welck meer te ghelooven is. Eumenes doen hy tot Rome quam/ is hy ontfanghen geweest met so grooter eerẽ/ dat hy meynde/ dat het Roomsche volck hem niet schuldich en was sulcke eere te doene/ hoe wel zijne weldaet teghen den selven seer groot ende vele is gheweest / ende doen hy voor den Raet quam.

Eumenis oratio, door de welcke hy claecht over den Coninck Perſeus.

Aldaer seyde Eumenes, dat hy was tot Rome ghecomen sonder tghene/ dat hy lust hadde te huys te besoecken de Goden ẽ de menschen/ door welcke weldaet hy in alsulcken gheluck ware/ dat hy niet meer en dorste wenschen: Maer dat hy teghenwoordich woude waerschouwen den Raet/ dat hy te ghemoete quame ende wederstonde het voornemen Perſei. Daer nae hief hy aen vande aenslagen Philippi, ende seyde vanden doot zijns soons Demetrij, die seer daer tegen was geweest/ als vant oorloghe teghen den Romeynen/ ende hoe dat volck der Bastarners was van hem op ghebrocht van zijnẽ lãde/ met welcke hulpe hy in Italiẽ mochte comen/ ende als hy alsulcke dingen inden sin hadde ghehadt/ was hẽ de doot overcomen/ ẽ hadde dat in handen ghelaten den genen die hy mercte dat der Romeynen meeste vyant was. Daerõ Perſeus nu eerst met alle aenslagẽ hem bereyde tot het selve oorloge/ hem van zijnẽ vader te erve gelatẽ/ ẽ met de heerschappye over

Verclaert d'aenslaghen van Coninck Philips.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int iaer vander stadt 582

Het voornemen/ gewelt/ oeffeninghe/ jonste/aensien/gheluck/ volck/ ghelt/ voorraet/ en rustinge vanden Coninck Perseus.

ghegeven/ boven dat so was hy machtich ende met veel jonck volck dat inden langhen vrede was opgecomen/ende oock metten ouderdom/ dat met de sterckte des lichaems ende crachten machtich was. Zijn herte eñ sinnen waren lange tijt geoeffent inde conste ende inde gebruyckinghe des strijts. Oock van kints op gheoeffent van zijnen vader/ ende vande oorloghe der Romeynen niet alleene der naghebueren/ ende gheseynt van zijnen vader in vele menigherley reysen. Nu soo hy dat rijcke hadde aen ghenomen/ heeft hy inne behoudē vele dingen met alsulcken ghelucke/ dat het te verwonderen zy/ tghene dat Philippus zijn vader noch met machte/noch met liste heeft te passe connē brenghen/die nochtans menigerley hadde versocht. Tot deser macht was hem toe ghecomen een groote achtbaerheyt ende opsiē/dat door lanckheyt der tijdt/ door vele eñ groote weldaet wort te passe ghebrocht. Want alle burgers in Grecia ende Asia ontsien zijne majesteyt ende heerlickheyt / nochtaus om welcke verdienste/ om welcke costelicke gaven hem soo veel worde toe ghegeven/ en conde hy niet bedencken oft voor seker segghen/ oft dat gheschiede van zijne sonderlinghe gheluck ofte salicheyt/ of(dat hy hem schaemde te segghen)dat den nijt tegen den Romeynen hem alsulcke gunste maecte/ want ooc by den Coninghen was hy groot gheacht / hy hadde de dochter Seleuci tot eender vrouwen ghenomen/ so hy daerom niet gebeden en hadde/ maer daer toe ghebeden was geweest/ ende hadde zijn suster te houwelick ghegheven Prusie die hem oock ghebeden hadde/ende beyde de bruylosten waren ghehouden met dancsegginghe ende gheschencken der ontallicker Legaetschappen/ ende beleyt gheweest vanden principaelsten ende edelsten volcke.

Dat lant van Beotia.

Dat landt van Beotia / dwelcke Philippus groot vyant is gheweest / en mocht noyt daer toe gebrocht wordē om een verbont der vrientschappen met Philippo te beschrijven/ maer nu waerder een verbont met Perseo aen drie eyndē met letterē ingehouwē. Dat een was tot Thebis/dat andere inder stadt Sideno/ inden alder heylichsten eñ vermaertstē tempel/ eñ dat derde tot Delphis. Inde vergaderinge vā Achaia in dien de sake niet belet en ware gheweest door weynighe diet metten Roomschen rijcke hielden/ so waert schier daer toe gebrocht geweest/ dat Perseo oock in Achaiam ware eenen toeganck ghegheven: Maer zijn eere der verdiensten ende weldaets teghen de selve natie/ oft sy grooter ware/ bysonder oft int ghemeyne datmen nauwelick segghen en conste / die waren eensdeels verduystert/door onteeringe ende onachtinghe / eensdeels vyandelick af ghedaen. Wie en weet ooc niet/ dat de Etoliers hulpe eñ bystant begheert hebben van Perseo, ende niet vanden Romeynen. Hy is met alsulcken geselschap eñ vrientschap versterct/ende heeft in zijn landt alsulcken toerustinghe ende ghereetschap totten strijt/ dat hy de vreemde niet en behoeft. Vertich duysent te voete / ende vijf duysent te paerde. Hy bestelt oock tot thien jaer vruchten/ daer hy hem op can onthouden/ dat hy niet en behoeft aen te tasten zijne ende der vyander ackeren/ als vander vruchten weghen. Daer toe heeft hy soo veel ghelts/dat hy heeft thien duysent knechten/ die hē om soudye dienen/ sonder dat heyr der Macedoniers/ eñ de soudye tot soo veel jaren bestelt/ sonder dat jaerlijcx incomen/ dat hy vanden berchwercke neemt / daermen gout eñ silver graeft/ hy heeft te samē gebrocht in zijn gheweer-cameren/gheweer voor drie leghers/ hy heeft onder hem dat lant Thraciam/ vanden welcken oft nu schoone Macedonia hē af viele/ hy jonck volck mochte scheppen/ ghelijck wt een fonteyne die altoos loopt.

De aenspraetie Eumenis.

Dat ander deel der woorden Eumenis was nu een vermaninge/ doen hy sprack: Ick brenghe u ghy Heeren voor alsulcke dingen/ die niet door onsekere nieuwe tijdinghe te vergheefs en worden ghesproken/ ende des te liever ghelooft dat van my/dat ick woude dat sy warachtighe beschuldinghe waren over den vyanden/ maer die vernomē zijn ende verspiet/niet anders dan oft ick van u wt ghesepnt ware geweest als een verspieder / ende tselve metten ooghen hadde gesien/ende seyde: Ick en hadde oock niet mijn rijcke verlaren / dat ghy wijt ende andere rijcken te boven gaende hebt gemaect/ende so verre over zee en ware ick niet ghevaren / dat ick brake mijn gheloove/tghene voor u aen te brenghen dwelcke so niet en ware. Ick sach hoe de vermaerde steden Asie ende Grecie van daghe te daghe meer openden haer meyninghe/ ende dat sy seer haestelick/ indien daer ment gheschieden liet/daer toe comen soudē/ daer van sy haer niet en conden verlossen. Ick sach dat Perseus hem niet en onthielt inden rijcke Macedonie/ sommighe metten geweere ende strijt in nam/ sommighe die metter macht niet en constē verwonnen werden/ hy door gunste ende goetwillickheyt behielt. Ick sach dat het onghelijck toe ginck/doen hy u het oorloge/eñ ghy hem eenen sekeren vrede gaeft/ hoe wel hy my dunckt den strijt ende het oorloge by na te voeren/ende niet daer toe te bereyden. Hy heeft Abrupolim uwē gheselle ende vrient zijns rijcx verdrevē/ Arrhetarum van Illyria dwelcke ghy hebt vernomen/ dat van hem sommige dinghen waren geschreven / die oock uwen ghesellle ende vrient was/ heeft hy gedoot. Eversam ende Callicratum de Thebaners eñ principaelste der stadt / daerom dat sy vrymoedich teghen hem gesproken hadden inden Concilio oft vergaderinge van Beotien/ ende openbaer ghesept u aen te brenghen de woorden die daer ghesproken ende gheschiet waren/ heeft hy bestelt dat sy ghedoot zijn. Hy heeft den Bysantijs hulpe ghedaen teghen dat verbont. Dolopiam dat lant heeft hy overvallen. Door Thessaliam ende Doridem is hy met een heyr ghetoghen/alsoo dat hy inden binnenlandischen strijdt / dat beste deel met hulpe des boosten deels neder leyde.

Wat Perseus ghedaen heeft teghen tverbont metten Romeynen ghemaeckt.

In Thessalia ende Perrhebia heeft hy alle dinghen vermenghet/door des schults wille/op dat hy met hoopen der schuldenaers hem verbonde/ende also de overste verdructe. So hy alsulcke dinghen heeft ghedaen/daer toe ghy stille sittet ende tselve geschieden laet/ eñ siet dat hem van u Grieckenlant is ghelaten/ hout hyt voor seker/ dat hem niemant en sal met gheweer teghen trecken/ eer dan hy in Italien over vaert. Welck hoe seker ende eerlick dat het u is/ suldy selve merckē. Ic voorwaer heb my laten duncken dat het niet behoorlick en ware / dat Perseus eer in Italien quame om teghen u te strijden/eer dan ick uwe ghesellle soude comen/ eñ u

daer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

daer van waerschouwen. Nae dat ick dat heb gedaen dat my wel behoort te doene/ende eensdeels verlost ende ghequijt heb mijn gheloove/ en can ick niet meer doen/ dan dat ick den Goden ende Godinnen bidde / dat ghy uwe ghemeyne profijt/ende ons uwe ghesellen eñ vrienden/ die van u onthouden worden / wilt raden ende versien.

De woorden vandē Coninc Eumenes worden versweghen tot na den crych.

Dese woorden Eumenis hebben beweecht den Raetsheeren/maer nochtans op dese tijt en constmen niet weten/dan alleene dat deConinc was op dat Raethuys gheweest/ met alsulcken stilswijghen was dat Raethuys toe ghesloten. Doent oorloghe ten eynde was / doen worden eerst gheopenbaert de woorden die de Coninck hadde ghesproken/eñ de antwoorde die hy daer op hadde ontfanghen.

De Legaten Persei wordē ghehoort.

Daer nae niet langhe heeftmen de Legaten Persei oock voor den Raet laten comen. Maer so Eumenes niet meer de ooren/ dan therte der Raetsheeren hadde voor henen verbint/so wert alle ontschuldinghe der Legaten af ghestagen/ eñ de vermetelheyt Harpali, welcke de overste was onder den Legaten/ vertoornde den moet der Raetsheeren. De selve seyde/ zijn Coninck woude eñ arbeyde daer na/ datmen hem soude ghelooven/ dat hy noyt yet vyandelicx en hadde ghesproken oft ghedaen/maer so hy siet datmen niet wreetheyt eñ verhartheyt een oorsake sochte totten strijt/so woude hy hem cloeckelick verweeren. Den God des strijts Mars, ware eenen yegheicken gemeyne/ende den wtganck ende tgheluck des strijts onseker.

Harpalus.

Ghesanten wt Griecken ende Asien.

Alle steden in Grecia ende Asia sloeghen gade wat de Legaten Persei, wat Eumenes voor den Raet hadden ghedaen/ eñ van Eumenes toecoemste weghen/vanden welcken sy meynden/ dat hy yet soude beweghen / hebben veel steden haer Legaten ghesreynt/die daer andere dingen aen namen ende voor hielden/ eñ de Legaetschap van Rhodis was oock daer/ ende Satyrius was de vermaertste eñ eerste/ die niet en twijfelde/ dat Eumenes hadde zijn stadt met Perseo beschuldicht/ daerom in alle manieren door sommighe oversten eñ zijnen waert stont hy daer nae/ dat hy voor den Raet mochte mettē Coninck twisten. Ende doen hem dat gebeurde/ heeft hy teghen den Coninck veel te hoochmoedelick ghesproken/ ende geseyt: Hy hadde die van Lycia beweecht tegen die van Rhodis/eñ dat hy schadelicker was den lande Asie / dan Antiochus was gheweest.

Satyrius de overste Legaet van Rhodis.

Dese Satyri woordē waren den volcke liefgetal/ende den volcke in Asia aenghenaem/ want de gunste Persei was oock daer henen ghecomen / maer den Raet hatelick ende teghen/eñ hem selven/ende zijne stadt onprofijtelick: Maer Eumeni maectet een gunste tegen den Romeynen / om dat Satyrius een heymelick verbont teghen hem hadde toegherecht daerom beweesmen hem alle eere/eñ groote gheschencken zijn hem ghegheven geweest met eenen stoel/ ende eenen elpenbeenen staf.

Hoe deGriecsche Legaten wederom na huys ghetoghen zijn. Ende hoe *Perseus* wt is geweest om *Eumenem* te doen vermoorden. Ende hoe *Ramnius* vā *Brundusia* alle de veraderye *Persei*, den Romeynen te kennen gaf, ende hoe de Romeynen hen daer nae gheschickt hebben.

Alsmen de Legaten hadde laten wech trecken / ende Harpalus die soo haest hy mochte/ wederom in Macedonien ghecomen was / ende den Coninck Perseo hadde ghesept / dat hy den Romeynen hadde ghelaten in twijfele / ende noch niet totten oorloghe ghereetschap en maeckten/ die op hem soo gram ende vyant waren/datmen lichtelick saghe / dat sy het selve niet langhe vertrecken en souden/ so was de Coninck daer wel inne te vreden/want hy gheloofde ende betroude hem selven sterck genoech te zijne totten oorloghe.

Harpalus coemt wederom in Macedonien.

Boven alle andere was hy op Eumenem alder gramste / aen den welcken hy het oorloghe heeft begonnen/ want hy maeckte toe Evandrum die van dat Insel Creta gheboren was/ende een Hooftman der krijghers die hem souden bystaen / ende drie van Macedonia/ die ghewoone waren hem in alsulcke stucken te dienen/ op dat sy den Coninck Eumenem souden verslaen / ende gaf henluyden brieven tot Praxoden zijnder waer binnen/die vermaertste tot Delphis inde achtbaerheyt/ende wel gesien ende in goeden.

Volc gehuert om den Coninc Eumenes te vermoordē

Praxo de waerdinne.

Het was kennelick dat Eumenes soude nae Delphos comen/ om den Godt Appollini een offer te doene. Die Eumeni souden laghen legghen toghen met Evandro, ende sy en begheerden haerluyder voornemen niet te volbrenghen / dan inde gheleghentheyt der plaetsen/so sy alle dingen rontsomme gaende besien hadden. Alsomen tot den tempel vander stadt Cirrha treckt/ eer datmen coemt aen de eynden daer vele huysen ende timmeringen zijn / was daer eenen steenen muer ter slincker zijden des voetpadts/ die een weynich over dat fundament ginck / daer door een alleene conste oft mochte gaen/dat deel ter rechter handt was ghebroken / een weynich dieper soo de aerde verballen was/ achter desen muer verborghen sy hen/eñ leyden oft maecten boven hen plancken / dat sy vander mueren als van een stadt muer mochten tot Eumenem worpen / wanneer hy voorby ginghe.

De stadt Cirrha.

Ten eersten vander zee aen tradt een groote schare der vrienden ende truwanten om den Coninck/daer na wert den hoop smalder inden enghen wech. Doenmen quam daer een alleene moeste gaē/is Panthaleon een overste vā Etolien de voorste opten voetpadt ghegaen/metten welcken deConinck heeft begonnen te spreken. Doen maecten hen de verraders voor/eñ wentelden twee groote steenen van boven af / van welcke steenen een dat hooft des Coninck wert geraeckt/ vande andere is hem de schouder slapende ghewörden. Op dese gaende voetpadt/ so de Coninck nederwaerts was ghetuymelt/ ende vele steenen op hem gheworpen waren/ zijn oock de andere vrienden ende truwanten van een/d'een hier ende d'ander daer ontvlodē/ doen sy den Coninck hadden sien vallen.

De Coninck Eumenes wert met steenen gheworpen.

Panthaleon bleef volstandich eñ ongebreest om den Coninck te beschermēn / oft daer yemant hadde willen denConinck aengrijpen om te doodē/ Maer sy zijn/ als oft sy het werck hadden volbrocht / tot boven opten berch Parnasum toe ghevloden/ met alsulcken loopen/dat soo de een onder henluydē niet wel en conste volgen/ daert onweechsaē eñ woest was/ eñ doen haer vlucht daer door behindert wert/ hebben sy den selven medegheselle verworcht / op dat de saecke niet

Den berch Parnasus.

De moorders ontvlien.

wt en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer vander stadt 582

wt en quame indien hy ghevanghen ware geweest. De vrienden ten eersten/daer na de truwanten eñ knechten liepen toe/ totten lichame des Coninckx/ende hieven hem op soo hy vander wonden van hem selvē was/ eñ niet en bequā/ nochtans mercten sy vanden adem eñ warmte die noch inde borst was/dat hy leefde. Het was een cleyne hopinghe ende byna gheene/ dat hy soude levendich blijven. Sommighe vanden truwanten die na ghegaen waren de voetstappen der moorders/ doen sy gecomen waren tot de hoochte des berchs Parnasi / te vergheefs ende moede zijn sy wederom gekeert/ ende met wtgherecht. De Macedoniers die daer onderstaen hadden dese daet dier begonst was onberaden ende stoutelick / hebbense nochtans wel beraden ende vol vreesen achter ghelaten. Des anderen daechs daer nae droeghen de vrienden den Coninc die nu wederom tot hem selvē was gecomen/in dat schip/ende voeren van daer tot Corinthum / van Corintho daer sy de schepen over de hoochte Isthmi brochten (dat is een smal deel des aertrijcx tusschen twee loopende wateren by Corinthum) zijn sy ghevaren in dat Insel Eginam/ daer hebben sy hem alsoo heymelick verborghen gehouden/alsoo dat het niemant toegelaten en wert daer by te comē/ daer door een gheroep in Asiam quam dat hy ghestorven ware. Attalus zijn broeder heeft oock haestelicker dat ghelooft/ dan hy verdient hadde met broederlicke eenicheyt tegen hem/ want hy heeft aenghesproken de huysvrouwe zijns broeders/ ende dē voocht oft drossaert over dat slot/als oft hy nu ware een seker erfgenaem des rijcx. Dat daer na Eumeni onverborgen was/ ende hoe wel hy voor hem genomē hadde hem het selve niet te openbaren / ende heymelick te houden. Nochtans so haest sy eerstmaels te samen quamen/en conste hy hem niet onthouden dat hy hem niet voor en hielt ende verweet/dat hy te vele voor den tijt ghehaest hadde om zijnder huysvrouwen te begheeren. Den doot Eumenis was oock te Rome vercondicht.

Isthmos is een smal deel lants tusschē twee zeen gheleghen/ als is by Corinthē.

Eumenes coēt int Eylandt Egina/daer hy ghenesen wort.

Ter selver tijdt is Caius Valerius wederom van Griecklenlant die een Legaet geseynt was om te besiene hoe dat het indē selvē lande stont/ ende om te vernemen de aenslaghen des Coninckx Persei, ende seyde alle dingen die aenginghen de beschuldinge van Eumene aengebrocht. Daer toe heeft hy met hem gebrocht van Delphis Praxo de vrouwe/in wiēs huyse de moorders Eumenis hadden haer optrecken / ende Lucium Ramnium vā Brundusia die dat hadde ghebootschapt ende gheopenbaert / Ramnius was de overste tot Brundusia / die daer oock gheherbercht hadde alle Hooftluyden ende de Legaten der Romeynen/ oock de vermaertste buytenlandische natien van volcke/ ende voort des Coninckx volck. Daer door heeft hy kennisse met Perseo gehadt/by den welcken hy noch noyt en was gheweest/eñ oock om der brieven wille die hem werden toegeseynt/ ende hem te verstaen gaven eender sonderlingher vrientschap/ende daer wt groot ende veel goets te vercrijghen. Als hy totten Coninck quam/ is hy corteinge seer gemeyne metten Coninck ghewordden/ ende meer dan hy begeerde/boven zijnen wille tot heymelick ghespreck te houden ghetogen/ want de Coninck lach hem aen met biedinghe van grooten loon/ om dat alle Hooftluyden ende Legaten der Romeynen pleghen by hem ter herberghen te ligghen/ dat hy woude bestellen om den selven vergiffenisse te gheben/ vanden welcken hy hem schreef. Hy wist wel dat het moeyelick ende perijckeloos was de vergiffenisse te bestellen/ ende datse bestelt moet worden door vele dien de saken kennelick zijn/ het is ooc onseker hoe dat het geschiet daer mede datse hy avontueren crachtich ghenoech is om de sake te volbrengen oft seker te verberghen: Maer hy woude hem een alsulcken vergift gheven / datment niet en soude moghen mercken door eenigherley manieren oft teeckenen/ noch wanneermense gave/ oft wanneerse ghegheven ware.

De Gesanten van Rome zijn weder gecomen wt Macedonie.

Praxo.

Ramnius van Brundusia wert vanden Coninck Perseus voorghehouden de Romeynen met gift te vergheven.

Ramnius sorchde indien hyt den Coninck weygerde/hy moeste de eerste zijn aen dē welcken dat vergift werde versocht. Doen hy belooft hadde dat te doene / tooch hy van daer/ maer hy en woude niet eer wederom treckē na Brundusiam voor dat hy aengesproken hadde Caium Valerium, vanden welcken geseyt wert dat hy was byder stadt Chalcidem. Als hy hem inden eersten de sake hadde geopenbaert/ is hy met hem wt bevel tot Rome gecomen/ eñ doen hy voor den Raet wort gebrocht/ heeft hy vertelt wat daer gheschiet was: Dese dingen met het ghene dat Eumenes hadde gheopenbaert/ maectē dat Perseus te eer voor een vyant wert gehouden. Daerom datmen sach ende mercte/ dat hy niet alleene een recht oorloghe en ordineerde ende bereyde met eenen Coninckliken moet/ maer dat hy met alle heymelicke stuckē/ als met moorderye ende vergift omme ginck ende handelde. Het bevel van desen oorloghe is wtghestelt/tot dat de nieuwe Burghemeesters ghecoren worden/ nochtans terstont soude Caius Sicinius de Schoutheyt / die dat recht te spreken hadde/ onder den burgers ende vreemden/soudeniers beschrijven/die na Brundusiam souden ghelept worden/ende so haest sy mochtē over varen totter stadt Appolloniam in dat lant Epyrum/om inne te nemen de steden aender zee ghelegen/ op dat daer de Burgemeester wanneer hy die vā Macedonia soude overvallen/tot eenen lande sonder sorghe mochte havenen met de schepen/ eñ dat heyr daer profytelic aen dat lant wt laten gaen.

De Romeynen maken hun gereet totten crych teghen den Coninck Perseum.

Eumenes doen hy een langhe tijt in Egina stille gheleghen hadde overmidts de sorghelicke ende sware heelinghe der quetsuren/so haest hy conste tooch hy na Pergamū / eñ bereyde hem totter oorloghen na alle zijn vermogen/daer toe hem de nieuwe verraderye Persei beweechde boven den ouden haet. Daer zijn oock Legaten van Rome gecomē tot Eumenem, die hen verblijden dat hy wt alsulcken perijckel was ontgaen. So het oorloge van Macedonien een jaer wtghestelt was/ eñ de andere Schoutheyts nu in haer landen waren ghetoghen/ Marcus Iunius ende Spurius Lucretius, welcke beyde de landē van Spaengien te deele waren gevallen/ na dat sy den Raet langhe gemoeyt ende gebeden hadden/ hebben sy ten laetsten vercreghen/ dat henluyden tot een vervullinghe des heyrs zijn ghegeven drie duysent te voete ende anderhalf hondert ruyters totten Legioen der Romeynen/ tot het heyr der ghesellen vijf duysent te voete ende drie hōdert ruyters te paerde zijn den ghesellen des Latijnschen naems bevolen

Coninck Eumenes coemt weder binnen Pergamo.

Bestellinghe vā crijchsvolc op Spaengien.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

op te brenghen. Soo veel heyrs is in beyde de landen van Spaengiē vande nieuwe Schoutheyts opghebrocht.

Hoe de Strafmeesters de ackers van Campania onder de ghemeynte ghedeylt hebben. Ende hoe *Ariaratis* de Coninck zijnen sone nae Rome ghesonden heeft om goede manieren te leeren: ende noch van de Legaten wt Thracia. Ende vande wonderlicke teeckenen die daer geschiet zijn.

D'ackers vā Campanien wederom bekent.

IN dit selve jaer is ghesciedt dat door ondersoeckinghe des Burghemeesters Posthumij een groot deel des Campanischen velts/ het welcke sommighe sonder onderscheyt rontsomme beseten hadden/ wederom ghecomen is tot profijte vander ghemeynten/ ende soo heeft Marcus Lucretius de Wijckmeester wt gheroepen/ dat de Censores oft Schatmeesters souden wt deylen dat Campanische velt/ welcke in soo veel jaren/ van dat Capua ghewonnen wert/ niet ghesien en was/ ende dat door de giericheyt vande sommighe/ de welcke dat selve ledighe velt hier ende daer sonder onderscheyt in ghenomen ende beseten hadden. Als den Raet verwachtede/ ende geerne gheweten hadde/ wat Coninghen met henluyden/ ende wie Perseus tot zijnder vrientschap trecken soude inden oorloghe/ dwelcke noch niet en was vercondicht/ maer nochtans onder den Raet beleden/ soo zijn de Legaten Ariaratis, die met henluyden brochten des selven Coninck sone/ tot Rome gecomen/ de welcke ghesegt hebben/ de Coninck heeft zijnen sone tot Rome gheschickt/ op dat hy nu van zijnder kintscheyt voort leeren soude de manieren ende zeden der Romeynen/ ende der menschen/ ende hy badt/ dat sy hem niet alleene en wilden aen nemen onder de bescherminghe ende bewaringhe eens goeden vrients ende waert/ maer oock als momboors ende toesienders tot den kinde.

De Legaten des Coninck Ariaratis van Cappadocien bringen zijnē sone tot Rome om aldaer opghebrocht te werden.

Dese Legaetschap des Coninck was den Raet aenghenaem/ ende heeft gheordineert dat Cneus Sicinius de Schoutheyt een huys met alle zijn toebehooringhe soude bestellen/ int welcke des Coninck sone ende zijn volck mochten woonen.

De Legaten van Thracia.

Eñ den Legaten van Thracia, die voor den Raet oorloochden/ ende ghesselschap oft vrientschap der Romeynen begheerden/ al wat sy begheerden is henluyden gegunt/ ende twee duysent penninghen van metale zijn eenen yegelicken ghesche͏nckt. Dit selve volck om dat achter Macedonien te rugghe haerluyder lant Thracia gheleghen was/ soo is den Raet inde aenneminghe des selven geselschaps verblijt geweest. Eñ op dat alle dinghen in Asia ende inde Insulen wel souden worden doorsien/ soo heeft den Raet wtgesonden Titum Claudium Neronem, ende Marcum Decimium tot Legaten/ ende heeftse bevolen in Cretam ende tot Rhodis te trecken om de vrientschappe te vernieuwen/ eñ te vernemen/ oft vanden Coninck Perseo de selve niet versocht en hadden geweest om tot zijnder vrientschap te trecken.

Thracien wort ontfanghen in tverbont vande Romeynen.

Ghesanten ghesonden tot Rhodes ende in Candien.

Inder stadt van Rome die becommert was tot de verwachtinghe des nieuwen oorloochs/ in een onweder by nachte so is inden Capitolio een columne voor aent scharp eynde daer eenen schilt aen hinck/ welcke vanden vyanden gherooft was/ by na gheheel vanden blixem verdestrueert. Dat selve is voor een wonderlick teecken gheacht/ ende voor den Raet aenghebrocht/ de Raetsheeren hebben bevolen den Waerseggher dat selve aen te brenghen/ ende dat de thien mannen souden tot de boecken Sybille gaen. De thien mannen hebben wederom ghesegt/ datmen de plaetse reynigen soude metten offer/ ende een processie ende eenen dach der bedinghen houden/ ende datmen een offer doen soude met groote offerhande der dierē tot Rome inden Capitolio/ ende oock in Campania aent gheberchte der zee/ ende datmen Minervæ ende Iovi spelen soude laten maken thien dagē aen malcanderen/ ende dat terstont. Dat selve is al met grooter naersticheyt volbrocht. De Waerseggher hebben ghesegt/ dat dit wonder soude wat goets bedieden/ als vermeerderinge des lants/ ende den doot der vyanden/ want den selven schilt was vanden roof der vyandē/ die dat onweder hadde gints ende weder omghewörpen.

Wonderteeckenen.

Daer ghescieden noch andere wonderlicke teeckenen dwelcke noch meer verschricten dat herte der menschen. Daer wert ghesegt dat inde stadt Saturnia drie dagen lanck hadde bloet ghereghent.

Ander wonderteeckenen.

Ende datter een esel met drie voeten in Calateia ghewórpen was.

Ende eenen osse met vijf koeyen vandē donder ghestorven.

Ende dat het in Oximo aerde hadde gheregent. Van dese wonderlicke teeckenen wegen/ heeftmen offerhande gedaen/ processie ende eenen vyerdach ghehouden.

Hoe de Senaet seer gestoort was op *Popilium*, ende op de twee Burgemeesters, overmits dat sy dē Senaet niet gehoorsaem en wouden zijn. Ende hoe de twee Dekens een gebot wouden wt laten gaen, indien sy niet ghehoorsaem eñ waren.

DE Burghemeesters eñ waren tot op dese tijt noch niet wt getogen in haer landen/ daerom dat sy den Raet niet wilden te wille zijn/ van Popilius weghen inden Raet aen te brenghen: ende den Raet hadde voorghenomen/ anders niet eerst te besluyten/ oft te ordineren. Den haet ende nijt teghen Popilium is vermeerdert gheweest van zijne brieven/ inde welcke hy ghescreven hadde/ dat hy wederom eenen strijdt hadde gedaen in eens Burghemeesters plaetse met die van Liguria Statellates ghenoemt/ ende dat hy vanden selven thien duysent hadde doot gheslaghen/ van welcken ongherechtighen strijts weghen/ oock de ander Ligurers met haerluyder gheweer inden strijdt waren ghegaen. Doen eerst niet alleene Popilius, die niet teghenwoordich en was/ de welcke teghen recht ende reden een oorloghe ghevoert hadde/ teghen den ghenen die hen hadden in handen ghegheven/ ende den vreedsamighen wederom verweckt totten strijt/ bysonder oock de Burghemeesters/ dat sy niet wt in haerluyder landt trecken en wouden/ zijn inden Raet ghestraft

Marcus Popilius Lenas vertoornt noch meer den Raet.

Int jaer vander stadt 582

straft ghewêest. Door dese volhardicheyt der Raetsheeren worden beweecht Marcus Martius Sermo, ende Quintus Martius Scilla de Wijcmeesters/ ende hebben den Burgemeesters aenghesproken/ ende ghesept / sy souden maken dat sy de boete schuldich souden zijn/ten ware dat sy in haer landen toghen. Ende inden Raet hebben sy ghelesen dat ghebot / dat sy inden sin hadden wt te roepen vanden Ligurers/ die hen op ghegheben hadden. Dat selve ghebot hielt inne / dat soo wie wter stadt Statellis / die hen in handen ghegheven hadden/ niet en worde wederom ingheset ende ingheselt in zijne vryheyt voor den eersten dach van Augusto toecomende / door wiens arghelist de selve inde dienstbaerheyt quame/dat den ghesworen Raet soude ordineren / de ghene die daer na vraghen ende dat straffen souden/ door consent des Raets hebben sy dat ghebot wtgeroepen.

Een ghebot der Wijcmeesters van die van Liguriē/ die hun op ghegeven.

Eer dat de Burghemeesters wt toghen/ is Caius Cicereius een Schoutheyt des voorledē jaers inden tempel Bellone voor den Raet gelaten. De selve als hy hadde ghesept wat hy ghedaen ende wtgherecht hadde in Corsica/ende hadde begheert een triumphe / maer te vergheefs/ soo heeft hy opten Albaner berch ghetriumpheert/welcke nu was in een ghewoonte ghecomen/dat het gheschiede sonder ghemeyne verwillighinghe ende bevel.

Caius Cicereius houdt triumphe op den Albaenschen berch.

Dat gebot Martiorum der Wijcmeesters vā den Ligurers heeft dat ghemeyne volck gheconsenteert. Na de consenteringhe des gemeynen volcx heeft Caius Licinius de Schoutheyt den Raet ghebraecht/wie dat na dat gebot soude vraghen / de Raetsheeren hebben hem dat selve bevolen te doene. Doen zijn de Burghemeesters eerst in haer landen ghetoghen / ende hebben dat heyr Marco Popilio ghenomen/ nochtans en dorste Marcus Popilius tot Rome niet comen/om dat hy niet te rechte en soude staen/so den Raet hem teghen was/ende dat volck hem moeyelicker/ voor den Schoutheyt die vander saken teghen hem op ghewororpen/ den Senaet raet ghebraecht hadde.

De wet voor die van Liguriē bevesticht

Boven dit ghebot voorghenoemt soo zijn de Wijcmeesters den selven te ghemoete gecomen met aenseggīnge eens anderen gebots/ eñ was dese/indien hy niet voor den veerthiensten dach van November inde stadt Rome en quame/ Caius Licinius soude over hem het vonnisse wijsen ende oordeelen/ hoe wel hy oock niet teghenwoordich en ware. Doen hy door dit ghebot wort bedwonghen tot Rome te trecken/ so is hy ghecomen inden Raet met grooten haet. Als hy daer van haerder vele met woordē wert ghestraft/soo isser een wtsprake des Raets ghemaect/als dat de ghene die onder den Ligurers nae den Burghemeesters Quintum Fulvium, ende Lucium Manlium niet en waren vyant gheweest/ dat Caius Licinius ende Cneus Sicinius de twee Schoutheyts de selve wederom in haer vryheyt souden setten/ ende Caius Popilius de Burghemeester soude henluyden over de Padue lant gheven te bouwen/ veel duysent menschen zijnder door dese wtsprake des Raets wederom vry ghewordeu/ende die over de Padue zijn ghebrocht/ den selven is daer lant ghegheven/ Marcus Popilius door dat ghebot der Martiorum des Wijcmeesters heeft tweemael te rechte gestaen voor den Shoutheyt Caium Licinium, ten derden male de Schoutheyt die hem liet verwinnen van weghen des Burghemeesters die niet teghenwoordich en was/ ende door de bede des gheslachts Popilij, beval hem wederom te comen op den vijfthiensten dach van Maerte / op welcken dach de nieuwe officiers haer officie souden aenvaerden. Alsoo is dat ghebot vanden Ligurers door bedroch bespot gheweest.

Marcus Popilius wort ghedwongē binnen Rome te comen.

Hoe de Legaten tot Rome ghecomen zijn, ende voor den Raet over Masinissam gheclaecht hebben, ende hoe *Gulussa* des Coninex *Masinisse* sone daer niet sonderlincx op en wiste te antwoorden. Ende hoe den Raet beyde de partien wederom nae huys ghesonden heeft.

De Legaten van Cartago zijn op de selve tijdt te Rome gheweest / ende Gulussa een sone Masinisse, dese twee partien voorschreven / hebben grooten twist voor den Raet ghehadt. Die van Cartago beclaechden aengaende dat velt / van welcken velde hier voortijts de Legaten van Rome waren ghesonden om dat selve te oversiene / meer dan tseventich stedekens ende casteelen inder Cartaginenser lant binnen de twee naeste jaren Masinissa met ghewalt hadde beseten / dat selve en was hem niet swaer om doen/die met met allen en achtede die van Cartago/ die verbonden waren/ ende door dat verbont daer toe stille sweghen/om dat henluyden verboden was gheweer te draghen buyten haren lande. Ende hoe wel sy wisten/ dat sy in haer lant een oorloghe souden voeren/ indien sy dier van Numidia daer van dreven / nochtans worden sy daer af verschrickt door dat claer artijckel des verbonts / inden welcken openbaer henluyden verboden wert/ metten gesellen des Roomschen volcx eenich oorloghe te voeren: Maer nu en mochtē die van Cartago niet langher lijden zijnen hoochmoet / zijne wreetheyt ende giericheyt/daerom waren sy ghesepnt dat sy biddē souden den Raet dat sy vande drie dinghen een mochten verwerven / dat was dat sy soo wel door het Roomsche volck haren ghesellen mochten spreken eñ verantwoordē/wat een yghelick soude toe behooren/ oft dat den Raet dier van Cartago toeliet/dat sy hen mochtē verweeren door eenen rechtvaerdighen strijt tegen den ongherechtighen strijt/ oft ten laetsten/ indien de gunste meer dā de waerheyt by henluyden vermochte / dat sy dan eens voor al ordineerden eñ bekenden/wat sy Masinisse wilden ghegheven hebben/ van tgene dat hem niet toe en behoorde. Sy woudent goedertierlick gheven/ende souden oock weten wat sy hadden gegheven. Masinissa en soude gheen mate daer inne houden/dan na der wellust zijnder herten. Maer so sy geen van allen en mochten verrijghen/ ende by avontueren yet hadden misdaen nae den vrede die henluyden Publius Scipio ghegeven hadde/ dat doch den Raet henluyden daerom strafte/ want sy wouden liever hebben een sekere dienstbaerheyt onder dē Romeynen/ haer Heeren/dan een vryheyt teghen den overlast der ghesteltenisse Masinisse, het is henluyden beter eens te verderven oft te vergaen/ dan

Die Gesanten van Cartago claghen over den Coninck Masinissa.

van onder alsulcken gheheelen bloetgierighen ende wreeden mensche langher te leven. Na dese woorden vielen sy neder ende weenden/ ende doen sy opter aerden lagen/ begonstet den Senaet te ontfermen / ende gheboot den Legaten op te staen.

Gulussa de sone vande̅ Coninc Masinissa ontschuldicht he̅ voor den Raet.

Des Raets goetduncken was Gulussam te vraghen / wat hy daer op antwoorden woude/ oft indien hy woude dat hy eerst seyde va̅ wie̅s weghen hy tot Rome ware ghecomen. Gulussa seyde/dat hem niet licht en ware va̅ die dinghen te spreken / vande welcke hy gheen bevel en hadde van zijnen vader / noch zijnen vader niet wel moghelick gheweest en was yet te bevelen/ so die van Cartago niet en hadden te ke̅nen ghegheven / waer van sy spreken wouden/ noch oft sy na Rome wilden trecken / sy hadde̅ inden tempel Esculapij sommighe nachten eenen heymelicken raet der Vorsten ghehouden/ daer door de Legaten met heymelic bevel waren gheseynt gheweest. Ende dat was de oorsake gheweest zijnen vader hem na Rome te seynden/ om den Raet te bidden/ den gemeyne̅ vya̅den die hem beclaechden / den welcken sy om gheenderley oorsaecke anders en benijden/ dan om het stantvastich ghetroofs wille / eñ de trouwe teghen het Roomsche volck.

Antwoorde op t'versoeck van die van Carthago.

Als ghehoort waren beyde de partyen / gheboot den Raet op de begheerte van die va̅ Cartago wel beraden zijnde / het beliefde den Raet dat Gulussa van stonden aen soude trecken in Numidien/ eñ zijnen vader segghen/ waer over die van Cartago claechden/ ende dat hy opt alder cortste Legaten soude seynde̅ tot den Raet/ ende die van Cartago liet weten/ dat sy als dan mede quamen om de tweedracht te vereenige̅. Indien sy yet Masinisse ter eeren hadden moghen doen/ sy haddent gedaen/ ende noch doen woude̅ / maer dat recht na der gunste̅ en conste̅ sy niet gheven. Sy wouden oock dat het velt oft acker soude beset worden / so verre het eene̅ yeghelicken toe behoorde / ende gheen nieuwe palen en settede̅ / maer inden sin houden dat de oude worden ghehouden / sy hadden die van Cartago/ na dat sy verwonnen waren / steden ende ackeren gelate̅/ niet om datmense haer nemen soude in vrede met onrecht ende ghewalt/ die sy den selven ghelaten hebben metten rechten des strijts.

Met alsulcken bescheyt heeftmen henen late̅ gaen den jonghen Coninck Gulussa eñ die van Cartago/ eñ men heeftse beyde giften ghegheven na ouder ghewoonten / eñ vry ghehouden van andere lijfcosten inder herberghen.

Hoe de Roomsche Legate̅ die in Macedonie̅ gesonden waren, wederom gecomen zijn, ende den Senaet te kennen ghegeven wat sy daer ghesien ende ghehoort hadde̅ van *Perseo* den Coninck. Eñ hoe de Legate̅ der Issenser over den Coninc *Gentiu̅* geclaecht hebbe̅, Ende hoe daer noch ander Legaten tot Rome gecomen zijn, ende hoe hen de Romeyne̅ bereyt hebben tegen het oorloghe van Macedonien.

De Gesanten van Rome ae̅ den Coninck Perseus come̅ wederom/ eñ verclaren wat sy gedaē hebbe̅.

Op de selve tijt zijn de Legate̅ Cneus Servilius Cepio, Appius Claudius Cento, eñ Titus Annius Luscus wederom gecomen/ die ghesonden waren in Macedonien om wederom te eysschen de dingen die daer genomen waren / ende op te segghen de vrientschap des Coninex/ welcke den Senaet meer beweechde̅/ die te voren op Perseu̅ nochtans was gestoort doen sy vertelden alle de geschiedenisse wat sy ghesien ende ghehoort hadden. Sy hadden gesien in alle steden van Macedonien/ hoe sy hen met haer alderhoochste macht bereyden totten oorloghe. Doen sy waren gecomen totte̅ Coninck/ en heeftmense niet willen in late̅ om met den Coninck te spreken. Ten laetsten doen sy geen hope meer en hadde̅ om met hem te spreken/ eñ waren wech getogen/ doen heeftmense eerst wederom ontboden/ ende tot hem in laten gaen. Het beginsel van hare woorden was dit. Dat/ doe een verbont was ghemaect met Philippo, ende dat selve met hem vernieut na zijns vaders doot / inden welcke̅ openbaer hem verboden was/ buyten zijnen lande eenich oorloge te voeren/ eñ den ghesellen des Roomsche̅ volcx met een oorloghe niet aen te tasten/ ende hoe sy hem voor ghehouden hebben / daer na volgende het ghene dat sy cortelinghe ghehoort hadden Eumenem voor den Raet vertellen/ die alle warachtich waren/ ende waer bevonden. Boven dat / hoe hy veel daghen tot Samothrace eenen heymelicken raet hadde gehouden / met den Legaten der steden in Asia: Voor alsulcke ongherechtichheyt dochtet den Raet behoorlick te zijne dat hy ghenoech daer voor dede/ eñ wederom gave den Romeynen ende hare ghesellen / dat hy inne hadde tegen dat recht des verbonts. Dat de Coninck daer op eerstmaels toornich was ghewordeu ende straffelick ghesproken hadde / de gierichheyt ende de hoovaerdicheyt der Romeyne̅ dicwils voorhoudende/ dat d'een Legaet over d'ander quame/ dat zijn woorden ende wercken worden verspiet/ dat sy meynden behoorlick te zijne / dat hy alle dinghen sprake ende dede na haren wille ende gheboden. Ten laetsten doen hy langhe ende vele hadde eenen grooten roep gemaect/ heeft hyse bevolen wedero̅ te comen des anderen daechs/ hy woude een gheschreven antwoort gheven/ en dat henluyden alsodanigen geschreven antwoort ware over ghelevert gheweest. Dat hem niet aen en ginck/ dat verbont met zijnen vader ghemaect/ hy haddet laten geschieden / dat het vernieut was ghewordeu / niet dat hyt hadde voor deuchdelick ghehouden / maer dat hy inde nieuwe besittinghe des rijcks moeste alle dinghen laten gheschieden ende lijden. Waert sake dat sy een nieu verbont met hem wouden maken / so behoordet datmen eerst der saecken eens worde / ende inden wille hadden dat na de behoorlicheyt een verbont ghemaect worde / so woude hy besien wat hem te doene stont. Ende dat hy also daer na ter stont hem op ghemaect hadde/ eñ doenme̅se begonste alle uut de sale des Coninex te drijven/ doen hadde̅ sy eerst de vrie̅tschap ende t'geselschap opghesept / van welcke woorden de Coninck beweecht wert ende stille staende / ende met luyder stemmen henluyden te kennen ghegheven/ dat sy binnen drie dagen uuten lande zijns rijcx wech toghen. Alsoo waren sy wech ghetogen/ ende henluyden en was daer sy quamen oft bleven niet vriendelijcx oft goets gheschiet.

Raetsliedē versoeck. (margin, beside "Dat/ doe een verbont was ghemaect met Philippo")

Coninck Perseus geeft antwoorde op t'versoeck va̅ de Gesanten van Rome. (margin, beside "bonts. Dat de Coninck daer op eerstmaels")

Coninck Perseus wort ontsept. (margin, beside "Coninex te drijven")

Daer na zijn ghehoort gheweest de Legaten van Thessalie̅ ende Etolien. Den Raet op dat hy we-

Gesante̅ van Thessalien eñ Etolien.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer vander stadt 582

hy wetē woude opt alder eerste wat Hoostluyden de ghemeynte hebbē soude/heeft den Burghemeester laten schrijven / dat een van hen tween/welcke hy ware/ te Rome soude comen om de officiers te kiesen. Niet vele tot profijt der ghemeynten en hebben de Burgemeesters wtgerecht dat waert ware om te vertellē. Het meeste was datmen die van Liguria stilde eñ teghen hielt/diemen hadde vertoornt. Ter wijle datmen dat oorloghe van Macedonien verwachtende was. De Legatē der Issenser hebben oock Gentium den Coninck suspect ghemaect / die daer beclaechdē dat haerluyder lant nu de tweede reyse was bedorven gheweest/ eñ seyden dat de Coninck van Macedonien ende Illyrien eendrachtich warē/ eñ met gemeynen raet henluyden bereyden totten oorloghe tegen den Romeynen/ende dat de Illyrische verspieders tot Rome waren onder het decsel der Legaten/ die gheseynt waren wten ghebode Persei, om te weten watter getracteert worde.

De Ghesantē vā Issen clagen over den Coninck van Illyrien.

De Illyrische wordē voor den Raet ontboden/dewelcke doen sy seyden dat sy tot Legatē waren wtgeseynt van haren Coninck om hem te ontschuldighen/ so isser ghebraecht geweest/ waerom sy niet en waren ghegaen totten officiers / op datse na ouder ghewoonten herberge souden nemen/eñ gaven ontfanghen mochten/ datmen oock wiste datse ghecomen waren / eñ van wiens wegen. Doen sy stamelden in haer woorden / is henluyden gheantwoort dat sy wt souden gaen vanden raethuyse / henluyden een antwoorde te gheven als Legaten en was niet des Raets meyninghe / overmidts dat sy niet en hadden begheert henluyden te vertoonen voor den Raet. Ende hebben gheordineert datmen soude Legaten seynden tot haren Coninck/die hem seyden dat de ghesellen claechdē den Raet dat haer lant verbrant was vanden Coninck / dat hy niet wel en dede dat hy haer ghesellen onrecht dede. Tot deser Legaetschap zijn ghesepnt Aulus Terentius Varro, Caius Pleterius, ende Caius Cicereius.

De Gesanten die gheweest hebben aende Coningē van Asien/Syrien eñ Egypten.

De Legaten die wtghesepnt waren totten Coninck die metten Romeynen ghesellen waren/zijn wederom ghecomē van Asia/ de welcke te kennen gaven/dat sy Eumenem in Asia/ Antiochū in Syria / eñ Ptholomeū in Alexādria hadden aenghesproken/eñ hoe sy alle versocht waren gheweest vande Legaten Persei, maer sy bleven volstandich inden gheloove eñ trouwe / eñ dat sy belooft hadden al het ghene te doene dat het Roomsche volc beliefde/ eñ dat sy waren gecomen inde steden die metten Romeynen verbondē waren / eñ datse alle waren ghetrouwe ghenoech/behalven alleene die van Rhodis hadden sy twijfelachtich gevonden/ eñ met de aenslaghen Persei onderwesen.

Die vā Rhodes staē wāckelbaer.

Daer waren de Legaten van Rhodis ghecomen om hen te ontschuldighen van alle saken/so zijt al wisten het gene dat van haerluyder stadt ghesept was / maer het beliefde den Raet de selve Legaten voort te doen comen wanneer de nieuwe Burghemeesters souden haer officie aenvaerden.

Bestellinghe van schepen totten crijch teghen den Coninck Perseus.

Caio Licinio den Schouthept wert bevolē dat hy vande oude schepen die tot Rome inde schiphuysen waren ghedaen/die noch profijtelick mochten zijn/ eens-deels vermaecte eñ verbeterde/ende vijftich schepen soude bestellen/eñ oft daer yet aent ghetal ghebrake/soo soude hy Caio Menio zijnen ghesellen in Sicilien schrijven/dat hy de schepē die in Sicilien warē/ soude verbeteren ende voort brenghen / datse terstont eñ opt cortste mochten ghesepnt worden. Caio Licinio den Schouthept wert bevolē op te schrijven van Roomsche burgers tot vijf en twintich schepē / de welcke vander dienstbaerhept waren vry ghemaect/ ende Cneo Sicinio bevolen te ghebieden den ghesellen een ghelijck ghetal tot de ander vijf en twintich schepen/ eñ de voorghenoemde Schouthept soude op brenghen acht duysent voetknechten / eñ vier hondert ruyters te paerde vanden ghesellen des Latijnschen naems. Aulus Attilius Serranus die int voorleden jaer een Schouthept was gheweest/ wert ghecoren dat hy dese krijchsluyden tot Brundusien soude aen nemen eñ in Macedonien seynden / maer Cneus Sicinius soude hebben dat heyr toegeschict eñ bereyt om over te varen. Caius Licinius de Schouthept nae des Raets ghebot hadde gheschreven den Burgemeester Caio Popilio, dat hi het tweede Legioen dat in Liguria was vā ouden krijchsluyden/ende der gesellen des Latijnschen naems/ vier duysent ende twee hondert ruyters gheboot tot Brundusien te zijne opten derthiensté dach in Februario. Met de schepen eñ het heyr is Cneo Sicinio bevolen het lant van Macedonien te houden tot dat daer een ander in de plaetse quame / met verlenginghe zijns bevels eñ machts. Alle dese dingen die den Raet geordineert hadde/ zijn naerstelick volbrocht / acht en dertich schepen/die aen de vijf eynden riemē hadden / zijn vande schiphuysen totter zee ghebrocht / ende daer over is ghestelt Lucius Portius Licinius, dat hyse tot Brundusien soude voeren/ twaelf schepen zijnder van Siciliē gesepnt. Drie Legaten Sextus Digitius, T. Iuventius eñ Marcus Cecilius zijn ghesepnt gheweest in Apulien ende Calabrien om tot de schepen ende het heyr vruchten ende coren te coopen. Cneus Sicinius de Schouthept die van Rome wt tooch met zijn oorloochs-cleederen/is ghecomen tot Brundusien/ ende heeft alle dinghen te voren bereyt ende bestelt ghevonden.

Bestellinghe vā ceghelike de inde schepen.

Vijftich schepen comē tot Brundusien.

Hoe daer nieuwe Burgemeesters eñ Schouteyts zijn ghecoren. Ende hoe daer eenen Bisschop ende andere Priesters gestorven zijn, in welcker plaetse andere geordineert zijn.

By nae omtrent den eynde des jaers is Caius Popilius de Burgemeester wederom tot Rome gecomē een weynich lanckisamer dan den Raet geordineert hadde / den selven is bevolen dat hy opt alder cortste de officiers soude kiesen / om datter een groote oorloge op handen was. Daerom so en heeft hem dē Raet niet geerne gehoort/ also hy indē tempel Bellone vertelde vande dingē door hem in Liguria wtgerecht/veel gheroeps met vraghen geschiede daer / waerom hy de Liguerers niet in gheset en hadde in haer vryheyt/ de welcke van zijnen broeder tonder waren ghebruct gheweest. Den kies dach om de Burgemeesters te kiesen / is ghehouden opten achthiensten dach Februarij/ op welcken dach hy ghebodē

De Borgermeester Caius Popilius tot Rome comen.

Kiesdach. Int jaer vander stadt 583

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ghebodden was te houden/ende so zijn tot Burghemeesters gecoren Publius Licinius Crassus, ende Caius Crassius Longinus. Des daechs daer na zijn de Schoutheyts ghecoren Caius Sulpitius Galba, Lucius Furius Philus, Lucius Canuleius, Caius Lucretius Gallus, Caius Caninius Rebilus, ende Lucius Iulius Aunalis. Dese Schoutheyts zijn toe gheordineert een yeghelick zijn landt/ twee recht te spreken te Rome/de andere zijn toegewesen Spaengien / Sicilien ende Sardinien/ ende een Schoutheyt isser over ghebleven om te hebben het lant welcke den Raet soude ordineren ende bestellen. Den ghecoren Burghemeesters heeft den Raet ghebodden/op welcken dach haerluyder officie aen ghinghe/ souden sy metten offer der grootster beesten bidden / op dat het oorlooghe welcke dat Roomsche volck inden sin hadde te volbrengen / gheluckich soude zijn. Opten selven dach heeft den Raet gheordineert/ dat de Burghemeester Caius Popilius beloven soude thien daghen lanck spelen te maken inde eere Iovis, ende datmen gaven soude gheven in alle tempelen indien het ghemeyne goet thien jaer in een wesen ende staet bleve. So sy hadden gheordineert/ also heeft de Burghemeester spelen belooft te gheschieden/ ende de ghiften ghegheven te worden/ met soo veel gelts als den Raet ordineren soude/ want daer niet min dan hondert ende vijftich Raetsheeren teghenwoordich waren. Dese belofte is gheschiet in deser manieren. Lepidus de overste Bisschop heeft de woorden der beloftenissen den Burghemeester voor ghesproken.

Offerhanden en ghelofsten.

In dit selve jaer zijn ghestorvē gemeyne Priesters / Lucius Emilius Pappus een vanden thienen / ende Quintus Fulvius Flaccus een Bisschop/die int naeste voorledē jaer eē Strafmeester was geweest. Dese is een schandelicke doot ghestorven / hem wert ghesept dat zijn twee sonen/ die op de selve tijt in Illyria oorlochden/ de eene gestorven ware/ende dander cranck laghe in eender swaerder ende perijckeloser cranckheyt. De selve droeve tijdinghe ende vreese ombinghen hem ghelijck zijn herte ende sinnen/daerom zijn knechten / als sy des morghens in zijn camer quamen/ vonden sy hem aen eenen strick hangende/ende was verworcht. Daer meynden vele dat hy niet wel by zijn sinnen en was / nae dat hy een Strafmeester hadde ghewecst. Ghemeynlick seyden men dat den toorne der Godinnen Iunonis Lacinie hadde hem rasende gemaect/ om dies wille dat hy haren tempel berooft hadde.

Priesters gestorven.

Inde plaetse Emilij, is Marcus Valerius Messala een vande thien mannen geordineert. Ende in Fulvius plaetse Cneus Domitius Enobarbus tot een Bisschop/ die seer jonck tot een Priester was ghecoren.

Hoe de stadt Rome eñ gantsch Italiē, voort alle Coningē ende steden in Europa, Asia eñ Aphrica een opsien hadden opt oorloge van Macedoniē, eñ hoe datter gunders op beyde zijden zijn geweest, ende nochtans niet gheopenbaert en hebben.

ALs Publius Licinius ende Caius Cassius Burgemeesters waren / en heeft niet alleene de stadt van Rome / ende dat landt van Italien / maer alle Coninghen ende steden die in Europa ende Asia waren/hebben een opsien ghehadt op het oorloghe van Macedonien ende der Romeynen. Den Coninck Eumeni beweechde teghen Perseum den ouden haet ende den nieuwen toorne dat hy door tquaet opset/ ende ghebot Persei bynа ghestorven was tot Delphis/als een dier oft beeste dat totten offer wert ghedoot. Prusias een Coninck Bythinie / heeft voor hem ghenomen des oorloghes hem niet te onderwinden / ende den uytganck des oorloochs te verwachtē/ wāt het en dochte hem niet behoorlick te zijne dat hy vander Romeynen wegen soude oorlogen tegen den broeder zijnder huysvrouwen / ende dat Perseus de overhant vercreghe teghen den Romeynen/ so soude hy door de suster Persei wel genade vercrijghen. Ariarates een Coninck Cappadocie / behalven het ghene / dat hy hulpe hadde toe ghesept den Romeynen van zijnent wegen/ daer voor dat hy met Eumene in swagerschap was verbonden / heeft hy hem in alle aenslaghen des oorloochs ende des vredes gevoecht. Antiochus, hoe wel hy nae het Coninckrijcke van Egypten stont/ verachtende de kintschept des Coninckx/ende de ongeschictheyt der momboors / ende so hy oorloochde om dat lant Coelen Syriam / dat is om de Hole Syriam / soo soude hy een oorsake hebben totten oorloghe/ ende het oorloghe voeren sonder eenigherley hindernisse / ter wijle de Romeynen te doene hadden met het oorloghe van Macedonien/ nochtans heeft hy alle dinghen toeghesept den Raet door zijne Legaten/ende hy selve den Legatē des Raets. Ptholomeus om zijnder joncheyt wille/ en was doen ter tijt noch niet zijns selfs machtich / maer zijne momboors bereydē henluyden tottē oorloghe teghen Antiochum, op dat sy dat lant Coelen Syriā soudē beschermen/ ende beloofden den Romeynen alle hulpe totten oorloghe van Macedonien. Masinissa halp den Romeynen met coorne/ eñ was inden wille hulpe te seynden den Romeynen / metten Elephanten eñ Misagenem zijnen sone. Maer zijne aenslaghen eñ raet heeft hy also gheschict ende bestelt/ indien de Romeynen de overhant behielden/ dat oock zijn dinghen ende sakē souden blijven inden selven wesen als te voren / eñ niet daer over meer te doene/want de Romeynen en souden niet lijden willen datmen die vā Cartago ghewalt aen dede: Maer indien der Romeynen macht vermindert worde / die nu die van Cartago beschermden/so soude Aphrica gheheel aen hem comen.

Eumenes Coninc vā Pergamo.

Prusias Coninck van Bithynien.

Ariarates Coninc vā Capadocien.

Antiochus Coninck van Syrien.

Ptolomeus Coninck van Egypten.

Masinissa Coninc van Numidien.

Gentius de Coninck in Illyria maecte hem meer suspect den Romeynen / dan hy te voren wel bedocht hadde/ welcke partie hy soude helpen houden / daerom hy meer onvoorsichtelick dan met voorraet hē bloot gaf / om d'eene partye te houden boven d'andere. Cotys een Coninck van Thracia der Odrysser/was opēbaer der Macedoniers partye. Also de meyninghe der Coninghen menigherley was vanden oorloghe aengaende/ by den vryen natien eñ volcke wast byna over al ghemeyne/eñ het gevoefte alst plach te zijne totten boosen ende quaden meer gheneycht van des Coninckx wegen ende der Macedoniers. Maer de gunste vandē oversten ende de liefde was onghelijck eñ verscheyden. Een deel was alsoo gheheelick totten

Gentius Coninck van Illyrien.

Cotys Coninc van Thraciē.

Hoe de vrye stedē eñ natiē in dese oorloge van Macedonien ghestaen hebben.

Partie vā de Romeynen.

Int Iaer vander stadt 583

Romeynen geneycht/ also dat het de achtbaerheyt te niet maecte / overmidts dat de gunste te groot was. Weynich onder henluyden hadden een welghevallen / eñ lust aen de gherechticheyt des Roomschen rijcx. Het meeste deel hebben gemeynt/sy soudẽ in haer steden machtich eñ ghewaldich worden / so sy voor d'ander haer naerstichevt daer toe deden.

Partye van die van Macedonien.

Dat ander deel der oversten was vanden flatteerdes des Coninck / de welcke de schult eñ verweginghe haerder dingẽ indient in een wesen soude staẽde blijven/daer toe brochtẽ/dat sy alle dinghen wouden veranderen. Haerder sommige brocht daer toe haer onbestandighe natuere / dat Perseus meer den volcke gunstich was.

Neutralen.

Dat derde deel / dat beste ende dat cloeckste woude liever onder den Romeynen zijn dã onder den Coninck/ sekerlick so de keure een ghegeven worde den besten Heerẽ te kiesen: Maer so het aent gheluck soude staen ende gheleghen zijn/wouden sy dat geen deel van beydẽ machtiger en ware dan d'andere / ende dat niemant den anderen tonder en brochte/ maer dat vrede bleve sonder schade van beyde zijden. In dier manieren soude den staet ende het wesen der steden tusschen henluyden alderbeste worden/ so het een deel den cranckſten beschermde voor het ghewalt des anderen deels. Die alsulcke dinghen overdochten saghen heymelick toe eñ verwachteden sonder sorge den twist der gunders van beyde partyen.

Hoe de Burgemeesters na dat sy in haer officie traden, den Goden groote offerande eñ gebeden deden, eñ hoe de waerseggers den Raet te kennen gaven dattet een geluckich teecken was om yet te beghinnen, dwelcke datmen voort der gemeynte te kennen gaf, eñ datmẽ met *Perseo* een oorloghe soude beginnen. Ende hoe de Burgemeester ende Schoutheyts om de landen loteden.

Offerhanden ende gebeden wordẽ gedaẽ.

De Burgemeesters opten selven dach dat sy haer officie ontfingen / soo den Raet hadde gheordineert doen sy in alle tempelen / in welcke men dat meeste deel des jaers pleecht de Godẽ te eeren/ hadden een offerhande gedaen met groote beesten/eñ daer na haer gebet den Goden aenghenaem meynende te zijne / hebben sy den Raet wederõ aengebrocht/hoe dat de offerande eñ de gebedẽ om des oorlochs wille gedaen zijnde/ te recht waren geschiet. De Waerseggers hebbẽ het bescheyt ghegevẽ/oftmen yet nieus woude beginnen/datmen haesten soude. Het wert bewesen door de offerande der dieren / verwinninghe/victorie/triumphe / eñ vermeerderinge des rijcx oft heerschappie. De Raetsheerẽ hebben den Burghemeesters bevolen/ dwelcke tot welvaert eñ geluck den Roõschen volcke soude comen/opt cortste de gemeynte aen te brengẽ/ in een alsulcke vergaderinghe des volcx / daer inne haerder hondert een stemme gaven. Dat met Perseo de sone Philippi ende Coninck van Macedonien een oorloge soude begonnen worden/om dat hy tegen dat verbont met zijnẽ vader Philippo ghemaect / eñ met hem na zijns vaders doot vernieut / oorloge ghevoert hadde teghen der Romeynen gesellẽ / het lant verwoest/eñ de steden in genomen.

D'oorloghe van Macedonien wort den volcke voorgehoudẽ.

Eñ voor hem genomen hadde een oorloghe tegen dat Roomsche volck te voeren/ gheweer/ knechten / ende schepen daerom bestelt/ghereet ghemaect / het en ware dat hy hem deser dingen verantwoorde. Dit ghebot des Raets is den volcke aengebrocht geweest vanden Burgemeesters.

Crijchsvolck in Macedonien aenghenomen.

Daer na heeft den Raet bekent eñ wt gesproken/ dat de Burgemeesters met malcanderen vereenighen souden/oft met malcanderen loten om de twee landen Italien eñ Macedonien/ eñ wien Macedonien soude te deele vallen / dat hy den Coninck Perseum, eñ zijnen aenhanck soude vervolgen/indien hi metten Romeynen niet en accordeerde. Des Raets meyninghe was datmen vier nieuwe Legioenen soude beschrijvẽ/ een yeghelick Burghemeester twee / dit is bysonder den lande Macedonien toeghelaten/dat tot een Legioen des anderen Burghemeesters vijf duysent voetvolcx / eñ twee hõdert ruyters na ouder ghewoonten souden ghegheven worden/dat in Macedonien ses duysent te voete eñ drie hondert ruyters tot een yegelick Legioen souden beschreven worden. Ende dat int heyr der ghesellen des verbonts den anderen Burgemeester het ghetal oock souden vermeerdert worden/also dat hi sesthien duysent te voete eñ acht hondert ruyters / sonder de ses hondert ruyters / die Cneus Sicinius voor henen met hem gevoert/ in Macedonien soude over brenghen twaelf duysent voetknechten der gesellẽ/ ende ses hondert ruyters zijn genoech geweest tot bewaringhe van Italien. Dit is oock bysonder tot de lotinghe van Macedonien toe ghegheven/dat de Burghemeester beschrijven mochte de Hooftluyden Centuriones genoẽt/ eñ de oude krijchsluydẽn/ welcke hy woude tot op vijftich jaer out. Daer is oock een vernieuwinghe ghemaect gheweest ende gheschiet in dit jaer / overmidts dat oorloghe van Macedonien onder den Hooftluyden/ want de Burghemeesters hebben met wille des Raets aengebrocht voort volck/ dat gheẽ Hooftluyden in dit jaer en souden ghecorẽ worden door de kiesinghe oft stemme des volcx/ maer de Burghemeesters eñ Schoutheyts souden macht hebben dat selve te doene nae haerluyder kennisse eñ wille.

De regieringhe vanden Schouteets.

De landen des Schoutheyts zijn also onder hen ghedeelt geweest. Dat den Raet beliefde welcke Schoutheyts inde lotinge te deele vielen/dat hy trecken soude waer henen hem den Raet beschevde. Soo soude hy trecken nae Brũdusien tot de schepen/ eñ daer selve oversiẽ de gene die daer tot de schepẽ geordineert waren/ende oft daer sommige niet wel geschict en waren/ de selve soude hy oorlof gheven/eñ van den ghevrijden inde plaetse stellen ende aen nemen. Soude oock met naerstichevt toe sien dat de selve waren twee deelen vanden Roomschẽ burghers/ ende dat derde deel vanden gesellen.

Monsteringhe vande bootsgesellẽ.

Het beliefde ooc dẽ Raet datmẽ dẽ Schoutheyts soude ghebieden dien Sicilien eñ Sardinien inde lotinghe te deele waren ghevallen/ de provande vande twee Inselen den schepen ende Legioenen toe te voeren/eñ datmen dobbel thiende soude eysschen vande ghene die in Sicilien eñ Sardinien waren / eñ dat alsulcke vruchten souden gebrocht worden tot dat heyr in Macedonien. Caius Caninius Rebilus, heeft Sicilien inde lotinghe vercregen/ Lucius

Furius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Furius Philus Sardinien/ Lucius Canuleius Spaengien/ Caius Sulpitius Galba dat burgher-recht/ Lucius Iulius Annalis dat recht onder den vreemden/ Cathoni Lucretio Gallo viel inde lotinghe daer henen te trecken waer dat het den Raet ordineren soude. Tusschen den Burghemeesters om de landen wille zijn meer woorden dan twistinge geschiet. Cassius seyde hy woude sonder lotinghe Macedonien voor zijn lant hebben/ende zijn medeghesellle en conste niet met hem daerom loten/ woude hy anders zijnen eedt houden/ want doen hy een Schouthe yt was gheweest/ op dat hy niet en trock in zijn lant/ hadde hy eenen eedt ghedaen dat hy een offerhãde hadde te doene op een sonderlinghe seker plaetse/ ende op eenen sekeren benoemden dach/ dwelcke in zijn afwesen niet wel en conste gheschieden/het welcke niet meer en conde recht bestelt worden / in zijn afwesen soo hy een Burghemeester was/ dan als doen hy een Schouthe yt was gheweest. Indient des Raets meyninghe ware/dat niet meer gheacht en soude worden wat Publius Licinius begheerde in des Burghemeesters officie/ dan wat hy ghesworen hadde in des Schoutheyts officie/ woude hy hem vanden Raet laten onderwijsen/ ende doen wat henluyden beliefde. Als dit den Raet voor ghehouden wert/ so heeft den Raet aldus gheantwoort/ het ware een hooverdye datmen hem dat lant soude weygeren/ dien dat Roomsche volck niet en hadde dat Burghemeesters officie gheweyghert / ende so heeft den Raet de Burghemeesters bevolen te laten om de landen/ ende alsoo is Publio Licinio Macedonien/ Caio Cassio Italien inde lotinghe ten deele ghevallen. Daer nae vanden Legioenen wegen is de lotinghe alsoo ghevallẽ/ dat de eerste ende het derde Legioen soude in Macedonien over ghevoert worden/ dat ander ende vierde in Italien soude blijven.

Twist tusschẽ de Burghemeesters om de Lantschappen.

Crijchsvolck in Macedonien.

Hoe deBurgemeesters seer sorchvuldich waren om crijchsluyden te beschrijven ende aen te nemen. Ende hoe daer sommighe crijchsluydẽ voor de Wijcmeesters appelleerden, nochtan daer na te vredẽ waren. Eñ hoe de vyerdagẽ der Latijnen gehoudẽ zijn. Eñ hoe de Romeynẽ Legaten hebben gheseynt aen den Coninck *Masinissam*, aen die van Cartago, ende aen die van Creta.

DE Burghemeesters hadden op dese tijdt veel grooter achtinghe ende sorghe om de crijchsluyden te beschrijven ende aen te nemen dan voor hen opt ghedaen was/Licinius geboot oock te beschrijven de oude crijchsluyden ende Hooftluyden Centuriones ghenoemt. Ende haerder vele lieten hen ghecrne in schrijven / daerom dat sy saghen dat de ghene die int voorleden ende laetste oorloghe van Macedonien / oft oock teghen Antiochum in Asia hadden soudye verdient/ waren rijck ghewordden. Als de Rotmeesters/ de Centuriones/ ende de dobbel solders tot drie en twintich die int eerste glidt waren geweest/ soo sy beroepen waren/ soo hebben sy geappelleert voor de Wijcmeesters/ twee vande Wijckmeesters Marcus Fulvius Nobilior, eñ Marcus Claudius Marcellus hebbense totten Burghemeesters ghewesen/ welcke henluyden verhooren souden/ om dat henluyden de beschrijvinge der crijghers ende der oorloghen was bevolen. De ander Wijcmeesters sprakẽ/sy wouden selve verhoorẽ de sake/ daerom sy geappelleert hadden/ende oft den Burghemeesters onrecht worde gedaen/so woudẽ sy den selven bystaen. De sake wert voor de banck der Wijckmeesters gehandelt. Daer by quamen Marcus Popilius die een Burgemeester was gheweest/ een bystander der Centurionen/eñ de een Burghemeester. Daer nae doen de Burghemeester begheerde / dat de sake voor de vergaderinghe des volcx worde ghehandelt/is dat volck beroepen gheweest tot de vergaderinghe. Daer heeft Marcus Popilius die twee jaer te voren een Burghemeester was gheweest/ voor de Centuriones ghesproken aldus: Die crijchsluyden waren/hadden haer verdiende ende rechte soudye ontfangen/ maer sy hadden haer lichamen van ouderdom ende stadiger arbeyt ghecranct/ nochtans en wouden sy niet weygheren met naerstichheyt te doene voor tghemeyne profijt al het ghene dat sy mochten/hier voor baden sy alleene/datmen henluyden niet en woude eenen meerderen oft minderen staet toe gheven ende schicken dan sy voor henen haddẽ gehadt doen sy crijchsluyden waren gheweest. De Burghemeester Publius Licinius beval te lesen des Raets wtsprake. Eerst dat den Raet beliefde dat het oorloge soude zijn tegen Perseum, daer na dat hy de oude Centuriones aldermeest bevolen hadde tot deser oorlogen in geschreven te worden/ende datter geen die onder vijftich jaer out waren/ souden vry zijn om inde oorloghe te treckẽ. Daer na heeft hy begeert/dat sy niet en wouden in desen nieuwen oorloghe so na Italien teghen een groot machtich Coninck behinderen/ eensdeels de Hooftluyden de crijghers te beschrijven/ oft den Burgemeester verbode eenen yeghelicken in zijn ordinantie te stellen nae dat hem nut dochte tot profijte der ghemeynten. Eñ oft yet inde saken in twijfel stonde dat sy den Raet bevelen / ende in handen gheven souden. Nae dat de Burghemeester ghesproken hadde tghene dat hem beliefde / soo heeft Spurius Ligustinus een wten ghetale/ die voor de Wijcmeesters hadden geappelleert/vandẽ Burgemeester eñ Wijcmeesters begeert/ dat hy een weynich mochte voor dat volck spreken. Door consent van hen allen heeft hy ghesproken in deser manieren.

Sommighe crijchsluyden appelleren voor de Wijcmeesters.

Centurio een Hooftman van hondert knechten.

Marcus Popilius spreeckt voor de Hopliedon.

De Burghemeester Publius Licinius begheert wt crachte vant besluyt des Raets/datmen hem niet en sal belet doen in het aennemẽ van den crijchsvolck/ noch oock in tgene vanden amptẽ desselfs.

Ghy Romeynen/ Quirites ghenoemt. Ick Spurius Ligustinus der Crustuminer Wijckmeester ben geborẽ vandẽ Sabinen/mijn vader heeft my tot een erve gelatẽ een mergen lants/ ende een cleyn huysken / int welcke ick ghebooren ende opghevoet ben / ende noch daer inne woone. Soo haest ick tot mijn jaren was ghecomen / heeft my mijn vader tot eender huysvrouwen ghegeven mijns broeders dochter/die my niet meer en heeft toegebrocht dan de vryheyt ende suyverheyt/ende met de selve alsulcke stucken vruchtbaerheyt / die oock in eens rijck mans huys genoech ware/ eñ hebben ses sonen eñ twee dochteren/welcke beyde nu mans hebben/ de vier sonen hebben aen ghetoghen haer manlicke cleederen/de twee zijn noch kinderen. Ick ben een crijgher ghewordden int jaer als Publius Sulpitius ende Caius Aurelius Burghemeesters zijn gheweest. Int heyr welcke in

Spurij Ligustini oratio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int laer vander stadt 583

Macedonien wert over zee ghevoert / ben ick een ghemeyn crijchsman gheweest teghen den Coninck Philippum twee jaer. Int derde jaer heeft my Titus Quintius Flaminius om mijnder deuchden wille / voor aen inden thienden glidt ghestelt. Als Philippus ende de Macedoniers verwonnen zijn gheweest / ende wy in Italien zijn ghevoert / ende datmen ons oorlof gaf / ben ick terstont gewillich wt my selven in Spaengien ghetoghen inden oorloghe metten Burgemeester Marco Portio. Also datter geen van alle de Hoofstluyden / die nu ter tijt int leven mach een scharper doorsiender / ende kenner der eerlickheyt zijn gheweest / als hy was / het selve weten alle die hem ende andere Hoofstluyden in vele oorloghen ende strijden gekent eñ versocht hebben. De selve Hooftman heeft my soo eerlick ghekent / dat ick int voorste glidt des eersten hoops soude staen. Ter derder reysen ben ick wederom ghewillich inden oorloghe ghetoghen / int heyr dat geseynt was tegen den Etoliers eñ den Coninc Antiochum, ende ick wert van Marco Celio de overste vande eerste inde oorden ghestelt. Als de Coninck Antiochus verdreven / ende de Etoliers verwonnen waren / zijn wy wederom in Italien ghebrocht / eñ daer na heb ick twee reysen de soudye verdient inde Legioenen die jaerlicke soudye hebben verdient. Daer nae heb ick noch tweemael in Spaengien inde oorloghe ghetoghen / eerst onder den Schoutheyt Quintum Fulvium Flaccum: ten anderen onder Titum Sempronium Gracchum, van Flacco ben ick eerlick te huys ghevoert geweest met de andere die hy om haer eerlickheyts wille met hem te huys voer de totter triumphe / ende van Tito Graccho ghebeden / ben ick inde landen ghetoghen: Viermael ben ick in corten jaren de voorste int glidt gheweest: vier en dertich mael ben ick begaeft gheweest vanden Velthooftmannē / ses burgersche crantsen heb ick ontfanghen: twee en twintich jaerlicsche soudyē heb ick inden heyre verdient / ende ben over de vijftich jaer out. Soo ick noch niet de soudye en hadde verdient / ende noch om des ouderdoms wille gheen vryheyt en hadde int oorloghe niet te trecken / nochtans wanneer ick o Publi Licini, voor mijn persoon alleene mocht gheven vier crijchsluyden / soo waert behoorlick datmen my quijt schoude des oorlochs / maer ick begheere dat ghy dese mijne woorden wilt aen nemen ende verstaen / dat sy ghesproken zijn tot versoeninghe van mijnder saken / nochtans en wil ick my nemmermeer ontschuldighen / so langhe yemant die een heyr beschrijft / my achtende is voor een deuchdelick crijchsmā. Het staet inde macht der Hoofstluyden waer toe sy my schatten willen onder den hoop waerdich te staen: Maer ick wil mijn naerstichept daer toe doē / datter niemāt na der redelichept int heyr boven my en zy / also ick altijt heb gheweest / int welcke mijn ghetuyghen zijn mijn Velt hoofstluyden / ende die met my de soudye hebben verdient. Het is oock behoorlick ghy lieve crijchsgesellē / hoe wel ghy u gebruyct de rechten des appellerings / dat soo ghy noch jonck zijt gheweest / noch yet en hebt gedaen tegens de achtbaerheyt oft officiers / noch teghen des Raets bevel / dat ghy oock nu zijt onder de macht des Raets eñ der Burgemeesters / ende achtet alle plaetsen inder ordeninghe eerlick te zijne / inden welcken ghy het ghemeyne profijt meucht beschermen.

Doen hy aldus hadde gesproken / heeft hem de Burgemeester seer gheprezen / ende van des volcx vergaderinghe inden Raet ghevoert / daer is hem van des Raets bevel ghedanckt gheweest / ende soo hebben hem de Hoofstluyden int eerste Legioen de voorste plaetse toe gheordineert. De ander dobbelsolders hebben de appellatie laten varen / ende ghehoorsamelick nae de beschryvinghe henluyden ghehouden. De vyer-daghen der Latijnen zijn ghehouden op den eersten dach van Junio / op dat te tijdelicker de officiers wt souden trecken in haer landen. Als de hoochtijt van alsucke vyerdaghen wert volbrocht / is Caius Lucretius de Schoutheyt nae Brundusien ghetoghen / ende hy hadde alle nootdruft te voren tot de schepē geseynt / sonder het heyr welcke de Burghemeester bestelde. Caio Sulpitio Galbe den Schoutheyt is bevolen vier Legioenen vanden Roomschen burghers te beschrijven / van een seker getal des voetvolcx ende ruyters / ende wten Raet vier Hoofstluyden te kiesen / die over de selve overstē souden zijn / dat hy oock ghebieden soude den gesellen des Latijnschen naems vijfthien duysent te voete / ende twaelf hondert ruyters / ende dat dit heyr bereydt ware te trecken / soo waer henen den Raet dat selve soude ghebieden / tot dat heyr der burghers ende medeghesellen zijn den Burghemeester Publio Licinio, die dat begheerde noch toe ghegheven twee duysent wt Liguria / ende een onseker ghetal der schutters van Creta. De Cretenses hadden soo veel alsmen van henluyden begheerde / te hulpe gheseynt / oock zijn hem te hulpe ghegheven sommige ruyters ende Elephanten van Numidia.

De Hopliede late daer hun Appellatie.

Vyerdaghen vanden Latijnen.

Crijchsvolck op voordeel aengenomen.

Den Burgemeester Publius Licinius wort vreemt crijchsvolck toe ghegeven.

Daerom zijn uit gheseynt Legaten totten Coninck Masinissam, ende tot die van Cartago / Lucius Posthumius Albinus, Quintus Terentius Culleo, ende Caius Alburius. Desgelijcx dochtet oock den Raet goet te zijne / datter drie Legaten souden trecken in Cretam / Aulus Posthumius Albinus, Caius Decius, ende Aulus Licinius Nerva.

Hoe de Legaten des Conincx *Persei* tot Rome zijn ghecomen, om te vernemen, om wat saken de Romeynen haer volck in Grieckenlant gesonden hadden, ende hoe de Legaten gheen sonderlinghe antwoort en vercreghen, ende worden geboden terstont wt Italien te trecken. Ende hoe de Romeynen Legaten ghe schickt hebben tot alle steden ende landen in Grieckē, om den selven te vermanen by de ghetrouwicheyt der Romeynen te blijven.

Op de selve tijdt zijnder Legaten ghecomen vanden Coninck Perseo. Dese Legaten en woudemen niet toe laten inde stadt te comen / overmidts dat nu op dese tijt den Raet hadde gheordineert ende besloten / ende dat volck gheboden een oorloghe teghen haren Coninck ende den Macedoniers. Inden tempel Bellone so sy voor den Raet quamen / ende in gelaten waren / hebben sy ghesproken aldus:

Ghesanten vanden Coninck Perseus.

Dat hem de Coninck Perseus seer verwonderde / van wiens weghen dat heyr was over ghevoert /

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

gheboert/ende ghebracht in Macedonien. Indien hy vanden Senaet conste verkrijghen/dat het selve heyr wederom worde gheroepen oft ontboden/ soo woude den Coninck na des Senaets wille ghenoech doen over de ongherechticheyt/ oft daer eenighe waren gheschiet den selven haren medeghesellen. Spurius Carvilius was inden Raet/ den welcken daerom wt Griecken-lant Cneus Sicilius hadde te huys gheschict/ de selve Carvilius, soo hy te kennen gaf dat het lant van Perrhebia was ghewonnen met de wapenen/ ende volck des Coninck/ ende sommighe steden in Thessalia ingenomen/ende noch andere dingen die den Coninck dede/oft inden wille hadde te doene/zijn de Legaten bevolen daer op te antwoorden: maer als sy stamelden in haer woorden/ ende seyden dat henluyden niet voorder en was bevolen te tracteren/ soo bevalmense den Coninck wederom te segghen/ dat de Burghemeester Publius Licinius cortelinghe met dat heyr in Macedonien soude zijn / totten welcken hy zijn Legaten soude schicken / indien hy vanden wille ware vande saken te voldoene / het en ware niet van noode dat hy meer Legaten na Rome soude schicken/ want het en soude niet toe ghelaten worden vanden selven eenen door Italië te trecken.

Doen sy also zijn ghescheyden/ is den Burgemeester Publio Licinio bevolē dat hyse binnen elf daghen ghebode wt Italien te trecken/ eñ dat hy Spurium Carvilium soude seynden om de Legatē te wachten tot dat sy inde schepē waren ghesetén. Alsulcke dingen zijn te Rome geschiet/eer dat de Burghemeesters wt toghen in haer landen. Cneus Sicinius die te voren eer dat zijn officie een eynde hadde/ was ghesepnt tot Brundusien tot de schepē ende tot dat heyr/ als daer over gevoert waren vijf duysent voetknechten ende drie hondert ruyters in dat lant Epyrum/ heeft hy hem terstont gelegert by de stadt Nymphaeum int Appolloniater lant/ eñ schickte doen voort de Hooftluyden met twee duysent knechten inne te nemen ende te besettē de casteelen ende vlecken der Dassaretiers ende Illyriers/ so sy hen hadden ontboden te comen tot haerder bescherminghe/ op dat sy des te sekerder waren voor den aenloop der Macedoniers/ die aen dat selve lant paelden.

Cneus Sicinius coemt in Epyro nu ter tijt Albanien ghenoemt.

Terstont daer na zijnder Legaten ghesepnt in Griecken-lant/dese vijf/ Quintus Martius, Aulus Attilius, Publius Cornelius Lentulus, Sergius Cornelius Lentulus, ende Lucius Decimius, die met henluyden hebben gebrocht duysent voetknechten in dat Insel Corcyram/ ende daer onder henluyden gedeylt de contreye der landen/ tot welcken sy trecken woudē ende dat crijchsvolck. Decimius is gheschickt tot Gentium den Coninck der Illyriers/ eñ bevolen den selven te besoecken / oft hy in eenigher manieren aen hem mechtē mochte/ dat hy begheerde te houden de vrientschap der Romeynen/ oft hem oock brenghen ende bereyden tot den ghesel schappe des oorloochs.

Ghesanten in Griecken ghesonden.

De twee Lentuli zijn ghescheit in dat Insel Cephaleniam/ dat sy daer na in Pelopōnesum souden over varen / ende voor den winter omme toghen de lantschappen der zee/ teghen den nederganck der Sonnen. Epyrus/Etolien/eñ Thessalien zijn Martio ende Attilio bevolen/ dat sy door de selve landen souden trecken/ende daer na om Beotiam dat lant/ ende Euboeam dat Insel te doorsien / daer nae in Peloponnesum over varen / aldaer wouden de ander drie Legaten tot dese twee comen. Ende eer dat dese twee Legaten van malcanderen scheyden in Corcyra/ zijn totten selven brieven geschict van Perseo, in welcke brieven hy vraechde / van wiens wegen de Romeynen over hadden laten voeren het heyr in Griecken lant/ ende de steden beleghleren lieten? wt welcken de Legaten niet en meynden wederom te schrijven / maer den boden alleene seyden/dat de Romeynen het selve deden om de steden te vrijen oft te bewaren.

Perseus schrijft aende Ghesanten van Rome.

Als de twee Lentuli contsomme toghen in alle steden Peloponnesi / ende doen sy die alle vermaent hadden sonder onderschept / dat sy met alsulcken moet / met alsulcker trouwē den Romeynen wouden bystaen teghen Perseum, also sy henluyden waren behulpelick gheweest inden oorloge/ eerst teghen Philippum, ende daer na tegen Antiochum, so hebben sy inde vergaderinghe een murmureringhe des volcx ghehoort/ hoe dat het die van Achaia verdroot/dat sy die van aenbeginne des Macedonischen oorloochs / alle het ghene den Romeynen hadden ghedaen/datter te doene was/ eñ die inden oorloghe Philippi der Macedoniers vyant waren gheweest/niet beters en hadden/dan de Messaniers ende Eliers/die voor Antiocho tegen den Romeynen ghestreden hadden/ de welcke so sy cortelinge toe gevoecht waren totten Raet van die van Achaia henluyden beclaechden/ als oft sy worden den Achaiers diese verwonnen hadden / over ghegheven tot een looninghe des strijts.

Gesanten comen in Peloponneso.

Martius ende Attilius zijn ghecomen tot Gitanas/ dat een stadt Epyri is/thien mijlen vander zee gheleghen / ende als sy aldaer maecten een Concilium oft vergaderinge vanden volcke des lants Epyri / zijn sy met grooter begheerten haerder aller ghehoort geweest/ ende hebben vier hondert jonghe ghesellen wt henluyden ghesepnt in dat deel des lants Orestas genoemt/ dat syse bevrijden ende bewaerden voor de Macedoniers.

Gesanten comē in Epyro oft Albanien.

Daer na toghen de Lentuli voort in Etolien / ende daer bleven sy so langhe tot dat een ander overste eñ Schoutheyt der Etoliers wert geordineert inde plaetse des ghenen die ghestorven was. Ende Lyciscus die den Romeynen gunstich was/ alsomen wel hadde vernomē/wert haerluyder Schoutheyt. Ende so zijnse van daer voort in Thessalien ghetoghen.

Ghesanten in Etolien ghecomen.

Gesanten comen in Thessalien.

Daer henen quamen de Legaten der Acarnaners eñ van Beotia. De Acarnaners hadden bevolen te segghen/ wat sy eerstmaels hadden misshandelt inden oorloghe Philippi, daer nae Antiochi tegen dat Roomsche volck/ so sy verleyt waren gheweest door de beloften des Coninck/ dat selve was haerluyder meyninghe te beteren/ende so sy/die qualick hadden ghedaen/ bekent hadden de goetheyt der Romeynen/ wouden sy oock wel doen die haer mildicheyt ondersoecken ende verwachten. Die van Beotia wert verweten/ dat sy ghesel schap met Perseo gemaect hadden/ ende so sy de schult gaven ende leydē op Ismeniam, welcke de vermaertste was vande andere partie/ ende op sommige steden die henluyden contrarie waren / heeft haer Martius gheantwoort / men soude wel

Gesantē van Acarnanien ende Beotiē.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer vander stadt 583

sien wiens de schulden waren/want hy woude een yeghelicke stadt macht gheven/haer selven te beraden.

Lantdach vā Thessalien.

Dat concilium der Thessaliers wert tot Larissa ghehouden/ aldaer hebben de Thessaliers een goede oorsake ghehadt den Romeynen danck te segghen van de gave der vryheyt/ de Legaten hebben oock ghedanct die van Thessalien / om dat sy met haer volck in het oorloge Philippi eerst/eñ daer na Antiochi den Romeynen getrouwelick haddē by gestaen. Door alsulcke vertellinghe der weldaet teghen malcanderē/zijn de sinnen eñ dat herte der menichte der Thessaliers beweecht geworden alle het ghene te doene dat de Romeynen wilden ende begheerden.

Hoe de Legaten des Conincx *Persei* tot *Quintum Martium* denRoomschen Legaet gecomen zijn, begeerende dat *Martius* ende *Perseus* in een gespreck by malcanderē mochten vergaderen, dwelcke *Martius* toeliet, eñ hoe daer int laetste een bestant wert ghemaect om dat *Perseus* zijn Legaten noch eens na Rome schicken soude.

De Gesanten vanden Coninck Perseus aenden Ghesanten van Rome.

NAe dese vergaderinghe der Thessaliers zijn ghecomen de Legaten vanden Coninck Perseo, aldermeest op de toeverlaet ende betrouwē sonderlingher vrientschap weghen des Conincx teghen Martium, die de Coninck met hem hadde ghehadt van zijns vaders tijden. De Legaten soo sy begonnen hadden te spreken van alsodanighe vrientschap / hebben sy ghebeden/ dat de Coninck mochte met Martio spreken. Doe sprack Martius, dat hy oock van zijnen vader hadde verstaen/ hoe hy met Philippo een vrientschap ende ghemeynschap der herberginghe hadde ghehadt / ende hy die alsulcke vrientschap gedachtich was/hadde dese Legaetschap daerom aen ghenomen. Hy en heeft oock niet vertoeft om met Perseo te spreken/ indien hy dat oorboorlick hadde moghen doen: Maer nu soo haest het zijn mochte/ wouden sy te samen comen by dat loopende water Peneum/ daer de wech vander stadt Omolio totter stadt Dium was/ datter nochtans door henen sommighe geseynt worden/die dat denConinc te kennen gaven. Tot deser tijt tooch Perseus vander stadt Dio midden in zijn rijcke/ door een cleyne hopinghe/ dat Martius seyde/ hy hadde dese Legaetschap om zijnē wille aenghenomen. Na weynich daghen quamen sy op de ghenoemde plaetse/ het ghesélschap des Conincx van vrienden ende trouwanten/ die rontsomme hē stonden waren vele/de Legaten quamen oock niet met een cleynder ghéselschap/ so haerder vele van Larissa den selven ghéleyden met de Legaten der stedē/welcke te samen waren gecomen tot Larissa/ende wouden te huys ontbieden wat sy sekers verhoort hadden. Alle menschen hadden een begeerte om te siene/ hoe de vermaerde edel Coninc/ ende de Legatē des Roomschen volcx een overste van alle landen souden te samen comen.

De Gesanten vanden Coninck Perseus ende die van Rome comen by een.

Als sy tegen malcanderē stonden/dat sy deen den anderen saghen/ende henluyden dat water scheyde/ heeftmen een cleyne wijle vertoeft om dies wille dat sy malcanderen boden schickten / soo wie van hen beyden soude over twater trecken. De sommighe meynden men soude eensdeels toe gheven de Coninclicke majesteyt / maer de andere meynden de eere soude sonderlinge toebehooren het Romeynsche volc/ overmits dat Perseus hadde begheert een sprake te houden/ doe heeft Martius met een vuertich woort diet te langhe vertrecken wouden/ beweecht/ soo hy sprack/ De cleyne gae totten grootsten/ ende (welcken toenaem Philippus oock heeft ghehadt) de sone totten vader. Des heeft hem de Coninck lichtelick daer inne overghegheven. Daer nae wasser een gheschil tusschen malcanderen / als met hoe vele dat hy overvaren soude. De Coninck meynde dat het behoorlick ware / dat hy met alle zijn ghéselschap overvoere. De Legaten bevalen hem met drie over te comen/ oft indien hy alsulcken grooten hoop overbrochte/ soo soude hy borgen oft ghijssels gheven / op datter gheen bedroch int ghespreck en soude zijn. De Coninck gaf tot borgen Hippiam ende Pantancum, die hy tot Legaten hier te voren hadde gheseynt/ende die de principaelste van zijne vrienden waren. Dese borghen zijn begheert gheweest niet soo seer daerom dat sy een onderpant waren des gheloofs/ alleene datmen den medegesellen der Romeynen wilde laten sien/dat ghéheelick niet in ghelijcker eere de Coninck totten Legaten quame. Sy ontsinghen malcanderen niet als vyanden/maer vriendelick ende goedertierlick/ ende ginghen sitten op de stoelen die daer ghestelt worden. Alsoomen een wijle tijts sweech/ ving aen Martius, ende sprack:

Ick vermoede dat van ons begeert wert op uwen brief/ dien ghy in Corcyra gheschict hebt te antwoorden/ in welcke ghy vraecht/ waerom wy Legaten met de crijchsluyden zijn ghecomen/ ende bewaringhe in een yegelicke stadt hier ende daer schicken. Op dese uwe vrage heb ick een beschaemtheyt niet te antwoorden / op dat het my tot gheen hoovaerdie en worde toegheseyt/ ende schame my nochtans u de waerheyt te segghen/ op dat het u niet seer hart ende verdrietelick en soude zijn om te hooren: Maer so hy met woorden oft metter wapenē te straffen is/ de ghene die dat verbont breeckt/ als ick nochtans liever wilde dat een ander/dā my het oorloghe teghen u bevolen ware/ also wil ick de hardicheyt des ghesprecx/ tegen den vrient wie dat hy zy/ ghebruycken / ghelijckerwijs als de medecijnmeesters/wanneer sy om der ghesontheyt willen bittere medecijnen gheven. Na dien ghy dat Coninckrijcke hebt vercreghen/meynde denRaet dat ghy alleene een dinck hadt ghedaen/dwelcke behoorlick was te doene/ dat ghy Legaten na Rome hadt geseynt om te vernieuwen dat verbont/ dwelcke uwe vader metten Roomschen volcke hadde ghemaect. Den Raet hadde gemeynt/dat alsodanigē verbont dwelcke vernieuwet was/ soude ghehouden worden veel meer/dan so het eerst vernieut was/gebroken ende gescrenct gheweest/ Abrypolin de medegeselle ende vrient des Roomschen volcx hebdy wt zijnen rijcke verdreven/ De dootslaghers des Conincx Arretari, datmen sien mach/ dat ghy u zijns dootslachs hebt verblijdt (op dat ick niet voorder en segghe) hebdy by u onthouden/ welcke ghedoot hebben den alder ghetrousten Coninc des Roomschen naems. Ghy zijt

Quinti Marti[illegible] oratio, by de welcke hy de Coninck [illegible] seus voorh[illegible] wat hy teg[illegible] tverbont m[illegible] den Romey[illegible] nen ghedaen heeft.

Abrypolin.

Arretarus.

zijt tot Delphos door Thessaliam ende Ma=
linser lant ghetoghen met een heyr teghen dat
verbont. Den Byzantiers ooc teghen dat ver=
bont hebdy hulpers toegheschict. Met die van
Beotia onse medeghesellen hebdy u selven een
heymelick verbont mede ghemaect ende met=
ten eedt bevesticht / dwelcke u niet behoorlic en
was om doen. Wie de Thebanische Legaten/
Eversam, ende Callibratum die van ons qua=
men ghedoot heeft / wil ick liever daer na vra=
ghen / dan u daerom straffen. Door wien an=
ders/ dā door uwe voornemen cannē mercken/
dat gheweest is de binnenlandische oorloghe
ende de dootslaginghe der oversten inden lan=
de Etolien? De Dolopes zijn vā u selve verdor=
ven gheweest. De Coninck Eumenes als hy
van Rome in zijn rijcke tooch / is tot Delphis
by na als een dyer dat gheoffert wert / in een
gheheylichde plaetse voor den outaer ghedoot
ende verworcht/ wien dat hy beschuldicht/ ver=
driet my te segghen / ick weet vorwaer dat alle
heymelicke dinghen u van Rome gheschreven
zijn gheweest / en̄ dat uwe Legaten u dat selve
ontboden hebben/ tgene dat de waert vā Brun=
dusien gheopenbaert heeft/ dat ick niet en had=
de alsulcke dinghen dorven seggen / soudy daer
mede alleene wel beschut hebben/ so ghy niet en
hadt ghevraecht/ waerom het heyr in Macedo=
nien over gevoert was/ oft van wiens wegen
wy hulpers inde stedē der ghesellen gestelt had=
den. Soo ghy nu dat gevraecht hebt/ waert ve=
le stouter ende hoovaerdigher gheweest / wan=
neer ick hadde gheswegen/ dan so ick u gheant=
woort heb dat waerachtich is. Ick voorwaer
aengaende van onser vaderlicker vrientschap
en ben niet afgunstich uwer woorden/ en̄ wen=
sche/ dat ghy my een oorsake gheeft/ u sake voor
den Raet aen te bringhen ende te handelen.

Oratio Persei, by de welcke hy hem ontschuldicht teghen het bedichten vande Roomsche Ghesanten.

Daer op heeft de Coninck Perseus gheant=
woort: Dese sake ware goet / indien ickse voor
gunstighe rechters handelde / nu wil ickse voor
u handelen die beclaghers ende rechters zijt.
De dingen die my voorgehoudē zijn/ zijn eens=
deels also gestelt/ dat ick niet en weet oft ic my
daer af beroemen soude/ eensdeels also/ dat ick
my niet en schame de selve te bekennen / maer
de sommighe oock also / dat ickse met woor=
den voorghehouden / met woorden loochenen
can / want wat is daer aen gheleghen / dat
ick huydē na uwe rechten worde beclaecht/ oft
dat my de Brundusier aenbringe/ oft Eumenes
voorhoudet / op dat sy gheacht worden om my
warachtich meer te beclaghen dan te lasteren?
Eumenes het is warachtich so hy der vele over
last heeft ghedaen / int gemeyne ende bysonder
en heeft hy niemant te vyant gehadt dan my:
en hadde ick niet een ander machtiger ende ge=
schicter daer toe mogen vinden tot dienstbaer=
heyt der quaetdoenders dan Ramnium, dien ic
daer te voren noyt en hadde gesien/ den welckē
ick oock daer na niet sien en sal. Soude ick den
Thebaners die (als kennelick is) door de schip=
brekinghe zijn vergaen / ende dootslaechs van
Artetari weghen rekenschap doen? So noch=
tans als van des dootslaechs weghen my niet
voorder en wort voorghehouden / dan dat de
dootslaghers Artetari in mijn rijcke in ellende
zijn gheweest/ teghen welck onbehoorlick stuck
ic niet seggen en wil/ so ghy dat selve ooc wildet
aen nemen / dat is alle die des lants verdreven
in Italien oft tot Rome comen/ ghy bekennen
wildet oorsakers te zijne des quaets daerom sy
verjaecht ende ghebannen zijn geweest? Maer
so ghy ende alle natien dat niet en soudet willē
doen/ so wil ick ooc onder alle dandere een zijn/
dies niet aen nemen en wil te doene/ ende voor=
waer/ waer toe soude dat behooren/ datmen ee=
nē tslants verdreef/ so hy nergens een stede sou=
de hebben zijns ellendes? Nochtans so haest ick
vernomen heb van u dat alsodanige verdreven
in Macedonien waren/ heb ic na den selven la=
ten vraghen/ ende hen ghebodē wt mijn rijcke
te trecken/ ende eewich mijn lant verboden. Al=
sulcke dinghen zijn my sommighe voorgehou=
den gheweest/ als een beschuldiger die voor het
gherechte moet staen / ende sommighe als een
Coninck/ ende die een twistinghe heb overmits
dat verbont / dat ick met u heb. Want indient
also gheschreven staet int verbont/ dat ick niet
my en̄ mijn rijcke en mochte bevrijden ende be=
schermen/ so yemant een oorloghe aen name/ so
moet ick bekennen / dat ick daerom die my ge=
weert heb met de wapenen ende metten strijt
teghen Abrypolin, een medegeselle des Room=
schen volcx / heb dat verbont ghebroken / maer
indien ick dat heb moghen doen/ na inhout des
verbonts/ ende het een gemeyn recht is by alle
menschen / datmen ghewalt met ghewalt ver=
drijve/ wat behoorde ick dan te doen/ overmits
dat Abrypolis verdorven hadde het lant mijns
rijcx al totter stadt Amphipolim / ende een deel
vrije menschen/ een groote menichte der knech=
ten/ en̄ veel duysent beestē wech gedrevē? Sou=
de ick stil ghesetē hebben ende laten dat ghe=
schiē/ tot dat hy inde stadt Pallam ende in mijn
Coninclicke sale ghecomen ware? Maer nu
mocht yemant spreken/ al ist voorwaer dat ick
met een rechtvaerdich oordeel teghen hem ge=
streden hebbe / maer het en was nochtans niet
van noode dat ick hem verwinnen soude/ noch
oock tghene te lijden / dat den selven gheschiet
die verwonnen zijn/ dwelc ick heb moeten ver=
beyden/ diemen daer aenghegrepen heeft mettē
strijt/ wat can hy beclagen van tghene dat hem
gheschiet is / so hy een oorsake is gheweest des
strijts? Ick en wil niet in ghelijcker wijse be=
schermen (O ghy Romeynen) dat ick de Dolo=
pes heb met gewalt ende met geweer bedwon=
ghen / want ick heb dat gedaen met rechte/ dat
my toe behoort / hoe wel niet na haer verdien=
ste / wanneer dat sy behooren tot mijnen rijcke
ende heerschappie/ mijnen vader toegheghevē
door uwe oordeel ende kennisse. Noch so ick dat
verantwoorden soude / niet voor u oft die daer
mede verbonden zijn/ maer voor de ghene die
daer niet en loven oft en prijsen de wreede ende
ongherechtighe ghebodē teghen de knechten/
mocht ick gheacht worden tegen de selve/ meer
dant behoorlick oft goet ware yet quaets ghe=
daen te hebben/ want sy hebbē Euphranorem
dē Schoutheyt vā my gestelt/ also gedoot/ dat
de doot de alderlichtste ende sachtste straf is ge=
weest onder de andere pijnē/ die sy hem aenge=
daen hebbē. En̄ so ic daer na voorder tooch om
te besien dese stedē Larissam/ Antionem ende
Pylleon, op dat ic niet verre van daer gelegen/
voldoen ende betalen soude de belofte die ic lan=
ghe daer voor schuldich was te voldoen / so ben
ick inde stadt Delphos ghecomen om een of=
ferhande te doene/ en̄ het wort my na gegeven/
op

Int Iaer vander stadt 583

op dat de clachte te grooter soude zijn / dat ick met een heyr daer ben gheweest / daerom alder meest om dat ic de steden in nemē soude / welcke ick nu ter tijt my beclage dat ghy doet / ende dat ic de sloten besettede. Roept te samē de steden in Grecia / door welcke ick ghetoghen ben / ende claecht een yeghelick over den overlast mijns crijchs volcx / so en wil icx niet af slaē dat ick geacht worde yet anders onderstaē te hebben metten aenghenomen versierden offer.

Ick soude den Etoliers ende Bisantiniers sommige toegeschict hebben tot een bevrijdinghe / eñ met die van Beotia een vrientschappe gemaect. Hoe dese dinghen zijn / de selve en zijn door mijn Legaten alleene niet gheopenbaert geweest / maer oock onschuldicht dicwils voor uwen Raet / dat ic haerder sommige tegen my heb gehadt / die my also swaer waren / als ghy Quinte Marti zijt / mijn vaderlicke vrient ende waert: Maer Eumenes en was noch niet tot Romen ghecomen / als een beclager die alle dingen suspect eñ hatich maecte met versierde beclaghinghe ende verkeeringhe / ende die daer onderstont u te onderwijsen dat Grecia niet en mochte by haerder vryheyt zijn / noch uwe gave alsulcke vryheyt ghenieten / so lange dat Coninckrijcke Macedonia in zijnen wesen stonde. Het radt van avonturē sal noch omme keerē / want daer sal haest yemant zijn / die bewijsen eñ seggen sal / dat Antiochus te vergeefs is verdreven over den berch Taurum. Eumenes is gheheel Asia vele overlastigher dan Antiochus opt is geweest / dat uwe medegesellen eñ vrienden niet en mogen ruste hebben / so langhe dat Coninckliche hof tot Pergamo zy / want het is als een slot ghelegen over alle de naeste steden / ick weet Quinte Marti ende Aule Attili dat de dinghen die my van u voorghehouden zijn / ofte van my ontschuldicht in dier manieren zijn / also de ooren ende de sinnen der toehoorders zijn / ende daer en is niet so vele aen ghelegen / wat ick heb ghedaen / oft int wat meyninghe / also vele daer aen leyt hoe ghy de daet hooret ende aen neemt. Dat weet ic aen my selven dat yet wetentlick niet en heb misdaen / eñ oft ick gedaen hadde wt onwetentheyt / dat ick door dese straffinge ghestraft ende gebetert mochte wordē. Inder waerheyt ic en heb niet gedaen dat ghy aen my onheelsaem / oft mettē strijt ende wapenen te wreken achten cont / oft dat geruchte is in alle landen om niet vermaert van uwer goetheyt ende snelle bystandicheyt / so ghy om alsulcke saken wille / die nauwelick der clachten eñ beschuldinge waert en zijn / de wapenē aen neemt / ende een oorloge beweecht teghen den Coninck / so ghy medegesellen ende vrienden zijt.

De antwoort Martij.

Martius antwoorde ende gaf hem raet / als hy aldus sprekende was / dat hy Legaten na Rome soude seyndē / so hy meynde / men soude alle dinck op dat wterste versoecken / ende niet achter laten daer mē yet goets inne verhoopte / desen goeden raet wasser noch voorhanden / als dat de Legatē vry ende seker na Rome mochten trecken. So het daer toe van noode dochte te zijne een bestant te begheeren / dwelcke oock Martius begheerde / ende oock anders niet int bespreC begeert en hadde. Nochtās seer swaerlick ende tot eenen grooten danc Martio daerom biddende / so zijn sy daer inne geaccordeert / want de Romeynē hadden hen op dese tijt seere weynich bereyt totten oorlooghe / ende daer en was gheen heyr / noch Hooftman des heyrs / so doch Perseus van te voren alle dinck bereyt eñ toegherust hadde / indien niet de ydel hopinge des vredes zijn aenslagen hadden verblint / hadde hy den strijt oft oorloghe mogen beginnen ter rechter tijt hem wel ghelegen / ende zijne vyanden de Romeynen opghelegghen.

Bestant ghemaect tusschē den Coninck Perseus eñ de Romeynen.

Hoe de Romeynsche Legaten ghesеynt zijn in Beotiam om aldaer den oproer te stillē die daer int lant was, ende hoe sy alle stedē bysonder hebben vermaent om inde ghetrouwicheyt der Romeynen te blijven. Eñ hoe sy ghecomen zijn tot die van Rhodis om de selve te vermanē, ende hoe die van Rhodis door onderwijsinge haers overstē, veertich schepen gereet maectē tot hulpe der Romeynen.

Gesantē van Rome in Beotien.

Na desen bespreck so daer een bestant wert ghemaect / zijn daer Roomsche Legaten int lant van Beotia ghe schickt / want daer ter selver tijt een oproer gheweest was / om dat sommighe van den lande Beotia af getreden waren vant verbont ende ghesélschap des ghemeynen raets / want hen ontboden was / dat de Legaten der Romeynen hadden dese antwoort ghegheven. Men soude sien wat volck niet en waren afgevallen / ende een sonderling verbont mettē Coninck ghemaeckt hadde. De Legaten vander stadt Cheronea quamen te gemoete de Roomsche Legaten opten wech / ende daer na de Legaten van Thebis / de welcke seyden / dat sy niet daer by en waren / wanneer dat selve verbont was ghemaeckt gheweest / den selven en hebben de Roomsche Legaten op dese tijt geen ander antwoort ghegeven / dan dat sy hen souden volghen inde stadt Chalcidem.

Tweedracht tot Thebe in Beotien.

Tot Thebis is een groote tweedracht opgestaen van een ander sake. Alsmen eenen overstē van Beotia kiesen soude / het een deel van Beotia / welcke verwonnen was / woude wreken de ongerechticheyt / ende daerom vergaderde een groote menichte des volcx / ende maectē een gebot tot Thebis / dat de overste ende principaelste der steden niet en souden ontfanghen worden inde steden / ende also zijn de verdreven met malcanderen al te samen ghetoghen inde stadt Thespias / daer sy sonder vertreck ontfanghen waren. Daer na als dat selve deel anders van sinnen wert / ende de verdreven wederom gheroepen worden / hebbē die daer verdreven waren een gebot ende statuyt ghemaect / dat haerder twaelf / die gheen officiers en waren gheweest / ende wt haer eyghen voornemen een vergaderinge ghemaect hadden / souden wter stadt verdreven ende ghebannen worden.

De Schoutheyt Ismenias.

Daer na heeft de nieuwe Schoutheyt ende overste welcke ghenoemt was Ismenias, een edel ende machtich man / door zijn ghebot den selven veroordeelt totter doot doe sy niet tegenwoordich en waren / de welcke / so sy inde stadt Chalcidem warē gevloden / zijn sy daer na totten Roomschen Legaet inde stadt Larissam ghetogen / ende hebben Ismenie de schult gegeven / datter een verbont met Perseo was ghe schiet. Na dese twistinghe isser opgestaen eenen

op-

oploop. Int laetste so zijn de Legaten van beyde partyen gecomen totten Roomschē Legaet/ ende de ballinghen ende beclaghers Ismenie, ende Ismenias selve. Doen sy alle inde stadt Chalcidem ghecomen waren / hebben de overste ende principale vande andere steden/ een yeghelick met een sonderlinghe wtsprake Persei des Coninck verbont versmadet / dwelcke den Roomschen Legaet seer aenghenaem was/ eñ hen alsoo totten Romeynen ghegheven : Maer Ismenias meynde dat behoorlick te zijne / dat het volck van Beotia hem gaven inden gheloove der Romeynen.

Opzoer binnē Thebe om het de bonat meeren n:um. ß Perseus.

Daer nae verhieffer eenen oproer/ eñ indien Ismenias niet ontvlodē en ware tot de Roomsche Legaten daer sy saten/ hy soude by avontueren verslaghen zijn gheweest vande ballingen ende haer gunders. Oock de gheheele stadt Thebe (welcke de opperste stadt in Beotia is) was in eenen grooten oproer/ so sommighe steden den Coninck/ ende sommighe den Romeynen aenhanghen wilden.

Daer na is oock hy een vergadert een groote menichte inder stadt Coronea/ eñ inder stadt Aliarto/ om te blijven by de voorgesprokē wtsprake: te weten van dat verbont des Coninck/ maer door de wijsheyt der oversten / soo sy den selven seydē ende bewesen/ wt de geschiedenissen Philippi eñ Antiochi, hoe groot de macht ende dat gheluck des Roomschen rijcx was/ hebben sy hen onderwijsen laten / ende hebben bekent ende wt ghesproken / des Coninck verbont af te gaen / eñ de selve die oorsakers warē gheweest alsulcken vrientschap wt te rechten/ hebben sy gesonden inder stadt Chalcidem om de Roomsche Legaten te vreden te stellen/ ende met hen te vereenighen. Martius ende Attilius hebben de Thebaners gheerne ghehoort / ende hebben den selven bevolen een yeghelick bysonder/ dat sy Legaten souden na Rome seynden/ om de vrientschap te vernieuwē. Door alle dingen bevalen sy ooc dat de ballinghen wederom ingelaten souden worden, ende hebben veroordeelt door haer kennisse eñ raet / die de oorsake gheweest waren van des Coninck verbont.

De oorsaeckers van des Coninck verbont zijn veroordeelt.

Daer na als den Raet van Beotia van een gescheyden was/ zijn de Legatē in dat lant Peloponnesum ghetoghen/ ende hebben Sergium Cornelium inder stadt Chalcidem ontbodē te comen. Inder stadt Argos is een vergaderinghe ghescyiet/ in welcke sy niet anders begeert en hebben vanden volcke van Achaia/ dan dat sy duysent crijchsknechtē daer soudē bestellen/ welck terstont volbrocht is om de stadt Chalcidem te bewaren/ tot dat het Romeynsche heyr in Grecia soude comen. Als Martius ende Attilius hadden bestelt wat in Grecia te doene was/ zijn sy int beghin des winters nae Rome ghecomen.

Gesanten tot Peloponneso comen.

Landdach vā Achaien binnen Argos.

Daer nae ter selver tijt / zijnder Legaten in Asiam ende tot alle Inselen ghesciet gheweest/ te weten Titus Claudius, Lucius Posthumius ende Marcus Iuncus. Dese drie Legaten zijn tot alle plaetsen ghetogen/ ende hebben vermaent de medeghesellen die met henluyden verbonden waren om te strijdē tegen Perseum voor de Romeynen/ ende so de stadt machtiger was/ so veel te neerstigher handelden sy met de selve / want de cleynste wel volghen souden de grootste. Men die van Rhodis achteden sy alle dinghen dat daer de meeste macht aen laghe/ want sy en consten niet alleene totten Romeynen gunstich zijn, maer oock haerder macht behulpelick / om dat sy wel opgebrocht ende vergadert hadden veertich schepē/ also dat Hegesilus te kennen ghegheven hadde/ de welcke so hy by hen het overste officie hadde (dwelcke sy noemen een Prytanen) die van Rhodis onderwesen hadde met veel redenē/ dat sy varē lieten de ydele hopinghe den Coninck gunstich te zijne/ dwelcke sy dickwils te vergheefs gesien ende versocht hadden/ ende hen hielden aent gheselschap der Romeynē/ de welcke alleene op aertrijcke haer vrienden bystandicheyt bewesen metter macht eñ gheloove. Daer was op handen een oorloghe met Perseo, ende de Romeynen souden begheeren alsulcken rustinghe der schepen/ so sy cortelinghe inden oorlage Antiochi, ende daer te voren inden oorloghe Philippi hadden ghesien/ eñ die van Rhodis souden hen dan moeten haesten om de schepen te bereydē/ indien sy de selve schepen schickē souwē / waerom sy die niet terstont en begonsten te verbeteren/ ende de selve bestelden met schipghesellen. Dat soude oock te naerstigher ghescieden/ op dat sy de beclaginghe van Eumene teghen den Romeynen gedaen / metten gheloove der wercken mochten te niete doen. Die van Rhodis beweecht van alsodanighe woorden Hegesili, hebben den Roomschen Legaten doen sy quamen/ ghetoont ende laten sien de veertich schepen toegerust ende bereyt/ datmen sage/ dat sy niet op de vermaninghe ghelet oft vertoeft en hadden. Dese Legaetschap is een groote hulpe gheweest dat herte ende sinnē der steden in Asia vriendelick te maken.

Ingesen dat zijn eylandē.

Gesanten in Asien totten eylanden.

Hegesilus een overste officier van Rhodis.

Die van Rhodis wordē beweecht den Romeynen bystant te doen.

Den Legaet Decimius en heeft niet sonderlings wtgherecht/ ende daerenboven quam hy in een quaet gheruchte ende wort suspect ghehouden/ om des gelts wille dat hy vanden Coninghen van Illyrien soude ghenomen hebben/ ende so is hy wederom na Rome ghecomen.

Lucius Decimius de Legaet coemt by dē Coninc Gentius van Illyrien.

Hoe *Perseus* de Coninc zijn Legaten na Rome gesonden heeft, ende den selven oock brieven mede gegeven, aen die van Rhodis ende Bysantijs. Ende hoe de Legaten der Romeynen, nae dat sy alle steden in Griecken landt aen ghesproken hadden, zijn wederom na Rome ghetoghen.

Perseus als hy na tgesprek metten Legaten der Romeynen wederom in Macedonien was getogen/ heeft hy na Rome zijn Legaten geschict/ om de conditie ende voorwaerde des vredes met Martio begonnen/ te tracteren / heeft oock brieven den Legaten ghegeven tot Bysants ende Rhodis over te leveren. Dese brieven waren alleleens luydende tot alle steden : Principalick als dat hy ghesproken hadde met de Legaten der Romeynen / ende tghene dat hy ghehoort ende ghesproken hadde was in dier manieren ghestelt/ dat het scheē dat hy de overhant inde twistinghe behouden hadde. By die van Rhodis hebben de Legaten daer toe ghesept dat sy betrouden eenen vrede / want doort bevel Martij eñ Attilij waren sy in Legaetschap nae Rome ghesent. Ende in dien de Romeynen niet af

Coninck Perseus schicket zijn Gesanten na Rome.

De Gesanten vanden Coninck souden gheerne die van Rhodis doen afvallen vanden Romeynen.

laten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer vander stadt 583

laten en wilden een oorloghe te beroeren/tegen dat verbont / dat die van Rhodis souden haer beste daer toe doen met alle haer gunste ende macht/dat sy eenen vrede maecten. Eñ indien sy niet bedrijven en consten/om tselve af te bidden/so souden sy doch so veel doen/ dat niet het gewalt oft macht alder dinghen alleene op dat Roomsche volc en quame/het welcke so het ooc meer andere treft eñ aengaet/ten eerstē die van Rhodis/ welcke boven andere steden waren in waerdicheyt ende macht/ dienstbaer ende verbonden sullen zijn / indien datmen nerghens gheen opsien meer en heeft dan op de Romeynen. De brieven des Conincx / ende woorden der Legaten/zijn meer goedertierlick ghehoort geweest/dan dat sy vermochten dat herte ende moet van die van Rhodis veranderen / want de achtbaerheyt des besten deels heeft begonst de machtichste te zijne. Den Legaten des Conincx worde geantwoort van die van Rhodis door een wtsprake / dat die van Rhodis eenen vrede wenschten ende begeerden / maer indien daer een oorloghe op stonde/so en soude de Coninc niet hopen oft begeeren van die van Rhodis/dat hen soude moghen af scheyden vanden Romeynen de oude vrientschappe / die sy vercreghen hadden/met vele ende groote verdiensten inden vrede ende inden oorloghe.

De Gesanten vanden Coninck Perseus reysen nae Thebe/Coronea ende Haliarton in Beotien.

Als de Legaten vanden Coninck Perseus van Rhodis wederom quamē/ zijn sy inde stedē des lants Beotie getogen/eñ voort tot Thebas/Coroneam eñ Aliarton/ overmits datmen meynde/ sy waren teghen haren wille daer toe bedwongen geweest/ dat sy hen tottē Romeynen hadden gegeven/ eñ verlaten des Coninck verbont ende vrientschappe.

De Thebaners en zijn niet wanckelmoedich gheweest/ hoe wel sy toornich waren op de Romeynen/ om dat haer oversten van henluyden veroordeelt warē/ ende de verdreven wederom ingheset.

De steden van Coronea ende Aliarto door eenighe gunste tegen den Coningen aengeboren/ hebben haer Legaten gheschict in Macedonien/ eñ begeerden een hulpe ende bewaringe/op dat sy haer verweeren ende beschermen mochten tegen de stoute overlastinge der Thebaners. Welcke Legaetschap de Coninck antwoorde / hy en mochte haer gheen hulpe schicken van wegen des bestants metten Romeynen ghemaect/ maer nochtans gaf hy henluyden den raet/ dat so verre sy consten oft mochten sich onthielden/ den Thebaners eenich onrecht oft overlast te doene / op dat sy niet den Romeynen eenige oorsake en gaven yet grousamelicx teghen hen te handelen.

Hoe na dat de Legaten wederom tot Rome gecomen waren, den Raet indē Capitolio te kennen gaven, dat sy den Coninc door een bestant eñ hopinge des vredes haddē bedrogen, hen daer na totten oorloge bereydē. Eñ hoe de Legatē des Conincx Persei voor dē Raet gebrocht worden, eñ daer na terstont geboden wt Italien te trecken.

Martius ende Attilius doen hun rapoort tot Rome.

MArtius ende Attilius doen sy te Rome quamen/hebben sy haer saken ende Legaetschap inden Capitolio in dier manierē aen gebrocht/ dat sy sich niet meerders en beroemden / dan dat sy den Coninc hadden bedrogen/ door dat bestant eñ hopinge des vredes. Want hy was also totten oorloge toegerust/ so sy niet met allen noch bestelt en hadden / alsoo dat hy alle gelegen plaetsen ende eynden hadde mogē inne nemen/eer dan dat heyr mochte in Grieckenlandt over ghevoert worden: Maer so daer een langhe tijt des bestants ware genomen/ so en soude hy hem daer en tusschen nergens toe schicken/eñ de Romeynen souden met alle dinghen het oorloghe des te gheruster aengrijpen. Sy hadden oock de vergaderinge van die van Beotia te niete gemaect ende van een gescheyden met listen/ also dat sy niet meer door eenigherley verwilliginghe hen mochten vereenighen metten Macedoniers.

Den ouders vā de Romeynen en behaecht niet datmen soude bedrieghelick handelen met den Coninck Perseus.

De meeste menichte des Raets heeft seer gepresen dese dinghen als die met grooter subtijlheyt ghehandelt waren/ maer de ouders eñ die noch ghedachtich waren de oude gewoonheyt ende maniere/ meynden/dat sy niet en saghen noch en bekenden in dese Legaetschap eenige Roomsche stucken ende practijckē. Haer voorvaders ende ouders en hadden niet ghestreden ende gheoorloocht met heymelicke ende nachtelicke strijden/noch met aengenomender ende versierder vlucht/ende onvoorsienigher wedercoemst totten vyanden/die hen daer tegen niet versien en hadden/noch dat sy hen meer beroēden der listicheyt dā der rechter manheyt. Die daer ghewoone waren het oorlooghe ende den strijt eerst te vercondighen/ dan te beghinnen/ ooc dien zijt vercondichden in tijts de plaetse te bescheyden op welcke sy den slach woudē doē. Metten selven geloove ende trouwe van alsodanighen ouders wert gheopenbaert den Coninck Pyrrho, dat hem zijn Medecijnmeester woude vergheven / die den Coninck wert over ghelevert. Inder selver manieren wert oock over ghegheven ende ghebonden gelevert den Faliscis de verrader den Schoolmeester / inde handen der schoolkinderen / die hy verraden woude. Dese dinghen behoorden toe den Romeynen / maer niet den Cartaginenser behendicheyt/noch der Griecscher listicheyt/ by den welcken eerlicker mochte zijn den vyant te bedriegen/dan met machte te verwinnen. Doen ter tijt gheschiedet datmen een wijle tijts meer wtrechtede met listen dan met vromicheyt: Maer nochtans ten laetstē worde dat herte eñ moet des selven verwonnen/die bekennē moeste / dat hy niet verwonnen en was door listicheyt/noch door eenich geval/ maer door eenen oprechten Goddelicken strijt / met teghengheweer des starcksten.

Dit spraken de ouders inden Raedt/welcke niet en beviel dese nieuwe wijsheyt / doch behielt dat deel des Raets de overhant/ dat meer opsien hadde wat profijtelick/dan eerlick was/ als dat de eerste Legaetschap Martij wert aenghenomen voor goet/ ende dat hy wederom in Griecken-lant wert gheschict met sommighe schepen/ die aen vijf eynden haer roepers hadden/ende bevolen oock andere dingen te doen/ so hem goet dochte te zijne het ghemeyne profijt aengaende.

Quintus Martius wort wederom gesondē na Griecken lant.

Aulum Attilium hebbē sy oock geschict om inne te nemen de stadt Larissam in Thessaliē/ sorgende/ wanneer dē tijt des bestants wtginghe / dat Perseus daer inne soude seynden een bewa-

Aulus Attilius wort gesondt om de stadt Larissa inne te nemen.

bewaringhe ende hulpe/ ende in zijnder macht soude vercrijgen dat lant van Thessalien. Attilio is bevolē dat hy twee duysent voetknechten van Cneo Sicinio soude nemē om zijn dinghen wt te rechten. Publio Lentulo, die van Athaia ghecomen was/ zijn ghegheven geweest drie hondert crijschluyden wt den Walschen lande/ dat hy tot Thebis zijn naersticheyt doē soude/ dat Beotia dat lant inder Romeynen ghewalt quame.

Publius Cornelius Lentulus wort na Thebe ghesonden.

Als dese dingen aldus voor henen warē bestelt/ hoe wel de aenslagen bestelt waren totten oorloghe/ so was des Raets goetdunckē om de Legaten des Conincks voor den Raet te laten comen. By na alsoo daer ghesproken was van den Coninck in dat ghespreck/ hebben oock zijne Legaten ghesproken voor den Raet/ de beschuldinghe vande verbolginghe des levens/ welcke Eumeni den Coninck was gheschiet/ is vanden Legatē met de alderhoochste naersticheyt verantwoort/ nochtans niet met eenighe sonderlinge bewijsinge/ want de sake was te openbaer. Daer na waren alle haer woordē tot een afbiddinge ghestelt/ nochtans niet verhoort/ want den moet ende sin des Raets was also ghesint/ datmense met gheen saken meer onderwijsen oft verbidden en mochte/ ende den selven Legaten wert bevolen/ dat sy van stonden aen wt de stadt/ ende in dertich daghen wt Italien souden trecken.

De Gesanten van den Coninc Perseus crijgen tot Rome ghehoor.

Hoe ende in wat manieren de Burghemeester *Publius Licinius* met zijn heyr na Griecken ghetoghen is.

Daer nae heeftmen den Burghemeester Publio Licinio, welcken dat lant van Macedonien te deele was ghevallen/ bevolē/ dat hy het heyr op het cortste eenen dach noemde/ dat het selve te samen quame. De Schoutheyt Caius Lucretius, dien de schepen bevolen waren/ is wt ghetoghen van Rome/ met veertich schepen die aen vijf eynden haer roepers hadden/ want de andere schepen die verbetert ende vermaect waren/ behieltmen om de stadt Rome tot ander ghebruyck. Den broeder des Schoutheyts Lucretius is voor henen gheschickt van den Schoutheyt met een schip dat aen beyde zijden vijf roepers hadde/ ende hem wert bevolen de vergaderinghe der schepen teghen te comen by dat Insel Cephalenia/ metten schepen die hy na inhout des verbonts vanden bontgenoten soude nemen/ te weten/ een vanden Rheginerē met drie roepers/ vanden Locris twee/ vandē Uritibus vier.

De stadtvoocht Caius Lucretius Gallus treckt met veertich schepen wt Rome.

Als dese Lucretius de broeder des Schoutheyts scheepte neffens den lande van Italien/ ende daer nae voort ghevaren was voor dat gheberchte Calabrie inde Ionische zee/ scheepte hy over na Dyrrhachium toe/ ende doen hy daer vercreghen hadde thien schepen der Dyrrhachiner/ ende twaelf der Isseer/ ende vier eñ vijftich des Coninckx der Illyrier Gentij/ soo maeckte hy de maniere als oft hy die bestellet hadde tot profijte ende ghebruyck der Romeynen/ ende voerdese alle wech/ ende opten derden dach quam hy ghevaren in dat Insel Corcyram. Terstont daer na quam hy in dat Insel Cephaleniam,

Caius Lucretius de Schoutheyt soo hy van Neapolis wt ghetogen was/ quam opten vijfsten dach over dat Insel Cephaleniam/ daer lach den hoop der schepen/ verwachtende om over te varen met de ghene die te lande souden oorlogen/ ende dat de lastschepen die verstroyt waren opter zee/ na souden volghen.

Ten selven tijden als de Burgemeester Publius Licinius de belofte int Capitolio hadde belooft/ is hy in zijn ridderlick cleet van Rome wt ghetoghen. Alsodanighe wttreckinghe des Burghemeesters gheschiet altijt met grooter eeren ende heerlicheyt/ maer sonderlinghe beweechdet de ooghen ende moet/ wanneermen eenen Burghemeester beleydet/ die wt treet tegen eenen grooten ende vermaerden vyant inde cracht oft int gheluck/ want niet alleenē en coemtmen daer toe dat het behoort/ maer datmen neerstelick toe siet/ op datmen siet eenen Hooftman/ wiens macht ende raet toe gelaten wert ende ghegeven/ dat profijt ende regiment der gheheelder ghemeynten. Daer na coemt inden sin den toesiender te bedencken/ hoe dat geluck des oorloochs zijn sal/ hoe seer onseker dē wtganck ende eynde des gheluckx/ hoe gemeyne oock den God des oorloochs sy/ d'een partie als d'ander. Men overdenckt oock de teghenspoedighe ende gheluckighe dingen des oorloochs/ de toecomende schaden/ die door onbekentheyt ende onvoorsichtighe stoutheyt der Hooftluyden dicwils gheschiet/ ende wederom hoe veel goets haer cloeckheyt ende manheyt te weghe brengt. Welcke mensche soude connen weten/ wat sins ende ghemoets dat de Burgemeester sy/ die wt gheschickt wert/ oft wat hy voor een gheluck hebben sal. Oftmen hem oock cortelinghe sien sal triumpherende met zijn heyr/ eñ met de victorie int Capitolium comen totten Goden/ vanden welcken hy wt treckt/ oft dat sy dese vreuchde den vyanden sullen gheven.

De Burgemeester Publius Licinius Crassus, treckt met crijschvolck wt Rome/ eñ wat opinie de Romeynen vā den Burgemeester gehadt hebbē.

Maer den Coninck Perseo, teghen welcken datmen trecken wil/ maect een groot gheroep ende gheruchte der natien der Macedoniers/ seer groot vermaect inden oorloghe/ ende zijn vader Philippus, die onder veel andere/ die hy gheluckelick hadde wtgherecht ende ghedaen/ oock eenen grooten naem vercreghen hadde vanden oorloghe tegen den Romeynen. Daer toe maecte Perseus hem selven alsulcken gheroep met zijnen naem ende gheruchte/ dat hy nopt tijt voorby en liet gaen/ hy en overdachte om het oorloghe aen te vaerden/ na dat hy het Coninckrijcke aen ghenomen hadde/ daerom waren sy altoos het oorloghe van hem verwachtende.

Wat opinie sy haddē vā den Coninc Perseus.

Met alsodanighe ghepeynsen van alderley gheslachten der menschen wert dat wtgheleye ghedaen den Burgemeester doen hy van Rome wt tooch. Twee Hooftluyden die Burgemeesters waren gheweest/ zijn met hem gheschickt/ Caius Claudius, ende Quintus Mutius, ende drie vermaerde jonghelinghen/ Publius Lentulus, ende twee Manlij Acidini, welcke een van beyden was een sone Marci Manlij, de andere een sone Luci Manlij. Met dese is de Burghemeester ghecomen na Brundusien tot het heyr/ ende daer na metten gheheelen heyre is hy over ghevaren/ ende heeft zijnen legher gheslagen by de stadt Nympheum in der Appolloniaters lant.

De Burgemeester Publius Licinius coemt met zijn crijschvolck in Grieckēlant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 579.

Hoe na dat de Legaten des Conincx *Persei* wederom van Rome in Macedonien ghecomen zijn, den Coninck raet ghehouden, ende een yeghelick zijn meyninghe wt ghesproken, eñ wat de Coninck daer na ghedaen heeft.

Coninck Perseus hout raet op dē crijch tegen de Romeynen.

COrtelinghe daer te vozen als de Legaten Persei vān Rome wederom gecomen waren/ ende de hopinghe des vzedes gheheel hem af ghesneden hadden/ heeft hy eenen raet ghehouden/ inden welcken de meyninghe van een yegelick teghen den anderen is gheweest met een twistinghe. Het waren sommighe daer/ die meynden niet af te slaen ofte te weygheren/ het sy ghelt te gheven indient hem wozde op ghelept ende gheeyscht/ ofte van een deel des lants te wijcken/ indien dat de Romeynen hem wouden straffen/ ende boete daer van nemen/ ende om des vzedes wille niet te weygheren/ al te lijden ende te laten ghesc hieden/ dan dat hy hem ende zijn rijcke soude stellen in perijckel van so grooten ongeval. Wanneer hy int besidt des Conincrijcx seker bleve/ mochte den dach ende tijt veel te weghe brenghen/ dooz welcke hy mochte niet alleene wederom vercryghen wat hy verlozen hadde/ maer de ghene die hy nu vzeesde/ hem wederom souden vzeesen ende ontsien: Maer dat meeste ende grootste deel was vā een stouter meyninghe/ want sy seyden vooz seker/ wat hy soude achter laten ende ontwijcken/ met dē selven soude hy terstont moeten vanden rijcke wijcken. Want de Romeynen en behoefden gheen ghelt oft lant/ want alleene wisten sy/ dat alle het wesen der menschen/ voozt de aldermeeste rijcken ende gewalt oft macht waren onder vele toevallen ende gelucx. Sy hadden die van Cartago haer macht ghebzoken/ ende over haren hals gheozdineert eenen seer machtighen Coninck haren naghebuer. Antiochum ende zijn geslachte hadden sy over de hoochte des berchs Tauri ghedzeven. Daer was noch alleene dat Conincrijcke van Macedonien hen na gheleghen/ ende sy lieten hen duncken/ oft sy haren Coninck een herte ende moet mochten geven ende maken/ also de oude zijn voozsaten hebben ghehadt/ soo erghent dat geluck des Roomschen volcx mochte een weynich anders keerē. Ter wijle de sake noch goet ende gheheel ongeschent was/ soude Perseus in zijnen sin overdenckē/ oft hy in alle dinghen wilde toe laten ende ontwijcken. Ende ten laetsten berooft zijns machts eñ gewalts/ ende verdzeven des Conincrijcx/ liever woude vanden Romeynen begheeren dat Insel Samothzaciam/ oft een ander Insel/ daer hy van den Conincrijcke berooft ende langher levendich bleve/ dan in zijn rijcke/ in verachtinghe ende in armoede out wozden/ dan oft hy ghewapender hant woude avontueren/ goet/ geluck ende eere/ ende als eenen sterckmoedigen man toebehoozt ende eerlick is/ lijden al dat totten toeval des strijts hem toe comē mach/ oft so hy een verwinder wozt/ de gheheele werelt verlost eñ vzy maect vanden Roomschen rijcke ende gewalt oft macht. Het en ware niet meer te verwonderen oft de Romeynen wt Grieckenlant souden wozden verdzeven/ dan dat Hannibal wt Italien eensdeels was verdzeven geweest. Eñ inder waerheyt en canmen niet bekennen/ hoe dat het behoozt dat Perseus wederstaen heeft met grooter macht zijnen bzoeder/ die dooz onrecht nae dat Conincrijcke ghestaen hadde/ ende nu op dese tijt vanden selven dat hy besidt ende vercreghen heeft/ den vzeemden wil over laten. Ende ten laetstē souder ghebzaecht wozden inden oozloghe ende in den vzede van eender saken/ datmen ghemeynlick over een coemt/ ende te samen accozdeert. Daer en ware oock niet oneerlickers noch geē grooter schande/ dan so men wijct wt den rijcke/ ende dat een ander over laet sonder eenigen strijt oft slach. Daer en ware oock niet eerlickers/ dan om de eere/ ende overmits de heerlicheyt/ alle gheluck te versoecken.

Raet vandē ghenen die geerne vzede sochten.

Raet vandē ghenen die oozloge begheerden.

Hoe *Perseus* zijn heyr by een vergaderde ende monsterde, ende het selve heyr voor hielt van dat groot ongelijck dat de Romeynen zijnen vader ende hem ghedaen hadden.

DEsen raet is ghehouden gheweest in der stadt Pella/ daer de oude Macedonische Coninghen haer hof gehouden hebben. Doen spzack de Coninck Perseus: Om dat het u so goet duncket/ so willen wy den strijt volvoeren met hulpe der Goden: ende heeft laten schzijven aen zijn Voochden oft Officiers inden lande/ ende heeft alle het heyz te samen gebzocht inde stadt Citium/ ende is in Macedonien gheleghen. Hy is oock selve in persone daer gecomen/ met eenen hoop zijns hofghesins ende trawanten/ soo hy vooz henen een Coninckl ick offer hadde ghedaen der Godinnen Minerve, diemen noemt Alcidem, met hondert dieren ofte beesten. Daer ter plaetsen op de selve tijt vergadert was dat geheele Macedonische heyz/ ende de buytenlandische hulpe. Zijnen legher maecte hy vooz de stadt/ ende gheboot alle ghewapende op een effen velt inder ozden te staen/ welckē hoop was omtrent veertich duysent/ ende by nae dat half deel des selven hoops waren Phalangite/ dat is op de Macedonische rustinge ende ozdinantie gheschickt/ over welcken hoop Hippias van Berea ghebozen/ een overste was geozdineert. Daer nae warender twee Legioenen die sy noemden Agemata/ sonderlinghe wt ghelesen wt den hoop die de cleyne schilden ghebzuycten inden strijt/ die sterck ende jonck waren/ welcke haddē Leonatum ende Trasippum, beyde Eulyestas tot Hooftluyden. Den anderen met de cleyne schilden dier omtrent dzie duysent waren/ is Antiphilus vander stadt Edessa een Hooftman gheweest. De Peones ende die daer waren van Parozia/ ende Parastrymonia/ welcke plaetsen nae gheleghen zijn den lande van Thzacia/ oock de Agrianes met sommighe wt Thzacia maeckten een ghetal omtrent by dzie duysent. Didas wten lande Peonia/ die den jongheline Demetrium ghedoot hadde/ heeft den selven hoop te samen ghebzocht. Daer waren oock twee duysent ghewapende Gallen/ Asclepiodotus die was Hooftman over de selve. Dzie duysent wt Thzacia/ die vzy waren/ hadden een eyghen Hooftman vander stadt Heraclea/ inden lande Sintijs.

Oozloge tegen de Romeynen beroten.

De stadt Citium.

Het crijschvolc vanden Coninc Perseus.

Phalangite op de Macedonische maniere gewapent.

Agemata die de cleyne schilden gebzuycken.

Parozia/ Parastrymonia. Agrianes.

Der Cretensers by nae een ghelijck ghetal zijn haer Hooftluyden na ghetoghen/ te weten

Sus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Suso van der stadt Phalasarnis / ende Syllo vander stadt Gnoso / Leonides vander stadt Laccedemonia / is een Hooftman geweest over vijf hondert knechtē / die wt Grieckēlant van alderley volck vergadert waren. Mē seyde vā desen Leonide, dat hy was van Coninclicken gheslachte / ende was verdreven vanden grooten Raet van Achaia / overmits datmē brievē aen Perseum by hem ghevonden hadde. Lyco een Achaier was bestelt over de Etoliers ende Beotiers / dier niet over de vijf hondert en waren. Alsodanighen ghemengden volck wt veel landē / dat Perseo te hulpe quā / was by twaelf duysent ghewapende inden ghetale. Drie duysent ruyters heeft Perseus wt geheel Macedonien te samen ghebrocht. Daer is oock ghecomen Cotijs Senthe, eñ een Coninck der Odrijsers / met duysent wtghelesen ruyters / ende by na so veel voetknechtē. De somme des gheheelē heyrs / was negē eñ dertich duysent voetvolcx / ende vier duysent ruyters. Het was oock kennelick datter noyt geen Coninc van Macedoniē eē grooter heyr en heeft gehadt na het heyr dat Alexander Magnus in Asiam over hadde ghebrocht. Het was in dat ses eñ twintichste jaer datter vrede was gemaect met Philippo, om dwelcke hy hadde ghebeden / alle dese tijt was Macedonien in ruste eñ vrede gheweest / eñ daerom hevet veel volcx op ghetogen / welcke het meeste deel totten stryt ende oorloge bequaem was / eñ door lichte of cleyne strydē met die van Thracia aldernaest ghelegen / in het welcke zijt meer oeffendē dan moede worden / de ghene die altoos inden oorloge waren. Oock het oorloge dwelcke van Philippo hier te voren teghen den Romeynen langen tijt was op ghestelt / daer nae oock van Perseo, heeft te passe ghebrocht dat alle dinghen bereyt ende bestelt waren.

Leonides vā Laccedemonien.

Hoe men in Macedonien een soo grooten hoop volcx heeft vergaderd by een brenghen.

Dat heyr Persei tooch een weynich voort / doch niet verre / op datmen niet vermoeden en soude dat sy stille hadden ghestaen met dat geweer / eñ so heeft Perseus dat heyr so gewapent zijnde / by een in een gesprec doen roepē / op dat zijt souden hooren / eñ was gestaen op een stellagie oft hooghen setele / eñ hadde by hem twee sonen / onder de welcke de outste was Philippus zijn natuerlicke broeder / ende hadde hem tot zijnen sone gecoren ende op ghenomen: de jonckste diemē Alexander noemde / was zijn natuerlicke sone / ende sprack in deser manieren / vermaende het crijschvolck totten strijt eñ oorloge / eñ vertelde den overlast der Romeynen / eñ de ongherechtichept de welcke sy zijnen vader ende hem ghedaen hadden / segghende:

Philippus eē natuerlick broeder Persei.
Alexander eē natuerlick sone Persei.

Zijn vader was met alle onbehoorlickhept bedwonghen hem metten oorloghe te verweeren / eñ inde toerustinge totten oorloge metter doot overvallen / tot hem waren ghesept de Legaten / ende daer mede oock dat crijschvolc om inne te nemen de steden indē lande Grecia. Daer na door een bedrieghelick ghesprecck onder een schijnsel van vrede te maken / wast eenē winter vertoghen / op dat sy tijt hadden om alle dingen te bestellen. De Burgemeester quam nu met twee Roōsche Legioenen / die drie hondert ruyters hadden / eñ by na in gelijcken getale voetknechten / ende ruyters vanden medegheselIen. Ende hoe wel de hulpers / te weten den Coninck Eumenes ende Masinissa daer toe quamen / eñ souder noch niet meer dan seven duysent des voetvolcx ende twee duysent ruyters zijn. So sy nu gehoort haddē hoe veel des heyrs der vyanden was / souden sy aensien zijn heyr / hoe verre sy inden getale / ende hoe seer sy met den aert oft gewoonte der crijgers boven de vyanden waren / die beschreven haddē ende op ghenomen nieuwe ongeoeffende crijschluyden terstont totten oorloghe / maer sy waren vā kintsbeene op inde const des strijts eñ oorloochs onderwesen / ende in veel stryden geoeffent ende verhart. De Roomsche hulpers waren de Lydij / Phryges / eñ Numide: maer hen de Thraces ende Galli / de alder strijtbaerste natien. De Romeynen hadden geweer / die een yeghelick arm crijgher voor hem selven hadde bereyt: Maer de Macedoniers haddē geweer vanden Coninck toebereyt / ende die ghemaect waren over veel jaren door voorsichtichept eñ conste zijns vaders. De Romeynen souden de victalie van verre landen hebben / ende in alle perijckelen der zee / maer hy hadde ghelt ende vruchten tot thien jaren achter gehouden / sonder dat incomende was van silver eñ gout / wt der mijnen. De Macedoniers hadden wt verhenghenisse der Goden / al het ghene dat door Coninclicke voorsichtichept te bestellen was / ende dat seer plantept ende met hoopen. Den moet ende sin moesten sy hebben / die haer ouders ghehadt hadden / de welcke soo sy hadden verwonnen gheheel Europam / waren over ghevaren in Asiam / ende gheopent door haer gheweer ende oorloghen den omnneganck der werelt eerst vanden gemeynen roep onbekent / welcke oock niet af ghelaten en hebben te verwinnen / tot dat hen gebroken heeft dat sy verwinnen mochten / vande roode zee behindert: Maer nu voorwaer hadde dat geluck hen vercondicht te stryden / niet van weghen des laetsten deels des lāts Indie / maer om des besits wille des lants van Macedonien. De Romeynen doen sy met zijnen vader haddē gestreden / hadden sy voor gehouden eenen schoonen tijtel om vry te maken dat lant van Grieckē: maer nu begheerden sy openbaer Macedonien inde dienstbaerhept te brengen / op datter geen Coninck na hy en soude zijn den Roomschen rijcke / ende dat gheen natie die vermaert sy inden oorloge oft strijt haer geweer en behielde / wāt het gheweer soudemen moeten over gheven / den hoovaerdighen Heeren / metten Coninck ende Coninckrijcke / indien sy af lieten van den oorloge ende strijt / ende doen wouden wat dat sy gheboden.

Oratio Persei tot zijn crijschvolc / in de welcke hy de Romeynen beschuldicht ende veracht.

Doen Perseus dese lange wtsprake haerder vele verwillichde / so is daer een ghemeyn gheroep ghescheit / vande gene die daer niet wel te vreden en waren / ende een groot verdriet hadden over de Romeynen / ende die hen dreychdē / ende de selve bevalen den Coninck goedē moet te hebben / ende dat hy op soude houdē te spreken / ende dat hy hen ghebode te trecken / want daer wort geseyt / dat de Romeynen van Nymphio haren legher op breken.

Als Perseus liet scheydē de ghene die toe ghehoort hadden / ginck hy wech ende verhoorde de Legaten der stedē van Macedonien / want de selve waren ghecomen om gelt ende vruchten te presenteren totten oorloge / een yeghelick na zijn vermoghen. Den selven heeftmen alle

Coninc Perseus hoort de Gesante vande stedē van Macedonien.

Int jaer van der stadt 579.

ghedanct/ende men hebet hen latē behoudē/eñ de Coninck heeft hen geantwoort/dat des Coninckx bestellinge genoech daer toe ware/ alleene is hen gheboden wagens te bestellen op dat sy voerden dat gheschut/ eñ de groote menichte des geschuts voor henen bestelden/ eñ ander ghereetschap totten oorloghe.

Hoe *Perseus* met al zijn heyr vertrocken is, ende sommighe steden met vriētschap haer op gaven, ende sommighe met ghewalt wan.

Begorrite.

HIer na tooch Perseus met het gheheele heyr na/ ende sloech zynen legher neder by een staende water/ Begorriten ghenoemt/ den naesten dach tooch hy voort inde stadt Elimeam/ neffens het water Haliacmona gheleghen/ daer nae door eenen enghen bosch oft wout quam hy over de berghen: diemen Cambuvios noemt/ tot de drie steden Azorum/ Pythoum ende Dolichen. Dese drie stedē hielden een wijle tijts teghen/ om dat die van Larissa gijsels oft borghen hadden ghegheven/ nochtans door vreese gaven sy haer ten laetsten op.

Coninc Perseus trecket voort met zijn heyr/ eñ neēt in sommighe steden.

Als hy die goedertierlic hadde aen gesprokē/ ende niet en twijfelde/ die vander stadt Perebo souden diesgelijcx doen/ soo niet en vertoghen de inwoonders der stadt/ heeft hyse inde eerste toecoemst in ghenomen. De stadt Cyrtias moeste hy bestormen/ eñ den eersten dach wert hy daer af ghedreven/ soo de burghers groote weere deden/ des daechs daer nae is hy met de gheheele macht daer aen ghetreden/ eñ so heeft hy de stadt eer den avont quam/ gewonnē. Een cleyn stedeken aldernaest gheleghen Myle gheeten/ was so seer sterck/ dat de hopinghe des onverwinnelicken vasticheyts/ den inwoonders te stouter maecte/ niet alleen voor dē Coninck de poorten te sluyten/ maer oock smadelicke woorden teghen den Coninck eñ de Macedoniers te sprekē/ welcke sake maecte dat de vyanden des te toornigher worden om dat stedeken te bestormen/ eñ de inwoonders bestonden hen des te crachtigher te verweeren/ soo sy gheen ghenade en verhoopten/ daerom hebben sy drie dagen achter malcanderen met grootē toorne eñ gramschap gestormt: Maer de burghers int laetste/ overmidts stadighen arbeyt/ ende datter vele ghewont werden/ waren int laetste gheheel vermoeyt.

Cyrtias.

Myle.

Opten vierden dach doenmē de leederē aen alle eynden aenbrochte aen de mueren/ ende de poorte met grooter macht dā te vorē bestormt wert/ liepen de burgers die vande muerē ghedreven werden totter poorten/ om de selve te beschermen/ eñ liepē also sonder eenich achterdencken onder de vyanden/ het welcke so tgheschiede meer wt desperatien ende onvoorsienelicken toorne/ dan met rechte voorsichtighe stercte/ eñ so sy weynich waren/ int laetste hebben sy de vlucht ghegheven door de open poorte/ eñ hebben de vyanden in ghelaten. Daer na wert dat stedeken ghewonnen ende gheplondert/ eñ de vrije menschen/ die niet doot gheslaghen en waren/ worden vercocht.

Myle in ghenomen met stormē.

Doe dat stedekē het meeste deel verdestrueert ende verbrant was/ is Perseus met zijn heyr voor Phalamiam ghetoghen/ des daechs daer na is hy ghecomē voor de stadt van Gyrtone. Doen hy vernam dat Titus Minutius Rufus, ende Hippias de Schoutheyt van Thessalien daer ghecomen waren/ met hulpe om de stadt te bewaren/ tooch hy voort ende liet af de stadt te bestormen: maer de steden Velatias ende Comum wan hi/ so de burgers verschrict waren van zijn onvoorsienighe toecoemst. Beyde dese cleyne steden ligghen tusschen dat gebergte in een valleye/ daer door datmen gaet inde lustighe plaetsen des lants van Thessalien/ Tempe genoēt/ maer Comus is meer int gebercht gheleghen. Daerom liet Perseus dese stedekens wel bewaert met ruyters te paerde eñ voetknechten/ eñ met drievoudighe grachten eñ bolwercken: Maer hy tooch voort totter stadt Sycurium inden wille om de toecoēst der vyanden daer te verwachtē/ ende ghebood over al vruchten by een te brenghen wt de naeste ackers der vyanden/ want de stadt Sycurium is gheleghen onder aen den berch Ossa/ Zuytwaert/ eñ daer heeft hy onder haer de effen velden oft ackers des lants van Thessalien/ te rugghe Macedonien ende Magnesiam. Daer toe heeft de stadt Sycurium de gelegētheyt datter een ghetemperde locht is/ ende alle dingen overvloedich heeft met veel omliggende fonteynen die altoos loopende zijn.

Velatias eñ Comus worden gewonnen.

Sycurium.

Hoe de Roomsche Burghemeester in Thessaliē ghecomen is met grooter pijnen ende moeyte. Ende hoe hy hem voort totten oorloghe bereyt heeft.

DE Roomsche Burgemeester/ die ter selver tijt tooch met zyn heyr in Thessalien/ hadde inden eersten een goede onghehinderde strate ofte wech door dat lant Epyrum/ daer na doen hy over quam in dat lant van Athamania/ dwelcke was een scharpe ende vyna een onweechsame strate/ so quam hy seer swaerlick ende met grooter moeyten ende met corte dachreysen totter stadt Gomphos/ int welcke so de menschen ende paerden vele gheleden hadden/ ende hy een nieu ongheoeffent heyr voerde/ indien de Coninck hem hadde wederstaen met zijn hoopen wel gheordineert/ ende in gheleghen plaetsen ende tijt/ so hadden de Romeynen met haer groote schade ende dootslaginghe den strijt moetē doen/ also de Romeynen selve seyden: Alsmen ghecomen was sonder strijt tot Gomphos/ sonder dat/ dat sy hem verblijden dat sy door een alsulcken perijckeloos/ en woestē plaetse ende wildernisse gecomen waren/ verachteden sy de vyanden/ dat sy haer ghelegentheyt niet en wisten.

De Burgemeester Publius Licinius Crassus coemt met de Romeynsche heyrcracht in Thessalien.

Als de Burgemeester zijn offerhande hadde volbrocht/ ende den knechten dat coorne oft vruchten wt ghedeylt hadde/ heeft hy sommighe daghen vertoeft/ maer niet langhe/ om de menschen ende de beesten een weynich te doen rusten/ maer doen hy verhoorde dat de Macedoniers verstroyt over al togen door Thessalien/ ende dat de ackers der medegesellen werden vernielt/ brochte hy zijn crijschknechtē die hy nu hadde laten rusten na Larissam. Daer na doen hy by drie mijlen was van Tripoli/ diemen Sceam noemt/ legerde hy hem aen dat water Peneum.

Het water Peneum.

Tot deser tijt quam Eumenes te schepe tot

Chal-

Wat hulpe by den Roomeynen gecomen is.

Chalcidem met zijne broeders Attalo ende Atheneo, so hy Phileterum den derden broeder ghelaten hadde tot Pergamo/ om dat Coninckrijcke te bewaren: Van Chalcide quam Eumenes met Attalo ende vier duysent voetknechten ende duysent ruyters totten Burghemeester / ende liet twee duysent voetknechten tot Chalcide/ over welcke hy Atheneum tot een overste stelde. Daer toe zijn oock ghecomen den Romeynen te hulpe van alle eynden / alderhande natien van volcke wt Griecken-lant / welcke getal van sommige so cleyne was / datter vele af vergheten is.

De Appollonitaners seynden drie hondert ruyters ende hondert te voete.

De Etoliersche ruyters zijn alle te gader gecomen/ so vele alsser inden lande waren. De ruyters wt Thessalien waren af ghescheyden/ want niet meer dan drie hondert ruyters vanden selven en waren int Roomsche heyr.

Die van Achaia hadden van haren jongen ghesellen omtrent duysent met Cretenser gheweer ende toerustinghe.

De Schouthet Caius Lucretius coet mette schepen in Grieckenlant.

Op de selve tijt Caius Lucretius de Schouthept / welcke over de schepen by dat Insel Cephaleniam was gheordineert/ so hy zijnen broeder Marcum Lucretium bevolen hadde met alle de schepen voor dat gebercchte der zee Maleam totter stadt Chalcidem te varen / is hy geseten in een schip met driederley ordinantien der roeyers/ ende is ghevaren tot den oever van Corinthen/ op dat hy de saken in Beotia bestellen mochte. Zijn schepinge ginck lancsaem voort/ overmits zijnder cranchept. Marcus Lucretius als hy quam tot Chalcidem ende gehoort hadde dat Publius Lentulus de stadt Aliartum bestormde/ so schicte hy hem eenen bode inden name des Schouthepts / die hem geboot van daer te trecken. De Legaet die dat onderstaen hadde met de jonghe ghesellen wt Beotia / welcke den Romeynen by stonden / is af getogen metten selven vander stadt Aliarto. Ende Marcus Lucretius heeft de selve stadt Aliartum beleghert ende omcingelt met een heyr vande schepen / als met thien duysent ghewapende / ende daer tot met twee duysent des Coninck Eumenis volck/ die onder Atheneo waren. Ende als sy nu wilden de stadt Aliartum bestormen/ soo quam daer toe van Creusa de Schouthept Caius Lucretius.

Aliartum belegert.

Vreemde schepen tot hulpe vande Romeynen gesonden.

Op de selve tijt quamen tot Chalcidem de schepen vande medegesellen/ twee van Cartago met vijfderley roeyers / twee van Heraclea des lants Ponti met driederley roeyers / viere vander stadt Chalcidone/ oock viere van Samo/ ende vijf op dese tijt van Rhodis met vierderley roeyers. De Schouthept / om dat nerghent opter zee gheen oorlooghe en was / heeft de schepen den ghesellen wederom te huys gheschickt. Quintus Martius is oock met schepen tot Chalcidem ghecomen/ so ghewonnen was de stadt Halope / ende Larissa die Cremaste wert ghenoemt.

Larissa/ anders Cremaste.

Hoe *Perseus* de ackers om der stadt Phere heeft doen verderven, om de Romeynen wt haren leger te locken. Ende hoe hy daer selve na der Romeynen leger ghetrocken is, ende hoe sy aen malcanderen quamen, ende hoe datter een deel van beyde zijden ghebleven zijn.

Coninc Perseus verderft dat lantschap vander stadt Phere.

TErwijle het in Beotia alsoo stont/ heeft Perseus (als boven ghesept is) zijnen legher by der stadt Sycurium ghehadt / ende als hy de vruchten van alle eynden te samen hadde doen brenghen/ heeft hy sommighe wt gheschickt om te verderven dat velt ende ackers der stadt Phere/ ende meynde daer mede den Romeynen voorder van den legher af te trecken / ende den selven alsoo te verrasschen / indien sy den steden der ghesellen wouden te hulpe comen: Maer doen hy mercte / dat sy daer door niet beweecht en worden/ heeft hy den roof/ behalven de menschen/ te weten alderley beesten onder den knechten wt gedeylt te eten.

De Burghemeester ende de Coninck Eumenes houden raet hoe men den crych sal beginnen.

Op een tijt daer na/ hebben de Burghemeester ende de Coninck Eumenes raet ghehouden/ hoe sy den strijt oft oorloghe wilden beginnen. Des Coninck Persei moet verhief sich dat de vyanden hem lieten verderven dat velt om der stadt Phere/ daerom meynde hy te trecken tot den leger der vyanden / ende den vyant niet langher tijt des vertreckens toe te geven / ende de Romeynen meynden dat haer optreckinge by den medeghesellen mochte een quaet gheroep maken/ den welcken het alder meest verdroot/ datmen den Phereers niet en was te hulpe gecomen. Ter wijle sy sich berieden wat sy doen souden (Eumenes ende Attalus waren in den raet) so quam daer eenen haestighen bode/ ende seyde/ dat de vyanden met een groote toerustinghe vast aen quamen.

Doen lietmen den Raet gaen/ ende van stonden aen een teecken doen / ende dat een yeghelick zijn gheweer in handen soude nemen/ ende so was haer meyninge/ dat ter wijle hondert ruyters/ ende so veel schutters te voete vanden hulpers des Coninck Eumenes souden wt trecken.

Coninc Perseus ende de Romeynen comen by een/ ende schermutsen tegen malcanderen.

Als Perseus om de vierde ure des daechs een weynich meer dan duysent schreden was vanden legher der Romeynen / soo gheboot hy de vaenkens der voetknechten stille te staen / ende hy tooch voort metten ruyters ende hoopen van lichten gheweere / oock Cotijs, ende de Hooftluyden van de ander hulpers / toghen voor met hem. Doen sy nu min dan vijf hondert schreden van het leger waren/ ende de ruyters der vyanden ghesien worden van hen (de ruyters waren twee hoopen/ ende dat meesten deel Gallen/ over welcke Cassignatus een Hooftman was/ ende by na anderhalf hondert Mysiers ende Cretensers van lichten gheweere) hielt de Coninck stille/ want hy en wiste niet hoe veel der vyanden waren.

Daer na schicte hy van dat heyr twee hoopen ruyters wt Thracia / ende twee hoopen Macedoniers/ met twee hoopen voetknechten wt Creta ende Thracia. Den strijt wert gheeyndet/ datmen niet en conde weten wie dat de victorie behouden hadde / overmits dat sy inden ghetale ghelijck waren / ende op beyde zijden niemant te hulpe en quam. Den Coninck Eumeni zijnder by dertich afgheslaghen / onder den welcken oock Cassignatus de Hooftman der Gallen is gebleven/ ende doen voerde Perseus zijn heyr wederomme totter stadt Sycurium.

Hoe *Perseus* zijn heyr wt voerde teghen den Romeynen, ende hoe *Perseus* victorie behielt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 585.

Des daechs daer nae omtrent ter selver uren / brocht Perseus zijn heyr op de selve plaetse / ende sommighe waghens daer toe gemaect / die met water worden nae ghevoert / want in twaelf mijlen en wasser gheen water opten wech / eñ daer was veel stofs / eñ lieten hen duncken sy soudẽ den strijt dorstende doen / indien datmense doẽ soude so haest de vyanden malcanderen onder de oogen saghen. Maer de Romeynen hielden stille / ende de wachters waren oock inden legher ghecomen / als dit Persei des Coninckx volck sach / toghen sy oock wederom in haren legher / dit deden sy sommighe daghen / ende meynden / de Romeynsche ruyters souden dat achterste deel / wanneer sy so int heyr af togen / aen grijpen / ende wanneer een rumoer daer vã verhief / ende den selven verre van haren leger hadden ghebrocht / mochten sy hen lichtelick wederom keeren waer sy wilden / om dat sy metten ruyters ende de lichte hoopen stercker waren: Maer doen den slach niet en ghelucte / legherde de Coninck naerder den vyandẽ omtrent vijf mijlen van daer.

Coninc Perseus soect de Romeynen wt haer leger te lockẽ.

De lichte hoopen / dat is die met geen last vã wapenẽ beladẽ en zijn.

Coninc Perseus cuemt met zyn leger naerder dẽ Romeynen.

Daer na so haest dat het dach wert / stelde hi inder orden dat voetvolc opter selver plaetsen daer hijse eerst gheordineert hadde / ende tooch met alle de ruyters eñ lichte hoopen totten leger der vyandẽ. Dat stof dat daer gesien wert / dwelcke scheen grooter eñ naerder te zijne / dan eerst / maecte een verschrickinghe inden Roomschen legher / ende eerst en woudemen nauwelick ghelooven den aenbrengher / want inde voorleden daghen vervolghende / hebben hen de vyanden noyt laten sien voor de vierde ure des daechs / maer op desen tijt ginck de Sonne eerst op. Daer nae doen door de veelheyt der stemmen / eñ door tgeloop vãde poorten des legers alle twijfel wech was / so is daer eñ groot gheruchte verheven / de Hooftluyden / vaendragers / eñ velt weyfelaers / liepen alle tot de tenten des Velt-hooftmans / de crijschluyden een yeghelick in zijn tente oft hutte. Perseus heeft zijn volck inder orden gestelt / min dan vijftich schreden vande bolwercken des leghers byten berchsken / dwelcke datmẽ noemt Callicinum / ter slincker zijden was de Coninck Cotijs een Hooftman met alle zijn volck / onder den ruyters was ghestelt den lichten hoop / ter rechter zijden stonden de Macedonische ruyters / onder den selven warẽ de Cretenses in gemengt / over den welcken Mydon van Berea was gheordineert / maer over de ruyters / ende over dat meeste deel was Meno Antigonensis gheordineert. Na den selven aldernaest / stondẽ de ruyters des Coninckx / eñ alderley volck gemengt / de wtghelesenste hulpers van vele natien / over dese waren Patrocles Antigonensis, ende Didas een voocht des lants Peonie / Hooftluyden geordineert. Int midden onder hen allen was de Coninck / ende rontsomme hem was een Legioen / datmen Agema noemt / ende den hoop der ruyters / dien sy den heylighen hoop noemden / dat is den besten ende stercsten. Voor hem heeft Perseus gheordineert schutters / ende die met slingers wierpen / dier vier hondert in getale waren / over den welckẽ hy tot Hooftluyden ghestelt hadde / Ionem van Thessalonica / ende Timanor wt dẽ lande Dolopia. Also stonden inder orden des Coninckx Persei volck.

Coninc Perseus maeckt zijn slachorden.

Callicinus Mons.

Agema.

De Burgemeester doen hy binnen dat bolwerck dat voetvolc inder orden hadde gestelt / liet hy oock alle zijn ruyters wech trecken met de lichte hoopen die voor dat bolwerc worden ghestelt. Ter rechter zijden vande spitse is gheordineert tot eenen Hooftman Caius Licinius Crassus, een broeder des Burghemeesters / met alle de Italiaensche ruyters / onder welcken den lichten hoop ghemengt was. Ter slincker zijden hadde Marcus Valerius Livinus de ruyters der medeghesellen wt Griecken lant / ende vanden selven volcke eenen lichten hoop. Quintus Mutius hadde dat middelste inne met de wtghelesenste ruyters / voort vaenken van dese ruyters waren twee hondert Gallen / alle ruyters inder orden ghestelt / ende vande hulpers Eumenis drie hondert / die vande natie Citiorum warẽ / ende vier hondert ruyters wt Thessalia zijnder geordineert een weynich voor der slincker zijden. De Coninck Eumenes ende zijnen broeder Attalus met alle haer volck stonden van achter te rugghe / tusschen het laetste deel vander orden ende dẽ bolwercke des leghers.

De slachorden van de Burgemeester.

Inder selver manieren waren beyde de heyren meest gheordineert / by na een ghelijck ghetal der ruyters / ende des lichtẽ hoops op beyde zijden / quamen malcanderen te ghemoete / den strijt verhief sich vanden slinghers ende schutters / die voor waren ghetoghen. Die van Thracia waren de eerste / die met een groot geroep ter rechter zijden toe liepen de Italiaensche ruyters / welcke die van Thracia sich op stelden / terstont niet anders dan als wilde dieren / die langhe in banden ghesloten hadden gelegen met groote roepinge / op dat dat onverschricte volck de Italiers / overmits de oeffeninge des strijts ende haerluyder natuere / soude verschrict eñ vervaert worden: welcke somwijlen den paerden de beenen door sloeghen / eñ de lenden somtijts door staken. Perseus rende midden onder het heyr / ende den Griecschen ruyters brochte hy in de vlucht / welcke soo de vyanden van achter nae volchden / zijn de ruyters van Thessalien hen te hulpe gecomen / de welcke opter slincker zijden / maer niet verre van daer hielden inde achterhoede buyten de tsamenloopinghe der paerden / als toesienders des eersten strijts / doch daer nae ter goeder moeytẽ quamẽ / als de sake half verloren was / ende wijckende allenskens den hoop die noch inder orden was / voerhdẽ sy hen by de hulpers Eumenis, ende sy hebben met hem onder haer ordinantie een seker toevlucht ghegheven den bontghenooten / die inder vlucht verstropt waren / ende wanneer de vyandẽ niet dicke / maer dunne / dat is een weynich verstropt op hen haesteden na te rijden / soo dorsten sy wel voor rijden / ende soo vele alsser tot hen vloden ende te ghemoete quamen / hebben sy op ghenomen ende ontfaughen. Het en dorsten oock des Coninckx volck / die nu verstropt waren / om dat sy over al den vyanden na toghen / niet slaen oft strijden met de ghene die noch inder orden waren / ende inde rechte orden voort toghen.

De strijt vã den Burgemeester Publius Licinius tegẽ de Coninc Perseus.

Als de Coninck inden strijt der ruyters de victorie hadde / eñ indien hy een weynich daer toe hadde gheholpen / so soude den strijt geheel ten eynde zijn gheweest. So quam tot hem doen by de zijne vermaende / eenen hoop des Macedo-

Coninc Perseus winnet den strijt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

cedonischen voetvolcx/de welcke Hippias ende Leonatus terstont aen brochten ongheboden eñ van hen selfs / op dat desen hoop bydē stouten handel ware/so sy verwonnen hadden/dat de ruyters eenen ongeluckighen slach hadden ghedaen: Maer so de Coninck in twyfelinghe stont/als overnuts de hope ende vreese/een soo grooten sake wt te rechten/ haestede hem tottē Coninck Evandrum van Creta/ dien de Coninck ghebruyckt hadde tot eenen dienaer om Eumeni vandē lyve te beroovē. Doe hy mercte ende sach dat heyr met vliegende vaenkens comende vermoeyt ende daer door behindert wert/ en liet hy niet af den Coninck te vermanen/dat hy sich des geluck verheffende/niet geheelick wagen en wilde/ende gheven alle dinck ende het hoochste in een ghelyckheyt / dat niet van noode en ware/ indien hy hem ghenoegen liet daer door dat hem wel vergaen ware/ende den dach stille hielde/ so soude hy hebben eenen eerlicken vrede/oft vele gesellen des oorloochs/ die dat geluck souden na trecken/indien hy liever oorloghen woude dan vrede hebben. Tot desen raet was des Coninck sin meer geneycht/ daerom prees hy Evandrum, ende gheboot de vaenkens ende vanieren achterwaerts te doen voeren/ ende het heyr des voetvolcx wederom totten legher te trecken/ende den ruyters op te blasen dat sy af toghen. Op der Romeynen zyde zynder twee hondert ruyters op desen dach verslaghen / ende niet min dan twee duysent voetknechtē/ ende omtrent twee hondert ruyters ghevangen: Maer van des Coninck zyde zynder twintich ruyters ende veertich voetknechten ghedoot. Na dat sy int leger quamen als verwinders/waren sy alle blyde/ ende boven de andere hadden die wt Thracia ongheWoonlicke vreuchde/want sy toghen totten legher met sange/ ende droeghen de hoofden der vyanden aen haer lancien ende spiessen.

Evander van Creta.

Wat volck op beyden zyden verslagen zyn.

By den Romeynen en was niet alleene de droeffenisse daerom dat het by hen was qualic toe ghegaen/maer oock de vreese/dat de vyanden terstont niet het legher aen en grepen. Eumenes gaf den Burghemeester den raet dat hy over dat water Peneum het legher soude bringen/op dat hy dat water soude hebben tot een bevestinge/tot dat de verschricte crijschluyden wederom tot hen selven quamen. Den Burgemeester beweechde de schande dat hy soude bekennen de vreese/ nochtans liet hy hem raden/ eñ by der nacht brack hy op/eñ sloech zyn leger aent ander lant aen ghene zyde des waters.

De Romeynen verlegghen henlieder legher.

Des anderen daechs daer nae quam de Coninck om de vyanden totten strijt te verweckē/ ende als hy merckte dat overt water het leger seker ende sonder sorghe was ghelept/ bekende hy zyne dolinghe/eñ dat hy niet recht en hadde gedaen/ om dat hy niet na ghetogen en was de gene die verwonnē warē/ eñ dat hy noch qualicker ghedaen hadde/dat hyt inder nacht niet gedaen en hadde. Want so hy vandē zynē geene vermoeyt oft beweecht en hadde/mochte hi met de lichte hoopē dat grootste deel des heyrs der vyanden gheschent hebben/ terwyle sy hen ghehaest hadden over dat water te comen.

Het is den Coninc Perseus leet dat hy den vyant niet vervolcht en heeft.

Den Romeynen was de vreese wel vergaē/ so sy haer legher aen een seker eynde hadden/ doch beweechde hē de schade eñ andere dingē/ maer alder meest de schande des goeden lofs/ ende goeden gheruchts. Ende inden raet des Burghemeesters leyde een yeghelick de schult op den Etoliers/ van hen was den oorspronck der vlucht ende verschrickens begonnen. Ende haer verschrickinge waren na gecomen de andere ghesellen wt Griecken lant. Mē seyde van vijf oversten wt Etolien / dat sy waren gesien die eerst ghevloden waren.

De Romeynen legghen op die van Etolien de gheleden schade.

Die van Thessalien werden gheprefen indē vergaderinge ende haer Hooftluyden / oor om haer der vromicheyts wille eerlic begaeft. Dat den vyanden genomen wert/ is altemale tottē Coninck ghebrocht/ daer van heeft hy de sommige schoon geweer/ sommige paerden / ende den anderen de ghevanghen tot een gave ghescheunckt. De schilden warender over duysent ende vijf hondert. Dat harnasch daer mede de lichamen eñ de borst bewaert worde/ isser meer dan duysent int getal geweest/ vandē hellems/ swaerden ende alderleye pijlen is grooter getal gheweest. Alsulcke dinghen van haer selven groot / heeft Perseus de Coninck grooter ghemaect met woordē die hi gesprokē heeft tot het heyr/welcke hi beroepē liet inde vergaderinge.

Coninc Perseus deelt wt dē roof.

Ghy hebt den wtganc des oorloochs vy na genoech bekent / want dat beste deel der vyanden/de Roomsche ruyters/ metten welcken sy hen beroemen onverwinnelick te zyne / hebt ghi verwonnē. De ruyters zyn by hem de vermaerste onder de jongers/de ruyters zyn de saden des raets. Vanden ruyters/ die tot Raetsheeren worden ghecoren/ maken sy haer Burgemeesters/ende vandē Burgemeesters Velthooftmannen. Desen roof van henluyden ghenomen/hebt ghy cortelinghe onder u ghedeylt. Niet minder victorie en hebt ghy vanden Legioenen des voetvolcx/ welcke ons ontgaē zyn metter vlucht inder nacht/ eñ dat loopēde water Peneum hebben sy vervult ghelyck als de schipbreuckige over al swemmende: Maer het sal ons lichter zyn so wy na trecken dē verwonnen over dat water Peneum te comen/ dan dē Romeynen die sich haestē moesten eñ in vreese waren/ eñ wanneer wi over comen/ willen wy terstont dat legher bestormen/ welcke wy huyden gewonnen hadden/ indien sy niet en waren ontvlodē. Oft so sy strijdē willen/ sult ghy verwachten eñ hopen dat het alleleens sal toegaē metten strijt des voetvolcx/ alst mettē ruyters is gheweest. De ruyters met de lichte hoopen die verwonnen hadden de vyanden/ ende droeghen den roof der dootgeslagen vyanden op de schouderen voor haren ooghen/ hoorden geerne met vreuchden de woorden des Coninck/ ende ontfinghen daer van een hopinghe ende troost/ dat het toecomende soude gheschien gelijck als de Coninck gesproken hadde/ ende dat voetvolc wert beweecht vandē lof eñ prijs der ruyters / principalick die inde Macedonische wapenen ende onder haer baniere waren / die hebben begheert oock een bequame oorsake te hebben/ ende gheleghentheyt om den Coninck te dienen met neerstichept / ende een alsulcken eere vande vyanden te vercrijghen.

Oratio Persei aen zyn crychsvolc.

De ruyters ende voetknechten worden vlijt door vermaen der vanden ingenuck. Co

Hoe *Perseus* de Coninc na dat hi zijn relaes gedaē, eñ zijn leger verandert hadde, raet gehouden heeft, ende zijn Legaten aen den Roomschen Burghemeester gesonden om vanden pays te tracteren, nochtans niet en vercreghen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 585. Coninc Perseus slaet zijnen leger aendē berch Mopselus.

DAer na so liet de Coninck zijn crijschlupden van hem schepden / ende den naesten dach daer nae tooch hp van daer / ende brochte zijn legher totten berch Mopselo / die tusschen dat epnde Tempe ende der stadt Larissam int midden gheleghen is. De Romepnen en weken niet vanden oever des waters Penei/maer hebben haer legher aen een sekerder plaetse ghemaect. Daer bp quam oock Misagenes van Numidia met dupsent rupters eñ met so veel voetvolcx/ daer toe noch met twee en twintich elephantē. Omtrent ter selver tijt / als de Coninck eenen raet hielt vanden gheheelen last der oorlogen/ ende doe de wreethept van dat het henlupdē so wel vergaen was/gestilt was/ so zijn de vrienden sommige stout geworden om te raden/dat hp het gheluck wilde ghebrupcken tot een maniere eens eerlicken vredes meer dan dat hp hē verhief met een onnutte hopinghe/ ende gave hem int perijcule/ wt welcke hp nemmermeer en mochte verlost worden. Het behoorde toe eens wijsen mēsche ende met recht daerom salich/mate te houden in geluckige dingen / ende niet te vele te betrouwen den clarē schijnsel des teghenwoordigen gheluckx. Hp soude sommige schicken totten Burgemeester die dat verbont vernieuwen op de maniere ende mate/also zijn vader Philippus den vrede hadde aenghenomen van Tito Quintio/ die hem verwan. Dat oorloghe en mochte oock niet costelicker noch eerlicker gheepndet worden / dan na eenen alsulcken vermaerden strijt/ noch ooc eenen vasteren troost des eewighen vredes ghegheven worden / dan dese die den Romepnē die nu verschrickt waren vanden ongheluckighen strijt/ vermorwen soude om vrede te makē: Maer in dien de Romepnen door haer aengeborē hartsinnichept ooc dan niet doen en wilden dat behoorlick ware/eñ den vrede niet aen en nemen/ so souden de Goden ende menschen ghetupgen zijn der beschepdenhept ende goedertierenhept Persei/ ende der Romepnen hartsinnighe hoovaerdichept. Des Coninckx herte ende moet en hadde van alsulcke woorden gheen misvallen / daer zijnder vele van deser mepninghen gheweest.

Misagenes de sone van Masinissā Coninc van Numidien.

Sommighe raden den Coninc dat hp metten Romepnen soude paps maken.

De Gesantē vanden Coninc Perseus versoecken paps aendē Burgemeester.

De Legaten die totten Burghemeester waren ghesepnt / zijn ghehoort gheweest/ soo haerder vele inden Raet werden ghenomen vanden Burghemeester / welcke Legaten hebben aenghebrocht / hoe dat Perseus den paps begheerde / ende beloofden dat Perseus den Romepnen soude gheven / soo vele tribupts ende ghelts / als zijn vader Philippus belooft hadde te gheven / ende dat hp terstont wijcken woude vande steden / ackers ende epnden / van welcke Philippus hadde den Romepnen ghewecken / dit selve spraken de Legaten.

De Romepnen houden die vā Macedonien sware middelen vorē.

Als de Legaten afghetreden waren/ende de Romepnē hen beriedē/ heeft de Roomsche volstandichept inden Raet de overhant behoudē/ ende is voort ghegaen. Also wast inde selve tijt de maniere ende het gebrupck in teghenspoedighe dinghen hen te stellen als oft gheluckelick ginghe/ ende in gheluckighe dinghen hen matelick te houden. Het gheviel hen allen wel dese antwoorde den Legaten te gheven: Dat den vrede soude worden gegeven/ so in alle die dingen de Coninck den Raet vrp toe liete trecht te stellen ende te settē over hem ende over dat gheheele lant van Macedonien.

Als de Legaten dat hadden overghebrocht/ so verwonderden sp hen vande hartsinnichept der Romepnen/die der Romepnē maniere niet en wisten/ende haerder vele verboden des vredes niet meer te ghedencken/want de Romepnen souden onlanghe hier na den vrede begheeren van hen selven/ dat sp nu/so het hen aengeboden ware/versmaden: Maer Perseus vreesde hem voor dese hoovaerdie/want hp mepnde sp ware vant betrouwen haerder macht ende stercke/ende boot veel meer ghelts/ oft hp om ghelt conde den vrede coopen / daerom en liet hp niet af des Burgemeesters moet ende herte te versoecken: Maer na dien de Burgemeester niet anders en woude doē/dan so hp eerst hadde gheantwoort / mepnende gheenen vrede te vercrijghen / is hp wederom ghetoghen totter stadt Spcurium / van daer hp ghecomen was / om dat gheluck des strijts van nieus te versoecken.

Den roep in Griecken lant dat de Romepnen eē slach verloren hebbē.

Dat gheroep des strijts vanden rupters te paerde was openbaer ghewoorden over geheel Grieckenlant / ende openbaerde den wille der menschen/want niet alleene die vander partpe der Macedoniers waren / maer haerder vele die dē Romepnē door groote weldaet verbonden/sommighe die de macht ende ghewalt der Romepnen hadden versocht / hebben den roep met vreuchden ghehoort/om gheen ander oorsake daer toe porrende / dan van eenen boosen gunst/die dat ghemepne volck in lichtveerdige ende schimpighe spelen ghebrupckt / den archsten ende crancsten gunstich te zijne.

Hoe *Lucretius* de Schoutheyt met grooter macht de stadt Aliartum inden lande Beotia stormender hant wan, ende hoe die van Theba haer opgaven,ende de verdreven ofte ballinghen der stadt wederom inghenomen worden.

Aliartos een stadt van Beotien belegert/ ghewonnen ende gheslist.

OP de selve tijt heeft Lucretius de Schouthept met grooter macht inden lande Beotia de stadt Aliartum bestormt / ende hoe wel die soo vast beleghert was / noch gheen vreemde hulpe en hadde / sonder sommighe jonghe ghesellen wter stadt Coronea / die in deerste beleghering he inder stadt waren ghecomen / noch gheen hulpe oft bpstant en verhoopten/ nochtans wederstonden sp ende verweerden hen meer met haren stoutē moet dan metter stercte / want sp lieten dickwils wt onder het ghetupch des storms / ende een instrument daermen de mueren mede ter neder soude stooten/ was nae bpder mueren ghebrocht / dat selve hebben sp met blijden beswaert/ende neder ter aerden gedruckt/ ende waer de Romepnen hen keerden om de mueren te breken / maecktten sp terstont wederom op eenen nieuwē muer voor den ghebroken muer vande steenen die vervallen waren/maer soo de storm metten ghetupch lancksaem toeginck / gheboot de Schouthept de leederen wt te deplen onder de hoopen der crijschlupdē/ op dat hp lichtelic de stadt rontsomme aengreep metten storme/ mepnde des te meer dat selve wel met de menichte der crijschlupden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

luyden te volbrenghen/ om dat op de zijde ende eynde/ daer eē broeclant om der stadt was/ vā gheenen noode en ware om de stadt te bestormen/ noch oock moghelick. De Schoutheyt selve brocht daer by twee duysent knechtē aent eynde der mueren/ daer twee torrens/ eñ so veel muers daer tusschen was/ die vervallen eñ af gebrokē warē/ op dat tot eender tijt/ wanneer hy onderstont over den vervallen muer te comen/ eñ so de inwoonders der stadt tegen hem souden toeloopen/ mochte de muer indien daer niemant en ware die weere boot/ met de leederen erghent aen eenich eynde in genomen worden: Maer de inwoonders der stadt en waren niet traech zijn macht te verdrijven. Want opt eynde daer de muer in ghevallen was/ worpen sy tacken van drooghen houte/ ende stonden met barnende fackelen/ eñ dreychden dicwils/ sy soudent aen steken/ op dat sy door den brant vande vyanden souden zijn onderscheyden/ tijt eñ stonde te hebben/ om den binnenstē muer te behouden. Nochtans dat gheluck behinderdet dat sy voor ghenomen hadden te doene/ want onversiens viel daer also grooten regen/ dattet de selve tacken niet lichtelick en liet aen steken/ eñ den brant wert door den regen gheblusscht/ daerom mochtmē nu door den rooc vant hout wel comen/ ende so de inwoonders alle aen een eynde weere boden/ is de muer aen veel eynden met leederen in ghenomen.

Inden eersten oproer doen de stadt gewonnen was/ worden verslaghen de ouders ende jongers/ welcke den crijschluyden onverhoets teghen quamen/ maer die ghewapent waren/ ontvloden in dat slot. Ende den naesten dach daer na/ so sy gheenen troost meer en hadden/ hebben sy haer op ghegeven/ ende worden al te samen vercocht/ dier by twee duysent ende vijf hondert zijn gheweest. De cierheyt der stadt/ als beelden ende ghemaelde tafelen/ eñ wat costelicx was inden roof/ wert inde schepen ghedragē/ ende de stadt inden gront verdestrueert ende vernielt.

Thebe in Beotien ghewonnen.

Daer na is dat heyr van daer ghetogen totter stadt Thebas/ eñ soo de selve haer goetwillich op gaven/ heeft de Schouthept den verdreven burghers de stadt over ghegeven/ ende den ghenen die der Romeynē partye waren: Maer die vander partye des Coninex Persei ende zijn goede gunders waren/ heeft hy laten vercoopen. Als dese dinghen in Beotia waren gheschiet/ is de Schouthept wederom totten schepen ghecomen.

Hoe *Perseus* eenen aenslach maecte, der Romeynen leger aen te steken, nochtans niet en ghelucte, eñ hoe *Perseus* daer na wederom de Romeynen aē greep, op de voederinge, ende eenen hoop Romeynen op den berch daer sy ghevloden waten, bestormde, nochtans door de toecoemste des Burghemeesters wijcken moeste, ende groote schade leet.

TErwijle dese dinghen in Beotia gheschieden/ soo heeft Perseus sommighe daghen zijnen legher byder stadt Sycurium ghehadt/ ende als hy hoorde dat de Romeynen haestelick de afghesneden vruchten rontsomme vanden velde te samen vorrden/ ende daer nae een yeghelick voor zijn hutte de ayren metten saet af sneet vā de schoovē/ op dat sy de vruchtē des te suyverder af dorschtē/ eñ inden geheelen leger groote hoopen stroos ghemaeckt hadden/ meynde hy dat haren legher daer door mochte aen ghesteken worden/ eñ geboot fackelen/ toortsen/ ende wiecken van wercke met pecke te bestrijcken eñ te bereydē/ ende is daer ter middernacht wt ghetoghen/ op dat wanneer den dach aen quame/ hem niet ghewaer en soude worden.

Coninc Perseus arbeyt om dē Romeynschen leger in brāt te steken.

De eerste wake/ die te vergheefs wert overvallen/ heeft de andere metten oproer ende verschrickinge ghewect/ ende terstont werter een teecken ghegheven om totten gheweere te loopen/ eñ daer mede waren binnen de poortē des leghers de crijschluyden inder orden ghestelt/ eñ hadden een opsien tot de storminghe des leghers. Perseus leyde ooc van stonden aen zijn heyr om dat legher/ ende gheboot den onweerachtighen hoop voor henen te trecken/ eñ daer na laten draghen de baniere der voetknechten. Hy selve hielt stille metten ruyters ende lichte hoopen/ op dat hy dat heyr te samen brochte/ meynde (alst oock ghesciede) dat de vyanden souden nae trecken/ om den laetsten deel zijns heyrs te rugge wat af te breken. Den strijt des lichtē hoops aldermeest met de ghene die voor reden en duerde niet lange/ de ruyters ende dat voetvolck toghen sonder eenigherley rumoer/ wederom tot haren legher.

Perseus treckt weder af vander Romeynen legher.

Als de vruchten rontsomme af gesnedē waren/ hebben de Romeynen haren leger ghestelt totten Crannoner velde/ dat noch onghesschent was. Doen sy daer een seker legher hadden/ om dat der vyanden leger verre vā daer was/ eñ moeyelick den vyanden te reysen/ om tghebreck des waters opten wech/ tusschen dē steden Sycurium eñ Crannona/ zijn onverhoets als den dach op brack/ de ruyters des Coninex ghesien met de lichte hoopen/ op de omligghende berchskens/ daer wert een groot rumoer onder den Romeynen ghemaect. Des daechs daer te voren was des Coninex volck wt ghetoghen vander stadt Sycurio/ ende hadden het voetvolck doent dach worde/ int naeste effen velt ghelaten. Perseus hielt een wijle stille op de berchskens/ meynende den Romeynē te locken totten strijt der ruyters: Maer doē sy niet voorder en togen/ schicte hy eenen totten voetknechten/ bevelende de baniere wederom nae Sycurium te trecken/ eñ hy tooch hen terstont na de Roomsche ruyters die hen een weynich na toghen/ oft sy erghent mochten aen grijpē sommighe die hen verstropt hadden/ maer als sy saghen dat de vyanden vast by een ghedrongen inder orden de baniere nae toghen/ zijn sy oock wederom in haren leger ghetogen. Daer na voerde de Coninck zijnen leger totten berch Mopselo/ want de reyse was hem te verre/ ende de Romeynen doen sy af gesneden hadden de vruchten omtrent de stadt Crannona/ soo zijn sy voorder ghetoghen inde velden ende ackeren der stadt Phalanne. Eñ doen de Coninc hadde ghehoort van eenen/ die vanden Romeynen tot hem was ontloopen/ dat de Romeynen over al hier ende daer togen sonder eenige gewapende wachters/ op de velden de vruchten af te snijden/ tooch hy wt met duysent ruyters/ eñ met twee duysent wt Thracia ende Creta/ ende als sy so vele alsmen haesten mochte/ met een breet

De Romeynen trecken hen leger in Crannoner lant/ waer dat hen Perseus, maer te vergheefs/ neemt aen te tasten.

De Romeynen trecken in het Phalanner lant/ waer dat sy groote schade lyden int halen vande voederinge.

heyr

Int jaer van der stadt 579.

heyr waren getoghen/soo heeft hy den Romeynen onversiens aenghegrepen/ende so worden de wagens daer de beesten aen gespannen waren/ ende haerder vele gheladen schier by duysent genomen/ eñ by na ses hondert menschen. Hy gaf den roof die van Creta te bewaren eñ wech te voeren/eñ als hy de rupters wederom riep vanden strijt ende de andere voetknechtē/ voerde hyse tot de naeste wake der Romeynen/ meynēde hy soudese sonder eenige groote schade nederworpen. Lucius Pomponius was een

De wacht vande Romeynē wort vanden Coninck Perseus bevochten.

Hooftman daer over/de welcke zijne cryggers/ so sy verschrickt waren vande snelle toecoemst der vyanden/op den naesten berch brochte/ op dat hy hem verweerē mochte met de sekerheyt der plaetsen / overmidts dat hy inden ghetale ende sterckte den vyanden ongelijck was. Ende doe hy daer de cryschluyden op eenen ronden circkele hadde ghedreven/op dat sy sich beschermen mochten voor de pylen ende andere gheschut/ met de schilden aen malcanderen hart ghedronghen/ so gheboot Perseus aen alle eyndē te versoecken/ oft sy daer op mochtē comen/so hy eerst den berch met gewapende ombesettet hadde/ende daer na geboot hy dē strijt te beginnen / ende van verre totten vyanden te schieten.

De Romeynen waren ombevanghen met tweederleye vreese / wāt sy en costē niet gestrijden/so sy enge aen malcanderen stonden/overmidts de vyanden die opten berch bestondē te comen/ eñ indien sy de orden hadden gescheurt ende voortghetreden / sy en waren niet seker vande pijlē ende het geschut. Aldermeest worden sy gewont van een geschut/datmen noemde Cestrosphendonas/ dwelcke in desen oorloghe eerst gevonden was. Eenen pijl van twee

Cestrosphēdonas.

spannen lanck was gesteken in een hout eenen halven ellenboge lanck/ inder dickte eens vinghers / om dat selve waren drie vederen ghemaect/ gelijck datmen aen de stralen pleecht te maken/ op dat sy des te sekerder wechvlogen/ de slingers hadden int midden twee selen oft coorden die ongelijck waren/ ende wanneer de gene die metter slingerē worpt met het grootste seel dē pijl oft strael by hem hielt/ ende daer mede den pyl omdraeyde / ginck hy wt/ ende vlooch daer henen ghelijck een looden cloot. Met desen ende andere alderleye gheschut/ soo daer een deel Romeynen worden gewont/ ende hen nu voor tselve gheschut niet wel en costen beschermen/ overmidts dat sy moede waren ghewordden/ so ontboot hen de Coninc dat sy sich opgheven souden/ ende seyde hen geloove toe/ende somwijlen beloofde hy hen grootelick te lonen ende te vreden te stellen/ nochtans en worden sy gheensins daer door beweecht/ om hen ghevanghen te gheven. Ende de ghene

De Burgemeester Licinius coemt den beringelden tot hulpe.

die dachten te sterven/quam onversiens eenen goeden troost/ want onder de gene die opt velt om voederinghe wt ghetoghen waren / so zijn de sommighe daer van inden legher ontvloden / ende sy hebben den Burghemeester ghebootschapt / hoe de bewaringhe oft de wachters beleghen waren vande vyanden/ ende soo wert de Burghemeester beweecht overmidts het perijckel van soo goede burghers (want sy waren omtrent acht hondert ende alle Romeynen) ende tooch wt dat legher metten rupters ende lichte hoopen/totten selven quamen nieuwe hulpers / voetknechten ende rupters ende Elephanten van Numidia/eñ beval dē Hooftluyden/ dat sy met de baniere der Legioenen nae volchden. Hy selve tooch voor nae den berch/soo hy den blooten hoop (dat is die niet wel ghewapent en waren) hadde ghedaen tot de hulpe des lichten hoops. Aen de zijde des Burghemeesters waren Eumenes, Attalus ende Misagenes een sone des Conincx van Numidia.

Als de beleghherde Romeynen haer eerste baniere voor hen saghen/ soo hebben sy nae de hoochste vreese eenen goeden troost vercregen. Ende Perseus by den welcken voor alle dingen het beste ende meeste voordeel was/ hadde hy hem laten ghenoeghen des geluck dwelcke hem gheraden was/ so hy sommige gevangen ende verslaghen hadde/ die om voederinge oft vruchten wt waren getogen/ ende den tijt niet onnuttelick en verdreef inde beleghheringhe der wachters der ghenen die op voederinghe waren. Ende daer na ten anderen/hoe wel dat hy de beleghheringhe eensdeels versocht hadde/ende wiste dat hy niet sterck ghenoech en was met de gene die hy nu by hem hadde/dat hy af toge/terwijle hem dat sonder schade gebeuren mochte/ verwachte hy nochtans de toecoemst der vyanden/hem verheffende des geluck / ende seynde sommighe wt/ die haestelick souden doen comen den Macedonischē hoop Phalanga genoemt: Maer doe die spader quam dan wel profijtelic ende van noode ware gheweest/ ende terstont begost hadden te strijdē: So ware doch de selve hoop int aenloopen verstroyt ghewordden tegen de Romeynen die gerust ende te voren bereyt waren. Want de Burghemeester voorquam ende dede van stonden aen den strijt metten Macedonischen/ welcke ten eerstē wederstonden den Romeynen / maer daer nae bestonden sy af te trecken/ overmidts dat sy dē Romeynen in gheen dingen gelijck en waren/ doe sy eerst verloren hadden drie hondert voetknechtē/eñ vierentwintich vāde principaelste rupters vanden vleugele ende hoopen/dien sy noemden den heylighen hoop/dats den sterckesten. Onder welcken ooc Antimachus de Hooftman is ghebleven: Maer haer aftrecken was meer perijculooser dan de strijt hadde geweest. Want de Macedonische hoop Phalancx ghenoemt/den welcken een haestighe bode bevolen hadde aen te comē/so die metter haest wert geleyt/ quam hy teghen in eenen engen wech den hoop der ghevanghenen ende den wagens met de voederinghe ghéladen. Alsmen dien sloech/ wert daer op beyde zijden een groot onghemac/so daer niemant vertoeven en wilde / totten hoop sich van malcanderen dede inden gedrange/ maer de gewapende stieten wten weghe de waghens ende de beesten daert hen hinderlick was / want anders en mochtmen den wech niet vry maken/ ende de beesten/ so sy gesteken worden / worden sy gheheel rasende onder de menschen. Als sy sich nauwelick verlost hadden vandē verwarden hoop der gevangenen/quam hen teghen dat heyr oft hoop haers Conincx eñ de rupters/ die seer verschrict waren. Alder eerst maecte den roep/ der genen die daer geboden werden wederom achterwaerts te trecken met de baniere / by nae een ghelijcke vreese als te voren doe de waghens ende beesten

Perseus [ver]wacht de Romeynsche hoop[en].

Publius Licinius [strijt] tegen die Macedonien.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

sten wech gestooten worden. Ende daer souden de Macedonische een groote schade gheleden hebben/ indien de vyanden hadden koene gheweest in dese enghe plaetse te comen/ ende hen hadden laugher na gevolcht: Maer de Burgemeester als hy de wachters vandẽ berge hadde verlost/ liet hy hem des cleynen gheluck genoegen/ ende tooch met zijn heyr wederom totten legher.

Ander opinie vā desen stryt.

Daer zijn sommige die seggen datter op desen dach eenen grooten stryt ghescheit is / ende datter acht duysent Macedonische zijn verslaghen/ onder den selven isser ghebleven Sopater ende Antipater twee van des Coninex Hooftmannen/ ende levendich ghevangen twee duysent ende acht hondert / ende sevenentwintich vaenkens ghenomen. Ende dat de Romeynen de victorie niet sonder bloetstortinge vercregẽ en hebben / want daer zijnder doot ghebleven van dat heyr des Burghemeesters over de vier duysent ende drie hondert / ende op de slincker zijde des vleughels der ruyters vijf vaenkens verloren.

Perseus treet wederom na Macedonien.

Desen dach heeft de Romeynen wederom cloeck ghemaecht/ ende Perseum verschrict/ also dat hy sommighe daghen/ doch niet lange en vertoefde bydẽ berch Moyselon/ op dat hi zijne knechten die hy verloren hadde / begroeve / eñ so hy een stercke wachte oft bewaringe gelaten hadde inder stadt Conno / is hy met zijn heyr wederom in Macedonien ghetoghen. Hy liet oock Timotheum een van zijnen Hooftmannẽ met eenen cleynen hoop byder stadt Phila/ eñ gheboot hem de Magnetas ende andere byligghende volck te versoecken ende aen te spreken. Ende doe hy quam inde stadt Pellam/ schickte hy dat heyr inden winterlegher: Maer hy is mettẽ Coninc Cotije inde stadt vā Thessalonica getoghen/ daer henen quam een geroep / dat Atlesbis een sone des Coninex wt Thracia/ eñ Corracus een Hooftman des Coninex Eumenis waren int lant Cotijs ghevallen / ende hadden dat landeken Marenen ghenoemt/ in genomẽ/ daerom so meynde Perseus den Coninck Cotijn van hem te laten gaen/ op dat hy het zijne soude bevrijen / heeft hy hem/ doe hy wech tooch/ groote schenckinghe ghegheven/ ende betaelde den ruyters twee hondert pont voor de soudye eens halvẽ jaers/ so hy eerst vanden wille was hen gheheel soudye te betalen.

Atlesbis eñ Coracus.

Cotijs Coninck van Odrysen keert wederom in sijn lant.

Hondert twintich duysent croonen.

Als de Burghemeester vernam dat Perseus wech ghetogen was/ brocht hy zijn leger voor de stadt Connum/ oft hy die in nemen mochte/ die voor dat eynde Tempe genoemt / ghelegen is inde enghe dalen oft valleyen/ ende geest een sekere cluyse eñ slot den lande van Macedoniẽ/ ende een wel bequame intreckinghe inden lande vā Thessalien: Maer so de stadt niet te winnen en was overmits de vasticheyt der plaetsen ende der hulpers die inder stadt warẽ/ heeft hy afghelaten van zijn voornemen/ ende is inden lande Perrhebiam ghetoghen/ int welcke doe hy hadde inden eersten aenloop de stadt Mallea ghewonnen/ ende geplondert/ ende de contreyen van Tripolim/ dat is de drie stedekens/ eñ het geheele lant vā Perrhebia wederom vercreghen / is hy na Larissam ghetogen.

Publius Licinius neemt in sommige steden.

Daer na doe hy wederom Eumenẽ eñ Attalum na huys geschict hadde/ heeft hy Misagenẽ ende den hoop wt Numidien inde naeste steden des lants Thessalien ghedeylt/ dat sy den winter daer inne souden ligghen/ ende een deel des heyrs heeft hy oock also ghedeelt in dat gheheele lant van Thessalien/ alsoo dat sy alle hadden een goet winterlegher/ ende dat sy de steden bewaerden.

Publius Licinius deelt zijn volc wt inde winterleghers.

De Burghemeester seynde oock Quintum Mutium den Legaet met twee duysent om de stadt Ambratiam inne te nemen/ alle ghesellen der stedẽ wt Grieckẽlant die met hem verbonden waren/ sonder die van Achaia/ gaf hy oock oorloof/ ende met een deel des heyrs tooch hy in Achaiam Pthiotim ghenoemt/ daer verdestrueerde hy tot indẽ gront dat stedeken Ptheleum/ welcke dat woest lach/ want de inwoonders waren ontloopen. De stadt Antiona vercreech hy wederom met wille der burghers. Daer na brochte hi dat heyr wederom voor de stadt van Larissa/ de stadt lach ydel/ want dat volck was int slot gevloden/ welcke hy bestont te bestormen. De Macedoniers die de Coninc daer hadde ghelept tot een bewaernisse/ waren metten eersten door vreese daer wt ghevloden/ vanden welcken so de burghers verlaten waren/ hebben sy hen terstont op ghegheven.

Larissa ghewonnen.

Daer na was de Burghemeester in twijfel/ oft men eerst soude aengrypen de stadt Demetriadẽ/ oft besien hoe de saken indẽ lande Beotia stonden.

De Thebaners/ so sy daghelicx beschadichden de burghers van Coronea / ontboden den Burgemeester in dat lant vā Beotia te comen/ door haer bede/ overmidts dat Beotia bequamer was tot een winterlegher van Magnesia/ leyde de Burghemeester dat heyr in Beotiam.

Hoe dat de ander Burgemeester *Caius Cassius* voor hem nam wt Gallia door Illyricum in Macedonien met zijn heyr te trecken: maer tselve wert behindert door den Raet. Ende hoe datter Legaten wt Spaengien, Grieckenlant, ende wt andere landen quamen, ende claechden over de officiers ende Schoutheyts die hen vanden Romeynen tot oversten ghestelt waren.

Des selven somers/ als dat Roomsche reysich ghetuych den strijt in Thessalien ghewonnen hadde / heeft de Legaet die vanden Burghemeester inden Windischen lande Illyricum ghenoemt/ gesept was/ twee rijcke steden met gewalt in ghenomen/ ende hoe wel de selve metten swaerde ghewonnen waren/ heeft hy nochtans den burghers haer have ende goet vry ghelaten ende ghesehenckt/ op dat hy van alsulcke goedertierenheyt weghen eenen goeden roep ende gunste vercreghe by den ghenen die gheweldelick de machtighe stadt Caruntem inne hadden/ eñ den selven also tot zijnder partyen brochte/ dwelcke na dat het hem niet ghelucken en wilde/ ende hy de selve noch met goetheyt daer toe bringhen mochte dat sy hen op gheven wilden/ noch doort belech winnen mochte / op dat zijn crijschvolck de twee stormen / welcke sy gedaen hadden/ niet te vergheefs ghearbeyt en souden hebben / heeft hy hen een vande twee stedẽ/ de welcke hy eerst seker ende vry ghelaten hadde/ plonderen laten.

Twee steden in Illyricum ghewonnen/ vā de welcke d'eene tot eẽ roof daer na gegeven wert.

Caius Cassius de ander Burgemeester heeft in Gal-

Int jaer van der stadt 579. De Burgemeester Caius Cassius Congiunus neemt voor hem te reysen in Macedonien.

in Gallia/welcke lant hem inde lotinge te deele ghevallen is / niet sonderlings wtghrecht/ maer heeft voor hem ghenomen door Illyricum in Macedonien zijn heyr te bringen/welcke nochtans oock gheenen voortganck gehadt en heeft. Want doen hy zijn reyse bestaē soude/ heeft dē Raet tot Rome de kennisse gehadt van de Legaten der Aquileiensers / welcke Legaten na dat sy tot Rome gesepnt waren/om den Raet te kennen te geven ende te verlaghen van haerder stadt weghen/ overmidts dat sy noch nieuwe met burghers beset / noch cranck ende onvermoghen was / ende sich teghen haer vyanden den Illyrijs ende Histris, onder welcke sy lagen/niet genoech bevrijden en costen/ ende begeerdē daerom dat dē Raet daer sich inne bedencken woude/ende het beste daer inne doen/ dat haer stadt bevesticht ende vast ghemaeckt worde. Als den Raet hen vraechde/ oft sy wouden datmen de sake den Burghemeester Cassio bevelen soude: So hebben sy geantwoort: Cassius nae dat hy alle zijn crijschvolck tot Aquileiam ontboden hadde/ is hy met dat gheheele heyr door Illyricum in Macedonien getogen. Welcke sake als den Raet sich daer af seer verwonderde/ende haerder vele meyndē/hy ware teghen de Carnos ofte Histros ghetoghen/ hebben de Aquileienses voorder geantwoort/sy en wisten niet meer te segghen / dan datmen het crijschvolck een yghelick voor dertich daghen victalie ghegheven hadde / ende voort tot alle plaetsen hadde laten bestellen ende soecken/die den wech eñ straten wt Italien in Macedoniē condich ende versocht waren.

Oversoeck vanden Gesanten van Aquileien tot Rome.

Daer na is den Raet seer qualick te vreden ende vertoornt geweest/eñ hebben een verdriet daer inne gehadt/dat een Burghemeester hem also vele soude toeghheven/ dat hy sonder bevel eens Raets/ wt zijnen lande in een ander toge/ ende dat volck eenen nieuwen ende sorchlicken wech/ tusschen so menigherleye ende vreemde natien voerde/ ende daer door andere vreemdē volcke een strate in Italien opgedaen ende gemaeckt worde. Hebben daerom besloten / dat de Schouthept Caius Sulpitius souder drie wten Raet kiesen/de welcke na dat sy ghecoren waren/opten selvē dach souden wt Rome trecken/ende so sy eerst mochtē/soudē sy den Burghemeester Cassium navolghen/ende wanneer sy by hem quamen / waer dat het oock ware/ souden sy hem van des Raets weghen ghebieden dat hy met geen volck eenich oorlooch aen en vinghe / ten ware dat hem de Raet daer af bevel hadde ghegheven. De Legaten die daer toe geordineert ende wtgetogen zijn/waren aldus genoēt/Marcus Cornelius Cethegus, Marcus Fulvius, ende Publius Martius Rex.

Het ghebot des raets totten Burghemeester.

De vreese van deser saken/ te weten/ vande sorchlicke reyse des Burgemeesters heeft ghemaect datmē vander stadt Aquileia/ende haer sterckmakinge op dese tijt niet meer daer af en heeft ghehandelt oft besloten.

Na dese Legaten / zijn oock voor den Raet ghecomen de Legaten van beyde Spaengien ende ghehoort/de welcke beclaecht hebben de gierichept ende overmoet dwelcke de Roomsche officiers by hen daghelicx handelden/ daerom zijn sy den Raet te voete ghevallen ende gebeden/ datmen hen van alsoodanighen quaet bevrijen ende verlossen wilde/ eñ hen die vriendē warē/niet meer/dan oot de gemeyne haer vyanden plegen/berooft ende bedroefst laten worden. Alsulcke ende diergheliicke onbehoorlichept als sy hen beclaecht hebben / oock kennelic ende openbaer genoech was / vanden gelde datter genomen soude zijn: So heeft den Raet bevolen Lucio Canuleio den Schouthept dien tlant van Spaengien te deele ghevallen was/datmen soude een yegelick op den welckē die van Spaengien gelt eysschende waren/vijf Raetsheeren ende vrienden toestellen soude om de sake te verhooren/ ende den beclaghers totten haren souden helpen/ setteden ende ordineerden oock den Spaengiaerts om te kiesen tot Advocaten ende voorspraken wien sy wouden.

De clachte der Legaten wt Spaengien/ over sommighe Lantvoochden.

Welcke meyninghe/als die van Spaengien wederom voor den Raet ontboden/ hen voorghelesen wert / ende hen ghebodeu/dat sy voor hen selven wten Raet voorspraken eñ bystanders kiesen souden/ so hebben sy dese viere ghecoren / te weten Marcum Portium Cathonem, Publium Cornelium Scipionem, Lucium Emilium Paulum, ende Caium Sulpitium Gallum. Ende hebben alsoo eerst voorghenomen Marcum Titinium welcke int wterste Spaengien Schouthept gheweest was des Jaers als Burghemeesters waren Aulus Manlius ende Marcus Iunius. Dese Titinius als de sake/ na dat de clachte ende antwoort gheschiet was/ ten tweedēmale wtgestelt was/ ende voort alle saken wel vernomen hebbende/soo is hy ten derden rechtdaghe los ende vry ghewesen ende gheabsolveert.

Marcus Titinius aenghesproken eñ vry ghewesen/ int jare vā der stadt 579.

Daer na zijn de Legaten van beyde Spaengien onder malcanderen twistende geworden/ ende een yegelicke partye heeft haer sonderlinge voorsprake ende beschermer begeert te hebben/ende daerom die vant wterste Spaengien hebben Marcum Cathonem ende Scipionem voor hen ghenomen / diesgelijcken wt het naeste Spaengien Lucium Paulum ende Sulpitium Gallum. Ende daer na hebben de partyen vanden wterstē lande van Spaengiē Publium Furium Philum, welcke over drie jaer daer te voren Schouthept by hen gheweest was/ voorgenomē ende beclaecht. De partyen vant naeste Spaengien hebben Marcum Matienum, welcke twee jaer hier te voren by hen Schouthept gheweest was/beclaecht. Dese twee worden opt alder hartste aengheb rocht ende beclaecht / maer nae dat inde eerste aensprake de sake wtghestelt ende verlengt was / ende sy ten anderen male souden comen ende hen verantwoorden / zijn sy by middelen tijde wter stadt ghevloden. Furius is tot Preneste als een balling ghetoghen / Matienus tot Tybur.

Publius Furius Philus eñ Marcus Matienus beticht zijnde/ verloopē als ballinghen.

Int jaer van der stadt 580.

Int jaer van der stadt 58[illegible].

Men woude oot seggē/hoe dat de beschermheeren van Spaengien daer teghen waren/dat sy de edelinghen ende machtighen niet voort recht nemē en soudē/ welcke suspitie vermeert heeft de Schouthept Canuleius, daer mede dat hy de sake van Spaengien aen deene zijde ghestelt / een nieuwe monsteringhe voorgenomen heeft/ende op dat selve alsoo terstont in zijn lāt/ dwelcke hem te deele was ghevallen / ghetoghen is / op dat de Spaengiaerts niemant meer en souden moghen voort recht ontbieden eñ aen tasten. Daerom heeft dē Raet alle voor-

leden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

leden saken aen deen zijde ghestelt/ende hebben
geordineert eñ die van Spaengien gegunt/dat
voortaē de Romeynsche officiers bi hē dat coo-
ren niet schatten en souden/oock dat sy die van
Spaengien niet bedwingē en souden dē twin-
tichsten/ na den wille ende schattinge der offi-
ciers te vercoopen / ende ten laetsten dat voort
aen gheen rechter oft voocht in eenighe stede
meer gheordineert soude worden/die dat ghelt
ende de schattinghe op nemen ende ontfangen
souden. Ende doe de Spaensche Legaten op
dese tijt oorloof ghenomen ende ghescheyden
waren / soo isser noch een ander ende nieuwe
Legaetschap wt Spaengien tot Rome ghe-
comen.

De Gesante van Spaengiē vercrijgen eenighe vryheden vā den Raet.

Daer hadden vele vande Roomsche crijchs-
knechten gheslapen by de Spaensche vrouwē/
ende kinderen ter werelt ghebrocht/ de welcke
na dien sy buyten den houwelicken staet ghe-
boren / ende aen den getale meer dan vier duy-
sen waren/hebben sy den Raet ghebeden / dat-
men hē ergens een stadt om daer inne te woo-
nen/wilde geven. Daerom heeft dē Raet beslo-
ten/ende hen een antwoort gegeven/dat sy hen
souden verthoonen by den Schoutheyt Canu-
leium / ende in laten schrijven/ ende so wien hy
wt dē selven de vryheyt gave/ de selve soudemē
aen de groote zee beschepden/ende daer metten
burghers wt Carteia een nieuwe stadt besettē.
Ende indien daer eenighe burghers van Car-
teia waren/ die liever wilden in haer voorghe-
noemde stadt blijven/ de selve souden de macht
hebben/ datmen hen na tgetal der anderen ac-
kers toeschreve / ende hoe wel sy daer te huys
bleven/nochtans so soudē sy inden ghetale der
nieuwer burgers zijn. Alsulcke stadt wert on-
der den Latijnen gherekent eñ genoemt Colo-
nia Libertinorum, dat is dien de vryheyt ghe-
ghevenwas.

Romeynsche Crijchslieden eñ de Spaensche vrouwen eñ kinderen/ versoecken ende vercrijghen een stadt om daer inne als vrij volck te woonen.

Carteia Colonia Libertinorum.

Corts daer na so beclaechdē de Wijcmeesters
Lucretium dē Schoutheyt voor de gemeynte in
zijn afwesen/ want de clachten waren tot Ro-
me ghecomen/ om dat Licinius de Burgemee-
ster ende Lucretius de Schoutheyt seer gierich-
lick ende wreedelick inden oorloghe in Griec-
kenlant ghedomineert hadden/ welcke Lucre-
tius hem op dese tijt daer mede verantwoorde/
hy was vander stadt wegē wt/daerom hy tot
de verantwoordinge niet bedwonghen en sou-
de worden / ende overmidts datmen ter selver
tijt niet opt naerstichste ondersoeckinge en de-
de/so waren de dingen die so na by waren ghe-
schiet/oock onbekent/ want dese Lucretius ter
selver tijt hoe wel hy hem metter stadt dienste
verschoonde / so en was hy nochtās niet voor-
der dan op zijn lant by het stedeken Antio ghe-
leghen / ende vanden gelde dat hy inden oorlo-
ghe wt de buyte oft roof ontfanghen ende ver-
cregen hadde/ maecte hy voor hem eē Canael/
ende leyde dat water wt de riviere oft vloet
Loricina tot Antium/welcke werc hy om der-
thien hondert croonē verdingt hadde. Hy heeft
daer oock den tempel Esculapij met schoone ge-
schilderde tafelen verciert/ welck hy ooc wt de
buyte behouden hadde:maer zijn sake wert op
de selve tijt aen deen zijde ghestelt ende verghe-
tē/ende alle haet ende ongunste op Hortensium
ghewornen / welcke zijn navolger inden lande
gheweest was/ want de Legaten vander stadt
Abdera tot Rome quamen/ende als sy voor dē
Raet gebrocht worden / claechden sy met wee-
nenden ooghen/hoe dat Hortensius haer stadt
bestormt ende gheplondert hadde/ende dat om
deser oorsaken wille. Als Hortensius hen opge-
leyt hadde tot eē schattinge thien duysent croo-
nen / ende vijftich duysent mudde coorns/ soo
hebben sy respijt begheert/ tot dat sy haer Le-
gaten totten Burghemeester Hostilium na Ro-
me om dier sakē wille seynden mochtē. Als de
Legaten nu wt getoghen waren/ende eerst tot
Rome ghecomen waren/ ende den Burgemee-
ster noch niet recht aenghesproken en hadden/
so zijnder andere tydinghen na ghecomen ende
ghebootschapt/hoe dat Abdera metten storme
ghewonnen was /de Raets heeren ende overstē
onthooft/eñ het ghemeyne volc onder de croo-
ne na de gewoonte des crijchs ofte oorloochs
vercocht. Het welcke alst den Raet gehoort en-
de verstaen heeft/ is hy seer ghestoort geweest/
ende heeft het selve voor een groote onbehoor-
licke ende wreede sake aenghesien/ende hebben
twee Legaten / Caium Sempronium Blesum
ende Sextum Iulium Cesarem derwaerts ghe-
seynt / welcke de Abderitas restitueren/eñ hen
haer oude vryheden wederom gheven souden.

De Burgemeester Licinius eñ de Schoutheyt Lucretius hebben tyrannich gheleeft in Griekenlant.

Canalis/eē watergangh oft water-loop.

De stadt Abdera.

De Gesanten van Abdera in Thracien clagen over den Lantvoocht Hortensium.

Die met crachte verwonnē waren/ zijn int openbaer op de marckt vercocht.

Die van Abdera wordē wederom in haer luyder vryheyt ghestelt.

Ter selver tijt quam oock groote clachte o-
ver Caium Cassium, welcke dat voorleden jaer
Burghemeester was geweest/ende de selve tijt
inden legher een Tribunus, dat is soo vele als
eē Veltweyfelaer onder Aulo Hostilio in Ma-
cedonien was. Daer quam ooc een ander Le-
gaetschap wt Gallia vanden Coninc Cincibi-
li ghesepnt/ onder welcken des Coninckx broe-
der was/ als hy voor den Raet quam/heeft hy
oock gheclaecht / hoe dat Caius Cassius hadde
dat lant der ghenen die aen de hooghe geberch-
ten op de frontieren van Italien woonden/en-
de der Romeynen vriendē warē/verdestrueert/
ende veel duysent menschen van daer gevangē
wech ghelept.

De Legaten van Gallia.

Daer quamen oock Legaten van Carni,
Histria ende Iaspidum, ende claechden desghe-
lijcx over Cassium, dat hy hen naerstelick ghe-
boden hadde om hem leytsluydē te gheven/die
zijn heyr in Macedonien leyden eñ wijsen sou-
den/eñ als hy van hen met goeden vrede wtge-
togen was/ als oft hy het oorloge in een ander
lant voeren soude/is hy ten halven weghe we-
derom ghekeert/ende heeft haer lant vyantlic-
ker wijse verdorven met rooven ende branden.
Ende en weten nochtans op dese tijt noch niet/
wt wat oorsake de Burgemeester hē also voor
vyanden ghehouden ende gheplaecht heeft.

De Legaten van Carni, Hystria ende Iaspidum.

Desen Legaten / ende des Coninckx broeder
wt Gallia heeft den Raet geantwoort in deser
manierē: Vande dingē daer sy hen af beclaech-
den/en heeft dē Raet tot deser uren geē kennisse
oft wetenschap van ghehadt / ten is oock des
Raets bevel niet gheweest/ende indient so wa-
re/also zijt voort ghebrocht hadden/so dochtet
den Raet oneerlick ende schandelick ghedaen
te zijn/ maer dat den Raet den genen die Bur-
ghemeester geweest was / ende also eerlick tot
deser uren gheacht ende gehouden wert/in zijn
afwesen/sonderlinge so hy vander stadt wegē/
ende in dienste des gemeynē profijts wt was/
verwijsen souden/en dochtet den Raet niet wel
behoorlick te zijne: Maer so haest hy wt Ma-
cedonien wederom te lande quame/ indien sy
willen/sullen sy dan teghen hem clachtich val-

Antwoorde vandē Raet op het versoeck vandē Walen ende van ander Ghesanten.

len/en-

Int jaer van der stadt 585.

len/eñ indien datmen bevinden can / also sy nu aengehebrocht hebben / willen sy neersticheyt doen dat hen voor haer clachten ghenoech geschiede/ende haer schade wederom verbeteren. Daer toe heeft den Raet oock sommige Legaten gheordineert/ende bysonder twee Legaten totten Coninck in Gallia over tgheberchte/eñ drie tottē anderē volcke/welcke hen des Raets antwoort ende meyninghe selve in persone te kennen gheven souden.

De vreemdē Ghesanten worden tot Rome beschoncken.

De vreemde Legaten heeft den Raet met schenckinghe laten eeren / eñ een yegelick twee duysent penninghen laten gheven. Den twee broeders de Vorsten wt Vranckrijcke ooc twee gouden halsbanden van vijf ponden/ ende een silveren tresoor van vijf eñ twintich pont. Itē twee paerden costelick verciert / ende toegherust/ende oock crijchsche mantels/daer toe ooc haer knechten beyde vry ghebooren ende eygen luyden/een yegelick een cleet. Eñ alsulcke gaven ende beschenckinghe heeftmen hen toe geschickt / ende daer en boven op haer begheeren oock toe ghelaten/ dat een yeghelick mochte met thien paerden rijdē / ende de selve met hen wt Italien voeren.

De Legaten die van des Raets wegen tot den Vorst ofte Coninck in Gallia te trecken gheordineert waren / zijn dese / Caius Lelius, Marcus Emilius Lepidus. De Legaten totten anderen volcke / Caius Sicinius, Publius Cornelius Blasio, ende Titus Memmius.

Hoe datter veel Legaten wt Grieckenlant, Asia, ende wt Aphrica ghecomen zijn, ende hebbē den Romeynē hulpe gepresenteert van volcke, ende van coorne na haer vermogen, ende wat hen den Raet gheantwoort heeft.

Ghesanten van Athenē comen tot Rome.

IN de selve tijt zijnder oock Legaten van veel steden wt Grieckenlant ende Asia gecomē/wt de welcke de Legaten van Athenen eerst voor den Raet ontboden wordē/ de selve hebben daer vertelt ende ghesept / hoe sy al haer schepen / ende haer crijschvolck den Burgemeester Publio Licinio, eñ den Schoutheyt Caio Lucretio toegheschict hadden/ welcke sy nochtans niet ghebruyct en hebben. Ooc hebben sy hen op ghelept ende gheboden te geven hondert duysent mudden coorns / welcke sy oock (hoe wel sy een onvruchtbaer lant hebben / ende haer eyghen lantvolck met vreemde vruchten ofte coorne spijsen moesten / op dat sy ghehoorsaem ghebonden worden) ghelevert hebben / ende presenteerden voort alle te gheven wat den eerbaren Raet van hen hebben woude.

Gesantē vā Mylessen.

Na dese zijn de Mylesi voor dē Raet ontboden / welcke hebben ghesept / dat sy noch niet ghegheven en hadden / maer zijn bereet om te gheven/ wat de Senaet van Rome/totten oorloghe van hen begheert te hebben.

De Legatē van Alabāde.

Ten derden zijn de Alabandenses voort gecomen / ende bewesen / hoe sy in haer lant / der stadt Rome eenen tempel ghetimmert / eñ den selven als een Godinne/jaerlicksche feesten ende spelen op ghestelt / ende gheordineert hebben. Brenghen oock met hen teghenwoordich een gouden croone van vijftich pont/welcke sy Iovi, diemen noemt optimum Maximum, in dat Capitolium tot Rome/tot een offerhande/also hen bevolen is/eñ voort drie hondert crijchschē beuckelaers oft ronde schildē die sy souden geven / baden daerom / ende begheerden dat den eerbaren Raet wilde toe laten ende consenterē/ alsulcken gheschenck op te offeren / ende haer offerhande daer vp te doene.

De Legaten van Lampsacen.

Desghelijcken baden oock de Lampsaceni/ de welcke eē croone vā tachtētich pont gouts met hen brochten/eñ gaven oock te kennen/hoe sy vanden Coninck Perseo waren af gevallen totten Romeynē/ so haest als dat heyr der Romeynen in Macedonien ghecomen was / so sy nochtans tot dier tijt toe onder Perseo, eñ daer te voren onder zijnen vader Philippo gheweest waren. Voor alsodanighe / ende bysonder dat sy den Roomschen Hooftluyden in alle dingen te wille gheweest/ ende dat beste ghedaen hadden/baden ende begheerden sy alleene/ datmen hen inde vrientschap des Roomschen volcks wilde ontfangen/eñ indient so quame/datmen met Perseo vrede maecte / datmen als dan hen ende haer stadt daer inne wilden begrijpen/op dat sy niet wederom onder de macht ende heerschappye Persei en quamen.

Die van Lampsaco worden aenghenomen voor Romsghenooten.

Den anderen Legaten heeftmen vriendelic gheantwoort ende ghedanct. Den Lampsacenos heeftmen dē Schoutheyt Quinto Menio bevolen/dat hijse soude onder de andere ghesellen ende vrienden des Roomschen volcx op nemen ende in schrijven/ eñ heeft also eenen yegelicken Legaet van des Raets weghen twee duysent penninghen ghescheńct/ende den Alabandensers ghesept / sy souden de drie hondert schilden wederom met hen voeren / ende den Burghemeester Aulo Hostilio in Macedonien over leveren.

Gesantē vā Cartago.

Na desen zijn ooc de Legaten van Cartago gecomen/ende hebben den Raet te kennen ghegheven/hoe sy te schepe/ende ter zee hadden gedaen thien mael hondert duysent mudden coorens/eñ vijftich duysent muddē garstē/dat selve te leveren eñ te ontladen / waer dat het den Raet te Rome belief de. Eñ hoe wel sy wisten/ dat alsulcke ghescheńck cleyne was/ tegen het gene dat de Romeynen aen haer verdient hadden/so baden sy nochtans dat de Romeynen de goede gunste int goede nemen wilden.

Gesantē vā den Coninc Masinissa.

Desgheliijcx zijn oock ghecomen de Legaten Masinisse, ende hebben belooft den Romeynen te seynden so veel coorns als die van Cartago/ ende boven dat selve noch twee duysent reysighers/eñ twaelf Elephanten/ende indien daer noch yet vā noode ware/ ende het den Raet begheerde/ het selve was hy goetwillich bereyt om te bestellen.

Daer van hebben de Romeynē hen beyden/ die van Cartago ende den Coninck/ghedanct/ ende daer by ghebeden / dat sy souden het selve coorn/eñ dat andere in Macedonien den Burghemeester Hostilio seynden: ende hebben den selven Legaten oock een yeghelick twee duysent penninghen ghescheńct.

Gesantē wt d'eylāt van Creten / int ter tijt Candien genoemt.

Daer na zijn oock de Legaten wt Creta gecomen/eñ hebben te kennen ghegeven/ hoe dat sy de schutters/ de welcke hen gheboden wert/ door den Burghemeester Publium Licinium te leveren/ oft op te brenghen/ in Macedonien gesepnt hebben. Ende doe hen gevraecht wert oft van haer schutters niet een grooter hoop by Perseum en ware / dan sy den Romeynē gesepnt

seynt

seynt hadden/ en hebben zijt niet gheloochent/ daerom hen oock alsodanighe antwoort ghegheven wert. Wanneer de Cretensers neersticheyt deden / dat sy der Romeynen vrientschap liever ende grooter hielden dan Persei/ dã woude den Raet tot Rome hen oock als ghetrouwe vrienden eñ gesellen een seker antwoort geven/ maer eerst souden sy haer volck te kennen gheven / wat des Roomschen Raets meyninghe ware / dat sy (de Cretenses) souden neersticheyt doen/ dat sy haer crijschluyden die in des Coninck Persei hulpe ende legher waren / opt alder eerste dat sy mochten/ wederom te huys ontboden.

Hoe de Legaten wt Chalcide tot Rome ghecomen zijn, ende hoe dat *Mition* als overste van deser Legaetschap in crancker ghesteltenisse, grootelick beclaecht heeft *Lucretium* ende *Hortensium*, ende hoe den Raet de selve ghestraft heeft.

Gesantẽ vã Chalcis int eylant van Eubœa/ nu ter tyt Nigropont genoemt.

ALs de Cretenses met alsodanige antwoorde ghescheyden waren/ heeftmen daer na voort gheroepen de Legaten wt Chalcide/ van welcke eerste incoemste/ den Romeynen wat groots eñ jammerlicx/ is te voren ghecomen/ daerom dat de overste vã dese Legaetschap Mition genoemt/ overmidts tfledercijn in een rosbare voor den Raet ghedraghen wert / want daer by was te verstaen/ dat het eẽ groote sake zijn moeste/ dat Mition oock in zijne groote cranckheyt hadde moeten over zee trecken / ende den noot zijns vaderlants niet versuymen.

Beclachte van Mitio Gesante vã Chalcis/ over den Lantvoocht Caius Lucretius ende Lucius Hortensius.

Daerom als hy voor den Senaet gecomen was / heeft hy inden eersten claechlick beginnen te spreken/ hoe dat hy geẽ cracht oft macht aen zijn lichaem meer en hadde dan de tonge/ daer mede hy den jammer ende noot zijns vaderlants mochte beclaghen. Eñ heeft also daer na vertelt met grooter neersticheyt / wat weldaden ende vrientschappen over lange tijden/ ende oock nu in desen tegenwoordigen oorloghen teghen Perseum/ de zijne den Romeynen ende haren volcke metten Hooftluyden bewesen hebben. Daer na wederom wat Caius Lucretius de Roomsche Schoutheyt overdaets/ giericheyts ende boosheyts teghen hen den Chalcidensers gheoeffent heeft / ende heeft ten laetsten de onredelickheyt Lucij Hortensij voor alle andere beclaecht/ ende daer by ghesept/ hoe wel alsulcke overmoet eñ boosheyt het andere altesamen te boven gaet/ nochtans soo zijn zijt alle bereyt te lijden/ eer sy hen onder de macht Persei gheven souden. Hoe wel van het ghene dat Lucretius ende Hortensius gedaen hebben/ dẽ Chalcidensers veel beter ware geweest/ dat sy voor hem de poorten ghesloten/ ende in haer stadt niet en hadden gelaten. Want die alsulcx gedaen hebben/ als de stadt Emathia/ Amphipoli/ Maronea/ ende Eno/ de selve sitten nu in goede ruste ende vrede: maer by den Chalcidẽsers daer waren de tempelen der Godẽ berooft ende verdestrueert/ ende alle de selve cleynoodiẽ ende cieragie door Lucretium tegent Godlicke ende Wereltlicke recht wech genomen/ ende na Antium gevoert. Daer toe oock vele van haer inwoonders die vry ghebooren waren/ ende zijn als ghevanghen menschen voor eyghen luyden wech ghevoert/ ende also den vrienden ende gesellen der Romeynen haer haveende haer goet/ ende wat in haer macht gheweest is / hebben sy al inde buyte ende voor prijs gehadt. Want Hortensius door ingheving he ende raet Caij Lucretij/ heeft hy oock de schipluyden in haerluyder huysen ghelept / ende de selve hebben so wel den somer als den winter onder dac geleghen/ ende onder haer vrouwen ende kinderen groot quaet ende oneerlicheyt bedreven.

Dese na clachte heeft den Raet verwillicht/ datmen Lucretium tot Rome ontbieden / ende tselve voorhouden soude/ om hem inde teghenwoordicheyt der beclagers te verantwoordẽ. De welcke als hy gecomen was/ hebbẽ de Legaten hem noch veel meer ende grooter dingen in zijn tegenwoordicheyt gesept. Daer zijn ooc twee machtighe ende straffe beclagers teghen hem opghestaen / te weten de twee Wijckmeesters Marcus Iuventius Talva, ende Cneus Aufidius, de welcke hem niet alleen voor den Raet beclaecht ende ghestraft en hebben/ maer oock voor de gheheele gemeynte gedacht/ hem nae vele lasters eñ schande daer inne sy hem schult gaven/ eenen dach gestelt om hem in alle de saken te verantwoorden.

Caius Lucretius wort ontboden eerst voor den Raet/ ende daer na voor tgemeynte betticht ende beclaecht.

Quintus Menius de Schoutheyt heeft van des Raets weghen den Chalcidensers gheantwoort aldus: De weldaden die de Chalcidensers voor dese tijt/ ende oock so sy inden tegenwoordighen oorloghe den Roomschen volcke bewesen hebben/ ende noch bewijsen/ bekent dẽ Raet ende weet wel dat het altemale also is/ also zijt te kennẽ geven/ weten hen daerom oock grooten danck: Maer de dinghen int welcke sy hen van Caio Lucretio, ende oock Lucio Hortensio haren Schoutheyt beclaechden/ de selve datse buyten ende teghen des Raets wille ende weten gheschiet zijn/ ende noch gheschien / can een yegelick bekennen/ want de Romeynen met grooter naersticheyt den Coninck Philippo, ende namaels zijnen sone Perseo daerom hebben ontsept/ ende met hen geoorloocht eñ noch oorlooghen/ daerom dat sy het Griecsche lant in zijne oude vryheyt wederom stellen souden/ ende daer by behouden willen / ende niet dat sy van harẽ (der Romeynen) officiers alsulcke onbehoorlicheyt lijden souden/ willen oock daerom den Schoutheyt Lucio Hortensio schrijvẽ/ dat hy weten sal/ dat den Raet daer niet inne te vreden en is/ van tghene daer inne de Chalcidensers hen beclaghen/ desghelijcx dat hy oock soude / alle die vry geboren/ ende in eygenschap als slaven vercocht waren/ latẽ opt eerste verondighen ende wederom bringhen/ ende den selven wederom in haer eerste vryheyt stellen/ oock wt alle schipgesellẽ niemant dan de oversten voortaen inde steden te herberghen ende te logeeren.

Antwoorde den Gesanten van Chalcis gegheven.

Brieven vãden Raet aẽ Lucius Hortensius, aengaende die van Chalcis.

Alsulcke bevel is Hortensio van des Raets weghen overgheschreven/ ende daer en boven worden den Legaten een peghelick twee duysent penninghen ghescheenckt / ende Mitioni wert oock op der stadt costen eenen waghen bestelt daer op hy rijden mochte tot Brundusium aender zee: maer Caius Lucretius wort vã de Wijcmeesters voor de gemeynte beclaecht/ ende tot een straffinghe ende boete moeste hy gheven thiennael duysent penningen / dat is omtrent thien duysent croonen / dwelcke alle

Caius Lucretius wort ghestraft.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 585.

de Wijckmeesters/te weten de vijf eñ dertich te samen/ghesloten / ende hem daer inne ghecondemneert hebben.

Hoe de Burghemeester *Hostilius Appium Claudium* zijnen Legaet met eenen hoop voetknechten in Illyricum geseynt heeft, om aldaer de frontieren te bewaren, Ende hoe *Appius Claudius* voor de stadt Vscana in Illyria ghelegen, het meestedeel van zijn volck liet, ende int laetste de vlucht nam.

Goede vrede in Liguriën.

IN Liguria en wert int selve Jaer niet sonderlings gehandelt / want de vyanden sich niet gheroert oft ter weere ghestelt en hebben / noch de Burghemeester en is met zijn volck niet inder vyanden lant ghetoghen / maer nae dat hy daer af kennisse ghenoech hadde / dat een yeghelick in ruste bleef / heeft hy de twaelf duysent knechten die hy met hem wt ghevoert hadde / binnen twee maenden wederom laten gaen/ ende al wat vanden Latijnschen ghesellen by hem waren/heeft hy in tijts inden winterlegher tot Lunam eñ Pisas gevoert/ ende so is hy mettē reysichgetuych in Gallia rontsomme ende tot alle plaetsen ghereden/ende het meesteudel van alle de steden versocht ende gevisiteert. Eñ hoe wel ter selver tijt/wt genomen in Macedonien over al goeden pays was: So wert nochtans de Coninck van Illyrien Gentius eensdeels suspect ghehouden. Om dier saken wille/ heeft de Roomsche Raet gheordineert / datmen acht schepen wel bereyt zijnde / soude van Brundusio na Issam totten Legaet Caium Furium seynden/de welcke op de selve tijt dat Insel inne hadde/ende niet meer dan twee schepen tot zijnder hulpē: inde selve acht schepen heeftmen ghelept twee duysent knechten / welcke de Schoutheyt Quintius Menius wt bevel des Raets gemonstert heeft aē dese zijde der zee tegē Illyrijs over. Eñ de Burgemeester Hostilius

Crijchsvolc in Illyrien gesonden.

heeft Appium Claudium met vier duysent voetknechten ooc in Illyrium gesonden / op dat hy de gene die naest de frontierē Illyricum woonden/soude beschermen. Ende doe Appius dochte zijnen hoop niet sterck ghenoech te zijne/ so heeft hy gins ende weder by de vrienden der Romeynen noch so veel hulpe daer toe vercregen/also dat hy omtrent acht duysent mannē by hem hadde/ de selve knechtē heeft hi wapen ende ander gheweer ghedaen/so hy best mochte/ende doe hy het gantsche lant hadde doortoghen/ so heeft hy zijn legher ghemaeckt by der stadt Lycnidum.

Niet verre vander selven eynde leyt eē stadt Vscana ghenoemt / de welcke met Perseo hielde/inde selve stadt waren by thiē duysent burghers/eñ sommige Cretensers/ de welcke daer tot een hulpe oft bewaringhe ghelept waren.

Appius Claudius wort door bedroch voor de stadt Vscane ghebrocht/daer hem veel volcx afgeslagen wert.

Wt der selver stadt zijn daer sommige heymelick tot Appium ghecomen/ ende gaven hem te kennen/ indien hy met zijn volck wat naerder quame/ so mochte hy de stadt door verraderie wel ghecrijghen/ende hebben voort geseyt/ hoe dat hy niet alleene ende zijn vrienden een goede buyte souden verwervē/ maer ooc dē gantschē hoop soude vanden roof vervult zijn.

Dese hopinghe ende toeseggin ghe heeft Appium met alsulcke gierichheyt verblindet / dat hy niet alleene wt den ghenen die hem het selve te kennen ghegheven hadden / eenighe by hem ghehouden/ oft trouwe ende borghe van hen genomen en heeft/maer en heeft oock niemant voor wtgeschickt/om alle dingen wel te vernemen: ende na dat hy alleene den dach met hen gheordineert hadde/ so is hy opten selven dach van Lycnido opghebroken / ende is op twaelf walsche mijlen na der stadt ghelegert. Daer na des morgens vroech voor dage/als hy duysent knechten inden legher tot een bewaringhe ghelaten hadde/is hy metten anderen hoop na der stadt ghetoghen/de welcke na dat sy voort toghen sonder ordinantie/ende met lange verstroyde hoopen/alsoot ghemeynlic inder nacht geschiet/overmits dat deen dē anderen niet siē en can / zijn sy ten laetsten aender stadt ghecomen / ende en hebben niemant op der mueren ende op de wake vernomen. Als sy op eenen steenworp na der stadt muerē quamen/ so zijn die vander stadt terstont tot twee poorten wt ghevallen/ende desgelijcx hebben de vrouwen op de selve tijt opter mueren een groot gheluyt ghemaect met huylen ende roepen/voort oock de eyghen knechten met andere volc hebbē desgelijcx een groot rumoer ghemaect met basuynen/trompetten ende ander rumoer.

Van desen vreeslicken ende onversienighen roep/zijn de Romeynen so seer verschrickt gheweest/ also dat sy den eerstē aenloop der vyanden die wt der stadt quamē / niet en hebbē mogen lijden/maer bestonden van stonden aen te vlien/eñ so worden der meer inde vlucht dan in der order verslagen / also datter vanden gantschen hoop nauwelick twee duysent met Appio int legher ghecomen en zijn. Appius en is oock niet langhe int legher ghebleven / maer op dat hy de verstroyde knechten / die gins ende weder overt velt ghevloden waren/ wederom by malcanderen soude vergaderen / is hy met de gene die noch by hem warē/ wederom achterwaerts na Lycnidum ghetoghen.

Dese ende andere ongheluckighe dinghen/ die in Macedonien ghescheit waren/zijn naerstelick door Sextum Digitium, de welcke een Veltweyfelaer was/te Rome te kennen ghegeven/als hy om zijn offerhande te voldoen wtē legher tot Rome gecomen was. Het welcke alst den Raet vernomen hadde/ hebben sy terstont twee Legaten/te weten Marcum Furium Flaccum, ende Marcum Caninium Rebilum in Macedonien ghesyent / op dat sy alle saken also sy

Gesanten in Macedonien gesonden.

ghescheit waren/vernemen/ende tot Rome wederom te kennen geven soudē/hebben ooc daer toe den Burghemeester Aulo Hostilio bevolen/ dat hy den kiesdach om de nieuwe Burgemeesters te kiesen also bestelde/dat hy mochte inde eerste maent/ dat is in Januario/ ghehouden worden/ende dat hy so hy eerst vermochte/ tot Rome quame.

Binnen middelen tijde heeft de Senaet den Schouthept Marco Retio bevel ghegheven/ dat hy den Raetsheerē over al door gheheel Italien liet gebieden/dat sy tot Rome quamen/ende de ghene die noch te Rome waren/liet verbieden/ datter gheen vorder dan een walsche mijle vander stadt wt en toge/ wt genomē dat hy van zijnder offitien / ofte des gemeynē profijts wegē niet en mochte te huys blijvē/ welcke al tsamen na tbevel des Raets volbrocht is.

Daer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer van der Stadt 585.

Daer na heeftmen de nieuwe Burghemeesters ghecozen den vierentwintichsten dach in Augusto/ de welcke waren ghenoemt Quintus Martius Philippus de tweede reyse/ ende Quintus Servilius Cepio. Ten derden dach daer na heeftmen de Schoutheyts ghecozen / te weten/ Caius Decimus, Marcus Claudius Marcellus, Marcus Sulpitius Gallus, Caius Martius Figulus, Sergius Cornelius Lentulus, Publius Fonteius Capito. De Schoutheyts gecozen zijnde/ so hebbē de vier Schoutheyts geloter om Spaengien / Sardinnen / Sicilien/ Den anderen twee Schoutheyts zijn binnen Rome dat officie bevolen/ende andere dinghen te bestellen / ende om te seynden daert den Raet beliefde / als dat Hooftmanschap opter zee eñ over de schepen.

Hoe de Legaten die in Macedonien ghesceynt waren , wederom tot Rome ghecomen zijn, ende den Raet te kennen gaven, hoe dat Perseus veel steden vanden gesellen ende vrienden der Romeynen ghewonnen hadde, daer door dat de vrienden in grooter sorghen waren. Ende hoe de Romeynen om hem te wederstaen, hen bereyt hebben.

Het rapoort vande Ghesanten die in Macedonien gesonden waren.

Als nu de twee maenden/ dat is Januarius ende Februarius by nae ten eynde waren / soo zijn de Legaten die in Macedonien gheseynt waren/ wederom tot Rome ghecomen / de selve hebben den Raet te kennē gegeven/hoe dat Perseus den voorleden somer soo grooten gheluck ghehadt heeft / ende hoe de ghesellen ende vrienden der Romeynen in grooter sorghen waren/ om dat de Coninck soo vele steden vercreghen ende in ghenomen hadde. Ende hoe oock des Burgemeesters heyr seer afgenomen ende verminderr was/ daer om dat hy de gemeyne hooftē vele paspoorten verleende/ende gaffe oorlof van hem te trecken/ welcke oorsake ende schult de Hooftluyden op den Burgemeester leyden/ desghelijcx wederom de Burghemeester op de Hooftluyden. De schade eñ schande die Appius door zijn onvoorsichticheyt ende versuymelick voornemen gheleden hadde / en achteden veel Raetsheeren niet so groot/ om dat het selve heyr een vergadert volck gheweest was/ ende wt Italien gins ende weder metter haest opgebrocht/ooc vanden selven niet so vele ghebleven en waren. De nieuwe Burghemeesters so haest sy in haer officie getreden warē/ heeftmense bevolen/dat sy den Raet souden te kennē geven vanden Macedonischen oorloge/ twelcke na dat zijt gedaen hadden/ heeftmen hen de twee landen overghegheven/ te weten/ Macedonien ende Italien/ om de selve te beschermē ende te bewaren.

Beyde de Burgemeesteren worr Macedonie ende Italien bevolen.

Schrickeljaer.

Dit selve jaer is oock een schrickel jaer geweest/ ende so zijn de schrickel dagen den derdē dach na de feeste diemē Terminalia noēt/ in gegaen. dat is na dē drie eñ twintichstē dach Februarij. Daer zijn ooc dit selve jaer ghestorven sommighe Priesters die de offerhande inder kerrken pleghen te bestellen/ te weten wt de gemeyne Priesters/ Lucius Flaminius, wten oversten de twee Bisschoppen Lucius Furius Philus, ende Caius Livius Salinator. Jnde plaetse Furij / heeftmen ghecozen Titum Manlium Torquatum. Jnde plaetse Livij, Marcum Servilium.

Priesters ghestorven.

Jnt begin des navolgenden jaers / so haest de nieuwe Burghemeesters Quintus Martius ende Quintus Servilius den Raet vanden lande te kennen ghegheven hadden/ heeft dē Raet voor goet aenghesien/ dat sy onder hen souden loten om Italien ende Macedonien so sy eerst mochten/ oft vande twee landen weghen aengaende met malcanderen vereenighen: Maer nochtans eer sy daerom lotedē/ op dat hier na de gunste niet meer deē dã dandere en voorderde, hebben sy eerst vanden Raet begheert te weten / hoe veel volcx sy tot beschermінghe ende totten oorloghe mede souden voeren. Ende soo worden gheordineert op Macedonien ses duysent Roomsche voetknechtē/ eñ te paerde twee hondert ende een half/ vanden Latijnschen ooc ses duysent te voete eñ drie hondert te paerde/ ende so wert daer by bevolen / datmen de oudē crijschluyden soude laten aftrecken/ alsoo dat in een yeghelick Roomsche Legioen niet meer dã ses duysent voetknechtē/ ende drie hondert reysighers zijn en souden.

Crijchsvolc in Macedonien ghescheet.

Den anderen Burgemeester die Italien bewaren soude / en heeftmen gheen seker ghetal van Roomsche knechten toe gheordineert / de welcke hy tot vervullinghe des eersten heyrs monsterē soude/ maer mē heeft hē alleene twee Legioenen toegestelt/ te weten voor een yegelic Legioen vijf duysent twee hondert te voete/ eñ drie hondert te paerde: Maer wten Latijnschē heeftmen hē een grooter getal geordineert dan zijnen geselle/ te weten/ thiē duysent te voete eñ ses hondert reysighers. Boven dat selve getal heeftmē hē noch bevolē vier Legioenē te monsterē/ dat de selve souden bereyt zijn/ indient ergens noot ware. Daer toe en hebbē de Burgemeesters ooc geen Hooftluyden mogen makē/ maer de gantsche gemeynte hebbē de selve gecozen. Eñ so hebbē de Latijnsche gesellē moetē opbringen sesthien duysent te voete/ eñ duysent te paerde. Desen hoop heeftmē alleene daer toe gemonstert/ datmense gebruycken soude/ indiē daer onversiens ergens eenige noot viele/ wãt men op Macedonien groote sorge droech. Opter zee ende tot de schepen heeftmē geordineert duysent mannen van Roomsche burghers die in Italien woonden/ ende eensdeels eygen luyden gheweest waren/ ende wt Sicilien oock so vele / ende daer toe heeftmen bevolen / welcke de hooftmanschap der schepen ende der zee inde lotinghe te deele viele/ dat de selve soude dese knechtē/ so hy eerst mochte/ in Macedonien tot de andere schipghesellen voeren: Men heeft ooc in Spaengien drie duysent Roomsche voetknechten/ ende drie hondert reysigers geschict/ het oude heyr metten selven te vervullen / ende hebben oock geordineert hoe groot int ghetal een yeghelick Legioen zijn soude / te weten vijf duysent te voete/ drie hōdert eñ dertich te paerde. Ende den Schouthеyt de welcke Spaengiē te deele vallen soude/ heeftmen bevolen dat hy vanden gesellen ende bontgenooten des selven lants/ oock vier duysent te voete / eñ drie hondert reysighers monsteren soude.

Crijchsvolc in Italien.

Crijchsliedē op voordeel aengenomē.

Crijchsvolc na Spaengien gesonden.

Vande wonderlicke teeckenen die te Rome vercondicht zijn. Ende hoe daer nieuwe Strafmeesters ghecoren zijn. Ende hoe de Burgemeesters

Int jaer van der stadt 585.

meesters den Raet over de ghemeynte ghe-claecht hebben: ende wat statuyten de Straf-meesters gheordineert hebben.

Waerom dat Livius vande wonderteeckenē vermaent.

HEt is my kennelick ghenoech dat wt de verachtinge / door welcke vele gelooven / dat de Goden den menschen gheen toecomende dingen door teeckenen openbaren oft vercondighen / nu ter tijt daerom gheen wonderlicke teeckenen opēbaer en worden vercondicht eñ te kennen gegeven: Maer overmits dat ick de oude gheschiedenissen beschrijve / gheerijge ick eensdeels oor eenen sin gelijck de ouders gedaen hebben / ende worde alsoo by my selven met een sonderlinghe beweginghe ontsteken / dat ick de dingen / welcke de oude ende wyse luyden voor goet hebben aenghesien / ende tselve in geender manieren te verachten / oor waerdich achte / de selve in mijne historien ende boecken te schrijven.

Wonderteeckenen.

Van Anagnia heeftmen dit jaer twee teeckenen ghebootschapt / het eerste / datmen een barnende fackel inde locht ghesien heeft.

Ten anderen / dat een koe in menschelicker manieren ghesproken heeft / de welcke oock wt de ghemeyne costen der stadt op ghevoet ende ghehouden is.

Desghelijcx heeftmen oock op de selve tijt te Minturnis ghesien den hemel ghelijck oft hy enckel vier ware ende brande.

Eñ het heeft oor tot Reate steenen geregent.

Tot Cumis heeft dat beelt Appollinis drie daghen ende drie nachten gheweent.

Item te Rome hebben oock twee costers die de kercken bewaerden / vercondicht. De een / dat inder kercken Fortune een slange was gesien / die een mane ghelijck de paerden hadde. De ander / dat inder kercken Fortune / diemē de eerste ghebozen metten toename noēt / welcke optē berch staet / zijn twee wonderlicke teeckenen geschiet / het eene / datter een Palmboom is opt kerckhof ghewassen / het ander / dat het daer ter plaetsen hadde bloet ghereghent.

Daer zijn oor noch twee teeckenen vercondicht / welcke datmen nochtans niet voor opēbaer teeckenen en hielt / eñ daerō met offerhande oock niet versoent en heeft. Ten eersten / om dat niet openbaer geschiet en was / maer indē huyse Titi Martij Figuli, de welcke seyde dat een Palmboom was ghewassen onder den dorpel van zijnen huyse. Dat ander / daerom dat het in een vreemde plaetse gheschiet was / te weten / tot Fregellis / daer ghesien wert inden huyse Lucij Atrei / dat de spiesse die hy cortelinghe zijnen sone / welck een crijschman was / ghecocht hadde / binnen lichten daghe langher dan twee uren brandende wert / ende nochtans de spiesse niet gecrenckt en was. Door de voorghenoemde ende openbare teeckenen / hebben de thien mannē die daer toe gheordineert waren / de boecken Sybille oversien / eñ na dat zijt ghedaen hadden / hebben sy bevolen dat de Burghemeesters souden den Goden veertich groote dieren offeren / ende datmē soude een processie inder stadt houden / ende alle die van des Raets weghen officien hadden / dat de selve souden een yegelic zijnen God eñ zijn beelt in zijnder capellen / een groot offer slaen / eñ voort so soude de gantsche ghemeynte crantsen opt hooft draghen. Dit al te male is volbrocht alsoot de thiē geordineerde mannen ghebođen hadden.

De boecken Sybille worden oversiē.

Daer na heeftmen eenen dach gheordineert om de Strafmeesters te kiesen. Om dat selve officie hebben ghebeden de principaelste ende overste der stadt / Caius Valerius Levinus, Lucius Posthumius Albinus, Publius Mutius Scevola, Caius Iunius Brutus, Caius Claudius Pulcher, ende Titus Sempronius Gracchus. Dese twee laetste heeft dat volck gecozen / ende tot Strafmeesters ghemaeckt.

De Strafmeesters worden gecozen.

Als nu alle dinghen grooter eñ naerstigher aen gegrepen worden datmen pleecht te doen / ende de monsteringe ghehouden soude worden om des oorloochs wille in Macedonien / soo hebben de Burgemeesters by den Raet / over de gemeynte geclaecht / daerom dat de jonge burgers hen niet vertoonen en woudē op de monster plaetse. Teghen welcke de Wyemeesters Caius Sulpitius, ende Marcus Claudius op gestaen zijn / ende hebben de gemeynte verantwoort ende geseyt / hoe dat de monsteringe niet so swaerlick te houden en ware den Burghemeesters / maer om dat sy haer hoochmoedicheyt te veel ghebruyckten / daerom consten sy tselve te weyniger wt rechten / anders en ware daer niemant die hem tot de monsteringe seer weygherde / eñ om dat den Raet int seker soude weten dat het alsо ware / sy souden de Schoutheyts latē de monsteringe doen / de welcke min machts ende opsiens haddē / eñ sy souden sonder arbeyt de monsteringe doen / ende het heyr te samen brenghen. Het welcke / also de monsteringe te houden den Schoutheyts bevolen is / niet sonder smadicheyt der Burgemeesters.

De clachte der Burgemeesters over de ghemeynte.

Daer hebben oor de Strafmeesters / op dat de monsteringe te beter voortganck soude hebben / voor de gantsche gemeynte gesproken aldus: hoe dat sy wouden een statuyt maken boven den eedt diemen inde monsteringe doet / als datmen bovē de gemeyne ordinātie des eedts / soude dese navolgende artijckelen sweerē. So wie onder de ses eñ veertich jaren warē / dat de selve na dat statuyt Caij Claudij, eñ Titi Sempronij soude hem op de monster plaetse vertoonē / eñ zijnen naem daer te kennen geven. Item so dicwils alsmen monsteringe hielt / wanneer de Strafmeesters ghecozen waren / dat een yeghelick die te voren niet wt ghedaen en ware / hem op de monsteringe soude vertoonen. Ende daerom datmen seyde datter vele wt de hoopē in Macedonien / door onsekere eñ ongeoorloofde oorsaken / paspoorten vanden Hooftluyden vercregen hadden / dwelcke het meestedeel door gierichheyt / ende hoochmoedicheyt toe ghelaten wert / en also vanden hoop af getogen waren / soo hebben sy ghebođen / dat alle de ghene / die onder den Burghemeester Publio Elio ende Caio Popilio, ofte hier namaels in Macedonien gemonstert ende aen genomen waren / eñ nu in Italien zijn / dat sy binnen dertich dagen wederom tot het heyr in Macedonien souden trecken / nochtās dat sy hen eerst by den Strafmeesters vertoonen / ende aen teeckenen lieten. Item dat de ghene / die noch inde macht haerder vaders ende grootvaders warē / dat de selve hen oock by den Strafmeesters vertoonden ende in schrijvē lieten. Voort seyden sy / hoe dat sy de oorsaken ende vryheden der vry ghelaten crijschluyden oock vercondichden / ende so wie sy von-

Een nieu statuyt der Strafmeesters / op de wapēschouwinghe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

sy vonden/ die wt gunste vry gelaten ware/ eer van de rechte tijt eñ ouderdom toe behoorde/ ende oock vanden Raet hier voortijts geordineert ware/ de selve souden sy wederom monsteren/ ende int oorloghe wt seynden.

Dese geboden eñ statuyten der Strafmeesters/ na dat sy wt gheschreven/ eñ op de marct ende in andere plaetsen wt gheroepen waren/ isser so grooten menichte der jongher burgers tot Rome te samen gecomen/ dat de stadt van een soo onghewoonlicken volck/ daer door seer belast wert. Van desen heeft de Schouthept Caius Sulpitius vier Legioenen ghemonstert/ boven de ghene diemen tot vervullinghe des voorghenoemden heyrs gheordineert hadde/ ende alsoodanighe monsteringhe is binnen elf daghen volbrocht.

Burgemeesters ende Schoutets loten om de lantschappen.

Daer na hebben de Burghemeesters om de landen gelotet/ ende so is Quinto Servilio Italien/ Quinto Martio Macedonien te deele ghevallen.

De Schouthepts hadden sommighe dagen te voren ghelotet/ wt welcke lotinghe Spaengien Claudio Marcello, Sicilien Sergio Cornelio Lentulo, Sardinien Publio Fonteio Capitoni. Dat Hooftmanschap der schepen Caio Martio Figulo, eñ het lantrecht buyten Rome Caio Decimo, eñ het stadtrecht binnẽ Rome Caio Sulpitio te deele ghevallen zijn.

Latine Ferie.

Daer na alsmen de feeste/ diemen noemt Latinas ferias gehouden hadde/ is de Schouthept Martius terstont met zijn crijschvolck wt ghetoghen.

Als daer na d'een Burghemeester Servilius Cepio den Raet gevraecht hadde/ welcke twee Legioenen/ hy van de vier nieuwe met hem in Galliã nemen soude/ hebben sy gheantwoort/ de twee Schouthepts Caius Sulpitius, eñ Marcus Claudius souden hem vande hoopen die sy gemonstert hadden/ twee Legioenen welcke sy wilden/ gheven. Het welcke alst den Burghemeester verdroot/ dat het nae den wille der Schouthepts soude gaen/ is hy vandẽ Senaet ghegaen/ eñ is by den Schouthepts voor den rechters stoel gecomen/ heeft daer van hen begheert twee Legioenen/ welcke sy hẽ na tbevel des Raets soudẽ gevẽ: Maer de Schouthepts en hebbẽ niet sonderlings begonnẽ/ dã alleene ghesept/ hy souder twee nemen na zijnen wille.

De sedenstraffers hebben den Raet beset.

Hier na hebben de Strafmeesters voort dẽ Raet van nieus gheordineert/ ende Marcum Emilium Lepidum, de welcke nu ten derdẽ male/ ende van drie verschepden Strafmeesters tot een overste ghesel was/ des Raets overste meester gheordineert/ ende voort hebben sy seven andere van des Raets vrienden/ wt den Raet verworpen.

De Macedonische crijschlieden die voor dẽ tijt af ghedanet warẽ/ worden wederom verwaerts ghesonden.

Daer na als de monsteringhe des volcx gehouden wert/ ende de burghers na ouder ghewoonten oversien eñ getelt worden/ hebben sy de crijschlupden/ die om in Macedoniẽ te trecken in schreven/ eñ als bovẽ verclaert is/ door onbehoorlicke oorsaken wederom af getogen waren/ na dat sy vanden selven een groot getal inde monsteringhe ghevonden hadden/ so hebben sy hen wederom bevolẽ int heyr te treckẽ. Hebben oock de ghene/ die de vryhept vercreghen hadden/ niet meer int oorloge te trecken/ de oorsaken ende ouderdom gheexamineert/ eñ welcke sy bevonden/ die alsulcke vryhept voor den tijt ende niet wt gherechtige oorsaken vercregen en hadden/ den selven hebben sy alsulcken eedt voor ghehouden/ dat hy heeft moeten sweeren/ dat hy wt goeden wille ende nae het ghebodt des Strafmeesters Caij Claudij ende Titi Semproniij, wederom in Macedoniẽ trecken soude. Daer nae hebben sy oock de reysighers voor ghenomen/ de selve oversien eñ gemonstert/ int welcke sy hen in sommige dingen seer straf ende hart bewesen hebben/ eñ vele de paerden verboden/ daer door sy hen oock den edeldom ongunstich gemaect/ ende vertoornt hebben/ welcken toorne noch veel grooter is geworden/ met dat gebot/ dwelcke sy wt lieten gaen. Datter geẽ van hen allen/ die van Quinto Fulvio, ende Aulo Posthumio den Strafmeesters eenige tollen der stadt/ oft ander chi;usen ende schattingen gehuert eñ gepacht hadden/ souden nu int gheselschap zijn der ghenen diese hueren ende pachten sullen.

De Sedenstraffers hebben het Ruyterbolc gemonstert.

Caius Claudius vanden volck veroordeelt zijnde/ wort daer na wieder vry ghewesen.

Daerom als de oude tollenaers dicwils den Raet over dit gebot geclaecht hadden/ ende begeerden datmen den Strafmeesters inde selve saecke onderwijsen/ ende een mate in haerluyder macht eñ gewalt setten soude/ nochtans en hebben zijt van den Raet niet mogẽ vercrijgen/ ende so hebben sy ten laetsten Rutilium den Wijcmeester tot eẽ beschermer gevonden/ de welcke om een ander oorsaecke metten Strafmeesters in gheschille stont.

Twist tusschen de Sedenstraffers ende den Wijckmeester Rutilius.

Want de Strafmeesters haddẽ eenen wt den ghemeynen burghers eenen muer gebodẽ af te breken/ welcke hy inde strate/ ghenoemt Via sacra, teghen een huys/ de ghemeyne stadt toe behoorende/ op getimmert hadde/ daerom dat hy te seer wtwaert op de strate getimmert hadde. Eñ overmidts dat het hem onghelegen was te doene/ heeft hy vande selve sake voor de Wijcmeesters geappelleert. Eñ als hẽ niemãt gheen bystant/ wtghenomen dese Rutilius, doen en wilde/ soo zijn de Strafmeesters voort ghevaren/ ende hem als een die trecht verloren hadde/ gepant/ ende tot een straffinghe hebben sy van hẽ voor de ghemeynte/ een somme gelts gheeyscht/ als een die gheen offitie hebbende/ hem teghen de Strafmeesters ghestelt hadde/ dwelcke Rutilium verdroten heeft/ dat zijn bystant niet met allen en vermochte/ ende heeft also eẽ stilswijgende vyantschap tegẽ de Strafmeesters op ghenomen.

Hoe *Rutilius* de Wijcmeester beyde de Strafmeesters voor de gemeynte beclaecht heeft, ende na dat sy gedaecht waren te rechte te comen, in wat manieren sy van malcanderẽ gescheyden zijn.

De wet van Rutilius tegẽ den Tollenaers.

ALs nu desen onwille der Tollenaers ooc tegen de Strafmeesters op gestaẽ is/ hebben de Tollenaers haren troost aenden Wijckmeester Rutilium ghesocht/ de welcke tot profijte vande selve Tollenaers/ alleene wt zijnen name alsulcken gebot de gemeente voor gehoudẽ eñ aengebrocht heeft/ dat alle openbare tollen der stadt/ oft andere schattinghen ende tribuyten/ welcke de Strafmeesters Caius Claudius, ende Titus Sempronius verleent hadden/ alsodanighe verleeninghe soude voor onduechdelick gherekent/ ende niet gheacht worden: Maer de selve souden van nieus vercondicht eñ verleent wordẽ/

 op

Int jaer van der stadt 585.

op dat een yeghelick wie hy ware/ vrije macht soude hebben alsulcke tollen eñ schattingen te verpachten. Eñ heeft oock den anderen Wijcmeesters zijne gesellen eenen dach geordineert/ op dat alsulcke kennisse ende ghebot door dat volck verwillicht ende besloten soude worden.

Eñ doen den voorgenoemden dach gecomē was/ so zijn de Strafmeesters voor tgerechte gecomen/ eñ wilden daer tegen zijn. So lange als Gracchus sprack/ heeft een yeghelick stille gheswegen: Maer na dat Claudius begonste te spreken/ bestont het gemeyne volck seer te murmureren/ also dat den bode geroepen eñ bevolen wert/ dat hy het volck soude doen swijgen/ het welcke alst de Wijcmeester sach/ heeft hy hem des beclaecht/ hoe dat hem de vergaderinghe der ghemeynte ontoghen/ ende hy vanden Strafmeesters veracht wert. Eñ is daer niede vanden Capitolio/ daer op dese tijt de vergaderinghe was/ wech ghegaen. Des anderen daechs heeft hy een grooter vergaderinghe op ghebroche/ want ten eersten heeft hy de goeden Titi Gracchi den Goden toe gewesen/ daerom dat hy pant ghenomen/ ende noch een boete op gelept hadde/ vande gene die de Wijcmeesters aen gheroepen/ ende voor hem gheappelleert hadde/ eñ dat de selve Gracchus des Wijcmeesters ghebot versmaet/ ende haer macht daer door ghekrenct hadde.

Strafmeester ofte Schatmeester is alleens.

De Wijckmeester Rutilius beticht ende straffet de twee Destraffers.

Daer na heeft hy Caium Claudium voort recht ghenomen eñ ghedaecht/ daerom dat hy hem de vergaderinghe der gemeynte ontogen eñ ontvreemt hadde/ heeft oock daer openbaer wt ghesproken/ ende over beyde de Schatmeesters geclaecht/ dat sy eenen oproer ghemaeckt hadden/ eñ hieltse voor vyanden der gantscher stadt/ ende heeft daerenboven van Caio Sulpitio, de welcke een Schouthheyt was binnen der stadt van Rome/ eenen dach begheert/ op dat het gantsche volck om deser saken wille te samen soude comen. Daerom overmits dat de Schatmeesters hen niet ghewevghert en hebben/ maer wel lijden mochten dat het gantsche Roomsche volck/ so haest sy ymmers wilden/ eenen dach van rechte over hen souden houdē/ heeftmen eenen dach gheordineert ende opgestelt/ te weten den vier en twintichsten dach in September/ op welcken dach dat volck te samen comen/ de clachte aenhooren/ eñ den twee Schatmeesters als vyanden der ghemeynder stadt oordeelen souden.

Als dese dingen geschiet waren/ zijn de twee Schatmeesters inder sale der Godinnē Libertatis gegaen/ ende hebben aldaer de brieven/ eñ der stadt boecken verseghelt: ende na dat sy de camer/ daer alsulcke boeckē ende brieven inne waren toe ghesloten/ ende de stadt knechtē van hen ghelaten ende wech gheschict hadden/ hebben sy ghesept/ sy wouden voort van tgene dat haer officie aen ginck/ niet voorder handelen/ voor dat den rechtdach des gantschen volcks/ dwelcke sy over hen houden souden/ ten eynde ware. Als nu den dach gecomen was/ is Claudius eerst voort recht ghecomen/ ende zyn sake verhoort.

Eñ als wt de twaelf vierendeelen der reysighers achte/ ende wt de rijcste ende machtichste burgers/ oock niet weynich de sententie ghegheven/ ende hem verdoemt souden hebben/ so zyn terstont de overste der stadt eñ wt dē Raet voort gecomē/ eñ hebbē inde presentie des volcx haer gulden ringhen af ghelept/ ende droevige cleederen aen ghedaen/ op dat sy de gemeynte/ so sy vanden eenen totten anderen gingen/ met alsulcker claghelicker gesteltenisse verbidden/ ende tot ghenade beweghen mochten. Hoe wel datmen seyde dat Gracchus de ander Schatmeester des volcx meyninge ende sententie aldermeest gekeert heeft/ want als het gemeyne volck van alle eynden hē toe riepen/ hy en dorste niet sorghen/ ten soude met hem van gheenen noode zijn/ so heeft hy by zijnē eedt geswooren/ indien datmen zijnen ghesellen verdoemde ende verjaechde/ so en woude hy oock niet blijven/ ende met hem de stadt ruymen/ sy gaven anders een oordeel hoe sy wouden. Hoe wel de sake opt alder wterste ghecomen/ eñ by na alle hopinghe Claudio ontoghen was/ want het ghebrack noch alleene aen acht Centuriones oft vierendeelen/ indien de selve de sententie teghen hem gegeven hadden/ so ware hy gantsch verdoemt ende veroordeelt geweest. Als hy nu vry sonder eenighe schade ghewesen wert/ soo heeft de Wijcmeester gesept/ hy en woude hem der sake Gracchi oock niet onderwinden/ eñ so is Gracchus oock vry gewesen/ ende sonder eenighen cost daer af ghescheyden.

Des selvē jaers als de Legaet vā Aquileia tot Rome ghecomen was/ ende begheerde datmen het ghetal haerder burghers/ welcke van den Romeynen haren oorspronc hadden/ ende daer ghestelt waren/ vermeerderen soude/ soo heeftmē daer noch duysent vijf hondert wt des Raets bevel beschreven/ ende so zijn den selven van des Raets weghen/ dese drie Titum Annium Luscum, Publium Decium Sabulonem, eñ Marcum Cornelium Cethegum toe gheordineert/ om den selvē hoop tot Aquileiam te leyden ende in te setten.

Het garnisoen van Aquileien is vermeerdert.

Hoe de twee Roomsche Legaten *Caius Popilius*, ende *Cneus Octavius*, de welcke in Grieckenlant geseynt waren, tot Thebis aën gecomen zijn, eñ wat sy al in Grieckenlant gedaen hebben.

IN t selve jaer zijn oock Caius Popilius, ende Cneus Octavius de twee Legaten/ welcke inden lande van Griecken ghesepnt waren/ tot Thebis aen ghecomen/ ende hebben daer het mandament eerst vercondicht/ ende namaels voorder door alle steden in Peloponneso/ nu Morea ghenoemt/ het selve mandement laten lesen ende vercondighen/ te weten datmen geen Roomsche Hooftman oft officier en soude voortaen totten oorloghe eenich gheweer/ oft dierghelijcken gheven/ ten ware dat den Raet te Rome tselve bevolen eñ gheboden hadde. Dit mandement en heeft die van Grieckenlant niet alleene op dese tijt te vreden ghestelt/ maer hen oock een hopinghe ghegheven/ dat sy meynden sy souden oock in toecomende tijden van alle beswaernisse/ metten welcken sy hier vanden eenē/ daer vanden anderen daghelicx beswaert/ verlost worden. Daerom als den Lantdach tot Argos gehouden wert/ soo hebben de Legaten niet alleene vriendelick met die van Achaia ghesproken/ maer zijn oock in vriendelicker manieren verhoort geweest. Ende na dat sy de selve vol hopinghe van een goet toecomende wesen ende

Den handel vande Gesanten van Rome in Griecken lant.

staet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

staet verbult/eñ van hen/ als vā een getrouwe volck af ghetogen waren / so zijn sy in Etolien over gheschеept. Ende hoe wel daer in Etolien geenen openbaren oproer voor handē en was/ so waren nochtans alle dinghen suspect/want de Lantsaten over malcanderen seer clachtich vielen. Daerom de Legaten van hen borghen genomen hebben/ende de saken also sy waren/ laten staen/ende zijn van daer in Acarnaniam ghetogen. De selve Acarnanes hebben de Legaten eenen dach tot Tijrro gheset ende ghenoemt/om den selven te verhooren/ende als sy daer henen ghecomen waren/hebben sy gelijck als in Etolien partyen gevonden. Want sommige wten oversten begheerden ende wouden/ dat de Romeynen de steden met haer volck besetten souden / om dat de sommighe den Macedoniers gunstich ende aenhangende waren. De andere baden daer voor / ende en wilden alsulcx niet/ op dat de vredesamighe steden ende vrienden daer door in geen perijckel en quamen/ ghelijck als den vyanden ende steden/ die metter macht ghewonnen worden / daghelicx gheschiet. By welcker meyninghe als de eerliciste / heeftmense laten blyven. Ende soo zijn de Legaten nae Larissam tot Hostilium wederom ghetoghen/ die daer inde plaetse eens Burgemeesters lach / ende van wien sy wt gesepnt waren. Ende soo heeft Hostilius Octavium by hem behouden / eñ Popilium heeft hy met twee vaendel knechten na Ambraciam in dat winter legher gheschiet.

Hoe *Perseus* de Coninck int middē vanden winter ghetoghen is met een groot heyr int lant van Penestana, eñ heeft aldaer de hooftstadt van Vscana ghewonnen, ende voort noch andere steden, ende stercke sloten.

Perseus overvallet in de winter tlāt van zijn gebueren.

DOen den winter aen quam/so en heeft Perseus de Coninck wt den lande van Macedonien niet willen trecken / op dat de Romeynē in zijn af wesen/ niet int lant en vielen: Maer alst middē inden winter was / tot welcker tijt de berghen in Thessalien/ diepe met snee liggen/ ende datmen met gheen heyr lichtelick daer over comen en can/ so heeft hy ghedacht het ware nu de rechte tijt/ dat hy inde landen hem aldernaest gheleghen viele/eñ hen alle haer hopinghe ende moet/ die sy om der Romeynen wille hadden/ brake ende wech name/ op dat wanneer hy mettē Romeynen te doene hadde/hem geen perijckel vanden selven comen en soude. Eñ om dat in Thracia de Coninck Cotijs, ende in Eyrro Cephalus, na dat sy onversiens vanden Romeynen af gevallen waren/met hem goeden vrede hielden/ende hy die van Dardania cortelinghe met oorloge ghestilt hadde/ ende op gheender zijden meer dan voor dē Illyriers sorgē en dorste/ de welcke niet stille en saten / eñ de Romeynen de straten in zijn lant open hieldē/ ende so peynsde hy in hem selven/ wanneer hy de selve/ zijnē lande aldernaest ghelegen/ verwonnē hadde/hy soude den Coninck Gentium ooc lichtelic aen zijnder zijden ende gheselschap brengen/ overmits dat hy over langhe tijt niet goet Romeynsch geweest en was. Eñ is daerom met thien duysent voetknechten/de welcke eens deels Phalāgite / dwelcke wt gelesen eñ wel geruste knechten warē/ ende voort met twee duysent knechten van lichten geweere/ende vijf hondert ruyters wt ghetogen / ende tot Stuberam gecomen. Van daer als hy hem met victalie op veel daghen voorsien hadde/ende geboden datmen hem de instrumenten totten storme dienende/na soude voerē/is hy opten derden dach voor de stadt van Vscana ghecomen / welcke een hooftstadt is inden lande Penestana ghenoemt / ende heeft zijnen legher daer voor gheslaghen. Ende eer dat hy de stadt met ghewalt aen greep/ so heeft hy sommighe voor wt gheschict/ die daer souden eens deels der burghers herte/ eñ eens deels der Hooftluydē die daer tot een bewaringhe ende hulpe der stadt laghen/ versoecken / want de Romeynen laghen daer inder stadt tot een bewaringhe/ met vele wten lande Illyrijs / alle stercke ende vrome knechten: Maer na dat hy int versoecken geen vriēdelicke antwoorde wter stadt ontfanghen en hadde / so heeft hy voor hem genomen de stadt te bestormen. Eñ hoe wel hy de dinghen inden eersten seer hart aen ghegrepen/ende sonder op houden dach ende nacht aen den storm aen gehouden/d'een partye d'ander ontsette/leederen aen de mueren ghebrocht/ vyer aen de poorten ghewoorpen heeft / so hebben nochtans die van binnen der stadt/ het selve cleyn gheacht/maer peynsden overmits dat het nu winter was/ sy en souden voor de stadt niet lange connē gedueren/ oock vanden Romeynē niet so veel rusten hebben/dat sy int leger souden mogen blyven: Maer als die vander stadt sagen datmen met de groote instrumenten daermen de mueren mede om werpt/quamen geloopen / Item de houten torrens / daer wt datmen over de muerē in worpt/climt ende schiet / doen is hen den moet ontvallen / want sy binnen der stadt gheen ghelijck geweere en hadden/om tselve te wederstaen/eñ van alle dinghen te cranck waren/ eñ oock en waren sy niet voorsien van victalie/overmits het haestich beleg.

De stadt Stubera.

Vscana een hooftstadt inden lande Penestana/ wort van Perseo beleghert.

Daerom als daer geen hopinge meer voor handen en was/dat sy sich langher onthouden mochten/ soo hebben de selve knechten die daer inder stadt tot een bewaringhe laghen/ wt geschict Caium Catvilium Spoletinum, eñ Caium Afranium, de welcke mettē Coninc Perseo spreken soudē/dat hy een yegelick met zijn geweer/ ende wat hy anders hadde/ liet of trecken.

De stadt Vscana wort dē Coninc Perseo op gegeven.

Ten anderen / indien hy alsulcx niet doen en wilde/ dat hy hē doch dat levē eñ haer vryheyt verseкeren soude. Het welcke Perseus al te male rijckelicker toe geseyt dan ghehouden heeft/ want doen hy hen toe geseyt eñ belooft hadde/ sy souden vry / ende met al haer ghewеer ende goet af trecken/ heeft hy hen ten eersten het geweer genomen. Eñ als dese wter stadt waren ghecomen/so hebbē terstont de Illyri (de welcke by vijf hondert waren) eñ de Vscaners hen oock metter stadt in handen ghegheven.

Na dat Perseus de stadt in ghenomen/ eñ de selve met zijn volck beset hadde / so heeft hy de ghene die hen op ghegheven hadden / welcken hoop byna alsoo groot was als zijn gantsch heyr/nae Stuberam ghesepnt. Eñ alle de Romeynen dier ontrent vier duysent waren / wt genomen de Hooftluydē / heeft hy hier eñ daer inde ghevangenissen ghelept. De Vscaniers eñ de Illyriers heeft hy vercocht.

Perseus voeret dat volc wt Vscana/ eñ vercoopt daer eē deel af.

Daer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 585.

Daer nae is hy met zijn heyr wederom in Penestiam getogen / om de stadt Oeneum ooc te winnen/ de welcke niet alleene wel ghelegen was/ maer sy was oock ghelijck als een slot in dat lant Labeatum/ in welcke de Coninc Gentius regeerde/ ende hof hielt. Als hy nu op gebroken / eñ voort slot Draudacum ghenoemt/ over ghetoghen was/ isser een vande ghene die tselve lant wel bekent was / tot hem gecomen/ ende ghesept: De stadt Oeneum en soude hem niet seer profijtelick zijn/ wanneer hy dat slot Draudacum oock niet in en hadde/ welcke slot seer wel gelegen was tot alle dingen. Daerom is hy met het gantsche heyr daer voor getogẽ/ eñ die vanden slote hebben hen van stondẽ aen op ghegheven. Ende als Perseus ghesien heeft/ dat hy alsodanighen slot eer dan hyt gepeynst/ ghewonnen hadde / ende mercte hoemen voor hem ende zijn heyr also vreesde / soo is hy daer na stout ende moedich ghewordden/ eñ is voort getogen / ende also met eene tocht/ ende metter haest / heeft hy noch elf slotẽ door alsulcke verschrickinghe ghewonnen ende in genomen/ die sich seer weynich ter weere ghestelt / maer alle goetwillich op ghegheven hebben.

Coninc Perseus winnet Draudacũ/ eñ noch ander elf sloten.

In dese sloten heeft hy ooc vanden Romeynen by vijf hondert ghevangen/ de welcke hier ende daer tot een bewaringe ghelegen waren. Ende so is hem Carvilius Spoletinus seer profijtelick gheweest / de welcke altijt sprake met den Romeynen ghehouden heeft / ende nae dat hy hen te kennen gaf / hoe Perseus met de andere Romeynen die sich op ghegeven hadden/ niet vyandelicx en handelde / soo heeft hyse beweecht dat sy hen op gaven.

Daer na is hy voor Oeneum gecomen/ dese stadt en mochtmen sonder grootẽ arbeyt ende stormen niet wel ghewinnen / want daer meer volcx in was dan inde andere/ eñ hadde stercke mueren / daer toe hadde sy opter eender zijden dat water Artatus genoemt. Op de ander zijde was sy met eenẽ hoogẽ berch/ welcke niet wel te beclimmen en was/ ombevangẽ. Daerom die vander stadt des te cloecker ende moedigher waren om de stadt te behouden: maer doen Perseus de stadt met eenẽ wal ombevanghen hadde / soo heeft hy voor hem ghenomen boven der stadt eenẽ hoogen wal te doẽ makẽ/ welcke soo hooch soude zijn als der stadt muerẽ/ dat hy daer op die vander stadt krenckẽ/ eñ beschieten mochte. Eñ terwijle dit werck ghemaect wert/ so zijnder wter stadt veel verslagẽ gheweest / overmits dat sy dicwils wt vielen/ ende metten vyanden schermutsten/ niet alleen dat sy haer stadt daer mede beschermen soudẽ/ maer oock daerom/ dat sy het aenghevanghen werck Persei also meynden te beletten. Eñ wat inden selven schermutse niet gebleven en was/ dat wert nochtans door lange waken ende arbeyt/ so zijt dach ende nacht doen moesten/ also vermoeyt / ende eensdeels also ghewont/ dat sy niet veel profijts meer doen en consten.

Dat water Artatus.

Oeneum belegert ende gewonnen.

Daerom so haest de wallẽ volmaect/ eñ aen de mueren gecomen waren/ ende den hoop des Coninck/ diemẽ noemde den victoriosen hoop/ vande wallen over inde stadt gevallen waren/ ende desghelijcx op de selve tijt worden de leederen tot vele eyndẽ aen de mueren gebrocht/ ende met machte beclommen/ ende soo hebben sy de stadt in ghenomen / ende verslaghen van mans persoonen/ al wat boven de twaelf jaren gheweest is. De vrouwen ende kinderen hebben sy ghevanghen ghenomen. Het ander goet is den crijschluyden te voren ghegeven/ ende soo is hy wederom van daer nae Stuberam ghetoghen.

Hoe de Coninck *Perseus* zijn Legaten totten Coninck *Gentium* geschict heeft, om hem in zijnder vrientschappe te brenghen. Ende hoe *Lucius Cœlius* de Roomsche Legaet voor de stadt Vscana inden lande Penestis getogen is, nochtans niet bedreven en heeft. Desghelijcx *Appius Claudius* is voor het slot Phanotum in het lant Epyrum ghetoghen, maer en heeft oock niet bedreven.

Na dese reyse heeft Perseus zijn Legaten totten Coninc Gentium geschict/ te weten Pleuratus een Illyrier / de welcke wt zijn lant gebannen was/ ende onthielt hem by Perseum, ende een ander Aputeus een Macedonier wter stadt Berca. Dese Legaten heeft hy bevel ghegeven / dat sy Gentio souden vertellen / al dat hy den voorleden somer ende winter tegen de Romeynen bedreven hadde / ende hoe hem alle dinghen gheluckelick waren vergaen/ eñ sonderlinghe wat hy cortelinghe in Illyrico wt gherecht hadde/ ende also vermanen dat hy sich met hem ende den Macedoniers in vrientschappe/ ende in een verbont geven wilde. Dese Legaten als sy getoghen zijn over den berch Scordum / eñ door de woestyne der Illyriers / de welcke de Macedoniers door behendicheyt al verbrant ende verdestrueert hadden / op dat die van Dardania niet lichtelic daer door in Macedonien oft Illyricum vallen en soudẽ. Ende so zijn sy ten laetsten met grooter pijnen eñ arbeyt tot Scodram ghecomen.

Coninc Perseus sendet zijn Gesanten al Gentius Coninc vã Illyrien.

Maer Gentius de Coninck was op die selve tijt tot Lysso/ daerom heeft hy de Legaten selve tot hem ontboden/ eñ verhoort. Eñ nae dat sy haer bevel wtgerecht/ eñ den Coninck Gentio alle dingen so hen bevolẽ was/ vertelt hadden / zijn sy wel vriendelick ghehoort geweest/ maer en hebben nochtans niet vercregen/ van tghene dat sy begheerden/ ende daerom sy ghecomen waren. Want Gentius antwoorde / hy hadde wel grooten lust/ eñ het en gebrack hem aen den wille niet tegen den Romeynen te stellen/ eñ met hen te oorlogen / maer hy en conste niet beginnen/ om dat het hem aent ghelt faelgeerde / welcke principalick totter saecken behoort. Met dese antwoorde zijn de Legatẽ wederom te huys getogen / ende den Coninck tot Stubera/ daer hy op de selve tijt de ghevangen Illyriers vercochte / tselve te kennen ghegheven. Ende so heeft de Coninck terstont de selve Legaten wederom tot Gentium ghesch
ict/ eñ hen oock noch mede ghegheven Glautiam een van zijnen camerlinghen/ maer en heeft nochtans van gheen ghelt bevel ghegheven / door welcke Gentius alleene totten oorloghe te bewegen was.

Hoe Gentius de Gesanten van Macedonien heeft afschepen ghegeven.

Daer na is Perseus op Ancyram ghetogen/ eñ als hy tselve lant verdestrueert hadde/ is hi wederom met zijn volck achterwaerts inden lande Penestas getogen/ ende daer heeft hy de stadt Vscanam / eñ de sloten rontsomme geleghen/

Tlant van Ancyra verwoest.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ghen/met een stercke bewaringe beset / eñ so is hy wederom in Macedonien ghetoghen.

Lucius Coelius arbeyt om de stadt Uscana weder te winnē/maer te vergheefs.

Lucius Coelius de Roomsche Legaet / de welcke inden Illyrischen lande/als een Hooftman geordineert was/om tselve lãt te beschermen ende te bewaren/ eñ so lange Perseus daer int lãt was / ende tselve lant verdestrueerde/so en heeft hy hem niet dorven roeren/ maer nae dat de Coninc wederom wech ghetogen was/ ende gheen sorghe meer voor hem en hadde/soo is hy ten eersten voor de stadt Uscanam ghetoghen / hopende de selve stadt wederom inne te nemen: Maer als de Macedoniers die daer inder stadt tot een bewaringe laghen/hem wel met slaghen ontfangen hadden/ende zyn volck eensdeels seer ghewont was / so is hy schandelick van daer verdreven. Ende nae sommighe dagen heeft hy Marcum Trebellium Fregellanum daer henen ghesonden / ende hem eenen grooten hoop volcx mede ghegheven / om dat hy in Penestas soude trecken/ende vande selve steden die noch inder Romeynen vrientschappe ghebleven waren/gijssel ende borghe soude nemen/eñ vanden selven voorder totten Parthinis trecken/ want de selve oock begheert hadden gijsels te geven/ende dat hy nochtans sonder yemant ghewalt te doene/ van beyde dese landen borghen soude eysschen. Eñ doen hy de borghen ontfangen hadde/so heeft hy de borgē der Penestiners na Appolloniam/eñ de borgen der Parthiners na Dyrrachium/welcke doen ter tijt Epidamus gheboot aender zee te schicken/ende te bewaren te gheven.

Die van Peneste eñ Parthine gheven den Romeynen gijselaers.

Appius Claudius bestormt een slot in Eppyro/ maer te vergeefs.

Desghelijcx oock Appius Claudius als hy de schande ende dat ongheluck in Illyrico ontfangen hadde/ heeft hy gedacht de selve schāde wederom wt te blusschen/ eñ is daerom in Epyrum voor dat slot Phanotem getogen/ ende aldaer behalven de Roomsche crijschluyden/ noch omtrent ses duysent Athamaners ende Thesprotos met hem ghelept/ende begonste te stormen/maer hy en heeft niet met allen wt gerecht/ want Cleva / de welcke Perseus met een stercke bewaringhe daer ghestelt hadde/ heeft hem groot wederstant gedaen/also dat hy van daer trecken moeste.

Hoe *Perseus* door Epyrum na Etolien is getogen om de stadt Stratum inne te nemē, ende noch ander steden in Etolien ghelegen, maer door *Popilium* de Roomsche Legaet belet zijnde, is wederom van daer na Aperantiam getogē, ende heeft de selve stadt in genomen. Ende hoe *Appius Claudius* schandelick vanden casteele Phanote ghetrocken is, ende onder weghen vele van zijnen volcke ghevanghen ende verslaghen zijn.

Coninc Perseus treckt na de stadt Stratus.

Op de selve tijt is Perseus tot Elimeam ghecomen / ende als hy zijn volck daer ghemonstert hadde / soo is hy van die van Eppro ontboden / ende wten lande Eppro is hy voort ghetoghen nae Stratum / Stratus was doen ter tijt de beste eñ sterckste stadt / die in gantsch Etolien was. De selve stadt lach oock aender zee/daert Sinus Ambratius ghenoemt wert/ ende en is niet verre ghelegen vande vloet Achelouin/also is dat water ghenoemt. Na dese stadt is Perseus ghetoghen met thien duysent voetknechten / ende drie hondert reysighers/ ende overmidts dat hy door scherpe ende enge weghen trecken moeste/ ende met gheen groot reysich getuych door comen en conste/ daerom heeft hy soo cleynen hoop met hem ghenomen. Want omtrent den derden dach/ na dat hy wt Elimea was ghetoghen / ende aen den berch Citium ghecomen was / en is hy niet alleene met grooter pijnen / overmidts de groote snee over den berch ghecomen: maer oock doen hy over ghecomen was/ en heeft hy nauwelick so veel plaetsen connen vinden / dat hy zijnen leger daer heeft mogē op slaē. Daerō dat hy oic voort getogē is/ meer daerom dat hy daer niet blijvē en mochte/ overmidts de ongelegē heyt der plaetsen/dan om des weders wille/welcke nochtans doē ter tijt niet goet en was: eñ is also met grootē arbeyde/ bysonder om der paerden eñ andere beesten wille / den tweeden dach hier na by den tempel des afgods Iovis/diemē Niceum met dē toename noemt/ gecomē/ ende daer zijnē leger geslagen. Des anderen daechs is hy met groote dachreysen voorder getogen/ ende is aen dat water Arachthum ghecomen. Daer en mocht hi niet over/overmits de diepheyt des waters / ende moeste aen dese zijde blijven tot datmen brugghen over dat selve water ghemaect hadde: als de brugghen ghemaect waren / ende hy met het gantsche heyr over ghecomen/ende noch een dachreyse voort ghetoghen was/ is hem Archidamus / welcke een vanden oversten wt Etolien was / teghen ghecomen / ende heeft hem een hopinghe ghemaect/hoe dat hy hem de stadt Stratum over gheven wilde. Opten selven dach zijn sy tot aen de frontieren van Etolien ghecomen/ende heeft daer zijnen legher op gheslaghen. Ende voort des anderen daechs omtrent de stadt Stratum/ neven dat water Acheloo gelegert. Doen nu Perseus meynde dat die van Etolien souden alle poorten tegen hē op doen/ om hem te ontfangen/ende haer onder zyn gewalt gheven/ heeft hijt contrarie bevonden / want de poorten alle voor hem ghesloten waren/ want Caius Popilius den Roomschen Legaet was des nachts daer te voren / daer in ghecomen/ ende de poorten waren voor hem open gedaē.

Die van Etolien laten inne de Romeynen liever dan den Coninc Perseus.

De andere principaelste die met Archidamo inden Raet waren / ende Perseum ontboden hadden/de selve nae dat Archidamus Perseum teghen ghetoghen was / hebben sy de sake laten drijven / ende daer mede de andere partye tijt ende stont ghegheven/dat sy Popilium met duysent voetknechten van Ambracia ontbieden mochten. Ende oock ter rechter tijt is Dinarchus, die een Hooftman der reysigers van Etolien was / met ses hondert voetknechten ende hondert paerden daer toe gecomen. Men wist wel dat de selve Hooftman daerom ghecomen was / dat hy aen de zijde Persei vallen soude/maer als hy vernomen heeft dat de Romeynen inder stadt ghecomen waren/heeft hy zijn sinnen eñ moet na het geluck gekeert/ende hē metten Romeynen teghen welcke hy ghecomen was/vereenicht: Maer Popilius heeft de dinghen gade gheslagen / ende en betroude den onstantvastighen volcke niet te vele/ maer liet hem so haest hy inder stadt quam/de sleutelen over geven/ bestelde ende besette de wake opter mueren nae zijnen wille: Maer Dinarchum

Dinarchus een Ritmeester vā Etolien/ is eerst Macedonisch/ daer na metten Romeynen.

den

Int jaer van der stadt 585.

den Hooftman/ende wat van jonghe ghesellen inder stadt was/schicte hy onder tschijnsel van een bewaringhe op dat slot/hem eñ den zijnen wt de voeten. Eñ als Perseus op den berch die boven aender stadt ligghet / menichmael versochte/eñ begheerde metten burghers over der mueren spraecke te houden / maer niemant en was daer die hem antwoorde/eñ oock sommighe tot hem wter stadt in zijn heyr schoten / is hy wederom af getogen/ eñ tooch vijf walsche mijlen achterwaerts over dat water Petitarum/ende heeft aldaer zijnen legher gheslagen.

Perseus treet weder af vā Stratus.

Op de selve plaetse doen sy te samen quamē Perseus ende Archidamus met zijne ghesellen/ hebben sy vande gantsche sake raet ghehoudē. Eñ doen Archidamus eñ de andere vluchtighe Etoliers meynden Perseus soude daer int lant langher blijven ende vertoeven. Wederom de Macedoniers waren daer teghen ende seyden: Het en ware niet goet metten harden eñ coudē winter te strijden / overmidts dat daer gheen voorsichtichept van provande en ware / ende indien datmen de stadt belegeren wilde/ soudē sy int heyreer noot van honger moeten lyden/ dat de ghene die inder stadt beleghert waren. Ende boven al/overmidts dat der Romeynen winterlegher daer so na by gheleghen was.

Daer na is Perseus op ghebroken/ ende nae Aperantium met verschricter sinnen eñ moede ghetoghen. Daer hebben de Aperantij / overmidts dat Archidamus een groote gunste ende opsien by hen hadde/ Perseum in gelaten/ ende met grooter vrientschappen ontfanghen. Nae dat hy Archidamum daer met acht hondert knechten tot een bewaringe ghestelt hadde/ is hy wederom vā daer/doch met minder arbeyt beyde menschen eñ andere beesten dan hy ghecomen was/in Macedonien ghetoghen. Ende hoe wel hi niet sonderlings op dese reyse wtgerecht en hadde/heeft hy nochtans Appium na dat hy vernomen hadde/dat de Coninck voor Stratum tooch/ alsoo verschrict/ dat hy vant slot Phanote / welcke hy te bestormen voor hē genomen hadde/wederom af ghetogen is. Eñ so haest Cleva de Hooftmā met zijne bewaringhe/dwelcke al rasche jonghe gesellen waren/ dat ghesien heeft/is hy hem na gevolcht/eñ als hy hem tusschen de berghen die onweechsaem waren/achterhaelt hadde / soo heeft hy wt de hoopen die so lancsaem ende niet wel voort en consten comen/by duysent menschen verslagē/ ende by twee hondert ghevanghen.

Perseus treeket na Aperantiē/ daer hy ingelatē wort.

Perseus treeket wederō na Macedonien.

Appius Claudius breket op voor Phanote/eñ hem worden indē aftocht sommige af gheslaghen.

Maer Appius na dat hy door dat wout /eñ wt de berghen gecomen was/heeft hy hem op dat velt datmen Eleona noemt/ sommige dagen met zijn gantsche heyr ghelegert. Daer en tusschen is Cleva met Philostrato, welcke de Epyrotas onder hem hadde / in dat lant der Antigonensers ghetogen/eñ die van Macedonien hebbent rontsom al verbrant eñ verdestrueert: Maer Philostratus heeft hem met zijn volc op een eynde heymelick verborgen gehouden / eñ als die wter stadt Antigonea den verstropden hoop der Macedoniers / die over al sonder ordinantie liepen / tlant verdervende/ na gevolcht zijn / eñ de selve hen al willens inde vlucht gavē/so zijn sy onversiens in dat dal ghecomen/ daer Philostratus hem met zijnen hoop verborgen hadde/ eñ so zijnder aldaer by duysent verslaghen/ende hondert ghevangen.

Die van Macedoniē treckē voor Antigonea/ ende verslaē vele vanden burghers.

Eñ doen sy de sake op allē eyndē wel wt gerecht hadden/ zijn sy wederom ghetoghen / eñ sich na by Appius heyr ghelegher: Maer Appius doen hy niet met allen en bedreef in dier contreyen/heeft hy de Chaones, eñ wat hy anders vanden Epyrotes in zijn heyr hadde/latē aftreckē/eñ hy is met zijne Italianers wederom in Illyricum ghetoghen. Ende doen hy de crijschlupden inde steden der vrienden byden Perthinis inden winterlegher wt gedeylt hadde/is hy nae Rome/ op dat hy daer sommighe offerhanden soude doen/ghetoghen.

Perseus heeft op de selve tijt by duysent te voet/ eñ twee hondert te paerde by hem wten lande Penestis ontbodē/eñ de selve na Cassandriam tot een bewaringhe bestelt. Zijn Legaten zijn oock vanden Coninck Gentio wederom te lande gecomen/eñ met de selve antwoorde die sy eerst ontfangen hadden/zijn sy wederom te huys ghecomen. Eñ hoe wel de Coninc Perseus d'een Legaetschap op d'andere derwaerts geschict heeft/eñ niet af gelaten/ overmidts dat hem veel aen den Coninck Gentio, ende zijnen lande gheleghen was/en hebben sy nochtans niet moghen verwerven/dat hy sich yet heeft willen laten costen. Eñ also heeft dat gelt / door welcke alleene de grove Coninck te beweghen was/ meer machts gehadt dan alle andere toecomende profijten.

Perseus beset de stadt Cassandria.

Coninc Perseus send[illegible] zijn Ge[illegible] aenden [illegible] ninc Genti[illegible]

Hoe *Quintus Martius Philippus* de Roomsche Burghemeester met zijn heyr wt Rome na Brundusium ghetoghen is, ende voort in dat Insel van Corcyra ghescheept, ende voort in Thessalien, ende wat hy voort daer ghedaen heeft.

In begin vanden Lenten als dese dingen inden voorleden winter geschiet waren/so is de Burghemeester Quintus Martius Philippus, wt Rome ghetoghen / ende met hem vijf duysent knechten/ de welcke hy tot de vervullinghe des oudē heyrs met hem voerde/ ende zijn tot Brundusium aender zee gecomē. Den selvē Burgemeester is oock na gevolcht/ Marcus Popilius met noch andere vanden edeldom/alle jonghe ghesellen. Op de selve tijt is oock Caius Martius Figulus de Schoutheyt/ welcke dat Hooftmanschap der schepen bevolen was/tot Brundusium aen gecomen. Ende so zijn dese also met malcanderē van Brundusio wt gevaren/eñ den tweedē dach in dat Insel Corcyra aen ghevaren/ende zijn den navolgendē derden dach aent hooft Actio in de havē Acarnanie/aen lant ghecomen. Van daer is de Burghemeester te lande ghetogen op Ambraciam / ende voort in Thessalien. De Schoutheyt als hy vanden gheberchte Leucata over gevaren was/ heeft hy hem aende Corintische zijde ghehouden/eñ voort tot Creusa aen lant/ eñ liet de schepen daer ligghen/hy is oock over lant/midden door dat lant Beotiam getogen/ ende den tweeden dach nae Chalcidem tot de schepen wederom ghecomen.

De Burghemeester Quintus Martius Philippus. eñ de Schouteet Caius Martius Figulus trecken na Griecken lant.

Op de selve tijt lach Aulus Hostilius in Thessalien met zijnen legher byder stadt Palepharsalo ghenoemt/ de welcke al en hadde hy inden oorloge niet sonderlings wt gerecht/so heeft hi nochtans de knechten van haren onbehoorlicken leven eñ ghewalt/tot de oude crijchsche ordenings wederom ghetoghen/de vrienden ende

Aulus, of als ander schrijven/ Caius Hostilius Mancilius Burgemeester van tvoorgaende iaer [illegible] fangt den nieuwen Burgemeester/ eñ treckt van daer.

de ghe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

de gesellen eerlick ende trouwelick bescherint/ eñ voor alderley smadicheyt eñ onbehoorlicheyt verantwoort. Doen hy ghehoort haddē dat een ander in zijn plaetse van Rome quam/ heeft hy zijne luyden/paerden/eñ geweer neerstelick te samen ontbodē/ende met wel geruste hoopen/ den Burgemeester teghen getoghen. Eñ als sy te samen quamen / eñ malcanderen na de eerlicke eñ Roomsche gewoonte ontfanghen hadden/ hebben sy daer na met malcanderen beraden/ als vant oorloochs wegen aēgaende / eñ hoe de saken aen te grijpen waren. Eñ daer na is Hostilius vanden Burghemeester ghescheyden. Over sommighe dagen hier na heeft de Burgemeester de crijschluyden op een plaetse by een ontboden / ende heeftse aen ghesproken/ende vermaent aldus.

Consulis oratio, byde welcke hy zijn Crijchsvolck vermaent/den Coninc Perseus beschuldicht/eñ der Romeynen macht verheft.

Na dien sy nu wel wisten / hoe hem Perseus ghehouden / hoe hy met grooter naersticheyt voor hem ghenomen hadde zijnen eygen vader ter doot te brengen/ ende om dat het selve geenen voortganck en woude hebben/ zijn schandelick ende lasterlick voornemen over zijnen broeder Demetrium heeft laten wtgaen / ende den selven om zijn leven ghebrocht. Oock namaels nae dat hy door alsulcke laster/ aen dat lant ende regiment ghecomen is/ wat hy voor boose stucken met verghevinghe des fenijns/ met dootslaen/met moorderye/so hy tegen den eerlicken ende goeden Eumenem gheoeffent eñ bedreven heeft.

Noch voort oock hoe hy hem soo oneerlick ende onbehoorlick tegen dat Romeynsche volc ghehouden/de vrienden ende ghesellen/ steden ende landen/teghen recht ende teghen dat verbont/verdestrueert ende geplondert heeft. Eñ om dies wille de Godē wt alsulcke boose stucken hem vyant zijn / eñ ongestraft niet latē en sullen/so sullen sy goeden moet hebben/ eñ wel ghetroost zijn/ende goede hopinghe op de Goden hebben / dat sy hen te hulpe sullen comen/ ende alsulcke groote misdaden Persei nemmermeer onghestraft laten blijven. Want de Goden altijt de eerbaerheyt/ gheloove ende godsvruchticheyt/door welcke dat Roomsche rijc tot deser tijt toe vermeerdert/ eñ tot alsulcke vermaertheyt gecomen is/gunstich zijn geweest. Ende heeft daer nae voort aen gheheven ende hen vertelt de macht ende sterckte des Roomschen volcx/welcke nu by na de gātsche werelt onder hen hebben/ende de selve tegē Perseum/ ende den Macedoniers gehouden/het een heyr teghens het ander ghelijckende. Dat oock des Coninc Philippi ende Antiochi macht/ welcke doch veel grooter dan deses Persei gheweest is/vanden Romeynen ter neder ghewోrpen is gheweest.

Den Raedt vandē Burghemeester Martius, dat mē in Macedonien trecken soude.

Na dat hy in alsulcker manieren de crijschluyden eenen moet ghegheven/ende haer herte totten oorloghe ende tegen de vyanden ontstekē hadde/heeft hy begonnē raet te houdē/ hoe hy het oorlage aen grijpen soude. De Schoutheyt Caius Martius is ooc van Chalcide daer by den Burghemeester gecomen/na dat hy de schepen al te samen in zijn bewaringe ontfanghen hadde. Ende zijn also over een gecomen/ datmen niet langer in Thessalien stille en soude liggen / maer voort in Macedonien treckē/ eñ dat de Schoutheyt naersticheyt soude doen/ dat hy ter selver tijt oock met de schepen aen der vyanden lant soude havenen.

Raet ghehouden/ welckē wege mē treckē soude.

Als na desen raet de Schoutheyt wederom tot zijn schepen getogen was/so heeft de Burghemeester het crijschvolck geboden/ dat hem een yegelick tot een maent met provande versien soude/ eñ soo is hy opten thienstē dach na dat hy het heyr aenghenomen hadde/ met dat legher op ghebroken ende voort getogen. Eñ als hy den eersten dach ghetogen hadde/ heeft hy de leytsluyden/ ende die de wegē ende straten wisten/by hem ontboden / ende een yegelic bysonder bevolen te segghen/ welcke strate sy het heyr best voeren souden: eñ als hyse alle gehoort hadde/heeft hyse bevolen aen d'een zyde te treden/ ende heeft daer nae zynen raet voor gehouden/ welcken wech sy ghesint waren alderbest te trecken. Als nu de sommighe meynden/men soude op Pythoum trecken/ ende de andere mē soude over den Cambunischē berch trecken/welcke strate oock het voorleden jaer Hostilius ghetoghen was / wederom sommighe gaven den raet/datmen den wech neffens dat marasch Asieride/soude trecken.

Terwyle datmen noch op de gemeyne strate was/en hebben sy niet sekers besloten/maer daer voort af ghesweghen / tot datmen aen dat eynde quam daer sich de wegen scheyden. Eñ zijn also tot Perrhebiam ghetoghen/ende van daer tusschen Azorum ende Dolichen/met het gantsche heyr ghelegert/om daer te besluyten/ waer sy voorder wt trecken souden.

Hoe *Perseus* na dat hy hoorde dat de Burgemeester te lande in Macedonien comen wilde, de weghen daer hy meynde dat hy door comen soude, heeft met zijn volck doen bewaren. Ende hoe de Burghemeester door de wildernisse eenen sorghelicken wech aen ghenomen heeft, daer hy nochtans door de behindernisse der vyandē, niet en heeft moghen door comen.

Coninc Perseus heeft de wegen doen besetten/ eñ bosschē daer de Romeynē moetē doorcomen.

Op dē selve tijt als de Coninck Perseus vernomē hadde/dat hem de Romeynē te lande toe togen/eñ nochtās niet en conde wetē welcke strate sy comē souden/heeft hy gedacht de bosschē oft wildernissen met knechten te doen besetten eñ te bewarē/heeft daerom op de hoochte des berchs Cambuniorum/welcke sy Volustana noemē/ geleyt thien duysent knechten van lichten harnassche wel toegerust/met eenē Hooftman Asclepiodoto genoemt. Op dat slot dat daer boven dat marasch Ascuride ligget/ welc datmē Lapathunten noemt/ heeft hy Hippiam ghe-schict met twaelf duysent Macedoniers/ ende bevolen dat sy daer het wout bewaren soudē. Hy selve is metten anderen ende gheweldigen hoop/ten eersten tot Dium gecomen/ eñ heeft daer zijnen leger gheslagen. Ende daer na doen hy niet en wiste hoe hy de saken beginnen soude / is hy aender zee op ende af met de lichte paerden/nu nae Heracleam/ende terstont nae Philam gerent/dan wederom gekeert/eñ wederom achterwaerts na Dium ghereden.

Cambunio/ anders Volustana.

Lapathunte.

De Burgemeester Quintus Martius trecket teghen den Coninc Perseus door quade wegē.

Daer en tusschen is de Burgemeester mettē zijnen eens geworden/ende door dat wout getoghen / van daer wy voor af gheseyt hebben: Maer het dochte den Burghemeester goet te zijne/datmen vier duysent wel geruste knech-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer van der Stadt 585.

ten voor henen schictē/ welcke de bequame eñ wel gheleghen plaetsen in nemen souden: den selven so heeft de Burgemeester als Hooftluyden toe gheghevē/ Marcum Claudium/ ende Quintum Martium zijnen sone/ ende soo is hy terstont met het gantsche heyr nae ghevolcht: Maer de selve strate is so rou/ steenachtich eñ vol hoolder wegen gheweest/ dat ooc de knechten met lichten harnassche/ die voor henen geschict waren/ in twee daghen nauwelick vijfthien walsche mijlen ghetoghen en zijn/ ende hebben hen daer terstont ghelegert. Op de selve plaetse lach eenen sterckē torre Eudieru genoēt/ dat welcke sy in genomen hebben. Daer na den anderen dach/ als sy by sevē mijlē waren voorder ghetoghen/ ende een berchsken/ welcke niet verre vander vyanden leger en is/ in ghenomen/ ende daer haren legher gemaect hadden/ hebben sy den Burgemeester die achter was/ ontboden/ hoe dat sy by de vyanden ghecomen waren/ ende dat sy/ te weten de Romeynen/ een seker eñ een wel gheleghen plaetse in ghenomen hadden/ eñ daer haren leger gemaect/ dat hy hem soude haesten/ ende so rasch hy immermeer conde/ na volchde.

Eudieru.

De Burghemeester Martius slaet zijnen legher niet verre vande vyanden.

Als nu de Burghemeester seer becommert was/ eensdeels om des scherpen wechs wille/ welcke hy voor hem genomē hadde/ eensdeels ooc om der genen wille/ die hy voor in so cleynen ghetal/ midden onder de bewaringhe der vyanden geschict hadde/ daer en tusschen is hē de bode by het marasch Ascuridem tegen ghecomen. Daer door is de Burghemeester oock vertroost gheweest/ ende als hy met zijn volck totten voorsten hoop gecomen was/ hebben sy dat legher op den berch gheslaghen/ welcke de eerste in genomen haddē/ daert alder bequaēste ende sekerste was. Vandē berch af cosmen sien niet alleene inder vyanden legher/ welcke een weynich meer dan een walsche mijle daer van was/ maer men conde bynae lichtelick rontsomme het gantsche lant over sien/ al tot Dium ende Philam toe/ ende de gantsche contreye der zee/ welcke dē crijschluydē moediger ende stouter maecte/ overmits dat sy de gantsche macht des Coninckx/ ende de vyanden also gantsch voor oogen mochtē aensien. Daerom als sy vrolicken ende goets moets dē Burgemeester vermaenden/ hy soudese totten vyanden voeren/ soo heeft hy noch eenen dach daer vertoeft/ op dat sy vā vermoetheyt des wechs hen rusten souden.

De Romeynen schermutseren tegen die van Macedonien.

Den derden dach daer nae/ is hy met zijne hoopen den vyanden onder ooghen ghetogen/ ende heefter een deel int legher ghelaten tot een bewaringhe. Hippias als boven ghesept is/ was corteling aen dat selve eynde ghecomen/ om het selve wout door des Coninckx bevel te bewaren/ ende na dat hy der Romeynen leger op de hoochte gesien heeft/ heeft hy den zijnen totten strijt vermaent/ ende is dē Burgemeester teghen ghetoghen. Daerom wat vande Romeynsche hoopen/ van lichten harnassche waren/ zijn totten strijt aen getreden/ want de vyanden ooc al van lichten harnassche warē/ ende geschict om haer tegen partye wt te locken/ ende totten strijt te verwercken. Als sy nu in dier manieren te samen renden ende treftē/ hebben sy terstont de gavelijnen tegē malcanderen ghewor pen/ ende malcanderen op beyde zijden seer gewont/ overmits dat sy sonder ordinantie aen malcanderē quamen/ maer d'een den anderen waer sy conden op lieyē/ nochtās zijnder weynich ghebleven.

Cleynē strijt vanden Romeynen tegen die van Macedonien/ na gelegentheyt van het rouwe gheberchte.

Daerom als sy op dese tijt also af togē/ zijn sy op malcanderen verhidt eñ verwarmt/ eñ zijn den navolgendē dach met grooter macht dan te voren/ ende veel vreeslicker aē malcanderen gecomen/ souden ooc malcanderen veel crachtelicker aen ghegrepen hebben/ indien de plaetse niet so enge gheweest en ware/ also datmen geen rechte slachoorden maken en conde. Want na dat den berch te rugghe sich scherpte/ ende hoe voorder/ hoe de plaetse enger wert/ also geschiedet datter nauwelick aen beyde zijden drie tegen malcanderen slaen en mochten/ ende so moesten de andere/ bysonder metten swaren harnassche ende geweer achter blijven houdende/ hoe wel de knechten van lichten gheweere oock door de cromme ende hole weghen vande hoochte tegen malcanderen in liepen/ ende waer sy consten/ malcanderen strijt boden/ maer als de nacht aen quam/ hebbē sy moetē aen beyde zijdē af laten/ na datter meer ghewont dan verslaghen waren.

Hoe de Burgemeester doē hy sach dē wech niet door te comen, daer de vyandē lagē, is voort met grooten arbeyde ende perijckel stracx door dat wilde wout ghetoghen.

De Burghemeester Martius is in twijfel hoe hy de saken sal doen/ nochtans neemt hy voor hem/ met de swaere reyse voort te varen.

Als nu den derden dach aen quam/ en heeft de Burghemeester hem niet wel connen beraden/ hoe hy de saken aen stellen soude/ want soude hy opten berch vertoeven/ soo en was hy niet ghestelt oft bereyt totten strijt/ ende het was ooc te sorghen/ dat hem noch andere dingen gebreken souden/ soude hy dan oock wederom te rugge trecken/ so en soudet niet alleene schāde zijn/ maer zijn heyr in groot perijckel stellē/ want de vyanden hem te rugghe int aftrecken van boven af groote schade soude moghen doen. Ende soo en was daer anders gheenen raet/ dan datmē dat selve/ dwelcke inde voorleden dagen/ door verwaende stoutichheyt qualick begonnen was/ opt laetste wanneermen ghemeynlicken pleecht wijser te worden/ wederom verhaelde/ ende goet maecte. Want de sake schoone daer toe ghecomen was/ dat is/ indien sy eenē vyant haddē gehadt/ die de oude Coninghen wt Macedonien/ in gheschictheyt eñ voorsichticheyt ghelijck ware gheweest/ so haddē sy sonder twijfel eē groote schade moeten lijden: Maer dese Coninck niet zijn reysighers om Dium der stadt/ ende aender zee/ af eñ aen reet/ eñ na dat hy de twaelf duysent/ die by Hippia waren/ haren roep hoorde/ nochtās hen gheen ontsettinghe en dede/ oft den hoop meerderde/ ooc selve niet inden strijt en quam/ dwelcke seer vele totter saecken doet. Want de Roomsche Burghemeester/ hoe wel hy swaer vā lichame/ eñ omtrent tsestich jarē out was/ so reet hi nochtans selve omme/ eñ sach tot alle officien die dē crijge toebehoordē/ oft alle saken ende ordinantien recht gehouden worden/ was oock selve by den strijt/ ende hoe wel alle saken gecckelic ende versuymelick genoech begonnen warē/ so heeft hy nochtans tselve volhart/ ende dochte tselve ten eynde te brenghen.

D'onachtsaemheyt vanden Coninc Perseus.

De Burgemeester Martius is een out/ maer eē seer neerstich crijschsman.

Daer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Daerom doen hy Popilium achter hem ghela-
ten hadde/dat hy de hoochte des berchs soude
in houdē eñ bewaren/so heeft hy voor hem ge-
nomen/dat onweechsame ende wilde wout ten
eynde wt te trecken/daer te vorē noch menschē
noch beesten gewandelt en hadden/ende heeft
sommighe voor gheschict/die daer eenen wech
souden maken / ende heeft den selven Attalum
ende Misagenem met haer volck mede ghege-
ven / de welcke den wtganck des wouts eñ de
straten in nemen eñ besetten souden. Daer nae
heeft hy de reysighers/ ende het ghene dat hem
behinderlick wesen soude/te weten de onweer-
achtige luyden/ vrouwē ende mans voor hem
laten gaen / ende hy is metten voetvolcke ach-
ter na ghetogen: Maer het en is niet wel te seg-
gen wat pijne ende arbeyt sy ghehadt hebben/
als sy vandē berch/het wout in ghetogen zijn/
hoe de lastpaerden ende andere beesten/die den
last na droeghen/inde dalen gevallen zijn. Also
na dat sy nauwelick vier walsche mijlen voort
getogen en waren/hen lieten duncken het wa-
re beter gheweest datmen wederom te rugghe
ghetoghen hadde/ende indien zijt hadden mo-
ghen doen/so souden zijt gheerne ghedaen heb-
ben. De Elephanten hebben oock een geruchte
ghemaeckt/ ende schade ghedaen/de welcke so
menichmael sy quamen daer gheenen wech en
was/eñ datmen niet voort en conde/ worpen
sy de ghene die op haer saten ende leyden af/ eñ
begonsten een groot rumoer te maken/ daer
mede sy de paerden sonderlinghe schou eñ ver-
schrict maecten/so langhe tot datmen een sake
ghevonden heeft/hoe datmense properlic van-
de steenrootsen ende berghen af brengen moch-
te. Dat is in deser manieren toe gegaen/ wan-
neermen aen eenen berch oft steenrootse quam/
daer van datmen hooch af climmen moeste/so
steldemen twee lange boomen/ ende men stack
de selve eynden inder aerdē/also verre vā mal-
canderen/ datter een Elephant ruym tusschen
gaen mochte/ op de selve boomen ofte balcken
leydemen boven over sparren vande berghen
af/omtrent dertich voeten lanck/eñ wanneer-
menſe aen malcanderen hadde ghevoecht / soo
decttemense boven met aerde/also dat het gelijc
een brugghe was/eñ wanneer also d'een brug-
ghe gemaect was / so maectemen voor de selve
noch eē ander op de selve maniere/alleene dat-
mense wat meerder maecte/ ende daer na voor
dese noch een ander noch leegher / alsoo langhē
tot dat sy beneden quamen. Wanneer nu de
brugghen ghemaect ende bereyt waren/so ley-
demen den Elephant op de eerste brugge/ ende
so ginck hy onghevreest daer over/ overmidts
dat hi de aerde also voor hem sach/eñ wanneer
hy nu ten eynde vander eerster bruggen quam/
soo toochmen vande eerste brugghe een stuck
achter af/also dat hi op de andere vallē moch-
te/ ende soo vielen eensdeels de Elephanten op
de voorste beenen/ende slibberden also af op de
andere brugghe / de andere setteden sich op de
achterste beenen/ende gleden alsoo af/eñ wan-
neer sy op de tweede brugge quamen/dedemen
hen met de andere brugghe oock also/ende dat
so lange tot datmen beneden quam. Dē selven
dach en heeftmen niet veel meer dan sevē wal-
sche mijlen ghetoghen/ende niet veel weechs te
voete ghegaen/want de knechten hen het mee-
ste deel met haer geweer ende andere last neder

De Burgemeester treect op/ eñ treckē voort een quaden wech.

Hoemen de Elephanten op den engē ende quaden wech heeft voortghebrocht.

ghelept hadden/ ende zijn also den berch af ge-
wentelt/ ende alderley arbeyt ende pijne ghele-
den/also dat ooc de leytsluyden selve/ de welcke
aen ghenomen hadden den wech te wijsen eñ te
leyden/segghen moesten/datmen dat gantsche
heyr met cleyne macht ende gewalt alderlichst
daer hadde mogen verderven/ ende om het le-
ven brenghen. Teghen den avont zijn sy op een
cleyn effen velt ghecomen / dwelcke nochtans
rontsomme also met heuvelen ende ander boo-
men ombevanghen was / dat sy niet van hen
en mochten sien/oft weten/ ofmen daer seker
ware oft niet. Ende doen sy swaerlick/eñ oock
dwelcke sy niet vermoedt en hadden/ eē plaet-
se ghevonden hadden/daer sy een weynich toe-
ven ende rusten mochten/hebben sy den navol-
genden dach daer oock inde hole dalen moeten
blijven/ende Popilium met zijnen hoop dien sy
inde hoochte ghelaten hadden/daer verwachte/
de selve doen sy oock vanden vyanden seker af
ghetogen waren/eñ geenen aenstoot en hadden
ghehadt/ zijn sy nochtans door de hardicheyt
des weechs seer vermoeyt gheweest.

Opten derden dach doen de hoopen beyde
by malcanderen ghecomen waren/ so zijn sy te
samen door dat wout ghetoghen/ welcke de in-
woonders Callipeucen noemen/ende daer nae
den derden dach/ door wegen die alleleens rou
ende onghebaent waren/nochtans gheschicte-
licker ende met beter hopinghe / om datter
gheen vyanden daer omtrent en waren/ ende
sy oock der zee nakende waren/op dat ydel oft
ledich velt door te trecken / ende hebben daer
tusschen Haracetum ende Lybetthrum den
waghenborch op geslagen/ ende de voetknech-
ten/welcken hoop de grootste was / hebbē ha-
ren legher ghemaect vanden berch af ende int
dal/ende eensdeels ooc in dat effen velt/ aldaer
de reysighers laghen.

De Romeynen comen wt het bosch op een velt. Callipeuce.

Haracetum. Lybetthrum.

Hoe *Perseus* de Coninck doen hy hoorde dat de
Burgemeester in zijn lant gecomen was, ter-
stont de vlucht ghenomen heeft, ende hoe hy
voort alle weghen open ghedaen heeft, om de
Romeynen voort int lant te doen comen.

MEn seyde dat de Coninc int badt oft
stove sadt/ doē hē de tydinge quam/
dat de vyandē voor handē warē/ eñ
als hyt gehoort hadde/is hy haeste-
lic wt het badt gegaen/eñ heeft geroepē/dat hy
sonder strijt verwonnē was. Eñ heeft hem seer
verschrict gehoudē/ nu deē/eñ na eenē anderen
raet vragende / eñ en heeft niet wijsselicx noch
treffelicx voor handen ghenomen. Ende heeft
terstont daer na oock twee van zijn beste vrien-
den Asclepiodotum vande bewaringhe daer sy
de contreyen bewaerden/ontboden/en na Pel-
lam/ daer hy zijn schatcamer hadde/gheseynt/
eñ also het oorloge ende den vyanden deurē eñ
torrens open ghedaen. Ende hy heeft selve ter-
stont alle vergulde beelden die tot Dio waren/
af ghebroken/eñ op datse de Romeynen niet in
handen crygen en soudē/ te schepe doen dragē/
en dochte terstont na Pydnam wech te varen/
heeft daer mede den Burghemeester wederom
te goede gebrocht/dat hy door zijn onvoorsich-
ticheyt byna gantsch verdorvē hadde / om dat
hy doort wout daer henen gecomen was/ van
welcke plaetse daer hy nu lach/ noch achter-

Coninc Perseus verschrict hem seer vanden Romeynen comste.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 585.

waerts noch voorwaerts/ wanneer de vyandē gewilt haddē/ en soude hebben connen comen. Want de Romeynen nu twee bosschagien oft wildernissen hadden/ daer door sy vā daer comen mochten. De eene/ dat sy door de Tempe ghenoemt/ in Thessalien toghen / den anderen door Dium in Macedonien / welcke alle beyde met des Coninck volck beset waren. Daerom indien de Coninck nu acht oft thien dagen hadde mogen onbevreest blyven eñ volhardē/ tot dat de eerste vreese over geweest ware/ ende dē vyandē/ te weten den Romeynen een cleyne vreese aen gejaecht hadde/ soo en souden de Romeynen door Tempe in Thessalien niet hebbē moghen comen/ eñ men en soude hen noch provande / oft yet anders hebben mogen toe brengen/ Want Tempe alsulcken wilden wout is/ wanneert schoon gheen oorloghe daer en is/ so ist van hem selven seer moeyelick ende pynlick door te trecken/ eñ is by vijf walsche mylen also enge daermen door reyset/ dat nauwelic een paert neffens een gaen en can / ende soo zynder oock alsulcke afghesneden steenclippē aen beyde zyden/ also dat een niet wel vā boven af sien en can / sonder swymelinghe van ooghen ende hooft: daer toe dat water Peneus/ welcke met een groote rousschinge gantsch diep daerneder inden dale loopt/ maect ooc seer vervaert / den ghenen die daer over gaen.

Tempe het wilde wout.

Peneus het water.

Dese plaetse also van natueren grousaem te wandelen/ was op dese tijt aen vier eyndē met des Coninck volck beset ende bewaert. Ten eersten by Connum/ daermen eerst aent wout coemt/ tē anderē/ by dat slot Condylo/ welcke van hem selven ooc onwinnelick was: ten derden by dat slot Lapathuntem aen dat eynde/ dat sy Carara noemē: eñ ten vierdē op de strate daer den wech int midden/ eñ dat dal aldaer engste is/ ende also enghe dat het ooc van thien mannen ghenoech / ende lichtelyck conde beschermt ende teghen gehouden worden.

Hoe Coninc Perseus het bosch heeft over al doē besluyten.

Als nu den wtganck door de Tempe / ende daer door alle provande comen moeste/ toe gesloten ware gheweest/ so hadden de Romeynē/ indien de vyandē voorsichtich haddē geweest/ stracx moeten wederom achterwaerts treckē/ ende daer door trecken/ daer door sy ghecomen waren/ eñ dat selve en souden sy niet heymelic hebben connen doen/ ghelyck sy voortyts ghedaen hadden/ overmits dat het de vyanden nu wisten/ ende de hoochten inne hadden / eñ souden hen alle haer hopinghe ghecrenct ende ontoghen hebben/ om dat zyt versocht hadden eñ wisten / hoe moeyelick eñ sorghelick den wech was. Daerom overmidts dat sy hen soo verre daer inne ghegeven hadden/ so en wasser gheen ander eñ beter raet daer meer/ dan dat sy voort aen door Dium / ende middē door de vyanden een strate maecten / welcke seer moeyelic soude hebben geweest om doen/ in dien de Godē Perseo op dese tyt niet en hadden berooft eñ genomen zyn sinnen eñ verstant/ want doen ter tyt tusschen de zee eñ den grooten berch Olympo/ niet veel wyder velt/ dā een walsche myle breet en was/ eñ de helft van dier breeden neemt dat water Baphyrus wel na hem/ welcke midden daer door met een breede eñ wtloopende vloet/ inder zee vloept / eñ op der eender zyden so ligghet den tempel Iovis , eñ daer ligget oock een stadt inne/ eñ so hadde men ooc dat ander deel

De Burgemeester Marcius coemt door de onachtsaēheyt vanden Coninc Perseus door zyn lant.

Olympus den berch. Baphyrus het water.

des selven velts lichtelic met een cleyne gracht eñ walle moghen besluyten. Daer waren oock de huysluyden wt Thessalien genoech/ die hout ende ander materie wt dat bosch halen mochten/ datmen oock wel muerē ende torrens daer hadde mogen op rechten/ eñ de strate daer mede mogen besluyten: Maer de onwyse Coninc was also verbaest/ dat hy van alle dese dingen geen en overdachte / maer heeft alle besettinge bloot ghemaect ende op ghedaen/ ende is eensganck na Pydnam ghevloden.

Hoe dat de Burghemeester heeft inne doen nemen alle de slotē inde stercte van Tempe geleghen, ende hoe hy voort int lant ghetogen is, ende sommighe steden in genomen heeft. Ende voort wat *Perseus* tot zijn Hooftluyden ghesproken heeft.

HIerom als de Burghemeester sach/ dat zyn grootste hopinge ende bescherminge aen des Coninck sotheyt ende traecheyt gheleghen was/ heeft hy tot Spurium Lucretium na Larissam eenen bode gheschict/ ende hem bevolen dat hy soude de sloten / welcke de Coninck om de Tempe rontsomme hadde gelaten onbewaert / inne soude nemen. Ende daer nae Popilium voort na Dium gheschict om de straten te oversien/ oft sy veylich waren/ ende als hy gehoort hadde dat de straten op alle zyden seker ende open waren/ is hy opten tweedē dach tot Dium gecomen/ ende daer buyten der kercken zynen legher gheslaghen/ op dat inder kercken ende het ghewyde niet beschadicht en worde: Maer hy is inder stadt gereden / welcke stadt hoe wel sy niet so groot en was/ so was sy nochtans verciert aen de ghemeyne steden ende plaetsen met schoone colummen ende beelden / daer toe oock also eerlick bevesticht/ dat het niet wel gheloovelick en was/ dat de Coninck alsulcken stadt sonder oorsake/ sonder bedroch ende heymelicken raet/ also soude laten liggen. Ende als hy eenen dach daer stille gheleghen / ende alle dinghen oversien hadde / is hy den anderen dach voort aen ghetogen / ende doen hy meynde/ hy soude provande ghenoech vinden ende hebben/ is hy den selven dach noch voortaen/ tot aē dat water Mitys ghetoghen.

De Burgemeester Marcius coemt tot Dium.

De stadt Dium is vande Romeynen gewonnen.

Den derden dach is hy voor de stadt Agassam gecomen/ welcke haer goetwillich in handen gaf. Eñ op dat hy de andere Macedoniers tot hemwaert gunstich soude makē/ so en heeft hy vande selve stadt/ niet anders dan borghen ghenomen/ oock den burgers belooft/ hy woudese by haer oude statuyten eñ vryheden laten/ oock de stadt met zyn volck niet besetten noch belasten.

Marcius neemt inne de stadt Agassa in Macedonien.

Van daer is hy noch een dach-reyse voort ghetoghen/ eñ heeft zynen legher ghemaect by dat water Ascordum: Maer doen hy sach so hi voorder van Thessalien tooch/ hoe dat hy min provande / ende anders wat van noode was/ vercrygen conste/ eñ so is hy wederom achterwaerts na Dium ghetoghen. Eñ als hy daer den zynen te kennen ghegheven hadde/ hoe dat sy groot gebreck souden lyden/ indiē sy gantsch van Thessalien worden wt gesloten/ overmits dat het hem nu soo periculoos was/ nu sy niet verre van daer en zyn.

Perseus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Coninc Perseus berispt zijn hooplieden/ dat sy de Romeynē hebben in tlant laten comen.

Perseus als hy alle zijn volc / ende de Hooftluyden te samen by een ontbodē hadde/ so heeft hy begonnen de Hooftluyden te straffen/ die hy ghecordineert hadde om de wegen te wachten/ ende bysonder Asclepiodotum ende Hippiam, ende heeft ghesept / sy hadden den Romeynen de poorten ende de wegen in Macedoniē open ghedaen ende in ghegheven / van welcke saecke hy doch veel meer te straffen was dan zijn Hooftluyden.

Hoe de Burghemeester door gebreck van victalie wederom achterwaerts ghetoghen is, daer door *Perseus* wederom eenen moet vercreech, ende heeft de stadt Dium wederom in ghenomen, ende zijnen legher ghemaect by dat water Enipeus.

De Romeynen hebben gebreck van lijftocht.

DOen dese dingen aldus gheschiet waren / zijn daer en tusschen de schepen aen gecomen/ welcke schepen na datse de Burgemeester inder zee heeft ghesien varen/ soo is hy verblijt gheweest/ om dat hy meynde sy brochten de provande met hen/ want de provande inden leger niet alleene diere en was/ maer daer en was oock byna gheen te crijghen: Maer nae dat hy van hen vernomen hadde/ doen sy aen lant ghecomen waren/ hoe dat hy de ghelade schepen achter tot Magnesia ghelaten hadde/ is hy seer verslagen geweest/ niet wetende wat hy doē soude. So daer gheen hulpe oft raet en was/ nu sy by de vyanden waren/ daer mede hy de selve vyandē hadde moghen crencken / so sy nu lichtelick te verwinnen waren: Maer ter wijle de Burgemeester also in sorghen stont / heeft dat geluck wederom het beste ghedaen/ ende so zijnder brievē van Spurio Lucretio ghecomen / in welcke brieven hy te kennen gaf/ dat hy de sloten ende stercten die rontsomme Tempe ghelegen waren/ alle in genomen hadde/ ooc die byder stadt Phila ghelegen waren/ ende daer inne eenen grooten hoop provande/ ende andere dinghen die totten ghemeynen nootdruft dienende waren/ ghevonden hadde. Daerom de Burghemeester seer blijde geweest is/ ende is van Dio wt ghetoghen/ ende tot Philam gecomen/ eensdeels daerom/ dat hy de selve stadt met zijn volck besetten soude / eensdeels oock daerom/ dat hy het crijschvolck de provande/ overmits dat de ander provande lancsaem by quam/ wt deylen soude: Maer de selve reyse ende vertreckinghe heeft hem een quaet gheroep gemaect/ want de sommighe seyden / hy was overmits vreese gh[illegible]oden / daerom dat hy sorchde / in dien hy daer bleve/ soo moeste hy metten vyanden slaen: De andere seydē hy ware een ouversocht eñ ongeschict crijschman/ daerom dat hi niet en wiste dat het gheluck van dage te dage verkeerde/ ende hy om een cleyne oorsake wille tghene dat hem van selfs in handen ghecomen was/ achter heeft ghelaten. Want also ist met hem gheschiet/ dat hy in dier manieren Dium wederom verloren/ ende de vyanden nu op gewect ende stout ghemaect heeft / want Perseus wederom eenē moet grijpēde/ overdachte/ hoe hy de steden ende plaetsen/ die hy te voren door zijn eygen schult verloren hadde/ wederom in nemen mochte. Want doē hy gehoort hadde/ dat de Burgemeester wech getogen was/ is hy wederom tot Dium ghecomen/ ende al wat de Romeynen daer ghebroken ende verdestrueert haddē/ wederom op gemaect/ eñ de stadt nueren aen alle eynden versien ende versterct.

Spurius Lucretius neemt inne sommige sloten rondtom Tempe.

De Burgemeester Marcius verlaet Dium/ ende coemt tot Phila.

Die van Macedonien nemen wederom in de stadt Dium.

Ende is daer nae vijf walsche mijlen voort ghetogen / ende heeft aen dese zijde des waters Enipei zijnen waghenborch ende dat water/ welcke seer diepe daer benedē int dal liep/ voor een bolwerc in genomen. Dese Enipeus vloeyt wt den berch Olympo/ des somers is hy cleyne/ maer indē winter/ ende voort wanneer dat de snee af valt/ en is hy niet alleene diepe/ ende valt van boven de hooghe bergen af/ maer ooc daer hy inder zee loopt/ heeft hy groote diepe grachten ende putten. Met desen Enipeo als nu Perseus meynde/ hy ware ghenoech voor de vyanden bewaert/ so heeft hy ghedacht den somer daer te blijven.

Enipeus de vloet.

Hoe de Burghemeester den Hooftman *Popilium* met twee duysent na Heracleam ghesonden heeft, om de selve stadt inne te nemen, de welcke sy stormender hant gewonnē hebben.

BInnē desen middelē tijde heeft de Burgemeester Popilium met twee duysent na Heracleam ghesonden/ de selve stadt ligget van Phila vijf walsche mijlē/ int middē tusschē Dium eñ Tempe op eenē hoogē berch: eer dat Popilius de stadt met gewalt aen greep/ heeft hy aē de overste der stadt gesondē/ ende hen geraden/ sy souden sich op trouwe ende ghelove den Romeynen op gheven/ ende liever haer goethept dan macht versoecken. Welcke vermaninghe niet gheholpen en heeft/ overmits datmē dat vier na bi in des Coninx legher sien mochte. Daerom heeft hy begonnen de stadt te lande ende te water met alderley instrumenten te bestormē/ ende te bedwinghen / want doen ter tijt oock de schepen daer aen ghecomen waren. Sommighe jonghe Romeynen hebben oock in dier manieren hen geoeffent gelijcmen int spel Circenses ghenoemt/ plach te doene. Dē muer daer hy alder leechste was/ hebben sy also in ghenomen. Want op de selve tijt wast ooc de maniere/ als de overvloedichept der spelen / noch niet onder het volck ghemeyne en waren / ende datmen alderley wonderlicke dieren ende beesten inde speelhuysen/ ende op de plaetse te Rome niet en vant/ so heeftmen dat jonghe volck met alderley spel/ totten oorloghe dienende/ laten oeffenen. Niet ghelijcmen nu doet / metten waghen oft paerden/ nu een reyse op ende af te rennen/ welck in een ure al volbrocht wort / maer sy hebben by tsestich oft meer jonge gesellē/ welcke met haer gheweer berept zijnde / binnen de plaetse laten comen. Welck een aensien heeft gheweest eens inloopenden wel gherusten volcx / nochtans wast een spel/ dat daer schijnbaerlicker aen te siene was/ dan inden oorloghe / ende eensdeels het vechten niet ongelijck. Inden selven wanneer sy also in haer gheweer in gheloopen waren / maeckten sy eenen vierkanten hoop / leyden haer schilden op haer hoofden/ ende stonden achter malcanderen/ also dat altijt de achterste legher dan de voorste sich buckten / soo langhe tot dat de alder achterste op de knien laghen/ ende maeckten alsoo een brugghe / die aen te sien was/ gelijck een dack aen een huys.

Popilius trecket voor de stadt Heraclea.

Oeffeninge vande jongelieden op d'oude maniere van spelē/ Circenses genoemt.

Schiltbruggen door de welcke de stadt Heraclea gewonnen wert.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer van der Stadt 585.

Daer nae deylden hen de andere op twee hoopen/ eens deels by vijftich voetē wijt van malcanderen / ende also liepen de twee partyen teghen malcanderen op dat dack / over de schilden op ende af/ ende so bestormden sy te samen/ nu op de eyndē/ dan int midden/ ende sprongen gints ende weder / ghelijck als op de effen aerde. Alsulcke maniere hebben sy daer aen de mueren oock aen gherecht/ ende als de ghewapende met haer gheweer daer op quamen ghelopen/ hebben sy ghelijck soo hooch ghestaen/ als de ghene die opter mueren sich verweerdē/ ende so hebben sy de selve vander mueren verdreven/ eñ also zijnder ontrent twee vaenkens knechten inder stadt ghecomen.

Alleene isser dit onderschept te Rome inde spelen / ende hier int stormen gheweest/ dat de gene die aen de laetste eynden/ ende op de zijden stonden / de schilden niet op haer hoofden en hadden/ maer hieldēse voor hen/ op dat sy haer lichaem niet bloot gheven en souden/ ende also vande ghene die van boven af schoten / niet ghequetst en souden worden / ende so ist al te male wat van boven met steenen oft anders gheworpen wert/ als op een dack den reghen pleecht te doene/ sonder schade af ghevallen.

Doen Heraclea also ghewonnen wert/ is de Burghemeester met zijn volck oock na ghetogen/ gelijck oft hy woude wederom op Dium/ eñ wanneer hy den Coninck verdreven hadde/ voort na Pieriam trecken: Maer om dat den winter aenstaende was / heeft hy hem totten winterleger voorsien / ende bevolen datmen de strate wt Thessalien soude besetten / eñ bewaren/ ende datmen derwaerts provande voeren soude / wel gelegen plaetsen soecken ende in nemen/ daermen de provande behouden/ ende de voerluyden die de selve aen voerden/ bequamelick logijs hebben mochten.

De Burgemeester Martius maket hem gereet tot den winterleghet.

Hoe *Perseus* den schat die hy int water hadde laten sincken, wederom ghecregen heeft. Ende hoe *Caius Martius* het lant aen der zee gelegen by Thessalonicam, Eniam, ende Antigoneam gantsch verdorven heeft. Ende hoe sy wt Antigonea zijn gecomen, ende den Romeynen inde vlucht verdreven. Ende hoe de Romeynen int laetste de victorie behielden.

Doen Perseus vande voor geleden vreese wederom tot hem selven ghecomen was / hadde hy wel ghewilt dat de dinghen die hy bevolen hadde te doene/ ongheddaen waren gheblevend / ende het beroude hem seere/ dat hy dē schat tot Pella hadde gheboden inder zee te doen sincken/ ende tot Thessalonica de schepen doen aen steken ende verbranden. Andronicus welcke de Coninck na Thessalonicam geseynt hadde / die heeft de sake ende dat ghebot des Coninck vertoghen/ ende niet terstont volbrocht / daerom de selve schade niet groot en is gheweest: Maer Nicias dien hy tot Pellam geseynt hadde/ de selve hadde den schat eensdeels gesoncken/ welcke nochtans de waterduyckers namaels gesocht / ende wederom ghevonden hebben/ om dies wille de schade oock niet seer groot en is gheweest: Maer de Coninck heeft hem deser dinghen also seere geschaemt / dat hy den waterduycker/ ende daer nae oock Niciam, ende Andronicum heymelick heeft laten dooden/ op dat niemant van zijn gheckelick voornemen/ oft ghebot yet voort en soude weten te segghen.

Het is den Coninc Perseus leet dat hy de schepē heeft doen verbrandē/ eñ dē schat in de zee doē sincken.

Op de selve tijt is Caius Martius met de schepen van Heraclea wech gevaren/ eñ is gecomen na Thessalonicam/ eñ aldaer tlant wat omtrent der zee was/ verdestrueert eñ verdorven/ ende heeft sommighe scharmutsingen ghehouden teghen de ghene die wter stadt vielen/ eñ heeftse alle die inder stadt waren/ verschrict eñ vertsaecht gemaeckt/ ende so hebben sy de instrumenten die sy hadden/ om te worpen ende te schieten/ op der mueren gestelt/ met de selve instrumenten en hebben sy niet alleene die omtrent de mueren liepen ende quamen/ gewont ende achterwaerts ghedreven/ maer de ghene die inde schepen waren / hebben sy met groote steenen gheworpen. Daerom als hyse alle bevolen hadde wederom tschepe te gaē / so heeft hy Thessalonicam laten liggen/ eñ is na Eniā ghevaren. Dese stadt ligget vijfthien walsche mijlen van Thessalonica/ teghen Pydna over in een vruchtbaer lant/ als zijt daer ooc rontsomme al verdorven hadden / zijn sy voorder ghevaren na Antigoneam.

Caius Martius dē lant vorcht verwoestet rontsom Thessalonien.

Ende doen sy opt lant waren ghecomen/ eñ daer tlant ooc verdorven/ eñ sommich gerooft goet inde schepen ghebrocht hadden/ so zijn de Macedoniers van achter gecomen/ eñ hebben wt den verstroyden hoop/ nae dat sy hen inde vlucht gaven/ eñ na der zee liepen/ by vijf hondert verslaghen/ ende niet veel min gevangen. Ende de noot heeftse daer toe bedwonghen/ overmidts dat sy tot haer schepen niet comen en consten/ ende hen de vyanden den wech ondergaen hadden/ dat sy doen wt toorne eñ vertwijfeltheyt hebbē gedacht het wterste te avōtueren. Hebben daerom op de selve plaetse dē strijt op een nieu wederom begonnen/ ende hē ghelijck als inden wtersten noot/ opt hoochste verweert. Ende die noch inde schepen waren/ hebben hen oock gheholpen/ ende alsoo wt den Macedoniers twee hondert verslaghen/ ende twee hondert ghevanghen.

Also de Romeynen die wten schepen te lande gecomē waren/ het lant van Antigonea beroofden/ so werden sy vanden Macedonische verslaghen.

Daer na zijn sy van Antigonea wech gevaren/ ende zijn aen dat lant Pallenensem ghecomen/ ende hebben daer sommighe op de wake gheordineert. Dit lant behoorde toe der stadt Cassandrea/ ende was het vruchtbaerste lant boven alle andere landē daer sy noch gescheept waren/ hier is de Coninc Eumenes met twintich ghedeckte schepen als hy tot Elea wtghevaren was/ by de Roomsche schepen gecomē/ ende oock vijf ghedecte schepen/ welcke de Coninck Prusias hadde ghesent.

De schepen van den Coning Eumenes eñ Prusias comen byden Romeynen.

Hoe de Schoutheyt *Martius* met de hulpe *Eumenis* ende *Prusie* de stadt Cassandrea bestont te ondergraven ende te stormen, ende hoe hy daer afgheslaghen is. Ende hoe hy voort na Toronen ghescheept is om de selve te bestormen, ende oock daer van ghetrocken is, ende desghelijcx van Demetriade.

Als de Hooftman dese macht ghesien heeft / is hy stout ghewordden / ende gedachte de stadt Cassendream oock te bestormen. Dese Cassandrea is ghebouwet gheweest vanden Coninck Cassandro/ inde enghe plaetse gelijck als een poorte ende

De gheleghentheyt vander stadt Cassandria.

te ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ke ende sleutel des Pallenensischen lants/daert tsamen aenden lande Macedonia coemt/ ende is op eender zijden metter zee/ daert Toronaicum / opter ander zijden daert Macedonicum genoemt wort/om bevanghen/ want dat lant ghelijck een wt ghereckte tonghe ligghet wt ghestreckt inder zee alleleens ghelijck den berch Atho haer wtstreckt teghen Magnesia over/met twee voorgheberchten/ onder welcke dat het grootste Possideum genoemt wort/ dat ander Canastreum.

Atho den berch.

Dese stadt hebben de Romeynen aen twee eynden onderstaen te bestormen / opter eender zijden aen dat eynde datmen Clite noemt / is Martius met zijnen hoop ghelegert/ ende heeft daer vande Macedonische zee aen tot de Toranische zee een bolwerck doen maken / op dat hy de straẽ daer mede soude besettẽ/ op de ander zijde/ daer de zee af loopt/ is Eumenes met zijn volc gelegert. De Romeynen hebben grooten arbeyt ghedaen/ als sy de grachten die Perseus corteljnghe opgeworpen hadde/ wederom soudẽ vullẽ. Daerom als de Schoutheyt sochte ende niet en wiste waer alle de aerde was ghebleven/ diemen wt de grachten ghevoert hadde/ wãt het daer over al/ al evẽ slecht was/ heeftmen sommighe ghewelfselen ghevonden/ welcke niet als de oude muerẽ/ maer niet meer van eenen backsteen dicke en waren. Het welcke alsment hem getoont heeft/ soo heeft hy gedacht de mueren door te graven / daer sy also dunne waren/ ende also eenẽ inganc inde stadt te makẽ. Ende op dat hy tselve te heymelicker te passe soude brengen / heeft hy voor hem ghenomen op de selve tijt de mueren aen een ander eynde aen te vallen ende te bestormen / op dat niemant de dunne muer gade slaen en soude/ eñ ooch daer niet op wachten.

De Romeynen bestormẽ de stadt Cassandria.

De Romeynen graven inde stadt.

Daer waren inder stadt tot een bewaringe gestelt/ acht hondert Agrianers / eñ twee duysent Peneſters wt Illyrico / de welcke Pleuratus gesteynt hadde/ altemale strijtbaer volc/ behalven de burghers dier oock eenen grooten hoop was. De selve als sy de muerẽ beschermden/ onder des zijn de Romeynen/ na dat sy begonnen haddẽ te gravẽ / lichtelic door de mueren ghecomen/ ende indien sy nu met haer gheweer bereyt hadden gheweest/ soo hadden sy de stadt inden selven ende eersten aenloop mogen vercrijgen. Het welcke alst dẽ anderẽ Romeynẽ vercondicht wert ende ghehoort hadden / dat hen de stadt also gheopent was/ hebben sy van blijschap weghen eenen grooten roep aengheheven/ soo sy meynden deen woude hier/ de andere daer inder stadt vallen. Maer de vyanden hebben sich inden eersten seer verwondert / eñ en wisten niet wat alsulckẽ onversienigẽ roep der Romeynen beduyde. Na dat sy vernamen dat de stadt gheopent was / hebben de Hooftluydẽ Pytho ende Philippus Proco ghemeynt/ welcke daer eerst quame/ dien ware de victorie alder naest / ende zijn alsoo met eenen grooten hoop Agrianers ende Illyriers teghen de Romeynen wt gheloopen/ ende na dat de Romeynen hier ende daer vergaderden / inde meyninghe om de stadt te overvallen / ende sonder alle ordinantie totten strijt / ghints ende weder liepen/ so zijn sy inde vlucht geslaghen/ nae gejaecht/ ende inde graven ghedreven/ in welcke sy deen over dandere gevallen zijn / eñ by de ses hondert verslaghen. Alle de ander die tusschen de mueren ende grachten gegrepen worden/ zijn seer ghewont gheweest. Daer af heeft de Schoutheyt seer verschrickt geweest/ eñ om dat hem desen aenslach niet ghelucr en was/ is hy tot de andere voort des te vertsaechder ende lancksamer geweest. Het en heeft Eumeni oock niet vele ghelucr/ welcke te lande ende te water op de ander zijde stormde. Daerom hebben sy beyde voor hen ghenomen / overmidts dat sy met openbaer ghewalt ende macht niet bedrijven en mochten/ de straten te beleggen / op dat de Macedoniers inder stadt niet en soudẽ moghen bringhen/ ende meynden de stadt daer na met wallen ende andere bolwercken te beleghen: Maer alsulcken aenslach en heeft oock gheen voortganck moghen hebben. Want terwijle sy begosten de wallẽ te maken/ onder des zijnder thien cleyne schepen des Coninck van Thessalonica tot inder stadt geschiet/ in welcke schepen eenen grooten hoop Gallen geweest zijn. De selve doe sy noch inde dieyte der zee waren/ eñ der Romeynẽ schepen aen lant bekẽden/ hebben zijt tot in der nacht vertoghen / eñ zijn also inde duystere nacht stille aen lant ghevaren/ ende zijn also inder stadt ghecomen.

De Romeynen worden binder stadt geslagen.

De bystant van die van Macedonie is inde stadt ghecomen.

Dit gheruchte/ nae dat het openbaer was/ dat de Galli inder stadt waren gecomen/ hevet den Schoutheyt beweecht eñ den Coninc / om vande belegeringe af te trecken/ ende zijn daerom met haer schepen na Toronen ghevaren. Ende als sy de selve oock bestonden te bestormen/ ende ghesien hadden dat daer binnen een stercke bewaringhe lach/ welcke groote weere daer wt dede/ zijn sy voorder na Demetriadem gevaren. Ende doe sy daer oock de mueren vol gewapende vonden eñ wel bewaert / na dat sy voor hen genomẽ hadden de stadt te bestormẽ/ so zijn sy voorder na Iolcum gescheept/ eñ daer aen gevaren/ hebben daer het lant rontsomme gantsch verdorven/ eñ gedachten wederom na Demetriadẽ te varen/ eñ de stadt te bestormẽ.

De Romeynen brekẽ op voor Cassandria.

Hoe de Burgemeester *Marcum Popilium* met vijf duysent knechten nae Melibeam ghesonden heeft om de selve te bestormen, nochtans niet bedreven en heeft. Eñ hoe *Martius* de Schoutheyt oock van Demetriade ghetoghen is.

TErwijle dese dinghen aldus gheschieden / heeft de Burghemeester / op dat hy niet gantsch ledich inder vyanden lant en sate/ Marcum Popilium met vijf duysent knechten nae Melibeam ghesonden / om de selve te bestormen. Melibea die ligghet onder aenden berch Ossa / daer hy sich teghen Thessalien neyghet / ende ghelijck een wachte oft wake hanghet hy over de stadt Demetriadem. Als nu Popilius daer voor ghecomen was / so zijn de burgers eñ inwoonders der stadt seer verschrickt gheweest/ maer als sy na de verschrickinge wederom eenen moet ghegrepen hadden / zijn sy met haer geweer aender poorten/ ende op de mueren geloopen/ eñ de stadt daer sy alder crancste was/ besettet/ ende also den Romeynen haer hopinge te niete ghemaect/ welcke gemeynt hadden/ sy souden de stadt inden eersten aenloop hebben ghewonnen. Daerom de Romeynen ghedachten de stadt te beleggen/ ende begonsten instru-

Melibea wort van Marcus Popilius beleghert.

 menten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 585.

menten eñ andere ghereetschap te maken/ om de stadt daer mede te bestormen.

Als Perseus hadde vernomen / dat de stadt Melibea vanden Romeynen belegert was/ eñ op de selve tijt oock de schepen tot Iolco lagẽ/ met welcke schepen sy voor ghenomen hadden na Demetriadem te varen/ eñ de selve stadt te bestormen/ so heeft hy eenẽ wt zijnẽ Hooftluyden Euphranorem, met twee duysent wtghelesen knechten na Melibeam geseynt/ ende hem bevolen/ wanneer hy Melibeam vanden Romeynen verlost hadde/ dat hy dan terstont na Demetriadem soude treckẽ / eñ daer heymelic inder stadt comen / eer dat de Romeynen van Iolco af toghen/ende de stadt belegerden.

Conínc Perseus ontset de twee steden/ Melibea eñ Demetrias.

Dit selve heeft Euphranor also gedaen/ ende is met grooter naerstichept tot Melibeam gecomen/eñ de hoochte in ghenomen/ het welcke alst de Romeynen saghen/ soo hebben sy haer begonnen werck laten staen ende aen gesteken/ eñ zijn also met verschrickinghe wederom van Melibea afghetoghen.

De Romeynen breken op voor Melibea.

Euphranor als hy also Melibeam vanden belegghe ontset hadde/is hy eensgaurx na Demetriadem getogen. Des zijn die van Demetriadem stout gheworden/eñ en gedachten niet alleene de stadt met alsulcken volck te beschermen/maer oock dat lant voor alle verdestrueringhe te bewaren / eñ zijn ooc somwijlen tegẽ den verstropden hoop wt gevallen/ metten selven gestreden/ende vanden selven vele gewont. Nochtans soo hebben de Schouthept ende de Coninck Eumenes rontsomme de stadt ghevaren/ende de selve oversien/ oft sy mochte op eenich eynde met ghewalt ofte met instrumenten bestormt worden.

Men seyde hoe dat Cydas wt Creta / ende Antimachus, welcke overste waren tot Demetriade/hebben onderstaen Perseum ende Eumenem onder malcanderen te vereenighen: Maer dat is voorwaer also/datmen van Demetriade afghetoghen is/ ende Eumenes is van daer totten Burghemeester gevaren/ende hem ontfangen/ende gheluck ghebođen/eñ gewenscht/ dat hy ghesont in Macedonien was aen ghecomen/ eñ is daer nae wederom van hem ghescheyden / eñ na Pergamum in zijn lant gevaren. Martius Figulus de Schouthept heeft de schepen eensdeels na Sciathum in dat winterlegher ghestickt/ende is metten anderen in Beotiam tot Oreum aen ghevaren/meynende de selve stadt ware alder best gheleghen / daer wt datmen het heyr/welcke in Thessalien ende in Macedonien lach / provande ghevoerchlicken mochte toe schicken. Sommighe segghen vanden Coninck Eumene anders. Valerius Antias beschrijft/dat hy den Schouthept geen schepen geseynt en heeft/ hoe wel hy hem dickwils daerom ghescheven hadde. Oock is hy vanden Burgemeester met onwille ghescheyden/overmits dat het hem verdroten heeft/dat de Burghemeester hem niet en heeft willen gelijck met zijn heyr laten trecken/eñ hem in zijnen leger ontfanghen/ ende heeft oock daerom de reysigers/Gallos genoemt/ die hy met hem ghebrocht hadde/wederom met hem wech gevoert/ende en wilde niet dat sy by den Burgemeester blijven souden: Maer zijn broeder Attalus, die is by den Burghemeester ghebleven/ ende trouwe ende gheloove ghehouden/ ende

Eenen roep vanden Coninc Eumenes dat hy pays wilde maken metten Coninck Perseus.

De Schouthept Martius Figulus sendet de schepen inde winterleger.

oock grooten arbeyt ende deucht inden oorlooghe den Romeynen bewesen.

Hoe datter menigherley Legaten tot Rome gecomen zijn, ende wat een yegelick indẽ Raet te kennen gegevẽ heeft, ende wat antwoorde dat sy ontfanghen hebben.

TErwijle dese dingẽ in Macedoniẽ geschieden/isser een Legaetschap over dẽ Alpen berch gecomen van eẽ Vorst wt Vranckrijcke / wiens name was Balanus, dẽ name des lants en wert niet genoẽt / eñ is tot Rome ghecomen/ende heeft den Romeynen belooft behulpelick te zijne int oorlooghe teghen de Macedoniers. Dese Legaetschap heeft den Raet ghedanct ende met gheschenck gheeert. Den Vorst eenen guldẽ halsbant van twee pont / ende twee gulden schalen van vier pont/eñ een paert met zijnder covertuerẽ ende andere cleynodiẽ bereyt/ eñ hebben hem voort ghescheenct wat tot een toerustinghe der reysighers toe behoort.

Gesant vã de Walsche vorst Balanus tot Rome gecomẽ.

Na dese Legaetschap zijn de Legaten van Pamphilia gecomen/ende hebbẽ voor den Raet gedragen een gulden croone van twintich duysent Philippischers guldens gemaect/eñ gebeden datmense wilde toe laten de selve croone dẽ God Iovi/die metten toename genoemt wert/ Optimus Maximus, dat zijse int Capitolium mochtẽ offerẽ/ eñ aldaer haer offerhande doẽ. Welck den selven Legaten ghegunt wert/ende hen is een vriendelicke antwoorde ghegheven/ van het gene dat sy begeerden/ ende datmen de oude vrientschappe met hen vernieuwen soude/ ende een yeghelick Legaet gafmen twee duysent penningen.

De Legaten van Pamphilia.

Doen dese Legaten haer bescheyt hadden/ so zijn de Legaten des Coninck Prusie / eñ niet lange daer na de Legaten van Rhodis/ooc tot Rome voor den Raet ghecomen/ welcke beyde om eender saken wille/maer nochtans niet op een maniere haer bootschap te kennen ghegeven hebben/ te weten/ om den vrede wille tusschen Perseum ende der stadt Rome te maken. Want des Coninck Prusie bootschap/ is meer een biddinghe dan een begheeren ghewest. Na dat hy bekende ende ghesept heeft / hoe dat hy tot deser uren toe der Romeynẽ vrient ende geselle ghewest is/ ende voort inder Romeynen vrientschap begheert te blijven/ maer om dat Perseus aen hem ghesonden heeft/ dat hy soude middelaer zijn tusschen hem ende den Romeynen om vrede te makẽ/ eñ hy hem belooft hadde / van zijnent weghen inde sake te handelen/ ende voor hem te bidden/ Daerom badt hy/ indient moghelick ware ende zijn mochte/ dat sy haren toorne teghen Perseum neder leyden / eñ om zijnent wille Perseo ghenade bewesen.

De Legaten des Coninck Prusie.

De Legaten vã Rhodis.

De bede des Coninck Prusie.

In alsulcker manieren hebben de Legaten Prusie ghesproken: Maer die van Rhodis hebben met stoute overmoedighe woorden aenghevanghen ende vertelt/ wat weldaet sy den Romeynen bewesen hebben/ eñ hoe door haer hulpe dat meeste deel der victorien teghen Antiochum vercreghen is geweest/ende den Romeynen toegeleyt. Daer na hoe sy/terwijle het vrede tusschen dẽ Macedoniers ende der stadt Rome ghewest is/ een vrientschap ende verbont met Perseo gemaect hebbẽ/ eñ dat selve verbõt

De hooveerdige [illegible] der Legaten vã Rhodis.

namaels

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

namaels/hoe wel niet gheerne/ sonder eenige schult Persei, alleene den Romeynen te dienste/ op dat sy hen totten oorlooge mochten behulpelic zijn/wederom opgeseyt hebben/ daerom sy nu tot int derde jaer veel schade geleden hebben/daer door dat de zee ghesloten is/ende hen niet toe en coemt/ende haer tollen eñ ander incomende dinghen/ dwelcke sy vander zee hebben/ter neder liggen. Ende om dat hen alsulcx te lastich is/ende zijt voortaen niet meer lijden en moghen/ hebben sy tot Perseum wederom gheseynt in Macedonien/ ende hem te kennen ghegheven/ dat dit de meyninge is van die vã Rhodis/dat hy hem metten Romeynen soude vereenighen/ende vrede met hen makẽ/ eñ dat sy/te weten de selve Legatẽ van Rhodis/daerom oock tot Rome geseynt warẽ/om den vrede tusschen hem ende den Romeynen te makẽ. Op welcker zijden nu het gebreck ware/ alsoo dat den vrede niet gemaeckt/ ende de sake achter bleve/ teghen den selven wouden die van Rhodis ommesien/ ende ghedencken hoe sy de selve te rechte bringhen souden.

Hoe de bootschap van die van Rhodis wert op genomen/ende wat antwoorde sy ontfanghen hebben.

Ick weet wel datter ooc te hans niemant en is/so hy dese woorden der Legaten leest/oft hoort lesen/hi en heeft eẽ verdriet in dese woorden/ daer na can een yegelick wel merckẽ/ hoe op de selve tijt dẽ Raet te Rome/ als hy alsulcke woorden gehoort heeft/ gesint is gheweest. Claudius die schrijft datmen die van Rhodis gheen antwoorde gegeven en heeft/ maer hebben een decreet ghelesen/ in welcke begrepen was/dat de Cares eñ Licij soude vryheyt gegeven worden/ eñ datmen terstont soude brieven seynden/ daer inne alsulcx ghebootschapt ende te kennen ghegeven wert/ het welcke alst die van Rhodis gehoort hebben/so is de overste wt de Legatẽ/de welcke groote hooveerdighe woorden te voren ghesproken hadde/ van leetschap ende angste wegen onmachtich gheworden/ende ter aerden gesoncken. De andere beschrijven datmen hen een antwoort gegeven heeft in deser manieren.

Cares ende Licij.

Statie des Senaets.

De Romeynen hebbent vant begin des oorloochs/van warachtighe luyden ghehoort ende vernomen/ hoe dat die van Rhodis metten Coninck Perseo sommighe heymelicke conspiratien teghen de stadt van Rome ghemaeckt hebben/ hoe wel sy dat selve tot deser uren toe niet gantsch gelooft en hebben/maer voor onwarachtich gehoudẽ/so hebbẽ nochtãs de Legatẽ nu alsulcke woordẽ gesprokẽ/ wt welcke lichtelick te verstaen is/ dat de voorghenoemde aenbringinge recht/ ende het selve te gelooven is/ende het gaet gemeynlick so te wercke/ dat het bedroch ende valschheyt hoe wel sy haer ten eersten bedecken/nochtans int laetste haer selven verraden. Daerom moghen die van Rhodis wel na haer goetdunckẽ inder werelt gints ende weder met Legaetschappẽ hen het oorlooghe ende den vrede onderwinden: Maer de Romeynen willen haer wapenen ende harnasch aen ende wt doen/na dat het den Goden believe/ ende hen selven sal gelegen zijn. Oft sy nu ende voortaen niet en soudẽ meer de Godẽ/ maer die van Rhodis tot getuyghenisse haers verbonts hebben. Oft sy oock hen souden ghehoorsaem zijn/ ende haer heyr ende crijschvolc na haren wille wt Macedonien wederom na huys voeren? Sy woudẽ selve wel toesien wat hen te doene ware/ maer wat die van Rhodis sien souden/dat wisten sy oock wel: Wanneer dat Roomsche volck Perseum verwonnen sal hebben/ dwelcke sy hopẽ cortelinge te geschiẽ/ so sullen sy een yeghelicke stadt na dat sy haer in desen oorlooge gehouden/ ende den Romeynen behulpelick gheweest hebben/ oock danckbaerheyt bewijsen. Hoe wel datmen den Legaten van Rhodis alsulcke antwoorde ghegeven heeft/ soo heeftmen nochtans daer by een yeghelick Legaet ghescheuckt twee duysent penninghen/dwelcke sy niet en hebben willen ontfanghen.

Hoe datter brieven van *M. Philippo* den Burgemeester te Rome aen den Raet geleynt zijn. Ende hoe *Onesimus* die een overste by *Perseum* geweest was, tot Rome gecomẽ is, sommige dingen den Raet te kennen gevende, eñ wat eere sy hem bewesen.

De Burghemeester Quintus Martius Philippus, schrijft wt Macedonien/na Rome om cleederen/ peerden ende ghelt.

NA dese dingen zijn indẽ Raet dẽ brieven ghelesen/ die vanden Burghemeester Martio Philippo geseynt waren/in welcke brieven stont/ hoe dat hy het wout ghewonnen/ ende in Macedonien ghecomen was/ ende daer heeft hy wt vele andere eynden ende plaetsen/ hem voor zijn heyr op den navolghenden winter met provande besorcht/ ende heeft ooc van die van Epyro twintich duysent mudde tarwen/ ende thien duysent mudde garsten ontfangen/ van welcken coorne den Raet te Rome soude den selven Legaten van Epyro vernoeghen ende betalen. Item hoe dat van noode ware datmen de Roomsche knechten cleedinghe seynden soude/ende datter noch twee hondert paerden ghebraken/ sonderlinge voor die van Numidien/ de welcke hy ter plaetsen daer hy lach/geen en wiste te gecrijgẽ. Den Raet heeft hier inne te vreden geweest/ datmẽ die dingen al soude bestellen/daer van de Burghemeester gheschreven hadde. Daerom de Schoutheyt Caius Sulpitius ses duysent rockẽ/dertich duysent hemden/ende de paerdẽ bestelt heeft om in Macedonien te seynden/ eñ na des Burgemeesters bevel wt te deylẽ/ooc heeft hi den Legatẽ van Epyro het gelt voor dat coorẽ betaelt.

De vertiedinge Onesimi tot Perseum.

Heeft oock daer na Onesimum een sone Pythonis, welcke van goeden edelen geslachte by den Macedoniers vermaert is gheweest/voor den Raet ghelept. De selve Onesimus was by Perseum gheweest/ende hem altijt totten payse gheraden ende vermaent/dat hy soude ghelijck zijn vader Philippus pleecht te doene/ende tot in zijn laetste eynde ghedaen heeft/ dat hy alle daghe den brief des verbonts/ welcke tusschen hem ende den Romeynen ghemaeckt was/ tweemael in zijn bywesen liet overlesen. Alsulcke gewoonte wanneer hijse schoone niet alle dage onderhoudẽ en wilde/ dat hijse doch ter maent eens ooc houdẽ wilde/ende hem selven reguleren om tverbont in gedachtenisse te houdẽ: Maer na dat alsulcke vermaninge niet geholpẽ en heeft/ende hy hem vanden voorgenomen oorloge niet af keeren en mochte/ heeft hy sich ten eersten des hofs ontslagen/ende nu dese/ nu dandere oorsake ghesocht/dat hy niet meer en dorste inden Raet zijn/ dien hy niet en pleeg/ende hem niet en gevielẽ. Het welcke als

hijt soo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der Stadt 585.

hijt so niet langher en heeft mogen doen / so is hy ten laetsten suspect ghewozden/ als oft hijt metten Romeynen hielde/ ende is daer en bovē somwijlen beclaecht gheweest/ dat hy een verrader was. Ten laetsten heeft hy hem gantsch wten hove gemaect/ ende is totten Romeynen gevloden/ ende den Burgemeester in vele dinghen seer profijtelick gheweest.

Onesimus Macedoniaē die niet gheconsenteert en hadde indē hādel vanden Coninc Perseus, wert vandē Romeynen in Italien met erfgoeden begift.

Als hy dese dinghen voor den Raet vertelt hadde/ so heeft den Raet bevolen/ datmen hem soude onder de vrienden ende gesellen opnemē ende in schrijven/ soudē hem oor met gewoonlicke herberghe ende andere eerbiedinge/ alsomen de gasten pleecht te ontfangen/ ende hem opter Tarentiner velt/ welcke der stadt Rome toebehoorde/ twee hondert merghen lants toe stellen/ ende inder stadt Tarenti een huys van des Raets wegen coopen. Alsulcx is Caio Decimo den Schouthept bevolen te bestellen.

Hoe de Strafmeesters schattinge ghehoudē hebben. Eñ hoemen nieuwe Burgemeesters ende Schoutheyt gecorē heeft, ende hoe sy om de landen gelotet hebben. Noch vande wonderlicke teeckenē dier geschiet zijn. Ende vande spelen dier ghehouden zijn.

De Schatmeesters hebben dit Jaer op den derthienstē dach des maents Decembris schattinghe ghehouden/ ende hebben hen noch veel straffer dan hier voortijts ghehouden/ hebbender vele de paerden afghenomen / onder den welcken is oock Publius Rutilius gheweest / de welcke het voorleden jaer als hy Wijcmeester was / de Schatmeesters soo gheweldelick by der gemeynte beclaecht hadde/ den selven hebben sy van het Wijcmeesterschap verstootē/ eñ tot eē werckmeester gecozen/ dat hy de gemeyne timmeringhe der stadt heeft moeten versien. Ende als tot de selve timmeringhe vanden rekenmeesters de halve tollen/ die des selven jaers vielen/ wt bevel des Raets ghegheven waren/ so heeft Titus Sempronius vanden ghelde dat hem toegheestelt was/ dat huys Publij Aphricani dat daer stont achter dat beelde des Gods Vortumni, ende de ander huysen die daer aen gheleghen waren/ tot behoef der ghemeynten ghecocht / ende daer een groot huys als een kercke op gemaeckt/ welcke na zijnen name hier namaels Basilica Sempronia is genoemt gheweest.

De Seden-straffers hebben veel Ruyters de peerden afghenomen.

Basilica Sempronia ghebouwet.

Doet eynde des jaers nakende was / ende datmen nieuwe Burgemeesters kiesen soude/ so wert daer vanden volcke vele gesprokē/ wie daer bequaem toe soude zijn om het oorlooghe wille in Macedonien/ dat selve tot een eynde te bringhen. Daerom hebben sy inden Raet besloten/ dat de ander Burgemeester Cneus Servilius soude opt eerste dat hy mochte tot Rome comen/ om eenē kiesdach voor de nieuwe Burgemeesters te houdē. Alsulckē bevel des Raets heeft de Schouthept Sulpitius den Burghemeester overghesey nt/ de welcke tot Rome gecomen is so hy aldereerst mochte/ ende op eenē ghesetten dach de kiesinghe ghehouden. Ende daer zijn tot Burghemeesters gecozen Lucius Emilius Paulus ten tweedenmale / dwelcke seventhien jaer voorleden was / dat hy eerst Burgemeester was/ ende Caius Licinius Crassus was de andere. Den anderen dach daer na heeftmen de Schoutheyts ghecozen/ te weten dese sesse / Cneus Bebius Pamphilus, Lucius Anitius Gallus, Cneus Octavius, Publius Fonteius Balbus, Marcus Ebutius Helva, ende Caius Papyrius Carbo. De sorghe des oorloochs in Macedonien heeftse daer toe ghebrocht/ dat sy met alle dinghen haesteden ende cort maecten. Daerom hebbē de nieuwe Burgemeesters ende Schoutheyts terstont om dē landen gedacht te loten/ op datmen weten soude welcke Burgemeester in Macedonien trecken soude/ ende welcke Schouthept de schepen voeren soude/ dat sy hē int begin terstont daer na schickten/ ende bereyden wat totten oorloghe behoorde/ ende den Raet te kennen gaven/ wat voorder van noode zijn soude. Desgelijcx hebben sy oock besloten/ dat so haest sy in haer officie getreden waren/ souden sy de feeste Latinas genoemt/ houden/ so verre alsser anders na de ordinantie der gheestelicheyt gheen ghebreck en ware/ op dat de Burgemeester welcke Macedonien inde lotinge te deele vallē soude/ sonder eenich vertreck in zijn lant trecken mochte. Daer na hebben de Burghemeesters ende Schoutheyts om de landen gelotet/ ende so is den Burghemeester Emilio Macedonien te deele gevallē/ Licinio Italiē. Wt dē Schoutheyts Cneo Bebio dat stadtrecht / Lucio Anicio dat lantrecht/ eñ waer hem dē Raet voorder gebruycken woude/ Cneo Octavio de schepen/ Publio Fonteio Spaengien/ Marco Ebutio Sicilien/ ende Caio Papyrio Sardinien.

Kiesdach.

Int jaer van der Stadt 586.

Lotinge om de Lantschappen.

Ende terstont so heeft een yegelic een goede hopinge gecreghen als van des oorloochs weghen/ om dat Emilio Macedonien te deele gevallen was/ niet alleene daerom dat hy zijn andere voorsaten te boven ginck / maer oock om dat hi dach ende nacht groote neerstichept dede/ dat hy alle dinghen die tot desen oorloge behoorden/ in hem selven overdachte/ eñ gantschelick hem daer toe bereyde/ want hy opt alder eerste vanden Raet begeerde/ datmen eenē Legaet in Macedonien soude seyndē/ de welcke het opt aldernauste vernemē ende oversien soude/ wat volck / wat schepen de Romeynen daer haddē/ ende wat voorder te lande ende te water van noode ware/ oock wat de Coninck voor volck hadde/ ende hoe sterc dat hy ware/ ende hoe dat het beyde om der Romeynen ende der vyanden lant stont/ oft hoe verre hem een yegelick streckte. Ende oft de Romeynen noch binnen het groote wout haer leger haddē/ oft dat sy doort wout alle ghecomen/ ende op een effen velt lagen. Wat sy daer voor vrienden eñ ghesellen hadden/ welcke daer trouwelick by hen hieldē/ eñ welcke daer wanckelbaer stonden eñ twijfelden/ ende welcke daer afgevallen ende openbaer vyanden waren. Item watmē van provande hadde/ ende door welcke stratē datmen alsulcke provande beyde te water eñ te lande toe voerde. Ten laetsten/ watmen den voorleden somer wtgherecht hadde te water ende te lande. Wanneer datmen dese dinghen int sekerste wiste / mochten daer wt des te beter op de toecomende dingen raet houdē/ ende sich daer na stellen. Daerom heeft dē Raet den Burghemeester Cneo Servilio bevel ghegheven/ dat hy soude na den wille Lucij Emilij Legaten ordineeren / die om alsulcke dingen te vernie-

De sorghe neerstichept vandē nieuwen Burgemeester Lucius Emilius Paulus op den crijch van Macedonien.

Gesanten na Macedonien ghesonden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

vernemen/in Macedonien toghen / het welcke ghedaen wert/ende so zijn daer toe geordineert Cneus Domitius Enobarbus, Aulus Licinius Nerva, ende Lucius Bebius.

Wonder teeckenen

Dit selve jaer ist tweemael vercondicht/hoe dat het steenen gheregħent heeft op het Roomsche velt / ende op de Veientum aerde oft lant/ daer door datmen een feeste met offerhande gehouden heeft neghen daghen lanck.

Priesters ghestorven.

Wt der gheestelicheyt zijnder oock dit jaer ghestorven Publius Quintilius Varus,de welcke een Priester des Gods Martius is gheweest/eñ Marcus Claudius Marcellus een vanden thienẽ die de boecken Sybille lesen/in welcker plaetse Cneus Octavius ghecoren wert.

Spelen ghehouden.

Men heeft oock de spelẽ Circenses genoemt/ gehoudẽ / in welcke de bereydinge der costelicheyt seer toenam vanden Bouwmeesters die wt den edeldom waren/als Publius Cornelius Scipio Nasica, ende Publius Lentulus, daer op de plaetse om te spelen geleyt worden drie eñ tsestich Afrycaensche beesten/ende veertich beeren ende Elephanten.

Hoe *Lucius Emilius Paulus* de Burghemeester de antwoorde der Legaten verwacht heeft die in Griecken lant ghesеynt waren. Ende hoe de Legaten *Pthlomei* des Conincx tot Rome gecomen zijn,ende hebben gheclaecht over den Coninck *Antiochum* van Syria.

Het voorhoudẽ vanden Burghemeester Lucius Emilius Paulus inde Raet.

ALs nu Lucius Emilius Paulus, ende Caius Licinius beyde de Burghemeesters in haer offitie ghetreden waren den vijfthienden dach van Maerte/ heeft den Raet / nae dat sy soo grooten betrouwen op Emilium hadden / ghewacht ende begheerte ghehadt om te weten wat Emilius,om zijn lant Macedonien eñ het oorlochs wille soude begheeren/ de welcke ghesеyt heeft hy en wiste noch niet voort te brenghen/ so langhe de Legaten noch niet wederom gecomen en waren. De Legaten waren noch te Brundusio/ ende sy waren tweemael op de zee geweest om over te schepen / maer door fortuyne van contrariẽ winde zijn sy wederom tot Dyrrachium aen lant ghecomen / wanner hy nu vernomen hadde de dingen die van noode zijn/ welcke hy hoopte dat in corten daghen ghеschien souden/ dan so woude hy zijn saken voor bringhen. Eñ op dat het hem int wt trecken niet en soude behinderen/ so waren de Burghemeesters de saken eens ghewordеn/ datmen de Latinas den twaelfsten dach van April soude houdẽ/welcke feeste so haest die volеyndet ware/ wanneer dã den Raet hem geboot wt te trecken/ so woude hy met Cneo Octavio bereyt zijn/ eñ dan soude de ander Burghemeester Caius Licinius bestellen eñ hem nae schicken/ wat totten oorlooghe voorder van noode zijn soude. Hier en tusschen heeftmen ghehoort de Legaten/die over al van vreemde natien ghesеynt waren.

De gesantẽ van Ptholomeus Coninck van Egyptẽ/eñ die vã Cleopatra clagẽ over dẽ Coninck Antiochus.

Als sy nu haer offerhande gedaen ende volbrocht hadden / soo zijn ten eersten de Legaten van Alexandria/welckr Ptholomeus eñ Cleopatra ghesеynt hadden/ghehoort gheweest: De selve zijn in droevige cleederẽ/ in lãge hayr met baerdẽ/also die plegen/ die rouwe dragẽ/voor den Raet ghecomen / ende in haer handen een Olijftacxken hebbende / ende als sy voor den Raet quamen/zijn sy op haer knien ghevallen/ eñ hebben noch veel beclaechlicker ende druckelicker gesproken/ dã haer gestaltenisse was/ ende hebben ghesproken aldus:

Oratio d Legaten. Ptholomei.

Antiochus de Coninck wt Syria/de welcke tot Rome als een gijselaer oft borge hier voortijts geweest is/heeft onder het schijnsel als oft hy woude den outsten broeder Ptholomeum wederom insetten / een oorlooghe teghen den joncsten broeder / die op de selve tijt tot Alexandria regeerde/aen genomen/ende als hy den eersten strijt te water by Pelusium gewonnen hadde/so is hy voort ghevaren/eñ een brugghe over dat water Nylum ghemaeckt/ ende daer met alle zijn volck over getoghen/ eñ zijn leger voor de stadt van Alexandria gemaeckt/de selve met verschrickinghe eñ gewalt also benaut/ datmen meynde hy soude haest gantsch Egypten ghewinnen.

Alsulcx beclaechden sich de Legaten voor dẽ Raet/ ende baden datmen trijcke ende den Coninck/ welcke altijt der Romeynen vrient ghеweest is/woude te hulpe comen. Het Roomsche volck hadde Antiocho so veel goets gedaen/het selve volck hadde alsulcken aensien ende macht by alle natien eñ Coninghen/ als dat wanneer sy nu haer Legaten schicten/ende Antiocho lieten segghen / sy en wouden niet hebben dat hy den Coninghen die met het Roomsche volck in vrientschappe verbonden waren / soude met oorlooge eenigen overlast doen/ ofte hem daer teghen setten/so soude hy wel terstont van zijn voornemen afstaen/ eñ zijn volck van Alexandria wederom in Syriam voeren: Maer indiẽ zijt versuymden/eñ den Egyptenaers terstont geen hulpe en deden / so soudẽ sy beyde Ptholomeus ende Cleopatra als haers lants berooft/ tot Rome in corten daghen comen ghevloden/ welcke als dan den Romeynen niet een cleyne schande zijn en sal/daerom dat sy haer getrouwe vrienden in haer wterste noot geen bystant ghedaen ende gheholpen en hebben.

Hoe de Senaet Legaten ghesonden heeft tot de twee Coningen, *Antiochum* ende *Ptholomeum*, om de selve te vereenighen. Ende hoe de Legaten wt Griecken lant ghecomen zijn,eñ den Senaet vertelden alle dinghen daer sy om geseynt waren,ende hoe den Raet groote naersticheyt ghedaen heeft tot het Macedonische oorlooghe.

Ghesantẽ gesondẽ aen den Coninc Antiochus, ende Ptholomeus.

ALsucke clachte ende bede der Alexandriners heeft den Raet seer beweecht/ ende hebben van stonden aen Caium Popilium Legaten/Caium Decimium ende Caium Hostilium in Legaetschap wt gesеynt/dat sy soudẽ alsulcken oorlooge tusschen de Coninghen neder leggen ende op nemen/eñ hebben den Legaten voort bevolen / dat sy ten eersten met Anthiocho,ende na met Ptholomeo souden spreken/ende hem seggen / aen welcken het gebreck ware/ dat hy den vrede niet houdẽ en woude/ den selven en soude den Roomschen Raet/ noch voor ghesellen noch voor vrienden meer houden.

Als dese Legaten mettẽ Alexandiners binnen drie daghen hen ghereet ghemaect ende wegetogen waren / daer en tusschen zijn terrechter tijt de Legaten wt Macedonien wederom ghecomen/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 586. De Gesante comen weder om wt Macedonie/ ende verhale hoe de saken aldaer gestelt zijn.

gecomen/op den laetsten dach der feesten Minerve / diemen Quinquatria noemt/ aen welcken daghe/ indien sy niet des avonts late eerst waren inder stadt ghecomen/so soudemen terstont den Raet vergadert hebben/ maer overmidts dat het te spade was/ so heeftment tot des anderen daechs wt ghestelt. Ende doe sy voor den Raet gecomen waren/ hebben sy gesept/hoe dat het heyr in Macedonie is gevoert gheweest door de groote ende ongewoonlicke wildernissen / met grooter perijckel dan met profijt/ en hoe de Coninc de stadt van Pieria/ daer hy voor ghetogen was/inne hadde/ ende daer zijn legher teghen over der Romeynen legher hadde/ ende hoe dat water Enipeus beyde de leghers scheyde/ hoe de Coninck hem in geenen strijt metten Romeynen geven en wil/ ende sy oock niet so sterck en zijn/dat sy dē Coninck met ghewalt totten strijt mochten bringhen/oock hoe dat het daer eenen harden winter was geweest/ datmen niet en hadde mogē bedrijvē/ ende daerom dat crijschvolc stille laghe/en hadden oock niet meer dan ses duysent mudde coorns by hen/eñ dat de Macedoniers (alsomen seyde) by dertich duysent strijtbare mannen waren. Item dat Appius Claudius by Lycnido/wanneer hy sterck genoech ware gheweest/ hadde moghen den Coninck tegenhouden/ende hem schade doē/ maer nu so is hi ende de bewaringhe oft hulpe die by hem is/in groot perijckel/maer indien dat men hem niet eē goede hulpe toe en seynt/so sal hy moetē met zijn volck van daer trecken.

Item hoe dat de Legaten tot de schepē zijn getogen om de selve te besien/ende hebben daer ghehoort hoe datter een deel der schipgesellen ghestorven zijn/ende dat andere deel/ende sonderlinghe wat wt Sicilien was/ is wederom na huys ghetogen/ende daer is groot gebreck van volcke/metten welcken datmen de schepē soude moghen besetten: ende die noch te schepe zijn/ en hebben gheen soudye ende oock gheen cleederen. Voort so is de Coninc Eumenes met zijn schepen totten Romeynen ghecomen/ghelijck als de ghene die vanden wint verstekē eñ verseylt is/ende sonder oorsake aen lant coēt/ ende so is hy oock sonder oorsake wederom af getogen/ ende men can niet wel vernemen oft verstaen/ wat Eumenes inden sin heeft / oft wat herte hy teghen de Romeynen draecht. Ende also heeft Attalus zijn broeder daer tegē hem in alle dinghen den Romeynen getrouwe ende stantachtich bewesen.

Crijchsvolc na Macedonien ghesonden.

Als alsulcke kennisse der Legaten gehoort wert/ so heeft de Burghemeester Emilius den Raet zijn begeerte voor gehoudē / als van des oorloochs wegen in Macedoniē/ ende so werter besloten/datmē soude acht Legioenē monsteren/ende soo vele Tribunos/ welcke de Burghemeester ende de ghemeynte te samen kiesen souden/nochtans datmen dat selve jaer gheen en kose die te voren gheen officie ghehadt en hadde. Daer nae dat wt alle Tribunis oft Veltweyfelaers/ Lucius Emilius soude wtkiesen voor de twee Legioenē in Macedoniē welcke hy woude/eñ wanneer de feeste Latinarum volbrocht ware/ dat als dan terstont Emilius ende de Schoutheyt Cneus Octavius / die de schepē voerde/ na haer lant soudē treckē. Dese twee heeftmen oock den derden toe ghegheven / te weten den Schoutheyt Lucium Anicium, de welcke dat lant gerecht hadde/ dē selven heeftmen bevolē dat hy inde plaetse Appij Claudij in Illyrico de besettinghe ende bewaringhe tot Lycnido soude verwaren. De monsteringe te houden heeftmen den anderē Burghemeester Licinio bevolen/ende geboden dat hy soude seven duysent te voete ende twee hondert te paerde vanden Roomschen burghers in schrijven/ ende vanden ghesellen de Latynē oock seven duysent te voete ende vier hondert reysighers.

Daer by soude hy ooc Cneo Servilio, welcke Galliam inne hadde/schrijven/dat hy daer ses hondert reysigers soude bestellen ende aennemen. Ende desen hoop soudemen terstont in Macedonien schicken/nochtans en souden inden selven lande niet meer dan twee Legioenē ghehouden worden/de selve soudemen vervullen wat afghegaen ende gestorven ware / ende also besetten dat een yegelic Legioen ses duysent te voete ende drie hondert te paerde sterck ware/de andere knechten soudemen hier ende daer tot een bewaringhe legghen: wat totten oorlooghe onbequaem ware / soudemen paspoorten gheven/ ende laten nae huys trecken. Voort heeftmen den anderen vriendē eñ gesellen belast op te bringhen thien duysent te voete ende acht hondert te paerde. De selve heeftmē tot een bewaringhe ghegheven Lucio Anicio, behalven de twee Legioenen/ welcke een yegelick vijf duysent te voete ende drie hondert te paerde sterck was/ die hy in Macedonien soude voeren.

Item inde schepen heeftmen oock vijf duysent schipghesellen ghemoustert.

[illegible] volk [illegible] Burghemeester Licinio.

Den anderen Burgemeester Licinio heeftmen twee Legioenen toe ghestelt/ daer mede hy zijn lant versien soude/ende hem bevolē wt den ghesellen noch thien duysent te voete/ende ses hondert reysighers/ daer toe aen te nemen ende te monsteren.

Hoe *Emilius* de Burghemeester een relaes voor dat volck ghedaen heeft, ende hoe hy daer na metten Schoutheyt *Cneo Octavio* na Macedonien ghetoghen is.

Als alsulckē bevel des Raets voleyndet eñ beslotē was / so is de Burghemeester Emilius vā dē raethuyse voort opter plaetsen gegaen / en heeft voor de ghemeynte dese woorden ghesproken.

Oratio Emilij, totter ghemeente van Rome.

Daer nae dat ick vernomen heb/ gunstighe lieve burghers/ is my veel meer gheluck ghewenscht/ende blyschap te voren gecomen/ als my tlant Macedonia door loten ten deele gevallen was/ dan te voren/ doen ick eerst Burghemeester wt gheroepen wert/ende namaels in mijn officie ghetreden ben/ eñ dat om gheen ander oorsaecke wille/ dan dat ghy hopet dat het oorloge welcke nu langhe in Macedonien gheduert heeft/ een alsulcken eynde eñ wtganc hebben sal/ alsoot de majesteyt des Roomschē volcx toe behoort/ende ten laetstē door my ghemaect sal worden. Ick gheloove oock dat de Goden sonderlinge dese lotinghe gunstich zijn gheweest/ welcke sonder twijfel de sake wel eñ ghelückich wt te voeren/ voorder haer ghenade sullen gheven / hoe wel dit al in goede voorsichtic-

stichept ende hopinghe staet: Maer dat nāvolgende/can ic ende derf u/dat voorwaer toe segghen/dat ick alle naerstichept/ sinnen ende arbept wil daer aen keeren ende oeffenen/ dat alsulcke uwe hopinghe die ghy op my ghestelt hebt/niet te vergheefs en sal zijn gheweest/ oft u bedrogen sal hebben. So vele het nu den oorloge aen gaet/ eñ wat den Raet besloten heeft/ om dat ick terstont wt trecken sal/ eñ ooc geen vertreck aen my en is/soo sal mijn ghesellle den anderen Burghemeester Caius Licinius, de welcke voor hē selvē oock een treffelic man is/ immers so vlijtich ende naerstich alle sakē wt rechtē/als oft hy het oorloge selve voerē soude: Maer een sake begheer ick van u/ als dat ghy wilt ghelooven tghene dat ick den Raet oft u over schrijven sal/eñ voor warachtich houdē/ maer anders door uwe haestich gheloove geenen roep oft tijdinge/vanden welcken den aenbrenger ende wtgever niet voor handen en is/ voorder gheloove geven en wilt. Want tot deser tijt (hoe dat het geschiet/ende ick sonderlinghe in desen oorloge gemerct heb)en isser gheen alsoo vry in zijn sinnen ende herte/die hem om het wtgeven ende seggens wille niet en becommert/ ende daerom eēs deels te vertsaechder eñ onghemoetigher soude worden. Op alle plaetsen/ ende oock(dwelcke veel spottelicker is) in alle maeltijden/ zijnder die het heyr eñ het oorloghe in Macedonien voeren/ die daer sich laten duncken/ende segghen waermen dat leger slaen/ welcke eynden datmen met besettinghe in nemē soude/wanneer/ende door wat wout/ ende met wat maniere datmen in Macedonien soude comen/ aen welcke eyndē datmē de provande neder leggen/waer/ende door wat wech datmense beyde te water ende te lande soude toe voeren/wanneermen mettē vyanden strijden/ ende wanneer datmen stille sitten soude. Eñ niet alleene en spreken sy also daer van hoe men een yeghelick dinck doen soude/ maer ooc wanneer datmē yet op eē ander maniere doet/ dan sy daer van ghesproken hebben/ soo zijn sy toornich/ ende eyssschen terstont den Burghemeester voor tgerechte/ende beclagen hem. Het welcke voorwaer een groote behindernisse is/ der ghenen die yet wt te rechten/ ende te regeeren bevolen wort/want wy en mogen niet also vast eñ stantvastich in onse sinnen zijn/dat wy dat recht also verachten mogen/ also eensdeels als Fabius ghedaen heeft/ de welcke eer heeft laten ghescheden/datmen hem/ door de geckhept en sothept des volcx/ zijn macht vermindert ende ontogen heeft/ dan hy woude eē goet geruchte ende roep hebben/ eñ de sake die hem bevolen was/qualick wt rechten.

Hoe wel ick niet de gene en ben/dat ick meyne datmen de Hooftluyden niet somtijts vermanē en sal/maer veel meer houde ick eē voor hoovaerdich/eñ te veel onwetende/ die na zijn eygen hooft/alleene alle dingen doen wil. Wat is dā nu mijn meyninge? dese/datmē de Hooftluyden somwijlen vermane/ maer niet door eē yeghelick/ sonderlinghe met grooter naerstichept/door de ghene die wijs ende inder oorlooghen versocht zijn/ ende door langhe oeffeninge veel ghesien ende gheleert hebben. Daer na door de ghene die daer selve by de handelinghe zijn/ die de plaetse ofte de gheleghenthept des tijts/ ende de vyanden selve inde tegēwoordichept sien/ die daer oock metten Hooftman te samen in een schip varen/ eñ in een gemeyn perijckel te samen begrepen worden. Daerom indien daer yemant ware/ die daer meynde ende hem betroude my in desen oorloge yet profijtelicx te raden/ vanden selven soude ick wel begeeren/dat hy zijnen dienst niet en woude weygheren/ ende met my in Macedonien trecken/ den selven wil ick met schepinge/paerden/ ende herberghe zijn reyse betalen. Eñ en belieft hem alsulcx niet te doene/ eñ veel liever inder stadt in zijn ruste blijft/dan inde oorlooghe/ moeyte ende arbept hebben/so en derf hy niet te lande/ tschepe/oft te water metten monde seylen/ghedencke op hem selven/ ende bedwinge zijn tonghe/ want inder stadt van andere dinghen genoech te spreken is/ende sy moeten oock wetē/ dat wy met onsen raet/dien wy indē leger hebben/ te vreden zijn/ eñ sonder der selver leeringhe/de sake wel doen ende verstaen sullen.

Als hy also dit relaes voor de gemeynte gedaen hadde/ ende de feeste Latine, welcke men den laetstē dach in Maerte gehoudē/volbrocht waren/soo zijn sy terstont/te weten Emilius de Burghemeester/ ende de Schouthept Cneus Octavius in Macedonien ghetoghen. Men seyde dat dese Burgemeester met grooter pomperye ende meer volcx/ wter stadt is verselschapt/ dan oyt yemant daer te voren is ghe-weest/eñ dat het ghemeyne volc voor seker gehouden heeft/ dat dese Emilius soude het Macedonische oorlooghe ten eynde brenghen/ende corts wederom te lande met eē eerlicke triumphe soude comen. De Burgesmeester Lucius Emilius Paulus trect wt Romen na Macedonien.

Hoe *Perseus* de Coninck, den Coninck *Gentium* met groote beloften tot zijner partyen brochte, ende hoe hy zijn Legaten aen die van Rhodis, aen *Antiochum* ende *Eumenem* seynde.

TErwijle dese dinghen in Italien ghescheden/so heeft de Coninc Perseus/na dat hy gesien hadde/dat het Romeynsche heyr het wout doorgetogen/ op zijn lant ende aerde gecomē/ende de sake opt wterste ghestelt was/ soo dochte hy ten eynde te brenghen/ dat hy te voren om ghelts wille onder weghen/ende achter gelaten hadde/ te weten den Coninck Gentium van Illyrien op zijne partye te brenghen. Ende om dat hy ghedachte/ dat hy niet langher metter saken vertoeven en mochte/ soo heeft hy Hippiam noch eens tot Gentium ghesonden/ ende hem drie hondert talenten silvers toe ghesept ende belooft/ indien hy vanden Romeynen tot hem viele/ende als sy de sake eens waren/ heeft hy terstont daer na Pantaucum, de welcke een van zijne beste vrienden was/tot Gentium ghesonden/ ende het verbont laten wtrechten eñ maken/ende de borghen/ also sy daer af met malcanderen ghesproken hadden/aen beyde zijden laten over leveren ende mede voeren. Coninc Perseus schicket zijn gesantē aen Gentius Coninc van Illyrien/ eñ is den Romeynen afgheballen.

Dese Pantaucus is tot Medeon inden lande Labeatide ghenoemt/ den Coninck Gentio tegen gecomen/ eñ heeft daer den eedt vanden Coninck genomen/ eñ de borgen ontfanghen. Wederom heeft de Coninck eenen Legaet tot Perseum gesepnt/ te weten Olympionem, ende van hem den eedt ghenomen/ ende de borghen ontfanghen. Desghelijcx heeft Perseus wt in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 586.

De Coninghen Perseus eñ Gentius senden t'samen Gesantē aē die vã Rhodes/ om bystant tegē de Romeynen.

gebinge ende raet Pantauci oock zijn Legaten ghesepnt tot Rhodis / welcke Legaten zijn geweest Parmenio ende Morcus, den welcken hy bevolen heeft/ dat sy na dat de Coninc Gentius den eedt/ de borghen/ ende dat ghelt ontfangen hadde/ souden voort tot Rhodis trecken/ eñ dē selven te kennen gheven / hoe dat beyde de Coninghen een compact eñ verbont met malcanderen gemaect hadden/ eñ hy meynde wanneer die van Rhodis dat selve hoorde/ souden sy des te lichter te bewegen zijn / om vanden Romeynen te vallē/ ende wanneer hy also die vã Rhodis op zijnder zijden hadde / de welcke op dese tijt de vermaertste waren opter zee/ eñ te schepe/ so en souden de Romeynen niet veel hopinge meer te lande ende te water behouden.

Als nu de Illyrij quamen/ is Perseus vanden water Enipeo / wt zijnen legher met het gantsche reysich ghetuych op gebroken/ eñ hen tot Dium tegē getogē. Daer heeft hy int midden onder de reysigers de dinghen/ in welcke sy onder malcanderen vereenicht waren / volbrocht/ eñ den reysigers/ om het verbont te bevestigen/ daer by gelaten / om daer mede Gentio eñ den zijnen eenē moet te maken/ wanneer sy een alsulcken rustinge voor hen sien. Hebben also voor den gantschen hoop/ de borghen van beyde zijden ontfanghen ende over gelevert/ eñ van daer na Pellam/ daer des Coninex schatcamer was/ gesonden/ die dat gelt souden ontfanghen / ende heefter voortaen oock mede geschickt/ die metten Legaten van Illyrien nae Rhodis varen souden / ende de selve tot Thessalonica gheboden tschepe te gaen.

Eñ daer was op de selve tijt Metrodorus, welcke cortelinge van Rhodis gecomen was/ ende wt bevel Dionis ende Polyarati, de welcke doen ter tijt tot Rhodis de overste waren/ was hen te kennen ghegheven / ende voorwaer toe ghesept / hoe die van Rhodis bereyt warē met den Coninck teghen de Romeynen te oorlogen. Daerom hebben sy desen Metrodorum, als een Hooftman vander Legaetschap/ met de Illyrische Legaten na Rhodis gesepnt. Daer zijn oock andere Legaten totten Coninck Antiochum ende tot Eumenem/ van Perseo ghesepnt gheweest/ den welcken een ghemeyn bevel ghegheven wert/ dat sy nae de gheleghentheyt der saken souden spreken. Principalick datter van natueren weghen nemmermeer ghestadighen vrede zijn en mochte tusschen den Coninghen/ ende den vryen steden / ende dat de Romeynen niet alleene eenen yegelicken bysonder d'een na d'ander aen en grepen/ maer dat sy oock (welck onbehoorlick is) d'een Coninck met des anderen stercte ende macht bedwongen. Also haddē sy door de hulpe Attali, zijnen vader Philippum onder gedruct / also oock door de hulpe Eumenis / ende oock eensdeels zijns vaders Philippi, hadden sy Antiochum bedwonghen. Also ghedachten sy oock nu hem door de hulpe Eumenis, ende des Coninex Prusie te verdrijvē. Wanneer nu dat rijcke van Macedonien oocr onder ghedruct ware / so ware daer na Asia dat naeste/ het welcke nu de Romeynen eensdeels onder den schijn/ als oft sy de steden wouden verlossen/ eñ tot haer oude vryheyt wederom brēgen/ onder haer macht gebrocht hebbē. Wanneer nu Asia gantsch onder den Romeynē ware/ so ware daer na Syria het naeste / het welc-

Gesantē vã den Coninc Perseus aen den Coninc Antiochum.

ke sy op de selve maniere bestaen sullen om onder haer macht te brenghen. Want also eerden sy nu Eumeni boven Prusiam, nu gebodē sy Antiochum, welcke de victorie schoon in handen hadde / vande betalinge ende belooninge zijns oorloochs/ wech vã Egypto te trecken. Daerom soude hy dese dinghen by hem selven overdencken/ eñ ghedencken dat hy den Romeynen daer toe beweechde ende brochte / dat sy pays met Perseo maecten / oft dat hyse voor gemeyne vyanden van alle Coninghen hielde / wanneer sy niet af laten en wouden / ende in alsulcken onbehoorlicken oorloghe volherden.

Hoe *Perseus Eumeni* een somme gouts belooft heeft, indien hy hem tot zijnder partyen ghecrijghen conde, ofte dat hy hem pays teghen den Romeynen mochte verwervē. Ende hoe hy de Gallos door groote belofte, ooc in zijn lant heeft doen comen.

Gesantē vã den Coninc Perseus aen den Coninc Eumenes.

Dit bevel hebben de Legaten van Perseo ontfangen/ om het selve Antiocho opentlick te kennen te gheven : Maer tot Eumenem zijn sy ghesepnt in een maniere als oft de Legatē daer waren gesepnt om der ghevanghen wille/ de selve wederom te vryen ende te lossen. Hoe wel oock noch andere heymelicke practijcken voor handen waren/ daer door de Coninc Eumenes, de welcke te vorē gehaet eñ suspect ghehoudē wert / met noch veel grooter suspicien eñ verlagunge beladen wert. Want de sake byna soo verre ghecomen was/ dat hy byna voor een vyant ende verrader der Romeynen ghehouden wert.

Terwijle beyde dese Coninghen malcanderen also met bedroch ende gierichepyt bestonden te achterhalen/ so wasser een vanden secreetstē raet Eumenis, Cydas ghenoemt/ wt Creta ghebore: Dese hadde by der stadt Amphipoli met een van zijn lantsluyden / Chimaro ghenoemt/ de welcke inden dienst ende soudye Persei lach/ ende na met Menicrate/ eñ met Antiocho beyde des Coninex Hooftluyden / heymelick ghesprek ghehouden. Desgelijcx so was dese Europon, die nu op dese tijt tot Eumenem int Legaetschap ghesepnt was / te voren oock tweemael Legaets wijse tot Eumenem gheweest. Welcke heymelick ghesprek / ende openbaer Legaetschap de ghemeyne man/ doent over al verhoort ende vernomen wert/ niet seer eerlick en hielt / hoe wel nochtans niemant en wiste watmen ghehandelt/ oft wat de Coningen onder malcanderen besloten haddē. Dese sake is in deser manieren gheschiet : De Coninck Eumenes en sach niet geerne dat Perseus de overhant hebben soude/ eñ en hadde nochtans geenen sin om tegen hem te oorloghen/ niet alleene daerom dat beyde de ouders onder malcanderen oneens waren / maer oock om dat sy selve tegen malcanderen heymelicken haet ende nyt droeghen/ alsoo dat Eumenes niet wel lyden en mochte / dat Perseus tot alsulcke macht ende groote eere quame / tot welcke hy comē soude/ indien hy de Romeynē verwinnen/ eñ de victorie behoudē mochte. Wederom so sach Eumenes oock wel / dat Perseus vant begin des oorloochs gheerne hadde eenen vrede aen ghenomen/ eñ nu so langher so meer in vreesen stont/ eñ dat hy niet anders en overleyde / hoe hy by den

Coninc Eumenes ghelt vanden Coninck Perseus, om dat hy den Romeynen niet helpen en soude/ ende vrede maken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

den Romeynen pays mochte verkrijgen. Desghelijcx oock de Romeynen / overmits dat het oorloghe langher stont/dan sy ghemeynt hadden/so waren de Hooftluyden eñ den Raet beyde daer inne wel te vreden gheweest/dat alsulcken ongheleghen ende swaren oorlooge eens ten eynde soude comen.

Daerom als hy van beyde zijden haer sinnen eñ wille bekent ende vernomen hadde/ soo heeft hy voor hem ghenomen beyde de partyen met malcanderen te versoenen/ende te vereenighen/eñ zijn naerstichept daer inne te bewijsen eñ te gebruycken/ want hy oorsaken ghenoech sach om dat selve te ghescheiden/overmits dat hy sach/dat het den stercsten verdroot/ ende de crancste bevreest was om het oorloge langher te voeren eñ te drijven. Ende heeft alsoo in dier manieren metten Legaet ghehandelt/ende een somme ghelts geeyscht/ eñ dat hy daer na niet en soude te lande/oft te water/ den Romeynen behulpelick zijn. Daer na heeft hy op een nieu een ander verdrach metten Legaet ghemaect/ eñ een sommie daer van geeyscht/ dat hy soude vrede met Perseo, ende den Romeynen maken/ eñ wanneer het oorloge ten eynde ware/soo begheerde hy daer voor te hebben vijfthien hondert talenten/na dat ghewichte van Attica/eñ en heeft niet alleene bereyt gheweest/ dat selve ghetrouwelick te beloven/ maer oock borghen daer van te gheven. Ende na dat de vreese Perseum omvangē hadde/so heeft hy hem gehaest de vereeninghe aen te nemen / ende hevet opt uterste voort ghedreven/ datmen de borghen soude ontfangen/ het welcke also gheordineert was/datmen de selve borgen tot Cretā voeren soude / ende aldaer behouden : Maer doent te vermanens quam vanden ghelde dat hy Eumeni geven soude/ daer begonste hy hem te bedencken/ eñ meynde het ware een schandelicke looninghe/ende die den Coninghen van alsulcken grooten name / qualicken stont dat selve nae te segghen / niet alleene den ghenen diet wt gave/ maer oock veel meer den genen diet ontfinghe. Daerō heeft hy liever gecoren de tweede belofte / dat hy mochte metten Romeynen pays verkrijgen/ende heeft belooft dat ghelt te gheven wanneer de pays gemaect ware/ daer en tusschen soude hy dat ghelt tot Samothrare nederleggen / ende daer te bewaren gheven. Overmidts dat dit Insel onder Perseo lach/so heeft Eumenes gheseyt/ dat ware effen soo vele als oft dat ghelt noch tot Pella inde schatcamer laghe/heeft daerom aen Perseo gheschict/ datmen hem van dat ghelt een deel gereet soude geven. Ende als Perseus dat selve niet doen en wilde/ so zijn sy met een onvoleynde sake gescheyden/ ende aen beyde zijden niet meer vercreghen/dan dat sy alsodanighe quade suspicie op hem gheladen hebben.

Coninc Perseus aengesien dat hy den Coninc Eumenes niet en geeft tbeloofde gelt/ so blyft de sake achter.

Ende alsoo is Perseus om des ghelts wille/ welcke hy te seer lief hadde/ van zijn hopinghe ghevallen/so hy nochtans dat ghelt wel hadde moghen versekert hebben/ende den vrede door Eumenem vercregen/ welcke hy oock met een deel zijns rijcx soude belooft hebben/ende wanneer hy den vrede vercregen hadde/ so hadde hi Eumenem/oft hy schoone daer inne niet te vreden en ware gheweest / metten ghelde moghen op houden. Ende de Romeynen / overmidts dat hy also gelt genomen hadde/hem tot vyanden moghen maken : Maer hy heeft oock met de selve gierichept de vrientschap Gentij, ende der Gallen/welcke hem een groote hulpe was/ die hem door de Illyricos toe ghecomen waren/wt de handen laten gaen. Want de Gallen tot hem quamen/met thien duysent te paerde/ ende thien duysent te voete / de welcke nochtās so gheschict waren/ dat sy so rasch als de paerden liepen/ also waer daer yemant inden strijt vanden paerde viel/ soo sprongen sy terstont in zijn plaetse op dat paert.

Coninc Perseus laet varen om tgelts wille twintich duysent Walen/ die tot zijnder hulpe comē.

Dese hadden haer verdrach also met hē gemaect/datmen eenen reysiger thien gulden/ eñ eenen voetknecht vijf/ende dē Hooftman duysent ghereet soude gheven. Als sy nu quamen/ reet Perseus vanden water Enipeo wt zijnen legher hen te ghemoete metten halven volcke van zijnen reysighers/ eñ liet over al in dorpen ende in steden die aen de straten lagen / ghebieden / datmen bereyt soude zijn met provande/ eñ datmen coorn/wijn / ende vleesch ghenoech soude bestellē. Eñ hy voerde met hem paerdē/ paerde decselen ende ghetuych/ ende crijchsche mantels/welcke hy den Vorsten schenckē soude/ ende cē weynich gouts/ welcke hy onder de sommige wt deylen woude/ ende meynde also/ de andere ghemeyne hoopen souden hen met de hopinge troosten/ ende laten hen daer mede ghenoeghen. Als hy tot aen de stadt Almana gecomen was/ ende aen dat oever des waters Arij zijnen legher gheslaghen hadde / daer en tusschen zijn de Galli tot Dudabam gecomen/ ende hebben haren leger daer gemaect/ende op de toegheseyde soudye ghewacht.

Daer henen heeft hy Antigonum, een wt zijne naeste heeren totten Hooftman ghesoynt/ de welcke de hoopen der Gallen soude bevelen na Byplazora te trecken/welcke in Peonia ligget/ eñ dat de Hooftluyden tot hem comen souden/ welcke by vijf eñ tsevētich walsche mijlen van dat water Axio/eñ des Coninex legher was.

Hoe de Gallen wederom wt Macedonien getogē zijn, overmidts dat *Perseus* zijn belofte niet houden en wilde. Ende hoe *Perseus* metter beloften *Gentium* oock bedroghen heeft.

Dit bevel heeft Antigonus den Gallen voor ghehouden/ende hen geseyt/ hoe dat alle dinghen opter straten bereyt waren/ eñ dat de knechten geē gebrec en souden lijden/ooc hoe de Coninc den Hooftluyden met schenckinghe van silver / paerden/ cleederen/ende andere dinghen/eeren ende ontfanghen soude. Daer op hebben sy gheantwoort/soo vele het der eeren aen ginck/ wouden sy zijnen goeden wille daer by kennen/ ende vernemen wanneer sy by hem quamen: Maer hebben hem voort gevraecht oft hy dat ghelt oock met hem brochte / datmen den reysighers ende den voetknechten op de hant gheven soude / alsoo sy met hem over een ghecomen waren. Als Antigonus op alsulcke vrage gheen antwoorde en gaf.

Heeft der Gallen Hooftman/Clondicus genoemt/ghesproken. So gaet henen ende segget uwen Coninck : Indien hy ons Gallen hier geen ghelt ende borghen en bestelt ende gheeft/ so en sullen sy niet eenen voet voorder trecken. Als Antigonus/ doen hy wederom by den Co-

Clondicus der Gallen hooftman.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer van der stadt 586.

ninck ghecomen was/dat selve te kennen gaf/ heeft hy zijnen raet by eē vergadert / ende hē de sake te kennen gegeven /ende als hy wel conde bedencken wat sy daer toe segghen ende raden souden/so heeft hy eerst begonnen te spreken vā de ontrouwe der Gallen / eñ bewees dat door vele voorleden exempelē/ende seyde voort/ dat het niet goet/oft sonder perijckel en ware/ eenē alsulcken hoop in Macedonien te laten comē/ op dat de vriendē de Gallen/het lant niet meer beswaren en souden/ dan de vyanden de Romeynen. So dochtet hem nu genoech te zijne/ wanneernen nu maer vijf duysent reysighers aen en name/ de welcke diemen totten oorloge over al ghebruycken mochte/ eñ soo en dorsten sy voor eenen alsulcken grooten hoop geen sorghe hebben. Hoe wel nu den Raet wel sach eñ mercte/ dat het den Coninck nu om het ghelts wille te doene was / eñ hem niet anders en behinderde om de Gallen aen te nemen / dan de soudye die hy hen gheven soude: Nochtans om datter niemant zijne meyninge seggen/eñ hem anders raden en dorste/ so is Antigonus weder om gesonden/ om den Gallen te kennen te gheven/dat de Coninc wt den hoop niet meer dan vijf duysent en begheerde/ende en behoefde / de andere mochten wederom wech trecken.

Doen Antigonus den Gallen alsulcken antwoorde over brochte / zijn de andere toornich gheweest / eñ daer is eē groote murmureringe int heyr op gestaen: Maer de Hooftman Clondicus heeft voort ghevraecht/ oft hy dan voor alsulcken vijf duysent soudye / ende ghelt met hem ghebrocht hadde. Ende als hy op dat selve oock niet en wiste te antwoorden/ ende met andere parabolen ende logenē by quam/so zijn sy op ghebroken/ ende den bedriegelicken bode Antigonum, het welcke hy van sich selfs niet ghehopet en hadde / ongeschadicht wech laten trecken/ende de Galli zijn wederom te rugghe op de Danouwe door Thraciam ghetoghen/ ende wat neffens der straten gheleghen was/ hebben sy verdestrueert/ geplondert/ ende met hen ghenomen.

Met desen volcke hadde Perseus moghen by dat water Enipeio stille blijven sitten/ ende de Romeynen souden hebben moeten oorloogen/ wanneer hy de Gallen door dat wout by Perrhebia hadde voort in Thessalien geleyt/ want sy daer niet alleene door dat lant over al haddē mogen trecken / eñ alle dingen verdestrueren/ dat den Romeynen geen provande daer henen en hadde moghen toecomen/ maer hadden ooc mogen de steden in nemen/ terwijle dat de Coninck by het water Enipeum de andere hoopē tegen gehouden hadde/dat sy den steden gheen hulpe en hadden moghen doen. Ende het soude int laetste daer toe ghecomen hebben / dat het Roomsche heyr soude hebben moeten omme sien/ overmidts dat sy/ wanneer Thessalien also verdestrueert ware gheweest / wt welcke sy alle haer provande hadden/ niet langer en hadden moghen blijven/ ende oock niet moghen voort trecken/ om dat het Macedonische heyr hen inden wech lach.

Coninc Perseus verliest door zijn giericheyt de vrientschap van Gentius Coninck van Illyrien.

Op de selve maniere heeft de selve giericheyt des Coninckx / oock den Coninck Gentium suspect ghemaect/ want als Perseus de drie hondert ponden den Coninck tot Pella hadde laten af tellen/ ende dat selve ghelt den Illyriers met haren seghel laten toe sluyten/ soo heeft hy daer na noch thien pondē Pantaucum geseynt/ ende bevolen dat hy de selve soude den Coninck ghereet betalen/ eñ heeft daer by den zijnen laten ghebieden/ die dat ander ghelt voerden/ welcke de Illyriers versegelt hadden/ dat sy dat selve ghelt niet voorder dan tot aen de frontieren van Macedonien voeren en souden/ wanneer sy daer quamen so souden sy vertoeven/ tot dat hy hen eenen bode na schickte.

Als nu Gentius een cleyne somme gelts ontfanghen hadde / ende terstont van Pantauco daer toe verweckt wert / dat hy yet vyantlicx soude teghen de Romeynen beginnen/ soo heeft hy hem daer toe laten bringen / dat hy de twee Legaten/ de welcke op de selve tijt met cranccker avontueren tot hem ghecomen waren/ ghevanghen ghenomen heeft/ te weten / Marcum Perpennam, ende Lucium Petilium. Ende doe Perseus dat selve vernomen hadde / soo liet hy hem duncken/ hy en dorste nu voort geen sorge meer hebben / Gentius hadde de sake eens aen gegrepen/ ende den Romeynen vyantschap bewesen/ hy moeste nu wel voort varen/ eñ heeft also gheseynt tot de ghene die dat gelt voerden/ ende bevolen metten gelde wederom te keeren/ ende in dier manieren gedaen / als oft dat zijn grootste naerstichept eñ sorge ware / dat hy dē Romeynen nu eenen grooten schat / indien hy verwonnen wert/ woude tot een buyte laten.

Eropon de Ghesante van den Coninc Perseus aenden Coninc Eumenes is weder gecomē.

Op den selvē dach is ooc Europon, de welcke in Legaetschap tot Eumenem geseynt was/ wederom gecomen/ ende niemant en wiste int sekere watmen gehandelt hadde/ want de Macedoniers gaven wt / datmen vande ghevanghen te verlossen ghehandelt hadde / ende Eumenes, op dat hy de suspicie wech doen soude/ soo heeft hy den Burghemeester de selve meyninghe ghescreven.

Hoe *Perseus* sommighe schepen wt ghescynt heeft opter zee, om de schepen te beschermen, die victalie in Macedonien souden brengen. Eñ hoe de selve schepen hebben verslagen ende ghevanghen genomen eenen hoop Gallen, die van *Eumene* tot zijnen broeder *Attalum* gescynt waren.

Coninc Perseus sendet schepen wt/ om de schepen met de lijftocht te beschermen.

NA dat Perseo zijn hopinge te vergeefs was/ ende hy door Eropontem niet wt gherecht en hadde/ soo heeft hy Antenorem , ende Calippum zijn Hooftluyden nae Tenedum ghesonden met veertich cleyne schepen / ende vijf groote/ dat sy van daer op de Cycladas / dwelcke Inselen zijn / alsoo ghenoemt/ souden varen / ende wt de selve Inselen souden beschermen/ de gene die provande in Macedonien voerden. Tot Cassandra zijn sy tschepe ghegaen/ ende met grooter naerstichept zijn sy onder den berch Atho aen lant ghevaren/ende voort zijn sy nae Tenedum gecomen. Ende als sy daer inde haven ghevonden hadden de onghedecte schepen van Rhodis/ met harē Hooftman Eudamum, hebben sy den selven onbeschadicht laten varē/ oock een vriendelick ghesprecck met hem ghehouden. Daer nae doen sy hoorden/ hoe datter vijftich gheladen schepen wt Macedonien op de ander zijde lagen/ ende van Eumenis schepen omcinghelt waren/ alsoo dat sy niet wech en

moch-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

mochten varẽ/welcke metten Hooftman Damio vooꝛ de haven hielden/ſoo zijn ſy terſtont om dat Jnſel ghevaren/ende den vyanden een vreeſe aen gejaecht/ ende de gheladen ſchepen/ welcke ſy alſo verloſt hadden/na Macedonien geſeynt/eñ hebben de ſelve toegeſtelt thien renſchepen dieſe geleydẽ ſouden/ ende ſy zijn daer na wederom na Tenedum gevarẽ. Den negẽſten dach daer na/zijn ſy wederom tottẽ hoop der ſchepen gevaren / de welcke tot Sigio lagen / eñ van daer met malcanderẽ na Sybota gheſcheept/welcke Jnſel tuſſchen Elea/eñ den berch Atho ghelegen is. Ende als ſy tot Sybota aen gecomen waren/ ſo zijn den anderen dach daer na vijf eñ dertich ſchepẽ/diemẽ Hippagogos noẽt/ dat is daermen het reyſich getuych mede over voert/vã Elea met Galliſche rupteren eñ paerden wt gevaren/ ende zijn op Phanas geſeylt/welcke een geberchte in Chio is/op dat ſy van daer in Macedonien / totten jonghen Attalum varen mochten/ want ſy vã zijnen bꝛoeder Eumene, tot hem gheſeynt waren. Eñ als de Macedoniſche ſchepen die op de wachte laghen/ deſe gheſellen gheſien hebben/ ende Antenori een teecken ghegheven hadden/ ſoo is hy van Sybotis wt ghevaren/ende den ſelven tuſſchen dat Jnſel Chio / ende dat gheberchte der Erythꝛenſer daer de zee alder engſte is/ teghen ghecomen. De Hooftluyden Eumenis, die daer de Gallen voerden/ lacht oock indẽ ſin/dat de Macedoniers met haer ſchepẽ/ op dit water ende zee de wachte houdẽ ſoudẽ/ eñ doen ſy de ſchepen eerſt ſaghen/ meynden ſy eensdeels het waren de Romeynẽ/ eñ de andere het ware Attalus, oft ſommighe van Attalo wt der Romeynen legher/die tot Pergamo geſeynt waren: Maer doen ſy naerder by malcanderen quamen/ende de geſteltenisſe der rẽſchepen int ſeker bekent/ende de roepers geſiẽ hebben/ende hoe ſy haer de ſpitſe tegen gekeert hadden / ende dat het vyanden waren/ zijn ſy alle ſeer verſchꝛict ghewerſt/overmidts dat ſy ſaghen/dat ſy hen niet wederſtaen en mochtẽ/ want haer ſchepen niet totten ſtrijt bereyt en waren/oock de Galli opt water niet ghewoone en waren te ſtrijden. Daerom die na by dat lant waren/zijn wt den ſchepe gevallen/ eñ na Erythꝛeam wt geſwommẽ. De andere hebbẽ de ſchepen op Chium gheſtuert/ende daer aen lant gheſpꝛongen/ de paerden achter gelaten/ eñ totter ſtadt gevloden: Maer doen de Macedoniers met haer renſchepen gheſchictelicker dan de andere aen lant quamen: ſoo hebben ſy haer volck ooc wt laten comen / eñ de vyandẽ na gejaecht/ eñ eensdeels onder weghen / eensdeels vooꝛ der pooꝛten verſlagen/ want die vã Chio de pooꝛten toe geſloten haddẽ/ overmits dat ſy niet en wiſten wie dat het warẽ die daer vloden/ oft wie ſy warẽ die daer na jaechden/ eñ ſo zijnder by acht hondert Gallen verſlagẽ/ ende twee hondert gevangen/ de paerden zijn eensdeels inder zee / doen de ſchepen gebꝛoken waren / verdꝛoncken / de andere die aen lant quamen/hebben ſy de ſenuwen in ſtucken ghehouwen. Daer waren twintich paerden die vooꝛ de andere ſeer ſchoone waren / de ſelve heeft Antenor metten gevangenẽ na Theſſalonicam geſeynt. Daer na zijn de ſchepen wederom na Phanas gevaren / eñ vooꝛt na Delum gheſcheept/ dooꝛ de zee Egeum ghenoemt.

Hippagogos.

De Macedoniſche verſlaen op de zee ſommighe walſche ruyters/die den Coninc Eumenes aen zijnen bꝛoeder Attalus gheſonden hadde,

Hoe de ſchepen wt Macedonië, de andere ſchepen opter zee beroofden, ende het volc verdroncken. Eñ hoe de Legaten *Perſei* tot Rhodis comende, te kennen gaven dat de ſchepẽ *Perſei* rontſomme de zee inne hadden.

ALs deſe dingen aldus geſchiet warẽ/ ſo zijn de Roomſche Legaten Caius Popilius, Caius Decimius, ende Caius Hoſtilius, als ſy van Chalcide wt gevaren waren met dꝛie groote ſchepen quinqueremes ghenoemt/ oock tot Delo aen ghevaren / ende daer de veertich renſchepen der Macedoniers ghevonden / ende vijf groote ſchepen / welcke Eumenes toe behooꝛden. De heylichheyt des tempels ende der Jnſelen wederhieltſe alle/ende maecte datter niemant yet ſonderlincx teghen malcanderen vooꝛnemen en dooꝛſte/ende de Romeynen gingen alſo dooꝛ den tempel by malcanderen/de Macedoniers/ ende de ſchipgheſellen Eumenis, overmidts dat hen de gheeſtelicheyt der plaetſen de ſekerheyt gaf. Antenor de Hooftman over de ſchepen Perſei, doẽ hi dooꝛ de gene die op de wachte waren/vernomen hadde/dat ſommige gheladen ſchepẽ omtrent der ſtadt over voeren/ſo haeſtede hy met een deel van zijn ſchepẽ na/ eñ dat ander deel leyde hy ging eñ weder tuſſchẽ de Cycladas/ eñ wat hy daer opter zee gecrijghen conſte/de ſelve verdꝛanc hy/ende beroofdeſe alle/ wtghenomen die na Macedonien tot Perſeum voeren. Het welcke nu Popilio ende Eumenis ſchepen gebootſchapt wert/ die quamen de andere ſchepẽ te hulpe/maer de Macedoniers ſtelden hen daer na/ dat ſy gemeynlic des nachts inder duyſterheyt met twee oft dꝛie renſchepen achter de vyanden quamẽ/ op dat de Romeynen oft Eumenis ſchepen / hen niet ſien oft vernemen ſouden.

De gheſanten van Rome.

De Macedoniſche roofſchepen/eñ de ſchepen vanden Coninck Eumenes, comen tſamen int eylant van Delos.

Omtrent de ſelve tijt ſo zijn de Legatẽ des Conincx Perſei, ende des Conincx Gentij van Jllyꝛien/tot Rhodis aen gecomen / welcke te kennen ghegheven hebben/ hoe dat de ſchepen Perſei opter zee Egeo/ ende om de Cycladas rõtſomme de zee inne hadden / eñ oock hoe dat de Coninck Gentius met Perſeo vereenicht was/ eñ vooꝛt hoe datter een groote menichte van Gallen te paerde eñ te voete tot Perſeum waren gecomen. Eñ als daer dooꝛ Dyon ende Polyaratus, de welcke van des Conincx partye waren/ wederom eenẽ moet gegrepẽ hadden/ſo hebben die van Rhodis den Legatẽ niet alleene een vꝛiendelicke antwooꝛde ghegeven/ maer oock geſeyt/ ſy woudẽ dooꝛ haer macht het ooꝛloge ten eynde bꝛengen/dat de Coninck nu daerom eenen goeden moet hadde / eñ hem daer na ſtelde/om den vꝛede aen te nemen.

De Geſante van Macedonie/ende van Jllyꝛien comen tot Rhodes.

Hoe de Burghemeeſter ende de Schoutheyts in haer landen getogen zijn. Ende vande booſheyt des Conincx *Gentij*, ende hoe hy hem teghen de Romeynen gheſtelt heeft.

NA dat deſe dinghen aldus gheſchiet waren/ eñ den ſomer nakende was/ ſo zijn de Hooftluyden een yeghelick in dat lant ghetoghen / dat hem te deele ghevallen was. De Burghemeeſter Emilius in Macedonien / de Schoutheyt Octavius tot Oꝛeum by de ſchepen / Anicius in Jl-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 586. Pleuratus, Eurydicen,

in Illyricum. Dese Gentius heeft eenen vader ghehadt/ Pleuratus ghenoemt / de welcke oock Coninck onder den Windischen gheweest is/ ende een moeder ghenoemt Eurydicen, oock twee broeders / Platorem, de welcke zijn gheheele broeder was/ende Caravantium, de welcke alleene van des moeders wegen / zijn broeder was. Desen broeder doen hy van des vaders weghen/niet van alsoo grooten ende vermaerden gheslachte en was/ soo en heeft Gentius hem niet seer gheacht/oft seer suspect ghehouden.

Gentius doot zijnen broeder Plato met twee de beste vrienden.

Maer Platorem heeft hy met beyde des selven twee beste vrienden / Ettrito en Epicado, beyde treffelicke mannen/doen dooden/ op dat hy des te sekerder regeeren soude: Men woude oock seggen hoe dat zijnen broeder Platori, des Coninex van Dardanien Honuni genoemt/ dochter tot een huysvrouwe versekert was/ ende daer door was Gentius op hem seer ghestoort gheweest/overmidts dat hy door alsulcken houwelick dat lant vā Dardania aen hē tooch / ende heeft dese suspicie vermeerdert/ overmidts dat hy daer na dese selve joncvrouwe ten houwelick nam. Als hy nu zijnen broeder wech gholpen ende gedoot hadde/ so heeft hy hem daer na seer hart ende straffelick tegen zijne ondersaten bewesen / ende in grooten bedwanck gehouden/ eñ alsulcke booshept welcke hy wt der natueren hadde/ heeft hy ooc met dronckenschap ende andere onmanierlickhept vermeerdert: Maer also ick boven gesept heb/ na dat hy van Perseo daer toe ghebrocht was/ dat hy teghen de Romeynen soude oorloghen/ so heeft hy alle zijn volck wel gewapent / te samen doen comen tot Lyssum/ dier omtrēt vijfthien duysent zijn gheweest.

Gentius Coninc vā Illyrien begint oorloge te voeren teghen de bontgenooten vander Romeynen.

Van daer heeft hy zijnē broeder Caravantium, met duysent te voete/eñ vijftich reysigers wtgeseynt/om het lant Caviorum met vreese ofte met gewalt inne te nemen. Eñ hy is selve met dat ander volck na Bassaniam getogen/welcke vijf walsche mijlē van Lysso gheleghen is. Dese stadt was inder Romeynen ghesellschappe ende vrientschappe. Daerom heeft hy inden eerstē versocht/oft hyse met goethept tot zijnē wille mochte brengē/ maer sy hebben liever het belech willen lijden/ dan dat sy vanden Romeynen souden vallen.

Als Caravantius in Cavios gecomen was/ so heeft hem de stadt Durnium goetwillich in gelaten/maer de andere stadt Caravantis genoemt/heeft de poorten voor hem toe gesloten/ ende als hy de ackers eñ het lāt daer rontsomme verdestrueerde/ so zijn de huyslupden by eē vergadert/ ende hebben daer wt de hoopen die daer verstropt liepen/veel verslaghen.

Appius Claupius maeckt hem gereet om tegē den Coninc Gentius oorloge te voeren.

Daer en tusschen heeft Appius Claudius tot zijn heyr / welcke hy te voren hadde/ voort aen genomen dat volck welcke hē vande Ballianers/Appolloniaters/ende van Dyrrachio geseynt waren/eñ is wt den winterleger op gebroken / ende hem by dat water Genussium ghelegert/eñ na dat hy gehoort hadde/ hoe dat Gentius ende Perseus met malcanderen verbonden/ ende de Legaten ghevanghen waren/ so is hy gestoort geweest/ ende heeft voor hem ghenomen Gentium terstont metten oorlooghe aen te grijpen.

Hoe de Schoutheyt *Anicius* in Illyriam ghetogen is, ende heeft aldaer de stadt Scodram beleghert. Ende hoe *Gentius* hem metter stadt in handen ghegheven heeft, ende hoe daer nae zijn huysvrouwe ende kinderen met dat gheheele lant in handen ghecomen zijn.

De Schouthept Lucius Anicius Gallus coemt in Illyrien.

Op de selve tijt is de Schouthept Anicius over gecomē/ende als hy tot Apollonia vernomē hadde/ hoe dat het in Illyrico gestelt was/heeft hi Appio geschrevē/dat hy hem by dat water Genussuo verbeyden soude/eñ hy is in drie dagen daer na by Appium gecomē/ eñ totten hoop die Appius by hem hadde / heeft hy noch met hē gebrocht wten Partinis twee duysent te voete / eñ twee hondert reysigers/der reysigers hooftmā was Algalsus genoemt/ der voetknechten [illegible]dus. Daer na dat Anicius de Schouthept alle zijn volc by eē hadde/so is hi daer mede na der vyādē lant getogē/eñ is ten laetstē voor Scodram gecomē/ dit was een vande principaelste stedē die Gentius als een slot zijns gantschen rijcx hadde in ghenomen/ende was quaet om te beclimmen ende te stormen/ ende lach indē lande Lebeatidis/ende hadde om haer twee loopende waterē/deene was geheeten Clausula/welcke op de zijde der stadt henen loopt / ende dander Barbana/welcke aēt nederste der stadt henen loopt /wt dat staende water Labeatide ghenoemt. Dese twee wateren comen opt eynde der stadt te samen/ende loopen in een aē dat water Oriuntem genoemt/welcke wt dē berch Scodro ontspringt / eñ met vele andere wateren die daer inne loopen/so hevet zijnen wtgāc inde Venedische zee/den berch Scodrus is dat alderhoochste/dat inden gantschē lande is / eñ heeft int Oosten ligghende onder hem de Dardanos/ int Westē Illyricum/int Zuydē Macedonien.

De gelegenhept vander Illyrische stadt Scodra.

Clausula.

Barbana.

Labeatum.

Oriuntem.

Scodrus.

Hoe wel nu dese stadt van natueren sterck ende wel bewaert is/ende daer en boven oock de gheheele macht van Illyrien metten Coninck daer inne waren/ soo is nochtans de Schouthept met eenen welgerusten hoop daer voor ghetogen/hopende de stadt met eenen onversienighen aenloop te overvallen.

Scodra beleghert.

Wanneer nu die vander stadt de poorten haddē gesloten/ ende de mueren ende torrens wel bewaert/ soo hadden sy de Romeynen lichtelick mogen bedwingē/ dat sy met haren onnuttē voornemen souden hebbē wederom moetē aftreckē: Maer overmits dat sy de poorten open ghedaen hebben/ende tot den Romeynen wt ghevallen/ ende dē strijt voor de stadt opt effen velt crachtelicker begonnen dan voleyndet hebben/soo zijn sy inde vlucht ghedreven/gheslaghen ende ghevloden / ende over eenen hoop inden inganck ende tusschen der poorten verslaghen.

Die van Illyrien vallen wter stadt Scodra / maer worden weder binnen ghedreven/ eñ de stadt wort ghewonnen.

En daer is alsulcken verschrickinge onder den burgers ghecomen/ ende onder dandere die inder stadt waren / dat Gentius de Coninck van stonden aen totten Roomschen Schouthept gheseynt heeft twee vanden oversten wten lande/ te weten Teuticum ende Bellum, om bestant te begeeren/ om dat hy hem daer en tusschen mochte bedencken ende beraden wat hem in dese sake te doene ware.

Coninc Gentius is ghenodicht om eē bestant te versoecken.

Als hem Anicius daerom drie dagen respijt ghegeven hadde / so is hy overmits dat dat legher der Romeynen by vijfthien hondert schreden vander stadt lach/ heymelick in een schip ghereten / ende dat water Barbanum heymelick

Het water Barbanum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

lick af ghevaren tot aen dat staende water ofte marasch Labeatum/ ghelijck oft hy voor hē een heymelicke ende sonderlinghe plaetse soecken woude/ daer hy hē bedencken ende beradē mochte/ maer hy is te vergeefs ende door valsche hopinge daer toe beweecht geweest alsoot bevonden is/ want hy hoopte ende meynde/ dat zijn broeder Caravantius soude daer ghecomen hebben met veel duysent mannen/ die hy met hem wten lande/ daer hy henen gheseynt was/ brochte. Als hy hem daer niet gevonden en heeft/ so is hy op dē derdē dach wederom int schip geseten/ eñ dat water af na Scodram gevaren. Ende als hy hadde totten Schoutheyt gesēynt/ ende begeerde met hem te sprekē/ so is hy daer na int legher gecomen/ ende selve daer begonnen zijn eyghen sotheyt te vervloecken/ daer door hy tot alsulcken oorlooghe gecomen was/ eñ is daer mede Anicio te voete gevallen/ eñ hem met weenenden oogen gebeden/ dat hy hem ghenadich woude zijn/ ende heeft hem selven also over inde macht des Schouthepts ghegeven. Daer door heeft hem Anicius troostelicken ende vriendelicken aengesproken/ eñ seyde dat hy goeden moet soude hebben/ daer nae heeft hy hem te gaste ghenoot/ ende seyde dat hy des avonts met hem eten soude/ ende heeft hem op dese tijt wederom inde stadt totten zijnen laten gaen.

Coninc Gentius versoect genade aen den Schouthet Anicius.

Opten selven dach heeft de Coninck metten Schouthept ghegheten/ ende de maeltijt wert eerlick ghehouden/ daer na wert hy den Hooftman Caio Cassio overghelevert/ hem ghevanghen te houden ende te bewaren. De goede Coninck en hadde nauwelick een schermmeesters loon ontfanghen/ te weten thien talenten/ om welcker saken wille hy tot alsulcke onwijsheyt ende ongheluck ghecomen is.

De Coninc Gentius wert ghevanghen.

Als Anicius de stadt Scodram also in ghenomen hadde/ so is zijn eerste meyninghe gheweest/ dat men hem de gevangen Legaten Petilium ende Perpennam voort bringhen soude/ de welcke doe sy verlost/ ende in haer eerste staet ghestelt waren/ soo heeft hy Perpennam terstont wtghesent om des Coninckx vrienden te achterhalen ende te vanghen/ welcke Legaet terstont na Medeonem getogē is/ eñ is eē stadt indē lande Labeatium/ ende heeft daer des Coninckx huysvrouwe Etlevam, ende zijne sonen Scerdilium ende Pleuratum, ende oock zijnen broeder Caravantium gevanghen ghenomen/ ende nae Scodram in dat legher ghebrocht. Als Anicius het oorlooghe in Illyrico alsoo binnen dertich dagen voleynt hadde/ soo heeft hy Perpennam nae Rome ghesent/ om dat selve den Raet ende der ghemeynten te verkondighen. Ende in corten daghen daer na heeft hy Gentium met zijnder moeder/ huysvrouwe/ kinderen/ broeder eñ andere Vorstē wt Illyria oock na Rome gesent. Dit selve oorloghe was eer ten eynde gebrocht/ dan de tijdinge tot Rome quam/ datmēt beginnē soude/ met alsulcke neersticheyt zijn alle dingē volbrocht geweest.

De gevangē Gesante vande Romeynē verlost.

Etleva met beyde de kinderen worden gevanghen.

Coninc Gentius met zijn wijf/ kinderen eñ magen worden na Rome ghesonden.

Hoe *Perseus* in grooter vreesen zijnde, over al hulpe gesent heeft daert van noode was. Eñ hoe hy zijn legher sterck ghemaeckt heeft.

ALs dese dinghen in Illyrico ghescheiden/ ter selver tijt is oock Perseus in grooter sorgen eñ vreesen geweest/ eensdeels om des Burgemeesters Emilij wille/ de welcke hy hoorde met groote dreyginge int lant trecken/ eñ eensdeels om des Schouthepts Octavij wille. Daer na en wasser gheen minder vreese tot Thessalonica om de Roomsche schepē wille/ eñ den hoop diet altemael aen de zeecant verdorven. Daer laghen Eumenes ende Athenagoras met een cleyne bewaringhe omtrent met duysent knechten/ die Spaensche schilden droeghen. Daerom heeft Perseus oock Androclem derwaerts gheschickt/ ende bevolen dat hy zijn legher soude legghen onder aen dat eynde daermen de schepen des winters bestelt. Na Eniam heeft hy Antigonum met duysent paerden ghesent/ om dat hy tlant aender zee ghelegen/ soude beschermen/ ende waer dat sy hoorden dat de vyanden aen lant quamen/ dat sy dē huysluyden souden te hulpe comen. Voort heeft hy vijf duysent Macedoniers gesent na Pythoum ende Petram tot een bewaringhe/ eñ den selven hoop heeft hy tot Hooftluydē gegheven Histieum, Theogenem ende Midontem. Ende na dat de selve wt ghetoghen waren/ soo heeft hy begonst den oever des waters Enipei sterck te maken/ wantmen op de selve tijt wel niet drooghe voeten daer over mochte comen/ overmidts dat het water Enipeus soo cleyne was/ daer toe dat hi den gantschē hoop behulpelick inden arbeyt soude zijn/ soo hebben de vrouwen wt de naeste omligghende plaetsen/ moeten eten int leger koken ende brengen/ eñ so hebben de crijschluyden wt de bosschen boomē ende hout moeten toe voeren.

Coninc Perseus schicket crijschvolck in sommigē steden/ ende oock op zee/ ende beset de riviere Enipeus.

Hoe de Burgemeester *Emilius*, na dat hy in Macedonien ghecomen was, zijnen legher niet verre van *Perseus* legher gheslaghen heeft. Eñ hoe hy zijn heyr veel schoonder leeringhen gheleert heeft. Ende hoe *Perseus* hem oock daer na ghestelt heeft.

DOen nu Emilius in Macedonien ghecomen was/ ende het oude heyr/ welc zijn voorsaten hadden ghehadt/ over genomen ende ghemonstert hadde/ so heeft hy zijnen legher op gheslaghen niet verre vanden legher Persei, aen dese zijde des waters Enipei/ ende doen daer groot gebreck waters int legher was/ eñ datmen met grootē arbeyde eñ moeyte dat selve water int leger brengen moeste/ so hebben hē ten laetsten de hooge berghen een hopinghe ghegheven/ denckende overmidts dat hy daer gheen open vloet des waters en sach/ soo moesten daer heymelicke ende verborgen wateren onder der aerdē zijn/ de welcke inder zee liepē/ eñ haer met de andere wateren vermengden. Daerom als sy nauwelic en hadden begonst te graven/ eñ het sant een weynich op ghewo rpen/ hebben sy terstont aderen gevonden/ welcke ten eerstē cleyne waren/ daer na doen sy dieper in quamē/ so hebbē de selve aderen veel claer eñ schoon waters gegheven. Alsoo hebben sy op dese tijt dat water/ gelijck als een sonderlinge gave Gods vercreghen. Dit selve heeft den Hooftman oock niet weynich zijnen lof eñ prijs vermeerdert. Daer na heeft hy de knechten bevolen eē yegelic met zijn geweer bereyt te zijne/ eñ so is hy selve met den Hooftluyden/ Velt-weyselaers/ ende de gene die

De Burgemeester Lucius Emilius Paulus vindet soet water aende zee.

De Burgemeester beslet waer eñ hoemē door dwater soude moghen comen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 586.

ne die inden eersten hoop warē/met zijn banie re voort ghetogen/ om te besien hoemen alderlichst soude moghen over comen/ daert gheen perijckel en ware/ende hoe datmen met de wapenen soude moghen af comen/eñ datmen wederom aenden anderen oever soude mogen op climmen. Als hy dit nu al te male vernomē eñ besien hadde/so heeft hy voort overdacht/ende oock daer toe ghebrocht/dat alle dinghen met eender ordinantiē/eñ sonder eenich rumoer int heyr te maken / na bevel des Hooftmans ghescheiden soude. Eñ overmits dat hy wiste/ dat so wanneermen int heyr yet beveelt te doene/ eñ sy dan alle dat selve niet en hoorē ofte vernemē en moghen/daer door alsulcken onsekeren verstant des bevels/ d'een meer/ d'ander min dan hem bevolē is/daer toe seyt/ daer door dat ooc dan eenen ongheschicten roep over al int heyr sich verheft/ende de vyanden daer door eer dan zijt selve ghewaer worden/watmen voor handen heeft. Daerom heeft hy bevolen eñ gheordineert/ datmen altoos soude den ghenen die het eerste Legioen onder hem hadde/heymelic seggen soude/wat het bevel ware/ende so soude de selve voor zijnen naesten / oft onderhooftman dat selve heymelick te kennen geven/ende so voort vervolghende na der ordinantien totten eynde toe/daer door de selve Hooftluydē eñ de officiers vanden eenen totten anderen int gantsche heyr/wat van noode ware/ mochten daer bescheyt ofte kennisse van hebben. Desgelijcx heeft hy ooc de ghene die op de wake geordineert waren/ een nieuwe ordinantie gegevē/ als dat sy gheen schilden en souden met hen op de wake dragen/wanneer sy niet indē strijt en ginghen/ dat sy de wapenen niet en behoefden/ maer sy worden bestelt te waken/daerom/ dat wanneer datmē de toecoemste der vyandē vername/dat sy sich wederō achterwaerts maecten / ende den anderen om het gheweer bereet te hebben / ende totten strijt op wecten. Oock wanneer sy de schilden met hen droeghen/ soo stonden sy daer met haer yseren hoeden eñ helmen/ende hadden de schilden voor hē staende/ ende wanneer sy dan moede worden/leenden sy oft rusteden hen aen de spiessen/leydē het hooft boven op den voort oft cant des schilts / ende sliepen alsso staende/ende en deden niet meer/dā dat sy door het schijnsel der wapenen vanden vyanden van verre gesien worden / maer sy en sien de vyanden niet. Voort de ghene die op de wachte staen/heeft hy haer oude maniere oock verandert / want sy te voren de maniere hadden/dat sy den gantschē dach in haer harnasch ende met haer gheweer/ oock de reysigers met alle rustinghe daer hielden / eñ soo dat selve in den somer/int heetste vanden tijt geschiede / so worden sy eñ de paerden vander sonnen eñ hitte moede ende machteloos/eñ mochten vande vyanden/hoe weynich sy dicwils waren/ lichtelick verwonnen eñ achterwaerts ghedreven worden. Daerom heeft hy gheordineert/ dat voortaen een partye niet langher dan van des morgēs tot des middaechs op de wachtē staē en soude/eñ dat dan voort een ander partye vā den middach tottē avont inde selve plaetse comen soude/want alsso en mochten hen de vyanden niet overvallen / wanneer sy moede warē.

Ordinantie vandē Burghemeester/ om ordentlick den crijschvolck te segghen wat men op yeghelicken tijt doē sal.

Ordinantie hoe men hē sal houdē op de wacht.

De maniere vande Ruyter wacht.

Doen hy dese dinghen in dier manieren als voorseyt is/gheordineert hadde/eñ de hopen te samen doen comen/ eñ hen alsulcke ordinantie ende vernieuwinge te kennen ghegeven heeft/ so heeft hy daer by noch een corte vermaninge gedaen / welcke niet seer onghelijck geweest en is/welcke hy voor zijn af scheyden van Rome ghedaen hadde/op deser manieren.

Hoe dat het alleene den Hooftman toe behoorde/ int heyr te oversien eñ te radē/ hoemen de saken soude aen grijpen/ nu in hem selvē/nu metten ghenen die hy tot Raetsluyden tot hem gheroepen heeft/maer die niet gheroepen/ ofte ontboden en wordē/dat de selve opēbaer noch heymelick hen en souden beroemen / dat zijt beter gheraden ende ghedaen souden hebben. Want het behoort eenen gemeynen crijschman toe/dese drie dingen over hem te hebben/dat hy een sterck vermeuchlick ende rasch lichaem heeft: ten anderen dat hy met zijn geweer ende wapen wel toegerust sy: dat derde/ dat hy van spijse ende provande wel besorcht sy/alsso dat hi bereyt sy te treckē/waer/ende wanneer datmē hem hebben wil. Wat voort te besorgen is/ sal hy den Goden ende den Hooftman daer voor laten sorghen / ende weten dat die selve sorghe voor hem hebben. Maer in wat heyr een yegelick ghemeyn crijschman wil Burghemeester zijn/eñ de Burgemeester hem wil door dat geruchte ende segghen der knechten laten hier eñ daer leyden / daer en macht nimmermeer wel toe gaen. Daerom so vele alst een Hooftmā toe staet wil hy wel toesien/ende bestellen dat hi hē haer ghelegentheyt ende oorsaken ghenoech in handen gheve/hen cloeckelick te bewijsen ende te bestellen/maer sy en sullen sich nergens mede becommerē/ofte vernemē wat hier oft daer geschien sal/ maer wanneer datmen opblaest/ ende henluyden een teecken gheeft/als dan sullen sy toesien dat sy toegerust ende bereyt zijn/ ende sich cloeckelick bewijsen ende houden.

Oratio Emilij, totten crijschvolcke by de welcke hy hen leert wat het werc sy van yeghelick crijschman.

Na dese woorden heeft hy de hoopen van hē laten gaen/ welcken dese vermaninge alsso wel bevallen heeft/datter oock vele wt de knechten ende dobbelsoudeniers seyden/ sy haddē op desen dach eerst ghelijck als leerjongen gheleert/ wat eenē gerechtē crijschman behoort te doen. Ende en hebben niet alleene met woorden bewesen wat gunste sy tottē Burgemeester door alsulcke woorden droegen/maer hebbent oock metten wercken bewesen. Want daer niemant int gantsche legher en was / die daer niet zijn swaert en scherpte/ oft dē schilt polijste/ oft het harnasch ende pansijser schoon en maeckte/ de sommighe deden haer geweer aen eñ versochten malcanderen daer inne/ende maeckten hen bereyt totten strijt / de andere vochten met de swaerden/besagen ende beproefden de ordē/alsso datmen lichtelick conde mercken / soo haest datmense totten vyanden leyde om daer tegen te strijden/dat sy eē eerlicke victorie hebbē souden/oft met een eerlicke ende salighe doot daer inden velde haer leven voleynden.

Groote neersticheyt van het Romeyns crijschvolck ende jonste totten Burghemeester.

Desghelicx heeft oock Perseus, nae dat hy des Burgemeesters toecoemste vernomē hadde/eñ alsulcke oeffeninghe ende toerustinge onder den Romeynen ware/ ende dat sy hen oock daer na stelden ende bereyden / als oft sy wildē een nieu oorlooghe beginnen. Soo ghebooт hy datmen dat legher van Phila op breken soude/ ende dat sy aende ander zijde des waters legeren souden / eñ dat de Hooftman gins eñ weder

Coninc Perseus verschrict hem/ dat de Romeynen soo neerstich hē gheree maken totten crijch.

der gaen soude / ende alle dinghen doorsochte/ ende int seecker vername / waer hy alderbest mochte over comen.

Hoe de Legaten van Rhodis in der Romeynen legher gecomen zijn, ende hoe sy den Burgemeester met zijnen Raet tot grooten toorne verweckt hebben. Ende hoe de Burgemeester terstont daer na vanden oorlooghe aengaende raet ghehouden heeft.

De Gesanten vā Rhodes comē in Macedonien in des Burgemeesters leger.

OP die selve tijt zijn oock de Legaten van Rhodis in dat leger gecomen/ gelijck metten selven bevele / welcke te Rome den Raet tot toorne/ eñ onwille beweecht heeft: Daerom sy oock met veel grooter verdriet eñ onwille vanden Raetsluyden indē leger gehoort zijn geweest. Want doe sommige meynden men soudese wt den legher verstooten/ eñ geen antwoort met allen geven/ so heeft de Burghemeester hen nochtans ghesept sy souden over vijfthien dagen wederom comen / so woude hy hen een antwoort geven: Maer op datmen sien soude/ hoe groot datmē dat bevel der Legaten van Rhodis geacht / eñ nae den vrede daer sy hen mede onderwinden wouden/ gevraecht heeft/ so heeft de Burghemeester terstont daer na raet gehouden vandē oorloge aengaende/ inden welcken de sommige meynden/ eñ sonderlinge de outste/ datmē soude door de besettinge ende bewaringhe/ eñ over dat oever des waters Enipei met gewalt daer door stormen/ want de Macedoniers en soudē hen niet wederstaen moghen / wanneer sy also metter macht aen quamē/ overmits dat sy ooc dat voorleden jaer hen haddē van so vele stercke ende wel bewaerde sloten/ ende daer sy oock met een stercke bewaringhe inne laghen/ laten wt drijven. De andere gaven den raet datmen soude Cneū Octavium met de schepē na Thessalonicam laten varen / eñ so wanneer hy dan dat lāt rontsomme verdorve/ dat des Coninckx hoopen vā malcanderen soudē schepdē. Want wanneer de Coninc sage/ datter een ander oorloge ende noot achter hem te rugghe ware/ eñ terwijle hy tselve lant meynde te hulpe te comen / so soude hy de vaert Enipei erghens aen een eynde moeten ontblooten eñ op doē: Maer Emilio en beviel geen van allen dat sy daer geraden hadden / want hy meynde / het en ware niet wel over dat water Enipeum also te comen/ overmits dat dat oever over al/ eñ tot alle plaetsen met timmeringhe eñ met bolwercken/ eñ oock van natueren bewaert was/ ende behalven dat selve dat de vyanden rontsomme groot geschut ende vierghelijcke toerustinghe daer ghestelt hadden/ ende sy selve met worpen ende schietē seer seker eñ geschict warē. Daerom stont hem in zijnen sin gantschelick eenen anderen wech te soecken/ ende heeft also op die selve tijt den Raet van een laten schepden.

De Burgemeester Emilius hout raet/ hoe mē den crijchshandel sal beginnen.

Eñ hy heeft de coopluyden van Perrhebia/ Schonum, ende Menophilum tot hem ontboden/ de welcke hy als getrouwe ende voorsichtighe luyden nu over lange ghekent hadde/ ende hen heymelick gevraecht / wat dat het voor een wech ware om nae Perrhebiam te reysen/ als dese hem gesept haddē/ dat de wech daer hi door reysen soude/ niet so swaer en was/ maer de strate was vanden vyanden beset ende bewaert/ hy en soude nochtans niet sorgēn/ want indien hy by nachte onversiens met eenē stercken hoop de vyanden overviele/ soo mochtē sy lichtelick wt de bewaringe gedreven worden. Want des nachts inde duysterheyt / wanneer datmen niet sien en can waer na datmē worpt oft schiet/ so en souden hen haer slinghers ende andere geschut niet seer profijtelick zijn / wanneer sy dan met swaerden vechten moeten/ soo sullen hen de Romeynen te machtich zijn.

Emilius vraget dē coopluyden / hoe men soude moghen in Perrhebien comen.

Hoe de Burghemeester nae dat hy inden wille was om zijn legher op te breken, sommighe Hooftluyden voor henen sandt, ende nae de twee daghen lange metten vyanden geschermutst heeft.

ENde als hy dese twee coopluyden by hem ghehouden hadde / op dat sy hem den wech wijsen ende leyden souden / so heeft hy den Schouthept Cneum Octavium tot hem ontboden / ende hem zijnen aenslach geopenbaert/ ende bevolen dat hy met de schepen na Heracleam varen soude / ende voor duysent menschen voor thien dagen lanc spijse met hem nemē. Ende hy heeft Publium Scipionem Nasicam, ende Quintum Fabium Maximum zijnen sone met vijf duysent wt ghelesen knechten na Heracleam gesepnt/ ghelijck oft sy daer inde schepen souden gaen sitten / ende dat lant aen der zee binnē Macedonien / daer van datmen te voren inden Raet gesproken hadde/ aengrijpen ende verdestrueren soude. Eñ heeft daer na den leytsluydē bevolen/ dat sy dē wech also souden wt deylen/ op dat sy dē derdē dach omtrent de vierde wake tot Pythoum voor de stadt mochten zijn om de selve te bestormē: Maer om dat hy de vyanden tegen soude houden / ende dat sy niet mercken en souden dat hy yet anders voor handen hadde/ so heeft hy den anderen dach des morgens vroech int midden tusschen de twee oevers Enipei / met de ghene die daer de wachte hielden / eenen strijt gehouden/ ende de ghene die tot desen strijt gheordineert waren/ zijn alle met lichten harnasche toegerust gheweest/ want men metten swaren harnassche inde ongelijcke water-loopen ofte dalen niet en hadde moghen voort comen. De oevers aen beyde zijden tot op dat water waren by drie hondert schreden diepe/ ende onder daer dat water int midden door liep/ wast seer ongelijck / ende aent een eynde dieper dan aent andere/ ende de breetheyt des dals was wijder dan duysent schredē breet. Op der selver plaetsen int midden hebben sy den strijt gehouden/ ende so hebbent aen beyde zijdē/ de Burgemeester aen deen zijde / ende de Coninc aen dander zijde vanden waghenborch aen ghesien. Des Coninckx luyden waren geschicter mettē schieten ende worpen / maer de Romeynē wanneer datsē aen malcanderen quamen/ waren sekerder met haer schilden ende messen.

De Burgemeester sendet den Schoutet Cneus Octavius na Heraclea/ ende andere nae Pythoum.

Emilius schermutset tegē der Macedonische midde in de riviere Enipeus.

Doē nu omtrent den middach quā/ so heeft een yeghelick den zijnen eenen teecken ghegheven dat sy op houdē souden/ eñ af trecken vanden strijt/ en so wert den strijt gescheydē/ doender daer aen beyde zijden vele verslagen warē.

Den anderen morgen zijn sy wederom aen malcanderen gecomen / ende doender daer aen beyde zijden vele verslagen waren/ maer meer vanden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer van der stadt 586.

vanden Romeynē/ overmits dat sy vande torrens ende bolwercken/met schieten ende worpen aldermeest seer ghewont worden/so zijn sy van malcanderen/ een yeghelick in zijnen wagenborch ghetoghen.

Hoe de Burghemeester des derden daechs sonder eenich rumoer wt zijn legher ghetoghen is na Perrhebiam, ende hoe *Perseus* als hijt vernam, ooc op gebrokē is, eñ hoe de twee heyren ten laetsten by malcanderen gecomē zijn om te strijden, nochtans beyde int laetste in haer legher ghetoghen zijn.

Den derden dach en heeft de Burghemeester de zijne niet aen den strijt latē comen/ maer is onder tot dat legher wtghetoghen/gelijck als oft hy woude aen den arm des waters/ daert inder zee loopt/versoecken/ oft hy daer mochte over comen. Ende so is hy stilswijghende met groote dachreysen ghetoghen na Perrhebiam: Maer Perseus doe hy vernam dat de Burghemeester wt zijn legher op ghebroken was/ sach hy opt ghene dat voor ooghen was/ maer hy en wiste niet waer hy de Burgemeester den wech keeren/ende teghen houden mochte. Ende soo is de Burghemeester met zijn leytsluyden ten laetstē gecomen inder duysterheyt des nachts/ daer de vyanden laghen/ende tot een bewaringhe ghestelt waren/ den selven heeft hy onversiens overvallen/ ende heeftse inde vlucht ghedreven/ende so heeft hy hem daer gherust/ doe hy de passagie in ghenomen hadde/ eenen halven dach/ ende is terstont voort ghetoghen na Perrhebiam/ ende doe sy van zijn toecoemste eerst verschrict warē/ so hebbē sy hem terstont in ghelaten ende ontfangen/ daer heeft hy hem met zijnen hoop eenen dach gherust. Op de selve tijt so is hem de tijdinghe gecomen/ hoe dat Publius Scipio ende Quintus Fabius de stadt Pytheum bestormt/ende ghewonnen hadden. Doe hy dat hoorde/ is hy terstont voort ghetoghen om so in Macedonien te comen/ eer dat het de Coninck Perseus gheware wert/ ende heeft den zijnen ontboden die tot Pytheo lagē/ dat sy de stadt besettē/eñ by hem comen soudē/ dwelcke also gheschiet is/ ende is voort ghetoghen ende int lant ghevallen eer Perseus wiste waer dat hy hem keeren soude: Maer so haest Perseus tselve verhoorde/is hy hem tegen getogē/ om hem den wech te benemen eñ te keeren.

De Burgemeester Emilius hout zijn volc in slachorden sonder te strijden/ midts dat sy moede eñ verhit waren.

Ende doe de Burghemeester onversiens so na der vyanden legher quam eer hijt wiste/ so heeft hy zijn volck haestelick inder orden ghestelt/als oft sy terstont strijden souden. Ende so en heeft hem Perseus oock niet gheweyghert/ heeft zijn volck oock inder orden ghestelt/ ende so wast nu de heetste tijt des jaers/ wāt de sonne begoste wederom te dalen/ ende den wech was van stof ende hitte der sonnen seer swaer gheweest/ een yeghelick was moede ende dorstich/welcke dingen hy sorchde/dat sy dat volc in groot perijckel souden bringhen/overmidts dat het omtrent den middach was. Daerom heeft hy de ghene die also moede ende flau waren/ den gherusten ende rasschen vyanden also niet in handen willen gheven ende in perijckel stellen: Maer daer was alsulcken begheerte eñ hitte op beyde zijden/ om met malcanderen te slaen/ dat de Burghemeester meer listen gebruycken moeste/ hoe hi de zijne achterwaerts houden/ dan hoe hy voor den vyanden blijven soude. Daerom terwijle noch alle dinghen totten strijt niet bereyt en warē/sach hy dē onderhooftluyden ende bevelsluyden aē dat sy soudē alle dinghen ghereet maken/ ende ginck selve aen de slachorden gins ende weder/ ende vermaende de knechten/ ende bevalse dapperlick ende wel ghetroost aen te gaen: De welcke int eerste vrolick ende moedich waren/ maer nae dat de hitte hoe langer so grooter wert/ eñ het aensichte hen begoste te verbarnē/ende de sprake begoste van hitten ende dorst lancksaem te worden/ ende de sommighe daer stonden ende van moetheden op de schilden ende andere gewere rusteden: Doe heeft hy eerst den genen die voor inder orden stonden/ openbaer ghebodeu eñ geseyt/ dat sy souden de orden in een maniere van een leger toe maken/ ende also dat leger op slaen/ ende den tros ende den plonder neder leggen. Het welcke alst de knechten gesien hebben/zijn sy blijde gheweest/ ende de sommighe openbaer hen verblijt ende dē Burghemeester gepresen/dat hyse niet totten strijt in alsulcken grooten hitte/ ende arbeyt des weechs en heeft ghedreven: Maer de vreemde Legaten die op de selve tijt by den Burgemeester waren/onder welcken oock Attalus was/ hebben alsulcken bevel des Burgemeesters gepresen/ overmits dat sy alle meynden hy soude den strijt ghedaen hebben. Want hy en hadde den selven zijnen aenslach niet gheopenbaert. Als nu de andere alle stille sweghen/ ende met dese verande-ringe te vreden waren/so is alleene Scipio Nasica de gene gheweest/ die totten Burghemeester ghegaen is/ende ghesproken/datmen de vyanden niet en soude wt de handen laten gaen/ eñ dat de Hooftluydē hier voortijts daer door bedroghen zijn geweest/eñ het ware te besorghen dat de vyanden by nachte wech soudē trecken/ ende sy daer na/ alsoot den anderen Hooftluydē dicwils gebeurt is/ met grootē arbeyt over de hooghe ende onghewoonlicke berghen hen souden moeten na trecken/ende terwijle mochte hy hem wederom midden in zijn lant maken/ende daer hem selven versekeren. Daerom ware zijnen raet/ datmen de vyandē aengrepe terwijle datmen hem int open velt heeft/eñ alsulcke gheleghentheyt der verwinninghe niet wt de handen liete gaen.

Publius Scipio Nasica verspreeckt den Burghe- meester dat hy niet slaen en ...

Alsulcke vermaninghe van desen eerlicken jongelinck/ en is den Burghemeester niet verdrietelick gheweest/ maer hem op dese tijt aldus gheantwoort: Nasica den sin ende meyninghe so ghy nu hebt/heb ick ooch eensdeels ghehadt/ende de sinnen die ick nu heb/ suldy oock eensdeels hier nae ghecrijghen. Ick heb door veelderhande versoeckinghe der oorloogen geleert ende versocht/ wanneermen mettē vyanden strijden/ ende wanneermen stille sitten sal: Maer het en is niet vā noode dat ic u hier/ terwijle datmē inder orden staet/ met vele woorden bewijse eñ de oorsaken segge/ waerom dat het desen dach beter sy datmen stille hout/ dan datmen met de vyanden strijde. Op een ander tijt wanneer datmē de moeyte heeft/so vraecht my/ ende als dan so wil ick u mijn meyninghe vertellen/ maer weest op dese tijt te vreden/ eñ betrout my als een out versocht Hooftmā. Na alsulc-

De Burghemeester Emilius ... de verma- ninge van den jonghe man ... hy ... heeft om sulcx te doen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Nasica laet hem vandē Burgemeester onderwysen.

alsulcke antwoorde heeft de jongelinck stil geswegen/ eñ dochte in hem selven / het en mochte sonder oorsake niet zijn/ daerom de Burgemeester zijnen raet verandert hadde.

Ende na dat de Burghemeester gesien heeft/ dat het begin des leghers schoon op ghestaghen/ ende den tros ende den plonder neder gelept was/ alsoot behoorde/ so heeft hy de Triarios / dat zijn de outste ende beste cryschlupdē/ wt de achterste ordē wech gelept/ eñ na den selven oock de Principes also ghenoemt/ dat zijn de dobbelsoudeniers die daer voor aendē hoop staen/ ende heeft alsoo oock die met de spiessen stonden/ genoemt Hastatos/ laten aen de spitse staen/ oft de vyanden yet woudē voorneme: ten laetsten heeft hy oock de selve naerder gedaen/ ende vander rechter zijden aen ghevanghen/ ende het een vaenken na dandere af ende wech ghedaen/ dat also alle het voetvolck wech ghedaen is/ ende alleene de reysighers met de lichte hoopen hebben daer teghen de vyanden ghehouden/ de welcke hy daer heeft laten houden/ tot dat de eerste stercte des leghers gantsch op geslagen/ eñ de gracht voor het heyr op geworpen is gheweest. Desghelijcx heeft de Coninck oock ghedaen/ als hy sich ten eersten niet gheweygert en hadde metten vyanden te slaen/ na dat hy ghesien heeft/ dat de vyanden wederom te rugghe ghetoghen zijn/ so is hy wel te vredē geweest/ overmits dat het nu niet aen hem gebroken en heeft / ende heeft de zijne oock laten wederom totten legher trecken.

De Raetsmeester Emilius slaet zijnen leger eñ leydet zijn volck af den nae dander wt der slachorden.

De Coninc Perseus treet oor met zijn volck uit legher.

Hoe na dat de Burghemeester zijn legher hadde op doen slaen, *Caius Sulpitius Gallus* den Romeynen onderwesen heeft vanden Eclipsis der manen. Ende hoe in beyde de leghers groote begheerte was om te strijden, daerom sy aen beyde zijden den Hooftluyden de schult gaven, Ende hoe hem de Burgemeester daer inne verantwoort heeft.

Caius Sulpitius Gallus gheeft den volcke te kennen dat inde naestvolghende nacht de Mane sal verduystert worden.

ALs de Romeynen haren leger ghestelt ende op alle zijden bewaert hadden/ daer nae is Caius Sulpitius Gallus, die doe ter tijt een vanden oversten was over het tweede Legioen / ende dat voorleden jaer Schouthept was gheweest / met consent des Burghemeesters voort ghetreden/ ende voor den ghemeynen ende gantschen hoop bewesen/ hoe dat inde navolgende nacht soude een duysternisse der manen zijn / vande tweede ure tot aen de vierde/ op dat sy alsulcx voor geen wonder en hielden/ ende hen daer af verschrickten / want overmidts dat het selve door natuerlicke ordinantie gheschiede/ condemen wel te voren weten ende bewijsen/ daerom so sy daghelicx sien / dat de sonne ende mane op gaen ende wederom onder gaen/ ooc dat de mane wanneer dat sy haer half schijnsel haer oock heeft verandert int op gaen eñ int onder gaen/ ende sy hen alsulcx niet en verwonderdē/ also en sullen sy hen nu oock niet verschricken. Ende doe dit selve gheschiede/ so hebben de Romeynen hen seer verwondert vande wijshept Galli, ende de selve als voor Godlick gehoudē: Maer de Macedoniers zijn vande duysternisse verschrict geweest/ ende meynden/ het beteeckende haren Coninc zijn verderffenisse ende den gantschē lande/ eñ hebbē daerom eē groot gheroep ende huylinghe in haren legher ghemaect/ soo langhe tot dat de mane haer recht schijnsel wederom aenghenomen heeft.

Des anderen daechs daer na isser alsulcken begheerte om te strijden geweest in beyde de legers/ also datter vele op beyde zijden den Burgemeester ende den Coninc de schult gaven/ dat sy den voorleden dach den stryt niet voort en hadden laten gaen. Des hadde de Coninck hem lichtelick by den zijnen te ontschuldighen/ overmidts dat de Burghemeester de zijne achterwaerts ghehouden hadde / ende wederom totten legher ghetoghen was/ ende oock daerom dat hy de vaēkens ende de spitsen dē voorledē dach aen dat eynde gestelt hadde/ aē welcken hy den hoop ghestelt soude hebben/ welcke sy Phalanga noemen. Maer de Burghemeester wert daer voor aengesien/ dat hi niet alleene den voorleden dach de gheleghenthept des strijts wt de handen en heeft ghelaten/ eñ daer mede den vyanden plaetse ende ruymte ghegeven by nachte wech te trecken / maer oock dat hy noch niet sonderlings daer toe en dede/ wāt als men wel hadde ghelijck metten daghe des morghens de vyanden moghen aengrijpen/ so ginck hy noch toe/ ende verdede zijnen tijt met de offerhanden ende dier ghelijcken. Daerom na dat de Burgemeester omtrent de derde ure des daechs zijn offerhāde volbrocht hadde/ so heeft hy zijnen raet te samen ontboden / onder welcke daer vele waren diet voor niet achtedē/ ende meynden/ hy wilde nu wederom de gheleghenthept wt de handen latē gaen/ ende dē tijt laten voorby lijdē met clappen ende raet houden: Maer na dat hy hem metten raet besproken hadde/ so heeft hy aldusdanigen relaes tot de ghemeyne hoopen ghedaen.

Coninc Perseus redenen waerom dat hy den voorleden dach niet eñ heeft gestreden.

Den Burghemeester Emilius wort oock ghebraecht waerom dat hy niet en hadde slach ghelevert.

Daer is Scipio Nasica, die een sonderling fijn jonghelinck is/ ende is tot hem ghecomen/ buyten alle de gene/ die daer meynden men soude gisteren dien dach ghestreden hebben / ende hem zijn meyninghe ende aenslach gheopenbaert / maer als hy hem een beschept ghesept hadde/ so is hy also van hem ghescheyden/ wel te vreden zijnde / ende heeft stille ghesweghen: Maer sommige andere zijnder onder dē hoop (sprack hy) den selven duncket beter dat sy my achter rugghe beclappen ende beclaghen / dan dat zijt in mijn bywesen vermaenden eñ seyden wat hen ghebreect: Daerom wil ick hier u beyden/ u Nasica ende den selven/ die also onder hen my heymelick beclaghen/ openbaren waerom ick tot deser tijt toe den stryt vertoghen heb. Want het my niet en berout dat ick gisteren den strijt niet en heb laten geschien/ dat ick ooc door alsulcx mijnen raet achte/ ic heb het gantsche heyr teghen ghehouden/ het welcke op dat ghy niet en ghedenct/ dat icx sonder oorsake also segge/ so bedenct uwer een yegelick met my/ wat de vyandē voor voordeel/ ende wat wy tegen ons souden gehadt hebben. Want ten eersten hoe vele sy stercker gheweest zijn dan wy/ gheloove ick en isser niemant onder u die tselve niet en weet / oock hebdy gisteren wel connen mercken/ als ghy haer ordinantie gesien hebt/ die also dicke in malcanderen gedrongen was: Maer wy hoe wel onser te voren weynich warē/ hadden wy vanden selven cleynē hoop / ooc het vierde deel tot een bewaringe ende beschermimge dē tros achter ons moetē latē/ het welcke ghy

Oratio Emilij Coss, by de welcke hi zijn onschult doet teghen het crijchsvolck.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 586.

ke ghy wel weet datmen niet en pleecht de verstaechste oft ondeuchdelicste toe te gevē: Maer nochtans ick wilt also settē/ wy waren alle by een in eenen hoop gheweest/ meyndy dat daer weynich aengelegen sy/ dat wy wt desen leger/ daer inne wy desen nacht gherust/ huyden oft opt lancste morgen/indient u goet dunct om te strijden/sullen wttrecken met gunste eñ de goedertieren genade der Goden? Meyndy dat het een cleyn onderschept is dē crijschmā/ die noch vanden wech oft vanden arbeyt moede is/ende niet gherust en heeft/ in zijnen legher gebieden hem te rusten / ende zijn gheweer daer by hem te ligghen/ende also daer na hy beyde van lichaem ende herten stout ende cloec is/ aen dē strijt te leyden. Ende wanneer hy vande wech ende den arbeyt die hy optē wech gehadt heeft/ vermoeyt is/eñ hē noch dat sweet den aensichte af loopt/ zijnen mont ende speecsel drooch vā dorste/dat aensicht ende oogen vol stofs/ ende hy selve machteloos van grooter hitten is / eñ te voren de vyant noch frisch ende gerust is/eñ de gantsche leden / ende de onverteerde stercke totten strijt met hem bringt? By den God Iupiter/ wie soude also machteloos ende weerloos zijn/die een alsulckē onsterckē niet en soude verwinnen? Ende noch daer en boven/ soo hadden ooc de vyanden haer orden met goeder moeyten gemaect/eñ sich gheschict/eñ stonden daer alle/na alle voordeel gherust een yegelick in zijn ordinantie. Maer wy/ souden wy ons orden stellen/so moesten wy dat met vreesen eñ metter haest gedaen hebben. Ende de vyanden hadden ons moghen verrasschen eer dat wy ons recht hadden mogen omme keeren. Ende wat soude ick segghen/wy en souden niet alleene sonder eenighe ordinantie ende geschictheyt de vyanden hebben moeten aengrijpen / maer wy en hadden oock gheen legher opgheslagen/ gheenen dranck in genomen/ gheen strate totter drencken beset/noch ooc vernomen en hebben wie achter ons/ oft wie voor ons zijn gheweest/eñ in summa/ wy en haddē niet dan dat bloote velt tot ons voordeel ghehadt / daer op wy metten vyanden souden strijden. Onse ouders wanneer sy haer leghers vast ghemaeckt hadden/achtedē zijt daer voor/sy haddē altoos een toevlucht/ hoe dat het geluck metten heyre toe ginghe. Wt den selven ginghen sy aenden strijt/tottē selvē hadden sy wederom haer toevlucht/ende daer inne haer onthoudinghe / sy haddē gewonnē oft verlorē. Daerom sy de selve oock sterck maecten/ ende daer toe met een stercke besettinge lietē sy de selve bewarē/ ende so wien dat legher afghewonnen oft afgheloopen wert / wanneer hy schoone inden strijt de victorie ghehadt hadde/ soo wert hy nochtans voor verwonnen gherekent. Want het leger is des verwinders onthoudinge/eñ des verwonnen toevlucht. Hoe vele meynt ghy zijnder wel gheweest/na dat het hen indē strijt niet wel vergaen en was/ ende sy indē leger achterwaerts ghedreven worden / somtijts binnen eenen ooghenblick wederom wt ghecomen zijn/ende den vyanden de victorie wederom wt de handen ghetrocken/ende hebben den selven oock geslaghen. Dese wooninge sal een peghelick crijschmans vaderlant gehouden worden/de wagenborch voor de stadtmueren/ ende de hutten oft hoepen eens yeghelickx huys ende wooninghe.

Wanneer wy nu also metten vyanden hadden gestreden / terwijle wy ons noch gheen legher oft wooninghe ghemaeckt en hadden / waer wouden wy ons na den strijt onthouden hebben/wanneer wy schoone ghewonnen hadden? Maer nu meuchdy segghen / wanneer nu de vyanden inder nacht wech getogē waren/ wat souden wy grooten arbeyts ende moeyte ghedaen hebben/tot dat wy hē in dat wterste van Macedonien na ghetoghen/ eñ hem wederom aen ghecomen hadden? Lieve vrienden ic weet wel dat de vyandē nergens so haest wech vlieden en sullē/want anders en soude hy ons niet verwacht /oft met ons te strijden begeert hebben. Want hadde hy willē vliedē/ so soude hijt lichtelicker eñ eer gedaen hebben/doē wy noch verre van hem waren/dan nu/so wy hē achter op den hals zijn/ ooc en can hy ons niet bedriegen / ofte heymelick wech trecken / het sy by daghe oft by nachte. Wat ist dat wy meer begeeren eñ wenschen mogen/ dan dat wy de gene/die wy te voren doen sy haren legher op den hoogen oever hadden/eñ seker lagen/ daer toe met wallen ende met torrens rontsomme beset waren/hebben sy onderstaen te stormen/nu na dat sy alsulcke stercke hebben laten staen/ende van daer ghevloden zijn op een open velt/ende te rugghe aen grijpen mogen? Ende dit zijn de oorsaken gheweest/daerom ick den strijt gisteren vertogen/ende tot nu toe tegen ghehouden heb. Want ick oock inden wille ben om metten vyanden te strijden/ende overmits dat ons de vaert over Enipeum verleyt ende toe gesloten was / dat wy totten vyanden niet comen en mochten/so ben ick daerō door de wildernissen eenen nieuwen wech gerogen / eñ heb de bewaringe ende de besettinge der vyanden daer verdreven ende geslagen/op dat ic over dat water eñ totten vyanden comen mochte/ en wil oock hem niet verlaten/tot dat ic hem/ende het oorloghe een eynde ghemaeckt heb.

Hoe ende waerom beyde de deelen eersthebben begonst te strijden.

De reden waerom sandersdaechs noch Coninck/ noch Burgemeester slach ghelevert hebben.

NA alsulcke woorden des Burgemeesters/hebben sy alle stille gheswegen/ eensdeels daerom/ dat sy hen lieten met zijn meyninghe ghenoeghen/ eensdeels oock daerom / dat sy niet vele en wouden segghen. Ende soo en isser oock op den selven dach gheenen strijt gehouden/ overmidts dat noch de Coninck/oft de Burgemeester lust daer toe en hadden. De Coninck om dat hy de Romeynen soo vermoeyt sach / oock niet also vreesende/ ende so haestelic de slachorden ende de spitse maken/als sy den voorgheleden dach ghedaen hadden: Maer de Burghemeester daerom/dat inden nieuwen leger noch gheen hout oft voederinghe voor de paerden te samen gebrocht en was/om welcker oorsaken wille / een groot deel vanden knechten hier ende daer op de naeste velden ghe loopen waren.

Hoe dat door een cleyn beginsel / oorsake van strijden gecomen is.

Maer dat gheluck / welcke meer dant verstant in menschelicken dinghen vermach ende regeert/ heeft een begin des strijts ghemaeckt. Daer was een beke niet verre vander vyandē legher/aenden selven droncken de paerden/ende haelden oock water / beyde de Romeynen/ ende des Coninckx volck/ een yeghelicke partye

heeft

heeft oock op beyde zijden een bewaringhe gelept/ alsoo datter gheen den anderen misdoen en soude. De Romeynen hadden op haerder zijden liggende omtrent twee vaenkēs knechten/ die Marrucinos ende Pelignos ghenoemt waren/ ende by tsestich reysighers/ de welcke Samniters waren / der welcker Hooftman

Marcus Sergius Sylus,

was Marcus Sergius Sylus een Legaet/ voort hadden sy oock recht voor den legher een ander wachte / daer inne drie Cohortes, dat is by seven hondert knechten ofte meer warē / te weten Firmaners/ Vestiners ende Cremonēsers / met twee vleughel reysighers van Placentia/ ende Essernia/ metten Hooftman Caio

Caius Cluvius,

Cluvio, welcke oock een Legaet was. Alsmen nu op beyde zijden des waters te vreden was/ ende geen partye den anderen oploop en dede/ daer en tusschē so ist onverhoets geschiet/ omtrent de vierde ure des daechs/ datter een vanden Romeynen eenen ezel ontloopē was/ welcken hy daer wasschen oft te drincken leyden woude/ ende is geloopē door dat water aen de ander zijde des waters. Als nu de selve drie knechtē door dat water (welcke een knie diepe was) na loopende/ den ezel wederom vanghen wouden / daer en tusschen zijnder ghecomen twee knechten/ welcke wtē lande Thracia waren/ ende liepen oock na den ezel/ ende wouden hem op haerder zijden drijven / ende wech leyden/ daerom de Roomsche knechtē gram worden/ eñ hebbender een vandē tween wt Thracia verslagen/ ende den ezel wederom op haerder zijden ghebrocht: Maer daer lagen vande selve knechten wt Thracia/ by acht hōdert tot een bewaringhe der beken/ op der vyanden oever / de welcke als sy den eenen wt den haren hebben gesien/ dat hy vande Roomsche knechten verslaghen was/ so zijnder sommige/ maer weynich/ ten eersten den Romeynen na gheloopen/ eñ als dese over dat water ghecomen waren/ so zijnder noch meer na ghevolcht / eñ alsoo voort/ tot dat den gantschen hoop/ die daer tot een bewaringhe lach/ over gheloopen is. Als dat de Romeynen sagen/ die oock op de wachte laghen/ zijn sy oock toe gheloopen/ om de selve knechten te beschermē eñ te helpen/ alsoo datter een groot rumoer ghewe est is.

De Burgemeester Emilius is een onverdroetich crijschman.

Het welcke als de Burgemeester dit siende wert/ so heeft hy de zijne oock wt den waghenborch gebrocht om te strijden/ ende is selve een vande eerste ghewe est. Daerom als de knechten dit saghen/ so worden sy te beter ghetroost/ want hen beweechde inden eersten dat aensien/ ende de macht des Burghemeesters/ daer nae de groote eere ende lof des mans / ten laetsten den ouderdom/ dat hy een man van tsestich jaren/ alle arbeyt eñ officien selve aen nā/ dwelcke den jonghen luyden toe stont / ende de eerste was/ daert meeste perijckel lach.

Hoe de Romeynen eñ de Macedoniers teghen malcanderen ghestreden hebben. Ende hoe *Perseus* met zijn reysighers int laetste de vlucht ghenomen heeft, ende hoe daer na eenen grooten hoop Macedoniers verslaghen ende ghevanghen zijn.

DOen sy nu van beyde zijden aen malcanderen quamen / ende aen beyde zijden seer hert teghen hielden / so heeft het eerste Roomsche Legioen in ghenomen/ dat deel des velts/ dat daer ledich was / tusschen de ghene die de Spaensche schilden droegen/ ende tusschen de Phalange/ oft Macedonische slachorden/ hebben dat selve velt vervult/ eñ also de orden der vyanden gescheurt. De Spaensche schiltdragers hadden sy te rugge/ eñ tegen de Phalangische schiltdragers / welcke sy Aglaspides na de schilden noemē/ hebben sy de orden gekeert.

Strijt vande Romeynen tegē die van Macedonien.

Aglaspides.

Dat tweede Legioen der Romeynen leyde Lucius Albinus, de welcke oock hier voortijts Burghemeester ghewe est was/ de selve keerde hy teghen den middelsten hoop/ ende orden der vyandē/ in welcke de Phalanx Leucaspidum/ dat is die witte schilden hadden /gheordineert was / aen de rechter zijde by dwater daer de strijt der ghenen die op malcanderen geloopen waren/ geschiet was / steldemen de Elephantē ende de vleughel der reysighers vanden ghesellen ende vrienden. Eñ op der selver zijden hebben de Macedoniers eerst begonst te vlieden/ wāt alsoot gemeynlick toe gaet / dat alle nieuwe vonden der menschen / inde woorden veel crachts ende opsien hebbē/ maer wanneer datmen veel daer van geseyt heeft/ ende nochtans de sake niet alsomen soude/ wt gerecht en hebben/ so vergaen ten laetstē alle de wercken ende gaen te niete/ also ist oock hier mettē Elephanten toe gegaen/ de welcke niet meer inden strijt dan den name ghehadt en hebben / anders en zijn sy nerghens toe profijtelick ghewe est. Alsulcke verwoetheyt der Elephanten / hebbē de Latijnsche ghesellen na gevolcht/ ende hebben alsoo de slincker orden der vyanden te rugghe ghestagen. Ende so haest heeft dat tweede Legioen de orden der vyanden/ ende de Phalanga oock int midden verstropt / daer en was oock geen claerder sake totter victorien/ dan dat wt eenen strijt vele/ ende aen alle eynden gestreden wert/ dwelck de Phalangē tē eerstē verschrict/ ende daer na oock verstropt heeft/ want so lange alsulcke ordinātie/ welcke de Macedoniers Phalangen noemen/ by malcanderen blijft/ so en cannen den selvē niet wel schade doen/ ende zijn onverwinnelick/ overmits de spiessen / die sy aen alle eynden wt reycken/ eñ voort steken/ maer wanneer datmense aen alle eynden aen grijpt/ ende sy de langhe spiessen / de welcke in een enghe orden niet wel te keeren en zijn/ moeten wenden oft om keeren / als dan worden sy onder malcanderē bewaert. Ende grijptmense op den rugge oft ter zijden aen/ soo vallen sy geheel te hoope/ ende worden verstropt/ alsoot hier toe ghegaen is. Doen de Romeynen met hoopen op hen quamen geloopen/ ende aen vele eynden ghelijck aen vielen/ so zijn sy daer mede van malcanderen ghedronghen/ ende zijn alsoo wt der orden ghecomen/ ende daerom waer sy verstropt ende van malcanderen gecomen waren/ daer zijn de Romeynen met haer orden in gebroken: Maer souden zyse metten hoop van voor aen gegrepen hebben/ soo souden sy selve inde spiessen der vyanden geloopē zijn / eñ souden hen selven beschadicht hebben/ eñ niet mogen blijven staen / alsoot den Pelignis eerst geschiede/ de welcke wt voorsichticheyt in alsulcker manieren op de schiltdraghers gheloopen waren. Alsoot metten voetknechten toe ginck/ dat sy over al verslaghen worden/ wtgenomen wat den schilt van hem ghewo rpen heeft/ ende

Phalanx Leucaspidum.

De slachordenen van die vā Macedonien worden gebroken.

Phalanx is de Macedonische slachorden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer van der stadt 586. Coninc Perseus neemt met zijn Ruyters de vlucht. Costocus.

ghevloden is/also is het reysich getuych by na onbeschadicht daer van ghecomen. De eerste die daer vloot was de Coninc selve/ de welcke van Pydna metten reysighers die zijn lijf bewaerders/ende de vermaerste waren/nae Pellam ghereden is. Nae hem soo quam Costocus oock na/ eñ het reysich getuych der Odrysers. Daer na zijn ooc de ander Macedonische vleugelen nochtans inder ordinantie daer van geweken ende ghevloden/want de voetknechten/ die tusschen hen/ende den Roomschen ruyters waren/daer waren de Romeynen so seer mede besich/als met doot te slaen ende te pluysteren/ alsoo datmen des Coninex ruyters gheen gade en sloech. Aende Macedonische Phalange/ heeftmen lange opter zijden/ende achter / ende voor gheslagen/tot datmense vanden anderen verstropt heeft / nochtans zijnder ten laetsten sommige daer van ghecomen/ende nae der zee gevloden/ wt den welcken oock sommighe int water geloopen zijn/ ende den ghenen die inde schepen waren/met wtgherecten handen jammerlick ghebeden/ dat sy hen dat leven wilden laten/ eñ gevangẽ nemen/ eñ als die inde schepen waren / over al met cleyne scheepkens toe quamen ghevaren / so hebben haerder vele gemeynt sy woudense halen eñ gevangen nemen/ ende zijn daerom dieper int water ende tot de schepen toe gheswommen: Maer als sy sagen hoe onbarmhertelick sy verworcht ende ghedoot worden/ vande gene die inde schepen waren/wanneer sy daer aen quamẽ/ so zijn sy wederom te rugghe gheswommen/ ende aen lant geclommen/daer sy veel wreedelicker eñ jammerlicker gedoot worden / want de Elephanten die van haer meesters aender zee gedreven worden/vertradense aent oever.

Tvoetvolck van Macedonien gheslaghen.

Hoe veel volcx op beyden zijdẽ verslagẽ is.

Also hebben de Macedoniers op dese tijt de nederlaghe ghehadt/ want also de Romeynen gemeynlic seyden/datter op eene tijt noyt meer Macedoniers verslaghen en zijn / want daer warender by twintich duysent verslagen/ende ses duysent die wten strijt nae Pydnam gevloden waren/hebben hen op ghegheven/ eñ daer zijnder oock noch andere inde vlucht omtrent vijf duysent ghevangen gheweest. Op der Romeynen zijde/en zijnder niet meer dan hondert verslagen/eñ dat meeste deel Peligni/maer vele zijnder ghewont gheweest: Indien men den strijt tijdelicker hadde begonnen / datmen de ghene die daer vloden/by daghe hadde mogen vervolgen/soo ist te ghelooven/men hadde dat gantsche heyr/ende de gantsche macht des Coninex verslaghen eñ te niete ghebrocht / maer overmits dat de nacht aen quam/so zijn haerder vele inde vlucht door de duysterheyt wech ghecomen/eñ het heeft den Romeynen ooc verdroten den selven na te volghen/overmits dat sy int lant niet bekent en waren.

Coninc Perseus vluchtet tot inde stadt Pella.

Perseus is na de bosschagie Pieriam gevloden/ met zijn hofghesin eñ eenen grooten hoop reysigers. Als hy nu inde selve bosschagie ghecomen was/ eñ aẽ een wechschevdinge quam/ daer veel weghen te samen comen/ende als de nacht voor handen was/ so heeft hy den hoop laten rijden/eñ is met sommighe die hy aldermeest betroude/ opter straten eenen anderen wech in gereden. Maer de reysighers doen sy sagen dat de Coninck van hen geweken was/ so is d'een hier/ d'ander daer/ een yeghelick in zijn stadt af ghetogen/sommige/maer niet vele en zijnder tot Pellam ghecomen/eñ eer dan de Coninck daer gheweest/overmits dat sy recht voort ghereden waren. De Coninck is omtrent middernacht met veel sorghen eñ andere beswarenisse inde vlucht seer becommert gheweest. Als hy nu tot Pellam gecomen was/ so zijn te hove hem ghedienstich geweest Euctus/ welcke een overste officier tot Pella was/eñ de ander camerlinghen/maer wt zijn ander vriẽden/ welcke d'een hier eñ d'ander daer ghevloden/oock tot Pellam gecomen waren/hoe wel hy hen veel bodẽ geschict heeft/so en isser nochtans gheen van hen allen tot hem ghecomen. Alleene drie die by hem inde vlucht ghebleven waren/als Evander Cretensis, Neon Beotius, ende Archidamus Etolus. Metten selven is hy des morghens voor daghe/ overmidts dat hy sorghe hadde voor de ghene daer hy omme geseynt hadde/ende niet comen en wilden/ dat sy yet teghen hem op stellen souden/ van Pella voorder wech gevloden/ende is na Amphipolim toe gereden/ende soo zijn hem omtrent vijf hondert Cretensers na gevolcht. Als hy nu wt Pella inder nacht wt getoghen was/ so meynde hy noch voor daghe over dat water Arium te comen/hopende/wãneer hy daer over ware/ soo en souden hem de Romeynen niet voorder navolgen/overmidts datmen niet so lichtelick over dat selve water en mochte.

Coninc Perseus coẽt tot Amphipolis.

Hoe de Burghemeester nae de victorien seer becommert was, door dat afwesen zijns joncsten soons, tot dat hy wederom int legher quam. Ende hoe *Diodorus* de knechten wter stadt Amphipolim dede trecken, sorghende dat sy de stadt gheweldich souden worden.

Doen de Burgemeester na de victorie wederom in dat leger gecomen was/ soo heeft hem dat afwesen zijns joncsten soons becommert / also dat zijn vreuchde ende blijschap oock niet geheel volcomen en is gheweest. De selve sone was genoẽt Publius Scipio, de welcke oock hier nae / doen hy Cartago ghedestrueert hadde / Aphricanus ghenoemt wert / ende was Pauli Emilij ghe rechte sone/maer hier nae wort hy van Aphricano inde plaetse van zijn kint op ghenomen. De selve Scipio was op dese tijt eerst omtrent zijn seventhien jaren / daerom de vader des te meer voor hem sorchde / ende doen hy nu inde vlucht de vyanden te heet na volchde/ soo was hy met eenen hoop reysighers op een ander zijde/verre vanden vader ghereden/daer door hy lancsaem wederom in dat legher quam / maer als hy ten laetsten wederom gecomen was/ so is de vader verblijt geweest/eñ so heeft hy hem doen eerst recht eñ volcomelick verheucht / eñ hem metten zijnen vrolick ghemaect.

Publius Scipio Africanus sone vandẽ Burghemeester Lucius Emilius Paulus.

Als dat geruchte vanden verloren strijt tot Amphipolim gecomen was/ende de vrouwen ghelijck dat het in alsulcken wesen gheschiet/ inder kercken Diane, diemen metten toename Tauropolon noemt/te samen liepen/ ende daer de selfste Godinne om hulpe ende ghenade aen riepen/daer en tusschen is Diodorus/de welcke een overste officier der stadt was / overmidts dat hy sorchde/dat de twee duysent knechtẽ wt Thracia/die daer tot een bewaringhe van des Coninex

Tauropolõ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Coninckx weghen gheordineert waren / mochten yet voornemen/ende de stadt eenich gewalt aen doen/so is hy toe ghegaen/ende heeft eenen bode heymelick toe ghemaect/ als die hē soude brieven brengen/ eñ op de marct de selve openbaer over leveren/welcke brievē in hielden: Te weten / hoe dat de Roomsche schepē tot Emathiam aen lant gecomen waren/ eñ alle dingen om der stadt verdorven. Daerom de oversten tot Emathia hem vriendelick baden/ dat hy wilde de knechtē die hy by hem tot Amphipoli hadde/ hen te hulpe seynden.

Diodorus brengt met liste de garnisoenen vā Thraciē wt Amphipolis.

Alsulcke brievē als sy hē alsoot bestelt was/ over ghelevert ende ghelesen worden/ soo heeft hy de knechtē wt Thracia vermaent ende bevolen/dat sy na Emathiam trecken souden/eñ heeft hen een hopinghe op ghedaen / ende ghesept/ hoe sy de Romeynen terwijle sy hier ende daer inden lande liepen/ eñ verstropt zijn/ lichtelick mochten slaē/ende hoe sy by den Romeynen een groote buyte vinden souden/heeft hen oock daer by ghesept/ hoe dat de saecke metten strijt niet also quaet en was alsmen seyde. Wāt indient des Coninckx volck verloren hadde/soo soude d'een al nae d'andere hebben comen ghevlodē/ eñ soude de kennisse daer van veel grooter ende openbaer zijn. Met alsulcke woorden heeft hy de knechten van Thracia daer toe gebrocht/ dat sy wt ghetogen zijn. Terstont als hy gesien heeft dat sy over dat water Strymonem ghecomen waren / soo heeft hy de poorten der stadt toe ghesloten.

Hoe *Perseus* opten derden dach tot Amphipolim gecomen is,eñ een Legaetschap tottē Burgemeester geschict heeft. Ende hoe in weynich dagen by na gantsch Macedonien in handen des Burghemeesters ghecomen is.

Coninc Perseus versoect vrede.

TEn derden dage na dē strijt is Perseus tot Amphipolim gecomē/eñ heeft terstont een Legaetschap totten Burgemeester Emilium gesepnt/die daer souden om eenē vrede biddē. Daer en tusschē hebben Hippias, Mydon, ende Pantaucus, welcke des Coninckx beste vrienden geweest waren/ de stadt Beream daer sy wt den strijt henen ghevloden waren/ den Burghemeester over ghegheven / totten welcken sy oock selve ghetogen waren/ welcke veel andere warē na gevolcht/ ende dat selve door de vreese/ te doene goetwillich ende berept waren.

Berea opgegeven.

Als de Burghemeester Quintum Fabium zijnen sone / Lucium Lentulum, ende Quintum Metellum / met brieven na Rome gesepnt hadde/ daer inne hy den Raet eñ der stadt Rome te kennen gaf vande victorie/eñ hoe hy de Macedoniers verwonnen hadde. Soo heeft hy daer na het voetvolck ghegeven / ende toe ghelaten/ dat sy souden nemen/ eñ tot een buyte hebben/ wat sy by den verslaghen Macedoniers vonden/ maer den reysigers heeft hy dat omliggēde lant tot prijs gegeven /nochtans dat sy niet langher dan twee nachten en souden vanden legher wt blijven.

De Burgemeester Emilius schrijft na Rome/ ende gheeft den voetknechten dē roof vandē verslaghen/ den ruyters gheeft hy tlant tot eē roof.

Daer na is hy met zijnen legher op ghebroken/eñ sich na byder stadt Pydnam ghelegert. Berea is d'eerste gheweest/ die haer op ghegeven heeft/daer na Thessalonica ende Pella/eñ na den selven by na dat gātsche lant Macedonien/ is al te samen binnen twee dagen in handen des Burghemeesters ghecomen. De stadt Pydna/welcke de naeste gelegen was / en heeft noch ghceen Legaetschap totten Burghemeester gesepnt/ want de groote menichte des menigerhande volcx/eñ den anderen hoop/ vande gene die wten strijt daer inne ontvlodē waren/ behinderden den Raet ende dat voornemen der stadt/eñ en hadden de poorten der stadt niet alleene toe ghesloten / maer oock van binnen gebolwerct. Daerom zijn Mydon ende Pantaucus daer gesepnt/ dat sy onder der mueren met Solone sprake souden houden / welcke een Hooftman was over de knechten die tot een bewaringe inder stadt lagen/ ende Solon heeft hem laten raden/ende wat hy van crijschvolck by hem hadde / heeft hy ter stadt wt gheschict. Daer nae heeft haer de stadt op ghegheven/ welcke de Burgemeester den crijschluyden tot prijs ghegheven heeft.

De steden van Macedonie geven haer in handen vande Romeynen.

Pydna geplondert.

Hoe *Perseus* de gemeynte tot Amphipolim heeft doen vergaderen om de selve goeden moet te geven, ende doen hijt niet doen en conste,een ander in zijn plaetse de wtsprake doende, de gemeynte tselve niet en heeft willen hooren. Eñ hoe *Perseus* met zijnen schat tot Samothracen ghevloden is.

ALs Perseus noch hopinghe hadde tot de hulpe die van Bisaltea / totten welcken hy nochtans te verghees zijn Legaten gheschickt hadde/ is hy met zijnen jonghen sone Philippo voor de gheme ynte te Amphipoli ghecomen / de selve ghemeynte heeft hy doen vergaderen / met de andere reysigers ende voetknechten/die met hem daer ghecomen / ofte wt de vlucht daer henen ontronnen waren / om den Burgers met vermaninghe te vertroosten/ ende hen eenen nieuwen moet te maken: Maer na dat hy somwijlen begonst hadde te spreken / eñ nochtans van weenen niet sonderlings segghen en mochte/ so heeft hy Evandro Cretensi bevolē / wat hy met den volcke spreken ende handelen soude / ende is vandē stoel ende plaetse wederom wech gegaen: Maer den hoop/ als hy een medelyden metten Coninc hadde/eñ na des Coninckx weenen ende suchten/oock weende ende suchte/ also en heeft den selven hoop de woorden Evandri niet moghen hooren oft lijden/ende soo hebben oock sommige wt den hoop hem toe geroepen ende gesept: Maect u van hier/ op dat wy weynighe/die nu over ghebleven zijn/oock niet om uwent wille en verderven ende verslagen worden. Daerom Evander nae alsulcken roepen heeft moeten stille swijghen. Ende de Coninck als hy in zijn wooninghe ghecomen was / soo heeft hy tgout ende tsilver dat hy hadde / inde schepen laten dragen/ die hy aen den Strymoni ligghende hadde / ende is oock selve na ghecomen. De knechten van Thracia overmidts dat sy hen opt water niet en betrouden/ zijn sy wederom na huys ghetogen/ desgelijcx hebben oock veel andere ghedaen/maer de Cretensers zijn dat ghelt na ghevolcht.

Coninc Perseus wijcket wt Amphipolis.

Terwijle nu meer ongunste dā danc te verdienen was/somen hen dat ghelt nae ordinantie hadde willen wt deylen / so heeft dē Coninc hen daer aē den oever vijftich talenten gelept/

Het crijschvolck van Thracien wort vande Coninck af ghedanckt.

 die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 586.

die sy daer selve souden onder malcanderen rapen/int welcke doende als haerder daer vele in den selven oproer/inde schepen sprongen/hebben sy een schip/dwelcke sy overladen hadden/ inden wtganck des vloets verdroncken. Den eersten dach is de Coninck/ ende wat met hem vloot/ tot Callipsum ghecomen / des anderen daechs tot Samothracē/ daer sy begeert hadden te zijne. Men seyde dat sy aldaer met hen ghebrocht hadden twee duysent talentē/ welcke somme de sommige op twaelf hondert duysent croonen schatten willen.

Coninc Perseus coemt tot Samothracen.

Hoe de Burghemeester in alle steden die haer totten Romeynen ghegheven hadden, Officiers gestelt heeft, eñ zijn Hooftluyden noch sommighe steden ghewonnen hebben. Ende hoe hy na Amphipolim getogen is, soo haest hy verhoorde dat *Perseus* na Samothracen gevloden was.

De Burgemeester Emilius versiet de opgegevē steden met Officiers.

DE Burghemeester Paulus, als hy in alle stedē die haer tot den Romeynen gegeven hadden/officiers gesichict eñ gestelt hadde/op dat in desen nieuwen vrede geē smadicheyt oft schade dē genē die hē in handen der Romeynen ghegheven hadden/ voorder toe gevoecht en worde/ so heeft hy den Legaten die om den vrede te begeeren vanden Coninck tot hem ghesepnt waren/ by hem behouden / ende heeft Publium Nasicam, als hy noch niet en wiste dat de Coninck voorder gevloden was/ nae Amphipolim met sommighe reysighers ende voetknechten ghesepnt/dat hy oock op de selve reyse soude Sinticen verdestrueren/eñ den Coninck/ indien hy yet woude beginnen/ inden selven hem daer tegen stellen/ ende dat selve beletten.

Terwijle alsulcke dingen ghehandelt worden / daer en tusschen heeft Cneus Octavius Melibeam gewonnen ende geplondert: Maer tot Eginio/ daer Cneus Anicius de Legaet gesepnt was/om dat hy de stadt soude bestormen eñ winnen/ so zijn die inder stadt twee hondert sterck wt ghevallen / ende de selve zijn inden scharmutsen alle verslaghen/eñ so zijn de Eginensers doē sy daer niet af en wistē/ verrascht/ eñ haer oorloghe is oock ten eynde ghebrocht. Als de Burghemeester van Pydna wech ghetogen was/so is hy den anderen dach na Pellam gecomen met zijn gantsche heyr/eñ als hy dat legher een walsche mijle vander stadt gheslaghen hadde/soo heeft hy sommige dagē daer stille ghelegen/ ende heeft de ghelegentheyt der stede aen alle eynden opt lichtste rontsomme oversien/ ende gesien dat de Coninck niet sonder oorsake zijn hof daer ghehouden en heeft/ want de stadt Pella gelegen is op eenen berch/ welcke tegen den nederganck der Sonnen op der rechter hant haer neyghet/ ende heeft om haer veel diepe marasschen/over welcke niet te comen en is/ ende die inden winter ende somer seer diepe van water zijn/ int een marasch oft poel/welcke aldernaest de stadt is / daer ligget een Insel/ welcke daer op eenen dijck / oft op eenen dam ligghet/ende is met grooten arbeyt daer met boomen ende aerde ghehoocht/ ende so int water gemaect/ den selven dijck heeft eenen muer/eñ na dat de muer int water staet/so en schadicht hem nochtans dat water niet. Wanneer datmen verre daer af is/soo duncket een dat hy aender stadt mueren hangt / maer wanneer datmen daer by coemt/ so loopt daer noch een water tusschen/ende so isser een brugge van dat selve Insel inde stadt. Wanneer nu een vreēde alsulcken Insel bestormen wil/so en can hy van gheender zyden daer aen gecomen/ dan alleene over de brugge/welcke datmē met cleyne besettinghe bewaren can. Op dat selve Insel plach de Coninck zijnen schat te leggen/ maer op dese tijt en heeftmen daer niet gevonden dan drie hondert talentē/ de welcke diemē den Coninck Gentio soude ghegheven hebben/ ende beliep omtrent hondert eñ twintich duysent croonen.

Melibea gewonnen.

Eginium beleghert.

De legher vandē Burgemeester Lucius Emilius, Paulus coemt by de stadt Pella.

De gelegētheyt vander stadt Pella.

Terwijle de Burghemeester met zijn heyr stille lach/soo zijn daer veel Legaten/ ende dat meeste deel wt Thessalien ghecomen / om den Burgemeester vander victorien wegen geluck te bieden/ de welcke hy alle te samen ghehoort heeft: Maer nae dat hy vernomen hadde hoe dat Perseus van Amphipoli nae Samothracen ghevloden was/so is hy van Pella op ghebroken/eñ op den vierden avont tot Amphipolim ghecomen/ende so haest de burgers hem saghen / zijn sy hem met grooten hoopen wter stadt teghen gheloopen / wt welcke datmen wel mercken conste / dat sy den Coninck niet seer lief en hadden.

Gesantē wt Thessalien eñ ander al den Burgemeester.

Emilius treckt nae Amphipolis.

Hoe de Legaten die vanden Burgemeester *Emilio* wt gesEynt waren, tot Rome ghecomen zijn, ende hebben aldaer den Raet te kennē gegeven, ende daer na de ghemeynte, hoe dat de Burgemeester *Perseum* inden strijt verwonnen heeft, eñ hoe daer door groote blijschap binnen Rome gheweest is.

ALs de Legatē Quintus Fabius, Lucius Lentulus, ende Quintus Metellus, de welcke vanden Burghemeester Emilio nae Rome ghesepnt waren/om aldaer de victorie te vercondighen / ende hoe dat het in Macedonien vergaen was / te kennen te gheven / ende hen soo seere haesteden als sy yummermeer consten / soo is nochtans den roep ende de vreucht eer dan sy / tot Rome gheweest. Want op den vierden dach nae dat den strijt metten Coninck gheschiet was/ doemmen opten selven dach de spelē Circenses genoemt/op de marct hielt/ so isser onversiens een mommelinge onder tvolc verheven/ want daer is een ghemeyn sprake over al de plaetse daermen speelde/ gheweest / hoemen den strijt in Macedonien gehouden heeft / ende Perseus met zijnen volcke verwonnen was/ terstont daer na is desen roep eñ dat ghemommel noch grooter ghewordden / ende daer is ten laetsten een gheroep ende blijschap wt verheven/ ghelijck als oft sy seker tijdinghe daer af hadden ontfanghen. Daer van hem den Raet seer verwondert heeft/eñ liet vragen wie den bode van alsulcke vrolicke bootschap was: Maer alsser niemant ghevonden en wort/die daer seker tijdinghe af hadde/ soo is op de selve tijt de selve blijschap/ als voor een onseker wtgheven wederom gestilt geweest/ nochtans isser een goede hopinghe inde herten der menschen daer af ghebleven. Men seydet oock op een ander maniere vande blijschap des volcx/eñ hoe sy inden

Den roep van de victorie van Macedonien is eer dan de bode tot Rome gheweest.

spele Cir-

Groote blijschap binnē Rome/als de tijdinghe vande seghe teghen den Coninc Perseus comen was.

spele Circenses ghenoemt/onversiens seer verblijt wozden. Want opten drie eñ twintichsten dach in September/ welcke den tweedē dach der Romeynscher spelē was/ so seydemen dat ter een bode haestelick is ghecomen/ de welcke also hi seyde/ wt Macedonien quam/ende heeft den Burghemeester Caio Licinio eenen brief ghegheven / als hy nu woude de wagens totten renspele wt laten rijden/om welcken brief eenē crans van Lauwer bloemen gewonden was/ ende de Burgemeester na dat hy den brief ontfanghen hadde/is op zijnen waghen gheclommen/ende vander marct ghereden/ende na int ommekeeren is hy na by der plaetsen gereden/ daer de toesienders stonden/ eñ den selven brief metten Lauweren crantse den volcke getoont. De welcke terstont alle spelen hebben laten staen/ eñ zijn int midden op de marct te samen gheloopen / daer heeft de Burghemeester den Raet oock te samen gheroepen / ende hen den brief gelesen/ endé daer na wt bevel des Raets/ heeft hy den volcke te kennen ghegheven: Hoe dat zijn ghesellе Lucius Emilius heeft eenen strijt met Perseo ghehouden/daer de Macedoniers verwonnen / ende het meeste deel verslaghen zijn/ende dat de Coninck met sommighe/ maer weynich ontreden/ ende daer van ghecomen is/ eñ dat de stedé in Macedonien haer alle gegeven hebben inde handen der Romeynen. Als de burgers alsulcx hoorden/ soo hebben sy groote blijschap gemaect/de spelen laten staen/ eñ zijn het meeste deel nae huys gheloopen tot haer vrouwen ende kinderen/ ende hebben den selven oock een vrolicke tijdinghe gebrocht. Eñ dit is den derthiensten dach geweest/na dat dē strijt in Macedonien gheschiet was.

Gebaert eñ Processien.

Den anderen dach daer na so heeftmen raet ghehouden/ende daer is besloten / den Burgemeester eñ den ghewonnen strijt ter eeren sommighe processien ende offerhanden in alle kercken/ende alle Goden te houden. Voort oock bevolen dat de Burghemeester soude van hem laten gaen/ende oorlof gheven alle de knechten die hy by hem hadde/ ende alle de schipgesellen wt de steden die met hem verbonden waren/ de welcke gheenen eedt ghesworen en hadden. Eñ voort vanden anderen hoop/ wanneer datmen de selve soude oorlof geven / daer af soudemen inden Raet handelen/ wanneer de Legaten tot Rome quamen die de Burghemeester Emilius seynden soude/ welcke desen bode met den brief voor gheseynt hadde.

De gesantē van Lucius Emilius Paulus wt Macedonien comen tot Rome.

Den sevē eñ twintichstē dach in Decēber so zijn de selve Legaten oock gecomen/ eñ zijn des morghens omtrent twee uren inder stadt ghecomen/ eñ met eenen grooten hoop volcx op de marct voort Raethuys ghegaen/ de welcke hen van alle eynden teghen quamen gheloopen ende na ghevolcht. Opten selven dach hieltmen raet/ daerom men de Legatē terstont voor den Raet heeft laten comen/ welck na dat sy vertelt hadden/ wat de Coninck voor volck te paerde ende te voete hadde ghehadt/ende hoe vele datmen vanden selven verslagen/ hoe vele datmen oock gevanghen/ende hoe weynich daer opter Romeynen zijde ghebleven zijn / ende met hoe weynich de Coninc ontreden was/ eñ hoement daer voor hielt / hy soude nae Samothracen vlieden/ eñ oock hoe de Burghemeester de scheepen hadde laten toe bereyden om den Coninck te verbolgen/ eñ dat de Coninck te water oft te lande niet en mochte daer van comen. Eñ daer na heeftmen den Legaten oock voor de gemeynte ghelept/ om aldaer op de marct de selve dinghen oock te verconbigen. Ende so is daer alle voorleden blijschap vernieut. Na dat de Burgemeester hadde geboden / datmen alle kerckē soude ontsluyten: So is terstont alle dat volck vander marct gheloopen / ende een yeghelick wat hy mochte/ nae der kercken ghehaest / om den Goden danckbaer te zijne/ eñ so zijn alle de tempelen vol volcx gheweest/ beyde van mannen ende vrouwen. Daer nae is den Raet wederom vergadert gheweest/ eñ so heeftmen besloten/ datmen den Burgemeester Lucio Emilio ter eeren/ overmidts dat hy alsulcken swaren sake wtgerecht hadde/ soudemen vijf dagē lanck voor alle outarē der Goden/ ende in alle tempelen gaen/ ende inde selve de groote offerhande offeren/ dat zijn groote ghehoornde beesten. Voort heeftmen oock bevolen/ datmen de scheepen die aenden Tyber laghen/ ende bereyt waren/ op datmense terstont hadde moghen in Macedonien voeren. Wanneer hem de Coninc ghesterct ende wederstant ghedaen hadde/ wederom int drooge/ ende inde schiphuysen weder watere soude trecken/ den schipghesellen haer soudye betalē / eñ wederom na huys latē trecken/ ende voort oock alle de andere knechten/ die de Burghemeester gemonstert ende aen genomen hadde. Oock de knechten die tot Brundusio ende Corcyra/ende aen de Venedische zee laghen/ oock die inden lande Larinate laghen/ want aen alle dese eynden haddemen volck geleyt/ ende van als versien / indient van noode ware/ dat de ander Burgemeester Licinius, den ghenen die in Macedonien lagen/ te hulpe comē mochte. Daer na heeftmen den volcke vercondicht/ datmē soude offerhande doē eñ processie houdē in alle kerckē/ te wetē optē elfstē dach in October/ eñ vier dagē daer na achtervolgēde.

Gebaert eñ offerhandē.

Schippers ende crychsluyden afgedanckt.

Hoe de twee Legaten wt Illyrico tot Rome gecomen zijn, eñ den Raet te kennen gegeven, hoe dat het gantsche lant onder de macht der Romeynen, ende *Gentius* gevangen ware. Eñ hoe de Legaten van Rhodis voor den Raet gecomen zijn, ende na dat sy haer relaes ghedaen hadden, wat antwoorde datmen hen gegheven heeft. Ende hoe *Marcus Marcellus* wt Spaengien ghecomen is, ende wat hy inde schatcamere ghebrocht heeft.

Ghesanten wt Illyrien vande victorie teghen den Coninc Gentius.

Omtrent de selve tijt so zijn oock twee Legaten wt Illyrico tot Rome gecomē/ te wetē Caius Licinius Nerva, eñ Publius Decius, eñ hebbē dē Raet te kēnē gegevē/ hoe dat volc der Illyriers verwonnen/ en de Coninc Gentius gevangen / ende dat gantsche Windische lant alle onder de macht der Romeynen ghecomen ware. Daerom den Raet geordineert heeft / datmen Lucio Anicio ter eeren/ door welcke alsulcke dinghen wtgerecht waren/ soude drie dagen achter malcanderen offerhande ende processie houden/ de daghen die daer toe geordineert waren/ zijn gheweest ghelijcmen de feesten Latinas ghenoemt/ pleecht te houden/ te weten opten thienstē / elfsten / eñ twaelfsten dach van November. De sommighe schrijven oock/ datmen op dese tijt de

Int jaer van der stadt 586.
De gesantē vā Rhodes tot Rome opgehoudē.

Legaten van Rhodis op gehouden heeft/ ende als de tydinghe der victorien/ ende hoe dat de Coninck Perseus verwonnen/ tot Rome ghecomen was/ so heeftmen de selve gelijck als te bespotten/ haren verwaenden eñ stouten overmoet/ voor den Raet laten comen.

Oratio der Legaten vā Rhodis.

Daer heeft Agepolis, welcke de principaelste vandē Legatē was/ aē geheven te spreken/ ende ghesept/ hoe dat sy ghesepnt waren van die van Rhodis/ om eenen vrede tusschen Perseum ende den Romepnen te maken/ daerō dat alsulcken oorloghe het gheheele Grieckenlant/ swaer ende ongheleghen/ ende den Romepnen schadelick eñ met groote costē te houden was. Nu so heeft dat gheluck den Romepnen vriendelic geweest/ welcke dat oorloge door een ander maniere ten epnde ghebrocht heeft/ eñ hen/ te weten de Legaten een oorsake gegeven/ alle voorghenoemde dinghen aen d'een zijde te stellen/ eñ den Romepnen/ om des eerlicken/ ende grooter victorien wille gheluck te wenschen.

De antwoorde des Senaets.

Op alsulcke woorden heeft den Raet geantwoort/ hoe dat die van Rhodis niet van tghemepne prijfijts weghen des lants van Griecckē/ oft om de costen eñ schade wille der Romepnen/ maer alleene om Perseus wille/ alsulcke Legaten tot Rome gesepnt hebben. Want indient so ware/ also sy nu te kennē geven/ so souden sy niet nu/ maer doen ter tijt gecomen zijn/ als Perseus met zijn volc Thessalien overviel/ ende binnen twee jaren/ alle de stedē/ eens deels belegherde/ eens deels door de drepginghe zijns ghewalts ende oorloochs verschrickte. Op de selve tijt en hebben die van Rhodis van gheenen vrede ghesproken ofte vermaent/ maer nu na dat sy ghehoort ende ghesien hebben/ dat de Romepnen met haer hepr door de groote bosschagien ende wildernissen in Macedonien gecomen zijn/ ende Perseum aen alle zijden omcingelt ende besloten hebben/ so hebben sy eerst een Legaetschap na Rome ghesepnt/ om geen ander oorsake/ dan dat sy Perseum wt zijn perijckel ende groote verderffenisse/ welcke hem toecomende ware/ verlossen eñ bevrijdē mochten. Ende met dese antwoorde heeftmē de Legaten wech laten trecken.

Victorie vā Marcus Claudius Marcellus in Spaengien.

Op de selve tijt is oock Marcus Marcellus wten lande van Spaengien/ wederom tot Rome ghecomen/ eñ heeft met hem inde schatcamer gebrocht omtrent thien pont gouts/ ende by thien hondert Sestertia/ het welcke de sommige rekenē op vijf eñ twintich dupsent croonen/ doen hy de vermaerde ende groote stadt Marcolicam in ghenomen hadde.

Hoe *Perseus* drie Legaten met eenen brief totten Burgemeester geseynt heeft. Eñ hoe de Burgemeester oock drie Legaten tot *Perseum* seynde, om met hem te vereenighen, ende hoe dat hy hē niet onder de macht der Romeynen en heeft willen gheven.

Perseus sent slechte bodē aendē Burghemeester/ eñ noemt hē noch Coninck/ maer hy en wort niet geantwoort.

De Burgemeester Paulus Emilius, als hy zijnē leger by Syras geslagen hadde/ welcke indē lande Odomantidi gelegē is/ so heeft Perseus tot hē drie ongeachte oft oneerlicke Legaten met brieven gesepnt/ eñ na dat de Burghemeester de Legaten aengesien hadde/ so begoste hi te beweenē dē onstantachtichept der mēschelicke dingen/ daerom dat Perseus de welcke niet lange te voren/ hem niet en heeft laten genoegē aent gantsche lant vā Macedonien/ maer heeft ooc onderstaē de Dardanos eñ de Illyrios aē zijne zijde te bringē/ eñ dat volc de Bastarners na hem getrockē: Maer nu na dat hy zijn volc verlorē/ zijns lants verdreven/ eñ in dat clepne Insel door de vlucht ontvlodē was/ so en heeft hy zijn lijf ende levē niet met eenich gewalt oft cracht/ maer alleene met smeecken ende biddē/ door de vrphept ende scherhept des tempels hem moeten onthouden eñ beschermen: Maer na dat de Burghemeester den brief op ghebroken ende gelesen/ ende dat opschrift gesien hadde/ welcke also stont: De Coninck Perseus ontbiet den Burghemeester Paulo zijnen groet/ so heeft hy terstont alsulcke sothept Persei, de welcke noch niet by hem selven en overdachte/ tot wat staet ende ongeluck hy gecomen was/ om dat hy hem noch een Coninck schreef/ is alle de barmhertichept ende dat medelijdē des Burghemeesters wederom ghesloten. Daerom hoe wel de andere woorden ende de mepninge des briefs niet Conincklic/ maer gātsch biddende gheschreven waren/ so heeft hy nochtans de Legaten sonder eenich antwoorde van hem laten gaen. Ende doe sy wederom toe Perseum ghecomen zijn/ soo heeft hy wel verstaen waer tghebreck aen is geweest/ ende dat hy hē gheen Coninck meer schrijven en moeste/ ende heeft daerō eē ander Legaetschap tottē Burghemeester gesepnt/ ende den selven eenen brief mede gegeven/ in welcken brief hy hē slechtelic Perseum ende gheen Coninck meer gheschreven en heeft/ door welcken hy daer na dat hy begheert ende gebeden hadde/ vercregen heeft/ datmen sommighe tot hem woude sepnden ende daer toe ordineren/ met welcke hy zijn saken mochte wtrechten. Ende so worden tot hē ghesepnt drie Legaten/ te weten Publius Lentulus, Aulus Posthumius Albinus, ende Aulus Anthonius, de welcke oock nochtans niet wt gherecht en hebben/ overmidts dat Perseus niet geerne vanden Conincklicken name ende heerschappie en schepde/ ende ter contrarien de Burghemeester hebben woude/ dat hy sich ende al tghene dat onder zijn macht geweest ware/ den Romepnen op ghenade in handen gheven soude. Terwijle datmē noch van dese dingen handelde/ daer en tusschen is Cneus Octavius met de schepen tot Samothracen aen lant ghevaren/ de selve als hy alle naerstichept daer toe dede/ ende den Coninck met de tegenwoordighe vreese/ nu met drepginghe/ ende nu met beloften oock bestont daer toe te bringen/ dat hy hem op der Romepnen ghenade gevanghen soude gheven/ maer hy en woude daer na niet hooren/ hoopende dat zijn saken noch tot een goet epnde comen souden.

Het opschrift des briefs Persei.

Perseus schrijft ootmoedich eñ vercrijget dat hen gesanten ghesonde worden/ maer die niet wt en rechten.

Drie Legaten zijnder tot Perseum gesepnt.

Cneus Octavius coemt metten schepen int eylant van Samothracen totten Coninck Perseus.

Hoe door de vermaninge *Lucij Atilij* de overste van Samothrace *Perseum* vermaent heeft, dat *Evander* van Creta hem soude moeten verantwoordē. Ende hoe *Perseus* door vreese hem heeft doen dooden, ende doe hy gheen plaetse en vant om te vlieden, so heeft hy ten laetsten hem ende zijnen sone *Philippum Octavio* opgegheven.

DAer was onder den Romepnen een jongelinc van goedē eñ eerlicken geslachte geboren/ ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Lucius Attilius, gheeft die van Samothracen te kennen dat Evander een dootslager vanden Coninc Eumenes in haerlieder eylant is.

ren/ ende oock seer vermaert / ghenoemt Lucius Attilius, de selve als hy vernomen hadde/hoe dat de burghers binnen dat selve Insel een ghemeyne vergaderinghe ende raet hadden/ so is hy tot hen op de marckt ghetreden/ ende heeft vanden oversten begeert dat sy hem gunnen wouden/metten volcke te spreken. Ende als zijt hem ghegunt hebben/ so is hy opghestaen/ ende den burghers vanden Insel in dier manieren neerstelick ghebraecht. Ist niet also/ oft hebben wy de vreemde onrecht te verstaen ghegheven / dat dit Insel ghewijet ende heylich sy / ende de gantsche plaetse des selven Insels/ oft die oock met geestelicke heylicheyt ghevrijet sy? Ende als de inwoonders hē antwoordē/ dat het also was/ende dat Insel was met vryheyt gheheylicht/so heeft hy voort ghesproken/waerom laet ghijt geschiē/ dat alsulcke vryheyt door den dootslagher / welcke hem metten bloede des Coninck Eumenis ontreynicht eñ bevlect heeft / ontwijt eñ ontreynicht worde? Ende na dien alle ghebeden/diemen tot de offerhanden eñ op gewijde plaetsen pleecht te spreken/een alsulcken begin hebben datmen beveelt van daer te gaen/ ende niet by de heylighe offerhande/ende op de heylighe plaetse zijn en mogen/de ghene die daer bevlect/ ende haer handen ontreynicht zijn. Ende ghy luyden en laet dat des niet te minder geschien/ dat uwen tempel ende heylighe plaetse / door de presentie des schandelicken ende bloetstortighen moorder ontheylicht ende ontreynicht wert. Want het is door gantsch Grieckenlant kennelick ende openbaer ghenoech / dat Evander tot Delphis den Coninck Eumenem ghewont/ ende by nae ghedoot hadde. Daerom als de inwoonders des Insels saghen/dat niet alleen sy ende dat gantsche Insel ende oock den tempel inde macht der Romeynen stont/ maer dat hen alsulcx van Attilio met recht voor ghehouden eñ verweten wert/so hebben sy Theondam,

Theonda;

de welcke haer overste was/ende eenen Coninc noemden / tot Perseum gheseynt / ende hem te kennen ghegheven/ hoe dat Evander van Creten van eenen dootslach beschuldicht wert / eñ dat sy daerō/na de ordinantie haerder ouders/ moesten alsodanighen ende eenen yeghelicken/ die van eenighen dootslach beschuldicht/ ende binnen de gewijde plaetse eñ vryheyt des tempels by hen begrepen wert/voor tgerechte aenspreken. Daerom indien Evander hem betrout te lijden / ende sich te verantwoordtn/ so soude hy hem voor tgherechte verthoonen ende hem verantwoordē/ maer indien hy dat selve niet en wiste te doen/soo soude hy voor hem selven tbeste raden / ende voorder daer voorsichticheyt op hebben. Op dat selve heeft Perseus Evandrum tot hem ontboden / ende hem de sake te kennen ghegheven/ maer heeft hem gheraden dat hy hem in gheender manieren voor recht en soude verthoonē / want hy noch door gunste / oft met recht bestaen en mochte. Oock so vreesde de Coninck/ wanneer hy voor tgherechte quame/ eñ veroordeelt worde / dat hyt openbaren soude/eñ seggen hoe hy vanden Coninck Perseo daer toe ghehuert ware / om Eumenem ter doot te brengen. Daerom seyde Perseus/ hy en wiste gheenen beteren raet/ dan dat Evander eerlick ende haestelick storve. Als hem Evander tot alsulcke sake niet en weygerde/ so seyde hy nochtans/ dat hy liever door fenijn/dan metten swaerde sterven woude/ ende doe nochtans voor hem nam heymelic te vlieden/ende van daer te reysen.

Die vā Samothracen ontbieden Evander uyt Creten voor tgherecht.

Perseus radet Evander dat hy hem selven soude doodē/maer Perseus doet hem dootslaen.

Na dat Perseus alsulcken heymelicken aenslach Evandri vernomen hadde / soo heeft hy Evandrum laten dootslaen / op dat niet de inwoonders des Insels Samothrace den toorne op hem en worpen/ende souden seggen/dat hy Evandrum van daer hadde gheholpen. Welcke als hy door alsulcken quaden raet Persei ghestorven was/ so is Perseo terstont in gevallen/ ende heeft in hem selven overdacht dat hy nu de ghene was / die alsulcke sonde ende bevleckinghe Evandri geweest heeft / want Evander heeft tot Delphis Eumenem ghewont / maer hy heeft tot Samothrace Evandrum ghedoot/ ende also zijn beyde de heylichste tempelen die opter aerden zijn/ d'eene tot Delphis/eñ d'ander tot Samothrace/met stortinghe des menschen bloets bevlect ende ontwijet. Ende heeft daerom / op dat alsulcx onder den volcke van hem versweghen bleve / Theondam met ghelt daer toe ghebrocht/ dat hy totten burgers des Insels segghen soude/dat Evander hem selven hadde ter doot ghebrocht: Maer als de andere gesien hebben alsulcken schandelicken moort/ die hy aen zijnen eenighen ende besten vrient bedreven heeft/ die hy tot dese tijt toe in so veel perijckels ende ongheluck niet anders dan ghetrouwe bevonden en heeft / ende den selven om gheen ander oorsaecke wille / dan om dat hy hem soo ghetrouwe gheweest/ ende oock in zijnen meesten noot / niet van hem gheweken en was/over ghegheven ende ghedoot heeft/ so en zijn sy alle niet wel daer inne te vreden gheweest / ende zijn alsoo d'eene nae d'andere van hem totten Romeynen gheweken/ eñ so sy best mochten/sich van daer ghemaect/alsoo dat hy ten laetsten/ doē hy niemant by hem en hadde/ moeste van noots weghen ghedencken/ hoe hy door de vlucht oock mochte ontcomen ende ontvlieden.

Perseus wort vā alle zijn volck verlaten.

Daerom heeft hy Oroandem wt Creta aengheproken/welcken de gelegentheyt des lants van Thracia wel bekent was / overmits dat hyse om de coopmanschaps wille dicwils ghebruyct hadde/dat hy hem woude een schip bestellen/eñ totten Coninck Cotijm voeren. Aen dat ghebercht des Insels Samothrace daer was een haven Demetrium genoemt/inde selve haven lach doē ter tijt eē schip/ int selve alst avont wert/liet Perseus dragen wat van noode was/ende oock dat ghelt/so vele als hy heymelick conste wech crijghen. Ende doent ontrent middernacht was/ soo ginck de Coninck met noch drie tot hem van achter wt den huyse in eenē hof/welcke achter aē zijn slaepcamer lach / door den selven clam hy voort over een plancke/ ende quam also aender zee: Maer Oroandes des avonts / so haest hem de Coninck dat ghelt int schip hadde laten dragen/so heeft hy hem versien/ ende is na Cretam ghevaren. Daerom als Perseus dat schip daer niet ghevonden en heeft/soo is hy van grooter benautheyt lancx dat water op ende neder gegaē / tot dat het bynа dach wert. Daer na als hy sorchde wanneert dach worde/ datmē hem sien soude/eñ en dorste nochtans niet wederom in zijn herberge gaen/so heeft hy hē in een heymelicke

Perseus bestelt hem door hulpe van een Coopman tot de vlucht/ maer hy wert bedroghen.

 plaetse

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer van der stadt 586.

plaetse neffens de kercke verborghen.

De Camerlingen vanden Coninc Perseus zijn totten Romeynen gecomen.

Der Vorsten kinderẽ in Macedonien/ welcke men byden Coninck om hoflick te leeren dienen/ ende zijn des Coninckx camerlinghen genoemt/ als een yeghelick den Coninc verlaten hadde/ so waren de selve alleene by den Coninc ghebleven/ eñ volchden hem over al nae: Maer na dat Cneus Octavius wt liet roepen/ dat des Coninckx camerlingen/ eñ wat noch van andere Macedoniers tot Samothrace waren/ indien sy totten Romeynen vielen/ soo souden sy vry zijn/ ende al wat sy in Macedonien hadden gehadt/ ofte noch hadden/ dat selve souden sy vry/ ende sonder eenige ontgeldinge behouden. Soo zijn sy terstont alle totten Romeynen ghevallen/ eñ hebben den Hooftman Cneo Posthumio gheswozen. Ende Ion van Thessalonica heeft oock des Coninckx kinderen die noch jonc waren/ Cneo Octavio over gelevert/ ende also en isser niemant meer by den Coninck/ dan zijn outste sone Philippus ghebleven. Daerom alst metten Coninc al ghedaen was/ ende hy nerghens gheen vrienden en vant/ ende gheen hopinghe meer en hadde/ soo heeft hy ten laetsten hem/ ende zijnen sone Philippum, Octavio over ghegheven/ ende tgheluck/ ende den Goden/ in welcken tempel hy ghevloden was/ verweten/ om dat sy hem gheen hulpe in zijnen noot bewesen en hadden. Also is hi tschepe gevoert/ eñ is in des Schoutheyts schip metten gelde dat hy noch by hem hadde/ gevanghen gehouden. Ende de Romeynen zijn met haer schepen wederom na Amphipolum ghevaren. Van daer heeft Octavius de Burghemeester naerstelick gheschreven/ hoe de Coninck ghevangen was/ ende hoemen den selven hem brengen soude/ eñ daer na heeft hy Perseum den Burghemeester over ghelevert.

Ion van Thessalonica/ heeft des Coninckx kinderen overghelevert.

Coninc Perseus gheeft hem selven met zijnen sone Philips in handen der Romeynen.

Cneus Octavius brengt den Coninc Perseus totten Burgemeester int legher.

Hoe de Burghemeester de ghevangenisse *Persei* voor de tweede victorie ghehouden heeft, ende den Goden met offerhanden ghedanckt heeft, ende hoe hy *Perseum* in zijn tente verwacht heeft.

Dit selve heeft de Burgemeester voor de tweede victorie ghehouden/ ende als hem de bootschappe quam/ soo heeft hy den Goden sommige offerhanden gedaen/ alsomen nae de verwinninghe pleecht te doene. Ende daer nae als hy zijnen raet te samen ontboden hadde/ eñ hen de brieven Octavij ghelesen/ so heeft hy Quintum Tuberonem, Perseo teghen gheschickt/ ende den anderen bevolen/ dat sy in zijn tente by malcanderen souden blijven/ ende Perseum verwachten. Daer en is noyt soo grooten menichte tot eenich spel om te siene ghelopen/ als tot desen daermen den Coninck ghevanghen brochte. Daer is oock by menschen ghedenckenisse de Coninck Siphax ghevangen gheweest/ ende in dat Roomsche legher ghebrocht/ maer de selve en was niet alleene/ tegens zijns selfs edeldom ende heerlicheyt/ oft van zijns lants wegen teghen Perseum te gelijcken/ maer hy en was ooc nu maer eẽ hulpe des oorloochs van Cartago/ gelijck in desen oorlooge van Macedoniẽ Gentius gheweest is: Maer Perseus was dat hooft eñ dẽ oorspronc des oorloochs/ eñ so en maecte hem niet alleene vermaert zijn vader ende grootvader/ van welcken bloede hy gheboren was/ maer ooc dat gheruchte van Philippus eñ de groote Alexander, de welcke dat regimẽt eñ de heerschappie der gantscher werelt aen de Macedoniers eens deels ghebrocht hadden.

Verghelijckinghe van twee gevanghẽ Coninghẽ/ Perseus van Macedonien/ ende Siphax van Numidien.

Hoe *Perseus* in swarte cleederen in des Burghemeesters tente gecomen is. Eñ hoe de Burgemeester hem sommige dingẽ gevraecht heeft, daer hy niet op en antwoorde, ende heeft hẽ int laetste goeden moet ghegheven.

Ende soo is Perseus daer en tusschen in swarte eñ droevige cleederẽ in dat leger gecomẽ/ eñ en hadde niemant wtẽ zijnẽ by hẽ gaẽde/ de welcke in zijn ellende by hem geblevẽ was/ dat selve was te jammerlicker om aen te siene. Als hy nu in dat legher gecomen was/ soo en conde hy niet voort comen overmidts de groote menichte des volcx/ de welcke alle inden wech stonden/ om dẽ gevangen Coninc te sien/ soo lange tot dat de Burgemeester den dienaers bevolen hadde dat sy plaetse souden maken/ om in zijn tente te comen. Doe is de Burghemeester op ghestaen/ ende zijnen raet bevolen dat sy soudẽ neder sitten/ eñ hy is een schrede oft twee wt zijn tente gegaen/ eñ den Coninc als hy in ginck/ de hant ghebođen/ ende als de Coninck hem woude te voete vallen/ heeft hy hem op gehouden/ eñ en hevet niet willen hebben dat hy voor hem soude de knien buygen/ alsoot de maniere was der ghenen die deen den anderen te voete vielen. Daer na heeft hy hem in zijn tente geleyt/ ende heeft hem bevolen neder te sitten op de ander zijde teghen den Raet over.

Perseus coẽt inde tente van dẽ Burghemeester.

Daer na heeft hy hem ten eerstẽ gevraecht/ wat boosheyt hem doch de Romeynen gedaen hadden/ dat hy alsulcken vyantlicken oorlooge teghen hen begonnen/ door welcke hy sich ende zijn gantsche lãt in verderffenisse ende merckelicke schade ghebrocht hadde. Als de andere alle wachten wat hy antwoorden soude/ so en dede hy niet anders dan dat hy de aerde aen sach ende weende/ soo heeft de Burghemeester wederom ghesproken: Wanneer ghy/ terwijle ghy noch jonc waert/ dat rijcke ende tregimẽt aen ghenomen hadt/ so en wilde ick my niet also seere verwonderen/ so ghijt niet en wist watmen voor vrienden oft vyanden aẽ de Romeynen pleecht te hebbẽ: Maer na dat ghy selve in den oorlooghe zijt geweest/ dwelcke u vader tegen ons gevoert heeft/ ende daer na wel weet/ wat eenen volstandigen ende goeden vrede wy teghen hem bethoont ende bewesen hebben/ so en can ick niet wel gedenckẽ/ wat dat voor een raet ende voornemen gheweest is/ dat ghy teghen de ghene/ wiens macht ghy inden oorloge/ ende namaels trouwe ende gheloove inden vrede versocht hebt/ liever hebt willen u mettẽ oorlooghe daer teghen setten/ dan inden vrede stille te sitten ende ruste te hebben. Als hy hier op ooc geen antwoorde en gaf/ so heeft de Burgemeester voort gesproken. Dese sake sy nu also sy wil/ het sy door menschelicke dolinghe oft ongheluckx wegen/ oft wt anders nootdruftige dinghen also geschiet/ so hebt goeden moet/ ende zijt te vreden/ want der Romeynen goedertierenheyt die tot deser tijt toe in so vele Coninghen ende natien van volcke in ongeluck eñ teghen-

De eerste vraghe des Burgemeesters tot Perseum in Grieckx.

De tweede vrage des Burgemeesters.

De Burgemeester troostet Perseus.

ghen-

ghenspoet versocht ende bekent is gheweest/en sal u leven oft ongheluck oock niet begheeren. Ende dit selve heeft hy in Griecsche sprake tot Perseum ghesproken: Maer teghen den zijnen heeft hy in Romeynsche sprake aldus ghesept.

Oratio Emilij Coss, van de ongestadicheyt der fortuyne/eñ hoe men hẽ sal draghen in voorspoet eñ tegenspoet.

Ghy siet hier een sonderling exempel ende veranderinghe der menschelicker dinghen/ dwelcke ick u/ ghy jonge gesellen/daerom segghe/dat ghy ghedenckt / terwijle dat het u wel gaet/ende tgeluck met u is/ dat ghy dan tegen niemant / yet grouwelicx ofte hoovaerdelicx voorneemt oft en oeffent. Ooc dat tegenwoordighe geluck niet te vele en betrout / want het onseker is/alsomen voor een ghemeyn spreeckwoort gebruyckt / wat den avont met hẽ bringhen sal: Maer dese sal een man worden / die hem int gheluck niet te seer en verheft / oft te stout oft te hoochmoedich daer op en is / ende wederom hem in dat ongelur ende tegenspoet niet te seer en verslaet ofte vertsaecht en wert.

Een gemeẽ spreeckwoort.

Hoe de Burgemeester *Perseum* op den selvẽ dach te gaste genoot heeft, ende voort *Quinto Tuberoni* bevolẽ te bewaren. Eñ hoe lange het Coninckrijcke van Macedonien geduert heeft.

Hoe Perseus in zijn ghevanghenisse ghehouden weert.

NA dese woordẽ heeft hy dẽ Raet laten scheyden/ eñ Quinto Tuberoni Perseum bevolẽ te bewarẽ. Eñ so is Perseus noch opten selven dach vanden Burgemeester te gaste genoot/eñ hem alle eere bewesen/soo vele datmẽ hem in alsulcken staet hadde mogẽ bewijsen. Hier na so heeftmen het heyr inden winterleger geschict/ den grootsten hoop heeftmẽ na Amphipolim/ eñ inde andere omliggẽde stedẽ gelogeert. Eñ dit is dẽ wtgãc eñ eynde des oorloochs/ welcke tusschẽ de Romeynẽ eñ Perseum vier gantsche jaren geduert heeft. Eñ hier mede heeft eẽ eynde genomẽ dat rijcke ende regimẽt/ welcke sich niet alleene over Europam/ maer oock een wijle tijts over Asiam gestreckt heeft/ ende was dat vermaerste geweest. Men telde desen Perseum van Carano aen/ welcke eerst gheregeert hadde/ den twintichsten / eñ so heeft Perseus dat regiment aenghenomen int jaer als Quintus Fulvius ende Lucius Manlius Burghemeesters waren/ ende is vanden Roomschen Raet tot eenen Coninck gheconfirmeert/ int jaer als Burgemeesters waren Marcus Iunius eñ Aulus Manlius / ende heeft elf jaer lanck achtervolghende gheregeert.

Tbeginsel/ toenemẽ eñ afgaen van het Coninckrijcke van Macedonien.

Het Coninckrijcke van Macedonien is voor dẽ Coninc Philippum, die Amynte sone was/ niet sonderlinc bekent oft vermaert gheweest: Maer vanden selven Philippo aen / hevet toe ghenomen/ende is vermaert geworden/ maer heeft hem al binnen Europa onthouden/ ende onder hem ghehadt dat gantsche Griekenlant/ende een groot deel in Thracia ende Illyria. Nae desen Philippum hevet sich voort in Asiam ghestreckt / ende de elf jaren terwijle de groote Alexander regeerde / heeft hy oock dat gantsche lant dat te vorẽ de Persen inne haddẽ/ altemale onder hem ghebrocht / ende is voorder ghetoghen / oock Arabien ende Indien in genomen/ eñ wat tot dat alder achterste rontsomme de Roode zee ligghet / heeft hy altemale gewonnẽ. Eñ so is op deselve tijt de heerschappie ende name vã Macedoniẽ / de vermaertste ende de grootste inde gantsche werelt geweest: Maer na dat Alexander gestorven was/ is alsulcken rijcke ende regiment ghemindert/ende in veel cleyne rijcken ghedeylt/ overmidts dat een yeghelick al wat hy mocht/ na hem ghetoghen heeft/ende die de sterckste was/ heeft den anderen verdreven / so langhe tot dat het selve regiment binnen hondert eñ vijftich jaren/ vã alsulcken hoogen ende grooten geluck van daghe te daghe afghegaen/ eñ zijn eynde by desen Perseum gantschelick ghenomen heeft.

Hoe na dat *Perseus* verwonnen was, de Legaten na Egypten gevaren zijn, ende de overste van Rhodis den Legaten ghebeden hebben tot Rhodis te comen. Ende hoe de Legaten die van Rhodis met woorden ghestraft hebben, Ende wat ghebodt die van Rhodis gheordineert hebben.

ALs desen roep ende gheruchte der victorien / welcke de Romeynen hebben ghehadt / over in Asiam ghecomen was/ so is Antenor/ welcke metten hoop der reyschepen tot Phanis lach/ wederom na Cassandrum ghevaren. Ende Caius Popilius de welcke tot Delo lach / om de schepen die in Macedonien voeren/ te beschermẽ/ nae dat hy ghehoort hadde/ dat het oorlooghe in Macedonien ten eynde ghebrocht was/ ende de reyschepen der vyanden wt de wachte/ welcke sy opter zee ghehouden hadden/ wederom wech ghevoert worden/ so heeft hy de schepen van Athenen die hy by hem hadde/ ooc wederom na huys latẽ varen. Eñ hy is in Egypten ghevaren/ om zijn Legaetschap wt te rechten/ op dat hy tot Antiochum quame / eer dat Antiochus hem met zijn heyr voor Alexandria leghe rde. Als nu de Legaten aen dat lant van Asia overvoeren / ende tot Loryma quamen/ welcke haven tegen Rhodis over een weynich voorder dan twintich walsche mijlen ligget/ so zijn hen de overste van Rhodis tegen gecomen/ wantmen tot Rhodis oock vernomen hadde/ hoe de Romeynen Perseum verwonnen hadden/ ende hebben den Legaten gebeden/ dat sy met hen nae Rhodis wilden varen / want dat profijt der stadt ware daer aen gelegen/ dat sy selve daer comen/ hooren eñ siẽ soudẽ/ wat daer gehãdelt wert/ op dat sy alsulcx tot Rome voor seker mochten te kennen geven/ ende betuygen dat sy selve ghesien / ende niet van andere ghehoort en hadden. Hoe wel hen de Legaten nu langhe weygherden/ ende niet en wouden met hen trecken/ hebben sy nochtans so lange ghebeden/ tot dat sy met hen na Rhodis over ghevaren zijn: daer hebben de overste voort vandẽ Legatẽ begeert/ dat sy ooc met hẽ op de marct voor de ghemeynte ghegaen zijn: Maer alsulcke toecoemste der Roomscher Legaten heeft de ghemeynte tot Rhodis de vreese / in welcke sy tegen dẽ Romeynen stondẽ/ veel meer vermeerdert dan wech genomen. Want Hostilius daer voort volck alle dinghen ghesept ende vertelt heeft/ wat een yegelick voor hem selven oft int gemeyne yet vyantlicx tegen de Romeynẽ gesproken oft gedaen hadde. Ende na dat hy van natueren een straf man was/ heeft hy alle dinghen veel grooter ghemaect/ dan sy in haer selven

Caius Popilius Lenas eñ zijn mede gesanten varen nae Egypten.

Loryma.

Caius Popilius eñ d'ander Gesantẽ van Rome worden gebeden dat sy tot Rhodes souden comen.

Caius Hostilius berispt die vã Rhodes wel dapper om henlieder afval.

ven

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer van der stadt 586.

ven waren / daer toe dat hy oock seer straffelic sach/ ende hen ooc met woorden onvriendelické thoonde/also dat sy des Raets vriendé meyninge ende hardé sin daer wt verstondé / overmidts dat hy tegen hen gheen eyghen haet oft onwille en droech/ eñ dachté dé gantsché Raet ware op hen gestoort/ende en souden geen ghenade oft barmhertichept connen verrijghen.

Caius Decimius ontschuldicht de gemeente/ ende leyt de schult op sommighe verleyders.

Maer nochtans heeft hé wederom wat vertroost Caius Decimius met zijne woorden/ overmidts dat hy hen vriendelicker met zijn woorden bewees dan Hostilius/ende het meeste deel van die dingen/ daer Hostilius hé af beclaghet hadde/niet den volcke oft de gemeynte de schult en gaf/maer sommige/ ende de ghene die de ghemeynte verleyt hadden. De selve seyde hy/die hadden een veyle tonghe/die sy vercochten wie hen ghelt gaf/ende hadden also statuyten ghemaeckt/ gantschelick na den wille des Coninex Persei,eñ hebben een Legaetschap na Rome gheschickt/ welcke sich die van Rhodis niet weyniger schamen en sullen / dant hen leet en sal zijn. Welcke straffinghe der dinghen hy hopet/en sal niet de ghemeynte/ maer de ghene die de ghemeynte verleyt hebben / ende daer in schuldich zijn/ op geleyt wordé. Alsulcke woorden Decimi heeftmen geerne ghehoort/ niet alleene daerom dat hy de schult vande gemeynte wech nam / maer veel meer om dat hy alle misdaet alleen leyde op de gene die daer schult toe haddé. Daerom als de oversté tot Rhodis oock begosté te spreken/ ende hen tegen de Romeynen ontschuldigé wouden/ so en zijn nochtans haer woorden der ghemeynten niet alsoo aenghenaem gheweest/die sich hebben om dier saken wille / welcke hen van Popilio voorghehouden worden/verantwoordé ende verschoonen willen/als de woorden waren / de welcke Decimio mede gheholpen/ ende sommige vande overste beschuldicht hebben.

Een straf gebodt van de Rhodianen tegé de ghene die Perseus aenghehanghen hadden.

Daerom van stonden aen een ghebot ghemaeckt ende geordineert wert/dat alle de gene diet met Perseo ghehouden/ ende teghen de Romeynen/het ware met woordé oft wercken gedaen hadden / ende hen dat overgethoont ende verwonnen worden/ souden vanden leven totter doot veroordeelt wordé/hierõ die daer voor sorchden / hebben sich wech ghemaect so haest de Romeynen tot Rhodis gecomen waren / de andere die daer noch waren/hebben na dese besluytinghe des ghebots hem selven verworcht ende ghedoot.

De Legaten en hebben niet langer dan vijf daghen te Rhodis stille ghelegen/ende zijn terstont daer na op Alexandriam ghevaren/ daer door en zijn die van Rhodis niet te min voort ghevaren/ende hebben dat voorgenoemde gebot volbrocht/ so wat van Perseus weghen suspect was/ eñ so heeft de sachtmoedichept Decimi tot volvoeringe vã alsulcke executie groote cracht daer inne ghehadt.

Hoe *Antiochus* wederom wt Egypten ghetogen is, nae dat hy den outsten broeder int besidt vant gantsche lant van Egypten ghestelt hadde,behalven Alexandria , welcke hy niet winnen en mochte , ende nae dat de broeders met malcanderen vereenicht waren, hoe *Antiochus* daer door seer ghestoort zijnde , in meyninge was het gantsche lant van Egypten den broeders af te nemen. Ende hoe dat het door den Legaet *Popilium* ghekeert wert.

Coninc Antiochus treet op va Alexandrië.

TErwijle dese dinghen alsoo ghedaen werden/ daer en tusschen is de Coninck Antiochus voor Alexandria wederom af ghetoghen / nae dat hy te vergheefs voor hem ghenomen hadde de selve stadt te bestormen / ende als hy dat ander lant van Egypten al in ghenomen hadde/ so heeft hy den outsten broeder Pthólomeum, den welcké hy aen nam wederom te restitueren ende in dat lant te setten / tot Memphis gelaten/doch met alsulcké voornemen/ dat hy den selven oock terstont hier na verdrijven/ende alleene Heere over Egypté zijn woude/ ende so is hy op dese tijt wederom te rugghe in Syriam ghetoghen.

Pthólomeus maect pays met zijn jongste broeder.

Maer Pthólomeus die mercte alsulcken aénslach Antiochi oock/ ende dachte daerom/ terwijle de jonghe broeder doch verschrict eñ van de beleghcringhe noch vervaert was/ so woude hy lichtelic/ tot Alexandria wederom in comen/principalick so hy de suster/ ende ooc des broeders vrienden ende raet in alsulcké goedé wille ende gunste hadde:Ende so heeft hy de suster ten eersten ghescreven / daer na des broeders vrienden/ende daer na zijné broeder selve/ ende en heeft niet afghelaten / tot datter eenen vrede tusschẽ hem ende zijn suster ende broeder ghemaect is/want daer inne maecte hem Antiochus suspect/om dat hy hé alle het lãt overgegeven hadde/nochtans niet te min tot Pelusium een stercke bewaringhe geleyt hadde/ op dat hy alsulcké slot om in Egypten te comé/inne hadde, wanneert hé wederom te passe quame/om daer door int lant te vallen/ende dachte daer by oock/hoe dit den aenslach Antiochi by avontueré ware. Als wanneer de broeders malcanderen moede gemaect ende verdorven hadden metten oorlooge/so soude hy van buyten toecomen/ende den ghenen die te boven gegaen ware/overmidts dat hy ooc moede soude zijn eñ niet sterc genoech om hem te wederstaé/ so soude hy in dat lãt vallen/eñ tselve in nemen.

Dese dingen also zijn sy vandé outsten broeder wijslic bedacht en overgeschreven werden/ also zijn sy oock vanden jonckste broeder ende den zijnen aenghenomen gheweest. Ende soo heeft de suster de sake vast ghevoordert/niet alleene met raet gheven/ maer veel meer ooc met aenligghen ende bidden.

Daerom als sy van beyde zijdé eens zijn geworden/ende hen met malcanderen vereenicht hebben/so wert de outste broeder wederom tot Alexandria in genomen / oock met gunste ende wille der gemeynten/ de welcke niet alleene inde beleghcringhe/ ende terwijlen het oorlooghe gheduerde / maer oock daer na alsmen wederom afghetoghen was/ grooten hongher ende armoede lijden moesté / overmidts dat hen wt Egypten niet toe ghevoert en wert. Van dese vereeninghe soude hem met recht Antiochus verblijt hebben / wanneer dat zijn meyninghe ware gheweeest / dat hy niet anders gesocht en hadde / dan den outsten Pthólomeum inne te stellen dwelcke hy alle Legaten te kennen gaf/ die daer by hem quamen wt alle landen eñ steden van Griecken ende Asien: Maer nu/als hé de twee ghebroeders vereenicht hebben/ heeft

hy hem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Antiochus wapent hē om teghen Egypten crych te voeren.

hy hem wel laten mercken/ende oock bewesen/ wat zijn voornemen was gheweest / want soo haest hy van dese vereeninge vernomen heeft/ so is hy alsoo ghestoort gheweest / dat hy veel straffer teghen beyde de broeders hem gherect gemaect heeft/dan hy te voren tegen den eenen ghedaen hadde.

Ende heeft terstont zijn schepen die totten oorlooghe berept waren/ na Cypers geschict/ eñ hy is int eerste vander Lenten met alle zijn volck in Coelen Syriam wtghetoghen/om op Egypten te oorlooghen. Daer en tusschen van alsulcken voornemen ende toerustinghe / quamen de Legaten die van Ptholomeo gheschict waren/tot Rhinocolura Antiochum te gemoete/eñ dancten inden eerstē Antiocho van Ptholomeus weghen / dat hy hem wederom in dat lant gheholpen ende in geset hadde/daer na baden sy hem/dat hy woude doen alst behoorlick ware/ ende sy op hem betrouden / dat hy niet en woude wt eenē vrient eē vyant wordē/maer te kennen gave wat hem gebrake ende wat hy begeerde/eer dat hi met gewalt yet voorname.

Rhinocolura.

De Gesantē vanden Coninc Ptholomeus comen by Antiochus.

Daer op heeft hy also gheantwoort / hy en soude zijn schepen oft zijn heyr niet wederom wten lande voeren/oft Ptholomeus soude hem overgevē Cyprum ende Pelusium/ eñ alle dat lant/welcke aenden wtganck des vloets Nyli rontsomme Pelusium gheleghen is/ende heeft daer by eenen dach genoemt tusschen welcken sy hem van alsulcken begeeren souden een antwoorde gheven.

Als den ghenoemden dach gepasseert was/ ende het bestant welcke hy hen ghegeven hadde/ ten eynde was/ende hem gheen antwoorde en gaven/so is hy metten oorlooghe voort ghevaren/ende wert in vele steden in Egypten in gelatē/eens deels door vreese/eēsdeels met goedē wille/eñ is voort in cortē dagen na Alexandriam ghetoghen: Maer als hy by Leusin over dat water ghecomen/ende noch vier walsche mijlen van Alexandria was/ soo zijn hem de Roomsche Legaten teghen gecomen. Ende als hyse ontfanghen ende ghegroet/eñ Popilio de hant ghebonden hadde/ so heeft Popilius den brief ende het bevel des Raets eñ der Romeynen voort ghebrocht / ende seyde hy soude den selven brief eerst lesen / welcke alst Antiochus ghelesen ende gesept hadde hy woude hem daer op bedencken/ende met zijn vrienden beraden/ soo heeft Popilius, alsoo hy van natueren straf ende seer naerstich was om eē sake te volbringē/met eē roede welcke hy in zijn hant droech/ eenen circkel int sant rontsomme den Coninck ghemaect/ende ghesept/ hy soude hem een cort bescheyt gheven welcke hy zijnen Heeren tot Rome te kennen gheven mochte/ eer dat hy eenen voet wt den circkel sette ofte ginck. Van alsulcke naerstighe woorden ende ghebot hem de Coninck verschricte/ ende heeft hē een weynich versint/eñ daer na geantwoort / hy woude doen wat den Raet tot Rome beliefde. Op alsulcke antwoorde heeft hem Popilius eerst de hant ghegheven/als een gheselle ende vrient der Romeynen. Ende als daer na op eenen gesetten tijt Antiochus wederom wt Egypten ghetoghen was/ soo hebben de Legaten door haer bevel ende macht / oock eenen vrede ende vrientschappe tusschen de twee gebroeders gemaeckt/ welcke de sake corteling eens waren ghewordē / ende zijn van daer nae Cyprum ghevaren/ ende hebben de schepen die daer berept laghen / ende de schepen van Egypten te water verwonnē hadden/ Antiocho wederom te huys ghesepnt. Dese Legaetschap is over al door tgātsche lāt vermaert gheweest / overmits dat sy Antiocho Egyptē/welcke hy schoone in zijne handen hadde/ wederom afgenomē hebben/eñ den kinderen Ptholomei haer vaderlicke erffenisse ende rijcke wederom toegheftelt eñ ghegheven hebben.

De Gesantē van Rome by den Coninck Antiochus.

Popilius maect eenen circkel rōtsomme den Coninck.

De Gesantē van Rome romē by de jonghe Coninc in Egypten.

Treffelickē lof van de Gesanten vā Rome in Egypten.

Hoe de ander Burghemeester *Caius Licinius* in Lombardien getoghen is, ende ziin heyr gelegert op dat velt Macros. Ende hoe *Popilius* wederom wt Egypten ghecomen is, ende den Raet alle dingen te kennen gegevē heeft. Ende hoe de Legaten van beyde de Coningen *Antiochi* ende *Ptholomei* tot Rome gecomen zijn, ende den Raet gheluck gewenscht ende gedanckt hebben. Ende hoe daer brieven tot Rome gecomē zijn, hoe dat *Perseus* gevanghen was.

De Burghemeester van desen jare/ alsoo hy een groote eere ende lof vercreghen hadde om der strijt ende victorien wille/ die hy ghewonnen hadde/ alsoo en heeftmen wederom vanden anderen niet vele weten te seggen/ overmits dat hy geen oorsake oft gelegentheyt en heeft ghehadt yet sonderlings wt te rechten. Eñ oock als hy ten eersten den Legioenen ende het crijschvolc eenen dach gestelt hadde / dat sy by malcanderen souden vergaderen/soo is hy op de marckt ghegaen in een quaet teecken / daerom dat de waersegers onder hen besloten hebben/dat dē selven dach dat hy zijn crijschvolck dach ghestelt hadde/is ongeluckich/ ende tegen de ordinantie ende wille der Goden ghestelt/eñ daerom soude hy verlept worden.

Caius Licinius Crassus Burgemeester/en heeft dit jaer niet veel wtgherecht.

Daer na is hy in Lombardien ghetoghen/ ende heeft aldaer zijn gantsche heyr ghelegert op dat velt Macros ghenoemt / tusschen den berch Sciminum eñ Papinum / eñ is daer na metten Latijnen inde omliggende steden ende vlecken den winter over blijvē liggende/ want de Roomsche Legioenen / overmidts dat den dach des vergaderings/niet recht ende nae de ordinantie aen ghestelt en was geweest/ so zijn sy te Rome ghebleven ende niet wt ghetoghen.

Het velt Macros.

Daer zijn ooc alle de Schoutheyts/ wt genomen Caio Papirio Carbone, den welcken het lant Sardinien was te deele ghevallen/een yeghelick in zijn lant ghetoghen: Maer den Raet heeft Papirio bevolen dat hy soude binnen Rome blijven / ende het officie der stadt ende des lants bedienen.

Als nu Popilius met de ander Legaten die daer tot Antiochum gesepnt waren/ wederom tot Rome zijn ghecomen/ soo hebben sy daer te kennen ghegeven hoe dat alle saken tusschen de Coninghen neder ghelept ende ghestilt waren/ ende dat heyr wt Egypten / ende wederom in Syrien ghevoert was. Ende niet langhe daer na zijn oock de Legaten van beyde de Coninghen tot Rome ghecomen. Des Coninck Antiochi Legaten gaven daer te kennen ende seyden / dat haer Coninck den vrede dien de Romeynen wouden/ hem liever ware/ dan alle de

Caius Popilius Lenas eñ zijn medegesellen comē wederom binnen Rome.

De Gesantē vanden Coninc Antiochus comen in Rome.

victo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Jaer van der stadt 586.

De gheluck biedinghe der Legaten Antiochi.

victorie die hy hadde moghen vercrijgen/ ende dat hy tbevel der Roomscher Legaten gehoorsaem was gheweest/niet anders dan oft het hẽ de Goden selve gheboden hadden. Daer nae hebben sy voort begonnen ende den Romeynen gheluck ghewenscht/vander victorien weghen die sy in Macedonien vercreghen hadden / ende seyden dat hem de Coninc goetwillich ende bereet hadde gheweest/om den Romeynen tot alsulcken oorlooghe behulpelick te zijne/ waer mede zijt begheert / ende wat sy van hem hadden willen hebben.

De dancksegginge der Legaten Ptholomei.

Daer nae zijn de Legaten Ptholomei voort gecomen/ende int ghemeyne/van des Conincx ende susters Cleopatre weghen den Romeynen ghedanckt/ende ghesept/hoe dat sy meer inden Raet ende der stadt Rome gehouden ende verbonden waren/dan in haer eygen ouders / ooc meer dan inde Godẽ selve. Want sy warẽ door de Romeynen / vande vreeslicke eñ jammerlicke belegheringhe verlost / ende in haer voorgenoemde vaderlic rijcke/ welcke sy byna verloren hadden/wederom inghestelt.

De antwoorde des Raets tot de Legaten Antiochi.

Den Raet heeft beyde den Legaten geantwoort / principalick Antiocho met alsulcke woorden: Dat de Coninck Antiochus recht eñ eerlicken gedaen heeft/dat hy den Legaten der Romeynen ghehoorsaem sy gheweest/ende dat hy dẽ Raet eñ der stadt Rome alsulckẽ vrientschappe ghedaen heeft.

De antwoorde des Raets tot de Legaten van Ptholomeo.

Den Legaten Ptholomei wert geantwoort/ indien den Coningen wt Egypten Ptholomei ende Cleopatre door den Romeynen yet goets ende profijtelicx gebeurde / dat selve ware den Raet lief/ ende hoordent gheerne/ ende souden ooc voort het beste daer inne doen/dat zijt vernemẽ soudẽ / dat sy niet een cleyne beschermінghe haers rijcx/ aenden gheloove ende trouwe des Roomschen volcx hadden / ende altijt hebben souden. Daer na heeftmẽ den Schoutheyt Papirio bevolen/ dat hy de Legaten na de oude ordinantie schencken soude.

Brieven gebrocht wt Macedonien/van Perseus ghevangenisse.

Daer na zijn de brieven wt Macedoniẽ gecomen / welche brieven de blijschap der victorien twijfelachtich ghemaect hebben. Hoe dat Perseus in handen ghecomen/ende des Burgemeesters ghevanghen was/alsmen dese Legaten oock gehoort hadde / so zijn daer na de Legaten van Pisa ende Luna ooc voor den Raet gecomen/ ende worden daer met malcanderen twistende : De Pisaners beclaechden sich/hoe dat sy vanden Roomschen burghers / metten welcken de stadt Luna beset was/haers lants ende ackers berooft waren.

Die van Pisa ende Luna twisten voor dẽ Raet om haerlieder palen.

Die van Luna seydẽ/ dat velt daer dẽ twist omme was/was hen van de drie mannen ghegheven/die den Raet daer toe geordineert hadde. Daerom zijnder vijf vanden Raet gheordineert ende daer henen ghesent/die de sake wtrechten souden/ dese zijn gheweest Q. Fabius Buteo, Publius Cornelius Blasio, T. Sempronius Musca, L. Nevius Balbus, ende Caius Apuleius Saturnius.

Hoe daer een ghemeyn Legaetschap tot Rome gecomen is vande drie ghebroeders *Eumene*, *Attalo* ende *Atheneo*. Ende hoe des Conincx *Masinisse* sone oock tot Rome gecomen is, om den Raet geluck te bieden, ende hoe den Raet hem met groote schenckinge geeert heeft, Eñ hoe de ander sone *Masinisse* wt Macedoniẽ comende, schipbreuckich is geweest, ende is tot Brundusien aen lant gecomen. Ende hoe den Raet hem groote eere bewesen heeft.

Ghesanten van dẽ Coninc Eumenes eñ zijns broeders.

Daer na isser oock een gemeyn Legaetschap ghecomen vande drie ghebroeders Eumene, Attalo, ende Atheneo, ende hebben den Romeynen gheluck ghewenscht vander victorien weghen. Desghelijcx is oock des Conincx Masinisse sone Masgaba tot Rome ghecomen / den selven heeftmen den Rentmeester Lucium Manlium tot Putelos teghen gheschickt / wanneer hy wten schepe ghecomen ware / dat hy hem soude opter stadt costen tot Rome bringhen/ ende als hy binnen Rome ghecomen was/so heeftmen hem van stonden aen den Raet by een doẽ comen. Als nu de selve jonghelinck voor den Raet ghecomen was / soo heeft hy in alsulcker manieren ghesproken / dat niet alleene de dinghen die hy den Raet te kennen gaf/maer oock zijn woorden den Raet sonderlinge wel bevielen/ eñ aengenaem warẽ: want ten eersten vertelde eñ seyde hy/wat zijn vader van voetvolc/ wat van reysighers/ hoe veel Elephanten / eñ hoe veel vruchten oft coorens hy in Macedonien/inde naeste voorleden vier jaren ghesent hadde/ ende begoste voort aen te sprekẽ eñ seyde: Hoe datter twee dinghen zijnen vader beschaemt maecten. Dat een/dat hem dẽ Roomschẽ Raet door de Legatẽ om hulpe/welcke sy totten oorlooghe begeerden / ghebeden hadde/ ende beter ware geweest dat sy hẽ tselve gheboden hadden: Dat andere/dat sy hẽ gelt voor de vruchten gesent haddẽ: want zijn vader Masinissa wel wiste/dat hy zijn rijcke vandẽ Roomschen volcke ontfangen hadde/ ooc dat door de selve hem zijn rijcke ende goet vermeert is. Daerom hy hem laet genoeghen metten selven profijte eñ gebruyckinge / maer de heerschappie ende macht wijst den ghenen te huys / van welcken hijse ontfangen heeft. Daerom ist behoorlicker dat de Romeynen selve gebiedẽ hoe vele ende wat sy hebben willen/ eñ wat hen vã noode is/eñ niet eerst en bidden: want zijn vader Masinissa ooc aen tgene dat den Romeynẽ overblijft/genoech heeft/ende voort hebbẽ sal. Ende met alsulckẽ bevel seyde hy was hy van zijnen vader na Rome ghesent: Maer na hem comen noch andere Legaten te paerde/ welcke hem na gesent zijn/ dat sy soudẽ bootschappẽ hoe Macedonia gewonnen was/ende daerom den Raet gheluck te wenschen/ ende seggen dat zijn vader so groote blijschap vã deser victoriẽ weghen hadde/dat hy selve begeerde tot Rome te comen/ eñ den God Iovi, genoemt Optimo maximo, zijn offerhande te bringhen / ende te dancken / badt ooc daerom indient de Senaet niet verdrietelick en ware / dat sy hem alsulcx wouden gunnen.

Masgaba de sone van Masinissa Coninc van Numidien coemt als zijns vaders Ghesante tot Rome.

De Coninc Masinissa wenscht dẽ Romeynen geluc vande victorie van Macedonien.

Desen jongen Prince heeftmen geantwoort in deser manieren: Masinissa zijn vader doet als eẽ danckbaer eñ eerlic man behoort te doene/daer door dat hy noch eere noch loon en begheert/ vande weldaden die hy den Romeynen ghedaen heeft. Ende sy bekennen dat hy den Roomschen volcke int oorlooge van Cartago ghetrouwelick bystant dede. Oock dat hy zijn rijcke door gunste des Roomschen volcx vercreech/

Antwoorde gegeven den Gesanten vanden Coninck Masinissa.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

creech/ende namaels door oorlooghe van drie Coningen tot deser uren toe hem alsoo bewesen ende ghehouden heeft/ dat hy met alderleye vrientschap hē den Romeynen verbondē heeft/ daerom so hy hem nu vā dese victorie verblijt/ en is gheen wonder/ overmidts dat hy alle tgeluck ende welvaren zijns rijcx/ met de sakē der Romeynen ende tgemeyne profijt hem also verbonden heeft/ dat hy der Romeynē profijt voor zijn eygen/ende wederom zijn eygendom/ den Romeynen ghemeyne hout. Soo veel het nu de offerhande ende danckseggnghe der Goden aen gaet/so sal hy tselve zijne Goden in zijn lant/ ende by den zijnen wt rechten ende offeren;maer hier te Rome is ghenoech/ so het selve de sone wt rechten sal. Desghelijcx vande Legaetschap wegen/en is ooc niet van noode/ datter eenighe meer op dese tijt ghesynt wort/ want de sone ghenoech beyde voor hem ende zijnen vader geluck gewenscht heeft. Oock dat hy zijn lant liete/ende wt Aphrica wech tooch/ ende na Rome quame om der offerhande wille/acht dat selve dē Raet/dat het Masinisse niet alleen ongelegē en soude zijn/ maer ooc dat het den gemeynen profijte niet oorbaerlic en ware.

Masgaba de sone vandē Coninc Masinissa, wort een eerlicke afscheyt ghegheven.

Daer nae heeft Masgaba aenden Raet oorlof genomen/ende wert wederom in zijn herberge gebrocht. Ende so heeft dē Raet den Rekēmeester bevolen/ dat hy sommighe juweelen voor Masgabe coopen/ ende van des Raets weghen schenckē soude/te wetē die hōdert pont silvers waert warē/eñ dat hi hem wederom soude tot Puteolos ghelevden/ende alle costen voor hem betalen/so langhe hy in Italien ware/ eñ daer na twee schepen bestellen/in welcke hy met zijn dienaers wederom in Aphricam varē mochte. Men heeft ooc alle zijn knechtē/ sy zijn vry gebozen oft eyghen gheweest/ een yeghelick een cleet gheschenct. Niet lange daer na zijnder brieven gecomē vandē anderē sone Masinisse, Misagene genoemt/ hoe dat de selve met zijne ruyters wederom na Aphricam is gesynt/ vandē Burghemeester Lucio Paulo, nae dat Perseus verwonnen was/ende als hy over soude varē/ so zijn hem zijn schepē door fortuyne op de Venedische zee verstropt gewecst/ ende Misagenes is tot Brundusium aen lant gecomen/ ende is daer cranc geworden. Daerom heeft den Raet dē Rekenmeester L. Sternium na Brundusium ghesynt/ ende bevolen dat hy hem soude alle eere bewijsen/ alsoomen den anderen broeder ghedaen hadde/ende bestellen dat hy een eerlicke herberghe vander stadt hadde.

Misagenes sone vandē Coninc Masinissa, wort vandē Romeynen beschoncken.

Int selve jaer heeft oock Caius Cicereius de Kercke optē berch Albano gewijet/ welcke dat vijfste jaer was/na datse belooft was te timmerē. Dit selve jaer is ooc tot eē Priester des Gods Martis gewyet/Lucius Posthumius Albinus.

Tempels eñ Priesters ghewijet.

Hoe daer nieuwe Burgemeesters ghecoren zijn, ende om de landen loteden. Ende hoe datter wonderlicke teeckenen ghebeurden. Ende hoe datmen Legaten in Macedonien ende Illyrico schickte.

Int jaer van der stadt 587.

HEt was nu omtrent den eynde des jaers/ daerom heeft den Raet gheordineert datmen nieuwe Burghemeesters kiesen soude: Ende soo zijn tot Burghemeesters ghecozen Q. Elius, ende Marcus Iunius. Als nu beyde de nieuwe Burghemeesters den Raet te kennen gaven/ vande landen ende officien/ soo heeft den Raet gheordineert/ dat Spaengien wederom in twee deelen soude ghedeylt worden/ welcke soo langhe het oorlooghe in Macedonien ghedeurt hadde/ was altoos voor een deel wt ghegheven.

Quintus Elius, Marcus Iunius Coss.

Ende dat Emilius Paulus ende Lucius Anicius souden noch Macedonien ende Illyricum bewaren ende regeeren/ soo langhe tot dat sy nae de kennisse der Legaten/ diemen hen ordineeren sal/ alle dinghen die door dat oorlooghe verwart ende wilt stonden/ te rechte ghebrocht/ ende een ander regiment in beyde de landen gheordineert hadden.

Lucius Emilius Paulus wort zijn regeeringhe in Macedonien/ ende Lucius Anicius Gallus in Illyrien verlangt.

Den Burgemeesters heeftmē de twee landen Pisas eñ Galliam te bewaren gegeven/ in een yegelick lant twee Legioenen eñ vier hondert reysighers. Des Schoutheyts lotinge is dese/ Quinto Cassio dat stadtrecht/ Marco Iuventio Talve dat lantrecht/ Tyberio Claudio Neroni Sicilien/ Cneo Fulvio het uterste Spaengien/ Caio Licinio Nerve het naeste Spaengien/ Aulo Manlio Torquato Sardinien.

Dē nieuwē Burgemeesteren ende Schouteten t[illegible] ringen ghegheven/ende oock hen crijschvolc.

Dese Manlius en heeft niet mogen in zijn lant trecken/overmidts dat het te Rome vanden raet belet wert/want hy sommige die vandē lijve aengesprokē eñ beclaecht wordē/soude hooren eñ examineren. Daer na heeftmen den Raet te kennen ghegeven/de wonderlicke teeckenen die dit jaer gheschiet waren.

De donder ende blixem hadde inde kercke der Troyaensche huysgodē/welcke inde strate Velia staet/ gheslaghen.

Wonderteeckenen. De Troyaensche huysGoden.

De donder hadde ooc twee poorten ende eē stuck vander stadtmueren ter neder gheslaghen/ int stedeken Minervio.

Item tot Anagnia hevet aerde ghereghent.

Ende tot Lanuvio heeftmen een barnende tortse inden hemel ghesien.

Ende Marcus Valerius een Roomsche Burghemeester seyde/ hoe tot Calatia opter stadt velt daer hi woonde/hadde drie dagē eñ nachten bloet geregent. Daerom heeftmen de thien mannen bevolē/ dat sy de boeckē Sybille souden oversiē/ de welcke daer na hebbē bevolen/ datmen om des laetsten teeckens wille/ soude den volcke gebieden eenen vyerdach te houdē/ ende alle tempelen te versoecken/oock datmen vijftich geyten op de marcte slaen/ eñ daer offeren soude. Om de andere teeckenen wille hebben sy bevolen ooc eenen vyerdach te houden/ ende in alle kercken voor alle outaren te biddē ende te offeren/ ende soo heeftmen de grootste offer gheslaghen ende ghehouden/ ende oock de plaetse wederom ghewijet ende ghesegent.

De boecken van Sybille worden oversien.

Voort heeft den Raet geordineert/ dat de twee Schoutheyts/ Quintus Cassius ende Marcus Iuventius souden bestellen/ overmidts dat de vyanden der Romeynen/ Perseus ende Gentius met haer Coninckrijcken Macedonien ende Illyrico/verwonnen ende gevanghen waren/ datmen den Goden voor alle haer outaren also veel eere ende offerhande soude doē/ also vele als hen van Appio Claudio ende Tito Sempronio geschiet was/doe ter tijt als de Coninc Antiochus verwonnen was.

Offerhande eñ geschēckē den Goden gedaen/ van weghen de victorie van Macedonien ende Illyrien.

Int jaer vander stadt 569.

Daer na heeftmen de Legaten geordineert/ na welcker bevel beyde de Hooftluyden Lucius Paulus in Macedonien/ ende Lucius Anicius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer van der stadt 587.

Thien Gesanten in Macedonien gesonden aen Lucius Emilius Paulus.

in Illyrico alle dinghen ordineren souden. Ende soo zijn in Macedonien dese thien gheordineert ende ghesepnt/ Aulus Posthumius Luscus, Caius Claudius, welcke beyde hier voortijts Schatmeesters geweest waren/ Caius Licinius Crassus, die met Paulo Burgemeester geweest was / ende op dese tijt nae de verlenginghe zijnder officien / het lant Galliam te regeeren ende te bewaren hadde. Tot dese drie welcke hier voortijts Burgemeesters gheweest waren / hebben sy noch daer toe gheordineert Cneum Domitium Enobarbum, Sergium Cornelium Sillam, Lucium Iunium, Caium Antistium Labeonem, Titum Numisium Tarquiniensem, ende Aulum Terentium Varronem.

Vijf gesanten in Illyrien aen Lucius Anicius Gallus ghesonden.

Maer in Illyrico zijn dese vijf geordineert geweest / Publius Elius Ligus, die hier voortijts Burgemeester gheweest was/ Caius Cicereius, ende Cneus Bebius Pamphilus, wt welcke Legaten Pamphilus dat naeste voorleden jaer/ maer Cicereius over sommighe jaren Schouthept gheweest was / ende met desen Publius Tusciveicanus ende Publius Manlius. Ende overmidts dat Licinius Crassus, de welcke op dese tijt noch in Gallia was/ende een vande thien Legaten was die in Macedonien treckē souden/so heeft den Raet den Burghemeesters vermaent/na dat haerder een in Galliam inde plaetse Licinij wttrecken moeste/dat sy souden

De Burgemeesters loten om hen Lantregeeringhe.

opt alder eerste om de landen loten / oft met malcanderen accordeerden wie daer trecken soude. Daerom doe sy geloten haddē/is Quinto Elio/ Gallia/ Marco Iunio, Pisa te deele ghevallen/welcke Iunius doch niet soo haest in zijn lant getogen en is/overmits dat hy de Legatē de welcke wt alle landē op de selve tijt tot Rome quamē/om de stadt geluc te wenschē / voor den Raet bringhen ende hooren moeste.

Hoe dē Roomschen Raet sommige statuytē ordineerde, eñ den Legatē mede gegeven dat sy met de Hooftluyden alle dingen daer na souden ordineren in Macedonia ende Illyrico.

Ordinantie gemaect by den Raet van Rome op de regeeringe vandē landen van Macedonien ende Illyrien.

Hoe wel nu de Legatē/de welcke men in Macedoniē geordineert hadde/alsulcke mannen warē/datmē wel wiste sy en soudē niet onbehoorlicx stellē eñ ordineren/so heeftment nochtans voor goet aengesien indē Raet / datmē alsulckē regiment eñ ordinantie soude int geschrifte stellē eñ ordinerē / op dat de Legatē dat selve gelijc als een begonnē eñ voor gewesen werc eñ ordinantie/ dat selve dē Hooftluydē met hen over bringen

Het eerste.

mochtē. Eñ hebbē also indē eerstē geordineert

Dat die vā Macedoniē eñ Illyrien sullen vry zijn.

eñ gestelt/ dat beyde de landē Macedoniē ende Illyricum souden voortaē vry zijn/eñ haer eygen previlegien ende rechtē gebruycken/op dat alle den volcke kennelick ende openbaer ware/ dat de Romeynen haer oorlooghe ende wapenen niet daer toe en gebruycten / dat sy de ghene die te voren vry gheweest waren/ wouden eyghen ende tot knechten maken / maer dat sy die te voren eygen eñ knechten waren/tot vryhept bringhen ende daer inne stellen wouden. Ende op dat sy die te voren vry warē geweest/ wisten ende betrouden/dat haer vryhept ongequetst onder de bescherminghe der Romeynen soude blijven ende gehouden worden/ende wederom die daer onder de macht eñ heerschappie der Coninghen leven / dat de selve sien dat inde teghenwoordige tijt/ haer Coningen sich goedertierlicker ende behoorlicker teghen hen/ om der Romeynen wille oeffenden ende bewesen/ ende in toecomende tijden indient gheviele dat alsulcke Coningē vanden Romeynen inde oorloge verdrevē wordē / geloofden dat wt alsulcken oorloge de Romeynē niet anders dā de victorie en soecken/maer sy de vryhept eñ haer eyghen rechten verrijghen sullen.

Het tweede. Dat de chijnsen vā den berchwercken eñ ackerē sullē afghestelt worden.

Ten anderen hebben sy geordineert/ datmē dat berchwerck in Macedonien/ welcke eenen grooten tol ende profijt was/ oock schattingen diemen opt lant ende vruchten plach te stellen ende dier ghelijcken / dat selve en soudemen voortaen niet meer toe latē/ want daer alsulcke quade ghewoonten waren/ daer moesten de gemeyne rechten ende statuyten te niete gaen/ oft de vryhept der ghesellen ende vrienden ter neder ghelept worden. Daerom dat selve dier van Macedonien niet profijtelick en ware/dat sy alsulcken handel drevē/want daer nemmermeer geenen goeden vrede wt en coemt/ indien also den roof ende de winninghe der genen die daer regeeren souden/voor de ooghen stonden/ ende altijt wt waren om haer selfs profijt te soecken. Voort hebben sy gheordineert dat het gantsche lant eenē gemeynē Raet hebbē soude/ op dat het gemeyne volc niet de vryhept welcke hen door eē heelsame matichept vandē Raet toe gelaten ende gegeven ware/hier na eēsdeels in een schadelicke lichtveerdichept verkeerde.

Het derde. Datmē soude Lantraden stellen.

Ten laetsten hebben sy bevolen / datmē dat gantsche lant aen vier deelen soude wtdeylen/ ende den selven een yeghelick zijnen eygen Raet stellen / ende dat sy de halve schattinghe / soo sy hier voortijts den Coninck ghegheven hadden/ voort den Roomschen volcke jaerlicx betalen souden. Op alsulcke maniere ende diergelijcken bevel/heeftmen oock den Legaten in Illyricum mede ghegheven/ maer wat voort meer te ordineeren ende te stellen vā noode soude zijn/dat selve heeftmē den Legaten ende dē Hooftluyden van beyde de landen te maken eñ stellen in handen ghegheven/welcke de teghenwoordichept des handelings ende der saken/ wel leeren/ende vermanen soude/wat in eē yeghelick stuck te doen oft te laten ware.

Hoe *Attalus* des Conincx *Eumenis* broeder tot Rome in Legaetschap gecomen is, aldaer hy seer eerlick van alle den Romeynen ontfanghen is. Ende hoe sommighe hem rieden zijnen broeder teghen den Raet te vermaken, nochtans door *Stratius* zijns broeders Medecijn, anders om gheset wert, ende hoe hy den Raet gheluck ghewenscht heeft, ende voort begheert dat den Raet Legaten totten Gallen seynden wilden om hem ende zijns broeders lant met vreden te laten.

Attalus de broeder van den Coninc Eumenes coemt tot Rome.

Onder alle de Legaten die op de selve tijt van Coningen/vreemde natiē/eñ steden die tot Rome gecomē warē/ so en heeft daer niemant gheen grooter opsiē gehadt/dā Attalus des Conincx Eumenis broeder / want een yeghelick heeft de oogen op hem ghestaghen/ als hy tot Rome ghecomen was / oock hebben hem de selve ontfanghen/ die met hem int laetste oorlooghe gheweest/

ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ende op hem gheleghen waren / ende hebben hem veel eerlicker ontfanghen / dan oft zijn broeder de Coninck daer selve ware ghecomen. Zijn toecoemste ende reyse hadde twee oorsaken / welcke wtwendich een eerlick aensien hadden. De eerste / dat hy den Romeynen gheluck wenschte om den strijt ende der victorien wille / by welcken hy selve gheweest / eñ den selven hadde helpen winnen. De tweede / dat hy hē voor dē Raet beclaechde om des oproopꝛs ende des oorloochs wille / welcke de Galli tegē haer lant ende rijcke hadden gedaen / ende daer door in groote sorghe ende perijckel waren gheweest: Maer by dese voor ghenoemde oorsaken welcke hy den Raet voor hielt / heeft hy noch eē heymelicke hopinghe ende aenslach om eenige eere ende belooninghe vanden Raet te verrijghen / welcke hem doch / wanneer hyse schoone verreghen hadde / niet seer eerlick gheweest en ware / ende tot alsulcken voornemē / waren ooc onder den Romeynen sommighe boose raetgevers / die hem toestooten / ende met beloften hem zijne begheerten op weckten / ende seyden / hoemen van Attalo ende Eumene also te Rome hielt / datmē Attalum voor een seker vrient der Romeynen hielt / maer Eumenem voor alsulcx hielden / die noch der Romeynen seker vrient / noch Persei seker vyant en was. Daerom gheloofden sy / hy soude veel eer verrijgen / wat hy voor hem teghen zijnen broeder / dan wat hy voor zijnen broeder eñ voor hem int ghemeyne begheeren soude / soo seere was een yeghelic tot Attalum geneycht om alle dingen toe te laten / ende Eumeni wederom niet goets te gunnen. Dese oorsakers hadden Attalum so verre ghebrocht / dat hy oock vanden selven sinne was / ende soudet aen genomen hebben / tgene dat hy soude hebben mogen verrijgen / indien de vermaninghe eens ghetrouwen vrients alsulcke zijne begheerten / niet teghen ghecomen ware.

Attalus wort van sommighe opgheruwer / om yet te handelen tegen zijnen broeder Eumenes.

Dese was de Medecijn Stratius / welcke Eumenes principalic daerom met Attalo nae Rome geseynt hadde / dat hi soude toesiē waer mede Attalus te Rome soude omme gaen / eñ wanneer hy mercte dat hy yet quaets voor hadde / dat hy hem soude vermanē / eñ wederom optē rechten wech bringhen.

De Medecijn Stratius, heeft Attalus waergenomen om dat hy niet en soude verleyt worden.

Als nu dese Stratius ghesien ende ghemerckt hadde / dat hem Attalus hadde latē verleyden / ende dat hem zijn herte bereyt eñ becommert was met onbehoorlicke begheerten / soo is hy op eenen wel gheleghen tijt by hem ghecomen / ende heeft hem met goede vermaninge wederom afgekeert / eñ de sake die bina verlorē was / wederom verhaelt / ende op den rechten wech ghebrocht / ende heeft hem met alsoodanighe woorden aenghesproken: Hy soude bedencken dat ander landen ende Coninckrijcken / deē met dese / dat andere met een andere maniere ende hulpe op gecomen zijn / ende toe genomen hadden: Maer zijn ende zijns broeders rijcke / dat ware noch nieuwe / ende met geen oude macht ende hulpe bevesticht / ende moeste alleene door eenicheyt ende vrientschappe der broeders behouden worden / also dat deene den name ende den tytel des Coninckx hadde / ende nochtans de ander ghelijck met hem regeerde. Terwijle nu Attalus nae den Coninck Eumenes van ouderdoms wegen de naeste was / so en dorste hy niet sorghen / een yegelick soude hem sonder twijfel / voor een Coninck gheerne houden / niet alleene daerom / datmen zijn groote macht eñ gewalt bereyt ende teghenwoordich saghe / maer oock overmidts dat Eumenes out ende cranck is / ende daer by gheen kinderen en heeft / wt welcke men wel mercken conde / dat niet lange zijn en sal / dat Attalus aen dat regiment comen / ende den name ende tijtel des Coninckx dragen soude. Daerom seyde hy waer toe dat hijt onderstaen woude / dat hy met ghewalt dat selve woude aen hem bringen / het welcke sonder eenige moeyte / ende van hem selven in corten tijden op hem versterven soude. Oock so isser een nieu ongheluck / perijckel ende oproer vanden Gallen cortelinghe opgestaen / dwelcke wederom te stillen ende onder te drucken / wanneer de broeders schoone met malcanderen wel eens waren / so souden sy nochtans genoech te doene vinden. Wanneer nu tot alsulcken buytenlantschē oorlooge / een tweedracht van binnen slants / ende een broederlicke vyantschap oock daer toe sloege / so en soudet niet moghelic zijn / datmen de vyanden soude mogen wederstaen / ende also soude Attalus, die zijnen broeder niet gunnen en woude / dat hy inden lande een Coninck storve / van zijn eyghen hopinge des toecomenden rijcx ooc afgesneden worden. Wanneer nu beyde dese dingen / eerlick eñ waerdich waren te vermanen / den broeder wt zijn rijcke te verstooten / ende oock hem het rijcke te laten behouden / so hielt hyt nochtans daer voor / dat het behouden veel loffelicker / dan dat verstooten ware / overmidts dat het der eerbaerheyt ende der broederlicker trouwen toe behoort: Maer nu / so dat verstooten niet alleene oneerlick / maer oock schandelic / ende niet veel beter en is eñ gerekent wort / dan oft hy zijnen broeder ghedoot hadde / wat ist dan van noode vele te raden ende te bedencken? Oft hy nu een deel des rijcx / oft dat hijt al metten anderen hebbē / ende zijnen broeder berooven wil / wanneer hy nu niet meer dan een deel des lants en begeert / wat soude daer wt comē? principalic dit / wanneer dat lant gedeelt / ende de macht gescheurt ware / so souden sy alle beyde cranck eñ onvermoghen worden / ende daer na mochten sy van een yegelicke cleyne vyant eñ slechten aenloop bedwonghen worden: Maer wil hijt gantsch hebben / wat hy dan mettē broeder die veel ouder dan hy is / beginnen wil / oft hy hem gantschelick des lants verjagen / eñ in alsulcken ouderdom ende cranckheyts zijns lichaems / inde ellende wt drijven wil / oft terstont daer na vermorgen. Hy soude doch aensien eñ gedencken / op dat hy de exempelen eñ fabulen der ouders vande twee gebroeders Atrey eñ Thyeste haren wtganck ende eynde hier swijghe: Hoe dat het met Perseo nu cortelinge vergaen is / overmidts dat hy zijnen broeder soo schandelicken verworcht eñ gedoot hadde / vant rijcke eñ der croonen berooft is / ende tot Samothrace indē tempel / gelijck als oft de Goden selve alsulcke straffinge / vā hem om dē dootslach wille zijns broeders / geeyscht hadden / so heeft hy voor de voeten zijns vyants / vanden welcken hy verwonnen ende ghevanghen was / de croone ende rijcke moeten over geven / daerom badt hy hem / dat hy sich beter versinnen soude / ende sulcke onbehoorlicke begheerte wt der herten stellen / want hy wel wiste / dat de gene die hem

Stratius vermaent Attalus dat hy geen ontrouwe en soude voornemen tegē zijnen broeder den Coninck Eumenes.

 sulcx

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer van der stadt 587.

sulcx ingegeven eñ gheraden hadden/dat selve niet en deden/om dat sy hem veel goets gundẽ/ maer daer door dat sy vyanden waren zijns broeders Eumeni, ende sullen int laetste zijnder eerbaerheyt ende ghetrouwicheyt selve prijsen/ wanneer sy siẽ dat hy zijnẽ broeder getrouwicheyt ende gelooве totten eynde bewesen heeft.

Attalus doet behoorlick zijn versoec van weghen zijns broeders den Coninc Eumenes, ende wort in grooter eere ghehouden.

Sulcke woorden Stratij hebben Attalum beweecht/ende hem zijn herte tegen zijnẽ broeder verandert. Daeromme als hy voor den Raet gecomen was/so heeft hy ten eersten den Romeynen der victorien wille geluck ghewenschet:daer na heeft hy vertelt/wat hulpe hy eñ zijn broeder int laetste oorlooge den Romeynen gedaen hadden/eñ ten laetsten gaf hy te kennen hoe de Galli af ghevallen waren/ende wat oproer ende ongeluck sy int lant ghedaen haddẽ/ ende daerom soude hy wel bidden ende begheeren/dat dẽ Raet woude eẽ Legaetschap tot dẽ selven Gallen seynden/door welcke aensien ende macht/sy van haren voornemẽ mochten beweecht worden af te trecken/ende het oorlooge achter te laten. Ende na dat hy sulcx om tghemeyn rijck ende lants wille van weghen zijns broeders den Raet te kennen gegeven hadde/so heeft hy ten laetsten den Raet ooc gebeden/ dat sy hem wouden de twee steden geven/te weten/ Enum ende Maroneam. Ende soo is hy daer mede / als hy der gheenre hopinghe bedrogen hadde/ die daer meynden hy soude zijnen broeder voor den Raet beschuldicht hebben/ eñ begheert/datmen den selven gebieden soudẽ/ dat lant met Attalo te deylen/ ende is wederomme vander stadthuys ghegaen.

Maer in langen tyden en isser geen met sulcke gonste eñ goedẽ wille/noch Coninck/ oft eenich ander sonderlinge persoon verhoort gheweest/als dese Attalus, eñ men en heeft hẽ niet alleẽ/terwijlen hy tot Rome stil gelegen is/met alderley schenckinge geeert/ maer ooc heeftmẽ hem sommighe toe gestelt/die hem/als hy weder van Rome scheyde/gheleyden souden.

Hoe die van Rhodis tot Rome ghecomen zijn, om den Raet vander victorien geluck te bieden,eñ hoemen hen verbodẽ heeft inde stadt te comen, ende hoe sy daer nae door groote biddinghe voor den Raet zijn gecomen,ende hebben haer onschult ghedaen.

De Gesantẽ van Rhodis en worden tot Rome niet wel ontfangen.

DAer na zijn de Legaten van Rhodis tot Rome gecomẽ. Ende so en is daer geen Legaetschap wt eenighe steden vanden lande van Griecken geweest/ die de stadt van Rome meer beweecht heeft/ dan de Legaten vã Rhodis. Want als sy eerst in witte cleedinghe ginghen / als de ghene deden/ die daer gecomen waren om den Romeynen gheluck te bieden / ende te wenschen / ende oock daerom / wanneer sy in swarte cleederen ghecomen waren / datmen de selve daer voor aenghesien soude hebben / dat sy om Perseus wille rou droeghen. Na dat de Burghemeester den Raet ghevraecht hadde / oft men de selve Legatẽ die daer voort stadthuys op de marct stonden/oock na de oude ordinantie met schẽckinghe eeren/ende herberghe gheven soude/ende voor den Raet laten comen. Daer op heeft den Raet geantwoort/datmen den selven geen vrienschappe bewijsen oft houden en soude/ eñ voort soo is de Burghemeester wten stadthuyse totten Legaten van Rhodis ghegaen/eñ de Legaten als sy hem aen sprakẽ/ende te kennen gaven/ hoe dat sy gesеynt waren/van weghen van die van Rhodis/om den Raet geluck te wenschen. Ende oock haer stadt / die daer om Perseus wille suspect ghehouden / ende beschuldicht wert/te ontschuldighen/baden daer om datmen hen gunnen wilde voor den Raet te comen. Daer op wert gheantwoort / dat de Romeynen pleghen haer vrienden ende ghesellen groote gasterye ende veel andere vriẽtschap te bewijsen / ende oock voor den Raet te laten comen / maer die van Rhodis haddent inden laetsten oorlooghe alsoo verdient/ende hadden haer also ghehouden/datmense voor vrienden/ oft gesellen niet houden en wilde. Daer na zijn sy alle ter aerden op haer knyen gevallen/ ende hebben den Burghemeester met de ghene die daer omme stonden / ghebeden / dat sy niet en wilden dese nieuwe eñ versierde clachte / daer die vã Rhodis mede beschuldicht waren/meer achten ende laten ontghelden / dan haer voorgheleden ende oude weldaden/ welcke doch de Romeynen met haer eyghen ghetuyghenisse bekenden warachtich te zijne/ende hebben van stonden aen haer witte cleederen verandert/eñ zijn in droevighe cleederen rontsomme voor de overste eñ Raetsheeren huysen met weenenden oogen gegaen / ende clagelicker wijse gebeden/ datmẽ doch woude haer saken eerst verhoorẽ/ eñ hen also ongehoort zijnde / niet verdoemen.

De Schoutet Marcus Iuventius Talva verweckt teghen die ghemeyne volc om den Rhodianen te ontsegghen.

Daer was oock de Schouthеydt Marcus Iuventius Talva, welcke op de selve tijt / beyde het lant-recht/ende het stadt-recht besadt. De selve verweckte de ghemeynte teghen die van Rhodis/ende gaf een gebot om dat volck te bewillighen/welcke inhoudinge was dese. Datmen die van Rhodis ontseggen soude/ ende wt den officiers des selven jaers eenen Hooftman kiesen/diemen met eenen hoop schepen wel bereyt totten selven oorloge wt stelde/ende tegen die van Rhodis schicte/ eñ seyde tselve tot dier meyninghe/ de gemeynte soude hem tot alsulcken Hooftman kiesen. Maer alsulckẽ voor geleyden ghebot / waren de twee Wijckmeesters Marcus Anthonius ende Marcus Pomponius teghen/want de Schouthеyt op een nieuwe maniere de saken aen ghevangen hadde/ het welcke eensdeels een quaet exempel was/ende oock tegen de ordinantie/ daer door dat hy dese den Raet niet eerst voor gehouden/ oock den Burghemeester dat selve niet te kennen ghegheven/ maer door zijn eyghen voornemen voort ghevaren was/ende de ghemeynte ghevraecht/oft sy wouden ende gheboden / datmen die van Rhodis soude ontsegghen. Want men heeft de ghewoonte altoos tot noch toe gehouden/datmen eerst den Raet daerom ghevraecht heeft/ wanneermen een oorlooghe beginnen woude/ ende wanneer den Raet daer inne te vredẽ ware/datmen als dan de selve meyninge der ghemeynten oock te kennen gaf/ ende daer toe liet verwillighen. Also is de sake achter gebleven/ overmidts dat sy eerst niet rechtelick aen ghegrepen en was.

De Wijckmeesters stellen hem teghen des Schoutets gebot/ ende en willen niet ghedooghen/ datmen vã Rhodis sonder de sake te verhooren/sal ontseggen.

Ordinantie vanden Romeynen als men yemant wil ontsegghen.

Terstont daer na so zijn de Legatẽ vã Rhodis wederom in droevighe cleederen/ een yegelick eenen olijftack inde hant hebbende / op de marct voort Raethuys gecomen / ende hebben

ootmoe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ootmoedelicken ghebeden datmense doch in haer sake verhooren woude. Ten laetsten door langhe smeeckinghe ende biddinghe ist hen toe ghelaten / ende zijn voor den Raet ghecomen. Ten eersten dat sy voor den Raet quamen/ soo zijn sy op haer knien gevallen/ende hebben den Raet ootmoedelick ghebeden / datmen de sake die sy vertellen souden/hen int goede af nemen/ ende hooren woude. Den Raet heeft hen geboden op te staen/ende dat sy haer meyninge segghen souden. So heeft een vanden Legaten begonnen te spreken aldus:

De woordē vandē Ghesanten van Rhodis voor den Raet tot Rome.

Na dat wy connen vernemen / soo wiltmen ons grootelick beschuldighen/ het welcke met der waerheyt also niet bevonden en sal wordē. Wy nemen tot getuygenisse alle de Goden/dat wy noyt wapen tegen den Romeynen met Perseo aen gedaen en hebben/ daer omme twijfelt my inder waerheyt/ oft wy gesondicht hebbē. Voor sommige jaren/ na dat die van Cartago geslaghen/ende Antiochus verwonnen waren/ als wy tot Rome quamen / ginghen wy wt de herberghe in dat stadthuys u gheluck te wenschen/eñ vanden Raethuyse ginghen wy voorder op dat Capitolium tot uwen Goden / den selven ooc onse offerhande te doen. Maer nu so hebben wy nauwelick om ons ghelt een quade eñ boose herberge/daer wy ons inne onthoudē mochten/connen vercrijgen/ eñ zijn by na ghelijck als de vyanden/daer buyten voor de stadt ghesloten gheweest/ ende soo comen wy Legaten van Rhodis voor u/ in treurighe ghestelnisse / ende seer jammerlick / den welcken ghy niet langhe voor dese tijt / met grooter eere ende looninghe begaeft/ende ons de twee landen Lyciam ende Cariam gheschenct hebt. Oock also wy vernemen / soo hebt ghy besloten ende bevolen/ dat die van Macedonia ende Illyria voort aen souden vry zijn / de welcke doch eygen luydē geweest zijn / eer dat sy met u geoorloocht hebben / hoe wel wy dat selve niet daer omme en segghen/dat wy yemant zijn gheluck eñ welvaert vergunnen/ maer wy kennen hier inne veel meer de goedertierenheyt des Roomschen volcx/maer wy van Rhodis/die niet anders in desen oorlooghe dan stille gheseten en hebben/wilt ghy wt vrienden eñ ghesellen/ tot vyanden maken eñ achtē? Nu zijdy voorwaer de Romeynen/diet daer voor houdē/dat v oorlooghen daerom eenen gheluckighen wtganck hebben / overmits dat sy gerechtelick geschieden/ ende ghy en pleecht u oock niet so seer des wtgancx/wanneer ghijt ghewonnen hebt/ als inden aenvanc te beroemen/overmits dat ghy niet anders dan wt gerechtige eñ behoorlicke oorsaken en begint te oorlooghen. Want alsoo hebt ghy de stadt Messanam in Sicilien verwonnen/alsoo hebt ghy die van Cartago verdruct. Also oock die van Athenen ghestilt/ende den Coninck Philippum / overmidts dat hy onderstaen hadde / het lant van Griecken tot dienstbaerheyt te brenghen/ende zijn eyghen te maken/ eñ daer toe ooc Hannibal dien hy gelt/ ende ander hulpe totten oorloge gheseynt hadde/hebt ghy als een vyant bedwonghen: daer na den Coninc Antiochum, de welcke wt hem selven/na dat hy van uwe vyandē de Etoliers ontbodē was/wt Asia in Greciam met groote rustinghe gheschecpt/de steden Demetriadem ende Chalcidem/eñ dat wout by Termophile

Die van Rhodis houdē voorē henlieder voorledē eere/ eñ ander lieden welvaert tegen de teghenwoordighe schande.

Sy houden voren dat de Romeynen geen gherechte oorsake en hebben om tegē die vā Rhodis oorloge te voerē gelijc sy tegen ander vyandē gehadt hebben.

ghewonnen/ende in ghenomen/eñ die u onderstaen hadde/vande besittinghe des rijcx te verdrijven/hebt ghy met oorloghe verwonnen/eñ achter den berch Taurum gejaecht/eñ verdreven. Nu ten laetsten oock Perseum/ overmidts dat hy uwe vrienden ende ghesellen met oorloghe overvallen/oock sommighe vanden selven verslagen hadde/hebdy met andere Vorsten eñ Heeren verwonnen/ ende ghevanghen. Overmidts dat nu al uwe oorloge ende vrede/ al redelicke ende gherechtige oorsaken gehadt hebben/wat sal onse ellende ende jammer voor eenen naem ende tijtel moeten hebben / wanneer ghy ons also verderft? want ick wilt noch also setten/ wy zijn alle daer inne schuldich/vā tgene dat Polyaratus ende Dyon onderstaen hebben/den welcken wy met noch andere die daer schult inne hebben/ om u over te leveren / hier met ons ghebrocht hebben. Wanneer wy nu alsoo alle ghelijck daer inne schuldich waren/ wat hadden wy dan also grootelick in dit oorlooghe misdaen? ghy wilt ons by avontueren aen spreken. Wy zijn vander partyē Persei, eñ den selven gunstich geweest / ende also wy hier voortijts indē oorloge Philippi, ende Antiochi, voor u tegen de Coningen ghestreden hebben/ also zijn wy nu metten Coninck teghen u gheweest. Hoe dat wy pleghen onse ghesellen by te staen/eñ te helpē/eñ hoe onvertsaecht wy tottē strijt gaen / souden wy wel begheeren dat ghijt van Caio Livio, ende Lucio Emilio Regillo hooren wildet / de welcke doē ter tijt over uwe schepen in Asia Hooftluyden geweest zijn/wāt uwe schepen noyt aendē strijt sonder ons ghevaren en zijn: Maer wy hebben oock de vyanden meer dan eens strijt gelevert/ eens by Samo/eñ ten anderen male in Pamphilien tegen den oversten Hooftman Hannibal, welcker victorien wy ons te meer wetē te beroemen/ overmidts/ na dat wy by Samo tonder ghelegen/ eñ een groote somme / beyde van schepen ende jonghe ghesellen/ van ons beste volck verloren hadden/nochtans onverschrict zijn gheweest/ oock alsulcke schade niet gheacht en hebben/ maer hebben ons wederom tegen de vyanden/ toegherust / ende des Conincx schepen die wt Syria quamen/teghen ghetogen/ dwelcke wy hier segghen/niet dat wy ons des grootelic beroemen willen/maer alleene dat wy u vermanen/ hoe die van Rhodis plegen haren gesellen bystant te doen/ daer af wy ooc/na dat sy beyde Philippus ende Antiochus verwonnē warē/ van u eerlicke looninghe ontfanghen hebben. Wanneer nu dat selve/nae de victorie / welcke ghy naerstelick door gunste eñ genade der Goden/eñ na door uwe deucht/ eñ dapperheyt teghen Perseum vercreghen hebt / Perseo ware geluct/ende hy de selve victorie vercregen hadde/eñ wy tot hem in Macedonien quamen / eñ als van een verwinder ende Coninck/ooc dierghelijcke belooninghe van hem begheerden/ vā tgene dat wy door onse bystant in dit oorloge ghedaen hadden/ wat meyndy souden wy segghen? souden wy segghen dat wy ghelt gheleent/oft coorne geseynt/oft hulpe te water oft te lande met ons volck ghedaen hadden? Hoe souden wy segghen/dat wy inde steden / oft op de frontieren tot een bewaringe ghelegghen/oft dat wy inden strijt gheweest waren/ het ware voor ons selven/oft onder/eñ met zijne Hooftluyden?

Polyaratus eñ Dyon.

Sy ontschuldighen henliedē dat sy Perseus niet en hebben gheholpen/ gelijck sy in voorgaende tijdē den Romeynen gholpē hebben.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 587.

luyden? Eñ wãneer Perseus ons by avontuerē vragen soude / aen wat eynde ons crijschvolck gheleghen/oft waer teghen onse schepen in zijn hulpe geweest warē / wat soudē wy antwoorden? Jck achtet daer voor / wy en souden niet vele een beter saecke by hem hebben/ indien hy schoone ghewonnen hadde/ dan wy nu hier by u hebben. Want dit hebbē wy door onse Legaten/so wy om vrede te maken/tot beyde partiē ghesepnt hebben/so hebben wy vercreghen dat wy noch hier oft daer danck verdient/eñ tegen u luyden oock in suspicie eñ perijckel gevallen zijn / hoe wel Perseus ons metter waerheyt conde voor houden ende seggen/ tgene dat ghy vaders niet segghen en cont/ dat wy zijn tegen partye / te weten/ u Romeynen van aenbegin des oorloochs/door onse Legaten/hebben aen geboden/eñ belooft te seynden/ alles wat tottē oorloge van noode ware/met onse schepē/luyden/gelijck als wy inde andere voorledē oorlogen te helpen bereyt zijn ghewecst/welcke doch niet door onse schult / maer door u selve behindert eñ onder wegen is ghebleven/na dat ghy/ wat weet ick wt wat oorsaken onse hulpe veracht/eñ niet hebben en wildet. Daerō en hebbē wy niet gedaen also de vyandē plegen/oft daer om met recht voor vyanden gehouden souden mogen worden/en hebben oock niet onder weghen gelaten / tghene dat ghetrouwe ghesellen ende vrienden toe behoort / maer alsulcx op te brengen ende wt te rechten/is ons door u selve verboden gheweest. Hoe dan (mocht yemant seggen) ghy van Rhodis: isser niet in uwe stadt ghedaen oft ghesproken gheweest / des ghy u schaemt/oft daerom u dat Roomsche volc met rechte mochte ongunstich zijn? Jck en sy niet alsoo onsinnich ghy wijse Heeren/dat ick noch eerst verantwoorden wil/tgene dat daer te voren gheschiet is. Jck en loochen oock niet dat sommige boose / ende onbehoorlicke woorden ghesproken hebben/maer dat bid ick/ datmen niet de sake vermengen/eñ tgene dat sommige misdaen hebben/der gantscher stadt daer inne beschuldigen wil. Want daer en is gheen stadt daer inne niet eensdeels quade eñ moetwillige burghers / eñ altijt een onwetende ghemeynte en is: wy hooren van u selve segghen / hoe dat ghy eensdeels alsulcke burghers onder u hebt ghehadt/die de ghemeynte tot hen getrocken/ eñ veel quaets ghedaen hebben/oock dat de gemeynte op eenen tijt vanden Raet af gevallen/ eñ hen daer tegen gheset / eñ ghy dat regiment een wijle tijts verloren hadt : wanneer nu alsulcx by u in dese wel ghemanierde stadt/ eensdeels heeft mogen geschieden/wat groot wonder ist dan/ soo daer by ons tot Rhodis / oock sommighe gheweest zijn/die/op dat sy des Coninex vrientschap vercreghen/onse ghemeynte eñ den onversochten hoop/met quadē raet des geclaps verleyt hebben? Jck wil voorder antwoorden op tghene/so onse stadt in dit oorloge voort grootste eñ quaetste toe geleyt wort/ dat wy op eenen tijt onse Legatē om dē vrede wille/tot u eñ Perseum gesepnt hebben/ welcke onghelucklich voornemen/de ontsinnighe Legaet (alsoo wy hier na vernomen hebben) met zijne onnutte eñ dwase woordē eerst gãtsch verdorven heeft/ overmits dat hy also gesprokē hadde/als oft de Roomsche Legaet Caius Popilius ghesproken hadde/welckē ghy tot de twee Coningen Antiochum eñ Ptholomeum, dat sy souden vant oorloge onder malcanderen af laten/ ghesepnt hadt. Dat selve is nu te straffen/ als een stoute oft verwaēde overmoedicheyt/so ist by Perseum ooc op de selve maniere gheweest/ alsoot hier ghesproken wert. Het en heeft niet alleene een yeghelick mensche / maer oock een yeghelicke stadt haer eygen manieren/ende so zijn sommige luyden haest toornich/ ende cort van sinnen/de sommige stout eñ onvertsaecht/ ooc sommige versaecht/eñ de sommige tot gulsicheyt/ ende tot vrouwen meer dan de andere gheneycht. Also seytmen van die van Athenen/ dat sy snel ende meer dan sy vermoghen / stout zijn/om een dinck te beginnen: wederom oock vande Lacedemoniers/dat sy manierlick ende lancsaem tot de saken gaen/eñ oock swaerlick de dinghen bestaen/ die sy nochtans seker zijn. Jck bekenne ende en cans niet loochenen / dat het gantsche lant Asia sotter eñ onwijser/oock roemachtigher menschen op voet/ dan andere landen/eñ dat daer na de onse / te weten die vā Rhodis/eensdeels op geblasender ende stouter van woorden zijn/ eñ altoos meer voort brenghen dant wel behoorlick is / overmidts dat wy voor de treffelickste ende overste/ onder de omliggende ende naeste steden geacht worden/ welcke wy nochtans niet alsoo seer door onse eyghen macht/ als door uwen goeden wille/ gunste/ende eere vercregen hebben. Overmits dat het nu also is/soo hadde ick ghehoopt/ het soude de selve onse verwaēde Legaetschap doē ter tijt ghenoech gestraft zijn geweest/ met het ghene datmense met een soo druckelicken antwoorde hadde te huys laten treckē. Oft wanneert metten selven niet ghenoech en ware geweest/ so soude doch dese teghenwoordige onse jammerlicke ende claghelicke Legaetschap u beweecht hebben/welcke oock / al waerse wat stouter eñ moetwilligher/ dan onse laetste Legaetschap is geweest/genoech soude zijn om te versoenē. Het is ooc warachtich dat de toornmoedige den overmoet eñ stoutichheyt/ sonderlinghe inde woorden niet lijden en mogen/ende haten/ghelijck oock de wijse alsodanigen verachten/aldermeest wanneer de minste tegen eē grooter de selve ghebruyct: Maer nochtans en wast noyt gehoort/datmen yemant om alsulcke overmoedicheyts wille / soude daerom ter doot veroordeelen. Daer is warachtich een groot perijckel in ghelegen/ ende het spijt den Romeynen seer/ wanneer sy vā die vā Rhodis veracht worden/doch vintmen wel/die de Goden verachten ende blasphemeren / nochtans en isser niemant daerō (datmē weet) vandē donder verslagē geweest. Wat isser dā nu meer dat wy te verantwoordē of te ontschuldigē hebbē/ overmits dat wy niet vyantlicx tegē u gehandelt en hebbē/eñ de stoute woordē onser Legaten wel waerdich gheweest zijn/datmense met woordē gestraft soude hebbē/ maer nochtans niet verdiēt en haddē / datmē daerom eē gantsche stadt verderven soude. Jc vernee ghy wijse Heerē/hoe dat ghy niet alleene op onse wterste wercken oft woordē en siet / maer ghy wilt ooc onsen wille eñ gedachten schatten/eñ de selve onder u in uwen Raet ende gesprecк suspect houden/ghelijck als oft wy liever souden ghesien hebben/dat Perseus gewonnen hadde/dan de Romeynen/ eñ om de selve sake wille seggen

de som-

Verclaren hoe sy nu te Romeynen oock geerne souden ghe-holpen hebben/ ghelijck sy hen ghepresenteert hebbē / hadden zijt willen aennemen.

Watter onbehoorlick ghesept of geschiet is/ dat is sommige lieden schult die de gemeente verleyden wilden/ dwelc oock wel vanden Romeynen ghedaen wort.

Dat heylicde der Gesante hart ghesprokē hebben/ gelijck ooc de Ghesanten van Rome ghedaen hebbē tot Antiochus, diers ghelijcke is ooc geschiet teghen den Coninc Perseus.

Men weet ooc int goede eenichsins nemen de aert van den lande/ eñ der lieden ghebreken.

Sy meynen dat sy nu genoech gestraft zijn voor de stoute woorden van heylicheit der Gesanten.

Wijse lieden en plegē de verachtinge niet so seere ter herte te nemen.

Ende of sy schoon den Coninc Perseus de victorie ghewenscht hadde/ souden sy daerom moeten ghestraft werden/ als sy niet meer ter daet daer toe geholpen hadden.

de sommige zijn wy waerdich / eñ hebben verdient datmen ons met oorloge soude overtrecken: Maer de andere segghen: dat wy alsulcx Perseo wel ghegunt hadden / maer nochtans daer mede niet verdient/datmẽ ons met rechte soude verderven. Overmidts dat het in gheen stadt nerghens/noch met oude ghebruyckinge eñ gewoonten also gehouden wort/ noch door eenighe statuyten also ghebooden is/dat de ghene/die zijnen vyant quaet gunt/eñ wilde dat hi storve / nochtans en doet hy niet raet oft daet niet daer toe daer door hy sterven mochte/soude des levens veroordeelt ende gestraft worde. Dese die ons also vande straffinghe ontslaen/ eñ nochtans metter suspicien doodẽ eñ verderven willen/ den selven weten wy grooten danc van haren goedẽ wille: Maer wy setten eñ leggen ons selven onder dat statuyt/ datmen ons met woordẽ straffen sal. Ende indien men can bevinden/ dat wy alle tot Rhodis dat selve begheert hebben/ als dat wy gunners Persei zijn geweest / so en willen wy den wille niet vande daet scheyden/eñ dat wy alle gelijck daer af gestraft worden: Maer so daer sommighe wt onse Heeren den Coninc gunstich/ ende de andere der Romeynen partye zijn gheweest/ en begeeren wy niet/dat de ghene die den Coninc by gestaen hebben/sullen ongestraft eñ vry gaen/om onsen wille/de welcke tot uwer hulpẽ geneycht zijn geweest/maer dat bidden wy/datmen ons niet en laet ontgeldẽ het gene dat de ander misdaẽ hebbẽ. Wãt ghy wijse Heeren eñ vaders dẽ selvẽ niet vyantlicker en meucht zijn/ dan onse stadt selve is / daerom ooc sommige vandẽ selvẽ als zijt gemercet hebbẽ/zijn sy wter stadt gevlodẽ: de andere hebbẽ haer selven gedoot ende verworcht. De andere die noch vãde selve partye voor handẽ zijn/hebbẽ wi gevangẽ/tot dier nieyningẽ/wanneert u belieft de selve u over te leverẽ: Maer wy de andere vã Rhodis/die also niet gedaẽ en hebbẽ/daerom men ons dancsegghen mochte. So bidden wy datmen ons ooc niet straffen en wil / overmidts dat wy niet quaets verdient en hebben: Maer datmen de weldaden/ soo onse voorouders overvloedich/ eñ meer dan sy schuldich gheweest zijn/gedaen hebben/inde plaetse ende tot vervullinghe van tghene dat wy nu versuymt ende achter gelaten hebben/gerekent mach wordẽ. Ghy voorsichtighe Heeren/ hebt nu met drie Coninghen geoorloocht binnen corte jaren/laet ons daerõ niet meer tot grooter schade comẽ/ dat wy int een oorlooghe hebben stille ghesetẽn / dant ons profijt gebrocht heeft/ dat wy inde ander twee voor u gestreden ende gevochtẽ hebben. Stelt de drie Coninghen / Antiochum, Philippum, ende Perseum, ghelijck als voor drie sententien ende vonnissen/ hoe ons de twee absolveren eñ vry kennen/alsoo wederom hopen wy/ dat de derde niet meer crachten hebben en sal dan de twee/ende ons daerom verdoemen. Wanneer de Coninghen over ons souden rechten / ende oordeel gheven/so souden sy ons sonder twijfel verdoemen. Maer wy bidden u ghy wijse Heeren/wilt dat selve by u also oordeelẽ ende overdencken/ oft ghy wilt datter een Rhodis inder werelt sy / oft dat ghijse gantsch eñ geheel met gront ende plaetse sult willẽ te niete maken/eñ verderven. Want om des oorloochs wille en behoeft ghy u niet veel te beradẽ / dwelcke ghy

Maer sy en hebben niet alle tsamen Perseus vriẽden gheweest/daerom en salmen niet straffen die geen schult en hebben/ maer d'ander hebben hen selvẽ gestraft.

Datmẽ ooc ken voorgaende weldadẽ niet en wil verachten.

Eenen crych tegen die vã Rhodis te voerẽ en is den Romeynen niet mogheliek/ want sy en zijn vã geẽder meyninge hen te verweeren/ maer eer hẽ alle tsamen over te gheven.

wel beginnen / maer niet voeren en sult / overmidts datter geẽ van Rhodis zijn en sal/die hẽ teghen u ter weere stellen/ ofte tegen u wt trecken sal: Maer wanneer ghy ymmers wilt op uwen toorne ende voornemen blijven/ soo bidden wy/ dat ghy ons doch wilt so lange respijt gheven/ tot dat wy dese droevige bootschappe moghen te huys ontbieden eñ brengen. Want als dan/ so wy wat van vrye ghebooren luyden tot Rhodis zijn/beyde mannen ende vrouwen/ alle ons ghelt ende goet inde schepen draghen sullen/onse huysen ende tempelen/ende wat wi daer te huys hebben/verlaten willen/ende van daer tot Rome comen ghevaren/ende daer nae alle ons gout ende silver/ende wat wy int ghemeyne/ ende een yegelick bysonder vermogen/ hier voor dat Raethuys/ ende voor uwe voetẽ neder legghen / ende daer oock ons met onse vrouwen ende kinderen in uwer macht geven/ ende dan hier lijdẽ wat ghy ons aendoen wilt/ op dat wy ons vaderlant met onse ooghen/ende in onse teghenwoordichheyt/ niet en sien verbranden eñ verderven. Ghy Romeynẽ meucht ons / die van Rhodis voor uwe vyanden houden ende achten/maer overmidts dat van ons selven ons eyghen oordeel/ oock wat rechts hebben soude/ soo oordeelen ende bekennen wy van ons selven/ dat wy ons noyt voor vyandẽ der Romeynen ghehouden oft wt ghegheven/ oock niet vyantlicx teghen u te handelen/ oft te beginnen / oyt inden sin ghenomen oft ghedacht en hebben/wanneer ghy ons schoone op dat wterste vervolghen wilt.

Dat sy van den Romeynen voor vyant ghehoudẽ worden/ daer en connen sy niet teghen/ nochtans en zijn sy dat noyt gheweest/ noch ooc niet en zijn.

Hoe dat de Legaten van Rhodis voor den Raet, wederom op haer knien gevallen zijn, eñ zijn daer blijven ligghende, tot datse den Raet geboden heeft op te staen, eñ wt den Raethuyse te gaẽ. Eñ hoe *Marcus Portius Catho* voor die vã Rhodis gebeden heeft, also datse dẽ Raet niet voor vyanden en kende, ende nochtans voor gheen vrienden en hielt. Ende hoe den Raet bevolen heeft, dat sy haer Officiers wt Caria ende Lycia wederom te huys ontbieden souden, ende wat sy voort ghedaen hebben.

Als de Legaet zijn woorden voleyndt hadde / soo zijn sy alle wederom / op haer knien neder ghevallen / ende de olijftelgeren met haer handen wt gerecht/ ende zijn daer in druckelicken state blijven liggende / tot datmense ghebooden heeft op te staen/ende wten Raethuyse af te treden. En de voort so heeftmẽ inden Raet rontsomme gevraecht / eñ so zijn de selve die van Rhodis alderharst ende meest teghen geweest/alle die inne Macedonische oorlooghe/ terwijle dat het geduert heeft / Burghemeesters/ Schoutheyts/ oft Legaten gheweest waren/ ende het oorlooghe gevoert hadden. Wederom is hen Marcus Portius Catho goet gheweest / ende haer sake vast ghevoordert/ de welcke na dat hy anders een voortvarende ende straf man was/so heeft hy sich nochtans in dese sake ende op dese tijt vriendelick ende goedertierlick teghen die van Rhodis bewesen. Welcke lange woorden ende relaes/die hy inden Raet om dese sake ghedaen heeft/ick daerom hier onder weghen ghelaten heb te setten/overmidts dat sy in zijnder historien des vijfsten boecks Originum ghenoemt/

 int lan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 587. De gesantē vā Rhodis wort voor antwoorde ghegheven/ datmen hen niet en hout voor vyanden/ eñ oock niet meer voor vrientgenooten.

int lange beschreven staet. Daerom is die van Rhodis alsulcke antwoorde gegeven/ datmense niet voor vyanden en kende / ende nochtans oock niet meer voor vriendē houden en wilde. Philocrates ende Astymedes waren de overste in dese Legaetschap/ wt desen hebben sy Philocratem met een deel der Legaten wederom na Rhodis gheseynt / om de bootschap aldaer te vercondigē: Maer de andere zijn met Astymede te Rome geblevē/ op dat sy vernemē souden/ wat dē Raet voort van die van Rhodis wegen aengaende/ ordineren ende besluyten soude/ ende dat selve den haren tot Rhodis ontbieden. Maer op dese tijt en heeftmēse niet voorder bevolē/ dan dat sy haer officiers die sy in Cariam ende Lyciam ghestelt hadden/ wederom te huys ontbodē. Het welcke na dat het de Legaten tot Rhodis te kennen gegeven hadden/ hoe wel dat het een droevighe tijdinge in sich selfs was/ nochtās overmidts dat sy vander grooter sorghen ontladen waren/ doe sy sorchdē / de Romeynē soudēse als vyandē overvallen/ ende haer verdestrueert hebbē/ so zijn sy op dese tijt blijde ende wel te vreden geweest. Ende hebben oock terstont daer na een croone van twintich duysent gulden toebereyt/ de selve den Schiphooftman ghegheven/ ende bevolen nae Rome te voeren/ ende dē Raet over te leveren. Hebbē hier door ghemeynt de vrientschappe ende ooc dat verbont der Romeynen wederom te vercrijghen/ maer nochtans hebbē sy bevolen om dier sake wille/ den volcke ende der ghemeynte tot Rome gheen vermaninghe daer af te doene / oft een ghemeyne besluytinghe daer af te maken oft in geschrifte te stellen/ op dat/ indien sy alsulcken verbont tot Rome niet en vercreghen/ haer voornemen ende begheerte dwelcke sy te vergheefs bestaen hadden/ niet tot meerder ende grooter achterdeel en quame. Hebben daerom den Schiphooftman also tbevel mede ghegheven / dat hy metten Raet / sonder alle versoeckinghe der ghemeynte handelen soude. Want die van Rhodis so veel jarē tot deser tijt toe inder Romeynen vrientschappe gheweest waren/ maer nochtans in gheen verbont met hen in dier manieren / alsoo de andere gesellen het verbont gemaect hadden/ op dat sy de Coninghen de hopinge/ sich met hen te verbindē/ niet af snijden/ ende sy wederom tselve/ soo het hen wel ende gheluckich verginghe/ ghenieten mochten: Maer op dese tijt hebben sy gedacht/ hen metten Romeynen in eē verbont te geven. Niet dat sy daer door van andere luydē des te sekerder saten/ wāt sy doē ter tijt niemāt meer dan de Romeynē en vreesden/ maer alleene dat sy by den Romeynen des te min suspect/ om de andere sake wille ghehouden worden.

Die van Rhodis sendē ander gesanten na Rome om metten Romeynen een verbont te maken.

Hoe de Caunij van die van Rhodis af ghevallen zijn. Eñ hoe die van Rhodis de selve wederom onder haer macht ghebrocht hebben.

D'oorloghe eñ victorie van die van Rhodis tegē sommige die hen afgevallen waren.

OP de selve tijt zijn ooc de Caunij van die van Rhodis af gevallē/ eñ hebben de Mylassensers/ ooc sommige vāde Euromēsers stedē in genomē: Maer die van Rhodis en was haer herte ende moet niet soo seere ontvallen / sy en merckten wel/ wanneer hen de Romeynē de twee landē Lyciā eñ Cariam wederom name/ dat de andere eēsdeels/ voort ooc af vallē/ eñ sich vry makē souden/ oft souden door de omliggēde landē in genomen worden/ eñ so en soudē sy niet meer dan dat bloote Insel behouden / welcke na dat het cleyne eñ onvruchtbaer was/ en soude niet moghen alsulcken grooten stadt/ eñ menichte des volcx voeden. Daerom hebbē sy terstont/ wat sy van jonge ghesellen ende crijschluyden hadden/ wt gheschict/ ende de Caunos / hoe wel sy schoone der Cybiraters hulpe aen hen getrocken hadden/ bedwongen/ ende wederom onder haer macht ghebrocht/ daer nae de Mylassensers/ eñ oock de Alabandensers/ de welcke als dat lant der Euromensers in ghenomen was/ tot den Alabandenser ghevallen waren / ende hadden alsoo een heyr vergadert / ende zijn by der stadt Orthosia met eenen strijt verwonnē ende neder ghelept.

Hoe *Lucius Anicius* in Epytum ghetoghen is, ende hoe hy het gantsche lant wederom onder de macht der Romeynen gebrocht heeft. Ende hoe hy daer na in Illyricum ghetoghen is. Ende hoe hy met de Legaten door tbevel des Raets wt heeft doen roepen, dat alle Illyriers vry souden zijn, ende noch andere landē daer omtrent gheleghen.

Lucius Anicius beset sommighe steden in Illyrië met crijschvolc.

TErwijle alsulcx in Asia/ ooc te Rome/ eñ in Macedonien ghehandelt worde. Daer en tusschen so heeft Lucius Anicius, de welcke in Illyrico lach/ na dat hy dē Coninc Gentium gevangē/ eñ verwonnē hadde tot Scodra / welcke des Coninckx hooftstadt was/ eē stercke bewaringe gelaten/ mettē Hooftman Gabinio, ende heeft voort Caium Licinium oock met sommighe knechten tot Rhizonem ende Olcinium ghestelt tot een bewaringhe. Ende hy is in Epyrum met den anderen hoop ghetoghen. Daer is Phanota terstont in handen gecomen/ ende de gantsche gemeynte is hē wter stadt teghen ghecomen met haer ornamenten ende andere cleynodien/ ootmoedelicken om genade biddende. Daer heeft hy oock een bewaringhe inder stadt ghelept/ ende is voorder in Molossidem ghetoghen / in welcke landeken/ als hy de steden alle/ wtghenomen dese viere/ Passarone/ Tegmone/ Philace/ ende Horreo hadde in genomen. So heeft hy ten eersten zijnen legher voor Passaronem gheslaghen. Inde selve stadt waren Antinous ende Theodotus de overste / de welcke bekent waren / overmidts der gunsten die sy tot Perseum droeghen/ ende vanden haet die sy totten Romeynen hadden. Dese hadden het andere gantsche lantschap daer toe beweecht / dat sy vande Romeynen waren afghevallen. Daerom soo sy om dier saken wille gheen hopinghe en hadden / want sy wisten wel dat sy vanden Romeynen gheen ghenade vercrijghen en souden/ soo hebben sy/ op dat sy niet alleene en verdorven/ maer oock het geheele lant in verderfenisse brenghen souden/ de poorten voor Anicio toegheslooten / ende den burgers vermaent dat sy liever sterven/ dan der Romeynen eygen luyden souden worden/ ende onder haer dienstbaerheyt comen souden. Overmidts dat sy nu de overste warē/ eñ tot deser tijt toe also groote macht gehadt haddē/ so en dorste daer niemāt tegen segghen: Maer ten laetsten/ als de vreese

Lucius Anicius neemt in sommige steden in tlant van Epyro · nu ter tijt Albanien ghenoemt.

Antinous, ende Theodotus.

De stadt Passaron belegert eñ in handē vā den Romeynen ghecomen.

van

van huytē/dat is der Romeynē/de inwendige/ so sy de twee overste vreesdē/verwonnē hadde/ so heeft Theodotus/de welcke vā goedē geslachte/ eñ een vermaert jongelinc was/ inde tegenwoordichept der gemeynten gesproken aldus:

Oratio Theodoti.

Lieve burgers/wat is dat voor een onsinnichept/eñ wat ist vā noode/ dat ghy alle sout om twee mēschē wille in schade comē / eñ de gantsche stadt om de selve schults wille/in peryckel stellē? Jc heb dicwils hoorē seggē/ eñ die hoorē prijsen/die sich voor haer vaderlant inder doot gegevē haddē/maer dese twee zijn de eerste/die haer vaderlāt om haer eygē schults wille/doodē eñ verdervē willē. Daerō laet ons de poortē opē doē/eñ de Romeynen in latē: wāt waerom willē wy ons diens heerschappye schamen/ de welcke de gantsche werelt aen genomen heeft? Alsulcke woordē Theodoti, heeft de gātsche gemeynte goetwillich gemaect/de poortē weder opē gedaē. Eñ so zijn inden eerstē Antinous eñ zijn geselle Theodotus, ter poortē wt geloopē eñ inder Romeynē leger gevallē/ eñ sich daer latē doorsteken. Daer na is de stadt den Romeynen over gegevē. Also is ooc de stadt Tegmon door haer overste Cephalonem genoēt/toe geslotē/eñ als de selve verslagē/eñde stadt inder Romeynē genade op gegevē was / so hebbē oock de twee andere steden/Phylace eñ Horreum niet lange tegē gehoudē/na dat sy belegert warē/ eñ hebbē sich ooc onder den Romeynē gegevē.

Tegmon/eñ ander stedē in Epyro geven haer in handen vande Romeynen.

Als nu Epyrus op alsulcker manierē weder in genomē/eñ te vredē gestelt was/ eñ de crijschknechtē rontsom inden winterleger geleyt warē: So is Anicius wederō in Illyricum getogē/eñ nae Scodrā daer de Legatē vā Rome geromē warē. Eñ so heeft hy de Voorstē des gantschē lants by eē ontbodē/eñ eē Lantdach gehoudē. Eñ na dat de onderwijsinge der Legatē hielt/so heeft hy alder eerst latē wt roepen/ dat wt bevel des Raets/eñ der stadt Rome/soudē alle Illyriers vry zijn/eñ datmē wt alle slotē eñ vleckē/de bewaringe soude wederom wech doen/ eñ dat de Issensers/Taulantij/Dassaretij/ Tirustare/ Jnitte eñ Olciniaters/overmits dat sy/doē de Coninck Gentius noch machtich in zijn rijcke was/haer tottē Romeynē goetwillich gegeven haddē. Daerom en soudē sy niet alleene vāder heerschappiē wegē vry zijn/maer ooc soudē sy van alle schattinge eñ tollen vry zijn. Desghelijcx soudē ooc de Daorsi alle de voorseyde vryhedē hebbē/daerom dat sy Carvantium verlatē/eñ met haer crijschvolc tottē Romeynen gevallē warē: Maer den Scodrensers/Dassarēsers eñ Sepelitaners met de andere wt Illyria/ heeftmē geboden de halve schattinge jaerlicx den Romeynē te geven/dwelcke sy te voren den Coninc gegeven haddē. Daer na hebbē sy dat gantsche Illyrische lāt in drie deelē gedeelt/ eñ het eerste deel/de bovē genoemde stedē eñ landē toe gegevē: het tweede deel/ het gātsche lāt Labeatum: het derde de Agrotiners/ de Rhizoniters/ende de Elceratiners/ eñ tlāt dat daer by lach. Ende als hy in Illyrico dat lant also gedeelt/ende alle dinghen gheordineert hadde/ so is Anicius wederom in Epyrum getogen/ende heeft zijn winter legher ghehouden inde stadt van Passarone.

Lucius Anicius eñ de vyf Gesantē houden binnen Scodra met die van Illyrien eē lantdach/ eñ doē daer de vryheyt vandē lande eñ ander ordinantien wtroepen.

Hoe *Emilius* de drie steden Agassas, Eginum, ende Enium heeft bevolen te plonderen.

Terwijle alsulcx in Illyrico gehandelt worde / onder des so heeft de Burghemeester Lucius Paulus, eer dat de thien Legaten van Rome tot hem gecomē warē/zijnē sone Quintum Maximum, na dat hi vā Rome wederom gecomē was/ met sommige vaēkēs knechtē na Eginum eñ Agassas gesonden/eñ heeft de selve steden bevolen te plonderen/ Agassas om dies wille/ want sy haer den Burghemeester Martio dat voorleden jaer op ghegeven hadden/ende wt haer selven begeerden in dat verbont der Romeynē te zijne/ ende namaels wederom af gevallen/ende haer wederom onder Perseo ghegheven hadden. De Eginensers om een nieuwe misdaets wille/ want als ten eersten den roep daer henen gecomen was / hoe den strijt met Perseo ghescheet/ ende de Romeynen ghewonnen hadden/ soo en hadden sy den selven gheen geloove gegheven/ ende hebben sommighe Roomsche knechten/ welcke inde selve stadt na den strijt ghecomen waren / vyandelicken getracteert ende gehandelt. Desghelijcx heeft hy oock Lucium Posthumium na Enium ghesonden / ende de selve/ overmidts dat sy langher ende crachtiger dan de andere omligghende steden inden oorlooghe teghen ghehouden / ende haer ter weere ghestelt hadden / oock inder selver manieren doen plonderen.

Quintus Maximus plondert de steden Agassa eñ Eginum.

Lucius Posthumius plondert de stadt Enium.

Hoe de Burghemeester het gantsche lant van Griecken doorghetogen is, om alle de wonderlicke dinghen te siene, die inden selven lande waren, ende hem int wederom keeren, die van Etolien in droevighe cleederen teghen ghecomen zijn, haren noot clagende, ende hoe hijse bevolē heeft, hem tot Amphipolim te volghen.

Het was omtrent den Herfst / daerom als de Burghemeester voor hem ghenomen hadde / de selve tijt door Greciam te trecken/ om de dinghen soo inde oude historien beschreven ende vermaert waren/gins ende weder te besien/ ende te versoecken. Ende soo heeft hy Caium Sulpitium Gallum dat legher bevolen te bewaren / ende een overste daer af gheordineert. Ende so is hy met een cleyn ghetal van volcke/ met zijnen sone Scipione, ende des Conincx Eumenis broeder Atheneo gereyst/ door Thessalien na Delphos/daer antwoorde wort ghegheven vanden God Appolline. Ende doen hy dē God Appollini zijn offerhande gedaen hadde/soo heeft hy daer na de columnen / die inden ganck des tempels begonnen waren/ op welcke die van Delphis dat beelt ende figuere Persei ghestelt wouden hebben/ geordineert voorte doen bereyden/ende zijn beelt oft figuere selve daer op te doen stellen. Van Delphis is hy voorder nae Lebadiam ghetoghen / ende daer den tempel Iovis Trophonij besien. Ende als hy daer dat gadt inde speloncke gesien hadde/ door welcke de ghene die antwoorde des selven Gods begeeren ende halen/daer inne climmen/ soo heeft hy daer nae den God Iovi ende der Godinnen Hercinne, welcken tempel daer staet/zijn offerhande oock gedaen/ende is van daer na Chalcidē getogē/ om te besiene den afloop der zee Euripum genoemt/eñ dat gātsche Insel/

Lucius Emilius Paulus reyset door Griecklāt om te besien alle de antiquen oft oude wercken/ daer af men pleecht te spreken.

Lebadia.

Chalcis.

Euripus.

Int jaer van der stadt 587. Aulus.

Insel/welcke hier voortijts een brugghe heeft ghehadt/om te gaen tot aen dat lant Atticam.

Van Chalcide is hy daer na tot Auliden gevaren/welcke by drie walsche mijlen daer van ligghet/om aldaer de haven te besien/ in welcke de duysent schepen der Griecken vergadert waren metten Coninck Agamemnon, ende is van outs seer vermaert/oock is daer den tempel der Godinnen Diane, in welcke de selve groote Coninck zijn eyghen dochter gheoffert heeft/ op dat hy mochte gheluckich over nae Troyam schepen. Daer na is hy gecomen tot Oropum/in Attica gelegen/ aen welcken eynde de Waerseggher Amphilochus voor eenen God gheeert wert/eñ heeft daer eenen tempel/ welcke oock van outs seer vermaert is/eñ den selven tempel is rontsom met veel schoonder fonteynen verciert.

Den tempel der Godinnen Diane.

Oropum. Amphilochus.

Athene.

Vã Oropo is hy tot Athenen gecomẽ/welcke stadt vol was vãde dingẽ/daer af sy vande ouders beschrevẽ eñ vermaert is geweest/hadde oock doen ter tijt vele dingen die daer waerdich waren om te besien/ als dat oude slot / de haven ende de lange mueren/daer mede de haven Pyreum aender stadt mueren te samen quam/ende de schiphuysen/ende waerhuysen/ van welcken menigen grooten eñ treffelicken Hooftman wt ghevaren was. Item de costelicke columnen ende beeldẽ / beyde der Goden ende der menschen / welcke eensdeels vã alderley materie/vanden vermaertsten eñ cunstichsten meesters die daer rontsomme waren gheweest/ghemaect ende met groote costen waren betaelt. Ende doen hy daer op dat slot der Godinnen Minerve, welcke een Patronersse was vanden selven slote/ zijn offerhande oock ghedaen hadde/so is hy den tweedẽ dach daer na/ na Corinthum ghevaren.

De Godinne Minerva.

Corinthe Acrocorithe Isthmus eñ het slot laghen tusschen twee wateren.

Dese stadt was tẽ selvẽ tijde / al eer sy verdestrueert wert/seer vermaert ende eerlick aen te siene/ende dat slot/ende de Isthmus also genoemt / welcke een smal ende enghe aertrijcke tusschen twee wateren wter zee is comende/ daer sy beyde lagen / de selve waren alleene besiens ende versoeckẽs waert/ende dat slot lach ende was ghetimmert op eenen seer hooghen berch/welcke alle de andere rontsomme overreycte/ende heeft op de selve hoochte veel lustighe ende schoone fonteynen springhende. De Isthmus heeft oock op beyde zijden de zee/een teghen den opganc/ende den anderen tegen den nederganck der Sonnen/ ende was met eenen enghen toeganck teghen dat andere Griecsche lant toe ghesloten.

Sycion, Argos.

Epydaurus.

Van Corintho is hi voorder na Sicionem/ ende van daer nae Argos ghetoghen / welcke beyde twee vermaerde steden van ouder heroemste waren. Eñ van daer is hi na Epidaurum ghetogen/welcke stadt de voorghenoemde / met goet oft macht niet ghelijck en was / maer nochtans seer vermaert om des tempels wille/die daer getimmert was/ inde eere vanden God Esculapio, welcke vijf walsche mijlen vander stadt gelegen was / ende was doen ter tijt seer eerlick aen te siene / ende verciert met alderley cleynodien/eñ juweelẽ/welcke de gene die vandẽ selvẽ God gesont gemaect worden/ daer geschõckẽ eñ gebrocht warẽ/ eñ namaels ist al verdestrueert gheweest/alsoo datmen nu nauwelick eenich teecken daer van sien en can.

Esculapius.

Van Epidauro is hy voorder ghetogen/ eñ is tot Lacedemoniam ghecomen / welcke niet van sonderlinghe oft groote timmeringe aensienlick oft vermaert en was / maer van goeder zedẽ ende manieren isse alle andere te bovẽ ghegaen. Van daer is hy na Megalopolim ghetoghen/ ende voort is hy ghecomen tot Olympiam/aen welcken eynde / als hy veel eerlicke ende schijnbaerlicke dinghen daer gesien hadde/ so is hy ooc na dat hy dat beeldt des Gods Iovis aen ghesien hadde / in zijn herte eñ sinnen alsoo beweecht gheweest/ als oft hy den selven God/selve inden tempel in persoone gesiẽ hadde/ heeft daerom eẽ grooter offerhãde dan zijn ghewoonte was / laten bereyden / ende brenghen/ende heeft aldaer zijn offerhande ghehoudẽ/als oft hy te Rome int Capitolium geweest ware. Ende als hy also dat lant van Griecken door ghetoghen was/ ende nochtans aen geen eynde yet sonderlings vernemen en conde/hoe een yeghelicke stadt in desen oorlooghe teghen de Romeynen oft teghen Perseum ghesint ware gheweest/ende sich gehouden hadde. Op dat hy niet met dese / oft eenighe ander vreese / de steden der ghesellen en verschricte/eñ met nieuwe sorghe ende ghedachten en belade/soo is hy wederom na Demetriadem getoghen. Ende terwijle hy op den selven wech was / soo zijn hem op den weghe tegen gecomen eenen hoop Etoliers/ treurlick ende in jammerlicker wyse ghecleet ende ghestelt. Als hem nu de Burghemeester selve daer af verwonderde / ende lietse vraghen wat sy begheerden/so hebben sy hem te kennen ghegheven ende gheclaecht/hoe datter van haren oversten des lants omtrent vijf hondert ende een half/ na dat den Raet vã Lycisco ende Tysippo beleghert ende met gewalt omcinghelt was/ vande knechten Bebij des rechters verslaghen zijn gheweest/ ende de andere zijn verwesen/ ende wten lande verdreven/ ende daer en boven besidt hy noch de goeden der ghenen die daer verslagen/ verdreven/ ende verwesen waren.

Lacedemonie.

Olympia.

Het beelt Iovis Olympici.

Lucius Emilius Paulus keert weder na Demetrias.

Die vã Etolien claghen den Burgemeester Emilius, hoe dat vele van henlie der Overste doot gheslaghe of verdreven gheweest zijn.

De Burghemeester heeft den selvẽ bescheyden tot Amphipolim by hem te comen/ende hy is eensganex nae Demetriadem getoghen tot Cneum Octavium den Schiphooftman / ende heeft daer raet ghehouden van sommighe saken weghen aengaende. Eñ doen hy daer ghehoort hadde/hoe dat de thien Legaten over zee aen ghecomen waren / de welcke vanden Raet gheordineert waren om in Macedonien tot hẽ te comen/ so heeft hy alle andere dinghen laten staen/ende is de selve Legaten tot Appolloniã teghen ghetoghen. Ende als Perseus hem daer oock teghen was ghetogen/overmits datmen hem in gheen scharpe oft nauwe bewaringhe tot Amphipoli en hielt/ welcke van Appollonia ligghet omtrent een dachreyse/soo heeft hy Perseum goedertierlick aen ghesproken ende ontfanghen : Maer als hy hier nae wederom tot Amphipolim in dat legher gecomen was/ so is hy seer gestoort gheweest op Caium Sulpitium, overmidts dat hy Perseum vry hadde laten gaen/ ende also verre vanden leger gints ende weder hadde laten om trecken. Ten anderen/om dat hy ooc den crijschknechten so veel wils liet ghebruycken/ om dat sy de tichelen vander stadt mueren afgebroken/ ende met de selve haer hutten teghen den winter ghedeckt hadden.

Thien Gesanten van Rome comẽ in Griecke lant.

Lucius Emilius Paulus doet Perseus beter bewaren eñ beveelt den crijschknechten weder te draghen die tichelen die sy tot Amphipolis ghenomen hadden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

hadden: Daerom so heeft hy terstont geboden/ datmen de tichelen wederom wech dragen/ eñ wat aen der mueren gebroken was/ wederom maken soude. Daer na heeft hy Perseum met zijnen outsten sone Philippo, Aulo Posthumio te bewaren gegeven/ maer de dochter ende den joncsten sone heeft hy van Samothrace tot hē in zijnen leger tot Amphipolim laten brengen/ ende heeftse daer bevolen te houden/ ende te bewaren/ in alder deucht ende eerbaerheyt / als alsulcke kinderen toe behoort.

Perseus dochter wort binnē Amphipolis opghebrocht.

Hoe de Burgemeester alle den schat, eñ brieven des Conincx tot hem heeft laten brengen, ende hoe hy daer met de thien Legaten opten rechterstoel is gaen sittē, eñ hoe hy daer heeft doen vercondighen, dat alle Macedoniers vry souden zijn, ende dat het lant van Macedonié in vier deelen soude ghedeelt worden.

Lantdach ghehouden tot Amphipolis in Macedoniē/ daermē ghehandelt heeft vande nieuwe ordinantien des lants.

Als nu dē dach gecomē was/ op welcken hy de thien overste Vorsten des lants/ wt alle steden by hē tot Amphipolim ontboden hadde/ soo heeft hy oock alle den schat ende de brieven des Coninex / die in alle plaetsen gheweest waren/ tot hem laten brenghen. Ende is voort met de thien Roomsche Legatē int Raethuys op des rechters stoel neder gaen sittē/ int midden tusschen den hoop der Macedoniers / de welcke rontsomme hem vergadert waren: Maer de Macedoniers hoe wel sy alsulcke treffelicke ghestaltenisse by den Coninck wel ghewoone waren/ so heeft hen nochtans dese nieuwe maniere ende forme vandē rechterstoels ende des ghewalts/ eensdeels verschrict ende vertsaecht gemaect/ want de bode/ de stadt dienaers/ ende andere dienaers des rechters / die daer rontsomme stonden/ na dat het onghewoone dingen in desen lande waren/ hadden ooc wel den ghesellen der Romeynen/ die nerghens voor gheen sorghe en hadden / moghen verschricken. Ick laet staen de verwonnē vyanden. Daerom als hy door den bode hadde laten wt roepen / datmen stille zijn soude/ ende also een stil swijghen ghemaect. Soo heeft Lucius Paulus naerstelicker op de Latijnsche sprake wt gheroepen/ wat hem vanden Roomschen Raet was bevolen te handelen/ eñ wat hy oock met zijnen raet ende de thien Legaten hadde ghesloten ende gheordineert te doene.

Cneus Octavius verklaert die van Macedonien/ dat sy sullē vry zijn/ eñ hoe dat lant gedeelt eñ geregeert sal zijn.

Eñ na dat hy de selve woorden wt ghesproken hadde/ soo is Cneus Octavius op ghestaen/ welcke op desen dach oock daer ghecomen was/ eñ heeft de voorgenoemde meyninghe in Griecscher spraken / den Macedoniers wtgeleyt/ eñ ghesept: Hoe datter ten alder eersten bevolen was/ dat alle Macedoniers soudē voortaen vry zijn/ eñ souden behouden haer lant/ steden/ eñ wat sy te voren ghehadt hadden / ende souden haer eygen statuyten gebruycken/ haer jaerlicsche Schoutheyts eñ officiers kiesen/ eñ niet meer dan dat halve deel schattinghe ende tollen den Roomschen volcke wt reycken/ na dat sy den Coninck ghegeven hadden. Daer na ten anderē/ dat het gantsche lant van Macedoniē soude in vier deelen ghedeelt worden/ wt welcke dat een eynde / dat eerste soude begrijpen dat gantsche lant/ welcke daer ligghet tusschen de twee wateren Strimoni ende Nesso/ eñ daer toe wat over het water Nessum tegen den opganck der Sonnen / Perseus in ghehadt heeft/ van sloten / dorpen ende steden / wtghenomen Eno/ Maronea/ ende Abdera. Item wat aen ghene zijde des waters Strimonis teghen den nederganck der Sonnen gheleghen is / als het gantsche lant Bisaltica genoemt/ eñ Heraclea/ welcke men anders oock Sinticen noemt.

De ordinātie des Raets.

Het eerste deel. Strimoni eñ Nesso.

Heraclea anders Sinticen.

Dat tweede vierendeel.

Dat tweede vierendeel soude hebben al wat teghen den opganck der Sonnen/ tusschen het water Strimoni / eñ tegen den nederganc tusschen dat water Axio begrepen is / wtgenomē Sintice/ Heraclea eñ Bisaltica. Oock de Peones/ welcke by dat water Axio/ teghen den opganck der Sonnen woonen.

Het derde vierendeel.

Int derde vierendeel souden zijn / wat tusschen Axio teghen den opganck / ende tusschen Peneo teghen den nederganck der Sonnen/ eñ op de zijde wtwaert / tot aenden berch Bora gheleghen was. Daer toe oock dat deel Peonie/ dat teghen den nederganc der Sonnen aen dat water Axium coemt / met de twee steden Edessa ende Berea.

Het vierde vierendeel. Den berch Bora.

Dat vierde ende laetste vierendeel soude toe ghereкent worden/ al wat aen ghene zijde des berchs Bora ligget/ welcke op der eender zijdē aen Epyrum / met de andere aen Illyricum coemt. Voort meer dat de vier hoofstedē van dese vierendeelē/ daermen den gemeynen Raet ende Lantdach houdē soude/ de eerste Amphipolis/ de andere Thessalonica/ de derde Pella/ ende de vierde Pelagonia zijn souden. Ende so heeft Octavius noch daer by oock wt gheroepen: Datter niemant buyten zijn lant eñ vierendeel/ noch vrouwē trouwen/ oft ackers oft huysen hebben en soude. Ten derden dat het berchwerc/ daermen silver oft gout wt graeft/ soude stille staen / ende niet daer inne gearbeyt worden: Maer waermen yser ende andere metalen groef / inde selve mochtmen arbeyden/ nochtans dat sy den halven tol soo sy voortijts den Coninc hadden ghegeven/ den Romeynen voortaen souden betalen. Hier by is oock verboden gheweest / dat sy gheen vreemt sout int lant en souden laten brenghen.

De vier hooftsteden van Macedonien.

Van berchwercken/ Tollen/ sout eñ andere ordinantie.

Hoe die van Dardanien geoorlooft is, met soute haer coopmanschap te doene, ende hoe hy geboden heeft, datmen gheen hout af en soude houwen, om schepen af te maken.

Doen die vā Dardanien dat lant Peoniam wederom begeerdē/ eñ gaven te kennē/ hoe dat het hier voortyts oock hen gheweest/ eñ binnē haer contrepe begrepē ware/ so heeft hy gesept/ hoe dat alle de ghene die onder Perseo te voren gheweest waren/ souden vry zijn / maer heeft hen ghegunt/ overmidts datmen hen Peoniam niet wederom en gaf / dat sy mochten metten soute haer coopmanschap doen/ eñ heeft daerom het derde vierendeel gheboden/ dat sy dat selve souden tot Stobos in Peoniam voeren, ende daer by gheordineert/ hoe diere zijr geven ende vercoopen souden. Voort heeft hy ghebodem/ datmen gheen hout en soude laten af houwen om schepen daer af te maken / vanden ghenen die binnen oft buyten slants woonden: Maer inden lande die op de frontieren des lants laghen/ ende aen andere vreemde landen stieten / heeft hy toe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer van der stadt 587.

hy toe ghelaten/ dat sy op de frontieren mochten ghewapende houden/ ende legghen tot een bewaringhe. Het waren drie vierendeelen die daer landen aen vreemt lant.

Hoe de Macedoniers seer verblijt zijn gheweest doenmense alle vry bekende, maer dat sy in vierendeelen ende van malcanderen gescheydē waren, daer zijn sy inne bedroeft geweest.

Hoe die van Macedonien gemoet zijn/ so om haerlieder vryheyt/ als om de deelinge vā den lande.

ALs nu alsulcke dinghen den eersten dach/ na dat sy te samen gecomen warē/ vercondicht werden/ so zijn de Macedoniers in menigherley manieren beweecht gheweest/ want doenmense alle vry kende/ dwelcke sy selve niet gehoopt en hadden/ eñ den halven tol eñ schattinghe quijt geschouden/ so zijn sy alle seer verblijt gheweest: Maer dat sy van malcanderen scheyden/ ende in vierendeelen ghedeelt waren/ so heeft hen gedocht/ als oft een mensche oft eē dier/ in menigherley leden ende stucken gedeelt worde/ welcke het een deel sonder dat andere nerghens toe profijtelick en conde zijn. So en hebben de Macedoniers oot te voren noyt gemerct oft gade gheslaghen/ hoe groot Macedonien in haer selven was/ ende hoe lichtelick dat selve lant te deelen ware/ ende wanneert also ghedeelt was/ hoe cleyn ende verachtelick een yeghelick deel voor sich selfs was. Want dat eerste deel de Bysalters onder sich hadden/ de welcke aen ghene zijde des waters Nessi/ eñ by dat water Strynone/ gins ende weder woonen/ eñ zijn stercke eñ stoute mannen/ desgelijcx hevet oock vele sonderlinge goede ende overvloedighe vruchten/ van coorne/ berchwerck/ ende daer toe de wel gheboude ende wel ghelegen stadt Amphipolim/ welcke als een poorte eñ toorne besluyt/ ende teghen hout alle den toeganck/ welcke vandē opganc der Sonnen af/ in Macedonien coēt.

Wat lāt eñ steden d'eerste vierendeel begrypt.

Daer na dat twee de deel heeft onder sich de twee vermaerde steden Thessalonicen ende Cassandriam/ daer toe dat vruchtbare ende vette lant Pallenen ghenoemt/ ende daer toe oock vele wel gheleghen havens aender zee/ vande welcke eē deel rontsomme Toronem/ de andere aen dat gheberchte Atho aen malcanderen liggen/ ende hebben haren loop opter eender zijden/ teghen Euboiam/ op der ander zijden tegen de zee Hellespont ghenoemt.

Tweede vierendeel.

Dat derde deel heeft onder hem dese vaste eñ schoone stadt Pellam/ Beream ende Edessam/ ende dat strijtbaer volck Vettios ghenoemt/ ende oock vele incomelinghen van Gallen/ ende Illyrischen.

Derde vierendeel. Vettios.

Maer dat vierde ende dat laetste/ bewoonen de Eordei/ Linceste ende Pelagones/ ende begrijpt ooc onder hē dese landē/ Atintaniam/ Styphalim ende Eliniotim/ eñ dat gantsche lant is al te male een cout ende grof lant/ ende de inwoonders en zijn oock niet anders ghestelt/ dan dat aertrijcke en is/ noch subtijlder oft vriendelicker.

Vierde vierendeel.

Macedonien is een cou lant/ ende eē hart ende grof volck.

Hoe de Burghemeester in Macedonien te kennen gaf, dat hy in een yeghelick lant-stadt statuyten ordineren wilde. Ende hoe hy die van Etolien by hem heeft laten comen. Ende hoe de ghene die in alle steden ende landen vander Roomscher partyen warē, seer hoochmoedelick over de andere domineerden, eñ hoe de sommige vande selve Legaetsche wijse totten Burghemeester quamen, ende wat sy daer te kennen gaven.

ALs nu het gantsche lant van Macedonia op alsulcker manierē van malcanderen ghedeelt/ ende de ghemeynschap van een yeghelick vier deelen van malcanderen af ghescheyden was/ ende soo vele het hen allen int ghemeyn aenginck/ soo isser een ghemeyne ordinantie ghemaect/ ende in gheschrifte gestelt. Ende so heeft oock de Burghemeester voort te kennen ghegheven/ hoe hy oock in een yeghelick lant/ ende stadt/ sonderlinghe statuyten ordineren wilde. Ende heeft na dat dese dinghen voleyndet ende volbrocht waren/ die van Etolien by hem latē comen/ de welcke hy opten wech/ dach bescheyden hadde/ by hem int legher te volghen. In welcke verhooringe meer ghevraecht ende vernomen wert/ soo wie vanden selven Etoliers den Romeynen by ghestaen/ ende wie Perseo gheholpen hadden/ dan welcke partye den anderen onrecht ghedaen hadde. Ende so zijn terstont de ghene die de andere ghedoot ende verjaecht hadden/ los ende vry ghewesen/ ende de ghene die daer verjaecht ende verdreven waren/ en ontfingē geen restitutie/ noch en wordē niet wederō in haer besittinghe eñ goet gestelt.

Lucius Emilius neemt voor hem wetten in Macedonien te maken.

De clachte van die van Etoliën wort verhoort.

Alleene wert Aulus Bebius veroordeelt ende verwesen/ overmidts dat hy zijnē knechtē den anderen daer toe geleent eñ gegunt hadde/ om de selve Etoliers doot te slaen/ eñ te verdrijvē. Dit exempel der Etoliers heeft alle andere natien van volcke ende steden/ welcke vander Romeynscher partye geweest/ ende daer inne volstandich ghebleven waren/ in alsulcken grooten overmoet ende stoutichheyt ghebrocht/ also dat alle de andere die suspect warē/ dat sy Perseo in eenigher manieren gunstich geweest waren/ henluyden te voete vallen ende biddē moesten. De overste inde steden/ ende die indē Raet saten/ waren ghemeynlick in drie deelen oft partyen ghedeelt: Dat eerste deel nam voor hem/ het woude der Romeynen macht ende vyantschap verantwoorden/ ende dese partye maecte onder desen schijn/ also voor hem selven een opsien ende macht. Dat ander deel woude wederom den Coninck verantwoorden/ ende daer waren der ooc seer veel/ die van deser partyen waren. Eñ also verdructen dese twee partyen het ghemeyne profijt ende vryheyt der steden/ ende so dede een yeghelick van beyde partyē die daer de sterckste was/ al wat hem beliefde: Maer de derde partye/ die eenē middelwech houden wouden/ ende geē sonderlinge bystant en deden de partye der Romeynen/ noch des Coninx partye/ maer het ghemeyne profijt/ de vryheden ende statuyten der steden verantwoorden/ ende daer by blijven wouden. Dese partye hoe wel sy by de ghemeyne burgers de aenghenaemste was/ alsoo en verdiende sy wederom by den Romeynen noch by den Coninc met allen geenen danck. Wederom die vander Romeynen partye waren/ als sy dat gheluck ende voortganck der Romeynē mercten eñ saghen/ worden sy daer door seer hoochmoedich/ eñ ordineerden alleene alle officiers nae haren wille/ eñ worden in Legaetschap gints eñ weder geschict. Daerom alsser vāde selve partye

Aulus Bebius wert verwesen.

De Griecke die de zijde vande Romeynen gehouden hebben/ comen tot groote eere ende hoocheyt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

De Grieckē vande Romeynsche zijde verclaren d'ander den Gesantē van Rome.

eenen grooten hoop Legaetswijse wt Beotia/ wt Peloponneso/ende wt andere vergaderingē ende Lantdagen der Griecscher steden totten thien Legaten der Romeynen/ in dat leger ende tot Amphipolim ghecomen waren / hebben sy de selve thien Legaten de ooren vervult ende wijs ghemaect/hoe dat niet alleene de selve/die van des Coninckx Persei partye waren/ teghen de Romeynen en waren geweest/ maer dat ooc de ghene/die onder den schijn / als oft sy wouden de ghemeyne vryheden/ ende statuyten beschermen / den Romeynen contrarie waren gheweest. Daerom so en mochtē oft en conden alsulcke landen ende steden inden geloove ende trouwe der Romeynen niet staende blijvē ende behouden worden / indien de macht ende ghewalt vāder selver partyen niet tonder ghedaen ende ghebroken en ware. Ende dat de macht der ghenen die den Romeynen verantwoort/ ende inde selve vrientschap ghebleven waren/ vermeerdert worde.

Hoe de Burghemeester de namen der ghenen die beclaecht waren, wt alle landen eñ stedē in geschrifte heeft laten stellen, ende de selve met zijn Legaten ontboden, dat sy hem te Rome souden volgen, om hen te verantwoorden, eñ hoe hy twee treffelicke mannē heeft doē onthalsen, eñ een stadt gantsch dede destrueeren.

Dē Grieckē die beclaecht waren dat sy tegē de Romeynen geweest hadden wert geboden hē na te volgē tot Rome.

Op alsulcke kennisse der Griecscher Legaten heeft de Burghemeester de namen der ghenen die daer beclaecht waren/ in gheschrifte laten stellen/ ende de selve door brieven eñ mandementen over al wt Beotia/ Epyro/ Acarnania/ eñ Etoliē tot hem ontbodē/ dat sy hē tot Rome na volgē soudē/ eñ aldaer verantwoordē vā tgene daer sy af beclaecht werdē/ oft indien sy dat niet en dedē/ so soudē sy daer af gestraft worden. Daer zijn twee wt de thiē Legatē in persoone in Achaiā getoghen/ te weten Caius Claudius ende Cneus Domitius, ende hebben daer de gene die suspect ende beclaecht waren/ ghebodē/ dat sy gelijck de andere na Rome trecken / ende hen verantwoorden souden. Dat selve is om tweederley oorsaecken gheschiet. Het eerste/ daerom dat sy dachten/ die van Achaia souden hen selvē door de hoochmoedichept te seer wel betrouwen/ eñ tschriftelick mandement niet ghehoorsaem zijn/ oft by avontueren dat sy int perijckel ende ongheluck vallen souden met Callicrate, ende de andere/ so sy beclaecht waren/ eñ dat het byden Romeynen te kennen ghegeven was. Ten anderen/ overmits dat sy brievē vande overste vā andere landen ende steden/ by den Coninck gevonden hadden / maer van die van Achaia en wistmen niet sonderlinckx/ dan dat sy door haer selfs volck suspect gemaect waren. Alsomē nu die van Etolien verhoort hadde/ soo heeftmen daer nae die van Acarnania voorghenomen/ met desen en heeftmen niet sonderlinckx begonnen/ dan datmē de Leucadios van haren Raet heeft wt ghesloten.

In Achaien gebieden de Gesanten dē beclaechden dat sy hen tot Rome souden verantwoorden.

Die van Leucadien worden wt dē lantraet van Acarnanien. ghesloten.

Hier na heeftmen voorder vernomen/ nae de ghene die Perseo int ghemeyne oft int bysonder hulpe ende bystant ghedaen hadden/ ende de Burgemeester met de thien Legaten zijn door de aenbrenghers so verre gecomen/ dat sy ooc sommighe wt Asia voor genomen hebben/ eñ hebben Labeonem wt geseynt / dat hy de stadt Antissam / in dat Insel Lesbo / soude verdestruerē / eñ de inwoonders der selver stadt tot Methimnā setten/ overmits dat sy dē Schiphooftman des Coninckx Antenorem genoemt/ als hy daer rontsomme met de reyschepē opter zee domineerde/ haddē in haer havē latē varē/ eñ hem provande ghedaen. Daer werden ooc twee vermaerde mannen onthalst/ Andronico den jongelinck wt Etolien/ daerom dat hy zijnen vader inden oorloghe na gheroghen / ende teghen de Romeynen gecoorloocht hadde / ende Neom van Thebis/ de welcke de zijne daer toe ghebrocht hadde/ dat sy hen met Perseo teghen de Romeynen verbonden hadden.

Antissa in het eylant Lesbo wort gheslecht.

Andronicus ende Neon wordē onthalst.

Hoe de Burghemeester eenen ghemeynen Raet in Macedonien ordineerde, ende hoe dat alle de Vorsten ende overstē, ende die den Coninc ghedient hadden, bevolen wert na Rome te trecken, ende hoe hy den Macedoniers haer eyghen statuyten gaf.

De gemeyne Raet in Macedonien gecoren.

Doemmen nu also dese vreemde geschiedenisse verhoort eñ wtgerecht hadde/ soo heeftmen de vergaderinghe der Macedoniers wederom te samē doen roepen / ende hen daer te kennen ghegheven/ datmen eenen raet onder hen soude kiesen ende ordineren/ de welcke sy by hen/ op haer sprake Synedros noemen / dat is eenen ghemeynen Raet / inden welcken alle saken die den gemeynen profijte aen ginghen / souden daer inne voort ghebrocht ende gehandelt worden. Daer na heeftmen de Vorsten ende overstē die te voren onder den Coninck van Macedonien gheweest waren/ alle met haren name ghelesen ende voort gheroepen / ende daer bevolen dat de selve een yeghelick met zijne sonen / die boven vijfthien jaer out warē/ na Rome trecken souden. Dit selve was den Macedoniers int eerste seer verschrickelick om hooren/ maer daer na hebben sy ghesien ende ghemerckt / dat het selve gheschiede om haerder vryhept wille te behouden. Want daer zijn alle de selve op ghelesen ende ghenoemt geweest / die des Coninckx vrienden ende hofgesin/ Hooftluyden ende Bevelsluyden hadden geweest/ de welcke des Coninckx knechten/ eñ des ghemeynen mans Heeren gheweest waren/ eensdeels rijcke/ de andere/ oft sy schoone niet rijcke/ doch met maeltijden ende andere costen/ den rijcken ghelijckende waren/ alle de ghene die de Coninck gecleet hadde / oock met eten ende drincken van hem ghevoet zijnde / vande welcke niemant gheen burgherlick oft vriendelick herte oft moet en hadde / oock geen gemeyne vryheden noch statuyten lijden en mochte. Daerom alle de selve die eenich bevel vanden Coninck gehadt hadden/ ofte ooc ten minstē indē dienst met hē verbonden waren geweest/ ooc die om bootschappen als boden gints ende weder geschict worden/ de selve heeftmen bevolen wt Macedonien wech te trecken/ eñ na Italien te reysen/ eñ dat selve is hen geboden vp de verliesinghe des levens. Daer na heeft de Burgemeester dē Macedoniers haer eygen statuyten gestelt ende gegeven / de welcke hy met alsulcke naerstichept heeft ghemaeckt/ als oft hyse niet den verwōnen vyanden / maer zijnen bestē eñ wel verdiē-

Synedros.

Den Macedonischen die onder dē Coninc Perseus ampte of bevel hadden gehadt/ wort belast tot Rome te comen.

Lucius Emilius geeft dē Macedonischen hen wetten.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int jaer van der stadt 587.

den vrienden maken soude / de welcke oock de lange gebruyckinge ende oeffeninge / die nochtans alle statuyten beteren ende veranderen/ niet straffen en conden/oft en mochten.

Hoe de Burghemeester tot Amphipolim costelicke spelen ende maeltijden heeft latē bereyden, ende ghehouden.

Lucius Emilius heeft costelicke spelen ghehouden binnen Amphipolis.

ALs dese dinghen alle wt gherecht ende gedaen waren / soo heeft hy daer nae de spelen / de welcke hy over lange tijt inden sin hadde ghehadt om te houden / tot Amphipolim met grooter costelickheyt ende pomperien ghehouden / ende heeft daerom in Asia inde steden ende totten Conninghen geschict/ ooc hy selve doe hy inden Griecschen lande over al tooch/ so heeft hy dē overstē tselve te kennen ghegheven: Want hy heeft van alle landen alderleye constenaers eñ speelluyden/schermmeesters eñ costelicke paerden/ ooc Legaten met haren gheschencken eñ offerhanden/ende al watmen beyde den Goden ende de menschen ter eeren / nae oude ghebruyckinghe der Griecken tot groote spelen ghebruyckt/tot hem doen bringhen ende laten comen. Ende heeft hier mede alsoo ghemaeckt datmen niet alleene zijn groote costelickheyt die hy toe bereyt hadde/ maer oock zijn wijsheyt inde spelen te bestellen/welcke doe ter tijt de Romeynē noch niet seer gewoon ende versocht daer inne en waren/ seer verwondert eñ vermaert heeft. Hy heeft oock den Legaten die tot de spelē gesepnt waren/costelicke maeltijden laten bereyden ende ghegheven/ int welcke zijn groote costelickheyt ende naerstichent desghelijcx ghemerct wert. Eñ hy plach gemeenlick voor een spreeckwoort te seggen / dat een eerlicke maeltijt te bereyden/ende een costelic spel toe te richten/ ware effen een gelijcke cunste ende arbeyt/ als inden oorlooge eenen strijt te winnen.

Et gemeen spreecwoort des Burgemeesters.

Hoe de Burgemeester alle de schilden ende wapenen inde schepen heeft doen draghen, ende hoe hy het ghene datter noch over ghebleven was, den Goden opgheoffert heeft. Ende hoe hy *Cneo Octavio* de selve wapenen met alle den tresoor bevolen heeft na Italien te voerē, ende hoe hy met zijn hoopen na ghevolcht is.

De wapenē ter eerē van den Goden der oorloge nade Heydēsche maniere verbrant.

DOen nu alsulcke spelen ghehouden ende volevndt waren / soo heeft hy alderhande maniere van schilden ende wapenen inde schepen laten dragen/ ende heeft daer na wat datter van andere wapenen over gebleven waren/alle op eenen hoop laten bringhen/ ende nae dat hy den God Martem, ende de Godinne Minervam eñ Lunam, Matrem ghenoemt/ ende noch andere Goden/ diemen den roof ende wapenen der vyanden plach te offeren / aen gheroepen hadde/so heeft hy eerst dat vyer daer inne gesteken/ende na hē alle andere Hooftluyden ende vaendraghers/ eñ so zijn de selve wapenen na ouder gewoonten verbrant gheweest. Daer is oock op de selve vergaderinghe / tot welcken eensdeels om gheluc te wenschen / eensdeels de spelen te sien/ wt alle landen / te weten Europa ende Asia/ een groote menichte volcx te gader ghecomen/ eñ daer is van al tgene datter van noode was/ seer overvloedich geweest vā alderhande provande / ende so heeftmen vande selve veel tot schenckinghe int ghemeyne/ende bysonder den steden ende anderen volcke/ geschict/ niet alleene tot teghenwoordige gebruyckinge ende nuttinghe / maer oock voorder met hen te huys te voeren. Het volck dat daer vergadert was/ en heeft so grooten opsien niet ghehadt op alle de spelen die daer geschiedē/ als sy hadden/ doemē op de speelplaetse voort brochte ende op hinck/ al datmen in Macedonien ghewonnen hadde/ bysonder alderleye constelicke ende costelicke beelden/geschilderde tafelen/groote ende costelicke coppen/ eñ andere vatē van silvere/ gout/ metalen ende Elpenbeenen/ met grooter naerstichevt ende sonderlinghe conste gemaect / ende in des Conincx sale wech geleyt/ welcke niet alleene tot een teghenwoordighe vercieringhe bereyt en was/ alsomen tot Alexandria in des Conincx sale vindet/maer tot dagelicsche ende eewighe gebruyckinghe gemaeckt waren. Alle dese dinghen/na dat de spelen ten eynde waren/ heeft hy laten tschepe dragen / ende Cneo Octavio bevolen na Rome te voeren: Maer hy/ na dat hy de Legaten alle vriendelick aenghesproken/ende oorloof daer van ghenomen hadde/so is hy met zijn volc over dat water Strimonem getogen/eñ is vijf walsche mijlen van Amphipolim ghelegert/ende is voort daer nae opten vijffsten dach tot Pellam ghecomen. Ende voor de stadt over ghetogen / ende aent eynde/welcke sy Spelcum heeten/twee dagen stille ghelegen / ende heeft Publium Nasicum ende Quintum Maximum zijnen sone met eenen hoop volcx gheschict/ om der Illyrier lant ende ackeren te verderven / de welcke Perseo inden oorlooghe hulpe ghedaen hadden / ende bevalse daer nae tot Oricum by hem te comen / maer hy is voort nae Epyrum getogē/ ende den vijfthiensten dach is hy tot Passaronem ghecomen.

Op dē lantdach eñ spelen is overvloedicheyt van insuceringhe.

Alle dē roof van Macedonie heeft men inde spelen laten sien/ daer na ghevoert na Rome.

Spelcum.

Tlant van Illyrien verwoest.

Hoe de Burghemeester zijn crijschluyden alle de steden in Epyro te voren ghegheven heeft, ende hoe sy de steden gheplondert, verdestrueert, ende de menschen ghevangen wech gheleyt hebben, ende hoe hy voort tot zijn schepen ghecomen is.

ANicius de Schouthevt en heeft niet verre van daer zijn leger ooc op geslaghen / daerom heeft hy hem ghescreven dat hy sich de dinghen / die daer gheschien souden / niet en soude onderwinden/ want den Raet hadde den knechten de steden in Epyro / de welcke tot Perseum ghevallen waren/tot prijs te voren gegeven. Ende so heeft hy zijn onderhooftluyden een yegelick in een bysonder stadt gheschickt/ dat sy seggen souden / sy wouden de besettinghe van daer wech voeren / op dat de steden in Epyro ghelijck als de Macedoniers souden vry zijn / ende heeft daer by laten ghebieden/ datter wt een yeghelicke stadt thien vanden oversten by hem souden comen. Den selven heeft hy daer na geseyt / dat sy souden al wat sy van silver ende gout hadden/op de marckt al by malcanderen draghen/ ende heeft in een yegelicke stadt sommighe vaenkens knechten na geschict/ eñ heeft hen bevolen / dat sy inde steden die voorts gheleghen

Tlant van Epyro wort den crijchsluyden ten besten ghegheven/ waer mede dat crijchsvolck noch niet versaet en was.

legen waren/ eerst souden trecken / eñ inde naeste steden ten laetsten/ op dat sy op eenē dach in alle steden quamē/ heeft oot daer by dē Hooftluyden ende bevelsluyden/ wat sy handelē souden/ voort bevel ghegeven. Daerom als op eenen morgen vroech alle het gout ende tsilver in de steden op de marckt te samen ghedraghen was/ so heeftmē daer na omtrēt de vierde ure de crijschknechten een teecken gegeven/ dat sy plonderen soudē/ de welcke alsulcke buyte van daer ghebrocht hebben/ dat een yegelick reysigher vier hondert silveren penningen/ ende een voetknecht twee hondert te deele ghevallen is/ dat is een reysiger by veertich/ een voetknecht by twintich croonē/ eñ so zijnder daer en bovē oock by anderhalf hondert duysent menschen gevanghen wech geleyt. Daer na heeftmen de mueren vande selve geplonderde steden ter neder geworpē/ de welcke omtrent by tseventich zijn geweest / eñ doemen alle de buyte vercocht hadde/ so heeftmen de knechten daer af betaelt.

De stedē in Epyro wordē verdestrueert.

Na dat het selve geschiet ende gedaen was/ so is de Burgemeester Paulus na Oricum totter zee ghetoghen/ hoe wel der crijschknechten herten noch niet metter buyte versaet en warē/ dwelcke hy nochtans gemeynt hadde / wāt sy daerom noch murmureerdē ende onwillich waren/ om datmen hen van des Coninckx buyte niet ghegeven hadde. So heeft nochtans de Burghemeester/ als hy tot Orico den hoop de welcke hy met Publio Nasica ende Quinto Maximo zijnen sone ghevonden hadde / den gantschen hoop bevolen tscheepe te gaen / eñ is also met al zijn heyr wederom in Italien gevaren.

Lucius Emilius Paulus vaert af vā Macedonien nae Italien.

Hoe de Roomsche Legaten gearbeyt hebbē om den Coninck Eumenes metten Gallen te vereenigen, maer het selve nochtans niet doen en conden. Ende hoe beyde de gevangen Coningen tot Rome gebrocht zijn. Eñ hoe de Burghemeester tschepe tot Rome ghecomen is.

De Gesanten van Rome moyen henlieden met eē payse te maken tusschen dē Coninc Eumenes ende de Walen.

NA dat dese dingē also in Macedonien geschiet waren/ onder des zijn de Legaten/ de welcke met Attalo geschiet waren om het oorloghe tusschen de Gallen eñ den Coninc Eumeni te versoenen/ in Asia gecomē: Maer na dat de Coninck ende de Galien/ eenen winter lanc met malcanderē eē bestant gemaect hadden/ so warē de Gallē wederom te huys / eñ de Coninc tot Pergamum inden winterleger getogē/ eñ de Coninck wert met grooter cranckheyt beladē: Maer alst nu wederom ten somerwaert ginc/ eñ datmē te velde conde liggē/ zijn sy aē beyde zijdē wederom wt ghetoghen/ de Gallen na Synnada / ende Eumenes met alle zijnder macht die hy hadde cōnen op bringen/ is tot Sardis gecomen. Derwaerts zijn de Roomsche Legaten oock ghetoghen/ ende hebben eenen dach ghehouden tot Synnadis/ metten Hooftman der Gallen Solovettio ghenoemt/ ende Attalus is met de Legaten daer henen ghetoghen / maer nochtans en is hy met hen niet inder Gallen leger gegaē/ op dat sy niet met eenige woorden te samen en quamen/ ende des te meer teghen malcanderen vertoornt worden.

Publius Licinius een wt de Roomsche Legaten heeft metten Hooftman der Gallen gesproken/ eñ also hy daer na den Raet tot Rome te kennen gaf/ is de selve nu te wilder / eñ boosser ghewordden/ hoemen hem meer ghebeden eñ gesmeect heeft/ also dattet wonder scheen te zijne / dat de twee machtighe Coninghen Antiochus ende Ptholomeus, nae dat sy alleene de woorden eñ tbevel der Roomscher Legatē gehoort hadden/ van haren voornemen afgelatē/ eñ eenen vrede met malcanderen gemaect hebben/ maer de Gallen en haddē niet niet allē na de Romeynen ghevraecht.

Tot Rome zijn ten eersten gebrocht geweest de gevangen Coninghen Perseus eñ Gentius, ende met hen haer kinderen oock ghevangen/ ende de ghene / die wt Macedonien ende Grecia tot Rome beschepdē waren om alle saken te verhooren / ende meer bescheyts daer van te hebben / zijn oock tot Rome ghecomen. Want men de selve niet alleene die tegēwoordich waren/ ontboden heeft/ maer oock de ghene die by de Coninghen ghedient hadden / heeftmen alle beschreven/ ende zijn alle met malcanderen tot Rome ghebrocht.

Perseus ende Gentius worden tot Rome ghevangen gebrocht.

Na desen is in corten dagen Paulus nae ghevolcht in des Coninckx schip/ welcke seer groot was/ also dat altoos sesthiē roeyers op eender zijden saten/ ende int selve schip waren ooc costelicke ende schoone cleynoodien met al tghene welcke datmen in Macedonien vercregen/ ende den Coninck ghenomen hadde / dwelcke niet alleene schoone wapenē ende toerustingen waren / maer oock costelicke tapessrie ende Heydensch werck/ dwelcke de Coninc gehadt heeft. Ende de Burgemeester is so den Tyber opgevaren/ welcke Tyber op beyden zijden vol volcx stont / de welcke alle tsamē toe geloopen quamē/ eñ woudē dē Burgemeester ontfangē.

Lucius Emilius Paulus coemt in Rome.

Hoe den Raet bekent heeft dat de drie Hooftluyden met een triumphe inde stadt souden rijden; ende hoe Servius Sulpitius Galba door haet ende nijt geerne belet hadde dat de Burghemeester Emilius niet ghetriumpheert en soude hebben; ende hoe dē Raet seer gestoort op Galbam is gheweest.

IN corten daghen hier nae is Anicius ende Octavius met zijne schepen oock aen ghecomen. Dese heeft den Raet alle drie bekent dat sy met een triumphe souden in rijden/ ende den Raet heeft Quinto Cassio bevolen/ dat hy soude met de Wijcmeesters spreken dat sy den volcke daer toe verwillichden/ ende tselve te kennen gaven / dat sy dese drie/ wanneer sy met een triumphe inder stadt reden / datmense dan terstont volle macht ende heerschappie van alle dinghen gunnen wilde. Maer alsoot ghemeynlick toe gaet / wat middelmatich is/ blijft voor dē haet eñ nijt wel seker/ maer wat hooch ende anders yet sonderlinckx te boven gaet/ dat selve en machmen niet lijden/ eñ wort door nijt eñ onguinste der menschen onderghedruct/ oft ten aldermiinsten aen ghevochten/ also ist hier oock gheweest. Want alsmen de twee/ Anicio ende Octavio soude de triumphe bekennē / so en seyde niemāt daer teghen: Maer alsmen tot Paulum quam/ doe en conde dē haet ende nijt haer niet verbergen/ eñ de lasteraers moestent aen hem versoecken/ want het verdroot de knechten dat hyse na de oude ordinantie der crijschluydē/ eēsdeels hart ghehou-

Lucius Anicius Gallus, ende Cneus Octavius comen in Rome.

Emilius, Anicius ende Octavius vercrijghen banden Raet te moghen triumphe houden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer van der stadt 587.

ghehouden hadde / ende haren wille niet over al en hadde laten ghebruycken / oock vanden goede welcke datmen vanden Coninck gewonnen hadde/hen oock niet na haren wilde mede gedeylt en hadde/ welcke wanneermense soude meesters over dat selve ghemaect hebben/so en souden sy niet eenen penninck inde ghemeyne schatcamer hebben latē comen. Ende de gantsche hoopen die in Macedonien geweest warē/ die lieten hen duncken/sy woudē haerder weynich op de plaetse comen/ende daer haer stemmen gheven/ God gheve men bekende hem de triumphe oft niet: Maer Servius Sulpitius Galba, de welcke vaendragher over dat tweede Legioen gheweest was/ ende voor zijn persoon Paulo ongunstich was / de selve is rontsomme geloopē/ende heeft den gemeynen hoop daer toe beweecht / ende de knechten die onder zijn Legioen gheleghen waren/ende heeft hen vermaent / dat sy hen alle souden op de plaetse verthoonen/ ende den Velthooftmā overmits dat hy hem also hart tegen hen gehouden hadde/met haer stemmen wreken/ende tghene dat om zijnen wille vande triumphs wegen soude den volcke voor ghehouden worden / dat selve beletten / want wanneer de ander ghemeynte vander stadt dat selve siē/ so sullē sy haer stemmen oock daer na keeren/ende den crijschluydē navolghen. Want is hy so onghetrouwe gheweest/dat hy dē knechten geen gelt wt des Coninckx buyte en heeft willē mede deylē/ dwelcke hy nochtans wel hadde mogen doen/ so waert ooc behoorlick dat hem de knechten de eere / de welcke sy te gevē hadden/ wederom ontrockē.

Servius Sulpitius Galba verweckt het crijschvolc/ dat sy hen souden stellen tegen de triumphe van Emilius.

Met alsulcke ende diergelijcke woorden als de knechten ghetercht ende daer toe verweckt waren/eñ de Wijcmeester Titus Sempronius op den gesetten dach de gemeynte opt Capitolium vergadert hadde / om alsulcken besluytinghe vande triumphe des Burgemeesters te bewillighen/ ende oock na ouder ordinantien / ende ghebruyckinghe toe ghelaten wert/ dat een yegelick / hy ware een officier oft niet / mochte opstaen/ende alsulcke voorhoudinge loven oft afdoen/oock zijn meyninghe daer toe segghen. Alsmen vermoede datter niemant comen en soude/ om alsulcke voorhoudinghe te straffen/ alsoo is de selve Servilius Galba onversiens op gestaen/eñ heeft vanden Wijcmeester Sempronio begheert/om dat het nu omtrent de achtste ure vanden daghe was/ ende hy niet tijts ghenoech en hadde om zijn meyninge te kennen te gheven/ ende de oorsake ware om dat alsulcke voorhoudinghe niet en soude zijn te vertellen/ dat hy op dese tijt de sake soude wt setten/eñ op den anderen morgen de gemeynte wederom te samen laten comen / om op een nieu van des triumphs wegē te handelen/want hy behoefde wel eenen geheelen dach/ om alle zijn oorsaken daer toe te doen/eñ wt te spreken: Maer als de Wijcmeester tselve weygerde / eñ seyde/ hadde hy yet voort te bringen eñ te seggē/ so soude hy dat selve noch opten selven dach doen.

Servius Sulpitius Galba begeert aen den Wijckmeester/dat hy den handel van de triumphe van Emilius soude wtstellen.

So heeft Sulpitius beginnen te spreken/ende met vele ydele woorden den dach totten avont gebrocht/eñ heeft vertelt hoe Paulus de crijschknechten so hart gehoudē/ ende hen onbehoorlicke sware lasten ende beswarenisse des oorloochs op ghelept hadde / ende meer arbeyts ende perijckels hadden moeten bestaen dant anders wel van noode was / oock hoe Paulus hen met looninghe/also nauwe ghehouden / eñ hen dat selve ontrockē hadde/ want wanneert also soude inden oorlooge toegaen/so souden de knechten niet alleene een scharpe onrustige eñ vreeslicke tijt moeten hebben/maer oock wanneer sy den strijt ghewonnen hadden/so en souden sy daer van noch eere noch goet verwachtende zijn/ende also arm/ bloot ende naect wederom te huys moeten trecken. Want wt alsulcken sake de Macedoniers beter geluck souden hebben dan de Roomsche crijschluyden/de welcke na dat sy verwonnē warē/metter vryheyt begaeft zijn/maer sy / na dat sy verwonnē hadden/niet meer dan slagen eñ wonden daer van en brochten: Daerom indien de knechten/ optē anderē dach alle te gader wederom wouden by een vergaderen/ende de triumphe helpē beletten/ soo souden de groote hanssen wel sien ende leerē/dat het niet altesamē aenden Hooftman en stont/oft daer aen gheleghen en ware/ maer dat een ghemeyn crijschman oock wat vermochte. Doe den ghemeynen hoop door alsulcke woorden wederom ontsteken ende beweecht wort/so zijn de crijschknechtē dē anderē morgen met alsulcke grootē hoopē op dat Capitolium gecomen/ende de plaetse also vervult/also datter niemant om de stemme te geven/en conde daer by ghecomen.

Sulpitius verclaert d'oorsake waerom men Emilius geen triumphe en soude toelaten.

De crijschlieden vergaderē wederom/om Emilius zijn triumphe te ontsegghen gheliick d'eerste luyde ghedaen hadde.

Doe die vanden eersten gheslachten binnen gheroepen worden om haer stemmen te geven/ ende de selve het voorhouden Galbi bekenden recht te zijn/so zijn de overste ende die vanden Rade te hoop op dat Capitolium gheloopen/ ende met luyder stemmen hebben sy sich beclaecht/ hoe dat alsulcx een onbehoorlick ende schandelick dinck soude zijn/datmen Lucium Paulum na alsulcken grooten oorlooghe ende vercregē victorie/de triumphe die hy so eerlicken verdient hadde/berooven wilde. Oftmen de knechten so vele soude toe laten/ende om eyghen eere ende gunste wille/alle oude deucht eñ ghewoonte laten verderven? waerom datmen dan de knechten niet geheel tot Heeren over de Hooftluyden en settet? Eñ hebben daer na aen ghehevén/so vele een yegelick moghelick was/ Galbam met woorden hart te straffen.

De eerste gheslachte.

Ten laetstē doe alsulcken oploop wederom ghestilt was / soo heeft Marcus Servilius / de welcke hier voortijts Burghemeester eñ Ridtmeester was geweest/vandē Wijcmeesters begeert/dat sy de sake van nieus woudē beginnē/ eñ hem oorlof geven metten volcke te spreken. Het welcke doe hen de Wijcmeesters daer inne bedencken wilden/zijn sy ten laetstē nochtans vandē oversten daer toe gebrocht/ende hebben de sake van nieus begost / ende wt gheroepen: Dat de eerste gheslachten die bereyt waren/eñ haer stemmen gegevē hadden/soudē sy wederom oproepen / wanneer Servilius eñ de andere die daer woudē voor de gemeynte sprekē/ haer relaes gedaen hadden. Daer na is Servilius op een hooge plaetse geclommen/ende heeft totten volcke ghesproken in deser manieren:

Marcus Servilius begeert aen de Wijckmeesters/dat sy de sake souden wille op een nieu voornemen.

Ghy lieve burghers / wat een eerlick ende treffelick Hooftman Lucius Emilius is gheweest/wanneerment nerghens anders van en wiste / mochtment nochtās hier wt wel mercken/overmidts na dien dat hy alsulcken moetwillich ende oproerich volck onder hem heeft ghehadt/

Oratio Servilij, totter Gemeente van Romen/ by de welcke hy ten eersten Servius Sulpicius berispt als een meutmaker/

ghehadt / ende daer toe een alsulcken grooten vermetelen ende welsprekende Bevelts-man/ de gemeynte toe te stoocken/ in zijn leger tot een vyant ghehadt heeft/ nochtans het selve alsoo bewaert ende bestelt heeft/ dat daer gẽ oproer int legher gecomen en is. Want alsoo ick achte/ de groote naerstichept de welcke sy nu ter tijt haten eñ daer op spreken/ heeftse doe ter tijt teghen ghehouden/ ende overmidts dat sy tot de oude ordinantie der crijschluyden ende tot allẽ deucht ghedwonghen ende getoghen worden/ hebbẽ sy tselve/ dwelcke sy nu ter tijt doen/ niet moghen beginnen ende te wercke bringhen:

Segghet daer na/ indiẽ Sulpitius per te seggẽ hadde tegen Emilius, dat hy tselfde soude beter gedaẽ hebbẽ nae dat de Triumphe hadde ghehouden geweest.

Maer indien Servius Galba hadde willen zijn rechte leeringhe bewijsen/ ende exempel zijnder welsprekenheyt aen Lucio Paulo laten sien/ soo en soude hy alsulcx niet begost eñ gedaen hebben/ om de triumphe daer mede beletten (welcke triumphe oft hi schoone niet voorder/ nochtans vandẽ eerbarẽ Raet voor behoorlick bekent is gheweest) maer hy soude gewacht hebben/ tot dat de triumphe volbrocht ware gheweest/ eñ als dan des anderen daechs daer na/ wanneer de Hooftman zijn macht ende heerlichept wederom neder ghelept hadde/ hẽ voorghenomen hebben / ende hadde hy yet tot hem te sprekẽ/ dat selve mochte hy na de ordinantie ende statuyten ghedaen hebben/ oft soude noch langher gewacht hebben/ ende wanneer hy selve een offitie oft bevel hadde ghehadt/ als dan mochte hy den selven eenen dach ghestelt/ ende hem voor den volcke als voor zijnen vyant beclaecht hebben. Also hadde Lucius beyde zijne verdienste ende eerlicke dadẽ/ na dat hyse indẽ oorlooghe bewesen hadde / zijn eere ende loon des triumphs ontfangẽ/ ende namaels ooc de straffinge / indien hy oneerlic ende anders dan zijn oude ende zijn nieuwe eere ende fame behoorlick is / ghedaen hadde/ betalen moghen:

Sulpitius heeft veel tijts begheert om de schanden van Emilius te vertellen/ nochtãs en heeft hy gẽ connẽ verhalen.

Maer wat salmen segghen/ na dat Galba niet en heeft geweten/ waer mede hy Lucium Paulum met rechte soude hebben mogen beclagen/ coemt hy nu voort / ende wil hem zijnen prijs ende lof crencken/ ende de toe ghesepde eere afhandich maken. Gisteren heeft hy begheert datmen hẽ eenen gantschẽ dach gunnen wilde om Paulum te beclaghen/ ende als tselve gheen voortganck en heeft ghehadt/ soo is hy opghestaen/ ende so heeft hy vier gantsche uren lanck tot inder nacht niet anders ghedaen dan Paulum bekennen: Lieve burghers wie isser oyt in also grooten laster ende schande schuldich geweest/ datmen in so veel uren alle schande ende boosheyt niet en soude hebben mogen vertellẽ? Maer wat heeft Galba nu in so veel uren ghesept/ dat Paulus selve niet / wanneer hy voor tgerechte stonde/ wenschen soude dat van hem gesept worde? Ick wilt also stellen: Daer waren twee vergaderingen der burgers / voor de welcke Paulus beclaecht worde / de eerste / de Macedonische crijschknechtẽ/ de andere/ de gene die daer te huys ende inder stadt Rome gebleven/ ende oprecht ende sonder eenige partye waren / noch met haet oft met gunste ontstekẽ ende beweecht / ende soude Paulus ten eersten voor de tweede partye handelen ende beclaecht worden/ wanneer dat gantsche Roomsche volc tot eenen rechter ghestelt ware / Servi Galba wat soudy voor dese stadige onpartijdige burghers doch seggen? Hoe souden u uwe woorden

Men can voor de gemeynte van Rome niet voort brenghen daer voor dat Emilio de triumphe soude mogẽ ghewengert worden.

luyden/ wanneer ghy daer quaemt ende seydet: Hy heeft ons op de wake dapperder eñ scharper ghehouden/ hy heeft de wachte met grooter naerstichept oversien ende bestelt/ hy heeft ons meer arbeyts dan zijn voorsaten op gelept/ hy is selve de achterste ende de voorste mede gheweest/ ende ons ghedreven / hy heeft in eenen dach de vyanden na ghetoghen/ ende tegen hen terstont na de reyse/ de orden ghestelt/ ende ons inden strijt ghelept. Item hy en heeft ons oock niet laten rusten/ als wy de vyanden gheslagen hebben/ maer ons noch gelept om de vyanden inder vlucht nae te haesten/ eñ hen te vervolgẽ. Oock als hy ons wel hadde mogen rycke maken / indien hy ons des Conincx gelt ende goet hadde tot een buyte onder ons laten deylen/ hy en hevet oock niet willen doen / maer dat selve ghelt totter triumphe behoudẽ/ om voort inde ghemeyne schatcamer te doen legghen.

Alsulcke woorden oft sy schoone den crijschvolcke wel gevallen/ ende der selver herten/ die daer meynen/ men heeft haren quaden wille eñ haer gierichept te weynich ghedient ende toe gegeven/ so en soude nochtans voor dẽ Roomschen volcke daer van niet gehouden worden/ het welcke oft het schoone de oude geschiedenissen/ also een yegelick van zijn ouders ghehoort heeft/ niet voort en brochte/ ende bedochte wat schaden diewils door eergierichept der Hooftluyden ontfangen/ ende wederom hoe veel victorie door de groote naerstichept ende gehoorsaemhept vercreghen ende ghewonnen is gheweest/ so en caumens nochtans niet vergeten/ wat onderschept inden naesten oorlooghe dier van Cartago is geweest tusschen dẽ Ridtmeester Marcum Minutium, ende tusschen Quintum Fabium Maximum, doe hy overste Dictator was gheweest/ ende wat al ongheluck de eergierichept Minutij aen ghérecht hadde / eñ overmits dat het openbaer is/ dat de beclager alsulcke dinghen wel gheweten heeft/ so en salt Paulo niet van noode zijn/ dat hy hem met vele woorden verantwoort ende ontschuldicht/ ende sal daerom wel voor hem sonder sorghe zijn. Eñ dit ware nu also voor de tweede partye ghehandelt.

Ritmeester is de overste van tpaerde volck.

Nu willen wy voor de eerste partye oock comen/ ende hier wil ick beginnen ende segghen/ niet ghy lieve burghers/ maer ghy lieve lantsknechten/ oft ick u met alsulcken name mochte vermorwen/ dat ghy u beter versinnet / ende overdocht wat eẽ schande het is / dat ghy uwẽ Hoofman also overgeeft/ ende hem tot zijnder eeren belettet: Maer ick wil hier geheelic eenen anderen sin voor my nemen/ met u gelijck metter eerster partyen te spreken/ ende alleleens oft ic inden velde ware/ ende midden int heyr stonde/ niet als oft ick metten burghers die daer te huys ende inder stadt zijn/ sprekẽ soude. Daerom ghy lieve lants-knechten wat meucht ghy seggen/ isser ooc yemant anders binnen Rome die daer begeert datmen vande Macedoniers niet triumpheeren en soude dan Perseus? eñ en ontreckt ghy hem Emilium Paulum niet met uwe handen/ metten welcken ghy de Macedoniers verwonnẽ hebt. Wãt wat is dat anders dan dat een alsodanighe/ die u wil keeren/ met een triumphe ter stadt in te trecken ooc geerne gekeert hadde/ wanneer hyt hadde connẽ volbringen/ dat ghy de Macedoniers niet en sout

Het voecht ooc qualick den crijchslieden dat sy de triumphe beletten willen die henlieden selfs nochtans tot een eere coemt.

Int Iaer van der ſtadt 587.

gheſlaghen ende verwonnen hebben? Mijn lieve lantſ-knechtẽ/ het en is niet tot dier meyninghen / dat de triumphe alleene tot des Hooftmans eere dient/ maer het behoort eñ het dient veel meer uwer/ ende des gantſchen Roomſchẽ volcx lof ende eere daer door te prijſen/ ende het en is niet alleen Lucius Paulus die alſoo triumpheert. Daer hebbender vele/ wanneer hen den Raet niet heeft de triumphe willen bekennen ende conſenteren / opten Albaner berch haer triumphe ghehouden. Ende men can Lucio Paulo de eere ende lof die hy vercreghen heeft/ ſo hy het Macedoniſche oorlooghe ten eynde ghebrocht / ende den Coninck gevangen heeft/ ſo weynich nemen ende ontvreemden alſmen Caio Luctatio, de welcke het eerſte oorlooghe van Cartago ten eynde ghemaeckt/ oft Publio Cornelio, de welcke het tweede oorlooghe gheeyndet heeft/ ofte alle de ghene die ſo ghetriumpheert hebbẽ/ ontreckẽ oft nemen can. Oock en ſal de triumphe Lucium Paulum cleynder oft grooter maken/ ende hy ſal even wel de Hooftman Paulus zijn ende blijven/ die hy nu is / hy triumpheert oft niet: Maer ſo vele is aen deſe ſake ghelegen/ watmen van u lantſ-knechten/ ende den gantſchen Roomſchen volcke/ indien ghy hem de triumphe weygert / in andere landen eñ ſteden ſeggen ſal. Want mẽ ſonder twijfel alſo van u houden eñ ſeggen ſal / hoe ghy ſo ondanckbaer/ ongunſtich ende nijdich tegẽ uwen eerlickſten ende beſten burgher bewijſt/ eñ doet ghelijck die van Athenen pleghen te doen/ de welcke haer vroomſte eñ beſte burgers / die ſy altijt ghehadt hebben/ door alſulcken nijt eñ opſet verdreven/ verjaecht/ ende ſchandelic gedoot hebben. Ende ghy hebt ſchande ghenoech behaelt van uwe ouders weghen / dwelcke ſy aen Furio Camillo miſdaen hebben/ hoe wel ſy den ſelven verjaecht hebben / eer dat hy Rome wederom vanden Gallen verloſt hadde / ende oock hebdy namaels ſchande genoech behaelt aen Publio Cornelio Aphricano, de welcke om uwent wille in een cleyn dorpkẽ/ Lynterno genoemt/ zijn wooninge hebben moeſte/ na dat hi nochtãs de groote ſtadt Cartago/ eñ dat gantſche lant van Aphrica onder uwe macht ghebrocht hadde. Ghy en dorſt voorder gheen alſulcke ſchande met ander diergelijckẽ vermengen / want wy ons des alle tijt ſullen ſchamen moetẽ/ indiẽ wy dat ſelve ooc aen Paulo bewijſen datmen ſegghen mach/ hoe hy den voorgenoemden Camillo ende Scipioni met lof ende eere ghelijck gheweeſt is/ alſo hebben wy hem oock met gelijcker verſmaetheyt ende onredelicheyt vervolcht. Daerom laet ons alſulcke ſchande vlien/ welcke niet alleene ſmadelick is ons by den vreemden na te ſeggen / maer oock ons ſelve in onſen landen ende ons nacomelingẽ daer van ſchade comen mochte. Want wie ſoude voortaen zijn naerſticheyt daer toe doen in deuchden ende ſtrengicheyt Aphricanum oft Paulum na te volghen / wanneer hy ſiet datmẽ in deſer ſtadt alſo ondanckbaer / ende den vromen ende eerlicken luyden alſo verdrijft eñ nijdich is? Maer voort wanneer alſulcke ſchande niet te vreeſen en ware/ ende men alleene vande eere ende lof/ dien de ſelve wt de triumphe vercrijghen ſoude / ſouden diſputeren ende daer van ſpreken / wat wouden wy ſegghen? wat triumphe iſſer opt ghehouden gheweeſt/ wt de

Men conde Emilio zijn triumphe alſo qualick weygheren/ als anderen ghedaen is.

Het ware den crijſchlieden ende de gheheele Ghemeente van Rome meerder ſchande dat ſy Emilio de Triumphe weygerden dan hem ſelven.

Athenienſen.

Furius Camillus.

Publius Cornelius Aphricanus.

De eere van de triumphe is de geheele ghemeente van Rome ghemeyne.

welcke het Roomſche volck geenen grooten lof ende prijs verworven/ ende toe gecomen en is. Want alle de triumphen diemen vanden Gallen/ van die van Spaengien/ van die van Cartago ghehouden heeft/ en zijn niet alleene gheweeſt triumphen der Hooftluyden/ die alſulcke oorlooghen ghevoert hebben / maer veel meer des gantſchen Roomſchen volcx. Ende gelijckerwijs alſomen niet alleene van Pyrrho / oft van Hannibal, maer oock inder ſelver manieren vanden Epyrotis ende vanden Cartagineſers getriumpheert heeft. Deſghelijcx hebben alſulcken triumphen ooc niet alleene Marcus Curius. oft Publius Cornelius, maer dat Roomſche volck ghevoert. Oock hebben inde triumphe de crijſchknechten haer eygen weſen ende handelinge/ de welcke inde triumphe gaẽ met haer Lauwer-crantſen verciert/ een yeghelick met zijn gaven ende gheſchenck/ daer mede hen de Hooftman gheeert ende begaeſt heeft. Daer toe ſinghen ſy oock inde triumphe/ ende prijſen beyde des Hooftmans ende haer eyghen lof/ ende wat een yeghelick eerlicx ghedaen heeft / ende trecken alſo den waghen na/ door de ſtadt met vreuchden. Ende wanneert ſomwijlen gebeurt/ datmenſe inden lande/ daer inne datmen gheoorloocht heeft/ laet / ende tot de triumphe niet mede en voert/ ſo verdriet het hen/ ende zijn daerom toornich/ eñ achtẽt daer voor/ dat alſulcken triumphe die in harẽ afweſen gehoudẽ wort/ niet minder voor hen en is/ dan oft ſy ſelve mede ginghen / ende teghenwoordich waren/ overmits dat ſy de victorie/ van wiens weghen datmen triumpheert/ hebben helpen vercrijghen. Lieve lantſ knechten wanneer nu yemãt u ſelve hier vraecht/ waerom ghy te gader in Italien wederom gebrocht zijt/ eñ niet na dat het oorlooge ten eynde was/ een yeghelick voor hẽ ſelven wederom oorloof gegeven wert wederom te huys te trecken/ ooc waerom ghy noch alle tot Rome / een yeghelic onder zijn baniere ende vaenkens by malcanderen zijt/ hier alſo vertoeft/ ende een yeghelick niet wederom in zijn ſteden ende dorpen / ende waer hy zijn wooninge heeft/ te huys en trect/ wat wildy anders antwoorden / dan dat ghy wacht op de triumphe/ ende datmẽ u inden ſelven ſiet inder ſtadt trecken/ ende datmen u als de verwinders ſiet daer inne gaen. Men heeft binnen corten jaren van Philippi Perſei vader/ ende vanden Coninc Antiocho, de welcke geen van hen beyden ghevanghen/ maer noch beyde regeerende Coningen waren / getriumpheert/ en ſoudemen dan ooc nu niet vã Perſeo triumpheeren/ de welcke met zijne kinderen ghevanghen/ ende hier tot Rome gebrocht is? Indient nu alſo gheſchiede / wanneert de twee Lucius Anicius ende Cneus Octavius met haren gulden wagen ende coſtelicke cleederen in dat Capitolium (alſo inde triumphe ghewoonlick is) daer henen reden / ende Lucius Paulus onder de hoopen der burgers/ gelijck een ander ſlecht perſoon daer achter ſtont/ eñ roept alſo den genen opten waghen aen / ghy Luci Anici ende Cnei Octavi, wien acht ghy / die behoorlicker triumpheren ſoude/ ic oft ghy? meynt ghy niet/ ſy ſouden ſich ſchamen ende vanden waghen climmẽ / eñ Paulo haer croonen eñ andere juweelen op zijn hooft ſetten ende gheven? Oock (lieve Romeynen) woudy liever hebben datmẽ

Gentium,

Ooc hebben de crijchslieden inde triumphe haerlieder eere eñ ghevoerchte.

Sy zijn ooc om de triumphe tſamen in Italien aengecomen/ ende tot nu toe tot Rome ghebleven.

Heeftmen van anderen die niet gevanghen eñ waren/ ghetriumpheert/ waerom oock niet om Perſeus wille?

Iſt dat Anicius eñ Octavius triumphe houden/ veel meer behoort het toe Emilio.

Ist datmen Gentius voert inde triumphe/ veel meer dan Perseus metten seer heerlicken roof.

Gentium, dan datmen Perseum voor de triumphe leyde? Ende de Legioenen ende schipgesellen die in Illyrico gheweest zijn/ souden die also met haer cransen van Lauwer-bladeren tot Rome in trecken/ ende die in Macedonien ghelegen hebben/ daer tgrootste oorlooge gheweest is/ souden die door haer eyghen afgunste stille staen/ ende toesienders zijn vā andere luyden triumphe? Wat soudemen daer na met so grooten buyte ende rycke victorie/ der gewonnen wapenen ende andere toerustinghe maken? wat salmen doen met soo veel duysent schilden/ swaerden ende andere gheweer/ welcke datmen de vyanden afghetoghen ende ghewonnē heeft? Salmense weder in Macedonien seynden? Desghelijcken wat salmen doen met so veel gulden/ silveren/ marmoren/ ende elpenbeenen beelden/ de gheschilderde schoone tafelen/ de costelicke tapesserien/ de wt ghesteken silveren vaten/ de gulden coppen/ ende dat andere gout/ dwelcke datmen met des Conincx schat vercreghen ende ghewonnen heeft? salmē dit al ghelijck als oft gestolen ware/ heymelick by nachte inde schatcamere dragen? Ende boven al/ welcke dat waerdichste is om te aensiene/ ende een groote beschouwinge sal zijn/ waer salmen den grooten vermaerden ende machtighen Coninck henen leyden/ diemen ghevanghen/ ende hier ghebrocht heeft/ den volcke die hem verwonnen/ ende hebben helpen vangen/ te sien/ geve oft henē leydē? De meeste menichte onder ons die weten wel/ wat eē groote loopinghe ende opsien dat het gheweest is/ alsmen den Coninck Siphacem ghevanghen gebrocht heeft/ die nu maer een hulpe des oorloochs van Cartago gheweest is. Ende soudemen nu desen grooten ghevanghen Coninck Perseum met zyn twee sonen Philippo ende Alexandro, den ghesichte des Roomschen volcx ontrecken/ ende niet laten voortcomen ende ghesien worden? Ende wat willen veel segghen? Alle de oogen der gantscher stadt begheeren te sien Lucium Paulum, de welcke nu ten tweedenmale Burghemeester gheweest is/ ende dat gantsche lant van Griecken bedwongen heeft/ op den wagē sittende/ ende dat hy also triumpherende al inder stadt op dat Capitolium mach comen gereden. Want daerom hebben wy hem tot een Burghemeester gemaeckt/ om dat hy het oorlooghe/ dwelcke nu tot in dat vierde jaer/ niet sonder schade vanden onsen gheduert heeft/ ten eynde maken/ ende de vyanden verwinnē soude/ het selve hebben wy in onser herten hem toe gewenscht/ na dat hem tlant van Macedonien inde lotinghe te deele was ghevallen/ ende met zyn cryschvolck te Rome wt tooch/ waerom willen wy hem dan alsulcx na dat hy ghewonnen ende de victorie ghehadt heeft/ nu dat selve weygheren ende niet gunnen? principalick so wy niet alleen den menschen/ maer oock den Goden (want alsulcke eere oock eens deels den Goden toe behoort) haers lofs ende eere hier mede berooven. Hebben uwe ouders niet gheordineert/ datmen in alle groote saken eñ handelinghen/ niet alleene inden beginne de hulpe der Goden souden aenroepen ende eeren/ maer oock int eynde de selve met offerhanden eere aen doen. Want dat geschiet in deser manierē/ wanneer de Burghemeester oft Schouthept wil wt trecken met zyn knechten die hy gecleet heeft/ in zijn lant oft int oorlooghe/ so gaet hy eerst opt Capitolium/ ende doet daer zijn beloftenisse/ eñ wanneer hy daer na wederom te lāde coemt/ oft heeft de vyanden verwonnen/ so rydet hy met zijne triumphwaghen wederom op dat Capitolium/ eñ tottē Goden/ den welcken hy de beloftenisse ghedaen heeft/ so brengt hy met hem de behoorlicke verdiensten/ ghescheuck eñ de offerhande des Roomschē volcx/ ende rechtet daer selve wt/ ende betaelt wat hy belooft heeft. Het en is oock niet dat cleynste stuc aen de triumphe/ de ossen ende andere dieren/ de welcke men tot de offerhanden/ voor de triumphe leydet/ op datmen vanden selven merckt ende siet/ dat de Hooftman wederom coemt/ om den Goden vander ghenaden die sy hem verleent hebben/ het gemeyne profijt wel ende recht te regeeren/ danc te seggen. Wāneer ghy nu schoone de selve offerhande/ de welcke ghy voor de triumphe also te leydē/ hē ontrocken ende vercregen hebt/ de eene het een/ de andere het andere den Goden op een ander plaetse wilt slaen ende offeren/ wat meynt ghy dan vander maeltyt des Raets/ de welcke mē noch aen een bysonder oft ghemeyne plaetse die niet gewijet en is/ maer alleene op dat Capitolium plach te gheven ende te eten/ hoe wildy daer mede doen? wildy dat selve/ welcke om der menschē wellust wille/ oft te gader om der Goden ende der menschen wille in ghestelt is/ door raet ende ingheven Servij Galbe dat selve beletten?

Tghebeurt ooc datmen den Goden dancket/ geloften eñ offerhanden doet/ als men de triumphe pleecht te geschien.

Heeft Coninc Siphax van Numidien groote toeloop ghehadt: hoe veel meer sal hebben Perseus?

Waerom en wiltmen Emilio de Triumphe niet gunnē/ diemen den Staet heeft gegunnen eñ de victorie gewenscht.

Soudemen voor Lucio Paulo eñ zijn triumphe de poorten toe sluytē? ende soude de Macedonische Coninc met zijn kinderen ende de andere hoopen der ghevanghenen/ oock de buyte diemen vanden selven gewonnen heeft/ daer buyten aent water laten blijven? oft sal Lucius Paulus, wanneer hy voor der poorten coemt/ vanden waghen climmen/ ende voortaen ghelyck een slecht huysman die vanden velde in coemt/ alleene te huys gaē? O lieve lāts-knechten/ lieve Hooftluyden/ vaendragers ende dobbelsolders/ hoort veel liever toe wat dē Raet vā Lucio Paulo bevolen eñ besloten heeft/ dan het ghene dat Servius Galba met ydele woorden voortbringt. Hoort my toe wat ick u hier segge/ ende en keert u niet aen zijn ydele clappinghe/ want Galba niet anders en weet oft en can dan vele ydele woordē wt sprekē/ ende dat selve bewijst hy alleene/ wanneer hy de luyden schandaliseren ende lasterē mach. Maer ic heb my nu metten vyanden alleen gewroken/ wāneer my deene hier/ de andere daer wt de hoopen geeyscht heeft/ om met my alleene te slaen/ eñ so heb ic drieentwintich reysen met de vyanden gheslaghen/ wanneer sy my wt eysschende waren/ ende so en heeft my noyt eenigen camp gheboden gheweest/ vanden welcken ick gheen victorie/ ende hem zijn wapenen wt ghetogen heb. Mijn lichaem is oock met eerlicke lidteeckenen/ de welcke ick hier voortijts ontfanghen heb/ gheteeckent.

Of ist niet beter datmē Emilius laet triumphe houden van weghen den Coninc Perseus, aengesien dat den Raet toegelaten heeft/ dan datmē hem buyten late om dat Galba dat seyt.

Ende na dat Servilius also gesprokē hadde/ so heeft hy zijn cleederen van malcanderē open gedaen/ ende den volcke zijn litteeckenen vande wonden ghethoont/ ende daer by heeft hy te kennen ghegheven/ hoe ende in wat oorlooghe hy die ontfanghen hadde. Ende doe hy hem alsoo ontcleet/ ende zijn litteeckenen hadde laten sien/

Ten laetste toont Marcus Servilius zijn gequetste lyf/ eñ besluyt datmē d'eerste wijck soude wederom ontbieden om hen Namen te gheven.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer van der stadt 587.

ken sien/ so ist onverhoets geschiet / dat hy hem te seer naect maerte/ eñ datmẽ hem ooc aen zijn schamelheyt ghesien heeft/ eñ overmits dat het seer ges wollen was/ so hebben de gene die naest by hem stonden/ beginnen te lachen.

Daerom heeft hy wederom begonst te spreken/ tselve daer ghy nu om lacht/ en heb ick om gheen andere oorsaken wille/ dan dat ick dach eñ nacht te paerde ghesetен/ ende my also vermoeyt heb / eñ ick schame my tselve also weynich/ als ick my de andere litteeckenen schame/ het en berout my oock niet / wat ick daer door ontfanghen ende gheleden heb/ overmidts dat het my noyt gheen hindernisse en is gheweest/ om het ghemeyne profijt ende welvaren gherechtelick te beschermen/ het sy te huys oft inden oorlooghe gheweest. Ick heb oock mijn lichaẽ/ dwelcke also menichmael metten swaerde ghewont is gheweest / den jonghen crijschluyden als een out ende versocht crijschmã dicwils getoont: Maer dese Galba, wanneer hy zijn lichaem oock toonen woude / wat soude oft conde hy anders dan een blinckende ende onverteert lichaem toonen. Daerom ghy lieve Wijcmeesters/ believet u/ so roept de eerste geslachten wederõ/ om haer stemmen Lucio Paulo te gheven. Ende ghy lieve lantsknechten doet eerlick / ende en wilt Paulum in zijn triumphe niet beletten.

Hoe ende in wat manieren *Emilius Paulus* ghetriumpheert heeft. Ende hoe hy overmidts den doot van beyde zijn sonen, seer bedruct zijnde, voor het Roomsche volck een relaes gedaen, eñ aldaer zijn ongeluck beclaecht eñ te kennen ghegheven heeft.

DOor dese woorden Servilij / is het gantsche Roomsche volck beweecht gheweest / ende hebben Lucium Paulum de triumphe bekent / ende soo heeft Lucius Paulus ghetriumpheert in deser manieren. De overste Bisschop van Rome was ghecleet in costelicke ende blinckende cleederen/ ende een tabernakel boven hem/ ende in alsulcker manieren was hy rijdende voor de triumphe / alle de tempelen der stadt waren open ghedaen / ende met sonderlinghe soete ende welrieckende reucken vervult / daer was eẽ groote menichte der dienaers met corte stocken in haer handen draghende. Dese triumphe was in drie deelen ghedeelt / ende in drie daghen volbrocht / den eersten dach worden daer voor ghedraghen costelicke gheschilderde tafelen / ende andere tapesserye seer constelick ghewrocht/ noch marmore ende elpenbeenen beelden/ de welcke gevoert werden met twee hondert ende vijftich waghens. Den tweeden dach de costelicke wapenen van Macedonien met veel waghens verciert seer blinckende van coper ende yser / in dier manieren ghestelt / dat het scheen dat sy vanden hemel quamen ghevallen/ daer waren helmen / schilden/ borstwapenen/ yseren beenẽ/ beuckelaers/ pijlen/ ende pijlcokers / ende costelicke toomen van paerden/ ende bloote swaerden daer over ligghende/ nae dese waghens metter wapenen volchden drie duysent mannen / die penningen droeghen van silveren munte/ in drie hondert ende vijftich vaten/ vier mannen droeghen over een vat / de andere droeghen silveren roosters/ groote coppen ende croesen seer costelick verciert. Den derden dach/ int opgaen vanden daghe werden de trompetten gheblasen / niet soetelick / maer vreesselick op de oorloochsche maniere luydende / de selve ginghen voor de triumphe/ daer na volchdẽ hondert ende twintich ossen met witte hoornen / ende die vergult met crantsen / ende die werden voort ghelept totter offerhanden/ daer na volchdender die de ghemunte penningen droeghen van goude/ ende gouden coppen / ende andere goude vaten van alderhande manieren. Daer nae volchde de waghen Persei/ ende zijn wapenen/ ende zijn croone op de wapenen ghestelt / ende een weynich daer na so worden oock ghelept de kinderen Persei, ende metten selven ginghen oock de ghene die de kinderen op ghevoet hadden/ oock de schoolmeesters ende vanden dienaers al weenende eenen grootẽ hoop/ de welcke haer handen wt reyeten totten burghers al biddende/ ende ghebоden de kinderen dat selve oock te doene: daer waren twee sonen ende een dochter die overmidts de jeucht/ niet en wisten wat sy verloren / ende in wat ongheluck sy ghecomen waren/ welcke sake veel menschẽ verwecte tot barmhertichheyt/ met wtstortinghe der tranen. Daer nae volchde Perseus in een swert cleet al bevende / ende seer verschrict zijnde / nae hem volchde een groote schare van zijne vrienden ende Heeren oft Hooftluyden in druckelicken state/ also datter vele vanden Romeynen worden bedwonghen/ daer door haer tranen oock wt te storten. Daer na wordender ghedraghen de costelicke gulden croonen / de welcke de steden in Grieckenlant door de deucht ende goedertierenheyt Emilij ghеschoncken haddẽ/ eñ daer af warender inden ghetale vier hondert.

De triumphe Emilij.

Lucius Emilius Paulus coemt met een triumphe inde stadt van Rome.

Na alle dese / is ten laetsten Paulus Emilius na ghevolcht/ in eenen costelicken triumpheerwaghen/ ghecleet eñ verciert zijnde met cleederen van purpur ende goude/ de welcke niet alleene van zijns lichaems ende gesteltenisse wegen was eerlick aen te sien / maer ooc van zijn ouderdoms wegen. Na den waghen volchden onder andere veel vermaerde ende treffelicke mannen / zijn twee sonen / Maximus, ende Publius Scipio, ende na den selven toghen de reysigers/ ende ten laetsten dat voetvolck/ een yegelick vaenken in zijn orden. Daer nae heeft de Hooftman Paulus, een yeghelick voetknecht ghegheven hondert silveren penninghen / ende den bevelsluyden eñ dobbelsolders twee hondert/ ende een yeghelick reysiger drie hondert/ ende men meynde dat hy een yeghelick voetknecht drie hondert ghеschoncken soude hebben/ ende daer na voort hooger / indien sy hem gheen wederstant ghedaen en hadden.

Gelt ge... onder het crijschv...

Valerius Antias beschrijft hoe dat de somme des selven silvers ende gouts/ datmen ghewonnen/ ende tot Rome inde schatcamer ghebrocht heeft / is twee hondert eñ duysentmael hondert sestertia gheweest/ dwelcke op dese tijt na onse rekeninghe maeckt by dertich hondert duysent croonen.

De somme des ghel...

Ter selver tijt als alsulcke triumphe gehouden wert/ is Perseus alleen niet een exempel des menschelicken veranderinghe gheweest / de welcke ghevangen eñ met ketenen ghebonden voor den waghen des genen die hem verwonnen had.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

nen hadde/ door de stadt zijnder vpandē/ tot eē beschouwinge ghelept wert/ maer oock de verwinder Lucius Paulus selve / de welcke opten waghen was gheseten / ende van purpur ende gout seer blinckende gheweest is.

Lucius Emilius Paulus verliest by zijn triumphe twee sonen/ waer af d'eene voor/ ende d'ander nae de triumphe gestorvē is.

Want hem wt de twee sonen/ de welcke hy alleene (nae dat hy de twee andere in twee vreemde geslachtē/ inde plaetse van haer kinderen wech gegeven hadde) te huys by hem tot erfghenamen zijns naems/ zijnder offerhanden/ eñ zijns geslachts behouden hadde/ wāt de joncste/ welcke twaelf jaer out was/ den vijfsten dach eer dat hy triumpheerde / den outsten de welcke omtrent veerthien jaer out was/ den derden dach na dat hy ghetriumpheert hadde/ beyde ghestorven zijn/ de welcke hy anders beyde op den waghen in costelicke ende gestrijpte cleederen / also de jonghe edele Romeynen pleghen te gaen / in ghevoert soude hebben / ende hen een exempel also gegeven / om dat sy hier namaels naerstichept souden doen om alsulckē triumphe/ ooc in dier manieren te verdienen eñ te houden. Daerom in corten daghen hier na/ als de Wijckmeester Marcus Anthonius, hem een vergaderinge der ghemeynten te samen hadde doen comen / soo heeft hy een eerlick relaes voor den volcke gedaen/ ende heeft aldus ghesproken.

Æmilij oratio, tot der gemeynte van Rome.

Hoe wel ick gheen twijfel daer aen en heb/ lieve burghers/ het is u allen wel kenlick / hoe geluckich ick het ghemeyne profijt behulpelick gheweest heb/ ooc hoe datter twee groote donderslaghen mijn huys in corten dagen verdorven hebben / daer door dat ghy oock in corten daghen mijn eerlicke triumphe/ ende ooc beyde mijnder twee sonen lijck/ ende begravinghe gesien hebt/ des niet te min so bidde ick u nochtans dat ghy my wilt gunnē/ dat ick hier voor u luyden mijn eyghen ongheluck/ met het gheluck ende welvaren der gemeyner stadt/ mach met alsulcken moet/ alsoot behoorlick is / ghelijcken/ ende het een teghen het andere houden/ ende vertellen.

Hy vertelt ten eersten hoe gheluckich dat hy op de reyse van Macedonien/ ende oock in d'oorlooghe tegen Perseus vergaen is.

Na dat ick eerst van Italien wt getogen ben/ ende tot Brundusium aender zee ghecomen/ so ben ick des morgens vroech met den opganc der Sonnen tschepe gegaen/ voort so ben ick terstont wt ghevaren/ ende omtrent negen uren des avonts/ met alle mijn schepen tot Corcyram over ghecomen / ende van daer ben ick den vijfsten dach tot Delphos ghecomen/ ende aldaer voor my / ende mijn heyr / eñ mijn schepen te reyninghen/ so heb ick den God Appollini mijn offerhande ghedaen / ende ben daer nae voort den vijfsten dach in dat legher ghecomen. Eñ als ick het heyr aen ghenomen hadde/ so heb ick sommige dingen die tot hindernisse der victorien dienden / af ghestelt ende verandert/ ende daer na/ overmidts dat dat legher der vyanden niet te ghewinnen en was/ oock de Coninck daer selve totten strijt niet bedwonghen en mochte worden/ so ben ick voorder ghetogen/ ende door een groote wildernisse die de vyanden beset hadden / heb ick my door ghevochten / ende ben tot Petram ghecomen/ ende heb daer nae de vyanden selve totten strijt ghedwongen/ met hen gestreden/ den strijt ghewonnen/ dat gantsche lant van Macedonie in genomen/ ende onder de macht des Roomschen volcx gebrocht/ eñ heb also het oorloge/ welcke oorloghe vier gantsche jaren lanck / vier Burghemeesters d'een nae d'ander gevoert/ eñ hoe langher hoe grooter gemaeckt hebben / ende altoos meer perijckels daer inne gecomē is / dat selve oorloghe heb ick binnen vyfthien daghen ten eynde ghebrocht ende gestilt/ ende den daer na de selve victorie ende gheluck/ oock de andere ende behoorlicke vruchten na ghevolcht/ also dat sich in corten daghen hier na/ alle de steden in Macedonien haer op ghegeven hebben/ des Coninx schat in onser macht ghecomen/ oock de Coninck selve tot Samothrace/ gelijck als oft hem de Goden selve in onsen handen ghegheven hadden/ is inden tempel met zijne kinderen terstont ghevangen geweest. Ende so zijn alle dinghen met my voorspoedelick toe ghegaen/ also dat ick int laetste ooc van mijns grooten ghelucx weghen heb my beginnen te vreesen. Want ic sorchde/ wanneer ick met des Coninx ghelt ende goet in Italien scheepte/ eñ het heyr met my wederom over voerde / my mochte eensdeels eenich ongeluck opter zee gemoeten/ daer door mijn voorghenoemde groot gheluck / wederom vergouden worde: Maer na dat ick sonder sorghe ende seker/ cloeck ende gesont met alle de schepen/ ende wat daer inne was/ wederom in Italien ghecomen ben/ ende ick niet en wiste/ wat ick vanden Goden voor tgemeyne profijt meer soude moghen begheeren/ soo heb ick nochtans also gewenscht ende ghebeden / overmits dat het ghemeynlick also ghesciet/ dat het geluck / wanneer dat het ten hoochsten is/ wederom te rugghe gaet/ eñ datter ghemeynlick een ongheluck na volcht / dat de Goden woudē alsulcke veranderinge/ meer over mijn eyghen huys / dan over tghemeyne profijt deser stadt laten wt gaen/ hope also daer om/ het en sal gheen noot zijn / overmidts dat ick alsulcke schade aen den mijnen ontfanghen ende gheleden heb / dat mijn triumphe die ick ghehouden heb / ghelijck als tot bespottinghe des menschen ghelucx/ onder den doot ende de lijckē mijnder twee sonen geschiet is/ ende sich ghelijck als int midden daer tusschen ghestelt heeft/ daer nae en sal dese stadt/ ende tghemeyn profijt gheen ongheluck oft schade meer verwachtende zijn.

Als hy hem voor ongeluc vreesde/ hy heeft gewenscht dat sulcx soude gaen over zijn huys/ sonder achterdeel vā tgemeyne profyt.

Ende alsoo wy beyde/ ick ende Perseus twee exempelen des menschelicken wesens zijn/ ende het gheluck ons so ongestadich ende wanckelbaer is geweest / also ist wederom in dit stuck / het ongeval Persei nochtans wat verdraghelicker/ dan het mijne/ overmits/ oft hy schoone ghevanghen is/ eñ zijn ghevanghen sonen voor hē heeft moeten sien leyden/ so heeft hy nochtans de selve noch levende ende gesont: Maer ick die hem ghevanghen inde triumphe ghelept heb/ heb mijn sonen/ d'eene eer dan ick tot de triumphe ghecomen ben / verloren/ ende ben alsoo van zijn lijck terstont op den wagen ghecloммen/ maer den anderen/ als ick in dat Capitolium mijn offerhande ghedaen hadde/ ende wederom wt den Capitolio / ende voort vanden waghen ghecloммen / ende te huys ghegaen was/ so heb ick den anderen ghevonden in zijn uterste ende den doot verwachtende/ ende en heb alsoo wt alle mijne sonen gheen meer levende / die den name van my / te weten Lucij Emilij Pauli voeren mochte. Want de twee andere/ die heb ick in twee andere geslachten/ Fabiorum ende Corneliorum, ghelijck als oft ick hadde vanden selven een groot ghetal ghehadt/ inde plaetse van haer kinderen wech

Hy gelijcket zijn ongeluc metten ongeluck van Perseus.

ghegheven/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int Iaer van der stadt 587.

gheghevē/ende alsoo en isser in dat huys ende gheslachte Pauli, niemant meer voor handen/ dā hy selve: Maer nochtās hoe dit is/ so troost my nochtans/ eñ verlicht my mijn eyghen ongheluck eñ smerte/ uwer eñ der gantscher stadt gheluck eñ welvaert/ ende so dickwils ick aensie ende ghedencke wat groot profijt de Goden u ende de ghemeyne stadt ghedaen hebben / verʒete ick alle de schade die ick voor my ende aen den mijnen ghelcden heb. Dese ende diergelijcke woorden hebben de herten der ghenen die daer toe hoorende waren / met grooter smertē ende medelijden beweecht / want hy wt voor bedachten sinnen / met claghelicke woorden zijn becommernisse ende noot/ hen gheclaecht/ ende int langste vertelt heeft.

Hy troost hem selven met de ghemeyne welvaert vāder stadt.

Het volck heeft medelijden met Emilio.

Hoe *Cneus Octavius* de Schiphooftman, van *Perseo* oock ghetriumpheert heeft, ende hoe *Perseus* inde ghevanckenisse met noch andere ghedaen is. Ende hoe de Legaten wt Thracia tot Rome ghecomen zijn, begeerende des Conincx sone te lossen, ende hoe den Raet den selven vry sonder eenich rantsoen den vader wederom te huys gheseynt heeft.

Schip triūphe van Cneus Octavius.

Opten eerstē dach vā December heeft Cneus Octavius ooc vanden Coninck Perseo eē triūphe te schepe gehouden. Dese triumphe en heeft geen gevangens/ ooc geē buyte diemē voor gedragē heeft/ ghehadt: Maer den schipghesellen heeft Cneus Octavius gegevē een yegelick vijf eñ tseventich penningen/ dat is omtrent sevē goudē croonē/ eñ een half/ maer de gene die de schepen regeerden/ een yeghelick noch so vele / ende den oversten schipmeesters een yeghelick viermael soo vele. Daer nae heeftmen den Raet vergadert/ ende men heeft geordineert ende bevolen Quinto Cassio, dat hy den Coninck Perseum nae Albam inde ghevanckenisse met zijnen sone Alexandro voeren soude/ ende hem daer knechtē ende ghelt/ silveren vaten/ ende anderen huysraet bestellen. Desghelijcx heeftmen oock des Conincx sone wt Thracia Bytim ghenoemt/ nae Carseolos met de andere gyselaers oft borghen/ laten verwaren / watter anders van ghevanghens / somen inde triumphe voorghelept hadde/ noch meer waren/ de selve heeftmē alle tot Rome inder stadt kercker gevangē gelept.

Coninc Perseus, met zijn sone eñ ander gevāgenen worde bewaert.

Bytini des Conincx sone wt Thracia.

Binnen corten dagen hier n~ als dese dingē gheschiet waren/ so isser een Legaetschap vanden Coninc wt Thracia Cotijs ghenoemt/ tot Rome gecomen/ ende heeft veel gelts met hem ghebrocht/ om des selven Conincx sone met de andere borghen wederom te lossen: de selve als sy voor den Raet ghecomen waren / hebben sy naerstelick in haer woorden den Raet voor gehouden / hoe dat Cotijs niet met wille oft geerne Perseo inden laetsten oorloghe bystant hadde gedaen/ maer daer door dat hy bedwongen was de gijselaers te gheven / baden daerom dat sy de selve ghevanghens wilden gunnen te lossen/ ende voor de selve een somme ghelts / so groot sy wilden/ eysschen souden/ ende so warē sy bereyt alsulcken somme te betalen.

De Legaten wt Thracia/ gesondē vanden Coninc Cotijs, begeeren de gijselaers te lossen.

Daer op heeft den Raet gheantwoort / het Roomsche volc ist noch wel kennelic / de vriētschappe welcke sy met Cotijs eñ zijne ouders/ oock met het gantsche lant van Thracia ghehadt hebben / maer dat hy Perseo de gijselaers ghegeven hadde / daer af en conde hy hem niet ontschuldigen/ eñ dat hy daer door suspect ware gheworden/ overmits dat die van Thracia voor Perseo, wanneer hy schoone in rusten ende vreden geseten hadde/ sy woudē swijgen/ ter wijle hy metten Romeynen te doene hadde/ hē niet en souden ontsien hebben/ maer nochtās/ hoe dat het geschiet is/ ende oft schoone Cotijs de vrientschap Persei, meer dan der Romeynē geacht heeft/ so wouden sy nochtans also handelen/ ende sich in dier manieren bewijsen / dat sy niet aen en sien/ wat dat Cotijs verdient hadde/ maer alleen dat sy / te weten de Romeynen/ deden tghene dat haren name ende achtbaerheyt wel toe behoorde / ende wouden hem op dese tijt de gijselaers wederom gheven. Ende overmidts dat sy/ te weten de Romeynen/ pleghen haer mildicheyt ende goetheyt sonder eenighe ontgheldinghe wt te deelen/ so waren sy nu alsoo ghesint / dat sy de schattinghe ende betalinghe der selven / meer wilden den ghenen diet ontfinghen / in haer herten ende ghedachtenisse gheven / dan ghereet ghelt eysschen oft ontfanghen.

De Romeynen senden den Coninc van Thracien zijnen sone weder om sonder eenighe geltgevinge.

Ende so heeft den Raet daer na drie Legatē gheordineert / te weten Titum Quintium Flaminium, Caium Licinium Nervam, ende Marcum Caninium Rebilum, de welcke de gijselaers souden wederom in Thraciam over leveren. Hebben oock den Legaten wt Thracia een yeghelick twee duysent penninghen gheschoncken. Also is Bytis met de andere gijselaers van Carseolis tot Rome ontboden / ende is voort met de Legaten in Thraciam tot zijnen vader wederom gheschict.

Hoe datmen de schepen welcke mē *Perseo* af gewonnen hadde, aen lant getogen heeft. Ende hoe *Lucius Anicius* van *Gentio* den Coninc ende den Illyrijs ghetriumpheert heeft.

De Macedonische schepen / diemen in desen voorleden oorloge den Coninck af ghenomen ende vercreghen hadde/ de welcke boven andere schepen seer groot warē/ heeftmen aē de plaetse tot Rome/ Campo Martio ghenoemt / aen lant ende opt drooghe ghetoghen. Het was oock een yeghelick in gedachtenisse de costelickheyt des Macedonischen triumphs. Ende daerom heeft Lucius Anicius terstont daer nae zijn triumphe vanden Coninck Gentio ende den Illyrijs ghehouden / inde feeste Romuli Quirinalia ghenoemt. In dese triumphe is wel een ghelijcke ghesteltenisse gheweest van alle de dinghen/ soo men inde Macedonische triumphe ghesien hadde / maer de groote costelicheyt en is niet daer by gheweest/ ende en heeft daer inne gheen ghelijckenisse ghehadt. Want inden eersten en was Anicius niet van alsulcken ouden eñ vermaerden edeldom / als Lucius Emilius, so en was hy oock geen so grooten Hooftman/ ende vant offitie wegen was hy oock minder/ want hy en was maer een Schoutheyt/ ende Emilius een Burghemeester ende overste der stadt gheweest. Daer na so en was oock Gentius met Perseo niet te ghelijcken / oock de Illyriers niet by den Macedonischen / desgelycx en waren oock de buyten / ghelt/ tgheschenck/

De schepen van Macedonie worden gevoert op Campo Martio.

Campus Martius.

Lucius Anicius Gallus hout triūphe vanden Coninck Gentius.

De verghelijckinghe vande Macedonische ende Illyrische triumphe.

ende

ende voort diergelijcken veel minder/ dan tgene datmen in Macedonien ghebrocht hadde. Daerom also de voorledẽ Macedonische triũphe desen voorlichte eñ eerlicker scheen/ wanneermense teghen malcanderen ghelijcte ende hielt/ also wederom/ wanneermen dese laetste triumphe voor sich selven aensach eñ schattede/ so en was hy in gheender manieren te verachten. Want dese Anicius heeft binnen corten daghen te water ende te lande/ dat wilde grouwelick lant/ de Illyriers bedwonghen/ welcke lant met vaste steden ende andere wel bewaert was/ den Coninck ende alle zijn gheslachte gevangẽ. Daer na tot zijnder triumphe ende wt den selven lande ghewonnen eñ mede gebrocht veel crijschvaenkens/ wapenen/ ende andere costelicke juweelen ende huysraet/ dwelcke den Coninck toebehoort hadde. Oor noch daer en boven aen gout/ seven eñ twintich pont/ aẽ silver neghenthien pont/ aen Roomsche silveren penninghen drie duysent/ ende van Illyrische munte hondert ende twintich duysent. Eñ soo is voor de triumphe ghelept de Coninck Gentius met zijnder huysvrouwen ende kinderen/ daer nae Caravantius de broeder Gentij met andere Illyrische Vorsten ende Heeren.

De seghe van Lucius Anicius in Illyrien.

Wt desen buyte ende triumphe heeft Anicius een yegelick voetknecht gheschenct vijf eñ veertich silveren penninghen/ dat is omtrent vier croonen eñ een halve/ eñ voort dẽ onderhooftluyden/ vaendragers/ dobbelsolders een yegelick noch so vele/ daer na een yegelick reysiger driemael so vele/ den Latijnschen ghesellen een yegelick so vele als den Roomschen burghers/ ende den schipghesellen een yeghelick soo vele als een voetknecht. In dese triumphe zijn de knechtẽ veel vrolicker geweest/ dan inde voorleden triumphe/ ende hebben met menigherley sanghe ende liedekens den Hooftman ghelooft ende gheprezen. Valerius Antias die schrijft/ dat wt den buyte die Anicius in Illyrijs ghewonnen/ eñ tot Rome in zijn triumphe in ghebrocht heeft/ van tghene dat hy al te samen by malcanderen heeft moghen op brengen/ is gheweest twee hondertmael hondert Sestertia/ dat is na onse rekeninghe by twintich duysent croonen/ behalven dat andere silver ende gout/ datmen inde schatcamer ghedraghen heeft/ het welcke overmidts datmen niet ghedencken en can/ waer wt datmẽ so veel op gebrocht mach hebben/ overmidts datter niet soo vele/ ende sonderlinghe inde selve buyte gheweest en is/ so heb ick de ghetuyghen ende den schrijver die alsulcx beschreven heeft/ voor de sake oft rekeninghe selve willen noemen/ ende alsoo daer by laten blijven.

Gentius Coninc van Illyrien wort in bewaringhe ghesonden.

Na de triumphe heeftmen den Coninc Gentium met zijnder huysvrouwen/ kinderen ende den broeder tot Spoletum geschict/ om aldaer bewaert te worden/ ende watter van andere ghevanghenen gheweest zijn/ heeftmen tot Rome inder stadt karcker ghewörpen: Maer als die van Spoleto den Coninck metten zijnen niet aen nemen en wouden/ heeftmen hem van daer tot Igiturnium ghesent. Daer waren noch twee hondert ende tseventich reynschepen/ de welcke men den Coninck Gentio af ghenomen hadde/ de selve heeft Quintus Cassius wt bevel des Raets die van Corcyra/ Appollonia/ ende Dyrrachio toe ghestelt.

Hoe de oude Burghemeesters, nae dat sy int Ligurier lant gheweest, ende niet sonderlings bedreven en hadden, wederom tot Rome gecomen zijn. Ende hoe daer nieuwe Burghemeesters ende Schoutheyts ghecoren zijn, ende hoemen tselve jaer de schrickeldagen ghehouden heeft.

De Burgemeesters van desen jare/ als sy niet voorder dan in Ligurier lant gheweest/ ende dat selve verdorven hadden/ overmidts dat de vyanden nergens te velde comen en wilden/ oft ooc geen wederstant en deden/ so zijn sy also wederom te huys na Rome getogẽ/ eñ aldaer eenẽ kies dach ghehoudẽ/ om nieuwe Burgemeesters te kiesen/ ende so haest den rechten tyt quam/ heeftmense ghehouden. Ende so zijn tot Burgemeesters gecoren Marcus Claudius Marcellus, ende Caius Sulpitius Gallus. Nae dat de Burghemeesters ghecoren waren/ des anderen daechs daer nae heeftmen de Schoutheyts ghecoren/ ende soo zijn dese ses tot Schoutheyts ghemaeckt/ te weten/ Lucius Iulius, Lucius Apuleius Saturnius, Aulus Licinius Nerva, Publius Rutilius Calvus, Publius Quintilius Varus, ende Marcus Fonteius. Dese Schoutheyts heeftmen te regeeren ghegheven de twee deelen in Spaengien/ de Inselen Sicilien/ ende Sardinien/ ende de twee officien te Rome/ het lantrecht/ ende dat stadt-recht.

Kies dach. Int jaer van der stadt 588.

Marcus Claudius Marcellus, Caius Sulpitius Gallus Burgemeesters.

In dit jaer heeftmen oock sommighe schrickel dagen ghehouden/ welcke men begonst heeft na den twee eñ twintichsten dach Februarij. In dit selve jaer isser ooc een wt den Waerseggers diemen Augures noemt/ gestorven/ te weten Caius Claudius, in welcke plaetse de andere Titum Quintium Flaminium gecoren hebben. Daer isser ooc een wt den Priesters Iovis ghestorven/ als Marcus Fabius Pictor.

Schrickel jaer.

Priesters ghestorven.

Hoe de Coninc *Prusia* met zijnen sone tot Rome gecomen is, ende wat eere hem de Romeynen bewesen hebben, ende wat hy vanden Roomschen Raet begheert heeft.

In dit selve jaer is oock de Coninck Prusia met zijnen sone Nycomede tot Rome gecomen. Dese is met groote costelickheyt ende pomperye/ vande gheue die hem in leyden/ inder stadt ghecomen/ ende reynsganck vander poorten aen totter marckt/ ende totten rechterstoel Quinti Cassij ghegaen/ ende als daerom een groote toeloopinghe van alle eynden vanden volcke ghesciede/ soo heeft hy begonst te spreken/ ende ghesept/ hoe dat hy ghecomen ware/ om den Raet/ ende de gemeynte tot Rome te groeten/ ende hen vander victorien weghen geluck te wenschen/ om dat sy Perseum ende Gentium verwonnen/ de Macedoniers ende Illyriers onder haer macht ghebrocht/ ende alsoo haer rijcke ende heerschappye vermeerdert hadden. Als nu de Schoutheyt hem daerom vraechde/ oft hy ooc woude opten selven dach den Raet vergadert hebben/ om den selven zijn meyninge te kennen te gheven: Heeft hy begeert datmen noch twee dagen daer mede wilde vertrecken/ tot dat hy mochte over al gaen om de tempelen der Goden/ de stadt/ eñ zijne goede vrienden te besoecken

Prusias Coninc van Bithanien coemt met zijn sone Nicomedes tot Rome.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Int-Iaer van der stadt 587.

ken ende besien. Daerom heeftmen hem den Rekenmeester Lucium Cornelium Scipionem daer toe ghegheven/ die hem soude over al ghe- leyden/ de welcke hem oock tot Capuam te ge- moete gheschict was/ ende heeft hem voort een huys ende herberghe bestelt/ daer inne hy met zijn dienaers ende die met hem ghecomen wa- ren/ vriendelick ende eerlick geherbercht ende ghehouden wert.

Den derden dach hier na alsmen dẽ Raet te samen ontboden hadde/ so is hy voor den selvẽ gecomen/ ende daer te kennen gegeven/ hoe hy hen gheluck wenschte/ ende hoe hy een groote blijschap daer af ontfanghen hadde/ om dat sy haren vyant verwonnen/ ende victorie vercre- gen hadden. Daer na heeft hy hen vertelt/ wat hulpe hy den Romeynen in desen oorloge ghe- daen hadde/ eñ heeft voort gebeden datmen hẽ woude gunnen/ zijne beloften te doene/ te we- ten te Rome inden Capitolio thiẽ groote offer- handen/ eñ tot Preneste der Godinnen Fortu- ne, oock een groote offerhande/ wãt hy dat sel- ve belooft hadde/ in dien de Romeynen victorie vercreghen. Heeft oock voort begeert/ datmen de vrientschappe eñ het verbont met hem wil- de vernieuwen/ eñ dat lant welcke datmen den Coninck Antiocho af ghewonnen/ ende de Ro- meynen tselve noch niemant ghegheven/ maer de Gallen tselve lant nu in ghenomen hadden/ hem woude gheven ende toe stellen. Ten laet- sten heeft hy oock zijnen sone Nycomedem den Raet bevolen/ ende ghebeden/ dat sy hem in be- waringe nemen wouden. Alle die Hooftluyden in Macedonien gheweest waren/ de selve wa- ren Prusie gunstich/ daerom wat hy begeerde/ heeftmen hem ghegunt ende ghegheven/ maer van des lants weghen/ welcke hy begheerde te hebben/ heeftmen hem een antwoorde ghegheven/ men soude sommige Legaten daer henen schicken om dat selve te besien/ indien dat sel- ve lant den Romeynen toe behoorde/ ende het tot deser tijt toe niemant ghegeven en ware/ so soude Prusias de naeste daer af zijn/ ende het soude hem geschenct wordẽ/ maer indient An- tiochi niet gheweest en ware/ so conde hy selve wel ghedencken/ dat het den Romeynẽ niet toe en behoorde/ oft dat het den Romeynen toe be- hoort heeft/ ende namaels den Gallen in ghe- gheven is gheweest/ soo soude Prusias alsulcx voor goet houden. Voort wat den sone Nico- medem aen ginck/ dat selve wouden sy gheerne doen/ ende hem in haer bewaringe nemen/ ende en dorste oock daer af gheen twijfel hebben. Want met grooter naerstichept eñ sorchvul- dichept dat Roomsche volck/ den Conninghen/ die haer vrienden zijn/ haer sonen eñ kinderen beschermt eñ bewaert/ dat conde hy wel merc- ken eñ verstaẽ/ als aen een exempel van Ptho- lomeo, die nu Coninck in Egypten ware. Met dese antwoorde heeftmen Prusiam op dese tijt laten gaen/ eñ hem geschenct een somme gelts/ ende een tresoor van vijftich ponden silvers/ ende daer toe bevolen datmen den jongen Ny- comedi soo veel schencken soude/ alsomen hier voortijts Masgabe des Coninex Masinisse so- ne gheschenct ende ghedaen hadde. Item dat- men den Coninck soude groote beesten/ eñ wat anders totter offerhande behoort/ wt den ghe- meynen ghelde/ gelijck alsmen die officien bin- nen Rome hebben/ pleecht te doene/ gheven en- de bestellen soude/ al waer hy zijn offerhande dede/ te Rome of tot Preneste.

Des Coninex Prusie begheerte.

Coninc Prusias wort op zijn versoeck gheantwoort.

Prusias ende zijn sone Nicomedes woorde binnen Rome eerlick ende hoflick ghehouden ende afghevéerdicht.

Oock datmen hem vande schepen/ die tot Brundusio laghen/ soude twintich schepen ge- ven/ die hy gebruycken soude/ tot dat hy totten anderen schepen quame/ de welcke hem den Raet te schencken/ ende over te leveren geordi- neert hadde. Ende dat de Rekenmeester Lu- cius Scipio niet en soude van hem scheyden/ maer hem ghelevden met costen ende teeringe/ ende oock alle zijn dienaers die met hem togẽ/ dat selve verlegghen ende betalen/ tot dat hy wederom aender zee ghecomen/ ende inde sche- pen ghesetẽn ware.

Men seyde dat de Coninck van alsulcke eere ende vrientschap des Roomschẽ volcx hem bo- ven maten verblijt heeft/ ende dat hy de gaven diemen hem geordineert hadde/ alle ghecocht ende betaelt heeft/ maer hy heeft den sone bevo- len dat hy de schenckinge des Roomschẽ volcx soude ontfanghen. Ende op alsulcker mey- ninghen schrijven de onse van Prusia: Maer Polybius schrijft/ dat dese Coninck/ van al- sulcken name ende waerdichept noyt en is gheweest/ want hy te huys zijn hayr pleecht af te laten scheeren/ ende eenen hoet op te set- ten/ ende in alsulcker ongestelteniſsen ende gec- kelicker manieren/ plach hy den Legaten te- ghen te gaen/ ende de selve te ontfanghen/ ende plach also te segghen/ hoe dat hy een Libertus, dat is/ een vry ghegeven man des Roomschen volcx was/ ende daerom ginck hy oock inder selver manieren verciert.

Coninc Prusias verblijt hem seere vande veeringhe die hem vanden Romeynen geschiet is.

De meyninge Polybij, is dat Prusias een gheel beleeft Coninck is gheweest.

Daer na/ als hy tot Rome voor dẽ Raet ge- comen was/ so is hy buyten der deuren vandẽ Raethuyse op zijn knyen gevallen/ eñ aldaer de dorpelen vander deuren des Raethuys gecust/ ende den Raet zijne Goden ende noothulpers ghenoemt/ ende heeft oock een alsulcken relaes ghedaen/ welcke niet alleene den toehoorenden verdrietelick en is gheweest/ maer oock hem selven seer schandelick gestaen heeft. Als hy nu tot Rome ende rontsomme dertich dagen ver- toeft hadde/ ende over al ghetoghen was/ so is hy daer na metten zijnen wederom te huys in zijn rijcke ghetoghen.

Tot

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Cort begrijp ende inhouden vanden anderen boecken van Titus Livius, die niet meer te vinden en zijn / beschreven door Lucius Florus.

De Roomsche Geschiedenissen beschreven door Titum Livium in Nederduytsch in vier boecken vervatet/ zijn int Hoochduytsch exempelaer gedruct tot Straetzburch Anno M. D. xx. in vijf ende veertich boecken ghestelt / waer wt het cort inhout vande verloren boecken Titi Livij, beschreven door Lucius Florus, overgesettet is/ soo sullen wy alhier volghen het ghetal vande verloren boecken ghelijck die int Hoochduytsch ghestelt zijn.

Cort begrijp van het XLVI. Boeck.

DE Coninck Eumenes is binnen Rome ghecomen. Aenghesien dat dese in d'oorloghe van
Macedonien hem partijdich ghehouden/ ende neutrael gheseten hadde / op dat hy nu niet Int jaer der
en soude daer voor aenghesien worden/ als oft hy voor een vyant ghehouden ware/ indien stadtbou-
hy wtghesloten ware/ of van alle aensprake vry ghestelt te wesen/ so verre hy in ghelaten ware/ winge 588.
So wert inde vergaderinghe vander Gemeynte een wet ghemaeckt / dat gheen Coninck soude
binnen Rome comen.

Claudius Marcellus heeft de Walsche aen tgheberchte Alpin bedwonghen. Caius Sulpitius die
van Ligurien. De Ghesanten vanden Coninck Prusias claghen over Eumenes, dat hy zijn palen verwoest: ende seyden / dat hy hem met Antiochus verbonden hadde teghen de Romeynen.
Men heeft met die van Rhodes/ doen sy om genade baden/ een verbont ghemaect. De Schatmeesters hebben monsteringe gehouden/ de welcke alle vijf jaren eens pleecht te geschieden / in
de welcke de borgers getelt werden drie hondert sevenentwintich duysent/ ende tweentwintich.
Marcus Emilius Lepidus wort Borgermeester ghecoren. Ptolomeus de Coninck van Egypten/
van zijnen jongsten broeder wt het rijcke verdreven zijnde/ schiet zijn Gesanten na Rome / ende
wort wederom in zijn rijcke gestelt. Naer de doot van Ariarathes Coninck van Cappadocien/
aenveert zijn sone Ariarathes het Conincrijcke/ en vernieuwet deur Gesanten de vrientschap en
tverbont met de Romeynen. Voorts worden in dit boeck verscheyden handelingen begrepen/ die
met een dicwils veranderende avontuere geschiet waren tegen die van Ligurien/ Corsica/ ende
Lusitanien of Portugesen. Desgelijcx oock den oproer in Syrien na de doot van Antiochus, de
welcke gestorven is ter wijle dat zijn sone Antiochus noch een jonck kint was. Desen jonghen
Antiochus tsamen met zijnen Voocht Lysias, heeft Demetrius de sone van Seleucus, die in gyselinge tot Rome gesonden wert/ heymelick ghedoot/ deur dat hy vanden Romeynen niet en was
ontslagen: ende wort in het Conincrijcke aengenomen. Lucius Emilius Paulus, die den Coninck
Perseus heeft verwonnen/ is gestorven / de welcke hem so matich heeft gehouden/ dat men/ niet
tegenstaende dat hy wt Spaignen ende Macedonien groot ghelt brochte/ wt zijn goederen/ als Int jaer der
men die by wtroep vercochte / nauwe soo veel conde ghemalien datmen zijn huysvrouwe haer stadt 594.
douarie soude weder gheven. Het meyr Pomptinum/ heeft vanden Borghermeester Cornelius
Cethegus, wien het self de Lantschap was te deyle ghevallen / wt ghedrooght gheweest/ ende
daer af wert een ackervelt ghemaect.

Cort begrijp van het XLVII. Boeck.

CNeus Tremellius Wijcmeester wort gestraft om dat hy den oppersten Priester Marcus Emilius Lepidus, met smadighe woorden twistich aen ghetast hadde. Het recht ende de gherechtichheyt vanden heylighen Officier is grooter geworden. De wet van stemmen te coopen wort
ghemaect/ dat is hoe men soude straffen de ghene/ die omme ginghen onder het volck/ ende deur
schenckinghen ende beloften de stemmen cochten/ sulcks dat sy tot heerlicke ende hooge officien
ghevoordert werden. Den tijt van monsteringhe wort vanden Schatmeesters vercondicht/
de borghers worden getelt hooft voor hooft/ drie hondert acht ende twintich duysent/ drie hondert viertien. Ende Marcus Emilius Lepidus wort Borghermeester ghecoren. Tusschen de twee
Ptolomeen gebroeders/ wort een verbont gemaect/ dat de een in Egypten/ ende de ander in Cyrenen soude regeeren. Ariarathes de Coninck van Cappadocien / als hy deur raet ende ghewelt Int jaer der
van Demetrius de Coninck van Syrien verdreven was/ wort vanden Raet wederomme in zijn stadt 598.

Int jaer der stadt 599. Rijcke gestelt. Daer werden Gesanten vanden Raet af gesonden / die tusschen de Coninck Masinissa ende de stadt van Carthago vande palen souden oordeelen. De Borghermeester Caius Martius heeft teghen die van Dalmatien voor de eerste reyse met cleyn gheluck gestreden / maer daer na met goede voorspoet. De oorsake van deser oorloge was / om dat sy dien van Illyrien der Romeynen bontgenooten beschadicht hadden. Ende de Borgermeester Cornelius Nasica, heeft tegen dat selfde volck gestreden / ende bedwongen. De Borgermeester Quintus Opimius, heeft die van Ligurien op deser zijden vanden Alpes / de welcke den Massilianen hen stedē / Antipolis ende Nicca verdorven hebben / bedwongen. Voorts so wort in dit boeck begrepen / wat van vele met luttel geluck in Spaignen wtgerecht is. Inden jare vijf hondert acht ende tnegentich vander stadtbouwinghe / zijn de Borgermeesters / na dat den dach vande kiesinge ghehouden was / ende Borgermeesters ghecoren waren van het naestvolgende jaer / in haerlieder ampt getreden. De oorsake waerom den dach vande kiesinge verandert wert / was om dat de Spaignaerts af ghevallen waren. De Gesanten die om tusschen den Coninck Masinissa, ē de stadt van Carthago te middelen af ghesonden waren / brochten tijdinghe / dat sy een groote ghereetschap tot schepen in Carthago ghevonden hadden. Sommighe Gouverneurs worden vande Lantschappen beticht van henlieder gierichheyt / ende worden verwesen.

Cort begrijp van het XLVIII. Boeck.

DE monsteringhe by den Schatmeesters ghedaen zijnde / werden de borghers ghetelt drie hondert vier ende twintich duysent mannen. Hier wort oock verhaelt / hoe de derde oorloghe van Carthago begonnen is. Ghelijck ghesegt wort dat op de palen van die van Carthago / een seer groot heyr van Numidien was / de welcke Ariobarzanes de Neve van Siphax voerde / soo gaf Marcus Portius Cato den raet / datmen die van Carthago soude ontsegghen / aenghesien dat sy op henlieder palen een heyrcracht vergadert hadden / alsoo het scheen teghen den Coninck Masinissa, maer metter waerheyt / teghen de Romeynen. Maer als Publius Cornelius

Int jaer der stadt 603. Nasica daer teghen seyde / soo wert besloten / datmen Ghesanten soude schicken nae Carthago / om te vercondighen tghene dat daer ghehandelt was. Als sy nu den Raet van Carthago ghestraft hadden / dat sy teghen tverbont een heyrcracht ende schiprustinghe hadden / soo wilden sy tusschen henlieden ende Masinissa eenen vrede maken. Masinissa laet dat lant daerom den twist was / varen / ende den Raet seyt oock / dat sy tselfde wilden stellen tot segghen vanden Gesanten / ende daer by laten blijven. Maer Gilgo de sone van Hamilcar, die een oproerich man was / ende op dier tijt in Officie was / heeft gheraden ende ghestoket in sulcker maniere tot oorloghe tegen de Romeynen / dat de Ghesanten / indien sy niet en wilden leet ontfangen / van daer vlieden moesten. Als sy sulcks te kennen gaven / sy maecten den Raet die van te voren dien van Carthago niet gonstich en was / noch ongonstiger. Marcus Portius Cato, maecte zijnen sone die in het Rechters ampt ghestorven was / nae zijn vermoghen / mits dat hy arm was / een beganghenisse met gheheel cleyne costen. Andriscus die met sware eeden hem wt gaf voor een sone van Perseus wijlen Coninck van Macedonien / wort nae Rome ghesonden. Marcus Emilius Lepidus die nu voor de seste reyse vanden ses Schatmeesters Borghermeester ghecoren was / beval zijnen sonen voor zijn doot / dat sy hem souden op een bereyt dootbedde / sonder cleet / ende sonder Purper oft Scharlaken doen wt draghen / ende aen de ander oncosten vanden Lijck ghereetschap / en souden sy niet meer dan tien grossen cost hanghen. De Lijcken vande seer treffelicke personagien werden edel ghemaeckt deur ghedaenten van beelden / ende niet deur groote oncosten. Vergiftinghe ende Tooverie wort ghestraft. Publia ende Licinia twee edele vrouwen / den welcken overtuyghet wert / dat sy haerlieder mans ghedoot hadden / naer dien daer af voor recht sekere kennisse was ghenomen / ende dat sy den Stadtvoocht borghen ghestelt hadden / soo werden sy deur bekentenisse van haerlieder vrienden ghedoot. Gulissa, de sone vanden Coninck Masinissa, heeft de wete ghedaen / dat binnen Carthago crijchsvolck ghemonstert / ende oock galeyen ghereet ghemaeckt worden / ende datter sonder eenich twijfel een crijchsrustinghe voor handen was. Als nu Cato den raet gaf / datmen henlieden soude ontsegghen / Cornelius Nasica seyde daer teghen / datmen in die saecke niet onbedachtelick en soude handelen: maer daer wert inden Raet besloten / datmen tien Ghesanten soude af seynden / die van allen saecken goede kennisse souden nemen.

Lucius Licinius Cucullus, ende Aulus Posthumius Albinus, beyde Borghermeesters / doen sy

Int jaer der stadt 604. een ernstighe monsteringhe hielden / ende niemant wt ghenade wilden vry houden / zijn sy vanden Wijcmeesters / die voor henlieder vrienden geen oorlof verrijgen conden / in vangenisse geworpen. Als de Spaensche oorloghe / die so dicwils met luttel gheluck ghevoert wert / de stadt van Rome so gram hadde gemaect / datter van henlieden niet een te vinden en was / die daer teghen een Veltheere wilde wesen / of Gesante zijn / of Overste vanden crijch worden. So is voort ghecomen Publius Cornelius Emilianus, ende presenteerde hem / om te aenveerden alsulcken bevel inden crijch / als men hem soude willen geven / daer mede hy menich man tot crijgen lustich maecte. De Borgermeester Lucius Cucullus, in wiens plaetse geromē was Claudius Marcellus, als hy meynde dat hy nu alle tvolck in Celtiberien te vreden gestelt ende gestillet hadde / heeft hy oock aenghetast de Vacceers / Bisrapers / ende andere / ende oock andere onbekende natien van volcke in Spaignen / ende heeftse ghedwongen. Op dien tijt was Publius Cornelius Africanus, Scipio Emilianus, de sone van Lucius Paulus, ende neve van Africanus, een Opperveltheere / noch gheheel jonck zijnde aen ghenomen / dese versloech een wt den hoop vanden vyanden die een

yegelick

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

peghelick wt eyschte om teghen hem te vechten. Hy avontuerde hem oock inden storm van een
ingenomen stadt in een veel meerder perijckel/ want hy clam aldereerst over de mueren. Servius
Sulpitius Galba die een Stadtvoocht oft Veltheere was / heeft ongeluckich ghestreden tegen de
Lusitanen oft Portugaloisen. Als de Ghesanten wt Africa met de Ghesanten van Carthago/
ende met Gulissa de sone vanden Coninck Masinissa weder gecomen waren / ende gesept hadden
dat sy crijchsvolck eñ schiprustinge binnen Carthago ghemerct hadden/ so wilden sy eyndelick
ghesloten hebben / gelijck als Cato ende ander vande treffelicste vanden Raet geraden hadden/
datmen van stonden aen een heyrcracht soude overvoeren in Afriken. Maer als Cornelius Na-
sica seyde/ dat hem docht datter noch niet oorsake genoech en was om te oorlogẽ/ so waren sy tẽ
vreden/ datmen van oorlogen afstaen soude/ so verre als die van Carthago de schepen wech de-
den/ ende het crijchs volck af dancten/ maer indien niet / so souden sy de naestvolgende Borger-
meesters voor houden om raet te nemen op d'oorloghe van Carthago. Als daer een schauhuys
vanden Schatmeesters bedingt/ gebouwet was/ tselve wert deur ingeven vã Publius Cornelius
Nasica, als onnut ende schadelick de gemeyne manieren / met kennisse vanden Raet af ghebro-
ken/ ende tvolck heeft eenen tijt lanck de spelen al staende ghesien. Op dien tijt hebben die van
Carthago tegen tverbont oorloge tegen Masinissa ghevoert/ ende werden van hem verwonnen/
doen hy tweentneghentich jaren out was / ende niet meer spreken conde / maer alleene de spijse
plochte te proeven. Daer deur hebben sy den Romeynschen crijch verdient.

Cort begrijp van het XLIX. Boeck.

HEt beginsel vande derde oorloge van Carthago is gheweest in het jaer ses hondert twee
nae de bouwinghe van Rome / ende wert geheel voleyndet in het vijfde jaer na dat die be-
gonnen wert. Marcus Portius Cato, ende Scipio Nasica, van de welcke sy den eenen hielden voor
de wijste vander stadt/ ende de ander wert van den Raet gehouden voor de vroomste man/ heb-
ben met contrarie opinien ghestreden. Want Cato gaf den raet totter oorloghe / ende datmen
Carthago gheheel verwoesten soude / maer Nasica rade daer teghen. Niettemin sy lieten hen
ghesegghen: want aenghesien dat sy tegen tverbont schepen hadden / ende buyten henlieder pa-
len een heyrcracht ghevoert / ende oock teghen de bontghenoten ende vrienden vande Romey-
nen/ te weten/ den Coninck Masinissa oorloghe ghevoert/ daer en boven Gulessa de sone van Ma-
sinissa, die met de Ghesanten van Rome quam/ niet willen inde stadt ontfanghen / men soude
henlieden ontsegghen. Maer eer daer eenich crijchsvolck te schepe ghedaen wert/ so quamen de
Gesanten vander stadt Vtica binnen Rome / ende gaven hen selven met alle dat sy hadden den
Romeynen over. De selve Gesanten/ als een treffelick goet teecken van crijch / waren den Va-
deren aenghenaem / maer die van Carthago wt der maten teghen. Den God Dio Pater ghe-
noemt/ werden deur bevel vande boecken van Sybilla, by Tarente feeste van spelen ghehouden/
ghelijck oock gheschiet was int eerste jaer van d'eerste oorloghe van Carthago / inden jare vijf
hondert twee na de bouwinghe van Rome. Dertich Gesanten quamen binnen Rome / deur de
welcke die van Carthago hen over gaven. De meyninghe van Cato ginck voren/ datmen met
tvoorgaende besluyt soude voortvaren / ende dat de Borgermeesters so haest alst mogelick wa-
re/ souden ter oorloghen wt trecken. Als die over quamen in Afrike/ sy noemdẽ drie hondert gij-
selaers/ die sy gheeyscht hadden / ende eyschten daer en boven de wapenen ende alle gereetschap
van oorloge die binnen Carthago was. Voorts dat sy als dan deur bevel vanden Raet/ op een
ander plaetse tien mijlen vander zee/ ende niet min/ een ander stadt souden bouwen. Maer deur
alsulcken oneere hebben sy die van Carthago totter oorloghe ghedwonghen. Lucius Martius,
ende Marcus Manlius Borghermeesters/ hebben de belegeringhe van Carthago begonnen/ ende
daer op ghestormt. So daer in eenen storm twee Capiteynen op een zijde / daer de vesten sonder
volck waren/ met hen vaendelen stoutelick in vielen / ende van die vander stadt dapper ghesla-
ghen werden/ Scipio Africanus heeft die ontset/ ende henlieden van daer geholpen. Hy heeft oock
een Romeyns stedeken / dat die van Carthago by nachte bestormden / met luttel ruytervolcks
verlost: Daer en boven/ als d'een Borghermeester (want d'ander was ghereyst na Rome op de
Keurdach) op de stadt van Carthago met stormen niet ghedaen hadde/ ende dat hy het heyr te-
ghen Hasdrubal wilde voeren/ die met zijn volck een onbequaem bosch hadde in ghenomen/ soo
heeft Scipio den Borghermeester ernstelick gheraden / dat hy op alsulcken ongheleghen plaetse Int jaer der stadt 603.
teghen den vyant niet strijden en soude. Maer also de meyninghe van veel andere die zijn voor-
sichtichept ende cloeckhept benijden / voren ginck / soo trock hy oock in het bosch / maer als dat
Romeynsche heyr (ghelijck als hy voorsept hadde) inde vlucht was gheslaghen / ende dat daer
twee vaendelen vanden vyant omringelt waren / so is hy met luttel rotten ruytervolck weder-
om in het bosch ghetrocken/ ende heeft de selve ontset/ ende onbeschadicht van daer ghebracht.
Welcke zijn cloeckhept van Cato (die nochtans was andersins ghereeder om te schelden) voor
den Raet soo seer ghepresen wert/ dat hy seyde: Andere die in Afrike oorloghen/ die oorloghen
met schaduwen / maer Scipio met een indruckinghe ofte inval. Oock soo waren de Romey-
nen hem soo goetgunstich ende beminnende / dat veel Wijcken hem haer voysen gaven op den
Keurdach/ dat hy Borghermeester soude zijn / hoe wel dat hem om zijnder jonckhept wille niet
en betaemde.

Als Lucius Scribonius de Wijcmeester / den volcke een wet te kennen gaf / dat de Lusitanen
ofte Portugesen / die hen deur een verbont onder de Romeynen ghegheven hadden / ende van
Sergius Galba in het Walsche lant versocht waren / souden wederomme in haer vryhept ghe-

stelt worden/ Marcus Cato heeft tot sulcken wet seer sterck gheraden. Sulcke zijn harenge is noch voor handen/ende in zijn jaerboecken ghestelt. Quintus Fulvius Nobilior, die van Cato inden Raet aen ghetast wert/heeft geantwoort voor Galba, ende oock Galba selfs. Als hy sach dat hy soude verwesen worden/so nam hy in zijnen armé zijn twee sonen die noch niet tot mans ouderdom gecomen en waren/ eñ den sone van Caius Sulpitius, wiens momboor hy was/ eñ sprac so claghelick ende barmhertich voor hem selven/ datmen de voorseyde voor ghehouden wet liet varen. Drie van zijn harengen zijn noch in wesen / twee teghen den Wijcmeester Libo, ende tegen de voorghehouden wet vande Portugesen / ende een teghen Lucius Cornelius Cethegus, in de welcke hy bekent/dat hy de Lusitanen/ die neffens hem haer legher hadden / heeft gheslaghen. Maer hy hadde een seecker wetenschap ghehadt/ dat sy een paert ende een mensche / nae henlieder gebruyck/geoffert/eñ onder eenen schijn van vrede/voor genomen hadden zijn heyr te overvallen. Een die Andriscus was ghenoemt/ een slecht ende ongheacht man/ die hem wt gaf voor eenen sone vanden Coninck Perseus, veranderde zijnen naem / ende liet hem Philippus heeten. Als de selve wt der stadt van Rome/waer dat hem Demetrius de Coninck van Syrien om deser leugen wille gesonden hadde/heymelick gevlucht was / ende vele hem toevielen om zijnen valschen naems ende geroeps wille / als oft hy metter waerheyt alsulcx gheweest hadde als hy hem valschelick wt gaf / soo heeft hy een groote heyrcracht te samen ghebracht / ende gheheel Macedonien/oft met wille vanden inghesetenen ofte met ghewelt in ghenomen. Hy hadde dusdanich een fabelken ghedicht / Dat de Coninck Perseus hem aen een Concubine ghewonnen hadde/die hem te voesteren hadde ghegheven / eene die Cyrthesa ghenoemt was / op dat nochtans / ghelijck als het somtijts metter oorloghe die hy teghens de Romeynen hadde/ toe gaet/ een zaet van het Coninckliicke gheslachte soude moghen behouden worden. Nae de doot vanden Coninck Perseus wert hy tot Adramiro op ghevoet/tot dat hy twaelf jaren out was : ende hy en hadde van zijn gheslachte niet gheweten / nademael hy niet anders ghemeynt en hadde/ dan dattet zijn vader was / de ghene die hem op ghevoedet hadde. Maer als de selve daer nae sieck was ghewordden / ende soude gaen ligghen sterven / soo heeft hy hem ten laetsten zijn gheslachte te kennen ghegheven. Oock so was zijn ghemeynde moeder een gheschrifte ghegheven/ bezeghelt met des Conincks Perseus zeghel / dat sy hem over gheven soude / als hy tot zijnen mannelicken jaren ghecomen ware/ende dat hem met allen ernste bevolen was de saecke tot op den selven tijt toe secreet te houden. Als hy nu tot zijnen mannelicken jaren ghecomen was/ soo hebben sy hem dat gheschrifte ghegheven / waer in gheschreven waren de twee Schatten/ die hem zijn vader achter ghelaten hadde. Als doen heeft dat wijf / die wel wiste dat hy haer sone niet en was/hem zijn gheslachte ende oock zijn afcoemste te kennen ghegheven / daer af hy van te voren gheen wetenschap en hadde ghehadt / sy heeft hem oock ghebeden ende ghewaerschuwet / dat hy hem doch wech maken soude wt de selfde plaetse / eer dat de saecke in het licht quame/ ende voor den Coninck Eumenes gheraecte / die een groot vyant was vanden Coninck Perseus, op dat hy niet vermoort en soude werden. Ende om dat hy daer voor vreese hadde / so heeft hy hem in het lant van Syrien begheven/ principalick om dat hy ghehoopt hadde/ dat de Coninck Demetrius hem bystant soude doen. Daer heeft hijt aldereeest ghewaecht / ende vry wt ghesept wie dat hy was.

Cort begrijp van het L. Boeck.

ALs de valsche Philippus het lant van Thessalien met ghewelt overvallen ende innemen wilde/so heeft dat deur bystant vande Romeynsche Stadthouders/ende vanden Achaiers beschermt gheweest. Coninck Prusias van Bythynien/eenen aenhangher ende vrient van alle lichtveerdighe lieden/ ende laster / wert van zijnen sone Nicomedes, met hulpe van Attalus Coninck van Pergamo/doot geslagen. Hy hadde noch een ander sone / den welcken inde stede van de opperste reghelranden / een gheheel been in een stuck ghewassen is / soo men seyt. Als de Romeynen hen Ghesanten ghesonden hadden om een vrede te maken tusschen Nicomedes ende Prusias, ende dat de eene vande Gesanten het hooft vol lijcteeckenen van quetsuren hadde/ d'ander qualick te voet was/eñ de derde niet al te wijs ghehouden en was/Cato seyde: Dese sendinghe en heeft noch hooft/noch voeten/noch herte. Inden lande van Syrien / dwelcke op den selven tijt/hadde eenen so slappen/onachtsamen ende traghen Coninck wt den gheslachte vanden Coninck Perseus van Macedonien/ ghelijck als oock was de Coninck Prusias, dat ten tijde als hy binnen Luder lach en hoereerde/ende goede ciere maecte/Ammonius het lant regeerde / deur den welcken alle de maghen vanden Coninck / ende Laodice de Coninginne / ende Antigonus de sone van Demetrius doot gheslaghen werden. Masinissa Coninck van Numidien / die een dapper ende treffelick man was / is overleden/ out zijnde meer dan tneghentich jaren. Onder andere van zijne wercken / die hy in het laetste van zijn leven heeft ghedaen / als of hy noch een jonck man gheweest hadde / soo is hy in zijnen hoochsten ouderdomme noch alsoo cloeck gheweest / dat hy nae zijnen ses ende tachtentich jaren noch eenen sone heeft ghewonnen. Publius Scipio Emilianus heeft de regeeringhe van des selfs Coninckrijcke van Numidien / onder zijne drie sonen ghedeylt. Mycipsa, die de outste was / Gulussa, ende Manastabal, die de Griecksche sprake ende consten versocht ende geleert hadde. Want henlieder vader hadde henlieden dat Conincrijcke van Numidien / in het gemeyne / ende onverdeylt gelaten/ met een bevel dat sy het selfde met kennisse van Scipio met malcanderen souden af deylen. De voorseyde Publius Scipio Emilianus heeft oock soo wel weten te spreken met Phamea Himilcons sone,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

die een Ritmeester was van die van Carthago/ ende een dapper man/ den welckẽ die van Carthago sonderlinghe ghebruyckten / dat hy met zijn ruyter volck over ghecomen is by de Romeynen. Claudius Marcellus een vande drie Ghesanten die aen Masinissa ghesonden waren/ is deur storm ende onweder inde zee verdroncken. Die van Carthago hebben haerlieder Stadtvoocht/ genoemt Hasdrubal, die Neve was van Masinissa, van verraderie in gedaecht/ ende op het Raethuys doot gheslaghen. Het quaet vermoeden quam daer wt / om dat hy maechschap was van Gulissa die het crijchsvolck vande Romeynen bystant dede. Als Publius Scipio Emilianus, versochte den staet van Bouwmeesterschap/ het ghemeyne volck voorderde hem om Borgermeester te wesen. Maer also tselfde niet en ghesch iede / ende noch in vijf jaren gheen Borghermeester en wert/ so is daer wt eenen grooten twist ghere sen / want die vander ghemeynte gaven hem haerlieder stemmen/ maer de Vaders ende Raetsheeren stelden hen daer teghen. Ten eynde wert hy vande wetten bevrijt ende gheprivilegeert/ ende Borgermeester gecoren. Marcus Emilius heeft sommige steden/ rondomme Carthago gelegen/ gewonnen. De valsche Philippus heeft in Macedonien den Stadtvoocht Marcus Iuvencius mett zijn heyr verslagen / maer hy werde daer na van Quintus Cecilius verwonnen ende ghevangen/ ende Macedonien wort weder in genomen.

Int jaer der stadt 605.

Cort begrijp van het L I. Boeck.

DE stadt van Carthago/ die int ronde vier eñ twintich walsche mijlen groot was/ wort met grooter moeyte beleghert/ ende d'een stuck voren/ d'ander na in genomen. Ten eersten deur den Stadthouder Mancinus, daer na deur den Borgermeester Scipio, den welcken het lant van Afrike bevolen was. Die van Carthago maecten een nieuwe haven/ want Scipio hadde d'oude ghesloten/ ende brochten heymelick een cleyn armade van schepen by een/ sy deden tegen den Romeynen een strijt te water/ maer sonder ghewin. Oock so hadde Scipio den leger van haerlieder Veltheer Hasdrubal, de welcke lach by de stadt Nepharis/ op een seer sorgelicke plaetse/ met alle zijn heyr vernielt ende verslagen. De selve Scipio heeft eyndelick de stadt gewonnen/ in het seven hondertste jaer na dat sy gebouwet was. Den meestendeel vandẽ roof is den Sicilianen weder ghegeven/ van de welcke die ghenomen was. Ten laetsten als de stadt ghedestrueert wert/ ende dat hem Hasdrubal ghegeven hadde in handen van Scipio, heeft zijn wijf / die luttel dagen te voren niet en hadde haren man connen ghewinnen/ dat hy by Scipio soude over getrocken hebben/ haer selven met twee kinderen wt het casteel/ midden inden brant vander stadt ghewor pen. Scipio heeft/ ghelijck als zijn vader Emilius Paulus dede die Macedonien heeft bedwonghen / spelen ghehouden / in de welcke de overloopers ende veltvluchtige voor de beesten geworpen werden. Hier wort oock verhaelt den oorspronck vanden crijch vã Achaien/ Namentlick om dat de Romeynsche Ghesanten van die van Achaien gheslaghen werden: De selfde Ghesanten waren tot Corinthen ghesonden/ om dat sy de stadt / die onder de regeeringhe was van Coninck Philips, vanden Landtraet van Achaien af scheyden.

Int jaer der stadt 607.

Cort begrijp van het L II. Boeck.

QVintus Cecilius Metellus heeft by de Cluse Thermopyle geheeten / tegen die van Achaien/ de welcke die van Beotien ende Chalcidien bystant dede/ eenen slach gheslagen. Als nu die van Achaien de nederlaghe hadden/ so heeft henlieder Veltheere Critolaus hem selven met fenijn ghedoot. Die van Achaien maecten in des selfs plaetse Dieum, de welcke d'eerste beginsel ende oorsake was vanden crijch van Achaien/ haerlieder Veltheere. Dese is verwonnẽ geweest van den Borgermeester Lucius Mummius by den Isthmos / dat is aen het enge stuck lants dat tusschen twee zeen ligghet. Na dat Lucius Mummius ghe heel Achaien in ghenomen hadde/ so heeft hy de stadt van Corinthe deur zijn macht in ghenomen: Maer Mummius heeft hem geheel matich gehouden/ sulcx dat hy hem inden roof van Corinthe niet en heeft vergrepen/ want van alle tgroote goet ende juweelen die inde seer rijcke stadt van Corinthen waren / en is niet met allen in zijn huys ghecomen. Quintus Cecilius Metellus heeft van Andriscus een triumphe ghehouden. Publius Cornelius Scipio Africanus Emilianus, heeft vande stadt van Carthago/ ende van Hasdrubal triumphe ghehouden. Vitriatus in Spaignen/ die eerst van een Herder een Jagher/ daer na van een Jager een Hallebardier / ende terstont van een Hallebardier een gheschict Veltheer wert/ heeft gheheel Portugael in ghenomen. Hy heeft den Stadtvoocht Marcus Vitilius zijn crijchsvolck gheslaghen/ ende hem ghevanghen ghenomen. Naer den selven en heeft de Stadtvoocht Caius Plautius gheen meerder geluck ghehadt. De selfde vyant heeft den Romeynen alsulcken schrick aen ghejaecht/ dat sy een Borgermeester met zijn heyrcracht hebben teghen hem moeten ghebruycken. Hier worden oock verhaelt den handel ende oproer in Syrien/ ende wat oorloge de Coninghen tegen malcander gevoert hebben. Alexander die een onbekent man was/ ende niemant en wist van waer hy gecomen was/ heeft/ als boven verhaelt is/ den Coninck Demetrius vermoort/ ende in Syrien ghe regeert. Teghen desen Alexander heeft Demetrius de sone vanden Coninck Demetrius, de welcke vanden vader te voren gesondẽ was int eylant van Guidon/ heeft/ als somtijts inden crijch gheschiet/ om hem te verseckeren eenen crijch ghevoert/ ende hem omme ghebracht. Want Alexander was so traech ende onachtsaem / dat hem Demetrius niet en achte. Oock so hadde Demetrius bystant vanden Coninc van Egypten / wiens dochter

Int jaer der stadt 608.

Cleopatra ghenoemt/hy ten huwelicke genomen hadde. Ptolomeus was int hooft seer gewont/ ende dewijle datmen met hem onledich was / ende verbinden wilde / ende dat de Chirugijn de beenders wt nemen wilde/so sterf hy onder zijnen handen/ ende in zijn plaetse quam Ptolomeus zijn jongste broeder / die in Cyrenen regeerde. Demetrius dewijle dat hy zijn volck met moeyelicke vraghen gruwelick plaechde / heeft hy van een van zijn ondersaten Diodorus ghenoemt/ die dat Coninckrijcke op het soonken van Alexander, dat maer twee jaren out was/ wilde bringhen/inden crijch verwonnen gheweest/ ende is in Seleucia gevloden. Lucius Mummius heeft van Achaien triumphe ghehouden. Hy heeft beelden van coper ende marbersteenen/ ende oock schoone stucken van schilderie/ofte tafereelen/in zijn triumphe voor hem doen draghen.

Cort begrijp van het LIII. Boeck.

Int jaer der stadt 611. DE Borghermeester Appius Claudius heeft de Salassers/ die int geberchte Alpes ghenoemt woonden/ ghedwonghen. Een ander valsche Philippus met alle zijn heyr / wort in Macedonien van Lucius Trebellius de Thresorier verslagen. Quintus Cecilius Metellus, die in Spaignen een Borghermeesters Stadthouder is gheweest/heeft de Celtiberen ghestagen. De Lantvoocht Quintus Fabius heeft in Lusitanien oft Portugael / sommighe steden ghewonnen / ende den meestendeel vanden lande weder in ghenomen. De Raetsheer Caius Iulius, heeft de gheschiedenissen vanden Romeynen in Griecx beschreven.

Cort begrijp van het LIIII. Boeck.

Int jaer der stadt 613. DE Borghermeester Quintus Pompeius heeft in Spaignen de Termestinen ghedwonghen. Ende also hy niet sterck en was/so heeft hy met de selfde/ ende met den Numantinen eenen pays ghemaeckt. De Schatmeesters hebben een generale Monsteringhe ghedaen/ ende daer werden ghetelt drie hondert achtentwintich duysent drie hondert tweenveertich borgers. Als de Ghesanten van Macedonien ghecomen waren om te clagen over den Stadtvoocht Decius Iunius Silanis, dat hy ghelt ghenomen hadde / ende het Lantschap berooft / ende dat den Raet na henlieder clachte niet luysteren en wilde/ so begeerde Titus Manlius Torquatus, de vader van Silanus, ende heeft dat oock vercreghen / dat hem den last van sulcke aenhooringhe soude bevolen werden. Hy aenhoorde de clachte heymelick in zijn huys / hy verwees ende onterfde zijnen sone/ende als de sone hem selven verhanghen hadde / soo en heeft hy oock by het Lijck niet gheweest/maer sat in zijn huys / ende liet nae zijn costume voor hem comen / die hem somtijts om raet aen te spreken hadden. De Lantvoocht Quintus Fabius heeft zijn gheluckighe handelinge in Spaignen met een leelicke vlecke besmit / doen hy een ghelijckmatighe vrede met Viriatus maecte/ende gheen voordeel behouden en hadde. Viriatus heeft door den raet van Servilius Cepio, van verraders vermoort gheweest/ ende wort van zijn heyr seer beweent/ende seer heerlick begraven. Hy hadde een treffelick ende gheweldich crijschman gheweest / die in viertien jaren/ ende alsoo langhe als hy teghen de Romeynen gheoorloghet hadde/ al meestendeel de overhant hadde ghehadt.

Cort begrijp van het LV. Boeck.

Int jaer der stadt 616. ALs de Borgermeester Publius Cornelius Nasica, met den toenaem Scipio, also geheeten wt spot vanden Wijcmeester Curatius, ende Decius Iunius Brutus, crijchsvolck aennamen ende monsterden/so is inde teghenwoordichept van het nieuwe aengenomen crijchsvolck/een seer salich werck geschiet. Want Caius Marienus wert voor dē Wijcmeester beticht/ dat hy het heyr in Spaignen verlaten hadde. De selve wert verwesen/ ende onder een galghe lange met roeden geslagen/daer na om eenen penninck vercocht. De Wijcmeesters hebben de Borgermeesters in vangenisse doen leyden / om dat sy by henlieden niet en conden bestaen / dat sy den tienden man vande crijchslieden die sy hebben wilden/ dorsten wt nemen. De Borgermeester Iunius Brutus, heeft in Spaignen den genen die onder Viriatus gecrijcht hadden/een lant ende stadt in gegeven/ Valence genoemt. Marcus Popilius is vande Numantinen (met de welcke een vrede was ghemaect/die by den Raet crachteloos ende van onweerde verclaert wert) ende oock zijn gheheele heyr/neder gelept eñ verjaecht geweest. Als Caius Hostilius Mancinus Borgermeester offerande

Int jaer der stadt 617. dede/so zijn de voghelen wt der kevie wech ghevlogen. Daer na als hy te schepe ginck/ om nae Spaignen te reysen/so geschiede dat daer een stemme gehoort wert/seggende: Blijft hier Mancine, dwelcke niet goets en beduyde/ als oock den wtganck heeft bewesen. Want hy wert vande Numantinen verwonnen/ende wt den leger verdreven. Ende doen hy gheen hope en hadde om met zijn heyr daer van te geraken/so heeft hy een schandelicke pays met henlieden ghemaect/ de welcke de Raet niet en heeft willen van weerde houden. Daer werdē dertich duysent Romeynē verwonnen van vier duysent Numantinen. Decius Iunius heeft in Portugael soo veel steden in genomen/dat hy dat lant tot aende groote zee toe heeft ghedwongen / ende als zijn volck niet en wilde over de riviere Ollivio trecken/ so heeft hy een Vaendragher tvaendel wt der hant genomen/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

men/ende selve daer over ghedraghen/also heeft hy dat crijchsvolck over gelocket. De sone van
Alexander die Coninck van Syrien was / zijnde ontrent tien jaren out / is van zijnen Voocht
Diodotus metter toenaem Trypho, deur bedrogh gedoot geweest / doen hy de Chyrurgijns met
gelt heeft omme ghecocht / als sy hem te snijden aennamen vanden steen/ mits de groote smerte
die hy lijdende was totter doot toe/de welcke in het snijden hem ghedoot hebben.

Cort begrijp van het L VI. Boeck.

IVnius Brutus heeft in Spaignen over de riviere met voorspoet tegen de Walsche ghestreden.
Maer Marcus Emilius Lepidus de Landtvoocht / en heeft met alsulcken geluck tegen de Vac-
ceers niet ghevochten/maer heeft alsulcken schade gheleden/ghelijck die voor Numantia. Om
dat de Romeynen hen niet en wilden aentrecken/ noch gheensins verstaen totten pays van Nu-
mantien/so wert henlieden Mancinus, die daer toe gheraden hadde/ ghegheven/ maer sy en wil-
den hem niet aenveerden. De Schatmeesters hielden een monster-jaer / ende de borgers wer- Int jaer der
den ghetelt drie hondert drie ende twintich duysent. De Borghermeester Fulvius Flaccus heeft stadt 619.
de Varderen in Illyrien ghedwonghen. De Stadtvoocht Marcus Cosconius heeft in Thra-
cien teghen de Scozdiscen gheluckich ghestreden. Als de Veltheeren maecten dat de oorloghe
teghen de stadt van Numance tot schande ende verachtinghe vander stadt van Rome langhe
duerde/ heeft den Raet ende de ghemeynte van Rome wt hen selven den staet van Borghermee-
sterschap ghegheven Scipioni Africano. Als nu deur de wet verboden was/dat niemant teghen
Borgermeester werden soude/ende dat hy den staet van Borgermeesterschap niet en wilde aen-
veerden/so wert hy/gelijck oock eertijts/ vande wetten vry gemaect. Daer is oock eenen crijch
opghestaen vande slaven in Sicilien / ende als de selve niet en conde deur den Stadtvoocht ne-
der ghelept worden/so wert die den Borghermeester Caio Fulvio belast. Desen crijch hadde een
slave Eunus ghenoemt ghebozen wt Syrien / aenghevanghen / de welcke een grooten hoop sla- Int jaer der
ven op tlant by een ghebrocht hadde/ende de wercplaetsen ledich ende ydel ghemaect hadde/tot stadt 628.
dat hy een treffelick heyr van slaven heeft by een ghehadt. Oock so hadde een ander slave Cleo
genoemt / ontrent tseventich duysent slaven by een vergadert. Dese hebben henlieder macht te
samen ghebrocht/ende dicwils teghen de Romeynen ende haerlieder heyr oorloghe ghevoert.

Cort begrijp van het L VII. Boeck.

SCipio Africanus heeft de stadt van Numance beleghert/ende dat heyr/dwelcke deur moetwil-
lichheyt ende overvloedichheyt verdorven was / wederomme ghebracht in zijn eerste Ridder-
licke manierlichheyt : Want hy heeft henlieden alle verweckinghe ende instrumenten totter wel-
lust benomen : hy heeft twee duysent hoeren wt den legher verdreven / ende dat crijchsvolck da-
ghelicks inde oeffeninghe ende arbeyt ghehouden / jae ghedwonghen dat een yeghelick met
hem moeste draghen voor dertich daghen lijftocht / ende oock seven staken / die men tot het le-
gher slaen ghebruycte. Als yemant deur den last die hy by hem droech traechlick voort ginck/ Int jaer der
soo seyde hy tot hem : Als ghy u metten sweerde hebt leeren beschantsen / dan en sult ghy niet stadt 620.
meer schants-staken by u behoeven te draghen. Tot eenen anderen die eenen cleynen schilt veel
te gheschickt droech/ seyde hy/ dat hy een meerder soude draghen/ die veel breeder ware. Hy en
wilde oock sulcks niet straffen / om dat hy den schilt wist beter te ghebruycken dan het sweert.
Als hy een crijchsknecht wt zijn gheledt betraepte/was hy een Romeyn / soo sloech hy hem met
zijnen staf / ende was hy een Wtlander soo sloech hy hem met stocken. Hy vercocht alle ghe-
dierte om dat sy den crijchsman niet en souden zijnen last helpen draghen. Hy heeft dickwils
teghens der vyanden inval gheluckich ghestreden. Als de Vacceers beleghert waren / so heb-
ben sy haer huysvrouwen ende kinderen doot gheslaghen / ende hen selven onder malcanderen
omme ghebracht. Als Antiochus de Coninck van Syrien / heerlicke giften aen Scipio gheson-
den hadde/hoe wel dat andere Veltheeren de giften van Coninghen pleghen te verberghen / soo
seyde hy: Waert dat ick op den Rechterstoel sate/ick soude die ontfangen/ ende beval den Thre-
sorier/ dat hy die alle ghelijck soude schrijven inde ghemeyne rekeninghe / want hy wilde cloec-
ke mannen daer mede beschincken. Doen hy de stadt van Numance rondomme belegert ende
besloten hadde/ende mercte dat de vyanden groote honghers noot leden/so en wilde hy niet ge-
dooghen datmen doot slaen soude de ghene die om voeragie wt gevallen waren/ want hy seyde:
Sy sullen de vruchten die sy hebben/veel eer verteeren/als sy vele zijn.

Cort begrijp van het L VIII. Boeck.

DE Wijcmeester Tiberius Sempronius Gracchus, als hy teghens den wille vanden Raet en-
de Ridderlicken staet / een wet maeckte vande ackerdeylinghe / als dat niemant en soude Int jaer der
vande ghemeyne velden inne houden meer dan vijf hondert morghen lants/ soo wert hy alsoo stadt 621.
heftich gram als zijn Ampt-ghenoot / Marcus Octavius de wederpartye verantwoorde / dat
hy een wet maeckte/ by de welcke hy hem selven zijn macht benam / ende ordonneerde hem

 selven

selven met zijnen broeder Caius, ende zijn swagher Appius Claudius tot drie mannen om het ackerlant wt te deylen. Hy brocht oock voort een ander wet vande ackerdeylinghe/ by de welcke hy ordonneerde / als yemant zijnen acker wijder wt streckte / dat de selve drie mannen daer af souden kennisse nemen/hoe verre dat den acker ghemeyne ware / ende hoe verre hy der gemeynte niet toe en behoorde. Daer nae indient velt minder ware/ dan datmen het selve sonder schade vanden gemeynen man deylen conde : aenghesien dat sy alleene wt begeerlicheyt van nae groote saken te steken daer toe verwect waren / soo gaf hy te verstaen/dat hy een wet wilde maken/dat onder de ghene / die nae de wet van Sempronius een acker ontfanghen souden / dattet ghelt/dat den Coninck Attalus toebehoort hadde / soude ghedeylt worden. Want Attalus Coninck van Pergamo/Eumenes sone/ hadde dat den Romeynen tot erffenisse achter ghelaten. Deur so veel onredelicke saken was den Raet seer beroert / Ten eersten de Borghermeester Publius Mutius: De selve doen hy inden Raet een relaes ghedaen hadde tot laste van Gracchus , soo wert hy van hem voor dat volck ghetrocken/ende voor de ghemeynte verlaecht : daer heeft hy wederomme voor den volcke tot zijnen laste een relaes ghedaen. Als nu Gracchus wederomme Wijcmeester wilde zijn/so beschicte Publius Cornelius Nasica, dat hy op het Raethuys vande treffelicste vander stadt vermoort wert/ ende wert ten eersten met stocken vanden stoel gheslaghen/ ende wert onder andere/ die inden selven oproer doot bleven/onbegraven int water ghewor pen. Daer en boven wort oock in dit boeck beschreven/wat saken dat in Sicilien teghen de verloopen slaven/ met menigherhande gheluck gheschiet is.

Cort begrijp van het LIX. Boeck.

Int jaer der stadt 622. Als grooten hongers noot binnen Numance d'overhant hadde/ so hebben die vander stadt onder malcanderen hen selven verworcht. Scipio Africanus winnet de stadt / ende heeft die gheslichtet/ende heeft van haer een triumphe gehouden int viertiende jaer nae dat de stadt van Carthago ghedestrueert was. Int jaer der stadt 623. De Borgermeester Rupilius heeft een eynde ghemaeckt vanden crijch teghen de verloopen slaven. Aristonicus de sone vanden Coninck Eumenes, heeft Asien in ghenomen / hoe wel tselve by testamente vanden Coninck Attalus den Romeynen eyghen ghemaect wert. Int jaer der stadt 624. Teghen den self den is ghetrocken wt Italien de Borgermeester Publius Licinius, hoe wel dat hy oock opperste Priester was/dwelcke van te voren noyt geschiet en was/de welcke eenen slach heeft verloren/in de welcke hy doot is gebleven. De Borgermeester Marcus Perpenna heeft Aristonicus verwonnen/ ende onder zijn macht ghebrocht. Quintus Metellus ende Quintus Pomponius zijn op dien tijt aldereerst beyde wt der ghemeynte Schatmeesters geworden. De Schatmeesters hebben een Monsteringe geordonneert / inde welcke de borghers ghetelt werden drie hondert acht ende tseventich duysent acht hondert drieentwintich/sonder Weduwen ende Weesen. De Schatmeester Quintus Metellus rade datmẽ een yegelick soude dwinghen te hylicken/om datter kinderen souden ghewonnen worden. Zijn relaes is noch in wesen/ dwelcke de Keyser Augustus , als hy van die sake handelde / dat die gheslachten of staten souden hylicken/inden Raet voorghelesen heeft / als oft tselfde op den selven tijt hadde geschreven gheweest. De Wijcmeester Caius Atinius Labeo,heeft den Schatmeester Quintus Metellus,om dat hy hem / als den Raet op ghelesen wert / wt ghelaten hadde/ van boven de steenrootse af heeten worpen/maer om dat sulcx niet en soude ghescheiden / so zijn hem de ander Wijcmeesters te hulpe ghecomen. Als de Wijcmeester Carbo den volcke voorhielt een wet te maken datmen yemant/so dicwils als hy wilde/soude moghen tot Wijcmeester kiesen/ so heeft Publius Africanus teghen alsulcken voorhouden met een crachtich relaes gheraden / in de welcke hy onder ander saken seyde/dat hy hielt staende/dat Tiberius Gracchus recht ghescheide / doen hy doot geslagen wert. Daer teghen rade Gracchus datmen zijn voorhouden soude stadt gheven / maer Scipionis opinie wert gevolcht. Daer worden oock verhaelt de oorlogen die tusschen Antiochus Coninck van Syrien/ende Phraates Coninck van Persen ghevoert werden/ende oock die van Egypten/ de welcke niet veel soeter geweest hebben. Ptolomeus Evergetes, die om zijn groote tyrannie van zijn volck verhatet was/is heymelick wt zijn Coninclick hof nae Cypers ghevloden / doen het volck den brant daer in ghesteken hadde. Ende als dat volck zijn suster Cleopatra die hy verstooten hadde/ende haer dochter een vryster/ die hy vercracht eñ ten huwelicke ghenomen hadde/het Conincrijck overghegeven hadde/ wert hy seer toornich/ ende doode zijn sone/die hy aen haer ghewonnen hadde/int eylant van Cypren/ ende sandt zijn hooft / handen ende voeten zijnder moeder. Vande drie mannen Fulvius Flaccus, Caius Gracchus, ende Caius Carbo, die men tot der ackerdeylinghe ghecoren hadde/ zijn oproeren verweckt geweest. Als Publius Scipio Africanus hem teghen de selfde stelde/ ende sdacchs te voren sterck ende ghesont thuys was gecomen/ so wert hy smorghens op zijn bedde doot ghevonden. Op zijn huysvrouwe Sempronia hadde men een quaet vermoeden dat sy hem vergheven hadde / sonderlinghe wt oorsake dat sy de suster was vanden Gracchus, metten welcken Africanus in onminne was. Nochtans soo en heeftmen om zijns doots wille gheen rechtelick ondersoeck ghedaen. Nae zijn doot hebben de drie
Int jaer der stadt 625. mannen groote oproeren ghemaeckt. De Borghermeester Caius Sempronius heeft ten eersten inden crijch teghen de Japuders luttel voorspoet gehadt/ maer hy heeft haest de geleden schade met een victorie verhaelt / ende deur de cloecheyt ende vromicheyt van Decius Iulius Brutus, de Lusitanen oft Portugesen ghedwonghen.

Cort begrijp van het LX. Boeck.

DE Borghermeester Lucius Aurelius, heeft die van Sardinien/ die af ghevallen waren/ weder tot ghehoorsaemheyt ghebracht. Fulvius Flaccus is de alder eerste gheweest/ die de Liguren op ghene zijde van het gheberchte Alpin met crijch heeft bedwonghen/ doen hy dien van Massilien tot hulpe was ghesonden tegen de Salvianen in Vranckrijck/ die rondomme Massilien het lant verwoesteden. De Stadtvoocht Lucius Opimius, heeft die van Fregelle/ die af ghevallen waren/ ghenomen op ghenade ende onghenade/ ende de stadt van Fregelle gheslichtet. Men seyde dat in Afrike een groote peste ende sterfte is ghecomen vande groote menichte van Sprinchanen die in het lant waren/ ende daer nae ghedoot werden. De Schatmeesters hebben een monsteringhe ghehouden/ in de welcke de borgers ghetelt werden/ drie hondert tneghentich duysent/ seven hondert ende sessendertich. Caius Gracchus de broeder van Tiberius, Wijcmeester/ die beter ter tale was dan zijn broeder/ heeft sommighe schadelicke wetten ghemaect/ onder de welcke een was van het wtdeylen vande vruchten/ als datmen den ghemeynen man soude gheven de mate vande vruchten/ voor tien penningen. De ander was vande ackerdeylinge/ gelijck zijn broeder die ghemaect hadde. De derde was/ deur de welcke hy de Ridderschap/ die op dien tijt metten Raet wel eens droech/ wederomme verdorven heeft/ te weten/ datter ses hondert vande Ridderschap inden Raet ghecoren werden/ ende also op dien tijt niet meer dan drie hondert Raetsheeren waren/ so werden ses hondert vande Ridderschap daer onder gemengt/ om dat de Ridderschap tweemael so sterck inden Raet zijn. Doen hy oock zijn Wijcmeesterschap int naestvolgende jaer behielt/ so brocht hy met zijn ackerwetten de sake so verre/ dat veel steden in Italien met volck beset werden/ insgelijcx werden oock besetlieden ghelept op de gront vande verwoeste stadt van Carthago/ waer dat hy ooc de inwoonders heeft op gevoert/ doen hy totten staet vande drie mannen ghecoren was. Boven dien wort in dit boeck verhaelt den crijchshandel die de Borgermeester Quintus Cecilius Metellus tegē de eylandē van Maiorke ende Minorke heeft gevoert/ de welcke andersins genoemt zijn Balcares/ ende vande Grieken Gymnesij/ om dat de lieden aldaer inde Somer plegen naect te gaen. Maer heeten Balcares vanden pijl schieten/ want het zijn goede schutters/ of sy moghen oock wel van Balerus den naem hebbē/ de medegeselle van Hercules, die selve daer gebleven was/ doen Hercules na Spaignen reysde totten Coninck Gerion. Daer worden oock verhaelt d'oproeren in Syrien/ waer dat onder ander saken Cleopatra heeft ghedoot haren man Demetrius, ende haren sone Seleucus, want het verdroot haer dat Seleucus, nae dat sy zijnen vader omme ghebracht hadde/ sonder haer bevel de Coninclicke croone aenveert hadde.

Int jaer der stadt 628.

Int jaer der stadt 629.

Int jaer der stadt 631.

Cort begrijp van het LXI. Boeck.

CAius Sextius Borghermeester ende regeerder/ als hy de Salvianen verwonnen hadde/ heeft gebouwet de stadt van Aix in Provencen/ in Latijn Aquæ Sextiæ genoemt na zijnen naem/ ende om dat daer veel wateren zijn van coude ende heete baden. Cneus Domitius Borgermeester ende regeerder heeft teghen die van Savoye/ by de stadt Vindalio een slach gewonnen. De oorsake vande selfde te vercrijgen/ was om dat sy Teutomalium, de Coninck vande Salvianen doen hy de vlucht nam/ aenveert/ ende met alle verhinderinghe hem gevoordert hadden/ eñ om dat sy den Hedueren der Romeynen bontghenoten/ het lant verwoest hadden. Als Caius Gracchus/ naer dat hy gheduerende zijn Wijcmeesterschap veel oproeren ghesticht hadde/ ende met een opgheruste ende weerachtighen hoop den berch Aventin in ghenomen hadde/ so is hy vanden Borghermeester Lucius Opimius, die als een Borghermeester de ghemeynte inde wapenen gheroepen hadde/ daer af gedreven/ ende te samen met Fulvius Flaccus, die somtijts Borgermeester hadde gheweest/ ende oock deelachtich was vander wtsinnicheyt van Gracchus, omme gebracht geweest. De Borgermeester Quintus Fabius Maximus, de Neve van Paulus, heeft eenen slach gewonnen tegen die van Savoye/ ende Bituito Coninck van Avvergne. Van het heyr van Bituito zijn verslagen geweest hondert twintich duysent mannen/ eñ als de Coninc Bituito selfs tot Rome is gherepst/ om hem selven voor den Raet te ontschuldighen/ so wert hy ghevanghen ghesonden binnen Alba. Want sy lieten hen duncken/ dattet geensins en soude dienen tot vrede/ indien hy wederom in Vranckrijck ghesonden ware. Daer wert oock ghesloten/ datmen zijn sone Congentiatus vanghen soude/ ende nae Rome senden. Die van Savoye werden genomen op ghenade ende ongenade. Lucius Opimius wort vanden Wijcmeester Quinrus Decius betichte voor de ghemeynte/ dat hy sommighe borghers/ die noch niet veroordeelt en waren/ inde vangheniße ghewoorpen hadde/ maer hy wert los ende vry ghewesen.

Int jaer der stadt 633.

Cort begrijp van het LXII. Boeck.

DE Borghermeester Quintus Martius heeft bevochten de Stoeners die in het gheberchte Alpin woonen. Micipso de Coninck van Numidien is ghestorven/ ende heeft zijn Coninckrijcke zijn drie sonen Adherbal, Hiempsal, ende Iugurtha zijn broeders sone/ dien hy voor zijn kint aen ghenomen hadde/ achter ghelaten. Lucius Cecilius Metellus, heeft die van Dalmatien ghe-

Int jaer der stadt 636.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101.

ghedwongen. Iugurtha heeft oorloge ghevoert tegen zijnen broeder Hiempsal, ende als hy hem verwonnen hadde/gedoot. Adherbal heeft hy wt zijn rijcke verdreven/den welcken de Raet weder daer in ghestelt heeft. De Sedenmeesters Lucius Cecilius Metellus, ende Cneus Domitius Enobarbus, hebben tweendertich Raetsheeren af ghestelt. Boven dien wort oock in dit boeck begrepen den oproer vanden Coninck van Syrien.

Cort begrijp van het LXIII. Boeck.

Int jaer der stadt 640. De Borgermeester Caius Portius, heeft in Thracien teghen de Scordiscen eenen slach verloren. De Schatmeesters hebben de borghers gheschat ende gemonstert / de welcke ghetelt werden drie hondert vierentnegentich duysent/drie hondert sessendertich. Drie Nonnen vande Goddinne Vesta, te weten Emilia, Licinia, ende Martia, zijn om hoererie wille verwesen geweest. Daer wert oock verhaelt in wat manieren de selve hoererie gheschiet / ende openbaer ghewor-den is/ende hoe dat sy ghestraft werden. De Cimbren een ongestadich ende omloopende volck/ Int jaer der stadt 642. hebben dat Windische lant tot in Illyrien gherooft ende af gheloopen. Vande selfde wert de Borghermeester Papyrius Carbo met zijn heyrcracht neder ghelept. De Borgermeester Livius Drusus heeft in Thracien teghen de Scordiscen / die vande Francoysen haren oorspronck hebben/gheluckich ghestreden/ende groote eere behaelt.

Cort begrijp van het LXIIII. Boeck.

Int jaer der stadt 643. Adherbal heeft van zijnen broeder Iugurtha overvallen/ende inde stadt Cirta beleghert/ende teghen het ernstich bevel vanden Roomschen Raet/ghedoot gheweest. Wt deser oorsake wort Iugurtha ontsept/ ende den Borgermeester Calpurnius Bestia bevolen de selfde oorloghe te voeren. Maer de Borgermeester heeft met Iugurtha, sonder ende teghen de ghemeyne wille ende tbevel vanden Raet van Rome/een vrede ghemaect. De Coninck Iugurtha wort met een openbaer ghelepde versocht / dat hy te kennen soude gheven / wie hem in zijn aenslaghen gheraden ende gheholpen hadde: Maer de sprake ginck dat hy daer vele vanden Raet met ghelt dooghen wt ghesteken hadde. Also is hy binnen Rome ghecomen/ ende als hy om een dootslachs wille/ die hy binnen Rome aen een jonck Coninck Massiva ghenoemt / bedreven hadde/ de welcke nae zijn Coninckrijcke was staende/ende mits dat hy vanden Romeynen ghehact zijnde/in perijckel was/dat hy hem verantwoorden soude voor het moepelick halsgherechte / soo is hy heymelick wt Rome gevlucht. Maer als hy wt der stadt ginck/schijnt dat hy ghesept soude hebben: O Rome ghy zijt veyl, ende moet haest vergaen, so verre yemant voor handen ware die u coopen wilde. Aulus Posthumius een Veltheere/heeft behalven den strijt die hy teghen Iugurtha heeft verloren/ een schandelicke pays ghemaect: Maer den Raet verclaert/dat de selfde vrede niet en soude gehouden worden.

Cort begrijp van het LXV. Boeck.

Int jaer der stadt 645. Quintus Cecilius Metellus Borgermeester / heeft in twee strijden den Coninck Iugurtha neder ghelept/ende gheheel Numidien verwoest. De ander Borghermeester Marcus Iunius Syllanus heeft teghen de Cimbren eenen ongeluckigen strijt ghevochten. Als de Ghesanten van den Cimbren plaetse ende lant versochten om te moghen woonen / het selfde wert henlieden by den Raet af gheslaghen. De Stadthouder des Borghermeesters Marcus Minutius, heeft eenen voorspoedighen crijch ghevoert tegen die van Thracien. De Borgermeester Lucius Cassius is Int jaer der stadt 647. van den Walschē wt der stadt van Zurich in Switserlant/ die wt der stadt geweken waren op de palen van Savoye/met alle zijn heyr gheslagen gheweest. De crijchsknechten die naer sulcken slach overbleven/verdroegen henlieden met de vyanden/dat sy souden Gyselaers geven/ eñ van alle tgene dat sy hadden/de vyant de helft geven/ om sonder schade te mogen wech trecken.

Cort begrijp van het LXVI. Boeck.

Als Iugurtha van Caius Marius wt Numidien verdreven was / so is hem tot hulpe ghecomen Bocchus de Coninck van Mauritanien. Maer als tvolck vanden Coninck Bocchus inden slach neder ghelept was/so en wilde Bocchus den crijch die hy ongeluckich begonnen hadde/niet langer voeren/ ende Iugurtha wert van hem gebonden aen Caius Marius over ghelevert. In welcken handel Lucius Cornelius Sylla de Rentmeester van Caius Marius sonderlinghe het beste ghedaen heeft.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Cort begrijp van het LXVII. Boeck.

MArcus Aurelius Scaurus, des Borghermeesters Stadthouder / heeft vanden Cimbzen met
alle zijn heyꝛcracht neder ghelept / ende ghevanghen gheweest. Ende als sy aen hem raet Int jaer der
vraechden/ soo wilde hy henlieden eenen schꝛick aen jaghen/ op dat sy over het gheberchte van- stadt 649.
den Alpes niet en souden in Italien trecken. Maer om dat hy seyde/datmen de Romeynen niet
en mocht verwinnen / soo wert hy vanden Coninck Bolo, die een onvertsaecht jongelinck was/
omme ghebꝛacht. Vande self de vyanden zijn in eenen strijt verwonnen gheweest de Borgher-
meester Cneus Manlius , ende zijn Stadthouder Quintus Servilius Cepio , ende hebben twee le-
ghers verlozen. Daer werden verslaghen tachtentich duysent crijchsknechten / ende veertich
duysent hout ende waterdꝛaghers. Cepio wert/ volghende de oꝛdonnantie vande Romeynen/
om dat deur zijn onachtsaemheyt dese schade ontfanghen was / veroordeelt/ ende zijn goet be-
keert ende ghebꝛacht inde ghemeyne Schatcamer. Zijn macht wert hem af ghenomen / ende
is de eerste gheweest nae den Coninck Tarquinius, wien sulcks gheschiet is. Inde triumphe
van Caius Marius wert Iugurtha met twee sonen vooꝛ zijn waghen ghevoert / ende hy wert inde
ghevangheniſſe omme ghebꝛacht. Marius quam met zijn cleet van triumphe inden Raet / dat
niemant vooꝛ hem ghedaen en hadde/ ende wert vooꝛ veel jaren in zijn Borghermeesters ampt
ghecontinueert wt vꝛeese vanden Cimberschen crijch. In het tweede eñ derde Borghermeester-
schap wert hy in zijn af wesen ghecozen. Het vierde Borghermeesterschap vercreech hy oock/
hoe wel dat hy daer nae niet ghestaen en hadde. Cneus Domitius is deur de stemmen vanden
volcke / opperste Priester ghecozen gheweest. De Cimbren , nae dat sy verwoest hadden alle
dat gelegen was tusschen de riviere de Rhone / ende het gheberchte Pyꝛenee ofte Ronceval / zijn
met ghewelt daer over in Spaignen getrocken / maer naer dat sy aldaer veel plaetsen verwoest
hadden/ soo werden sy vanden Celtiberen verdꝛeven. Daer na zijn sy wederomme in Welsch-
lant ghecomen/ende hebben hen ghevoecht by de strijtbare Duytschen.

Cort begrijp van het LXVIII. Boeck.

DE Stadtvoocht Marcus Antonius heeft de Zeeroovers in Sicilien vervolcht. De Bor-
ghermeester Caius Marius heeft zijnen legher/ die met gantscher macht vanden Duytschen Int jaer der
ende Ambꝛoenen bestoꝛmt wert/ met ghewelt beschermt. Daer nae heeft hy by Aix in Pꝛoven- stadt 652.
cen de self de natien van volcke met twee strijdē gheheel vernielt. Men seyde als doen datter van-
den vyanden tweemael hondert duysent verslaghen zijn ghewoꝛden / ende tneghentich duysent
ghevanghen. Marius woꝛt in zijn af wesen vooꝛ de vijf de reyse Borghermeester ghecozen/ ende
heeft de triumphe die hem ghegunnet was/wt ghestelt tot dat hy oock de Cimbꝛen verwonnen
hadde. Als Quintus Catulus des Borghermeesters Stadthouder in het gheberchte van Alpes
de Clusen beleghert hadde/ ende aen de riviere de Etsch een hooghe plaetse hadde in ghenomen/
ende daer na verlaten/so verdꝛeven hem de Cimbꝛen wt den Alpes/eñ sloegen hem inde vlucht.
Als sy nu hem ende zijn heyꝛ met alder macht haestich vervolchden / ende over in Italien qua-
men/soo zijn de heyꝛcrachten van Caius Marius,ende van Catulus te samen ghecomen/ende heb-
ben de Cimbers in eenen strijt verwonnen. In de welcke men seyt/datter vanden vyanden ver-
slaghen bleven hondert ende veertich duysent/ende tsestich duysent ghevanghen. Marius is met
een eendꝛachtich ghemoet vande gantsche stadt ontfangen geweest / ende heeft hem in stede van
twee triumphen/die hem geconsenteert waren/met een laten ghenoegen. De principaelste van-
der stadt/die hem als een nieu aencomende man/alsulckē grootē eere eenen tijt lanck vergunnet
hadden/ bekendē dat hy de gemeyne welvaert vander stadt beschermt hadde. Poblicius Malleo-
lus,als hy zijn moeder vermoozt hadde/is de eerste gheweest/die in een leeren sack ghenaypt/ende
in de zee ghewoꝛpen wert. Men seyt dat de schilden haer met een ghedꝛuysch gheroert hebben/
eer den crijch vanden Cimbꝛen ten eynde ghebꝛacht wert. In dit boeck wert oock de oozloghe
beschꝛeven/die de Coninghen van Syꝛien teghen malcanderen ghevoert hebben.

Cort begrijp van het LXIX. Boeck.

LVcius Apuleius Saturninus is met hulpe van Caius Marius , doen hy deur crijchslieden be-
schicte/dat Aulus Nonius, die met hem den ampt versocht hadde/doot gheslagen wert/met
ghewelt tot een Wijcmeester gecozen. Hy heeft oock dat Wijcmeesterschap met gheen minder Int jaer der
ghewelt bedient/dan hy daer na ghestelen hadde. Ende als hy den acker-wet met ghewelt ge- stadt 654.
maect hadde/so heeft hy Metellus Numidius eenen dach van rechte ghestelt / om dat hy daer in
niet en hadde willen sweeren. Als nu goede ende vꝛome boꝛgers hem verantwoozden / om dat
daer wt gheen oozsake en soude spꝛuyten van meerder twist/so trock hy na Rhodes in een willi-
ghe ellende/ waer dat hy hem begaf tot boecken te lesen/ende seer cloecke mannen te hoozen. Als
hy nu wech ghetrocken was / heeft hem Caius Marius / die een oozsaecke ende roervincke ghe-
weest hadde vanden opꝛoer/ende inde Wijcken ghelt wt ghegeven hadde/ten eynde dat hy vooꝛ
de seste reyse soude Borghermeester ghecozen werden / inden ban ghestelt / ende verboden van
water ende weyde. De selve Wijcmeester Apuleius Saturninus heeft Caius Menenius , die oock
het Boz-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

het Borghermeesterschap versocht hadde/omme ghebracht/ om dat hy hem vreesde/ als de ghene die zynen handel aldermeest soude wederstaen. Daer mede hy den Raet seer beroert heeft/ sulcx dat sy de sake met ernst aen namen. Eñ als Caius Marius, die een wanckelbaer man was/ ende van seltsame ende ongheſtadighe sinnen ende aenslaghen/ die hem altijts wel gelucket waren/den self den niet verantwoorden en conde/so is hy met den Stadtvoocht Glaucia ende ander medeghenoten vande self de waensinnicheyt/van Rabirius deurstekeu geweest. Quintus Cecilius Metellus is met groote jonste vande ghcheele stadt wt der ellende wederomme thuys ontboden gheweest. Marcus Aquilius des Borghermeesters Stadthouder / heeft den Slaven-crijch / die in Sicilien was op ghestaen/ten eynde ghebracht.

Cort begrijp van het LXX. Boeck.

ALs Marcus Aquilius hem soude verantwoorden op de betichtinghe van dat hy in zijn regeeringhe de ondersaten te veel af genomen ende geschat hadde/hy en heeft niet selfs den Rechter willen bidden/maer Marcus Antonius zijn voorspraken / scheurde hem op de borst zijnen rock open/hem segghende dat hy zijn redelicke lijcteeckenen van zijn wonden soude tooghen/ende als de self de ghesien werden/ wert sonder eenich twijfel voor recht los ende vry ghewesen. Cicero is die alleene dese sake beschrijft. Titus Didius des Borghermeesters Stadthouder/heeft teghen de Celtiberen inden velde groote voorspoet ghehadt. Als Ptolomeus Apion Coninck van Cyrenen sterf/heeft hy de Romeynen zijn erfghenamen ghemaect/ ende den Raet heeft de stadt van den selven Coninck Rijcks vry verclaert. Ariobarzanes wort van Lucius Cornelius Sylla wederomme ghestelt in het Conincrijcke van Cappadocien. De Ghesante van Parthen vanden Coninck Arsaces ghesonden/is tot Sylla gecomen / om de vrientschap vanden Romeynen te begheeren. Publius Rutilius een gheheel onschuldich ende onstraffelick man/die Stadthouder geweest hadde van Quintus Minutius des Borgermeesters Stadthouder/ende dat lant van Asien beschermt hadde teghen den overlast ende bedroch vande Tollenaers / mits dat hy was inden haet vande Ridderschap/die de Justicie bedienden/ so wert hy verwesen ende ghebannen/als of hy te veel gelts van het Lantschap genomen hadde. De Stadtvoocht Caius Geminius en heeft inden crijch teghen die van Thracien gheen voorspoet ghehadt. Als nu den Raet/de moetwille vanden Ridderschap in het bedienen vander Justicie / niet ghedooghen en wilde / sy bestonden met macht het Gerechte aen haer te bringhen/ende de Wijcmeester Marcus Livius Drusus, hielt zijn sake op. Maer om dat nu zijn wederpartie stercker was/so heeft hy dat volck met een schadelicke hope van schenckage / op gheruwet. Daer en boven worden oock in dit boeck / de oproeren vande Coninghen van Syrien begrepen.

Cort begrijp van het LXXI. Boeck.

DE Wijcmeester Marcus Livius Drusus, op dat hy de sake vanden Raet/ de welcke hy aen genomen hadde/soude moghen met meerder ghewelt houden staende/so heeft hy de bontghenooten/ ende Italiaensche natien op gheruwet/met een hope dat sy het Roomsche borger-recht souden moghen vercrijghen / ende heeft met henlieder bystant de wet ghemaect / aengaende het Gherechte / dat het Gerechte soude bedient worden van den Raet ende Ridderschap in gelijcke deelen. Daer na als hy den bontghenooten dat borger-recht niet leveren en conde/so werden de Italianen toornich/ ende begonsten eenen af val te soecken. Het versamelen / bontmaken ende relasen/die inde vergaderinghe vanden treffelicsten ghedaen zijn/ worden in dit boeck verhaelt. Waerom dat oock Livius Drusus inden haet vanden Raet is ghecomen/ ende heeft / als een oorsake vanden crijch tusschen de bontghenooten/in zijn huys vermoort gheweest/sonder dat oock yemant weet van wien.

Cort begrijp van het LXXII. Boeck.

DE Italiaensche Natien zijn vande Romeynen af gheballen / te weten / die van Picenen/ Westin/ Marsien/ Pelignen/ Marrucinen / Lucanien/ Samniten : ende die van Picenen
Int jaer der stadt 654. hebben den handel begonnen. De Lantvoocht Quintus Servilius wert inde stadt Asculo / met alle de Roomsche borghers die inde selfde stadt waren/ doot gheslagen/ ende het volck ginck in crijchs cleederen. Sergius Galba wert vande Lucanen ghegrepen/ende een vrouwe alleene/daer hy in huys ginck / heeft hem vander vanghenisse verlost. De Italianen hebben de besetsteden Esernie ende Alba beleghert. Daer nae wort oock verhaelt/hoe den Romeynen vande Latijnsche namen/ende wtlantsche natien/bystant ghesonden wort. Hoe sy tegen malcanderen te velde zijn ghetrocken/ende malcanders steden hebben in ghenomen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Cort begrijp van het LXXIII. Boeck.

DE Borgermeester Lucius Iulius Cæsar heeft ongeluckich crijch gevoert tegẽ de Samniters.
De stadt Nola met de Stadtvoocht Lucius Posthumius zijn in handen vanden Samniten Int ja
gecomen/eñ wert van henlieden gedoot. Veel natien van volcke zijn den vyanden toe gevallen. stadt
Als de Borgermeester Publius Rutilius met luttel geluck tegen de Marsianen gestredẽ hadde/eñ
inden strijt doot gebleven was/ so heeft zijn Stadthouder Caius Marius met meerder voorspoet
tegen de vyanden gheslagen. Servius Sulpitius heeft die van Pelignen in een strijt neder ghelept.
Quintus Cepio Stadthouder van Rutilius, als hy belegert zijnde/ met goede voorspoet onder de
vyanden gevallen was/ so wert hem om tgeluck wille gelijcke macht gegevẽ met Caius Marius.
Doen wert hy te seer stout/so dat hy hem onvertsaecht avontuerde / ende met listen omcinghelt
zijnde/ met zijn heyr neder gelept wert. De Borgermeester Lucius Cæsar heeft tegen de Samni-
ters inden crijch geluck gehadt:eñ om de self de victorie heeftmen binnẽ Rome de crijchs habitẽ
af gelept. Eñ also den crijch menigerleye avontuere hadde/ so is de besetstadt Esernia met Mar-
cus Marcellus in handen vanden Samniters ghecomen. Maer daer tegen heeft oock Caius Ma-
rius de Marsianen in een slach neder ghelept / ende Hirnum Asinium de Veltheere vande Ma-
rucinen verslaghen. Caius Cecilius heeft in Welschlant op dese zijde vande Alpes de Salvianen
die weder af ghevallen waren/ verwonnen.

Cort begrijp van het LXXIIII. Boeck.

CNeus Pompeius heeft die van Picenen in een slach neder gelept eñ belegert: om welcke vic-
torie binnen Rome de geboorde cleederen eñ ander cieraten vande Overichept weder voor
gebrocht werden. Caius Marius heeft tegen de Marsianen eenẽ slach geslagen/sulcx datmen niet
en weet welcke partie gewonnen of verlozen heeft. Op dien tijt hebben de kinderen vande vry
gemaecte aldereerst begost inden crijch te trecken. Aulus Plotius de Stadthouder heeft die van
Umbrien/ende Lucius Portius de Stadtvoocht de Marsianen/ twee af ghevallen natien/ inden
strijt verwonnen. Nicomedes is in het Conincrijcke van Bithynien/eñ Ariobarzanes in het Co-
nincrijcke vã Cappadocien weder in gestelt geweest. De Borgermeester Cneus Pompeius heeft
den Marsianen eenen slach af gewonnen. Als de borgerschap met schuldẽ beswaert was/ wert Int jaer der
Aulus Sempronius Atellio de Stadtvoocht / om dat hy tot voordeel vanden schuldenaren recht stadt 665.
dede/ vanden woeckeraers op de marct doot gheslagen. Daer en boven is in dit boeck begrepen
hoe die van Thracien in Macedonien ghevallen zijn/ende het lant verwoest hebben.

Cort begrijp van het LXXV. Boeck.

ALs Aulus Posthumius een Stadthouder over een armade ter zee gestelt/eenen quaden roep
hadde van verraderie/so wert hy van zijn heyr doot gheslaghen. Lucius Cornelius Sylla een
Stadthouder / heeft de Samniten in eenen slach verwonnen / ende henlieden twee leghers af
ghewonnen. Cneus Pompeius heeft de Vestinianen op ghenade ende onghenade op ghenomen.
De Borghermeester Lucius Portius, als hy inden crijchs-handel goede voorspoet hadde / ende
de Marsianen sommighe reysen neder ghelept hadde / so heeft hy henlieder legher willen bestor-
men/maer hy wert daer verslaghen/ waer deur de vyanden inden selven stryt de overhant hiel-
den. Cosconius ende Luceius, hebben in eenen strijt de Samniters verwonnen/ende hebben ver-
slaghen Marius Egnatius die de vermaertste Hopman was vande vyandẽ/ ende hebben vele van
haerlieder stadt in ghenomen. Lucius Sylla heeft die van Arpinen ghedwongen/ den Samniten
veel strijden af ghewonnen / oock sommighe natien van volcke onder zijn ende der Romeynen
macht gebracht/ende heeft voor den Borgermeester also groote daden ghedaen als opt yemant
ghedaen heeft. Hy is na Rome ghereyst/ende heeft het Borghermeesterschap versocht.

Cort begrijp van het LXXVI. Boeck.

NAer dat de Stadthouder Aulus Gabinius met goede voorspoet ende victorie teghen die van
Lucanien ghestreden/ende veel steden ghewonnen hadde/soo wert hy ten laetsten in het be-
stormen vander vyanden legher verslaghen. De Stadthouder Sulpitius heeft de Marucinen
gheslaghen/ende dat gheheel Lantschap van dien weder in ghenomen. Die van Palignen ende
Vestin hebben henlieden in handen van Cneus Pompeius ghegheven. Als de Marsianen deur
sommighe strijden teghen de Stadthouders Lucius Murena, ende Cecilius Pius swack ghewor-
den waren/ soo hebben sy eenen pays versocht. Cneus Pompeius heeft de stadt Asculum in ghe-
nomen / ende de Italianen werden gheslaghen vanden Stadthouder Mamercus Emilius. Silo
Pedius de Veltheere vande Marsianen / die een oorsaecker ende beginner van desen crijch ghe-
weest was/is inden strijt doot ghebleven. Ariobarzanes Coninck van Cappadocie/ ende Nico-
medes Coninck van Bithynien / zijn van Mithridates Coninck van Pontho / wt henlieder Co-
nincrijcken verdreven gheweest. Boven dien wort hier oock in dit boeck begrepen den handel
van die van Thracien/ hoe sy ghevallen zijn in Macedonien / ende het selfde lant vernielt ende
verwoest hebben.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Cort begrijp van het LXXVII. Boeck.

ALs de Wijcmeester Publius Sulpitius deur het aengeven van Caius Marius, sommighe schadelicke wetten ghemaect hadde/ als dat de verdreven weder souden in ghelaten werden/ ende dat nieuwe borghers ende kinderen van vry ghemaecte slaven souden inde Wijcken wt ghedeylt werden/ ende dat Marius tot een Veltheere tegen Mithridates de Coninck van Pontho gecoren wert/ende als de Borgermeesters Quintus Pompeius, ende Lucius Sylla daer teghen waren/ende dat hy henlieden ghewelt ghedaen hadde/ oock des Borghermeesters sone Quintus Pompeius die ghetrout hadde de dochter van Lucius Sylla, verslaghen hadde/ soo is de Borghermeester Sylla met een heyr inde stadt ghecomen / ende heeft teghen de partien van Sulpitius ende Marius inde stadt ghestreden / ende henlieden wt der stadt verdreven. Van welcker partien twaelve voor vyanden by den Raet verclaert werden / onder de welcke waren Caius Marius de vader/ met zijnen sone Caius Marius. Als nu Publius Sulpitius in eens Meyers hof verborghen lach/ zijn knecht heeft hem verraden / ende wert daer wt ghehaelt / ende doot gheslaghen. De knecht om dat hy soude ontfanghen den beloofden loon van dat hy henlieden ghewesen hadde waer dat Sulpitius was / worde vry ghemaeckt. Maer om der schanden wille dat hy zijnen Heere verraden hadde/ soo wert hy vande steenrootse af ghewoorpen. Caius Marius de jonghe is over ghevaren in Afrike. Caius Marius de oude/ als hy hem was onthoudende ontrent de staende wateren / ende inde putten by Minturne / soo wert hy vande self de borghers daer wt ghehaelt. Ende als een Slave / die in Welschlant ghebooren was / daer henen ghesonden wert om hem doot te slaen / soo wert hy verschrickt van het aenghesichte van alsulcken treffelicken mans majesteyt ende staticheyt/ sulcks dat hy achterwaerts is ghetreden. Doen wert hy vande self de gheheele ghemeynte in een schip gheset/ ende is ghecomen in Afrike. Lucius Sylla heeft de stadt ghereformeert / ende in eender staet ende orden ghebracht. Daer nae heeft hy sommighe steden met inwoonders beset. De Borghermeester Quintus Pompeius, als hy henen reysde om het heyr te ontfanghen vanden Lantvoocht Cneus Pompeius, hy wert deur zijnen raet doot gheslaghen. Als Mithridates de Coninck van Pontho/ in ghenomen hadde Bithynien ende Cappadocien/ ende den Stadthouder Aquileius verdrevē/ so is hy met een groot heyr getrocken in Phrygien/ dat onder de regeeringhe was vande Romeynen.

Cort begrijp van het LXXVIII. Boeck.

MIthridates heeft tlant van Asien in ghenomen. Den Lantvoocht Quintus Oppius, ende den Stadthouder Aquilius, heeft hy in vanghenisse ghewoorpen/ eñ alle borghers van Rome die in Asia waren/ werden deur zijn bevel op eenen dach doot geslagen. Hy heeft de stadt van Rhodes bestormt/ die alleene volstandich was gebleven/ eñ haer goet eñ vast was houdende. Maer als hy sommige strijden ter zee voor dese stadt verloren hadde / so is hy weder af getrocken. Archelaus des Conincx Hopman / is met een heyr in Griekenlant ghecomen / ende heeft de stadt van Athenen in ghenomen. Noch wort in dit boeck beschreven / hoe dat inde steden ende eylanden een groote vreese gheweest is/ als andere hen steden wilden bringen aen de zijde vanden Coninck Mithridates, ende andere aen de zijde vanden Romeynen.

Cort begrijp van het LXXIX. Boeck.

Int jaer der stadt 667.

ALs Lucius Cornelius Cinna schadelicke wetten met ghewelt ende gewapender hant maecte/ soo wert hy van zijn Amptghenoot Cneus Octavius met ses Wijcmeesters wt der stadt verdreven/ ende zijn macht is hem afgeseyt gheweest. Doen heeft hy met ghelt omme gecocht het heyr van Appius Claudius, ende onder zijn macht ghebracht. Hy heeft ontboden Caius Marius, met meer andere die verdreven waren/ wt Afrike/ ende voert eenen crijch tegen de stadt. Inden self den crijch waren twee ghebroeders/ de een int heyr van Pompeius, ende de ander in het heyr van Cinna, de welcke onwetens teghen malcanderen vochten / ende als de verwinner den verslaghen soude wt schudden/ ende sach dattet zijn broeder was/ so dede hy een groote clachte/ ende vergaderde een hoop houts/ daer op leyde hy zijns broeders lichaem/ eñ op den hoop vallende/ heeft hy hem selven deursteken/ ende is alsoo tsamen met zijnen broeder verbrant gheweest. Ende hoe wel dat Cinna hadde moghen in tbeginsel onder ghebracht worden / so en wert dat niet ghedaen deur tbedroch van Cneus Pompeius, die aen beyden zijden manck ginck/ ende beyde de partien voort helpen wilde/ ende gaf alsoo Cinna tijt om hem sterck te maken/ den principaelsten niet eer bystant doende/ dan als de sake by na geheel verloren ende den handel verdorven was. Oock worden door traecheyt des Borghermeesters Cinna ende Marius ghesterct / de welcke met vier hoopen de stadt beleghert hebben/ waer af de twee Quinto Sertorio ende Carbo ghegheven werden. Marius heeft stormender hant de stadt Ostia inghenomen/ ende gruwelick gheplundert.

Cort begrijp van het LXXX. Boeck.

DEn Raet heeft de Italiaensche natien het borgers recht van Rome gegevē. De Samniters die alleene inde wapenen bleven/ hebbē henlieden met Cinna eñ Marius gevoecht. Dese hebben

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

den Plautius met zijn heyr verslaghen. Cinna ende Marius met Carbo ende Sertorius, hebben den
berch en de stadt Janiculum in genomen / maer werden vanden Borgermeester Octavius van
daer verjaecht en verdreven. Marius heeft de besetsteden Autium/Aricia/en ooc Lavinium ver=
woest. Als de treffelicste vanden Raet geen hope en hadden van te mogen wederstaen/aengesien
dat beyde so wel de Capiteynen als crijchslieden so schelms en trouloos waren/mits dat sy wa=
ren vande wederpartie om gecocht/ sulcx dat sy teghen malcander niet strijden en wilden / of sy
liepen over aen de ander zijde : so werden Cinna ende Marius inde stadt gelaten en ontfangen/de
welcke daer roofden en moorden/niet anders dan of sy de stadt metten sweerde gewonnen had=
den. Sy sloegen doot den Borgermeester Cneus Octavius, en vermoorden alle den Edeldom van
henlieder wederpartie/ onder de welcke oock was Caius Amonius, een seer welsprekende man/
Lucius Cæsar, en zijnen broeder Caius Cæsar, van de welcke de hoofdē gelept worden op de plaet=
se daer men plach te staen/als men metter gemeynte spreken wilde. Crassus de jonghe wert ver=
slagen vande ruyters van Fimbria. Crassus de oude/op dat hem niet en soude yet geschieden dat
zijn vromicheyt niet en betaemde/heeft hem selven deursteke̅. Cinna en Marius hebben hen selve̅
int naestvolgende jaer sonder Kiesdach te houden/Borgermeesters gemaect. En op den self den
dach dat sy in haerlieder ampt zijn getreden/heeft Marius doen vande steenrootse af werpen den
Raetsheere Sextus Lucinius: Alsulcken man/alsmen zijn laster tegen zijn deuchden soude wegen/
ende teghen malcander vergelijcken/men soude niet wel geseggen connen / of hy beter ende nut=
ter inden crijch / dan ergher ende schadelicker in vrede gheweest ware. Soo gheheel heeft hy de
ghemeyne welvaert ende standt die hy inden crijch beschermt hadde / in vrede eerst met alder=
hande bedroch / ten laetsten oock met wapen ende gheweer vyandigher wijse verdorben / ende
ter neder gheworpen.

Cort begrijp van het LXXXI. Boeck.

LVcius Sylla heeft de stadt van Athene / die Archelaus des Coninck Mithridates Hopman in
ghenomen hadde/met grooter moeyte ende arbeyt ghewonnen. Hy heeft de stadt haer vry= Int jaer der
heyt/ende den borgheren wat sy van te voren hadden / weder ghegheven. De stadt Magnesia/ stadt 668.
die alleene in Asien trouwe ende ghelooue ghehouden hadde / heeft met wtnemende cloecheyt te=
ghen den Coninck Mithridates beschut ende beschermt gheweest. Voorts so wort in dit boeck
verhaelt den tocht van die van Thracien in Macedonien.

Cort begrijp van het LXXXII. Boeck.

SYlla heeft in eenen strijt verwonnen tvolck vanden Coninck dat Macedonien in ghenomen
hadde/en in Thessalien gheconien was / waer dat hy vanden vyanden hondert duysent ver=
slaghen heeft. Archelaus heeft hem selven met alle de schepen vanden Coninck in handen van
Sylla ghegheven. Lucius Valerius Flaccus Borghermeester ende Amptghesellle van Cinna, wort
ghesonden om te gaen inde plaetse van Sylla. Maer als hy om zijnder giericheyt van zijn heyr=
cracht ghehaet was/so wert hy van Caius Fimbria de Stadthouder van Sylla, die een wter ma=
ten stout man was/doot gheslaghen/ ende dat regiment ende Hopmanschap is op Fimbria ghe=
comen. In dit boeck wort oock vertelt / wat steden dat Mithridates in Asien heeft gewonnen/
hoe gruwelick hy tlant heeft verdorven/ en hoe die van Thracien in Macedonien gevallen zijn.

Cort begrijp van het LXXXIII. Boeck.

ALs Caius Fimbria den Coninck Mithridates sommighe hoopen volcx af gheslagen hadde/
so heeft hy de stadt Pergamum in ghenomen/ten schilde oock niet vele hy en hadde den Co= Int jaer der
ninck ghevangen/dien hy belegert hadde. Hy heeft oock de stadt Ilion/die haer vast gehouden stadt 669.
hadde tegen tgewelt van Sylla, gewonnen ende verwoest/ende een groot deel van Asien weder in
ghenomen. Sylla heeft die van Thracien in veel strijden ende schermutsingen geslagen. Als Lu=
cius Cornelius Cinna, ende Cneus Papyrius Carbo, hen selven twee jaren vervolghens Borger=
meesters ghemaect hadden/ ende dat sy hen totten crijch teghen Sylla ghereet maecten / so wert
deur Lucius Valerius Flaccus overste vanden Raet/ die voor den Raet een relaes dede / ende deur
de ghene die de eenicheyt sochten te weghe gebrocht / datmen aen Sylla Gesanten heeft gesonden
om een vrede te maken. Cinna wert van zijn heyr dat hy dwinghen wilde tschepe te gaen / ende
teghen Sylla te trecken/verslagen : ende Carbo heeft alleene het Borghermeesterschap bedient.
Als Sylla over ghevaren was in Asien / hy heeft metten Coninck Mithridates een verdrach ghe=
maect/met conditien dat de Coninck wijcke̅ soude wt den lande van Asie / Bythinie en Cappa=
docie. Fimbria wort van zijn heyr verlaten/dwelck tot Sylla getrocken is / hy stack hem selven/
ende greep zijnen knecht by den halse/vande welcke hy vercreech dat hy hem voorts doode.

Cort begrijp van het LXXXIIII. Boeck.

SYlla gaf den Ghesanten die den Raet aen hem ghesonden hadde voor een antwoorde / dat hy
den Raet soude believen/ ende nae haerlieder begheerte doen/ als de borghers/ die van Cinna

 verdre=

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

verdreven/eñ tot hem gevlucht waren/wederom inde stadt gestelt werden. Als nu dat voorhouden den Raet niet onbetamelic en dochte te wesen/ so wert deur Carbo eñ zijn aenhanc/ de welcke daer meenden dat den crijch henlieden nutter was/ te wege gebrocht/dat de sake niet verdragen en wert. Als oock de selfde Carbo van alle steden ende garnisoenen van Italien gijselaers eysschen wilde/op dat sy met hem souden tegen Sylla verbonden zijn/ so heeft den Raet hem tselfde eendrachtich af gesept. De nieuwe borgers is na een vergaderinge ende beslupt vanden Raet toe gelaten geweest/dat sy oock haer vopsen souden geven inde kiesinge. Quintus Metellus Pius, die de zijde vanden treffelicsten gehouden hadde/als hy in Afrike een oorloge voerẽ wilde / wert vanden Stadtvoocht/Caius Fabius verdreven. Daer wert oock deur den aenhanck van Carbo ende Marius een beslupt van raet ghemaect / datmen over al alle het crijchsvolck soude af dancken. De kinderen vande vrygemaecte Slaven zijn wt ghedeylt gheweest inde vijfendertich wijcken. Daer en boven wert hier oock begrepen de crijchsrustinghe van Sylla.

Cort begrijp van het LXXXV. Boeck.

Int jaer der stadt 671. SYlla is met zijn heyrcracht over ghevaren in Italien / ende als hy Ghesanten gesonden hadde/die van een vrede souden handelen/ende dat de Borgermeester Caius Norbanus met de selfde qualick handelde/so heeft hy tegen den self den Norbanus eenen slach gewonnen. Ende als hy bestormen wilde den leger vanden anderen Borgermeester Lucius Scipio, daer mede hy op alle middelen ghehandelt hadde/om met hem een vrede te maken / ende tselfde niet en conde te wege bringhen/ so heeft hem tgheheele heyr vanden Borghermeester/ vande crijchslieden die Sylla wt ghesonden hadde daer toe verweckt zijnde/op gemaect/ ende is met vliegende vaendelen by Sylla ghetrocken. Maer Scipio,hoe wel hy hadde moghen doot gheslagen worden/ wert los ende vry ghelaten. Cneus Pompeius de sone van Cneus die Asculum ghewonnen hadde / schreef op eenen hoop crijchsknechten / die hen ghewillich op den tocht gaven / ende is met drie regimenten by Sylla ghecomen/tot wien oock den gheheelen Edeldom ghecomen is: sulcks datmen de stadt heeft verlaten/ ende te velde ghecomen. Voorts wort hier vertelt / hoedanighen tocht de Hoplieden van beyden zijden deur gheheel Italien ghedaen hebben.

Cort begrijp van het LXXXVI. Boeck.

Int jaer der stadt 672. ALs Caius Marius de sone van Caius Marius, voor zijn twintich jarẽ met gewelt was Borghermeester ghewrden/wert Caius Fabius in Afrike/om zijnder tyrannie ende giericheyt/ in zijn Rechthuys levendich verbrant. Lucius Philippus de Stadthouder van Sylla, heeft den Stadtvoocht van Sardinien Quintus Antonius, verjaecht ende verslaghen / ende het eylant in ghenomen. Sylla heeft met de Italiaensche natien/ten eynde dat sy voor hem geen vreese en souden hebben/dat hy henlieden weder soude af nemen het borgherrecht/ mits oock hen gerechticheyt van hen vopsen te geven inde kiesinge die henlieden nieuwelick gegeven was / een verbont gemaect/ende heeft oock een so sterck betrouwen gehadt/ als oft hy de victorie versekert hadde geweest/ dat hy de ghene die voor hem gherechtelick streden / henlieder borgerschap van Rome beval aen te teeckenen. Als noch de stadt vande wederpartie in ghehouden wert / soo heeft de Stadtvoocht Lucius Damasippus,met consent vanden Borghermeester Caius Marius,den Raet vergadert/ende alle den edeldom die inde stadt was/doot geslagen. Van tselfde ghetal was ooc Quintus Mutius Scevola de opperste Priester/de welcke van daer vliende/verslaghen wert voor de Kercdeure vande Goddinne Vesta. Daer en boven wort hier oock beschreven de oorloge die van Lucius Murena teghen den Coninck Mithridates in Asien vernieut wert.

Cort begrijp van het LXXXVII. Boeck.

SYlla heeft Caius Marius, na dat hy zijn heyrcracht by de heylige poorte neder geleyt ende verniet hadde/ inde stadt van Preneste beleghert. Hy heeft de stadt van Rome wederom wt der vyanden ghewelt gewonnen. Hy heeft Marius,die hem onderwont wt te breken/wederom achterwaerts ghedreven. Daer en boven zijn hier in begrepen/alle de dinghen die van zijn Stadthouders over al met dierghelijcke voorspoet wt gherecht werden.

Cort begrijp van het LXXXVIII. Boeck.

SYlla heeft dat heyr van Carbo, by Clusium/by Favence eñ Fidenen geslagẽ/ eñ hem wt Italien verdreven. Tegen de Samniters/die alleen onder alle de Italiaensche natien de wapenẽ noch niet af geleyt en hadden/heeft hy by de stadt van Rome voor de poorte Colline den laetsten slach geslagen/eñ daer mede een eynde vanden crijch gemaect. Maer na dat hy aldus tgemeyne profijt beschermt hadde/so heeft hy die schoone victorie met eẽ so gruwelicke wreetheyt besmet/ als opt in eenich mensche geweest is. Acht duysent mannẽ die hen in zijnen handẽ gegevẽ haddẽ/ dede hy indẽ gemeynẽ hof verworgẽ/eñ heeft een proscriptie oft bã over al aengeplact. Hy heeft de stadt eñ geheel Italien met dootslagen vervult. Onder de welcke hy alle dingeseten van Preneste/na dat sy henlieder wapenẽ wech gedaen haddẽ/doen in stucken houwen. Den Raetsheere

Marius

Marius, heeft hy armen ende beenen doen breken/de oozen af snijden/de oogen wt steken/ eñ also
ghedoot. Als Caius Marius van Lucretius Offella, die de zijde hielt van Sylla, binnen Preneste
beleghert was/ ende deur een verborgen ganck onder de aerde meynde van daer te gheraken/so
wert hy van het heyr omcinghelt: ende als hy mercte dat hy niet en mocht ontcomen/ soo heeft
hy hem selven in desen ganck omme ghebracht / tsamen met Pontius Telesinus, die met hem de
vlucht wilde nemen. Dese twee liepen met wt ghetrocken ghewecre teghen malcanderen. Doen
hy den selven doot ghesteken hadde/ende dat hy niet dan ghequetst en was/so vercreech hy van
zijn knecht/dat hy hem doot sloech.

Cort begrijp van het LXXXIX. Boeck.

MArcus Brutus wort van Cneus Papyrius Carbo, die tot Cossura aen gecomen was / in een
visschers boot gesonden totten berch Lelybeus/ om te vernemen of Pompeius daer was.
Als hy nu vanden schepẽ die Pompeius daer gesonden hadde/ omringt was/so heeft hy de punt
van zijn sweert op zijn borst gestelt/eñ leggende metten lijf onder een banck/heeft hem selven ge-
steken/dat hy ter neder doot gevallen is. Cneus Pompeius wort vanden Raet met macht in Si-
cilien ghesonden/ ende heeft Cneus Carbo, die hem hadde als een vrouwe / ende weenende was/
ghevanghen ende ghedoot. Sylla wort ghecozen tot een Hooghe overichept / ende ginck achter
de stadt/dat nochtans niemant voor hem ghedaen en hadde / met vier ende twintich busselen
roeden/ghelijck men die voor de Borghermeesters ende ander Officiers pleecht te draghen/ en-
de heeft inden nieuwen staet bevesticht het gemeyne profijt/ den Wijcmeesters henlieder macht
ghemindert/ende benam henlieden alle macht van wetten te maken:hy heeft het ghetal vanden
Priesters ende Waersegghers vermeerdert/sulcks dat sy vijftiene gheweest zijn. Hy maecte den
Raet wt de Ridderschap. Den kinderen vande ghebannen benam hy de gherechtichept van na
eenighe ampten te staen/ ende vercoft henlieder goeden / van de welcke hy eerst voor hem nam/
eñ inde gemeyne schatcamer werden ghebrocht achtentachtentich eñ een half hondert duysent
Croonen. Als Quintus Lucretius teghen zijnen wille stont na het Borghermeesterschap/so dede
hy hem op de marct doot slaen. Als sulcx den Romeynen verdroot/ dede hy de gemeynte by een
comen/ende seyde dat hy dat bevolen hadde. Cneus Pompeius heeft in Afrike/ Cneus Domitius,
die inden van ghedaen was/ende Hiarbas den Coninck van Numidien / die hen vervoorderden
een oorloghe te maken / verwonnen ende ghedoot / ende heeft in het vierentwintichste jaer zijns
ouderdoms/doen hy noch maer een Romeyns Ridder was/dwelcke noch niemant ghesciet en
was/van Afrike een triumphe ghehouden. Caius Norbanus, die eertijts Borghermeester ghe-
weest hadde/ende inden van verclaert wert / so hy inde stadt van Rhodes ghecregen wert/heeft
hem selven ghedoot. Mutilus die een was vande ghene die inden van ghedaen waren/ was hey-
melick met verdecten hoofde aen het achterhuys van zijn wijf Bastia gecomen/maer hy en wert
niet in ghelaten/mits dat zijn wijf seyde / dat hy inden van ghedaen was. Waerom hy hem sel-
ven deurstack/ ende besprengde zijns wijfs deure met bloet. Sylla heeft wederom in ghenomen
de stadt Nola inder Sanniten lant. Hy heeft ghebracht sevenenveertich Legioenen in het ghe-
wonnen lant / ende tself de onder henlieden ghedeylt. De stadt Volaterre / die noch inde wape-
nen was/heeft hy beleghert/de welcke haer heeft in zijnen handen op ghegheven. Insghelijcks
oock in Asien wert de stadt Mytilene/die alleene naer dat Mithridates verwonnẽ was inde wa-
penen bleef/ghewonnen ende gherasceert.

Cort begrijp van het XC. Boeck.

SYlla is ghestorven/ende den Raet heeft hem de eere aenghedaen dat hy op Campo Martio be-
graven wert. Marcus Emilius Lepidus, als hy den handel van Sylla wilde breken ende af set-
ten/heeft een oorloghe verweet/ende wert van zijn mede Borghermeester Quintus Catulus wt Int jaer der
Italien verdreven/ende als hy te verghecfs onderwont int eylant van Sardinien een oorloghe stadt 676.
te maken / soo wert hy doot gheslaghen. Marcus Brutus, die dat Welsche lant op deser zijden
vanden gheberchte Alpes inne hadde / is van Cneus Pompeius verslaghen gheweest. Quintus
Sertorius die oock inden van verclaert was / heeft in Spaignen op ghene zyde vande riviere
Iberus eenen grooten crijch verweckt. Lucius Manlius des Borghermeesters Stadthouder/
ende Lucius Domitius de Legaet / zijn vanden Rentmeester Herculeius, in eenen strijt verwon-
nen gheweest. Daer en boven wort in dit boeck beschreven den handel die van Publius Servi-
lius Borghermeester vanden voorleden jare/ teghen die van Cilicien volvoert is gheweest.

Cort begrijp van het XCI. Boeck.

CNeus Pompeius noch niet meer dan Ridder zijnde / wort met een Borghermeesters macht
teghen Sertorius ghesonden. Sertorius heeft sommighe steden ghewonnen / ende veel ghe-
meenten onder zijn macht ghebrocht. Appius Claudius des Borghermeesters Stadthouder/
heeft die van Thracien met veel schermutsinghen ende strijden verwonnen. Quintus Metellus
des Borghermeesters Stadthouder / heeft den Rentmeester Lucius Herculeius, ende zijn ghe-
heel heyr gheslaghen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Cort begrijp van het X C II. Boeck.

Int jaer der stadt 677. CNeus Pompeius heeft een twijfelachtighe strijt teghen Sertorius ghestreden/ sulcx dat op elcker zijden vanden slachordenen de wederpartie verwonnen heeft. Quintus Metellus heeft Sertorium ende Perpenna met twee heyrcrachten inden slach neder gelept. Ende als Pompeius oock aen de selfde victorie gheerne een deel ghehadt hadde/ heeft hy met luttel voorspoets gestreden. Daer na doen Sertorius binnen Calagurien beleghert wert/ so is hy terstont wt gevallen/ ende heeft den ghenen die hem belegert hadden/ groote schade gedaen. Voorts wort in dit boeck begrepen wat Curio de Gouverneur van Thracien/ tegen die van Dardanien bedreven heeft/ ende ooc veel grouwelicke daden van Quintus Sertorius, die hy aen zijn vrienden/ ende den ghenen die met hem inden ban waren/ heeft bedreven/ sommige heeft hy beticht dat sy hem wilden verraden/ ende heeftse ghedoodet.

Cort begrijp van het X C III. Boeck.

Int jaer der stadt 678. DE Stadthouder vanden Borghermeester Publius Servilius, heeft in Cilicien die van Isaurie gedwongen/ ende sommige steden vande zeeroovers verwoest. Nicomedes de Coninck van Bithynien/ heeft in zijn dootbedde, de Romeynen zijn erfgenamen ghemaect/ ende van zijn Rijcke wert een Provincie gemaect. Mithridates heeft met Sertorius een verbont gemaect/ ende tegen de Romeynen oorloge ghevoert. Daer na beschrijft Livius des Conincx ghereetschap van oorloge te water/ ende te lande/ ende hoe Bithynien wert in genomen. De Borgermeester Marcus Aurelius Cotta, wort by der stadt van Chalcedonien vanden Coninc in eenen strijt verwonnen. Noch wort in dit boeck begrepen wat Pompeius eñ Metellus tegen Sertorius gedaen hebbẽ/ die in alle crijchshandel eñ aenslagen te velde hen gelijck was / die oock hen vande belegeringhe vander stadt Calagurie heeft af gedreven/ eñ gedwongen ander landẽ te soecken / sulcx dat Metellus heeft moeten wijcken in Spaignen over de riviere/ ende Pompeius in Vrancrijck.

Cort begrijp van het X C IIII. Boeck.

DE Borgermeester Lucius Lucullus, heeft tegen den Coninck Mithridates in schermutsingen eñ strijden te paerde goede voorspoet ghehadt/ eñ heeft sommige reysen gedaen/ die hem wel vergaen zijn. Als oock op eenen tijt de crijchslieden begheerden teghen de vyanden eenen strijt te doen/ hy heeftse daer af gehouden dat sy geen oproer en maecten. Diotarus Tetrarche van Gallogrecie/ heeft gheslagen des Conincx Mithridates Amptlieden / die in Phrygien eenen crijch verwecten. Voorts begrijpt oock dit boeck den handel die van Pompeius in Spaignen tegen Sertorius met voorspoet ghedreven ende volvoert heeft.

Cort begrijp van het X C V. Boeck.

Int jaer der stadt 681. DE Gouverneur Caius Curio, heeft die van Dardanien in Thracien ghedwongen. Vierentseventich Schermers zijn tot Capua wt het Schouspel van Lentulus verloopen / eñ hebben een weynich Slaven ende hantwerckers by een vergadert. Sy hebben als Hopmannen op ghewordpen Crixum ende Spartacum, ende eenen crijch verwect/ waer dat sy Claudius Pulcer den Legaet/ ende Publius Vatinius de Stadtvoocht eenen strijt af ghewonnen hebben. De Gouverneur Lucius Lucullus heeft dat heyr vanden Coninck Mithridates by de stadt Cirico wt gehonghert ende gheslaghen / den Coninck wt Bithynien verdreven / ende ghedwonghen dat hy nae veelderleye schaden ende teghenspoet/ die hy inden crijch / ende deur schipbreucke gheleden hadde/ ghecrenct zijnde/ moest vlieden in zijn lant Pontho.

Cort begrijp van het X C V I. Boeck.

DE Stadtvoocht Quintus Arrius, heeft Crixum de Veltheere vanden verloopen hoop / ende met hem twintich duysent mannen verslaghen. De Borghermeester Cneus Lentulus, heeft teghen den anderen Hopman Spartacus een slach verloren. Vanden selfden zijn oock in een strijt verwonnen gheweest de Borghermeester Lucius Gellius, ende de Stadtvoocht Quintus Arrius. Sertorius wort van Marcus Antonius ende Marcus Perpenna, ende andere die met hem in verbont waren/ over maeltijt deursteken/ int achtste jaer van zijn Hopmanschap / voorwaer een seer cloeck crijchsman / die teghen twee Veltheeren Pompeius ende Marcellus, dicwils met ghelijcke fortuyne ghestreden heeft/ ende dicwijlen verwonnen heeft / maer heeft ten laetsten verlaten ende verraden gheweest. Het regiment vande teghenpartie is ghecomen op Marcus, den welcken Cneus Pompeius verwonnen/ ghevanghen ende ghedoot heeft. Also heeft Pompeius de twee Spaignen weder in ghenomen/ seer nae in het tiende jaer na dat den crijch begonnen was. De Gouverneur Caius Cassius, ende de Stadtvoocht Cneus Manlius hebben teghen Spartacus luttel voorspoets ghehadt / ende den selfden crijch wert den Stadtvoocht Marcus Crassus bevolen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Cort begrijp van het XCVII. Boeck.

DE Stadtvoocht Marcus Crassus, heeft ten eersten teghen een deel verloopen knechten/ waer onder Welsche ende Duytschen waren/ eenen slach gedaen/ inde welcke hy vanden vyanden verslagen heeft vijfendertich duysent mannen/ ende oock Granicum henlieder Veltheere. Daer Int jaer der stadt 684.
na heeft hy oorloge gevoert tegen Spartacus, eñ heeft hem verslagen met veertich duysent mannen. De Stadtvoocht Marcus Antonius, heeft vanden crijch die hy met luttel voorspoets tegen die vā Creten voerde/ met zijn doot een eynde gemaect. De Gouverneur Marcus Lucullus, heeft die van Thracien gedwongē. Lucius Lucullus heeft in Pontho teghen den Coninck Mithridates geluckich gestreden/ ende meer dan tsestich duysent vanden vyanden verslagen. Marcus Crassus ende Cneus Pompeius na dat sy Borgermeesters werden/ Crassus na dat hy Stadtvoocht/ ende Pompeius eer hy Thresorier wert van een Romeynschē Ridder/ hebben het ampt van Wijsmeesterschap weder ingestelt. Voorts zijn de gerechtē deur den Stadtvoocht Lucius Aurelius Cotta aende Roomsche Ridderschap gebrocht geweest. Als Mithridates geen hope meer en hadde/ van te mogen blijven in zijn Coninckrijcke/ is gevlucht tot Tigranes den Coninck van Armenien.

Cort begrijp van het XCVIII. Boeck.

MAchates de sone van Mithridates, Coninc van Bosphoro/ wort vā Lucius Lucullus in vrientschap ontfangen. Cneus Lentulus, ende Lucius Gellius Zedestraffers/ hebben hen rou ende neerstich getoont int straffen vande lasteringe. Sy hebben vierentsestich persoonen wt den Raet af geset/ ende als sy generale monsteringe hielden/ werden daer bevonden vier hondert vijftich duysent borgers. Lucius Metellus Stadtvoocht in Sicilien/ heeft inden crijch tegen de zeeroovers goeden voorspoet ghehadt. Den tempel vanden God Iupiter in het Capitolium/ die verbrant ende weder op gemaect was/ wert van Quintus Catulus wederom gewyet. Lucius Lucullus heeft in Armenien de Coningen Mithridates eñ Tigranes, met henlieder beyder groote macht/ in veel schermutsingen ende slagen verwonnen. De Gouverneur Quintus Metellus, doen hem de oorloge tegen het eylant van Creten bevolē wert/ heeft de stadt van Cydonien belegert. Caius Triarius de Stadtvoocht van Lucullus, heeft int strijden tegen Mithridates geen sonderlinge geluck gehadt. D'oproer vande crijchslieden heeft Lucullus belet/ dat hy Mithridates eñ Tigranes Int jaer der stadt 686.
niet vervolgen/ noch de seghe volcomen mocht/ te weten/ de Valeriaensche Legioenen/ die daer seyden/ dat sy haerlieder getal van tochten gedaen hadden/ ende hebben Lucullus verlaten.

Cort begrijp van het XCIX. Boeck.

DE Gouverneur Quintus Metellus heeft in Creta ghewonnen Gnoson/ Lycium/ Cydonie/ ende veel ander steden. De Wijsmeester Lucius Rosius heeft een wet ghegheven/ dat den Roomschen Ridderschap op de Schouplaetse de veertien naeste trappen of bancken ghegheven werden. Cneus Pompeius wert deur een wet die den volcke voor ghehouden wert/ belast dat hy den zeeroovers die de zee so ghesloten hadden/ datmen geen coorn en mocht crijghen/ soude met haeste na gaen/ ende heeftse binnen de veertich dagen wt de geheele zee verdreven. Ende na dien hy in Cilicien den crijch teghen henlieden voleynde/ so hebben hen de zeeroovers op ghegheven/ ende hy heeft henlieden steden ende landen in gegeven. Hier in wort oock begrepen wat Quintus Metellus teghen die van Creten bedreven heeft/ ende hoe dat Metellus ende Cneus Pompeius aen malcanderen schrijven. Metellus claecht dat Pompeius hem berooft van zijn eere ende heerschappie/ die hy deur zijn daden vercreghen heeft/ de welcke vergeten wort/ deur dat Pompeius zijn Ghesanten int eylant van Creten ghesonden heeft/ om de opghegheven stadt te aenveerden. Pompeius bewijst de oorsaken/ waer deur hem sulcks toebehoorde te doen.

Cort begrijp van het C. Boeck.

DE Wijsmeester Caius Manilius heeft tegen de wille ende danck vanden edeldom een wet oft ordonnantie gemaect/ dat de oorloge tegen den Coninck Mithridates soude Pompeius bevolen werden. Het relaes dat hy tot dien eynde gedaen heeft/ is seer goet. Quintus Metellus na dien hy die van Creten gedwongē hadde/ heeft int eylant/ dat tot op dien tijt vry geweest hadde, wetten eñ ordinantien gemaect ende ghestelt. Pompeius is wech getrocken om de oorloge te voeren tegen Mithridates, hy vernieut de vrientschap met Phraates Coninc van Parthen/ eñ heeft Mithridates verwonnen in eenen strijt te paerde. In dit boeck wort oock beschreven den crijch tusschen den Coninck Phraates ende Tigranes de Coninck van Armenien/ ende daer na die tusschen Tigranes de sone/ ende vader/ ghevoert wert.

Cort begrijp van het CI. Boeck.

CNeus Pompeius heeft verwonnen den Coninck Mithridates in een strijt by nachte/ ende gedwongen te vlieden tot aen het Bosphorus. De Coninc Tigranes heeft hem in zijnē handen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

op ghegeven: den selfden heeft hy af genomen de landen van Syrie/Phenicien/ eñ Cilicie/maer het Conincrijcke van Armenien heeft hy hem weder gegeven. De tsamensweeringe vande gene die verwesen waren om dat sy het Borgermeesterschap versocht hadden / ende deur onbehoorlicke ende verboden middelen na alsulcken staet gestaen hadden / welcke tsamensweeringhe gemaect was om de Borgermeesters omme te bringen/ is verdruct gheweest. Cneus Pompeius is in tvervolgen van Mithridates, deur gedrongen tot aen het wtersten ende onbekende natien van volcke/te weten die van Iberien ende Albanien/ de welcke hem geen deurganck en wilden verleenen/maer heeftse in eenen strijt verwonnen. Daer en boven verclaert ooc dit boeck de vlucht van Mithridates deur het lant van Colchos ende Herniochе / ende het ghene dat hy in het Bosphoros ghedaen heeft.

Cort begrijp van het CII. Boeck.

CNeus Pompeius heeft van tlant van Pontho/een Provincie gemaect. Pharnaces de sone van Mithridates, heeft tegen zijnen vader oorloghe ghevoert. Als Mithridates in zijn Coninclick hof vanden selfden belegert wert/ so heeft hy fenijn in genomen:maer als hy daer deur niet sterven en conde/ wert hy tot zijn eygen versoecke van een Welschen crijchsknecht omme gebracht. Cneus Pompeius heeft de Joden ghedwongen / ende henlieder Tempel binnen Hierusalem / die
Int jaer der stadt 691. tot op den selfden tijt toe onbeschadicht geweest hadde/in ghenomen. Lucius Catilina als hy in tversoecken van het Borghermeesterschap tweemael wederleyt gheweest hadde / heeft metten Stadtvoocht Lentulus, Cethegus ende veel meer andere/ een tsamensweeringe ghemaect om de Borgermeesters ende den Raet doot te slaen/de stadt in brant te steken/ende tgemeyne regiment te verdrucken/ende hadden tot dien eynde een heyrcracht in Hetrurien vergadert. De selve tsamensweeringe wert deur de neersticheyt van Marcus Tullius Cicero in het licht gebracht. Ende naer dat Catilina wt der stadt was verdreven / hebben de ander medegenooten vander tsamensweeringhe ghestraft gheweest.

Cort begrijp van het CIII. Boeck.

Int jaer der stadt 692. CAtilina met alle zijn heyrcracht wort verslaghen van des Borghermeesters Stadthouder Caius Antonius, Publius Clodius wort voor rechte verlaecht dat hy in vrouwē cleederen gecomen was in een Capelle / daer in geen mannen comen mochten / ende hoe wel dat hy de huysvrouwe vanden opperstren Priester Metellus geschent hadde / so wert hy nochtans los ende vry gewesen. Cneus Pompeius heeft van weghen Mithridates kinderen/ende van Tigranes ende zijn sone/een triumphe gehouden/eñ wert vande geheele gemeynte den Grooten Pompeius genoemt. De Stadtvoocht Caius Pontinius heeft die van Savoye/die af gevallen waren/gedwongen by
Int jaer der stadt 695. Solone. Publius Clodius heeft hem by tgemeyne volck gevoecht. Caius Cæsar heeft die van Lusitanien gedwongen:ende als hy het Borgermeesterschap begheerde / ende daer na arbeyde om het regiment aen hem te bringen / so wort tusschē de drie principaelste vander stadt een verbont gemaect/te weten tusschen Cneus Pompeius, Marcus Crassus, ende Caius Cæsar. De wetten vande ackerdeylinge zijn met grooten twist vanden Borgermeester Caius Cæsar sonder consent van den Raet/ende vanden anderen Borgermeester Marcus Bibulus, voort gebrocht geweest. Caius Antonius des Borgermeesters Stadthouder/ heeft in Thracien luttel ghelucx in zijnen handel gehadt. Marcus Cicero is volgende een wet/die de Wijcmeester Publius Clodius gegeven hadde/ om des wille dat hy een onverwesen borger doen dooden hadde/ wt der stadt gebannen geweest. Cæsar is ghetrocken inde Lantschappen van Gallien of Vranckrijck / ende heeft de Switsers ghedwongen/de welcke waren een reysende natie/die een woonplaetse sochten/ ende wilde deur de Provincie of regiment van Cæsar trecken nae Narbonne. Daer en boven wert in dit boeck begrepen de gheleghentheyt vande Welsche landen.

Cort begrijp van het CIIII. Boeck.

HEt eerste deel van dit boeck is vande zeden ende gelegentheyt vande Duytsche natien. Als Caius Cæsar zijn heyrcracht voerde tegen de Duytschē/ de welcke met henlieder Veltheere Ariovistus in Gallien getrocken waren/ ten versoecke vande Hedui ende Borgoensche/welcker Lantschappen in genomen waren/ so heeft hy tot zijn crijchsvolck een relaes gedaen/waer mede hy van henlieden nam alle het schricken ende vreese/ die vande nieuwe vyanden onder tselfde gecomen was/ende heeft eenen strijt tegen de Duytschen gewonnen / die hy wt gheheel Gallien heeft verdreven. Marcus Cicero, als Pompeius onder ander sakē van hem was sprekende/eñ dat de Wijcmeester Titus Annius Milo daer in handelde/wort met groote blijschap vanden Raet/eñ geheel Italien/vanden ban weder inde stadt gehaelt. Cneus Pompeius wert voor dē tijt van vijf jaren Provandemeester gemaect. Cæsar heeft die van Amiens/ Soisson/Vermandois /eñ Artois/natien in het deel van Gallien dat Belgica is ghenoemt/de welcke seer veel in ghetale waren/in eenen slach verwonnen/ de welcke oock haer in zijnen handen op gegeven hebben. Daer heeft hy tegen de Nervianen of Dornickers/ die een van dese steden hadden/met groot perijckel ghestreden/ende tself de volck dat dien crijch ghevoert hadde/wtgeroyet / sulcx dat van tsestich duysent gewapende ende opgeruste mannen/ maer drie hondert over bleven/ ende van vijf ende

tnegen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

tnegentich Raetsheeren/maer drie te lijve en bleven. Als een wet voortghebracht wert van het
eylant van Cyppers/ dat tot een Provincie ghemaect wert / ende datter Coninck gelt totter ghe-
meynte bekeert wert/so is Caius Cato belast ghweest sulcx wt te richten. Prolomeus Coninck
van Egypten / is om de onredelicheyt die hem van zijn volck ghesciede/ tot Rome ghecomen.
Caius Cæsar heeft in eenen strijt ter zee/ een volck verwonnen dat aende zeecant woonde/ de Ve-
nedische gheheeten. Boven dien wort in dit boeck oock begrepen / wat van zijn Legaten met
ghelijcke voorspoet ghedaen wert.

Cort begrijp van het C V. Boeck.

ALs de Wijemeester Caius Cato arbeyt dede om den Kiesdach op te houden/so heeft dē Raet
roucleederen aen getrocken. Marcus Cato als hy versocht Stadtvoocht te wesen/ wert we-
derlept/ende Vatinius wert daer toe genomen. Als de selve de wet verachterē wilde/by de welc-
ke den Borgermeesters de regeeringhe vande Provincien vijf jaer lanck vervolghens bevolen
wert/te weten Pompeius beyde de Spaignen/Crassus Syrien ende den crijch van Parthē/ Cæ-
sar Gallien/nu ter tijt Vrancrijck ghenoemt/ende Duytslant/soo wert hy vanden Wijemeester
Caius Trebonius, die dese wet gemaect hadde/gevangen gelept. Aulus Gabinius des Borgermee-
sters Stadthouder/voert Ptolomeum weder in Egypten/ hy stelt hem in zijn Coninckrijck/ende
verdrijft Archelaus, dien sy tot een Coninck opgheworpen hadden. Na dat Cæsar de Duytschen
verwonnen/ende in Gallien geslagen hadde/so is hy over den Rhijn getrockē/ eñ heeft dat mee-
ste deel van Duytslant gedwongen. Daer na is hy gevaren op de groote zee/eerst met luttel ge-
luck deur het onweder/tot in Britannien/nu ter tijt Engelant ghenoemt: daer na niet veel ghe-
luckiger/maer als daer een groote menichte van volck gheslagen wert/heeft hy een deel van het
eylant onder zijn macht ghebracht.

Cort begrijp van het C VI. Boeck.

IVlia Cæsars dochter/eñ huysvrouwe van Pompeius is gestorvē/ tvolc heeft haer so seer groote
eere aengedaen dat sy haer begraven hebbē in Campo Martio. Sommige natien in Gallien/
te weten d'Eburonen/nu ter tijt Luyckenaers genoemt/zijn af gevallē/ vā de welcke Ambiorix
Oppervelt heere was. Van desen werden de Legaten van Cæsar, Cotta eñ Titurius deur een ach-
terhoede omcingelt/ende met alle het heyr/ daer over sy gestelt waren/verslagen. Eñ als oock de
leger van d'ander Legioenen bestormt wert / ende met grooter moeyte ende arbeyt bescherme
wort/onder de welcke oock was Quintus Cicero, die overste ghestelt was vant crijchsvolck in
het lant van Nervien/dese beleghert zijnde/ heeft Cæsar selfs teghen de vyanden eenen strijt ghe-
daen/ende die verwonnen. Marcus Crassus, als hy teghen de Parthen wilde oorloghe voeren/soo
trock hy over de riviere Euphrates/waer dat hy eenen strijt heeft verloren/in de welcke zijn so-
ne verslaghen wert. Daer na als hy dat overgebleven Crijchsvolck op een oevel by een brach-
te/wert op hem vanden vyanden/vande welcke Surenas Veltheere was/versocht/om met mal- Int jaer der
canderen sprake te houden/als of sy hadden een verdrach met malcanderen willen maken. Als stadt 695.
hy nu by henlieden ginck/sy hebben hem overvallen: maer op dat hem in zijn leven niet en sou-
de oneerlicks gheschieden/hy heeft hem selven ter weere ghestelt/ende is alse doot ghebleven.

Cort begrijp van het C VII. Boeck.

NA dat Caius Cæsar die van Triere in Gallien verwonnen hadde/so is hy weder henen ghe-
trocken in Duytslant/ ende als hy aldaer gheen vyanden en vandt/ is hy weder te rugghe
ghetrocken nae Gallien/ende verwan de Eburonen / ende andere steden / die hen te samen ver-
bonden hadden/ende vervolchde den Coninck Ambiorix die de vlucht nam. Als Publius Clo-
dius vā Titus Annius Milo, die het Wijemeesterschap versochte/inde Appie-strate by der plaet-
sen Boville/ doot ghesllaghen wert/ so heeft dat gemeyne volck zijn lichaem voor het Raethuys
verbrant. Als daer een oproer ende tweedracht was tusschen Hypseus, Scipio ende Milo, die
den staet van Borgermeesterschap versochten / ende ghewapender hant ende met ghewelt aen
malcanderen wilden / Soo wert om sulcken oproer te stillen Cneus Pompeius die een Legaet
was/in zijn af wesen voor de derde reyse vanden Raet Borghermeester ghecoren/ ende daer toe
hy alleene/ dat noch noyt yemant anders gheschiet was. Als nu verclaert wert/ datmen op de
doot van Publius Clodius soude rechtelick ondersoeck doen/so wert Milo vanden Gerichte ver-
wesen/ende wt der stadt ghebannen. Daer wert een ordonnantie ghegheven / datmen int ver- Int jaer der
soecken van het Borgermeesterschap Cæsars in zijn af wesen soude ghedachtich wesen/ hoe wel stadt 702.
dat Marcus Cato tselfde seer noode hadde / ende daer teghen seyde. Boven dien wort oock in dit
boeck beschreven den handel die Caius Cæsar teghen die van Gallien heeft ghedreven/de welcke
byna alle te samen af ghevallen waren / ende met henlieder Veltheere Vercingentorix, wt Au-
vergne/te velde ghetrocken waren. Daer na hoe Caius Cæsar met grooter moeyte ende arbeyt
sommighe steden heeft beleghert/onder de welcke oock Avaricum in tlant van Bourges / ende
Gergonie in Auvergne/de hoofsteden waren.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Cort begrijp van het CVIII. Boeck.

Int jaer der stadt 703. CAius Cæsar heeft die van Gallien by de stadt Alexia verwonnẽ/ ende alle de steden in Gallien/die inde wapenen waren/hebben haer in zijnen handen op ghegeven. Caius Cassius de Rentmeester van Marcus Crassus heeft gheslaghen die van Parthen / de welcke in Syrien over ghecomen waren. Marcus Cato wert int versoecken van het Borghermeesterschap wederleyt/ ende Servius Sulpitius met Marcus Marcellus werden Borghermeesters ghecozen. Caius Cæsar heeft die van Beauvais ende ander natien in Gallien ghedwongen. Boven dien wort oock verclaert/hoe dat de Borghermeesters zijn onder malcanderen twistich gheweest om Caius Cæsars wille/of men in zijn plaetse een ander in Gallien senden soude. Want de Borgermeester Marcus Marcellus handelde inden Raet dat Cæsar soude selfs in persone comen om te versoeckẽ het Borghermeesterschap/aenghesien dat hy wt cracht vande wet/die daer op gemaect was/ tot op alsulcken tijt van Borghermeesterschap dat lant regeeren soude. Hier in wort oock begrepen den handel/die Marcus Bibulus in Syrien heeft wt gherecht.

Cort begrijp van het CIX. Boeck.

HIer worden verhaelt de oorsaken ende den oorspronck vande inlantsche oorloge/ ende den twist die gheresen is om de raetslachs wille / of ende wien men senden soude inde stede van Caius Cæsar in zijn Lantvoochdie/gemerct dat Cæsar seyde/dat hy zijn crijchs volck niet en soude af dancken/ten ware dat Pompeius oock het zijne af dancte. Voorts wort hier in beschrevẽ/ wat de Wijcmeester Caius Curio eerst teghen Cæsar, ende daer na voor Cæsar ghehandelt heeft. als inden Raet ghesloten was/ datmen yemant soude senden inde plaetse van Cæsar, so werden de Wijcmeesters Marcus Antonius ẽ Quintus Cassius, om dat sy alsulcken beslupt vanden Raet/ met henlieder spreken beletteden/wt der stadt verdreven/ende den Raet belaste den Borgermeesteren ende Cneus Pompeius, dat sy wel toe sien souden/ dat de gemeyne sake gheen schade en geschiede. Caius Cæsar dacht zijn vyanden met crijch te vervolghen/ waeromme hy oock met zijn heyrcracht in Italien is ghecomen. Hy heeft ingenomen de stadt Corfu/ ende gevangen Lucius Domitius met Lucius Lentulus, de welcke hy los liet gaen / maer hy heeft Cneus Pompeius, ende andere die zijn vyanden waren/wt Italien verdreven.

Cort begrijp van het CX. Boeck.

CAius Cæsar heeft de stadt van Marseille beleghert/om dat sy de poorten voor hem ghesloten hadden. Daer na liet hy zijn Stadthouders Caius Trebonius ende Decius Brutus met den leger voor de stadt/ende hy is getrocken in Spaignen. Waer dat hy Lucius Afranius ende Marcus Petreius de Stadthouders van Cneus Pompeius, met seven Legioenen in genade heeft ontfangen/doen sy hem op gaven in zijnẽ handẽ by de stadt vã Ilerde/ẽ liet se onbeschadicht wech treckẽ. Hy heeft ooc Varro de Stadthouder van Pompeius /met alle zijn heyr/ onder zijn macht gebrocht. Dien vanden eylande van Gades/nu ter tijt Calis Malis ghenoemt/gaf hy het borghers recht van Rome. Als die van Marseille/twee strijden ter zee verlozen hadden/ so hebben sy na seer langhe beleghueringhe/hen op ghegeven onder de macht van Cæsar. Caius Antonius de Stadthouder van Cæsar, heeft in Illyrien tegen de Pompeianen zijn saken qualick wtgerecht/ ende wert ghevanghen. Inde selfde oorloghe hebben de Opiterginers/ woonende op gene zijde vanden Paw / de welcke op Cæsars zijde waren / doen henlieder riviere met des vyants schepen beset was / malcanderen omme gebracht eer sy in handen vanden vyanden vielen. Caius Curio Cæsars Stadthouder in Afrike/ als hy met voorspoet teghen Varus de Veltheere vanden Pompeianen ghestreden hadde/wert daer na met alle zijn heyr ghesllaghen van Iuba de Coninck van Mauritanien. Caius Cæsar is over ghevaren in Grieckenlant.

Cort begrijp van het CXI. Boeck.

ALs de Stadtvoocht Marcus Cœlius Rufus een oproer inde stadt maecte/ ende de gemeynte op zijn zijde trock/deur een vertroostinghe dat de oude schulden souden op gheschorst werden / soo wert hem zijn Overicheyt ende macht af ghesept : ende als hy wt der stadt verdreven wert/so voechde hy hem by Milo, die een heyr vergadert hadde van ballinghen ende wtgevluchte lieden. Maer als sy bestonden een oorloghe te beginnen / soo werden sy alle beyde verslagen. De Coninginne van Egypten Cleopatra, wort van Ptolomeus haer broeder wt het Coninckrijcke verdreven. Die van Cordua in Spaignen/ zijn met twee Variaensche Legioenen van Cæsar af ghevallen/ om dat de Stadtvoocht Quintus Cassius, so gierich ende gruwelick handelde. Cneus Pompeius wort by de stadt Dyrrachium van Cæsar beleghert / ende als zijn blockhuysen met groote schade vande wederpartie in ghenomen werden / so wert hy vande beleghe ringhe verlost / ende de oorloghe is ghecomen in Thessalien / daer wert Pompeius by de stadt Pharsalie gheslaghen. Cicero bleef inden legher / een man die nerghens toe min dan tot crijghen gheboren was. Cæsar verghevet alle den ghenen die zijn vyanden gheweest hadden / ende hen onder zijn macht gaven.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Cort begrijp van het CXII. Boeck.

IN dit boeck wort vertelt / hoe de verwonnen partyen / gints ende weder in menighe plaetsen
vander werelt gheloopen ende ghevlucht hebben. Als Cneus Pompeius troch in Egypten/ hy
wert deur bevel vanden jonghen Coninck Ptolomeus, die noch in voochdie was/ met raet van
zijnen schoolmeester Theodotus, die by den Coninck groot geacht was/ ende van Photinus, van
Achilla, wien sulcx belast was/in een schip eer hy aen lant mocht comen/doot gheslaghen. Cor-
nelia zijn huysvrouwe/met Sextus Pompeius zijn sone / zijn weder achterwaert gevlucht tot int
eylant van Cypers. Als Cæsar drie dagen daer na quam/ende dat Theodotus hem tegen droech
het hooft ende den rinck van Pompeius, so wert hy ghestoort/ende heeft gheweent. Als nu binnen
Alexandrie een oploop was / is hy binnen de stadt ghecomen sonder perijckel. Cæsar wert ghe-
coren tot Hooghe overicheyt/ende heeft Cleopatra weder ghestelt in het Coninckrijcke van Egy-
pten/ende als de ghene die den Coninck Ptolomeum gheraden hadden/dat hy Pompeius dooden
soude/hem oock raet gaven dat hy tegen Cæsar soude crijch voeren/so quam Cæsar in seer groot
perijckel / tot dat hy ten laetsten den Coninck verwan / ende victorie hadde. Als Ptolomeus de
vlucht nam/so is tscheepken daer hy in was/inde Nijl verdroncken. Hier in wort oock verhaelt
de seer moeyelicke reyse van Marcus Cato met de Legioenen deur de woeste Heyen van Afrike/
ende de ongheluckighe oorloghe die Cneus Domitius heeft ghevoert teghen Pharnaces.

Cort begrijp van het CXIII. Boeck.

ALs de Pompeianen in Afrike stercker gheworden waren / men heeft het Hooftmanschap
Publius Scipio gheboden/want Cato den welcken tself de oock gepresenteert wert/heeft dat
gheweygheert. Ende als gheraetslaecht was / datmen de stadt Utica soude raseren / om dat de
borgherschap Cæsar jonstich was/Marcus Cato heeft belet dat sulcx niet en geschiede : maer Iu-
ba rade/datmen die soude stichten. De selfde stadt wert Marcus Cato bevolen/om die te bescher-
men ende bewaren. Daer na heeft Pompeius, de sone vanden grooten Pompeius, in Spaignen
een heyrcracht vergadert/waer af het Hooftmanschap/noch Afranius, noch Petreius aenveerdē
wilden/ende heeft den crijch teghen Cæsar wederomme vernieuwet. Pharnaces de sone van Mi-
thridates Coninck van Pontho/wort sonder eenige schade vanden crijch verwonnen. Als bin-
nen Rome vanden Wijcmeester Publius Delobella, die een wet voortbrochte van het opschorssen
vande oude schulden / een oproer begonnen wert / ende om des wille een oploop onder den ghe-
meynen man op stont / soo brocht de Ritmeester Marcus Antonius crijchsvolck inde stadt/ende
daer werden vander ghemeynte acht hondert mannen verslaghen. Als de oude wtghediende
soldaten met een oproer begheerden/dat sy souden afghedanct werden/ Cæsar heeftse afgedanct.
Ende over varende in Afrike/heeft met groot perijckel ghestreden teghen het crijchsvolck van-
den Coninck Iuba.

Cort begrijp van het CXIIII. Boeck.

EEnen Romeynschen Ridder Cecilius Bassus genoemt/die de zijde hielt van Pompeius, heeft
in Syrien eenen crijch verwect/want de Legioenen hadden Sextus Cæsar verlatē/ ende wa-
ren tot Bassus over ghegaen / ende Sextus wert verslaghen. Cæsar heeft verwonnen den Stadt-
voocht Scipio, Afranius ende Iuba, by de stadt Thapsus / ende bestormde henlieder legher. Als
Cato tot Utica sulcks verhoorde / hy heeft hem selven deursteken/ ende als zijn sone by hem is
ghecomen/ende sach dat de wonde soude moghen gheheelt worden / so verre men die verbonde/
so trock hy die weder op / ende is ghestorven in het neghenenveertichste jaer zijns ouderdoms.
Petreius heeft Iuba ende hem selven ghedoot. Als Publius Scipio in het schip omcinghelt wert/so
wilde hy eerlick sterven / ende sprack oock daer toe : want als de vyanden vraechden waer de
Veltheere was/ hy seyde/ het staet wel rontomme den Veltheere. Faustus ende Afranius werden
doot gheslaghen. De sone van Cato vercrijcht ghenade. Brutus de Stadthouder van Cæsar
in Gallien / heeft teghen die van Beauvais / die wederomme af ghevallen waren / eenen strijt
ghewonnen.

Cort begrijp van het CXV. Boeck.

CÆsar hout vier triumphen/van Gallien/van Egypten/ van Pontho/ ende van Afrike. Hy
gaf een ghemeyne heerlicke maeltijt / ende stelde op alderleye schouspelen. Doen den Raet
badt voor Marcus Marcellus die somtyts Borghermeester gheweest hadde / soo verleende hem
Cæsar dat hy mocht weder nae huys gaen. Maer Marcellus en conde de weldaet van Cæsar
niet ghenieten. Want Cneus Magius Chilo, dien hy beschermt hadde/heeft hem tot Athenen doot
gheslaghen. Cæsar hielt oock een monsteringhe/in de welcke de borghers hondert vijftich duy-
sent ghetelt werden. Ende als hy in Spaignen trock teghen Sextus Pompeius, daer gheschie-
den op beyden zijden veel heyrtochten / ende naer dat sommighe steden ghewonnen waren / soo
heeft hy die principaelste victorie met groot perijckel by de stadt Munda vercregen/ maer Sex-
tus Pompeius is ontcomen.

Cort

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Cort begrijp van het CXVI. Boeck.

CAius Cæsar heeft na de Spaensche victorie/de vijfde triumphe gehouden. Eñ als hem van-
den Raet seer veel ende groote eere ghedaen wert/eñ onder andere/dat hy de Vader des Va-
derlants genoemt wert/ende dat hy so seer bevrijet was/dat hem niemant dorste leet doen/ ende
oock eenparich de Hooge Overicheyt hadde/so zijnder oorsaken gecomen / waer deur men hem
ongonstich wert / om dat hy voor den Raet die hem sulcke eere ghedaen hadde/ niet op en stont/
doen hy sat voor den Tempel vande Goddinne Venus de baerster/eñ om dat hy den hooftbant/
Int jaer der die hem zijn Mitermeester Marcus Antonius, die onder de Priesters vandẽ God Pan ommeliep/
stadt 710. op geset haddẽ/weder op den stoel leyde: ende oock om dat den twee Wijcmeesters Epidius Ma-
rullus, ende Cesetius Flavus, die hem inden haet vander gemeynte wilden bringen/ als of hy ghe-
staen hadde na het Conincrijcke/henlieder ampt afgeseyt wert. Wt deser oorsaken wert teghen
hem een tsamensweeringe gemaect / waer af de hoofden waren Marcus Brutus ende Caius Cas-
sius, ende op Cæsars zijde/Decius Brutus, ende Caius Trebonius : eñ Caius Cæsar wert in het Raet-
huys van Pompeius met drieentwintich wonden doot gesteken : De ghene die hem gedoot had-
den/hebben het Capitolium in genomen. Als daer na by den Raet ghesloten wert/datmen zijn
dootslach soude vergeten/namen de gene die tsamen gesworen hadden / de kinderen van Anto-
nius ende Lepidus tot gesellen/ende gingen af van het Capitolium. By het testament ende uter-
ste wille van Cæsar, is Caius Octavius zijn susters sone inde helft van alle zijn goeden erfgename
gemaect/ende in dier manieren inde plaetse van zijn sone aengenomen geweest. Als men Cæsars
lichaem droech op Campo Martio, het wert van tgemeyne volck voor het gestoelte / daer in men
voor de gemeynte pleecht de Harengen te doene/ verbrant. De macht vande Hooge Overicheyt
heeft geheel ende al op gehouden. Caius Amarius, een geheel slecht man/die van gheenen huyse en
was/ende hem wt gaf voor de sone van Caius Marius, als hy onder het gemeyne volck/dat hem
lichtelick laet met woorden bedrieghen/oproeren stichte/wert doot gheslaghen.

Cort begrijp van het CXVII. Boeck.

CAius Octavius is wt Epiro tot Rome gecomen/daer hem Cæsar selfs te voren gesonden hadde/doen hy in Macedonien wilde eenen crijch voeren : ende heeft binnen Rome met gheluc-wenschinge/als de gene van wien men alle goet was hopende / ontfangen geweest. Doen heeft hy oock den naem Cæsar aengenomen. Inden oploop ende disorden van allen saken/ heeft hem Lepidus het opperste Priester-ampt onderwonden. Maer als de Borgermeester Marcus Antonius te seer moetwillich/ ende onmanierlick regeerde / eñ met ghewelt een ordonnantie gemaect hadde vande veranderinge der Lantvoochdien/ daer en bovẽ oot groot overlast Cæsar Octavio dede/ die aen hem hulpe begeerde tegẽ de moorders van zijnẽ Oom/ so docht Cæsar Octavius tot zijn eygen ende tgemeyne profijt/hem selven tegen hem sterck te maken/ende heeft op ghebrocht de oude crijchslieden/die inde steden van garnisoene geleyt waren. Tvierde Legioen/ en het Legioen Martia genoemt/ zijn op gebroken/ ende met vliegende Vendelen tot Cæsar Octavius gecomen. Daer na zijnder vele deur de tyrannie van Marcus Antonius, herwaerts ende derwaerts in henlieder legers verworcht geweest/om dat sy van meyninge waren/gelijck oock vele gedaen hebben/tot Cæsar te trecken. Decius Brutus om dat hy soude mogen Marco Antonio wederstaẽ/ die in Gallien op deser zijde van tgheberchte Alpes trecken wilde / heeft met een heyrcracht de stadt Mutina in ghenomen. Noch wort daer en boven in dit boeck beschreven hoe de lieden op beyden zijden gheloopen hebben herwaert ende derwaert/ om de regeeringen vande Provincien in te nemen/ende hen selven totten crijch ghereet ghemaect hebben.

Cort begrijp van het CXVIII. Boeck.

MArcus Brutus heeft in Grieckenlant / onder het decsel van tselfde te doene voor de gemeyne welvaert/ende om den crijch tegen Marcus Antonius te voeren/het heyr daer over Vatinius overste gestelt was/met het geheele lantschap onder zijn macht gebrocht. Caius Cæsar wort gegeven vanden Raet een Stadthouders vanden Stadtvoocht macht / ende met eene eens Borghermeesters cieraet/met tghene dat daer aen cleeft/ende wert Senateur ende Raetsheere ghemaect. Marcus Antonius belegert Decium Brutum binnen Mutina / ende als vanden Raet Gesanten aen hem gesonden waren/ om een vrede ende verdrach te maken/ so en hebben sy inde sake niet connen vercrijgen. De Romeynen dragen crijchsmantels. Marcus Brutus heeft in Epiro Caium ende Antonium de Stadtvoocht met het heyr onder zijn macht ghebracht.

Cort begrijp van het CXIX. Boeck.

CAius Trebonius wort in Asie deur het bedroch van Dolobella doot gheslaghen. Om de selve daet/ wort Dolobella by den Raet als een vyant inden ban verclaert. Als de Borghermeester Pausa met tegenspoet tegen Antonius gestreden/ende eenen slach verloren hadde/ so is de ander Borgermeester Aulus Hirtius met een heyr daer by gecomen/ eñ heeft neder ghelept het heyr van Marcus Antonius, makende also het geluck op beyden zijden gelijck/sulcx dat aen elcke zijde

eenen

eenen strijt ghewonnen ende verloren was. Daer na als Antonius van Hirtius ende Cæsar verwonnen wert / so is hy in Gallien gevlucht / ende heeft tot hem genomen Marcus Lepidus met de Legioenen die onder hem waren / en hy wort by den Raet met alle de ghene die onder zijn crijchsvolck ende garnisoenen waren / voor vyant verclaert. Aulus Hirtius die na de victorie inde leger vande vyanden dootgeslagen wert / ende Caius Pausa, die vande wonden die hy inden ongeluckigen strijt hadde ontfangen / gestorven was / zijn beyde begraven in Campo Martio. Den Raet en heeft haer niet seer danckbaer ghetoont teghen Caius Cæsar die alleen vande drie Veltheeren over gebleven was. Want als sy Decius Brutus, die van Cæsar vande belegeringe van Mutina verlost was / de eere van een triumphe gegevē heeft / so en hebben sy Cæsars en zijns crijchsvolcx niet ten besten gedachtich geweest / waeromme dat Caius Cæsar, deur toedoen van Marcus Lepidus hem heeft versoent met Marcus Antonius, ende is met een heyr ghetrocken nae Rome: ende als de gene die hem quaet herte droegen deur zijn coemste verbaert waren / so wert hy int negentienste jaer zijns ouderdoms Borghermeester ghecoren.

Cort begrijp van het CXX. Boeck.

CAius Cæsar heeft een wet voort gebracht / datmen soude nemen rechtelicke ondersoeckinge / op de gene / deur welcker toedoen zijn Oom vermoort geweest hadde. Wt cracht van deser wet / werden Marcus Brutus, ende Caius Cassius, ende Decius Brutus, voor gheepscht / ende in henlieder af wesen verordeelt. Als Asinius Pollio, ende Munatius Plancus henlieden met hen heyrcrachten by Marcus Antonius ghevoecht ende hem ghesterct hadden / so wert Decius Brutus, den welcken de Raet belast hadde dat hy Marcus Antonius soude vervolgen / verlaten zijnde van zijn Legioenen / ende daer af gevlucht zijnde / wert deur bevel van Marcus Antonius, in wiens handen hy gevallen was / van een Bourgoignon Capeno genoemt / doot geslagen. Caius Cæsar heeft met Antonius ende Lepidus een vrede ghemaect / sulcx datter zijn souden drie mannen vijf jaren vervolgens / om het regiment / ende de bedieninge vande gemeyne sake te ordonneren / te weten / Cæsar, Lepidus, ende Antonius, ende dat een yegelick van henlieden zijn vyanden inden ban verclaren soude: in welcke verclaringe vanden ban / op geschreven waren de namen van veel vande Ridderschap / ende van hondert dertich Raetsheeren / onder de welcke oock waren de namen van Lucius Paulus, ende Marcus Lepidus gebroeders / ende van Lucius Cæsar, de broeder van Antonius moeder / ende van Marcus Cicero. Als dese Cicero int drieentsestichste jaer zyns ouderdoms van Popilio een crijchsknecht wt het Legioen doot ghesiagen was / so wert zijn hooft en zijn rechtehant gelept op den stoel / daer men den volcke pleecht een relaes te doen. Voorts zijn oock beschreven in dit boeck de dinghen die Marcus Brutus in Grieckenlant ghedaen heeft. Int jaer der stadt 711.

Cort begrijp van het CXXI. Boeck.

CAius Cassius, den welcken vanden Raet bevolen was / Dolobella, die voor vyant verclaert was / met crijch te vervolgen / heeft met hulpe vande macht / die hy van wegen der gemeyne stadt hadde / het lant van Syrien met drie heyrscharen / die in tselfde Lantschap waren / onder zijn macht gebrocht. Hy heeft Dolobella beleghert inde stadt Laodicea / ende ghedwongen / dat hy heeft moeten sterven. Caius Antonius wort deur bevel van Marcus Brutus ghevanghen / ende doot gheslaghen.

Cort begrijp van het CXXII. Boeck.

MArcus Brutus heeft tegen die van Thracien luttel voorspoets gehadt: en als alle de Lantvoochdien ende heyrcrachtē over zee gelegen / onder zijn ende Cassius macht gebracht waren / so zijn sy beyde by een ghecomen tot Smyrne / waer dat sy raet hielden / hoe men voort aen de oorloghe voeren soude. Sy hebben by ghemeyne Raet Marcus Messala gheschoncken zijnen broeder Poplicola, dien sy verwonnen hadden.

Cort begrijp van het CXXIII. Boeck.

SExtus Pompeius, de sone vanden grooten Pompeius, heeft de gene die inden ban verclaert waren / ende de wtvluchtige in Epyro tsamen vergadert / ende heeft met zijn heyrcracht langhen tijt / sonder eenighe sekere plaetse ende woonplaetse op de zee gherooft / ende ten eersten de stadt van Messine in Sicilien ghelegen / daer na tgheheele eylant in ghenomen. Ende na dat hy den Stadtvoocht Aulus Pompeius Bythinicus om ghebracht hadde / soo heeft hy in een strijt te water Salvidienum Cæsars Stadthouder verwonnen. Cæsar ende Antonius zijn met haerlieder crijchsvolck over ghevaren in Grieckenlant / om teghen Brutus ende Cassius te oorloghen. Titus Sextius heeft in Afrike Quintum Cornificum, die een Veltheere was vande Cassiaensche zijde / in eenen strijt verwonnen.

Cort begrijp van het CXXIIII. Boeck.

CAius Cæsar ende Antonius hebben met een seltsame avontuere by de stadt Philippi teghen Brutus ende Cassius ghestreden / sulcx dat de rechter vleughel van elcke zijde de victorie heeft behouden / ende de leger op beyden zijden heeft bestormt ende in genomen gheweest vande ghene die verwonnen hadden. Maer Cassius doot / heeft dat gheluck van beyden zijden ongelijck ghemaect.

maect. Want so hy was inde vleugel die neder ghelept/ ende te rugge geslagen wert/ so meynde hy dattet geheele heyr was neder gelept/ waerom hy hemselven doode. Daer na als inden tweeden slach Marcus Brutus verwonnen was/ so badt hy een die Strato genoemt was / die met hem de vlucht genomen hadde/ dat hy hem soude een sweert toe worpen/ ende heeft oock also zijn leven geeyndet. Desgelijcx deden oock de veertich vermaertste Romeynen. Onder de selve wert oock omme ghebrocht Quintus Hortensius.

Cort begrijp van het CXXV. Boeck.

CAius Cæsar heeft Antonius verlaten/ want hy hadde hem de regeeringe ende macht ten deele gelaten/ vande Lantvoochdien die over zee lagen/ eñ is weder gecomẽ in Italien/ waer dat hy onder de oude wtgediende crijchslieden sommige stucken lants heeft wtgedeylt. De oproeren eñ meuterien/ die van sommige crijchsknechtẽ/ opgeruwet zijnde vã Fulvia, de huysvrouwe van Marcus Antonius, in zijn heyr tegen henlieder Oversten/ heeft hy met groot perijckel ghestillet. Lucius Antonius Borgermeester ende broeder van Marcus Antonius, heeft deur raet vande selfde Fulvia aen hem ghetrocken de lieden / welcker ackers ende landouwen onder de oude crijchsknechten gedeylt waren/ ende tegen Cæsar oorloge gevoert. Eñ na dat hy Marcus Lepidus, die met een heyr de stadt soude bewaren/ neder gelept hadde/ so is hy vyandelick inde stadt gevallẽ.

Cort begrijp van het CXXVI. Boeck.

ALs Caius Cæsar drieentwintich jaren out was / heeft hy Lucius Antonius inde stadt van Peruse belegert/ ende als hy sommige reysen avontuerde wt der stadt een wtval te doen/ eñ weder te rugge inde stadt gedreven wert/ so wert hy wtghehongert/ sulcx dat hy hem moeste opgheven: maer hy hevet hem ende alle den crijchslieden vergheven. De stadt van Peruse heeft hy gheslicht/ ende alle het crijchsvolck vande wederpartie brocht hy onder zijn macht / makende also sonder eenighe bloetstortinghe den crijch een eynde vanden crijch.

Cort begrijp van het CXXVII. Boeck.

DIe van Parthen met Labienus henlieder Veltheere / die de partie hielden van Pompeius, zijn in Syrien gevallen/ ende hebben Decidius Saxa de Stadthouder van Caius Antonius verwonnen/ daer en boven oock tself de gheheel Lantschap in ghenomen. Als Marcus Antonius van Fulvia zijn huysvrouwe opgeruwet wert/ om tegen Cæsar te oorlogen/ so is hy van haer gescheyden om dat sy de Hopmannen niet en soude twistich makẽ/ hy maecte een accoort met Cæsar ende nam Octavia zijn suster ten huwelicke. Quintus Salvidienus die teghen Cæsar met quade aenslagen ende practijcken omme ginck/ wert van hem gemelt / eñ als de self de verwesen wert/
Int jaer der stadt 713. hy selve heeft hem ghedoot. Publius Ventidius de Stadthouder van Antonius, heeft teghen die van Parthen een strijt ghewonnen / die wt Syrien verdreven/ ende haerlieder Veltheere Labienus verslaghen. Als Sextus Pompeius den Italianen een te ghelegen vyant / Sicilien in ghenomen hadde/ ende dat den handel van tgraen belet wert/ so hebben Cæsar ende Antonius de vrede die hy aen henlieden versocht hadde/ met hem ghemaect/ sulcks dat hy Sicilien voor een Lantvoochdie hebben soude. Voorts worden in dit boeck beschreven de oproeren in Afrike/ ende den crijch die daer ghevoert wert.

Cort begrijp van het CXXVIII. Boeck.

ALs nu Pompeius deur zijn rooverie de zee onveil maecte/ ende de vrede die hy aenghenomen hadde/ niet en onderhielt/ so moest Cæsar van noots wegen/ tegen hem een crijch aennemen/ ende hadde teghen hem twee strijden ter zee / in de welcke men niet wel weten en conde wie van beyden de victorie hadde. Publius Ventidius de Stadthouder van Marcus Antonius, heeft tegen die van Parthen in Syrien een slach ghewonnen / ende henlieder Coninck doot ghessagen. De Joden werden oock deur de Gesanten van Antonius ghedwongen. Boven dien wort oock beschreven hoe men ghereetschap heeft ghemaect totten oorloghe teghen die van Sicilien.

Cort begrijp van het CXXIX. Boeck.

MEn heeft met menigerhande wtganck teghen Sextus Pompeius tscheype gestreden. Sulcx dat van Cæsars twee armaden/ deene over de welcke Agrippa ghestelt was/ victorie vercreech/ eñ dander die Cæsar voerde/ geslagen wert / eñ de crijchslieden die te lande gegaẽ waren/ in groot perijckel stonden. Daer na wert Pompeius verwonnẽ/ eñ is gevlucht in Sicilien. Marcus Lepidus, die wt Afrike was over ghevaren/ als oft hy met Cæsar teghen Pompeius oorlogen soude/ willende crijch voeren tegen Cæsar, wort van zijn heyr verlaten/ ende vande staet van het Triumviraet afgeset: nochtans vercreech hy dat hem tleven geschoncken wert. Marcus Agrippa wort van Cæsar met een goude Croone beschoncken/ tot een teecken/ dat hy teghen den vyant tscheype eere behaelt hadde/ dwelcke voor hem niemant ghescheit is.

Cort begrijp van het CXXX. Boeck.

MArcus Antonius, als hy wellust ende gheneuchte hanteerde met de Coninginne Cleopatra, is ten laetsten in het lantschap van Meden getrocken / ende heeft met achtien Legioenen/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

ende sestien duysent ruyters/den crijch teghen die van Parthen ghevoert: maer als hy twee Le-
gioenen verlozen hadde / ende dattet hem niet gheluckich en ginck / is hy weder te rugghe ghe-
trocken. Ende als die van Parthen hem eenpaerlick na trocken / soo is hy met grooter haeste
ende angst/ ende oock met groot perijckel van zijn gheheel heyr/ weder ghecomen in Armenien/
sulcks dat hy op den eenentwintichsten dach drie houdert Italiaensche mijlen te rugge gekeert
was. Hy heeft ontrent acht duysent mannen deur onweder verlozen. Behalven die hy hadde
deur den crijch die hy teghen die van Parthen ongheluckich ghevoert hadde / heeft hy deur zijn
eyghen schult dat quaet onweder geleden/ mits dat hy zijn winterlegher in Armenien niet hou-
den en wilde/om dat hy hem haestede by Cleopatra te wesen.

Cort begrijp van het CXXXI. Boeck.

SExtus Pompeius, als hy hem inde ghenade van Marcus Antonius ghegheven hadde / bestont
in Asien een crijch teghen hem te beginnen: maer hy wert verrascht van Antonius Stadthou-
ders/ ende verslaghen. Cæsar heeft den oproer ende muyterie van de oude crijchslieden / die met
groote schade op ghestaen was / wederomme ghestillet. Hy heeft de Japuders / die van Dal-
matien / ende Hongersche ghedwonghen. Antonius heeft tot hem laten comen op gheleyde Ar-
tenaside den Coninck van Armenien/ende daer na in ghevanghenisse doen werpen/ende het Co-
nincrijcke van Armenien zijnen sone/die hy aen Cleopatra gewonnẽ hadde/ gegeven/ want also
hy met haerder liefden was bevangẽ/ so heeft hy haer langste voor zijn huysvrouwe gehouden.

Cort begrijp van het CXXXII. Boeck.

CAius Cæsar heeft in Illyrien die van Dalmatien ghedwongen. Als Marcus Antonius deur
de liefde die hy droech tot Cleopatra, van de welcke hy twee sonen hadde / te weten/ Phila-
delphus ende Alexander, noch inde stadt van Rome wilde weder keeren/noch oock ten eynde van
het Triumviraet/den staet niet verlaten en wilde/ ende hem ghereet maecte tot eenen crijch/ die
hy tegen Rome ende Italien voeren wilde/ brengende tot dien eynde te samen een groote macht
te water ende te lande/ende aen Octavia de suster van Cæsar een scheydbrief schicte / doen is Cæ-
sar met een heyrcracht over ghetrocken in Epyro. Daer na worden verhaelt de geluckige strij-
den van Cæsar te water ende te lande.

Cort begrijp van het CXXXIII. Boeck.

ALs Marcus Antonius aen het voor geberchte Actium met zijn armade ter zee was verwon-
nen/so is hy tot Alexandrien ghevlucht. Maer als hy daer van Cæsar beleghert wert / ende Int jaer der
gheheel ende al zijn hope verlozen hadde / principalick deur eenen valschen roep dat Cleopatra stadt 723.
soude doot gheslaghen zijn / daer toe ghedreven zijnde / heeft hy ten laetsten hem selven ghedoot.
Als nu Cæsar de stadt van Alexandrie onder zijn macht gebrocht hadde/ so heeft Cleopatra, om
dat de verwinner niet en soude met haer zijn wille doen/haer selven het leven ghenomen. Cæsar
is wederomme binnen Rome ghetrocken met een drievoudighe triumphe: Deene hielt hy van
wegen het lant vā Illyrien / de tweede van wegen der victorie die hy hadde op zee aen het voor-
gheberchte Actium / ende de derde van weghen Cleopatra. Also heeft hy in het tweentwintich-
ste jaer een eynde ghemaect vanden inlantschen oft borgherlicken crijch. Marcus Lepidus, de so-
ne vanden Triumvir Lepidus, heeft een tsamensweeringhe ghemaect teghen Cæsar, met mey-
ninghe teghen hem te oorloghen/maer hy wert verrascht ende verslaghen.

Cort begrijp van het CXXXIIII. Boeck.

ALs Caius Cæsar alle saken wtgherecht ende gheslichtet/ende alle regeeringen vande Lant-
schappen in een versekerde ghestalte ende ordonnantie ghebracht hadde/ soo heeftmen hem
oock den toenaem Augustus ghegheven / ooc wert de Oogstmaent tot zijnder eeren Augustus ge-
noemt. Als Caius Cæsar in Gallien inde stadt van Narbonne eenen Lantsdach hielt/ soo is
hem vande drie Lantschappen van Gallien/ die Cæsar zijnen Oom ghewonnen hadde / een
schattinghe ghegheven. Voorts soo wort in dit boeck oock beschreven/ de oorloghe die Mar-
cus Crassus teghen de Bastarnen / oock teghen de Mesers / ende andere natien van volcken
ghevoert heeft.

Cort begrijp van het CXXXV. Boeck.

IN dit boeck wort beschreven de oorloghe die Marcus Crassus teghen die van Thracien / ende
Cæsar Augustus teghen die van Spaignen ghevoert hebben: ende oock hoe de Salassers / een
volck in het gheberchte Alpes woonende/bedwonghen werden.

Cort begrijp van het CXXXVI. Boeck.

RHetia wort van Tiberius Nero, ende van Drusus de stiefsonen van Cæsar ghedwonghen.
Agrippa de sone van Cæsars dochters man is ghestorven / ende Drusus heeft een monsterin-
ghe ghehouden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

9323161

Cort inhout Lucij Flori vande

Cort begrijp van het CXXXVII. Boeck.

DE steden van Duytslant op beyden zijden vanden Rhijn ghelegen/ worden van Drusus bestormt. Den oploop die om de schattinghe wille in Gallien op ghestaen was / wort ghestillet. Den overleden Cæsar wort een autaer ghesticht/op de plaetse daer de Saone ende Rhone hen wateren tsamen bringhen/ ende Caius Iulius Vercondaridubius een Heduaen / is daer tot een Priester ghecoren ende ghestelt gheweest.

Cort begrijp van het CXXXVIII. Boeck.

DIe van Thracien worden van Lucius Piso bedwonghen. Desghelijcx heeft Drusus onder hem ghebrocht de Theruscen/Tenchaters/ende Catthi/ nu ter tijt ghenoemt Sassen/Duringen/ende Hessen. Octavia de suster van Cæsar Augustus is ghestorven / hebbende voor haren doot verloren haren sone Marcellus, de welcke sommighe ghebousels tot zijnder ghedenckenisse/ namentlick de Schouplaetse ende de Halle/ die na hem ghenoemt zijn/ heeft achter ghelaten.

Cort begrijp van het CXXXIX. Boeck.

HIer wort den crijch beschreven die Drusus heeft ghevoert teghen de natien van volcken op gheen zijde vanden Rhijn gheseten / in welcken crijch de principaelste inden strijt zijn gheweest Senectius ende Anectius Wijcmeesters vande Nervianen. Nero de broeder van Drusus heeft die van Dalmatien ende Hongerien ghedwonghen. Men heeft met die van Parthen brede ghemaect/na dat haerlieder Coninck weder ghegheven hadde de Vaendelen/die onder Crassus, ende daer na onder Antonius ghewonnen waren.

Cort begrijp van het CXL. Boeck.

IN dit boeck wort ghesproken vanden crijch die Drusus ghevoert heeft teghen de steden van Duytslant / op gheen zijde vanden Rhijn ghelegen. Drusus is met een paert ghevallen / ende heeft zijn been ghebroken. Vande selve beenbreucke is hy op den dertichsten dach daer na ghestorven. Zijn lichaem wert van zijnen broeder Nero, Dien de tijdinghe quam van zijnder cranckheyt/waer deur hy hem met haeste op de reyse maecte / ende by hem trock/ nae Rome ghevoert/ende begraven in het graf van Caius Iulius. Zijn vader Cæsar Augustus, heeft een Lijck Harenge van hem ghedaen/ in de welcke hy zijn Ridderlicke daden ghepresen heeft. Ende Drusus wert oock andersins met meer ander vereeringhen op het eerlicste ter aerden ghedaen / ende begraven.

Eynde vande Roomsche Historien van *Titus Livius*, ende vande corte inhoudingen vande verloren boecken des selfs, deur *Lucius Florus* beschreven.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Davidi Rutgeri Juniori
ab Avo datum A° d^ni 1649

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1790 A 101